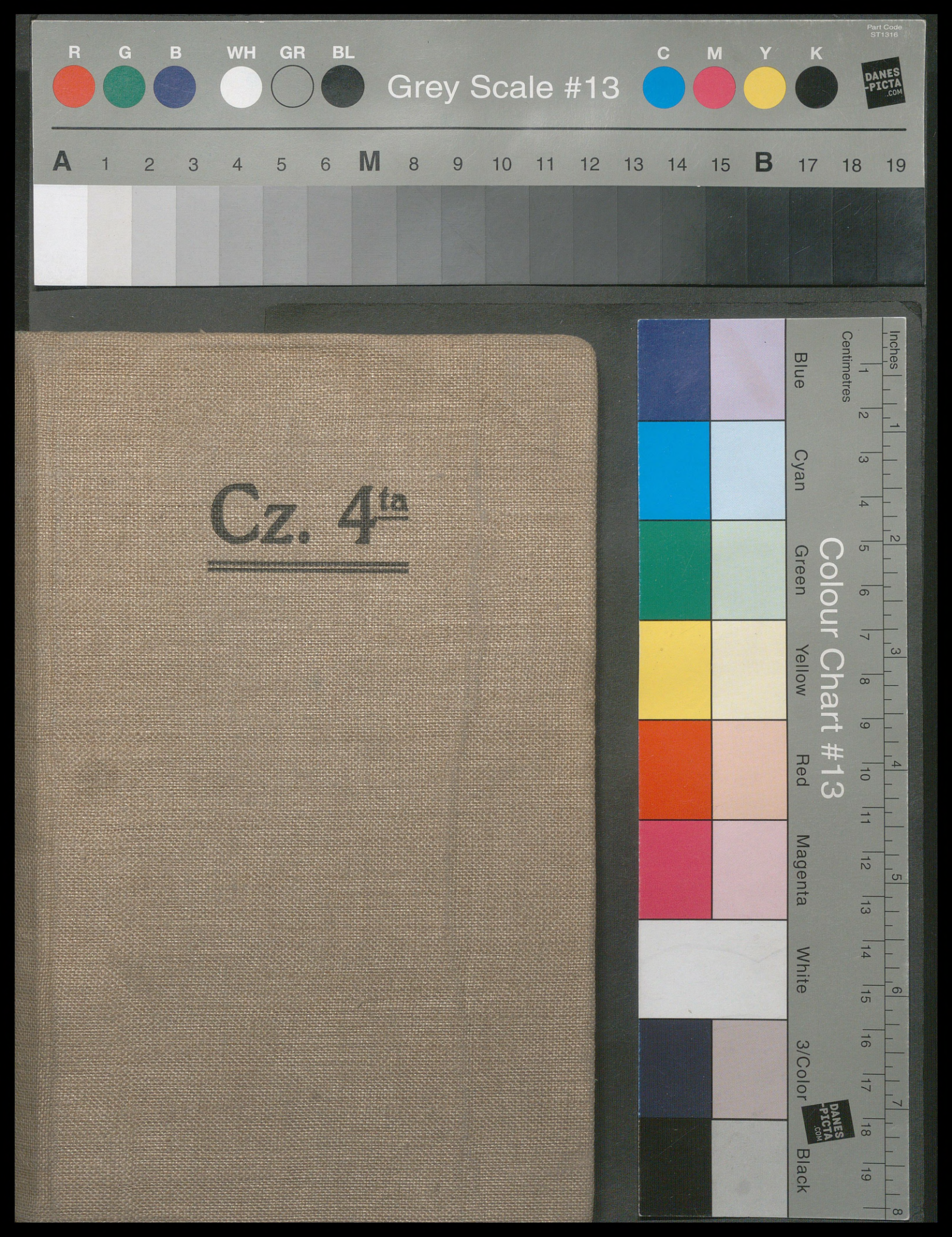
R G B WH GR BL
Grey Scale #13
C M Y K
Part Code ST1316
DANES-PICTA .COM
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
Cz. 4ta
Colour Chart #13
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
Inches
Centimetres
DANES-PICTA .COM

Cz. 4ta

U W A G A:

1) Egzemplarz ten przeznaczony **tylko do użytku służbowego** i nie powinien wpaść w ręce niepowołane pod osobistą odpowiedzialnością posiadacza.
2) Po każdorazowem zastosowaniu należy **przechowywać go pod zamknięciem.**
3) Jest on **własnością wydziału opisowego** oddz. III. szt. gen. i na każde żądanie należy go zwrócić.
4) Sposób wykorzystania podaje instrukcja L. 4264/0, dołączona do poprzednio wydanych części „Zbioru drożni".

dok. do
k. 9

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
Oddział I Szt. Generalnego
do Licz. 2793/27. 25/V. 27. Cz.

!! Przed użyciem książki !!

poprawić błędy drukarskie

Str.	Wiersz:	Wydrukowano:	Ma być:
7	1 g.	drogi	z drogi
41	16 g.	zabudowane.	zabudowane).
48	14 d.	mto Kuźnica	mko Kuźnica
49	11 g.	wyjście przez most w domy mta Sokółka	wyjście przesłonięte przez most i domy mta Sokółka
52	13 g.	mto Kuźnica	mko Kuźnica
222	11 i 13 d.	Szpital D. i G.	Szpetal Dolny i Górny
300	3 d.	Węgrowiecki	Wągrowiecki
302	2 g.	Węgrowiec	Wągrowiec
316	12 g.	4—80 m	4,80 m
329	—	256. Starogard—Skarszewy (Schöneck).	256. Starogard — Kościerzyna
426	7 d.	Slesin	Slęsin
436	18 g.	mto Radziejów	mko Radziejów
480	13 g.	Przesawice	Przęsławice
486	7 g.	mko Rawa	mto Rawa
582	15 d.	Kuźnica (p. drg. 24)	Kuźnica (p. drg. 34)
633	18 g.	Nichelswalde	Nickelswalde
727	8 d.	kolejowy	kołowy
856	10 d.	barszo	bardzo.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
SZTAB GENERALNY — ODDZIAŁ III, WYDZIAŁ OPISOWY

0025

TYLKO DO UŻYTKU
SŁUŻBOWEGO

c 29

ZBIÓR DROŻNI

NA TERYTORJUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

CZĘŚĆ CZWARTA

OBSZAR PÓŁNOCNO-ZACHODNI

Z MAPĄ DROŻNI 1 : 600.000

WARSZAWA 1926.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
SZTAB GENERALNY — ODDZIAŁ III WYWIAD OPISOWY

0025

ZWIĄZKU RADZIECKIEGO
C 23

ZBIÓR DROŻNI

NA TERYTORJUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

CZĘŚĆ CZWARTA
OBSZAR [illegible]-ZACHODNI
Z MAPĄ DROŻNI 1:300.000

32190/2

WARSZAWA 1926
Druk. Szt. Gen. Nr. 386. 1020. 21.II.27.

TREŚĆ

Str.

Przedmowa V

Wstęp IX

1. Uwagi ogólne IX
2. Nazwy X
3. Mapy XI
4. Użyte skróty XIII

I. Krótki opis geograficzno-statystyczny XV

5. Położenie, granice i powierzchnia całości opisywanego obszaru XV
6. Opis poszczególnych kompleksów terenowych XVI

Strefa przednia XVI

A. Pojezierze Suwalskie XVI
B. Północna część Podlasia wraz z częścią pasa wzniesień Wołkowyskich XXI
C. Północna część Mazowsza XXV
D. Pojezierze Toruńsko-Brodnickie XXXI
E. Pojezierze Pomorskie XXXV
F. Odcinek Dolnej Wisły XLII

Strefa tyłowa XLIII

7. Klimat i warunki sanitarne L
8. Komunikacje kolejowe LIII
9. Łączność LVII
10. Umocnienia LVIII
11. Podział administracyjny LIX
12. Ludność LX
13. Zaopatrzenie LXIV

II. Drożnie 1

Spis drożni 641

III. Drogi żelazne 657

A. Koleje normalnotorowe 659
B. Kolejki wąskotorowe 686

IV. Łączność 687

Sieć telegraficzna i telefoniczna 687
Sieć radjotelegraficzna 689

Str.

Gołębie pocztowe 691
Poczta 691
Łączność na terenie W. M. Gdańska 693

V. Przeszkody ruchowe 695
A. Rzeki 695
B. Jeziora 871
I. Pojezierze Suwalskie 871
II. Pojezierze Toruńsko-Brodnickie 879
III. Pojezierze Pomorskie 895
IV. Pojezierze Kujawskie 918
C. Bagna 927

Opis granicy 938
Spis alfabetyczny rzek 945

Indeks miejscowości, stacji kol., lasów, bagien i jezior.
Tablice statystyczne (p. dodatek statystyczny do Cz. 4-ej Zbioru Drożni)

Załączniki.

Zał. L. 1. Schematy rzek dorzeczy Wisły i Niemna
Zał. L. 2. Mapa drożni obszaru północno-zachodniego w podziałce 1 : 600.000.
Zał. L. 3. Sieć telegraficzna i telefoniczna.
Zał. L. 4. Loty gołębi pocztowych.
Zał. L. 5. Dodatek statystyczny.
Zał. L. 1, 2, 3, 4 i 5 znajdują się w opasce na końcu książki.

Bez zał. A4

PRZEDMOWA.

Zbiór Drożni na terytorjum Państwa Polskiego zawiera 6 części, które tworzą jednolitą całość.

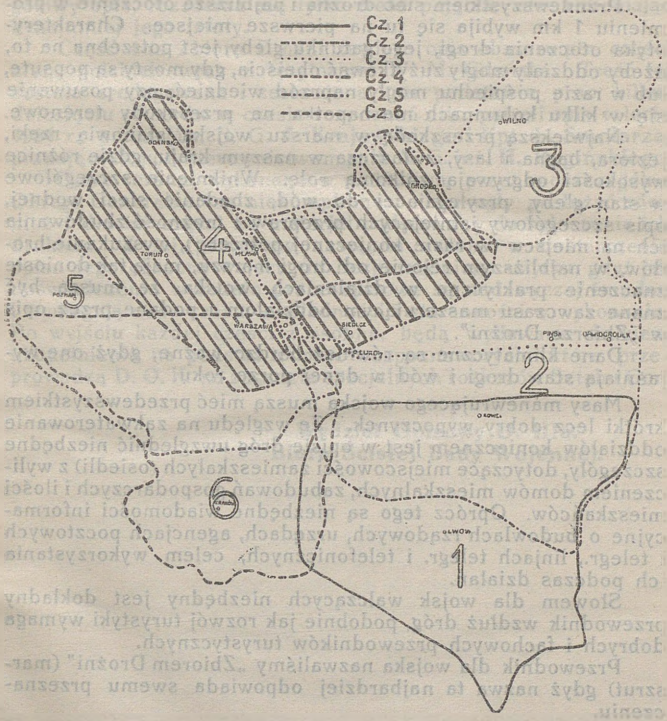

Przewodnią ideą takiego typu wydawnictwa opisowego było dać wszystkim oficerom przewodnik, któryby czynił zadość przedewszystkiem względom praktycznym w marszu, a więc informował o stanie komunikacji, zaludnieniu i warunkach rozkwaterowania wojska. To też w pierwszym rzędzie przy zestawieniu tego przewodnika brano pod uwagę potrzeby wojsk

walczących, które w marszu spotykają nieustannie przeszkody czy to w postaci gruntu (piachy, gliny, kamienie), czy to obszarów wodnych, bagiennych lub leśnych.

Tych szczegółów nie może dostarczyć chociażby najlepiej zredagowana mapa, ponieważ nietylko nie można na niej ze względu na jej przejrzystość umieścić wszystkich danych, lecz nawet niektóre z nich jest niezmiernie trudno wyrazić znakami konwencjonalnymi (np. zmiany powstające w sytuacji terenu pod wpływem pór roku, różnice klimatyczne i t. p.). Zadaniem zatem „Zbioru Drożni" jest dać te szczegóły, których nie może wyrazić mapa, a które są niezbędne oddziałom w ich przemarszach w nieznanych zupełnie warunkach.

Przedewszystkiem sieć drożna i najbliższe otoczenie w promieniu 1 km wybija się tu na pierwsze miejsce. Charakterystyka otoczenia drogi, jego gatunku gleby, jest potrzebna na to, ażeby oddziały mogły zużytkować obejścia, gdy mosty są popsute, lub w razie pośpiechu mogły naprzód wiedzieć, czy posuwanie się w kilku kolumnach nie napotka na przeszkody terenowe.

Największą przeszkodę w marszu wojska stanowią rzeki, jeziora, bagna i lasy, zwłaszcza w naszym kraju, gdzie różnice wysokości odgrywają znikomą rolę. Wniknięcie szczegółowe w stan gleby, przylegającej do wód, zbadanie sieci wodnej, opis szczegółowy istniejących przepraw i możność zbudowania ich na miejscu (w razie koniecznej potrzeby), wyszukanie brodów, w najbliższym rejonie od drogi marszu, mają tak doniosłe znaczenie praktyczne w działaniach wojska, że muszą być znane zawczasu maszerującym oddziałom i podane przez opis w „Zbiorze Drożni".

Dane klimatyczne są również bardzo ważne, gdyż one wyjaśniają stan drogi i wód w danej porze roku.

Masy manewrującego wojska muszą mieć przedewszystkiem krótki lecz dobry wypoczynek. Ze względu na zakwaterowanie oddziałów koniecznem jest w opisie dróg uwzględnić niezbędne szczegóły, dotyczące miejscowości zamieszkałych (osiedli) z wyliczeniem domów mieszkalnych, zabudowań gospodarczych i ilości mieszkańców. Oprócz tego są niezbędne wiadomości informacyjne o budowlach rządowych, urzędach, agencjach pocztowych i telegr., linjach telegr. i telefonicznych, celem wykorzystania ich podczas działań.

Słowem dla wojsk walczących niezbędny jest dokładny przewodnik wzdłuż dróg, podobnie jak rozwój turystyki wymaga dobrych i fachowych przewodników turystycznych.

Przewodnik dla wojska nazwaliśmy „Zbiorem Drożni" (marszrut) gdyż nazwa ta najbardziej odpowiada swemu przeznaczeniu.

Dawniej wiadomości te uzyskiwano dopiero w czasie działań wojennych przez rozpoznanie dróg przez oficerów Szt. Gen. Obecnie działania wojenne wymagają tak ogromnego wysiłku oddziałów w marszach (wojna ruchowa), że dowódcy manewrujących oddziałów muszą mieć zawczasu w swojem posiadaniu oprócz mapy również i zbiory drożni danego terenu operacyjnego, wydane z zapasów mobilizacyjnych.

Korzystanie ze zbioru drożni w czasie pokoju normują rozkazy Szefa Szt. Gen.

Termin „drożnia“ po raz pierwszy wprowadzono do naszego słownictwa wojskowego za czasów Księstwa Warszawskiego przez płk. Cyprjana Godebskiego, jako równoznaczny z terminem „marszruta“. W znaczeniu zbliżonem do dawniejszego terminu „drożnie“ zastosowano go za czasów Królestwa Kongresowego w 1816 roku przy wymiarze głównych traktów Królestwa Polskiego dla map dróg, wydanych litograficznie. W tym znaczeniu stosuje termin „drożnia“ gen. Umiński, prosząc 14/V.1831 r. o przysłanie mu „drożni gościńca Warszawa—Brześć Litewski“. Obecnie zaś, zaopatrując drożnie w szczegółowy opis, rozszerza się tylko treść pojęcia, nie zmieniając bynajmniej jego istoty.

Część 4-ta Zbioru Drożni zawiera opis obszaru płn. części ziem polskich wraz z terytorjum W. M. Gdańska. Treść jej została zredagowana i zestawiona (na podstawie prac kilkudziesięciu oficerów w czasie rozpoznań ofic. patroli opis. w lecie 1924 r.) przez Mjr. S. G. **A. Krajewskiego** i Kpt. **L. Smolarza,** pracujących pod kierownictwem ppłk. S. G. inż. **H. Bagińskiego.**

Opisy terenu, wykonane w r. 1921-ym przez poszczególne Okręgi Generalne, są niekompletne i nie mogły posłużyć również i dla tej części za materjał podstawowy do ogłoszenia ich drukiem. Z tej przyczyny nastąpiła zwłoka w dostarczeniu opisu tego obszaru wojsku do bezpośredniego użytku, gdyż jak doświadczenie wykazało prace opisowe są nadzwyczaj żmudne i wymagają dużo czasu, dokładności i staranności w wykonaniu. Po wyjściu każdej części z osobna, będą wydawane drukiem uzupełnienia na podstawie prac rozpoznawczych, które przeprowadzą D. O. K. na zasadzie specjalnych rozkazów Sztabu Gen

Wydział Opisowy O. IIIa.
Biura Ścisłej Rady Wojennej.

WSTĘP.

1. Uwagi ogólne.

Opisy dróg podają: dokładny ich przebieg, charakterystykę stanu danej komunikacji ze względu na użycie jej dla różnych kategorji pojazdów (np. traktorów i samochodów ciężarowych, zaprzęgów ciężkich, lekkich i miejscowych), oraz warunki przesłony przed obserwacją ziemną i lotniczą, ocenę przyległego terenu (konfiguracja, gleby, pokrycie, warunki obserwacji ziemnej), krótki opis spotykanych przeszkód ruchowych (rzeki, jeziora, bagna, lasy), warunki kwaterowania, ocenę przepraw, ciaśnin, wreszcie dla orjentacji skrzyżowania drożni, wskazując równocześnie zmiany spowodowane wojną, na mapie nie uwzględnione.

Kolejna numeracja jest przeprowadzona początkowo w pasie frontowym ze wschodu na zachód, poczem na obszarze tyłowym z zachodu na wschód. Terytorjum W. M. Gdańska posiada numerację końcową. Redakcja drożni jest ciągła i w strefie przedniej sieć opisywanych dróg jest gęstsza, krótsze odcinki dróg są dokładniej opracowane; strefa tylna, ze względu na ustalenie linji komunikacyjnych i nieznaczne różnice z mapą, zawiera rzadszą sieć dłuższych odcinków dróg, bardziej pobieżnie ujętych.

Oznaczenie osiedli. Wyrazem dym oznaczono w drożni oddzielne gospodarstwo wieśniacze, t. j. zagrodę czy obejście, obejmujące pewien kompleks budynków. Odpowiada on rosyjskiemu wyrazowi „dwor", które władze administracyjne zastąpiły przez wyraz „dom". Na tablicach więc we wsiach znajdujemy określoną ilość domów. Określeniem dom nazywamy budynki pozbawione zabudowań gospodarczych, a więc mające dla zakwaterowania znacznie mniejszą wartość (przeważnie w miastach, na przedmieściach, osadach miejskich lub fabrycznych). Spotykane na terytorjum W. M. Gdańska w poszczególnych osiedlach „fermy" są to kompleksy większych zabudowań wieśniaczych (mniejsze aniżeli folwark).

„Zaścianek", chutor, osada lub okolica albo kolonja są to pojedyńcze osiedla zazwyczaj oddalone od wsi, porozrzucane— administracyjnie należące do przyległej wioski.

Cyfry ludności są podane na podstawie spisu z 1921 r. oraz informacji zebranych na miejscu przez danego rozpoznawcę, dla tego też zachodzą niekiedy różnice pomiędzy tabelami umieszczonemi w dodatku statystycznym (opracowanym na podstawie źródeł Gł. Urz. Statyst.) a danemi zawartemi w opisie drożni. Odnosi się to szczególnie do stosunków narodowościowych, zwłaszcza na terenie wojew. Pomorskiego i Poznańskiego, gdzie od r. 1921 zaszły znaczne zmiany na korzyść ludności polskiej (odpływ optantów niemców — ludność polska przybyła z innych województw Rzp. Polsk. jak np. kupcy, rolnicy, urzędnicy i t. p.).

Określenie przekraczalności przeszkody ruchowej:

a) „do przejścia dla pojed. pieszych"—oznacza, że przez daną przeszkodę mogą przechodzić jedynie małe patrole piech., przeprowadzane przez przewodnika dobrze obznajomionego z okolicą.

b) „dostępny dla piech."—oznacza, że oddz. piech. w luźnej formacji mogą przechodzić daną przeszkodę.

c) „dostępny dla kaw."—oznacza, że patrole kawalerji względnie większe oddziały (szwadron—dyon) mogą w szyku luźnym (konie w ręku) przejść przez daną przeszkodę poza istniejącemi przeprawami.

Wytrzymałość mostów podano przeważnie w tonnach, t. j. dopuszczalne obciążenie na jedno przęsło, (patrz Instr. Wykonania opisu wojsk. geogr. Rub. 192 str. 52) — wzgl. przez oznaczenie użyteczności dla różnych kategorji zaprzęgów (traktory i samoch. ciężarowe, oraz zaprzęgi ciężkie, lekkie i miejscowe),—wyjątkowo przez oznaczenie stanu, w jakim się znajduje np. „słaby", lub „dobry", (co należy rozumieć, że dany most jest zdatny do użycia dla miejscowych, ewent. lekkich zaprzęgów lub też dla ciężk. zaprzęgów, natomiast dla samoch. cięż. i traktorów tylko po uprzedniem rozpoznaniu).

Obciążenie promów oznaczono podaniem cyfry tonn, lub dział art. pol. Pozatem jest podany czas trwania przeprawy — bez wliczenia czasu potrzebnego na załadowanie i wyładowanie promu.

2. Nazwy.

W przewodniku podano nazwy rzek, jezior, bagien, lasów i t. p. rzeczywiste, t. j. używane przez miejscową ludność lub przez większą jej część. Nazwy osiedli uzgodniono według „Skorowidza miejscowości Rzp. Pol.". Na terenie woj. Pomorskiego oraz obszarze W. M. Gdańska celem łatwiejszej orjentacji na mapie obok nazwy polskiej podano w nawiasie niemiecką. Niejednokrotnie w opisie dróg na teryt. woj. Pomorskiego zachodzą pewne różnice w porównaniu z oficjalnym skorowidzem; powstało to z tego powodu, że nomenklatura nie jest jeszcze przez władze administracyjne ustaloną i podlega ciągłym zmianom. W końcu zaznacza się, że nazwy rzadziej używane, albo też błędnie na mapie oznaczone podano w nawiasie.

Mapa pruska 1/100.000 opracowana w latach wojny (druk 1917 r.) posiada zwłaszcza w okolicach dawnego frontu, t. j. na obszarze woj. Warszawskiego i Białostockiego szereg nazw przygodnych, nieznanych miejscowej ludności, przyczem niejednokrotnie nazwy przeszkód ruchowych (rzek, jezior, bagien i lasów) nie są u miejscowej ludności ustalone. Co kilka czy kilkanaście km. ta sama struga posiada inną nazwę, a nazwy— niekiedy wielkich rzek—niezawsze są zgodne z pojęciami geograficznemi (p. opis rzek). W tych wypadkach zachodzące różnice wyraźnie zaznaczono, by umożliwić oddziałom orjentację przy pomocy nazw miej cowej ludności, co wobec konieczności używania w niektórych okolicach przewodników może oddać znaczne usługi.

3. Mapy.

Opisywany obszar nie posiada dotychczas jeszcze jednolitego materjału kartograficznego, któryby odpowiadał wszelkim wymaganiom stawianym normalnie każdej dobrej mapie. Mapę taką t. zw. „mapę polską" opracowuje Wojsk. Inst. Geogr., do końca jednak 1923 r. ukazało się zaledwie kilkadziesiąt arkuszy obszaru wschodniego oraz kilka środkowego i zachodniego. Przeważnie więc zmuszeni jesteśmy posiłkować się albo materjałem pozostawionym przez b. państwa zaborcze, albo polskiemi reprodukcjami i przedrukami tychże materjałów.

Poza więc bardzo nielicznymi arkuszami „mapy polskiej", dla opisywanego terenu istnieją następujące ogólnie używane mapy:

A. Podziałka operacyjna.

a) Mapa niemiecka 1/300.000 opracowana na podstawie materjałów niemieckich i rosyjskich, z licznemi błędami i niedokładnościami, dość stara — wymaga wielkiej oględności przy posługiwaniu się nią.

b) Reprodukcja polska 1/300.000, z mapy poprzedniej i całkowicie na modłę tej ostatniej wykonana—technicznie swemu pierwowzorowi nie dorównuje. Wartość jej jest o tyle lepszą od mapy niemieckiej, o ile zostały wprowadzone zmiany powstałe w międzyczasie w terenie.

B. Podziałka taktyczna.

1. Dla b. zaboru pruskiego.

a) Mapa niemiecka 1/100.000 t. zw. „Karte des Deutschen Reiches" (mapa państwa niemieckiego). Prócz kilku arkuszy bardzo starych (około 50 lat) mapa ta jest wykonana na podstawie zdjęć oryginalnych z ostatnich lat przed wojną światową i dlatego jako niezbyt przestarzała jest dziś jeszcze naogół dość zgodna z rzeczywistością.

Niemiecka nomenklatura osiedli niejednokrotnie zupełnie nie jest podobna do przywróconych przedrozbiorowych nazw polskich, co jednak niema dziś jeszcze większego znaczenia dla rozkazodawstwa, gdyż tamt. mieszkańcy nietylko pamiętają nazwy niemieckie, lecz niejednokrotnie szczególnie niemcy w dalszym ciągu jeszcze używają dawnych nazw.

b) Reprodukcje polskie 1/100.000 z materjału niemieckiego cytowanego wyżej. Nomenklatura osiedli spolszczona. Poważniejsze zmiany w komunikacjach—powstałe od czasu wydania odpowiednich arkuszy niemieckich — wniesiono drogą gabinetową. Wykonanie jednak kartograficzne naogół gorsze od pierwowzorów niemieckich.

2. Dla b. zaboru rosyjskiego.

a) Mapa ros. 1/84.000 t. zw. „dwuwiorstówka" wykonana na podstawie zdjęć oryginalnych z lat 1880—1910. Wydanie dwubarwne: teren—bronzowe warstwice, reszta rysunku czarna. Ani razu przez rosjan nie reambulowana, jest dziś już mapą dość przestarzałą, o ograniczonej wartości.

b) Mapa niem. 1/100.100 t. zw. "Karte des Westlichen Russlands" (Mapa Rosji Zach.) — wydanie, jak i poprzedniej dwubarwne.

Wykonana na podstawie oryginalnego materjału rosyjskiego albo też drogą gruntownej przeróbki rosyjskiej „dwuwiorstówki". Niejednokrotnie całe arkusze albo też tylko ich część, dla opracowania których zabrakło niemcom tego lepszego materjału, są opracowane na podstawie już wówczas przestarzałych map: Reymana 1/200.000 i ros. 1/126.000, t. zw. „trzywiorstówki". Wartość tej mapy jest mniejsza nieco niż rosyjskiej „dwuwiorstówki", a to dzięki temu, że do błędów kartografji rosyjskiej doszły nowe błędy kartografów niemieckich, szczególnie przy tłómaczeniu ros. nomenklatury osiedli i przeszkód ruchowych (specjalnie wód).

3. Reprodukcje polskie 1/100.000.

a) Wojenne — wykonane bardzo niestarannie i na lichym papierze (np. druk Br. Koziańskich) z nomenklaturą spolszczoną tylko częściowo i z licznymi błędami kartograficznymi.

b) Powojenne — o wiele staranniejsze i na lepszym papierze. Sytuacja częściowo poprawiona i uzupełniona na podstawie reambulacji lub danych urzędowych. Wykonanie techniczne naogół gorsze od pierwowzorów, wartość jednak ze względu na wiarogodność niejednokrotnie lepsza.

4. UŻYWANE SKRÓTY.

ag.—agencja pocztowa
am.—amunicja, amunicyjny
asf.—asfalt, asfaltowy
bgn.—bagno, bagienny, bagnisty
br.—bród
bud. gosp.—budynki gospodarcze
cht.—chutor
ch-—chyżość
cg.—cegła, ceglany
cgl.—cegielnia
crkw.—cerkiew
crm.—czarnoziem, czarnoziemny
dln.—dolny
dłg.—długi
drg.—droga
drw.—drewniany
dw.—dwór
dw. kol.—dworzec kolejowy
ewg.—ewangielicki
fbr —fabryka
flcz.—felczer
flw.—folwark
gaj.—gajówka
garn.—garnizon
gl.—gleba
gl czk.—gleba ciężka
gl. śr.—gleba średnia
gl. lk.—gleba lekka
gln.—glina, gliniasty
głęb.—głębokość, głęboki
gm.—gmina
gran.—granica
grb.—grobla
grn.—górny
grt.—grunt
grzl.—gorzelnia
ha—hektar
igl.—igasty
jez.—jezioro
kam.—kamień, kamienisty
kaw.—kawalerja
km—kilometr
knł.—kanał
kol.—kolonja
kśł.—kościół
lek.—lekarz
leśn.—leśniczówka
liśc.—liściasty
litw.—litewski
lotn.—lotnisko, lotniczy
m.—miejscowość
maj.—majątek
marg.—margiel, marglowy
mieszk.—mieszkańcy
mko—miasteczko
mł.—młyn, młyński
mł, par.—młyn parowy
mrg.—morga
M. pr. 1/100—mapa niemiecka 1:100.000
M. pr. 1/300—mapa niemiecka 1:300.000
M. rs. 1/84—mapa rosyjska 1:84.000
mur.—murowany
na l.—na lewo
na pr.—na prawo
nach.—nachylenie, nachylony
niem.—niemiecki
niz.—niski
nsp.—nasyp
obs.—obserwacja, obserwacyjny
obciąż.—obciążenie
oddz.—oddział
odn.—odnoga
os.—osada
p.—patrz
par.—parowiec, parowy
Pc.—północ
płn.—północny
Pc.W.—północny-wschód
Pc.Z.—północny-zachód
Pd.—południe
płd.—południowy
Pd.W.—południowy-wschód
Pd.Z. —południowy-zachód
piech.—piechota
piek,—piekarnia
pkt.—punkt

pl.—polski
płw.—półwysep
pol.—policja
post. pol.—posterunek policji
post. żand.—posterunek żandarmerji
prm. lin.—prom linowy
prsł.—prawosławny
przepr.—przeprawa
przyst. kol.—przystanek kolejowy
przyst. rz.—przystań na rzece
ps.—piasek, piaaczysty
ps. głęb.—piachy głębokie (lotne)
rdj. st.—stacja-radjo
rz.—rzeka
sk.—skała, skalisty
skł.—skład
śr.—średni
st. kol.—stacja kolejowa
stdn.—studnia
strm.—strumień
szer.—szerokość, szeroki
szlz.—szluza
szpl.—szpital
syng.—synagoga
trf.—torf, torfiasty
tw.—twardy
t.—tonna
w.—wieś
W.—wschód
Wsch.—wschodni
wdwsk.—wodowskaz
wdst.—wodostan
wrs.—wiorsta
wyb.—wybudowanie
wys,—wysokość, wysoki
wys. wzgl.—wysokość względna
wytrz.—wytrzymałość, wytrzymały
wzg.—wzgórze
Z.—zachód
zach.—zachodni
zat.—zatoka
zaść.—zaścianek
źrd.—źródło
żyd.—żydowski
żw.—żwirowy, żwir

I. Krótki opis geograficzno-statystyczny.

Opis geograficzny zawiera następujące działy:

1. położenie, granice i powierzchnia całości opisywanego płnc., płnc.-wsch. i płnc.-zach. obszaru Rzeczp. Polskiej;
2. opis poszczególnych kompleksów terenowych, przedniej strefy i obszaru tyłowego:
   a) położenie i granice;
   b) ukształtowanie, gleby i warunki obserwacji;
   c) przeszkody ruchowe (rzeki, kanały, jeziora, bagna i lasy);
   d) drożność;
   e) warunki kwaterunkowe;
3. klimat i warunki sanitarne;
4. komunikacje kolejowe;
5. łączność;
6. umocnienia;

Zaś opis statystyczny:

7. podział administracyjny;
8. ludność;
9. zaopatrzenie (rolnictwo, lasy, hodowla, przemysł, handel).

Zbiór Drożni podaje tylko krótkie zestawienie danych geograficznych i statystycznych, natomiast kładzie szczegółowy nacisk na opis dróg oraz warunków marszu i zakwaterowania.

5. Położenie, granice i powierzchnia całości opisywanego obszaru.

Opisywany teren obejmuje płn.-wsch., płn. i płn.-zach. obszar Rzeczypospolitej wraz z terytorjum W. M. Gdańska, ograniczony: od północy—granicą państwową z Litwą Kow. (rz. Niemen—jez. Wisztynieckie) z prowincją Rzeszy Niemieckiej „Prusami Wsch." (jez. Wisztynieckie—ujście Nogatu), oraz północną granicą W. M. Gdańska wraz z wybrzeżem Polskiem, od południa ogólną linją wytyczoną przez miejscowości: Ujście (nad rz. Noteć)—Gniezno—Zgierz—Tomaszów—rz. Pilica (ujście)—Warka—Siedlce—linja kol. mto Siedlce—mto Wołkowysk, od wschodu—ogólną linją mto Wołkowysk—mto Mosty—mto Grodno—rz. Niemen, wreszcie od zachodu granicą państwową z prowincją Rzeszy Niemieckiej „Pommern" (odcinek jez. Żarnowieckie—mto Ujście nad Notecią).

Obszar ten z punktu widzenia operacyjnego dzieli się na dwa pasy:

a) strefę przednią obszaru płn.-wsch., płn. i płn.-zach., ograniczoną od południa linją: rz. Noteć—kanał Bydgoski—rz. Wisła (na odcinku mko Fordon — Warszawa) oraz linją kol. Warszawa—mto Białystok—mto Wołkowysk.

b) pas tyłowy, stanowiący część centralną obszaru państwa, położoną na Pd. od wyżej oznaczonej linji.

Strefa przednia, poczynając od W. obejmuje pod względem geograficznym: Pojezierze Suwalskie — przechodzące na Pd. w odrębny rejon lasów Augustowskich i zabagnionej doliny rz. Biebrza, płn. część Podlasia wraz z częścią pasa wzniesień Wołkowyskich, płn. część Mazowsza, Pojezierze Toruńsko-Brodnickie, wreszcie Pojezierze Pomorskie wraz z wybrzeżem oraz odcinek dolnej Wisły.

W strefie tyłowej począwszy od Z. odróżniamy: Pojezierze Kujawskie, w dalszym ciągu środkową oraz płd. część Mazowsza, wreszcie środk. i płd. część Podlasia, przechodzącą ku Pd.W. w Polesie.

Powierzchnia całości opisywanego obszaru liczy około 99,500 km kw.

6. Opis poszczególnych Kompleksów terenowych.

Strefa przednia.

POJEZIERZE SUWALSKIE.

A. Położenie i granice.

Pod nazwą Pojezierza Suwalskiego, rozumiemy w niniejszem wydawnictwie obszar płn. dorzecza rz. Biebrza, ograniczony od Z., Pc. i W. granicą państwową z Prusami Wsch. i Litwą Kow., zaś od Pd. linją rz. Łęk i rz. Biebrza (źródła—ob. war. Osowiec). Dalsza geograficzna część tego Pojezierza rozciąga się ku Z. i W. na terytorjum Prus Wsch. i Litwy Kow.

B. Ukształtowanie, gleby i warunki obserwacji.

Pod względem ukształtowania Pojezierze Suwalskie przedstawia krainę o charakterze wybitnie morenowym, opadającą łagodnie z Pc.Z. ku Pd.W.—przechodzącą stopniowo w zabagnione i zalesione obniżenie doliny rz. Biebrza i systematu kanału Augustowskiego. W całości tego obszaru dadzą się wyróżnić trzy pasy terenowe, mające odmienne charakterystyczne cechy:

a) część północna — ograniczona na Pd. mniej więcej ogólną linją: mko Filipów—mto Suwałki—mto Sejny, przedstawia teren wybitnie pagórkowaty, przechodzący stopniowo ku W. i Pd. w łagodne sfalowania. Pasma wyniosłości 170—300 m wys. o stokach naogół silnie nachylonych, (przedzielone od siebie głęboko w teren wrzynającemi się dolinami strumieni i rzek, oraz podłużnemi kotlinami wypełnionemi jeziorami lub trf. podmokłemi łąkami) mają przebieg południkowy, przeważnie z Pc.Z. ku Pd.W. Różnice wysokości względnej początkowo na Z. i w pośrodku dochodzą od 20—45 m, poczem ku W. i Pd. stopniowo maleją do 15 m; wpływa to w znacznym stopniu na warunki komunikacji, gdyż drogi gruntowe biegną przeważnie u podnóża wzniesień, zaś przekraczając je osiągają silne spadki i zakręty.

Pokrycie terenu stanowią w znacznej części pola orne lub małe parcele lasów igl., względnie zagajników.

Gleba ps.-żwir. lub kam., ewent. gln. żwir. ma raczej charakter gleb średnich—jednakże w pory mokre wpływa w znacznym stopniu na warunki komunikacji.

Obserwacja wskutek licznych załamań zboczy i rozrzuconych parceli leśnych ograniczona, przeciętny wgląd 1 — 2 km, a nawet panujące wzniesienia mają wewnątrz obszaru ograniczone pole widzenia.

b) rejon środkowy i zachodni — ciągnący się wzdłuż ogólnej linji: mto Grajewo — mto Augustów — mto Sejny z odgałęzieniem w kier. Pc.Z. na mko Filipów, ma charakter terenu pofalowanego, zwłaszcza na Z. Wzniesienia 140 — 170 m wys. o nieregularnym przebiegu i stokach przeważnie łagodnie nachylonych, opadają ku Pd. Różnice w wysokościach są tu stosunkowo nieznaczne, przeciętnie 12—20 m. W pośrodku rejonu wyłania się cały szereg kotlin podłużnych lub nieregularnych, wypełnionych jeziorami systematu kanału Augustowskiego i rz. Czarna Hańcza; pomiędzy niemi rozciągają się obniżenia teren., w postaci trf. zabagnionych łąk.

Pokrycie terenu w części środkowej stanowi zwarty kompleks lasów Augustowskich, zaś na Z. rozrzucone są parcele igl. lasów lub zagajników.

Gleba na Z. gln. ps. lub gln. przechodzi stopniowo ku środkowi w ps. gln. lub ps. — w obniżeniach występują pokłady torfów. W czasie roztopów i długotrwających deszczów przejazd po drogach gruntowych, szczególnie w części zach. i na torfowiskach jest bardzo uciążliwy.

Warunki obserwacji naogół dogodne i łatwo znaleźć w terenie dobre punkty obserwacyjne, o rozległym promieniu widzenia ku Pc. i Pc.Z.

c) Część południowa tego obszaru stanowiąca wyodrębnioną całość — przedstawia teren przeważnie zabagniony i zalesiony, o nieznacznych różnicach wysokości. Większą część zajmuje kompleks lasów Augustowskich lub liczne rozrzucone parcele lasów mieszanych i zagajników.

Gleba przeważnie trf, miejscami wyłaniają się odcinki ps. Wiosną i po długotrwałych deszczach przemarsz po drogach gruntowych jest nader uciążliwy.

Warunki obserwacji niedogodne z powodu zalesienia i braku dominujących punktów.

C. Przeszkody ruchowe:

a) **Rzeki** (p. załącznik Nr. 1).

Pojezierze Suwalskie objęte jest w części wsch. dorzeczem Niemna, w części zach. prawie całkowicie—dorzeczem Biebrzy (Narew — Wisła). Wododział przebiega w ogólnym kierunku z Pc.Z. na Pd.W. linją Filipów — Suwałki — Suchorzeczka — Sokółka.

W dorzeczu Niemna za większe przeszkody ruchowe uważać można rz. Czarną Hańczę, częściowo także rz. Łososnę. Obie te rzeki przepływające w dolinach podmokłych, przeważnie o krawędziach niskich, niewyraźnie zarysowanych, roz-

lewają na wiosnę. W związku z licznemi jeziorami i terenem silnie zalesionym, rzeki te utrudniają w tym czasie poruszenia większych oddziałów, ograniczając je do dróg i przepraw stałych. W suche pory i w zimie poruszenia stają się możliwe także i dla lekkich zaprzęgów.

Rz. Czarna Hańcza z kanałem Augustowskim, jako jego przedłużenie na W., przedstawia dobrą linję komunikacyjną na tym obszarze, umożliwiając transport materjałów i zaopatrzenia w kierunku równoleżnikowym (brak linji kolejowej).

Dorzecze Biebrzy przedstawia się jako olbrzymia bagnista zapadłość pocięta rzekami w różnych kierunkach. Nawet drobne rzeczki, wskutek niedostępności sąsiedniego terenu, przedstawiają poważne przeszkody ruchowe. Doliny rzek tego obszaru zlewają się w jedną całość, tworząc obszar bezdrożny i bezludny, stojący po wylewach wiosennych rzek przez kilka miesięcy pod wodą. Nieliczne drożyny, zależne całkowicie od warunków atmosferycznych, przebiegają na małych przestrzeniach, umożliwiając tylko lokalne przemarsze w czasie dłuższej pogody. Poza wylewami wiosennemi decydują o poruszeniach opady atmosferyczne, zmieniające w kilka dni poszczególne odcinki terenu w niedostępne bagniska.

Szerokość rzek waha się od 8 do 40 m, głębokość od 1—3 m, dzięki jednak zabagnieniu dna, brzegów i doliny użycie brodów jest niemożliwe. Wytrzymałych, stałych przepraw brak w ilości wystarczającej na tym obszarze, a budowa ich, pomimo obfitości lasów, przedstawia poważne trudności, gdyż poza mostem nad korytem rzeki konieczna jest budowa długich grobli, umożliwiających zbliżenie do brzegu.

Dzięki tym warunkom obszar objęty dorzeczem Biebrzy uważać należy w czasie od marca do maja jako zupełnie nie nadający się do poruszeń wojsk, poza małemi oddziałami piechoty, które posługując się przewodnikiem i łódką mogą dotrzeć wszędzie. W suche pory zaprzęgi lekkie poruszać się mogą po drogach i drożynach, prowadzących na sianokosy, jednak zawsze po uprzedniem rozpoznaniu terenu. Najdogodniejszym okresem działań jest zima, kiedy zamarznięte rzeki i bagna umożliwiają dowolność poruszeń.

Pojezierze Suwalskie przecięte jest kanałem Augustowskim, który z jednej strony potęguje niedostępność terenu, z drugiej jednak przedstawia najlepszą i najpewniejszą arterję komunikacyjną tego obszaru. Dobrze rozwinięte dorzecze Biebrzy, połączone ze sobą szeregiem kanałów jak: Rudzki, Łęk, Woznawieski i inne mniejsze, umożliwia kierowanie transportów wodnych z kanału Augustowskiego wgłąb tego niedostępnego obszaru. Zwłaszcza na wiosnę i w mokre pory, kiedy nawet drobne rzeczki i rowy mogą służyć jako drogi wodne dla barek i łodzi, sieć kanałów odegrać może pierwszorzędną rolę w sprawach zaopatrzenia oddziałów działających na tym obszarze.

Szczegółowy opis rzek i kanałów p. Rozdz. „Wody" str. 695.

b) Jeziora patrz opis w rozdz. „Wody".

c) Bagna

Na zabagnienie pojezierza Suwalskiego składają się łąki podmokłe, występujące miejscami w dolinach rzek (Rospuda, Czarna Hańcza), podmokłe rejony lasów Augustowskich, oraz wielki kompleks bagien, zalegających dolinę rz. Biebrza, Łęk i kanału Augustowskiego Zewnętrzną warstwę tych bagien stanowią torfy, grubość pokładu których waha się od 0,5—3 m. Pierwsze z nich mają charakter bagien perjodycznych, stanowiących przeszkodę przeważnie tylko na wiosnę i to w czasie wylewów lub roztopów; pozatem, jako przeszkody ruchowe dla piech., nie posiadają one wielkiego znaczenia, gdyż nieliczne miejsca niedostępne dadzą się łatwo obejść. Natomiast bagna, występujące w lasach Augustowskich, należą do bagien stale grząskich i trudnych do przebycia. Wreszcie wielki kompleks bagien, zalegających dolinę rzeki Biebrza, stanowi nawet dla oddziałów piechoty (za wyjątkiem zimy) bardzo poważną przeszkodę ruchową, gdyż stan ich jest uzależniony od wodostanu rzek. co zaznacza się silnie nawet po parudniowych deszczach. Szczegółowy opis bagien i ich charakterystykę zawiera rozdz. „Wody".

d) Lasy.

Lasy w większych skupieniach zalegające płd. część Pojezierza Suwalskiego (powiaty Suwałki, Sejny i Augustów) a przytykające do bagien rz. Biebrza, noszą nazwę „Lasów Augustowskich". Poszczególne ich leśnictwa i nadleśnictwa noszą nazwy od sąsiednich miejscowości. Wiek tych lasów, ze względu na ich różnorodność, trudno ściśle ująć, przeważnie składają się one z drzewostanu 80 — 120-letniego, pozatem spotyka się liczne parcele młodniaków i zagajników. Przeważają lasy igl. (sosna, świerk), podszyte; w miejscach zabagnionych występują liściaste (olcha, brzoza). Licznie spotykamy zagajniki lub młodniaki świerkowe; utrudniają one w znacznym stopniu przemarsz poza drogami, zwłaszcza w związku z bagnistą glebą.

Płn. obszar leśny (na Pc. kanału Augustowskiego), składający się ze starego drzewostanu, na glebie suchej—ps., o skąpem podszyciu, jest łatwo dostępny nawet dla oddziałów kaw. Tutaj spotyka się często t. zw. „wysmały", t. j. wolne przestrzenie, pozostałe po spalonym lesie o niewykarczowanych pniach. Powierzchnia ich dochodzi niekiedy do 1200 ha, przyczem największe takie polany znajdują się w nadleśn. „Pomorskiem" (na Pc. w. Gidy), na Pc. w. Kadysz, oraz pomiędzy jez. Studzieniczne—jez. Serwy.

Część lasów Augustowskich, położona na Pd. kanału Augustowskiego, na podłożu bardziej wilgotnem lub podmokłem i zabagnionem, stanowi obszar trudny do przejścia, a zwłaszcza parcele z domieszką drzew liściastych. W rejonie mta Augustowa i jezior Augustowskich podłoże jest suche, przeważnie ps., spotyka się też liczne suche wyręby. Bagna i mokradła leśne nawet w suche lato obsychają z trudem. Zimą zamarzają

całkowicie, o ile śnieg opadnie po kilkudniowych mrozach, w przeciwnym razie tylko powierzchownie.

Kultura całości tych obszarów leśnych pozostawia wiele do życzenia. Dawne przeręby są zaniedbane i nadają się jedynie do użycia, jako drogi zimowe. Wiele parceli leśnych jest zanieczyszczonych zwalonymi pniami i gałęziami, tarasującemi drogi. Obecnie nadleśnictwa przystępują do przeprowadzenia nowych szerokich linij podziału i do oczyszczenia lasów.

Naogół lasy Augustowskie, za wyjątkiem południowej zabagnionej części, nie przedstawiają znaczniejszych trudności dla poruszeń wojskowych. Dostępność ich jest ściśle uzależniona od charakteru podłoża. Na terenie bagnistym bądź silnie podmokłym, lasy, poza drogami, są dostępne jedynie dla małych patroli piech.; po drogach (przeważnie nieutrzymanych, z lichemi mostami) komunikacja jest możliwa dla lekkich zaprzęgów, niejednokrotnie zaś w miejscach zabagnionych zwłaszcza wiosną, tylko dla zaprzęgów miejscowych i dla pieszych.

D. Drożność.

Opisywany obszar pod względem komunikacji drogowej jest słabo wyposażony. Nieliczne szosy przeważnie w złym stanie, o różnorodnej skali wytrzymałości mostów, w wielu wypadkach mogą być użyte dla ciężkich zaprzęgów jedynie po uprzedniem rozpoznaniu i wzmocnieniu przepraw.

Drogi gruntowe zależnie od podłoża, są w mokrej porze roku, szczególnie w płn. i płd. części nawet dla lekkich zaprzęgów uciążliwe. Z wiosną t. j. w czasie roztopów i wylewów wiele z nich, na zabagnionych odcinkach obniżeń teren, stoi przez pewien przeciąg czasu pod wodą. Szerokość dróg jest niejednolita 2 — 12 m. często zwłaszcza na Z., są one mocno rozjezdżone. W lasach Augustowskich spotyka się drogi na dłuższych przestrzeniach, wykładane okrąglakami (dylowane), jednakże wskutek braku dozoru i naprawy, stan ich ciągle pogarsza się.

Ogółem biorąc drogi gruntowe wymagają dodatkowych rozpoznań (zwłaszcza w mokrej porze roku i na terenach zabagnionych) przy przemarszu większych oddziałów wojskowych.

E. Warunki kwaterunkowe.

Nieliczne miasta i miasteczka (za wyjątkiem Suwałk i Augustowa, zawierających 35—50% budynków murowanych) składają się z budowli drewnianych, rozrzuconych wzdłuż rozbiegających się od rynku ulic, licho brukowanych, zazwyczaj błotnistych i uciążliwych dla zaprzęgów. Osiedla, przeważnie zniszczone w czasie wojny, obecnie zwolna rozbudowują się. Budynki użyteczności publicznej, w niedostatecznej ilości, nie odpowiadają swemu zadaniu. Ogółem biorąc, przeludnione miasta i miasteczka nie przedstawiają dużej wartości jako kwatery, szczególnie dla oddziałów konnych.

Dwory i folwarki, w związku z parcelacją obszarów dworskich, ledwie wegetujące — mają najczęściej pojemność kwaterunkową najwyżej dywizjonu broni konnych.

Wsie przeważnie typu ulicowego lub rozproszonego, rozrzucone przeciętnie w promieniu 3—6 km (na przestrzeniach zalesionych do 10 km) zawierają przeciętnie 20—40 dymów; rzadziej spotyka się większe wsie. Ogrodzenia nieliczne, przeważnie drw. lub z drutu kolczastego. Obejście składa się z chaty 1 lub 2-izbowej z polepą z bitej gliny, rzadziej z podłogą drw., a pokrytej gontami lub słomą; obok przylega stajnia lub obora—niska, ciemna, zaniedbana; w głębi podwórza stoi obszerna drw. stodoła.

W izbie da się pomieścić 3—10 ludzi, w stajni 2—4 konie; na podwórzu 3—5 wozów taborowych. Latem jako kwatery będą służyły stodoły, gdzie można pomieścić do jednego plutonu piech. Przeciętnie we wsi można zakwaterować najwyżej jeden baon (kwatery letnie) lub jeden szwadron kaw.

Przesłona przed obserwacją lotniczą dobra (w części zach. brak); zaopatrzenie w wodę do picia nie natrafia na trudności.

Naogół na pojezierzu Suwalskiem warunki kwaterowania większych oddziałów wojsk są niedogodne, z powodu rozrzuconych osiedli o małej pojemności kwaterunkowej.

II. Północna część Podlasia wraz z częścią pasa wzniesień Wołkowyskich.

A. Położenie i granice.

Północna część Podlasia obejmuje obszar terenu obramowany od Pd., Z., Pc.—rz. Narew i Biebrza, od W. zaś rz. Niemen oraz rz. Swisłocz; pozatem aż do wsch. granicy opisywanego terytorjum rozciąga się wąski pas wzniesień Wołkowyskich. Pod względem geograficznym całość ta stanowi teren przejściowy do wyżyny białoruskiej.

B. Ukształtowanie, gleby i warunki obserwacji.

Pod względem ukształtowania prawie cały ten obszar zajmują wzniesienia, nieregularnie porozrzucane, ciągnące się w ogólnym kierunku równoleżnikowym ku W.

Przeciętna wysokość wzniesień waha się 170—250 m, wykazując ogólny nieznaczny spadek ku Pd. Mają one kształty podłużnych fałd, niekiedy o silnie nachylonych zboczach i są poprzerzynane głębokiemi a zabagnionemi dolinami dopływów Niemna. W obniżeniach i wklęśnięciach występują podmokłe łąkowe odcinki i pasy torfowisk. Dzięki temu powierzchnia tego obszaru wykazuje bardzo różnorodne formy terenu, osiągając, zwłaszcza w pobliżu rzek, różnicę wzniesień, dochodzące do 50 m.

W miarę posuwania się ku Pd. teren opada, przechodząc stopniowo w nizinno-lesiste obszary poleskie.

Gleby występujące na tym obszarze należą przeważnie do kategorji średnich i lekkich, na stokach wzniesień występują miejscami ciężkie gliny. Przewagę gleb średnich spotykamy w części płn., podczas gdy w część płd. wdzierają się od Polesia długie kliny i pasy piasku. Oba rodzaje gleb mieszają się wzajemnie, wciskając się większymi lub mniejszymi odcinkami w obszary zajęte przez jeden lub drugi rodzaj. Szczegółowy rozkład gleb — p. Mapa Drożni.

Warunki obserwacyjne na tym obszarze są naogół dobre. Przeciętne pole widzenia sięga 3—6 km, zmniejszając się w miarę posuwania się ku Pd. W części północnej dobre warunki obserwacji na bagnistą dolinę rz. Biebrza. W rej. mta Białystok obserwacja jest ograniczona wskutek zalesienia. Dzięki urozmaiconemu ukształtowaniu spotykamy na całym obszarze liczne dogodne punkty obserwacyjne o rozległem polu widzenia. Obniżenia terenowe mogą być dogodnie obserwowane z sąsiednich wyniosłości, wgląd w doliny rzeczne jest naogół wystarczający.

Obserwacja osiedli, rozsiadłych zwykle na wyniosłościach łatwa i możliwa z większej odległości. Podobnie drogi, przeprowadzone przeważnie grzbietami lub stokami wyniosłości, mogą być z licznych punktów dokładnie obserwowane. Dogodne punkty obserwacyjne stanowią wieże kościelne i wiatraki; podobnie folwarki, położone zazwyczaj wyżej od innych osiedli mogą być wyzyskane w tym celu.

C. Przeszkody ruchowe.

a) Rzeki (p. załącznik Nr. 1)

Rzeki tego obszaru należą w części wsch. (wzniesienie Wołkowyskie) do dorzecza Niemna, w części zach. do dorzecza Narwi. Wododział przebiega w kierunku z Pc.Z. na Pd.W. mniejwięcej linją: Suchorzeczka—Sokółka—Mścibów.

W dorzeczu Niemna właściwą przeszkodę ruchową przedstawiać może tylko rz. Swisłocz, której podmokła dolina i wielkie wodostany stwarzają w mokre pory i na wiosnę poważną zaporę dla poruszeń. W suche pory wodostany opadają dość znacznie, dzięki czemu rzeka może być przebywana brodem przy szer. 30—40 m, głęb. do 1,5 m, dnie ps.-ilastem, tam gdzie pozwala na zbliżenie podłoże doliny. Naogół liczne dogodne punkty dla przepraw i dobre ogólne warunki zbliżenia, przy terenie otwartym, zmniejszają w znacznym stopniu znaczenie Swisłoczy jako przeszkody. Dzięki dobrze uwydatnionym krawędziom, stwarza rzeka dogodną podstawę dla przeprowadzenia linji obronnej w kierunku południkowym (tak dla działań ze W. jak i z Z.).

Inne rzeki stanowić mogą przeszkody tylko na wiosnę i w mokre pory, t. j. w czasie zalania podmokłych, nisko położonych dolin. W suche pory nieznaczna ich szer. (do 20 m) i głębokość (przeciętnie 1—1,5 m) umożliwia używanie brodów.

Dzięki dość dobrze rozwiniętej sieci dróg, z kilkoma dobremi szosami, ilość przepraw stałych jest wystarczająca, budowa natomiast nowych natrafia na trudności wynikające z braku lasów w pobliżu.

W części zach. występuje przedewszystkiem rz. Narew, stanowiąca bezwzględną przeszkodę ruchową na całej przestrzeni. Bagnista, rozległa dolina, zdziczałe koryto, liczne odgałęzienia i odnogi i znaczne wodostany stwarzają pas terenu 2—5 km szer., w którym poruszenia w mokre pory roku stają się niemożliwe. Przekroczenie rzeki, poza drogami i przeprawami, zmusza do budowania specjalnych grobli i szeregu dużych mostów na poszczególnych ramionach, użycie zaś brodów ze względu na bagniste dno i głębokość rzeki jest wykluczone. W suche pory stan ten zmienia się na lepsze, zależnie od trwania okresu pogody, jednak i wtedy zaprzęgi ograniczyć się będą musiały przedewszystkiem do dróg i przepraw stałych, ewentualnie do dość licznych, przeważnie ruchomych, brodów (po rozpoznaniu).

Dopływy Narwi płyną z Pc.W. na Pd.Z., zmieniając często kierunki biegu. Rozmiary przeciętne wahają się od 1—15 m szer. i 1—2 m głęb., jednak silnie podmokłe doliny stwarzają z nich przeszkody, w mokre pory trudne do pokonania. Wylewy wiosenne zalewają nie tylko ich doliny ale i niżej położone odcinki sąsiedniego terenu.

Ilość przepraw stałych—naogół niewystarczająca, szczególnie na Narwi, której rozczłonkowane koryto wymaga budowy kilku mostów przez poszczególne ramiona. Szczegółowy opis rzek p. rozdz. „Wody" str. 695.

b) Jeziora (p. opis szczegółowy w rozdz. „Wody").

c) Bagna.

W pasie tym występują nieznaczne przestrzenie zabagnione przeważnie w dolinach rzek. Tworzą one poważniejszą przeszkodę tylko w mokrej porze roku, w suchej natomiast wysychają do tego stopnia, że stają się dostępne dla kawal. i miejscami dla lekkich zaprzęgów.

d) Lasy.

Poza mniejszymi i rozrzuconymi parcelami lasów igl.—większy kompleks spotyka się jedynie na Pc. mta Białystok—nosi on nazwę „Puszczy Białostockiej".

Charakter lasów tego kompleksu jest naogół jednolity. Na całej przestrzeni spotyka się lasy igl. (świerk lub sosna) utrzymane w kulturze, jedynie miejscami występują małe parcele lasów liśc. (brzoza, olcha). Wiek przeciętnie 60—130 lat. Podszycie nierównomierne igl. lub liśc. krzakami. W części płd. spotyka się znaczne działki młodniaku lub zagajników sosnowych, tworzących niekiedy gęstwinę. Również od strony Pd. ciągnie się pasmo polanek i pól ornych.

Podłoże tych lasów stanowi gleba ps.-gln. (z przewagą ps.) Wzdłuż rzek i strumieni występują pasy pokładów trf. lub gln.-ps.—przeważnie grząskie.

Komunikacje w dobrym stanie, jednakże drogi leśne 2—7 m szer., często wyboiste o lichych mostkach, nadają się do użycia tylko dla lekkich zaprzęgów.

Dla poruszeń wojskowych całość tego kompleksu leśnego, poza drogami, przedstawia przeszkodę jedynie w miejscach zabagnionych (w pobliżu rzek) i na parcelach, obfitujących w bardzo gęste zagajniki (przeważnie w płd. części) — pozatem są one zawsze dostępne dla piech. i małych oddziałów kawal.

D. Drożność.

Ilość szos jest wystarczająca, jednak stan ich jest gorszy niż w głębi kraju, co jest jedną z pozostałości wojennych na tym obszarze. Zwłaszcza stan przepraw jest marny.

Drogi gruntowe naogół dobre. W części płn. istnieją liczne spadki, uciążliwe, zwłaszcza w mokre pory roku. Naogół drogi gruntowe tego obszaru wymagają dodatkowych rozpoznań przy przemarszu większych oddziałów wojskowych.

E. Warunki kwaterunkowe.

Typ i stan budowli w miastach, dworach i wsiach, a tem samem warunki kwaterunkowe, są, naogół, lepsze aniżeli w Suwalszczyźnie. Pojemność miast i miasteczek dla oddziałów konnych większa.

Dwory wraz z budynkami często murowane, ogólnie w średnim stanie. W stajniach i budynkach gosp. można pomieścić do kilkuset koni.

Pojemność wsi szczególnie w zimie jest niewielka. Stodoły przewiewne nie chronią od mrozu. Stajnie bardzo małe i niskie. Chata chłopska może pomieścić przeciętnie 8—15 ludzi, zabudowania 6—10 koni.

III. Północna część Mazowsza.

A. Położenie i granice.

Północna część Mazowsza obejmuje obszar obramowany: od Pc. granicą państw. z Prusami Wschodniemi (m. Grajewo—m. Działdowo) oraz linją graniczną b. zaboru pruskiego (m. Działdowo—m. Górzno—m. Brodnica—rz. Drwęca), zaś od Pd. i W.—rz. Wisła (m. Złotorja—m. Modlin)—rz. Narew i rz. Biebrza wraz z rz. Łęk. W ten sposób określony obszar, nie stanowi właściwie jednolitej całości, lecz składa się z czterech wielkich odcinków terenowych, mających zupełnie odmienne cechy charakterystyczne. Poczynając więc od W., wyróżniamy w nim następujące części składowe:

a) „Występ Łomżyński", ograniczony od W. rz. Łęk i Biebrza, od Z. rz. Pissa, zaś od strony Pd. rz. Narew.

b) „Zachodnie Ponarwie", obramowane od W. i Z. rz. Pissa i rz. Orzyc (m. Chorzele — m. Krasnosielec), od Pd. rz. Ruś i rz. Narew.

c) Właściwe płn. „Mazowsze", ciągnące się do linji rz. Skrwa.

d) „Pojezierze Mazurskie", (ziemia Dobrzyńska) położone na Z. wyż. wym. linji.

Całość tego obszaru jest jak gdyby pomostem, łączącym środkową nizinną część Mazowsza i Podlasia z pojezierzem Prusko-Mazurskiem, tworząc zwolna ku Pc. łagodne przejście do wzniesień Pruskich.

B. Ukształtowanie, gleby i warunki obserwacji.

a) „Występ Łomżyński".

Pod względem ukształtowania przedstawia teren wybitnie falisty, wznoszący się od ograniczającyc go dolin rzecznych stopniowo ku Pc., przeciętnie 150—200 m wys. bez wzgl. Pasma poszczególnych sfalowań terenowych mają przeważnie przebieg nieregularny, niekiedy południkowy. Różnice w wysokościach stosunkowo nieznaczne, stoki wyniosłości są naogół łagodnie nachylone.

Gleba po większej części gln., ps., w rej. pomiędzy m. Kolno i Pd. Z. m. Stawiski występują gliny. Piaski przeważają w rej. Łomża, m. Stawiski, m. Mały Płock. Żwiry i gleba z domieszką kamieni w rej. m. Szczuczyn, m. Kolno, w. Lachowo, przez co też ruch na drg. grunt. natrafia na pewne trudności. Pokłady trf. względnie odcinki zabagnionego podłoża zalegają w mniejszych skupieniach doliny rz. Pissa, Skroda, Wissa i rz. Łęk.

Warunki obserwacji przeważnie dogodne, przeciętny wgląd do 3 km za wyjątkiem rejonu środkowego i płn.-wsch., gdzie pole widzenia przesłaniają nieregularne sfalowania terenu, oraz liczne, gęsto rozsiane, parcele lasów.

b) „Zachodnie Ponarwie".

Przedstawia teren lekko sfalowany w kier. z Z. na W. Zabagnione doliny rzek: Orzyc, Omulew, Rozoga, Skrwa i Rissa, o słabo zarysowanych i trudnych do znalezienia krawędziach, wytyczają bieg wyniosłości terenowych, stanowiących zarazem wododziały. Wzniesienia te do 150 m wys., o łagodnie nachylonych zboczach, wznoszą się przeciętnie 15—20 m ponad poziom otaczających je obniżeń terenowych.

Pokrycie stanowią poszarpane odcinki kompleków leśnych, będących pozostałością dawnej puszczy Myszynieckiej (Kurpiowskiej).

Gleba na wododziałach—ps.; w dolinach rzek i na obniżeniach teren. występują pokłady trf., dochodzące do przeszło 2 m grub.

Warunki obserwacji pomimo dogodnych wyniosłości są niekorzystne, gdyż pole widzenia przesłaniają lasy. Wyjątek stanowi bardziej odkryty i przejrzysty rej. m. Myszyniec oraz płn. wsch. część tego odcinka.

c) Właściwe „Mazowsze".

Składa się ono z trzech pasm terenowych, różniących się pod względem konfiguracji terenu:

1) pasmo płn. ograniczone na Pd. linją: mto Przasnysz — mto Ciechanów—mto Mława, posiada charakter terenu pagórkowatego 160—200 m wys. wzgl. Wzniesienia jego o stokach naogół silnie nachylonych ciągną się nieregularnemi pasmami w ogólnym kierunku ku Pc., wybitnie dominując nad obniżeniami otaczających go dolin rzecznych.

Gleba przeważnie gln.-ps. u podnóża wzniesień gln., miejscami ps. żwir.; w obniżeniach teren. i w dolinie rz. Orzyc występuje torf.

Warunki obserwacji naogół dobre, poszczególne wyniosłości dają rozległe pole widzenia, przesłonięte miejscami parcelami lasów. Wewnątrz tego pasa terenu wgląd ogranicza w pewnym stopniu zalesienie oraz wklęsłości międzyfałdowe.

2) Pas ograniczony na Z. linją rz. Wkra i rz. Działdówka przedstawia teren wybitnie pofalowany, o nieregularnym przebiegu łańcuchów wzniesień do 150 m wys. Różnice wys. wzgl. dochodzą do 20 m — stoki wzniesień są naogół łagodnie nachylone.

Gleba w przeważnej części gln. ps. lub ps. gln., wielkie odcinki ps. występują na Pd., wciskając się wąskimi klinami.

Warunki obserwacji naogół dobre, jednakże wgląd przesłaniają licznie rozrzucone parcele lasów.

3) Pozostała część tego odcinka przedstawia teren lekko sfalowany lub płaski, o nieznacznych różnicach wzniesień. Doliny rzek, przeważnie o małym spadku, są szerokie i podmokłe.

Gleba ps. gln., od Pd. występują piachy; w obniżeniach teren. i dolinach rzek zalegają trf. lub crm. bagienne.

Warunki obserwacji b. dogodne, przeciętny wgląd 4—6 km, a z poszczególnych wzniosłości do 12 km.

d) Pojezierze „Mazurskie".

Teren w części płd. płaski przechodzi zwolna ku Pc. w falisty, poprzecinany wrzynającemi się głęboko w teren dolinami rzek. Wzniesienia terenu występujące na Pc. mają przebieg przeważnie południkowy i silnie nachylone i poszarpane zbocza. Różnice wys. wzgl. na Pd. nieznaczne, zwiększają się ku Pc. do 30 m.

Gleba na Pd. ps. lub ps. glin., w części płc. przeważnie gln. W obniżeniach terenu występuje crm. bgn. rzadziej pokłady trf.

Warunki obserwacji na Pd. dogodne, w miarę posuwania się ku Pc. pogarszają się, gdyż wgląd utrudniają nieregularne załamania stoków wzniesień terenowych.

C. Przeszkody ruchowe.

a) Rzeki (patrz zał. Nr. 1).

Ze względu na sieć wodną podzielić można ten obszar na dwa różne wycinki terenowe: wschodni po rz. Orzyc i zach. po rz. Drwęca.

Wschodni—przecinają w kierunku z Pc. Z. na Pd. W. prawe dopływy Narwi, spadające z pojezierza Mazurskiego ku dolinie Narwi. Są to Pissa ze Skrodą, Szkwa, Rozoga, Omulew z Trybówką, Ruż i Orzyc. Przepływając w niewielkiej od siebie odległości stwarzają one szereg kolejnych przeszkód ruchowych, w wysokim stopniu utrudniając poruszenia w kierunku równoleżnikowym w obszarze na Pc. od rz. Narwi. Bieg rzek jest naogół leniwy, co wypływa po części z obfitości jezior zalegających górne ich odcinki (w granicach Prus Wschodnich), po części zaś z nizinnego, podmokłego charakteru dolin. Doliny średnio 1,5 — 3 km szer., są silnie podmokłe, często z zalegającemi je stałemi bagnami. W miarę posuwania się na Z., wcinają się one coraz głębiej w teren, wskutek czego spadek wód zwiększa się stopniowo, a koryta rzeczne stają się więcej jednolite. Przeciętna szerokość wynosi 10 — 25 m, głębokość 1,5 m, dno w dolnym biegu zwykle piaszczyste, powyżej bagniste.

Wylewy wiosenne obejmują przeważnie całe doliny rzeczne, jednak dzięki magazynowaniu wód przez jeziora mają naogół przebieg powolny, a rozmiary mniejsze niż rzeki, położone na W. W tym czasie przedstawiają one poważne przeszkody ruchowe nie do przebycia nawet dla piechoty; zbliżenie do koryta dzięki zalaniu i zabagnieniu doliny staje się bardzo uciążliwe, a dla broni konnych wykluczone. Wylewy rzek ustępują powoli, doliny rzeczne i teren sąsiedni wysychają w przeciągu 3 — 5 tygodni, pozostawiając gdzieniegdzie małe płaty bagnisk, łatwe naogół do ominięcia. W tym okresie zbliżenie do rzeki natrafia na większe trudności dla lekkich zaprzęgów, przekroczenie jednak samego koryta ogranicza się głównie do przepraw stałych, nawet w okresie niskich wodostanów (późne lato). W zimie dzięki zamarznięciu rzek i bagien poruszenia mogą być wykonywane dowolnie, ilość przepraw na opisanych rzekach jest niewystarczająca, stan zaś istniejących małowartościowy. Szczególne trudności napotykać będą ewentualne przemarsze w kierunku równoleżnikowym, mające do pokonania kolejno wszystkie rzeki.

Z powodu zaniedbania i zapiaszczenia łożysk, rzeki tego obszaru służyć mogą jako drogi wodne w okresie wysokich wodostanów dla małych barek, pozatem zaś tylko dla łodzi rybackich.

Wycinek zach. charakteryzuje brak większych rzek, przecinają go bowiem tylko rz. Wkra z Mławką, Skrwa płn. i Drwęca z rz. Welle płynące daleko od siebie. Rzeki te wrzynają się głęboko w teren, tworząc dobrze sformowane doliny do 1 km szer., często zwężone, w formie jarów (dolna Wkra, Skrwa); podmokłe, szerokie doliny występują jedynie w górnym biegu rzek, gdzie liczne obniżenia terenu tworzą łącznie z dolinami obszary bagienne (górna i średnia Mławka, górna Wkra). Wylewy rzek następują dość gwałtownie, mając jednak przebieg szybki. Obejmują one niżej położone odcinki dolin, przeważnie skrawki kilkudziesięciu metrów szerokości i szybko spływają. Natomiast zamarzanie rzek odbywa się powoli, a wytwarzanie wytrzymałej skorupy lodowej nawet przy wielkich mrozach nie jest pewne. Gdzieniegdzie pozostają przetoki czystej wody, co, w związku z częstemi odwilżami, nie daje pewności przeprawy po lodzie dla ciężkich zaprzęgów. Przeciętna szerokość rzek 15—40 m, głęb. 1—3 m; dno w górnym biegu bagniste, przechodzi stopniowo w piaszczyste, a w dolnym biegu często żwirowe z domieszką kamieni.

Jako przeszkody mają rzeki charakter rozmaity, zależnie od odcinka biegu. W biegu górnym i w początkach średniego przeszkodę stanowi podmokłe podłoże doliny, na wiosnę i w mokre pory bardzo uciążliwe do przebycia nawet dla piechoty. W biegu średnim i dolnym utrudniają poruszenia przedewszystkiem strome odcinki krawędzi i brzegów, częściowo także rozmiary koryta. Wskutek tego zaprzęgi ograniczyć się muszą przeważnie do dróg i przepraw, kawalerja a głównie piechota poruszać się może wszędzie. Zbliżenie do rzek nie przedstawia trudności, a liczne drogi i dość znaczna ilość przepraw ułatwiają ich przekroczenie. Użycie brodów w mokre pory naogół możliwe, często jednak dla zaprzęgów koniecznem będzie rozkopanie stromego brzegu.

Rz. Narew, przepływająca płd. granicą tego obszaru, przedstawia najpoważniejszą przeszkodę ruchową. Średnio 3 km szer. dolina, często rozszerzająca się w rozległe bagniska 5—12 km szer., tworzy łącznie z korytem rzeki przeszkodę bez przygotowań techn. nie do przekroczenia. Zwłaszcza wiosną, gdy wskutek wylewów, wody rzeki przepływają łożyskiem kilkusetmetrowej szerokości, wszelkie poruszenia w pobliżu stają się możliwe tylko po dobrych drogach i wytrzymałych przeprawach. Po dłuższym okresie pogody wodostany opadają znacznie, podłoże doliny podsycha powoli a liczne odsypiska i mielizny potworzone przez gwałtowny napór nurtu w czasie wezbrań, umożliwiają wykorzystanie brodów dla piechoty i kawalerji, miejscami nawet dla zaprzęgów (zależnie od warunków dojazdu).

Pozostałe rzeczki i dopływy przedstawiają przeszkodę tylko na wiosnę w czasie wylewów.

Jako drogi wodne poza Narwią — służyć mogą tylko Wkra i Drwęca żeglowne przy ujściu, spławne i dostępne dla małych barek i łodzi w biegu dolnym.

Szczegółowy opis rzek p. rozdz. „Wody", str. 695.

b) Jeziora (p. opis w rozdz. „Wody").

c) Bagna.

Za wyjątkiem kompleksów bagiennych odcinka teren. „Zach. Ponarwia", bagna i mokradła opisywanego obszaru, grupują się w dolinach rzecznych, mając charakter gleb podmokłych lub bagien perjodycznych. W czasie roztopów wiosennych i wylewów stanowią one przeszkodę przeważnie tylko dla broni konnych i zaprzęgów; szybko obsychają i latem lub suchą jesienią są zawsze dostępne. Szczegółową ich charakterystykę zawiera opis poszczególnych rzek.

Kompleks bagien „Zach. Ponarwia" składa się prawie wyłącznie z bagien stałych, na pokładach trf. o znacznej grubości. Grupują się one zazwyczaj w dolinach rzek, przyczem zwłaszcza w części płn. nad granicą państw. łączą się w szeroki pas bagien. Wiosną t. j. w czasie roztopów i wylewów, a nawet po kilkudniowych silnych deszczach, wiele z nich, specjalnie zaś nadbrzeżne, stają się zupełnie niedostępne nawet dla piech. Bagna, latem obsychające, tworzą przeszkodę ruchową dla zaprzęgów (oprócz miejscowych), gdyż przeważnie drogi przez nie prowadzące są niedostępne. Zimą, po kilkudniowych mrozach, większa część bagien zupełnie zamarza — niektóre tylko powierzchownie (n. p. bagna powstałe pod wpływem zarastania roślinnością jezior).

Ogółem biorąc kompleks bagien „Zach. Ponarwia" nadzwyczaj utrudnia na tym odcinku prowadzenie działań większymi oddziałami wojsk.—natomiast w znacznej mierze sprzyja działaniom obronnym, prowadzonym niewielkiemi siłami.
Szczegółowy opis bagien stałych patrz rozdz. „Wody".

d) Lasy.

Cały szereg rozrzuconych mniejszych parceli lasów, przeważnie igl. lub miesz.—utrzymanych w kulturze, spotykanych na opisywanym obszarze, ze względu na możność łatwego obejścia nie posiada większego znaczenia, jako przeszkody ruchowe. Najgęściej grupują się one na falistej środkowej części obszaru, jednakże ze względu na suche podłoże i gęstą sieć dróg i przesieków, są łatwo dostępne nawet dla oddz. kawal. Wyjątek stanowią odcinki małych kompleksów leśnych, będących pozostałością dawnej puszczy Myszynieckiej (Kurpiowskiej). Lasy te rosną na pasmach ps. wzniesień, poprzedzielanych zabagn. obniżeniami teren. lub bgn. dolinami rzek. Większość stanowią lasy igl. 40—100 lat, naogół utrzymywane w kulturze; na stokach wzniesień oraz w zabagn. w dolinach rzecznych występują parcele lasów lub zagajników liśc. W części płn. i zach. tego odcinka przeważają lasy o zwartych drzewostanach, słabo podszyte, natomiast w części płd. i wsch. spotyka się liczne parcele młodniaków i zagajników, rzadko tworzących gęstwinę. Naogół lasy te, ze względu na suche podłoża oraz dostateczną ilość dróg i przesiek, są prawie

wszędzie dostępne dla piech. za wyjątkiem parceli rosnących na zabagnionym podłożu.

D. Drożność.

Pod względem charakteru komunikacji drogowej obszar ten posiada niejednolite warunki, zwłaszcza zaś dwa wschodnie odcinki.

„Występ Łomżyński" ma wystarczającą ilość szos utrzymanych w dobrym stanie, od czasu wojny światowej, gdy powstały nowe szosy, łączące: mto Łomża—mto Szczuczyn, mto Kolno—m. Grabowo—m. Dobrzyce, w. Winceta—mto Kolno—m. Mł. Płock—m. Kisielica—mto Łomża, wreszcie mto Łomża—m. Jedwabno—m. Radziwiłów. Pozatem istnieje tu gęsta sieć dróg gruntowych, naogół ze względu na podłoże zdatnych do użycia dla ciężkich zaprzęgów — jednakże w wielu wypadkach w złym stanie.

Sieć drogowa na odcinku „Ponarwie Zach." ze względu na stan zmienny zależny od pory roku, pogody i podłoża, za wyjątkiem niektórych szos, do zorganizowania ruchu większych oddziałów wojskowych nie nadaje się. Wiele dróg gruntowych, przechodzących przez zabagnione podłoże, nawet w suchą porę jest do użycia jedynie dla miejscowych, ewent. lekkich zaprzęgów. Drogi leśne przeważnie ps. latem są miejscami uciążliwe nawet dla lekkich zaprzęgów.

Na pozostałych odcinkach gęstość sieci drożnej i jej stan jest zadawalniający.

Ilość szos w dobrym stanie jest wystarczająca, za wyjątkiem rejonu obecnej płd.-wsch. granicy woj. Pomorskiego, gdzie budowa ich przez rząd ros. była celowo zaniechaną.

Drogi gruntowe są liczne, często okopane rowami, rzadziej wysadzone drzewami. Drogi, gdzie brak rowów bocznych, są rozjeżdżone lub zaorywane. W części płn. pagórkowatej spotyka się liczne spadki, których pokonanie wymaga dodatkowych zaprzęgów, co przy opisywanych drogach zaznaczono. Zasadniczo użycie dróg gruntowych zależy ściśle od rodzaju gleby i warunków atmosferycznych. W okolicach gdzie przeważają ciężkie gleby, mamy w suche pory roku bardzo dobre drogi o twardej i wytrzymałej nawierzchni, podczas gdy w porze mokrej nawierzchnia rozmięka, wytwarzając tłuste i gęste błoto, utrudniające przemarsze nawet dla oddz. piech. Natomiast w miejscach, gdzie występują gleby lekkie (głębokie piachy) drogi grunt. są przeważnie uciążliwe dla lekkich zaprzęgów.

E. Warunki kwaterunkowe.

Miasta i miasteczka są w większości pochodzenia dawnego, co ujawniło się w sposobie ich budowy. Od rynku, gdzie mieszczą się budynki użyteczności publicznej, rozchodzą się ulice powiązane między sobą krótkiemi wąskiemi uliczkami.

To centrum miasta posiada rzadko ogrody, parki i wogóle słabe zadrzewienie. Dalej wzdłuż odchodzących od rynku brukowanych ulic, stopniowo przekształcających się w szosy lub drogi, rozciągają się zabudowania przedmieść, często otoczone ogrodami. Na peryferjach zaś zwykle leżą cmentarze, fabryki, cegielnie, koszary i t. p. Przedmieścia te najbardziej nadają się dla doraźnego zakwaterowania, gdyż gmachy użyteczności publ. przeważnie są zdolne pomieścić tylko dowództwa.

Dwory — nawet rozparcelowane (ośrodki zawierają przeważnie budynki gospodarcze) przedstawiają dużą wartość kwaterunkową (nierzadko na pułk piech.), mając wystarczającą ilość stajen oraz studni, zarówno jak i ukrycie przed obserwacją lotniczą.

Wsie tworzą zwarte zabudowania wzdłuż drogi (typu ulicowego), często wzdłuż dróg dobiegowych. Zadrzewienie jest naogół dostateczne dla ukrycia przed obserwacją lotniczą, za wyjątkiem świeżo rozkomasowanych wsi t. zw. kolonji. Pojemność obejścia gosp. stanowi z reguły jedna drużyna piech. lub sekcja kaw. Przeważnie w jednej wsi można zakwaterować jeden baon piech.

Na odcinku „Ponarwia Zach." wsie składają się zwykle z kilku grup lichych zabudowań gospodarczych, połączonych ze sobą drogami, biegnącemi przez pastwiska i łąki — przedstawiając ze względu na swe rozrzucenie małą wartość kwaterunkową.

IV. Pojezierze Toruńsko-Brodnickie.

A. Położenie i granice.

Pod nazwą pojezierza Toruńsko-Brodnickiego w niniejszem wydawnictwie rozumiemy obszar ograniczony od Pc. granicą państw. z Prusami Wsch. (m. Nowe — m. Białuty), od Z. i Pd. rz. Wisła (m. Nowe—m. Złotorja), wreszcie od Pd.W. i W. obecną granicą wojew. Pomorskiego (b. granica zaboru pruskiego). Według podziału geograficznego obszar ten stanowi płd.-zach. część Pojezierza Prusko-Mazurskiego.

B. Ukształtowanie, gleby i warunki obserwacji.

Całość tego obszaru posiada charakter krainy morenowej, o niejednolitej konfiguracji terenu. Zasadniczo dadzą się w nim wyróżnić cztery odrębne pasma:

a) prawobrzeżna dolina rz. Wisła, przedstawiająca wąski pas terenu płaskiego, usianego niewielkiemi wydmowemi wzniesieniami; jedynie tylko w rej. mta Grudziądz wyłania się odosobnione i poszarpane wzniesienie, dominujące na tym odcinku nad całą doliną rzeki. Ku W., począwszy od m. Ostromecko—gran. państw., wznosi się ostra i poszarpana wąwozami krawędź doliny, dochodząca do 40 m. wys.

Gleba przeważnie ps lub ps.-gln., miejscami występuje crm. bgn.

Warunki obserw. z poszczególnych wyniosłości i krawędzi doliny są dogodne, przeciętny wgląd 4—7 km, jednakże pole widzenia przesłania miejscami zadrzewienie osiedli.

b) Wyżyna Wąbrzeska — rozciągająca się ku W. do linji rz. Osa i rz. Lutryna, posiada charakter terenu pagórkowatego o nieregularnym przebiegu łańcucha wzniesień, dochodzący pośrodku do 140 m wys.; ku krańcom wyżyny wysokości zwolna maleją i teren przechodzi stopniowo w łagodne sfalowania, za wyjątkiem części płn.-wsch., gdzie nieregularne fałdy terenowe nadają temu odcinkowi charakter pagórkowaty. Przeciętne różnice wys. wzgl. wynoszą 10 — 30 m, przyczem największe są w cz. środkowej i płn.-wsch., co wpływa w znacznej mierze na lokalne trudności komunikacji drogowej (drogi grunt.) ze względu na spadki i zakręty, których pokonanie wymagać będzie niejednokrotnie dodatkowej siły pociągowej.

Gleby tego odcinka stanowią przeważnie gliny, pomieszane w różnym stopniu z ps., które zwłaszcza w części środkowej mają miejscami charakter gleb ciężkich. Obniżenia terenu zalegają pokłady trf. lub crm. bgn.

Warunki obserwacji, szczególnie w części środkowej tego odcinka, są pomimo obfitości dominujących punktów terenowych niedogodne, gdyż pole widzenia wewnątrz poszczególnych rejonów przesłaniają załamania zboczy, natomiast daleki wgląd ograniczają martwe pola.

c) Obniżenie jeziorne — ograniczone na W. rz. Drwęcą przedstawia szeroką zapadłość terenu, pokrytą prawie w całości przez kompleks lasów: Zbyczno, Mścin, Łąkorz, oraz łańcuchy jezior rynnowych. Teren przedstawia nieregularne sfalowania, początkowo 120 m wys. osiągające na Pc. i Pd. do 140 m wys., a przechodzące ku W. w pierścieniowate pasmo wzgórz do 170 m wys., okalające od Z. mto Nowe Miasto. Różnice wys. wzgl. dochodzą do 30 m.

Gleba na krańcach odcinka jest gln.-ps. lub ps.-gln., na przestrzeniach zalesionych ciągnie się szeroki pas ps. W obniżeniach występują trf., niekiedy crm. bgn.

Warunki obserw. niedogodne, pole widzenia ograniczone zalesieniem.

d) Pozostała część tego obszaru posiada początkowo charakter terenu falistego, przechodzącego ku W. w pagórkowate pasma wzniesień, osiągające do 250 m wys.

Gleba przeważnie gln.-ps., ku Pc. ps.-gln., na Pd. występują partje ps. Obniżenia szczególnie w części płd. zalegają trf.

Warunki obserwacji są naogół niekorzystne, pole widzenia wewnątrz rejonów jest przeważnie przesłonięte załamaniem zboczy. Pagórkowaty charakter terenu posiada warunki obserw. podobne do górskich. W miarę zbliżania się ze W. ku Z. wzniesienia terenu obniżają się — wobec czego obserw. w kierunku W. jest ograniczona, zaś obserwatorja z wzgórz wsch dominują nad zach.

C. Przeszkody ruchowe.

a) **Rzeki** (patrz zał. Nr. 1).

Obszar ten przepływa kilka dopływów prawobrzeżnych Wisły, z których tylko rz. Osa przedstawia na pewnych odcinkach większą przeszkodę. Rzeczki tego obszaru przebijając się przez silnie sfałdowany teren, posiadają doliny głęboko wcięte, wąskie, tylko przy ujściu rozszerzone do 1 km. Wodostany naogół nieznaczne i spokojne; jedynie na wiosnę, wskutek tajania śniegów i lodów rzeki wzbierają gwałtownie i zalewają dolinę na krótki okres czasu (3—5 dni). Poza tym okresem możliwe są do przebycia wbród, a przeszkodę stanowią tylko strome odcinki krawędzi i brzegów (przedewszystkiem dla zaprzęgów). Zamarzanie całkowite ma miejsce tylko w ostre zimy; w łagodniejsze, wskutek silnego prądu pozostają liczne miejsca z cienką, niewytrzymałą skorupą lodową, względnie zupełnie niezamarznięte.

Dzięki gęstej sieci dobrych dróg (szosy) z wytrzymałemi mostami, przeprawy nie napotykają na większe trudności. Przy wysokich wodostanach rz. Osa może być użytą dla spławu drzewa, pozostałe służyć mogą tylko dla lokomocji łodzi rybackich.

Szczegółowy opis rzek p. rozdz. „Wody“ str. 695.

b) **Jeziora** (patrz szczegółowy opis w rozdz. „Wody“).

c) **Bagna**.

Za wyjątkiem podmokłych dolin rzecznych, (których charakterystyka jest zawarta w rozdziale traktującym opis rzek) większych skupionych kompleksów bagiennych obszar ten nie posiada. Wprawdzie w obniżeniach terenowych występuje cały szereg rozrzuconych bagien o charakterze gleb podmokłych lub perjodycznych, a niekiedy nawet stałych bagien (pozostałość zamulonych lub zarośniętych małych jezior), lecz powierzchnia ich jest niewielka, tak że zawsze można je z łatwością obejść, nie mają więc one znaczenia przeszkód ruchowych. Najgęściej grupują się one w wydłużonym czworoboku obramowanym przez: mto Chełmża — mto Kowalewo — mko Jabłonowo — mto Radzyń. Szczegółowy opis poszczególnych bagien leżących w pobliżu opisywanych dróg zawiera rozdział „Drożnie“.

d) **Lasy.**

Oprócz licznie rozrzuconych niewielkich parceli lasów utrzymanych w kulturze, pociętych gęstą siecią dróg — na obszarze tym spotyka się trzy większe kompleksy leśne:

a) Kompleks lasów „Jamy“, położony na Pc. mta Grudziądz, a rozciągający się poza granicami państwa na terytorjum Prus Wschodnich, składa się z lasów utrzymanych w kulturze, naogół o słabem podszyciu; drzewostan przeważnie mieszany, w pośrodku z przewagą liśc., zaś w części wsch. igl. Przeciętny wiek 30—120 lat, w części zach. występują małe parcele zagajników do 20 lat. Duchty i przesieki oraz drogi leśne

w dobrym stanie, 4—10 m szer., miejscami szczególnie w części zach. uciążliwe dla zaprzęgów, z powodu stromych spadków. Poza drogami lasy te nie stanowią dla piech. i patroli kawal. przeszkody, za wyjątkiem zagajników i gęsto podszytych parceli.

b) Kompleks lasów: Żbiczno, Mścin i Łąkorz — położony na Pc. mta Brodnica, ca 30 km dłg., do 17 km szer. Lasy te są przeważnie igl. lub miesz., utrzymane w kulturze, w wieku 40—120 lat. Podszycie skąpe; miejscami występują małe parcele młodniaków lub zagajników, tworzących niekiedy gęstwiny— możliwe zawsze do obejścia. Całość przecina gęsta sieć dróg leśnych, które zwłaszcza w części zach. ze względu na podłoże są dla ciężkich zaprzęgów uciążliwe; natomiast w części wsch., gdzie sieć dróg jest nieco rzadsza, lasy są gęsto poprzecinane duchtami. Duchty te, jako rzadko uczęszczane, są znacznie twardsze od innych dróg leśnych i dlatego nadają się doskonale dla ruchu trzech rodzajów broni. Poza drogami całość tego kompleksu leśnego jest zawsze dostępna dla piech. a nawet dla kawal. w szyku luźnym — za wyjątkiem nielicznych parceli zagajników.

c) Kompleks lasów Lidzbark i Ruda — rozciągający się na Pd. od mta Lidzbark, do 20 km dłg., 18 km szer.—stanowi własność państwową. Gleba przeważnie gln.-ps., w części płd. w rej. w. Płociczno ps. Lasy te są przeważnie igl. w wieku do 130 lat o rzadkiem jałowcowem podszyciu; na Pd. występują parcele lasów miesz. z przewagą dębu. Całość utrzymana w kulturze za wyjątkiem części płd. Drogi leśne ps. dla ciężkich zaprz. uciążliwe, szczególnie w części środkowej i zach. wskutek ostrych spadków. Duchty i przesieki do 10 m szer. mogą być łatwo użytkowane do przemarszów i przejazdu zaprzęgów. Poza drogami lasy te prawie wszędzie są łatwe do przejścia dla piech. i kawal. za wyjątkiem nielicznych parceli zagajników.

D. Drożność.

Sieć dróg tego obszaru jest bardzo dobrze rozwinięta przeciętnie na 1 km kw. przypada ca 0,5 km szos.

Należy tu jednak odróżnić szosy t. zw. I-ej kategorji, budowane na podkładzie 20 — 25 cm grub., z jezdnią szutr. rzadziej bruk. do 6 m szer., oraz szosy II-ej kat. właściwie drogi szosowane na podkładzie 10—15 cm grub., z jezdnią szutr. lub glinowaną (glina ze żwirem). Różnica wytrzymałości ich zaznacza się dopiero po dłuższem użyciu, gdyż drogi szosowane przy intensywnym ruchu wymagają ciągłej naprawy; pozatem spotykane mosty na szosach I-ej kat. są z reguły kam. do 20 T wytrzym., na drugich zaś wytrzymałość ich waha się od 10—18 T.

Drogi gruntowe w części zach. i środkowej obszaru ps.-gln. lub gln.-ps., o gęstej sieci mogą być w suchej porze roku użyte dla ciężkich zaprzęgów; jednakże mosty są słabsze, przeważnie drw. 5—10 T wytrzym. W części wsch. ilość dróg grunt. jest znacznie mniejsza i do użycia dla ciężk. zaprz. w więk-

szości wypadków nie nadaje się, z powodu dużych spadków oraz ps. i kam. podłoża.

W końcu zaznacza się, że tak szosy, jak i drogi gruntowe w miejscach niezalesionych nie są ukryte przed obserwacją lotn., gdyż drzewa przydrożne rzadko sadzone, posiadają słabo rozwinięte korony, niedające w większości wypadków należytej przesłony.

E. Warunki kwaterunkowe.

Opisywany obszar posiada bardzo dobre warunki kwaterunkowe. Osiedla są przeciętnie od siebie oddalone od 3—5 km; domy i budynki gospodarcze w 80% murowane. Przeciętną wartość kwaterunkową średniego osiedla (30—40 dym.) przyjąć można na baon piech. lub baterję art. pol. (stany wojenne przy kwaterunku zimowym). Nieomal w każdej wsi znajdują się szkoły, sale restauracyjne i t. p., pozwalające nawet na ewent. skoszarowanie mniejszych oddziałów. Przeważają ogrodzenia z drzewa lub kamieni, rzadziej z drutu kolczastego (przeważnie na łąkach). Biwakowanie letnie może być zwiększone przeciętnie w stosunku 1:3, co umożliwia tak dość luźna rozbudowa budynków gosp., jak i zadrzewienie osiedli, dające dostateczną przesłonę przed obserwacją lotniczą.

Zabudowania większych gospodarstw wieśniaczych oraz dworów pozwalają na bardzo dogodne zakwaterowanie, często nawet większych oddziałów broni konnych.

V. „Pojezierze Pomorskie".

A. Położenie i granice.

Obszar Pojezierza Pomorskiego jest ograniczony od Pc. morzem Bałtyckiem wraz z zatoką Pucką i Gdańską, od Z. granicą państwową z Niem. (jez. Żarnowieckie—m. Ujście nad rz. Noteć) od strony Pd. doliną rz. Noteć oraz kanałem Bydgoskim, wreszcie od W. rz. Wisła do m. Tczew, skąd dalej ogólną linją ku Pc. wzdłuż zach. granicy delty rz. Wisła, do m. Sopoty. Geograficznie stanowi on właściwie zach. część Pojezierza Pomorskiego, rozciągającego się pomiędzy dolnym biegiem rz. Odra i Wisła.

B. Ukształtowanie gleby i warunki obserwacji.

Pod względem ukształtowania obszar ten ma również charakter krainy morenowej, którą ze względu na odmienny charakter konfiguracji terenu poszczególnych składowych jej części można podzielić na cztery odcinki:

a) Pas wybrzeża—przedstawia szeroką doliną dyluwjalną, z wieloma odnogami, poprzedzielanemi na wybrzeżu licznemi do 40 m wys. wyniosłościami wyspowemi zw. „Kępami" (np. Kępa Orłowska, Oksywska, Pucka, Swarzewska), podchodzącemi wprost do morza (zat. Puckiej) poszarpanymi krawędziami (rej. Rozewia, Oksywia, Orłowa). W płaskich, często podmokłych

obniżeniach rozciągających się pomiędzy temi kępami, leżą ważniejsze miejscowości nadmorskie. Pozatem wybrzeże jest przeważnie płaskie, prostolinijne, pokryte nieraz wysokiemi wydmami, zalegającemi wydłużone, biegnące równolegle do wybrzeża wały, zwane mierzejami, poza któremi wyróżniają się płytkie jeziora lub trf. bagna. Typową mierzeję tworzy półwysep „Hel“ ca 34 km dłg. i 0,3—3 km szer. Zachodnia część wybrzeża jest znacznie wyższą i przeważnie zalesioną co pozwala na doskonałą obserwację nietylko otwartego morza, ale również zatoki Puckiej i Gdańskiej. Na t. zw. cyplach: Oksywskim, Helskim i Rozewskim stoją latarnie, które są drogowskazami dla żeglugi oraz znakomitemi punktami obserwacyjnemi. Z latarni Oksywia można obserwować część wybrzeża i zatokę Gdańską oraz część Puckiej, z latarni na półwyspie Helu obydwie wspomniane zatoki i otwarte morze, wreszcie z latarni Rozewia wybrzeże w kierunku granicy niemieckiej oraz otwarte morze.

Brzeg morski na teryt. W. M. Gdańska aż do m. Orłowa (na teryt. polskiem) jest płaski i łatwo dostępny dla wszystkich rodzajów broni, w dalszym ciągu do m. Gdynia wysoki i po większej części gęsto zalesiony (dostęp dla art. ciężkiej nieco utrudniony — miejscami dogodne pozycje obronne), następnie do w. Oksywia znowu płaski przeważnie ps., dostępny (za wyjątkiem bagien w pobliżu rz. Chylonka) — poczem do w. Marchlinek wysoki, jednak stosunkowo łatwo dostępny. Następnie ciągnie się znów kawałek brzegu płaskiego przez w. Rewa — w. Rzucewo (w części trf. i zabagnionej dostęp utrudniony). Dalej występuje brzeg wysoki (Kępa Pucka) łatwo dostępny i tworzący również miejscami dogodne pozycje obronne. Brzeg stałego lądu od półw. Hel do w. Rozewia jest wysoki i stosunkowo łatwo dostępny, zaś dalszy ciąg do samej granicy niemieckiej płaski, lecz z powodu grubych warstw lotnego piasku dla ciężkich zaprz. trudno dostępny. Półwysep Hel, pozbawiony dobrych dróg, gęsto zalesiony, częściowo z szerokiemi pasami lotnych piachów, jest trudniej dostępny, tembardziej, że od strony zatoki Puckiej wodą można osiągnąć tylko drugą wsch. połowę półwyspu, gdyż zatoka w części zach. jest na przestrzeni 1 km od brzegu bardzo płytka (dojeżdżać mogą jedynie niewielkie łodzie).

Część polska Bałtyku pod względem głębokości przedstawia się następująco: zatoka Pucka jest płytka, średnio 5—6 m głęb. i dopiero na Pd. od linji Jastarnia — Rewa dochodzi pod półwyspem do 40 m głęb.; zatoka Gdańska ma przeciętnie około 15 m głęb.; natomiast morze otwarte w 5 km przybrzeżnym pasie dochodzi do 30 m głęb.

Dno morskie jest przeważnie ps. i tylko na małych odcinkach, od w. Orłowo do Kamiennej Góry, w mniej więcej 300 m przybrzeżnym pasie i na płd.-wsch. krawędzi Kępy Oksywskiej w tej samej odległości od brzegów, znajdują się kamienie niebezpieczne dla żeglugi, często bloki dużej objętości. Port w Pucku ma na dnie przeważnie pokłady torfu.

Po Zatoce Puckiej mogą pływać tylko objekty mające

nie więcej jak 3—3,5 m zanurzenia np. nasze torpedowce, kanonierki i trawlery, zaś w zatoce Gdańskiej jednostki większego typu (krążowniki, dreaghnauty, łodzie podwodne). Do portów w Gdańsku i Gdyni mogą zawijać większe okręty zaś do Pucka tylko małe statki przybrzeżne. Przejścia dla okrętów są oznaczone znakami morskimi i drogowskazami (pławami, bojami).

b) Część płn. Pojezierza ma charakter terenu wybitnie pagórkowatego, o południkowym przebiegu wzniesień. Teren wznosi się stopniowo ku środkowi, gdzie w rejonie m. Szembark osiąga 331 m wys. (Góra Zamkowa). Na przestrzeni pomiędzy mtem Kościerzyna i mtem Kartuzy ciągną się wzniesienia o charakterze pogórza noszące nazwę „Gór Szymbarskich". Różnice wys. wzgl. są bardzo znaczne, poszczególne pasma wzniesień przedzielają od siebie łańcuchy rynnowych jezior lub doliny rwących potoków. Gleba przeważnie gln.-ps. ku Pd. ps.-gln., miejscami występują partje żwir. kam. lub ciężkich glin; obniżenia zalegają pokłady trf.

Warunki obserwacji wewnątrz rejonu pomimo znacznej ilości dominujących punktów obserw. są niekorzystne, wgląd przesłaniają liczne załamania terenu, jednakże podłużne bróżdy i zaklęsłości teren. dadzą się z łatwością obserwować nawet na dłuższych przestrzeniach.

c) Środkową część silnie pofałdowaną zajmują poszarpane i rozczłonkowane kompleksy leśne, tworzące w całości „Puszczę Tucholską". Przebieg wzniesień jest tu nieregularny, za wyjątkiem części wschodniej, gdzie mają one znowu przebieg południkowy. Ku dolinie Wisły teren opada stromo tarasami, natomiast przejście na Pd. jest znacznie łagodniejsze.

Gleba na obszarach zalesionych ps., na krańcach ps.-gln., bardziej ku Pd.Z. gln.-ps., obniżenia terenowe zalegają trf. lub crm. bgn.

Warunki obserwacji z powodu zalesienia niedogodne, podczas gdy zasięg obserwacji na przestrzeniach otwartych dochodzi 3—5 km.

d) Część południowa falista, ku W. bardziej płaska, kończy się ostrą poszarpaną krawędzią, opadającą ku dolinie rz. Noteć. Stoki wzniesień są naogół łagodnie nachylone, za wyjątkiem części zach., gdzie osiągają do 45^0 nach., zwłaszcza w kotlinach jeziornych.

Gleba w części zach. gln.-ps., ku W. ps.-gln., piaski występują przeważnie na przestrzeniach zalesionych, obniżenia terenowe zalegają pokłady crm. bgn. lub trf.

Warunki obserwacji za wyjątkiem części zach. są naogół korzystne, przeciętny wgląd 3—4 km, miejscami ograniczony.

C. Przeszkody ruchowe.

a) **Rzeki** (patrz zał. Nr. 1).

Obszar ten należy do trzech dorzeczy. W części płn., mniejwięcej po linję Gdańsk—Bytów, występują rzeki wybrzeża: Reda, Piaśnica, Łeba i Słupianka. Część środkową po

linję Bydgoszcz—Wąwelno—Pr. Frydląd zajmują lewe dopływy Wisły: Brda, Czarna Woda, Wierzyca i Radunia. Pozostały odcinek należy przez prawe dopływy rz. Noteci do dorzecza Odry.

Rzeki wybrzeża płyną wachlarzowato ze środka obszaru do morza. Doliny rzek przeciętnej szerokości 1 — 2 km, utworzone są w głębokich torfach, przechodzących często w rozległe zabagnione torfowiska. Podłoże pocięte gęstą siecią rowów odwadniających i dołami po wydobytym torfie przedstawia na wiosnę i w mokre pory (nawet po krótkotrwałych deszczach) poważną przeszkodę ruchową. Szybko rozmakające torfy tworzą w tym czasie grząskie obszary nawet dla piechoty nadzwyczaj uciążliwe. W suche pory piechota może naogół wszędzie poruszać się z uwzględnieniem dołów i większych rowów, jednak bronie konne trzymać się muszą głównie dróg.

Przekroczenie rzek brodem pomimo nieznacznej szerokości (do 15 m) i głębokości (0,5—1,5 m) jest możliwe tylko wyjątkowo. Dla piechoty trudności tworzy torfiaste, zamulone dno, dla broni konnych obok dna rzeki także strome krawędzie doliny, wzniesione 50—100 m.

Ilość przepraw niewystarczająca, szczególnie na pobrzeżu, gdzie rozległe przestrzenie podmokłych torfowisk odznaczają się brakiem dobrych dróg. Istniejące przeprawy w stanie średnim. Rzeki wybrzeża nie mogą być użyte jako drogi wodne.

Dopływy Wisły spływają w kierunku płd.-wsch. żłobiąc w silnie sfalowanym, miejscami pagórkowatym terenie, głębokie i wąskie doliny. Dzięki znacznemu ogólnemu spadkowi terenu w tym samym kierunku, średni spadek jest silny, jednak wskutek urozmaicenia ukształtowania, zmienny. Przyczyniają się do tego dorzecza dopływów, składające się z licznych drobnych strumyków, spadających z wzniesień sąsiednich. Odcinkami spadek wód hamowany jest jeziorami, które długiemi łańcuchami zalegają dorzecza rzek i przez nie są odwadniane. Bieg rzek jest bardzo kręty, zależny od kierunku przebiegu pasm wzniesień, wśród których rzeki muszą się przewijać. Silny spadek wody wykorzystany został przez ludność dla celów przemysłowych, dzięki czemu spotykamy nawet na małych rzeczkach liczne odcinki sztucznie wyprostowanego koryta, jazy, zastawy młyńskie, śluzy, upusty, tamy, wały i t. p. Wogóle rzeki tego obszaru utrzymane są do pewnego stopnia w kulturze, co znajduje wyraz w pracach, mających za zadanie ochronę przed wylewami, wykorzystanie rzeki dla celów przemysłowych względnie spławu, wreszcie czuwanie nad wodostanami, które są regulowane, czy to przez śluzy, czy też przez system kanałów i rowów meljoracyjnych.

Wylewy wiosenne przebiegają dzięki licznym jeziorom rozłożonym w dorzeczu spokojnie i trwają naogół krótko (maximum 7 dni), w tym też okresie rzeki przedstawiają przeszkodę dla poruszeń wszystkich broni. W innych porach roku, szczególnie zaś latem, wodostany szybko opadają i rzeki mogą być przebyte brodem, względnie przy większej głębokości wpław.

co wobec niedużej szerokości (5—20 m, jedynie Brda do 40 m) nie przedstawia trudności. Ogólna dostępność terenu i charakter dna (piaszcz.-żwirowe, miejscami kamieniste) ułatwiają możliwości doraźnej przeprawy. Przeprawy zaprzęgów uzależnione są przedewszystkiem od warunków dojazdu, które dzięki stromym krawędziom i brzegom są złe. Z tego względu będą zaprzęgi skazane na przeprawy po drogach względnie muszą być przeprowadzone prace przygotowawcze, mające na celu skopanie stromych odcinków.

W zimie powstają trudności przeprawy dla zaprzęgów w większym stopniu, niż na obszarach wshodnich. Poza trudnościami wynikającemi z ukształtowania krawędzi, przeprawa po lodzie natrafia na trudności z powodu nieregularności zamarzania. Szybki prąd i liczne przepływy przez jeziora, nie zezwalają na wytworzenie się wszędzie wytrzymałej skorupy lodowej, co wobec łagodniejszego przebiegu zimy i licznych odwilży zmusza do wyjątkowej ostrożności. Ludność miejscowa, nawet w ostre zimy nie wszędzie stosuje przeprawę zaprzęgów po lodzie (szczególnie przez rz. Brdę).

Poruszenia nie napotykają na tym obszarze na większe trudności. Gęsta sieć dobrych dróg i przepraw stałych umożliwia dowolne przemarsze dla wszystkich rodzajów broni Budowa przepraw—łatwa, wobec obfitości drzewa i dobrych warunków budowy (niewielka szerokość, twarde dno, dobrze zarysowane brzegi i t. p.).

Jako drogi wodne mogą być użyte dla spławu i komunikacji łodziami, poza żeglownym odcinkiem Dolnej Brdy, tylko dopływy Wisły.

W dorzeczu Odry występ uje kilka drobnych dopływów Noteci, płynących w ogólnym kierunku na Pd. Są to małe rzeczki nieznacznej szerokości i głębokości, przedstawiające przeszkodę dla piechoty i kawalerji tylko w okresie kilkudniowych wylewów wiosennych, pozatem mogą zawsze być przekroczone brodem. Występujące miejscami płaty podmokłych torfowisk, po deszczach stają się dostępne tylko dla piechoty, kawalerja może je jednak łatwo omijać. Nie występując nigdzie w większych zwartych kompleksach istotnej przeszkody nie tworzą.

Zaprzęgi poruszać się mogą przeważnie tylko po drogach, dzięki stromym odcinkom krawędzi.

Ilość przepraw wystarczająca, stan ich dobry. Jako drogi wodne nie nadają się, poza dolnym odcinkiem rz. Łobzonki, dostępnym dla małych łódek rybackich.

Bezwzględną przeszkodę na tym obszarze przedstawia rz. Noteć, kanał Bydgoski i Dolna Brda, tworząc wspólną uregulowaną drogę wodną. Dolinę szerokości 4 — 7 km, zalegają grube pokłady torfów, łatwo rozmakające, pocięte gęstą siecią rowów odwadniających i dołów. Poruszenia dla zaprzęgów i kawalerji ograniczają się tu prawie wyłącznie do dróg, piechota poruszać się może tylko na małych przestrzeniach i to z trudnością, wobec konieczności ciągłego przekraczania rowów

i kanałów. Wobec regulowania wodostanów przez śluzy, wylewy wiosenne nie występują poza ramy uregulowanego koryta.

Przekroczenie rzeki wobec rozmiarów koryta, szer. 20—30 m, głębokości 3 — 4 m i torfiastego, grząskiego dna nie jest możliwe. Budowa przepraw wymaga sporządzenia grobli dobiegowych do koryta, do którego zbliżenie jest możliwe tylko dla piechoty (często po bagnie). Najdogodniejsze punkty dla budowania mostów przedstawiają śluzy, których mur. ściany stanowią gotowe i silne przyczółki. W ostre zimy zamarza rzeka całkowicie, w łagodne pozostają niezamarzające odcinki wskutek spuszczania wody przez śluzy, co powoduje załamywanie się skorupy lodowej.

Ilość przepraw, szczególnie poniżej mta Nakło, niewystarczająca. Na tej przestrzeni istnieją odcinki 10 — 15 km dłg., zupełnie pozbawione mostów i dróg dobiegowych do koryta rzeki.

Wszystkie wymienione odcinki tworzą wspólnie dobrze utrzymaną drogę wodną dla statków o udźwigu do 400 T. Przebiegając w kierunku równoleżnikowym i mając połączenie z rz. Wisłą, może arterja ta odegrać pierwszorzędną rolę przy wykorzystaniu jej jako linji komunikacyjnej, ułatwiającej zaopatrzenie i ewakuację oddziałów walczących.

Szczegółowy opis rzek i kanałów p. rozdz. „Wody“ str. 695.

b) Jeziora (patrz opis w rozdz. „Wody“.

c) Bagna.

Bagna tego obszaru, przeważnie o małej powierzchni, leżą albo na brzegach rzek i jezior, lub też w kotlinach, gdzie są śladami wyschniętych lub osuszonych jezior. Skutkiem szeroko rozwiniętej meljoracji zaledwie niektóre z nich są niedostępne reszta zaś jest prawie zawsze dla piech. dostępna, poza okresem silnych roztopów wiosennych Dla broni konnych i zaprzęgów są one z reguły trudne do przejścia ze względu na gęstą sieć rowów odwadniających.

d) Lasy.

Wielkie kompleksy leśne znajdujące się na tym obszarze są: Wejherowski, Kartuski, Puszcza Tucholska oraz kompleks ciągnący się wzdłuż dolnego biegu rz. Brda. Są to przeważnie lasy igl. w wieku do 120 lat — naogół o słabem podszyciu, za wyjątkiem odcinków lasu miesz. kompleksu Wejherowskiego.

Kultura polega przedewszystkiem na utrzymaniu ducht i przesieków; poszczególne oddziały są w miarę wieku ścinane i na miejscu ich sadzony młody drzewostan. Czasami wycina się poszczególne parcele tylko częściowo, przez co las przedstawia mozajkę drzewostanu o nieregularnych zarysach i niejednakowym wieku. W roku 1924 drzewostan, szczególnie w Puszczy Tucholskiej został zniszczony przez „sówkę-chojnówkę“, przez co w 60% ulegnie wycięciu i zastąpieniu młodym.

Prawie wszystkie wyżej wymieniony kompleksy leśne przerzyna gęsta sieć dróg gruntowych, zazwyczaj suchych i zdatnych do użycia dla ciężkich zaprzęgów; wyjątek stanowią części po-

łożone nad strumykami lub przechodzące przez łąki (te są w mokrą porę uciążliwe nawet dla lekkkich zaprzęgów), oraz drogi leśne w części płn. obszaru ze względu na duże spadki.

Duchty i przesieki stanowią również komunikację zupełnie dobrą, zdatną do użycia dla ciężkich zaprzęgów, za wyjątkiem odcinków zabagnionych i podmokłych, które w mokrą porę są nader uciążliwe lub nie do przebycia.

Komunikacja poza drogami, duchtami i przesiekami odbywać się może naprzełaj przez las; drzewostan niepodszyty, nie utrudnia przejścia nawet dla kawalerji, natomiast zagajniki i starsze kultury często są trudno dostępne nawet dla oddziałów piechoty.

D. Drożność.

Warunki komunikacji drogowej tego obszaru są dogodne i mają podobny charakter, jak na obszarze Pojezierza Toruńsko-Brodnickiego.

Ilość szos jest wystarczająca, jednak w części środkowej i płn. obszaru, w porównaniu z płd., gęstość sieci jest znacznie mniejsza. Stan ich jest przeważnie dobry; mosty budowane w większości wypadków z kam lub żel. bet. mają jeden ustalony typ o wytrzym. przęsła 20—25 T.

Pośredni typ często tu spotykany, t. zw. drogi glinowane (żwir z gliną bez podkładu), nadaje się również do użycia dla ciężkich zaprz. i samoch. ciężarowych, a mosty przeważnie drw., mają 10—15 T wytrzym.

Drogi gruntowe ze względu na charakter podłoża sa w suchej porze roku zdatne do użycia dla ciężkich zaprzęgów (po uprzedniem wzmocnieniu mostów), za wyjątkiem obszarów zalesionych, gdzie odcinki miejscami głęb. ps. w suche lato utrudniają przemarsz. Pozatem w części płn. obszaru, pagórkowatej, spotyka się niejednokrotnie uciążliwe spadki, których pokonanie wymagać będzie dodatkowej siły pociągowej.

E. Warunki kwaterunkowe.

Miasta i miasteczka tego obszaru mają przeważnie typ budowy skupionej (promieniowy) z budynkami w 80% mur. — i są naogół dobrze zadrzewione. Ze względu na wystarczającą ilość budynków użyteczności publicznej posiadają one dogodne warunki kwaterunkowe.

Dwory i folwarki oraz większe zabudowania wieśniacze (gburskie) przeważnie zabudowane w czworobok, są z reguły otoczone ogrodzeniem w połowie drw. i mur. Przeciętna pojemność kwaterunkowa wynosi 1 baon piech. lub szwadr. kaw., albo też bat. art. pol.

Wsie o różnym typie budowy w części płn., pagórkowatej grupują się w kotlinach i obniżeniach teren., natomiast pośrodku obszaru (na przestrzeniach zalesionych) są one na dalekiej przestrzeni rozrzucone, wreszcie na Pd. są od siebie oddalone przeciętnie 3—4 km. W pasie zachodnim spotyka się liczne niewielkie kolonje.

Budynki gospodarcze zabudowane w czworoboku, w części płc, i płd. obszaru przeważnie mur. (25% drw.), natomiast w pasie środkowym w większości wypadków drw. Ogrodzenia drw., rzadziej z drutu kolczastego (przeważnie na łąkach). Pojemność kwat. chaty wynosi do jednej drużyny piech., stajnie przeciętnie na 3 konie; w zagrodzie łącznie ze stodołą można pomieścić pluton piechoty. Zadrzewienie osiedli, z powodu dużej ilości sadów, daje naogół dobrą przesłonę przed obs. lotn.

Przeciętnie w średniem osiedlu (40—50 dym.) można swobodnie zakwaterować jeden baon piech. (kwaterunek letni).

VI. Odcinek dolnej Wisły.

(D e l t a).

A. Położenie i granice.

Odeinek dolnej Wisły obejmuje teren Delty czyli Żuławy Wiślane—ograniczony od strony zach. ostrą krawędzią obszaru Pojezierza Pomorskiego, zaś od W. rz. Nogat; dalsza część tego odcinka rozciąga się na W., tworząc t. zw. nizinę Elblądzką (Elbinger Niederung—na teryt. Prus Wsch.).

B. Ukształtowanie, gleby i warunki obserwacji.

Odcinek ten przedstawia teren zupełnie płaski, opadający stopniowo z Pd. ku Pc. (wysokości 2—4 m do 0,6 m) miejscami wyłaniają się depresje teren. do 0,6 m. Od strony morza oddziela go wąski pas ps. wydm. Całość przecina gęsta sieć kanałów i rowów odwadniających, okalających łąki lub pola orne; miejsca leżące poniżej poziomu morza są osuszane za pomocą czerpaków, pędzonych wiatrakami lub parą. Rzeki i kanały tego odcinka są objęte systemem obwałowań, chroniącym otaczające osiedla i pola przed wylewami. Od strony rz. Wisła odcinają je szluzy, które zarazem regulują wysokość wodostanów. Wzdłuż rowów, kanałów i rzek oraz sieci dróg ciągną się rzędy drzew lub krzaków; zach. część Zalewu Świeżego jest zarośnięta szerokim pasem trzciny wodnej i wodorostów.

Gleba powstała z żyznych namułów ma charakter na Z. linji rz. Wisła gleb średnich, zaś ku W. — ciężkich; od strony Pd. wciskają się szerokim pasem glb. ps. gln., przyczem znaczne pokłady trf. lub crm. bgn występują w części płn. wsch. nad Zalewem Świeżym.

Warunki obserwacji są początkowo dogodne, przeciętny wgląd wynosi 3 — 4 km; w miarę posuwania się ku W. pole widzenia przesłania gęste zadrzewienie osiedli oraz rzędy drzew, rosnących nad drogami, rowami i kanałami.

C. Przeszkody ruchowe.

a) **Rzeki i kanały** p. str. 831.
b) **Bagna** p. „Drożnia".

c) Lasy.

Lasy występują jedynie w większym kompleksie na wąskim przybrzeżnym pasie wydm. ps.; są one przeważnie igl., utrzymane w kulturze, poprzecinane siecią ps. dróg.—poza drogami dostępne dla piech.

D. Drożność.

Gęsta sieć szos lub dróg szosowych pozwala na swobodne zorganizowanie ruchu wszelkiego rodzaju zaprzęgów, jedynie tylko przez rz. Wisłę (za wyjątkiem mta Tczewa) brak stałych przepraw; istniejące przewozy są czynne za wyjątkiem okresu wielkiego wodostanu. Drogi gruntowe w porze mokrej, z powodu rozmakającego podłoża, są po większej części nawet dla zaprzęgów miejscowych bardzo uciążliwe.

E. Warunki kwaterunkowe.

Wielka ilość rozrzuconych osiedli przeważnie mur. pozwala na pomyślne rozwiązanie problemu zakwaterowania. Należy się jednak liczyć z wrogiem usposobieniem tamt. ludności, podniecanej ciągle przez niemieckich agitatorów.

Strefa tyłowa.

A. Położenie i granice.

Na Pd. od wyżej opisywanych obszarów terenowych rozpościera się szerokim pasem strefa tyłowa o dość jednolitem ukształtowaniu. W strefie tej jako w centrum ziem polskich koncentrują się wszelkie linje komunikacyjne, wiodące z całości pogranicza płn.-zach., płn. i płn.-wsch., stąd też wychodzą wszelkie zasadnicze kierunki działań własnych, skierowane ku Pc., znajdując dogodne warunki naturalnego oparcia i zasilania sił działających.

Granicę płc. tej strefy tworzy linja wytyczona przez: rz. Noteć—kanał Bydgoski — rz. Wisła (mko Fordon — Warszawa) oraz linia kol. Warszawa—Białystok—Wołkowysk.

Granica płd. sięga nieco dalej ku Pd. poza granice teryt. objętego opisem w niniejszem wydawnictwie.

B. Ukształtowanie, gleby i warunki obserwacji.

Pod względem ukształtowania, gleb i warunków obserw., wyodrębniają się w strefie tyłowej trzy różne obszary terenowe: Pojezierze Kujawskie, środkowa i płd. część Mazowsza, oraz środkowa i płd część Podlasia, przechodząca ku Pd.-W. w kotlinę poleską.

a) Pojezierze Kujawskie.

Obszar ten zajmuje zach. część strefy tyłowej, tworząc właściwie krainę przejściową pomiędzy Pojezierzem Pomorskiem a Wielkopolską, oraz środkowem Mazowszem. Granica

płd. Pojezierza Kujawskiego sięga właściwie do doliny rz. Warty, zaś ku W. nie ma ona wyraźnie wytyczonych konturów, jednakże przyjąć za nią można linję Płock—Kutno—Koło.

Teren Pojezierza przeważnie lekko falisty, miejscami rozległe piaski i tylko gdzieniegdzie jest silniej sfałdowany, tworzy niewielkie wzniesienia, rzadko łączące się w dłuższe pasma. Całość przecinają liczne jeziora, niejednokrotnie połączone ze sobą rzekami i kanałami, tworząc podłużne łańcuchy o ogólnym przebiegu z Pd. ku Pc. z nielicznemi odchyleniami. Doliny rzek i kanałów oraz gdzieniegdzie brzegi jezior są przeważnie podmoknięte, pocięte dołami potorfowemi lub siecią rowów odwadniających — jednakże za wyjątkiem okresu wylewów dla piechoty są dostępne.

Gleba w większości gln.-ps. lub ps.-gln.; miejscami występują niewielkie odcinki ps. Obniżenia terenu zalegają pokłady trf., lub crm.-bagn.

Warunki obserwacji, za wyjątkiem zalesionego rejonu mta Bydgoszczy, są wszędzie dogodne. Wobec braku większych wzniesień terenowych oraz wskutek rozrzucenia małych parceli leśnych i rzędów drzew ciągnących się wzdłuż dróg, pole widzenia jest ograniczone; przeciętny wgląd wynosi 4—6 km. Z punktów obserwacyjnych zasługują na wyróżnienie: „Mysia Wieża" w mku Kruświca, oraz wieże w mcie Radziejów i mcie Brześć Kujawski, gdyż położone na naturalnych wzniesieniach mają wokrąg szerokie pole widzenia.

b) Środkowa i południowa część Mazowsza.

Ta część Mazowsza ciągnąca się na W. poza dolinę rz. Wisła (mniej więcej do połowy drogi Warszawa—Siedlce) przedstawia teren przeważnie płaski lub nieznacznie sfalowany i dopiero na Pd.W. od linji kol. Warszawa—Skierniewice zaznaczają się silniejsze sfałdowania terenowe.

Gleba przeważnie ps.-gln. lub gln.-ps. ma charakter gleb średnich, ku Pc. i od strony wsch. nad doliną rz. Wisła ciągną się szerokie pasy ps., przechodzące miejscami w wydmy ps. lub podłoże głęb.-ps.

Warunki obserwacji naogół dogodne, przeciętny wgląd 4—6 km, przesłonięty miejscami zadrzewieniem osiedli lub małemi parcelami lasów.

c) Środkowa i południowa część Podlasia.

Obszar ten zawiera wsch. część pasa tyłowego, stanowiąc krainę przejściową pomiędzy Mazowszem, Wyżyną Lubelską, Polesiem i Wyżynami Białoruskiemi. Granicą płn. i wsch. biegnie rz. Narew i rz. Leśna do mta Brześć n/B., poczem przez rz. Bug do mka Dubienka; granica płd. jest wytyczona linją przez mto Chełm do dolnego biegu rz. Wieprz, wreszcie zach. występuje niewyraźnie i wypada w połowie drogi pomiędzy mtem Siedlce — mtem Warszawa; teren zlewa się tu niespostrzeżenie z sąsiednim obszarem śród. Mazowsza.

Podlasie jest płaszczyzną sfałdowaną łagodnemi nieznacznemi wzniesieniami, monotonnie powtarzającemi się na całym

obszarze. W części płn.-wsch., zawartej pomiędzy rz. Narew z Pc., a linją Ciechanowiec—Bielsk z Pd., uwidocznia się dość zwarte uwypuklenie terenu, osiągające w środkowej swej części przeciętną wysokość 190—229 m. Ku Pd. teren opada, wytwarzając coraz niższe grupy i pasma wzniesień, które nie dochodząc do rz. Bug, osiągają 150 — 160 m wys., jako krawędź rzeki. Na Z. teren stopniowo opada ku widłom rzek Bugu i Narwi, niespostrzeżenie przechodząc w obszar Mazowsza.

Dalej ku Pd. teren opada łagodnie, tworząc miejscami pasma nieznacznych zgarbień i fałdów, przebiegających naogół w kierunku równoleżnikowym. Takie pasma spotykamy:

a) pasmo przebiegające przez miejscowości: Łuków Janów, Wysokie Litewskie, Kamieniec Litewski;

b) nieregularne pasmo wznoszące się w trójkącie Łuków—Janów—Łosice (wododział Wisły, Bugu i Liwca);

c) grupa wyniosłości w rej. Kałuszyn—Cegłów.

Większe różnice wzniesień występują pozatem na Podlasiu jako krawędzie dolin rzecznych.

Wśród tych wyraźnie zarysowanych wyniosłości rozpościera się płaszczyzna, sfałdowana drobnemi wypukłościami i kotlinkami o bardzo jednostajnym i monotonnym charakterze.

W części płd.-wsch. w rej. zawartym linją Brześć — Parczew — Dubienka teren obniża się powoli, wzniesienia znikają prawie zupełnie, przechodząc w rozległe, częściowo podmokłe niziny. Takim jest przedewszystkiem wycinek terenowy okolicy mta Włodawa, gdzie grupy jezior leżących na podmokłych lub bagn. kotlinkach i pojawiające się wydmy ps. upodabniają ten obszar do równin poleskich.

Z Z. przylega do Podlasia środkowa część Mazowsza; przejście jest ledwie widoczne, gdyż pasy nadgraniczne obu sąsiadujących z sobą krain różnią się od siebie bardzo nieznacznie.

Większą część powierzchni obszaru Podlasia zajmują gleby lekkie (piaski), prócz nich spotykamy gleby średnie (bielice), występujące pasami, rozrzuconemi po całym obszarze. Glęby ciężkie (gliny) spotykamy jedynie na niewielkiej przestrzeni w okolicy mka Ostrożany, wreszcie nieznaczne odcinki kam. występują na pograniczu z Mazowszem.

Warunki obserwacji przedstawiają się naogół dobrze. Charakter falistego, urozmaiconego ukształtowania dostarcza szereg wyniosłości, będącemi dogodnemi punktami obserwacyjnemi. Przeciętne pole widzenia w promieniu 4—5 km, naogół większe na południu, mniejsze ku Pc. Pewne różnice na poszczególnych odcinkach wynikają głównie z powodu zalesienia.

C. Przeszkody ruchowe.

a) **Rzeki** (p. zał. Nr. 4).

Strefa tyłowa dzieli się pod względem sieci hydrograficznej na dwa zasadnicze odcinki: zach. po rz. Wisłę i wschodni na W. od niej. Odcinek zach. należy w części zach. do dorzecza Odry, w części wsch. do dorzecza Wisły. Wododział

przebiega z Pc.Z. na Pd.W. mniej więcej linją: Bydgoszcz — Inowrocław — Radziejów—Kłodawa.

W dorzeczu Odry występuje rz. Noteć i kilka jej lewobrzeżnych dopływów. Ogólny charakter Noteci jako przeszkody i drogi wodnej opisany został poprzednio. Dopływy Noteci są drobnemi rzeczkami, łączącemi długie łańcuchy jezior, i mogą stanowić przeszkodę tylko w związku z niemi. W większej części zostały one skanalizowane i przeprowadzone jako kanały odwadniające, służące jako zbiorniki wód drobniejszej sieci meljoracyjnej. Doliny szer. do 1 km zalegają łąki torfowe, dobrze odwadniane, poza mokrą porą dostępne dla lekkich zaprzęgów. Krawędzie niskie, spłaszczone, tylko wyjątkowo przedstawiają przeszkodę dla zaprzęgów. Przekroczenie rzeczek w bród możliwe jest dla piechoty i kawalerji, w suche pory także zaprzęgów.

Ilość i stan przepraw stałych zupełnie wystarczająca, tak że poruszenia nie napotykają na żadne trudności. Jako drogi wodne służyć mogą opisane dopływy tylko dla małych łódek rybackich.

W dorzeczu Wisły występuje szereg jej lewobrzeżnych dopływów, płynących w ogólnym kierunku z Pd. na Pc.; największą rzeką na tym obszarze jest Bzura wraz z Rawą. Doliny średnio 0,5 — 1 km szer., suche, łąkowe, stają się w dolnym biegu, a szczególnie przy ujściu podmokłe. Brzegi przeważnie płaskie, często zabagnione, krawędzie tylko miejscami w biegu górnym strome, tworzą przeszkody dla zaprzęgów. Na wiosnę i po dłuższych deszczach wylewy zalewają całe doliny na okres 2—4 tygodni, powodując zupełną niedostępność nawet mniejszych rzeczek. W dolinach poruszać się może w tym czasie tylko piechota w małych oddziałach (poza rz. Bzurą na odcinku Łęczyca—Łowicz). W suche pory wszystkie rzeczki mogą być przebywane przez piechotę, często także przez bronie konne. Wyjątek stanowi rz. Bzura od mta Łęczycy w dół, której bagnista dolina dostępna jest tylko dla piechoty, zaś znaczne rozmiary koryta uniemożliwiają użycie brodów.

W zimie tworzy się na przeciąg trzech miesięcy wytrzymała skorupa lodowa, umożliwiająca poruszenia wszystkich rodzajów broni. Zdarzające się jednak w łagodniejsze zimy odwilże mogą stan ten znacznie zmienić.

Ilość przepraw wystarczająca, stan ich nie jest jednak dobry, szczególnie na drogach gruntowych. Sieć drożna, średnio rozwinięta, nie zapewnia zupełnej dowolności poruszeń i mniejsze oddziały często zmuszone będą w czasie działań posługiwać się doraźnemi przeprawami. Warunki budowy mostów, dzięki twardemu dnu i ogólnej dostępności dolin, nie napotykają na większe trudności. Wyjątek stanowi Bzura i odcinki rz. Rawki, które wymagają oprócz mostów, budowy grobli względnie dojazdów.

Żeglowna na tym odcinku jest rz Bzura do mta Sochaczew w dół, stąd w górę spławna. Pozostałe użyte być mogą tylko dla małych łodzi rybackich.

Odcinek wschodni należy do dorzecza Wisły. Obszar ten przecinają prawe jej dopływy, przeważnie w kierunku równoleżnikowym, dopływy natomiast dalszych rzędów w kierunku południkowym. Ze względu na masy wodne i charakter doliny poważną przeszkodę stanowi przedewszystkiem Bug wraz z Nurcem i Liwcem, pozostałe zaś rzeki tworzą przeszkody mniejsze, zależne głównie od warunków atmosferycznych.

Rzeki są typowo nizinne z szerokiemi dolinami, o słabo zarysowanych, łagodnych krawędziach. Brzegi niskie, miejscami podmokłe, dno piaszczyste z bagnistemi lub zamulonemi odcinkami. W czasie wiosennych roztopów rzeki zalewają swe doliny na okres 2—3 tygodni i w tym czasie możliwe są do przebycia tylko po przeprawach. Dostępność dolin jeszcze i po tym okresie nie jest możliwa dla broni konnych wskutek silnego nawodnienia. Podobny stan, choć w daleko mniejszym stopniu, powtarza się po większych opadach atmosferycznych, dla poruszeń piechoty jednak jedynie okres wiosenny przedstawia poważne trudności.

W suche pory wodostany opadają znacznie. doliny wysychają z wyjątkiem poszczególnych obszarów bagien stałych i poruszenia dla zaprzęgów lekkich stają się w dolinie możliwe; przebycie rzek brodem zależy w tym czasie raczej od warunków dojazdu, niż od wodostanów.

W zimie rzeki i bagna w dolinbch zamarzają całkowicie, umożliwiając poruszenia wszystkich rodzajów broni. Zjawiska ludowe mają przebieg ostry i długotrwały.

Ilość przepraw niewystarczająca, w stanie średnim lub złym. Rzadka sieć dobrych dróg, szczególnie w części płn. utrudnia dowolność poruszeń. Budowa przepraw wymaga dużo czasu ze względu na konieczność budowania dojazdów.

Jako droga wodna służyć może na tym obszarze przedewszystkiem Bug, połączony na zachodzie z Wisłą i Narwią, a na wschodzie z Kanałem Królewskim. Przy wysokich wodostanach oddać on może pierwszorzędne usługi komunikacyjne, przy niskich jednak może często zawieść, dzięki zdziczeniu koryta i licznym mieliznom. Pozostałe rzeki dostępne są w mokre pory roku dla małych barek, w suche tylko dla łódek rybackich.

Przepływająca na poszczególnych obszarach rz. Wisła, scharakteryzowana została jako droga wodna na str. 713, jako przeszkoda na str. 717.

Szczegółowy opis rzek p. rozdz. „Wody" str. 695.

b) **Jeziora** (p. opis w rozdz. „Wody").

c) **Bagna.**

Nieliczne bagna tego obszaru raczej o cherakterze gleb podmokłych lub bagien perjodycznych, nie mogą mieć większego wpływu na działania wojenne. Rozrzucone poszczególnemi niewielkiemi kompleksami w terenie suchym i dostępnym, zezwalającym na dowolne manewrowanie w sąsiedztwie, przedstawiają lokalne zapory terenowe.

W dolinach rzecznych, głównie w górnym biegu występują silnie podmokłe obszary, pocięte pasmami zabagnionych od-

cinków, wiosną niedostępnych. Pokrycie ich stanowią kwaśne trawy, sitowie, turzyca i t. p. z gęsto porozrzucanemi kępami zwartych zarośli lub podszytych drzew liśc. W suche lata podsychają znacznie, stając się dostępnemi poza szczególnie zabagnionemi wąskiemi pasmami, często zaledwie kilku m szer. Takiemi są bagna, spotykane w dolinie rz. Noteć, Bzury, Pilicy, Narwi i częściowo Wisły.

Bagna, występujące samodzielnie, są przeważnie niskiemi torfami, pokrytemi trawą i roślinnością bagienną, często porosłą na mchach; zarośla i drzewa występują rzadziej jak na poprzednich. Głębokość ich rzadko przekracza 1 m, a główną przeszkodę stanowią licznie przecinające je rowy odwadniające. Zajmują nieznaczne obszary: naogół są dostppne dla piech., a pod koniec lata i jesienią także dla kaw. i lekkich zaprz. Największym takim spotykanym kompleksem są bagna w Puszczy Kampinoskiej (na Pd. od obszaru war. Modlin).

d) Lasy.

Lasy całości strefy tyłowej są przeważnie igl., utrzymane w kulturze, rozrzucone w kompleksach o różnej wielkości na całym obszarze. Domieszka różnorodnych drzew liściastych występuje zwykle w miejscach niższych. Obok igl. spotyka się również większe zwarte parcele lasów miesz., wśród których najliczniej spotykanemi gatunkami drzew jest buk i brzoza. Drzewostan jest naogół wysoki i w przeważnej części bez podszycia, które występuje jedynie na większych obszarach lesistych Podlasia.

Poza lasami rosnącemi na odcinkach podmokłych wszystkie prawie spotykane kompleksy leśne mogą być bez przeszkód poza drogami przebywane przez oddziały piech. i kaw.

Na płd. wsch. pograniczu strefy tyłowej rozpościera się największy w Polsce obszar leśny „Puszcza Białowieska", zajmująca powierzchnię 1200 km kw. Puszcza podzielona jest na nadleśnictwa: Hajnowskie, Leśniańskie, Starzyńskie, Bzowskie, Jagiellońskie, Królewskie, Narewkowskie, Świsłockie, które z kolei dzielą się na leśnictwa. W nadleśnictwach Jagiellońskiem, Królewskiem i Bzowskiem przeważa drzewostan igl., w Hajnowskiem, Narewkowskiem liśc., w Starzyńskiem i Leśniańskiem mieszany. W rejonach podmokłych występuje zwykle silne i gęste podszycie liściaste. Średni wiek lasu waha się od 60—100 lat, spotykamy jednak odcinki znacznie starsze.

Cały ten obszar leśny pocięty jest na numerowane rejony siecią linji leśnych, biegnących z Pc. na Pd. i z Z. na W., co w znacznym stopniu ułatwia orjentację.

Ze względu na poruszenia wojsk, można puszczę podzielić na dwie części: suchą i podmokłą. Pierwsza dla piechoty zawsze dostępna, zaś dla kawalerji i zaprz. tylko po drogach; druga dla piech. w okresie mokrym tylko miejscami, zaś dla kaw. i zaprz. j. w. Marsz utrudniają zniszczone groble i słabe prowizoryczne mostki. Istniejące drogi myśliwskie posiadają szer. 4—5 m; pomimo zaniedbania mogą być jeszcze użyte dla lekkich, a w suche pory i zimie dla ciężk. zaprz. Drogi te posiadają swe nazwy, jak: Kryniczna, Łozicka, Polska, Nowa i t. d.

Puszcza Białowieska stanowi znaczną przeszkodę ruchową dla działań wojennych, wzmocnioną—zwłaszcza od W.—kompleksami przylegających bagien. Zmusza ona siły działające z Pc.W. do rozdzielenia się i obejścia puszczy z Pc. lub Pd.

D. Drożność.

Warunki komunikacji przedstawiają się w strefie tyłowej najlepiej. Liczne dobre szosy przeprowadzone w długich i prostych kierunkach łączą wszystkie większe osiedla i punkty. Nawierzchnia jest naogół dobra i spoczywa na silnym podkładzie; prawie wszystkie szosy posiadają dobre rowy boczne i są wysadzane drzewami. W okolicach, gdzie brak kamieni użyto do wykonania nawierzchni cegły tłuczonej, która ulega szybszemu zniszczeniu niż nawierzchnia szutrowana. Prócz tych głównych szos, spotykamy zwłaszcza na Pojezierzu Kujawskim i Mazowszu liczne prywatne odcinki szosowe, budowane w ośrodkach przemysłu i większej własności ziemskiej, a posiadające charakter połączeń lokalnych.

Sieć dróg gruntowych jest gęsta, lecz oznaczają się one nietrwałą budową przepraw; często nawet przez mniejsze rzeki drogi przechodzą brodami.

Użycie dróg gruntowych zależy wyłącznie od podłoża. Najlepsze i najmniej ulegające wpływom pogody są drogi ps.-gln. z przewagą piasku, i mogą być z pewnemi choć niewielkiemi trudnościami użyte dla ciężkich zaprzęgów.

E. Warunki kwaterunkowe.

Miasta i miasteczka są w ogromnej większości pochodzenia dawnego, co ujawniło się w sposobie ich budowy. Od rynku, gdzie mieszczą się budynki użyteczności publicznej pod prostemi kątami rozchodzą się ulice powiązane między sobą krótkiemi, wąskiemi uliczkami. To centrum miasta rzadko posiada ogrody, parki i wogóle zadrzewienie. Dalej wzdłuż odchodzących od rynku ulic stopniowo przekształcających się w szosy lub drogi wyciągają się macki przedmieść. Domy leżące na peryferjach miasta często są otoczone ogrodami wskutek czego oprócz centrum gęsto zabudowanego wyróżnić można pierścień ogrodów (parków na starych wałach miejskich), za którymi zwykle leżą: cmentarze, fabryki, cegielnie, koszary i t. p. Wieniec ten i peryferje najbardziej nadają się dla doraźnego zakwaterowania gdyż gmachy użyteczności publicznej przeważnie zdolne są pomieścić tylko dowództwa.

Dwory — nawet rozparcelowane (ośrodki zachowały przeważnie budynki gospodarcze) przedstawiają dużą wartość kwaterunkową (nierzadko na pułk piech.) posiadają dostateczną ilość stajen, studni jak też i ukrycie przed lotnikami.

Wsie tworzą często kilkokilometrowe zwarte zabudowania wzdłuż drogi, zwane ulicówkami. Na obszarze Pojezierza Kujawskiego są one w 80% mur., podczas gdy na pozostałych obszarach występuje przewaga budynków drw.

Ogrodzenia są bardzo rozmaite drw. lub z drutu kolczastego, na Z. niekiedy mur.

Pojemność obejścia gosp. — wynosi drużyna piech. lub sekcja kaw., w zaściankach do plut. piech. lub drużyny kaw.

Zadrzewienie naogół dostateczne dla ukrycia przed obserwacją lotniczą, gorsze w świeżo rozkomasowanych wsiach, t. zw. kolonjach.

VII. Klimat i warunki sanitarne.

Klimat obszaru opisanego w niniejszem wydawnictwie jest umiarkowany, choć nieco ostry i zmienny. Łagodzący wpływ morza odczuwać się daje tylko na wąskim pasie wybrzeża i na obszarze W. M. Gdańska. Naogół w miarę posuwania się ku Z. różnice temperatury maleją, co zauważyć się daje przedewszystkiem na jeziornych obszarach Pomorza. Średnia temperatura roczna waha się od 5 do 8,8° C. opadając w miarę posuwania się na W., względnie podnoszenia się ponad poziom morza (np. Szwajcarja Kaszubska z temteraturą 4,6° C.).

Wiatry panujące mają przeważnie kierunek równoleżnikowy z różnorodnem odchyleniem z Pc. na Pd. Rozkład kierunków wiatrów jest nagół korzystny, gdyż w zimie przeważają wiatry zachodnie, w lecie wschodnie, co łagodząco wpływa na klimat i zmniejsza różnice temperatur. Ostre, suche wiatry wschodnie wzgl. północno-wschodnie występują głównie na obszarach płn.-wsch. i płn.-zach,, gdzie w okresie przełomu zimy z wiosną dotkliwie odczuwa je życie gospodarcze. W związku z kierunkami wiatrów mamy większe zachmurzenie zimowe niż letnie i dużą ilość słońca w lecie.

Ilość opadów atmosferycznych jest wystarczająca. Na większość obszaru, mianowicie na całą środkową i wschodnią część wypada średnio 550—600 mm rocznie, zwiększając się nieco na skrajnych odcinkach wschodnich i północnych. Najmniejsza ilość opadów wypada na pogranicze z Prusami Wschodniemi, na rejon pograniczny Pomorza i Poznańskiego — około 500 mm rocznie, stąd wzrasta w miarę zbliżania się do morza, osiągając średnio 520 — 570 mm. Zwiększoną ilość opadów widzimy na wzniesieniach terenowych. Okres letni wykazuje przeciętnie większą ilość opadów, okres zimowy natomiast większą ich częstość; wiosna i jesień mają mniejwięcej równomierną ilość opadów, poza małemi rejonami Pomorza, gdzie przeważają opady jesienne.

Poszczególne pory roku wykazują dość znaczne różnice pod względem warunków klimatycznych.

Wiosna rozpoczyna się w marcu tajaniem śniegów i lodów, przy równoczesnem szybkiem podnoszeniu się temperatury dziennej. Średnia temperatura marca wynosi 1,4 do 3, kwietnia 6,2 do 7,4° C. W części środkowej i wschodniej opisywanego obszaru okres ten połączony jest z rozległemi i długotrwałemi wylewami rzek, zalewających wielkie obszary pól uprawnych a zwłaszcza łąk. Utrzymujące się w ciągu wiosny niskie temperatury nocne, często nocne przymrozki, zdarzające się jeszcze w ciągu maja i opady śnieżne w marcu a nawet w kwietniu, dotkliwie odbijają się na pracach rolnych, zwłaszcza na uprawie delikatniejszych rodzajów warzyw i owoców.

Dla działań wojskowych wiosna jest porą nieodpowiednią. Nadmierne nawodnienie terenu, powolny odpływ wód, rozległe wylewy rzek, przewaga dróg gruntowych zależnych od warunków atmosferycznych, znaczne różnice temperatur — to wszystko oddziaływa ujemnie na poruszenia oddziałów, utrudnia je i ogranicza do dobrych dróg i przepraw. Nawet nieznaczne rzeczki i bagna stają się w tej porze poważnemi przeszkodami ruchowemi, wymagającemi dużo czasu i środków do pokonania. Dzięki większej gęstości sieci drożnej w części zach. opisywanego obszaru, trudności wymienione tracą tam do pewnego stopnia na znaczeniu.

Lato jest umiarkowanie gorące z krótkim okresem upałów w lipcu. Przeciętna temperatura czerwca wynosi 15,5—17 lipca 17 — 18,3° C., przyczem niższe temperatury utrzymują się na obszarach lesisto-jeziernych Pomorza, w północnym pasie pogranicznym z Prusami Wsch. i na wybrzeżu morskiem. Odchelenia od średniej są dość znaczne, gdyż upalne dni z temperaturą 28° C. nie należą do rzadkości, a noce — zwłaszcza pod koniec lipca i w sierpniu są chłodne. Obfitość opadów atmosferycznych i ich gwałtowny często przebieg, powoduje groźne wylewy rzek, mniejsze zwykle od wiosennych i krótkotrwałe.

Działania wojskowe w lecie napotykają na trudności, na obszarach o glebie piasczystej, gdzie drogi gruntowe w tym czasie mogą być przebywane tylko z dużym wysiłkiem (doprzęgi). Ogólna dostępność terenu jest wszędzie łatwa. W związku z wysoką temperaturą i silnem naświetleniem słonecznem należy się liczyć z dużym wysiłkiem fizycznym, potrzebnym do większych przemarszów dziennych, a powodującym często objawy chorobliwe (duszność, udar słoneczny, omdlenia i t. p.).

Jesień dzieli się na dwa różne okresy. Pierwszy, mniej więcej do połowy października, jest ciepły i suchy, następny chłodny i dżdżysty, często z opadami śnieżnemi. Średnia temperatura września wynosi 12,3 do 13,4, października 7,5 do 9, listopada 2 do 3° C., utrzymuje się więc nieco wyżej niż temperatura wiosny. Noce są jednak chłodne, a przymrozki rozpoczynają się już w początkach października. W drugiej połowie jesieni nastają obfite opady atmosferyczne powodujące zwiększenie wodostanów rzek i związane z tem lokalne wylewy (zwłaszcza w części wschodniej opisywanego obszaru).

Pierwszy okres jesieni wykazuje najlepsze warunki działań wojskowych. Dość wysoka temperatura i małe jej wahania zezwalają na forsowne poruszenia, jakie w lecie ze względu na zbyt wysoką temperaturę nie byłyby możliwe. Drogi i teren łatwo dostępne, z wyjątkiem wycinków o podłożu głęboko piasczystem. Druga połowa jesieni przedstawia się pod względem warunków poruszeń gorzej, głównie z powodu nawodnienia terenu i bagien i zwiększenia wodostanów rzek.

Zima rozpoczyna się około połowy grudnia, wykazując dość znaczne odchylenia w czasie. Wcześniej rozpoczyna się na wschodzie, później na zachodzie; różnica czasu wynosi średnio 7 dni. Średnia temperatura grudnia wykazuje — 1 do — 1,8,

lutego—1,5 do—2,4° C, przyczem niższe temperatury rozkładają się w części wschodniej i w północnym pasie graniczącym z Prusami Wsch., wyższe w płd. części Pomorza i na wybrzeżu morskiem. Odchylenia od średnich miesięcznych są znaczne; kilkudniowy okres mrozów—15 do—20° C. powtarza się kilkakrotnie w ciągu każdej zimy, a z drugiej strony zdarzają się okresy podniesienia temperatury ponad 0, co powoduje nagłe odwilże i związane z tem tajanie śniegów i lodów. W tym wypadku na rzekach widzimy lokalne lodochody, głównie w zachodniej części obszaru (Brda, Drwęca). Opady śnieżne są częste i zwiększają się w miarę posuwania się na wschód. Ostatnie zimy odznaczały się łagodnym przebiegiem, dzięki czemu zjawiska zamarzania były bardzo nieregularne i tylko wyjątkowo obejmowały jednolicie cały obszar na krótki okres czasu.

Dla działań wojennych zima jest porą odpowiednią. Zamarznięte rzeki i bagna nie przedstawiają przeszkód terenowych, a stan dróg pod pokrywą śnieżną jest dobry. Pewne trudności wynikają z niskiej temperatury wpływającej ujemnie na ludzi i zwierzęta (trudności kwaterunkowe), pozatem zaś ze względu na wspomiane odwilże.

Warunki sanitarne.

Pod względem warunków sanitarnych można podzielić opisywany obszar na dwie różne części zachodnią i wschodnią, oddzielone byłą granicą zaborów.

Część zachodnia przedstawia się pod względem warunków sanitarnych zupełnie zadawalniająco, dzięki wyższym wymaganiom kulturalnym i hygienicznym miejscowej ludności. Miasta i miasteczka szeroko rozbudowane, składają się z domów murowanych, utrzymywanych czysto. Nawet małe miasteczka posiadają kanalizację i dobre oświetlenie elektryczne lub gazowe, często także wodociągi. Budynki użyteczności publicznej obszerne i dobrze utrzymane, wszędzie apteki i łaźnie, a w większych miasteczkach i miastach szpitale. Choroby nagminne, poza wyjątkowemi wypadkami nie występują.

Wsie rozbudowane szeroko posiadają 70—80% domów murowanych, składających się z dwóch lub więcej izb. Domy czyste, zabudowania gospodarcze rozrzucone wokół dużego podwórza, obszerne i trwale budowane. Gdzieniegdzie spotyka się oświetlenie elektryczne wprowadzone nawet do budynków gospodarczych. Zaopatrzenie w dobrą wodę, dzięki coraz szerzej stosowanym studniom artezyjskim, zupełnie łatwe.

W części wchodniej warunki sanitarne przedstawiają się gorzej, co wynika przedewszystkiem z niższego poziomu kulturalnego ludności. Miasteczka zabudowane gęsto, domy przeważnie drewniane, zbite w ciasne skupienia wzdłuż wąskich wyboistych uliczek. Przeludnienie, brudne targowiska, stan rzeźni i nieliczne prymitywne łaźnie, brak kanalizacji, nieracjonalne usuwanie odpadków i małe zamiłowanie czystości składają się na złe warunki hygjeniczne, w jakich ludność mieszka. Szczególnie miasteczka i dzielnice większych miast zamieszkałe

przez ludność żydowską przedstawiają się pod tym względem fatalnie, stwarzając centra chorób infekcyjnych i wysypkowych. Budynki użyteczności przedstawiają się nieco lepiej, a stan ich w ostatnich czasach widocznie się poprawia.

Niewiele korzystniej przedstawia się wieś. Domy małe i przeludnione o wnętrzach brudnych i ciasnych. Ludność wiejska nie przestrzega prymitywnych postulatów hygjeny. Poprawa widoczna jest w zagrodach nowych, budowanych z większą swobodą miejsca i z reguły o dwu i więcej izbowych domach mieszkalnych. Odsetek tych nowych zagród wzrasta stale wahając się od 10 — 40% ogólnej ilości zabudowań wsi. Studnie wiejskie znajdują się w stanie złym; kopane przeważnie płytko z otworem odkrytym, na tem samem podwórzu, gdzie mieści się nawóz i gnojówka. przesiąkające w ziemię.

Kwaterunek zimowy musi być na tym obszarze przygotowany. W miasteczkach, poza budynkami użyteczności publicznej, najdogodniej przedstawiają się przedmieścia, zaś zupełnie wykluczyć należy ze względów hygjenicznych dzielnice żydowskie.

Wsie, przy przestrzeganiu pewnych nakazów sanitarnych przez ludność miejscową, mogą być użyte na kwaterunek zimowy przedewszystkiem dla broni konnych.

Na całym obszarze najdogodniej pod każdym względem przedstawiają się folwarki o kilkupokojowych domach mieszkalnych i z dobrze utrzymanemi obszernemi zabudowaniami gospodarczemi.

Pewną ilustrację różnicy w warunkach sanitarnych i zdrowotnych poszczególnych okręgów administracyjnych na opisywanym obszarze dają poniższe tablice. (p. str. LIV, LV).

VIII. Komunikacje kolejowe.

Rozmieszczenie linij kolejowych jest niejednolite. W wycinku zachodnim po linję kolejową Jabłonowo — Toruń — Gniezno występuje gęsta sieć krótkich odcinków kolejowych, łączących wszystkie ważniejsze osiedla w najrozmaitszych kierunkach. Szereg dużych magistrali przecina ten obszar w głównych kierunkach, całkowicie zaspakajając potrzeby komunikacyjne ludności.

Środkowy wycinek położony na wschód od wymienionej linji po linję kolej. Działdowo — Warszawa — Skierniewice jest prawie zupełnie pozbawiony komunikacji kolejowych, stanowiąc lukę powoli zapełnianą przez budowę nowych linji. Tak ważny ośrodek handlowy i kulturalny tego obszaru jak mto Płock dopiero od r. 1925 posiada jedną linję kolejową od południa. Na całym odcinku niema ani jednej linji przekraczającej Wisłę, wskutek czego wszystkie większe miasta położone nad nią jak Wyszogród, Płock, Włocławek, Nieszawa nie posiadają połączeń kolejowych z prawobrzeżnemi obszarami Wisły, ciążącemi ku nim kulturalnie, gospodarczo i społecznie. Komunikacja z centrum Państwa skazana jest na drogę wodną Wisłą, w razie

WOJEWÓDZTWO	W obszar objęty Cz. 4 Zb. Dr. wchodzi powiatów	Na 1000 km^2 wypada (1923 r.)					Na 100.000 mieszk. wypada (1923 r.)				
		Lekarzy	Felczerów	Akuszerek	Aptek	Łóżek w szpitalach	Lekarzy	Felczerów	Akuszerek	Aptek	Łóżek w szpitalach
Białostockie	13	5,5	2,3	5,4	3,0	73,0	31,8	5,7	13,4	7,6	182,9
Lubelskie	5	6,3	7,9	6,2	4,4	71,1	9,4	11,8	9,3	6,5	106,2
Warszawskie	23	7,4	7,1	13,6	5,2	68,7	10,3	9,8	18,8	7,1	95,4
Łódzkie	3	22,0	15,3	29,4	8,9	148,4	18,6	12,9	24,9	7,5	125,5
Poznańskie	9	14,5	—	—	5,6	180,4	19,6	—	—	7,6	243,2
Pomorskie	13	9,0	—	22,3	3,8	94,4	15,6	—	39,0	6,7	164,7
M. st. Warszawa	—	10983,4	2359,5	6214,8	661,2	42529,3	142,0	37,0	80,3	8,5	601,4
Polska	—	—	—	—	4,4	114,9	—	—	—	6,3	167,7

Na 100.000 mieszkańców zachorowało względnie zmarło na choroby zakaźne (w r. 1922):

Województwo	W obszar objęty Cz. 4. Zb. Dr. wchodzi powiatów	Ospa		Dur brzuszny		Dur plamisty		Dur powrotny		Czerwonka		Płonica		Zapalenie opon mózg.		Gruźlica
		zach.	zmarło	zach.	zmarło	zach.	zmarło	zach.	zmarło	zach.	zmarło	zach.	zmarło	zach.	zmarło	zmarło
Białostockie	13	5,1	0,2	83,3	2,9	494,4	43,7	658,5	27,8	88,8	10,7	65,4	4,8	1,5	0,5	17,5
Lubelskie	5	7,0	0,4	31,1	3,6	323,4	21,8	312,1	13,3	32,5	3,0	33,0	3,0	2,3	0,3	2,7
Warszawskie	25	3,6	0,2	76,1	5,8	57,8	3,8	1,4	0,0	17,2	1,7	28,9	3,6	1,0	0,1	27,4
Łódzkie	3	9,2	1,9	98,4	10,8	37,5	2,8	0,8	0,0	27,5	8,8	23,7	3,7	4,7	2,4	69,4
Poznańskie	9	1,0	0,1	30,1	2,1	2,0	0,2	0,5	0,0	51,8	4,8	41,6	3,7	1,3	0,5	36,5
Pomorskie	18	0,7	0,0	28,3	2,4	4,9	0,5	0,5	0,0	33,3	2,6	23,7	2,6	0,5	0,0	14,6
M. st. Warszawa	—	1,4	0,6	119,2	16,5	108,8	14,4	21,5	1,6	59,5	8,8	128,3	21,6	8,9	5,7	230,5
Polska	—	8,6	1,9	77,8	5,8	149,7	11,2	147,6	5,2	52,7	6,3	54,1	7,2	1,9	0,9	34,1

zaś niemożności jej użycia (zima, niskie wodostany) na dalekie objazdy linjami okólnemi. Szczególnie dotkliwie odczuwa się brak linji łączących po najkrótszej drodze centrum Państwa z Pomorzem. Istniejąca na tym wycinku sieć kolejek wąskotorowych nie zastępuje kolei normalnotorowych, zaspakajając tylko lokalne potrzeby ludności.

Pozostała część posiada średnio rozwiniętą sieć kolejową. Ważniejsze ośrodki handlowo-przemysłowe połączone są z sobą linjami kolejowemi, poza pasem płn., gdzie odczuwa się dotkliwie brak połączenia równoleżnikowego wzdłuż granicy Prus Wschodnich.

Zasadnicze braki opisywanego obszaru są:

a) brak połączeń rokadowych na wypadek działań w kierunku północnym;

b) brak połączeń między wschodnią a zachodnią częścią;

c) brak rokad w płn. i środkowej części Pomorza na wypadek działań na Z.;

d) niedostateczność połączeń z wybrzeżem morskiem.

Linje kolejowe są budowane dobrze i wytrzymale, na nieznacznym nasypie ziemnym i impregnowanych podkładach drewnianych. Tory są naogół przystosowane do terenu, jednak w okolicach silnie sfałdowanych szczególnie w części zachodniej spotyka się dość silne spadki i krzywizny. Przy przebywaniu obniżeń występują zwykle wysokie ziemne nasypy i wiadukty, przy wzniesieniach głębokie wkopy, o stromych ścianach, często wzmocnionych podmurowaniem kam. Podobnie duże, wysokie nasypy z urządzeniem przepustowem zbudowano w ciaśninach jeziornych ciągle spotykanych na Pomorzu. Na licznych rzekach spotykamy mosty przeważnie konstrukcji żelaznej lub żel.-beton. na filarach i przyczółkach kamiennych. W wypadkach wylewów nasypy i mosty kolejowe mogą oddać wielkie usługi przy przekraczaniu rzek i bagnistych ich dolin, jako zupełnie niezawodne przeprawy. Dla broni konnych koniecznem jest w tym celu nałożenie nawierzchni z desek, w przeciwnym bowiem wypadku nasyp ulega szybkiemu zniszczeniu.

W terenie płaskim biegną tory na równym poziomie z sąsiednim terenem, co powoduje w zimie zasypywanie ich śniegiem. Dlatego na szczególnie zagrożonych odcinkach zastosowano żywopłoty lub ściany z progów kolej. i desek jako wał ochronny. Skrzyżowania z drogami odbywają się przeważnie na powierzchni; wiadukty spotyka się częściej w części zach. obszaru.

Stacje kolejowe są murowane, rozmieszczone średnio co 7—15 km. Wszystkie stacje połączone są siecią telegraficzną i telefoniczną. Zaopatrzenie w wodę na stacjach bardzo dobre, oświetlenie na większych elektryczne, na mniejszych spotykane jeszcze naftowe. Budki dozorców torowych rozmieszczone co 1—2 km, połączone są z najbliższemi stacjami linją telefoniczną.

Szczegółowy wykaz i opis poszczególnych linji kolejowych znajduje się w rozdziale III. „Drogi żelazne".

IX. Łączność.

Sieć łączności na opisywanym obszarze jest dobrze rozwinięta, szczególnie w części zach., gdzie zwraca uwagę wielka ilość stacji telegr. i telef. pocztowych i prywatnych. Cały ten obszar pokryty jest gęstą siecią telegr. i telef. łączącą wszystkie miasta wojewódzkie, powiatowe, gminy, oraz ośrodki przemysłowe i handlowe. Z tą siecią łączy się sieć telefoniczna prywatna obszarów dworskich, zarządów lasów, przedsiębiorstw handlowo-przemysłowych — zwłaszcza na zachodzie silnie rozwinięta. Obecnie sieć łączności ulega częściowej przebudowie, gdyż główne szlaki prowadzone w czasie rozbiorów okazały sie niezgodne z obecnemi interesami ludności. Na wypadek działań środki i sieć łączności mogą być łatwo przystosowane do użycia przez oddziały.

Linje łączności przeprowadzone są wzdłuż linji kolejowych normalno i wąskotorowych, następnie wzdłuż szos i częściowo dróg gruntowych.

Ogólna długość szlaków telegr. i telef. pocztowych na opisywanym obszarze wynosi 15.000 km; długość przewodów telegr. 42.999 km, telef. 55.336 km; stacji telegr. i telef. jest razem 452. W liczbach względnych stan ten przedstawia się następująco:

na 1 km^2 powierzchni wypada 0,17 km szlaku i 1,3 km przewodu;

jedna stacja telegr. i telef. wypada na 12.954 mieszkańców.

Ogólne dane o ilości i użyciu sieci łączności w poszczególnych okręgach administracyjnych przedstawia się poniższe zestawienie (r. 1923):

Województwo	W obsszar objęty Cz. 4 Zb. Dr. wchodzi powiatów	Na 1000 km^2 wypada			Na 100.000 m. wypada		
		Urzędów poczt. wogóle	Urzędów telegraficznych	Telefonów międzymiastow.	Urzędów poczt. wogóle	Urzędów telegraficznych	Telefonów międzymiastow.
Białostockie	13	3	2	3	9	6	7
Lubelskie	5	4	3	3	6	5	4
Warszawskie	23	5	4	4	7	5	6
Łódzkie	3	5	4	4	5	3	4
Poznańskie	9	20	5	20	27	7	27
Pomorskie	18	22	5	21	39	9	37
M. st. Warszawa	—	174	140	66	2	2	1
Polska	—	8	4	5	11	6	7

Ruch telegraficzny i telefoniczny w ważniejszych miastach opisywanego obszaru przedstawiał się w 1922 r. następująco:

Miasta	Na jednego mieszkańca wypada			
	telegramów		połączeń telefoniczn.	
	nadanych	nadesłanych	miejscowych	międzymiastowych
Grodno	1,6	1,6	35,4	1,0
Białystok	1,3	1,5	—	1,0
Siedlce	0,8	0,9	21,2	1,4
Warszawa	1,7	1,9	—	0,9
Płock	0,9	0,9	28,1	1,5
Włocławek	1,1	1,2	4,4	1,2
Toruń	2,1	1,8	146,2	5,0
Inowrocław	1,0	1,1	134,4	3,2
Bydgoszcz	1,4	1,4	—	2,4
Gniezno	0,9	1,0	144,6	3,5
Grudziądz	2,6	1,6	92,6	3,7
Starogard	1,3	1,7	29,3	3,5
Tczew	1,1	1,2	60,1	3,8

Podział środków łącznosci, ich ilość i stan podają szczegółowo rozdział IV. oraz dodatek statystyczny.

X. Umocnienia.

Na obszar opisywany jako przypuszczalny teatr wojny zwróciły uwagę rządy zaborcze i przygotowały go szeregiem umocnień do tej roli. Z jednej i drugiej strony zbudowano kilka twierdz i przedmości, które w ciągu wojny uległy częściowemu zniszczeniu. W chwili obecnej pozostałości te zajęte są przez oddziały wojskowe jako koszary, magazyny, składy i t. p.

Najważniejsze z nich są:

1) Grodno—twierdza i przedmoście na Niemnie,
2) Ossowiec—twierdza zamykająca przejście na Ponarwie,
3) Ostrołęka
4) Rożan
5) Zegrze
6) Serock

umocnione przyczółki mostowe: na Narwi,

7) Warszawa
8) Modlin

twierdze na Wiśle,

9) Toruń
10) Grudziądz

twierdze i przedmościa na Wiśle.

Szczegóły odnoszące się opisu tych umocnień znajdują się przy Dowództwach Okręgów Korpuśnych, na których terenie się znajdują.

Z czasów wojny światowej 1914—1918 r. pozostały pozatem w płn.-wsch. części obszaru linje okopów niemiecko-rosyjskich. Okopy ziemne uległy w większości zniszczeniu i zaoraniu, gdzieniegdzie tylko znajdują się jeszcze ślady trwałych schronów, ziemianek i zasieków drutów, usuwane stopniowo przez władze wojskowe. Specjalne zarządzenia Sztabu Generalnego regulują postępowanie z wszelkiemi pozostałościami w zakresie umocnień polowych i użytemi do nich materjałami.

XI. Podział administracyjny.

W skład opisywanego obszaru wchodzą następujące jednostki administracyjne:

I. **Województwo Białostockie—13 powiatów:**

1) Augustów, 2) Białystok, 3) Bielsk, 4) Grodno, 5) Kolno, 6) Łomża, 7) Ostrołęka, 8) Ostrów, 9) Sokółka, 10) Suwałki, 11) Szczuczyn, 12) Wołkowysk, 13) Wysokie Mazowieckie.

II. **Województwo Lubelskie—5 powiatów:**

1) Garwolin, 2) Konstantynów, 3) Siedlce, 4) Sokołów, 5) Węgrów.

III. **Województwo Warszawskie—23 powiaty:**

1) Błonie, 2) Ciechanów, 3) Gostynin, 4) Grójec, 5) Kutno, 6) Lipno, 7) Łowicz, 8) Maków, 9) Mińsk Mazowiecki, 10) Mława, 11) Nieszawa, 12) Płock, 13) Płońsk, 14) Przasnysz, 15) Pułtusk, 16) Radzymin, 17) Rawa, 18) Rypin, 19) Sierpc, 20) Skierniewice, 21) Sochaczew, 22) Warszawa, 23) Włocławek.

IV. **Województwo Łódzkie—3 powiaty:**

1) Brzeziny, 2) Koło, 3) Łęczyca.

V. **Województwo Poznańskie—9 powiatów:**

1) Bydgoszcz, 2) Chodzież, 3) Gniezno, 4) Inowrocław, 5) Mogilno, 6) Strzelno, 7) Szubin, 8) Wągrowiec, 9) Wyrzysk.

VI. **Województwo Pomorskie—18 powiatów:**

1) Brodnica, 2) Chełmno, 3) Chojnice, 4) Działdowo, 5) Gniew, 6) Grudziądz, 7) Kartuzy, 8) Kościerzyna, 9) Lubawa, 10) Puck, 11) Sępolno, 12) Starogard, 13) Świecie, 14) Tczew, 15) Toruń, 16) Tuchola, 17) Wąbrzeźno, 18) Wejherowo.

VII. **Obszar Wolnego Miasta Gdańska—5 okręgów:**

1) mto Gdańsk, 2) mto Sopoty, 3) pow. Danziger Höhe, 4) pow. Danziger Niederung, 5) pow. Gross Werder.

VIII. **mto stoł. Warszawa.**

Pod względem wojskowym obszar opisywany obejmuje: zachodnią część O. K. Nr. III, północno-zachodnią część O. K. Nr. IX, prawie cały O. K. Nr. I. (za wyjątkiem części południo-

wej od linji Garwolin—Białobrzegi), północno-wschodnią część O. K. Nr. IV, północny skrawek O. K. Nr. VII. i cały O. K. Nr. VIII.

Koleje opisywanego obszaru należą do Dyrekcji Kolejowych: Wileńskiej, Warszawskiej, Radomskiej, Poznańskiej i Gdańskiej.

Urzędy pocztowe należą do Dyrekcji Poczt i Telegrafów: Wileńskiej, Lubelskiej, Warszawskiej, Bydgoskiej i Poznańskiej.

XII. Ludność.

Gęstość zaludnienia, poza słabo zaludnioną płn.-wsch. częścią, jest naogół na całym obszarze jednolita. W poszczególnych powiatach i województwach przedstawia się następująco:

I. Województwo Białostockie:

POWIATY:	Na 1 km^2 powierzchni wypada mieszkańców
Augustów	31,0
Białystok	60,5
Bielsk	28,9
Grodno	34,6
Kolno	41,7
Łomża	57,1
Ostrołęka	45,1
Ostrów	60,3
Sokółka	38,0
Suwałki	45,8
Szczuczyn	35,1
Wołkowysk	29.6
Wysokie Mazowieckie	51,7
Przeciętnie dla całego województwa	39,9

II. Województwo Lubelskie:

POWIATY:	Na 1 km^2 powierzchni wypada mieszkańców
Garwolin	74,8
Konstantynów	46,0
Siedlce	74,9
Sokołów	59,0
Węgrów	62,4
Przeciętnie dla 5 powiatów	63,4

III. Województwo Warszawskie:

POWIATY:	Na 1 km² powierzchni wypada mieszkańców
Błonie	107,1
Ciechanów	55,6
Gostynin	68.3
Grójec	76,1
Kutno	108,5
Lipno	59,7
Łowicz	78,2
Maków	50,6
Mińsk Mazowiecki	75,4
Mława	59,7
Nieszawa	78,7
Płock	77,7
Płońsk	56,1
Przasnysz	40,2
Pułtusk	69,8
Radzymin	67,8
Rawa	64,3
Rypin	62,9
Sierpc	63,3
Skierniewice	83,2
Sochaczew	60,3
Warszawa	107,0
Włocławek	94,9
Przeciętnie dla całego województwa	72,1

IV. Województwo Łódzkie:

POWIATY:	Na 1 km² powierzchni wypada mieszkańców
Brzeziny	111,0
Koło	90,9
Łęczyca	93,0
Przeciętnie dla 3 powiatów	98,3

V. Województwo Poznańskie:

POWIATY:	Na 1 km^2 powierzchni wypada mieszkańców
Bydgoszcz	39,4
Chodzież	47,4
Gniezno	100,4
Inowrocław	73,7
Mogilno	68,3
Strzelno	64,9
Szubin	49,8
Wągrowiec	52,5
Wyrzysk	54,3
Przeciętnie dla 9 powiatów	67,6

VI. Województwo Pomorskie:

POWIATY:	Na 1 km^2 powierzchnj wypada mieszkańców
Brodnica	57,7
Chełmno	64,8
Chojnice	38,4
Działdowo	49,2
Gniew	65,5
Grudziądz	55,6
Kartuzy	49,0
Kościerzyna	42,1
Lubawa	60,6
Puck	47,2
Sępolno	45,2
Starogard	59,9
Świecie	50,3
Tczew	102,0
Toruń	61,1
Tuchola	40,3
Wąbrzeźno	66,6
Wejherowo	55,5
Przeciętnie dla całego województwa	57,3

VII. Obszar Wolnego Miasta Gdańska:

OKRĘGI:	Na 1 km² powierzchni wypada mieszkańców
mto Gdańsk	3225.0
„ Sopoty	2988,8
pow. Danziger Hohe	108,0
„ „ Niederung	71,3
„ Gross Werder	69,5
Przeciętnie dla całego obszaru	202,9

VIII. M. stoł. Warszawa: na 1 km² powierzchni wypada 7735,7 mieszkańców.

Z zestawienia tego wynika, że najsłabiej zaludnione jest województwo białostockie, szczególnie zaś jego powiaty lesisto-bagniste i powiaty graniczące z Polesiem, gdzie gęstość zaludnienia opada poniżej 30 mieszkańców na km². W przemysłowym powiecie białostockim i rolniczych powiatach o dobrej glebie, cyfra ta podnosi się podwójnie. Następne miejsce co do gęstości zaludnienia zajmuje wojew. pomorskie, w którem słabe zaludnienie wykazują szczególnie obszary jeziorne (Chojnice, Kościerzyna, Kartuzy) i lesiste (Tuchola). Najgęstsze zaludnienie widzimy wzdłuż Wisły jako w pasie najbardziej urodzajnym. Dalsze miejsce zajmuje płn. część woj. lubelskiego, poza słabo zaludnionym graniczącym z Polesiem powiatem konstantynowskim, dość gęsto i jednolicie zaludniona. Nieco gęstsze średnie zaludnienie wykazuje woj. poznańskie. Gęstość zaludnienia wzrasta tu w miarę posuwania się z zalesionych obszarów płn. przeważnie o glebie torfiastej, ku urodzajnym obszarom płd., gdzie przeważają gleby ps.-gln. Znacznie gęstsze zaludnienie wykazuje wojew. warszawskie, szczególnie w okolicy stolicy i płd. uprzemysłowionych powiatach, pozatem również w pasie ciągnącym się nad Wisłą. W miarę posuwania się na Pc.Z. gęstość słabnie, osiągając minimum w dorzeczu prawych dopływów Narwi. Podobną mniejwięcej gęstość zaludnienia jak województwo warszawskie wykazują wiejskie powiaty gdańskie. Pominąwszy m. st. Warszawę i miejskie okręgi Gdańska największą gęstość zaludnienia opisywanego obszaru widzimy w powiatach wojew. łódzkiego, odznaczających się dobrą glebą ps.-gln. i gln.-ps.

W związku z gęstością zaludnienia wzrasta lub opada ilość osiedli i budynków mieszkalnych, których rozmieszczenie pokrywa się z zaludnieniem.

Stosunki narodowościowe i wyznaniowe są dla całego obszaru naogół jednolite. Przygniatającą większość stanowi wszędzie ludność polska religji rzymsko-katolickiej. Na obszarach wschodnich jako mniejszość występuje po wsiach ludność ru

ska religji prawosławnej, w osiedlach miejskich ludność żydowska; na obszarach środkowych na wsi zamieszkuje prawie wyłącznie ludność polska rel. rzym.-kat., w osiedlach miejskich spotykamy różnorodną domieszkę ludności żydowskiej; na obszarach zachodnich obok większości polskiej rel. rzymsko-kat. występuje mniejszość niemiecka religji protestanckiej bądź (w mniejszym stopniu) rzym.-kat., osiadła tak na wsi jak i w osiedlach miejskich.

Szczegółowo dla wszystkich gmin i powiatów stosunki te przedstawia Tablica I. dodatku statystycznego.

XIII. Zaopatrzenie.

a) Rolnictwo.

Rolnictwo, stanowiące główne zajęcie mieszkańców opisywanego obszaru, przedstawia się dobrze i naogół jednolicie. Największy odsetek ludności rolniczej występuje w części wschodniej i w miarę posuwania się na zachód opada. Dla obszarów płn.-wsch. i płd.-wsch. odsetek ten wynosi 62%, w części środkowej 57%, w zachodniem 50—54% ogółu ludności. Procentowe zużytkowanie gruntów przedstawia się w poszczególnych okręgach administracyjnych następująco:

Województwo	Grunty orne %	Łąki %	Pastwiska %	Lasy %	Inne grunty i nieużytki %
Białostockie	44,8	10,4	7,8	25,2	11,8
Lubelskie	54,8	9,9	6,7	21,0	7,6
Warszawskie	66,0	6,8	7,5	11,8	7,9
Łódzkie	65,6	7,3	5,6	13,5	8,0
Poznańskie	65,7	7,7	2,6	18,1	5,9
Pomorskie	56,5	6,1	5,2	22,5	9,7
Polska	48,6	10,2	6,7	24,1	10,4

Mniej jednolicie przedstawia się natomiast poziom kultury rolnej, która wzrasta w stosunku odwrotnym do odsetka ludności zawodowo zajętej rolnictwem, osiągając najniższy poziom na wschodzie, najwyższy na zachodzie. Na wschodzie, nie wykształcona i mało kulturalna ludność, stosuje przestarzały system uprawy ziemi, nie docenia i mało używa nawozów sztucznych, zaniedbuje prace meljoracyjne, a nowoczesnych narzędzi i maszyn rolniczych używa w niedostatecznym stopniu. Niemniej odbijają się na kulturze rolnej złe warunki zbytu, wynikające tak z niedostateczności dobrej sieci komunikacyjnej jak i z braku organizacji gospodarczych i kredytowych, regulujących zbyt. Dzięki temu rynek zbytu, opanowany

w większości przez ludność żydowską, nie mającą nic wspólnego z rolnictwem, zacieśnia się dla rolnika do najbliższej okolicy, a produkcja zależna od warunków często sztucznie wytworzonych, niema podstawy do racjonalnego i systematycznego rozwoju. Pod wielu względami widocznym jest jednak postęp, szczególnie w zastosowaniu nowoczesnych maszyn i narzędzi rolniczych.

Wprost odwrotnie przedstawia się kultura rolna na zachodzie. Tu rolnik zawodowo wykształcony dąży za postępem w dziedzinie rolnictwa i pilnie stosuje wszelkie zdobycze techniczne na tem polu. Dobrze zorganizowane kooperatywy rolne i banki regulujące kredyt, normują celowo produkcję, jej natężenie i zbyt.

Dzięki tym odmiennym warunkom pozostaje różnica kultury rolnej a w związku z nią różnica wydajności ziemi przy podobnych naogół glebach i stosunkach klimatycznych. Różnice te ilustruje poniższe zestawienie:

Wybitnie rolniczy charakter zapewnia całemu opisanemu obszarowi nie tylko samowystarczalność ale i znaczną nadprodukcję, którą wykazują wszystkie jednostki administracyjne. W województwie białostockiem widzimy niedobór zboża chlebowego i ziemniaków, tylko w przemysłowym powiecie białostockim, pozatem niedobór zboża chlebowego w powiatach Bielsk i Ostrów, położonych w bagnistem Ponarwiu. W części województwa lubelskiego tylko powiat siedlecki posiada nieznaczny niedobór jęczmienia, a powiat Brzeziny w województwie łódzkiem i powiaty Warszawa i Mińsk Mazowiecki w wojew. warszawskiem niedobór zbóż chlebowych. W województwach zachodnich tylko powiaty położone na obszarach jeziernych, Kościerzyna i Wejherowo, wykazują niedobór zbóż chlebowych, a powiat Kościerzyna także niedobór jęczmienia. Pozostałe powiaty — poza odrębnym okręgiem m. st. Warszawa — wykazują nadprodukcję wszystkich głównych ziemiopłodów.

Obszar W. M. Gdańsk posiada tylko nadprodukcję jęczmienia, natomiast niedobór pozostałych ziemiopłodów.

Ogólnie: po zaspokojeniu potrzeb ludności miejscowej i pokryciu własnego niedoboru (Warszawa. obszar W. M. Gdańsk i poszczególne powiaty) obszar objęty niniejszem wydawnictwem wykazuje nadprodukcję:

zbóż chlebowych	24,7%
jęczmienia	77,4%
owsa	48,7%
ziemniaków	51,8%

Zaopatrzenie wojsk na wypadek działań nie napotka naogół na poważniejsze trudności, należy się jednak liczyć z tem, że stosunki opisane ulegną w wypadku wojny poważnym zmianom. Ponadto uwzględnić należy różnice zależne od pór roku. Pod koniec lata, w jesieni i pierwszej połowie zimy, zapasy zbóż, okopowizny i siana spotyka się w każdem gospodarstwie w znacznych ilościach, po tym jednak okresie rolnik posiada tylko ilości obliczone i przeznaczone na własny użytek. Większe zapasy spotkać można wtedy jedynie na targach miejskich

WOJEWÓDZTWO	Przeciętny zbiór z ha w q (q — 100 kg.) w r. 1921/22											
	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ziemniaki	Buraki cukrowe	Gryka	Proso	Groch	Rzepak	Buraki pastewne	Koniczyna nasienna
Białostockie	10,3	10,0	9,5	8,9	150	—	7,4	10,0	7,5	8,0	205	1,4
Lubelskie	11,5	11,1	11,5	11,0	168	177	10,5	11,0	6,9	8,0	273	1,4
Warszawskie	9,1	9,8	10,7	10,3	141	180	6,5	8,8	6 8	7,5	235	1,6
Łódzkie	11,2	11,5	12,7	11,1	152	193	7,9	11,1	9,2	7,0	267	1,9
Poznańskie	16,3	14,9	18,2	17,4	197	306	11,3	12,9	13,9	11,0	340	3,0
Pomorskie	14,9	13,4	16,6	14,9	192	267	9,8	13,6	10,3	9,5	296	3,5
Polska	11,1	11,0	11.3	10,3	152	244	8,3	11,1	8,7	8,2	268	2,0

i w obszarach dworskich. Pod koniec wiosny i w początkach lata wyczerpują się jednak i te zapasy, a na zaopatrzenie większych jednostek u ludności liczyć nie można.

Szczegółowe dane co do stanu rolnictwa na obszarze p. dodatek statystyczny Tablica II. i Zestawienie ogólne.

b) Hodowla.

Hodowla bydła i koni stoi na opisywanym obszarze wysoko i poza poszczególnemi wypadkami, na jednolitym poziomie.

Szczególnie dobrze rozwinięta jest hodowla koni, której oddaje się rolnik z pewnem zamiłowaniem, często na niekorzyść całości gospodarstwa. Koń chłopski w części wschodniej i środkowej opisywanego obszaru jest ciepłokrwisty, mały i niepozorny, jednak silny i bardzo wytrzymały, tak pod względem wyżywienia jak i zmian temperatury. Wyżywienie konia polega głównie na wypasach trawą świeżą i sianem; owies jest naogół mało używany. W części zach. przeważa typ konia ciężkiego, zimnokrwistego, zdolnego do dużych wysiłków, jednak bardzo wrażliwego na wyżywienie i zmiany temperatury. Jako główny przedmiot wyżywienia stosowany jest owies, bez czego koń ten szybko opada z sił i mizernieje. W obszarach dworskich spotyka się racjonalną hodowlę konia pół-krwi, w zakładach przemysłowych i handlowych ciężkie konie pociągowe. Duży dodatni wpływ na stan hodowli wywierają stadniny państwowe i prywatne, wystawy, wyścigi koni i t. p.

Największe ilości koni w stosunku do powierzchni widzimy w województwie łódzkiem i poznańskiem (10,4—12,2 na km^2), następnie w warszawskiem, lubelskiem i pomorskiem (8,8—9,8 na km^2), najmniejsze w białostockiem (6,6 na km^2).

Hodowla bydła rogatego przedstawia się dobrze. W każdem prawie gospodarstwie wiejskiem spotyka się krowę jako główną żywicielkę ludności, miejscami także jako siłę pociągową. Bydło jest małe, powstałe z mieszaniny różnych ras, pomimo prymitywnego sposobu żywienia (przeważnie tylko pasza i siano; pasze treściwe prawie nie używane) wydajne i silne. Niski poziom przemysłu mleczarskiego, przedewszystkiem na wschodzie, uniemożliwia osiągnięcie lepszych rezultatów w tej gałęzi hodowli. Hodowla wołów przeznaczona jest przedewszystkiem na zaopatrzenie targów miejskich w mięso; handel bydłem rzeźnem spoczywa głównie w ręku ludności żydowskiej. Pozatem woły używane są jako siła pociągowa w pracach rolnych przez obszary dworskie i (w mniejszym stopniu) przez włościaństwo.

Największą ilość bydła rogatego hoduje ludność w województwie łódzkiem i poznańskiem (30,9—31,7 na km^2), następnie w województwie warszawskiem, pomorskiem i lubelskiem (22—25,1 na km^2), najmniejszą w białostockiem (11,8 na km^2).

Hodowla trzody chlewnej jest szeroko rozwinięta i uprawiana nawet w najmniejszych gospodarstwach. Hodowana jest głównie biała świnia o krótkiej szczecinie, a w większych gospodarstwach włościańskich i obszarach dworskich także świnia rasowa (przeważnie angielska). Celem tej hodowli jest

zaspokojenie własnych potrzeb ludności w tłuszcze i (w mniejszym stopniu) w mięso, pozatem zaopatrzenie w te produkty osiedli miejskich. Obok przemysłu mleczarskiego hodowla ta jest najpoważniejszem źródłem dochodów ludności wiejskiej.

Największe ilości trzody chlewnej hodowane są w województwie poznańskiem i pomorskiem (28,7—33,4 na km^2), następnie w łódzkiem, warszawskiem i lubelskiem (15,9—18,7 na km^2), najmniejsze w białostockiem (9,5 na km^2).

Hodowla owiec, uprawiana przedewszystkiem w obszarach dworskich, nie odgrywa większej roli w hodowli opisanego obszaru.

Wszystkie wymienione gałęzie hodowli wykazują nadwyżkę w stosunku do potrzeb rynku wewnętrznego i stanowią przedmiot eksportu zagranicznego (szczególnie trzoda chlewna). Mniejsza ilość inwentarza żywego w wojew. białostockiem wynika po części ze słabszego zaludnienia tego obszaru, po części także jest pozostałością wyniszczenia spowodowanego wojną.

Ogólnie: wobec bogactwa inwentarza żywego na opisywanym obszarze zaopatrzenie wojsk na wypadek działań wojennych będzie łatwe. Konie mogą być użyte jako siła pociągowa w dostatecznej ilości, przyczem ze względu na różnicę wzrostu między typem konia taborowego wojskowego, koniecznem będzie używanie uprzęży miejscowej. W tym wypadku wskazana jest daleko posunięta ostrożność, z powodu grasujących stale chorób zwierzęcych. Pewne trudności wynikają również ze złego sposobu kucia koni, wskutek czego przy dłuższych przemarszach po szosie, konie szybko gubią podkowy. Wozy miejscowe małe, jednak dość silne i wytrzymałe; najczęściej używany jest zaprząg dwukonny. Sanie w ilości wystarczającej.

Zaopatrzenie w świeże mięso wszędzie możliwe. Na wsi liczyć się należy z brakiem rzeźni i fachowych rzeźników.

Szczegóły dotyczące hodowli p. dodatek statystyczny Tablica III.

c) Lasy.

Tablica IV. dodatku statystycznego przedstawia tylko lasy państwowe, gdyż o lasach prywatnych żadnych ścisłych danych zdobyć nie było można.

Naogół na obszarze Cz. 4-ej nie odczuwa się braku drzewa budulcowego. Dość dobrze rozwinięty przemysł drzewny umożliwia zaopatrzenie w drzewo przetarte w tartakach. Większe trudności spotkać można tylko w razie konieczności dalszych transportów drzewa, gdyż obszary lesiste odznaczają się słabszą i gorszą siecią komunikacyjną.

d) Handel i przemysł.

Ze względu na brak ścisłych danych o całokształcie produkcji przemysłowej Tablica VII. dodatku statystycznego obejmuje tylko trzy działy: przemysł metalowo-przetwórczy, chemiczny i elektrotechniczny.

II. DROŻNIE.

W niniejszym tomie „Zbioru Drożni" uwzględniono podział opisanych dróg wg. ich stanu i używalności na następujące kategorje, zaznaczone na załączonej Mapie Drożni:

1) szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów stale do użycia;

2) szosa lub droga gruntowa do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów po rozpoznaniu, względnie naprawie mostów;

3) droga dla ciężkich zaprzęgów do użycia;

4) droga w suche pory roku dla ciężkich, w mokre tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia;

5) droga tylko dla lekkich zaprzęgów;

6) droga tylko dla miejscowych wozów do użycia;

7) ścieżka dla pieszych.

Zaliczenie drogi do kategorji wyższej oznacza, że wszelkie lżejsze rodzaje zaprzęgów mogą się po niej poruszać. Przy klasyfikowaniu dróg brano pod uwagę oprócz ogólnego stanu samej jezdni także i wpływ warunków klimatycznych i atmosferycznych w związku z rodzajem gleby oraz stan przepraw.

Ogólna charakterystyka stanu dróg opis. obszaru zamieszczona została w Rozdz. I. „Krótki opis geograficzno-statystyczny".

Odległości podane przy opisie dróg mierzone na mapach podanych w nagłówku.

1. Sejny—Smolany—Słobótka—Rutka Tartak—Wiżajny—granica państw.

47,7 km

M. pr. — 1/100 N 25 Sejny, M 25 Suwałki, M 24 Kalwarja, 78 Mehlkehmen-Wisztyniec.

Początkowo (do 16,5 km) gruntowa, 3—10 m szer., ps. lub ps.-gln., dalej (do 23,8 km) szosa 7,5 m szer., z 4,3 m jezdnią szutr., przeważnie na nasypie, zarośnięta trawą, miejscami wysadzana drzewami, z linją tlf. Następnie gruntowa 5—8 m szer., ps., miejscami twardo-ps., z linją tlf. i małymi spadkami. Miejscami zwęża się do 2—3 m., mało lub wcale nieużywana, w większości bez rowów. Biegnie na Pc.Z. z nieznacznemi załamaniami. Gruntowa w porze suchej dla ciężkich, w mokrej — dla lekkich zaprzęgów do użycia; szosa ze względu na słabe mosty — tylko dla lekkich zaprzęgów.

Teren przeważnie równinny, lub lekko falisty, z małemi wzniesieniami, poprzecinany jeziorami, strumieniami i rowami odwadniającymi, o torfiasto-łąkowych dolinach. Pokrycie stanowią przeważnie kępy zarośli i krzaków, lub wysokopienne lasy. Pola uprawne rozpościerają się przeważnie na miejscowościach wyższych. Obserwacja ze względu na zalesienie słaba. Dogodniejszymi punktami obserwacyjnemi są położone obok drg. małe wzniesienia. Wzgórze 237, na Pd. od w. Baranowo, daje dobry wgląd w dolinę rz. Szeszupa.

Przeszkody: (2,5 km, 0,5 km na Pc.) jez. Sejny lub Czarne, składają się z 3 części, 1,4 km dłg., 0,3—0,4 km szer., o przeciętnej głęb. 5—8 m, dno żwirowe, zamulone; brzegi zmienne 0,5—4 m wys., miejscami porośnięte trawą i zaroślami; (4,1 km) z. Marycha (Czarna, 5—8 m szer., 1—2,5 m głęb., dno muliste; brzegi 0,3—1 m wys.; dolina 50—100 m szer., łąkowa, do przejścia); (6,8 km, 0,1 km na Pc.) jez. Łaskiś (1 km dłg., 0,15—0,35 km szer., dno zamulone; brzegi 0,3—2 m wys, trf.-ps., porośnięte zagajnikami i krzakami, przy brzegach zarośnięte — naogół dostępne; przedłużeniem jez. Łaskiś na Pc. są jez. Klejwy i Szejpiszki); (7,8 km.) gęsty młody las igl.; (13 km) rz. Marycha j. w.; (15,6 km na Pd.) jez. Boksze (2,5 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 6 m głęb., z dołami do 30 m; brzegi 2—8 m wys., porośnięte krzakami, dostępne dla pieszych i miejscami dla wozów; (16 km

na Pc.) jez. Sejwy (2,6 km dłg., 0,4—0,5 km szer., dno tw., zamulone; brzegi 1—5 m wys., trf.-ps. zadrzewione lub łąkowe, miejscami dostępne); (22 km) 90-letni las wysokopienny, podszyty (do przejścia); (25,5 km na Pc.) jez. Iłgiel (1 km. dłg., 0,2 km szer., 8—16 m głęb., dno ps, zamulone, brzegi 2—6 m wys., ps., częściowo porośnięte krzakami i drzewami — dostępne dla pieszych); (25,8 km na Pd.) jez. Mały Szelment (3,4 km dłg., 0,6 km szer., 20—30 m głęb., dno ps.-gln.-żwir.; brzegi 0,5—12 m wys., gln., porośnięte krzakami i drzewami — dostępne dla konnych); (35,4 km) rz. Szeszupa (5—8 m szer., 0,3—1 m głęb., dno kamieniste); (43,9 km na Pd.) jez. Wistuć (0,7 km dłg., 0,2 km szer., dno żwirowe, brzegi 0,5—6 m wys., ps., porośnięte trawą; na Pc. jez. Wiżajny wydłużone 4,1 km dłg., 0,5 km szer., do 7 m głęb., dno ps., żwirowe, zamulone; brzegi 2—12 m wys., trf.-gln., porośnięte krzakami — dostępne dla konnych).

Osiedla: mto **Sejny** (262 dom., w tem 60 mur., 3400 mieszk., Pol., 30% Żyd., 10% Litw. i Ros., kśl. kat. i ewang., 2 syng., starostwo, poczta, kmda P.P., sąd, 1 hotel, 6 piekarń, elektrownia, zakłady ślusarskie); (2,8 km) w. **Babańce** (20 dym. drw., 144 Pol.); (4,1 km.) flw. **Klejwy** (4 dym., w tem 2 mur., 70 Pol.); (6,1 km) w. **Michnowce** (22 dym. drw., 141 mieszk., Pol., 5% Litw.; przesłona w przylegającym zagajniku); (7,6 km) w. **Romanowce** (39 dym. drw., 213 Pol., przesłona w przyległym lesie); (11,3 km) flw. **Borowiszki** (2 dym. drw., 19 Pol., przesłona w przyległym lesie); (13 km) w. **Smolany** (25 dym. drw., 202 mieszk. Pol., 2% Żyd., 0,5% Niem., kśl., szkoła, gm., post. pol.); (15,5 km) w. **Boksze Stare** (18 dym. drw., 142 Pol., przesłona — kępy drzew i zarośli); (17 km) osada **Nowe Sejny** (3 dym. drw., 18 Pol.); (20,1 km) flw. **Zuboryszki** (2 dym. drw., 28 Pol.); (23,3 km) flw. **Moskiewszczyzna** i w. **Słobódka** (22 dym., w tem 1 mur., 156 Pol., przesłona — przyległy las); (23,8 km) w. **Szypliszki** (32 dym. drw., 195 Pol., poczta, post. pol., gm., przesłona—przyległy las i sady); (25,8 km) w. **Becajły** (Bicajle) i Iłgiel (Ingiel — 18 dym. drw., 88 Pol., post. straży gran., przesłona — przyległy las); (29 km) w **Białe Błoto** (18 dym. drw., 118 Pol., przesłona — przyległe lasy); (32,2 km) w. **Ignatowizna** (5 dym. drw., 28 Pol., przesłona — zadrzewienie) i w. **Jasionowo** (20 dym. drw., 111 Pol., przesłona — zadrzewienie); (33,6 km) w. **Baranowo** (20 dym., w tem 1 mur., 95 Pol., przesłona — zadrzewienie); (35,4 km) w. **Rutka Tartak** (25 dym., w tem 1 mur., 135 Pol., kśl. w budowie, szkoła, gm., post. pol., nadleśn., przesłona — sady i zadrzewienie); (37 km) flw. **Kadaryszki** (2 dym. mur., 40 Pol.); (38 km.) w. **Rowele** (38 dym. drw., 240 Pol., przesłona — zadrzewienie); (40,7 km) w. **Kamionka** (6 dym. drw., 35 Pol.); (43,4 km) mko **Wiżajny** (226 dom., w tem 14 mur., 1521 mieszk., Pol., 21% Żyd., 20% Niem., poczta, gm., post. straży gran., przesłona — małe sady); (45 km) w. **Grzybina** (18 dym. drw., 134 Niem., przesłona — małe sady).

Ciaśnina: (43,9 km) ciaśnina wytworzona jeziorami: na Pd. Wistuć, na Pc. — Wiżajny 0,5—0,7 km szer., zalesiona.

Mosty i przeprawy: (4,1 km na rz. Marycha) most drw., 11 m dłg., 6 m szer., wytrzym. 3 T; (7,6 km, na dopływie rz. Marycha) drw., 10,5 m dłg., 6 m szer., wytrzym. — 5 T; (18 km, na strumyku) drw., 15,5 m dłg., 5,5 m szer., wytrzym. 4 T; (22,1 km, na rowie) drw., 11,5 m dłg., 5,5 m szer., wytrzym. 5 T; (22,3 km, na strumyku) drw., 19 m dłg., 5 m szer., wytrzym. 2—3 T; (35,4 km, na strumyku) drw., 10 m dłg., 5 m szer., wytrzym. 4 T. Oprócz tego 21 słabych drw. mostków 2—9 m dłg., 3—6 m szer., do przejścia na potokach, rowach odwadniających i rurach przepustowych.

Skrzyżowania drożni: Sejny — 6,14; (15 km) z drg. 2, Słobódka — 8; Rutka Tartak —3; Wiżajny — 4, 5.

2. Nowinki — Pełele — gran. polit. (litewska).

14,4 km **M. pr.** 1/100—M 25 Suwałki, N 25 Sejny.

Szosa 7,6 m szer., z 4,4 m jezdnią szutr., miejscami na nasypie, wysadzana drzewami, nieutrzymana (wyboje w szosie, objazd bokiem). Biegnie na Pc.W.W. Po naprawie mostków dla ciężkich zaprzęgów do użycia.

Teren lekko falisty, przechodzący w torfiaste łąki, pokryte kępami drzew i zarośli, niekiedy lasem, poprzerzynany małemi kotlinami i rz. Marycha (Czarna). Przy końcu drogi las igl., podszyty, z zagajnikiem.

Przeszkody: (1,8 km) rz. Marycha (Czarna) (2—4 m szer., 0,5 m głęb., dno żwirowe; brzegi 0,3—1 m wys., ps., porośnięte krzakami lub trawą; dolina 10—80 m szer., ps., porośnięta trawą i krzakami, przechodzi dalej od rzeki w ps. pola uprawne; (0,7 km na Pc.) łączy się z jez. Sejwy (2,6 km dłg., 0,4—1,5 km szer., dno zamulone lub tw.; brzegi 1—5 m wys., ps.-trf., porośnięte krzakami i trawą, przy brzegach zarośnięte, częściowo dostępne; na jez. 2 wyspy porośnięte krzewami; (14,4 km, na Pd.) jez. Gaładuś (10 km dłg., 0,5—1,5 km szer., 10—30 m głęb.; dno żwirowe; brzegi 1—12 m wys., ps., miejscami porośnięte drzewami i krzakami — dostępne dla pieszych; na jez. 4 wyspy porośnięte krzakami).

Osiedla: (1,8 km) flw. **Sejwy** (rozparcelowany, 2 dym., w tem 1 mur., 30 Pol.); (2,6 km) w. **Wojtokienie** (42 dym. drw., 348 Litw.; przesłona — kępy drzew); (4,8 km) w. **Nowiniki** (25 dym. drw., 134 Litw.; przesłona — kępy drzew); (6,6 km) w. **Pełele** (20 dym. drw., 102 Litw.; przesłona — sady i przyległy las z zagajnikiem); (9 5 km) w. **Widugiery** (53 dym. drw., 224 Litw.; przesłona — przylegający las); (11,4 km) w. **Buda Zawidugierska** (16 dym. drw., 91 Litw.; przesłona — kępy przyległego lasu i zarośla); (12,2 km) w. **Sankury** (15 dym. drw., 72 Litw.; przesłona — sady i przyległy las).

Mosty i przeprawy: (1,2 km, na rz. Marycha) most drw., 17 m dłg., 5,5 m szer., 1,5 m wys., w połowie szer. bez

nawierzchni, wytrzym. 1 T; (2,4 km, na łące) drw., 10,5 m dłg., 5,5 m szer., 2 m wys., wytrzym. 3 T; (7,5 km, na torfowisku) drw., 11 m dłg., 6,5 m szer., 2 m wys., wytrzym. 4 T; (9 km, na rowie) drw., 10 m dłg., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrzym. 6 T; (12,2 km, na łące) 10,5 m dłg., 6,5 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. 2 T. Prócz tego 22 dobre mostki 2—9 m dłg., 3—6 m szer. i 11 zupełnie zniszczonych.

Skrzyżowania drożni: (10 km) z drg. 1; Widugiery — 14.

3. Suwałki — Jeleniewo — Rutka Tartak — Poszeszupie—gran. polit. (litewska).

31,2 km M. pr. 1/100—M 25 Suwałki, M 24 Kalwarja.

Trakt 3—12 m szer., ps.-kam., lub ps.-gln., miejscami głęb.-ps., nieutrzymany, w nizinkach na krótkich odcinkach dylowany, podczas wiosennych roztopów zalewany wodą do 1 m głęb. (na kilkudniowy okres). Rowy przeważnie nieutrzymane i zaorywane. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc., od w. Rutka Tartak na Pc.W.; od w. Sidory biegnie po prawej krawędzi rz. Szeszupa. Odcinek Suwałki—Rutka Tartak w suchej porze dla ciężkich zaprzęgów i samochodów, pozostały dla lekkich do użycia.

Do w. Prudziszki (7,7 km) teren lekko falisty, przechodzący w niewielkie wzniesienia pagórkowate; dalej silnie sfałdowany, miejscami pagórkowaty, poprzerzynany parowami, niekiedy podmokłemi dolinami potoków i jezior. Krawędzie doliny rz. Szeszupa silnie pogarbione.

Gleba ps.-kam., niekiedy głęb. ps., przeważnie uprawna, w dolinach rzek i jezior z domieszką torfu. Pola orne pokryte licznemi kupami kamieni; w dolinach kępy drzew i krzaków. Obserwacja z drogi naogół utrudniona falistością terenu oraz lasami. Dogodne punkty obs. tylko na większych wzniesieniach (wzg. 258 na Z. od w. Gulbieniszki).

Przeszkody: (1 km, 0,3 km na Z.) rz. Hańcza; (4,3—6,5 km, na W.) las (igl. starodrzew, gęsto podszyty jałowcem z parcelami gęstych zagajników; do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców z trudem; drogi leśne ps., dla ciężkich zaprzęgów do użycia); (7,3 km, 0,1 km na Z.) staw bez nazwy (0,4 km dłg., 50—60 m szer., dno ps., brzegi 0,2—0,5 m wys., ps., porośnięte trawą, dostępne); (14,5 km, 0,5 km na Z.) jez. Szurpiły ze środkowem odgałęzieniem na Pc.Z., 1,7 km dłg., 0,3—0,5 km szer., do 56 m głęb.; dno kam.-żwirowe; brzegi pagórkowate do 16 m wys., kam.-ps., pokryte trawą, dostępne dla konnych, na Pd. bagnista łąka; na jeziorze kępa zadrze-

wiona; (20,1 km, 0,3 km na Z.) jez. Przechodnie (0,7 km dłg., 0,4—0,5 km szer., 6—12 m głęb.; dno zamulone; brzegi 1—15 m wys., trf.-ps., porośnięte krzewami, niedostępne, p zy brzegach zarośnięte); (19,9—25 km) lasy Jałowo (60—70 lat, igl., podszyty, do przejścia pieszo; gleba miejscami bgn., dla pieszych; drg. leśne 3—20 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów). (25 km, 0,1—0,3 km na Z.) jez. Pobondzie (1,3 km dłg., 0,3—0,5 km szer., 10—20 m głęb.; brzegi 2—12 m wys., trf.-gln., porośnięte krzakami; dostępne dla konnych); (20—31 km, 1,1—0,4 km na Z. i Pc.) rz. Szeszupa (5—10 m szer., 0,5—1 m głęb.; dno żwir.-kam.; brzegi 0,2—0,5 m wys., ps.-żwir., porośnięte krzakami; dolina ps., miejscami trf., pokryta łąkami, drzewami lub krzewami, o krawędziach ps. 10—30 m wys. stromych); (28,3 km, 0,3 km na W.) las Poszeszupie (50—90 lat, igl., miejscami podszyty, do przejścia dla konnych; drg. leśne 2—4 m szer., utrzymane, dla ciężkich zaprzęgów).

Osiedla: mto **Suwałki** (1200 dom., w tem 600 mur., 20128 mieszk., Pol., 35% Żyd., 4% Ros., 4 kśł., 3 crkw., 2 browary, 3 olejarnie, 3 mydlarnie, 2 fabryki szczotek, 2 łaźnie, 7 banków, 4 kluby, przesłona — parki); (7,7 km) w. **Prudziszki** (46 dym. drw., 305 Pol., szkoła, przesłona — małe sady); (9,5 km) w. **Roiska** (2 dym. drw., 12 Pol., przesłona — małe sady); (11,6 km) w. **Jeleniewo** (78 dym. drw., 490 Pol., przesłona — sady i cmentarz); (14,4 km) w. i flw. **Sidorówka** (27 dym. drw., 151 Pol., przesłona — małe sady); (16,1 km) w. **Czajewszczyzna** (Czajewizna, 7 dym. drw., 48 Pol., przesłona — małe sady); (17,3 km) w. **Gulbieniszki** (24 dym. drw., 175 Pol., przesłona — w zadrzewieniu ulicy); (26,4 km) w. **Rutka Tartak** (p. drg. 1); (27,9 km) w. **Falusz** (16 dym. drw., 74 Pol., przesłona — mały sad i zarośla nad rzeką); (28,8 km) w. **Poszeszupie** (23 dym. drw., 115 mieszk., Pol., zalesienie — małe sady).

Mosty i przeprawy: (30,2 km, na rz. Szeszupa) most drw. 14 m dłg., 3 m szer., 1,2 m wys., wytrzym. 2—3 T. Prócz tego 4 dobre przepusty.

Skrzyżowania drożni: Suwałki — 6, 8, 9, 10, 11; (18,1 km) — 4; Rutka Tartak — 1.

4. Gulbieniszki — Smolniki — Wiżajny — Wilkupie — gran. polit. (litewska).

20 km M. pr. 1/100—M 24.

Gruntowa 2,5 — 8 m szer., ps., lub ps.-kam., z licznemi spadkami, nieutrzymana; odcinek 1,1—2 km na mapie nieoznaczony. Miejscami wyboista lub głęb.-ps. Biegnie na Pc. Pc.Z. z kilkoma znacznemi załamaniami. Dla ciężkich zaprzęgów po uprzednim rozpoznaniu do użycia.

Do w. Smolniki (6 km) teren silnie sfałdowany, poprzerzynany łąkowo-torfiastemi dolinami i parowami z licznemi,

niekiedy stromemi, do 45⁰ zboczami; dalej falisty, więcej już przejrzysty. Pokryty licznemi jeziorami, oraz małemi laskami, a w dolinach krzakami i zaroślami.

Gleba przeważnie ps., lub ps.-kam. W dolinach trf. lub ps.-trf.

Przeszkody: (2,2 km, 0,1 km. na Pd.) jez. **Okrągłe** 0,8 km dłg., 0,35 km szer., 6—2 m głęb.; dno żwirowe, zamulone; brzegi 0,5 0,25 m wys., trf.-ps., zamulone, porośnięte trzciną, dostępne), (2,2 km, 0,2 km na W.) jez. **Okrągłek**; (14,9 km, na Z.) jez. **Wiżajny** (4,1 km dłg., 0,5 km szer., 7 m głęb.; dno ps., zamulone; brzegi 0,5—1 m. wys., trf., dostępne, otoczone wzgórzami, o łagodnych stokach).

Osiedla: w. **Gulbieniszki** (24 dym. drw., 175 Pol.); (4,4 km) w. i flw. **Kleszczówek** (13 dym. drw., 85 Pol., przesłona — sady); (6 km) w. **Smolniki** (26 dym. mur., 130 Pol., przesłona — przyległy las i sady); (7,8 km) w. i flw. **Ługiele** (16 dym. drw., 128 Pol., przesłona — przyległy las i sady); (9,8 km) w. **Soliny** (17 dym. drw., 97 Niem., przesłona — przyległe lasy i sady); (10,2 km) w. **Rogożajny Wielkie** (24 dym. mur., 154 Pol., przesłona — małe sady); (11,6 km) flw. **Rogożajny** (1 dym. drw., 7 Pol., przesłona — sady); (12,2 km) w. **Rogożajny Małe** (9 dym. mur., 70 Pol., przesłona —mały zagajnik i sady); (14,9 km.) w. **Wiżajny** (p. drg. 1); (18,7 km) w. **Wilkupie** (11 dym. drw., 63 Pol., przesłona — kępy drzew); (19,8 km) w. **Olszanka** (2 dym. drw., 20 Niem., przesłona — kępy drzew).

Mosty i przeprawy: dwa mosty drw. 4—6,5 m dłg., 3—5,5 m szer., 1 m. wys., wytrzym. 6— 2 T.

Skrzyżowania drożni: Gulbieniszki — 3; Wiżajny — 1,5.

5. Barszcze — Solistówka — Jabłońskie — Raczki — Bakałarzewo—Filipów—Przerośl—Wersele—Wiżajny.

83,8 km

M. pr. 1/100—171 Grajewo, 138 Raczki, M 26 Augustów, 107 Filipów, 78 Wysztyniec, M 24 Kalwarja.

Gruntowa 2,5—8 m szer., miejscami zwężona do 1,5 m ps.-gln. lub ps.-kam., przeważnie z rowami, wysadzana drzewami, niekiedy groblowana o licznych spadkach. Do mka Filipów biegnie łukiem wygiętym ku W., poczem skręca w ogólnym kierunku na Pc.W., tworząc liczne zakręty i załamania. **W suchą porę dla ciężkich zaprzęgów do użycia, w mokrą nawet dla lekkich uciążliwa.**

Teren lekko falisty, poprzerzynany parowami i jarami lub torfowo-łąkowemi, niekiedy bagnistemi dolinami potoków i jezior. Pokrycie stanowią małe parcele lasów i pojedyńcze drzewa, w dolinach kępy drzew i zarośli. Pola orne ps. lub ps.-gln., rzadziej ps.-kam., doliny potoków i jezior ps.-trf. lub bagniste.

Obserwacja drogi naogół dostateczna z wyjątkiem miejsc zalesionych lub bardziej falistych. Wszystkie wzgórza przydrożne stanowią lokalną obs. z zasięgiem 2—3 km., obfitującą jednak w pola martwe.

Przeszkody: (4 km) potok (2—3 m szer., 0,5 m głęb; dno ps.; brzegi twarde); (6 km) las (mieszany, częściowo na bagnach, do przejścia dla pieszych tylko w suchą porę); (10,1 km) jezioro bez nazwy (0,8 km dłg., 0,3 km szer., 8 m głęb., dno i brzegi bgn.); (13 km) las sosnowy, podszyty; (16 km) rz. Kamienny Bród (2—8 m szer., 0,6 m głęb., dno bgn., brzegi miejscami bgn., porośnięte krzakami); (27,5 km.) rz. Rospuda (15—31 m szer., 0,75 m głęb., dno ps.-żwirowe, brzegi 0,1—0,5 m wys., trf., ps.; dolina 40—150 m szer., ps., porośnięta zaroślami i trawą; (36,8 km) torfiaste bagno (0,5—3 m głęb., brzegi 6—12 m wys., ps.-gln.); od Pd.Z. jez. Okrągłe (1 km dłg., 0,3—0,6 km szer., 6—20 m głęb.; dno muliste; brzegi 0,5—3 m wys., grząskie, trf., niedostępne); (40,2 km) rz Czerwonka (1—8 m szer., 0,5—1 m głęb.; dno ps., kam.; brzegi 0,2—0,3 m wys.; dolina 40—200 m szer., trf.-łąkowa, zabagniona, do przejścia dla pieszych); (42,3 km) jez. Sumowo (3,5 km dłg., 0,2—0,4 km szer., dno kam., zamulone; brzegi 0,5—18 m wys., ps., dostępne, miejscami dla wozów); (43,7 km) las Dąbrówka (4 km dłg., 0,6—0,2 km szer., igl., podszyty 80 lat, do przejścia dla pieszych); (43,8 km) jez. Siekierowo (1,2 km dłg., 0,15—0,2 km szer., 12—24 m głęb.; dno muliste; brzegi 0,5—20 m wys., porosłe lasem, dostępne dla pieszych); (44,6 km) jez. Głębokie (0,5 km dłg., 0,2 km szer., 20—24 m głęb.; dno ps.-kam., zamulone; brzegi 0,5—20 m wys., gln.-ps., porośnięte lasem — dostępne dla pieszych); (45,8 km) jez. Garbas (3,3 km dłg., 0,5 km szer., 50—60 m głęb.; dno zamulone, skaliste; brzegi 0,5—4 m wys., ps., zarośnięte lasem i krzakami — dostępne); (52 km) rz. Rospuda (3—5 m szer., 1,5—2,5 m głęb.; dno zamulone; brzegi 0,4—0,6 m wys.; dolina 100—120 m szer., trf.); (59 km) jez. Czostków (0,6 km dłg., 0,25 km szer., 12—15 m głęb.; dno ps., żwir.; brzegi 0,5—20 m wys., ps., gln.-kam.; dostępne dla pieszych); (61,4 km) jez. Krzywólka (2 km dłg., 0,2—0,35 km szer., 12—20 m głęb.; dno zamulone z wodorostami; brzegi 2—12 m wys.; (66,1 km) rz. Błędzianka (1,5—2 m szer., 0,4—0,6 m głęb.; dno ps.-kam.; brzegi 0,1—0,5 m wys.); (71,5 km) jez. Wersele (0,5 km dłg., 0,3 km szer., 4—8 m głęb.; dno zamulone; brzegi 1—30 m wys., ps.; do przejścia dla pieszych i od Z. dla wozów); (76,6 km) jez. Mauda (1,2 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 14—26 m głęb.; dno zamulone; brzegi 1—18 m wys., ps.-bgn.; dostępne dla pieszych); (83,4 km) jez. Wistuć (0,7 km dłg., 0,2 km szer.; dno żwirowe; brzegi 0,5—6 m wys., ps., dostępne.

Ciaśniny: (44,6 km) ciaśnina między jez. Siekierowo i Głębokie (0,2 km szer.); (71,4 km) drg. 1—1,5 m szer. biegnie wąskim jarem, w którym ostry zakręt; objazd jaru możliwy po płd. brzegu jez. Wersele do w. Kaczki.

Osiedla: (0 km) w. **Barszcze** (230 dym. drw., 170 Pol.); (1 km) w. **Solistówka** (37 dym. drw., 200 Pol., przesłona—niedostateczna); (4,4 km) w. i flw. **Pomiany** (59 dym., w tem 6 mur., 339 mieszk., Pol., 3,5% Niem., przesłona dostateczna); (8,8 km) w. **Kamionka Nowa** (26 dym., w tem 2 mur., 134 mieszk., Pol., 9% Niem., przesłona dostateczna); (10,1 km) w. **Lipówka** (8 dym. drw., 45 Pol., przesłona dostateczna); **Rutki Stare i Nowe** (159 dym., w tem 1 mur., 890 Pol., p zesłona dostateczna); (14,6 km) w. i flw. **Grabowo** (22 dym., w tem 1 mur., 156 Pol., przesłona dostateczna); (17,1 km) **Posielanie** (9 dym. drw., 84 Pol., przesłona dostateczna); (19,2 km) w. **Iwanówka** (10 dym. drw., 56 Pol.); (20 km) w. **Jabłońskie** (44 dym. drw., 253 Pol., szkoła); (21,8 km) w. **Jaśki** (43 dym. drw., 267 Pol.); (24 km) w. **Sucha Wieś** (33 dym. drw., 211 Pol.); (27,5 km) mko **Raczki** (225 dom., w tem 25 mur., 1500 Pol., kśł., crkw., szkoła); (31,1 km) w. **Chocki** (47 dym., w tem 2 mur., 300 Pol., szkoła, przesłona — małe sady); (32,3 km) w. **Sidory** (41 dym., w tem 2 mur., 280 Pol., przesłona — małe sady); (33,1 km) w. **Rabinowa** (14 dym. drw., 80 Pol.); (34,1 km) w. **Wólka** (4 dym. drw., 20 Pol., przesłona — las); (39,6 km) w. **Kamionka** (58 dym., w tem 1 mur., 350 Pol.); (42,5 km.) mko **Bakałarzewo** (130 dom., w tem 2 mur., 530 Pol., kśł., szkoła, przesłona — sady); (49 km.) w. i flw. **Garbaś** (20 dym., w tem 1 mur., 184 Pol., przesłona — sady); (52,3 km.) mko **Filipów** (290 dom., w tem 15 mur., 1580 Pol., kśł., szkoła); (60,7 km) w. **Krzywólka** (26 dym., w tem 2 mur., 200 Pol., przesłona — małe sady); (69,5 km) mko **Przerośl** (253 dom., w tem 3 mur., 1800 mieszk., Pol., 11% Żyd., kśł., szkoła, przesłona — małe drzewa); (68,6 km) w. **Prawy Las** (52 dym. drw., 320 Pol., przesłona — zadrzewienie); (71,4 km.) w. **Wersele** (25 dym. drw., 215 Pol.); 74,9 km) w. **Rakówek** (19 dym., w tem 2 mur., Niem.); (77 km) w. **Mauda** (10 dym., w tem 1 mur., 55 Niem.); (79 km) w. **Leszkiemie** (10 dym. drw., 60 mieszk., Pol., 50% Niem.); (83,8 km) w. **Wiżajny** (p. drg. 1).

Mosty i przeprawy: (16 km., na rz. Kamienny Bród) drw. 10 m. dłg., 4,5 m. szer., 1,5 m. wys., wytrzym. 4 T.; (27,5 km., na rz. Rospuda) drw. 37 m. dłg., 7,7 m. szer., 4,6 m. wys., wytrzym. 15 T.; pozatem 12 drw. mostków na potokach i rowach 2—9 m. dłg., 3—6 m. szer., 0,6—2 m. wys., wytrzym. 2—8 T.)

Skrzyżowania drożni: Barszcze — 42; Jabłońskie — 13; Raczki — 8, 12; Bakałarzewo — 9; Filipów — 6; Przerośl — 7; Wiżajny — 1, 4.

6. Gran. polit. (litewska) — Berżniki — Sejny — Krasnopol—Suwałki—Filipów—gran. polit. (niem.).

71,2 km

M. pr. $\frac{1}{100}$ — N 25 Sejny, M 25 Suwałki, 107 Filipów.

Szosa 5—9 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią; do w. Berżniki (5,6 km) nieużywana, z rowami i linją tlf., na

krótkich przestrzeniach brukowana, odcinkami wysadzana drzewami, nieutrzymana, wymagająca naprawy. Do w. Poćkuny biegnie na Pc.Z., dalej do mta Suwałki na Z., wreszcie do końca na Pc.Z. z licznemi znacznemi załamaniami. Dla ciężkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren lekko falisty, przeważnie uprawny, poprzerzynany łąkowo-torfiastemi dolinami potoków i jeziorami w kierunku przeważnie Pd.-Pc., pokryty lasami i zaroślami w dolinach i jarach. Pola orne ps., doliny i jary ps.-trf., przeważnie bagniste.

Przeszkody: (0 km) las Wigrańce-Kukle igl., 80 lat, rzadko podszyty, w okolicach jezior na podłożu bgn.; w płn. części bagno i głębokie kotliny; do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców; drg. leśne do 2 m szer., nieutrzymane, ps., (dla lekkich zaprzęgów); (5,8 km, 0,1 km. na Pd.) jez. Kelig 0,5 km dłg., 0,2 km szer., dno zamulone; brzegi 0,5—6 m wys., dostępne; (14,4 km) rz. Marycha (7—12 m szer., 1,5—2 m głęb.; dno zamulone; brzegi 0,3 m wys. trf.; dolina 0,2—0,3 km szer., trf.-ps.); (6,5 km, 0,4 km na Pd.) jez. Gajlik (0,5 km dłg., 0,3 km szer.; dno zamulone, brzegi 0,5 m wys. trf, porośnięte krzakami, niedostępne); (9 km, 0,1 km na Pc.) jez. Berżniak (2,4 km dłg, 0,2—0,6 km szer., 6—14 m głęb.; dno żwirowe, zamulone; brzegi 0,5—8 m wys., ps.-trf., częściowo porośnięte krzakami; dostępne); (9 km, 0.1 km na Pd.) jez. Ryngis (8 km dłg., 0,2—0,6 km szer., 8—12 m głęb.; dno zamulone; brzegi 1—6 m wys., ps., dostępne); (10,7 km na Pc.) jez. Samanis (0,6 km dłg., 0,2 km szer., 8—16 m głęb.; dno żwirowe, brzegi 4—7 m wys., gln., zarośnięte krzakami; dostępne); na Pc. łączy się z jez. Gaładis; (20,2 km) rz. Pawłówka (1—1,5 m szer., 0,5 m głęb.; dno tw. zamulone); (26,5 km, 0,1 km na Pc.) jez. Długie (3 km dłg., 0,1—0,5 km szer., 12—30 m głęb.; dno żwirowe; brzegi 0,5—2 m wys., ps.-trf.; łatwo dostępne); (26,5 km, 0,7 km na Pd.) jez. Gremzdel (3,3 km dłg., 0,5—0,7 km szer., 6—10 m głęb.; dno żwirowe, zamulone; brzegi 1—4 m. wys., trf.-ps., dostępne); (30,4 km na Pd.) jez. Dowcień (1,9 km dłg., 0,4—0,6 km szer., 10—18 m głęb., dno ps., zamulone, wyspa zakrzewiona; brzegi 0,5—4 m wys. trf., dostępne); (30,4 km na Pc.) jez. Żubrowo (2,9 km dłg., 0,3—0,5 km szer., 10—16 m głęb., dno zamulone; brzegi 0,5—4 m wys., ps.-trf., dostępne); (33,3 km) jez. Wigry (18 km dłg., 0,2—2,7 km szer., do 59 m głęb., dno kam., ps.-gln.-trf.; 15 wysp, z których większe 1—1,5 km dłg., wzgórzyste, zakrzewione; brzegi 10—30 m wys., ps., miejscami trf.-bgn., częściowo porosłe lasem, dostępne dla konnych); (33,3 km na Pc.) jez. Omułówek (0,5 km dłg., 0,3 km szer., 6—12 m dłęb., dno zamulone, brzegi 1 m wys., namul, trf., dostępne); (39,7 km, 0,4 km jez. Krzywe); (45,8 km) rz. Hańcza (6—10 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno ps.-kam., brzegi ps., niskie, zakrzewione, dolina płaska ps.-gln.); (54,2 km, 0,4 km na Pc.) jez. Okmin (3,2 km dłg., 0,5—0,7 km. szer., 10—36 m głęb.; dno ps.-kam.; brzegi 6—8 m wys., ps.-kam., dostępne dla pieszych a od

W. dla wozów); (54,2 km, 0,6 km na Pd.) jez. **Ożewo** (1,4 km dług., 0,5—0,6 km szer., dno kam., brzegi 3—6 m wys., ps.-kam., porośnięte trawą i krzakami; dostępne dla pieszych i od W. dla wozów); (61,4 km 0,2 km na Pd.) jez. **Jemieliste** (2,2 km dług., 0,2—0,4 km szer., 16—40 m głęb., dno żwir.-kam.; brzegi 0,5—6 m wys., ps., dostępne dla pieszych i od W. dla wozów); (65,9 km, 0,5 km na Pc.) jez. **Białe** (2,8 km dług., 0,3—0,5 km szer., 10—30 m głęb.; dno zamulone; brzegi 0,5—10 m wys., ps.-kam., trf., porośnięte krzakami i lasem; dostępne dla konnych).

Osiedla: (5,6 km) w. **Berżniki** (52 dym. drw., 462 Pol., kśł., szkoła, przesłona — lasek i sady); (10,8 km) w. **Poćkuny** (13 dym., drw., 94 Pol., przesłona — sady); (11,8 km) w. **Zaleskie** (17 dym. drw., 110 Pol. przesłona — sady); (14,5 km) mto **Sejny** (p. drg. 1); (17,5 km) w. i flw. **Radziuszki** (20 dym. drw., 197 Pol.); (18,9 km) w. **Skustele** (10 dym. drw., 69 Pol.); (21 km) w. **Pawłówka** (12 dym. drw., 101 Pol., przesłona—kępy drzew); (23,9 km) w. **Krasnopol** (257 dym. drw., 1268 mieszk., Pol., 11% Zyd., kśł., syng., szkoła, przesłona — sady); (26,5 km) w. **Kopiec** (4 dym. drw., 68 Pol., przesłona — małe sady); (28,4 km) w. **Aleksandrowsk** (37 dym. drw., 295 Ros., przesłona — małe sady); (31,4 km) w. **Ryżówka** (9 dym. drw., 64 Pol., przesłona — sady); (36,1 km) w. **Leszczewek** (33 dym., w tem 1 mur., 277 Pol., przesłona—las); (40,7 km) w. **Krzywe** (46 dym., w tem 1 mur., 268 Pol., przesłona — lasy); (45 km) mto **Suwałki** (p. drg. 3); (49,6 km) w. **Bródek Mały** (13 dym. drw., 70 Pol., przesłona — las.); (53,1 km) w. **Osowa** (28 dym., w tem 1 mur., 200 Pol., przesłona — przyległy las); (57,3 km) w. **Młyńsko** (2 dym. drw., 12 Pol.); (56,6 km) w. **Taciewo** (35 dym. drw., 250 Pol.); (59,2 km) w. **Gacisko** (4 dym. drw., 22 Pol.); (61,2 km) flw. **Milanowizna** (na mapie Milanowszczyzna, 2 dym. drw., 18 Pol.); (63 km) w. **Jemieliste** (28 dym. drw., 160 Pol., przesłona — małe sady); (64,7 km) w. **Matule** (28 dym. drw., 150 Pol., przesłona — małe sady); (69,4 km.) mko **Filipów** (p. drg. 5).

Ciaśniny: (8,5 km) ciaśnina 0,3 km szer., pomiędzy jez. Berżniak—Ryngis, otwarta; (26,5 km) między jez. Długie i Gremzdel (0,9 km szer., przeważnie podmokła, otwarta, przecięta kanałami, łączącemi oba jeziora); (30,4 km) między jez. Dowcień a Zubrowo 0,5 km szer., podmokła, otwarta; (33,3 km) między jez. Wigry a jez. Omułówek 0,5 km szer., podmokła; (54,2 km) między jez. Okmin i Ożewo 0,5 km szer. sucha, otwarta.

Mosty i przeprawy: (14,4 km na potoku Marycha) most 17 m dług., 7,3 m szer., drw., 2,3 m wys., wytrzym. 15 T; (34,3 km, na potoku rz. Wiatroluża) 26 m dług., 3 m szer., 4 m wys., drw., wytrzym. 2 T, nowy most w budowie); (45,8 km na rz. Hańcza), drw., 14,3 m dług., 5,3 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. 13 T; (64,2 km na potoku) drw. 11 m dług., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrzym. 8 T. Prócz tego 7 mostków 2—9 m dług., 3—5 m szer., wytrzym. 1—12 T i 22 przepusty na potokach i rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Poćkuny—16; Sejny—1, 14; Suwałki—3, 8, 9, 10, 11; 61,4 km. z drg. 7; Filipów—5.

7. Milanowizna — Łanowicze — Przerośl.

11,2 km

M. pr. 1/100 — 107 Filipów, 78 Wisztyniec.

Gruntowa 5—7 m szer., ps., miejscami ps.-kam. lub gln., z licznemi spadkami, nieutrzymana, odcinkami rowy boczne. Do w. Olszanka biegnie na Pc., dalej aż do końca na Pc.Z. W porze suchej dla ciężkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren lekko falisty, przeważnie uprawny, poprzerzynany dolinkami i zagłębieniami, nieraz o stromych lub urwistych stokach. Pola orne w ps. lub gln.-ps., niekiedy ps.-kam. W zagłębieniach trf.-ps. lub bgn.; pokryty zaroślami, krzakami lub kępami lub pojedyńczemi drzewami.

Przeszkody: (3,8 km 0,1 km na Z.) jez. Łanowicze (1,5 km dłg., 0,3—0,6 km szer., 2—4 m głęb.; dno zamulone, grząskie; brzegi: wsch. 10—15 m wys., strome, pola orne, dostępne; reszta 0,5 m wys., trf., zarośnięte zaroślami i krzakami, niedostępne); na Pd., Z. i Pc. od jez. Łanowicze rozpościera się dolina podłużna z Pd. na Pc., pod nazwą bagna Łanowicze (trf., 0,5 m. głęb., niedostępne, z istniejącemi przejściami, znanemi miejscowej ludności); (11,2 km, 1,5 km na Z.) jez. Kościelne (2 km dłg., 0.2—0,4 km szer., 4—8 m głęb.; dno ps.-żwirowe, zamulone; brzegi 0,5—2 m wys., trf.-ps., pokryte krzakami; dostępne dla pieszych); (11,2 km, 2 km na Pc. Z.) jez. Boczne (podłużne, 2,1 km dłg., 0,3 km szer., 3 m głęb., dno zamulone; brzegi 15—30 m wys., ps., porośnięte pojedyńczemi drzewami; dostępne dla pieszych).

Osiedla: flw. **Milanowizna** (na mapie Milanowszczyzna—p. drg. 6); (2 km) w. **Łanowicze** (25 dym. drw., 170 Pol.); (5,6 km) w. **Olszanka** (12 dym. drw., 60 Pol.); (6,4 km, 0,2 km na Pc.) w. **Błęda** (41 dym. drw., 300 Pol.); (11,2 km) mko **Przerośl** (p. drg. 5).

Mosty i przeprawy: na drodze jeden mostek 2 m dłg., 3 m szer. i 4 przepusty na rowach odwadniających.

Skrzyżowania dróżni: Milanowizna — 6, Przerośl — 5.

8. Gran. (niem.) Lipówka—Raczki—Suwałki—Słobódka—Sadzawki—gran. pol. (litewska).

48,9 km

M. pr. 1/100—138 Raczki, 107 Filipów, M 25, Suwałki M 24 Kalwarja.

Szosa 7,5—10,6 m szer., z 5,3 m jezdnią szutr., odcinkami na nasypie, z rowami i linją tlf. Miejscami wysadzana drzewami. W dolinach i parowach na krót-

kich odcinkach groblą. Biegnie na Pc.W. z nieznacznemi odchyleniami od zasadniczego kierunku. Do mka **Raczki** dla lekkich, dalej dla ciężkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren lekko falisty, od w. Szwajcarja (28 km) silnie sfałdowany, o licznych skupieniach pagórków, poprzerzynany dolinami, pokryty lasami, kępami lub pojedyńczemi drzewami i zaroślami. Pola orne, ps., lub ps.-gln., doliny ps.-trf.-bagniste.

Przeszkody: (2 km) las Mosulszczyzna (igl., podszyty 50—80 lat, do przejścia pieszo; drogi leśne 1,5—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (5,9 km) rz. Rospuda (15—32 m szer., 0,5—0,75 m głęb.; dno ps.-żwirowe; brzegi 0,1—0,5 m wys., trf.-ps., porośnięte krzakami; dolina 40—150 m szer., torfiasta, porośnięta krzakami); (10,1 km) las Franciszkowo (igl., podszyty, 60 lat, dla pieszych trudny do przebycia z powodu zabagnienia podłoża; drogi leśne 1,5—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (12,7 km) rz. Szczeberka (4—6 m szer., 1,5 m głęb., dno ps.-km.; brzegi 0,5—3,5 m wys., trf., porośnięte krzakami; dolina 50—500 m szer., trf.-łąkowa); 21,5 km rz. Hańcza (6—10 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno ps.-kam.; brzegi ps., niskie, zadrzewione i zabudowane; dolina płaska, ps.-gln.); (27,4 km) rz. Szwajcarja (0,3—1 m szer., od szosy w górę rzeki 1—1,3 m głęb., dno muliste, od szosy wdół rzeki 0,1 - 0,5 m głęb., dno ps.; brzegi niskie, crm., porośnięte trawą i olszyną; dolina falisto-garbowata, gleba crm.-trf., porosła trawą (doły ps.-trf.). Od szosy w górę rzeki w mokrą porę roku trudna do przebycia); (28 km) las igl. (60—80 lat, miejscami podszyty jałowcem, na Pc.Z. zakrzewione trf. łąki); (29,1 km) las (wysokopienny, igl., podszyty); (40,6 km) las (wysokopienny, igl., podszyty, do przebycia dla pieszych; drogi leśne 2—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (48,6 km) łąki trf., zakrzewione, czę ciowo zalewane wodą).

Osiedla: w. **Lipówka** (31 dym., w tem 4 mur., 220 Pol., przesłona — sady i przyległy lasek); (5,9 km) mko **Raczki** (p. drg. 5); (6,7 km) w. **Koniecbór** (20 dym. drw., 130 Pol., przesłona — małe sady); (12,7 km) w. **Bakaniuk** (38 dym., w tem 2 mur., 300 Pol., przesłona — małe sady i przyległy las); (15,4 km) w. **Poddubówek** (42 dym. drw., 260 Pol., przesłona — małe sady); (22,6 km) mto **Suwałki** (p. drg. 3); (27,6 km) w. i flw. **Szwajcarja** (36 dym., w tem 1 mur., 205 Pol., przesłona — przyległy las i sady); (29,1 km) w. **Studzieniczne** (14 dym. drw., 80 Pol., przesłona — przyległe lasy); (29,7 km) w. **Jasionowo Nowe** (11 dym. drw., 63 Pol., przesłona — przyległe lasy); (30,6 km) w. **Jasionowo** (10 dym. drw., 65 Pol., przesłona — sady); (31,7 km) w. **Zubryn** (13 dym. drw., 100 Pol., na mapie błędnie oznaczona); (33,9 km) w. **Czerwonka** (14 dym. drw., 90 Pol.); (36,4 km) w. **Lipowo** (18 dym. drw., 137 Pol.); (37,8 km) w. **Olszanka** (14 dym. drw., 77 Pol.); (42,3 km) w. **Szypliszki** (p. drg. 1); (44,2 km) w. **Jeziorki** (9 dym. drw., 53 Pol., na mapie nieoznaczona); (47,2 km) w. **Sadzawki** (22 dym. drw., 112 Pol.)

i w. Andrzejewo (22 dym. drw., 124 Pol.); (47,9 km) w. Rudziska (7 dym. drw., 42 Litw.).

Mosty i przeprawy: na drodze 11 mostków drw., 2—5 m dłg., 5—6 m szer. — słabe i 94 przepusty na potokach i rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Raczki — 5; Suwałki — 3, 6, 8, 9, 10, 11; Szypliszki — 1.

9. Suwałki — Bakałarzewo.

19,4 km

M. pr. 1/100—M 25 Suwałki, 107 Filipów.

Gruntowa 5—12 m szer., ps., ps.-gln., lub ps.-kam., z linją tlf., miejscami i rowami, nieutrzymana, odcinkami zalewana wodą (18,9 km). Biegnie na Z., a od w. Przebród do flw. Zajączkowo łukiem wygiętym ku Pd. W porze suchej dla ciężkich zaprzęgów i samochodów, w mokrej tylko dla lekkich do użycia.

Teren lekko falisty, poprzerzynany zagłębieniami i kotlinami. Pokrycie stanowią las, kępy drzew, zarośla i krzewy. Pola orne w ps., ps.-gln. lub ps.-kam., doliny i kotliny ps., trf. lub łąkowo bgn.

Przeszkody: (0,6 km) rz. Hańcza (6—10 m szer., 0,2—0,5 m głęb.; dno ps.-kam.; brzegi ps, niskie, zadrzewione; dolina płaska, ps.-gln.; (9 km) las Franciszkowo (igl., 60 lat, podszyty, do przejścia ciężliwy z powodu zabagnionych odcinkkw; drogi leśne 1—2 m szer., nieutrzymane); (9,2 km) rz. Szczeberka (1—2 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps.-kam.; brzegi 0,2—1 m wys., crm.); (17 km) rz. Czerwonka (1—8 m szer., 1—7 m głęb., dno ps.-kam., brzegi 0,2—0,3 m wys.; dolina 40—200 m szer., trf.-bagnista, do przejścia dla pieszych (w r. 1914 między w. Malinówka i w. Skardub przeszła artylerja niemiecka); (19,4 km) jez. Sumowo (3,5 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 12—24 m głęb.; dno kam., zamulone; brzegi 0,5—18 m wys., częściowo porośnięte lasem, dostępne dla pieszych, a miejscami dla wozów); (19,4 km) rz. Rospuda (10,12 m szer., 0,6—1,5 m głęb.; dno żwirowe; brzegi 1—20 m wys.; dolina 50 m. szer., ps.).

Osiedla: mto Suwałki (p. drg. 3); (7,2 km) w. Przebród (21 dym. drw., 120 Pol., przesłona — lasek); (9 km) w. Żyliny (12 dym. drw., 60 Pol., przesłona — małe sady); (10,9 km) w. Orłowo (18 dym. drw., 122 Ros., przesłona — małe sady); (12,7 km) flw. Zajączkowo (1 dym. drw., 10 Pol.); (14 km) w. Zajączkowo (22 dym. drw., 130 Pol., przesłona — sady); (17,2 km) w. Malinówka (41 dym. drw., 250 Pol.); (19,4 km) mko Bakałarzewo (p. drg. 5).

Mosty i przeprawy: (0,7 km, na rz. Hańcza) most drw., 14,3 m dłg., 5,3 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. 13 T; prócz tego 3 mostki drw. 2—6 m dłg., 3—6 m szer., wytrzym. 4—20 T; 8 przepustów.

Skrzyżowania drożni: Suwałki — 3. 6, 8, 10, 11; Bakałarzewo — 5.

10. Macharce — Brzygiel — Suwałki.

26,0 km

M. pr. 1/100—M 26 Augustów, M 25 Suwałki.

Gruntowa, 3—12 m szer., ps., lub ps.-kam., odcinkami głęboko ps., przeważnie bez rowów, wyboista, nieutrzymana, miejscami zalewana. Do w. Płociczna Pc.Z., dalej już na Pc. W porze suchej dla ciężkich zaprzęgów, w mokrej dla lekkich wozów do użycia.

Teren lekko sfałdowany, poprzerzynany kotlinami i zagłębieniem jez. Wigry, zalesiony, miejscami uprawny. Gleba ps. lub kam.-ps„ w dolinach ps. lub bagnisto-trf.

Przeszkody: 1 km. las Tabołowo (igl., przeważnie podszyty, 60—120 lat, do przebycia dla pieszych; drogi leśne 1,5—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (3,8 km) jez. Tabołowo (3 km dłg., 0,3 km szer., 3—6 m głęb.; dno zamulone, z 1 kępą zadrzewioną; brzegi 1—6 m wys., ps.-żwirowe, porośnięte lasem i drzewiną, dostępne dla pieszych); (9,7 km) jez. Wigry (18 km dłg., 0,2—2,7 km szer., do 59 m głęb., dno kam., ps.-gln.-trf., 15 wysp, z których większe 1—1,5 km dłg., wzgórzyste, zakrzewione; brzegi 10—30 m wys., ps. lub trf.-bgn. częściowo porosłe lasem, dostępne dla konnych); (10,8 km) las Suwalski lub Augustowski (80 lat, igl., podszyty do przejścia dla kawalerji; drogi leśne 1,5—3 m szer., nieutrzymane, zdatne dla lekkich zaprzęgów); (25,7 km) rz. Hańcza (6—10 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno ps.-kam; brzegi ps., niskie, zabudowane; dolina płaska ps.-glin.).

Osiedla: w. Macharce (19 dym. drw., 100 Pol., przesłona — las); (4 km) w. Tabołowo (25 dym. drw., 108 Pol., przesłona—przyległe lasy); (9,5 km) w. Bryzgiel (27 dym. drw., 160 Pol., przesłona — przyległe lasy); (17 km) Płociczna (40 dym. drw., 235 Pol. — przesłona przyległe lasy); (26 km) mto Suwałki (p. drg. 3).

Kolejki: Płociczno—Bryzgiel—Macharce—Głęboki Bród (na mapie nieoznaczone).

Mosty i przeprawy: (25,7 km, na rz. Hańcza) most drw., 14 m dłg., 5,7 m szer., 1,8 m wys., wytrzymałość — 15 T.

Skrzyżowania drożni: Macharce — 16; Suwałki — 3, 6, 8, 9, 11.

11. Augustów — Suwałki.

31 km

M. pr. 1/100 — M 26 Augustów, M 25 Suwałki.

Szosa 10,5 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, z rowami, linję tlf., niekiedy wysadzana drzewami. Biegnie na Pc. Dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren: lekko falisty, w końcowym odcinku równinny, porzerzynany potokami i jeziorami lub podmokłemi bgn. dolinami, pokryty lasami i zaroślami. Pola orne w ps., doliny trf.-ps. lub bgn.

Przeszkody: (0,1 km) kanał Augustowski (14—16 m szer., 1,5—2 m głęb., dno ps., zamulone; brzegi ps. 2—3 m wys.) rozlewający się pod mtem Augustów w jezioro-rzysko (60—200 m szer., 2—2,5 m głęb., dno ps., zamulone o brzegach 0,5—1 m wys., ps. lub bgn., porosłych krzewami); (2,6 km) jez. Białe (6 km dłg., 0,3—1,4 km szer., 10—20 m głęb.; dno ps., zamulone z kilkoma małemi wysepkami na Z.; brzegi 1—8 m szer., pokryte lasem, dostępne dla pieszych) i jez. Necko-Rossuda (8,5 km dłg., 0,3—0,8 km szer., 10—20 m głęb., dno ps. zamulone, z 1 wysepką; brzegi 0,5—12 m wys., ps., porośnięte lasem, dostępne dla pieszych); (4,1 km) las Augustowski (igl., podszyty, 80 lat, do przejścia dla pieszych; drogi leśne 2—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (8,5 km) rz. Szczebra (5—6 m szer., 1 m głęb.; dno ps., bagniste; brzegi 1—2 m wys., trf. zadrzewione; w połączeniu z bagnisto-podmokłym terenem i innymi potokami, jak: Blizna, Szczeberka stanowi poważną przeszkodę terenową); (20,6 km) las Suwalski lub Augustowski (igl., podszyty, 80 lat, do przejścia dla kawalerji; drg. leśne 1,5—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (30,6 km) rz. Hańcza (6—10 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno ps.-kam., brzegi ps., niskie, zabudowane, dolina płaska, ps.-gln.).

Osiedla: mto **Augustów** (1200 dom., w tem 200 mur., 12000 mieszk., w tem 25% Żyd., 2,6% Ros., 1% Niem., 0,15% Litw., 1 kśl., 1 crkw., 2 syng., 3 szkoły, przesłona — przyległe lasy); (9,7 km) rozparcelowany flw. **Szczebra** (5 dym., w tem 1 mur., 46 Pol., przesłona — sady); (8,5 km) w. **Szczebra** (55 dym., drw., 350 Pol., przesłona — przyległy las); (11 km) w. **Nowinka** (33 dym., w tem 1 mur., 150 Pol., szkoła, przesłona — małe sady); (12,5 km) w. **Gałko** (30 dym. drw., 160 Pol., przesłona — małe sady); (14,7 km) w. **Szczepki** (14 dym. drw., 70 Pol.); (16,7 km, 0,4 km na Z.) w. **Olszanka** (32 dym. w tem 2 mur., 150 Pol.); (25,1 km) flw. **Ustronie** (4 dym., (w tem 2 mur., 15 Pol., przesłona — lasy); (31 km) mto **Suwałki** (p. drg. 3).

Ciaśniny: (2,6 km) ciaśnina pomiędzy jez. Białe i Necko (0,6—0,8 km szer., miejscami podmokła); (8,5 km) ciaśnina rz. Szczebra i przyległych bagnisto podmokłych terenów (0,4—1,6 km szer., niekiedy podmokło-bagnista).

Mosty i przeprawy: (0,5—0,1 km na rz. Netta) most drw., przyczółki kam., 22 m dłg., 6,5 m szer., 4 m wys., wytrzym. 16 T; (0,7 km, na zakolu rz. Netta) drw., 11 m dłg., 8 m szer., 4 m wys., wytrzym. 8 T); (10 km, na rz. Szczeberka) drw., 22 m dłg., 7,5 m szer., 2 m wys., wytrzym. 10 T); (30,6 km, na rz. Hańcza) drw., przyczółki kam., 39 m dłg., 5,5 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. 4—5 T).

Skrzyżowanie drożni: Augustów—13, 16, 20, 42; Szczebra — 12; Suwałki — 3, 6, 8, 9, 10.

12. Szczebra — Raczki.

M. pr. 1/100—M 26 Augustów, 138 Raczki.

15,7 km

Gruntowa 3,5—12 m szer., ps. lub ps.-gln., z rowami bocznemi, linją tlf., z kilkoma spadkami, miejscami wysadzana krzakami, nieutrzymana. Biegnie na Pc.Z. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów po uprzednim rozpoznaniu.

Teren lekko falisty, przerżnięty bagnistemi dolinami potoków Rospuda i Szczeberka. Pokrycie stanowią lasy i zarośla. Pola orne ps. lub ps.-gl., doliny ps.-trf. lub bagniste.

Przeszkody: (0 km) rz. Szczeberka (5—6 m szer., stare koryto, 1 m głęb.; dno ps.-bgn.; brzegi 1—2 m wys., trf.; dolina 50—100 m szer., trf., porośnięta trawą; przyległy teren podmokło-bagnisty, trf., miejscami ps. wyspy 0,2—0,5 m głęb., możliwy do przejścia dla pieszych w porze suchej); (0,5—10,5 km) las Szczeberski (igl., podszyty, 60—80 lat; drogi leśne 1,5—2 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (8,6 km) jez. Jałowo (1,1 km dłg., 0,3 km szer., dno zamulone; brzegi 8—12 m wys., dostępne dla pieszych); (11,5 km) rz. Rospuda (18—22 m szer., 0,5—1 m głęb.; dno ps., żwirowe; brzegi 0,3 m wys., dolina 50—100 m szer., łąkowa).

Osiedla: (0 km) w. Szczebra (55 dym. drw., 350 Pol., przesłona — las); (9,5 km) w Kurjanki (81 dym. drw., 500 Pol.); (13,3 km) rozparcelowany fl.w. Dowspuda (2 dym. mur., 15 Pol., przesłona — las); (15,7 km) mko Raczki (p. drg. 5).

Mosty i przeprawy: (11,5 km, na rz. Rospuda) drw., 22 m dłg., 3,2 m szer., 2,5 m. wys., wytrzym. 1 T.

Skrzyżowania drożni: Szczebra — 11, Dowspuda — 5, Raczki — 5, 8.

13. Sztabin — Kolnica — Białobrzegi — Augustów — Jabłońskie.

M. pr. 1/100—M 27 Suchowola, M 26 Augustów.

39,1 km

Gruntowa 6—14 m szer., ps., często o kilku jezdniach, miejscami z rowami i dzewami po bokach;

od w. Białobrzegi (20 km) z linją tlf. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. ze znacznemi odchyleniami na Z. i Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, od mta Augustów (24,8 km) dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren lekko falisty, o licznych podmokłych wklęśnięciach, między w. Cisów a w. Kolnica (7,2—12,2 km) bgn. nizina zalesiona; dalej aż do końca sfałdowany małemi wzniesieniami, tworzącemi niewielkie skupienia; (5,3—11,9 km) zalesiony, pozatem otwarty i przejrzysty. Gleba ps., na odcinkach w. Kolnica i Janówka ps.-gln., łąki w torfie. Obserwacja lokalna, nie sięgająca ponad 1,5 km; dogodny punkt obs.: cecha 107 na Pc. od Sztabina z obs. na dolinę rz. Biebrza. Poza lasem (5,3—11,9 km, 19—20 km) i krótkiemi partjami rowów przydrożnych — przesłony niema.

Przeszkody: (5,3—7 km) las igl. (starodrzew na ps., dla piechoty pojedyńczo; drg. leśne 2—12 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); (8,2—11,9 km) las mieszany (wiek różny), przeważnie na bgn. 1,5 m głęb. i tu dla piechoty do przejścia tylko w bardzo suchą porę; drg. leśne 2—3 m szer. dla lekkich zaprzęgów); (15,5 km, 0,9 km na Pd.) jez. Kolno 3 m głęb., dno bgn.; brzegi płaskie, bgn., zarosłe szuwarem, niedostępne); (19—20 km) las igl. (starodrzew na ps., dla pojedyńczych pieszych); (20,1—23,1 km) rz. Netta (10—16 m. szer., 1—3 m głęb., dno ps., zamulone; brzegi niskie, bgn., zarosłe trawą i krzewami; dolina podmokła lub bgn., zarosła trawą i krzakami); (20,2—23,1 km) kanał Augustowski (10 m szer., 1 m głęb., dno ps.; brzegi —zarazem wał ochronny 1 m wys., porosłe trawą, dolina j. w.); (21,2—22,7 km) łąki podmokłe (do 0,6 m głęb., porosłe trawą i krzewami, z trudem do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (27,6—28,5 km) jez. Necko (5 km dłg., 0,4—0,7 km szer., do 20 m głęb., dno ps.; brzegi ps. 10—15 m wys., strome, miejscami bgn., niskie, płn. i płd. od Augustowa porosłe lasem, dostępne); (32,4 km) rz. Kamienny Bród (3—6 m szer., 1 m głęb., dno grząskie, brzegi niskie, łąkowe; dno doliny podmokłe, łąkowe; krawędzie ps.gln., 5 m wys., strome, orne).

Osiedla: (0 km) osada miejska **Sztabin** (90 dym., 2 mur., 500 mieszk., Pol., 9% Żyd., kśł. mur., szkoła, post. pol., 2 wiatraki, zadrzewienie niedostateczne); (3,4 km) w. **Kamień** (39 dym. drw., 248 Pol., szkoła); (4,2 km) w. **Cegielnia** (6 dym. drw., 28 Pol.); (7 km) w. **Podcisówek** (26 dym. drw., 144 Pol.); (7,2 km) kol. **Cisów** (12 dym., w tem 2 mur., 78 Pol., post. pol.); (12,2 km) w. **Kolnica** (83 dym. drw., 497 Pol., leśn., szkoła, wiatrak); (15,5 km) flw. **Kolnica** (3 dymy drw., 2 mur., 53 Pol., zadrzewienie dostoteczne); (16,8 km) w. **Osowy Grąd** (28 dym. drw., 190 Pol., zadrzewienie niedostateczne); (20 km) w. **Białobrzegi** (24 dym. drw., 148 Pol., szkoła, nadleśn., zadrzewienie dostateczne); (24,8 km) mto **Augustów** (p. drg. 11); (30,8 km) kol. **Ślepsk** (3 dymy drw., 29 mieszk., Pol., 30% Żyd., mł. wodny, wiatrak); (32,9 km) w. **Mazurki** (21

dym. drw., 118 Pol.); (33,9 km) w. **Janówka** (Janówka Kościelna, 84 dym. drw., 457 Pol., kśł. mur., 2 szkoły); (37,5 km) w. **Iwanówka** (10 dym. drw., 56 Pol.); (39,1 km) w. **Jabłońskie** (p. drg. 5).

Mosty i przeprawy: (20,1 km na rz. Netta) drw. 14,5 m dłg., 4,5 m szer., wytrzym. 4 T; (32,4 km na rz. Gołka) drw. 15 m dłg., 4,5 m szer., wytrzym. 8 T. Pozatem 21 przepustów i 5 mostów 3—8 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Sztabin—24, 27, 29; Podcisówek — 23; Białobrzegi — 28; Augustów — 11, 16, 20, 22, 28, 42; Jabłońskie — 5.

14. Prolejki — Rudawka — Rygol — Giby — Sejny — Nowo-Sady — Poluńce.

59,8 km **M. pr.** 1/100—N 26, N 25, M 25, M 24.

Gruntowa 2—15 m szer. ps., lub ps.-gln., częściowo dylowana, miejscami zarośnięta i nieużywana, rozjeżdżona, przeważnie bez rowów, miejscami wysadzana drzewami. Na odcinku Prolejki—Rygol miejscami zalewana wodą. Biegnie na Pc. Pc.Z. ze znacznymi odchyleniami i załamaniami. Dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren lekko falisty, w większości zalesiony, poprzerzynany dolinami potoków, kanałami, jeziorami i podmokłemi lub zabagnionemi dolinami; pokryty lasami i zaroślami.

Gleba ps.-gln. i ps., w dolinach ps. lub próchnicowo-trf., podmokła lub zabagniona.

Przeszkody: (5,2 km) rz. Wołkuszek z grząskiemi lub bagnistemi brzegami; (5,3 km) las Wołkusz (igl. 90 lat, rzadko podszyty, do przejścia dla pieszych z wyjątkiem miejsc bagnistych; drogi leśne 1,5—2 m szer., niestrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (12,4 km) skanalizowana rz. Czarna Hańcza (kanał Augustowski, 14 m szer., 0,6—1,8 m głęb.); (12,5 — 33,4) km) lasy Augustowskie (igl., podszyty, 80—100 lat, do przejścia dla pojedyńczych konnych; drogi leśnie 1,5—3 m szer. nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (15,4 km, 0,5 km na W.) jez. Głębokie (1,1 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 10 m głęb. z jamami do 20 m, brzegi ps. 10 m wys., zalesione, od Pc.W., dostępne dla wozów); (21,2 km) jez. Brózdne (1,1 km dłg., 0,7 km szer., ps. zamulone, brzegi 0,5—4 m wys., dostępne dla pieszych); (34,2 km) jez. Pomorze (3,9 km dłg., 0,6—1,2 km szer., 20—40 m głęb., dno ps.-żwirowe; brzegi 1—6 m wys., ps.-trf., dostępne dla pieszych) i jez. Heret (1,8 km dłg., 0,5 km szer., ps., zamulone, brzegi 1—6 m wys., ps., dostępne dla pieszych); (44 km) jez. Sejny lub Czarne (1,4 km dłg., 0,3—0,4 km szer., 5—8 m głęb.; dno żwirowe, zamulone; brzegi 0,5—4 m wys., dostępne dla pieszych); (42,8 km) las Sejneński Borek (igl. podszyty, 80 lat, w płdn. części dla konnych do przebycia, w płn. — trudnodostępny).

Ciaśniny: (34,2 km) ciaśnina między jez. Pomorze i Heret 0,6 km szer., wejście zakryte lasem, wyjście odsłonięte.

Osiedla: (0 km) w. **Prolejki** (35 dym. drw., 187 Pol., przesłona—sady i zagajniki); (2,7 km) w. **Markowce** (64 dym. drw., 329 Pol., przesłona — zagajnik); (7,1 km) flw. (rozparcelowany) **Lubinowo** (4 dymy, w tem 1 mur., 20 Pol., przesłona — las); (9,7 km) w. **Kurzyniec** (10 dym. drw., 59 Pol., przesłona—las); (11,2 km) w. **Rudawka** (35 dym. drw., 306 Pol., przesłona—las); (12,3 km) w. **Kurdynki** (6 dym. drw., 38 Pol. przesłona — las); (17 km) w. **Rygol** (45 dym. drw., 109 Pol., przesłona — las); (34,4 km) w. **Giby** (92 dym., w tem 1 mur., 295 Pol., przesłona — las); (36,6 km) w. **Pomorze i Budziewizna** (40 dym. drw., 100 Pol., przesłona — las); (38,6 km) w. **Konstantynówka** (10 dym. drw., 32 Ros., przesłona — małe sady); (39,4 km) w. **Posejanka** (18 dym. drw., 56 Ros., przesłona — las); (41,6 km) mto **Sejny** (p. drg. 1); (45,4 km) w. **Marcinkańce** (5 dym., 50 Pol., przesłona — sady) i w. **Gryszkańce** (10 dym. drw., 50 Pol., przesłona — sady); (47,2 km) w. i flw. **Łumbie** (24 dym. drw., 170 Litw., przesłona — sady); (48,7 km) w. **Nowosady** (11 dym. drw., 70 Litw., przesłona — sady i lasy); (54,2 km) w. **Widugiery** (53 dym. drw., 224 Litw., przesłona — las i zarośla); (56,6 km.) w. **Tauroszyszki** (nieistnieje — spalony); (58,2 km) w. **Połuńce** (50 dym. drw., 266 Litw., przesłona — zagajniki); (59,8 km) w. **Bereźniki** (na punkcie granicznym po stronie polskiej — 2 dymy).

Mosty i przeprawy: (5,3 km na rz. Wołkuszek) spalony; (17 km na kanale) drw. 30 m dłg., 5,3 m szer., 4 m wys., wytrzym. 20 T; (34,4 km na kanale) drw. 14 m dłg., 6 m szer., 1,8 m wys., wytrzym. 15 T; prócz tego 9 mostków drw. 2—9 m dłg., 3—5 m szer., 0,5—2 m wys., wytrzym. 3—8 T.

Skrzyżowania drożni: Prolejki — 19; Rudawka—17; Giby — 15, 16; Sejny — 1, 6; Widugiery 2.

15. Łososna — Sopoćkinie — Kalety — Giby.

52,8 km

M. pr. 1/100 — N 27 Grodno, N 26 Sopoćkinie, N 25 Sejny.

Do mka Sopoćkinie (21,4 km) szosa 8 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, w odcinkach brukowana, nieutrzymywana, z rowami, linją tlf., miejscami wysadzana drzewami. Dalej gruntowa 3—12 m szer., ps., głęb. ps. lub ps.-kam., odcinkami dylowana, przeważnie bez rowów, nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. z licznemi odchyleniami. Szosa dla ciężkich zaprzęgów i samochodów do użycia, gruntowa—dla lekkich.

Teren lekko falisty, do mka Sopoćkinie przeważnie otwarty, dalej przeważnie zalesiony, poprzerzynany, dolinami

potoków i jezior; pokryty lasami i zaroślami. Gleba ps., w dolinach ps.-trf., podmokła lub zabagniona.

Przeszkody: (0 km) rz. Łososna (20—30 m szer., 1—1,5 m głęb., dno ps., brzegi 1,5—4 m wys.); (25,4 km) rz. Czarna Hańcza (25—30 m szer., 2—3 m głęb., dno zamulone, zarośnięte, brzegi 0,5—6 m wys., ps., zadrzewione, dolina 60 m szer., ps., porośnięta krzakami i lasem), przepływa przez staw Dąbrówka (160 m dłg., 150 m szer., 2—4 m głęb., dno zamulone, brzegi 0,3—0,5 m wys., dostępne dla pieszych); (25,4—52,8 km) lasy Augustowskie (igl., miejscami mieszane, 80—100 lat, podszyte, do przejścia dla pieszych; drogi leśne 1,5—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (30,6 km) jez. Kawienic (0,4 km dłg., 0,2 km, szer., zamulone); (30,6 km na Z.) jez. Kiedryno (o grząskich podmokłych brzegach, niedostępne); (33,1 km) rz. Szlamica (8,15 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps., brzegi 0,3—1 m wys., ps., pokryte krzakami); (48,3 km) jez. Zelwa (1,8 km dłg., 0,3—1 km szer., dno żwirowe, zamulone, brzegi 0,5—0,7 km wys., dostępne dla pieszych) i jez. Wilkokuk (1 km dłg., 0,4 km szer., dno żwirowe, zamulone, brzegi 0,5—6 km wys., dostępne dla pieszych); (51,5 km) jez. Pomorze (3,9 km dłg., 0,6—1,2 km szer., 20—40 m głęb., dno ps., żwirowe, zamulone, brzegi 1—6 m wys., ps., trf., dostępne dla pieszych).

Ciaśniny: (30,6 km) ciaśnina między jez. Kawienie i jeziorko leśne Kiedryno, 0,5 km szer., zakryta; (48,3 km) ciaśnina między jez. Zelwa i Wilkokuk, 0,5 km szer.

Osiedla: (0 km) w. **Łososna** (91 dym., w tem 1 mur., 380 Pol., szkoła, przesłona — przyległy las); (0,5 km) w. **Gałowicze** (6 dym. drw., 30 Pol.); (3,3 km, 0,8 km na Pd.) w. **Baranowicze** (p. drg. 20); (3,3 km, 0,9 km na Pc.) w. **Adamowicze** (45 dym., w tem 1 mur., 240 Pol., kśł., szkoła); (5,5 km) w. **Podłabienie** i flw. **Łabno** (18 dym., w tem 5 mur., 121 Pol., przesłona — sady); (8,1 km, 0,9 km. na Pc.W.) w. **Naumowicze** (65 dym. drw., 360 Pol., szkoła); (11,2 km, 0,8 km na Pc.W.) w. **Ulkowce** (23 dym., w tem 1 mur., 120 Pol.); (13,9 km) w. **Racicze** (103 dym. drw., 587 Pol., przesłona — sady); (16,7 km) w. **Wołtowiczowce** (61 dym. drw., 360 Pol., przesłona — zadrzewienie) i flw. **Świack** (4 dymy, w tem 3 mur., 33 Pol.); (21,4 km) mko **Sopoćkinie** (294 dom., w tem 16 mur., 1774 mieszk., Pol., 50% Żyd.); (24,4 km) w. **Nowosiółki** (11 dym. drw., 60 Pol., przesłona — las); (24,9 km) w. **Tartak** (9 dym. drw., 78 Pol., przesłona — przyległy las); (32,9 km) w. **Kalety** (51 dym. drw., 137 Pol., przesłona — las); (46,8 km) w. **Stanowisko** (14 dym. drw., 32 Pol., przesłona — przyległy las); (48 km) w. **Wiłkokuk** (9 dym. drw., 50 Pol., przesłona — przyległy las); (52,8 km) w. **Giby** (p. drg. 14).

Mosty i przeprawy: (0 km na rz. Łososna) kam.-żel., przyczółki kam. 45 m dłg., 5,9 m szer., 8 m wys., wytrzym. 12 T; (25,6 km) na stawie, drw., przyczółki kam., 20 m dłg., 4,8 m szer., 4,5 m wys., wytrzym. 13 T; (33,5 km na strumyku) drw. 28 m dłg., 2,3 m szer., 1 m wys., wytrzym. 2 T; prócz tego 25 mostków drw. 2—9 m dłg., 2—5 m szer., na rowach odwadn.

Skrzyżowania drożni: Łososna — 20; Sopoćkinie — 17, 19; Giby — 14, 16.

16. Augustów — Macharce — Giby — Poćkuny — Rachelany — gran. polit. (litewska).

51,2 km

M. pr. 1/100 — M 26 Augustów, M 24 Suwałki, N 25 Sejny.

Szosa 7,6 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, nieutrzymana, wymagająca naprawy, z rowami, linją tlf., miejscami zniszczona i naprawiona dylami lub brukowana. Biegnie na Pc.W. z kilkoma załamaniami i odchyleniami do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, przechodzący w końcowym odcinku w pagórki, poprzerzynany potokami i jeziorami, przeważnie zalesiony, w dolinach podmokły lub zabagniony. Gleba ps. i na odcinku Giby—Rachelany ps.-gln., w dolinach ps.-trf. lub bagnista.

Przeszkody: (0,1 km) kanał Augustowski (14—16 m szer., 1,5—2 m głęb., dno ps., zamulone, brzegi ps. 2—3 m wys.) rozlewający się pod mtem Augustów w jeziorzysko (60—200 m szer., 2—2,5 m głęb., dno ps., zamulone o brzegach 0,5—1 m wys., ps. lub bgn., porosłych krzewami); (0,8—17 km, 20,5—26 km, 27,3—34,3 km) lasy Augustowskie (ig. 80—100 lat, miejscami podszyte, do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców; drgi leśne 1,5—4 m szer., nieużywane, dla lekkich zaprzęgów do użycia); (4,9 km) jez. Białe (6 km dłg., 0,3—1,4 km szer., 10—20 m głęb., dno ps., zamulone, z kilkoma małemi wysepkami na Z.; brzegi 1—8 m wys., ps., pokryte lasem); (6,2 km) jez. Studzieniczne (3,5 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 10—20 m głęb., ps., zamulone, trzy małe wysepki, brzegi 0,5—12 m wys., dostępne dla pieszych); (19,8 km, 0,4 km na Pd.) jez. Serwy (7 km dłg., 0,4—1,1 km szer., 30—60 m głęb.; dno ps,, żwirowe, z wysepką zakrzewioną; brzegi 0,5—1,5 m wys., ps. lub ps.-trf., częściowo pokryte krzakami i lasem, dostępne dla konnych); (26,5 km) rz. Czarna Hańcza (60—70 m szer., 1,2 m głęb., dno ps.-kam., brzegi 0,5—12 m wys., ps., pokryte krzewami; dolina 0,1 km szer., ps.; krawędzie zalesione); (34,3 km na Z.) jez. Heret (1,8 km dłg., 0,5 km szer., dno ps., zamulone, brzegi 1—6 m wys., ps., dostępne dla pieszych) i (na W.) jez. Pomorze (3,9 km dłg., 0,6 -1,3 km szer., 10—40 m głęb., dno ps., żwir., zamulone, brzegi 1—6 m wys., ps., porosłe lasem, dostępne dla pieszych); (38 km) rz. Marycha (7—12 m szer., 1,5—2 m. głęb., dno zamulone, brzegi 0,3 — 2 m wys., trf., namulone, dolina 0,2—0,3 km szer.); (43,5 km) jez. Samanis (0,6 km dłg., 0,2 km szer., 8—16 m głęb., dno żwirowe, brzegi 2—7 m wys., ps.-gln.-trf., dostępne dla pieszych) i jez. Pyrcis (1 km dłg., 0,2—0,3 km

szer., dno ps.-żwirowe, brzegi 0,1—8 m wys., ps., dostępne dla pieszych); (48,2 km) jez. **Hołny** (3,4 km dług., 0,2—0,7 km szer, 6—32 m głęb., dno ps., zamulone, brzegi 0,5—5 m wys., ps., pokryte lasem i krzakami, dostępne dla pieszych).

Ciaśniny: (4,9 km) między jez. Białe a jez. Studzieniczne, 0,2—0,5 km szer. (p. opis jez.) wejście i wyjście zakryte lasem; (34,3 km.) między jez.: Heret i Pomorze, 0,5—0,7 km szer., wejście zakryte lasem, wyjście przesłonięte wzgórzami, zresztą otwarte; (43,5 km) między jez.: Samanis—Pyrcis, 0,6 km szer., sfaldowana, podmokła.

Osiedla: mto **Augustów** (p. drg. 11); (7,2 km) w. **Studzieniczna** (11 dym. drw., 76 Pol., kśl); (18,2 km) w. **Serski Las** (34 dym. drw., 120 Pol., przesłona — przyległy las); (20,3 km) w. **Macharce** (p. drg. 10); (26,2 km.) nadleśn.ctwo **Głęboki Bród** i w. **Froncki** (24 dym. drw., 74 Pol.); (34,3 km) w. **Giby** (92 dym. drw., 295 Pol., przesłona — sady); (36,1 km) w. **Pomorze** (20 dym. drw., 100 Pol., nadleśn., przesłona—przyległy las i sady) i w. **Konstantynówka** (10 dym., 32 Rus., przesłona — małe sady); w. **Degucie** (10 dym. drw., 72 Pol., przesłona — kępy drzew); w. **Świackie** (10 dym. drw., 60 Pol., przesłona — zadrzewienie); w. **Zaruby** (9 dym. drw., 65 Pol., przesłona—zadrzewienie); w. **Olszanka** (10 dym. drw., 86 Pol., przesłona — małe sady); (43,1 km) w. **Poćkuny** (p. drg. 6); (44,6 km) w. **Dworczysko** (16 dym. drw., 73 Pol., przesłona—zadrzewienie); w. **Sztabinki** (16 dym. drw., 110 Rus., crkw., przesłona—zagajnik); (47,7 km) w. **Ogrodniki** (21 dym. drw., 50 Litw., przesłona—sady).

Mosty i przeprawy: (0,1 km na rz. Netta) drw., przyczółki kam., 22 m dług., 6,5 m szer., 4 m wys., wytrzym. 16 T; (0,7 km na kanale) drw., 11 m dług., 8 m szer., 4 m wys., wytrzym. 8 T; (3,7 km nad torem) wiadukt żelazny, 11 m dług., 6,1 m szer., 7,1 m wys., wytrzym. 16 T; (6,2 km) drw., 23 m dług., 6,3 m szer., 3,7 m wys., wytrzym. 8—10 T; (7,2 km pomiędzy jez.) drw. 33 m dług., 5,8 m szer., 9 m wys., wytrzym. 12 T; (26,5 km na rz. Czarna Hańcza) drw., 100 m dług., 8 m szer., 5,2 m wys., wytrzym. 12 T; (31,1 km na potoku) drw., na podstawach bet., 13,3 m dług., 5,5 m szer., 3 m wys., wytrzym. 8 T; (34,3 km na kanale) kam., 14 m dług., 6 m szer., 1,8 m wys., wytrzym. 15 T; (43,1 km na jarze) drw., 13 m dług., 6 m szer., 4,5 m wys., wytrzym. 10 T; (47,5 km na rowie) drw., 12 m dług., 6 m szer., 2.5 m wys., wytrzym. 6 T; (48,3 km na rz. Hełmianka) drw., 44 m dług., 6,5 m szer., 4 m wys., wytrzym. 6—8 T; (49,9 km) drw., 10 m dług., 6 m szer.; 3 wys., wytrzym. 10 T; (51,4 km) drw., 10 m dług., 4,5 m szer., 2,5 m. wys., wytrzym. 5 T.

Skrzyżowania drożni: Augustów — 11, 13, 20, 42; (3,8 km.) — 22; Macharce — 10; Giby — 14, 15; Poćkuny — 6.

17. Sopoćkinie—Rudawka—Płaska—Studzieniczna.

41,5 km M. pr. 1/100—N 26 Sopoćkinie, M 26 Augustów.

Gruntowa 6—10 m szer., ps., ciężko ps., miejscami dylowana lub ps. kam., wyboista, rozjeżdżona,

nieutrzymana, przeważnie bez rowów, odcinkami zarośnięta i mało używana. Do w. Płaska z linją tlf. Biegnie wzdłuż kan. Augustowskiego na Z. łukiem wygiętym ku Pc. z kilkoma załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, przeważnie zalesiony, przerżnięty doliną kanału Augustowskiego i pasmami jezior, oraz potokami, nieprzejrzysty. Gleba ps., miejscami ps.-kam., w dolinach ps.-trf. lub próchnicowa, podmokła lub zabagniona.

Przeszkody: (8,4 km) kanał Augustowski (10 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi 1 m wys., porośnięte trawą) i rz. Wołkusz (1—2 m szer., brzegi do 1 m wys., dostępne); (10,8—17,3 km) las leśn. Kudrynki (igl., podszyty, 60—100 lat, do przejścia pieszo, w okolicach kanału Augustowskiego — dla konnych; drogi leśne 2—5 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (17,3—24,4 km) las leśn. Mikaszówka (igl. podszyty 80—120 lat, do przejścia dla pieszych; drogi leśne nieutrzymane); jez. Mikaszewek (na m. bez nazwy, 0,9 km dłg., 0,4 km szer., do 10 m głęb., dno muliste, brzegi ps., do 10 m wys., porośnięte trawą i sitowiem, zalesione, dostępne dla pieszych, po stronie płn. biegnie holownik; (19,1 km, 0,5 km na Pc.) jez. Mikuszewo (2,8 km dłg., 0,1—0,6 km szer., 20—40 m głęb., dno muliste, brzegi ps., 15—20 m wys., strome, porosłe sitowiem, zalesione); (24,3 km) jez. Kruglak (0,8 km dłg., 0,4 km szer., do 4 m głęb., dno muliste, brzegi ps., 10—15 m wys., strome 40°, porosłe sitowiem, zalesione, dostępne dla wozów; (25,3 km, 0,2 km na Pc.) jez. Krzywe (1 km dłg., 0,2 km szer., do 8 m głęb., dno muliste, brzegi: płd. 5—7 m wys. ps., płn. płaski, bagnisty, zalesiony, tylko płd. dostępny dla wozów); (25,4 km) jez. Paniewo (1 km dłg., 0,7 km szer., 7—10 m głęb., dno zamulone, brzegi 1—5 m wys., dostępne dla konnych); (27,2 km) jez. Pobojno (0,9 km dłg., 0,3 km szer., 2—4 m głęb., dno zamulone, dostępne dla konnych) i jez. Orłowo (0,9 km dłg., 0, 3 km szer., dno zamulone); (30,1—32,2 km, 0,2—0,5 km na Pd W.) bagniste jeziorzysko (na mapie pod nazwą jez. Gorczyckie, bgn.-trf., porosłe trawą i szuwarem nie do przejścia; płn.-zach. skrajem nurt wolny kanału Augustowskiego; (28,5 km) kanał Augustowski (10 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi 1 m wys., porosłe trawą); (32,5 km) jez. Serwy (7 m dłg., 0,4—1 km szer., 30—60 m głęb., dno ps., żwirow, zamulone, brzegi 0,5—4 m głęb., ps.-trf., porośnięte zaroślami i lasem, dostępne dla konnych).

Osiedla: (0 km) mko **Sopoćkinie** (p. drg. 15); (7,2 km) flw. **Józefów** (rozparcelowany, 4 dymy, w tem 2 mur., 24 Pol., przesłona — lasek); (9,8 km) w. **Kurzyniec** (10 dym. drw., 59 Pol., przesłona — las); (10,3 km) w. **Rudawka** (p. drg. 14); (18,8 km) w. **Mikaszówka** (33 dym., w tem 1 mur.. 278 Pol., przesłona — las); (29,3 km) w. **Płaska** (65 dym , w tem 1 mur., 320 Pol., przesłona — przyległy las); (33,7 km) w. **Sucharzówka**

(18 dym., w tem 1 mur., 92 Pol., przesłona — las); (41,5 km) w. **Studzieniczna** (p. drg. 16).

Mosty i przeprawy: (8 km na odnodze kanału Augustowskiego) drw., 24 m dłg., 3,5 m szer., 2 m wys., wytrzym. 5 T; (15,5 km na potoku) drw., 10,5 m dłg., 7,5 m szer., 3,5 m wys., wytrzym. 6 T; prócz tego 16 mostków drw. 2—9 m dłg., 2—5 m szer., 1—3 m wys., wytrzym. 2—6 T.

Skrzyżowania drożni: Sopoćkinie — 15, 19; Rudawka — 14; Mikaszówka — 21; Płaska — 18; Studzieniczna — 16.

18. Hołynka — Bartniki — Płaska.

28,9 km

M. pr. 1/100 — N 26 Sopoćkinie, M 26 Augustów.

Gruntowa 2—8 m szer., ps. lub ciężko ps., miejscami ps.-próchnicowa, przeważnie bez rowów, nieutrzymana, gubi się w terenie, mało używana. Biegnie na Pc.Z. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Dla lekkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren lekko falisty, przeważnie zalesiony, miejscami podmokły lub zabagniony, pokryty lasami i zaroślami. Gleba ps. lub ps.-próchnicowa, w dolinach podmokła, ps.-próchnicowo-trf. lub zabagniona.

Przeszkody: (0 km) rz. Wołkuszek (4—7 m szer., 0,3—0,5 m głęb., dno ps.-kam., brzegi 0.5—1,5 m wys., ps., zamulone, dolina 30—60 m szer., ps., porośnięta krzakami i drzewiną); (6,5 km) pasmo podmokłych łąk Wołkusz-Młynek (0,2—0,3 m głęb., porośnięte trawą i krzewami, do przejścia, miejscami nawet konno) z stawem tej samej nazwy (0,6 km dłg., 60—110 m szer., 1—2 m głęb., dno zamulone, brzegi niskie i dostępne dla pieszych), przez który przepływa potok Wołkusz; (9,9 km) lasy Augustowskie (Ostrzyżeskie, igl. podszyty, w miejscach podmokłych z domieszką liściastego, 90 lat, do przejścia dla pieszych, prócz obszarów zabagnionych; drogi leśne 1,5—2 m szer., nietrzymane); (25,7 km) jez. Paniewo (1 km dłg., 0,7 km szer., 7—10 m głęb., dno zamulone, brzegi 1—5 m wys., dostępne dla konnych); (27,4 km) jez. Pobojno (0,9 km dłg., 0,3 km szer., 2—4 m głęb., dno zamulone, brzegi 0,5—8 m wys., dostępne dla konnych); jez. Bliźnica (1 km dłg., 0,3—0,4 km szer., 6—10 m głęb., dno ps., zamulone, brzegi 2—6 m wys., dostępne dla konnych).

Osiedla: (0 km) w. i flw. **Hołynka** (48 dym. drw., 311 Pol., przesłona — zadrzewienie); (2,5 km) w. **Bartniki** (70 dym. drw., 404 Pol.); (28,9 km w. **Płaska** (p. drg. 17).

Mosty i przeprawy: 3 mostki na rowach odwadniających 2—8 m. dłg., 2—4 m. szer., wytrzym. 2—8 T.

Skrzyżowania drożni: Hołynka — 19; (14 km) — 21; Płaska — 17.

19. Drg. 20 — Hołynka — Sopoćkinie — Sonicze — gran. polit.

27,3 km M. pr. 1/100 — N 27 Grodno, N 26 Sopoćkinie.

Szosa 7,6 m. szer., z 4,5 m. szutr. jezdnią, z rowami, miejscami nasypem, podniszczona, odcinkami wysadzana drzewami. Biegnie na Pc.W. z kilkoma odchyleniami od zasadniczego kierunku. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, przeważnie uprawny, poprzerzynany dolinami potoków i łąkowemi zagłębieniami, pokryty małemi lasami i zaroślami. Pola orne w ps.-gln. z przewagą ps., doliny z domieszką trf.

Przeszkody: (5,9 km) rz. Wołkuszek (4—7 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps.-kam., brzegi 0,5—1 m wys., ps., zamulone, dolina 30—60 m szer., ps.); (19,9 km) kanał Augustowski (22 m szer., 4 m głęb., dno ps., żwirowe, brzegi 0,5—1,5 m wys., żwirowe, namulone, dolina 0,5 km szer., ps., trf., namulona, częściowo pokryta lasem); (23 km.) rz. Czarna Hańcza (10—40 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps., zarośnięte, brzegi 0,2—0,5 m wys., dolina 0,2—0,4 km szer., czarnoziem namulony, częściowo porośnięta krzakami i drzewami); (31,2 km) las Kadyszki (igl., rzadko podszyty, 80—100 lat, do przejścia dla konnych we wszystkich kierunkach; drogi leśne 1,5—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów).

Osiedla: (3,3 km) w. **Kopczany** (49 dym. drw., 248 Ros., szkoła); (6 km) w. **Hołynka** (p. drg. 14); (7,7 km) w. i flw. **Prolejki** (36 dym., w tem 1 mur., 202 Pol., przesłona — sady i zagajnik); (10,2 km) rozparcelowany flw. **Todość** (3 dymy drw., 10 Pol., przesłona — las); (13,5 km) mko **Sopoćkinie** (p. drg. 15); (16,8 km) w. **Osoczniki** (36 dym. drw., 143 Pol., przesłona — małe sady); (18,6 km) w. **Pieszczany** (26 dym., w tem 1 mur., 144 Pol., przesłona — przyległy las); (20,3 km) w. **Sonicze** (30 dym. drw., 188 Pol., przesłona—sady i przyległy las); (23,3 km) w. **Kadysz Rządowy** (32 dym. drw., 195 Pol., przesłona —las).

Mosty i przeprawy: (5,8 km na potoku Wołkuszek) drw. 28 m dłg., 5,1 m szer., 4,2 m wys., wytrzym. 12 T; (19,9 km na kanale Augustowskim) beton.-drw. 19 m dłg., 6,2 m szer., 1,4 m wys., wytrzym. 12 T; (23 km na rz. Czarna Hańcza) drw. 68 m dłg., 4,7 m szer., 2,8 m wys., wytrzym. 15 T; pozatem 22 przepusty i 11 mostków drw. 2—9 m dłg., 2—5,5 m szer., 0,7—1,5 m wys., wytrzym. 6—15 T.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 20; Hołynka — 14, 18; Sopoćkinie — 15, 17.

20. Grodno — Kurjanki — Augustów.

63 km M. pr. 1/100 — N 27 Grodno, N 26 Sopoćkinie, N 26 Augustów.

Szosa 7—8 m szer. z 5 m szutr. jezdnią, miejscami o zgniłych okrągl., wyboista, z rowami i drze-

wami po bokach, przez podmokłe lub bgn. łąki, groble do 10 m szer., 0,25—3 m wys., między jeziorami Sajno (54,7 km) do 20 m szer., 3 m wys.; miejscami przekopy 5—14 m szer.; linja tlf. Biegnie na Pc.Z. Do 31,7 km dla ciężkich zaprzęgów do użycia, dalej aż do końca tylko dla lekkich.

Do 31.7 km teren silnie sfałdowany, odkryty i przejrzysty; dalej aż do końca podmokły, miejscami lekko sfałdowany, zalesiony. Głeba ps.-gln., łąki trf., lasy na bgn. lub ps. Obserwacja: do 31,7 km ze wzgórz z zasięgiem do 2 km, dalej zakryta lasami. Dogodne punkty obserw.: cecha 179 na W. od w. Baranowicze (7,7 km) z obs. do 3 km na Pd.W.; cecha 175 na Z. od w. Trycze (9,8 km) z obs. do 3 km na Pd.Z. i Pd.; cecha 197 na Pd.W. od w. Bohatery (15,9 km) z obs. do 5 km na Pd.; cecha 148 na Pc. od Lipska (31,3 km) z obs. do 3 km na Z. Poza rowami, drzewami przydrożnemi oraz lasami—przesłony brak.

Przeszkody: (0 km) rz. Niemen (130—200 m szer., 2—4 m głęb., średni wodostan 8 m, dno ps.-żwir., brzegi ps.-gln., będące zarazem krawędziami, 30—40 m wys., strome, dno doliny ps.-gln.); (3,9 km.) rz. Łososna (7—15 m szer., 0,5—0,75 m g.eb., dno ps.-kam., brzegi ps. 0,5—10 m wys., strome, dno doliny ps., porosłe trawą, krawędzie ps., do 15 m wys., strome, porosłe trawą i drzewami); (21,9 km) rz. Niedźwiedzica (0,5—2 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, bgn., porosłe trawą, dno doliny do 2 m głęb., bagno, porosłe trawą, nie do przebycia dla piechoty, krawądzie ps. 30 m wys., pochyłe, orne); (31,7—34,5 km) łąki bgn. (1,25 m głęb., porosłe trawą i krzewami wikliny, do przebycia dla piechoty tylko w suchą porę i za przewodnikiem); (34,9—37,6 km) las mieszany (do 30 lat, na ps., gęsto podszyty, nie do przejścia drg. leśne 2—4 m, dla lekkich zaprzęgów); (38,5—41,8 km) lasy Augustowskie (przeważnie igl., starodrzew, na ps., na Pd. od szosy bgn., do przejścia dla piechoty pojedyńczo; drg. leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (39,8—41,8 km na Pd. od szosy) Wilcze Bagno (1 m. głęb., porosłe drzewami i lasem, do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (42,5 km.) rz. Jastrzębianka (2—4 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, bgn., dolina bgn., porosła trawą i krzewami); (42,2—44,2 km) łąki bgn. (1,3 m głęb., porosłe trawą, krzewami, lasem, nie do przejścia); (45,2—49,9 km) lasy Augustowskie (mieszany, w różnym wieku, na bgn., miejscami ps., do przebycia); (48,4 km) rz. Krasnoborka (2—4 m szer., 0,2 m głęb., dno bgn., brzegi i dolina bgn., porosłe lasami); (49,9—53,9 km) lasy Augustowskie (igl. w różnym wieku, na ps., dla pojedyńczych jeźdźców do przebycia; drogi leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (54,7—54,9 km; do 57,7 km, 0,2—0,5 km na Pd.) jez. Sajno (8,3 km dłg, 0,7—1,1 km szer., 15—30 m głęb., brzegi 3 m wys., pochyłe lub strome, ps. lub podmokłe, pokryte lasami i łąkami, zarosłe nieznacznie trzciną, dostępne); (55—60,8 km) lasy Augustow-

skie (igl. w różnym wieku, na ps., dla jazdy pojedyńczo do przebycia; drogi leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (59,8 km) kanał Bystry (40 m szer., głęb. zależna od regulacji wody, dno ps., brzegi ps., porosłe trawą i lasem, 5 m wys., strome; dolina łąkowa, zalesiona); (60,8 km) rz. Netta (40 m szer., 1—1,5 m głęb., dno ps., płaskie, porosłe trawą i krzewami, dolina bgn., porosła krzewami) i kan. Augustowski (10 m szer., 0,75—1 m głęb., dno ps., brzegi — zarazem wał ochronny 1 m wys., dolina j. w.).

Osiedla: (3,9 km) w. **Łososna** (p. drg. 15); (4,6 km) w. **Gałowicze** (5 dym. drw., 30 Pol.); (7,7 km.) w. **Baranowicze** (48 dym. drw., 209 mieszk., Pol., 6% Białorus.); (9,8 km) w. **Trycze** (37 dym. drw., 234 Pol., szkoła); (10,9 km, 0,2 km na Pc.) w. **Podłabienie** (p. drg. 15); (15,9 km) w. **Bohatery Polne** (44 dym. drw., 299 mieszk., Pol., 6% Białorus., szkoła); (18,9 km, 0,2 km na Pc.) flw. **Andzin** (2 dymy, 20 Pol.); (19,4 km.) w. **Lipszczany** (32 dym. drw., 190 mieszk., Pol., 6% Białorus., szkoła); (20,6 km, 0,3 km na Pd.) w. **Dolinczany** (20 dym. drw., 99 Pol.); (21,3 km) w. **Rakowicze** (81 dym. drw., 417 mieszk., Pol., 20% Białorus., szkoła); 21,7 km, 0,4 km na Pd.) w. **Rygałówka** (48 dym. drw., 252 Pol., kśl., szkoła); (22,4 km) w. **Siołko** (23 dym. drw., 115 mieszk., Pol., 6% Białorus.); (23,3 km, 0,7 km. na Pc.W.) flw. **Lipsk Murowany** (4 dymy drw., 81 Pol.); (25.6 km, 0,7 km na Pd.Z.) w. **Dulkowszczyzna** (p. drg. 25); (27,5 km) w. **Kurjanka** (70 dym. drw., 378 Pol.); (38,5 km) w. **Jasionowo** (15 dym. drw., 90 Pol.); (42,2 km, 0,7 km na Pd.) w. **Gruszki** (p. drg. 24); (63 km) mto **Augustów** (p. drg. 11).

Ciaśniny: (31,7—34,5 km) grobla 1—3 m wys. na bgn. łąkach (p. przeszkody); wejście odsłonięte, z obs. na Z. z cechy 148; wyjście przesłonięte krzewami i lasem; (42,2—44,2 km) grobla 10 m szer, 3 m. wys., na bgn. łąkach (p. przeszkody), w całej długości przesłonięta krzewami i lasem; (54,7—54,9 km) grobla z kamienia i żwiru, 20 m szer., 3 m wys., między jeziorami Sajno (p. przeszkody), wejście widoczne z zalesionych płn. brzegów jezior, wyjście przesłonięte lasami.

Mosty i przeprawy: (0 km na rz. Niemen) drw., 217 m dłg., 7 m szer., 7,5 m wys., wytrzym. 10 T; (3,9 km na rz. Łososna) drw. na żel. konstrukcji, 50 m dłg., 7 m szer., wytrzym. 12 T; (4,4 km na głębokim jarze) drw., 15 m dłg., 5 m szer., wytrzym. 6 T; (10 km na rowach) dwa drw. 10 i 14 m dłg., 5 m szer., wytrzym. 6 T; (15,6 km na płytkim strumyku) drw., 20 m dłg., 5,5 m szer., wytrzym. 6 T; (21,9 km na rz. Niedźwiedzica) drw., 34 m dłg., 3,5 m szer., wytrzym. 6 T; (31,7,—34,5 km na bgn. rowach) dwa drw., 21 i 28 m dłg., 5 m szer., wytrzym 8 i 6 T; (42,5 km na rz. Jastrzębianka) drw., 13,75 m dłg., 6,75 m szer., wytrzym. 6 T; (42,5—38,4 km na bgn. kanałach) cztery drw., 17, 30, 23 i 14 m dłg., 4—5 m (ostatni 8 m) szer., wytrzym. 2 T, (48,4 km na rz. Krasnoborka) drw., 20 m dłg., 4 m szer., wytrzym. 2 T; (54,2 km) wiadukt nad torem kolej. 15 m dłg., 4,5 m szer., 2 chodniki 0,8 m szer., wytrzym. 20 T; (54,7 km na strumyku łączącym jeziora Sajno) drw., 14 m dłg., 7,5 m szer., 2 chodniki 1 m

szer., wytrzym. 5 T; obok most kolej. 8 m dłg.; (59,8 km na kanale „Bystry") drw., 46 m dłg., 5,5 m szer., 2 chodniki 0,5 m szer., wytrzym. 10 T; (60,8 km na kan. Augustowskim) drw., 28 m dłg., 5,5 m szer., wytrzym. 20 T. Pozatem 31 przepustów i 7 mostków 6—9 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Grodno — 31, 34, 415, 424, 425; Łososna — 15; Rygałówka — 25; (25,4 km) — 19; (31,1 km) — 21; Gruszki — 24; (52,7 km) — 22; Augustów 11, 13, 16, 28, 42.

21. Dąbrowa — Lipsk — Skieblewo — Gruszki.

31,5 km

M. pr. 1/100 — N 27 Grodno, N 26 Sopoćkinie.

Szosa (14,1 km) do w. Skieblewo 7,5 m szer., z 4,5 m szutr, jezdnią, nieutrzymana, z rowami; dalej gruntowa 2—10 m szer., ps. lub ps.gln., błotnista, bez rowów, wyboista, kręta, nieutrzymana. Biegnie na Pc., w lasach zmieniając zasadniczy kierunek w licznych odchyleniach. Szosa do użycia dla ciężkich, gruntowa — dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty; do Skieblewo otwarty, uprawny lub podmokły, dalej przeważnie zalesiony, lub podmokło-bagnisty; poprzerzynany podmokłemi lub bagnistemi dolinami potoków. Gleba ps. lub ps.-gln. z domieszką próchnicy i czarnoziemu. W dolinach trf.-próchnicowa, podmokła lub zabagniona.

Przeszkody: (3,8 km) łąki bgn. podmokłe Biebrzeńskie (1 km dłg., 1,5 km szer., 1,8 m głęb., w posuchę wysychające brzegami, w środku głęb. 0,75 m możliwe do przejścia miejscami dla pieszych); (6,7 km) podmokło-moczarowe łąki (1 km dłg., 1,5 km szer., 1,75 m głęb., pokryte trawą i krzakami, nie do przejścia); (9,2 km) rz. Biebrza (90 m szer., 1,25—2,5 m głęb., dno bagniste, brzegi 0,25 m wys., łąkowe, dolina łąkowa do 2 km szer.); (13,8 km) bagna Skieblewskie (0,2—0,5 m głęb., podmokło-trf., łąkowe, tylko miejscami do przejścia pieszo w porę suchą); (18,7—31,5 km) lasy Ostryńskie (igl., w miejscach bagnistych z przewagą liściastych, 90 lat, do przejścią, poza bagnistą glebą, dla konnych; drogi leśne 1,5—3 m szer., nieutrzymane).

Osiedla: (0 km) mto **Dąbrowa** (570 dom., w tem 20% mur., 3100 mieszk., 60% Pol., 40% Żyd., kśł., szkoła, 2 fabryki kafli, apteka); (1 km) w. **Małyszewka** (79 dym., w tem 5 mur., 417 Pol., przesłona dostateczna); (2,7 km) w. **Grabowo** (61 dym. drw., w tem 4 mur., 378 Pol., przesłona dostateczna); (8,2 km) w. **Jałowo** (15 dym. drw., 75 Białorus., przesłona dostateczna); (10,9 km) w. **Lipsk** (114 dym. drw., 500 Pol., kśł., crkw., 2 szkoły, przesłona dostateczna); (14,6 km) w. **Skieblewo** (65 dym. drw., 364 Pol.); (28,8 km) w. **Gruszki** (45 dym. drw., 353 Pol., przesłona — lasy).

Mosty i przeprawy: (0,9 km na rz. Biebrza) drw. 91 m dłg., 4 m szer., 1 m wys., wytrzym. 2 T, prowizoryczny; (19,3 km na potoku) drw. 11 m dłg., 3,3 m szer., 0,8 m wys., wytrzym. 3 T; pozatem 5 mostków drw. 2—8 m dłg., 2—4 m szer., 0,5—2 m wys., wytrzym. 1—6 T.

Skrzyżowania drożni: Dąbrowa — 22, 26, 31, 33; Lipsk — 25; (13 km) — 20; (23,2 km) — 18; (31,5 km) — 17.

22. Dąbrowa — Jastrzębna I. — Sajenek — drg. 16.

33,5 km

M. pr. 1/100 — N 27 Grodno, M 27 Suchowola, M 28 Knyszyn, w szczegółach błędna.

Gruntowa 6—14 m szer., miejscami do 30 m rozjeżdżona, ps., miejscami okrg. zniszczone, na odcinkach z rowami po bokach; przez wsie przeważnie bruk, przez bgn. łąki groble 7 m szer., 0,25 m wys., okrg. lub bruk. Mosty słabe. Biegnie na Pc.Z., z kilkoma znacznemi odchyleniami. Tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Do flw. Jastrzębna (15,2 km) **teren** falisty, odkryty i przejrzysty, pokryty licznemi osiedlami, przecięty bgn. doliną rz. Biebrza. Dalej aż do końca nizinny, w końcowym odcinku lekko sfałdowany, zalesiony, poprzecinany bgn. łąkami rzek i pasmem jezior Sajno i Stawek. Gleba ps., na odcinkach ps.-gln., łąki trf. Obserwacja lokalna ze wzgórz i budynków. Dogodne punkty obs. na dolinę rz. Biebrza z jej krawędzi płd. Przesłona w lasach (15,5—33,5 km) grobla (10,3—11,7 km) na łąkach rz. Biebrzy przesłonięta przed obs. ziemską od Pc.Z. nasypem toru kol. wyższego od poziomu drg. o 2,5 m. Pozatem przesłony brak.

Przeszkody: (3,9—4.3 km) bgn. łąka (1 m głęb., porosła trawą, w suche lato do przejścia dla piechoty; (7—7,5 km) las igl. (70 lat do przejścia dla piechoty pojedyńczo); (11 km) rz. **Biebrza** (50—62 m szer., 2 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, podmokłe, dno doliny bgn. do 1,2 m głęb., porosłe trawą i olszyną, nie do przejścia; krawędzie 8 m. wys., płd. strome, płn. łagodne, ps., orne); (14,6 i 15,3 km) strumyk bez nazwy i rz. **Jastrzębianka** (dno i brzegi bgn., dolina podmokła lub bgn., do przejścia); (15,5—19,5 km) lasy **Augustowskie** (mieszane, starodrzew podszyty, na bgn., nie do przejścia; drg. leśne 2—4 m szer., dla lekkich wozów); (20,2 km) rz. **Krasnoborka** (3 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, bgn., łąkowe, dolina bgn. do 0,5 m głęb., łąkowa, w roztopy trudna do przejścia); (20,9—28,8 km) lasy **Augustowskie** (mieszane, starodrzew na ps., miejscami na bgn., nie do przejścia na bgn.; drg. leśne 2—4 m. szer. dla lekkich zaprzęgów); (28,8—29,2 km.) jez. **Staw** (podłużne, 1,6 km. z Pd.Z, na Pc.W., 0,2—0,4 km szer., do 14 m głęb., dno ps., brzegi 5 m wys., strome, ps., zalesione, zarosłe szuwarem, dostępne) i jez.

Sajno (podłużne, 8,3 km z Z, na W., 0,7—1,1 km szer., 15—30 m głęb., brzegi 3 m wys., pochyłe lub strome, ps. lub podmokłe, pokryte lasami i łąkami, zarosłe nieznacznie trzciną, dostępne).

Osiedla: (0 km) mto **Dąbrowa** (p. drg. 21); (0,8 km.) w. **Małyszewka** (74 dym., 5 mur., 417 Pol.); przylega w. **Osmołowszczyzna** (48 dym. drw., 263 Pol.); (5 km) w. **Kamienna** (97 dym. drw., 540 Pol., kaplica drw., wiatrak); (8,2 km) w. **Nowa Kamienna** (35 dym. drw., 181 Pol.); (11,7 km.) w. **Jastrzębna I.** (51 dym. drw., 280 Pol.); (15,2 km) flw. **Jastrzębna** (3 dymy, 55 Pol., mł. par.); (16,3 km) st. kol. **Jastrzębna** (1 dom drw., 7 Pol); (16,5 km, 0,9 km na Pd.Z.) w. **Komaszówka** (9 dym. drw., 60 Pol.); (17,3 km, 0,9 km na Pd.Z.) w. **Lebiedzin Dworny** (10 dym. drw., 53 Pol.); (20,1 km) w. **Balinka** (16 dym. drw., 89 Pol., leśn., 2 gaj.); (20,2 km) w. **Nowe Budy** (8 dym. drw., 49 Pol., leśn., gaj.); (28,8 km) w. **Sajenek** (10 dym. drw., 63 Pol.).

Ciaśniny: (10,3—11,7 km) grobla 5 m szer. brukowana (przez łąki, biegnie po wsch. stronie toru kol. — na mapie 1/100, M 27 fałszywie naniesiona) przed obs. ziemską przesłonięta od Pc.Z. nasypem kol.; wejście i wyjście widoczne z przeciwległych brzegów; (28,8—29,2 km) przesmyk między jez. Sajno i Staw (p. przeszkody); wejście i wyjście przesłonięte lasem.

Mosty i przeprawy: (6,1 km na rz. Kamienna) drw. 32 m dłg., 5 m szer., fiiary przegniłe, wytrzym. 2 T; (11 km na rz. Biebrza) drw. 64 m dłg., 3,5 m szer., wytrzym. 4 T; obok kolejowy żelazny 94 m dłg.; (15,3 km na rz. Jastrzębianka) drw. 28 m dłg., 6 m szer., wytrzym. 6 T; obok kolej. drw.-żel. 28,5 m dłg.; (20,2 km na rz. Krasnoborka) kolej. 13 m dłg. Pozatem 1 przepust i 6 mostków 3—7 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Dąbrowa — 21, 26, 31, 33; Jastrzębna — 24, 25; (27,1 km) — 20; (33,5 km) — 16.

23. Krasnybór — Podcisówek — Kopiec — Tajno — Barszcze.

34 km

M. pr. 1/100 — M 27 Suchowola
L 27 Grajewo

Gruntowa 6—10 m szer., ps., miejscami do 12 m rozjeżdżona, przez podmokłe łąki nasypy 0,25 m wys. z rowami o przeważnie zbutwiałych okrg.; przez bgn. łąki rz. Netta 4,5 m szer. okrg. zgniłe i zniszczone, pełna dziur błotnistych. Biegnie na Z. ze znacznemi odchyleniami. Do w. Kopiec (15,7 km) dla ciężkich zaprzęgów do użycia, miejscami uciążliwa; dalej do śluzy Sosnowo (21 km) tylko dla pieszych; następnie do w. Tajno

(25,4 km) do użycia dla lekkich, wreszcie do końca dla ciężkich zaprzęgów.

Do w. Podcisówek (7,5 km) teren lekko falisty, odkryty, przejrzysty za wyjątkiem lasu (3,5—4,9 km); do w. Kopiec (15,7 km) teren lekko sfałdowany, przechodzący na Pc. w podmokłe lasy; dalej do w. Tajno (25,4 km) nizinna, bgn. dolina rz. Netta, pokryta bujnemi i wysokiemi trawami, porosła kępami krzewów i zarośli, od kan. Augustowskiego na Z. porosłe lasem; w końcowym odcinku sfałdowany małemi wzniesieniami, tworzącemi niewielkie skupienia, częściowo zadrzewione. Gleba do w. Kopiec — ps., dolina rz. Netta — trf.; końcowy odcinek gln.-ps. Obserwacja utrudniona ze względu na pokrycie bagien lasami i wysoką trawą; punkty obs. ze wzgórz nie pozwalają na wgląd ze względu na poszarpanie terenu niewielkiemi wzgórzami, oraz pokrycia go krzewami i laskami.

Przeszkody: (0,1—8 km, 0,3—0,5 km na Pc.W.) rz. Krasnoborka (3—6 m szer., 1 m głęb., dno bgn., brzegi podmokłe, łąkowe, porosłe trawą, szuwarem i wikliną; dno doliny bgn., porosłe trawą i krzewami; krawędzie ps., 6 m wys., prawa stroma, lewa łagodna, orne i zabudowane); (1,8 km) rzeka bez nazwy (2 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi i dno doliny podmokłe, łąkowe); (3,5—4,9 km) las igl. (do 40 lat, na ps., do przejścia dla piechoty pojedyńczo; drogi leśne 2—6 m. szer., ps.. dla lekkich zaprzęgów); (6,2—10,2 km) las igl. (starodrzew na ps., dla piechoty pajedyńczo; drogi leśne 2—12 m szer. do użycia dla lekkich wozów); (9—10,6 km, na Pc.) łąki podmokłe (1 m głęb., porosłe trawą, zagajnikami i lasem, w czasie roztopów z trudem do przejścia dla piechoty pojedyńczo); (11,6—14,5 km) las igl. (miejscami mieszany, w różnym wieku, na ps., odcinkami na bgn., gęsto podszyty, dla piechoty nie do przejścia; drogi leśne 2—4,5 m szer. do użycia dla lekkich zaprzęgów); (15,7—18 km, na Pd.) las mieszany (gęsto podszyty, w różnym wieku, przeważnie podmokły, nie do przebycia dla piechoty; drogi leśne 1—3 m szer., dla lekkich wozów); (19,9—21 km) rz. Netta (26—30 m szer., 1,5—3 m głęb., dno ps. lub bgn., brzegi niskie, porosłe trawą; dno doliny bgn., do 2 m głęb., zarosłe trawą i krzewami, tylko w suchą porę do przejścia dla piechoty; wpada rz. Olszanka 3 m szer., 1,5—2 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, trf., porosłe trawą, dolina j. w.); (20,4—21 km.) kan. Augustowski (10 m szer., 1—1,5 m głęb., dno bgn., brzegi ps., porosłe trawą, 1 m wys.); (21,4—23,2 km) las mieszany (podszyty, wiek różny, grunt bgn., przechodzący ku Z. w ps., na bgn. tylko w suchą porę do przebycia dla piechoty pojedyńczo; drogi leśne 2—9 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); (23 km) strumyk bez nazwy (o brzegach i dnie doliny bgn. 1,5 m głęb., porosłe lasem, nie do przejścia dla pieszych); (32—32,8 km) jez. Drenstwo (Rybczyńskie, nieregularnie podłużne, 7 km. z Pd.Z. na Pc.W., 0,2—1,5 km szer., 28 m głęb., dno ps., brzegi do 3 m wys., ps.-gln., miejscami bgn., porosłe trawą i ornemi polami, dostępne).

Osiedla: (0 km) w. **Krasnybór** (67 dym. drw., 377 Pol., kśł., 2 szkoły); (1,8 km) w. **Ściokła** (8 dym. drw., 46 Pol.); (1,8 km, 0,5 km na W.) w. **Komaszówka** (9 dym. drw., 60 Pol.); (2,7 km) w. **Lebiedzin** (33 dym. drw., 209 Pol.); (4 km) w. **Dłużański Las** (20 dym. drw., 106 Pol); (5,2 km) w. **Kryłatka** (20 dym. drw., 130 Pol., szkoła); (7,5 km, 0,2 km na Pc.) kol. **Cisów** (p. drg. 13); (7,7 km) w. **Podcisówek** (26 dym. drw., 144 Pol.); (10,6 km) w. **Huta** (42 dym. drw., 209 Pol., szkoła); (14,8 km, 0,3 km. na Pc.) kol. **Budy** (1 dym drw., 8 Pol.); (15,7 km) w. **Kopiec** (48 dym. drw., 255 Pol.); (21 km) osada **Sosnowo** (4 dymy drw., 24 Pol., gaj., dozorca śluzy); (25,4 km) w. **Tajno Łanowe** (22 dym., w tem 1 mur., 123 Pol.); (25,4 km, 1 km na Pc.) kol. **Hopowo** (3 dymy drw., 11 Pol.); (25,9 km) w. **Tajno Stare** (55 dym. drw., 290 Pol., szkoła); (28,9 km, 0,5 km na Pd.Z.) flw. **Pruska** (4 dymy drw., 43 Pol.); (32 km) w. **Kroszewo** (20 dym. drw., 106 Pol., cgl.) i flw. (3 dymy drw., 24 Pol.); (34 km.) w. **Barszcze** (p. drg. 5).

Ciaśniny: (17,5—21,4 km) drg. na bgn przez rz. Netta, kan. Augustowski (p. przeszkody); wejście widoczne ze w. Kopiec (15,7 km); wyjście zakryte lasem.

Mosty i przeprawy: (19,9 km na rz. Netta) drw. 32 m dłg., 4 m szer., bardzo słaby; pozatem 5 przepustów i 6 mostków 2—8 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Krasnybór — 24; Cisów — 13; Kopiec — 28; Barszcze — 5,42.

24. Sztabin — Krasnybór — Gruszki — drg. 20.

15,8 km

M. pr. 1/100—M 27 Suchowola, M 28 Knyszyn.

Gruntowa 6—10 m szer., na wzgórzach na Pc.Z. od w. Jasionowo (6,3 km) rozjeżdżona do 20 m, na wzniesieniach ps., na łąkach po groblach 6 m szer., 0,25 m wys., jezdnia o zniszczonych okrg., z rowami do 1,5 m głęb, miejscami wysadzana drzewami. Do w. Krasnybór (7,5 km) tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia, dalej aż do końca uciążliwa dla ciężkich zaprzęgów.

Teren: do w. **Krasnybór** (7,5 km) lekko sfałdowane przejrzyste wzgórza, poprzecinane podmokłemi lub bgn. łąkami, pokryte małymi laskami, od Pd. bgn. dolina rz. Biebrze; dalej aż do końca teren bgn., zadrzewiony, nieprzejrzysty. Obserwacja na dolinę rz. Biebrza tylko ze wsi, położonych na wzgórzach. Poza rzadkimi rowami i małymi laskami na bgn. — przesłony brak.

Przeszkody: (8,9 km) rz. Krasnoborka (3—6 m szer., 1 m głęb., dno bgn., brzegi podmokłe, łąkowe, porosłe trawą, szuwarem i wikliną; dno doliny bgn., porosłe trawą

i krzewami, krawędzie ps., 6 m wys., prawa stroma, lewa łagodna — orne i zabudowane); (10,2 i 11,4 km) rz. Jastrzębianka i strumień bez nazwy (o dnach bgn., brzegach i dolinie podmokłych lub bgn.); (12,7—14,5 km) bgn. łąki (1,3 km dłg., pokryte trawą, krzewami i lasem, tylko w suche lato dla pieszych pojedyńczo do przebycia).

Osiedla: (0 km) mto Sztabin (p. drg. 13); (2,2 km) w. Krasnoborki (82 dym. drw., 532 Pol., szkoła mur., 2 wtr., zadrzewienie dostateczne); (4,5 km) w. Wolne (18 dym. drw., 112 Pol., zadrzewienie dostateczne); (6,3 km, 0,5 km na Pd.W.) w. Jasionowo (66 dym. drw., 404 Pol., zadrzewienie dostateczne); (7,5 km) w. Krasnybór (p. drg. 23); (10,2 km) flw. Jastrzębna (p. drg. 22); (14,5 km) w. Gruszki (22 dym. drw., 117 Pol., zadrzewienie niedostateczne).

Ciaśniny: (8,8—11,6 km) nasyp na bgn. łąkach (p. opis); wejście widoczne z flw. Jastrzębna, wyjście przesłonięte nasypem toru kolejowego.

Mosty i przeprawy: (8,9 km na rz. Krasnoborka) drw. 14,5 m dłg., 3 m szer., wytrz. 3 T. Pozatem 7 przepustów i 6 mostków 1,5—4 m. dłg.

Skrzyżowania drożni: Sztabin — 13, 27, 29; Krasnybór — 23; Jastrzębna — 22, 25; (15,8 km) — 20.

25. Rygałówka — Lipsk — flw. Jastrzębna.

22,3 km M. pr. 1/100—M 27 Suchowola, N 17 Grodno.

Gruntowa 4—10 m szer., miejscami rozjeżdżona do 25 m, ps.-kam., na wzgórzach ciężkie piaski, na łąkach po grobli 6—8 m szer., 0,25 m wys. i tu często okrg. miejscami wysadzana drzewami. Mostki słabe. Biegnie na Z. Tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren silnie sfałdowany, w końcowym odcinku lekko falisty, poprzecinany bgn. łąkami kanałów rz. Biebrzy, zadrzewiony między mtem Lipsk a w. Jastrzębna (11—18,5 km), zresztą otwarty i przejrzysty. Gleba ps., przechodząca od w. Dulkowszczyzna (3,8 km) w ps.-gln. łąki na torfie. Obserwacja dogodna do mka Lipsk (8,9 km), dalej aż do końca utrudniona ze względu na zadrzewienie. Cecha 150 na Pd.Z. od w. Kurjanki z obs. na Pd. i Pd.Z. Poza małymi laskami i miejscami w rowach — przesłony brak.

Przeszkody: na Pd. od w. Kurjanki — mto Lipsk (5,3—8,9 km) bgn. łąki (1,75 m głęb., porosłe trawą i krzewami olszynowymi, nie do przejścia dla pieszych); (10,7—13,5 km) bgn. łąki kan. łączącego Wołkusz z Biebrzą (1—2 m głęb., porosłe trawą i wikliną, w czasie silnych deszczów i roztopów zalewane wodą, dla pieszych nie do przebycia); (13,5—15,1 km) las igl. (do 60 lat, na ps., miejscami nie do przejścia dla pieszych); (16,2—17,2 km) bgn. łąki (1,75 m głęb., porosłe trawą i krzewami wikliny, nie do przebycia dla pieszych).

Osiedla: (0 km) w. **Rygałówka** (p. drg. 20); (3,8 km) w. **Dulkowszczyzna** (21 dym. drw., 127 Pol.); (5,3 km) w. **Kurjanka** (p. drg. 20); (8,9 km) osada miejska **Lipsk n/Biebrzą** (182 dym. drw., 1038 mieszk., Pol., 8% Żyd., kśł., crkw., 2 szkoły, poczta, post. pol.); (14,8 km) **Ställe (Podłuczek** — 8 stajen); (18,5 km) w. **Jastrzębna II** (79 dym. drw., 382 Pol., szkoła); (22,3 km) flw. **Jastrzębna** (p. drg. 22).

Ciaśniny: (10,7—13,5 km) nasyp 7—8 m szer., 0,25 m wys. na bgn. łąkach (p. przeszkody); wejście przesłonięte domami Lipska, widoczne z odległości 1 km na Z., wyjście przesłonięte krzewami i małemi laskami; (16,2—17,2 km) nasyp 9 m szer., 8,25 m wys. na bgn. łąkach (p. przeszkody); wejście i wyjście zasłonięte małemi krzakami i drzewkami.

Mosty i przeprawy: 8 przepustów i 2 mostki 4—6 m. dłg.

Skrzyżowania drożni: Rygałówka — 20; Lipsk— 21; Jastrzębna — 22, 24

26. Osowiec — Goniądz — Karpowicze — Dąbrowa.

50 km

M. pr. 1/100—L 28 Raczki, L 27 Grajewo, M 27 Suchowola, N 27 Grodno.

Szosa 6—9 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami po bokach, z linją tlf. Przez podmokłe łąki groble 1—3 m wys. Biegnie na Pc.W. Dla ciężkich zaprzęgów do użycia.

Teren falisty, w okolicy w. Laudańszczyzna (35,5 km), silnie sfałdowany, odkryty i przejrzysty; przecięty bgn. dolinami rz. Biebrza i Brzozówka, często podmokłemi małemi łąkami. Obserwacja ze wszystkich przydrożnych punktów dobra ze względu na faliste ukształtowanie terenu i niezadrzewienie; dogodne punkty obs.: cecha 122 na W. od mta Goniądz z obs. na dolinę rz. Biebrza; cecha 134 na Pd.W. od w. Dolistowo z obs. na Z. i Pd.; cecha 134 na Pd. od w. Zabiele z obs. na Pd.Z. i Pd.; cecha 130 na Pc.Z. od mta Suchowola z obs. na dolinę rz. Brzozówka; cecha 206 na Z. od w. Bagny z obs. na Pc.Z. i Pd.; cecha 175 na Pc. od w. Wesołowo z obs. wokoło. Poza rowami przydrożnymi i małymi laskami — przesłony brak.

Przeszkody: (0—2,3 km) łąka trf. 1 m głęb., porosła trawą i krzakami, w suche lato dla piechoty; na Pc. od drg. przechodzi w lotne piaski); (3,2—5,1 km, 0,2 km na Pc.) rz. Czarna Struga 1—3 m szer., 0,3—0,75 m głęb., dno ps., miejscami bgn., brzegi bgn. porosłe trawą i krzakami; dno doliny bgn., zarosłe olszyną i trawą, krawędzie ps.-gln., 15 m wys., strome, orne); (8,2—9,5 km) las liściasty (40 lat, podszyty olszyną na bgn., nie do przejścia; drogi leśne 2—3 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); (28,5 km) rz. Berezówka (Brzozówka, 20 m szer., 1—1,5 m głęb., dno ps., miejscami muł, brzegi niskie, podmokłe, porosłe trawą; dno doliny torf., podmokłe 1,3 m, zarosłe trawą, tylko w suche lato do przejścia

dla piech.; krawędzie ps., łagodne, orne i zabudowane); (47,9 km) rz. Kamienna (2—3 m szer., 0,5—0,8 m głęb., dno ps.; brzegi niskie ps. lub łąkowe; dno doliny twarde, porosłe trawą; krawędzie ps.-gln.. orne).

Osiedla: (0 km) obóz warowny **Osowiec** (3 budynki piętrowe koszarowe, 4 budynki parterowe koszarowe, 34 domy parterowe, w tem 4 mur., kśł. mur., elektrownia, trt. par., „Dom Żołnierza" o pojemności 1 baonu piech., poczta, izba chorych, łaźnia, pralnia, piekarnia, 20 studzien, wodociąg kolej., rz. Biebrza, forty silnie zadrzewione, przy zabudowaniach ogrody); (1,8 km. 0,5 km na Pc.Z) w. **Szafranki** (58 dym. drw., 339 Pol., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (3,2 km) mto **Goniądz** (430 dom. drw., 5% mur., 2642 mieszk. Pol., 43% Żyd., kśł. mur., syng. mur., 2 szkoły, magistrat, poczta, post. pol., apteka, doktór, 2 mł. par., 4 mł. wodne, 2 wiatraki, browar nieczynny); (8,5 km, 0,3 km na Pc.) w. **Dawidowizna** (18 dym. drw., 109 Pol.); (10,3 km) flw. **Klewianka** (4 dymy, w tem 1 mur., 44 mieszk., Pol., w tem 25% Białorus.); (10,3 km, 0,7 km na Pd.) w. **Klewianka** (90 dym., w tem 4 mur., 427 Pol., szkoła, wiatrak); (12,8 km, 0,3 km na Pd.) w. **Skrzecze** (Krzecze, 37 dym. drw., 195 Pol., szkoła); (14,7 km, 0,7 km na Pd.) w. **Smogorówka Dolistowska** (30 dym. drw., 161 Pol.); (22,5 km, 1,3—0,8 km na Pc.) w. **Zabiele** (137 dym , w tem 7 mur., 721 Pol., 2 szkoły, 2 wiatraki); (28 km) w. **Karpowicze** (72 dym. drw., 381 Pol., szkoła); (32 km, 0,4 km na Pd.) mto **Suchowola** (p. drg. 30); (35,9 km) w. **Laudańszczyzna** (21 dym. drw., 121 Pol.); (36,4 km, 0,2 km na Pc.) w. **Leśniki** (17 dym. drw., 113 Pol.); (37,9 km, 0,5 km na Pc.) w. **Podgrodzisk** (5 dym. drw., 26 Pol.); (40,4 km) w. **Bagny** (p. drg. 32); (41,7 km) kol. **Sadek** (9 dym. drw., 56 mieszk., Pol., 14% Białorus.); (45,3 km, 0,6 km na Pd.) w. **Wesołowo** (24 dym. drw., 122 Pol.); (46,2 km, 0,3 km na Pc.) w. **Kiryjewszczyzna** (8 dym. drw., 38 Pol.); (50 km) mto **Dąbrowa** (p. drg. 21).

Ciaśniny: (0—3 km) grobla na podmokłych łąkach (p. przeszkody); wejście i wyjście widoczne ze wzgórz na Pd. od Goniądza, o ile pozwolą na to krzewy łąk; wyjście zakryte od Pc. domami Goniądza; (28,4—30,5 km) most i grobla 10 m szer., 3 m wys. na bgn. łąkach rz. Brzozówka (p. przeszkody); wejście i wyjście widoczne z cechy 130 (na Pc.Z. od mka Suchowola i z mka Suchowola; wyjście zakryte małym laskiem iglastym.

Mosty i przeprawy: (5,1 km, na rz. Czarna Struga) drw. 13 m dłg., 6 m szer., wytrz. 6 T; (10,3 km na bgn. rowie) drw., 12 m dłg., 6,5 m szer.; (12,5 km, na rz. Biebrza) drw. 13,5 m dłg., 7 m szer., wytrz. 6 T; (28,5 km, na rz. Brzozówka) drw. 77 m dłg., 5 m szer., wytrz. 4 T. Pozatem 35 przepustów i 8 mostków 4—10 m. dłg.

Skrzyżowania drożni: Osowiec — 38, 55; Goniądz — 37, 41; Suchowola (33 km) — 30; 39,7 km — 29; 41,3 km. — 32; Dąbrowa — 21, 22, 31, 33.

27. Sztabin — Jaminy — Mogilnica.

9,6 km M. pr. 1/100—M 27 Suchowola.

Gruntowa 4—6 m szer., ps., na podmokłych łąkach nasypem 6 m szer., miejscami wysadzana drzewami. Tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren lekko falisty, pocięty podmokłemi, zalesionemi dolinami małych strumieni, od Pd. bgn. dolina rz. Biebrzy. Gleba ps., wokoło w. Pogorzały (2,2 km) wydmy ps. Łąki w crm. lub trf. Obserwacja lokalna do 2 km tylko ze wsi, jako leżących na nieco wzniesionym ponad sąsiednie podmokłe łąki otwartym terenie. Dogodne punkty obs. wzg. 131 na Pc.W. od mta Sztabin i wzg. 119 na Pd. od wioski Mogilnica, oba z zasięgiem na dolinę rz. Biebrzy. Przesłony poza lasem i miejscami w rowach — brak.

Przeszkody: (3—4,7 km) las (mieszany w różnym wieku na ps. gruncie lub bgn., do przebycia dla piechoty pojedyńczo); (między w. Jaminy a Mogilnica, 0,2—0,4 km na Pd.) las (igl., starodrzew podszyty olszyną na ps., częściowo na trf. łąkach, dla piech. nie do przebycia; drogi leśne dla lekkich wozów); (5,9 km) rzeczka bez nazwy (2 m szer., 0,3—0,5 m głęb., dno i brzegi ps.).

Osiedla: (0 km) mto **Sztabin** (p. drg. 13); (2,2 km, 0,2 km na Pd.) kol. **Pogorzały** (2 dymy drw., 12 Pol.); (5,4 km) w. **Jaminy** (42 dym. drw., 282 Pol., kśł. drw., szkoła); (6,8 km) w. **Lipowo** (16 dym. drw., 94 Pol.); (8,7 km) w. **Mogilnica** (53 dym. drw., 287 Pol., 2 wiatraki, zadrzewienie niedostateczne.

Mosty i przeprawy: 5 przepustów i dwa mostki 1—3,5 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Sztabin — 13, 24, 29; Jaminy — 27a; Mogilnica — 28.

27a. Grodzisk—Poddwugły—Czarniewo—Jaminy.

10,2 km M. pr. 1/100—M 27 Suchowola.

Gruntowa 4—8 m szer., ps., miejscami zarośnięta trawą, do rz. Biebrza po nasypie 6 m szer., 0,25 m wys., okrg. zniszczone, rowy, dalej wprost po bgn. łąkach. Mosty na rz. Biebrza zerwane. Do użytku dla pieszych.

Teren falisty, przerżnięty bgn. doliną rz. Biebrza, pokryty małymi laskami. Przesłona tylko w małych skrawkach lasków.

Przeszkody: (6,7 km) rz. Biebrza (do 100 m szer., 2,5 m głęb.; dno i brzegi bgn. i niedostępne, liczne odnogi 1—2 m głęb.; dno doliny bgn. i trf., pokryte wysoką trawą i szuwarem; krawędzie ps., łagodne, do 15 m wys.).

Osiedla: (0 km) flw. **Grodzisk** (2 dymy, 27 Pol., zadrzewienie dostateczne); (5,1 km) w. **Poddwugły** (Rutkowszczyzna, 18 dym., 1 mur., 117 Pol., szkoła); (6,3 km) kol. **Dwugły** (4 dymy drw., 26 Pol.); (8,1 km) w. **Czarniewo** (45 dym. drw., 254 Pol.); (10,2 km) w. **Jaminy** (p. drg. 27).

Ciaśniny: (5,5—7,9 km) drg. wśród bgn. rz. Biebrzy (p. opis); wejście i wyjście widoczne z przeciwległych krawędzi.

Mosty i przeprawy: 1 mostek na kanale.

Skrzyżowanie drożni: Grodzisk—29; (9,1km) 30; Jaminy — 27.

28. Kopytkowo—Jasionowo—Mogilnica—Kopiec—Białobrzegi—Augustów.

32 km M. pr. 1/100—M 27 Suchowola, M 26 Augustów.

Gruntowa 5—7 m szer., od w. Promiski (20,3 km) 8—14 m, ps., rozjeżdżona, często o kilku jezdniach; miejscami po łąkach trf. lub na nasypie do 0,75 m wys. z rowami; między w. Jasionowo a Dębowo (2,8—4,1 km) wałem ochronnym o zniszczonej brukowanej jezdni, założonej drzewem. Od w. Białobrzegi (27,6 km) z linją tlgr. Biegnie na Pc. z kilkoma znacznemi odchyleniami na W. i Z. **Do użycia dla lekkich zaprzęgów; odcinek Mogilnica—Grabowy Grąg (9,3—22,2 km) z trudem dla ciężkich zaprzęgów.**

Teren stanowią nizinne, podmokłe lub bgn. doliny rz. Biebrza i kan. Augustowskiego; w końcowym odcinku sfałdowane małemi wzniesieniami, tworzącemi niewielkie skupienia; pokrycie stanowią bujne i wysokie trawy, porosłe kępami zbitych krzewów i zarośli; pozatem nieregularnie porozrzucane kompleksy leśne, coraz zwarciej występujące w miarę posuwania się na Pc. Warunki poruszania w tym terenie—p. przeszkody.

Gleba: bagna torfiaste, wzniesienia ps., w końcowym odcinku ps.-gln.

Przesłona tylko w lasach, a między w. Kopiec i w. Sosnów (15,7—17,9 km) w zadrzewieniu bocznem.

Obserwacja utrudniona ze względu na pokrycie bagien lasami i wysoką trawą; dogodne punkty obs. stanowią domy wsi, położonych na niedużych wyniosłościach wśród bagien, zezwalające na wgląd w poszarpane, niezadrzewione wycinki terenowe. Pozatem cecha 115 na Z. od w. Jasionowo z obs. wokoło; cecha 119 na Pd. od w. Mogilnica z obs. na łąki na Pd.

Przeszkody: (na Pc.Z. od w. Kopytkowo) **Bagno Czerwone** (do 1,5 m głęb., pokryte trawą i krzewami, tylko

w lecie do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (na Pd. i W. od w. Jasionowo) łąki trf. (do 2 m głęb., porośnięte trawą i krzewami, dla pieszych nie do przebycia); (na Pd.Z. i Pc. od w. Dębowo (4,8 km) bagno (1,4 m głęb., porosłe trawą i krzewami, w lecie dla pojedyńczych do przebycia); (2,8—4,1 km) kan. Augustowski (10 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi (zarazem wały ochronne) ps., 1 m wys., porosłe trawą i drzewami); (4,4 km) odnoga kan. Augustowskiego (50 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi ps. lub bgn., obwałowane do 1 m wys.); (3,7—4,6 km, 0,2 km na Pd.W.) rz. Biebrza (20 m szer., 1,5—2,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe, torfiaste, zarosłe trawą i krzewami); (6,2—9,3 km, na Z. i W.) łąki torfiaste (2 m głęb., pokryte trawą i olszyną, tylko w lecie do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (11,4—12,7 km) las (igl., stary, na ps., do przejścia dla pojedyńczych pieszych, drogi leśne dla lekkich zaprzęgów); (13,7—15,7 km) las (mieszany, stary, gęsto podszyty, na gruncie podmokłym, drogi leśne dla lekkich zaprzęgów); (16—19,8 km) łąki bgn. (2 m głęb., zarosłe trawą i olszyną, w suchą porę dla pojedyńczych pieszych); (20,3—22,2 km) las igl. (starodrzew na ps., do przebycia dla pojed. pieszych; drogi leśne dla lekkich wozów); (23,7—24,1km) łąki bgn. (1 m głęb., porosłe trawą i krzewami, w suchą porę do przejścia dla pieszych; przepływa rz. Kolniczanka 3 m szer., 0,3—0,5 m głęb., dno i brzegi ps.; łąki przy jez. Kolno (p. drg. 13) nie do przejścia); (25—27 km) podmokłe łąki (częściowo zalesione, do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (26,2—27,3 km) las igl. (starodrzew na ps., dla pojedyńczych pieszych); 27,4—30,4 km) rz. Netta (10—16 m szer., 1—3 m głęb., dno ps., zamulone; brzegi niskie, bgn. zarosłe trawą i krzakami, dolina podmokła lub bgn., zarosła trawą i krzewami); (27,5—30,4 km) kan. Augustowski (10 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi (zarazem wał ochronny) 1 m wys., porosłe trawą, dolina j. w.); (28,5—31 km) łąki podmokłe (do 0,6 m głęb., porosłe trawą i krzewami, z trudem do przejścia dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: (0 km) w. **Kopytkowo** (22 dym. drw., 123 Pol., szkoła); (1,8 km,) w. **Jasionowo** (20 dym. drw., 130 Pol.); (4,8 km) w. **Dębowo** (7 dym., w tem 1 mur., 46 Pol., zadrzewienie dobre); (9,3 km) w. **Mogilnica** (p. drg. 27); (13 km) w. **Wrotki** (16 dym. drw., 87 Pol.); (14,2 km, 0,4 km na W.) osada leśna **Klonowo** (3 dymy drw., 24 Pol.); (15,7 km) w. **Kopiec** (p. drg. 23); (17,9 km) w. **Sosnów** (12 dym. drw., 74 Pol., szkoła mur.); (18,9 km) osada **Czarny Grąd** (1 dym drw., 8 Pol.); (19,2 km) osada **Suchy Grąd** (3 dymy drw., 26 Pol.); (20,2 km) w. **Promiski** (28 dym. drw., 141 Pol.); (22,2 km) w. **Grabowy Grąd** (38 dym. drw., 222 mieszk., Ros., 3% Pol., crkw. drw., szkoła, zadrzewienie dobre); (23,3 km) w. **Obuchowizna** (9 dym. drw., 50 Pol.); (24,1 km, 0,8 km na W.) w. **Osowy Grąd** (26 dym. drw., 170 Pol.); (27,1 km) w. **Białobrzegi** (p. drg. 13); (32 km) mto **Augustów** (p. drg. 11).

Mosty i przeprawy: (4,2 km) na kan. Augustowskim, drw. 20 m dłg., 3,75 m szer., wytrz. 6 T; (27,4 km)

na rz. Netta, drw. 14,5 km dłg., 4,5 km szer., wytrz. 4 T; pozatem 7 przepustów i 18 mostów 2,5—8 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Mogilnica — 27; Kopiec — 23; Białobrzegi — 13; Augustów — 11, 13, 16, 20, 42.

Odgałęzienia: ze w. Kopytkowo lub w. Jasionowo do w. Dolistowo przez bgn. rz. Biebrza drg. dla lekkich zaprzęgów tylko w suchą porę i z przewodnikiem.

29. Trościanka—Romanówka—Pokośna—Sztabin.

34,3 km

M. pr. 1/100 — N 28 Sokółka, N 27 Grodno, M 27 Suchowola.

Gruntowa 3—8 m szer., ps.-kam., miejscami ps.-gln., lub zarosła trawą; między w. Morgi a Czerwonka rozjeżdżona do 14 m, ps.; w końcowym odcinku groblą przez łąki rz. Biebrza; biegnie na Pc.Z. tworząc kilka odchyleń i załamań od zasadniczego kierunku; dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa, grobla na rz. Biebrza tylko dla lekkich zaprzęgów.

Teren falisty, przechodzący w środkowym odcinku w teren pagórkowaty; otwarty i przejrzysty, pokryty licznemi osiedlami i (10,6—12,8 km) lasem; liczne łąki podmokłe, w końcu przecięty podmokłemi łąkami rz. Biebrza. Gleba ps., miejscami ps.-gln., łąki przeważnie w torfie. Obserwacja lokalna do 2 km z przydrożnych wzgórz. Dogodne punkty obs.: cecha 173 i 206 na Pc. od w. Trościanka z obs. do 3 km na W.

Poza lasem przesłony brak.

Przeszkody: (10,6—12,8 km) las mieszany (starodrzew podszyty, dla piechoty); (14,6 km) rz. Zgierszczyzna (2 m szer., 0,4 m głęb., dno bgn., miejsc. kam.; brzegi i dno doliny podmokłe, łąkowe; krawędzie ps., do 10 m wys., pochyłe, orne); (23,9 km) rz. Olszanka 2—4 m szer., 0,15 m głęb., dno ps., brzegi i dolina podmokłe, łąkowe; krawędzie ps. do 20 m. wys., łagodne); (31 km obok w. Domarada) rz. bez nazwy (4 m. szer., 0,3 m głęb., dno ps., miejsc. bgn., brzegi bgn., porosłe trawą, niskie; dno doliny bgn., porosłe trawą; krawędzie ps., łagodne, orne); (33,3 km) rz. Biebrza (20 m szer., 3 m głęb., dno bgn.; brzegi bgn., porosłe trawą i szuwarem; dno doliny bgn. porosłe szuwarem, 1,75 m głęb., w porę deszczową do 2 km, nie do przebycia dla piech. W roztopy wylewa na dno doliny).

Osiedla: (0 km) w. **Kładziewo** (11 dym. drw., 50 Pol., zadrzewienie dostateczne); (1,4 km) w. **Trościanka** (49 dym. drw., 250 Pol., szkoła); (4,5 km) w. **Chwaszczewo** (37 dym. drw., 198 Pol., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (6,5 km) w. **Nowinka** (24 dym. drw., 104 Pol., 2 wiatraki, zadrzewienie dostateczne); (7,6 km) w. **Holiki** (18 dym. drw., 90 Pol.);

(9,7 km) w. **Romanówka** (39 dym. drw., 205 Pol., szkoła, zadrzewienie niedostateczne); (13,2 km) kol. **Tatarczyk** (Połomińskie, 13 dym. drw., 94 Pol.); (14,7 km) w. **Połomin** (24 dym. drw., 116 Pol., wiatrak, zadrzew. dostateczne); (17 km) w. **Olszanka** (39 dym. w tem 20 ziemianek, 186 Pol., zadrzew. dostateczne); (18,5 km., 0,5 km na Z.) w. **Morgi** (17 dym. drw., 85 Pol., mł. wodny, zadrzewienie dostateczne); (19,9 km) w. **Czerwonka** (84 dym. drw. w tem 1 mur., 2 ziemianki, 462 Pol., 2 szkoły, 2 wiatraki, zadrzewienie niedostateczne); (23,6 km) w. **Pokośna** (100 dym. drw., 484 Pol., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (26,3 km, 0,6 km. na Z.) w. **Podgrodzisk** (5 dym. drw., 26 Pol.); (27,6 km) flw. **Grodzisk** (2 dymy, 27 Pol., zadrzew. dostateczne); (30 km, 0,4 km na W.) w. **Chmielniki** (34 dym. 154 Pol., zadrzew. dostateczne); (31 km) w. **Domorady** (33 dym. drw., 224 Pol., szkoła, zadrzew. dostateczne); (34,3 km) m. **Sztabin.**

Cieśniny: (10,6—12,8 km) las (p. opis); wejście zakryte domami w. Romanówka; wyjście zakryte domami kol. Tatarczyk (Połomińskie), poza nimi widoczne z w. Połomin; (33,1—34,3 km) grobla na bgn. łąkach rz. Biebrza, 6—9 m szer., 1 m wys., okrg. zniszczone; wejście widoczne z domów (wieża kościelna) m. Sztabin; wyjście w domy m. Sztabin.

Mosty i przeprawy: (33,3 km, na rz. Biebrza) trzy drw. 12,5—16 m dłg., 2,5—5 m szer., wytrz.: dwa po 6 T, jeden 3 T. Pozatem 2 przepusty i 2 mosty 2 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Kładziewo—35; Trościanka—36; Połonin—32; (25,8 km)—26; (29 km)—27a; Domorady—20, 31; Sztabin—13, 24, 27.

30. Korycin — Suchowola — Domorady.

25,7 km M. pr. 1/100—M 28 Knyszyn, M 27 Suchowola.

Gruntowa 6—8 m szer., ps.-gln., od w. Skindzierz (5,7 km) ps., przez wsie 4 m bruk, miejscami o płytkich rowach, porosła trawą, w końcowym odcinku do 10 m szer. Między w. Krzywa a mkiem Suchowola (12,4—13,5 km) do 40 m rozjeżdżona o kilku jezdniach wysadzana paru rzędami młodych drzew. Przez dolinę rz. Kumiałka i łąki na Pc. od w. Ostrówek — grobla 6 m szer., 0,25 m wys. z rowami bocznymi. Biegnie na Pc. z nieznacznemi odchyleniami. Dla zaprzęgów ciężkich uciążliwa.

Teren falisty, od Z. przechodzący łagodnie w bgn. łąki rz. Rzozówka i Biebrzy, pocięty podmokłemi łąkami rz. Kumiałka i Olszanka, odkryty i przejrzysty, pokryty licznemi osiedlami. Obserwacje z drogi i punktów przydrożnych na dolinę rz. Brzozówka. Poza osiedlami i rzadkiemi rowami—przesłony brak.

Przeszkody: (1,5 km) rz. Kumiałka (2—16 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi bgn., łąkowe, dno doliny podmokłe, łąkowe; krawędzie ps., łagodne, orne); (4,4 km) strumień (bez nazwy, 1,5—2 m szer, 0,15—0,40 m. głęb., dno ps., brzegi niskie, dolina łąkowa, krawędzie łagodne); (11,1 km) strumień (bez nazwy, 1—3 m szer., 0,3—0,5 m. głęb., dno bgn., brzegi ps., łąkowe, dolina podmokła, łąkowa, krawędzie łagodne); (16,8 km) rz. Olszanka (15 m szer., 0,4—0,7 m głęb., dno ps., brzegi zarosłe trawą i wikliną, 0,75 m wys., dolina ps., zarosła trawą, krawędzie ps., 20 m wys, strome, płn. orne, płd. zabudowane); (22,1 km) strumień (bez nazwy, 2 m szer., do 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi i dolina crm. bgn., porosłe trawą i szuwarem, krawędzie ps. łagodne, orne); (25,7 km) strumień (bez nazwy, 4 m szer., 0,3—0,7 m głęb., dno ps., miejscami bgn., brzegi bgn., dolina bgn., porosła trawą, krawędzie ps, łagodne, orne, płc. zabudowane.

Osiedla: (0 km) mko **Korycin** (103 dym., w tem 2 mur., 603 mieszk. Pol., 44% Żyd., kśł. mur., szkoła post. pol., mł. par., wiatrak); (1,3 km) w. **Mielniki** (14 dym. drw., 77 Pol.); (2,2 km) w. **Kumiała** (56 dym., w tem 1 mur., 332 Pol., szkoła); (3,1 km) w. **Zagórze** (29 dym., w tem 10 mur., 186 Pol.); (4,1 km) w. **Wysokie** (20 dym. drw., 111 Pol.); (5,2 km) w. **Skindzierz** (66 dym. drw., 377 mieszk., Pol., 2% Białorus., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (8,6 km, 0,5 km na W.) w. **Dryga** (65 dym., drw., 389 Pol., wiatrak, zadrzewienie dostateczne); (10,4 km) w. **Nowa Chodorówka** (42 dym. drw., 220 Pol., szkoła, zadrzewienie dostateczne) i łącząca się z nią od W. w. **Stara Chodorówka** (59 dym. drw., 282 Pol., wiatrak, zadrzewienie dost.); (10,7 km, 0,5 km na Z.) flw. **Żuchowo** (1 dym, 25 mieszk., Białorus., 48% Pol.); (12,4 km.) w. **Krzywa** 20 dym., w tem 4 mur, 116 Pol., wiatrak, zadrzewienie dostateczne); (13,5 km) mto **Suchowola** (449 dom., w tem 4 mur., 3185 mieszk., Żyd., 46% Pol., 2% Tatarów, kśł. mur., syng., szkoła, poczta, post. pol., mł. par. i wodny, 2 wiatraki, apteka, doktór, zadrzewienie niedostateczne); (19,4 km) w. **Hrymiaczki** (24 dym. drw., 133 Pol., zadrzewienie dostateczne); (21,4 km) w. **Ostrówek** (17 dym. drw., 102 Pol., zadrzewienie niedostateczne); (25 km) w. **Horodnianka** (54 dym., w tem 4 mur., 304 Pol., zadrzewienie dostateczne); (25,7 km) w. **Domorady** (p. drg. 29).

Ciaśniny (1,4—2 km) na podmokłych łąkach nasyp 6—7 m szer., 0,25 m wys. i most na rz. Kumiałka; wejście widoczne z mka Korycin i z w. Mielniki; wyjście zakryte domami w. Kumiała; 22—22,6 km) na podmokłych łąkach nasyp 6—7 m szer., 0,25 m. wys.; wejście widoczne z w. Ostrówek, wyjście widoczne z płn. wzgórz.

Mosty i przeprawy: (1,5 km) 2 drw. 9,5 i 16 m dłg., 4 m szer., wytrz. 3 i 4 T; (16,8 km) obok zniszczonego mostu—bród 0,4 m głęb., dno ps., zjazd i wjazd stromy, uciążliwy dla lekkich zaprzęgów. Pozatem 9 przepustów i 2 mosty do 9 m dłg.

Skrzyżowanie dróżni: Korycin — 35, 39, 56; (17,5 km) — 26; (23,2 km) — 27a; Domorady — 29, 31.

31. Grodno—Nowy Dwór—Dąbrowa—Domorady.

50,2 km M. pr. 1/100—N 27 Grodno, M 27 Suchowola.

Do 35,2 km szosa 6—8 m szer. z 4 m. szutr. jezdnią i z 3 m boczną gruntową jezdnią, przeważnie po nasypie 0,25—6 m wys., z rowami i drzewami po bokach, z linją tlf.; dalej aż do końca gruntowa 6—18 m szer., w końcowym odcinku do 30 m szer., ps., miejscami o kilku jezdniach i porosła trawą. Biegnie na Z. ze znacznemi odchyleniami od zasadniczego kierunku. Szosa dla ciężkich zaprzęgów do użycia, gruntowa dla nich uciążliwa.

Teren silnie sfałdowany, przechodzi w końcowym odcinku w łagodne wzgórza; odkryty i przejrzysty, pokryty licznemi osiedlami i lasem (10—12,7 km). Gleba ps.-gln.; ps. w odcinkach; Grodno—flw. Kiełbasin (0—4,5 km) i Miedzianowo-Domorady (40,6—50,2 km). Obserwacja lokalna do 2 km ze wzgórz przydrożnych i zabudowań. Poza lasem, ogrodami we wsiach i rowami przydrożnymi—przesłony niema.

Przeszkody: (0 km) rz. Niemen (130—200 m szer., 2—4 m głęb., średni wodostan 8 m, dno ps.-żwir., brzegi ps.-gln., będące zarazem krawędziami, 30—40 m wys., strome; dno doliny ps.-gln); (6—9 km) rz. Łososna (7—11 m szer., 0,5—3 m głęb., dno ps., brzegi 0,75—1,5 m. wys., łąkowe, dolina bgn., porosła trawą i olszyną, nie do przejścia, krawędzie 6 m wys., strome, orne); (10—12,7 km) las mieszany na ps., przetrzebiony, dla piechoty pojedyńczo; drg. leśne 2—3 m szer., dla lekkich, nawet niektóre dla ciężkich zaprzęgów); (21,3 km) rz. Biebrza (2 m szer., 0,2—0,4 m. głęb., dno ps. i bgn., brzegi niskie podmokłe, łąkowe); (28 km) rz. Sidra (2—20 m szer., 1 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, podmokłe, łąkowe; dolina bgn., łąkowa, tylko w suche lato dla pojedyńczych pieszych; krawędzie: wsch. stroma, zach. łagodna, ps.-gln., orne); (38,4 km) rz. Kamienna (3—6 m szer., 0,75 m głęb., dno bgn.; brzegi niskie, podmokłe, łąkowe; dno doliny bgn, łąkowe, w suchą porę do przejścia; krawędzie łagodne, łąkowe).

Osiedla: (2,8 km) st. kol. **Łososna** (7 dom., 65 mieszk., Pol., 25% Białorus.); (3,2 km, 0,5 km na Pc.) flw. **Augustowo** (Augustówek Nowy, 4 dym., w tem 1 mur., 60 Pol.) i **Augustówek** (7 dym., 80 mieszk., Pol., 21% Białorus.); (4,5 km, 0,2 km na Pd.) w. **Kiełbasin** (35 dym. drw., 218 Pol.); (6,9 km, 0,4—0,8 km na Pd.) w. i flw. **Czechowszczyzna** (22 dym., 125 mieszk., Pol., 3% Białorus.); (8,1 km, 0,8 km na Pc.); flw. **Karolin** (Karolin-Dobrowolszczyzna, 5 dym., w tem 2 mur., 100 Pol., ml. wodny); (9 km) w. **Karolin** (48 dym. drw., 262 Pol.); (12,7 km) leśn. (1 dym. drw., 5 Pol.); (15,5 km) kol. **Dubnica** (9 dym. drw., 57 mieszk., Pol., 35% Białorus.); (16,5 km) w. **Chwo-**

rościany (27 dym. drw., 130 mieszk., Pol., 15% Białorus.); (21 km) mto **Nowy Dwór** (235 dym. drw., 1222 mieszk., Pol., 33% Żyd., 4% Białorus., kśl., crkw., 2 szkoły, poczta, post. pol.); (22,2 km) flw. **Nowy Dwór** (3 dym. drw., 30 Pol.); (24,9 km, 0,9 km na Pd.Z.) w. **Plebanowce** (27 dym., 139 Pol.); (26,4 km) w. **Bieniowce** (59 dym. drw., 299 Pol.); (28,9 km.) w. **Jaczno** (38 dym. drw., 233 mieszk., Pol., 25% Białorus., kśl.); (31 km) w. **Stock** (57 dym. drw., 285 Pol.); (34,5 km, 0,7 km na Pd.Z.) mto **Dąbrowa** (p. drg. 21); (35,5 km) w. **Małyszewka** (p. drg. 22); (39,5 km, 0,6 km na Pd.) w. **Kiryjewszczyzna** (p. drg. 26); (40,6 km) w. **Miedzianowo** (50 dym. drw., 267 Pol.); (44 km) w. **Mały Zwierzyniec** (23 dym. drw., 141 Pol., wiatrak); (44,9 km.) w. **Wielki Zwierzyniec** (47 dym. drw., 235 Pol.); (47,9 km, 0,2 km. na Pc.); (47,9 km, 0,2 km na Pc) w. **Małowista** (44 dym. drw., 273 Pol., szkoła); (50,2 km) w. **Domorady** (p. drg. 29).

Ciaśniny: (10—12,7 km) las (p. przeszkody); wejście i wyjście widoczne ze wzgórz; (27,3—28,6 km) grobla na łąkach rz. Sidra (p. przeszkody) 0,25—3 m wys.; wejście i wyjście nieodsłonięte, widoczne z przeciwległych krawędzi; (38,4 km) grobla na łąkach rz. Kamienna (p. przeszkody); wejście i wyjście odsłonięte, widoczne ze wzgórz przeciwległych krawędzi.

Mosty i przeprawy: (0 km na rz. Niemen) drw. 217 m dłg., 7 m szer., 6,5 m wys., wytrz. 10 T; (6,9 km na rz. Łososna) drw. 55,5 m dłg., 5 m szer., wytrz. 6 T; obok kolejowy 44,5 m dłg.; (21,3 km na rz. Biebrza) drw. 12 m dłg., 5 m szer., wytrz. 6 T; (28 km na rz. Sidra) drw. 29 m. dłg., 4 m szer., wytrz. 8 T; pozatem 29 przepustów i 7 mostów 5—10 m dłg.

Skrzyżowanie drożni: Grodno—20, 34, 415, 424, 425; Dąbrowa — 21, 22, 26, 33; Wielki Zwierzyniec — 32; Domorady — 29, 30.

32. Popiołówka — Janów — Jałówka — Wielki Zwierzyniec.

36 km M. pr. 1/100—M 28 Knyszyn, M 27 Suchowola.

Gruntowa 5—8 m szer., ps.-gln., miejscami z rowami bocznymi i porosła trawą, w licznych łagodnych spadkach, na łąkach krótkimi nasypami 6 m szer., 0,25—0,75 m wys. Z w. Nowy Janów do Janowa do 20 m rozjeżdżona, zwęża się do 12 m z 4,5 m jezdnią szutr. Od w. Olsza ps.-kam. 3 m. szer. Dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren pagórkowaty przechodzi w końcowym odcinku w pofałdowany; pocięty łąkowemi zagłębieniami terenu i suchemi wklęśnięciami; otwarty, przejrzysty, pokryty licznemi osiedlami, w końcowym odcinku od W. lasem. Gleba do Janowa ps.-gl., dalej aż do końca przeważnie ps. Obserwacja dogodna z licznych pagórków wzdłuż drogi z zasięgiem 2—3 km

Przeszkody: (12,1 km) rz. Kumiałka (2—5 m szer., 0,5—1 m głęb., dno bgn.; brzegi ps., łąkowe, niskie, dno doliny crm., łąkowe, podmokłe; krawędzie ps. 10 m wys., strome, zabudowane); (18,9 km) rz. Kamionka (2 m szer., 0,30—1 m głęb., dno bgn.; brzegi bgn., łąkowe, niskje; dno doliny ps., łąkowe; krawędzie ps., łagodne, orne); (20,6 km) rz. Zgierszczyzna (2—10 m szer., 0,1—1 m głęb., dno ps. i bgn.; brzegi bgn., łąkowe, niskie, dno doliny łąkowe, krawędzie ps. łagodne, orne); (25,5—25,8 km, na Pd.W) łąka podmokła (0,60 m głęb., dno podmokłe lub bgn., pokryte trawą i spalonym lasem, dla piechoty).

Osiedla: (0 km) w. **Popiołówka** (37 dym., w tem 6 mur., 244 mieszk., Pol., w tem 2% Białorus., szkoła); (3,3 km) w. **Ostra Góra** (52 dym., w tem 1 mur., 302 mieszk., Pol., w tem 3% Białorus., szkoła, wiatrak); (5,5 km) w. **Długi Łuh** (37 dym. drw., 195 Pol., szkoła, wiatrak); (8,1 km) w. **Przysławka** (95 dym. drw., 488 Pol., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (11,2 km) w. **Nowy Janów** (17 dym. drw., 122 Pol., zadrzewienie dostateczne); (11,9 km) w. **Chorążycha** (15 dym., 63 Pol.); (12,2 km) mko **Janów** (285 dom. drw., 1509 mieszk., Żyd., w tem 32% Pol., kśł. mur., szkoła, post. pol., poczta, rzeźnia, 2 wiatraki); (14,6 km) w. **Trofimówka** (63 dym. drw., 363 Pol., szkoła); (17,6 km, 0,8 km na W.) w. **Hawryłowszczyzna** (15 dym. drw., 73 Pol.); (18,1 km, 1 km na W. w. **Cieśnisk Wielki** (19 dym. drw., 102 Pol.); (18,4 km) w. **Krasne** (26 dym. drw., 161 Pol., 2 szkoły, zadrzewienie dostateczne); (20,4 km) w. **Sucha Góra** (17 dym. drw., 100 Pol., zadrzewienie dostateczne); (21,6 km) w. **Połomin** (p. drg. 29); (23,2 km) w. **Kopciówka** (62 dym. drw., 336 Pol.); (26,2 km) kol. **Bachmacka** (Rathenau, 27 dym. drw., 169 Pol., wiatrak, zadrzewienie dostateczne); (28,6 km) w. **Jałówka** (51 dym. drw., 267 mieszk., Pol., w tem 8% Białorus., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (29,6 km) w. **Wroczyńszczyzna** (17 dym. drw., 104 Pol., zadrzewienie dostateczne); (31,6 km) w. **Bagny** (60 dym., w tem 2 mur., 347 Pol., szkoła, wiatrak, zadrzewienie dostateczne); (34,1 km) w. **Lewki** (28 dym. drw., 159 Pol., zadrzewienie dostateczne); 34,1 km, 0,5 km na W.) w. **Olsza** (44 dym., w tem 1 mur., 257 Pol., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (34,1 km, 0,7 km na Z.) w. **Pięciowłóki** (13 dym. drw., 69 Pol., zadrzewienie dostateczne); (36 km) w. **Zwierzyniec Wielki** (p. drg. 31).

Mosty i przeprawy: (12,1 km na rz. Kumiałka) prowizoryczny, drw. 12 m dłg., 3,5 m szer., wytrz. 3 T; obok nowy w budowie; pozatem siedm kam. przepustów i trzy drw. mostki 3—5 m. dłg.

Skrzyżowania drożni: Popiołówka — 37, 56; Janów — 35; Połomin 29; Bagny — 26; Zwierzyniec Wielki — 31.

33. Sokółka—Sokolany—Dąbrowa.

30,2 km M. pr. 1/100—N 28 Sokółka, N 27 Grodno.

Gruntowa 5—9 m szer., między w.w. Kraśniany a Woroniany (2,9—5,4 km) do 14 m, rozjeżdżona,

ps.-gln. lub ps.-kam. (żwir), miejscami brukowana lub szutr., miejscami porosła trawą, o rowach zniszczonych; między w.w. Poganica a Makowlany (11,3—13,6 km) w znacznych spadkach i wzniesieniach. Biegnie na Pc. z nieznacznemi odchyleniami. Dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren falisty, w około w. Makowlany pagórkowaty, o licznych wgłębieniach, pocięty dolinami rzek; otwarty i przejrzysty za wyjątkiem lokalnych małych lasków, na całej prawie długości zabudowany licznemi osiedlami, stykającemi się ze sobą i ciągnącemi się wzdłuż drogi. Gleba ps., od w. Woroniany aż do końca ps.-gln. Obserwacja z licznych pagórków wzdłuż drogi lokalna do 2 km. Dogodne punkty obserwacyjne; cecha 166, 2,5 km na Pc. od mta Sokółka — obs. na Z. na bgn. Kuryły z zasięgiem do 4 km.

Przeszkody: na Z. od w. Kraśniany bgn. Kuryły (7 km dłg., 2km szer., 1,25 m. głęb., w czasie długotrwałych deszczów do 2 m, zarosłe trawą i szuwarem, do przebycia dla pojedyńczych pieszych tylko z przewodnikiem; w płd. części przechodzi w jezioro (p. drg. 35); brzegi ps. 30 m wys., strome); (18,2 km) rz. Berwicha (2 m szer., 0,15—0,5 m głęb., dno ps., brzegi ps., płaskie); (21 km) rz. Krapiwiszcze (2 m szer., 0,25 m głęb., dno bgn., brzegi 1,5 m wys., dolina bgn.); (21,3 km) rz. Mościcha (2 m szer., 0,25 m głęb., dno bgn., brzegi 1,5 m wys., podmokłe, dolina bgn., zarosła trawą i olszyną).

Osiedla: (0 km) mto **Sokółka** (872 dom., 35% mur., 6086 mieszk., Pol., 45% Żyd., 3,5% Białorus., 1% Tatarów, kśł. mur., crkw. mur., syng., gimnazjum, 5 szkół, starostwo poczta, st. kol., elektrownia, rzeźnia, mł. par., 3 tartaki par., 2 wiatraki, 8 garbarni, zadrzewienie niedostateczne); (2,9 km) w. **Kraśniany** (55 dym. drw., 314 Pol, szkoła, wiatrak, zadrzewienie dostateczne); (5,4 km) w. **Woroniany** (18 dym. drw., 96 Pol., wiatrak, zadrzewienie dostateczne); (6,5 km) w. **Sokolany** (84 dym. drw., 377 mieszk., Pol., 9% Białorus., kśł., zadrzewienie dostateczne); (8 km) w. **Jacowlany** (66 dym., w tem 2 mur., szkoła); (9,6 km) w. **Racewo** (74 dym. drw., 378 Pol., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (11,3 km) w. **Poganica** (28 dym. drw., 169 Pol., zadrzewienie dostateczne); (13,6 km) w. i flw. **Makowlany** (94 dym. drw., 427 mieszk., Pol., 40% Białorus., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (16,3 km) w. **Siekierka** (48 dym. drw., 268 mieszk., Pol., 30% Białorus., zadrzewienie dostateczne); (17.5 km) w. **Berwicha** (67 dym. drw., 298 mieszk., Pol., 31% Białorus., szkoła); (19 km) w. **Słomianka** (26 dym. drw., 152 mieszk., Pol., 30% Białorus., zadrzewienie dostateczne); (19,7 km) w. **Słomiańska Mościcha** (18 dym. drw., 78 mieszk., Pol., 35% Białorus., zadrzewienie dostateczne); (20,7 km) flw. **Mościcha** (2 dymy drw., 20 Pol., zadrzewienie dostateczne); (21,5 km) w. **Mościcha** (19 dym. drw., 79 mieszk, Białorus., 48% Pol., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (22 km) w. **Łozowo**

(93 dym. drw., 423 Pol., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (23,5 km) w. Nierośno (77 dym. drw., 439 Pol., szkoła, zadrzewienie dostateczne); (25,3 km) w. i flw. Kruhłe (62 dym. drw., 350 Pol., zadrzewienie dostateczne); (26 km) w. Brzozowo (83 dym, w tem 3 mur., 460 Pol., zadrzewienie dostateczne); (28,3 km) w. Jasionówka (65 dym. drw., 374 Pol., zadrzewienie dostateczne); (29,2 km) w. Juryzdyka (36 dym., w tem 4 mur., 167 Pol., zarzewienie dostateczne); (30,2 km) mto Dąbrowa (p. drg. 21).

Mosty i przeprawy: 8 przepustów i 9 mostków 1—8 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Sokółka — 34, 35, 418, 421; Racewo — 39; Dąbrowa — 21, 22, 26, 31.

34. Białystok — Sokółka — Kuźnica — Grodno.

77,8 km

M. pr. 1/100—M 29 Białystok, M 28 Knyszyn, N 28 Sokółka, N 27 Grodno.

Do młyna we w. Korobczyce Stare (68,8 km) szosa, 5—13 m szer., z 4,5—6 m szutr. lub brukowaną jezdnią, w licznych spadkach, zadrzewiona, z rowami bocznymi. Na odcinku Moczalna—Kuźnica przez liczne przekopy do 14 m szer., w zagłębieniach terenu po nasypach do 3 m wys.; dalej aż do końca gruntowa 8—25 m szer., ps. lub ps.-gln., w zagłębieniach terenu podmokła. Na całej długości linje tlf.; biegnie na Pc.W., tworząc kilka odchyleń od zasadniczego kierunku. Szosa dla ciężkich zaprzęgów i traktorów do użycia, gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren do kol. Horodnianka silnie sfałdowany o nieregularnych pasmach, otwarty (pola orne), przecięty doliną rz. Supraśl. Dalej do w. Stara Maczalna falisty, zalesiony, przerżnięty doliną rz. Sokolda. Następnie do końca znów silnie sfałdowany, koło w. Kuźnica pagórkowaty, otwarty, przejrzysty, poprzerzynany licznemi zagłębieniami terenu, dolinami strumieni, miejscami pokryty małymi laskami. Gleba ps.-igl., koło mta Sokółka i Grodno ps. Łąki w torfie. Obserwacja lokalna do 2 km. Dogodne pkty obs.: 1) kśl. „Święta Woda“ — z obs. na Pc.Z.; 2) 200 m ne Pc, od w. Nowa Maczalna cecha 169 — obs. na Pc, do 3 km; 3) na Pc.W. od mta Sokółka cecha 205 i 220 z obs. na W.Pd. i Z.; 4) cecha 233 — obs. na W. do 5 km; 5) 3 km na Pd.Z. od mta Kuźnice z cechy 199 obs. do 3 km. Poza rowami, drzewami przydrożnemi i lasami przesłony brak.

Przeszkody: (2,9—3,5 km) las igl. (do przebycia dla piech.); (6,9—8 km) bgn. dolina rz. Supraśl, w porze mokrej 1,3 m głęb., w suchej 0,5—0,8 m, dla pieszych do przebycia;

na W. tuż przy drg. mały zagajnik olszynowy; (8 km) rz. Supraśl (60 m szer., 2,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe, ps., dno doliny torfiaste, pokryte trawą; krawędzie do 20 m wys., ps.-gl. uprawne); (16,4 km) rz. Bartaszycha (Bartoszycha) do 5 m szer., 0,4 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe, dno doliny bgn.; krawędzie ps., do 6 m wys., pochyłe; brzegi, dolina i krawędzie zalesione); (16,6—27 km) las (igl. stary, na podłożu ps., podszyty, w miejscach podmokłych mieszany i podszyty olszyną, do przebycia tylko dla piechoty; liczne drg. leśne i duchty 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów. W płn.-wsch. części przechodzi w podmokłe łąki rz. Sokolda; (28 km) rz. Sokolda (4—12 m szer., 3 m głęb., dno bgn., miejscami ps., brzegi podmokłe, niskie, dolina 0,3—1 km szer., podmokła, łąkowa, w suche lato do przebycia dla piech.; krawędzie: płn.-wsch. do 20 m wys., ps., uprawna i zabudowana; płd.-zach. łagodnie przechodząca w podmokłe lasy); (31,4 km) rz. Kamionka (1,5—4 m szer., 0,4—1 m głęb., dno iłowate, miejscami ps.; brzegi 0,7 m wys., pochyłe, twarde, łąkowe; dolina do 200 m szer., łąkowa; krawędzie ps. do 15 m wys, strome); (35,6—36 km) łąki bgn. nie do przebycia; (37 km, 0, km na Z.) rz. Sokolda (8—11 m szer., 0,75—2 m głęb., dno ps., brzegi 1 m wys., pochyłe; dolina bgn. porosła szuwarem; krawędzie ps., 20 m wys. do 30° nachylone, otwarte,orne); (39,6 km) Bagno Kuryły (7 km dłg., 2 km szer., 1,25 m głęb., w czasie długotrwałych deszchów do 2 m; zarosłe trawą i szuwarem, do przebycia dla pojedyńczych pieszych tylko z przewodnikiem); w płd. części przechodzi w jez. Kuryły (1,5 m głęb., dno bgn., brzegi łagodne, ps., porosłe szuwarem, dostępne, płn. połowa zarosła, bgn., niedostępne rozlewy); (44,1—44,5 km, na W.) las igl. (do 30 lat, podszyty, miejscami wycięty, do przejścia dla piechoty pojedyńczo); (45,6—46,5 km, 0,2 km na W.) zagajnik (tylko dla piech. pojedyńczo); (49,2—49,5 km) łąka bgn. porosła drzewkami, nie do przebycia; (49,9—50,7 km) łąka podmokła (pokryta trawą i olszyną, 0,75 m głęb., w suche lato do przejścia dla piech.); (55,1 km) rz. Łosośna (10—18 m szer., 2—2,5 m głęb., dno bgn., brzegi podmokłe 0,5 m wys.; dolina do 0,5 m szer., podmokła, pokryta trawą i szuwarem, dostępna dla piech.; krawędzie ps.-gl., 20—30 m wys., strome); (60,1—61 km na Pc.Z i 60,2—61,5 km na Pd.W.) las (mieszany, podszyty, do przejścia dla piech. pojedyńczo); (64,3 km) rz. Łosośna (10—18 m szer., 0,75—1,5 m głęb., dno ps., brzegi 1—4 m wys., ps., strome; dolina gl., pokryta trawą; krawędzie ps.-gl. 10—20 m wys., płn. pochyła, płd. łagodna; obie orne); (68,8 km) rz. Łosośna (3—5 m szer., 0,7—1,5 m dłg., dno ps., brzegi 1,5—4 m wys., ps., pochyłe; dolina gl., porosła trawą; krawędzie ps.-gl. 2—6 m wys., pola uprawne; poniżej rozlana w staw młyński (1,3 m głb., dno ps., brzegi ps.-gl. niskie, zarosłe trawą, szuwarem i wikliną); (70—71 km, 0,1 km na Z.) rz. Łosośna 5—8 m szer., 0,5—1 m głb., dno ps., brzegi ps., 1,5—5 m wys., pochyłe, zarosłe trawą; dolina ps.-gl. łąkowa, krawędzie ps., 5 m wys., strome; stawek młyński 1 m dłg., o dnie ps., brzegach ps.-gl. niskich, porosłych trawą, szuwarem i wikliną); (78,6 km)

rz. Niemen (130—200 m szer., 2—4 m głęb., średni wodostan 8 m, dno ps.-żwir.; brzegi (będące zarazem krawędziami) 30 - 40 m wys., strome; dno doliny ps.-gln.).

Osiedla: mto **Białystok** (5921 domów, 76792 mieszk. Żyd., 46,6% Pol., 1,8% Niem., 1,6% Rosjan, 0,8% Białorus., 2 kśł., crkw., syng., województwo, starostwo, 6 szpl. na 460 łóżek, 9 apt., 141 piek.); (8 km) mto **Wasilków** (713 dom., w tem 25 mur., 3903 mieszk., Pol., 13% Żyd., 0,9% Białorus., kśł. mur., crkw. mur., 3 syng. drw., post. pol., poczta, szkoła, apteka, st. pomp. wodociągów m. Białystok, 3 par. fbr. sukna, przędzalnia par., 5 par. taktaków, garbarnia, mł. wodny, mł. par., wiatrak, łaźnia; 1,5 km na W. przystanek kol.; zadrzewienie niedostateczne); (16,4 km, 0,8 km na W.) kol. **Horodnianka** (8 dym., w tem 1 mur., 40 Pol., leśnictwo, zadrzewienie — las); (21,5 km w. **Buksztel** (44 dym., 241 Pol., szkoła, leśnictwo, podleśnictwo, gajówka, 1,4 km na Pc.Z. st. kol. Czarna Wieś); (27,7 km) flw. **Straż** (1dym. drw., 25 Pol.); (28,3 km) w. **Straż** (14 dym. drw., 80 Pol.); (30,6 km) w. **Maczalna Stara** (22 dym. drw., 131 Pol., szkoła); (30,6 km, 0,5 km na W.) w. **Maczalna Nowa** (8 dym. drw., 55 Pol.); (31,4 km, 0,5 km na Z.) w. **Podkamionka** (43 dym. drw., 247 Pol., szkoła, wiatrak); (31,4 km, 0,3 km na W.) w. **Podjanowszczyzna** (3 dym. drw., 20 Pol.); (31,4 km, 0,5 km na W.) w. **Janowszczyzna** (52 dym. drw., 270 Pol.); (33 km) kol. **Lipowa Góra** (Bauerhof, 3 dym. drw., 18 Pol.); (34,5 km, 0,8 km na Z.) kol. **Geniusze** (37 dym. drw., 190 mieszk., Pol., 4% Białorus., 2 szkoły); (34,5 km, 1 km na W.) w. **Igryły** (37 dym. drw., 237 Pol.); (35,3 km) w. **Wierzch-Jedlina** (8 dym. drw., 50 Pol.) i kol. **Maślanka** (5 dym. drw., 37 Pol.); (35,9 km) kol. **Wierzchłowce** (6 dym. drw., 40 Pol.); (35,9 km, 0,7 km na Pd.W.) w. **Zawitowszczyzna** (17 dym. drw., 94 Pol.); (35,9 km, 0,6 km na Pc.Z.) w. **Tartak** (5 dym. drw., 29 Pol.); (39,6 km) mto **Sokółka** (p. drg. 33); (45,3 km) osada **Karcze** (1 dym drw., 8 Pol.); (47,2 km) w. **Zadworzany** (43 dym. drw., 213 Pol.); (47,2 km, 0,7 km na Pd.W.) flw. **Kundzin** (5 dym. drw., 27 Pol.); (48,3 km) w. **Popławce** (48 dym. drw. 242 Pol., 2 szkoły); (51,5 km) w. **Łososna Wielka** (15 dym. drw., 107 mieszk., Pol., 50% Białorus.); (55 km, 0,7 km na Pc.W.) flw. **Gładowszczyzna** (3 dym. drw., 25 mieszk., Pol., 8% Białorus.); (56,1 km) mto **Kuźnica** (199 dom., w tem 3 mur., 1084 mieszk., Pol., 50% Żyd., kśł., crkw., post. pol., gm., st. kolej., poczta, mł. wodny); (62,5 km) w. **Strupka** (38 dym. drw., 213 mieszk. Pol., 3% Białorus., szkoła); (62,7 km, 0,6 km na Pc.Z.) w. **Kłoczki** (8 dym. drw., 43 Pol.); (64,3 km) w. **Bakuny** (27 dym. drw., 147 mieszk. Białorus., 25% Pol.); (66,1 km) w. **Niemiejsze** (43 dym. drw., 283 mieszk. Pol., 4% Białorus., szkoła); (67,8 km) w. i 2 flw. **Gniewinszczyzna** (21 dym. drw., 105 Pol.); (68,8 km) w. **Korobczyce** (45 dym., w tem 5 mur., 242 Pol., 2 młyny, szkoła); (72,3 km, 0,4 km na W.) w. **Skomoroszki** 32 dym., w tem 2 mur., 190 Pol., szkoła); (74,5 km) w., flw. i dwór **Kiełbasin** (40 dym. drw., 294 mieszk. Pol., 1% Białorus.); (76 km) st. kol. **Łososna** (7 dym. drw., 65 mieszk., Pol., 24% Białorus.); (77,8 km) mto **Grodno**.

Ciaśniny: (6,9—8 km) drg. na nasypie 8,5 m szer., do 1,5 m wys., po bagnie rz. Supraśl (p. przeszkody); wejście odsłonięte i widoczne z mta Wasilków; wyjście przez most na rz. Supraśl, zakryte domami mta Wasilków; (16,6 - 27 km) las (p. przeszkody); wejście przesłonięte krzewami na Pc.Z.; wyjście wśród bgn. łąk rz. Sokolda zakryte domami w. Straż; pozatem otwarte wzg. do 20 m wys.; (39,4 km) u Pd.Z. skraju mta Sokółka 600 m szer. przesmyk między bgn. Kuryły (p. przeszkody) a podmokłemi łąkami 1 m głęb., nie do przejścia dla piech. w jesieni; wejście ze wzg. otwartych, widoczne z mta Sokółka; wyjście przez most w domy mta Sokółka.

Kolejka leśna, eksploatacyjna, koncentrująca się w tartaku przy st. kol. Czarnawieś, z licznemi rozgałęzieniami w lesie: 1) Czarnawieś—Romanówka z odgałęzieniem do gaj. Szyndziel i w. Czarnawieś; 2) Czarnawieś—Sokolda z odgałęzieniem pod Supraśl; 3) Buksztel wzdłuż drogi do Horodnianka; 4) Buksztel wzdłuż drg. do flw. Straż.

Mosty i przeprawy: (7,7km, na odnodze rz. Supraśl) drw. 44 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 6 T; (8 km, na rz. Supraśl) drw. 65 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 6 T; (obok tama 63 m dłg., 3 m szer., do przejścia dla piech.; most kolej. na rz. Supraśl żelazny, o 2 podporach drw. i 2 granitowych, 75 m dłg., 7 m szer.; (12,6 km) mostek drw.; (16,4 km, na rz. Bartaszycha) drw. 10 m dłg., 5 m szer.; obok most kolejki leśnej, drw. 11,5 m dłg., 3 m szer.; (28,2 km, na rz. Sokolda) drw. 47 m dłg., 4 m szer., wytrz. 6 T; (31,4 km, na rz. Kamionka) drw. 10 m dłg., 7 m szer., wytrz. 6 T; (35,9 km na bgn. rowie) drw. 16 m dłg., 5,5 m szer.; (55,1 km na rz. Łososna) drw. 18 m dłg., 7 m szer., wytrz. 6 T; (64,2 km, na rz. Łososna) kolej., żelazny, 20 m dłg., 75, m szer.; (64,6 km na rz. Łososna) drw. 20 m dłg., 7 m szer., wytrz. 12 T; tuż obok bród dla wozów 16 m szer., 0,6 m głęb., dno ps.; (69 km na rz. Łososna) drw. 12 m dłg., 6,5 m szer., o zrujnowanej nawierzchi. do użycia tylko dla lekkich wózków; (78,6 km, na rz. Niemen) drw. 217 m dłg., 7 m szer., 6,5 m wys., wytrz. 10 T.

Skrzyżowania drożni: Białystok — 56, 57, 59, 403, 404, 406, 407, 419; Buksztel — 37; Sokółka — 33, 35, 418, 421; Kuźnica — 36, 423; Grodno — 20, 31, 415, 424, 425.

35. Sokółka — Bogusze — Studzieńszczyzna — Janów — Korycin — Starowola.

40,1 km **M. pr.** 1/100—N 28 Sokółka, M 28 Knyszyn.

Gruntowa 6—12 m szer., ps.-gln. lub ps. w licznych łagodnych spadkach; w lesie z płytkimi rowami, porosła trawą; przez rz. Kumiałka grobla 7 m szer., 0,25 m wys., przez łąki rz. Berezówka nasyp 6,5 m szer., 1—2 m wys. Do Janowa dla ciężkich za-

przęgów bardzo uciążliwa, dalej do Korycina tylko dla lekkich zaprzęgów, wreszcie do końca dla ciężkich zaprzęgów do użycia.

Teren pagórkowaty w końcowym odcinku sfałdowany, pocięty zagłębieniami łąkowemi, dolinami rzek, otwarty i przejrzysty pokryty licznemi osiedlami i lasem. Gleba ps.-gln, na odcinku Studzieńszczyzna—Janów ps.; łąki w torfie. Obserwacja dogodna z licznych pagórków przydrożnych z zasięgiem 3—5 km Poza lasem i wgłębieniami terenu—przesłony brak.

Przeszkody: (0,8 km.) bagno Kuryły 7 km dług., 2 km szer., 1,25 m. głęb., w czasie długotrwałych deszczów do 2 m; zarosłe trawą i szuwarem do przebycia dla pojedyńczych pieszych tylko z przewodnikiem) w płd. części przechodzi w jezioro Kuryły (1,5 m głęb., dno bgn., brzegi łagodne ps., porosłe szuwarem, dostępne, płn. część jez. porośla, bgn., niedostępna; z płd. części wypływa rz. Sokolda 8—11 m szer., 0,75—1,5 m głęb., dno ps., brzegi ps., łąkowe, dno doliny bgn., zarosłe szuwarem, krawędzie 10 m wys., pochyłe, ps., orne); (9,3—16,9 km) las igl., w miejscach podmokłych mieszany (starodrzew gęsto podszyty, tylko dla piechoty, duchty i drogi ps.-gln. 2—3 m szer., dla lekkich zaprzęgów; (18,9 km) rz. Kamienica (5—10 m szer., 2 m głęb., dno ps.-żwir.; brzegi niskie, podmokłe łąkowe; dno doliny do 0,75 m podmokłe łąkowe, krawędzie 20 m wys. łagodne, ps., orne); (24 km) rz. Kumiałka (2—5 m szer., 0,5—1 m głęb., dno bagn.. brzegi ps., 0,5—2 m wys., strome, ps.); (27,8 km) rz. Kumiałka (4—8 m szer., 0,5—1 m. głęb., dno ps., brzegi ps., porosłe trawą, do 3 m wys., strome; dno doliny ps. i crm. pokryte trawą; krawędzie ps., 15 m wys., pochyłe, orne) (32,2 km) rz. Kumiałka (2—16 m szer. 0,5—1 m głęb., dno bgn.; brzegi płaskie, bgn., łąkowe; dno doliny pogmokłe, łąkowe; krawędzie ps., łagodne, orne); (36,1 km) rz. Berezówka (3—6 m szer., 1—1,5 m głęb., dno bgn.; brzegi podmokłe, łąkowe, niskie; dno doliny bgn. i crm. do 1,5 m głęb., porosłe trawą, tylko w suche lato do przejścia; krawędzie ps.-gln. łagodne, orne); (40—40,9 km) las mieszany (40 lat., podszyty, do przejścia; liczne drg. 2—5 m szer. dla lekkich zaprzęgów).

Osiedla: mto **Sokółka** (p. drg. 33); (2,8 km) w. **Kuryły** (6 dym. drw., 47 Pol., mł.); (5,3 km) w. **Bohusze** (100 dym., w tem 1 mur., 570 Pol., wiatrak, zadrzewienie niedostateczne); (9,3 km) gaj. **Szyndziel** (1 dym. drw., 6 Pol., zadrzewienie dobre); (0,8 km na Pc.) kol. **Szyndziel** (9 dym. drw., 53 Pol., zadrzewienie dostateczne); (10,1 km 0,3 km na Pc.) kol, **Kozłowy Łuh** (5 dym. drw., 23 Pol.); (11 km) kol. **Gilbowszyzna** (9 dym. drw., 57 Pol.); (12,8 km 0,3 km na Pc.) kol. **Kładziewo** (p. drg. 29); (17,2 km) kol. **Studzieńszczyzna** (5 dym. drw., 36 Pol., zadrzewienie dostateczne); (17,6 km) **Kumiałka** (28 dym. drw., 175 Pol., leśn.); (18,9 km.) w. **Wasilówka** (26 dym. drw., 149 Pol., mł. pr., zadrzewienie dostateczne); (0,8 km na Pc.) w. **Nowokolno** (24 dym. drw., 160 Pol.); (20,7 km) mko

Janów (p. drg. 32); (24,8 km, 0,2 km na Pc.) w. **Jasionowa Dolina** (35 dym. drw., 180 Pol., wiatrak, zadrzewienie dostateczne); (25,9 km) w. **Romaszówka** (Laskowszczyzna—22 dym. drw., 135 Pol., zadrzewienie dostateczne); (27,8 km) os. mł. **Romaszówka** (1 dym 10 Pol.); (27,9 km) w. **Zabrodzie** (33 dym. drw., 156 Pol., zadrzewienie niedostateczne) (31 km) w. **Kumiała** (p. drg. 30); (32,3 km) w. **Mielniki** (p. drg. 30); (33,1 km) w. **Korycin** (p. drg. 30); (35,6 km, 1 km. na Pd.W.) w. **Krukowszczyzna** (61 dym. drw. 378 mieszk., Pol., 2% Białorus.); (37,2 km.) w. **Kamionka** (64 dym. drw., 396 Pol., szkoła); (33,5 km.) kol. **Starowola** (6 dym. drw., 62 Pol., zadrzewienię dostateczne).

Ciaśniny: (2,8—3,8 km) dotyka od Pc. jez. Kuryły (p. przeszkody); wejście i wyjście widoczne z cechy 179, 180; wejście częściowo zakryte domami w. Kuryły. (9,3—16,9 km) las — (p. przeszkody); wejście przesłonięte lasem, wyjście w zabudowania kol. Studzieńszczyzna. (31,7 km.) na podmokłych łąkach nasyp 6—7 m. szer., 0,25 m. wys. i 2 mosty na rz. Kumiałka; wejście widoczne z mka Korycin, wyjście zakryte w. Mielniki. (36—36,3 km) na bgn. łąkach rz. Berezówka nasyp 6,5 m szer., 1—2 m wys.; wejście i wyjście otwarte, widoczne z w. Kamionka.

Kolejki wązkotorowe: tartak przy st. kol. Czarnawieś—w. Romanówka z odłączeniem do gaj. Szyndziel.

Mosty i przeprawy: (0,8 km na bgn. rowie) drw. 16 m dłg., 5,5 m. szer.; (28 km na rz. Sokolda) drw., 24 m dłg., 6 m szer., wytrzym. 6 T; (24 km na rz. Kumiałka) drw., 13 m dłg., 5 m. szer. wytrzym. 6 T; (27,8 km na rz. Kumiałka) młyński, drw., 13 m, dłg., 5,3 m szer., wytrzym. 3 T, nawierzchnia zniszczona; obok bród z ciężkim zjazdem; (32,2 km na rz. Kumiałka) 2 drw., 9,5 i 16 m dłg., 4 m. szer., wytrzym. 3—4 T; (36,1 km) drw., 29,5 m dłg. 5 m szer., wytrzym. 8 T; pozatem 18 przepustów i 3 mosty 3—9 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Sokółka — 33, 34, 418, 421; Kładziewo — 29; Studzieńszczyzna — 36; Janów —32; Koyrcin — 30, 39, 56; Starowola — 37.

36. Kuźnica — Racewo — Studzieńszczyzna.

24,4 km

M. pr. 1/100 — N 27 Grodno, N 28 Sokółka, M 28 Knyszyn.

Gruntowa 6—10 m szer., ps. lub ps.-kam., we wgłębieniach terenowych i na łąkach groble 4,5—7 m szer., 0,25—6 m wys.; za w. Sniczany (10,8 km) zaorywana, do 3 m szer.; miejscami z rowami i drzewami po bokach. Biegnie na Z. ze znacznemi odchyleniami od zasadniczego kierunku. Dla zaprzęgów ciężkich do użycia.

Teren lekko falisty, między w. Litwinki a Racewo (8,2—15,9 km) silnie sfałdowany i poprzerzynany licznemi wklęśnięciami terenu oraz podmokłemi łąkami. Gleba ps., łąki trf. Obserwacja lokalna do 2 km ze wzgórz przydrożnych. Dogodny punkt obs.: cecha 194 na Z. od w. Sniczany (10,8 km) z obs. do 3 km wokoło. Poza rowami przydrożnymi — przesłony brak.

Przeszkody: (10 km) rz. Sidra (2—5 m szer., 0,1—0,2 m. głęb., dno ps., brzegi 0,5—1 m wys., łąkowe); (24,3—26,4 km) las (mieszany, podszyty, na ps., różny wiek, nie do przejścia; drg. leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów.

Osiedla: (0 km) mto **Kuźnica** (p. drg. 34); (0,7 km) w. **Wojnowce** (17 dym. drw., 93 Pol.); (6,3 km) w. **Mieleszkowce** (43 dym. mur., 216 Pol.); (7,1 km) flw. **Pawłowicze** (4 dymy, w tem 2 mur., 36 mieszk., Pol., 36% Białorus.); (8,2 km) w. **Litwinki** (21 dym. drw., 98 Pol.); (9,8 km) w. **Bieniasze** (21 dym. drw., 103 Pol.); (10,8 km) w. **Sniczany** (42 dym. drw., 238 mieszk., Pol., 10% Białorus.); (15,9 km) w. **Racewo** (p. drg. 33); (20 km) w. **Nowa Wola** (109 dym. drw., 557 mieszk., Pol., 32% Białorus., 2 szkoły, wiatrak); (23,1 km) w. **Trościanka** (p. drg. 29); (24 km) kol. **Podtrościanka** (2 dym. drw., 22 Pol., leśn.); (24,7 km) kol. **Studzieńszczyzna** (p. drg. 35).

Ciaśnina: (24,3—26,4 km) las (p. przeszkody); wejście widoczne z domów w. Trościanka, wyjście zakryte kol. Studzieńszczyzna.

Kolejki wąskotorowe: Tartak przy st. kol. Czarnawieś—w. Romanówka.

Mosty i przeprawy: (0,3 km na rz. Łososna) dwa kam. 11 m dłg., 7 m szer., wytrzym. 12 T. Pozatem 7 przepustów i 2 mostki 3,5—4,5 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Kuźnica — 34, 423; Racewo — 33; Trościanka — 29; Studzieńszczyzna — 35.

37. Buksztel — Popiołówka — Goniądz.

49,4 km **M. pr.** 1/100—M 28 Knyszyn, L 28 Goniądz.

Gruntowa o zmiennej szerokości 4—20 m, ps.-gln. lub ps.; w osiedlach brukowana, na odcinku Niemczyn—Popiołówka zwężona do 2 m, biegnie na Pc.Z., tworząc kilka odchyleń i załamań. W porze mokrej dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren pagórkowaty, w końcowym odcinku silnie sfałdowany, pocięty łąkami i dolinami strumieni; do w. Niemczyn zalesiony, pozatem odkryty i przejrzysty. Gleba ps.-gln.; od w. Niemczyn do w. Popiołówka i od w. Jasionówczka do w. Szpa-

kowa — ps. Łąki w torfie. Obs. lokalna do 2 km. Dogodne pkty obs.: 1) 1,6 km na Z. od w. Popiołówka—cecha 160 z obs. do 4 km na Pd., Z. i Pc.; 2) 1 km na Pc. od w. Jasionówczka — cecha 176 z obs. do 4 km na Pc., W. i Pd.

Przeszkody: (0—1,6; 2,7—4,3 km) las igl. (40 lat, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (5,7—7,4; 10—12,5 km) las igl. (starodrzew gęsto podszyty, nie do przebycia); (24,5 km) rz. Berezówka (Brzozówka 1,5—4 m szer., 1,5 m głęb., dno bgn.; brzegi niskie, łąkowe; dno doliny podmokłe, łąkowe; krawędzie ps., orne); (29,5—30,7 km) las igl. (do 60 lat, podszyty, do przebycia dla piechoty); (38,3 km) rz. Nereśl (3 m szer., do 1 m głęb., dno bgn.; brzegi niskie, bgn.; dno doliny do głęb. 1 m podmokłe, łąkowe; krawędzie 5—8 m wys., ps., orne); (44,4 km na Pd.Z.) las igl. (do 60 lat, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (45,8—46,8 km) zagajnik olszynowy (do przebycia j. w.).

Osiedla: w. **Buksztel** (p. drg. 34); (1,9 km, 1 km na Pc.W.) st. kol. **Czarna Wieś** (5 dm., w tem 1 mur., 50 Pol., post. pol., nadleśnictwo, 3 tartaki par., warsztaty mechaniczne wąskotorowej kolejki, cgl., zadrzewienie — pobliskie lasy); (4,3 km) kol. **Rudnia** (1 mł. wodny, 6 Pol.); (4,3 km, 0,5 km na Pd.) w. **Klimki** (21 dym. drw., 106 Pol.); (4,9 km) w. **Czarna Wieś** (87 dym., w tem 3 mur., 452 mieszk., Pol., 6% Białorus., kśł., szkoła, wiatrak, fbr. dachówek); (7,4 km, 0,3 km na Pd.Z.) w. **Kosmaty Borek** (20 dym. drw., 115 mieszk., Pol., 5% Białorus.); (9 km) w. **Oleszkowo** (29 dym. drw., 149 mieszk., Pol., 3,5% Żyd. zadrzewienie niedostateczne); (9 km, 0,8 km na Pd.Z.) w. **Lacka Buda** (5 dym. drw., 23 Pol.); (10,6 km) kol. **Chmielnik** (10 dym. drw., 67 Pol., leśn., zadrzewienie dostat.); (13 km) w. **Niemczyn** (39 dym. drw., 246 Pol., szkoła, leśn., mł. par., tartak par., zadrzewienie niedostateczne); (14,8 km, 0,8 km na Pd.Z.) kol. **Podzamczysk** (4 dymy drw., 21 Pol., zadrzewienie dostateczne); (16,1 km) w. **Zdroje** (46 dym, drw., 257 Pol, szkoła, zadrzewienie dostateczne); (17,2 km, 0,5 km na Pd.Z.) w. **Bąbla** (28 dym. drw., 164 Pol., szkoła, wiatrak, zadrzewienie dostateczne); (18 km, 0,3 km na Pc.W.) w. **Łomy** (16 dym. drw., 86 Pol., zadrzewienie dostateczne); (19 km, 0,5 na Pd.) kol. **Czarlona** (3 dymy drw. 22 Pol.); (20 km) kol. **Zastocze** (1 dym, 10 mieszk., Pol., 20% Białorus.); (20,8 km) w. **Popiołówka** (p. drg. 32); (23,5 km) w. **Górnystok** (22 dym. drw., 129 Pol., zadrzewienie dostateczne) i w. **Czarnystok** (47 dym. drw. 258 Pol., zadrzewienie dostateczne); (25,6 km) w. **Jasionówka** (252 dym., w tem 5 mur., 1759 mieszk., Żyd., 25% Pol., kśł., szkoła, post. pol., poczta, mł. par., garbarnia par., zadrzewienie niedostateczne); (27,1 km) w. **Jasionówczka** (54 dym. drw., 330 mieszk., Pol., 4% Białorus., zadrzewienie dostateczne); (31,7 km, 0,4 km na Pd.Z) w. **Kalinówka Królewska** (65 dym., w tem 5 mur., 328 Pol., szkoła, wiatrak, zadrzewienie dostateczne); (34 km) kol. **Starowola** 6 dym. drw., 62 Pol., zadrzewienie dostateczne); (35,8 km, 1 km na Pc.) w. **Bagno** (52 dym. drw., 282 mieszk., Pol., 2% Białorus.); (38,2 km) w. i flw. **Szpakowo** (48 dym., w tem 7 mur., 296

Pol., szkoła, wiatrak); (41,1 km, 0,5 km na Pd.) w. **Łupichy** (13 dym., w tem 4 mur., 72 Pol.); (42,8 km, 0,3 km na Pd.) w. **Pyzy** (15 dym., w tem 5 mur,, 74 Pol.); (43,6 km, 0,5 km na Pd.) w. **Kosiorki** (27 dym., w tem 9 mur., 138 Pol., szkoła); (49,4 km) mto **Goniądz** (p. drg. 26).

Ciaśniny: (10—12,5 km) b. gęsty las (p. przeszkody), wejście widoczne z pagórków na Pc. od w. Oleszkowo, wyjście ze w. Niemczyn; (29,5—30,7 km) gęsty las (p. przeszkody), wejście widoczne ze w. Jasionówecczka, wyjście ze w. Kalinówka Królewska i Starowola.

Mosty i przeprawy: (24,5 km, na rz. Berezówka) obok mostu bród 0,15 m głęb.; (26,5 km, na strumyku) drw. 10(m dłg., 6,5 m szer., wytrzym. 6 T. Pozatem 7 przepustów i 5 mostków 2—9 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Buksztel—34; Popiołówka — 32, 56; Jasionówka — 39; Starowola — 35; Goniądz — 26, 41.

38. Bacieczki — Knyszyn — Osowiec — Grajewo — granica polit.

80,2 km

M. pr. 1/100—M 29 Białystok, M 28 Knyszyn, 171 (L 27) Grajewo.

Szosa 4—9 m szer. z 3—4 m szutr. jezdnią, nieregularnie wysadzana drzewami, z zaniedbanemi rowami, nieutrzymana. Po wybudowaniu, względnie naprawieniu niektórych mostów — do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty lub płaski, niekiedy więcej sfałdowany, przeważnie otwarty, uprawny, na Pd. od Knyszyna i Pc. od Osowca pokryty lasem; poprzerzynany dolinami rzek, podmokłemi lub bagnistemi łąkami.

Przeszkody: (4,6 km) rz. Supraśl (8—12 m szer., 1—2 m głęb., dno ps., miejscami grząskie; brzegi 0,1 m wys., trf. łąkowe, dolina płaska, 1,5 km szer., trf.-łąkowa); (10 km) las (igl., 20—40 lat, 2,4 km dłg., 4,2 km szer., do przejścia dla kawalerji, drogi leśne 2—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów; (14,4 km) rz. Myśliwiec (1,5 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.; brzegi 0,5 m wys., dolina 30—40 m szer., płaska); (14,6 km) las (mieszany 20—40 lat podszyty 6 km dłg., 1—4 km szer.; drogi leśne 2—4 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów; (25,9 km) rz. Nereśl (3—4 m szer., 1 m głęb., dno grząskie; brzegi 0,4—0,5 m wys., trf. bagniste, dolina 0,2—0,4 km szer., trf.); (29 km) podmokłe łąki (0,2 m głęb.; porosłe trawą i zaroślami) jez. Czechowskie (jez. Zygmunt August (3,3km dłg., 1—2,3 km szer., 1,5 m głęb.; dno ps. muliste; brzegi 0,1—8,5 m wys., ps. trf.); (33,8 km) las (igl. z drzewami karłowatemi 20—30 lat, drg. 2—3 m szer., nieutrzymane, dla lek-

kich wozów); (45,6 km) podmokłe łąki, miejscami trf., dostępne latem dla pojedyńczych pieszych); (49,7 km) rz. Biebrza (30—40 m szer., 5—7 m głęb., dno ps.; brzegi 0,5 m wys.; dolina 2—3 km szer., trf., łąkowa, płaska); (51,6 km) kanał Rudzki (20—25 m szer., 2 m głęb., dno ps.; brzegi 0,5 m wys., ps.-trf.); (55—59,5 km) las Białaszewo (10—100 lat, mieszany, do przebycia z trudem dla kawalerji; drg. leśne 2—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (60,3—65,8 km) las Buda (40—100 lat, igl., do przejścia dla kawalerji za wyjątkiem zagajników).

Osiedla: (8 km) w. **Bacieczki** (50 dym., w tem 3 mur., 302 Pol.); (3 km) w. **Fasty** (71 dym., w tem 3 mur., 355 Białorus., przesłona dostateczna); (5,8 km) w. **Dzikie** (28 dym., w tem 1 mur., 158 Pol.); (18 km) w. **Dobrzyniewo Wielkie** (114 dym., w tem 10 mur., 767 Pol.); (10,6 km) w. **Kozińce** (43 dym. drw., 303 Pol., szkoła, przesłona dostateczna); (20 km) mto **Knyszyn** (540 dym., w tem 30 mur., 3579 mieszk., Pol., 34% Żyd., 0,6% Rus., 0,3% Niem.); (24,6 km) w. **Czechowizna** (52 dym., w tem 2 mur., 320 Pol.); (31,9 km) w. **Mońki** (21 dym., w tem 4 mur., 120 Pol.); (33,6 km) osada **Mońki** (15 dym., w tem 5 mur., 83 Pol.); (35,7 km) w. **Zblutów** (14 dym. drw., 84 Pol.); (39,7 km) w. **Żodzie** (28 dym., w tem 1 mur., 161 Pol.); (40,8 km) w. **Owieczki** (31 dym., w tem 3 mur., 174 Pol.); (48,4 km) obóz warowny **Osowiec** (p. drg. 26); (55 km) w. **Białogrądy** (35 dym. drw., 210 Pol.); (55,3 km) osada **Leonowo** (2 dymy drw., 8 Pol.); (60,1 km) w. **Ciemnoszyje** (58 dym. drw., 404 Pol., szkoła); (62,7 km) przyst. kol. i tartak **Podlasek** (8 dym. drw., 88 Pol.); (67,5 km) w. **Ruda** (7 dym. drw., 420 Pol., szkoła); (69,9 km) w. **Koty Rybno** (18 dym. drw., 122 Pol., szkoła); (71,7 km) osada **Koszarówka** (na mapie nieoznaczona, 12 dym. drw., 56 Pol.); (74,4 km) mto **Grajewo** (749 dom., w tem 247 mur., 7500 mieszk., Pol., 30% Żyd., 2 kśł., 4 szkoły, szpital epidem., 2 łaźnie, 8 piekarń); (79,2 km) w. **Bogusze** (56 dym., w tem 8 mur., 500 Pol.).

Mosty i przeprawy: (4,6 km, na rz. Supraśl) drw. w budowie, 80 m dłg., 6 m szer., 4 m wys. i drugi drw. 150 m dłg., 3 m szer., 2 m wys., wytrzym. 10 T; (15,7 km, na rz. Myśliwiec) drw. 26 m dłg., 4,5 m szer., 4 m wys., wytrzym. 6—7 T; (17,8 km, na rz. Kobylanka) drw. 18,5 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrzym. 6—7 T; (22,3 km, na rz. Jaskranka) drw. 25 m dłg., 6 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. 6—7 T; (49,7 km, na rz. Biebrza) drw., przyczółki kam., filary żel. 66 m dłg., 5,5 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. 6—7 T; (51,6 km, na kanale Rudzkim) przyczółki bet., filary żel., drw. 10—11 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrzym. 6—7 T; (67,7 km, na potoku) przyczółki mur., fil. bet. 14 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrzym. 20 T; (75,7 km, na potoku) przyczółki mur., drw. 11 m dłg., 8 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. 10 T; pozatem 33 mostki drw. 2—8 m. dłg., 4—6 m szer., 0,5—2 m wys., wytrzym. 3—10 T.

Skrzyżowania drożni: Bacieczki — 38a; Knyszyn — 39, 40; (41,8 km) — 41; Osowiec 26, 55; (53,4 km) — 46; (64,6 km) — 47; Ruda — odgałęzienie drg. 41; Grajewo — 42.

39. Sokoły — Jeżewo — Tykocin — Knyszyn—Jasionówka — Korycin.

63,0 km

M. pr. 1/100—L 30 Wysokie Mazowieckie, L 29 Tykocin, M 28 Sokółka.

Do mka Tykocin (24,6 km) szosa 7—9 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, linją tlgr. i tlf., rowy boczne przeważnie zaniedbane, miejscami wysadzana drzewami; na odcinku Tykocin—Tatary groblą 2—4 m wys., 3—10 m szer. Dalej aż do toru kolei (37,4 km) gruntowa ps. lub ps.-gln., 5—10 m. szer., wreszcie aż do końca szosa 6—8 m. szer., z 4,6 m szutr. jezdnią, linją tlf.,—nieutrzymana. Szosa do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów, gruntowa tylko dla lekkich.

Teren lekko falisty, o płaskich dolinach łąkowych, torfiastych, przecięty dolinami rz. Narew, Jaskrówka i Berezówka, z powodu licznych lasków mało przejrzysty. Pola orne i lasy ps. lub ps.-gln., doliny ps. lub trf.-łąkowe, miejscami podmokłe lub bgn. Obserwacja w płd. odcinku drogi utrudniona zalesieniem terenu i zadrzewieniem osiedli; możliwa tylko nieznacznymi wycinkami, przeważnie w kierunku wschodnim. Ze wzgórzy na Pd. od mka Tykocin—dogodna na Pc. i Pd.; zabudowania mka Tykocin z obs. na dolinę rz. Narew; ze wzgórza na odcinku Krypno—Knyszyn—w dolinę rz. Jaskrówka.

Przeszkody: (2 km) las (igl., miejscami mieszany' 30—70 lat, przeważnie rzadko podszyty); (8,7 km) płaska łąka (częściowo podmokła, trf., 0,1—0,2 m głęb., miejscami dla pojedyńczych jeźdźców); (11,8 km) las (mieszany, 10—25 lat, mało dostępny); (13,5 km) las (mieszany, podszyty, 20—50 lat, dla pojedyńczych jeźdźców); (19,9 km) las (mieszany 30—70 lat, podszyty, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców), (21,4 km) jar (12—15 m głęb.); (25,1 km) rz. Narew (40—100 m szer., 1—3 m głęb., dno ps.; brzegi niskie, ps.-trf., porosłe trawą i szuwarem; dolina trf., porośnięta trawą, szuwarem i zaroślami, w deszczową porę rozmiękająca do 0,5 m, do przejścia tylko w lecie w niektórych miejscach; krawędzie 15—25 m wys., łagodne, ps. i ps.-gln., pola orne, lasy i łąki; wylewa w czasie roztopów i deszczy jesiennych na całą dolinę); (27,7 km) las (igl. mieszany, 30—40 lat, częściowo podmokły, trudno dostępny; (37,4 km, 0,5 km na Pd.W.) rz. Jaskrówka (2—4 m szer., 1 m głęb., dno ps.; brzegi 0,1—0,3 m wys.; dolina trf. łąkowa, do przejścia tylko dla pojedyńczych pieszych; (48,5 km) rz. Jaskrówka (1,5—2 m szer., 0,5 m. głęb., dno ps., zamulone; brzegi bgn., płaskie; dolina 0,3 km szer., bgn., trudna do przebycia); 49,9—52,3 km) las (igl. 60 lat, do przejścia dla pie-

choty pojedynczo); (60,4 km) rz. Berezówka (10—60 m szer., 1,25—2 m głęb.; dno bgn.; brzegi 0,25 m wys.; dolina 1,5 km szer.); (63 km) rz. Kumiałka (30 m szer. 0,5—2 m głęb., dno bgn.; brzegi płaskie łąkowo bgn., trudno dostępne).

Osiedla: (0 km) mko **Sokoły** (356 dom., 12 mur., 3200 mieszk., 34% Pol., kśł., 2 syng., 2 szkoły); (1,2 km) w. **Wykno** (14 dym., w tem 1 mur., 118 Pol. przesłona—zadrzewienie); (1,5 km) w. **Idźki Średnie** (11 dym., w tem 1 mur., 93 Pol.); (2.1 km) w. **Idźki Młynowskie** (13 dym. drw., 97 Pol.); (3,4 km) w. **Olszyna** (23 dym. w tem 1 mur., 186 Pol.); (4 km) w. **Truskolasy Niewisko** (9 dym. drw., 86 Pol.; (4,4 km) w. **Truskolasy Lachy** (29 dym., w tem 3 mur., 214 Pol., przesłona—zadrzewienie); (5 km) w. **Truskolasy Stare** (15 dym., w tem 1 mur., 106 Pol., przesłona— zadrzewienie); (6,5 km) w. **Czajki** (17 dym., w tem 1 mur., 155 Pol., przesłona—zadrzewienie); (10,2 km) w. **Kropienica Racibory** (16 dym. drw., 112 Pol.); (10,4 km) w. **Kropienica Gajki** (40 dym. drw., 220 Pol., szkoła); (16,2 km) flw. **Jeżewo** (5 dym., w tem 3 mur., browar, 116 Pol., przesłona—zadrzewienie); (18,2 km) w. **Broniszewo** (22 dym. drw., 129 Pol.); (19,2 km) flw. **Stelmachowo** (5 dym., w tem 3 mur., 155 Pol., przesłona—zadrzewienie); (24,6 km) mko **Tykocin** (523 dom., w tym 130 mur., 4700 mieszk., Pol., 50% Żyd., kśł., klasztor, syng., 2 szkoły, przesłona — zadrzewienie); (24,6 km) w. **Tatary** (25 dym. drw., 74 Pol., przesłona—zadrzewienie); (29 km) w. **Morusy** (36 dym., w tem 2 mur., 151 Pol., przesłona—zadrzewienie); (32,4 km) w. **Zygmunty** (20 dym. drw., 67 Pol., przesłona—zadrzewienie); (35,4 km) w. **Krypno** (104 dym., w tem 4 mur., 831 Pol., kśł., szkoła, przesłona—zadrzewienie); (39,8 km) flw. **Knyszyn** (5 dym., w tem 1 mur., 152 Pol., przesłona—zadrzewienie); (42 km) mko **Knyszyn** (p. drg. 38); (52 km) w. **Kąty** (rozrzucona) (43 dym., w tem 1 mur., 250 Pol.); (54,4 km) w. **Jasionóweczka** (53 dym. drw., 320 Pol., przesłona—dostateczna); (55,7 km) w. **Jasionówka** (235 dym., w tem 5 mur., 1860 mieszk., Pol., 75% Żyd., przesłona niedostateczna); (63 km) mko **Korycin** (p. drg. 30).

Mosty i przeprawy: (16,5 km) drw., przyczółki kam., 10 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10—15 T; (25,1 km), na rz. Narew) drw., 196 m dłg., 5 m szer., 4 m wys., wytrz. 20 T; (25,3 km, na odnodze Narwi) drw., 54 m dłg., 4,8 m szer., 3,5 m wys., wytrz. 15 T; (25,7—26,7 km, 6 mostów na odnodze Narwi), drw., 18—26 m. dłg., 5 m szer., 3,5 m wys., wytrz. 15 T; (43,5 km, na rowie) drw., 10,5 m dłg., 7 m. szer. 1,25 m wys); (48,4 km, na rz. Jaskrawka) drw. 30 m dłg., 6 m szer., 1,75 m wys., wytrz. 3 T. Pozatem 23 drw. mostki na rowach (3—9 m dłg., 2—7 m szer., 0,4—2 m wys., wytrz. 3—9 T.

Skrzyżowania dróżni: Sokoły—60, 62, 401; Jeżewo—57, 59; Tykocin—41, 58; Knyszyn—38, 40; Jasionówka—37; Korycin—30, 35, 56.

40. Knyszyn—Boguszewo—Trzcianne—Gugny.

22,2 km M: pr. 1/100—M 28 Knyszyn, L 28 Sokółka.

Gruntowa 3—12 m szer., ps., głęb. ps., lub ps.-trf., rozjeżdżona, miejscami brukowana, nieutrzymana. Biegnie na Z. Dla lekkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren lekko falisty, przeważnie uprawny lub łąkowo podmokły, w końcowym odcinku zalesiony, zabagniony, poprzerzynany dolinami potoków, pokryty małymi laskami i zaroślami w dolinach. Pola orne w ps., doliny bgn. lub. trf.

Przeszkody: (7,8 km) rz. Nereśl (4—5 m szer., dno grząskie; brzegi niskie, bgn. dolina trf. łąkowa); (19,4 km) las (igl. lub mieszany, 10—40 lat, gleba ps. trf., bgn., do przejścia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne 3—4 m szer. nieutrzymane, dla lekkich wozów.

Osiedla: (0 km) mko **Knyszyn** (p. drg. 38); (7,9 km) w. **Lewonie** (48 dym., w tem 2 mur., 161 Pol.); (9,7 km) w. **Boguszewo** (156 dym. drw., 551 Pol., 2 szkoły); (16,8 km) mko **Trzcianne** (175 dom. drw., 1243 mieszk. Żyd., 3% Pol.); (18,1 km) w. **Zubole** (83 dym., w tem 3 mur., 310 Pol.); (19,4 km) **Leśniczówka Wyrykle** (1 dym drw., 6 Pol.); (22,2 km) w. **Gugny** (7 dym. drw., 50 Pol.).

Mosty i przeprawy: (7,8 km, na rz. Nereśl) drw., 10 m dłg., 5,5 m szer., 1 m wys., wytrz. 2 T. Prócz tego 4 mostki 2—9 m dłg., 3—5 m szer., drw., wytrz. 2—5 T.

Skrzyżowania drożni: Knyszyn—38, 39; Trzcianne—41, 55a; Gugny—55.

41. Tykocin—Trzcianne—Goniądz—Kapice—Dębiec—Pęczykowo—Bełda.

63 km M. pr. 1/100—L 29 Tykocin, L 28 Goniądz, L 27 Suchowola.

Do mta Goniądz (35 km.) gruntowa 3—10 m szer. ps., miejscami głęboko ps, przez bgn. lub podmokłe łąki groblowana, na małych odcinkach brukowana. Stąd do w. Wólka Piaseczna (38,8 km) groblą na bgn. łąkach 6 m szer., 0,25 m wys. w czasie roztopów zalewana wodą rzeki Biebrzy, przez którą promem. Dalej ps. 2—4 m szer., poczem (40,9 km) groblą 6 m szer., do 1 m wys.. wzdłuż kanału aż do w. Kapice (46,8 km). Następnie do w. Pęczykowo (57,4 km) silnie podmokłemi łąkami doliny rz. Łęk, (miejscami ślad drogi zanika)—w wybitnie suchą porę przez rze-

kę brodem koło osady Dębiec. Dalej aż do końca 6—8 m szer. ps., przez bgn. Kawassy groblą 7 m szer., 0,25 m wys. Odcinek Wólka Piaseczna—Kapice dla ciężkich zaprzęgów. Odcinki Goniądz—Wólka Piaseczna i Kapice—Pęczykowo w suchą porę dla miejscowych wozów, w mokrą tylko dla pieszych z przewodnikiem. Pozostałe odcinki dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren do mka Trzcianne falisty, przechodzący dalej aż do m. Goniądz w teren pagórkowaty, łagodnie opadający ku Z. w bgn. łąki rz. Biebrza. Przy mcie Tykocin przerznięty bgn. i szeroką doliną rz. Narew, a dalej rzeką Nereśl i kilku mniejszych rzeczek i bagnistych przepływów. Na całej przestrzeni otwarty i przeważnie przejrzysty, za wyjątkiem lasów (3,7—5 km 8,4—10,2 km) i małych zadrzewionych kotlinek terenowych. Dalej aż do końca przeważnie podmokły, lub bgn., pokryty trawą lub gąszczami, a na odcinku Wólka Piaseczna—Kapice rzadkim starodrzewem, występującym jako las tylko na wzgórzach do 10 m wys. (na mapie 1/100 nieuwidocznionych), położonych 1,5 km na Pc.W. od w. Wólka Piaseczna. Rejon na Pd. od osady Dębiec pokryty rzadkimi zagajnikami. Wioski położone na wydmach ps. 5—10 m wys., łąki bgn. w crm. lub nieeksploatowanym torfie.

Przeszkody: (0,3 km) rz. Narew (40—100 m szer. 1—3 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps.-trf., porosłe trawą i szuwarem; dolina trf., porosła trawą, szuwarem, zaroślami, w deszczową porę rozmiękająca do 0,5 m, do przejścia tylko w lecie po niektórych miejscach; krawędzie 15—25 m wys., łagodne, ps. i ps.-gln., pola orne, lasy i łąki; wylewa w czasie roztopów i deszczy jesiennych na całą dolinę). (3,7—5 km) las (częściowo igl. do 60 lat bez lub o małym podszyciu, ku Z. podmokłe grunta, porosłe lasem i zagajnikami liśc., do przebycia dla piech., miejscami dla pojedynczych jeźdźców); (7km) rz. Nereśl (3—4 m szer., 0,5—1 m. głęb., dno grząskie; brzegi trf., niskie; dolina trf. porosła trawą, miejscami krzakami; krawędzie łagodne 6—15 m wys., ps., zakrzewione lub pokryte polami ornemi); (8,4—10,2 km) las (igl. 40—80 lat z drobnymi zagajnikami przeważnie na piaskach lotnych, od Z. na bgn. lub trf.; starodrzew do przebycia dla pojedynczych jeźdźców, zagajniki na mokradłach nie zawsze dla piech.); (34,5 km) rz. Biebrza 20—30 m szer., 1,7—2 m, miejscami 1 m głęb. (p. przeprawy), dno ps., brzegi niskie łąkowe; dolina bgn.-trf., pokryta trawą, w porę deszczową rozmiękająca do 1 m i głębiej, a wtenczas nie do przejścia; w porę suchą miękka do 0,5 m—do przebycia nawet konno; krawędzie: prawa przechodząca lekko w niewielkie ps. wydmy, lewa 10—15 m wys. łagodna, ps., zabudowana); (40,9—45,8 km) kanał uchodzący do rz. Dybła (6—10 m szer., 1—1,5 m głęb., dno bgn. i zarosłe trzciną i wodorostami; brzegi 0,5—1 m wys. ps. lub

crm., porosłe trawą i szuwarem; dolina crm. łąkowa, zakrzewiona, 1,5 km na Pc.W. na wzgórzach do 10 m wys. (na mapie 1/100 nieuwidocznionych) las igl. do 80 lat, gęsto podszyty i zagajniki, przeważnie na gruncie mocno zalanym wodą—nie do przejścia; teren na W. (dolina rz. Łęk) silnie podmokły, pokryty trawą, w porę deszczową nie do przejścia, w suchą tylko po kępach traw i z przewodnikiem); (44,8 km) kanał Łęk (zarośnięty zupełnie i o dnie grząskiem); (50,8—53,2 km) rz. Łęk (Łek, 5—15 m. szer., przeciętnie 2 m głęb., z dołami do 4 m, dno muliste, w miejscach płytkich ps. (i tu przegrodzona w poprzek powbijanymi kołkami do chwytania ryb—p. przeprawy), zarosłe wodorostami, nurt wolny; brzegi crm., niskie, porosłe trawą, zazwyczaj suchsze i twardsze od otaczającego je terenu, dolina bgn.-crm., porosła trawą i rzadkiemi krzewami, w suchą porę 0,3—0,5 m głęb., podmokła—do przejścia pieszo, po dróżkach z trudem dla miejscowych wózków; liczne miejsca; w czasie roztopów lub silnych deszczów nie do przebycia); (59,6—60,8 km) bagno Kawassy (porosłe wysoką trawą i krzewami, w deszczową porę do 2 m podmokłe, w suchą do 1,5 m, do przejścia tylko w zimie).

Osiedla: mto **Tykocin**—(p. drg. 39); (1,8 km) w. **Tatary** (p. drg. 39); (5,8 km, 0,5 km na W) w. **Kruszyn** (43 dym. w tem 2 mur., 172 Pol., szkoła); (7,1 km) leśn. **Frączki** (4 dym. drw., 34 Pol.); (10,5 km) w. **Wyszowate** (66 dym. drw., 359 Pol., szkoła); (17,4 km) mko **Trzcianne** (p. drg. 40); (22,1 km) w. **Mroczki** (28 dym., w tem 1 mur., 174 Pol.) (25 km) w. **Kulesze** (96 dym., w tem 1 mur., 577 Pol., szkoła, wiatrak); (27,6 km) w. **Wielka Kramkówka** (40 dym., w tem 6 mur., 265 Pol., szkoła); (28,6 km na Z.) w. **Downary** (60 dym., w tem 3 mur., 326 Pol., szkoła); (28,6 km, 0,3 km na W.) flw. **Mała Kramkówka** (2 dym., 16 Pol.); (35 km) mto **Goniądz** (p. drg. 25); (38,8 km) w. **Wólka Piaseczna** (34 dym., w tem 1 mur., 171 Pol., szkoła); (46,8 km) w. **Kapice** (97 dym. drw., 556 Pol., kśl. i kpl. drw., szkoła, wiatrak); (50,8 km) osada **Dębiec** (1 dym. drw., 9 Pol.); (57,4 km) w. **Pęczykowo** (41 dym. drw., 259 Pol., szkoła); (62,5 km) w. **Bełda** (33 dym. drw., 250 mieszk., Pol., 4% Żyd., 2 szkoły. post. pol.).

Ciaśniny: (0—1,8 km) most i grobla do 14 m szer., 2—4 m wys. z możliwością urządzenia zjazdu na podmokłe łąki rz. Narew (p. przeszkody); wejście z zabudowań mta Tykocin, widoczne z w. Tatary, wyjście częściowo przesłonięte domami tejże wsi; (36—38,8 km) most i grobla 6 m szer. 0,25 m wys. na bgn. łąkach rz. Biebrza (p. przeszkody); wejście z zabudowań mta Goniądz i widoczne z grobli; wyjście w zabudowania w. Wólka Piaseczna; grobla nie przesłonięta; (40,9—45,8 km) wzdłuż kanału (p. przeszkody) ciaśnina jednostronna, wejście i przebieg przesłonięty krzewami od Pc.W.; wyjście widoczne z w. Kapice; (59,6—60,8 km) grobla 7 m szer., 0,5 m wys., przez bagno Kawassy, wyjście przesłonięte krzewami.

Mosty i przeprawy: (7 km) drw. 21 m dłg., 5 m. szer., wytrz. 4 T; (34,5 km, na rz. Biebrza) prom 11 m dłg.

4 m szer., o pojemności 100 ludzi lub 12 koni lub 3 zaprzęgów, czas trwania przewozu 5 minut; nieczynny w okresie zamarznięcia rzeki; brody: 1) naprzeciw browaru pod m. Goniądz 1 m głęb., dno ps.; 2) na W. od promu 1,5 m głęb., o dnie ps.; 3) naprzeciw w. Szafranki 1 m głęb., dno ps.— wszystkie do przebycia podczas niskiego wodostanu. (50,8 km) przy os. Dębiec na rz. Łęk bród 1 m głęb., dno i brzegi nieco namulone, podczas niskiego wodostanu do przebycia dla wozów. Brody — p. opis specjalny rz. Łęk. Pozatem 6 mostków drw. 3—7 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Tykocin—39, 58; Tatary—39; Trzcianne — 40, 55a; (30,2 km) — 38; Goniądz — 26, 37; (63 km) — 42.

Odgałęzienia: (40,9 km)—przez kanał mostem drw. (28 m dłg., 2,7 m szer., wytrz. 2 T prowadzi droga wprost po crm. łąkach zakrzewionych do kol. Dębowa Góra i w. Grzędy (25 dym. drw.) w suchą porę do przebycia dla lekkich miejscowych wózków, w mokrą nie do przejścia; przez rz. Łęk most drw. o podniszczonej luźnej nawierzchni 26 m dłg., 5 m szer. z 2 m jezdnią do użytku; (48,8 km)—drg. dylowana lub faszynowana, miejscami wprost po łąkach, terenem zakrzewionym przez wzgórza 3—8 m. szer. ps., do w. Sojczyn Grądowy (19 dym. drw.); stąd 6 m. szer. po trf. łąkach przez słaby most (24 m dłg., 5 m szer.) na kan. Rudzkim (19 m szer. 2 m głęb., dno bgn. brzegi 1 m wys., twarde lub trf.) do w. Sojczyn Borowy (70 dym. drw.), dalej wśród lasu igl. do w. Ruda (p. drg. 38).

42. Szczuczyn—Grajewo—Rajgród—Augustów.

M. pr. 1/100 — K 27 Biała — Szczuczyn, L 27 Grajewo, L 26 Raczki, M 26 Augustów.

56,8 km

Szosa 10—13 m szer. z 5 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami po bokach, z linją tlf.; przez łąki nasypy 1 m wys. Biegnie na Pc.W. Dla ciężkich zaprzęgów do użycia.

Teren lekko falisty, w końcowym odcinku silnie sfałdowany, o licznych niewysokich skupieniach wzgórz, poprzecinany podmokłemi lub bgn. łąkami; przeważnie odkryty i przejrzysty zakryty lasem. Do m. Grajewa ps., dalej aż do końca ps.-gln. Obserwacja lokalna do 2 km. Przesłona w rowach i drzewach przydrożnych, oraz w małych laskach obok drogi.

Przeszkody: (17,1 km) rz. Łęk (30 m szer., 2—3 m głęb., dno ps., zamulone; brzegi niskie, bgn., porosłe trawą; dno doliny bgn., łąkowe, częściowo porosłe krzewami, do 1,5 m głęb., tylko w suchą porę do przejścia; krawędzie łagodne, ps.-gln., orne, płn.-zach. zalesione); (20—21,2 km) łąka bgn. 1,5 m głęb., porosła wysoką trawą, tylko w suchą porę do

przejścia, brzegi łagodne, ps.-gln.); (24,1—26 km) łąka bgn. (1 m głęb., porosła wysoką trawą, w suche lato do przejścia; na Pd. przechodzi w Bagno Kawassy, 2 m głęb., porosłe wysoką trawą i krzewami, nie do przejścia); (27,1 - 28,3 km) łąki bgn. (1,5 m głęb., porosłe zagajnikiem olszynowym, w suche lato do przejścia); (29,3—30,5 km) las (igl., starodzew na ps.-gln. do przejścia w szyku luźnym; drg leśne 2—8 m. szer., dla ciężkich zaprzęgów; na Pd. przechodzi w las mieszany, nie do przejścia, drg. leśne dla lekkich zaprzęgów); (30,5 km i 33,8—35,8 km) jez. Rajgród 12,5 km dłg., dwie odnogi na W. i Pc.W., 4—6 km dłg., 0,2—1 km szer., 20—30 m głęb., dno ps.; brzegi ps.-gln. 3—6 m wys., strome, porosłe lasem, orne, dostępne dla pieszych; jedna wyspa porosła lasem; oprócz tego 2 ławice ps. porosłe szuwarem); (30,5 km, na Pd.W. od drg) łąka bgn. (1,25 m głęb., zarosła krzewami olszyny, tylko w suche lato do przejścia); (34,7 km) rz. Jegrznia (20—28 m szer., 1,5 m głęb., dno ps., płaskie, brzegi ps. i bgn.; dno doliny bgn. 1,1 km głęb., porosłe trawą, tylko w suchą porę do przejścia); (37,5—38,1 km.) jez. Drenstwo (Rybczyńskie, 7 km dłg., do 28 m głęb.; dno ps.; brzegi ps.-gln. lub podmokłe, dostępne dla pieszych); (54,2 km) rz. Turówka (3 m szer., 0,4 m głęb., dno bgn.; brzegi bgn., 0,7 m. wys. o różnym spadzie; dno doliny bgn., 0,5 głęb., łąkowe, w czasie roztopów z trudem dla pojedynczych pieszych).

Osiedla: (0 km) mto **Szczuczyn** (413 dom., w tem 180 mur., 4500 mieszk., Żyd., 44% Pol., kśł., kpl. mur., 3 syng., 3 szkoły, magistrat, sąd, poczta, post. pol., 2 mł. par., elektrownia, 2 fbr. mydła, browar nieczynny, 2 lekarzy, felczer, weterynarz, apteka); (1,6 km) w. **Barany** (14 dym. drw., 113 Pol.); (2,9 km, 1 km na Pd.W) w. **Danowo** (14 dym. drw., 110 Pol.); (4,4 km) kol. **Adamowo** (4 dymy drw., 40 Pol.); (5,3 km) w. **Guty — Stara Wieś** (19 dym., w tem 7 mur., 110 Pol.); (7,2 km, 0,8 km na Pd.W) w. **Boczki—Świdrowo** (36 dym. drw., 194 Pol., flw.); (9,8 km) w. i flw. **Popowo—Pruskie Stany** (43 dym., w tem 4 mur., 263 Pol.); (12,5 km, 0,8 km na Pc.Z.) kol. **Uścianki** (5 dym. drw., 29 Pol.); (14,6 km) mto **Grajewo** (p. drg. 38); (20,4 km, 0,4 km na Pd.W.) w. **Sikora** (9 dym. drw., 47 Pol.); (21,2 km) flw. **Zagroda** (w. Dziarniki, 6 dym. drw., 35 Pol.); (21,6 km) w. **Wólka Mała Danowska** (5 dym. drw., 35 Pol.), (22,8 km) w. i flw. **Miecze** (23 dyn. drw., 110 Pol.); (23,6 km, 0,5 km na Pc.) w. **Danowo Stare** (12 dym. drw., 82 Pol.), (24,7 km, 0,4 km na Pc.) w. **Danowo Nowe** (Patory, 3 dymy drw., 20 Pol.); (26,3 km) w. **Bełda** (33 dym. drw., 227 mieszk., Pol., 4% Żyd., 2% Białorus.); (28,8 km) leśn. **Pikły** (2 dymy drw., 10 Pol.); (33,5 km) mto **Rajgród** (294 dym. drw. 2163 mieszk., Pol., 34% Żyd., 1% Białorus., kśł. mur., magistrat, sąd, poczta, post. pol., mł. wodny); (38,3 km) w. **Barszcze** (p. drg. 5); (43,2 km) w. **Bargłów Kościelny** (111 dym., w tem 6 mur., 531 Pol., kśł. mur., szkoła, poczta, post. pol., apteka); (44,6 km, 0,3 km na Pd.) **Bargłów Dworny** (82 dym. drw., 452 Pol., flw.); (49,9 km) w. **Borsuki** (10 dym. drw., 78 Pol.); (56,8 km) mto **Augustów** (p. drg. 11).

Ciaśniny: (15,6—18,5 km) grobla 1 m wys. na bgn. łąkach rz. Łęk (p. przeszkody); wejście i wyjście widoczne z m. Grajewo.

Mosty i przeprawy: (1,5 km na rz. Wissa) drw. 19 m dłg., 6 m. szer. wytrz. 7 T; (17,1 km na rz. Łęk) drw. 56 m. dłg., 7 m. szer., wytrz. 8 T; (34,7 km. na rz. Jegrznia) drw. 42 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 8 T; pozatem 53 przepusty i 14 mostków 2—9 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Szczuczyn — 43, 44, 45, 48; Grajewo — 38; Bełda — 41; Borszcze — 5, 23; Augustów — 11, 13, 16, 20, 28.

43. Sośnia — Białaszewo — Szczuczyn — Czarnówek — gran. polit. (niemiecka).

28,8 km

M. pr. 1/100 — L 28 Goniądz, L 27 Grajewo, K 27 Biała-Szczuczyn.

Do mka Szczuczyn (22,7 km) gruntowa, 4—10 m szer., ps. lub głęb. ps., niekiedy twarda, przeważnie bez rowów, nieutrzymana. Dalej szosa 6—8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami. Biegnie na Pc.Z. z kilkoma odchyleniami na Z. i Pc. Szosa do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa — tylko dla lekkich.

Teren początkowo płaski, zalesiony, następnie lekko falisty, z małym lasem, przecięty trf. łąkami na Z. od drg.; w końcowym odcinku silniej pofałdowany, otwarty; pokryty małemi lasami i zaroślami. Gleba ps., doliny podmokłe ps.-trf. Obserwacja drogi i przyległego terenu dostateczna, z wyjątkiem odcinków zalesionych.

Przeszkody: (0—5,2 km) las (10—60 lat, rzadkie zagajniki igl., do przejścia dla kawalerji, prócz terenu podmokłego; drogi 2—6 m szer., nieutrzymane, dla lekkich wozów); (10 km, na Pd.) podmokłe trf. łąki, 0,3 m głęb., do przejścia dla piechoty, a miejscami dla kawalerji); (12,4 km) las (igl. lub jałowce, 40—80 lat, do przejścia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne 2—4 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (22,1 km) rz. Wissa (2—5 m szer., 0,5 m głęb., dno ps.; brzegi płaskie, ps.-trf.); (25,8 km) las (igl., wysokopienny, podszyty, do przejścia dla piechoty w szyku luźnym).

Osiedla: (2,3 km) Leśniczówka (1 dym drw., 5 Pol., (na mapie nieoznaczona); (5,4 km) w. i flw. **Białaszewo** (48 dym., w tem 3 mur., 196 Pol.); (7,6 km) w. **Sienickie** (8 dym. drw., 72 Pol.); (8,7 km) w. **Lipińskie** (16 dym. drw., 105 Pol.); (9,4 km) w. **Brzezowo** (6 dym. drw., 44 Pol.); (10,7 km) w. **Modzele** (25 dym. drw., 165 Pol., szkoła); (12,2 km) w. **Opatowo** (4 dym.

drw., 45 Pol.); (12,8 km) w. **Grosiny** (23 dym. drw., 167 Pol.); (17,7 km) w. **Nieckowo** (49 dym. drw., 361 Pol., szkoła); i flw. **Nieckowo** (5 dym. drw. 112 Pol.); (22,7 km) mko **Szczuczyn** (p. drg. 42); (26,6 km) w. **Chojnowo** (10 dym. drw., 97 Pol.) i flw. **Chojnowo** (1 dym drw., 26 Pol.); (27,4 km) w. i flw. **Czarnówek** (14 dym. drw., 134 Pol., szkoła).

Mosty i przeprawy: (22,1 km, na rz. Wissa) drw. 26 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 7 T; (27,9 km, na rz. Wissa) drw. 18 m dłg,, 5,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 7 T.

Skrzyżowania drożni: Sośnia — 46; Białaszewo — 47; Szczuczyn — 42, 44, 45, 48.

44. Kolno — Lachowo — Kumelsk — Szczuczyn.

30 km

M. pr. 1/100—K 28 Kolno, K 27 Biała - Szczuczyn.

Gruntowa 2—10 m szer., ps. lub ps.-kam.. miejscami brukowana, częściowo z rowami, wysadzana drzewami, nieutrzymana, biegnie na Pc.W., do użycia tylko dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, miejscemi sfałdowany, z większemi pagórkowatemi pasmami wzniesień, na Z. od Szczuczyna; pokryty licznemi małemi lasami i zaroślami; mało przejrzysty, obserwacja ograniczona; gleba ps. lub ps.-kam., w dolinach potoków ps.-trf.

Przeszkody: (2,9 km) przerzedzony las (igl., podszyty jałowcem z mieszanym, zwartym zagajnikiem, do przejścia dla piechoty); (5,7 km, 0,3 km na W) las (z zagajnikiem igl., częściowo podszyty, do przejścia dla kawalerji); (15,3 km) las (mieszany, o gęstem, liściastem podszyciu, do przejścia dla piechoty); (19,2 km) las (igl., o średniem podszyciu, do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców; (23,7 km) rz. Wissa.

Osiedla: (0 km) mto **Kolno** (459 dom., w tem 220 mur., 4800 mieszk., Pol., 48% Żyd.); (4,7 km) w. **Tyszki Wądołowo** (15 dym. drw., 81 Pol.); (8,4 km) w. **Lachowo** (57 dym. drw., 403 Pol., kśł., szkoła); (9,2 km) flw. **Lachowo** (7 dym. drw., 83 Pol., gorzelnia); (13 km) w. **Kumelsk** (30 dym. drw., 150 Pol., szkoła); (18,2 km) w. **Milewo** (12 dym. drw., 86 Pol.); (18,6 km) w. **Gałązki** (12 dym. drw., 91 Pol.); (20,9 km) w. **Kurki** (14 dym. drw., 120 Pol.); (23 km) w. **Niedźwiadna** (37 dym. drw., 290 Pol., kśł.); (25,6 km) w. i flw. **Mazewo** (13 dym. drw., 159 Pol.); (28,8 km, 0,5 km na Pd.) w. **Jambrzyki** (19 dym. drw., 172 Pol., szkoła); (30 km) mko **Szczuczyn** (p. drg. 42).

Mosty i przeprawy: 9 mostków i przepustów drw. 3—8 m dłg., 2—6 m szer., wytrz. 2—7 T.

Skrzyżowania drożni: Kolno — 50, 53, 54; Lachowo — 51; Szczuczyn — 42, 43, 45, 48.

45. Ostrów — Łomża — Stawiski — Szczuczyn.

92,2 km

M. pr. — 1/100 K 20 Ostrów, K 29 Łomża, K 28 Kolno, K 27 Biała-Szczuczyn.

Szosa 8,12 m szer., z 4,6 m szutr. jezdnią, przez wsie i mta bruk., z rowami, linją tlgr. i tlf., przeważnie wysadzana drzewami, niekiedy groblą 1—3 m wys. nieutrzymana. Biegnie na Pc. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, tylko na odcinku Śniadowo—Łomża przejrzysty, poprzerzynany dolinami rzek i potoków, w rej. Łomża trf. doliną rz. Narew, pokryty małemi parcelami lasów i zaroślami. Gleba ps. lub ps.-gln., doliny ps.-trf., miejscami podmokłe, zabagnione. Obserwacja drogi i przyległego terenu naogół dostateczna, ograniczona lasami i osiedlami oraz większem sfałdowaniem terenu.

Przeszkody: (14,9 km) rz. Orz (6—12 m szer., dno bgn., brzegi płaskie); (22,3 km) rz. Ruż (6—12 m szer., 0,6—1 m głęb., dno bgn., brzegi 0,5 m wys., trf.); (40,7 km) rz. Łomżyczka (8—15 m szer., 0.6 m głęb., dno zmienne, ps., bgn.); (47,7 km) rz. Narew (60—100 m szer., 2—3 m głęb., dno ps.; brzegi 0,3—0,5 m wys., trf., porosłe trawą; dolina trf., porosła trawą i szuwarem, trudno dostępna; krawędzie 30—40 m wys., ps.-gln., pola orne, trawa; (63,5 km) las (40—80 lat, igl. lub mieszany, miejscami podszyty, do przejścia dla piechoty w szyku luźnym); (80,9 km) las (mieszany 30—60 lat, miejscami podszyty, do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców); (86,2 km) las (igl., podszyty, 50—60 lat, do przejścia miejscami dla pojedyńczych jeźdźców).

Osiedla: mko **Ostrów** (1458 dom., w tem 48 mur., 22216 mieszk., Pol. 28% Żyd., kśł., sąd, trt., 4 cegielnie); (5 km) w. **Lubiejewo** (72 dym. drw., 368 Pol.); (9,6 km) w. **Sulencin** (135 dym. drw., 540 Pol.); (12,5 km) w. **Wólka Sicrocińska** (18 dym. drw., 130 Pol.); (14,7 km) w. **Rogowo** (38 dym. drw., 280 Pol.); (15,5 km) w. **Gniazdowo** (60 dym. drw., 250 Pol.); (19,6 km) w. **Tyszki Ciągaczki** (16 dym. drw., 88 Pol.); (20,9 km) w. **Tyszki, Nadbory i Gostery** (51 dym. drw., 268 mieszk., Pol., 10% Żyd.); (23,5 km) w. **Jakać Stara** (28 dym. drw., 220 Pol.); (25,8 km) w. **Jakać Młoda** (21 dym. drw., 116 Pol.); (28,5 km) mko **Śniadowo** (162 dom., w tem 91 mur., kśł., apt., 1161 mieszk., Pol., 46% Żyd.); (31,5 km) w. **Piotrowo** (24 dym. drw., 163 Pol.); (33 km) w. **Konopki Śniadowskie** (20 dym. drw., 85 Pol.); (35,1 km) w. **Konopki Szczepankowskie** (11 dym. drw., 70 Pol.); (39,8 km) w. **Konarzyce** (65 dym. drw., 487 Pol.); (46,2 km) mto **Łomża** (1370 dom., w tem 570 mur., 25980 mieszk., Pol., 40% Żyd., 0,5% Rus., 2 kśł., 2 crkw., 3 szkoły, trt.); (48,3 km) w. i flw. **Piątnica** (137 dym., w tem 23 mur., 148 mieszk., Pol., w tem 1128 Żyd., kśł., szkoła); (52,2 km) w. **Budy Czarnockie** (53d ym. w tem 9 mur., 343 Pol.); (53,7 km) w. i flw. **Cydzyń** (20 dym.,

w tem 6 mur., 153 Pol.); (54,9 km) flw. **Kisielnica** (17 dym. mur., 320 Pol., fbr. cukru, przesłona — zadrzewienie); (55,1 km) w. **Kisielnica** (14 dym., w tem 2 mur., 210 Pol.); (57,5 km) w. **Górki Sypniewo** (45 dym., w tem 6 mur., 253 Pol.); (59,6 km) w. **Kobielin** (42 dym. drw., 205 Pol.); (61,3 km) w. **Zalesie** (10 dym. drw., 56 Pol.); (62,3 km) w. **Karwowo** (34 dym. drw., 220 Pol., szkoła); (67,6 km) flw. **Smolniki** (1 dym drw., 15 Pol); (69,3 km) mko **Stawiski** (230 dom., w tem 57 mur,, 3600 mieszk., Pol., w tem 1920 Żyd., kśł., syng., szkoły); (70,2 km) flw. **Stawiski** (13 dym., w tem 9 mur., 328 Pol.); (72,2 km) w. **Kuczyny** (8 dym. drw., 76 Pol.); (74,2 km) w. **Dzięgiele** (31 dym., w tem 3 mur., 190 Pol.); (74,6 km) w. **Zabiele** (17 dym, w tem 4 mur., 103 Pol.); (79,4 km) w. **Świdry Dobrzyce** (18 dym., w tem 3 mur., 121 Pol.); (79,9 km) w. **Świdry Podleśne** (12 dym., w tem 1 mur., 98 Pol.); (82,6 km) w. **Łubiony** (13 dym., w tem 2 mur., 107 Pol., przesłona — zadrzewienie); (83 km) w. **Kamieńskie** (20 dym. drw., 80 Pol.); (184,1 km) w. **Pasichy** (9 dym. drw., 71 Pol,, przesłona — zadrzewienie); (85,6 km) w. **Stawiane** (9 dym. drw., 79 Pol., przesłona — zadrzewienie); (87,7 km) w. **Obrytki** (12 dym., w tem 2 mur., 116 Pol., przesłona — zadrzewienie); (89,2 km) w. **Sokoły** (14 dym. drw., 88 Pol.(; (92,2 km) mto **Szczuczyn** (p. drg. 42).

Mosty i przeprawy: (14,7 km, na rz. Orz) drw, 36 m dłg., 5,5 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. 30 T; (21,9 km, na rz. Ruż) drw. 43 m dłg., 5 m szer., 3 m wys., wytrzym. 30 T; (39,8 km, na rz. Łomżyczka) drw. 19,5 m dłg., 5,9 m szer., 1,2 m wys., wytrzym. 18 T; (47,7 km, na odnodze Narwi) drw. 73 m dłg., 5,25 m szer., 3 m wys., wytrzym. 3—4 T, uszkodzony); (48 km, na Narwi) drw. 1,35 m dłg., 5,25 m szer., 5 m wys., wytrzym 3—4 T, uszkodzony; (48,5 km, na potoku) 12 m dłg., 8,5 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. do 15 T; (49,2 km, na fosie) drw., na przyczółkach bet. 25 m dłg., 6,5 m szer., wytrzym. 15 T; (69,7 km na potoku) drw. 15 m dłg., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrzym. 10—15 T; prócz tego przez 41 drw. mostków 1—9 m dłg., 3—5 m szer., 0,5—2 m wys., wytrzym. 5—15 T.

Skrzyżowania dróżni: Ostrów — 63, 69, 70, 75, 76, 84, 89; Nadbory — 71, 87; Śniadowo — 73, Kroska — 59; Łomża — 48, 57, 64, 72, 74; Kisielnica — 53; Stawiski — 46, 50, 52; Dobrzyce — 51; Szczuczyn — 42, 43, 44, 48.

46. Stawiski — Przytuły — Radziłów — Klimaszewnica — Drg. 38.

38 km **M. pr.** 1/100—K 28 Kolno, L 28 Goniądz.

Szosa 7—10 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, częściowo z rowami bocznymi, miejscami wysadzana drzewami, do m. Radziłów z linją tlgr. Przez Radziłów bruk. Do w. Mścichy biegnie na W. z licznemi odchy-

leniami, dalej aż do końca łukiem wygiętym ku Pc. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, o niewielkich pagórkowatych wzniesieniach, od Radziłowa o łagodnych zboczach; między w. Obrytki a w. Przytuły pasmo silniej sfałdowanych pagórków; odcinek Radziłów—Klimaszewnica otwarty, reszta przesłonięta małymi laskami; końcowy odcinek zalesiony, nieprzejrzysty, poprzecinany dolinami rzek o łagodnych zboczach i podmokłemi trf. łąkami, często zarośniętych krzewami i nieprzejrzystych. Od w. Mścichy aż do końca, na W. i Pd. — podmokło-torfiasta dolina rz. Biebrza, pokryta małymi liściastymi lasami. Gleba ps., miejscami ps.-gln., w dolinach ps.-trf., podmokła lub zabagniona. Obserwacja na całym odcinku drogi ograniczona lasami i zagłębieniem terenu. Dogodna obserwacja na dolinę rz. Biebrzy, wzgórza bezpośrednio na W. od lasu położonego między w.w. Lisy i Obrytki z obs. na Pd. do4km; kśł w Radziłowie z obs. do 5 km; wzgórze na Pc. od w. Klimaszewnica z obs. na Pd. i Pc.Z. do 7 km.

Przeszkody: (6,1—6,6 km) las (niski, igl., przerzedzony, 20—40 lat, dla kawalerji dostępny); (15,7—16,3 km) las (igl. w płd. części niski, rzadki, do 40 lat, zagajnikami ku Pc przechodzi w wysokopienny, 50—60 lat, o silnym podszyciu, dla kawalerji częściowo dostępny); (16,3 km) rz. Przytulanka (3,5 m szer., 0,3—0,7 m głęb.; dno i brzegi grząskie, podmokłe łąki, w porze deszczowej dla kawalerji niedostępne); (18,9 km) rz. Radziłówka (4—6 m szer., do 1 m głęb.; dno ps.-trf.; brzegi trf. płaskie, mało dostępne; dolina podmokła trf., łąkowa, w porze mokrej mało dostępna); (20,4 km) rz. Wissa (do 10 m szer., 1—1,5 m głęb.; dno ps.-trf.; brzegi płaskie, mało dostępne; dolina podmokła, łąkowa, porosła szuwarem i zaroślami, dla kawalerji niedostępna); (22,2—23,8 km) zagłębienie trf.-bgn. (0,2—0,3 m głęb., porosłe zaroślami i szuwarem, mało dostępne); (25,2—31,2 km, na W. i Pd. od drogi) Błota Biebrzańskie (podmokłe, łąkowe, trf. 0,2—0,4 m głęb., porosłe trawą i szuwarem, oraz małymi skrawkami gęstych lasów liśc. (20—30 lat) tylko w suchą porę miejscami dostępne); (29,9 km) rz. Klimaszewka (2—3 m szer., do 0,5 m głęb., dno trf., grząskie; brzegi bgn., niedostępne — płynie przez Błota Biebrzańskie); (31,2—36 km) zarośla i zagajniki (igl. do 20 lat, przemieszane z kępami niskiego, starego lasu, miejscami pasma wysokopiennego do 60 lat, na Z. pasmo liśc. zarośli na podmokłym gruncie, z przylegającemi kawałkami lasu do 50 lat) — całość dostępna dla piechoty i kawalerji, za wyjątkiem miejsc podmokłych.

Osiedla: (3,2 km) w. **Cedry** (36 dym., w tem 3 mur., 264 Pol.); (5,1 km) w. **Lisy** (9 dym., w tem 2 mur., 71 Pol., zadrzewienie średnie); (8,2 km) w. **Obrytki** (54 dym., w tem 1 mur., 330 Pol.); (10,8 km) w. **Przytuły** (17 dym., w tem 2 mur., kśł. drw., szkoła, 222 Pol.); (11,6—12,4 km) rozciągnięta w. **Kubra** (w tem rozparcelowany flw. — 85 dym., w tem 3 mur., 443 Pol.); (14,1 km) w. **Cyperki** (Mszanowo, 31 dym., w tem 3

mur., mł. wodny, 222 Pol.); (19,1 km) os. m. **Radziłów** (283 dym., w tem 40 mur., 2918 Pol., 25% Żyd.); (20,5 km) w. **Karwowo** (61 dym., w tem 6 mur., 353 Pol.); (25 km) w. i flw. **Mścichy** (69 dym. drw., 435 Pol.); (29 km) w. **Klimaszewnica** (131 dym., w tem 3 mur., 824 Pol.); (36,1 km) w. **Sośnia** (40 dym., 262 Pol.).

Mosty i przeprawy: (20,4 km, na rz. Wissa) mur. 18 m dłg, 6 m szer., 2,25 m wys., wytrz. 10—15 T; pozatem 1 przepust bet. i 6 mostków, z których 1 kam., sklepiony.

Skrzyżowania drożni: Stawiski — 45, 50, 52; Przytuły — 49; Radziłów — 48; (31 km) — 47; (36 km) — 43; (38 km) — 38).

47. Klimaszewnica — Białaszewo — Ruda.

14,5 km — **M. pr.** 1/100—L 28 Goniądz, L 27 Grajewo.

Traktowa 6—10 m szer., miejscami rozjeżdżona do 40 m ps., nieutrzymana, przez w. Białaszewo 5 m szer. ze śladami dylowania. Biegnie na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, w porze deszczowej bardzo uciążliwa.

Teren płaski, miejscami nizinno-łąkowy, podmokły, pokryty przeważnie lasami, zagajnikami i zaroślami. Gleba ps., w zagłębieniach ps.-łąkowa z domieszką trf.

Przeszkody: (3,5 km) las Białaszewo (10—100 lat, mieszany lub wysokopienny igl., przechodzący w zarośla na podmokłym terenie, do przejścia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne 2—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (9,3 km) las Rudzki (igl., 40—100 lat, przechodzący na W. w zagajniki; gleba ps., podmokła, miejscami trf., do przejścia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne 2—3 m szer. nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów).

Osiedla: (0 km) w. **Klimaszewnica** (p. drg. 46); (4,5 km) w. **Białaszewo** (p. drg. 43); (14,5 km) w. **Ruda** (p. drg. 38).

Mosty i przeprawy: przez 3 mostki na rowach, drw. 2—5 m dłg., 3—6 m szer., wytrz. 2—6 T.

Skrzyżowania drożni: Klimaszewnica — 46; Białaszewo — 43; (11,3 km) — 38; Ruda — odgałęzienie drg. 41.

48. Łomża—Krzewo—Wizna—Radziłów—Szczuczyn.

70 km — **M. pr.** 1/100 — K 29 Łomża, L 29 Tykocin, L 28 Goniądz, L 27 Grajewo, K 27 Białaszczuczyn.

Do w. Drozdowo (6,8 km) szosa 6—7 m szer., z 3—4 m bruk. lub szutr. jezdnią, nieutrzymana, wysadzana drzewami, z linją tlf., dalej do mka Radziłów

gruntowa 2—12 m szer., ps., ps.-gln., lub gln.-ps., miejscami żwir.; do mka Szczuczyn szosa 6 m szer., z 4 m jezdnią, miejscami bruk., z linją tlgr. i tlf., częściowo z rowami, nieutrzymana. Do os. Wizna biegnie na W. głębokim łukiem, zwróconym na Pd., dalej aż do końca łukiem płytkim na Pc., wygiętym lekko ku W., tworząc kilka nieznacznych załamań i odchyleń od zasadniczego kierunku. Szosa do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren. Do mka Radziłów biegnie drg. po silnie pofałdowanej i stromej prawej krawędzi Narwi i Biebrzy—do w. Bronowo obfitującej w parowy, dalej falistej, poprzerzynanej dolinami dopływów rz. Narwi; z prawej strony drogi podmokła dolina Narwi (p. przeszkody), zaś z lewej silnie sfałdowane, otwarte pasma wzniesień. Od mka Radzilów aż do końca po krawędziach rz. Wissa terenem lekko falistym, przechodzącym na W. od mka Wąsosz w silniej sfałdowane wzniesienia. Liczne skrawki małych lasów, zadrzewienie wgłębień terenowych, oraz wsie utrudniają dalszą obserwację; jedynie dolina rz. Narew może być dogodnie obserwowaną przez użycie bezpośredniej krawędzi. Pole widzenia zwiększa się znacznie z domów, a zwłaszcza wież kościelnych jako pktów obs.

Przeszkody: (1,7—28 km) rz. Narew (60—100 m szer.. 2—3 m głęb., dno ps.; brzegi 0,3—0,5 m wys., trf., porosłe trawą; dolina trf., porosła trawą i szuwarem, trudno dostępna; krawędzie 30—40 m wys., ps.-gln. pola orne, trawa); (4,4 km) las (mieszany, 50 lat, podszyty, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (11,4—12,4 km) małe lasy (mieszane, 25—40 lat, do przejścia dla kawalerji); (13,2—15,7 km) las (igl. 40—60 lat, miejscami mieszany lub zarośla na gruncie podmokłym, trf., w płn. części do przebycia dla kawalerji, w płd. tylko dla piechoty pojedyńczo); (18,2 km) rz. Łojewek (4—6 m szer., 0,3 m głęb.; brzegi ps. do 0,4 m wys., dostępne dla piechoty); (54,5 km) rz. Wissa (5—6 m szer., 0,5—1 m głęb., dno grząskie; brzegi 0,1—0,15 m wys., trf.-ps.; dolina płaska, trf.); (65,3 km) rz. Wissa (2—5 m szer., 0,5 m głęb., dno ps.; brzegi 0,5 m wys., ps.-trf.; dolina 0,2—0,4 km szer., płaska, trf.).

Osiedla: (0 km) mto Łomża (p. drg. 45); (4 km) w. Kalinowo (rozrzucona, 58 dym., w tem 20 mur., szkoła, 380 Pol.); (4,5 km) flw. Kalinowo (3 dymy drw., 84 Pol.); (6,4 km) flw. Drozdowo (12 dym., w tem 7 mur., browar, młyn, 115 Pol.); (6,8 km) w. Drozdowo (81 dym., w tem 7 mur., 461 Pol., przesłona — zadrzewienie); (8 km) w. Niewodowo (50 dym., w tem 3 mur., szkoła, 270 Pol.); (9,2 km) w. Czachy Rakowo (39 dym., w tem 1 mur., 217 Pol.); (10,5 km) w. Bogunie (38 dym., w tem 2 mur., tartak, szkoła, 267 Pol.); (12,7 km) flw. Krzewo (55 dym., w tem 3 mur., 92 Pol., przesłona — zadrzewienie); (13 km) w.

Krzewo (55 dym., w tem 1 mur., szkoła, 258 Pol.); (15 km) w. **Kosaki** (44 dym., w tem 4 mur., szkoła, 291 Pol., przesłona — zadrzewienie); (18 km) w. **Bronowo** (140 dym., w tem 40 mur., kśł., szkoła, 1100 Pol.); (24,1 km) osada **Wizna** (256 dym., w tem 28 mur., kśł., szkoła, 3496 mieszk., Pol., 25% Żyd.); (28,4 km) w. **Szambory** (14 dym. drw., 92 Pol.); (29,5 km) w. **Wierciszewo** (32 dym., w tem 2 mur., 193 Pol.); (30,8 km) w. i flw. **Sieburszyn** (19 dym., w tem 2 mur., 216 Pol.); (33,3 km) w. **Rudkowskie** (54 dym., w tem 4 mur., 255 Pol.); (34,7 km) w. **Burzyn** (13 dym., w tem 3 mur., 91 Pol.); (35,8 km) w. **Nikołajewo i Szostaki** (43 dym. drw., 239 Pol.); (37,7 km) w. **Maciesze Dziubele** i flw. Bułcze (rozparcelowany) (61 dym., w tem 3 mur., 353 Pol.); (30,6 km) w. **Brzostowo** (37 dym. drw., 221 Pol.); (40,8 km) w. **Biedry Falki** (28 dym. drw., 161 Pol.); (41,6 km) w. **Chyliny** (17 dym., w tem 1 mur., 98 Pol.); (42,6 km) w. **Pluty Rogowo** (42 dym., w tem 1 mur., 249 Pol.) (44,2 km) w. **Bychy Karwowo** (23 dym., w tem 3 mur., 189 Pol.); (45,8 km) w. **Łoje Szlasy** (11 dym., w tem 2 mur., 63 Pol.); (46,2 km) w. **Łoje Polne** (5 dym., w tem 1 mur., 25 Pol.); (48,3 km) w. **Racibory** (30 dym., w tem 2 mur., 169 Pol.); (51,7 km) mko **Radziłów** (283 dym., w tem 40 mur., 2918 mieszk., Pol., szkoła, kśł.); (55,8 km) w. **Dziewięcin** (1 dym drw., 9 Żyd.); (56,8 km) w. **Czerwonki** (26 dym. drw., 169 Pol.); (60,0 km) w. **Żebry** (55 dym., w tem 1 mur., 491 Pol.); (63,9 km) mko **Wąsocz** (490 dym., w tem 13 mur., 1852 mieszk., Pol., 23% Żyd.); (69,6 km) mto **Szczuczyn** (300 dom., w tem 180 mur., 4500 mieszk., Żyd., 33% Pol.).

Mosty i przeprawy: (1,7 km, rz. Narew) przyczółki kam. 253,5 m dłg., 5 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; (18,2 km, na rz. Łojewek) drw. 11 m dłg., 6,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T; (22,3 km, na rowie) kam., sklepiony 13 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., wytrz. 10—15 T; (34,3 km, na stawie) drw. 12 m dłg., 4 m szer., 1,4 m wys., wytrz. 10 T; (55,6 km, na rz. Wissa) mur. 18 m dłg., 6 m szer., 2,3 m wys., wytrz. 10—15 T; (63,7 km, na rz. Wissa) drw. 33 m dłg., 5,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T; (64,2 km, na rz. Wissa) drw. 33,5 m dłg., 4,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T; (68,9 km, na rz. Wissa) drw. 26 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 7 T; pozatem 12 mostków drw. 2—9 m dłg., 3—5 m szer., 0,5—2 m wys., wytrz. 2—7 T.

Skrzyżowania drożni: Łomża — 45, 47, 64, 72, 74; Wizna — 49, 57; Burzyn — 50, 55a; Radziłów — 46; Wąsocz — 49; Szczuczyn — 42, 43, 44, 45.

49. Wizna — Jedwabno — Przytuły — Wąsocz.

38,8 km

M. pr. 1/100 — L 29 Tykocin, K 28 Kolno, K 27 Biała-Szczuczyn.

Do w. Przytuły (19,3 km) szosa 10—12 m szer., z 4—5 m szutr. jezdnią, z rowami, linją tlgr. i tlf., rzadko

wysadzana drzewami. Dalej aż do końca gruntowa 3—ó m szer., ps. lub ps.-gln., miejscami brukowana lub dylowana, nieutrzymana miejscami z rowami bocznymi. Do mka Jedwabno biegnie na Pc.Z., dalej aż do końca na Pc. Szosa do użytku dla ciężkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, występujący w rejonie w. Przytuły w silniej sfałdowane wzgórza, pokryty małemi parcelami lasów i zaroślami, poprzerzynany małemi trf. dolinami strumieni. Gleba ps. lub ps.-gln. Obserwacja naogół dostateczna, ograniczona lasami i zabudowaniami do 3 km i tylko wzg. na Pc. w. Wizna dają dalszy wgląd w kierunku na W. i Pd. w dolinie rz. Narew.

Przeszkody: (4,3 km) las (mieszany, 40 lat, miejscami podszyty, do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców); (9,4 km) trf. podmokłe łąki (0,3—0,4 m. głęb., do przejścia w porze suchej); (14,4 km) las (igl., 20—60 lat, podszyty, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (17 km) las (liściasty, podszyty, 30—70 lat, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (26,7 km) rz. Matlak (1—1,5 m szer., 0,5 m głęb.; dno ps., trf.; brzegi dostępne); (27,9 km) las (igl., z zagajnikami, 40—60 lat, podszyty, miejscami dostępny dla kawalerji); (34,7 km) las mieszany, 40—60 lat, na podmokłym gruncie, do przejścia dla pieszych; (35,9 km) rz. Wissa (0,2—0,4 m głęb.) z trf.-łąkową doliną, dostępna w porze suchej dla pojedyńczych jeźdźców.

Osiedla: (0 km) osada **Wizna** (p. drg. 48); (2,9 km) w. **Meczki** (25 dym. drw., 156 Pol.); (5,6 km) w. **Boguszki** (9 dym. drw,, 67 Pol.); (7,5 km) w. **Kstowo** (na mapie Janczewo 33 dym., w tem 3 mur., 203 Pol.); (8,3 km) w. **Rostki** (11 dym. drw., 58 Pol.); (10,6 km) flw. **Jedwabno** (7 dym., w tem 1 mur., 138 Pol., tartak); (11,2 km) mko **Jedwabno** (108 dym., w tem 83 mur., 1321 mieszk., Żyd., 40% Pol., kśł., syng., 3 szkoły); (13,8 km) w. **Kubrany** (25 dym., w tem 1 mur., 157 Pol.); (13,9 km) flw. **Byczki** (2 dymy drw., 40 Pol.); (15,7 km.) w. **Stryjaki** (17 dym. drw., 118 Pol., przesłona — zadrzewienie); (16,1 km) w. **Karwowo** (23 dym., w tem 3 mur., 171 Pol.); (19,3 km) w. **Przytuły** (p. drg. 46); (21,8 km) w. **Aleksandrowo** (11 dym. drw.. 66 Pol.); (22,5 km) w. **Doliwy** (10 dym., w tem 2 mur., 50 Pol.); (24,4 km) w. **Mroczki** (20 dym., w tem 2 mur., 101 Pol., przesłona — zadrzewienie); (26 km) w. **Glinki** (69 dym., w tem 10 mur., 529 Pol., młyn wodny); (30,4 km) w. **Jaśki** (14 dym., w tem 1 mur., 97 Pol.); (33,1 km) w. i flw. **Ławsk** (115 dym. drw., 766 Pol.); (38,2 km) mko **Wąsocz** (p. drg. 48).

Mosty i przeprawy: (19,8 km, na rz. Przytulanka) drw. 10 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T; (38,6 km, na rz. Wissa) drw. 33 m dłg., 5,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T; prócz tego 14 mostków drw. 2—9 m dłg., 2—5 m szer., 0,5—2 m wys., wytrz. 3—10 T.

Skrzyżowanie drożni: Wizna — 48, 57, 65; Jedwabno — 50, 72; Przytuły — 46; Glinki — 52; Ławsk 51; Wąsocz — 48.

50. Burzyn—Jedwabno—Stawiski—Kolno—Kozioł—Łączki.

70,5 km

M. pr. 1/100 — L 28 Goniądz
K 28 Kolno.

Do mka Kolno (43 km) gruntowa 4—12 m szer. ps. lub ps.-gln., miejscami ps.-kam., nieutrzymana, częściowo z zaniedbanymi rowami; dalej do mka Czerwone szosa 7—8 m szer. z 4,5—5 m szutr. jezdnią z rowami i drzewami bocznemi z linją tlgr.; wreszcie aż do końca gruntowa 3—12 m szer. ps., lub ps.-trf. krótkimi odcinkami brukowana lub dylowana, nieutrzymana. Do mka Jedwabno biegnie na Z., dalej do mka Stawiski na Pc.Z., wreszcie aż do końca na Pc.Z. i Z., tworząc nieznaczne odchylenia. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów, na odcinku Burzyn—Kolno dla ciężkich uciążliwa; szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren do mka Kolno lekko falisty, poprzerzynany płytkiemi trf. dolinami strumieni, porośnięty małymi skrawkami lasu; dalej aż do końca równinny przeważnie zalesiony. Gleba ps. lub głęb. ps., niekiedy z domieszką gliny lub kamienia, w dolinach trf., podmokła lub bagnista. Obserwacja lokalna, miejscami ograniczona zalesieniem i nierównością terenu.

Przeszkody: (11,6 km) podmokłe trf. łąki, (0,2—0,4 m głęb., usiane stawami, w porze suchej do przejścia dla kawalerji); (14,2 km) las (igl., 20—60 lat, po przejścia dla pojedynczych jeźdźców); (16,7 km) las (igl. 20—40 lat, do przejścia dla kawalerji); (23 km) las (igl. zagajnik, 10—20 lat do przejścia dla piechoty); (29,8—31,6 km) las (igl., 70—200 lat, miejscami do przejścia dla kawalerji; drogi leśne 2—4 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (35,4 km) rz. Skroda (2—4 m szer., 2 m głęb., dno trf. muliste; brzegi 0,1—0,4 m wys., trf.; dolina 0,3 km. szer. trf.); (50,9 km) rz. Pisa (40 m szer., 1,5—3 m głęb., dno ps.-kam.; brzegi ps., dolina 1 km. szer., ps.); (55,5 km) potok (6 m szer., 0,5 m głęb., dno ps.; brzegi 0,6 m wys., ps.; dolina płaska, 4 km szer., trf., do przejścia dla piechoty); (69,4 km) kanał (2—3 m szer., 0,7—1,2 m głęb.; dno trf.; przyległy teren podmokły do 0,5 m głęb. zarosły trawą).

Osiedla: (0 km) w. Burzyn (13 dym., w tem 3 mur., 91 Pol.); (2,9 km) w. Bartki (19 dym. drw., 115 Pol., przesło-

na dobra); (5 km) w. **Kucze Małe** (3 dym. drw., 31 Pol.); (7 km) w. **Kucze Duże** (46 dym, w tem 2 mur., 231 Pol.); (8,5 km) w. **Przestrzele** (12 dym. drw., 72 Pol.); (11,3 km) osada i flw. **Jedwabno** (115, dym., w tem 89 mur., 1459 mieszk. Żyd., 9% Pol., kśł., syng., 3 szkoły); (18,9 km) w. **Jurzec Mały** (23 dym., w tem 2 mur., 114 Pol.), (25,1 km) flw. **Smolniki** (1 dym drw., 15 Pol.); (27,2 km) mko i flw. **Stawiski** (243 dom., w tem 66 mur., 3928 mieszk., Żyd., 8% Pol., kśł., syng., 2 szkoły); (29, 2 km) w. **Chmielewo** (21 dym., w tem 1 mur., 148 Pol., przesłona dostateczna); (35,1 km) w. **Laskowce** (4 dym. drw., 23 Pol.); (38 km) w. **Pachuczyn** (11 dym. drw., 84 Pol.); (38,6 km) w. i flw. **Czernice** (18 dym. drw., 155 Pol., przesłona dostateczna); (40 km.) w. **Gromadzyn—Wykno** (rozrzucona) (14 dym. drw., 102 Pol.); (43 km) mto **Kolno** (p. drg. 44); (46,6 km) mko **Czerwone** (440 dom., w tem 220 mur., 4800 mieszk., 50% Pol., 50% Żyd.); (50,7 km) w. **Kozioł** (93 dym., w tem 3 mur., 487 Pol.); (62,5 km) w. **Leman** (115 dym. drw., kśł. 616 Pol.); (70,5 km) w. **Łączki** (100 dym. drw., 530 Pol.).

Mosty i przeprawy: (27,4 km, na potoku), drw., 15 m dłg., 6 m szer., 1,5 wys., wytrz. 10 T; (50,7 km, na rz. Pisa) drw., 15 m dłg., 5 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; (55,2 km, na potoku) drw., 10 m dłg., 4,4 m szer., 1,5—1 m wys., wytrz. 3—10 T;

Skrzyżowania drożni: Burzyn—48; Jedwabno—49, 72; Stawiski — 45, 46, 52; Kolno — 44, 53, 54; Czerwone — 53; Kozioł — 77; Łączki — 78, 79.

51. Ławsk—Dobrzyce—Grabowo—Lachowo—Wincenta.

29 km M. pr. 1/100—K 28 Kolno.

Gruntowa 2—8 m szer., ps., głęb. ps. lub ps.-gln., przez wsie ze śladami bruku, nieutrzymana, uciążliwa, na odcinku Dobrzyce—Grabowo szosa 9 m szer., z 2—4 m szutr. na jezdnią. **Gruntowa dla lekkich zaprzęgów uciążliwa; szosa dla wszelkich zaprzęgów i samochodów do użycia.**

Teren lekko falisty, w okolicy w. Górskie większe sfałdowania, porzerzynany dolinami potoków, pokryty małemi lasami i zagajnikami, a w dolinach zaroślami. Gleba ps. lub ps.-gln. z domieszką kamienia, w dolinach trf. Obserwacja utrudniona zalesieniem.

Przeszkody: (4,8 km) las (igl., 30—60 lat, na glebie ps.-gln., miejscami do przejścia dla kawalerji; drogi leśne 2—4 m szer. nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów), (11 km) rz. **Skruda** (2—4 m szer., do 2 m głęb., dno trf.; muliste; brzegi trf., dolina płaska, 0,3 km szer., trf.); (14 km) las,

zagajnik (igl., lub mieszany, miejscami wysokopienny igl., o liściastem podszyciu; gleba ps. lub gln., do przejścia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne 2—4 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów).

Osiedla: (0 km) w. i flw. **Ławsk** (p. drg. 49); (3,6 km) w. i flw. **Ciemianka** (19 dym. drw., 241 Pol., przesłona dobra); (6,3 km) w. **Świdry Dobrzyce** (18 dym., w tem 3 mur., 121 Pol., przesłona dostateczna); (7,2 km) flw. **Bożymy** (2 dymy drw., 46 Pol.); (8,7 km) w. **Grabowskie** (20 dym drw., 148 Pol., przesłona—dostateczna); (9,7 km) w. **Grabowo** (42 dym., w tem 3 mur., 311 Pol., przesłona — dobra) i flw. (12 dym., w tem 1 mur., 210 Pol.); (19 km) w. i flw. **Lachowo** (64 dym., w tem 2 mur., 496 Pol., gorzelnia, przesłona — dostateczna); (21,3 km) w. **Kiełcze Stare** 22 dym., drw., 163 Pol.); (22,9 km) w. **Żebry** (11 dym. drw., 55 Pol.), (24,8 km) w. **Górskie** (26 dym., w tem 2 mur., 178 Pol.); (26,4 km) w. **Rypin** (21 dym., w tem 2 mur., 103 Pol.); w. **Bialiki** (36 dym. drw., 125 Pol.); (29 km) w. **Wincenta** (51 dym., w tem 1 mur., 290 Pol.).

Mosty i przeprawy: przez 11 mostków i rur przepustowych, na rowach, drw. lub bet., 1—6 m dłg., 2—8 m szer., wytrz. 2—10 T.

Skrzyżowania drożni: Ławsk — 49; Świdry—Dobrzyce — 45; Grabowo — 54; Lachowo — 44; Wincenta — 53.

51a. Grabowo—Kumelsk.

5,7 km

M. pr. 1/100—K 28 Kolno.

Gruntowa 3—9 m szer., ps. na odcinku 2,2—5,2 km z 3 m szer. brukowaną jezdnią, nieutrzymana, do użycia dla ciężkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, przeważnie uprawny, otwarty, miejscami porośnięty kępami lasu lub zagajnika z krzakami.

Osiedla: (0 km) w. **Grabowo** (p. drg. 44); (4,8 km) w. **Kumielsk** (p. drg. 44).

Skrzyżowania drożni: Grabowo—51, 54; (2,1 km) 51; Kumelsk — 44.

52. Czerwin—Miastkowo—Nowogród—Korzeniste—Stawiski—Rogale—Glinki.

76 km

M. pr. 1/100—J 29 Ostrołęka, J. 30 Rożany, K 28 Kolus, K 29 Łomża.

Do w. Miastkowo (24 km) i między w.w. Rogale—Glinki (64,5—76 km) gruntowa 3—15 m szer., ps., częściowo ps.-gln. lub ps.-kam. Miastkowo — Rogale (24—64,5 km) szosa 5,5—8 m szer. z 4—5 m szutr.

jezdnią, z rowami i drzewami bocznemi, na odcinku 38—42 km z linją tlf. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa—dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren początkowo równninny, dalej falisty, pokryty lasami i zagajnikami. Gleba ps. lub ps.-gln. Obserwacja lokalna do 3 km wgłąb z pobliskich wyniosłości.

Przeszkody: (0 km) rz. Orz (30 m szer., 2 m głęb. dno ps.; brzegi łagodne, łąkowe); (19,5 km) rz. Ruż (3—4 m szer., 0,6 m głęb , dno ps.; brzegi niskie, łąkowe); (19,5—29,5 km) las igl. (do 80 lat, zagajniki liśc., do przebycia dla kawalerji) (34,3 km) rz. Narew (50—100 m szer., 2,5 m głęb., dno ps.; brzegi łagodne łąkowe lub ps.); (35,8 km) rz. Pissa (20—30 m szer., 0,8—1,5 m głęb., z dołami do 10 m, przy w. Jurki 2—3 m głęb., dno ps.; brzegi crm. porosłe trawą, niskie; dolina płaska, crm. łąkowa zalewana na wiosnę wodą w niebardzo nawet suchą porę do przebycia dla kawalerji; krawędzie 15—25 m wys., strome ps. porosłe lasem); (36,8—43,8 km) las (mieszany, do 50 lat, podszycie gęste mieszane, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (55—56,5 km) las (igl. 50—80 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla kawalerji); (61 km) rz. Mogilna (2—4 m szer., 0,2—0,4 m głęb., dno ps.-trf.; brzegi niskie, łąkowe); (62,5—65,5 km) las (mieszany, 40—80 lat, podszycie gęste mieszane; do przebycia dla piechoty; drogi leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (76 km) rz. Matlak (1—1,5 m szer., do 0,5 m głęb., dno ps.-trf.; brzegi niskie łąkowe).

Osiedla: w. **Czerwin** (45 dym. drw., 540 Pol., kśł.); (3 km) w. **Stylągi** (29 dym. drw., 195 Pol.); (5 km) w. **Rostki** (14 dym. drw., 92 Pol.); (7 km) w. **Chrzczony** (16 dym. drw., 71 Pol.); (9 km) w. **Choromany** (43 dym. drw., 279 Pol.); (10,5 km) w. **Dąbek** (36 dym. drw., 208 Pol.); (13,5 km.) w. **Opęchowo** (43 dym. drw., 267 Pol.); (14,5 km, 1 km na Z.) w. **Dzbenin** (28 dym. drw., 178 Pol.); (16,5 km, 1 km na Pd.W.) (40 dym. drw., 245 Pol.); (17,5 km) w. **Łątczyn** (na mapie Łączyn, 93 dym., w tem 4 mur., 564 mieszk., Pol., 4,5% Żyd.); (24 km) w. **Miastkowo** (61 dym. drw., 462 Pol.); (27 km) w. **Korytki Leśne** (16 dym. drw., 90 Pol.); (29 km) w. **Chmielewo** (10 dym. drw., 54 Pol.); (34 km) os. m. **Nowogród** (279 dom., w tem 4 mur., 2711 mieszk., Pol., 24% Żyd., kśł., szkoła); (38 km) w. **Baliki** (12 dym. drw., 67 Pol.); (40 km) w. **Serwatki** (15 dym. drw., 79 Pol.); (42 km) w. **Rudka-Skroda** (21 dym. drw., 133 Pol.); (43,5 km) w. **Chwaliny Duże** (31 dym. drw., 135 Pol.); (45,5 km) w. **Kąty** (140 dym. drw., 750 Pol.); (49,5 km) w.w. **Rakowo, Podleśne Stare, Podleśne Nowe, Chmielewo** (70 dym. drw., 300 Pol.); (51,5 km) w. **Poryte Włościańskie i Szlacheckie** (101 dym., w tem 3 mur., 1601 Pol., kśł., szkoła); (62 km) mko **Stawiski** (p. drg. 45); (65 km) w. **Rogale** (33 dym. drw., 221 Pol.); 65,6 km) w. **Sokoły** (32 dym., w tem 6 mur., 262 Pol.); (67 km) w. **Romany** (46 dym., w tem 7 mur., 497 Pol., kśł., szkoła); (70 km) w. **Wilamowo** (56 dym., w tem 9 mur., 604 Pol., szkoła); (76 km) w. **Glinki** (p. drg. 49).

Mosty i przeprawy: (0 km na rz. Orz) drw. 35,5 m dłg., 6,4 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 30 T; (34,3 km na rz. Narew) drw., szosowy i kolejki. 280 m dłg., 5 m szer., 2 chodniki a 0,50 m. szer., 9 m. wys., wytrz. 20 T; (35,8 km na rz. Pissa) drw. 110 m dłg., 5,5 m szer., 4 m wys., wytrz. 30 T; pozatem 10 mostków drw., 5—9 m dłg., 6—7 m szer. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Czerwin — 70, 86; Chrzczony — 71; Miastkowo — 72; Nowogród — 73, 74; Korzeniste — 53; Stawiski — 45, 46, 50, Glinki — 49.

53. Kisielnica—Rakowo—Kolno—Czerwone—Wincenta—granica. (niem.).

29,6 km **M. pr.** 1/100 —K 28 Kolno.

Szosa 7—8 m szer., z 4,5—5 m szutr. jezdnią, linją tlgr. i rowami bocznymi, zadrzewiona, Biegnie na Pc.Z. Do użytku dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, pokryty rzadkimi lasami, przerznięty trf. doliną rz Skroda i Łabna. Gleba ps.-gln. uprawna lub łąkowa. Obserwacja wzdłuż drogi do 2 km; dogodne pkty obs. (18,5 km) cecha 142 i cecha 154 na Pc.W. od szosy z obs. wokoło do 5 km.

Przeszkody: (1,—2,6 km, 4,5—6,9 km) las (igl., 50 lat, podszyty, do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców); (15 km) rz. Skroda (20—40 m szer., 1—2 m głęb., dno ps.-trf.; brzegi niskie, łąkowe); (21,1 km) rz. Łabna (3—8 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn.; brzegi niskie, łąkowe); (27,6—28,6 km) las (igl., 50 lat, podszycie igl., do przebycia dla kawalerji).

Osiedla: w. **Kisielnica** (p. drg. 45); (3 km) w. **Rogienice Wielkie** (190 dym., w tem 40 mur., 600 Pol.); (8,5 km) w. **Płock Mały** (120 dym., w tem 30 mur., 907 Pol.); (11,2 km) w. **Rakowo-Zalesie** (24 dym., w tem 1 mur., 117 Pol.); (16,1 km) w. **Borkowo** (142 dym., w tem 13 mur., 1029 Pol., kśł.); (21,5 km) mko **Kolno** (p. drg. 44); (25,1 km) w. **Czerwone** (p. drg. 50); (29,1 km) w. **Wincenta** (p. drg. 51).

Mosty i przeprawy: (15,2 km, na rz. Skroda) 2 mosty drw. 14—16 m dłg., 5 m szer., 2,5—5 m wys., wytrz. 15 T; (21,1 km, na rz. Łabna) drw. 11 m dłg., 5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem na całej przestrzeni 9 przepustów bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Kisielnica — 45; Rakowo — 52; Kolno — 44, 50, 54; Czerwone — 50; Wincenta — 51.

54. Grabowo—Kolno—Ptaki—Dęby.

46 km **M. pr.** 1/100 —K 28 Kolno, T 28 Myszyniec.

Szosa 5,5—9 m szer., 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, linją tlgr., niezadrzewiona; (odcinek

31,4—46 km nieoznaczony na mapie). Do użytku dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, pokryty lasami, podmokłemi łąkami lub bagnami: gleba ps.-trf. lub ps.-gln. Obserwacja lokalna do 3 km wgłąb.

Przeszkody: (1—3 km, 5,5—8,5 km) las (igl. i miesz., 40—80 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla kawalerji; drogi leśne 2—4 m szer. dla lekkich zaprzęgów; (14—15 km) rz. Łabna (8 m szer., 0,8 m głęb., dno trf., brzegi łagodne trf.); (20—21,5 km) łąka podmokła (trf. 0,4 m głęb., w porę suchą do przebycia dla piechoty); (23,5 km) rz. Pissa (40 m szer., 1,3 m głęb., dno ps.; brzegi łąkowe); (21,3—28; 29—32; 34—36,5; 39,5—41,5; 44,8—46 km) parcele lasów igl. (50 lat, bez podszycia, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców; drogi leśne 4 m szer. dla lekkich zaprzęgów); (32—34 km) bagno Grzędy (łąki podmokłe, w roztopy do 1 m głęb., pokryte pastwiskami, do przebycia dla pieszych, w suche lato wozami z przewodnikiem); (36,5—39,5, 41,5—44,8 km) łąki podmokłe (trf. do 0,5 m głęb., pokryte rzadkimi krzakami, w porze suchej do przebycia dla piechoty).

Osiedla: w. **Grabowo** (p. drg. 51); (3 km) w. **Wiszowate** (43 dym. drw., 230 Pol., szkoła); (7 km) w. **Rydzewo** (21 dym. drw., 115 Pol.); (10,4 km) w. **Tyszki Łabno** (18 dym. drw., 137 Pol., szkoła); (12,4 km) w. **Gromadzyn Wykno** (14 dym. drw., 102 Pol.); (14,6 km) mko **Kolno** (p. drg. 44); (19 km) w. **Zabiele** (188 dym. drw., 2000 Pol.); (23,8 km) w. **Ptaki** (48 dym. drw., 270 Pol.); (28,6 km) w. **Turośl** (49 dym. drw., 275 Pol., kśł., szkoła); (30,6 km) w. **Cieloszka** (90 dym. drw., 495 Pol.); (35,6 km) w. **Pupkowizna** (35 dym. drw., 291 Pol.); (46 km) w. **Dęby** (55 dem. drw., 300 Pol.).

Kolejki wąskotorowe: Myszyniec—Kolno.

Mosty i przeprawy: (24,5 km, na rz. Pissa) drw. 72 m dłg., 5,4 m szer., 3 m wys., wytrz. 30 T; (27,5 km, na rowie odwadniającym) drw. 21 m. dłg., 8 m szer., 3 m wys., wytrz. 30 T; pozatem 10 mostków drw. 3,5—6 m dłg., 6—8 m szer., na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Grabowo — 51, 51a; Kolno — 44, 50, 53; Ptaki — 77; (40,5 km) — 78; Dęby — 74.

55. Mężenin — Strękowa Góra — Osowiec.

48,4 km

M. pr. 1/100 — L 29 Tykocin, L 28 Goniądz, (w szczegółach błędna).

Do w. Strękowa Góra (15,7 km) szosa 5—9 m szer., z 3—5 m szutr. jezdnią, z linją tlgr i tlf., rowami bocznymi, częściowo wysadzana drzewami, odcinkami groblą do 3 m wys. Biegnie na Pc. z kilkoma znacznemi odchyleniami i załamaniami. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Strękowa Góra lekko falisty o łagodnych zboczach, stanowiących wsch. brzeg bgn. Wizna, przeważnie zalesiony, poszarpany bgn.-trf. zagłębieniami, pokryty licznemi osiedlami. Dalej aż do końca błoto Ławki i zabagniona dolina rz. Biebrza, przeważnie zalesiona, o nielicznych nieznacznych wzniesieniach ponad okoliczny teren; od osady Dobarz pasmo silniej sfałdowanych wzgórz.

Obserwacja na całym prawie odcinku drogi niemożliwa lub bardzo utrudniona wskutek zalesienia. Sama droga niewidoczna prócz małych odcinków, biegnących przez wyniosłości terenu, gdzie jedyną przesłonę stanowią przydrożne drzewa. Dogodne pkty obs.: w. Strękowa Góra z obs. na Pc. i W. do 4 km; pasmo wzgórz w rejonie twierdzy Osowiec z obs. do 5 km na Pc. i Z.

Przeszkody: (0,1—3 km 0,2—0,4 km na Z.) podmokłe łąki (poprzecinane rowami, przechodzące na Pc. w liśc. zorośla i las, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (4,3—10,3 km) las (igl., 30—60 lat, niski, średnio zwarty o słabem, przyziemnem podszyciu, miejscami kępy wysokopiennego i zagajników, oraz gołe polany (poręby), ku Z. gęstszy z domieszkę liśc., częściowo na podmok.ym gruncie, przechodzi stopniowo w podmokłe łąki.— Bagno Wizna 0,2—0,3 m głęb., porosłe szuwarem, trawą i zaroślami, w porę mokrą rozmiękające do 0,5 m i naogół niemożliwe do przebycia, w porę suchą dla pieszych pojedyńczo); (10,6—11 km, na Z.) trf. podmokłe łąki 0,2—0,3 m poprzecinane rowami — w suchą porę do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (10,6 km, 1,2 km na Z.) jez. Maliszewskie (11 k,m dłg., 0,7 km szer., dno grząskie, warstwa wody 0,5—1 m gruba, poniżej bagno (popiół) ponad 5 m głęb.; brzegi niskie, trf., zarosłe trawą i szuwarem, mało dostępne); (11,4—13,1 km, na W.) podmokłe łąki (z olszynowemi zaroślami, 0,2—0,3 m głęb., w porę deszczową rozmiękające do 0,5 m i wtenczas niemożliwe do przebycia); (11,4—13,6 km na Z) las (30—40 lat, igl., miejscami zadajniki, na podmokłych gruntach liśc. zarośla, do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (15,8 km) rz. Narew (40—70 m szer., 2—4 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps.-trf., zarosłe szuwarem i trawą, naogół dostępne, dolina identyczna z bagnem Wizna); (18—35 km) bgn. Ławki i bgn. Podleskie (podmokłe łąki na mało przepuszczalnem podłożu, 0,2 – 0,3 m głęb., w deszczową porę rozmiękające do 0,4 m, w suchą wysychające, miejscami, porosłe trawą i szuwarem i zaroślami; w porę deszczową bardzo trudne do przebycia); (28,3—40,5 km) lasy (o różnolitym charakterze: igl. wysokopienne; o średniem podszyciu, 60—100 lat, miejscami duże płaty igl. zagajników i drobnej kultury 10—25 lat, na gruncie ps.; liśc. lasy mieszane, 40—80 lat naogół gęste, częściowo na podmokłych gruntach); (35 km) rz. Kosodka (2—6 m szer., do 1 m głęb., dno grząskie; brzegi płaskie, trf.-bgn., zarosłe szuwarem i zaroślami; dolina — p. błoto Podleskie); (37—47 km) błoto Biebrzańskie (podmokłe łąki, poprzerzynane licznymi kanałami i rowami, porosłe trawą i szuwarem, oraz kępami drzew i zarośli, 0,1—0,2 m głęb., w porę deszczową rozmiękające do 0,4 m, w suchą wysychające miejscami zupełnie, do przejścia

jakbgn. Podleskie); na Pd. od twiedzy Osowiec łąki podmokłe (miejscami trf., 0,3 m głęb., w mokre pory rozmiękające do 0,5 m; podczas roztopów nie do przejścia, w porę suchą dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: (0 km) w. **Mężenin** (67 dym., w tem 3 mur., 433 Pol.); (2,3 km) w. **Zalesie Nowe** (9 dym. drw., 2 mur., 78 Pol., przesłona w zadrzewieniu); (2,9 km) w. **Ożary** (53 dym. drw., 4 mur., 311 Pol., zadrzdwienie średnie); (4 km) w. **Jawory Klepacze** (37 dym. drw., 210 Pol.); (4,8 km) flw. **Konopki Leśne** (1 dym drw., 12 Pol.); (5,8 km) w. **Grabowo Nowe** (15 dym. drw., 106 Pol.); (9,7 km) w. **Chlebiotki Nowe** (na mapie mylnie oznacz. „Stare", 27 dym. drw., kśł. drw., 185 Pol.); (10,8 km) kol. **Wieczorki** (3 dym. drw., 21 Pol.); (12,2 km) kol. **Olszowy Grab** (2 dym. drw., 20 Żyd.); (15,7 km) w. **Strękowa Góra** (52 dym. drw., 247 Pol., młyn, wiatrak); (16,7 km) w. **Kleszcze** (6 dym. drw., 37 Pol.); (17,9 km) w. **Laskowiec** (43 dym. drw., 243 Pol.); (18,3 km) w. **Brzeziny** (88 dym. drw., szkoła drw., 471 Pol.); (32,1 km) w. **Gugny** (7 dym. drw., 50 Pol.); (34,9 km) osada **Dobarz** (1 dym. drw., 10 Pol.); (36,6 km) w. **Budy** (9 dym., 69 Pol.); (41 km) w. **Uścianek** (6 dym. drw., 1 mur., 48 Pol., zadrzewienie średnie); (42,2 km) — oznaczony na mapie flw. **Naddarek** — nie istnieje; (45,9 km) Obóz Warowny Osowiec — p. drg. 26.

Mosty i przeprawy: (3,3 km, na strumieniu) drw. 24 m dłg., 5,5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 10 T; (4,7 km, na strumieniu) drw. 13,5 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 10 T; (15,8 km, na rz. Narew) drw., bet.-żel., 329 m dłg., 5 m szer., 7 m wys., wytrz. 12 T; (17,1 km, na odnodze rz. Narew) drw., bet.-żel.—w naprawie, 70 m dłg., 5 m szer., 3 m wys.; (17,6 km, na odnodze rz. Narew) drw., w naprawie, 12 m dłg., 5 m szer., 3 m wys.; (18,5 km, na rowie) drw. 20 m dłg., 7 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 5—7 T; (21,9 km, na rowie) drw. 22 m dłg., 8 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 10 T; (25,3 km, na rowie) drw. 14 m dłg., 8,5 m szer., 1 m wys., wytrz. 10 T; (29 km, na rowie) drw. 11,5 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T; (34,9 km, na rz. Kosodka) drw. 36,5 m dłk., 7,5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 10 T; ponadto 1 przepust bet. i 34 drobnych mostków drw., z tego 16 na kam. przyczółkach.

Skrzyżowania drożni: Mężenin — 59; 63, 65; (14,3 km) — 57; (28,5 km) — 55a; Gugny — 40; Osowiec 26, 38.

55a. Mocarze — Pogorzały — Trzcianne.

17,5 km

M. pr. 1/100 — L 28 Goniądz, (w szczegółach błędna).

Do w. Nowa Wieś (15 km) gruntowa 3—7 m szer., trf.-bgn. lub trf.-ps., przez kol. Majdan 12—15 m szer., ps.; na odcinku Mocarze — drg. 55 po zaniedbanej grobli 0,5 m wys., miejscami dylowanej lub faszynowanej, z licznemi bgn. wyrwami do 1,5 m głęb.,

o rowach zaniedbanych; w czasie roztopów miejscami zalewana. Dalej aż do końca 8—10 m szer., ps., przez w. Nowa Wieś zły bruk. Przez rz. Biebrza — bród. Biegnie na W. z kilkoma załamaniami. Odcinek Mocarze—Pogorzały tylko w suchą porę dla pieszych do użycia, dalej aż do końca dla lekkich zaprzęgów.

Teren do w. Nowa Wieś bgn.-łąkowy, w drugiej połowie zalesiony lub zakrzewiony; na bgn. Ławki niewielkie wzniesienie (w.Pogorzały). Końcowy odcinek i dalej aż do mkaTrzcianne lekko sfałdowany, otwarty. Obserwacja na odcinku drogi Mocarze—Nowa Wieś utrudniona małemi skrawkami krzewów oraz wysoką trawą; dogodna tylko z prawej krawędzi rz. Biebrzy z nieszczególnem polem widzenia 4—5 km na W. Na odcinku Nowa Wieś—Trzcianne wzniesienia otwarte, z obs. do 3 km Droga przesłonięta, za wyjątkiem odcinka końcowego przebiegającego przez wzniesienia.

Przeszkody: (8,8 km) rz. Biebrza (20—25 m szer., 2—3 m głęb., dno ps., miejscami grząskie; brzegi do 0,5 m wys., dostępne; dolina przechodzi na W. w Błoto Ławki (podmokłe, bgn.-trf. łąki na mało przepuszczalnym gruncie 0,2—0,3 m głęb., w mokrą porę rozmiękające do 0,4 m, w suchą — wymiejscami sychające, porosłe trawą, szuwarem, kępami zarośli, w mokrą porę trudne do przejścia, w czasie roztopów niemożliwe; we wsch. części przechodzi w liśc. zagajniki 10—30-letnie, do przebycia dla pojedyńczych pieszych z przewodnikiem; drogi leśne nieliczne, do użycia dla miejscowych wózków w porze suchej).

Osiedla: (0 km) w. **Mocarze** (p. drg. 48); (5,5 km) kol. **Pogorzały** (2 dym. drw., 11 Pol., zadrzewienie średnie); (13 km) kol. **Majdan** (na mapie oznacz. „G" — 2 dym. drw., 10 Pol.); (15 km) w. **Nowa Wieś** (212 dym., w tem 9 mur., 774 Pol., szkoła, przesłona słaba); (17,3 km) mko **Trzcianne** (p. drg. 40).

Mosty i przeprawy: (0,8 km) bród przez rz. Biebrzę do 40 m szer., 0,6 m głęb., dno ps., dojazd dogodny, czynny w mies. VII—IX; mostki na rowach 3—5 m dłg., 2—3 T, budowane przez miejscową ludność.

Skrzyżowania drożni: Mocarze — 48; (10,5 km) 55; Trzcianne — 40, 41.

56. Białystok—Popiołówka—Korycin.

38,1 km

M. pr. 1/100—M 29 Białystok, M 28 Knyszyn.

Gruntowa 7—14 m szer., ps. w końcowym odcinku ps.-gln., przez wsie miejscami brukowana, przez podmokłe łąki 7 m szer. groble, 0,75—1 m wys., rowa-

mi, często porośniętemi krzewami olszyny lub wierzbą, wyboiste i z dołami błotnistymi. Do rz. Brzozówka (27 km) tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia, dalej aż do końca dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren falisty, krawędzie rz. Supraśl silnie sfałdowane, odkryty i przejrzysty, pokryty licznemi osiedlami i lasem. Gleba: ps.-gln., lasy w ps.; łąki rz. Supraśl trf. Obserwacja mierna; dogodne punkty obs.; płd. krawędź rz. Supraśl z obs. na dolinę. Przydrożne wzgórza z obs. do 1,5 km. Przesłona w lesie i miejscami w drzewach lub krzewach przydrożnych.

Przeszkody: (0,5—1,5 km, 0,5 km na W.) rz. Biała (8—9 m szer., 0,75 m głęb., dno ps.; brzegi łąkowe, 0,5—1 m wys., strome; dolina porosła trawą i lasem; krawędzie ps.); (2,7—4,8 km, 8,5—11,1 km) las (igl. na ps., w różnym wieku, dla piech. pojedyńczo; drg. leśne 3—11 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (6,2 km) rz. Supraśl (30 m szer., 2—3 m głęb., dno ps.; brzegi niskie, łąkowe, trf.; dno doliny trf. łąkowe porosłe krzewami, 1,4 m głęb., w suche lato z trudem do przejścia); (18,2 km) rz. Krzemianka (2—4,5 m szer., 0,3—0,5 m głęb., dno ps.; brzegi bgn. zalesione, 0,75 m wys.; dno doliny bgn., zalesione), (17,6—23,1 km) las (igl. na ps., miejscami na bgn., w wieku różnym, na bgn. nie do przejścia; drg. leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (27 km) rz. Berezówka (4—6 m szer., 0,8—1 m głęb., dno ps., zamulone; brzegi niskie, bgn., łąkowe; dno doliny bgn., porosłe trawą, do 2 m głęb., tylko w suchą porę do przejścia; krawędzie ps., łagodne orne, płd. zabudowane); (32,4 km) rz. bez nazwy (2 m szer., 0,5—0,75 m głęb., dno ps., zamulone, brzegi niskie, bagn., łąkowe).

Osiedla: (0 km) mto **Białystok** (p. drg. 34); (0,6 km) w. **Białostoczek** (125 dym., w tem 4 mur., 700 Pol.); (5,5 km, 0,7 km na Z.) w. **Sielachowskie** (6 dym. drw., 51 Pol.); (7,4 km) w. i flw. **Jurowce** (39 dym., w tem 4 mur., 236 mieszk., Pol., 2% Białorus., szkoła); (11,4 km) kol. i nadleśn. **Katrynka** (5 dym. w tem 2 mur., 44 mieszk., Pol., 11% Białorus.); (15,6 km) w. **Rybnik** (38 dym. drw., 211 Pol., szkoła, leśn., 3 gaj.); (23,6 km) kol. i leśn. **Przewalanka** (2 dym. drw., 13 Pol.); (25 km) w. **Krasne Stare** (31 dym. drw., 174 Pol.); (26,7 km) w. **Krasne Folwarczne** (30 dym. drw., 169 Pol., szkoła); (30,3 km) w. **Stok** (22 dym., w tem 4 mur., 121 Pol.); (32,2 km) w. **Popiołówka** (p. drg. 32); (34,9 km, 0,9 km na Pc.W.) w. **Rudka** (12 dym. 85 Pol.); (38,1 km) mko **Korycin** (p. drg. 30).

Ciaśniny: (6—7,3 km grobla na bgn. łąkach rz. Supraśl (p. przeszkody), 7 m szer., 0,75 m wys., z rowami, porośnięta olszyną i wierzbą; wejście widoczne z płn. krawędzi rz. Supraśl, wyjście przesłonięte domami w. Jurowce.

Mosty i przeprawy: (0,5 km, na rz. Biała) drw., 13,5 m dłg., 5 m szer., wytrz. 4 T; (1,5 km, na rz. Biała) drw., 32 m dłg., 6 m szer., wytrz. 3 T. Pozatem 15 przepustów i 4 mosty 2—8 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Białystok — 34, 57, 59, 60, 403, 404, 406, 407, 419; Popiołówka — 32, 37; Korycin—30, 35, 39.

57. Białystok—Borszczewo—Jeżewo—Zawady—Wizna—Łomża.

78,8 km

M. pr. 1/100—M 29 Białystok, L 29 Tykocin, K 29 Łomża.

Szosa 5—9 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, miejscami naprawiana dylami, z linją tlgr. i tlf., z zaniedbanymi rowami, przeważnie wysadzana drzewami, odcinkami groblą lub przekopem, nieutrzymana, wymagająca naprawy, na rz. Narew (24,8 km) przy w. Kruszewo most zniszczony. Biegnie na Z. z kilkoma załamaniami. **Do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren lekko falisty, poprzerzynany zabagnionemi dolinami rzek i potoków, porosłemi szuwarem i krzewami; odcinkami poprzerzucane w terenie grupy lasów i zarośli. Gleba ps. lub ps.-gln., w dolinach ps. łąkowa lub trf. Obserwacja lokalna ograniczona zabudowaniami, zalesieniem i wklęsłościami terenu.

Przeszkody: (5—7 km) las (igl. 30—60 lat, podszyty, do przejścia dla piechoty; drogi leśne, 2—6 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (8,6 km) rz. **Horodnianka** (p. drg. 60) (16,4 km) las (igl., 30—80 lat, miejscami podszyty, do przejścia dla kawalerji; drogi gruntowe, 3—4 m. szer., dla lekkich zaprzęgów); (21 km) las (miesz., 20 lat, do przejścia dla piechoty w szyku luźnym; drogi 2—3 m szer., nieutrzymane, dla lekkich zaprzęgów); (24,4 km) rz. **Narew** (15—18 m szer., 3 m głęb., dno ps., miejscami grząskie; brzegi niskie, trf.; dolina trf., porosła trawą, szuwarem i zaroślami); (25,2 km) rz. **Kurówka** (4—5 m szer., 1,5—2 m głęb., brzegi i dolina j. w.); (35,3 km) rz. **Ślina** (3—4 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., grząskie; brzegi niskie, ps.-trf.; dolina trf., porosła szuwarem, trawą i zaroślami); (43,1—44,1 km) podmokłe bagniste łąki 0,2—0,3 m głęb., w mokrą porę rozmiękające do 0,5 m, porosłe szuwarem, trzciną i zaroślami, w porze suchej do przejścia dla pieszych; (55 km) rz. **Narew** (50—80 m szer., 3 m głęb., dno ps.; brzegi zach. ps., wsch. trf., niskie, porosłe trawą i szuwarem; dolina trf., porosła trawą, szuwarem i zaroślami; krawędzie ps.-gln. prawa do 20 m wys., stroma, lewa do 4 m wys., łagodna; dolina przechodzi na W. w **Bagno Wizna** 0,2—0,3 m głęb., w mokrą porę rozmiękające do 0,4 m, porosłe szuwarem, trawą i zaroślami, poprzecinane licznemi rowami i małymi zbiornikami wody (stawy); w czasie roztopów nie do przejścia, w porę suchą naogół możliwe); (63,6 km) rz. **Łojewek** (4—6 m szer., 0,3—0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie ps. pokryte trawą, dolina ps. porosła trawą i drzewami, krawędzie 10—15 m wysokie ps. pola orne); (66,3—69 km) las (miesz. z przewagą igl., miejscami przerze-

dzony, 40—60 lat, do przebycia dla pojedynczych jeźdźców); (70,3—72 km, 0,2 km na Pd.) las (miesz. o gęstem liść. podszyciu, 40—80 lat, miejscami do przebycia dla pojedynczych jeźdźców); (77,4 km) rz. Narew (60—100 m szer., 2—3 m głęb., dno ps.; brzegi 0,3—0,5 m wys., porosłe trawą; dolina trf., porosła trawą i szuwarem, trudno dostępna; krawędzie 30—40 m wys., ps.-gln., pola orne, trawa).

Osiedla: (0 km) mto **Białystok** (p. drg. 34); (6 km) mko **Starosiele** (280 dym., w tem 13 mur., 4004 Pol., kaplica, szkoła); (8,1 km, 0,2 km na Pc.) w. **Krupniki** (21 dym. drw., 119 Białorus.); (9 km, 0,4 km na Pd.) w. **Oliszki** (38 dym., w tem 6 mur., 171 Pol.); (10,5 km) w. **Borszczewo** (74 dym., w tem 4 mur., 387 Pol., szkoła, przesłona dobra; (19,4 km, 0,5 km na Pd.) w. **Konowały** (37 dym., w tem 8 mur., 207 Pol.); (23,6 km, 0,2 km na Pd.) w. **Kruszewo** (91 dym., w tem 8 mur., 479 Pol., szkoła w budowie); (30,1 km) flw. **Jeżewo** (p. drg. 39); (31,6 km, 0,3 km na Pd.) w. **Jeżewo** (41 dym., w tem 3 mur., 240 Pol.); (32,8 km, 0,4 km na Pd.) w. **Kopice Stare** (47 dym. drw., 244 Pol.); (33,6 km, 0,7 km na Pd.) w. **Kopice-Lipniki** (24 dym. drw., 124 Pol.); (35,3 km, 0,7 km na Pc.W.) w. **Łopuchowo** (56 dym., w tem 1 mur., 345 Pol., szkoła, mł. wodny); (35,6 km) w. **Zawady** (109 dym., w tem 5 mur., 781 mieszk., Pol., 5% Żyd.); (38,7 km, 0,3 km na Pc.W.) w. **Targonie-Witty** (50 dym., w tem 3 mur., 347 Pol., przesłona dostateczna); (43,1 km) w. **Rudniki** (17 dym. drw., 124 Pol.); (49,2 km) w. **Kurpiki** (16 dym. drw., 90 Pol.); (56,7 km) mko **Wizna** (p. drg. 48); (60,1 km) w. **Karolin** (8 dym. drw., 81 Pol.); (63,9 km) flw. **Borzejewo Stare** (5 dym., w tem 3 mur., 200 Pol.); (69 km) flw. **Wiktorzyn** (3 dym. drw., 36 Pol.); (72,7 km) kol. **Zabawka** (1 dym drw., 11 Pol.); (79 km) w. **Piątnica** (p. drg. 45); (78,8 km) mto **Łomża** (p. drg. 45).

Mosty i przeprawy: (6,5 km) wiadukt drw., 25 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 5—6 T; (8,6 km, na rz. Horodnianka) przyczółki kam., żel., 10 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 10—20 T; (24,4 km, na rz. Narew) most zniszczony; (31,4 km, na rowie) kam. bet. żel. drw., 11 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10—15 T; (34,2 km, na rowie) drw., 15 m dłg., 5 m. szer., wytrz. 10—15 T; (35,3 km, na rz. Ślina) drw., 94 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10—15 T; (38,2 km) drw., 5 m szer., wytrz. 10—15 T; (12,5 km) drw., 16,5 m dłg., 5,7 m szer., wytrz. 10—15 T; (55 km, na rz. Narew) przyczółki żel. bet. drw., 320 m dłg., 7 m szer., 4—6 m wys., wytrz. 12 T; (63,6 km, na potoku Łojewek) drw., 13 m dłg., 7 m szer. 3 m wys., wytrz. 10 T; (77,4 km, na rz. Narew) drw., 135 m dłg., 5,25 m szer., 3 m wys., wytrz. 3—4 T i na odnodze — drw., 73 m dłg., 5,25 m szer. 3 m wys., wytrz. 3—4 T. Pozatem 43 mostki na rowach i potokach drw., 2—9 m dłg., 3—6 m szer., wytrz. 3—10 T.

Skrzyżowania dróżni: Białystok — 34, 56, 59, 60, 403, 404, 406, 407, 419; (27 km) — 61; Jeżewo — 39, 59; Rudniki — 58; (45,3 km) — 55; Wizna — 48, 49, 65; Łomża — 45, 48, 64, 72, 74.

58. Drg. 59 przy w. Złotorja—Tykocin—Wielkie Targonie—Rudniki.

M. pr. 1/100—M 29 Białystok
28,5 km L 29 Tykocin.

Do mka Tykocin (13,7 km) gruntowa, 6 12 m szer., miejscami szutr., dalej aż do końca 1,5—20 m szer., ps., głęb. ps. lub ps.-gln., niekiedy z rowami, doliną rz. Ślina ps.-trf., nieutrzymana. Biegnie na Z. z kilkoma odchyleniami i załamaniami. Do użycia dla lekkich zaprzęgów; wiosną i podczas większych opadów w dolinie rz. Ślina nie do użycia.

Teren lekko falisty, poprzecinany płytkiemi zagłębieniami zadrzewionemi lub zakrzewionemi, łagodnie opadający na Pc. w bgn. dolinę rz. Narew, mało przejrzysty. Obserwacja ograniczona lasami i zaroślami. Gleba ps. lub ps.-gln., dolina rz. Narew ps. trf., zabagniona.

Przeszkody: (0—2,5 km) rz. Narew (15—20 m szer., do 3 m głęb., dno ps., miejscami grząskie; brzegi płaskie, trf., zarosłe szuwarem, dolina trf., zarosła trawą, szuwarem i zaroślami, poprzecinana odgałęzieniami Narwi i zlewiskami rz. Supraśl); (13,5 km, 0,3 km na Pc) rz. Narew (40—100 m szer., 1—3 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps.-trf., porosłe trawą i szuwarem, dolina trf., porosła trawą, szuwarem i zaroślami, w deszczową porę rozmiękająca do 0,5 m głęb., do przejścia tylko w lecie po niektórych miejscach, krawędzie 15—25 m wys., łagodne, ps. i ps.-gln., pola orne, lasy, łąki; w czasie roztopów i jesiennych deszczy rz. Narew wylewa na całą dolinę); (16,9—20,7 km) zagajnik rzadki (igl. 20—30 lat, do przejścia dla kawalerji, drogi leśne 2—6 m szer., nieutrzymane, dla lekkich wozów); (22,6 km) rz. Ślina (3—5 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi trf.-ps. niskie, porosłe trawą i szuwarem, dolina trf., porosła trawą i szuwarem, oraz krzewami i małymi laskami; krawędzie 4—6 m wys., łagodne, ps., pola orne, od W. lasy).

Osiedla: (1,6 km) w. **Złotorja** (152 dym. drw., 860 mieszk., Pol., 2% Żyd., kśł., szkoła); (5,7 km) w. **Siekierki** (38 dym., w tem 12 mur., 322 Pol.); (7,8 km) flw. **Dąbki** (6 dym. drw., 103 Pol.); (7,7 km) w. **Bagienki** (7 dym. drw., 53 Pol.); (8,9 km) flw. **Lipniki** (5 dym., w tem 2 mur., 93 Pol.); (10,5 km) w. **Popowlany** (35 dym. drw., 162 Pol.); (13,9 km) mko **Tykocin** (p. drg. 39); (21,1 km) w. **Hermany** (12 dym. drw., 64 Pol.); (23,1 km) w. **Wielkie Targonie** (47 dym. drw., 348 Pol., szkoła); (28,3 km) w. **Rudniki** (17 dym. drw., 124 Pol.).

Mosty i przeprawy: 9 mostków drw. 3—8,5 m dłg., 3—8 m szer.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 59; Tykocin—39, 41; Rudniki — 57.

59. Białystok—Żółtki—Jeżewo—Mężenin—Rutki—Zawady—Drg. 45.

78,2 km

M. pr. 1/100—M 29 Białystok, L 29 Tykocin, K 29 Łomża.

Szosa 7—12 m szer., z 4—6 m szutr. jezdnią, z linją tlgr. i tlf., rowami, rzadko wysadzana drzewami, nieutrzymana; w dolinie rz. Ślina groblą. Do w. Żółtki biegnie na Pc.Z.Z., do w. Gać Sokolątka na Pd.Z., wreszcie aż do końca na Pc.Z. z nieznacznemi odchyleniami. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, poprzecinany podmokłemi lub bgn. dolinami rzek o łagodnych krawędziach, pokryty małymi laskami, w dolinach rzek i zagłębieniach terenowych—zaroślami, mało przejrzysty. Gleba ps. lub ps.-gln., w dolinach ps.-trf., miejscami zabagniona. Obserwacja na odcinku Białystok—Mężenin ograniczona lasami i zaroślami, miejscami tylko sięgająca do 3 km. Dalej aż do końca lepsza, sięgająca 4—5 km. Miejscami ze wzgórzy przydrożnych obs. w dolinę rz. Narew.

Przeszkody: (4,5 km) rz. Biała (2—4 m szer., 0,5 m głęb., dno grząskie, brzegi: wsch. ps., zach. bgn., porosłe trawą i szuwarem, dolina podmokła, łąkowa, trf., zarosła szuwarem, trawą i zaroślami, krawędzie 12—15 m wys., łagodne, ps.-gln.); (13,5 km) rz. Narew z kilkoma odgałęzieniami (15—20 m szer., do 3 m głęb., dno ps., miejscami grząskie, brzegi płaskie, trf., zarosłe szuwarem, dolina trf., zarosła trawą, szuwarem i zaroślami, poprzecinana odgałęzieniami Narwi i zlewiskami rz. Supraśl); (26,5 km) pasma liśc. zarośli i igl. lasków, o poszarpanych konturach, nieregularnie porozrzucanych, 10—30 lat, dostępnych dla pojedynczych jeźdźców; (34,5 km) rz. Ślina (3—5 m szer., 1 m głęb., dno grząskie, brzegi niskie, trf., porosłe szuwarem, dolina podmokła, trf., 0,2—0,4 m głęb., porosła trawą, szuwarem, kępami zarośli i pojedynczych drzew., dostępna w suchą porę dla pojedynczych pieszych), (62,5 km) rz. Gać (10—15 m szer., 1—2 m głęb., dno grząskie, brzegi 0,2—0,5 m wys., trf., zarosłe trawą i szuwarem, dolina podmokła, trf., 0,2—0,3 m głęb., porosła trawą i szuwarem); (69,5 km) las miesz., gęsto podszyty 40 lat, do przejścia dla pojedynczych jeźdźców.

Osiedla: (0 km) mko **Białystok** (p. drg. 34); (3,1 km) w. **Ogrodniki** (30 dym., w tem 6 mur., 116 Pol.) (5,2 km) w. **Bacieczki** (50 dym., w tem 3 mur., 302 mieszk., Białorus., w tem 10% Pol.); (8,9 km) w. **Łyski** (28 dym. drw., 155 Pol., przesłona—zadrzewienie); (11,1 km) flw. **Nowosiółki** (10 dym., w tem 1 mur., 53 mieszk., Pol., 43% Białorus., przesłona — zadrzewienie); (11,2 km, 0,9 km na Pd.) mto **Choroszcz** (219 dym., w tem 17 mur., 1915 Pol., kśł. mur., crkw. mur., syng., kpl. ewang., szkoła, poczta, post. pol., apteka, fbr. likieru, wia-

trak); (13,4 km) w. **Żółtki** (51 dym., w tem 5 mur., 298 mieszk. Pol., 40% Białorus., przesłona—zadrzewienie); (18,1 km) w. **Babino** (17 dym., w tem 2 mur., 81 Pol.); (20,3 km) w. **Żendziany** (Rzędziany, 86 dym., w tem 1 mur.; 469 Pol., szkoła); (26,2 km, 1 km na Pd.) w. **Pajewo** (38 dym., w tem 1 mur., 200 Pol., szkoła); (29,3 km) flw. **Jeżewo** (p. drg. 39), (30 km, 0,6 km na Rd.) w. **Pogorzałki** (25 dym. drw., 200 Pol., szkoła); (33 km, 0,6 km na Pc.); w. **Milewo-Zabielne** (21 dym. drw., 103 Pol.); (35,2 km, 0,6 km na Pd.) w. **Kobylino-Kruszewo** (33 dym. drw. 162 Pol.) (37 km) w. **Sikory-Wojciechowskie** (10 dym. drw., 60 Pol. przesłona—zadrzewienie); w. **Sikory Pawłowięta** (12 dym. drw., 80 Pol.) i w. **Sikory Bartyszki** (5 dym. drw., 34 Pol.); (39 km.) w. **Krzewo Stare** (11 dym. drw., 86 Pol.); (40,5 km) w. **Cibory-Kołaczki** (5 dym. drw., 37 Pol.); (42,1 km, 0,6 km na Pd.) w. **Kapusty** (27 dym., w tem 1 mur., 150 Pol., szkoła); (43,1 km) w. **Zambrzyce Nowe** i **Zambrzyce-Kapusty** (9 dym., w tem 1 mur., 60 Pol., przesłona — zadrzewienie); (45,4 km) **Zambrzyce Stare** (17 dym., w tem 1 mur., 81 Pol., przesłona — zadrzewienie); (45,5 km) w. **Zambrzyce-Króle** (24 dym. drw., 150 Pol., szkoła); (45,5 km, 0,8 km na Pd) w. **Zalesie Stare** (14 dym. drw., 70 Pol.); (48,3 km) w. **Mężenin** (p. drg. 55); (50,4 km) osada **Rutki** (118 dym., w tem 9 mur., 1859 mieszk., Pol., 45% Żyd., kśł. mur., syng. mur., 2 szkoły drw., post. pol., poczta, mł. par., 5 wiatraków, 4 plekarnie, apteka); (52,7 km) w. **Mońki** (7 dym. drw., 38 Pol., przesłona — zadrzewienie); (55,8 km, 1 km na Pd.) w. **Kołomyjka** (20 dym. drw., 153 Pol., przesłona—zadrzewienie); (57,1 km, 0,6 na Pd.) w. i flw. **Kołomyja** (26 dym. drw., 273 Pol., trt., mł. par.); (57,5 km) flw. **Wybrany** (13 dym. drw., 81 Pol., przesłona—zadrzewienie), (58,3 km) w. **Pruszki Wielkie i Małe** (31 dym. drw., 193 Pol.); (59,9 km) w. **Gronostaje Puszcza** (18 dym. drw., 115 Pol., przesłona — zadrzewienie); (60,6 km, 0,9 km na Pc.) w. **Koty** (33 dym. drw., 200 Pol.); (61,9 km, 0,8 km na Pc.) w. **Lutostań** (42 dym. drw., 277 Pol., szkoła, trt.); (63,3 km) w. **Gać-Sokolątka** (65 dym., w tem 15 mur., 492 Pol.); (64,8 km) w. **Puchały** (12 dym., w tem 3 mur., 104 Pol., kśł., szkoła); (66,1 km) w. **Wyrzyki Stare** (19 dym. drw., 124 Pol.); (66,5 km) w. i flw. **Pniewo** (136 dym., w tem 8 mur., 810 Pol.); (70,8 km, 0,9 km na Pd.) w. **Podgórze** (p. drg. 64); (74,8 km) flw. **Kwasina** (Moczydło. 1 dym., 12 Pol.); (76,6 km) w. **Zawady** (p. drg. 45).

Mosty i przeprawy: (3,4 km, na rz. Biała) drw., 17 m dłg., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 10—20 T; (4,5 km, na rz. Biała) drw., 22 m dłg., 8 m szer., 2 m wys., wytrz. 10—20 T; (7,4 km, na rowie) drw., na kam. przyczółkach, 10 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10—20 T; (13,2 km, na odnogach rz. Narew) 3 mosty drw., 37—52 m dłg., 6,5 m szer., 3 m wys., wytrz. 10—20 T; (13,8 km, na rz. Narew) drw., 144 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., wytrz. 10—20 T; (14,2 km, na odnodze rz. Narew) drw., 54 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., wytrz. 10—20 T; (17,6 km, na rowie) drw., 19,5 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10—20 T; (34,1 km, na odnodze rz. Ślina) drw., przy-

czółki kam., 11 m dłg., 5,5 m szer., 1 m wys., wytrz. 10 T; (34,3 km, na rz. Ślina) drw., 24 m dłg., 5,5 m szer., 1,2 wys., wytrz. 10 T; (34,5 km, na odnodze rz. Ślina) drw., 16 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 6—8 T; (44,2 km, na potoku) drw., 16 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 6—8 T; (48,3 km, na potoku) żel. bet., przyczółki kam. 11 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10—15 T; (58,9 km, na strudze) drw., 40 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 15 T; (63,3 km, na rz. Gać) drw., 80 m dłg., 8 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; (71,4 km) przepust kam., 11 m dłg., 8 m szer., wytrz. 20 T. Prócz tego 40 mostków i przepustów na rowach.

Skrzyżowania drożni: Białystok—34, 56, 57, 60, 403, 404, 406, 407, 419; (7 km) — 38; Żółtki — 58; (27,4 km)—61; Jeżewo — 39, 57; Mężenin — 55, 63; Rutki — 65; (72,9 km) - 64; Zawady — 45.

60. Zambrów—Wysokie Mazowieckie—Sokoły—Łupianka—Tołcze—leśn. Zielone. (p. drg. 406).

77,3 km

M. pr. 1/100 — K 30 Ostrów, L 30 Wysokie Mazowieckie, L 29 Tykocin, M 29 Białystok.

Szosa 5—8 m szer., 3—6 m szutr. jezdnią, nieutrzymana, z zaniedbanymi rowami, nieregularnie wysadzana drzewami, z linją tlgr. i tlf. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, przechodzący w rej. Łupianka Nowa w silniej sfalowane wzniesienia, pokryty małemi parcelami lasów i osiedlami, nieprzejrzysty, przecięty licznemi rzeczkami oraz rz. Narwią. Gleba ps. lub ps.-gln., w dolinach i terenie łąkowym ps.-trf. lub crm. Obserwacja lokalna, ograniczona lasami i osiedlami, w niektórych miejscach sięga 1—3 km. Pkty obs.: wieża kśł. w. Jabłońce i mka Wysokie Mazowieckie.

Przeszkody: (2,2 km) rz. Jabłoń (2—4 m szer., 1,5 m głęb., dno ps.-gln., brzegi ps.-gln., strome); (3,8—7,6 km) las (liśc., miejscami podszyty, na W. z domieszką igl., 40—80 lat, miejscami do przejścia dla kawalerji); (9,1 km) rz. Jabłoń (1—2 m szer., 1,3—0,5 m głęb., dno ps., brzegi ps.-gln.); (14,2 km) las (mieszany, 30—50 lat, z kępami liśc. zagajników, miejscami do przejścia dla kawalerji); (21,2 km) las (igl., 40 lat., przechodzący na W. w zarośla olszowe na podmokłych gruntach, miejscami do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców); (22,7 km) las (mieszany, 70—150 lat, podszyty z polanami podmokłych łąk, 0,2—0,3 m głęb., zarośniętemi szuwarem, miejscami do przejścia dla pojedyńczych jeźdców); (30,3 km) rz. Ślina (2—4 m szer., do 0,5 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, bagniste, dolina płaska, łąkowa, podmokła, porosła krzakami i drzewami); (31,8 km) las (liśc. do 25 lat z parcelami mieszanemi 30—40 lat i zagajnikiem, miejscami bgn. i podmokły, do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (36,4 km, 0,5 km na Pd.) laski (igl. do 30

lat); (38,2 km) las (liśc., gęsto podszyty); (42 km, 0,8 km na Pc.Z.) las (mieszany do 50 lat, lekkie podszycie liśc.); (47,6 km) las (igl., 30—40 lat, podszyty, do przejścia dla pojedyńczych pieszych; drogi leśne dla lekkich wozów); (53 km) rz. Narew (15—20 m szer., 3—4 m głęb., dno przy brzegach ps. i grząskie, z licznemi odnogami, brzegi trf.. bgn., zarośnięte szuwarem, dolina przechodzi w bagno Bielidło-Krupina (0,5—1 m głęb., w deszczową porę rozmiękające do 1,5 m, zarośnięte szuwarem, do przejścia dla pojedyńczych pieszych tylko w niektórych miejscach, w zimie zamarza) i bagno Olszyna (0,4—0,8 m głęb., w mokrą porę do 1 m, zarosłe szuwarem i zaroślami, tylko miejscami dostępne dla pojedyńczych pieszych) krawędzie 10—20 m wys., agodnie nachylone, dominuje lewa); (57,9 km) las igl., przerzedzony; (60,4 km) las niskopienny; (62,7 km) rz. Niewodnica (2,5 m szer., 0,5 m głęb., dno zamulone, brzegi niskie, trf., bgn., dolina bgn.); (64 km) las (mieszany, 20—50 lat, częściowo podszyty, do przejścia dla pojedyńczych pieszych; drg. leśne dla lekkich zaprzęgów; (65,9 km) rz. Horodnianka (1—2 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., miejscami grząskie, brzegi niskie, trf., lub ps., zarosłe trawą, dolina trf, porosła trawą i zaroślami): (66,8 km) las (mieszany, 30—50 lat, częściowo podszyty, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców; drg. leśne dla lekkich zaprzęgów); (72,5 km) rz. Biała (2—2 m szer., 0,5 m głęb., dno błotniste, brzegi trf., 0,35—0,5 m wys., dolina płaska, trf., gleba ps.-gln.); (73,8 km) las (igl., 40—90 lat, dostępny dla piechoty).

Ciaśniny: grobla przez błota „Bielidło" i „Olszyna" w dolinie rz. Narew (grobla 2,5 km dłg., 10 m szer., 5—6 m wys., stoki strome, zadrzewione, zjazd niemożliwy, wejście i wyjście otwarte).

Osiedla: (0 km) mto **Zambrów** (524 dom., w tem 107 mur., 12900 mieszk., Pol., 37% Żyd., kśł.); (2,1 km) flw. **Wola Zambrowska** (3 dym., w tem 1 mur., 50 Pol.); (2,5 km) w. **Wola Zambrowska** (47 dym., w tem 1 mur., 237 Pol., przesłona — zadrzewienie średnie); (4,3 km) w. **Laskowiec** (49 dym. drw., szkoła, 330 Pol., przesłona — zadrzewienie); (6,4 km) w. **Wdzieńkoń I.** (20 dym. drw., 205 Pol., przesłona — zadrzewienie); (6,4 km) w. **Wdzieńkoń II.** (25 dym. drw., 207 Pol., przesłona zadrzewienie); (7,7 km) w. **Krajewo-Biała** (31 dym. drw., 175 Pol., przesłona — zadrzewienie); (8,9 km) w. **Jabłonka** (150 dym., w tem 4 mur., kśł., szkoła, 801 mieszk., 15% Żyd., przesłona —zadrzewienie); (9,2 km) w. **Faszcze-Jabłoń** (10 dym. drw., 64 Pol., przesłona — zadrzewienie); (13,3 km) w. **Tybory Misztale** (13 dym. drw., 79 Pol.); (13,8 km) w. **Tybory-Zochy** (15 dym. drw., 89 Pol., przesłona — zadrzewienie); (15,7 km) flw. **Wandzin** (2 dym. drw., 46 Pol.); (19,5 km) mto **Wysokie Mazowieckie** (328 dom., w tem 40 mar., 3454 mieszk., Żyd., 44% Pol., szkoły, apt., szpital); (21,9 km) w. **Brzoski-Gromki** (14 dym. drw., 125 Pol., przesłona — zadrzewienie); (24,9 km) w. **Mazury** (29 dym. drw., 112 Pol.); (27,3 km) flw. **Mazury** (6 dym., w tem 4 mur., 70 Pol.); (29,7 km) w. **Ruś Nowa** (18 dym., w tem 1 mur., 84 Pol., przesłona — zadrzewienie); (30 km)

w. i flw. **Ruś Stare** (16 dym. drw., 128 Pol., przesłona — zadrzewienie); (34,3 km) mko **Sokoły** (p. drg. 39); (35,3 km) w. **Kruszewo-Wypychy** (18 dym. drw., 100 Pol., zadrzewienie słabe); (35,5 km) w. **Kruszewo-Głąby** (34 dym. drw., 206 mieszk., Pol., 30% Żyd., zadrzewienie słabe); (35,7 km) w. **Kruszewo-Brodowo** (26 dym. drw., 156 Pol., mł. par., zadrzewienie słabe); (38,7 km) w. **Roszki-Chrzcony** (14 dym., w tem 1 mur., 68 Pol., zadrzewienie słabe); (41 km) w. **Roszki-Wodźki** (38 dym., w tem 2 mur., 200 Pol., szkoła, wiatrak, zadrzewienie słabe); (42,6 km) w. **Nowa Łupianka** (35 dym., 205 Pol., zadrzewienie słabe); (45,6 km) w. **Łupianka Stara** (70 dym., w tem 1 mur., 440 Pol., 4% Żyd., szkoła, wiatrak, zadrzewienie słabe); (49 km) w. i flw. **Wólka** (20 dym., w tem 3 mur., 150 Pol., szkoła, zadrzewienie dobre); (55,9 km) w. **Dobrowody** (14 dym., w tem 2 mur., 101 Pol., zadrzewienie dobre); (57,3 km) w. **Borszczówka** (21 dym., w tem 6 mur., 125 Pol., zadrzewienie średnie); (59,8 km) w. **Tołcze** (20 dym., w tem 17 mur., 134 Pol., zadrzewienie średnie); (62,1 km) w. **Niewodnica Korycka** (17 dym., w tem 4 mur., 94 Pol., zadrzewienie średnie); (65,3 km) w. **Horodniany** (rozrzucona), 20 dym., w tem 4 mur., 106 Pol., szkoła, zadrzewienie średnie); (71,6 km) mto **Białystok** (p. drg. 34).

Mosty i przeprawy: (2,2 km, na rz. Jabłoń) drw. 48 m dług., 5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 10—15 T; (6,8 km, na rowie) drw. 14 m dług., 6 m szer., wytrz. 10—15 T; (9,1 km, na rz. Jabłoń) drw. 28,5 m dług., 6 m szer., 3 m wys., wytrz. 10—15 T; (30,3 km, na rz. Ślina) drw. 16 m dług., 6 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 10—15 T; (36,3 km, na rowie) drw. 10 m dług., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 15 T; (41 km, na strumieniu) drw. 18 m dług., 7 m szer., 1 m wys., wytrz. 5 T; (53 km, na rz. Narew) drw. 77 m dług., 6 m szer., 7 m wys., wytrz. 10 T; ponadto wiadukt kol. Białystok — Brześć n/B., nad torem, drw. 28 m dług., 10 m szer., wytrz. 15 T, oraz 90 małych mostków lub rur przepustowych, drw. lub kam. na potokach i rowach.

Skrzyżowania drożni: Zambrów — 63, 64, 71; Wysokie Mazowieckie — 65, 66, 392; Sokoły — 39, 62, 401; Łupianka — 61; Tołcze — 399; Białystok — 34, 56, 57, 59, 403, 404, 406, 407, 419.

61. Daniłowo—st. kol. Łapy—Płonka Kościelna—Łupianka Stara—Waniewo—Pajewo—Broniszewo.

32,5 km

M. pr. 1/100 — L 29 Tykocin, L 30 Wysokie Mazowieckie, M 29 Białystok, M 30 Bielsk.

Gruntowa 7—10,5 m szer., częściowo rozjeżdżona, ps.-gln. lub głęboko ps., przez osiedla brukowana, miejscami z rowami bocznymi, niezadrzewiona; biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, przecięty bgn. doliną Narwi i jej dopływami, pokryty małemi parcelami lasu; gleba ps.-gln. lub ps., częściowo uprawna. Obserwacja naogół utrudniona.

Przeszkody: (12,8—13,5 km) las (igl., do 30 lat, podszycie małe; do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (27,5—28,9 km) las (liśc., 20—30 lat, podszycie słabe, gleba podmokła; w suchą porę do przebycia dla piechoty); (30,4—31,2 km) las (liśc., 20—80 lat, podszycie gęste, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców), drg. leśne 2—4 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Osiedla: (0 km) w. **Daniłowo** (47 dym., w tem 5 mur., 425 Pol., szkoła, przesłona średnia); (2,2 km na Z.) w. **Łapy-Korczaki** (12 dym. drw., 59 Pol., przesłona średnia); (2,2 km na W.) w. **Łapy-Pluśniaki** (14 dym., w tem 1 mur., 79 Pol., szkoła, przesłona dobra); (4,2 km) w. **Łapy-Dębowina** (45 dym., w tem 1 mur., 220 Pol., przesłona średnia); (4,8 km, 0,6 km na W.) w. **Łapy-Szołajdy** (44 dym. drw., 203 Pol., przasłona dobra); (5,3 km, 0,3 km na W.) w. **Łapy-Wity** (16 dym. drw., 109 Pol., przesłona dobra); (6,1 km, 0,4 km na W.) w. **Łapy-Bociany** (19 dym., w tem 1 mur., 140 Pol., przesłona średnia); (6,6 km) mko **Łapy** (228 dom., w tem 12 mur., 3356 mieszk., Pol., 17% Żyd., 2 kśł., syng., 2 szkoły, st. kol.); (6,6 km na Pc.) w. **Łapy-Leśniki** (16 dym. drw., 305 Pol., przesłona dobra); (7,8 km) w. **Łapy-Barwiki** (32 dym., w tem 3 mur., 443 Pol., przesłona średnia); (8,4 km) w. **Łapy-Goździki** (24 dym. drw., 225 Pol., przesłona dobra); (9,2 km) w. **Łapy-Zięciaki** (16 dym., w tem 1 mur., 112 Pol., przesłona dobra); (12,3 km) w. **Płonka Kościelna** (50 dym. drw., 340 Pol., kśł., szkoła, przesłona średnia); (16,5 km, 0,5 km na W.) w. **Łupianka Stara** (p. drg. 60); (18,6 km) w. **Jeńki** (30 dym., w tem 6 mur., 492 Pol., gm., przesłona średnia); (21,5 km, 1 km na W) w. **Waniewo** (50 dym., w tem 3 mur., 347 Pol., kśł., szkoła, przesłona średnia); (25 km) w. **Pszczółczyn** (50 dym., w tem 4 mur., 360 Pol., szkoła, przesłony brak); (26,5 km, 0,9 km na W.) flw. **Kurowo** (8 dym., w tem 1 mur., 220 Pol., przesłona średnia); (28,8 km) w. **Pajewo** (38 dym., w tem 1 mur., 200 Pol., szkoła, przesłona średnia); (32,5 km) w. **Broniszewo** (p. drg. 39).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 10 mostków drw., 1,5—6 m dłg., 3—6 m szer., na potokach i rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Daniłowo — 399; Łupianka Stara — 60; (27,6 km) — 57, (30 km) — 59; Broniszewo — 39.

62. Sokoły—Czarnowo-Byki—Łośnica-Gosie—Wygoda.

39,2 km M. pr. $^1/_{100}$ — L 30, Wysokie Mazowieckie L 29 Tykocin, K 29 Łomża.

Do 25,3 km Łośnica-Gosie **gruntowa**, 5—12 m szer., ps.-gln. lub głęb. ps., początkowo z rowami,

wysadzana drzewami, nieutrzymana. Dalej szosa 8 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, wysadzana drzewami, z rowami bocznymi z linją tlgr. i tlf. Szosa do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa — dla lekkich.

Teren lekko falisty, z płaską doliną rz. Gać, pokryty parcelami lasów i zarośli. Gleba ps.-gln. lub głęboko ps., miejscami ps.-trf.

Przeszkody: (1,4 km) las (igl., 30—70 lat, podszyty, z zagajnikiem, do przejścia dla kawalerji); (4 km) rz. Ślina (2 m szer., 0,2—0,3 m głęb., dno ps.); (9 km) bagno „Biel Pasochowska" (0,4 m głęb., w mokrą porę do 0,6 m, porosłe szuwarem, trawą i zaroślami, brzegi 0,2—3 m wys., łagodne, ps. lub. ps.-gln., w suchą porę trudne do przejścia); (13,6 km) rz. Rokitnica; (19,6 km) las (igl., 20—50 lat, do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców); (24,6 km) las (igl., miejscami podszyty, 20—50 lat, do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców); (33,9 km) rz. Gać (3—6 m szer., 1,5 m głęb., dno ps. lub grząskie, brzegi trf. niskie, porosłe trawą i szuwarem, dolina trf., zarosła trawą).

Osiedla: (0 km) mko Sokoły (p. drg. 39); (1,3 km) w Wykno (15 dym., w tem 1 mur., 118 Pol.); (3,7 km) w. Jamiołki-Godziemby (18 dym. drw., 143 Pol.); (3,1 km) w. Jamioły-Świetliki (11 dym. drw., 116 Pol.); (7,6 km) w. Pasochy (20 dym., w tem 1 mur., 148 Pol.); (13,1 km) w. Wiechy-Wnory (18 dym. drw., 146 Pol.); (15,8 km) w. Kulesze-Podlipne (10 dym. drw., 75 Pol.); (16,4 km) w. Kulesze Kościelne (61 dym., w tem 5 mur., 340 Pol., kśł., szkoła); (20,1 km) w. Czarnowo-Byki (14 dym. drw., 95 Pol.); (21,7 km) w. Czarnowo-Undi (18 dym. drw., 120 Pol.); (25,9 km) w. Kołaki-Czachy (37 dym. drw., 210 Pol.); (28,5 km) w. Łośnica-Gosie (22 dym., w tem 1 mur., 135 Pol.); (30,1 km) w. Krusze-Łubnica (31 dym. drw., 171 Pol.); (33,6 km) w. Szeligi Leśne (27 dym., w tem 1 mur., 132 Pol.); (37,9 km) w. Modzele-Wypychy (27 dym. drw., 168 Pol); (39,2 km) w. Modzele Stare (36 dym. drw., 277).

Mosty i przeprawy: (27,2 km, na Strumieniu) drw., na kam. przyczółkach, 11 m dłg., 6,5 m szer., wytrz. 15 $T_{\frac{1}{2}}$ (33,7 km, na rz. Gać) drw. 41 m dłg., 5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 $T_{\frac{1}{2}}$ prócz tego 13 mostków drw. 2—9 m dłg., 2—5 m szer., wytrz. 3—20 T.

Skrzyżowania drożni: Sokoły — 39, 60, 401. Byki — 65; (25,3 km) — 63; Wygoda — 64.

63. Wyszków — Ostrów — Zambrów — Mężenin.

90 km

M. pr. 1/100 — J 31 Wyszków, J 30 Różan, K 30 Ostrów, K 29 Łomża, L 29 Tykocin.

Szosa 8—11 m szer., z 4—5 m szutr. jezdnią, wysadzana drzewami z rowami bocznymi i linją tlgr.

Do użytku dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, lekko falisty, do mta Ostrów zalesiony, dalej pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl., polami uprawnemi lub łąkami trf. Gleba ps.-gln lub trf. Obserwacja wzdłuż szosy z okolicznych wyniosłości do 2 km wgłąb.

Przeszkody: (0 km) rz. Bug (200 m szer., 3,5 m głęb., ch. prądu 1,5 m/sek., dno ps., brzegi niskie, łąkowe, otwarte); (30,5 km) lasy igl. Lipa, Ognisko, Podkąty (do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne i duchty 3—6 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); (41,7—45,8 km) las (igl., 60—80 lat, słabe podszycie mieszane, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drg. leśne 2—4 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); (49,8 km) zagajnik (liśc., na glebie podmokłej lub bgn., nie do przebycia); (53,1 km, 0,4 km na Pc.Z. od szosy) zagajniki (mieszane, rzadkie, do przebycia dla piechoty) (53,1 km, 0,7 km na Pd.W.) zagajnik (liśc., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (58,8—59,6 km) zagajnik (liśc. na podmokłym gruncie, od strony strumyka nie do przebycia, pozatem dla pojedyńczych pieszych); (61,7 km, 0,6 km na Pd.W.) las (liśc., do 80 lat, podszycie liśc., do przebycią dla pieszych); (65 km) strumień bez nazwy (1—2 m szer., 0,5—1 m głęb., dno bgn., brzegi crm., porosłe trawą, krzakami i drzewami, dolina silnie podmokła, o glebie crm., porosła gęstym liśc. zagajnikiem, silnie podmakająca w czasie deszczów i wtedy do przebycia dla piechoty z trudem, tylko po kępach krzaków); (68,2 km) rz. Jabłoń (1—3 m szer., 0,1—0,3 m głęb., ch. prądu 0,3 m/sek., dno ps.-bgn., brzegi niskie, łąkowe); (76,2—78,2 km) las (igl., 20—50 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drg. leśne 2—4 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); pozatem lasy i zagajniki w promieniu 1 km od szosy nie istnieją.

Osiedla: (0 km) mko **Wyszków** (500 dom., w tem 50 mur., 11000 mieszk., Pol., 50% Żyd., kśł., szkoła); (7 km) w. **Komisarówka** (20 dym. drw., 150 Pol.); (9 km) w. **Czcianka** (176 dym. w tem 3 mur., 1148 mieszk., Pol., 10% Żyd.); (13 km) w. **Knurowiec** (36 dym. drw., 178 Pol.); (15,5 km) w. **Budy-Kierz** (39 dym. drw., 213 Pol.); (18,5 km) w. **Księży Kąt** (16 dym. drw., 105 Pol.); (19,5 km) w. **Poręba** (214 dym. drw., 1452 mieszk., Pol., 2,5% Żyd., kśł., szkoła); (21 km) w. **Sadzawki** (13 dym. drw., 90 Pol.); (22 km) w. **Przyjmy** (64 dym. drw., 412 mieszk., Pol., 11% Żyd.); (29 km) w. **Nagoszewo** (67 dym. drw., 400 Pol.); (37 km) mto **Ostrów** (p. drg. 45); (48,5 km) w. **Prosienica** (54 dym. drw., 398 Pol.); (51,5 km) w. **Wyszomierz** (41 dym. drw., 344 Pol.); (56,5 km) w. **Żabikowo** (36 dym. drw., 202 Pol.); (61,3 km) w. **Ostrożne** (szeroko rozrzucona, 53 dym. drw., 395 Pol.); (61,6 km, 0,7 km na Pc.Z.) w. **Krajewo-Łętowo** (16 dym. drw., 108 Pol.); (62,9 km) w. **Krajewo-Korytki** (17 dym. drw., 115 Pol.); (64,5 km) w. **Wądołki Stare** (20 dym. drw., 130 Pol.); (64,6 km) w. **Sędziwuje** (37 dym. drw., 229 Pol.);

(67 km) mto **Zambrów** (p. drg. 60); (71,5 km) w. **Wiśniewo** (35 dym., w tem 1 mur., 195 Pol., szkoła); (72 km) w. **Ćwikły-Rupie** (14 dym. drw., 120 Pol.); (76 km) w. **Leśnica-Zanie** (17 dym. drw., 104 Pol.); (79 km) w. **Wiśniówek-Wiertycze** (29 dym. drw., 138 Pol.); (79,2 km) w. **Kossaki Borowe** (28 dym. drw., 178 Pol.); (80,7 km) w. **Szlasy-Lipno** (25 dym. drw., 118 Pol.); (82,2 km) w. **Pęsy-Lipno** (13 dym. drw., 94 Pol.); (90 km) w. **Mężenin** (p. drg. 55).

Mosty i przeprawy: (68,2 km, na rz. Jabłoń) drw. 15 m dłg., 5 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; (71,5 km, na potoku Dąb) drw. 16,5 m dłg., 6 m szer., 2 m. wys., wytrz. 10 T; pozatem 15 mostków drw., 4,5—8 m dłg., 5—7 m szer., na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Wyszków — 66, 85, 90, 91, 98, 99; Ostrów — 45, 69, 70, 75, 76, 84, 89; (64 km) — 68; Zambrów — 60, 64, 71; (80,2 km) — 62; (88 km) — 65; Mężenin — 55, 59.

64. Nur—Czyżewo—Zambrów—Łomża.

62 km

M. pr. 1/100 — K 31 Brok, K 30 Ostrów, K 29 Łomża.

Szosa 7—9 m szer., z 4,5—5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, niezadrzewiona; na odcinku 39,5—62 km z linją tlgr. Biegnie na Pc. i Pc.Z. z nieznacznemi odchyleniami. Na 37,5 km spadek szosy do 20°. Do użytku dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl. lub małemi grupami drzew igl. oraz licznemi osiedlami; poprzecinany dolinami rzek i łąkowemi zagłębieniami terenu. Gleba ps.-gln. lub trf. (w dolinach rzek), uprawna lub łąki na wiosnę mokre. Obserwacja lokalna do 3 km wgłąb.

Przeszkody: (0 km) rz. Bug (150 m szer., do 3,5 m głęb., dno ps., brzegi: płn. stromy, płd. łagodny, zalesiony); (5,5—6,5 km.) las igl.; (14 km) rz. Brok (Broczysko—40 m szer., do 3 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi niskie łąkowe); (24,5 km) rz. Mały Brok (20 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (30,5—32—5 km) las (igl., 60 lat, do przebycia dla piechoty); (35,5—37,5 km) rz. Jabłoń (1—3 m szer., 0,1—0,3 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe, pod w. Jabłoń 1—2 m wys., ps., dolina łąkowa, zadrzewiona, o krawędziach 5—8 m wys., łagodnych, ps., dalej pola orne); (45,5—48 km) las (igl., do 60 lat, mało podszyty, naprzemian zagajnikami liść., las do przejścia dla kawalerji, zagajniki—dla piechoty); (49—51 km) las (igl., 60 lat, z zagajnikami 10—15 letn. do przebycia dla piechoty); (62 km) rz. Narew (210 m szer., 2,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe).

Osiedla: os. m. **Nur** (161 dym., w tem 1 mur., 2068 mieszk., Pol., 26,5% Żyd., kśł., syng., szkoła); (3 km) w. **Stręków** (30 dym. drw., 251 Pol.); (6 km) w. **Godlewo-Mierniki** i **Godlewo-Warsze** (61 dym. drw., 352 Pol.); (7,3 km) w. **Godlewo Wielkie** (34 dym. drw., 230 Pol.); (9,3 km) w. **Szulborze-Kozy** (7 dym. drw., 35 Pol.); (7 dym. drw., 35 Pol.); (10,3 km) w. **Brulino-Oprawczyki** (3 dym. drw., 23 Pol.); (11,8 km) w. **Michałowo Wielkie** (34 dym. drw., 111 Pol.); (12,2 km) w. **Brulino-Piwki** (8 dym. drw., 61 Pol.); (14 km) osada miejska **Czyżewo** (na mp. Czyżew, 177 dom., w tem 16 mur., 2958 mieszk., Żyd., 22,6% Pol., kśł. syng., 2 szkoły, sąd, apteka); (14,2 km) w. **Czyżewo-Ruś** (13 dym. drw., 221 Pol., (16,2 km) w. **Czyżewo-Sutki** (13 dym. drw., 168 Pol.); (17,8 km) w. **Dmochy-Wochy** (20 dym. drw., 118 Pol.); (18,8 km) w. **Dmochy-Mrozy** (6 dym. drw., 57 Pol.); (19 km) w. **Zaręby-Bolędy** i **Zaręby Ciemne** (23 dym. drw., 154 Pol.); (23 km) w. **Ołdaki-Polonja** i **Ołdaki-Grodzisk** (16 dym. drw., 138 Pol.); (24,5 km) w. **Przeździecko-Mroczki** (21 dym. drw., 186 Pol.); (27,3 km) w. **Grochy Pogorzelskie** (7 dym. drw., 76 Pol.); (29,3 km) w. **Osowiec** (14 dym. drw., 128 Pol.); (30,8 km) w. **Długobór Chłopski** (14 dym. drw., 97 Pol.); (31,8 km) w. **Długobór Szlachecki** (22 dym. drw., 165 Pol.); (35,5 km) mto **Zambrów** (p. drg. 60); (38 km) w. **Nagórki** (48 dym. drw., 286 Pol.); (43 km) w. **Zbrzeźnica** (26 dym. drw., 210 Pol.): (48 km) w. **Modzele Stare** (45 dym. drw., 250 Pol.); (53 km) w. **Podgórze** (76 dym. drw., 279 Pol.); (57,5 km) w. **Stara Łomża** (30 dym., drw., 279 Pol.); (58,5 km) w. **Stara Łomża** nad rzeką (54 dym. drw., 370 Pol.); (62 km) mto **Łomża** (p. drg. 45).

Mosty i przeprawy: (3,5 km przez potok) drw., 10 m dłg., 7 m szer., 1,6 m wys., wytrz. 20 T; (12,5 km na potoku) drw., 11,5 m dłg., 7 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (14 km na rz. Brok Broczysko) danych brak; (24,5 km na rz. Mały Brok) drw., 21,3 m dłg., 7,4 m szer., 1,8 m wys., wytrz. 20 T; (35,5 i 37,5 km na rz. Jabłoń) dwa mosty drw., 27,5 i 19,5 m dłg., 7 i 4,5 m szer., z chodnikami po 0.5 m szer., 2 i 2,5 m wys., wytrz. 20 T objazd brodem 0,1 m głęb., brzegi dostosowane; pozatem 6 mostków drw., 4,5—7 m dłg., 5—7 m szer., na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Nur — 67, 68, 394; Czyżewo—66, 69, 365; Zambrów—60, 63, 71; Łomża—45, 48, 72, 74.

65. Wysokie Mazowieckie—Czarnowo—Byki—Wizna.

33,6 km

M. pr. 1/100 — L 30 Wys. Mazowieckie, L 29 Tykocin, (w szczegółach błędna).

Do 1,4 km **szosa** 8 m szer., 4 m szer., jezdnią, z linją tlgr., wysadzana drzewami; dalej aż do końca **gruntowa** ps. lub ps.-gln.,, 2—12 m szer., miejscami z rowami bocznymi; przez bgn. Wizna po znisz-

czonej grobli o śladach bruku lub żwirowego podkładu, w czasu roztopów miejscami zalewana. Przez rz. Nerew promem; na prawej krawędzi serpentyną. Biegnie na Pc. z kilkoma odchyleniami. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, przez bagno Wizna tylko w porę suchą.

Teren lekko falisty, w rejonie Rutki więcej sfałdowany, z nieregularnie rozrzuconemi wydmami ps., przeważnie zalesiony, przerżnięty bagnem Wizna i rz. Narew o prawym brzegu stromym. Obserwacja ograniczona lasami i zaroślami, na bagno Wizna tylko z krawędzi doliny Narwi oraz z domostw w. Grądy—Woniecko. Gleba ps. lub ps.-gln., w dolinach ps. trf. lub bgn.

Przeszkody: (0,2 km) rz. Brok (do 4 m szer., 0,3 m głęb., dno ps. mul.; brzegi do 0,4 m wys., dostępne; (4,9—11,1 km) las (niski, igl., 30—50 lat, pomieszany płatami zagajników 10 - 30 lat i kępami wysokopiennego, przerzedzonego, do 60 lat, bez podszycia, podzielony działkami pól ornych i pastwisk, oraz kępami olszyny na niskich przeważnie podmokłych gruntach, zwłaszcza ku Pc.W., przejścia naogół dla piechoty w szyku luźnym, a miejscami dla kawalerji); (15,2—16,3 km, na Z.) las (niski, igl., 40-letni, z zagajnikami igl., miejscami do przejścia pojedynczo dla kawalerji 16,2—17,3 km) las (niski, igl., gęsty, częściowo podszyty, 30—40 letni, do przebycia dla pojedynczych pieszych); (22,1—23,1 km) las (niski, igl., z pasmami wysokopiennego, 30—50 lat, do przebycia dla kawalerji.); (23,9—30,7 km) bagno Wizna (podmokłe łąki, 0,2—0,3 m głęb. zarosłe trawą, szuwarem, zaroślami, przechodzącemi do rz. Narew las liśc. i igl., starodrzew do 150 lat, w suchą porę do przebycia dla kawalerji, w mokrą tylko miejscami dla pieszych); (30,7 km) rz. Narew (40 m szer. do 3 m głęb., dno ps., brzegi ps., płaskie, w suchą porę dostępne, porze opadów i roztopów zalewane wodą).

Osiedla: mto Wysokie Mazowieckie (p. drg. 60); w. Siedlisko (nie istnieje); (4,6 km) w. Gołasze-Puszcza (50 dym., 310 Pol.); (5,9 km) w. Gołacze-Górki (22 dym. drw., 146 Pol.); (8,7 km) w. Gołacze Mościckie (25 dym. drw., 200 Pol.); (14,4 km) w. Czarnowo-Byki (p. drg. 62); (17,7 km) w. Dębniki (41 dym. drw., 197 Pol.); (20,5 km) os. Rutki (p. drg. 59); (23,5 km) w. Kalinówka-Basie (39 dym., 218 Pol., zadrzewienie — średnie); (27,6 km) (27,6 km) flw. Grądy-Woniecko (5 dym., w tem 2 mur., 111 Pol., zadrzew.); (27,9 km) w. Grądy-Woniecko (40 dym. drw., 174 Pol.).

Mosty i przeprawy: (0,2 km, na rz Brok) drw., 18 m dłg., 6 m szer., 0,6 m wytrz., 10—15 T; ponadto 4 kiepskie przepusty kam. i bet., 8 mostków drw. Na rz. Narew prom 4 m szer., 13,5 km m dłg., o pojemn. 100 ludzi, lub 10—15 koni, lub 3—5 zaprzęgów, lub 2 dział — nośność do 8 T, czas przewozu 10^0, czynny III—XI.

Skrzyżowania drożni: Wysokie Mazowieckie — 60, 66, 392; Byki — 62; (19,4 km) — 63; Rutki — 59; Wizna — 48, 49, 57.

66. Wyszków—Brańszczyk — Brok—Orło—Szulborze Koty—Czyżewo—Wysokie Mazowieckie.

81,8 km

M. pr. 1/100—J 31 Wyszków, K 31 Brok, K 30 Ostrów, L 30 Wys. Mazowieckie.

Gruntowa 6—20 m szer., odcinkami rozjeżdżona ps.-gln. lub ps. kam., częściowo z rowami bocznymi; biegnie na Pc.W. z nieznacznemi odchyleniami. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny lub lekko falisty, rzadko pokryty rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl., gleba ps.-gln., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb.

Przeszkody: (0—30 km.) rz. Bug (płynie po stronie Pd. od drogi, 150—200 m szer. z licznemi łachami i mieliznami, do 3,5 m głęb., dno ps., brzegi strome, odcinkami łagodne ps. lub łąkowe); (6—9,6 km) las miesz. (do 60 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty); (11,4—17,4 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); drogi leśne i duchty 3—5 m szer.; (17,4—18,9 km) Sieciszko (łąki suche, pokryte trawą, czasie deszczu, 0,5 m głęb. w w suchą porę wysychające zupełnie, nie do przejścia tylko podczas wylewu rz. Bug); (18,9 km) rz. Tuchelka (7—8 m szer., do 1 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, trf. łąkowe); (21,2—24,2 km) bagno Las lub Galki (na mp. Zajezierze—łąki podmokłe, pokryte trawą do 1 m wys., w czasie deszczu nie do przejścia, w porę suchą od strony rz. Bug—wozem, od strony gajówki niezawsze pieszo do przebycia); (22,5—30 km) las Nadbagno (igl. do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne i duchty 3—5 m szer.); (39,7km) rz. Brok (Broczysko, 15—35 m szer., 2,5 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi niskie łąkowe); (61,9 km) strumień (2—8 m szer., 0,6 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (72—72,8 km) rozrzucone laski (igl. 30—40 lat, bez podszycia, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (72,7—75 km) las (miesz., 50—70 lat, podszycie liśc. do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—4 m szer.); (79,5—80,8 km) las (mieszany, 30—40 lat, podszycie liśc., do przebycia dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: mko **Wyszków** (p. drg. 63); (4,5 km) w. **Tuszun** (162 dym. drw., 905 Pol.); (9,4 km) w. **Brańszczyk i Bielany** (114 dym., w tem 7 mur., 1000 mieszk., Pol., 17% Żyd., kśł., szkoła; (14,2 km) w. **Przyimy** (60 dym. drw., 342 Pol.); (20,6 km) w. **Udrzyn** (93 dym. drw., 610 mieszk., Pol., 8% Żyd.); (23,8 km, 1 km na Pd.) w. **Bojany** (24 dym. drw., 175 Pol.); (30 km) mko **Brok** (400 dom., w tem 16 mur., 3526 mieszk., Pol., 24,5% Żyd., kśł. 2 szkoły, szpital); (33,2 km) w. **Czuraj**

(30 dym. drw., 150 Pol.); (34,9 km) flw. **Feliksowo** (6 dym. drw., 35 Pol.); (35,3 km) w. **Kaczkowo** (111 dym. drw., 672 Pol.); (39,7 km) w. **Orło** (25 dym. drw., 170 Pol.); (43,3 km) w. **Daniłowo** (25 dym. drw., 153 Pol.); (45,2 km) w. **Nowa i Stara Zołotoryja** (40 dym. drw., 253 Pol.); (46,3 km) w. **Niemiry** (17 dym. drw., 111 Pol.); (47,9 km) w. **Kosuty** (3 dym. drw., 55 Pol.); (49,2 km.) w. **Zaręby Kościelne** (221 dyw. drw., 2880 mieszk., Żyd., 44% Pol., 2 kśł., szkoła); (52,1 km) w. **Grabowo** (10 dym. drw., 51 Pol.); (54,2 km) w. **Grędzice** (10 dym. drw., 85 Pol.); (56,1 km) w. **Szulborze-Koty** (18 dym. drw., 100 Pol.); (60,1 km, 0,8 km na Pd.W.) w. **Gumowo-Dobki** (19 dym. drw., 80 Pol.); (61,3 km, 0,8 km na Pc.) w. **Ołdaki i Ołdaki-Magna-Brek** (12 dym., drw., 72 Pol.); (62,3 km) w. i flw. **Czyżewo Ruś** (16 dym. drw,, 221 Pol.); (63,1 km) osada miejska **Czyżewo** (p. drg. 64); (64,5 km) w. **Czyżewo-Chrapki** (6 dym. drw., 73 Pol.); (66,5 km, 0,8 km na Pc.) w. i flw. **Dmochy-Glinki** (17 dym. drw., 204 Pol.); (67,6 km) w. **Dmochy-Wypychy** (13 dym., w tem 1 mur., 94 Pol.); (67,6 km, 0,8 km na Pc.) kol. **Bieńki Stare** (36 dym drw., 214 Pol.); (70,2 km, 0,9 na W.) w. **Dąbrowa-Michałki** (39 dym. drw., 280 Pol.); (71,8 km) w. **Dąbrowa-Wielka** (42 dym., w tem 2 mur., 315 mieszk., Pol., 20% Żyd., kśł., szkoła); (73,6 km) w. **Dąbrowa-Gogole** (14 dym. drw., 76 Pol.); (73,6 km, 1 km na Pd.) w. **Dąbrowa-Zabłotne** (25 dym. drw., 157 Pol.); (75,1 km) w. **Kamień-Stary** (29 dym. drw., 156 Pol., szkoła); (76,4 km, 0,8 km na Pc.Z.) w. **Kamień-Rupie** (25 dym. drw., 150 Pol., szkoła); (77,3 km) w. **Bryki** (59 dym., w tem 2 mur., 322 Pol., szkoła); (81,8 km) mto **Wysokie Mazowieckie** (p. drg. 60).

Mosty i przeprawy: (18,9 km, na rz. Tuchelka) drw., 11 m dłg., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 5 T; (39,7 km) na rz. Broczysko) drw., 42,3 m dłg., 7,6 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (61,9 km, na strumieniu) kam., 10 dłg , 6 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 9 mostków drw. i 10 kam., 4,5—8 m dłg., 6 –7,5 m szer. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Wyszków — 63, 85, 90, 91, 98, 99; Brańszczyk—99a; Brok—67, 75, 76; Orło—70; Szulborze-Koty — 68a; Czyżewo — 64, 69, 395; Wysokie Mazowieckie — 60, 75, 392.

67. Nur—Małkiń-Górna—Brok.

31 km M. pr. $^{1}/_{100}$—K 31 Brok.

Do w. Małkiń Górna (20 km) szosa 8 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią i linją tlgr.; dalej aż do końca dylowana 9 m szer., z 4.7 m jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie na Z. prawą krawędzią rz. Bug. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, pokryty małymi zagajnikami, naogół nieprzejrzysty, gleba ps.-gln., uprawna lub podmokła, łąkowa. Obserwacja ograniczona lasami, miejscami tylko z wglądem na dolinę rz. Bug do 6 km.

Przeszkody: (0—31 km) rz. Bug (płynie wzdłuż całej drogi po stronie płd., 150—200 m szer., do 3,5 m głęb., chyż. prądu do 0,6 m/sek., dno ps., brzegi przeważnie łagodne, odcinkami strome do 10 m wys., łąkowe lub uprawne, dno doliny ps., miejscami tylko podmokłe lub zalesione); (3,1—5,7 km) las (mieszany, do 60 lat, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (11—12 km) las (mieszany, do 80 lat, podszycie liśc., do przebycia dla kawalerji); (18,6—19,7 km) las (igl., do 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla kawalerji); (22,7—28,1 km) las (igl., z parcelami zagajników mieszanych, 60—80 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 3—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia); (29 km) rz. Brok (Broczysko, 15—20 m szer., 0,5—2 m głęb., dno ps. mul., brzegi ps., 2—4 m wys., strome, porosłe krzakami i drzewami, w roztopy wylewa 2,5 m ponad normę, trzymając się przeważnie w korycie).

Osiedla: (0 km) os. m. **Nur** (p. drg. 64), (1,8 km, 0,8 km na Pd.) w. **Łęg Nurski** (10 dym drw., 88 Pol.); (3 km, 0,9 km na Pd) w. **Ołtarze Gołacze** (58 dym. drw., 375 Pol.); (6,2 km) w. **Żużel** (59 dym. drw., 367 Pol.); (7,1 km) w **Zakrzewo-Słomy** (15 dym. drw., 70 Pol., szkoła); (9 km, 0,2 km na Pd.) w. **Zgleczewo Szlacheckie** (4 dym. drw., 25 Pol.); (11 km) flw. **Bystrogrzęda** (4 dym. drw., 20 Pol.); (11,5 km 0,2—0,4 km na Pc.) w. **Gąsiorowo-Obóz** (23 dym. drw., (13 km) w. **Podgórze-Gazdy** (18 dym. drw., 110 Pol.); (14,5 km) w. i flw. **Rostki-Piotrowice** (40 dym. drw., 282 mieszk., Pol., 1% Żyd.); (16 km, 0,4 km na Pd.) w. **Rostki Wielkie** (12 dym drw., 56 Pol.); (18,2 km) w. **Zawisty-Dziki** i **Zawisty-Nadbużne** (53 dym. drw., 509 mieszk., Pol., 15,5% Żyd.); (20,7 km) w. **Małkiń Górna** (110 dym., w tem 3 mur., 1185 mieszk., Pol., 2,5% Żyd., kśł., syng., szkoła st. kol.); (23 km) w. **Klukowo** (20 dym drw., 180 Pol.); (24,4 km) w. **Glinka** (50 dym. drw., 480 Pol.); (29,9 km, 1 km na Pc.) w. **Czuraj** (p. drg. 66); (31 km) mko **Brok** (p. drg. 66).

Mosty i przeprawy: (5,7 km, na potoku) drw., 10 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (20,5 km, na potoku) drw., 10 m dłg., 7 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 20 T; (29 km, na rz. Brok) drw., 50 m dłg., 4 m szer., z chodnikami 0,5 m szer., 3,5 m wys., wytrz. 10 T; pozatem kilka przepustów drw., na rowach.

Skrzyżowania drożni: Nur — 64, 68, 394; Bystra Grzęda — 68a; Małkiń Górna — 70; Brok — 66, 75, 76.

68. Zieleniec—Kołodziądz—Kossów—Nur.

35,7 km

M. pr. 1/100—J 31 Wyszków, K 31 Brok.

Gruntowa, 7—8 m szer., ps.-gln., częściowo z rowami i drzewami bocznymi, z linją tlgr. Biegnie do Kossowa na W., dalej na Pc.W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami; gleba ps.-gln. lub ps.-trf. uprawna lub łąki podmokłe. Obserwacja lokalna do 3 km wgłąb.

Przeszkody: (0—14,5 km) las (miesz., do 100 lat, podszycie liśc., na glebie podmokłej; do przebycia dla piechoty); (19,2—20,5 km) las (igl., do 80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (25,2—26,2 km) las (miesz., 80 lat, podszycie miesz., do przebycia dla piechoty); (31,2—33,3 km) las (miesz., do 100 lat, podszycie miesz., na glebie podmokłej, do przebycia dla piechoty); (35,7 km) rz. Bug (230 m szer., 2—2,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne ps.-gln.

Osiedla: w. **Zieleniec** (48 dym., w tem 2 mur., 280 Pol.); (2,5 km) st. kol. **Zieleniec** (3 dom. mur., 21 Pol., poczta tlgr.); (3,7 km) w. **Sokółka** (58 dym. drw., 410 Pol., szkoła); (5,7 km) w. **Kołodziądz** (60 dym. drw., 249 Pol., szkoła); (7,4 km) flw. **Kołodziądz** 8 dym., w tem 3 mur., 129 Pol., szkoła, gorzelnia); (8,8 km) w. i flw. **Bojewo** (0,9 km na Pd. 32 dym. drw., 216, szkoła); (15,4 km) w. **Stare Maliszewo** (40 dym. drw., 300 Pol.); (15,4 km, 0,6 km na Pc.) w. **Nowe Maliszewo** (35 dym. drw., 240 Pol.); (17,5 km) w. **Dęby Stare** i **Nowe** (57 dym., w tem 2 mur., 404 Pol., szkoła), (22 km) w. **Kossów Ruski** (danych brak); (22,4 km) mko **Kossów** (89 dom., w tem 21 mur., 1369 mieszk., Żyd., 3% Pol., szkoła, poczta, apteka), (26,4 km) w. **Olszew** (25 dym., w tem 3 mur., 161 Pol.); (27,9 km, 0,8 km na W.) w. **Lubiesza** (27 dym., w tem 2 mur., 138 Pol.); (28,8 km) w. i flw. **Ceranów** (84 dym., w tem 4 mur., 475 Pol., kśł, szkoła, gorzelnia, tartak); (34,8 km, 0,2 km na Z.) w. **Przewóz Nurski** (27 dym. drw., 179 mieszk., Pol., 3% Żyd.); (35,7 km) mto **Nur** (p. drg. 64).

Mosty i przeprawy: (30,4 km na rowie odwadniającym) drw., 38 m dłg., 6,5 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 20 T; (30,8 km na strudze) drw., 19 m dłg., 6,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (31,1 km na rz. Czarna Struga) drw., 47 m dłg., 6,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (32,6 km na rowie odwadniającym) drw., 19 m dłg., 6,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (33,7 km na strudze) drw., 23 dłg., 6,5 szer., 2,5 m wys., wytrz. 20 T; (33,9 km na strudze) drw., 23,5 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (35,1 km, na rz. Bug) drw., 22 m dłg., 6,5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 20 T; (35,5 km na łasze rz. Bug) drw., żel., 341 m dłg., 81 m szer., 8 m wys., wytrz. 30 T; pozatem 18 mostków drw., 2,5—8 m dłg., 4,5—7 m szer. i 2 przepusty bet., na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Zieleniec — 76; Kołodziądz — 75; Kossów — 70, 384, 393; Nur — 64, 67, 394.

68a. Bystra Grzęda—Andrzejewo—Szumowo—

38,5 km M. pr. 1/100—K 30 Ostrów, K 31 Brok.

Gruntowa 4—20 m szer., ps. lub ps.-kam., odcinkami z rowami bocznymi, niezadrzewiona. Do Andrzejowa biegnie na Pc., dalej aż do końca na Pc.Z. Dla lekkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren równinny lub lekko falisty; odcinkami porośnięty lasem; pozatem otwarty; gleba ps.-gln. lub ps.-kam., pola uprawne lub łąki. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb.

Przeszkody: (0—2 i 4—8 km) las (igl. do 40 lat, do przebycia dla piechoty); (11 km) rz. Brok (40 m szer., do 3 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi niskie, łąkowe); (15 km) rz. Mały Brok (20 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (32,5—38,5 km) las (igl., 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 2—10 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (35—38,5 km) rz. Ruż (3—7 m szer., 0,7—1 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: w. Bystro Grzęda (p. drg. 67); (2,5 km) w. Pętkowo Wielkie i Pętkowo-Wymiarowo (46 dym drw., 282 Pol.) (3,5 km) w. Zakrzewo Wielkie i Zakrzewo-Kopiejki (36 dym. drw., 270 Pol.) (7,5 km); w. Szulborze-Koty (p. drg. 66); (8,5 km) w. Leśniewo (28 dym. drw., 171 Pol.); (11 km) w. Mianowo (24 dym. drw., 155 Pol.); (13,5 km) w. Godlewo-Cechny i Godlewo-Olszewo (13 dym. drw., 84 Pol.); (15 km) osada miejska Andrzejewo (150 dom. drw., 1140 mieszk., Pol., 26% Żyd., kśł. gm., apteka); (20,5 km) w. Paproć Duża (49 dym. drw., 323 Pol., kśł., szkoła); (23,5 km) w. Srebrna (94 dym. drw., 791 Pol., szkoła), (28,5 km) w. Szumowo (140 dym. drw., 1028 mieszk., Pol., 18% Żyd., kśł., szkoła, poczta); (33,5 km) w. Głębocz Wielka (42 dym. drw., 283 Pol.); (38,5 km) w. Kaczynek (21 dym drw., 126 Pol.).

Mosty i przeprawy: (11 km, na rz. Brok) drw., 32,5 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (15 km, na rz. Mały Brok) drw., 17 m dłg., 6,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 5 T; pozatem 3 mostki drw., 4,5—7 m dłg., 4,5—6 m szer., na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Bystra Grzęda—68; Szulborze Koty—66; Andrzejewo—69; (27,5 km)—63; Kaczynek—71.

69. Czyżewo—Andrzejewo—Ostrów.

35,5 km M. pr. 1/100—K 30 Ostrów.

Gruntowa 4—20 m szer., ps.-kam., bez rowów bocznych, niezadrzewiona; biegnie na W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny lub lekko falisty, otwarty; gleba ps.-gln., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb.

Przeszkody: rz. Brok (Broczysko, 40 m szer., do 3 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi niskie, łąkowe); (8,5—15,5 km) rz. Mały Brok (20 m szer. 0,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (19 km) potok bez nazwy (10 m szer., 1 m głęb., dno bgn., brzegi trf. łagodne); (22,5—25 km) las (igl., danych brak).

Osiedla: os. m. Czyżewo (p. drg. 64); (4,3 km) w Pieńki Wielkie (150 dym. drw., 290 Pol.,) (6,3 km) w. Pieńki-Sobótki (18 dym. drw., 96 Pol.); (8,5 km) os. m. Andrzejewo (p. drg. 68a); (10,5 km) w. Podjanowo (6 dym. drw., 22 Pol.); (12,8 km) w. Kuleszki (9 dym. drw., Pol.); (13,8 km) w. Budziszewo-Śledziony i Budziszewo-Kseksoły (15 dym. drw., 91 Pol.); (14,8 km) w. Nienałty-Niestępowo (4 dym. drw., 30 Pol.); (15 km) w. Dąbrowa (27 dym. drw., 163 Pol.); (19 km) w. Chmielewo (46 dym. drw., 370 Pol.); (19,2 km) w. Jasienica (58 dym. drw., 631 mieszk., Pol. 4,5% Żyd., kśł., szkoła, gm.); (20,7 km) w. Niekurz i Murowanka (70 dym. drw., 655 Pol.); (27,3 km) w. Ugniewo (65 dym. drw., 577 Pol.); (35,5 km) mto Ostrów (p. drg. 45).

Mosty i przeprawy: (na rz. Brok) (danych brak); (8,5 km, na rz. Mały Brok) drw., 17 m dłg., 6,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 5 T; (19 km na potoku) drw., 12 m dłg., 6,5 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 5 T; pozatem 2 mostki drw. 4,5—6 m dłg., 5,7—7 m szer. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Czyżewo — 64, 66, 395; Andrzejewo—68a; Ostrów—45, 63, 70, 75, 76, 84, 89.

70. Kossów—Małkiń Górna—Orło—Ostrów—Czerwin—Zamość—Ostrołęka.

71,5 km

M. pr. 1/100—J 29 Ostrołęka, J 30 Rożan, K 30 Ostrów, K 31 Brok.

Początkowo (0—13 km) gruntowa 8—9 m szer. ps. lub ps.-gln. odcinkami z rowami bocznymi; na odcinku 13—16 km brukowana 6 8 m szer., z 4,5 m jezdnią poczem aż do końca szosa 7—9 m szer. z 4,5—5 m szutr. jezdnią z rowami i drzewami bocznymi, na odcinku 31—70,5 km z linją tlgr. Biegnie na Pc.Z. z nieznacznemi odchyleniami. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów, odcinek brukowany i szosa — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren do mta Ostrów równinny, potem lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl. i miesz., gleba ps.-gln. lub ps. trf., uprawna, lub łąki suche, na wiosnę

podmokłe. Obserwacja lokalna do 3 km wgłąb. Dogodny pkt. obs. (62,8 km) w. Rzekuń, wieża kśł. z obs. wokoło do 6 km.

Przeszkody: rz. Sosenka (5—10 m szer., do 1 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (2—3 km) las (miesz., do 100 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty); (5,3—9 km) las (mieszany, do 100 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty); (9—11 km) łąka podmokła (do 0,3 m głęb., latem wysycha, do przebycia dla piechoty); (13,3 km) rz. Bug do 150 m szer., 2—4 m głęb., dno ps., brzegi ps. lub łąkowe, łagodne); (17,8—18,5 km) resztki lasu igl. między polami ornemi); (19,2—21,5 km, do 0,6 km. na Pd.Z.) las igl. (do 80 lat, bez podszycia, miejscami do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców; od strony szosy liczne parcele małych lasków, karczowisk lub zagajników); (22 km) rz. Broczysko (20—30 m szer., 2,3 m głęb., a 6 km dalej do 6 m głęb., w razie podniesienia jazu woda znacznie opadnie, dno ps.-żwirowe w górę rzeki mul., brzegi ps. niskie, łąkowe, dolina ps.); (23—27,5 km) las igl. naprzemian parcele zagajników (do 60—80 lat, bez podszycia, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 2—5 m szer. dla lekkich zaprzęgów) (34—35 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl , do przebycia dla piechoty (41,5—45 km) łąka podmokła (0,2—0,4 m głęb., w porę deszczową nie do przebycia, pozatem do przejścia dla kawalerji); (49 km) rz. Orz (30 m szer., 2 m głęb.,dno ps., brzegi łagodne, łąkowe); (51—53 km) las igl. i zagajniki do 40 lat, podszycia mieszane, do przebycia dla piechoty).

Osiedla: os. m. **Kossów** (p. drg. 68); (0,8 km) w. i flw. **Kossów Lacki** (68 dym., w tem 6 mur., 630 Pol.); (3,3 km) w. **Lipniki** i flw. **Albinów** (5 dym. drw., 50 Pol.); (5,5 km) w. i flw. **Wólka-Okrąglin** (110 dym., w tem 41 mur., 357 Pol., szkoła); (9,3 km) w. **Stare Kutaski** (35 dym drw., 252 Pol.); (10,2 km) w. **Kutaski-Grądy** (42 dym. drw., 232 Pol.); (12,4 km) w. **Łęg** (9 dym. drw., 28 Pol.) (12,7 km) w. **Treblinka** (49 dym., w tem 3 mur., 286 Pol., fbr., st. kol.); (13,6 km) w. **Borowe** (12 dym. drw., 98 Pol.); (15,2 km.) w. **Pruska Kępa** (16 dym. drw., 118 Pol.); (16 km) w. **Małkiń Górna** (p. drg. 67); (18,5 km) w. **Małkiń Dolna** (21 dym drw., 190 Pol.); (20,7 km) w. **Błędnica** (50 dym. drw., 460 Pol.); (22,3 km) w. **Orło** (p. drg. 66); (26,3 km) w. **Biel** (43 dym. drw., 405 Pol.); (31 km) mto **Ostrów** (p. drg. 45); (37,1 km) w. **Komorowo** (93 dym. drw., 640 mieszk., Pol., 1,8% Żyd.), (39,6 km) w. **Sztok** (51 dym. drw., 375 Pol.); (41,2 km) w. **Jelenie** (55 dym. drw., 342 Pol.); (42,7 km) w. **Jelonki** (29 dym. drw., 276 mieszk. Pol., 1,2% Żyd., kśł., szkoła); (43,7 km) w. **Zalesie** (47 dym. drw., 241 Pol.); (45,7 km) w. **Malinowo Nowe i Malinowo Stare** (92 dym. drw., 468 Pol.); (49 km) w. **Czerwin** (p. drg. 52); (51 km) w. **Grodzisk** (28 dym. drw., 242 Pol.); (54,5 km) w. **Borowce** (34 dym. drw., 101 Pol.); (55,5 km) w. **Janki Stare** (15 dym. drw., 100 Pol.); (57 km) w. **Rabędy** (13 dym. drw., 70 Pol.); (58,8 km) w. **Zamość** (40 dym. drw., 200 Pol., szkoła); (60,3 km) w. **Drwęcz** (34 dym. drw., 178 Pol.); (62,8 km) w. **Rzekuń** (93 dym. drw., 834 Pol., kśł.); (64,5 km) w. **Tobolice, Starawieś i Wypychy**

(28 dym. drw., 148 Pol., st. kol. Ostrołęka); (64,8 km) w. **Zarośle** (5 dym. drw., 20 Pol.); (71,5 km) mto **Ostrołęka** (428 dom., w tem 88 mur., 10245 mieszk., Pol., 37,5% Żyd., 2 kśł., crkw., szkoła, szpital, magistrat).

Mosty i przeprawy: (13,3 km, na rz. Bug) żel. 420 m dłg., 7 m szer., 6 m wys., wytrz. 50 T; (22 km, na rz. Broczysko) drw., 34,5 m dłg., 5 m szer., chodniki 0,5 m. szer., 2,5 m wys., wytrz. 10 T; (22,3 km na kanale) drw., 11,8 m dłg., 5 m szer., chodniki 0,5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 10 T; (49 km na rz. Orz) drw., 35,5 m dłg., 6,4 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 30 T; pozatem 5 mostków drw., 4,5—7 m dłg., 5—6,6 m szer. i 8 przepustów bet. i drw. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Kossów — 68, 364, 393; Małkiń Górna — 67; Crło — 66; Ostrów — 45, 63, 69, 75, 76, 84, 89; (46,5 km) — 87; Czerwin — 52, 86; Zamość—71; Ostrołęka—72, 77, 78, 83.

71. Zambrów—Tabądź—Kaczynek—Tyszki Nadbory—Chrzczony—Zamość.

38 km

M. pr. 1/100—K 30 Ostrów, K 29 Łomża, J 30 Rożan, J 29 Ostrołęka.

Do w. Nagórki (2 km) szosa 7—8 m szer., z 4,5—5 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi; dalej aż do końca gruntowa 3—12 m szer., odcinkami rozjeżdżona do 20 m ps.-gln., bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Biegnie na Z. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, początkowo gęsto zalesiony, potem przejrzysty; gleba ps.-gln., lub trf. Obserwacja lokalna do 2 km wgłąb.

Przeszkody: rz. Jabłoń (1—3 m szer. 0.1—0,3 m głęb., dno p.-bgn., brzegi niskie trf.-łąkowe); (8—16 km) las (igl., 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 2—10 m szer., dla lekkich zaprzęgów; (17 km) rz. Ruż (7 m szer., 1 m głęb., dno bagn., brzegi niskie łąkowe).

Osiedla: mto **Zambrów** (p. drg. 60); (2 km) w. **Nagórki** (48 dym. drw., 286 Pol.); (4,5 km) w. **Zakrzewo Stare** (20 dym. drw., 103 Pol.); (7 km) w. **Tabądź** (42 dym. drw., 323 Pol.); (15,6 km) w. **Kaczynek** (21 dym. drw., 126 Pol.); (17,6 km) w. **Kosowo** (50 dym. drw., 335 Pol.); (19,4 km) w. **Tyszki-Andrzejki** (29 dym. drw., 179 Pol.); (21 km) w. **Tyszki-Piotrowo** (22 dym. drw., 111 Pol.); (23,5 km) w **Tyszki-Gostery** (27 dym. drw., 195 mieszk., Pol., 14% Żyd.); (24,5 km) w. **Tyszki-Nadbory** (24 dym. drw., 166 Pol.); (27 km) w. **Piski**

(47 dym., drw., 308 Pol.); (28,5 km) w. **Milewo-Tosie** (11 dym. drw., 67 Pol.); (29 km) w. **Filochy-Milan** (11 dym. drw., 66 Pol.); (31,3 km) w. **Sawały Górne** i **Sawały Dolne** (7 dym. drw., 59 Pol.); (32,8 km) w. **Wysocarz** (12 dym. drw., 75 Pol.); (34,8 km) w. **Chrzczony** (16 dym. drw., 71 Pol.); (35,8 km) w. **Troszyn** (101 dym. drw., 663 Pol.); (38 km) os. m. **Zamość** (p. drg. 70).

Mosty i przeprawy: (na rz. Jabłoń) drw., 11 m dłg., 5 m szer., 1 m wys., wytrz. 20 T; pozatem na całej przestrzeni 2 mostki drw. 4—8 m dłg., 3,5—7 m szer. i kilka przepustów bet. na rowach odwadniających i potokach (rz. Ruż).

Skrzyżowania drożni: Zambrów — 60, 63, 64; Kaczynek — 68a; Tyszki Gostery — 45; Tyszki Nadbory — 87; Chrzczony — 52; Zamość — 70.

Odgałęzienia: na Pc. od mta Zambrów biegnie szosa 7—8 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią od drg. 63 (w. Wiśniewo) do drg. 64 (w. Śledzie), przez most na rz. Jabłoń drw. 32 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., wytrz. 10 T; do użytku dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

72. Jedwabno—Łomża—Miastkowo—Ostrołęka.

48,3 km

M. pr. 1/100 — K 28 Kolno, K 29 Łomża, J 29 Ostrołęka.

Szosa 7—10 m szer., z 4—5 m szutr. jezdnią, zadrzewiona, z rowami bocznymi, na odcinku 20—55,5 km z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pd.Z. z nieznacznemi załamaniami i odchyleniami. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren równinny, odcinkami falisty, przeważnie otwarty, rzadko pokryty małymi laskami igl.; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 3 km wgłąb.

Przeszkody: (0—1,5 km) łąka podmokła (trf. porośnięta trawą, do 0,3 mgłęb., w porę deszczową nie do przebycia pozatem dla pojedyńczych jeźdźców, zimą zamarza); (8,4—11,4 km) las (igl., 20—60 lat, podszycie igl. lub mieszane, do przebycia dla kawalerji, drogi leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów; (18 km) rz. **Narew** (60—100 m szer., 2—3 m głęb., ch. prądu 0,3—0,5 m/sek., dno ps., brzegi łagodne trf., łąkowe); (22 km) rz. **Łomżyczka** (12 m szer., do 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie łąkowe); (28—30 km) zagajnik miesz. (podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (31—32,7 km) zagajnik (miesz., z parcelami o gęstym podszyciu i polami ornemi o długich pasach przedzielonych pasami młodego lasu do 30 lat, do przebycia dla piechoty); (34,2—34,8 km) zagajnik (0,3 km na Pd. i las do 60 lat, do przejścia dla piechoty; łąki podmokłe na Pc.W. od w. Leopoldowo zarosłe olszyną (zagajnik) tylko

w suche lato do przejścia dla piechoty); (34,8—36 km na Pc.) od szosy) las (igl., 60—80 lat, z parcelami zagajników, do przebycia dla kawalerji); (38,6 km) rz. Ruż 3—5 m szer., 0,6 m głęb., dno ps., brzegi niskie łąkowe); (43—53 km) las (igl., do 60 lat, do przebycia dla piechoty); (49 km) rz. Narew (240 m szer., do 5 m głęb., ch. prądu 0,35 m/sek., dno ps., brzegi do 6 m wys., ps. lub łąkowe, na rzece kilka małych wysepek ps., dno doliny ps., porosłe trawą, krawędzie do 20 m wys., ps., porosłe trawą).

Osiedla: os. Jedwabno (p. drg. 49); (2 km) w. Kajmy (11 dym., w tem 1 mur., 63 Pol.); (2,5 km) w. Korytki-Borowe (12 dym. drw., 83 Pol.); (2,7 km) w. Janczewo (19 dym. drw., 118 Pol.); (4,5 km, 0,8 km na Pd.W.) w. Janczewko (14 dym. drw., 68 Pol.); (7,6 km) w. i flw. Kownaty (64 dym., w tem 2 mur., 479 Pol., szkoła); (12,7 km) w. i flw. Jeziorko (73 dym., w tem 26 mur., 545 Pol., szkoła, gorzelnia); (17,8 km) w. i flw. Piątnica (137 dym., w tem 23 mur., 1487 mieszk., Pol., 41% Żyd., kśł., szkoła, gm.); (19,1 km) mto Łomża (p. drg. 45); (21,8 km) w. Łomżyca (102 dym. drw., 844 mieszk., Pol., 9% Żyd.); (25,2 km) w. Janowo (23 dym. drw., 116 Pol.); w. Sierzputy Stare (12 dym. drw., 71 Pol.); (27,7 km) w. Grzymały Szczepankowskie (20 dym. drw., 117 Pol.); (29,5 km) w. Chojny Młode (na mp. Chojny Śmiesza 15 dym. drw., 112 Pol.); (31,8 km) w. Sulki (15 dym. drw., 93 Pol.); (36,7 km) w. Miastkowo (p. drg. 52); (38,9 km) w. Zaruzie (32 dym drw., 355 Pol.); (41,3 km) w. Drogoszewo (52 dym. drw., 444 mieszk., Pol., 4% Żyd.); (42,8 km) w. Rydzewo (40 dym. drw., 432 mieszk., Pol., 8% Żyd.); (47 km) w. Lasowiec (80 dym. drw., 400 Pol.); (48,3 km) mto Ostrołęka (p. drg. 70).

Ciaśniny: (18—20 km) grobla (5 m szez., 2 m wys., wysadzana drzewami; na Pc.Z. i Pd.W. łąki podmokłe doliny rz. Narew, poza wiosną do przebycia dla piechoty w luźnym szyku; wejście z w. Piątnica—obserwacja dobra; wyjście do mta Łomża—obs. utrudniona.

Mosty i przeprawy: (18 km, na rz. Narew) drw., 135 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; (22 km, na rz. Łomżyczka) drw., 20 m dłg., 7 m szer., 1,8 m wys., wytrz. 18 T; (39 km na rz. Ruż) drw., 26 m dłg., 5,8 m szer., 3 m wys., wytrz. 30 T; pozatem na całej przestrzeni 11 mostków drw. 3,5—6 m dłg., 5—7 m szer. i 8 przepustów bet. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Jedwabno — 49, 50; Łomża — 45, 48, 57, 64, 74; Chojny Młode — 73; Miastkowo — 52; Ostrołęka — 70, 77, 78, 83, 85.

73. Śniadowo—Nowogród.

22 km M. pr. 1/100—K 29 Łomża.

Gruntowa 6 m szer., ps.-gln. bez rowów bocznych. Biegnie na Pc.Z. Do użytku dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, przeważnie otwarty; gleba ps.-gln. Obserwacja wzdłuż drogi do 3 km wgłąb.

Przeszkody: (11,5—16,5 km) las (igl., do 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—4 m szer.); (22 km) rz. Narew (50—100 m szer., 2,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe).

Osiedla: w. Śniadowo (p. drg. 45); (3 km) w. Chomontowo (23 dym. drw., 208 Pol.); (5 km) w. Wierzbowo (37 dym. drw., 244 Pol.); (7 km) w. Osobne (12 dym. drw., 86 Pol.); (9 km) w. Szczepankowo (99 dym., w tem 1 mur., 564 Poł., kśł., szkoła); (14 km) w. Chojny Młode (15 dym. drw., 112 Pol.); (15 km) w. Chojny Stare (26 dym. drw., 144 Pol.); (17 km) w. Stawiec (51 dym. drw., 267 Pol.); (22 km) os. m. Nowogród (p. drg. 52).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 2 mostki drw., 5—6 m dłg., 3—4 m szer., na rowach odwadniających.

Skrzyżowania dróżni: Śniadowo—45; (45 km)—72; Nowogród — 52; 74.

74. Łomża—Nowogród—Kuzie—Łyse—Dęby—Myszyniec.

57 km

M. pr. 1/100 — K 29 Łomża, J 29 Ostrołęka J 28 Myszyniec.

Szosa 5,5—8 m szer. z 4—5 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, niezadrzewiona, z linją tlgr. (od os. m. Nowogród szosa wybudowana przez Niemców podczas europejskiej wojny, na mapie nieoznaczona). Biegnie na Pc.Z. z kilkoma nieznacznemi odchyleniami. Do użytku dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równninny lub lekko falisty, pokryty lasami igl. lub łąkami podmokłemi; gleba ps.-gln. lub trf., uprawna. Obserwacja utrudniona, jedynie na odcinkach otwartych do 2 km wgłąb.

Przeszkody: (0—4 km) łąka podmokła (nazwa lokalna—Łąki Jednaczewskie—trf. pokryta trawą i szuwarem, przeciętna głęb. 1,5 m, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, prócz pory deszczowej); (14,6 km) rz. Narew (50—100 m szer., 2,5 m. głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe lub ps.); (21,5—28 km) las (igl., 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 3—8 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (25—28,5 km) bagno Łokieć (trzęsawisko o kożuchu uginającym się na wodzie, pokryte wysoką trawą i brzeziną, w środku porośnięte lasem liść. starym, w mokrą porę do 0.5 m głęb., latem do 0,1 m głęb., do przejścia pieszo po kępach krzewów, w suche lato lekkim wozem po dróżkach jednorazowo jedną kolejką z powodu załamywania się kożucha;

przy przejściu należy liczyć się z wielką obfitością jadowitych żmij); (31—38,5 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl. do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 3—8 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (46—47,5 km) las (igl., 50 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (48,5 km) rz. Szkwa (20 m szer., 0,7 m głęb., dno ps.-trf., brzegi niskie, uprawne); (47,5—49,5 km) łąka podmokła (dolina rz. Szkwa — trf. do 0,4 m głęb., pokryta trawą, prócz pory deszczowej do przebycia dla piechoty); (49,5—53 km) las (igl., 50 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 4 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (53,8—57 km) rz. Rozoga (20 m szer., 1 m głęb. dno ps.-bgn., brzegi trf., łagodne).

Osiedla: mto **Łomża** (p. drg. 45); (4,7 km) w. **Kupiski** (38 dym. drw., 248 Pol.); (6,7 km) w. **Kupiski Nowe** (76 dym. drw., 514 Pol.); (11 km) w. **Mątwica** (119 dym. drw. 729 Pol.); (13,8 km) os. m. **Nowogród** (p. drg. 52); (15,3 km) w. **Morgowniki** (23 dym. drw., 147 Pol.); (17,8 km) w. **Dębniki** (47 dym. drw., 263 Pol.); (20,8 km) w. **Zbójna** (132 dym. drw., 767 Pol.); (26,5 km) w. **Gawrychy** (52 dym. drw., 222 Pol.); (32,3 km) w. **Kuzie** (114 dym. drw., 634 Pol., kśł.); (43,3 km) w. **Łyse** (160 dym drw., 1129 Pol., w tem 1% Żyd., kśł., gm.); (47,8 km) w. **Dęby** (p. drg. 54); (57 km) mko **Myszyniec** (415 dom., w tem 15 mur., 3103 mieszk., Zyd., 32,5% Pol., kśł., st. kol. wąskotorowej).

Kolejki wąskotorowe: wzdłuż szosy biegnie tor kolejki wąskotorowej (67 cm szer.) Łomża—Myszyniec, a na (42,5 km) dochodzi linja kolejki wąskotorowej Myszyniec — Kolno.

Mosty i przeprawy: (14,3 km, na rz. Narew) drw. 135 m dłg., 6,4 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 30 T; (48,5 km, na rz. Szkwa) drw. 21 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 12 przepustów bet. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowanie drożni: Łomża — 45, 48, 57, 64, 72; Nowogród — 52, 73; Kuzie — 77; Łyse — 78; Dęby — 54; Myszyniec — 79, 80, 81.

75. Wyczech—Kołodziądz—Brok—Ostrów.

29,7 km M. pr. 1/100—K 31 Brok, K 30 Ostrów.

Gruntowa 3—11 m szer., ps.-gln. z rowami bocznymi, częściowo zadrzewiona; biegnie na Pc. Do użytku dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny lub lekko falisty pokryty odcinkami lasu igl.; gleba ps.-gln., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 3 km wgłąb.

Przeszkody: (1 km) rz. Ugosz (danych brak); (0—2,4 km) las (igl., do 60 lat, podszycie igl., do przebycia

dla piechoty); (4,8—5,6 i 7,4—12,5 km) las i zagajnik igl. (do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (12,5—14,9 km) łąka podmokła (danych brak); (18,3 km) rz. Bug (do 150 m szer., do 3 m głęb., dno ps., brzegi: płn. do 10 m wys., urwisty, ps., płd. niski ps. lub łąkowy; dolina rzeczna z licznemi łachami); (20,1—25,2 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl. lub miesz., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 3—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (26,1—29,7 km) rz. Grzybówka (płynie po stronie wsch. od drogi, danych brak); (27,1—29,7 km) las (mieszany, do 60 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty).

Osiedla: (0 km, 0,5 km na W.) w. Wyczech (13 dym. drw., 59 Pol.); (1,5 km) w. Lipki (81 dym., w tem 1 mur., 426 mieszk., Pol., 19,5% Żyd., szkoła); (4,7 km, 1 km na W.) w i flw. Bojewo (132 dym. drw., 216 Pol., szkoła); (4,7 km, 0,8 km na Z.) w. Brzózka (51 dym. drw., 300 Pol., szkoła); (6,3 km) w. Kołodziądz (p. drg. 68); (12,8 km) w. Maidan Kiełczewski (9 dym. drw., 39 Pol.); (15,1 km) w. Mosiczyn (132 dym., w tem 2 mur., 1200 mieszk., Pol., 4% Żyd., szkoła); (18,9 km) mko Brok (p. drg. 66); (25,7 km) w. Grabownica Stara (58 dym. drw., 330 Pol.); (29,7 km) mto Ostrów (p. drg. 45).

Mosty i przeprawy: (17 km, na łasze rz. Bug) drw., 17 m dłg., 5,5 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; (18,3 km, na rz. Bug.) prom drw., 4 m dłg., 3 m szer., pojemność 40 ludzi lub 12 koni; pozatem 5 mostków drw. 2,5—8 m dłg., 5—6,5 m szer., na rowach odwadniających.

Skrzyżowanie dróżni: Wyczech — 383; Kołodziądz—68; Brok—66, 67, 76; Ostrów—45, 63, 69, 70, 76, 84, 89.

76. St. kol. Łochów — Zieleniec — Brok — Ostrów.

35,4 km

M. pr. 1/100 — J 30 Rożan, K 30 Ostrów, K 31 Brok.

Szosa 8—9 m szer., z 4,5—5,5 m szutr. jezdnią z rowami i drzewami bocznymi, z linją tlgr.; na odcinkach 28,4—30,9 i 33,4—35,4 km biegnie po nasypie do 6 m wys., gęsto zadrzewiona, z licznemi zjazdami w dolinę. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, gęsto zalesiony; gleba ps.-gln. lub ps.-trf., uprawna lub łąki podmokłe. Obserwacja utrudniona, jedynie na niezalesionych odcinkach do 3,5 km (w dolinie rz. Bug).

Przeszkody: (1—6,4 km) las mieszany Wypalenisko i Bocian (20—100 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—5 m szer., dla lekich zaprzęgów); (10,4—11,9 km) las (mieszany, 60 lat, podszyty,

do przebycia dla piechoty); (13,5—16,8 km) las (mieszany, do 100 lat, podszyty, do przebycia dla piechoty, drogi leśne 3—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (18,4—19,6—20,6 km) trzy jeziorka (ps.-bgn., przeciętnie do 0,6 m dłg., pozostałość po wyschłem i skanalizowanem bagnie); (23,9 km) rz. Bug (do 150 m szer., do 3 m głęb., dno ps., brzeg lewy niski, ps. lub łąkowy, brzeg prawy do 10 m wys., ps., otwarty); (25—29,5 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (30,6—34,8 km) las (igl., do 100 lat, o podszyciu igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów).

Osiedla: st. kol. **Łochów** (4 dom. mur., 25 Pol., poczta); (2 km) w. **Wymysły** (13 dym. drw., 56 Pol.); (2,7 km, 0,6 km na Pc.) w. **Jasiorówka** (50 dym., w tem 2 mur., 731 mieszk., Pol., 15% Żyd.); (3 km) w. **Łopianka** (43 dym. drw., 510 mieszk., Pol., 45% Żyd.); (5,1 km) w. **Łojewo** (23 dym. drw., 349 Pol.); (7,4 km) w. **Wielki Majdan** (19 dym. drw., 102 Pol.); (8,4 km) w. **Ogrodniki Wielkie** (102 dym., w tem 9 mur., 580 Pol., szkoła); (9,4 km) kol. **Biała** (8 dym. drw., 56 Pol.); (13,9 km.) w. **Zieleniec** (p. drg. 68); (17,9 km) w. **Sadowne** (165 dym. drw., 1130 mieszk., Pol., 40% Żyd., kśł., 2 szkoły); (19,5 km) w. **Sadoles** (81 dym. drw., 360 Pol., kśł., 2 szkoły); (21,9 km) w. **Płatkownica** (101 dym. drw., 388 mieszk., Niem., 25% Pol., kśł., szkoła); (23,4 km) mko **Brok** (p. drg. 66); (29,4 km) w. **Grabownica Nowa** (40 dym. drw., 216 Pol.); (35,4 km) mto **Ostrów** (p. drg. 45).

Mosty i przeprawy: (18,4 km przez jeziorko) drw., 70 m dłg., 6,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (19,6 km przez jeziorko) drw., 87 dłg., 6,3 m szer. 2 m wys., wytrz. 20 T; (20,6 km przez jeziorko) drw., 47 m dłg., 5,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (23,9 km na rz. Bug) drw., 373 m dłg., 5 m szer., chodniki 0,5 m szer., 9 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 6 mostków drw., 5—10 m dłg., 6,5—7 m szer., na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: st. kol. Łochów—98; Zieleniec — 68; Brok — 66,67; Ostrów — 45, 63, 69, 70, 75, 84, 89.

77. Młynarze — Ostrołęka — Kuzie — Ptaki — Kozioł.

69,8 km

M. pr. 1/100—J 30 Rożan, J 29 Ostrołęka, J 28 Myszyniec.

Do mta Ostrołęka szosa 7—8 m szer., z 4,5—5 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, niezadrzewiona, z linją tlgr.; dalej aż do kańca gruntowa 3—20 m szer., ps.-trf., bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Biegnie na Pc.W. z kilkoma silnymi zakrętami. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów,

gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny, lub lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami, łąkami trf. suchemi i polami uprawnemi; gleba ps.-trf. lub ps.-gln. Obserwacja na całej przestrzeni lokalna do 2 km wgłąb.

Przeszkody: (0,8 km) rz. Ruż (10 m szer., 0,5 głęb., dno ps., brzegi niskie łąkowe); (2—3,9 km, 5,3—8,4 km) las (igl., 70 lat, podszycie igl., do przebycia dla kawalerji, drogi leśne 3—5 m szer.); (17,8 km) rz. Omulew (30 m szer., 1 m głęb., ch. prądu 0,4 m/sek., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (19,7 km, 0,3 km na Pd.W.) rz. Narew (240 m szer., do 5 m głęb., ch. prądu 0,35 m/sek., dno ps., brzegi do 6 m wys., ps. lub łąkowe i na rzece kilka małych wysepek ps., dno doliny ps., porosłe trawą, krawędzie do 10 m wys., ps., porosłe trawą); (28 km) rz. Rozoga (40 m szer., 1 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi niskie, łąkowe); (28,5—35,5 km) las (igl., do 80 lat, o podszyciu igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 3—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (37 km) rz. Szkwa (6 m szer., 0,6 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (38—42,5 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 3—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (47,8—55,2 km) las (igl., 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 3—8 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (58,8—86,5 km) rz. Pisa (40 m szer., 1,3 km głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (58,8—69,8 km) las (igl., 50 lat, bez podszycia, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 4 m szer., dla lekkich zaprzęgów).

Osiedla: (0,8 km) w. **Młynarze** (19 dym. drw., 171 Pol.); (4,6 km, 0,3 km na Pd.W.) w. **Modzele** (15 dym. drw., 83 Pol.); (6,7 km) w. **Kołaki** (23 dym. drw., 164 Pol.); (9,7 km) w. **Żeran Duży i Mały** (34 dym. drw., 240 Pol.); (10,4 km) w. **Dobrołęka-Maćki** (22 dym. drw., 120 Pol.); (12 km) w. **Nożewo** (32 dym. drw., 300 Pol.); (15,7 km) w. **Grabowo** (23 dym. drw., 150 Pol.); (16,9 km, 0,5 km na Z.) w. **Olszewo-Borki** (28 dym. drw., 172 Pol.); (19,7 km, 0,5 km na Pd.W.) mto **Ostrołęka** (p. drg. 70); (25 km) w. **Siedliska i Łęk Przedmiejski** (14 dym. drw., 100 Pol.); (28 km) w. **Łęk Walory** (10 dym. drw., 40 Pol.) (28,5 km) w. **Łęk Starościński** (80 dym drw., 300 Pol.); (30,8 km) w. **Kurpiowskie Stare** (26 dym. drw., 130 Pol.); (34,7 km) w. **Dąbrówka** (60 dym. drw., 320 Pol.); (37,4 km) w. **Gąski** (27 dym. drw., 150 Pol.); (42,5 km) w. **Wyk** (66 dym., drw., 634 Pol., kśł., szkoła); (47,8 km) w. **Kuzie** (p. drg. 74); (58 km) w. **Cieciora** (85 dym. drw., 200 Pol.); (61,5 km) w. **Pupki** (24 dym. drw., 166 Pol.); (63,7 km) w. **Samule** (24 dym, drw., 132 Pol.); (64,3 km) w. **Ptaki** (p. drg. 54) (65,9 km, 0,7 km na Z) w. **Charubiny** (10 dym. drw., 40 Pol.); (66,4 km, 0,5 km na Z.) w. **Dudy** (15 dym. drw., 60 Pol.) (66,7 km, 0,3 km na Z.) w. **Waszki** (40 dym. drw., 200 Pol.); (69,8 km) w. **Kozioł** (p. drg. 50).

Mosty i przeprawy: (0,8 km na rz. Ruż) drw., 17 m dłg., 7 m szer., 3 m wys., wytrz. 30 T; (17,8 km, na rz. Omulew) drw., 12 m dłg., 10 m szer., 3 m wys., wytrz. 30 T; (28 km, na rz. Rozoga) w zupełnie złym stanie, drw., 16 m dłg., 5,5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 3 T; (37 km, na rz. Szkwa) drw., 16,4 m dłg., 5 m szer., 3 m wys., wytrz. 5 T; (58,8 km, na rz. Pisa) w zupełnie złym stanie, drw., 75 m dłg., 3 szer., 2 m wys., wytrz. 5 T; (65,8 km, na rz. Pisa) drw., 72 m dłg., 4,7 m szer., 3 m wys., wytrz. 30 T; pozatem na całej przestrzeni kilka przepustów drw. i bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowanie dróżni: Młynarze — 84; Ostrołęka — 70, 72, 78, 83, 85; Kuzie — 74; Ptaki — 54; Kozioł — 50.

78. Ostrołęka — Kadzidło — Łyse — Łączki.

46,3 km M.pr. 1/100—J 28 Myszyniec, J 29 Ostrołęka.

Do w. Dylewo (18 km) szosa 7 m szer. z 4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i linją tlgr., dalej aż do końca gruntowa 3—10 m szer., odcinkami rozjeżdżona do 20 m, ps.-gln. lub trf. bez rowów bocznych. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl., gleba ps.-gln. lub trf. uprawna lub łąki podmokłe. Obserwacja utrudniona do 1 km wgłąb.

Przeszkody: rz. Narew (240 m szer., do 5 m głęb. ch. prądu 0,35 m/sek., dno ps., brzegi do 6 m wys., ps. lub łąkowe, na rzece kilka małych wysepek ps., dno doliny ps., porosłe trawą, krawędzie do 20 m wys., porosłe trawą); (9 km) rz. Piasecznica 5 m szer., do 1 m głęb., dno ps., brzegi łagodne łąkowe); (20,5 km) rz. Rozoga (80 m szer. 1,5 m głęb., ch. prądu 0,2 m/sek., dno ps.-bgn., brzegi niskie trf.); (24,5 km) rz. Szkwa (150 m szer., 1,3 m głęb., ch. prądu 0,2 m/sek., dno ps.-bgn., brzegi łagodne, trf.); (34,5—38,5 km) las (igl., 50 lat, bez podszycia, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 2—4 m szer.); (33—35,5 km) bagno Serafińskie (miejscowa nazwa „Suche Bagno" pokryte mchem lub wysoką trawą na pływającym kożuchu, 0,5 do 1 m podmokłe, pod kożuchem woda 2—3 m głęb., nie wysychające, w suche lato do przejścia dla piechoty, miejscami dla lekkich wozów, w zimie zamarza, bagno to otoczone jest wysychającemi w lecie łąkami; Pd. skraj właściwego bagna przechodzi w jezioro 1,5 km dłg., do 0,2 km szer., zarosłe trawą, 2—20 m głęb., dno ps., miejscami mul.); (35,5—37,5 km) łąka podmokła (trf. porośnięta krzakami i ostrą trawą, 0,5 m głęb., prócz pory deszczowej do przebycia dla piechoty, zimą zamarza) (38,5—40,5 km)

łąka podmokła (trf. porośnięta trawą, 0,5 m głęb., prócz pory deszczowej do przebycia dla piechoty); (42—46,3 km) łąka podmokła (trf. 0,5 m głęb., pokryta trawą i kępami łozy, prócz pory deszczowej do przebycia dla piechoty, zimą zamarza); (44—46,3 km) kanał Turośl (2—3 m szer., 0,7 m głęb., dno bgn., brzegi niskie trf.).

Osiedla: mto **Ostrołęka** (p. drg. 70); (2,5 km) w. **Zabrodzie** (35 dym. drw., 245 Pol.); (3,5 km) w. **Antonja** (31 dym. drw., 205 Pol.); (5,5 km) w. **Ostrów** (15 dym. drw., 108 Pol.); (6,5 km) w. **Szwędrowy Most** (14 dym. drw., 115 Pol.); (12,5 km) w. **Dylewo** (124 dym. drw., 868 Pol., szkoła); (18 km) w. **Kadzidło** (132 dym. drw., 915 Pol., kśł.); (22 km) w. **Golanka** (69 dym. drw., 374 Pol.); (25,5 km) w. **Szafranki** (77 dym. drw., 445 Pol.); (29 km) w. **Lipniki** (204 dym. drw., 1170 Pol., kśł. szkoła); (34 km) w. **Łyse** (195 dym. drw., 1108 mieszk., Pol., 35% Żyd., kśł.); (41 km) w. **Jakóby Wenckie** (112 dym. drw., 610 Pol., kśł.); (42,5 km) w. **Piątkowizna** (88 dym. drw., 457 Pol.); (46,3 km) w. **Łączki** (p. drg. 50).

Mosty i przeprawy: (na rz. Narew) drw. 269 m dłg., 7 m szer., 4,5 m wys., wytrz. 30 T; (9 km. na rz. Piasecznica) drw., 15,5 m dłg., 10 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (20,5 km. na rz. Rozoga) drw., 30 m dłg., 4 m szer., 3 m wys., wytrz. 5 T; (24,5 km na rz. Szkwa) drw., w bardzo złym stanie 20 m dłg., 4 m szer., 3 m wys., wytrz. 3 T; pozatem na całej przestrzeni 6 przepustów drw. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania dróżni: Ostrołęka—70, 72, 77, 83, 85; Kadzidło — 78a; Łyse — 74; (37 km) — 74; Łączki — 50, 79.

78a. Kadzidło — Wach.

7,7 km **M. pr.** 1/100—J 29 Ostrołęka, J 28 Myszyniec.

Szosa 8,5 m szer., z 5,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i linją tlf. Biegnie na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren: płaskie wydmy ps. porosłe lasem igl., bądź zaorane i zabudowane, poprzedzielane pasmami łąk podmokłych pokrytych miejscami krzakami. Obserwacja ściśle lokalna, utrudniona kępami drzew, zarośli i rozrzuconemi zabudowaniami.

Przeszkody: wzdłuż drogi częste kępy i parcele starodrzewu igl. na piaskach lub krzaków na gruncie podmokłym.

Osiedla: (0 km) w. **Kadzidło** (p. drg. 78); (4,5 km) w. **Szarcza Łąka** (24 dym. drw., 145 Pol.); (7,8 km) w. **Wach** (p. drg. 81).

Skrzyżowania dróżni: Kadzidło—78; Wach—81.

79. Łączki — Myszyniec — Krukowo — Chorzele — Janowo.

74 km

M.pr. 1/100—J 28 Myszyniec, H 28 Chorzele, 199 Nibork.

Gruntowa 7—12 m szer., odcinkami rozjeżdżona, bez rowów bocznych, zadrzewiona; na odcinku 53,3—56,8 km szosa 7 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią i linją tlgr. Na odcinkach 19—36 km i 45,5—57 km z linją tlf. Biegnie na Pd.Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny, odcinkami falisty, zalesiony; gleba ps.-gln. lub trf., uprawna lub łąkowa. Obserwacja ograniczona na całej przestrzeni do 1 km wgłąb.. Dogodny pkt. obs. (72 km) na Pd. od drogi z wglądem na Pc.Z., Pc. i Pc.W. do 3 km.

Przeszkody: (2—6 km) las (igl., 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 3—8 m szer.); (7,5—8,5 km) łąka podmokła (trf. pokryta trawą, 0,4 m głęb., prócz pory deszczowej do przebycia dla kawalerji); (8,5 km) rz. Szkwa (20 m szer., 0,7 m głęb., dno ps., brzegi 2 m wys., łąkowe); (18,5 km) rz. Rozoga (20 m szer., 1 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi niskie łąkowe); (22,5—33,5 km) las (mieszany, do 100 lat, do przebycia dla piechoty); (39 km) rz. Omulew (50 m szer., 2 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (41—50,5 km) bagno Bogdaniec i Szeroka Biel (trf. pokryte krzakami i trawą, przeciętna głęb. 1,5 m, w płd. części małe oparzeliska, zimą niezamarza; do przebycia dla piechoty z przewodnikiem); (57,5 km) rz. Orzyc (20 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (71—74 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów).

Osiedla: w. **Łączki** (p. drg. 50); (7 km) w. **Dudy Puszczańskie** (68 dym. drw., 360 Pol.); (8 km) w. **Krysiaki** (83 dym. drw., 509 Pol.); (14,5 km) w. **Wołkowe** (201 dymy drw., 1087 Pol.); (19 km) os. m. **Myszyniec** (p. drg. 74); (36 km) os. **Surowe** (202 dym. drw., 1625 Pol.); (38,5 km) w. **Mikołajewo** (nie oznaczona na mapie, 13 dym. drw., 73 Pol.); (41 km) w. **Krukowo** (96 dym. drw., 430 Pol.); (45,5 km) w. **Zaręby** (131 dym. drw., 620 Pol., kśł.); (57 km) mko **Chorzele** (350 dom., w tem 9 mur., 3900 mieszk., Pol., 36% Żyd., kśł., szkoła); (66 km) w. **Wasiły-Zygny** (19 dym. drw., 140 Pol.); (69 km) w. **Wólka Zdziwójska** (13d dym. drw., 70 Pol.); (70,5 km) w. **Ryki-Borkowo** (22 dym. drw., 150 Pol.); (74 km) os. m. **Janowo** (260 dom., w tem 7 mur., 2000 Pol., kśł., szkoła).

Mosty i przeprawy: (8,5 km, na rz. Szkwa) drw., 30 m dłg., 4 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; (18,5 km na rz Rozoga) drw., zniszczony, obok bród 2 m szer., 0,5 m głęb.,

dno ps.); (39 km na rz. Omulew) drw., 36 m dłg., 3,5 m szer., 3 m wys., wytrz. 7 T; pozatem 6 mostków drw., 2—6 m dłg., 3,5—5 m szer. i 7 przepustów bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Łączki — 50, 78; Myszyniec — 74, 80, 81; Krukowo — 82; Chorzele — 84, 108, 110, 114; Janowo—105, 112, 113.

80. Przasznysz—Bartniki—Jednorożec—Brodowe Łąki—Myszyniec—Dąbrowy—granica państwa (niem.).

61 km

M. pr. 1/100 — H 29 Przasnysz, H 28 Chorzele, J 28 Myszyniec, (w szczegółach błędne, łąki oznaczone na mapie jako suche w terenie bgn.).

Do 3,5 km szosa 5,5—8 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, zadrzewiona z linią tlgr. Dalej do w. Myszyniec (53 km) gruntowa 8—10 m szer., ps. lub ps.-trf., bez rowów bocznych, między 17,6—20,6 km zadrzewiona. Wreszcie aż do końca szosa 5,5—8 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznemi oraz linją tlgr. Przez rz. Omulew (36 km) dla piechoty po bardzo słabym moście; dla wozów brodem do 1 m głęb., ze złym przejazdem. Biegnie na Pc.W. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów uciążliwa, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, rzadko pokryty rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl; gleba ps.-gln. lub trf.-bgn. (dolina rz. Orzyc i rz. Omulew, bagno Gutocha); pozatem pola uprawne i łąki podmokłe. Obserwacja wzdłuż drogi lokalna do 1 km.

Przeszkody: (10,5—12,5 km) las i zagajnik (igl., do 100 lat, z podszyciem igl., do przebycia dla piechoty; drogi leśne i przesieki 2—6 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (19 km) rz. Orzyc (płynie kilkoma odnogami 10—20 m szer., do 6 m głęb., dno ps., brzegi ps. niskie, łąkowe; wylewa do 1,5 km na dolinę, którą czyni nie do przebycia); 20,6—24,6 km) las (igl., do 100 lat, przeważnie bez podszycia; do przebycia dla kawalerji, drogi leśne 2—4 m szer.); (25,6—29,1 km, na Pc.Z. od drogi) łąki podmokłe bgn. (nazwa miejscowa „Biel"), pokryte kępami trawy na crm., 0,1—0,5 m głęb., w lato wysychające; pośrodku znajduje się trzęsawisko o kożuchu uginającym się, nazwa miejsc. „Jeziorko", w suche lato dla ciężkich zaprzęgów, zimą zamarza; w mokrą porę nie do przejścia); (29,6—32,6 km) bagno Gutocha (łąki podmokłe, pokryte trawą na trf., w mokrą porę 0,5—0,8 m głęb., nie podmakające

silniej z powodu odpływu wody rowami, w suchą porę wysychające, do przejścia w każdą porę pieszo, w suchą dla ciężkich zaprzęgów); (36 km) rz. Omulew do 50 m szer., płynie kilkoma odnogami, 1—1,5 m głęb., dno ps., ch. prądu 0,4m/sek. brzegi łagodne, łąkowe, dolina łąkowa, sucha, w czasie roztopów zalewana wodą, na W. więcej bgn.); (38,5—40,5 km) bagno Karaska (torfowisko, 0,1—0,5 m głęb., w suchą porę wysychające, pokryte kępami trawy, brzeziny i sośniny, do przebycia w każdą porę pieszo, w lecie lekkim wozem, zimą całe zamarza); (40,5—45,5 km) las (igl., danych brak); (52,6 km) rz. Rozoga (20 m szer., do 1 m głęb., dno bgn.-ps., brzegi strome, łąkowe).

Osiedla: mto Przasnysz (8000 mieszk., Pol., 35% Żyd., 4 kśł., 2 syng., 2 szkoły, szpital); (3,5 km) w. Bartniki (65 dym., w tem 4 mur., 560 Pol.); (5,5 km) w. Kuskowo (5 dym., drw., 26 Pol.); (8 km) w. Szla (56 dym. drw., 550 Pol.); (17,6 km) w. Jednorożec (75 dym., w tem 1 mur., 1216 Pol., kśł., gm.); (25,6 km) w. Parciaki (84 dym. drw., 454 Pol., kśł.); (29,1 km) w. Żelazna (67 dym. drw., 422 Pol.); (36 km) w. Brodowe Łąki (40 dym. drw., 240 Pol., kśł.); (36,5 km) w. Zawady (101 dym. drw., 600 Pol., kśł., szkoła); (41,5 km) w. Olszyny 40 dym. drw., 240 Pol.); (46,5 km) w. Zdunek (18 dym. drw., 180 Pol.); (52,6 km) mko Myszyniec (p. drg. 74); (54,6 km) w. Myszyniec Stary (163 dym. drw., 720 Pol.); (60 km) w. Dąbrowy (283 dym., w tem 3 mur., 1000 Pol., Komis. str. gran.).

Ciaśniny: (17,6—20,6 km) grobla 5 m szer., 0,5—1 m wys., zadrzewiona; na Pc.W. i Pd. W. od grobli—łąki podmokłe, trf., na wiosnę nie do przebycia, pozatem do przebycia dla piechoty; wejście ze w. Jednorożec widoczne ze wzgórza Czerwona Góra i z Pd.Z. brzegu lasu, obserwacja dobra; wyjście—w las igl. obserwacja utrudniona.

Mosty i przeprawy: (19,6 km, na rz. Orzyc) dwa mosty drw., 27 i 19 m dłg., 5 m szer., 1,1 m wys., wytrz. 20 T; (36 km, na rz. Omulew) dwa mosty zniszczone nie do użycia; obok bród dla wozów 1 m głęb., dno ps., dojazd dobry, wyjazd zły); (52,6 km na rz. Rozoga) drw., 13 m dłg., 5,7 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 12 mostków drw., 3,5—8 m dłg., 4,5—7 m szer., na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Przasnysz — 83, 105, 108, 111, 115, 117; Bartniki—81; Jednorożec—84; Brodowe Łąki—82; Myszyniec—74, 79, 81.

81. Bartniki—Drążdżewo—Gleba—Wach—Myszyniec.

57,2 km

M. pr. 1/100 — H 29 Przasnysz, J 29 Ostrołęka, J 28 Myszyniec.

Szosa 6—9 m szer. z 4—5,4 m jezdną szutr. z rowami bocznymi, niezadrzewiona; na odcinkach 13,6 i 45,9—57,2 km z linją tlgr.; na odcinku 33—47,8 km

gruntowa 3—10 m szer., ps.-gln. bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Do w. Gleba biegnie na Pc.W. dalej aż do końca na Pc. tworząc kilka odchyleń. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami igl.; gleba ps.-gln. lub trf., łąki podmokłe i pola uprawne. Obserwacja wzdłuż drogi z powodu gęstego pokrycia ograniczona do 1 km wgłąb.

Przeszkody: (6—12 km) las (igl., do 150 lat, o podszyciu igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne i przesieki 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (13,8 km) rz. Orzyc (40 m szer., do 2 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi niskie, bagniste); (16,5—30,5 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., drogi leśne 3—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (34,1 km) rz. Omulew (50 m szer., 1 m głęb., ch. prądu 0,4 m sek., dno ps.-trf., brzegi niskie, łąkowe); (39,5—43,5 km) bagno Karaska (torfowisko 0,1—0,5 m głęb., w suchą porę wysychające, pokryte kępami trawy, brzeziny i sośniny, do przebycia w każdą porę dla piechoty, w lecie lekkim wozem, zimą całe zamarza); (43,5—48 km) las (igl., do 60 lat, o podszyciu igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne do 3 m szer.); (54—58 km) las igl., do 50 lat, bez podszycia, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 4 m szer.); (59 km) rz. Rozoga (20 m szer., do 1 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi strome, łąkowe).

Osiedla: w. **Bartniki** (p. drg. 80); (2 km) w. **Nowa Krępa** (7 dym. drw., 35 Pol.); (2,1 km) w **Grabina** (13 dym. drw., 78 Pol.); (4,2 km) w. **Dębiny** (14 dym. drw., 89 Pol.); (12 km) w. **Karolinowo** (40 dym., w tem 1 mur., 246 Pol.); (13,6 km) w. **Drążdżewo**, flw. **Drążdżewo Nowe** i **Kujawy** (120 dym., w tem 3 mur., 830 Pol.); (15 km) w. **Wólka Drążdżewska** (33 dym. drw.,. 229 Pol.); (23,4 km, 0,5 km na Pd.W.) w. **Gaczyska** (20 dym. drw., 100 Pol.); (25,6 km) w. **Majdan** (23 dym. drw., 140 Pol.); (28 km) w. **Orzeł** (30 dym. drw., 190 Pol.); (29,5 km) w. **Baranowo** (160 dym. drw., 1803 mieszk., Pol., 3,5% Żyd., kśł.); (33,5 km) w. **Czarnotrzew** (50 dym. drw., 265 Pol.); (35 km) w. **Chudek** (28 dym. drw., 275 Pol.); (35,5 km) w. **Gleba** (29 dym. drw., 280 Pol.,); (40,3 km) w. **Piaseczna** (46 dym. drw., 387 Pol., szkoła); (45,9 km) w. **Wach** (p. drg. 78a); (49,6 km) w. **Zalesie** (140 dym. drw., 706 Pol.); (52 km) w. **Wydmusy** (160 dym. drw., 800 Pol.); (57,2 km) mko **Myszyniec** (p. drg. 74).

Mosty i przeprawy: (14 km, na rz. Orzec) dwa mosty drw., 25 i 15 m dłg., 6 i 7 m szer., 4 m wys., wytrz. 20 T; (29,3 km, na rz. Płodownica) drw., 19 m dłg., 5 m szer., 1,1 m wys., wytrz. 20 T; (34,5 km, na rz. Omulew) drw., 45 m dłg., 6 m szer., 2,3 m wys., wytrz. 20 T; pozatem na całej przestrzeni 6 mostków drw., 3—8 m dłg., 5—6 m szer. i 8 przepustów bet. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Bartniki — 80; Drążdżewo — 84; Gleba — 82; Wach — 78a; Myszyniec — 74, 79, 80.

82. Podoś—Gąsewo—Zamość—Nowawieś—Gleba Brodowe Łąki—Krukowo.

60 km

M. pr. 1/100—H 30 Maków, H 29 Przasnysz, J 29 Ostrołęka, H 28 Chorzele.

Gruntowa 6—9 m szer. ps.-gln., na odcinku 9,5—29,5 km dylowana, z 4,5 m jezdnią, bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Biegnie szerokim łukiem wygiętym ku W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny lub lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl.; gleba ps.-gln. lub trf. (dolina rz. Omulew) pola orne lub nieużytki, porosłe jałowcem i łąki suche. Obserwacja wzdłuż całej drogi do 1,5 km, wgłąb. dogodny pkt. obs. (9 km) na Pc. od drogi z obs. wokoło do 3 km.

Przeszkody: (0,5 km) rz. Orzyc (20 m szer., 1,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie łąkowe); (19—20 km) las (igl., 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 3—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (30—42—42—53—56 km) rz. Omulew (20—50 m szer., 1 m głęb., ch. prądu 0,4 m/sek., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (42—52 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); pozatem liczne rowy odwadniające i potoki (odnogi rz. Omulew).

Osiedla: w. **Podoś** (35 dym. drw., 242 Pol.); (2,5 km) w. **Zawady** (45 dym., w tem 3 mur., 308 Pol.), (6 km) w. **Gąsewo** (64 dym., w tem 2 mur., 660 Pol., kśł., szkoła); (8,5 km) w. **Zamość** (35 dym. drw., 295 Pol., cgl.); (12,5 km) w. **Sypniewo** (35 dym. drw., 380 Pol., kśł.); (14,5 km) w. **Jarzyły** (20 dym. drw., 152 Pol.); (14,6 km) w. **Chojnówek** (15 dym. drw., 137 Pol.); (15,6 km) w. **Mamino-Rafały** (93 dym. drw., 400 Pol.); (24,5 km) w. **Nowawieś** (20 dym. drw., 250 Pol., kśł.); (28 km) w. **Przystań** 20 dym. drw., 195 Pol.); (31 km) w. **Olszewka** (74 dym. drw., 459 Pol., szkoła); (33,5 km) w. **Obierwja** (104 dymy drw., 715 Pol., szkoła); (38,5 km) w. **Chudek** (28 dym. drw.. 275 Pol.); (39 km w. **Gleba** (p. drg. 81); (45 km) w. **Kierzek** (29 dym. drw., 182 Pol.); (49 km) w. **Kopaczyska** (41 dym. drw., 244 Pol.); (51,5 km) w. **Brodowe Łąki** (p. drg. 80); (60 km) w. **Krukowo** (p. drg. 79).

Mosty i przeprawy: (30 km, na rz. Omulew) drw., 32 m dłg., 7 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; (56 km, na rz. Omulew) 2 mosty drw. zniszczone, obok bród dla wozów; pozatem 1 mostek drw., 7 m dłg., 5 m szer., (na rz. Róż) i 4 przepusty bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Podoś—107; Gąsewo—106; Zamość — 84; Nowawieś — 83; Gleba — 81; Brodowe Łąki — 80; Krukowo — 79.

83. Ostrołęka—Nowawieś—Krasnosielec—Przasnysz.

48,2 km

M. pr. 1/100 — J 29 Ostrołęka, H 29 Przasnysz.

Do 4,5 km szosa 8 m szer. z 4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi; dalej aż do w. Nowawieś (9,7 km) dylowana 6 m szer. z 4,5 m jezdnią, z rowami bocznymi; wreszcie aż do końca gruntowa 3—10 m szer. ps.-gln. bez rowów bocznych, niezadrzewiona, na odcinku 24,5—32,2 km z linją tlgr. Biegnie na Z. Gruntowa—dla lekkich zaprzęgów, odcinki: szosa drg. dylowana—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren równinny, odcinkami falisty, pokryty rzadko rozrzuconym lasami igl.; gleba ps.-gln., pokrycie stanowią pola uprawne i łąki. Obserwacja na całej przestrzeni do 2 km wgłąb z okolicznych wzgórz.

Przeszkody: rz. Narew (250 m szer., do 5 m głęb., ch. prądu 0,35 m/sek., dno ps., brzegi do 6 m wys., na rzece małe wysepki ps., dno doliny ps., porosłe trawą, krawędzie do 20 m wys. ps., porosłe trawą); (2 km) rz. Omulew (25 m szer., 1 m głęb., ch. prądu 0,4 m sek., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (8—11,5 km) las (igl., do 100 lat podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 3—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (15,5—23,5 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., drogi leśne 3—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (29,7 km) rz. Orzyc (40 m szer., 2 m głęb., ch. prądu 0,2 m sek., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (33,2—55,9 km) las i zagajnik (igl., do 100 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 2—4 m szer.); (42,3 km) rz. Murawka (1,5 m szer., 0,7 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (48,2 km) rz. Węgierka (1—3 m szer., do 2 m głęb., dno bgn. brzegi niskie łąkowe).

Osiedla: mto **Ostrołęka** (p. drg. 70); (7 km) w. **Żebry-Chudek** (22 dym. drw., 140 Pol.); (9,7 km) w. **Nowawieś** (p. drg. 82); (13,2 km) w. **Zabiele Wielkie** (22 dym. drw., 130 Pol.); (15,2 km) w. **Rzaniec** (18 dym. drw., 120 Pol.); (19,2 km) w. **Ruzieck** (15 dym. drw., 97 Pol.); (22,2 km) w. **Amelin** (27 dym. drw., 173 Pol.); (26,2 km) w. **Biernaty** (20 dym. drw., 189 Pol.); (29,7 km) mko **Krasnosielec** (240 dom., w tem 60 mur., 2500 Pol., kśł.); (31,2 km) w. **Sielc-Piekło** (9 dym. drw.,

30 Pol.); (33 km) w. **Łazy** (26 dym. drw., 200 Pol., szkoła); (37,5 km) w. **Chodkowo-Kuchny** (18 dym. drw., 150 Pol.); (37,6 km) w. **Chodkowo Wielkie** (21 dym. drw., 137 Pol.); (38,1 km) w. **Chodkowo-Załogi** (30 dym. drw., 230 Pol.); (39,5 km) w. **Rogowo** (17 dym. drw., 156 Pol.); (41 km) w. **Wyrąb** (20 dym. drw., 200 Pol.); (43 km) w **Karwacz Stary** i **Nowy** (46 dym., w tem 3 mur., 640 Pol., gm.); (45,5 km) w **Zawadki** (8 dym. drw., 47 Pol.); (48,2 km) mto **Przasnysz** (p. drg. 80).

Mosty i przeprawy: (na rz. Narew) drw., 269 m dłg., 6 m szer., 4,5 m wys., wytrz. 30 T; (2 km, na rz. Omulew) drw., 30,2 m dług., 5 m szer., 4 m wys., wytrz. 20 T; (29,7 km, na rz. Orzyc) drw., 45 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (42,3 km, na rz. Murawka) drw., 17 m dłg., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 3 T; pozatem na całej przestrzeni 10 mostków drw. 2,5—6 m dłg., 4,5—7 m szer. i 16 przepustów bet. i drw. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Ostrołęka—70, 72, 77, 78, 85; Nowawieś—82; Krasnosielec—84, 107; Przasnysz—80, 105, 108, 111, 115, 117.

84. Ostrów—Zastawie — Ponikiew Mała—Różan—Młynarze — Zamość — Krasnosielec — Drążdżewo — Jednorożec—Chorzele.

95 km

M. pr. 1/100—K 30 Ostrów, I 30 Rożan, H 30 Maków, H 29 Przasnysz, H 28 Chorzele; (w szczegółach błędna łąki oznaczone na mapie jako podmokłe— w terenie bgn.).

Szosa 6—10 m szer. z 4,5—5 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, niezadrzewiona, na odcinku 0—42,1 km z linją tlgr. Biegnie na Pc.Z. Do użytku dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, odcinkami falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami igl. lub wyrębami; gleba ps.-gln., uprawna lub łąkowa (dolina rz. Narew i dolina rz. Orzyc), pozatem odcinkami nieużytki (pozostałość po wyciętych lasach). Obserwacja na całej przestrzeni na obie strony szosy do 2,5 km wgłąb z okolicznych wyniosłości.

Przeszkody: (3—6 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 2—10 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (18—21 km) las (igl., 20—100 lat, bez podszycia, do przebycia dla kawalerji, drogi leśne 3—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (26,1 km) rz. **Orz** (25 m szer., do 2 m głęb., dno ps., brzegi 2 m wys., łąkowe); (26,7—31,7 km) las (igl., do 100 lat, bez podszycia, do przebycia dla kawalerji, drogi leśne do 5 m szer.); (36 km) rz.

Narew (70 m szer., do 3 m głęb., dno ps., ch. prądu 0,3 m/sek., brzegi niskie, łąkowe); (43—50,5 km) rz. Ruż (10 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi 2,5 m wys., łąkowe); (61,5—68—95 km) rz. Orzyc (płynie kilkoma odnogami 10—20 m szer., odcinkami o jednem korycie do 40 m szer., 2—6 m głęb., (doły), dno ps. przeważnie muliste, brzegi łagodne trf.—łąkowe, w porze deszczowej nie do przejścia, w suchą porę do przebycia po kępach traw z przewodnikiem, obfituje w miejsca które nie zamarzają, dolina rzeczna pokryta trawą; jezioro oznaczone na mapie (68 km) na Pc.W. od drogi jest zarośnięte i stanowi łąkę podmokłą z kilkoma małymi dołami zabagnionymi, do przebycia dla piechoty); (70—73,5 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne do 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (73,5 km) rz. Ulatówka (20 m szer., 2,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe, dolina podmokła, porośnięta trawą); (73,5—95 km) parcele lasu igl. (do 80 lat, przeważnie niepodszyte, przechodzące w zagajniki, zagajniki nie do przejścia, stary las — dla pojedyńczych jeźdźców; las liść. na Pd. u w. Małowidz (82 km) na bagnie, do przebycia dla piechoty tylko w zimie).

Osiedla: mto **Ostrów** (p. drg. 45); (6 km) w. **Sielc** (45 dym. drw., 257 Pol.); (10 km) w. **Grądy** (66 dym drw., 351 Pol.); (13 km) w. **Rząśnik** (66 dym. drw., 422 Pol.); (17 km) w. **Brudki Stare** (75 dym. drw., 418 Pol.); (17,3 km) w. **Zastawie** (39 dym. drw., 237 Pol.); (18,3 km) w. **Ulasek** (13 dym. drw., 76 Pol.); (22,3 km) w. **Ponikiew Mała** (37 dym. drw., 251 Pol.); (25,8 km) w. **Ponikiew Duża** (30 dym drw., 174 Pol.); (26,8 km) w. **Czarnowo** (41 dym. drw., 246 Pol.); (36,1 km) mko **Różan** (333 dom., w tem 53 mur., 3704 mieszk., Pol., 50% Żyd., kśł., syng., 2 szkoły, fbr.); (38 km) w. **Chrzczonki** (19 dym. drw., 97 Pol.); (38,5 km) w. **Dyszobaba** (53 dym. drw., 386 Pol.); (41,5 km) w. **Sieluń** (48 dym. drw., 394 Pol.); (43,5 km) w. **Młynarze** (19 dym. drw., 171 Pol.); (44,5 km) w. **Długołęka Wielka** (15 dym. drw., 85 Pol.); (45,5 km) w. **Długołęka-Koski** (9 dym. drw., 52 Pol.); (46 km) w. **Olchenki Stare** (na mapie Ochenki—15 dym. drw., 85 Pol., (49,5 km) w. **Batogowo-Biernaty** (20 dym. drw., 189 Pol.); (50 km) w. **Sławkowo** (28 dym. drw., 210 Pol.)) (53 km) w. **Zamość** (p. drg. 82); (55,5 km) w. **Szczeglin** (14 dym. drw., 124 Pol.); (58 km) w. **Pienice Wielkie** (62 dym. drw., 505 Pol.), (60,5 km) w. **Wymysły** (10 dym. drw., 80 Pol.); (60,8 km) w. **Sielc** (66 dym. drw., 597 Pol.); (61,5 km) mko **Krasnosielc** (p. drg. 83); (65 km) w. **Przytuły** (28 dym. drw., 315 Pol.); (68 km) w. **Drążdżewo** (90 dym. drw., 600 Pol., kśł.); (68.1 km) w. **Wólka Drążdżewska** (33 dym. drw., 229 Pol.); (76,5 km) w. **Jednorożec** (240 dym. drw., 960 Pol.); (79 km) w. **Ulatowo-Pogorzel** (61 dym. drw., 363 Pol.); (82 km) w. **Małowidz** (68 dym. drw., 332 Pol.), (84,6 km 0,2 km na W.) w. **Połoń** (73 dym. drw., 438 Pol., szkoła); (85,5 km) w. **Przysuwy** (29 dym. drw., 130 Pol.); (88,5 km) w. **Brzeski-Kołaki** (31 dym. drw., 150 Pol.); (95 km) mko **Chorzele** (p. drg. 79).

Mosty i przeprawy: (26,1 km, na rz. Orz.) drw., 11 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 15 T; (36 km, na rz. Narew) drw., 300 m dłg., 7,8 m szer., 8,5 m wys., wytrz. 30 T; (43 km, na rz. Ruż) drw., 17 m dłg., 7 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 20; (61,5 km, na rz. Orzyc) drw. na legarach żel. 45 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (73,5 km, na rz. Ulatówka) kam. 50 m dłg., 4 m szer., dwa chodniki a 0,70 m szer., 1,2 m wys., wytrz. 25 T; (93 km, na rz Orzyc i na jej odnodze) dwa mosty drw. 24 i 16 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., wytrz. 30 T; pozatem kilka przepustów zniszczonych na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Ostrów—45, 63, 69, 70, 75 76, 89; Zastawie — 87; Ponikiew Mała — 85; Rożan — 97, 126; Młynarze — 77; Zamość — 82; Szczeglin—106; Krasnosielc—83, 107; Drążdżewo — 81; Jednorożec — 80; Chorzele — 79, 108, 110, 114.

85. Wyszków—Przetycz—Ponikiew Mała—Goworowo—Ostrołęka.

56,5 km

M. pr. 1/100—J 31 Wyszków, J 30 Rożan, J 29 Ostrołęka.

Gruntowa 4—10 m szer., ps.-gln. lub kam. bez drzew i rowów bocznych; na odcinku 28,4—34 km szosa 8 m szer. z 4,5 szutr. jezdnią, z rowami bocznymi. Biegnie na Pc. Gruntowa — dla lekkich, szosa — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl. i mieszanymi; gleba ps. gln. uprawna lub łąki Obserwacja na całej przestrzeni utrudniona, do 1 km. Dogodny pkt. obs. wieża kśl. w. Goworowo z obs. w promieniu 4—5 km.

Przeszkody: (4—13 km) las Lipa (igl., do 80 lat, podszyty, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne i przesieki 2—7 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (20—22 km) las (igl. w części Pd. mieszany, 20—100 lat, bez podszycia, do przebycia dla kawalerji, drogi leśne 3—5 m szer.); (33,9 km) rz. Orz (30 m szer., do 2 m głęb, dno ps. lub trf., brzegi łagodne, trf. łąkowe); (56,5 km) rz. Narew (240 m szer., do 5 m głęb., ch. prądu 0,35 m/sek., dno ps., z małemi ławicami ps., brzegi wysokie do 6 m łąkowe, dno doline ps. łąkowe krawędzie do 20 m wys., ps., porosłe trawą).

Osiedla: mko **Wyszków** (p. drg. 63); (3,5 km) w. **Natalin** (30 dym. drw., 210 Pol.); (5,5 km) w. **Leszczydół-Nowiny** (150 dym. drw., 1000 Pol.); (13,5 km) w. **Jaszczułty** (69 dym. drw., 500 Pol.); (15,5 km) w. **Dalekie** (26 dym. drw., 310 Pol.); (16,4 km) w. **Przetycz** (60 dym. drw., 700 Pol.); (18,4 km)

w. **Bosewo Stare** (36 dym. drw., 293 Pol.); (19,3 km) w. **Karolinka** (6 dym. drw., 20 Pol.); (20,4 km) w. **Długosiodło-Zamłynie** (7 dym. drw., 30 Pol.); (22,9 km) w. **Prabuty** (31 dym. drw., 190 Pol.); (23,9 km) w. **Gury** (21 dym. drw., 141 Pol.); (23,4 km) w. **Kobylin** (43 dym. drw., 344 Pol.); (25,4 km) w. **Józefowo** (43 dym. drw., 236 Pol.); (26,4 km) w. **Ponikiew Mała** (p. drg. 84); (34 km) w. **Goworowo** (157 dym., w tem 9 mur., 2656 mieszk., Żyd., 47% Pol., kśl., szkoła); (34,5 km) w. **Goworówek** (25 dym. drw., 205 Pol.); (36,5 km) w. **Rembisze-Działy** (na mapie Rozdzielne, (59 dym. drw., 444 Pol.); (39 km) w. **Żabin** (80 dym. drw., 412); (40 km) w. **Nogawki** (32 dym. drw., 300 Pol.); (41,5 km) w. **Grabowo** (70 dym. drw., 500 Pol.); (42,5 km) w. **Damienty** (30 dym. drw., 200 Pol.); (43,5 km) w. **Gierwały** (78 dym. drw., 600 Pol.,); (45,5 km) w. **Borawe** (56 dym. drw., 500 Pol.); (49,5 km) w. **Czarnowiec** (34 dym. drw., 174 Pol.); (51 km) w **Tobolice, Starawieś i Wypychy** (25 dym. drw., 148 Pol.); (53 km) w. **Pomian** (11 dym. drw., 109 Pol.); (56,5 km) mto **Ostrołęka** (p. drg. 70).

Mosty i przeprawy: (33,9 km, na rz. Orz) drw., 32 m dłg., 5 m szer., 2,3 m wys., wytrz. 30 T; (56,5 km, na rz. Narew) żel. 269 m dłg., 6 m szer., 4,5 m wys., wytrz. 30 T; pozatem na całej przestrzeni 11 mostków drw., 5—8 m, dłg., 3—7 m szer. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Wyszków — 63, 66, 90, 91, 98, 99; Przetycz — 89, 124; Ponikiew Mała—84; Goworowo—86; Ostrołęka — 70, 72, 77, 78, 83.

86. Goworowo—Czerwin.

17,5 km M. pr. 1/100—J 30 Rożan.

Szosa 7 m szer. z 4,5 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, niezadrzewiona. Biegnie na Pc.W. z kilkoma znacznymi zakrętami. Do użytku dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, otwarty; gleba ps.-gln. uprawna lub łąkowa (dolina rz. Orz); obserwacja wzdłuż drogi do 2 km wgłąb. Dogodny pkt. obs.; wieża kśl. w. Goworowo z obs. do 4—5 km.

Przeszkody: (0—17,5 km, na Pc.) rz. Orz (30 m szer., do 2 m głęb., dno ps. lub bgn., brzegi niskie, łąkowe, otwarte); pozatem liczne rowy odwadniające).

Osiedla: w. **Goworowo** (p. drg. 85) (4 km) w. i flw. **Brzeźno** (15 dym. drw., 315 Pol.); (7,5 km) w. **Suchice** (74 dym. drw., 531 Pol.); (11,5 km) w. **Dzwonek** (53 dym. drw., 650 Pol.); (14,5 km) w. **Grodzisk** (28 dym. drw., 242 Pol.); (17,5 km) w. **Czerwin** (p. drg. 52);

Mosty i przeprawy: (na rz. Orz) 2 mosty drw. 32 i 11 m dłg., 5 m szer., 2,3 m wys., wytrz. 30 T; (17,5 km. na rz. Orz.) drw., 35,5 m dłg., 6,4 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 30 T.

Skrzyżowania drożni: Goworowo — 85, Czerwin — 52, 70.

87. Długosiodło—Zastawie—Tyszki—Nadbory.

34,7 km) M. pr. 1/100—J 30 Rożan, K 30 Ostrów.

Gruntowa 6—15 m szer., ps., częściowo z rowami bocznymi, niezadrzewiona; na odcinku 0—14 km z linją tlf. Biegnie na Pc.W. Do użytku dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny, odcinkami falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami igl.; gleba ps.-gln. uprawna lub łąki. Obserwacja na całej przestrzeni lokalna do 1,5 km; dogodny pkt. obs. wieża kościelna we w. Wąsewo (14 km) z obs. do 4 km.

Przeszkody: (1—14 km) las (igl., 20—100 lat, podszycie igl. do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 3—5 m szer. dla lekkich zaprzęgów; (20 km) las nie istnieje; (27,7 km) rz. Orz (30 m szer., 2 m głęb., dno ps.; brzegi łagodne, łąkowe); pozatem liczne rowy odwadniające).

Osiedla: w. Długosiodło (168 dym. w 8 mur., 2544 mieszk., Pol., 31% Żyd., kśł.); (3 km.) w. Bosewo Nowe (24 dym. drw., 170 Pol.); 6,5 km; 0,8 km na Z) w. Małaszek (15 dym. drw. 100 Pol); 9,1 km) w. Plewki (28 dym. drw., 205 Pol.); (10,2 km) w. Przedświt (80 dym. drw., 500 Pol.); (13 km) w. Brudki Stare (80 dym. drw., 500 Pol.); w. Zastawie (patrz drg. 84); (16 km) w. Wąsewo (104 dym. w tem 2 mur., 1319 mieszk., Pol., 19, 5% Żyd., kśł.); (18,5 km) w. Wysocze Chojne i Starawieś (55 dym. drw., 367 Pol.); (22,5 km) w. Damiany (26 dym. drw., 111 Pol.); (22,6 km) w. Malinowo Stare i Nowe (92 dym. drw., 468 Pol.); (26,1 km) w. Laski (89 dym. drw., 561 Pol.); (28,6 km) w. Sokołowo (30 dym. drw., 150 Pol.); (30,6 km) w. Księżopole (14 dym. w tem 2 mur., 104 Pol.); (33,1 km) w. Choromany (29 dym drw., 171 Pol.); (34,7 km) w. Tyszki-Nadbory (p. drg. 71).

Mosty i przeprawy: (27,7 km na rz. Orz) drw. zniszczony nie do użycia, obok bród dla wozów, 1 m głęb., dno bgn,; pozatem na całej przestrzeni 5 mostków drw. 5—10 m dłg., 4—7 m szer. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Długosiodło—89; Zastawie—84; (23 km)—70; Nadbory—71.

88. Drg. 85.—Zambski Kościelne—Pułtusk.

34,5 km M. pr. 1/100—J 30 Rożan, H 30 Maków, 31 Pułtusk.

Gruntowa 4—8 m szer. ps., odcinkami z rowami bocznymi, niezadrzewiona. Biegnie na Z. W suchą porę do użytku dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny, odcinkami falisty i porośnięty zagajnikami lub lasem igl. częściowo wyciętym; gleba ps., miejscami uprawne pola. Obserwacja na całej przestrzeni ograniczona nieprzejrzystością terenu do 1,5 km.

Przeszkody: (24,6—31 km) las (igl. do 60 lat i słabo podszyte zagajniki, do przebycia dla piechoty, drogi leśne i duchty utrzymane do 5 m szer.).

Osiedla: (2,5 km) w. **Chrzcianka** (76 dym. drw., 450 Pol.); (4 km) w. **Ostry Koł** (53 dym, drw. 300 Pol.); (5 km) w. **Nowawieś** (22 dym. drw., 150 Pol.); (6,5 km) w. **Grandy Zalewne** (17 dym. drw., 118 Pol.); (9,5 km) w. **Lubiel** (25 dym. drw., 150 Pol., kśł.); (11,5 km) w. **Wólka Lubielska** (41 dym. drw., 275 Pol.); (14 km) w. **Bielino** (27 dym. drw., 165 Pol.); (17,5 km) w. **Sokołowo** (86 dym., w tem 6 mur., 550 Pol., kśł.); (19,5 km) w. **Rozdziały** (23 dym. drw., 168 Pol.); (21 km) w. **Gostkowo** (17 dym., w tem 8 mur., 176 Pol.); (22,5 km) w. **Kalinowo** (8 dym. drw., 47 Pol.); (25 km) w. **Zambski-Kościelne** (85 dym., w tem 4 mur., 500 Pol., kśł., szkoła); (28,5 km) w. **Tocznabiel** (32 dym. drw., 226 Pol.); (31,5 km) w. **Ponikiew** (34 dym. drw., 130 Pol.); (34,5 km) mko **Pułtusk** (400 dom., w tem 70% mur., 13500 mieszk., Pol., 45% Żyd., 4 kśł., poczta, gm., gimn., 2 szkoły, frb.).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 11 mostków drw. i 1 mur. 2,5—7 m dłg., 3,5—6 m szer. na rowach odwadniających i strumieniach rz. Narew.

Skrzyżowania drożni: 0 km—drg. 85, Zambski Kościelne—99; Pułtusk—97, 98, 124, 125.

89. Wola Mystkowska — Przetycz — Długosiodło — Ostrów.

45 km

M. pr. 1/100—H 31 Pułtusk, J 31 Wyszków, J 30 Różan, K 30 Ostrów.

Gruntowa 4—8 m szer., odcinkami rozjeżdżona do 20 m, ps.-gln. lub ps., bez rowów i drzew bocznych Biegnie na Pc.W. Do użytku dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny lub lekko falisty, pokryty lasami igl. lub polami uprawnemi i łąkami podmokłemi (bagno Pulwy); gleba ps.-gln. lub trf. Obserwacja ograniczona gęstem zalesieniem terenu do 1 km.

Przeszkody: (3—14 km las Brzegi, Mniszek, Sadzawka i Pasieczna (igl. do 100 lat, podszycie igl. lub mieszane, do przebycia dla piechoty; drogi leśne i przesieki 2—7 m szer., dla lekkich zaprzęgów; (14—17 km) bagno Pulwy (trf., przeciętnie 0,7 m głęb., porosłe trawą i zaroślami; prócz pory deszczowej do przebycia dla piechoty); (21,5—36 km) las (igl., 20—100 lat o podszyciu igl., do przebycia dla pojedyń-

czych jeźdźców, drogi leśne 3—5 m szer.); (23—33 km na Pc.) rz. Wymokracz (1,5 m szer., 0,4 m. głęb.; dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (38—41 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 3—5 m szer.).

Osiedla: w. **Wola Mystkowska** (37 dym, w tem 2 mur., 300 Pol.); (1,5 km) w. **Wielątki** (56 dym. drw., 420 Pol.); (15,5 km.) w. **Sieczychy** (80 dym. drw., 800 Pol.); (19,5 km) w. **Przetycz** (p. drg. 85); (23,5 km.) w. **Długosiodło** (p. drg. 87); (25,5 km) w. **Peczyna Nowa i Stara** (57 dym. drw., 566 Pol.); (31,5 km) w. **Wiśniewo** (70 dym. drw., 415 Pol.); (36,5 km) w. **Fidury** (15 dym. drw., 82 Pol.); (45 km) mto **Ostrów** (p. drg. 45).

Mosty i przeprawy: (23 km, na rz. Wymokracz) dwa mosty drw. 10 i 12 m dłg., 5 m szer., 1,2 m wys., wytrz. 10 T; pozatem na całej przestrzeni kilka przepustów drw. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Wola Mystkowska — 98; (4,5 km)—99; Przetycz—85, 124; Długosiodło—87; Ostrów—45, 63, 69, 70, 75, 77, 84.

90. Serock—Somianka—Wyszków.

28,9 km

M. pr. 1/100—H 31 Pułtusk, J 31 Wyszków, (błędna).

Szosa 11—13,5 m szer. z 4—5 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, niezadrzewiona; na odcinkach 0—2 i 17—27,5 km z linją telgr.; miejscami zaniedbana. Biegnie na W. Do użytku dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, przecięty szerokimi dolinami rz. Narew i Bug, otwarty i przejrzysty, do w. Somianka (17 km) pofałdowany w wydmy ps., poczem równinny, uprawny, pokryty małemi parcelami lasków; gleba ps.-gln. lub ps. Obserwacja na całej przestrzeni dobra; pkt. obs. (1 km) cecha 121 wiatrak z obs. na Pc.W do 5 km.

Przeszkody: (3 km) rz. Narew (100 m szer., do 6 m głęb., ch. prądu 0,2 m/sek, dno ps., brzegi ps. gln. do 1 m wys., łąkowe, łagodne, miejscami strome, dno doliny porosłe trawą, miejscami zaroślami; krawędzie do 5 m wys., ps.-gln.); (7—9 km i 14—15 km) las (igl., do 50 lat, podszycie słabe igl., do przebycia dla kawalerji drogi leśne do 5 m szer.; dla lekkich zaprzęgów.

Osiedla: (0 km) mko **Serock** (382 dom., 6000 mieszk., Pol., 30% Żyd., kśl., szkoła, poczta, gm.); (3,2 km) w. **Łacha** (20 dym. drw., 130 mieszk., Niem., 30% Pol., wiatrak (9,8 km, 1 km na Pc.) w. **Wielencin** (21 dym. w tem 3 mur. 160 Pol.) (13.3 km, 0,9 km na Pd.) w. **Jackowo Górki** (28 dym., w tem 2 mur., 225 Pol., szkoła); 17,4 km na Pd.) w. flw. **Somianka** (51 dym., w tem 1 mur., 706 Pol., gm.); (20 km 0,3 km na Pd.)

w. **Michalin** (18 dym. drw., 100 Pol.); (31,7 km 0,7 km na Pd.) w i flw. **Kręgi** (na mp. Krengi, 45 dym., w tem 1 mur., 270 Pol.); (28,9 km.) mko **Wyszków** (p. drg. 63).

Mosty i przeprawy: (3 km na rz. Narew most drw. zniszczony w odbudowie; (26,5 km, nad torem kolej.) drw. 27 m dłg., 6 m szer., 5,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 6 mostków drw. i 1 kam. 3—10 m dłg., 5—6 m szer. i 10 przepustów bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Serock—97, 101; 10,4 km 96; Wyszków—63, 66, 85, 91, 98, 99.

91. Warszawa-Praga — Radzymin — Niegów— Wyszków.

51 km

M. pr. 1/100 — H 32 Warszawa Pc., J 31 Wyszków, J 32 Stanisławów.

Od kśł. Św. Florjana do końca przedmieścia Praga (2,4 km) brukowane ulice — dalej szosa 10—12 m szer. z 6 m jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi, z linją tlf. i tlgr.; w większych osiedlach i przy mostkach brukowana. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty zalesiony, gleba ps.-gln. uprawna lub łąki (w dolinach rzek). Obserwacja lokalna do 3,5 km wgłąb.

Przeszkody: (13,5 — 14,4 km) las (mieszany, do 80 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty); (14,9 km) rz. Czarna Struga (5—8 szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (17,2 — 18,3 km) las (mieszany, do 80 lat, podszycie liśc. do przebycia dla piechoty); (25,2 km) rz. Rządza (4—7 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (25,6—28 km) las (mieszany, do 80 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty); (31,8—32,4 km) las (igl., 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (32,6—33,4 km) las (igl., 80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (39,6 — 41,2 km) las (igl., 80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (41,9—44,3 km) las (igl., 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (47—50,1 km) las (igl., do 80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (50,6 km) rz. Bug (117 m szer., 3—4,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe, uregulowane).

Osiedla: przedmieścia Praga, Targówek i Biała Karczma należą do mta Warszawa; (4,2 km) w. **Biała** (18 dym., w tem 3 mur., 200 mieszk., Pol., 1% Żyd., kśł., szkoła, fbr.); (5 km, 0,8 na Z.) w. **Zacisze** (34 dym., w tem 2 mur., 350 Pol., fbr.); (5 km, 0,2 km na W.) flw. **Lewinów** (3 dym., w tem 2 mur., 75 Pol.); (7,2 km) w. i flw. **Drewnica** (39 dym.,

w tem 2 mur., 300 mieszk., Pol., 5% Żyd., kpl., warsztaty kolejki wąskotorowej; (9 km) w. **Marki** (356 dym., w tem 118 mur., 450 mieszk., Pol., 30% Żyd., kśł., szkoła, fbr.); (11,9 km) flw. **Czerwony Dwór** (5 dym., w tem 2 mur., 82 Pol.); (12,7 km) w. **Pietrówka** (16 dym. drw., 240 Pol.); (13,5 km, 0,7 km na Z.); w. **Pustelnik** (15 dym. drw., 96 Pol., kśł., szkoła); (18,9 km) w. **Cegielnia** (45 dym., w tem 2 mur., 229 Pol., w tem 2% Żyd., cgl.); (20,5 km) w. **Wioska (Radzymińska)** (58 dym. drw., 567 Pol., kśł., 2 fbr., 2 cgl.); (21,4 km) mto **Radzymin** (186 dom., w tem 139 mur., 5900 mieszk., Żyd., 45% Pol., kśł., 2 syng., 4 szkoły, seminarjum, starostwo, poczta); (24,4 km) w. **Dybów** (63 dym. drw., 273 Pol.); (25,6 km) w. **Zwierzyniec** (14 dym. drw., 99 Pol.); (34,3 km) w. **Trojany** (60 dym., w tem 2 mur., 320 mieszk., Pol., 2% Żyd., szkoła); (34,9 km) w. **Laskowo-Jakuszewo** (14 dym. drw., 82 Pol.); (35,9 km) w. **Wszebory** (9 dym. drw., 46 Pol.); (37 km) w. i flw. **Laskowo Głuche** (24 dym. drw., 234 mieszk., Pol., 2% Żyd., szkoła); (39,1 km) w. i flw. **Niegów** (21 dym., w tem 3 mur., 270 Pol., kśł., szkoła); (46 km) w. **Wólka Ślubowska** (16 dym. drw., 106 Pol.); (47 km, 0,6 km na W.) w. **Tumanek** (16 dym. drw., 150 Pol.); (47 km, 0,7 km na Z.) w. **Rogówka** (4 dym. drw., 32 Pol.); (51 km) mko **Wyszków** (p. drg. 63).

Kolejki wązkotorowe: 1) Praga—Radzymin (biegnie wzdłuż szosy); 2) st. kol. wąskotorowej Struga — Zegrze (odgałęzienie poprzedniej).

Mosty i przeprawy: (14,9 km, na rz. Czarna Struga) drw. 17,7 m dłg., 5,7 m szer., 3,5 m wys., wytrz. 20 T; (17,1 km, na rowie odwadniającym) drw. 16 m dłg., 8,5 m szer., 1,8 m wys., wytrz. 20 T; (25,2 km, na rz. Rządza) drw. 88 m dłg., 8,6 m szer., 4 m wys., wytrz. 20 T; (50,6 km, na rz. Bug) drw. 234 m dłg., 7,5 m szer., 4,5 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 32 mostki drw.-żel. 2—5 m dłg., 6,5—8,5 m szer., i 13 przepustów żel.-bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Warszawa-Praga—92, 93; Radzymin—94, 95; Wyszków—63, 66, 85, 90, 98, 99.

92. Nowe Brudno—Turów—Jadów.

52,5 km

M. pr. 1/100—H 32 Warszawa Pc., J 32 Stanisławów.

Początkowo do w. Ząbki (8,8 km) szosa 7—8 m szer., z rowami bocznymi, dalej gruntowa 6—8 m szer. ps. lub ps.-gln. przeważnie z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie na Pc.W. wzdłuż toru kolej. Warszawa — Białystok. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami mieszanymi lub igl. Gleba

ps.-gln. lub ps., częściowo uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb.

Przeszkody: (10,4—11,8 km) las (mieszany, do 60 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty); (15,3—16,6 km) las (igl., do 80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (29,4 km) rz. Rządza (4—7 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi łagodne ps.); (39,2—40,2 km, na Pc.) las (mieszany, 60 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty); (42,7—44,7 km) las (mieszany, 60 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty); (47,7—50,4 km) las (igl., 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: (0 km) **Nowe Brudno,** (0,4 km) **Rożopol,** (1 km) **Złotopole,** (1,7 km) **Aleksandrów,** (3,3 km) **Brudno,**— przedmieścia mta **Warszawa;** (4,6 km, 0,6 km na Pd.Z.) w. **Zacisze** (p. drg. 71); (5,3 km, 0,2 km na W.) flw. **Lewinów** (p. drg. 71); (8,8 km) w. i flw. **Ząbki** (85 dym., w tem 4 mur., 786 mieszk., Pol., 4% Żyd., szkoła, kśł.); (15,2 km, 0,4 km na W.) w. **Turów** (18 dym. drw., 46 Pol.); (17,6 km) w. **Kobyłka** (115 dym. drw., 668 Pol., cgl.); (20,9 km, 0,5 km na Pd.) mko **Wołomin** (405 dom., w tem 305 mur., 13110 mieszk., Żyd., 40% Pol., kśł., syng., 2 szkoły, gimn., magistrat, sąd, poczta); (22,5 km, 0,6 km na Pd.W.) w. **Lipiny** (127 dym., w tem 7 mur., 524 Pol., szkoła); (24,3 km) w. **Duczki** (8 dym. drw., 43 Pol.); (26,1 km) w. **Cuchowiec** (4 dym. drw., 36 Pol.); (26,9 km) w. **Stare Grabie** (51 dym., w tem 2 mur., 276 mieszk., Pol., 1% Niem., szkoła); (28,8 km, 0,3 km na Pc.) w. **Krzywica** (24 dym. drw., 146 Pol.); (30,6 km) w. i flw. **Lipka** (46 dym. drw., 279 Pol., szkoła); (32,7 km) w. **Tyl** (28 dym 182 Pol., szkoła), w. **Karolew** (25 dym. drw., 494 Pol., szkoła); (40,2 km) w. **Grabów** (20 dym. drw., 127 Pol.); (41,3 km) w. **Kury** (18 dym. drw., 120 Pol.); (42,4 km, 0,7 km na Pc.Z.) w. **Balcery** (19 dym. drw., 142 Pol.); (45,6 km) w. **Sulejów** (77 dym. drw., 518 Pol., kśł., szkoła); (48,8 km, 0,6 km na W.) w. **Wyglądały** (5 dym. drw., 50 Pol.); (52,5 km) mko i flw. **Jadów** (616 dom., w tem 17 mur., 2899 mieszk., Żyd., 25,5% Pol., kśł., 2 szkoły).

Mosty i przeprawy: 14 mostków drw. 2,5—8 m dłg., 5,5—7 m szer., na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Nowe Brudno—91; Kury—377; Jadów—95, 98, 99, 378, 381.

93. Warszawa—Jabłonna—Nowy Dwór.

30. km. M. Pr. 1/00—G 32 Modlin, H 32 Warszawa Pc.

Szosa 8 m szer., z 5,5 m szutr. jezdnią na nieznacznych odcinkach brukowana, miejscami na nasypie do 5,5 m wys., z rowami i drzewami bocznymi; biegnie na Pc.Z. prawym brzegiem rz. Wisła **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren równinny otwarty, pokryty łąkami i polami uprawnemi, gleba ps.-gln. lub ps. trf. Obserwacja do 5 km.

Przeszkody: (12,1—12,6 km) las (igl., do 80 lat, podszycie igl.; do przebycia dla piechoty)(27,2—27,5 km) las (igl., do 100 lat, bez podszycia; do przebycia dla kawalerji).

Osiedla: mto Warszawa; (6,2 km, 0,4 km na Z.) w. **Świdry Stare** (55 dym., w tem 7 mur., 536 mieszk., Pol., 4% Żyd., szkoła); (6,7 km 0,7 km na Z.) w. **Świdry Nowe** (39 dym., 111 mieszk., Pol., 10% Niem.); (6,7 km) w. **Wiśniewo** (63 dym. drw., 284 Pol.); (7,5 km, 1,2 km na Z.) w. **Tarchomin** (50 dym. drw.; 253 Pol.); (7,7 km) w. **Winnice** (23 dym. drw.; 195 mieszk., Pol., 48% Niem., fbr.); (9 km) w. **Nowodwory** (40 dym. drw., 260 Pol.); (10,2 km) w. **Dąbrówka Szlachecka** (62 dym. drw., 388 mieszk., Pol., 8% Żyd., szkoła); (11,2 km, 1 km na Z.) w. **Kępa Tarchomińska** (11 dym. drw., 77 Niem.); (12 km, 0,3 km na Z.) flw. **Buchnik** (5 dym., w tem 2 mur., 9 Pol.); (14 km) w. **Henryków** (57 dym. drw., 758 mieszk., Pol., 17% Żyd., 3% Niem., szkoła, 2 fbr.); (14,8 km) w. **Jabłonna** (347 dym., w tem 10% mur., 2574 mieszk., Pol., 24% Żyd., 2 szkoły, gm., poczta, sąd); (15,7 km) w. **Zacisze** (2 dym. drw., 3 Pol.); (20,6 km) w. **Rajszew** (34 dym. drw., 197 mieszk., Niem., 7% Pol., szkoła); (22,8 km) w. **Skierdy** (39 dym, drw., 200 mieszk., Niem., 9% Pol., szkoła); (26,5 km) w. **Suchocin** (27 dym. drw., 115 Pol.); (27 km) w. **Konstantynów** (4 dym. drw., 30 Pol.); (29,2 km, 0,6 km na Pd.) w. **Łęczna** (15 dym. drw., 87 Pol.); (30 km) mko **Nowy Dwór** (340 dom., w tem 20 mur.; 8500 mieszk., 45% Żyd., 30% Pol., 25% innych, kśł., szkoła, sąd, poczta, st. kol., 3 trt., 2 fbr.).

Kolejki wąskotorowe: kolejka wąskotorowa 0,67 m szer., Jabłonna-Warszawa.

Skrzyżowania drożni: Warszawa-Praga—91, 376; Nowy Dwór—94.

0025

94. Radzymin—Wólka Radzymińska — Zegrze—Nowy Dwór—Modlin.

38,6 km

M. Pr. 1/100 — G 32 Modlin, H 32 Warszawa.

Początkowo do w. Wólka Radzymińska (7,8 km) gruntowa do 6 m szer., ps. lub ps.-gln. z rowami bocznymi. Dalej aż do końca szosa 9,5 m szer. z 6 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, zadrzewiona Biegnie na Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami mieszanymi i liśc.; gleba ps.-gln. lub ps. uprawna lub łąki. Obserwacja do 3 km.

Przeszkody: (6,1—11,1 km) las (igl., do 60 lat, podszycie igl.; do przebycia dla piechoty); (15,9—16,8 km) las (mieszany, do 60 lat, podszycie mieszane; do przebycia dla piechoty); (17,9 km) łacha rz. Bug (łukowata, 2 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 1,5—2,5 m głęb., dno ps.; brzegi niskie, częściowo zarośnięte); (23,8—26,2 km) las (igl., 60 lat podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (37,8 km) rz. Bug (114 m szer., 3—4 m głęb., dno ps., brzegi ps. lub podmokłe).

Osiedla: mto **Radzymin** (p. drg. 91); (1 km) w. **Wioska Radzymińska** (p. drg. 91); (2,6 km) w. **Cegielnia** (p. drg. 91); (5,5 km) w. **Mata** (4 dym. drw. 47 Pol.); (3,8 km) w. **Wólka Radzymińska** (24 dym. drw., 145 Pol.); (10,3 km) w. **Małołęka** (5 dym. drw., 46 Pol.); (12,4 km) w. **Nieporęt** (127 dym., w tem 7 mur.; 1128 Pol., kśł., szkoła); (15,1 km, 1 km na Pc.W.) Obóz Warowny **Zegrze**; (17,9 km) w. i flw. **Wieliszew** (205 dym., w tem 9 mur., 1187 Pol., kśł., szkoła, 2 fbr.); (20,8 km) flw. **Poniatów** (4 dym. w tem 1 mur., 49 Pol., cgl.); (22,8 km) w. **Skrzeszew** (80 dym. drw., 535 Pol., szkoła); (24 km) w. **Kałuszyn** (45 dym. drw., 282 Pol., szkoła); (24,9 km, 0,8 km na Pd.) w. **Stara Olszownica** (47 dym. drw., 510 Pol., szkoła); (27,1 km) w. **Nowa Olszownica** (37 dym., w tem 5 mur. 239 Pol.); (28,8 km) w. **Krubin** (74 dym., w tem 4 mur., 440 Pol., szkoła); (31,2 km, 0,5 km na Pc.) w. i flw. **Góra** (33 dym., w tem 2 mur., 280 Pol.); (31,2 km) w. **Stary Janówek** (54 dym., w tem 20 mur., 260 Pol., szkoła); (34 km) w. **Okunin** (78 dym., w tem 4 mur., 380 Pol., szkoła); (36,3 km) mko **Nowy Dwór** (p. drg. 93); (38,6 km) Obóz Warowny **Modlin**.

Kolejki wąskotorowe: (17,9 km) konna od flw. Wielizzew do linji kol. Warszawa—Zegrze.

Mosty i przeprawy: (9,6 km, na strumieniu) drw. 12 m dłg., 8,5 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; (12,4 km na kanale Królewskim) drw., 38 m dłg., 8,5 m szer., 4 m wys., wytrz. 20 T; (30,1 km, na rowie odwadniającym) drw. 12 m dłg., 7,8 m szer., 1,9 m wys., wytrz. 20 T; (37,8 km na rz. Bug) drogowo-kolejowy, żel. 319 m dłg., 8,2 m szer., 13 m wys., wytrz. 200 T.

Skrzyżowania drożni: Radzymin—91; Zegrze—97; Nowy Dwór—93; Modlin—101, 348, 351.

95. Radzymin—Kozłowska Wólka—Mokrawieś—Jadów.

32,4 km

M. Pr. 1/100—H 32 Warszawa Pc.; J 32 Stanisławów.

Do w. Kozłowska Wólka (17,9 km) szosa 7—8 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią z rowami i drzewami bocznymi; dalej do w. Mokrawieś (23,8 km gruntowa 8—9 m szer., ps. bez rowów bocznych, wreszcie aż do końca szosa 7—8 m szer., z 4,5 m szutr.

jezdnią, z rowami bocznymi. Biegnie na W. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, zalesiony; gleba gln. lub ps., uprawna lub łąki. Obserwacja do 4 km.

Przeszkody: (3,8 km) rz. Rządza (4—7 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (4,2—6,6 km) las (mieszany, do 80 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty); (18,7—19,3 km) las (igl., do 100 lat; podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (21,4—22 km) las (mieszany, do 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (25,6—27,4 km) las (mieszany, 100 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty); (29,7—31,2 km) las (igl., 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: mto **Radzymin** (p. drg. 91); (3 km) w. **Dybów** (63 dym. drw., 273 Pol.); (4,2 km) w. **Zwierzyniec** (14 dym. drw., 99 Pol.); (8 km)w. i flw. **Wola Rasztowska** (52 dym., w tem 3 mur., 460 mieszk., Pol., 6 Żyd., szkoła); (10,5 km) w. **Rozczep** (34 dym. drw., 300 Pol.); (12,3 km, 0,5 km na Pc.) w. i flw. **Chróściele** (59 dym. drw., 504 Pol., szkoła); (14,7 km) w. **Krusze Nowe i Stare** (70 dym. drw., 502 Pol.); (16,5 km) w. **Kozły** (31 dym., w tem 1 mur., 300 Pol.); (17,9 km.) w. i flw. **Wólka Kozłowska** (24 dym. drw., 210 Pol.); (19,6 km) w. **Rysie** (19 dym. drw., 130 Pol.); (21,4 km) w. i flw. **Podstoliska** (52 dym. drw., 320 Pol., kśł.); (23,8 km) w. **Mokrawieś** (35 dym., w tem 1 mur., 319 Pol., szkoła, cgl.); (28,5 km) w. i flw. **Szewnica** (20 dym., w tem 2 mur., 166 Pol.); (28,8 km) w. **Obłe** (12 dym., w tem 2 mur., 85 Pol.); (29,6 km) w. **Wężówka** (5 dym. drw., 40 Pol.); (32,3 km) os. **Jadów** (p. drg. 92).

Mosty i przeprawy: (3,8 km, na rz. Rządza) drw. 88 m dłg., 8,6 m szer., 4 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 3 mostki drw. 4,5—8 m dłg., 5,5—6 7 m szer. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Radzymin—91, 94; Mokrawieś—377; Jadów—92, 98, 99, 378, 381.

96. Popowo Kościelne—Gładczyn.

13,1 km M. pr. 1/100—H 31 Pułtusk.

Gruntowa 5—7 m szer., ps.-gln., przeważnie bez rowów bocznych, na odcinku 6 - 6,5 km brukowana, od 6 km z linją tlgr. Biegnie na Pc. W suchą porę dla ciężkich, w mokrę tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny, otwarty, gleba ps.-gln., pola uprawne. Obserwacja na całej przestrzeni do 3 km wgłąb.

Przeszkody: (4,5—5,5 km) las (igl., do 40 lat, podszycie rzadkie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym).

Osiedla: w. **Popowo Kościelne** (p. drg. 90); (2,5 km) w. **Wielencin** (21 dym., w tem 3 mur., 160 Pol.); (4,5 km) w. **Wólka Zatorska** (15 dym. drw., 230 Pol.); (6,8 km) w. **Zatory** (100 dym.. w tem 21 mur., 1000 Pol., kśł., szkoła, gm.); (8,6 km) w. **Drwały** (46 dym., w tem 2 mur., 450 Pol.); (10,6 km) w. **Cieńcza** (46 dym. drw., 300 Poł.); (11,4 km) w. **Budy Gładczyńskie** (19 dym., w tem 1 mur., 140 Pol.); (13,1 km) w. **Gładczyn** (33 dym., w tem 1 mur., 204 Pol.).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 3 mostki drw. i 1 kam. 3—6 m dłg., 5—6 m szer. i 1 przepust drw., na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Popowo-Kościelne — 90; Gładczyn—98.

97. Zegrze — Serock — Pułtusk — Szelków — Różan.

60,3 km

M. pr. 1/100—H 32 Warszawa Pc., H 31 Pułtusk, H 30 Maków (błędna). J 30 Różan.

Szosa 11—13,5 m szer. z 5—8 szutr. jezdnią z rowami bocznymi, niezadrzewiona, w miastach brukowana, z linją tlgr. Biegnie na Pc.W. z kilkoma odchyleniami od zasadniczego kierunku. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo równinny, otwarty, od m. **Serock** (7 km) falisty pokryty krzakami, zagajnikami i lasami igl.; gleba ps. i ps.-gln. przeważnie pola uprawne. Obserwacja na całej długości do 4 km, od mta **Pułtusk** (29 km) obs. naZ. i Pc. z otaczających wzgórz do 6 km.

Przeszkody: rz. **Narew** (280 m szer., do 7 m głęb., ch. prądu 0,3 m/sek., dno ps., brzegi łąkowe, łagodne); (3—3,7 km) las (igl., częściowo zniszczony, do 80 lat, podszycie średnie liśc., do przebycia dla kawalerji); (10,1 km, 16,4 km, 22,2 km) 3 parowy z potokami na dnie (15—20 m. szer., 4—5 m głęb., dno ps.); (23,4 km) rz. **Niestępowa** (3—5 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno ps., brzegi łąkowe, niskie); (33,1 km) rz. **Pełta** (4—10 m szer., do 1,5 m głęb.. dno ps., brzegi uprawne); (42,6—43,4 km) las (mieszany, do 60 lat, podszycie średnie liśc. do przebycia dla piechoty, drogi leśne i przesieki do 2 m. szer., dla lekkich taborów); (44,4 km) rz. **Orzyc** 20 m szer., do 4 m głęb. (doły), dno ps., brzegi strome, zarośnięte); (50,3—52,2 km) las (igl., do 60 lat, na Pc. wyrąbany, podszycie słabe, do przebycia dla piechoty, drogi leśne do 2,5 m szer.).

Osiedla: mko **Zegrze** (p. drg. 94); (2 km) w. **Borowa Góra** (17 dym. drw., 150 Pol.); (3 km) w. **Jadwinów** (28 dym., w tem 1 mur.. 230 Pol.); (4 km) w. **Stasilas** (24 dym. drw., 160 Pol.); (7 km) mko **Serock** (p. drg. 90); (10,5 km) w. **Wierzbica** (9 dym., w tem 3 mur., 86 Pol.); (13,5 km) w. **Dzierżenin** (54 dym., w tem 3 mur., 400 Pol.); (15 km) w. **Pogorzelec**

(52 dym., w tem 3 mur., 300 Pol.); (19 km) w. **Gzowo** (18 dym., w tem 2 mur., 140 Pol., szkoła, gm.); (20,5 km) w. **Strzyże** (18 dym., w tem 1 mur., 110 Pol.); (23 km) w. **Lubienica** (15 dym. drw., 138 Pol., szkoła); (23,5 km) w. **Radzice** (6 dym., w tem 1 mur., 44 Pol.); (25 km) w. **Kocice** (33 dym., w tem 3 mur., 400 Pol., kśł., szkoła); (29 km) mto **Pułtusk** (p. drg. 88); (33 km) w. **Kleczewo Nowe** (13 dym. drw., 157 Pol.); (34,5 km) w. **Lipa** (19 dymów, w tem 1 mur., 140 Pol.); (35,5 km) w. **Chmielewo** (20 dym. drw., 150 mieszk., Niem., 30% Pol., szkoła); (38,5 km) w. **Boby** (37 dym., w tem 2 mur., 242 Pol.); (41 km) w. **Laski** (23 dym. drw., 150 Pol.); (45 km) w. **Szelków** (33 dym. drw., 230 mieszk., Pol., 25% Żyd., kśł., gm., szkoła); (51 km) w. **Łaś** (na mapie Las—51 dym. drw., 300 Pol.); (60,3 km) mko **Różan** (p. drg. 84).

Mosty i przeprawy: (na rz. Narew) kam. 360 m dłg., 6,3 m szer., 8 filarów, 8 m wys., wytrz. 30 T; (10,1 km, na parowie) drw., 17 m dłg., 8 m szer., 4 m wys., wytrz. 15 T; (16,4 km, na parowie) drw. 23 m dłg., 7 m szer., 3,5 m wys., wytrz. 15 T; (22,2 km. na parowie) drw. 18 m dłg., 7.2 m szer., 3 m wys., wytrz. 15 T; (23;4 km, na rz. Niestępowa) drw. 25 m dłg., 7 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; (33,1 km, na rz. Pełta) drw. 33 m dłg., 6,7 m szer., 3 m wys., wytrz. 15 T; (44,4 km, na rz. Orzyc) drw. 46 m dłg., 8,8 m szer., 3,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem na całej przestrzeni 37 mostków drw., 5 kam. 3,5—10 m dłg., 6—9 m szer. i 12 przepustów bet. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Zegrze—94; Borowa Góra—100; Serock—90, 101; Klusek—103; Pułtusk—88, 98, 124, 125; Kleczewo—111; Szelków—99, 105; Różan—84, 126.

98. Jadów — st. kol. Łochów — Wyszków — Pniewo—Pułtusk.

515 km **M. pr.** 1/100—J 31 Wyszków, H 31 Pułtusk.

Szosa 9 m szer., z 4,5—5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i linją tlgr. Do st. kolej. Łochów biegnie na Pc.W., dalej aż do końca na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl.; gleba ps.-gln. lub trf., uprawna; w dolinach rz. Bug i rz. Narew łąki podmokłe. Obserwacja do 3,5 km z okolicznych wyniosłości.

Przeszkody: (1,8 km) rz. Osownica (10 m szer., do 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (4 km) rz. Liwiec (40 m szer., do 1,5 m. głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (7,1—8,1 km) las (igl., do 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (11,6 km) rz. Liwiec (40—60 m szer., do 0,7 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (13,9—16,9 km)

las (igl., do 100 lat, podszycie igł., do przebycia dla piechoty); drogi leśne 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów; (16,9—23,6 km) łąka podmokła (trf., pokryta trawą, do 0,5 m głęb., w zimie zamarzająca, w suchą porę do przebycia dla piechoty); (23,6 km) rz. Bug (210 m szer., do 2,5 m. głęb., dno ps., brzegi łagodne ps. lub łąkowe); (35,5—38,8 km) las (igl., 100 lat, bez podszycia, do przebycia dla kawalerji); drogi leśne 2—10 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (41,5—42,7 km) las (igl., do 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); drogi leśne 2—10 m szer., oprócz tych stary nieużywany trakt; (45,2—48 km) las i zagajnik (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne 4—8 m szer.; (51 km) rz. Narew (do 150 m. szer., 5,5 m głęb., dno ps., brzegi ps., płaskie).

Osiedla: w. **Jadów** (p. drg. 92); (3,6 km) w. **Zawiszyn** (44 dym., w tem 2 mur., 404 Pol.); (6,6 km) st. kol. **Łochów** (p. drg. 76); (8,1 km) w. **Budziska** (44 dym. drw., 422 mieszk., Pol., 40% Żyd.); (10,9 km) w. **Gwizdały** (75 dym. drw., 855 Pol.); (12,1 km) w. **Pogorzelec** (30 dym. drw., 150 Pol.); (14,8 km) w. **Salernówka** (4 dym. drw., 15 Pol.); (22,2 km) w. **Skurzew** (46 dym. drw., 480 Pol.); (23,6 km) mko **Wyszków** (p. drg. 63); (28,1 km) w. **Olszanka** (27 dym., w tem 1 mur., 148 Pol.); (31,1 km) w. **Łosinno** (64 dym. drw., 450 Pol.); (33,5 km) w. **Wola Mystkowska** (p. drg. 89); (3,5 km) w. **Wielątki Rosochate** (18 dym. drw., 96 Pol.); (39,3 km) w. **Pniewo** (67 dym., w tem 7 mur., 400 Pol., kśł., szkoła); (42,4 km) w. **Topolnica Budy** (28 dym., w tem 1 mur., 300 Pol.); (44,1 km) w. **Gładczyn Rządowy** (p. drg. 96); (51,5 km) mto **Pułtusk** (p. drg. 88).

Ciaśniny: (17,6—23,6 km) grobla do 10 wys., 9—10 m szer., zadrzewiona; po obu stronach — łąki podmokłe, pokryte trawą i szuwarem, do 0,5 m głęb., w suchą porę do przebycia dla piechoty; wejście z lasu igl., obserwacja dobra; wyjście — most na rz. Bug, obserwacja dobra.

Mosty i przeprawy: (1,8 km, na rz. Osownica) drw. 31 m dłg., 7,6 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 20 T; (5 km, na rz. Liwiec) drw. 118 m dłg., 7,8 m szer., 5 m wys., wytrz. 20 T; (11,6 km, na rz. Liwiec) drw., 154 m dłg., 6 m szer., 4 m wys., wytrz. 20 T; (23,6 km, na rz. Bug) drw. 328 m dłg., 7 m szer., 10 m wys., wytrz. 20 T; (51 km, na rz. Narew) drw. 361,3 m dłg., 6,2 m szer., 5,5 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 17 mostków drw., 2,5—10 m dłg., 5,5—7,5 m szer. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Jadów — 92, 95, 99, 378, 381; st. kol. Łochów—76; (17,6 km)—99a; Wyszków—63, 66, 85, 90, 91, 99; Wola Mystkowska — 89; Gładczyn — 96; Pułtusk—88, 97, 124, 125.

99. Jadów—Fidest Stary—Wyszków—Grudek—Zambski Kościelne—drg. 97.

49,6 km

M. pr. 1/100—J 32 Stanisławów, J 31 Wyszków, H 31 Pułtusk, H 30 Maków.

Gruntowa 4—12 m szer., ps.-gln., bez rowów bocznych. Biegnie na Pc. Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny lub lekko falisty pokryty rzadkimi lasami i zagajnikami igl.; gleba ps.-gln. uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 4 km z okolicznych wzgórz.

Przeszkody: (1,5—4,3 km, 6—18 km) las (igl., do 80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (18,2 km) rz. Bug (210 m szer., do 2,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, ps. lub łąkowe); (25,9—28,9 km) las Mniszek i Brzegi (igl., do 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—7 m szer.); (31,6—33,2 km) las i zagajnik mieszany (do 100 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty, drogi leśne i duchty 3—7 m szer.); (38,2—39—5 km) las (igl., do 80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (42,1 km) rz. Narew (80—130 m szer., do 5 m głęb., ch. prądu 0,35 m/sek., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe lub ps.); (42,2—43,9 km) zagajnik (igl., do 40 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (43,9—49,6 km) rz. Orzyc (20 m szer., do 3 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, zarośnięte).

Osiedla: w. **Jadów** (p. drg. 92); (6,2 km) w. **Franciszkowo** (24 dym. drw., 165 Pol.); (7,2 km) w. **Kukawki** (39 dym. drw., 215 Pol.); (8,5 km) w. **Basinów** (16 dym. drw., 113 Pol.); (10,2 km) w. **Gać** (6 dym. drw., 24 Pol.); (12,9 km) w. **Fidest Stary** (8 dym. drw., 31 Pol.); (16,2 km) w. **Skurzew** (p. drg. 98); (18 km) mko **Wyszków** (p. drg. 63); (23,7 km) w. **Leszczydół** (62 dym., w tem 1 mur., 500 Pol.); (27,3 km) w. **Komorowo** (61 dym. drw., 500 Pol.); (31,3 km) w. **Szadykierz** (60 dym. drw., 400 Pol., kśł.); (39,1 km) w. **Grudek** (120 dym. drw., 600 Pol.); (37,8 km) w. **Ciołkowo Poduchowne** (73 dym. drw., 250 Pol.); (41,8 km) w. **Zambski Kościelne** (p. drg. 88); (43,8 km) w. **Przeradowo** (70 dym., w tem 1 mur., 421 Pol.); (46,1 km) w. **Magnuszewo Małe** (37 dym. drw., 250 Pol.).

Mosty i przeprawy: (18,2 km, na rz. Bug) drw., 328 m dłg., 7 m szer., 10 m wys., wytrz. 20 T; (42,1 km, na rz. Narew) prom drw. 11,5 m dłg., 4 m szer., pojemność 100 ludzi lub 12 koni; pozatem 3 mostki drw. 2—4 m dłg., 5—6 m szer. i 5 przepustów bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania dróżni: Jadów — 92, 95, 98, 378, 381; Fidest Stary — 99a; Wyszków — 63, 66, 85, 90, 91, 98; (27 km)—89; Grudek—124; Zambski Kościelne—88; (49,6 km)—97.

99. Fidest Stary—Kamieńczyk—Brańszczyk.

10 km M. pr. 1/100 — H 31 Pułtusk.

Gruntowa 4—12 m szer., ps.-gln. lub ps.-trf., bez rowów bocznych. Biegnie na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny, pokryty lasem igl.; gleba ps.-gln. lub trf. uprawna lub łąki podmokłe (dolina rz. Bug). Obserwacja do 3 km

Przeszkody: (0—3 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 3—6 m szer.); (6 km) rz. Bug (150—200 m szer., do 2,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne ps. lub łąkowe); 6—7,5 km) łąka podmokła (danych brak).

Osiedla: w. Fidest Stary (p. drg. 99); (6 km) w. Kamieńczyk (196 dym., w tem 4 mur., 1330 mieszk., Pol., 1% Żyd., kśł., gm., apteka); (10 km) w. Brańszczyk (p. drg. 66).

Mosty i przeprawy: (6 km, na rz. Bug) prom wiosłowy 8 m dłg., 6 m szer., pojemność 40 ludzi lub 10 koni, ładunek dopuszczalny 20 T.

Skrzyżowania drożni: Fidest Stary—99; (3 km)—98; Brańszczyk—66.

100. Borowa Góra—Ludwinowo Zegrzyńskie—Chrzcinno—Nasielsk—Nowe Miasto—Ojrzeń.

47 km M. pr. 1/100—H 32 Warszawa Pc., H 31 Pułtusk, G 31 Płońsk, G 30 Ciechanów.

Szosa 9 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, niezadrzewiona; na odcinku 15—28,5 km z linją tlgr. Biegnie na Pc. Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, porośnięty częściowo zagajnikami lub lasem igl.; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja do 3 km z okolicznych wzniesień.

Przeszkody: (7—10,5 km, 134—39 km) las i zagajnik (igl., 5—100 lat, podszycie średnie liść., do przebycia dla piechoty, drogi leśne i przesieki do 4 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (28 km) rz. Sosna (3—10 m szer., do 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie łąkowe).

Osiedla: w. Borowa Góra (p. drg. 97); (3,6 km) w. Ludwinowo Zegrzyńskie (31 dym., w tem 3 mur., 210 Pol.); (9,4 km) w. Święcienica (7 dym., w tem 1 mur., 46 Pol.); (10,9 km) w. Zabłocie (20 dym. drw., 125 Pol.); (12,5 km) w. Jaskułowo (21 dym. drw., 150 Pol.); (16,3 km) w. Chrzcinno (22 dym. drw., 175 Pol., gm.); (20,5 km) mko Nasielsk (250

dom. mur., w tem 40% drw., 5030 mieszk., Pol., 48% Żyd., 8 bud. użyt. publ.); (24 km) w. **Kontno** (21 dym., w tem 3 mur., 140 Pol.); (24,3 km) w. **Mazewo** (14 dym., w tem 3 mur., 70 Pol.); (26,3 km) w. **Stustowo** (34 dym., w tem 2 mur., 204 Pol.); (27,3 km) w. **Swierkowo** (13 dym., w tem 2 mur., 90 Pol.); (29,3 km) w. **Latonice** (30 dym., w tem 1 mur., 300 Pol.); (33,8 km) mko **Nowe Miasto** (150 dom., w tem 30% mur., 3000 mieszk., Pol., 45% Żyd., kśł., szkoła, gm.); (37,8 km) w. **Karolinowo** (22 dym. drw., 82 Pol.); (39,6 km) w. **Gucin** (13 dym. drw., 85 Pol.); (46,6 km) w. **Konstantynowo** (4 dym. drw., 63 Pol.); (42,6 km) w. **Radziwiłoborz** (Radziwie 12 dym. drw., 65 Pol.); (43,6 km) w. **Nowawieś** (27 dym. drw., 185 Pol., szkoła); (46,1 km) w. **Dąbrowa** (26 dym. drw., 230 Pol.); (47 km) w. **Ojrzeń** (23 dym., w tem 2 mur., 180 Pol., szkoła, gm.).

Mosty i przeprawy: (28 km, na rz. Sosna) drw., 34 m dłg., 6,7 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 3 mostki drw., 8—10 m dłg., 8—8,5 m szer. i 8 przepustów kam. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Borowa Góra — 97; Ludwionowo Zegrzyńskie — 101; Chrzcinno — 127; Nasielsk — 102, 104, 124; Nowe Miasto — 125, 129; Ojrzeń — 128.

101. Serock—Dębe—Pomiechówek—Modlin—Zakroczym.

33,3 km

M. pr. 1/100—H 31 Pułtusk, H 32 Warszawa Pc., J 32 Modlin.

Szosa 9,5—11,5 m szer., z 4,5—5 m szer., szutr. jezdnią i rowami bocznymi, niezadrzewiona; na odcinku 32,8—33,3 km brukowana, a od 23,3 km z linją tlgr. Biegnie na Z. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren początkowo równinny, dalej od w. Pomiechówek (12,8 km) lekko falisty, otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln. uprawna. Obserwacja na całej przestrzeni dobra.

Przeszkody: (6 km) las mieszany (podszycie słabe liść., do przebycia dla kawalerji, drogi leśne i duchty 4 m szer. nieutrzymane).

Osiedla: mko **Serock** (p. drg. 90); (3 km) w. **Korolino** (26 dym., w tem 3 mur., 150 Pol.); (3,5 km) w. **Marynino** (22 dym., w tem 3 mur., 229 Pol., szkoła); (4 km) w. **Ludwinowo Zegrzyńskie** (p. drg. 100); (5 km) w. i flw. **Wola Kempińska** (8 dym., w tem 3 mur., 100 Pol., kśł., gorzelnia); (10 km) w. **Dębe** (32 dym., w tem 1 mur., 300 Pol.); (14 km) w. **Orzechów** (43 dym. drw., 300 Pol., wiatrak); (18,5 km) w. **Kikoły** (52 dym., w tem 2 mur., 640 Pol., szkoła); (21 km) w. **Czarnowo** (66 dym., w tem 20 mur., 420 Pol., szkoła); (23 km) w. **Pomiechówek** (90 dym., w tem 1 mur., 690 mieszk., Pol., 25% Żyd., szkoła); (24,3 km) w. **Górne Stanisławowo** (Aleksandryj-

ska—50 dym., w tem 1 mur., 240 mieszk., Ros., 2% Pol., crkw., szkoła); (31,3 km) w. **Gałachy** (30 dym., w tem 2 mur., 400 mieszk., Pol., 8% Niem., szkoła); (33,3 km) mko **Zakroczym** (264 dom., w tem 30% mur., 6000 mieszk., Pol., 33% Żyd.).

Mosty i przeprawy: (22,8 km, na rz. Wkra) most drw. 130 m dłg., 7,2 m szer., 6 m wys., wytrz. 15 T; ponadto 7 mostków kam., 2 drw., 2—7 m dłg., 3—4 m szer. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Serock — 90, 97; Ludwinowo Zegrzyńskie — 100; Dębe — 127; Pomiechówek—102; Modlin — 94, 348, 351; Zakroczym — 121, 122, 123, 130.

102. Pomiechówek — Nasielsk — Szczegocin — Łady-Krajęczyno.

M. pr. 1/100 — G 32 Modlin, G 31 Płońsk, H 31 Warszawa Pc.

33 km

Do mka Nasielsk (13,5 km) szosa 8,5—9,5 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, dalej aż do końca brukowana, wyboista, z rowami bocznymi. Do w. Szczegocin biegnie na Pc., dalej aż do końca na Pc.W. Dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren równinny, odcinkami lekko falisty, pokryty łąkami lub zagajnikami i laskami igl. Gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja na całej długości do 4 km z otaczających wzgórz.

Przeszkody: (2—3 km, 11—12,8 km) las (igl., do 40 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty, drogi leśne i przesieki do 2—6 m szer).

Osiedla: w. **Pomiechówek** (p. drg. 101); (5,5 km) w. **Psucin** (54 dym., w tem 2 mur., 330 Pol., szkoła); (8 km) w. **Cegielnia Psucka** (28 dym., w tem 3 mur., 150 Pol., szkoła); (9,5 km) w. **Budy Siennickie** (19 dym., w tem 2 mur., 110 Pol., szkoła); (10,5 km) w. **Wągrodno** (11 dym., w tem 2 mur., 80 Pol.); (12,5 km) w. **Siennica** (11 dym., w tem 4 mur., 89 Pol.); (13,5 km) w. **Nowawieś** (28 dym., w tem 5 mur., 180 Pol.); (14,5 km) mko **Nasielsk** (p. drg. 100); (16 km) w. **Bronino** (7 dymy drw., 52 Pol.); (17,5 km) w. **Pianowo-Daczki** (9 dym. drw., 85 Pol.); (19,5 km) w. **Chmielewo** (20 dym., w tem 1 mur., 150 Pol.); (20,5 km) w. **Chmielewko** (10 dym. drw., 80 Pol.); (25 km) w. **Szczegocin** (29 dym., w tem 1 mur., 189 Pol., kśł., szkoła); (28,5 km) w. **Gąsiorowo** (23 dym. drw., 200 Pol., kśł., szkoła); (31 km) w. **Kęsy-Panki** (11 dym., w tem 1 mur., 84 Pol.); (32,5 km) w. **Łady-Krajęczyno** (8 dym., w tem 1 mur., 60 Pol.).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 6 mostków drw., 3,5—10 m dłg., 7—8 m szer. i 13 przepustów kam. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Pomiechówek — 101; Nasielsk — 100, 101, 124; Łady-Krajęczyno — 125.

103. Klusek—Pokrzywnica—Przewodowo—Gołymin Stary—Ciechanów.

52,7 km

M. pr. 1/100—H 31 Pułtusk (błędna), H 30 Maków, G 30 Ciechanów.

Gruntowa 8 m szer., ps., odcinkami ps.-kam., bez rowów bocznych, niezadrzewiona; od w. Przewodowo szosa 9—10 m szer., z 4—4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, niezadrzewiona. Od w. Pokrzywnica—linja tlgr. Biegnie na Pc.Z. Gruntowa dla lekkich — szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren równinny, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl.; gleba ps.-gln. uprawna. Obserwacja dobra do 3,5 km.

Przeszkody: (1—2 km) las i zagajnik (igl., 20—100 lat, podszycie liśc. słabe, do przebycia dla piechoty); (14,9—20,5 km, na Z.) las (mieszany z przewagą igl., ponad 100 lat, podszycie średnie liśc., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—4 m szer.); (22,2 km) rz. Przewodówka (5 m szer., do 0,5 m głęb., dno ps.).

Osiedla: w. Klusek (p. drg. 97) (1,7 km) w. Murowanka (7 dym. drw., 30 Pol.); (3,3 km) w. Czerepowo (27 dym., w tem 4 mur., 220 Pol.); (5,2 km, 0,5 km na Pd.Z.) w. Budy Obrębskie (15 dym. drw., 74 Pol.); (6,7 km, 0,3 km na Pd.Z.) w. Piskornia Duża (46 dym. drw., 300 Pol., szkoła); (13,7 km) w. Pokrzywnica (42 dym. drw., 300 Pol., kśł., szkoła); (13,7 km) w. Golądkowo (11 dym., w tem 1 mur., 75 Pol.); (15,5 km) w. Lachany (10 dym., drw., 62 Pol.); (17,2 km) w. Bulkowo Stare (15 dym., w tem 2 mur., 80 Pol., szkoła); (19,4 km) w. Szycice (na mapie Sicice, 20 dym., drw., 140 Pol.); (22 km) w. Przewodowo (22 dym., w tem 1 mur., 160 Pol., kśł., szkoła); (24,4 km) w. Kozłówka (13 dym. drw., 110 Pol.); (25,8 km) w. Porzowo (15 dym., w tem 2 mur., 135 Pol.); (28,8 km) w. Osiek Górny (17 dym. drw., 300 Pol.); (31,6 km) w. Gołymin Nowy (13 dym., w tem 1 mur., 112 Pol.); (33,2 km) w. Gołymin Stary (21 dym., w tem 2 mur., 400 mieszk., Pol., 30% Żyd., kśł., szkoła, poczta, gm.); (34,6 km) w. Kałęczyn Stary (7 dym., w tem 1 mur., 45 Pol.); (38,3 km) w. Gogole Wielkie (20 dym. drw., 110 Pol.); (40.1 km) flw. Murawy (4 dym. drw., 34 Pol.); (47,3 km) w. Pomorze (24 dym., w tem 4 mur., 200 Pol.); (50 km) w. Chrzanowo (10 dym., w tem 7 mur., 50 Pol.); (52,7 km) mto Ciechanów (500 dom., w tem 40% mur., 14500 mieszk., 55% Pol., 45% Żyd., 2 kśł., gm., magistrat, starostwo, poczta).

Mosty i przeprawy: (37,1 km, na rz. Sosna) drw., 24 m dłg., 5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 13 mostków drw., 6 kam. 3,5—10 m dłg., 6—8 m szer. i 4 przepusty beton. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Klusek—97; Gołądkowo—124; Przewodowo—102, 125; Gołymin Stary—126; Ciechanów—104, 108, 110, 119, 128.

104. Nasielsk—Kałęczyn—Ciechanów—Pawłowo—Mława.

68 km

M. pr. 1/100 — G 31 Płońsk, G 30 Ciechanów, G 29 Mława—(błędne).

Do 32.7 km gruntowa 8—13 m szer., ps.-gln. i kam.; dalej do w. Pawłowo (42,5 km) szosa 8 m szer., 2—3,5 m brukowaną jezdnią; dalej do 65,5 km gruntowa 7—8 m szer., ps.-kam.; wreszcie aż do końca szosa 8—10 m szer., z 4 m żwir. jezdnią. Odcinki szosowe z linją tlf. Biegnie na Pc. i Pc.Z. Gruntowa dla lekkich, szosa dla wszelkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren początkowo płaski, zadrzewiony (pola uprawne), następnie (15 km) rzadki las igl.; od mta Ciechanów (34,5 km) pagórkowaty, mało przejrzysty, pokryty zagajnikami i lasem igl., z odcinkami uprawnemi. Gleba ps. lub ps.-gln. Obserwacja do mta Ciechanów utrudniona nieprzejrzystością terenu do 1,5 km, dalej do 3 km. Dogodne pkty obs. (39 km) cecha 128—wgląd na Pc. i W. do 6 km; (47,7 km) cecha 138—wgląd na na Pc. i W. do 3 km; (48,8 km) cecha 150—wgląd na Pc. do 3 km, na W. do 5 km; (50 km) na W. od szosy wzgórze z obs. na W. do 5 km i Pc.W. do 3 km.

Przeszkody: (14,8—17,6 km) las (igl., młody, podszycie igl. słabe, nieutrzymany, do przebycia dla lekkich wozów); (23,3 km) rz. Sona (2 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, porosłe trawą i szuwarami); (44,1—45 km) las (igl., stary, podszycie słabe liśc., z licznemi drogami leśnemi do 2 m szer., do przebycia dla lekkich zaprzęgów).

Osiedla: (0 km) mko **Nasielsk** (p. drg. 100); (17 km) w. **Mazewka** (5 dym., w tem 2 mur., 25 Pol.); (3,2 km) w. **Lubomin** (16 dym., w tem 7 mur., 96 Pol.); (5,2 km) flw. **Lubomin** (4 dym., w tem 1 mur., 100 Pol.); (7 km) flw. **Łachany** (2 dym., w tem 1 mur., 55 Pol.); (9,3 km) w. **Klukowo** (9 dym., w tem 2 mur., 70 Pol., kśl., szkoła); (10,5 km) flw. **Smolechowo** (4 dym., w tem 3 mur., 15 Pol); (11,6 km) w. **Wyrzyki Wielkie** (22 dym., w tem 1 mur., 225 Pol.); (11,6 km) w. **Wyrzyki Małe** (6 dym. drw., 46 Pol.); (13,1 km) w. **Bylice** (18 dym. drw., 109 Pol.); (14 km) w. **Kałęczyn** (13 dym. drw., 176 Pol.); (17,7 km, 0,8 km na Z.) w. i flw. **Sobokleszcz** (29 dym., w tem 1 mur., 400 Pol.); (18,8 km) w. **Gąsocin** (37 dym. drw., 380 mieszk., Pol. 0,5% Żyd., st. kolej.); (20,6 km) w. **Komory Dąbrowne** (7 dym. drw., 48 Pol.); (22,8 km) w. i flw. **Sońsk** (19 dym., w tem 4 mur., 220 Pol., kśl., szkoła, gm.); (25,3 km) w. **Bieńki-**

Skrzekoty (10 dym. drw., 63 Pol.); (26,3 km) w. **Bieńki-Karkuty** (10 dym., w tem 1 mur., 64 Pol.); (31,5 km) w. **Krubin** (27 dym., w tem 6 mur., 215 Pol.); (34,4 km) mto **Ciechanów** (p. drg. 103); (37,5 km) w. **Kargoszynek** (9 dym., w tem 2 mur., 60 Pol.); (38,9 km) w. **Chruszczewo** (20 dym., w tem 3 mur., 250 Pol.); (39,9 km, 0,8 km na Pc.) w. **Grzybowo** (18 dym., w tem 3 mur., 264 Pol.); (41 km, 0,5 km na Pd.) w. **Pawłówko** (13 dym., w tem 6 mur., 120 Pol.); (42,5 km) w. **Pawłowo** (26 dym., w tem 2 mur., 250 Pol.); (45,5 km) w. **Pniewo-Czeruchy** (9 dym., w tem 3 mur., 180 Pol.); (47 km) w. **Pniewo Wielkie** (16 dym., w tem 2 mur., 150 Pol.); (51 km) w. **Konopki-Piaski** (8 dym., w tem 1 mur., 37 Pol.); (51,8 km, 0,6 km na Pc.) w. **Rosochy** (21 dym. drw., 287 Pol.); (52 km, 0,9 km na Z.) w. **Konopki** (26 dym., w tem 3 mur., 119 Pol.); (54,5 km) flw. **Pieczyska** (2 dym. drw., 15 Pol.); (56 km) w. **Słupsk** (70 dym., w tem 10 mur., 500 Pol., wiatrak); (59,4 km) w. i flw. **Wola Szydłowska** (49 dym., w tem 10 mur., 300 Pol.); (63,8 km) w. **Trzcianka** (43 dym., w tem 10 mur., 290 Pol.); (68 km) mto **Mława** (850 dom., w tem 30% mur., 1960 mieszk. Pol., 40% Żyd., 2% Niem., 1% Rosjan, 2 kśł., syng., 2 szkoły, gimn., 2 fbr., magistrat, poczta).

Mosty i przeprawy: (23,3 km na rz. Sona) most drw., 45 m dłg., 5 m szer., 2,5 m wys.; ponadto 3 mostki drw., 4—7 m dłg., do 6 m szer. i 9 przepustów kam. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Nasielsk—100, 102, 124; Kałęczyn—125, 126; Ciechanów—103, 108, 110, 119, 128; Pieczyska—118; Mława—112, 116, 142, 146, 152, 153.

105. Szelków — Maków — Szczuki — Przasnysz — Mchowo—Krzynowłoga Mała—Grabowo—Janowo.

67 km

M. Pr. 1/100—H 30 Maków, H 29 Przasnysz, G 29 Białuty, G 28 Nibork.

Szosa 7,5—8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, niezadrzewiona, do w. Krzynowłoga Mała z linją tlgr., w miastach brukowana. Biegnie na Pc. i Pc.Z. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren lekko falisty, od w. Mchowo silniej sfałdowany; pokryty licznemi parcelami lasów i zagajników, poprzecinany płytkiemi dolinami strumieni o łagodnych krawędziach. Pola orne w ps.-gln. Obserwacja do mta Przasnysz dobra, sięgająca wycinkami do 5 km, ograniczona lasami; dalej tylko z pktów obs. Wzgórze 186 na Pd. od osady Janowo—z obs. na Z. i Pc. Z. 3—4 km; wzgórze 193 na W. od osady Janowo — z obs. na Pc.Z. i Pc.W.—2,3 km, na Pc. do 5 km.

Przeszkody: (8,8 km) rz. **Orzyc** (15 m szer., 0,3—3 m głęb., dno ps., brzegi różnej wysokości, strome, łąkowe);

(13—15 km) las (mieszany, do 50 lat, podszycie słabe liśc.; do przebycia dla piechoty); (16—16,7 km) las (igl., do 60 lat, bez podszycia, drogi leśne 2—4 m szer., do przebycia dla lekkich zaprzęgów); (26,8 km) rz. Węgierka (do 5 m szer., 0,5—2,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (56—63 km) las i zagajniki (mieszane z przewagą igl., 60—100 lat, w części Pc. bez podszycia, drogi leśne i przesieki 2—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów.

Osiedla: w. **Szelków** (p. drg. 97); (5,5 km) w. **Chyliny Nadrzeczne** (8 dym., w tem 1 mur., 43 Pol.); (9 km) mto **Maków** (360 dom., w tem 30% mur., 6220 mieszk., Żyd., 40% Pol., kśł., syng., szkoła, 3 garbarnie, 2 mł. par.); (11 km) w. **Bolki** (7 dym. drw., 83 Pol.); (11,8 km) w. **Obiecanowo** (15 dym. drw., 99 Pol.); (13,8 km) w. **Młodzianowo** (23 dym., w tem 2 mur., 271 Pol.); (16,8 km) w. **Węgrzynowo** (45 dym., w tem 6 mur., 350 Pol., kśł.); (18,8 km) w. **Szlasy-Chodup** (5 dym drw., 19 Pol.); (19 km) w. **Szlasy-Bure Łosino** (25 dym. drw., 260 Pol.); (20 km) w. i flw. **Szczuki** (65 dym., w tem 8 mur., 756 Pol., szkoła, cukrownia, gm.); (21,5 km) w. **Bogate** (70 dym., w tem 10 mur., 600 Pol., szkoła); (24,5 km) w. **Dobrzankowo** (54 dym., w tem 3 mur., 550 Pol.); (29 km) w. **Sierakowo** (15 dym., w tem 4 mur., 190 Pol.); (32,3 km) mto **Przasnysz** (p. drg. 80); (36,3 km) w. **Mchówko** (16 dym., w tem 2 mur., 130 Pol.); (37,8 km) w. **Mchowo** (71 dym. drw., 612 Pol.); w. **Łanięta** (25 dym. drw., 350 Pol.); (46 km) w. **Ostrowe-Zbrochy** (5 dym. drw., 40 Pol.); (46,4 km) w. **Ostrowe-Kokacze** (5 dym. drw., 43 Pol.); (47,4 km) w. **Wiktorowo** (13 (13 dym. drw., 120 Pol.); (47,9 km) **Marjanowo** (13 dym. drw., 140 Pol.); (49,5 km) w. **Krzynowłoga Mała** (54 dym., w tem 2 mur., 250 Pol., kśł., szkoła, gm.); (51,5 km) w. **Krajewo-Darmopychy** (6 dym. drw., 80 Pol.); (52,5 km) w. **Krajewo-Kłódki** (12 dym. drw., 120 Pol.); (52,6 km) w. **Romany-Zaleśne** (4 dym. drw., 30 Pol.); (54,1 km) flw. **Bystre-Kurzymy** (2 dym. drw., 20 Pol.); (55 km) flw. **Bystre-Chrzany** (4 dym. drw., 30 Pol.); (56 km) w. **Grabowo-Rzańce** (5 dym. drw., 48 Pol.); (57,8 km) w. **Grabowo-Zawady** (23 dym. drw., 140 Pol.); (60,3 km) w. **Opiłki-Płaskie** (17 dym. drw., 135 Pol.); (61,3 km) w. **Stare-wieś-Płaskie** (27 dym. drw., 209 Pol.); (68,5 km) os. m. **Janowo** (p. drg. 79).

Mosty i przeprawy: (9 km. na rz. Orzyc) drw. 46 m dłg., 6 m szer., 4 m wys., wytrz. 15 T; (24,5 km, na rz. Węgierka) dwa mosty drw., 24—26 m dłg., 5,5—8 m szer., 2,5—3 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 32 mostki drw., 19 kam. 2,5—10 m dłg., 6—8 m szer. i 18 przepustów bet. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Szelków — 97, 99; Maków—106, 118, 126; Szczuki—119; Przasnysz—80, 83, 108, 111, 115, 117; Mchowo — 109; Krzynowłoga Mała — 110; Grabowo — 114; Janowo—79, 112, 113.

106. Przemiarowo — Maków — Gąsewo — Szczeglin.

29,5 km M. pr. 1/100 — H 30 Maków.

Gruntowa 6—9 m szer. ps. lub ps.-gln. bez rowów bocznych, niezadrzewiona; od mka Maków szosa 8—9 m. szer. z 4 m szutr. jezdnią, z linją tlgr. Biegnie na Pc.W. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów w suchą porę uciążliwa, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren równinny, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami i zagajnikami igl., w rej. Jurki silnie sfałdowany („Góry Krzyżewskie", przecinają dolinę rz. Orzyc i Ruż); gleba uprawna ps.-gln. Obserwacja lokalna do 2 km z okolicznych wzgórz.

Przeszkody: (1,5—2,5 km, 9—10 km) las (igl., do 60—80 lat, podszycie średnie igl., do przebycia dla piechoty; drogi leśne 2—4 m. szer.); (12,5 km) rz. Orzyc (do 20 m szer., 1 — 3 m głęb., dno ps., brzegi uprawne, łagodne); (16—19,5 km) las i zagajniki (igl., do 50 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 2—5 m szer.); (25 km) rz. Ruż (1—4 m szer., 0,4 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: w. Przemiarowo (56 dym., w tem 5 mur., 850 Pol.); (4 km) w. Dzierżanowo Gromadzkie i Szlacheckie (31 dym., w tem 3 mur., 276 Pol.); (6,5 km) w. Głodki (16 dym. drw., 130 Pol.); (7,5 km) w. Pomaski Wielkie (23 dym. drw., 184 Pol.); (12,5 km) mko Maków (p. drg. 105); (14,5 km) w. Jankowo (23 dym. drw., 166 Pol.); (15,5 km) w. Ulaski (30 dym. drw., 160 Pol.); (21 km) w. Krzyżewo-Jurki (9 dym. drw., 58 Pol.); (22,5 km) w. Kałęczyn (9 dym. drw., 54 Pol.); (24 km) w. Zalesie (16 dym., w tem 1 mur., 84 Pol.); (27 km) w. Gąsewo (p. drg. 82); w. Szczeglin (p. drg. 84).

Mosty i przeprawy: 11 mostków drw., 2,5—7,5 m dłg, 5—9 m szer., i 10 przepustów kam. na rowach odwadniających.

Skrzyżowanie drożni: Przemiarowo 111; Maków—105, 118, 126; Ulaski—107; Gąsewo—82; Szczeglin—84.

107. Ulaski — Podoś — Krasnosielc.

16,5 km M. pr. 1/100—H 30 Maków (błędna), H 29 Przasnysz.

Gruntowa 7 m szer. często rozjeżdżona, ps. bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Biegnie na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, w suchą porę uciążliwa.

Teren równinny, od (7 km) wydmy piasków lotnych, od (8 km) lekko falisty, częściowo zalesiony. Gleba ps., nieużytki lub pola uprawne. Obserwacja wzdłuż drogi z okolicznych wydm na obie strony do 2,5 km.

Przeszkody: (0—3,5 km) las (igl., do 50 lat, podszycie słabe igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne do 5 m szer.); pozatem kilka rowów odwadniających.

Osiedla: w. **Ulaski** (d. drg. 106); (3,5 km) w. **Popielarka** (10 dym. drw., 62 Pol.); (4,5 km) w. **Zacisze** (11 dym. drw., 57 Pol.); (9,5 km) w. **Podoś** (35 dym. drw., 242 Pol.); (14,5 km) w. **Sielc** (65 dym. w tem 2 mur., 360 Pol.); (16,5 km) w. **Krasnosielc** (d. drg. 83).

Mosty i przeprawy: na drodze 2 mostki beton. i 1 drw. 3,5—5 m dłg., 3,5—4 m szer. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Ulaski—106; Podoś—82; Krasnosielc—83, 84.

108. Ciechanów—Wola Wereszczyńska—Przasnysz Ulatowo—Chorzele.

53,2 km

M. pr. 1/100—G 30 Ciechanów, H 30 Maków, H 29 Przasnysz (błędna), H 28 Chorzele.

Szosa 8—10 m szer., z 4 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, od mka Przasnysz—gruntowa 8—9 m szer., ps., bez rowów bocznych, wyboista, niezadrzewiona; do mka Przasnysz linja tlgr. Do mka Przasnysz biegnie na Pc.W., dalej aż do końca na Pc., tworząc nieznaczne odchylenia. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa—dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren lekko falisty, od mka Przasnysz aż do końca pokryty luźnemi parcelami lasów i zagajnikami, przecięty zagłębieniami dolin rzecznych o łagodnych krawędziach; w rejonie w. Kobylanki silnie pogarbione wzgórza, wyniesione do 30 m ponad okoliczny teren, ku Pd. i Z. stromo opadające; gleba ps.-gln., uprawna, częściowo łąki do mka Przasnysz. Obserwacja 2 do 3 km, dalej utrudniona zalesieniem i krzewami, do 1 km wgłąb. Dogodne pkty obs. stanowią wzgórza w rej. Kobylanki z obs. na Pc., W., Pd. z zasięgiem 5—7 km w odcinki niezadrzewione; widoczne mko Przasnysz.

Przeszkody: (37—39 km) las (igl., do 100 lat, podszycie słabe igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—6 m szer. (42,8 km) rz. Ulatówka (do 4 m szer., do 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (44,3—50 km) las (igl., do 80 lat, podszycie średnie mieszane, do przebycia dla piechoty drogi leśne 2—4 m szer.).

Osiedla: mto **Ciechanów** (p. drg. 103); (5 km) w. **Przedwojewo** (7 dym. drw., 85 Pol.); (6 km) w. **Jałowa Wieś** (2 dym., w tem 1 mur., 24 Pol.); (7,5 km) w. **Dzbonie** (26 dym., w tem 3 mur., 210 Pol.); (10,2 km) flw. **Rombież** (3 dym., w tem 2 mur., 60 Pol.); (10,6 km) w. **Morgi** (2 dym. drw., 24 Pol.); (11,5 km) w. **Bydzyna** (na mapie Budzyno 11 dym. drw., 110 Pol.); (12,7 km) w. **Wola Wierzbowska** (31 dym. drw., 300 Pol.); (15 km) w. **Łaguny** (28 dym., w tem 2 mur., 200 Pol.); (17,4 km) w. **Turowo** (16 dym., w tem 1 mur., 72 Pol.); (18 km) w. **Skierki** (15 dym., w tem 1 mur., 100 Pol.); (19 km) w. **Golany** (34 dym., w tem 3 mur., 200 Pol.); (23,8 km) mto **Przasnysz** (p. drg. 80); (30,2 km) w. **Patołęka** (8 dym. drw., 39 Pol.); (30,5 km) w. **Kot** (12 dym. drw., 70 Pol.); (37,7 km) w. **Kobylaki-Czarzaste** (15 dym. drw., 80 Pol.); (38,3 km) w. **Kobylaki-Wólka** (20 dym., w tem 1 mur., 200 Pol., szkoła); (39,5 km) w. **Kobylaki-Pietrusy** (5 dym. drw., 34 Pol.); (40,8 km) w. **Ulatowo-Czerniaki** (22 dym. drw., 90 Pol.); (42,5 km) w. **Ulatowo-Niwki i Adamy** (25 dym. drw., 127 Pol.); (42,7 km) w. **Ulatowo-Barzuchy** (15 dym. drw., 70 Pol.); (50 km) w. **Brzeski-Kołaki** (26 dym. drw., 220 Pol.); (53,2 km) mko **Chorzele** (p. drg. 79).

Mosty i przeprawy: na drodze 13 mostków drw., 1 kam. 3,5—9,5 m dłg., 7—8 m szer. i 4 przepusty bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Ciechanów—103, 104, 110, 119, 128; Wola Wierzbowska—118; Przasnysz—80, 83, 105, 111, 115, 117; Chorzele—79, 84, 110, 114.

109. Mchowo — Rembielin.

18,5 km M. pr. 1/100 — H 29 Przasnysz.

Gruntowa 7—8 m szer., ps.-kam. bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Biegnie na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, w sucha porę uciążliwa.

Teren lekko falisty lub pagórkowaty, gleba ps.-gln. uprawna, częściowo łąki lub nieużytki porosłe krzakami. Obserwacja na obie strony drogi z okolicznych wzgórz do 2 km. Dogodne punkty obs.: (5,5 km) na W. od drogi wgląd na Pd.W. do 4 km; (6,8 km) na Z. od drogi wgląd na Pc., Pc.W. do 5 km.

Przeszkody: (9,8 km) rz. Ulatówka (2—5 m szer., do 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie łąkowe, zarośnięte, dno doliny podmokłe, do 1 m głęb., trf., na wiosnę zalewane wodą, w suchą porę do przebycia dla kawalerji, dla piechoty zawsze, zimą zamarza).

Osiedla: w. **Mchowo** (p. drg. 105); (4,2 km) w. **Romany-Sebory** (21 dym., w tem 1 mur., 115 Pol.); (8,7 km, 0,7 km na Z.) w. **Goski-Wąsosze** (17 dym. drw., 89); (11,1 km) w. **Plewnik** (9 dym. drw., 60 Pol.); (13,2 km) w. **Świniary** (52

dym. drw., 400 Pol., szkoła); (15 km) w. **Czaplice-Furmany** (5 dym. drw., 23 Pol.); (16 km) w. **Rycice** (38 dym. drw., 250 Pol., szkoła, gorzelnia); (18,5 km) w. **Rembielin** (20 dym. drw., 300 Pol.).

Mosty i przeprawy: na drodze 4 mostki drw., 3,5—8 m dlg., 4,5—6 m szer. i 4 przepusty kam. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania dróżni: Mchowo — 105; Rembielin—110.

110. Ciechanów — Grudusk — Żaboklik — Krzynowłoga Mała — Chorzele.

M. pr. 1/100 — G 30 Ciechanów, G 29 Mława, H 29 Przasnysz (przestarzała), H 28 Chorzele.

50,6 km

Do w. Grudusk (25 km) szosa 9 m szer., z 4 m brukowaną jezdnią, z rowami bocznymi, niezadrzewiona, z linją tlgr.; dalej do 26 km gruntowa 9 m szer., ps.-gln. w trakcie przebudowy na szosę. Do w. Grudusk biegnie na Pc., dalej aż do końca na Pc.W., tworząc liczne odchylenia. Wreszcie aż do końca szosa 8,5 m szer., z 4 m żwir. jezdnią, z linją tlf. Szosa — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa — dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren falisty lub pagórkowaty, porosły rzadkimi zagajnikami i lasami poprzerzynany szerokiemi dolinami o łagodnych krawędziach; gleba ps.-gln., pola uprawne ps.-gln. Obserwacja wzdłuż całej drogi utrudniona zadrzewieniem.

Przeszkody: (11,4 km) las (gl. do 60 lat, od Pd. częściowo wyrąbany podszycie liśc., do przebycia dla kawalerji drogi leśne do 2 m szer.); (32,8—34,2 km) las i zagajnik mieszany (5—60 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: mto **Ciechanów** (p. drg. 103); (2,1 km, 0,3 km na Z.) w. **Gostkowo** (10 dym., w tem 2 mur., 120 Pol.); (2,7 km) w. **Prążewo** (15 dym. w tem 8 mur., 130 Pol.); (4,4 km, 0,3 km na Z.) w. **Niestum** (8 dym., w tem 2 mur., 150 Pol.); (7,5 km) w. **Kalisz** (16 dym., w tem 4 mur., 700 Pol.); (8,9 km) w. **Szułmierz** (58 dym., w tem 4 mur., 700 Pol.); (12,8 km, 0,6 km na Z.) w. **Leśniewo Dolne** (17 dym., w tem 1 mur., 164 Pol.) (12,8 km, 0,6 km na Z.) w. **Leśniewo Górne** (24 dym., w tem 4 mur., 150 Pol.); (15 km) flw. **Humiencino-Kiary** (4 dym. drw., 29 Pol.); (17,4 km, 0,7 km na W.) w. **Pszczółki-Szerszenie** (7 dym., w tem 1 mur., 47 Pol.); (18 km) w. **Strzelnia** (11 dym. drw., 90 Pol.); (20,4 km) w. **Grudusk** (66 dym., w tem 11 mur., 557 Pol., kśł., szkoła, gm.); (22,6 km) w. **Wiksin** (16 dym., w tem 2 mur., 130 Pol.); (23 km) w. **Rom-**

bież (21 dym., w tem 3 mur., 140 Pol.); (27,4 km) w. **Rzęgnowo** (57 dym., w tem 2 mur., 420 Pol.); (29,6 km) w. **Żaboklik Wielki** (8 dym. drw., 72 Pol.); (31,3 km) w. **Rudno-Kosiły** (10 dym., w tem 1 mur., 60 Pol.); (37 km) w. **Krzynowłoga Mała** (p. drg. 105); (39,1 km) w. **Pajki** (14 dym. drw., 70 Pol.); (41,5 km) w. **Czaplice-Bonki** (15 dym. drw., 100 Pol.); (44,2 km) w. **Krzynowłoga Wielka** (34 dym., w tem 6 mur., 380 Pol., kśł., szkoła, gm.); (47,6 km) m. **Rembielin** (p. drg. 109); (50,6 km) mko **Chorzele** (p. drg. 79).

Mosty i przeprawy: na drodze 11 mostków drw., 3 kam. 4—10 m dłg., 9—7,5 m szer. i 12 przepustów bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Ciechanów — 103, 104, 108, 119, 128; Szulmierz — 118; Grudusk — 117; Zaboklik—115; Krzynowłoga Mała — 105; Rembielin — 109; Chorzele — 79, 84, 108, 114.

111. Pułtusk — Przewodowo — Wężowo — Przasnysz.

38,3 km

M. pr. 1/100 — H 31 Pułtusk, H 30 Maków, H 29 Przasnysz.

Gruntowa 5—9 m szer., ps.-gln. lub kam. bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Biegnie na Pc. i Pc.Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów; w suchą porę uciążliwa.

Teren równinny, łąkowy (dolina rz. Pełty) pokryty rzadko rozrzuconymi młodymi zagajnikami igl.; gleba ps.-gln. lub gln., uprawna. Obserwacja do 2 km.

Przeszkody: (4,3 km) rz. **Przewodówka** (do 3 m szer., 0,5 m głęb., dno ps.; brzegi do 1 m wys., zarośnięte); (5—18,2 km) rz. **Pełta** (Sona, 6—20 m szer., 1—2 m głęb., dno ps.; ch. prądu 0,1 m/sek., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: mto **Pułtusk** (p. drg. 88); (5,2 km) w. **Przemiarowo** (p. drg. 106); (7,6 km) w. **Głodowo** (49 dym., w tem 7 mur., 378 Pol.); (9,2 km) w. **Gościejewo** (20 dym. drw., 155 Pol.); (11 km) w. **Szwelice** (60 dym., w tem 2 mur., 483 Pol., kśł., szkoła); (12 km) w. **Czarnostowo** (46 dym., w tem 2 mur., 570 Pol.); (15 km) w. **Byszewo** (31 dym., w tem 1 mur., 390 Pol.); (16,3 km) w. **Karniewo** (44 dym., w tem 5 mur., 400 mieszk., Pol., 5% Żyd., kśł., szkoła, gm); (18,2 km) w. **Malechy** (3 dym. drw., 30 Pol.); (20,4 km) w. **Chełchy-Klimki** (8 dym. drw., 55 Pol.); (22,3 km) w. **Chełchy-Iłowe** (13 dym. drw., 83 Pol.); (23,7 km) w. **Mossaki-Godacze i Starawieś** (21 dym. drw., 192 Pol.); (25,1 km) flw. **Helenowo** (3 dym. drw., 73 Pol.); (27,1 km) w. **Wężewo** (30 dym., w tem 1 mur., 189 Pol.); (30,6 km) w. **Gostkowo** (46 dym. drw., 900 Pol.); (33,7 km) w. **Leszno** (55 dym., w tem 2 mur., 1150 Pol.); (38,3 km) mto **Przasnysz** (p. drg. 80).

Kolejki wąskotorowe: od w. Wężewo do mta Przasnysz.

Mosty i przeprawy: (4,3 km, na rz. Przewodówka) drw., 16 m dłg., 4,5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; (14,7 km, na rz. Pełta) drw. zniszczony, nie do użycia, obok prowizoryczny; pozatem 7 mostków drw., 1 kam. 2,5—5,5 m dłg., 5—6 m szer. i 3 przepusty beton. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Pułtusk—88, 97, 98, 124, 125; Przemiarowo—106; Karniewo—126; Helenowo—119; Wężewo—118; Przasnysz—80, 83, 105, 108, 115, 117.

112. Kowalewko — Strzegowo — Mława — Kuklin — Szczepkowo — Janowo.

67,4 km

M. pr. 1/100 — F 30 Raciąż, 229 Działdowo, G 29 Mława, 928 Nibork — (przestarzałe).

Do w. Szczepkowo Borowe (60.7 km) szosa 7,5—9 m szer., z 4—4,5 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi i linją tlgr.; dalej aż do końca gruntowa 6 m szer. ps., bez rowów bocznych z linją tlgr. Do w. Kowalewko biegnie na Pc.W., dalej na Pc., tworząc kilka załamań i odchyleń. Szosa—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren falisty lub pagórkowaty otwarty, na Pc. słabo zalesiony; gleba ps.-gln. uprawna lub łąki i nieużytki. Obserwacja lokalna do 3,5 km z okolicznych wzgórz; dogodne pkty obs.: wzg. 140 w rejonie w. Budy Dąbrowskie (18,5 km) z obs. do 8 km.

Przeszkody: (7,8 km) rz. Wkra-Działdówka (15—100 m szer., 0,5—3,5 m głęb., dno bgn.; brzegi niskie, łąkowe); (8,3 km) las na Pc. od w. Strzegowo oznaczony na mp. nie istnieje. (36,4—38,7 km) las (mieszany z przewagą igl., do 80 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne i duchty 2—5 m szer.); (67,4 km) rz. Orzyc (3 m szer., 0,5—2 m głęb., dno bgn., brzegi łagodne, łąkowe).

Osiedla: w. **Kowalewko** (7 dym., w tem 1 mur., 63 Pol.); (1,4 km, 0,9 km na W.) w. **Szyjki** (19 dym., w tem 3 mur., 120 Pol.); (4,5 km) w. **Umierzysz** (36 dym. drw., 401 Pol., kśł., szkoła, trt.); (7,5 km) w. **Strzegowo** (198 dym., w tem 23 mur., 2200 mieszk., Pol., 20% Żyd., kśł., szkoła, poczta, gm., syng.); (11 km) flw. **Huta Emilja** (2 dym., w tem 1 mur., 44 Pol.); (13,6 km) w. **Mdzewo** (40 dym., w tem 4 mur., 432 Pol., szkoła); (15,6 km, 1 km na W.) w. **Dalnia** (6 dym. drw., 43 Pol.); (15,6 km) w. **Budy Mdzewskie** (6 dym. drw., 41 Pol.); (18,5 km) flw. **Budy Dąbrowskie** (4 dym., w tem 3 mur., 32 Pol.); (18,9 km) w. **Budy Kowalewskie** (6 dym. mur., 43 Pol.); (20,5 km) w. i flw. **Żurominek** (66 dym., w tem 10 mur., 730 Pol., kśł., szkoła); (24,5 km) w. **Kasiny Stare** (39 dym., w tem 12 mur., 324 Pol., szkoła); (26,5 km) w. **Kasinki** (4 dym., w tem 1 mur.,

65 Pol.); (27,8 km) w. i flw. **Wiśniewo** (40 dym., w tem 4 mur., 577 Pol., szkoła, gm); (31 km) w. **Modła** (45 dym., w tem 11 mur., 346 Pol., szkoła); (33,3 km) mto **Mława** (p. drg. 104); (38,1 km) w. **Budy Uniszkowskie** (9 dym. drw., 50 Pol.); (39,9 km) w. **Uniszki Zawadzkie** (13 dym., w tem 6 mur., 120 Pol.); (41,5 km) w. **Michalinowo** (13 dym., w tem 3 mur., 90 Pol.); (43,1 km) w. **Kuklin** (33 dym., w tem 16 mur., 345 Pol., kśł., szkoła); (45,6 km) w. **Wieczfnia** (35 dym., w tem 9 mur., 400 Pol., kśł., szkoła, gm.); (49,8 km, 0,8 km na Z.) w. **Turówko** (2 dym. drw., 20 Pol.); (49,3 km) w. **Załęże** (24 dym. drw., 236 Pol.); (51,5 km, 0,6 km na Pd.W.) w. **Łęg** (20 dym. drw., 183 Pol.); (53,2 km) w. **Nowawieś Wielka** (34 dym. drw., 210 Pol.); (53,5 km, 1 km na Z.) w. **Bielawy** (32 dym. drw., 212 Pol.); (54,9 km, 0,4 km na Z.) w. **Waśniewo-Gwoździe** (2 dym. drw., 20 Pol.); (54,9 km, 0,8 km na W.) w. **Waśniewo-Grabowo** (9 dym. drw., 100 Pol.); (56 km) w. **Bukowice Wielkie** (6 dym. drw., 35 Pol.); (56,7—59,4 km) w. **Szczepkowo - Pawełki, Szczepkowo-Kukiełki i Szczepkowo-Sołdany** (13 dym. drw., 60 Pol.); (60,7 km) w. **Szczepkowo-Borowe** (59 dym., w tem 2 mur., 750 Pol., szkoła); (64,8 km) w. **Szczepkowo-Giewarty** (14 dym., w tem 2 mur., 150 Pol.); (67,4 km) os. m. **Janowo** (p. drg. 79).

Mosty i przeprawy: (7,8 km, na rz. Wkra-Działdówka i na jej odnodze) dwa mosty drw. 63 i 49 m dłg., 7,5 m szer., 2,2 m wys., wytrz. 5—8 T; (45,4 km, na rowie odwadniającym) drw. 15 m dłg., 6,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (52 km na rowie odwadniającym) drw. 17 m dłg., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 20 T; (67 km, na rz. Orzyc) drw., 15 m dłg., 4 m szer., 2 m wys., wytrz. 5 T; pozatem 17 mostków drw., 4,5—7 m dłg., 5—7 m szer. i 6 przepustów beton. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Kowalewko — 119, 141; Mława—104, 116, 117, 142, 146, 153; Kuklin—112a; Wieczfnia—115; Janowo—79, 105, 113.

112a. Kuklin — Pepłówek, granica państw. (niem.).

3,7 km M. pr. 1/100 — G 29 Mława.

Szosa 9 m szer., z 3,5 m szutr. jezdnią, z rowawi bocznymi, niezadrzewiona. Biegnie na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, przejrzysty; gleba gln. uprawna. Obserwacja na obie strony do 2 km.

Przeszkody: —

Osiedla: w. **Kuklin** (p. drg. 112); (2,5 km) w. **Pepłowo Wielkie** (27 dym., w tem 1 mur., 170 Pol.); (3,5 km) w. **Pepłówek** (5 dym., w tem 4 mur., 47 Pol., post. str. gran.).

Mosty i przeprawy: 1 przepust kam. na rowie odwadniającym.

Skrzyżowania drożni: Kuklin — 112.

113. Dzierzgowo — Janowo.

M. pr. 1/100 — G 29 Mława (błędna)
19 km G 28 Nibork.

Gruntowa 5—8 m szer., ps.-gln., częściowo kam., bez rowów bocznych. Biegnie na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren pagórkowaty, miejscami równinny, pokryty łąkami i rzadkiemi częściowo zniszczonemi zagajnikami igl.; gleba ps.-gl. uprawna. Obserwacja do 1,5 km. Dogodny pkt. obs.: (16,5 km, na W.) cecha 186 obs. na Z., Pc.Z. i Pc.W. do 4 km.

Przeszkody: na całej przestrzeni liczne rowy odwadniające. Zagajniki oznaczone na mapie prawie zupełnie wyrąbane.

Osiedla: w. **Dzierzgowo** (104 dym., w tem 10 mur., 1160 mieszk., Pol., 4% Żyd., kśł., szkoła, gm.); (2 km) w. **Dzierzgówko** (24 dym., w tem 10 mur., 200 Pol.); (3,1 km) w. **Brzozowo-Stegna** (24 dym., w tem 6 mur., 146 Pol.); (4 km) w. **Brzozowo-Dąbrówka** (11 dym. drw., 48 Pol.); (6 km) w. **Brzozowo Nowe** (36 dym. drw., 250 Pol.); (8,6 km) w. **Brzozowo Maje** (45 dym. drw., 300 Pol.); (13,1 km) w. **Szemplino Czarne** (31 dym. drw., 120 Pol.); (15 km) w. **Zembrzus Mokry Grunt** (67 dym. drw., 250 Pol.); (18,6 km) os. m. **Janowo** (p. drg. 79).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni dwa mostki drw., 2,5—3,5 m dłg., 5 m szer., i 8 przepustów kam. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Dzierzgowo — 114, 115; Janowo—79, 105, 112.

114. Dzierzgowo — Grabowo — Chorzele.

M. pr. 1/100 — G 29 Mława, H 29 Przasnysz,
18 km H 28 Chorzele.

Gruntowa 8—12 m szer., ps., bez rowów bocznych; na odcinku 14—18 km z linją tlgr. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren falisty, odcinkami równinny, pokryty łąkami i rzadko rozrzuconymi zagajnikami i lasami mieszanymi; gleba ps.-gln. uprawna, miejscami nieużytki porosłe krzakami. Obserwacja utrudniona, do 1 km na obie strony drogi.

Przeszkody: (2—8,3 km) zagajnik i las mieszany (5—80 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty, drogi leśne i przesieki do 2 m szer.); pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: w. Dzierzgowo (p. drg 113); (6 km) w. Kawęczyno-Sylamy, Kawęczyno-Saksory i Kawęczyno-Serwatki (14 dym. drw., 78 Pol.); (8,5 km) w. Grabowo-Rzańce (p. drg. 105); (12,4 km) w. Czarzaste-Chodupki (4 dym. drw., 18 Pol.); (13,8 km) w. Czarzaste Wielkie (17 dym., w tem 1 mur., 180 Pol.); (14,4 km) w. Rapaty-Sulimy (4 dym. drw., 64 Pol.); (15,8 km) w. Bogdany-Chmielewo (9 dym., w tem 2 mur., 85 Pol.); (17 km) w. Bagienice Wielkie (37 dym. drw., 225 Pol.); (19,6 km) mko Chorzele (p. drg. 79).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 3 mostki i 1 przepust beton. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Dzierzgowo — 113, 115; Grabowo — 105; Chorzele — 79, 84, 108, 110.

115. Przasnysz — Zaboklik — Szumsk — Dzierzgowo — Wieczfnia.

35,9 km

M. pr. 1/100 — G 29 Mława (błędna), H 29 Przasnysz.

Gruntowa 3—10 m szer., ps.-kam., wyboista, bez rowów bocznych, niezadrzewiona; od w. Szumsk (21,3 km) z linją tlgr. Biegnie na. Pc.Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów; w suchą porę uciążliwa.

Teren równinny, przejrzysty: od w. Dzierzgowo pagórkowaty, porośnięty krzakami i małymi zagajnikami mieszanymi; w dolinie rz. Tamka—łąki trf. obecnie wyschnięte; gleba ps.-gln. lub trf., w większej części uprawna, pozatem suche łąki. Bagno w dolinie rz. Orzyc oznaczone na mapie obecnie jest wyschnięte i zaorane. Obserwacja na całej przestrzeni na obie strony drogi do 1,5 km.

Przeszkody: (0—7 km) rz. Węgierka (15 m szer., do 1 m głęb., dno ps., brzegi łąkowe, niskie); (16 19 km) las i zagajnik igl. (do 80 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (25,5 km) rz. Tamka (3 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, trf., łąkowe); (28 km) rz. Orzyc (3 m szer., 0,3—0,5 m głęb. miejscami doły do 3 m, dno bgn., brzegi ps.-gln., łąkowe, niskie); pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: mto Przasnysz (p. drg. 80); (22 km) w. Klewki (22 dym., w tem 2 mur., 160 Pol.); (3,3 km) w. Obrąb (44 dym., w tem 2 mur., 214 Pol.); (5,6 km) w. Grujec (23 dym. drw., 135 Pol., szkoła); (6,8 km) w. Olszewiec (40 dym., w tem 1 mur., 204 Pol., szkoła); (7,6 km, 1,5 km na Pc.Z.) w. Węgra (32 dym., w tem 1 mur., 233 Pol.); (9,7 km) w. Borkowo-Boksy (12 dym. drw., 78 Pol.); (11 km) w. Borkowo-Falęta (36 dym. drw., 220 Pol.); (11,6 km, 0,6 km na Z.) w. Pieszchały-Błażeje (19 dym. drw., 148 Pol.); (12,7 km) w. Jastrzębiec

(30 dym. drw., 196 Pol., szkoła); (13,3 km, 0,6 km na Pd.Z.) w. **Pawłówko** (9 dym. drw., 138 Pol.); (16,6 km) w. **Zaboklik Wielki** (p. drg. 110); (18,2 km) w. **Kamień** (9 dym., w tem 1 mur., 84 Pol.); (20 km) w. **Szumsk** (25 dym., w tem 6 mur., 362 Pol.); (22 km) w **Dzierzgowo** (p. drg. 113); (26,5 km) w. **Umiotki Tańskie** (8 dym., w tem 1 mur., 31 Pol.); (26,3 km, na Pc.) w. **Kiernozy Tańskie** (8 dym. drw., 63 Pol.); (27,9 km) w. **Przedbory Tańskie** (5 dym., w tem 1 mur., 51 Pol.); (28,8 km) w. **Grzymki Tańskie** (13 dym., w tem 1 mur., 100 Pol.); (30,2 km) w. **Długokąty Wielkie** (22 dym. drw., 210 Pol., szkoła); (31,4 km) w. **Długokąty-Kobiałki** (16 dym. drw., 124 Pol.); (32,3 km, 1 km na Pc.) w. **Zakrzewo-Froczki** (7 dym. drw., 48 Pol.); (33 km, 1,2 km na Pc.) w. **Zakrzewo Wielkie** (14 dym. drw., 98 Pol.); (35,9 km) w. **Wieczfnia** (p. drg. 112).

Mosty i przeprawy: (3 km, na rz. Węgierka) drw. 21 m dłg., 3 m szer., 2 m wys., wytrz. 15 T; pozatem na całej przestrzeni 8 mostków drw. 3—9 m dłg., 5—7 m szer. i 1 przepust kam. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Przasnysz — 80, 83, 105, 108, 111, 117; Zaboklik — 110; Szumsk — 116; Dzierzgowo—113, 114; Wieczfnia — 112.

116. Szumsk — Mława.

18,3 km M. pr. 1/100 — G 29 Mława (błędna).

Gruntowa 7—8 m szer., ps., bez rowów bocznych, na krótkich odcinkach na nasypie z rowami bocznymi. Biegnie, w kilku nieznacznych skrętach, na Z. Dla lekkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren pagórkowaty, pokryty rzadkimi lasami i zagajnikami igl.; gleba ps.-gln. lub trf., łąki bgn. (Błoto Niemyje); pozatem pola uprawne. Obserwacja utrudniona na całej przestrzeni, (do 1 km wgłąb).

Przeszkody: (1,5—4,5 km) las igl. (do 50 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2 m szer.); (5—9 km) las igl. i mieszany (do 60 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty, drogi leśne i przesieki 2—5 m szer., dla lekkich zaprzęgów); (8,5—13,5 km, na Pc.) bagno Niemyje (trf., do 1 m głęb., porośnięta trawą i szuwarami; na wiosnę i w mokrą porę nie do przebycia; pozatem do przebycia dla piechoty; zimą całkowicie zamarza); (15—16 km) las igl. (do 100 lat, podszycie liść., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 1,5 m szer.); (15,1—16,5 km na Pc. i Pd.) podmokła łąka, 0,5 m głęb. pokryta trawą kwaśną, poza wiosną do przebycia dla piechoty, latem — dla kawalerji, zimą zamarza); pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: w. **Szumsk** (p. drg. 115); (4,9 km) w. **Kitki** (26 dym., w tem 1 mur., 209 Pol.); (7,8 km) w. **Budy Garlińskie** (10 dym., w tem 1 mur., 160 Pol.); (9,4 km, 0,7 km na

Pc.) w. **Wola Dębska** (14 dym. w tem 3 mur., 128 Pol.); (11,5 km) w. **Dębsk** (60 dym., w tem 6 mur., 450 Pol.); (14 km) w. **Sławogóra Nowa** (23 dym., w tem 9 mur., 180 Pol.); (16,1 km) w. **Nowawieś Mała** (27 dym., w tem 2 mur., 200 Pol.); (18,3 km) mto **Mława** (p. drg. 104).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 3 przepusty kam. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Szumsk—115; Mława—104 112, 117, 142, 146, 152, 153.

117. Przasnysz — Grudusk — Mława.

34 km

M. pr. 1/100 — G 29 Mława (błędna), H 29 Przasnysz.

Szosa 8—10 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, niezadrzewiona, z linją tlgr. Biegnie na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, przejrzysty; gleba ps. gln., uprawna, lub rzadko rozrzucone nieużytki (pozostałość po wyrąbanych lasach); lasy oznaczone na mp. nie istnieją. Obserwacja wzdłuż drogi do 2 km wgłąb.

Przeszkody: (0—5 km) rz. **Węgierka** (15 m szer., do 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: mto **Przasnysz** (p. drg. 80); (1,9 km) w. **Klewki** (p. drg. 115); (4.1 km) w. **Obrębiec** (25 dym., w tem 2 mur., 291 Pol., szkoła); (5,4 km, 0,9 km na Pd.) w. **Górki** (8 dym., w tem 2 mur., 89 Pol.); (6,8 km) w. **Chojnowo** (26 dym., w tem 6 mur., 271 Pol.); (10 km) w. **Czernice Borowe** (69 dym., w tem 2 mur., 425 Pol., kśł., szkoła); (11,9 km, 0,3 km na Pd.) w. **Żebry-Icki** (3 dym. drw., 20 Pol.); (12,8 km) w. **Żebry-Kordy i Marcisze** (15 dym. drw., 105 Pol.); (14,4 km) w. **Wiśniewo** (Dziarnowo 8 dym., w tem 1 mur., 79 Pol.); (17,1 km) w. **Grudusk** (p. drg. 110); (20,1 km) w. **Paprzyce-Rozwory** (12 dym., w tem 1 mur., 90 Pol.); (20,6 km) w. **Kluszewo-Sokolnik** (8 dym. drw., 45 Pol.); (21,5 km, 0,5 km na Pd.); w. **Kluszewo-Szajec** (3 dym drw., 34 Pol.); (22,2 km) w. **Kluszewo** (22 dym drw., 206 Pol., szkoła); (24,2 km) w. **Nosarzewo-Borowe** (20 dym., w tem 2 mur., 130 Pol.); (25 km, 0,6 km na Pd.) w. **Nosarzewo-Polne** (26 dym. drw., 200 Pol.); (28,9 km) w. **Szydłowo** (25 dym., w tem 3 mur., 247 Pol., kśł.); (30,5 km) w. **Szydłówko** (23 dym., w tem 4 mur., 160 Pol.); (34 km) mto **Mława** (p. drg. 104).

Mosty i przeprawy: 13 mostków drw. 3,5—10 m dług., 4,5—7 m szer. i 10 przepustów bet. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Przasnysz — 80, 105, 108, 111, 115; Grudusk—110; Mława—104, 112, 116, 142, 146, 152, 153.

118. Maków — Krasne — Zielona — Wola Wierzbowska — Żeńbok — Pieczyska.

47,4 km

M. pr. 1/100 — G 29 Mława, G 30 Ciechanów (błędne), H 30 Maków.

Gruntowa 3—10 m szer., ps.-kam. lub ps.-gln., bez rowów bocznych, odcinkami zadrzewiona; na odcinku w. Krasne — flw. Pieczyska w przebudowie na szosę, ruch wstrzymany. Biegnie, często kręta, na Pc.Z. Dla lekkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren równinny, przejrzysty, niepokryty, od (23,5 km) lekko falisty lub pagórkowaty, od (29,5 km) równinny, trf.; gleba ps.-gln. lub trf. (bagno Kostrzeń) uprawna lub nieużytki porośnięte krzakami (pozostałość po wyciętych lasach). Obserwacja na całej przestrzeni z zasięgiem do 2 km. Dogodne pkty obs.: (30,9 km) c. 175 — wgląd na Pc.Z. i Z. do 4 km; (33,2 km) na Z. od drogi c. 146 wgląd na Pc., Z. i Pc.W. do 3,5 km; (37,6 km) c. 135 na Pd. od drogi—wgląd na Pc., Pc.W. Pd. i Pd.W. do 5 km.

Przeszkody: rz. Orzyc (3 m szer., do 2 m głęb., dno bgn., brzegi łagodne, łąkowe); (28,5—31,5 km) las i zagajnik igl. (do 50 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2 m szer.); (39,8—41,7 km) bagno Kostrzeń (trf., pokryte trawą i trzciną ostrą, 1,2 m głęb., prócz wiosny do przebycia dla piechoty; zimą zamarza); (42,3—42,7 km) łąka podmokła (trf., porosła trawą, do 0,5 m głęb., poza wiosną do przebycia dla kawalerji); (44 km) rz. Łydynia (3—5 m szer., do 1 m głęb., dno bgn., brzegi łąkowe, niskie).

Osiedla: mko **Maków** (p. drg. 105); (1,7 km) w. **Słoniawy** (35 dym. drw., 191 Pol.); (4,3 km) w. **Romanowo** (17 dym. drw., 150 Pol.); (6 km) w. **Zakrzewo** (32 dym., w tem 2 mur., mur., 230 Pol.); (7,8 km) w. **Elżbietowo** (14 dym. drw., 79 Pol.); (10,8 km) w. **Krasne** (13 dym. w tem 9 mur., 465 Pol.); (13 km) w. **Wężewo** (p. drg. 111); (15 km) flw. **Żbiki Wielkie** (6 dym., w tem 5 mur., 350 Pol.); (17 km) w. **Szlasy-Kierzki** (8 dym. drw., 66 Pol.); (19,5 km) w. **Zielona** (26 dym., w tem 1 mur., 110 Pol., kśł., szkoła. gm.); (19,7 km) w. **Szlasy-Umiemy** (5 dym. drw., 70 Pol.); (20,7 km) w. **Szlasy-Żalne** (18 dym. drw., 103 Pol.); (20,8 km) w. **Szlasy-Leszcze** (5 dym. drw., 56 Pol.); (21,7 km) w. **Kamienice-Ślesice** (5 dym., w tem 1 mur., 39 Pol.); (22,3 km) w. **Jaźwiny** (6 dym., w tem 1 mur. 40 Pol.); (22,5 km) w. **Pęczki-Kozłowo** (18 dym. drw., 79 Pol.); (22,8 km) w. **Kraski-Ślesice** (8 dym. drw., 60 Pol.); (23,5 km) w. **Barańce** (7 dym. drw., 36 Pol.); (24,5 km) w. **Goździe** (11 dym., w tem 1 mur., 67 Pol.); (26,3 km) w. **Wola Wierzbowska** (p. drg. 108); (27,5 km) w. i flw. **Wierzbowo** (19 dym., w tem 2 mur., 276 Pol.); (29,7 km) w. **Kołaki-Kwasy** (28 dym drw., 224 Pol.); (30,9 km) w. flw. **Lipa** (16 dym., w tem 4 mur., 300

Pol.); (37,6 km) w. **Zeńbok** (62 dym., w tem 3 mur., 1400 Pol., kśł.); (39,8 km) w. **Jarluty-Wielkie** (45 dym. drw., 350 Pol.); (41,7 km) w. **Jarluty Małe** (13 dym. drw., 95 Pol.); (43,6 km) w. **Żmijewo-Gaje** (21 dym. drw., 150 Pol.); (43,9 km) w. **Żmijewo-Podusie** (4 dym. drw., 23 Pol.); (44,8 km) w. **Żmijewo-Pąki** (13 dym. drw., 156 Pol.); (47,4 km) flw. **Pieczyska** (p. drg. 104).

Mosty i przeprawy: (w Makowie na rz. Orzyc) drw. 46 m dłg., 6 m szer., 4 m wys., wytrz. 15 T; (39,4 km na rz. Łydynia) drw., 15,5 m dłg., 4 m szer., 3 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 4 przepusty bet. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Maków — 105, 106, 126; Krasne—119; Wężewo—111; Wola Wierzbowska—108; (33,2 km)—110; Pieczyska—104.

119. Kowalewko — Glinojeck — Gumowo — Ciechanów — Krasne — Szlasy.

57,8 km

M. pr. 1/100 — F 30 Raciąż, G 30 Ciechanów, H 30 Maków (przestarzałe).

Szosa 7—8 m szer., z 4—4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i linją tlgr. na odcinku 0—26,4 km. Biegnie kręto na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, przeważnie otwarty; gleba ps.-gln. uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 5 km wgłąb: dogodne pkty obs.: (2,3 km) 1 km na Pd. o promieniu widzenia do 8 km; (11 km) na Pc. od drogi, do 10 km.

Przeszkody: (2,3 km) rz. Wkra-Działdówka (10—50 m szer., 0,5—3 m głeb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (10—12,5 km) las (igl., do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne i duchty 3—4 m szer.); (26 km) rz. Łydynia (3—10 m szer., 0,5—1,2 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (36,1—37,1 km) las mieszany (do 80 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty); (42,7 km) rz. Sona (3—8 m szer., do 0,8 m. głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: w. **Kowalewko** (p. drg. 112); (2,5 km) w. i flw. **Glinojeck** (62 dym., w tem 8 mur., 780 Pol., kśł., szkoła); (5,8 km) w. **Zalesie** (23 dym., w tem 4 mur., 160 Pol.); (8,6 km, 0,5 km na Pc.) w. **Krusz** (8 dym. drw., 109 Pol.); (8,7 km) flw. **Huta** (3 dym., w tem 1 mur., 29 Pol.); (9,8 km, 0,5 km na Pc.) w. **Dukt** (16 dym., w tem 3 mur., 85 Pol.); (13,7 km) w. **Ościsłowo** (40 dym., w tem 4 mur., 370 Pol., szkoła; (16,3 km) w. i flw. **Gumowo Dominjalne** (20 dym., w tem 4 mur., 170 Pol., 0,5% Żyd., szkoła); (16,9 km) w. **Gumowo Szlacheckie** (11 dym., w tem 1 mur., 105 Pol.); (20,5 km) w. **Ujazdówko** (12 dym., w tem 3 mur., 150 Pol.); (22,7 km) w. **Pęchcin** (12 dym., w tem 3 mur., 112 Pol.); (26,1 km) mto **Ciechanów** (p. drg. 103);

(29,7 km) w. **Chrzanowo** (p. drg. 103); (32,2 km) w. **Pomorze** (p. drg. 103); (34,5 km) flw. **Wróblewko** (6 dym. drw., 65 Pol.); (37,4 km) w. **Pałuki** (10 dym w tem 4 mur., 60 Pol.), (39,4 km, 1 km na Pd.) flw. **Zabrzezie Dolne** (3 dym., w tem 1 mur., 34 Pol.); (39,4 km, 1 km na Pc.) w. **Rembowo** (15 dym., w tem 3 mur., 93 Pol.); (42,7 km) w. **Kołaczkowo** (36 dym., w tem 2 mur., 300 Pol.); (47,3 km) w. **Milewo-Ronczki** (16 dym. drw., 143 Pol.); (48,9 km) w. **Milewo-Szwejki** (8 dym. drw., 146 Pol.); (50,7 km) w. **Kurowo** (7 dym. drw., 46 Pol.); (54,4 km) w. **Krasne** (p. drg. 118); (57,8 km) w. **Szlasy - Bure - Łosino** (p. drg. 105).

Mosty i przeprawy: (2,3 km, na rz. Wkra-Działdówka i jej odnodze) dwa mosty drw., 30 i 75 m dłg., 4 m szer., 2 i 2,5 m wys., wytrz. 5 T; (26 km, na rz. Łydynia drw., 45 m dłg., 5 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; (29,7 km, na potoku) drw., 16 m dłg., 6 m szer., 1,4 m wys., wytrz. 10 T; (42,7 km na rz. Sona) drw., 13 m dłg., 4,5 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 5 T; (47,3 km na potoku) drw., 11 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 5 T; pozatem 12 mostków drw. i kam. 4,7—7,8 m dłg., 5,5—6 m szer. i 19 przepustów beton. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Kowalewko — 112, 141; Ciechanów—103, 104, 108, 110, 128; (54,9 km)—111; Krasne—118; Szlasy—105.

Odgałęzienie: od w. Chrzanowo (29,1 km) prowadzi do w. Pałuki droga gruntowa 4 m szer., bez rowów bocznych (37,4 km); teren falisty, otwarty; gleba ps.-gln., uprawna. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

120. Wyszogród — Nacpolsk — Płońsk.

27,5 km

M. pr. 1/100 — F 31 Drobin, F 32 Wyszogród, G 31 Płońsk.

Szosa 9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, przejrzysty i otwarty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 6 km z okolicznych wzgórz.

Przeszkody: rz. Wisła (900 m szer., do 4 m głęb., ch. prądu 0,6 m/sek. dno ps., brzegi ps. łagodne; na rzece liczne wysepki ps.); (11,5—12,9 km) las (liśc., 28 lat, podszycie liśc., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: mto **Wyszogród** (224 dom w tem 104 mur., 4756 mieszk., Pol., 50% Żyd., kśł., poczta, szpital, 4 szkoły, magistrat, trt., 3 przystanie); (2,2 km) w. **Rembowo** (130 dym., w tem 6 mur., 950 Pol., kśl., 4 szkoły, gm.); (4,4 km, 0,8 km na Z.) w. **Pruszczyn** (8 dym. drw., 56 Pol.); (5,9 km) w. **Glińce** (3 dym. drw., 20 Pol.); (5,9 km, 0,2 km na Z.) w. **Rostkowice** (9 dym., w tem 2 mur., 60 Pol.); (6,2 km) w. **Bie-**

lice (6 dym. drw., 32 Pol.); (7,2 km) w. **Kobylniki** (24 dym., w tem 4 mur., 160 Pol., szkoła); (12,3 km) w. **Nacpolsk** (12 dym. drw., 86 Pol.); (15,3 km) w. **Zaborowo** (44 dym. drw., 240 Pol., szkoła); (16,8 km) w. **Kosarzewo** (32 dym. d w., 210 Pol., szkoła); (18,3 km) w. **Skwary-Troski** (8 dym. drw., 50 Pol.); (18,9 km) kol. **Wróblewo** (18 dym. drw., 120 Pol., kśł., szkoła); (20,1 km) w. i flw. **Wróblewo** (6 dym., w tem 4 mur., 80 Pol.); (21,5 km) w. **Radzyminek** (12 dym. drw., 90 Pol.); (22,9 km) w. **Skrzynki** (8 dym., w tem 3 mur., 80 Pol.); (24,4 km) os. **Zawady** (2 dym. drw., 10 Pol.); (25,3 km) flw. **Bronki** (6 dym. drw., 15 Pol.); (27,5 km) mto **Płońsk** (340 dom., w tem 170 mur., 11680 mieszk., Pol., 45% Żyd., 2 kśł., 2 szkoły, apteka, poczta, starostwo, magistrat).

Mosty i przeprawy: (na rz. Wisła w Wyszogrodzie) żel. 1280 m dłg., 6 m szer., 8 m wys., wytrz. 500 T; pozatem 2 mostki drw. 3—6 m dłg., 6 m szer. i 13 przepustów beton. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Wyszogród — 121, 131, 346; Nacpolsk—122; Płońsk—123, 125, 128, 130, 134.

121. Zakroczym — Wyszogród.

30,4 km **M. pr.** 1/100 — F 32 Wyszogród, G 32 Modlin.

Szosa 10 m szer., z 6 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi, linją tlgr. i tlf. Biegnie na Z. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren falisty, otwarty, przejrzysty; gleba ps.-gln. uprawna. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb.

Przeszkody: (2,2—2,8 km) las (igl., 25 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (10,6 km) potok bez nazwy (2,5—7 m szer., 3 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: mto **Zakroczym** (p. drg. 101); (1,7 km) w. **Duchowizna** (7 dym. drw., 60 Pol.); (6,6 km) w. **Jomielinek** (11 dym. drw., 70 Pol.); (7,8 km) w. **Wygoda** (14 dym. drw., 90 Pol.); (10,5 km) flw. **Goławin** (1 dym. mur., 6 Pol.); w. **Goławin** (27 dym. drw., 160 Pol.); (15,6 km) w. **Chociszewo** (5 dym. mur., 50 Pol., kśł., szkoła); (17,8 km) w. **Zarębin** (3 dym. drw., 40 Pol.); (18,6 km) w. **Zdziarka** (32 dym. drw., 210 Pol., szkoła); (21,3 km) flw. **Sielec** (pałac, 3 bud. gosp., 60 Pol.); (22,8 km, 1 km na Pd.) os. m. **Czerwińsk** (146 dom. drw., 1423 mieszk., Pol., 30% Żyd., klasztor, szkoła, poczta, gm.); (23,5 km) kol. **Czerwińsk** (13 dym. drw., 100 Pol., szkoła); (25 km) w. **Wola Czerwińska** (17 dym. drw., 110 Pol.); (27 km, 0,6 km na Pc.) w. **Majdany** (9 dym. drw., 60 Pol.); (27,5 km) w. **Chmielewo** (7 dym. drw., 50 Pol.); (30,4 km) mto **Wyszogród** (p. drg. 120).

Mosty i przeprawy: (4,9 km na wąwozie) żel. beton. 30 m dłg., 6 m szer., 8 m wys., wytrz. 60 T; pozatem 3 mostki drw., 3,5—8 m dłg., 4,5—6 m szer. i 1 przepust drw. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Zakroczym—101, 122, 123, 129; Wyszogród—120, 131, 346.

122. Zakroczym — Nacpolsk.

M. pr. 1/100 — F 31 Drobln, F 32 Wyszogród, G 31 Płońsk, G 32 Modlin.

25,1 km

Gruntowa 4—12 m szer., ps.-gln., z rowami bocznymi. Biegnie, w łagodnych skrętach, na Pc.Z. Dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren: falisty przeważnie otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln, uprawna. Obserwacja lokalna do 5,5 km wgłąb.

Przeszkody: (2,1—2,8 km) las (igl., 25 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (6,4—7,2 km) las mieszany (do 60 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (12,4—13,2 km) las igl. (60 lat, podszycie igl.; do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (17,9—20,6 km) las mieszany (do 50 lat, podszycie igl. do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 4—6 m szer.)

Osiedla: mto Zakroczym (p. drg. 101); (4,2 km) w. Trębki (32 dym. drw., 200 Pol.); (7,3 km) w. Złotopolice (16 dym. drw., 110 mieszk., Pol., 5% Żyd.); (9,7 km) w. Kamienica Duża (26 dym., w tem 8 mur., 160 Pol., kśł., szkoła); (12 km) flw. Noskowo (2 dym. mur., 72 Pol); (12,7 km) flw. Januszewo (2 dym. mur., 70 Pol.); (13,4 km) w. Strzębowo Dolne (9 dym. drw., 60 Pol.); (15,2 km) w. Strzębowo Stare (16 dym. drw., 106 Pol.); (20,1 km) w. Srebrna (19 dym. drw., 132 Pol.); (23,5 km) flw. Żukówek (12 dym. drw., 80 Pol., cgl.); (24,6 km) w. Żukowo (9 dym. drw., 100 Pol., cgl.); (26,1 km) w. Nacpolsk (p. drg. 120).

Mosty i przeprawy: 1 mostek drw. 6 m dłg., 4,5 m szer., na potoku.

Skrzyżowanie drożni: Zakroczym—101, 121, 123, 129; Nacpolsk—120.

123. Zakroczym — Kroczewo — Przyborowice Górne — Szczytno — Płońsk.

M. pr. 1/100 — G 31 Płońsk, G 32 Modlin (przestarzała).

27,8 km

Szosa 9,5 m szer., z 4—4,5 m szutr. jezdnią. z rowami bocznymi i linją tlgr. Biegnie na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, odcinkami lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconymi lasami igl.; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja wzdłuż drogi do 1,5 km wgłąb.

Przeszkody: (3—4 km) las igl. (25—60 lat, podszycie słabe igl., do przebycia dla piechoty, duchty słabe 3 m szer.); (10—11 km) zagajnik igl. (25 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty); (14,9 km) rz. Naruszewka (1—2 m szer., 0,5—1,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe zarośnięte); (19—19,6 km) las i zagajnik igl. (do 60 lat, bez podszycia, do przebycia dla kawalerji); (26,8 km) rz. Płonka (3—10 m szer., 0,4—1,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: mko Zakroczym (p. drg. 101); (2,1 km) w. Ostrzykowizna (9 dym. drw., 50 Pol.); (5,6 km) w. Kroczewo (47 dym., w tem 6 mur., 300 Pol., szkoła); (7 km) flw. Sobole (4 dym. drw., 25 Pol.); (8,7 km) w. Niepiekła (17 dym. w tem 2 mur., 110 Pol.); (10,3 km) w. Załuski (16 dym., w tem 1 mur, 80 Pol.); (14,2 km) w. Przyborowice Górne (30 dym., w tem 2 mur., 200 mieszk., Pol., 50% Żyd., szkoła); (16,6 km) w. Szczytno (20 dym., w tem 2 mur., 290 Pol.); (19,9 km) w. Michalinek (12 dym. drw., 80 Pol.); (22,2 km) w. Budy-Dolanowo (9 dym. drw., 70 Pol.); (23,6 km) w. Siedlin (11 dym. drw., 78 Pol.); (26,8 km) mto Płońsk (p. drg. 120).

Mosty i przeprawy: (14,9 km na rz. Naruszewka) drw., 24 m dłg., 7,6 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T, pozatem 2 mostki drw., 1 bet. 3—10 m dlg., 7—8,5 m szer. i 9 przepustów bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Zakroczym—101, 121, 122, 129; Przyborowice Górne—124; Płońsk—120, 125, 128, 130, 134.

124. Przetycz — Rząśnik — Pułtusk — Winnica - Nasielsk — Wrona — Przyborowice Górne.

76,3 km

M. pr. 1/100 — G 31 Płońsk, H 31 Pułtusk, I 31 Wyszków.

Szosa 8—10,5 m szer., z 4—4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, z linją tlgr. Na odcinku 0—28,5 km (do mta Pułtusk) gruntowa 6—8 m szer., ps. lub ps.-gln. bez rowów bocznych, w trakcie przebudowy na szosę. Biegnie na Pd.Z., z kilkakrotnemi odchyleniami ku Pd. Szosa — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów — do użycia.

Teren lekko falisty, odcinkami równinny, gleba ps.-gln. lub trf.; pokrycie stanowią lasy i zagajniki igl. lub łąki i pola uprawne. Obserwacja ograniczona, lokalna do 1,5 km wgłąb.

Przeszkody: (5—12 km) bagno Pulwy (trf., 0,7 m głęb., pokryte trawą i zaroślami, w części Płd. nie do

przebycia, pozostała część prócz pory deszczowej do przebycia dla piechoty, zimą prócz części Płd. zamarza); (5—9 km) las Pasieczny (igl. do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne i przesieki 2—4 m szer.); (11—12,5 km) las Dąbrowina (igl. 30—100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—4 m szer.); (27,5—32 km) las igl. (do 60 lat, podszycie igl. (do przebycia dla piechoty, drogi leśne 3 m szer.); (31,8 km) rz. Narew (150 m szer., do 2,5 m głęb., ch. prądu 0,2 m/sek., dno ps., brzegi łagodne, porosłe zaroślami); (40,4—45 km) rz. Niestępowa (4 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe); (58,5 km) rz. Nasielna (1,5—3 m szer., do 1,5 m głęb., dno ps., brzegi strome, łąkowe); (65,8 km) rz. Wkra (Działdówka 20—40 m szer., 0,7—1,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, porośnięte krzakami liśc.); (76,3 km) rz. Naruszewka (2—4 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi strome, łąkowe).

Osiedla: w. **Przetycz** (p. drg. 85); (2,8 km) w. **Sieczychy** (80 dym. drw., 800 Pol.); (8,7 km) w. **Porządzie** (100 dym. drw., 530 Pol.); (12,1 km) w. **Rząśnik** (100 dym. drw., 760 Pol.); (16,2 km) w. **Grudek** (p. drg. 99); (19,8 km) w. **Obrytte** (98 dym., w tem 1 mur., 800 Pol., kśł., szkoła, gm.); (23,3 km) w. **Psary** (75 dym. drw., 550 Pol.); (31,8 km) mto **Pułtusk** (p. drg. 88); (34,5 km) w. **Jeżewo** (10 dym. drw., 57 Pol.); (40,4 km) w. **Gołądkowo** (p. drg. 103); (41,8 km) w. **Zbroszki** (14 dym. drw., 70 Pol.); (44,2 km) w. **Winnica** (68 dym., w tem 3 mur., 1000 Pol., kśł., gm.); (50 km) w. **Powiaty Wielkie** (8 dym., 1 mur., 63 Pol.); (50,7 km) w. **Krzyczki-Szumne** (7 dym. drw., 50 Pol.); (51,4 km, 0,6 km na Pd.W.) w. **Krzyczki-Zabickie** (30 dym., w tem 5 mur., 250 Pol.); (53,2 km) w. **Pniewo** (14 dym. drw., 101 Pol.); (55,5 km) mko **Nasielsk** (p. drg. 100); (58,5 km) w. **Pięściorogi Stare** (25 dym., w tem 14 mur., 180 Pol., 1% Żyd., szkoła); (62 km) w. **Ruszkowo** (7 dym. drw., 45 Pol., szkoła); (65,8 km) w. **Borkowo** (36 dym. drw., 210 Pol., szkoła); (67,6 km) w. **Gadowo** (30 dym., w tem 5 mur., 200 Pol., kśł., szkoła); (71 km) w. **Wrona** (23 dym., w tem 6 mur., 120 Pol., kśł., szkoła); (73,9 km) w. **Karolinowo** (30 dym., w tem 1 mur., 250 Pol., szkoła); (76,3 km) w. **Przyborowice Górne** (p. drg. 123).

Mosty i przeprawy: (31,8 km na rz. Narew) drw., 361 m dłg., 6,2 m szer., 5,5 m wys., wytrz. 7 T; (40,4 km na rz. Niestępowa) drw., 13 m dłg., 7,4 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T; (58,5 km na rz. Nasielna) drw., 14 m dłg., 6,9 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T; (65,8 km na rz. Wkra) drw., 78 m dłg., 7,2 m szer., 6 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 28 mostków drw., 2 kam., 3,5—10 m dłg., 5—7 m szer. i 8 przepustów kam. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Przetycz — 85, 89; Grudek—99; Pułtusk—88, 97, 98, 111, 125; Gołądkowo—103; Nasielsk—100, 102, 104; Wrona—129; Przyborowice Górne—123.

125. Pułtusk — Przewodowo — Kałęczyn — Nowe Miasto — Płońsk.

51,4 km M. pr. 1/100 — G 31 Płońsk, H 31 Pułtusk.

Szosa 8—10 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, częściowo zadrzewiona, z linją tlgr., na odcinkach 0—9 km i 34—51,4 km; na odcinku 11,5—26 km gruntowa 6—10 m szer. ps.-kam. Do w. Kałęczyn biegnie, na Z.; łukiem wygiętym ku Pc., dalej w licznych załamaniach na Pd.W. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny, miejscami lekko falisty, otwarty, przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna, a na odcinku 28,5—30,5 km lotne piaski. Obserwacja początkowo dobra do (4 km) dalej (14,5 km) utrudniona ze względu na nieprzejrzystość terenu.

Przeszkody: (30,5—37,5 km) las igl. do 60 lat i zagajniki (podszycie liśc., do przebycia dla piechoty; drogi leśne i przesieki 2,5 m szer.; (41,6 km) rz. Wkra (40 m szer., 0,4—1 m głęb., dno ps.. brzegi ps.-gln, łagodne, zadrzewione); (32 km) rz. Sona (2 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, porosłe trawą i szuwarem); pozatem liczne rowy odwadniające i potoki.

Osiedla: mto **Pułtusk** (p. drg. 88); (6,6 km) w. **Gromin** (42 dym. drw., 225 Pol.), (8,4 km) w. **Przewodowo** (p. drg. 103); (13,3 km) w. **Żebry-Falbogi** (13 dym., w tem 1 mur., 70 Pol.; (15,4 km) w. **Skaszewo** (18 dym. drw., 110 Pol); (16,5 km) w. **Szyszki** (38 dym., w tem 2 mur., 265 Pol., kśł., szkoła); (19,6 km) flw. **Gortaty** (5 dym. drw., 80 Pol.); (22,1 km) w. **Szlubowo** (5 dym. drw., 40 Pol.); (24,3 km) w. **Kałęczyn** (p. drg 104); (25,5 km) w. **Wyrzyki Pękale** (6 dym. drw., 42 Pol.); (26,2 km) w. **Modzele** (6 dym., w tem 2 mur., 64 Pol.); (29,8 km) w. **Wólka Szczawińska** (7 dym. drw., 48 Pol.); (32,2 km) mko **Nowe Miasto** (p. drg. 100); (35,8 km) w. **Kadłubówka** (19 dym. drw., 160 Pol.); (37,9 km) w. **Bolęcin** (na mapie Nowiny — 24 dym. drw., 190 Pol.); (42,1 km) w. **Kołoząb** (21 dym., w tem 3 mur., 209 Pol.); (44,9 km) w. **Drożdżyn** (15 dym., w tem 1 mur. 112 Pol.); (47,3 km) w. **Strachów** (22 dym., w tem 2 mur., 180 mieszk., Pol., 2% Niem.); (48,6 km) flw. **Strachówko** (4 dym., w tem 2 mur., 120 Pol.); (51,4 km) mko **Płońsk** (p. drg. 120).

Mosty i przeprawy: (8 km na rz. Przewodówka) drw. słaby 21 m dłg., 5 m szer.; (41,6 km na rz. Wkra) dwa drw. 60 i 43 m dłg., 6 i 7 m szer., 3 i 5 m. wys., wytrz. 15 T; (32 km na rz. Sona) dwa drw. zniszczone nie do użycia 16—44 m dłg., 4—6 m szer., bród dla wozów.

Skrzyżowania drożni: Pułtusk — 88, 97, 98, 124; Przewodowo — 102, 103; Kałęczyn — 104, 126; Nowe Miasto — 100, 129; Płońsk — 120, 123, 128, 130, 134.

126. Kałęczyn — Szlubowo — Gołymin Stary — Karniewo — Maków — Rożan.

51,9 km

M. pr. 1/100 — G 30 Ciechanów, G 31 Płońsk, H 30 Maków (błędna), J 30 Rożan.

Do w. Gołymin Stary (14.8 km) gruntowa 7 m szer., ps.-gln., bez rowów i drzew bocznych. Dalej do końca szosa 8,5—9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią. Do w. Gołymin Stary biegnie na Pc.W., poczem w ogólnym kierunku na W. Szosa — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa — dla lekkich zaprzęgów — do użycia.

Teren: równinny, od mka Maków falisty, otwarty, z rzadko rozrzuconymi lasami igl.; gleba ps.-gln. uprawna, częściowo łąki na wiosnę podmokłe. Obserwacja wzdłuż drogi do 2 km.

Przeszkody: (0—1 km) las i zagajnik igl. (do 40 lat, podszycie liśc., do przebycia dla kawalerji); (3,5—5 km) las i zagajnik igl. (do 50 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne do 2 m szer.); (5,5—5,7 km) zagajnik igl. (20 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (22,9 km) rz. Pełta (Sona — 10 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (31,3 km) rz. Orzyc (4—8 m szer., do 2 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (44—49,5 km) las i zagajnik igl. (do 60 lat, podszycie igl., do przebycia dla kawalerji, drogi leśne 2—5 m szer.); (51,9 km) rz. Narew (80 m szer., do 3 m głęb., ch. prądu 0,3 m/sek. dno ps., brzegi łagodne łąkowe).

Osiedla: w. Kałęczyn (p. drg. 104); (1,7 km) w. Szlubowo (p. drg. 125); (6,7 km) w. Wola-Rańcza (27 dym. drw., 250 Pol., szkoła); (8 km) w. Wola-Ostaszewo (24 dym., w tem 1 mur., 190 Pol.); (10,5 km) w. Garnowo (22 dym. drw., 180 Pol.); (14,8 km) w. Gołymin Stary (p. drg. 103); (17,4 km) w. Wielgołenka (17 dym., w tem 1 mur., 110 Pol.); (19,5 km) w. Tłucznice (25 dym. drw., 200 Pol.); (22,9 km) w. Karniewo (p. drg. 111); (26,2 km) w. Żabin-Karniewski (29 dym., w tem 2 mur., 213 Pol.); (31,3 km) mko Maków (p. drg. 105); (33,8 km) w. Makownica (40 dym., w tem 1 mur., 280 Pol.); (39 km) w. Sewerynowo Wielkie i Małe (41 dym. drw., 150 Pol.); (41,8 km) w. Perzanowo (54 dym. drw., 256 Pol.); (44,8 km) w. Załuże (70 dym. drw., 450 Pol., szkoła); (49,3 km) w. Podbora (17 dym. drw., 65 Pol.); (51,9 km) mko Różan (p. drg. 84).

Mosty i przeprawy: (22,9 km, na rz. Pełta) drw., 17 m dłg., 5,5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; (31,3 km, na rz. Orzyc) drw., 46 m dłg., 6 m szer., 4 m wys., wytrz. 15 T; pozatem na całej przestrzeni 9 mostków drw., 3,5—10 m dłg., 5—7 m szer., i 11 przepustów kam. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Kałęczyn — 104, 125; Gołymin Stary — 103; Karniewo — 111; Maków — 105, 106, 118; Rożan — 84, 97.

127. Dębe — Chrzcinno.

9,2 km

M. pr. 1/100 — H 31 Pułtusk (błędna), H 32 Warszawa Pc.

Szosa 9 m szer., z 3,2 m szutr. jezdnią i rowami bocznymi. Biegnie na Pc. Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, przejrzysty; gleba ps. gln., pola uprawne. Obserwacja wzdłuż drogi dobra, wgląd w obie strony do 5 km.

Przeszkody: 4 rowy odwadniające (1—1,5 m szer., 0,3 m głęb.), las oznaczony na mapie nie istnieje.

Osiedla: w. Dębe (p. drg. 101); (1,5 km) w. Ludwinowo Dębińskie (8 dym. drw., 60 Pol.); (5,7 km) w. Lorcin (15 dym., w tem 3 mur., 60 Pol.); (5,9 km) w. Kukarzewo (13 dym., w tem 1 mur., 95 Pol.); (7,6 km) w. Ciechnówka (9 dym. drw., 51 Pol.); (9,2 km) w. Chrzcinno (p. drg. 100).

Mosty i przeprawy: 1 mostek kam. 4 m dłg., 6 m szer. i 3 przepusty bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Dębe—101; Chrzcinno—100

128. Płońsk—Sochocin—Ojrzeń—Kraszewo—Ciechanów.

34,3 km

M. pr. 1/100 — G 30 Ciechanów, G 31 Płońsk.

Szosa 9—11 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi i linją tlgr., niezadrzewiona. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, przejrzysty; gleba ps.-gln. uprawna, częściowo łąki i nieużytki porośnięte krzakami. Obserwacja na obie strony drogi do 2 km. Dogodny pkt. obs. (21,8 km) flw. Bronisław — wgląd na Z., Pc.Z., Pc.W. i Pd.W. do 4 km.

Przeszkody: rz. Płonka (3—10 m szer., 0,4—1,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe); (9,4 km) rz. Wkra (Działdówka, do 40 m szer., 0,4—1 m głęb, dno ps., brzegi niskie, łąkowe, otwarte); (31,5—35 km) rz. Łydynia (3—5 m szer., do 1 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: mto Płońsk (p. drg. 120); (1,1 km) flw. Poświętne (4 dym., w tem 3 mur., 80 Pol.); (4,8 km) w. Szpondowo Nowe (4 dym. drw., 22 Pol.); (6,2 km) w. Wycinki

(6 dym., w tem 1 mur., 34 Pol.); (7,5 km) w. **Biele-Brzeźnica** (20 dym., w tem 2 mur., 210 Pol., szkoła); (9,4 km) mko **Sochocin** (142 dom., w tem 15 mur., 1650 mieszk., Pol., 40% Żyd. kśł.); (12,5 km) w. **Ciemniewo** (23 dym., w tem 2 mur., 184 Pol.); (15 km) w. **Wola Wodzyńska** (30 dym. drw., 220 Pol.); (16,3 km) w. **Halinin Nowy** (14 dym. drw., 100 mieszk., Niem., 30% Pol.); (17,8 km) w. **Kicin** (19 dym. drw., 95 Niem.); (18 km) w. **Dąbrówka** (9 dym. drw., 40 mieszk., Pol., 45% Niem.); (19 km) w. **Ojrzeń** (p. drg. 100); (22,3 km) w. **Kraszewo** (22 dym., w tem 2 mur., 115 Pol., kśł., szkoła, poczta); (25,3 km) w. **Skarzynek** (11 dym., w tem 4 mur., 75 Pol.); (29,1 km) w. **Sokołówko** (6 dym., w tem 1 mur., 71 Pol., szkoła); (30,4 km) w. **Budy-Krubińskie** (6 dym. drw., 67 Pol.); (34,3 km) mto **Ciechanów** (p. drg. 103).

Mosty i przeprawy: (na rz. Płonka) drw., 36 m dłg., 6 m szer., 4,5 m wys., wytrz. 15 T; (9,4 km na rz. Wkra—Działdówka) drw., 79 m dłg, 6 m szer., 4,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 6 mostków drw., 3,5—10 m dłg., 4—8 m szer., i 10 przepustów bet. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Płońsk — 120, 123, 125; 130, 134; Ojrzeń — 100; Ciechanów — 103, 104, 108, 110, 119.

129. Zakroczym — Wrona — Nowe Miasto.

23,3 km **M. pr.** 1/100 — G 31 Płońsk, G 32 Modlin.

Gruntowa 3—8 m szer. ps., bez rowów bocznych. Biegnie na Pc. Dla lekkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren falisty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja na obie strony drogi do 2 km wgłąb.

Przeszkody: (13,7 km) rz. Naruszewka (2—4 m szer., do 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (18 km) rz. Wkra (20 m szer., 0,7—1,5 m głęb., ch. prądu 0,3 m/sek., dno ps., brzegi niskie, łąkowe, otwarte); (18—23,3 km) rz. Sona (10—20 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); pozatem liczne rowy odwadniające. Las oznaczony na mapie nie istnieje.

Osiedla: mko **Zakroczym** (p. drg. 101); (2,3 km) w. **Odpadki** (7 dym. drw., 46 Pol.); (8 km) w. **Zaręby** (12 dym., w tem 1 mur., 70 Pol.); (13,7 km) w. **Wrona** (p. drg. 124); (17,6 km) w. **Popielżyn-Zawady** (31 dym. drw., 190 Pol.); (20,8 km) w. **Grabie** (14 dym., w tem 1 mur., 110 mieszk., 50% Pol., 50% Niem.); (22,9 km) w. **Miszewo** (34 dym., w tem 3 mur., 400 Pol.); (24,9 km) mko **Nowe Miasto** (p. drg. 100).

Mosty i przeprawy: (18 km na rz. Wkra) bród dla wozów 20 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., dojazd dogodny z Pc i Pd; pozatem 2 mostki drw., 3—7 m dłg., 2,5—3,5 m szer., na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Zakroczym—101, 121, 122, 123; Wrona—124; Nowe Miasto—100, 125.

130. Płońsk — Mystkowo — Raciąż — Pulka Raciążska — Radzanów.

42,8 km

M. pr. 1/100 — F 30 Raciąż, F 31 Drobin, G 31 Płońsk.

Do mka Raciąż (25,2 km) szosa 10 m szer. z 6 m szutr. jezdnią, rowami, drzewami bocznymi i linją tlgr. i tlf.; poczem gruntowa 4—10 m szer. ps.-gln., bez rowów i drzew bocznych. Biegnie na Pc.Z. lekko wygiętym łukiem ku Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln. lub trf., uprawna. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb; dogodne pkty obs.: (32,4 km) na W. od drogi—promień widzenia 8 km; (42,8 km) na Pd. od os. m. Radzanów, promień widzenia do 10 km.

Przeszkody: rz. Płonka (2—15 m szer., do 3 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łagodne); (6—7 km) las igl. (15 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (10,4—12,2 km) las igl. (50 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (24,5 km) rz. Raciążnica (2—6 m szer., 0,6—1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (27,5—29,3 km) las igl. (do 40 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 2—3 m szer.); (42,8 km) rz. Działdówka (10—50 m szer., 0,5—3 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: mto **Płońsk** (p. drg. 120); (5,4 km) w. i flw. **Arcelin** (23 dym., w tem 3 mur., 180 Pol., szkoła); (7,9 km) w. i flw. **Sokolniki** (7 dym., w tem 3 mur., 87 Pol.); (10 km) w. i flw. **Boboszewo** (32 dym. drw., 204 Pol., kśł., szkoła, st. kol.); (11,9 km) w. **Cieszkowo** (20 dym. drw., 125 Pol., kpl., szkoła); (13,2 km) w. **Mystkowo** (35 dym. w tem 4 mur., 240 Pol.); w. **Lutomierzyn** (47 dym., w tem 10 mur., 180 Pol.); (17,7 km) w. **Kozolin** (22 dym. drw., 105 Pol.); (19,4 km) w. i flw., **Kaczorowy** (28 dym., w tem 4 mur., 304 Pol., st. kol.); (21 km) flw. **Sałkowo** (5 dym. drw., 50 Pol.); (23,6 km) w. **Miłaki** (11 dym. drw., 74 Pol.); (24 km) flw. **Raciąż** (2 dym. mur., 20 Pol.); (24,5 km) mko **Raciąż** (468 dom., w tem 40 mur., 4800 mieszk., Pol., 38% Żyd, kśł., 2 syng., 3 szkoły, st. kol., poczta); (29 km) w. **Pulka Raciąska** (24 dym., w tem 5 mur., 166 Pol.); (30,3 km) w. **Budy Kiljanowskie** (6 dym. drw., 36 Pol.); (33 km) w. i flw. **Krzeczanowo** (15 dym., w tem 1 mur., 184 Pol., szkoła); (34,6 km) w. **Wola Łaszewska** (7 dym. mur., 74 Pol.); (37,9 km) w. i flw. **Gradzanowo Kościelne** (70 dym.

w tem 7 mur., 570 mieszk., Pol., 1,5% Żyd., kśł., szkoła); (40 km) w. **Bębnowo** (16 dym., w tem 12 mur., 126 Pol.); (42,8 km) os. m. **Radzanów** (147 dom. w tem29 mur., 1623 mieszk., Pol., 18% Żyd., kśł., syng., szkoła, poczta, gm.).

Kolejki wązkotorowe: (9,6 km) Glinojeck — Drobin.

Mosty i przeprawy: (na rz. Płonka) drw., 50 m dłg., 8 m szer., 2 m wys., wytrz. 5 T; (24,5 km na rz. Raciążnica) drw., 20 m dłg., 6 m szer., 2,8 m wys., wytrz. 20 T; pozetem 8 mostków drw., 2,5—9 m dłg., 4—6 m szer. i 11 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Płońsk — 120, 123, 125, 128, 134; Mystkowo—135; Raciąż—136, 141; Pułka Raciąska — 140; Radzanów—142, 144.

131. Wyszogród — Bodzanów — Płock.

41,2 km

M. pr. 1/100—F 32 Wyszogród, F 51 Drobin, E 31 Płock.

Szosa 8—10 m szer., z 4—5 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, drzewami i linją tlf. Biegnie do Bodzanowa na Pc.Z., poczem na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty lub falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty, poprzerzynany parowami; gleba ps.-gln. uprawna. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb. Dogodny pkt obs. wieża kśł. w m. Płock (41,2 km) o promieniu widzenia do 20 km.

Przeszkody: rz. Wisła (900 m szer., do 4 m głęb., ch. prądu 1 m sek., dno ps.-żwirowe, brzegi ps. łagodne, odcinkami urwiste, na rzece liczne wysepki ps.); (4,9—5,7 km) las igl (25 lat, podszycie liść., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (8,6 km) potok bez nazwy (3—6 m szer., do 1 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (8,6—9 km) las igl. (30 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (12,5—13,4 km) las igl (25 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (17,9 km) rz. Mułtawa (do 10 m szer., do 4 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (31,2—32,3 km) las mieszany (do 50 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (41,2 km) rz. Wisła (650 m szer., do 5 m głęb., ch. prądu 1 m sek., dno ps.-żwirowe, brzegi wysokie, łąkowe).

Osiedla: mto **Wyszogród** (p. drg. 120); (3,7 km) w. **Wilczkowo** (14 dym. drw., 75 Pol.); (4,9 km) w. **Ignacewo** (na mp. nie oznaczone—6 dym. drw., 36 Pol.); (6 km) w. **Ciućkowo** (27 dym. drw., 180 Pol.); (8,5 km) w. **Węgrzynowo** (36 dym. drw., 210 Pol., szkoła); (10,4 km) w. i flw. **Mała Wieś** (7 dym. drw., 170 Pol.); (12 km) w. **Perki** (31 dym. drw., 180 Pol.); (13,1 km, 0,9 km na W.) w. **Kiełtyki** (11 dym. drw., 75 Pol.);

(14,8 km) w. **Cybulin** (17 dym. drw., 100 Pol.); (16,2 km) w. **Parkoczewo** (7 dym. drw., 50 Pol.); (17,1 km) os. m. **Bodzanów** (120 dym. drw., 1600 mieszk., Pol., 30% Żyd., kśł., 4 szkoły, apteka); (18,4 km) w. **Krawienczyn** (10 dym. drw., 72 Pol.); (20,7 km) w. **Stanowo** (22 dym. drw., 135 Pol., szkoła); (23,3 km) w. **Kłaczkowo** (7 dym. drw., 50 Pol.); (24,3 km na Pd.) w. **Miszewo Murowane** (30 dym. drw., 210 Pol., kśł., szkoła); (27,7 km) flw. **Łagiewniki** (2 dym. drw., 18 Pol.); (30,2 km) w i flw. **Słupno** (35 dym drw., 298 Pol., kśł., szkoła); (33,4 km) w. i flw. **Cekanów** (18 dym., w tem 2 mur., 160 Pol.); (38,4 km) w. i flw. **Podolszyce** (85 dym., w tem 10 mur., 600 mieszk., Pol., 25% Niem.); (41,2 km) mto **Płock** 975 dom., w tem 692 mur., 29340 mieszk., Pol., 31% Żyd., 5 kśł., 7 kpl., 4 gimn., 3 seminarja, 12 szkół, starostwo, sąd, elektrownia, 2 fbr., trt., 3 przystanie, st. kol. Radziwie).

Kolejki wąskotorowe: (36,3 km) Borowiczki — Góra (przemysłowa).

Mosty i przeprawy: m. Wyszogród (na rz. Wisła) żel. 1280 m dłg., 6 m szer., 6 m wys., wytrz. 500 T; m. Płock (na rz. Wisła) żel. na drw. fil. 640 m dłg., 6.60 m szer., 6.50 m wys., wytrz. 100 T; (17,9 km, na rz. Mułtawa) drw., 17 m dłg., 7 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T; (41,2 km, na rz. Wisła) kam. 720 m dłg., 6 m szer., 7 m wys., wytrz. 80 T; pozatem 3 mostki drw., 4,5—7 m dłg., 5—6 m szer., i 12 przepustów bet.

Skrzyżowanie dróżni Wyszogród — 120, 121, 346; Bodzanów—133; (36,3 km)—139; Płock—132, 134, 159, 160, 327.

132. Bułkowo — Blichowo — Rogozino — Płock.

28,8 km **M. pr.** 1/100 — E 31 Płock, F 31 Drobin.

Do w. Blichowo (7,9 km) gruntowa 3—15 m szer., ps.-gln. bez rowów bocznych; dalej szosa 7,5—8 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi i drzewami. Biegnie, w częstych załamaniach, w ogólnym kierunku na Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren falisty, przejrzysty i otwarty; gleba ps.-gln. uprawna. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb.

Przeszkody: (8,6 km) rz. Mułtawa (do 6 m szer., do 2 m głęb., dno bgn., brzegi niskie łąkowe); (14,5—15,2 km) las igl. (do 45 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (18,3—20,1 km) las igl. (60 lat, podszycie igl.; do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 3—4 m szer.).

Osiedla: w. **Bułkowo** (33 dym. drw., 200 Pol., szkoła); (1,5 km) w. **Rogowo-Duchowne** (17 dym. drw., 150 Pol.); (5,1 km) w. i flw. **Turowo** (8 dym. drw., 82 Pol.); (7,9 km) w. **Blichowo** (7 dym. drw., 65 Pol., kśł.); (9,8 km) flw **Badurki**

(4 dym. drw., 80 Pol.); (10,9 km) flw. **Wołowa** (3 dym. drw., 40 Pol.); (11,6 km) w. **Łoniewo** (12 dym. drw., 84 Pol.); (13,1 km) w. **Wólka** (7 dym. drw., 50 Pol.); (15,5 km) w. **Radzanowo** (12 dym., w tem 6 mur., 120 Pol., st. kol.); (19,9 km) flw. **Jaryszewo** (4 dym. mur., 48 Pol.); (21,2 km, 0,4 km na Pd.) w. **Otolino** (6 dym. drw., 36 Pol.); (22,3 km) w. **Rogozino** (31 dym., w tem 4 mur., 237 Pol., gm., szkoła); (24,3 km) w. **Boryszewo Stare** (58 dym., w tem 9 mur., 300 mieszk., Niem., 8% Pol., szkoła); (28,8 km) mto **Płock** (p. drg. 131).

Mosty i przeprawy: 2 mostki drw., 4—9 m dłg., 7 m szer. i 3 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Bułkowo — 133, 138; Rogozino—139; Płock—131, 134, 159, 160, 327.

133. Bodzanów—Bułowo—Kucice—Ilinko.

23,3 km M. pr. 1/100 — F 31 Drobin.

Do w. Bułkowo (10,1 km) szosa 8 m szer., z 4—5 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, dalej gruntowa 8—10 m szer., ps.-gln. (trakt). Biegnie na Pc.W. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren falisty, otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja do 8 km.

Przeszkody: rz. Mułtawa (do 10 m szer., do 3 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (22,2—23,7 km) rz. **Żurowianka** (do 15 km szer., do 3 m głęb., dno bgn.; brzegi niskie, łąkowe); pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: os. m. **Bodzanów** (p. drg. 131); (2,9 km) w. **Mąkolin** (23 dym. drw., 278 Pol.); (5,1 km) w. **Dobra** (23 dym drw., 140 Pol.); (7,6 km) w. **Bułkowo** (p. drg. 132); (10,8 km) w. **Woronice** (28 dym. drw., 170 Pol.); (12,2 km) w. **Chrościnno** (15 dym. drw., 90 Pol.); (14,9 km) w. **Kucice** (63 dym. drw., 400 Pol., kśł., szkoła); (17,6 km) w. **Sarnowo-Góry Nowe** (na mp. nieoznaczone — 12 dym. drw., 75 Pol.); (18,8 km) w. **Sarnowo-Góry Stare** (14 dym. drw., 80 Pol.); (20,2 km) flw. **Wilamowice** (3 dym. mur., 36 Pol.); (22,4 km) w. **Ilinek** (15 dym., w tem 2 mur., 102 Pol.); (23,3 km) flw. **Ilinko** 2 dym. mur., 30 Pol.).

Mosty i przeprawy: (4,2 km na potoku) żel.-bet. 12 m dłg., 7 m szer., 2,6 m wys., wytrz. 30 T; pozatem 3 mostki drw., 4,5—5 m dłg., 7 m szer., i 6 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Bodzanów — 131; Bułkowo—132, 138; Kucice—137; Ilinko—134.

134. Płońsk — Góra — Goślice — Płock.

49,2 km

M. pr. 1/100 — E 31 Płock, F 31 Drobin, G 31 Płońsk.

Szosa 8—9 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami, z linją tlf. Do w. Góra biegnie na Z, dalej na Pd.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, odcinkami równinny, przeważnie otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja do 6 km.

Przeszkody: (0—11,1 km) rz. Płonka (2—15 m szer., do 3 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (7.5—8,7 km) las igl. (30 lat, podszycie igl., do przebycia dla piech. w szyku luźnym); (18,6—19,4 km) las igl. (35 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (28,4—29 km) las igl. (25 lat, pod zycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (36,5—37,1 km) las igl. (35 lat, podszycie igl., do przebycia dla piech. w szyku luźnym).

Osiedla: mto **Płońsk** (p. drg. 120); (3,4 km) flw. **Ilinko** (p. drg. 133); (6 km, 0,3 km na Pc.) w. **Rakowo** (10 dym. drw., 60 Pol.); (6 km) w. **Siekluki** (7dym. drw., 50 Pol.); (8,1 km) w. **Gumowo** (24 dym., w tem 4 mur., 150 Pol.); (8,8 km) w. **Dzierżążna** (36 dym. drw., 220 Pol., kśl., szkoła); (12,2 km, 0,5 km na Pd) w. i flw. **Wierzbica Pańska** (19 dym., w tem 4 mur., 122 Pol.); (13,8 km, 1 km na Pc) w. **Wierzbica Szlachecka** (19 dym., w tem 3 mur., 120 Pol.); (15,5 km) w. **Karwowo-Krzywonice** (10 dym., w tem 3 mur., 106 Pol.); (17,2 km) w. **Karwowo Podgórne** (16 dym., w tem 2 mur., 147 Pol.); (18,7 km) w. **Góra** (13 dym. drw., 129 Pol., kśl., szkoła); (21,1 km) w. **Grabina** (3 dym. drw., 33 Pol.); (23,8 km) w. **Worowice-Wyroby** (4 dym. drw., 20 Pol.), (25,9 km) w. **Starożreby** (113 dym., w tem 28 mur., 1094 mieszk., Pol., 10% Żyd., kśl., szkoła, gm.); (29,5 km) w. **Witkowice** (2 dym. drw., 8 Pol.); (33,8 km) w. i flw. **Ciołkowo** (25 dym., w tem 2 mur., 210 Pol., szkoła); (34,3 km) w. **Ciołkówko** (12 dym., w tem 2 mur., 120 Pol., szkoła); (37,4 km) w. **Męczenino** (26 dym., w tem 2 mur., 150 Pol., szkoła); (39,2 km) w. **Goślice** (16 dym., w tem 9 mur., 336 Pol., szkoła); (41,8 km) flw. **Tchórz** (2 dym., w tem 1 mur., 50 Pol.); (45,8 km) w. **Kostrogaj** (15 dym. drw., 220 Pol., szkoła); (49,2 km) mto **Płock** (p. drg. 131).

Mosty i przeprawy: (na rz. Płonka) drw. 50 m dłg., 8 m szer., 2 m wys., wytrz. 5 T; pozatem 4 mostki drw., 2,5—9 m dłg., 6—7 m szer. i 7 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Płońsk — 120, 123, 125, 128, 130; Ilinko — 133; Dzierżążna — 137; Góra — 138; Gąślice — 139; Płock — 131, 132, 159, 160, 327.

135. Mystkowo — Drobin — Jeżewo — Sierpc.

M. pr. 1/00 — F 31 Drobin,
40,6 km F 30 Raciąż, E 30 Sierpc.

Do mka Drobin (15,4 km) g r u n t o w a 8—10 m szer., gln.-ps., dalej s z o s a 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, częściowo wysadzana drzewami, z rowami bocznymi i linją tlf. (Drobin—Sierpc). Biegnie w łagodnych spadkach i zakrętach na Pc.Z. G r u n t o w a d l a l e k k i c h z a p r z ę g ó w, s z o s a d l a w s z y s t k i c h z a p r z ę g ó w i s a m o c h o d ó w d o u ż y c i a.

T e r e n płaski, odkryty, naogół lekko wznoszący się na Z, pocięty pasmami lekko podmokłych łąk; od w. Szumanie-Pejory (Pióry) 0,1—0,6 km na Pc. przejrzysta dolina rz. Sierpienica, pokryta drzewami, miejscami o stromych krawędziach. Gleba gln.-ps., na odcinku Gralewo—Mołodochowo i pod w. Jeżewo—ps.

P r z e s z k o d y: (1,8 – 2,6; 8,5—8,9 km) lasy igl., 30-letnie, częściowo wycięte.

O s i e d l a: w. **Mystkowo** (p. drg. 130); (1,9 km) w. **Cywiny-Krajki** (4 dym. drw., 49 Pol.); (3 km) w. **Cywiny-Dyngany** (10 dym. drw., 96 Pol.); (5,2 km) w. i flw. **Szapsk** (48 dym. w tem 4 mur., 390 Pol., szkoła); (6,8 km) w. i flw. **Gralewo** (46 dym., w tem 4 mur., 340 mieszk., Pol., 10% Żyd., kśł., szkoła, gm.); (11 km) w. **Mołodochowo** (39 dym., w tem 11 mur., 221 Pol.); (12,9 km) w. **Tupadły** (14 dym., w tem 10 mur., 97 Pol.); (15,6 km) os. m. **Drobin** (135 dom., w tem 65 mur., 2700 mieszk., Pol., 35% Żyd., kśł., bóżnica, 2 szkoły, poczta, gm., post. pol., sąd, 2 flw.); (20,2 km) w. **Bełkowo** (6 dym. drw., 30 Pol.); (22 km) w. **Chabowo-Starawieś** (15 dym. drw., 90 Pol.); (22,6 km) flw. **Chabowo-Łażewo** (1 dym. drw., 7 Pol.); (24,5 km, 0,3 km na Pd.) w. **Szumanie-Gośliny** (3 dym. drw., 27 Pol.); (25 km) w. **Szumanie-Pejory** (na mapie Pióry — 7 dym. drw., 65 Pol.); (26,3 km) w. **Szumanie-Bakalary** (5 dym., w tem 2 mur., 72 Pol.); (27,9 km, 0,4 km na Pc.) w. **Stropkowo** (38 dym., w tem 6 mur., 295 Pol.); (29 km) w. **Jeżewo** (12 dym. drw., 70 Pol., kśł., szkoła, gm., post. pol); (29,5 km, 0,4 km na Pd) w. i flw. **Schabajewo** (5 dym. drw., 107 Pol.); (30 km) w. **Piaski-Zarzecze** (3 dym. drw., 45 Pol.); (30,1 km, 0,5 km na Pd) flw. **Poświętne** (3 dym. drw., 65 Pol.); (31,7 km) w. i flw. **Żytowo** (21 dym., w tem 8 mur., 198 Pol.), (32,3 km) w. **Grąbiec** (40 dym., w tem 6 mur., 300 Pol., szkoła); (34,3 km) w. i flw. **Kisielewo** (14 dym., w tem 2 mur., 115 Pol.); (37,3 km) w. i flw. **Borkowo Kościelne** (23 dym., w tem 6 mur., 245 Pol.; (38,6 km) os. ml. **Borkowo Młyn** (3 dym., w tem 2 mur., 20 Pol.); (40,6 km) mto **Sierpc** (370 dom. drw., 150 mur., 8700 mieszk., Pol., 38% Żyd., 3 kśł., 3 syng., crkw., kśł. ewang., gimn., 2 szkoły, starostwo, kmda pol., sąd, 2 apteki, 2 hotele).

M o s t y i p r z e p r a w y: 5 drw. 1,5—3,2 m dłg., 4—6 m szer. i 4 przepusty.

Skrzyżowania drożni: Mystkowo — 130; Drobin — 138, 141; Sierpc — 136, 143, 156, 157, 164, 167, 181.

136. Raciąż — Koziebrody — Zgagowo — Sierpc.

31,2 km M. pr, 1/100 — E 30 Sierpc, F 30 Raciąż.

Gruntowa 4—6 m szer., ps.-gln. lub ps., miejscami wysadzana drzewami z rowami bocznemi, biegnie na Pc Z. w kilku zakrętach wzdłuż linji kolejowej jednotorowej Nasielsk—Sierpc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren płaski przejrzysty, opadający na Pc. uprawny o glebie gln.-ps. lub ps. Pkty obs.; cecha 119 — 0,5 km na Pc. od w. Osiek, Włostybory (11,6 km); przesłony przed obs. brak.

Osiedla: mko **Raciąż** (p. drg. 130); (3 km) w. i flw. **Sławęcin** (7 dym., w tem 1 mur., 33 Pol.); (3,7 km) w. i flw. **Kraszewo-Gaczułty** (37 dym., w tem 2 mur., 280 Pol., szkoła, przesłona — grupa drzew i małe sady); (6,7 km) w. **Maławieś** (18 dym., w tem 1 mur., 202 Pol., przesłona — maie sady); (7,6 km) kol. **Malewo** (7 dym. drw., 50 Pol.); (8,1 km) w. i flw. **Koziebrody** (23 dym., w tem 4 mur., 307 Pol., kśł., gm., przesłona — grupy drzew i małe sady); (10,9 km) w. i flw. **Osiek Włostybory** (Osieczek — 13 dym., w tem 1 mur,, 189mieszk., Pol., 1,5% Żyd., przesłona — grupy drzew i sady); (11,6 km) w. **Osiek Parcele** (33 dym., w tem 8 mur., 208 Pol.); (12,6 km) w. **Osiek Wielki** (22 dym., w tem 3 mur., 184 mieszk., Pol., 4,5% Żyd., szkoła, przesłona — sady i grupy drzew); (14 km) w. **Żabowo** (37 dym., w tem 12 mur., 384 mieszk., Pol., 1% Żyd.); (15,5 km) w. **Zawidz Mały** (Zawidzek — 40 dym., w tem 6 mur., 352 Pol., przesłona — sady i grupy drzew); (16,2 km) w. **Zawidz Kościelny** (61 dym., w tem 17 mur., 495 mieszk., Pol., 2% Żyd., kśł., szkoła); (19,1 km) w. **Zgagowo** (20 dym., w tem 2 mur., 210 Pol.); (20,4 km) w. i flw. **Skoczkowo** (13 dym., drw., 196 mieszk., Pol., 4% Żyd., szkoła, przesłona — grupa drzew); (22,6 km) w. **Komorowo** (7 dym., w tem 3 mur., 45 Pol.); (24,3 km) w. i kol. **Wilczogóra** (25 dym., w tem 6 mur., 186 Pol.); (27 km) w. i flw. **Borkowo Wielkie** (26 dym., w tem 4 mur., 257 Pol., szkoła); (31,2 km) mto **Sierpc** (p. drg. 135).

Mosty i przeprawy: (0,5 km na rz. Krasówka) drw. kiepski 14 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 4 T; pozatem kilka drobnych przepustów.

Skrzyżowania drożni: Raciąż—130; (0,7 km)—141; Koziebrody — 138; Zgagowo — 155; Sierpc — 135, 143, 156, 157, 164, 167, 181.

137. Kucice — Dzierzążna.

5,9 km — M. pr. 1/100 — F 31 Drobin.

Gruntowa 4—10 m szer., ps.-gln. z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie na Pc. Dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren falisty, otwarty, gleba ps.-gln., uprawna; obserwacja lokalna do 3,5 km wgłąb.

Przeszkody: (2—2,8 km) las igl. (do 30 lat, podszycie igl., do przebycia dla piech. w szyku luźnym).

Osiedla: w. **Kucice** (p. drg. 133); (1,7 km, 1 km na Z) w. i flw. **Korytowo** (24 dym., w tem 2 mur., 210 Pol.); (5,2 km) flw. **Dzierzążna** (3 dym. mur., 48 Pol.); (5,9 km) w. **Dzierzążna** (p. drg. 134).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 3 mostki drw. 3,5—8 m dłg., 5—6 m szer. i 2 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Kucice — 133; Dzierzążna — 134.

138. Bułkowo—Góra — Drobin — Koziebrody — Pijawnia.

37,2 km — M. pr. 1/100 — F 30 Raciąż, F 31 Drobin (przestarzałe).

Początkowo do w. Góra (11,3 km) gruntowa 4—10 m szer., ps.-gln. bez rowów bocznych, zadrzewiona; dalej do os. m. Drobin (23,1 km) szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią i rowami bocznymi; potem gruntowa 3—7 m szer., ps.-gln. bez rowów bocznych; na odcinku 0—4,3 km z linją tlf. Do os. m. Drobin biegnie na Pc.Z., skąd na Pc. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów; szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren lekko falisty, przeważnie przejrzysty i otwarty; gleba ps.-gln. uprawna lub łąki. Obserwacja do 5 km wgłąb.

Przeszkody: (4,4—5 km) zagajnik igl. (30 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (8,1 km) rz. Płonka (4 m szer., 1 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, trf.); (16—16,3 km) zagajnik liśc. (20 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (34,3—35,7 km) las igl. 80 lat, bez podszycia, (do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 1,5—6 m szer.).

Osiedla: w. **Bułkowo** (p. drg. 132); (1,7 km) flw. **Gniewkowo** (5 dym. mur., 62 Pol., szkoła); (3,5 km) flw. **Gniewkowo Nadułki** (4 dym. mur., 50 Pol.); (5 km) w. **Nadułki** (27 dym.

drw., 180 Pol.); (5,7 km) w. **Nowawieś** (16 dym., w tem 2 mur., 152 Pol.); (6,9 km) flw. **Pionczyno** (15 dym., w tem 4 mur., 134 Pol.); (8,1 km, 0,3 km na Z.) w. **Rogowo Szlacheckie** (9 dym. drw., 62 Pol.); (8,1 km, 0,2 km na W) w. **Rogowo-Falencin** (21 dym., w tem 4 mur., 292 Pol.); (8,5 km) w. **Żochowo** (20 dym., w tem 4 mur., 160 Pol.); (11,3 km) w. **Góra** (p. drg. 134); (14,1 km) w. **Dłużniewo Duże** (8 dym. drw., 60 Pol.); (14,5 km) w. **Dłużniewo Małe** (12 dym. drw., 85 Pol.); (15,3 km) fl w. **Sokolniki** (2 dym. drw., 48 Pol.); (17 km) w. i flw. **Rogotworsk** (14 dym., w tem 2 mur., 100 Pol., kśł., szkoła); (17,9 km) w. **Warszewka** (14 dym. drw., 84 Pol.); (18,4 km, 1 km na Z) flw. **Rogocin** (12 dym. drw., 75 Pol.); (19,5 km) w. **Nagórki Judyce** (8 dym. drw., 82 mieszk., Pol., 10% Żyd); (20,4 km, 1 km na Z) w. **Nagórki Olszyny** (5 dym. mur., 40 Pol.); (23,1 km) os. m. **Drobin** (p. drg. 135); (26,8 km) flw. **Kuchary Kryski** (wsi oznaczonej na mp. niema — 5 dym. mur., 100 Pol.); (28 km) flw. **Budki-Niedróz Młody** (na mp. nieoznaczony — 5 dym., w tem 1 mur., 26 Pol.); (29 km) flw. **Niedróz Młody** (3 dym., w tem 2 mur., 60 Pol.); (30 km) w. **Malewo** (10 dym., w tem 1 mur., 60 Pol.); (31 km) w. i flw. **Koziebrody** (p. drg. 136); (33,2 km) w. **Bielany** (na mp. mylnie Wolany — 28 dym., w tem 4 mur., 205 Pol.); (37,2 km) w. **Pijawnia** (9 dym. drw., 54 Pol.).

Kolejki wąskotorowe: Drobin — Raciąż — Glinojeck—przemysłowa.

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 3 mostki drw., 1 mur., 3,5—6 m dłg., 4,5 m szer. i 3 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Bułkowo — 132, 133; Góra—134; Drobin—135, 141; Koziebrody—136; Pijawnia—140.

139. Ośnica — Rogozino — Goślice — Bielsk.

18,2 km M. pr. 1/100 — E 31 Płock.

Do w. Rogozino (6,2 km) szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami; dalej do w. Goślice (10,2 km) gruntowa 4—10 m szer., ps. bez rowów bocznych; potem szosa 9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami. Biegnie na Pc. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren mocno falisty, poprzerzynany parowami, otwarty; gleba ps.-gln, uprawna. Obserwacja do 4 km wgłąb.

Przeszkody: (14,3—15 km) las igl. do 30 lat, podszycie igl., (do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); drogi leśne 4 m szer.; pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: w. **Ośnica** (80 dym., w tem 6 mur., 500 Pol., gm., szkoła, 2 mł. par.); (0,7 km) flw, **Borowiczki** (16 dym.,

w tem 12 mur, 150 Pol., fbr. przystań, st. kol.); (2,7 km) w. i flw. **Gulczewo** (12 dym., w tem 4 mur., 80 Pol.); (4 km) w. **Boryszewo Nowe** (24 dym. drw., 160 Pol.); (6,2 km) w. **Rogozino** (p. drg. 132); (7,8 km) w. **Brochocinko** (4 dym. drw., 24 Pol.); (8,6 km) w. i flw. **Dźwierzno** (10 dym., w tem 3 mur., 90 Pol.); (10,2 km) w. **Goślice** (p. drg. 134); (12,2 km) flw. **Ciachcin** (12 dym. drw., 98 Pol., kśł., szkoła); (13,4 km) kol. **Drwały** (2 dym. drw., 13 Niem.); (18,2 km) os. m. **Bielsk** (120 dom., w tem 40 mur., 1450 mieszk., Pol., 2% Żyd., kśł., syng., szkoła).

Kolejki wąskotorowe: Borowiczki — Radzanowo.

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 3 mostki drw. 2—8 m dłg., 5—8 m szer. i 8 przepustów bet.

Skrzyżowanie drożni: (2,1 km) — 131; Rogozino — 132; Goślice — 134; Bielsk — 141, 156, 161.

140. Pulka Raciąska — Pijawnia — Drg. 155.

20,4 km M. pr. 1/100 — F 30 Raciąż (przestarzała).

Gruntowa 3—6 m szer., ps., bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Biegnie na Pc.Z. z małemi odchyleniami. Dla lekkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren lekko falisty, pokryty zagajnikami i grupami drzew przeważnie liśc.; gleba ps. lub ps.-gln., uprawna. Obserwacja do 6 km wgłąb.

Przeszkody: (5,3—6,9 km) las miesz. (do 60 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); drogi leśne 2—5 m szer.; pozatem liczne rowy odwadniające. Zagajniki oznaczone na mp. nie istnieją.

Osiedla: w. **Pulka Raciąska** (p. drg. 130); (2 km) w. **Budy Kraszewskie** (6 dym. drw., 39 Pol.); (3 km) w. **Osowa Krzeczanowska** (30 dym., w tem 1 mur., 285 Pol., szkoła); (5 km) w. **Osowa Drobińska** (3 dym. drw., 23 Pol.); (5,5 km) w. **Osowa** (9 dym. drw., 57 Pol.); (7,7 km) w. **Pijawnia** (p. drg. 138); (10 km) w. **Wolany** (8 dym. drw., 49 Niem.); (10,8 km) os. **Aleksandrowo** (1 dym. mur., 8 Niem.); (12,4 km) kol. **Siemiątkowo** (10 dym., w tem 1 mur., 59 mieszk., Niem., 21% Pol.); (13,5 km) kol. **Łaszewo** (7 dym., w tem 1 mur., 49 mieszk., Pol., 7% Niem.); (13,9 km) w. **Pruchniątka** (8 dym. drw., 45 Pol.); (16,2 km) w. **Pozga** (9 dym. mur., 60 Pol.); (17,9 km) w. **Stanisławowo** (9 dym., w tem 1 mur., 60 Pol.).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 3 mostki drw., 2—3 m dłg., 4—4,5 m szer.

Skrzyżowania drożni: Pulka Raciąska — 130; Pijawnia — 138; (20,4 km) — 155.

141. Bielsk — Drobin — Raciąż — Kowalewko.

34,6 km

M. pr. 1/100 — E 31 Płock, F 31 Raciąż, F 31 Drobin (przestarzałe).

Szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi i linją tlgr., niezadrzewiona. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, przeważnie przejrzysty i otwarty; gleba ps.-gln., częściowo gln.-crm., uprawna lub łąki. Obserwacja wzdłuż szosy do 6 km wgłąb; dogodne punkty obs.: w os. m. Bielsk wieża kśł, promień widzenia do 15 km; (14,9 km) na Pd. od m. Drobin, promień widzenia do 10 km.

Przeszkody: (23,1 km) rz. Karsówka (2—4 m szer., 0,3—0,7 głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (23,8 km) rz. Raciążnica (2—6 m szer., 0,2 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (27,9—33,4 km) las igl. (do 60 lat, podszycie igl.; do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 2—3 m szer.

Osiedla: os. m. **Bielsk** (p. drg. 139); (3,1 km) flw. **Ułtowo** (2 dym. drw., 32 Pol.); (3,7 km) flw. **Ułtowo-Czerwonka** (5 dym., w tem 2 mur., 39 Pol.); (6,1 km) flw. **Psary** (5 dym., w tem 3 mur., 150 Pol.); (7,6 km) w. i flw. **Brzechowo** (18 dym., w tem 10 mur., 135 Pol.); (9,2 km) w. **Kozłówka** (4 dym. drw., 39 Pol.); (10 km) w. **Kozłowo** (19 dym., w tem 12 mur., 203 Pol.); (12 km) flw. **Świerczynek** (3 dym., w tem 1 mur., 55 Pol.); (13,9 km) os. m. **Drobin** (p. drg. 135); (16,2 km) w. i flw. **Budkowo** (15 dym., w tem 1 mur., 105 Pol.); (18 km) w. i flw. **Karsy** (20 dym., w tem 4 mur., 190 Pol.); (19,5 km) w. i flw. **Żukowo-Wawrzonki** (16 dom., w tem 2 mur., 218 Pol.); (22,2 km) w. i flw. **Cieciersk** 13 dym., w tem 2 mur., 126 Pol.); (23,1 km) mko **Raciąż** (p. drg. 130); (25,7 km) w. **Sierakówko** (Murowanki — 11 dym., w tem 6 mur., 159 Pol.); (27,2 km) w. **Zalesie** (do Kossobudy — 13 dym. drw., 160 Pol.); (32,9 km) flw. **Dreglin** (4 dym., w tem 2 mur., 114 Pol.); (34,6 km) w. **Kowalewko** (p. drg. 112).

Mosty i przeprawy: (23,1 km, na rz. Karsówka) drw. 14 m dłg., 7 m szer., 2,8 m wys., wytrz. 5 T; (23,8 km, na rz. Raciążnica) drw. 20 m dłg., 7 m szer., 2,8 m wys., wytrz. 10 T; pozatem 2 mostki drw., 2,5—9 m dłg., 4,5—6 m szer.

Skrzyżowania drożni: Bielsk — 139, 161, 156; Drobin — 135, 138; Raciąż — 130, 136; Kowalewko 112, 119.

142. Radzanów — Luberadz — Mława.

27,2 km

M. pr. 1/100—F 30 Raciąż, 229 Działdowo-Szreńsk, 230 Białuty-Mława.

Do w. Luberadz (9 km) gruntowa 4—10 m szer. ps.-gln., bez rowów bocznych, potem szosa 8—9 m

szer., z 4 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi i linją tlgr.. Biegnie na Pc.W. Gruntowa dla ciężkich, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren falisty, odcinkami równinny, przejrzysty; gleba ps.-gln. lub trf., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 5 km wgłąb; dogodny pkt. obs. w m. Radzanów wieża kśl. w promieniu widzenia do 10 km.

Przeszkody: rz. Działdówka (10—50 m szer., 0,8—2,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, trf); las oznaczony na mp. (1—1,6k m) nie istnieje; pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: os. m. **Radzanów** (p. drg. 130); (3,9 km) w. **Luszewo** (33 dym., w tem 5 mur., 385 Pol., szkoła); (6 km) w. i flw. **Wróblewo** (29 dym., w tem 2 mur., 357 Pol., w tem 2% Żyd., szkoła); (9,2 km) w. i flw. **Luberadz** (na mp. Liberadz — 9 dom., w tem 2 mur., 121 Pol.); (10,7 km) w. **Mały Miączyn** (13 dym., w tem 4 mur., 154 Pol.); (12,6 km) w. **Dosiny** (30 dym., w tem 3 mur., 220 Pol., szkoła); (15,8 km) w. **Bogurzynek** (36 dym., w tem 10 mur., 520 Pol., szkoła); (16,9 km) w. i flw. **Bogurzyn** (15 dym., w tem 4 mur., 233 Pol., kśl.); (19,8 km) w. i flw. **Podkrajewo** (61 dym., w tem 16 mur., 676 Pol., szkoła, gorzelnia); (22,2 km) w. **Wojnówka** (27 dym., w tem 10 mur., 167 Pol., kśl., szkoła); (23,8 km) w. **Wiśniewko** (13 dym., w tem 3 mur., 100 Pol.); (27,2 km) mto **Mława** (p. drg. 104).

Mosty i przeprawy: (na rz. Działdówka) drw. 27 m dłg., 2,6 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 5 T; pozatem 4 mostki drw., 2,5—9 m dłg., 3—8 m szer.

Skrzyżowanie dróżni: Radzanów — 130, 144; Luberadz — 143; Mława — 104, 112, 116, 117, 146, 153, 152.

143. Sierpc — Nadolnik — Bieżuń — Szreńsk — Luberadz.

43,7 km

M. pr. 1/100 — E 30 Sierpc, F 50 Raciąż, 229 Działdowo-Szreńsk.

Szosa 8—9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią i rowami bocznemi; częściowo wysadzana drzewami, z linją tlf. i tlgr. (Sierpc—Mława) biegnie w łagodnych spadkach i zakrętach przez kilka mostow i przepustów 8 15 T wytrz. do mka Szreńsk na Pc.W., stąd na W. Dla wszelkich zaprzęgów, a powzmocnieniu mostów dla samochodów do użycia.

Teren sąsiedni lekko falisty, naogół przejrzysty, miejscami usiany małemi parcelami lasu igl., o glebie gln.-ps., przecięty na odcinku 13,3—16,6 km podmokłemi łąkami trf., porosłemi rzadko krzakami i drzewami liśc. (do przebycia dla pieszych) i dolinami rzek. Pkty obs. (40,9 km; 0,4 km na Pd) 148 o prom. widzenia 4—8 km, obs. dobra.

Przeszkody: (13,3—16,6 km) łąki podmokłe, porosłe parcelami lasu igl., do przebycia dla piechoty; (19,7 km) rz. Wkra (Działdówka — 15—100 m szer., 0,3—2 m głęb., brzegi płaskie, o glebie gln.-ps., dno grząskie); (21,4 km) odnoga rz. Działdówka (3—4 m szer., 0,5—1,5 m głęb., dno grząskie); (38,4 km) rz. Mławka (4—8 m szer., 0,6—1,5 m głęb., brzegi płaskie, dno grząskie).

Osiedla: mto **Sierpc** (p. drg. 135); (4,1 km) w. **Babiec Piaseczny** (29 dym., w tem 5 mur., 272 Pol., kśł; przesłona — grupy drzew i sady); (5,1 km) os. mł. **Nadolnik** (2 dym., w tem 19 mieszk., Pol., 9 Niem.); (8,8 km) w. i flw. **Rościszewo** (38 dym., w tem 5 mur., 430 Pol., kśł., szkoła, gm.; przesłona — sady); (11 km) w. **Lipnik** (na mp. Lipniki — 38 dym., w tem 6 mur., 280 Pol.); (19,1 km) os. **Bieżuń** (213 dom., w tem 13 mur., 2274 mieszk., Pol., 20% Żyd., kśł., syng., 2 szkoły, poczta, sąd, gm.); ((21,4 km) w. **Karniszyn** (29 dym. drw., 165 Pol.); (27,5 km, 0,6 km na W) w. **Stawiszyn-Zwalewo** (31 dym., w tem 7 mur., 189 Pol., szkoła, gm.); (31,5 km) w. i flw. **Trzaski** (14 dym., w tem 3 mur., 168 Pol.; przesłona — małe parcele lasu igl.); (33,6 km) w. **Ługi** (27 dym., w tem 4 mur., 212 Pol.); (35,1 km) w. i flw. **Koboszyn** (7 dym., w tem 3 mur., 60 Pol.); (37,8 km) os. **Szreńsk** (128 drw., 103 mur. dom., 2115 mieszk., Pol., 10% Zyd., 1% Niem., 2 kśł., syng., szkoła, poczta, gm., post. pol., apt., łaźnia, 2 mł. par.); (42,9 km) w. **Rochnia** (27 dym., w tem 12 mur., 210 mieszk., Pol., 30% Niem.); (43,7 km) w i flw. **Luberadz** (p. drg. 142).

Mosty i przeprawy: (19,7 km na rz. Wkra) drw. 45 m dłg., 6,5 m szer., wytrz. 8 T; (38,4 km na rz. Mławka) dwa drw. 13,2 i 21,7 dłg., 6,65 m szer., wytrz. 10 T; pozatem dwa mosty drw. 3 i 7 m dłg., 8 i 7,5 m szer., wytrz. 15 i 10 T.

Skrzyżowania drożni: Sierpc — 135, 136, 156, 164, 167, 181; Nadolnik — 765; Bieżuń — 144, 155; Szreńsk — 145; Luberadz — 142.

144. Radzanów — Bieżuń — Lutocin — Skrwilno — Czermin — Rypin.

53,2 km

M. pr. 1/100—228 Górzno-Rypin, E 30 Sierpc, F 30 Raciąż.

Gruntowa 2—8 m szer., ps.-gln., z rowami bocznymi, niezadrzewiona; na odcinku 46,6—53,2 km szosa 9 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią i rowami bocznymi. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów, szosa — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln. lub ps.-trf. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb. Dogodne pkty obs.: os. m. Radzanów — wieża kśł.,

promień widzenia do 10 km; (16 km) na Pd. od mka Bieżuń, wieża kśł., promień widzenia do 8 km; (24,9 km) w. Lutocin, wieża kśł., promień widzenia do 8 km; (37,5 km) na Z. od w. Skrwilno wgląd na Pc.W-, Pc., Pc.Z. i Z do 10 km.

Przeszkody: (2 km) rz. Działdówka (10—50 m szer., 0,8—2,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, trf.); (8 km) rz. Luta (5—6 m szer., 0,7—1,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (8,6—16 km) rz. Działdówka (15—100 m szer. wraz z odnogami 0,3—2 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, trf.); (19,1—20,5 km) łąka podmokła (trf. 0,3 m głęb., pokryta trawą, do przebycia dla piechoty); (30,4—31,2 km) las igl. (50 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty); (33,7—35,2 km) las mieszany (80 lat, bez podszycia, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców; drogi leśne 2—3 m szer.); (37,5 km) rz. Skrwa (3—6 m szer., 0,6—1 m głęb., dno ps., przegi niskie, łąkowe); (53,7 km) rz. Rypnica (1,5—3 m szer., 0.5—1 m głęb., dno ps., żwirowe, brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: os. m. **Radzanów** (p. drg. 130); (1,8 km) flw. **Wygoda** (2 dym., w tem 1 mur., 15 Pol.); (2 km) w. **Drzazga** (4 dym. mur., 27 Pol.); (4 km) w. **Zgliczyn-Pobodzy** (26 dym., w tem 4 mur., 238 Pol.); (7 km) w. i flw. **Gołuszyn** (14 dym., w tem 2 mur., 128 Pol.); (9 km) w. i flw. **Bielawy** (20 dym., w tem 1 mur., 173 Pol., szkoła); (12,1 km) w. **Myślin-Wątróbki** (30 dym., w tem 1 mur., 210 Pol., szkoła); (13,3 km) w. **Myślin-Kocewo** (13 dym., w tem 2 mur., 80 Pol.); (16,4 km) mko **Bieżuń** (p. drg. 143); (20,4 km) w. **Zimolza** (25 dym., w tem 5 mur., 160 Pol.); (22,5 km) w. **Seroki** (55 dym., w tem 7 mur., 368 Pol., szkoła); (24,9 km) w. **Lutocin** (77 dym., w tem 8 mur., 706 Pol., kśł., szkoła); (30,3 km) w. i flw. **Chrapoń** (87 dym., w tem 31 mur., 827 Pol., szkoła); (33,2 km) w. **Mościska** (29 dym. drw., 245 Pol.); (37,5 km) w. i flw. **Skrwilno** (104 dym., w tem 9 mur., 1150 Pol., 5% Żyd., kśł., 2 szkoły, poczta, gm., grzl.); (41,3 km) w. **Budziska** (14 dym. drw., 187 Pol.); (43,1 km) w. **Przywitowo** (21 dym., w tem 1 mur., 313 Pol., szkoła); (44.6 km) w. **Wólka** (Szeroka Olszyna — 6 dym. drw., 43 Pol.); (46,6 km) w. **Czermin** (89 dym., w tem 2 mur., 540 Pol., szkoła, gm.); (49,2 km) w. i flw. **Godziszewy** (17 dym., w tem 3 mur., 361 mieszk., Pol., 2% Żyd.); (51,1 km) flw. **Wiktorowo** (3 dym. mur., 25 Pol.); (53,2 km) mto **Rypin** (427 dom., w tem 303 mur., 8000 mieszk., Pol., 42% Żyd., 3 kśł., syng., starostwo, magistrat, gimn., 3 szkoły, szpital).

Kolejki wązkotorowe: Skrwilno — Szczutowo — Sierpc — dla wywozu drzewa.

Mosty i przeprawy: (2 km na rz. Działdówka) drw. 32 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 5 T; (37,5 km na rz. Skrwa) drw. 16 m dłg., 5,5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 5 T; pozatem 10 mostków drw. 2,5—7 m dłg., 4,5—6 m szer.

Skrzyżowania drożni: Radzanów — 130, 142. Bieżuń — 143, 155; Lutocin — 165; Skrwilno — 166: Rypin — 167, 180.

145. Szreńsk — Kuczbork — Niedziałki — Petrykozy — Działdowo.

M. pr. 1/100- -229 Działdowo-Szreńsk
32,5 km (przestarzała).

Początkowo do (26,2 km) gruntowa 3—20 m szer., ps. lub ps.-gln., z rowami bocznymi, niezadrzewiona, potem szosa 7 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią i rowami bocznymi. Biegnie na Pc. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Gruntowa — dla lekkich zaprzęgów, szosa—dla wszystkich zaprzęgów do użycia.

Teren falisty, przejrzysty; gleba ps.-gln. lub trf., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb.

Przeszkody: rz. Mławka (2,5—7 m szer., 0,4—1,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (2—3 km) rz. Przylepnica (2—4 m szer., 0,—1,5 m głęb., dno ps.-trf., brzegi niskie, łąkowe); (13—14,6 km) rz. Przylepnica (2—5 m szer., 0,3—1—5 m głęb., dno ps.-trf., brzegi niskie, łąkowe, zalesione); (23—24,1 i 24,6—25,1 km) las igl. (do 70 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—4 m szer.); (31,7 km) rz. Działdówka (5—8 m szer., 1—2,5 m głęb., dno ps.-trf., brzegi łagodne, łąkowe, uregulowane).

Osiedla: os. m. **Szreńsk** (p. drg. 143); (4,5 km) w. **Mostowo** (62 dym., w tem 8 mur., 355 Pol., szkoła); (6,8 km) w; **Krzywki-Boski** (8 dym., w tem 1 mur., 53 Pol.); (8 km) w. **Krzywki-Bratki** (27 dym., w tem 4 mur., 319 Pol., szkoła); (11,4 km) os. m. **Kuczbork** (46 dom., w tem 5 mur., 490 mieszk., Pol., 6% Żyd., kśł., szkoła, gm.); (11,8 km) w. i flw. **Kuczbork** (54 dym., w tem 5 mur., 700 Pol., szkoła); (14,6 km) w. **Chojnowo** (47 dym., w tem 9 mur., 580 Pol.); (17,2 km) w. **Niedziałki** (Nowopole — 14 dym., w tem 5 mur., 112 Pol.); (19,9 km) flw. **Niedziałki** (4 dym. mur., 87 Pol.); (22,9 km) w. i flw. **Petrykozy** (49 dym., w tem 30 mur., 335 Pol., szkoła); (24,3 km) w. **Rywociny** (na mapie Rywoczin — 28 dym., w tem 24 mur., 137 mieszk., Pol., 44,5% Niem., szkoła); (29 km) w. **Kurkowo** (50 dym., w tem 37 mur., 455 mieszk., Niem., 33% Pol., szkoła); (32,5 km) mko **Działdowo** (Soldau 286 dom., w tem 252 mur., 4458 mieszk., 24% Niem., 2 kśł., 4 szkoły, poczta, sąd, magistrat).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 5 mostków drw. 6,5—9,5 m dłg., 5,5—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: Szreńsk — 143; Kuczbork — 153; Niedziałki — 152; Działdowo — 147, 148.

146. Mława — Iłowo — Kisiny.

M. pr. 1/100 — 229 Działdowo-
17,6 km Szreńsk, 230 Białuty-Mława.

Szosa 6—9 m szer., z 3,5—4,5 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi i linją tlgr., niezadrzewiona. Biegnie

na Pc.Z. z małymi załamaniami Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, częściowo zalesiony, gleba ps.-gln. lub ps. uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb.

Przeszkody: (5,2 km) rz. Mławka (1—3 m szer., 0,3—1 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe); (6,6—8,4 km) las Dwókolski (Grünfliess—mieszany do 100 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty); drogi leśne 2—6 m szer.

Osiedla: mto Mława (p. drg. 104); (2,3 km) st. kol. Mława; (4,8 km) w. Mławka (36 dym., w tem 3 mur., 215 Pol.); (7,6 km) w. Iłowo (145 dym., w tem 143 mur., 2300 Pol., 25% Niem., szkoła, st. kol.); (17,6 km) w. Kisiny (79 dym., w tem 55 mur., 807 mieszk., Pol., 45% Niem., szkoła).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 3 mostki drw. 4—6 m dłg., 3,5—6 m szer.

Skrzyżowania drożni: Mława—104, 112, 116, 117, 142, 153; Kisiny—147.

147. Purgałki (granica państw. niem.)—Kisiny—Działdowo—Wielki Łęck—Lidzbark.

33,4 km

M. pr. 1/100 — 197 Kurzętnik, 198 Dąbrówno, 229 Działdowo-Szreńsk (przestarzałe).

Szosa 7—8 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, rowami drzewami bocznymi i linją tlgr. Biegnie na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty lub falisty, przeważnie otwarty; gleba ps.-gln. lub ps.-trf., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb.

Przeszkody: (1 km) rz. Nida (Neide 2—3 m szer., 0,8—2 m głęb., dno ps.-trf., brzegi niskie, łagodne), (3,5—7 km) łąka podmokła (trf. pokryta trawą, 1,2—3 m głęb., poza wiosną do przebycia dla kawalerji, zimą cała zamarza); (8,4—10 km) rz. Działdówka (4,8 m szer., 1—2,5 m głęb., dno ps.-trf., brzegi łagodne, uregulowane); (12 km) rz. Pierławka (2—4 m szer., 0,5—0,8 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, łąkowe); (18,8—20 km) las miesz. (40—100 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—3 m szer.); (21,5—22,9 km) las miesz. (80—100 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty, drogi leśne 3—5 m szer.); (29,8—31,3 km) las miesz. (do 70 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 2—3 m szer.); (30 km) rz. Wela (Welle 8 m szer., 1—2 m głęb., dno ps., brzegi trf., łagodne).

Osiedla: w. Purgałki (Purgallken — 18 dym., w tem 3 mur., 138 mieszk., Niem., 22,5% Pol.); (0,5 km) w. Chorap

(13 dym., w tem 3 mur., 91 mieszk., Niem., 45% Pol.); (2,2 km) w. **Brodowo** (74 dym., w tem 10 mur., 535 mieszk., Niem., 45% Pol.); (6,8 km) w. **Kisiny** (p. drg. 146); (8,9 km) mko **Działdowo** (Soldau—p. drg. 145); (12,5 km) w. **Pierławki** (54 dym., w tem 42 mur., 413 mieszk., Pol., 30,7% Niem., szkoła); (14,2 km) w. **Wysoka** (56 dym., w tem 40 mur., 459 mieszk., Pol., 50% Niem., szkoła); (18,6 km) w. i flw. **Gródki** (25 dym., w tem 14 mur., 339 mieszk., Pol., 20% Niem., szkoła); (20,7 km) w. i flw. **Wielki Przełęk** (na mapie nieoznaczony—24 dym. mur., 222 mieszk., Niem., 25% Pol., kśł., szkoła); (22,5 km) w. **Mały Przełęk** (na mapie nieoznaczony—24 dym. mur., 222 mieszk., Niem., 28% Pol., szkoła); (24,3 km) w. i flw. **Wielki Łęck** (56 dym., w tem 34 mur., 479 Pol., kśł., szkoła); (30,6 km) w. **Ciborz** (10 dym., w tem 9 mur., 150 Pol., szkoła); (31,2 km) w. **Podciborz** (4 dym., w tem 3 mur., 50 Pol.); (33,4 km) mto **Lidzbark** (Lautenburg—152 dom. mur., 3500 mieszk., Pol., 10% Niem., 30% Żyd., 2 kśł., syng., 2 szkoły, ratusz, sąd, poczta, 6 trt., 2 fabr., st. kol.).

Mosty i przeprawy: (10 km na rz. Działdówka) drw., 20 m dłg., 6,6 m szer., 2,8 m wys., wytrz. 25 T.; pozatem 8 mostków drw., 6,5—8,5 m dłg., 4,5—6 m szer.

Skrzyżowania drożni: Kisiny—146; Działdowo—145, 148; Lidzbark—150, 151, 168, 183.

148. Działdowo—Uzdowo—Granica państw. (niem.).

12,7 km

M. pr. 1/100— 198 Dąbrówno, 229 Działdowo-Szreńsk.

Szosa 8 m szer., z 4,5—5 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi. Biegnie na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb.

Przeszkody: rz. Działdówka (5—8 m szer., 1—2,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: mko **Działdowo** (Soldau — p. drg. 145); (4,2 km) w. **Burkarty** (Borchersdorf—32 dymy, w tem 21 mur., 425 mieszk., Niem., 45% Pol., szkoła, st. kol.); (5,4 km) w. **Filice** (Filitz—52 dym., w tem 13 mur., 340 mieszk., Niem., 43 Pol., szkoła); (12,7 km) w. **Uzdowo** (Usdau—69 dym., w tem 68 mur., 469 mieszk., Niem., 27% Pol., szkoła).

Mosty i przeprawy: (12,3 km) wiadukt kol. żel., bet., 41,3 m dłg., 9,8 m szer., 6 m wys., wytrz. 35 T; pozatem 2 mostki drw., 3,5—5 m dłg., 7—7,5 m szer.

Skrzyżowania drożni: Działdowo—145, 147; Uzdowo—149.

149. Granica państw. (niem.) — Uzdowo — Gralewo — Tuczki — Dębin — Oberża — Linowiec.

29 km M. pr. 1/100—197 Kurzelnik, 198 Dąbrówno.

Początkowo do w. Tuczki (11,6 km) szosa 7—8 m szer., z 3,5—4,5 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi i linją tlgr.; dalej gruntowa 10—14 m szer., ps. lub ps.-kam., z rowami bocznymi. Biegnie na Pc.Z. Szosa — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, w części Pc.Z. zalesiony, pozatem otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 6 m wgłąb.

Przeszkody: (8,8 km) 2 jez. bez nazwy (5 i 8 ha powierzchni, 1—2 i 2—4 m głęb., dno ps. lub muł, brzegi niskie, łąkowe); (11,9 km) rz. Wela (Welle — 20 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (14,8—16,8 km) las igl. (do 80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne i duchty 6 m szer.); (13,7 km) jez. Neliwa i Zarybinek (20 i 77 ha powierzchni, 3—5 i 5—8 m głęb., dno ps. lub żwirowe, brzegi niskie, łąkowe); (21 km) jez. Hartowieckie (80 ha powierzchni 5—7 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe).

Osiedla: (2 km) w. **Uzdowo** (Usdau—p. drg. 148); (2,3 km) w. **Myśleta** (Meischlitz—8 dym. mur., 180 Pol., grzl.); (4,7 km) st. kol. i os. **Gralewo** (Grallau—9 dym. mur., 200 Pol.); (6,2 km) os. **Zofjówka** (Sophienruh—49 dym. mur., 35 Pol.); (8,8 km) w. **Żabiny** (Seeben — 67 dym., w tem 48 mur., 491 mieszk., Pol., 15% Niem.); (11,8 km) w. **Tuczki** (Tautschken — 49 dym. mur., 416 Pol., 30% Niem., 2 szkoły, st. kol., grzl.); (13,7 km) w. **Zarybinek** (13 dym., w tem 9 mur., 90 Pol.); (14,3 mk) w. **Rybno** (80 dym., w tem 10 mur,, 940 Pol., szkoła, poczta, st. kol.); (17 km) w. **Dębin** lub **Dębień** (Eichwalde— 26 dym., w tem 16 mur., 220 Pol., kpl., szkoła, post. pol.); (21 km) w. **Hartowiec** (39 dym., w tem 31 mur., 340 Pol., szkoła, grzl.); (23,4 km) w. **Kotlewo** (Kottlau—9 dym. mur., 200 Pol., grzl.); (24,3 km) os. **Oberża** (Krug—1 dym. mur., 12 Pol.); (26,5 km) w. **Grodziczno** (92 dym., w tem 85 mur., 703 Pol., kśł., szkoła, trf., grzl.); (29 km) w. i flw. **Linowiec** (Linnowitz—22 dym., w tem 14 mur., 260 Pol., grzl.).

Mosty i przeprawy: (11,9 km na rz. Wela) kam. 23 m dłg., 7,5 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; (21 km nad torem kol.) kam. 32 m dłg., 6 m szer., 6 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 2 mostki drw. 2,5—5 m dłg., 4,5—7 m szer. i 8 przepustów bet. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Tuczki—150; Oberża—151; Linowiec—179.

150. Lidzbark — Jeleń — Koszelewy — Tuczki — Wądzyń — granica państw. (niem.).

24,1 km

M. pr. 1/100 — 197 Kurzętnik, 198 Dąbrówno (przestarzałe).

Szosa 6—8 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi; na odcinku 6,6—8,1 km gruntowa ps.-gln., bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.W., tworząc większe odchylenie na W. na odcinku Wąpiersk-Tuczki.

Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren falisty lub pagórkowaty, mało przejrzysty, pokryty lasami igl. i usiany jeziorami; gleba ps.-gln. lub żwirowa, uprawna. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb.

Przeszkody: (4,9 km) jez. Jeleń (danych brak); (8,2 i 20 km) rz. Wela (Welle—6 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (9,1—11,1 km) las igl. (do 60 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 3—6 m szer.); (11,1—11,8 km) łąka podmokła (trf. pokryta trawą i krzakami liśc., 1,2 m głęb., poza wiosną do przebycia dla piechoty; zimą zamarza); (17,5 km, 1 km na Pc) jez. Żarybinek (80 ha powierzchni; 4—10 m głęb., dno żwirowe lub kam., brzegi płaskie trf. lub żwirowe, dostępne, przesłonięte); (20—21,3 km) jez. Rumian (125 ha powierzchni; 4—14 m głęb., dno kam. lub żwirowo-kam., brzegi płaskie, żwirowe lub łąkowe, dostępne).

Osiedla: mto **Lidzbark** (Lautenburg — p. drg. 147); (4,1 km) w. **Jeleń** (88 dym., w tem 11 mur., 740 mieszk., Pol., 2% Niem., szkoła); (5,8 km) w. **Wąpiersk** (93 dym., w tem 58 mur., 623 mieszk., Pol., 4% Niem., szkoła); (8,8 km) flw. **Koszelewki** (Kl. Koschlau—14 dym., w tem 11 mur., 160 mieszk., Pol., 7,5% Niem., grzl.); (13,5 km) w. **Koszelewy** (Gr. Koschlau — 50 dym., w tem 38 mur., 340 mieszk., Pol., 20,5% Niem., kśł., szkoła); (16,8 km) w. **Tuczki** (Tautschken—p. drg. 149); (18,3 km) w. **Prusy** (Preussen—15 dym., w tem 12 mur., 171 mieszk., Pol., 17% Niem., szkoła); (22,2 km) w. **Szczupliny** (Stschuplienen—5 dym., w tem 4 mur., 130 mieszk., Pol., 11% Niem., kśł., kpl., grzln.); (22 km) w. **Nowawieś** (Neudorf—29 dym., w tem 14 mur., 170 mieszk., Pol., 40% Niem., szkoła); (24,1 km) w. i flw. **Wądzyń** (Wansen—22 dym., w tem 20 mur., 149 mieszk., Pol., 46% Niem., szkoła).

Ciaśniny: (4,9—5,7) ciaśnina pomiędzy jez. Jeleń a małemi jeziorkami trf. na Pd, 0,4 km szer.; wejście i wyjście widoczne z c. 171, 1,5 km na Pc. od ciaśniny; (20—21,3 km) ciaśnina pomiędzy jez. Rumia a rz. Wela (Welle) 0,3 km szer., teren nieprzejrzysty, wejście i wyjście widoczne na Pc. z odległości 2,5—3 km.

Mosty i przeprawy: na drodze 6 mostków drw. i kam. 1,5—8 m dłg., 5—6 m szer.

Skrzyżowania drożni: Lidzbark—147, 151, 168, 183; Tuczki—149.

151. Lidzbark—Kiełpiny—Tuszewo—Lubawa—Kołodziejki—granica państw. (niem.).

37,7 km M. pr. 1/100—165 ława, 197 Kurzętnik.

Szosa 8 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi, z linją tlf. i tlgr. Biegnie w kilku załamaniach na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo falisty, potem równinny, częściowo pokryty lasami igl., pozatem otwarty; gleba ps.-gln. lub ps. uprawna. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb. Dogodne pkt. obs.: wieża ciśnień w m. Lidzbark — pole widzenia do 10 km; (17,6 km) komin gorzl. we w. Montowo—pole widzenia do 8 km; (21,7 km) komin grzl. we w. Tuszewo—pole widzenia do 6 km; (27,2 km) komin mł. par. w m. Lubawa—pole widzenia do 15 km.

Przeszkody: jez. Lidzbarskie (150 ha powierzchni, 8—14 m głęb., dno bgn.-mul., brzegi wysokie, łąkowe, dostępne); (0,4—2,2 km) las igl. (do 40 lat, podszycie igl., do przebycia dla kawalerji, drogi leśne 5—8 m szer.); (5,3—7,4 km) las igl. (do 60 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, duchty 6 m szer.); (12,4—13,3 km) las igl., (20 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych pieszych, drogi leśne 6—7 m szer.); (37,8 km) rz. Grisslerbach (graniczna — 4 m szer., 0,4 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: mto **Lidzbark** (Lautenberg — p. drg. 147); (4,2 km) flw. **Czekanówko** (8 dym. mur., 130 Pol.); (8,4 km) w. **Kiełpiny** (Kielpin — 35 dym., w tem 23 mur., 430 Pol., kśl., szkoła, poczta); (12,5 km) w. **Ostaszewo** (21 dym., w tem 11 mur., 280 Pol., szkoła); (15,9 km) flw. **Oberża** (Krug — p. drg. 149); (17,6 km) w. **Montowo i Białobłoty** (18 dym. mur., 382 Pol., szkoła, grzl., mł. par., st. kol.); (21,7 km) w. **Tuszewo** (Tuschau — 15 dym. mur., 120 Pol., grzl.); (22,5 km) w. **Tynwałd** (Tinnwalde— 69 dym. mur., 543 mieszk., Pol., 12% Niem., 2 kpl., szkoła); (27,2 km) mto **Lubawa** (Löbau—615 dom. mur., 5800 mieszk., Pol., 8% Niem., 3 kśl., 4 szkoły, szpital, poczta, kom. str. gran., sąd, apteka, post. pol., 2 mł. par., trt., st. kol.); (30,9 km) w. i flw. **Byszwałd** (Bischwalde — 97 dym., w tem 83 mur., 640 Pol., kpl., szkoła); (32,8 km) os. **Granica** (Grence—2 dym., w tem 1 mur., 38 mieszk., 50% Pol., 50% Niem., cgl.); (34,7 km) w. **Rożental** (Rozenthal—138 dym., w tem 120 mur., 1353 Pol., kśl., szkoła, poczta); (37,7 km) flw. **Kołodziejki** (Kolodziejken — 5 dym., w tem 4 mur., 41 mieszk., Pol., 5% Niem., post. pol., placówka str. gran.).

Mosty i przeprawy: (na potoku) drw., 12 m dłg., 6,4 m szer.; 2,8 m wys., wytrz. 10 T; pozatem 4 mostki kam. 4,5—8 m dłg., 5—6 m szer., i 15 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Lidzbark — 147, 150, 168, 183; Oberża — 149;

152. Drg. 146 — Kęczewo — Niedziałki — Dłutowo — Zieluń — Górzno.

45,4 km

M. pr. 1/100—228 Górzno-Rypin, 229 Działdowo-Szreńsk.

Gruntowa 3—10 m szer., częściowo rozjeżdżona, ps.-gln. lub ps.-żwirowa, z rowami bocznymi. Biegnie do Sarnowo na Z., poczem do Dłutowo na Pc.Z., skąd znów na Z., w licznych załamaniach. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, przeważnie zalesiony, nieprzejrzysty; gleba ps.-gln. lub ps., uprawna. Obserwacja lokalna do 10 km; wieża kśł. we w. Zieluń (31,3 km) z polem widzenia do 8 km.

Przeszkody: (2,9 km) rz. Mławka (6 m szer., 1 m głęb.,dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (3,9—6,5 km) las mieszany (80—120 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne i duchty 2—6 m szer.); (12,5—13,5 km) las igl. (70 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 2—4 m szer.); (14,7 km) rz. Przylepnica (3 m szer., 0,4 m głęb., dno bgn., brzegi łagodne, łąkowe); (28,5 km) jezioro bez nazwy (2 ha powierzchni, 1—2,5 m głęb., dno żwirowe, brzegi płaskie, dostępne); (31,3 km) rz. Działdówka (15 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (36,9—40,6 i 42,4—48,9 km) las mieszany (do 120 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla pojedyńczych pieszych, drogi leśne i duchty 6 m szer.); (45 km) jez. Górzno i Mühler (21 i 47 ha powierzchni, 6—10 i 8—15 m głęb., dno ps., lub ps.-bgn., brzegi płaskie ps. lub łąkowe).

Osiedla: w. **Lewiczyn** (92 dym., w tem 3 mur., 480 mieszk., Pol., 0,8% Żyd., szkoła); (3,3 km) w. i flw. **Krempa** (26 dym., w tem 9 mur., 280 Pol., szkoła); (7.8 km) w. i flw. **Kęczewo** (49 dym., w tem 2 mur., 420 Pol., szkoła, grzl.); (8,3 km) flw. **Kęczewizna** (6 dym., w tem 2 mur., 52 Pol.); (10,1 km) flw. **Niedziałki** (p. drg. 145); (14,6 km) w. **Nowawieś** (44 dym., w tem 7 mur., 220 Pol., szkoła); (14,9 km) w. i flw. **Sarnowo** (34 dym., w tem 9 mur., 180 mieszk., Pol., 1% Żyd., kśł.); (18,2 km) w. **Zalesie** (89 dym. drw., 390 Pol., szkoła); (20,5 km) w. **Wawrowo** (29 dym., w tem 12 mur., 242 Pol.); (23,8 km) w. i flw. **Dłutowo** (29 dym., w tem 18 mur., 890 Pol., kśł., szkoła); (26,7 km) w. **Adamowo** (15 dym., w tem 9 mur., 118 Pol.); (28,5 km) w. **Wronka** (44 dym., w tem 7 mur., 220

Pol., szkoła); (31,3 km) w. **Zieluń** 128 dym., w tem 30 mur., 1477 mieszk., Pol., 20% Żyd., kśł., gm., post. pol., poczta, apteka, 2 szkoły, mł. motor.); (37 km, 1 km na Pc.) kol. **Bryńsk** (Langendorf — 57 dym., w tem 9 mur., 1300 mieszk., Pol., 10% Niem., kpl., szkoła, poczta); (38,6 km) leśn. **Bryńsk Szlachecki** (1 dym. mur., 9 Pol., tlf.); (39,1 km) leśn. **Bryńsk** (1 dym. mur., 10 Pol., tlf.); (44,3 km) os. mł. **Wapionka** (1 dym drw., 13 Pol.); (45,4 km) mko **Górzno** (259 dom. w tem 200 mur., 1700 mieszk., Pol., 8% Niem., 2 kśł., szkoła, magistrat, post. pol., poczta, apteka, fbr. przetw. chem.).

Mosty i przeprawy: (2,9 km na rz. Mławka) drw., 10 m dłg., 3,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 5 T; (14,7 km na rz. Przylepnica) drw., 11 m dłg., 5 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 10 T; (31,3 km na rz. Działdówka) drw., 32 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 12 T; pozatem 2 mostki drw. 4,5—5 m dłg., 5 m szer. i 2 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 146; Kęczewo — 153a; Niedziałki — 145; Zieluń — 183; Górzno — 166, 188.

153. Mława — Turza Mała — Lipowiec — Kuczbork — Żuromin.

33,3 km

M. pr. 1/100—229 Działdowo-Szreńsk, 230 Białuty-Mława.

Szosa 9 m szer., z 5 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi i linją tlgr.; prócz odcinka 9,8—24,3 km, gdzie **gruntowa**, 3—8 m szer. ps.-gln., częściowo z rowami bocznymi. Biegnie, w ciągłych załamaniach, na Z, z nieznacznym odchyleniem ku Pd. **Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.**

Teren falisty, w końcu równinny; częściowo zadrzewiony; gleba ps.-gln., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 5 km wgłąb; dogodne pkty obserwacyjne: (8,8 km) na Pc. od szosy c 191 wgląd na Pc.W. i Pd.W. do 10 km; (33,5 km, na W. od os. m. Żuromin), z widokiem wokoło do 15 km.

Przeszkody: (5,4—6,4 km) zagajnik igl., (20 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych pieszych, duchty 4—5 m szer.); (8,8 km) rz **Mławka** (2,5—7 m szer., 0,4—1 m głęb., dno ps., brzegi strome, łąkowe); (16,2—19,2 km) las mieszany (do 100 lat, bez podszycia, do przebycia dla pojedyńczych pieszych, drogi leśne i duchty 2—5 m szer.); (22,7 km) rz. **Przylepnica** (1,5—3 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps., brzegi strome, łąkowe).

Osiedla: mto **Mława** (p. drg. 104); (2,2 km) st. kol. **Mława**; (4,4 km) w. **Cegielnia Lewicka** (9 dym. drw., 62 Pol.);

(8,8 km) w. **Turza Mała** (60 dym., w tem 2 mur., 500 mieszk., Pol., 2% Żyd., szkoła, gm., st. kol.); (10,5 km.) w. **Turza Wielka** (80 dym., w tem 32 mur., 750 mieszk., Pol., 2% Żyd. szkoła); (14 km) w. i flw. **Lipowiec Kościelny** (17 dym., w tem 2 mur., 210 Pol., kśł., szkoła); (14,3 km, 0,3 km na Pc.) w. **Lipowiec Podborny** (40 dym., w tem 3 mur., 320 Pol.); (21,1 km) flw. **Kozielsk** (3 dym., w tem 2 mur., 50 Pol.); (23,7 km) w. i flw. **Kuczbork** (p. drg. 145); (28,3 km) w. i flw. **Zielona** (77 dym., w tem 13 mur., 130 Pol., kśł., szkoła); (31,8 km) w. **Dąbrowa** (9 dym., w tem 3 mur., 102 Pol.); (33,3 km) os. m. **Żuromin** (380 dom., w tem 45 mur., 4025 mieszk., Pol., 52% Żyd., kśł., 2 syng., szkoła, poczta, apteka, gm., post. pol., mł. par).

Mosty i przeprawy: (8,8 km na rz. Mławka) żel.-bet. 18 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., wytrz. 35 T; pozatem 6 mostków drw., 2,5—8 m dłg., 4,5—6 m szer.

Skrzyżowania drożni: Mława — 104, 112, 116, 117, 142, 146; Lipowiec — 153a; Kuczbork — 145; Żuromin—155, 165, 183.

153a. Lipowiec Kościelny — Kęczewo.

3,4 km

M. pr. 1/100—229 Działdowo-Szreńsk.

Gruntowa 2,5—4 m szer., ps., bez rowów bocznych. Biegnie na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren falisty, otwarty, gleba ps.-lub trf. Obserwacja lokalna do 5 km wgłąb.

Osiedla: w. **Lipowiec Kościelny** (p. drg. 153); (3,5 km) w. **Kęczewo** (p. drg. 152).

Skrzyżowania drożni: Lipowiec Kościelny—153; Kęczewo — 152.

154. Lubowidz — Płociczno.

9,9 km

M. pr. 1/100 — 228 Górzno-Rypin, 229 Działdowo-Szreńsk (przestarzałe).

Gruntowa 4—12 m szer., ps., bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Biegnie na Z. Dla lekkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren równinny lub lekko falisty, częściowo zalesiony; gleba ps.-gln. lub ps.-kam., uprawna. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb.

Przeszkody: rz. **Działdówka** (2,5 m szer., 1,5 m głęb., dno ps., brzegi n'skie, łąkowe); (3,8—5,8 km) las mieszany (20 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 4—8 m szer.); (8,6—9,7 km) las. igl. (do 40 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 4—8 m szer.).

Osiedla: w. i flw. **Lubowidz** (112 dym., w tem 16 mur., 1300 Pol., kśł., 2 szkoły, post. pol., grz., mł. par.); (1,1 km) w. **Pontki** (23 dym., w tem 4 mur., 120 Pol.); (4,5 km, 0,5 km na Pc.) w. i flw. **Stare Konopaty** (17 dym. drw., 140 Pol.); (8 km, 0,8 km na Pd.) flw. **Wygoda** (3 dym., w tem 1 mur., 46 Pol.); (9,9 km) w. **Płociczno** 30 dym. drw., 180 mieszk., Pol.); 30% Niem., trt.).

Mosty i przeprawy: na drodze 1 mostek drw., 5 m dłg., 6 m szer., na rz. Działdówka.

Skrzyżowania drożni: Lubowidz — 183; Płociczno — 166.

155. Zgagowo — Bieżuń — Żuromin.

25,6 km

M. pr. 1/100 — F 30 Raciąż, 229 Działdowo-Szreńsk.

Do os. m. Bieżuń (13,6 km) gruntowa, 2—7 m szer., ps.-gln., bez rowów bocznych; dalej szosa 8—9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi i linją tlgr. Biegniej w lekkich załamaniach, na Pc. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów; szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren równinny odcinkami falisty, przeważnie przejrzysty i otwarty, gleba ps.-gln. uprawna. Dogodne pkty obs.: (13,1 km) na Pd.Z. od os. m. Bieżuń, pole widzenia do 10 km; (25,6 km) na Pc.Z. od os. m. Żuromin, pole widzenia do 8 km.

Przeszkody: (13,1 km) rz. Działdówka (12 m szer., 1.5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (18,4—19,4 i 19,8—22 km) łąka podmokła (trf., pokryta trawą, 0,8 m głęb., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: w. **Zgagowo** ((p. drg. 136); (4,8 km) w. **Baby** (17 dym., w tem 1 mur., 147 Pol.); (6 km) w. **Lipa** (20 dym., w tem 1 mur., 158 Pol.); (7,6 km) w. **Adamowo** (7 dym. drw., 54 Pol.); (11 km) w. **Władysławów** (16 dym., w tem 4 mur., 135 Pol.); (13,1 km) os. m. **Bieżuń** (p. drg. 143); (14,7 km) w. i flw. **Karniszyn** (38 dym., w tem 14 mur., 340 Pol., szkoła); (16,9 km) w. **Sośnica** (10 dym., w tem 1 mur., 60 Pol.); (22,6 km) w. i flw. **Franciszkowo** (14 dym., w tem 7 mur., 133 Pol.); (25,6 km) os. m. **Żuromin** ((p. drg. 153).

Mosty i przeprawy: (13,1 km, na rz. Działdówka) drw., 45 m dłg., 6,5 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 10 T; pozatem 3 mostki drw., 2,5—7,5 m dłg., 6,5—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: Zgagowo—136; (10,4 km)—Bieżuń — 143, 144; Żuromin — 153, 165, 183.

156. Bielsk — Lelice — Sierpc.

22,7 km M. pr. 1/100—E 30 Sierpc, E 31 Płock.

Szosa 9 m szer., z 4—4,5 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, niezadrzewiona, z linją tlgr. Biegnie na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty lub falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna lub łąki Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb; dogodne punkty obs.: wzgórza na Pd. od os. m. Bielsk, promień widzenia do 10 km.

Przeszkody: (15,5—16,7 km) las mieszany (do 30 lat podszycie liśc.; do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (23 km) rz. Sierpienica (5—15 m szer., 0,5—1,3 m głęb., dno bgn., brzegi strome zalesione); pozatem liczne rowy odwadniające.

Osiedla: os. m. **Bielsk** (p. drg. 139); (5,1 km) flw. **Bombalice** (2 dym., w tem 1 mur., 100 Pol.); (8 km) w. i flw. **Lelice** (25 dym., w tem 3 mur., 340 Pol.); szkoła, gm.); (9,7 km) w. **Zbójno** (13 dym., w tem 4 mur., 105 Pol.); (12,4 km) w. **Białyszewo Towarzystwo** (13 dym., w tem 2 mur., 135 Pol.); (13 km) w. **Białyszewo** (22 dym., w tem 4 mur., 270 Pol., kśł., szkoła); (13,9 km) w. i flw. **Goleszyn** (13 dym., w tem 4 mur., 215 Pol., kśł., szkoła); (16,8 km) w. i flw. **Susk** (27 dym., w tem 6 mur., 292 Pol., szkoła); (18,3 km) w. **Gorzewo** (30 dym., w tem 5 mur., 350 Pol.); (22,7 km) mto **Sierpc** (p. drg. 135).

Mosty i przeprawy: na drodze 5 mostków drw., 3,5—5 m dłg., 5—6 m szer.

Skrzyżowania drożni: Bielsk — 139, 141, 161; (6,5 km) — 158; Sierpc — 135, 136, 143, 164, 167, 181.

157. Drg. 134 — Trzepowo — Proboszczowice — Gozdowo — Piaski.

M. pr. 1/100 — E 30 Sierpc.
29,7 km E 31 Płock (przestarzałe).

Gruntowa 6—12 m szer., ps.-gln., z rowami bocznymi, częściowo wysadzana drzewami. Biegnie na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, średnio zalesiony; gleba ps.-gln. lub ps.-trf. uprawna lub łąki podmokłe. Obserwacja dobra; dogodne pkty obs wieża kśł. we w. Proboszczowice oraz c. 138 na Pc. (10,8 km), promień widzenia do 8 km; wieża kśł. we w. Gozdowo (17,5 km) promień widzenia do 8 km.

Przeszkody: (10,8 km) rz. Srebrna (2—4 m szer., do 0,5 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi łagodne, łąkowe);

(14,6—17,5 km łąka podmokła (trf., pokryta trawą i sitowiem, 0,5—2 m głęb., poza wiosną do przebycia dla piechoty); (30—30,2 km) las igl. (30 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym).

Osiedla: (1,4 km) w. **Trzepowo** (44 dym., w tem 2 mur., 278 Pol., kśł., 2 szkoły); (3,4 km) w. **Bronowo-Sady** (15 dym., w tem 4 mur., 154 mieszk., Pol., 30% Niem., szkoła); (6,5 km) w. **Kruszczewo** (15 dym., w tem 3 mur., 83 mieszk., Pol., 50% Niem.); (8,2 km) flw. **Dzierżanowo** (2 dym., w tem 1 mur., 31 Pol.); (10,8 km) w. i flw. **Proboszczowice** (30 dym., w tem 3 mur., 150 Pol., kśl., szkoła); (12,2 km, 1 km na Z.) w. **Trzebuń** (24 dym., w tem 1 mur., 200 Pol.); (14,2 km) w. **Golejewo** (13 dym., w tem 1 mur., 130 Pol., szkoła); (14,2 km, 0,5 km na Z.) w. **Czachówko** (7 dym. drw., 150 Pol.); (15,3 km) flw. **Czarnominko** (4 dym., w tem 2 mur., 40 Pol.); (17,5 km) w. **Gozdowo** (32 dym., w tem 7 mur., 450 Pol., kśł., szkoła); (19,8 km) flw. **Antoniewo** (4 dym. drw., 80 Pol.); (21,3 km) w. **Brodnica** (6 dym. drw., 35 Pol.); (21,9 km) w. **Kurówko** (12 dym. drw., 150 Pol.); (23,6 km) w. i flw. **Kurowo** (6 dym. drw., 50 Pol.); (26,2 km) w. **Kręćkowo** (28 dym., w tem 8 mur., 300 Pol.); (28 km) w. **Piastowo** (28 dym. drw., 200 Pol.); (29,7 km) w. **Piaski** (20 dym., w tem 9 mur., 150 Pol.).

Mosty i przeprawy: na drodze 2 mostki drw. i 2 kam. 1,5—8 m dłg., 4,5—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 134; Proboszczowice — 161; Gozdowo — 158; Piaski — 164.

158. Drg. 156 — Gozdowo — Mochowo — Ligowo — Skępe.

34,2 km

M. pr. 1/100 — E 30 Sierpc, E 31 Płock (przestarzałe).

Gruntowa 3—12 m szer., z rowami i drzewami bocznymi, ps.-gln. lub ps. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z., tworząc liczne załamania i skręty. **Do użycia dla lekkich zaprzęgów.**

Teren lekko falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty, gleba ps.-gln. lub ps.-trf., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb. Dogodne pkty obs. (5,7 km) wieża kśł. we w. Gozdowo, promień widzenia do 8 km; (15,9 km) wieża kśł.we w. Mochowo, promień widzenia do 5 km; (24,4 km) wieża kśł. we w. Ligowo, promień widzenia do 10 km.

Przeszkody: (17,3—17,8 km) las igl. (60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, duchty 4—6 m szer.); (19,5 km) rz. Skrwa (15—20 m szer., 0,5—2 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (30,3—34 km) las mieszany (30 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne 3—6 m szer.); (34,2 km) jez. Michno i Święte (1—6 km dłg., 0,3—0,4 km szer., do 7 m głęb., dno bgn. lub żwirowe, brzegi płaskie, zarośnięte, dostępne)

Osiedla: (1,1 km) w. **Bonisław** (25 dym., w tem 7 mur., 170 Pol., kśł., kpl., szkoła); (3,8 km) w. **Kuskowo** (10 dym. drw., 85 Pol.); (5,7 km) w. **Gozdowo** (p. drg. 157); (8,7 km) w. **Rempin** (23 dym., w tem 2 mur., 200 Pol.); (8.7 km) w. **Rękawczyn** (25 dym., w tem 13 mur., 100 Pol.); (10,7 km) w. **Głuchowo** (12 dym., w tem 5 mur., 70 Pol.); (12,6 km) w. **Załęszyn** (4 dym., w tem 1 mur., 60 Pol.); (14,2 km) w. **Dorzenice Wielkie i Małe** (8 dym., w tem 1 mur., 100 Pol.); (15,9 km) w. **Mochowo** (60 dym., w tem 20 mur., 500 Pol., kśł., 2 szkoły); (18 km) w. **Rechty** (2 dym. drw., 10 Pol.); (18,6 km) w. **Żurawinek-Dziewki** (9 dym., w tem 5 mur., 50 Pol.); (19,6 km) flw. **Stare Malanowo** (11 dym., w tem 2 mur., 275 Pol., szkoła); (21,4 km) w. i flw. **Nowe Malanowo** (22 dym., w tem 1 mur., 164 Pol.); (22,8 km) kol. **Czterywłóki** (23 dym. drw., 411 Pol.); (24,4 km) w. i flw. **Ligowo** (42 dym., w tem 10 mur., 186 Pol., kśł., szkoła, gm.); (26,9 km) w. i flw. **Rokicie-Powsino** (8 dym., w tem mur., 188 mieszk., Pol., 5% Niem.); (28,7 km) w. i flw. **Kukowo** (7 dym. drw., 131 mieszk., Pol., 5% Niem.); (40,5 km) w. **Kozieniec** (Moczadła — 12 dym. drw., 65 Pol.); (34,2 km) os. m. **Skępe** (160 dom., w tem 62 mur., 1685 mieszk., Pol., 20% Żyd., 5% Niem., gm., poczta, szkoła).

Mosty i przeprawy: (19,5 km na rz. Skrwa) drw., 45 m dłg., 6 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 3 mostki drw., 1 bet. 4,5—6 m dłg., 5—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 156; Gozdowo—157; Mochowo—163, 164; Skępe—182, 184.

159. Płock — Sikorz — Brudzeń Duży — Kamień Kotowy — Karolewo — Lipno.

49,4 km

M. pr. 1/100 — E 31 Płock, E 30 Sierpc, D 30 Lipno.

Do w. Brudzeń Duży (19 km) szosa 6—9,5 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi i linją tlf.; dalej gruntowa 6—12 m szer., miejscami rozjeżdżona, ps.-gln. lub ps. Biegnie na Pc.Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren falisty lub pagórkowaty, potem częściowo równinny, poprzerzynany jarami, rzadko zalesiony; gleba ps.-gln. lub ps.-trf., uprawna. Obserwacja lokalna do 5 km wgłąb. Dogodne pkty obs.: wieża kśł. w m. Płock, widok wokoło do 15 km; (11,8 km) wieża kśł. we w. Sikorz, promień widzenia do 8 km.

Przeszkody: (8,8 km) rz. Srebrna (2—3 m szer., 0,3 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (11,8—18 km) rz. Skrwa (10—20 m szer., 0,5—1,5 m głęb., dno bgn., brzegi wysokie); (34,8—37,3 i 39,4—41,1 km) las igl. (do 80 lat, pod-

szycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 2—5 m szer.); (46,3—49,4 km) rz. Mień (Lipianka—10—15 m szer., 1—3 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: mto **Płock** (p. drg. 131); (5,3 km) kol, **Maszewo Duże i Małe** (76 dym., w tem 7 mur., 450 Niem., szkoła); (7 km) w. **Mańkowo** (11 dym., w tem 9 mur., 86 Pol.); (8,6 km) w. i flw. **Srebrna** (20 dym., w tem 11 mur., 98 Pol., grzl.); (11,8 km) w. **Sikorz** (42 dym., w tem 9 mur., 371 Pol., kśł., szkoła); (14,5 km) w. i flw. **Parzeń** (31 dym., w tem 5 mur., 308 mieszk., Pol., 3% Niem.); (18 km) w. **Brudzeń Duży** (21 dym., w tem 3 mur., 357 Pol., gm.); (19,7 km) w. **Bondkowo Kościelne** (14 dym., w tem 2 mur., 80 Pol., kśł., szkoła); (20,5 km) w. **Bondkowo Jeziorne** (9 dym., w tem 2 mur., 85 Pol.); (20,8 km, 0,6 km na Pc.W.) w. **Cegielnia-Winnica** (6 dym., w tem 2 mur., 35 Pol.); (22 km) w. **Turza Nowa** (11 dym., w tem 4 mur., 68 Pol.); (23,6 km) w. **Turza Wielka** (22 dym., w tem 8 mur., 110 Pol.); (27,8 km) w. **Kamień Kotowy** (46 dym., w tem 32 mur., 331 mieszk., Pol., 2% Niem.); (30,7 km) w. i flw. **Jasień** (32 dym., w tem 8 mur., 360 mieszk., Pol., 12% Niem., szkoła); (34,6 km.) w. **Rumunki-Jasień** (20 dym., w tem 2 mur., 120 mieszk., Niem., 30% Pol., szkoła); (36,6 km) w. **Karolewo** (16 dym., w tem 2 mur., 110 Niem.); (40,2 km, 0,5 km na Z.) w. **Sudarówko** (61 dym., w tem 9 mur., 426 Pol., szkoła); (40,9 km, 0,5 km na Pc.W.) w. **Suradowo** (14 dym., w tem 1 mur., 70 Pol.); (43,6 km) w. i flw. **Wierzbick** (16 dym., w tem 5 mur., 221 Pol., szkoła); (45 km) w. i flw. **Głodowo** (32 dym., w tem 12 mur., 350 Pol., browar, szkoła); (49,4 km) mto **Lipno** (518 dom., w tem 258 mur., 8500 mieszk., Pol., 30% Żyd., 2% Niem., 2 kśł., 3 szkoły, gimn., starostwo, magistrat, elektrownia, poczta, szpital, st. kol.).

Mosty i przeprawy: (8.8 km na rz. Srebrna) drw., 13 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (15,5 km na rz. Skrwa) drw., 32 m dłg., 5 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 5 mostków drw., 2,5—7 m dłg., 4,5—5 m szer. i 4 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Płock—131, 132, 134, 160, 327; Sikorz—164; Brudzeń Duży—161; Kamień Kotowy—163; Kowalewo—182; Lipno—160, 184, 185, 186.

160. Płock — Kamienice — Dobrzyń n/W. — Wielgie — Lipno.

55,2 km

M. pr. 1/100—E 31 Płock, D 31 Włocławek, D 30 Lipno (przestarzałe).

Gruntowa 6—11 m szer., odcinkami rozjeżdżona, ps.-gln., z rowami bocznymi i linją tlf. i tlgr.; na odcinku 0—30 km biegnie prawym brzegiem rz. Wisła ogólnie w kierunku na Pc.Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów

Teren początkowo mocno falisty, poprzerzynany wąwozami, potem lekko falisty lub równinny, przeważnie otwarty i przejrzysty; gleba ps. lub ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb. Dogodny pkt. obs. — wieża kśł. w m. Płock, pole widzenia do 10 km.

Przeszkody: (0—30 km wzdłuż drogi) rz. **Wisła** (0,9—1,2 km szer., 0,5—5 m głęb., ch. prądu 1 m/sek., dno ps., brzegi odcinkami wysokie i strome, pozatem łagodne, ps. lub łąkowe; (8,5—12,3 km) las igl. (do 80 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne 3—5 m szer.); (10,7 km) rz. **Skrwa** (5—10 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps., brzegi wysokie, strome, łąkowe); (24,2 km) jez. **Leńskie** (1 km dłg., 0,3 km szer., 1—6 m głęb., dno ps., brzegi dostępne, łąkowe); (46,2—47,2 km) las mieszany z przewagą igl. (20—50 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty; drogi leśne 4 m szer.

Osiedla: mto **Płock** (p. drg. 131); (5,1 km) w. i flw. **Maszewo** (Winiary — 35 dym., w tem 3 mur., 350 Pol., szkoła); (6,9 km) w. i flw. **Brwilno Wysokie** (18 dym., w tem 1 mur., 112 Pol., szkoła); (10,4 km) w. i flw. **Biskupice** (19 dym., w tem 1 mur., 148 Pol., elektrownia); (11,4 km) w. **Murzynowo** (20 dym., w tem 2 mur., 150 Pol., szkoła); (12,5 km) w. **Murzynowo-Skarzyń** (na mp. nieoznaczone — 11 dym., w tem 1 mur., 80 Pol.); (15,4 km) w. **Uniejewo** (15 dym., w tem 1 mur., 130 Pol.); (16,4 km) w. i flw. **Rokicie** (28 dym., w tem 9 mur., 216 Pol., kśł.); (18,1 km) w. **Myśliborzyce** (14 dym., w tem 3 mur., 150 Pol., szkoła); (19,5 km) w. i flw. **Więcławice** (17 dym., w tem 1 mur., 202 Pol., cgl.); (21,1 km) w. i flw. **Głowin** (40 dym., w tem 3 mur., 280 mieszk., Pol., 15% Niem., szkoła); (22,5 km) w. i flw. **Kamienice** (20 dym., w tem 4 mur., 190 Pol.); (24,2 km) w. **Lenie Wielkie i Małe** (37 dym. drw., 330 Pol., szkoła); (27,6 km) mto **Dobrzyń n/W** (254 dom., w tem 45 mur., 3020 mieszk., Pol., 35% Żyd., kśł., syng., magistrat, sąd, gimn., 2 szkoły); (30,9 km) w. **Strachów** (15 dym., w tem 1 mur., 97 Pol.); (34,2 km) w. **Główczyn** (29 dym., w tem 7 mur., 140 Pol., szkoła); (36,5 km) w. i flw. **Płonczynko** (11 dym., w tem 4 mur., 81 Pol.); (37,4 km) w. i flw. **Bontlewo** (26 dym., w tem 5 mur., 232 mieszk., Pol., 25% Niem.); (38,6 km) w. **Lipiny** (17 dym., w tem 3 mur., 140 mieszk., Niem., 40% Pol.); (40,2 km) w. **Wielgie** (60 dym., w tem 10 mur., 549 mieszk., Pol., 2,7% Niem., gm., grzl.); (43,5 km) w. i flw **Nowawieś-Halinek** (44 dym., w tem 8 mur., 280 mieszk., Pol., 30% Niem.); (46,3 km) w. **Rumunki Czarne** (59 dym., w tem 11 mur., 412 mieszk., Pol., 16,7% Niem.); (47,3 km) w. **Rumunki-Suszewo** (18 dym., w tem 6 mur., 116 Niem.); (48,3 km) w. **Suszewo** (12 dym., w tem 2 mur., 82 mieszk., Pol., 10% Niem.); (51,5 km) w. i flw. **Kłokock** (20 dym., w tem 4 mur., 218 Pol.); (55,2 km) mto **Lipno** (p. drg. 159).

Mosty i przeprawy: (2 km na potoku) drw. 18 m dłg., 5 m szer., 3,5 m wys., wytrz. 15 T; (10,7 km na rz. Skrwa) drw. 40 m dłg., 5 m szer., 5 m wys., wytrz. 10 T; pozatem 7 mostków drw. i 2 mur. 2,5—9 m dłg., 6,5—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: Płock — 131, 132, 134, 159, 327; Kamienice — 161; Lenie Małe — 163; (34,5 km) — 162; Lipno — 159, 184, 185, 186.

161. Bielsk — Proboszczowice — Cholewice — Brudzeń Duży — Kamienice.

29,2 km M. pr. 1/100 — E 31 Płock (przestarzała).

Gruntowa 3—12 m szer., ps.-gln., częściowo z rowami bocznymi, zadrzewiona. Biegnie małemi załamaniami na Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna. Dogodne punkty obs.; os. m. Bielsk, wieża kśł., pole widzenia do 10 km; (7,3 km) w. Proboszczowice w. kśł., pole widzenia do 8 km.

Przeszkody: (7,3 km) rz. Srebrna (2—4 m szer., 0,1—0,3 m głęb., dno ps.-trf., brzegi łagodne, łąkowe); (16,9—18,5 km) las igl. (20 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 4 m szer.); (19,5—20,8 km) rz. Skrwa (10—20 m szer., do 4 m głąb., dno bgn., brzegi niskie, ps.).

Osiedla: os. m. Bielsk (p. drg. 139); (1,4 km) w. Cekanów (21 dym. w tem 2 mur., 85 Pol., szkoła); (7,3 km) w. i flw. Proboszczowice (p. drg. 157); (11,5 km) w. Włoczewo 18 dym., w tem 1 mur., 154 Pol.); (13,8 km) w. Karwosieki-Kapitulne i Respondy (20 dym., w tem 3 mur., 210 mieszk., Niem., 40% Pol., szkoła); (15 km) w. Karwosieki-Cholewice (6 dym., w tem 4 mur., 182 Pol.); (16,2 km) w. Karwosieki-Noskowice (22 dym., w tem 1 mur., 115 Pol.); (19,5 km) flw. Janoszyce (23 dym. drw., 160 Pol.); (20,8 km) w. Brudzeń Duży (p. drg. 159); (26,1 km) w. i flw. Sobowo (35 dym., w tem 3 mur., 363 Pol., kśł.); (29,2 km) w. i flw. Kamienice (p. drg. 160).

Mosty i przeprawy: (20,2 km na rz. Skrwa) drw., 30 m dłg., 5 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 20 T.

Skrzyżowania drożni: Bielsk — 139, 141, 156; Proboszczowice—157; Karwosieki-Cholewice—164; Brudzeń Duży—159; Kamieniec—160.

162. Drg. 160 — Dyblin — Szpital Górny.

12,8 km M. pr. 1/100 — D 31 Włocławek (przestarzała).

Gruntowa 6—9 m szer., ps.-gln., częściowo z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie na Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren falisty, przejrzysty i otwarty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb. Dogodny pkt. obs. (3 km, 1 km na Pc) c. 110, promień widzenia do 8 km.

Przeszkody: liczne rowy odwadniające.

Osiedla: (0,8 km) flw. **Dyblin** (8 dym., w tem 4 mur., 150 Pol., fbr.); (2,8 km) w. i flw. **Szpiegowo** (13 dym., w tem 4 mur., 112 Pol., szkoła); (4 km, 0,6 km na Pd); w. i flw. **Grochowalsk** (25 dym, w tem11 mur., 270 Pol., kśł., grzl.); (6 km)w. i flw. **Krojczyn** (40 dym., w tem 10 mur., 360 Pol., szkoła); (8,5 km) w. i flw. **Nasiegniewo** (40 dym., w tem 25 mur., 300 mieszk., Pol., 15% Niem., szkoła); (9,7 km) w. i flw. **Uciechowo** (9 dym., w tem 3 mur., 40 mieszk., Pol., 25% Niem.); (12,8 km) w. **Szpital Górny** (45 dym., w tem 9 mur., 670 Pol., kśł., szkoła).

Mosty i przeprawy: na drodze 5 mostków kam., 2,5—6 m dłg., 5,5—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: (0 km)—160; Szpital Górny—185.

163. Lenie Małe — Kamień Kotowy — Mochowo.

19,8 km

M. pr. 1/100 — E 30 Sierpc, E 31 Płock (przestarzałe).

Gruntowa 3—7 m szer., ps.-gln., częściowo z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna da 4,5 km wgłąb.

Przeszkody: jez. **Lenie** (1 km dłg., 0,3 km szer., 1—6 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi płaskie, łąkowe); (4,3 km, 0,4 km na Z.) jez. **Chalińskie** (2,3 km dłg., 0,6 km szer., 1—4 m głęb., dno bgn., brzegi podmokłe, łąkowe, dostępne); (9,9—10,4 km) łąka podmokła (trf., do 0,2 m głęb., pokryta trawą, do przebycia dla piechoty, zimą zamarza); (16,5 km) rz. **Skrwa** (15—20 m szer., 0,5—3 m głęb., dno ps., brzegi strome, łąkowe).

Osiedla: w. **Lenie Małe** (p. drg. 160), (4,2 km) w. **Chalin** (44 dym., w tem 4 mur., 666 Pol., szkoła); (9,3 km) w. **Turza Wilcza** (35 dym., w tem 4 mur., 285 Pol.); (10,3 km) w. **Kamień Kotowy** (p. drg. 159); (12 km) w. i flw. **Tłuchowo** (87 dym., w tem 40 mur., 628 mieszk., Pol., 8% Żyd., kśł., gm., cgl.); (14,5 km) w. i flw. **Tłuchówko** (23 dym., w tem 4 mur., 326 Pol.); (15,7 km) w. **Koziróg-Rzeczny** (16 dym., w tem 9 mur., 368 Pol.); (16,5 km, 1 km na Pd.) w. **Sułkowo** (7 dym. drw., 78 Pol.); (19,8 km) w. Mochowo (p. drg. 158).

Mosty i przeprawy: (16,5 km na rz. Skrwa) drw., 17,5 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., wytrz. 5 T; pozatem 3 mostki drw., 3,5—5 m dłg., 4,5—6 m szer.

Skrzyżowanie drożni: Lenie Małe—160; Kamień Kotowy—159; Mochowo—158, 164.

164. Sikorz — Karwosieki-Cholewice — Mochowo — Piaski — Sierpc.

27,2 km M. pr. 1/100—E 30 Sierpc, E 31 Płock.

Początkowo do w. Mochowo (14,8 km) gruntowa 5—9 m szer., ps.-gln lub ps. z rowami i drzewami bocznymi, na odcinku (0—9,2 km) z linją tlgr.; dalej szosa 7—8 m szer., z 2,5—3 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, częściowo zadrzewiona. Biegnie na Pc. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów; szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, rzadko zalesiony, gleba ps.-gln., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 5 km wgłąb.

Przeszkody: (14,8—19,5 km) las igl. (60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, duchty 4—6 m szer.); (23,5—23,8 km) las mieszany (do 100 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (27,5 km) rz. Sierpienica (15—20 m szer., 0,5—1 m głęb., dno bgn., brzegi niskie łąkowe).

Osiedla: w. **Sikorz** (p. drg. 159); (5,9 km) w. **Karwosieki-Cholewice** (p. drg. 161); (7 km) w. **Łukoszyn-Byki** (27 dym., w tem 1 mur., 190 Pol.); (9,2 km) w. **Bożewo** (41 dym., w tem 5 mur., 500 Pol., kśł., szkoła, poczta); (11'4 km) w. **Kotarczyn** (5 dym., w tem 2 mur., 60 Pol.); (12,2 km) w. **Przybojewo** (3 dym. drw., 25 Pol.); (14,8 km) w. **Mochowo** (p. drg. 158); (16,2 km) w. i flw. **Żółtowo Wielkie** (10 dym., w tem 6 mur., 82 Pol.); (16,9 km) w. **Żuki** (18 dym., w tem 5 mur., 120 Pol.); (18,9 km) w. **Zglinice Małe i Wielkie** (32 dym., w tem 5 mur., 180 Pol., szkoła); (20,7 km) w. **Bledzewko** (7 dym., w tem 2 mur., 100 Pol.); (22,5 km) w. **Bledzewo** (32 dym., w tem 9 mur., 270 Pol., szkoła); (24,3 km) w. **Piaski** ((p. drg. 157); (27,2 km) mto **Sierpc** (p. drg. 135).

Mosty i przeprawy: na drodze 1 mostek drw., 5,5 m dłg., 5,5 m szer. i 2 przepusty.

Skrzyżowania drożni: Sikorz — 159; Karwosieki-Cholewice — 161; Mochowo — 158, 163; Piaski—157; Sierpc—135, 136, 143, 156, 167, 181.

165. Nadolnik — Lutocin — Żuromin.

24 km M. pr. 1/100—E 30 Sierpc, 228 Górzno-Rypin, 229 Działdowo-Szreńsk.

Gruntowa 3—10 m szer., ps.-gln. lub ps., bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Do w. Lutocin biegnie na Pc., następnie na Pc.W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, rzadko porośnięty lasem igl., lub mieszanym; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb.

Przeszkody: (0—3 km) rz. Skrwa (4—12 m szer., 0,5—1,5 m głęb., dno żwirowe, brzegi niskie, łąkowe); (24 km) rz. Działdówka (4—8 m szer., 0,6—2,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie).

Osiedla: w. Nadolnik (p. drg. 143); (1 km) w. Borowe (21 dym., w tem 4 mur., 175 Pol. szkoła); (2,5 km) w. i flw. Łukomie (21 dym., w tem 4 mur., 236 Pol., kśł., szkoła); (3 km) w. Stopino (31 dym., w tem 4 mur., 245 Pol.); (9,6 km) w. Lutocin ((p. drg. 144); (11,5 km) w. Parlin (18 dym., w tem 1 mur., 95 Pol.); (12,8 km) w. Przeradź Duży (24 dym., w tem 4 mur., 157 Pol.); (13,7 km) w. Przeradź Parcele (na mp. Przeradź Mały) (21 dym., w tem 18 mur., 120 Pol.); (14,7 km) os. Jakubowo (3 dym. mur., 17 Pol.); (16,1 km) w. i flw. Chromakowo (17 dym., w tem 4 mur., 239 Pol.); (19,8 km) w. i flw. Poniatowo (69 dym., w tem 9 mur., 730 Pol., kśł., szkoła); (24 km) os. m. Żuromin (p. drg. 153).

Mosty i przeprawy: na drodze 3 mostki drw., 3,2—8 m dłg., 3,8—5 m szer.

Skrzyżowania drożni: Nadolnik—143; Lutocin—144; Żuromin—153, 155, 183.

166. Skrwilno—Płociczno—Górzno—Gutowo.

34,1 km M. pr. 1/100—228 Górzno-Rypin.

Gruntowa 4—15 m szer., ps.-gln., z rowami bocznymi i linją tlgr. do w. Okalewo (4,8 km); na odcinku (26—30,2 km) szosa 6,5 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi. Biegnie w licznych załamaniach na Pc. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren lekko falisty, nieprzejrzysty, porośnięty lasami igl. i miesz.; gleba ps.-gln. uprawna. Obserwacja tylko na niezalesionych odcinkach do 5 km wgłąb.

Przeszkody: (7—9,8 km) las igl. (30 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne 3—4 m szer.); (15,2—16,3 i 18,5—26,7 km) las mieszany z przewagą igl. (140 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, drogi leśne i duchty 4—6 m szer.); (27 km) jez. Górzno i Mühler (6—10 i 8—15 m głęb., dno ps., lub ps.-bgn., brzegi płaskie, ps. lub łąkowe).

Osiedla: w. Skrwilno (p. drg. 144); (2,1 km) flw. Niemcowizna (9 dym. drw., 74 Pol.), (2,5 km) w. Szustek (15 dym. drw., 102 Pol.); (4,8 km) w. i flw. Okalewo (58 dym., w tem 26 mur., 307 Pol., kpl., szkoła, gm., tlf., grzl., mł. par.);

(8,7 km) w. **Koleje-Zatorowizna** (22 dym. drw., 187 Pol.); (9,8 km) w. **Mleczówka** (37 dym. drw., 260 Pol.); (14,5 km) w. i flw. **Płociczno** (p. drg. 154); (15,9 km) w. **Beśnica** (Besnitza—14 dym., w tem 2 mur., 70 mieszk., Pol., 5% Niem.); (16,8 km, 0,3 km na Pc.Z.) w. **Nowy Świat** (Neuwelt—18 dym., w tem 3 mur., 85 mieszk., Pol. 5% Niem.); (18,5 km) w. **Kozibłotko** (Kozieblott—3 dym., w tem 1 mur., 18 Pol.); (22,9 km, 0,6 km na Pd.Z.); leśn. **Nowy Świat** (Neuwelt—1 dym. mur., 10 Pol.); (27,7 km) mko **Górzno** (p. drg. 152); (31,7 km) nadleśn. **Ruda** (1 dym. mur., 8 Pol., tlf.); (34,1 km) w. **Gutowo** (Guttow—7 dym. mur., 150 mieszk., Pol., 10% Niem., grzl.).

Mosty i przeprawy: na drodze 5 mostków drw., 1—6 m dłg., 5—7 m szer., i 2 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Skrwilno — 144; Płociczno — 154; Górzno — 152, 188; Gutowo — 168, 169.

167. Sierpc — Rypin — Brodnica.

51,7 km

M. pr. 1/100 — E 30 Sierpc, 197 Kurzętnik, 228 Górzno-Rypin.

Szosa 9 m szer., z 4 m. szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi, z linją tlgr.; na odcinku 29—51,5 km szosa (na mp. gruntowa). Do mta Rypin biegnie małymi załamaniami na Pc.Z., następnie na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, przeważnie otwarty w części Pc. mało przejrzysty, pokryty grupami drzew liśc. gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 5 km wgłąb.

Przeszkody: rz. **Sierpienica** (5—15 szer., 0,5—1,3 głęb., dno bgn., brzegi strome, zalesione) (3 km) rz. **Skrwa** (6—12 m szer., 0,5—1,2 m. głęb., dno ps., brzegi zarośnięte, strome); (9,7 km) jez. **Blizno** lub **Szczutowo** 1—4 m głęb., dno bgn., brzegi łąkowe, płaskie); (11,5—16,2 km) jez. **Orszulewo** 2—6,5 m głęb., dno żwirowe, brzegi płaskie, łąkowe, dostępne); (12—19,2 km) las igl. (do 80 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 2—4 m szer.); (21,5—44,7 km) rz. **Rypnica** (1,5—4 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps. żwirowe, brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: mto **Sierpc** (p. drg. 135); (4,1 km) w. **Białasy-Jońce** i **Żochowo** (74 dym. drw.. 464 Pol., szkoła); (6 km) w. **Szczechowo** (71 dym. drw., 300 Pol., szkoła); (8 km) w. **Dębkowo-Parowa** (16 dym. drw., 47 Pol.); (9,7 km) w. i flw. **Blizno** (33 dym., w tem 4 mur., 320 Pol.); (14,5 km) w. **Orszulewo** (14 dym., w tem 2 mur., 106 Pol., szkoła); (18,8 km) w. **Puszcza Leśna** (7 dym. drw., 35 mieszk. Pol., 31% Niem.); (19,5 km) w. **Puszcza Miejska** (10 dym., w tem 1 mur., 61

Pol.), (21,2 km) flw. **Kamionka** (4 dym. drw., 44 Pol.); (22,3 km) w. **Zakrocz** (13 dym. drw., 192 mieszk., Pol., 9% Niem., szkoła); (23,9 km) w. **Dylewo** (34 dym., w tem 15 mur., 245 mieszk. Pol., 12% Niem., szkoła); (25,4 km) flw. **Wilcza Łapa** i **Lisiny** (4 dym., w tem 2 mur., 25 Pol.); (26,7 km) mto **Rypin** (p. drg. 144); (29,5 km.) w. i flw. **Starorypin** (60 dym., w tem 26 mur., 240 Pol., szkoła); (30,8 km) w. i flw. **Rusinowo** (47 dym., w tem 18 mur., 248 Pol., szkoła); (31,2 km) flw. **Marjanki** (13 dym., w tem 6 mur., 85 Pol.); (36,6 km) w. **Strzygi** (59 dym., w tem 32 mur., 286 Pol., kśł., szkoła, gm.); (38,5 km) w. i flw. **Tadajewo** (17 dym., w tem 6 mur., 130 Pol.); (39,7 km) w. **Tomaszewo** (31 dym., w tem 15 mur., 170 Pol., szkoła); (40 km) w. i flw. **Obórki** (15 dym., w tem 7 mur., 120 Pol.); (42 km) w. i flw. **Osiek** (56 dym., w tem 26 mur., 350 Pol., kśł., szkoła, gm.); (43,8 km) kol. **Osiek** (10 dym., w tem 1 mur., 180 Pol.); (44,2 km) w. **Jeziorki** (13 dym., w tem 6 mur., 90 Pol.); (44,7 km) os. **Pisiak** (Pissakrug—3 dym., mur., 16 Pol.); (46,2 km) w. **Gorczenica** (59 dym., w tem 39 mur., 447 Pol., kpl., szkoła); (47,5 km) w. **Moczadło** (14 dym., w tem 5 mur., 104 Pol.); (48,4 km) w. **Wapno** (4 dym., mur., 59 Pol.); (51,7 km) mto **Brodnica** (Strasburg—410 dom. mur., 6923 mieszk., Pol., 20% Niem., 2 kśł., 1 kśł. ewang., starostwo, magistrat, sąd. kom. pol., szpital, apt., poczt., st. kol., elektr., kanaliz., cgl.).

Ciaśniny: (11—11,5 km) pomiędzy jez. Blizno i jez. Orszulewo 0,4 km szer. Wejście i wyjście przesłonięte przed obserwacją.

Mosty i przeprawy: (na rz. Sierpienica) drw., 34,5 m dłg., 5 m szer., 3 m wys., wytrz. 15 T; (3 km na rz. Skrwa) drw., 16,6 m dłg., 4 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 3 mostki drw., 2 kam., 2,5—6 dłg., 5—5,5 m szer. i 20 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Sierpc — 135, 136. 143, 156, 164, 181; Rypin—144, 180; Brodnica—170, 171, 177, 178, 188.

168. Lidzbark — Gutowo — Radoszki.

12,4 km

M. pr. 1/100—197 Kurzętnik, 228 Górzno-Rypin.

Szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi i linją tlgr. Biegnie na Pd.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, zalesiony, mało przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 4 km wgłąb.

Przeszkody: jez. **Lidzbarskie** 8—14 m głęb., dno bgn., brzegi wysokie, łąkowe); (4,7—9,9 km) las mieszany (do 140 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla pojedyńczych pieszych, drogi leśne 5—7 m szer.); (5,5 km) jez. **Piaseczno**

i jez. bez nazwy (4—8 i 5—8 m głęb., dno ps., brzegi wysokie porośnięte krzakami); (12,4 km, 0,5 km na Pd.) rz. Branica (4 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: mto Lidzbark (Lautenburg—p. drg. 147); (3 km, 0,5 km na Pc.) flw. Wlewsk (11 dym. mur., 380 Pol., szkoła, grzl.); (7 km) leśn. Dębowiec (F. Eichorst—1 dym. mur., 8 Pol.); (7,8 km) leśn. Sarnia Góra (F. Rehberg—1 dym. mur., 8 Pol.); (10,4 km) w. Gutowo (Guttow—p. drg. 166); (12,4 km, 0,4 km na Pc.) w. Radoszki (Radosk—81 dym., w tem 30 mur., 667 Pol., szkoła, st. kol.).

Mosty i przeprawy: na drodze 1 mostek drw., 9,7 m dłg., 5,5 m szer. i 4 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Lidzbark—147, 150, 151, 183; Gutowo—166, 169; Radoszki—188.

169. Gutowo—Mroczno—Tylice—Nowemiasto—Marzeńcice—Krotoszyn—Fitowo—granica państw. (niem.).

45,2 km

M. pr. 1/100 — 165 Iława, 197 Kurzętnik, 228 Górzno-Rypin.

Szosa 7 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi, z linją tlgr.; na odcinku 6,1—9,8 i 13,2—16,9 km gruntowa 6—8 m szer., ps.-kam. lub ps.-gln., z rowami bocznymi. Do w. Tylice biegnie na Pc., następnie do w. Wawrowicze na Z., dalej na Pc.Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren falisty lub pagórkowaty, otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln. lub ps.-kam., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 5 km wgłąb.

Przeszkody: (4,6 km) jez. Małe i Wielkie Leźno (4—8 i 6—10 m głęb., dno ps., brzegi wysokie, ps., porośnięte krzakami); (18,5 km) jez. Tylickie (2 jez. tej samej nazwy (4—5 i 5—7 m głęb., dno bgn., muliste, brzegi łagodne, niskie, łąkowe); (36,2 km) jez. Skarlińskie (10—18 m głęb., dno ps., brzegi wysokie, ps., dostępne); (39,7 km) jez. Kakajskie (2—3 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe); (38,3—44,3 km) las igl. (do 30 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne i duchty 5—8 m szer.

Osiedla: w. Gutowo (Guttow — p. drg. 166); (4,6 km) w. Małe Leźno (56 dym., w tem 2 mur., 400 Pol.); (5,1 km) w. Wielkie Leźno (48 dym., w tem 4 mur., 345 Pol., szkoła); (9,1 km) w. Boleszyn (85 dym., w tem 45 mur., 705 Pol., kśl., szkoła, poczta); (12,5 km) w. Mroczno (171 dym. w tem 63 mur.,

1400 Pol., kśł., szkoła, poczta); (16,1 km) w. **Mroczenko** (67 dym. w tem 50 mur., 500 Pol., szkoła); (18,4 km) w. **Tyliczki** (Tillitzken—5 dym. mur., 85 Pol., st. kol.); (21,2 km) w. **Tylice** (Tyllitz—90 dym, w tem 50 mur., 715 Pol., kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol.); (22,8 km) w. **Pacółtowo** (Gr. Pacoltow— 47 dym. mur., 480 Pol., szkoła); (26,2 km) mto **Nowe Miasto nad Drwęcą** (Neumark — 304 dom. mur., 3876 Pol., 2 kśł., 3 szkoły, sąd, poczta, starostwo, magistrat, kom.pol., apteka, elektrownia, trt., st. kol., 2 fbr.); (29,4 km) w. **Marzeńcice** (42 dym., w tem 26 mur., 412 Pol., szkoła); (35 km) **Wawrowice** (41 dym., w tem 33 mur., 428 Pol., szkoła); (36,7 km) os. **Szluzka** (3 dym. drw., 23 Pol.); (45,2 km) w. **Fitowo** (Fittowo—22 dym., w tem 20 mur., 213 mieszk., Pol., 10% Niem., post. pol., placówka str. gran.).

Mosty i przeprawy: (26,2 km, na rz. Drwęca) drw., 33 m dłg., 7 m szer., 4 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 5 mostków drw. 5—8 m dłg., 2,5—7 m szer. i 11 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Gutowo — 166, 168; Nowe Miasto—170; Marzeńcice—172; (42,2 km)—171.

170. Brodnica — Nowemiasto — Rodzone.

37,9 km M. pr. 1/100 — 197 Kurzętnik, 165 Iława.

Szosa 7,5—8 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi, linją tlgr. We w. Kurzętnik silny spadek i zakręt pod ostrym kątem. Biegnie Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, przecięty doliną rz. Drwęca i pasmem jezior Bachotek (6,5 km); w rejonie Nowemiasto silnie sfałdowany, otwarty, przejrzysty, w odcinkach (5,4—8,1 km, 12,1—12,4 km, 33,4—34,9 km) zalesiony. Pola orne ps.-gln.

Przeszkody: (5,4—8,1 km) las (do 30 lat, igl., na gln. ps. do przejścia dla piechoty pojedyńczo, drogi leśne 4—5 m szer., ps., dla ciężkich zaprzęgów); (6,5 km) jez. Bachotek (podłużne, 4,6 km z Pd.W. na Pc.Z. 0,2—0,9 km szer., 17 m głęb., z dołami do 28 m, dno muliste, brzegi gln.-ps. do 20 m wys., zarosłe sitowiem, od Z. i Pd.W. zalesione); (10,6 km) rz. Drwęca (26 m szer., 1,5—2 m głęb., dno ps., brzegi do 1 m wys., łąkowe, porosłe krzakami; dno doliny łąkowe, krawędzie ps.-gln. do 15 m wys.); (12,1—12,4 km na Pd.W.) lasek (igl. bez podszycia, do przejścia dla kawalerji); (11,8 km, 0,6 km na Pd.W.) jez. Głęboczek (podłużne wygięte w łuk, 2,6 km z Z. na W. na Pd. 0,2—0,4 km szer., 10—14 m głęb., dno ps., brzegi gln.-ps. do 20 m wys.); (24,2 km) rz. Drwęca (24 m szer., 1,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe; dno doliny łąkowe, krawędzie ps.-gln. do 15 m wys., łagodne); (28,6 km) rz. Drwęca (18—20 m szer., 1,5—2 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łagodne, łąkowe; dno doliny łąkowe, krawędzie ps.-gln. do 10 m wys., łagodne); (33,4—34,9 km) las nadleśn. Kost-

kowo (igl., do 30 lat, nie do przeiścia; przesieki 5—6 m szer., ps., dla ciężkich zaprzęgów); (31 km, 0,2 km na Pd.W.) jez. bez nazwy (podłużne 0,7 km z Pc.Z. na Pd.W. 10—15 m głęb., dno muliste, brzegi ps.-gln. do 20 m wys., zarosłe sitowiem i zalesione, trudno dostępne); (37,9 km) rz. Drwęca (10—12 m szer., 2—2,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe, porosłe krzewami, dolina łąkowa, krawędzie ps.-gln. do 5 m wys., łagodne).

Osiedla: (0 km) mto **Brodnica** (p. drg. 167); (1,9 km) w. **Karbowo** rozrzucona (Karben, 230 dym. mur., 1300 mieszk., Pol., 20% Niem., szkoła); (2,9 km, 0,4 km na Pc) flw. **Karbowo** (Kriegersdorf, 18 dym mur., 310 Pol., kpl. ewang., szkoła, grzl.). (6,3 km) st. kol. **Tama Brodzka**; (8,5 km) flw. **Jajkowo** (Hoheneck, 15 dym. mur., 250 mieszk., Pol., 10% Niem., szkoła, grzl., st. kol.); (11,8 km) w. **Głęboczek** (26 dym., w tem 10 mur., 160 Pol., szkoła, wiatrak); (14,8 km) w. **Niemieckie Brzozie** (145 dym. mur., 800 Pol., kśł., szkoła, poczta); (21 km) flw. **Kurzętnik** (Kauernik, 11 dym. mur., 160 Pol., grzl.); (21,1 km) w. **Kurzętnik** (101 dym. mur., 800 Pol., kśł., szkoła, poczta, st. kol.); 24,2 km) mto **Nowemiasto** (p. drg. 169); (26,9 km) w. **Łąki** (Lonk, 20 dym., w tem 7 drw., 187 Pol.); (28,6 km) w. **Bratjan** (108 dym., w tem 20 drw., 700 mieszk., Pol., 10% Niem., szkoła, poczta, st. kol., 2 mł. wodne); (32,2 km.) w. **Łążek** (Londzek, 23 dym., w tem 8 drw., 160 Pol., st. kol. Rakowice); (34,4 km) flw. i w. **Sampława** (42 dym., w tem 12 drw., 430 Pol., kśł., 3 szkoły); (37,4 km) flw. **Rodzone** (Rosen, 10 dym. mur., 160 Pol., mł. wodny, placówka straży celnej).

Mosty i przeprawy: (10,6 km na rz. Drwęca) beton. 30 m dłg., 7 m szer., 20 T; (24,2 km na rz. Drwęca) beton., 33 m dłg., 7 m szer., 20 T; (28,6 km na rz. Drwęca) drw., 33 m dłg., 6 m szer., 5 T; 0,3 km na Pd. most beton. 38 m dłg., 5 m szer. 20 T; (37,9 km na rz. Drwęca) drw., 14 m dłg., 7 m szer., 5 T; pozatem 5 mostków 3—9 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Brodnica—167, 171, 177, 178, 188; Nowemiasto—169; 34,6 km—149.

171. Brodnica—Ciche—Krotoszyny—Szwarcenowo—Mała Wólka—granica państw. (niem.)

36 km M. pr. 1/100 — 197 Kurzętnik, 165 Iława.

Do w. Szwarcenowo (33,8 km) szosa 6—8 m szer., z 3—3,5 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi, linją tlgr.; dalej do końca gruntowa 4—6 m szer. Biegnie na Pc. licznemi załamaniami. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów. do użycia; gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren lekko falisty, przerznięty kilkoma pasmami jezior, w odcinkach (10,7—13,2 km, 15,5—18,4 km, 25—26,5 km) zalesiony; zresztą otwarty i przejrzysty. Gleba ps.-gln.

Przeszkody: (1—2,9 km, 0,1—0,3 km na Z) jez. Niskie Brodno (podłużne, 3 km z Pd. na Pc., 0,4 km szer., 3—5 m głęb., dno ps.; brzegi ps.-gln., do 15 m wys., zarosłe sitowiem i krzakami, dostępne); (4,8—8,1 km, 0,3 km na Z) jez. Wysokie Brodno (podłużne, 2,3 km z Pd. na Pc., 0,5 km szer., 12—20 m głęb., dno ps.; brzegi ps.-gln., do 10 m wys., zarosłe sitowiem i krzewami, dostępne); (8,8 km, na Pd.Z.) jez. Zbyczno (podłużne, 2,2 km z Pc.Z. na Pd.W., 0,2—0,7 km szer., 15 m głęb., z dołami do 32 m, dno ps., brzegi ps.-gln., do 20 m wys., zarosłe sitowiem, zalesione, dostępne); (10,7—13,2 km) las Zbyczno (Wilhelmsberg, igl., do 120 lat, na ps.-gln., do przejścia dla piechoty pojedyńczo, drogi leśne 5—7 m szer., ps., dla ciężkich zaprzęgów); (13 km, 0,3 km na Z.) jez. Ciche (podłużne, 3,2 km z Pd.W. na Pc.Z., 0,4 km szer., 7—10 m głęb., dno ps., brzegi j. w.); (15,5—19,1 km) las Łąkorz (igl. do 130 lat, na ps. gln. do przejścia dla piechoty pojedyńczo, drogi leśne 5—6 m szer., ps. dla ciężkich zaprzęgów); 18,4 km, 0,2 km na W.) jez. Łąkorskie (okrągłe, 1,7—1,2 km, 12 m głęb., z dołami do 32 m, dno ps., brzegi ps.-gln. do 10 m wys., zarosłe sitowiem, od Pd. zalesione, dostępne); (25—26,5 km) las Łąkorz (igl., do 150 lat, do przejścia dla piechoty pojedyńczo, drogi leśne 5—6 m szer., ps. dla ciężkich zaprzęgów); (25 km) jez. bez nazwy (Gr. Stan. S., podłużne, 1,6 km z Pd.W. na Pc.Z., 0,4 km szer., 4—7 m głęb., dno muliste; brzegi ps.-gln. do 10 m wys., zarosłe sitowiem i krzewami, od Pc.W. zalesione, dostępne); (31,6 km, 0,5 km na Z.) jez. Traupeler S. (podłużne, 6,2 km z Pd.W. na Pc.Z., 1,1 km szer., 4—6 m głęb., dno muliste; brzegi gln.-ps., niskie, zarosłe sitowiem, łatwo dostępne).*

Osiedla: (0 km) mto **Brodnica** (p. drg. 167); (4,6 km) flw. **Żmijewo** (9 dym. mur., 220 Pol., grzl.); (6,3 km) os. **Żmijewko** (3 dym. mur., 70 Pol.); (8,3 km) w. **Zbyczno** (154 dym., w tem 14 mur., 814 mieszk., Pol., 10% Niem., 2 szkoły, poczta, wtr.); (13,7 km) w. **Ciche** (110 dym., w tem 30 drw., 800 Pol., szkoła, poczta); (16,2 km) w. **Ładnówko** (30 dym., w tem 10 drw., 200 Pol.); (18,4 km) flw. **Łąkorek** (8 dom. mur., 186 Pol.); (21,7 km) w. **Łąkorz** (138 dym, w tem 50 mur., 1000 Pol., 2 kśł., szkoła, poczta, post. pol., nadleśn., 2 wtr.); (26 km) flw. **Bielice** (11 dom. mur., 360 Pol., grzl., mleczarnia par., mł. wodny); (27,6 km) stacja kolej.; (28,6 km) w. **Krotoszyny** (47 dym. w tem 17 mur., 448 mieszk., Pol., 5% Niem., 2 kśł., szkoła, poczta, post. pol., placówka straży celnej, trt. par.); (30,6 km, 0,6 km na W.) flw. **Buczek** (6 dom. mur., 130 Pol., grzl.); (33,8 km) w. **Szwarcenowo** (89 dym., w tem 15 drw., 762 Pol., kśł., szkoła, poczta, placówka straży celnej, wtr.); (36 km, 0,4 km na W) os. **Mała Wólka** (Kl. Wolka — 4 dym. mur., 39 Pol.).

Ciaśniny: (11,8 km) przesmyk między małem jeziorem a jez. Zbyczno (p. przeszkody), wejście i wyjście wśród lasu).

Mosty i przeprawy: 1 przepust i 4 mostki 2—5 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Brodnica — 167, 170, 177, 178, 188; Ciche i Ładnówko — 172; (30,4 km) — 169; Szwarcenowo — 149.

172. Marzeńcice—Tereszewo—Ciche—Ładnówko—Górale—Jabłonowo—Radzyń.

43,6 km M. Pr. 1/100—197 Kurzętnik, 196 Wąbrzeźno.

Do w. Ładnówko (14,6 km) szosa 6—7,5 m szer., z 3 m szutr. jezdnią, do w. Górale (21,7 km) gruntowa 4—7 m szer., dalej aż do końca szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, rowami i linją tlgr., zadrzewiona. Do w. Tereszewo (7,1 km) biegnie na Pd.Z., dalej aż do końca na Z., z licznemi załamaniami i odchyleniami od zasadniczego kierunku. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa tylko dla ciężkich zaprzęgów do użycia.

Teren lekko falisty, miejscami poprzerzynany pasemkami garbów lub dolinkami strumieni, a w okolicy w. Ciche (12,8 km) pasmem jezior; otwarty i przejrzysty, za wyjątkiem lasu (7,8—22 km). Gleba ps.-gln., ps. lub gln. Obserwacja, ograniczona do sąsiednich wzgórz, nie przekracza 2 km. Dogodne pkty obs.: 1) wieża kśł. we w. Jabłonowo 30 m wys. z obs. do 8 km; 2) wieża w flw. Jabłonowo 32 m wys.; 3) wieża kśł. we w. Rywałd Szlachecki 20 m wys. z obs. do 10 km; wieża kśł, w mku Radzyń z obs. do 4 km. Przesłona w rowach i drzewach przydrożnych oraz w lesie (7,8—22 km).

Przeszkody: (7,8—22 km) las nadleśn. Zbierzno, Mścin, Łąkorz (do w. Ładnówko 14,6 km igl., dalej mieszany, do 130 lat, gleba ps.-gln., drogi leśne i przesieki 4—7 m szer., do przejścia dla piechoty pojedyńczo); (10,6 km na Pc.) jez. Partęcińskie (nieregularnie owalne z 2 występami ku sobie, 4 km z PcZ. na Pd.W. 0,2—1 km szer., 13 m głęb., z dołami do 24 m, dno ps., brzegi 20 m wys., ps.-gln., zarosłe sitowiem, zalesione, dostępne); 10,6 km na Pd.) jez. Dębno (podłużne, 1,3 km z Pc. na Pd.) 0,3—0,5 km szer., 8 m głęb., z dołami do 13 m, dno ps., brzegi ps.-gln., 10 m wys., zarosłe sitowiem, zalesione, dostępne); (18,5 km, 0,1 km na Pc.) jez. Głowińskie (kształtu litery „T" o ramionach 2—2,5 km dłg., 0,1—0,4 km dłg., 0,1—0,4 km szer., 15 m głęb. miejscami do 20 m, dno ps., gln., brzegi niskie, zarosłe sitowiem a w części płd.-wsch. lasem, dostępne); (18,7 km, 0,5 km na Pd.Z.) jez. Milewo (podłużne, 2,8 km z Pc. na Pd., 0,1—0,4 km szer., 5—7 m głęb., dno ps.-gln., brzegi ps.-gln., niskie, zarosłe sitowiem i lasem, dostępne);

(30,7 km) rz. **Lutryna** (2—6 m szer., 0,4—1 m głęb., dno ps. kam., brzegi ps.-gln., do 2 m wys., porosłe trawą, dolina 0,2—0,3 m szer., ps.-gln. lub mada, łąkowa, krawędzie gln.-ps., lewa gln., 6 m wys., orne i zabudowane); (35,7 km na Pc.) jez. **Blizno** (Blizienkowskie, Bliznowskie, Blysinker See, podłużne, 1,8 km z Pd.Z. na Pc.W. 0,2—0,5 km szer., 8—12 m głęb., dno ps.-kam., brzegi gln., właściwe 1 m wys., zarosłe trawą, okolone tarasem 4—5 m szer., którego brzegi 8—10 m wys., garbowate, dostępne); (35,7 km na Pd.) bgn. **Zgniłe Błoto** (zamulone jezioro o wodnych okach pośrodku, kształtu podłużnego 1,6 km z Pc. na Pd., do 0,5 km szer., do 4 m głęb. miejscami do 12 m, pokryte sitowiem, trzciną, szuwarem, kępami łoziny, niedostępne, w zimie wymaga rozpoznania; brzegi gln.-ps. lub gln., naogół płaskie, od W. przechodzące stromo w zbocza fałd, pokryte polami ornemi lub łąkami).

Osiedla: (0 km) w. **Marzeńcice** (p. drg. 169); (3,9 km) w. **Balówki** (18 dym., w tem 8 drw., 126 Pol.); (5,9 km) w. **Borek** (6 dym., w tem 2 drw., 43 Pol.); (7,1 km) w. **Tereszewo** (55 dym., w tem 15 drw., 420 Pol., szkoła); (8,7 km) nadleśn. **Mścin** (Friedrichsberg 3 dym. mur., 21 Pol.); (12,8 km, 0,5 km na Pd.) w. **Ciche** (p. drg. 171); (14,6 km) w. **Ładnówko** (p. drg. 171); (18,5 km) flw. **Wesołkowo** (Wesolken, 3 dym. mur., 43 Pol.); (21,7 km) w. **Górale** (93 dym., w tem 32 drw., 823 Pol., kśł., szkoła, mleczarnia par.); (25 km) flw. **Gorzechówko** (Hochheim, 7 dym. mur., 180 Pol.); (27,7 km) flw. **Piecewo** 7 dym. mur., 210 Pol.); (28,7 km) mko **Jabłonowo** (Gosslershausen, 124 dom. mur., 2500 mieszk., Pol., 15% Niem., kśł., szkoła, elektrownia, st. kolej., poczta, post. pol., 2 warsztaty reparacji maszyn, tartak par., mł. par., apteka, 2 lekarzy); (30,7 km) flw. **Jabłonowo** (zamek, 12 dym. mur., 280 Pol., kśł., spichrz 3 piętrowy, owczarnia na 150 koni); (34,5 km) w. **Blizno** (Bliesen, 24 dym. mur., w tem 3 drw., 218 mieszk., Pol., 11% Niem., szkoła, mleczarnia par., mł. par.); (37,5 km na Pc.) w. **Rywałd Szlachecki** (Adl. Rehwalde, 28 dym., w tem 4 drw., 612 mieszk., Pol., 9% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, post. pol., poczta, mleczarnia par., 2 wiatraki); (37,5 km na Pd.) w. **Rywałd Królewski** (Kgl. Rehwalde, 19 dym. mur., 200 mieszk., Pol., 25% Niem.); (39 km) flw. **Gołębiewo** (Lindenthal, dwór, 3 domy, koszary robotnicze, 66 Pol.); (39,7 km) w. **Gołębiewo** (Lindenthal); (41,3 km) flw. **Czeczewo** (Schötzau, dwór, 6 dom., 120 mieszk., Pol., 5% Niem.); (43,6 km) mko **Radzyń** (Rehden, 150 dom., w tem 32 drw., 6 lepianek, 1750 mieszk., Pol., 25% Niem., 3 kśł. 4 szkoły, poczta, post. pol., mł. par., mleczarnia par., apteka, drogerja, 2 lekarzy).

Ciaśniny: (10,6 km) przesmyk między jez. Partęcińskie i Dębno (p. przeszkody), wejście i wyjście zakryte lasem; (18,5 km) przesmyk 0,6 km szer. między jez. Głowińskie i Milewo, porośnięty i zakryty lasem.

Mosty i przeprawy: (26,6 km) wiadukt nad torem kolej. 21 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 10 T; pozatem trzy przepusty i dwa mosty 5—8 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Marzeńcin—169; Ciche—171; Ładnówko — 171; Jabłonowo — 174; Radzyń—176, 196.

173. Tymawa — Pleszewo — Łasin — Szembruk — Gardeja.

24,5 km M. pr. 1/100—164 Kwidzyń.

Szosa 6—7 m szer., z 3 m jezdnią, miejscami brukowana 7—9 m szer., z rowami, drzewami i linją tlgr.; biegnie na Pd.Z. z odchyleniem Łasin—Szembruk na Pd., z odległości 0,1—8 km na Pd. od granicy niemieckiej. Mostek pod flw. Tymawa (0,7 km) zepsuty, wytrz. 5 T. Pozatem dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren silnie sfałdowany, poprzerzynany równoległemi pasmami fałd i garbów 6—8 m wys.; miejscami fałdy przybierają formy spłaszczonych kopców lub wydm. Między pasmami liczne kotlinki, często z glebą podmokłą lub stawkami. Do flw. Goczałki (2,3 km) ciągnie się w odległości (0,6—km) na Pd. pasmo wzniesień Partęcińskich 15—20 m wys. Teren otwarty jednak dzięki sfałdowaniu mało przejrzysty; odcinki: 19,9—20,6 km, 21,3—22,8 km zalesione. Gleba gln. lub gln.-ps. z odcinkami torfów. Obserwacja średnia naogół o małych poszarpanych polach widzenia. Przesłona średnia w zadrzewieniu; droga w większej swej części widoczna z poza granicy niemieckiej. Dogodne punkty obs.: 1) wieże kościołów w Łasinie 18—30 m wys. z obs. do 7 km na Pc., 2) wzg. 103 (1 km na Pd.W. od st. kol. Szembruk Wielki) z obs. 7 km na Pc., 3) cegielnia i wzg. 104 (2 km na Pd. od Gardeji) z obserwacją do 6 km na Pc.

Przeszkody: (0,3 km) rz. Młyński Rów (2,5 m szer., 0,3 m głęb., dno żwir.-kam. lub muliste, brzegi 1—2 m wys., strome, miejscami zadrzewione); (5,4—8,3 km na Pd.) jez. Zamkowe (Łasińskie, 4,7 km z Pc.W. na Pd.Z. 0,2—0,9 km szer., do 6 m głęb., dno muliste lub ps., brzegi płaskie, zarosłe trzciną); (13,6 km) na Pc. jez. Nogat (4 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 3—7 m głęb., z jamami do 14 m, dno ps., brzegi 1 m wys., zarosłe sitowiem, dostępne); (19,9—20,6 km) las Szembrucki (igl. 5—120 lat, gęsty, podszyty, do przebycia dla piechoty i częściowo kawalerji; duchty 4—8 m szer., dla ciężkich zaprzęgów; (21 km na Pd.) jez. Gapa Pd. (0,5 km dłg., 0,2 km szer., do 15 m głęb., reszta j.w.); (21 km na Pc.) jez. Gapa Pc. (0,6 km dłg., 0,1—0,2 km szer., do 12 m głęb., dno ps. lub mulistd, brzegi płaskie, łąkowe w części Pd. podmokłe); (21,3—22,8 km) las Jamy (liśc. 10—40 letni, gęsty z podszyciem, do przebycia dla piechoty, miejscami dla lekkich wozów).

Osiedla: (0 km) flw. **Tymawa** (Thiemau, 5 dym. mur., dwór, 178 mieszk., Pol., 6% Niem., dobrze zadrzewiony); (2,1 km) w. i flw. **Goczałki** (dwór, 9 dym. mur., 150 Pol.); (4,5 km na Pd.) w. **Szonowo Królewskie** (25 dym. mur., 2 drw., 175 mieszk., Pol., 8% Niem.); (4,5 km na Pc.) w. **Pleszewo** (48 dym., w tem 6 drw., 288 mieszk., Pol., 30% Niem., kśł., szkoła); (5,4 km)

flw. Ludwichowo (dwór, 1 dym. mur., 30 mieszk., Pol., 15% Niem.); (8,6 mko Łasin (260 dom., w tem 15 drw., 2143 mieszk., Pol., 12% Niem., ewang. i bapt., 0,5% Żyd., 2 kśł., dom modl. bapt., szkoła wydz. i powsz., gazownia, fabr. maszyn roln., 2 mł. par., trt., cegl., mleczarnia, 2 hotele, apt., wodociąg z wieżą 12 m wys.); (12 km) w. Blumowo (28 dym. mur., 4 drw., 350 mieszk., Niem., 34% Pol., szkoła); (15,7 km) w. Szembruk (97 dym. mur., 3 drw., 795 mieszk., Pol., 30% Niem., kśł., drw., 2 szkoły, poczta, post. pol.); (20 km) w. Budy (22 dym, mur., 150 Pol.); (24,5 km) w. Gardeja (Garnsee, 9 dym. mur., 90 Pol., post. pol., post. str. cel.).

Ciaśniny: (21—21,3 km) między jez. Gapa 100—150 m szer.; droga biegnie nasypem 250 m dłg., 4,5 m wys.; wejście i wyjście w pobliżu lasu; piechota maszerując obok nasypu jest osłonięta.

Mosty i przeprawy: (0,7 km) mostek drw., 3,5 m dłg., 9 m szer., 1 m wys. — zepsuty; pozatem 8 przepustów i cztery mostki kam. 2—5 m dłg., 2,5—9 m szer.

Skrzyżowania drożni: Łasin — 176, 197; Gardeja—195.

174. Kawki — Kruszyny — Jabłonowo — Płowęż — Sędzice — granica państw. (niem.).

35,1 km

M. pr. 1/100 — 227 Gołub-Dobrzyń, 196 Wąbrzeźno.

Szosa 5—6 m szer., z 2—3 m jezdnią, w osiedlach brukowana, skąpo zadrzewiona, do w. Rywałdzik (27,7 km) z linją tlgr. i rowami bocznymi. Do w. Lembarg biegnie (12,9 km) na Pc.; następnie do w. Jabłonowo (19,5 km) na Pc.Z., dalej licznemi załamaniami na Pc.W. aż do końca. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren szeroko sfałdowany z pasmami krótkich garbów 4—10 m wys., niekiedy spiętrzonych, z wklęsłościami i głęb., parowami. Miejscami łańcuchy podłużnych lub wydmo-kształtnych garbów, z głęboko wciętemi przełęczami i siodłami. Teren naogół otwarty. Gleba gln.-ps., miejscami z crm. lub trf.; nakrawędne odcinki dolin, rzeczek i strumyków z domieszką żwiru. Obserwacja z drogi na małych odcinkach 4—5 km; przesłona drogi zła. Dogodne pkty obs.: 1) wzg. 122 i 124 na Pd. od flw. Buczek—wgląd 8—12 km na Pd.W.; 2) z kśł. we w. Brudziany—widoczna drg. od flw. Dąbrówka do w. Lembarg; 3) cecha 123 (1,9 km na Pc.W. od w. Rywałdzik) wgląd na Pc. i Pd. do 10 km.

Przeszkody: (6 km) rów (do 6 m szer., 0,3 m głęb.; brzegi 2 m wys.; strome; dno muliste); (13,4 km) rz. Lutryna (do 2 m szer., 0,2 m głęb., dno żw.-kam.; brzegi 2 m wys., miejscami strome; dolina 150—200 m szer., płaska, o krawędziach 3—15 m wys., o zmiennem nach.); (25,9 km) jez. Wielkie Nowowiejska (podłużne, 1,4 km z Z. na W., 0,3 km szer., 4,5 m głęb., dno ps.-żw., miejscami muliste, brzegi 2—3 m wys., strome, zarosła trzciną i łozą, dostępne); (27,7 km) jez. Pławeż (1,8 km dłg., 0,4—1,4 km szer., do 10 m głęb., dno ps.-żw., brzegi płaskie, częściowo (od Pd.) 2 m wys., strome); (31,2 km) 0,6 km na Pd.W. jez. Mierzyn (500×300 m, do 8 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, zarosłe trzciną); (31, 2 km) 1 km na Z. jez. Sumnińskie (0,6 km dłg., 0,2—0,3 km szer., do 8 m głęb., dno muliste, brzegi trf., zabagnione, niedostępne).

Osiedla: (0,7 km) w. i flw. Kawki (Hermansruh, 51 dym. mur., 3 drw., 1 gln., 426 Pol., 20% Niem., kśł., szkoła); (4,2 km) flw. Buczek (8 dym. mur., 152 Pol., 10% Niem.); (6,3 km) flw. Dąbrówka (dwór, 7 dom. mur., 238 Pol.); (8,3 km) Frydrychowo (Friedrichshuld, 6 dym. drw., 33 Pol., 40% Niem.); (10 km) w. i flw. Kruszyn (67 dym. mur., 12 drw., pałac., 824 mieszk., Pol., 12% Niem., kśł., szkoła. cgl.); (12,9 km) w. Lemburg (121 dym. mur., 10 drw., 6 gln., 904 mieszk., Pol., 20% Niem., kśł., szkoła, mł. wodny); (13,8 km) flw. Mileszewy (dw., 6 dom. mur., 1 drw., 208 Pol., grzl., suszarnia kartofli, warsztat napr. maszyn, blacharnia); (16,2 km) w. Kamień (25 dym. mur., 2 drw., 372 Pol., 15% Niem., szkoła); (19,5 km) mko Jabłonowo (p. drg. 172); (22,4 km) w. Buchwałd (bardzo rozrzucona, 60 dym. mur., 600 mieszk., Niem., 13% Pol., szkoła); (25,4 km) flw. Nowa Wieś (Neudorf, dw., 6 dym. mur., 100 Pol., 30% Niem.); (24,6 km) w. Płoweż (37 dym. mur., 3 gln., 424 mieszk., Pol., 25% Niem., 2 kśł., szkoła, mł. wodny; wieś bardzo dobrze zadrzewiona); (27,7 km) w. Rywałdzik (Kl. Rechwalde, 25 dym. mur., 3 drw., 8 gln., 450 mieszk., Pol., 30% Niem., 2 szkoły); (30,9 km) w. i flw. Mierzyn (Petersdorf, dw., 6 dym. mur., 130 mieszk., Pol., 20% Niem., dwór dobrze zadrzewiony); (32,5 km) flw. Herma nowo (3 dym. mur., Pol.); (35,1 km) flw. Sędzice (dwór, 7 dom. mur., 144 Pol.).

Ciaśniny: (12,9—13,4 km) droga biegnie 20—50 m szer., doliną rz. Bacha o krawędziach 6—15 m wys., miejscami do 80° nach. Wejście naprzeciw kśł. we w. Lembarg, widoczne z wieży tegoż kśł. i wzgórza 0,5 km na Pc.W. Wyjście prowadzi w dolinę rz. Lutryna nasypem do 5 m wys.; widoczne i flankowane z szańców szwedzkich pod flw. Mileszewy.

Mosty i przeprawy: na drodze 34 przepusty i 4 mostki kam. 3—7,5 m dłg., 7—9 m szer.

Skrzyżowania drożni: Kawki — 193; Jabłonowo — 172; Sędzice—173.

175. Drg. 177 — Drużyny — Miliszewo.

14,1 km

M. pr. 1/100 — 197 Kurzętnik, 196 Wąbrzeźno.

Szosa 7 m szer., z 3,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i linją tlgr., zadrzewiona. Biegnie na Pc.Z. Dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren lekko falisty, w końcowym odcinku pagórkowaty o nieregularnych pasmach, odkryty i przejrzysty; wzdłuż drogi ciągnie się pasmo jezior. Gleba gln.-ps.

Przeszkody: (0—2,3 km) zagajnik igl. (do 10 lat, nie do przejścia, drogi leśne 4—5 m szer., dla ciężkich zaprzęgów); (5,7—6.3 km, 0,1 km na Pd.Z.) jez. Oleśno (owalne, 1 km z Pd. na Pc., 0,4 km szer., 3—5 m głęb., dno ps., brzegi ps.-gln., niskie, zarosłe sitowiem i krzewami, dostępne); (6,9—11,6 km, 0,2—0,7 km na Pd.Z.) jez. Wądzyń (podłużne, 4,1 km z Pd.W. na Pc.Z., 0,2—0,5 km szer., 12 m głęb., z dołami do 20 m, dno ps., brzegi ps.-gln. do 15 m wys., zarosłe sitowiem i krzewami, dostępne).

Osiedla: (1,3 km) st. kol. Drużyny (Druschin, 2 dym. mur., 34 Pol.); (2,6 km) w. Drużyny (Druschin, 47 dym., w tem 6 drw., 356 mieszk., Pol., 15% Niem., szkoła); (4,3 km) w. Grzybno (Griewenhof, 38 dym. mur., 322 mieszk., Pol., 20% Niem., kśł., szkoła); (7,8 km) flw. Czekanowo (8 dym., 120 Pol.); (12,9 km) flw. Mileszewo (5 dom. mur., 130 Pol., grzl.).

Mosty i przeprawy: — 9 przepustów.

Skrzyżowania drożni: (0 km)—177; Mileszewo—174.

176. Kowalewo—Wąbrzeźno—Radzyń—Łasin—gran. państw. (niem.).

56,3 km

M. pr. 1/100—227 Gołub-Dobrzyń, 196 Wąbrzeźno, 164 Kwidzyń.

Szosa 5—8 m szer., z 3,5—5 m szutr. jezdnią, odcinkami brukowana i tu przeważnie wyboista. Droga biegnie przez liczne wkopy do 3 m głęb. i nasypy do 2 m wys., często jednostronne lub tarasowate. Rowy boczne i zadrzewienie nie stałe, miejscami jednostronne, miejscami brak. Linja tlgr. lub tlf. Biegnie na Pc., w końcowym odcinku na Pc.W. z licznemi załamaniami i odchyleniami od zasadniczego kierunku. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, odcinki brukowane tylko dla ciężkich zaprzęgów.

Teren otwarty i przejrzysty, sfałdowany, przechodzący miejscami w małe grupy wydmokształtnych lub okrągłych wzgórzy lub fałd pochodzenia morenowego, często w tarasowatych spadkach przechodzi w kotlinki lub wytwarza wklęśnięcia, zwykle zadrzewione. Poprzerzynany licznymi strumykami, o przeważnie torf. dolinkach i rz. Osa. Pola orne w ps. lub ps.-gln., od Łasina gln. lub gln.-ps, łąki crm. lub trf. Obserwacja lokalna do 2 km. Wzgórza obok drogi obfitują w dość dogodne punkty obs., osiągając wgląd w wycinki terenowe do 10 km. Z każdego zabudowania osiągnąć można ponadto pole widzenia o promieniu 4—5 km. Dogodne punkty obs.: 1) wzg. 110 („Babiagóra" 3 km na Pc. od Kowalewa) z obs. 4—6 km; 2) wieża kśł. we w. Zieleń 12 m wys. o bardzo poszarpanem polu widzenia 5—6 km; 3) wzg. 109 („Łysagóra", 1,2 km na Pc.W. od w. Zieleń) z obs. 5—7 km; 4) wzg. „Góra Zamkowa" (w mcie Wąbrzeźno) z obs. 6—7 km; 5) ze wzgórz przydrożnych wgląd na sąsiednie szczyty, najrozleglejszy ze wzg. 130 we w. Jarantowice; 6) wzg. 117 (na Pc. od flw. Zakrzewo) z obs. 8—10 km; 7) kśł. w. Łasinie z obs. 8—10 km. Przesłona w drzewach i rowach przydrożnych, oraz we wklęsłościach terenu i przeważnie zadrzewionych strumykach.

Przeszkody: (0 km) rz. Trynka (5 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi podmokłe 0,5—5 m wys., dolina 0,4—0,9 km szer., podmokła, trf., do przebycia); (10 km) torf. „Gackie Błota" (0,2—0,6 m, miejscami do 1,5 m głęb., do przejścia z przewodnikiem); (9,8 km) drenowane torf. „Bryzieńskie Błota" (wsch. część bgn. „Zgniłka", 0,2—0,3 m głęb., w roztopy z trudem do przejścia); (10,6—11 km) las Okonecki (podmokły i podszyty, do 50 lat, z trudem do przejścia ze względu na bagno); (12—12,6 km) las Nielubski (Czystochlebski, na ps. i ps.-gln., do 40 lat miejscami do 80 lat, mieszany, odcinkami silnie podszyty, naogół do przejścia, duchty do 5 m szer., miejscami silnie podmokłe); (15,5 km) jez. Frydek (podłużne 1,1 km z Pd. na Pc., 0,1—0,3 km szer., 5—6 m głęb., z dołami do 28 m, dno ps., brzegi 0,5—5 m wys., strome i urwiste, ps. lub żwir., gołe lub porosłe trawą i drzewami); (15,2—17,3 km na Z.) jez. Zamkowe (Schloss-See, 2,3 km z Pd. na Pc., 0,2—0,6 km szer., do 22 m głęb., dno ps., zarosłe do 10 m, brzegi 2 m wys., ps.-gln., łąki i pola orne); (27,4 km, 0,4 km na W.) jez. Zamkowe (Schloss-See, półokrągłe, 1 km dłg., 0,8 km szer., 1—3 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, zabagnione, od Z. i W. niedostępne); (30 km, 0,6 km na W.) jez. Szumiłowskie (Seehausener, podłużne, 1 km z Pd.Z. na Pc.W., 0,2—0,4 km szer., 3—4 m głęb., z dołami do 13 m, dno muliste, w środku ps.-żwir., brzegi 2 m wys., 3—4 m zarosłe, od w. Szumiłowo dostępne dla wozów); (35,5 km, 0,8 km na Pc.Z.) jez. Wilczak (kształtu nieregularnego trójkąta 0,6 km dłg. i szer., 8—10 m głęb., z dołami do 18 m, dno ps.-żwir., brzegi strome, od Pc. i W. płaskie, od Z. zarosłe trzciną, dostępne dla wozów); (36,7 km) jez. Kościelne (Pfarrer, 0,5 km dłg., 0,2—0,3 km szer., do 5 m głęb., dno muliste, lub żwir., brzegi twarde, gln., miejscami strome); (36,7 km,

przadzielone od poprzedniego wałem 200 m dług., 100 m szer., 10 m wys.); jez. Duże (Grosser, 1,7 km z Pd.Z. na Pc.W, 0,2—0,4 km szer., do 10 m głęb., dno muliste lub kam., brzegi od W. podmokłe, dla koni niedostępne, od Z. strome); (39,1 km, 1,4 km na Pd.W.) jez. Mełno (3,7 km dług., 0,2—0,8 km szer., do 8 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, suche); (42,3 km) rz. Osa (9—12 m szer., 0,5—1,5 m głęb., dno ps., brzegi do 1 m wys., silnie zakrzewione); (42,4—43,1 km) dwie odnogi rz. Osa (2—8 m szer., 0,3 m głęb., z jamami do 2 m, dno ps., brzegi do 1,5 m wys., miejscami urwiste); (44,8 km) lasek na krawędziach doliny Osy (20—30 lat, igl., dostępny dla piechoty pojedyńczo); (42,7 km) potok Łasinka (1,5 m szer., 0,5 m głęb., dno ps. kam., brzegi do 1 m wys., strome, silnie zadrzewione); (46,2 km na Z.) jez. Miejskie (Kleiner, 0,9 km dług., 0,2—0,3 km szer., do 5 m głęb., dno muliste, brzegi 2—3 m wys., otwarte); (46,2 km na W) jez. Łasińskie (Zamkowe, 4,7 km z W. na Z., 0,2—0,9 km do 6 m głęb., dno muliste lub ps., brzegi płaskie, porosłe trzciną).

Osiedla: (0 km) mko **Kowalewo** (Schönsee—355 dom. 2600 mieszk., Pol., 10% Niem., 2 kśł., syng., 2 szkoły mur., magistrat., poczta, gazownia, rzeźnia, szpit., mleczarnia par., 3 trt. par., mł. par., cgl., 3 zakłady kołodziejskie, apt., drogerja, 2 lek.); (1,6 km) flw. Za **Pluskowęsami** (dwór, 1 dym mur. i 3 gln., ogród); (4,5 km) w. **Pływaczewo** (87 dym., w tem 15 drw., 620 mieszk., Pol., 15% Niem., 2 szkoły, ogrody); (11,3 km) w. **Czystochleb** (Schönbrod, 40 dym. mur., 260 mieszk., Niem., 38% Pol., szkoła); (14,4 km) mto **Wąbrzeźno** (363 dom., w tem 10 drw. i 3 gln., 9363 mieszk., Pol., 19% Niem., 1% Żyd., 2 kśł., z wieżami 15 i 20 m wys., 2 szkoły, kino ze salą na 300 osób, starostwo, sąd pow., poczt., urząd skarbowy, ratusz, 2 fbr. maszyn roln., 2 cgln., 2 mł. par., rzeźnia, elektr., 3 hotele, schronisko, 10 zajazdów, szpit., 3 lekarzy, apt., 3 drogerje, wodociąg z wieżą 20 m wys.); (20,2 km) w. **Jarantowice** (Arnoldsdorf, 134 dym., 900 mieszk., Niem., 5% Pol., 2 szkoły); (26,8 km) mto **Radzyń** (Rehden, (p. drg. 172); (30,7 km) flw. **Zakrzewo** (Kressau, 8 dom., w tem 2 drw., i 1 gln., 118 mieszk., Pol., 9% Niem.); (33,6 km) cukr. **Mełno** (8 dom. mur., bud. fabr., 66 mieszk., Pol., 45% Niem., elektr., suszarnia wytłoków, laboratorjum, warsztat ślusarski, poczta, kontrola skarbowa, st. kol.); (35,7 km) flw. **Gruta** (Frankenhayn, 11 dom. mur., 315 mieszk., Pol., 3% Niem); (36,1 km) w. **Gruta** (123 dym., w tem 2 drw., 9 gln., 960 mieszk., Pol., 5% Niem., 2 szkoły, post. pol., poczta, kśł., mleczarnia par.); (39,1 km) flw. **Hansfelde** (7 dom. mur., 150 mieszk., Pol., 14% Niem.); (40,5 km, 0,4 km na Pd.W.) w. **Słup** (74 dym., w tem 5 drw., 550 mieszk., Pol., 15% Niem., kpl., 2 szkoły, mleczarnia par.); (42,7 km) flw. **Słupski Młyn** (Mühlen Slupp, 5 dom. mur., 98 mieszk., Pol., 3% Niem., elektr., mł.); (47,9 km) mko **Łasin** (p. drg. 173); (52,3 km) w. **Jankowice** (35 dym., w tem 4 drw., 320 mieszk., Pol., 45% Niem., mleczarnia par.); (53,3 km) flw. **Małe Jankowice** (Körberroode, 2 dwory, 15 dom. mur., 316 mieszk., Pol., 50% Niem.); (55 km) flw. **Strzelce** rozparcelowany (Heinrichsfelde, 10 dym. mur.,

45 mieszk., Pol., 20% Niem.); (56,3 km) flw. Zawda (Sawdin, dwór, 13 dom. mur., 230 Pol., szkoła).

Ciaśniny: (9,8 km) przesmyk między bgn. Bryzieńskie Błota dochodzącymi do drg.; wejście zakryte laskiem na bgn., wyjście otwarte; (41—41,4 km) parów 30—50 m szer. o krawędziach stromych 4—10 m wys., zadrzewionych; (46,1—47,4 km) ciaśnina 0,3—0,7 km szer. między jez. Miejskim a Łasińskiem; wejście otwarte, wyjście w mku Łasin.

Mosty i przeprawy: (22,3 km na odnodze rz. Osa) żel.-bet. 27 m dłg., 6 m szer.; (42,4 km na odnodze rz. Osa) bet. 12 m dłg., 6 m szer.; pozatem kilkanaście przepustów i mostków 2—9 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Kowalewo — 177, 180, 192; Wąbrzeźno—193; Radzyń—172, 197; Łasin—173, 197.

177. Toruń—Grębocin—Wielkałąka—Kowalewo—Wrocki—Małki—Brodnica.

61,7 km

M. pr. 1/100 — 186 Wąbrzeźno, 197 Kurzętnik, 226 Toruń, 227 Gołub-Dobrzyń.

Szosa 61,3 km dłg., 6 m szer., z 2—3 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, miejscami zadrzewiona, przez osiedla do 18 m szer., bruk. lub kostk., od flw. Wrocki (43 km) z linją tlgr. Biegnie kilkoma nieznacznemi załamaniami na Pc.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren naogół falisty, z odcinkami płaskimi lub szeroko sfałdowanymi, przeważnie otwarty (pola orne). Lasy występują rzadkimi i małymi płatami, zwykle dalej od szosy, nie zmieniając ogólnego charakteru terenu; częste natomiast małe odcinki gleb podmokłych (także w lasach) łatwe do przebycia lub ominięcia. Gleba początkowo ps.-gln., z odcinkami ps., miejscami ciężka gln., w końcowym odcinku znów gln.-ps. lub gln.-żwir., sporadycznie trf. Obserwacja z drg. średnia; miejscami kępy drzew i zagajniki. Dogodne pkty obs.: 1) kśł. we w. Grębocin promień widzenia do 4 km; 2) kśł. we w. Rogowo — 4—5 km; 3) kśł. w flw. Gronowo — 6—7 km; 4) kśł. we w. Wielkałąka — 6 km; 5) kśły w Kowalewie—3 km; 6) wzg. 98 (na Pc. od flw. Fryderykowo) do 3 km; 7) kśł. we w. Pluskowęsy — 4—5 km; 8) kśł. we w. Wrocki — do 4 km; 9) wzg. 113 (w rej. w. Wymokłe) — do 5 km; 10) wieża obs. w maj. Niewież — 10—15 km; 11) kśły w Brodnicy.

Przeszkody: (4,2—4,9 km) na Pd. lasek (igl., miesz. 60—80 lat); (6,1—6,7 km) na Pd. lasek (igl., 20 lat, rzadki, do przebycia dla piechoty i kawalerji); (17,8—18,4 km) las (mieszany, miejscami w głębie podmokłej, do przebycia dla piechoty); (7,2 km) rz. Struga Rychnowska (Leine Bache, 4 m szer., 1,2 m głęb., dno ps., brzegi podmokłe, za-

drzewione); (25,4 km) rz. Trynka (5 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi podmokłe, 0,5—3 m wys., dolina 0,4—0,9 km szer., podmokła, trf., możliwa do przebycia); (30 km) kanał (1—8 m szer., 0,3 m głęb., brzegi 3 m wys., strome); (32,9 km) na Pd. lasek (rzadki, mieszany, do przejścia dla piechoty i kawalerji); (33,1 km) na Pc. bagienko (60 x 80 m, do 1,5 m głęb., nie do przejścia); (38,2 km) potok Lura (Lohr Bach, 3 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi do 2 m wys.); (40.2 km) las (igl., 40 lat, gęsty, gleba miejscami moczarowata do 1 m głęb., trudna do przejścia); (49,6—50,5 km) las Małecki (Golau, mieszany, o różnorodnym wieku, miejscami silnie podszyty, do przejścia dla piechoty); (52,2 km) na Z. jez. Małeckie (0,35 km dłg., 0,1—0,25 km szer., 8 m głęb., dno ps., brzegi dostępne; od Z. i Pd. zarosłe sitowiem); (55,2 km) na Pd. podmokłe trf. (1,5 km dłg., 0,2—0,7 km szer., miejscami do 3 m głęb., nie do przejścia); (55,3 km) na Pd. jez. Mełno (300 x 200 m, 10—15 m głęb., dno muliste brzegi podmokłe, zarosłe sitowiem); (55,3 km) na Pc. jez. Niewieskie (Dorf See, 300 x 150 m, 10—15 m głęb., brzegi ps.-żwir., dostępne); (56,4—59 km) las Szabedzki (igl., podszyty, 80 lat, duchty 5—6 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); (61,7 km) rz. Drwęca (20—40 m szer., 1—3 m głęb., dno ps., brzegi do 3 m wys., strome, naogół zadrzewione).

Osiedla: (0 km) mto **Toruń**; (1,8 km) przedm. **Jakubskie** (200 dom. mur., 1000 Pol., fbr. pierników, trt.); (3,4 km, 0,5 km na Pc.) kol. **Rubinkowo** (Bachau, 17 dym. mur., 135 Pol., szkoła); (5,2 km) flw. **Bielawy** (3 domy mur., 78 Pol., wodociąg); (7 km, 0,6 km na Pd.W.) przyst. **Łączka** (Wiesental, 2 dym. mur., 20 Pol.); (8,3 km) w. **Grębocin** (Gramschem, 132 dym. mur., 1430 Pol., 8% Niem. 2 kśł., 3 szkoły, post. pol., 4 cgl., dom ubogich); (10 km, 0,8 km na Pd.W.) przyst. **Przyłupek** (Friedrichstal, 17 dym. mur., 68 mieszk., Pol., 12% Niem.); (11,5 km) w. **Rogówko** (Deutsch Rogau, 30 dym. mur., 336 Pol., 25% Niem., szkoła, post. pol.); (13,4 km, 0,4 km na Pc.Z.) flw. **Brzezno** (9 dom. mur., 110 Pol.); (14,6 km) probostwo **Gronowo** (Pfarre, 2 dymy mur., 23 Pol.); (15 km) flw. **Gronowo** (Wolffserbe, pałac, 15 dom. mur., 550 Pol., szkoła, elektr., wodociąg); (18,7 km) w. i flw. **Wielkałęka** (27 dym. mur., 315 Pol., kśł., szkoła, 2 mł., wodociąg motor.); (20,6 km) flw. **Elzanowo** (9 dym., w tem 3 drw., 210 Pol.); (22,4 km) flw. **Szychowo** (Heynerode, 7 dom. mur., 113 Pol., 2% Niem., wodociąg); (24,5 km) mko **Kowalewo** (Schönsee, 354 dom. mur., 2600 mieszk., Pol., 10% Niem., 2 kśł., syng., 2 szkoły, poczta, gazownia, mł. par., 3 trt. par., wodociąg, szpital, mleczarnia par., apt.); (26,6 km) flw. **Frydrychowo** (Friedrikenhof, 7 dym., w tem 3 gln., 120 Pol.); (30,6 km) flw. **Pluskowęsy** (13 dym mur., 190 Pol., 2 bud. szkolne, kśł., wodociąg wiatrakowy); (31,8 km) przyst. pod **Plyskowęsami** (4 dymy mur., 30 Pol.), (22,6 km) w. **Kiełpiny** (Kelpin. 19 dym. mur., 70 Pol., 5% Niem., szkoła, dom dla starców); (33,2 km) flw. **Piątkowo** (8 dym. mur., pałac, 170 Pol., grzl.); (36,6 km) w. **Lipnica** (23 dym. mur., 218 Pol., 4% Niem., kśł., szkoła,

poczta, mleczarnia); (39,2 km, 0,6 km na Pc.) w. **Wielkie Pułkowo** (56 dym., w tem 30 drw., 348 Pol., 15% Niem., szkoła); (41,7 km) flw. **Tokary** (2 dymy mur., 22 mieszk., Pol., 20% Niem.); (45 km) flw. **Karczewo** (7 dom. mur., 1 drw., 188 Pol., 11 Niem.); (45 km) flw. **Wrocki** (Wrotzk, 7 dom. mur., 131 Pol., 7% Niem., grzl., suszarnia kartofli); (46,5 km) w. **Wrocki** (30 dym. mur., 30 drw., 438 Pol., 12% Niem., kśł. szkoła); (48,7 km) w. **Pląchoły** (Friedeck, 16 dym. mur., 1 drw., 90 Pol., 5% Niem., szkoła, mł., trt., cgl.); (52,2 km) w. i flw. **Małki** (Malken; 24 dym. mur., 306 mieszk., Pol., 20% Niem, szkoła, poczta, mleczarnia par.); (53,5 km) w. **Niewież** (Neuheim, 29 dym. mur., 186 Pol., 4% Niem., szkoła); (55,2 km) flw. **Niewież** (3 dom. mur., 40 Pol., wieża obs., 15 m wys.); (58,1 km, 0,7 km na Pd.W.) w. **Szabda** (45 dym., w tem 16 mur., 280 Pol., 5% Niem., 2 szkoły, cgl.); (61,7 km) mto **Brodnica** (Strasburg, 520 dom. mur., 7300 mieszk., Pol., 15% Niem., 50 Żyd., 3 kśł., syng., starostwo, sąd, urz. skarbowy, gmina, 2 szkoły, elektr., wodociąg, fbr. maszyn roln., mebli, pomp, 3 fbr. lemonjady, browar, 2 cgl., szpital, schronisko, 2 apt., poczta).

Ciaśniny: (55,2—55,5 km) ciaśnina 0,3 km szer., między jez. Mełno a Niewieskim, ograniczona od Pd. podmokłem trf., miejscami nie do przejścia; wejście z flw. Niewież, wyjście otwarte.

Kolejki wąskotorowe: 1) Brodnica—Rypin, 2) Szewy—Rychnowo; 3) cgl. Chrzanowskiego — 1,5 km dłg.—nakładana; 4) Szychowo 300 m dłg. — nakładana.

Mosty i przeprawy: na szosie 3 przepusty i sześć mostków drw. kam. 3—9 m dłg., 3,5—6,5 m szer., na małych rzeczkach lub rowach; (1.4 km) wiadukt 3 m dłg., 8 m szer., 10 m wys., nad torem kol.; (17,3 km) na rz. Struga Rychnowska; most bet.. 15 m dłg., 5 m szer., 4 m wys., (25,5 km) na rz. Trynka most kam., 13 m dłg., 10 m szer., 2 chodniki 0,75 m, 5 m wys.; (61,7 km) na rz. Drwęca dwa mosty: 1-szy żel.-kam., 27 m dłg., 4 m szer. i wys.; 2-gi drw., 22 m dłg., 3 m szer. i wys.; wytrz. mostów i przepustów 15—20 T.

Skrzyżowania drożni: Toruń—178, 189, 190, 191, 302, 304; flw. Bielawy — 187; Kowalewo — 176, 180, 192; Pląchoły—193; Brodnica—167, 170, 171, 175, 178, 188.

178. Toruń—Młyniec—Gołub—Mszano—Brodnica.

62,4 km

M. pr. 1/100—226 Toruń, 227 Gołub-Dobrzyń, 228 Górzno-Rypin, 197 Kurzętnik — (w szczegółach błędne).

Do skrzyżowania z drg. Głębocin—Lubicz (9,2 km) szosa 6—12 m szer., z 2—3 m jezdnią, słabo zadrzewiona, z rowami bocznymi. Od skrzyżowania gruntowa, gln. lub gln.-ps., 3—12 m szer., z rowami bocznymi, miejscami zadrzewiona, odcinkami linja tlgr.

Odcinki: flw. Jedwabno (10,7—12,2 km) i Antoniewo—Lisiewo (28,3—35,7 km) szosowe i brukowane 6 m szer., z 2—3 m jezdnią. W rej. leśn. Kępa (16,3 km) leśn. Tobółka (25 km) i w. Kujawa (45 km) głęb. ps., bardzo uciążliwa. Biegnie na Pc.W. prawą urwistą krawędzią rz. Drwęca stromymi spadkami i wzniesieniami, przekopami lub nasypami, przez (48,5 km) przykry zakrąt (dla zaprzęgów powyżej 3 par nie do użycia). Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, droga gruntowa tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren do skrzyżowania dróg (9,2 km) płaski lub lekko falisty, otwarty (pola uprawne). Dalej sfałdowany, pogarbiony ze stromą, często urwistą krawędzą rz. Drwęcy, pociętą głęb. parowami; miejscami wysoko (do 40 m) pagórkowaty z niedostępnemi, nawet dla piechoty, krawędziami (urwisko „Pustelnik"). Pokrycie stanowią przeważnie lasy igl. wśród których liczne, równinne płaty pól uprawnych, łąk, trf. i gleb podmokłych. Odcinek końcowy od w. Mszano (55,7 km) lekko sfalowany, otwarty. Gleba gln.-ps., z nieregularnie zmieniającymi się odcinkami ciężkiej gln. lub głęb. ps.; sporadycznie trf. Obserwacja z drg. słaba; przesłona b. dobra w lasach i zagajnikach. Dogodne pkty obs.: 1) wzg. 103 (1 km na Pc.Z. od flw. Jedwabno) promień widzenia do 4 km, 2) wzniesienie na W. od flw. Brzezinko—do 5 km; 3) kśł. dw w. Ciechocinie do 4—5 km; 4) zamek we w. Gołubin do 4—7 km; 5) kśł. we w. Mszano—do 5 km; 6) wzg. 110 (w rej. w. Sabda) — odcinkami do 10 km.

Przeszkody: (4,2—4,9 km) na Pd. las (igl., 20 lat, rzadki, do przebycia dla piechoty i kawalerji); (6,1—6,7 km) na Pd. las (igl., 20 lat, rzadki, do przebycia dla piechoty i kawalerji); (11,7—62,4 km) wzdłuż drogi rz. Drwęca (20—40 m szer., 1—3 m głęb., dno ps., brzegi do 3 m wys., strome, naogół zadrzewione); (15 km) rz. Struga Rychnowska (2 m szer., 0,6—1 m głęb.; dno muliste); (15,7—28,1 km) las Leśne (Drewenzwald, igl., początkowo (3,5 km) 60—100 letni, z małemi parcelami zagajników, naogół łatwy do przebycia; dalej miesz. 50—80 lat, z przewagą igl., duchty 4—6 m szer., 5—6 T); (19,7 km) rz. Struga Leśna (4 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste); (23,4 km) na Pc. jez. Okunin (1,1 km dłg., 0,2—0,6 km szer., do 10 m głęb., dno zawalone gałęziami i zwałami drzew, brzegi do 10 m wys., 20—30° nach., zalesione, miejscami zarosłe sitowiem); (35,7 km) rz. Lura (Lohr Bach, 4 m szer., 1 m głęb., dno ps.-kam., brzegi niskie, zadrzewione); (36,7—42,2 km) las Bobrowisko (Golau, igl., 30—60—70 lat, naogół dostępny); (43,5 km) rz. Struga Kamionna (3—5 m szer., 0,6 m głęb., dno ps. lub muliste, brzegi niskie, podmokłe); (44,4—47,2 km) las Cieszyński 60—80 lat, z licznemi parcelami kultury i zagajników, do przebycia dla piechoty);

(51,5—52,5 km na Pd. trf. Merglak (0,2 km szer., podmokłe, do 2 m głęb.); (53—54,2 las Mszano (50—90 lat, podszyty, miejscami podmokły, duchty 5—6 m szer., do użycia dla ciężkich zaprzęgów).

Osiedla: (0 km) mto **Toruń**; (2,8 km) na Pc. kol. **Rubinkowo** (p. drg. 177); (5,4 km) flw. **Bielawy** (p. drg. 177); (9,2 km) przyst. **Głębockie Wybudowania** (3 dym. mur., 10 mieszk., Niem., 5% Pol.); (11,7 km) flw. **Jedwabno** (Seyda, 9 dym. mur., 72 Pol.); (13,5 km) w. **Młyniec** (56 dym. mur., 580 Pol., szkoła, post. pol.); (16,3 km) leśn. **Kępa** (Kämpe; 2 dym. mur. 15 Pol.); (19,7 km) leśn. **Łęga** (Lenga, 3 dym. mur., 10 mieszk., Pol., 5% Niem.); (25 km) leśn. **Tobółka** (1 dym. mur., Pol.); (28,3 km) przedm. **Antoniewo** (Ellerbruch, 22 dym. mur., 220 Pol.); (31,5 km) mko **Gołub** (Gollub, 253 dom. mur., 2978 mieszk., Pol., 7% Niem., 4% Żyd., szkoła, poczta, sąd, post. pol., elektr., trt., cgl.); (35,7 km) w. **Lisewo** (40 dym. mur., 350 Pol., szkoła)((38,7 km) nadleśn. **Konstancjewo** (O.F. Dolau, 3 dym. mur., Pol., 1 Niem., kuźnia); (40,3 km, 0,7 km na Pd.W.) w. **Sortyka** (10 dym. mur., Pol.); (41,3 km) leśn. **Motyka** (Grenz Stat, 1 dym. mur., Pol.); (43,1 km) przyst. **Kujawski** (2 dym. mur., 14 Pol., szkoła, karczma); (43,1 km) 1 km na Pd.W. flw. **Hammer** 5 dym. mur., 40 mieszk., Pol., 4% Niem.); (45 km) 1 km na Pd.Z. w. **Kujawa** (8. dym mur., 42 Pol., 10% Niem.); (48,6 km) 1 km na Pc.Z. flw. **Pusta Dąbrówka** (10 dym. mur., 249 Pol.); (50,3 km) flw. **Słoszewy** (Schlossau, 11 dym. mur., 320 Pol., 10% Niem.); (51,5 km) na Pc. flw. **Florencja** (4 dym. mur., 47 Pol.); (53,3 km) leśn. **Mszano** (Schöngrund, 2 dym. mur., 15 Pol.); (55,7 km) w. i flw. **Mszano** (29 dym. mur., 330 Pol, 15% Niem., kśł., wodociąg); (58,2 km) w. **Szabda** (p. drg. 177); (60;1 km) cgl.; (62.4 km) mto **Brodnica** (p. drg. 167).

Kolejki wąskotorowe: 1) Lubicz—Sierpc; 2) Golub—Rypin; 3) Brodnica—Kominy.

Mosty i przeprawy: wzdłuż drg. 6 przepustów i 8 mostków 3—6,5 m dłg., 3—8 m szer., (31,5 km) na rz. Drwęca most drw., 26 m dłg., 4,5 m szer., 4 m wys.; (62,1 km) dwa mosty na rz. Drwęca: 1-szy żel. kam., 27 m dłg., 4 m szer. i wys., 2-gi drw., 22 m dłg., 3 m szer. i wys.

Skrzyżowania drożni: Toruń—177, 189, 190, 191, 302, 304; Bielawy—177; 7,9 km—187; Golub 180, 181; Brodnica—167, 170, 171, 175, 177, 188.

179. Linowiec — Rakowice — Radomno — Szwarcenowo.

26,4 km M. pr. 1/100 — 165 Iława, 197 Kurzętnik.

Szosa 6 m szer., z 3 m szutr. jezdnią, rowami i drzewami bocznymi. Biegnie licznemi załamaniami na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równiny lub lekko falisty, otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln. lub ps., uprawna. Obserwacja lokalna do 7 km wgłąb.

Przeszkody: (4,8 km) jez. bez nazwy 12 m głęb., dno ps., brzegi wysokie, łąkowe); (8,8—11,8 km) las igl. (do 30 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla pojedyńczych pieszych; duchty 5—6 m szer.); (11,9 km) rz. Drwęca (18 m szer., 2 m głęb., dno ps., brzegi strome, porośnięte krzakami); (15,5—16,5 km) jez. Radomno (4—6 m głęb., dno ps., brzegi łagodne ps., zadrzewione z Pc.; na jez. wyspa ps., zalesiona).

Osiedla: w. Linowiec (Linnowitz — p. drg. 149); (1,9 km) w. Kuligi (Kulingen—52 dym. mur., 520 mieszk., Pol., 30% Niem., kśł., kpl., 2 szkoły); (2,7 km) st. kol. Zajączkowo (6 dom. mur., 116 Pol.); (4,6 km) w. Zajączkowo (24 dym., w tem 22 mur., 360 mieszk., Pol., 20% Niem., 2 szkoły); (6,6 km) w. Rakowice (Rakowitz — 9 dym. mur., 180 Pol., grzl.); (8,9 km) st. kol. Rakowice (Weissenburg—4 dym. mur., 70 Pol.); (14,8 km) w. i flw. Radomno (123 dym., w tem 97 mur., 908 Pol., kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol., placówka str. gran.); (18,4 km) w. Głodowo (2 dym. drw., 17 Pol.); (19 km) flw. Orłowo (Orlau — 1 dym. mur., 14 Pol.); (19,8 km) w. Jamielnik (42 dym., w tem 20 mur., 320 Pol., st. kol., poczta, placówka str. gran.); (22,9 km) w. i flw. Wonna lub Wonno (93 dym. mur., 464 Pol., szkoła, mł. par., placówka str. gran.); (26,4 km) w. Szwarcenowo (Schwarcenau — p. drg. 171).

Mosty i przeprawy: (11,9 km na rz. Drwęca) drw. 17,4 m dłg., 5 m szer., 3,2 m wys., wytrz. 10 T; pozatem 4 mostki drw. 2,5—5 m dłg., 5 m szer. i 9 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Linowiec — 149; (9,6 km) 170; Szwarcenowo — 171.

180. Rypin — Ostrowite I — Gołub — Frydrychowo.

36,1 km

M. pr. 1/100 — 227 Gołub-Dobrzyń, 228 Górzno-Rypin.

Szosa 8—9 m szer., z 4—6 m szutr. jezdnią i linją tlgr. Biegnie na Z. małymi załamaniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty lub falisty, przejrzysty i otwarty; gleba ps.-gln. lub ps.-trf., uprawna. Obserwacja lokalna do 6,5 km wgłąb.

Przeszkody: rz. Rypnica (4 m szer., 1 m głęb, dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (6,5 km) jez. bez nazwy (13—24 m głeb., dno bgn., brzegi wysokie, ps., dostępne); (7,8 km) jez. Ostrowickie (13—27 m głęb., dno bgn., brzegi wys., gln., trudno dostępne); (25,5 km) rz. Drwęca (30 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe).

Osiedla: mto Rypin (p. drg. 144); (2 km) w. Ławy (5 dym., w tem 2 mur., 80 Pol.); (2,4 km, 0,4 km na Pd.) w.

Głowińsk (38 dym., w tem 9 mur., 220 mieszk., Niem., 10% Pol., kpl.); (5,3 km, 0,5 km na Pc.) w. **Cetki** (26 dym., w tem 4 mur., 130 Niem.); (6,3 km) os. **Czarownica** (1 dym. drw., 7 Pol.), (7,7 km) w. **Ostrowite I** (19 dym., w tem 13 mur., 160 Pol., szkoła); (11 km) flw. **Dobre** (14 dym., w tem 10 mur., 160 mieszk., Pol., 5% Żyd., szkoła); (12,7 km) flw. **Bachórz** (2 dym., w tem 1 mur., 50 Pol.); (14,7 km) w. i flw. **Radomin** (33 dym., w tem 11 mur., 590 Pol., kśł., 2 szkoły, gm., post. pol.); (18 km) flw. **Bocheniec** (4 dym. mur., 100 Pol., fbr.); (20,2 km, 0,5 km na Pc.) w. **Szafarnia** (20 dym., w tem 10 mur., 130 Pol., 2 szkoły); (21,3 km) os. **Piekiełko** (1 dym. drw., 6 Pol.); (21,9 km) w. **Sadykierz** (23 dym., w tem 3 mur., 120 Pol).; (24,6 km) mko **Dobrzyń** nad Drwęcą (400 dom-, w tem 300 mur., 4500 mieszk., Pol. 45% Żyd., 2% Niem., kśł., szkoła, magistrat, 2 mł. par., post. pol., apteka, trt.); (25,6 km) mko **Gołub** (Gollub (p. drg. 178); (27,8 km) w. **Augustowo** (14 dym., w tem 6 mur., 125 Pol., szkoła); (31,7 km) w. i flw. **Ostrowite II** (64 dym., w tem 36 mur., 950 mieszk., Pol., 44% Niem., kśł., szkoła, st. kol.); (33,1 km) w. **Napole** (24 dym., w tem 20 mur., 160 Pol.); (36,1 km) flw. **Frydrychowo** (Friederikenhof — p. drg. 177).

Kolejki wąskotorowe: Rypin—Dobrzyń nad Drwęcą, konna.

Mosty i przeprawy: (25,4 km na rz. Drwęca) drw. 19 m dlg., 6,8 m szer., 5,4 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 3 mostki drw. 4,5—8 m dłg., 5—6 m szer. i 10 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Rypin — 144, 167; Ostrowite I — 186; Dobrzyń nad Drwęcą — 181; Golub — 178; Frydrychowo — 177.

181. Sierpc—Blinno—Zbójno—Dobrzyń nad Drwęcą.

53,7 km

M. pr. 1/100 — D 30 Lipno, E 30 Sierpc, 227 Gołub-Dobrzyń.

Początkowo do w. Blinno (13,3 km) szosa 9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi i linją tlgr., dalej gruntowa 3,5—15 m szer., miejscami rozjeżdżona, ps.-gln. lub ps.-kam., bez rowów bocznych; na odcinku (0—15,4 km) biegnie na Pc.Z., dalej na Pc. wzdłuż toru kol. Sierpc—Toruń. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren lekko falisty, przeważnie przejrzysty, rzadko zalesiony; gleba ps.-gln., w miejscach niższych ps.-trf., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 5 m wgłąb.

Przeszkody: rz. Sierpienica (5—15 m szer., 0,5—1,3 m głęb., dno bgn., brzegi trf., łagodne); (2,8 km) rz. Skrwa (6—15 m szer., 0,5—1,5 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi

niskie, łąkowe); (18,6—21,4 km) parcele lasu (igl. i miesz. 18—100 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 2—5 m szer.); (22,3—25,1 km) jez. bez nazwy (4—6 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, dostępne); (22,3—24,1 km) las igl. (30 lat, bez podszycia, dla pojedyńczych jeźdźców); (25,8—27,9 km) las igl. (20 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (29—29,5 km) las mieszany (15 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (40,2 km) jez. bez nazwy (11—15 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps., dostępne); (47,7—48,5 km) las igl. (13 lat, bez podszycia, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym drogi leśne 3—6 m szer.); (47,6 km) rz. **Rużec** (8 m szer., 1,3 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (53,9 km) rz. **Drwęca** (30 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe).

Osiedla: mto **Sierpc** (p. drg. 135); (1,7 km) w. i flw. **Studzieniec** (20 dym., w tem 10 mur., 186 Pol.); (2,8 km) w. **Rydzewo** (21 dym., w tem 12 mur., 100 mieszk., Pol., 10% Niem.); (2,8 km, 0,4 km na Pd.) w. **Mieszczk** (14 dym., w tem 7 mur., 103 Pol.); (7,6 km) w. **Całownia** (16 dym., w tem 2 mur., 106 Pol.); (10,3 km) w. i flw. **Gójsk** (66 dym., w tem 18 mur., 420 Pol., kśł.); (12,2 km) w. **Józefowo** (8 dym., w tem 2 mur., 46 Pol.); (13,3 km) w. i flw. **Blinno** (33 dym., w tem 6 mur., 215 Pol.); (16,3 km) flw. **Likiec** (13 dym., w tem 1 mur., 88 Pol.); (17,8 km) flw. **Antoniewo** (2 dym. mur., 16 Pol.); (20,4 km) w. **Krzyżówki** (2 dym., w tem 1 mur., 13 Pol.); (22,3 km) w. **Sarnowo** (24 dym. drw., 130 Pol., szkoła); (25,1 km) w. **Radziochy** (4 dym. drw., 20 Pol.); (29,4 km) w. **Chrostkowo** (40 dym., w tem 12 mur., 200 Pol., kśł., 4 szkoły, gm.); (33,9 km) w. **Sikorz** (11 dym., w tem 2 mur., 60 Pol., szkoła); (36 km) w. **Kawno** (13 dym., w tem 3 mur., 65 Pol.); (37,1 km) w. **Zosin** (9 dym. drw., 50 Pol.); (39,7 km) w. **Zbójno** (54 dym., w tem 11 mur., 350 Pol., szkoła, gm., post. pol.); (47,6 km) w. **Zbójenko** (8 dym., w tem 6 mur., 70 Pol.); (42,6 km) w. **Frankowo** (6 dym. w tem 3 mur., 50 Pol.); (43,5 km) w. **Łukaszewo** (16 dym., w tem 6 mur., 90 Pol., szkoła); (46 km) w. **Sitno** (16 dym., w tem 9 mur., 110 Pol.); (46,6 km) w. **Lendy** (7 dym., w tem 3 mur., 35 Pol.); (47,7 km) w. **Węgiersk** (27 dym., w tem 11 mur., 140 Pol.); (51,2 km) w. **Zaręby** (5 dym., w tem 4 mur., 60 Pol.); (53,7 km) mko **Dobrzyń** nad Drwęcą (p. drg. 180).

Mosty i przeprawy: (na rz. Sierpienica) drw. 39 m dłg., 4,6 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 20 T; (2,8 km na rz. Skrwa) drw. 20 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 5 mostków drw. 4,5—8 m dłg., 5—6,5 m szer.

Skrzyżowania drożni: Sierpc — 135, 136, 143, 156, 164, 167; Blinno—182; Zbójno—186; Dobrzyń nad Drwęcą—180.

182. Karolewo—Skępe—Blinno.

16,1 km M. Pr. 1/100—E 30 Sierpc, (przestarzała).

Początkowo do os. m. Skępe (7,1 km) **gruntowa**, 6—10 m szer., z rowami bocznymi, miejscami roz-

jeżdżona; dalej szosa 9 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi i linją tlgr.; na odcinku 7,1—16,1 km biegnie na Pc., następnie na Pc.W. wzdłuż toru kol. Sierpc — Toruń. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren lekko falisty, zalesiony, odcinkami otwarty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 5,5 km wgłąb.

Przeszkody: (0—6,3 km) las igl. (do 80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne i duchty 4—8 m szer.); (7,1—10,3 km) jez. Czermo (Patanowskie—na mp. Skompe) Mielno, Święte i Wielkie (1—6 km dłg., 0,3—0,8 km szer., do 7 m głęb., dno ps., lub bgn.); brzegi łagodne, zarośnięte, dostępne); (10,3—12,1 km) las igl. (25 lat, podszycie igl.; do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (14,4—15 km) bagno Ostrów Jeziowy (trf., pokryte trawą, do 1 m głęb., poza wiosną do przebycia dla piechoty, zimą całe zamarza); (15—16,1 km) las igl. (18—40 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty; duchty 5—6 m szer.

Osiedla: w. Karolewo (p. drg. 159); (1,7 km, 1 km na W.) w. Huta Skępe (24 dym., w tem 4 mur., 140 Pol., szkoła, trt.); (3,1 km) w. Łowiczek (31 dym., w tem 1 mur., 186 Pol.); (7.1 km) os. m. Skępe (p. drg. 158); (12,5 km) w. Wólka (18 dym., w tem 6 mur., 115 Pol., st. kol. Malina); (16,1 km) w. i flw. Blinno (p. drg. 181).

Mosty i przeprawy: (7,1 km na kanale) drw., 11 m dłg., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 10 T; pozatem 4 mostki drw., 4—8 m dłg., 6—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: Karolewo — 159; Skępe — 158, 184; Blinno—181.

183. Żuromin—Lubowidz—Zieluń—Lidzbark.

24,3 km

M. pr. 1/100—197 Kurzątnik, 228 Górzno Rypin, 229 Działdowo-Szreńsk.

Szosa 8—9 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, z rowami i linją tlgr., zadrzewiona. Biegnie na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, na Pc. zalesiony, pozatem otwarty; gleba ps.-gln., pola uprawne. Obserwacja lokalna do 5 km wgłąb.

Przeszkody: (2,2—9,2 km) rz. Działdówka (4—12 m szer., 0,5—2 m głęb., dno ps. żwir., brzegi łagodne łąkowe); (10,7 km na Z.) las igl. (15 lat, podszycie igl.; do przebycia dla piechoty; drogi leśne 4—5 m szer.; (16,6—21.3 km) las igl. (do 120 lat, podszycie igl., do przebycia dla kawalerji; duchty 6 m szer.; (24,3 km) jez. Lidzbarskie (8—14 m głęb., dno bgn., brzegi wysokie, łąkowe, dostępne).

Osiedla: os. m. Żuromin (p. drg. 153); (2,5 km) w. i flw. **Brudnice** (21 dym., w tem 1 mur., 230 Pol., szkoły); (4,5 km) flw. **Łazy** (3 dym., w tem 1 mur., 42 Pol.); (7,7 km) w. i flw. **Lubowidz** (p. drg. 154); (13,9 km) os. **Zieluń** (p. drg. 152); (16,3 km) w. **Nowy Zieluń** (Neu Zielun—8 dym., w tem 7 mur., 86 Pol., mł. par.); (24,3 km) mto **Lidzbark** (Lautenburg—p. drg. 147).

Mosty i przeprawy: (9,2 km na rz. Działdówka) drw., 23 m dług., 5,5 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 5 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Żuromin—153, 155, 165; Lubowidz—154; Zieluń—152; Lidzbark—147, 150, 151, 168.

184. Skępe—Lipno—Nieszawa.

31,3 km M. Pr. 1/100 - D 30 Lipno, E 30 Sierpc

Początkowo do mta Lipno (12,1 km) szosa 9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i linją tlgr.; gruntowa 7—13 m szer. ps.-gln., z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie małymi załamaniami na Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren równinny lub lekko falisty, rzadko zalesiony; gleba ps.-gln., uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb.

Przeszkody: jez. Czermo (Patanowskie, na mp. Skompe—2,8 km dług., 1 km szer., do 7 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, dostępne); (4,4—5,3 km) las igl. (60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (12,1 km) rz. Mień (Lipianka 10—15 m szer., 1—3 m głęb., dno bgn., brzegi łagodne, łąkowe); (18,4—19,6; 22,6—24,6 i 25,6—28,6 km) odcinki lasu igl. (20—60 lat, podszycie mieszane; do przebycia dla pojedyńczych pieszych; drogi leśne i duchty 2—4 m szer.; (31 km) rz. Wisła (400 m szer., 1,5 m głęb., dno ps. lub kam., ch. prądu 1 m/sek., brzegi ps., wysokie, łąkowe).

Osiedla: os. m. **Skępe** (p. drg. 158); (2,5 km) w. **Wymyślin** (46 dym., w tem 5 mur., 550 Pol. klasztor, seminarjum, szkoła); (3,5 km) w. i flw. **Wioska i Józefowo** (na mp. mylnie **Bioska**) (48 dym., w tem 8 mur., 380 Pol., grzl.); (5,2 km, 0,5 km na Pd.) w. **Żuchowo** (33 dym., w tem 5 mur., 390 Pol., szkoła); (7,2 km) w. i flw. **Karnkowo** (54 dym., w tem 20 mur., 315 Pol., kśl., 2 szkoły, grzl., fbr.); (9,6 km) w. i flw. **Kolankowo-Nagorzynek-Wiadomy i Janczynek** (wieś o czterech nazwach—17 dym., w tem 5 mur., 180 Pol.); (12,1 km) mto **Lipno** (p. drg. 159); (17,3 km) w. i flw. **Maliszewo** (22 dym., w tem 1 mur., 274 Pol., szkoła); (21 km) w. i flw. **Brzeźno** (50 dym., w tem 5 mur., 300 mieszk., Niem., 10% Pol., 2 szkoły); (29,7 km, 1 km,

na Pd.) w. **Rybitwy Stare** (15 dym., w tem 1 mur., 107 Niem., szkoła); (30 km) w. **Mniszek** (5 dym., w tem 1 mur., 40 Niem.); (31,3 km) mto **Nieszawa** (204 dom., w tem 154 mur., 2401 mieszk., Pol., 3% Żyd., 2% Niem., 3 kśł., magistrat, poczta, gimn., 2 seminarja, 3 szkoły, elektrownia, 2 fbr., st. kol. Nieszawa, przystań).

Mosty i przeprawy: (31 km na rz. Wisła) prom drw., 15 m dłg., 2,7 m szer., pojem. 100 ludzi, 10 koni, 2 zaprzęgi; czas trwania przeprawy 10 minut; pozatem 4 mostki drw., 1,5—9 m dłg., 4,5—7 m szer. i 2 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Skępe—158, 182; Lipno—159, 160, 185, 186; Nieszawa—319a, 320.

185. Włocławek — Lipno.

22 km M. pr. $\frac{1}{100}$ — D 30 Lipno, D 31 Włocławek.

Szosa 9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, częściowo zadrzewiona, z linją tlgr. Biegnie na Pc. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren: falisty przeważnie otwarty i przejrzysty, gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 3,5 km wgłąb.

Przeszkody: rz. **Wisła** (1 km szer., 2—10 m głęb., ch. prądu 1 m/sek; dno ps., brzegi wysokie, ps. lub łąkowe); (1,5—2,5 km) las igl. (do 60 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty); (9,2 km) jez. **Chełmickie** (1,4 km dłg., 9,6 km szer., 1—5 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, łąkowe, zarośnięte); (10,2—11,2 km) las igl. (do 80 lat, podszycie mieszane; do przebycia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne 2—5 m szer.; (14,1 km) jez. **Ostrowickie** (Ostrowite — 2,8 km dłg., 0,5 km szer., do 15 m głęb., (dno ps. lub bgn., brzegi łagodne ps. lub trf., dostępne tylko z W).

Osiedla: mto **Włocławek** (2475 dom, w tem 10% drw., 40182 mieszk., Pol., 20% Żyd., 2% innych, 4 kśł., 2 syng., starostwo, magistrat, sąd, poczta, 2 szpit., elektrownia, cgl., 7 gimn., 27 szkół, 10 fbr., 5 trt., st. kol., przystań); (1,1 km) w. **Szpital Dolny** (84 dym., w tem 39 mur., 2800 mieszk., Pol., 20% Żyd, szkoła); (3,7 km) w. i flw. **Szpital Górny** (p. drg. 162); (5,5 km) flw. **Bogucin** (3 dym., w tem 1 mur., 27 Pol.); (7 km) w. i flw. **Fabianki** (40 dym., w tem 15 mur. 340 mieszk., Pol., 6,8% Żyd., 0,5% Niem., szkoła, gm.); (8,2 km) os. fbr. **Chełmica Wielka** (7 dom. mur., 200 Pol., fbr.); (11 km) w. i flw. **Łochocin** (47 dym., w tem 2 mur., 358 mieszk., Pol., 4,1% Żyd., 1,1% Niem., szkoła, cgl.); (12,8 km) w. **Popowo** (37 dym., w tem 5 mur., 234 Pol., szkoła); (14,2 km) w. **Rudki i Krzyżówki** (31 dym., w tem 9 mur., 217 mieszk., Pol., 50% Niem.); (17,4 km) w. i flw. **Radomice** (15 dym., w tem 1 mur., 240 mieszk., Pol., 8% Niem., szkoła, fbr.); (19,3 km, 1 km na W.) w. **Białowieżyn** (21 dym.,

w tem 8 mur., 130 mieszk., Pol., 13% Niem., szkoła); (20,8 km) w. **Borek** (4 dym., w tem 3 mur., 22 mieszk., Pol., 35% Niem.); (22 km) mto **Lipno** (p. drg. 159).

Mosty i przeprawy: (na rz. Wisła) drw., legary żel., 631,65 m dłg., 6,4 m szer., 9,5 m wys., wytrz. 30 T; pozatem 1 most. kam., 4 m dłg., 8 m szer. i 9 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Włocławek—318, 321, 324; Szpital Górny—162; Lipno—159, 160, 184, 186.

186. Lipno—Kikoł—Zbójno - Ostrowite I.

31,7 km **M. pr.** 1/100—D 30 Lipno, 227 Gołub-Dobrzyń

Szosa 7—8 m szer., z 3,5—4 m szutr. lub brukowaną jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi; na odcinku (0—16,5 i 25,6—32,2 km) z linją tlgr. Do w. Kikoł biegnie Pc.Z., następnie do w. Mszczonne na Pc. potem silnem załamaniem na Pc.Z. do w. Dąbrówka, do w. Ostrowite (31,7 km) na Pc.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty lub lekko falisty, przejrzysty i otwarty; gleba ps.-gln. uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb.

Przeszkody: (7,9 km) jez. Kikoł (1,2 km dłg.; 0,5 km szer., 4—6 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie dostępne), (22,1 km) jez. Rudusk (6—6 m głęb., dno kam., brzegi łagodne, łąkowe); (22,2 km) rz. Ruziec (8 m szer., 1 m głęb., dno bgn., brzegi łagodne, łąkowe); (26 km) jez. bez nazwy (6—8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, zarośnięte krzakami); (29,4 km) jezioro bez nazwy (11—15 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps. dostępne (31,7 km) jez. Ostrowickie (13—27 m głęb., dno bgn., brzegi wysokie strome, dostęp utrudniony.

Osiedla: mto **Lipno** (p. drg. 159); (3,1 km) flw. **Złotopole** (4 dym., w tem 3 mur., 64 Pol.); (4,2 km) w. **Buchowo** (6 dym., w tem 2 mur., 43 Pol.); (6 km) w. i flw. **Konotopie** (20 dym., w tem 1 mur., 160 Pol.); (7,9 km) w. **Kikoł** (200 dym., w tem 186 mur., 1518 mieszk., Pol., 20% Żyd., 5% Niem., kśł., szkoła, gm., post. pol., poczta, elektrownia, mł. par., apteka); (10,2 km, 0,2 km na Z.) w. **Lubin** (40 dym., w tem 17 mur., 250 mieszk., Pol., 1% Niem.); (12 km) flw. **Moszczonne** (4 dym., mur., 80 Pol.); (14,1 km.) w. i flw. **Dąbrówka** (8 dym. mur., 80 mieszk., Pol., 20% Niem.); (15,9 km) w. i flw. **Klonowo** (22 dym., w tem 13 mur., 210 mieszk., 7% Niem., szkoła); (18,3 km) flw. **Adamki** (4 dym. mur., 60 Pol.); (20 km) w. i flw. **Zbójno** (p. drg. 181); (22,7 km) w. i flw. **Wojnowo** (11 dym., w tem 5 mur., 115 Pol.); (24,7 km) w. i flw. **Giżynek** (29 dym., w tem 7 mur., 285 Pol., szkoła); (26,6 km) w. i flw. **Ugoszcz** (18 dym.,

w tem 12 mur., 600 Pol., szkoła); (29,4 km) w. i flw. Brzuze (8 dym., w tem 3 mur., 125 Pol.); (30,2 km) w. Lisiaki (12 dym., w tem 2 mur., 65 mieszk., Pol., 50% Niem.); (31,7 km) w. i flw. Ostrowite I (p. drg. 180).

Kolejki wąskotorowe: Giżynek — Ostrowite I — przemysłowa.

Mosty i przeprawy: na drodze 5 mostków drw., 2,5—9,5 m dług., 5—7 m szer. i 7 przepustów bet.

Skrzyżowanie drożni: Lipno—159, 160, 184, 185; Kikoł — 187; Zbójno — 181; Ostrowite I — 180.

187. Kikoł—Zembowiec—Dobrzejewice—Lubicz Lipnowski — Drg. 178.

27,8 km

M. pr. 1/100 — D 30 Lipno, 226 Toruń, 227 Gołub-Dobrzyń (przestarzałe).

Szosa 7—8 m szer., z 3,5—4,5 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi, linją tlgr. Biegnie na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, przejrzysty, pokryty licznemi jez.; gleba ps.-gln. lub ps.-trf., uprawna lub łąki; obserwacja lokalna do 6 m wgłąb. Dogodny pkt. obs.: wieża kśl. we w. Czernikowo (12,3 km) promień widzenia do 10 km.

Przeszkody: jez. Kikoł (1,2 km dług., 0,5 km szer., 4—6 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, łąkowe); (2 km) jez. Sumińskie (3 km dług., 0,2—0,5 km szer., 2—7 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, łąkowe); (8,3 km) jez. Steklin (Steklinek — 5 km dług., 0,2—0,3 km szer., 7—18 m głęb., dno ps.-żwir., brzegi strome, łąkowe, dostępne); (26—26,5 km) las igl. (50 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 4—6 m szer.).

Osiedla: w. Kikoł (p. drg. 186); (4,5 km) w. i flw. Wola (15 dym., w tem 5 mur., 348 mieszk., Pol., 2% Niem., szkoła); (6,7 km) w. i flw. Walentowo (16 dym., w tem 2 mur., 97 mieszk., Pol., 10% Niem.); (8,2 km) w. i flw. Steklin (25 dym., w tem 12 mur., 320 Pol., szkoła); (10,8 km) w. Wygoda (14 dym., w tem 130 Pol.); (12,3 km) w. Czernikowo (99 dym., w tem 10 mur., 893 Pol., kśl., szkoła, poczta, gm.); (14,2 km) w. Czernikówek (65 dym., w tem 40 mur., 302 mieszk., Pol., 3% Niem.); (15,6 km) w. Zembrowiec (43 dym., w tem 5 mur., 295 Pol.); (17,2 km) w. i flw. Obrowo (33 dym., w tem 11 mur., 405 Pol., szkoła); (19,3 km) w. i flw. Kawenczyn (21 dym., w tem 7 mur., 306 Pol.); (21,7 km) w. Dobrzejewice (45 dym., w tem 10 mur., 420 Pol., kśl., poczta, szkoła, gm.); (24,3 km) w. Brzozówka (32 dym., w tem 7 mur., 224 mieszk., Niem., 20% Pol.); (27,8 km) w. Lubicz Lipnowski (86 dym., w tem 20 mur., 1200 mieszk., Pol., 40% Żyd., szkoła, trt., apteka).

Mosty i przeprawy: na drodze 2 mostki drw. 4,5—5 m dłg., 5—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: Kikol — 186; Dobrzejewice — 188.

188. Górzno—Bartniczka—Grążawy—Brodnica.

19,9 km

M. pr. 1/100 — 197 Kurzętnik, 228 Górzno-Rypin.

Szosa 7 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi, z linją tlgr. Biegnie małymi załamaniami do w. Radoszki na Pc. dalej na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty lub falisty, otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja lokalna do 6,5 m wgłąb.

Przeszkody: (5—6,1 km) rz. Branica (4 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi strome, łąkowe); (20,1 km) rz. Drwęca (30 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi strome, łąkowe).

Osiedla: mko **Górzno** (p. drg. 152); (3,2 km) w. **Zaborowo** (64 dym. mur., 402 Pol., szkoła); (4,9 km) w. **Zdroje** (21 dym., w tem 18 mur., 101 mieszk., Pol., 10% Niem.); (6,1 km) w. **Radoszki** (Radosk, p. drg. 166); (6,6 km) w. **Bartniczka** (Bartnitzkau, 15 dym. mur., 118 Pol., poczta); (8,5 km) w. **Grążawy** (Grondzaw, 114 dym., w tem 50 mur., 759 Pol., kśł., szkoła); (9,8 km) w. **Łaszewo Wielkie i Małe** (85 dym., w tem 35 mur., 553 Pol., szkoła); (13 km) w. **Świerczyny** (45 dym. mur., 323 Pol., kśł., szkoła, grzl.); (15,1 km) w. **Cielęta** (Zeland, 37 dym. mur., 164 mieszk., Pol., 10% Niem., kśł., szkoła, grzl.); (18,5 km) w. **Michałowo** (Michelau, 89 dym., w tem 40 mur., 846 mieszk., Pol., 4% Niem., szkoła, 2 trt., cgl., fbr.); (19,9 km) mto **Brodnica** (Strasburg, (p. drg. 167).

Mosty i przeprawy: (20,1 km na rz. Drwęca) kam. 27 m dłg., 4 m szer., 3,7 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 3 mostki drw., 5—9,5 m dłg., 4,5—7 m szer. i 9 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Górzno — 152, 166; Radoszki—168; Brodnica—167, 170, 171, 177, 178.

189. Toruń — Chełmża — Chełmno.

41,5 km

M. pr. 1/100—226 Toruń, 195 Grudziądz (w szczegółach błędne).

Szosa 4—9 m szer., z 3—6 m szutr. jezdnią, w większych osiedlach brukowana, z rowami i drzewami bocznymi (na małych odcinkach bez zadrzewienia). Biegnie na Pc. do Chełmży wzdłuż linji kolej., dalej

na Pc.Z., z kilkoma odchyleniami i załamaniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko sfalowany z porozrzucanemi pojedyńczemi wydmami ps., poprzerzynany licznemi pasmami łagodnych, spłaszczonych fałd, gdzie między niemi występują często zabagnione kotlinki. jeziorka, stawy i trf. Pod w. Bielniny (22,1 km) flw. Stolno (36,3 km) i mtem Chełmno (41,5 km) silniej sfałdowany z podłużnymi garbami 4—5 m wys. Otwarty i przejrzysty (pola orne i łąki). Gleba ps.-gln., z odcinkami głębokiego ps., od Chełmży przechodzi w gln.-ps., od w. Czyste (32,8 km) coraz więcej gln. Obserwacja z drogi przeciętnie do 3 km, w końcowym odcinku długie, wąskie pole widzenia. Dogodne punktu obs.: 1) kśł. we w. Lulkowo z polem widzenia do 5—6 km, 2) kśł. we w. Grzywna 7—8 km, 3) wieże kśł. we m. Chełmża 35 i 68 m wys., z widokiem o promieniu 10—15 km, 4) wzg. 100 (1,2 km na Pd.Z. od flw. Żygląd) z polem widzenia do 7 km; 5) wzg. 94 (1 km na Pd. od flw. Stolno) z polem widzenia do 6 km. Przesłony poza rowami, drzewami przydrożnemi i lasem (2,9—4,6 km) brak.

Przeszkody: (3,6—4,9 km) las Łysomicki (Lissomitzer Wald, igl., do 90 lat, gleba ps., do przebycia dla piechoty i kawalerji; duchty dla wozów 1,5 T); (14 km) rów (2 m szer., 0,5 m głęb., brzegi 2 m wys., otwarte); (15 km) staw (75 m dłg., 45 m szer., 1,5 m głęb., dno muliste, brzegi 1 m wys., strome, od Z. zabudowane); (17,5 km) na W. jez. Chełmżyńskie (podłużne, 6 m dłg., z Pc.Z. na Pd.W. 0,2—0,6 km szer., z 3,3 km dłg. odnogą ku Z., 15—22 m głęb., dno ps., miejscami głazy lub gln.; brzegi 2—4 m wys., strome. gln.-ps. od Pc., zresztą ps.-gln., zarosłe trzciną i szuwarem, dostępne); (17,6 km) rów (2—5 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, zabagn.); (19 km) na Z. jez. Miałkusz Mały (300×150 m, do 6 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, podmokłe, zarosłe trzciną); (19 km) 0,3 km na Z. bgn. Duży Miałkusz, 17 km dłg., 0,5—0,6 km szer., 0,5—2 m głęb., zabagn., dno trf., brzegi moczar., miejscami niedostępne, w suchą porę tylko z przewodnikiem); (20 km) na W. jez. Archidjakonka (1 km dłg., 0,1—0,3 km szer., do 30 m głęb., dno ps.-kam. od Pc.Z. muliste; brzegi płaskie, otwarte); (22,4 km) na Pc.Z. jez. Głuchowskie (Bildschöner, 0,7 km dłg., 0,3—0,4 km szer., do 8 m głęb., od Pc.W. płytkie, dno ps. lub żwir.-kam.; brzegi płaskie, lekko namylone, od Z. zabagn.); (28,8 km) 1 km na W. jez. Papowskie (1,7 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 3—6 m głęb, dno muliste, brzegi od Z. i W. płaskie, pozostałe strome, otwarte); (31,1 km) torfowisko (0,8 km dłg.., 0,2 km szer., podmokłe, 0,3 m głęb., zarosłe trawą i turzyną; w mokre pory głęb. zwiększona do 1,5 m; brzegi dostępne tylko dla pieszych); (33.4 km) rów łączący jez. Storlus i jez. Czyste (1,5 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi 1 m wys., łąkowe; dolina 30—100 m szer., zabagn. do 1,5 m głęb., miejscami nie do przejścia); (32,3 km) na Z. jez. Stor-

lus (1,9 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 3—4,5 m głęb., dno muliste; brzegi 0,5 m wys., podmokłe, zarosłe trzciną); (32,4 km) na Pc.Z. jez. Czyste (1.5 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 5—8 m głęb., dno kam., brzegi 1,5 m wys., strome, miejscami zadrzewione).

Osiedla: (0 km) mto **Toruń**; (6,3 km) flw. **Lisomice** (Lissomitz, 12 dom. mur., 180 Pol., szkoła, elektr., mł. turbin., leśn.); (8,9 km) st. kol. **Ostaszewo**; (9,5 km) flw. **Ostaszewo** (Ostichau, 58 dom., w tem 32 drw., 562 mieszk., Pol., 2% Niem., mł. par., grzl., szkoła, elektr., poczta, wiatrak); (11,9 km) 1,1 km na Z. flw. **Zęgwirt** (Zengwirth, 3 domy mur., 42 Pol., 12% Niem.); (14,1 km) flw. **Grzywna Szlachecka** (Sternberg, 5 dom. mur., 55 Pol., 10% Niem.); (14,6 km) w. **Grzywna** (Griffen, 76 dym. w tem 8 drw., 776 Pol., 1% Niem., kśł. z wieżą 25 m, szkoła, 2 wiatr.); (15 km) flw. **Grzywna Biskupia** (Brunau, 6 dym. mur., 68 Pol.); (16 km) cgl. ad Grzywna; (17,5 km) mto **Chełmża** (Culmsee, 450 dom. mur., 10065 mieszk., Pol., 10% Niem., 2 kśł., dom modlitwy bapt. i syng., post. pol., poczta, cukr., 2 fbr. maszyn roln., fbr. win owocowych, fbr. grzebieni, gazownia, trt., 2 cgl., 2 mł. par., szpital, 4 hotele, 2 apt., wodociąg z wieżą 32 m wys.); (22,1 km) w **Bielnyny** (Bildschön, 34 dym. mur., 392 mieszk., Pol., 10% Niem., szkoła, 3 cgl.); (23,9 km) flw. **Windak**; (25,6 km) flw. **Falencin** (Dietrichsdorf, 13 dym. mur., 295 Pol., 5 Niem., elektr.); (27,2 km) flw. **Zegartowice** (5 dym. mur., 36 mieszk., Pol., 44% Niem.); (29,2 km) flw. **Żygląd** (Zeigland, 8 dym. mur., 216 Pol., 3% Niem.); (31 km) flw. **Jeleniec** (Gelens, 2 dwory, 7 dym. mur., 198 Pol.); (32 km) 0,5 km na Pd.W. flw. **Storlus** (dwór, 5 dym. mur., 173 Pol., 5% Niem.; dobrze zadrzew.); (32,8 km) 0,8 km na Pc.Z. w. **Wielkie Czyste** (11 dym. mur., 200 mieszk., Pol., 9% Niem.); (36,3 km) flw. **Stolno** (dwór, 7 dom. mur., 227 Pol., 7% Niem., szkoła, elektr., 2 wodociągi, st. kol. na linji Chełmno—Chełmża); (39,3 km) flw. **Grubno** (dwór, 10 dym. mur., 200 Pol., szkoła); (41,5 km) mto **Chełmno** (Culm, 672 dom. mur., 10208 mieszk., Pol., 1,5% Niem., 6 kśł., syng., 5 szkół, starostwo, poczta, sąd, zarząd rz. Wisły, komenda pol., gazownia, wodociąg, rzeźnia, fbr. maszyn, browary, 2 cgl., 2 szpitale, 2 apt.).

Ciaśniny: (19—21,7 km) między jez. Archidjakonka i Miałkusz do 600 m szer. Wejście i wyjście otwarte, widoczne; (32,2—32,3 km) między jez. Storlus i Czyste do 500 m szer. Wejście i wyjście j. w.

Mosty i przeprawy: (38,8 km) wiadukt kol. żel. bet. 12 m dłg., 10 m szer., 4 m wys., nad drogą. Pozatem 4 przepusty i 9 mostków kam. 2—6 m dłg., 5—9 m szer. na rowach lub rzeczkach.

Kolejki wązkotorowe: 1) Zęgwirt — Chełmża, 2) Tylicz—Ostaszewo.

Skrzyżowania drożni: Toruń 177, 178, 189, 190, 191, 302, 304; Chełmża 192, 194; Stolno 193, 195; Chełmno — 190, 200, 210.

190. Toruń—Świerczynko—Lubianki—Wypcz—Narwa—Trzebcz—Kijewo—Chełmno.

40,7 km M. pr. 1/100 — 226 Toruń, 195 Grudziądz.

Szosa 6—7 m szer., z 3 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi i linją tlgr., w osiedlach brukowana, zmiennie zadrzewiona. Biegnie na Pc., Pc.Z. z załamaniem Wypcz-Narwa na W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren płaski lub lekko falisty z lokalnemi szerokiemi wklęśnięciami lub fałdami, otwarty (pola uprawne); w części początkowej (do 9 km) las i liczne małe zagajniki. Silniejsze fałdy 3—4 m wys., okrągławe i podłużne, występują na odcinkach: 11—13, 24,5—27 i 39,7—40,1 km. Gleba bardzo zmienna: gln., ps., gln.-ps., ps.-żwir. lub gln. z nawierzchnią crm. Obserwacja przeciętnie do 3 km, miejscami do 9 km. Dogodne pkty obserw.: cecha 95 na Pc.W. od leśn. Olek z wglądem w dolinę rz. Wisły; kśł. w flw. Nawra z widokiem na W. do 7 km i na Pc. do 12 km. Przesłona do 9 km b. dobra w lesie i zagajnikach, dalej tylko w rowach i drzewach bocznych.

Przeszkody: (3,2 km) las Toruński (igl., w części Pc.W. mieszany, 50 lat, bez podszycia; po przebycia dla kawalerji; duchty do 6 m szer. dla lekkich zaprzęgów; (4 km) las Piwnicki (igl., miejscami mieszany, podszyty, do przebycia dla kawalerji, duchty dla lekkich zaprzęgów); (7,2 km) rz. Struga (3 m szer., 0,3 m głęb., dno ps., brzegi zadrzewione).

Osiedla: (7,8 km) flw. **Rożankowo** (Rosenberg, dwór, 7 dym. mur., 159 Pol., 6% Niem.); (8,7 km) flw. **Świerczynki** 4 domy mur., 1 drw., 102 Pol., kśł., ag.); (11,6 km) w. **Lubianki** (Luben, 81 dym. mur., 775 mieszk., Pol., 14% Niem., kśł., 2 szkoły, mł. mot.); (15,1 km) flw. **Przeczno** (Heimsoot, dwór, 6 dom. mur., 152 Pol., kśł.); (17,3 km) flw. **Dembiny** (Eichenau, dwór, 4 domy mur., 1 gln.); (18,8 km) flw. **Wypcz** (dwór, 6 dom. mur., 170 Pol., 15% Niem., szkoła); (22 km) flw. **Nawra** (dwór, 21 dom. mur., 2 gln., 534 Pol., kśł., z wieżą 15 m wys., szkoła, elektr.); (25 km) flw. **Marynki** (4 dym. mur., 65 Pol.); (26,3 km) w. i flw. **Trzebcz Królewski** (dwór, 17 dom. mur., 5 gln., 230 Pol., 10% Niem., szkoła); (27,1 km) flw. **Trzebcz Szlachecki** (dwór, 12 dom. mur., 305 Pol., kśł.); (29 km) flw. **Bajerze** (dwór, 6 dom. mur., 186 Pol., 9% Niem); (30,7 km) flw. **Napole** (dwór, 4 dym. mur. 96 Pol.); (32,4 km) w. **Kijewo Królewskie** (43 dym. mur., 402 Pol., 5% Niem., kśł., szkoła, ag.); (33,4 km) flw. **Kossowizna** (dwór, 3 dom. mur., 60 Pol.); (34,3 km) w. **Dorbosz Szlachecki** (Hönsdorf, (21 dym. mur., 120 Niem., 40 Pol.); (35,4 km) w. **Watorowo** (Waltersdorf, 21 dym. mur., 133 Pol., 74 Niem., szkoła); (37,4 km) w. **Brzozowo** (60 dym. mur., 445 Niem., 40% Pol., szkoła); (40,7 km) mto **Chełmno** (p. drg. 189).

Ciaśniny: (40,3—40,6 km) przez dolinę rz. Fryba nasyp 150 m dłg., 6—8 m wys., o zboczach stromych, dostępnych jedynie dla piechoty. Wejście widoczne z mta Chełmno, wyjście przekopem 120 dłg., do 3 m głęb.; częściowy wgląd w przekop z cgl. lub strzelnicy pod Chełmnem.

Kolejki wąskotorowe: 1) flw. Nawra — Izabela— w. Nawra—st. kol. Nawra; 2) flw. Pigże (gospodarcza).

Mosty i przeprawy: na drodze 16 przepustów i 2 mostki kam. 3—5 m dłg., 8—12 m szer.

Skrzyżowania drożni: Toruń—177, 178, 189, 191, 302, 304; 14,4 km—192; Chełmno—189, 200, 210.

191. Toruń—Rozgarty—Wielka Zławieś—Czarnowo—Solec.

28,4 km M. pr. 1/100—226 Toruń, 225 Bydgoszcz.

Szosa 6—9 m szer. z 3—4,5 m szutr. jezdnią, za rz. Wisła 4 m szer., z 2 m szutr. jezdnią, wysadzana drzewami, do w. Czarnowo (23,1 km) z rowami bocznymi i linją tlgr. Przez większe osiedla brukowana. Od tamy wiślanej groblą brukowaną, zalewaną podczas wylewów; przez Wisłę przewozem. Biegnie na Pc.Z., w końcowym odcinku na Pc. przez tarasowato ukształtowaną doliną Wisły. Do użycia dla wszstkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Pędzewo (15,9 km) wydmowaty, przeważnie zalesiony; wydmy ps. 2—4 m wys., miejscami szeroko spłaszczone. Dalej do w. Toporzyska (19,6 km) teren płaski lub lekko sfalowany; pastwiska i pola orne z płatami wikliny. Dalej aż do końca pojedyńcze krótkie fałdy, pokryte szachownicą pól ornych, rzadkich gajów, zagajników i lasków. Gleba ps.-madowa, miejscami muł rzeczny lub crm. ze zmienną domieszką żwiru, w lesie ps. Obserwacja z drogi nieznaczna; przesłona dobra w zalesieniu i zadrzewieniu. Dogodnych pkt. obs. przy drodze brak. Wieża kśł. we w. Wielka Zławieś daje promień widzenia 3—5 km.

Przeszkody: (5,1 km) rów (1—2 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.-kam., brzegi 1,5 m wys., strome b. silnie zadrzewione); (5,9—17,3 km) las Gutowski, Toruński (igl. 40—54 lat, z pasmami 20 letn. zagajników; ducht z Z. na W. 8 m szer., poprzeczne 3—4 m szer. do użycia dla lekkich zaprzęgów); (18,5 km) rów (1—2 m szer., 0,2 m głęb., dno muliste, brzegi do 2 m wys., strome, b. silnie zadrzewione); (10,9—21,9 km na Pd.) las Toporzyski (igl. do 30 lat z kępami liśc., parcele gęstego zagajnika, do przebycia dla piechoty, ducht niema); (23,1 km) rów Czarnowski (Unterkanal, 4—8 m szer., 0,3 m głęb., dno ps. lub muliste, brzegi 1—2 m wys., miejsca-

mi strome, miejscami zabagnione, przeważnie łąkowe, miejscami porosłe wikliną); (27,1 km) rz. **Wisła** (400—500 m szer., 0,7—1,2—3,2 m głęb., dno ps., ch. prądu 1 m/sek., brzeg prawy 2—3 m wys., stromy, zarosły wikliną, lewy do 2 m wys., łagodny, otwarty; krawędzie około 15 m wys., strome, pocięte parowami).

Osiedla: (0 km) mto **Toruń**; (5 km) flw. **Przysiek** (Wiesenburg, dwór, 6 dym. mur., 140 mieszk., Pol., 20% Niem., szkoła, mł., zadrzewienie bardzo dobre); (5,9 km, 0,8 na Pd.) w. **Stary Toruń** (Alt Torn, 36 dym. mur., 155 mieszk., Pol., 31% Niem.); (6,8 km) w. **Rozgarty** (Rossgarten, 45 dym. drw., w tem 4 mur., 230 mieszk., Pol., 39% Niem., szkoła, post. pol., zadrzewienie dobre); (9,3 km) w. **Górsk** (Gurske, 60 dym., w tem 20 drw., 361 mieszk., Niem., 34% Pol., kśł., szkoła); (11,9 km, 0,8 km na Pd.) w. **Smolno** (28 dym., w tem 9 drw., 105 mieszk., Niem., 24% Pol., szkoła, fbr. syropu); (13 km) leśn. **Gutowo** (1 dym. mur., 7 Pol.); (15,9 km) w. **Pędzewo** (Pensau, 3 flw., 69 dym., w tem 50% drw., 448 mieszk., Pol., 43% Niem., kśł., szkoła, poczta, wtrk., zadrzewienie dobre); (18,1 km) w. **Wielka Zławieś** (Gr. Bösendorf, 18 dym., w tem 2 drw., 134 Niem., 6% Pol., kśł., szkoła, mleczarnia); (19,6 km) w. **Toporzyska** (Amtal, 64 dym., w tem 40% mur., 800 mieszk., Niem., 45% Pol., szkoła); (23,1 km) w. **Czarnowo** (Scharnau, 24 dym. mur., 11 drw., 360 mieszk., Niem., 45% Pol., kśł., mł. wtr.); (28,4 km) mto **Solec** (Schulitz, 437 dom. mur., 6 drw., 4 gln., 4016 mieszk., Pol., 28% Niem., 0,3% Żyd., 2 kśł., 1 syng., 6 szkół, post. pol., poczta, fbr. impregnacji drzewa, 2 fbr. wyrobów wiklin., 6 trt., 3 hotele, apt., 7 piekarń, zadrzewienie słabe).

Ciaśniny (26,6 km) grobla (tama) Wisły 8,9 m wys., ściany 60—70°, wejście widoczne ze wzg. 70 pod w. Czersk (Branau) i częściowo z wieży kśł. w Solcu, wyjście widoczne z przeciwległych krawędzi.

Mosty i przeprawy: (23,1 km) poczwórny przepust 8 m dłg., na rowie Czarnowskim; (27,1 km) przewóz, prom samopędny (22 m dłg., 3—5 m szer., pojemn. 300 ludzi 30 koni, 6 wozów, wytrz. 50 T; czas przejazdu 5—9 minut, nieczynny przy wodostanie powyżej 2 m, w czasie lodochodu i przy wyjątkowej posusze). Na drodze 2 mostki 1—1,5 m dłg., 5—8 m szer.

Skrzyżowania drożni: Toruń—177, 178, 189, 190, 191, 302, 304; Wielka Zławieś—192; Solec—301, 303.

192. Kowalewo—Chełmża—Biskupice—Rzeczkowo —Mała Zławieś - Drg. 191.

42,8 km

M. pr. 1/100 —227 Gołub-Dobrzyń, 226 Toruń.

Szosa 6 m szer., z 3 m szutr. jezdnią, rowami, drzewami i linją tlgr., do flw. Dźwierzno (12,5 km) bie-

gnie na Pc.W., dalej aż do końca na Pd.Z. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Bierzgłowo (6,1 km) silnie sfałdowany z pasmami garbów do 8 m wys. o stromych krawędziach; (12,5 km) miejscami pocięty wąskimi, ukośnymi do drogi garbami, z licznemi kotlinkami i międzybarbnemi wklęsłościami. Pod w. Bierzgłowo (34,2 km) liczne wąskie parowy, za w. Rzęczkowo (39,4 km) prawa krawędź Wisły. Na całej długości otwarty i przejrzysty, pola orne i łąki. Gleba gln.-ps. z odcinkami crm., ps. i trf., miejscami z domieszką żwiru lub glinki krzemionkowej. Obserwacja z drogi naogół dobra, sięga przeciętnie 2—4 km; przesłona w zadrzewieniu, rowach i wklęsłościach terenu. Dogodne punkty obs.: wieże kościołów we wsiach: Kowalewo z obserwacją do 7 km, Ostrowite do 6—8 km, Dzwierzno — do 7 km, Zelgno — do 6 km, Łążyn — do 8 km, Rzęczkowo—do 12 km.

Przeszkody: (0 km) potok Trynka 5 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi podmokłe 0,5—3 m wys.); (6,7 km) rów 2—3 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi j. w.); (7,8 km) rów (1 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi do 3 m wys., strome); (8,8 km) rów (3 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi do 1 m wys., łąkowe); (9,4 km, 0,3 km na Pc.W.) bagno Djable Błoto (1 km dłg., 0,6 km szer. do 3 m głęb., zarosłe trzciną, niedostępne; miejscami przeprawa dla pieszych z przewodnikiem); (9,4 km) rów (1—5 m szer., 0,3 m głęb., dno muliste, brzegi 1,5 m wys., miejscami urwiste); (20,6 km) jez. Chełmżyńskie (podłużne 6 km dłg. z Pc.Z. na Pd.W., 0,2—0,6 km szer., z 3,3 km dłg. odnogą ku Z, 15—22 m głęb., dno ps., miejscami głazy lub gln.; brzegi 2—4 m wys., strome, gln.-ps. od Pc., zresztą ps.-gln., zarosłe trzciną i szuwarem, dostępne); (25,9 km) rz. Fryba (1—2 m szer., 0,3 m głęb., dno muliste, brzegi do 2,5 m wys., strome); (31,4 km, 0,2 km na Pd.Z.) jez. Biskupskie (300×200 m do 2,5 m głęb., dno twarde lub muliste, brzegi płaskie, łąkowe); (33,7 km) rów (1--2 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.-kam., brzegi 2—3 m wys., strome, miejscami z zaroślami; dolina 200 m szer., o krawędziach 4—5 m wys., łagodnie nachylonych); (40,2 km) rów (0,5—3 m szer., suchy, brzegi częściowo płaskie, częściowo strome, 2 m wys., łąkowe); (40,7 km) rów (2—4 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, miejscami do 0,8 m wys., zadrzewione); (41,4 km) rów (1,2 m szer., 0,2 m głęb., dno ps., brzegi 1,5 m wys., silnie zadrzewione).

Osiedla: (0 km) mko **Kowalewo** (p. drg. 176); (1,1 km) przedm. **Nowe Kowalewo** (ad Kowalewo); (3,1 km) w. **Sierakowo** (Siegrfiedsdorf, 55 dym. mur., 8 drw., 553 mieszk., Pol., 10% Niem., szkoła); (6,1 km) w. **Wielkie Orzechowo** (Orsichau, 76 dym. mur., 820 Pol., 15% Niem., kśł., 2 szkoły); (9 km) w. **Wągorzyn** (Wangerin, 32 dym. mur., 340 mieszk., Pol., 18% Niem., szkoła); (12,5 km) flw. **Dzwierzno** (Schwirsen, dwór 11 dym. mur., 420 Pol., kśł., szkoła, gorzelnia); (13,6 km)

w. **Zelgno** (Seglein, 50 dym. mur., 522 mieszk., Pol., 9% Niem., kśł., szkoła); (18,2 km, 0,6 km na Pd.W.) flw. **Pluskowęsy** (Pluskowenz, dwór, 12 dym. mur., 310 Pol., zadrzewienie dobre): (20,6 km) mto **Chełmża** (p. drg. 189); (24,8 km) w. i flw. **Kończewice** (Kunzedorf, dwór, 12 dym. mur., 350 Pol.); (26,4 km) flw. **Warszewice** (dwór, 9 dym. mur., 230 Pol., park); (29,4 km) w. **Biskupice** (dwór, 59 dym. mur., 369 Pol., 2% Niem. kśł., wtr.); (31,9 km) w. **Lubianka** (Luben, p. drg. 190); (34,2 km) w. **Bierzgłowo** (Birglau, 56 dym. mur., 485 mieszk., Pol., 30% Niem., kśł., szkoła); (35,7 km) w. **Łążyn** (Lonzen, 86 dym. mur., 2 gln., 650 mieszk., Pol., 25% Niem., kśł., szkoła); (39,4 km) w. i flw. **Rzeczkowo** (Rentschkau, dwór, 86 dym. muu., 5 drw., 950 mieszk., Pol., 30% Niem., kśł., 2 szkoły, post. pol.); (42,8 km) w. **Mała Zławieś** (Klein Bösendorf, 74 dym. mur., 9 drw., 560 mieszk., Niem., 27% Pol., 3 wtr.).

Ciaśnina: (42,1—42,9 km) parów 50 m szer. o krawędziach 3—10 m wys., miejscami urwistych; wejście nasypem do 4 m wys., widoczne z cechy 80 (tuż przed W. krajem w. Przyłubie (Weichselthal (na lewej krawędzi Wisły); wyjście przekopem 2—4 m głęb., w zabudowaniach w. Rzeczkowo.

Mosty i przeprawy: (0 km) na potoku Trynka kam. 13 m dłg., 10 m szer., 4 m wys.; (2,2 km) wiadukt kol. żel.-bet., 13 m dłg., 27 m szer., 4 m wys. Pozatem kilka przepustów kam. i mostków drw. lub kam. 3—7 m dłg., na małych rzeczkach lub rowach.

Skrzyżowania drożni: Kowalewo — 176, 177, 180; Chełmża — 189, 194; Lubianka — 190; (42,8 km) — 191.

193. Drg. 177—Dębowa Łąka—Niedźwiedź—Wąbrzeźno—Stolno.

47,4 km

M. Pr. 1/100— 195 Grudziądz, 196 Wąbrzeźno, 227 Gołub-Dobrzyń.

Szosa 5—6 m szer., z 3—4,5 m szutr. jezdnią, w większych osiedlach brukowana, z rowami i drzewami bocznymi, od w. Dębowa Łąka (6,6 km) z linją tlgr., biegnie na Z. z nieznacznym odchyleniem na Pd. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do flw. Wałycz (13,9 km) płaski lub lekko sfalowany, otwarty; wyjątkowo pojedyncze fałdy. W okolicy Wąbrzeźna (17 km) znów silnie sfałdowany z podługowatemi garbami 10—15 m wys. Do flw. Cepno (45,3 km) lekko sfalowany łagodnie nachylony i naogół otwarty; gdzieniegdzie małe pasma okrągławych łagodnych garbów o końcach silnie pogarbionych podługowatemi 4—8 m wys. i głębokimi wklęsłościami. Obserwacja z drogi naogół nieznaczna; miejscami daleki wgląd w podługowate wklęsłości międzyfałdowe. Do w. Niedźwiedź

(10,3 km) obserwacja lepsza, ograniczona lizjerą lasów. Dogodne pkt. obs.: wieża klasztoru we w. Dębowa łąka (6,6 km) z wglądem do mta Brodnica; wieże kościołów we w. Lisewo (34,4 km) z promieniem widzenia do 7 km. Przesłona tylko w dobrem bocznem zadrzewieniu i rowach; miejscami dogodne schronienie we wklęsłościach przydrożnych, bliskich kępach drzew i zagajnikach, zwłaszcza w odcinku początkowym.

Przeszkody: (7,7 km) las Jaworski (igl. 40—60 lat, naogół rzadki, do przebycia dla piechoty i kawalerji); (11,3 km) bagno (20 x 50 m, do 1 m głęb., zarosłe trzciną, do przejścia tylko dla piechoty); (12,8 km, na Pd.) las Wałycki (igl., do 60 lat, rzadki, miejscami podszyty, do przebycia dla kawalerji); (16,7 km) jez. Sitno 1,4 km dłg., 0,3—0,8 km szer., do 6 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, zarosłe trzciną); (17,9 km) rów łączący jez. Zamkowe i Frydek (2—6 m szer., suchy, dno ps. kam., brzegi 2 m wys., strome); (17,9 km, na Pd.) jez. Frydek (1 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 10—17 m głęb., dno ps., brzegi zmienne, płaskie, lub 2 m wys., strome); (17,9 km, na Pc.) jez. Zamkowe (2,1 km z Pc. na Pd. 0,3—0, km szer., do 6 m głęb., dno ps., brzegi płaskie wsch. 2 m wys., strome); (28,1 km, 1,3 km na Pd.) jez. Wieczno (3,7 km z Pc. na Pd. 1,5—1,7 km szer., w połowie ścieśnione półwyspem, do 15 m głęb., dno ps.-kam., brzegi do 1 m wys., miejscami zadrzewione); (28,1 km, na Pd) jez. Płużnickie (nieregularnie okrągłe, 1,2 km dłg., 0,7 km szer., 6 m głęb., dno muliste, brzegi 1 m wys., miejscami podmokłe); (37,8 km) jeziorko okolone małymi zabagnionymi stawkami 600 x 300 m, kształt ósemki, do 2 m głęb., dno muliste, brzegi do 1 m wys., zabagnione); (39 km, na Pd.) jeziorko (150 x 60 m, 3 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie); (39,9 km, na Pc.) zabagnione jeziorko (150 x 200 m, do 1 m głęb., dno muliste, brzegi zabanione i zarosłe); (46 km) rz. Wichorka (2 m szer., 0,3 m głęb., dno muliste, brzegi 3—5 m. wys., strome, silnie zadrzewione).

Osiedla: (2,2 km) w. Grabowiec (Buchenhagen, 30 dym. mur., 271 mieszk., Niem., 35% Pol., szkoła); (6,6, km) w. Dębowa Łąka (Wittenburg, 124 dym. mur., 856 mieszk., Niem., 20% Pol., 2 kśł., klasztor, 2 szkoły, poczta, post. pol.,); (10,3 km) w. i flw. Niedźwiedź (Bahrendorf, 39 dym. mur., 20 gln. dwór 830 mieszk., Pol., 6% Niem., kśł., 2 szkoły, mł. par.); (13,9 km) flw. Wałycz (dwór, 8 dom. mur., 2 drw., 218 Pol., szkoła i grzeł.); (17 km) mto Wąbrzeźno (p. drg. 176); (22 km) w. Łabędź (51 dym. mur., 500 mieszk., Pol., 30% Niem., szkoła); (22,9 km, 0,5 km na Pd.) flw. Trzcianek (Landen, 7 dom mur., dwór, 143 mieszk., Pol., 10% Niem.); (24,2 km) w. Uciąż (Drückenhof, 60 dym. mur., 365 mieszk., Pol., 25% Niem., szkoła); (25,2 km, 0,7 km na Pc.) resztówka Czaple; (27,2 km) w. Czaple (Cholewiec, 64 dym. mur., 415 mieszk., Pol., 40% Niem., szkoła); (28,7 km) w. Płużnica (Pfeilsdorf, 75 dym. mur., 485 mieszk., Pol., 9% Niem., kśł., 2 szkoły); (31,1 km, 0,7 km na Pd.) w. Bielawy (19 dym. mur., 130 mieszk., Pol., 20% Niem.); (31,1 km) flw. Dębie (1 dym. mur., Pol.); (34,4 km) w. Lisewo

(112 dym., w tem 6 drw., 1019 mieszk., Pol., 4% Niem., 2 kśl., mleczarnia par., mł. par., stolarnia, wtrk, 4 rzeźnie, 2 piekarnie, poczta, post. pol., bank., lekarz, apteka); (37,2 km, 0,6 km na Pd.) w. **Kornatowo** (34 dym., w tem 1 drw., 5 gln., 570 mieszk., Pol., 15% Niem., poczta, szkoła); (37,3 km 0,5 km na Pc.) w. **Pniewite** (74 dym., w tem 12 gln., 540 mieszk., Pol., 8% Niem., 2 szkoły); (39,5 km) flw. **Kruszyn** (dwór, 5 dom. mur., 2 gln., 152 mieszk., Pol., 6% Niem.); (42,3 km) flw. **Kamlarki** (dwór, 5 dom. mur., 2 gln., 110 Pol.); (42,5 km, 1 km na Pd.) flw. **Tytlewo** (dwór, 5 dom. mur., 3 gln., 86 mieszk., Pol., 22% Niem); (45,3 km) flw. **Cepno** (6 dym. mur., 110 mieszk., Pol., 15% Niem.); (47,4 km) flw. **Stolno** (dwór, 7 dom. mur., 242 mieszk., Niem., szkoła, elektrownia, 2 wodociągi, st. kol.).

Ciaśniny. (19,7 km) między jez. Zamkowe a Frydek 100—150 m szer., od Pc. zabudowania; wejście widoczne ze wzgórza Zamkowego i lasu Wronowskiego, wyjście pod obserwacją ogólną od. Z.

Mosty i przeprawy: 24 przepusty i 3 mostki kam. 2,5—6 m dłg., 6 m—11 m szer., na nieznacznych rowach i strugach.

Skrzyżowania drożni: (0 km)—177; (1,1 km) — 174; Wąbrzeźno — 176; Lisewo — 194; Stolno — 189, 195.

194. Chełmża—Dubielno—Lisewo—Działowo—Dębiniec—Plemięta—Nowy Dwór.

35,3 km

M.pr. 1/100 — 226 Toruń, 195 Grudziądz, 196 Wąbrzeźno (w szczegółach błędne i niedokładne).

Do w. Dubielno (5,1 km) szosa 6 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią, miejscami brukowana, z rowami bocznymi, o zmiennem zadrzewieniu (na małych odcinkach bez zadrzewienia); dalej do flw. Działowo (18,1 km) gruntowa, gln., 3-9 m szer., miejscami z rowami, słabo zadrzewiona; dalej aż do końca szosa 5—6 m szer., z 2—4 m jezdnią i brukowana na odcinku Dębiniec—Nowy Dwór (27,6—35,3 km), o licznych wkopach do 3 m głęb. i nasypach do 2 m wys., często jednostronnych lub tarasowych. Rowy boczne i zadrzewienie nie stałe, miejscami jednostronne, miejscami brak. Odcinkami linja tlgr. lub tlf. Do flw. Działowo (18,1 km) biegnie na Pc.Pc.W., dalej na Pc.W. z licznemi odchyleniami i załamaniami lub zygzakami.

Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia, odcinki brukowane

za wyjątkiem samochodów i c. art. Gruntowa w porze suchej dla ciężkich zaprzęgów, w porze mokrej tylko dla lekkich zaprzęgów.

Teren falisty, naogół otwarty (pola orne i łąki) z odcinkami podłużnie, krągło lub wydmowato sfałdowanymi. Od w. Plenięta (32,3 km) coraz silniej sfałdowany, poprzerzynany urwistemi krawędziami potoków. Gleba gln., lub gln.-ps., na W. od jez. Kornatowskiego (9,8 km) zabagnione torfowiska. Obserwacja z drogi b. dobra, miejscami osiąga wycinki terenowe do 10 km; z każdego zabudowania osiągnąć można ponadto pole widzenia o promieniu 4—5 km. Przesłona słaba, tylko w zadrzewieniu bocznem i dolinie Osy; droga może być obserwowana z sąsiednich wzniesień i fałd z odległości 0,6—1,5 km. Dogodne punkty obs.: 1) kśl. we w. Lisewo z polem widzenia do 5—7 km; 2) wzg. 122 (1,5 km na Pd.W. od Malankowo); 3) wzniesienia na Pc. od flw. Działowo—do 14 km na Pc.; 4) wzg. 128 (0,8 km na W. od Płąchawy) i kśl. we w. Błędowo 6—8 km na Z. i 14 km na Pc; 5) wzg. 129 (0,4 km na Pc.W. od flw. Goryń—13 km na Pc.Z; 6) wzg. 121 (w rejonie w. Wiewiórki)—10 km na Pc.Z.

Przeszkody: (0,2 km) na Z. jez. Mały Miałkusz (0,3 km dłg., 0,1 km szer., do 6 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, podmokła, zarosłe trzciną); na Z. przechodzi w bagno Duży Miałkusz (1,7 km dłg., 0,5—0,6 km szer., 0,5—2 m głęb., dno trf., brzegi moczarowate, miejscami niedostępne, w suchą porę tylko z przewodnikiem; (8,2 km) rów (1—6 m szer., dno bgn., brzegi 4 m wys., łąkowe, miejscami zarośla); (8,5 km) jez. Zamkowe (Schloss-See, 0,5 km dłg., 0,2 km szer., 0,5 m głęb., dno silnie bgn. (do 3 m) brzegi niskie, zabagnione, zarosłe trzciną i zaroślami, niedostępne); (9,8 km) na Z. jez. Kornatowskie (1,6 km dłg., 0,2—0,5 m szer., 2—4 m głęb., dno gln.-ps., brzegi płaskie, łąkowe, miejscami do 5 m wys., dostępne); (10,5 km) na W. zabagnione trf. (1,6 km dłg., 0,2—0,4 km szer., do 2 m głęb, z dołami wodnemi do 3 m; wokół podmokła łąka o brzegach do 1 m wys.; porosła sitowiem i trzciną, naogół niedostępna); (22 km) rów skanalizowany (1—3 m szer., 0,2 m głęb., brzegi do 2,5 m wys., podmurowane); (35,3 km) rów naturalny (0,5—2 m szer., 0,1 m głęb., brzegi crm., bgn. do 1 m wys.).

Osiedla: (0 km) mto **Chełmża** (p. drg. 189); (2,3 km) st. kol. **Skąpe**; (2,6 km) w. **Skąpe** (Hermansdorf, 67 dym., w tem 2 drw., 629 mieszk., Pol., 40% Niem., poczta, szkoła, 2 wtr.); (3,3 km) zabud. ad **Skąpe**; (5,1 km) w. **Dubielno** (Dübeln, 65 dym., w tem 2 drw., 455 mieszk., Pol., 9% Niem., Niem., szkoła, mleczarnia par.); (8,5 km) flw. **Lipienek** (Lippinken, 13 dom. mur., 205 Pol.); (10,1 km) w. **Kornatowo** (34 dym. mur., w tem 5 gln., 1 drw., 575 mieszk., Pol., 8% Niem., szkoła, poczta); (11,9 km) w. **Lisewo** (p. drg. 193); (14,3 km) w. **Malankowo** (33 dym. mur., 495 mieszk., Pol., 5% Niem., flw., szkoła, wtr.); (16 km na Z.) w. **Krajęcin** (25 dym. mur., 243

mieszk., Pol., 13% Niem., szkoła); (18,1 km) flw. **Działowo** (6 dom. mur., 83 Pol., elektrownia); (19,5 km) w. **Płąchawy** (Plangenau, 37 dym., mur., 273 mieszk., Niem., 18% Pol., szkoła); (21,7 km) **Błędowo** (Blandau, 61 dym., w tem 2 drw., 380 mieszk., Pol., 45% Niem., kśł., szkoła, poczta); (24 km) w. **Wiewiórki** (Weburg, 86 dym., w tem 60 gln., 1 drw., 706 mieszk., Niem., 41% Pol., szkoła, poczta, mleczarnia par., wtr.); (27,6 km) flw. **Dębiniec** (Debenz, 17 dom. mur., pałac, 250 Pol., szkoła, elektrownia, poczta, warsztaty naprawy maszyn); (30,4 km) flw. **Wiktorowo** (6 dom. mur., 111 mieszk., Pol., 2% Niem.); (32,3km) w. **Plemięta** (Plement, 24 dym. w tem 10 drw., 217 mieszk., Pol., 9% Niem., szkoła, wtr.); (34,9 km) grupa zabud. ad **Plemięta**; (35,3 km) w. **Nowy Dwór** (Neuhof, 18 dym., w tem 8 drw., 200 mieszk., Pol., 5% Niem., szkoła, wtr.).

Ciaśniny: (8,5—9,8 km) między jez. Kornatowskiem a zabagnionem trf. na W. 0,2—0,6 km szer.

Mosty i przeprawy: kilkanaście mostów i przepustów 2—6 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Chełmża—189, 192; Lisewo — 193; Nowy Dwór — 196.

195. Stolno—Paparczyn—Rudnik—Grudziądz—Dusocin— granica państw. (niem.).

44,8 km

M. pr. 1/100 — 195 Grudziądz, 163 Nowe, 164 Kwidzyń (w szczegółach błędne).

Szosa 6—9 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią, w większych osiedlach brukowana, z jedno- lub dwustronnymi rowami i linją tlgr., zmiennie zadrzewiona, miejscami nasypem do 3 m wys. lub przekopem do 3 m głęb.; biegnie na Pc.W. z nieznacznemi odchyleniami od zasadniczego kierunku. Pod w. Ruda (14,1—14,7 km) ciaśninowatą serpentyną o silnym spadku. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Ruda (14,7 km) sfałdowany z licznemi wklęsłościami i kotlinkami, rzadko zadrzewiony, średnio przejrzysty. 4,9—11 km wzdłuż lasu (0,2—1,2 km na Pc.). Od w. Ruda płaski, lepiej zadrzewiony i mniej przejrzysty; pod Grudziądzem wznosi się nieco, przechodząc miejscami w teren wydmowato-pagórkowaty; 33,7—40,7 km równiny lub lekko sfałdowany — poza kępami drzew otwarty. Gleba ps.-gln. z przewagą piasku w lasach; małe odcinki crm. i większe trf. Obserwacja z drogi dobra; dogodne punkty obs.: 1) wzg. 93 w rejonie Stolna, 98 w rejonie Wabcza, 99 w rejonie Trzebieluchy z polem widzenia do 3 km; 2) wieża kśł. we w. Wabcz z polem widzenia na Pc. do 9 km; 3) wzniesienia 0,4 km na Pc.Z. od flw. Klęcz-

kowo z polem widzenia 12—14 km na Pc. i Pc.Z.; 4) z krawędzi Wisły widoczna dolina i przeciwległa krawędź; 5) wzg. Strzemięcin; 6) „Klimek" na Górze Zamkowej w Grudziądzu; 7) z krawędzi płaskowzgórza Fest Courbiere na Pc. od Grudziądza z wglądem na Pd. do Świecia i na Pd.W. do w. Sarnówko; 8) z cechy 118 na Pc. skraju lasu Ulrycy pole widzenia 8—10 km za granicę państw. Przesłona drogi poza zadrzewieniem i rowami bocznymi tylko w zalesieniu i dolinach.

Przeszkody: (1,5 km) strumyk (1,5 m szer., 0,3 m głęb., dno muliste, brzegi do 1,5 m wys., zabagn.); (4,3 km) strumyk (1,5 m szer., 0,3 m głęb., brzegi 1 m wys., strome, miejscami zabagn.); (4,3—8,9 km) na Pc. las Wabczyński (Wabczer, mieszany z przewagą igl., 35 lat, gleba ps., miejscami głęb. ps. Duchty do 0,5 km, dla lekkich zaprzęgów); (10,4 km) na W. jez. Robakowskie (1,4 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 2,5—4 głęb., dno muliste lub ps.-kam., brzegi płaskie, przeważnie zadrzewione, od Z. nieco zabagn.); (9,2—11,7 km) na Pc. las Paparzyński (20—40 lat, mieszany, z przewagą igl., przetrzebiony); (11,7 km) jez. Fauler-See osuszone; (12,2 km) na Pd. jez. Trzebiałuch (0,4 km dłg., 0,1—0,2 km szer., do 2 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, podmokłe); (14,3—14,5 km) las (igl. 30 lat); (17,5 km) rz. Młynówka (Mühlen Fliess, 2 m szer., 0,5 głęb., dno ps.-kam., brzegi 1—2 m wys., zadrzewione; odnoga Młynówki podobna; (18 km) strumyk (1,5 szer., 0,3 głęb., brzegi zabagn., zalewane); (18,4 km) rz. Struga (4 m szer., 0,5 m głęb., dno ps.-kam., brzegi do 1,5 m wys.); (21,1—21,3 km) zagajnik (20 - 30 lat, igl., bardzo rzadki); (22,3—23,4 km) na W. las Grudziądzki (Graudenzer Stadt igl., 20—30 lat, utrzymany; duchty do użycia dla lekkich zaprzęgów); (33 km) rz. Osa (2—4 m szer., 1 m głęb., dno ps.-kam., brzegi do 2 m wys., miejscami strome); (35,1 km) 1 km na W. jez. Białochowskie (0,7 km dłg, 0,2 km szer, do 15 m głęb., dno ps. lub muliste, brzegi do 2 m wys., łąkowe); (42,0—43,6 km) las Ulrycy (miesz., do 150 lat, miejscami z podszyciem, do przebycia dla piechoty); (43—43,4 km) na W. trf. (do 2 m głęb., nie do przebycia).

Osiedla: (0 km) flw. i st. kol. **Stolno** (p. drg. 189); (1,8 km) 1,4 na Pd.W. flw. **Kobyły** (Stuthof, 6 dom. mur., 108 Pol., 12 Niem., elektrownia, 2 wodociągi); (2,8 km) flw. **Szymanowo** (1 dom. mur., Pol.); (4,3 km) flw. **Wabcz** (21 dom., w tem 7 drw., 470 Pol., kśł., 2 bud. szkolna, grzl., garaż, elektrownia. wodociąg); (5,6 km) kol. **Wabcz** (10 dym. mur.); (9,2 km) flw. **Paparczyn** (Paparzyn, 16 dom. mur., 180 mieszk., Pol., 25% Niem., grzl., leśn., 2 wtr.); 11,9 km) w. **Trzebiełuch** (Radmansdorf, 31 dym., w tem 1 drw., 155 mieszk. Niem., 42% Pol., wtr. ameryk.); (13,1 km) flw. **Klęczkowo** (Klinzkau, 6 dom. mur., 128 mieszk., Pol., 9% Niem., wodociąg); (14,7 km) w. **Ruda** (82 dym., w tem 3 drw., 560 mieszk., Pol., 50% Niem., szkoła, mł. wodny); (17,5 km) w. **Mały Rudnik** (Adamsdorf, 80 dym., w tem 5 drw., 456 mieszk., Pol., 30% Niem., poczta, szkoła); (18,6 km) w. **Wielkie Rudniki** (Rudnick, 44 dymy, w tem 6 drw., 549 mieszk., Pol., 20% Niem., 2 szkoły); (19,3—20 km) osada

fbr. **Mniszek** (Hertzfeld-Viktorius, fbr. odlewu żelaza, centrala elektrowni, odlewnia z warsztatami, emaljernia z laboratorjum, 3 magazyny, 3 kominy 20—30 m wys., 28 dom. mur,, 500 mieszk., Pol., 10% Niem.); (25 km) mto **Grudziądz** (1160 dom. mur., 50206 mieszk., Pol., 27% Niem., 1% Żyd., 4 kśł., 4 dom. modlitwy, magistrat, sąd, poczta, 6 szkół powszechnych, 3 gimn., 2 seminarja, 1 szkoła wydziałowa, 4 ochronki, fbr. maszyn roln., lejarnia, emaljarnia, fbr. maszyn, fbr. obuwia, fbr. papy, 21 gatry, 5 aptek, 8 drogerji, 23 lekarzy, 1 szpital, 3 kliniki, 6 schronisk, 30 piekarń, 9 hoteli); (31,3 km) w. **Świerkocin** (Tannenrode, 26 dym., w tem 3 drw., 108 mieszk , Pol., 40% Niem., cgl.); (31,3 km) 0,7 km na W. w. **Owczarki** (Wossarken, 42 dym., w tem 2 drw., 20 gln., 512 mieszk , Pol., 30% Niem., szkoła); (33,2 km) w. **Mokre** (63 dym. mur., 317 mieszk., Niem., 25% Pol., 2 kśł., szkoła, mł. wodny); (37,3 km) w. **Dusocin** (46 dym. mur., 600 mieszk., Pol., 25% Niem., szkoła, post. pol., post. str. cel.); (42,6 km) flw. **Kałmuzy** (dwór, 5 dom. mur., 68 Pol.); (44,8 km) w. **Gardeja** (Garnsee, 9 dym. mur., 90 Pol., post. pol., post. str. cel.).

Ciaśniny: (14,1—14,7 km) szosa serpentyną w silnym spadku na gln. fałdach krawędzi Wisły, po jednostronnych nasypach 4—7 m wys. i przekopach 4 m. głęb.; wejscie zakryte małymi i rzadkimi lasami, widoczne częściowo z flw. Klęczkowo, wyjście otwarte i widoczne z zabudowań oraz ze wzgórz w. Strzemęcin.

Mosty i przeprawy: (17,5 km) na rz. Młynówka i jej odnodze 2 kam. po 12 m dłg., 6 m szer., chodniki po 1 m. Pozatem kilka przepustów i mostków drw. lub mur., 3—8 m. dłg., 6—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: Stolno — 189, 193; Grudziądz — 196, 198, 199, 201; M. Tarpno — 197; Kałmuzy — 173.

196. Radzyn — Grudziądz.

17,7 km

M. pr. 1/100 — 196 Wąbrzeźno, 195 Grudziądz.

Szosa 8 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią, przez osiedla brukowana, z rowami i linją tlgr. Biagnie na Pc.Z. z licznemi odchyleniami i załamaniami od zasadniczego kierunku. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Okonin (6,1 km) sfałdowany, niedużemi wyniosłościami, przecięty crm. łąkami, często bgn., rowami odpływowymi; do flw. Marusza (10,7 km) silnie pogarbiony, przecięty dolinami strumyków o stromych krawędziach 4—8 m wys., przy flw. Marusza silnie pofałdowana i pogarbiona krawędź doliny Wisły, zalesiona i pokryta wydmami ps. do 15 m. wys.; dalej aż do końca płaska dolina Wisły, pokryta licznymi zagajnikami i kępami drzew, łąkami w trf. lub crm. bgn., w rej. Gacie niskie ps. wydmy. Przesłona w zadrzewieniu bocznem i osiedli,

w małych zagajnikach i we wklęsłościach terenu. Obserwacja z drogi 2—3 km; dogodne pkty obs.: 1) wi ża kśl. w mku Radzyn o polu widzenia niezupełnem do 4 km; 2) wzgórze 97 na Pc. od w. Okonin z polem widzenia do 8 km; 3) dom 3-piętrowy w koszarach kawalerji w forcie Mestwina (Feste Courbiere)

Przeszkody: (0 km) jez. **Zamkowe** (Schloss See, półokrągłe, 1 km dłg., 0,8 km szer., dno muliste, 3 m głęb., brzegi płaskie, zabagn., od Z i W niedostępne); (2,5 km) łąka podrf. (sucha, pokryta trawą i dołami potrf., rozmiękająca w deszczową porę do 0,5 m głęb., z powodu rowów i dołów tylko do przejścia dla piechoty; (6,4 km) rów (1- 1,5 m. szer., 0,2 m szer., 0,2 m głęb., dno muliste przy drg. częściowo ps.-kam., brzegi do 1 m. wy., strome, dolina 100 m szer., pola orne, gleba mieszana, gdzieniegdzie mada lub ps. żwir., krawędzie do 4 m wys., łagodne, zabudowane); (6,5 km, 0,5 km na Pc) jez. **Okonin** (podłużne, 0,6 dł., 0,25 km szer., do 6 m głęb., dno ps.-kam., brzegi płaskie, łąka mulista, miejscami podmokła, między garbami do 15 m wys.); (7,1 km) rów (0,5—1 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-kam., brzegi strome, do 1 m wys., przy 2,5 m wys. ps.-gln., pokryte trawą; dolina mulista, miejscami podmokła, crm., bgn., pocięta rowami drenowymi; krawędzie gln. i gln.-pogarbione, do 15 km wys., strome); (8,6 mk) rów (2—3 szer., 0,2—0,3 m głęb., dno ps.-kam.; brzegi: prawy płaski, lewy pochyły, miejscami stromy, oba zakrzewione; dolina pokryta pastwiskami, krawędzie do 6 m wys. strome, ps.-gln.); (9,2—10,7 km) las **Pokrzywno-Marusza** (igl., przeważnie rzadka drągowina do 30 lat, miejscami od Pd. kępy zagajników do 15 lat, na Pc. od flw. **Marusza** parcele gęstego lasu 40—50 lat, podszytego młodym lasem; drg. do 4 m szer., do przebycia dla ciężkich zaprzęgów, na wydmach przechodzą w ścieżki tylko dla pieszych); (12,4—13,7 km 14,4—15,3 km) zagajniki **Gackie** (igl., na wydmach ps., 10—20 lat, dla piechoty trudno dostępne); (14,7 km) rów (1—3 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi strome, do 1 m wys., dolina 10,3 km szer., płaska, crm., bgn., łąki podmokłe, z rowami, krawędzie 1—2 m wys., łagodne, miejscami wydmy).

Osiedla: (0 km) **Radzyn** (Rehden—p. drg. 172);(0,5 km) flw. **Fijewo** (Rehden — p. drg. 172); (2,5 km) w. **Nowy Dwór** (Neuhof — p. drg. 194); (6,1 km) w. **Okonin** (53 dym., 459 mieszk., Pol., 2,5% Niem., kśl., szkoła); (8,8 km) flw. **Pokrzywno** (Engelsburg, dwór, 13 dom., 230 mieszk., Pol., 8% Niem., grzel.); (10,7 (km, 0,2 km na Pc Z.); flw. **Marusza** (dwór, 4 dom., 77 mieszk., Pol., 13% Niem., mleczarnia par., wł. wodny); (17,7 km) mto **Grudziądz** (p. drg. 195).

Ciaśniny: (8,6 km) przesmyk 0,4 km dłg. między dwoma wąwozami o stromych krawędziach 4—8 m wys.; wejście z zabudowań flw. Pokrzywno przekopem do 4 m głęb. na nasyp 3—4 m wys.

Mosty i przeprawy: na drodze 2 mostki 4—7 m dłg., 6—8 m szer. i kilka przepustów.

Skrzyżowanie dróżni: Radzyn — 172, 176; Nowy Dwór — 194; Grudziądz — 195, 197, 198, 199, 201.

197. Łasin—Rogóźno Zamek—Grudziądz.

20,5 km M. pr. 1/100 — 163 Nowe, 164 Kwidzyń.

Szosa 6—7 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią ze zmiennem zadrzewiem, rowami bocznymi i linją tlgr., w większych osiedlach rozszerzona do 9 m, brukowana; przez dwie ciaśniny i kilka nieznacznych nasypów lub wkopów, biegnie do mka Łasin na Z., dalej aż do końca na Pd.Z., 9,3—16 km wzdłuż prawej krawędzi rz. Osa. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, z wyjątkiem odcinka na W. od w. M. Tarpno w czasie większych wylewów wiosennych rz. Osy.

Teren płaski lub lekko falisty, miejscami z pasmami pogarbionych stromych pagórków do 15 m wys.; otwarty (pole orne) gdzieniegdzie porozrzucane kępy drzew lub małe zagajniki. Dolina Osy lekko falista pocięta nieznacznemi garbami, krawędze doliny przeważnie strome zadrzewione. Gleba gln.-ps. Obserwacja lokalna do 2 km. Dogodne punkty obs.: 1) wieże kśł. we w. Łasinie 18 i 30 m wys. z polem widzenia do 7 km na Pc., 2) ruina 25 m wys. we flw. Rogóźno Zamek z polem widzenia do 12 km; stąd widoczna miejscami droga 197; 3) koszary kawalerji w Cytadeli: — na Pd. do 15 km, na Z. do 12 km, na Pc.Z. do 4—6 km, na W. częściowy wgląd w dolinę rz. Osa. Przesłona poza drzewami i rowami we wklęsłościach terenu i zadrzewieniem przydrożnem.

Przeszkody: (3,8 km) potok Lipowiecki (1—2 m szer., 0,3 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie zabagn.); (8,6 km) rz. Gardęga (3—4 m szer., 0,3—0,5 m głęb., dno ps.-kam., brzegi do 3 m wys., urwiste); (9,2—9,8 km na Pc.) zagajnik (20 letni, do przebycia dla piechoty (12,7 km) lasek (igl., podszyty); (10,4 km, 15,2 km na Pd.) rz. Osa (Ossa, 4—15 m szer., 0,5—1,5 m głęb., dno muliste lub ps.-kam., brzegi do 4 m wys., miejscami urwiste, przeważnie zadrzewione); (17,5 km) jez. Tarpeńskie (Tarpeuer, 1,8 km z Pc. na Pd., 0,2—0,3 km szer., do 5 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, zabagnione, miejscami zarosłe); (15,20,5 km na Pd) rz. Trynka (5—7 m szer., 1,5—2 m głęb., dno muliste lub ps.-żwir., brzegi do 1,5 m wys, miejscami strome, zadrzewione; na tym odcinku 4 mostki).

Osiedla: (0 km) mko Łasin (p. drg. 173); (2,5 km) w. Małe Szczepanki (Rittershausen, 34 dym. mur., 204 mieszk., Pol., 34 dym. mur., 204 mieszk., Pol., 30% Niem., szkoła); (3,8 km) przysiółek Lipowiec (ad Nowe Mosty) (5,4 km, 0,9 km na Pd.) w. Nowe Mosty (Neubruck, 42 dym., w tem 4 drw., 496 mieszk., Niem., ewang. i bapt., 17 Pol., szkoła, kapl. bapt.); (7,8 km) w. Rogóźno Zamek (6% dym. mur., dwór, 290 mieszk., Pol., 8% Niem., szkoła, grz.); (11,7 km na Pc.) przysiółek Sar-

nówko (10 dym. mur., 74 mieszk., Pol., 50% Niem.); (14 km) w. **Kłódka** (Adl. Kłodtken, 55 dym. mur., 396 mieszk., Pol., 50% Niem., szkoła, mł.); (15,8 km, 1 km na Pd.) w. **Stanisławowo** (Stanislawo, 10 dym. mur., 95 mieszk., Pol., 50% Niem.)(16,1 km, 0,2 km na Pc.) st. kol. **Kłódki**; (17,2 km, 1,1 km na Pd.) w. i flw. **Wielkie Tarpno** (33 dym., w tem 4 mur., 170 mieszk., Pol.); (18,9 km) w. **Małe Tarpno** (120 dym. mur., 3000 mieszk., Pol., 40% Niem., post. pol., szkoła, kśł., filja elektrowni); (20,5 km) mto **Grudziądz** (p. drg. 195).

Ciaśniny: (15—15,4 km) (100—150 m szer., między rz. Trynka i Osa (7,3—15,3 km) wąwóz 50—100 m szer., o urwiskowych, silnie zadrzewionych krawędziach dla piechoty niedostępnych).

Mosty i przeprawy: (8,6 km na rz. Gardęga) most drw., 10 m dłg., 7 m szer., pozatem 6 kam. przepustów i 6 mostków drw. lub kam. 3—4 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Łasin — 173, 176; Grudząd z—194, 195, 198, 199, 201.

198. Grudziądz — Nowe — Ostrowite — Rakowiec — Gniew.

42,4 km

M. pr. 1/100 — 195 Grudziądz, 163 Nowe, 130 Starogard.

Szosa 6—8 m szer., z 4—5 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, linją tlgr., zadrzewiona. Biegnie małemi załamaniami na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do mta Nowe nizinny, płaski (dolina Wisły) poprzerzynany licznemi rowami odpływowemi, uchodzącymi do rz. Mątawy, zadrzewiony wierzbami, rosnącemi nad rowami, oraz ogrodami wiosek. Teren bezpośrednio nad Wisłą położony między wałami ochronnymi porzerzynany licznemi łachami, zarośnięty kępami wikliny, między wałami uprawny. Łąki na crm. Od mta Nowe aż do końca wybitnie pagórkowaty z licznemi wzniesieniami, porozrzucanemi w rozmaitych kierunkach, poprzerzynany parowami, otwarty. Gleba ps., ps.-gln lub łąkowo trf. crm). Obserwacja (17,2 km) wieża gazowni w m. Nowe do 50 m wys. i wieża kościelna do 40 m wys.; 1 km na Pc. od w. Rakowiec (31,9 km) obok szosy obserwacja na Z. do 3 km; z Pc. skraju w. Jeleń Szlachecki (35,6 km) obserwacja na Pc.Z. do 2 km. Przesłony: poza zadrzewieniem, rowami bocznymi, wałami ochronnymi Wisły i lasem (29,8—31,5 km) — brak.

Przeszkody: rz. Wisła między mtem Grudziądz a mtem Nowe (300 m szer., 7 m głęb., dno ps., brzegi do 2 m wys., łagodne, ps., zarosłe trawą i kępami łozy i wikliny; w celach ochronnych na brzegu założone „ostrogi" wchodzące w wodę). Dno doliny: przestrzeń objęta wałami ochronnemi gln.-ps. porośnięta trawą, (przeważnie kępami wikliny), poprze-

rzynana rowami odpływowymi, zarośnięta wierzbami. Krawędzie gln.-ps., 60 m wys., strome, zadrzewione); (16,2 km) rz. Mątawa (10 m szer., 1,5 m głęb., dno ps., brzegi gln., 1—2 m wys., pokryte trawą; płynie doliną Wisły zbierając wody licznych rowów dopływowych); (24,7 km) jez. Pieniążkowskie (0,8 km dłg., 0,6 km szer., 15 m głęb., dno muliste, na środku ps., brzegi 25 m wys., gln.-ps., pochyłe, zarosła trawą, trzciną i krzewami); (26,2 km) jez. Halbdorf (0,8 km dłg., 0,7 km szer., 10 m głęb., dno muliste, brzegi gln.-ps., do 30 m wys., ładodne, zarosłe trzciną i szuwarem, pokryte polami uprawnemi); (29,8—30,5 km) las igl. podszyty, 20—100 lat; (30 km) jez. Rakowieckie (1,6 km dłg., 0,3 km szer., 6 m głęb., dno ps., brzegi gln.-ps., 20 m wys., pochyłe, zarośnięte szuwarem i drzewami, pokryte polami uprawnemi; (35,6 km, 0,4 km na W.) jez. Jeleńskie (1,2 km dłg., 0,4 km szer., 20 m głęb., dno ps., wokoło brzegów muliste, brzegi gln.-ps., 15 m wys., pochyłe, zarośnięte wysoką trzciną); (42 km) rz. Wierzyca (20 m szer., 1,8 m głęb., dno ps., brzegi ps. i crm., 1 m wys., dno doliny łąkowo-trf., krawędzie ps.-gln., 30—40 m wys., strome).

Osiedla: (0 km) mto **Grudziądz** (p. drg. 195); (1,5 km) w. **Tragosz** (Dragass—59 dym drw. i mur. 422 mieszk., Pol., 40% Niem., szkoła drw.); (2,3 km) w. **Mały Lubień** (Kl. Lubin, 9 dym. drw., 3 mur., 79 mieszk., Pol., 30% Niem.); (3,1 km) w. **Wielki Lubień** (46 dym. drw., 319 mieszk., Pol., 50% Niem., kaplica mur., szkoła); (5,5 km) w. **Zajączkowo** (Hilmarsdorf, flw. Sanskau, Rachansdorf—wzięte pod jedną nazwę—28 dym. w tem 30% mur., 1215 mieszk., Pol., 60% Niem., szkoła, wtr.); (7,9 km) w. **Małe Zajączkowo** (7 dym. mur. 69 mieszk., 20% Pol.); (8,4 km) w. **Mątawy** (53 dym. mur. i drw., 384 mieszk., Niem., 35% Pol.); (11,9 km) w. **Miejski Tryl** (Städt Treul—30 dym. drw., 250 Pol.); (11,9 km, 0,2 km na Z.) w. **Nowy Tryl** (Neusass—29 dym. mur., 121 mieszk., Niem., 8% Pol.); (13 km) w. **Tryl** (Treul wraz z w. Freiheit — 69 dym. mur., drw., 440 mieszk., Niem., 45% Pol.); (17,2 km) mto **Nowe** (Neuenburg, 426 dom. mur., 4890 mieszk., Pol., 9% Niem., 2 kśł. mur., 2 szkoły mur., 3 trt, mł. par., sąd pow.); (20,6 km) w. **Miejski Bochlin** (Städt Bochlin—61 dym. mur., 400 Pol.); (22,3—24,3 km) w. **Pieniążkowo** (Eickstädt—64 dym. mur., 550 Pol., kśł. mur., szkoła mur.); (26,6 km) flw. **Ostrowite** (10 dym. mur., 94 Pol., 1% Niem.); (27,7 km) w. **Osada Ostrowicka** (Kolonja—31 dym. mur., 417 Pol., 4% Niem., mł. wodny, szkoła mur.); (28,4 km) chut. **Stary Młyn** (Altemühle—11 dym. mur., 190 mieszk., Pol., 4% Niem.); (29,8 km) osada **Mała Karczma** Kleinkrug—4 dym. mur., 27 mieszk., Pol., 25% Niem., st. kol.); (31,9 km) w. **Rakowiec** (80 dym. mur., gln., 900 mieszk., 0,8% Niem., 2 szkoły, trt.); (33,1—33,4 km) chut. **Jeleń Królewski** (60 dym. mur., 450 mieszk., Pol., 5% Niem., szkoła mur.); (356 km) obszar dworski **Jeleń Szlachecki** (33 dym. mur., 247 Pol., 3% Niem., szkoła mur.); (37,8 km) w. i chut. **Piaseczno** (170 dym. mur., 1125 Pol., kśł. mur., szkoła mur.); (40,9 km) w. **Nicponie** (Nichtstelle 36 dym. mur., 330 Pol., 3% Niem.); (42,4 km) mto **Giew** (Möwe —

325 dom. mur., 3200 Pol., 10% Niem., 2 kśł. mur., starostwo, magistrat, sąd pow., urząd skarbowy, poczta, kontrola skarbowa, pow. pol., komisarjat straży celnej, 3 trt.).

Mosty i przeprawy: (16,2 km na rz. Mątwa) drw., 20 m dłg., 5 m szer., wytrz. 12 T; (42 km) rz. Wierzyca żel.-bet., 20 m dłg., 8 m szer., wytrz. 10 T.

Skrzyżowania drożni: Grudziądz—195, 196, 197, 199, 201; Nowe (Neuenburg—199; (29,7 km)—215; Gniew (Möwe 216, 219, 220.

198a. Nowe—Twardagóra - Leśna Jania—Stara Jania.

15,1 km M. pr. 1/100 — 163 Nowe.

Szosa do w. Twardagóra 6 m szer., z 3 m szutr. jezdnią, dalej brukowana, 6—8 m szer., z 3 m jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. (za wyj. bruku Stara Jania—Leśna Jania). Do w. Kamionka biegnie na Pc.Z., dalej do końca na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowaty z pasmami wzniesień o rozmaitym kierunku. poprzerzynany licznemi strumykami i rowami odpływowymi, naogół otwarty i przejrzysty, uprawny. Gleba gln.-ps. lub łąki na trf. Między w. Kamionka a flw. Frąca obserwacja z szosy w kier. na W. do 4 km. Przesłony: poza zadrzewieniem i rowami bocznymi — brak.

Przeszkody: na Pc.W. od w. Rychwała łąki trf., podmokłe, pokryte trawą, w suchą porę do przejścia dla kawalerji.

Osiedla: (0 km) Nowe (Neuenburg) (p. drg. 198); (5 km) w. Twardagóra (Herdenberg, 43 dym., 450 Pol., 4% Niem.); (5,4 km) w. (chut.) Rychwała (40 dym. mur., 300 Pol., 2% Niem.); (7,4 km) w. Kamionka (85 dym. mur., 725 Pol., 4% Niem., szkoła mur.); (9.9 km) flw. Frąca (4 dom mur., 286 Pol., 5% Niem., szkoła mur.); (11,9 km) Leśna Jania (Leśnian, (p. drg. 213); (15,1 km) Stara Jania (Altjahn, (p. drg. 214).

Skrzyżowania drożni: Nowe (Neuenburg)—198, 199; Leśna Jania (Lesnian) — 213; Stara Jania (Altjahn) — 214.

199. Grudziądz—Górna Grupa—Warlubie—Nowe.

23,3 km M. pr. 1/100—195 Grudziądz, 163 Nowe.

Szosa, początkowo brukowana 7—10 m szer., z 4—5 m jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie na Pc.Z., dalej na Pc., następnie do w. Warlubie na Pc.Z., dalej do końca na Pc.W. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Fletnowo (8,7 km) równinny (dolina Wisły), poprzerzynany mnóstwem rowów dopływowych, porośniętych drzewami i krzewami, utrudniającemi obserwację, uprawny lub łąkowy. Dalej pagórkowaty z licznemi pasmami wzniesień idącemi w najrozmaitszych kierunkach, poprzerzynany parowami (krawędź Wisły), otwarty, przejrzysty, uprawny. Gleba ps. lub crm. Obserwacja lokalna do 2 km. Przesłona—las (8,9—9,5 km, 9,7—10,1 km), rowy i drzewa przydrożne.

Przeszkody: (0,3 km) rz. Wisła (0,4 km szer., 1—7 m głęb., dno ps., brzegi ps., porosłe krzakami wikliny. Dolina 4 km szer., płaska); (2, 5—4,0 km) łąki suche, poprzerzynane rowami odwadniającemi, 2 m szer., 1 m głęb., o brzegach 0,5 m wys., zarośniętych drzewami i krzewami; (19,5 km) las igl., wysokopienny 20—100 lat; duchty, drogi leśne i przesieki 3—8 m szer., zdatne dla ciężkich zaprzęgów.

Osiedla: (0 km) mto Grudziądz (p. drg. 196); (5—6,9 km) w. Dolna Grupa (Nieder Gruppe—51 dym. mur., 150 Pol., 30% Niem., szkoła mur.); (8,7 km) w. Fletnowo (Flötenau—58 dym. drw., 450 Pol., 20% Niem., szkoła mur.); (11,5 km) kol. Bzowo Obszar (Gr. Sibsau—60 dym. mur., 380 Pol., 30% Niem., szkoła mur.); (11,5 km) w. Bzowo Gmina (Gr. Sibsau—50 dym. mur., 400 Pol., kśl. mur., szkoła mur., poczta); 15,1 km) w. Warlubie (190 dym. mur., 1800 Pol., 0,5% Niem., 2 kśl. mur., szkoła mur., trt., cgl.); (21,2 km) chut. Morgi (Untergerg—100 dym. mur., 600 Pol., 40% Niem., 2 szkoły mur.); (23,3 km) mto Nowe—(p. drg. 198).

Mosty i przeprawy: na rz. Wisła (szosowy i kolejowy mur.-żel., 1078 m dłg, 5 m szer.), prócz tego 4 mostki na strumykach.

Skrzyżowania dróżni: Grudziądz — 195, 196, 198, 201; Warlubie — 212; Nowe — 198, 216, 219, 220.

200. Bydgoszcz — Fordon — Ostromecko — Czemłowo—Kokocko—Starogród—Chełmno.

43,5 km

M. pr. 1/100 — 225 Bydgoszcz, 194 Koronowo, 195 Grudziądz.

Szosa 5—6 m szer., z 3,5—4,5 m szutr. jezdnią, w większych osiedlach brukowana, średnio zadrzewiona, z rowami bocznymi i linją tlgr., miejscami nasypami do 8 m wys. Do w. Dąbrowa (19,6 km) biegnie na Pc.W. z wygięciem ku Pd. pod mkiem Fordon (8,7 km); następie do w. Słończ (24,4 km) na Pc., skąd prawą krawędzią Wisły na Pc.W. Pod mkiem Fordon mostem przez Wisłę. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren: do w. Czemłowo (20,4 km) falisty, nisko-wydmowaty lub szeroko sfałdowany, o faldach 4—5 m wys., stromych. Pokrycie stanowią pola orne lub łąki, a na odcinkach: 5,5—6; 8—9,5; 13,2—15; 17,9—21,7 km lasy. Od w. Czemłowo dolina Wisły, lekko falista z wydmami ps., lub krągłemi fałdami, otwarta, naogół mało przejrzysta (łąki nadwiślańskie i pola orne w kępach drzew); krawędzie 10—35 m wys., silnie nachylone, pocięte parowami i dolinami. Gleba gln.-ps., z odcinkami: ps. (w lasach), trf. i crm. (w dolinie Wisły) i żw. (na krawędziach doliny Wisły). Obserwacja do w. Czemłowo ograniczona lizierą lasów, dalej lepsza, przeciętnie 3—4 km od drogi. Dogodne pkty obs.: 1) Wieża Wolności w Bydgoszczy (ul. Toruńska) 15 m wys., promień widzenia 15—10 km na W. i Z.; 2) wzg. Czarnówka (Schwarzer Berg 1,7 km na Pc.Z. od mka Fordon) 50 m wys. z wlądem w dolinę Wisły od Chełmna do Solca; 3) wtr. we w. Wałdów Królewski, promień widzenia 7—10 km na W. i Z.; 4) kśł. we w. Starogród, promień widzenia 5—10 km na Z., W. i Pd. Przesłona do w. Czemłowo dobra (w lasach), dalej droga widoczna z obu krawędzi Wisły.

Przeszkody: w Bydgoszczy 1) rz. Brda (skanalizowana 30—50 m szer., w końcu ul. Jagiellońskiej rozdzielona na dwa ramiona 50 i 30 m szer., głęb. do 4 m, dno żwirowate, ch. prądu do 1 m/sek; brzegi 1—6 m wys., umocowane kamieniem, zabudowane); 2) kanał Bydgoski stary (17 m szer., 1,6 m głęb., dno zamulone, woda stojąca (w stanie reparacji, śluzy zamknięte; dla celów nawigacyjnych obecnie nie do użycia; ukończenie prac przewidziane na rok 1924); brzegi 1—4 m wys., 25^0 nach., częściowo umocnione drzewem i faszyną, częściowo oskarpowane, miejscami zabudowane, miejscami zadrzewione parkiem); 3) w płn.-zach. części miasta kanał Bydgoski nowy (27 m szer., 2 m głęb., dno glin.-żwir., woda stojąca; brzegi do 6 m wys., umocowane kamieniem, zarosłe trawą, zadrzewione). (5,5—6 km.) las Jachcice (igl., rzadki, 30—40 lat; miejscami brzoza lub akacja, słabo podszyte, do przebycia dla kawalerji; (8—9,5 km) las Suczyński (igl., 5—25 lat, rzadki; do przebycia j. w.); (11 km) rz. Wisła (358 m szer., 1,5—1,7—3 m. głęb., dno ps., brzeg lewy obmurowany 3 m. wys. 60^0, prawy 2 m wys., stromy, zarosły wikliną. Chyżość prądu 0,9—1,2 m/sek., na wiosnę wylewa 0,2 km na Z. i 0,5 km na W. Dolina 4 km szeroka, płaska lub sfalowana, łąkowa, miejscami wiklina; krawędzie: Z. 40—50 m wys., pocięta, otwarta, W. 30 m wys. łagodniejsza, częściowo zalesiona); 13,2—15 km) las Ostromecko (igl., częściowo mieszany, do 60 lat, gęsty z podszyciem; do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (17,9—21,9 km) las Reptowski i Czemłowski (część Pd. mieszany do 120 lat, z działkami młodego i polankami ornemi); część Pc. igl. lub mieszany do 50 lat, miejscami podszyty; do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (36,7 km) kanał (6 m szer., 0,5 m. głęb., dno ps., brzegi do 1 m. wys., strome; rzeka w wąwozie 50—150 m szer., o krawędziach do 40 m wys. urwistych).

Osiedla: (0 km) mto **Bydgoszcz**; (0,km) przedm. **Szretery** (Schrötersdorf, 25 dom. mur., 2000 mieszk., Pol., 2% Niem., fabr.: powozów, posadzek, szczotek, skór, wyrobów blaszanych, mł par., cgl.); (1,1 km) przed. **Wielkie Bartłodzieje** (Gross Bartelsee, 35 dom. mur., 3500 mieszk., Pol., 10% Niem., 2 trt. cgl.); (2,5 km) przedm. **Małe Kapuściska** (Hohenholhm, 25 dom. mur., 250 Pol., 20% Niem., szkoła, trt. (5 km.) przedm. **Kapuściska Dolne** (Karlsdorf, 18 dom. mur., 310 Pol., 20% Niem., szkoła, pensjonat, fabr.: kabli, płyt, wagonów i statków, 2 trt.; (6,5 km) przedm. **Fordonek** (28 dom. mur., 390 Pol., 12% Niem., szkoła); (8,7 km) mko **Fordon** (284 dom. mur., 10 gl., 2600 mieszk., Pol., 30% Niem., 1% Żydów, 2 kśł. syng., 2 szkoły, zakład karny dla kobiet (3 bud.), poczta, post. pol., barak (z urządzeniem dla chorych na 40 osób), 4 hotele, fbr.: tektury, marmelady, mł. wodny, 2 trt., cgl., apteka); (12 km); w. **Strzyżawa** (Striesau, 12 dym. mur., 2 gl., 87 mieszk., Niem., 25% Pol., szkoła); (14,2 km) flw. **Ostromecko** (2 pałace, 16 dom. mur., 150 Pol., 30% Niem., kśł., fbr. wód mineral., poczta, cgl.); (16,9 km) flw. **Nowy Dwór** (Neuhof, 6 dym. mur., 202 Pol., 4% Niem., grzl., mł., trt.); (19,6 km) 1 km na W. w. **Dąbrowa** (Damerau, 130 dym. mur. 50 gl., 800 Pol., 50% Niem., kśł., 2 szkoły, mł., i trt. par., poczta, post. pol.); (20,4 km) w. **Czemłowo** (Schemlau, 20 dym. mur., 20 gl., 278 Pol., 4% Niem., szkoła); (24,2 km) w. **Czarze** (Scharsee, 70 dym. gl., 54 drw., 540 mieszk., Pol., 20% Niem., kśł., szkł., mł. mot.); (24,4 km) na Pc.Z. w. **Słończ** (23 dym. mur., 10 gl., 220 mieszk., Pol., 25% Niem.); (26,5 km) na Pł. w. **Borki** (22 dym. mur., 8 gl., 130 mieszk., Pol., 25% Niem., szkoła); (27 km) w. **Dembowiec** (24 dym. mur., 140 mieszk., Niem., 25% Pol.); (28,1 kw) w. **Kokocko** (31 dym. mur. 10 drw., 550 mieszk., Pol., 40% Niem., kśł., szkoła); (33,7 km.) w. **Borówno** (9 dym. mur., 2 drw., 102 Pol., 10% Niem.); (37,2 km) w. **Starogród** (Althausen, 55 dym. mur., 450 mieszk., Pol., 25% Niem., kśł., szkoła); (39,8 km); w. **Kałdus** (31 dym., w tem 2 gl., 230 mieszk., Pol., 25% Niem., szkoła, cgl.); (43,5 km) mto **Chełmno** (p. drg. 189).

Ciaśniny: (38—39 km) zbieg dwóch dolin strumyków między w. Starogród i Kałdus; 200. m szer. o krawędziach wtórnie tarasowatych 15+20 m. wys., miejscami urwistych. Wejście widoczne z lewej krawędzi Wisły, wyjście osłonięte sfałdowaniem terenu. Posiadanie prawej krawędzi stanowi o przewadze nad doliną; (42,8—43,1 km) ciaśnina przez dolinę rz. Fryba (p. drg. 190); (nasyp 150 m dłg., 6—8 m wys., o zboczach sromych, dostępnych jedynie dla piechoty. Wejście widoczne z mta Chełmno; wyjście przekopem 120 m dłg., do 3 m głęb.; częściowy wgląd w przekop z cgl. lub strzelnicy pod Chełmnem.

Mosty i przeprawy: Na drodze 4 mostki kam. 2,5—7,5 m dłg., 6—8 m szer. (10,7 km) wiadukt kolej. 30 m dłg., 7 m szer., 6 m. wys. nad torem kolej. (11 km) most żel.-kam., kolej.-drog., 1310 m dłg., 4,92 m. szer.,+kol. 3,2, m szer. + 3,15 m chodnik., 8 m wys., wytrz. 500 T na rz. Wisła. Obok mostu dwa dźwigary par. na szynach do holowania berlinek (10 T).

Skrzyżowania drożni: Bydgoszcz—201, 202, 203, 294, 300, 303; (41,5 km) 190; Chełmno 210.

201. Bydgoszcz—Przechowo—Świecie—Grupa—Grudziądz.

66 km

M. pr. 1/100 — 125 Bydgoszcz, 194 Koronowo, 195 Grudziądz, 163 Nowe.

Szosa 6—12 m szer., z 3—4,5 m jezdnią w większych osiedlach brukowana z rowami bocznymi, zmiennie zadrzewiona, nasypami do 9 m wys. lub przekopami do 6 m głęb. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.W. łagodnymi zakrętami; od w. Luszkowo (26,3 km) lewą krawędzią Wisły, koło Grudziądza mostem przez nią. Mosty wytrz. 5—25 T. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo równinny, otwarty, pola uprawne i łąki, z kępami drzew; miejscami nieznaczne wydmy. W miarę zbliżania się do krawędzi Wisły coraz silniej sfałdowany, głęboko pocięty kotlinkami i dolinami; miejscami urwiste parowy lub ps. wydmy. Pasmo garbów i fałd 3—10 m wys., przeważnie podłużnie sfalowane. Odcinek ten obficie zadrzewiony kępami drzew, małemi laskami i zagajnikami. Od w. Przechowo teren bardzo zmienny, naogół silnie sfalowany, pocięty kotlinkami i dolinami do 15 m głęb., często o urwistych krawędziach, obficie zadrzewiony kępami drzew i laskami. Na nieznacznych odcinkach zalesione lekkie fałdy ps. Miejscami przerzynają teren pasma łagodnie nachylonych pagórków, tworzących gdzieniegdzie płaskie, zwarte płaskowzgórza. Krawędź Wisły sfałdowana, 30—50 m wys., pocięta jarami 4—6 m głęb., o stromych czasem prostopadłych ścianach. Gleba ps.-gln. z przewagą ps. w lasach nieznaczne płaty crm. i większe trf. Obserwacja z drogi do w. Przechowo (39,5 km) w poszczególne wycinki niezadrzewione i wklęsłosci z wglądem 2—4 km; dalej aż do końca utrudniona sfałdowaniem i pokryciem terenu; każde zabudowanie daje pole widzenia 3—5 km, wzniesienia natomiast mały wgląd. Dogodne punkty obs.: 1) wieża kościoła w Pszielsku z polem widzenia do 10 km; 2) cecha 106 (w rejonie w. Topólno) 6—10 km; 3) z krawędzi wiślanej widoczna dolina i krawędź przeciwległa; 4) z pasma wzniesień pod w. Dworzyska pole widzenia do 8 km; 5) wieże kśł. w Świeciu 30 i 45 m. wys. z wglądem w dolinę Wisły po Grudziądz; 6) wzniesienia na Pd od w. Wiąg z wglądem w wycinek doliny Wisły Chełmno—Grudziądz. Przesłona poza zalesieniem w rowach, drzewach bocznych, we wkopach i dolinach. Na odcinku Przechowo-Grudziądz droga widoczna z prawej (wyższej) krawędzi Wisły.

Przeszkody: (0—2,2 km) las (igl. 30—70 lat. zmienny: starodzew bez podszycia lub gęsty 30 letni; duchty dla lekkich zaprzęgów, poza niemi dla piechoty i kawalerji, (7 2—8,3 km, 0,7 km na Z.) lasek Żołędziowski (igl., rzadki starodrzew łatwy do przebycia); 8,6—9,5 km na Pd.W.) lasek (igl. 30 letni); (10,8—11,4 km na Z.) lasek (igl., 10 letni na ps. wydmach); (11,7 km, 0,0 km na Pc.Z.) jez. Borówno (1,5 km. dłg., 6,3—0,5 km szer., do 15 m głęb., dno ps.-żwir., brzegi niskie, suche, od W. łąkowe, od Z. zalesione); (15,5 km, 0,6 km na Z.) jez. Dobskie (Dobscher — 2 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 5—6 m. głęb., dno ps., brzegi 2 m wys., lekko nachylone, częściowo zarosłe trzciną); (16,6—18 km wokół w. Trzeciewiec) 4 jeziorka (100 × 100 m — 350 × 100 m, 1—4 m głęb., dno ps., miejscami muliste, brzegi płaskie, otwarte i dostępne); (20 km, 0,6 km na W.) lasek (liść. do 30 lat, gęsty, do przejścia); (21,4 km na W.) jeziorko (0,4 km dłg., 0,2 km szer., 3 m głęb., dno muliste, brzegi łąkowe 1 m wys.); (21,4 km na Z.) jeziorko (0'3 km dłg., 0,1—0,2 km szer,, 3 m głęb., dno muliste, brzegi strome, 2—3 wys.); (21,4 km, 0,4 km na Z.) jezioro Niewieścińskie (0,7 km dłg., 0,2 km szer., 4—5 m głęb., dno ps.-żwir., brzegi 3 m wys., strome; Pc. niski; zabagniony); (30,6 km) strumyk Żurowa (2 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi 1,5 m wys., silnie zadrzewione); (34—38 km na W.) trf (0,8—1,5 km szer., podmokłe łąki 1—11,5 m głęb. drenowane; możliwe do zalania przez zatamowanie rowu („Główny" Hauptgraben); (36—39 km, na Z.) las Terespolski (Konopater, igl. 30—50 lat, miejscami przetrzebiony; duchty 4 m szer. dla lekkich zaprzęgów; poza niemi dla piechoty i kawalerji); (39,5 km) odnoga rz. Czarnowoda (13 m szer., 1,5 m głęb., dno ps., brzegi 1,5 m wys., zadrzewione); (39,6 km) rz. Czarnowoda (4—12 m szer., do 3 m głęb., dno ps., brzegi 1,5 m wys., strome; na rzece porty dla spławu drzewa, 75 m szer.); (49,5 km) rów (3 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-kam., w parowie 10—50 m szer. o krawędziach 12—15 m wys., łagodnie nachylonych); (50,7—52,5 km) las Sartowice (igl. 80—100 lat rzadki, z parcelami gęstego 25 letniego młodniaku; część Pc z przewagą drzew liść.; do przebycia dla piechoty); (53,7 km) jez. Święto (0,7 km dłg., 0,1—0,3 km szer., do 5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, bgn. zarosłe sitowiem od W. i Pc. niedostępne); (53,8 km) rz. Mątawa (3—8 m szer., 0,5—1 m głęb., dno żwir.-kam., brzegi płaskie); (53,8 km — 55 km) las (igl. do 60 lat, miejscami młody gęsty, lub rzadki starodrzew; naogół łatwy do przebycia); (60,5 km) rz. Mątawa (skanalizowana, 3—6 m szer., 0,5 m. głęb., dno muliste, brzegi łąkowe, strome); (65,5 km) rz. Wisła (do 400 m szer., 2,5—3—6 m głęb., dno ps., ch. prądu 1,5 m sek., brzegi 2 m wys. łąkowe; miejscami z wikliną, 45—60° nachylenia; dolina 9 km szer. obwałowana, płaska; krawędzie 10—40 m wys., strome, dominuje prawa).

Osiedla: (0 km) Bydgoszcz; (3 km) flw. **Myślęcinek** (8 dom. mur., 145 Pol., browar z dynamoelektr.); (4,8 km) w. **Osielsk** (125 dym., w tem 1 drw., 660 mieszk., Pol.,

10% Niem., 2 kśł., poczta, wtr.); (7,3 km) flw. **Rybiniec** (2 dom. mur., 26 Pol.); (7,4 km, 1 km na W.) w. **Niwie** (56 dym., w tem 6 drw., 263 Pol.); (9,1 km) w. **Jastrzębie** (Falkenburg, 47 dym. mur., 316 Niem., 2 szkoły); (10,1 km, 0,4 km na Pd.W.) flw. **Wilcze** (Birkhausen, 4 dom. mur., 36 Pol.); (11,6 km) w. **Aleksandrowo** (6 dym. mur. 54 Pol., 15% Niem., szkoła); (12,6 km., 1 km na Pc.) w. **Borówno** (Lnisensee, 17 dym.; w tem 1 drw., 107 Pol., 16% Niem., szkoła); (13,9 km) flw. **Kusowo** (7 dom., w tem 1 drw., pałac, 185 Pol., grzl.); (15,5 km, 1,5 km na W.) w. **Włuki** (Weichselhorst, 38 dym. mur., 270 mieszk., Niem., 40% Pol., kśł. drw., 2 szkoły, kśł. mur.); (17,5 km) w. **Trzeciewiec** (Goldfeld — Goldmark, 30 dym. mur., 410 mieszk., po po 50% Pol. i Niem., poczta, szkoła, mł. par., mleczarnia par., piekarnia); (19,9 km) w. **Zawada** (Behrnchen—Hasenau, 36 dym. mur., 250 mieszk., Pol., 50% Niem., szkoła); (21,4 km) flw. **Niewieścin** (Rasmushausen, 2 pałace, 5 dom. mur., 2 gln., 185 Pol., 20% Niem., kśł., kaplica, szkoła, grzl., wtr.); w. **Zbrachlin** (Brachlin, 32 dym. mur., 255 Niem., 18% Pol., szkoła, mleczarnia par.); (24,2 km, 0,7 km na Pd.W.) w. **Cieleszyn** (Schellenschin — 19 dym., w tem 2 drw., 166 mieszk., Niem., 18% Pol., szkoła); (25 km, 0,4 km na Pd.W.) w. **Topólno** (40 dym. mur., 490 mieszk., Niem., 40% Pol., 2 szkoły, kśł., klasztor, grzl., poczta); (26,3 km) flw. **Luszkowo** (3 domy mur., 2 drw., 90 Pol., 11% Niem.); (27,6 km) os. **Łuszkowo** (2 dym. mur., 1 drw., 21 mieszk., Pol. 45% Niem.); (30,1 km, 0,5 km na W.) w. **Gruczno** (96 dym., w tem 5 drw., 1080 mieszk., Pol., 40% Niem., 2 kśł., szkoła, poczta, post. pol., mł. par., elektr., mleczarnia par., mł. wodn., trt., piekarnia, ślusarnia, schronisko, hotel); (31,7 km, 0,7 km na Pd.Z.) w. **Żurowo** (2 dymy mur., 10 Pol.); (31,7 km) przysiółek **Gruczno Górne** (24 dym., 170 mieszk., Pol., 28% Niem., wtr.); (34,4 km) w. **Dworzysko** (Wilhelmsmark, 20 dym. mur., 30 drw., 10 gln., 400 mieszk., Niem., 20% Pol., szkoła, młyn turbinowy, dynamo elektr., mleczarnia par., wodociąg, kaplica); (35,5 km) w. **Konopat Niemiecki** (37 dym., w tem 5 drw., 405 mieszk., Niem., 10% Pol., szkoła); (39,5 km) w. **Przechowo** (Schönau, 113 dym., w tem 5 drw., 1400 mieszk., Pol., 15% Niem., szkoła, 2 mł., 1 trt. wodny, cgl., fabr. maszyn roln., mleczarnia par., 3 piekarnie); (42,1 km) mto **Świecie** (Schwetz, 400 dom., w tem 10 drw., 8218 mieszk., Pol., 7% Niem., 1% Żyd., 3 kśł., syng., dom modl. bapt., gimn., szkoła, starostwo, sąd, poczta, Kda pol. pow., elektr., cukr., cegl., fabr. papy, szpital, 2 hotele, 2 apt., wodociąg); (45,5 km) flw. **Morsk** (dwór, 7 dom. mur., elektr., 160 Pol., 4 Niem.); (47,7 km) w. **Wiąg** (Jungen, 40 dym. mur., 605 mieszk., Pol., 25% Niem., 2 szkoły, mleczarnia par.); (53,5 km) flw. **Święte** (20 dom., w tem 7 drw., 150 mieszk., Pol., 25% Ni2m.; szkoła, elektr., trt., mł. wodny); (55,5 km) w. **Mniszek** (30 dym. mur., 23 drw., 260 mieszk., Pol., 5% Niem., szkoła); (59,2 km, 3 km na Pc.Z.) w. **Grupa** (60 dym. mur., 30 drw., 870 mieszk., Pol., 10% Niem., 3 kśł.); (64,7 km) w. **Michale** (43 dym. mur., w tem 15 drw., 530 mieszk., Pol., 35% Niem., szkoła, post. pol., mł. par.); (66 km) mto **Grudziądz** (p. drg. 195).

Ciaśnina: (65 km) most na rz. Wisła 1,1 km dłg.; wejście i wyjście w zabudowaniach. Wejście widoczne z kościoła Bernardynów w Grudziądzu i ze wzgórza wodociągowego na Pd. od Grudziądza, wyjście z kościoła w Grupie.

Kolejka: Bydgoszcz—Włuka.

Mosty i przeprawy: (0,6 km) wiadukt kam. 36 m dłg., 12 m szer., 7 m wys. na podtorzu nieczynnem; (31 km) kam. bet. wiadukt nad drogą: 6 m. dłg., 7 m szer., 5 wys. (39 km, na rzece Czarnowoda) drw. 12,5 m dłg., 7 m szer.; (65,5 km na rz. Wisła) kol. 1,1 km dłg., 4,85 m szer., drogowy 5,5 m szer., 9 m wys, wytrz. 500 T.

Skrzyżowania drożni: Bydgoszcz—200, 202, 203, 231, 294, 300, 303; Włuki — 209; Topólno — 208; Żurowo — 207; Przechowo — 210; Świecie — 206; Grudziądz — 195, 196, 197, 198, 199.

202. Bydgoszcz—Nakło – Sadki—Wyrzysk—Grabow—granica państw. (niem.).

77,5 km

M. pr. 1/100 — 225 Bydgoszcz, 224 Nakło, 223 Wyrzysk.

Szosa 10—12 m szer., z 4—5 m szutr. jezdnią i drogą letnią, w osiedlach brukowana, 8 m szer.; dobrze zadrzewiona, z rowami bocznymi i linją tlgr., na małych odcinkach nasypem 1—2,5 m wys. lub wkopem 1—10 m głęb. Biegnie na W., równolegle do Noteci i linji kol. Bydgoszcz—Piła (do 18 km na Pc. od nich). Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren Do w. Osowa Góra (4,1 km) płaski, zalesiony. Dalej droga wznosi się przekopem na prawą krawędź doliny i biegnie 0,5—1,5 km na Pc. od niej krawędź 20—40 m wys., silnie pofałdowana, pocięta jarami, często o stromych zadrzewionych zboczach. Teren wzdłuż drogi drobno sfałdowany, z małemi wklęśnięciami przeważnie nawodnionemi lub zabagn. (szczególniej w okolicy flw. Strzelewo 11,5—17,4 km). Od Pc. przecinają teren wąskie dolinki strumyków spływających ku Noteci. Odcinek ten otwarty, naogół przejrzysty. W dalszym ciągu droga spada w dolinę Noteci do mta Nakło; stąd wznosi się znów na krawędź do 50 m wys. sfałdowaną i zalesioną, zlewającą się z doliną w zupełnie łagodnej formie. Następnie do w. Sadki teren falisty z drobnemi fałdami i wklęsłościami— naogół otwarty, poczem do w. Kosztowo łagodnie, szeroko sfalowany, pocięty dolinami rzek Rokitna, Orla, Łobzonka i ich dopływów, spływających ku Noteci z Pc. W., Pc. i Pc. Z. Odcinek ten dość otwarty, zadrzewiony kępami drzew, poza drogami trudno dostępny dla poruszeń wojsk. Następnie do w. Smi-

łowo falisty lub lekko falisty średnio zalesiony płatami lasów — mało przejrzysty. Końcowy odcinek zupełnie zalesiony na nieregularnych wydmach ps., biegnących ku Pc. Gl. gln. ps., z odcinkami ps. (w lasach) i płytkiego trf. (w nizinkach). Obserwacja z drogi zmienna; na odcinkach: w. Pawłówek (6 km) — 7 km i flw. Gabrjelin (20,6 km) — w. Trzeciewnica (23,2 km) wzgląd do 4 km na Pd.; dalej przeciętnie 0,5—1,5 km obustronnie, często dalsza w poszarpane wycinki terenowe. Miejscami— zwłaszcza pod koniec drogi — utrudniona lub uniemożliwiona zalesieniem. Dogodne pkty obs.: 1) wieża kśł. w. Kruszyn — promień widzenia 5—6 km; 2) wieża pałacu flw. Strzelewo — promień widzenia 3—4 km; 3) wieża kśł. w. Ślesin — promień widzenia 3—4 km; 4) wieża strzelnicy mta Nakło—pole widzenia 5 km na Z. i 10 km na Pc.; 5) wzg. 107 pod w. Ślesin — wgląd na Pc. do 3 km; 6) wzg. 111 pod flw. Gabrjelin— wgląd na Pd. od 6 km; 7) wzg. 103 we w. Trzeciewnica — wgląd na Pd. 4—5 km i na W. do 10 km; 8) kśł. w. Satki—promień widzenia do 8 km; 9) wieża kśł. mta Wyrzysk — pole widzenia dość ograniczone; 10) kśł. w. Kosztowno, promień widzenia 5 km; 11) kśł. w. Grabowo, wgląd na Pd. i Pd. W. do 4 km; 12) kśł. w. Smiłowo — promień widzenia 3 km. Ponadto, jako dogodne pkty obs. 103 (1,1 km na Z. od flw. Mrozowo); 100 (1 km na W. od mta Wyrzysk); 130 (1 km na Pd. od w. Grabowo); 104 (1,8 km na Z. od w. Smiłowo). Przesłona dobra w lesie na odcinku początkowym (do 6,4 km) i w jarze Zielonka (14,5 — 14,8 km); pozatem sporadycznie w dolinach rzek, rowach i drzewach bocznych. Szczególnie odkryte, widoczne z lewej krawędzi są odcinki: Minikowo (16,4 km) — Ślesin (18,4 km) i Gabrjelin (20,6 km)—Trzeciewnica (24,2 km).

P r z e s z k o d y: w Bydgoszczy rz. B r d a (30—50 m szer., 2,5—3 m głęb., z jamami do 8 m, ch. pr. 0,7—1,5 m/sek., dno żw.; brzegi 1—2 m wys., zarosłe olszyną, miejscami podmokłe, dolina 100—200 m szer., uprawna lub łąkowa, z kępami zarośli); kanał B y d g o s k i w m. Bydgoszcz (stary kanał — 18 — 20 m szer., 1—5 m głęb.; brzegi 1—4 m wys., umocowane faszyną i deskami; nowy kanał — 27 m szer., 2 m głęb., dno przeważnie grząskie; brzegi 1—2 m wys., umocowane jak wyżej); (4,2—6,4 km) las leśn. C z y s z k ó w k i (na Pc. od drogi igl., do lat 80, wysokopienny, rzadki, do przeb. dla piech. i kawal.; na Pd. gęste zagajniki 15 — 20 lat, do przeb. tylko dla piech.; duchty w obu częściach 6 — 8 m szer., do użycia dla wozów do 2 T); (7,9—9 km) lasek (igl. do lat 50, miejscami gęsto podszyty; do przeb. dla piech.); (8,5 km) strumyk (do 2 m szer., 0,5 m głęb., dno grząskie, brzegi 0,5—1 m wys., podmokła, zarosłe olszyną; dolina podmokła, w mokre pory tylko dla piech. do przeb.; krawędzie zalesione, do 12 m wys., łagodne); (9 km) na Pc. lasek O s o w i e c k i (igl., do lat 60, o podszyciu liśc.; do przeb. dla piech.); (10,8 km) rów odwadniający (1,5—2 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie; brzegi trf., łąkowe); (10,9—11,2 km) wąwóz Z i e l o n k a (do 220 m szer., krawędzie ponad 20 m wys., miejscami urwiste, zalesione las miesz., z przewagą dębu do lat 100; krawędzie i las dostępne tylko dla piech.);

(13—15,3 km) po obu stronach drogi grupa jeziorek (przeciętnych wymiarów 150 × 300 m, 1—3 m głęb., dno mul.; brzegi przeważnie wys., urwiste); (17,1 km) rów na dnie do 12 m głęb. jaru (1,5 m szer., do 1 m głęb., dno żw., brzegi suche, zarosłe krzakami; krawędzie jaru strome, zarosłe krzakami); (20,2 km) rów (do 2 m szer., 1—1,5 m głęb., dno grząskie; brzegi zarosłe olszyną; dolina trf, łąkowa); (26,2 km 0,4 km na Pd. mta Nakło) rz. Noteć (skanal. 40 m szer., 2,2 m głęb., ch. pr. 0,5 m/sek., dno grząskie, trf.; brzegi do 1 m wys., łąkowe, z płatami pól uprawnych i kępami drzew; dolinę przecinają liczne rowy odwadniające, 1 — 2,5 m szer. i głęb., utrudniające poruszenia większych oddziałów piech.; pr. krawędź wyniosła, zabudowana, miejscami stroma, poprzerzynana jarami; krawędź lewa zlewa się niespostrzeżenie z sąsiednim terenem); (37,3 km) rz. Rokitka (2—3 m szer., 0,3 m głęb., dno ps. żw.; brzegi do 2 m wys., otwarte, w miarę posuwania się na Pd., wznoszą się coraz bardziej, miejscami do 40 m, stają się strome i zalesione); (37,3 — 40,2 km) na Pd. doły nawodnione lub zabag. do 10 m głęb.; (44,6—45,3 km) las Samostrzlski (miesz., do 80 lat, gęsto podszyty do przeb. dla piech. z trudem); (45,3 km) rz.; Orla (4—6 m szer., do 1 m głęb., dno twarde; brzegi do 1 m wys., miejscami zabag.; dolina 0,2—0,4 km szer., łąkowa, podmokła, pocięta rowami; krawędzie do 40 m wys., przeważnie zalesione; rzeka płynie dalej wzdłuż drogi od Pd. aż do ujścia do rz. Łobzonka—(17,5 km); (46,6—48,1km) na Pc. lasek (oznaczony na mp. nie istnieje; pozostały kępy krzaków); (48,4 — 51,2 km) na Pd. rz. Łobzonka (10 — 20 m szer., 0,5 — 1 m głęb., dno żw. brzegi 1—1,5 m wys., zakrzewione; dolina 0,2—0,4 km szer., miejscami podmokła, o krawędziach do 40 m wys., 15—45° nach , naogół otwartych); 52,1—56,1 km) równolegle do drogi na Pc. strumyk uregulowany (do 2 m szer., 2—1,5 głęb., dno grząskie, brzegi do 10 m wys., łagodne); (52,9 km) rów odwadniający (1—2 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi niskie, otwarte); (57,7 km) rów odwadniający (1,5 m szer., 1 m głęb., dno grzęskie, brzegi miejscami podmokłe); (58,2 km) 0,5 km na Pd jez. Nieżychowskie (0,6 km dłg., 0,2—0,3 km szer., do 8 m głęb., dno grząskie, brzeg Pc. i Pd. zabag., w porze mokrej dostępne tylko dla pieszych, pozostałe suche); (59,6—60,1 km) las Nieżychowski (miesz. do 80 lat, porcelami gęstwina; do przeb. dla piech.); 63,3 — 66 i 68,2 — 71,4 km) las Grabowno (miesz., do 40 lat, gęsto podszyty, miejscami zagajniki 15-letnie; duchty i drogi leśne 4 — 6 m szer., do użycia dla wozów do 2 T; poza niemi do przebycia tylko dla pieszych); (71,5 km) na Pd. jez. Proboskie (0,6 km dłg., 0,2 km szer., 1—2 km głęb., dno muliste, brzegi niskie, suche, zach. pwdmokły); (71,8 km) strumyk uregulowany (1 m szer., do 1 m głęb., dno grząskie, brzegi niskie, suche); (75, —76,3 km) na Pc. i Pd. laski (rzadkie kępy drzew igl., wysokopiennych); (77,2 km) 0,4 km na Pc. jeziorko (0,5 km dłg., 0,2 km szer., do 6 m głęb., dno twarde, brzegi do 10 m wys., łagodne); 77,1—77,6 km) las (igl. do lat 70, wysokopienny; duchty dla lekkich wozów do użycia; poza niemi do przebycia dla kawalerji i piechoty; las ciągnie się do granicy państwowej).

Ciaśniny: 10,9—11,2 km) wąwóz Zielonka opis p. przeszkody. Wejście zakryte zalesieniem, wyjście do maj. Strzelewo otwarte i widoczne. (65,4—65,6 km) wkop 1—10 m głęb., w lesie Grabowno.

Osiedla: we wszystkich osiedlach domy mur.; mto Bydgoszcz; (4,1 km) w. Osowa góra (Hoheneiche, 95 dym., 554 Pol., 50% Niem., szkoła, państw. przetwórnia materjałów wybuchowych; zadrzewienie słabe; tuż obok las); (6 km) w. Pawłówko (33 dym., 438 Pol., 50% Niem.; zadrzew. dobre); (8,2 km) na Pd. w. Kruszyniec (na mp. kol. Kruszyn, 24 dym. 119 Pol., 40% Niem., szkoła; zadrzew. b. dobre); (9,4 km) w. Kruszyn (29 dym., 204 Pol., 36% Niem., kśł., szkoła; zadrzew b. dobre); (11,2 km) w. Zielonczyn (Grünberg, 51 dym., 365 Pol., 15% Niem., szkoła agron., st. kol. Strzelewo; zadrzew. b. dobre); (11,5 km) 1 km na Pc.Z. flw. Strzelewo (2 dym., 18 Pol.; zadrzew. dobre); (13,6 km) w. Strzelewo (21 dym. 315 Pol.; szkoła, grzl; zadrzew. b. dobre—park); (16,4 km) flw. Minikowo (Sittigseichen, 6 dym., 121 Pol.; zadrzew. b. dobre); (18,4 km) w. Ślesin (74 dym., 586 Pol., 9% Niem., kśł, 2 szkoły poczta, st. kol.; zadrzew. dobre; obok flw. Ślesin — 3 dym., 60 Pol., zadrzew. b. dobre); 20,6 km, 0,5 km) na Pc. flw. Gabrielin (2 dym., 30 Pol., zadrzew. dobre); (23,2 km) w. i flw. Trzeciewnica (98 dym,, 827 Pol., szkoła, wtr., grzl., zadrzew. dobre); (26,2 km) mto Nakło (z przedmieściem Bielawy i Nowy Świat, 406 dom. mur., 8200 mieszk., Pol., 8% Niem., 2% Żyd., 2 kśl., 5 szkół, 5 hoteli, szpital na 30 łóżek, 2 fbr. maszyn rolniczych, 2 garbarnie, cgl., browar, elektrownia, gazownia, poczta, urząd skarbowy, nadleśn., post. pol., zadrzew. b. dobra); (31,5 km, 1 na Pc.) w. Olszewka (Erlau, 47 dym. mur., 380 mieszk., Niem., 15% Pol., kpl., szkoła, grzl., cgl., zadrzew. dobre); (52 km) flw. Łubaszcz (6 dym. mur., 6 bud. gosp., 144 Pol., turbina wiatrowa, zadrzew. dobre); (34,3 km, 0,3 km na Pd.) flw. Śmielin (11 dym. mur., 4 bud. gosp., pałac, 384 Pol., szkoła, zadrzew. dobre, park); (54,8 km, 1 km na Pc.(flw. Ignalin (1 dym. mur., 3 bud. gosp., 16 Pol., zadrzew. niema); (36,6 km) na Pc. w. Sadki (p. drg. 99); (37,3 km, 1,5 km na Pd.) w. Sadkowiec (p. drg 99); (41,8 km) flw. Mrozowo (18 dym. mur., 6 bud. gosp., 342 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (45,3 km) os. Rudzki Młyn (1 dym. mur., 15 Pol., mł. wodny, suszarnia, zadrzew. b. dobre); (45,9 km) w. Ruda (Johannisburg, 18 dym. mur., 127 Pol., szkoła, zadrzew. słabe); (50 km) mto Wyrzysk (98 dom. mur., 130 Pol., 55% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, starostwo, sąd, urząd celny, post. pol., trt. par., mł. wodny, browar, stacja elektr., szpital na 50 łóżek, zadrzew. dobre); flw. państw. Wyrzysk Skarbowy (10 dom. mur., 6 bud. gosp., 192 Pol., zadrzew. dobre); (51,5 km) flw. Stefanowo (zu Eichfelde, 1 dym. mur., 2 bud. gosp., Pol., zadrzew. słabe); (54,7 km) w. i flw. Kosztowo (32 dym. mur., 332 Pol., 7% Niem, kśł., szkoła, zadrzew. b. dobre); (57,7 km) zakł. przem. Nieżychowo (4 dom. mur., 3 duże zabud. fbr., 40 Pol., 30% Niem., fbr. płatków ziemniaczanych, suszarnia cykorji, warsztat repar. maszyn roln., warsztaty tokarskie, odlewnia żelaza, stacja elektr., zadrzew. dobre, ogród); (57,7 km) 1 km na Pd. w. i flw. Nie-

żychowo (35 dym. mur., pałac, 657 Pol., 2 szkoły, zadrzew. b. dobre, park); (59,1 km) 1 km na Pd. w. Nieżychówko (9 dym. mur., 71 Pol., zadrzew. słabe); (60,1 km) flw. Tomaszewo (3 dym. mur., 30 Pol., niezadrzew., tuż obok las); (61,9 km) 0,7 km na Pc. w. Pobórka Mała (13 dym. mur., 108 Pol., zadrzew. dobre); (62 km) w. Pobórka Wielka (53 dym. mur., 390 mieszk., Pol., 10% Niem., szkoła, grzl., zadrzew. dobre); (63,6 km) flw. Okaliniec (Amalienhof, 3 dym. mur., 60 Pol., zadrzew. dobre); (66,9 km) w. i dw. Grabowno (98 dym. mur., 509 mieszk., Niem., 20% Pol., kśl., szkoła, trt., grzl., zadrzew. dobre); (71,5 km) flw. Jaracz (4 dym. mur., Niem., zadrzew. dobre); (72,8 km) w. Smiłowo (104 dym. mur., 825 mieszk., Niem., 30% Pol., 3 szkoły, grzl., mł. elektr., poczta, zadrzew. dobre); (77 km) w. Jeziorki (Stüsseldorf, 45 dym. mur., 11 drw., 290 mieszk., Niem., 15% Pol., kpl., szkoła, niezadrzew., tuż las); (77,5 km) granica państw.

Kolejki wąskotorowe: 1) Bydgoszcz—Czyżkowo—Koronowo; 2) Nakło—Karnowo; 3) Trzeciewnica—Chrząstowo; 4) Pobórka Wielka—Nieżychowo; 5) Nieżychowo—Jeziorki (Schönsee); 6) Nieżychowo—Falmierowo; 7) Mrozowo—Nakło; 8) Sadki—Radzicz.

Mosty i przeprawy: (0,3 km) most przy ul. Mostowej w Bydgoszczy, na rz. Brda, żel., 50 m dłg., 13,6 m szer., 4 m wys., (0,3—0,6 km) dwa mosty na ul. Jagiellońskiej w Bydgoszczy, na rz. Brda i jej odnodze, żel.-bet., 54 i 30 m dłg., 8,4 m szer., 6 i 4 m wys., (0,7 km) most drw., 8,5 m szer., na starym kanale Bydgoskim; (1,3 km) wiadukt mur. pod torem kol. Bydgoszcz—Inowrocław, 50 m dłg., 9 m szer., 5 m wys.; (3,3 km) most żel.-bet., 37 m dłg., 12 m szer., 5 m wys., na nowym kanale Bydgoskim; (23,2 km) wiadukt nad torem kol. Nakło—Chojnice 22,5 m dłg., 12,5 m szer., 5,5 m wys.; (37,3 km) na rz. Rokitka, most kam., 15 m dłg., 9 m szer., 4 m wys., tuż obok bród 0,5 m głęb., do użycia dla artylerji polowej; (45,3 km) na rz. Orla most żel.-mur., 9 m dłg., 7,5 m szer., 1 m wys.; (45,3 km) na rz. Orla, 0,3 km na Pd. most 10 m dłg., 5 m szer., 1,6 m wys., tuż obok bród 1 m głęb., do użycia dla lekkich wozów; (50,8 km) na Pd. przy młynie w Wyrzysku na rz. Łobzonka, 2 mosty na belkach żel., 12 i 14 m dłg., 7 m szer.; (51,2 km) na rz. Łobzonka most drw., 30,5 m dłg., 9,8 m szer., 2,25 m wys., tuż obok bród, 0,5 m głęb., do użycia dla artylerji polowej. Pozatem na drodze 8 kam. przepustów.

Skrzyżowania drożni: Bydgoszcz—200, 201, 203, 231, 294, 300, 303; Nakło — 232, 235, 291; Sadki — 236; Kosztowo — 238; Pobórka — 237; Smiłowo — 286.

203. Bydgoszcz—Tryszczyn—Koronowo—Sokole-Kuźnica—Klonowo—Bisławek—Tuchola.

55,8 km

M. pr. 1/100 — 225 Bydgoszcz, 194 Koronowo, 162 Tuchola.

Do mta Koronowo (19,4 km) szosa 10 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią; dalej do w. Sokole-Kuźnica

(32,1 km) gruntowa gln.-ps. lub ps.-gln. 10—20 m szer., miejscami z 3 m brukowaną jezdnią. Następnie do w. Klonowo (37,5 km) 6—7 m szer., ps., skąd do końca szosa 5,5—6 m szer., z 2,5 m jezdnią. Na całej długości zadrzewiona i z rowami bocznemi; linja tlgr. z wyjątkiem odcinka Sokole-Kuźnica—Klonowo. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc., odcinkami w bezpośredniej bliskości rz. Brdy. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów stale do użycia, gruntowa dla ciężkich zaprzęgów w mokre pory uciążliwa.

Teren do w. Tryszczyn (10,1 km) lekko falisty, zalesiony, od W. sfałdowany prawą łagodnie nachyloną krewędzią doliny rz. Brdy do 20 m wys. Dalej otwarty, pocięty dolinkami strumieni. Od mta Koronowo aż do końca znów zalesiony, naogół łagodnie sfałdowany. Gl. do mta Koronowo gln. ps. lub ps. gln., dalej z coraz większą przewagą piasku; w zagłębieniach terenowych i kotlinkach trf. Obserwacja z drogi na przestrzeniach niezalesionych sięga do 2 km obustronnie. Dogodne pkty obs.: 1) wieża kśl. we w. Wtelno o promieniu widzenia do 5 km; 2) cechy 114 i 107 na Pd. i Pc. skraju mta Koronowa o promieniu widzenia do 4 km; 3) kśl. we w. Bisławek z polem widzenia 3 km na Pd. a 5 km. na Pc.; 4) wieża kśl. w mcie Tuchola z polem widzenia na Z. i Pc.Z. do 18 km. Poza zalesieniem przesłony brak.

Przeszkody: rz. Brda w mcie Bydgoszcz (30—50 m szer., 2, 5—3 m głęb., jamy do 8 m, chyż. prądu 0, 7—1, 5 m/sek., dno żw.; brzegi 1—2 m wys. zarosłe olszyną, miejscami podmokłe; dolina 100—200 m szer. uprawna lub łąkowa z kępami zarośli); kanał Bydgoski w mcie Bydgoszcz (stary kanał—18—20 m szer., 1,5 m głęb., brzegi 1—4 m wys. umocowane faszyną i deskami; nowy kanał — 27 m szer., 2 m głęb., dno przeważnie grząskie i brzegi 1—2 m wys. umocnione j. w.); (1, 5—8 km) las Jachcice (początkowo do 1,7 km igl. wysokopienny do lat 80 dla kawal. do przebycia; dalej do 2,8 km zagajniki igl. 5—15 letnie — do przebycia tylko dla piech.; następnie do końca igl. 80—120 lat wysokopienny, miejscami lekko podszyty — do przebycia dla kawal.; duchty 6—8 m szer. do użycia dla lekkich zaprzęgów); (9—10 km) grupa jeziorek (wymiarów 100 x 200 m, 1—2 m głęb., dno twarde; brzegi płaskie dostępne); (10 km) rów odwadniający (1,5 m szer., do 1 m głęb., dno twarde; brzegi otwarte); (12, 7—13, 5 km) po obu stronach drogi pasma podmokłych łąk trf. (100—300 m szer., pocięte rowami odwadniającymi do 1 m szer. i głęb.; do przeb. dla piech.); (19,9 km) rz. Brda (20—30 m szer., 2 m głęb., ch. prądu do 1 m/sek., dno ps. żw.; brzegi do 2 m wys., miejscami umocnione kamieniem i deskami; dolina do 400 m szer., zabud.; krawędź prawa 50 m wys pocięta parowami, zadrzewiona, lewa 30 m wys. łagodnie nachylona, przeważnie otwarta.

Rzeka płynie dalej wzdłuż drogi aż do w. Sokole Kuźnica. Na tym odcinku 20—30 m szer., 1, 5—2 m głęb., z jamami do 4 m, dno żw., ch. prądu do 1 m/sek.; brzegi 1—2 m wys., przeważnie podmokłe, porosłe olszyną; dolina 100—200 m szer. orna lub łąkowa; krawędzie 20—30 m wys., o nachyleniu 20—45°, w większej części zalesione); (21,6—22,6 km) las igl. (do lat 40, do przebycia dla kawal.; na Z. zagajnik igl. 10—20 lat — do przebycia tylko dla piech.); (23,8—35,3 km) las Rożanna (igl. 60—80 lat, z parcelami zagajników 10—15 lat, do przebycia dla kawal.; drogi leśne i duchty 4—8 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów; (35,3 km na Z.) staw (300 x 400 m, do 2 m głęb., zarośnięty sitowiem i trzciną; dno mul.; brzegi płaskie, podmokłe i trudno dostępne. Odpływ do rz. Brda zw. Krówka 4—5 m szer., do 1 m głęb., brzegi zarosłe olszyną); (35,8 km) rz. Brda (15 m szer., 2 m głęb., dno ps.; brzegi 4 m wys. łąkowe; dolina 200—300 m szer. łąkowa); (35,9—36,1 km) las igl. 20—40 lat (do przebycia dla piech.); (40—41,2 km) las igl. j. w.; (41,9—42,4, 44,8 km na Z.) trf. łąka podmokła (0,2 m głęb., pocięta rowami i dołami do 2 m głęb.; do przebycia tylko dla piech.); (42,5 km, 0,9 km na Z.) jez. Minikowskie (1,5 km dłg., 0,1—0,4 km szer., do 10 m głęb., dno ps.; brzegi do 7 m wys. łąkowe); (43 km na Pc.W.) jez. Bisławskie (1 km dłg., 0,5 km szer., 18 m głęb., dno ps., brzegi płaskie łąkowe); (44,1 km na W.) jez. Lucimskie (1,2 km dłg., 0, 1—0, 4 km szer., 10 m głęb., dno ps.; brzegi j. w.); (44,3—45 km, na Z.) las igl. do lat 120 (do przebycia dla piech.); (45,9 km) rz. Szumiąca (5 m szer., 0,2 m głęb, dno ps., brzegi 1—3 m wys. łąkowe); (47,4—54,2 km) las igl. (parcelami stary do lat 120 lub młodszy 20—60 lat; drogi leśne i duchty dla lekkich zaprzęgów do użycia; poza niemi dla piech. do przebycia); (49,2 km) rz. Żytnica (2 m szer., 0,5 m głęb., dno ps.; brzegi 5 m wys. łąkowe); (51,2 km) rz. Ruda (4 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.; brzegi zalesione); (51,3 km na Pc.W.) jez. Rudzki Młyn (0,9 km dłg., 0,2 km szer., 12 m głęb., dno ps.; brzegi do 5 m wys. zalesione); (51,8 km) rz. Brda (30 m szer., 2 m głęb., dno ps.; ch. prądu 0,5 m/sek.; brzegi niskie, porosłe zaroślami).

Osiedla: mto **Bydgoszcz**; (3,6 km) w. **Opławiec** (45 dym. mur., 230 Pol., 30% Niem., szkoła, fbr. karbidu; zadrzew. średnie); (5,5 km, 0,8 km na W.) lecznica „**Smukała**" (Heilstatte — 3 dym. mur.; miejsce dla 200 chorych); (7 km, 0,9 km na W.) flw. **Janowo** (3 dym. mur., Pol.; zadrzew. dobre); (10 km) w. **Trzyszczyn** (61 dym. mur., 284 Pol., 25% Niem., szkoła; zadrzew. dobre); (11 km, 1 km na Z.) w. i flw. **Wtelno** (67 dym. mur., 332 Pol., 16% Niem., 2 kśł., szkoła, wtr.; zadrzew. b. dobre); (13,6 km) w. **Gościeradz** (68 dym. mur., 444 Pol., 4% Niem., szkoła; zadrzew. średnie); (15,5 km) nieczynna kop. węgla „**Moltke**" (3 dym. mur., Pol.; zadrzew. słabe); (16,6 km) flw. **Stopka** (4 dym. mur., 41 mieszk., po 50% Pol. i Niem.; zadrzew. dobre); (17,1 km, 1 km na W.) w. **Okole** (25 dym. mur., 174 Pol., 30% Niem., cgl.; zadrzew. słabe); (18,4 km, 0,5 km na Z.) w. **Stary Dwór** (Althof — 56 dym. mur., 357 Pol.,

25% Niem., szkoła; zadrzew. b. dobre); (19,4 km) mto **Koronowo** (415 dom. mur., 5460 Pol., 23% Niem., 3 kśł, 3 szkoły, szpital na 50 łóżek, sąd, poczta, 2 młyny, 5 trt., cgl., 3 hotele; nadleśn. zadrzew. słabe); (23,5 km) w. **Szebnica** (Nordfeld — 18 dym. mur., 120 Pol.; zadrzew. dobre); (23,8 km, 0,7 km na W.) w. **Romanowo** (Reinershof—2 dym. mur., Pol.; zad zew. b. dobre); (25,1 km, 1 km na W.) leśn. **Tylnia Góra** (1 dym. mur., 5 Pol.); (28,9 km) nadleśn. **Różanna** (2 dym. mur., 12 Pol.; zadrzew. b. dobre); (31,2 km, 1 km na W.) leśn. **Pobrodzie** (Brahtal— 1 dym. mur., 6 Pol.); (32,1 km) w. **Sokole Kuźnica** (Brahrode— 8 dym. mur., 80 Pol., szkoła, mł. wodny; zadrzew. b. dobre); (36,7 km) st. kol. **Sokole Kuźnica** (4 dym. mur., 35 Pol.); (37,5 km) w. **Klonowo** (70 dym., w tem 35 drw., 876 Pol., 2% Niem., szkoła, trt., st. kol.; zadrzew. dobre); (42,2 km) w. **Mały Bisławek** (50 dym., w tem 6 drw., 445 Pol., szkoła, klasztor, mł. motorowy; zadrzew. dobre); (45,6 km) w. **Szumiąca** (3 dym. mur., 24 Niem., 40% Pol., trt. i mł. parowy); (46,5 km, na W.) zab. **Stare Dziuki** (3 dym., w tem 2 drw., 20 Pol.); (47 km) zab. **Nowe Dziuki** (3 dym., w tem 1 drw., 30 Pol., 30% Niem.); (47 km, na Z.) w. **Płazowo** (8 dym., w tem 2 drw., 221 Pol., szkoła; zadrzew. średnie); (51,2 km) os. **Rudzki Młyn** (Rudamühl—3 dym. mur., 14 Pol., mł. wodny); (52,2 km) wyb. **Rudzki Most** (Rudabrück — 16 dym., w tem 5 drw., 60 Pol., trt. par.; zadrzew. dobre); (55,8 km) mto **Tuchola** (430 dom. mur., 3800 Pol., 9% Niem., 2% Żyd., 2 kśł., kpl., dom modlitwy, 2 szkoły, starostwo, kmda pol. państw., 3 trt., 2 mł. par., cgl., poczta, gazownia).

Stała komunikacja samochodowa:
1) Bydgoszcz—Koronowo,
2) Bydgoszcz—Fordon,
3) Bydgoszcz—Szubin—Kcynia,
4) Bydgoszcz—Łabiszyn—Barcin.

Kolejka wąskotorowa: Bydgoszcz—Koronowo.

Mosty i przeprawy: mosty w Bydgoszczy na rz. Brda:

a) na ul. Jagiellońskiej żel. 34,6 m dłg., 8,2 m szer.;

b) obok na przepuście szluzowym żel. 30 m dłg., 9,5 m szer.;

c) na ul. Królowej Jadwigi żel. 40 m dłg., 10,5 m szer.; na kanale Bydgoskim:

a) na ul. Grottgera—drw. na przycz. mur. 8 m dłg., 7,4 m szer.;

b) na ul. Św. Trójcy—mur., 30 m dłg., 8 m szer.;

c) przy szluzie IV drw. na mur. przycz. 7 m dłg., 6 m szer.;

d) przy szluzie V kładka dla pieszych, żel. z drw. pokładem 7 m dłg., 1,5 m szer. (może być użyta dla konnych).

(19,9 km na rz. Brda) most drw. na mur. przycz. 30 m dłg., 7 m szer.; obok na odnodze dwa żel. bet. 14 i 5 m dłg., 9 i 7 m szer.; (20,7 km, na rz. Brda) zw. Tucholski drw. 36 m dłg., 8 m szer.; (21,5 km, nad torem kol. Koronowo-Tuchola) mur. 28 m dłg., 7,5 m szer.; (28 km, 0,3 km na W., na rz. Brda)

żel. 30 m dłg., 6,5 m szer.; (29,9 km, 0,4 km na W. na rz. Brda) kładka dla pieszych drw. 30 m dłg., 1,5 m szer.; (35,3 km, na rz. Krówka i jej odnodze) dwa mosty drw. 9 i 10 m dłg., 7 m szer.—do użycia dla lekkich zaprzęgów; (35,8 km, na rz. Brda) drw. 46 m dłg., 5 m szer. — do użycia j. w.; (36,9 km, nad torem kolej. Pruszcz-Tczew) mur. 14,4 m dłg., 6,1 m szer.; (51,8 km, na rz. Brda) drw. na mur. przycz. 29,8 m dłg., 6,9 m szer., wytrz. 20 T. Wszystkie mosty, których wytrz. nie oznaczone są dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; prócz wymienionych na drodze kilka drobnych przepustów bet. lub mur. i 2 mostki drw. 5 i 8,7 m dłg., 7 i 5,2 m szer. — dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Skrzyżowania drożni: Bydgoszcz—200, 201, 202, 231, 294, 300, 303; Koronowo—208, 230, 232; Sokole Kuźnica—207; Szumiąca—210; Tuchola—224, 226, 227, 230, 242, 251.

204. Łowin—(Andreastal) Jędrzejewo—(Klinger) Tlen.

32,4 km M. pr. 1/100—194 Koronowo, 162 Tuchola.

Szosa 7 m szer., z 3 m szutr. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. z małemi załamaniami. Do użycia wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty przechodzi od flw. Lnianek (23 km) w pagórkowaty, poprzerzynany w zagłębieniach strumykami w kierunku z Z. na W. Otwarty, uprawny. Pokrycie stanowią lasy. Gleba do flw. Ostrowite ps., dalej ps.-gln. Obserwacja lokalna do 2 km.

Przeszkody: (4,3 km) rów odwadniający 2 m szer., 0,5 m głęb.; (10 km) rów, łączący dwa jez.: Branickie (Szewieńskie) 4 km dłg., 0,1—0,5 km szer., 7—13 m głęb., dno ps. miejscami muł; brzegi 3—10 m wys., pochyłe, ps., zarosłe lasem, sitowiem, wikliną, olszyną, dostępne dla piechoty; jeź. Szewienkowskie 0,6 km dłg., 0,3 km szer., do 18 m głęb., dno ps., miejscami muliste; brzegi 10—15 m wys., pochyłe, ps., łąkowe lub uprawne, zarosłe sitowiem i olchą, dostępne dla piechoty; (10,5—13 km) zagajniki 8—20 lat, igl., bardzo gęste, dla piechoty niedostępne. Duchty i przesieki 3 m szer., zdatne dla ciężkich zaprzęgów; (16 km) (Blondzmin-See) jeź. Święte w Pc. części zwane Ostrowite — kształtu „Z“ 4,5 km dłg., 0,2—0,8 km szer., 5,8 głęb., ps. dno; brzegi 5 m wys., ps. i ps. gln. zarosłe szuwarem i drzewami, dostępne dla piechoty; (22,1 km) jeziorko 0,7 km dłg., 0,2 km szer., 2 m głęb., dno bgn. brzegi przechodzące zwolna w łąki podmokłe, zarosłe trzciną i szuwarem; (26,2—26,5 km) las igl. 20—100 lat, rosnący w zagłębieniach terenu; (29,9—30,1—31—31,6 km) zagajniki igl. dla piechoty trudne do przebycia. Duchty i przesieki 8—10 m szer., dla ciężkich zaprzęgów; (30,1 km) strumyk (zatoki Fluss) 0,5 m głęb., 1 m szer., dno i brzegi ps. 2 m wys.

Ciaśniny: (10 km) przesmyk 500 m szer. między jeziorami. Wejście widoczne z Pc. brzegów jezior, wyjście widoczne z lasów.

Osiedla: (0 km) w **Łowin** (300 Pol., 50% Niem., 51 dym. mur.); (1,7 km, 0,3 km na W.) flw. **Łaszewo** (150 Pol., 10 dym. mur.); (3,4 km) flw. **Stążki** (11 dym. mur., 60 Pol., szkoła mur.); (6 km) chut. **Tuszyny** (57 dym. mur., 430 Pol., 10% Niem., szkoła mur.); 8,3 km, 0,6 km na Z.) flw. **Wyrębki** (1 dom. mur., 14 Pol.); (9,9 km, 0,5 km na W.) flw. **Szewno** (Mendenau(14 dym. mur., 240 Pol.); (10,5 km, 0,5 km na Z.) flw. **Szewianek** (Schewingen, 4 dym. mur., 64 Pol., 10% Niem.); (12,3 km, 0,6 km na W) leśn. **Bukowiec;** (15,3 km) cztery domy należące do odległej od szosy o 1,3 km na Z. w. **Błądzin** (72 dym. mur., 525 Pol., 6% Niem., 2 szkoły mur.); (17 km) w. i flw. **Ostrowite** (13 dym. mur., 130 Pol.); (19,7 km) w. **Sarnówek** (Rehberg, 12 dym. mur. i drw., 95 Pol., 20% Niem.); (20,5 km) w. **Jędrzejewo** (Andreastal, 11 dym. mur., 61 mieszk., Pol.. 15% Niem.); (21,9 km) w. **Lniano** (93 dym. drw. i mur., 670 mieszk., 2% Niem., 2 kśł. mur., szkoła mur., trt. par., poczta st. kol.); (23 km) flw. **Lnianek** (9 dym. mur., 110 Pol., 4% Niem.); (25,2 km) flw. **Mszano** (Marienfelde, 7 dym. mur., 85 Pol.); (27,7 km) flw. **Brzemiona** (11 dym. mur., 200 Pol., 2% Niem., szkoła mur.); (32,4 km) w. **Tlen** (Klinger, 21 dym. mur., 154 mieszk. Pol., 23% Niem.).

Mosty i przeprawy: (4,3 km) mur. przepust przez rów odwadniający; (10 km) mur. przepust — strumyk (zatoki Fluss); (32,6 km) na rz. Prusina drw. 12 m dłg., 7 m szer. Prócz tego 3 mostki drw. 4,5—7 m dłg., 5—6,5 m szer., i dwie rury przepustowe mur.

Skrzyżowanie drożni: Łowin—208; Stążki — 207; 14,2 km — 210; Jędrzejewo (Andreastal) — 211; Tlen (Klinger) — 212.

205. Rożanno—Drzycim—(Sauer Mühle) Żur-Młyn.

21,3 km

M. pr. 1/100 — 194 Koronowo. 162 Tuchola, 163 Nowe.

Szosa 5—7 m szer., z 2,5—3,5 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie na Pc. do w. Drzycim w dalszym ciągu na Pc.W. z licznemi załamaniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty przechodzący od flw. Wery (Wirry) (18,4 km) w pagórkowaty; poprzerzynany małemi wklęśnięciami i rowami odpływowymi; uprawny, przeważnie otwarty. Pokrycie stanowią lasy i zarośla. Gleba od w. Różanno do Więckowo gln. ps., Drzycim—Wery ps. gln. łąkowo-trf. Obserwacja lokalna do 2 km.

Przeszkody: (3,4 km) tor kol. w wykopie 4 m głęb. (3,0 — 5,1 km) las igl. 20—60 lat, bez podszycia, do przejścia dla pojedynczych jeźdźców; (6,1 km) parów o brzegach ps. stromych, 5 m wys., zarośniętych; na dnie płytki strumyk; (15,6 km) wgłębienie terenu i strumyk 1 m szer., 0,4 m głęb., dno ps., brzegi do 10 m wys., pochyłe, uprawne; (21,3 km) rz. Czarna Woda (20 m szer., 2 m głęb., dno ps., brzegi ps. gln. 1—3 m wys., strome, porosłe trawą, krzewami lub uprawne.

Osiedla: (0 km) w. i flw. **Rożanno** (14 dym. mur., 220 Pol., szkoła mur., poczta); (1,5 km, 0,4 km na W) flw. **Więckowo** (6 dym., 129 Pol., 10% Niem.); (2,3 km) flw. **Gawroniec** (11 dym. mur., 186 Pol., 24% Niem., szkoła mur.); (7,7 km) w. **Plewno** (Julienhof—50 dym. mur., 250 Niem., 20% Pol., 2 szkoły mur., kuźnia); (9,5 km) flw. **Jastrzębieniec** (Eschendorf — dym. mur., 80 Pol., 15% Niem.); (11,7 km) kol. **Dąbrówka** (Eichenhorst—34 dym. mur., 255 Pol., szkoła mur.); (15,6 km) w. **Drzycim** (88 dym. mur., 954 Pol., 8% Niem., 2 szkoły mur., kśl. mur., poczta, trt. par., mł. par. i wodny, st. kol.); (18,4 km) flw. **Wery** (Wirry — 5 dym. mur., 100 Pol., 3% Niem., dwór, kuźnia); (20,5 km) flw. **Spławie** (6 dym. mur., 80 Pol., 25% Niem.); (21,3 km) w. **Żur-Młyn** (Sauermühle — 18 dym. mur., 147 Pol., 7% Niem. trt. par., kuźnia, mł. wodny);

Kolejki: Gawroniec—st. kol. Poledno—flw. Poledno—2,5 km dłg.

Mosty: (3,4 km) wiadukt żel. bet. 14 m dłg., 7 m szer., nad torem kol. Terespol-Więcbork; (21,3 km) na rz. Czarna Woda drw., 22 m dłg., 7 m szer. Prócz tego mostek i rura przepustowa na strumyku.

Skrzyżowania drożni: Rożanno — 207; Plewno (Julienhof) — 210; Żur-Młyn (Sauermühle)—206.

206. Swiecie—(Sauer Mühle) Żur-Młyn—Osie.

22,1 km M. pr. 1/100—195 Grudziądz, 163 Nowe.

Szosa 7—8 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie na Pc. do flw. Lipno, następnie do końca w kier. Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do flw. Krąplewice (Klunkwitz) (11,1 km) lekko falisty, otwarty, uprawny. Dalej pagórkowaty z porozrzucanemi w najróżniejszych kierunkach wzniesieniami. Poza lasem 12,9—17,2 km, 19,0—21 km) otwarty, przejrzysty. Pokrycie stanowią lasy. Gleba ps. Obserwacja lokalna do 2 km. Przesłona przed obserwacją w lesie (12,9—17,2 km, 19,0—21 km).

Przeszkody: (13,9 — 17,2 km) las igl., 20 — 100 lat, o gęstem podszyciu, do przejścia dla piechoty. Duchty i przesieki 4—8 m szer., do użycia dla ciężkich zaprzęgów; (18 km)

rz. Czarna Woda (20 m szer., 2 m głęb., dno ps., brzegi ps. gln., 1—3 m wys., strome, porośnięte krzewami); (19—21 km) las igl. 20—100 lat, bez podszycia, do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców. Duchty i przesieki do 8 m szer., do użycia dla ciężkich zaprzęgów.

Ciaśniny: (12,9—17,2 km) las—wejście widoczne z flw. Krąplewice, (Klunkwitz) wyjście zakryte stromą krawędzią rz. Czarna Woda.

Osiedla: (0,0 km) mto Swiecie (Schwetz—510 dom. mur., 984 Pol., 6% Niem., 0,2% Żyd., 4 kśł., 3 szkoły); (2,5 km, 0,4 km na Z.) flw. Sulnowo (11 dym. mur., 154 Pol., 1% Niem.); (3,5 km, 0,8 km na W.) flw. Dziki (8 dym. mur., 85 Pol., 1% Niem., kuźnia); (5,1 km, 0,8 km na Z.) flw. Skarszewo (6 dym. mur., 144 Pol., 8% Niem.); (6 km, 0,3 km na Z.) flw. Belno (10 dym. mur., 120 Pol.); (7,2 km, 0,6 km na Z) w. Osłowo (45 dym. mur., 250 Pol., 20% Niem., szkoła mur.); (8,2 km, 0,7 km na W.) flw. Lipno (14 dym. mur., 80 Pol., 5% Niem.); 11,5 km, 0,5 km na W.) flw. Krąplewice (Klunkwitz — 22 domy mur., 124 Pol., 16% Niem.); (12,8 km) na Z. flw. Polko (3 dom. mur., 26 Pol.); (15,2 km) flw. Grabowa buchta (Bucheck — 2 domy mur., 27 Pol., 5% Niem.); 17,8 km, 0.9 km) w. Brzeziny (90 dym. mur., 600 Pol., 40% Niem., szkoła mur.); (18 km) rozparcelowany flw. Żur-Młyn (Sauermühle—18 dym. mur., 147 Pol., 7% Niem., trt. par., kuźnia, mł. wodny); (18,8 km) chut. Wałkowiska (Bresinermangel—45 dym. drw., 280 Pol., 40% Niem., szkoła mur.); (22,1 km) w. Osie (330 dym. mur., 2700 Pol., 8% Niem., 2 kśł., 3 szkoły, 2 trt.).

Skrzyżowania drożni: Świecie (Schwetz)—201; Żur-Młyn (Sauermühle)—205; Osie—212, 213, 214.

207. Gruczno—Stążki—Sokole-Kuźnica—Pruszcz-Bagienica.

35,5 km M. pr. 1/100—194 Koronowo.

Do w. Rożanno (4,8 km) szosa 7 m szer., z 4 m brukowaną jezdnią, w dalszym ciągu do w. Sokole-Kuźnica (26,6 km) 6,5—8 m szer., z 2,5—3,5 m szutr. jezdnią; na całej długości zadrzewiona, z rowami bocznymi i linią tlgr. Wreszcie do końca gruntowa, ps., 8—12 m szer., uciążliwa. Biegnie na Pc.Z. lub Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren do flw. Parlin (1,6 km) pagórkowaty (krawędź Wisły), pocięty parowami. Dalej lekko falisty z licznemi pasmami podmokłych łąk trf.; od w. Jania Góra (17,2 km) zalesiony. Gł. ps., rzadziej ps.-gln., na odcinkach podmokłych trf. Obserwacja na przestrzeni niezalesionej do 2 km. Dogodne pkty

obserw.: 1) krawędź Wisły z wglądem na Pd.W. do 3 km; 2) cechy 110 i 114 pod w. Świekatowo z polem widzenia 4 km. Dzięki obfitemu zalesieniu droga począwszy od w. Jania Góra dobrze zasłonięta przed obserwacją naziemną, częściowo także i lotniczą.

Przeszkody: (125—13,9 km) las **Łowinek** (igl. 60 letni, słabo podszyty; do przebycia dla kawalerji); (17 km) dwa jeziora (0,5 km na Pd. jez. **Łąckie** 1 km dług., 0,2—0,3 km szer., do 7 m głęb., dno twarde, przy brzegach zarośnięte sitowiem; brzegi przeważnie strome 10—15 m wys., otwarte; odpływ z jeziora 2 m szer., 1—1,5 m głęb., brzegi zadrzewione; 0,7 km na Pc. jez. **Świekatowskie** 2 km dług., 0,1—0,3 km do 6 m głęb., dno twarde; brzegi płaskie, łąkowe, zach., miejscami podmokły); (17,5—34,4 km) las (przeważnie igl. do lat 80, z parcelami młodszego 30—50 lat i gęstych zagajników; drogi leśne i duchty głęboko ps. z trudem do użycia dla lekkich zaprzęgów, poza niemi do przebycia dla kawalerji, za wyjątkiem parceli zagajników); (22,4 km) rów (3—4 m szer., do 1 m głęb., dno grząskie; brzegi 1 m wys. łąkowe, podmokłe; dolinę stanowią podmokłe trf. łąki, do przebycia tylko dla piechoty); (22,4 km, 1 km na Pd.) jez. **Wielkie Suche** (1,8 km dług., 0,1—0,5 km szer., do 4 m głęb., dno grząskie; brzegi płaskie, otwarte, miejscami podmokłe; brzeg Pd.W. zalesiony); (26,5 km) rz. **Brda** (15 m szer., 2 m głęb., dno ps., brzegi do 4 m wys. łąkowe; dolina 200—300 m szer. łąkowa); (30,8 km) rz. **Sępolinka** (4—6 m szer., do 1 m głęb., dno twarde, brzegi 1 m wys. porosłe olszyną; dolina 300 m szer. otwarta, o krawędziach 15—20 m wys. zalesionych); (31,9 km, 0,3 km na Pd.) jeziorko bez nazwy (0,4 x 0,2 km do 2 m głęb., przy brzegach zarosłe sitowiem; brzegi grząskie trudno dostępne; przyległy teren stanowią bgn. łąki, pokryte krzakami, nawet dla piechoty trudno dostępne; dalszy teren zalesiony).

Osiedla: w. **Gruczno**—p. drg. 201; (1,6 km) flw. **Parlin** (12 dym. mur., 120 Pol., 10% Niem.); (3,6 km) st. kol. **Parlin** (4 dym. mur.); (4,8 km) w. i flw. **Rożanno**—p. drg. 205; (9 km) flw. **Stanisławie** (8 dym. mur., 110 Pol., 4% Niem.); (11 km) flw. **Stążki** (Stońsk)—p. drg. 204; (13,5 km. w. **Lubana-Lipiny** (Liedkesfelde—54 dym. mur., 432 Pol., 10% Njem., szkoła; zadrzew. b. dobre); (15,7 km, 1 km na Pc. w. **Świekatowo** (115 dym., w tem 27 drw., 752 Pol., 20% Niem., kśł, szkoła, poczta; zadrzew. słabe); (17,2 km) w. **Jania Góra** (Johannisberg — 112 dym., w tem 37 drw., 577 Pol., 10% Niem., szkoła); (17,8 km, 0,5 km na Pc.) nadleśn. **Świekatowo** (Grünfelde—1 dym. mur., Pol.); (19,7 km na Z) wyb. **Sucha** (Koźliny — 2 dym. mur.); (24,9 km, 0,9 km na Pc.Z.) w. **Klonowo**—p. drg. 203); (26,6 km, 1,3 km na Pc.) w. **Sokole-Kuźnica** — p. drg. 203; (30,9 km) os. **Łochowo** (1 dym. mur., Pol.); (35,5 km) w. **Pruszcz-Bagienica** (Prust—52 dym. mur., 750 Pol., 5% Niem., kśł, szkoła, poczta, st. kol.; zadrzew. słabe).

Mosty i przeprawy: (26,5 km na rz. Brda) most drw. 46 m dług., 5 m szer. — dla lekkich zaprzęgów do użycia; (34,4 km) wiadukt pod torem kol. Pruszcz-Bagienica — Lasko-

wice 40 m dłg., 10 m szer.; (35,3 km) wiadukt pod torem kol. Pruszcz-Bagienica — Tuchola 20 m dłg., 6 m. szer.; pozatem 3 małe mostki i przepusty, dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do przebycia.

Skrzyżowania drożni: Gruczno—201; Rożanno—205; Stążki—204; Sokole-Kuźnica—203; Pruszcz-Bagienica—230.

208. Topolno—Łowin—Koronowo.

27,3 km M. pr. 1/100 — 194 Koronowo.

Do leśn. Wicze Gardło (25,3 km) szosa 7,5 m szer., z 3,5 m szutr. jezdnią, stąd do końca 9—10 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią; na całej długości zadrzewiona, z rowami bocznymi i linją tlgr. Na skrzyżowaniu szos pod w. Zbrachlin (3,3 km) dwa spadki do 25°. Biegnie w ogólnym kierunku na Z., łukiem wygiętym ku Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren. Początkowo krawędź Wisły około 60 m wys., stroma, pocięta głębokimi trudno dostępnymi parowami, przeważnie zadrzewionymi. Dalej do w. Łowin (11,2 km) silnie sfałdowany z licznemi wzniesieniami i wgłębieniami, o stromych zboczach, wreszcie do końca falisty. Od w. Nowy Jasiniec (19,8 km) do leśn. Wilcze Gardło zalesiony, pozatem otwarty. Gleba ps. lub ps.-bgn. Obserwacja z drogi sięga 2—3 km, przyczem wobec silnego sfałdowania teren pozostawia wiele kotlin i wgłębień ukrytych przed obserwacją. Dogodne punkty obs.: 1) krawędź Wisły; 2) cecha 99 przy skrzyżowaniu szos pod w. Zbrachlin; 3) cecha 101 pod w. Pruszcz; 4) cecha 100 pod w. Sierock; 5) cecha 105 pod w. Nowy Jasiniec.

Przeszkody: (1,8 km) jezioro (0,8 km dłg., 0,2 m szer., 15 m głęb., dno muliste, miejscami żw.; brzegi 10 m wys., o nachyleniu 45°, łąkowe); (16,9 km, 0,3 km na Pc.) jez. Serockie (0,4—9,2 km, 13 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, podmokłe; na Pc.Z. połączone przepływem 3—4 m szer., 1 m głęb. z jez. Pluszno — 0,6—0,2 km, właściwości j. w.); (18,1 km, 0,2 km na Pd.) jez. Święte (0,3—0,1 km — 1—2 m głęb., muliste; brzegi płaskie, podmokłe; na Pd.Z. połączone przepływem 2 m szer., 1 m głęb., z jez. Kociołek — 0,15—0,1 km, właściwości j. w.); (19 km, na Pd) jez. Zamkowe (0,7 km dłg., 0,1—0,5 km szer., do 4 m głęb., muliste, przy brzegach zarosłe sitowiem; brzegi płaskie, łąkowe, przeważnie podmokłe od Pc. zadrzewione; dostęp do jeziora możliwy od Z.); (19,8 km, 0,6 km na Pc.) jez. Jasinieckie (1,2 km dłg., 0,3—0,5 km szer., muliste, przy brzegach zarośnięte sitowiem; brzegi podmokłe, zarosłe krzakami); (22—24,8 km) las nadleśn. Stronno (mieszany 60—70 lat, z parcelami młodego zagajnika, drogi leśne i duchty do 8 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów, poza niemi do przebycia tylko dla piechoty.

Osiedla: w. **Topolno** (116 dym., w tem 58 drw., 633 Niem., 40% Pol., kśł., 2 szkoły, poczta, mł. par., zadrzew. średnie); (3,3 km) w. **Zbrachlin** (p. drg. 201); (3,4 km, 0,8 km na Pc.W.) flw. **Luszkówko** (8 dym. mur., 150 Pol., 3% Niem., szkoła); (5,9 km) w. **Wałdowo** (53 dym. mur., 363 Niem., 20% Pol., kśł., szkoła, post. pol. państw. mł. motor.; zadrzew. dobre); (7,8 km) w. **Pruszcz** (84 dym. mur., 600 Niem., 30% Pol., szkoła, poczta, mł. par., trt., st. kol., hotel.; zadrzew. średnie); (11,2 km) w. **Łowin** (p. drg. 204); (13,2 km) w. **Łowinek** (74 dym. mur., 582 Pol., 40% Niem., szkoła, zadrzew. dobre); (16.9 km) w. **Sierock** (Schirotzken, 62 dym. mur., 575 Pol., 30% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol., zadrzew. dobre); (18,1 km) w. **Wątrobowo** (17 dym. mur., 129 Pol., zadrzew. średnie); (19,8 km) w. **Jasieniec Nowy** (33 dym. mur., 287 Pol., 20% Niem., szkoła, mł. wodny); (27,3 km) mto **Koronowo** (p. drg. 203).

Ciaśnina: przez krawędź Wisły droga biegnie 200 m dłg. nasypem 10 m wys. o ogólnym spadku 20⁰, poczem przekopem 50 m. dłg. Wejście w zabudowaniach w. Topólno, wyjście otwarte.

Mosty i przeprawy: (27,3 km) wiadukt kam. pod torem Koronowo—Mąkowarsk 16 m dłg., 7,5 m szer., 4 m. wys.; pozatem kilka przepustów.

Skrzyżowania drożni: Zbrabhlin — 201; Łowin — 204; Koronowo — 203, 209, 230, 232.

209. Trzeciewiec—Kotomierz—Koronowo.

17,3 km M. pr. 1/100—194 Koronowo.

Szosa 8—9 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, dobrze zadrzewiona, z rowami bocznymi i linją tlgr.; biegnie na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, otwarty, za wyjątkiem odcinków leśn. Aleksandrowiec—leśn. Wilcze Gardło (9,5—14,9 km). Gl. ps. gln., w lasach z przewagą ps. Obserwacja przeciętnie 1—2 km.

Przeszkody: (0,7 km) rów odwadniający (1,5 m szer., 1 m głęb.; brzegi podmokłe; 0,8 km na Pd. jez. Kassowskie (na mapie Dobscher See—3 km dłg., 0,1—0,5 km szer., 1—8 m głęb., przy brzegach płytkie, zarośnięte sitowiem; brzegi płaskie, łąkowe); (3,7 km) rów odwadniający (2 m szer., 1—2 m głęb., brzegi porośnięte krzakami; 0,5 km na Pc. trf., łąki podmokłe, pocięte rowami 1 m szer. i głęb.; do przebycia dla piechoty); (6,3 km) rów odwadniający (2—3 m szer., 1—1,5 m głęb., dno gln.-żw.); (9,5—14,9 km) las nadleśn. Stronno (przeważnie igl. do lat 80, z parcelami młodszego; drogi leśne i duchty 4—12 m szer., do użycia dla ciężkich zaprzęgów; poza niemi do przebycia dla kawalerji.

Osiedla: w. Trzeciewiec — p. drg. 201; (3,1 km) flw. **Sienno** (32 dym. mur., 399 Pol., 50% Niem., trf.; zadrzew. dobre, duży park); (4,6 km) flw. **Franciszkowo** (Franzenhof — 1 dym mur., kpl.); (5,2 km) st. kol. **Kotomierz** (Klahrheim); (6,2 km) flw. **Kotomierz** (Klahrheim — 27 dym. mur., 370 Pol., 30% Niem., szkoła, grzl.; zadrzew. dobre—duży park); (7,9 km) flw. **Karolewo** (Karlhof — 4 dym. mur., Pol., zadrzew. słabe); (9,2 km) zabud., należące do w. **Stronno**, leżącej 1,5 km na Pd. (razem. 68 dym., w tem 17 drw., 506 Pol., szkoła, trf.); (9,2 km) leśn. **Aleksandrowiec** (Sandau); (14,7 km) leśn. **Wilcze Gardło** (Wolfsgarten—1 dym mur.); (17,3 km) mto **Koronowo**—p. drg. 203.

Mosty i przeprawy: na krodze kilka dobrych przepustów.

Skrzyżowania dróżni: Trzeciewiec—201; Koronowo—203, 208, 230, 232.

210. Chełmno—Przechowo (Schönau)—st. kol. Terespol—(Heinrichsdorf)—Przysiersk—Krupocin—Bysław—Drg. 203 (Szumiące).

38,2 km

M. pr. 1/100 — 194 Koronowo, 195 Czudziądz, 163 Tuchola.

Szosa 7—8,5 m szer., z 3—6 m szutr. jezdnią, w większych osiedlach brukowana, z rowami, linją tlgr., wysadzana drzewami; pod Chełmnem z przewozem przez Wisłę, dalej groblą, w czasie powodzi zalewaną. Biegnie do w. Przechowo na Pc., następnie do końca na Pc.W. z małemi załamaniami. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren do w. Przysiersk pagórkowaty, przechodzi dalej w falisty, poprzeżynany licznymi rowami odpływowymi i strumykami; przeważnie otwarty, za wyjątkiem zagajników. Obserwacja lokalna do 2 km. Dogodne punkty obs.: kśl. we w. Bysław. Przesłona przed obserwacją w zagajniku, zadrzewieniu i rowach bocznych.

Przeszkody: (1,3 km) rz. **Wisła** (330 m szer., 1,2—4,5—8 m głęb., dno ps., brzegi przy przewozie płaskie, dalej 2—4 m wys., 60—80° nachyl., zarośnięte trawą lub wikliną; dolina 5—7 km szer. płaska, pola orne i łąki w glebie ps. trf.; wiosną zalewane do tam ochronnych; krawędzie 20—50 m wys., silnie nachylone, miejscami urwiste, głęboko pocięte, częściowo zalesione); (6,4 km) rz. **Czarna Woda** (15 m szer., 2 m głęb., o dnie ps., brzegach 0,5 wys., zarosłych szuwarem, olszyną, przechodzących w suche łąki, poprzeżynane płytkimi rowami odwadniającymi, o krawędziach ps. gln., 30 m wys., stromych); (13,2 km) parów ze strumykiem, 3 m szer., 0,3 m głęb., o brzegach do 4 m wys., 40° pochyłych); (15,6—16,3 km)

zagajnik do 25 lat, igl., o gęstem podszyciu, przeważnie na podmokłej glebie, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (21,6 km, 0,2—0,3 km na Pc.) „Bagno", obecnie trf., pokryte pośrodku brzeziną, zresztą łąkami, do przejścia dla jeźdźców tylko w suchą porę; (22,5—23,9 km) zagajnik igl., miejscami starszy drzewostan, gęsto podszyty, dla piechoty nie do przebycia; (24,2 km) łąki trf. podmokłe, do drzebycia tylko dla pojedyńczych pieszych; (24,2 km, 0,1 km na Pd.) las (igl. 15—20 lat, przejścia dla piechoty; (25,7—30 km) las igl., do 60 lat, dostępny dla piechoty; (33 km) łąki podmokłe (trf. do 0,3 m głęb., pocięte rowami, do 1 m głęb., dostępne dla piechoty); (34,5 km) trf. (łąkowe podmokłe, 0,2 m głęb., z dołami do 0,8 głęb., dostępne dla piechoty); (35,5 km na Pc.) jez. Bysławskie (2,5 km dłg., 0,2—0,8 km szer., 2—33 m głęb., dno trf. wap., brzegi płaskie, łąkowe); (36,4 km, 0,2 km na Pd.) trf. łąkowe, podmokłe 0,3 m głęb., z dołami do 1,5 głęb., dostępne dla piechoty; 37,7 km, 1,5 km na Pd.) jez. Łuczińskie (Luczminer—1,2 km dłg., 0,1—0,4 km szer., dno ps., przy brzegach zarośnięte, kotlina do 10 m głęb., stoki o 20^0 nachyl., łąkowe, suche); (38,1 km, 0,1 km na Pc.Z.) rz. Szumiąca (3 m szer., 0,2 m. głęb., dno ps., brzegi do 0,3 m wys. łąkowe).

Osiedla: (0 km) mto **Chełmno** (p. drg. 199); (2,8 km) w. **Głowko** (22 dym. drw., w tem 4 mur., 70 Pol., 50% Niem., szkoła); (5,6 km) w. **Przechowo** (Schönau — p. drg. 201); (8,6 km) st. kol. **Terespol** (10 dym. mur., poczta, hotel); (9,9 km) flw. **Polski Konopat** (12 dym. mur., 220 Pol., 20% Niem., szkoła, mur.); (12 km) w. **Przysiersk** (Heinrichsdorf—133 dym. mur. i drw., 932 Pol., 4% Niem., kśł. mur.); (17,3 km) w. **Bramka** (Bromke — 32 dym. mur., 210 Pol., 25% Niem., szkoła mur.); (18,6 km) w. **Franciszkowo** (Franzdorf — 28 dym. mur., 170 Niem., 20% Pol.); (20 km) w. **Krupocin** (30 dym. mur. i drw., 200 Niem., 43% Pol, szkoła mur.); (26,3 km) wyb. **Rystowisko** (Brunstplatz) 2 domy mur., 1 drw., 10 Pol., kśł., przesłona — zadrzew.); (30.1 km) w. **Lubiczowe** (Lubau) rozrzucona — 24 dym., w tem 6 mur., 160 Pol., przesłona—zadrzew.); (34,5 km) w. **Bysław** (Bislaw)—114 dym., w tem 4 drw., 1400 Pol., w tem 1/2% Niem., szkoła, kśł., wtr., przesłona — zadrzew.); (36,7 km, 0,3 km na Pc.W.) flw. **W. Bysław** (Vw. Gr. Bislaw — 2 domy mur., 39 Pol., przesłona — zadrzew.); (38,1 km) w. **Szumiąca** (3 domy mur., 15 Niem., 40% Pol., trt., przesłona—zadrzew.).

Mosty i przeprawy: (1,3 km) przewóz przez Wisłę: a) prom letni, samopędny, 18 m. dłg., z klapami do wjazdu, 24 m dłg., 3—5, 25 m szer., 1 m zanurzenia; czas przeprawy 5—8 min., używalność w dzień i w nocy; wytrzym. 40 T; pojemność do 200 ludzi, do 30 koni lub 4—6 c. wozów; b) prom na czas lodochodu, ciągnięty przez statek motorowy o poj. 50 ludzi—15 m dłg., 4,5—4,8 m szer., 1,5 m zanurzenia, wytrzym 20 T. Obok przewozu port.

Skrzyżowania dróżni: Chełmno — 189, 190, 200; Przechowo (Schönau)—201; 14,3 km—Plenno (Juljenhof)—205; (24,2 km)—204; Szumiące—203.

211. (Andreastal) Jędrzejewo — Zdroje—(Junkerhof) Trzebciny—Śliwice—Zimne Zdroje—Drg. 225.

38,2 km M. pr. 1/100—162 Tuchola, 129 Czersk.

Do w. (Stenzlau) Sławne, 3—5 m szer., gruntowa, ps.-gln. w dalszym ciągu (1,3—15,1 km) do w. (Birkenbruch) Brzozowe Błota, ps., do użycia dla ciężkich zaprzęgów za wyjątkiem miejsc: w. Zdroje (8,3—9,4 km) droga gln.-ps. o spadku do 30°; od w. Ludwichowo (11,1 km) do w. Trzebciny (12,4 km) drg. gln.-ps. w deszczową porę dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa; (12 km) spadek drogi do 30°, (13,1 km) spadek do 40°. Następnie do w. Lińsk (17,5 km) trakt, 7 m szer., z 2,5 m gln. jezdnią, w porze deszczowej dla ciężkich zaprzęgów uciążliwy, opatrzony po bokach płytkimi rowami i wysadzony drzewami; poczem do w. Śliwice (20,3 km) szosa, 6 m szer., z 3,5 m jezdnią, rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Wreszcie do końca gruntowa ps., 4—13 m szer., zdatna do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Linsk falisty, poprzecinany zagłębieniami strumyków, uprawny lub łąkowo leśny. Do w. Śliwice pagórkowaty, o licznych wzniesieniach przerzniętych z Pd.Z. na Pc.W. doliną z rowem Śliwickim; otwarty, uprawny, przejrzysty aż do lasów. Dalej falisty, przechodzący nad rz. Czarna Woda w pagórkowaty. Poza lasami odkryty, przejrzysty, uprawny lub łąkowy. Gleba ps. lub łąkowo trf. Obserwacja naogół dobra: 1 km na Pd.Z. od w. Śliwice z wglądem w kier. Pc.Z. do 3 km. Przesłona tylko w lesie.

Przeszkody: (2,0—5,0 km, 5,5—7,7 km, 13,8—15,2 km, 16,1—17,7 km 26,9—36,4 km, 38,8—39,7 km, 40,2—42,9 km) las wysokopienny, igl., 20—100 lat, podszyty jałowcem, do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców. Miejscami zagajniki (0,9—1,3 km' 26,9—27,8 km, 30,2—30,9 km) do 20 lat, trudne do przebycia nawet dla piechoty. Duchty i przesieki 8—12 m szer., zdatne do użycia dla ciężkich zaprzęgów, za wyjątkiem miejsc łąkowych; (1,7 km) strumyk Mukrz 2 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi 0,2—0,5 m wys., łąkowe; (4 km) strumyk Hamer (Hammer), 2 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., 10—20 m wys, strome; (12,3 km, 0,4 km na Z) jez. Trzebcinka 0,3 km dłg., 0,2 km szer., 5 m głęb., dno muliste; brzegi ps.-gln., 5 m wys., łagodne, pokryte polami, lasem od Pd. — zarosłe szuwarem. Od tegoż na W. — jez. Wielkie Trzebcińskie 1,2 km dłg., 0,2 km szer., 15 m głęb., dno ps., brzegi 20 m wys., do 45° nach., ps.-gln., pokryte polami, zarosłe szuwarem; (21,6 km) rów odwadniający 0,1 m głęb., 0,5 m szer., dno ps., brzegi 0,8

m wys., crm.; (34,2 km) rz. Czarna Woda 40 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi ps. i crm., 0,3 m wys., zarosłe szuwarem.

Ciaśniny: (12,5 km) jez. Trzebcinka — Trzebcińskie Wielkie: wejście i wyjście widoczne z przeciwległych brzegów jez. Wielkie Trzebcińskie.

Osiedla: (0 km) w. Jędrzejewo (Andreastal, 11 dym. mur., 60 Pol., 15% Niem., szkoła mur.); (0,5 km) w. Zielona Góra 18 dym. drw., 139 Pol., 2% Niem., szkoła mur.); (1,3 km) w. Sławno (Stenzlau, 6 dym. mur. i drw., 50 Pol.); (8,3 km) w. Zdroje 48 dym. mur., 340 Pol., kśł. mur., szkoła); (11,1 km) w. Ludwichowo 32 dym. drw., 200 Pol., 12% Niem., szkoła mur.); (12,4 km) w. Trzebciny (Junkerhof, 21 dym. mur., 125 Pol., 25% Niem., szkoła mur., nad. i podleśn.); (13,8 km) w. Kamionka (11 dym. drw., 90 Pol.); (15,1 km) w. Brzozowe Błota (Birkenbruch, 10 dym., w tem 3 mur., 40 Pol., 10% Niem.); (15,7 km) w. Jabłonka 12 dym. drw. i mur., 92 Pol.); (17,5 km) w. Liśsk (39 dym. drw., 292 Pol., 0,8% Niem.); (20,3 km) w. Śliwice (Gr. Schliewitz, 225 dym. mur., 1750 Pol., 1% Niem., 2 kśł., szkoła, poczta, trt., młyn mot., stacja kol.); (29,1 km) w. Ossówek (72 dym. drw., 500 Pol.); (33,7 km) w. Zimne Zdroje (50 dym. drw., 310 Pol., szkoła mur., młyn wodny, trt.).

Mosty i przeprawy: (34,2 km) na rz. Czarna Woda (drw., 40 m dług., 5 m szer., wytrz. 12 T); prócz tego 5 mostków i 2 przepusty, 2—6 m dług., 3—6 m szer., wytrz. 8—12 T.

Skrzyżowania drożni: Jędrzejewo — 205; Trzebciny — 212; Śliwice — 225; Zimne Zdroje — 223; (38,2 km)—225.

212. Warlubie—(Bankauermühle) Bakowski Młyn—Osie—(Klinger) Tlen—Trzebciny—Łoszyny—Tuchola.

53 km M. pr. 1/100—163 Nowe, 162 Tuchola.

Odcinkami szosowana: od 0,9 km — Bąkowski Młyn, Osie—Tlen, Trzebciny—Tuchola, 5—7 m szer., z 3 m szer. jezdnią, rowami, wysadzana drzewami, linją tlgr. Na pozostałej części gruntowa ps. trakt., 5 szer. Biegnie w ogólnym kierunku na Z. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo pagórkowaty, od w. Osie falisty, przeważnie zakryty lasami. Gleba ps. Obserwacja utrudniona zalesieniem. Punkty obs.: (0,9 km) szkoła z polem widzenia w kier. W. do 3 km; wieża kśł. we w. Osie, wgląd do lasów; wieża kśł. w mcie Tuchola pole widzenia o promieniu 3—5 km na Z.

Przeszkody: (1,6—15,3 km, 19,6—23,7 km, 25,7—30,6 km) lasy igl., 1—120 lat, miejscami gęsto podszyte lub gęsto podszyte zagajniki, do przejścia tylko dla piechoty; (24,6 km) rz. Czarna Woda (10—20 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi do 10 m wys., zarazem krawędź, strome, pokryte łąkami,

zarosłe szuwarem i trawą); na Pd. od w. Trzebciny — jez. Wielkie Trzebcińskie (1,3 km dług., 0,1—0,6 km szer., do 15 m głęb., dno ps., brzegi ps.-gln., do 45° nach., zarosłe i bgn.); (32,8 km) las (igl. 40—120 lat, dostępny dla piechoty w szyku luźnym, drogi i duchty 4—8 m szer., ps., dla lekkich zaprzęgów); (35,1 km) na Pd. łąki podmokłe (trf. do 0,2 m głęb., pocięte rowami do 2 m głęb., dostępne dla piechoty w szyku luźnym, z wyjątkiem pory wiosennej); (45,9 km) rz. Stążek (8 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe, krawędzie 8 m wys.); (48,2 km) rz. Brda (30 m szer.; do 3 m wys., dno ps., brzegi płaskie); (50,9 km, 0,2 km na Pc) rozrzucone do mta Tuchola łąki podmokłe (trf. do 0,3 m głęb., pocięte rowami 1—2 m głęb., dostępne dla piechoty); (51,4 km, 0,2 km na Pd.) jez. Głęboczek (0,7 km dług., 0,3 km szer., dno muliste 6 m głęb., brzegi płaskie łąkowe).

Osiedla: (0,9 km) flw. Bakowo (Bankau—p. drg. 199); (2,7 km) leśn. Bakowo (Bankau, 1 dym. mur.); (4,1 km) przysiółek Bakowski Młyn (Bankauermühle, 5 dym. mur., 70 Pol., 2% Niem., cgl., trt., mł. wodny); (18,6 km) w. Osie (330 dym. mur., 2700 Pol., 8% Niem., 2 kśł. mur., 2 szkoły mur., 2 trt.); (24,6 km) w. Tlen (Klinger, 21 dym. mur., 154 Pol., 23% Niem., mł. wodny, 2 trt. par.); (32,2 km) w. Trzebciny (p. drg. 211); (33 km) nadl. Trzebciny (Junkerhof, 2 dym. mur., 5 Pol., zadrzewienie); (36 km) w. Wielkie Gacno (Gr. Gatzro, 8 dym. w tem 2 mur., 53 Pol., przesłona — zadrzewienie); (41,5 km) las F. Sowieniec (Eulenholz, 1 dym. mur., 2 Pol., przesłona—zadrzew.); (44,4 km) rozrzucone wioski Zalesie—Łoszyny—Kowalskie Błota (Schmiedebrück, 80 dym., w tem 34 mur., 600 Pol., 4% Niem., szkoła, przesłona — zadrzew.); (45,9 km) nadl. Gołąbek (O. F. Taubenfliess, 2 dym. mur., 7 Pol., przesłona — zadrzew.); (48,6 km) Płazowo (Plaskau, 5 dym., w tem 2 mur., 25 Pol., przesłona — zadrzew.); na Pc. wyb. (M. Hosianna nie istnieje); (53 km) mto Tuchola (p. drg. 203).

Mosty i przeprawy: (24,5 km) na rz. Czarna Woda szosowy mur., 28 m dług., 6 m szer. Obok na rz. Prusina drw. 12 m dług., 7 m szer.; (46,4 km) na rz. Stążek przyczółki i filary mur. 14,8 m dłg., 8,3 m szer., 6,9 wys.; (48,2 km) na rz. Brda drw. 27,5 m dług., 5,5 m szer., 4,3 m wys; prócz tego 3 mostki do 6 m dług., 6 m szer.

Skrzyżowania drożni: Warlubie — 199; Osie—206, 213, 214; Tlen — 204; Trzebciny — 211; Łoszyny — 224; Tuchola — 203, 224, 226, 227, 230, 251.

213. Osie—Przewodnik (Bühlowscheide) — Kopytkowo.

25,4 km M. pr. 1/100—163 Nowe.

Szosa lub gruntowa (trakt) odcinkami: (0—2,3 km) szosa 6—7 m szer., z 3—3,5 m szer. brukowaną jezdnią; (2,3—12,8 km) grunt. ps. trakt.

6—8 szer., miejscami gln. z płytkimi rowami. Dalej szosa 6—7 m szer., z 3—3,5 m szer. szutr. jezdnią, rowami, wysadzana drzewami, linją tlgr. Biegnie na Pc.W. z większemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów.

Teren pagórkowaty lub falisty o wypukłościach porozrzucanych w nieregularnych kierunkach, uprawny lub zalesiony. Pokrycie stanowią lasy, zarośla i pojedyńcze drzewa. Gl. w lesie ps., poza nim gln. ps. Obserwacja poza lasami lokalna do 2 km. Przesłona jedynie w lesie.

Przeszkody: (1,6—15,2 km) las igl. 1—120 lat, podszyty bardzo rzadko jałowcem, do przejścia dla kawalerji pojedyńczo. Zagajniki (16,4—17,6 km, 20,4—20,7 km, 21,7—22,4 km) gęste nie do przebycia dla piechoty. Duchty i przesieki 8 m szer., dla ciężkich zaprzęgów, z wyjątkiem łąk podmokłych, dostępnych tylko w czasie suszy dla piechoty; (17,1—22,5 km) las do 100 lat, gęsto podszyty, mieszany z zagajnikami, trudno dostępny; drogi leśne ps., dla ciężkich zaprzęgów.

Osiedla: (0, km) w. **Osie**—p. drg. 206; (6 km) w. **Swatno** (6 dym. drw., 40 Pol.); (7,3 km) leśn. **Sabiny** (Sabbin, 1 dym. mur., Pol., (8,5 km) leśn. **Nowa Huta** (Neuhütte, 1 dym. mur.); (12,7 km) obszar dworski nadl. **Przewodnik** (Bühlowscheide, 7 dym. mur., 70 Pol., kśł. mur.); (15,6 km) w. **Jaszczerek** (11 dym. mur., 70 Pol., szkoła mur.); (15,6 km, 0.3 km na Pd.) w. **Jasieniec** (6 dym. mur., 40 Pol., 20% Niem.); (18,1 km) leśn. **Piecki** (Pietzke, 1 dym mur.); (18,1 km) kol. **Bukowiny** (Ferdinandshöhe, 105 dym. mur. i drw., 1110 Pol., 2% Niem., 3 szkoły mur., trf.); (20 km) leśn. **Nicponia** (Plehhswalde, 1 dym mur.); (22,3 km) w. i flw. **Leśna Jania** (72 dymy mur., 630 Pol., 2% Niem., szkoła mur.); (25,4 km) flw. **Kopytkowo** (18 dom. mur., 370 Pol., 3% Niem., szkoła mur.)

Skrzyżowania drożni: Osie—206, 212, 214; Kopytkowo—215.

214. Osie—Skorzenno—Skurcz—Starogard.

44,4 km M. pr. 1/100—163 Nowe, 130 Starogard.

Szosa 6—7 m szer., z 3,5 m szer. jezdnią, z rowami płytkimi i małemi drzewami, z linją tlgr. Biegnie do Skurcz na Pc.W. do końca na Pc. z licznemi załamaniami. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do m. Skurcz falisty, przeważnie zalesiony. Dalej do mta Starogard wybitnie pagórkowaty; urozmaicony różnej wielkości wyniosłościami rozrzuconemi w nieregularnych pasmach, otwarty, uprawny. Gleba ps. Obserwacja utrudniona zalesieniem, na polanach ograniczona do skraju lasu.

Przeszkody: (1,3—24,3 km) las wysokopienny 20—100 lat, zrzadka podszyty przeważnie jałowcem, na gl. ps., dla pojedyńczych jeźdźców; (5—6 km) zagajniki, nie do przejścia nawet dla piechoty; (15,5—15,9 km, 6,8—17,1 km, 21—22,7 km) polany otwarte, zajęte przez w. (Aalfang) Skrzynia, Skorzenno i Głuche. Duchty i przesieki 8— 12 m szer., oraz drogi leśne zdatne dla ciężkich zaprzęgów; (9,6 km, 1,8 km) 100 m na Z. od szosy rz. (Schwarzwasser) Czarna Woda do 10 m szer., 2 m głęb., dno ps., brzegi do 10 m wys. (krawędzie doliny) ps., miejscami crm.; (15,6 km) strumyk łączący pasmo jezior: jez. Kałębie 4 km dłg., 3 km szer., 6 m głęb., dno twarde, brzegi 15 m wys., przeważnie łagodne, ps., zarośnięte szuwarem, od Pc. dostępne dlą wozów, zresztą dla piechoty; jez. Słone 2,4 km dłg., 0,6 km szer., 10 m głęb., dno ps., od Pd. muliste, brzegi 10 m wys., łagodne, ps., pokryte łąkami, polami ornemi i lasem, zarosłe trawą, trzciną, szuwarem, od Pc. dostępne dla wozów; jez. Wstążki 1 km dłg., 0,1 km szer., 3 m głęb., dno muliste, brzegi 10 m wys., łagodne przechodzące w łąki podmokłe, ps., pokryte polami, lasami, zarosłe trawą, dostępne dla piechoty; (19,5 km) jez. Wierzbińskie (1,2 km dłg., 0,15 km szer., 15 m głęb., dno muliste, brzegi 5 m wys., łagodne, ps., pokryte lasem, zarośnięte trzciną i szuwarem, niedostępne); jez. Karszeńskie (owalne 0,6 km dłg., 0,4 km szer.. 10 m głęb., dno muliste, brzegi 5 m wys. łagodne, ps., uprawne lub łąkowa, zarosłe szuwarem i trawą, dostępne dla piechoty.); (21,3 km) jez. Głuche (1,4 km dłg., 0,4 km szer., 15 m głęb., brzegi do 5 m wys., łagodne, ps., uprawne lub łąkowe, zarośnięte szuwarem i drzewami, przeważnie dostępne dla pieszych).

Ciaśniny: (15,6 km) pas 400 m szer. między jez. Słone i Wstążki. Wejście i wyjście widoczne z przeciwnych skrajów lasu; (19,5 km) pas 400 m szer., między jez. Karszeńskie i Wierzbińskie, wejście i wyjście zakryte lasem.

Osiedla: (0 km) **Osie** (p. drg. 206); (12,1 km) **Łuby** (13 dym. drw., 76 Pol.); (15,9 km) w. (Aalfang) **Skrzynia** (12 dym. drw., 85 Pol.); (16,8 km) chut. **Skorzenno** (32 dym. mur. i drw., 236 Pol., szkoła mur.); (19,2 km, 1 km na W.) w. **Karszenek** (44 dym. mur. i drw., 305 Pol., szkoła mur.); (19,2 km, 0,5 km na Z.) w. **Wierzbiny** (14 dym., mur., 99 Pol.); (21,3 km) w. **Głucha** (26 dym. mur., 211 Pol., szkoła mur.); (23,8 km) w. **Skurcz** (307 dym. mur., 2900 Pol., 4% Niem., 2 kśl. mur., 2 szkoły mur.); 2 trt., 2 mł., apt., poczta, stacja kol.); (27 km) (nazwa Pionki nie przyjęta w urzędach) **Wolental** (70 dym. mur., 514 Pol., 2% Niem., szkoła mur.); (30,1 km) w. i chut. **Pączewo** (80 dym. mur., 800 Pol., kśl. mur., 2 szkoły mur., st. kol.); (34,1 km) **Bobowo** (104 dym. mur., 1000 Pol., kśl. mur., szkoła mur., post. pol. państw., mł. elektr., st. kol.); (35,8 km) flw. **Bobowo** (5 dom. mur., 46 Pol., 40% Niem.); (37,3 km) w. i flw. **Jabłówko** (45 dym. mur., 350 Pol., szkoła mur.); (40,3 km) flw. **Jabłowo** (15 dom. mur., 250 Pol., 10% Niem., szkoła, kśl. mur;. ślusarnia); (42,4 km, 0,8 km na Pc.W.) w. flw. **Owidz** (8 dom. mur., 250 Pol., 3% Niem.); (44,4 km) mto Sta-

rogard (600 dom. mur., 11000 Pol., 10% Niem., 0,6% Żyd., 4 kśł. mur., 5 szkół mur., starostwo, magistrat, sąd okręgowy, sąd pow., poczta, Pow. Kom. Pol. Państw., Urząd Skarbowy, Bank Polski, 4 trt., mł. wodny, gazownia, rzeźnia).

Mosty i przeprawy: (15,8 km na strumyku) 9 m dłg., 6 m szer. Obok bród o dnie ps., 0,5 m głęb. Prócz tego przepust i wiadukt kolejowy.

Skrzyżowania drożni: Osie — 206, 212, 313; Skurcz—215, 216; Jabłowo—222; Starogard—224, 225, 256.

215. (Münsterwalde) Opalenie—Kopytkowo—Skurcz—Wda—Ocypel.

41,2 km

M. pr. 1/00 — 129 Czersk, 130 Starogard, 163 Nowe, 164 Kwidzyń.

Szosa 5—8 m szer. z 3,5—4 m szer. jezdnią z rowami i drzewami bocznymi, z linją tlgr. Od mostu na Wiśle aż do w. Opalenie bruk, przez w. Skurcz bruk. Biegnie licznemi załamaniami i odchyleniami na Pc.Z. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów za wyjątkiem mostu (35,8 km) na rz. Czarna Woda, zdatnego tylko dla lekkich wozów.

Teren do flw. Luchowo o charakterze górzystym, z licznymi wąwozami i parowami (do 50 m głęb.), ciągnącymi się w najrozmaitszych kierunkach; zalesiony i mało przejrzysty. Do w. Skurcz pagórkowaty o pasmach wzniesień rozrzuconych, często poprzerzynany strumykami i rowami, otwarty, przejrzysty. Dalej aż do końca falisty, poprzerzynany strumieniami i rowami odpływowymi, zalesiony. Gleba do flw. Stara Jania gln. ps., dalej do Skurcz ps. gln. Obserwacja lokalna do 2 km. Poza lasami przesłony brak.

Przeszkody: (0 km) rz. Wisła 0,4 km szer., 4 m głęb., dno ps., brzegi 2 m wys., ps., miejscami porośnięte kępami wikliny; dolina do 9 km szer., zarośnięta trawą i kępami wikliny, krawędzie 70 m wys., ps., do 70° nach. pokryte lasami; (3,3—7 km) las igl. wysokopienny 20—100 lat, gęsto podszyty; duchty i przesieki przeważnie zarośnięte (27,5—29,1 km) las igl. wysokopienny, 20—100 lat, gęsto podszyty; duchty i przesieki do 8 m szer., drogi leśne do 3 m szer., zdatne dla ciężkich zaprzęgów; (35,8 km) rz. Czarna Woda (40 m szer., 1—1,5 m głęb., dno ps., brzegi ps., 5 m wys., strome, przechodzące na Pc do m. Wda w łąki podmokłe, porośnięte szuwarem); (29,9—35,5—37,4—41,1 km) lasy igl. (przy nad 1. Wilhemswalde — Drewniaczki mieszane) wysokopienne 20 — 100 lat, do przebycia dla piechoty i pojedyńczych jeźdźców z wyjątkiem parceli zagajników.

Ciaśniny: (3,3—7 km) las, (szosa w wąwozie do 50 m głęb.) zadrzewionym; wejście wśród domostw w. Opalenie, wyjście zakryte domami i ogrodami w. Nowa Karczma; las między w. Skurcz i w. Zajączki, dotykający do opisywanej szosy— gęsto podszyty; od wejścia, aż do wyjścia widoczny od w. Wielki Bukowiec; polana w. Wda otwarta i przejrzysta, wyjście widoczne z przeciwległych skrajów lasów. Wejście zakryte małemi zagajnikami, pozwalającemi na skryte zbliżenie się do lasu. Przed w. Wda wyjście widoczne z wioski.

Osiedla: (2,0 km) (Münsterwalde) w. **Opalenie** (102 dym. mur., 700 Pol., 10% Niem., 2 kśł. mur., 2 szkoły mur., trt., cgl., mł.); (6,8 km) os. (Kleinkrug) **Mała Karczma** (4 dym. mur., 27 Pol., 25% Niem., stacja kol.); (7,6 km) chut. (Alte Mühle) **Stary Młyn** (11 dym. mur., 190 Pol., 4% Niem.); (9,1 km) w. **Osada Ostrowiecka** (31 dym. mur., 417 Pol., 4% Niem., szkoła, mł. wodny); (11,2 km) flw. **Luchowo** (6 dym. mur., 63 Pol.); (14 km) flw. **Czerwińsk** (5 dym. mur., 150 Pol., szkoła mur.); (12,4 km) st. kol. **Smętowo** (17 dym. mur., 170 Pol., kśł. mur., szkoła mur., hotel.); (14,7 km) flw. **Kopytkowo** (17 dym. mur., 370 Pol., szkoła mur.); (18,3 km) flm. **Stara Jania** (24 dym. mur., 438 Pol., 9% Niem., st. kol.); (19,5 km, 0,5—1 m na W szosy) w. **Jania Kościelna** (37 dym. mur., 240 Pol., kśł. mur., szkoła mur., mł. par.); (20,6 km) w. **Mirotki** (97 dym. mar., 927 Pol., 2% Niem., szkoła mur., st. kol., 1 trt., mł.); (21,9 km) w. **Miryce** (Miritz, 32 dym. mur., 202 Pol., 22% Niem., szkoła mur.); (24,3 km) w. **Rizowie** (Rüsshof, 15 dym. mur., 100 Pol.); (25,7 km) w. **Skurcz** (P. drg. 215); (31,5 km, 1 km na Z.) nadleśn. **Drewniaczki** (Wilhemswalde, 2 dym. mur., 20 Niem.); (35,2 km) w. Wda (102 dym. drw., 340 Pol., 2% Niem., kśł. mur, szkoła mur.); (41,2 km) w. **Ocypel** (109 dym. drw., 770 Pol., 1,5% Niem., szkoła mur., mł. par., trt. par.).

Mosty i przeprawy: (0 km na Wiśle) żel. szosowy i kol., 1030 m dłg., 5,5 m szer., jezdnia (oddzielona od toru kol. żel. płotem); u przyczółków wieże do 10 m wys., opatrzone strzelnicami, na prawym brzegu u przyczółka bastjon półokrągły (3 piętra wys.), ze strzelnicami; (35,2 km) most drw., na rz. Czarna Woda 46 m dłg., 5 m szer., wytrzym. 12 T; prócz tego 1 mostek 5 m dłg., 7 m szer., i przepust.

Skrzyżowanie dróżni: Opalenie—198; Kopytkowo—213; Skurcz—214, 216; Ocypel—224.

216. Skurcz—Dzierzażno—Gniew (Möwe).

21,4 km M. pr. 1/100 — 130 Starogard.

Szosa 7 m szer., z 3,5 m szer. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Morzeszczyn pagórkowaty, urozmaicony wyniosłościami rozrzuconymi w nieregularnych kierunkach, otwarty i przejrzysty, uprawny. Dalej pagórkowaty z rozrzuconymi w nieregularnych kierunkach pasmami, poprzerzynany dolinami małych strumyków, płynących z Pc. na Pd., otwarty (za wyjątkiem lasu 6,9—7,7 km) przejrzysty, uprawny, Gleba ps., ps.-gln., w dolinach łąkowo-trf. Obserwacja lokalna, ograniczająca się do 2 km. Z. szosy 0,4 km na Pc. od w. Wielbrandowo punkt obserw. z wglądem na Z. aż po szosę Skurcz—Starogard przesłonięty gęstą koroną drzew przydrożnych.

Przeszkody: (6,9—7,7 km) las wysokopienny igl. 20—100 lat, o gęstem podszyciu, do przejścia dla piechoty. Duchty i przesieki, do przebycia dla kawalerji. Między w. Dzierzażno a w. Gogolewo 0,6 km na Pc do szosy las igl. 20—100 lat, podszyty, do przejścia dla piechoty. Duchty i przesieki 8 m szer., zdatne dla ciężkich zaprzęgów; (18,8 km) rz. Wierzyca: stare koryto i trzy kanały doprowadzające wodę do młyna. Dno muliste, przegi ps. i żw., zarośnięte, 0,5—5 m wys., pochyłe. Szer. starego koryta 7—10 m, 0,5 m głęb., wodostan może być znacznie podniesiony przez otwarcie śluzy na starem korycie.

Ciaśniny: las (6,9—7,7 km) — wejście widoczne od zabudowań (Maxhausen), należących do w. Grabowo; wyjście widoczne z flw. Borkowo.

Osiedla: (0 km) w. **Skurcz** (p. drg. 214); (3,4 km) w. **Wielbrandowo** (40 dym. mur., 515 Pol., 4% Niem., szkoła mur.); (5,7 km) (Maxhausen) kilka dym. w. **Grabowo** (2 km na Pc od szosy) (111 dym. mur., 970 Pol., kśł. mur., szkoła mur.); (8,3 km) flw. **Borkowo** (10 dym. mur., 260 Pol., 4% Niem., szkoła mur.); (10 km) w. **Rzeżęcin** (43 dym. mur., 508 Pol., szkoła mur.); (11,8 km) w. i flw. **Morzeszczyn** (34 dym. mur., 400 Pol., 4% Niem., szkoła mur.); 13,4 km) w. **Dzierzażno** (52 dym. mur., 550 Pol., kśł. mur., szkoła mur.); (17,3 km) w. **Gogolewo** (68 dym. mur., 760 Pol., szkoła mur.); (18,6 km) w. **Brodzkie Młyny** (5 dym., 29 Pol., 1% Niem., mł.); (20,1 km) flw. **Gniewskie Młyny** (4 dym. mur., 69 Pol., 1 stod. drw., 2 stajnie mur., kuźnia); (21,4 km) mto **Gniew** (Möwe) — (p. drg. 219).

Mosty: na rz. Wierzyca drw. na żel. przęsłach 10 m dłg., 5,5 m szer., na odnodze do śluzy drw. na żel. przęsłach 10 m dłg., 5,5 m szer.; prócz tego 2 mostki.

Skrzyżowania drożni: Skurcz—214, 215; Rzeżęcin—217; Gniew (Möwe)—198, 219, 220.

217. Rzeżęcin—Nowa Cerkiew—Bielawki—Nadleśnictwo Pelplin.

10 km M. pr. 1/100 — 130 Starogard.

Szosa 6—7 szer. z 3 m szer. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do flw. Bielawki pagórkowaty o wzniesieniach mniej lub więcej wydłużonych, porozrzucanych w kierunku Pc.Z., w dalszym ciągu do końca o pasmach wzniesień rozłożonych w nieregularnych kierunkach, poprzerzynany wklęśnięciami, uprawny. Gl. ps.-gln. Obserwacja z wzg. (1,0 km) 300 m na W., z wglądem na Pd.W. 4—5 km, wzg. między w. Nowa Cerkiew—Rombarg, 0,2 km na W. od szosy—pole widzenia na Pc.W. 4—5 km; nadl. Pelplin (10 km) — obserwacja do 3 km.

Osiedla: (0,0 km) w. **Rzężecin** (p. drg. 216); (3,2 km) w. **Nowa Cerkiew** (71 dym. mur., 764 Pol., kśł. mur., 2 szkoły mur.); (5,5 km) w. **Rombark** (31 dym. mur., 268 Pol., szkoła mur.); (8,2 km) flw. **Bielawki** (8 dym. mur., 255 Pol.); (10 km) nadl. **Pelplin** (1 dym. mur.).

Skrzyżowania drożni: Rzężęcin—216; Nadleśnictwo Pelplin—222.

218. Drg.—219—Cierzpice—Pelplin—Rajkowy—Wielgłowy (Felgenau).

24,7 km M. pr. 1/100 — 130 Starogard, 99 Tczew.

Szosa 6—7 m szer. (Pelplin—Wielgłowy) brukowana, 2,3 m szer. jezdnią, rowami, wysadzana drzewami. Biegnie do mka Pelplin na Pc.Z. do końca na Pc. z licznemi załamaniami. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowaty, głęboko pocięty dolinami i kotlinami, o pasmach wzniesień rozłożonych w nieregularnych kierunkach, poprzerzynanych wklęśnięciami. Gleba gln.-ps. lub crm., w porze mokrej uciążliwa do przejścia. Obserwacja z drogi dobra w promieniu do 5 km. Dogodne punkty obs.: wzg. koło Pelplina; wzg. między Bruńce a flw. Wielgłowy.

Osiedla: (0,8 km) flw. **Cierzpice** (9 dym. mur., 127 Pol.); (3,2 km) flw. **Kursztyn** (15 dym. mur., 146 Pol., szkoła); (6,4 km) flw. **Janiszewo** (10 dym. mur., 215 Pol., 2% Niem.); (1,3 km na Z.) obwodowa elektr. 5 dom. mur.; (8,2 km) w. **Janiszewko** (18 dym. mur., 160 Pol., 8% Niem., szkoła); (10,9 km) mko **Pelplin** (170 dom. mur., 3600 Pol., 2% Niem., 4 kśł., 4 szkoły, 2 mł. wodn., trt.); (15,3 km) w. **Rajkowy** (1350 Pol., 143 dym. mur., kśł., 2 szkoły); (19 km) flw. **Radostowo** (12 dym. mur., 800 Pol., barak mur. na 100 ludzi); (20,9 km) w. **Brzozce** (50 dym. mur., 500 Pol., 1% Niem., szkoła, wtr.); (23 km) flw. **Wielgłowy** (Felgenau — 6 dym. mur., 154 Pol., 4% Niem.).

Skrzyżowania drożni: 0 km—219; Pelplin—222; 24,7 km—219.

219. (Möwe) Gniew—(Dirschau) Tczew.

29,1 km — M. pr. 1/100—130 Starogard, 99 Tczew.

Szosa 9 m szer., z 5 m szutr. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami. Biegnie na Pc. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowaty, poprzerzynany na krawędzi rz. Wisły licznymi parowami. Pasma wzniesień nieregularne, w końcowym odcinku charakterystyczne kopce. Gleba: do w. Szlacheckie Lignowy — crm. iłow., w porze mokrej bardzo grząska; dalej gln.-ps. Obserwacja do 3 km. Od flw. Czarlin 2 km na Pc. z szosy wgląd w kier. W. do 8 km.

Osiedla: (0 km) mto **Gniew** (3200 Pol., 10% Niem., 325 dom mur., 2 kśł. mur., 2 szkoł mur., starostwo, magistrat, kda pol. pow., komisarjat straży celnej, sąd pow., urząd skarbowy, kontrola skarbowa, poczta, 3 trt., gazownia); (4,8 km) w. i flw. **Szprudowo** (336 Pol., 31 dom. mur., szkoła mur.); (8 km) w. **Szlacheckie Lignowy** (735 Pol., 2% Niem., 55 dym. mur., kśł. mur., 2 szkoła mur.); (11,1 km) w. **Rudno** (550 Pol., 2% Niem., 58 dym. mur., kśł. mur., szkoła mur.); (14,3 km) w. **Gręblin** (315 Pol., 5% Niem., 32 dym. mur., szkoła mur.); (18,7 km) w. i flw. **Subkowy** (1300 Pol., 2% Niem., 85 dym. mur., szkoła mur., młyn motorowy, post. pol., poczta); (24,2 km) flw. **Czarlin** (216 Pol., 9 dym. mur.); (29,1 km) mto **Tczew** (17932 Pol., 5% Niem., 1000 dom. mur., 2 kśł., 7 szkół, 3 trt., 2 młyny).

Kolejki wąskotorowe: (p. drg. 222).

Mosty i przeprawy: (18,7 km) przepust przez strumyk; (27,2 km) żel. wiadukt kol., 20 m dłg., 7 m szer.

Skrzyżowania drożni: Gniew (Möwe)—198, 216; 3,3 km—218; Rudno (Rauden)—222; Gręblin—221; 24,2 km—218; Czarlin—225; Tczew—221, 255.

220. Gniew (Möwe)—Małe Walichnowy—Mała Słońca (Kl. Schlanz)—Tczew (Dirschau).

30,2 km — M. pr. 1/100—130 Starogard, 131 Sztum; 99 Tczew.

Szosa 5—8 m szer., z 3 m złą jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr.; na odcinku Małe Walichnowy — Rybaki gruntowa, gln.-ps. 3—4 m szer., w mokrą porę roku dla ciężkich zaprzęgów do użytku nie zdatna. Biegnie na Pc. z licznemi odchyleniami i załamaniami. Szosa dla wszelkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren przeważnie równinny (dolina Wisły), poprzerzynany licznymi rowami, wysadzanymi wierzbą. Mało przejrzysty. Od mta Gniew na Pc. opadający łagodnie ku W. do Wisły. Gleba ps.-gln. Obserwacja lokalna ograniczona do 1 km.

Osiedla: (0 km) mto **Gniew** (p. drg. 219); (1,9 km) w. **Ciepłe** (Warmhof—216 Pol., 5% Niem., 17 dym. mur., szkoła mur., rozparcelowany flw.); (3,7 km) w. **Wielkie Gronowo** (120 Pol., 14% Niem., 20 dym. mur., szkoła mur.); (5,5 km) w. **Polskie Gronowo** (256 Pol., 8% Niem., 46 dym. mur.); (6,1 km) w. **Małe Gronowo** (58 Pol., 12% Niem., 7 dym. mur.); (9,5 km) w. **Wielkie Walichnowy** (560 Pol., 20% Niem., 55 dym. mur., kśł. mur., 2 szkoły mur.); (10,1 km) w. **Małe Walichnowy** (300 Pol., 10% Niem., 20 dym. mur., szkoła mur.); (16,6 km) flw. **Pasisko** (Gartzerweide — 2 dym. mur., 20 Pol.); (18,2 km) flw. **Rybaki** (95 Pol., 4 domy mur.); (20,2 km) flw. **Mała Słońca** (Kl. Schlanz—370 Pol., 5% Niem., 28 dom. mur., szkoła mur.); (23,6 km) w. i flw. **Gorzędziej** (Gerdin — 420 Pol., 6% Niem., 33 dym. mur., kśł. mur., szkoła mur., kuźnia); (27,1 km) w. **Bałdowo** (Baldau—140 Pol., 25% Niem., 19 dym. mur., szkoła mur.); (30,2 km) mto **Tczew** (p. drg. 219).

Skrzyżowania drożni: Gniew (Möwe) — 198, 216, 219; Małe Walichnowy — 222; flw. Rybaki — 221; Tczew (Dirschau) — 219, 255.

221. Greblin—Mały Garc—Rybaki.

5,6 km M. pr. 1/100—130 Starogard, 131 Sztum.

Szosa bruk. 7 szer., z 3 m podniszczoną jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty z nieznacznemi wzniesieniami. Obserwacja lokalna, nie dająca wglądu w dolinę Wisły.

Osiedla: (0,0 km) w. **Greblin** (p. drg. 219); (2,5 km) flw. (Louisenhof) **Pustkowie** (30 Pol., 2 domy mur.); (3,5 km) flw. **Mały Garc** (108 Pol., 9 dom. mur., dwór, szkoła mur., kuźnia); (5,6 km) flw. **Rybaki** (p. drg. 220).

Skrzyżowania drożni: Greblin—219; Rybaki—220.

222. Jabłowo—Pelplin—Rudno—Walichnowy.

17,8 km M. pr. 1/100—130 Starogard, 131 Sztum.

Szosa 7—9 m szer., z 3—5 m jezdnią, na odcinku Rudno—Walichnowy brukowana, z rowami, wysadzana drzewami, linją tlgr. Biegnie na W. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren silnie sfałdowany, częściowo pagórkowaty, głęboko pocięty dolinami i kotlinkami, naogół otwarty i przejrzysty. Odcinek 2,8—3 km, 4,6—5,3 km zalesiony. Gleba ps. Obserwacja z drogi dobra, szczególnie w odcinki międzyfałdowe; wgląd przeciętnie 2—5 km.

Przeszkody: (0 km) jez. Jabłonowo; (2,8—3 km, 4,6—5,3 km) las (wysokopienny, częściowo zagajniki z podszyciem do przeb. dla piechoty i kawalerji; (duchty do 8 m szer., dla lekkich, drogi leśne dla c. zaprzęgów); (7,3 km) rz. Wierzyca (20 m szer., 0,5 m głęb. przy zastawionym jazie, dno ps. lub kam., brzegi do 10 m wys., strome); (7,4 km) kanał rz. Wierzycy (16 m szer., 1 m głęb., do osuszenia przez podniesienie jazu).

Ciaśniny: (2,2—2,5 km) wkop 100 m dłg., 4 m głęb., przez gęste zarośla podszyte zagajniki (do przejścia tylko dla pieszych); wejście w zagajniku, wyjście widoczne z krawędzi doliny rz. Węgiernica.

Osiedla: (0 km) w. **Jabłowo** (p. drg. 214); (2 km) w. i flw. **Lipianki Szlacheckie** (22 dym. mur., 160 Pol., szkoła); (3,8 km) w. **Ropuchy** (3 dym. mur., 60 Pol.); (7,3 km) mko **Pelplin** (p. drg. 218); (9,9 km) flw. **Wola** (4 dym. mur., 74 Pol., przesłona—park); (10,9 km) flw. **Rudnopole** (2 dym. mur., 100 Pol., przesłona—park); (11,8 km) w. **Rudno** (p. drg. 219); (13,7 km) w. **Wielki Garz** (300 Pol., 7% Niem., 24 dym. mur., kśł., szkoła, przesłona — zadrzew.); (17,2 km) w. i flw. **Międzyłęż Nowy** (325 Pol., 20% Niem., 34 dym. mur., szkoła); (17,8 km) w. **Małe Malichnowy** (p. drg. 220).

Mosty i przeprawy: (3,2 km) na rz. Węgiernica, drw., 11,5 m dłg., 7 m szer.; (4,3 km) na rz. Wierzyca, 29 m dłg., 5 m szer.; (7,4 km) na kanale Wierzycy, 16 m dłg., 6 m szer. Prócz tego 4 mostki.

Skrzyżowania drożni: Jabłowo — 214; nadleśn. Pelplin—217; Pelplin—218; Rudno—219; Walichnowy—220.

223. Ocypel—(Kaltspring) Zimne Zdroje—Łęg.

15,1 km M. pr. 1/100—129 Czersk.

Gruntowa (leśna) 4—8 m szer., ps. lub gln. na odcinku (14,3—15,1 km) brukowana, z rowami, wysadzana drzewami. Biegnie w ogólnym kierunku na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo falisty, przechodzi w lekkie sfalowania z pagórkami do 10 m wys., o łagodnych stokach, z kotlinami, obficie zarośniętemi kępami lub pojedyńczemi drzewami. Pokrycie stanowią lasy i zarośla. Gleba ps.-gln. uprawna lub łąkowa. Obserwacja poza większem zalesieniem (1,0—7,2 km) początkowo dogodna, dalej—słaba. Punkty obs.: wieża kśł. w Łęgu, z polem widzenia do 3 km.

Przeszkody: (1,0 km, 0,5 km na Pd.) jez. Ocypel (Wielkie) 144 km dłg., 0,6 km szer., 30 m głęb., dno ps., od Z. mul.; brzegi od Pc. 30 m wys., ps., strome, od W. 20 m wys., ps., łagodne, od Pd.-Z. przechodzą w łąki; (1,3 km) jez. Ocypelskie Małe 0,3 km dłg., 0,2 km szer., 8 m głęb., dno mul., brzegi ps., 10 m wys. (od łąk crm.); (1,0—7,2 km) las wysokopienny igl., 60—100 lat zrzadka podszyty jałowcem. Duchty i przesieki 8—12 m szer., do użycia dla ciężkich zaprzęgów; (7,2 km) pasmo pięciu jezior, biegnące z Pc. na Pd. w 100—200 m odstępach; 0,3 km dłg., 0,2 km szer., do 5 m głęb., dno mul., brzegi 10 m wys., ps., zarosłe szuwarem i trzciną, dostępne dla piechoty; (10,1 km, 0,4 km na Pc.) rz. Czarnawoda (Szwarzwasser) do 30 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps., ch. prądu 4 m/sek., brzegi 10—15 m wys., łąkowe o 30^0 nachylenia, 0,3 km na Pd. łąki podm. (trf. do 0,3 m głęb., pocięte rowami 1 m szer., 0,5 m głęb., zalane, dostępne dla piechoty); (12,4 km, 0,2 km na Pd.) las (igl. 30—120 lat, dostępny dla piechoty; 0,6 km na Pc. las (igl. 10—30 lat, dostępny dla piechoty); (12,5 km, na Pd) łąki podmokłe, miejscami trf. do 0,3 m głęb., pocięte rzadko rowami 1—1,5 m szer., 1,5 m głęb., zalane, dostępne dla piechoty); (13,3 km, 0,3 km na Pd.) łąki podmokłe (trf. do 0,4 m głęb., pocięte rowami do 1,5 m szer., 4 m głęb., gęsto rozsiane doły po trf. 2—3 m głęb., dostępne dla piechoty tylko w porze suchej; (14,7 km na Pd.) łąki podmokłe (trf. do 0,2 m głęb., dostępne dla piechoty).

Osiedla: (1,3 km) w. **Ocypel** (770 Pol., 1,5% Niem., 109 dym. drw., szkoła mur., mł. par., trt.); (10,1 km) w. (Kaltspring) **Zimne Zdroje** (50 dym. drw., 310 Pol., szkoła mur., mł. wodny, trt. wodny); (11,8 km) wyb. **Jastrzembie** (rozrzucone, należy do gminy Zimne Zdroje); (13,3 km) wyb. **Złemięso** (Bösenfleisch—8 dym. drw., w tem 3 mur., 72 Pol., zadrzew. dobre); (14,5 km) wyb. **Lipki** (rozrzucone, włączone do (15,1 km) w. **Łęg** (Long—250 dym., w tem 20 mur., 2160 Pol.,szkoła, kśł., trt. par., mł. par., cgl., st. kol., wtr., zadrzew. dobre).

Mosty i przeprawy: 1 przepust.

Skrzyżowania drożni: Zimne Zdroje—211; Łęg—225.

224. Tuchola — Śliwice (Sliwitz) — Lubichowo — Starogard.

63,1 km

M. pr. 1/100 — 162 Tuchola' 129 Czersk, 130 Starogard·

Do leśn. Gołąbek szosa 6 m szer., z 2,3 m szutr. jezdnią, dalej do w. Liśnk gruntowa 7,3 m szer., na odcinku Linsk—Śliwice szosa 6 m szer., z 3,5 m szutr. jezdnią, dalej do trt. par. Łoboda brukowana 8 m szer., z 3 m kam. jezdnią, dalej do w. Lubichowo gruntowa ps., 4—8 m szer.

i wreszcie do końca szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią. Na całym odcinku miejscami rowy boczne i drzewa. Na odcinkach szosowych linja tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.W. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Teren do (20,9 km) w. Lińska lekko falisty, dalej sfalowany, porznięty doliną, rz. Czarna, zagłębieniami jezior i rowami odpływowymi, z licznemi pasmami wzniesień, porozrzucanemi w nieregularnych kierunkach. Do (24,1 km) w. Sliwice przeważnie zalesiony, dalej w większości uprawny. Pokrycie stanowią lasy, niekiedy zarośla lub kępy drzew. Gleba ps. lub gln. ps. Obserwacja do (46,7 km) w. Lubichowo utrudniona lasem, dalej lokalna w promieniu 2 km.

Przeszkody: (01,4 km, 0,2 km na Pd.) jez. Głęboczek (0,7 km dłg., 0,3 km szer.; 6 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie łąkowe, z przyległymi, podmokło — trf. łąkami, do 0,3 m głęb., poprzecinanemi rowami, 1—2 m głęb., do przebycia dla piechoty); (4,3 km) rz. Brda (30 m szer., do 3 m głęb., dno ps., brzegi płaskie); (7,3 km) rz. Strążek (8 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe); (14 km) lasy Gołąbskie (Taubenfliess, igl. do 100 lat, do przejścia dla piechoty, drogi leśne 4,8 m szer.; zdatne dla lekkich zaprzęgów); (16—19 km) pasmo łąk podmokłych — trf., 0,2—0,7 m głęb., do przejścia dla piechoty); (6,2 km) jez. Lubichowskie (p. drg. 253); (25,2 km) las, wysokopienny, igl. 80 lat. gęsto podszyty, na Pd. od szosy—zagajniki); (7,8 km) rz. Prusina, (o szer. zależnej od spiętrzenia wody na jazie, dno bgn., brzegi crn, miejscami ps. 0,5—3 m wys., pochyłe, zarosłe); (28,7—45,2 km) las, igl., 20 — 100 lat, o rzadkim podszyciu jałowca, duchty i przesieki, do 8 m szer., zdatne dla ciężkich zaprzęgów); (28,7 km) jez. Czanno (0,7 km dłg., 0,4 km szer., 4 m głęb., dno ps., brzegi ps. 5 m wys., zarośnięte sitowiem i lasem); (37,9 km) pasmo jez. Ocypelskich (p. drg. 223); (0,15 km na Pc.Z. jez. Czarnel (0,2 km dłg., 0,1 km szer., dno ps., brzegi ps., 10 m wys., szczególnie od Pc. i Z. zarosłe trzciną i lasem); (0,1 km na Pd.W. jez. Długie (1,1 km dłg., 0,1 km szer., 4 m głęb., dno muliste, brzegi ps., do 10 m wys., porosłe trzciną i lasem); (9,9 km na Z. jez. Piaseczno (0,3 km dłg, 0,3 km szer., 8 m głęb., dno ps., brzegi ps., do 15 m wys, zarosłe trzciną i szuwarem); (56 km) jez. Płaczewo (Seewalder), 0,4 km dłg., 0,5 km szer., 8 m głęb., brzegi ps. do 10 m wys., pokryte szuwarem, krzakami i lasem, dostępne od szosy dla wozów, zresztą dla piechoty).

Ciaśniny: (37,9 km) pasmo jezior Ocypelskich — wejście i wyjście widoczne z bezpośredniej odległości (las), obserwacja utrudniona, fałdami terenu i lasem.

Osiedla: (0 km) mto Tuchola (p. drg. 203); (4,2 km) w. Płatowo (Pluskau, p. drg. 212); (7 km) nadleśn. Gołąbek

(Of. Taubenfliess, p. drg. 212); (9,2 km, 5 km na Pc.) wyb. **Kowalskie Błota** p. drg. 212); (18,5 km, 0,5 km na Pc.) w. **Zarośle** (13 dym., w tem 3 mur., 60 Pol., 20 Niem., przesłona zadrzew.); (0,9 km) w. **Linsk** (39 dym., w tem 4 mur., 262 Pol., 8% Niem., 2 szkoły, sala gimnastyczna, przesłona zadrzew.); (24,1 km) w. **Śliwice** (Gr. Sliwitz, p. drg. 211); (27,8 km) trt. par. **Łoboda** (4 dym. mur.); (5,7 km) leśn. **Nowy Dwór** (20 Niem., 40% Pol., 2 dom. mur.); 39,7 km, 0,6 km na Z.) w. **Ocypel** (p. drg. 215); 40,8 km) leśn. **Krampka** (1 dym. mur.); (42,2 km) w. **Krampka** (22 dym. drw., 80 Pol.); (46,7 km) w. **Lubichowo** (227 dym., 2050 Pol., 2% Niem., kśł., 2 szkoły, 2 mł., trt.); (52,1 km) flw. **Zielona Góra** (5 dym. mur., 86 Pol., szkoła); (6,7 km, 0,9 km na W.) w. **Dąbrówka** (103 dym. mur., 724 Pol., 8% Niem., kśł., 2 szkoły); (3,1 km) mto **Starogard** (p. drg. 214).

Kolejki: kolejka wąskotorowa trt. Łoboda — st. kol. Śliwice.

Mosty i przeprawy: (42,1 km) wiadukt nad torem kol. Skurcz — Czersk — 16 m dłg., 5 m szer.; (42,5 km na rz. Czarna Woda) drw. 33 m dłg., 5 m szer.; (45 km) wiadukt bet. na torze kol. Skurcz—Czersk 30 m dłg., 3,5 m szer. Prócz tego 5 mostków drw., 3—8 m dłg., 4—6 m szer.

Skrzyżowania drożni: Tuchola — 203, 226, 227, 230, 251; Łoszyn—212; Śliwice — 211; Ocypel — 215, 223; Lubichowo—253; Starogard—214, 225, 256.

225. Czersk—Zblewo—Starogard—Czarlin.

59,4 km

M. pr. 1/100 — 129 Czersk, 130 Starogard, 99 Tczew.

Szosa 8—12 m szer. z 4 m jezdnią, wysadzana drzewami, z rowami i linją tlgr. Biegnie w ogólnym kieruku na Pc.W. z licznemi załamaniami. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren o charakterze pagórkowatym, z rozrzuconemi pasmami wzgórz w nieregularnych kierunkach, otwarty przejrzysty miejscami pocięty pasmami podmokłych trf. łąk, parowami i dolinami; pokrycie stanowią lasy, niekiedy zarośla i kępy lub pojedyńcze drzewa. Gleba ps. gln. lub ps. w dolinach ps. trf. podmokła. Obserwacja do 2 km. Dogodne punkty obs.: wieża kśł. we w. Łęg z polem widzenia do 3 km.

Przeszkody: (1,5 km, 0,3 km na Pd.) podmokło—trf. łąki, pocięte rowami, 0,5 głęb., dostępne dla piechoty); (2,5 km) łąki podmokłe 0,3 m głęb., pocięte rowami, do 2 m głęb., — dostępne dla piechoty); (4,5 km na Pd. i W.) podmokło — tfr. łąki do 0,3 m głęb., zalewane wodą, pocięte rowami 4 m głęb., dostępne dla piechoty tylko w porze suchej); (9,6 km, 0,7 km na Pd.W.) las, (igl., 15—25 lat, dostępny dla piechoty); (8,6 km) rz. Czarna woda (Schwarzwasser), 10 m szer., do 1,5 m głęb., dno ps., brzegi do 6 m wys., łąkowe); (9,9 km) podmo-

kło—trf. łąki, do 0,2 m głęb., dostępne dla piechoty); (9,8—13 km) las, (igl. 20—60 lat, dostępny dla piechoty, — duchty zdatne dla lekkich zaprzęgów); (17,5—26,8 km) las. (igl., wysokopienny, 40—100 lat, o małym podszyciu jałowca, duchty i przesieki 8—12 m szer., drogi leśne do 4 m szer., dla wszelkich zaprzęgów); (27,2 km) strumień Pysznica (1 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-żw., miejscami muliste, brzegi 3 m wys., pochyłe, porosłe drzewami); (31,7 km) jez. (Paten-See), 1 km dług. 0,2 km szer., 20 m głęb., dno muliste, brzegi do 20 m wys., strome, zarosłe szuwarem i krzewami); (1,6 km) stare koryto rz. Wieżyca, (o brzegach do 8 m wys.; w razie spuszczenia wody na jazie w mieście Starogard, wodostan znacznie wzrasta); (42,3 km) tor. kol. Starogar-Skurcz, (w wykopie 6 m głęb.); (43,1—45,1 km) las, (igl., 20—100 lat, podszyty, duchty i przesieki do 8 m szer., do użycia dla ciężkich zaprzęgów); (46,6 km) pasmo jezior: na Pd. jez. (Spengawsker-See) Rywałdzkie (1,4 km dług., 0,2 km szer., 5 m głęb., dno muliste, brzegi ps. gln., do 15 m wys., dostępne dla piechoty); (47,8 km) na Pc, jez. Szpengawskie (1,5 km dług., 0 3 km szer., 13 m głęb., dno ps. brzegi gln. ps. 10 m wys.), jez. Zduńskie (3 km dług., 0,2 — 0,4 km szer, 30 m głęb., dno ps., brzegi gln. ps., 15 m wys., pochyłe, porosłe szuwarem i lasem, dostępne dla wozów).

Osiedla: (0 km) w. **Czersk** (420 dom. w tem 70 drw. 7840 Pol., 2% Niem., 3 szkoły, fbr. mebli, 8 trt. par., 3 mł. par., 2 cgl., gazownia st. kol., 2 kśł.); (6,1 km) w. **Łęg** (p. drg. 223); (8,7 km) w. **Czarno Woda** (50 dym., w tem 20 mur., 330 Pol., 8 Niem., 2 trt., 1 mł., szkoła, przesłona zadrzew.); (11 km) **Podlesie** (Wissenhaus, 1 dom. mur., 5 Pol.); (15,7 km) leśn. **Kamienna Karczma** (Steinkrug, 1 dym.); (18,1 km) w. **Piece** (90 dym., 600 Pol., 8% Niem.); (19,7 km) w. **Frank** (10 dym. mur. i drw., 80 Pol., 15% Niem.); (20,5 km) w. **Dąbrowa** (27 dym. mur. i drw., 230 Pol., 2% Niem., szkoła, mur.); (23,2 km) w. **Bytonia** (111 dym. mur., 850 Pol., 2% Niem., 2 szkoły, trt.); (26,1 km) w. **Żblewo** (Hochstablo, 264 dym. mur., 2363 Pol., 5% Niem., kśł., 2 szkoły, trt., mł. wodny); (30 km) flw. **Miradowo** (9 dym. mur., 200 Pol., 8% Niem., szkoła mur.); (33,9 km) flw. **Suchymin** (9 dym. mur., 260 Pol., 8% Niem., szkoła mur.); (36,4 km) flw. **Rokocin** (11 dym. mur., 244 Pol., 1% Niem.); (41 km) mto **Starogard** (p. drg. 214); (43,3 km) zarząd stadnin państwowych **Stadnina** (12 dym. mur., 4 duże stajnie, 190 Pol.); (47,2 km) flw. **Spengawsk** (29 dym., 240 Pol., 14% Niem., szkoła); (52,4 km) flw. **Swarożyn** (12 dym., 250 Pol., 5% Niem., kśł., szkoła, st. kol.); (55,7 km) flw. **Waćmirek** (Klein Watzmirs, (9 dym., 146 Pol., 12% Niem.); (57,7 km) w. **Gniszewo** (6 dym. mur., 150 Pol., szkoła); (59,4 km) flw. **Czarlin** (9 dym., 216 Pol., szkoła).

Mosty i przeprawy: (8,6 km) na rz. Czarna Woda mur., 23 m dług., 7,3 m szer., 4,4 m wys.); (1,6 km na starym korycie Wierzycy) drw., 21 m dług., 7 m szer., prócz tego 8 mostków drw. lub kam.

Skrzyżowania dróżni: Czersk—251; (11,7 km)—211; (14,2 km) — 257; Frank—247; Zblewo—253; (31,7 km)—254; Starogard—214, 224, 256; Czarlin—218, 219.

226. Bładowo—Sławęcin—Zamarte (granica państw. niem.).

22,3 km — M. pr. 1/100—161 Chojnice.

Gruntowa 4—8 m szer., ps. gln., z rowami bocznymi. Biegnie na Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny lub lekko sfalowany, przeważnie otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln. uprawna. Obserwacja z polem widzenia do 5 km wgłąb.

Przeszkody: (2,6 km, 0,2 km na Pd.) łąka podmokła (trf. 0,2 m głęb., porośnięta trawą; do przebycia dla piechoty); (4,3 km) łąka podmokła (trf., 0,2 m głęb., pokryta trawą, do przebycia dla piechoty); (4,6—5,8 km) las igl., (30—80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 4—8 m szer.); (6,9 km) łąka podmokła (0,3 m głęb., porośnięta trawą kwaśną; do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (6,9 km) jez. Ciechocińskie (Cekciner S.—0,9 km dłg., 0,3—0,4 km szer., 2—3 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi niskie, dostępne); (11,4 km na Pc.)łąka podmokła (trf., 0,2 m głęb., pokryta trawą; do przebycia dla piechoty); (17,1 km na Pd.) łąka podmokła (trf., 0,2 m głęb.; do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (20, 1—22,3 km) las igl. (do 90 lat, podszycie miesz., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne 4—6 m szer(.

Osiedla: w. **Bładowo** (Bladau — 80 dym., w tem 13 mur., 444 Pol., 25% Niem., szkoła); (7,8 km) w. **Ciechocin** (Deutsch Cekcin — 39 dym., w tem 18 mur., 471 Niem., kśł., szkoła, poczta, gm.); (13 km) w. **Sławęcin** (Schlagenthin—201 dym., w tem 51 mur., 800 Niem., 4% Pol., kśł., poczta, szkoła); (17,2 km) w. **Ogorzeliny** (Görsdorf—40 dym., w tem 25 mur., 500 Niem., 30% Pol., szkoła, mł. par., st. kol.); (18,6 km) w. **Melanowo** (Melanchof — 5 dym. mur., po 50% Pol. i Niem.); (20,3 km) w. **Jerzmianki** lub **Jarzmionki** (Harmsdorf—16 dym., w tem 10 mur., 124 Pol., placówka str. gran.); (22,3 km) w. **Zamarte** (Bonschtetten — 220 Pol., 20% Niem., kśł., szkoła, grzl., elekt.,—placówka str. gran., post. pol.).

Mosty i przeprawy: na drodze 4 mostki drw. i mur. 4,5—6 m dłg., 5—7 m szer. i 3 przepusty bet.

Skrzyżowanie dróżni: Bładowo — 242; Sławęcin — 241; Zamarte — 240.

227. Tuchola—Pamiętowo—Sępolno.

25,4 km — M. pr. 1/100—161 Chojnice, 162 Tuchola, 193 Sępolno.

Szosa 8,5 m szer. z 4 m jezdnią szutr. z rowami i drzewami bocznymi, z linją tlgr. Biegnie na Pd.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, przejrzysty, gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja do 2 km wgłąb. Dogodne pkty obs.; wieża kśł. w m. Tuchola, wgląd na Z. i Pc. do 18 km, wzg.; (13,3 km, 0,1 km na Pd.) wgląd na Pc.W. do 5 km i na Pd.Z. do 4 km.

Przeszkody: (2, 1—3,1 km) łąka podmokła (trf. do 0,2 m głęb., do przebycia dla piechoty); (7,7 km) łąka podmokła (trf, do 0,3 m głęb., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (9 km 0,1 km na Pd.) jez. bez nazwy (0,5 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 3 m. głęb., dno muliste, brzegi niskie, łąkowe); (10,1—12 km) las igl. (30 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (10,5 km) łąka podmokła (trf., 0,5 m głęb., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (12, 12,2 km) lasek igl. (30 lat, do przebycia dla piechoty); (13,2 km, 0,1—0,5 km na Pd.W.) lasek igl. (20 lat, podszycie liśc., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (15 km) rz. Kamionka (3—5 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (18,3—21 km, 0,5 km na Pd) łąka podmokła (trf. 0,3—0,4 m głęb., porośnięta trawą, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (19,8—21,5 km, 0,2—03 km na Pd.W.) jez. Szotkowe (Lopinek—0,5 km dłg., 0,1—03 km szer., 3 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (21,3—22,4 km) lasek mieszany (25 lat, podszycie liśc., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (21,5 km, 0,1 km na Pc.Z.) jez. Kuchenne (0,6 km dłg., 0,3 km szer., 5 m głęb., dno muliste, brzegi do 10 m wys., częściowo zalesione); 25,4 km na Z.) jez. Sępolno (Zempelburg — 4,8 km dłg., 0,3—1 km. szer., 4—12 m głęb., dno bgn.-trf., brzegi ps., miejscami strome).

Osiedla: mto Tuchola (Tuchel—p. drg. 203); (3,6 km) w. Mały Mądromierz (Kl. Mangelmühle—105 dym., w tem 100 mur., 720 Pol., 3% Niem., szkoła); (7,7 km) flw. Brzuchowo (Bruchau—4 dym. mur., 150 Pol., 3% Niem.); (9,1 km) flw. Wieszczyc (Festnitz—10 dym. mur., 185 Pol., 33% Niem.); (11,7 km, 0,5 km na Pc.) flw. Przyrowo (Eichfeld—6 dym. mur., 40 Pol., 12% Niem.); (14,4 km) w. Pamiętowo (Pantau—53 dym., w tem 49 mur., 338 Pol, 30% Niem., szkoła, mł. par.); (15,5 km. 0,8 km na Pc.Z.) w. i flw. Zalesie (Salesch — 42 dym.. w tem 41 mur., 354 Pol., 33% Niem., szkoła); (17,7 km) flw. Skarpi (7 dym., w tem 6 mur., 169 Pol., 5% Niem., suszarnia, elektr.); (21,3 km) flw. Trzciany (Zahn—9 dym., w tem 8 mur., 194 Pol., 2% Niem.); (24 km) w. Sikorsk (Schönhorst—39 dym., w tem 37 mur., 380 Pol., 50% Niem., szkoła); (25,4 km) mto Sępolno (Zempelburg—413 dom., w tem 50% drw., 3500 Niem., 45% Pol., starostwo, magistrat, sąd, poczta, 2 kśł., syng., kśł. ewang., 3 szkoły, browar, fbr., 2 trt., 2 mł. par., apteka, st. kol., kom. pol.).

Mosty i przeprawy: (0,3 km na torze kol. szlaku Tuchola—Chojnice) wiadukt żel.-bet.: 22 m dłg., 8,45 m szer., 5,6 m wys.; pozatem mostek drw. 7,7 m dłg., 5,7 m szer., na rz. Kamionka.

Skrzyżowanie dróżni: Tuchola — 203, 224, 230, 242, 251; Pamiętowo — 241; Sępolno — 228, 235, 240.

228. Mąkowarsk—Sępolno (granica państw. niem.).

32,5 km M. pr, 1/100—193 Sępolno.

Szosa 9—10 m szer. z 4 m szutr. jezdnią i drogą letnią, wysadzana drzewami, z linją tlrg., w osiedlach brukowana; biegnie do Sępolna na Pc.Z., dalej na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, otwarty, pocięty zadrzewionemi kotlinkami i bagniskami, w końcowym odcinku zalesiony. Na wzniesieniach pola orne, z licznemi działkami igl. lasu. Wzdłuż szosy na Pc. ciągnie się szereg równoległych jezior związanych rz. Sępolanką. Gl. gln.-ps. lub ps., miejscami nieznaczne odcinki trf. Obserwacja boczna utrudniona ze względu na mało przejrzysty teren.

Przeszkody: (0,3 km na Pc.) jez. Mąkowarskie (0,4 km dłg., 0,3 km szer., owalne, do 2 m głęb., brzegi suche i dostępne); (3,9 km na Pd.) jez. Dzidno (nieregularnie trójkątne 1,8 km dłg., 0,3—0,8 km szer., do 7 m głęb., brzegi niskie, bgn. porosłe szuwarem i trzciną); (15,8 km) jez. Niechorz (1,7 km dłg., z W. na Z., 0,2—0,3 km szer., do 3 m głęb., brzegi wys., miejscami strone); (8—20,7 km, 0,2—0,7 km na Pc.) rz. Sępolanka (3—12 m szer., 0,5—1,2 m głęb., brzegi niskie, zabag., miejscami nie do przejścia); (20,9 km na Pc.) jez. Sępolno (podłużne 4,8 km z Z. na W., 0,1—0,5 km szer., 3—4 m głęb., doły do 12 m, dno wsch. margiel, zach. trf.; brzegi płc. i płd. do 10 m wys. reszta 0,5—1 m ps. lub ps.-gln., łąkowe zarośnięte krzewami lub trzciną); (26,4 km, 1,8 km na Pc.) jez. Lutowskie (nieregularnie podłużne 3,2 km z Z. na W., 0,3—0,9 km szer., do 8 m głęb., brzegi suche, dostępne); (32,2—32,5 km) las (mieszany 30—70 lat, wysokopienny do przebycia dla piechoty i pojedyńczych jeźdźców); (32,5 km) rz. Nica (2,5 m szer., 0,5 m głęb., brzegi niskie, podmokłe; wzdłuż tej rzeczki biegnie granica państw.).

Osiedla: (0, km) w. Mąkowarsk (108 dym., w tem 18 drw., 1182 Pol., 5% Niem., kśl., szkoła, post. pol.); (4,6 km) w. Dzidno (27 dym. mur., 357 Pol., 32% Niem., szkoła); (6,3 km, 1 km na Pc.W.) flw. Ciosek (4 dym, mur., po 50% Pol. i Niem., mł. wodny); (7,3 km) w. Obodowo (Obendorf, 24 dym. mur., 180 Pol., 40% Niem., kśl., szkoła); (8,3 km) flw. Olszewno (Maienthal, 10 dym. mur., 141 Pol., 1% Niem., mł. wodny); (10,3 km) w. Zempełkowo (Przypałkowo, 18 dym. mur., 110 Niem., 25% Pol., poczta, szkoła); (14 km) w. Niechorz (43 dym., w tem 8 drw., 331 Pol., 35% Niem., mł. wodny); (17,9 km, 0,3 km na Pd.) st. kol. Sępolno (na linji Więcborg—Chojnice); (20,5 km) mto Sępolno (p. drg. 227); (23,3 km) w. Wiśniówka (20 dym., w tem 4 drw., 131 Niem., 36% Pol.); (26,4 km) w. Lutowo (90 dym., w tem 30 drw., 631 Pol., 11% Niem., kśl., szkoła, poczta, mł. wodny); (30,3 km, na Pd) trt. par. (1 dom mur.,

na mapie nieoznaczony); (31,7 km na Pd) leśn. **Zaleśniak Leśny** (2 dom. mur., placówka i urząd straży celnej „Henrykowo").

Mosty i przeprawy: (7,1 km) wiadukt kol. 15 m dług., 10 m szer.; w m-cie Sępolno na rz. Sępolanka kam. 20,1 m dług., 8 szer.; (32,5 km) mostek kam. na rz. Nica 9 m dług., 8 szer. (granica państw.); pozatem 6 małych przepustów.

Skrzyżowania dróżni: Mąkowarsk—230; Obodowo—234; Sępolno—227, 235, 240.

229. Lucim—Sośno—Więcbork—Sypniewo—(granica państw. niem.).

45,3 km

M. pr. 1/100—194 Koronowo, 193 Sępolno, 192 Złotowo.

Do w. Wilcze (2,6 km) nowo zbudowana szosa 8 m szer. z 3.5 m szutr. jezdnią, świeżo zadrzewiona, z rowami bocznymi. Dalej do w. Sitowiec (7,7 km) szosa w budowie, stąd do końca 7—9 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, dobrze zadrzewiona, z rowami boczn. i linją tlgr. Biegnie w kilku załamaniach na Z. Za wyjątkiem odcinka w budowie dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren do w. Jastrzębiec (18,9 km) lekko sfalowany z porozrzucanemi małemi laskami liśc. lub mieszanemi. Dalej od mta Więcbork (27,2 km) silnie sfałdowany o wzniesieniach dochodzących do 30 m wys. wzgl.; w zagłębieniach terenowych występują jeziora i łąki, gęsto pocięte rowami odwadniającymi 1—2 m szer., 1,5 m głęb., uniemożliwiającemi, poza drogami, poruszenia dla zaprzęgów. Wreszcie do końca falisty z rozsianemi odosobnionemi, łagodnemi wyniosłościami i ps. wydmami, miejscami zalesiony. Gleba gln.-ps. Obserwacja na odcinkach otwartych 1—2 km, naogół lepsza ku Pc. Dogodne pkty obs.: 1) cecha 154 we w. Wilcze z obserwacją do 3 km; 2) wtr. we w. Sitowiec — 3—4 km; 3) wieża kśł. i wtr. we w. Sośno — 3—4 km; 4) wtr. we w. Wielowiczek — 4 km; 5) wieża obserw. na cesze 160 pod w. Jastrzębiec 50 m wys. z polem widzenia około 30 km; 6) wtr. na cesze 143 pod mtem Więcbork z obserwacją 8 km na Z, w pozostałych kierunkach do 5 km; 7) wieża kśł. we w. Sypniewo z obserwacją 3 km na Z. i 9 km na W.

Przeszkody: (3,1 km, na Pc.) jez. gminne (0,3×0,15 km, do 4 m głęb., dno gln., brzegi niskie, dostępne; obok drugie (0,25×0,1 km, 1—2 m głęb., dno i brzegi j. w.); (10,7—11,9 km) las Sosnowski (mieszany do 60 lat, drogi leśne i duchty w suche pory do użycia dla ciężkich zaprzęgów; poza drogami

do przebycia dla kawalerji); (22,4—24,3 km, 0,4—0,7 km na Pd) las Karolewski (igl., 60 lat, do przebycia dla kawalerji); (23,2 km, na Pd.) jez. Smiłowskie (1,1 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 5—6 m głęb., dno twarde; brzeg płn. niski, miejscami bgn., płd. suchy, zalesiony; od Z. połączone przepływem 2 m szer., 1 m głęb. z jez. Więcborskiem); (23,8—27,2 km, na Pd.) jez. Więcborskie (3,6 km dłg., 0,3—1,4 km szer., z półwyspem 0,7 km dłg., wciśniętym od Z.; 10—12 m głęb., dno twarde; od płn.-wsch. przylegają podmokłe łąki trf., w mokre pory do przebycia tylko dla piechoty; pozostałe brzegi suche, dostępne; płd. zalesiony); (26,8 km) rów (4 m szer., 1,5 m głęb., żw.; brzegi porośnięte krzakami); (31—34,4 km) las Gburski (mieszany do 70 lat, gęsto podszyty, drogi leśne i duchty 4—8 m szer., gln,, w mokrą porę uciążliwe nawet dla lekkich zaprzęgów, poza drogami nawet dla piechoty z trudem do przebycia); (34 km, na Pc.) jez. Zakrzewskie (2,6 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 4,5—8,5 m głęb., dno gln., miejscami muliste, brzegi łąkowe, dostępne); (34,9 km) przepływ (2 m szer., 1,5 m głęb., o brzegach podmokłych, porosłych krzakami) łączy dwa jeziora: od Pc. jez. Ostrowo (1 km dłg., 0,3—0,5 km szer., 4—5 m głąb., dno grząskie; brzegi łąkowe, dostępne); od Pd. jez. Gardzinowo (0,8 km dłg., 0,2—0,4 km szer., do 10 m głęb., dno muliste, przy brzegach porośnięte sitowiem i trzciną; brzegi miejscami podmokłe, porosłe krzakami, trudno dostępne); (35,9 km) przepływ (1,5 m szer. i głęb., o brzegach suchych, łąkowych) łączy dwa jeziora: od Pc. jez. Kochano (0,4x0,3 km, 3—4 m głęb., dno grząskie; brzegi podmokłe, jednak dostępne); (od Pd. jez. Babba (0,5x0,5 km, do 4 m głęb., dno grząskie; brzeg zach. zabagniony, pozostałe suche, dostępne); (36,4 km, na Pd.) wydłużony ku Pd. las Wistrogoski (igl. 50—60 lat, wysokopienny, słabo podszyty, do przebycia dla kawalerji); (39,8—46,2 km) las (igl., 30 lat, b. gęsty; duchty ps. 4 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów; poza drogami i duchtami możliwy do przejścia tylko dla pojedyńczych pieszych); (44,8—45,3 km) las (igl., 60—80 lat, wysokopienny o gęstem podszyciu liśc., drogi leśne zdatne dla lekkich zaprzęgów, oraz do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (45,3 km) rz. Łobzonka (do 10m szer., 1—1,5 m głęb., dno twarde, miejscami zamulone; brzegi niskie, podmokłe; dolina 200 m szer., podmokła o krawędziach do 15 m wys., zalesionych; wschodnia dominuje.

Osiedla: w. **Lucim** (p. drg. 203); (2,6 km) w. **Wilcze** (48 dym. mur., 530 Pol., 10% Niem., 2 szkoły; zadrzew. średnie); (7,7 km) w. **Sitowiec** (Schanzendorf, 48 dym. mur., 336 Pol., 24% Niem., szkoła, wtr.; zadrzew. średnie); (10,6 km) w. i flw. **Sośno** (Sossnow, 52 dym. mur., 544 Pol., 40% Niem., kśł., szkoła, wtr., grzl.; zadrzew b. dobre — park około 15 mórg, częściowo ogrodzony murem); (13,4 km) w. **Wielowiczek** (Kl. Wöllwitz, 24 dym. mur., 140 Niem., 25% Pol., mł. par., wtr.; zadrzew. średnie); (14,6 km) w. **Płosków** (Lindebude, 13 dym. mur., 78 Niem.; zadrzew. dobre); (15,6 km) w. **Szynwałd** (Schonwalde, 93 dym. mur., 607 Pol., 40% Niem., szkoła, wtr.; zadrzew.

słabe); (16,6 km) w. i flw. **Rogalin** (33 dym. mur., po 50% Pol. i Niem., szkoła, wtr.; zadrzew. słabe); (18,9 km) w. i flw **Jastrzębiec** (Jastrzemken, 20 dym. mur., 222 Pol., 25% Niem., szkoła, poczta, grzl.; zadrzew. b. dobre — park); (20,9 km, 0,7 km na Pc) w. **Młynki** (Mühlenkawel, 12 dym. mur., po 50% Pol. i Niem. zadrzew. drobre); (23,6 km) w. **Smiłowo** (37 dym., w tem 4 drw., 220 Niem., 23% Pol., szkoła zadrzew. średnie); (27,2 km) mto **Więcbork** (Vansburg—276 dom. mur., 2667 Pol., 40% Niem., 2 kśł., szkoła, poczta, szpital na 50 łóżek. 2 hotele, 2 trt., 2 cgl., mł. par., 2 wtr.; zadrzew. dobre); (29,3 km) w. **Witunia** (53 dym. mur., 385 Niem., 28% Pol., szkoła; zadrzew. średnie); (31,4 km) w. **Zakrzewska Osada** (Seefelde Tobolke—83 dym., w tem 20 mur.-drw., 433 Niem., 18% Pol., szkoła; zadrzewienie średnie); (34,4 km, 0,5 km na Pd) w. **Lubcza** (119 dym., w tem 24 mur., reszta mur.-drw., 602 Niem., 45% Pol., szkoła; zadrzew. średnie); (36,5 km, 0,7 km na Pc) flw. **Frydrychowo** (Friedrichsau—2 dym. mur., Pol., cgl.; zadrzew. słabe); (38,4 km) w. i flw. **Sypniewo** (88 dym. mur., 694 Pol., 17% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, ag., mł. par., grzel.; wieś słabo, flw. b. dobrze zadrzew. — park 15 morgowy ogrodzony od Pc. i W. murem 2 m wys.); (40,5 km, na Pc.) kol. **Adamowo** Adamshof—32 dym. mur., 204 po 50% Pol. i Niem.; zadrzew. słabe); (42,2 km) flw. **Ludwikowo** (Ludwighof—2 dym. mur., 24 Niem.; zadrzew. słabe); (44,3 km) flw. **Dorotowo** (Dorotheenhof—4 dym. mur., 120 Pol.; zadrzew. średnie—obok las); (45,3 km) granica państw.

Ciaśnina: (34,7—36,1 km) między jez. Ostrowo i Kochano z Pc. a jez. Gardzinowo i Babba z Pd., 0,1—0,5 km szer., płaska, otwarta; wejście z zab. w. Lubcza i Zakrzewska Osada, wyjście otwarte. Obserwacja ciaśniny możliwa z kśł. we w. Sypniewo i wtr. w mcie Więcbork.

Mosty i przeprawy: (2,5 km) żel.-bet. most nad torem kol. Wilcza Góra — Mąkowarsk 30 m dłg., 6 m szer., 5 m wys.; (11,3 km) mur. nad torem kol. Sosno—Obodowo 28 m dłg., 8 m szer., 5,5 m wys.; (26,8 km, nad rowem) kam. 14 m dłg., 7 m szer.; (27,7 km) wiadukt mur. pod torem kol. Mrocza—Więcbork 20 m dłg. 8 m szer., 4 m wys. — wszystkie dla zaprzęgów i samochodów do użycia; (45,3 km, na rz. Łobzonka) drw. 17 m dłg., 6 m szer.—tylko do użycia dla lekkich zaprzęgów; 0,2 km poniżej kolej żel. 28 m dłg., 4,5 m szer., 8 m wys. Pozatem na drodze 12 drobnych przepustów kam.

Skrzyżowania drożni: Lucim — 203; Sosno—233, 234; Więcbork—235, 239.

230. Koronowo—Mąkowarsk—Tuchola.

37,3 km

M. pr. 1/100—194 Koronowo, 193 Sępolno, 161 Chojnice, 162 Tuchola — przestarzałe.

Szosa 7,5—9 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią, dobrze zadrzewiona, z rowami boczn. i linją tlf.,

biegnie na Pc. łukiem wygiętym ku Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty z różnicą wzniesień do 10 m otwarty, przecięty pod mtem Koronowo doliną rz. Brda, a pod w. Buszkowo (5,3 km) linją jezior, biegnących w kierunku z Pc.-W. na Pd.-Z. Nieco silniejsze sfałdowanie terenu występuje jako krawędzie dolin rzecznych, Sępolno (17,5 km) i Kamionka (23,1 km) poprzecznie przecinających drogę również i na zalesionym odcinku końcowym (32,1—36,3 km). Wzdłuż całej drogi rozrzucone małe kotlinki trf. i jeziorka. Gleba ps.-gln. lub gln.-ps., z przewagą piasków w dolinach rzecznych, na odcinku zalesionym ps. bądź ps.-żw.; w podmokłych kotlinkach występuje trf. Obserwacja w terenie otwartym przeciętnie 2—3 km od drogi; na odcinku zalesionym, w dolinach rzek i kotlinkach znacznie mniejsza. Dogodne pkty obs.: cecha 107 na płn.-zach. krańcu mta Koronowo; wieża kościelna i cecha 124 we w. Buszkowo; wieża kościelna we w. Mąkowarsk (14,6 km) z wglądem do 10 km na Z., a 5 km na Pc. i Pc.-W.; wieża kościelna w mcie Tuchola z polem widzenia do 18 km na Z. i Pc.-Z.

Przeszkody: (0,5 km) rz. Brda (20—30 m szer., 2—3 m głęb., dno żw., ch. prądu 0,8 m/sek.; brzegi 1—2 m wys., zarośnięte olszyną, miejscami podmokłe; dolina 100—200 m szer., uprawna lub łąkowa; krawędzie 10—20 m wys., przeważnie zadrzewione); (4,2 km) rów odwadniający (2 m szer., 1 m głęb., brzegi łąkowe, suche); (8,2 km) rz. Krówka (5—8 m szer., do 1,5 m głęb., dno twarde, brzegi 1 m wys., zarośnięte olszyną; dolina podmokła, łąkowa; na Pd. jez. Młyńskie zwane także Buszkowskie 1,5 km dłg., 0,2—0,3 km szer., do 6 m głęb., dno marglowe; brzegi płaskie, dostępne; na Pc. dwa jeziora bezimienne 0,5 x 0,3 km, zamul., 3—4 m głęb.; brzegi silnie podmokłe i trudno dostępne); (15,1 km, 0,2 km na Z.) jeziorko bez nazwy (0,5 x 0,3 km, 3 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, łąkowe); (17,5 km) rz. Sępolno (5—10 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi łąkowe; dolina o krawędziach do 8 m wys., zalesionych); (19,2—19,4 km, na Z.) bagno trf. (do 0,5 m głęb., z dołami do 1,5 m; do przebycia dla pojed. pieszych); (23,1 km) rz. Kamionka (5—8 m szer., 1—2 m głęb., dno ps., brzegi do 8 m wys. o nachyleniu 30°, łąkowe); (23,1—23,4 km, na W.) rzadki las igl. 50 letni (do przebycia dla kawalerji); (26,8 km, na Z.) jeziorko bez nazwy (0,4 x 0,1 km, do 8 m głęb., dno mul., brzegi łąkowe, podmokłe); (29,1—30,8 km, 0,8—1 km na W.) las (igl. 40—80 lat, z parcelami gęstych 15 letnich zagajników, do przebycia dla piechoty; duchty zdatne dla lekkich zaprzęgów); (33,3—37,5 km) las igl. 30 letni, miejscami podszyty (do przebycia j. w.); (36,9 km) rz. Kietsch (2 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi łąkowe).

Osiedla: mto Koronowo (p. drg. 203); (3,4 km) w. Nowy Dwór (Neuhof — 75 dym. mur., 497 Pol., 13% Niem., szkoła; zadrzew. średnie); (5,3 km) w. Buszkowo (77 dym. mur., 493 Niem., 44% Pol., kśł., szkoła; zadrzew. słabe); (8,2

km) młyn **Grzmotny Młyn** (Donner Mühle—1 dym. mur., Pol.), (11,8 km) w. **Lucim** (p. drg. 229); (14,6 km) w. **Mąkowarsk** (p. drg. 228); (17,5 km, na W.) młyn **Motyla** (1 dym. mur., 8 Pol.); (19,1 km, na W.) st. kol. **Pruszcz-Bagiennica**; (19,6 km) w. **Pruszcz** (p. drg. 207); (23,1 km) w. i flw. **Kamiennica** (18 dym., w tem 4 drw., 451 Pol., 3% Niem., szkoła, mł. par., elektr.; zadrzew. dobre); (24,5 km) w. **Gostycyn** (Liebenau — 90 dym., w tem 30 drw., 1400 Pol., 2% Niem., kśł., szkoła, st. kol.; zadrzew. dobre); (29,9 km) flw. **Liskowo** (10 dym. mur., 106 Pol., 11% Niem., szkoła; zadrzew. dobre); (33,9 km, 0,8 km na Z.) w. **Wysoka Wieś** (Hochdorf—11 dym., w tem 4 drw., 104 Pol.; zadrzew. słabe); (37,3 km) mto **Tuchola** (p. drg. 203).

Ciaśnina: (7,9—8 km) 0,5 km szer. pomiędzy jez. Młyńskiem z Pd. i jeziorami bezimiennemi z Pc.; teren lekko podmokły, otwarty.

Mosty i przeprawy: (0,5 km, na rz. Brda) drw. 36 m dłg., 8 m szer. — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; (8,2 km, kol. nad szosą) 100 m dłg., jednotorowy; obok kam. nad rz. Krówka 18 m dłg., 7,5 m szer. — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; (13,8 km, mur. wiadukt nad torem kol. Pruszcz-Koronowo) 10 m dłg., 8 m szer. — do użycia j. w.; (18,6 km, wiadukt żel.-bet. nad torem kol. j. w.); 15,5 m dłg., 8 m szer., wytrz. 5 T; ponadto na drodze 3 mostki mur. i 1 drw.

Skrzyżowania drożni: Koronowo—203, 208, 232; Lucim — 229; Mąkowarsk — 228; Pruszcz-Bagiennica—207; Tuchola—203, 224, 226, 227, 242 251.

231. Bydgoszcz—Osowiec—Trzemiętowo—Słupowo—Drg 234.

28 km

M. pr. 1/100—225 Bydgoszcz, 224 Nakło, 193 Sępolno.

Szosa 8—9,5 m szer., z 3,5—4 m szutr. jezdnią i drogą letnią, dobrze zadrzewiona, z rowami boczn. i linją tlgr.; biegnie na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Osowiec (9,8 km) lekko falisty, przeważnie zalesiony, pod w. Osowa Góra (4,1 km) przecięty 25 m wys. krawędzią rz. Brda o zboczach stromych, dostępnych tylko dla piechoty. Dalej falisty, miejscami sfałdowany w podłużne ps. garby, otwarty. Gleba gln.-ps. Obserwacja na przestrzeniach niezalesionych wacha się 2—3 km; dogodne punkty obserwacyjne: 1) wtr. we w. Trzemiętowo z obserwacją do 5 km; 2) cecha 129 pod w. Dąbrowice—3 km; 3) wtr. na Pc. od flw. Słupowo—4 km. Przesłona drogi naogół słaba.

Przeszkody: (1,8—5 km) las leśn. Czyszkówki (na Pc. od drogi, igl. do lat 80, wysokopienny, rzadki, do przebycia dla kawalerji; na Pd. gęste zagajniki 15—20 lat, do prze-

bycia tylko dla piechoty; duchty w obu częściach 6—8 m szer., do użycia dla zaprzęgów do 2 T); (5—6,4 km na W.) młode zagajniki igl. 5—15 lat; (6,4—8 km) las (igl. 40—60 lat, do przebycia dla kawalerji; duchty dla lekkich zaprzęgów); (8,8 km na Z.) jeziorko (100 x 200 m, 1—4 m głęb., dno gln.; brzegi płaskie, dostępne; 0,3 km na Pc. jeziorko tego samego charakteru); (20,9 km) kanał (4 m szer., 0,6 m głęb., dno marglowe; brzegi łąkowe, miejscami podmokłe); (23 km na Pd) jez. Słupowskie (4,7 km dłg., 0,1—0,4 km szer.. do 28 m głęb., w części płd. płytkie, dno twarde, przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną; brzegi wsch. i zach. płaskie, otwarte, płd. i płn. 10—15 m wys., miejscami strome, zalesione); (22 km) rów odwadniający (2 m szer., 1 m głęb.; dolina 200 m szer., o krawędziach 10—15 m wys., łagodnych); (27,5—28 km) las nadleśn. Nakło (mieszany, do lat 80, do przebycia dla piechoty; duchty dla zaprzęgów nie do użycia).

Osiedla: mto **Bydgoszcz**; (4,1 km) w. **Osowa Góra** (p. drg. 202); (9,8 km) w. i flw. **Osowiec** (13 dym. mur., 157 Pol.; zadrzewienie dobre); (12,1 km, 1 km na W.) w. **Mochla** (45 dym mur. 300 mieszk., po 50% Pol. i Niem., szkoła, agron., zadrzewienie b. dobre); (13 km) flw. **Wojnowo** (Wahlstatt — 21 dym. mur., 297 Pol., szkoła, zadrzewienie b. dobre); (15,5 km) flw. **Smolary** (5 dym. mur., 60 Pol., cgl.; zadrzewienie dobre); (16,1 km, 0,6 km na Pc.) w. **Nowaczkowo** (Neumannsdorf — 20 dym. mur., 95 mieszk., po 50% Pol. i Niem., szkoła; zadrzewienie b. dobre); (18 km na W.) w. **Trzemiętówko** (Bergfeld— 16 dym. mur., 126 Niem.; zadrzewienie dobre); (18 km na Z.) w. **Trzemiętowo** (Haltenau—47 dym. mur., 464 Pol., 35% Niem., szkoła, wtr.; zadrzewienie średnie; (20,9 km, 0,6 km na Pc.) w. **Dąbrowice** (Eichberg — 7 dym. mur., 60 Niem.; zadrzewienie b. dobre); (21,2 km) flw. **Prosperowo** (1 dym mur., 12 Pol.); (23,3 km) flw. **Słupowo** (7 dym. mur., 150 Pol., 10% Niem., grzl.; zadrzewienie b. dobre—park); (25,5 km) w. **Drzewianowo** (Hohenwalde — 68 dym., w tem 5 drw., 368 Niem., 25% Pol., szkoła, wtr.; zadrzewienie średnie).

Kolejki wąskotorowe: 1) Wojnowo — Trzemiętowo; 2) Wojnowo — Morzewiec; 3) Trzemiętowo — Słupowo; 4) Trzemiętowo — Wierzchucin Kraiński.

Mosty i przeprawy: na drodze 3 dobre mostki i kilka przepustów.

Skrzyżowania drożni: Bydgoszcz—200, 201, 202, 203, 294, 300, 303; Trzemiętowo—232; 22,2 km odchodzi drg. 233.

232. Koronowo — Wierzchucin Kraiński — Suchary—Nakło.

29,1 km

M. pr. 1/100 — 194 Koronowo, 193 Sępolno, 224 Nakło.

Do w. Więzowno (3,6 km) szosa 8 m szer., z 3,5 m jezdnią i drogą letnią; dalej do w. Wierz-

chucin Kraiński (18 km) gruntowa ps. lub gln. (szosa w budowie). Następnie do w. Trzemiętowo (14,1 km) szosa jak poprzednio, skąd do flw. Trzeciewnica (26,3 km) gruntowa 7—8 m szer. gln.-ps.; dalej do końca szosa 10—12 m szer, z 4,5 m szutr. jezdnią i drogą letnią. Na całej długości zadrzewiona, z rowami bocznymi i linją tlgr.; biegnie na Pd.Z. Odcinki szosy dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia, pozostałe dla zaprzęgów prócz samochodów i traktorów.

Teren lekko falisty, otwarty, z kilkoma jeziorami w głębokich kotlinach i licznemi małemi dolinkami podmokłemi. Pod mtem Nakło stroma krawędź rz. Noteć, pocięta jarami do 40 m wys. Gleba gln.-ps. Obserwacja z drogi przeciętnie 2 km, miejscami zwiększona do 4 km. Dogodne pkty obserwacyjne: 1) cechy 112, 124 i 119 w okolicy w. Więzowno i Salno z obserwacją do 7 km; 2) wieża kśl. we w. Gogolin—9 km na Pc.W; 3) wtr. we w. Trzemiętowo—5 km; 4) wtr. we w. Samsieczno—4 km na Pd.; 5) cecha 103 we w. Trzeciewnica —4—5 km na Pd. i do 10 km na W. Przesłona drogi słaba.

Przeszkody: (0,3 km) rz. Brda (20—30 m szer., 2 m głęb., dno ps.-żw., ch. prądu 0/8 m/sek.; brzegi 1—2 m wys., miejscami umocowane kamieniem i deskami; dolina około 400 m szer., zabudowana; krawędź prawa 50 m wys., pocięta parowami, zadrzewiona, lewa 30 m wys., łagodna i otwarta); (0,3—5,2 km) wzdłuż drogi na Pc. lub Pd. strumyk (1—2 m szer., 0,5—1 m głęb. dno grząskie, miejscami żw.; brzegi przeważnie zarośnięte olszyną; dolina 100—200 m szer., otwarta, o krawędziach łagodnych, miejscami zwęża się w jar do 40 m głęb. o zboczach stromych zadrzewionych); (4,5 km, na Pc.) jeziorko 0,1×0,3 km, zarośnięte sitowiem, 1,5—2 m głęb., dno grząskie, brzegi podmokłe; (5,2 km) rów odwadniający (1—2 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie; brzegi łąkowe, miejscami zarośnięte olszyną); (6 km, na Pc.) jez. Salińskie (0,7 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 4—5 m głęb., dno zamulone; brzegi łąkowe, przeważnie podmokłe; krawędzie kotliny do 30 m wys. łagodne, w części płn. zalesione); (6,9 km, na Pc.Z.) jez. Przytoczno (0,4×0,1 km, 2—3 m głęb., dno gln.; brzegi płaskie, dostępne; krawędzie kotliny wznoszą się tarasowato do 40 m wys., o nachyleniu ogólnem 30—40° przeważnie zalesione); (8,9 km na Z.) jez. Wierzchocińskie Małe (2,9 km dłg., 0,1—0,4 km szer., 7—8 m głęb., dno marglowe, miejscami zamulone, przy brzegach zarosłe trzciną; brzegi płaskie, dostępne, częściowo zadrzewione; kotlina do 40 m głęb. o krawędziach łagodnych, miejscami zalesionych; wsch. dominuje; na Pd. połączone rowem z jez. Wierzchocińskie Wielkie (1,5 km dłg., 0,2—0,4 km szer.—pozostałe j. w.); (14,6 km na Pc.Z. i Pd.W.) jez. Trzemiętowskie (3—4 m głęb., dno gln.; brzegi

niskie, dostępne); (19,5 km) jez. Samięczno (1 km dłg., 0,1—0,15 km szer., 4—5 m głęb., dno gln.-żwir., brzegi niskie, dostępne); (22,5—23,1 km) las (mieszany 40—50 lat; do przebycia dla kawalerji); (29,1 km, na Pd.) rz. Noteć (skanal. 40 m szer., 2,2 m głęb., dno grząskie, trf., ch. prądu 0,5 m/sek.; brzegi do 1 m wys., łąkowe suche; dolina płaska, łąkowa, pocięta rowami odwadn. 1—1,5 m szer. i głęb. dołami trf. — trudna do przebycia; krawędź prawa łagodna, zabudowana, pod w. Trzeciewnica pocięta jarami; lewa niska płaska, zlewa się z otaczającym terenem).

Osiedla: mto Koronowo—p. drg. 203; (3,1 km) w. Więzowno (33 dym., w tem 8 drw., 403 Pol., 10% Niem., szkoła, agron.; zadrzewienie średnie); (6 km) w. Salno (32 dym., w tem 17 drw., 209 Pol., szkoła; zadrzewienie średnie); (7,7 km) w. Gogolin (49 dym. mur., 283 Niem., 42% Pol., kśl., szkoła, turbina wietrzna; zadrzewienie średnie); (10,9 km) w. Wierzchucin Szlachecki (Freidorf, 27 dym. mur., 188 Niem., 18% Pol., szkoła; zadrzewienie średnie); (18 km) w. Wierzchucin Kraiński (na mapie Wierzchucin Niemiecki, 30 dym. mur., 262 Pol., 49% Niem., szkoła, fbr. farb, mł. wodny; zadrzewienie średnie); (14,1 km) w. Trzemiętowo (p. drg. 231); (16,3 km) w. Gliszcz (Grezdorf, 24 dym. mur., 194 Niem., 25% Pol., szkoła; zadrzewienie dobre); (17,9 km) w. Samsieczno (15 dym. mur., 110 Pol., 14% Niem., szkoła, wtr.; zadrzewienie średnie); 21 km, 1 km na W.) w. Michalin (8 dym. mur., 111 Pol.; zadrzewienie b. dobre); (21,9 km, na W.) flw. Bogacin (2 dym. mur., 16 Pol.; zadrzewienie dobre); (23,1 km, 1,1 km na Z.) w. Suchary (49 dym. mur., 350 Pol., szkoła; zadrzewienie b. dobre); (24,2 km, na Z) flw. Rożanin (Rosenhof, 2 dym. mur., 16 Pol., zadrzewienie dobre); (26,3 km) w. i flw. Trzeciewnica — p. drg. 202; (29,1 km) mto Nakło — p. drg. 202.

Kolejki wązkotorowe: 1) Nakło — Trzeciewnica, 2) Suchary — Gumowiec; 3) Gumowiec — Michalin — Samsieczynek; 4) Michalin—Trzemiętowo; 5) Koronowo—Bydgoszcz.

Mosty i przeprawy: mosty w m. Koronowo na rz. Brda: a) t. zw. „Nakielski“ drw. na mur. przycz. 20,7 m dłg., 5 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów; b) „Tucholski“ drw. 24 m dłg., 8 m szer., do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; c) „Bydgoski“ drw. 32,2 m dłg., 8 m szer., na kam. fil., do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; ponadto na drodze (na szosie Bydgoskiej) kam. 7,5 m dłg., 8 m szer., do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; (27,4 km) nad torem kol. Nakło — Chojnice drw. na mur. przycz. 22,5 m dłg., 12,5 m szer., 5,5 m wys.; (23,6 km) nad torami kol. Nakło—Bydgoszcz i Nakło—Mrocza żel. na mur. przycz. 64,8 m dłg., 11,6 m szer., 5,5 m wys. — wszystkie zdatne do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; pozatem na drodze kilka przepustów kam.

Skrzyżowania drożni: Koronowo—203, 208, 209, 230; Trzemiętowo—231; Trzeciewnica—202; Nakło—202, 291, 235; odcinek Trzeciewnica—Nakło wspólny z drg. 202.

233. Drg. 231—Wierzchucin—Sosno.

17 km M. pr. 1/100—193 Sępolno.

Szosa 9,5 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, zadrzewiona, z rowami bocznymi i linją tlgr. Biegnie na Pc.Z. łukiem wygiętym ku W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, otwarty, z łąkami trf. w dolinkach i wkląśnięciach. Wzdłuż drogi kilka jezior w głębokich kotlinach. Gl. gln.-ps. Obserwacja z drogi przeciętnie 2—3 km. Dogodne pkty obserwacyjne: 1) wieża kśl. we w. Wierzchucin Królewski z polem widzenia do 5 km; 2) wtr. i cecha 151 we w. Sitowiec 3—4 km.

Przeszkody: (0,1 km) kanał (4 m szer., 0,6 m głęb., dno marglowe; brzegi 1 m wys. łąkowe, podmokłe); (0,6 km na W) jez. Wierzchucińskie Wielkie (1,5 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 7—8 m głęb., dno marglowe, miejscami zamulone przy brzegach zarosłe sitowiem; brzegi płaskie, dostępne, częściowo zadrzewione; kotlina do 40 m głęb. o krawędziach łagodnych, miejscami zalesionych; wsch. dominuje; na Pc. połączone z jez. Wierzchucińskie Małe 2,9 km dłg., 0,1—0,4 km szer. — pozostałe j. w.); (3,4 km, na Z.) staw Krąpiewski (0,15x0,15 km, 4—5 m głęb., zarośnięty sitowiem, o brzegach podmokłych, zadrzewionych; leży w kotlinie do 20 m głęb., o zboczach od W. i Pd. stromych, zalesionych); (3,7 km, na Pc.) jez. Krąpiewskie (0,7 km dłg., 0,2 km szer., 3—4 m głęb., brzegi płaskie, podmokłe, trudno dostępne; krawędzie kotliny do 15 m wys. dogodne, od Z. zalesione; na Pc. połączone rowem 1 m szer. i głęb. przepływającym trf. podmokłe łąki — z jez. Morzycha — (1,1 km dłg., 0,2 km szer., 4—5 m głęb., dno gln.; brzegi płaskie, dostępne; krawędzie kotliny do 15 m wys. łagodne, otwarte); (8,4 km, na W.) jez. Głusza (2,3 km dłg., 0,2—1,2 km szer., częściowo osuszone w łąki trf., miejscami porośnięte krzakami; reszta jeziora 1—1,5 m głęb., silnie zarosłe sitowiem, bagn., brzegi podmokłe, trudno dostępne); (4,9—16,1 km) las Sosnowski (mieszany 40—60 lat: drogi leśne i duchty w suche pory do użycia dla ciężkich zaprzęgów, poza niemi do przejścia dla kawalerji.

Osiedla: (0,8 km) w. Dąbrowice (p. drg. 231); (0,9 km na W.) w. Wierzchucin Kraiński — p. drg. 232; (1,5 km na W.) wyb. w. Wierzchucin Szlachecki (p. drg. 232); (3,7 km) w. i flw. Krąpiewo (Rohrbeck — 22 dym. mur., 228 Pol., szkoła, zadrzewienie b. dobrze); (6,1 km) w. Wierzchucin Królewski (64 dym. mur., 58% mieszk., Pol., 37% Niem., kśl., szkoła, poczta; zadrzewienie dobre); (7,3 km) w. Wiskitno (65 dym. mur., 552 Pol., 18% Niem., szkoła, wtr; zadrzewienie dobre); (11,5 km) w. Osiek (24 dym. mur., 173 Pol., szkoła, wtr; zadrzewienie średnie); (13,4 km) w. Sitowiec — p. drg. 229; (17 km) w. Sosno — p. drg. 229.

Mosty i przeprawy: na drodze 1 mostek kam. 6 m dłg. i kilka dobrych przepustów.

Kolejki wąskotorowe: 1) Wierzchucin Krajński—Trzemiętowo; 2) Krąpiewo—Wierzchucin Królewski.

Skrzyżowania drożni: 0 km z drogą 231; Sitowiec—229; Sosno—229, 234; odcinek Sitowiec—Sosno wspólny z drg. 229.

234. Mrocza—Wąwelno—Sosno—Obodowo.

23,2 km M. pr. 1/100—224 Nakło, 193 Sępolno.

Do w. Wąwelno (9,3 km) szosa 8,5—9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią; dalej do w. Toninek (14,7 km) gruntowa 7 m szer., z 3 m brukowaną jezdnią; następnie do w. Sosno (18,1 km) gln. 6—8 m szer. Stąd do końca szosa 9,5 m szer. z 4 m szutr. jezdnią. Na całej długości zadrzewiona, z rowami bocznymi i linją tlgr. Biegnie na Pc. Szosa brukowana dla wszystkich zaprzęgów i samochodów stale do użycia, gruntowa dla zaprzęgów do 2,5 T.

Teren do w. Tuszkowo (7 km) silnie sfałdowany, poprzerzynany nieregularnemi grupami zalesionych wydm ps. do 10 m wys. o kształtach dość stromych. W zagłębieniach terenowych występują bagienka zarosłe krzakami (przeważnie olszyną). Dalej aż do końca lekko sfalowany, otwarty: w okolicy w. Toninek zalesiony. Gleba gln.-ps. Obserwacja z drogi ograniczona do 1 km. Dogodne pkty obserwacyjne: 1) zab. trt. w flw. Mrocza z polem widzenia do 2 km; 2) wtr. we w. Tuczkowo—do 3 km; 3) wtr. we w. Wąwelno do 3 km; 4) wtr. we w. Toninek — do 3 km; 5) wieża kśł. we w. Sosno — 3—4 km; 6) wieża kśł. we w. Obidowo — 2—3 km. Dobra przesłona na odcinkach zalesionych i drzewach bocznych.

Przeszkody: (1,7—5,5 km) las nadleśn. Nakło (mieszany do 80 lat; duchty dla zaprzęgów nie do użycia, las do przebycia dla piechoty); (5,5—6,4; 10,4; 12,1; 14,4 i 16,1 km) rowy odwadniające (do 2 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi trf., zarosłe olszyną); (12,1—13,2 km) las (igl. do lat 40 drogi leśne i duchty do użycia dla lekkich zaprzęgów; poza niemi do przejścia dla kawalerji); (17,7—17,3 km) las Sosnowski (mieszany do 60 lat; drogi leśne i duchty w suchą porę do użycia dla ciężkich zaprzęgów; poza niemi do przebycia dla kawalerji.

Osiedla: mto Mrocza (247 dom. mur., 2189 Pol., 13% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, st. kol., poczta, post. pol., mł. wodnoparowy, trt.; zadrzewienie słabe); (7 km) w. i flw. Tuszkowo (Bischofshal — 16 dym. mur., 160 Pol., grzl., wtr.; zadrzew.

słabe); (9,3 km) w. i flw. **Wawelno** (Lindenwald—40 dym. mur., 570 Pol., 9% Niem., kśł., 2 szkoły, mł. motor., grzl., wtr.; zadrzew. dobre); (10,9—14,7 km) w **Toninek** (Kl. Tonin — 26 dym. mur., 199 Niem., 26% Pol., szkoła, wtr.; zadrzew. dobre); (12,5 km, 1 km na W.) flw. **Huta** (7 dym. mur., w trakcie parcelacji; zadrzew. b. dobre); (18,1 km) w. i flw. **Sosno** (p. drg. 229); (20,5 km) flw. **Zielonka** (Grünthal—3 dym. mur. 20 Pol., zadrzew. dobre); (22,2 km) w. **Dębiny** (Eichfelde—45 dym mur., 228 Pol., 46% Niem., szkoła, zadrzew. średnie); (23,2 km) w. **Obodowo** (Obendorf—p. drg. 228).

Kolejki wąskotorowe: Wąwelno—Słupowo.

Mosty i przeprawy: na drodze 6 kam. przepustów.

Skrzyżowania drożni: Mrocza — 235; (3,1 km) 231; Sosno—229, 233; Obodowo—228.

235. Nakło—Mrocza—Zabartowo—Więcbork—Sępolno.

41,1 km M. pr. 1/100—224 Nakło, 193 Sępolno.

Szosa 8 m szez., z 3,7 m szutr. jezdnią i drogą letnią, dobrze zadrzewiona, z rowami bocz. i linją tlgr.; biegnie w ogólnym kierunku na Pc. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren do mta Mrocza (11,8 km) falisty, otwarty—pola orne lub podmokłe łąki trf., pocięte rowami odwadniającymi. Dalej do w. Zabartowo (21,1 km) sfałdowany w odosobnione wyniosłości o formach łagodnych, przecięty z Pc. ku Pd. pasmem jezior. Następnie aż do końca poprzerzynany jeziorami o różnych kierunkach, miejscami zalesiony, mało przejrzysty. Od mta Więcbork (28,1 km) liczne wielkie obszary podmokłych łąk trf. Gleba gln.-ps. lub ps.-gln.; łąki na podłożu trf. Obserwacja z drogi w poszczególne wycinki terenowe sięga do 5 km; dogodne pkty obserwacyjne: 1) wieża strzelnicy w mcie Nakło z obserwacją do 5 km na Z. i do 10 km na Pd.; 2) zabud. fbr. we w. Kossowo pole widzenia 3—4 km; 3) wieża kśł. i wtr. we w. Mrocza—2 km; 4) cecha 137 pod w. Konstantowo — pole widzenia 6 km na Pd. i Pd.Z.; 5) wieża kśł. we w. Zabartowo pole widzenia 3—4 km; 6) wtr. w mcie Więcbork—pole widzenia na Z. do 8 km, w pozostałych kierunkach do 5 km. Przesłona przed obserwacją naogół słaba.

Przeszkody: (1,7 km) rów odwadniający (2 m szer., 1—1,5 m głęb., dno żw., brzegi suche zarosłe olszyną; rów w jarze 20 m głęb. o zboczach 40^0 nachylonych); (6,7 km) rz. Rokitka 3—4 m szer., 0,5 m głęb., dno twarde, brzegi 1 m wys. zarosłe olszyną, krawędzie doliny 10—15 m wys., łagodne); (10,3 km) rów odwadniający (1 m szer. i głęb., dno trf., brzegi suche); (10,3 km, na W.) podmokła dolina rz. Rokitka (trf. miejscami zabagn., w mokrą porą do przebycia tylko

dla piechoty); (12,8 km) rz. Rokitka (skanal. 2—3 m szer., 0,5 m głęb., dno żw., brzegi 2 m wys., suche); (13,2 km) rz. Stara Rokitka (suchy rów 2 m szer., 1 m głęb.); (18,7 km) rz. Rokitka (skanaliz., 3—4 m szer., 1 m głęb., dno gln., miejscami grząskie, brzegi porosłe olszyną); (18,7 km, 0,7 km na Pd.) jez. Wiele (1,7 km dłg., 1,3 km szer., 1—2 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie trf., zarosłe sitowiem, miejscami podmokłe, trudno dostępne); (18,7 km, 0,5 km na Pc.) jez. Pęperzyńskie (1,1 km dłg., 0,6 km szer., 4—9 m głęb., reszta jak jez. Wiele); (18,7 km) między jez. Wiele i Pęperzyńskie podmokłe łąki trf. w mokrą porę do przejścia z trudem dla pieszych; oba jeziora łączy rz. Rokitka (21,5 km, na W.) jez. Proboskie (1,6 km dłg., 0,2 km szer., 9—10 m głęb., dno twarde, brzegi płaskie, dostępne, krawędź zach., kotliny 10—15 m wys. łagodne, wsch. około 20 m wys. 40° nachylenia; jezioro rozdzielone jest w środku przesmykiem 150 m szer., przez który przepływa kanał Rokitka); (23,6 km na W.) jez. Bendgoszcz (1,8 km dłg., 0,2—0,6 km szer., reszta jak jez. Wiele); (24,5 km, 0,2—1,5 km nk Pc.Z.) pasmo nawodnionych trf. zarosłe sitowiem, w mokrą porę nie do przebycia; (24,5 km, 1,5 km na Z.) jez. Runowskie (1 km dłg., 0,4—0,8 km szer., do 12 m głęb., dno grząskie, brzegi miejscami trf., zabagn., miejscami wzniesione 10—15 m zalesione); (25,2—27,3 km) las (na Z. Runowski, mieszany do 80 lat, do przebycia dla piecboty, na W. Więcborski mieszany 40—60 lat; duchty do użycia dla lekkich zaprzęgów); (27,1 km) rów odpływowy z jez. Więcborskiego (2 m szer., 1 m głęb. dno twarde, brzegi suche, niskie); (27,1—28,1 km na W.) jez. Więcborskiego (3,6 km dłg., 0,3—1,4 km szer., z półwyspem 0,7 km dłg. wciśniętym od Z., 10—12 m głęb., dno twarde; od od Pc.W. przylegają podmokłe łąki trf., w mokre pory do przebycia tylko dla piechoty, pozostałe brzegi suche, dostępne; płd. zalesiony); (28,5; 32,4; 33,5 km) rowy odwadniające (1—2 m szer., 1 m głęb., brzegi przeważnie zadrzew.); (37 km na W) las nadleśn. Lutówko (mieszany (40—60 lat, drogi leśne i duchty do użycia dla lekkich zaprzęgów); (36,3 km, na Z.) podmokłe łąki (pocięte rowami odwadniającymi, z licznymi dołami trf.; do przebycia dla piechoty).

Osiedla: mto **Nakło** (p. drg. 202); (2,6 km) flw. **Chrząstowo** (Gernheim, 15 dym. mur., pałac, 214 Pol., 6% Niem., wtrk; zadrzew. b. dobrze — park); (5,1 km) przys. **Łucławice** (Ludwigsheim, 3 dym. mur., 40 Pol.; zadrzew. słabe); (5,6 km) przyst. **Młodzieszyn** (Freithal, 2 dym. mur., 15 Pol.); (6,7 km) w. **Kosowo** (Lindenburg, 29 dym. mur., 375 Pol., 20% Niem., szkoła, grzl.; zadrzew. dobre); (7,1 km, 0.5 km na W.) flw. **Kozia Góra** (Ambach, 13 dym. mur., 122 Pol.; zadrzew. dobre); (8,7 km) w. **Krukowo** (Baumgarten, 24 dym. mur., 142 Pol., 46% Niem., szkoła; zadrzew. słabe); (9,8 km) w. **Krukówek** (Herzfelde, 15 dym. mur., 84 Pol., szkoła; zadrzew. dobre); (11,8 km) w. **Mrocza** (p. drg. 534); (15,2 km) w. **Konstantowo** (Klarashöhe — 5 dym. mur., 51 Niem., 6% Pol.; zadrzew. dobre); (18,9 km, 0,8 km na Pd.Z.) w. **Wielicz** (Wiele 39 dym.

mur., 190 Pol., szkoła, grzl.; zadrzew. dobre); (21,1 km) w. **Zabartowo** (47 dym. mur., 470 Pol., 4% Niem., kśł., szkoła, poczta; zadrzew. dobre); (23,5 km) wyb. w. **Runowo Kraińskie** (135 dym. mur., 720 Pol., 22% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol.; zadrzew. dobre); (25,6 km) flw. **Runowo** (2 dym. mur., 9 Pol., mł. wodny, trt.; zadrzew. b. dobre); (26,4 km) os. **Stary Młyn** (1 dym. mur., 15 Pol.); (28,1 km) mto **Więcbork** (p. drg. 229); (33,7 km) w. **Zborze** (Grunlinde, 46 dym. mur., 279 Niem., 21% Pol., szkoła, mł. par., cgl.; zadrzew. dobre); 36,7 km) w. **Swidwie** (29 dym. mur.. po 50% Pol. i Niem., szkoła; zadrzew. słabe); (38,1 km) flw. **Grochowice** (Müllerhof, 2 dym. mur., 15 Niem.; zadrzew. średnie); (41,1 km) mto **Sępolno** (p. drg. 227).

Kolejki wąskotorowe: 1) Nakło — Chrząstowo; 2) Chrząstowo—Małocin; 3) flw. Runowo—gosp. 300 m. dłg.

Mosty i przeprawy: (28,1 km) wiadukt mur. nad torem kol. Więcbork—Sosno, 28 m dłg., 8 m szer.; ponadto na drodze 2 mostki 6–7 m dłg. i kilka przepustów kam.

Skrzyżowania drożni: Nakło—202, 232, 291; Mrocza—234; Więcbork—229, 239; Sępolno—227, 228, 240.

236. Sadki—Liszkowo—Łobżenica.

16,5 km

M. pr. 1/100 — 224 Nakło' 223 Wyrzysk, 191 Złotowo.

Do w. Liszkowo (11,8 km) **gruntowa** 8—10 m szer., gln.-ps., miejscami z gln. jezdnią, dobrze utrzymana, we w. w. Radzicz i Liszkowo brukowana. Dalej gorsza, przeważnie ps., uciążliwa; na całej długości dobrze zadrzewiona z linją tlgr.; biegnie na Pc.Z. Do w. Liszkowo **dla wszystkich zaprzęgów i lekkich samochodów do użycia, dalej tylko dla lekkich zaprzęgów.**

Teren falisty, otwarty, pocięty dolinami rzek i pasmem jezior w kierunku z Pc. na Pd. Gleba gln.-ps. Obserwacja z drogi do w. Liszkowo 3—4 km obustronnie; dalej około 2 km tylko ku Pc.W. Dogodne punkty obserwacyjne: 1) wieża kśł. we w. Sadki z obserwacją 8 km; 2) wieża kśł. we w. Radzicz—5 km; 3) turbnia wietrzna we w. Liszkowo—4 km; 4) wieża na na st. kolej. Łobżenica—5 km.

Przeszkody: (5,1 km) rz. Orla (5—6 m szer., do 1 m głęb., dno grząskie; brzegi 1 m wys., suche, zarośnięte olszyną; dolina 300 m szer., płaska, miejscami podmokła — w mokre pory do przejścia tylko dla piechoty; krawędzie do 30 m wys., łagodne i otwarte; na W. rzeka rozlana w staw 150×200 m, 1,5—2 m głęb., zarośnięty sitowiem, o brzegach suchych, gęsto zadrzew.); (9,4 km) rów (1,5 m szer., 1 m głęb., dno grząskie; brzegi łąkowe, miejscami zarosłe krzakami; dolinę rowu stano-

wią torf. łąki podmokłe, miejscami porosłe krzakami—w mokrą porę do przebycia tylko dla piechoty); (12,9 km) rz. Lubcza (uregulowana 4—5 m szer., do 1,5 głęb., dno żw.; brzegi łąkowe, suche; dolina około 400 m szer., płaska, o krawędziach do 20 m wys., stromych, gęsto zadrzew.); (12,9 km, 0,7 km na Pc.) jez. Liszkowskie (1,1 km dłg., 0,2—0,3 km szer., do 12 m głęb., dno muliste, przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną; brzegi niskie, podmokłe, gęsto zadrzew.); 12,9—13,2 km, na Z.) rów (1,5 m szer. i głęb.; brzegi suche zarośnięte olszyną; dolina 200 m szer., o krawędziach około 20 m wys., zalesionych); (13,2 km) jez. Trzebońskie Małe (0,6 km dłg., 0,2 km szer., do 4 m głęb., dno muliste, przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną; brzegi niskie, miejscami zabagnione, dostępne tylko od Pc.; leży w kotlinie około 20 m głęb., o zboczach do 45° nachylonych, zalesionych; na Pd. połączone przepływem z rz. Lubcza, na Pc. z jez. Wielkie Trzebońskie); (14,1 km) jez. Trzebońskie Wielkie (1 km dłg., 0,2—0,8 km szer., miejscami do 30 m głęb., dno twarde, przy brzegach zarosłe sitowiem i trzciną; brzegi 1 m wys., łąkowe, miejscami zarosłe krzakami; krawędzie otwarte wznoszą się łagodnie 12—15 m; łatwy dostęp od Pd.); (14,6 km, na Pc.) jez. Luchowskie Wielkie (1 km dłg., 0.1—0,35 km szer., do 15 m głęb., dno twarde, przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną, trudno dostępne; krawędzie otwarte, łagodne 10—12 m wys., w części Płd. zadrzew.); (16,8 km) rz. Łobzonka (5—6 m szer., 1—1,5 m głęb., dno grząskie; brzegi do 1 m wys., łąkowe, miejscami podmokłe, dolina około 400 m szer., łąkowa, podmokła, w mokre pory trudno dostępna; krawędzie łagodne, otwarte; powyżej mostu rozlana do 30 m szer., o brzegach 1,5 m wys., suchych i zadrzew.).

Osiedla: w. **Sadki**—(p. drg. 202); (4,7 km) w. **Radzicz** (Hermansdorf—57 dym. mur., 646 Niem., 38% Pol., kśł., szkoła; agron., mł. wodny, grzl., zadrzew. dobre); (8,1 km, 0,6 km na Pd.) flw. **Liszkówko** (Jobshöhe, 6 dym. mur., 154 Pol., zadrzew. dobre); (11,8 km) w. i flw. **Liszkowo** (Witzleben, 33 dym. mur., 403 Pol., szkoła, agron., grzl., przyst. kolejki; zadrzew. dobre—przy flw. park); (13,9 km) w. i flw. **Trzeboń** (Fergnson, 11 d m. mur., 166 Pol., mł. wodny, grzl.; zadrzew. b. dobre); (16,7 km) mto **Łobżenica** (236 dym. drw., 2148 Pol., 22% Niem., kśł., 3 szkoły, poczta, 5 hoteli, mł. wodny, trt., gazownia, zadrzew. słabe).

Kolejki wązkotorowe: 1) Sadki—Radzicz; 2) Radzicz—Liszkowo; 3) Liszkowo—Trzeboń—Łobżenica.

Ciaśnina: (14,6—15,1 km) między jez. Trzebońskie i Luchowskie—200 m szer., otwarta; wejście i wyjście otwarte, widoczne.

Mosty i przeprawy: (12,9 km, na rz. Lubcza) drw., 12 m dłg., 5,5 m szer.—dla lekkich zaprzęgów do użycia; obok most kolejki wąskotor. żel. 14 m dłg., 2,5 m szer.; (16,8 km, na rz. Łobzonka) dwa mosty: a) żel. 8 m dłg., 5,5 m szer.;

b) żel. 6 m dłg., 5 m szer.—oba zdatne do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 0,8 km poniżej most kol. żel. 26 m dłg., 3 m szer.; pozatem dwa mostki drw. 4 i 5 m dłg., dla lekkich zaprzęgów i kilka kam. przepustów.

Skrzyżowania drożni: Sadki—202; Łobżenica—238, 239.

237. Wągrowiec—Margonin—Szamocin—Białośliwie—Wysoka—Bądecz—(granica państw. niem.).

51,1 km M. pr. 1/100 — 251 Wągrowiec, 223 Wyrzysk.

Szosa 9 m szer., z 4 m jezdnią i drogą letnią, dobrze zadrzewiona, z rowami bocz. i linją tlgr., przez dolinę Noteci nasypem 1—1,5 m wys., biegnie na Pc. odchylając się nieznacznie ku Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Kobylec (4,4 km) lekko falisty, zalesiony, przecięty pasmem jezior biegnących z Pc.W. na Pd.Z. Dalej do mta Margonin (20,7 km) lekko falisty z małymi odosobnionymi kopcami o łagodnych kształtach, pocięty jeziorami w różnych kierunkach — poza kępami drzew—otwarty (pola uprawne i łąki trf.). Następnie do mta Szamocin (28 km) równinny, przeważnie zalesiony. Krawędź doliny Noteci zabud., łagodnie zlewa się z doliną rzeczną. Doliną Noteci płaska, łąkowa, pocięta rowami 1—1,5 m szer. i głęb., miejscami nawodnione doły trf.—dolina w mokrą porę nie do przebycia. Prawa krawędź łagodnie nachylona, falista. Dalej do mka Wysoka (45,2 km) teren lekko falisty, otwarty. Końcowy odcinek lekko, nieregularnie sfałdowany, miejscami występują nieznaczne ps. wzniesienia. Gleba gln.-ps. lub ps.-gln., miejscami z domieszką żw.; odcinki ps. Wzdłuż całej drogi rozsiane liczne płaty łąk trf. Obserwacja z drogi naogół dobra, przeciętnie 1—2,5 km obustronnie; dogodne pkty obserw.: 1) wtr. w. Kopaszyn—z polem widzenia 2—4 km; 2) wtr. w. Bugaj — pole widzenia j. w.; 3) wieża kśł., i wtr. w mcie Margonin—promień widzenia 3 km; 4) wieża kśł. i wtr. w mcie Margonin—pole widzenia do 2—4 km; 5) wieża kśł. i wtr. we w. Białośliwie—pole widzenia do 15 km; 6) wieża kśł. w mcie Wysoka i wzg. 136 (1,6 km na Z. od Wysoka)—pole widzenia do 15 km. Przesłona tylko na odcinkach zalesionych.

Przeszkody: rz. Wełna (7—8 m szer., 1,5 m głęb., dno twarde; brzegi do 1,5 m wys., suche; rzeka do przejścia w bród dla piechoty); (0,4 km) jez. Durowskie (4,2 km dłg., do 0,5 km szer., przeciętna głęb. 5—6 m, najw. 15 m, przy brzegach płytkie, w części płn. zarosłe trzciną i sitowiem; dno żw., w części płd. muliste, brzegi do 12 m wys., przeważnie strome; W. i Z. zalesione); (1,2—3,9 km) las Węgrowiecki (mieszany, lat 40; duchty i drogi leśne do 6 m szer. do użycia dla ciężkich zaprzęgów; poza niemi dla piechoty

z trudem do przebycia); (4 km) kanał (5—6 m szer., do 1 m głęb., dno żw., brzegi 0,5—1 km wys., trf., miejscami podmokłe); (4 km na W.) jez. Kobylec (1,4 km dłg., do 0,4 km szer., przeciętna głęb. 3—4—7 m, najw. 14,5 m, w części Pn.-Z. płytkie; dno twarde; brzegi płn.-zach. i płn.-wsch. płaskie, zabagn., pozostałe do 12 m wys., 10—30° nach.; płd.-wsch. zalesiony); (8,7 km) podmokłe trf., w mokrą porę do przejścia tylko dla piechoty; (9,6 km) rów odwadniający (1—4 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie; brzegi na Z. od drogi suche, na W. grząskie, trf.); (9,6 km, 0,7 km na Z.) jez. Toniszewskie (1,6 km dłg., 0,2 km szer., do 6 m głęb., dno muliste; brzeg płd. podmokły, trf.; pozostałe do 5 m wys., łagodne); (11,6—13,2 km na Z.) jez. Zońskie (1,8 km dłg., do 0,3 km szer., do 14 m głęb., przy brzegach płytkie, w części płn. zarosłe trzciną i sitowiem; brzegi do 5 m wys., łagodne, otwarte); (12,2 km) rów (1—6 m szer., do 3 m głęb.; dno gln.; brzegi suche, niskie); (11,4—13,1 km na Z.) jez. Oporzęńskie (0,7 km dłg., do 0,4 km szer., 2—3 m głęb.; dno muliste; brzegi płaskie zarosłe trzciną i sitowiem); (13 km) rów (1,5 m szer., 1 m głęb., dno grząskie, trf.); (13—14,4 km na Z.) rów (1 m szer., 1 m głęb., dno grząskie; brzegi podmokłe, trf.); (15 km na Pd.) jez. Próchnowskie (400×200 m, do 2 m głęb., dno twarde; brzegi płaskie, suche); (18 km) rów (1—5 m szer., 1—1,5 m głęb., dno gln.; brzegi suche, gęsto zarosłe krzakami i olszyną); (20,9 km) rów odwadniający (2—4 m szer., do 2 m głęb., dno żw., brzegi niskie, suche); (20,9 km, 0,3 km na Pd.) jez. Margońińskie (5 km dłg., 0,6 km szer., do 14 m głęb., dno żw.; brzegi do 12 m wys., łagodne, dostępne; wsch. zalesiony); (23,7—24,6 km) las (igl., około lat 40, miejscami młoda kultura do lat 5; duchty i drogi leśne 4—5 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów; poza niemi do przebycia dla kawalerji i piechoty); (27,1 km na Z.) cztery jeziora: Karpfen, Laskowskie, Siekira i Mergiel (Karpfen—400×300 m, do 10 m głęb., zamulone; brzegi niskie, zarosłe trzciną; Laskowskie 1,6 km dłg., 0,3 km szer., do 15 m głęb., zarosłe trzciną; dno muliste; brzegi niskie, suche; Siekira—600×300 m, dno muliste, brzegi płaskie, trf., miejscami podmokłe; Mergiel—600×300 m, 6—8 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie zabagn.); (27,7 km, na W.) trzy małe jeziorka (0,1—0,3 km dłg., 0,1—0,2 km szer., do 12 m głęb., zamulone; brzegi do 12 m wys., od W. zalesione); (31,8 km) rz. Noteć (około 50 m szer., do 3,5 m głęb., dno grząskie, ch. prądu 0,5—0,75 m/sek.; brzegi 0,5—1 m wys., trf., grząskie; dolina p. w.); (37,7 km) rów (do 2 m szer., 1 m głęb., dno grząskie; brzegi płaskie, łąkowe, zarosłe olszyną); (39,5 km) rów (3 m szer., do 1 m głęb., dno grząskie; brzegi suche, łąkowe); (43,3 i 43,6 km) rowy odwadniające (2 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie; brzegi suche); (44,1 km) kanał Okaliniec (1—4 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie; brzegi suche, niskie; dolina trf., podmokła, w mokre pory tylko dla piechoty do przebycia).

Osiedla: domy we wszystkich osiedlach murowane; mto **Węgrowiec** (643 dom., 6843 Pol., 9% Niem., 4 kśły, 5 szkół, starostwo, poczta, sąd, post. pol., szpital na 50 łóżek, 4 hotele, mł. par., trt., cgl., zadrzew. dobre); (2,1 km) nadleśn. **Durowo** (na mapie Wongro; 6 dym., 41 Pol.; zadrzew. w lesie); (4,4 km) w. **Kobylec** (25 dym., 190 Pol., 50% Niem., szkoła; zadrzew. słabe); (7,4 km, 0,3 km na W.); w. **Kopaszyn** (37 dym., 287 Niem., 45% Pol., szkoła, wtr.; zadrzew. słabe); (9,6 km) w. **Toniszewo** (34 dym., 284 Pol., szkoła, ag., wtr.; zadrzew.: część zach. dobre, reszta średnie); (11,4 km) w. **Pawłowo Żońskie** (Pawłów—45 dym., 288 Niem., 16% Pol., szkoła; zadrzew. dobre); (12,9 km) w. **Oporzeń** (Spiegel, 26 dym., 199 Pol., 31% Niem., szkoła; zadrzew. dobre); (12,9 km, 0,7 km na Z.) w. **Żon** (12 dym., 179 Pol., 12% Niem., kśł., szkoła; zadrzew. dobre); (14,3 km) wyb. **Żońskie** (Bugaj, Wilhelmstreu, 8 dym., 60 Pol.); (15,4 km) flw. **Próchnowo** (10 dym., pałac, szkoła, grzl., około 300 Pol.; zadrzew. b. dobre); (17,6 km) flw. **Ofelja** (1 dym., 7 Pol.); (17,6 km, 1,5 km na Pc.W.) w. **Kowalewo** (28 dym., 196 Pol., 46% Niem., szkoła; zadrzew. średnie); (20,2 km) mto **Margonin** (292 dom., 1686 Pol., 25% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol., mł. motor., 2 wtr.; zadrzew. słabe); (22,6 km) wyb. w. **Margonińska Wieś** (46 dym., 334 Pol., 12% Niem., szkoła leśn., szkoła powszechna, nadleśn., trt.; zadrzew. b. dobre); (26 km) w. **Szamocin** (33 dym., 187 Pol., 30% Niem., mł. par.; zadrzew. dobre); (26,8 km) w. **Marjanka** (Mariannenhof, 30 dym., 274 Pol., 32% Niem.; zadrzew. dobre); (27,2 km) mto **Szamocin** (229 dom., 1613 Niem., 49% Pol., kśł., 3 szkoły, poczta, post. pol., szpital na 30 łóżek, 3 hotele; zadrzew. dobre); (27,2 km, na W.) w. **Smolary** (28 dym., 162 Pol., kśł., wtr.; zadrzew. dobre); (29,4 km) w. **Atanażyn** (Athanasienhof, 54 dym., 208 Niem., 30% Pol., szkoła; zadrzew. średnie); (34,8 km) w. **Dworzakowo** (Hoffmannsdorf, 40 dym., 286 Niem., 10% Pol., szkoła, zadrzew. średnie); (35,6 km) w. **Białośliwie** (Weissenhohe, 211 dym., 1686 Pol., 35% Niem., 2 kśły, 2 szkoły, 3 duże spichrze, poczta, post. pol., dyrekcja i warsztaty kolejki wąskotor., trt., cgl., 2 wtr., 2 hotele; zadrzew. dobre); tuż obok flw. państw. **Białośliwie** (Flottwell, 6 dym., 150 Pol.; zadrzew. dobre); (36,6 km, na Z.) flw. **Cielechówka** (Schleinitz, 2 dymy, 4 duże stajnie, 16 Pol.; zadrzew. słabe); (38,7 km, na W.) flw. **Wymysłowo** (5 dym., 80 Pol.; zadrzew. dobre); (39,9 km, na Z.) w. **Pobórka Wielka** (p. drg. 202); (41 km) w. **Pobórka Mała** (p. drg. 202); (42,3 km) w. **Wysoka Osada** (31 dym., 230 Pol., 40% Niem., szkoła; zadrzew. dobre); (45,2 km) mto **Wysoka** (187 dom., 1389 Pol., 26% Niem., 2 szkoły, 2 kśły, poczta, post. pol., mł. motor., cgl., 2 wtr.; zadrzew. dobre); (47,4 km) flw. **Sędziniec** (Richtershof, 2 dym., 26 Pol., zadrzew. dobre); (49,1 km) w. i flw. **Bądecz** (21 dym., 360 Pol., kśł., szkoła, grzl.; zadrzew. dobre); (51,1 km) granica państw.

Ciaśnina. (4—4,4 km) między jez. Durowskiem i Kobylec (0,9 km szer., podmokła, wejście w lesie, wyjście otwarte. Ciaśnina przecięta kanałem łączącym oba jez. (p. przeszkody).

Kolejki wąskotorowe: 1) Białośliwie — Pobórka Wielka; 2) Pobórka Wielka — Nieżychowo; 3) Nieżychowo — Czajcze; 4) Czajcze—Wysoka; 5) Bądecz—Gmurowo w budowie.

Mosty i przeprawy: (4 km) na kanale łączącym jez. Durowskie i Kobylec most żel.-bet. 17 m dług., 8 m szer., 3 m wys.; (31,8 km na rz. Noteć) drw., 109 m dług., 4 m szer., do użycia tylko dla lekkich zaprzęgów; (obok most w budowie drw., 112 m dług., 6 m szer., 6 m wys.); pozatem 15 kam. przepustów.

Skrzyżowania drożni: Wągrowiec—291, 293; Margonin—288; Szamocin—287; Pobórka—202.

238. Kosztowo—Łobżenica.

11 km M. pr. 1/100—223 Wyrzysk, 192 Złotowo.

Szosa 8,5 m szer., z 3,75 m szutr. jezdnią i drogą letnią, dobrze zadrzewiona z rowami boczn. i linją tlgr.; biegnie na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, otwarty, przecięty w kierunku płd. doliną rz. Łobzonka oraz kilkoma jeziorami, a pod w. Szczerbin pasmem podmokłych łąk trf. Gleba gln.-ps. lub ps.-gln., w dolinkach trf. Obserwacja z drogi miejscami sięga do 5 km. Dogodne pkty obs.: 1) zabud. fbr. w flw. Dobrzyniewo i Falmierowo; 2) wieża na st. kol. Łobżenica z polem widzenia 5 km. Przesłona drogi naogół słaba.

Przeszkody: (0,3 km) rów (1 m szer. i głęb., dno gln., brzegi suche, łąkowe); (1,7 km) rów (1,5 m szer., 1 m głęb., dno gln.; dolina 200 m szer., łąkowa o zboczach łagodnych); (2,7 km, 0,6 km na Z.) jez. Młotkowo (0,9 km dług., 0,1—0,5 km szer., 5—6 m głęb., dno muliste; zbocza kotliny około 15 m wys. łagodne i otwarte); (4 km, 0,3 km na Z.) jez. Falmierowskie (1,7 km dług., 0,2—0,5 km szer., do 12 m głęb., dno muliste; zach. krawędź doliny łagodna, wsch. 12 m wys., stroma, płn. podmokła — wszystkie otwarte); (5,7 km, na Z.) jez. Wrotno (0,4x3 km, 1—1,5 m głęb., muliste, silnie zarośnięte sitowiem i trzciną; brzegi niskie, podmokłe, trudno dostępne); (6,7 km) rów (1 m szer. i głęb., odwadniający, podmokłe łąki trf., ciągnące się pasem 0,1—0,6 km szer., po obu stronach drogi — w mokre pory do przebycia tylko dla piechoty); rz. Łobzonka w mcie Łobżenica (5—6 m szer., 1—1,5 m głęb., dno grząskie; brzegi do 1 m wys., łąkowe, miejscami podmokłe; dolina około 400 m szer., łąkowa, podmokła, w mokrą porę trudno dostępna; krawędzie łagodne, otwarte; powyżej mostu rozlana do 30 m szer., o brzegach 1,5 m wys., suchych i zadrzewionych.

Osiedla: w. **Kosztowo** (p. drg. 202); (1,3 km) w. i flw. **Dobrzyniewo** (Dobbertin, 22 dym. mur., 284 Pol., 14% Niem., szkoła, grzl.; zadrzew. dobre); (3,7 km) w. **Falmierowo** (Charlot-

tenburg, 30 dym. mur., 573 Pol., 25% Niem., szkoła, agron., grzl.; zadrzew. dobre); (5 km, 0,6 km na Z.) w. **Gromadno** (70 dym. mur., 538 Pol., szkoła, wiatrak; zadrzew. słabe); (7,6 km) w. i flw. **Szczerbin** (21 dym. mur., 190 Pol., 20% Niem., szkoła; zadrzew. słabe); (10,8 km, 0,5 km na W.) flw. **Rataje** (8 dym. mur., 297 Pol., grzl.); (11 km) mto **Łobżenica** (p. drg. 236).

Kolejka wąskotorowe: 1) Dobrzyniewo—Jeziorki; 2) Jeziorki—Falmierowo—Paulinowo; 3) Kruszki—Łobżenica—Trzeboń.

Mosty i przeprawy: w mcie Łobżenica na rz. Łobzonka 2 mosty żel. o mur. przycz. 6 i 8 m dług., 5 i 5,5 m szer., do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; pozatem na drodze kilka kam. przepustów.

Skrzyżowania drożni: Kosztowo — 202; Łobżenica — 236, 239.

239. Więcbork—Łobżenica.

18,3 km M. pr. 1/100—193 Sępolno, 192 Złotowo.

Szosa 8,5 szer., z 3,75 m szutr. jezdnią i drogą letnią, dobrze zadrzewioną z rowami boczn. i linją tlgr.; biegnie na Pd.Z. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren silnie sfałdowany, poprzerzynany nieregularnemi pasmami jezior, miejscami pokryty kępami drzew lub małymi laskami; między mtem Więcbork a w. Runowo zalesiony. Gleba gln.-ps. lub ps.-gln., z trf. w zagłębieniach terenowych. Obserwacja z drogi naogół słaba; dogodny punkt obs.: wtr. w mcie Więcbork z obserwacją 8 km na Z., w pozostałych kierunkach do 5 km. Przesłona drogi tylko na odcinkach zalesionych.

Przeszkody: (0 km na W.) jez. **Więcborskie** (3,6 km dług., 0,3—1,4 km szer., z półwyspem 0,7 km dług., wciśniętym od Z.; 10—12 m głęb., dno twarde; od Pc.W. przylegają podmokłe łąki trf., w mokrą porę do przebycia tylko dla piechoty; pozostałe brzegi suche, dostępne, płd. zalesiony); (3,7 km) rów (1,5 m szer.; 1—1,5 m głęb., brzegi suche, zadrzewione); (0,2 km na W. jez. **Małe Runowskie**—0,3x0,1 km, do 12 m głęb., dno muliste; brzegi 1—2 m wys., zadrzewione; 0,3 km na Z. łąka podmokła, w mokrą porę do przebycia tylko dla piechoty); (4,5 km, 0,2 km na Pd.) jez. **Głęboczek Mały** (0,5 km dług., 0,2—0,3 km szer., do 4 m głęb., dno muliste; brzegi płaskie, miejscami podmokłe; 0,3 km na Pc. jez. **Klosowo Wielkie** 0,8 km dług., 0,5 km szer., do 8 m głęb., muliste; brzegi miejscami niskie, łąkowe, miejscami 15 m wys., łagodne); (9,4 km, na Pc.) jez. **Stryjewo** (3,1 km dług., 0,3—1 km szer., do 15 m głęb., muliste; brzegi przeważnie 15 m wys., strome, miejscami zalesione; na Pd. jez. Szpitalne 0,6 km dług., 0,2 km szer., 3—4 m głęb., brzegi suche, dostępne); (10,3 km) rz. **Lubcza** (4—6 m szer., do 1,5 m głęb., muliste, ch. prądu 0/5 m sek., brzegi podmokłe; poniżej płytsza 0,5—0,8 m, dno żw.,

brzegi suche, zadrzew., do przebycia wbród dla lekkich zaprzęgów); (11,2 km) rów (1 m szer. i głęb., brzegi suche, łąkowe; na Z. jez. Gchege — 0,4x0,15 km, do 4 m głęb., przy brzegach silnie zarośnięte sitowiem; brzegi podmokłe, trudno dostępne; na W. jez. Topolińskie 1,1 km dług., 0,2—0,4 km szer., do 6 m głęb., dno muliste; brzegi suche, dostępne); (13,5 km) rów (1,5 m szer., 1 m głęb., brzegi łąkowe, zabagnione — dostępne dla piechoty tylko w suchą porę); (17,3 km, na Pd.) jez. Luchowskie Wielkie (1 km dług., 0,1—0,35 m szer., do 15 m głęb., dno twarde, przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną, trudno dostępne; krawędzie otwarte, łagodne 10—12 m wys., w części płd. zadrzew.); (18,3 km) rz. Łobzonka (5—6 m szer., 1—1,5 m głęb., dno grząskie; brzegi do 1 m wys., łąkowe, miejscami podmokłe; dolina około 400 m szer., łąkowa, podmokła — w mokrą porę trudno dostępna; krawędzie łagodne, otwarte; powyżej mostu rozlana do 30 m szer. o brzegach 1,5 m wys.; suchych i zadrzew.

Osiedla: mto **Więcbork** (p. drg. 229); (2,4 km) w. i flw. **Runowo Kraińskie** (154 dym. mur., pałac, 990 Pol., 21% Niem., kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol., grzl.; zadrzew. b. dobre—park i las); (5 km) w. **Borzyskowo** (Waldungen, 16 dym., w tem 6 drw., 75 Pol., 6% Niem., szkoła; zadrzew. słabe); (9,6 km) w. i flw. **Dźwierszno Poznańskie** (na mapie Dzwierzchno-Dreidorf, 70 dym., w tem 16 drw., 956 Pol., 36% Niem., kśł., 2 szkoły, poczta, mł. wodny; we wsi zadrzew. średnie, w flw. dobre); (12,9 km) flw. **Izdebki** (Eichenrode, 9 dym. mur., 84 Pol., cgl.; zadrzew. b. dobre); (16,9 km) flw. **Florowo** (3 dym. mur., 38 Pol.; zadrzew. dobre); (17,3 km) w. i flw. **Luchowo** (Luchowo+Linki+Buchholz+Gut Buchen, 64 dom. mur., 486 Pol., 15% Niem., 2 szkoły; zadrzew. słabe); (18,3 km) mto **Łobżenica** (p. drg. 236).

Ciaśniny: (9,4—10,6 km) między jez. Stryjewo i jez. Szpitalne 0,3 km szer., zabud. w. Dzwierszno; (2,2—11,4 km) między jez. Gchege i jez. Topolińskie 0,3 km szer.; wejście i wyjście otwarte.

Kolejki wąskotorowe: 1) Kruszki—Łobżenica—Trzeboń; 2) flw. Runowo 0,3 km dług., gospod. (5 wagoników).

Mosty i przeprawy: (18,3 km, na rz. Łobzonka) dwa żel. na mur. przycz. 6 i 8 m dług., 5 i 5,5 m szer. — do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; ponadto na drodze 1 mostek żel. 7 m dług. i kilka przepustów.

Skrzyżowania drożni: Więcbork—229, 235; Łobżenica 236, 238.

240. Sępolno—Kamień—Zamarte—Moszczenica—Chojnice.

27,9 km M. pr. 1/100—161 Chojnice, 193 Sępolno.

Szosa 5,6—6,4 m szer., z 3,8 m jezdnią, wysadzana drzewami, z rowami bocznymi, linją tlgr.

i tlf., biegnie w kierunku Płn. wzdłuż granicy państwowej, miejscami 0,2 km od niej. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Orle (11,1 km) lekko falisty z licznemi działkami lasu igl., 20—60 letni, wśród pola ornego i łąk. Stąd do w. Nowa Wieś (13 km) silnie sfalowany, poprzerzynany wgłębieniami i kotlinkami zadrzewionemi, często o stromych krawędziach. Dalej równinny lub lekko falisty, przeważnie otwarty (pola orne), na małych odcinkach las. Gleba gln.-ps.; na odcinku Piaseczna—Płocicz (2—5,6 km) gleba ps., a 18,2—21 km na Z. trf. Obserwacja z drogi 2—4 km na Z. i W., z wyjątkiem odcinków zalesionych i odcinka Orle—Nowa Wieś. Z cechy 158 wgląd na Pc.Z. do 5 km; z wieży kśl. Zamarte obserwacja we wszystkich kierunkach do 8 km. Przesłona drogi poza rowami bocznymi i zadrzewieniem, dobra również na odcinku Orle — Nowa Wieś, dzięki silnie podfałdowanemu terenowi i w lesie (16,3—16,9 km i 21—22,3 km).

Przeszkody: (0 km) jez. Sępolno (4,8 km dłg., ze W. na Z., 0,3—1 km szer., 4—12 m głęb., dno margiel i trf. brzegi ps., do 10 m wys., miejscami strome, zarosłe drzewami i zaroślami); (0,4 km) rz. Sępolno (8—12 m szer., 0,5—1,2 m głęb., dno ps., brzegi niskie, podmokłe, zarosłe szuwarem; dla pieszych do przejścia); (5,3 km) we w. Płocicz trzy stawy (50—200 m dłg., 30—60 m szer., 1—8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, suche, częściowo obmurowane); (7,1 km) 0,3 km na W. jez. Brzuchowo (1 km dłg., ze W. na Z., 0,2—0,4 km szer., 8—17 m głęb., dno żw., miejscami bgn., brzegi 2—15 m wys., łąkowe); (9,8 km) 0,4 km na W. jez. Mochel (3 km dłg., 0,4—0,8 km szer., 3—4 m głęb., dno ps., brzegi do 15 m wys., łąkowe, wschodni do 30 m wys., zalesiony); (9,8 km) rz. Kamionka (8—10 m szer., miejscami rozlana do 30 m, 1—2 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, podmokłe, zarosłe szuwarem i zaroślami); (15,9 km) 0,4 km na W. jez. Zamarte (Jakobsdorfer, 2,4 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 3—4 m głęb.; dno muliste, brzegi niskie, podmokłe, zalesione); (18,2—21 km) na Z. pole trf. (do 1 m głęb., do przejścia dla pieszych); (16,3—16,9 km) i (21—22,3 km) las (igl. 30—60 lat wysokopienny, do przebycia dla piechoty i kawalerji; duchty i drogi leśne do użycia dla zaprzęgów do 3 T).

Osiedla: (0 km) mto **Sępolno** (p. drg. 227); (1,5 km) w. **Piaseczna** (Petznick, 50 dym., w tem 20 drw., 200 Pol., 96 Niem., szkoła, mł. par., wtr.); (5,3 km) w. **Płocicz** (Plötzig, 88 dym. mur., 67 drw., 950 Pol., 40% Niem., szkoła, 2 wtr.); (7,7 km) mko **Kamień** (Kamin, 403 dom. mur., w tem 3 drw., 1600 Niem., 10% Pol., st. kol., poczta, 2 kśl., klasztor, mł. motor. i wodny, zakład poprawczy dla kobiet, komisarjat straży celnej, post. pol., apt.); (11,1 km) w. **Orle** (Orzełek, Wordel, 50 dym. drw., 47 mur., 700 Pol., 2% Niem., szkoła); (13 km) w. **Nowa Wieś** (Annafeld 13 dym., w tem 2 drw., 99 Niem., placówka straży celnej); (14,1 km) flw. **Paulinenau** (2 dom. mur., 20 Pol.; 50% Niem.); (15,9 km) obszar dworski **Zamarte** (Bon-

stetten, Jakobsdorf, 16 dym. mur., pałac 220 Pol., 10% Niem., kśł., szkoła, grzl., elektr., post. pol.. urząd i placówka straży celnej, leśn. państw.); (18,2 km) w. **Deręgowice** (Döringsdorf, 50 dym., w tem 25 drw., 350 Niem., 17% Pol., placówka straży celnej, kpl. mur., szkoła, mł. wodny); (21 km) w. **Moszczenica** (39 dym., w tem 4 drw., 224 Pol., 36% Niem., kśł., szkoła, placówka straży celnej); (24,8 km) obszar dworski **Szenfeld** (Schönfelde, 36 dym. mur., 300 Pol., 10% Niem., kpl. mur., szkoła, grzl.); (27,9 km) mto **Chojnice** (630 dom. mur., 10751 mieszk., Pol., 30% Niem., 12% Żyd., 4 kśł., 2 domy modl., poczta, st. kol., kmda pol., insp. i kom. str. cel., 2 szpitale, fbr. wódek, 2 mł. par. 2 trt., starostwo, magistrat, gazownia.

Mosty i przeprawy: na drodze 4 mostki kam. 3,9—7 m dłg., 5,6—8 m szer. i dwa przepusty do 2 m dłg., (0,4 km) most kam. na rz. Sępolno 21,4 m dłg., 8 m szer., chodnik 2,8 m.

Skrzyżowania drożni: mto Sępolno — 227, 228, 235, Zamarte—226; Chojnice—225, 241, 242, 243, 244, 249.

241. Drg. 230. — Bagienica — Wielka Klonia — Pamiętowo — Dąbrówka — Lichnowy — Chojnice.

35,9 km M. pr. 1/100—193 Sępolno, 161 Chojnice.

Do w. Pamiętowo (15,9 km) **gruntowa**, gln.-ps., 9 m szer. w dalszym ciągu **szosa** 19,4 km dłg., 6—7 m szer., z 2—3 m szutr. jezdnią, wysadzana drzewami, z rowami bocznemi i linją tlgr. Całość drogi biegnie w kierunku na Pc.Z. **Gruntowa zdatna do użycia dla zaprzęgów, — prócz samochodów i c. art., natomiast szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren lekko sfalowany z małemi wgłębieniami i pasmami nieznacznych wzniesień, przeważnie otwarty. Odcinki 9,2—10; 10,9—11,4; 15,4—16,9 km zalesione. Do w. Dąbrówka (21,8 km) wzdłuż drogi liczne trf. i gleby podmokłe. Gleba gln.-ps., z odcinkami trf. Obserwacja z drogi 2—3 km, przesłona w zalesieniu, rowach i drzewach bocznych. Dogodne pkty obserw.: wieże kśłów w Bagienicy, Dąbrówce, Sławęcinie i Lichnowy z polem widzenia 15—20 km każda.

Przeszkody: (9,2—10 km) las (igl. wysokopienny, 60-letni, do przebycia dla piechoty i kawalerji); (9,3 km) na Pd.Z. jez. **Wielkowskie** (300 x 200 m, 2—7 m głęb., dno ps., lub muliste, brzegi do 10 m wys., łąkowe); (9,3 km) na Pd. gleba podmokła (2,5 km dłg., 0,5 km szer., 0,5 m głęb., do przejścia dla piechoty i gdzieniegdzie dla kawalerji); (11,4 km) rz. **Kamionka** (8—15 m szer., 3—4 m głęb., dno ps., brzegi niskie, trf., dolina rzeki trf.); (10,9—11,4 km) las (j. w); (15,4—16,9 km) las (j. w.); (17,3 km) strumyk **Witrych** (8 m

szer., 2,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (17,3 km) trf. (pas 7,3 km dłg., z Pc.W. na Pd.Z., 2—2,5 km szer., do przejścia dla pieszych); (21,5 km) na Pc.W. gleba podmokła (4,3 km dłg., 1,6 km szer., do 2 m głęb., do przejścia dla pieszych, częściowo dla jeźdźców); (30,1 km) jez. Lichnowskie (0,6 km dłg., 0,1—0,2 km szer., do 8 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, trf.); (35,9 km) jez. Chojnickie (300 x 300 m, do 10 m głęb., dno muliste, brzegi łąkowe).

Osiedla: (3,3 km) w. **Bagienica** (37 dym. mur., 2 drw., 380 Pol., w tem 50% Niem., kśł., szkoła); (6,8 km) flw. **Wielka Klonia** (65 dym. mur., 500 Pol., 15% Niem., szkoła, mł. wodny, grzl., wodociąg); (10 km) chut. **Wielkowo** (1 dym. mur., 1 drw., 11 Pol.); (11,4 km) chut. **Annafeld** (1 dym. mur., 6 Niem.); (12,2 km, 0,5 km na Pc.) w. **Adamkowo** (14 dym. mur., 80 Niem., 25% Pol.); (13,9 km) w. **Pamiętowo** (Pantau, 49 dym. mur., 4 drw., 521 Pol., 35% Niem., szkoła mł. par.); (17,3 km) w. **Droździenica** (Drausnitz, 40 dym. mur., 6 drw., 480 Pol., 50% Niem., dom modl., szkoła, wtr.); (21,8 km) w. **Dąbrówka** (Damerau, na mapie mylnie Dąbrowa, 30 dym. mur., 20 drw., 600 Niem., kśł., szkoła; wtr.); (24,6 km) w. **Sławęcin** (Schlagenthein, 51 dym. mur., 800 Pol., 30% Niem., kśł., szkoła mur.); (27,9 km, 3 km na W.) w. i flw. **Ostrowite** (75 dym. mur., 25 drw., 900 Niem., 15% Pol., kśł., szkoła, ag., post. pol., wtr.); (30,1 km) w. **Lichnowy** (100 dym. mur., 6 drw., 2500 Niem., 5% Pol., kśł., szkoła, ag., post. pol.); (33,6 km) flw. **Chojnice** (Ackerhof, 4 dym. mur., 64 Pol., cgl.); (34,7 km) flw. **Grunowo** (Grunows Höh, 4 dym. mur., 70 Niem.); (35,9 km) mto **Chojnice** (p. drg. 240).

Mosty i przeprawy: na drodze 3 przepusty i 2 mostki drw., 3,6 m dłg., 8 m szer.; (11,4 km) most drw., 15,5 m dłg., 5 m szer., 2,4 m wys., na rz. Kamionka.

Skrzyżowania drożni: (0 km) drga—230; Pamiętowo—227; Chojnice—286, 240, 242, 243, 244, 249.

242. Tuchola—Silno—Chojnice.

23,2 km M. pr. 1/100 — 161 Chojnice, 162 Tuchola.

Szosa 8 m szer. z 4 m szutr. jezdnią z rowami i drzewami bocznymi, do w. Silno (11,7 km) z linją tlgr., biegnie na Pc.Z. wzdłuż toru kol. szlaku Tuchola—Chojnice. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren lekko falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty, gł. ps.-gln. uprawna. Obserwacja do 4 km wgłąb. Dogodny pkt. obs.: wieża kśł. w m. Tuchola wgląd na Z. i Pc.Z. do 18 km.

Przeszkody: (0,1 km na Pd.Z.) jez. bez nazwy (0,3 km dłg., 0,2 km szer., 7 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, łąkowe); (0,8—1,3 km, 0,8 km na Pc.) las igl. (30—60 lat,

podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (4,2 km, 0,5 km na Pd.) jez. Bładowskie (0,3 km dłg., 0,2 km szer., 5 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi płaskie zarośnięte); (7,6 km, 0,2 km na Pd.) jez. Żalińskie (Schlener, 2,2 km dłg., 0,1—0,35 km szer., 2—5 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi niskie, zarośnięte); (7,6 km, 0,1 km na Pc.) jez. Głęboczek (1 km dłg., do 0,2 km szer., 2—17 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi niskie, zarośnięte); (10,8 km) przepływ (3 m szer., 0,5 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi niskie, łąkowe); (10,8 km, 0,1 km na Pd) jez. Zielonka (Frankenhagener, 0,9 km dłg., do 0,4 km szer., 0,5—4 m głęb., dno muliste, brzegi trf. łagodne); (10,8 km, 0,1 km na Pc.) jez. Grochowskie (1,8 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 1—5 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi niskie łąkowe); (11,8—16 km) łąka podmokła (trf. do 0,2 m głęb., porośnięta trawą, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (18,3 km, 0,1 km na Pc.) łąka podmokła (do 0,5 m głęb., do przebycia dla piechoty.

Ciaśniny: (7,6 km) między jez. Żalińskie i Głęboczek 0,1 km dłg., 0,3 km szer., wejście i wyjście otwarte; (10,7 km) między jez. Zielonka i Grochowskie, 0,2 km dłg., 0,2 km szer., wejście i wyjście widoczne z Z. (ze w. Silno).

Osiedla: mto Tuchola (Tuchel — p. drg. 203); (0,1 km na W.) w. Koślinka (124 dym., w tem 104 mur., 1350 Pol., 1% Niem., szkoła, grzl.); (2,5 km) w. Bładowo (Bladau—80 dym. w tem 13 mur., 444 Pol., szkoła); (6,1 km) w. Żalno (Schlen, 90 dym., w tem 78 mur., 812 Pol., 1,5% Niem., szkoła, grzl., st. kol.); (8,8 km, 0,7 km na Pd.) w. Piastoszyn (Petztin, 63 dym., w tem 50 mur., 690 Niem., 18% Pol., szkoła); (11,7 km) w. Silno (Frankenhagen, 45 dym., w tem 25 mur., 590 Niem., 3% Pol., kśł., szkoła, st. kol.); (16 km, 0,5 km na W.) flw. Racławki (Rackelwitz, 7 dym. mur., 150 Pol., 25% Niem.); (18 km) flw. Pawłowo (Gr. Paglau, 23 dym. mur., 260 Pol., 30% Niem., szkoła, cgl., elektr.); (20,1 km, 0,6 km na Pc.) flw. Lipienice (6 dym., w tem 5 mur., 110 Pol., elektr.); (20,1 km, 0,9 km na Pd.) flw. Pawłówka (Kl. Paglau, 5 dym. mur., 65 Pol.); (23,2 km) mto Chojnice (Konitz p. drg. 240).

Mosty i przeprawy: (21,5 km) wiadukt nad torem kol. Chojnice — Czersk, żel.-bet. 20,4 m dłg., 10 m szer., 5 m wys., pozatem 2 mostki mur. i drw. 4—9 m dłg., 4,5—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: Tuchola—203, 224, 227, 230, 251; Chojnice—240, 241, 243, 244, 249, 286.

243. Chojnice — Ciecholewy — Zielona Chocina — Wojsk—granica państw. (niem.).

M. pr. 1/100 — 97 Bytów, 28 Brusy, 161 Chojnice.

46,5 km

Szosa 8 m szer. z 3,5 m szutr. jezdnią z rowami i drzewami bocznymi; do w. Konarzynki (17,6 km)

z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren naogół falisty, w części Pc. przechodzi w pagórkowaty, mało przejrzysty, zalesiony; gl. ps.-gln. uprawna lub łąki. Obserwacja naogół utrudniona, jedynie na zalesionych odcinkach do 5 km wgłąb. Dogodny pkt. obs.: wieża kśl. w m. Chojnice z polem widzenia do 8 km wgłąb.

Przeszkody: (2,4 km) jez. bez nazwy (0,5 km dłg., 0,1 km szer., 1,5—6 m głęb., dno ps., brzegi wysokie łąkowe); (2,4 km) jez. bez nazwy (0,3 km dłg., 0,15 km szer.., 2—7 m głęb., dno ps., brzegi łąkowe); (3,2—4 km, 0,3—0,6 km na Pd.) las mieszany (20—40 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty); (5—7,2 km) las liśc. (30—60 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty); (6 km, 0,5—0,9 km na Pc.W.) jez. Charzykowskie (Muskendorfer, 9,7 km dłg., 0,5—2,3 km szer., 4—35 m głęb., dno ps., brzegi wysokie łąkowe, dostępne); (7,7—16,3 km) las mieszany (do 120 lat, podszycie liśc.; do przebycia dla piechoty, drogi i duchty do 6 m szer.); (10 km) jez. Barsch (1 km dłg., 0,2 km szer., brzegi łąkowe, łagodne); (12,3 km, 0,7 km na Z.) jez. bez nazwy (na terytorjum Rzeszy Niemieckiej); (13,4 km) rz. Rota (na mapie bez nazwy—3 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi 8 m wys. zalesione); (16,3—21,2 km) las igl. i mieszany (20 lat na Pc. do 120 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty, drogi leśne i duchty 4—5 m szer.); (16,8 km) rz. Brda (15 m szer., 2 m głęb., dno ps., brzegi wysokie ps.-gln.); (19,4 km) las igl. (30 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (19,5 km, 0,2 km na Z.) trf. (łąkowe 0,3 m głęb., z dołami do 2 m głęb., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (21,1—24,5 km) las mieszany (10—35 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, duchty 4 m szer.); (25,7 km) rz. Chocina (8 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie łąkowe); (26 km, 0,6 km na W.) jez. Zielone (1,2 km dłg., 0,3 km szer., 12 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi do 15 m wys., zalesione); (26—29,2 km) las mieszany (35 lat, podszycie liśc., do przebycia dla pojedyńczych pieszych, duchty 2—4 m szer.); (26,5—27,2 km, 0,7 km na Z.) jez. Nierostawskie (2,4 km dłg., 0,2—0,6 km szer., 7 m głęb., dno muliste, brzegi do 10 m wys., częściowo niedostępne, zalesione); (28,8 km, 0,4 km na W) jez. Mały i Duży Borzyn (0,6 i 1,1 km dłg., do 0,3 km szer., 10 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, łąkowe); (20,2 km, 0,6 km na Z.) trf (łąkowe, 0,4 m głęb.; z dołami do 3 m głęb., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (32,1 km 0,3—0,7 km na Z.) rz. Osusznica (2—5 m szer., 0,8 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi bgn. niedostępne); (32,9—35,7 km) las mieszany (40—120 lat, do przebycia dla piechoty, duchty 2—4 m szer.); (37,2—37,7 km, 1 km na Z.) jez. Trzebielskie (2,2 km dłg., do 0,5 km szer., 25 m głęb., dno ps., brzegi do 10 m wys., 3 wyspy niskie łąkowe); (37,2 km, 0,6 km na W.) jez. Wielgoszcz (Kiedrauer, 1,2 km dłg., 1 km

szer., 25 m głęb., dno ps., 1 wyspa łąkowa, brzegi niskie łąkowe); (38,4 km) jez. bez nazwy (0,3 km dłg., 0,2 km szer., 2—6 m głęb., dno muliste, brzegi trf.); (38,6 km, 0,8 km na W.) las igl. (30 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty, duchty do 5 m szer.); (39 km) trf. (łąkowe, 0,5 m głęb., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (40,6—42,2 km) zagajnik igl. (do 10 lat podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (44,2—44,6 km) jez. bez nazwy (0,4 km dłg., 0,1 km szer., 2—5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne łąkowe); (44,9 km, 0,4 km na W.) jez. Wojskie (0,4 km dłg., 0,2 km szer., 25 m głęb., dno ps., brzegi do 18 m wys. zabudowane).

Osiedla: mto **Chojnice** (Konitz, p. drg. 240); (2,4 km) w. **Wilhelminka** (Wilhelminenhöhe, 2 dymy, w tem 1 mur., 12 Pol., 33% Niem.); (7,2 km, 0,3 km na W.) w. **Wolność** (Buschmühle, 4 dymy, w tem 1 mur., 29 Pol., 20% Niem.); (8 km, 0,4 km na W.) w. **Pomoc** (Hülfe, 3 dymy mur., 102 Pol., 20% Niem.); (13,4 km) leśn. **Babilon** (1 dym. mur., 20 Pol.); (16,3 km, 0,2 km na Z.) flw. **Ciecholewy** (Zechlau, 14 dym., w tem 13 mur., 244 Pol., 2% Niem., szkoła, mł. par.); (17,6 km, 0,7 km na Z.) w. i flw. **Konarzynki** (Kl. Konarschin, 34 dym., w tem 24 mur., 314 Pol, 22% Niem., kśł., szkoła); (20,9 km) w. **Szklana Huta Konarska** (Glasshütte, 45 dym., w tem 15 mur., 310 Pol., szkoła); (23,9 km) w. **Jonki** (Jonken, 3 dym., w tem 2 mur., 25 Pol.); (25,5 km) w. **Zielona Chocina** (Grünchotzen, 9 dym., w tem 5 mur, 60 Pol., szkoła); (32,1 km, 0,9 km na W.) w. **Karpno** (Haberberg i Neu-Ossuschitza, 26 dym., w tem 1 mur., 350 Pol., szkoła); (34,6 km, 0,5 km na Z.) leśn. **Osusznica** (1 dym. mur., 6 Pol.); (37,9 km) w. **Lipienice** (Lipnitz, 62 dym., w tem 27 mur., 500 Pol., szkoła); (40 km, 1 km na W.) w. **Smoldzyń** (1 dym. mur., 8 Pol.); (41,1 km, 0,5 km na Z.) w. **Dolne Ostrowite** (Unter Ostrowitt, 30 dym., w tem 6 mur., 345 Pol., szkoła); (44,9 km, 0,2 km na W.) w. **Wojsk** (50 dym., w tem 45 mur., 300 Pol., szkoła).

Mosty i przeprawy: (16,8 km na rz. Brda) mur. 27 m dłg., 8 m szer., 4,2 m wys; (25,4 km na rz. Chocina) drw. 13,5 m dłg., 7,6 m szer., 1,2 m wys., pozatem 1 mostek drw. 8 m dłg., 4,7 m szer. na rz. Rota.

Skrzyżowania drożni: Chojnice—240, 241, 242, 244, 249, 286; (17,5 km) — 248; (23,9 km) — 247; (41 km) — 246; (42 km) — 245.

244. Chojnice—Chojniczki—Piła—Drzewiec—Asmus — Stara Laska — Nowa Laska — Sztolmany.

37,2 km

M. pr. 1/100 — 97 Bytów, 128 Brusy, 161 Chojnice.

Gruntowa 5—10 m. szer. ps. z rowami bocznymi. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, zalesiony; gleba ps. lub ps.-gln. uprawna lub łąki. Obserwacja do 5 km wgłąb.

Przeszkody: (0—0,9 km) łąka podmokła (trf. 0,3 m głęb., do przejścia dla piechoty); (1,3 km) las igl. (do 25 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (5,3 km, 0,3 km na Z.) jez. bez nazwy (1,1 km dług., 0,1—0,3 km szer., 6 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe); (5—37,2 km) las igl. (20—120 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym, drogi leśne i duchty 4—6 m szer.); (8,8 km, 0,3 km na W.) jez. Gutzen (0,9 km dług., 0,1 km szer., 4 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, zarośnięte); (13 km, 0,3 km na Z.) jez. bez nazwy (1,7 km dług., 0,5 km szer., 3 m głęb., dno ps., brzegi do 10 m wys., łagodne); (13 km, 0,4 km na W.) jez. Płazno (Plasan, 2,1 km dług., do 0,4 km szer., 8 m głęb., dno ps., brzegi do 15 m wys., łąkowe); (13,8 km, 0,1 km na Pc.) jez. bez nazwy (0,7 km dług., 0,1—0,3 km szer., 15 m głęb., dno bgn. lub ps., brzegi łagodne, łąkowe); (16 km, 0,1 km na Z.) jez. bez nazwy (1 km dług., 0,1—0,4 km szer., 25 m głęb , dno bgn., brzegi 10 m wys.); (18,2 km) jez. Łońskie (1,7 km dług., 1,2 km szer., 15 m głęb., dno bgn. lub ps., brzegi niskie, łąkowe); (18 km, 0,2 km na W.) jez. Debszk (4,2 km dług., 0,8 km szer., 25 m głęb., dno ps., brzegi 20 m wys., łąkowe); (23,5 km) bagno (3,9 km dług., 0,7—1,4 km szer., do 5 m głęb., do przebycia dla pojedyńczych pieszych za wyjątkiem pory wiosennej); (28,5 km, 0,4 km na Z.) jez. Laska (0,8 km dług., do 0,7 km szer., 12 m głęb., dno bgn., brzegi łagodne, łąkowe); (28,5 km, 0,6 km na Z.) jez. Księżne (Priester, 1,1 km dług., 0,8 km szer., 12 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, łąkowe); (28,7 km) rz. Spritze (3 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (32,4 km, 0,3 km na W.) jez. Małe Głuchy (Kl. Gluchy, 0,6 km dług., 0,6 km szer., 7 m głęb., dno bgn., brzegi 10 m wys., łąkowe); (33,2 km, 0,3 km na W.) jez. Wielkie Głuchy (Gr. Gluchy, 1 km dług., do 0,6 km szer., 8 m głęb., dno bgn., brzegi do 10 m wys., zarośnięte).

Osiedla: mto **Chojnice** (Konitz (p. drg. 240); (4,3 km) w. **Chojniczki** (Kl. Konitz. 25 dym., w tem 22 mur., 300 Niem., 25% Pol., szkoła); (13 km) flw. **Piła** (Pillamühl, 1 dym. mur., 3 Niem.); (17,7 km) leśn. **Drzewiec** (F. Drewitz, 2 dym. mur., 32 Pol.); 29,5 km) flw. **Asmus** (6 dym., w tem 2 mur., 50 Pol.); (28,5 km) nadleśn. **Stara Laska** (3 dom. mur., 30 Pol.); (33,1 km, 0,5 km na W.) leśn. **Nowa Laska** (4 dom. mur., 30 Pol.); (37,2 km) flw. **Sztolmany** (Stoltmann, 4 dym., w tem 2 mur., 40 Pol.).

Mosty i przeprawy: (18,2 km na potoku) mur., 14 m dług., 7 m szer., 5 m wys., pozatem 2 mostki kam. 4,6—9 m dług., 3,8—4,16 m szer.

Skrzyżowania drożni: Chojnice — 241, 242, 243, 249, 286; Piła — 248; Asmus — 247; Sztolmany — 246.

245. Drg. 243—Ostrowite—Prądzona—Wierzchocina (Oberchotzen)— granica państw. (niem.)

14 km M. pr. 1/100—97 Bytów, 127 Baldenburg.

Gruntowa 4—12 m szer., twarda ps. Biegnie na Pd.Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, poprzerzynany jarami, w płytkich kotlinach, uprawny lub zalesiony. Gleba ps.-gln. Obserwacja naogół utrudniona zalesieniem, poszarpanemi wycinkami sięga do 2 km. Dogodny pkt. obs.: wieża kśł. we w. Borowy Młyn.

Przeszkody: (2,3 km, 0,4 km na Pc.) jez. Borzysskowo (2,5 km dłg., do 0,7 km szer., 10—25 m głęb., dno muliste, brzegi do 8 m wys., 2 wyspy łąkowe); (6 km, 0,5 km na Pc.Z.) jez. Prądzona (na mapie bez nazwy, 0,8 km dłg., 0,3 km szer., 1—4 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe); (11 km, 0,2 km na Z.) jez. Gwiazdy (Quesen, 4,6 km dłg., do 1 km szer., 6—30 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, łąkowe, wyspa łąkowa, podmokła).

Osiedla: (2 km) w. Ostrowite z wyb. Dolne Ostrowite (30 dym., w tem 6 mur., 345 Pol., szkoła, wtr., przesłona zadrzew. dobre); (6,1 km) w. Prądzona (45 dym., w tem 9 mur., 502 Pol., szkoła, mł., przesłona — zadrzew. dobre); (14 km) w. Wierzchocina (Oberchotzen, 12 dym., w tem 2 mur., 104 Pol., przesłona — zadrzew. dobre.

Mosty i przeprawy: na potokach 2 mosty drw., 1—5 m dłg., 4—5 m szer., wytrz. 2—3 T.

Skrzyżowanie drożni: (0 km) — 243; Ostrowite — 246.

246. Kalisz — Skoszewo — Sztolmany — Ostrowite.

28,4 km M. pr. 1/100 — 97 Bytów.

Gruntowa 4—12 m szer. ps. Biegnie na Z. z załamaniem na Pd. w. Sztolmany. Do użycia dla zaprzęgów 3 T i półciężarowych samochodów.

Teren silnie sfałdowany, pocięty rozrzuconymi szeregami głębokich jezior, w płytkich kotlinach przeważnie uprawy lub zalesiony. Gl. ps., z odcinkami ps.-gln. Obserwacja utrudniona zalesieniem. Poszarpanymi wycinkami sięga do 2 km. Przesłona w lasach.

Przeszkody: (0,2 km na Pd.) jez. Biebrowo (Giebrowo, 0,6 km dłg., 0,3 km szer., 3—6 m głęb., dno muliste, brzegi do 12 m wys., ps.-gln., dostępne); (1,5 km, 0,1 km na Pc.) jez. Słone (0,5 km dłg., 0,3 km szer., 5—8 m głęb., dno ps., brzegi do 10 m wys., łąkowe); (2,4—7,1 km) las igl., 15—120 lat, rzadki dostępny dla pojedyńczych jeźdźców);

(5,8 km na Pc.) jez. Szartawieckie (2 km dług., 1,3 km szer., 15—25 m głęb., dno ps.-muliste, stoki kotliny do 15 m wys., łąkowe, miejscami zalesione); (6,1 km) 0,2—0,4 km na Pc. jezioro (0,6 km dług., 0,2 km szer., 1—4 m głęb., dno muliste, brzegi łagodne do 8 m wys., łąkowe i zalesione); (7,7—9,5 km) las (igl. 15—30 lat., gęsty, z polanami, dostępny dla pojedyńczych pieszych, duchty z drogą dla 1,5 T zaprz.); (9,7 km) 0,2—0,3 km na Pc. jez. Małe Somińskie (p. drg. 227); (9,7 km) do 0,1 km na Pd. i W. jez. Somińskie (p. drg. 227); (11,6 km) 0,3 km na Z. jez. Skoszewskie (na teryt. Rzeszy Niem., 2,1 km dług., 0,2—0,4 km szer., połączone przepływem z jez. Somińskiem). (15,5—19,1 km (igl., 15 lat, z parcel. do 40 lat, gęsty, dostępny dla pojedyńczych pieszych, duchty z drogą dla 1,5 T zaprz.); (15,8 km) 0,6 km na Pd.W. jez. Kruszyńskie (Pelplińskie, 3,5 km dług., 1,7 km szer., 2—30 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi niskie, łąkowe, kotlina do 8 m głęb.); (18,5 km) rz. Konośnica (3,5 m szer., 0,4 km głęb., dno ps., dolinka łąkowa, krawędzie 2 m wys.); (20,1—21 km) laski (igl. 15—20 letn., gęste, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (21—21,7 km) las (igl., 15—20 lat, gęsty, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (21,7 km, 0,3—0,4 km na Pc.W.) jez. Kielskie (3,7 km dług., 0,2—0,6 km szer., 4—6 m głęb., dno muliste, brzegi do 8 m wys., zach. 15° nachyl., łąkowe, częściowo zalesione); (22,6 km, 0,1—0,3 km na Pd.) jez. Lubońskie (na mapie bez nazwy, 0,7 km dług., 0,2 km szer., 1—3 m głęb., dno muliste, brzegi łąkowe, 6 m wys.); (23,6 km) 0,3 km na Pd. jezioro (0,35 km dług., 0,15 km szer., 6 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi płaskie, łąkowe); (24,3—25 km) las (igl. 15—30 lat, z parcelami zagajników 1—5 lat, gęsty, dostępny dla pojedyńczych pieszych, duchty z drogą dla 1,5 T zaprz.); (25,2—27,7 km) zagajniki (igl. do 10 lat, z parcel. 30 lat, gęste, dostępne dla pojedyńczych pieszych); (26 km, 0,1 km na Pd.) trf. (łąkowe, podm., do 0,3 m głęb., usiane dołami do 1,5 m głęb., dostępne dla piechoty).

Ciaśniny: (9,7 km) cieśnina między jeziorami Małe Somińskie i Somińskie.

Osiedla: Kalisz (z m. w. Słony, wyb. Kalisz, dworzec Kalisz, Tuszonka, wspólna jednostka administr. (99 dym. drw., w tem 29 mur., 970 Pol., 4% Niem., przesłona — zadrzew.); (1,9 km) w. **Słony** (opis przy w. Kalisz, zadrzew. średnie); (4,7 km, 0,4 km na Pc) leśn. **Bokszta**l (1 dym. mur., 6 Pol., zadrzew. dobre); (8,2 km, 0,6 km na Pc.) w. **Dywan** (9 dym. w tem 1 dym. mur., 55 Pol., leśn., młyn, zadrzew. dobre); (8,2 km, 0,9 km na Pc.W.) w. **Pełk** (3 dym., w tem 1 mur., 16 Niem., 35% Pol., młyn, trt., zadrzew. średnie); (10 km) w. **Sominy** (na teryt. Rzeszy Niem.); (11,6 km) w. **Somiński Młyn** (na teryt. Rzeszy Niem.); (12 km) w. **Skoszewo** (8 dym., w tem 4 drw., 175 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (18,6 km) w. **Sztolmany** (2 dym., w tem 1 mur., 35 Pol., zadrzew. dobre); (20,4 km) w. **Rudnik** (2 dym. drw., 12 Pol., zadrzew. średnie); (21,9 km) w. **Luboń** (25 dym., w tem 21 drw., 121 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (28,4 km) w. **Ostrowite** (p. drg. 245).

Mosty i przeprawy: na drodze, 4 mostki drw., 1—8 m dłg., 4 m szer., wytrz. 4 T.

Skrzyżowania drożni: Kalisz—249; (9,7 km)—250; Sztolmany—244; (22,4 km)—243; Ostrowite—245.

247. Frank—Kaliska—Bartel Wielki—Karszyn—Wiele—Łubnia—Zalesie—Małe Chełmno (Kl. Chelm)—Dzięgiel—Żychce (Sichte)—gran. państw. (niem.)

66,7 km M. Pr. 1/100 — 129 Czersk, 128 Brusy.

Gruntowa z odcinkiem szosy (21,8—35,8 km) 6 m szer. z 3,2 m szer. jezdnią, z rowami; wysadzana drzewami, z linją tlgr.; gruntowa zaś jest 4—80 m szer., ps.-gln. twarda, częściowo z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie na Z. licznemi załamaniami i odchyleniami. Szosa zdatna do użycia, dla wszelkich zaprzęgów i samochodów, natomiast gruntowa w porze suchej dla ciężkich, w porze mokrej nadaje się tylko dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko sfalowany, pocięty dolinami potoków i jezior, parowami oraz kotlinami, uprawny lub zalesiony, niekiedy łąkowy, podmokły. Gleba ps.-gln., z przewagą ps., miejscami z domieszką żw. Obserwacja 2—3 km.

Przeszkody: (2,3—4,6 km) las igl. (wysokopienny, 60—200 lat, rzadko podszyty, przeważnie jałowcem. Duchty i drogi 8—12 m szer., dla ciężkich zaprzęgów); (6 km) las igl. (30—120 lat, do przejścia dla piechoty, duchty dla lek. zaprz.); (12,5 km na Pc.) jez. Grzebińskie (Gribno, 1,2 km dłg., 0,1—0,4 km szer., dno ps.-muliste, 8 m głęb., brzegi niskie, ps., zarośnięte lasem; (17,8 km na Pc.) jez. bez nazwy (0,5 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 10 m głęb., dno muliste, brzegi 12 m wys., ps.); (19,2 km) kanał (Überrieselungs Kanal, do 30 m szer., 4 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps., miejscami łąkowe); (20,1 km) rz. Czarnawoda (Szwarcwasser, 12 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps.); (21,1 km na W.) las igl. (20—30 lat, do przejścia dla piechoty); (21,9 km na Pc.) jez. Karsińskie (1,2 km dłg., 0,4 km szer., 4 m głęb., dno muliste, brzegi 3 m wys., łąkowe); (27,7 km na Pd.) jez. Wielewskie (2,6 km dłg., 0,6—0,8 km szer., 3 m głęb., dno ps., brzegi 10 m wys., łąkowe); (28,7 km) las igl. (15—120 lat, do przejścia dla piechoty. Duchty dla 1,5 T zaprzęgów); (44,6 km) las igl. (40—120 lat, do przejścia dla piechoty, miejscami dla kawalerji. Drogi i duchty do użycia dla lekkich zaprzęgów); (51,7 km na Pd.) jez. Garliczno (2 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 6 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi do 15 m wys., ps.); (53,6 km) jez. Sluza (2,7 km dłg., 0,1—0,5 km szer., do 8 m

głęb., dno ps., brzegi do 10 m wys., porosłe lasem); (59 km) jez. Zielańskie (Gr. Zielonne, 1,3 km dług., 0,1—0,3 km szer., 3—12 m głęb., dno ps.-muliste brzegi do 15 m wys., płn. zalesiony); (62 km) las igl. (10—35 lat, do przejścia dla piechoty; (65,6 km) jez. Żychce (1,2 km dług., 0,2—0,4 km szer., 10 m głęb., dno muliste, brzegi 6 m wys., ps., zach. i wsch. zalesione).

Osiedla: (0 km) w. **Frank** (p. drg. 225); (1,7 km) w. **Kaliska** (64 dym. mur. i drw., 430 Pol., 6 Niem., kśł., st. kol., szkoła, trt.); (7,4 km) w. **Bartel Wielki** (rozrzucona, 21 dym. drw., 215 Pol., nadl., szkoła); (19,6 km) w. **Bank** (27 dym. drw., w tem 11 mur., 165 Pol., mł. wodny, przesłona — zadrzew. dobre); (21,1 km) w. **Ciszewo** (8 dym. mur., 125 Pol., szkoła, grzl., wodociąg par., przesłona — zadrzew. dobre); (22,6 km) w. **Karszyn** (227 dym. drw., w tem 68 mur., 2000 Pol., kśł., 2 szkoły, cgl., przesłona—zadrzew. dobre); (27,7 km) w. **Wiele** 153 dym. drw., w tem 50 mur., 1400 Pol., kśł., szkoła, przesłona—zadrzew. dobre); (35,3 km) w. **Lubnia** (64 dym. drw., w tem 25 mur., 500 Pol., kśł., szkoła, przesłona — zadrzew. dobre); (37 km) w. **Zalesie** (60 dym. drw., w tem 20 mur., 600 Pol., szkoła, przesłona—zadrzew. dobre); (41,2 km) w. **Czapiewice** (Czapiewitz, 53 dym. drw., w tem 12 mur., 300 Pol., przesłona—zadrzew. dobre); (44,6 km) w. **Małe Chełmno** (Kl. Chelm, 36 dym. drw., w tem 10 mur., 350 Pol., szkoła); (59,8 km) w. **Janki** (Jankau i Dzięgiel, 13 dym. mur., w tem 2 drw., 229 Pol., przesłona—zadrzew.); (65,3 km) flw. **Żychce** (16 dym. mur., 250 Pol., szkoła, grzl., przesłona—zadrzew.).

Mosty i przeprawy: (19,2 km) na kanale, drw., 25 m dług., 4,5 m szer., 2 m wys., wytrz.—20 T; (20,1 km) na rz. Czarnawoda, drw., 12,4 m dług., 4,2 m szer., 1,6 m wys., wytrz. 10 T; (53,6 km) na kanale, drw., 16 m dług., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrz. 10 T; (59,6 km) na kanale, przyczółki mur., drw., 12,2 m dług., 4 m szer., 1,4 m wys., wytrz. 15 T.; prócz tego 4 mostki 1,5—4 m dług., 4—6 m szer., 0,7—1 m wys., wytrz. 3—15 T.

Skrzyżowania drożni: Frank—225; Bartel Wielki—257; Karszyn—251; Lubnia—250; Zalesie—249; 48,3 km—224; (61,3 km)—243; Żychce — 248.

248. Rytel—Męcikał—Piła—Konarzynki—granica państw. (niem.).

36,4 km M. pr. 1/100 — 128 Brusy.

Gruntowa 4—12 m szer. ps., z rowami bocznymi. Do w. Swornigacie biegnie na Pc.Z. skąd na Pd.Z. do w. Konarzynki, wreszcie do końca w kier. Pc.Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren falisty, poprzerzynany dolinami jezior, zalesiony, nieprzejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja do 2 km wgłąb.

Przeszkody: kanał rz. Brda (10 m szer., do 0,8 m głęb., dno ps., brzegi łagodne ps.); (4,7 km) jez. Schwarzkopf (1,3 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 2—8 m głęb., dno ps., muliste, brzegi płaskie, zalesione); (6,6 km) jez. bez nazwy (0,3 km dłg., 0,1 km szer., 3—4 m głęb., dno ps., brzegi płaskie łąkowe); (7,4—11,3 km) jez. Wielkie Trzemeczno (3,3 km dłg., 0,2—0,8 km szer., 6—15 m głęb., dno ps., brzegi łagodne zarośnięte); (0—11,3 km) odcinki lasu igl. (do 100 lat, podszycie igl.; do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); drogi leśne 4—6 m szer., (12,7 km) rz. Brda (35 m szer., 3 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe); (16,9 km na Pc.) jez. Zielone (Grünsee, 1,1 km dłg., 0,3 km szer., 1—3 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, zalesione); (16,9 km na Pd.) jez. Ostrowite (3,8 km dłg., 0,3 km szer., 5—20 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, zalesione); (18—21,3 km) jez. Płazno (Plasen, 2,9 km dłg., do 0.4 km szer., 5—8 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, zalesione); (12,7—22,9 km) las igl. (do 120 lat, z parcelami zagajników, podszycie igl., do przebycia dla piechoty; drogi leśne 4—8 m szer.; (22,9 km na Pc.) jez. Karsińskie (Karsino, 800 ha powierzchni 6—40 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi 10 m wys., łąkowe, porosłe krzakami); (22,9—24,5 km, 0,5—0,7 km na Pd.) jez. Charzykowskie (Muskendorfer, 9,7 km dłg., 0,5—2,3 km szer., 4—35 m głęb., dno ps., brzegi do 10 m wys., ps., zalesione); (23,3—24,5 km na Pc.) jez. Długie (95 ha powierzchni, 4—20 m głęb., dno muliste, brzegi łagodne, 8 m wys., zalesione); (24,5 km) rz. Brda (przepływa przez jeziora, 12 m szer., 1,5 m głęb.,dno ps., brzegi niskie, łąkowe, zalesione); (24,9—28,7 km) las igl. (10—35 lat, podszycie gęste; do przebycia dla piechoty; drogi leśne 4—6 m szer.); (25,6—28,7 km na Pd.) jez. Głuche (2,8 km dłg., 0,1—0.3 km szer., 3—10 m głęb., dno ps., brzegi do 8 m wys., ps., zalesione); (29,9 km) rz. Brda (15 m szer., 2 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe).

Osiedla: w. Rytel (170 dym., w tem 50 mur., 1365 Pol., 2 kśł. post. pol., poczta, szkoła, nadleśn.); (2,5 km) w. Wendoły (6 dym., w tem 3 mur., 35 Pol.); (6,8 km) w. Okręglik (Elisenbruch, 5 dym. mur., 150 Pol., szkoła, leśn.); (8,2 km) w. Giełdan (Gildon, 7 dym., w tem 2 mur., 50 Pol., nadleśn.); (11 km) flw. Spirwia (2 dym. mur., 14 Pol., 2 Niem., trt., leśn.); (12,5 km) w. Męcikał (Mentschikal, 36 dym., w tem 7 mur., 573 Pol., szkoła, poczta, trt.); (21,3 km) w. Piła (Pilla Mühl, p. drg. 244); (23,3 km) w. Swornigać lub Swornigacie (Schwarnigatz, 11 dym., w tem 5 mur., 130 Pol., szkoła); (28,4 km)w. Konarzynki (Kl. Konarzyn, 34 dym., w tem 24 mur., 314 Pol., 22 Niem., kśł., szkoła, placówka str. gran.); (32,5 km) w. Żychce (p, drg. 247).

Mosty i przeprawy: (na kanale rz. Brda) drw., 17 m dłg., 7,7 m szer., 3 m wys., wytrz. 10 T; (12,7 km na rz. Brda) kam. 37 m dłg., 7 m szer., 4 m wys.; (24 km na rz. Brda) drw. 32 m dłg., 5,45 m szer., 0,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 2 mostki drw. 1,9—2,5 m dłg., 6,5—7 m szer. i 1 przepust bet.

Skrzyżowania drożni: Rytel—286; Męcikał—249; Piła—244; Konarzynki—243; Żychce—247.

249. Chojnice—Wielkie Kładowo—Brusy—Kalisz—Korne.

53,2 km

M. Pr. 1/100 — 97 Bytów, 98 Kościerzyna, 128 Brusy, 161 Chojnice.

Szosa 7 m szer. z 3,5 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi z linją tlgr. Biegnie na Pc. w licznych załamaniach. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko sfalowany lub falisty (na Pc.) poprzerzynany dolinami licznych jezior i rzek; mało przejrzysty, zalesiony; gleba ps.-gln. lub ps.-żw. Obserwacja do 3 km na odcinkach niezalesionych. Dogodne pkty obs.: wieża kśł. w m. Chojnice pole widzenia do 15 km; (5,1 km) wieża kśł. w. Krojaty, wgląd na Pd. do 10 km; (23,2 km) wieża kśł. w. Brusy wgląd na Pc., Pc.Z. i Pc.W. do 5,5 km; (32,7 km) cecha 194, 1,2 km na Pc. od w. Raduń — wgląd na Pc.Z. do 12 km (na jez. Somińskie).

Przeszkody: (2—2,5 km) lasek igl. (20 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (3,7 km, 0,8 km na Z.) las igl. (60 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, duchty 4 m szer.); (5,2—6 km) las igl. (do 40 lat, podszycie liśc., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (8,6—12,9 km) las igl. (do 100 lat, częściowo podszyty, do przebycia dla piechoty, duchty do 5 m szer.); (12,9 km) potok bez nazwy (1,5 m szer., do 0,1 m głęb., dno ps., brzegi łąkowe); (15,3 km) rz. Brda (Brahe, 35 m szer., 3 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (15,5—0,8 km) las igl. (do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (16,2 km) przepływ (4,5 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie łąkowe); (16,2 km, 0,6 km na Pd.W.) jez. Trzemeczno (3,1 km dłg., 0,4—1 km szer., 6—15 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe); (16,2 km, 1 km na Z.) jez. Kosobudno (1,5 km dłg., 0,4 km szer., 10—15 m głęb., dno ps., brzegi wysokie, zalesione); (21,6 km) rz. Neckwarz (2—3 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe); (24,6 km) łąka podmokła (trf. do 0,1 m głęb., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (27,9—31 km, 0,8—1 km na W.) las igl. (do 120 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, duchty 4 m szer.); (29,5 km, 0,1 km na Z.) jez. Czebomie (0,5 km dłg., 0,25 km szer., 5—10 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, łąkowe); (3Z,8 km) rz. Młusienica (15 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (32,9 km) potok bez nazwy (1 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe); (32,9 km, 0,1 km na W.) jez. Raduńskie (0,9 km dłg., 0,4 km szer., 8—20 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi niskie, łąkowe); (33,8—35,4 km) las mieszany (30—120 lat, podszycie liśc. do przebycia dla piechoty, duchty 2—5 m szer.); (35,4—38,9 km, do 1 km na W.) las mieszany (10—15 lat, podszycie liśc., do przebycia dla pojedyńczych pieszych, duchty do 4 m szer.); (37,2—38,7 km,

0,4 km na Z.) jez. Rzuno (1,6 km dług., do 0,3 km szer., 20—40 m głęb., dno muliste, brzegi łagodne, łąkowe); (39,3 km 1 km na W.) jez. Cheb (1,4 km dług., 0,3 km szer., 3—4 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, łąkowe); (41,1 km, 0,2 km na Z.) jez. Biebrowskie (na mp. bez nazwy—0,6 km dług., 0,25 km szer., 2—6 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi łagodne, łąkowe); (42,1 km) jez. Bielawa i Wirowno (2,2 km dług., 0,1—1,5 km szer., 2—6 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi częściowo bgn., niedostępne, pozatem łąkowe); (46,8 km) rz. Czarna Woda (3 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (47,9 km, 0,2 km na Pd.W.) jez. bez nazwy (0,3 km dług., 0,15 km szer., 3 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie zarośnięte); (48,3—51,3 km) las igl. (do 120 lat, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, duchty do 5 m szer.).

Osiedla: mto **Chojnice** (Konitz, p. drg. 240); (2,2 km, 0,8 km na Pc.) flw. **Giegel** (4 dym. mur., 120 Pol.); (2,8 km, 0,6 km na Pd.W.) w. **Grünsberg** (9 dym. mur., 88 Pol).; (5,1 km, 0,9 km na W.) w. i flw. **Krojant** (14 dym. mur., 246 Pol., 17% Niem., kśł., szkoła, grzl.); (5,9 km, 0,2 km na Z.) w. **Powałki** (11 dym. mur., 118 Pol., st. kol.); (6,8 km, 0,6 km na W.) w. **Wielkie Kładowo** (Gr. Kladau, 19 dym., w tem 120 Pol., 50% Niem., szkoła); (7 km, 0,2 km na Z.) flw. **Zbynin** (7 dym. mur., 130 Pol., grzl.); (8,5 km) w. i leśn. **Małe Kładowo** (Kl. Kladau, 16 dym. mur., 133 Pol.); (12,4 km, 0,6 km na W.) w. **Parowa** (2 dym. drw., 9 Pol.); (13,2 km) w. **Turowice** (3 dym. drw., 19 Pol.); (15,4 km) w. **Męcikał** (Mentschikal, (31 dym., w tem 7 mur., 573 Pol., szkoła); (16,2 km) os. **Spirwia** 2 dym. mur., 14 Pol., trt.); (20,7 km, 0,5 km na Z.) flw. **Żabno** (6 dym. mur., 120 Pol., st. kol.); (23,2 km) w. **Brusy** (200 dym., w tem 100 mur., 2000 Pol., 2 trt., kśł., st. kol., poczta, apt.); (27,1 km) w. **Zalesie** (p. drg. 247); (27,9 km, 0,9 km na W.) w. **Lubnia** (p. drg. 247); (29,5 km, 0,8 km na Z.) w. **Orlik** (15 dym. drw., 244 Pol.); (30,9 km) w. **Lamk** (6 dym., w tem 1 mur., 40 Pol.); (32,7 km) w. **Raduń** (40 dym., w tem 11 mur., 450 Pol., szkoła, st. kol., fbr.); (36,5 km) w. **Dziemiany** (52 dym., w tem 11 mur., 450 Pol., kśł., szkoła, 2 trt. par.); (38 km) st. kol. **Dziemiany** (1 dom. mur., 12 Pol.); (41,5 km) w. **Kalisz** (p. drg 246); (43,9 km) w. **Wirowno** (Wirowen, 7 dym., w tem 3 mur., 80 Pol.); (45,2 km) w. **Lipuska Huta** (Lipuschhütte, 10 dym. w tem 130 Pol., st. kol.); (46,7 km) w. **Krugliniec** (Kruglentz, 5 dym., w tem 3 mur., 55 Pol.); (47,6 km) w. **Mechowo** (1 dym. drw., 5 Pol.); (53,2 km, 0,5 km na Pc.Z.) w. **Korne** (23 dym., w tem 5 mur., 392 Pol., szkoła).

Mosty i przeprawy: (15,3 km na rz. Brda) mur., 37 m dług., 7 m szer., 4 m wys.; (46,8 km na rz. Czarna Woda) drw., 25 m dług., 7,5 m szer., 1,2 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 2 mostki mur., 4,5—6,8 m dług., 5—8 m szer. i 4 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Chojnice — 240, 241, 242, 243, 244, 286; Męcikał—248; Zalesie—247; Raduń—252; Kalisz—246; Mechowo—263; Korne—262.

250. Lubnia—Leśno—Lendy—gran. państw. (niem.).

13,4 km M. pr. 1/100 — 97 Bytów, 128 Brusy.

Początkowo do w. Leśna (3,6 km) szosa 7,6 m szer. z 3,6 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi i linją tlgr.; w dalszym ciągu gruntowa 5—10 m szer., ps., z rowami bocznymi. Biegnie do w. Leśno na Pc.Z. do końca na Pc. Szosa do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa tylko dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, częściowo zalesiony, naogół przejrzysty: gleba ps.-gln. lub trf. uprawna. Obserwacja tylko na odcinkach niezalesionych do 3 km wgłąb.

Przeszkody: (1,3 km, 0,5 km na Pc.) las igl. (20—30 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (2,3 km) łąka podmokła (trf., do 0,3 m głęb., pokryta trawą, do przebycia dla piechoty); (3,3 km, 0,3 km na Z. i W.) łąka podmokła (trf., do 0,3 m głęb., do przebycia dla piechoty); (3,6 km) jez. Leśińskie (Lesnauer, 3,5 km dłg., 0,1—0,4 km szer., 7—20 m głęb., dno muliste, brzegi łagodne, łąkowe); (4,1 km) łąka podmokła (do 0,3 m głęb., trf., do przebycia dla piechoty); (5—7,9 km) las igl. (do 120 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (8,6 km) łąka podmokła (trf., do 0,3 m głęb., pokryta trawą, do przebycia dla piechoty); (11 km) łąka podmokła (trf., do 0,4 m głęb., pokryka trawą, do przebycia dla piechoty); (11,7 km) las igl. (do 40 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (12 km, 0,5 km na W.) jez. bez nazwy (0,8 km dłg., 0,2 do 0,5 km szer., dno ps.-muliste brzegi łagodne, łąkowe); (13,2 km, 0,1 km na Z.) łąka podmokła (trf., do do 0,2 m głęb., pokryta trawą, do przebycia dla piechoty); (13,4 km) jez. Małe Somińskie (Kl. Sominer, 1,2 km dłg., 0,1—0,6 km szer., 2—30 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe, przez jez. przechodzi granica państw.).

Osiedla: w. **Lubnia** (p. drg. 247); (3,6 km) w. **Leśno** (23 dym., w tem 18 mur., 320 Pol., szkoła, cgl.); (7,7 km) w. **Wysoka Zaborowska** (11 dym., w tem 5 mur., 115 Pol.); (11 km, 0,1 km, na Z.) flw. **Żabowo (Żukowo)** (1 dym. drw., 8 Pol.); (11,5 km, 0,5 km na Z.) flw. **Trzebnia** (7 dym., w tem 1 mur., 61 Pol.); (11,7 km, na W.) flw. **Zajączkowo** (1 dym. drw., 15 Pol.).

Mosty i przeprawy: na drodze 1 mostek drw., 4,2 m dłg., 5,9 m szer.

Skrzyżowania drożni: Lubnia—247,249; (13,4 km)—246.

251. Tuchola—Czersk—Karszyn—Borsk—Stawiska.

57,2 km M. pr. 1/100 — 162 Tuchola, 129 Czersk, 98 Kościerzyna (w szczegółach błędne).

Szosa do (37,2 km) w. Karszyn 8 m szer., z 3,5 m szer. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami,

z linją tlgr., (na odcinku Czersk — Borsk), dalej gruntowa, 6—8 m szer., ps.-gl., i ps. Biegnie na Pc. z większemi załamaniami i odchyleniami. Szosa do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa ze względu na ostre spadki, na 14,9 km, 30 m dłg., pochył. 22^0 i na 15,1 km, 13 m dłg., 15^0 oraz słabsze przepusty dla lekkich zaprzęgów.

Teren falisty, z pasmem pagórków do 25 m wys.; między w. Karszyn a jez. Wdzydze przecięty szeregiem jezior dorzecza rz. Czarna i Wierszczyca (Ferse); ogólnie z powodu rozrzuconych przy drodze lasów mało przejrzysty. Na całej przestrzeni nieregularnie rozrzucone torfowe kotliny. Gleba ps. i ps.-żw.; koło w. Czersk ps.-gln. Obserwacja utrudniona zalesieniem; w przerwach między lasami — widok poszarpanymi wycinkami: z szosy—1,5 km, z grunt.—do 3 km. Przesłona w lasach i zadrzewieniu przydrożnem. Dogodne punkty obs.: wieża kśl., we w. Czersk z polem widzenia na Pc.W. do 12 km (4,8 km) wieża kśl. we w. Mokre z widokiem na Z. do 13 km, na Pc.Z. do 5 km, wieże kśl. we w. Karszyn z widokiem na Z. do 10 km; (16,5 km, 0,5 na Z. od w. Górki) wzg. 166 z polem widzenia na Pd.Z. i Pc.Z. do 5 km.

Przeszkody: (1,1 km, 0,6 km na W.) las (igl., 20—30 lat, dostępny dla piechoty); (4,5 km) trf. (do 5 m głęb., miejscami dostępne dla pojed. pieszych); (7,6—14,1) las igl. (miesz., do 100 lat, miejscami podszyty, do przebycia dla piechoty); (9,4 km) rz. Brda (do 30 m szer., 1—3 m głęb., dno ps., brzegi do 15 m wys., łąkowe, dolina 0,2 km szer., obwałowana, płaska, krawędzie 2—4 m wys.); (12,2 km) jez. Grzybowo (miejsc. nazwa Grzybiew) 1 km dłg., 0,2 km szer., 5 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, łąkowe); (12,8 km) jez. Krasne (0,7 km dłg., 0,6 km szer., 8 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, łąkowe); (15,2 km) kanał rz. Brda (15—20 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi 1—2 m wys., strome); (16,3—21,6 km) las (igl., miesz., do 120 lat, rzadki, z parcelami 25 letn. gąszczu, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (19,6 km) jez. Świdno (0,7 km dłg., 0,4 km szer., 12 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie łąkowe); (20,7 km) strumień Czerski (2—3 m szer., 0,3 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe); (20,7 km) jez. Czerskie (0,4 km dłg., do 0,3 km szer., 10 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe, ze strumieniem Czerskim, 2—3 m szer., 0,3 m głęb., brzegi płaskie, łąkowe); (23,9—27,3 km) las miesz., 90—120 lat, rzadko podszyty, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców, duchty i drogi dla lekkich zaprzęgów; (37,3—33,6 km) las (miesz., 120 lat, z parcelami 20 letn., młodniaku i porębami, rzadko podszyty, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców, duchty i drogi dla lekkich zaprzęgów); (33 km) kanał Mokierski (na rz. Neckwarz) 8 m szer., do 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi 3 m wys., łąkowe, krawędzie zalesione); (33,7 km) rz. Neckwarz (8 m szer., 0,4 m głęb., dno ps.,

brzegi łąkowe, dolina podmokła, płd.-wsch. krawędź do 5 m wys., zalesiona, dostępna dla kawalerji); (38 km) jez. Karszyńskie (p. drg. 247); (43,2 km) rz. Czarna Woda (Szwarzwasser) 15 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi 1 m wys., strome, dolina łąkowa, zadrzew., o łagodnych stokach); (43,2—52,1 km) jez. Wdzydze (8,2 km dłg., 1,5—2,8 km szer., z odgałęzieniami na W., 5,3 km dłg., 0,8 km szer., odgałęzienia na Z. jez. Radolne, 2,8 km dłg., 0,6 km szer., 5—10 m głęb., odgałęzienia na Pc.W. jez. Glinowskie, 2,3 km dłg., 0,4 km szer., do 5 m głęb., z dużą ilością drobniejszych zatok — 30—40 m głęb., dno ps., brzegi urwiste, ps., do 10 m wys., na odnodze Radolne—płaskie, z 4 większemi wyspami, o brzegach do 8 m wys., urwistych, stokach zadrzew. i dwie małe wysepki podmokłe, zakrzewione; przeprawa — prom linowy, na 4 wozy lub 40 osób — od w. Lipa do wyspy Ostrów Wdzydzki do w. Plesy (Plęse); (46,5—49,9 km) zagajnik igl. (5—15 lat, z parcelami 40 letn. lasu, dostępny dla pojedyńczych pieszych, drogi i duchty dla lekkich zaprzęgów); (45,9 km) jez. Eiben (1,1 km dłg., do 0,5 km szer., 8—15 m głęb., dno ps., muliste, brzegi płaskie, łąkowe); (50,6 km) jez. Chossen (1 km dłg., 0,4 km szer., 4—10 m głęb., dno ps., brzegi 10 m wys., o nachyl. 30°, zalesione); (52,1—54,7 km) las (igl., 20 letni, do przebycia dla piechoty, drogi i duchty zdatne do użycia dla lekkich zaprzęgów); (52,3 km) jeziorko (0,3 km dłg., 0,2 km szer., 4 m głęg., dno muliste, przy brzegach zarośnięte, brzegi zalesione); (52,3 km, 0,6 km na Z.) jez. Kottel (1 km dłg., do 0,6 km szer., 14—30 m głęb., dno muliste, brzegi łąkowe, do 10 m wys.); (54,5 km, 0,9 km na Pc.Z.) jez. Skrupiańskie (Strupino, 1,7 km dłg., 0,4 km szer., 2—10 m głęb., dno ps., brzegi ps., do 8 m wys., zalesione); (54,7 km, 0,1—0,5 km na Pc.Z.) jez. (0,8 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 4 m głęb., dno ps., brzegi 4—7 m wys.); (55,6 km) jezioro (0,6 km dłg., 150 m szer., 5 m głęb., dno ps., brzegi 5 m wys., ps.); (56,5 km, 0,7 km na Pc.Z.) jez. Zakrzewo (0,7 km dłg., 0,4 km szer., 8—18 m głęb., brzegi ps., 10 m wys., łąkowe); (57,4 km na Pd.W.) rz. Wierszczyca (Ferse) (4—8 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi 0,5 m wys., łąkowe).

Osiedla: (0 km) m. **Tuchola** (p. drg. 203); (0,4 km) w. **Koślinka** (126 dym., w tem 20 drw., 350 Pol., 0,5% Niem., szkoła, mł. mot., przesłona zadrzew.); (3,7 km) w. **Kiełpin** (59 dym., w tem 20 mur., 730 Pol., szkoła, przesłona zadrzew.); (6,3 km) flw. **Wielka Komorza** (10 dym. mur., w tem 2 drw., 100 Pol., przesłona zadrzew.); (9,2 km) nadleśn. **Woziwoda** (O. F. Sihuttenwalde) 5 dym. mur., 16 Pol., gorzelnia, przesłona zadrzew.); (12,1 km) w. **Klowek** (Klotzek) 16 dym. drw., 190 Pol., przosłona zadrzew.); (13,8 km) os. leśna **Brody** (17 dym. mur., 138 Pol., zadrzew. dobre); (14,1 km) w. **Lężbąd** (Legbad) (92 dym., w tem 6 mur., 420 Pol., szkoła, kśł.); (25 km) w. **Czersk** (420 dym., w tem 20 drw., 7840 Pol., 29% Niem., przesłona ogrody i sady); (23,5 km) nadleśn. **Czersk** (Ciss) 2 dym. mur., 10 Pol., przesłona zadrzew. dobre); (27,5 km) w. **Malachin** rozrzucona (20 dym. mur., 55 drw., 650 Pol.,

50% Niem., 2 szkoły, przesłona zadrzew. średnie); (29,2 km) w. **Mokre** (34 dym. mur., 240 Pol., 50% Niem., kśł., szkoła, przesłona zadrzew.); (33 km) leśn. **Listewka** (1 dym. mur., 3 Pol., zadrzew. dobre); (34,2 km) w. **Mieszk** (1 dym. mur., 7 drw., 38 Pol., przesłona zadrzew.); (37,2 km) w. **Karszyn** (p. drg. 247); (40,8 km) w. **Górki** (45 dym., w tem 10 mur., 500 Pol., szkoła, przesłona zadrzew.); (43,1 km) w. **Borsk** (18 dym., w tem 3 mur., 144 Pol., szkoła, wtr., przesłona zadrzew); (45,9 km, 1,4 km na Z.) w. **Wdzydze Tucholskie** (50 dym., w tem 2 mur., 300 Pol., szkoła, przesłona zadrzew.); (47,1 km) w. **Barłogi** (3 dym. drw., 22 Pol., zadrzew. dobre); (50,3 km) w. **Kruszyna** (2 dym. drw., 10 Pol.); (54,7 km) w. **Szerzejda** (8 dym. drw., 78 Pol., przesłona zadrzew.); (57,2 km) w. **Stawisko** (30 dym., w tem 4 mur., 240 Pol., 0,5% Niem., przesłona zadrzew.).

Mosty i przeprawy: (9,4 km) na rz. Brda (bet., 33 m dłg., 6,2 m szer., 5,7 m wys.); (15,2 km) na kanale rz. Brda (bet., 16 m dłg., 6,2 m szer., 3,3 m wys.); (33,7 km) na rz. Neckwarz (12 m dłg., 8,4 m szer., 2,6 m wys.. wytrz. 8 T); (43,2 km) na rz. Czarna Woda (11 m dłg., 4,1 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 10 T); prócz tego 2 wiadukty kol. mur. w budowie i 1 most mur., na kanale Mokierskim 3—8 m dłg., 4—8 m szer.

Skrzyżowania drożni: Tuchola—203, 212, 224, 226, 227, 230, 242; Czersk—225, 286; Karszyn—247; Stawiska—253.

252. Drg. 249—Wawrzynowo—Kościerzyna.

21,8 km

M. pr. 1/100 — 97 Bytów, 98 Kościerzyna, 128 Brusy.

Gruntowa 5—10 m szer. ps. z rowami bocznymi. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.W. z licznymi załamaniami. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren falisty, poprzerzynany wąwozami i dolinami licznych jezior, przeważnie zalesiony; gleba ps.-gln. uprawna. Obserwacja do 6 km wgłąb.

Przeszkody: (0—2,9 km) las igl. (do 120 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty); (4 km) jez. Lipno (0,8 km dłg., 0,5—0,8 km szer., 2—15 m głęb., dno trf., brzegi płaskie, łąkowe); (4,1 km, 0,8 km na Pc.Z.) jez. Gogolin (na mapie bez nazwy — 0,6 km dłg., 0,2 km szer., 4—7 m głęb., dno muliste, brzegi wysokie, łąkowe); (5 km, 0,9 km na Pc.Z.) jez. Cheb (1,4 km dłg., 0,3 km szer., 3—4 m głęb., dno muliste, brzegi ps. łagodne); (5 km) jez. Słupino (1,7 km dłg., 0,5 km szer., 15—20 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, łąkowe); (5,2—6,6 km, 0,3 km na Pd.) las igl. (15—25 lat, podszycie liśc., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (7 km) przepływ (4 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąko-

we): (7,3 km 0,3 km na W.) jez. Słupianko (2,6 km dłg., 0,3 km szer., 4—8 m głęb., dno muliste, brzegi do 15 m wys., łąkowe); (8,2—10,2 km) las igl. (40 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (9,2—10,6 km do 0.5 km na Pc.): las igl. (40—60 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty); (11,2 km) jez. Szodno i odpływ Rohr (3,1 km dłg., 0,1—0,4 km szer., 3—5 m głęb., dno muliste, brzegi do 18 m wys., łąkowe); (11,3 km) rz. Czarna Woda (Schwarzwasser, 15 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe); (12,4 km) jez. bez nazwy (0,3 km dłg., 0,1 km szer., 1—4 m głęb., dno muliste, brzegi łagodne, łąkowe); (13,7 km) las igl. (15—30 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (16,6—18,4 km) las igl. (do 25 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (18,4 km, 0,1 km na Z.) jez. Osuszyno (1,6 km dłg., 0,3—1 km szer., 2—15 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi do 15 m wys., łąkowe); (18,4 km) jez. Okros (0,4 km dłg. i szer., 2—10 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi do 10 m wys., łąkowe); (18,6—19,4 km) las mieszany (do 120 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: (4,1 km, 0,8 km na Pc.Z.) w. Piechowice (63 dym., w tem 5 mur., 597 Pol., szkoła); (6,7 km, 0,8 km na W.) w. Przerębska Huta (Englershütte, 5 dym., w tem 2 mur., 36 Pol.); (8,6 km) leśn. Szludron (1 dym. mur., 9 Pol.); (11,2 km) w. Wawrzynowo (Lorenz, 16 dym., w tem 6 mur., 119 Pol.); (12 km, 0,5 km na W.) w. Wąglikowice (Funkelkau, 38 dym., w tem 2 mur., 300 Pol., szkoła); (13,7 km, 1 km na Z.) w. Grzybowski Młyn (Ludwigsthal, 7 dym., w tem 2 mur., 45 Pol., mł. par.); (14.7 km, 0,9 km na Z.) w. Grzybowo (24 dym., w tem 18 mur., 178 Pol., szkoła); (15,3 km, 0,2 km na W.) w. Lizaki (Lissaken, 10 dym. drw., 91 Pol.); leśn. Kościerzyna (Buchberg, 1 dym. mur., 12 Pol.); (21,8 km) mto Kościerzyna (Berent, 1100 dom. mur., 7800 Pol., 15% Niem., 2 kśł., gimn., seminar., 5 szkół, poczta, st. kol., kom. pol., kom str. gran., sąd, starostwo, magistrat, browar, fbr., elektr., 3 trt.).

Mosty i przeprawy: na drodze 3 mostki drw., 4,5—8 m dłg., 3,6—4 m szer.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 249; Kościerzyna — 253, 256, 259, 261, 262.

253. Lubichowo—Zblewo (Hoch Stüblau)—Boże Pole—Stara Kiszewa—Stawiska—Kościerzyna.

44,4 km

M. pr. 1/100—130 Starogard, 129 Czersk, 98 Kościerzyna.

Szosa 7 m szer., z 2,8—3,5 m szer. jezdnią, z rowami i drzewami po bokach, z linją tlgr. Biegnie na Pc.Z. z licznemi odchyleniami i załamaniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowaty, poprzerzynany pasmami jezior i strumieni, trf. dołami do 1 m głęb., pokryty miejscami lasem, zaroślami lub łąkami, zresztą otwarty, uprawny. Gleba ps. lub ps.-gln. w zagłębieniach terenowych trf. Obserwacja: 1 km. na Z. od w. Struga — obserwacja z szosy na Pc. i Pd. do 3 km. Między flw. Boże Pole a Zamek Kiszewa — obserwacja z szosy na Pd. do 3 km. Skrzyżowanie dróg (1 km. na W. od Stara Kiszewa)—obserwacja na Z. do 3 km. Dalej w promieniu 2—3 km. Przesłona przed obserwacją lotniczą jedynie na odcinkach zalesionych.

Przeszkody: (0,1 km) jez. Lubichowskie (1 km dłg., 0,7 km. szer., dno ps.); (na Pd. muliste) 10 m głęb., brzegi łagodne 5 m wys.; (2,6—4,2 km) las igl., 20—100 lat (przy szosie zagajniki), o gęstem podszyciu dla piechoty trudny dla przebycia, drogi leśne zdatne dla wszelkich zaprzęgów; (4,2 km.) jeziora: Wielkie Borzechowskie (5,0 km dłg., 0,9 km szer., do 50 m głęb., przeciętnie 10 m, dno ps., brzegi 20 m wys., do 45° nachylenia ps.); na Z. Małe Borzechowskie (1,2 km dłg., 0,3 km szer., 20 m głęb., dno ps., od Pd. muliste brzegi 10 m wys., do 40° nachylenia, ps., (6,7—7,6 km) las igl., o gęstem podszyciu; drogi zdatne dla wszelkich zaprzęgów; (13,1—14,6 km) las igl., 20—100 lat, duchty i przesieki 8—12 m szer., do użycia dla ciężkich zaprzęgów; (5,3 km) jez. Pań (Frauen-See) (0,4 km dłg., 0,2 km szer., 12 m głęb.: dno ps., od Pd. muliste, brzegi 15 m wys., łagodne, ps.-gln., zarosłe); (6,3 km) pasmo jezior, ciągnących się z Pc. na Pd. jez. Cyrzon (0,6 km dłg., 0,3 km szer., 6 m. głęb., dno ps., brzegi 30 m wys., do 50° nachylenia, ps.-gl., zarośnięte; jez. Duże (Vielle-See, 1 km dłg., 0,3 km. szer., 12 m głęb., dno ps., brzegi 25 m wys., łagodne, ps.-gln., zarośnięte); jez. Strugskie (Wichol-See, 0,7 km dłg., 0,2 km szer., 24 m głęb., dno muliste, brzegi 10 m wys., łagodne, ps.-gln., porośnięte krzakami); (18—18,9—20,0 km) las igl. na ps., 20—100 lat; (19,1 km) rz. Wierzyca (Ferse, 10 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi 0,4 m wys., crm., dno doliny — trf.); (20,2 km) strumyk Kaczynka (Kl.-Fersse, 3 m szer., 0,3 m głęb., brzegi ps., 8 m wys., strome, dla wozów nie do użycia); (3,6 km.) rz. Wierzczyca (8 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe); (0,4 km, na Z.) łąki podmokłe, trf., do 0,3 m głęb., dostępne dla piechoty; (27,2 km) na W. łąki podmokłe, 0,3 m. głęb., trf., miejscami pocięte rowami do 2 m głęb., dostępne dla piechoty); (28,3 km, 0,2 km, na Pd.) łąki podmokłe trf. 0,3 m głęb., miejscami pocięte rowami do 1,5 m głęb., dostępne dla piechoty; (29,6 km) łąki podmokłe, trf. (do 0,3 m głęb., pocięte rowami, do 2 m głęb., dostępne dla piechoty); (32,5 km) las igl., 10—20 lat, dostępny dla piechoty; (33,8 km) na Pc. W. łąki podmokłe (trf. do 0,2 m głęb., dostępne dla piechoty); (34,5 km. na Pd. Z.) rz. Wierzczyca (do 4 m szer., 0,4 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe) na W. las (igl., 10—15 lat, dostępny dla piechoty).

Ciaśniny: (4,2 km) szosa w wykopie 0,2 km dłg., 5 m głęb., wśród zagajników i lasu wysokiego, o gęstem podszyciu, dalej (0,2 km) z nasypem do 5 m wys., widocznym z Pc. brze-

gów jez. (kol. Nowe Brzechowo), wreszcie przez przepust, łączący oba jez. Brzechowskie. Wejście zakryte przed obserwacją z Pc. lasem, wyjście widoczne tylko z kol. Nowe Brzechowo; (16,3 km) szosa na nasypie 7 m wys., i przepust, łączący jez. Duże i Strugskie; objazd — pasem między obydwoma jeziorami 250 m szer.; wejście i wyjście widoczne z przeciwnych brzegów jezior.

Osiedla: (0 km) w. **Lubichowo** (227 dym. mur., 2050 Pol., 2% Niem., kśł. mur., 2 szkoły, poczta, 2 mł. par., trt.); (2,2 km) flw. **Bietowo** (10 dym. mur., 134 Pol., 5% Niem.); (4,7 km) kol. **Nowe Borzechowo** (Forsteck — 20 dym. mur., 164 Niem., 14% Pol.); (4,7 km) w. **Borzechowo** (92 dym. mur., 645 Pol., 19% Niem., kśł. mur, szkoła mur.) (10,5 km) w. **Zblewo** (Hoch Stüblau, 264 dym. mur., 2363 Pol., 5% Niem., kśł. mur., 2 szkoły mur., post. pol., 2 trt, mł. wodny, 3 hotelę, st. kol.); (15,3 km, 1 km na Pc.) flw. **Góra** (18 dym. mur., 13% dr w., 210 Pol., dwór, szkoła mur., kuźnia); (16,4 km) rozparcelowany flw. **Struga** (4 dymy mur., 35 Pol.); (18,9 km) flw. **Boże Pole** (7 dym. mur., 105 Pol.); (21,4 km) flw. **Zamek Kiszewa** (7 dym. mur., 120 Pol., mł. wodny); (3,6 km) **Stara Kiszewa** (p. drg. 30); (26,8 km) flw. **Chwarzenko** (Elsenthal 5 dym. mur., 91 Pol., przesłona — zadrzew.); (28,2 km) w. **Szwarzynko** (Fosshutte, 14 dym., w tem 6 mur., 114 Pol., 34 Niem., szkoła, przesłona—zadrzw); (31,2 km) w. **Nowa Kiszewa** 8 dym., w tem 2 mur., 43 Pol., 50% Niem.); (31,7 km, 0,5 km na W. **Barenberg** (1 dym. mur., 8 Pol.,—zadrzw. dobre); (36,1 km) w. **Stawiska** (30 dym., w tem 4 mur., 240 Pol., 0,5% Niem., przesłosa — zadrzw.); (38,1 km) w. **Sarnowo** (19 dym. mur., 136 Pol., 30% Niem., przesłona — zadrzw.); (41,9 km) flw. **Wierzysko** (Philippi, 1 dym. mur., 9 Pol., przesłona—zadrzw.); (44,4 km) mto **Kościerzyna** (p. drg. 252).

Mosty i przeprawy: (19,1 km) na rz. Wierzyca żel.-bet. 17,5 m dłg., 6,5 m szer.; (23,6 km) na rz. Wierzczyca drw., 22 m dłg., 4 m szer., 2 m wys., wytrz. — 20 T; prócz tego 4 mostki drw., 2—7 m dłg., 4—8 m szer., wytrz. — 12 T.

Skrzyżowania drożni: Lubichowo — 224; Borzechowo — 254; Zblewo 225; Stara Kiszewa 257; Nowa Kiszewa — 255, 258; Stawiska 251; Kościerzyna — 252, 256, 259; 261, 262.

254. Borzechowo—Pisienica—Skarszewy (Schöneck).

22,7 km M. pr. 1/100 — 130 Starogard, 99 Tczew.

Szosa 6 m szer. z 4 m szer. jezdnią, z rowami wysadzana drzewami. Biegnie na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowaty z pasmami wzniesień rozrzuconych w rozmaitych kierunkach, poprzerzynanych parowami i strumykami; odkryty i przejrzysty, uprawny. Gleba ps., koło w. Radziewo ps.-gln. Obserwacja do 2 km.

Przeszkody: (2—2,3 km) las igl., 20—100 lat, gęsto podszyty, do przejścia dla pojedyńczych pieszych; (0—4,1 km) jez. Wielkie Borzechowskie (p. drg. 253); (6,4 km na Pd.) jez. Paten-See (p. drg. 225); (8,5 km) rz. Pysznica, tworząca przy szosie (młynie) bagnisty stawek 2 m głęb., dno muliste, brzegi do 10 m wys., łagodne, ps., dno doliny — mokre łąki; w dół rzeki — dno ps., brzegi 10 m wys., strome, ps.; (9,9—11,4 km, 0,5 km na W.) las igl. (20—100 lat, skraj zach. gęsto podszyty. Duchty i przesieki do 8 m szer., do użycia dla ciężkich zaprzęgów); (11,4 km) jez. Semlińskie (0,9 m dłg., 0,4 km szer., 9 m głęb., dno ps., od Z. muliste, brzegi 10 m wys., łagodne, ps., porośnięte szuwarem, dostępne dla wozów); (12,4 km) jez. Długie (Lange-See, 0,7 km dłg., 0,3—0,5 km szer., 13 m głęb., dno od Pc.Z. ps., od Pd.W. muliste; brzegi Pd.W. 5 m wys., ps., łagodne; Pc.Z. częściowo pochyłe 10 m wys , zarośnięte sitowiem, dostępne dla piechoty); (13,7 km) jez. Rokitno (0,4 km dłg., 0,2 km szer , 4—5 m głęb., dno ps., brzegi Pd.W. 5 m wys., łagodne; Pc.Z. częściowo pochyłe, 10 m wys., zarosłe szuwarem od Pd.W. uprawne, dostępne dla piechoty); (14,1 km, 14,6 km) dwa jeziora (0,5 km dłg., 0,4 km szer., 3 m głęb., dno muliste, brzegi ps., płaskie, słabo porośnięte, łąkowe, krawędzie ps., 5 m wys., łagodne); (16,4—17,3 km) las igl., wysokopienny, 20—100 lat z podszyciem, do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców); (18,5 km) rz. Wierzyca (15 m szer., 2 m głęb., dno ps. i żw., brzegi ps. i częściowo pokryte krzewami, 0,5 m wys., krawędzie doliny 20 m wys., pochyłe do 45; (19 km) rz. Wieca (10 m szer., 1,5 m głęb., — przy zastawionym jazie, dno muliste i ps., miejscami brzegi crm., 0,5 m wys.; krawędzie doliny do 20 m wys., strome).

Ciaśnina: (8,5 km) przy młynie i moście na rz. Pysznica wejście i wyjście widoczne z przeciwległych wzgórz i od strony Z. Wyjście przesłonięte wzgórzami i w. Pisienica.

Osiedla: (0 km) w. **Borzechowo** (p. drg. 223); (2,4 km) nadleśn. **Wirty** (2 dom. mur.); (4,1 km) flw. **Radziejewo** (12 dym. mur., 290 Pol., 5% Niem., szkoła mur.); (7.8 km) chut. **Karolewo** (28 dym. mur., 255 Pol., 10% Niem., szkoła mur., mł.); (9 km) w. **Pisienica** (10 dym. mur., 170 Pol., 2% Niem.); (11,7 km) w. **Zemlinek i Wielki Zemlin** (65 dym. mur., 430 Pol., 25% Niem., szkoła mur.); (13,4 km) w. **Kleszczewo** (88 dym. mur., 666 Pol., 13% Niem., 2 szkoły mur.); (14,8 km, 0,8 km na W.) w. **Lipia Góra** (Lindenberg, 22 dym. mur., 170 Pol.); (18 km, 0,3 km na W.) w. **Czarnocin** (Schwarzhof, 40 dym. gln. i drw., 420 Pol., 30% Niem.); (22,7 km) mto **Skaszewy** (Schöneck, 285 dom. mur., 2560 mieszk., Pol., 23% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, 5 trt., 3 mł.).

Mosty i przeprawy: (18,5 km) na rz. Wierzyca — żel.-bet. 40 m dłg., 6 m szer.; (19 km) na rz. Wieca, żel.-bet 25 m dłg., 7 m szer. i 1 mostek żel.-bet. z jazem.

Skrzyżowania drożni: Borzechowo—253; (6,4 km) 225; Skarszewy — 255, 256.

255. Barenberg—Nowe Polaszki—Stare Polaszki—Skarszewy (Schöneck)—Tczew (Dirshau).

51,9 km M. pr. 1/100 — 98 Kościerzyna, 99 Tczew.

Szosa 6—8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, rowami, wysadzana po bokach drzewami, z linją tlgr. Biegnie w kierunku W. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do flw. Malary falisty o nieznacznych wyniosłościach i pagórkach, do 20 m wys., urozmaicony wgłębieniami doliny rz. Wierzyca, licznemi kotlinkami, poprzerzynany rowami i jeziorkami. Dalej silnie sfałdowany, poprzerzynany licznemi wklęśnięciami, jeziorami i rowami odpływowemi. Pokrycie terenu stanowią lasy i zarośla. Gleba gln.-ps., w dolinach ps., crm. (trf., niekiedy podmokła lub zabagn. Obserwacja na całym odcinku do 3 km.

Przeszkody: (0 km, 0,5 km na Pc.) jez. Guttno (m. nazwa Hudkie, 3 km dłg., 0,4—0,9 km szer., 4—25 m głęb., ps., muliste, brzegi 8 m m wys., gleba ps.); (1 km, 0,5 km na Pc.) jez. Hudkie (Hutten-See, 3 km dłg., 1,8 km szer., 30 m głęb., dno muliste, ps., brzegi 6 m wys., ps.); (6 km, 0,5 km na Pc.) jez. Stare Polaszki (3,6 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 4—20 m głęb., dno ps. lub muliste, brz gi płaskie, podmokłe, Pc. do 20 m wys., strome); (6,8 km) rz. Kaczynka (Klein Ferse, 8 m szer., 0,75 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, dolina płaska, podmokła); (7,6—9,2 km, 0,2—0,8 km na Pc.) las igl., 20—100 lat, miejscami z małem podszyciem, drogi leśne 3—5 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów; (13,7—14,8 km) las igl., 20—100 lat, podszyty, dla kawalerji trudny do przeb.; (17,6 km—19,5 km) las igl., 20—100 lat, gęste podszycie o rzadkich i zaniedbanych duchtach, do przebycia tylko dla piechoty; (26,5 km) rz. Wieca przy młynie rozszerzająca się do 20 m, 1 m głęb., dno muliste; w razie podniesienia tamy woda spłynie zupełnie; pr. brzeg ocementowany 1 m wys., lewy zarośnięty krzewami; (34,3 km) jez. Godziszewskie (5,0 km dłg., 0,4 km szer., 18 m głęb., dno ps. od Pc., muliste od Pd.; brzegi ps.-gln., 20 m wys., pochyłe do 45°, dostępne dla piechoty); (39 km) jez. Damaszkowskie (2,3 km dłg., 0,3—0,6 km szer., 6 m, miejscami 0,5 m głęb., dno ps., żw., brzegi ps.-gln., 5 m wys., łagodne, od w. Turza i Damaszki dostępne dla wozów, zresztą — dla piechoty; (48,7—49,4 km) crm. i trf. łąki podmokłe, z 6 rowami odpływowymi; w porze mokrej nawet dla piechoty trudne do przebycia. Rowy płytkie o brzegach przeważnie ps.

Osiedla: (0 km) os. Barenberg (1 dym. mur., 8 Pol.); (2,5 km) w. Nowe Polaszki (39 dym., w tem 25 drw., 300 Niem., 25% Pol., kśł., szkoła); (6,1 km) w. Stare Polaszki (70 dym., w tem 20 drw., 300 Pol., 43% Niem., szkoła, przesłona — ogrody); (6,7 km) flw. Czerniki (8 dom. mur., 140 Pol., 2% Niem., dwór, kuźnia);

(12,4 km) w. **Kobyle** (47 dym. mur., 350 Niem., 30% Pol., szkoła mur.); (16,4 km) w. **Pagódki** (59 dym. mur., 505 Pol., 1% Niem., 2 kśł mur., 2 szkoły mur., mł. wodny); (19,6 km) flw. **Malary** (5 dom. mur., 67 Pol., 10% Niem.); (22 km) w. **Więckowy** (Wenzlau, 99 dym. mur., 750 Pol., 5% Niem., szkoła mur.); (25 km) flw. **Frydrychowo** (Friedrichsflede—Łaszewo, 3 dym. mur., 40 Pol., 10% Niem.); (26,5 km) mto **Skarszewy** (Schöneck, 285 dom. mur., 2560 Pol., 23% Niem., 2 kśł. mur. 5 trt. par., 3 mł. wodne, magistrat, sąd pow., post. pol., poczta, elektr., grzl., fbr. maszyn, szpital, 3 hotele, cgl.); (29,8 km) flw. **Modrowo** (Modrowshorst, 13 dom. mur., 235 Pol., 50% Niem., szkoła mur.); (32,3 km) w. **Demlin** (61 dym. mur., 480 Pol., 50% Niem., szkoła mur.); (35,4 km) w. **Godziszewo** (Gardschau, 61 dym. mur., 600 Pol., 40% Niem., kśł. mur., szkoła mur., mł. wodny); (38,8 km) w. **Turza** (Gr. Turse, 45 dym. mur., 360 Pol., 1,5% Niem., kśł. mur., szkoła mur.); (40,1 km) w. **Rukosin** (17 dym. mur., 176 Pol., 25% Niem.); (45,3 km) flw. **Stanisławie** (Stenzlau, 8 dym. mur., 170 Pol., 3% Niem.); (45,8 km) w. **Lubiszewo** (Liebschau, 26 dym. mur., 390 Pol., 2% Niem., kśł. mur., 2 szkoły mur.); (47,8 km) flw. **Szpęgawa** (7 dym. mur., 30 Pol.); (50,5 km) flw. **Piotrowo** (Peterhof, 3 dym. mur., 100 Pol.); (51,2 km) flw. flw. **Gniot** (Tczewskie Pole, 3 dom. mur., 100 Pol., 3 stod., 2 stajnie); (51,9 km) mto **Tczew** (p. drg. 219).

Mosty i przeprawy: (26,5 km) na rz. Wieca, drw. 22 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 10 T; prócz tego 5 mostków drw. 6 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. do 10 T.

Skrzyżowania drożni: Barenberg—253, 258; Stare Polaszki — 257; Skarszewy (Schöneck) — 254, 256; Tczew (Dirschau) 219, 220.

256. Starogard—Skarszewy (Schöneck).

48,1 km

M. pr. 1/100 — 130 Starogard, 99 Tczew, 98 Kościerzyna.

Szosa 6—7 m szer., z 3,5—4 m szer. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. z licznymi załamaniami i odchyleniami Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, za wyjątkiem mostu na rz. Wieca (Fietze) między Skarszewy (Schöneck) a Przyrębska Huta (Englershütte) zdatnego dla lekkich zaprzęgów.

Teren początkowo silnie pofałdowany, przechodzi koło Przyrębska Huta (Englershutte) w pagórkowaty, z licznie usianemi kopcami. Na odcinku Nowy Wiec (Neufietz) — Nowa Karczma (Neukrug) wybitnie pagórkowaty, o charakterze pogórza i poprzerzynany w nieregularnych kierunkach licznemi wklęśnięciami, w dalszym ciągu pagórkowaty, z rozrzuconemi

nieregularnie trf. kotlinkami, pasmami jezior i wyniosłościami do 20—40 m wys. wreszcie poza lasem (8,3—12,3 km) przeważnie otwarty, uprawny, miejscami łąki podmokła. Pokrycie stanowią lasy i zarośla lub pojedyńcze kępy drzew. Gl. ps. lub ps.-gln. w dolinach ps.-crm. (trf.). Obserwacja drogi i przyległego terenu 3—5 km. Punkty obs.: w. Hernikowy, wzg. z polem widzenia do 7 km i wzg. 0,2 km na Pd.Z. od w. Nowy Klincz z polem widzenia 8—12 km.

Przeszkody: (7,1—10,8 km) las (igl., wysokopienny, 20—100 lat o gęstym podszyciu, do przejścia dla pojedyńczych pieszych, drogi leśne 3—5 m szer.; do użycia dla ciężkich zaprzęgów); (10,8 km na Z.) jez. **Duże Borowno** (1 km dłg., 0,1 km szer., 8 m głęb., dno muliste, brzegi do 15 m wys. ps.) na W. — jez. **Małe Borowno** (0,5 km dłg., 0,3 km szer., 8 m głęb., dno muliste, brzegi do 15 m wys. ps.); (13,2 km) właściwe koryto rz. **Wieca** (Vietza, dno kam., brzegi strome do 20 m wys., głęb. zależna od jazu); (13,8 km) odnoga rz. **Wieca** (do młyna, dno ps. szer., 5 m, głęb. 1 m, brzegi ps.-żw. 0,5 m wys.); (15,3 km) rz. **Wieca** (5 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi 0,5 m wys.,—dolina 0,3 km szer., krawędzie do 10 m wys., gln.-ps.); (31,8 km) rz. **Wieca** (2 szer., 0,2—0,5 m głęb., o stromych (60°) krawędziach 25 m wys.); (47,7—48,1 km) łąka podmokła do 0,5 m głęb., do przebycia dla piechoty); (37 km) las (igl. 12 lat (na mapie nieoznaczony); (39,2—39,4 km) las (igl. 20 lat.)

Ciaśniny: (7,1—10,8 km) las wejście widoczne z Pc. skraju w. Linowiec, wyjście z przeciwnych brzegów jez. Borowno; (10,8 km) nasyp 10 m wys., między jez. Małe i Duże Borowno, tor kol., pod wiaduktem szosowym, przechodzi między jeziorami, wejście widoczne z przeciwległych jezior, wyjście zasłonięte płn. brzegiem jezior.

Osiedla: (0 km) mto **Starogard** (p. drg. 214); (0,6 km) **Kocborowo** (zakład psyhiatryczny, 16 bud. mur.); (6 km) w. **Linowiec** (42 dym. mur., 370 Pol., 11% Niem., szkoła, mł. motor.); (11,5 km) flw. **Pólko** (Felhheim, 5 dym. mur., 36 Pol., 25% Niem.); (12,7 km) mto **Skarszewy** (Schöneck, p. drg. 254); (14,7 km) flw. **Wolny Dwór** (Freihof, 2 dym. mur., 60 Pol., 15% Niem.); (16,7 km) zab. **Stara Przyrębska Huta** (Alt Anglershuft, 5 dym., 70 Pol., 50% Niem.); (22,2 km) w. i flw. **Nowy Wiec** (82 dym. mur., 670 Pol., 30% Niem.); (25 km) w. **Guzy** (6 dym. mur., 25 Niem.); (27 km) w. **Szatarpy** (70 dym. mur., 410 Pol., 20% Niem., szkoła); (29,2 km) w. **Skrzydłowo** (50 dym. mur., 320 Pol., 7% Niem., szkoła); (30,1 km) w. **Skrzydłówko** (8 dym. mur., 90 Pol., 13% Niem., mł. wodny); (33,1 km) rozrzucony chut. **Arnikowy** (Hornikau, 33 dym., 260 Pol., szkoła); (32,2 km) w. **Nowa Karczma** (7 dym. mur., 72 Pol., 35% Niem.); (36,1 km, na Pd.) w. **Luboń** (15 dym. w tem 9 mur., 70 mieszk., Pol. w tem 10% Niem., szkoła); (37,3 km na Pc.) flw. **Luboń** (7 dym. mur., 180 mieszk., Pol., w tem 8% Niem., grzl.); (39,9 km, 1 km na Pc.Z.) flw. **Będomin** (5 dom. mur., 110 Pol., 1% Niem., mł.); (41,2 km) flw. **Zielenin** (6 dom. mur., 110 Pol., grzl.); (42,8 km)

flw. Mały Klincz (11 dym., 127 Pol., 1% Niem.); (44,6 km) w. Nowy Klincz (30 dym. gln. 261 Pol., szkoła); (48,1 km) mto Kościerzyna (p. drg. 253).

Mosty i przeprawy: (10,8 km) wiadukt nad torem kol. Skarszewy—Starogard mur., 28 m dłg., 7 m szer., (13,2 km na rz. Wieca) żel.-bet. 9 m dłg., 5 m szer., 7 wys.; (15,3 km) na rz. Wieca 16 m dłg., 6 m szer., wytrz. 5 T; prócz tego 7 mostków mur. lub drw., 3—8 m dłg., 5—7 m szer., wytrz. 5—15 T.

Skrzyżowanie dróżni: Starogard—214, 224, 225; Skarszewy—(Schöneck)—254, 255; Nowa Karczma—(Neukrug)—257; Mały Klincz—258; Kościerzyna—252, 253, 259, 261, 262.

257. Drg. 225—Studzienica—Bartel Wielki—Stara Kiszewa—Stare Polaski—Liniewo—Nowa Karczma—Szpon—Egiertowo—Kartuzy.

56,1 km

M. pr. 1/100 — 129 Czersk, 98 Kościerzyna, 69 Kartuzy.

Szosa z odcinkami (6—14,2 km) do w. Stara Kiszewa oraz (33,6—44,5 km) w. Harnikowy—w. Egiertowo (Eggert) drogi gruntowej, 3—7 m szer., ps., gdzieniegdzie gln. lub ps.-gln., niekiedy kamienistej miejscami opatrzonej rowami bocznymi lub wkopami, przez spadki. Na pozostałych odcinkach szosa 7 m szer., z 4 m szer. jezdnią, rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. w licznych załamaniach. Do użycia, gruntowa dla lekkich zaprzęgów, szosa — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren wybitnie pagórkowaty, szczególnie na odcinkach Nowa Karczma (Neukrug)—Kartuzy (pagórki morenowe), o pasmach wzniesień rozrzuconych w rozmaitych kierunkach, przechodzący między w. Stara Kiszewa a Stare Polaszki w teren silnie pofalowany, poprzerzynany kotlinami, wgłębieniami i fałdami, pasmami garbów, jezior i strumyków. Gleba ps., ps.-gln., miejscami trf., z domieszką kamienia. Na głęb. 0,5 m występuje podłoże z silnie zbitej gln. dyluwjalnej. Obserwacja w promieniu 2—5 km, niekiedy utrudniona zalesieniem. Punkty obs.: wzg. 246 (na Pc. jez. Kamień) z polem widzenia do 8 km. Przesłona przed obs. lotniczą stanowią lasy (0—2,1 km, 3,1—4,8 km, 5,5—11,2 km).

Przeszkody: (0—2,1 km) zagajniki igl. 1—20 lat, miejscami starodrzew podszyty; (3,1—4,8 km, 5,5—11,2 km) las iglasty 20—100 lat, zrzadka podszyty jałowcem. Duchty i przesieki 8 m szer., do użycia dla ciężkich zaprzęgów; (14,1 km) rz. Wierzyca (Ferle) 10 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi

p.s, 0,5 m wys., porośnięte trawą, pokryte łąkami, dostępne dla kawalerji); (18,8 km) rz. Kaczynka (Kl. Ferse, 8 m szer., 0,75 m głęb., dno ps.; brzegi crm., 1 m wys., pochyłe (20,7 km) pasmo jezior: jez. Piaseczno (Sand See, 1,1 km dłg., 0,3 km szer., 40 m głęb., dno ps.; brzegi 20—30 m wys., do 40° nach. gln.-ps., zarośnięte szuwarem); (21,4 km) jez. Zegarnik (Gr. Sagarni See, 1,6 km dłg., 0,3 km szer., 13 m głęb., dno ps., brzegi 10 m wys., łagodne, gln.-ps., porośnięte szuwarem, pokryte lasami lub uprawne); (20,7—21,2 km) las mieszany o bardzo gęstem podszyciu, nie do przebycia dla piechoty); (23 km) jez. Kamień (0,7 km dłg., 0.3 m szer., 4 m głęb., dno muliste). Na Z. od niego oddzielone przesmykiem 50 m szer., jez. Grabówko (1,5 m dłg., 0,3 km szer., 4 m głęb., dno muliste); oba jez. leżą we wspólnej podłużnej kotlinie 40 m głęb., o stokach stromych, zalesionych); (36,5—37 km) las (liśc., 40-letni na kam. morenie; do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (37,1 km) na W. jez. Łąki (1,4 km dłg., 0,2—0,3 km szer., leży na terytorjum W. M. Gdańska; brzegi 30 m wys., częściowo zalesione); (37,6 km) na W. lasek (igl., 20 letni); (40—40,4 km) na W. las (mieszany, 40 letni, gęsty i podszyty; do przebycia dla piechoty); (41,1—47,3 km na W.) las (30 letni mieszany, j.w.); (44—44,5 km na W.) las (igl., 60—80 letni, gęsty, z odcinkiem 10 letn. świerku; do przebycia dla piechoty); (46,4—48 km) las (igl., 40 letni, gęsty, z parcelami 80 letn. podszytego lub młodego 15—25 letni; duchty do przebycia dla lekkich wozów, poza niemi tylko dla piechoty); (48—48,5 km) na Pd. las (igl., 30 letni, gęsty, z podszyciem liśc.; przebycie j. w.); (49,8 km) rz. Radunia (8 m szer., 1,5 m głęb., dno ps.-kam.; brzegi do 0,8 m wys., łąkowe, miejscami lekko podmokłe); (51.4—51,6 km) na W. rzadki 15 letni lasek igl.; (52,9—53,4 km) las (igl., 60 letni, gęsty; duchty 8 m szer. do użycia dla lekkich wozów; poza niemi dla piechoty); (53,4—55,1 km) las (igl., 15—30 lat, gęsty z podszyciem liśc., miejscami podmokły; do przebycia j. w.).

Ciaśniny: Lasy: (0—2,1 km) wyjście z zagajnika otwarte i widoczne ze w. Studzienica; (3,1—4,8 km) wejście do lasu widoczne z w. Studzienica, wyjście zakryte małemi krzewami, pozwalającemi podejść pod nadl. Bartel Wielki; (5,5—11,2 km) wejście do lasu zakryte drzewami, wyjście widoczne z odległości 2 km; (20,7—21,4 km) pasmo jezior: jez. Zegarnik i Piaseczno oddzielone od siebie lasem, o bardzo gęstem podszyciu. Wejście widoczne z Pc. brzegu jez. Piaseczno, wyjście przesłonięte wzgórzem i flw. Orle.

Osiedla: (2,1 km) w. Studzienica (30 dym., w tem 11 mur., 200 Pol., szkoła mur.); (5 km) nadleśn. (obszar leśny) Bartel Wielki 21 dym. mur., 225 Pol., szkoła mur.); (11,2—12,2 km, 1 km na W.) 7 dym. mur., należących do w. Chwarzno; (14,2 km) w. Stara Kiszewa (132 dym. mur., 1150 Pol., 6% Niem., kśl. mur., 2 szkoły mur., post. pol.); (16,8 km) kol. Wilcze Błoto (Hoch Paleszken, 37 dym. mur., 336 Pol., 30% Niem., szkoła mur.); (19,1 km) w. Stare Polaszki (53 dym. mur., 480 Pol., 33% Niem., kśl. mur., szkoła mur., poczta); (22 km)

flw. Orle (22 dym. mur., 270 Pol., 2% Niem., szkoła mur.); (25 km) w. Liniewo (70 dym. mur., 300 Pol., 43% Niem., szkoła mur., post. pol., poczta, wtr. mot., stacja kol.); (28,7 km) kol. Łubieszyn Kolonja (Lippischau, 22 dym. mur., 130 Pol., 30% Niem., szkoła); (28,7 km) w. Wielki Lubieszyn (Gr. Lipschin, 14 dym. mur., 65 Pol., 20% Niem.); (32,5 km) w. Nowa Karczma (Neukrug, p. drg. 256); (33,4 km) w. Harnikowy (43 dym., 30% mur., 70% glin., 261 Pol., szkoła); (35,5 km) flw. Wielki Kamień (2 dym. mur.); (36 km) flw. Mały Kamień 1 dym. glin., 6 Pol.); (38,1 km) w. Sztofera Huta (18 dym. glin., 161 Pol., 10% Niem.; dobrze zadrzew.); (39,0 km) w. Szpon (20 dym. gln., 215 Pol., 50% Niem., szkoła); (39,7 km na W.) w. Połęczyno (62 dym., 30% mur., 70% glin., 400 Niem., 10% Pol., kśł., szkoła, wtr.); (41,4 km na W.) flw. Jakmuca (3 dym., w tem 2 gln., Pol.); (43,9 km na Z.) zabud. ad Egiertowo; (44,5 km) w. Egiertowo (33 dym. mur., 248 Niem., 16% Pol.); (46 km na W.) 1 dym. mur. ad Stawki; (46,3 km na Z.) w. Stawki (41 dym. mur., 30% glin., 310 Pol., 20% Niem., przyst. kol., trt. par.); (49,1 km na Z.) stacja kol. Somonin; (49.6 km) w. i flw. Somonin (60 dym., po 50% mur. i glin., 425 Pol., 20% Niem., szkoła); (51,3 km, na W.) w. Kiełpin (81 dym., 70% glin., 30% mur., 668 Pol., 2% Niem., kśł., szkoła, fbr. cegły); (52 km) fbr. cegły piaskowej; (52,3 km) w. Leszno (3 dym., w tem 1 glin. ad Kiełpin); (56,1 km) mto Kartuzy (216 dom. mur., 4856 Pol., 30% Niem., 2 kśł., szpital, młyn, 5 hoteli).

Mosty i przeprawy: (14,1 km) na rz. Wierzyca (Ferse) drw., 22 m dłg., 4 m szer., wytrz. 12 T; (22,9 km) silny żel.-bet. wiadukt nad torem kolej. 27,5 km dłg., 6 m szer.; (49,8 km) na rz. Radunia, mur., 12 m dłg., 7 m szer., 6 m wys.; obok, poniżej bród 0,5 głęb., dno ps.-kam. i 2 kładki drw., dla pieszych 20 m dłg.; (0,3 km na Z.) most kol. mur., 24 m dłg., 4 m szer. Prócz tego 2 mostki drw., 5—9 m dłg., 6 m szer., wytrz. 6—10 T i 3 przepusty.

Skrzyżowanie drożni: 0 km—225; Bartel Wielki—247; Stara Kiszewa—253; Stare Polaszki—255; Nowa Karczma (Neukrug)—256; Szpon—258; Egiertowo—259, 260; Kartuzy—264, 265, 285.

258. Drg. 253—Dębogóra—Mały Klincz—Szpon.

23,1 km

M. pr. 1/100 — 98 Kościerzyna, w szczegółach błędna.

Szosa 6,5—7,5 m szer., z 3,5 m szer. jezdnią w osiedlach brukowana, z rowami, wysadzana drzewami. Biegnie na Pc.W. z wygięciem na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, przechodzi zwolna w pagórkowaty, poprzerzynany jeziorami o głębokich kotlinach. Naogół uprawny lub łąkowy z niewielkiemi płatami lasu. Gleba ps.-gln. z domieszką kamieni, w dolinach trf. Obserwacja do 2 km.

Przeszkody: (0,4—3,2 km na W.) połączone pasmo jez.: Górne (Ober), Średnie (Mittel), Guttno (Grosser); (3 km dłg., 0,2—0,8 km szer., 23 m głęb., dno muliste, brzegi zmienne, do 16 m wys.); (3 km, na Z.) jez. Przewitz (0,8 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 8 m głęb., brzegi do 8 m wys. łąkowe); (8 km) rz. Wierszczyca (Ferse, do 5 m szer., 0,4 m głęb., dno ps., brzegi płaskie łąkowe); (11 km na Pc. Z.) jez. Puc (0,5 km dłg., 0,3 km szer.; 5 m głęb., dno muliste, przy brzegach zarośnięte, brzegi łagodne, zadrzew.); (11,—13,7 km) laski, mięszane, 10—50 lat, niekiedy podszyte, dostępne dla piechoty; (14 km na Pd.) jez. Grabowo (2,7 km dłg., 0,6 szer., 10 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi zarośnięte); (22,7 km na Pd.) jez. Łąki (14 km dłg., 0,3 km szer., brzegi do 31 m wys., częściowo zalesione).

Osiedla: (3 km) w. **Dębogóra** (Eichenberg, 25 dym., w tem 12 mur., 300 Pol., 50% Niem., przesłona — zadrzew. dobre); (6,1 km) w. **Wielki Klincz** (7 dym. mur., 120 Pol., przesłona zadrzew. dobre); (8,8 km) flw. **Mały Klincz** (10 dym. mur., 139 Pol., 2 Niem.); (11 km) flw. **Puc** (5 dym mur., 110 Pol., przesłona — zadrzew. dobre); (13,3 km) w. **Sledziowa Huta** 4 dym. mur., 27 Niem., przesłona — zadrzew. średnie); (14,8 km) flw. **Młynki** (Mülhen, 3 dym. gln., 34 Pol., 30% Niem., przesłona — zadrzew. słabe); (16 km) w. i flw. **Grabowo** (38 dym. gln., w tem 17 mur., 573 Pol., 36% Niem., kśł., szkoła, 2 karczmy, grzl., przesłona — zadrzew.); (19,5 km) w. **Jasiowa Huta** (23 dym., gln., 153 Niem., 40% Pol., przesłona — zadrzew.); (21,2 km) w. **Szpon** (p. drg. 257).

Mosty i przeprawy: na rz. Wierszczyca i rowach 2 mosty mur. i 5 przepustów.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 253, 255; Mały Klincz — 256; Szpon — 257.

259. Kościerzyna—Kłobuczyno—Egiertowo—Żukowo—Myszewo—Karczemki.

47,7 km

M. pr. 1/100 — 98 Kościerzyna, 69 Kartuzy, 70 Gdańsk.

Szosa 7 m szer., z 3—4,5 m szer. jezdnią, rowami, wysadzana zmiennie drzewami, linją tlgr., częściowo z przewodami sieci elektryfikacyjnej. Biegnie na Pc.W. z kilkoma załamaniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowaty, morenowy, lub mocno pofałdowany, usiany głębokimi, lejowatemi kotlinami. Na Z. w. Żukowo szereg wysokich pagórków i garbów; na W. falisty, uprawny, miejscami równinny, lekko lecz wyraźnie pochylony ku morzu. Pokrycie terenu stanowią lasy i zarośla, kępy lub pojedyńcze drzewa. Gleba ps., ps.-gln., przechodząca na wzgórzach w ps. żw., z odkrywkami gln. żw., miejscami gęsto usiana kamienia-

mi. Obserwacja do Egiertowo 2—3 km; flw. Stary Glińcz — utrudniona, zalesieniem; do w. Żukowo do 2 km i dalej na W. dobra do 8 km; na Z. ograniczona do 1 km.

Przeszkody: (2,4 km) jez. **Biebrowo** (0,35 km dłg., 0,2 km szer., 3 m głęb., dno muliste, brzegi trf., podmokłe, płaskie); (3,8 km) jez. **Dobrogoszcz** (1,5 km dłg., 0,5 szer., 3—10 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi płaskie, łąkowe, płn. urwiste, do 10 m wys., łąkowe); (5,3 km, 0,8 km na W.) jez. **Becker** (0,7 km dłg., 0,15 km szer., 2—3 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi: zach. — płaski, wsch. — urwisty, do 8 m wys.); (7,5—8 km) zagajnik (igl., 15 letni, gęsty, do przejścia dla piechoty; (8,3—9 km, 0,3 km na Pd. W.) las (igl., 15—40 lat, do przebycia dla piechoty; (12,1—12, km) las igl., 30 lat, do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (13,6—15,5 km) igl., mieszany, 20—60 lat, dostępny dla pojedyńczych pieszych. Duchty i drogi leśne dla lekkich wozów); (21,5—23,6 km) las mieszany 50—80 letni, gęsto podszyty, liśc., z licznymi zagajnikami, mieszanemi i igl., oraz polanami, miejscami podmokły, do 0,2 m głęb., duchty i drg. dostępne dla 2 T zaprzęg., las dla pojedyńczych pieszych; (24,8—25,3 km, 0,4 km na Pc. Z.) las i zagajniki jak wyżej; (29,4—33,6 km) las igl., 40—90 letni, podszycie liśc., miejscami zagajniki mieszane, 10—15 letnie, na 31,2—31,8 km wielka polana **Babidół**, duchty i drogi zdatne do użycia dla 2 T zaprzęgów, zagajnik dostępny tylko dla pojedyńczych pieszych; (34,9 km, 0,4 km na Z.) laski mieszane i igl., 10—20 letnie, nad doliną rz. **Raduni a**; (35 km) rz. **Raduni a** (13 m szer., 1,5 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi łąkowe, miejscami zadrzew., dolina — jar, stoki łąkowe, miejscami porośnięte krzakami, krawędź pagórkowata, do 50 m wys., nachylenia 40°, dominuje lewa); (39,8 km, 2 km na Z.) torfowisko (do 2 m głęb., w eksploatacji, pokryte dołami, zalanemi, do 15 m głęb., zrzadka zarośnięte krzakami, igl., dostępne miejscami dla pojedyńczych pieszych); (42,3 km, 0,2 km na Z.) jeziorko (0,2 km dłg. i szer., 3 m głęb., dno muliste, brzegi łąkowe, kotlina do 8 m głęb., nachylenia 20°, miejscami zadrzew.); 43,4 km, 0,3—0,5 km na Z.) stawki do 4 m głęb, przy brzegach zarośnięte, brzegi trf., kotlinki oddzielne, przeważnie zarośnięte 10—15 letnim laskiem igl., z parcelą liśc., 40 letni, dość rzadki, dostępny dla pieszych; (48,1—48,8 km, na Z.) zagajnik igl. 15 letni, miejscami podszycie liśc., dostępny dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: (0 km) mto **Kościerzyna** (p. drg. 253); (3,4 km) rozrzucona w. **Huta Kościerska** (należy do Kościerzyna); (6,2 km) w. **Kaliska** (Beck, 52 dym. gln, 30% mur., 329 Pol., 20% Niem., szkoła, karczma, przesłona — zadrzew. średnie); (10,6 km) rozrzucona w. **Kłobuczyno** (85 dym. gln., 15% mur., 550 Pol., 35% Niem.; szkoła, przesłona — zadrzew. średnie); (14,4 km, 1 km na W.) w. **Szymbark** (53 dym. gln., 20% mur., 280 Pol., 45% Niem.; kśł., szkoła, 2 hotele, przesłona — zadrzew.); (15,8 km, 0,2 km na Pd.) w. **Rybaki** (Fischerhutte); (19,9 km) w. **Egiertowo** (15 dym. mur., 18 dym. gln., 208 Niem., 40 Pol., szkoła, oberża, zadrzew. dobre); (22,2 km) w. **Hopowo** (21 dym. mur., 27 dym. gln., 250 Niem., 88 Pol., kśł. ewang., szkoła, poczta, za,

jazd, zadrzew. średnie); (24,6 km, 0,4 km na Pd.) flw. **Pstrasuka** (Reinholdsdorf, 4 dymy, 37 Pol., zadrzew. średnie); (26,8 km) flw. **Borcz** 35 dym. mur., 315 Pol., 30% Niem., szkoła, grzl., kwatera, zadrzew. dobre); (30 km) w. i flw. **Babidół** (Babenthal, 8 dym. mur., 60 Pol., 20 Niem., leśnictwo, zadrzew. dobre); (33 km, 0,5 km na Pd. W.) flw. **Stary Glincz**; (33,9 km flw. **Glincz** (13 dym. mur., 220 Pol., zadrzew. średnie); (34,6 km) st. kol. **Żukowo** (35,3 km) w. **Żukowo** (93 dym. mur., 1226 Pol., 10% Niem., 2 kśł., szkoła, poczta, 3 mł., 1 trt., 2 oberże, zadrzew. słabe); 37,3—38 km) zabud. w. **Żukowo** (rozrzucone, 9 dym. gln.); (40,7 km) w. **Myszewo** (25 dym. mur., 249 Pol., szkoła); (42,3 km) flw. **Myszewka** (4 dym. gln., 25 Pol., zadrzew. dobre); (44,3 km, 0,8 km na Pc. Z.) flw. **Tuchonek** (5 dym. mur., 75 Pol., 20% Niem., zadrzew. dobre); (45,8 km) flw. **Tuchomie** (5 czworaków mur., 40 Pol., 50% Niem., zadrzew. słabe); (47,7 km) w. **Karczemki** (6 dym. mur., 100 Pol., 10% Niem.).

Mosty i przeprawy: (35 km) na rz. Radunia mur., 26 m dłg., 7,25 m szer., 5 m wys., wytrz. — 10 T; i 3 mostki.

Skrzyżowania drożni: Kościerzyna — 252, 253, 256, 261, 262; Szymbark—260; Egiertowo — 257, 260; Żukowo—265; Myszewo — 269, 270; Karczemki — 271.

260. Klukowa Huta—Gołubie—Szymbark—Egiertowo—Dypendal.

26,5 km

M. pr. 1/100 — 98 Kościerzyna, (w szczegółach błędna).

Szosa z odcinkiem (10,1—15,2 km) w Gołubie—w. Szymlach, drogi granitowej 2,5—4 m szer. ps.-gln. miejscami (10,2 km, 13,2—14 km) kamienistej. Pozatem szosa 7 m szer., z 3,5 m jezdnią, w osiedlach brukowana, z rowami bocznymi, o zmiennem zadrzewieniu z linją tlgr. Do w. Stężyca Szlachecka biegnie na Pd.W. następnie do końca na W. w licznych załamaniach i odchyleniach. Odcinki szosy do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa — jedynie dla zaprzęgów 2 T, oraz suchą porą dla samochodów półciężarowych.

Teren pagórkowaty (pagórki morenowe), przecięty podłużnemi kotlinami wielkich jezior dorzecze rz. Radunia, od w. Egiertowo falisty, ogólnie otwarty, mimo rozrzuconych większych kompleksów leśnych. Gleba ps.-gln. z większymi płatami w okolicy jezior Reduńskich ps.-żw.; niekiedy na zboczach dolin występują odkrywki podłoża ze zbitej gln. Obserwacja do 2 km. Przesłona w lesie i bocznem zadrzew. Dogodne pkt. obs.: wzgórek na Pc.Z. od w. Stężycka Huta, widok w promieniu 5 km;

wzgórze 220 na Pd.W. od Stężyckiej Huty, widok na Pc.W. i Pd.Z. do 5 km, na Pd. i Pd.W. do 15 km.

Przeszkody: (5,3 km, 0,2 km na Pc.) jez. Radunia 15 km dłg., 0,2—1,6 km szer., 10—50 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi ps.-żwir. w kotlinie o stokach 15—50 m wys., 35° nach.; (5,3 km, 0,1 km na Pd.) jez. Stasiczno (5,3 km) przepływ (łączy oba powyższe jeziora, 2 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi zarośnięte, rzadko zadrzew., dolinka płaska, podmokła, do 0,2 m głęb., po brzegach zabud.); (6,2—7,7 km) 0,6—1,1 km na Pd. jez. Lubowisko (6,9—8,1 km) las igl. 15—20 lat, gęsty, drogi dostępne dla 2 T zaprzęgów, pozatem dla pojedyńczych pieszych, przy drodze rozrzucone poręby i polany); (7,7—10 km, 0,1—07 km na Pd.) jez. Damerowskie (2,5 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 3—10 m głęb., dno ps.-żw.. brzegi do 20 m wys., płn. porośnięty igl. krzakami, płd. łąkowy dominuje; (10,7 km, 0,4 km na Pc.) jez. Patuły (3,2 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 5—12 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi na Pd.Z. i Pc.W. zarośnięte, pozostałe ps.-żw., kotlina o stokach do 50 m wys., do 45° nachyl., zrzadka zadrzew.); (13 km, 0,3 na Pc.) jez. Kniewo (0,9 km dłg., do 0,4 km szer., do 10 m głęb., dno ps.-żw., brzegi ps.-żw., dolina zamknięta, stoki do 60 m wys., wsch. zalesione, strome); (13—13,5 km) las mieszany (30—70 letn., podszyty, dostępny dla pieszych); (15,8—17,5 km) las 15—40 letni, do przejścia dla piechoty, duchty dla lekkich zaprzęgów; (23,4—25,7 km) las igl., 50 letni, podszycie liśc., do stępny dla piechoty; duchty i drogi do 2 T zaprz.); (26,0 km, 1 km na Pd.Z.) jez. Połęczyńskie (1,6 km dłg., 0,2—0,3 km szer., do 5 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi ps.-gln., kotlina o stokach 10—20 m wys., łąkowe, miejscami laski mieszane).

Ciaśnina: (5,3 km) przesmyk między jez. Radunia i Stasiczno (0,2—0,3 m szer., łąka podm. dostępna dla kawalerji, po obu stronach zabudowania w. Stężyca Szlachecka i Królewska.

Osiedla: (0 km) w. **Klukowa Huta** (77 dym. mur., 720 Pol., szkoła, przesłona—zadrzew. średnie); (2,3 km) w. **Dębowo** (2 dym. mur., 1 dym. glin., 24 Pol., zadrzew. dobre); (4,9 km) w. **Stężyca Szlachecka** (111 dym. mur., 30% glin., 650 Pol., kśł., szkoła, 3 oberże); (5,4 km) w. **Stężyca Królewska** (50 dym. mur., 375 Pol., kśł.); (9 km) flw. **Mestwino** (3 dom. mur., 71 Pol., zadrzew. dobre)); (10,1 km) w. **Gołubie** (27 dym. glin., w tem 10 mur., 287 Pol., w tem 19 Niem., szkoła, młyn, st. kol., zadrzew. średnie); (15,2 km) w. **Szymbark** (p. drg. 259); (18,2 km, 0,2 na Pd.) w. **Rybaki** (Fischerhutte) (p. drg. 259); (20,7 km) w. **Starkowa Huta** (p. drg. 259); (22.3 km) w. **Egiertowo** (p. drg. 257); (24,5 km) w. **Kamela** (30 dym. glin., 8 mur., 305 Niem., 45% Pol., szkoła, zadrzew. średnie); (26,5 km) w. i flw. **Dypendal** (dwór mur., 9 dym. mur., 110 Niem., zadrzewienie średnie.

Mosty i przeprawy: 4 przepusty.

Skrzyżowania drożni: Klukowa Huta—284; Stężyca Królewska—261; Szymbark—259; Egiertowo—257, 259.

261. Kościerzyna — Stężyca — Drg. 284.

15,1 km

M. pr, 1/100—98 Kościerzyna, 69 Kartuzy—(przestarzałe).

Szosa do (9,4 km) Stężyca Szlachecka 7 m szer., z 4 m szer. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, linją tlgr. W dalszym ciągu gruntowa, 4—5 m szer., ps.-gln., żw., twarda, wysadzana drzewami. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. z nieznacznemi załamaniami. Szosa stale do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów — gruntowa dla lekkich zaprzęgów.

Teren niejednostajny, pofałdowany, ze zgrupowaniami ostrych garbów i głęb. kotlin, z jeziorami na dnie. Nad jez. Radunia wysokie wzniesienie, w kształcie płaskich pagórków lub fałd, Gleba ps.-żw., z dużą domieszką kamieni. Obserwacja z drogi utrudniona z powodu nierówności terenu, postrzępionemi wycinkami sięga 1—3 km.

Przeszkody: (0,6 km, 0,3 km na W.) jez. (0,4 km dłg., 0,2 km szer., 3—5 m głęb., dno muliste, brzegi trf. łąkowe, kotlina do 15 m głęb., 20° nachyl.); (7,4 km) jez. Stasieczno (2 km dłg., do 0,5 km szer., 3—15 m głęb., ps.-muliste, brzegi ps.-żw., zachod. stok kotliny 4—5 m wys., urwisty); (8,2 km) jez. Lubowisko (1,7 km dłg., 0,3 km szer., 5—10 m głęb., dno i brzegi ps.-żw.); (9,4 km) jez. Radunia (15 km dłg., 0,2—1 km szer., 10—50 m głęb., dna ps.-muliste, brzegi ps.-żw.).

Ciaśniny: (9,2 km) przesmyk pomiędzy jeziorami Radunia-Stasieczno 0,3 km szer., łąka podmokła, dostępna dla kawalerji).

Osiedla: (0 km) mto Kościerzyna (p. drg. 252); (2,8 km) wybud. mta Kościerzyna (3 dym. gln. 22 Pol., przesłona—zadrzew. średnie); (4,8 km) w. Skorzewo (110 dym. gln., 40% mur., 3% drw., 818 Pol., szkoła, przesłona—zadrzew. słabe); (9,2 km) w. Stężyca Królewska (50 dym. mur., 425 Pol., 13% Niem., kśł. ewang., zajazd, przesłona—zadrzew. słabe); (9,4 km) w. Stężyca Szlachecka (150 dym., w tem 20 mur., 750 Pol., kśł., szkoła, 3 zajazdy, przesłona—zadrzew. słabe); (11,4 km) wybud. Chrostowo (2 dym. gln., 16 Pol., przesłona zadrzew.); (13 km, 0,2 km na W.) w. Żuromin (18 dym. gln., 3 mur., 250 Pol., przesłona — zadrzew. dobre); (15,1 km) w. Borucin (15 dym. gln., 200 Pol., szkoła, młyn).

Mosty i przeprawy: (1,5 km) nad tor. kol. żel.-bet. wiadukt, 22,5 m dłg., 6 m szer., 8 m wys.

Skrzyżowania drożni: Kościerzyna—252, 253, 256, 259, 262; Stężyca—260; Borucin 264, 267, 284.

262. Kościerzyna—Korne—Nakło—granica państw. niem. (Połczyn).

M. pr. 1/100 — 98 Kościerzyna, 97 Bytów (w szczegółach błędne).

21,1 km

Szosa 7 m szer., z 4 m jezdnią, rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w kierunku Z. z licznemi załamaniami, miejscami nasypem 1,5—8 m wys. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, morenowy, z licznemi wzniesieniami ps.-żw., przecięty pasmem jezior. Naogół mało przejrzysty, pokryty zagajnikami, zalesiony. Gleba gl.-ps., lub ps.-żw. Obserwacja słaba, przesłona w lasach. Dogodny pkt. obs. ze wsch. skraju w. Nowa Karczma z promieniu 4 km.

Przeszkody: (1,7—4,9 km) las (igl., gęsty 15—30 lat, w części wsch. starodrzew mieszany 90—100 lat z gęstem liść. podszyciem; duchty do użycia dla wozów 2,5 T, do przebycia dla piechoty, starodrzew—dla kawalerji); (5,6 km, na Pd.) jez. Graniczne (0,8 km dłg., 0,4 km szer., do 4 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi do 15 m wys. łagodne); (5,6 km, na Pc.) jez. Garczyńskie (3 km dłg., 0,4 km szer., 6 m głęb., dno ps., błzegi do 17 m wys., płn. i wsch. zalesione); (5,6 km) rz. Garczyńska (6 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, miejscami zarośnięte); (7,4 km) rz. Pielisko (7 m szer., 0,7 m głęb., dno ps.-mul., ch. prądu 0,5 m/sek., brzegi niskie łąkowe); (9,7 km, 1 km na Pd.) jeziorko (0,5 km dłg., 0,1 km szer., 1—2 m głęb., dno muliste, brzegi trf., do 10 m wys.); (11,3 km, 1 km na Pc.) jez. Gostomskie (1,5 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 3 m głęb., dno ps., brzegi płaskie); (9,5—16,9 km) las (igl. 15—20 lat, gęsty, do przebycia dla piechoty, duchty do 10 m szer., dla lekkich wozów).

Ciaśniny: (5,6 km) nasyp, między jez. Garczyńskiem i Granicznem 8 m wys.; wejście i wyjście ukryte wskutek zalesienia. Nasypem biegnie również tor kolej. Kościerzyna—Lipusz. Objazd 3 km na Pc.

Osiedla: (0 km) mto Kościerzyna (p. drg. 252); (35 km na Pc) flw. (1 dym. mur., 10 Pol.); (5,5 km) budka kolejowa (1 dym. mur., Pol.); (7,4 km) Nowa Karczma (Neukrug, 3 dym. mur., Pol.); (8,2 km, 0,5 km na Pc.) w. Korne (36 dym., w tem 2 mur., 335 Pol., szkoła, mł. wodny); (16,6 km, 0,6 km na Pd.) leśn. Zdroje (3 dym. mur., Pol.); (19,1 km, 0,8 km na Pc.) w. Nakło (82 dym., po 50% mur. i gln., 560 Pol., szkoła); (19.5 km) zab. Wygoda (3 dym. mur., Pol.); (20,6 km) 1 dym gln. ad Nakło (21 km) granica i budka graniczna.

Mosty i przeprawy: (5,6 km) na rz. Garczyńskiej mur., 16 m dłg., 7 m szer. na nasypie 8 m wys., obok kolejowy, 24 m dłg., 4 m szer., 8 m wys.; (7,4 km) na rz. Pielisko żel.-bet. 9 m dłg., 7 m szer., 4 m wys.

Skrzyżowania drożni: Kościerzyna—252, 253, 256, 259, 261; Nowa Karczma (Neukrug)—249; (13,9 km)—263.

263. Drg. 249 — Lipusz — Sumin — Suleczyno — Puzdrowo.

31,7 km

M. pr. 1/100 — 98 Bytów, 68 Supowo, 69 Kartuzy (w szczegółach błędne).

Szosa z odcinkiem (1,7—17,3 km) w. Lipusz—w. Suleczyno drogi gruntowej 2,5 m szer. ps. na większych spadkach kamienistej. Pozatem szosa (1,7 km) w. Lipusz początkowo 6,5 m szer. z 3,5 m szutr. jezdnią, w dalszym ciągu od (17,3 km) w. Suleczyno 6 m szer. z 3 m jezdnią szutr. opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. z licznymi odchyleniami i załamaniami. Odcinek drogi gruntowej zdatny do użycia dla zaprzęgów do 2 T; szosa dla wszelkich zaprzęgów i samochodów stale do użycia.

Teren do (17,3 km) w. Suleczyno falisty, z silnie zarysowanemi płaskiemi fałdami, występującemi w okolicy (1,7 km) w. Lipusz, pokryty młodymi lasami igl., na żw. ps. morenowych, nieprzejrzysty. Od w. Suleczyno pagórkowaty, pocięty podłużnemi dolinami, uprawny lub łąkowy, przejrzysty. Wzdłuż drogi z Pd. na Pc. wyciągnięte szeregi wielkich jezior w głębokich kotlinach. Gleba ps. lub. ps.-gln. Obserwacja z drogi na odcinkach niezalesionych do 2 km. Poza lasami droga odkryta, widoczna z okolicznych wyniosłości, oraz z lizjer sąsiednich lasków i lasów.

Przeszkody: (0,1—0,7 km na Pc.) jezioro (0,6 km dłg., 0,3 km szer., 5 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi wsch. do 6 m wys., łąkowe); (1,8 km) rz. Czarna Woda (Schwarzwasser, 3 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, zabudowane); (3,7 km) rz. Czarna Woda (3 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (3,7 km, 0,6 km na Pc.Z.) jez. Lubiszewskie (2,1 km dłg., 0,4 km szer., 2—12 m głęb., dno ps., brzegi ps., w kotlinie 15 m głęb., o zboczach zalesionych); (4,3—9,8 km) las do 5,8 km igl., 40—100 letn., rzadki, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców, dalej igl. 10—20 letni, gęsty, dostępny dla pojedyńczych pieszych, duchty i drogi do użycia dla 1,5 T zaprzęgów); (9,8 km, 0,2 km na W.) jez. Sumińskie (4,4 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 6 m głęb., dno ps., brzegi ps., płd. i zach. stoki kotliny płaskie, płn. i wsch. strome do 30 m wys., łąkowe, miejscami zalesione); (9,8—14,5 km) las (igl., 10—15 letn., z parcelami do 30 lat, gęsty, podszycie wrzosowe, do przebycia dla pojedyńc ych pieszych, przesieki 3 m szer., z drogami dla 2 T zaprzęg.); (13,9 km) jez. Mausz

(6,4 km dług., 0,4—1,2 km szer., 10—15 m głęb., brzegi 20—40 m wys., od Pd. zalesione); (13,5 km, 0,5 km na Z.) lasek (igl., 15 letni, dość rzadki, bez drogi, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (14,1 km, 0,2 km na Z.) lasek (igl., 12 letni, b. gęsty, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (14,5—16,7 km) las (igl., 20 letni, gęsty, podszycie liśc., przesieki 3 m szer., z drogami dla 2 T, zaprz., dostępny dla pojedyńczych pieszych); (14,6 km, 0,5 km na Z.) dwa jeziorka, okrągłe, do 3 m głęb., dno ps., w kotlinach do 15 m głęb., o stokach łagodnych, od W. zalesionych, połączone z jez. Mausz odpływem); (16,3—16,6 km, 0,1 km na W.) jeziorko (0,3 km dług., 0,2 km szer., 5 m głęb., dno ps., brzegi ps., w kotlinie lejowej 35 m głęb., o stokach stromych, częściowo zalesionej); (17,1 km na Z.) lasek (igl., 15 letni, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (17,3 km) rz. Słupcza (4 m szer., 0,3 m głęb., dno kamieniste, rwąca w parowie 1,5—3 m głęb., o urwistych stokach); (18,3 km, 0,1—0,2 km na W.) jez. Węgorczyno (2,6 km dług., 0,4 km szer., 5—30 m głęb., dno ps.-kam., brzegi: zach. urwisty, do 40 m wys.); (19,5—20 km) lasek (igl., 12 letni, gęsty, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (20—22,8 km) rz. Słupcza (6 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi 1 m wys., zadrzewione, dolina łąkowa, domin. wsch., krawędź do 40 m wys.); (21,5 km) lasek (igl., 15 letni, karłowaty, rzadki, dostępny dla piechoty); (25,3—26 km, 0,3 km na Pd.) las (liśc., 30 letni, gęsty, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty), (25 km, 0,1 km na Pc.) jeziorko (0,5 km dług., 0,3 km szer.; 3—4 m głęb., dno muliste, brzeg łąkowy, podm.); (24,9—26 km, 0,8 km na Pc.Z.) jezioro (1,1 km dług., 0,3 km szer., 4 m głęb., dno muliste, brzeg łąkowy, podm.); (26,4 km, 0,6 km na Pd.W.) las (liśc., 40 letni, rzadki, podszycie liśc., gęste, do przejścia dla piechoty); (28 km, 0,3 km na Z.) jez. Wielkie (1,3 km dług., 0,35 km szer., 5 m głęb., dno muliste, przy wsch. brzegu zarośnięte, dolina podm., do 0,2 m głęb., zach. trf., podm. do 0,2 m głęb.).

Osiedla: (1,7 km) w. **Lipusz** (46 dym. mur. i 30 drw., 1200 Pol., 1% Niem., 2 kśł., szkoła, poczta, st. kol., zadrzew. dobre); (3,5 km) w. **Lubiszewo i Papiernia** (wliczone do w. **Lipusz**); (9,8 km, 0,1 km na W.) w. **Sumin** (3 dym. mur., 22 Pol., leśn., zadrzew. dobre); (17,3 km) w. **Suleczyno** (14 dym. mur., 625 Pol.); (22,8 km) młyn **Podjazy** (1 dym. mur., mł., zadrzew. dobre); (23,3 km) w. **Podjazy** (76 dym. mur., 50% gln., 667 Pol., 2 szkoły, zadrzew. średnie); (25,8 km) rozrzucone wybud. w. **Podjazy** (5 dym. mur., 37 Pol., zadrzew. średnie); (26,8 km) rozrzucona w. **Karłowo** (23 dym. gln., 30% dym. mur., 241 Pol., zadrzew. dobre); (27,8 km, 0,8 km na Z.) w. **Rębinica** (13 dym. gln., 118 Pol., zadrzew. średnie); (28,7 km) w. i flw. **Tuchlino** (30 dym. mur., 50% gln., 259 Pol., 3% Niem., szkoła, mł., zadrzew. dobre); (30,2 km, 1 km na W.) flw. **Dąbrowo** (6 dym. mur., 63 Pol., zadrzew. średnie); (31,1 km) w. **Puzdrowo** (53 dym. mur. i gln., 570 Pol., szkoła, cgl. par.).

Mosty i przeprawy: na rz. Czarna Woda i Słupca 4 mostki mur., do 9 m dług. i 1 drw.

Skrzyżowania drożni: na 0 km—249; na 6,1 km—262; Sulecin—284; Puzdrowo—285.

264. Borucin—Ręboszewo—Kartuzy—Przodkowo.

M. pr. 1/100 — 69 Kartuzy,
26,1 km (w szczegółach błędna).

Szosa 7 m szer., z 4 m jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowaty, morenowy, pocięty jeziorami—nagół otwarty, uprawny lub łąkowy z nieregularnie rozrzuconemi wzdłuż drogi lasami; gleba ps.-gln. o podłożu ze zbitej, nieprzepuszczalnej gliny dyluwjalnej, wydobywającej się miejscami na powierzchnię. Obserwacja z drogi słaba; dogodnych pkt. obs. brak; przesłona wzdłuż drogi w gęsto usianych lasach i zagajnikach.

Przeszkody: (0 km) jez. Gminne (0,5 km dłg., 0,3 km szer., 5 m głęb., dno ps., brzegi do 20 m wys., łagodne, otwarte); (1,4 km) jez. Radunia (15 km dłg., 1—2,5 km szer., 10—15 m, największa głęb. 50 m, dno ps., zarosłe wodorostami; brzegi 15—50 m wys., 30^0—40^0 nachylenia, przeważnie łąkowe, na małych odcinkach zalesione); (2,3—6 km) las (7—15 lat, igl., gęsty, o słabem podszyciu; do przebycia dla piechoty); (3,4 km, 0,7 km na Pd.) jez. (0,8 km dłg., 0,2 km szer., do 10 m głęb., dno ps., brzegi do 40 m wys., płn. zalesione); (4,2 km, 0,4 km na Pd.) jez. Brück (0,8 km dłg., 0,2 km szer., reszta jak poprzednie); (5,8 km, 1 km na Pd.W.) jez. Ostrzyckie (7,2 km dłg., 0,3—0,7 km szer., 10—15 m głęb., największa 40 m, dno ps., brzegi do 60 m wys., strome, miejscami zalesione); (10,6 km, na Pc.) jez. Małe Brodnickie (2,3 km dłg., 0,4 km szer., 10 m głęb., najw. 30 m., dno ps., brzegi do 50 m wys., strome, łąkowe); (10,6 km, na Pd.) jez. Wielkie Brodnickie (3,1 km dłg., do 0,5 km szer., 10 m głęb., najw. 30 m, dno ps., brzegi do 50 m wys., łąkowe lub rzadko zalesione); (10,6 km) przepływ między jez. Brodnickiemi (15 m szer., 0,7 m głęb., dno ps.-kam., brzegi niskie, zarosłe szuwarem); (14,5—18 km) las (miesz., 60—180 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty); (15,2 km) jez. Ciche (0,3 km dłg., 0,2 km szer., do 5 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, częściowo zalesione); (16 km) jez. Karczemne (1,3 km dłg., 0,4 km szer., 5 m głęb., dno ps., brzegi do 7 m wys., łąkowe); (18,1 km, 0,6 km na Z.) jez. Klasztorne (2 km dłg., 0,2—0,9 km szer., 3—7 m głęb., najw. do 20 m, dno ps. lub muliste, brzegi 6—20 m wys., zach. i częściowo wsch. zalesione); (19,6—24,6 km) las mieszany (30—70 lat, miejscami podszyty, do przebycia dla piechoty, duchty dla 2,5 T zaprz.); (24,3 km) strumyk (2 m szer., 0,2 m głęb., dno ps., w parowie o stromych stokach).

Ciaśniny: (1,6 km) grobla przez jez. Raduńskie 2 m wys., 7 m szer., wejście obok lasku, wyjście do lasu 40 letn. Obserwacja dogodna z brzegów jeziora. Objazd możliwy 10,5 km

na Pc. lub 6 km na Pd.; (10,6 km) grobla między jez. Rudnickimi 8 m szer., 3,5 m wys., wejście z lasku, wyjście we w. Ręboszewo. Obserwacja ciaśniny dogodna z brzegów jeziora.

Osiedla: (0 km) w. Borucin (p. drg. 261); (1,1 km) dwa dymy ad Borucino; (3,7 km, 0,6 km na Pc.) rozrzucona w. Przewóz (45 dym., w tem 6 mur., 600 Pol., szkoła); (5,8 km) flw. Maks (2 dym. mur., Pol.); (7,4 km) w. Brodnica (101 dym., 825 Pol., kśl., szkoła); (10,5 km) w. Ręboszewo (13 dym. mur., 350 Pol.); (12,7 km) w. Smętowo (7 dym., w tem 3 mur., Pol., szkoła, leśn.); (14,3 km, 0,5 km na Pc.Z.) w. Kosy (20 dym. glin., 1 mur., 138 Pol.); (16 km) zabud. ad Kartuzy: (17,2 km) m. Kartuzy (p. drg. 257); (19,9 km) w. Grzybowo (38 dym. gln., 10% mur., 270 Pol., 67 Niem., szkoła, przesłona zadrzew.); (21,4 km) wyb. ad Kobyszewo (2 dym. mur., 2 gln.); (21,6 km) owczarnia Kobyszewska (2 dym. mur., 68 Pol.); (23,1 km, 0,6 km na Pd.W.) w. Kobyszewo (48 dym. mur., 20% gln., 397 Niem. 20 Pol., szkoła, przesłona zadrzew.); (23,8 km) w. Osowa Góra (9 dym. gln., 53 Pol., przesłona zadrzew.); (25,6 km) w. Przodkowo (Seefeld, 40 dym. mur., 40% gln., 350 Pol., kśl., szkoła, 4 oberże, przesłona zadrzew.).

Mosty i przeprawy: (10,6 km, na jez. Rudnickiem) drw., 16 m dłg., 8 m szer., 3,5 m wys., uszkodzony, wytrz. do 12 T. Prócz tego 8 przepustów mur. i 2 mostki do 5 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Borucin — 261, 267, 284; Kartuzy—257, 265, 285; Przodkowo—269.

265. Kartuzy — Żukowo — Leźno — st. kol. Kokoszki (gran. W. M. Gdańska).

M. pr. 1/100 — 69 Kartuzy, 70 Gdańsk
21,2 km (w szczegółach błędne).

Szosa 8 m szer., z 4 m jezdnią, wysadzana drzewami, z rowami i linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na W. z paroma załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Borowo (5,7 km) falisty, dalej pagórkowaty zalesiony i mało przejrzysty, pocięty szeregami jeziorek. Od Pd. głęboka, podmokła dolina rz. Raduni. Gleba ps.-gln., o podłożu gln., płytkiem, zwłaszcza w lasach kartuskich i okolicy Kokoszek (19,4 km). Obserwacja z drogi słaba; przesłona dobra w lasach i dolinie Raduni. Dogodne pkty obserw.: 1) (3,8 km) z szosy dole widzenia w promieniu około 8 km; 2) wzgórze (8,1 km) tuż obok szosy—z widokiem 4—6 km na Z. i Pd.W.

Przeszkody: (0—3,7 km) las (mieszany 40—80 lat, gęsty, do przebycia dla piechoty); (4,6 km, 0,2 km na Pd.) jez. Wodzno (1,5 km dłg., 0,2—0,4 km szer., do 5 m głęb. i (0,3 km na Pc.) jez. Dzierzążno (0,6 km dłg., 0,5 km szer., 3 m głęb.). Oba leżą w płytkich dolinach, o brzegach około 15° nachylenia; (4,6—6,3 km, do 1 km na Pd.) las (mieszany, 30—70 lat, gęsto podszyty; duchty nie do użycia; do-

stępny dla pojedyńczych pieszych); (6,7 km, 0,8 km na Pc.) jez. Sytno (1,1 km dłg.. 0,6 km szer., do 5 m głęb., brzegi płaskie, wsch. i zach. częściowo zadrzew.); (6,2—7,6 km) na Pd. las (30—40 lat, igl. lub mieszany, gęsty, do przebycia dla piechoty); (6,8 km) na Pc. jez. Karlikowo (1 km dłg., do 0,3 km szer., do 10 m głęb., brzegi do 15 m wys. wsch. i płn. zalesione); (7,8 km, 0,8 km na Pc.) jez. Głębokie (1,7 km dłg., 0,4 km szer., do 15 m głęb., brzegi 20 m wys., łagodne, łąkowe). Tworzy z dwoma poprzedniemi grupę połączoną dolinami; (7,8—17,2 km, 0,2—1 km na Pd.) rz. Radunia (10—15 m szer., 1—2 m głęb., dno ps. lub muliste, brzegi porośnięte szuwarem, miejscami zadrzew.; dolina wąska, o stokach 20^0 do 30^0 nachylenia, miejscami zalesionych); (8,6 km, 0,5 km na Pc.) lasek (igl., gęsty 10—15 letni); (10,7 km) rzeczka Słupa (6 m szer., 0,3 m głęb., dno ps. lub kam., brzegi zadrzew.; rzeczka wszędzie do przejścia); (13,8 km) rzeczka (5—8 m szer., do 1,5 m głęh., dno muliste, płynie w parowie); (13—14.6 km, 0,1—0,8 km na Pc.) las (mieszany, 50 lat, gęsty); (17,7 km) przekop kolejowy (1,3 km dłg., 8 m głęb., o stromych stokach); (17,8 km) las (igl. 40 lat, gęsty, do przebycia dla piech.); (20,1 km, 0,2 km na Pd.) lasek (miesz. i igl. 50 lat, rzadki).

Osiedla: (0 km) mto **Kartuzy** (p. drg. 257); (4,5 km) w. **Dzierzązno** (Seeresen, 34 dymy gln., 290 Pol., szkoła; słabo zadrzew.); (5,2 km) w. **Piekarnia** (Pechbude, 13 dym. gln., 110 Pol.; średnio zadrzew.); (9,1 km) w. **Borkowo** (b. rozrzucona, 53 dym., w tem 8 mur., 440 Pol., szkoła, elektr. pow.; dobrze zadrzew.); (10,7 km) w. **Żukowo** (p. drg. 239), (12,8 km, 0,8 km na Pd.) flw. **Otomin** (4 dymy mur., 83 Pol., b. dobre zadrzew.); (14,3 km) flw. **Lnisko** (Ellernitz, 7 dym. mur., 126 Pol., średnio zadrzew.); (15,3 km, 0,6 km na Pc.) flw. **Leżno** (12 dym. mur., 424 Pol., szkoła; b. dobrze zadrzew.); (17,4 km) owczarnia **Leżno** (1 dom); (17,4 km, 0,3 km na Pd.W.) st. kol. **Leżno**; (19,6 km na Pc.) flw. **Kokoszki** (14 dym. mur., 180 Pol., 10% Niem., szkoła; b. dobrze zadrzew.); (20,3 km na Pc.Z.) st. kol. **Kokoszki**; (21,2 km) budka graniczna z W. M. Gdańsk.

Kolejki: st. kol. Kokoszki—cgl. Matarnia.

Mosty i przeprawy: (9,1 km, 0,7 km na Pd.) na rz. Rudnia żel., kol. 40 m dłg., 4 m szer., 9 m wys.; (14,3 km) na rz. Rudnia drw. 16 m dłg., 4 m szer.; (17,7 km) wiadukt żel.-bet. 46 m dłg., 6 m szer., nad torem kolej.; prócz tego drugi 9 m dłg., 8 m szer.

Skrzyżowania dróżni: Kartuzy—257, 264, 285; Żukowo—259; Leżno—269.

266. Surakowice—Połubice gran. państw. (niem.).

8,5 km

M. pr. 1/100—69 Kartuzy, (w szczegółach błędna).

Szosa 6 m szer., z 3 m jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Miejscami nasypem do 4 m wys. Biegnie na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowaty, otwarty, uprawny, o glebie ps., usianej kamieniami. Obserwacja z drogi dobra; przesłona w rowach i bocznem zadrzewieniu.

Przeszkody: (2,3—2,4 km) lasek igl. (15—20 letni, rzadki, dostępny dla piechoty); (2,5 km) parów (6 m głęb., ze strumykiem, zbocza strome, zarośnięte); (5 km, 0,5—1 km na W.) jez. Bukowińskie (2,5 km dłg., 0,4—1,1 km szer., do 10 m głęb., dno i brzegi ps., płn. i płd. płaskie łąkowe, wsch. i zach. do 40 m wys., miejscami strome); (6,7—7,1 km) lasek igl., 15 lat, rzadki, do przejścia dla piechoty); (6,2 km, 0,1 km na W.) jez. Święte (1,1 km dłg., 0,3—0,4 km szer., do 10 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, miejscami do 20 m wys., łagodnie nachyl.); (7,5—7,9 km) lasek miesz. 20 lat, b. gęsty, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (7,1 km) strumień (4 m szer., 1 m głęb., dno muliste, brzegi strome, przechodzą w stoki parowu 5 m głęb., zarośnięte); (7,5 km) parów zadrzew. gęstym lasem liść., 20 lat.

Osiedla: (0 km) w. Sierakowice (117 dym. mur., w tem 12 gln., 1470 Pol., kśł., 2 szkoły, przesłona—zadrzew.); (1,1 km) w. Poręby (4 dymy gln., 25 Pol., zadrzew.—średnie); (2,6 km) wyb. Czechomie (4 dym. gln., 31 Pol., zadrzew. średnie); (3,7 km) wyb. Połubice (3 dymy gln., 17 Pol., zadrzew. średnie); (4,4 km na Z.) w. Załakowo (15 dym. gln., w tem 7 mur., 210 Pol., mł., zadrzew. dobre): (5 km) w. Połubice (42 dym. gln., w tem 21 mur., 323 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (8,5 km) w. Bukowina (na terytorjum Rzeszy, 7 dym. mur. i 7 flw., kśł. ewang., szkoła, karczma, przesłona — zadrzew. słabe).

Mosty i przeprawy: 2 przepusty i 1 mostek mur., 6 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Sierakowice—285; Bukowina—268.

267. Borucin—Miechucin—Mirachowo—Strzepcz.

23,6 km M. pr. 1/100—69 Kartuzy (przestarzała).

Gruntowa lub szosa. do (9,8 km) w. Miechucin gruntowa 2—6 m szer., ps., żw. lub ps.-gln., miejscami usiana kamieniami, ze stromemi spadkami do 20°. Od (9,8 km) w. Miechucin do 11,9 km szosa w budowie. W dalszym ciągu (15,6 km) w. Mirachowo szosa 6,5 km szer., z 3 m szer. jezdnią, wysadzana drzewami, z rowami następnie (16 km) do flw. Miłoszewo gruntowa 3,5 m szer., miejscami opatrzona rowami bocznymi, wyboista. Wreszcie aż do końca szosa 7 m szer., z 3 m szer. jezdnią, rowami, wysadzana drzewami. Biegnie na Pc. Szosa stale

do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla lekkich zaprzęgów ze względu na słabe mostki.

Teren zmienny, pagórkowaty, pocięty wzdłuż drogi kotlinami jezior, oraz nieregularnemi dolinami rzeczek. W okolicach Miechucin-Mirachowo płaty wielkich lasów, pozatem mało urodzajne pola uprawne. Pokrycie stanowią lasy i zarośla. Gleba ps.-gln.-żw. z domieszką kamieni. Obserwacja z drogi utrudniona zmiennością terenową i nierównemi, postrzępionemi wycinkami sięga 1—3 km.

Przeszkody: (6 km) jez. Długie (Lander-See, Bonestowskie, 2,3 km dłg., 0,2 km szer., 2—8 m głęb., dno ps. i muliste, brzegi ps.-żw., płn. i płd. lekko zarośnięte, łąkowe); (11,6—16,1 km) las igl., 20—30 lat, z działkami 80 lat, gęsty, dostępny dla piechoty, duchty i drogi do 2 T wytrz.; (22 km) rz. Łeba (4 m szer., 1—1,5 m głęb., dno muliste, brzegi do 1 m wys., strome, dolina 0,1—1 km szer., stoki łąkowe, zarośnięte krzakami i laskiem); (22,5 km) jez. Starsowskie (0,3 km dłg., 1,8 km szer., 2—5 m głęb., dno muliste, brzegi ps., kotlina do 30 m głęb., stoki 0°—30° nachyl., łąkowe, zalesione).

Osiedla: (0 km) w. Borucin (p. drg. 261); (2 km) w. Łączyn (50 dym. gln., w tem 7 mur., 20 Pol., kśł., przesłona — zadrzew.); (3,4 km) w. Wygoda 3 dym. mur., 20 Pol., kśł., przesłona — zadrzew.); (5,4 km) w. Borzestowo (14 dym. gln., w tem 4 mur., 80 Pol., szkoła przesłona — zadrzew.); (7,9 km) wyb. Borzestowo (3 dym. gln., w tem 1 mur.,28 Pol.); (9,8 km) w. Miechucin (60 dym. mur., 632 Pol., szkoła, trt., mł., przesłona — zadrzew.); (13 km) leśn. Stary Staniszew (1 dom. mur., 6 Pol.); (15,3 km) leśn. Nowy Staniszew (1 dym. mur., 6 Pol.); (16 km) w. i flw. Mirachowo i Strysza Buda (48 dym. gln., w tem 16 mur., 555 Pol., 10% Niem., kśł., 2 szkoły, zajazd, mł., przesłona — zadrzew.); (17,9 km) mł. Nowy Młyn (1 dym. mur., 3 Pol., trt., elektrownia); (19,2 km) w. Nowa Huta (25 dym. glm., w tem 8 mur., 430 Pol., szkoła, przesłona zadrzew.); (20,4 km) wyb. w. Miłoszewo (4 dym. gln. 24 Pol., przesłona — zadrzew. dobre); (22 km) flw. Miłoszewo (6 dym. gln., 80 Pol., 3% Niem., przesłona — zadrzew.); (23,6 km) w. Strzepcz (38 dym. mur., 600 Pol., kśł., szkoła).

Mosty i przeprawy: (22 km na rz. Łeba) drw. 24 m dłg., 6 m szer., 2,5 m wys.; wytrz. 20 T. Prócz tego 5 przepustów i 3 mostki 1—3,5 m dłg., wytrz. 4—10 T.

Skrzyżowania drożni: Borucin — 261, 264, 284; Miechucin — 285; Strzepcz — 268, 269.

268. Pobłocie—Strzepcz—Linia—Niepoczołowice—granica państw. (niem.).

18,3 km M. pr. 1/100—69 Kartuzy (przestarzała).

Szosa do w. Linia (11,3 km) 6—7 m szer. z 3—3,5 m jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami

lub płonkami; dalej gruntowa 3—5 m szer. gln.-ps. i ps., usiana kamieniami. Biegnie na Pd.Z. z paroma odchyleniami i załamaniami. Odcinek szosowy do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa tylko dla zaprzęgów do 2,5 T.

Teren lekko pagórkowaty, otwarty, za wyjątkiem kilku większych płatów lasów, uprawny lub łąkowy. Pagórki pochodzenia marenowego zwykle usiane kamieniami i głazami. Obok drogi rozrzucona nieregularnie grupa jezior. W okolicy w. Strzepcz wzdłuż drogi ciągnie się na Pd. głęboka i trf. dolina rz. Łeba. Gleba ps. lub ps.-gln. Obserwacja z drogi utrudniona zmiennością terenu, poszarpanymi wycinkami, przeważnie ku Pc. sięga 1—2,5 km. Dogodnych pkt. obserwacyjnych brak.

Przeszkody: (2,3 km) parów (do 20 m głęb., stoki nachyl. 50%, spód — łąka podmokła z rowem przez środek); (2,5—2.6 km, na Pd.W.) lasek igl. 10 letni, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (4,6 km, 0,2 km na Pc.) jez. Strzepcz (1,1 km dłg., 0,3 km szer., 2—4 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe, osuszone)((4,5 km, 0,3 km na Pc.) lasek igl. 15 letni, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (6,4 km, 0,1 km na Pd.) łąka podmokła (0,2 m głęb., pocięta rowkami, w dolinie, łączącej się z doliną rz. Łeba); (6,4 km) strumień (1—1,5 m szer., 0,2 m głęb., dno kam,, w parowie, o stromych, gołych ścianach, (7 km na Pc.W.) kotlina trf., z kilkoma dołami, do 1,5 m głęb., zalanymi wodą); (5,4—6,2 km) lasek igl., 15 letni podszycie wrzosowe, dostępny dla kawalerji); (8,6 km) rz. Łeba (4—6 m szer., 1 m. głęb., dno ps. lub kam., brzegi zadrzew., dolina—łąka podmokła, 0,1 m głęb., stoki 2—60 m wys., 35° nachyl., łąkowe lub zalesione; na Pd. od szosy tworzy staw 50 m szer., 80 m dłg., 2 m głęb., mulisty.— można spuścić); (8,3—8,7 km) laski igl., 10—17 letnie, na skrajach wrzosowiska, dostępne dla pojedyńczych pieszych); (11,3—11,7 km) las igl., 15—25 letni, nieutrz,. podszycie wrzosowe, dostępny dla piechoty); (12,7—13,1 km) lasek igl , 15 letni nieutrz. dostępny dla piechoty); (14,8 km. na Pc. Z.) jeziorko (0,5 km dłg., 150 m szer., około 3 m głęb., dno muliste, brzegi ps., dolinka płaska); (14,8—16,4 km) las, igl., z parcelami 15 i 30 letniemi, rzadki, dostępny dla piechoty),

Osiedla: (1,1 km) w. Pobłocie (52 dym. mur., 543 Pol., szkoła); (2,2 km, 0,7 km na Pd.W.) w. Lewinko (p. Pobłocie); (4,6 km) w. Strzepcz (38 dym. mur., 600 Pol., kśl., szkoła); (7 km, 0,3 km na Pd.Z.) wyb. w. Tłuczewo (3 dym gln., 17 Pol., zadrzew. średnie); (8,6 km) w. Tłuczewo (26 dym. gln., w tem 5 mur., 260 Pol., szkoła, mł. z trt., zadrzew. średnie); (9,5 km) wyb. w. Linia (5 dym. mur., 45 Pol., zadrzew. średnie); (11,3 km) w. Linia (34 dym. gln., w tem 12 mur., 500 Pol., szkoła, oberża, zad zew. dobre, z „wybud." 65 dym. i 982 Pol.); (12,7 km, 0,4 km na Pc.) st. kol. Linia (st. kol., trt., oberża, zadrzew. słabe); (14,8 km) w. Niepoczołowice (Wahlendorf, 32 dym. gln.,

w tem 8 mur., 498 Pol., 26% Niem., szkoła, przyst. kol., zadrzew. średnie); (18,3 km) w. **Bukowina** (na obszarze Rzeszy 7 dym. mur. i 7 gln., kśł. ewang., szkoła, karczma, zadrzew. słabe).

Mosty i przeprawy: (8,6 km) na rz. Łeba, tama z nawierzchnią szosową, 46 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., w stronę spadku, szluza mostowa żel.-bet. 15,5 m dłg., 5,5 m szer., na filarach i druga żel.-bet. 6 m dłg., 5,5 m szer.; oprócz tego 5 przepustów mur. do 4 m rozpiętości.

Skrzyżowania drożni: Pobłocie — 267, 278, 282

269. Leżno—Przodkowo—Łebno—Pobłocie.

30,4 km M. pr. 1/100—70 Gdańsk, 69 Kartuzy.

Szosa 7 m szer. z 3,5—4 m szer. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, linją tlf., miejscami nasypem, do 6 m wys., przez osiedla przeważnie brukowana. Biegnie na Pc.Z. z paroma odchyleniami. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren pagórkowaty, pocięty rowami, o dnie trf., przeważnie uprawny, z porozrzucanemi, trf. kotlinkami i stosunkowo niewielkiemi szmatami lasków. Pokrycia terenu stanowią lasy i zarośla. Gleba ps.-gln. z domieszką kamieni. W dolinach — ps.-trf. (łąkowa, miejscami podmokła). Podłoże stanowi zbita glina polodowcowa. Obserwacja dobra, początkowo do 8 km. Dalej w promieniu 2—4 km i tylko w końcowem odcinku utrudniona, zmiennością terenu. Przesłona w laskach, przydrożnem zadrzew. i rowach. Dogodne pkty obserwacyjne: wzg. 171 (1 km na Pc. Z. flw. Pępowo) z polem widzenia do 8 km; wzg. (na 8 km)—pole widzenia w promieniu 9 km; wieża kśł., we w. Przodkowo—z polem widzenia na Pc. i Pd. do 10, na W. do 3 km; wzg. 211 (1 km na Pd. W w. Łebno) z polem widzenia do 8 km.

Przeszkody: (0,3—0,5 km na Pd.) w kącie dróg stawek (do 2 m głęb., mulisty, przy brzegu zarośnięty, na Z. łąka podmokła, do 0,5 m głęb., na W. rzadki lasek liśc., 20—30 letni); (0,5—1,2 km, 0,5 km na Pc.) lasek (igl., 15 letni, b. gęsty, poza drogami nie do przejścia); (3,3 km) strumień (3—4 m szer., 0,7 m głęb., muliste, dolina podmokła, do 0,1 m głęb., zbocza łagodne, zalesione); (3,9—4,5 km, 0,7 km na Pc. W.) las igl., 15 letni, gęsty, trudny do przebycia); 4—4,5 km na Pd.) lasek, mieszany, 20 letni, w małym parowie, biegnącym wzdłuż drogi, do przejścia dla pojedyńczych pieszych; (5,2 km na Pd.) kotlina, po wybranym torfie, doły tworzą grupy drobnych sadzawek, do 2 m głęb., mulistych, częściowo zarośniętych, przejście możliwe przesmykami); (8,6 km) podmokła dolina, trf., (poprzecznie do drogi), przekopana rowkami, zbocza do 20 m wys., dostępne dla kawalerji; (8,9—10,1 km na Pc.Z.) w wąskiej, głę-

bokiej kotlinie jeziorko (1,3 km dług., 0,1—0,2 km szer., 7 m głęb., dno ps., brzegi otwarte, do 40 m wys., miejscami zalesione, strome); (10,8 km) rzeka (3—5 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi 0,5 m wys., porośnięte drzewkami, dolina o zboczach, do 30 m wys., 20^0 nachyl.); (12,1 km, 0,3 km na Pc.) małe jeziorko (do 2 głęb., dno muliste, brzegi trf.).

Osiedla: (0 km) owczarnia **Leżno** (p. drg. 265); (1,1 km) flw. **Leżno** (p. drg. 265); (4,7 km) w. i flw. **Pępowo** (10 dym. mur., 222 Pol., 15% Niem., grzl., zadrzew. wsi średnie, we dworze park); (7,4 km na Pc.) w. **Myszewo** (p. drg. 259); (10,8 km) w. **Kczewo** (Exau, 23 dym. mur., 93 Pol., flw., zadrzew. niedostateczne); (10,8 km, 0,8 km na Pd.) w. **Młynek** (7 dym. mur., 74 Pol., 10% Niem., mł., piek., średnie zadrzew.); (12,4 km) w. **Przodkowo** (Sesfeld, 40 dym., 60% mur., 40 gln., 350 Pol., kśł., szkoła, 4 oberże, przesłona — zadrzew. średnie); (13 km) w. **Kosowo** (42 dym. gln., 315 Pol., 2 Niem., szkoła, przesłona — zadrzew.); (14,7 km) w. **Załęże** (43 dym., gln., 357 Pol., szkoła, przesłona — zadrzew.); (15,7 km, 1 km na Pd.) w. **Szarłata** (23 dym. gln., 179 Pol., presłona — zadrzew.); (16,8 km, 0.4 km na Pd.) w. **Hopy** (27 dym. gln., 179 Pol., przesłona—zadrzew.); (17,4 km) szkoła **Wilanowo** (1 dym. mur., 4 Pol.); 17,8 km) w. **Wilanowo** (51 dym. gln., 377 Pol., przesłona—zadrzew.); (18,3 km, 0,8 km na Pd.) w. **Barwik** (43 dym. gln., 318 Pol., przesłona—zadrzew.); (19,2 km) w. **Pomieczyno** (26 dym. gln., 200 Pol., 2 oberże, przesłona — zadrzew.); (19,6 km) w. **Pomieczyno Szlacheckie** (11 dym. gln., 80 Pol., przesłona — zadrzew.); (21,3 km) w. **Łebniańska Huta** (5 dym. gln., 32 Pol., przesłona — zadrzew. średnie); 22,5 km) szkoła (1 dym. mur., 6 Pol.); (25,7 km) w. i flw. **Łebno** (10 dym. mur., 105 Pol., 20% Niem., szkoła, oberża, przesłona — zadrzew.); (27 km, na Pd.) w. **Zeblewo** (7 dym. gln., w tem 3 mur., 63 Pol., przesłona—zadrzew. słabe; na wybud.— 33 dym., 465 mieszk.); (28,3 km) w. **Rosochy** (5 dym. mur., 35 Pol., 24 Niem., mł., przesłona—zadrzew. słabe); (30,4 km) w. **Pobłocie** (p. drg. 268).

Mosty i przeprawy: 1 mostek i 5 przepustów.

Skrzyżowania drożni: Leżno — 265; Myszewo—259; Przodkowo — (Sesfeld) 264; Łebno — 271; Pobłocie — 267, 268, 278, 282.

270. Miszewo—Matarnia—granica W. M. Gdańska.

10,8 km M. pr. $^1/_{100}$ — 70 Gdańsk.

Szosa 6 m szer. z 3 m szer. jezdnią, wysadzana drzewami. Biegnie w kierunku W. miejscami nasypem do 3 wys. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, lub lekko falisty, wznoszący się równomiernie ku Z., otwarty, uprawny lub łąkowy. Gleba ps.-żw. lub ps. o podłożu gln., nieprzepuszczalnym. Obserwacja z dro-

gi — dobra, w promieniu 4—5 km. Dogodne pkt. obs.: 1,2 km wzg. 178 na Pd. w. Dąbrowo z polem widzenia na Pd.W. i Pc. do 10 km na Z. do 4 km. Droga, widoczna z okolicznych wzniesień.

Przeszkody: (2,9 km) parów (5 m głęb., dno łąkowe, podmokłe z rowem nawodnionym, 1 m szer., 0,8 m głęb., stoki parowu, porośnięte lasem, mieszanym 30 let., bardzo gęstym niedostępnym); (2,9 km, 0,6 km na Pc.) pasmo lasu (igl., 30 let., dostępny dla piechoty); (4,4 km) strumień, 3,5 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi 0,2 m wys. łąkowe, dolina płaska); (7,8—8,3 km) las igl., 20 lat, gęsty, trudny do przebycia dla piechoty); (8,3—9,2 km) las, igl., 70 lat, gęsto podszyty, do przejścia dla pojedyńczych pieszych, duchty 6 m szer., dla lekkich zaprzęgów).

Osiedla: (0 km) w. Miszewo (25 dym. mur., 249 Pol, szkoła, oberża, przesłona — zadrzew.); (1,3 km) w. Dąbrowo (9 dym. mur., mieszk. wliczeni do w. Miszewo), przesłona — zadrzew. średnie); (3 km) w. i 2 flw. Banin (35 dym. gln., 370 Pol., 10% Niem., oberża, mł. „Borowiec", przesłona — zadrzew.); (4,6 km) w. Rembiechowo (Ramkau, 43 dym. gln., 49 Pol., 10% Niem., 2 flw., 2 oberże, szkoła, przesłona — zadrzew. średnie); (7,3 km, 1,4 km na Pd. Z.) flw. Byszewo (6 dym. mur., cgl., mieszk. wliczeni do w. Fierogo, przesłona—zadrzdw.); (7,7 km) w. Fierogo (38 dym. mur., 230 Pol., cgl., karczma, przesłona—zadrzew.); (7,7 km, 0,5 km na na Pc.) w. Klukowo (Glukowo, 61 dym. mur., 484 Pol., 15% Niem., szkoła, flw., cgl., oberża, przesłona — zadrzew. średnie); (10,4 km, 0,3 km na Pd.) flw. Matarnia (13 dym. mur., 200 Pol., 30% Niem., kśł., szkoła, cgl., przesłona — zadrzew. dobre).

Kolejki wąskotorowe: (10,4 km, 0,3 km na Pd.) kolejka, konna, 65 cm.: cgl. Matarna — st. kol. Kolonki, linji kol. Stara Piła—Kosk.

Mosty i przeprawy: 1 przepust i 1 mostek mur.

Skrzyżowania drożni: w. Miszewo — 259.

271. Łebno—Szemud—Kielno—Wysoka—Oliwa.

27,6 km

M. pr. 1/100—69 Kartuzy, 70 Gdańsk (w szczegółach błędne).

Szosa 7 m szer., z 3 m szutr. jezdnią, rowami i linją tlgr., wysadzana drzewami. Biegnie na W. z paroma załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowato-morenowy, z nieregularnie rozsianemi jeziorami. W początkowym i końcowym odcinku silnie zalesiony, nieprzejrzysty, w pozostałych częściowo otwarty, uprawny. Gleba ps.-gln., w kotlinach trf. Obserwacja z drogi na odcinku Kielno—Chwoszczyno (8,9—15 km) — dobra, na Pd. — 8—12 km, na Pc. do 5 km, na innych odcinkach ograniczona zalesieniem. Dogodne pkty obs. (16,2 km) tuż przed os. Dębowa, z polem widzenia do 10 km.

Przeszkody: (1,4 km) strumyk 2 m szer., 0,3 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie); (2,7—3,7 km, 0,6 km na Pc.Z.) las (miesz., 25 lat, gęsty, trudny do przebycia); (3,5 km) strumyk (2—3 m szer., do 1 m głęb., dno muliste); (3,9 km) strumyk 1—2 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.); (5—5,3 km, 0,3 km na Pc.Z.) małe karłowate lasy do 30 lat; (7,7—8,5 km) las igl., 15 lat, bardzo gęsty, do przejścia dla pojedyńczych pieszych; (8,5 km) jez. **Kamień** (1,5 km dłg., 0,3 km szer., rozdzielone półwyspami na trzy części; 3—6 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi do 15 m wys., wsch. częściowo zalesiony); (8,5—9,8 km, 0,3—0,8 km na Pc.) las igl., 30 lat, o gęstem podszyciu liśc., do przebycia dla piechoty, duchty podmokłe, do użycia dla lekkich zaprzęgów; (11—11,3 km) las liśc., 60 lat, rzadki; (11,7—12,2 km) łąka podmokła, do 0,2 m głęb., z dołami po trf. do 1,5 m głęb., do przebycia dla pojedyńczych pieszych; (12,1 km) strumyk (1,5 m szer., 0,2 m głęb., dno ps., brzegi 0,5 m wys., otwarte); (12,1 km, 0,2 km na Pc.W.) jez. **Marchowie** (1,1 km dłg., do 0,4 km szer., w dolinie o stokach do 20 m wys., zalesione; jez. do 5 m głęb., dno ps., przez środek jez. przesmyk z przepływem); (15 km) jez. **Kielneńskie** (0,5 km dłg., 0,25 km szer., 3 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, podmokłe, miejscami do 15 m wys., otwarte); (16,6 km) jez. **Tuchomie** (2,4 km dłg., 0,4—1,1 km szer.; do 15 m głęb., dno ps., brzegi: zach. stromy, zalesiony; na Pc.W. jeziora laski igl., gęste, 15—20 lat); (22,4 km) jez. **Osowskie** (1,3 km dłg., 0,1—0,2 km szer., do 3 m głęb., dno ps., brzegi 10 m wys., lekko zarośnięte, w zach. części bród, 1,5 m głęb., do użycia w suche lata); (23—24,3 km) las (miesz. 40—50 lat, gęsty, podszyty, duchty 6 m szer, do użycia dla lekkich zaprzęgów, poza duchtami do przebycia dla piechoty); (23,2 km, 0,5 km na Pd.) jez. **Wysokie** (1,8 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 6 m głęb., dno ps., brzegi strome, 15 m wys.); (25,3—29,6 km) las (miesz., początkowo gęsty, 30—50 lat, trudny do przebycia, od 26,3 km rzadki starodrzew, 70—100 lat, do przebycia dla piechoty, drogi i duchty dla lekkich wozów.

Osiedla: (0 km) w. **Łebno** (p. drg. 269); (1,1 km) w. **Głogów** (11 dym. gln., 80 Pol., przesłona—zadrzew.); (3,2 km) w. **Dołmierz** (Donimierz, Donnemörse, 30 dym., 70% gln., 30% mur., 345 Pol., szkoła, 2 flw., przesłona — zadrzew.); (5,5 km) 4 gospod. ad **Szemud**; (6 km) w. **Szemud** (Schönwalde, 108 dym., 75% gln., 761 Pol., kśł., 2 karczmy, 2 piekarnie, przesłona — zadrzew. słabe); (6,8 km) wyb. ad **Szemud** (2 dym., 11 Pol.); (6,5 km) w. **Kamień** (3 dym. gln., 15 Pol.); (10,4 km, 0,6 km na Pd.) w. **Kielneńska Huta** (8 dym. gln., 100 Pol., przesłona—zadrzew.); (10,4 km, 0,2 km na Pc.) w. **Grasdorf** (6 dym. gln., 57 Pol., przesłona — zadrzew.); (11 km) w. **Hamowane** (2 dym. gln., 10 Pol.); (12,1 km) wybud. **Bosanka** (6 dym. gln., 50 Pol., przesłona—zadrzew. dobre); (14 km) wybud. ad **Kielno** (4 dym. gln., 35 Pol., przesłona — zadrzew. słabe); (14,7 km) w. **Kielno** (65 dym. mur., 15% gln., 500 Pol., kśł, 2 szkoły, 3 oberże, przesłona — zadrzew.); (16,6 km) os. **Dębowa** (2 dym., 17 Pol.); (18,6 km) w. **Karczemki** (p. drg. 259); (18,6 km, 1 km

na Pc.); (20,2 km) w. **Chwoszczyno** (121 dym. drw., 10% mur., 974 Pol., kśł., szkoła, 3 karczmy, przesłona—zadrzew. średnie); (22,7 km) w. **Osowo** (27 dom. mur., 7 gln. 275 Pol., 10% Niem., szkoła, cgl., st. kol., przesłona—zadrzew. słabe); (24,9 km) flw. **Wysoka** (13 dym. mur., 200 Pol., cgl., leśn. Gołębiewo, przesłona—zadrzew.); (27,6 km) granica W. M. Gdańska; (30,7 km) mto **Oliwa** (terytorjum W. M. Gdańska).

Mosty i przeprawy: na drodze 7 przepustów mur., do 2,5 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Łebno — 269; Szemud — 277; Kamień — 281; Karczemki — 259; Oliwa — 273.

272. Reda—Chylonja—Kolibki (Kolebken).

19,5 km

M. pr. 1/100 — 47 Puck, 70 Gdańsk (w szczegółach błędne).

Szosa 4,5—8 m szer., z 3,5 m szer. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie na Pd.W. **Do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren falisty, z płaską doliną na Pc.W. o wysokich pagórkowatych krawędziach, pocięty trf. dolinkami i parowami. Gleba ps.-gln. W dolinach łąkowa, niekiedy ps.-żw. Obserwacja do 2—4 km. Przesłona w rowach i przydrożnem zadrzew.

Przeszkody: (0,2—0,8 km, na W.) dolina rz. **Redy** (do 5 km szer., płaska, torfowa, z wyspami ps., pocięta rowami i kanałami nawodnionymi, do 3 m szer., 0,7 m głęb., o dnie ps.-mulistem, nieregularnie porozrzucane doły po torfie, do 50 m dłg., 10 m szer. i do 1,5 m głęb.; liczne drogi gospodarcze i mostki drw., o wytrz. do 2,5 T; poza drg. dostępna dla pojedyńczych jeźdźców; krawędzie pagórkowate, zalesione, częśc. do 50 m wys.); (4,1 km) rz. **Zagórzka** (3 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-kam., brzegi 0,3—0,1 m wys., rzadko zadrzew.); (5,7—6 km, na Pc.W.) las igl. (80 lat, rzadki dostępny dla kawalerji); (7,8 km) strumyk (2 m szer., 0,2 m głęb., dno ps., brzegi do 0,5 m wys.); (0,8—7,7 km, 0,6 km na Pd.Z.) las mieszany (20—80 lat, zwarty, gęste podszycie liśc., duchty z drogami dla 2 T zaprz., dostępny dla pojedyńczych pieszych); (9,1 km) rz. **Chylonka** (1,5 m szer., 0,2 m głęb., dno kam., brzegi 1,5 m wys., urwiste, ps., dolina 2—3 m szer., płaska, trf.-ps., miejscami podmokła, krawędzie do 100 m wys., dominuje prawa); (15,8—17.2 km) las igl. (40—80 lat, miejscami podszyty, dostępny dla piechoty); (19,3 km) strumyk (2 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi 1,5 m wys., strome).

Osiedla: (0 km) w. **Reda** (50 dym. mur., 30 gln., 1000 Pol., 5% Niem., kśł., szkoła, cgl. par., trt. par., mł., 2 piekarnie, 2 oberże, zadrzew. słabe); (0,5 km) st. kol. **Reda** (4 dom. mur., trf. powiat., zadrzew. dobre); (1,7 km) rozrzucona w. **Biała Rzeka** (Weissfluss i Louisenhof, 29 dym. gln., 280 Pol., zadrzew.

średnie); (4,2 km, 1 km na Pc.W.) w. i flw. **Rumja** (46 dym. mur., 20% gln., 649 Pol., 3% Niem., 2 kśł., szkoła, mł. wodny z elektr., fbr. zapałek, piekarnia, 3 oberże, zadrzew. średnie); (4,6 km) b. rozszucona w. **Zagórze** (36 dym. mur., 904 Pol., 10% Niem., st. kol., szkoła, trt., fbr. beczek, fbr. mebli, fbr. krzeseł, fbr. chodników, 3 mł., zadrzew. słabe); (5,7 km, 0,8 km na Pc.W.) b. rozrzucona w. **Janowo** (17 dym. gln., 140 Pol., zadrzew. dobre); (8 km) w. **Cisowa** (58 dym. gln., 30% mur., 486 Pol., szkoła, zadrzew. średnie); (9 km, 0,7 km na W.) w. **Chylonja** (40 dym. mur., 33 dym. gln., 1028 Pol., 2% Niem., kśł., szkoła, st. kol., trt., 2 mł., 2 oberże, piekarnia); (11,9 km) leśn. **Lindenbruck** (3 dym. mur., 25 Pol., zadrzew. średnie); (12,9 km) flw. **Grabowo** 4 dym., w tem 1 mur., 45 Pol., zadrzew. słabe); (14,2 km, na W.) w. **Gdynia** (144 dom. mur., 33% glin., 1543 Pol., kśł., szkoła, port morski (w budowie), hotel, 2 wędziarnie, 2 trt., 2 cgl., zadrzew. słabe); (15,8 km) w. **Johanniskrug** (3 dym. gln., należy do Gdyni); (17,8 km) w. i flw. **Mały Kosk** (20 dym. mur., w tem 20% gln., 200 Pol., 40% Niem., kśł., szkoła, mł., zadrzew. słabe); (19,5 km) flw. **Kolibki** (7 dym. mur., 100 Pol., kśł., zadrzew. dobre).

Mosty i przeprawy: (5,7 km) wiadukt kolej., żel.-bet., 24 m dłg., 5 m szer., (15 km) wiadukt kol. żel.-bet., 25 m dłg., 7 m szer.; prócz tego 3 przepusty mur.

Skrzyżowanie drożni: Reda — 273, 280; Zagórze — 281; Chylonja — 274.

273. Błota Karwieńskie—Starzyno—Połczyno—Reda.

29,5 km

M. pr. 1/100—26 Osieki, 46 Wejcherowo, 47 Puck (w szczegółach błędne).

Szosa 4,5—8 m szer., z 3—5 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie na Pc.W. z małemi załamaniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren b. urozmaicony, początkowo falisty, wyżynny nad doliną, nachylony ku mo zu, lub wyniosły falisty, pocięty trf. dolinkami. Na Pd. flw. Rekowo—płaska dolina, o wysokich pagórkowatych krawędziach, przeważnie zalesionych. Pokrycie stanowią lasy i zarośla. Gleba ps.-gln., w dolinach łąkowa, trf. niekiedy ps.-żw. Obserwacja w terenie otwartym dogodna 2—4 km, miejscami do 7 km. Dogodne punkty obserwacyjne: wieża kśł. we w. Rumja, z polem widzenia na całą dolinę do morza. Przesłona w lasach, przydrożnem zadrzew. i rowach.

Przeszkody: (0—1,2 km, 0,5 na W.) Błoto Bielawskie (łąka podm. trf. do 0,3 m głęb., miejscami bgn. 1 m głęb., usiana dołami do 15 m głęb., rzadkie rowy, dostępne dla pojedyńczych pieszych); (3,9 km) lasek (igl., 10 lat, gęsty, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (6,1 km) rz. Czarna (3 m szer., 1 m głęb., w jarze 0,7 km szer., podmokłym, do

0,2 m głęb., stoki do 15 m wys., zalesione: zach.—las igl., 20 lat, gęsty, wsch.—liśc., 40 lat, dostępne dla pojedyńczych pieszych); (8,5 km) strumień (1 m szer., 0,1 m głęb., dno ps.-kam.; w parowie 8 m głęb., zbocza strome, zalesione liśc. 60 lat, objazd możliwy, dostępny poza drogami dla pojedyńczych pieszych); (13,1—14 km) las (liśc., 80 lat, rzadko podszyty, duchty z drogami do użycia dla zaprzęgów 2 T, dostępny dla kawalerji); (14,3 km) strumień 1 m szer., 0,2 m głęb., dno ps. muliste, łąka podmokła do 0,1 m głęb.); (15,4 km) strumień (1,5 m szer., 0,3 m głęb., wkopany w rów 1 m głęb., dno muliste); (12,5—16,7 km, 1 km na Pc.W.) dolina rz. Płutnicy (do 2 km szer., płaska, łąka trf., podm., do 0,3 m głęb., pocięta wzdłuż rz. Płutnica 10—20 m szer., 1 m głęb., dno muliste, brzeg zarośnięty i usiana dołami po trf., krawędzie łąkowe do 20 m wys., domin. płd.); (21,7—22,6 km) las (miesz., 15 lat, nieregul. zadrzew., podmokły, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (22,7 km) jar rz. Listewki (30 m głęb., krawędzie strome, zalesione gęsto, igl. las 30 lat, na dnie glin.—rzeczka Listewka 1 m szer., 0,3 m głęb., dno glin.-żw.; dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (27—28,8 km) las (miesz. 80 lat, gęsto podszyty z parcelami 15 letn. gęst., przy drodze początkowo polana, duchty do użycia dla wozów 2,5 T, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (29,1 km) rz. Reda (10 m szer., 1—15 m głęb., dno ps.-kam., miejscami muliste, brzeg 1 m wys., stromy, porośnięty krzakami i drzewami, obok zabud., między budynkami 2 odnogi: 2—8 m szer., do 0,5 m głęb., dno ps.-kam.). Dolina rz. Reda do 5 km szer., płaska, trf., z wysp. ps., pocięta rowami i kanałami nawodnionymi, do 3 m szer., 0,7 m głęb., o dnie ps.-mulistym; nieregularnie porozrzucane doły po torfie do 50 m dłg., 10 m szer., do 1 m głęb.,; liczne drg. gospodarcze i mostki drw. o wytrz. 2,5 T; poza drogami dostępna dla pojedyńczych jeźdźców, krawędzie pagórkowate, zalesione, częśc. do 50 m wys.

Osiedla: (0,5 km) rozrzucona w. **Błota Karwieńskie** (82 dom. mur., 420 Niem., 10 Pol., 2 szkoły, przesłona—dostateczna w zadrzewieniu); (3,1 km) w. **Sławoszyno** (36 dym. glin., 25% mur., 547 Pol., 5% Niem., szkoła, zadrzew. średnie); (4,9 km) flw. **Sulicice** (8 dym. mur., 140 Pol., zadrzew. średnie); (6,7 km, 0,4 km na Pd.Z.) gorzelnia **Kłanino** (zadrzew. dobre); (6,7 km) 0,2 km na Pc.) flw. **Kłanino** (16 dym. mur., 130 Pol., 20 Niem., zadrzew. dobre); (8,5 km) w. **Starzyno** (40 dym. mur., 11 dym. glin., 550 Pol., 10% Niem., kśł., szkoła, 2 cgl., trf., elektrownia, zadrzew. słabe); (10,9 km) w. **Werblinia** (70 dym. gln., 465 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (14 km) rozrzucona w. **Zdrada** (3 dym. mur., 6 dym. gln., 70 Pol., młyn, zadrzew. średnie); (17,1 km) w. i flw. **Połczyno** (45 dym. gln., 7 dym. mur., 548 Pol., 10% Niem., szkoła, 2 oberże, zadrzew. średnie); (19,5 km, 0,4 km na W.) flw. **Celbowo** (13 dym. mur., 225 Pol., 40% Niem., szkoła, elektrownia, wieża wodociągowa, zadrzew. słabe); (19,5 km, 0,8 km na Z.) w. **Brudzewo** (20 dym. glin., 13 dym. mur., 256 Pol., cgl., wtr., zadrzew. średnie); (22,2 km, 0,4 km na Z.) flw. **Weichersrode** (1 dym.

mur., 6 Pol., zadrzew. dobre); (22,8 km) flw. **Sławutówko** (14 dym. mur., 257 Pol., 25% Niem., szkoła, trt., młyn, elektrownia, zadrzew. dobre); (24 km) flw. **Wedlin** (4 dym. mur., 45 Pol., w tem 5 Niem., zadrzew. złe); (25,2 km, 0,3 km na Pc. Z.) flw. **Rekowo** (15 dym. mur., 249 Pol., 5% Niem., szkoła, gorzelnia, park, zadrzew. złe); (28,2 km) w. **Czechocin** (40 dym. gln., 450 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (29,5 km) w. **Reda** (p. drg. 272).

Mosty i przeprawy: (29,1 km) na rz. Reda (żel.-bet., 15,5 m dłg., 7 m szer.); (29,3 km) na odnodze Redy (żel.-bet., 28 m dłg., 5,5 m szer.). Prócz tego 3 przepusty mur. i 2 drw.

Skrzyżowania drożni: Błota Karwieńskie—276; Połczyn—279; Reda—272, 280.

274. Tupadła—Łebcz—Puck—Pierwoszyno—Chylonja—Kołeczkowo.

49 km

M. pr. 1/100 — 26 Osieki, 27 Swarzewo, 47 Puck, 70 Gdańsk (przestarzałe).

Szosa 5,5—7 m szer., z 3,7—4,5 m szer. szutr. lub brukowaną jezdnią, miejscami na nasypie 0,5 m wys., z rowami, wysadzana drzewami. Do w. Smolno z linją tlgr. Biegnie na Pd. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów. Odcinki brukowane dla samochodów do 6 T, ze względu na słabe mostki.

Teren o zmiennem ukształtowaniu, początkowo równinny, lub lekko faliste wzniesienia (kępy), pochylone ku morzu, rozdzielone szerokiemi, płaskiemi, trf. dolinami rz. Płutnica, Reda, Chylonka, który następnie przechodzi w wysokie pasma pagórków zalesionych. Pokrycie stanowią lasy i zarośla. Gleba na wyniosłościach ps.-gln., lub ps., niekiedy ps.-żw., o podłożu ze zbitej gln. morenowej. Obserwacja z drogi do 3 km, z wyjątkiem obszaru zalesionego. Dogodne punkty obserwacyjne: wieża kśł. w m. Puck, o promieniu widzenia do 6 km; wzg. 82 na W., od w. Pogórze, z widokiem na całą dolinę rz. Chylonka i Reda.

Przeszkody: (4,8—5,3 km) las (igl., 25—40 letni, drogi dla lekkich zaprzęgów, dostępny dla pojedyńczych pieszych, na mapie nieoznaczony); (8,1 km) rz. Płutnica (20 m szer., 1 m głęb., dno muliste przy brzegach zarośnięta, brzegi łąkowe 0,3 m wys., dolina 2—3 km szer., płaska trf., usiana dołami, podmokła, częściowo zarośnięta krzakami, krawędzie 10—20 m wys., do 20° nach., łąkowe, dominuje prawa); (10,1 km) kanał rz. Płutnica (3 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi do do 1 m wys., 45° nach.); (20,5 km) rz. Listewska (4 m szer., 0,2 m głęb., dno i brzegi ps., częściowo zadrzew., jar około 10 m głęb., łąkowy, nach. 35°, miejscami zadrzew.); (21,4 km) od-

noga rz. Reda (3 m szer., 0,2 m głęb., dno ps., lub muliste, brzegi łagodne, podczas wylewów zalewa drogę do 0,5 m); (22,7 km) rz. Reda (12 m szer., 1 m głęb., dno trf., brzegi 0,3 m wys., strome, trf., dolina do 6 km szer., płaska, trf., podmokła pocięta kanałami i odnogami rzeki oraz dołami po trf., do 1 m głęb., krawędzie pagórkowate, 50 m wys., miejscami zalesione, dominuja prawa, (25,7 km) kanał Redzki (Faulengraben), odnoga rz. Reda (3 m szer., 0,6 m głęb., dno i brzegi trf., 0,5 m wys.,); (27,8 rz. Zagórzka (Mühlen Kanal), (4 m szer., 0,7 m głęb., dno ps., niekiedy sztucznie zasypane brzegi, do 1,5 m wys.); (28,1 km, 0,3 km na Pd. Z.) las, (igl. z parcelami, mieszany, 60 letni, gęsty, duchty dostępne dla wozów lekkich); (37—37,2 km) las (igl., 20—40 lat, rzadki, na stokach krawędzi rz. Chylonka); (41—49,8 km) las (na Z., poręba podszyta, dostępna dla kawalerji, na W. igl., do 20 lat, gęsty, przechodzący w liśc. lub mieszany, miejscami gęsty, podszyty, ogólnie dostępny dla pojedyńczych jeźdźców, drogi i duchty dla lekkich zaprzęgów).

Osiedla: (0 km) w. **Tupadła** (45 dym. drw. 350 Pol., szkoła, wtr.); (2,1 km) w. i flw. **Mieruszyno** (Brunhausen, 47 dym. mur., 387 Pol., 5% Niem., szkoła, grzl., karczma, przesłona — zadrzew. średnie); (4 km) w. **Strzelno** (78 dym. mur., 60% gln., 558 Pol., 10% Niem., kśł., szkoła, karczma, przesłona— zadrzew. dobre); (6,4 km) w. **Łebcz** (50 dym. mur., 40% gln., 600 Pol., szkoła, mleczarnia, wtr., młyn mot., przystanek kol., przesłona — zadrzew. średnie); (7,4 km) flw. **Łebcz** (6 dym. mur., 80 Pol., przesłona — zadrzew. dobre); (9,9 km) w. **Gnieżdzewo** (78 dym. mur., 600 Pol., szkoła, przesłona — zadrzew. dobre); (14,4 km) m. **Puck** (220 dom. mur., 3040 Pol., 10% Niem., 1,5% Żyd., 2 kśł., 2 szkoły, starostwo, poczta, st. kol., port morski, szpital, elektr., fabryka maszyn, 3 trt., 2 cgl., 2 mł. par., 3 piekarnie, 4 hotele, przesłona — zadrzew. słabe); (18,8 km) w. i flw. **Zelistrzewo** (57 dym. mur., 429 Pol., szkoła, przesłona — zadrzew. średnie); (20,5 km) w. **Smolno** (78 dym. mur., 503 Pol., szkoła, mł., przesłona — zadrzew.); (22,2 km) w. i flw. **Mrzezino** (Brzeżno, 34 dym. mur. 315 Pol., szkoła, przesłona— zadrzew.); (31,2 km) w. i flw. **Pierwoszyno** (Krefstfelde, 38 dym. mur., 320 Pol. kśł., szkoła, karczma, przesłona — zadrzew.); (32,4 km) w. **Kosakowo** (17 dym. mur., 150 Pol., szkoła, przesłona—zadrzew.); (33,7 km, 1 km na Z.) flw. **Suchy Bór** (Dębogórze, 3 dym. mur., 88 Pol., przesłona — zadrzew.); (34,6 km) w. **Podgórze** (30 dym. mur., 352 Pol., szkoła, karczma, wtr., przesłona — zadrzew. słabe); (38 km) w. **Chylonia** (p. drg. 272); (40,9 km) leśniczówka (1 dym. mur., 7 Pol.); (45,2 km) rozrzucona w. **Rogulewo** (9 dym. gln., 82 Pol., zadrzew. dobre); (49 km) w. **Kołeczkowo** (84 dym. gln., 15 mur., 564 Pol., 15% Niem., szkoła).

Mosty i przeprawy: (8,1 km) na rz. Płutnica (drw., 35 m dłg., 5,5 m szer., 2 m wys., wytrz. 6 T, obok most kol.); (21,4 km) na rz. Reda (drw., 15 m dłg., 4 m szer., 1,7 m wys., wytrz. 6 T); 22,7 km) drw., 24 m dłg., 4 m szer., 1,8 m wys.,

wytrz. 6 T; prócz tego 10 mostków drw., 2—6 m dłg., 3 m szer. i 3 mur., 2 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Tupadły—275, 276; Puck—278, 279; Chyłonja — 272.

275. Tupadły (Tupadel)—Wielka Wieś—Hel.

42,4 km

M. pr. 1/100 — 26 Osieki, 27 Swarzewo, 47 Puck.

Gruntowa z odcinkiem Chłapowo — Wielka Wieś—szosa 7 m szer., z 3,5 m szer. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, linją tlgr., do Chłapowo 3—5 m szer., ps.-gln., miejscami rowy boczne, z linją tlgr. Dalej (od Wielka Wieś) 1,5—5 m szer., ps.-gln. lub ps., miejscami rowy boczne, nieregularne wysadzana drzewami. Biegnie na Pd.W. Szosa do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów, natomiast na mierzeji—tylko dla lekkich wozów.

Teren na mierzeji Puckiej wydmowy, ps., na płn. jej brzegu plaża oddzielona od lądu nieprzerwanym szeregiem diun, porośniętych lasem ochronnym, płd. brzeg — łąki podmokłe, płaskie; rozszerzona część półwyspu zalesiona, teren nieprzejrzysty. Odcinek Swarzewskiej Kępy lekko falisty nachylony ku Pd.; uprawny lub łąki przeważnie podmokłe; w zach. stronie rozrzucone laski, miejscami zakrzew. wydmy — ogólnie przejrzysty. Gleba ps. i ps.-gln. Obserwacja na mierzeji Puckiej z powodu zalesienia i wydm utrudniona; na przestrzeni Swarzewskiej Kępy widok z drogi w promieniu 2—5 km; w nizinie nadmorskiej, utrudniona lasami, nierównymi paszarpanymi wycinkami—sięga do 2 km. Cała droga oprócz odcinków zalesionych i zadrzewienia przydrożnego odkryta, widoczna z okolicznych wzniesień. Dogodne pkty obserw.: (1,7 km) we w. Rozewie — wieża strażnicza, widok o promieniu 10 km na Pd., W., a na Z. do 20 km; (4 km, 0,7 km na Pc.W.) wzgórze 68 Jastrzębia Góra — widok na mierzeję Pucką, a na Pd.Z. do 10 km.

Przeszkody: (1,7 km) rów (2 m szer., 1,2 m głęb., suchy, na skraju szereg drzew); (1,5—3 km na Z.) łąka podmokła (0,1—0,5 m głęb., dostępna dla kawalerji); (3—3,7 km, 0,5 km na Pd.Z.) las (igl., 40—60 lat, rzadki, miejscami podszyty, dla pojedyńczych jeźdźców) (na mapie nieoznaczony); (9—30 km na Pd.) łąka podmokła (0,1—0,5 m głęb., ze strugami, dostępna dla kawalerji); (9,5—41,7 km) las (igl., 30—40 lat, rzadki, miejscami podszycie igl., na piaskach-diunach, parcele świeżo zalesione, duchty 5 m szer., dostępne dla lekkich wozów, las dostępny dla pojedyńczych jeźdźców).

Osiedla: (0 km) w. **Tupadły** (40 dym. gln., 350 Pol., szkoła, wtr., oberża, zadrzew. średnie); (1,7 km) latarnia morska **Rozewie** (Rixhöft, latarnia morska, wieża obserw., 2 dom. mur., 2 dym. gln., 43 Pol., radjostacja, zadrzew. dobre); (5,2 km) w. **Chłapowo** (25 dym. mur., 38 dym. gln., 457 Pol., 4% Niem., szkoła, 2 oberże, piekarnia, zadrzew. średnie); (6,5 km) flw. **Cetniewo** (3 dym. mur., 70 Pol., zadrzew. dobre); (7,1 km) flw. **Poczernino** (Hohensee, 5 dym. mur., 81 Pol., park, zadrzew. dobre); (9 km) w. **Wielka Wieś** (80 dom. mur., 40% gln., 650 Pol., szkoła, 2 oberże, wędzarnia, zadrzew. niedostateczne); (9,5 km) st. kol. **Wielka Wieś** (zadrzew. słabe); (16,4 km) w. **Chałupy** (Cejnowa, 37 dym. mur., 206 Pol., szkoła, przystanek kol., zadrzew. niedostateczne); (21,6 km) w. **Kuźnice** (Kuszfeld, 95 dym. mur., 460 Pol., szkoła, 4 wędzarnie, przystanek kol., zadrzew. niedostateczne); (28,4 km) w. **Jastarnia** (110 dym. mur., 600 Pol., kśł., szkoła, przyst. kol., poczta, tlgr., zadrzew. słabe); (29,3 km) w. **Bór** (Danziger Heisternest, 97 dym. mur., 473 Pol., szkoła, wędzarnia, zadrzew. niedostateczne); (37,4 km, 0,7 km na Pc.W.) latarnia morska Jastarnia (1 dom. mur., 10 Pol.); (42,4 km) w. **Hel** (110 dym. mur., 30% gln., 700 Niem., 30% Pol., port, latarnia morska, st. kol., poczta, tlgr., kśł., szkoła, 2 hotele, zadrzew. dobre).

Mosty i przeprawy: 3 mostki drw.

Skrzyżowania drożni: Tupadły — 276.

276. Tupadły — Karwia — Odargowo — Żarnowiec gran. państw. (niem.).

23,4 km M. pr. 1/100—26 Osieki.

Gruntowa na odcinku Tupadły — Odargowo 3—5 m szer., ps. lub gln., miejscami rowy boczne. W dalszym ciągu szosa początkowo brukowana 7 m szer., z 4 m szer. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, linją tlgr. Biegnie do flw. Odargowo na Pd.Z., dalej na Pd. wreszcie w końcowym odcinku w kierunku Z. Gruntowa zdatna dla lekkich, szosa—dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Odargowo nizinny, nadmorski, błotnisto-trf., pocięty szeregiem, równoległych do wybrzeża ps. wydm zalesionych, mało przejrzystych. Dalej pagórkowaty, dominujący nad niziną nadbrzeżną. Pagórki płaskie, wznoszące się ku Pd.Z. nad doliną jez. Żarnowieckiego, pokryte płatami lasów i zarośli. Gleba ps., ps.-gln. lub ps.-żw. Obserwacja w promieniu 3—4 km. Pkty obs.: (1 km, 0,7 km na Pc.) w zach. skraju letniska Pylice — obserwacja na Z. i Pd. do 15 km; wzg. 44, na W. w. Odargowo z widokiem na błota Widowskie i Dębeckie; wieża we w. Żarnowiec z widokiem do 8 km.

Przeszkody: (1,3 km) rz. Czarna (5 m szer., 1 m głęb., dno muliste, wkopana w kanał, obok na Z. stare, kręte łożysko rzeki, brzegi podmokłe, 0,2—0,3 m głęb., dostępne dla piechoty); (1,3—6,1 km, 0,1—0,3 km na Pc.) łąka podmokła (0,1—0,2 m głęb., z rz. Czarną i 2 zarośniętymi stawkami, do 1 m głęb., poza drg. i mostk., dostępna dla pieszych); (1,8—3 km) lasek (igl., 35 lat, karłow., na wydmach, dostępny dla piechoty); (5,5—14,9 km, 0,3 km na Pc.) łąki podm. (0,1—0,5 m głęb., trf., pocięte rowami 1 m szer., 0,8 m głęb. i groblami ziemn., gęsto rozsiane doły po trf. do 1 m głęb., we w. Błota Karwińskie, możliwe zalanie przez przerwanie od strony morza grobli bet., dostępne dla pojedyńczych pieszych); (6,1—6,4 km) lasek (igl., 15 lat, karłow., na wydmach, niejednolity, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (6,8—12,3 km, 0,7 km na Pd.) lasek (igl., 10 lat, gęsty nie do przejścia); (7,9—8,7 km, na Pd.) lasek (jak poprzedni); (9,7 km) strumień (1,5 m szer., 0,1 m głęb., dno ps., w rowie 1 m głęb.); (10—11,7 km) las (igl., 12—30 lat, gęsty, do przejścia dla pojedyńczych pieszych, miejscami gęsty, nie do przebycia lub starodrzew rzadki 90 lat); (17,1—17,3 km na Pd.) zagajnik (igl., 10 lat, b. gęsty, nie do przejścia); (17,3—18,7 km, 0,5 km na Pd.) las (miesz., parcele 15—100 lat, gęsty, na pagórkach, duchty z drogami, dla zaprzęgów 2 T, poza drogami do przejścia dla piechoty); (19,6—20,2 km) łąki podm. (do 0,2 m głęb., podłoże trf., pocięte rowami do 1 m szer. i głęb., miejscami doły po trf., przez środek rz. Piaśnica, ujęta w kanał, 5—6 m szer., 0,7—1,5 m głęb., dno muliste, brzeg 0,5 m wys., na Z. koryto Starej Piaśnicy, całkowicie zarośnięte, łatwe do przejścia, łąki łatwe w czasie suszy do przebycia dla piechoty, w deszcze przejście utrudnione); (19,8 km na Pd.) jez. Żarnowieckie (6,3 km dłg., 2—2,5 km szer., 10—20 m głęb., dno ps.-muliste, zarośnięte wodorostami, płn. i płd. brzeg zarośnięty, wsch. i zach. ps.-żw., w podłużnej otwartej kotlinie, brzegi pagórkowate, do 80 m wys., zalesione, przy wodzie łąka lub krzaki, dominuje wsch. kraw.); (20,2 km) rz. Pleśnica (6 m szer., 1 m głęb., ujęta w kanał, dno muliste, pozatem jak wyżej).

Osiedla: (0 km) w. Tupadły (p. drg. 275); (1 km, 1,6 km na Pc.) letnisko Pylice (8 dom. drw., 2 dom. mur., pomieszczenie na 200 osób, zadrzew. poza laskiem—niedostateczne); (4,2 km) rozrzucona w. Ostrowo (36 dym. gln., 3 dym. mur., 250 Pol., szkoła, oberża, zadrzew. średnie); (5,5 km, 1 km na Pc.Z.) w. Karwia (28 dym. gln., 1 dym. mur., 188 Pol., szkoła, oberża, zadrzew. średnie); (7,8 km) rozrzucona w. Błota Karwieńskie (p. drg. 273); (12 km) flw. Szary Dwór (Neuhof, 5 dym. gln., 95 Niem., 30% Pol., zadrzew. dobre); (14,5 km) w. i flw. Odargowo (24 dym. mur., 16 dym. gln., 330 Pol., 10% Niem., zadrzew. średnie, flw. zadrzew. dobre); (17,2 km) w. i flw. Żarnowiec (45 dym., w tem 20 mur., 485 Pol., 10% Niem., kśł., szkoła, grzl., zadrzew. dobre).

Mosty i przeprawy: 4 mostki drw.

Skrzyżowania drożni: Tupadły — 275; Karwia — 274; Szary Dwór (Neuhof) — 273; Żarnowiec — 277.

277. Karczemki—Kołeczkowo—Wejherowo—Wielka Piaśnica—Błota Karwieńskie.

M. pr. 1/100—70 Gdańsk, 46 Wejherowo,
49 km 26 Osieki (w szczegółach błędne).

Szosa 5—7 m szer., z 3—3,5 m jezdnią z rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Przez Błota Karwińskie (47,6—49 km) groblą. Biegnie w ogólnem kierunku na Pc.Z. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów i samochodów.

Teren silnie sfalowany, z występującymi, oddzielnymi, wysokimi garbami koło flw. Nowy Dwór (13,2 km) miejscami pagórkowaty (pochodzenia morenowego), przecięty szeroką płaską doliną rz. Redy; pas nadmorski od flw. Szary Dwór (47,3 km) nizinny, płaski, bgn, trf., z szeregiem ps. wydm na wybrzeżu morskiem porosłych lasem ochronnym. Gleba oprócz nizin ps.-żw., lub ps., za wyjątkiem odcinka do w. Cieżnia (8,9 km) i w. Sapała (39,4 km) do flw. Szary Dwór—ps.-gln.; w obrębie w. Swiecino (38,1 km) morena czołowa kamienista. Wzdłuż całej drogi rozrzucone wielkie lasy (8,2—10,5 km, 16,1 — 22,2 km, 25,2 — 39,8 km, 41,2 — 42,8 km, 44 — 45 km, 48,5—49,8 km) teren nieprzejrzysty, prócz odcinów: do w. Kołeczkowo (6,1 km), dolina rz. Redy—pola orne i łąki podmokłe i trf., nizina nadmorska—łąki bgn. Obserwacja z drogi na odcinkach Karczemki—Kołeczkowo i od flw. Krokowo (43,7 km) w promieniu 2—5 km, na pozostałych odcinkach, oprócz zalesionych, poszarpanymi wycinkami od 0,5—1,5 km. Poza lasami (przy drodze koło 27 km lasu i odcinkami o starem bocznem zadrzew., droga odkryta. Dogodne pkt. obs.: (13,2 km, 1 km na Pc.Z.) od flw. Nowy Dwór wzg. 201—widok na Pc. i Pc.W. na lasy nadleśn. Gniewowo, Wejherowo, Chylonja i Darzlubie, na Kępę Swarzewską na latarnię morską Rozewie, na mierzeję Pucką i Kępę Pucką do 36 km, na Pd na całą polanę leśną do 10 km; (21,4 km) mto Wejherowo, wieża kśł. ewang. widok na W. w dolinę rz. Redy do 9 km, na Z. i Pc.Z. do 5 km.

Przeszkody: (0,7 km, 0,1 km na W.) łąka podm. (do 0,3 m głęb., ze stawkami zarośniętymi sitowiem, mulistymi do 1,5 m głęb., do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (3 km, 0,5 km na Pc.W.) jeziorko (0,3 km dłg., 0,2 km szer., 2 m głęb., dno muliste, brzegi zarośnięte, w kotlinie trf. gęsto pokrytej zalanymi dołami po trf. do 1,5 m głęb., dostępny dla pojedyńczych pieszych); (3,6 km do 0,2 km na Pc.) laski (igl., 20 lat, b. gęste, do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (6,2 km) rz. Zagórzka (1 m szer., 0,1 m głęb., dno ps., brzegi łąka podm., dostępna dla kawalerji); (8,2—10,3 km) las (mieszany 80—90 lat, podsz. liśc. gęste, od 8,9 km, polana, duchty z drogami dla 2 T zaprzęgów, poza drogami dostępny dla piechoty); (10 km) strumyk (1 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-muliste,

w rowie 0,7 m głęb., na łące podm. do 0,1 m głęb., z rozrzuc. drzewami, w parowie do 20 m głęb., kraw. strome; miejscami zalesione); (10 km, 0,6 km na Z.) jeziorko (0,6 km dług., 0,2 km szer., 5 m głęb. dno ps.-muliste, brzegi trf. w kotlinie, płd. krawędzi zaleś. igl., 30 lat, gęsty); (10—15,6 km, 0,3—1 km na Z.) las (miesz. 30—100 lat, pomieszane parcele różnego wieku, podszycie liśc. gęste, duchty dla 2 T zagrzęgów, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (10,3 km, 0,8 km na Z.) jeziorko (0,4 km dług., 0,2 km szer., 3 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi łąkowe, miejscami krzaki w kotlinie); (15,6—21 km) las (do 16,1 km zagajnik liśc., do 15 lat, zwarty, z parc. igl., b. gęsty, dostępny dla pojedyńczych pieszych, dalej liśc. wysokopienny 100 lat, gęsto podszyty, dostępny dla piechoty, przechodzi w takiż mieszany 80 lat, z wielką porośniętą krzakami porębą, od 7,6 km polana podłużna łąkowa zamknięta parcelą lasu liśc. do 200 lat, rzadkiego, w całym lesie duchty, oprócz stoków dostępne dla wozów do 2 T); (17,6—21,4 km na Z.) strumień Cedron (1—2 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-żw., brzeg łąkowy, miejscami podm. do 0,1 m głęb., w dolinie o zboczach do 80 m wys., pagórkowatych, zalesionych, las mieszany, do przebycia dla piechoty); (23 km) rz. Reda (10—15 m szer., 1 m głęb., 1 m/sek., dno ps. i muliste, brzeg do 1 m wys. łąkowy lub porośn. drzewami, w dolinie płaskiej ps., miejscami trf. i podm., stoki pagórkowate do 70 m wys., zalesione); (25,2 — 23 km) las (igl., parcele naprzemian 30 — 40 lat i 80—90 lat, podszycie liśc. gęste, rozrzucone poręby gołe, w duchtach drogi dla zaprz. do 1,5 T, pozatem dostępny wszędzie dla pojedyńczych pieszych., miejscami dla piechoty); (27,6 km, 0,1 km na W.) jeziorko (0,4 km dług., 0,3 km szer., 3 m głęb., dno muliste, brzegi zarośnięte, bgn. do 0,5 m głęb.; pokryte rzadkim lasem igl. 30 lat, od jeziorka błoto ciągnie się na Pc. do 1 km, dostępne dla pojedyńczych pieszych); (31,1—37,4 km) las (igl., 12—40 lat, jednolitemi parcelami, miejscami b. gęsty, przy drodze rozsiane liczne poręby i polanki, przejście i duchty jak poprzednio); (31,9 km) rz. Piaśnica (2 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-kam., brzegi strome ps.-gln., w parowie do 6 m głęb., krawędzie zalesione); (35,4 km km do 0,1 km na W.) jeziorko (1 km dług., 0,3 km szer., 5 m głęb., dno ps.-muliste, płd., wsch. i płn. brzeg zarośnięty, na jeziorze podmokła wysepka, kotlina podłużna na Pc. otwarta stoki do 5 m wys. zalesione, na płd. brzegu moczar do 0,7 m głęb., ciągnący się pasmem do szopy, porośnięty rzadkim laskiem, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (37,5—39,2 km, 0,3 km na Z.) las (liśc. i miesz., do 20 lat, b. gęsty, na stoku doliny, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (38,1 km) rz. Czarna (1 m szer., 0,1 m głęb., dno ps.-muliste, przy brzegu zarośnięte, brzeg łąkowy, miejscami podm., dolina podm., o stokach do 60 m wys., pagórkowatych, na Z. zalesionych); (39,2—41,2 km na Pc.Z.) las (liśc., 80 lat, z parc. miesz., gęsto podsz., na stoku doln., drogi do użycia dla lekkich wozów, poza drogami dla pojedyńczych pieszych); (42,9—43,4 km) las (igl., 15—40 lat, b. gęsty, przesieki dostęp-

ne dla lekkich wozów, poza przesiekami trudny do przejścia); (43,7—46 km, 0,1—0,4 km na W.) łąka podm. (do 0,7 km szer., do 0,1 m głęb., rzadko pocięta rowami do 1 m szer., 0,5 m głęb., dostępna dla kawalerji, brzegi do 40 m wys., o łagodnym spadku, odkryte, domin. wsch.); (46,3—47,6 km) las (igl., 80 lat, z parcelami zagajnika igl., 15 lat, dostępny dla piechoty); (47,6—49 km) łąki podm. (trf. do 0,3 m głęb., pocięte rowami 1 m szer., 0,8 m głęb. i dołami po wydobytym trf. do 1,5 m głęb., miejscami osuszona i uprawna; do przebycia dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: (0 km) rozrzucona w. **Karczemki** (8 dym. mur., 106 Pol., 10% Niem., szkoła, kśł. ewang., zadrzew. dobre); (0,9 km) b. rozrzucona w. i flw. **Dobrzewino** (Wertheim, 37 dym. mur., w tem 19 gln., 375 Pol., grzl., ml., zadrzew. flw. dobre); (2,8 km) w. **Bojanowo** (6 dym. mur., 10 dym. gln., 260 Pol., zadrzew. średnie); (4,8 km, 0,6 km na Pd.Z.) flw. **Dąbrowa** (Bojahnswalde, 1 dym. mur., 2 gln., 20 Pol., zadrzew. dobre); (6,1 km) b. rozrzucona w. **Kołeczkowo** (84 dym. gln., 15% mur., 564 Pol., 15% Niem., szkoła, zadrzew. średnie); (8,9 km, 0,3 km na Pd.W.) w. **Cieźnia** (Czerśnia, 19 dym. gln., 47 Pol., zadrzew. dobre); (10,3 km) w. i flw. **Bieszkowice** (dwór, 8 dym. mur., 19 dym. gln., 274 Pol., zadrzew. średnie); (13,2 km) flw. **Nowy Dwór** (Neudorf, 4 dym. mur., 70 Pol., 20% Niem., zadrzew. średnie); (19,2 km) cgl, (1 dom mur., wysoki komin); (21,4 km) mto **Wejherowo** (400 dom. mur., 10043 Pol., 3 kśł., gimn., semin. naucz., prosemin., gimn. niem. pryw., szkoła powszech., szkoła wydział., konwikt, 2 szpitale, a 40 łóżek, starostwo, Polska Kasa Skarbowa, kierown. Maryn. Handlowej, nadleśn., magistrat, wodociągi, gazownia, rzeźnia, 3 trt., 5 fbr. mebli, fbr. cygar, fbr. mydła, garbarnia, słodownia, fbr. obuwia, ml. wodny, 5 hoteli, st. kol., dwór i flw.); (31,2 km, 0,1 km na W.) w. **Wielka Piaśnica** (3 dym. mur., 7 dym. gln., 73 Pol., zadrzew. słabe); (3,4 km, 0,3 km na Pc.W.) w. **Dąbrowa** (5 dym. gln., 36 Pol., zadrzew. dobre); (34,7 km, 0,7 km na Pc.W.) kuźnia **Galica** (1 dym. gln., 3 Pol.); (35,4 km) wyb. **Seehof** (1 dym. mur., 12 Niem.); (38,1 km, 0,6 km na Pc.W.) b. rozrzucona w. **Świecino** (41 dym gln., 25% mur., 293 Pol., 25% Niem., szkoła, ml., zadrzew. dobre); (38,9 km, 0,4 km na Z.) w. **Karlikowo** (15 dym. gln., 8 dym. mur., 180 Pol., szkoła, zadrzew. słabe); (39,4 km) wybud. **Sapała** (2 dym. gln., 12 Niem., zadrzew. średn.); (42,8 km) cgl. **Lisewo** (1 dom mur., 9 Niem.); (41,2 km, 0,4 km na W.) flw. **Lisewo** (3 dym. mur., 34 Pol., 20% Niem., zadrzew. słabe); (41,2 km, 0,7 km na Pc.W.) flw. **Warszewo** (3 dym. mur., 4 dym. gln., 70 Pol., 15% Niem., zadrzew. słabe); (43,7 km) flw. **Krokowo** (dwór, 22 dom. mur., 250 Pol., 30% Niem., kśł., szkoła, oberża, grzl., trt., elektr., mleczarnia par., st. kol., zadrzew. dobre — park); (43,7 km, 0,8 km na Pc.W.) w. **Miękowice** (30 dym. gln., 20% mur., 215 Pol., 50% Niem., karczma wtr., zadrzew. średnie); (44,7 km) w. **Goszczyno** (18 dym. gln., 6 mur., 220 Pol., 28% Niem., szkoła, 2 oberże, wtr., zadrzew. słabe); (46 km) flw. **Łętowice** (Lankewitz, 10 dym. gln., 54 Pol., zadrzew. średnie); (46 km, 1 km na W.) flw. **Parszczyce** (6 dym.

gln., 48 Pol., 10% Niem., zadrzew. dobre); (47,3 km) flw. **Szary Dwór** (Neuhof, p. drg 276); (49 km) w. **Błota Karwieńskie** (p. drg. 273).

Mosty i przeprawy: (23 km na rz. Reda) most drw. 25,5 m dłg., 7 m szer., 2 m wys., na 5 pilotach; oprócz tego 4 przepusty mur.

Skrzyżowania drożni: Karczemki—271; Kołaczkowo—271; Wejherowo—278, 280; Piaśnica—279; Szary Dwór—276; Błota Karwieńskie—276.

278. Puck—Sławutowo—Wejherowo—Mielwina—Strzepcz.

38,5 km

M. pr. 1/100—47 Puck, 46 Wejherowo, 69 Kartuzy (przestarzałe).

Szosa 6—7,5 m szer., z 3—4,5 m szer. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, linją tlgf., na odcinku w. Pobłocie—Strzepcz (Strepsch), częściowo nasypem do 6 m wys. Przez osiedla brukowana. Na odcinku 4,6—12,4 km—gruntowa 6—8 m szer. ps.-gln. lub ps.-żw. Biegnie w ogólnym kierunku na Pd.Z. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Szosa stale do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów. Gruntowa—dla zaprzęgów do 2,5 T i półciężarowych samochodów.

Teren urozmaicony. Do połowy lasów Wejherowskich (0,3 km), przeważnie równiny, lekko sfałdowany, wyraźnie pochylony ku morzu. Dalej przechodzi w mocno pofałdowany, z występującemi miejscami garbami, lub wyniosłemi, kopulastemi, pagórkami, pocięty głębokiemi dolinami rz. Reda, Struga Gościcicińska, Bolszewa. Pokrycie terenu stanowią lasy i zarośla lub pojedyńcze drzewa. Gleba przeważnie ps.-gln., przechodząca w okolicach Wejcherowo w ps.-żw. Obserwacja z drogi, poza odcinkami zalesionemi, w promieniu 1—3 km., miejscami do 5 km. Dogodne pkty obserwacyjne: wieża kśł. w m. Wejherowo, z polem widzenia na W. — cała dolina rz. Reda; (34 km) wzg. 207, z polem widzenia na Z. i Pc. do 5 km; wieża kśł. we w. Smażyno, z polem widzenia na Z., Pc. W. do 4 km.

Przeszkody: (5,4—5,9 km, 0,4—0,7 km na Pd. W.) las (mieszany, 30 lat, częściowo podmokły, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (7,3—16,8 km) las (igl., 35—80 lat, podszycie liśc., z działkami miesz., do 80 lat, licznemi polanami łąkowemi, częściowo podmokły, do 0,3 m głęb., do przejścia dla pojedyńczych pieszych, drogi i duchty do użycia dla lekkich zaprzęgów); (16,4 km) rz. Reda (14 m szer., 1 m głęb., dno ps., zarosłe wodorostami, brzegi 1 m. wys., łąkowe, dolina pła-

ska, 1,5 km szer., stoki do 60 m. wys., przeważnie zalesione, ps.-żw., dominuje krawędź prawa); (19,1 km) strumyk i staw (strumyk do 1 m szer., 0,3 m głęb., dno ps., staw groblowany ze stawidłami 2 m głęb.); (18,5—20 km) las (mieszany, 80 lat, z parcelami igl., do 30 lat, i liśc. do 200 lat, z liśc. podszyciem, dostępny dla piechoty; drogi i duchty—dla lekkich zaprzęgów); (24,3 km) rz. Struga Gościcińska (4 m szer., 0,5 m głęb., dno kam., brzegi 0,7 m wys., częściowo zadrzew.; jar, do 20 m głęb., stoki ps.-żw., przeważnie zalesione, z nach. 30—45°); (25,4—25,7 km) bagno (trf., 1—2 m głęb., zarosłe trzciną); (28,2—28,8 km) las (mieszany, 20—50 lat, gęsto podszyty, z parcelami zagajnika igl., nie do przebycia); (33,4—34,2 km) las (40 lat, z liśc. podszyciem, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (40,4 km) las (igl., 30—40 lat, podszyty, trudny dla przebycia, nawet dla piechoty); (36,1 km) jez. Lewinko (1,4 km dłg., do 0,6 km szer., 2—6 m głęb., dno muliste, brzegi płn. i zach. zarośnięte, pozostałe ps.-łąkowe, dolina łąkowa, krawędzie do 15 m wys., 30° nach., płd. zalesiona); (36,4 km) staw (1,5 km dłg. i szer., 1,5 m głęb., dno muliste, brzegi trf., pocięte dołami, pr eważnie zalesione); (37,5 km) podmokło trf. łąki z licznymi dołami, w głęb. kotlinie, o stokach do 20 m wys., 45° nach.

Osiedla: (0 km) mto **Puck** (p. drg. 274); (3,8 km) flw. **Celbowo** (p. drg. 273); (4,9 km) w. **Brudzewo** (p. drg. 273); (6,6 km) w. **Sławutowo** (36 dym. gln., 25% mur., 238 Pol., szkoła, przesłona — zadrzew.); (9,9 km) leśn. (2 dymy mur., 6 Pol.); (14,5 km) w. **Glarica** (4 dym. mur., 45 Pol., przesłona—zadrzew.); (5,4 km) leśn. **Nanice** (3 dymy mur., 25 Pol., przesłona — zadrzew.); (6,4 km) flw. **Nanice** (5 dym. gln., mieszk. wliczeni do mka Wejherowo, zadrzew. słabe); (17,1 km) mto **Wejherowo** (p. drg. 277); (21,5 km) w. **Gowinka i Gowino** (37 dym. mur., 226 Pol., 20% Niem., szkoła, karczma, przesłona — zadrzew.); (24,3 km) w. **Dąbrowski Młyn** (6 dym. mur., 40 Pol., mł., przesłona — zadrzew.); (25,7 km, 0,7 km na Z.) mleczarnia **Robakowo** (3 dym. mur., 10 Pol.); (27,1 km) flw. **Świechów** (Sychowo, 6 dym. mur., 70 Pol., przesłona — zadrzew.); (32 km) w. **Mielwino** (30 dym. gln., 160 Pol., szkoła, przesłona—zadrzew.); (29,4 km) w. **Częstkowo** (54 dym. gln., 556 Pol., przesłona — zadrzew.); 32,3 km) w. i flw. **Smarzyno** (12 dym. mur., 110 Pol., 10% Niem., kśł., szkoła, mł., karczma, przesłona — zadrzew. słabe); (35,1 km) w. **Pobłocie** (p. drg. 282); (38,5 km) w. **Strzepcz** (38 dym. mur., w tem 20% gln., 600 Pol., kśł., szkoła, 3 karczmy, przesłona — zadrzew.).

Mosty i przeprawy: (16,4 km) na rz. Reda drw., 18 m dłg., 8 m szer., 3 m wys., wytrz. 6 T; (32,3 km) na rz. Bolszewa mur., 21 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., wytrz. 8 T; prócz powyższych 1 most mur., 9,5 m głg., na rz. Struga Gościńska.

Skrzyżowania dróżni: Puck — 274, 279; Celbowo — 273; Wejherowo—277, 280; Smarzyno—269, 282; Strzepcz (Strepsch) — 267, 268.

279. Puck — Darzlubie — Warszkowo — gran. państw. (niem.).

20,3 km

M. pr. 1/100 — 47 Puck, 46 Wejherowo (w szczegółach błędne).

Szosa 5,5—7 m szer., z 3—4 m jezdnią, z rowami, wysadzana drzewkami lub drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pd.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Darzlubie lekko falisty, wnoszący się ku Z., dalej falisty, przecięty głębokim parowem rz. Piaśnicy, od flw. Warszkowo—pagórkowaty. Za wyjątkiem początkowego odcinka przejrzystego—uprawnego lub łąkowego, mocno zalesiony z wielką polaną w. Leśniewo (10,9 km) pośrodku, nieprzejrzysty. Od Leśniewa gleba naprzemian ps.-gln. i ps.-żw. Cała przestrzeń usiana drobnemi kotlinkami trf. Obserwacja z drg. na odcinku do w. Darzlubia w promieniu 3—6 km; w okolicy (10,5—15,4 km) w. Leśniewo całej polany, poszarpana laskami i wzniesieniami, o promieniu 1—2 km. Przesłona drogi tylko w lasach, pozatem odkryta, widoczna z okolicznych wzniesień i lizjer lasów. Dogodne pkt, obs.: (0 km) wieża kśł., ktl. w Pucku—widok o promieniu 7—8 km; (4,9 km) 0,7 km na Pd.W. od. w. Darzlubie cecha 50—widok na Pc., W. i Pd.W. do 8 km; (18,9 km) pagórek 0,1 km na W. od flw. Warszkowo—widok na dolinę rz. Piaśnicy i jez. Żarnowieckie, o promieniu do 19 km.

Przeszkody: (0,3—3 km) do 0,3 km na Pc. dolina rz. Płutnicy (do 2 km szer., płaska, łąka trf., podmokła do 0,3 m głęb., przecięta wzdłuż rz. Płutnicą 10—20 m szer., 1 m głęb., dno muliste, brzeg zarośnięty, dolina usiana dołami po trf., dostępna w suszę dla pojedyńczych jeźdźców, krawędzie łąkowe, 20 m wys., dominuje płd); (6,3 km) strumyk (1,5 m szer.; 0,1 m głęb., dno ps., brzeg zarośnięty, na łączce podm., do 0,1 m głęb., dostępny dla kawalerji); (6,9—10 km) las (mieszany, 40—60 lat, z parcelami 30 letn., gęsto podszyty liśc., duchty z drogami leśnemi dla 2 T zaprzęg., poza drogami dostępny dla pojedyńczych pieszych); (7,5—8,3 km) na Pd. polana (0,8 km dłg., do 0,2 km szer., bgn. do 1 m głęb., trudno dostępna dla pojedyńczych pieszych); (10—12,4 km) 0,8—1 km na Pc. las (jak wyżej); (13,1—14,9 km) 0,2—0,9 km na Pd. las (igl., 70 lat, z parcelami 20 letn., gęsto podszyty liśc., duchty i przejście jak wyżej); (13,2—13,5 km) na Pd. trf. (pokrycie: łąka podm., 0,1 m głęb., rozsiane doły po trf., 30 m dłg., 6 m szer., 1—1,5 m głęb., zalane wodą, dostępne dla pojedyńczych pieszych), (13,3—13,9 km) 0,2—0,5 km na Pc. laski (igl, 20—30 lat, b. gęste, dostępne dla pojedyńczych pieszych, na mapie nieoznaczone); (14,5 km) rz. Piaśnica (2 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-kam., o parowie 3 m głęb., krawędzie łąkowe, strome); (14,9—18,3 km) las (na Pd. igl., 60—100 lat, podszycie liśc., miejscami b. gęste, duchty z drogami leśn. do użycia

dla zaprz. 2 T, pozatem dostępny dla pojedyńczych pieszych; na Pc. igl. naprzemian z miesz. 15—30 lat, miejscami b. gęsty, bez ducht, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (17,1 km) na Pd. stawek (0,1 km dłg., 0,05 km szer., 1,5 m głęb., dno muliste, zarośnięty, brzegi zalesione); (17,6 km) na Pd staw (0,2 km dłg., 0,2 km szer., 3 m głęb., dno muliste, przy brzegu zarośnięty, brzeg zalesiony, łagodnie wzniesiony); (19,3—20,3 km) las (igl., 20 lat, gęsty, bez ducht, dostępny dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: (0 km) mto **Puck** (p. drg. 274); (3,3 km) w. **Połczyno** (p. drg. 273); (4,9 km) w. **Darzlubie** (64 dym. gln., 30% mur., 500 Pol., 5% Niem., szkoła, nadleśn., zadrzew. dobre); (10,9 km) w. **Leśniewo** (58 dym. gln., 40% mur., 470 Pol., 38% Niem , kśł., szkoła, zadrzew. średnie); (13,1 km) w. **Domatówko** (Mały Domatów, 8 dym. mur., 8 dym. gln., 120 Pol., zadrzew. dobre); (14,2 km) w. **Wielka Piaśnica** (p. drg. 277); (17,5 km, 0,4 km na Pc.) w. **Warszkowski Młyn** (3 dym. mur., 20 Pol., 25% Niem., młyn, zadrzew. dobre); (18,5 km) 0,4 km na Z. flw. **Waszkowo III** (3 dym. mur., 33 Pol., zadrzew. średnie); (18,9 km, 0,6 km na Pc.Z.) flw. **Warszkowo** (7 dym. mur., 75 Pol., zadrzew. średnie).

Mosty i przeprawy: 2 przepusty mur.

Skrzyżowania drożni: Puck—274, 278; Połczyno—273; Wielka Piaśnica—277.

280. Reda—Wejherowo—Bolszewo—Strzebielino—granica państw. (niem.).

23,3 km

M. pr. 1/100 — 47 Puck, 46 Wejherowo (przestarzałe).

Szosa 7—9 m szer. z 3,5—5 m jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami. Biegnie do w. Bolszewo na Z. następnie do skrzyżowania drogi (17,1 km) na Pd.Z. do końca na Z. z kilkoma załamaniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowaty, gleba przeważnie ps.-żw. lub ps.-gln.-żw., usiana gęsto głazami. Ogólnie teren mocno zalesiony, mimo że droga przechodzi w większej swej części terenem uprawnem. Obserwacja z drogi do w. Bolszowo i około w. Charwatynia tylko jednostronna w promieniu do 2 km, na dolinę; na wyżynie — poszarpanymi wycinkami, sięga do 1—3 km. Przesłona drogi, poza paroma małymi laskami, tylko w zadrzew. bocznem. Dogodne punkty obs.: (0 km) w. Reda, wieża kśł. ewang., widok na dolinę rz. Reda w promieniu do 6 km.

Przeszkody: (0,8—9 km, 0,2—1 km na Pc.) rz. **Reda** (8—15 m szer., 1—1,5 m głęb.; dno ps. i muliste, brzegi łąkowe, strome, 1 m wys., dolina do 1—2 km szer., płaska, łąkowa,

ps. i trf., miejscami porośnięta krzakami, krawędzie pagórkowate, do 80 m wys., przeważnie zalesione); (0,7—8,8 km, 0,7 km na Pd.) lasy (igl. i miesz., 60—120 lat, z parcelami 30—40 letn. i 200 letn., podszycie liśc., duchty i drogi do użycia dla lekkich zaprzęgów — dostępny dla pojedyńczych pieszych); (6,8 km) rz. Cedron (3 m szer., 0,2 m głęb., dno kam., prąd wartki; brzegi ocembrowane—w mieście); (9—9,7 km, 0—1 km na Pd) las (igl., 10—30 lat, rzadki, dostępny dla piechoty); (11,7—12,6 km, 0,4—1 km na Z.) las i zagajnik (igl. i miesz., 10—15 lat, b. rzadki, dostępny dla piechoty); (12,4 km) rz. Bolszewa (11 m szer., 0,6 m głęb., dno ps. i muliste, brzegi 0,5—1 m wys., łąkowe, miejscami zadrzew., dolina jar, krawędzie do 40 m wys., pagórkowate, łąkowe); (13,7—15 km, 0,1—0,3 km na Pc.Z.) trf., (podmokłe, częściowo porośnięte krzakami, pokryte dołami, do 0,7 m głęb., dostępne dla piechoty); (15,4 km) dwa trf. (jak poprzednie); (16,3—17,5 km na Pc.) las (igl., 25 lat, rzadki, dostępny dla piechoty); (18,1—20,5 km) las (miesz., z parcelami igl., 30—80 lat, podsz. liśc., duchty do użycia dla lekkich zaprzęgów, las dostępny dla pojedyńczych pieszych); (21,4 km, 1 km na Pc.Z.) rz. Reda (8 m szer., 0,3—0,5 m głęb., dno muliste, brzegi łąkowe, podmokłe, do 0,2 m głęb., częściowo zarośnięte krzakami, dolina jak wyżej); (22,8—23,8 km, 0—0,4 km na Pd.) las (igl., z parcelami od 15 do 60 lat, miejscami podszycie liśc., dostępny dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: (0 km) w. Reda (p. drg. 273); (2 km) flw. Pieleszewo (5 dym. mur., 70 Pol., zadrzew. dobre); (5,4 km) flw. Śmiechowo (14 dym. gln.; 140 Pol., 10% Niem., zadrzew. średnie); (6,8 km) mto Wejherowo (p. drg. 277); (10,9 km) w. i flw. Bolszewo (25 dym. mur., 384 Pol., 4% Niem., kśł., szkoła, fbr. cementu, elektrownia wodna, mł.); (12,7 km, 0,2 km na W.) w. Gościcino (250 d m. mur., 30% gln., 1200 Pol., 10% Niem., 2 szkoły, fbr. krzeseł giętych, piekarnia par., mł., zadrzewienie średnie); (16,4 km, 0,2 km na Pd.W.) flw. Nowe Kąbłowo (Kąbłówko, dwór i 3 dym. gln., 67 Pol., zadrzew. średnie); (20 km) w. Charwatynia (rozrzucona, 3 dym. mur., 4 gln., 52 Niem., zadrzew. dobre); (21,4 km, 1 km na Pc.) w. Strzebielino (25 dym. gln., 20% mur., 600 Pol., 2 szkoły, mł., zadrzew. średnie).

Mosty i przeprawy: (12,4 km, na rz. Bolszewa) mur., 15 m dłg., 8 m szer., 5 m wys.; 2 mostki mur., do 2 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Reda—273; Wejherowo—277, 278; Bolszewo — 283; (17,1 km) — 282.

281. Kamień—Zagórze.

12,8 km

M. pr. 1/100—69 Kartuzy, 46 Wejherowo, 47 Puck (w szczegółach błędne).

Szosa brukowana 5,5 m szer., z 4 m jezdnią, z rowami bocznymi. Biegnie na Pc.W. Ze względ-

du na zły stan początkowego odcinka (0,4 km dłg.) i na słaby mostek pod w. Stara Piła (8,9 km) do użycia dla zaprzęgów i samochodów o obciążeniu 4 T.

Teren falisty, gln.-ps., miejscami żw., pocięty szeregami podłużnych dolinek, równoległych do drogi, od w. Stara Piła odgałęzienie doliny Prawisły o stokach pagórkowatych; nieprzejrzysty, całkowicie pokryty lasami, miejscami podmokłymi lub łąkami o podłożu trf. W pobliżu drogi brak punktów obserwacyjnych, widok z drogi na polankach o promieniu do 0,5 km. Droga zakryta lasem.

Przeszkody: (0,4—12,8 km) las (igl., 30—40 lat, gęsty do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (0,7—1,1 km na Z.) polana na odcinku 3—4,1 km, liśc. 60 lat, gęsto podszyty, dostępny dla piechoty, z parcelami poręb, porośniętych krzakami; w dalszym ciągu do 4,6 km igl., 25 lat, rzadki na podłożu bgn., do 0,5 m głęb., dostępny dla pojedyńczych pieszych, wzeszcie las miesz., 90 lat, o podszyciu liśc, miejscami dostępny dla pojedyńczych jeźdźców, z parcelami zagajników oraz starodrzewu liśc., natomiast koło w. Stara Piła w kier. Z. zawiera duże polany łąkowe. Całość lasu nieregularnie pocięta duchtami z drogami leśnemi do użycia dla zaprz. do 2 T); (1 km, 0,1 km na Z.) jez. Okuniewo (0,4 km dłg., 0,2 km szer., 4 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi łąkowe, łagodne); (2,3—3,1 km na W.) polana podmokła (1 km dłg., 0,1 km szer., podłoże trf., do 0,2 m głęb., w kotlinie o krawędziach do 15 m wys., zalesionych, dostępnych dla pojedyńczych jeźdźców); (5,8 km) rz. Zagórzka (0,8 m szer., 0,05 m głęb., dno ps., miejscami zarośnięta, płynie rowem 0,5 m głęb., w dolinie łąka podmokła, do 0,1 m głęb. dostępna dla lekkich zaprzęgów); (8,9 km) parów (6 m głęb., zbocza strome, zalesione, dno podm., dostępny dla pojedyńczych pieszych); (12,7 km) rz. Zagórzka (2 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-kam., brzegi 1 m wys., łąkowe, podm., dolina około 0,5 m szer., o krawędziach pagórkowatych, do 100 m wys., zalesionych).

Osiedla: (0 km) w. Kamień (3 dym. gln., 35 Pol., szkoła, karczma, zadrzew. średnie); (1.1 km, 0,2 km na Z.) flw. Okuniewo (3 dym. mur., 25 Pol., zadrzew. dobre); (5,8 km) leśn. Piekiełko (1 dym. mur., 5 Pol., zadrzew. dobre); (8,9 km) w. Stara Piła (2 dym. mur., 17 Pol., zadrzew. dobre); (12 km) b. rozrzucona w. Szmelc (patrz opis w. Zagórze); (12,8 km) w. Zagórze (p. drg. 273).

Mosty i przeprawy: na parowie rz. Zagórzka (dwa mostki drw., wytrz. 4—18 T).

Skrzyżowania drożni: Kamień (Steinkrug)—271; Zagórze—272.

282. Pobłocie — Luzino — Zamostne.

22,4 km

M. pr. 1/100 — 69 Kartuzy, 46 Wejherowo (przestarzałe).

Szosa 6—7 m szer., z 3—3,5 m szer., szutr. jezdnią, rowami, wysadzana drzewami, z linją tlf. Biegnie w ogólnem kierunku na Pc., przy końcu drogi kilka załamań. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do flw. Platenroda (15,3 km) falisty, przecięty wzdłuż doliną rz. Bolszewa i rz. Reda, poza lasami otwarty, uprawny. Do w. Zelewo (18,5 km) — pagórkowaty, zakryty, silnie zalesiony, w dalszym ciągu od w. Zelewo dolina Prawisły z rzeczką Reda — płasko-trf., krawędzie pagórkowate, zalesione, sama dolina otwarta, podmokło-łąkowa. Gleba ps.-gln., miejscami ps.-gln.-żw. lub z domieszką kamieni. Obserwacja z szosy do flw. Platenroda dochodzi do 3 km. Dogodne pkty obserwacyjne: (10 km) w. Luzino wieża kśł. ktl., 20 m wys., z widokiem w promieniu do 10 km; (15,5 km, 0,5 km na Pc. Z.) wzg. 212, w rej. flw. Platenroda widok na Z. 4 km, na Pc. Z. 6 km. Przesłona drogi przed obserwacją tylko w leśnych odcinkach i dolinach (15,3—18,2 km), zresztą na całej długości, poza zadrzew. do w. Luzino — odkryta.

Przeszkody: (1,7—2,5 km, na Z.) las (liśc. 30 lat, b. gęsty, podszycie liśc., nieutrz., dostępny dla pojedyńczych pieszych); (2,3 km) strumień (1 m szer., dno kam., w parowie 5 m głęb., o stromych gęsto zadrzew. liśc. zboczach, objazd 0,2 km z Z.); (las liśc., 40 lat, brzeg lasu podmokły, dostępny dla piechoty); (5,5—7,5 km) las (miesz., igl. i liśc. parcelami 40, 15—25 i 40—50 letniemi, miejscami poręby, szosa w gęstym i wysokim igl. szpalerze, duchty do użycia dla zaprzęgów 2,5 T, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (8,2—9,2 km, 0,5 km na Z.) las (miesz., 50 lat, podszycie liśc., utrzymany, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (11,2—13,3 km) las (igl., 30 lat, duchty do użycia dla 1,5 — T zaprzęgów, — dostępny dla pojedyńczych pieszych); (18,6—22,4 km, 0,2—0,8 km na Z.) rz. Reda, (5—6 m szer., 1—1,5 m głęb., prąd 0,5 m/sek., dno muliste, brzegi płaskie, miejscami moczarowate, w deszcze zalane, dolina płaska, trf., podmokła, do 0,5 m głęb., miejscami porośnięta krzakami, zbocza doliny do 35 m wys., do 45° nachyl., zalesione; w porze mokrej poza drogami rzeka trudna do przejścia); (19,5—22,4 km, 0,2 km na W.) las (mieszany, do 70 lat, podszycie liśc., na stoku duchty przeważnie bez dróg; ze względu na spadki, dostępny dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: (0 km) w. **Pobłocie** (52 dym. mur., 543 Pol.; szkoła, karczma, zadrzew. słabe); (2,1 km) chałupa (1 dym. mur., 7 Pol.); (4,6 km) flw. **Wyszecino** (12 dym. mur., 308 Pol., 2% Niem., szkoła, grzl. zadrzew. średnie); (7,6 km, 0,5 km na W.) flw. **Barłomino** (dwór, 3 piętrowy dom i 12 dym. mur., 213 Pol., w tem 12 Niem., szkoła, zadrzew. dobre); (8,7 km) leśn. **Luzino**

(7 dym. gln., mieszk. wliczeni w opisie wsi); (10,3 km) w. **Luzino** (117 dym mur., w tem 30 gln., 1151 Pol., 15% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, hotel, 2 oberże, mleczarnia par., grzl., 2 mł., st. kol., zadrzew. średnie); (11,8 km) leśn. (1 dym. mur., 5 Pol., zadrzew. dobre); (14,1 km, 0,9 km na Z.) flw. **Kębłowo** (10 dym. mur., 230 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (15,3 km) flw. **Platenroda** (5 dym. mur., 114 Pol., 20% Niem., zadrzew. dobre); (16,4 km) „wybud.“ Nowy Dwór (2 dymy mur., 23 Pol., zadrzew. dobre); (18,6 km) w. **Żelewo** (25 dym. mur., z tego 7 na „wybud.“ 265 Pol., w tem 6 Niem., szkoła, zadrzew. słabe); (19,8 km) w. **Grabowino** (4 dym. mur., 9 Pol., 12 Niem., zadrzew. dobre); (19,8 km, 0,8 km na Pd. Z.) w. **Bielawa** (3 dymy, 24 Pol., zadrzew. średnie); (21,1 km) 1 dym gln., 4 Pol.; (22,4 km) w. i flw. **Zamostne** (mleczarnia, 11 dym. mur., 170 Pol.; zadrzew. słabe).

Mosty i przeprawy: 4 przepusty mur., rozpiętości 1,5—2,5 m.

Skrzyżowania drożni: Pobłocie — 267, 269, 278; (12,4 km) — 280; Zamostne — 279, 283.

283. Bolszewo — Zamostne — Kartoszyno — Dębek.

M. pr. 1/100 — 46 Wejherowo,
28,6 km 26 Osieki (przestarzałe).

Szosa do w. Szymanowo (15,9 km) 7 m szer. z 3 m szutr. jezdnią, opatrzona bocznymi rowami wysadzana drzewami—wzdłuż do w. Zamowne (6,4 km) 6 przewodów linji tlgr. W dalszym ciągu na odcinku w. Szymanowo—w. Kartoszyno droga utrzymana 4 m szer. z 2 m brukowaną i zniszczoną jezdnią w zaniedbanym stanie. Wreszcie na końcowym odcinku (17,3—20 km) droga gruntowa 2—4 m szer. na przestrzeni 6,5 km t.j. do skrzyżowania z drg. 276 (23,8 km) ps.-gln.-żw. miejscami kamienista lub z wybojami, dalej na podłożu trf. okopana rowami, podmokła, natomiast w rej. w. Dąbek głęboko ps. Biegnie początkowo do (6,4 km) w. Zamostne w ogólnym kierunku Pc.Z., poczem w licznych załamaniach i zakrętach skręca na Pc., na odcinku 7,1—16,5 km przebiega poza granicami państwa i nie jest opisaną. Odcinki szosowe stale do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; brukowany i gruntowy do skrzyżowania z drg. 276 tylko dla lekkich zaprzęgów; odcinek do w. Dębek jedynie w suchej porze nadaje się do użytku dla lekkich zaprzęgów.

Teren bardzo zmienny: do w. Zamostne płaska, trf. dolina, otwarta, często podmokła, lub zalana, o krawędziach pagórkowatych, pociętych parowami, przeważnie zalesionych, od flw. Opalin dolina Piaśnicy o podobnym charakterze, oraz w jej przedłużeniu podłużna kotlina jez. Żarnowieckiego. Począwszy od drg. 276 pagórki urywają się, opadając łagodnie w równinę nadmorską, trf., podmokłą, oddzieloną od morza wąskim pasmem diun i głębokich ps., pokrytych celem zabezpieczenia lasami i zagajnikami igl. Gleba oprócz dna dolin wszędzie ps. gln. lub ps. z dużą domieszką żw. i kamieni. Obserwacja z drogi w dolinach sięga do 2—3 km, (tylko jednostronna), z odcinka położonego nad jez. Żarnowieckim wyłącznie na drugą stronę jez. w pozostałej części, aż do pasma lasów nadbrzeżnych. Przesłona drogi słaba, droga przeważnie poza małemi działkami lasu, zupełnie odkryta. Dogodne punkty obserwacyjne: (19,7 km) wzgórze nad jeziorem z resztkami grodziszcza przedhistorycznego, widok na Pd. Z. i Pc. do 6 km; (23,8 km, 0,8 km na Pd. W.) wieża kśł. we w. Żarnowiec, widok na Pd. i Z. do 9 km.

Przeszkody: (0,3 km) rz. Bolszewa (2 odnogi i kanał — rów, odnogi 4—6 m szer., 0,3 m głęb., dno ps. i muliste, brzegi do 1 m wys., łąkowe, częściowo zarośnięte krzakami, rów nawadniający łąką 1 m głęb., dno muliste, z drewnianą śluzą); (1,5—2,9 km) las (igl., 15—20 letni, gęsty, z parcelą zagajnika igl. 10 lat, duchty do użycia dla lekkich zaprzęgów, (dostępny dla pojedyńczych pieszych); (2,9—6,5 km, 0—0,6 km na Pd.) las (mieszany, 40—80 lat, z parcelami igl., 50 lat i liśc., 50—80 lat, podszycie liśc., gęste, duchty bez dróg; dostępny dla pojedyńczych pieszych); (6,6 km) rz. Reda (1—12 m szer., 1—1, m głęb., dno muliste, brzegi niskie, podmokłe trf. i bgn., rzadko zadrzew., dolina 1,5—3 km szer., płaska, trf., podmokła 0,1—0,6 m głęb., pokryta dołami, po trf. do 2 m głęb., zalanymi wodą, krawędzie pagórkowate, 40—60 m wys., zalesione); (15,7—23,8 km, na Pc. i Z.) jez. Żarnowieckie (p. drg. 276); (16,5 km) rz. Piaśnica (6 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi łąkowe i trf., dolina płaska, do 2 km szer., łąkowa, podmokła, krawędzie doliny pagórkowate, do 100 m wys., zalesione); (24,7 km) rz. Piaśnica (6 m szer., 1 m głęb., ujęta w kanał, dno muliste, brzegi łąkowe, trf. podmokłe do 0,2 m głęb., obok na Z. stare koryto, tworzące szereg dołów zarośniętych, przy ujściu przed diunami głęb. sięga 2 i 2,5 m, dolina nadmorska trf., o pokładzie trf. ponad 2 m, w suchą porę dostępna dla pojedyńczych jeźdźców, na ps. grobelkach mogą przejechać lekkie zaprzęgi, w mokrą porę — trudna do przejścia nawet dla piechoty, w zimie zamarza); (29,3—29,7 km na Z.) las (igl., karłowaty o starem podszyciu liśc., dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (29,7—29,9 km) zagajnik igl., 15 lat, bardzo gęsty, ochronny na diunach nadmorskich, niedostępny.

Osiedla: (0 km) w. i flw. Bolszewo (p. drg. 280); (3,6 km, 0,2 km na Pc.) flw. Robacznik (Paradies, 3 dym. mur., 38 Pol., przyst. kol., zadrzew. dobre); (6,4 km) w. i flw. Zamostne (Mle-

czarnia, 11 dym. mur., 170 Pol., mleczarnia, przyst. kol., zajazd, zadrzew. słabe); (17,3 km) w. Kartoszyno (17 dym. gln., 2 dymy mur., 128 Pol., zadrzew. średnie); (22,1 km) w. Łubkowo (p. drg. 276); (23,8 km, 0,8 km na Pd. W.) w. Żarnowiec (p. drg. 276); (28 km) w. Dębek (3 dymy drw., 4 Pol.).

Mosty i przeprawy: (6,6 km) na rz. Reda drw. 15 m dłg., 7 m szer.; prócz tego 3 słabe mostki drw. na odcinku brukowanym i gruntowym, oraz 3 mostki mur. do 7 m dłg. na szosie.

Skrzyżowania drożni: Bolszewo — 280; Zamostne — 279, 282; (25 km) — 276.

284. Borucin—Sulecino—Parchowo—gran. państw. (niem.).

25,6 km

M. pr. 1/100—69 Kartuzy, 98 Kościerzyna, 97 Bytów (w szczegółach błędne)

Szosa 7 m szer., z 4 m szer. szutr. jezdnią, z rowami, wysadzana drzewami, do w. Jamno z linją tlgr. Biegnie na Pd.Z. z kilkoma załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren pagórkowaty, morenowy, pocięty szeregami jezior, przeważnie uprawny lub łąkowy, z nieregularnie rozrzuconymi wzdłuż drogi kompleksami lasu. Gleba ps.-żw., usiana głazami (nieurodzajne moreny). Obserwacja z drogi słaba; dogodnych pkt. obserwacyjnych brak. Przesłona w gęsto usianych przy drodze lasach i zagajnikach.

Przeszkody: (0,4—2,2 km) parcele lasu mieszanego, 20—40 lat, niekiedy podszyte, dostępne dla pojedyńczych jeźdźców; (10,1 km) strumień (2 m szer., w jarze, 10—15 m głęb., stok wsch. zalesiony); (10,8—11,4 km) las (igl., 20 lat, gęsty do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (11,4 km na Pd.) jez. Gutinsch (1,8 km dłg., 0,3 km szer., do 6 m głęb., dno ps., brzegi do 30 m wys., zach. zalesione, do 35° nachyl.); (11,7 km na Pc.) jez. Węgorzyno (2,6 km dłg., 0,4 km szer., 5—30 m głęb., dno ps.-kam., brzegi zach.—urwiste, do 40 m wys.); (11,4—12 km) las (igl., 15—30 lat, dostępny dla piechoty); (13,6 km) rz. Słupa (4—5 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, łąkowe); (16,5 km na Pd.) jez. Mausz (6,4 km dłg., 0,4—1,2 km szer., w części płd. przedzielone półwyspem, pośrodku zwężone, 10—15 m głęb., brzegi 20—40 m wys., od Pd. zalesione); (23,2 km) jez. Żukowko (3,1 km dłg., 0,2—0,8 km szer., 5 m głęb., dno ps., brzegi: płd. płaski, podmokły, płn. wsch. zalesiony).

Osiedla: (0 km) w. Borucin (p. drg. 261); (2,5 km) w. Nowa Wieś (30 dym. gln., 260 Pol.); (4,4 km) w. Klukowa Huta (77 dym. mur. i gln., 720 Pol., szkoła, młyn); (8,3 km) w. Węsiory (97 dym. gln. i mur., 840 Pol.); (12,8 km) w. Sule-

cin (34 dym. mur., 625 Pol., 2 kśł., szkoła, poczta, trt., młyn); (15,6 km) w. **Nowy Dwór** (7 dym. gln., 60 Pol.); (17,2 km) młyn ad **Parchowo**; (20,2 km) w. i flw. **Parchowo** (51 dym. mur., 1200 Pol., 10% Niem., kśł., szkoła, młyn); (23,6 km) w. **Jamno** (62 dym. mur., 518 Pol., młyn).

Mosty i przeprawy: 4 przepusty mur. i 1 mostek do 5 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Borucin—261, 264, 267; Sulecin—263.

285. Kartuzy (Karthaus)—Miechucino—Gowidlino—granica państw. (niem.).

30,7 km

M. pr.$^{1}/_{100}$ — 69 Kartuzy, 68 Lupowo (w szczegółach błędne).

Szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, wysadzana drzewami, z rowami i linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Z. z kilkoma odchyleniami. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren pagórkowaty (charakterystyczne pagórki morenowe) z licznymi głębokimi wąwozami i dolinami, o stromych, przeważnie zadrzew. stokach, pocięty szeregami jezior i pokryty płatami lasów. Poza lasami uprawny lub łąki nizinne, przeważnie trf. Gleba gln.-ps. lub ps.-gln., mocno żw.; podglebie ze zbitej zwałowej gliny, występującej miejscami na powierzchnię. Obserwacja z drogi słaba. Przesłona w lasach i dolinach zadrzew., w dobrem przydrożnem zadrzew. Dogodne pkty obserw.: 1) (1,2 km na Pc.Z. Kartuz) wzg. Kalwaryjskie (Spitzberg) z wieżą obserwacyjną—wgląd w całą połowę Kartuz; 2) (8,4 km, 0,2 km na Pc.) wzg.—z polem widzenia 5—9 km; 3) (0,6 km na Pc.W. w. Puzdrowo) wzg. 221—pole widzenia do 7 km; 4) (28 km, 0,4 km na Pc.W.) wzg. z polem widzenia 4—5 km.

Przeszkody: (0,2 km na Pd.) jez. **Karczemne** (Krugsee) (1,3 km dłg., 0,1—0,4 km szer.; do 5 m głęb., dno muliste, brzegi do 7 m wys., otwarte); na Pc. jez. **Klasztorne** (2 km dłg., 0,2—0,9 km szer., na zwężeniu grobla z mostem, 3,7 m głęb., miejscami do 20 m, dno ps. lub muliste, brzegi 6—20 m wys., zach. i częściowo wsch. zalesione, płn. otwarty, płd. zabud.; (0,9 km) las (miesz., z przewagą liśc., 40—70 lat, dostępny dla piechoty); (4,4 km) jez. **Łapalickie** (2,2 km dłg., 0,3—1 km szer., do 5 m głęb., dno ps., brzegi: płn. 50 m wys., pozostałe do 20 m, otwarte); (8 km) jez. **Reskowskie** (1,5 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 3 m głęb., dno ps., lub muliste, 1 wyspa; brzegi lekko zarośnięte, łagodne, płn. dominuje, z rzeczką **Łeba** (1,5 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.-kam., brzegi 1,5 m wys., zakrzewione); (11,3 km, 0,2 km na Pd.)

jez. Wielkie (1,2 km dług., 0,2—0,4 km szer., do 6 m głęb., dno ps., brzegi 40—50 m wys., łąkowe, miejscami laski, dominuje zach.; (14,8—18 km) las (mieszany, 15—50 lat, przeważnie liśc., miejscami podmokły, trudno dostępny dla piechoty); (23 km, 1,1 km na Pc.) jez. Długie (1,4 km dług., 0,3 km szer., do 7 m głęb., brzegi strome); (26,6 km na Pd.) jez. Gowidlińskie (6,3 km dług., 0,2—1 km szer., do 30 m wys., 2 wyspy, brzegi do 35 m wys., około 30° nachyl., otwarte, płn. trf., dominuje wschodni.

Osiedla: (0 km) mto **Kartuzy** (p. drg. 257); (2,8 km) cgl. **Łapalice** (2 dym. mur., 1 gln.); (4,5 km) w. i flw. **Łapalice** (42 dym. gln., w tem 8 mur., 405 Pol.; szkoła, przesłona zadrzew.); (6,2 km, 0,3 km na Pc.) w. **Garcz** (14 dym. gln., w tem 5 mur., szkoła, przyst. kol., przesłona zadrzew.); (9 km, 0,4 km na Pd.) w. **Reżkowo** (55 dym., po 50% mur. i gln., 430 Pol., szkoła, przesłona zadrzew.); (9,3 km) b. rozrzucona w. **Cieszenie** (47 dym. gln., 30% mur., 399 Pol., szkoła, przesłona zadrzew.); (11,2 km) w. **Miechucin** (60 dym. mur., 40% gln., 632 Pol., szkoła, mł. par., trt., stacja kol., przesłona zadrzewienie); (14,5 km, 0,2 km na Pc.) **Kamieniołom Miechuciński** (1 dym. drw., fbr., 3 Pol., w lesie); (15,4 km, 0,4 km na Pc.) w. **Moisz** (11 dym. gln., w tem 2 mur., szkoła; przesłona zadrzew.); (17 km) os. **Karwacja** (2 dym. mur., 13 Pol.); (18 km) w. **Wygoda** (6 dym. gln., w tem 2 mur., 45 Pol., przesłona zadrzew.); (19,9 km) w. **Sierakowice** (117 dym. mur., 10% gln., 1470 Pol., 2 kśł., 2 szkoły trt., poczta, apt., stacja kol., przesłona zadrzew.); (22,8 km) w. **Puzdrowo** (53 dym., po 50% mur., i gln., 570 Pol.; szkoła, fbr. cegły piask., przesłona zadrzew.); (24,6 km) zab. ad **Gowidlino** (2 dym. mur., 16 Pol.); (26,6 km, na Pd.) rozrzucona w. **Gowidlino** (129 dym. gln., w tem 7 mur., 1444 Pol., kśł., szkoła, przesłona zadrzew.); (29,5 km, 0,8 km na Pc.) w. **Smolniki** (8 dym., w tem 3 mur., 130 Pol., przesłona zadrzew.); (30 km) zab. **Wilhelmowo** (4 dym gln., 30 Pol., przesłona zadrzew.).

Kolejki wąskotorowe: kamieniołom Miechuciński posiada 17 km kolejki.

Mosty i przeprawy: (6,2 km, 0,1 km na Pc.) żel. bet. wiadukt nad torem kolej., 16 m dług., 6 m szer.; (7,2 km, 0,3 km na Pc.) żel. bet. wiadukt nad torem kolej., 16 m dług., 6 m szer.); (9 km) żel.-bet. wiadukt szosowy nad torem kolej., 22 m dług., 7 szer. Prócz tego 3 przepusty murowane i wiadukt szosowy.

Skrzyżowania drożni: Kartuzy — 257, 264, 265; Miechucin—267; Sierakowice—266; Puzdrowo—263.

286. Czersk—Gutowiec—Jeziarki—Lipienice—Chojnice.

M. pr. 1/100 — 129 Czersk,
28,5 km 128 Brusy, 161 Chojnice.

Szosa 6—7 m szer., z 2—3 m szutr. jezdnią z rowami i drzewami bocznymi, z linją tlgr.; biegnie

na Pd.Z. wzdłuż toru kol. Chojnice-Czersk. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, przeważnie otwarty; gleba ps.-gln, uprawna. Obserwacja do 3 km wgłąb. Dogodny pkt. obs.: wieża kśl. we w. Rytel (13,4 km) pole widzenia do 6 km wokrąg.

Przeszkody: (1,4—6,5 km) las igl. (20—120 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (8,2—12,4 km) las igl. (do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla kawalerji); (13,1 km) kanał rz. Brda (10 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, łąkowe); (13,4 km) rz. Brda (Brahe, 15 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi do 10 m wys., łąkowe); (13,4—14 km) las ig.. (do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla kawalerji); (15,5—17,7 km) las igl. (do 100 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (19,7—20,4 km) las igl. (30—60 lat, podszycie igl., do przebycia dla kawalerji); (20,9—21,8 km) las igl. 30—80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (22,6—23,4 km) las igl. (30—80 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (24,1 km) łąka podmokła (trf., 0,3 m głęb., do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (24,1—24,6 km) las igl. (30—80 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: mko Czersk (p. drg. 225); (1,8 km) leśn. Czersk (1dym. mur., 4 Pol.); (3 km) flw. Gałęźnica (Grünkrug, 1 dym. mur., 6 Pol.); (3,8 km) flw. Nieżerawa (Iserau, 3 dym. mur., 28 Pol., 10 Niem.); (7,5 km, 0,8 km na Pd.) w. Schöndorf (13 dym., w tem 5 mur., 90 Pol., szkoła); (8,1 km) w. Gutowiec (Guttowitz, 16 dym., w tem 8 mur., 124 Pol., st. kol., trt.); (13,4 km) w. Rytel (p. drg. 248); (19,7 km) flw. Jeziorki (16 dym., w tem 10 mur., 350 Pol., 5% Niem., kśl., grzl.); (20,9 km) flw. Szlachecka Nowa Cerkiew (Neukirch, 4 dym. mur., 70 Pol.); (23,3 km) w. Sandkrug (1 dym. mur., 5 Pol.); (25,3 km) flw. Lipienice (6 dym., w tem 5 mur., 110 Pol., wodociąg, oliwiarnia); (28,5 km) mto Chojnice (Konitz, p. drg. 240).

Mosty i przeprawy: (13,1 km na kanale rz. Brda) drw. 17 m dłg., 7,7 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; (13,4 km na rz. Brda) kam. 49 m dłg., 8,6 m szer., 3,5 m wys.; pozatem 3 mostki kam. 3—4,7 m dłg., 2,5—5 m szer., na potokach i 1 przepust bet.

Skrzyżowania drożni: Czersk — 225, 251; Rytel — 248; Chojnice — 240, 241, 242, 243, 244, 249.

286a. Chodzież—Milcz—Smiłowo.

17,1 km M. pr. 1/100—251 Wągrowiec, 223 Wyrzysk.

Szosa 7—8 m szer., z 3—3,5 m szutr. jezdnią, z młodem zadrzew., rowami boczn. i linją tlgr.; przez dolinę Noteci (5,9—8,2 km) z jezdnią brukowaną 4 m

szer., na nasypie do 4 m wys. Przez pr. krawędź rzeki jarem do 50 m głęb. Biegnie na Pc., przecinając rz. Noteć i jej dolinę. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren. Do w. Milcz (5,9 km) lewa krawędź rz. Noteci około 40 m wys., falista, łagodnie przechodąca w dolinę rzeki, pokryta polami ornemi, miejscami kępy drzew. Dolina rz. Noteci (5,9—8,2 km) płaska — przeważnie łąki na grubym pokładzie trf. — poprzerzynana rowami odwadniającymi, miejscami podmokła, w mokre pory — poza drogami — nie do przebycia. Prawa krawędź do 50 m wys., silnie pofałdowana, miejscami urwista w glinie zwałowej (z głazami) — zalesiona. Od w. Krzewina (10,3 km) teren falisty, dalej w lesie (12,5—15,5 km) pofałdowany ps. wydmami; we wklęsłościach liczne jeziorzyska lub bagienka. Końcowy odcinek lekko sfałdowany — poza kępami drzew — otwarty. Gleba gln.-ps. lub ps.; w dolinie rz. Noteci trf. Obserwacja w dolinie Noteci dobra do 3 km obustronnie; poza nią ograniczona zadrzew., sfaldowaniem terenu i zalesieniem. Dogodne pkty obs.: 1) wieża na st. kol. mta Chodzież — z obserwacją do 10 km na Z. i Pc.W.; 2) wtr. we w. Studzieniec z wglądem w dolinę Noteci; 3) wieża kśł. i wtr. we w. Morzewo z obserwacją do 10 km na Pd.; 4) wtr. we w. Kaczory z obserwacją 4 km na Pd.; 5) kśł. we w. Śmiłowo — promień widzenia do 3 km. Przesłona — z wyjątkiem odcinków w dolinie Noteci — dobra; droga zupełnie przesłonięta w wykopie (8,2—9,2 km) na pr. krawędzi rzeki i w lesie (12,5—15,5).

Przeszkody: (0,1 km na W.) jez. Rotaje (1,5 km dłg. 0,8 km szer., 4—6 m głęb., dno grząskie, przy brzegach zarosłe trzciną i sitowiem; brzeg wsch. i płd.-wsch. do 40 m wys., 15—30° nach., zalesione; pozostałe niskie, otwarte); (1,2 km, 0,4 km na W.) rz. Bolimka (uregulowane 2—3 m szer., 1—1,5 m głęb., dno grząskie brzegi trf., podmokłe, w porze mokrej do przebycia tylko dla piechoty); (1,9—4,2 km, na Pd.Z.) laski (igl., do 40 lat, do przebycia dla piechoty); (6,9 km) rz. Noteć (40 m szer., 2,3—2,6 m głęb., dno grząskie, ch. prądu 0,5—0,75 m/sek., brzegi 0,5—1 m wys., trf., łąkowe; skanal dolina patrz wyżej); (8,2—9,3 km) laski (oznaczone na mapie nie istnieją, pozostały kępy zarośli); (13,5—15,5 km) las Grabowno (igl., do 60 lat, wysokopienny, duchty i drogi leśne 4—8m szer., do użycia dla artylerji polowej; poza niemi do przebycia dla piechoty); (13,8 km, 0,5 km na W.) jez. Kobskie (1,8 km dłg., 0,1—0,2 km szer., do 6 m głęb., z jamami 14 m głęb., dno twarde, brzegi do 30 m wys., 15—20° nach.; zach. zalesiony, wsch. otwarty);)15,7 km, 0,2 km na Z.) jez. Jachna (Arendt-See, 1,4 km dłg., do 0,3 km szer., 7 m głęb., dno twarde, brzegi do 20 m wys., 15—30° nach. otwarte; płd. zalesiony); (16,1 km na W.) szereg wklęśnięć 100×300 m zabagnionych, do 2 m głęb., brzegi zalesione 15—40° nach.).

Ciaśniny: (8,2—10,3 km) jar 100—150 m szer., o ścianach do 50 m wys., miejscami urwistych, niedostępnych. Wejście i wyjście otwarte, widoczne.

Osiedla: we wszystkich osiedlach domy mur.; mto **Chodzież** (628 dom., 6100 Pol., 31% Niem., 2 kśły, 5 szkół, starostwo, sąd, post. pol., poczta, szpital na 50 łóżek, fbr. porcelany i fajansów, mł. par., cgl., odlewnia żel., fbr. maszyn roln., elektrownia, gazownia, wodociąg; zadrzew. dobre); (1,2 km) os. **Urbanowo** (Kloss M., 4 dym., 20 Pol., mł. par.; zadrzew. słabe); (1,4 km) w. **Studzieniec** (24 dym., 243 Pol., 41% Niem., szkoła, wtr., zadrzew. słabe); (5,4 km) flw. **Milczek** (Steinach, 3 dym., 120 Pol., 1% Niem., turbina wodna, zadrzew. słabe); (5,9 km) w. **Milcz** (56 dym., 297 Niem., 23% Pol., szkoła, zadrzew. słabe); (9,9 km, 0,8 km na W.) w. **Morzewo** (124 dym., 980 Pol., kśł., 2 szkoły, wtr., wytw. cementu, zadrzew. średnie); (10,3 km na Z.) w. **Krzewina** (Liebenthal, 10 dym., 143 Niem., zadrzew. dobre); (12,3 km) w. **Kaczory** (67 dym., 444 Niem., 46% Pol., kśł., szkoła, post. pol., poczta, wtr., zadrzew. dobre); (17,1 km) w. **Śmiłowo** (p. drg. 202).

Mosty i przeprawy: (0,8 km) wiadukt pod torem kol. 5 m dłg., 8 m szer., 5 m wys., (6,9 km na rz. Noteć) most drw., 100 m dłg., 6 m szer., 5 m wys., wytrz. 2 T.

Skrzyżowania drożni i odgałęzienia: Chodzież — 287, 288; Śmiłowo — 202. Ze w. Śmiłowo odchodzi na Pc.W. droga polna 6—8 m szer. do mka Wysoka; do użycia dla zaprzęgów do 2 T.

287. Zamość—Paterek—Gromadno—Nowy Dwór—Szamocin—Chodzież—Ujście.

81,5 km

M. pr. 1/100—224 Nakło, 223 Wyrzysk 251, Wągrowiec, 222 Piła.

Do w. Gromadno (30,2 km) szosa 7—8 m szer., z 3,5—3,7 m szutr. jezdnią i drogą letnią, zadrzew. z rowami boczn. i linją tlgr. Dalej do w. Nowy Dwór (39,4 km) gruntowa 6—8 m szer. ps., uciążliwa, z linją tlgr. Stąd do końca szosa 8,5—9,5 m szer., z 3,5—4,5 m szutr. jezdnią i drogą letnią, zadrzew. z rowami bocznymi i linją tlgr. Biegnie w licznych załamaniach w ogólnym kierunku na Z., od w. Samokłęski Małe lewą krawędzią rz. Noteć lub w nieznacznem od niej oddaleniu. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia, gruntowa jedynie z trudem dla ciężkich zaprzęgów.

Teren do w. Samokłęski Małe (7,1 km) lekko falisty, otwarty, przecięty rz. Noteć, której silnie sfałdowana lewa krawędź tworzy wzniesienia do 30 m wys. Dalej do w. Strzelce (61,9 km) silnie sfalowany, z porozrzucanemi ps. zalesionemi

wydmami i zabagnionemi jeziorkami w głębokich kotlinkach. Odcinek końcowy lekko falisty, otwarty z zalesionemi pagórkami, w okolicy mta Chodzież. Droga kończy się na lewej, zalesionej krawędzi Noteci do 40 m wys., silnie sfałdowanej, miejscami do 50° nachylonej. Mto Ujście leży w dolinie Noteci przy ujściu rz. Głda. Gleba ps.-gln. lub ps.; w dolinach i zagłębieniach terenowych trf. Obserwacja na odcinkach niezalesionych do 2 km, w kierunku Pc. często zwiększona do 4 km. Na przestrzeni Paterek (15,3 km) — Kowalewo (28,2 km) droga widoczna z prawej krawędzi rz. Noteci; pozatem naogół przesłonięta. Dogodne pkty obserw.: 1) wieża kśł. we w. Samokleski Małe z obserwacją 10 km na Pc.; 2) turbina wietrzna flw. Wymysłowo z obserwacją j. w.; 3) wieża kśł. we w. Polichnowo o promieniu widzenia 3—4 km; 4) wieża kśł. we w. Kowalewko z obserwacją na Pc. i Pc. W. do 10 km; 5) wtr. we w. Lipie o promieniu widzenia 3 km; 6) wtr. we w. Sokolec j. w.; 7) wieża kśł. w mcie Szamocin z obserwacją na Pc. do 6 km, w pozostałych kierunkach 3—4 km; 8) wieża pałacu i wtr. w flw. Strzelce j. w.; 9) wzg. 96 pod w. Rataje o promieniu widzenia 3 km; 10) wieża willi „Straszny Dwór". kśł. i wieża wodna w mcie Chodzież z obserwacją do 10 km głównie w kierunku płn. i płn. wch.; 11) wzg. 97 i wtr. w mcie Ujście z obserwacją na Pc. do 11 km.

Przeszkody: (0—3 km) rz. Noteć (płynie na Pc. lub Pd. od drogi przecinając ją pod w. Tur. Szer. 30—40 m głęb. 1,5—2,5 m, miejscami zwiększona do 4 m, dno grząskie; brzegi niskie zbgn., gdzieniegdzie porośnięte sitowiem i trzciną. Dolinę stanowią podmokłe łąki trf., miejscami silnie zbgn., trudnodostępne. Poniżej w. Tur dolina nieco suchsza. Krawędź prawa 2—4 m wys. łagodna, lewa wznosi się miejscami do 30 m, stroma, pocięta jarami o zboczach urwistych, zalesionych; (0—4 km, 0,1—0,6 km na Pc.) las igl., 20—80 lat, (duchty i drogi leśne zdatne do użycia dla lekkich zaprzęgów, poza niemi do przebycia tylko dla piechoty); (4,1 km, 0,4 km na Pc.) jez. Żurczyńskie (0,6 km dłg., 0,1—0,2 km szer., do 5 m głęb., dno grząskie, brzegi niskie trf., trudno dostępne); (6,7—8 km) las (igl., do lat 70, na stromej krawędzi rz. Noteci, miejscami podszyty (do przebycia tylko dla piechoty); (14,9—15,3 km, na Pd. Ż.) gęsty las igl., 80 lat, (do przebycia j. w.); (18,9—19,8 km na Pd.) las igl., 40—50 lat (do przebycia j. w.); (24,8 km) strumyk (2—3 m szer., 0,5 m głęb.; brzegi do 2 m wys., zadrzew.); (32—34,5 km) zagajnik igl., 10—30 lat, (do przebycia dla kawalerji); las Smogulecki (igl., 70 lat, przeważnie wysokopienny z parcelami zagajników 5—20 lat; duchty głęb. ps. 3—4 m szer., dla lekkich wozów do użycia; zagajniki dostępne tylko dla piechoty, pozatem dla kawalerji; (39,4 km) rz. Smogulnica (Skoczka Fluss, do 3 m szer., 0,5 m głęb., brzegi 1 m wys. otwarte; przepływa podmokłe łąki, w mokre pory do przebycia tylko dla piechoty); (46,8 km) strumyk (1—3 m szer., 0,5 m głęb., brzegi 1,5 m wys., łąkowe); (51—52,3 km) zagajnik igl., do 20 lat, na wydmach ps., wśród łąk podmokłych (do przebycia tylko dla piechoty); (50,9 km, na Pd.) jez. Wirek

(0,45 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 12—13 m głęb., przy brzegach zarośnięte sitowiem; brzegi do 10 m wys., otwarte); (51,2 km na Pd.) jez. Schifer (0,3 km dłg., 0,1—0,2 km szer., do 12 m głęb., przy brzegach zbgn., zarośnięte sitowiem; brzegi miejscami niskie, podmokłe, miejscami do 12 m wzniesione); 52,8 km, na Pd.) jez. Siekira (0,6 km dłg., 0,1—0,4 km szer., do 20 m głęb., dno muliste, brzegi bgn., trudno dostępne); (53,2 km na Pd.) jez. Laskowickie (2,5 km dłg., 0,1—0,3 km szer., do 15 m głęb.; przy brzegach płytkie, zarośnięte trzciną; brzegi płaskie, dostępne; jez. jest przecięte groblą 1,5 m wys., 5 m szer. przeprowadzoną do w. Laskowo; na grobli przepust kam. rozpiętości 5 m); (56,8—58,5 km) rzadki las igl., do lat 40 (do przebycia dla kawalerji); (55,8 km) rz. Margoninka (2—3 m szer., 0,5 m głęb.; brzegi niskie, łąkowe; powyżej drogi rozlana w staw 300 m dłg., do 200 m szer., 3 m głęb., brzegi 1 m wys. zadrzew.); (60—60,2 km) rzadki las igl., do lat 50 (dostępny dla kawalerji); (61,1—61,9 km) las igl. j. w.; (65 km, na Pd.) jez. Rataje (1,4 km dłg., 0,8 km szer., 4—6 m głęb., dno grząskie, przy brzegach zarośnięte sitowiem, płytkie; brzeg wsch. i płd.-wsch. do 40 m wys. łagodnie nachylone, pozostałe niskie otwarte; (66,6 km) rów wypływający z jez. Rataje 200 m szer., 1,5 m głęb., brzegi 2 m wys. otwarte); (72,9—74,9 km) las igl., 60 lat, miejscami podszyty; (duchty i drogi leśne do użycia dla lekkich zaprzęgów, poza niemi do przebycia dla piechoty); (67,2 km) jez. Strzeleckie (1 km dłg., 0,1—0,3 km szer., około 20 m głęb., dno żw.; brzegi do 40 m wys. strome); (70 km) rów odwadniający Bolimka (,5 m szer., 0,5 m głęb., dno grząskie; brzegi 1 m wys. trf.); (76,1 km) las igl., 15—60 lat; (duchty 3—4 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów, poza niemi dostępny dla piechoty); (79,7—81,7 km na Pd. W.) las igl., do 120 lat; (duchty i drogi leśne 4—8 m szer., zdatne do użycia dla lekkich zaprzęgów, poza niemi do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (81,2 km) rz. Noteć (skanal., do 40 m szer., 2,5 m głęb., dno grząskie; ch. prądu 1m/sek.; brzeg lewy zabud., prawy łąkowy, miejscami zabgn.; dolina łąkowa, podmokła z licznemi trf., pocięte rowami odwadn. 1—1,5 m szer. — w mokrą porę nie do przebycia); (81,5 km) rz. Głda (do 50 m szer., 1 m głęb., dno żw., ch. prądu 0,5 m/sek.; brzegi 1—1,5 m wys., porośnięte olszyną, dostępne; dolina wspólna z Notecią).

Osiedla: flw. **Zamość** (6 dym. mur., 120 Pol, stacja kol.; zadrzew. słabe); (2,7 km) w. **Olek** (Elsensee, 3 dym., w tem 2 mur., 16 Pol.); (2,7 km, 0,5 km na Pd.) flw. **Żurczyn** (Luisenheim, 6 dym. mur., 72 Pol., grzl., zadrzew. dobre — park); (4,1 km) w. **Tur** (Thure-Ziegelei, 28 dym. mur., 347 Pol., 29% Niem., szkoła, huta szklana, mł. wodny, poczta; zadrzew. dobre); (7,1 km) w. **Samoklęski Małe** (Friedberg, 22 dym. mur., 124 Pol., 40% Niem., szkoła, zadrzew. dobre); (8,7 km) flw. **Samoklęski** (11 dym. mur., 273 Pol., 5% Niem., kśl., szkoła, grzl.; zadrzew. b. dobre — park); (9,9 km, 0,5 km na Pc.) flw. **Wymysłowo** (5 dym. mur., 60 Pol., turbina wietrzna; zadrzew. dobre); (10,9 km) flw. **Jaruszyn** (7 dym. mur., 173 Pol., 5% Niem., zadrzew. dobre); (10,9 km, 1 km na Pc.) flw. **Chobelin** (10 dym,

mur., 189 Pol., 4% Niem.; zadrzew. b. dobre; — park), (12,1 km) w. **Wieszki** (Wunschheim, 17 dym. mur., 142 Pol., 14% Niem., szkoła; zadrzew. dobre); (12,6 km, 0,7 km na Pc.) w. **Janowo** (Johannisdorf, 18 dym. mur., 139 Pol., 4% Niem., zadrzew. średnie); (14,8 km) flw. **Wieszki** (2 dym. mur., Pol.); (15,3 km) w. **Paterek** (Brückenkopf-Steinburg, 137 dym. mur., 905 Pol., 2% Niem., 2 szkoły, wtr.; zadrzew. słabe); (18,4 km) flw. **Polichno** (Kirchberg, 12 dym. mur., 168 Pol., kościołek); (19,3 km) w. **Polichno** (Wilhelmsdorf, 47 dym. mur., 251 Niem.; 20% Pol., szkoła, grzl., wtr.); (21,4 km) w. **Polichnowo** (Polichno Hauland, 36 dym. mur., 182 Niem., 16% Pol., kśł., szkoła, mł. parowy); (22,2 km) w. **Józefko** (Bergheim, 33 dym. mur., 165 Niem., 4% Pol., szkoła); (23,1 km) w. **Paulina** (29 dym., w tem 22 mur., 172 mieszk., 48% Pol., 52% Niem., szkoła); (24,8 km) flw. **Kowalewko** (18 dym. mur., 106 Pol., mł. wodny); (25,3 km) w. **Wojcieszyn** (Georgental, 14 dym. mur., 76 Niem., 4% Pol.); (25,8 km) w. **Weronika** (43 dym., w tem 21 mur., 249 Niem., 24% Pol., szkoła); (27 km) w. **Piotrowo** (Paulstal, 29 dym., w tem 19 mur., 171 Niem., 12% Pol.); (28,2 km) w. **Kowalewko** (Schmiedeberg, 44 dym. mur., 260 Niem., 4% Pol., kśł., 2 szkoły, poczta, wtr.) tuż obok w. **Kowalewiec** (Neukowalewko, 9 dym. mur., 54 Niem., 22% Pol.); (30,2 km) w. **Gromadno** (78 dym. mur., 383 mieszk., 54% Pol., 46 Niem., szkoła, poczta, cgl.); (33,1 km) w. **Nowa Wieś** (Neudorf, 34 dym. mur., 283 mieszk., 60% Pol., 40 Niem., szkoła, wtr.); (34,6 km) w. **Laskownica** (56 dym. mur., 401 Pol., 5% Niem., szkoła, grzl.) (28,9 km) flw. **Prostkowo** (1 dym. mur., 15 Pol., mł. wodny); (34,4 km) w. **Nowy Dwór** (Neuhof, 36 dym. mur., 397 Pol., szkoła); (40 km) w. **Lipa** (56 dym. mur., 439 Pol., 28% Niem., szkoła); (41,5 km, 0,7 km na Pd.) w. **Swoboda** (Freirode, 28 dym. mur., 190 Pol., 38% Niem., szkoła, 2 wtr.); (44,1 km, na Pc.) w. **Lipia Góra** (Lindenwerden, 179 dym. mur., 969 Niem., 36% Pol., 2 kśł., 2 szkoły); (44,8 km) w. **Sokolec** (46 dym. mur., 340 Niem., 36% Pol., szkoła, cgl., mł. wodny, 2 wtr.); (48,1 km) w. **Borówki** (Waldtal, 25 dym. mur., 123 Niem., 26% Pol., mł. wodny); (49,7 km) w. **Szamoty** (Freundstal, 39 dym. mur., 181 Niem., 24% Pol., szkoła; wtr.); (50,9 km) w. **Ludwikowice** (Ludwigslust, 28 dym. mur., 140 Pol., 29% Niem.); (51,8 km) mto **Szmocin** (p. drg. 237); (51,8 km na Pd.) w. **Smolary** (28 dym. mur., 162 Pol., kśł., szkoła); (52,8 km) w. **Marjanka** (Marjannenhof, 30 dym. mur., 274 Pol., 32% Niem.); (54,3 km, 1 km na Pc.) w. **Józefowice** (Josephsruh, 41 dym., w tem 29 mur., 229 Niem.; 5% Pol., szkoła); (55,5 km) w. **Nadolnik** (2 dym. mur., mł. wodny); (55,5 km, 0,8 km na Pc. Z.) w. **Nałęcka** (34 dym., w tem 28 mur., 167 Niem., szkoła); (57,8 km) w. **Strzelczyki** (Strelitz Hauland, 24 dym. mur., 125 Niem., 40% Pol., szkoła, mł. wodny); (59,1 km) w. **Zachaszyn** (Zachasberg, 126 dym., w tem 102 mur., 636 Niem., 10% Pol., kśł., 2 szkoły, ag., wtr.); (60,6 km) w. **Wymysław** (Augustenau, 32 dym mur., 176 Niem., 24% Pol.); (61,9 km) flw. **Strzelce** (9 dym. mur., 300 Pol., szkoła, mł. motor., pałac, park 15 ha); (64,2 km) w i flw. **Rataje** (55 dym mur., 421 Pol., 25% Niem., szkoła, pałac, wtr., w flw. park); (66,3 km) mto **Chodzież** (p. drg. 286); (67,3 km, 0,5 km na Pc.) flw. **Oleś-**

niczka (Lesnitz, 8 dym. mur., 102 Pol., 13% Niem.); (68,4 km, 1 km na Pc.) flw. **Borek** (2 dym mur., Pol., mł. wodny); (70,3 km, 0,8 km na Pd. Z.) flw. **Oleśnica** (29 dym. mur., 408 Pol., 44% Niem., szkoła, pałac, trt.); (71,9 km) flw. **Kierzkowice** (Kerzen, 1 dym. mur., 16 Pol.); (76,4 km) leśn. **Nowa Wieś Ujska** (1 dym. mur., 4 Pol.); (80,9 km) mto **Ujście** (241 dom. mur., 1950 Pol., 28% Niem., 2 kśł., huta szklana, trt., wtr., kontrola graniczna i celna); (81,5 km) granica państwowa.

Mosty i przeprawy: (6,4—7,1 km) cztery mosty na rz, Noteć: a) drw. na mur. przycz. 10 m dłg., 8 m szer.—zdatne do użycia dla ciężkich zaprzęgów; b) drw. 15 m dłg., 8 m szer.— dla lekkich zaprzęgów; c) drw., 30 m dłg., 6 m szer.— dla ciężkich zaprzęgów; d) drw., 8 m dłg., 8 m szer.—do użycia j. w.; (16,6 km, wiadukt pod torem kolej. Nakło-Kcynia) 16 m dłg., 8 m szer.; (81,3 km, na rz. Noteć) most żel. 56 m dłg., 7 m szer., 4 m wys.— do użycia wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów; 2,4 km powyżej drw. 52 m dłg., 3 m szer., wytrz. 0,5 T; (8,15 km na rz. Głda) drw. 88 m dłg., 5,7 m szer., wytrz. 4 T; mostem biegnie granica państwowa.

Skrzyżowania drożni: Zamość — 294; Pałczek — 291; (49,9 km) — 289; Szamocin — 237; Chodzież — 286, 288.

288. Wapno—Gołańcz—Margonin—Chodzież.

40,2 km

M. pr. 1/100—252 Kcynia, 251 Wągrowiec, 223 Wyrzysk.

Szosa 9—9,5 m szer., 4—4,5 m szutr. jezdnią, w osiedlach brukowana dobrze zadrzew. z rowami bocznymi i linją tlgr. Biegnie w kierunku na Pc.Z. tworząc kilka załamań i odchyleń. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do mta Gołańcz (12,3 km) szeroko sfalowany, otwarty (pola orne i łąki). Dalej do mta Margonin (26,1 km) falisty, lekko sfałdowany lub kopcowaty o łagodnych kształtach, tworzący liczne małe i niegłębokie wklęśnięcia. Pokrycie stanowią przeważnie łąki na grubym pokładzie trf., z porozrzucanemi kępami drzew—naogół o słabej przejrzystości. Następnie do końca lekko sfalowany, częściowo zalesiony lub otwarty; w okolicy mta Chodzież (40,2 km) sfałdowany z zalesionymi ps. pagórkami. Gleba gln.-ps. lub ps.-gln. z odcinkami ps. (pod mtem Chodzież) i trf. (między flw. Wapno a mtem Gołańcz, miejscami domieszka żw.). Obserwacja zmienna na poszczególnych odcinkach; na przestrzeniach niezalesionych sięga do 2 km obustronnie, a w okolicy w. Morakowo do 5 km na Pd. Przesłona poza rowami i drzewami boczn. w nieregularnie wzdłuż drogi rozrzuconych lasach. Dogodne pkty obserw.: 1) wieża ciśnień flw. Wapno—promień widzenia 3 km; 2) kśł. we w. Czeszewo—wgląd 5—8 km; 3) wzg. 108 pod w. Morako-

wo—zaciąg 5—8 km; 4) kśł., i wtr. mta Gołańcz—promień widzenia 3 km; 5) wtr. w. Buszewo—wgląd do 3 km; 6) w. Lipiny — zasięg do 3 km; 7) wtr. w. Lipiniec — promień widzenia 3 km; 8) kśł. i wtr. mta Margonin — wgląd do 3 km; 9) wzg. 96 w. Rataje—zaciąg do 3 km; 10) wieża willi „Straszny Dwór" kśł. i wieża na st. kol. w mcie Chodzież z polem widzenia 3—10 km, głównie na Pc.W. i Z.

Przeszkody: (1,1 km) rów (2 m szer., 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi niskie, łąkowe); (1,9—3 km) las (liśc., do 60 lat, po przebycia dla kawalerji i piechoty); (0—3,4 km, 0,1—0,4 km na Pd.) łąki podmokłe (do 0,5 km szer., pocięte rowami 1—1,5 m szer., 1 m głęb., w porze mokrej do przebycia dla pieszych); (5,7 km) rów (1,5 m szer., 1 m głęb., w porze mokrej do przejścia tylko dla pieszych); (5,7 km) rów (1,5 m szer., 1 m głęb., dno gln., brzegi 1 m wys., suche); (4 km, 1,2 km na Pd.) jez. Czeszewskie (2,7 km dłg., 1 km szer., do 8,5 m głęb., dno muliste, brzeg zach. trf., podmokły, pozostałe do 10 m wys., łagodne); (7,3 km) rów (2 m szer., 2 m głęb., dno gln., brzegi 2 m wys., suche); (22,6 km na Pd.) jez. Lipinieckie przecięte torem kol. Margonin—Gołańcz na przesmyku 100 m szer. (1,2 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 3—4 m głęb., dno ps.-żw., brzegi do 5 m wys., łagodne); (22,1 km) rów (1—6 m szer., do 2,5 m głęb., dno gln., brzegi 2 m wys., suche); (26—8 km przepływ z jez. Margonińskiego (2—4 m szer., 2,5 m głęb., dno żw., brzegi 2 m wys., suche); (27,1—28 km) jez. Margonińskie (5 km dłg., do 0,6 km szer., do 14 m głęb., dno twarde, żw., brzegi do 12 m wys., łagodne dostępne, wsch. zalesiony); (28 km) rzeczka Marga (Margoninka—odpływ z jez. Margonińskiego 2,5—5 m szer., do 2 m głęb., dno żw., brzegi 2 m wys., otwarte); (28,1—30,3 km) las Margoniński (igl., do 60 lat, duchty i drogi leśne 4—6 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów, poza niemi dostępny dla piechoty); (35,9 km) rów (1—1,5 m szer., do 1,5 m głęb., dno żw., na Pc. brzegi grząskie, zarośnięte krzakami, na Pd. do 10 m wys., urwiste); (35,9—36,6 km) las (igl., do 60 lat, miejscami podszyty, do przebycia dla piechoty); (37,7 km) rów (2,5 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi suche, porośnięte krzakami i drzewami); (37,7—38,9 km na Pd.) jez. Rataje (1,4 km dłg., 0,8 km szer., 4—6 m głęb., dno grząskie, przy brzegach zarośnięte sitowiem, płytkie, brzegi wsch. i płd.-wsch. do 40 m wys., łagodnie nachylone, pozostałe niskie, otwarte).

Osiedla: we wszystkich osiedlach domy mur.; w. **Wapno** (10 dym., 8 bud. gosp., 117 Pol., szkoła, wieża wodociągowa, zadrzew., słabe); (3,4 km) w. **Kujawki** (Schwarzacher, 24 dym., 131 Pol., szkoła; zadrzew. dobre); (5,5 km) w. i flw. **Czeszewo** (44 dym., 374 Pol., kśł., szkoła, poczta, wtr; zadrzew. b. dobre—park); (8,8 km) w. **Morakowo** (74 dym., 484 Niem., 38% Pol., szkoła, wtr.; zadrzew. średnie); (10,4 km) w. **Morakówko** (20 dym., 146 Pol.; zadrzew. średnie); (12,3 km) mto **Gołańcz** (127 dom., 1836 Pol., 2% Niem., 2 kśły, szkoła, 3 hotele, poczta, post. pol., gazownia, mł. par., 2 wtr.; zadrzew. dobre); (13 km)

w. i flw. **Smolary** 24 dym., 285 Pol., 3% Niem., trt.; zadrzew. dobre); (14,9 km) w. **Tomczyce** (32 dym., 216 Pol., 14% Niem., szkoła, wtr.; zadrzew. średnie); (16,8 km) w. **Grabowo** (31 dym., 198 Niem., 45% Pol., szkoła; zadrzew. średnie); (18,1 km) w. **Buszewo** (Grünhein, 13 dym., 110 Pol.; 14% Niem., wtr.; zadrzew. średnie); (20,8 km) w. i flw. **Lipiny** (43 dym., 471 Pol., 8% Niem., szkoła, grzl., grzl. wtr., ag. poczt., mleczarnia; zadrzew. dobre—ogród); (22,6 km) flw. **Czworaki** (Steinau, 1 dym.); (22,9 km, 1 km na Pc.) w. **Lipiniec** (Lipin, Olędry, 16 dym., 106 Niem., 8% Pol., szkoła, mł. parowo-wietrzny; zadrzew. średnie); (24,6 km) w. **Margonińska Wieś** (46 dym., 334 Pol., 12% Niem., szkoła leśnicza, szkoła powszechna, nadleśnictwo państw., trt.; zadrzew. b. dobre); (26,1 km) mto **Margonin** (p. drg. 237); (30,6 km) w. **Studźce** (Alyrode, 30 dym., 196 Pol., 42% Niem., szkoła; zadrzew. słabe); (33,9 km) w. i flw. **Piotronki** (Piotrmanki, 40 dym., 235 Pol., 19% Niem., szkoła, grzl.; zadrzew. dobre—park); (37,9 km) w. i flw. **Rataje** (p. drg. 287); (40,2 km) mto **Chodzież** (p. drg. 286).

Mosty i przeprawy: na drodze 9 kam. przepustów.

Skrzyżowania drożni: Wapno — 292; (7,1 km) — 291; Gołańcz — 289; Margonin — 237; Chodzież — 286, 287.

289. Gołańcz—Smogulec—Osiek—Wyrzysk.

24,8 km M. pr. 1/100—251 Wągrowiec, 223 Wyrzysk.

Do flw. Smogulec (10,3 km) droga gln. 7,5 m szer., z 3 m brukowaną jezdnią, dobrze zadrzew. z rowami i linją tlgr., między w. Chojna (5,8 km) a flw. Parkowo (7,4 km) trzykrotnie przekopem do 300 m dłg., 1—4 m głęb., a przed flw. Smogulec (10,3 km) nasypem 150 m dłg., do 3 m wys. Dalej szosa 7,5 8 m szer. z 3,5 m szutr. jezdnią, dobrze zadrzew. z rowami i linją tlgr., miejscami przekopem lub nasypem, przez rz. Noteć mostem zwodzonym. Na prawą krawędź rz. Noteci wznosi się kręto do 15^0 nachyleniem, z krawędzi Łobzonki spada tarasowato do mta Wyrzysk spadkami do 10^0 nachylenia. Na całej długości biegnie na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren. Do flw. Potulin (4,2 km) teren falisty z licznemi małemi wklęśnięciami, w których występują podmokłe gleby lub bagienka; odcinek ten poza drogami jest dostępny jedynie tylko dla piechoty. Dalej do flw. Parkowo (7,4 km) szeroko, łagodnie sfałdowany, otwarty i przejrzysty; stąd do flw. Smogulec (10,3 km) zalesiony. Od flw. Smogulec lewa, pofałdowana i zalesiona krawędź rz. Noteci łagodnie przechodzi w dolinę. (13,9—20,1 km) dolina rz. Noteci płaska, łąki trf. pocięte rowa-

mi odwadniającymi 1—1,5 m szer. i głęb. o brzegach silnie zadrzew. Następnie do końca prawa krawędź i łącząca się z nią prawa krawędź doliny Łobzonki, silnie pofałdowane w glinie zwałowej, częściowo zalesione; między krawędziami teren szeroko sfalowany, otwarty. Gleba gln.-ps. z odcinkami ps.; w dolinie rz. Noteci trf. Obserwacja z wyjątkiem odcinków zalesionych i mało przejrzystej doliny rz. Noteci—przeciętnie do 2 km obustronnie, miejscami utrudniona zadrzew. Przesłona na odcinkach zalesionych zupełna; poza niemi tylko we wkopach, rowach i drzewach bocznych. Dogodne pkty obserw.: 1) kśł. mta Gołańcz—pole widzenia do 2 km; 2) kśł. i 2 wtr. w. Chojna—wgląd do 2 km; 3) wzg. 136 pod flw. Parkowo—zasięg do 2 km; 4) kśł. flw. Smogulec—pole widzenia do 3 km na W.; 5) kśł. w. Osiek wgląd do 6 km na Pd.; 6) wieża obserw. na wzg. 193 (Eichberge) na pr. krawędzi rz. Noteci—pole widzenia do 20 km; 7) kśł. mta Wyrzysk—zasięg obserwacji do 3 km.

Przeszkody: (0—4,2 km) teren pocięty licznemi bagienkami i podmokłemi kotlinkami; poza drogami dostępny tylko dla piechoty; (8,5—9,5 km) las (mieszany) 10—40 lat, duchty i drogi leśne 4—6 m szer., do użycia dla lekkich wozów, poza niemi do przebycia tylko dla piechoty; (9,8 km) rz. Smogulnica (Skoczka Huss 3—4 m szer., 0,5—1 m głęb., dno grząskie, brzegi 1—2 m wys. podmokłe, zalesione); (11,1—13,7 km) las Smogulecki (przeważnie igl. od 5—70 lat; duchty ps., 3—4 m szer., do użycia dla lekkich wozów; poza niemi do przejścia dla piechoty); (15,8 km) rz. Noteć (36 m szer., do 2,5 m głęb., dno grząskie, ch. prądu do 0,5 m/sek., brzegi do 1 m wys., grząskie, niedostępne; dolina j. w. w mokre pory nie do przebycia); (20,8—24,8 km, 0—1,8 km na W.) rz. Łobzonka (10—15 m szer., 1,5 m głęb., dno twarde, brzegi do 1 m wys. porośnięte olszyną; dolina do 1 km szer., przeważnie sucha, dostępna; krawędzie do 20 m wys. 30—40° nachyl., zalesione); (21,8—23 km, 0,5 km na Z.) las Zielona Góra (liśc. do 40 lat, w terenia silnie pofałdowanym; do przebycia tylko dla piechoty; w. Wyrzyska (staw powstały wskutek rozlania rz. Łobzonki (300 × 150 m, zabagniony).

Osiedla: we wszystkich ostedlach domu mur., mto Gołańcz (p. drg. 288); (0,4 km) w. Smolary (p. drg. 288); (2,4 km, 0,6 km na W.) flw. Bogdanowo (6 dym., 121 Pol., cgl., zadrzew. dobre); (4,2 km) flw. Potulin (7 dym., 136 Pol.; zadrzew. b. dobre—ogród); (4,2 km, 0,5 km na Pd.Z.) w. Potulin (12 dym., 163 Pol.; zadrzew. słabe); (5,8 km, 0,6 km na Z.) w. Chojna (49 dym., 578 Pol., kśl., szkoła, 2 oberże, 2 wtr.; zadrzew. dobre); (7,4 km) flw. Parkow (2 dym., 27 Pol.; zadrzew. słabe); (10,3 km) flw. Smogulec (12 dym., 250 Pol., kśł., szkoła, poczta, grzl., elektr., pałac, zadrzew. b. dobre—park); (17,9 km) w. Zanoteć (Friedrichshorst, 91 dym., w tem 60% drw., 467 Niem., 8% Pol., szkoła, kapl.; zadrzew. dobre); (20,1 km) w. Osiek (148 dym., 142 Pol., 42% Niem., kśł., 2 szkoły, trt. par., mł. elektr., cgl., prasownia siana; zadrzew. słabe); (20,8 km, 0,9 km na W.) flw. państw. Pracz (Wiesenau, 8 dym., stajnie remonto-

we, 70 Pol.; zadrzew. dobre); (23,1 km) leśn. **Zielona Góra** (1 dym., 6 Pol., las); (24,4 km) w. **Wiernowo** (Königstreu, 6 dym., 37 Pol.; zadrzew. dobre); (23,4 km, 0,5 km na W.) flw. państw. **Karolewo** (Karlsweiler, 3 dym., 2 stajnie remontowe, Pol.; zadrzew. słabe); (24,8 km) mto **Wyrzysk** (p. drg. 202).

Mosty i przeprawy: (9,8 km na rz. Smogulnica) most drw. 13 m dłg., 6,5 m szer., 3 m wys.; (15,8 km na rz. Noteć) most zwodzony drw. 36 m dłg., 6 m szer., wytrzym. 8 T; Wyrzysk dwa mosty żel. z urządzeniem śluzowem na rz. Łobzonka 12 i 14 m dłg., 7,5 m szer.

Skrzyżowania drożni: Gołańcz—288; Smogulec—290; (13,2 km)—287; Wyrzysk—202.

290. Łabiszyn—Szubin—Kcynia—Smogulec.

42,7 km

M. pr. 1/100—253 Inowrocław, 225 Bydgoszcz, 224 Nakło, 252 Kcynia, 223 Wyrzysk.

Do os. Łapigrosz (10,7 km) droga glinowana 6 m szer., z rowami bocznymi. Dalej do mta Szubin (13,2 km) szosa 7 m szer., z 3 m brukowaną jezdnią i drogą letnią. Stąd do końca szosa 26,8 km dłg., 7,5—8 m szer., z 3,5 m szutr. jezdnią i drogą letnią, wysadzana drzewami, z rowami i linją tlgr. Biegnie do mta Szubin na Pc.Z., dalej w ogólnym kierunku na Z. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do os. Łapigrosz (10,7 km) silnie pofałdowany, pocięty wydmami ps. zalesiony. Dalej w okolicy mta Szubin (13,2 km) ku Pd. rozciąga się równina, łąkowo-trf. dolina rz. Gąsawka; ku Pc. teren falisty, otwarty. Następnie do flw. Zalesie (22,8 km) płaski, pocięty rowami odwadn. o brzegach porośniętych krzakami, z licznemi kępami drzew i trf. Stąd do mta Kcynia (30,1 km) szeroko, łagodnie sfalowany miejscami łąki trf., naogół otwarty i przejrzysty. Dalej do końca lekko falisty, przejrzysty (pola uprawne). Gleba gln.-ps.; odcinki ciężkiej gliny i liczne płaty trf. Obserwacja z drogi z wyjątkiem początkowego odcinka (do w. Łapigrosz) dobra do 1,5 km obustronnie. Przesłona dobra na odcinku początkowym i st. kol. Pińsko—Zalesie (17,7—22,8 km) w gęstych przydrożnych zaroślach; pozatem w rowach i drzewach bocznych. Dogodne pkty obserw.: 1) wieża obserw. (obecnie wierzchołek zniszczony) na wzg. 126 (1,2 km na Pc.W. od mta Szubin)—wgląd do 10 km; 2) kśł. mta Szubin—wgląd do 3 km; 3) wtr. w. Wolwark—zasięg na Pc.Z. do 5 km; wtr. w. Rzemieniewice—wgląd do 2 km; 5) kśł. i wieża wodoc. mta Kcynia o promieniu widzenia do 10 km; 6) wtr. w. Miastkowo—wgląd do 2 km; 7) kśł. flw. Smogulec—wgląd do 4 km na W.

Przeszkody: (0 km) rz. Noteć (skanal. 28 m szer., do 2 m głęb., dno grząskie, ch. prądu 0,5—0,75 m/sek., brzegi do 2 m wys. suche; dolina do 0,5 km szer., sucha, łąkowa; krawędź pr. zalesiona do 15 m wys., lewa niska); (0,9—10,7 km) las Łabiszyński (igl. do 100 lat, wysokopienny, z licznemi parcelami młodej kultury; teren wydmowaty często o zboczach do 40° nachylenia; duchty i drogi leśne 3—8 m szer. dostępne tylko dla lekkich wozów; poza niemi do przejścia jedynie dla piechoty; miejscami ze względu na gęstwinę dla pojedyńczych pieszych); (11,5 km) odnoga starej Gąsawki (8 m szer., 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi niskie, grząskie); (11,8 km) kanał odwadniający (3—5 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi suche, łąkowe); (13,2 km) rz. Gąsawka (uregulowana, 8 szer., do 1 m głęb., dno twarde, gln.-żw., brzegi do 1 m wys. suche; dolina płaska, przeważnie łąkowa, podmokła, miejscami występują piaszczyste wzniesienia, gdzieniegdzie trf.; dolina poza drogami do przebycia tylko dla piechoty); (18,3 km) kanał Białostruga (2—5 m szer., do 2 m głęb., dno grząskie, brzegi suche, łąkowe); (16,4—18,4 km na Pd.) podmokłe łąki (przeważnie trf. poprzerzynane rowami odwadn. 0,5 1 m szer. i głęb. o brzegach grząskich; w mokre pory łąki dostępne tylko dla piechoty); (18.7—19,3 km na Pd.) lasek (liśc. o gęstem podszyciu, na glebie gln. podmokłej; do przebycia dla piechoty); (20,1—22.3 km na Pd.) 10 pozostałych, na Pc. 3 równoległe do drogi rowy (do 0,4 km dług., 10 m szer., zabagn. zarośnięte trzciną i krzakami); (37 km) rów (1—3 m szer., do 1 m głęb., dno grząskie, brzegi podmokłe, łąkowe); (38,8—39,3 km na Pc. i Pd.) laski (mieszane, 40—50 lat; do przebycia dla piechoty); (41,2—42,7 km, do 1 km na Pc.) las Smogulecki (igl., do 70 lat, duchty 3—4 m szer. ps., do użycia dla lekkich zaprzęgów; poza niemi do przebycia dla piechoty.

Osiedla: mto **Łabiszyn** (256 dom. mur., 1850 Pol., 8% Niem., 1% Żyd., 2 kśły, 2 szkoły, ochronka, poczta, post. pol., sąd, gazownia, warsztat repar. maszyn rolniczych, mł. wodny, trt.; zadrzew. słabe; (0,9 km) w. **Arnoldowo** (23 dym. mur., w tem 2 drw., 130 Pol., 15% Niem.; zadrzew. dobre las); (5,4 km, 1 km na Pc.) w. **Wesołki** (Lustgarten, 10 dym. mur., 7 drew., 71 Niem., 10% Pol.; zadrzew. w lesie); (6,4 km, 0,7 km na Pc. W.) w. **Izabella** (13 dym. mur., 10 drw., 89 Niem., 7% Pol., zadrzew. w lesie b. dobre); (6,6 km) w. **Drogosław** (14 dym. mur., 11 drw., 116 Niem., 25% Pol., szkoła, zadrzew. w lesie); (9,1 km) os. **Smolarnia** (Fliessbach, 1 dym. mur., leśn.); (10,7 km) os. **Łapigrosz** (3 dym. mur.); obie osady należą do w. **Smolniki** (Blumenthal) (1,5 km na Pd.) (24 dym. mur., 7 drw., 30% Pol. i Niem., szkoła, zadrzew. dobre—obok las); (13,2 km) mto **Szubin** (330 dom. mur., 2762 Pol., 14% Niem., 3 kśły, 3 szkoły, 4 hotele, zakład wychowawczy na 600 łóżek, starostwo, sąd, poczta, st. kol., post. pol., trt., cgl., mł wodny, 4 wtr., zadrzew. słabe); (13,5 km na Pc.) w. **Szubińska Wieś** (12 dym. mur., 195 Pol., 12% Niem., pałac, browar, zadrzew. dobre — park); (16,4 km) w. **Wolwark** (67 dym. mur., 393 Pol., 7% Niem.,

szkoła, 2 wtr., zadrzew. średnie); (17,7 km) st. kol. **Pińsko**; (20,5 km, 0,4 km na Pc) flw. **Ameryka** (Klarahof, 6 dym. mur., 1 barak, 3 bud. gosp., 120 Pol., zadrzew. dobre); (22,8 km) flw. **Zalesie** (12 dom. mur., 315 Pol., 4% Niem., pałac, szkoła, grzl., elektrownia, wodociąg, zadrzew. słabe); (23,9 km, 0,5 km na Pd.) w. **Mycielewo** (6 dom. mur., 55 Pol., zadrzew. słabe); (23,9 km, 0,5 km na Pc.) w. **Rzemieniewice** (9 dym. mur., 117 Pol., szkoła, wtr.. zadrzew. średnie); (25,5 km) flw. **Turzyn** (11 dym. mur., 373 Pol., 1% Niem., grzl., zadrzew. średnie); (26,7 km) flw. **Krzepiszyn** (4 dym. mur., 46 Pol., zadrzew. dobre); (27,4 km) rozrzucona na Pd. w. i flw. **Miastowice** (41 dym. mur., 389 Pol., 25% Niem., pałac, 3 szkoły grzl., zadrzew. flw. b. dobre—wieś słabo); (28,1 km) przys. **Wydartowo** (Saahsenhof, 10 dym. mur., 90 Pol., zadrzew. dobre); (30,1 km) mto **Kcynia** (331 dom., 3386 Pol., 15% Niem., 3 kśły, 3 szkoły, seminarjum naucz., poczta, sąd, post. pol., stacja kol., 2 zakłady tokarskie, odlewnia żelaza, trt., mł. par., 2 cgl., zadrzew. słabe; do mta należą flw. Karmelita (Karmelin) 4 dymy, flw. Stalówka (Stahlberg) 3 dym. i przedm. **Wójtostwo** — 35 dym.; (33,1 km) rozrzucona w. **Łankowice** (37 dym. mur., 229 Niem., 9% Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (35,7 flw. **Sierniki** (8 dym. mur., 159 Pol., pałac, zadrzew. dobre); (37,1 km, 1 km na Pd.) w. **Miaskowo** (15 dym. mur., 99 Pol., szkoła, 2 wtr., zadrzew. słabe); (38,6 km) flw. **Chwaliszewo** (9 dym. mur., 214 Pol., zadrzew. b. dobre); (41,2 km) flw. **Smogulecka Wieś** (12 dym. mur., 207 Pol., pałac, zadrzew. b. dobre); (42,7 km) flw. **Smogulec** (p. drg. 289).

Mosty i przeprawy: (0 km na rz. Noteć) most drw. 27 m dłg., 4,5 m szer., 5 m wys.; (13,2 km na rz. Gąsawka) most drw. 14 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 2,5 T; tuż obok bród do użycia dla lekkich zaprzęgów; (30,1 km) wiadukt nad torem kol. Kcynia—Szubin żel. 18 m dłg., 6,5 m szer., 5 m wys. Pozatem 4 mostki drw. lub żel.-bet. 7—9 m dłg., 5—6 m szer. na rz. Białostruga i kanałach odwadn.

Skrzyżowania drożni: Łabiszyn — 298, 299; Szubin — 294; Kcynia — 291; Smogulec — 289.

291. Wągrowiec—Kcynia—Nakło.

45,9 km

M. pr. 1/100—251 Wągrowiec, 252 Kcynia, 224 Nakło.

Szosa 10 m szer. z 4,5 m szutr. jezdnią i drogą letnią, dobrze zadrzew. z rowami bocznymi i linją tlgr. Od mta Kcynia (27,2 km) wzdłuż linji kol. Kcynia—Nakło; przez dolinę Noteci nasypem 1—4 m wys. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do flw. Szczepice (32,4 km) falisty, przeważnie pola uprawne z wielkimi płatami trf. łąk, poprzerzynanych rowami odwadn. 1 m szer. i głęb.; miejscami porozrzucane trf. lub kępy drzew i zarośli. Odcinek ten naogół przejrzysty i dostępny. Dalej do w. Studzienki (37,6 km) silnie pofałdowany, pocięty ps. wydmami — zalesiony. Stąd do doliny noteckiej (44 km) płaski, otwarty. Krawędź doliny Noteci łagodnie zlewa się z jej doliną płaską, łąkową, w trf. poprzerzynaną rowami odwadn. 1—1,5 m szer. i głęb. — w mokre pory dostępną tylko dla piechoty. Gleba ps.-gln. z licznymi płatami trf. gdzieniegdzie z domieszką żw. Obserwacja z drogi 1—2 km obustronnie z wyjątkiem zalesionego odcinka (33,5—41,9 km) i miejscami liczniej występujących kęp drzew i zarośli. Przesłona dobra na odcinku zalesionym; na pozostałych odcinkach droga— poza rowami i drzewami boczn.—odkryta. Dogodne pkty obs.: 1) wtr. w. Kaliska—pole widzenia do 2 km; 2) wtr. w. Komnek—wgląd do 3 km; 3) kśł. w. Czeszewo—zasięg 5—6 km; 4) turbina wietrzna flw. Czarlin — pole widzenia do 5 km; 5) wieża kśł. i wodociągowa mta Kcynia — wgląd do 20 km; 6) wtr. w. Paterek—pole widzenia 4—5 km; 7) wieża ratuszowa i strzelnicy mta Nakło—zasięg obserwacji do 16 km.

Przeszkody: rz. Wełna (7—8 m szer., 1,5 m głęb., dno twarde, brzegi 1,5 m wys., suche; rzeka do przejścia wbród); jez. Durowskie (4,2 km dłg., 0,5 km szer., do 30 m głęb., przy brzegach płytkie, w części płn. porośnięte trzciną i sitowiem; brzegi do 12 m wys. przeważnie strome, wsch. i zach. zalesione); (0,5—6 km, 0,2—1,7 km na Z.) las Wągrowiecki (mieszany do lat 40; duchty i drogi leśne do 6 m szer. do użycia dla ciężkich zaprzęgów; poza niemi dla piechoty z trudem do przebycia); (2,3 km na W.) jez. Rgielskie (4,1 km dłg., 0,2—0,8 km szer., w części wsch. rozrzucone do 2,5 km, przeciętna głęb. 3—4 m, najw. 7 m, dno w części zach. twarde, we wsch. zamulone, 3 małe wysepki zarośnięte sitowiem; brzegi naogół płaskie; w części zach. i płn. suche i dostępne, pozostałe podmokłe; wsch. trf.); (6 km, 1,5 km na W.) jez. Łeknowskie (2,2 km dłg., 0,2—07 km szer., 12—13 m głęb., dno muliste, brzegi płn. i płd. podmokłe, trf. porosłe trzciną i sitowiem; wsch. i zach. do 10 m wys. łagodne); (13,4 km) rów (2—4 m szer., do 2 m głęb., dno grząskie, brzegi suche, zadrzew.); (12,7 km na Z.) trf. łąki podmokłe (pocięte rowami odwadn. 0,5—1 m głęg. i szer., miejscami do 2 m zabgn.; do przebycia tylko dla piechoty); (12,7 km, 1,2 km na W.) jez. Czeszewskie (2,8 km dłg., 0,3—1,1 km szer., do 8,5 m głęb., dno muliste; brzegi wsch. i zach. podmokłe trf., porośnięte trzciną i sitowiem; płn. i płd. do 10 m wys. łagodne); (22,3—23,1 km) podmokłe łąki trf. (pocięte rowami 0,5—1 m szer. i głęb.; w mokrą porę do przebycia tylko dla piechoty); (25,5 km) rów (1—3 m szer., 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi trf. w mokrą porę do przejścia tylko dla piechoty); (33,5—37,2 km) las (igl. do lat 60, wysokopienny o podszyciu liśc., duchty do użycia dla lekkich zaprzęgów, poza niemi dostępny dla piechoty); (37,2—42,4 km, do 1 km na W.) las (igl. 70—80 lat,

z parcelami zagajników; duchty 4—6 m szer. zdatne dla ciężkich zaprzęgów; poza niemi do przebycia dla piechoty); (45,6 km) rz. Noteć (skanal., 40 m szer., 2,2 m głęb., ch. prądu 0,5 m/sek., dno grząskie, trf., brzegi do 1 m wys. łąkowe, naogół suche, dostępne. Dolina płaska, trf., przeważnie łąkowa z płatami pól uprawnych; dolinę przecinają liczne rowy odwadniające 1—1,5 m szer. i głęb. uniemożliwiające poruszenia poza małemi oddziałami piechoty. Prawa krawędź wyniosła, zabud., miejscami stroma, pocięta jarami; krawędź lewa zlewa się niepostrzeżenie z sąsiednim terenem).

Osiedla: we wszystkich osiedlach domy mur., mto **Wągrowiec** (p. drg. 237); (2,5 km) w. **Kaliska** (19 dym., 126 Pol., szkoła, wtr.; zadrzew. słabe); (4 km na Z) flw. **Micharzewo** (7 dym., 74 Pol.; zadrzew. dobre); (5,8 km) w. **Krosno** (16 dym., 202 Pol., ag,, zadrzew. dobre); (7,8 km na Pc.) w. **Brzeźno Stare** (Dtsch. Briesen, 42 dym,, 302 Pol., 48% Niem., szkoła; zadrzew. średnie); (8,8 km, 1 km na W.) w. **Koninek** (24 dym., 208 Pol., szkoła; zadrzew. średnie); (10,3 km) w. **Łukowo** (13 dym., 120 Pol.; zadrzew. słabe); (13,1 km) flw. **Grężiny** (4 dym., 69 Pol.; zadrzew. dobre); (15,5 km, 0,4 km na Pc.Z.) w. **Morakowo** (p. drg. 288); (15,5 km, 0,9 km na Pd.W.) w. i flw. **Czeszewo** (p. drg. 288); (16,9 km na Pc.Z.) w. **Czarlin** (35 dym., 222 Pol., 37% Niem., 2 szkoły; zadrzew. dobre); (18,6 km, 0,5 km na Z.) flw. **Czarlin** (7 dym., 134 Pol., wodociąg wietrzny; zadrzew. dobre); (18,6 km, 0,7 km na W.) w. **Łęgniszewo** (na mapie flw. Idasheim, 24 dym., Pol., szkoła, grzl.; zadrzew. średnie); (20 km, 1 km na Pc.Z.) w. **Panigrodz Stary** (44 dym., 401 Pol., kśł., szkoła, st. kol.; zadrzew. dobre); (20,9 km) w. **Panigrodz Nowy** (Fraucugarten, 17 dym., 133 Pol., wtr., zadrzew. słabe); (23,3 km) flw. **Głogowiniec** (Zwölfhufen, 7 dym., 165 Pol., elektrownia, zadrzew. b. dobre—park); (24 km na W.) rozrzucona w. **Palmierowo** (23 dym., 206 Pol., 23% Niem., szkoła, cgl., zadrzew. dobre); (25,1 km) st. kol. **Grocholin**; (27,2 km) mto **Kcynia** (p. drg. 290); (29,5 km, 0,4 km na W.) flw. **Ujazd** (2 dym., 28 Pol., zadrzew. dobre); (30,2 km, 0,7 km na Z.) flw. **Tupadły** (8 dym., 170 Pol., 17% Niem., szkoła, zadrzew. dobre); (31,3 km, 0,5 km na W.) flw. **Bąk** (3 dym., zadrzew. słabe); (32,4 km) flw. **Szczepiec** (19 dym., 334 Pol., pałac, szkoła, grzl., zadrzew. b. dobre—park); (32,4 km, 0,5 km na Z) w. **Rostrzębowo** (Rostan, 12 dym., 141 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (33,5 km, 0,6 km na W.) w. **Zabłocie** (7 dym., 66 Pol., 10% Niem., st. kol.; zadrzew. dobre); (35,9 km) os. **Czerwonak** (Rothe Krug, 1dym., 12 Pol., zadrzew. b. dobre w lesie); (37,6 km) w. **Studzienki** (Grunthal, 42 dym., 153 Niem., 45 Pol., szkoła, wtr, leśn., zadrzew. dobre); (44 km) w. **Paterek** (Steinburg—Bruckenkopf, p. drg. 287); (45,9 km) mto **Nakło** (p. drg. 202).

Mosty i przeprawy: (45,6 km na rz. Noteć) most żel. 53,3 m dłg., 10,5 m szer., 5 m wys.

Skrzyżowania drożni: Wągrowiec—237, 293; Morakowo—288; Kcynia—290, 292; Paterek—287; Nakło—202, 235, 232.

292. Janowiec — Damasławek — Stołężyn — Kcynia.

27,2 km M. pr. 1/100—252 Kcynia (przestarzała).

Szosa 8,5—10 m szer., z 3—5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i linją tlgr. zadrzew. z wyjątkiem odcinka Damasławek—Srebrna Góra (8,5—15,2 km) Biegnie na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren łagodnie, szeroko sfalowany, otwarty, z porozrzucanemi. miejscami kępami drzew lub zarośli. Na przestrzeni Wapno—Głogowiniec ciągnie się pasmo łąk trf. do 0,5 km szer., gdzieniegdzie pokrytych krzakami. Gleba gln.-ps. lub ps.-gln. Obserwacja z drogi do 2 km obustronnie. Przesłona tylko w zadrzew. i częściowo rowach bocznych. Dogodne pkty obs.: 1) kśł. Janowiec — promień widzenia 10 km; 2) kśł. w. Damasławek—wgląd do 7 km; 3) 2 wtr. w. Turza—zasięg do 3 km; 4) w. Srebrna Góra—promień widzenia do 10 km; 5) wieża ciśnień flw. Wapno—wgląd 3—4 km; 6) kśł. mta Kcynia 40 m wys. zasięg obserwacji 15—20 km.

Przeszkody: (0,3 km) rz. Wełna (12 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, podmokłe, porośnięte trzciną i szuwarem; dolina podmokła, pokryta dołami trf., krawędzie do 10 m wys. łagodne); (6,2 km) kanał odpływowy rz. Wełna (3 m szer., 0,5 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, zarośnięte szuwarem); (19,6 km) rów odwadniający (2 m szer., 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi trf.); (21,2 km) rów odwadniający (1—1,5 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi grząskie, trf., do przebycia tylko dla piechoty); (24,7 km) rów odwadniający (1—2 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi suche, łąkowe); (27,8 km) rów odwadniający (2 m szer., 1—1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi łąkowe, suche).

Osiedla: mko **Janowiec** (230 dom. mur., 3000 Pol., kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol., zadrzew. średnie); (1,6 km) flw. **Włoszanowo** (9 dym. mur., 198 Pol., 1 Duńczyk, stacja doświadczalna, zadrzew. dobre); (3,6—5,4 km) w. **Dąbrowo** (połączone Dorubrun i Dąbrowo, 50 dym. mur., 420 Niem., 9% Pol., szkoła, st. kol., średnio zadrzew.); (8,5 km) w. **Damasławek** (połączone Damasław i Damasławek, 123 dym. mur., 839 Pol., kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol., st. kol., zadrzew. dobre); (10,5 km) w. **Turza** (55 dym. mur., 597 Pol., 1% Niem., szkoła, 2 wtr., zadrzew. słabe); (14,6 km) w. **Srebrna Góra** (7 dym. mur., 56 Pol., zadrzew. słabe); (14,8 km, 1 km na W.) flw. **Srebrna Góra** (10 dym. mur., 130 Pol., kśł., szkoła, pałac, zadrzew. b. dobre, park i ogród); (17 km) obsz. fbr. **Wapno** (23 dym. mur., 372 Pol., kopalnia soli, wytwórnia wapna, gipsu, szkoła, ag., zadrzew. słabe); (17,6 km) flw. **Wapno** (p. drg. 288); (18,6 km) w. **Wapno** (Wapienko, 12 dym. mur., 112 Pol., zadrzew. dobre); (19,8 km) flw. **Stołężyn** (22 dym. mur., 439 Pol., pałac, szkoła, zadrzew. b. dobre, park); (23,2 km na W.) w.

Palmierowo (p. drg. 291); (23,9 km) flw. **Głogowiniec** (p. drg. 291); (25,4 km, 2,5 km na Z.) flw. **Grocholin** (23 dym. mur., 295 Pol., 114 Niem., pałac, szkoła, zadrzew. b. dobre, park); (27,2 km) mto **Kcynia** (p. drg. 290).

Mosty i przeprawy: (0,3 na rz. Wełna) most kam. 13 m dłg., 7 m szer., 3 m wys., wytrz. 25 T; ponadto 1 mostek kam. 4 m. dłg., 7 m szer. i 12 przepustów kam.

Skrzyżowania drożni: Janowiec—296; Damasławek—293; Wapno—288; Głogowiniec—291; Kcynia—290, 291; odcinek Głogowiniec—Kcynia wspólny z drg. 291.

293. Osniszczewko—Inowrocław—Barcin—Żnin—Damasławek—Wągrowiec.

M. Pr. 1/100—254 Gniewkowo Służewo, 253 Inowrocław,
94 km 252 Kcynia, 251 Wągrowiec.

Szosa, do mta Inowrocławia (16,4 km) 6 m szer., z 3 m szutr. jezdnią, zmiennie zadrzew. z rowami bocznymi i linją tlgr. Dalej aż do końca 8-9 m szer., z 4 m jezdnią, rowami i drzewami po bokach, z linją tlgr. Biegnie na Z. z nieznacznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do mta Inowrocławia płaski, wyjątkowo sfalowany z małemi wydmami, ps., otwarty i przejrzysty. Odcinek 4,7—5,3 km zalesiony. Do mka Pakość lekko sfalowany, również przejrzysty. Do w. Pturek silnie sfałdowany, częściowo pagókowaty, pocięty licznemi kotlinkami, naogół mało przejrzysty, wreszcie aż do końca równiny lub lekko falisty, otwarty, miejscami zakryty kępami drzew lub małymi laskami. Teren między Inowrocławiem a Wągrowcem poprzerzynany pasmami jezior o kierunku przeważnie Pd.-Pc. oraz dolinami r. . Noteć i licznych strumieni. Gleba gln.-ps., lub ps.-gln., miejscami płaty crm. lub trf., oraz nieznaczne odcinki ps. na marglu. Obserwacja z drogi 2—3 km; w początkowym odcinku aż do Inowrocławia sięgająca do 5 km, a z każdego zabudowania i wyższego objektu do 7 km. Przesłona w zalesieniu, rowach i drzewach przydrożnych, miejscami we wklęsłościach terenu. Dogodne pkty obs.: 1) wieża kśł. we w. Parchanie z obs. do 10 km; 2) wieża kśł. w mcie Inowrocław z polem widzenia do 20 km, oraz z dogodną obs. na drogę Ośniszczewko—Inowrocław; 3) wieża kśł. 25 m wys., w mku Pakość z wglądem do 15 km; 4) 20 m wys. wieża kśł. w mku Barcin z zasięgiem obserw. do 10 km; 5) 15 m wys. wieże kśłów w mku Żnin z obs. do 7 km; 6) 20 m wys. wieża kśł. we w. Damasławku z polem widzenia do 10 km.

Przeszkody: (1,2 km) kanał (0,5—4 m szer., suchy, brzegi 2 m wys., strome); (4,1—4,7 km) las (igl., rzadki, staro-

drzew, łatwy do przejścia); (5,8 km) kanał Biskupi (4—6 m szer., suchy, brzegi 2 m wys., strome); (8,2 km) kanał Parchanie (3 m szer., 0,6 m głęb., dno muliste, brzegi 1,5 m wys., strome); (27,7 km) kanał Notecki (spławny, 24 m szer., 2,5 m głęb., dno ps., brzegi gln.-ps., niskie, zarosłe szuwarem, dno doliny ps.-gln., pokryte łąkami i polami uprawnemi, zalewane w roztopy); (34,8—35,8 km, 0,3 km na Pd.) las Wilkowski (igl., 40—80 lat, starodrzew, do przebycia dla piechoty pojedyńczo, duchty dla lekkich zaprzęgów); (36,5—37 km) oznaczony na mapie las na Pd. od drg. nie istnieje, na Pc. od drg. las Krotoszyński (rzadki, 60 lat, łatwy do przebycia); (38,6—39,3 km) las Krotoszyński (igl., złożony z oddzielnych grup drzew, 20—50 lat, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców, duchty do użycia dla wozów do 2,5 T); (40,1 km) kanał odpływowy rz. Noteć (7 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie); (40,6 km) rz. Noteć (spławna dla berlinek, 26 m szer., 2,5 m głęb., dno muliste i ps., brzegi uregulowane, gln., ps., płaskie, porośnięte szuwarem, dno doliny łąkowe, podmokłe, trf.; krawędzie do 15 m wys., łagodne, ps.-gln., pola orne); (43,5—45,9, 0,1—0,4 km na Pd.) jez. Pturskie (owalne, 2,3 km z Pd. na Pc., 0,5—1,2 km szer., do 15 m głęb., dno ps., miejscami bgn., brzeg płn. do 15 m wys., pozostałe płaskie, otwarte); (45,6 km) rz. Noteć (spławna dla berlinek, 26 m szer., 2,5 m głęb., dno ps., chyż. prądu 0,5 m/sek., brzegi płaskie, gln.-ps., zarośnięte szuwarem; dolina płaska, łąkowa, podmokła 0,5 m, w mies. III—IV i IX—XI zalewana i wtenczas nie do przejścia dla piechoty; prawędzie do 20 m wys., gln.-ps., pola orne); (54,3—56,4 km, 0,1—0,6 km na Pc.) jez. Wielkie Żnińskie (owalne, 3,4 km z Pd.W. na Pc.Z., 0,5—2,3 km szer., 8 m głęb., z dołami do 20 m głęb., dno ps., brzegi ps.-gln., do 20 m wys., łagodne, porośnięte trzciną, płn. dominujący); (55,7—56,4 km, 0,3 km na Pd.) jez. Małe Żnińskie (podłużne, 2,1 km z Pd. na Pc., 0,3—1,1 km szer., do 15 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, zarośnięte trzciną i szuwarem); (5,6 km) rz. Gąsawka (5 m szer., do 1 m głęb., dno bgn., brzegi crm., płaskie, otwarte, pola orne i zabud.); (85,7 km, 0,6 km na Pc.Z.) jez. Łekno (podłużne, 2,2 km z Pd. na Pc., 0,2—0,7 km szer., do 12 m głęb., z dołami do 18 m głęb., brzegi gln.-ps., zach. do 10 m wys., łagodny, inne płaskie, porośnięte szuwarem, otwarte, dostępne dla zaprzęgów); (6,8 km) kanał łączący jez. Rgielskie i Łekno (2,5 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, otwarte); (86,8—92,2 km) jez. Rgielskie (nieregularnie podłużne, 4,1 km ze W. na Z., 0,3—0,8 km szer., z rozszerzeniem w części wsch. do 2,5 km, 5—7 m głęb., z dołami do 12 m, dno bgn., brzegi ps.-gln., płaskie, dostępne); (93,5 km, 0,2 km na Pc.Z.) las Durowski (igl., 50—80 letni, do przejścia dla piechoty pojedyńczo, duchty ps., do użycia dla lekkich wozów); (94 km) jez. Durowskie (podłużne, 4 km z Pd. na Pc., 0,2—0,6 km szer., 8—12 m głęb., z jamami do 25 m, dno kam. lub muliste; brzegi do 10 m wys., łagodne, zach. i wsch. zalesione, płn. i płd. łąkowe, dostępne dla zaprzęgów); (97 km) rz. Wełna (8 m szer., 0,6—1,2 m głęb., dno bgn., brzegi ps.-gln., płaskie, otwarte).

Osiedla: (0 km) w. **Ośniszczewko** (17 dym., w tem 1 drw., 160 Pol., szkoła); (1,3 km) w. **Wonorze** (Ostburg, 48 dym. mur., 371 Niem., 30% Pol., szkoła, post. pol., mł. par.); (4,5 km) w. **Modliborczyce** (Deutschwalde, 42 dym. mur., 294 Pol., 33% Niem., warsztat naprawy maszyn rolniczych, słabo zadrzew.); (7,6 km) obszar dworski **Parchanie** (dwór, 82 dym. mur., 550 Pol., kśł., szkoła, poczta); (6,5 km) w. **Marcinkowo** (28 dym. mur., 224 Pol., 15% Niem., dom ubogich); (10,4 km) w. **Balczewo** (Balzweiler, 25 dym. mur., 144 Pol., 45% Niem., szkoła, cgl.); (11,5 km, 0,9 km na Pd.) w. **Turzany** (35 dym. mur., 210 Pol., szkoła); (11,6 km, 0,6 km na Pc.) flw. **Olszewice** (dwór, 4 dym. mur., 226 Pol., 3% Niem.); (13,2 km) w. **Dalkowo** (Daheim, 19 dym. mur., 120 Pol.); (14,8 km) w. **Jażewo** (62 dym. mur., 600 Pol., 3% Niem., 2 szkoły); (16,4—18,5 km) mto **Inowrocław** (800 dom. mur., 30000 Pol., 10% Niem., 0,4% Żyd., 0,2% innych, 7 kśł., syng., kom. pol., starostwo, warzelnia soli, 2 huty szkła, 4 fbr. maszyn, 2 fbr. obuwia, fbr. melasy, sodownia, elektrownia, gazownia, wodociąg, 9 szkół, szpital na 800 łóżek, 2 zakłady kąpielowe, poczta, hotele); (21 km) flw. **Cieślin** (8 dym. mur., 120 Pol.); (23,6 km) w. **Rycerzewo** (15 dym. mur., 100 Pol.); (25,7 km) w. i flw. **Wielowieś** (Wielitz, 28 dym. mur., 260 Pol., szkoła); (27,2 km na Pc.) flw. **Rybitwy** (Georgenburg, 12 dym. mur., 386 Pol.); (27,9 km) mko **Pakość** (220 dom. mur., 3500 Pol., 4% Niem., 2% Żyd., 2 kśł., syng., szkoła, poczta, st. kol., gazownia, trt.); (29,1 km) flw. **Ludkowo** (Leuten, 2 dym. mur., 76 Pol., kśł. „Kalwarja"); (31,8 km) flw. **Piechcin** (9 dym. mur., 130 Pol.); (34 km, 0,8 km na Pc.W.) flw. **Zalesie** (8 dym. mur., 90 Pol.); (36,5 km, 0,7 km na Pd.) flw. **Hamilkarowo** 2 dym. mur., 26 Pol.); (37,8 km) flw. **Krotoszyn** (8 dym. mur., 150 Pol.); (40,1 km) mko **Barcin** (150 dom. mur., 1800 Pol., 2 kśł., syng., szkoła, st. kol., gazownia, trt., bank); (42,8 km) w. **Knieja** (14 dym. mur., 108 Niem., 1% Pol., szkoła); (45,3 km) w. **Pturek** (Ptur, 23 dym. mur., 223 mieszk. po 50% Pol. i Niem., szkoła); (46,9 km) w. i flw. **Młodocin** (9 dym. mur., 134 Pol.), (50,7 km) w. **Murczyn** (44 dym. mur., 435 Pol., szkoła); (53,7 km) w. **Góra** (48 dym. mur., 663 Pol., kśł., szkoła); (54,3 km) flw. **Góra** (Bergen, 8 dym. mur., 161 Pol.); (55,6 km) mko **Żnin** (290 dom. mur., 4430 Pol., 4% Niem.); (59,1 km) w. **Sarbinowo** (30 dym. mur., 320 Pol., szkoła); (62,3 km) flw. **Świerczewo** (1 dym. mur., 20 Pol.); (64,5 km) flw. **Słębowo** (11 dym. mur., 107 Pol., szkoła); (66,5 km) flw. **Sławoszewo** (Bogdarka, Kornthal, 30 dym. mur., 183 Niem., 25% Pol., szkoła); (70,3 km) w. **Juncewo** (159 dym. mur., 820 Pol., kśł., szkoła, agencja); (72,2 km) w. **Domosław i Domosławek** (123 dym. mur., 839 Pol., kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol., st. kol.); (74,4 km) flw. **Starężyn** (28 dym. mur., 191 Pol.); (76 km) flw. **Starężynek i Kopanina** (16 dym. mur., 354 Pol.); (79,5 km) w. **Marcyanowo, Gościsław** (Karolinenhof), **Niemczyn, Ludwikowo**, złączone w jednostkę admin. pod nazwą **Niemczyn** (65 dym. mur., 440 Niem., 25% Pol., kśł., dom modlitwy, szkoła); (85,7 km) w. **Łekno** (124 dym. mur., 854 mieszk. po 50% Pol. i Niem., 2 kśł., dom modlitwy, 3 szkoły poczta, post. pol.); (88 km) w. **Tarnowo** (27 dym. mur.,

253 Pol., kśł., szkoła); (90,6 km) w. Kaliska (19 dym. mur., 126 Pol., szkoła); (94 km) mko Wągrowiec (p. drg. 291).

Ciaśniny: (55,6 km) mko Żnin, leżące między jez. Żnińskiemi; (86,8 km) między jez. Rgielskie a Łekno, 0,3 km dłg., 0,6 km szer., wejście tuż za zabud. w. Łekno, wyjście tuż przed w. Tarnowo; obserwacja wejścia i wyjścia ze w. Łekno.

Kolejki wąskotorowe: cukrownia Mątwy — flw. Parchanie.

Mosty i przeprawy: (40,1 km na kanale odpływowym Noteci) kam. 10 m dłg., 7 m szer., 2 m wys.; (40,6 km na rz. Noteć) drw. 16,5 m dłg., 7 m szer., 2 m wys.; (45,6 km na rz. Noteć) drw. 36 m dłg., 7 m szer., 4,5 m wys.; (97 km na rz. Wełna) drw. 11,5 m dłg., 9 m szer., 2,8 m wys., do użycia dla ciężkich zaprzęgów; pozatem 18 przepustów i 4 mostki drw. lub kam. 5 m dłg., 6—10 m szer.

Skrzyżowania drożni: Ośniszczewko — 307; Inowrocław — 300, 301, 302, 306; (22,3 km) — 312; Barcin — 299; Murczyn — 298; Żnin — 294, 295; Damasław — 292; Wągrowiec — 237, 291.

294. Gniezno—Rogowo—Żnin—Szubin—Bydgoszcz.

76,9 km

M pr. 1/100—277 Gniezno, 252 Kcynia, 224 Nakło, 225 Bydgoszcz.

Do mka Rogowo (21,1 km) szosa 8—9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią; dalej do mka Żnin (36,5 km) brukowana 7 m szer., z 3,5 m jezdnią; stąd aż do końca szosa 9 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią i drogą letnią. Na całej przestrzeni rowy, drzewa boczne i linja tlgr. Biegnie na Pc., w końcowym odcinku na Pc.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, miejscami równiny, poprzecinany dolinami strumieni, pasmami jezior o kierunku Pd.-Pc., oraz szeroką doliną rz. Noteć, w odcinkach (10,7—14,3 km, 17,4—18 km) zalesiony; pozatem otwarty i przejrzysty; odcinek końcowy Rynarzewo — Bydgoszcz zakryty małymi skrawkami lasów i lasem Bydgoskim — nieprzejrzysty. Pola orne w ps.-gln. lub ps.-żw. Łąki w crm. i trf. Obserwacja: 2,3 km, ograniczona wysadzanemi wzdłuż drg. drzewami, utrudniona zagłębieniami terenu. Przesłona w rowach i drzewach bocznych, w lasach oraz porośniętych krzakami dolinach. Dogodne pkty obs.: 1) wieże kśłów w mtach Gniezno, Rogowo, Żnin; 2) wieża wodociągowa 30 m wys., z obs. do 10 km; 3) wtr. we w. Wąsosz z obs. do 3 km; 4) wieże kśłów w mku Szubin do 20 m wys.; 5) cgl. we w. Kołaczkowo z wglądem do 3 km; 6) wieża kśł. we w. Rynarzewo do 30 m wys. z obs. na Z. 4—5 km, na Pd. W. do 5 km.

Przeszkody: (0,9 km) strumień (2 m szer., 0,5 m głęb., dno grząskie, brzegi podmokłe, łąkowe, płaskie łączące (na W.) jez. Winiary (na mapie bez nazwy, podłużne, 1 km z Pd. Z. na Pc. W., 0,15 km szer. 2,5 m głęb., dno grząskie, brzegi ps.-gln., częściowo porośnięte trzciną, 10—15 m wys., łagodne, pola orne i łąki (na Z.) jez. Kustodja (Kreuz, owalne, 0,6 km z Z. na W., 0,3 km szer., 3,5 m głęb., dno ps., miejscami grząskie, brzegi ps.-gln., zarośnięte szuwarem, płaskie, pola orne); (6,3 km) strumień (2 m szer., 0,5 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, podmokłe, łąkowe; krawędź ps.-gln., łagodne do 10 m wys., pola orne); (94 km, 0,4 km na Z.) kanał odpływowy Dębina (4 m szer., 0,5 m głęb.). dno muliste, brzegi ps.-gln., płaskie, pola orne); (6,8—10,7 km, 0,6—1,5 km na W.; 10,7—14,3 km, 17,4—18 km) las Mielnieński i nadleśn. Gołąbki (igl, 30—120 lat z podszyciem liściastych krzewów; Mielnieński do przebycia dla pojedyńczych pieszych, Gołąbki trudny do przebycia dla piechoty z powodu licznych jeziorek i podmokłych łąk; drogi leśne i duchty 2,5—5 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); (12,4 km, 0,3 km na Pc. Z.) jez. Melno (Muhlburger, podłużne, 1,4 km z Z. na W., 0,3 km szer., 4 m głęb., dno grząskie, brzegi ps.-gln. 10 m wys., zarośnięte trzciną i szuwarem, zalesione, niedostępne); (12,6 km) jez. Biskupiec (na mapie bez nazwy, owalne, 0,5x 0,25 km, 3 m głęb., dno grząskie, miejscami ps., brzegi ps.-gln., porośnięte szuwarem, 15 m wys., strome, niedostępne); (13,4 km) rz. Wełna (2,5 m szer., 1 m głęb., dno muliste; brzegi płaskie, podmokłe, łąkowe, dolina łąkowa, trf., krawędzie ps.-gln., 10—20 m wys., strome, pola orne, łąki, las); (17,4 km, na Pc. Z.) jez. Zioło (podłużne, 3,1 km z Pd. na Pc., 0,7—1,2 km szer., 7—12 m głęb., dno ps., lub muliste, brzegi płn. — płaski, podmokły, pozostałe do 15 m wys., strome, do 45° nachylenia); (18,3 km) jez. Lubcz (Lubischer, podłużne, 1,7 km z Pd. W. na Pc. Z., 0,3 km szer., 3—4,5 m głęb., dno ps. lub muliste, brzegi płaskie, miejscami do 15 m wys., zalesione); (18,6 km, 0,3 km na Z.) jez. Jędrzejowskie (Audreas, 0,6 km dłg., 0,4 km szer., dno ps., miejscami bgn., do 3 m głęb., brzegi płaskie, zarośnięte trzciną); (20,8 km na W.) jez. Rudno (0,4x0,2 km, 2,5 m głęb., dno ps., lub muliste, brzeg płn. do 10 m wys., łagodny, zarośnięte płaskie, podmokłe); (20,8 km, 0,3 km na Z.) jez. Rogówko (na mapie bez nazwy, 0,6x0,2 km, 4 m głęb., dno ps., lub muliste, brzegi płaskie, podmokłe, na wiosnę niedostępne); (21—22,9 km, 0,3—0,6 km na Z.) jez. Rogowskie (Rogowoer, kształtu nieregularnego czworoboku, 3 km dłg., 0,8—2,1 km szer., z łąkowo-trf. wyspą, 4 m głęb., na w. 9 m, dno bgn., brzeg płn. zach., 5—10 m wys., łagodny, pozostałe podmokłe); (33,6—36,1 km, na W.) jez. Małe Żnińskie (podłużno-owalne, 2,1 km z Pd. na Pc., 0,5—1 km szer., 5—10 m głęb., z dołami do 15 m, dno ps., brzegi płaskie, ps. lub muliste, porośnięte trzciną, pola uprawne, od Pc. zabud. mka Znin); (36,1—39,1 km, 0,3—0,8 km na Z.) jez. Duże Żnińskie (owalne 3,4 km z Pd. W. na Pc. Z., do 2,3 km szer., do 8 m głęb., z dołami do 20 m, dno ps., brzegi zarośnięte trzciną, ps.-gln., od Pc. do 20 m wys.,

łagodne); wypływa z niego rz. Gąsawka (6—8 m zer., 1 m głęb., dno grząskie, brzegi do 8,5 m wys., trf., grząskie); (41,7 km, 0,8 km na w.) jez. Dobrylewskie (podłużne, 1,3 km z Pd. na Pc., 0,5 km szer., 7—8 m głęb., przy brzegach płytkie, zarośnięte sitowiem i trzciną, trudno dostępne; dno zamulone, od Pd. brzegi płaskie, podmokłe, zadrzew.); (43,7 km, 0,6 km na W.) jez. Sobiejuchskie (Sobiejuchy, podłużne, 2,5 km z Pd. na Pc., 0,3—0,5 km szer., 7—8 m głęb., dno zamulone, płn. twarde, brzegi płytkie, zarośnięte sitowiem i trzciną, dostępne, brzeg zach., częściowo zalesiony); (46,4 km) rz. Gąsawka (7—8 m szer., 1—1,2 m głęb., dno grząskie, brzegi do 1 m wys., trf., grząskie, dla koni niedostępne); (52 km) kanał Czarny (2,5 m szer., do 1,5 m głęb., dno trf., brzegi suche); (52,9 km) rz. Gąsawka (8 m szer., 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi do 1 m wys., suche, dostępne, 0,5 km na Pd. Z. trf. grząskie, w mokrą porę nie do przejścia); (54,3 km) kanał Białostruga (5—6 m szer., do 1 m głęb., brzegi 0,5—1 m wys., suche, latem wysycha); (62,7 km) rz. Gąsawka (10—12 m szer., do 2 m głęb., dno grząskie, brzegi 0,5 m wys., podmokłe, w mokrą porę niedostępne); (64,7 km) rz. Noteć (40 m szer., 2,5 - 2,8 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, zabgn., łąkowe, niedostępne; chyżość prądu 0,5 m/sek.; dolina płaska, trf. i łąkowa, miejscami silnie zabgn., trudno dostępna; krawędzie 2—4 m wys., łagodne, pola orne, lasy); (66,3 km) kanał Notecki (18 m szer., 2 m głęb., dno ps.-żw., brzegi 2 m wys., umocowane faszyną, pokryte trawą; po obu brzegach drogi gruntowe 3—4 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); (70,1 km, 0,3 km na Pc.Z.) jez. Jeznickie (okrągłe, 0,4x0,6 km, do 4 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, zabgn., od Pc. dostępne); (72,7—74,6 km) las Bydgoski (igl., 70 lat, w kulturze, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców; nieliczne parcele młodych zagajników).

Osiedla: (0 km) mto **Gniezno** (817 dom mur., 25490 Pol., 3% Niem., 0,5% Żyd., 8 kśł., syng., 2 gimn., 6 szkół, starostwo, sąd okręgowy i powiatowy, izba skarbowa, poczta, kmda pol., koszary wojsk., 2 szpitale a 80 łóżek, apt., hotele); (1,2 km) w. **Winiary** (18 dym .mur., 240 Pol.); (3 km, 1 km na Z.) w. **Pyszczyn** (30 dym. mur., 312 Pol., szkoła); (3,5 km) w. **Goslinowo** (Goslau, 53 dym. mur., 545 Pol., 9% Niem , szkoła); (5,3 km) flw. **Łabiszynek** (9 dom. mur., 150 Pol., szkoła); (6,6 km) w. **Modliszewo** (Modlinshagen, 33 dym. mur., 258 Pol., 50% Niem., szkoła); (8 km, 0,7 km na Pc. W.) w. **Bolesławowo** (12 dym. mur., 84 Pol.); (8,9 km) flw. **Modliszewko** (6 dom. mur., 117 Pol., 1% Niem., kśł., szkoła, post. pol., grzl.); (13,4 km) w. i młyn **Biskupiec** (Biskupitzmuhle, 2 dym. mur., 9 Pol.); (14,4 km) w. **Bozacin** (21 dym. mur., 130 Pol., 8% Niem.); (15,5 km) w. **Cooton i Coton Ostrów** (28 dym. mur., 235 Pol., 4,5% Niem., szkoła); (18,5 km) **Lubcz wraz z Rudonek i Lubtsch Hauland** (25 dym. mur., 340 Pol., kśł., szkoła); (21,1 km) mko **Rogowo** (65 dym. mur., 1083 Pol., 6% Niem., 1% Żyd., 2 kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol.); (23,2 km) w. **Łaziska** (Johannisgrun, Kostkowo, 18 dym. mur., 160 Pol., 20% Niem., szkoła); (25 km) w.

Księże Grochowiska (Konigl. Grochowiska, 30 dym. mur., 240 Pol., 6% Niem., szkoła); 27,5 km) w. Czewojewo (32 dym. mur., 256 Pol., szkoła); (31,6 km) w. Bozejewicze (Boschwitz, 24 dym. mur., 170 Pol., 15% Niem., szkoła); (32,8 km) flw. Bozejewiczki (10 dym. mur., 120 Pol.); (36,5 km) mko Znin (372 domy mur., 4434 Pol., 5% Niem., 2 kśł., 3 szkoły, starostwo, komisarjat obw., post. pol., fbr. maszyn roln., gazownia, rzeźnia, 2 hotele, szpital o 50 łóżkach, mł. par., cukr.); (39 km) w. Jaroszewo (58 dym. mur., 558 Pol., 2% Niem., szkoła); (41,3 km, 0,4 km na Z.) flw. Brzyskorzystewko (8 dom. mur., 221 Pol.); (43,2 km, 0,3 km na W.) flw. Sobiejuchy (dwór, 9 dom. mur., 177 Pol.); (43,2 km, 1 km na Z.) flw. Obrona Leśna (5 dom. mur., 132 Pol.) (46,1 km, 0,6 km na Pc. Z.) w Dąbrówka Słupska (Eichenhaim, 19 dom. mur., 245 Niem., 38% Pol., szkoła); (48,8 km) dworzec kolej. Wąsosz; (50,8 km) w. Kowalewo (50 dym., 416 Niem., 36% Pol., szkoła); (51,7 km) w. Nowy Świat (Neuwelt, 17 dym. mur., 96 Pol., 13,5% Niem.); (54,6 km) mto Szubin (p. drg. 290); (57,8 km, 0,7 km na Pc.) flw. Łachowo (7 dom. mur., 215 Pol., 6% Niem., trt.); (59,6 km) flw. Kołaczkowo (9 dom. mur., 119 Pol., 34% Niem., cgl.) i w. Kołaczkowo (29 dym., w tem 13 mur., 162 Pol., 48% Niem., szkoła); (61,5 km) w. Szkocja (Schottland, 34 dym., w tem 1/4 drw., 190 Niem.; 25% Pol., szkoła); (61,5 km, 0,3 km na W.) flw. Hamdek (Hammermühle, 3 dym. mur., 25 Pol., 40% Niem. mł. par., wodny, trt. zadrzew. b. dobrze); (63,4 km) mto Rynarzewo (106 dom. mur., 815 Pol., 40% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, poczta, post. pol., 2 hotele); (64,7—0,4 km na Z.) flw. Zamość (p. drg. 287); (67,6—69,9 km) w. Lipniki (Lindendorf, 13 dom. mur., 92 Niem., 31% Pol.); (72,2 km) w. Białe Błota (Weisfelde, 48 dym. mur., 254 Niem., 43% Pol., szkoła, fbr. cementu); (71,4 km) flw. Biedaczkowo (Mühlershof, 9 dym. mur., szkoła rolnicza); (76,9 km) mto Bydgoszcz.

Kolejki wąskotorowe: 1) Dobrylewo — Sobiejuchy — Obrona leśna; 2) Żnin — Szelejewo; 3) Żnin — Ośno; 4) Żnin — Obiecanowo; 5) Żnin — Marczyn.

Mosty i przeprawy: (37,1 km nad torami kolej.) wiadukt 30 m dłg., 7,5 m szer., 6 m wys.; (46,4 km na rz. Gąsawka) drw., 11 m dłg., 9 m szer., (52,9 km na rz. Gąsawka) drw. 14 m dłg., 7 m szer.; (62,7 km na rz. Gąsawka) drw. 12 m dłg., 8 m szer.; (64,7 km na rz. Noteć) drw., 38 m dłg., 7 m szer.; (66,3 km na kan. Noteckim) drw., 18 m dłg., 7 m szer.; (74,6 km nad torem kolej.) żel.-beton., 36 m dłg., 7 m szer., 2 chodniki a 0,3 m szer., 6 m wys. Pozatem 8 przepustów i 6 mostków 3—9 m dłg., 6—8 m szer.

Skrzyżowania drożni: Gniezno — 297; Rogowo — 296; Żnin — 293, 295; Szubin — 290; Rynarzewo — 287; Bydgoszcz — 200, 201, 202, 203, 231, 300, 303.

295. Wszedzień—Parlin—Wenecja—Żnin.

M. pr. 1/100 — 278 Mogilno,
23 km 253 Inowrocław, 252 Kcynia.

Do w. Wenecja (19,1 km) brukowana 7 m szer. z 3 m jezdnią, z rowami bocznymi, drzewami i linją tlgr.; odcinek Parlin (5.1 km)—Nowawieś (8,7 km) gruntowa ps.-gln. 7—9 m szer. z drzewami i linją tlgr. Dalej do końca szosa 8 m szer., z 3 m szutr. jezdnią, z drzewami, rowami i linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. Szosa i brukowana do użycia dla ciężkich zaprzęgów samochodów, gruntowa tylko dla lekkich zaprzęgów.

Teren falisty z odcinkami sfałdowanymi silniej i słabiej, naogół otwarty, zadrzew. małemi kępami i grupami drzew. W okolicy jez. Folusz (13,4—13,7 km) pasma łagodnych, poprzecznych (do drogi) fałdów do 5 m wys. Gleba ps.-gln. Obserwacja z drogi przeciętnie do 3 km; przesłona w lesie (13,4—13,7 km), pozatem tylko w zadrzew. bocznem i rowach. Dogodne pkty obs.: 1) kśl. w. Wszedzień z polem widzenia o promieniu do 10 km; 2) kśl. mko Żnin, z zasięgiem obserwacji do 3 km.

Przeszkody: (0 km) jez. Wiecanowskie (podłużne—5 km z Z. na W., 0,3—0,9 km szer., 3—5 m głęb., najw. głęb. 7 m, dno bgn., brzegi płaskie zarośnięte trzciną i szuwarem; płd. do 20 m wys. łagodny dominuje nad jez.), (3,1 km) jez. Sieciennica (podłużne—0,9 km z Pd.W. na Pc.Z., 0,15 km szer., 2—3,5 m głęb., dno bgn. brzegi do 10 m wys. strome, łąkowe). Oba jeziora połączone kanałem 2 m szer., 1 m głęb.; (13,7 km) jez. Folusz (podłużne—1,8 km z Pd.Z. na Pc.W., 0,3—0,5 km szer., 2 m głęb., najw. głęb. 4,5 m, dno ps., brzegi 10 m wys. do 35° nachylone, płn. zalesiony); (13,7—17,1 km) las (igl., 50—90 lat, wysokopienny, miejscami podszyty, odcinki podmokłe, często parowy, duchty 3—5 m szer. do użycia dla wozów do 5 T, poza niemi do przebycia dla piechoty); (13,9 km) jez. Pniewy (0,8 km dłg., 0,5 km szer., do 4 m głęb., dno bgn., brzegi do 5 m wys. strome, zalesione).

Osiedla: (0 km) w. **Wszedzień** (Schetzingen, 64 dym. mur., 398 Niem., 25% Pol., kśl., szkoła, zadrzew. dobre); (2,9 km) w. **Sucharzewo-Chałupska** (Trockau, 39 dym. mur., 200 Niem., 9% Pol., szkoła, zadrzew. słabe); (5,1 km) w. **Parlin** (26 dym. mur., 295 Pol., 13% Niem., kśl., szkoła, zadrzew. dobre); (8,7 km) w. **Nowawieś** (Eitelsdorf, 40 dym. mur., 266 Niem., 22% Pol., szkoła, trt., zadrzew. średnie); (10,8 km) w. **Wielkie Laski** (Friedrichswalde, 19 dym. mur., 128 Niem., 28% Pol., zadrzew. średnie); (11,9 km) w. **Małe Laski** (19 dym. mur., 234 Pol., 9% Niem., szkoła, zadrzew. średnie); (13,7 km) młyn wodny

Folusz (1 dym. mur., 6 Pol.); (13,7 km, na Pc.) w. **Piastowo** (21 dym. mur., 131 Pol., zadzew. dobre, obok las); (15,2 km, 0,6 km na W.) w. **Pniewy** (18 dym. mur., 96 Pol., zadzew. dobre); (19,1 km, 1 km na Pd.) w. **Wenecja** (47 dym. mur., 315 mieszk., po 50% Pol. i Niem., kśł., szkoła, zadrzew. dobre); (21,1 km) w. **Podgórzyn** (41 dym. mur., 380 Pol., 5% Niem., szkoła, zadrzew. dobre); (23 km) mko **Żnin** (p. drg. 293).

Kolejki: 1) Żnin—Obiecanowo; 2) Żnin—Ośno; 3) Żnin—Szelejewo.

Mosty i przeprawy: na drodze 2 mostki drw. 3,5 m dłg., 7 m szer. i 4 przepusty wytrz. do 18 T.

Skrzyżowania drożni: Wszedzień—299; Żnin—293, 294.

296. Drg. 297 — Podgaj — Mogilno — Palędzie — Mielinko—Rysiewo—Rogowo—Janowiec.

40,9 km

M. pr. 1/100—278 Mogilno, 277 Gniezno, 252 Kcynia (przestarzałe).

Do w. Padniewo (10 km) szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami po bokach, do w. Mogilno (5,1 km) z linją tlgr. Dalej do w. Józefowo (15.8 km) brukowana 6 m szer., z 3,5 m jezdnią, z rowami i drzewami boczn. Stąd do w. Rysiewo (21,6 km) gruntowa gln.-ps., 5—7 m szer., z rowami bocznymi (na drodze spadki do 35°). Następnie do w. Lubicz (26,7 km) brukowana 6 m szer., z 3 m jezdnią z rowami i drzewami po bokach. W dalszym ciągu do mka Rogowo (29,4 km) szosa 2,4 km dłg., 9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, zadrzew. z rowami boczn. i linją tlgr. Wreszcie aż do końca brukowana 7—8 m szer., z 3,5 m jezdnią z rowami boczn., drzewami i linją tlgr. Biegnie na Pc.Z. tworząc pod Mogilno, Mielniki i Rogowo nieznaczne odchylenia od właściwego kierunku. W swym przebiegu trzykrotnie przecina pasma jezior biegnących z Pc. na Pd. Szosa i brukowana dla wszystkich zaprzęgów, i samochodów do użycia; gruntowa nadaje się w suche pory dla ciężkich zaprzęgów, w mokre tylko dla lekkich zaprzęgów.

Teren do w. Padniewko (8,5 km) lekko falisty, zadrzew. kępami drzew — pozatem otwarty. Dalej do leśn. Głębice (19,7 km) silniej sfalowany, miejscami z pasmami poprzecz-

nych fałd 5—10 m wys., tworzących szerokie spłaszczone kotlinki. W lesie na Pc. od drogi liczne parowy do 10 m głęb. o stromych zboczach. Stąd aż do końca lekko falisty lub równinny—otwarty. Cały ten teren pocięty jest trzema pasmami jezior powiązanych z sobą przepływami; ogólny kierunek pasm z Pc. na Pd. Gleba gln.-ps. w lesie ps.-gln. Obserwacja z drogi do w. Padniewo (9,3 km) do 2 km obustronnie; dalej do leśn. Głębice bardzo ograniczona zalesieniem i sfałdowaniem terenu; stąd dobra do 4 km obustronnie. Przesłona nagół słaba, głównie w zadrzew. i rowach bocznych; od odcinku Padniewo—Głębice zupełna w zalesieniu i sfałdowaniu terenu. Dogodne punkty obser.: 1) kśł. we w. Mogilno z polem widzenia o promieniu do 10 km; 2) kśł. we w. Polędzie do 5 km na Z.; 3) kśł. we w. Józefowo—z wglądem 2—3 km; 4) kśł. we w. Lubcz—7 km na Pc. w innych kierunkach do 3 km.; 5) kśł. we w. Rogowo—5 km na Pd. i W. w innych kierunkach do 10 km; 6) kśł. we w. Kołdrąb—pole widzenia o promieniu 5 km; 7) kśł. we w. Janowiec—z zasięgiem obserwacji 8 km.

P r z e s z k o d y: (1 km) rz. P a n n a (na niektórych mapach Zabienka—2—5 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi płaskie łąkowe, porośnięte trzciną i szuwarem; dolina lekko podmokła, na wiosnę dostępna tylko dla pieszych); (5—5,7 km) jez. M o g i l a ń s k i e lub Z a b n e podłużne 4,3 km z Pd. na Pc., 0,2—0,3 km szer., 4—5 m głęb., najw. 9 m, dno ps., miejscami bgn., brzegi wsch. 10—15 m wys., gdzieniegdzie do 30 m, urwisty, częściowo zadrzew.; zach. 8—9 m wys. łagodny, miejscami zadrzew.); (6,3 km) rów łączący jez. M o g i l a ń s k i e i W i e c a n o w s k i e (3 m szer., 1 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, lekko podmokłe); (8,5 km, 0,5 km na Pc.) las (igl. 30—80 lat z podszyciem liśc., do przebycia dla piechoty); (13,4 km) jez. P a l ę d z k i e (0,9 km dłg., 0,7 km szer., przecięte długim półwyspem, 2—4 m głęb., najw. 6 m, dno ps. lub bgn., brzegi płaskie lekko podmokłe); (15 km na Pc.) jez. M i e l i n k o w s k i e (0,6 km dłg., do 0,5 km szer., 2,5—4 m głęb., dno bgn., brzeg płn. i zach. do 10 m wys., lekko zadrzew. pozostałe płaskie podmokłe); (15,5—19,7 km) las G o ł ą b k i (igl. 40—120 lat, wysokopienny, miejscami podszyty; duchty do użycia dla wozów do 2,5 T, poza niemi do przebycia dla piechoty; (22,2—22,6 km na Pc.) łąka podmokła (do 0,2 m głęb., na wiosnę do przebycia tylko dla piechoty, w innych porach dla kawalerji i piechoty); (26,7 km, 0,7 km na Pd.) jez. L u b c z (podłużne, 1,7 km z Pd. na Pc.Z., 0,3 km szer., 3—4,5 m głęb., dno ps. lub muliste, brzegi płaskie, miejscami do 15 m wys., zalesione); (26,8 km, na Z.) jez. J ę d r z e j o w s k i e (0,6 km dłg., 0,4 km szer., dno ps., miejscami bgn., do 3 m głęb., brzegi płaskie, zarośnięte trzciną); (28,7 km, na W.) jez. R u d n o (0,4 km dłg., do 0,2 km szer., 2,5 m głęb., dno ps. lub muliste, brzeg płn. do 10 m wys. łagodny, pozostałe płaskie, podmokłe); (30,1 km) rz. W e ł n a (7 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie podmokłe, łąkowe); (30,1 km na Pd.) jez. R o g ó w k o (0,6 km dłg., 0,2 km szer., do 4 m głęb., dno ps. lub

muliste, brzegi płaskie podmokłe, na wiosnę niedostępne); (30,3—32,1 km, na Pc.) jez. Rogowskie (kształtu nieregularnego czworoku 3 km dłg., 0,8—2,1 km szer., z łąkowo-trf. wyspą, 4 m głęb., najw. 9 m, dno bgn., brzeg płn.-zach. 5—10 m wys., łagodny, pozostałe płaskie, podmokłe); (30,3—32,1 km, na Pd.) jez. Zioło (podłużne 3,1 km z Pd. na Pc., 0,7—1,2 km szer., 7—12 m głęb., dno ps., lub muliste, brzeg płn. płaski, podmokły, pozostałe do 15 m wys. strome do 45° nachylenia); (35,2 km na Pc.) jez. Kołdrąbskie (podłużne 4,4 km z Pd. na Pc., 0,2 km szer., 3—8 m głęb., dno ps., miejscami bag., brzeg płd., płaski, pozostałe do 15 m wys., otwarte 30° nachyl.); (35,2 km, na Pd.) jez. Żurawienieckie (Neitwald, 0,9 km dłg., 0,3 km szer, do 5 m głęb., dno bgn., brzegi do 10 m wys., otwarte); (40,9 km) rz. Wełna (12 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, podmokłe, zarośnięte trzciną i szuwarem).

Osiedla: (0,8 km na W.) flw. **Podgaj** (6 dym. mur., 72 Pol., zadrzew. dobre); (0,2 km na Pc.W.) w. **Olsza** (9 dym. mur., 85 Pol., zadrzew. dobre); (2,2 km) w. **Bystrzyca** (9 dym. mur., 80 Niem., 4% Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (4 km) flw. **Świerkowiec** (6 dym. mur., 34 Pol., zadrzew. dobre); (5,1 km) mko **Mogilno** (240 dom. mur., 5553 Pol., 5% Niem., 10% Żyd., 4 kśł., syng., 4 szkoły, starostwo, sąd, post. pol., poczta, mł. mot., apt., st. kol., zadrzew. średnie); (8,5 km) w. i flw. **Padniewko** (18 dym. mur., 160 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (10 km) w. **Padniewo** (Hartfeld, (33 dym. mur., 264 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (13,2 km) flw. **Palędzie** (8 dym. mur., 112 Pol., kśł., zadrzew. dobre); (13,8 km) w. **Józefowo** (28 dym. mur., 114 Pol., 10% Niem., kśł., szkoła, zadrzew. średnie); (15 km) w. **Mielinko** (16 dym. mur., 114 Pol., zadrzew. dobre); (19,7 km, 0,7 km na Pc) leśn. **Głębiec** (2 dym. mur., 9 Pol., zadrzew. dobre); (19,7 km, 0,7 km na Pd.Z.) w. **Cegielnia** (40 dym. mur., 288 Pol., 10% Niem., szkoła zadrzew. dobre); (21,6 km) w. **Rysiewo** (24 dym. mur., 144 Pol., szkoła, zadrzew. dobre); (23 km) w. **Zalesie** (12 dym. mur., 102 Pol., zadrzew. średnie); (24,9—26,7 km) b. rozrzucona w. **Lubcz** (25 dym. mur., 198 Pol., kśł., szkoła, zadrzew. dobre); (28,8 km) w. **Rogówko** (41 dym. mur., 448 Pol., 49% Niem., kśł., zadrzew. średnie); (29,4 km) mko **Rogowo** (p. drg. 294); (32,2 km) w. **Michałowo** (na mapie nieoznaczona, 4 dym. mur., 32 Pol., zadrzew. słabe); (33,1—34,8 km) b. rozrzucona w. **Żurawiec-Niedźwiady** (Neitwald, 52 dym. mur., po 50% Pol. i Niem., szkoła, zadrzew. średnie); (35,4 km) w. i flw. **Kołdrąb** (12 dym. mur., 84 Pol., kśł., szkoła, flw. zadrzew. dobre—wieś niezadrzew.); (37,4 km, 1,2 km na Pc.) w. **Posługowo** (Pośłan, 20 dym. mur., 120 Pol., zadrzew. słabe); (39,5 km) w. **Janowiec** (62 dym. mur., 70 Pol., 23% Niem., kśł., szkoła, zadrzew. dobre); (40,9 km) mko **Janowiec** (p. drg. 292).

Ciaśniny: (30,3—32,1 km) między jez. Rogowskiem a Zioło 0,3—0,6 km szer., otwarta, miejscami gln. lekko podmokła. Ciaśnina zupełnie widoczna. Na przepływie łączącym jez. mostek beton.

Kolejki wąskotorowe: Żnin—Rogowo—Ośno.

Mosty i przeprawy: Na drodze 5 mostów drw. lub kam. 2,5—5 m dłg., 7 m szer.; wytrz. 20 T; ponadto 18 przepustów beton., (1 km na rz. Panna) kam., 10 m dłg., 7 m szer., 3 m wys., wytrz. 25 T; (30,1 km na rz. Wełna) beton., 17 m dłg., 10 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 35 T; (40,9 km na rz. Wełna kam. 13 m dłg., 7 m szer., 3 m wys., wytrz. 25 T.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 297; Mogilno — 299, 312; Rogowo — 294; Janowiec — 292.

297. Drg. 311 — Sierakowo — Młyny — Strzelno — Kwieciszowo — Wylatowo — Lubin — Trzemeszno — Gniezno.

52,3 km **M. pr.** 1/100—278 Mogilno, 277 Gniezno.

Szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią i linją tlgr. Biegnie do mta Strzelno na Pc.Z., następnie do flw. Żabionka na Z., stąd do końca na Pd.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty lub równinny, przechodzący w rejonie Trzemeszno (36,9 km) w niewielkie skupienia małych garbów lub w silniej sfałdowane pasma do 15 m wys., o łagodnych stokach, tworzące małe kotlinki, miejscami podmokłe, trf., gdzieniegdzie porośnięte kępami krzaków lub pojedyńczemi drzewami; między w. Wylatowo a Trzemeszno (26,7—36,9 km) pasmo jezior o kierunku Pc. — Pd., w rejonie w. Jankowo (46,5 km) o kierunku — Pc.Z. W początkowym odcinku na Pd. od drg. lasy, zresztą otwarty i przejrzysty. Pola orne w gln.-ps. lub ps.-gln., łąki trf. Obserwacja z drg. 2—5 km na odcinku flw. Jeziorki (14,4 km)—Kopce (16,3 km) i w. Lubin (32,1 km)—w. Wymysłowo Górne (45,4 km) zmienna, z zasięgiem 0,5—2,5 km. Przesłona w lesie (7,8—16,3 km). Pozatem poza zadrzew, bocznem, rowami i falistością terenu odkryta. Dogodne pkty obs.: 1) wieża kśł. w. Strzelno 25 m wys. z polem widzenia do 7 km; 2) wieża kśł. w. Kwieciszewo 25 m wys. z wglądem do 5 km; 3) wieża kśł. w. Trzemeszno 35 m wys. z zasięgiem obserw. do 10 km; 4) wieża kśł. w Gniezno 35 m wys. z polem widzenia do 5 km.

Przeszkody: (2,5 km, 0,2 km na Pc.W.) kanał Bechta (Abzugs Kanal i Haupt-Gr.—6 m szer., 1 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, suche); (7,8—8,5 km) las (igl., wysokopienny 30—80 lat, duchty i drg. 5—8 m szer., ps. do użycia tylko dla lekkich zaprzęgów, pozatem do przejścia dla piechoty i pojedyńczych jeźdźców); (8,5 km na Pc.W.) gleba podmokła, pokryta dołami trf., głęb. błota, w czasie roztowów 1 m (w mies. VI—VIII) 0,75 m, miejscami 0,2—0,5 m dla pojedyńczych pieszych z przewodnikiem do przebycia tylko w porze suchej);

(15,1—16,3 km) las (igl., wysokopienny 80—120 lat, o lekkiem podszyciu liściastem, drg. i duchty 5—6 m szer. gruntowe ps. i ps.-gln. do użycia dla zaprzęgów do 2,5 T; pozatem do przejścia dla pojedyńczych pieszych; (19,4 km) rz. Noteć (11 m szer., 1 m głęb., dno muliste lub ps., brzegi płaskie, podmokłe, dolina płaska, podmokła, poryta dołami trf., krawędzie 20 m wys. łagodne); (25,8 km, 0,5 km na Pc.) jez. Żabno albo Mogilno (4,3 km z Pd. na Pc., 0,2—03 km szer., 4—6 m głęb., najw. 8 m, dno muliste, lub grząskie, brzegi 10—30 m wys. strome, płd. płaski, podmokły); (26,8 km) jez. Szydłowskie (5,5 km z Pc. na Pd. 0,3 km szer., 4—6 m głęb., najw. 9 m, dno ps. lub muliste, brzegi płaskie, miejscami 5 m wys., pola orne i łąki); (27,6—37,7 km, 0,1—1 km na Pd.W) jez. Popielewo (9 km z Pd.W. na Pc.Z., 0,2—0,5 km, 5—7 m głęb., najw. 12 m, dno ps. lub grząskie, brzegi do 15 m wys., strome, miejscami płaskie, suche); (35,8 km) na Pc jez. (na mapie bez nazwy, nazwa miejscowa Kruchowo, 4,4 km z Pd. na Pc. 0,15—0,25 km szer., 4 m głęb., dno ps., lub muliste, brzegi 10 m wys., strome, suche, łąkowe i orne); (36 km na Pc.Z.) jez. (na mapie bez nazwy, nazwa miejscowa jez. Trzemeszno 0,6 km z Pd.Z. na Pc.W., 0,25 km szer., 2,5 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, mokre, łąkowe i trf.); (38,4 km) rów odpływowy jez. Trzemeszno (3,5 m szer., 1 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, dolina podmokła, pokryta dołami trf., krawędzie 15—20 m wys., pola orne); (46,5 km) rz. Wełna (4 m szer., 0,5 m głęb., dno grząskie, brzegi wys. 0,75 m, dolina płaska podmokła, łąki); (45,7 km, 0.4 km na Pd.W.) jez. Jankowskie (1,4 km z Pd.W. na Pc.Z., 0,4 km szer., 4 m głęb., najw. 7 m, dno grząskie, brzegi płaskie, lekko podmokłe, wsch. wys. 10 m).

Osiedla: (zabud. mur.); (0 km) w. **Sierakowo** (14 dym., 150 Pol., zadrzew. dobre); (3 km) w. **Mirosławice** (5 dym., 85 Pol., zadrzew. dobre); (4,2 km) flw. **Witkowo** (4 dym., 70 Pol., zadrzew. słabe); (4,8 km) w. **Kijewice** (9 dym., 70 Pol., zadrzew. średnie); (6,9 km) w. **Młyny** (65 dym., 560 Pol., szkoła, 2 wtr., st. kol., zadrzew. dobre); (7,4 km) w. **Młynice** (Mühlgrund, 25 dym., 300 Pol., szkoła, zadrzew. średnie, tuż las); (10,4 km) mko **Strzelno** (400 dom., 5186 Pol., 5% Niem., 1% Żyd., 2 kśł., 3 szkoły, st. kol., starostwo, sąd powiatowy, poczta, post. pol., szpital na 60 łóżek, gazownia, rzeźnia, 2 trt., nie zadrzew.); (14,4 km) flw. **Jeziorki** (Amalienhof, 10 dym., 45 Pol., cgl., zadrzew. słabe, tuż las); (16,3 km) leśn. **Kopce** (Waldeck, 1 dym., 6 Pol., tuż las); (16,3 km, 0,5 km na Pc.) flw. **Czerniak** (7 dym., 82 Pol., zadrzew. dobre); (18,9 km) w. **Kwieciszewo** (Blütenau, 86 dym., 1400 Pol., 1% Niem., 2 kśł., 2 szkoły, zadrzew. dobre); (21,3 km) flw. **Kawka** (11 dym., 126 Pol., kuźnia, zadrzew. dobre); (21.8 km) flw. **Podgaj** (p. drg. 296); (23,5 km) flw. **Żabionka** (Streben, 7 dym., 82 Pol., zadrzew. dobre); (26,7 km) w. **Wylatowo** (105 dym., 940 Pol., kśł., szkoła, poczta, mł. motor., zadrzew. słabe); (29,3 km na Z.) w. **Wydartowo** (Wiederau, 70 dym., 600 Pol., 35% Niem., 2 szkoły, poczta, st. kol., zadrzew. średnie); (32,1 km, 0,6 km,

na Pd.W.) w. **Lubin** (na mapie flw. 15 dym., 170 Pol., szkoła, zadrzew. średnie); (34,7 km) w. **Cytrynowo** (Citronshof i Seemühl, obszar mka Trzemoszno); (36,9 km) mko **Trzemeszno** (350 dom., 6000 Pol., 1,7% Niem.; 0,5% Żyd., 2 kśł., kapl., bóżnica, szpital na 20 łóżek, 2 gimn., alumnat, 3 szkoły, dom sierot, magistrat, poczta, sąd pow., post. pol., fbr. mączki, elektr., rzeźnia, łazienki, wodociągi); (39,8 km) w. **Rutki** (obszar mka Trzemeszno); (41,5 km) w. **Wymysłowo Dolne, Kaszuby ad. Wymysłowo i Kaszuby**, obszar mka Trzemeszno; (43,7 km) w. **Lulkowo** (Lukrode, 40 dym., 320 Niem., 45% Pol., szkoła, zadrzew. średnie); (46,5 km) w. **Jankowo** (Talsee, 40 dym., 320 Niem., 31% Pol., szkoła, poczta, fbr. maszyn roln.); (48,6 km) w. **Jankówko** (Morgenau, 13 dym., 162 Niem., 25% Pol., szkoła, zadrzew. średnie); (49,7 km) w. **Arkuszewo** (Arkus, 29 dym., 330 Pol., 9% Niem., szkoła, zadrzew. dobre); (52,3 km) mto **Gniezno** (p. drg. 294).

Ciaśniny: (25,8—26,8 km) pomiędzy jez. Żabno i Szydłowo 1 km szer. Wejście otwarte, widoczne z zach. skraju w. Wylatowo. Wyjście z zabud. w. Wylatowo. (35,8 km) pomiędzy jez. Popielewo a jez. Kruchowo 150 m dłg., 300 m szer. Wejście z zabud. w. Cytrynowo, wyjście na mko Trzemeszno — odkryte. Dogodna obs. wejścia z wieży kśł. w. Trzemeszno.

Kolejki: 1) Gniezno—Mielżyn—Anastażewo—Jabłonka; 2) Gniezno—Niechanowo—Anastażewo.

Mosty i przeprawy: na drodze 6 mostków kam. lub drw., 2,5—4 m dłg., 8 m szer., wytrz. 20 T oraz 6 przepustów betonowych.

Skrzyżowania dróżni: Sierakowo—311; Strzelno—301; (22 km)—296; Wylatowo—299; Gniezno—294.

298. Murczyn—Łabiszyn—Brzoza.

24,7 km

M. pr. 1/100 — 252 Kcynia, 253 Inowrocław, 225 Bydgoszcz.

Szosa 9 m szer. z 4 m szutr. jezdnią i drogą letnią, dobrze zadrzew. z rowami boczn. i linją tlgr. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty na Z. od drogi zalesiony, na W. otwarty, przecięty w kierunku południkowym rz. Noteć o silnie pofałdowanych krawędziach doliny. Od w. Antoniewo (18,3 km) występują pasma zalesionych wydm ps., pomiędzy któremi rozpościerają się łąki trf. pocięte rowami odwadniającemi 1—6 m szer., do 1,5 m głęb. Gleba ps.-gln. Obserwacja na W. od drogi sięga przeciętnie 2—4 km, na Z. miejscami zupełnie ograniczona—zalesieniem.

Przeszkody: (6,2—23,5 km) rz. Noteć (płynie na Z. lub W. od drogi przecinając ją trzykrotnie; skanal. 28—30 m szer., 2,5 m głęb., brzegi 1 m wys. otwarte; dolina 0,5—1 km

szer. łąkowa na pokładzie trf., miejscami pocięta ps. językami nieużytków—łatwo dostępna; rzeka wytwarza odnogi 20—30 m szer. zarośnięte trawą i zabgn.); (13,7—17,2; 19,4—22,1 km) parcele rzadkich lasów igl., do lat 60 (do przeb. dla kawal.); (18,3 km) uregulowana Górna Noteć (Oberer Netze Kanal, 20—22 m szer., 1,5 m głęb., dno grząskie trf., brzegi do 1,5 m wys. suche; na Pd. przepływa Stara Noteć 10—20 m szer., do 1,5 m głęb., zabgn.).

Osiedla: w. **Murczyn** (p. drg. 293); (0,5 km, 1 km na Pc.Z.) w. **Murczynek** (Hohenkamp, 27 dym. mur., 191 Pol., 47% Niem.; szkoła); (4,7 km) w. **Załachówko** (3 dym., w tem 2 mur., 18 Niem.; 44% Pol.); (7,4 km) flw. **Załachowo** (5 dym. mur., cgl., suszarnia); (11,6 km) mto **Łabiszyn** (p. drg. 290); (12,7 km) flw. **Łabiszyn** (11 dym. mur., kśł., mleczarnia, grzel.); (15 km) w. **Obórznia** (17 dym., w tem 9 mur., 88 Pol.); (16,7 km) w. **Dębie Nowe** (30 dym., w tem 11 mur., szkoła); (18,3 km) w. **Antoniewo** (7 dym., w tem 6 mur., Pol.); (19,5 km) w. **Smolno Nowe** (19 dym., w tem 10 mur., 98 mieszk., po 50% Pol. i Niem., szkoła); (20,9 km) w. **Targowisko** (8 dym. drw., 40 Pol.); (21,6 km) w. **Kobylarnia** (Eichdorf, 37 dym., w tem 10 drw., 228 Niem., 14% Pol., szkoła); (23,4 km) w. **Wałownica** (Netzheim, 21 dym., w tem 11 mur., 85 Niem., 14% Pol., szkoła); (24,5 km) st. kol. **Brzoza**; (24,7 km) w. **Brzoza** (Hopfengarten, 60 dym., w tem 10 drw. i 6 glin., 42 Pol., 34% Niem., kśł., szkoła, ag., trt., hotel. st. kol.).

Stała komunikacja automobilowa: 1) Łabiszyn—Bydgoszcz, 2) Łabiszyn—Barcin.

Kolejki wązkotorowe: 1) Murcynek — Żnin; 2) Murczynek — Sobiejuchy.

Mosty i przeprawy: (12,1 km na rz. Noteć) most drw, przy szluzie na przycz. mur., 7 m dłg., 6 m szer.; 0,6 km poniżej drw., 27 m dłg., 4,5 m szer.; (12,5 km na rz. Noteć) przy szluzie 4 mosty: a) drw., na przycz. mur. 16 m dłg., 7 m szer.; b) drw. 11 m dłg., 7 m szer.; c) drw. 9,5 m dłg., 5,8 m szer.; d) drw. 7 m dłg., 8,5 m szer.; obok powyższych most ze Starego Miasta na wyspę — drw. 11 m dłg., 4 m szer.; drugi z wyspy do flw. Łabiszyn drw. 52 m dłg., 4,5 m szer., do użycia tylko dla pieszych; (15 km, na rz. Noteć) żel. 23,5 m dłg., 7 m. szer. Wszystkie mosty zdatne do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów. Ponadto na drodze 9 przepustów kam. rozpiętości do 5 m.

Skrzyżowania drożni: Murczyn—293; Łabiszyn—290, 299; Brzoza—300.

299. Wylatowo—Mogilno—Dąbrowa Biskupia—Mokre—Barcin—Łabiszyn.

40,5 km

M. pr. 1/100- -278 Mogilno, 253 Inowrocław.

Szosa 7—9 m szer. z 4 m szutr. jezdnią wysadzana drzewami, z rowami boczn. i linją tlgr.; biegnie

wężowato na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Szczepanowo (25 km) lekko falisty, gdzieniegdzie z silniej uwydatniającymi się pasmami fałd, biegnących w kierunku Pc. pokryty znacznemi jez. oraz wąwozami do 10 m głęb. z lekka podmokłymi, gdzieniegdzie zadrzew. kępami lub pojedyńczemi drzewami. W końcowym odcinku kompleks lasów; dalej do końca 40,5 km falisty z pasmami fałd biegnących na Pc.W. tworząc małe kotlinki i rozpadliny 10—15 m głęb. nawodnione licznemi małemi jez., sporadycznie zadrzew. małemi laskami, kępami lub pojedyńczemi drzewami. Gleba gln.-ps. (pola orne, łąki i lasy). Obserwacja z drg. 1,5—3 km obustronna. Przesłona w lesie (21,2—24,6 km); (22,3—27 km) pozatem poza rowami bocznymi, zadrzew. i miejscami falistością terenu—odkryta. Dogodne punkty obserw.: 1) wieża kśł. we w. Wylatowo 25 m wys. z polem widzenia 5 km; 2) wieża kśł. we w. Mogilno 30 m wys. z wglądem do 8 km; 3) wieża kśł. we w. Szczepanowo 20 m wys. z polem widzenia na Pc.Z. 5 km; 4) wieża kśł. we w. Barcin 30 m wys. z zasiągiem obserw. do 7 km; 5) wieża we w. Łabiszyn z polem widzenia do 3 km.

Przeszkody: (0 km) 0,9 km na Pd.Z. jez. Szydłowieckie (podłużne—5,5 km z Pd. na Pc., 0,3 km szer., 4 m głęb., najw. 9 m, dno ps., brzegi płaskie, miejscami 5—10 m wys.); (0,5 km) jez. Żabno lub Mogilno (podłużne, 4,3 km z Pd. na Pc., 0,2—0,3 km szer., 4—6 m głęb., najw. 8 m, dno ps. lub grząskie, brzegi 10—15 wys., strome, gdzieniegdzie płaskie podmokłe); (3,4 km) rz. Panna (także Żabionka, 9 m szer., 1 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, grząskie, dolina podmokła); (7,6 km) jez. Wiecanowskie (nieregularnie podłużne, 5 km z W. na Pc.Z., 0,3—0,9 km szer., 3,5 m głęb., najw. 7 m, dno grząskie lub ps., brzegi płaskie, podmokłe, płd. wys. do 15 m); (21,2—24,6 km) na Z. las (igl. z lekkim podszyciem liściastym w wieku 60—90 lat, miejscami młodszy, drg. i duchty 3—5 m szer. ps.-gln. do użycia dla lekkich zaprzęgów, pozatem do przejścia tylko dla pojedyńczych pieszych); (22,3—27 km) las (igl. w wieku 40—90 lat, drg. i duchty ps.-gln. 3—5 m szer. do użycia dla lekkich zaprzęgów, pozatem dostępny dla piechoty i pojedyńczych jeźdźców); (30,6 km) rz. Noteć (spławna, 26 m szer., 2,5 głęb., dno muliste, ch. prądu 0,5 m sek., brzegi płaskie, dolina płaska podmokła, miejscami poryta dołami trf. 1,5 m głęb., w III mies. nie do przebycia, w VI—VIII mies. do przebycia tylko dla pieszych; przeciętna głęb. błota 0,5 m, miejscami najw. 1 m, krawędzie do 20 m wys. łagodne (pola orne); (33,7 km) las (mieszany w wieku 30—40 lat, rzadki, do przebycia dla piechoty i pojedyńczych jeźdźców); (35,9 km) las (mieszany, rzadki, w wieku 40—50 lat, do przebycia dla piechoty i kawal.); (37 km na Z.) gleba podmokła (zarośnięta krzakami, głęb. błota 0,3 m, miejscami 1 m, dostępna w porze suchej dla piechoty); (37 km) na W. jezioro bez nazwy (0,3 km

z Pd. na Pc., 30—50 m szer., dno grząskie, brzegi płaskie, sucha); (40,3 km) rz. Noteć (spławna 28 m szer., 2 m głęb., dno grząskie, brzegi 2 m wys., suche, dolina łąkowa sucha, krawędź wsch. 15 m wys. pofałdowana, zalesiona); (40,4 km) odnoga Starej Noteci (50 m szer., 2 m głęb., dno grząskie, brzegi 1 m wys., zadrzewione, jedna wyspa zalesiona).

Osiedla: (0 km) w. **Wylatowo** (p. drg. 297); (1,3 km) w. i flw. **Żabno** (11 dym. mur., 120 Pol., flw. dobrze, a w. niezadrzew.); (3,9 km) flw. **Świerkowiec** (6 dom. mur., 84 Pol.); (4,6 km) mko **Mogilno** (p. drg. 296); (7,8 km) w. **Wiecanowo** (20 dym. mur., szkoła, zadrzew. słabe); (10 km) w. **Wszedzień** (Schetzingen, p. drg. 295); (12,4 km) w. **Szubinek** (Königstreu, 7 dym. mur., 54 Pol., zadrzew. dobre); (15,1 km) w. i flw. **Dąbrowa Biskupia** (Kaisersfelde, 28 dym. mur., 595 Pol., 6% Niem., kśł., szkoła; zadrzew. dobre); (18 km) w. **Mokre** i **Krzekatówka** (Wilhelmsee, 38 dym. mur., 340 Pol., szkoła, zadrzew. średnie); (19,4 km) w. i flw. **Słaboszewko** (Borckau, 16 dym. mur., 122 Pol., 10% Niem., flw. dobrze, w. słabo zadrzew.); (22,3 km) w. i leśn. **Szczepankowo** (28 dym. mur., 224 Pol., szkoła, zadrzew. średnie, obok las); (25 km) w. **Szczepanowo** (32 dym. mur., 294 Pol., kśł., szkoła, zadrzew. dobre, tuż las); (26 km) kol. **Szczepanowo** (19 dym. mur., 148 Pol., zadrzew. dobre); (28 km) flw. **Wysioły** (3 dym. mur., 32 Pol., zadrzew. średnie); (32,7 km) w. **Mamlicz** (120 dym. mur., 1177 Pol., 3% Niem., szkoła, zadrzew. średnie); (34,9 km) w. **Kania** (36 dym. mur., 178 Pol., 22% Niem., 2 szkoły, zadrzew. słabe); (35,7 km) w. **Augustowo** (26 dym. mur., 188 Pol., 14% Niem., zadrzew. słabe); (37,5 km) w. **Ojrzanowskie Nowiny** (Ojrzanowo, 119 dym. mur., 691 Pol., 0,5% Niem., szkoła, zadrzew. słabe); (37,3 km, 0,8 km na W.) flw. **Oporówek** (1 dym. mur., 15 Pol., zadrzew. słabe); (38,3 km) flw. **Zdziersko** (7 dym., 46 Pol., zadrzew. dobre); (40,1 km) flw. **Łabiszyn** (p. drg. 298); (40,5 km) mto **Łabiszyn** (p. drg. 296).

Ciaśniny: (0 km) 0,8 km na Z. mostek na kanale łączym jez. Szydłowieckie z jez. Żabno albo Mogilno, dłg. ciaśniny 0,2 km szer., 0,1 km, wejście ze w. Wylatowo, wyjście na drg. 297. Dogodne pkt. obs. z wyjścia ze wsch. zabudowań w. Wylatowo. Wejście i wyjście odkryte.

Mosty i przeprawy: (2,2 km) most-wiadukt nad torem kolej. mur. na dźwigarach, 16 m dłg., 8,5 m szer., (3,4 km) drw. na rz. Panna 11 m dłg., 8 m szer., 2 m wys., wytrz. 18 T; (31 km) dźwigarowy drw. na rz. Noteć (16,5 m dłg., 5 m szer., 2 chodniki à 1 m, 2,5 m wys.; (30,1 km, 0,3 km na W.) most drw. na rz. Noteć 30 m dłg., 5 m szer., 5 m wys., 3 jarzma, wytrz. tylko dla lekkich zaprzęgów; (30,1 km, 0,2 km na Z.) kładka drw. dla pieszych na rz. Noteć 35 m dłg., 1,8 m szer., 3 jarzma; (40,5 km) 4 mosty drw. na przyczółkach mur. 7—9,5—11—16 m dłg., 7 m szer., wytrz. dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Skrzyżowania drożni: Wylatowo—297; Mogilno—296, 312; Wszedzień—295; Barcin—293; Łabiszyn—290, 298.

300. Piotrkowo—Witowiczki—Kruszwica—Tupadły—Inowrocław—Bydgoszcz.

79,3 km

M. pr. 1/100 — 279 Radziejów, 278 Mogilno, 253 Inowrocław, 225 Bydgoszcz.

Droga ze zmiennymi odcinkami. Do byłego budynku celnego (1,5 km) szosa 7 m szer., z 3,5 m szutr. jezdnią, z rowami i linją tlgr. Dalej w. Jerzyce (2,6 km) gruntowa, gln. 7,5 m szer. W dalszym ciągu do flw. Witowiczki (10,2 km) brukowana 7,5 m szer., z 3 m jezdnią, wysadzana drzewami, z rowami bocznymi i linją tlgr. Wreszcie do końca szosa 7—8 m szer., z 3—4 m jezdnią z rowami i drzewami po bokach i linją tlgr. Biegnie: do flw. Kaspral (5 km) na Z., dalej do w. Styszek (72,9 km na Pc.Z.) z nieznacznemi odchyleniami, wreszcie do Bydgoszczy na Pc.; na odcinku Kruszwica—Styszek wzdłuż toru kol. Gruntowa w suchą porę do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, w mokrą porę tylko dla lekkich wozów; szosa i bruk dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do flw. Gacanowo (15,8 km) lekko sfalowany, z szerokiemi sfałdowanemi wzniesieniami i nieznacznemi wklęśnięciami. Dalej coraz mniej falisty, miejscmi równinny, gdzieniegdzie tylko sfalowany ukośnymi do drogi garbami i kotlinkami. W początkowym odcinku porznięty zagłębieniem jez. Gopło o kierunku Pd.—Pc., rzeką Noteć i kilku pomniejszymi strumykami. Końcowy odcinek zawiera teren sfałdowany, z okrągłemi, pojedyńczemi wydmami lub wałowatemi pasmami ps. do 10 m wys., zalesiony (66,6—79 km). Gleba gln.-ps. lub ps.-gln., crm. (Kujawski), od lasu z coraz większą przewagą piasku. Obserwacja z drogi przeciętnie 3—4 km; przesłona w zadrzew. i rowach bocznych, oraz w zalesieniu (59,5—60,6 km; 62,8 km; 66,6—79 km); dogodne pkty obs.: 1) „Mysia Wieża“ w Kruszwicy z polem widzenia do 20 km; 2) wieża kśła ewang. w Kruszwicy z obs. 10—15 km; 3) wieże kśłów w Inowrocławiu z wglądem 8—15 km; 4) wieża kśł. w Jaksicach z obserw. 6—7 km; 5) w Złotnikach do 10 km; 6) w Wielkiej Nowej Wsi do 8 km. Pozatem z każdego zabud. i wzniesienia osiągnąć można pole widzenia 4—6 km.

Przeszkody: (15,8 km) jez. Jeziorko (Dorfsee, 0,5 km dłg., 0,3 km szer., do 6 m głęb., w części wsch. dno ps., w zach. bgn., brzegi płaskie, uprawne); (18,6 km) jez. Unin (Łunin, 0,5 km dłg., 0,35 km szer., do 5 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, porośnięte trzciną i szuwarem); (21,5 km) jez.

Gopło (nieregularnie podłużne, 23,3 km z Pd. na Pc. 1,4—2,8 km szer., 3—7 m głęb., najw. 15 m, dno pod mkiem Kruszwica ps., pod w. Włostowo grząskie. pod w. Przewóz ps. lub muliste; trzy wyspy; w płd. części wrzyna się w jezioro półwysep o kształtach nieregularnie podłużnych, 7,5 km dług., 0,6—2 km szer., o brzegach: zach. trf., podmokłych, brzegi 5—10 m wys., łagodne, pola, łąki, małe laski; płd. płaski, podmokły. Przewóz statkiem par. 50 T, berlinką 50 T i łodziami ryb. — 8 spacerowych); na W. od drg. do (32,6 km) rz. Noteć (14 m szer., 2,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, miejscami zarośnięte trzciną i sitowiem, dolina płaska, otwarta o krawędziach do 8 m wys., łagodnie nachylonych); (43,7 km) kanał Smyrnia (3 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi suche 1 m wys.); (46,3 km, 1 km na W.) bgn. Pęchowo (500x500 m, okrągłe, 0,3 m głęb., porośnięte trzciną, w mokre pory zalewane); (50,7—50,9 km na Z.) las Tarkowski (igl., 30 letni, do przejścia dla piechoty i pojed. kawalerji); (59,5—60,6 km) las Nowowiejski (igl., z odcinkami liśc., do 100 lat, do przebycia dla piechoty i kawalerji; duchty do użycia dla wozów 2 T); (62,8 km) lasek (300x250 m, rzadki, igl., 25 letni); (65,6 km) jez. Jezuickie (nieregularnie podłużne, 2,4 km z Pd. na Pc., 0,5—1,1 km szer., do 8 m głęb., dno ps.-kam., brzegi 1 m wys., płaskie i dostępne; płn. i zach. zalesione, w części płn. wyspa); (66,6—79 km) las Bartłomiejski (igl. na wydmach, 30—60 lat, miejscami starodrzew mieszany, podszyty; odcinkami młode zagajniki lub krzewiska na wydmach; w lesie gęsta sieć dobrych dróg dostępnych dla ciężkich zaprzęgów; duchty dla wozów do 2 T; poza drogami do przebycia dla piechoty i miejscami dla kawalerji).

Osiedla: (0 km) os. **Piotrkowo** (153 dom. drw., 2220 Żyd., 45% Pol., kśł., syng., szkoła, poczta, post. pol.); (2,6 km) w. **Jerzyce** (27 dym. mur., 382 Pol., szkoła, poczta, post. pol, zadrzew. średnie); (3,9 km) flw. **Leszcze** (6 dym. mur., 76 Pol., zadrzew. dobre); (5 km) flw. **Kaspral** (8 dym. mur., 72 Pol., zadrzew. dobre); (6,4 km) flw. **Brzeście** (13 dym. mur., 120 Pol., zadrzew. dobre); (8,2 km) w. **Witowice** (Weitendorf, 80 dym. mur., 480 Pol.); (10,2 km) flw. **Witowiczki** (7 dym. mur., 45 Pol.); (11,5 km, 1 km na W.) flw. **Chełmiczki** (15 dym. mur., 250 Pol.) i w. **Chełmce** (70 dym. mur., 500 Pol., kśł., szkoła, poczta, post. pol.); (12,8 km, 0,5 km na Z.) flw. **Tarnówko** (12 dym. mur., 180 Pol., szkoła); (13,5 km, 0,3 km na Pc.) flw. **Janocin** (5 dym. mur., 80 Pol.); (14,5 km, 0,9 km na Pd.Z.) flw. **Rusinowo** (25 dym. mur., 120 Pol., szkoła); (15,8 km) flw. **Gocanowo** (9 dym. mur., 60 Pol.); (21,9 km) flw. **Kruszwica** (5 dym. mur., 200 Pol., 12% Niem.); (21,3 km) w. **Kruszwica** (35 dym. mur., 900 Pol., kśł., szkoła; (22,2 km) mto **Kruszwica** (204 dom. mur., 3033 Pol., kśł. mur., 2 szkoły, post. pol., poczta, gazownia, cukr., rzeźnia); (24,4 km) flw. **Kobelniki** (15 dym. mur., 200 Pol.); (26,4 km) flw. **Rozniaty** (8 dym. mur., 130 Pol., szkoła); (28,2 km) flw. **Janowice** (4 dym. mur., 70 Pol.); (29 km) flw. **Przedbojewice** (6 dym. mur., 100 Pol.); (30,9 km) w. **Tupadły** (Sagenfeld, 62 dym. mur., 350 Pol., szkoła); (32,8 km) os. **Mątwy** (94 dym.

mur., 3260 Pol., szkoła, poczta, st. kol., post. pol., fbr. sody, cukr.); (34,7 km) w. **Szymborze** z flw. **Miechowiczki** (Königgratz, 120 dym. mur., 1000 Pol., 2 szkoły); (37,4 km) mto **Inowrocław** (p. drg. 293); (42,4 km) flw. **Sławęcinek** (Slabencinek, 9 dom. mur., 156 Pol.); (43,3 km, 0,9 km na W.) flw. **Strzemkowo** (5 dom. mur., 242 Pol., 2% Niem.); (44,5 km) flw. **Borkowo** (5 dom. mur., 87 Pol.); (46,3 km) w. i flw. **Jaksice** (55 dym., w tem 3 drw. i 2 gln., 1144 Pol., 18% Niem., kśł., poczta, szkoła, mł. motor., piekarnia, wtr., st. kol.); (49 km, 0,3 km na W.) flw. **Jaksiczki** (2 dym. mur., 56 Pol.); (50,1 km, 1 km na Pd.Z.) flw. **Mierzwin** (dwór piętrowy 6 dym. mur., 220 Pol., 4% Niem.) (51,9 km) w. **Złotniki** (Güldenhof, 40 dym. mur., 419 Pol., 5% Niem., 2 kśły, 2 szkoły, poczta, kmda pol., post. żand., wtr., piekarnia, st. kol.); (53,4 km, 0,6 km na W.) flw. **Złotniczki** (Elsenhof, 4 dym. mur., 89 Pol., mł. par.); (53,7 km) przys. **Tuchołka** (2 dym. mur., 1 drw., 36 Pol.); (56 km) w. **Tarkowo** (połączone z w. Kaliska i kol. Tannhofen, 95 dym., w tem 18 drw., 550 Niem., 30% Pol., 2 szkoły, wtr.); (60,7 km) w. **Wielka Nowawieś** (Gross Neudorf, 52 dym., w tem 2 drw. i 8 gln., 314 Niem., 70 Pol., kśł., szkoła, 3 trt., 2 mł. par., post. pol., lejarnia żelaza, st. kol.); (60,7 km, 0,3 km na Z.) w. **Dziemiona** (Minutsdorf, 25 dym., w tem 2 drw., 260 Niem., 30% Pol., 3 Żyd., szkoła); (62 km) w. **Januszkowo** (Johannistal, 20 dym., w tem 12 drw., 256 Pol. i Niem., szkoła); (63,6 km, 0,4 km na Pc.W.) w. **Prądocin** (Adl. Brühlsdorf, 58 dym., w tem 29 drw., 500 Niem., 10% Pol., 2 szkoły); (66,7 km) w. **Brzoza** (Hopfengarten, p. drg. 298); (68,6 km) leśn. **Brzoza** (1 dym. mur., Pol.); (72,9 km) w. **Stryszek** (7 dym., w tem 1 gln., 35 Pol.); (79,3 km) mto **Bydgoszcz**.

Kolejki wąskotorowe: 1) Piotrkowo—Kruszwica; 2) flw. Sławęcinek 2,5 km; 3) flw. Strzemkowo 2 km; 4) Sławęcin—Rucewo; 5) Jaksice—Oporówek.

Mosty i przeprawy: (21,5 km przez jez. Gopło) drw. 63 m dłg., 8 m szer., (39,4 km) dwa wiadukty nad torami st. kol. Inowrocław, żel. 15 i 13,5 m dłg., 10 i 6 m szer., 7 m wys. Pozatem 11 przepustów i 8 mostków kam. lub drw., 2—4 m dłg., 7—8 m szer.

Skrzyżowania drożni: Piotrkowo — 304, 308; Kruszwica — 311; Tupadły — 301; Inowrocław — 293, 301, 302, 306; Brzoza—298; Bydgoszcz—200, 201, 202, 203, 231, 294, 303.

301. Kleczew—Wilcza Góra—Strzelno—Tupadły—Inowrocław—Osiek Wielki—Soląc.

86,3 km

M. pr. 1/100—303 Powidz—Słupca, 278 Mogilno, 253 Inowrocław, 225 Bydgoszcz.

Do w. Wilcza Góra (11,4 km) szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z młodem zadrzew., rowami

bocznymi i linją tlgr. Do mka Strzelno (28,7 km) gruntowa ps. 8—12 m szer., zadrzew. miejscami (11,4—13,8 km i 25,2—28,7 km) bez rowów, z brukowanemi odcinkami 9 m szer.; do w. Rejowice (68,1 km) szosa 6—8 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią, skąpo zadrzew. z rowami bocznymi, linją tlgr.; do w. Osiek Wielki (70,4 km) brukowana 4,5 m szer., z 2 m jezdnią, z rowami bocznymi, silnie zadrzew. na odcinku 68,1—70,4 km) z linją tlgr. Wreszcie aż do końca gruntowa gln. lub gln. i ps. 6 m szer., 3 m jezdnią gln. lub żw., przy wyjściu z lasu ps.-gln. 6—8 m szer., z linją tlgr.; w końcowym odcinku przy mku Solec brukowana 7,5 m szer., z 2,5 m jezdnią. Biegnie na Pc. od w. Zawiszyn z kilkoma silnemi załamaniami i odchyleniami od zasadniczego kierunku. Szosa do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, brukowana zdatna tylko dla ciężkich, gruntowa wyłącznie dla lekkich zaprzęgów.

Teren (65 km) do w. Jaszczołtowo lekko sfalowany, z lokalnemi podłużnemi fałdami, otwarty, miejscami pokryty kępami drzew i lasem (6,1—8,1 km), poprzecinany licznemi rowami odwadniającymi, rzeczkami i rz. Notecią. Gleba ps. lub ps.-gln. Dalej aż do lasu (3,4 km) równiny, płaski, przeważnie drenowane suche łąki i pola orne, zadrzew. i mało przejrzysty, poprzecinany licznemi rowami odwadniającymi. Gleba crm. na gln.-margl. podłożu, na łąkach często trf. Wreszcie do końca zalesiony na fałdach i pasmach wydmowatych ps.-gln. wzniesień. Do w. Jaszczołtowo (63 km) obserwacja z drogi do 4 km, dalej aż do lasu (3,4 km) zmniejszona, wskutek obfitego zadrzew., wreszcie w lasach zanika. Przesłona poza zmiennem zadrzew. oraz miejscami rowami — tylko w lasach; na odcinku Inowrocław — Jaszczołtowo przesłony — brak. Dogodne pkty obs.: 1) w mku Kleczew z polem widzenia do 7 km; 2) kśł. w mku Strzelno z obs. do 10 km; 3) wieże kśłów w Inowrocławiu z ob. 6—11 km na Pc; 4) wieża obs. na wzg. 116 (na Z. od w. Grosswalde w lesie Solec) z wglądem w dolinę Wisły na odcinku Toruń — Solec; 5) wieże kśłów w Solcu z wglądem w dolinę Wisły, częściowo poza przeciwległą krawędź.

Przeszkody: (0 km) jez. Stępa (na Pc. 1,6 km dłg., 0,1—0,3 km szer., do 7 m głęb., dno bgn. brzegi trf., miejscami porośnięte trzciną i sitowiem); (0—8,2 km na W.) wzdłuż drogi pas podmokłej gln. (0,2—0,6 km szer., z licznemi dołami potrf. do 2 m głęb., przeciętnie 0,2—0,5 m głęb., z wiosną do przebycia z przewodnikiem dla pojedyńczych pieszych, w suche pory dostępny dla lekkich wozów); (18—25,8 km) las (igl., wy-

sokopienny 80—120 lat, z parcelami młodszego 20—40 lat, do przebycia dla piechoty i pojedyńczych jeźdźców; duchty głęboko ps., uciążliwe dla lekkich wozów); (25,3 km) kanał Notecki (3 m szer.; 1 m głęb., dno ps. lub muliste, brzegi do 3 m wys., strome, zadrzew.); (43,7 km) rz. Noteć (23 m szer., 2,5 m głęb., dno ps., chyż. prądu 0,3 m sek., brzegi płaskie, łąkowe, miejscami podmokłe); dolina 0,5 km szer., płaska, (pola orne) o krawędziach do 20 m wys. łagodnie nachylonych; (58,1 km) kanał Smyrnia (1,5 m szer., 0,4 m głęb., dno muliste, brzegi 1,5 m wys., 60° nach.); (62,4—70,6 km) szereg rowów odwadniających (1—2 m szer., 0,2—0,4 m głęb., dno ps. lub muliste, brzegi 1—2 m wys. silnie nachyl.); (70,6 km na Pc. W.) las Osiek (igl., do 150 lat, miejscami kępy liśc., na ps. wydmach; duchty 4—6 m szer., dostępne dla lekkich wozów; poza niemi dla piechoty i kawalerji); (69,8—5,3 km) las Solec (igl., do 150 lat, na wydmach ps., miejscami kępy liśc.; duchty 6—7 m szer., dostępne z wyjątkiem wydm; poza niemi dla piechoty i kawalerji).

Osiedla: (0 km) mko **Kleczew** (300 dom., w tem 70% mur., 350 Pol., 30% Żyd., kśł., szkoła, sąd, post. pol., poczta, mł.); (2,2 km) w. **Michałów** (18 dym. mur., 125 Pol.); (3 km) w. **Rostoka** (25 dym. mur., 275 Pol.); (3,9 km) w. **Bolesławowo** (9 dym. mur., 150 Pol.); (5,6 km) w. i flw. **Kaliska** (20 dym. mur., 200 Pol., 1,5% Żyd.); (7,6 km) flw. **Kopydłówek** (7 dym. mur., 120 Pol., 1% Niem.); (8,6 km) w. i flw. **Kopydłów** (13 dym. mur., 146 Pol., 1% Niem.); (10,1 km, 0,6 km na W.) flw. **Brzeście** (1 dym. mur., 12 Pol.); (11,4 km) w. **Wilcza Góra** (21 dym. mur., 200 Pol., 2 kśły); (12,3 km) w. i flw. **Wilczyn** (38 dym. mur., 750 Pol., 10% Żyd., syng., 2 szkoły, poczta, post. pol., mł. motor., (13 km) w. **Karolkowo** (15 dym. mur., 70 Pol.); (13,5 km) w., flw. i kol. **Kownaty** (16 dym. mur., 6 drw., 250 Pol.); (16 km) w. i flw. **Wójcin** (47 dym. mur., 712 Pol., kśł., szkoła, post. pol., poczta); (19,7 km) w. **Nowawieś** (49 dym. mur., 412 Pol., szkoła;) (24,8 km) leśn. **Miradz** (1 dym. mur., 4 Pol.); mko **Strzelno** (p. drg. 297); (32,3 km, 0,6 km na W.) w. **Sławsko Małe** (Kaiserhöh, 21 dym. mur., 213 Pol., 10% Niem.); (32,3 km, 0,6 km na W.) w. **Sławsko Dolne** (Kaiserthal, 25 dym. mur., 201 Pol., 12% Niem., szkoła); (34 km, 1 km na Z.) w. **Ciechrz Górny z Bussewem** (Blumendorf, 30 dym. mur., 290 Pol., 40% Niem., szkoła); (34,8 km, 0,6 km na Z.) flw. **Żegotki** (8 dym. mur., 105 Pol.); (38,1 km) w. i flw. **Markowice** (62 dym. mur., 627 Pol., kśł., szkoła); (40,8 km, 0,9 km na Z.) flw. **Niemojewko** i flw. **Krusza Zamkowa** (15 dym. mur., 479 Pol.); (41,4 km) w. **Krusza Duchowna** (32 dym. mur.,408 Pol., 2 szkoły); (42,9 km) w. **Tupadły** (p. drg. 300); (43,8 km) os. **Mątwy** (p. drg. 300); (45,8 km) w. **Szymborze z flw. Miechowiczki** (Königgratz — p. drg. 300); (48,3 km) mto **Inowrocław** (p. drg. 293); (52,1 km) flw. **Kłopot** (Rübenau, dwór, 3 dym. mur., 162 Pol., 4% Niem.); (54,4 km) flw. **Orłowo** (6 dym. mur., 75 Pol., 19% Niem.); (57,4 km) flw. **Ściborze** (dwór, 7 dym. mur., 160 Pol.); (59,1 km) flw. **Topola** (dwór, 6 dym. mur., 140 Pol.); (60 km) w. **Rojewo** (Roneck, 56 dym. mur., 562 Niem., 46% Pol., kśł. z wieżą 15 m, 2 szkoły,

poczta); (63 km) w. **Jaszczołtowo** (Wiesenau, 25 dym. mur., w tem 4 gln., 143 Niem., 12,5% Pol.); (66 km) w. **Jezuicka Struga** (24 dym. mur., w tem 3 drw. i 4 gln., 112 Niem., 10% Pol., szkoła); (67 km) w. **Glinki** (Bismarckstreu, 17 dym. mu., 172 Niem., 6% Pol., szkoła); (68,1 km) w. **Rojewice** (Grünkirch, 16 dym., w tem 1 drw., 133 Niem., 5% Pol., kśł., szkoła); (68,9 km) w. **Zawiszyn** (Grünweiler, 26 dym. mur., w tem 1 drw., 183 Niem., 4% Pol., poczta, post. pol.); (70,4 km) w. **Osiek Wielki** (Gr. Wodek, 34 dym. mur., 1 drw., 337 Niem., 3% Pol., szkoła); (78 km) w. **Kabot** (Grosswalde, 35 dym. gln., w tem 4 mur., 144 Niem., 33% Pol., szkoła; wieś leży w lesie); (86,3 km) mko **Solec** (Schulitz — p. drg. 191).

Kolejki wąskotorowe: 1) Mątwy—Karczyn; 2) Mątwy — Sławsk Górny; 3) Mątwy—Ludzisko; 4) Mątwy — Żegotki; 5) flw. Orłowo — przyst. kol. Orłowo; 7) flw. Ściborze — Wierzchosławice; 8) flw. Ściborze — gospodarcza.

Mosty i przeprawy: (43,7 km na rz. Noteć) drw. 23 m dług., 7 m szer., wytrz. 19 T; 0,1 km obok most koleji normalnej i kolejki wąskotorowej. Pozatem 11 mostków kam. lub bet. 2—6 m dług., 5—8 m szer.

Skrzyżowania drożni: Kleczew—309, 310; Wilcza Góra — 308; Strzelno — 297; Tupadły — 300; Inowrocław — 293, 300, 302, 306; Solec — 191, 303.

302. Inowrocław—Szadłowice—Gniewkowo—Podgórz—Toruń.

34,2 km

M. pr. 1/100—253 Inowrocław, 254 Gniewkowo-Służewo, 226 Toruń (w szczegółach błędne).

Szosa 6—11 m szer. z 3 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami po bokach, z linją tlgr. Biegnie na Pc.W., na małych odcinkach nasypem 1,5—3 m wys., tuż pod Toruniem mostem przez Wisłę. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Suchatówka (18,5 km) lekko falisty, otwarty: pola orne i łąki na podłożu gln. lub gln.-ps. Dalej do w. Glinki (26,1 km) silnie pofałdowany, wysokiemi, zalesionemi wydmami ps., rozrzuconemi w nieregularnych pasmach i kierunkach. Końcowy odcinek lekko falisty, naogół otwarty (pola orne); miejscami pojedyńcze, kopulaste wydmy. Punkt obserwacyjny na w. kśł. we w. Szadłowice 35 m wys. Przesłona przed obserwacją tylko w lesie (19,5—26,1 km); pozostałe odcinki—poza zadrzew. i rowami bocznymi—odkryte.

Przeszkody: (0,8 km) kanał Smyrnia (1,5 m szer., 0,5 m głęb., brzegi wys., suche); (7,5 km) rów odwadniający (1,5 m szer., 0,5 m głęb., brzegi do 2 m wys.); (7,9 km, 0,3 km na W.) bgn. Parchanie (500 ha, 0,2—0,7 m głęb., pokryte

łąką dostępne dla pieszych); (14,8 km) rów odwadniający (2 m szer., 0,3 m głęb., dno ps., brzegi do 2,5 m wys.); (18,5—26,1 km) las Gniewkowo-Cierpiszewo (Forst Argenau-Forst Schirpitz igl., na wys. wydmach ps.; wiek 60—100 lat; miejscami kępy podszytego starodrzewu wśród zagajników. Duchty 3—5 m szer., do użycia dla zaprzęgów 2,5 T); (33,7 km) rz. Wisła (360 m szer., 1,2—2,4 m głęb., dno ps., brzegi 2—4 m wys., częściowo obmurowane; odnoga 50 m szer., 0,7—1,5 m głęb., na rz. wyspa 0,35 km szer., 2,5 km dłg., zadrzew.).

Osiedla: (0 km) mto **Inowrocław** (p. drg. 293); (1 km) cgl. (2 dom. mur., Pol.); (2,3 km, 0,6 km na Pd.W.) flw. **Balino** (4 dom. mur., Pol.); (3,1 km) flw. **Latkowo** (6 dom. mur., 159 Pol., 6% Niem., elektrownia, fbr. kafli); (5,8 km) flw. **Szadłowice** (Schadlowitz, 8 dom. mur., 192 Pol.); (6 km) w. **Szadłowice** (Schadlowitz, 22 dym., w tem 1 drw., 502 Pol., kśł., szkoła); (6 km, 0,7 km na Pd.) flw. **Edwinowo** (Edwinshof, 12 dom. mur., 48 Pol.); (9,5 km, 0,7 km na Pc.Z.) flw. **Wierzchosławice** (9 dom. mur., 239 Pol., 6% Niem., elektrownia, suszarnia cykorji); (9,5 km, 0,7 km na Pd.W.) flw. **Ostrowo** (6 dom. mur., 216 Pol., 4% Niem., kśł., szkoła); (9,5 km, 0,7 km na Pc.Z.) flw. cukrowni **Wierzchosławice** (7 dom. mur., 210 Pol., 5% Niem., poczta, szkoła, cukrownia z 750 robotnikami sezon., zakład elektropędny, suszarnia wytłoków, trt., warsztaty tokarsko-ślusarskie); (11,3 km) flw. **Wielowieś Królewska** (Grossendorf, 7 dom. mur., 112 Pol., 2% Niem.); (11,3 km, 0,9 km na Pd.W.) flw. **Bombolin** (5 dom. mur., 79 Pol.); (11,3 km, 0,3 km na Pc.Z.) w. **Wielowieś** (21 dym. mur., 303 Pol., szkoła); (13,2 km) flw. **Wójtostwo** (Ludwigsruh, 7 dom. mur., 174 Pol., 10% Niem.); (13,3 km) mko **Gniewkowo** (212 dom. mur., 3405 Pol., 3% Niem., 1,2% Żyd., 2 kśły z wieżami do 15 m, szkoła, post. pol., elektrownia, 4 mł. par., 2 fbr. kaszy, fbr. lemoniady, musztardy, maszyn, 3 hotele, szpital, apteka); (13,8 km, 0,6 km na W.) flw. **Wolczerzewicze** (Walterhof, 5 dom. mur., 91 Pol.); (14,8 km) przysiółek **Michałowo** (4 dym. mur., 95 Pol., 18% Niem., cgl.); (16,9 km) flw. **Buczkowo** (3 dym. mur., Pol.); (18,5 km) w. **Suchatówka** (Waldów, 42 dym. mur., 250 Pol., 6% Niem., szkoła, poczta, trt.—nieczynny); (18,5 km, 1 km na Pd.W.) w. **Suchowice** (Poln. Suchałówko, 18 dym., w tem 12 drw., 118 Pol., 10% Niem.); (23,5 km) plac startowy b. niem. lotniska (5 dom. opuszcz., 3 hangary drw.); (26,1 km) w. **Glinki** (6 dym. mur., 30 Pol.); (30,1 km) mko **Podgórz** (120 dom. w tem 20 drw., 5000 Pol., 5% Niem., kśł., 2 szkoły, post. pol., poczta, fbr. kitu, warsztat naprawy samochodów, gazownia, wodociąg); (31,2 km) w. **Piaski** (17 dym., w tem 2 drw., 461 Pol., 11% Niem.); (34,2 km) mto **Toruń.**

Kolejki wąskotorowe: 1) flw. Latkowo—3 km na Pc.Z.; 2) flw. Wierzchosławice; 3) Wierzchosławice-Markowo; 4) Dniewkowo-Bombolin; 5) Bombolin-Wierzchosławice.

Mosty i przeprawy: (0—32,7 km) 3 mostki kam. 6—7,5 m dłg., 6—11 m szer., (32,7 km) 2 wiadukty żel.-kam. obok siebie nad szosą, 13,5 m; 19,5 m dłg., 18 i 6 m szer.; (33,7 km) most kol.-drg., żel.-kam. na Wiśle do 1000 m dłg.,

8,6 m szer., chodnik środkowy 6,4 m szer., boczny 1,75 m szer., 18 fil. kam., przyczółki kam. z wieżami piętr., wytrz. 500 T; 1 km poniżej przewóz parowy na 200 osób; czas przejazdu 5 minut.

Skrzyżowania drożni: Inowrocław—293, 300, 301, 306; Gniewkowo — 307; (28,4 km)—303; Toruń—177, 189, 190, 191, 304.

303. Podgórz—Cierpiec—Przyłubie—Czersk Polski—Solec—Bydgoszcz.

43,7 km

M. pr. 1/100—225 Bydgoszcz, 226 Toruń, 254 Gniewkowo-Służewo.

Szosa 6—7 m szer. z 3—4 m szutr. jezdnią, odcinkami brukowana, z rowami i drzewami bocznemi i linją tlgr. Biegnie początkowo wzdłuż lewej krawędzi doliny rz. Wisła, potem doliną rz. Brda w ogólnym kierunku na Pc.Z. Na odcinku 26—37 km biegnie na nasypie 1,5—3 m wys. Odcinek Solec—Czersk (27,1—36,6 km) podczas wielkich powodzi bywa zalewany wodą. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do mka Solec (27,1 km) falisty, naogół otwarty, poprzecinany podłużnemi i poprzecznemi do drogi pasmami wydm, dalej do w. Czersk Polski (36,6 km) dolina rz. Wisła płaska, równinna, przeważnie otwarta, pocięta drenowymi rowami; w dalszym ciągu teren falisty, naogół otwarty, wzdłuż od Pd. krawędzi rz. Brdy 8—10 m wys., przeważnie strome, otwarte. Obserwacja z drogi nieznaczna, wyjątkowo w przerwach w lesie wgląd w dolinę rz. Wisła i przeciwległą krawędź. Dogodne pkty obs.: wieża wodociągowa w Podgórzu, widok do 7 km; cecha 80 na W. od skraju w. Przyłubie, wgląd do 12 km na Pc.; wieże kśłów w mcie Solec, promień widzenia do 6 km na Pc.; wieża Wolności (Bismarckturm) w Bydgoszczy, widok do 20 km na W. i Z.

Przeszkody: (1,4—7,4 km) las (Cierpice (Cierpiszewo, igl., do 40 lat, rzadki; duchty 3—7 m szer., do użycia dla lekkich wozów, poza niemi do przebycia dla kawalerji); (7,9 km) rz. Zielona Struga (Grünfliess, 3—5 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi 1 m wys., silnie zadrzew.; dolina 30—40 m szer., o krawędziach 4—6 m wys., miejscami urwistych); (8—16,4 km) las Osiek (rzadki, igl., 40 lat, z rzadkiem podszyciem; oocinki strarodrzewu i rzadkich zagajników; duchty 4—6 m szer., zdatne do użycia dla lekkich wozów; pozatem do przebycia dla piechoty); (22,8—24,6 km) las Solec (igl., 40 lat, rzadki, z parcelami starodrzewu lub gęstych zagajników; duchty 4—6 m szer., zdatne dla lekkich wozów; po-

zatem do przebycia dla piechoty); (30 km) rz. Młynówka (4 m szer., 0,4—0,7 m głęb., dno ps., brzegi do 2 m wys., gdzieniegdzie porośnięte wikliną); (35,4 km) rów (3—4 m szer., 0,6 m głęb., dno ps., brzegi 1,5 m wys., miejscami urwiste, dolina 100 m szer., o krawędziach 2 m wys., zarośniętych wikliną); (0—36,6, 1—1,5 km na Pc.) rz. Wisła (0,35—0,4 km szer., 1—2 głęb., w nurcie 3—4 m; ch. prądu do 1,2 m/sek.; dno ps., dno ps., miejscami żw., brzegi 2—3 m wys., ps., porośnięte trawą; dolina płaska do 0,6 km szer., łąkowa; lewa krawędź dominuje); (36,6 km) odnoga rz. Brda (10 m szer., 6 m głęb., uregulowane dno muliste, brzegi do 6 m wys., płaskie, łąkowe); (36,6—43,7 km, 0,1—0,6 km na Pc.) rz. Brda (0,1—0,2 km szer., do 5 m głęb., uregulowana, dno ps.-muliste, brzegi płaskie, ps., otwarte).

Osiedla: mko **Podgórz** (p. drg. 302.); (4,6 km) flw. **Cierpice** (Schirpitz, 22 dym. mur., 210 Pol., nadleśn., przesłona—las); (18,7 km) w. **Przyłubie** (Weichselthal, 27 dym., w tem 19 mur., 203 mieszk., po 50% Pol. i Niem., przesłona dobra—sady); (27,1 km) mko **Solec** (Schulitz, p. drg. 191); (30 km) w. **Otorowo** (Otterau, 25 dym., w tem 15 mur., 200 Niem., szkoła, mł. wodny; dobra przesłona—sady); (33,2 km) w. **Płątnowo** (Alt Flötenau, 10 dym. mur., 55 Niem., b. dobra przesłona—sady i park); (34 km) w. **Płątnowice** (Neu Flötenau, 33 dym., w tem 8 mur. i 23 gln., 170 Niem., 18% Pol., kśł., b. dobra przesłona—sady); (35 km) w. **Zęgnowo** (Langenau, 30 dym., w tem 20 mur., 301 Niem., 28% Pol., szkoła, b. dobra przesłona—sady); (36,6 km) w. i flw. **Czersk Polski** (Brahnau, 7 dym. mur., 5 bud. fbr., 2 trt., przesłona słaba); (39,3 km) przedm. **Zimne Wody** (Kaltwasser, 80 dom. mur., 1500 Pol., 40% Niem., fbr. trt., cgl.); (41,7 km) przedm. **Małe Bartodzieje** (150 dom. mur., 4000 Pol., 40% Niem., kśł., szkoła, fbr., 2 trt., słaba przesłona); (43,7 km) mto **Bydgoszcz** (Bromberg).

Ciaśnina: (27,3—30 km) utworzona przez krawędzie rz. Wisła (od Pc.) i krawędzie małego strumyka (od Pd.) o zboczach 12—15 m wys., silnie nachylonych. Ciaśnina zalesiona. Wejście nasypem 4 m wys., widoczne z prawej krawędzi rz. Wisła. Wyjście nasypem 7 m wys., widoczne z mka Solec.

Mosty i przeprawy: (7,9 km na rz. Zielona Struga) mur, 30 m dłg., 9 m szer., arkadowy); (34,4 km na wyrwie) drw., 25 m dłg., 2,5 m szer.; 2 m wys., prowizoryczny; (34,6 km na wyrwie w szosie, spowodowanej przez wylew rz. Wisła) drw., 30 m dłg., 2,5 m szer., 4 m wys., prowizoryczny; (36,6 km na odnodze rz. Brda) żel.-bet., 15 m dłg., 7 m szer., 6 m wys; pozatem 2 mostki drw., 2,3 m dłg., 6—7,5 m szer. i 10 przepustów bet. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Podgórz—302; Solec—191, 301; Bydgoszcz—200, 201, 202, 203, 231, 294, 300.

304. Koło — Raciencice — Sompolno — Piotrkowo — Radziejów — Zakrzewo — Służewo — Toruń.

M. pr. 1/100 — C 33 Koło, C 32 Sompolno, 279 Popowo-Radziejów, 254 Gniewkowo-Służewo, 226 Toruń.

100,5 km

Na odcinkach Koło—Ruchenne (0—4,2 km), Tomisławice — Piotrkowo (36,3—43,4 km), Seroczki — Pieczynie (73,5—86,8 km), 100,5 km—Toruń szosa 5—8 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami po bokach, z linją tlgr. W pozostałych odcinkach—gruntowa, 7—10 m szer., ps.-gln. lub gln., miejscami z rowami bocznymi, na przestrzeni Raciencice—Sompolno (16,9—25,5 km), Zakrzewo—Seroczki (70,6—73,5 km) z przewodami linji tlgr. Biegnie na Pc. z licznemi odchyleniami i załamaniami od zasadniczego kierunku; pod Toruniem mostem przez Wisłę. Szosa do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów, w porze mokrej z trudem do użycia.

Teren lekko falisty, miejscami na krótkich odcinkach aówninny, poza lasami (10,3—11,7 km, 18,3—19,1 km, 21,5—23,7 km. 87—95,8 km) otwarty i przejrzysty; przerznięty wąskiemi dolinami strumieni, często trf. zagłębieniami, zadrzew., pokryty licznemi osiedlami; pokrycie: pola orne na podłożu gln.-ps. lub ps.-gln. Obserwacja naogół z zasiągiem 1—2 km; dogodne punkty obs. tylko z wież kościelnych i rzadkich wtr.

Przeszkody: (0 km) rz. Warta 110—120 m szer., 1,5—2 m głęb., chyżość prądu 1 m/sek., dno ps.. brzegi płaskie, podmokłe; dolina podmokła, łąkowa, krawędzie łagodne do 10 m wys., ps.-gln.; wylewa na dolinę w czasie roztopów i silnych deszczów, podnosząc wodostan do 1,8 m ponad średni poziom; (10,3—11,7 km, 0,7—1 km na W.) las Plebanki (igl., 30—90 lat, do przebycia dla pojedyńczych pieszych; drg. do 9 m szer., duchty 3 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); (18,3—19,1 km) las Lubstowski (mieszany, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (19,4—20,3 km) jez. Lubstowskie (podłużne, 3,4 km ze W. na Z., 0,2—0.6 km szer., 4—6 m głęb., z dołami do 10 m, dno ps., brzegi płaskie, ps.-gln., porośnięte trzciną); (21,5—23,7 km) las Lubstów (igl., 40—100 lat, podszyty brzeziną i leszczyną, dostępny dla pojedyńczych pieszych); (27,5 km) rz. Noć (Łysa, 8 m szer., 1,2 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, ps.-gln.; dolina ps.-gln., pokryta polami ornemi, krawędzie do 8 m wys., ps.-gln.); (29 km) kępy drzew liściastych i gęstwiny, do przejścia dla pojedyńczych pieszych); (38,2—39 km) łąki torfiaste (0,2—0,5 m głęb.,

zarośnięte trzciną i sitowiem, w deszcze rozmakające do 0,7 m; z trudem do przejścia dla pieszych i to w suchą porę); (44.8 km) rów odwadniający (bez nazwy, 3 m szer., 0.5 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, podmokłe, dno doliny pokryte łąkami lub polami ornemi); (60 km) jez. Dobre (na mapie bez nazwy, półokrągłe 0,7 km z Z. na W., 0,3 km szer., 2,5 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, ps.-gln., porośnięte trzciną); (64,7—65,7 km) kanał Bachorze (3 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., muliste, brzegi 1 m wys., dolina podmokła, do przebycia dla jeźdźców oraz lekkich wozów, na Pc. od Czołpina niedostępne); (86,8 km) rz. Stążynka (na mapie Toczynka, 2—4 m szer., przy moście do 8 m, 0,2—0,5 m głęb., dno ps.-kam., brzegi ps.-gln., płaskie, porośnięte trawą, dolina crm. madowa, krawędzie 5—6 m wys., łagodne, ps.); (87—95,8 km) las Toruński (igl., przeważnie młodniak 25—30 lat, bez podszycia, naogół trudny do przebycia dla piechoty; duchty utrzymane, 4—6 m szer., ps., rzadko używane, dla lekkich zaprzęgów); (100,1 km) rz. Wisła (250—360 m szer., 0,7—1,2 m głęb., dno ps., brzegi ps., do 2 m wys., strome, zarośnięte trawą i wikliną; dolina tarasowata: taras dolny—płaski, górny nisko wydmowaty, ps. lub mada, pokrycie stanowi trawa lub wiklina, pola uprawne, miejscami drzewa, zabud.; krawędzie 4—6 m wys., strome, ps., gołe lub porosłe trawą).

Osiedla: (0 km) mko **Koło** (507 dom. mur., 12000 Pol., 45% Żyd., 2 kśł., 2 syng., 2 szkoły, starostwo, sąd, poczta, teatr, fbr. maszyn roln., browar); (1,4 km) w. **Blizne** (95 dym., 967 Pol., 2% Niem., szkoła); (3,1 km) w. **Podlesie** (30 dym. mur., 252 Pol.); (5,5 km) w. **Młynek** (30 dym. mur., 240 Pol., 12% Niem.); (7,1 km) w. **Budzisław** (54 dym. mur., 436 Pol., 3% Niem.); (7,6 km, 0,5 km na Z.) w. **Nowa Wieś i Budy** (28 dym. mur., 242 Pol., 1% Niem.); (8,9 km) w. **Witowo** (21 dym. mur., 144 Pol.); (9,9 km, na Pc.) w. **Drzewce** (55 dym. mur., 407 Pol., 8% Niem., szkoła); (11,8 km) w. **Szarłatowo** (62 dym. mur., 397 Niem., 40% Pol., szkoła); (13,1 km, 0,4 km na Z.) w. **Smolniki Racięckie** (8 dym. mur., 48 Pol.); (13,4 km) w. **Łuczywno** (16 dym. mur., 96 Pol., szkoła, mł.); (16,9 km) w. **Raciencice** 18 dym. mur., 96 Pol., kśł., szkoła); (16,9 km, 0,5 km na Z.) w. **Bagno** (6 dym. mur., 30 Pol.); (18,7 km) w. **Marjanów** (7 dym. mur., 56 Pol.); (20,5 km) w. i flw. **Lubstów** (24 dym. mur., 235 Pol., szkoła, grzl., mł. par.); (23,8 km) w. **Bronisława** (6 dym. mur., 36 mieszk. po 50% Pol. i Niem.); (24,7 km) w. **Kolonja Sompolno** (Durlaty, 14 dym., 180 Pol., 35% Niem.); (25,5 km) osada **Sompolno** (270 dom. mur., 4000 Pol., 42% Żyd., 6% Niem., 2 kśł., syng., 2 szkoły, poczta); (27 km, 0,5 km na W.) w. **Piaski** (na mapie nieuwidoczniona, 11 dym. mur., 110 Pol.); (27,7 km) w. **Wielki Las** (Zalesie, 9 dym. mur., 79 Pol.); (28,6 km) w. i flw. **Sosnówka** (12 dym. mur., 105 Pol., szkoła); (30,1 km) w. **Chlebowo** (7 dym. mur., 72 Pol.); (31,6 km) w. i flw. **Wierzbinek** (16 dym. mur., 194 Pol., szkoła); (33 km) w. i flw. **Ziemięcin** (11 dym. mur., 120 Pol.); (34,6 km) flw. **Janowice** (6 dym. mur., 150 Pol., grzl.); (35,7 km) w. **Sosnowice** (12 dym. mur., 96 Pol.); (36,3 km) w. **Tomisławice** (15 dym. mur., 111 Pol.),

(40 km) w. **Wojcin** (68 dym. mur., 517 Pol., szkoła); (43,4 km) osada **Piotrkowo** (p. drg. 300); (45,3 km) w. **Kaczew** (Kaczory, 10 dym. mur., 80 Pol., kśł., szkoła); (46,3 km) w. **Świątniki** (16 dym. mur., 96 Pol., szkoła); (48,3 km, 0,5 km na Z.) w. i flw. **Wąsewo** (30 dym. mur., 320 Pol.); (48,8 km, 0,6 km na W.) w. i flw. **Zagorzyce** (18 dym. mur., 180 Pol.); (50,1 km, 0,4 km na Z.) w. i flw. **Czołówek** (12 dym. mur., 130 Pol.); (51,1 km) flw. **Szybka**; (52,4 km) mko **Radziejów** (240 dom., w tem 15% drw., 3800 Pol., 30% Żyd., 2 kśły, szkoła, poczta, post. pol., mł. par.; przytułek dla starców); (55 km, 0,4 km na W.) w. i flw. **Biskupice** (11 dym. mur., 180 Pol.); (56,7 km) kol. i flw. **Bieganowo** (14 dym. mur., 230 Pol., szkoła); (60 km) w. i flw. **Dobre** (95 dym. mur., 1500 Pol., szkoła, post. pol., cukr.); (60,4 km) w. **Przysiek**; (62,8 km) w. **Krzywosądz** (29 dym. mur., 260 Pol., kśł., szkoła); (66,2 km) w. i flw. **Sędzin** (35 dym. mur., 357 Pol., kśł., szkoła); (68,4 km, 1 km na W.) w. **Kuczków** (13 dym. mur., 123 Pol., szkoła); (70,6 km) w. i flw. **Zakrzewo** (40 dym. mur., 448 Pol., kśł., szkoła); (71,5 km) kol. **Zakrzewo** (16 dym. mur., 119 Pol.); (73,5 km) w. i flw. **Seroczki** (24 dym. mur., 160 Pol.); (76,1 km) w., kol. i flw. **Straszewo** (56 dym. mur., 216 Pol., kśł., szkoła); (78,1 km) flw. **Poczałkowo** (10 dom. mur., 108 Pol.); (80,1 km) w. i flw. **Przybranowo** (24 dym. drw., 134 Pol., 3% Niem.); (80,3 km) kol. **Przybranowo** (12 dym. mur., 122 Pol.); (81,1 km) w. **Wólka** (19 dym. mur., 204 Pol.); (82,1 km) w. **Służewo** (160 dom., w tem 25% drw., 1200 Pol., 15% Żyd., kśł., syng., 2 szkoły, post. pol., mł. motor., apteka, 2 wtr.); (86,8 km) w. **Pieczynia** (Sachsenbrück, 41 dym., w tem 68% lepianek, 17% drw., 836 Pol., 2% Niem., kśł., szkoła, dom dla ubogich); (97,3 km) w. **Stawki** (Stawken, 45 dym., w tem 44% drw., 900 Pol., 30% Niem., klasztor, piekarnia); (100,5 km) mto **Toruń**.

Mosty i przeprawy: (0 km na rz. Warta) drw., 168 m dłg., 5,6 m szer., 2 chodniki a 1,5 m, 18 T; (0 km na kanale dopływowym rz. Warty) drw., 45,8 m dłg., 4 m szer., 18 T; (0 km na kan. Młynówka) drw., 30,5 m dłg., 7 m szer., 10 T; (86,8 km na rz. Stążynka) drw., 14 m dłg., 7,5 m szer., 10 T; (100,1 km na rz. Wisła) szosowy i kolej. zarazem, żel. ca 1000 m dłg., 16 m szer. ogólnej, jezdnia 6,4 m szer., 500 T. Pozatem 5 mostów 2,5—8 m dłg., 7—9 m szer.

Skrzyżowania drożni: Koło—317, 326, 328; (4,2 km)—314; Sompolno — 309, 313; Zalesie—315; Piotrkowo—300, 308; Radziejów—305, 316; Zakrzewo—306; Przybranowo—319; Służewo—319a; Toruń—177, 178, 189, 190, 191, 302.

305. Lubraniec—Bodzanowo—Faliszewo—Opatowice—Radziejów—Bronisław—Pieranie.

39,8 km

M. pr. 1/100 — 254 Gniewkowo-Służewo, 279 Radziejów-Popowo.

Do kanału Bachorze (34,3 km) gruntowa 2—10 m szer., ps.-gln. lub gln.-ps. z rowami bocznymi,

częściowo zadrzew.; w dalszym ciągu szosa 6—8 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie do mta Radziejów (23,1 km) w ogólnym kierunku na Pc.Z. poczem zwraca się ku Pc. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren lekko falisty, miejscami pokryty rozrzuconemi kępami i pasmami miesz. drzew, pozatem przejrzysty, gleba ps.-gln. lub gln.-ps. uprawna. Obserwacja z zasięgiem do 4 km wgłąb; dogodny pkt. obs. wieża kśl. w mcie Radziejów (23,1 km) z widokiem wokrąg do 20 km.

Przeszkody: (9,5 km) jez. Sadłużek (0,8 km dłg., 0,25 km szer., 2—4—7 m głęb., dno bgn., brzeg W. 20 m wys., pozostałe płaskie); (33,7—34,1 km) las (igl., 40—70 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty, duchty do 4 m szer.); (34,3 km) kanał Bachorze (2 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, płaskie, dolina łąkowa, częściowo podmokła).

Osiedla: mko **Lubraniec** (205 dom. mur., 3200 Pol., 30% Żyd., kśl., syng., 2 szkoły, post. pol., poczta, przytułek, przesłona słaba); (2 km) w. **Redecz Wielki** (11 dym. mur., 160 Pol., przesłona średnia); (5,2 km) w. **Bodzanowo** (60 dym. mur., 600 Pol., szkoła, przesłona dobra); (7,6 km) w. **Torzewo** (30 dym. mur., 180 Pol., szkoła, przesłona średnia); (9,5 km) w. **Sadłużek** (20 dym. mur., 160 Pol., przesłona słaba); (9,9 km) w. **Świętno** (na mp. nieoznaczona, 14 dym. mur., 64 Pol., przesłona słaba); (10,3 km) w. **Wandynowo** (na mp. nieoznaczona, 6 dym. mur., 36 Pol., przesłona słaba); (11,8 km) w. **Raciny** (na mp. nieoznaczona, 6 dym. mur., 30 Pol., przesłona słaba); (13,2 km) w. i flw. **Faliszewo** (12 mur. mur., 60 Pol., przesłona słaba); (13,7 km, 0.6 km na Pc.) w. **Pścinno** (28 dym. mur., 208 Pol., przesłona dobra); (17,5 km, 0,6 km na Pc.) w. **Pścinek** (5 dym. mur., 45 Pol., przesłona słaba); (17,6 km, 0,8 km na Pc.) w. **Stary Radziejów** (55 dym. mur., 303 Pol., szkoła, przesłona dobra); (18,6 km) w. **Wybraństwo** (na mp. nieoznaczona, 7 dym. mur., 40 Pol., przesłona słaba); (19,4 km) w. **Opatowice** (22 dym. mur., 120 Pol., przesłona słaba); (21,7 km) flw. **Pruchnowo** (4 dym. mur., 130 Pol., przesłona dobra); (23,1 km) mko **Radziejów** (p. drg. 304); (26,8 km) w. i flw. **Broniewo** (20 dym. mur., 291 Pol., szkoła, przesłona średnia); (28,5 km) w. i flw. **Bronisław** (30 dym. mur., 230 Pol., kśl., szkoła, przesłona dobra); (33,7 km) w. **Papros** (13 dym. mur., 240 Pol., szkoła, poczta, przesłona dobra); (35,3 km) w. **Konary** (Ostwehr, 30 dym. mur., 228 Niem., 10% Pol., kśl., szkoła, przesłona dobra); (39,8 km) w. **Pieranie** (Freitagsheim, 25 dym. mur., 180 Pol., kśl., szkoła, poczta, mł. motor., przesłona dobra).

Kolejki wąskotorowe: 1) Lubraniec — Radziejów—Dobre; 2) Kruszwica—Grabie.

Mosty i przeprawy: na drodze 10 mostków drw., 3 m dłg., 6—8 m szer. i 2 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Lubraniec—315, 317, 325; Radziejów—304, 316; Papros—311; Pieranie—306.

306. Zakrzewo — Dąbrowa Biskupia — Pieranie — Inowrocław.

28,4 km

M. pr. 1/100—254 Gniewkowo-Służewo, 253 Inowrocław.

Do flw. Walentynowo (1,4 km) gruntowa 4—8 m szer., ps.-gln. z rowami; dalej do flw. Bąkowo (11 km) brukowana 6—7 m szer., z jezdnią 3—3,5 m, z rowami i drzewami boczymi; wreszcie do końca szosa 6—8 m szer., z 3—4 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami po bokach. Od flw. Bąkowo linja tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Z. zygzakowato, z licznemi odchyleniami i załamaniami. Gruntowa w suchą porę dla ciężkich, w mokrą dla lekkich zaprzęgów do użycia, bruk i szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, miejscami równinny, pokryty licznemi osiedlami, polami uprawnemi i łąkami z kępami i pasmami drzew, przeważnie otwarty i przejrzysty. 12,3—16,5 km na Pc. Gleba gln.-ps. lub gln., z odcinkami ps., łąki na crm. Obserwacja z drogi 2—3 km w nieregularne wycinki terenowe, ograniczone lekkiem zadrzew. i osiedlami. Przesłona w rowach i drzewach bocznych. Dogodny pkt obs.: z wieży kśł. we w. Dąbrowa Biskupia z polem widzenia do 5 km.

Przeszkody: (12,3—16,5 km, 0,7 km na Pc.) las Rejny (igl., 30—120 lat, do przebycia dla pojedyńczych pieszych; drogi leśne i duchty 3—5 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów); (19,3 km na Pd.) las Łąkociński (igl., 30—60 lat, dostępny dla pojed. pieszych);

Osiedla: folwarki dobrze zadrzew. (0 km) flw. **Zakrzewo** (p. drg. 304); (1,4 km) flw. **Walentynowo** (8 dym. mur., 179 Pol.); (2 km, 0,4 km na Pd.) w. **Chrostowo** (25 dym. mur., 350 Pol., szkoła); (4,4 km na Pc.) w. **Chlewiska** (Kleinwiese, 36 dym. mur., 120 Pol., 92 Niem., kśł., szkoła); (5 km) w. **Dąbrowa Biskupia** (Luisenfelde, 78 dym. mur., 800 Niem., 35% Pol., kśł., szkoła, post. pol., poczta); (11 km) flw. **Bąkowo** (6 dym. mur., 70 Pol.); (12,3 km) w. **Pieranie** (Freitagsheim, p. drg. 305); (14,1 flw. **Sobiesiernie** (6 dym. mur., 54 Pol.); (15,4 km) flw. **Pieczyska** (4 dym. mur., 40 Pol.); (16,5 km) w. **Radojewice** (Radewitz, 54 dym. mur., 350 Niem., 12% Pol., kśł., szkoła, post. pol. wtr.); (20,5 km) flw. **Pławinek** (8 dym. mur.,

56 Pol.); (21,6 km, 0,7 km na Pd.) flw. **Dulsk** (7 dym. mur., 90 Pol., szkoła); (21,6 km, 0,6 km na Pc.) flw. **Dziennice** (3 dym. mur., 56 Pol.); (23,1 km) flw. **Trzask** (6 dym. mur., 81 Pol.); (23,4 km, 0,6 km na Pc.Z.) flw. **Komaszyce** (5 dym. mur., 94 Pol.); (24,4 km, 0,5 km na Pd.Z.) flw. **Marulewo** (Friedrichsfelde, 6 dym. mur., 80 Pol.); (28,4 km) mto **Inowrocław** (p. drg. 293).

Kolejki wąskotorowe: 1) Kruszwica—Bąkowo—Seroczki; 2) Mątwy—Trzask—Pławinek—Łąkocin; 3) Mątwy—Trzask—Parchanie.

Mosty i przeprawy: na drodze 5 przepustów i 3 mostki drw. 3 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Zakrzewo — 304; Dąbrowa Biskupia — 307; Pieranie — 305; Inowrocław — 293, 300, 301, 302.

307. Dąbrowa Biskupia—Ośniszczewko—Gniewkowo.

16,1 km M. pr. 1/100—254 Gniewkowo-Służewo.

Do w. Ośniszczewko (5 km) brukowana 6 m szer., z 3 m jezdnią, dalej do końca szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią i tu z linją tlgr. z rowami bocznymi i drzewami. Biegnie na Pc.Z. z kilkoma załamaniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Ośniszczewko lekko sfalowany, miejscami równinny, otwarty, zrzadka porozrzucane grupy liśc. drzew; w dalszym ciągu tworzy miejscami szerokie wklęśnięcie lub też małe pojedyńcze fałdy. W kotlinkach występują nieznaczne stawki. Gleba gln.-ps., ps.-gln. lub crm. na podłożu marg. lub gln. Obserwacja z drogi przeciętnia 3—5 km obustronnie; przesłona słaba; droga naogół narażona na obserwację z odległości do 2 km. Dogodne pkty obs.: 1) kśł. we w. Dąbrowa Biskupia z polem widzenia w promieniu do 5 km; 2) wzg. 97 w rej. w. Murzyny widok do 7 km na Pd. i Z.; 3) kśł. we w. Murzynki — zasięg obserw. do 8 km; 4) kśł. w mku Gniewkowo.

Przeszkody: (2,1 km) kan. Parchanie (2 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi 5 m wys., strome); (10,3 km) rów (1 m szer., 0,2 m głęb., dno muliste, brzegi 2 m wys., b. strome); (10,7 km, 0,4 km na Pc.W.) jez. Murzyńskie (0,6 km z Pd.W. na Pc.Z., 0,25 km szer., do 2 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, zarośnięte); (13,4 km) rów (1 m szer.; 0,3 m głęb., dno muliste, brzegi 2 m wys., strome).

Osiedla: (0 km) w. **Dąbrowa Biskupia** (p. drg. 306); (2,1 km) w. **Stanomin** (Standau, 37 dym. mur., 207 Pol., 15% Niem., szkoła); (2,8 km, 0,6 km na W.) flw. **Wola Stanomska** (Schonau, 5 dym. mur., 102 Pol.); (5 km) w. **Ośniszczewko** (16 dym. mur., 96 Pol., szkoła); (6,4 km, 0,6 km na Z.) flw. **Zagajewiczki** (Forbach, 6 dym. mur. i dwór, 260 Pol., 4% Niem.);

(9,8 km, 0,4 km na Pd.) w. **Bytronowice** (Ernsthausen, 14 dym. mur., 116 Pol., 12% Niem.); (9,8 km, 0,5 km na Pc.W.) w. **Murzynno** (Gr. Morin, 44 dym. mur., 348 Pol., kśł., 2 szkoły, poczta); (10,7 km) w. **Murzynko** (41 dym. mur., 470 Pol., 17% Niem., kśł., szkoła, mł. par.); (13,5 km) flw. **Lipie** (6 dym. mur., dwór, 350 Pol., 3% Niem.); (16,1 km) mko **Gniewkowo** (Argenau, p. drg. 302).

Kolejki wąskotorowe: Wierzchosławice—Zagajewice z rozgałęzieniami do: Ośniszczewko, Ośniszczewo, Markowo.

Mosty i przeprawy: na drodze 5 przepustów kam. i most na kan. Parchanie drw. 7 m dłg., 7 m szer., 18 T.

Skrzyżowanie dróżni: Dąbrowa Biskupia — 306; Ośniszczewko — 293; Gniewkowo — 302.

308. Kłopotowo—Wilcza Góra—Skulsk—Katarzyna—Piotrkowo.

36,9 km

M. pr. 1/100—303 Powidz-Słupca, C 32 Sompolno, 279 Radziejów-Popowo.

Gruntowa ps.-gln. 3—10 m szer., częściowo zadrzew. bez rowów, z linją tlgr., biegnie wężowato na Pc.W. Do użycia dla zaprzęgów 2,5 T.

Teren lekko falisty lub równinny; na odcinku Dzierżysław—Radwanczewo silniej sfałdowany pasmami 5—10 m wys. o stokach łagodnych; gdzieniegdzie porozrzucane kępy lub pojedyńcze drzewa. Gleba ps.-gln. (pola orne i łąki). Obserwacja z drg. 1—3 km; przesłona w początkowem i środkowym odcinku drogi — tylko w słabem bocznem zadrzew. Dogodne pkty obs.: 1) flw. Radwanczewo z obs. na W. do 3 km, na Pc. W. do 1 km; 2) wieża kśł. w. Skulska Wieś 25 m wys. z polem widzenia w promieniu 5—7 km; 3) wieża kśł osady Piotrkowo 20 m wys. o zasięgu obs. w promieniu 5 km.

Przeszkody: (20,4 km na Pd.) jez. Skulska Wieś (podłużne), 2,4 km z Pd. na Pc. 0,4—0,6 km szer., 5—8 m głęb. z dołami do 16 m, dno grząskie, miejscami muliste, brzegi płaskie, łąkowe, wsch. do 5 m wys. łagodny); (20,4 km na Pc.) jez. Skulsk (podłużne, 2,5 km na Pc., 0,6 km szer., 8—12 m głęb., największa 20 m, dno ps., brzegi 10 m wys., strome, otwarte, płd. płaski, podmokły, trf.); (26 km na Pc.) jez. Gopło (podłużne, nieregularne z bocznemi odnogami, 23,3 km z Pd. na Pc., 1,4—2,8 km szer., 3—7 m głęb., najw. 15 m, dno pod mkiem Kruszwica ps., pod w. Włostowo grząskie, pod w. Przewóz ps. lub muliste; trzy wyspy; w płd. części wrzyna się w jezioro półwysep o kształcie nieregularnie podłużnym, 7,5 km dłg., 0,6—2 km szer., o brzegach zach. trf. podmokłych; brzegi 5—10 m wys., łagodne, pola, łąki i małe laski, płd. płaski podmokły. Przewóz statkiem parowym 50 T, 2 berlinki po 50 T, 12

łodzi rybackich, 8 spacerowych); (26 km) rz. Noteć (30 m szer., 2,5 m głęb., ch. prądu 0,2 m/sek., dno i brzegi muliste, mokre; dolina podmokła pokryta dołami trf., na wiosnę niedostępna; krawędzie 25 m. wys. Poniżej 0,5 km bród, czynny w lecie 0,5 m głęb. o podłożu twardem); (21,6 km. 32,9 km na Pd. W.) gleba podmokła (trf., 0,2—0,5 m głęb., pokryta trzciną i szuwarem).

Osiedla: domy budowane z cegły surowej, w flw. i osadach z palonej, (0 km) w. **Kłopotowo** (17 dym., 120 Pol., szkoła; mało zadrzew.); (1,4 km) w. **Słowiki** (10 dym., 72 Pol.; mało zadrzew.); (2 km) kol. **Kamionka** (12 dym., 94 Pol., wtr.; mało zadrzew.); (2,7 km) w. i flw. **Budzisław Kościelny** (26 dym., 216 Pol., kśł., szkoła, w. mało, flw. dobrze zadrzew.); (3,9 km) w. i flw. **Budzisław Górny** (16 dym. w. mało, flw. dobrze zadrzew.); (5,7 km) kol. **Dębowiec** (11 dym., 62 Pol.; mało zadrzew.); (7,1 km) w. i flw. **Dębowiec** (27 dym., 220 Pol., szkoła; flw. średnio, w. mało zadrzew.); (7,6 km) w. **Nowy Świat** (9 dym., 80 Pol.; mało zadrzew.); (9,6 km) w. **Wilcza Góra** (21 dym., 2 kśł., urząd gminny; słabo zadrzew.); (13,4 km) w. i flw. **Wturek** (19 dym., 120 Pol., szkoła; średnio zadrzew.); (14,2 km) w. i flw. **Kościeszki** (5 dym., 67 Pol.; słabo zadrzew.); (15,5 km) flw. **Dzierzysław** (4 dym., 44 Pol.; dobrze zadrzew.); (16,7 km) flw. **Radwanczewo** (3 dym., 58 Pol., szkoła; dobrze zadrzew.); (18 km) w. **Rakowo** (22 dym., 192 Pol.; mało zadrzew.); (20,1 km) w. **Skulska Wieś** (17 dym., 122 Pol., kśł.; mało zadrzew.); (21,1 km) os. **Skulsk** (31 dom., 848 Pol., 25% Żyd., szkoła, poczta, post. pol., urząd gminny, apteka, mł. motor.; nie zadrzew.) (24,2 km) w. **Mielnica** (9 dym., 3 drw., 105 mieszk., po 50% Pol. i Niem.; średnio zadrzew.); (25,5 km) w. **Przewóz** (14 dym., 85 Niem., szkoła; średnio zadrzew.); (27,7 km) w. **Katarzyna** (9 dym., 60 Pol.; mało zadrzew.); (28,9 km) w. i flw. **Nowawieś** (14 dym., 120 Pol.; flw. dobrze, w. mało zadrzew.); (29,6 km, 1 km na W.) w. **Dębołęka** (5 dym., 46 Pol.; słabo zadrzew.); (31,6 km) w. **Rudzk Wielki** (13 dym., 80 Niem., szkoła; średnie zadrzew.); (32,5 km) w. **Hygeniewo** (11 dym., 44 Pol.); (32,9 km) w. **Szewce** (47 dym., 416 Pol., szkoła; dobrze zadrzew.); (36,9 km) os. **Piotrkowo** (p. drg. 300).

Mosty i przeprawy: na drodze dwa mostki drw. 3 m dłg., 8 m szer., wytrz. 10 T (26 km) most drw. na rz. Noteć 28 m dłg., 8 m szer., wytrz. 18 T.

Skrzyżowania drożni: Wilcza Góra—301; Skulsk—310, 311; Nowawieś — 313; Piotrkowo — 300, 304.

309. Lubień—Chodecz—Osiek Mały—Izbica—Sompolno—Ślesin—Kleczew.

69,5 km

M. pr. 1/100 — D 32 Kłodawa, C 32 Sompolno, 303 Powidz—Słupca (przestarzałe).

Do mka Chodecz (9 km) szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, częściowo zadrzew;

z linją tlgr.; w dalszym ciągu do mka Sompolno (46,1 km) gruntowa 6—11 m szer., ps.-gln. lub gln.-ps., częściowo z rowami i drzewami bocznymi. wreszcie szosa 7 m szer., z 3,5 m szutr. jezdnią, z rowami, drzewami bocznemi i linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia, gruntowa dla ciężkich zaprzęgów tylko w suchą porę.

Teren początkowo równinny, w dolnym ciągu falisty, przeważnie przejrzysty i otwarty, porosły rzadko rozrzuconemi parcelami lasu. Obserwacja do 6 km wgłąb, dogodne pkty obs.: wieża kśł. w m. Chodecz (9 km); wieża kśł. w mku Sompolno (46,1 km); wieża kśł. w mku Ślesin (60,9 km) wgląd 8—15 km wgłąb.

Przeszkody: jez. Lubień (65 ha powierzchni, podłużne, 2,8 km dłg., 0,4 km szer., 7—15 m głęb., dno ps., brzegi 2—5 m wys. ps.-łąkowe); (9 km) jez. Chodecz i Kronszewice (4 jez. połączone — kształtu owalno-podłużnego — 1,7 km dłg., 0,5 km szer., 0,5—2 m głęb., dno mul ste, brzegi płaskie, zarośnięte trzciną); (24,2 km) jez. Komorowo (podłużne, 1,8 km dłg., 0,4 km szer., 0,5—1,5 m głęb., dno muliste, brzegi nizinne, trf., porośnięte trzciną); (32 km) rz. Noć (8 m szer., 1 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, łąkowe, podmokłe, dolina płaska, do 0,5 km szer., łąkowa); (38,8 km) jez. Lubotyń (podłużne, 2,7 km dłg., 0,5 km szer., 6—12 m głęb., dno ps.-muliste; brzegi płaskie, od Pd. do 12 m wys., łąkowe); (50—54,2 km) rz. Noć (3 m szer., 1 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, łąkowe, podmokłe, dolina płaska, do 0,5 km szer., podmokła); (49,4—53,9 km) las igl., (do 60 lat, podszycie liśc.; do przebycia dla piechoty w szyku luźnym); (54,2—58,8 km) las igl., (do 60 lat, podszycie liśc.; do przebycia dla kawalerji w szyku luźnym, drogi leśne 3 m szer.); (60,5 km na Pd.) jez. Mikoszyńskie (podłużne, 6,3 km dłg., 0,2—0,7 km szer., 7—25 m głęb., dno ps.-bgn., brzegi 10—15 m wys., częściowo na Pd. Z. niskie, uprawne; (60,5 km na Pc.) jez. Ślesińskie (podłużne, 4,1 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 8—18 m głęb. dno ps., brzegi do 12 m wys., uprawne); (69,5 km) jez. Stąpa (2,1 km dłg., 0,1—0,4 km szer., 5—7 m głęb., dno bgn., brzegi płaskie, trf.).

Osiedla: mko Lubień (116 dom., w tem 40% mur., 2120 Pol., 37% Żyd., kśł., syng., magistrat, gm., poczta, post pol., szkoła, apt., elektr., grzl., mł. motor.) (2,7 km) w. i flw. Kaliska (22 dym., w tem 6 mur., 245 Pol., szkoła, cgl., średnia przesłona — sady); (5 km, 1 km na Pc.) w. Golska Huta (9 dym., w tem 2 mur., 63 Pol., przesłona — sady); (5 km) flw. Gole (5 dym., w tem 3 mur., 150 Pol., cgl., przesłona—sad); (6,4 km) kol. Gole (10 dym., w tem 3 mur. 70 Pol., przesłona — sady); (7,1 km, 0,8 km na Pd.) kol. Florkowizna (4 dym., w tem 1 mur., 20 Pol.); (7,8 km) flw. Chodeczek (5 dym., w tem 4 mur., 120 Pol.,

5% Niem., przesłona — sad); (9 km) mko **Chodecz** (155 dom., w tem 60% mur., 1685 Pol., 26% Żyd., 9% Niem., 2 kśł., syng., magistrat, post. pol., gm., poczta, szkoła, mł. par., apt., przesłona—sady); (11,5 km, 0,8 km na Pd.) flw. **Zieleniewo** (4 dym., w tem 3 mur., 60 mieszk., po 50% Pol. i Niem., przesłona—sad); (13,2 km) flw. **Łakno** (3 dym., w tem 2 mur., 72 Pol., przesłona — sad); (13,9 km) w. **Łanienta** (25 dym., w tem 11 mur., 200 Niem., 30% Pol., szkoła, średnia przesłona—sady); (15,5 km) flw. **Łania** (4 dym., w tem 82 Pol., mł. motor., przesłona—sad); (15,7 km) kol. **Łania** (na mp. nieoznaczona — 9 dym., w tem 2 mur., 50 Pol.); (16,8 km) flw. **Żurawice** (5 dym., w tem 4 murr., 133 Pol., przesłona—sad); (18,2 km) flw. **Osiecz Mały** (7 dym., drw., 140 Pol., 10% Niem., przesłona — sad); (20,2 km) kol. **Janowo** (na mp. Kucice — 13 dym. drw., 91 Pol., przesłona—sady); (22,2 km) flw. **Obatki** (23 dym., w tem 22 mur., 150 Pol., 9% Niem., przesłona — sad); (23,2 km) kol. **Chotel** (9 dym., w tem 1 mur., 63 Pol., przesłona — sady); (23,2 km, 0,7 km na Pc.) kol. **Skarbanowa** (20 dym., w tem 2 mur., 140 Pol., przesłona — sady); (24 km, 0,8 km na Pd.) flw. **Chotel** (5 dym., w tem 1 mur., 112 Pol., przesłona — sad); (25,5 km) w. **Józefowo i Pustelnia** (ostatnia na mp. nieoznaczona — 14 dym., w tem 3 mur., 98 Pol., 15% Niem.; kpl., przesłony brak); (27,3 km) os. m. **Izbica** (66 dom., w tem 45 mur., 3706 Pol., 40% Żyd., gm., poczta, post. pol., 2 kśł., syng. apteka, elektrownia, 7 szkół, przesłona—sady i park); (30,3 km) w. i flw. **Grochoniska** 11 dym. mur., 215 Pol., słaba przesłona — sady); (32,5 km) w. i flw. **Mchówek** (18 dym. mur., 159 Pol., kśł., średnia przesłona—sady); (34,3 km) w. **Mchowo** (16 dym. mur., 150 Pol., średnia przesłona); (36,4 km) w. i flw. **Bogusławice** (19 dym. mur., 171 Pol., kśł., przesłona — sady); (38,8 km) w. i flw. **Lubotyń** (24 dym. mur., 198 Pol., kśł., szkoła, średnia przesłona — sady); (40,9 km) w. **Ośno Dolne** (14 dym. mur., 112 Pol., średnia przesłona); (41,9 km) w. **Ośno Górne** (11 dym. mur., 88 Pol., średnia przesłona); (42,9 km na Pc.) w. **Ośno Podleśne** (12 dym. mur., 102 Pol., dobra przesłona); (44,4 km) w. **Wymysłowo** (9 dym. mur., 90 Pol., średnia przesłona); (45 km) w. **Szczerkowo** (7 dom. mur., 42 Pol., 30% Niem., przesłona średnia); (46,1 km) os. m. **Sompolno** (p. drg. 304); (48,7 km) w. **Teresowo** (24 dym. mur., 182 Pol., dobra przesłona); (51,5 km) w. **Nykiel** (10 dym. mur., 85 Pol., średnia przesłona (53,1 km) w. **Ignacewo** (13 dym., w tem 11 mur., 104 Pol., średnia przesłona); (55,5 km) w. **Leśnictwo** (12 dym., w tem 8 mur., 90 Pol., dobra przesłona); (59,8 km) w. **Półwiosek Lubstowski** (17 dym. mur., 130 Pol., średnia przesłona); (60,4 km) flw. **Róże Pole** (2 dym. mur., 34 Pol., słaba przesłona); (60,9 km) mko **Ślesin** (187 dom. mur., 2300 Pol., 18% Żyd., 1% Niem., kśł., syng., magistrat, szkoła, post. pol., gm., poczta, apt., mł. par., cgl., słaba przesłona); (63,6 km) flw. **Sarnowo** (2 dym. mur., 40 Pol., słaba przesłona); (65,2 km) w. **Różnowo** (7 dym. mur., 120 Pol., 30% Niem., średnia przesłona); (66,2 km) kol. **Genowefa** (8 dym., mur., 108 Pol., słaba przesłona); (69,5 km) mko **Kleczew** (p. drg. 301).

Kolejki wąskotorowe: Kujawskie kolejki dojazdowe (P.K.P.) na odcinku Kleczew — Sompolno 1) Kleczew—Ślesin — Sompolno — Kazimierz — Konin; 2) Włocławek — Sompolno — Koło.

Mosty i przeprawy: na drodze 7 mostków drw., 8 kam. 3—8 m dłg., 4—7 m szer. i 5 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Lubień — 324, 332; Chodecz — 318, 325-a; Osiecz Mały — 325; Izbica — 317; Szczerkowo—314; Sompolno—304, 313; Ślesin—311; Kleczew—301, 310.

310. Kleczew — Ostrowąs — Skulsk.

17,2 km

M. pr. 1/100 — 303 Powidz—Słupca, C 32 Sompolno.

Gruntowa ps.-gln. i gln., w lasach ps., 6—9 m szer., na odcinku w. Izabelin—w. Wielkie Pole zwężona do 2 m; z linją tlgr., miejscami z drzewami i rowami bocznymi; biegnie wężowato w ogólnym kierunku na Pc.W. **Do użycia dla lekkich zaprzęgów.**

Teren równinny, gdzieniegdzie lekko sfalowany, w rejonie Buszków z pasmem garbów wpoprzek drg., miejscami zadrzew. kępami, lub pojedyńczymi drzewami, poprzecinany licznymi płytkimi rowami odwadniającymi, w końcowym odcinku pasmem jezior Skulskich, zresztą otwarty i przejrzysty; między w. Ostrowąs — w. Buszków zadrzew. małymi skrawkami lasów. Gleba ps.-gln., lub gln.-ps., pola orne i łąki. Obserwacja z drg. 1—2 km. Dogodne pkty obs.: Kleczew i Ostrowąs — do 3 km, wieża kśł. w Skulskiej wsi 25 m wys. z polem widzenia 8—10 km. Przesłona w lesie (7,6—9,7 km i 11,2—12,1 km), a poza częściowem zadrzew. i rowami—odkryta.

Przeszkody: (0 km na Z.) jez. bez nazwy (nazwa miejscowa Stępa, podłużne, 1,6 km z Pd. na Pc, 0,1—0,3 km szer., 5—7 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, trf., zarośnięte, trzciną); (7,6—9,7 km) las (mieszany, z przewagą igl., z lekkiem podszyciem liśc., w wieku 40—90 lat, przesieki 1,5—2 m, duchty 4 m szer., do użycia tylko dla lekkich zaprzęgów, pozatem dostępny dla piechoty); (11.2—12,1 km) las (igl., dość gęsty, w wieku 40—80 lat, duchty 3 m szer., do użycia wyłącznie dla lekkich zaprzęgów, do przejścia pozatem dla pieszych); (16,3 km) jez. **Skulska Wieś** (podłużne, 2,4 km z Pd na Pc, 0,4—0,6 km szer., 5—8 m głęb., z dołami do 16 m, dno grząskie, miejscami muliste, brzegi płaskie, łąkowe, wsch. do 5 m wys., łagodny), przedzielone groblą od jez. **Skulsk** (podłużne, 2,5 km z Pd. na Pc., 0,6 km szer., 8—12 m głęb., najwięcej 20 m, dno ps., brzegi 10 m wys., strome, otwarte, Płd. płaski, podmokły, trf.).

Osiedla: (w niżej podanych miejscowościach zabud. w 3/4 gln.); (0 km) mko Kleczew (p. drg. 301); (2 km) w. i flw.

Sławoszewek (27 dym., 300 Pol., szkoła, flw. dobrze, w. słabo zadrzew.); (3,3 km) w. **Izabelin** (14 dym., 80 Pol., szkoła, zadrzew. średnie); (4,5 km) w. i flw. **Wielkie Pola** (10 dym., 160 Pol., szkoła, zadrzew. średnie); (5,4 km) w. **Ostrowąs A.** (11 dym., 80 Pol., szkoła, zadrzew. średnie); (6,2 km) w. **Ostrowąs** (21 dym., 154 Pol., kśł., zadrzew. średnio); (8,3 km) w. **Marjanowo** (4 dym., 32 Pol., zadrzew. słabo, tuż las); (8,8 km) leśnicz. (1 dym., 6 Pol.); (10,2 km. w. i flw. **Ościsłów** (12 dym., 170 Pol., flw. dobrze, w. zadrzew. średnio); (11,2 km) flw. **Zalesie** (na mapie nieoznaczony, 2 dym., 28 Pol., zadrzew. słabo, tuż las); (12 km) leśnicz. (1 dym., 4 Pol.); (12,8 km) w. i flw. **Buszków** (25 dym., 312 Pol., szkoła, flw. dobrze zadrzew.); (16,1 km) w. **Skulska Wieś** (p. drg. 308); (17,2 km) os. **Skulsk** (p. drg. 308).

Ciśniny: (16,3 km) grobla 0,5—1 m wys., na glebie podmokłej, pomiędzy jez. Skulskiemi, wejście z zabud. w. Skulska Wieś, widoczne z przeciwnych brzegów jeziora, wyjście w zabud. os. Skulsk.

Mosty i przeprawy: na drodze 3 przepusty drw. i 4 bet.

Skrzyżowania drożni: Kleczew—301, 309; Skulska Wieś—308, 311; Skulsk—308, 313.

311. Pontnów—Ślesia—Skulsk—Włostowo—Kruszwica—Papros.

57,8 km

M. pr. 1/100—303 Powidz-Słupca, C 32 Sompolno, 278 Mogilno, 279 Radziejów-Popowo.

Do flw. Lisewo (17,4 km) szosa 7—8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią; dalej do w. Włostowo (34,1 km) droga gruntowa, ps. 6—9 m szer.; w dalszym ciągu do w. Wola Wapowska (52,6 km) szosa 8 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, wreszcie aż do końca gruntowa, ps. 3—8 m szer. Do w. Kruszwicy i w końcowym odcinku wysadzana drzewami, z linją tlf. (za wyj. odcinka Skulsk—Krzywe Kolano); miejscami nasypem do 7 m wys. Biegnie do w. Kruszwicy w kierunku Pc. z nieznacznemi odchyleniami od zasadniczego kierunku; dalej aż do końca początkowo na W. poczem w załamaniach na Pc.W. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia, gruntowa dla zaprzęgów do 2,5 T.

Teren lekko falisty, miejscami zupełnie płaski, na odcinku Kijowiec—Lisewo wpoprzek drgi sfałdowane wzgórza; przecięty pasmami jezior o kierunku Pd.—Pc.; pokryty miej-

scami kępami lub pojedyńczemi drzewami, zresztą otwarty i przejrzysty. Pola orne na podłożu gln.-ps., z niewielkiemi odcinkami ps. Obserwacja z drg. 2—3 km, przesłona w rowach i zadrzew. bocznem, oraz w niedużych laskach końcowego odcinka. Dogodne pkty obs.: 1) wieża kśł. i strażacka w w. Ślesin 15 i 20 m wys. z polem widzenia w promieniu 7—10 km; 2) flw. Lisewo z wglądem na Pc. i Pc.Z. do 3 km; 3) wieże kśłów w mku i w. Kruszwica do 25 m wys. z zasięgiem obs. do 10 km; 4) „Mysia Wieża" w mku Kruszwica 47 m wys. z polem widzenia w promieniu do 15 km.

Przeszkody: (0 km) jez. **Gosławice** (4,8 km z Z. na W., 0,8—1,6 km szer., głęb. 2,5—4 m najw. 9 m., dno ps. lub muliste, brzegi 10 m wys., łagodne, wsch. i zach. płaskie podmokłe, łąkowe i trf.); (0 km) jez. **Pontnów** (podłużne, 3,3 km z Z. na W., 0,5—0,9 km szer., 3—6 m głęb., najw. 11 m. dno ps. lub muliste, brzegi płaskie, orne i łąkowe; od W. występ ku Pc. 1,3 km dłg., przechodzący w jez. **Mikoszyn** (5,7 km z Pd. na Pc., 0,2—0,7 km szer., 1 wyspa podmokła, głęb. 6—9 m, najw. 20 m, dno ps. lub grząskie; brzeg od strony w. Mikorzyn płaski, pozostałe 10—15 m wys., strome orne i łąkowe); (8,3—10,3 km na W.) jez. **Ślesin** (4,3 km z Pd. na Pc.W., 0,2—0,5 km szer., 5—9 m głęb., najw. 18 m, dno ps., brzegi 10 m wys., strome, orne i łąkowe; (17,2 km) jez. **Jadwigi** (nazwy miejscami Czartowskie, Popielewskie, Paniejewskie, 1,4 km z Pd. na Pc.W., 0,5 km szer., 4—8 m głęb., najw. 14 m, dno grząskie, brzegi płaskie, suche, orne i łąkowe); (19,6—22,2 km, na Z. i Pd.) jez. **Skulska Wieś** (podłużne, 2,4 km z Pd. na Pc., 0,4—0,6 km szer., 5—8 m głęb., z dołami do 16 m, dno grząskie, miejscami muliste, brzegi płaskie, łąkowe, wsch. do 5 m wys., łagodny); (21,7—25,1 km na W.) jez. **Skulsk** (podłużne, 2,5 km z Pd. na Pc., 0,6 km szer., 8—12 m głęb., najwięcej 20 m, dno ps., brzegi 10 m wys., strome, płd. płaski, podmokły, trf.); (45,4 km) jez. **Gopło** (nieregularnie podłużne, 23,3 km z Pd. na Pc., 1,4—2,8 km szer., 3—7 m głęb., najw. 15 m, dno pod mkiem Kruszwica ps., pod w. Włostowo grząskie, pod w. Przewóz ps. lub muliste, trzy wyspy, w płd. części wrzyna się w jezioro półwysep o kształcie nieregularnie podłużnym, 7,5 km dłg., 0,6—2 km szer., o brzegach zach. trf. podmokłych, brzegi 5—10 m wys., łagodne, pola, łąki, małe laski, płd. płaski, podmokły. Przewóz statkiem parowym 50 T, 2 berlinki a 50 T, 12 łodzi ryb., 8 spacerowych); (48,3 km na Pc.) jez. **Tryszczyn** (Trischtschin 1.4 km z Pd. na Pc., 0,3 km szer., 3—4 m głęb., najw. 7 m, dno ps., lub muliste, brzegi płaskie, suche, orne i łąkowe); (52,6—53,3 km) las (igl., wysokopienny, rzadki, w wieku 40—90 lat, duchty 3 m szer., zdatne do użytku dla lekkich zaprzęgów, pozatem dostępny dla pieszych i kawalerji w szyku luźnym.

Osiedla: (0 km) w. i flw. **Pontnów** (26 dym. mur., 315 Pol., szkoła, flw. dobrze, wieś słabo zadrzew.); (2 km) w. i cukr. **Łenzyn** (18 dym. mur., 670 Pol., szkoła, cukr.); (3,2 km) kol. **Trzybudy** (3 dym. mur., 43 Pol.); (4,8 km) w. i flw. **Mikorzyn** (16 dym. mur., 392 Pol., szkoła, flw.); (7 km) kol.

Lubomyśle (11 dym. mur., 120 Niem., 10% Pol.); (8,1 km) mko **Ślesin** (p. drg. 309); (10,3 km) flw. **Krzyszka** (2 dym. mur., 20 Pol.); (11,3 km) w. **Holendry Szyszyńskie** (31 dym. mur., 341 Pol., 35% Niem., szkoła, dom modlitwy); (14,4 km) w. **Kijowiec** (28 dym. mur., 223 Pol., 12% Niem., szkoła); (16,7 km) w. **Celinowo** (na mapie nieoznaczona, 19 dym. mur., 142 Pol., 35% Niem.); (17,4 km) w. i flw. **Lisewo** (33 dym. mur., 424 Pol., szkoła, flw.); (21,2 km) osada **Skulsk** (p. drg. 308); (22 km) w. **Skulska Wieś** (p. drg. 308); (24,7 km) w. **Pilichy** (18 dym. mur., 110 Pol., mł. wodny); (25,8 km) w. **Krzywe Kolano** (Krumknie, 22 dym. mur., 110 Pol., szkoła, poczta, wtr.); (28,5 km, 0,7 km na Z.) flw. **Lubstówek** (4 dym. mur., 40 Pol.); (30,6 km) w. **Rzeszyn** (22 dym. mur., 200 Pol., szkoła, dobrze zadrzew.); (31,8 km, 1 km na W.) flw. **Rzeszynek** (11 dym. mur., 99 Pol., zadrzew. dobre); (33,1 km, 0,5 km na Z.) flw. **Golejewo** (14 dym. mur., 120 Pol., szkoła, zadrzew. dobrze); (33,1 km, 0,8 km na W.) flw. **Kościeszki** (12 dym. mur., 96 Pol., stacja kolej., zadrzew. dobrze); (34,1 km) w. **Włostowo** (Lostau, 12 dym. mur., 124 Pol., szkoła, zadrzew. dobrze); (34,6 km na Z.) w. **Sierakowo** (p. drg. 297); (35,2 km, 0,9 km na W.) flw. **Siemionki** (Siemionken i Mönch, 12 dym. mur., 116 Pol., zadrzew. dobrze); (35,8 km) w. **Chrosno** (19 dym. mur., 180 Pol., szkoła); (36,8 km) flw. **Lachmirowice** (10 dym. mur., 200 Pol., szkoła, st. kol., zadrzew. dobrze); (37,1 km, na W.) flw. **Łęg** (na mapie nieoznaczony, 6 dym. mur., 90 Pol.); (38,3 km) flw. **Baranowo** (4 dym. mur., 60 Pol.); (39,6 km) w. **Racice** (Raschleben, 47 dym. mur., 600 Pol., 16% Niem., szkoła); (40,6 km, 0,8 km na W.) w. **Cykowo** (3 dym. mur., 45 Pol.); (41,3 km, 0,8 km na W.) flw. **Gizewo** (6 dym. mur., 132 Pol.); (42 km) w. **Rzepowo** (Friedrichau i Schwanowitz, 30 dym. mur., 275 Pol., szkoła, zadrzew. dobrze); (44,4 k) flw. **Łagiewniki** (10 dym. mur., 150 Pol.); (45 km) mko **Kruszwica** (p. drg. 300); (45,6 km) flw. **Kruszwica Grodztwo** (p. drg. 300); (48,1 km) w. **Brocki** (Königsthal, 28 dym. mur., 208 Pol., szkoła, zadrzew. dobrze); (50,8 km) w. **Piecki** (Pietzki, 20 dym. mur., 229 Pol., szkoła, zadrzew. dobrze); (52,6 km) w. **Wolany** (4 dym. mur., 18 Pol., zadrzew. dobrze, tuż pod lasem); (54,3 km) w. **Wola Wapowska** (24 dym. mur., 350 Pol., szkoła, zadrzew. dobrze); (57,8 km) w. **Papros** (p. drg. 305).

Ciaśniny: (21,7—22,3 km) grobla na glebie podmokłej, na wiosnę nie do przejścia, między jez. Skulskiemi 0,5—1 m wys., wysadzana rzadko drzewami, wejście z zabud. osady Skulsk wyjście przesłonięte zabud. w. Skulska Wieś; (45,4 km) most przez jezioro Gopło, wejście i wyjście przesłonięte zabud. mta i flw. Kruszwica.

Kolejki: 1) Łenżyn—Gosławice—Wąsosz; 2) Kruszwica — Pieranie — Grabia; 3) Kruszwica — Pieranie — Seroczki; 4) Kruszwica—Piotrkowo; 5) Kruszwica—Rudzk Wielki; 6) Kruszwica—Siedlimowo; 7) Kruszwica—Grabie.

Mosty i przeprawy: Na drodze 3 mostki drw., 3 m dłg., 7—8 m szer., wytrz. 18 T i 13 przepustów beton.;

(45,4 km) most drw. na jez. Gopło 63 m dłg., 8 m szer., 3,5 m wys., wytrz. 18 T.

Skrzyżowania dróżni: Ślesin—309; Skulsk—308, 310; Włostowo—297; Kruszwica—300; Papros—305.

312. Mogilno—Kołodziejowo—Trląg—Sieczkowice—Gorzany—Kościelec—Drg. 293.

23,9 km **0025** M. pr. 1/100—278 Mogilno, 253 Inowrocław.

Początkowo do w. Kołodziejowo (7,2 km) szosa 7 m szer., z 3,5 m szutr. jezdnią z młodem zadrzew. i rowami bocznymi, pod Sieczkowicami przechodzi mostem przez jez. Pakość. Dalej na odcinku Kołodziejowo—Trląg (7,2—11,9 km) droga gruntowa gln.-ps., 2,5—5 m szer. Wreszcie począwszy od w. Trląg (11,9 km) brukowana 5,5 m szer., z 3,5 m jezdnią, drzewami i rowami po bokach. Biegnie zygzakami w ogólnym kierunku na Pc.W. Szosa i brukowana dla wszelkich zaprzęgów i samochodów do użycia. Gruntowa w porze suchej nadaje się dla ciężkich, w mokrej wyłącznie dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, miejscami pokryty grupkami drzew, naogół otwarty i przejrzysty. Gleba gln.-ps. lub ps.-gln. Obserwacja z drogi znaczna, przeciętnie do 5 km; przesłona tylko w rowach bocznych i zadrzew. Dogodne pkty obserw.: wieże kśłów w Mogilnie, Trlągu, Kołodziejowie i Kościelcu z polem widzenia 10—12 km.

Przeszkody: (11,9 km) jez. Pakość (14,5 km dłg., z Pc. na Pd., 0,3—0,6 km szer., z zatoką do 2 km dłg., do 11 m głęb., dno ps., miejscami zamulone, brzegi do 10 m wys., otwarte, (pola orne i łąki), częściowo niskie, porośnięte sitowiem i wikliną); (19,2 km, 1 km na W) jez. Stare Notyckie (2,2 km z Pd. na Pc., 0,2 km szer., do 5 m głęb., dno bgn., brzeg wsch. do 10 m wys., stromy, pozostałe niskie, płaskie); (21,1 km) kanał Notecki (20 m szer., 2,5 m głęb., dno ps., częściowo muliste, spławny, brzegi zamulone, zarośnięte trzciną i sitowiem.

Osiedla: (0 km) mto **Mogilno** (p. drg. 296); (4,1 km) flw. **Dąbrówka** (13 dym. mur., 60 Pol.); (5,9 km) flw. **Sośnice** (7 dym. mur., 58 Pol.); (6,5 km, 1 km na W.) w. **Dębowo** (Eichgrund, 21 dym. mur., 160 Pol., 7,5% Niem., szkoła); (7,2 km) w. **Kołodziejowo** (Altraden, 120 dym. mur., 760 Pol., kśł., 2 szkoły, poczta, st. kol.); (11,9 km) w. **Trląg** (34 dym. mur., 250 Pol., kśł., szkoła); (15,8 km) flw. **Sieczkowice** (2 dym.

mur., 26 Pol.); (16,9 km) w. **Janikowo** (Amsee, 14 dym. mur., 320 Pol., 2 szkoły, cukr., poczta, wtr.); (19,2 km) flw. **Węgierce** (20 dym. mur., 200 Pol.); (22,2 km) w. **Gorzany** (Gorchen, 20 dym. mur., 200 Pol.); (23,9 km) flw. **Kościelec** (12 dym. mur., 450 Pol., kśł., szkoła).

Ciaśniny: (15,1 km) most drg. i kolejowy przez jez. Pakość.

Kolejki wąskotorowe: 1) cukr. w Janikowie—jez. Pakość — linowa.

Mosty i przeprawy: (15,1 km na jez. Pakość) drw. 50 m dłg. z 4 m szer. jezdnią, oraz 2 chodniki à 0,5 m, 5 m wys. Tuż obok most kolej. Ponadto na jez. 1 statek rybacki, 12 berlinek i łodzie rybackie; (21,1 km na kanale Noteckim) most beton. 19 m dłg., 5 m szer., 6,5 m wys.

Skrzyżowania drożni: Mogilno—296, 299; (26,2 km)—293.

313. Teresewo—Raciencin—Nowawieś.

12,6 km M. pr. 1/100—C. 32 Sompolno

Gruntowa ps.-gln. i ps., 3—11 m szer., wysadzana drzewami. Biegnie na Pc. z licznemi załamaniami ku Z. Do użycia dla zaprzęgów 2,5 T.

Teren lekko falisty, gdzieniegdzie z pasmami 5 m wys., o stokach łagodnych. Pokrycie stanowią pola orne i łąki na podłużu ps. i ps.-gln. Obserwacja z drg. w początkowym odcinku do w. Ruszkowa (5,3 km) utrudniona zadrzew., pozatem o zasięgu 1—2 km.

Przeszkody: (0,5 km) rz. Noć (Łysa, 3 m szer., 1 m głęb., dno grząskie, brzegi i dolina płaskie, podmokłe); (2 km) jez. bez nazwy (miejscowa Zakrzewko, zygzakowato wygięte 0,5 km z W. na Z., 150 m szer., do 2 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, suche); (2 km, 0,5 km na Pc.W.) las (mieszany w wieku 30—70 lat, lekko podszyty, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców, duchty 2—4 m szer. ps., nadaje się do użycia dla lekkich zaprzęgów); (2,7—3,5 km) las (igl. w wieku 20—60 lat, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców; od Z. zagajnik; droga i duchty 2—5 m szer., zdatne dla lekkich zaprzęgów); (3,7 km) na mapie las — nie istnieje; (5,1 km) kanał odpływowy rz. Noć (2,5 m szer., 0,5 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, suche); (10,7 km) na mapie las — nie istnieje.

Osiedla: (0 km) w. **Teresewo** (p. drg. 309); (0,6 km) w. **Rybno** (14 dym., 106 Pol.); (1,5 km) w. **Zakrzewek** (17 dym. 114 Pol.); (2,5 km) w. **Teodorowo** (23 dym., 176 Pol., 10% Niem., szkoła); (3,7 km) w. **Ruszkówek** (9 dym., 78 Pol.); (5,3 km) w. i flw. **Ruszkowo** (26 dym., 210 Pol., szkoła); (7,2 km na W.) w. **Wójcinek** (9 dym., 80 Pol.); (7,2 km na Z.) w. **Morzyczyn** (22 dym., 170 Pol.); (8 km) w. i flw. **Raciencin** (26 dym.,

189 Pol., szkoła, kśł.); (10,6 km) w. **Racięcki Most** (12 dym., 114 Niem.); (11,1 km) w. **Talarkowo** (8 dym., 78 Pol., 1% Niem.); (11,9 km) w. i flw. **Nowawieś** (p. drg. 308).

Mosty i przeprawy: na drodze 2 mostki drw. na kanale odpływowym i rz. Noć (3 m dłg., 8 m szer., wytrz. 10 T.

Skrzyżowania drożni: Tereszowo — 309; Nowawieś—308.

314. Ruchenna—Plebanki—Sompolno.

M. pr. 1/100 — repr. 1915.
21,9 km C 33 Koło, C 32 Sompolno.

Szosa 8 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, miejscami do 1,5 m wys. nasypem, z rowami, linją tlgr. po bokach i młodem zadrzew. Biegnie na Pc. tworząc kilka nieznacznych odchyleń od zasadniczego kierunku. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do (4,4 km) flw. Osiek Mały lekko falisty, przejrzysty z pojedyńczemi drzewami i grupami drzew liśc. W dalszym ciągu do (11,1 km) w. Lipiny lekko falisty, na Z. (0,2—1,7 km) zalesiony, pozatem dość często występują kępy drzew liśc. porozrzucanych w rozmaitych kierunkach. Wreszcie aż do Sompolna lekko falisty z odcinkami mocniej pofałdowanemi. Na całej długości gleba uprawna, ps.-gln. lub gln.-ps., miejscami niewielkie łączki. Obserwacja poza odcinkiem zalesionym średnia, przeciętnie 1,3—2,7 km. Przesłona w zalesieniu (4,4—10,4 km), rowach i drzewach bocznych. Dobrych obserwacyjnych punktów niema.

Przeszkody: (4,4—10,4 km, 0,2—1,7 km na Z.) las (igl., 30—70 lat, miejscami podszyty, drogi i duchty zdatne dla zaprzęgów do 2,5 T, zagajniki do 10 lat, nie do przebycia); (15,4 km, 0,5 km na Z.) jez. **Mostki** (na mapie bez nazwy— 0,8 km z Pd. na Pc., 0,5 km szer., 2—3 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, podmokłe; na Pd.Z. połączone rowem (2,5 m szer., do 0,5 m głęb., dno grząskie, brzegi suche) z jez. **Mąkolińskiem.**

Osiedla: (Budowane z surowej cegły, wyjątkowo wypalanej, zadrzew. słabe lub średnie, dobre wyróżnione). (0 km) w. **Ruchenna** (26 dym., 190 Pol.); (1,9 km) w. **Osiek Wielki** (70 dym., 420 Pol., kśł., szkoła); (2,9 km) w. **Osiek Mały** (28 dym., 200 Pol., szkoła); (4,4 km) flw. **Osiek Mały** (11 dym., 150 Pol., zadrzew. dobre); (3 km) kol. **Dęby** (14 dym., 60 Pol.); (7,3 km) w. i flw. **Dęby Szlacheckie** (29 dym., 383 Pol., kśł., szkoła, zadrzew. dobre); (8,6 km) w. **Hilerowo** (9 dym., 60 Pol.); (11,1 km) w. **Lipiny** (18 dym., 96 Niem., 15% Pol., szkoła, dom modlitwy); (13,3 km) w. **Przystronie** (12 dym., 72 Niem., 40% Pol.); (15,8 km) w. i flw. **Mostki** (19 dym., 114 Pol., zadrzew.

flw. dobre); (17,9 km) w. i flw. **Wierzbice** (14 dym., 108 Pol., zadrzew. flw. dobre); (20,4 km) w. **Szczerkowo** (7 dym., 42 Pol., 30% Niem.); (21,9 km) os. **Sompolno** (p. drg. 304).

Kolejki wąskotorowe: Koło—Sompolno.

Mosty i przeprawy: na całej drodze 1 mostek drw. 3 m dłg., 8 m szer. i 12 przepustów 0,5—0,75 m średn.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 304; Szczerkowo — 309; Sompolno — 304, 309, 313, 315.

315. Zalesie—Orle—Topólka—Lubraniec.

26,8 km

M. pr. 1/100—C 32 Sompolno, 279 Radziejów-Popowo.

Początkowo drg. gruntowa ps. i ps.-gln., 2—9 m szer., częściowo ze słabem zadrzew., w spadkach do 15°, w dalszym ciągu od w. Topólka (18,1 km) szosa 8 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, wysadzana drzewami i rowami bocznymi. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.W. Gruntowa tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia, szosa—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, zadrzew. kępami lub pojedyńczemi drzewami, gdzieniegdzie silniej sfalowany pasmami 8—10 m wys., o stokach łagodnych. Pola orne na podłożu ps. i ps.-gln. Obserwacja z drogi 1—2 km; dogodne punkty obs.: 1) wieża kśł. w Orle 15 m wys., z polem widzenia 5—7 km; 2) wieża kśł. w Lubrańcu 20 m wys., z zaciągiem obs. do 10 km.

Przeszkody: (0 km, 0,2 km na Pd.) rz. Noć (3 m szer. 1 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, dolina podmokła); (2,4—4,5 km) las (igl., w wieku 20—70 lat, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (8,3—11,5 km, 0,6 km na Pd.W.) las (igl., 20—70 lat, o gęstem liśc. podszyciu, od Z. zagajnik, do przebycia dla pieszych; drogi leśne i duchty 3 m szer., ps. i ps.-gln., nadają się do użycia dla zaprzęgów do 2,5 T); (15,1—18,9 km) rz. Zgłowiączka (5 m szer., 0,5 m głęb., dno ps. i muliste, brzegi płaskie, podmokłe, krawędzie: lewa płaska, prawa do 10 m wys., stroma); (11,4—15,1 km na Pc.) jez. Głuszyn (nieregularnie podłużne z dwoma zatokami na W. i Z., 9,5 km dłg., z Pd. na Pc., 0,2—0,8 km szer., 4—8 m głęb., z dołami do 18 m, dno grząskie, brzegi 5—15 m wys., otwarte, płd. płaski, podmokły); (15,1 km, 0,7 km na Pd.W.) jez. bez nazwy (miejscowa Chalno, 0,7 km z Pd. na Pc., 0,3—0,5 km szer., 4 m głęb., brzegi 5—10 m wys., łagodne, otwarte); (20—20,7 km) las (nie istnieje); (23,4—23,9 km, 0,2—0,4 km na Pd., rz. Zgłowiączka (8 m szer., 1,5 m głęb., dno grząskie) brzegi płaskie, bgn., dolina podmokła, pokryta dołami trf., krawędzie 15 m wys., strome).

Osiedla: (0 km) w. **Zalesie** (miejsc. nazwa Wielki Las—p. drg. 304); (2,4 km, 1 km na Pd.W.) w. **Sinogać** (26 dym., 234 Pol., 8% Niem.); (5,5 km) w. **Goczki Niemieckie** (12 dym., 100 Niem., 14% Pol.); (6,7 km, 0,5 km na W.) w. **Goczki Polskie** (14 dym., 114 Pol.); (7,3 km) w. **Sowa** (na mapie nieoznaczona, 16 dym., 112 Niem.); (7,5 km) w. **Władysławowo** (25 dym., 135 Pol., 11% Niem.); (10,2 km) w. **Wyróbki** (11 dym., 80 Niem.); (11,5 km) w. **Orle i Rossino** (45 dym., 272 Pol., 2,5% Niem., szkoła); (13,4 km) w. **Orle Poduchowne** (na mapie nieoznaczone, 13 dym., 65 Pol., kśł.); (15,1 km na Pd.) w. **Rybiny** (9 dym., 60 Pol.); (15,4 km, 0,8 km na Pc.Z.) w. **Miałkie** (12 dym,, 72 Pol.); (16,6 km, 0,5 km na Pc.Z.) w. **Borek** (11 dym., 66 Pol.); (17,6 km) w. **Kabłukowo** (na mapie nieoznaczona, 10 dym., 57 Pol.); (18,1 km) w. **Topólka** (9 dym., 80 Pol., szkoła, post. pol.); (20 km na Pc.Z.) w. i flw. **Świerczyn** (14 dym., 178 Pol., kśł., flw. dobrze, w. mało zadrzew.); (20,9 km) w. **Bielki** (na mapie nieoznaczona, 15 dym., 90 Pol.); (22,7 km) w. **Rabinowo** (21 dym., 110 Pol.); (23,4 km) flw. **Żydowo** (7 dym., 59 Pol., szkoła); (25,4 km) w. **Korzerzynek** (na mapie flw., 22 dym., 150 Pol.); (26,8 km) mko **Lubraniec** (p. drg. 305).

Mosty i przeprawy: 4 mosty drw., 2,5—4 m dłg., 7 m szer., wytrz. 10 T.

Skrzyżowania dróżni: Zalesie—304; Lubraniec—305, 317, 325.

316. Krzywe Błoto—Brześć Kujawski—Borucinek—Płowce—Radziejów.

M. pr. 1/100 — D 31 Włocławek,
35,6 km 279 Radziejów-Popowo (przestarzałe).

Szosa 8 m szer. z 4 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, częściowo zadrzew., z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty początkowo zalesiony, potem pokryty grupami drzew rzadko rozrzuconemi. Gleba ps. gln. uprawna. Obserwacja do 4 km wgłąb; dogodne pkty obs.: były zamek w mku Brześć Kujawski (10,6 km) wgląd do 15 km; wieża kśł. w mcie Radziejów; (35,6 km) z polem widzenia do 20 km.

Przeszkody: (0—5,1 km) las (igl., 50 lat, podszycie miesz., do przebycia dla piechoty, drogi leśne do 8 m szer.); (3,9 km) rz. Lubinka (3—4 m szer., 0,5—2 m głęb., dno ps., brzegi niskie łąkowe, dolina płaska podmokła); (10,6 km) rz. Zgłowiączka (5—10 m szer., 4 m głęb., dno ps.-mul., brzegi płaskie, zarośnięte trzciną, dolina płaska podmokła, trudna do przebycia); pozatem rowy odwadniające.

Osiedla: w. **Krzywe Błoto** (13 dym., w tem 12 mur., 80 Pol., przesłona—las); (3,9 km) os. mł. **Józefowo** (3 dym.,

w tem 1 mur., 20 Pol., mł. wodny); (5 km) os. **Przyborowo** (na mapie nieoznaczona—5 dym., w tem 1 mur., 47 Pol.); w. **Pikutkowo** (26 dym., w tem 16 mur., 260 Pol., szkoła, przesłona—sady); (10,6 km) mko **Brześć Kujawski** (365 dom.mur., 4867 Pol., 35% Żyd., 2 kśł., dom ludowy, 4 szkoły, ochronka, przytułek, poczta, post. pol., magistrat, gm., sąd, cukr.); (11,4k m) flw. **Falborek** (7 dym. mur., 76 Pol., przesłona—sady); (14,1 km, 0,2 km na Pd.) w. i flw. **Kąkowa Wola** (17 dym. mur., 146 Pol., przesłona—sady); (16,5 km) w. **Hulanka** (3 dym. mur., 21 Pol., słaba przesłona—małe sady); (19,3 km) w. i flw. **Redecz Krukowy** (13 dym. mur., 132 Pol., szkoła, przesłona — sady); (20,6 km) flw. **Borucinek** (7 dym. mur., 86 Pol., przesłona—sady); (24,1 km) flw. **Zamszyce** (5 dym. mur., 60 Pol., przesłona—sady); (25,4 km) flw. **Jarantowice** (9 dym. mur., 114 Pol., przesłona—park); (28,3 km) w. i flw. **Płowce** (18 dym. mur., 208 Pol., przesłona średnia — sady); (32,3 km) w. i flw. **Skibin** (12 dym. mur., 224 Pol., przesłona — sady); (35,6 km) mto **Radziejów** (p. drg. 304).

Kolejki wąskotorowe: Kolejki dojazdowe Kujawskie (P. K. P.).

Mosty i przeprawy: na drodze 6 mostków drw. 3—8 m dłg., 6—7 m szer., i 2 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Krzywe Błoto 318; Brześć Kujawski—317, 319, 322; Radziejów—304, 305.

317. Koło—Czołowo—Wrząca Wielka—Izbica—Lubraniec—Brześć Kujawski.

47,9 km

M. pr. 1/100—C 33 Koło, C 32 Sompolno, 279 Radziejów-Popowo, D 31 Włocławek.

Szosa z 4 m szutr. jezdnią, skąpo zadrzew. z rowami boczn. i linją tlgr. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren (13 km) do w. Kejsze lekko falisty, otwarty, (pola uprawne, łąki, miejscami gleby podmokłe). Dalej do w. Izbica (26 km) zalesiony bądź małemi skupieniami leśnemi lub też kępami drzew, mało przejrzysty. Końcowy odcinek coraz bardziej sfałdowany, miejscami pagórkowaty, pocięty kotlinkami, otwarty. Gleba gln.-ps., lub ps.-gln., gdzieniegdzie trf. Obserwacja poza zalesionymi odcinkami (14,3—16 i 20—21,3 km) dobra, przeciętnie do 3 km. Przesłona w zalesieniu, rowach i drzewach bocznych. Dogodne pkty obs.: 1) wieża kśł. w. Kole, promień widzenia 5 km; 2) wieża kśł. we w. Wrząca Wielka) z polem widzenia na Pc.W. do 5 km, pozatem do 10 km; 3) wieża kśł. w Brdowie, z wglądem do 10 km; 4) wieża kśł. w Izbicy i Lubrańcu—do 10 km; 5) budynek szkolny (dawny zamek) w Brześciu Kuj., zasięg obs. do 15 km.

Przeszkody: (0 km) rz. Warta (120 m szer., 0,6—4,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie. Dolina 3—4 km szer., podmokła, łąkowa, 0,6—1,5 m głęb., III — V nie do przejścia, pozatem tylko dla pieszych; wylewa na wiosnę i w czasie większych opadów atmosferycznych); (5,3 km) oznaczony na mapie las wycięty, pozostały grupki drzew igl.; (13 km, na Z. od w. Kejsze) trf. łąki podmokłe (do 1 m głęb., na wiosnę do przebycia tylko dla pieszych); (14,3—16 km) las (igl., wysokopienny 50—80 lat, do przebycia dla piechoty i pojedyńczych jeźdźców, duchty dla lekkich wozów); (17,8 km na Z.) jez. Brdowskie (4,5 km dłg., 0,3—0,7 km szer., do 9 m głęb., dno ps. lub muliste, brzegi płaskie, otwarte); (17,8 km na W.) jez. Długie lub Modzerowskie (5 km dłg., 0,2—0,5 km szer., z odnogami 6—15 m głęb., dno bgn., brzeg płd. do 20 m wys., zadrzew., pozostałe do 5 m wys. częściowo zalesione); (20—21,3 km) las (igl., wysokopienny, miejscami podszyty, 40—100 lat, do przebycia dla piechoty, duchty 3,5 m szer., dla wozów 2,5 T); (37,9 km) rz. Zgłowiączka (13 m szer., 3 m głęb., dno bgn., koryto zarośnięte wodorostami; brzegi i dolina płaskie, podmokłe, porośnięte trzciną i szuwarem, do 0,5 m głęb., z wiosną nie do przejścia); (39,5 km) rz. Dunaj (4 m szer., 0,7 m głęb., dno bgn., brzegi do 10 m wys., strome); (47,8 km) rz. Zgłowiączka (15 m szer., 4 m głęb., reszta j. w.).

Osiedla: (0 km) mko **Koło** (507 dom. mur., 12000 Pol., 45% Żyd., 2% Niem., 3 kśł., syng., 3 szkoły, starostwo, poczta, kmda pol., fbr. maszyn, browar); (1,5 km) w. **Blizna** (95 dym. mur., Pol., 2% Niem., szkoła); (5,3 km, 0,5 km na W.) w. **Mikołajówka** (16 dym. mur., 96 Pol.); (6 km) w. **Czołowo** (27 dym. mur., 165 Pol.); (7,8 km) w., flw. i kol. **Wrząca Wielka** (93 dym. mur. 779 Pol., kśł., szkoła); (10 km, 0,7 km na Z.) w. **Mała** (12 dym. mur., 108 Pol.); (10,3 km na Z.) w. **Zasokotowo** (na mp. nie oznaczona, 13 dym. mur., 69 Pol.); (10,3 km na W.) w. **Przedsokołowo** (na mapie nie oznaczona, 7 dym. mur., 54 Pol.); (10,6 km) w. **Sokołowo** (11 dym. mur., 110 Pol.); (11 km na Z.) w. **Podkejsze** (na mapie nie oznacz., 22 dym. mur., 124 Pol.); (11 km na W.) w. **Poddębno** (na mapie nie oznacz., 13 dym. mur., 100 Pol.); (11,6 km) w. i flw. **Zwierzchociny** (17 dym. mur., 154 Pol.); (13 km) w. **Kejsze** (15 dym. mur., 175 Niem., 21% Pol., szkoła); (16,7 km) w. **Bugaj** (12 dym. mur., 104 Pol.); (17,3 km) w. i flw. **Psary** (28 dym mur., 250 Pol.); (17,8 km) w. **Brdów** (207 dym. mur., 1328 Pol., kśł., szkoła); (21,2 km) w. **Świętosławice** (20 dym. mur., 114 Pol.); (25,4 km) w. i flw. **Zagrodnica** (33 dym. mur., 482 Pol.); (26 km) os. **Izbica** (p. drg. 309); (26 km na W.) w. **Józefowo** (12 dym. mur., 147 Pol.); (26,9 km) w. **Augustynowo** (32 dym. mur., 280 Pol.); (28,9 km) w. **Pasieki** (33 dym. mur., 354 Niem.; 5% Pol., kśł.; szkoła); (29,4 km) w. **Skaszyn** (29 dym. mur., 264 Pol., szkoła); (31,3 km) w. i flw. **Lubomin** (26 dym. mur., 413 Pol., szkoła); (32,4 km) w. **Witkowo** (Wiktorowo, 6 dym. mur., 77 Niem.); (32,4 km na Z.) flw. **Józefowo** (2 dym. mur., 18 Pol., 18 Niem.); (34,1 km) w. i flw. **Sosnowa Wola** (32 dym. mur., 375 Pol., szkoła); (34,9 km) w. **Milżyn** (29 dym. mur., 375 Pol.,

szkoła); (36,5 km) w. **Sułkowo** (33 dym. mur., 323Pol., szkoła); (36,5 km na Z.) w. **Milżynek** (8 dym. mur., 61 Pol.); (37 km) w. **Łodz** (21 dym. mur., 139 Pol.); (37,5 km) w. i flw. **Borek** (8 dym. mur., 82 Pol.); (38,3 km) w. **Lubrańczyk** (19 dym. mur., 126 Pol.); (39,2 km) mko **Lubraniec** (p. drg. 305); (40,1 km na W.) flw. **Piaski** (11 dym. mur., 173 Pol., szkoła); (40,8 km, 0,2 km na W.) w. **Dobierzyn** (25 dym. mur., 164 Pol., szkoła); (43,6 km) w. **Bielawy** (17 dym. mur., 120 Pol.); (44,5 km, 0,5 km na Z.) flw. **Krowice** (7 dym. mur., 132 Pol.); (44,6 km) w. **Rzadkowola** (22 dym. mur., 110 Pol.); (47,9 km) mko **Brześć Kujawski** (p. drg. 316).

Ciaśniny: (17,8—21,2 km) między jez. Brdowskiem a Długiem 1,2—2 km szer. Wejście we w. Brdów, wyjście we w. Świętosławice. Obserwacja ciaśniny z wieży kśł. w. Izbicy.

Kolejki wąskotorowe: 1) Lubraniec—Włocławek; 2) Brześć Kujawski—Włocławek.

Mosty i przeprawy: na drodze 6 mostków drw. 4 m dłg., 7 m szer., na rowach; (0 km na rz. Warta) most drw. 168,6 m dłg., 8,6 m. szer., (2 chodniki a 1,50 m), 4,8 m wys., wytrz. 18 T; 1 km poniżej i 0,3 km powyżej—bród (0,6—0,7 m głęb., dno ps., do użycia z wyjątkiem wylewów dla lekkich zaprzęgów); (38,7 km na rz. Zgłowiączka) most drw. 12 m dłg., 7 m szer., 2 m wys., wytrz. 18 T; (39 km na W., na rz. Zgłowiączka) most drw. kolejki 45 m dłg., 3,5 m szer., 4 m wys.; (47,8 km, na rz. Zgłowiączka) most drw. 13 m dłg., 7 m szer., 2 m wys., wytrz. 18 T.

Skrzyżowania drożni: Koło—304. 326, 328; Izbica — 309; Lubraniec — 305, 315, 325; Brześć Kujawski — 316, 319, 322.

318. Krośniewice—Dąbrowice—Chodecz—Kruszyn—Włocławek.

48,6 km

M. pr. 1/100 — D 32 Kłodawa.
D 31 Włocławek (przestarzałe).

Do w. Kruszyn (38,7 km) gruntowa 9—12 m szer. ps.-gln. z rowami bocznymi, częściowo zadrzew., w dalszym ciągu szosa 7,5—9,5 m szer. z 3,5 m szutr. jezdnią. Biegnie początkowo w ogólnym kierunku na Pc.Z., poczem od w. Kruszyn skręca na Pc.W. Szosa stale do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów — gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren początkowo równinny, w dalszym ciągu przechodzi w lekko falisty, na Pc. zalesiony, pozatem przejrzysty i otwarty; gleba ps.-gln., uprawna.

Przeszkody: (12,9—14,4 km) las igl., (50 lat, podszycie igl.; do przebycia dla piechoty; drogi leśne 3—4 m szer.); (15,3—19,3 km) jez. Chodecz — Kronszewice (4 jez. połączone — kształt wąski, podłużny — 5 km dług., 0,2—0,3 km szer., 3—15 m głęb., dno ps., brzegi wysokie: na Z. zalesione, na W. uprawne); (28,4 km, 0,9 km na Z.) jez. Borzymowskie (na mp. Borzymie, owalne, 2,5 km dług., 1 km szer., 18 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, łąkowe); (41,9 km) rz. Lubinka (5—8 m szer., 0,5—2 m głęb., dno ps., brzegi do 15 m wys., zadrzew.; dolina łąkowa, trf., do przebycia); (42,3—46,6 km) las igl., (50 lat, podszycie miesz.: do przebycia dla piechoty, drogi leśne 8—10 m szer., miejscami na glebie podmokłej).

Osiedla: mko **Krośniewice** (112 dom., w tem 70% mur., 3809 Pol., 35% Żyd., kśł., syng., 3 szkoły, gm., post. pol., poczta, apt., elektr., st. kol. wąsk.); (3,8 km) w. i flw. **Ostrówki** (40 dym., w tem 4 mur., 200 Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (6,4 km, 0,5 km na Pc.W.) w. **Żakowiec** (13 dym., w tem 1 mur., 91 Pol., brak przesłony); (7,9 km) os. **Dąbrowice** (280 dom., w tem 3% mur., 1924 Pol., 10% Żyd., gimn., post. pol., kśł., syng., szkoła, mł. motor., apt.); (11,3 km) w. **Różopol i Marjopol** (ostatnia na mp. nieoznaczona — 15 dym., w tem 2 mur., 96 Pol., 3% Niem., przesłona — sady); (11,7 km) w. **Brzozowo** (na mp. nieoznaczona — 6 dym. drw. 49 Niem.); (12,9 km) w. **Przysypki** (9 dym., w tem 1 mur., 79 mieszk., po 50% Pol. i Niem., przesłona — sady); (13,6 km) w. **Psary** (27 dym., w tem 4 mur., 226 Niem., 5% Pol., szkoła); (16,6 km) w. i flw. **Kronszewice** (30 dym., w tem 25 mur., 250 Pol., szkoła, przesłona — sad); (19,3 km) mko **Chodecz** (p. drg. 309); (23,7 km) w. **Wola Adamowska** (na mp. Wola Adamowa — 9 dym., w tem 5 mur., 175 Pol., przesłona — sady); (25,2 km) w. **Nowiny** (16 dym., w tem 3 mur., 112 Pol., brak przesłony); (26,4 km) kol. **Janowo** (8 dym., w tem 1 mur., 54 Pol.); (27,4 km, 1 km na Z.) w. i flw. **Borzymie** (14 dym. mur., 255 Pol., ochronka, przesłona—sady); (28,4 km) w. i flw. **Choceń i Marysin** (ostatnia na mp. nieoznaczona—32 dym., w tem 5 mur., 252 Pol., kśł., post. pol., cukr., przesłona — sad); (29,9 km) w. i flw. **Jarontowicze** (na mp. Jarontowiszki—7 dym. mur., 190 Pol., przesłona — sad): (32,4 km) w. i flw. **Śmiłowicze** (61 dym., w tem 8 mur., 679 Pol., kśł., gm., szkoła, przesłona—park); (34,1 km) w. **Szatki Duże** (11 dym., w tem 1 mur., 75 Pol., przesłona — sady); (34,1 km, na Pc.) w. **Szatki Małe** (7 dym., w tem 2 mur., 49 Pol., brak przesłony); (35,3 km) w. **Skibice** (14 dym., w tem 2 mur., 73 Pol.): (35,3 km na W.) w. i flw. **Skibice Wieś** (9 dym., w tem 3 mur., 70 Pol., przesłona — park); (36,9 km, 0,7 km na Z.) flw. **Świętosław** (9 dym., tem 6 mur., 140 Pol., 15% Niem., turbina, przesłona—sady); (37,8 km) w. i flw. **Kruszynek** (22 dym., w tem 5 mur., 157 Pol., przesłona—sady); (38,7 km) w. i flw. **Kruszyn** (42 dym., w tem 26 mur., 480 Pol., szkoła, przesłona — sady); (44,2 km) w. **Milęcin** (15 dym., w tem 3 mur., 105 mieszk., po 50% Pol. i Niem., przesłona—sady); (46,7 km) w. **Krzywe Błoto** (p. drg. 316); (48,6 km) mto **Włocławek** (p. drg. 185).

Mosty i przeprawy: na drodze 3 mostki drw., 2 mur., 1,5—4 m dłg., 7—7,5 m szer. i 2 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Krośniewice — 324, 326, 327; Chodecz — 309, 325-a; Kruszyn — 322; Włocławek — 185, 321, 316, 324.

319. Brześć Kujawski—Jaranowo—Koneck—Służewo.

32,2 km

M. pr. 1/100 — D 31 Włocławek, 270 Radziejów-Popowo, 254 Gniewkowo-Służewo, (przestarzałe).

Do w. Przybranowo (29,8 km) gruntowa 6—9 m szer., gln.-ps., częściowo z rowami bocznymi i drzewami, z linją tlgr.; dalej szosa 8—10 m szer., z 3 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi i linją tlgr. Biegnie w kierunku na Pc.Z. Gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa, szosa do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconemi grupami drzew; gleba ps.-gln., uprawna lub łąki.

Przeszkody: rz. Zgłowiączka (7 m szer., 1,5 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi płaskie, porośnięte trzciną i szuwarem, dolina 0,5 km szer., podmokła); (20,6—20,9 km) las igl., (30—50 lat, rzadki, miejscami podszyty; do przebycia dla kawalerji); (28,2 km) dopływ rz. Strzynki (1,5 m szer., 0,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, zarośnięte szuwarem); (32,2 km) jez. Służewskie (0,3 km dłg., 0,15 km szer., 2 m głęb., dno płaskie, łąkowe).

Osiedla: mko **Brześć Kujawski** (p. drg. 316); (1,2 km) flw. **Falbórz** (6 dym. mur., 250 Pol., przesłona—dobra); (1,5 km, 1 km na Pc. W.) flw. **Stary Brześć** (7 dym. mur., 95 Pol., szkoła, przesłona — średnia); (3,7 km) w. **Nowy Młyn** (14 dym. mur., 140 Pol., przesłona — dobra); (4,4 km) flw. **Palówka** (3 dym. mur., 22 Pol., przesłona — średnia); (5,1 km) w. **Wolica Stara** (18 dym mur., 126 Pol., szkoła, przesłona — słaba); (6,6 km na Z.) w. **Jaranówek** (26 dym. mur., 160 Pol., 30% Niem., przesłona—słaba); (7,2 km, na W,) flw. **Aleksandrowo** (3 dym. mur., 54 Pol., przesłona — średnia); (8,5 km) w. **Zieleniec** (na mp. nieoznaczona, 7 dym. mur., 55 Pol., przesłona — słaba); (8,5 km, 0,5 km na W.) w. **Kwiatkowo** (na mp. nieoznaczona— 7 dym. mur., 40 Pol., przesłona — słaba); (9,6 km) w. i flw. **Jaranowo** (28 dym. mur., 314 Pol., szkoła, przesłona—średnia); (12,1 km) w. **Żabieniec** (48 dym mur., 489 Pol., 1,5% Niem., szkoła, poczta, post. pol., mł. motor.); (14,8 km) w., kol. i flw.

Łowiczek (72 dym. mur., 805 Pol., 4% Niem., kśł., szkoła, przesłona — dobra); (18,4 km, 1 km na Pd.) w. **Paruchowo** (Arturowo lub Kajtanowo—32 dym. mur., 220 Pol., szkoła); (19,2 km, 1 km na Pc. W.) w. **Żołnowo** (21 dym. mur., 170 Pol., 40% Niem.); (20 km, na Pd. Z.) w. **Kamieniec** (20 dym. mur., 187 Niem., kpl., szkoła, przesłona — średnia); (21,8 km) w. **Opalonki** (9 dym. mur., 75 Pol., przesłona — średnia); (22,4 km) w. i flw. **Koneck** (55 dym. mur., 500 Pol., kśł., szkoła, post. pol., średnie zadrzew.); (25,3 km) w. i flw. **Chromowola** (17 dym. mur., 122 Pol., 14% Niem., przesłona — średnia); (27 km) w. **Zazdromin** (8 dym. mur., 60 Pol., przesłona — dobra); (29,8 km) w. i flw. **Przybranowo** (24 dym. mur., 136 Pol., 4% Niem., przesłona — średnia); (30,8 km) w. **Wólka** (19 dym. mur., 204 Pol., przesłona — średnia); (31,6 km) w. **Probóstwo** (10 dym. mur., 120 Pol., przesłona—słaba); (32,2 km) mko **Służewo** (p. drg. 304).

Mosty i przeprawy: (3,7 km, na rz. Zgłowiączka) drw., 12 m dłg., 8 m. szer., 5 m wys., wytrz. 20 T; pozatem 3 mostki drw., 3 m dłg., 7—8 m szer.,

Skrzyżowania drożni: Brześć Kujawski—316, 317, 322; Wolica Stara — 320; Służewo — 304, 319-a.

319a. Nieszawa—Służewo.

16,5 km

M. pr. 1/100 — D 30 Lipno, 254 Gniewkowo—Służewo, (przestarzałe).

Szosa 8 m szer. z 3 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, częściowo wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln. uprawna. Obserwacja wzdłuż drogi dobra.

Przeszkody: liczne rowy odwadniające i jamy do 4 m głęb. suche.

Osiedla: mto **Nieszawa** (p. drg. 184); (2,4 km) w. **Niestuszewo** (25 dym., w tem 5 mur., 197 Pol., szkoła, przesłona średnia — sady); (4,4 km, 0,8 km na Pc.) w. **Podzamcze** (8 dym. drw., 62 Pol.); (7,7 km) w. **Turzno** (33 dym., w tem 5 mur., 298 Pol., 16,4% Niem., szkoła, przesłona—sady); (10 km, 0,8 km na Pd.) w. i flw. **Słomkowo** (27 dym., w tem 4 mur., 250 Pol., przesłona — sady); (12,1 km) w. i flw. **Ośno** (46 dym., w tem 6 mur., 1380 Pol., szkoła, przesłona — sady); (15 km) w. **Stara Wieś** (5 dym. drw., 47 Pol.); (15,5 km) mko **Służewo** (p. drg. 304).

Kolejki wąskotorowe: Aleksandrów—Dobre (do cukrowni).

Mosty i przeprawy: na drodze przepust bet. (tunelowy 21,5 m dłg.).

Skrzyżowania drożni: Nieszawa—184, 320; Służewo—304, 319.

320. Wolica Stara—Janowice—Nieszawa.

20,8 km

M. pr. 1/100 — D 31 Włocławek, D 30 Lipno, (przestarzałe).

Do w. Janowice (7,8 km) gruntowa 5—7 m szer., ps.-gln., miejscami gln., z rowami bocznymi, częściowo zadrzew.; dalej szosa 8 m szer., z 3 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, częściowo zadrzew., z linją tlgr. Biegnie w kierunku na Pc. Gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa, szosa do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo równinny, w dalszym ciągu lekko falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty, poprzerzynany parowami biegnącymi z Pd. na Pc.; gleba ps.-gln., uprawna lub łąki.

Przeszkody: (2,3—6 km, 1—1,2 km na W.) las igl. (do 100 lat, podszycie słabe, miesz., do przebycia dla piechoty; drg. leśn. do 8 m szer.); (20,8 km) na wsch. końcu mta Nieszawy rz. Wisła (400 m szer., 1—5 m głęb., dna ps.-żw. brzegi łąkowe, do 8 m wys., dolina równinna, łąkowa).

Osiedla: w. **Wolica Stara** (p. drg. 319); (1,1 km, 0,4 km na W.) flw. **Gustoszyn** (4 dym. mur., 181 Pol.); (2,3 km, 0,7 km na W.) flw. **Dubielewo** (3 dym., w tem 2 mur., 207 Pol., grzl.); (2,3 km, 0,6 km na Z.) flw. **Aleksandrowo** (2 dym., w tem 1 mur., 154 Pol.); (3,9 km) flw. **Brzezie** (6 dym. mur., 320 Pol., 3 szkoły, elektr.); (4,6 km) w. **Klementynowo** (16 dym., w tem 2 mur., 83 Pol.); (5,4 km) w. **Witoldowo** (12 dym., w tem 3 mur., po 50% Pol. i Niem.); (6 km) w. **Bodzie** (57 dym., w tem 3 mur., 520 Niem., 25% Pol., szkoła); (6,3 km) flw. **Ustronie** (4 dym., w tem 3 mur., 120 Pol.); (7,8 km, 1,3 km na Pc.Z.) w. **Janowice** (11 dym. drw., 96 Pol., szkoła); (11,8 km) w. **Zapomianowo** (16 dym. drw., 134 Pol.); (12,6 km, 1 km na W.) kol. **Siutkówek** (15 dym. drw., 105 Pol.); (14 km) w. **Siutkowo** (12 dym., w 3 mur., 112 Pol.); (14,8 km, 0,3 km na W.) w. **Nowy Zbrachlin** (13 dym., w tem 5 mur., 108 Pol., 40% Niem.); (15,3 km) w. **Zbrachlin** (18 dym., w tem 2 mur., 120 Pol., kśł., szkoła); (17,1 km) flw. **Plebanka** (7 dym., w tem 2 mur., 42 Pol.); (17 km, 0,9 km na Z.) flw. **Waganiec** (5 dym. mur., 160 Pol.); (20,8 km) mto **Nieszawa** (p. drg. 184).

Mosty i przeprawy: na drodze 3 mostki drw., 2 mur., 3—7 m dłg., 4—7,5 m szer. i 2 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Wolica Stara—319; Janowice—321; Nieszawa—184, 319 a.

321. Radziewie — Nowy Duninów — Włocławek — Janowice.

59,9 km

M. pr. 1/100—E 31 Płock, D 31 Włocławek (przestarzałe).

Do mta Włocławek (45,1 km) gruntowa 6—10 m szer. ps. z rowami bocznymi, zadrzew., w dalszym ciągu szosa 8 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi częściowo zadrzew. Biegnie wzdłuż lewego brzegu rz. Wisły, w ogólnym kierunku na Pc.Z., z nieznacznemi załamaniami i odchyleniami. Gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa, szosa do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo równinny, następnie lekko falisty, mało przejrzysty, pokryty parcelami lasu; gleba ps. lub ps.-gln.; uprawna. Obserwacja na całej przestrzeni utrudniona.

Przeszkody: (6,1—8,2) las miesz. (60 lat, podszycie miesz., do przebycia dla piechoty, drogi leśne 2—4 m szer.); (10,2—12,8 km, 0,6—0,8 km na Pd.) las igl. (70—100 lat, podszycie częściowe, do przebycia dla piechoty w szyku luźnym; drogi leśne i duchty, 2—5 m szer.); (49,7—54,1 km) las igl. (do 100 lat, podszycie miesz., do przebycia dla piechoty, drogi leśne do 8 m szer.); (55,3—58,5 km) las igl. (50 lat, podszycie miesz., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: os. **Radziwie** (przedmieście mta Płock); (1,6 km) w. **Popłocin** (63 dym., w tem 4 mur., 400 Pol., szkoła, przesłona sady); (5,6 km) w. **Mościska** (2 dym., w tem 1 mur., 10 Pol.); (8,3 km) papiernia **Soczewka** (40 dym., w tem 29 mur., 900 Pol., fbr.); (9.5 km) w. **Brwilno Dolne** (24 dym., w tem 2 mur., 167 Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (11,6 km) **Wólka Brwileńska** (22 dym., w tem 2 mur., 176 mieszk., po 50% Pol. i Niem., szkoła, przesłona—sady i zagajnik); (13,1 km) w. **Stary Duninów** (9 dym., w tem 2 mur., 63 Pol.); (14,9 km) w. **Mały Duninów** (na mapie nieoznaczona, 12 dym., w tem 3 mur., 59 Pol.); (16 km) w. i flw. **Nowy Duninów** (39 dym., w tem 20 mur., 650 Pol., kśł., gm., trt., post. pol., szkoła, przesłona—sady i zagajnik); (18 km) w. **Karolewo** (60 dym., w tem 8 mur., 207 Pol., 10% Niem., kśł., szkoła, przesłona — sady); (20,9 km. 0,4 km na Pd.) w. **Nowa Wieś** (16 dym., w tem 1 mur., 87 Pol., 10% Niem., szkoła, przesłona — sady i las); (21,4 km) w. **Skoki Dolne** (20 dym., w tem 2 mur., 120 Pol., szkoła, przesłona—sady, zagajnik); (25,4 km) w. **Dąb Wielki** (55 dym., w tem 6 mur., 360 Niem., kpl., szkoła, przesłona—sady i zagajnik); (27 km) w. **Dobiegniewo** (32 dym., w tem 2 mur., 192 Pol., 40% Niem., gm., post. pol., przesłona — sady i las); (31 km) **Wistka Szlachecka** (24 dym., w tem 7 mur.,

144 Pol., 30% Niem., kśł., szkoła, przesłona — sady); (32,4 km) w. **Mostki** (10 dym., w tem 5 mur., 63 Pol., 25% Niem., przesłona—sad); (33,6 km) w. **Wistka Królewska** (23 dym., w tem 12 mur., 192 Pol., 30% Niem., przesłona—park); (36,2 km) w. **Modzerowo** (34 dym., w tem 5 mur., 260 Pol., 25% Niem., szkoła, przesłona—sady i las); (39,1 km) w. i flw. **Łęg** (39 dym., w tem 13 mur., 238 Pol., 15% Niem., szkoła, przesłona—sady); (41.6 km) w. **Mały Łęg** (na mapie nieoznaczona, 6 dym. drw., 40 Pol.); (45,1 km) mto **Włocławek** (p. drg. 185); (48,2 km) w. **Zazamcze** (57 dym., w tem 27 mur., 429 Pol., szkoła, 2 trt., cgl., przesłona—sady); (49,9 km) w. **Korabniki** (29 dym., w tem 11 mur., 204 Pol., średnia przesłona—sady); (51,9 km) w. **Krzywa Góra** (na mapie Krzyżówka, 44 dym., w tem 6 mur., 400 Niem., 25% Pol., szkoła, średnia przesłona—sady); (53,1 km) w. **Rożynowo** (14 dym., w tem 6 mur., 168 Pol, trt., przesłona—sad i las); (55 km) w. **Leopoldowo** (9 dym., w tem 8 mur., 64 Pol., 30% Niem.); (58,2 km) w. **Mikanowo** (23 dym. drw., 299 Pol., przesłona—sady); (59,9 km) w. **Janowice** (p. drg. 320),

Mosty i przeprawy: (7,9 km na potoku) drw., 20 m dłg., 4 m szer., 5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 13 mostków drw. i 9 mur., 1,5—6 m dłg., 3—8 m szer.

Skrzyżowania drożni: Radziwie—327, 333; Nowy Duninów—323, 330; Włocławek—185, 316, 318, 324; Janowice—320.

322. Gostynin—Kowal—Kruszyn—Brześć Kujawski.

42,1 km

M. pr. 1/100—E 32 Gostynin, D 32 Kłodawa, D 31 Włocławek (przestarzałe).

Gruntowa (w przebud. na szosę) 5—12 m szer. ps.-gln. z rowami bocznymi i drzewami. Biegnie w kierunku na Pc.Z. Dla ciężkich zaprzęgów do użycia; dla samochodów uciążliwa.

Teren równinny, przeważnie podmokły, pokryty rzadko rozrzuconymi laskami liśc.; gleba ps.-trf. lub ps.-gln. Obserwacja wzdłuż drogi utrudniona.

Przeszkody: rz. **Skrwa** (3—4 m szer., 1—1,5 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, łąkowe, dolina trf. podmokła); (18,2—19,8 km) łąka podmokła (trf., zabgn., pokryta trzciną i sitowiem, do 2 m głęb., na wiosnę zalewana wodą, do przebycia tylko w suchą porę dla pojedyńczych pieszych); (19,8—24,7 km, 0,8—1 km na Pc.W.) błotna łąka (zabgn. 2—3 m głęb., porąśnięta trzciną i sitowiem, na wiosnę zalewana wodą z jez. Wielkie, do przebycia dla piechoty tylko w suchą porę); (30,3 km) rz. **Lubinka** (4 m szer., 0,5—2 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps., łąkowe); (40,7 km, 0,8 km na Pd.Z.) las mieszany

(60 lat, podszycie liśc., do przebycia dla piechoty); (42,1 km) rz. Zgłowiączka (5—10 m szer., 4 m głęb., dno ps. lub muliste, brzegi płaskie, porośnięte trzciną; dolina podmokła, trudna do przebycia).

Osiedla: mto Gostynin (405 dom., w tem 10% mur., 6700 Pol., 35% Żyd., 10% Niem., 2 kśł., syng., starostwo, magistrat, kom. pol., poczta, 2 gimn., 3 szkoły, apteka, 2 szpitale—10 łóżek, trt., cgl., fbr., 2 mł. par., elektrownia); (1,5 km) w. Budy Kozickie (34 dym., w tem 1 mur., 231 Pol., szkoła, przesłona—sady); (1,9 km na Pc.W.) w. Wesoła Wrząca (14 dym. drw., 98 Pol., średnia przesłona—sady); (3,1 km) w. Nagodowo (31 dym., w tem 1 mur., 217 Pol., 10% Niem., średnia przesłona—sady); (4,5 km) w. Krzywie (34 dym., w tem 2 mur., 204 Pol., 5% Niem., szkoła, średnia przesłona — sady); (6,8 km) w. Sosnowice (6 dym. mur., 50 Pol., średnia przesłona—sady); (7,3 km) w. Marjanka (9 dym., w tem 1 mur., 75 Pol., średnia przesłona—sady); (9 km) w. Patrówek (21 dym., w tem 5 mur., 147 Pol., szkoła, przesłona—sady); (10,4 km) w. Zawadzkie Piaski (na mapie do Zawada, 22 dym. w tem 9 mur., 262 Pol., średnia przesłona—sady); (13 km) w. i flw. Karowo (59 dym., w tem 14 mur., 316 Pol., 2 szkoły, przesłona — sady i las); (14 km) w. Kłótno (65 dym., w tem 13 mur., 740 Pol., kśł., gm., post. pol., średnia przesłona—sady i las); (15,4 km) w. i flw Baruchowo (28 dym., w tem 2 mur., 487 Pol., przesłona—sady i zagajniki); (16,8 km) w. Leonowo (9 dym. mur., 100 Niem., 30% Pol., przesłona—sad); (17,5 km) w. Świątkowo (30 dym., w tem 9 mur., 240 Pol., szkoła, brak przesłony); (19 km) w. Rakutowo (87 dym., w tem 21 mur., 500 Pol., 2 szkoła, mł. par., przesłona—sady); (23 km) mko Kowal (500 dom., w tem 150 mur., 4300 Pol., 43% Żyd., 1% Niem., kśł., 2 szkoły, magistrat, gm., post. pol., poczta, mł. par., apteka); (28,3 km) w. Gołaszewo (45 dym., w tem 5 mur., 315 Pol., szkoła, przesłona—sady); (29,2 km) w. Nakunowo i Chulanka (21 dym., w tem 7 mur., 185 Pol., szkoła, przesłony brak); (31 km) w. i flw. Łagiewniki i Djabełek (27 dym., w tem 6 mur., 238 Pol., kpl.); (32,7 km) w. Dębice (10 dym. mur., 320 Pol., przesłona średnia—sady); (34,6 km) w. Kruszyn (p. drg. 318); (36,7 km) w. i flw. Sykuła (4 dym., w tem 1 mur., 40 Pol.); (37,8 km) kol. Markówek (na mapie Markowo, 7 dym., w tem 1 mur., 60 Pol., średnia przesłona—sady); (39,4 km) w. Guźlin (87 dym., w tem 5 mur., 550 Pol., szkoła, średnia przesłona—sady); (42,1 km) mko Brześć Kujawski (p. drg. 316).

Kolejki wąskotorowe: (35,2 km) Włocławek — Lubraniec.

Mosty i przeprawy: (30,3 km na rz. Lubinka) drw., 29 m dłg., 4 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 2 mostki mur., 1 drw., 2—4,5 m dłg., 4—6 m szer., i 5 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Gostynin—327, 330; Kowal—323, 324; Kruszyn—318; Brześć Kujawski—316, 317, 319.

323. Duninów Nowy — Kobyle Błoto — Przyborowo—Kowal.

25,8 km

M. pr. 1/00 — D 31 Włocławek, E 31 Płock (przestarzałe).

Gruntowa 3—15 m szer. ps., miejscami rozjeżdżona z rowami bocznymi. Biegnie zakrętami w ogólnym kierunku na Pd.Z., potem na Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny lub lekko falisty, pokryty lasami; po stronie Pd. ciągnie się pasmo jezior na glebie podmokłej; gleba ps.-gln. lub trf. łąkowa. Obserwacja wzdłuż drogi utrudniona.

Przeszkody: rz. Wisła (900 m szer., 0,7—4 m głęb., dno ps., na rzece wyspa pod nazwą Kępa Głowińska, brzegi 2—6 m wys., ps., miejscami zarośnięte wikliną, dolina płaska, ps., prawy brzeg dominuje); (3,5—22,9 km) las igl., częściowo mieszany, poprzerzynany polami (40—100 lat, zagajniki do 40 lat, podszycie częściowo mieszane, z duchtami 3—4 m szer., do przebycia dla piechoty); (15,4 km) jez. Krzewent (1,8 km dłg., 0,4 km szer., do 10 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe); (17,7 km) jez. Lubiechowo (0,7 km dłg., 0,3 km szer., 6 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe, lekko podmokłe); (18,8 km) jez. Wielkie (2,3 km dłg., 1—1,9 km szer., 3 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, zalesione, dostępne); (23,3 km) potok bez nazwy (do 5 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: w. i flw. **Nowy Duninów** (p. drg. 321); (4,1 km) w. **Buczynna Góra** (na mp. Brzezinna Góra, 11 dym., w tem 1 mur., 79 Pol., przesłona dobra — las); (9,6 km, 1 km na Pd.) w. **Lipianki** (42 dym., w tem 3 mur., 397 Pol., szkoła, przesłona — las); (9,6 km) w. **Kobyle Błoto** (7 dym., w tem 2 mur., 46 Pol.); (15,4 km) w. **Krewęt** (na mp. Krzewent, 20 dym., w tem 5 mur., 157 Pol., 1% Niem., szkoła, przesłona — sady); (18 km) w. **Dębniaki** (45 dym., w tem 2 mur., 365 Pol., 15% Niem., szkoła, przesłona — las); (21,4 km) w. **Ława** (na mp. Grondy, 8 dym., w tem 1 mur., 47 Pol., 4% Niem., szkoła, przesłona — las); (22,6 km) kol. **Przyborowo** (mł. wodny, 7 Pol.); (25,8 km) mto **Kowal** (p. drg. 322).

Kolejki wąskotorowe: (6,8 km) rewir leśny Kociołek—Nowy Duninów—rz. Wisła, przemysłowa.

Mosty i przeprawy: na drodze 1 mostek mur. 2 m dłg., 4 m szer. i 1 przepust bet.

Skrzyżowania drożni: Duninów Nowy — 321, 330; Kowal — 322, 324.

324. Topola—Krośniewice—Lubień—Kowal—Włocławek.

65,6 km

M. pr. 1/100—D 33 Łęczyca, D 32 Kłodawa, D 31 Włocławek (przestarzałe).

Szosa 9—11 m szer., z 5—6,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, początkowo otwarty i przejrzysty, od mka Kowal zalesiony; gleba ps.-gln., uprawna lub łąki. Dogodne pkty obs.: wieża kśł. w mku Krośniewice, Lubień i Kowal, pole widzenia 10—15 km.

Przeszkody: (35,7 km) jez. Lubień (65 ha powierzchni, kształt podłużny, 2,8 km dłg., 0,4 km szer., 7—15 m głęb., dno ps., brzegi 2—5 m wys., łąkowe, ps.); (54,7 km) potok bez nazwy (5 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (55,6—64,2 km) las igl. (do 100 lat, zagajniki do 40 lat, podszycie miesz., drogi leśne 5—6 m szer., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: w. **Topola** (59 dym., w tem 29 mur., 482 Pol., 4% Żyd., kśł., szkoła); (1,6 km) w. **Chrząstówek** (49 dym., w tem 28 mur., 343 Pol., 4% Niem., przesłona średnia — sady); (4,5 km) w. **Krężelewice** (31 dym. mur., 201 Pol., przesłona — słaba małe sady); (8,2 km) w. i flw. **Daszyna** (33 dym., w tem 30 mur., 289 Pol., przesłona dobra — sady); (13,2 km) w. **Ogrodzona** (30 dym., w tem 27 mur., 184 Pol., 10% Niem., słaba przesłona sady); (15,2 km) w. **Miłosna** (24 dym. mur., 172 Pol., średnia przesłona — sady); (16,2 km) w. **Zalesie** (16 dym. mur., 123 Pol., średnia przesłona — sady); (17 km) w. **Jarochów** (19 dym., w tem 13 mur., 146 Pol., przesłona — sady); (17,6 km) w. **Krzewie** (14 dym., w tem 7 mur., 147 Pol., przesłona—sady); (19,3 km) mko **Krośniewice** (p. drg. 318); (21,7 km) w. **Kajew** (63 dym., w tem 13 mur., 500 Pol., szkoła, kśł., przesłona—sady); (24,4 km, 0,7 km na W.) w. i flw. **Ostrowy** (34 dym., w tem 22 mur., 500 Pol., 2% Żyd., gm., cukr.); (26,2 km) w. **Bzówki i Nowa Wieś** (26 dym., w tem 14 mur., 280 Pol., przesłona — sady); (30,3 km) flw. **Kamienna** (9 dym., w tem 8 mur., 200 Pol., przesłona — sady); (35,7 km) mko **Lubień** (p. drg. 309); (38,7 km) w. **Gagowy** (32 dym., w tem 20 mur., 224 Pol., 2 szkoły, przesłona sady); (40,2 km) w. **Modliborek** (2 dym., w tem 1 mur., 18 Pol.); (41 km) w. i flw. **Modliborzyce** (26 dym., w tem 5 mur., 255 Pol., przesłona — sady); (42,8 km) w. **Chojny i Kłobskie Budy** (13 dym., w tem 3 mur., 141 Pol., przesłona—małe sady); (43,4 km) w. **Charchocin** (7 dym., w tem 1 mur., 54 Pol., przesłony—brak); (44,1 km, 0,4 km na W.) w. i flw. **Unisławice** (36 dym., w tem 5 mur., 295 Pol., 11 Niem., przesłona średnia — sady); (45,1 km) w. **Dąbrówka Połajewska** (6 dym., w tem 2 mur.,

44 Pol.); (45,1 km, 0,9 km na Z.) w. i flw. **Osówek** (8 dym., w tem 1 mur., 55 Pol., przesłona — sad); (45,9 km) w. **Strzały** (8 dym., w tem 1 mur., 100 Pol., przesłona — sady); (48,6 km) w. i flw. **Dziardonice** (3 dym., w tem 1 mur., 40 Pol., przesłony brak); (50,6 km) mko **Kowal** (p. drg. 322); (65,6 km) mto **Włocławek** (p. drg. 185).

Mosty i przeprawy: (0,3 km nad torem kol.) bet., 131,3 m dłg., 5 m szer., 5 m wys., (18,6 km na potoku) drw., 10 m dłg., 5,6 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T; (54,7 km na potoku) drw., 14 m dłg., 9 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 12 mostków drw. i 3 mur., 1,5—5,5 m dłg., 6,5—9 m szer.

Skrzyżowania drożni: Topola — 328, 329, 330; Krośniewice — 318, 326, 327; Lubień — 309, 332; Kowal — 322, 323; Włocławek — 185, 316, 318, 321.

325. Dąbie—Kłodawa—Przedecz—Rybno—Osiecz Mały—Lubraniec.

54,3 km

M. pr. 1/100 — C 33 Koło, D 33 Łęczyca, D 32 Kłodawa, D 31 Włocławek (przestarzałe).

Do w. Rybno (29,5 km) szosa 7,6—8 m szer. z 3,5—4 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi, z linją tlgr.; w dalszym ciągu gruntowa 2—9 m szer. ps.-gln. z zaniedbanymi rowami bocznymi. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. przy w. Kłobia (48,8 km) skręca na Pc.Z. Szosa do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów — gruntowa dla samochodów ciężarowych uciążliwa.

Teren lekko falisty, odcinkami równinny, pokryty rzadko rozrzuconymi grupami i zagajnikami lasu igl.; gleba ps.-gln., lub gln.-ps., uprawna. Obserwacja wzdłuż drogi dobra. Dogodne pkty obs.: wieża kśł., w m. Kłodawa (18,9 km) i w. Przedecz (27,6 km) pole widzenia do 15 km.

Przeszkody: rz. Ner (35 m szer., 2,5 m głęb., dno bgn., brzegi ps.-gln., do 1,2 m wys., łąkowe); (18,9 km) rz. Rgiłówka (12 m szer., 1,6 m głęb., dno ps., brzegi ps.-gln., łąkowe); (27,3 km) jez. Przedecz (owalno-podłużne, 1,7 km dłg., 0,5 km szer., 0,5—2 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, łąkowe); (29,5—30,9 km, 0,8 km na W.) las mieszany (do 100 lat, podszycie miesz.; z duchtami 5 m szer., do przebycia dla piechoty); (38,8 km na Z.) las mieszany (50 lat, podszycie mieszane, do przebycia dla piechoty; drogi leśne 5 m szer.); (54,3 km) rz. Zgłowiączka (5—10 m szer., 3—4 m głęb., dno ps.-muliste, miejscami bgn., brzegi bgn. lub trf., płaskie, dolina płaska do 1 km szer., podmokła).

Osiedla: mko **Dąbie** (329 dom., w tem 230 mur., 4000 Pol., 10% Żyd., 8% Niem., 2 kśł., syng., magistrat, 2 szkoły, przytułek, cgl., post. pol., poczta); (3,8 km) w. **Tarnówek** (na mp. Tarnówka Wiesiołowska, 18 dym., w tem 17 mur., 136 Pol., słaba przesłona — małe sady); (5,7 km) w. **Młynik** (20 dym., w tem 14 mur., 140 Pol., 4% Niem., słaba przesłona—małe sady); (7,9 km) w. **Drzewce** (51 dym., w tem 9 mur., 280 Pol., szkoła, słaba przesłona — małe sady); (9.2 km) w. **Wojciechów** (36 dym., w tem 33 mur., 340 Pol., szkoła, słaba przesłona — małe sady); (11,1 km) flw. **Głębokie** (7 dym. mur., 180 Pol., szkoła, grzl., dobra przesłona—sady); (14,4 km) w. **Krzewata** (29 dym., w tem 3 mur., 218 Pol., szkoła, słaba przesłona — małe sady); (18,9 km) mko **Kłodawa** (582 dom., w tem 388 mur., 5260 Pol.; 40% Żyd., 2 kśł., syng., 2 szkoły, magistrat, gm., poczta, post. pol., szpital, apt.); (20,1 km, 0,8 km na Z.); w. **Brzeziny i kol. Bierzwienna Długa** (18 dym., w tem 1 mur., 126 Pol., przesłona — sady); (23,1 km) w. **Dębina** (17 dym., w tem 4 mur., 119 Pol., 35% Niem., szkoła, przesłona—sady); (24,7 km) w. **Mniszek** (6 dym. drw., 40 Niem.); (24,7 km, 0,3 km na Z.) w. **Kobylata** (21 dym., w tem 3 mur., 150 Pol., przesłona—sady); (25,7 km, 0,9 km na Z.) w. **Jakubowo** (13 dym., w tem 1 mur., 115 Pol., przesłona—sady); (27,6 km) mko **Przedecz** (315 dom., w tem 25% mur., 3200 Pol., 35% Żyd., 2 kśł., szkoła, gm., magistrat, post. pol., poczta, apteka, mł. motor., przesłona—sady i las); (29,5 km) w. **Rybno** (51 dym., w tem 7 mur., 400 Pol., szkoła, przesłona—sady); (31 km) kol. **Budy Błeńskie** (14 dym., w tem 4 mur., 97 Pol., przesłona — sady); (32,5 km) os. **Parcele Błeńskie** (na mp. nieoznaczone, 15 dym., w tem 4 mur., 105 Pol.); (34,8 km) w. i flw. **Dziewczopole** (9 dym., w tem 3 mur., 100 Pol., przesłona — sady i park); (34,8 km, 1,2 km na Z.) flw. **Gogoły** (4 dym., w tem 1 mur., 40 Pol., 50% Niem., przesłona—sady); (35,7 km) flw. **Roguszki** (5 dym. drw., 10 Pol., 10 Niem., przesłona — sady); (36,2 km) w. **Bnin** (16 dym., w tem 3 mur., 93 Pol., 8% Niem., przesłona—sady); (38,1 km) flw. **Osiecz Mały** (p. drg. 309); (39,9 km) flw. **Osiecz Wielki** (9 dym. mur., 121 Pol., przesłona — park); (41,4 km) kol. **Anielin** (21 dym., w tem 2 mur., 170 Pol., 3% Niem., przesłona—sady); (42,9 km, 0,8 km na Z.) w. **Wólka Paruszewska** (6 dym., w tem 4 mur., 80 Pol., mł. motor., przesłona—sady); (44 km) kol. **Bolewo** (21 dym. drw., 170 Pol., szkoła, przesłona średnia — sady); (45,1 km) flw. **Otmianowo** (7 dym., w tem 6 mur., 150 Pol.); (48,8 km) w. **Kłobia** (44 dym., w tem 18 mur., 308 Pol., kśł., przesłona- -sady); (50,1 km, 0,7 km na Pc.) flw. **Ossowo** (6 dym., w tem 1 mur., 112 Pol., przesłona — sady); (51,4 km, 0,6 km na Pc.) flw. **Siarczyce** (3 dym., w tem 1 mur., 60 Pol., przesłona — sady); (51,9 km) kol. **Parcele Biernatki** (8 dym. drw., 50 Pol., brak przesłony); (54,3 km) mko **Lubraniec** (p. drg. 305).

Kolejki wąskotorowe: (44,2 km) Krośniewice—Boniewo—osobowa.

Mosty i przeprawy: (6,3 km na potoku) drw., 11,2 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., wytrz. 15 T; (18,9 km na rz. Rgi-

lewka) drw., 19,2 m dłg., 4,8 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 5 mostków drw. i 2 mur., 1—7,5 m dłg., 5,5—7 m szer. i 2 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Dąbie—327, 328; Kłodawa—326, 329; Rybno — 325a; Osiecz Mały — 309; Lubraniec — 305, 315, 317.

325a. Rybno—Chodecz.

10,8 km

M. pr. 1/100 — D 32 Kłodawa (przestarzała).

Szosa 9 m szer. z 4 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, częściowo wysadzana drzewami. Biegnie w kierunku na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, przejrzysty i otwarty z rzadko rozrzuconemi grupami drzew mieszanych; gleba gln-ps., uprawna.

Przeszkody: (0,6—3,2 km) las mieszany (do 100 lat, podszycie mieszane; z duchtami do 5 m szer., do przebycia dla piechoty); (10,8 km) jez. Chodecz (Kromszewice, stanowi 4 jez. połączone; wąskie, podłużnego kształtu, 5 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 5—15 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, łąkowe).

Osiedla: w. **Rybno** (p. drg. 325); (3,1 km) w. **Rogoźno** (8 dym., w tem 4 mur., 76 Pol., szkoła, przesłona—sady); (4,1 km) w. **Chrustowo** (19 dym., w tem 5 mur., 120 Pol., 50% Niem.); (5,6 km) w. **Cetty** (10 dym., w tem 3 mur., 100 Pol., 5% Niem., przesłona—sady); (6,5 km) w. **Witoldowo** (5 dym., w tem 2 mur., 40 Niem., przesłona—sady); (7,2 km) w. i flw. **Strzygi** (19 dym., w tem 9 mur., 231 Pol., grzl., przesłona — sady); (8,4 km) w. i flw. **Strzyżki** (na mp. nieoznaczona, 11 dym., w tem 5 mur., 71 Pol., szkoła, przesłona — sady); (8,9 km) w. **Huta Chodecka** (18 dym., w tem 4 mur., 94 Pol., 20% Niem., 2 cgl., przesłona—sady); (10,8 km) os. **Chodecz** (p. drg. 309).

Mosty i przeprawy: na drodze 3 mostki drw., 1,5—2 m dłg., 5—6,5 m szer.

Skrzyżowania drożni: Rybno — 325; Chodecz—309, 318.

326. Łowicz—Bedlno—Kutno—Krośniewice—Kłodawa—Koło.

95,3 km

M. pr. 1/100 — F 33 Łowicz, E 33 Kutno, D 33 Łęczyca, D 32 Kłodawa, C 33 Koło (przestarzałe).

Szosa 10,4—11 m szer., 4,8—5 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, częściowo zadrzew., z linją tlgr.

Biegnie do mka Krośniewice (56,4 km) na Pc.Z., dalej do mka Kłodawa na Z.; wreszcie na Pd.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, otwarty i przejrzysty, poprzecinany licznymi potokami, rowami odwadniającemi, z rzadko rozrzuconemi grupami drzew; gleba ps.-gln. lub gln.-ps., uprawna. Dogodne punkty obs.: wieże kśł. w mcie Łowicz, Kutno i Koło, wgląd do 20 km.

Przeszkody: (1,2 km) rz. Bzura (58 m szer., 1,6 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, ps.-gln., dolina równinna 0,2 km szer., ps.-gln.); (42,8 km) rz. Ochnia (3 m szer., 1,2 m głęb., dno gln., brzegi gln.-ps., łąkowe); (65,3—65,8 km) las igl. (50 lat, podszycie liśc., z duchtami 4 m szer.; do przebycia dla piechoty); (74,2 km) rz. Rgilewka (12 m szer., 1,6 m głęb., dno ps., brzegi niskie ps.-gln.); (95,2 km) rz. Warta (130 m szer., 2,3 m głęb., dno ps., brzegi 1,2 m wys., ps.-gln., dolina płaska, 0,5 km szer., podmokła).

Osiedla: mto **Łowicz** 845 dom., w tem 600 mur., 16460 Pol., 25% Żyd. i innych, 6 kśł., magistrat, elektr., 2 szpitale, seminarjum, kom. pol., 2 gimn., poczta, 18 szkół, ochronka, teatr, trt., 2 fbr., grzl., 4 apteki, browar. 2 mł. par.); (1,3 km) w. **Małszyce** (78 dym., w tem 5 mur., 468 Pol., szkoła, przesłona—sady); (10,4 km) w. **Zduny** (94 dym., w tem 8 mur., 487 Pol., kśł., szkoła, post. pol., przesłona—sady); (14 km) w. **Rząśno** (76 dym., w tem 9 mur., 605 Pol., szkoła, przesłona—sady); (15,2 km, 1 km na Pd.Z.) w. **Bąków Górny** (98 dym., w tem 5 mur., 640 Pol., szkoła, przesłona—sady); (20,7 km) flw. **Plecka Dąbrowa** (6 dym. mur., 195 Pol., ochronka, dobra przesłona — sady); (21,7 km) w. **Plecka Dąbrowa** (45 dym., w tem 34 mur., 330 Pol., kśł., szkoła, średnia przesłona—sady); (23,7 km) w. **Kujawki** (12 dym., w tem 9 mur., 94 Pol., brak przesłony); (26 km) w. i flw. **Zleszyn** (9 dym., w tem 6 mur., 71 Pol., brak przesłony); (27,8 km) w. i flw. **Bedlno** (32 dym., w tem 10 mur., 240 Pol., kśł., szkoła, dobra przesłona—sady); (28,7 km) w. **Wojszyce** (na mp. nieoznaczona, 7 dym., w tem 4 mur., 42 Pol.); (29,6 km) w. **Kręciszki** (na mp. Kręcioszki, 13 dym., w tem 8 mur., 65 Pol., średnia przesłona — sady); (31,1 km) w. **Tarnów** (7 dym., w tem 3 mur., 35 Pol.); (32,7 km) w. **Groszki** (8 dym. w tem 2 mur., 36 Pol.); (33,7 km) w. **Koszewy Tarnowskie** (19 dym., w tem 14 mur., 80 Pol., brak przesłony); (35,8 km) w. **Sokołów** (na mp. nieoznaczona, 20 dym., w tem 18 mur., 109 Pol., cgl., słaba przesłona—sady); (39,5 km) w. **Stara Wieś** (9 dym., w tem 6 mur., 110 Pol., słaba przesłona—sady); (42,8 km) mto **Kutno** (824 dom., w tem 584 mur., 16870 Pol., 44% Żyd. i innych, 2 kśł., syng., 5 szkół, ochronka, starostwo, kom. pol., poczta, szpital, 2 fbr., mł. par., browar, grzl., cgl., 2 apt., 2 składy apt., st. kol.); (45,8 km) w. **Adamowice** (na mp. nieoznaczona, 6 dym. mur., 35 Pol., 11% Żyd.); (49,7 km) w. i flw. **Krzesin** (77 dym., w tem 8 mur., 259 Pol., średnia przesłona—sady); (51 km) flw. **Skłuty** (7 dym. mur.,

220 Pol., szkoła, grzl., b. dobra przesłona—park); (54,2 km) w. **Pomorzany** (23 dym., w tem 8 mur., 184 Pol., szkoła, średnia przesłona—sady); (54,5 km) flw. **Pomorzany** (4 dym. mur., 160 Pol., b. dobra przesłona—sady); (56,4 km) mko **Krośniewice** (p. drg. 318); (57,3 km) w **Bardzinek** (na mp. nieoznaczona, 15 dym., w tem 2 mur., 130 Pol.); (59,9 km) w. **Pniewko** (5 dym. drw., 15 Pol.); (61,6 km) flw. **Ostałów** (3 dym. mur., 61 Pol., dobra przesłona—ogród); (62,8 km) flw. **Pniewo** (1 dym. mur., 35 Pol.); (64,5 km) w. **Czerwona** (2 dym. mur., 10 Pol., szkoła); (64,8 km) w. **Chrzanów** (11 dym., w tem 6 mur., 88 Pol.); (67,6 km) flw. **Chodów** (12 dym. mur., 510 Pol., szkoła, ochronka, b. dobra przesłona—park); (69,3 km) w. **Aleksandrów** (14 dym., w tem 11 mur., 122 Pol.); (70,3 km) w. **Kocewia** (31 dym., w tem 22 mur., 240 Pol., szkoła, średnia przesłona—sady); (73,7 km) flw. **Kłodawa** (4 dym., w tem 3 mur., 60 Pol., dobra przesłona — sady); (74,2 km) mko **Kłodawa** (p. drg. 325); (78,3 km) w. **Cząstków** (12 dym., w tem 8 mur., 83 Pol.); (79,9 km) flw. **Krzykosy** (24 dym., w tem 9 mur., 200 Pol., szkoła. b. dobra przesłona—park); (81,4 km) w. **Barysławice** (12 dym., w tem 7 mur., 138 Pol., kśł., szkoła); (85,6 km) w. **Barłogi** (24 dym., w tem 13 mur., 180 Pol.); (90,4 km) w. **Choiny** (27 dym., w tem 22 mur., 201 Pol.); (92,9 km) w. **Nagórna** (35 dym., w tem 30 mur., 380 Pol., 1% Niem., 1% Żyd, cgl., trt., szkoła); (95,3 km) mko **Koło** (p. drg. 304).

Mosty i przeprawy: (1,2—1,4 km na rz. Bzura i jej odnodze) 2 mosty drw. 36,4 i 57,6 m dłg., 5,8 m szer., 2,5 i 4 m wys.; (6,2 km na rz. Studwia) drw., 29,6 m dłg., 5,2 m szer., 2 m wys.; (46,2 km na potoku) drw., 12,8 m dłg., 10,6 m szer., 1,6 m wys.; (53,8 km na potoku) drw., 13,4 m dłg., 10,6 m szer., 1,6 m wys.; (53,9 km na potoku) drw., 13,4 m dłg., 10,6 m szer., 2 m wys.; (95,2 km. na rz. Warta) drw., 158,4 m dłg., 2,4 m szer., 4 m wys., wytrz. 20 T (w budowie).

Skrzyżowania drożni: Łowicz—331, 336, 340, 347, 354; Bedlno—338; Kutno—330, 337; Krośniewice—318, 324, 327; Kłodawa—325, 329; Koło—304, 317, 328.

327. Dąbie—Sobótka—Krośniewice—Łanięta—Gostynin—Łąck—Płock.

83,2 km

M. pr. 1/100 — C 33 Koło, D 33 Łęczyca, D 32 Kłodawa, E 31 Gostynin, E 31 Płock (przestarzałe).

Do mka Krośniewice (30,6 km) drg. **gruntowa** 7 m szer., ps.-gln., częściowo z rowami bocznymi, niezadrzew.; w dalszym ciągu **szosa** 6,4—9 m szer., z 3,5—5,3 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, częściowo wzsadzana drzewami, z linją tlf., z mta Gostynin z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierun-

ku na Pc.W. Gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa; szosa do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do mka Krośniewice (30,6 km) równinny, dalej lekko falisty, pokryty rzadko rozrzuconemi parcelami lasów; na Pc. gęsto zalesiony; gleba ps.-gln. lub gln.-ps., uprawna. Dogodny pkt. obs., komin cukr. we w. Łanięta (45 km).

Przeszkody: rz Ner (35 m szer., 2,5 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, ps.-gln., dolina lekko falista, 0,2 km szer., trf.); (9,5 km, na Pc. Z.) las igl., (60 lat, podszycie liśc.; z duchtami 4,5 m szer.; do przebycia dla piechoty); (15,4—16,7 km) las igl., (45 lat, podszycie liśc.; z duchtami 4,5 m szer., dostępny dla piechoty); (34,4—35,4 km) las liśc., (37 lat, podszycie igl.; z duchtami 4 m szer.; do przebycia dla piechoty); (37,1 km) rz. Ochnia (3 m szer., 1,2 m głęb., dno gln., brzegi niskie, łąkowe); (46,2—46,9 km) las liśc., (30 lat, podszycie igl.; z duchtami do 5 m szer., do przebycia dla piechoty); (90,7 km) rz. Skrwa (2,1 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps.-trf.); (72 km) jez. Łąck (2 km dłg., 0,5—0,7 km szer., do 10 m głęb., dno na Pc. W. ps., na Pd. Z., muliste; brzegi płaskie, łąkowe); (72,5—76,2 km) las mieszany, (do 100 lat, zagajniki do 20 lat, podszycie liśc.; do przebycia dla piechoty, drogi leśne i duchty 2—3 m szer.); (75,2 km) jez. Górskie lub Ciechomskie (na wys. Grabina—4 km szer., 0,3—0,4 km szer., 3 m głęb., dno muliste, brzegi naogół płaskie, łąkowe); (82,6 km) rz. Wisła (1 km szer., 0,5—3 m głęb., dno ps., brzegi łagodne ps., dolina równinna, lekko podmokła).

Osiedla: mko **Dąbie** (p. drg. 325); (1,9 km) w. **Wiesiołów** (48 dym. mur., 296 Niem., 29% Pol., 1% Żyd., szkoła, mł., średnia przesłona — sady); (6,1 km) w. **Rośle** (36 dym., w tem 16 mur., 390 Pol., 8% Niem., szkoła, słaba przesłona — małe sady); (6,1 km) w. **Oszczywilk** (13 dom., w tem 7 mur., 67 Pol., słaba przesłona — sady); (7,3 km) w. **Pieczew** (45 dym., w tem 21 mur., 377 Pol., kśł., szkoła, średnia przesłona — sady); (11,9 km) w. **Besiekiery** (73 dym., w tem 58 mur., 512 Pol., 15% Niem., kśł., szkoła, średnia przesłona — sady); (13,4 km) w. **Ostrówek** (25 dym., w tem 15 mur., 175 Pol., 4% Niem., brak przesłony); (16,6 km) w. **Sobótka** (90 dym., w tem 30 mur., 675 Pol., 2 kśł., 2 szkoły, apteka, post. pol., średnia przesłona — sady); (20 km) w. **Wygorzele** (19 dym., w tem 18 mur., 141 Niem., 1% Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (22,3 km) w. **Kopyta** (6 dym. drw., 32 Pol.); (24,3 km) w. **Wychny** (9 dym. mur., 54 Pol., brak przesłony); (24,8 km) flw. **Wychny** (4 dym. mur., 76 Pol., dobra przesłona); (25,4 km) w. **Stara Wieś** (12 dym. mur., 72 Pol., słaba przesłona — małe sady); (25,9 km) flw. **Bielice** (6 dym., w tem 5 mur., 112 Pol., b. dobra przesłona — park); (27,6 km) flw. **Głaznów** (11 dym. mur., 153 Pol., b. dobra przesłona — park); (30,6 km) mko **Krośniewice** (p. drg. 318); (32,4 km) flw. **Błonie** (15 dym. mur., 560 Pol., b. dobra przesłona — park); (37,5 km) flw. **Mikstal** (9 dym. mur., 135 Pol., dobra przesłona — park); (38,7 km) flw. **Święciny** (4 dym. mur., 84 Pol.,

dobra przesłona — park); (39,9 km) w. **Święcinki** (na mp. nieoznaczona, 13 dym., w tem 11 mur., 110 Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (45 km) flw. **Łanięta** (10 dym. mur., 6400 Pol., szkoła, cukr., post. pol., b. dobra przesłona — park); (47,1 km) flw. **Pomorzanki** (4 dym. mur., 55 Pol., dobra przesłona—sady); (49,3 km) flw. **Sokołów** (9 dym., w tem 8 mur., 169 Pol., 1,5% Niem., b. dobra przesłona — park); (49,8 km) w. **Sokołów** (23 dym., w tem 7 mur., 127 Pol., kśł., szkoła, słaba przesłona — małe sady); (51 km) w. **Zaborów Stary** (25 dym., w tem 1 mur., 146 Pol., szkoła); (54 km) w. **Ruszków** (23 dym., w tem 17 mur., 180 mieszk., po 50% Pol. i Niem., szkoła); (56,3 km) w. **Kozice** (35 dym., w tem 14 mur., 263 Pol., szkoła, dobra przesłona — sady); (59,2 km) flw. **Rataje** (8 dym., w tem 7 mur., 130 Pol., b. dobra przesłona—park); (60,7 km) mto **Gostynin** (p. drg. 322); (64 km) w. **Legarda** (20 dym., w tem 3 mur., 140 Pol., 15% Niem., przesłona — sady); (67 km) w. **Stefanowo** (11 dym., w tem 1 mur., 40 Pol., 30% Niem., szkoła, średnia przesłona — sady); (69,2 km) w. **Wólka Łącka** (18 dym., w tem 1 mur., 185 Pol., 3% Niem., szkoła, średnia przesłona — sady); (72 km) w. **Łąck** (10 dym., w tem 9 mur., 150 Pol., post. pol., elektr., państw. stadnina, 90 koni, przesłona—sady); (77,1 km) w. **Góry** (20 dym. drw., 120 Pol., średnia przesłona — sady); (77,5 km) flw. **Góry** (5 dym. mur., 90 Pol., przesłona — sad); (81,5 km) w. **Radziwie** (przedmieście m. Płock, p. drg. 321); (83,2 km) mto **Płock** (p. drg. 131).

Mosty i przeprawy: (63,1 km, na potoku) drw., 10 m dłg., 4,2 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; (82,6 km, na rz. Wisła) drw.-żel., 639,9 m dłg., 5 m szer., z chodnikami a 0,8 m szer., 6,8 m wys., wytrz. przęsła do 20 T; pozatem 4 mostki drw. i 1 mur., 2,5—9,5 m dłg., 4—7,5 m szer.

Skrzyżowania drożni: Dąbie — 325, 328; Sobótka — 329; Krośniewice — 318, 324, 326; Łanięta — 332; Gostynin — 322, 330; Łąck — 334; Radziwie — 321, 333; Płock — 131, 132, 134, 159, 160.

328. Topola—Błonie—Leszno—Kupin—Dąbie—Chełmno—Koło.

43,8 km

M. pr. 1/100 — C 33 Koło, D 33 Łęczyca (przestarzałe)

Szosa 6,4—8,2 m szer. z 4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami, oraz z linją tlgr.: na odcinku (4,6—22,9 km) gruntowa 7,6 m szer. ps.-gln. częściowo z rowami bocznymi, zadrzew. Biegnie do mka Dąbie (25,6 km) na Z., dalej na Pc.Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia, gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren lekko falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty, pokryty rzadko rozrzuconemi parcelami lasu; po stronie Pd. od drogi płynie rz. Ner doliną podmokłą, bagnistą, trudną do przebycia. Gleba ps.-gln. lub trf., uprawna. Dogodny pkt. ob. wieża kśl. we w. Chełmno (31,4 km) wgląd do 6 km wgłąb.

Przeszkody: (7,8 - 34,1 km) rz. Ner (35—81 m szer., 2,5—3,5 m głęb., dno bgn. lub ps.-bgn., brzegi niskie ps.-gln., łąkowe, dolina lekko falista do 0,2 km szer., trf., podmokła, w mokrą porę trudna do przebycia); (35,5—38,7 km) las liśc., (45 lat, podszycie igl.; z duchtami 4 m szer.; do przebycia dla piechoty); (43.8 km) rz. Warta (130 m szer., 2,3 m głęb., dno ps., brzegi 1,2 m wys., ps.-gln., łąkowe, dolina równinna 0,5 km szer. podmokła).

Osiedla: w. **Topola** (p. drg. 324); (4,6 km) w. **Błonie** (70 dym., w tem 11 mur., 560 Pol., szkoła, dom ludowy, dobra przesłona — sady); (6,4 km) w. **Zawada** (22 dym., w tem 10 mur., 196 Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (7,8 km) kol. **Łęka** 2 dym. mur., 36 Pol.); (9,5 km) w. **Łęka** (57 dym., w tem 1 mur., 226 Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (12,6 km) w. **Nagórki** (7 dym., w tem 5 mur., 101 Pol., średnia przesłona — sady); (16,8 km) w. **Kotowice** (5 dym., w tem 4 mur., 42 Pol.); (17,3 km) w. **Leszno** (19 dym., w tem 16 mur., 181 Niem., 6% Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (21,1 km) w. **Krzewo** (12 dym., w tem 9 mur., 74 Pol., średnia przesłona — sady); (22,9 km) w. **Kupin** (na mapie Kupinin, 36 dym., w tem 9 mur., 362 Pol., 35% Niem., szkoła, dobra przesłona — sady); (25,6 km) mko **Dąbie** (p. drg. 325); (27,5 km) w. **Sobótka** (28 dym., w tem 20 mur., 197 Niem., 6% Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (31,4 km) w. **Chełmno** (44 dym., w tem 12 mur., 328 Pol., kśl., szkoła, średnia przesłona — sady); (34,1 km) w. **Rzuchów** (74 dym., w tem 4 mur., 450 Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (38,4 km) w. **Skobielice** (11 dym., w tem 4 mur., 104 Pol., dobra przesłona — sady); (40,1 km) flw. **Powiercie** (25 dym., w tem 22 mur., 239 Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (41,5 km) w. **Powiercie** (46 dym. mur., 432 Pol., średnia przesłona—sady); (43,8 km) mko **Koło** (p. drg. 304).

Mosty i przeprawy: (0,4 km, nad torem kol. Kutno — Łódź) kam. 131,3 m dłg., 5 m szer., 8,1 m wys., wytrz. przęsła 12 T; (38 km na potoku) drw. 29,6 m dłg., 3,4 m szer., 2,2 m wys., wytrz. 15 T.

Skrzyżowania drożni: Topola — 324, 329, 330; Dąbie — 325, 327; Koło — 304, 317, 326.

329. Zgierz—Ozorków—Łęczyca—Topola—Kłodawa.

57,3 km

M. Pr. 1/100 — D 32 Kłodawa, D 33 Łęczyca, D 34 Ozorków (przestarzałe).

Szosa—7,2—8,8 m szer., z 4—4,8 m szutr. jezdnią, częściowo z rowami bocznymi i drzewami; na odcinku 0—27 km z linją tlgr. Biegnie w kierunku

na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo równinny, w dalszym ciągu lekko falisty, otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln., (na odcinku 27—29 km) trf., uprawna lub łąki. Obserwacja do 4 km wgłąb.

Przeszkody: (5,2—6,9 km) las igl., (65 lat, podszycie igl.; z duchtami 4,8 m szer.; do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (15,7 km) rz. Bzura (8,4 m szer., 1,2 m głęb, dno muliste, brzegi ps.-gln., niskie łąkowe); (45,2—48 km) las mieszany, (45 lat, podszycie mieszane; z duchtami 4,5 m szer.; do przebycia dla piechoty); (57 km) rz. Rgilewka (14 m szer., 1,6 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: mto **Zgierz** (1134 dom., w tem 546 mur., 22240 Pol., 16% Żyd., 7% Niem., 3 kśł., 3 ochronki, szpital, 3 apteki, 3 banki, 70 fbr. (przędzalnie), st. kol.); (2,4 km) w. **Proboszczowice** (43 dym., w tem 17 mur., 286 Pol., 40% Niem., szkoła); (4,8 km, 0,6 km na Z.) flw. **Lućmierz** (7 dym., w tem 3 mur., 119 Pol., 2% Niem.); (7,8 km) w. **Emilja** (24 dym., w tem 19 mur., 168 Niem., 48% Pol., 2% Żyd.); (10 km) w. **Słowik** (41 dym., w tem 21 mur., 267 mieszk., po 50% Pol., i Niem.); (11,4 km) w. **Aleksandrja Berlinki** (8 dym., w tem 4 mur., 48 mieszk., po 50% Pol. i Niem.); (12 km, 0,4 km na Z.) w. **Krzeszew** (17 dym., w tem 4 mur., 84 Pol., szkoła); (15,6 km) mto **Ozorków** (529 dom. mur., 13568 Pol., 36,5% Żyd., 10% Niem., 2 kśł., syng., 2 teatry, 4 szkoły, 4 mł. par., 6 fbr., elektrownia, magistrat, poczta, kom. pol., 2 apteki, kasa chorych, st. kol. wąskotorowej Ozorków — Zgierz); (16,5 km) w. **Dębice** (na mp. Gębice, 22 dym., w tem 10 mur., 132 Pol.); (22,5 km) flw. **Sierpów** (5 dym., w tem 3 mur., 112 Pol., 5% Niem., cgl., st. kol. wąskotorowej); (25,8 km) w. **Borki** (29 dym., w tem 14 mur., 174 Pol.); (27,7 km) mto **Łęczyca** (460 dom. mur., 10500 Pol., 42% Żyd., 3 kśł., syng., 2 gimn., seminarjum, 4 szkoły, więzienie, teatr, magistrat, starostwo, elektrownia, wodociągi, 2 mł. par., olejarnia, 6 fbr., 2 apteki, 2 banki, kom. pol., st. kol.); (29,8 km) w. **Topola** (p. drg. 324); (31,9 km) w. **Chrząstówek** (49 dym., w tem 28 mur., 343 Pol., 4% Niem., szkoła); (32,9 km) w. **Dąbie** (27 dym., w tem 24 mur., 183 Pol.); (35 km) flw. **Siedlec** (8 dym. mur., 150 Pol., kśł., szkoła, mł. par.); (40,9 km) w. **Jaworów** (na mp. Potrzasków, 28 dym., w tem 26 mur., 186 Pol., szkoła); (44,7 km) w. **Ksawerów** (19 dym., w tem 3 mur., 146 Pol., szkoła); (49,7 km) flw. **Radzyń** (7 dym. mur., 156 Pol.); (51,7 km) flw. **Rycerzew** (3 dym. mur., 164 Pol.); (53,5 km) flw. **Staszków** (4 dym. mur., 79 Pol.); (55,1 km) flw. **Wólka** (4 dym. mur., 79 Pol.); (56,6 km) w. **Wólka** (8 dym., w tem 1 mur., 56 Pol.); (57,3 km) mto **Kłodawa** (p. drg. 325).

Mosty i przeprawy: (30,1 km, nad torem kol. Kutno — Łódź) bet, 131 m dłg., 5 m szer., 10 m wys., wytrz. przęsła 20 T; pozatem 3 mostki drw., 6,4—8 m dłg., 5,6—7 m szer., na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Zgierz — 337, 340; (25,1 km)— 339; Łęczyca — 331; Topola — 324, 328, 530; (46,1 km) — 327; Kłodawa — 325, 326.

330. Topola—Witonia—Kutno—Strzelce—Gostynin—Duninów Nowy.

66,7 km

M. p. 1/100 — D 33 Łęczyca, E 31 Płock, E 32 Gostynin, E 33 Kutno (przestarzałe).

Do mta Gostynin (47,7 km) szosa 9,4—9,2 m szer., z 4,6—4,8 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami, z linją tlgr.; w dalszym ciągu gruntowa 5—10 m szer. ps., z rowami bocznymi zaniedbanymi. Biegnie początkowo w ogólnym kierunku na Pc.W., poczem od m. Gostynin skręca ku Pc. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia, gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren równinny, przejrzysty i otwarty, w dalszym ciągu od mta Gostynin (47,7 km) lekko falisty zalesiony, gleba ps.-gln. lub ps.-uprawna. Obserwacja wzdłuż drogi dobra. Dogodne pkty obs.: kominy fbr. we w. Sujki i os. Strzelce.

Przeszkody: (42,7—44,5 km) las (igl., 70 lat, podszycie igl. z duchtami 4,2 m szer., do przebycia dla kawalerji); (48,7 km) rz. Skrwa (2,1 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie ps.-trf.); (50,5—55,6 km) las (igl., 35 lat, podszycie igl., z drogami leśnemi 3—4 m szer., do przebycia dla piechoty); (58,1 km, 0,7 km na Z.) jez. Lucień (3,5 km dłg., 0,7 km szer., 5—20 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, od Pc. lekko wzniesione, łąkowe); (58,1 km, 0,9 km na W.) jez. Biała (3 km. dłg., 0,5 km szer., 10—30 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, zarośnięte trzciną); (60,1—65,4 km) las (igl., (70—100 lat, podszycie mieszane, z drogami leśnemi i duchtami 2—5 m szer., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: w. **Topola** (p. drg. 324); (5,5 km) w. **Gawrony** (7 dym., w tem 7 mur., 59 Pol.); (7,6 km) w. **Romantów** (46 dym., w tem 36 mur., 549 Pol., 6% Niem., szkoła, przesłona średnia—sady); (8,8 km) w. **Józefów** (11 dym., w tem 7 mur., 85 Pol., przesłona dobra — ogrody); (11,7 km) w. **Witonia** (41 dym., w tem 31 mur., 682 Pol., kśł., 2 szkoły, post. pol., 2 mł. motor., b. dobra przesłona — park); (16,1 km) flw. **Leszno** (13 dym. mur., 262 Pol., szkoła, b. dobra przesłona—park); (18,3 km) w. i flw. **Leszczynek** (21 dym., w tem 16 mur., 161 Pol., dobra przesłona—ogród); (20,2 km) w. **Dutki** (10 dym., w tem 3 mur., 109 Pol., średnia przesłona—sady); (23,2 km) mto **Kutno** (p. drg. 326); (24,7 km) w. **Kościuszka** (14 dym., w tem 12 mur., 110 Pol., szkoła, brak przesłony); (26,4 km) w. **Sieciechów** (22 dym., w tem 16 mur., 143 Pol., 6% Niem., średnia przesłona—sady); (27,4 km) w. **Wierzbięta Kolonja** (19 dym., w tem 14 mur., 129 Pol., szkoła, średnia przesłona — sady); (27,8 km) w. **Żurawiniec** (15 dym., w tem 9 mur., 196 Pol.,

średnia przesłona—sady); (28,7 km) w. **Sujki** (12 dym., w tem 10 mur., 172 Pol., średnia przesłona — sady); (29,3 km) flw. **Sujki** (8 dym. mur., 236 Pol., szkoła, cukrownia, b. dobra przesłona—park); (30,6 km) w. **Bociany** (11 dym., w tem 8 mur., 130 Pol., średnia przesłona — sady); (33,5 km) os. **Strzelce** (37 dym., w tem 34 mur., 923 Pol., 14% Niem., dom ludowy, grzl., cukrownia, post. P.P., apteka); (35,4 km) w. **Aleksandrów** (21 dym., w tem 18 mur., 185 Pol., 25% Niem., średnia przesłona—sady); (35,9 km) w. **Olędry Strzeleckie** (8 dym., w tem 1 mur., 52 Niem., 40% Pol., szkoła); (37,2 km) w. **Sieraków** (19 dym., w tem 12 mur., 370 Pol., 25% Niem., dobra przesłona—ogród); (38,9 km) w. **Sierakówek** (19 dym., w tem 4 mur., 103 Pol., szkoła, średnia przesłona—sady); (39,6 km) w. **Techmany** (7 dym., w tem 2 mur., 35 Pol.); (41,6 km) w. **Kleniew** (4 dym. mur., 30 Pol.); (41,9 km) w. i flw. **Lisica** (10 dym., w tem 4 mur., 96 Pol., średnia przesłona — sady); (48,7 km) mto **Gostynin** (p. drg. 322); (51,8 km) w. **Bierzewicze** (20 dym. drw., 111 Pol., 25% Niem., przesłona — las); (55,8 km) flw. **Lucień** (15 dym. mur., 300 Pol., przesłona—las); (57,6 km, 0,7 km na W.) w. **Klusek** (20 dym., w tem 3 mur., 183 Pol., 10% Niem., przesłona—las); (66,6 km) w. **Duninów Nowy** (p. drg. 321).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 3 mostki drw. 7—8 m dłg., 4—5 m szer., na potokach.

Skrzyżowania drożni: Topola — 324, 328, 329; Kutno—326, 337; Strzelce—332; Gostynin—322, 327; Duninów Nowy—321, 323.

331. Łowicz—Bielawy—Piątek—Łęczyca.

53,9 km

M. pr. 1/100 — D 33 Łęczyca, E 33 Kutno, F 33 Łowicz (przestarzałe).

Szosa 8 m szer., z 3,6 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, częściowo zadrzewiona, z linją tlgr. Biegnie ogólnie w kierunku na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; po wzmocnieniu mostu na rz. Bzura (52,7 km).

Teren równinny, przejrzysty i otwarty; gleba ps.-gln. uprawna lub łąki. Obserwacja wzdłuż drogi dobra.

Przeszkody: rz. Bzura (58 m szer., 1,6 m głęb., dno muliste, brzegi ps.-gln,, niskie, zadrzewione); (21,1 km) rz. Mroga (5,2 m szer., 2,6 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps.-gln.); (22,3—24,9 km) las (miesz., 48 lat, podszycie miesz., z duchtami 4,8 m szer., do przebycia dla pojed. jeźdźców); (53,8 km) rz. Bzura (8,4 m szer., 1.2 m głęb., dno muliste, brzegi ps.-gln., łagodne).

Osiedla: mto **Łowicz** (p. drg. 326); (1,8 km) w. **Zagórze** (31 dym., w tem 3 mur., 186 Pol., 1% Żyd.); (5,5 km) w. **Ostrów** (40 dym., w tem 39 mur., 268 Pol., szkoła); (13,2 km)

w. **Chruślin** (68 dym., w tem 4 mur., 350 Pol., kśł., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (15,4 km) flw. **Piotrowice** (6 dym., w tem 3 mur., 179 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (20,7 km) os. **Bielawy** (125 dym., w tem 53 mur., 624 Pol., kśł., szkoła, poczta, post. P.P., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (21,8 km) flw. **Mroga** (7 dym., w tem 4 mur., 192 Pol., ochronka, b. dobra przesłona przed obs. lotn.—park); (23,1 km) w. **Brzozów** (8 dym., w tem 1 mur., 62 Pol.); (24,4 km) w. **Leonów** (12 dym., w tem 4 mur., 85 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (25,6 km) w. **Drogusza** (15 dym., w tem 13 mur., 107 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (27,1 km) w. **Oszkowice** (39 dym., w tem 9 mur., 234 Pol., kśł., szkoła, dobra przesłona przed obs. lotn); (28,9 km) w. **Łęka-Bielice** (23 dym., w tem 2 mur., 195 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (29,7 km) w. **Będków** (16 dym., w tem 2 mur., 93 Pol., dobra przesłona przed obs. lotn.—sady); (31,7 km) w. **Łęka** (12 dym., w tem 2 mur., 84 Pol, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (34,7 km) osada **Piątek** (205 dym., w tem 113 mur., 4048 Pol., 40% Żyd., kśł., szkoła, dom ludowy, post. pol., poczta, apteka, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (39,8 km) w. **Stawy** (28 dym., w tem 1 mur., 170 Pol., średnia przesłona przed obs.: lotn.—sady); (41,4 km) w. i flw. **Gaj** (37 dym., w tem 8 mur., 230 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (43,2 km) w. **Bryski** (29 dym., w tem 9 mur., 165 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (45,5 km) w. **Orszewice** (13 dym. mur., 78 Pol., szkoła, brak przesłony przed obs. lotn.); (46,4 km) w. **Witoszewice** (17 dym., w tem 5 mur., 118 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (47,4 km) w. **Michałowice** (9 dym., w tem 2 mur., 53 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (49,2 km) w. **Marynki** (36 dym., w tem 19 mur., 214 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (51,7 km) w. **Kwiatówek** (na mapie nieoznaczona— 9 dym., w tem 4 mur., 75 Pol., dobra przesłona przed obs. lotn.); (53,9 km) mto **Łęczyca** (p. drg. 329).

Mosty i przeprawy: (3 km na rowie odwadniającym) drw. 4 m dłg., 4,8 m szer., 2,5 m wys.; (11,4 km, na potoku) drw., 10,4 m dłg., 4,4 m szer., 2 m wys., wytrz. 16 T; (20 km, na potoku) drw., 12,4 m dłg., 4,8 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 20 T; (21,1 km, na rz. Mroga) drw., 20,8 m dłg., 3,5 m szer., 4,4 m wys., wytrz. 16 T; (34,3 km, na potoku) drw., 10,4 m dłg., 4,8 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 20 T; (37,6 km, na potoku) drw., 16 m dłg., 4,8 m szer., 2,5 m wys., wytrz. do 20 T; (52,7 km, na rz. Bzura) drw., 17,6 m dłg., 5,2 m szer., 2,8 m wys., wytrz. do 6 T; pozatem 2 mostki drw., 4,8—5,2 m dłg., 4,8—5,6 m szer., na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Łowicz—326, 336, 340, 347, 354; Bielawy—341; Piątek—337; Łęczyca—329, 339.

332. Sochaczew — Rybno — Kiernozia — Luszyn — Żychlin — Oporów — Przyzórz — Strzelce — Łanięta — Lubień.

M. pr. 1/100 — D 32 Kłodawa, E 32 Gostynin, E 33 Kutno, F 32 Wyszogród,
85,9 km F 33 Łowicz (przestarzałe).

Do w. Luszyn (34,2 km) gruntowa 7,2 m szer., gln.-ps. miejscami rozjeżdżona, bez rowów bocznych, dalej szosa 6—8,8 m szer., z 3,5—4,8 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami; na odcinku Łanienta—Lubień z linją tlgr. Biegnie do w. Żychlin (44,1 km) ogólnie w kierunku Z., poczem w kilku załamaniach i zakrętach zwraca się na Pc.Z. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia, gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren lekko falisty, przeważnie otwarty i przejrzysty, pokryty rzadko rozrzuconemi parcelami lasu igl., lub liśc.; gleba gln.-ps. lub ps.-gln. uprawna. Dogodny pkt. obs.: wieża kśł. w os. Strzelce (64,5 km).

Przeszkody: rz. Bzura (43,6 m szer., 1,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie ps.-gln., dolina płaska 3,5 km szer., ps.-gln., dostępna); (23,5—27,1 km) las liśc. (38 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (36,4 km) rz. Przysowa (3,8 m szer., 0,6 m głęb., dno ps., brzegi niskie, trf.); (51,4—52,7 km) las (igl., 40 lat, podszycie igl., dostępny dla kawalerji); (84,2 km) jez. Lubień (65 h powierzchni, podłużna, 2,8 km dłg., 0,4 km szer., 7—15 m głęb., dno ps., brzegi 2—5 m wys., z Z. strome, porośnięte trawą.

Osiedla: mto **Sochaczew** (218 dym., w tem 102 mur., 5200 mieszk., po 50% Pol. i Żyd., kśł., syng., szkoła, ochronka, przytułek, magistrat, dom ludowy, st. kol., szpital, starostwo, poczta, 2 mł. motor., 3 apteki, 2 fbr.); (3,5 km) w. i flw. **Lubiejów** (14 dym., w tem 5 mur., 152 Pol., dobra przesłona — sady); (5,3 km) flw. **Ćmieszew** (8 dym. mur., 121 Pol., b. dobra przesłona—park); (8,7 km) w. i flw. **Rybno** (32 dym., w tem 21 mur., 496 Pol., kśł., szkoła, fbr., mł. par.); (12,3 km) w. **Grabowiec** (8 dym., w tem 7 mur., 60 Pol.); (13,8 km) w. **Konstantynów** (14 dym., w tem 13 mur., 88 Niem., 10% Pol., szkoła); (16,3 km) w. **Wejsce** (na mp. Wiejsca, 55 dym., w tem 3 mur., 444 Pol., szkoła, przesłona—sady); (18,3 km) w. **Józefów** (30 dym., w tem 9 mur., 165 Pol., szkoła, przesłona — sady); (20,8 km) w. **Słubice** (16 dym., w tem 7 mur., 83 Pol., szkoła, przesłona—sady); (22,6 km) w. **Brodne** (18 dym., w tem 6 mur., 105 Pol., przesłona słaba); (25,3 km) os. **Kiernozia** (76 dym., w tem 30 mur., 1062 Pol., 48% Żyd., kśł., 5 szkół, mł. motor.); (26,5 km) w. **Kochanki** (10 dym., w tem 5 mur.,

61 Pol.); (30,3 km) w. i flw. **Wola** (40 dym., w tem 16 mur., 231 Pol., szkoła, dobra przesłona—sady); (34,2 km) w. **Luszyn** (22 dym., w tem 10 mur., 120 Pol., średnia przesłona — sady); (34,3 km) flw. **Luszyn** (10 dym. mur., 242 Pol., kśł., szkoła, grzl., dobra przesłona — sady); (37,4 km) flw. **Kaczkowizna** (3 dym. mur., 87 Pol., dobra przesłona — sady); (38,8 km) w. **Chochłów** (22 dym., w tem 13 mur., 162 Pol., szkoła, średnia przesłona—sady); (39,5 km) flw. **Orontki** (3 dym. mur., 21 Pol.); (41,1 km) w. i flw. **Buszków** (42 dym., w tem 27 mur., 296 Pol., średnia przesłona — sady); (44,1 km) os. **Żychlin** (419 dom., w tem 365 mur., 8103 Pol., 33% Żyd., kśł., 4 szkoły, 7 fbr., magistrat, gm.); (45,7 km) w. i flw. **Pasieka** (19 dym., w tem 12 mur., 128 Pol., szkoła, średnia przesłona—sady); (48,8 km) kol. **Oporówek** (28 dym., w tem 10 mur., 218 Pol., średnia przesłona — sady); (50,5 km) flw. **Oporów** (18 dym. mur., 470 Pol., kśł., szkoła, post. pol., cukrownia, b. dobra przesłona — park); (53,2 km) flw. **Kurów** (3 dym. mur., 112 Pol., średnia przesłona — sady); (55 3 km) flw. **Pobórz** (7 dym., w tem 5 mur., 190 Pol., szkoła, b. dobra przesłona — park); (57,4 km) flw. **Przyzórz** (12 dym., w tem 10 mur., 298 Pol., 10% Niem., dobra przesłona — sady); (58,4 km) w. **Przyzórz** (19 dym., w tem 15 mur., 98 Pol., 2% Niem., średnia przesłona — sady); (59,6 km) w. **Marjanka** (10 dym., w tem 8 mur., 79 Pol., brak przesłony); (61,1 km) w. i flw. **Muchnice** (24 dym., w tem 20 mur., 457 Pol., 4% Uiem., szkoła, dobra przesłona — sady); (67,5 km) os. **Strzelce** (p. drg. 330); (66,5 km) w. **Karolków** (11 dym., w tem 4 mur., 138 Pol., średnia przesłona — sady); (68,4 km) w. **Zarana** (10 dym., w tem 4 mur., 91 Pol., dobra przesłona—sady); (70 km) w. i flw. **Niedrzew** (23 dym., w tem 7 mur., 257 Pol., szkoła, dobra przesłona—sady); (71,8 km) flw. **Franciszków** (na mp. nieoznaczony, 3 dym. mur., 98 Pol., b. dobra przesłona—park); (75 km) flw. **Łanienta** (p. drg. 327); (77,1 km) w. **Nowe Budy** (23 dym., w tem 4 mur., 200 Pol., przesłona — sady); (77,6 km) w. **Stare Budy** (24 dym. drw., 168 Pol., przesłona — sad); (79,1 km) w. i flw. **Kąty** (23 dym., w tem 6 mur., 276 Pol., szkoła, przesłona — sad); (79,4 km) w. **Rożenice** (2 dym. drw., 15 Pol.); (81,2 km) w. **Mozyrzyce** (22 dym., w tem 5 mur., 154 Pol., szkoła, przesłona — sady); (83,2 km) flw. **Narty** (5 dym., w tem 4 mur., 150 Pol.); (85,9 km) mko **Lubień** (p. drg. 309).

Mosty i przeprawy: (0 km) na rz. Bzura—most mur. na 3 filarach z nawierzchnią drw. 62,4 m dłg., 7 m szer., 12 m wys., wytrz. ponad 20 T; (23,4 km na potoku) drw., 19,2 m dłg., 4 m szer., 3 m wys., wytrzym. 15 T; (36,4 km na rz. Przysowa) drw., 14,2 m dłg., 7,8 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. do 10 T; pozatem 2 mostki, w tem 1 mur., 2—8 m dłg., 4,4—6 m szer. na potokach.

Skrzyżowania drożni: Sochaczew—339, 340, 346, 349, 350; Rybno — 347; Kierrozia — 336, Żychlin — 338; Przyzórz—335; Strzelce—530; Łanienta—327; Lubień—309, 329.

333. Wiskitki—Sochaczew—Ruszki—Giżyce—Iłów—Wymyśle Polskie—Radziwie.

M. pr. 1/100—G 33 Błonie, F 33 Łowicz, F 32 Wyszogród, E 32 Gostynin, E 31 Płock.

71,7 km

Na odcinku początkowym Wiskitki—Giżyce (0—32,1 km) szosa 7—11 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi, przeważnie wysadzana drzewami, nieutrzymywana. W dalszym ciągu aż do końca droga gruntowa 4—10 m szer., ps., koło (38,7 km) w. Iłów ps.-gln., miejscami rowy boczne, nieutrzymana, uciążliwa. Szosa do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa tylko dla lekkich.

Teren do w. Iłów płaski lub lekko sfalowany, dalej falisty, uprawny, przejrzysty. Gleba ps.-crm. lub ps., w rejonie w. Iłów ps.-gln. Warunki obserwacji naogół dogodne, brak przesłony przed obs. lotn.

Przeszkody: (11,5 km) rz. Pisia (2—5 m szer., 0,15—2 m głęb., dno muliste, brzegi 0,5 m wys., dostępne); (19,7 km) rz. Bzura (43 m szer., 1,8 m głęb., dno twarde, ps., brzegi do 8 m wys., gln.-ps., porośnięte krzakami i drzewami, dolina do 2 km szer., dostępna); (28,5 km) las (0,8 km dłg., 0,5 km szer., igl., 30 lat, do przebycia dla kawalerji); (36,2 km) las (igl., 40 lat, do przejścia dla piechoty); (65,7 km na Pc.W.) rz. Wisła (600 m szer., przeciętnie 1—3 m głęb., miejscami jamy do 8 m głęb., oraz mielizny 0,6—1 m głęb., chyżość prądu 0,7 m/sek., dno ps.

Osiedla: (0 km) mko **Wiskitki** (318 dym. drw., 20% mur., 2827 mieszk. po 50% Pol. i Żyd., kśł., 3 szkoły); (4,1 km) w. **Szpital** (1 dym. mur., 20 Pol.); (5,4 km) w. i flw. **Guzów** (40 dym., w tem 16 drw., 500 Pol., szkoła, przesłona — sady); (7,4 km) w. **Aleksandrów** (28 dym. drw. i mur., 170 Pol.); (7,9 km) w. **Kawenczyn** (4 dym., w tem 1 mur., 25 Pol.); (9,6 km) flw. **Kazimirów** (3 dym. w tem 1 drw., 60 Pol.); (11,2 km) w. i flw. **Jeżówka** (15 dym., w tem 6 mur., 90 Pol.); (12,3 km) w. i flw. **Bielice** (6 dym., w tem 2 mur., 70 Pol., grzl.) (19 km) mto **Sochaczew** (p. drg. 332); (22,3 km) w. **Konty** (4 dym. mur., 77 Pol.); (23,3 km) flw. **Zdżarów** (6 dym. mur., 125 Pol.); (26,3 km) flw. **Ruszki** (5 dym mur., 140 Pol., przesłona—sady); (32,1 km) w. i flw. **Giżyce** (15 dym., w tem 6 drw., 228 Pol., kśł., przesłona — sady); (33,6 km) w. **Piotrów** (16 dym. drw., 120 Pol., szkoła, przesłona — sady); (34,3 km) w. **Brzozów Stary** (12 dym. drw., 73 Pol.); (37,4 km) w. **Stegna** (31 dym. drw., 200 Pol., szkoła); (38,7 km) w. **Iłów** (79 dym., w tem 36 mur., 907 Pol.. 40% Żyd., kśł., szkoła, przesłona — sady); (45,7 km) w. i flw. **Slubice** (65 dym., w tem 20 mur., 900 Pol., szkoła,

przesłona — sady); (48,8 km) flw. **Studzienica** (28 dym., w tem 4 mur., 210 Pol., przesłona — sady); (53,8 km) **Polskie Wymyśle** (18 dym., w tem 2 mur., 142 Pol., przesłona — sady); (56,3 km) w. **Potrzebna** (6 dym., w tem 2 mur., 45 Pol.); (60,1 km) rozrzucone w. **Korzeniowska Stara, Nowa i Dobrzyków A. Kościelny** (64 dym. drw., 342 Pol., szkoła, słaba przesłona—sady); (62,4 km) os. **Tokary** (2 dym. mur., 10 Pol.); (71,7 km) w. **Radziwie** (wliczona do Płocka).

Mosty i przeprawy: (11,5 km na rz. Pisie) 2 drw., przyczółki kam., 18 m dłg., 5,5 m szer., 3 m wys., wytrz. 10 T; (19,7 km na rz. Bzura) most. drw., przyczółki i 3 filary mur., 62,4 m dłg., 7 m szer., 12 m wys., wytrz. 30 T. Prócz tego 10 most. drw., 1—6 m dłg., 4—8 m szer., wytrz. 5—15 T.

Skrzyżowania drożni: Wiskitki — 354; (2,4 km)— 350a; Sochaczew — 332, 340, 346, 349, 350; Ruszki — 347; Giżyce — 334; Dobrzyków — 336; Radziwie — 321, 327.

334. Giżyce—Gąbin—Łąck.

39,8 km

M. pr. 1/100—F 32 Wyszogród, E 32 Gostynin.

Szosa 8 m szer., z 4 m szer. szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, wysadzana drzewnmi, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. z nieznacznymi odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo płaski, przechodzi od w. Sanniki w falisty, uprawny. Obserwacja dobra. Przesłona w rowach, przydrożnem zadrzewieniu i przyległych do drogi lasach.

Przeszkody: (29 km) las (8 km dłg., 3 km szer., igl., do przebycia dla piechoty, drogi i duchty do użycia dla zaprzęgów 4 T); (33 km na Pc.) jez. Zdwórz (3,7 km dłg., 1,5 km szer., 5 m głęb., dno twarde, brzegi do 2 m wys., gln.-ps., porośnięte drzewami — dostępne); (38 km) jez. Ciechomonie (0,6 km dłg., 0,5 km szer., 3 m głęb., dno twarde, brzegi do 7 m wys., dostępne); (39 km) jez. Łąckie (1,5 km dłg., 0,6 km szer., 3 m głęb., dno twarde, brzegi do 6 m wys., gln.-ps., dostępne).

Osiedla: (0 km) w. **Giżyce** (p. drg. 333); (3,2 km) w. i flw. **Brzozów Stary i Nowy** (51 dym. drw., 328 Pol., 6% Żyd., szkoła, przesłona — sady); (5,9 km) w. **Dawidów** (6 dym. drw., 26 Pol.); (8,7 km) w. **Wszeliwy** (53 dym. drw., 326 Pol., szkoła, przesłona — sady); (9,4 km) w. **Romanów** (14 dym. drw., 96 Pol.); (10,1 km) rozrzucona w. **Brzeziny** (30 dym. drw., 247 Pol., szkoła, przesłona — sady); (12,3 km) w. **Brzysie** (49 dym. drw., 311 Pol., szkoła, przesłona — sady); (13,6 km) w. **Szkarada** (23 dym. drw., 200 Pol., przesłona — sady); (15,9 km) w. **Sanniki** (155 dym., w tem 74 mur., 460 Pol., kśł., przesłona — sady);

(19,5 km) w. **Czyżew** (67 dym. drw., 510 Pol., szkoła, przesłona — sady); (24,5 km) w. **Topolno** (49 dym. drw., 245 Pol., szkoła, przesłona — sady); (28,5 km) mko **Gąbin** (421 dym. w tem 84 mur., 6100 mieszk., po 50% Pol. i Żyd., kśł., szkoła); (34,5 km) w. **Zdwórz** (32 dym. drw., 210 Pol., przesłona—sady); (39,8 km) w. i flw. **Łąck** (28 dym., w tem 5 mur., 194 Pol., przesłona — sady).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 1 mostek drw. (6 m dłg., 7 m szer., i 3 przepusty.

Skrzyżowania drożni: Giżyce—333; Gąbin—335, 336; Łąck 327.

335. Gąbin—Przyzórz.

19,5 km

M. pr. 1/100—E 32 Gostynin (przestarzała).

Szosa 8,8 m szer. z 4,2 m szutr. jezdnią, rowami bocznymi i drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pd.Z. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren lekko falisty, otwarty i przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja wzdłuż drogi dobra.

Przeszkody: liczne rowy odwadniające i potoki; ze względu na wodostany oraz charakter dolin nie stanowią przeszkody ruchu.

Osiedla: mto **Gąbin** (p. drg. 335); (3,1 km) w. **Stefanów** (12 dym., w tem 6 mur., 62 Pol., szkoła, przesłony brak); (5,5 km) flw. **Waliszew** (5 dym., w tem 3 mur., 106 Pol., b. dobra przesłona — park); (7,8 km) w. **Szczawin Borowy** (14 dym., w tem 13 mur., 163 Niem., 5% Pol.); (9,6 km) w. **Suserz** (32 dym., w tem 11 mur., 203 Pol., szkoła); (12,5 km) w. **Leopoldów** (dawniej Mizerki, 10 dym., w tem 1 mur., 72 Pol., przesłony brak); (13,8 km) w. **Józefków** (16 dym., w tem 3 mur., 111 Pol., 4% Niem.); (16,3 km) flw. **Trębki** (12 dym. mur., 515 Pol., 1% Niem., kśł., szkoła, mł. par., grzl., b. dobra przesłona—park); (19,5 km) flw. **Przyzórz** (p. drg. 332).

Skrzyżowania drożni: Gąbin—334, 336; (9,4 km)—338; Przyzórz — 332.

336. Skierniewice—Łowicz—Czerniew—Kiernozia—Osmolin—Gąbin—Dobrzyków.

67,5 km

M. pr. 1/100—E 33 Kutno, F 32 Wyszogród, F 33 Łowicz, F 34 Skierniewice (przestarzałe).

Początkowo do (21,5 km) mta Łowicz **gruntowa** 6,4 m szer. ps., miejscami znacznie rozjeżdżona

bez rowów bocznych, częściowo zadrzew., w dalszym ciągu do (44,9 km) os. Osmolin szosa 7,6 m szer., z 3,2 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami, wreszcie do końca gruntowa 4—12 m szer. ps.-gln. lub ps.-kam., częściowo z rowami bocznymi i drzewami oraz linją tlgr. Biegnie początkowo (21,5 km) w zdecydowanym kierunku na Pc.Z. poczem skręca z licznymi załamaniami i odchyleniami ku Pc. Gruntowa dla lekkich zaprzęgów, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Teren równinny, przeważnie przejrzysty, miejscami pokryty małemi parcelami lasu igl.; gleba ps.-gln. lub ps., uprawna.

Przeszkody: (0—13,6 km) rz. Skierniewka (płynie wzdłuż drogi — 9,6 m szer., 1,2 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (21,5 km) rz. Bzura (58 m szer., 1,6 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, zadrzew., ps.-gln.); (40,4—41,4 km) las liśc. (39 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (58,7—62,3 km) las igl. (do 30 lat, podszycie igl.; z drogami leśnemi 4 m szer., dostępny dla kawalerji.

Osiedla: mto **Skierniewice** (625 dom., w tem 200 mur., 15000 Pol., 33,3% Żyd., 2 kśł., syng., 2 gimn., 7 szkół, 5 mł., 2 cgl., browar, 4 apteki, 2 banki); (2,6 km) w. **Mokra Prawa** (108 dym., w tem 4 mur., 678 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (5,6 km, 0,6 km na W.) w. **Sierakowice** (89 dym., w tem 2 mur., 574 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (8,2 km) w. **Bełchów** (47 dym., w tem 2 mur., 274 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (10,5 km) w. **Dzierzgów** (82 dym., w tem 1 mur., 650 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (17,8 km) w. **Zielkowice** (132 dym., w tem 5 mur., 742 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (21,5 km) mto **Łowicz** (p. drg. 326); (26,7 km) w. **Goleńsko** (79 dym., w tem 1 mur., 410 Pol., szkoła, słaba przesłona przed obs. lotn.); (28,6 km) w. **Marjanki** (na mp. Maryjsk, 24 dym. drw., 110 Pol., słaba przesłona przed obs. lotn.); (31,2 km) w. **Chęśno** (4 dym., w tem 3 mur., 43 Pol., dobra przesłona przed obs. lotn. — sady); (33,8 km) w. **Mostki** (na mp. Mastki, 56 dym., w tem 3 mur., 200 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (36,7 km) w. **Karsznice** (44 dym. drw., 242 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (38,3 km) w. **Czerniew** (6 dym. mur., 103 Pol., b. dobra przesłona przed obs. lotn. — park); (41,2 km) w. **Kiernozia** (p. drg. 332); (44,9 km) os. **Osmolin** (104 dym., w tem 24 mur., 586 Pol., 10% Żyd., kśł., szkoła, słaba przesłona przed obs. lotn.—małe sady); (47,9 km) w. **Staropol** (30 dym., w tem 4 mur., 165 Pol., szkoła, słaba przesłona przed obs. lotn.); (50,1 km) w. **Krubin** (48 dym., w tem 10 mur., 320 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.— sady); (51,4 km) w. **Lwówek** (80 dym,, w tem 73 mur., 730 Niem.,

2,6% Pol., kśł., szkoła, 4 mł. motor., fbr., dobra przesłona przed obs. lotn.—sady); (54,1 km) w. **Lipińskie** (52 dym., w tem 6 mur., 230 Pol., kśł., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.— sady); (58,7 km) mko **Gąbin** (p. drg. 334); (63,2 km) w. **Grabie Niemieckie** (60 dym. drw., 258 Niem., 25% Pol., szkoła); (63,7 km) **Dobrzyków U. Długi** (na mp. nieoznaczona, 7 dym. drw., 40 Pol.); (65,7 km) w. **Dobrzyków C.** (na mp. nieoznaczona, 10 dym. drw., 80 Pol.); (66,4 km) w. **Dobrzyków O. Pieńki** (na mp. nieoznaczona, 7 dym. drw., 60 Pol.); (67 km) w. **Dobrzyków Grudź** (na mp. nieznaczona, 7 dym., w tem 5 mur., 40 Pol.); (67,2 km) w. **Dobrzyków M. Górny** (na mapie nieoznaczona, 11 dym. drw., 45 Pol., kpl.); (67,5 km) w. **Dobrzyków A. Kościelny** (p. drg. 333).

Mosty i przeprawy: (13,6 km na rz. Skierniewka) drw. 15,2 m dłg., 5,6 m szer., 6 m wys.); (21,5 km na rz. Bzura) drw. 99,2 m dłg., 4,8 m szer., 6,3 m wys., wytrzym. 20 T; pozatem 1 mostek drw., 6,4 m dłg., 4,8 m szer. na potoku.

Skrzyżowanie drożni: Skierniewice — 346, 352, 356; Łowicz—326, 331, 340, 347, 354; Kiernozia—352; Gąbin—334, 335; Dobrzyków—333.

337. Zgierz—Piątek—Kutno.

47,4 km

M. pr. 1/100—E 33 Kutno, 34 Łódź (przestarzałe).

Szosa 5,6 m szer. z 3,2 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami, z odcinkiem 5,3—21,9 km (do w. Krzyszkowic) drg **gruntowej** 5,6 m szer. ps.. miejscami rozjeżdżonej, bez bocznych rowów, zadrzew. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc., z odchyleniem przy końcowym odcinku (od w. Młogoszyn) na Pc.Z. **Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; gruntowa dla lekkich zaprzęgów.**

Teren lekko falisty, częściowo pokryty małemi parcelami lasu igl.; gleba ps.-gln., uprawna.

Przeszkody: (2,5—3,1 km) las igl., (65 lat, podszycie mieszane; z duchtami 4,8 m szer.; do przebycia dla kawalerji); (37,2 km) rz. **Bzura** (12 m szer., 1,2 m głęb., dno muliste, brzegi trf., niskie, dolina płaska — łąkowa).

Osiedla: mto **Zgierz** (p. drg. 329); (9 km) w. **Biała** (51 dym., w tem 16 mur., 316 Pol., 1% Niem.; kśł., szkoła, post. pol., średnia przesłona przed obs. lotn.— sady); (10,9 km, 0,4 m na Pc. Z.) w. **Warszyce** (18 dym., w tem 5 mur., 160 Pol., mł. wodny, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (14,8 km) w. **Rogoźno** (24 dym., w tem 23 mur., 164 Pol., szkoła, dobra przesłona przed obs. lotn. — sady); (15,8 km) w. **Gieczno** (22 dym., w tem 6 mur., 144 Pol., kśł., szkoła, dobra przesłona,

przed obs. lotn. — sady); (21,9 km) w. **Krzyszkowice** (26 dym., w tem 1 mur., 196 Pol., średnia przesłona, przed obs. lotn. — sady); (24,9 km) os. **Piątek** (p. drg. 331); (26,6 km, 0,7 km na W.) w. **Nowe Piekary** (7 dym., w tem 6 mur., 32 Pol.); (28 km) w. **Michałówka** (7 dym., w tem 3 mur., 48 Pol.); (28,8 km, 0,8 km na W.) w. **Rogoszyn** (18 dym., w tem 8 mur., 128 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (29,9 km) w. **Górki Pacławskie** (15 dym. drw., 90 Pol., szkoła, dobra przesłona przed obs. lotn. — sady); (33,3 km) w. **Młogoszyn** (32 dym., w tem 8 mur., 390 Pol., dobra przesłona przed obs. lotn. — sady); (35,5 km, 0,7 km na Z.) w. **Rustów** (na mp. Rybie, 7 dym., w tem 3 mur., 45 Pol.); (36,4 km) w. **Bielawy** (na mp. nieoznaczona, 5 dym., w tem 4 mur., 25 Pol.); (38,1 km) w. **Malewo** (na mp. nieoznaczona, 12 dym., w tem 10 mur., 84 Pol., słaba przesłona przed obs. lotn.); (40,1 km) w. **Wały** (80 dym., w tem 18 mur., 546 Pol., 2 szkoły, średnia przesłona przed obs. lotn.— sady); (40,9 km) w. **Wojciechowice Małe** (5 dym., w tem 2 mur., 58 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (41,6 km, 0,5 km na W.) w. **Wojciechowice Duże** (13 dym., w tem 12 mur., 132 Pol., 4% Niem., średnia przesłona przed obs. lotn.); (42,6 km) w. **Antoniew** (na mp. Zawady, 17 dym., w tem 12 mur.; 175 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (43,9 km) w. **Łąkoszyn** (40 dym., w tem 20 mur., 287 Pol., kśł., szkoła, słaba przesłona przed obs. lotn.); (47,4 km) mto **Kutno** (p. drg. 326).

Mosty i przeprawy: (0,7 km nad torem kol. Kutno—Łódź) wiadukt bet. 131,3 m dłg., 5 m szer. z 2 chodnikami po 0,7 m, 8,1 m wys.); (28,8 km, na potoku) drw., 12 m dłg., 4,8 m szer., 1,8 m wys.; pozatem 5 mostków drw. i kam. 5,9—7,2 m dłg., 4—6 m szer. na potokach.

Skrzyżowania drożni: Zgierz — 329, 340; Warszyce — 339; Piątek — 331; Młogoszyn 338; Kutno — 326, 330.

338. Młogoszyn—Bedlno—Żychlin—Drg. 335.

28,8 km

M. pr. 1/100—E 32 Gostynin, 33 Kutno (przestarzałe).

Szosa 5,6—8,8 m szer., z 3,2—4,2 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, częściowo zadrzew.; do mka Żychlin biegnie na Pc.W., dalej na Pc.; na 12,3 km przechodzi przez tor kol. Skierniewice—Toruń. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny lub lekko falisty, otwarty, przejrzysty; gleba ps.-gln, uprawna lub łąki. Obserwacja lokalna do 6 km wgłąb.

Przeszkody: (25,1 km) rz. Przysowa (3,2 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); pozatem liczne rowy odwadniające, nie stanowiące przeszkód ruchowych.

Osiedla: w. **Młogoszyn** (p. drg. 337); (1,3 km) w. **Stefanów** (na mp. nieoznaczona, 13 dym., w tem 10 mur., 78 Pol.); (3,5 km) w. **Łęki Kościelne** (16 dym., w tem 5 mur., 136 Pol., kśł., szkoła); (3,6 km, 0,4 km na Pd. W.) flw. **Łęki** (8 dym., w tem 3 mur., 414 Pol., szkoła); (5,7 km) w. **Szewce Nadolne** (17 dym., w tem 3 mur., 127 Pol., szkoła, mł. par.); (7,7 km) w. **Szewce Górne** (5 dym. mur., 135 Pol., szkoła); (9,6 km) w. **Kamieniec** (24 dym., w tem 6 mur., 144 Pol.); (11,3 km) w. **Bedlno** (p. drg. 326); (13,9 km) w. **Dobrzelin** (16 dym. mur., 1135 Pol., 4% Niem., 2 szkoły, cukrownia); (16,6 km) mto **Żychlin** (p. drg. 332); (19,7 km) w. **Jastrzębie** (18 dym., w tem 6 mur., 132 Pol., szkoła, mł. motor.); (21,9 km) flw. **Kamieniec** (3 dym. mur., 112 Pol.); (23,8 km) flw. **Dobrów** (6 dym. mur., 103 Pol.); (24,9 km) w. **Holendry** (24 dym., w tem 5 mur., 97 Pol.); (25,7 km) w. **Helenów** (39 dym., w tem 7 mur., 316 Pol., szkoła); (27 km) flw. **Suserz** (6 dym., w tem 3 mur., 138 Pol., kśł.).

Mosty i przeprawy: (3,8 km na potoku) drw. 10,4 m dłg., 4,4 m szer., 2 m wys.; pozatem 2 mostki drw., 6,8—8,5 m dłg., 4,8—5 szer. na potokach.

Skrzyżowania drożni: Młogoszyn—337; Bedlno—326; Żychlin — 332; (28,8 km) — 335.

339. Jeżów—Kołacin—Stryków—Modlna—Drg. 329.

60,5 km

M. pr. 1/100 — D 33 Łęczyca, E 33 Kutno, E 34 Łódź, F 34 Skierniewice.

Gruntowa 6,8—7,6 m szer. ps.-gln., miejscami rozjeżdżona, bez rowów bocznych; z odcinkiem na 23—28 km szosy 6,4 m szer., z 3,2 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi i linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. Gruntowa do użycia dla lekkich zaprzęgów, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo falisty, pokryty rzadko rozrzuconemi parcelami lasu igl., potem równinny i przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna lub łąki.

Przeszkody: (2,8—7,2 km) las igl. (65 lat, podszycie igl., z duchtami 3,6 m szer.; do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (12,3 km) rz. Mroga (5,8 m szer., 1,2 m głęb., dno ps., brzegi ps., zadrzewione, dolina płaska, łąkowa); (17,5—20,8 km) las igl. (80 lat, podszycie liśc.; z duchtami 4,8 m szer.; do przebycia dla piechoty); (28,5 km) rz. Moszczenica (8,4 m szer.; 0,7 m głęb., dno ps., brzegi ps., porośnięte krzakami, dolina płaska, ps.-gln.); (57,5 km) rz. Bzura (8,4 m szer., 1,2 m głęb., dno muliste, brzegi ps.-gln.).

Osiedla: os. m. **Jeżów** (320 dom. w tem 150 mur., 3215 Pol., 30% Niem., 2 kśł., szkoła, poczta, post. pol., apteka, mł. par.); (4,4 km) w. **Przyłęk Duży** (36 dym. drw., 259 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (6,3 km) w. **Stefanów** (24 dym. drw., 162 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (9,2 km) flw. **Kobylin** (4 dym., w tem 3 mur., 87 Pol., dobra przesłona przed obs. lotn.—sady); (11,7 km) w. **Kołacin** (56 dym., w tem 21 mur., 492 mieszk., po 50% Pol. i Żyd., szkoła); (15,6 km) w. **Wola Cyrusowa** (72 dym., w tem 4 mur., 387 Pol., szkoła, kśł.); (21,7 km) w. **Lipka** (50 dym., w tem 5 mur., 294 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (23 km) w. **Niesułków** (53 dym., w tem 5 mur., 120 Pol., kśł., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (28 km) mko **Stryków** (410 dom., 80 mur., 4200 mieszk., 50% Żyd., 45% Pol., 5% Niem., 2 kśł., syng., 2 mł. motor., 20 garbarni, olejarnia, 2 apteki); (32,5 km) w. **Anielin** (19 dym., w tem 3 mur., 143 Niem., 25% Pol., dobra przesłona przed obs. lotn.—sady); (36,5 km) w. i flw. **Kędliny** (34 dym., w tem 7 mur., 226 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (38,3 km) w. **Wola Branicka** (15 dym., w tem 6 mur., 163 Pol., 48% Niem., 2% Żyd., dobra przesłona przed obs. lotn.—sady); (40,5 km) w. **Warszyce** (p. drg. 337); (41,3 km) w. **Bendków** (27 dym., w tem 14 mur., 160 Pol., szkoła, dobra przesłona przed obs. lotn. — sady); (44,5 km) w. **Celestynów** (12 dym., w tem 3 mur., 93 Pol., dobra przesłona przed obs. lotn.—sady); (45,8 km) flw. **Modlna** (11 dym., w tem 4 mur., 164 Pol., kśł., szkoła, dobra przesłona przed obs. lotn.—park); (49,2 km) w. i flw. **Małachowice** (5 dym., w tem 2 mur., 135 Pol., szkoła, b. dobra przesłona przed obs. lotn.—park); (50,9 km) w. i flw. **Skotniki** (18 dym., w tem 16 mur., 236 Pol., szkoła, b. dobra przesłona przed obs. lotn.—park); (52,9 km) w. **Boczki** (17 dym., w tem 10 mur., 156 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (55,2 km) flw. **Leśnierz** (15 dym. mur., 1525 Pol., 3% Niem., kśł., szkoła, ochronka, dom ludowy, post. pol., cukrownia, b. dobra przesłona przed obs. lotn.—park); (55,9 km) w. **Mierczyn** (na mp nieoznaczona, 3 dym. drw., 18 Pol.); (56,4 km, 0,5 km na Pc.) w. i flw. **Mętlew** (30 dym., w tem 16 mur., 212 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (58,8 km) w. **Dzierzbiętów** (33 dym., w tem 3 mur., 346 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn,—sady).

Mosty i przeprawy: (12,3 km na rz. Mroga) drw., 10,8 m dłg., 4,4 m szer., 4,5 wys.); (23 km, na rz. Mrożyca) drw., 16 m dłg., 3,6 m szer., 2,4 m wys.; (38,3 km na rowie) drw., 10,4 m dłg., 2,4 m szer., 2,2 m wys., wytrz. 4 T; (57,5 km na rz. Bzura) drw., 18,8 m dłg., 4 m szer., 2,5 m wys.; pozatem 2 mostki drw., 6—6,4 m dłg., 4—8,4 m szer., na potokach.

Skrzyżowania drożni: Jeżew—343, 345, 346; Kołocin—342; Stryków—340; Warszyce—337; (60,5 km)—329.

340. Zgierz—Stryków—Głowno—Łowicz—Sochaczew.

M. pr. 1/100 — E 33 Kutno,
75 km E 34 Łódź, F 33 Skierniewice.

Szosa 8,8—10,4 m szer., z 4,6—4,8 m szutr. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, częściowo wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w kierunku na Pc.W., na odcinku 49,5 - 75 km lewym brzegiem rz. Bzura, wzdłuż drogi ciągnie się tor kol. Warszawa—Łódź. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, przejrzysty i otwarty, pokryty rzadko rozrzuconemi grupami drzew; gleba ps.-gln., uprawna lub łąki. Obserwacja 4—6 km wgłąb.

Przeszkody: (14,1 km) rz. Moszczenica (8,4 m szer., 0,7 m głęb., dno ps., brzegi łagodne ps., porosłe krzakami); (25,8 km) rz. Mroga (5,6 m szer., 0,7 m głęb., dno ps., brzegi łagodne ps., zadrzewione); (49,4—75 km) rz. Bzura (43,6—58 m szer., 1,6—1,9 m głęb., dno ps., lub muliste, brzegi ps.-gln., niskie, przeważnie zadrzewione).

Osiedla: mto **Zgierz** (p. drg. 329); (2,8 km) w. **Krzywie** (17 dym., w tem 3 mur., 286 Pol., 28% Niem., 3% Żyd.); (6 km) w. **Skotniki Duże** (37 dym., w tem 4 mur., 226 Pol., 12% Niem., szkoła); (8,1 km, 0,5 km na Pd.) flw. **Klenk** (4 dym. mur., 78 Pol., 46% Żyd., 2% Niem.); (12,2 km) w. **Sosnowiec** (25 dym., w tem 12 mur., 116 Pol., 8% Niem.); (14,7 km) osada **Stryków** (p. drg. 339); (16,3 km) w. **Byzedza** (4 dym., w tem 2 mur., 26 Pol.); (19,3 km) w. i flw. **Bratoszewice** (92 dym., w tem 11 mur., 412 Pol., kśł., szkoła); (21,6 km) w. **Wyskoki** (30 dym., w tem 5 mur., 103 Pol., szkoła); (24,3 km) w. **Stara Piła** (4 dym. drw., 48 Pol., mł. par.); (25,8 km) os. m. **Głowno** (164 dom., w tem 59 mur., 2657 Żyd., 30% Pol., kśł., syng., szkoła, 3 mł., fbr., poczta, post. pol.); (28,8 km, 0,8 km na Pc.Z.) w. **Kamieniec Mniszewski** (na mapie Kamień, 14 dym., w tem 5 mur., 73 Pol., szkoła); (29,8 km) w. **Toporów** (9 dym., w tem 4 mur., 52 Pol.); (31,8 km) w. **Stroniewice** (52 dym. drw., 322 Pol., szkoła); (33,3 km) w. **Domaniewice** (104 dym., w tem 3 mur., 684 Pol., 2 kśł., szkoła); (36,2 km) w. **Krępa** (80 dym., w tem 4 mur., 467 Pol., szkoła, mł motor.); (42,3 km) w. **Jamno** (92 dym., w tem 6 mur., 389 Pol., szkoła, post. pol.); (46 km) w. **Wieś Łowicka** (na mapie nieoznaczona, 25 dym., w tem 1 mur., 140 Pol., szkoła); (48,8 km) mto **Łowicz** (p. drg. 326); (51,1 km) w. **Popów** (115 dym., w tem 10 mur., 484 Pol., szkoła); (54,1 km) w. **Zaborów Mały** (na mapie Zabostów, 42 dym., w tem 5 mur., 230 Pol., szkoła); (55,4 km) w. **Zaborów Duży** (63 dym., w tem 9 mur., 405 Pol.); (57,4 km, 0,7 km na Pd.); w. **Kompina** (106 dym., w tem 17 mur., 547 Pol., kśł., szkoła, post. pol., mł. wodny); (59,5 km, 0,8 km na Pd.) w. **Potoki**

(47 dym., w tem 7 mur., 230 Pol., mł. wodny); (62,7 km) w. Kozłów Szlachecki (36 dym., w tem 7 mur., 191 Pol., szkoła); (65 km) flw. Dębsk (3 dym. mur., 85 Pol.); (65,9 km) w. Dębsk (34 dym., w tem 6 mur., 178 Pol.); (68,5 km) w. Karolków (9 dym., w tem 4 mur., 70 Pol.); (70,7 km) w. Dachowo (20 dym., w tem 4 mur., 151 Pol.); (75 km) mto Sochaczew (p. drg. 332).

Mosty i przeprawy: (6 km na rowie odwadniającym drw., 6,8 m dłg., 4,8 m szer., 3,2 m wys.); (14,1 km na rz. Moszczenica) drw., 11,3 m dłg., 5,6 m szer., 3 m wys.); (25,8 km, na rz. Mroga) 3 mosty drw., 10,4—13,6—21,6 m dłg., 4,8—5,6 m szer., 3—2,5—4,7 m wys.); (49,4 km, na rz. Bzura) drw., 91,6 m dłg., 3,6 m szer., 6 m wys.); pozatem 3 mostki drw., 7—8,8 m dłg., 4,5—6 m szer., na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Zgierz — 329, 337; Stryków—339; Głowno — 341; (40,2 km) — 342; (47,1 km) — 343; Łowicz—326, 331, 336, 347, 354; Sochaczew—322, 333, 346, 349, 350.

341. Głowno — Bielawy.

12,9 km

M. pr. 1/100 — E 33 Kutno, E 34 Łódź (przestarzałe).

Gruntowa 6,4 m szer., ps., bez rowów bocznych, niezadrzewiona. Biegnie w kierunku na Pc.Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren równinny, częściowo zalesiony, pozatem przejrzysty; gleba ps.-gln., uprawna.

Przeszkody: rz. Mroga (5,6 m szer., 0,7 m głęb., dno ps., brzegi ps. zadrzewione); (7,5—8,6 km) las (igl., 60 lat, podszycie liśc., z duchtami 3,6 m szer., dostępny dla kawalerji).

Osiedla: w. Głowno (p. drg. 340); (2,6 km, 0,5 km na W.) w. Wola Zbroszkowa (58 dym., w tem 22 mur., 318 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (4,9 km) w. Helenów (na mapie nieoznaczona, 36 dym., w tem 32 mur., 216 Pol.); (9,9 km) w. Zgoda (37 dym., w tem 30 mur., 183 Pol., szkoła, brak przesłony przed obs. lotn.); (12,9 km) os. Bielawy (p. drg. 331).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 1 mostek drw., 5,6 m dłg., 4 m szer., na potoku.

Skrzyżowania drożni: Głowno—340; Bielawy—331.

342. Ujazd—Popielawy—Chrusty Stare—Brzeziny—Łyszkowice—Drg. 340 (Jamno).

60 km

M. pr. 1/100 — F 35 Tomaszów, E 35 Pabjanice, E 34 Łódź, F 34 Skierniewice, F 33 Łowicz.

Szosa na odcinkach (0—13,8 km) Ujazd—Łaznowska Wola, Brzeziny—Henryków (29,9—34,3 km)

i od w. Łyszkowice—aż do końca (53,8—60 km) 8—20 m szer., z 4—5,6 m szutr. jezdnią, przeważnie z rowami bocznemi, miejscami wysadzana drzewami. Na pozostałych odcinkach g r u n t o w a 2—10 m szer. ps., gln.-ps., miejscami usiana kamieniami, odcinkami zaopatrzona w boczne rowy, nieutrzymana. Biegnie początkowo w kierunku Pc.W., począwszy od st. kol. Rokiciny (12,8 km) zwraca się w nieznacznych załamaniach na Pc., poczem od w. Brzeziny (29,9 km) skręca ku Pc.W., wreszcie w krótkim końcowym odcinku przybiera zdecydowany kierunek na W. S z o s a d o u ż y c i a d l a w s z y s t k i c h z a p r z ę g ó w i s a m o c h o d ó w, g r u n t o w a d l a n i c h u c i ą ż l i w a.

T e r e n do kol. Przanowice (22,9 km) płaski lub lekko falisty,w dalszym ciągu do w. Łyszkowice (53,8 km) falisty, miejscami przechodzący w wybitnie falisty, wreszcie znowu płaski, przeważnie uprawny, otwarty, z niewielkiemi kompleksami lasu. Gleba ps. i ps.-gln. z niewielką domieszką kamieni. Obserwacja poszczególnemi odcinkami dostateczna lub dobra. Pkty obserw.: wieże kśl. Ujazd. Przesłona w przyległych do drg. lasach i bocznem zadrzewieniu.

P r z e s z k o d y: (14,6—16,5 las igl. (do przebycia, poza drogą, dla piechoty); (37,8 km) rz. M r o g a (1,8—5,6 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps.).

O s i e d l a: (0 km) osada i flw. **Ujazd** (204 dym. drw., w tem 54 mur., 2111 Żyd., 30% Niem., 20% Pol., kśl., gm., szkoła, poczta, 2 mł. turb., 1 mł. wodny, 1 mł. z komin. nieczyn., apt., 6 piek., przesłona — duży park); (1,4 km) w. **Józefów** (11 dym. drw., 80 Pol., przesłona — obok mały igl. zagajnik); (2,4 km) w. **Bronisławów** (11 dym. drw., 75 Pol., 8% Niem., przesłona — obok młody igl. zagajnik); (3,1 km) w. **Łominy** (33 dym. drw., 200 Pol., 30% Niem., szkoła); (4,6 km) w. i flw. **Buków** (39 dym. drw., w tem 5 mur., mieszk. Pol., 30% Niem., przesłona — lasek igl. i park); (5,7 km) w. i flw. **Popielany** 152 dym. drw., w tem 6 mur., 800 Pol., 8% Niem., 2 szkoły, 2 wtr.); (10,5 km) w. **Rokiciny** (92 dym. drw,, w tem 11 mur., 600 Pol., szkoła, wtr. przesłona — obok zagajnik); (12,8 km) st. kol. **Rokiciny** (43 dom. drw., w tem 5 mur., 360 Pol., 40% Żyd., 5% Niem., szkoła, trt. par., 1 piek.); (13,8 km) w. **Łaznowska Wola** (96 dym., 600 Niem., 10% Pol., szkoła, kśl. ew., 2 mł. par., wtr., przesłona—w pobliżu igl. las); (18 km) w. **Chrysty Stare** (68 dym. drw., w tem 5 mur., 350 Pol., 3% Niem., szkoła, wtr., przesłona—las); (20,1 km) w. **Borowo** (106 dym. drw., w tem 3 mur., 800 Niem., 5% Pol., szkoła, wtr. przesłona—las (brak wody); (22,9 km) kol. **Przanowice** (12 dym. drw., w tem 2 mur., 60 Pol., 5% Niem., przekłona—zagajnik); (25 km) w. i flw. **Gałkówek** (60 dym. drw., w tem 12 mur., 500 Niem., 10% Pol., 2 szkoły, 3 wtr., przesłona — obok las); (25,5 km)

w. **Przanówka** (12 dym. drw., w tem 2 mur., 80 Pol., 5% Niem., przesłona—małe sady); (26,8 km) w. i flw. **Witkowice** (21 dym. drw. i mur., 200 Pol., 10% Niem., szkoła); (29,9 km) mto **Brzeziny** (600 dym., 15000 mieszk. po 50% Pol. i Żyd. 5 kśł., 8 szkół. szpital, 3 ml., sala straży ogniowej); (33,7 km) w. **Szymoniszki** (13 dym. drw., w tem 4 mur., 67 Pol.); (34,3 km) w. **Henryków** (13 dym. drw., 74 Pol., przesłona—średnia); (37,6 km) w. i flw. **Kołacin** (56 dym. drw., w tem 21 mur., 492 Pol., szkoła, mł., przesłona—sady); (39,4 km) w. i flw. **Kołacinek** (22 dym drw., w tem 5 mur., 258 Pol., kśł., szkoła, przesłona—sady); (44,8 km) w. **Teresin** (14 dym. drw., 97 Pol., przesłona—sady); (46,2 km) w. **Zacisze** (4 dym. drw., 31 Pol.); (47,5 km) w. **Trzcianka** (17 dym. drw., 186 Pol., przesłona—sady); (48,8 km) w. **Uchań Górny** (33 dym. drw., 253 Pol., przesłona — sady); (51,5 km) w. **Kalenice** (118 dym. drw., 865 Pol., 2 szkoły, przesłona — średnia); (53,8 km) os. m. **Łyszkowice** (91 dym. drw., 2300 Pol., 25% Żyd., 7% Niem., 4 szkoły, cukrownia, przesłona — sady); (55,6 km) w. **Wrzeczko** (96 dym. drw., w tem 3 mur., 573 Pol., przesłona—sady); (58 km) w. **Gzinka** (27 dym. drw., 154 Pol., przesłona—sady); (59,4 km) w. **Kwiatek** (6 dym. drw., w tem 2 mur., 36 Pol.).

Mosty i przeprawy: na strumykach i rowach 9 mostów drw., 3—9 m dłg., 4—8 m szer., wytrz. 3—15 T.

Skrzyżowania drożni: Ujazd — 343, 353a, 357; Brzeziny—344, 345; Kołacin—339; (60 km)—340.

343. Ujazd—Jeżów—Pszczonów—Łowicz.

56 km

M. pr. 1/100 — F 35 Tomaszów, F 34 Skierniewice, F 33 Łowicz.

Gruntowa 4—8 m szer., ps.-gln., miejscami rozjeżdżona, nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. z licznymi załamaniami i odchyleniami od zasadniczego swego kierunku. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich uciążliwa ze względu na głęb. ps.

Teren w rejonie Ujazd—Lipie falisty, dalej przeważnie płaski, uprawny, miejscami zalesiony. Gleba ps.-gln. Obserwacja poszczególnemi odcinkami dobra lub dostateczna i jest jedynie utrudnioną na odcinkach zalesionych. Pkty obserw.: wieże kśł. we w. Budzieszewice, Jeżów.

Przeszkody: (4,6—6,8 km) las igl. (20—120 lat, do przebycia dla piechoty; drogi 3—6 m szer., nadają się do użycia dla lekkich zaprzęgów); (15,1—17 km) las igl. (40 lat, do przejścia dla piechoty); (19,6 km) rz. Rawka (2 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste); (34,4—35,4 km) las igl. (70 lat, do przejścia dla piechoty); (37,9—38,6 km) las jak wyżej.

Osiedla: m. **Ujazd** (p. drg. 342); (3.3 km) w. **Zaosie** (29 dym. drw., 150 Pol., 40% Niem., szkoła, przesłona — las); (7,1 km) w. **Subina** (15 dym. drw., 60 Pol., 25% Niem., przesłona—las); (7,2 km) w. **Zagórze** (9 dym. drw., 50 Pol., 25% Niem., przesłona—las); (7,9 km) w. **Budziszewice** (59 dym. drw., 600 Pol., 5% Niem., kśł., gm., szkoła, przesłona — obok zagajnik); (9,4 km) w. **Nowy Józefów** (5 dym. drw., 35 Niem., wtr.); (9,9 km) w. **Józefów Stary** (12 dym. drw., 60 Niem.); (10,9 km) w. **Zalesie** (24 dym. drw., 300 Pol., 10% Niem., przesłona—las); (12,1 km) w. i flw. **Węgrzynowice** (57 dym. drw., w tem 6 mur., 533 Pol., szkoła, grzl., wtr., przesłona—park (w posuchę brak wody); (14,4 km) flw. **Modrzewek** (2 dym. mur., Pol.); (19,8 km) w. **Marjanówek** (3 dym. drw., 20 Pol., wtr.). (21,7 km) w. i flw. **Łokotów** (22 dym. drw., w tem 3 mur., 200 Pol., mł. par., przesłona — sady); (23,8 km) w. **Mikołajki** (2 dym. mur. i drw., Pol.); (24,8 km) w. **Kosiska** (15 dym. drw., w tem 2 mur., 100 Pol., przesłona—ogród owocowy); (26.8 km) os. **Jeżów** (p. drg. 339); (31,4 km) w. **Słupia** (69 dym. drw., w tem 8 mur., 126 Pol., kśł., szkoła, przesłona—sady); (33,4 km) w. **Zagórze** (Trofimów, 74 dym. drw., 296 Pol. przesłona — sady); (36,7 km) w. **Lipice** (84 dym. drw., w tem 4 mur., 462 Pol., kśł., szkoła, przesłona — sady); (39,8 km) w. **Chlebów** (38 dym. drw., 228 Pol., szkoła, przesłona — sady); (44,3 km) w. **Przczonów** (168 dym. drw., w tem 20 mur., 878 Pol., kśł., szkoła, przesłona—sady); (47,1 km) w. **Zakulin** (39 dym. drw., w tem 2 mur., Pol., szkoła, przesłona—sady); (48,1 km) w. **Łagów** (39 dym. drw., 249 Pol., 2% Niem., przesłona — sady); (49,4 km) w. **Kuczków** (18 dym. drw., 126 Pol., szkoła, przesłona—sady); (51 km) w. **Uchań Dolny** (20 dym. drw., 147 Pol., 1% Niem., przesłona—sady); (56 km) mto **Łowicz** (p. drg. 326).

Mosty i przeprawy: na strumieniach i rowach 5 mostków drw. 3—8 m dłg., 5—6 m szer., wytrz. 3—10 T.

Skrzyżowania drożni: Ujazd — 342, 353a, 357; Budziszewice—344; Jeżów—339, 345, 346; (56 km)—340.

344. Budziszewice—Lisowie—Brzeziny.

21 km

M. pr. 1/100 — F 35 Tomaszów, F 34 Skierniewice, E 34 Łódź.

Gruntowa 3—9 m szer., gln., gln.-ps. i ps., miejscami płytkie rowy boczne—nieutrzymana. Odcinkami od w. Begry (4,7 km) w. Redzeń (7,1 km) oraz w. Kędziorki (18,2 km) w. Brzeziny (21 km) szosa 9 m szer., z 4 m szutr. jezdnią. Biegnie w ogólnym kierunku Pc.Z. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów, w porze mokrej—uciążliwa.

Teren falisty, uprawny, przeważnie otwarty. Gleba gln.-ps. Obserwacja dostateczna.

Przeszkody: (1,3—4 km) las igl., częściowo wyrąbany, z zagajnikami, do przebycia dla piechoty; (16 km) rz. Mroga (3 m szer., 0,2—1 m głęb., dno ps.).

Osiedla: (0 km) w. Budziszewice (p. drg. 343); (4,7 km) w. Begry (39 dym., w tem 4 mur., 250 Pol., nadleśnictwo, cgl., przesłona — las); (7,1 km) w. Redzeń (45 dym. drw., 300 Pol., przesłona — las); (9,4 km) w. Stefanów (12 dym. drw., 120 Pol.); (10,5 km) w. Katarzynów (28 dym., w tem 8 mur., 180 mieszk., po 50% Pol. i Niem., gm., 2 szkoły, przesłona — małe sady); (12,8 km) w. Felicjanów (40 dym., w tem 7 mur., 240 mieszk., po 50% Pol. i Niem., kśł., wtr., brak wody); (14,7 km) w. Erazmów (11 dym., w tem 2 mur., 160 Pol., 34% Niem.,); (16,1 km) w. Lisowice i flw. Tworzyjanki (24 dym., w tem 5 mur., 340 Pol., 30% Niem., przesłona—park i zagajnik); (18,2 km) w. Kędziorki (10 dym. drw. i mur., 128 mieszk., po 50% Pol. i Niem., przesłona — sady); (21 km) mko Brzeziny (p. drg. 342).

Mosty i przeprawy: (16 km) na rz. Mroga, d. w. 10 m dłg., 7 m szer., wytrz. 8 T.

Skrzyżowania drożni: Budziszewice—343; Brzeziny — 342, 345.

345. Nowe Miasto nad Pilicą—Rawa—Głuchów—Jeżów—Brzeziny.

63,3 km

M. pr. 1/100 — E 34 Łódź, F 34 Skierniewice, F 35 Tomaszów, G 35 Nowe Miasto (częściowo przestarzałe).

Szosa 9—11 m szer., z 4 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, częściowo zadrzewiona; na odcinku Rawa—Głuchów z linją tlgr. Biegnie początkowo do mta Rawa na Pc. Z., potem na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, otwarty i przejrzysty. Gleba ps.-gln. lub gln.-ps. Dogodne pkty obs.: wieża kśł. w mcie Nowe Miasto; (4,3 km, 0,4 km na Pd.Z.) cecha 184; wieże kśł. we w. Zdżary i Cielądz (8,3—19,2 km); dalej wieża kśł. w mcie Rawa (29 km) i w os. m. Głuchów (40,9 km).

Przeszkody: (7,5 km) rz. Rokitna (2 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi gln.-ps., niskie, dolina płaska, 0,2 km szer., gln.-ps.); (9,5—10,6 km) łąka podmokła (trf., porośnięta trawą, do przebycia dla kawalerji); (10,6—17,2 km) parcele lasu igl. (10—40 lat, poprzedzielane polami ornemi, podszycie miesz.; z duchtami 3—5 m szer.; do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (21,1—21,6 km) łąka podmokła (trf., porośnięta trawą, do przebycia dla kawalerji); (29,5 km) rz. Rawka (20 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe, dolina płaska 1—2 km szer., łąkowa); (34,5—35,5 km) łąka podmokła (trf., do 1 m głęb., pokryta trawą, z wyjątkiem wiosny do przejścia dla piechoty); (58,9 km) rz. Mroga (7,2 m

szer., 0,9 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe, dolina płaska, 90 m szer., ps.-gln.

Osiedla: mto **Nowe Miasto** nad Pilicą (250 dom., w tem 25% mur., 5000 Pol., 45% Żyd., 2 kśł., magistrat, 8 szkół, apteka, browar); (6,2 km) w. i flw. **Jankowice** (24 dym., w tem 1 mur., 150 Pol.); (8,3 km) w. i flw. **Żdżary** (27 dym., w tem 4 mur., 150 Pol., kśł., szkoła, grzl., mł. motor.(; (10 km) w. **Bronisławów** (na mp. Sołdatska Słoboda, 7 dym. mur., 40 Pol.); (15,5 km) w. **Stolniki** (na mp. nieoznaczona, 2 dym. mur., 15 Pol.); (19,2 km) w. **Ciałądz** (46 dym., w tem 17 mur., 300 Pol., kśł., szkoła, grzl.); (25,3 km) w. **Pukinin** (56 dym., w tem 26 mur., 300 Pol., szkoła); (29 km) mto **Rawa** (500 dom., w tem 50 mur., 10000 mieszk., po 50% Pol. i Żyd., 2 kśł., crkw., syng., 2 apteki, magistrat, starostwo, poczta, 5 szkół, szpital, 2 fbr., elektrownia, st. kol. wąskotor., cgl., trt.); (33 km) flw. **Nadzieja** (2 dym. mur., 10 Pol., brak przesłony przed obs. lotn.); (33,6 km) w. **Soszyce** (18 dym. drw., 90 Pol., brak wody i przesłony przed obs. lotn.); (35,1 km) w. **Złota i Witoldów** (ostatnia na mp. nieoznaczona, 113 dym., w tem 4 mur., 590 Pol., szkoła); (38,9 km) w. **Miłochniewice** (66 dym., w tem 4 mur., 400 Pol., brak przesłony przed obs. lotn.); ((40,9 km) os. **Głuchów** (100 dym., w tem 10 mur., 700 Pol., 1% Żyd., kśł., szkoła, st. kol. wąsk. Biała—Rogów, brak przesłony przed obserw. lotn.); (45,8 km) w. **Białynin** (144 dym., w tem 24 mur., 984 Pol., kśł., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (48,9 km) os. **Jeżów** (p. drg. 339); (51,7 km) w. **Strzelna** (12 dym., w tem 3 mur., 84 Pol., 8% Niem.; średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (54 km) w. **Marjanów Rogowski** (20 dym., w tem 4 mur., 132 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (56,3 km) flw. **Rogów** (9 dym., w tem 6 mur., 267 Pol., 8% Niem., szkoła, grzl., dobra przesłona przed obs. lotn. — sady(; (60,6 km) w. **Przesław** (66 dym., w tem 10 mur., 389 Pol., 10% Niem., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (63,3 km) mto **Brzeziny** (p. drg. 342).

Kolejki wąskotorowe: Biała—Rogów przez Rawę, przemysłowa.

Mosty i przeprawy: (7,5 km na rz. Rokitna) drw., 10 m dłg., 7 m szer., 2 m wys., wytrz. 15 T; (58,9 km na rz. Mroga) drw., 14,4 m dłg., 5,6 m szer., 2,5 m wys.; pozatem 3 mostki drw., 1,5—9 m dłg., 8—9 m szer., na rowach odwadn.

Skrzyżowania drożni: Nowe Miasto — 357, 358, 361; Rawa — 353. 356, 360; Głuchów — 352; Jeżów — 339, 343, 346; Brzeziny — 342, 344.

346. Jeżów—Skierniewice—Bolimów—Sochaczew—Wyszogród.

M. pr. 1/100 — F 32 Wyszogród, 33 Łowicz, 34 Skierniewice.

72 km (przestarzałe).

Początkowo do w. Dąbrowice (15,7 km) gruntowa 6,4 m szer., miejscami rozjeżdżona, ps.-gln. bez

rowów bocznych; w dalszym ciągu do mta Skierniewice (18,6 km) szosa 6,4 m szer., z 3,2 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi; poczem do w. Boryszew (47,4 km) gruntowa 7,2 - 8 m szer., miejscami rozjeżdżona, odcinkami z rowami bocznymi; dalej do mta Sochaczew (53,4 km) szosa 6,4 m szer., z 3,2 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi; wreszcie do końca gruntowa 4—10 m szer. ps.-gln., przez osiedla brukowana, z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie początkowo w ogólnym kierunku na Pc.W., poczem od mta Skierniewice skręca ku Pc. w licznych odchyleniach i załamaniach. Szosa dla wszelkich zaprzęgów i samochodów do użycia; gruntowa dla lekkich zaprzęgów.

Teren początkowo równinny, potem od mta Skierniewice (18,6 km) falisty, naogół przejrzysty, pokryty rzadko rozrzuconemi grupami lasu; gleba ps.-gln. uprawna lub łąki; droga przeważnie przesłonięta przed obs. lotn.

Przeszkody: (18,6 km) rz. Skierniewka (9,6 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, zadrzewione, dolina płaska, ps.-gln., zadrzewiona); (21,8—29,6 km) las (igl., 50 lat, podszycie liśc., z duchtami 5,6 m szer., do przebycia dla pojed. pieszych); (33,8 km) rz. Rawka (11 m szer., do 1,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie łąkowe); (43,8—45,2 km) las (igl., 35 lat, podszycie liśc., do przebycia dla pojed. jeźdźców); (48,2 km) rz. Pisia (15,2 m szer., 1,2 m głęb., dno żwirowe, brzegi niskie, ps.-gln., zadrzew., dolina płaska, 200 m szer., ps.-gln.); (48,2—51,1 km) rz. Bzura (43,6 m szer., 1,8 m głęb., dno ps., brzegi ps.-gln., dolina płaska, 0,8 km szer., ps.-gln., zadrzew.); (54,3—55,3 km) las (igl., 50 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: os. **Jeżów** (p. drg. 339); w. **Mikulin** (12 dym., w tem 3 mur., 83 Pol., dobra przesłona przed obs. lotn.); (4 km, 0,5 km na Pc.Z.) w. **Modła** (36 dym., w tem 2 mur., 216 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (5,8 km) w. **Gzów** (81 dym., w tem 5 mur., 527 Pol., szkoła, ml. wodny, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (9,2 km) w. **Byczki** (84 dym., w tem 4 mur., 542 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (14,3 km) w. **Rowiska** (17 dym., w tem 6 mur., 542 Pol., szkoła, brak przesłony przed obs. lotn.); (15,7 km) flw. **Dąbrowice** (4 dym., w tem 3 mur., 96 Pol., b. dobra przesłona przed obs. lotn.—park); (16,8 km) w. **Feliksów** (na mapie nieoznaczona, 13 dym., w tem 1 mur., 85 Pol., brak przesłony przed obs. lotn.); (18,6 km) mto **Skierniewice** (p. drg. 336); (32,8 km) os. **Bolimów** (320 dym., w tem 15 mur., 1100 Pol., 30% Żyd., 15% Niem.; 2 kśł., szkoła, post. pol., apteka, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (33,8 km) w. **Wieś Bolimowska** (28 dym., w tem 4 mur., 104 Pol., mł.

wodny, (średnia przesłona przed obs lotn. — sady); (36 km) w. **Ziąbki** (58 dym., w tem 57 mur., 458 Pol., słaba przesłona przed obs. lotn.); (37,7 km) w. **Korabka** (48 dym., w tem 37 mur., 374 Pol., szkoła, brak przesłony przed obs. lotn., brak wody); (40 km) w. **Mizerka** (29 dym., w tem 11 mur., 136 Pol., brak przesłony przed obs. lotn.); (40,9 km, 0,9 km na W.) w. **Sucha** (28 dym., w tem 9 mur., 147 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (41,9 km) flw. **Żylin** (6 dym. drw., 67 Pol., szkoła); (42,3 km) w. **Żylin Nowy** (na mapie nieoznaczona—12 dym., w tem 3 mur., 84 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (43,4 km) kol. **Zakrzew** (5 dym. drw., 38 Pol.); (47,4 km) w. **Boryszew** (82 dym., w tem 47 mur., 667 Pol., 12% Niem., 2 szkoły, post. pol., cgl., grzl., prochownia, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (51,1 km) mto **Sochaczew** (p. drg. 332); (53,6 km) flw. **Gawłów** (3 dym. drw., 59 Pol.); (53,8 km) w. **Żubranka** (26 dym. drw., 200 Pol.); (53,9 km) w. **Pawłowo-Parcele** (6 dym. drw., 30 Pol.); (56,4 km) flw. **Żuków** (2 dym. mur., 8 Pol.); (56,5 km) w. **Żukówka** (28 dym., w tem 10 mur., 200 Pol., szkoła); (57,3 km) w. **Helenki** (40 dym. drw., 250 Pol., szkoła); (58,3 km) w. **Mystrzewice** (45 dym., w tem 10 mur., 250 Pol., kśł.); (62,1 km) flw. **Mystrzewice** (3 dym. mur., 30 Pol.); (63,1 km) w. **Marysin** (6 dym. drw., 36 Pol.); (64,7 km) flw. **Witkowice** (3 dym. mur., 52 Pol.); (64,7 km, 0,5 km na Z.) flw. **Stefanów** (3 dym. mur., 20 Pol.); (65 km) w. **Witkowice** (35 dym. drw., 250 Pol., szkoła); (67,3 km) w. **Łazunia** (9 dym. drw., 45 Pol.); (68,1 km) w. **Kamion Stary** (7 dym. drw., 50 Pol.); (72 km) mto **Wyszogród** (p. drg. 120).

Mosty i przeprawy: (33,8 km, na rz. Rawka) drw., 15,2 m dłg., 5,6 m szer., 6 m wys., wytrz. 16 T; (41,9 km, na rz. Sucha) bet. 15,2 m dłg., 4 m szer., 3 m wys.; (48,2 km, na rz. Pisia) drw. 28,8 m dłg., 4 m szer., 3,5 m wys., wytrz. 20 T; (52,6 km, na rz. Bzura) bród dla wozów, dno ps., dojazd dobry; (58,3 km, na rz. Bzura) bród dla wozów, dno ps.-żw., dojazd dobry; (69,3 km, na rz. Bzura) żel. drw., 210 m dłg., 8 m szer., 5 m wys., wytrz. przęsła 20 T; (70 km, na rz. Wisła) żel.-drw., 1280 m dłg., 8 m szer., 15 m wys.; pozatem 4 mostki drw., 2,6—4,8 m dłg., 4 m szer., i 3 przepusty bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Jeżów — 339, 343, 345; Skierniewice — 336, 352, 356; Bolimów — 354; Sochaczew — 332, 333, 340, 349, 350; (68,6 km)—347, 348; Wyszogród—120, 121, 131.

347. Łowicz—Jeziorko—Rybno—Ruszki—Drg. 346.

38,5 km

M. pr. 1/100 — F 32 Wyszogród, F 33 Łowicz (przestarzałe).

Początkowo do w. Jeziorko (14,9 km) gruntowa 4,8 m szer., ps.-gln., z rowami bocznymi; w dalszym ciągu szosa 7,2—8 m szer., z 3,6—4 m szutr.

jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami, z linją tlgr. Biegnie w kierunku na Pc.W. Szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren lekko falisty, przeważnie otwarty, w części Pc· zalesiony; gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja wzdłuż drogi utrudniona.

Przeszkody: rz. Bzura (58 m szer., 16 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, ps.-gln.); (22,5—23,7 km) las liśc. (20 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (31,2—35 km) las igl. (25 lat, przebycia dla piechoty).

Osiedla: mto **Łowicz** (p. drg. 326); (4,5 km, 0,6 km na W.) w. **Strzelczew** (30 dym. drw., 230 Pol., dobra przesłona przed obs. lotn.—sady); (6,3 km) w. **Łaguszew** (50 dym., w tem 4 mur., 215 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (8,4 km) flw. **Boczki** (2 dym. mur., 52 Pol., kpl., średnia p zesłona przed obs. lotn.—sady); (8,8 km) w. **Boczki** (71 dym., w tem 3 mur., 550 Pol., szkoła, średnia przedsłona przed obs. lotn.—sady); (11,6 km) w. **Wicie** (78 dym., w tem 4 mur., 580 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (14,8 km) flw. **Jeziorko** (3 dym. mur., 67 Pol., dobra przesłona przed obs. lotn.—sady); (14,9 km) w. **Jeziorko** (38 dym., w tem 1 mur., 299 Pol., szkoła, dobra przesłona przed obs. lotn.—sady); (17,6 km) w. i flw. **Jasieniec** (27 dym., w tem 2 mur., 216 Pol., mł. motor., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (19,5 km) w. **Kamieńszczyzna** (13 dym., w tem 11 mur., 80 Pol., brak przesłonv przed obs. lotn.); (20 km) w. i flw. **Rybno** (p. drg. 332); (21,9 km) w. **Cyprjanki** (13 dym., w tem 7 mur., 87 Pol., średnia przesłona przed obs. lotn.—sady); (25,4 km) flw. **Ruszki** (p. drg. 333); (27,5 km) flw. **Łęg** (1 dym. mur., 13 Pol.); (29 km) os. **Młodzieszyn** (1 dym. mur., 4 Pol., brak wody); (29,5 km) flw. **Młodzieszyn Poduchowny** (1 dym. mur., 6 Pol.); (30,1 km) w. **Młodzieszyn** (7 dym. mur., 68 Pol., poczta, gm., post. pol.); (30,5 km) cukrownia **Młodzieszyn** (14 dym. mur., 143 Pol., 5% Żyd.); (30,7 km) flw. **Młodzieszyn** (9 dym. mur., 144 Pol.); (31,9 km) w. **Radziwiłka** (3 dym. mur., 20 Pol.); (35,5 km) w. **Młodzieszynek** (23 dym. drw., 160 Pol.); (37 km) w. **Kamion Duży** (74 dym. drw., 380 Pol., szkoła); (37,1 km, na W.) w. **Kamion Mały** (27 dym. drw., 150 Pol.); (38 km) w. **Kamion Poduchowny** (na mp. nieoznaczona, 11 dym. mur., 70 Pol., kśł.).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 14 przepustów bet. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Łowicz—326, 331, 336, 340, 354; Rybno—332; Ruszki—333; (38,5 km)—346, 348.

348. Drg. 346 (Wyszogród)—Przęsławice—Secymin—Kazuń (Drg. 351).

36,4 km

M. pr. 1/100—F 32 Wyszogród, G 32 Modlin.

Gruntowa 4—10 m szer., ps., miejscami wyboista, zalewana podczas powodzi, nieutrzymana, z uszkodzoną linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na W. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia tylko dla lekkich zaprzęgów.

Teren nizinny (dolina Wisły) na Pd. przechodzi w lekko falisty, na Pc. dolina i rz. Wisła, uprawny lub łąkowy, zalewany wodą w czasie powodzi. Gleba ps. Obserwacja dostateczna.

Osiedla: (1,5 km na Pd.) w. **Przęsawice** (27 dym. drw., w tem 1 mur., 250 Pol., szkoła, przesłona — sady); (5,9 km) w. **Sladów** (114 dym. drw., 700 Pol., 2 szkoły, przesłona — sady); (8,4 km) w. **Kromołów Niemiecki** (3 dym. drw., 20 Niem.); (10,4 km) w. **Kromołów Polski** (62 dym. drw., w tem 4 mur., 380 Pol., szkoła, przesłona — sady); (12,9 km) w. **Gorzewnica** (18 dym. drw., w tem 1 mur., 150 Pol., szkoła, przesłona—sady); (14,4 km) w. **Piaski Duchowne** (19 dym. drw., 120 Pol.); (17,4 km) w. **Secymin Polski i Niemiecki** (86 dym. drw., w tem 2 mur., 530 Niem.; 20% Pol., szkoła, przesłona — sady); (18,6 km) w. **Secyminek** (30 dym. drw., w tem 1 mur., 180 Pol. katol., w tem 50% ewang., szkoła, przesłona — sady); (20,2 km) w. **Wilków Stary** (53 dym. drw., 320 Pol., szkoła, przesłona—sady); (23,3 km) w. **Gniewniewicze Nowe i Stare** (36 dym. drw,, 250 Pol., 30% Niem., szkoła, przesłona—sady); (28,8 km) w. **Maławieś Folw.** (30 dym. drw., w tem 2 mur., 180 Pol., przesłona—sady); (31,9 km) w. **Grochale Stare i Nowe** (52 dym. drw., 320 Pol., przesłona — sady); (33 2 km) w. **Markowszczyzna** (5 dym. drw., 50 Pol.); (36,4 km) w. **Kazuń** (25 dym. drw., w tem 1 mur., 150 Pol., szkoła, przesłona — sady).

Mosty i przeprawy: (32,8 km, na kanale) kam. 10 m dłg., 4 m szer., 3 m wys.). Prócz tego 8 przepustów na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: (0 km) Wyszogród—346, 347; Kazuń—351.

349. Warszawa—Blizne—Borzęcin Duży—Leszno—Sochaczew.

55 km

M. pr. 1/100—H 33 Warszawa Płd., G 32 Modlin, F 32 Wyszogród, F 33 Łowicz, G 33 Błonie.

Do w. Blizne (8,7 km) szosa 9 m szer., z 5 m początkowo brukowana, a następnie szutrowana; w dal-

szym ciągu aż do końca gruntowa, 4—20 m szer., ps., rozjeżdżona, następnie 4—16 m szer., ps. lub ps.-gln., nieutrzymywana z wyjątkiem odcinka (53,5—55 km) 9 m szer., z 6 m szer. bruk. jezdnią. Biegnie z licznemi załamaniami w ogólnym kierunku na Z. Szosa do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa — dla lekkich zaprzęgów uciążliwa. (Budowa szosy w przygotowaniu).

Teren lekko falisty, uprawny, przeważnie przejrzysty. Gleba ps. lub ps.-gln. Obserwacja dobra.

Przeszkody: (23,1 km) las (miesz., 25 lat, do przebycia dla kawalerji; (27,7 km) las (igl., 24 lat, dostępny dla kawalerji); (40,5 km) las (igl., 18 lat, do przejścia do przejścia dla kawalerji; (52,1 km) rz. Utrata (4—10 m szer., 0,5—6 m głęb., dno iłowe, brzegi 6—9 m wys., porośnięte krzakami).

Osiedla: (5,8 km) w. i flw. **Gorce** (71 dym. drw., w tem 7 mur., 365 Pol., przesłona — sady); (7,5 km) w. i flw. **Groty** (3 dym. drw., w tem 20 mur., 222 Pol., przesłona — sady); (8,7 km) w. i flw. **Blizne** (19 dym. drw., w tem 6 mur., 135 Pol.); (10,4 km) w. i flw. **Latchorze** (34 dym. drw., w tem 7 mur., 220 Pol., przesłona—sady); (13,5 km) w. i flw. **Zielonki** (42 dym. drw., w tem 1 mur., 230 Pol., szkoła, przesłona — sady); (18 km) w. **Borzęcin Duży** (87 dym., w tem 2 mur., 500 Pol., kśł., szkoła, przesłona—sady); (20,1 km) w. **Wyględy** (28 dym. drw., w tem 1 mur., przesłony — sady); (22,4 km) w. i flw. **Zaborów** (90 dym. drw., w tem 21 mur., 440 Pol., 2 szkoły, przesłona — sady); (25,5 km) kol. **Zaborówek** (opis w. Zaborów); (28,3 km) w. **Leszno** (143 dym., w tem 30 mur., 5750 Pol., kśł., 3 szkoły, cukrownia, przesłona—sady); (29,8 km) w. **Grondy** (32 dym. drw., w tem 7 mur., 160 Pol., 20% Żyd., kśł., przesłona — sady); (31,9 km) w. i flw. **Wilkowa Wieś** (22 dym. drw., w tem 5 mur., 170 Pol., przesłona — sady); (34,6 km) w. **Wiejca** (91 dym. drw., w tem 5 mur., 550 Pol., (37,3 km) w. **Kampinos** z przyległościami (116 dym. drw., 700 Pol., 4% Żyd., szkoła, przesłona—sady); (38,9 km) w. **Komarów** (46 dym. drw., w tem 1 mur., 250 Pol., przesłona—sady); (41,9 km) flw. **Łazy** (8 dym. mur., 180 Pol., szkoła, przesłona — sady); (43,4 km) w. **Wola Pasikowska** (60 dym. drw., 30% mur., 210 Pol., szkoła, przesłona — małe sady); (48,1 km) flw. **Żelazowa Wola** (11 dym drw., w tem 5 mur., 80 Pol., przesłona — sady); (48,9 km) w. **Chodakówek** (11 dym. mur., w tem 2 drw., 70 Pol.); (50,2 km) flw. **Chodaków** (2 dym. mur. i drw., 30 Pol.); (51,3 km) w. **Kistki** (17 dym. drw., w tem 2 mur., 120 Pol., przesłona — sady); (52,7 km) flw. **Trojanów** (3 dym. mur., 50 Pol., kśł.. przesłona—sady); (55 km) mto **Sochaczew** (p. drg. 332).

Mosty i przeprawy: (52,1 km) na rz. Utrata (drw. przyczółki kam., 25 m dłg., 4 m szer., 7 m wys. Prócz tego 12 mostków drw., 2—4 m dłg., 4 m szer. i 1 przepust.

Skrzyżowania drożni: Warszawa—91, 93, 349, 350, 351, 362, 367, 370, 376; Leszno—353; Sochaczew—332, 333, 340, 346, 350.

350. Warszawa—Błonie—Sochaczew.

53 km

M. pr. 1/100—H 33 Warszawa Płd., G 33 Błonie, F 33 Łowicz.

Szosa 9 m szer., z 5 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Z. z nieznacznemi odchyleniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, uprawny, przejrzysty. Gleba ps.-gln. Obserwacja dobra.

Przeszkody: (24,1 km) rz. Utrata (4—35 m szer., 0,5—5 m głęb., dno iłowe, miejscami grząskie, brzegi gln.-ps., podmokłe, 0,4 m wys., dolina 0,1—0,5 km szer., płaska, krawędzie 3,25 m wys., dolina uprawna lub łąkowa).

Osiedla: (0 km) mto Warszawa; (6,8 km) flw. Jelonek (7 dom., 280 Pol., 3 szkoły, cgl.); (7 km) w. Odolany (29 dym. drw., 100 Pol.); (11,6 km) w. i flw. Bronisze (18 dym., w tem 8 drw,. 204 Pol., szkoła, przesłona — sady); (14,6 km) w. i flw. Ożarów (213 dym., w tem 62 mur., 1350 Pol., 2,5% Żyd., szkoła, cgl., przesłona — sady); (16,5 km) w. Ołtarzew (93 dym., w tem 45 drw., 1000 Pol., szkoła, przesłona — sady); (17,4 km) w. Gołaszew (9 dym. drw., Pol.); (18,7 km) w. Michałówek (9 dym., w tem 4 mur., 60 Pol.); (21,7 km) w. i flw. Święcice (32 dym., w tem 12 mur., 240 Pol., szkoła, przesłona — sady); (23,6 km) w. Kopytów (24 dym., w tem 5 mur., 150 Pol., przesłona — sady); (27,1 km) mto Błonie (100 dom. w tem 2 mur., 6000 Pol., 72% Żyd., kśł., syng., szkoła, szpital, fbr. zapałek, cgl., słaba przesłona — sady); (30,1 km) w. Cyganka (4 dym., w tem 2 mur., 15 Pol.); (30,8 km) flw. Piorunów (2 dym. mur., 35 Pol.); (33 km) flw. Bramki (2 dym. mur., 50 Pol.); (36,2 km) w. Lisice (16 dym., w tem 3 mur.. 100 Pol., przesłona — sady); (41 km) w. Paprotnia Stara i Bankowa, 30 dym., w tem 27 mur., 190 Pol., przesłona — sady); (43,3 km) w. Topolowa (21 dym., w tem 4 mur., 130 Pol.); (44,6 km) w. Kożuszki (17 dym., w tem 6 mur., 150 Pol.); (45,9 km) w. Żaboklik (5 dym., w tem 2 mur., 25 Pol.); (48,5 km na Pd.) flw. Koziszki (30 dym. mur., 40 Pol., przesłona — sady); (45,9 km) w. Duranowizna (4 dym. drw., 30 Pol.); (53 km) mto Sochaczew (p. drg. 352).

Mosty i przeprawy: (24,1 km na rz. Utrata) drw., przyczóki mur., 80 m dłg.. 6 m szer., 8 m wys. Prócz tego 3 mosty drw., 3—7 m dłg., 5—8 m szer. i 17 przepustów.

Skrzyżowania drożni: Warszawa — 91, 93, 349, 351, 362, 367, 370, 376; Błonie — 353, 354; Paprotnia — 350a; Sochaczew — 332, 333, 340, 346, 349.

350a. Stare Wiskitki—Oryszew—Szymanów—Paprotnia.

15,6 km — M. pr. 1/100 — G 33 Błonie.

Początkowo do 1 km gruntowa 8 m szer. ps., w dalszym ciągu aż do końca szosa 7—11 m szer., 2,5—4 m szutr. jezdnią, z rowami, miejscami wysadzana drzewami. Biegnie z kilkoma załamaniami w ogólnym kierunkn na Pc.W. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty lub płaski, uprawny, przejrzysty. Gleba ps.-crm. Obserwacja dobra.

Przeszkody: (10,7 km) rz. Pisia (do 3 m szer., 0,5—1 m głęb., dno muliste, brzegi niskie, ps.-crm., dolina płaska, łąkowa — dostępna.

Osiedla: (0 km) w. i flw. Stare Wiskitki (46 dym., w tem 6 mur., 350 Pol., szkoła); (3,4 km) os. i flw. Oryszew (75 dym., w tem 38 drw., 648 Pol., szkoła); (7,3 km) w. Skrzelew (43 dym., w tem 5 mur., 230 Pol.); (10,3 km) w. i flw. Szymanów 52 dym., w tem 4 drw., 905 Pol., kśł., szkoła, przesłona — park); (15,6 km) w. Paprotnia (7 dym. mur., 40 Pol.).

Mosty i przeprawy: (10,7 km) na rz. Pisia (2 drw. 12—20 m dłg., 3—4 m szer., 2 m wys., zepsute) i 3 mosty drw. 2—4 m dłg., 6—9 m szer.).

Skrzyżowania drożni: Stare Wiskitki — 354; (1 km) — 333; Paprotnia — 350.

351. Warszawa—Młociny—Kazuń.

29,5 km — M. pr. 1/100 — H 32 Warszawa Płn., G 32 Modlin.

Szosa 9 m szer., z 5 m szutr., miejscami bruk. jezdnią, z rowami, z linją tlgr. Biegnie z nieznacznemi załamaniami w ogólnym kierunku Pc.Z. miejscami nasypem. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, na Pc.W. przechodzi w dolinę rz. Wisła, Gleba ps. Obserwacja dostateczna.

Przeszkody: na całej długości drg. na Pc.W. rz. Wisła (460—520 m szer., 0,5—3 m głęb., doły do 10 m, ch. prądu 0,7 m/sek., dno ps., brzegi w rej. Warszawa uregulowane, miejscami umocowane kamieniem do 3 m wys. zabud., dalej nieuregulowane do 3 m wys., miejscami zadrzewione, wzdłuż lewego brzegu odcinkami ciągnie się wał ochronny — dolina zabud., prawa krawędź niska cofnięta; lewa 15—28 m wys., łagodna, gdzieniegdzie stroma, zabudowana, zadrzew. lub otwarta.

Osiedla: (0 km) Warszawa; (8 km) w. i flw. **Młociny** (98 dym., w tem 3 mur., 679 Pol., 1% Żyd., szkoła, przesłona— sady); (10,7 km) w. **Buraków Mały** (60 dym. drw., 365 Pol., przesłona — sady); (12,7 km) w. **Łomianki Dolne, Górne, Szosa i Wieś** (140 dym. w tem 12 mur., 1270 Pol., 3% Żyd., szkoła, przesłona — sady); (16,2 km) w. i flw. **Dziekanów Niemiecki i Polski** (116 dym., w tem 18 mur., 680 Pol., szkoła, przesłona — sady); (25,4 km) w. **Czesnów** (5 dym. drw., 30 Pol.); (28 km) w. **Kazuń Niemiecki** (p. drg. 48).

Mosty i przeprawy: na rowie odwadniającym, kam. 6 m dłg., 6 m szer., 2 m wys.

Skrzyżowania drożni: Warszawa — 91. 93, 349, 350, 351, 362, 367, 370, 376; Kazuń — 348.

352. Głuchów—Żelazna—Skierniewice.

20 km

M. pr. 1/100—F 34 Skierniewice, (przestarzała).

Szosa 6,4 m szer., z 2.8 szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, częściowo zadrzewiona, z linją tlgr. Biegnie w kierunku na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, otwarty i przejrzysty, gleba ps.-gln., uprawna. Obserwacja do 4 km wgłąb. Dogodny punkt obserw.: cecha 175 (12,2 km) wgląd na W. i Pd.W. do 10 km.

Przeszkody: (19,7 km) rz. Skierniewka (9,6 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie ps., zadrzewione); pozatem kilka rowów odwadniających.

Osiedla: os. **Głuchów** (p. drg. 345); (1,9 km) flw. **Prusy** (11 dym., w tem 4 mur., 240 Pol., szkoła); (3,3 km) w. **Prusy** (24 dym., w tem 3 mur., 142 Pol.); (3,9 km) w. **Celigów** (35 dym., w tem 1 mur., 178 Pol., szkoła); (5,6 km) w. **Miechowice** (86 dym., w tem 7 mur., 482 Pol., szkoła); (8 km) w. **Borysław** (64 dym., w tem 4 mur., 384 Pol.); (10,5 km) flw. **Żelazna** (9 dym., w tem 5 mur., 243 Pol., post. pol., kśl. szkoła, krochmalnia); (13,5 km) w. **Julków** (6 dym., w tem 3 mur., 49 Pol.); (16.5 km) w. i flw. **Dębowa Góra** (27 dym., w tem 12 mur., 267 Pol., szkoła); (18,7 km) w. **Ludwików** (na mp. nieoznaczona, 6 dym., w tem 1 mur., 36 Pol.); (20 km) mto **Skierniewice** (p. drg. 336).

Mosty i przeprawy: (19,7 km na rz. Skierniewka) kam. 18,4 m dłg., 4,4 m szer., 8 m wys.; pozatem 3 mostki drw. 4—8 m dłg., 4,8—5,6 m szer., na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Głuchów — 345; Skierniewice — 336, 346, 356.

353. Tomaszów—Lubochnia—Rawa—Mszczonów—Błonie—Leszno.

97 km

M. pr. 1/100 — F 35 Tomaszów, F 34 Skierniewice, G 34 Mszczonów G 33 Błonie, G 32 Modlin.

Szosa 7—11 m szer., z 3—5 m szutr. na odcinku Błonie—Leszno 6 m szer. bruk.) jezdnią, z rowami bocznymi, miejscami wysadzana drzewami, z linją tlgr., (na przestrzeni Lubochnia—Rawa—Mszczonów—Grodzisk—Błonie—Leszno). Na odcinku w. Radziejowice (67,8 km)—Kałęczyn (78,2 km) drg. gruntowa 7 m szer., gln.-ps. i ps., z płytkimi bocznymi rowami. Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów dla ciężkich — uciążliwa.

Teren w odcinku Tomaszów—Rawa falisty, a następnie lekko falisty, poprzecinany strumieniami i rowami odwadniającymi, zwłaszcza w odcinku Mszczonów—Grodzisk—Leszno, przeważnie uprawny, otwarty, z niewielkiemi parcelami lasu. Większe kompleksy leśne rozpostarły się w okolicy Lubochnia. Gleba gln.-ps., ps.-gln. i ps.-crm. Obserwacja poszczególnymi odcinkami dobra i tylko miejscami utrudniona zalesieniem. Pkt. obs.: wieża kśl. Lubochnia, Rawa, Babsk, Chojnata, Mszczonów, Grodzisk, komin cgl. Chrzanów, wieża kśl. Błonie. Przesłona w lasach, przydrożnem zadrzew. i rowach.

Przeszkody: (2 km) rz. Czarna (Piasecznica, 18 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno ps.); (3,2—6,7 km) las (igl., 20—120 lat, do przejścia dla piechoty); (12,7—15 km) las (igl., 100 lat, do przebycia dla piechoty, drg. leśne 3—5 m szer., nadają się do użycia dla lekkich zaprz.); (09,2 km) rz. Rukawek (3—5 m szer., 0,5—1 m głęb., dno twarde); (26 km) las (igl., 40—80 let. do przebycia dla piechoty); (32,9 km) rz. Rawka do 20 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi do 1 m wys., darniowane, dolina płaska, dostępna); (0,2 km na Pd.) rz. Rawa dopływ rz. Rylsk (do 12 m szer., 0,5 m głęb. dno ps., brzegi do 2 m wys., strome, dolina do 200 m szer., dostępna); (92,7 km) rz. Utrata (3—15 m szer., 0,5—1,5 m głęb., dno iłowe, brzegi 0,4 m wys., gln.-ps.).

Osiedla: (0 km) mko **Tomaszów** (2424 dom. drw., 40% mur., 35,393 Pol., 30% Żyd., 15% Niem., kśl., 2 kśl. ewang., 18 szkół, przesłona—park); (7,3 km) w. **Jakubów** (9 dym., w tem 1 mur., 89 Niem., przesłona—las); (8,3 km) w. i flw. **Lubochnia** (138 dym., w tem 4 mur., 1266 Pol., kśl., 2 szkoły); (12,4 km) w. **Emiljanów** (9 dym. drw., 63 Pol., przesłona—las); (16,2 km) w. **Małe Czerniewice** (9 dym. drw., 60 Pol., przesłona — las); (17,3 km) w. **Lechów** (19 dym. drw., 110 Pol., przesłona — za-

gajnik); (18,5 km) w. i flw. **Czerniewice** (46 dym., w tem 5 mur., 437 Pol., kśł., szkoła, przesłona — zagajnik); (21,4 km) w. **Jagielczyńska** (20 dym. drw., 120 Pol., szkoła); (24,2 km) **Żabki Duże i Małe** (37 dym. drw., 214 Pol., przesłona — słaba w olszynie); (25,6 km) w. **Podkowice Duże** (12 dym. drw., 72 Pol., szkoła, mł. wodny); (26,4 km) w. **Podkowice Miejskie** (10 dym. drw., 104 Pol., 10% Żyd.); (32,7 km) mko **Rawa** (500 dym., w tem 50 mur., 10000 mieszk., po 50% Pol. i Żyd., 2 kśł., 5 szkół, mł., elektr., przesłona — park i sady); (36 km) w. **Konopnica** (52 dym., w tem 14 mur., 270 Pol.); (39,3 km) w. **Jakubów** (4 dym. mur. drw., 30 Pol.); (41 km) w. **Przewodowice** (20 dym. drw., 120 Pol.); (43,4 km) w. i flw. **Babsk** (46 dym., w tem 14 mur., 270 Pol., kśł., szkoła. 2 młyny, gorzelnia, przesłona—las); (47,1 km) w. **Chszczonowice** (18 dym. w tem 3 mur., 120 Pol.); (49,3 km) flw. **Chszczonowice** (4 dym. drw. i mur., 20 Pol., przesłona—park); (51,3 km) w. **Chojnata i flw. Kowiesy** (22 dym. drw., 120 Pol., kśł., szkoła); (55,2 km) w. i flw. **Zawady** (9 dym. drw., 120 Pol.); (55,8 km) w. **Huta Zawadzka** (11 dym. drw., 80 Pol., przesłona — las); (58,5 km) w. **Adamowice** (17 dym., w tem 4 mur., 130 Pol., szkoła, przesłona—sady); (59,9 km) kol. **Gurba** (6 dym. drw., 35 Pol., przesłona—lasek); (62,7 km) mto **Mszczonów** (270 dym., w tem 120 drw., 5000 Pol., 40% Żyd., kśł., 4 szkoły, szpital, fbr. zapałek,, zakłady mech., przesłona—sady i park); (67,8 km) w. **Radziejowice** (50 dym., w tem 15 mur., 450 Pol., kśł., grzl., mł.); (72,2 km) w. i flw. **Dobiegała** (7 dym. drw., 40 Pol.); (73,2 km) w. **Kuklówka Radziejowska** (18 dym. drw., 80 Pol.); (83,7 km) w. **Zarzeczna** (21 dym. drw., 150 Pol.); (74,7 km) w. **Makówka** (22 dym. drw., 110 Pol., przesłona — sady); (76 km) w. **Mościska** (17 dym., w tem 2 mur., 110 Pol., przesłona — lasek); (78,2 km) w. **Kałęczyn** (20 dym., w tem 8 mur., 100 Pol.); (80,8 km) mko **Grodzisk** (800 dym., w tem 300 drw., 11227 Pol., 25% Żyd., kśł., 6 szkół, przesłona — mały park); (83,2 km) w. **Chrzanów Mały** (48 dym., w tem 10 mur., 300 Pol.); (84,9 km) kol. **Chrzanów** (6 dym., w tem 1 mur., 50 Pol.); (85,9 km) w. **Tłuste** (13 dym., w tem 4 drw., 80 Pol.); (87,7 km) w. i flw. **Radonice** (11 dym., w tem 4 mur., 40 Pol.); (91,2 km) mko **Błonie** (p. drg. 350); ((94 km) w. **Białuty** (22 dym. drw., 135 Pol., szkoła); (97 km) os. **Leszno** (p. drg. 349).

Mosty i przeprawy: (2 km) na rz. Czarna (drw., 18 m dłg., 8 m szer., 2,5 m wys.. wytrzym. 20 T); (32,9 km) na rz. Rawka most mur., 20 m dłg., 6 m szer., do 2 m wys., wytrzym. 20 T; u Płn. wylotu m. Rawa na rz. Rylsk most mur. 18 m dłg., 5 m szer., do 2 m wys., wytrzym. 20 T; (92,7 km) na rz. Utrata (drw., 30 m dłg., 4 m szer.) Prócz tego strumieniach i rowach 23 mostki drw., 2—9 m dłg., 3—9 m szer., wytrzym. 3—20 T.

Kolejki wąskotorowe: Rawa—Rogów; Rawa—Biała; Grodzisk—Chrzanów; Błonie—Leszno,

Skrzyżowania drożni: Starzyce — 357; Lubochnia—353a; Rawa—345, 356, 360; (57,7 km)—358; Mszczonów—355, 363, 364; Radziejowice—362; Błonie—350, 354; Leszno—349.

353a. Lubochnia—Małecz—Ujazd.

9,8 km — M. pr. 1/100—F 35 Tomaszów.

Gruntowa 6—8 m szer., ps., odcinkami boczne rowy, linja tlgr. Małecz—Ujazd. Biegnie łukiem w kierunku Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren płaski lub lekko falisty, przeważnie uprawny. Gleba ps. Obserwacja dostateczna. Pkty obs.: wieże kśł. Lubochnia i Ujazd.

Przeszkody: (4,7—8,4 km) las igl. (miejscami wyrąbany, z młodymi zagajnikami, z podszyciem liśc.; do przebycia poza drg. dla piechoty.

Osiedla: (0 km) w. **Lubochnia** (p. drg. 353); (2,5 km) w. i flw. **Małecz** (63 dym. drw., 505 Pol., 10% Niem., szkoła, młyn, przesłona—las); (9,8 km) os. **Ujazd** (p. drg. 342).

Skrzyżowania drożni: Lubochnia—353; Ujazd—342, 343, 357.

Uwaga: w budowie szosa Lubochnia—Skrzynki, a Skrzynki—Ujazd — szosa.

354. Błonie—Wiskitki—Bolimów—Łowicz.

52,3 km — M. pr. 1/100 — F 33 Łowicz, G 33 Błonie (przestarzałe).

Początkowo do w. Gole (7,9 km) szosa 7—10 m szer., z 2—3,5 bruk. jezdnią, z rowami bocznymi; dalej do w. Drybus (13,2 km) gruntowa 7—10 m szer., gln.-ps., lub ps.-crm., z rowami bocznymi; w dalszym ciągu do w. Nowy Drewicz (15,8 km) szosa 7—10 m szer., z 2—3,5 m jezdnią bruk.; potem do w. Wiskitki (19,4 km) gruntowa 7—10 m szer., ps.-gln., ps.-crm., z rowami bocznymi; dalej do w. Morgi (21,1 km) szosa 5,6 m szer., z 3,2 m szutr. jezdnią, z rowami i drzewami bocznymi, następnie na odcinku w. Morgi—os. Bolimów (36,8 km) gruntowa 7—10 m szer., ps.-crm. i ps., z rowami bocznymi, wreszcie aż do końca szosa 5,6 m szer., z 3,2 szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami. Początkowo do w. Wiskitki biegnie ku Pd.Z., potem w ogólnym kierunku na Z. Szosa do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla nich uciążliwa.

Teren równinny, przejrzysty, częściowo pokryty rzadko, rozrzuconemi grupami drzew; gleba ps.-gln. lub ps.-crm. Obserwacja wzdłuż drogi dobra; dogodne pkty obs.: wieża kśł. w m. Błonie, wieża szkoły, w. Gole, wieże kśł. w. Wiskitki, Miedniewice, Bolimów i mta Łowicz.

Przeszkody: (9,4 km) rz. Pisia (Tuczna, 1 m szer., do 1 m głęb., dno ps., brzegi łąkowe, niskie); (12,1 km) rz. Głęboka Struga (2 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi łąkowe, niskie); (19,4 km) rz. Pisia (2—3 m szer., 0,2 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe); (24,3 km) rz. Sucha (0,5—2 m szer., 0,3 głęb., dno muliste, brzegi niskie, łąkowe); (35,9 km) rz. Rawka (30 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, zadrzewione); (46,7 km) rz. Skierniewka (10,4 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe).

Osiedla: mko **Błonie** (p. drg. 350); (2,8 km) flw. **Bieniewice** (3 dym. mur., 50 Pol., brak przesłony); (3,4 km) w. **Bieniewice** (22 dym., w tem 3 mur., 140 Pol., szkoła, brak przesłony); (5 km) w. **Dębówka** (15 dym., w tem 1 mur., 120 Pol, brak wody i przesłony), (5 km, na Z.) w. **Bronisławów** (12 dym., w tem 3 mur., 80 Pol., przesłona—sady); (7,3 km) flw. **Dorocin** (9 dym., w tem 2 mur., 60 Pol., brak przesłony); (7,3 km, na Z.) flw. **Gole** (4 dym. mur., 80 Pol., przesłona — park); (7,9 km) w. **Gole** (47 dym., w tem 11 mur., 250 Pol., szkoła, brak przesłony); (11,8 km, na Z.) koł. i flw. **Pułapina Nowa** (18 dym., w tem 1 mur., 140 Pol., brak przesłony); (11,8 km, W.) w. **Osiny** (27 dym., w tem 1 mur., 150 Pol., brak przesłony); (13,2 km) w. i flw. **Drybus** (26 dym., w tem 9 mur., 200 Pol., przesłona—park i sady); (13,5 km) w. **Buszyce** (8 dym., w tem 2 mur., 50 Pol., brak przesłony); (15,8 km) w. **Nowy Drewicz** (30 dym., w tem 4 mur., 300 Pol., przesłona—sady); (18,1 km) kol. **Średni Drewicz** (do Drewicza, 10 dym., w tem 1 mur., 50 Pol., brak przesłony); (19,4 km) os. **Wiskitki** (p. drg. 333); (21.1 km) w. **Morgi** (9 dym., w tem 2 mur., 50 Pol., brak przesłony); (22,6 km) w. i flw. **Stare Wiskitki** (45 dym., w tem 8 mur., 350 Pol., szkoła, przesłona — sady); (24,1 km) flw. **Konstancja** (2 dym., w tem 1 mur., 25 Pol., brak przesłony); (24,5 km) w. **Wola Miedniewska** (32 dym., w tem 9 mur., 200 Pol., szkoła, brak przesłony); (24,7 km) kol. **Miedniewice** (19 dym., w tem 1 mur., 100 Pol., brak przesłony); (25,7 km) w. i flw. **Miedniewice** (42 dym, w tem 10 mur., kśł., szkoła, gm., przesłona—sady i park); (28,7 km) w. **Siarkowice** (na mp. Siarkowiec, 9 dym. drw., 65 Pol., brak przesłony); (29,5 km) w. **Wola Szydłowiecka** (28 dym., w tem 3 mur., 250 Pol., szkoła, brak przesłony); (29,9 km) w. **Józefów** (19 dym. drw., 80 Pol., brak przesłony); (31,4 km) flw. **Wola Szydłowiecka** (4 dym., w tem 3 mur., 60 Pol., brak przesłony); (35,9 km) w. **Wieś Bolimowska** (28 dym., w tem 9 mur., 200 Pol., kpl., brak przesłony); (36,8 km) os. **Bolimów** (p. drg. 346); (39,7 km) w. i flw. **Łasieczniki** (46 dym., w fem 8 mur., 429 Pol., średnia przesłona—sady); (42,9 km) w. i flw. **Nieborów** (73 dym., w tem 22 mur., 930 Pol., kśł., 2 szkoły, dobra przesłona—sady); (44,7 km) flw. **Zygmuntów** (4 dym. mur., 48 Pol.);

(48,3 km) w. **Arkadja** (35 dym.. w tem 1 mur., 214 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (50,4 km) kol. **Zielkowice** (47 dym., w tem 3 mur., 283 Pol., szkoła, średnia przesłona przed obs. lotn. — sady); (52,3 km) mto **Łowicz** (p. drg. 326).

Mosty i przeprawy: (9,4 km, na rz. Pisia) drw., 10 m dłg., 6 m szer., 2,5 m wys.; (12,1 km, na rz. Głęboka Struga) drw., 10 m dłg., 6 m szer.; 2 m wys.; (35,9 km, na rz. Rawka) drw., 17 m dłg., 7 m szer., 3 m wys., wytrz. 20 T; (36,3 km, na odnodze rz. Rawka) drw., 14 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 15 T; (40,4 km, na potoku) drw., 13,6 m dłg., 4,8 m szer., 1,6 m wys., wytrz. 15 T; pozatem 12 mostków 2—8,8 m dłg., 4—11 m szer., na potokach.

Skrzyżowania drożni: Błonie—350, 353; Wiskitki—333, 355; Stare Wiskitki—350a; Bolimów—346; Łowicz—326, 331, 336, 340, 347.

355. Wilcze Średnie—Mszczonów—Wiskitki.

33,6 km

M. pr. 1/100—G 34 Mszczonów, G 33 Błonie.

Początkowo na odcinku w. Wilcze Średnie — Mszczonów (18,2 km) gruntowa 2—8 m szer., gln.-ps. i ps.-gln., na małych przestrzeniach zadrzewiona, nieutrzymana; w dalszym ciągu aż do końca szosa 8,5—11 m szer., z 3,5—5 szutr. szer. jezdnią, z rowami, częściowo odcinkami wysadzana drzewami, z linją tlgr. Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, przeważnie uprawny, miejscami zalesiony. Głeba ps.-gln. i ps., miejscami kam. Obserwacja ogólnie dobra, gdzieniegdzie przesłonięta lasem. Pkty obs.: wieże kśł. Wiskitki, Mszczonów.

Przeszkody: (18 km) rz. Okrzesza (2—4 m szer., 0,2—1 m głęb., dno ps.-muliste, do przejścia wbród).

Osiedla: (0 km) w. **Wilcze Średnie** (6 dym., w tem 1 drw., 80 Pol., przesłona—park); (3,5 km) w. **Borowce** (rozrzucona, 51 dym., w tem 6 mur., 300 Pol., szkoła); (7,5 km) w. i flw. **Osuchów** (41 dym., w tem 20 drw., 250 Pol., kśł., gorzelnia, przesłona — park); (10,7 km) w. **Strzyże** (22 dym. drw., 120 Pol.); (11,6 km) w. **Budy** (Strzyże, 19 dym. drw., 95 Pol., brak przesłony i wody); (12,5 km) w. **Badów Dańki** (Borówki, 8 dym. mur. i drw., 50 Pol., brak przesłony i wody); (14,4 km) w. **B. Kłody** (16 dym. drw., 80 Pol.); (18,2 km) mko **Mszczonów** (p. drg. 353); (19,9 km) w. **Grabce i Wojtówka** (21 dym., w tem 5 mur., 110 Pol.); (22,3 km) w. **Krzyżówka**

i **Młynek** (21 dym., w tem 2 mur., 130 Pol., przesłona—las); (29,3 km) mko **Żyrardów** (610 dom., 66% mur., 26400 Pol., 10% Żyd., 3 kśł., 2 kina, 3 mł. fbr., 3 garbarnie, przesłona—obok las); (31 km) w. **Teklinów** (12 dym., w tem 2 mur., 60 mieszk., po 50% Pol. i Niem., szkoła); (32 km) w. **Kozłowice Stare** (77 dym., w tem 12 mur., 450 Pol., szkoła); (33,6 km) os. **Wiskitki** (p. drg. 333).

Mosty i przeprawy: (25 km) mur., 15 m dłg., 6 m szer., wytrz. 30 T; (33,4 km) drw., 12 m dłg., 7 m szer., 2 m wys., wytrz. 20 T; prócz tego 3 mostki drw., 3—7 m dłg., 7—8 m szer., wytrz. 3—12 T.

Skrzyżowania drożni: Wilcze Średnie — 359; Mszczonów—353, 363, 364; Korytów—362; Wiskitki—333, 354.

356. Inowłódź — Rawa — Kurzeszyn — Skierniewice.

53 km

M. pr. 1/100--F 35 Tomaszów, F 34 Skierniewice, (w szczegółach przestarzałe).

Początkowo na odcinku Inowłódź (0 km)—Rawa (28,8 km) drg. **gruntowa** gln.-ps. i ps.-crm., 7—12 m szer., z płytkimi bocznymi rowami, nieutrzymana; w dalszym ciągu aż do końca **szosa** (Rawa—Skierniewice) 8—11 m szer., z 3,5—5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, miejscami wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie z Pd. na Pc. do w. Kurzeszyna i dalej na Pc.Z. **Do użycia: gruntowa dla ciężkich zaprzęgów, miejscami ze względu na głęboki ps. uciążliwa; szosa dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.**

Teren do mta Rawa równninny lub lekko sfalowany, dalej falisty, uprawny, przeważnie otwarty, z niewielkiemi kompleksami lasu, zwłaszcza w płdn. odcinku. Gleba gln.-ps., ps. i crm.-ps. Obserwacja lokalna, miejscami utrudniona zalesieniem na Pd. w. Rawa i na Pc. falistością terenu.

Przeszkody: (2,3—9,2 km) las igl. (100 lat, z 10-letnimi zagajnikami, do przebycia dla piechoty. Drg. leśne 3—5 m szer. zdatne do użycia dla lekkich zaprzęgów; (5,5 km) strumień **Olszowiec** (5 m szer., 0,3 m głęb., dno muliste, wylewa wiosną do 50 m szer., brzegi niskie, porośnięte drzewami; (28,5 km) rz. **Rawka** (20—30 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, dostępne.

Osiedla: (0 km) os. i flw. **Inowłódź** 126 dym., w tem 62 mur.. 1621 Pol., 45% Żyd., kśł., 2 szkoły); (5,7 km) w. **Glina** (26 dym., w tem 3 mur., 200 Pol., szkoła, przesłona — las); (9,5 km) w. **Zawady** (29 dym. drw., 200 Pol., przesłona — las);

(13,1 km) w. **Brzozów** (42 dym., w tem 2 mur., 300 Pol., szkoła); (14,6 km) w. **Kanice** (42 dym., w tem 8 mur., 260 Pol., szkoła, przesłona słaba w olszynie); (18,3 km) w. i flw. **Chociw** (56 dym., w tem 8 mur., 600 Pol., szkoła, przesłona — sady); (28,8 km) mko **Rawa** p. drg. 345); (32,1 km) w. i flw. **Niwna** (18 dym., w tem 4 mur., 85 Pol.); (35 km) w. i flw. **Kurzeszyn** (56 dym., w tem 23 drw., 320 Pol., kśł., 2 szkoły); (36,8 km) w. i flw. **Wołucza** (40 dym., w tem 8 mur., 280 Pol.); (42,3 km) w. **Kawęczyn** (35 dym., w tem 13 mur., 285 Pol.); (45 km) w. **Trzcianne** (10 dym. drw., 78 Pol., przesłona—lasek); (47 km) w. **Strzyboga** (24 dym., w tem 3 mur., 126 Pol.); (49 km) flw. **Podstrobowek** (17 dym., w tem 4 mur., 114 Pol., przesłona — sady); (53 km) mko **Skierniewice** (p. drg. 336).

Mosty i przeprawy: (0,2 km, na rz. Pilica) drw., 26 m dłg., 6 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 8 T; (5,5 km, na strumieniu Olszowiec) drw., 50 m dłg., 3 m szer., wytrz. 8 T; (28,5 km, na rz. Rawka) drw., przyczółki mur., 20 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 18 T; prócz tego 8 mostków drw., na rowach, 3—5 m dłg., 4—7 m szer., wytrz. 5—20 T.

Kolejki wąskotorowe: Rawa—Rogów i Rawa—Biała.

Skrzyżowania drożni: Glina — 337; Rawa — 345, 353, 360; Skierniewice—336, 346, 352.

357. Falencice—Nowe Miasto—Rzeczyca—Królowa Wola—Ujazd.

78 km

M. pr. 1/100—H 35 Białobrzegi, G 35 Nowe Miasto, F 35 Tomaszów.

Na początkowym odcinku od w. Falencice—Nowe Miasto (25,9 km) droga gruntowa 6—10 m szer., ps., nieutrzymywana, w dalszym ciągu aż do w. Rzeczyca (45,5 km) szosa 8—9 m szer., z 2,5—4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, z linją tlgr., z słabymi, w większości prowizorycznymi mostami, nieutrzymana. Następnie aż do w. Królowa Wola (55,8 km) droga dylowana, na podłożu ps.-crm., 6,8 m szer., z 3—4 m dylowaną (miejscami przegniłą) jezdnią, z rowami bocznymi, linją tlgr., nieutrzymana. Wreszcie aż do końca szosa 8—9 m szer., z 4—5 m. szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, przesłonięta lasami, z linją tlgr., za wyjątkiem odcinka (66,1—69,9 km) drogi gruntowej 10—12 m szer., głęb. ps., z rowami. Biegnie wygiętym na Pd. łukiem, w ogólnym kierunku ku Pd.Z. z licznymi wielkimi załamaniami

i odchyleniami. Do użycia: szosa i dylowana dla wszelkich zaprzęgów i samochodów, jednakże po naprawieniu lub wzmocnieniu prowizorycznych mostów; gruntowa nadaje się dla lekkich zaprzęgów, natomiast dla ciężkich jest uciążliwa.

Teren — falisty z mniejszemi lub większemi pagórkowatemi wzniesieniami, nieraz o dość stromych stokach, poprzecinany dolinami potoków, przeważnie otwarty, uprawny i dopiero na odcinku m. Rzeczyce—Ujazd w przeważnej swej części jest zalesiony. Na Pd. drg. do (69,9 km) Tomaszów, dolina rz. Pilica, zmiennej, 1,5—4 km szer., o krawędziach: prawa (płd.) płaska, przeważnie zalesiona; lewa (płn.) wysoka, stroma, 45° nachylenia. Gleba gln.-ps., ze zmienną przewagą gln. lub ps. i miejscami domieszką crm. Pokrycie stanowią lasy (Rzeczyca—Ujazd), kępy lub pojedyńcze drzewa, niekiedy zaś zarosła. Obserwacja ze względu na falistość terenu i zalesienia, zwłaszcza w zach. odcinku, słaba. Pkt. obs.: wieża kśł. Przybyszew, z polem widzenia: na W. Falenice i na Z. Nowe Miasto; Wzg. 184—zasięg obs. do linji: Nowe Miasto—Lubocz, oraz wieże kśł. w. Rzeczycy z wglądem do Kubocz i na Z. do skraju lasu. Przed obs. lotniczą, z wyjątkiem odcinków zalesionych, droga nie osłonięta.

Przeszkody: (6,7 km) strumień (7 m szer., 1,6—3 m głęb., dno ps., z przejazdem wbród, 0,5 km na Pd.); (11,7 km) rz. Mogilanka (6 m szer., 1—2 m głęb., dno ps., brzegi 0,5 m wys., ps., porośnięte olszyną, dolina 0,2 km szer., płaska, trf.); (22 km) stawy Stawiska (3 km dłg., 0,5 km szer., 1—3 m głęb., dno grząskie, brzegi 0,3 wys., ps., dostępne); (34,5 km) rz. Rokitna (2—10 m szer., 0,2—0.5 m głęb., dno ps., brzegi 2 m wys., ps., porośnięte krzakami); (40,2 km) strumień (5—10 m szer., 0,2—1 m głęb., dno ps., brzegi 2 m wys., ps.); (51,8—66 km) las (100 lat, do przejścia poza drg. dla pojedyńczych jeźdźców); (52 km) rz. Olszowiec (2 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.); (59,7 km) rz. Gać (2 m szer., 0,2 m głęb., dno ps.).

Osiedla: (0 km) w. i flw. **Falencice** (39 dym., w tem 420 Pol., grzl. niecz., przesłona — park); (1,9 km) w. **Góry** (50 dym., w tem 8 mur., szkoła, 300 Pol.); (3,2 km) w. **Pacew** (40 dym. drw., 150 Pol., przeprawa kołowa przez Pilicę); (6,1 km) w. **Przybyszew**, 143 dym., w tem 7 mur., 900 Pol., 12% Żyd., kśł., szkoła, elektrownia, wtr.); (8,2 km) w. **Osuchów** (49 dym., w tem 5 mur., 350 Pol.); (11,1 km) w. i flw. **Borowe** (73 dym., w tem 3 mur., 500 Pol.); szkoła, grzl., przesłona — obok młody igl. zagajnik); (12,2 km) w. **Dziarnów** (67 dym., w tem 10 mur., 420 Pol.); (14,4 km) w. i flw. **Swidno** (41 dym., w tem 13 mur., 300 Pol., przesłona—las igl.); (15,9 km) w. **Michałowice** (35 dym., w tem 3 mur., 180 Pol., kśł., szkoła, wtr.), (16,6 km) w. i flw. **Stamirowice** (40 dym., w tem 6 mur., 300 Pol., przesłona — sady); (18,2 km) w. i flw. **Tomczyce**

(49 dym. w tem 6 mur., 400 Pol., szkoła, grzl., przesłona — park, obok igl. las); (21,9 km) w. i flw. **Gostonia** (47 dym., w tem 13 drw., 620 Pol., 2% Żyd., szkoła, grzl., mł. wodny, przesłona — duży park); (24,1 km) w. **Wola Pobiedzińska** (51 dym., w tem 4 mur., 306 Pol., szkoła); (25,9 km) mto i flw. **Nowe Miasto** (260 dym., w tem 62 mur., 5000 Pol., 45% Żyd., 2 kśł., 8 szkół, browar, mł. wodny, 6 piekarni, apteka, przesłona—park, przeprawa przez rz. Pilica—most drw.); (28,1 km) w. **Góra** (59 dym., w tem 12 mur., 644 Pol., wtr.); (29,5 km) w. i flw. **Łengonice** (87 dym., w tem 7 mur., 748 Pol., kśł., szkoła, grzl., wtr., przesłona—park); (34,7 km) w. i flw. **Domaniewice** (34 dym., w tem 2 mur., 429 Pol., mł. niecz., przesłona — park); (37,8 km) w. **Roszkowa Wola** (52 dym drw. 348 Pol., przesłona—sady); (40,4 km) w. i flw. **Lubocz** (72 dym., w tem 3 mur., 400 Pol., 5% Żyd.); (45,5 km) w. i flw. **Rzeczyca** (217 dym., w tem 14 mur., 2000 Pol., 20% Żyd., kśł., szkoła, grzl., 4 wtr., przesłona słaba—park); (51,6 km) w. i flw. **Glina** (26 dym., w tem 3 mur., 200 Pol., 3% Niem., szkoła, nadleśnictwo, przesłona — las); (55,8 km) w. **Królowa Wola** (87 dym., w tem 9 mur., 710 Pol., szkoła, przesłona— obok las); (59 km) leśn. **Konewka** (1 dym. mur., 15 Pol., przesłona—las); (61,6 km) w. **Glinik I.—II.** (118 dym., w tem 39 mur., 939 Pol., szkoła, trt., 2 wtr., przesłona — las i w. kol. **Dombrowa** (19 dym., 162 Pol., wtr., przesłona—las); (67,7 km) w. **Kaczka** i w. **Piekło** (113 dym., w tem 8 mur., 1201 Pol., 40% Niem., 3% Żyd., szkoła, mł. wodny, przesłona—las); (69,9 km) mto **Tomaszów** (p. drg. 353); (71,3 km) w. **Komarów** (53 dym., w tem 13 mur., 440 Pol., 18% Niem., szkoła, cgl., fbr. sukna, mł.); (72,1 km) kol. **Zaborów** (70 dym., w tem 14 mur., 543 Pol., 8% Niem., przesłona — sady); (75 km) w. **Tobiasze** (36 dym., w tem 6 mur., 232 Pol.); w. i flw. **Ujazd** (p. drg. 343).

Mosty i przeprawy: (6,7 km) na potoku, drw., 30 m dłg., 6 m szer., wytrz. 4 T); (11,7 km) na rz. Mogilanka (drw., 13 m dłg., 6 m szer., 2,5 m wys., wytrzym. 2 T); (22,7 km) drw., 20 m dłg., 6 m szer., 1,5 m wys., wytrzym. 8 T); (34,7 km) na rz. Rokitna, drw., 11 m dłg., 3 m szer., wytrzym 4 T; (52 km) na rz. Olszowiec drw., 50 m dłg., 3 m szer., 0,5 m wys., wytrzym. 8 T. Prócz tego 5 most. drw., 4—8 m dłg., 3—7 m szer., wytrzym. 2—10 T.

Skrzyżowanie dróżni: Falencice — 366; Przybyszew—365; Nowe Miasto—345, 358, 361; Glina—356; Starzyce (Tomaszów)—353; Ujazd—342, 343, 353a.

358. Nowe Miasto—Biała—Turowa Wola—Dgr. 353.

36,8 km

M. pr. 1/09 — G 35 Nowe Miasto, G 34 Mszczonów.

Gruntowa 3—10 m szer., gln.-ps. i crm.-ps., z płytkimi rowami, nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku z Pd. na Pc. Do użycia dla lekkich

wozów ze względu na słabe mosty, po zreparowaniu tychże dla ciężkich, jednak w mokrej porze uciążliwa.

Teren lekko falisty, uprawny, przeważnie otwarty. Gleba gln.-ps., z domieszką ps.-crm. Obserwacja dobra.

Osiedla: (0 km) mko **Nowe Miasto** (p. drg. 345); (4,6 km) w. **Rosocha** (44 dym., w tem 2 mur., 250 Pol., szkoła); (6,5 km) w. **Olszowa Wola** (65 dym., w tem 17 mur., 320 Pol.); (10,3 km) w. i flw. **Kaleń** (51 dym., w tem 8 mur., 370 Pol., szkoła, młyn, przesłona—park); (13,2 km) w. i flw. **Sadkowice** (61 dym., w tem 11 mur., 450 Pol., kśl., szkoła, przesłona — sady); (16,3 km) w. i flw. **Szwejki Wielkie** (22 dym., w tem 3 mur., 210 Pol., szkoła, przesłona — park); (17,3 km) w. **Szwejki Małe** (24 dym., w tem 1 mur., 130 Pol.); (21,5 km) w. **Goślinki Duże** (23 dym. drw. i mur., 150 Pol.); (23 km) mko **Biała** (104 dom., w tem 14 mur., 2700 Pol., 30% Żyd., kśl., bóżn., przesłona — sady); (25,4 km) w. i flw. **Zakrzew** (14 dym. drw., 140 Pol., przesłona—sady); (27,5 km) w. **Narty** (22 dym. drw., 120 Pol.); (28,5 km) w. i flw. **Podlesie** (20 dym. drw., 120 Pol., przesłona — sady); (31,4 km) w. **Nastyczówka** i w. i flw. **Turowa Wola** (27 dym., w tem 11 mur., 150 Pol.); (32,8 km) w. **Budy Chojnackie** (16 dym., w tem 3 mur., 120 Pol., 10% Niem., przesłona—las); (34,3 km) w. **Waski** (7 dym., drw., 40 Pol., przesłona — las); (36,3 km) w. i flw. **Krzewice** (3 dym mur., 20 Pol., przesłona—las).

Mosty i przeprawy: (23 km, na strumieniu Białka) drw., 14 m dłg., 4 m szer., wytrz. 20 T; prócz tego 5 drw., 2—6 m dłg., 4—5 m szer., wytrz. 1—8 T.

Skrzyżowania drożni: Nowe Miasto — 345, 357, 361; Biała—359, 360; (36,8 km)—353.

359. Błędów—Wilcze Średnie—Biała.

21,2 km M. pr. 1/100 — G 34 Mszczonów.

Gruntowa 5—10 m szer., gln.-ps. i ps., biegnie ogólnie w kierunku Z., z płytk. bocznymi rowami, nieutrzymana. Dla ciężkich zaprzęgów (po wzmocnieniu mostów) uciążliwa.

Teren lekko falisty, uprawny, otwarty. Gleba gln.-ps. Obserwacja dobra.

Osiedla: (0 km) m. **Błędów** (200 dym., w tem 80 mur., 2000 Pol., 40% Żyd., 3 kśl., szkoła, 5 piekarni, przesłona—park); (1,9 km) w. **Trzylatków Duży** (16 dym., w tem 3 mur., 110 Pol.); (3,2 km) flw. **Trzylatków Mały** (7 dym. drw. i mur., 50 Pol., przesłona — park); (5,7 km) w. **Ziemięcin** (13 dym. drw., 60 Pol., przesłona — sady); (6,6 km) w. **Wilkonice** (12 dym. mur., 60 Pol.); (7,7 km) w. **Kasperówka** (na mp. nieoznacz.,

7 dym. drw., 40 Pol.); (8,1 km) w. **Zalesie** (13 dym. drw., 60 Pol., szkoła, przesłona — sady); (10,7 km) w. **Wilcze Średnie** (6 dym. mur., 80 Pol., przesłona — park); (11,7 km) flw. **Galniki** (5 dym. drw., 40 Pol.); (14 km) w. **Byczki** (22 dym., w tem 3 mur., 120 Pol., brak wody i przesłony); (16,7 km) w. i flw. **Danków** (20 dym. drw., 60 Pol., szkoła, wtr., przesłona—park); (17 km) flw. **Rzeszków** (2 dym. drw. i mur. 20 Pol., przesłona — kępy drzew); (18,8 km) flw. **Podsękowice** (4 dym. drw. i mur., 30 Pol., mł. wodny, przesłona — sady); (20,1 km) w. **Olszak** (1 dym. drw., 10 Pol., mł. wodny); (21,2 km) w. **Rawa** (p. drg. 358).

Mosty i przeprawy: na strumykach i rowach, 4 drw. 3—9 m dłg., 5—8 m szer., wytrz. 1—6 T.

Skrzyżowania drożni: Błędów — 360; Wilcze Średnie — 355; Biała — 358; 360.

360. Stara Wieś—Błędów—Biała—Rawa.

39,9 km

M. pr. 1/100—G 34 Mszczonów, F 34 Skierniewice, (w szczegółach błędne).

Gruntowa 5—11 m szer., gln.-ps., ps. i głęb. ps., z W. na Z., z przerwami, zaopatrzona płyt. rowami, częściowo wysadzana drzewami, z linją tlgr., nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku z W. na Pc.Z. z licznymi ochyleniami i załamaniami. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, a po wzmocnieniu mostków—dla ciężkich. Równolegle do odcinka Stara Wieś—Błędów—Wilków na Pc. biegnie szosa (na mp. nieoznaczona) przechodząca przez w. Bielsk Duży—Wola Pogroszewska—Głudno—Trzylatków Mały—Gorzeszkoty do os. Wilków.

Teren lekko falisty, miejscami bardziej sfałdowany, przeważnie otwarty, uprawny. Gleba gln.-ps. i ps. Obserwacja dobra, w okolicy Biała—Rawa utrudniona falistością terenu.

Przeszkody: (14,2 km) rz. Mogielanka (2—3 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.); (27,5 km) las (miesz., starodrzew, z parcelami gęstego zagajnika, do przejścia poza drogą dla piechoty.

Osiedla: (3 km) w. i flw. **Goljany** (20 dym., w tem 7 mur., 90 Pol., przesłona — sady); (5,2 km) w. **Goljanki** (9 dym. drw., 60 Pol.); (5,7 km) w. **Dąbrówka** (11 dym., w tem 5 mur., 60 Pol.); (7,5 km) os. **Błędów** (200 dym., w tem 80 mur., 2000 Pol., 40% Żyd., 3 kśł., bóżn., szkoła, 5 piekarń, przesłona—park); (9,4 km) w. **Łaszczyn** (Nowy Świat, 7 dym. drw., 40 Pol.); (10,7 km) w. **Załuski** (Tomczyce, 6 dym. drw. i mur., 40 Pol.);

(11,1 km) w. i flw. **Załuski** (na mp. nieoznacz., 22 dym., w tem 10 drw., 120 Pol.); (13,8 km) w. i flw. **Wilków** (83 dym., w tem 5 mur., 590 Pol,, szkoła, kśł., mł., przesłona — sady); (18,1 km) w. **Stanisławów** (19 dym., w tem 2 mur., 80 Pol., 10% Niem., przesłona — sady); (20,5 km) w. i flw. **Wola Chojnata** (35 dym., w tem 8 mur., 200 Pol., grzl., przesłona—park); (20,7 km) w. **Koprzywna** (15 dym., w tem 2 mur., 80 Pol., przesłona — park); (24,6 km) mto **Biała** (p. drg. 358); (33,1 km) w. **Lesiew** (Pieńki Lesiewskie, 9 dym. drw., 60 Pol.); (35,3 km) w. **Kaleń** (43 dym., w tem 4 mur., 280 Pol., szkoła, przesłona — obok zagajnik); (39,9 km) w. **Rawa** (p. drg. 345).

Mosty i przeprawy: na strumieniach i rowach 9 drw., 3—9 m dłg., 5—6 m szer., wytrz. 1—8 T.

Skrzyżowania drożni: Stara Wieś — 361; Błędów — 359; Biała — 358, 359; Rawa — 345, 353, 356.

361. Chynów—Grójec—Mogielnica—Nowe Miasto.

51,2 km

M. pr. 1/100—H 34 Grójec, G 34 Mszczonów, G 35 Nowe Miasto.

Szosa 8—10 m szer., z 3—4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, przeważnie wysadzana drzewami, z linją tlgr. na odcinku Grójec—Nowe Miasto. Biegnie w ogólnym kierunku z Pc.W. ku Pd.Z. z dwoma wielkiemi załamaniami, miejscemi nieznaczne odchylenia. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko falisty, miejscami bardziej sfałdowany, uprawny, z niedużemi parcelami lasu, poprzerzynany potokami, przeważnie otwarty. Gleba ps. i gln.-ps. Obserwacja naogół dobra, w poszczególnych odcinkach utrudniona niekiedy falistością terenu lub miejscami zalesieniem. Przesłona w rowach i przydrożnem zadrzewieniu.

Przeszkody: (0,5 km) rz. Czarna (1—3 m szer., 0,3—1 m głęb., dno ps., do przejazdu i przejścia wbród); (0,5—2,7 km) las igl., do przebycia dla piechoty; (9 km) rz. Kraska (2—15 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., miejscami muliste); (25,5 km) las igl., 1,5 km dłg., 2,5 km szer., poza drg. dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (37,3 km) rz. Mogielanka (15 m szer., 0,3 m głęb., dno ps., brzegi ps., 0,5 m wys., dolina 0,1 km szer., płn. krawędź 30° nachyl., porośnięta rzadkim, starym, igl. lasem); (41,8 km) las igl., gęsty, 1,5 km szer., 5 km dłg., poza drg. do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców).

Osiedla: (0 km) w. **Chynów** (24 dym., w tem 6 mur., 150 Pol., kśł., szkoła); (3,2 km) w. i flw. **Drwalew** (48 dym., w tem 11 mur., 500 Pol., kśł., szkoła, przesłona — duży park); (9,2 km) w. **Żyrów** (25 dym., w tem 4 mur., 200 Pol., szkoła); (10,1 km) w. i flw. **Kącin** (6 dym., w tem 1 mur., 60 Pol.,

przesłona — park); (11,2 km) w. **Słomczyn** (13 dym., w tem 4 mur., 100 Pol., przesłona—sady); (13,6 km) w. **Janówek Nowy** (na mp. nieoznacz., 7 dym., w tem 3 mur., 60 Pol., przesłona—sady); (14,4 km) w. **Janówek Stary** (7 dym. drw., 60 Pol., przesłona — sady); w. **Marjanów** (na mp. nieoznacz., 9 dym. drw., 50 Pol.); (15,5 km) mko **Grójec** (286 dom., w tem 86 mur., 10000 Żyd., 40% Pol., kśł., 9 szkół, szpital, 18 piekarni, 3 młyny); (17,5 km) w. **Dobryszew** (5 dym. drw., 30 Pol.); (19,5 km) w. i flw. **Odrzywołok** (12 dym., w tem 3 mur., 80 Pol., przesłona — sady); (19,5 km) w. **Bielsk Mały** (19 dym. drw., 140 Pol.); (21,5 km) w. **Bielsk Duży** (60 dym., w tem 7 mur., 581 Pol., kśł.; 2 szkoły, przesłona—sady); (23,4 km) w. i flw. **Stara Wieś** (22 dym., w tem 5 mur., 352 Pol., grzl., przesłona — sady); (27,8 km) w. i flw. **Łęczeszyce** (20 dym., w tem 521 Pol., kśł., szkoła, cgl., przesłona — sady); (29,2 km) w. **Wólka Łęczeszyska** (16 dym., w tem 3 mur., Pol., szkoła, przesłona—sady); **Wola Łęczyska** (16 dym., w tem 3 mur., 211 Pol., przesłona — sady); (30,2 km) kol. **Łęczyska** (21 dym., w tem 5 mur., 169 Pol., przesłona — sady); w. i flw. **Kozietuły** (47 dym., w tem 9 mur., 370 Pol., przesłona — park); 34,1 km) flw. **Wodziczna** (13 dym., w tem 3 drw., 60 Pol.); w. **Wycinki Wodziczne** (9 dym. drw., 45 Pol.); (36,8 km) w. **Górki** (8 dym., w tem 3 mur., 60 Pol., przesłona — zagajnik); (37,8 km) w. **Mogielnica** (260 dym., w tem 30 mur., 5800 Pol., 46% Żyd., 2 kśł., szkoła, poczta, 2 bóżn., 1 mł. wodny, 2 mł. motor., przesłona dobra — las); (40,1 km) w. **Cegielnia** (5 dym. mur., 40 Pol.); (41,7 km) flw. **Wężowiec** (5 dym., w tem 2 mur., Pol., przesłona — obok las); (44,8 w. i flw. **Brzustowice** (24 dym., w tem 6 mur., 200 Pol., przesłona — park i las); (45,6 km) w. **Wólka Gostomska** (35 dym., w tem 3 mur., 200 Pol.); (51,2 km) mto **Nowe Miasto** (p. drg. 345).

Skrzyżowania drożni: Drwalew — 367; Żyrów—367a; Grójec — 364; 365, 366; Stara Wieś — 360; Nowe Miasto — 345, 357, 358.

362. Janki — Nadarzyn — Radziejowice — Korytów.

36,1 km

M. pr. 1/100 — H 33 Warszawa Płd, G 33 Błonie.

Szosa 7—9 m szer., z 3—4,5 m szutr. jezdnią, miejscami wyboista, z rowami bocznymi, miejscami zadrzew. Biegnie w kierunku Pd.Z. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów, za wyjątkiem artylerji najcięższej (ostre zakręty).

Teren lekko sfalowany, z małemi odcinkami terenu falistego, uprawny, z małemi parcelami lasu. Gleba ps., gln.-ps., i crm.-ps. Obserwacja, z wyjątkiem odcinków zalesionych, dobra. Przesłona w lasach i przydrożnem zadrzewieniu. Punkty obs.: wieże kśł. w Nadarzynie, Radziejowicach.

Osiedla: (0 km) w. **Janki** (50 dym., w tem 10 drw., 150 Pol.); (3 km) w. **Wolica** (16 dym., w tem 6 mur., 200 Pol.); (7,7 km) os. **Nadarzyn** (i **Kajetany**, 187 dym., w tem 69 mur., 2300 Pol., 12% Żyd., kśł.. gm., st. tlf., przesłona—w pobliżu las); (9,5 km) w. i flw. **Rusiec** (31 dym., w tem 9 mur., 200 Pol., szkoła, przesłona—sady); (12,1 km) kol. **Gonuwilk** (4 dym. mur., 15 Pol.); (12,6 km) kol. **Urzut** (rozrzucona, 28 dym., w tem 3 mur., 140 Pol.); (14,2 km) flw. **Kastowiec** (6 dym., w tem 2 mur., 80 Pol., szkoła, kpl., przesłona — las); (15,4 km) w. **Siestrzeń** (14 dym., w tem 5 mur., 100 Pol., przesłona — kępy drzew); (17,1 km) w. **Przeszkoda** (11 dym., w tem 3 mur., 40 Pol., 25% Żyd., przesłona — zagajnik); (18,5 km) w. i flw. **Żabia Wola** (17 dym., w tem 6 mur., 100 Pol., 10% Żyd.); (20,3 km) **Huta Żabiawolska** (18 dym., w tem 3 mur., 100 Pol., przesłona — zagajnik); (w. **Józefina** (8 dym. drw., 40 Pol.); (21,5 km) w. **Bukówka** (17 dym., w tem 7 mur., 80 Pol.); (23 km) w. **Oddział** (7 dym., w tem 2 mur., 30 Pol., przesłona — kępy drzew, brak wody); (25,5 km) w. i flw. **Krze** (29 dym., w tem 5 mur., 140 Pol., przesłona — sady, brak wody); (28,3 km) w. i flw. **Radziejowice** (50 dym., w tem 15 mur., 450 Pol., 5% Niem., kśł., grzl., mł wodny, cgl., przesłona — park i ogród owoc.); (30,9 km) w. **Tartak** (13 dym., w tem 2 mur., 80 Pol., przesłona las); (31,7 km) w. **Hamernia** (4 dym. drw., 30 Pol., przesłona — las); (34,5 km) w. **Korytów** (40 dym., w tem 14 mur., 250 Pol., mł. wodny mur., 2 fbr., przesłona — zagajnik).

Mosty i przeprawy: na strumieniach i rowach 6 mostków drw., 3—8 m dłg., 5—7 m szer., wytrz. 3—12 T.

Skrzyżowania drożni: Janki — 366; Radziejowice — 353; Korytów — 355.

363. Wyględówka—Gołków—Tarczyn—Mszczonów.

38,5 km

M. pr. 1/100 — H 33 Warszawa Płd., H 34 Grójec, G 34 Mszczonów.

Gruntowa 4—12 m szer., ps. i gln.-ps., opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami, wzdłuż linja tlgr.,—nieutrzymana. Biegnie początkowo ku Z., poczem wygiętym łukiem skręca na Pd.Z., wreszcie z małymi odchyleniami zwraca się aż do końca w ogólnym kierunku na Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich—uciążliwa.

Teren lekko falisty, pocięty (Wyględówka—Tarczyn) potokami i rowami, uprawny, z niedużemi parcelami lasu. Gleba ps. i ps.-gln. Obserwacja dobra i tylko w odcinkach zalesionych utrudniona. Przesłona z zalesieniu, rowach bocznych i przydrożnem zadrzewieniu.

Osiedla: (0 km) w. **Wyględówka** (1 dym. mur., 20 Pol.); (1,3 km) w., flw. i lotnisko **Gołków** (46 dym., w tem 16 drw., 500 Pol., szkoła, młyn, przesłona — park); (4,9 km) w. i flw.

Głosków (43 dym., w tem 10 mur., 448 Pol., szkoła); (7,2 km) w. i flw. Karolin (7 dym. drw., 48 Pol., przesłona słaba — sady); (8,7 km) w. i flw. Wólka Praska (14 dym., w tem 3 mur., 141 Pol.); (10,9 km) w. i flw. Szczaki (23 dym., w tem 8 mur., 200 Pol., szkoła, przesłona — park); (16,7 km) os. Tarczyn 157 dym., w tem 27 drw., 2530 Żyd., 40% Pol., kśł., szkoła, gm., poczta, przesłona — sady); (17,8 km) flw. Drozdy (4 dym. mur., 25 Pol., przesłona—sady); (19,7 km) w. Marjanka (8 dym. drw., 30 Pol.); (21,1 km) w. Suchodół (28 dym. drw., 150 Pol., szkoła, przesłona — sady); (25,5 km) w. i flw. Many (14 dym. drw., 80 Pol., przesłona—sady); (24,3 km) w. Płaski (6 dym. drw., 1 mur., 30 Pol., przesłona—sady); (29,9 km) w. Piotrkowice (24 dym. drw., w tem 2 mur., 150 Pol., przesłona—sady); (32,1 km) w. Grzegorzewice (41 dym., w tem 9 mur., 200 Pol., przesłona—park); (32,9 km) w. Ranczaj (9 dym. drw., 55 Pol.); (35,2 km) w. Ciemne (8 dym., w tem 3 mur., 60 Pol.); (38,5 km) mko Mszczonów (p. drg. 353).

Mosty i przeprawy: na rowach, 4 drw., 3—7 m dłg., 4—6 m szer., wytrz. 3—10 T.

Skrzyżowania drożni: Wyględówka — 367; Tarczyn—366; Mszczonów—353, 355, 364.

364. Warka—Kociszew—Grójec—Mszczonów.

52 km

M. pr. 1/100 — H 34 Grójec, G 34 Mszczonów (przestarzałe).

Początkowo do w. Kociszew (19,8 km) droga gruntowa ps. lub gln.-ps. 9 m szer., nie utrzymana; w dalszym ciągu, aż do końca szosa 9—10 m szer., z 2,5—3,2 m szutr. jezdnią, z rowami, wzdłuż na odcinku Grójec—Mszczonów ciągnie się linja tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku z Pd.W. ku Pc.Z. z nielicznymi załamaniami i odchyleniami. Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla lekkich zaprzęgów, w porę suchą — dla ciężkich.

Teren lekko falisty, uprawny, przeważnie otwarty. Gleba ps., gln.-ps. Obserwacja dobra. Przesłona w przydrożnem zadrzewieniu. i przyległych do drg. lasach.

Przeszkody: (7 5 km) rz. Czarna (1—2 m szer., 0,3 m głęb., dno gln.-ps., do przejścia wbród); (10,1 km) las igl. (na mp. nieoznaczony, 1,5 km dłg., 1 km szer., dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (31,1 km) rz. Jeziorna (7—10 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps., do przejścia wbród).

Osiedla: (0 km) mko Warka (250 dom., w tem 100 mur., 5000 Pol., 40% Żyd., kśł., 2 szkoły, przesłona — sady); (3,0 km) w. i flw. Laski (32 dym., w tem 3 mur., 300 Pol.,

szkoła, przesłona — parki); (5,9 km) kol. Pupin (1 dym. mur., Pol., przesłona—sad); (6,7 km) w. Murowanka (9 dym., w tem 3 mur., 72 Pol., przesłona—lasek); (7,5 km) w. Ochotka (1 dym. drw., 7 Pol.); (7,9 km) w. Mieczysławów (10 dym. mur., 65 Pol.); (8,8 km) w. Dobrowola (3 dym. drw., 20 Pol.); (8,8 km) w. Daszew (5 dym. drw., 25 Pol.); (9,8 km) w. Gołębiów (7 dym. drw., 45 Pol.); (11,1 km) w. Miedzechów B (7 dym., w tem 2 mur., 49 Pol.); (11,5 km) w. Stefanów (19 dym., w tem 3 mur., 149 Pol.); (12,6 km) w. Miedzechów (40 dym. drw., 273 Pol., przesłona — sady); (13,4 km) w. Miedzechów A. (15 dym. drw., 117 Pol.); (14,6 km) w. Olszany (45 dym. drw., 292 Pol.); (19,8 km) w. i flw. Kociszew (9 dom., w tem 2 mur., 130 Pol., przesłona — park); (21,2 km) w. Wola Krobowska (26 dym., w tem 2 mur., 170 Pol.); (21,9 km) flw. Krobów (5 dym., w tem 2 mur., 40 Pol., 40% Żyd.) przesłona — park); (24 km) mto Grójec (p. drg. 361); (28,3 km) w. Bykówek (7 dym. drw., 30 Pol.); (29,9 km) w. i flw. Przęsławice (21 dym., w tem 6 mur., 150 Pol., 10% Żyd., mł. wodny); (32,6 km) w. Witalówka (na mp. nieoznaczona, 12 dym. drw., 70 Pol., 10% Żyd.); (34,4 km) w. Budy Pniewskie (16 dym., w tem 4 mur., Pol., brak wody); (36,2 km) w. Konie (30 dym., w tem 10 mur., 150 Pol., 10% Niem., szkoła, brak wody); (38,4 km) w. Karolew (18 dym., w tem 6 mur., 120 Pol., 30% Niem., szkoła, kśł. ew.); (39,6 km) w. Budy Petrykowskie (14 dym., w tem 4 mur., 120 Pol.); (41,3 km) Nosy Poniatki (13 dym. drw., 70 Pol., przesłona — las, brak wody); (42,5 km) w. i flw. Chudolipie (10 dym., w tem 3 mur., 60 Pol., przesłona — las, brak wody); (44,7 km) w. Zimnowoda (9 dym., drw., 40 Pol., przesłona — lasek); (44,9 km) w. Lutkówka B. (6 dym. drw., 50 Pol., przesłona—lasek); (46,8 km) w. Marjanka (9 dym., w tem 1 mur., 45 Pol.); (47,4 km) w. Bronisławów (13 dym. drw., 80 Pol., szkoła); (47,9 km) w. Badowo Mściska (4 dym drw., 20 Pol.); (49,3 km) w. Bielawy i flw. B. Mściska (6 dym., w tem 3 mur., 45 Pol., przesłona—las); (51,9 km) mko Mszczonów (p. drg. 353).

Mosty i przeprawy: 7 drw., na strumykach i rowach, 3—8 m dłg., 4—7 m szer., wytrz. 3—12 T.

Skrzyżowania drożni: Warka—368, 370; Miedzeszów—364a; Grójec—361, 365, 366; Mszczonów—353, 355, 363.

364a. Miedzechów (drg. 364)—Jasieniec—Skurów.

9,5 km M. pr. 1/100—H 34 Grójec (przestarzała).

Szosa 7,5 m szer., z 2,5—3 m szutr. jezdnią, miejscami wyboista, opatrzona rowami, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Z. Do użycia: dla wszelkich zaprzęgów, prócz trakt. i art. najcięższej (ze względu na szerokość jezdni).

Teren równinny, uprawny. Gleba gln. i gln.-ps. Obserwacja dobra. Przesłona w rowach i przydrożnem zadrzewieniu.

Osiedla: (0 km) w. **Miedzechów** (p. drg. 364); (1,9 km) w. i flw. **Wola Boglewska** (16 dym., w tem 3 mur., 130 Pol., przesłona—park); (3,7 km) flw. **Jasionna** (1 dym. mur., 10 Pol.); (5,1 km) flw. **Jasieniec** (7 dym., w tem 3 drw., 60 Pol., kśł., przesłona — park); (6,4 km) w. **Wygnanka** (29 dym., w tem 3 mur., 159 Pol., 40% Żyd.); (6,9 km) w. **Choinki** (2 dym. drw. i mur., 10 Żyd.); (8,1 km) flw. **Papierowice** (5 dym., w tem 1 drw., 80 Pol.); (9,5 km) w. i flw. **Skurów** (11 dym. drw., 150 Pol.).

Mosty i przeprawy: (na parowie) mur., 3,5 m dłg., 4 m szer., i 3 przepusty—wytrz. do 20 T.

Skrzyżowania drożni: Miedzechów — 364; Skurów—366.

365. Przybyszew—Grójec.

22,6 km

M. pr. 1/100 — H 35 Białobrzegi, H 34 Grójec (przestarzałe).

Gruntowa 3—10 m szer., ps.-gln. i gln.-ps., z licznymi przerywanymi rowami, na małych odcinkach zadrzew. Biegnie w ogólnym kierunku z Pd. na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich w mokrej porze uciążliwa.

Teren początkowo wybitnie sfalowany, bardziej ku Pc. przechodzi w falisty—wśród licznych osiedli, uprawny. Gleba gln.-ps. i ps.-gln. Obserwacja dobra. Punkty obs.: wieże kśł. (Grójec, Lewiszyn, Goszczyn i Przybyszew). Przesłona jedynie w rowach bocznych i przydrożnem zadrzewieniu.

Przeszkody: (6,9 km) rz. Kraska (2—5 m szer., 0,2 m głęb., dno ps., przejazd i przejście wbród); (9,4 km) las miesz. (1,7 km dłg., 0,4—1,5 km szer., do przejścia dla piechoty i kawalerji).

Osiedla: (0 km) w. **Przybyszew** (p. drg. 357); (2,6 km) flw. **Strupiechów** (Nowy Przybyszew, 3 dym. mur., 40 Pol., szkoła gosp. wiejsk., przesłona—sady); (4,3 km) w. i flw. **Lisów** (12 dym., w tem 2 mur., 202 Pol., przesłona—sady); (8,2 km) os. **Goszczyn** (147 dym., w tem 13 mur., 1240 Pol., 15% Żyd., kśł., szkoła, wtr., apteka, dom. lud., st. tlf. (Goszczyn—Grójec); (13,5 km) w. **Wola Lewiczyńska** (1 dym. mur., 14 Pol.); (15,6 km) w. i flw. **Lewiczyn** (34 dym., w tem 3 mur., 270 Pol., kśł., szkoła, przesłona—zagajnik); (17,6 km) flw. **Oczesały** 4 dym. drw. i mur., 100 Pol., przesłona—sady); (19,1 km) w. **Piekiełko** (7 dym., w tem 2 mur., 40 Pol., szkoła); (19,2 km) w. **Gruszkowola** (20 dym., w tem 5 mur., 120 Pol., szkoła, przesłona — sady); (22,6 km) m. **Grójec** (p. drg. 361).

Mosty i przeprawy: na potokach 3 mosty drw., 3—6 m dłg., 3—5 m szer., wytrz. 5—10 T.
Skrzyżowania drożni: Przybyszew—357; Grójec—361, 364, 366.

366. Falencice—Grójec—Tarczyn—Raszyn—Warszawa.

64,2 km

M. pr. 1/100 — H 35 Białobrzegi, H 34 Grójec, H 33 Warszawa Płd.

Szosa 12—15 m szer., z 6—8 m szutr. lub brukowaną jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, miejscami wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie wygiętym ku Z. łukiem, w ogólnym kieruuku z Pd. ku Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty, uprawny, z stosunkowo gęsto rozrzuconemi osiedlami, oraz małemi parcelami lasu. Gleba ps. i gln.-ps. Obserwacja dobra, pkty obs.: wieże kśł.: Grójec, Tarczyn, Raszyn, Ochota. Przesłona w przyległych lasach, rowach i przydrożnem zadrzewieniu.

Przeszkody: (3,2—5 km) las igl. (25—40 lat, do przebycia dla pieszych); (15,3 km) rz. Kraska (2—5 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., brzegi gln.-ps., 0,5 m wys., dolina 0,5 km szer., gln.-ps.); (23 km) rz. Mulnica (5—10 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, brzegi trf., dolina 0,2 km szer., w czasie wylewów (III—IV) zalewana); (26,3 km) rz. Jeziorna (6 m szer., dno ps., brzegi gln.-ps., 2 m wys., dolina 0,5 km szer., gln.-ps.); (47,9—49 km) las miaszany (80 lat, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców).

Osiedla: (0 km) w. **Falencice** (p. drg. 357); (5,6 km) w. i kol. **Lekarcice** (43 dym., w tem 6 mur., 350 Pol., przesłona—sady); (6,9 km) w. i kol. **Broniszew** (40 dym. drw., 200 Pol., wtr.); (10,4 km) kol. **Aleksandrów** (b. karczma Borowa, 6 dym. drw., 15 Pol., przesłona—sady); (11,2 km) w. **Zaborów** (27 dym. drw., 150 Pol., przesłona—sady); (14 km) w. **Widów** (15 dym., w tem 3 mur., 80 Pol.); (15,8 km) w. i flw. **Skurów** (11 dym. drw., 150 Pol., przesłona — park i sady); (17,8 km) w. **Kępina** (7 dym. drw., Pol., wtr.); (20,4 km) mto **Grójec** (p. drg. 361); (22,6 km) w. **Blaszanka** (2 dym. drw., 15 Niem.); (24,9 km) w. i flw. **Głuchów** (21 dym., w tem 6 mur., 190 Pol., 8% Żyd., mł. wodny, browar, przesłona — zagajnik); (27,6 km) w. **Skrzeczeniec** (6 dym. drw., 30 Pol.); (29,3 km) w. i flw. **Kopona** (15 dym. drw., 170 Pol., st. kol. wąsk., przesłona — sady); (30,7 km) w. i flw. **Rembertów** 10 dom., 9 Pol., kśł., szkoła, kuźnia, wtr., bud. niez., przesłona — sady); (33 km) os. **Tarczyn** (157 dym., w tem 27 drw., 2530 Żyd., 40% Pol., kśł., szkoły, bożn., browar, mł. par., mł. wodny, piek. 12); (36,5 km) w. **Grzędy** (24 dym., w tem 3 mur., 317 Pol.,

4% Żyd.); (39,3 km) w. **Wola Mrokowska** (25 dym., w tem 3 mur., 125 Pol.); (40,6 km) w. **Mroków** (36 dym., w tem 7 mur., 150 Pol., 5% Żyd., przesłona—sady, brak wody); (42,8 km) w. **Wygoda** (4 dym. drw. i mur., 40 Pol., 25% Żyd., przesłona—lasek); (43,8 km) w. **Szamoty** (w. Marynin, w. Janinów, 13 dym., w tem 3 mur., 50 Pol.); (44,9 km) w. **Łazy** (55 dym., w tem 24 mur., 500 Pol., brak wody i przesłony); (47,1 km) w. **Stary i Nowy Sękocin** (46 dym., w tem 13 mur., 210 Pol., szkoła, przesłona—sady); (51,1 km) w. **Janki** (Falenty) i flw. (40 dym., w tem 10 drw., 270 Pol., przesłona — park); (52,3 km) w. i kol. **Raszyn** (31 dym., w tem 5 mur., 442 Pol., 10% Żyd., kśł., szkoła, post. pol., apteka, przesłona—sady); (54,8 km) w. **Załuski** i kol. **Opacz** (31 dym., w tem 15 mur., 200 Pol., 15% Żyd., przesłona—sady); (58,8 km) w. **Raków** i kol. **Raków** i **Zosinów** (46 dym., w tem 14 mur., 590 Pol., fbr. „Fr.-Pol. Zakł. Sam. Lotn."—w budowie); (60 km) os. **Rakowiec** (ogród warzywny Hosera, 3 dym., w tem 1 mur., 30 Pol., przesłona — sady); (64 km) **Warszawa**.

Kolejki wąskotorowe: Warszawa — Nowe Miasto—Grójec—Jasieniec.

Mosty i przeprawy: (24,3 km) na rz. Jeziorna (drw., przyczółki bet., 18,1 m dłg., 11 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 24 T). Prócz tego 9 mostów na potokach i rowach, przeważnie drw., 4—8 m dłg, 7—8 m szer., 0,5—3 m wys., wytrz. 15—20 T.

Skrzyżowania drożni: Falencice 357; Skurów—364a; Grójec—361, 364, 365; Tarczyn—363; Raszyn—362; Warszawa—91, 93, 349, 350, 351, 366, 367, 370, 376.

367. Drwalew—Jazgarzew—Piaseczno—Warszawa.

39 km

M. pr. 1/100 — H 34 Grójec, H 33 Warszawa Płd.

Początkowo do (22 km) Piaseczno, droga **gruntowa** 4—10 m szer., ps., gln.-ps., częściowo opatrzona płytkimi rowami bocznymi, zadrzew., do Węgrowa z linją tlgr.— nieutrzymana. W dalszym ciągu aż do końca **szosa** 8 12 m szer., z 5,5—6 m szutr. a częściowo bruk. jezdnią, przeważnie z rowami, rzadko wysadzana drzewami, z linją tlgr.; miejscami wyboista, nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. **Do użycia: gruntowa dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich ze względu na miejsca głęb. ps. uciążliwa; szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren lekko falisty, przeważnie uprawny, poprzerzynany potokami i rowami lub niewielkimi jarami. Gleba gln.-ps. i ps., z domieszką w dolinach potoków crm.-trf. Pokrycie stanowią

niewielkie kompleksy lasów, zwłaszcza w odcinku Wągrodno—Piaseczno i kępy drzew. Obserwacja dostateczna. Przesłona w przyległych lasach i przydrożnem zadrzewieniu.

Przeszkody: (10,5 km) las (iglasty, 20—70 lat, do przejścia dla piechoty); (18,3 km) rz. Jeziorna (3 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps., brzegi ps., 3 m wys., dolina 0,2 km szer., płaska, ps.); (19,7 km) las (igl., 70 lat, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców).

Osiedla: (0 km) w. **Drwalew** (p. drg. 361); (3,1 km) w. **Pieczyska** (43 dym., w tem 10 mur., 210 Pol., kśł., szkoła); (4,9 km) w. **Zadębie** (22 dym. drw. i mur., 120 Pol.); (7,5 km) w. i flw. **Wągrodno** (22 dym., w tem 4 mur., 200 Pol., 2 szkoły, 2 wtr., przesłona—sady); (8,3 km) w. **Kamionka** (7 dym. drw., 30 Pol.); (10 km) w. **Wola Jaroszowa** (33 dym., w tem 6 mur., 150 Pol., przesłona—las i sady); (11,5 km) w. **Piskorka** (9 dym. w tem 4 mur., 70 Pol., przesłona — las i sady); (13,3 km) w. i flw. **Pęchery** (11 dym. drw., 100 Pol., przesłona — park i sady); (15,3 km) w. **Łbiska** (20 dym., w tem 4 mur., 150 Pol., przesłona — las); (17,4 km) w. **Jazgarzew** (43 dym., w tem 17 mur., 200 Pol., kśł., 2 szkoły, przesłona — sady); (18,7 km) w. i flw. **Wólka Kozodawska** (7 dym., w tem 1 drw., 75 Pol.); (22 km) mko **Piaseczno** (325 dom., w tem 50% mur., 6500 Pol., 40% Żyd., kśł., 2 szkoły, fbr. wyrob. stalowych, tartak, 15 piekarni); (24,9 km) w. **Mysiadło** i **Józefasław** (38 dym. mur., 160 Pol.); (26,2 km) w. **Dąbrówka** i cgl. **Wilanowska** (28 dym., w tem 8 mur., 120 Pol.); (28,5 km) w. **Pyry** i **Ludwinów** (45 dym., w tem 20 mur., 280 Pol.); (29,5 km) flw. **Grabówek** (5 dym. mur., 30 Pol., 30 Pol.); (30,5 km) w. **Imielin** i **Grabów** (3 dym., w tem 12 mur., 260 Pol.); (32,9 km) w. i flw. **Służewiec** (24 dym., w tem 9 mur., 300 Pol., szkoła); (39 km) **Warszawa**.

Kolejki wąskotorowe: 1) Warszawa—Piaseczno—Góra Kalwarja; 2) Warszawa—Piaseczno—Grójec—Nowe Miasto.

Mosty i przeprawy: (18,3 km) na rz. Jeziorna (drw., 13 m dłg., 3,5 m szer., dla lekkich wozów).

Skrzyżowania drożni: Drwalew — 361; Jazgarzew—367a; Wyględówka—363; Piaseczno—369; Warszawa—91, 93, 349, 350, 351, 366, 367, 370, 376.

367a. Żyrów—Łoś—Jazgarzew.

18,5 km

M. pr. 1/100 — H 34 Grójec, H 33 Warszawa Płd.

Gruntowa, 6—9 m szer., ps. i gln.-ps., z przerywanymi płytkimi rowami, odcinkami zadrzew., miejscami głęb. ps. Biegnie w ogólnym kierunku z Pd. ku Pc.Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich—uciążliwa.

Teren lekko falisty, uprawny, na Z. przecięty z Pd. na Pc. rz. Jeziorna. Gleba ps. i gln.-ps. Pokrycie terenu stanowią w przeważnej części lasy i kępy drzew. Obserwacja lokalna, miejscami utrudniona zalesieniem. Przesłona w małych parcelach lasu i przydrożnem zadrzewieniu.

Osiedla: (0 km) w. Żyrów (p. drg. 361); (1,5 km) w. Żyrówek (26 dym. drw., 155 Pol., słaba przesłona—sady); (3 km) w. i flw. Gościeńczyce (27 dym., w tem 6 mur., 170 Pol., przesłona—sady); (4,7 km) w. Rybna, Dobrzewicze i kol. Gościeńczyce (14 dym. drw. i mur., 85 Pol., przesłona niedostateczna); (6,6 km) w. i flw. Prażmów (18 dym., w tem 4 mur., 150 Pol., kśł., przesłona—sady); (7,9 km) w. Zawodne (12 dym. w tem 5 mur., 100 Pol., mł.); (9,9 km) w. Aleksandrów i Aleksandrowsk (42 dym., w tem 5 mur., 200 Pol., przesłona w zadrzewieniu—słaba); (12 km) w. i flw. Łoś (16 dym., w tem 6 mur., 300 Pol., przesłona—las i sady); (15,1 km) w. Rogatki (34 dym., w tem 3 mur., 150 Pol.); (17,8 km) flw. Wola Pęcherska (4 dym. drw. i mur., 15 Pol., przesłona — sady i las); (18,5 km) w. Jazgarzew (p. drg. 367).

Skrzyżowania drożni: Żyrów—361; Jazgarzew—367.

368. Warka—Chynów—Góra Kalwarja.

29 km M. pr. 1/100—H 34 Grójec.

Początkowo do w. Chynów (16,1 km) droga gruntowa 3—9 m szer., gln., gln.-ps. i ps., miejscami płytkie rowe boczne, nieutrzymana; w dalszym ciągu aż do końca szosa 8—10 m szer., z 3 m szutr. jezdnią z rowami i linją tlgr., miejscami wyboista, nieutrzymana. Biegnie z Pd. wygiętym ku Z. łukiem w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia: gruntowa tylko dla lekkich zaprzęgów, szosa—dla ciężkich i samochodów.

Teren lekko sfalowany, uprawny. Gleba gln., gln.-ps. i ps. Obserwacja dobra.

Przeszkody: (6,6 km) las (miesz., przeważnie liśc., 70 lat, do przebycia dla kawalerji); (22 km) rz. Czarna (5 m szer., 0,3—1 m głęb., dno ps., brzegi ps., 1 m wys., dolina 0,2 km szer., ps.).

Osiedla: (0 km) mko Warka (p. drg. 364); (5 km) w. Wola Laskowska (5 dym. drw., 30 Pol.); (6 km) w. Gośniewice (31 dym., w tem 2 mur., 200 Pol., przesłona—park i sady); (8,5 km) w. Lipie (23 dym. drw., 150 Pol., przesłona — sady); (11,9 km) w. Krężel (20 dym., w tem 1 mur., 120 Pol., przesłona—sady); (14,8 km) w. i flw. Wola Chynowska (35 dym., w tem 3 mur., 120 Pol., przesłona — park); (16,1 km) w. Chynów (p. drg. 361); (19,1 km) w. Grabice (32 dym., w tem

5 mur., 170 Pol.); (20,3 km) w. **Zalesie** (5 dym. mur., w tem 1 drw., 25 Pol.); (22 km) w. **Czaplinek i Czaplin** (45 dym. w tem 2 drw., 250 Pol., przesłona—sady); (24 km) w. **Dębówka** (12 dym., w tem 5 drw., 70 Pol.); (25,6 km) w. **Karolina**, flw. **Krzymów i kol. Czaplińska** (25 dym., w tem 12 drw., 180 Pol., przesłona — sady); (27,6 km) w. **Stefanów** (8 dym., w tem 2 mur., 40 Pol.); (29 km) mko **Kalwarja** (110 dym., w tem 10 mur., 6500 Pol., 40% Żyd., kśł., szkoła).

Mosty i przeprawy: (22 km) na rz. Czarna, drw., 8,5 m dłg., 6 m szer., 3 wys., wytrzym. 18 T.

Skrzyżowania drożni: Warka — 364, 370; Chynów—361: Góra Kalwarja—369, 370.

369. Góra Kalwarja—Piaseczno.

17 km

M. pr. 1/100 — H 34 Grójec, H 33 Warszawa Płd.

Szosa 8—12 m szer., z 5,5—6 m szutr. jezdnią, z rowami, rzadko wysadzana drzewami, z linją tlgr., nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku z Pd.W. ku Pc.Z. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren lekko falisty, uprawny, częściowo zalesiony. Gleba gln., gln.-ps. i crm. Obserwacja lokalna utrudniona zalesieniem. Przesłona w lasach i przydrożnem zadrzewieniu.

Przeszkody: (11,5 km) las, miesz., 30—200 lat, 5 km dłg., 2 km szer., miejscami trudno dostępny nawet dla piechoty; drogi i duchty 5—7 m szer., zdatne do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Osiedla: (0 km) **Góra Kalwarja** (p. drg. 368); (4,1 km) w. **Kąty** (2 mur. mur., 10 Pol.); (6,6 km) w. i flw. **Baniocha** (24 dym., w tem 8 mur., 145 Pol., przesłona—park i mały las); (8 km) kol. **Helenów**, cgl. **Marki** i kol. **Baniocha** (8 dym., w tem 3 mur., 105 Pol.); (9,2 km) flw. i cgl. **Łubny**, cgl. **Rozalin**, w. **Wypędy** (18 dym., w tem 6 drw., 550 Pol., 0,5% Żyd., 0,5% Niem., (17 km) mko **Piaseczno** (p. drg. 367).

Kolejki wąskotorowe: Góra Kalwarja—Grójec—Warszawa.

Mosty i przeprawy: (10,3 km) na strum., drw., 4 m dłg., 6 m szer., wytrz. 18 T; (14,6 km) na rz. Jeziorna drw., 50 m dłg., 5 m szer., 5 m wys., wytrz. 15 T; (15,4 km) na rz. Jeziorna drw., 48 m dłg., 5 m szer., 5 m wys., wytrz. do 25 T.

Skrzyżowania drożni: Góra Kalwarja—368, 370; Piaseczno — 367.

370. Warka—Góra Kalwarja—Warszawa.

51 km

M. pr. 1/100 — H 34 Grójec, H 33 Warszawa Płd.

Szosa 6—19 m szer., z 1,5—5,5 m szer. szutr. jezdnią, z rowami, rzadko wysadzana drzewami, z linją tlgr., nieutrzymana, miejscami wyboista, w osiedlach przeważnie brukowana. Na odcinku Góra Kalwarja (23,1 km)—Jeziorna (37,5 km) droga gruntowa 7—10 m szer., ps.-gln., z płytkimi rowami, częściowo zadrzew., z ostrym spadkiem i zakrętem we w. Brzeszcze. Biegnie z Pd. wygiętym łukiem ku W. (wzdłuż rz. Wisła) w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa zdatna jedynie w mokrą porę dla ciężkich, — natomiast dla lekkich zaprzęgów, miejscami uciążliwa ze względu na pasma głęb. ps.

Teren (Warka—Kalwarja) falisty, otwarty, uprawny, na W. opada w dolinę rz. Wisła. Dalej lekko falisty, uprawny, poprzecinany rowami odwadniającymi, z pasmami łąk częstokroć podmokłych, opadających na W. w dolinę rz. Wisła. Gleba gln.-ps., ps., z płatami ps.-crm. Obserwacja dostateczna. Przesłona w rowach i przydrożnem zadrzewieniu.

Przeszkody: (12,2 km, na Z.) las, zagajnik mieszany 15 lat, gęsty, do przebycia dla piechoty); (18,7 km) rz. Czarna (5 m szer., 0,2—1,3 m głęb., dno muliste, brzegi gln.-ps., 1 m wys., porośnięte krzakami, dolina 0,3 m szer., ps., zarośnięta krzakami); (23,7 km, 0,4 km na W.) rz. Wisła (1 km szer., 0,5 m, z dołami do 10 m głęb., dno ps., ch. prądu 0,6 m/sek., brzegi niskie, zadrzewione, prawy obwałowany, lewa krawędź 20—30 m wys., wznosi się tuż nad rzeką, prawa cofnięta daleko od rzeki utworzona jest z szeregu wydm ps., zalesionych, dolina orna, uprawna, miejscami pastwiska); (25—36.2 km, na Z.) las (miesz., 20—70 lat, miejscami zagajnik, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (36,4 km) rz. Jeziorna (20 m szer., 0,5—2 m głęb., dno ps., brzegi ps., 1 m wys., porośnięte krzakami, dolina 0,2 km szer., ps.).

Osiedla: (0 km) mko **Warka** (p. drg. 364); (4,7 km) w. **Piaseczno** (52 dym., w tem 2 mur., 300 Pol., 10% Niem.); (9,1 km) w. **Wola Magierowa** (35 dym., w tem 6 mur., 150 Pol., przesłona — sady); (11,3 km) w. i flw. **Konary** (49 dym., w tem 3 mur., 300 Pol., 5% Żyd., mł. par., przesłona — park); (13,8 km) w. i flw. **Patycz** (18 dym., w tem 3 mur., 250 Pol., 5% Żyd., przesłona—park); (15 km) w. **Wyględów** (8 dym. drw., 40 Pol.); (16,6 km) w. **Goniew** (20 dym., w tem 8 mur., 200 Pol., szkoła, wtr.); (23,1 km) mko **Góra Kalwarja** (p. drg. 368);

(25,5 km) w. **Moczydłów** (36 dym., w tem 6 mur., 200 Pol., szkoła, przesłona — sady); (28,9 km) w. i flw. **Brzeszcze** (50 dym., w tem 20 mur., 300 Pol., wtr., przesłona — park); (31,2 km) w. i flw. **Kawenczyn** (26 dym., w tem 8 mur., 160 Pol., przesłona — sady); (32,7 km) w. **Turowice** (na mp. nieoznacz.) i flw. **Słomczyn i Łyczyn** (48 dym., w tem 10 mur., 420 Pol., kśł., 2 szkoły, przesłona — sady); (37,5 km) w. **Jeziorna** (208 dym., w tem 49 mur., 2500 Pol., kśł., 2 szkoły, fbr. papieru, 2 mł. motor., przesłona — park); (41,4 km) w. **Porusin** (135 dym., w tem 40 mur., 800 Pol., kśł., szkoła, 2 piekarnie); (45 km) w. **Porusinek** (100 dym., w tem 20 mur., 200 Pol.); (46,1 km) w. i flw. **Wilanów** (100 dym., w tem 25 mur., 1378 Pol., kśł., szkoła, ochronka, mł., grzl., piekarnia, przesłona — park); (51 km) mto **Warszawa.**

Kolejki wąskotorowe: Góra Kalwarja — Piaseczno—Warszawa; Jeziorna—Piaseczno; Jeziorna—Wilanów.

Mosty i przeprawy: (36,4 km) na rz. Jeziorna, przyczółki mur., drw., 25 m dłg., 4 m szer., 6 m wys. Prócz tego 3 mosty drw., 3,5—4 m dłg., 4—6 m szer., 1—4 m wys., wytrz. 18 T.

Skrzyżowania drożni: Warka — 364, 368; Góra Kalwarja—368, 369; Warszawa—91, 93, 349, 350, 351, 366, 367, 376.

371. Wilga — Sobienie Jeziory — Karczew — Wawer.

48 km

M. pr. 1/100—H 33 Warszawa Płd., H 34 Grójec, J 34 Garwolin.

Gruntowa 10—16 m szer. ps., miejscami tw. ps., głęb. ps. lub porośnięta trawą—odcinkami boczne rowy i rzadkie zadrzew. Biegnie w ogólnym kierunku ku Pc.W. z licznymi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Przeszkody: (0—1,3 km) na Pc.W.) las igl., siany; (2,3—4,7 km) rzadki las igl.; (16,2 km) strumyk (2—9 m szer., 0,2—0,8 m głęb., dno grząskie, brzegi strome do 3 m wys., zarośnięte krzakami); (32,2 km) rz. Świder (48 m szer., 0,8—1,3 m głęb., dno ps., brzegi ps., miejscami urwiste, do 2 m wys.).

Osiedla: w. **Wilga** (65 dym., w tem 5 mur., 454 Pol., kśł., szkoła, gm., post. pol.); (1,9 km) w. **Celejów** (51 dym., 714 Pol.); (4 km, 0,3 km na Z.) w. **Zalesie** (12 dym., 45 Pol.); (4,5 km, 0,7 km na Z.) w. **Porzecze Marjawickie** (24 dym., 72 Pol., szkoła, kpl. marjawicka); (7 km) w. **Zembrzyków Nowy i Stary** (56 dym., 369 Pol., szkoła); (7,7 km) w. **Sobienie Kiełczewskie I i II-ie** (127 dym., 336 Pol., szkoła, kpl. marjawicka); (10,9 km) os. **Sobienie Jeziory** (156 dym., w tem 30 mur., 2300 Żyd., 30% Pol., szkoła, kśł. mur., gm. post. pol., trt., mł. par., tlf.); (15 km) w. **Warszawice**; (17,7 km) w. **Dzieci-**

nów (112 dym., w tem 20 mur., 735 Pol., szkoła); (19,8 km) w. Piotrowice (30 dym., w tem 2 mur., 257 Pol.); (22 km) w. i flw. Sobiekursk (14 dym., w tem 6 mur., 144 Pol.); (23,8 km) w. i flw. Ostrowiec (46 dym., w tem 3 mur., 414 Pol.); (28,6 km) os. m. Karczew (100 dom., 4000 Pol., 27% Żyd., poczta, kśł. mur.); (28,9 km, 0,3 km na Z.) w. Przewóz Karczewski (16 dym., 147 Pol.); (32 km) w. Świdry Wielkie (28 dym., 145 Pol.); (35,1 Świdry Małe (29 dym., w tem 5 mur., 190 Pol., szkoła); (37,2 km) w. Nowawieś (26 dym., w tem 10 mur., 120 Pol.); (38,5 km) w. i flw. Błosa (30 dym., w tem 9 mur., 185 Pol.); (40 km, 0,7 km na Z.) w. Skrzypki (4 dym., w tem 2 mur., 24 Pol.); (40 km, 0,5 km na W.) w. Juljanów (12 dym., w tem 4 mur., 50 Pol., szkoła); (41,5 km) w. i flw. Miedzeszyn (46 dym., w tem 15 mur., 280 Pol., gm., szkoła); (43,4 km) w. Wólka Zerzeńska (24 dym., w tem 8 mur., 165 Pol.); (43,5 km, 0,4 km na W.) w. Barków (48 dym., w tem 18 mur., 353 Pol., szkoła); (44,4 km na W.) w. Zerzeń (43 dym., w tem 8 mur., 274 Pol., kśł. mur., szkoła); (44,4 km, 0,3 km na Z.) w. Zbytki (24 dym., w tem 20 mur., 456 Pol.); (46,8 km) w. i flw. Zastaw (47 dym., w tem 2 mur., 540 Pol.); (48 km) w. Wawer (24 dym., 438 Pol., szkoła, st. kol.).

Mosty i przeprawy: (32,2 km, na rz. Świder) bród 48 m szer., 0,45 m głęb., dla pieszych, dno twarde; pozatem 4 mostki drw., 3—8 m dłg., 4—6 m szer., na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Karczew—373; Wawer—376

372. Garwolin—Parysów—Latowicz—Seroczyn—Skurzec—Siedlce.

65,6 km

M. pr. 1/100—J 33 Mińsk Mazowiecki, J 34 Garwolin, K 33 Siedlce.

Początkowo do os. Latowicz (22,6 km) gruntowa 6,8 m szer. ps., z zaniedbanymi rowami bocznymi, rzadko wysadzana drzewami, miejscami głęb. ps., lub usiana kamieniami; w dalszym ciągu do w. Seroczyn (33,1 km) szosa 7 m szer. z 3,5 m szutr. jezdnią i rowami, wreszcie aż do końca 11 m szer. z 5,5 m szutr. jezdnią i rowami. Biegnie w ogólnym kierunku zakrętami na Pc.W. Do użycia: gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Przeszkody: (6,4—7,8 km) las mieszany (średniej wysokości, podszyty, z zagajnikami, do przebycia dla piechoty); (13,7 km) rów uregulowany (2 m szer., 1 m głęb., dno twarde, brzegi płaskie, łąkowe); (15,4—16,5 km) rzadki lasek igl. (do

przebycia dla piechoty); (18,4 km) zabagniony rów (0,5 m szer., o licznych jamach do 10 m szer., i 1,5 m głęb., dno i brzegi grząskie); (24,4 km) rz. Świder (5—6 m szer., 0,5 m głęb., dno grząskie, brzegi trf., łąkowe, dzieli się na liczne rozlane odnogi); (26,4—27,5 km) rzadki las igl. (średniej wysokości, do przebycia dla piechoty); (32,4—32,5 km) rz. Świder (rozlana w staw 120×200 m, do 3 m głęb., dno grząskie, brzegi ps., otwarte); (33,4—34 km) las igl. (wysokopienny, do przebycia dla piechoty); (37—37,3 km) las igl. (średniej wysokości, do przebycia dla piechoty); (46,2—47 km) zagajnik liśc. (do przebycia dla piechoty); (49,1 km) rz. Kostrzyń (2—5 m szer., do 2,5 m głęb., dno ps., brzegi trf.); (61,1—62,4 km) las mieszany (miejscami gęsto podszyty, do przebycia dla piechoty); (62,8 km) rz. Muchawka (5 m szer., 0,3 m głęb., dno ps., brzegi ps., otwarte, latem wysycha).

Osiedla: mto **Garwolin** (320 dom., w tem 9% mur., 5000 Pol., 45% Żyd., kśł., syng., gimn., 2 szkoły, starostwo, sąd, mł. wodny i motor., apteka); (2,5 km) w. **Niecieplin** (39 dym., 507 Pol., szkoła); (4,6 km) w. **Ruznów Nowy** (27 dym., 342 Pol., szkoła); (6,3 km na Z.) w. **Żabieniec** (17 dym., 127 Pol., szkoła); (10,3 km) o. **Parysów** (282 dym., w tem 12 mur., 3730 Żyd., 40% Pol., kśł., kpl., 2 syng., 4 szkoły, gm., post. pol., tlf.); (12,5 km) w. i flw. **Kozłów** (42 dym., w tem 4 mur., 236 Pol., szkoła); (14,3 km) flw. **Józinek** (na mp. nieoznaczony, 1 dym., 2 bud. gosp., 15 Pol.); (19,4 km, 0,8 km na Pc.Z.) w. i flw. **Dęby Małe** (35 dym., w tem 4 mur., 390 Pol., szkoła, elektrownia); (22,6 km) os. m. **Latowicz** (220 dom., w tem 10 mur., 2200 Pol., 16% Żyd., kśł., syng., szkoła, gm., post. pol., tlf., 2 olejarnie, 4 wtr.); (27,9 km) w. i flw. **Oleksianka** (21 dym., 156 Pol.); (31,6 km) w. **Żebraczka** (32 dym., 250 Pol., szkoła); (33,1 km) w. i flw. **Seroczyn** (88 dym., w tem 1 mur., 522 Pol., 30% Żyd., kśł., szkoła, trt.); (35,8 km) w. **Łomnica** (134 dym., 230 Pol.); (37,9 km) w. i flw. **Wodynie** (69 dym., 670 Pol., kśł., szkoła); (38,9 km, 0,6 km na Pd.); w. **Wola Serocka** (28 dym., 236 Pol.); (40,9 km) w. **Oleśnica** (82 dym., 450 Pol., 15% Żyd., szkoła); (44,9 km, 1,1 km na Pc.) w. i flw. **Szostek** (18 dym., w tem 2 mur., 217 Pol.); (45,2 km na Pc.) w. **Ruda Szostkowska** (10 dym., 51 Pol.); (45,6 km na Pd.) w. **Ruda Wolińska** (12 dym., 63 Pol., szkoła, mleczarnia); (47 km, 0,8 km na Pc.Z.) w. **Budy** (8 dym., 68 Pol.); (48,5 km) w. **Żebrak** (33 dym., 226 Pol., szkoła); (50,1 km) w. i flw. **Grala** (20 dym., 150 Pol.); (54,1 km) w. **Skurzec** (64 dym., w tem 2 mur., 468 Pol., kśł., klasztor, szkoła, gm., wtr.); (55,6 km) w. **Ług** (69 dym., 473 Pol., szkoła); (60,7 km) w. i flw. **Żelków** (50 dym., w tem 2 mur., 460 Pol., 2 szkoły); (62,7 km) flw. **Roskosz** (1 dym., 12 Pol.); (65,6 km) mto **Siedlce** (1719 dom., w tem 55% mur., 36000 Pol., 47% Żyd., 4% innych, 3 kśł., 2 syng., 3 szkoły średnie, 18 szkół, 2 szpitale po 100 łóżek, starostwo, okręg. urz. leśny, sąd, kurja biskupia, huta szklana, 4 ślusarnie, 4 garbarnie, 5 mł. par., 5 piekarnie, 2 mydlarnie, cgl., 2 cementownie, trt., kaflarnia, apteka).

Mosty i przeprawy: (13,7 km na rowie) drw., 15 m dłg., 6 m szer., słaby; (23,2 km, na odnodze rz. Świder) drw., 28 m dłg., 7 m szer.; (24,7 km, na rz. Świder) drw., 12 m dłg., 5 m szer.; (32,6 km, na rozlanej rz. Świder) drw., 20 m dłg., 6 m szer.); (32,5 km, na rozlanej rz. Świder) drw., 24 m dłg., 8 m szer.; (49,1 km, na rz. Kostrzyń) drw., 10 m dłg., 8 m szer.; (62,8 km, na rz. Muchawka) drw., 20 m dłg., 8 m szer.; pozatem 9 mostków drw., 1,5—6 m dłg., 6—8 m szer. na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Garwolin—374; Latowicz—375; Siedlce — 376, 384, 386, 387, 388.

373. Karczew — Kołbiel — Siennica — Kuflew — Kałuszyn — Grębków — Liw — Węgrów.

81,8 km

M. pr. 1/100 — H 33 Warszawa Płd., J 33 Mińsk Mazowiecki, K 33 Siedlce, K 32 Węgrów (przestarzałe).

Początkowo do toru kolejowego Warszawa—Dęblin (9,8 km) gruntowa 10—12 m szer., ps., odcinkami tw. ps. lub głęb. ps., częściowo opatrzona, z rowami bocznymi, wysadzana drzewami. Dalej szosa 7—9 m szer., z 3,5—4,5 m szutr. jezdnią, miejscami zniszczoną, wyboistą, z rowami bocznymi, zmiennie zadrzew. Biegnie do w. Kuflew (41,9 km) w kierunku na W., dalej ku Pc. i Pc.W. Do użycia: gruntowa dla lekkich; szosa dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Przeszkody: (1,6—7,2 km) wyręby leśne z porozrzucanemi działkami lasów i kępami zarośli—do przebycia lekkimi wozami; (8,7—13 km) wysokopienny las mieszany o gęstem podszyciu—do przebycia dla piechoty; (16,4 km) rz. Świder (48 m szer., 1,2 m głęb., dno ps., ch. prądu 0,8 m/sek., brzegi do 1,5 m wys., łąkowe); (20,9—21,7 km) las igl., wysokopienny—do przebycia dla kawalerji; (47,8—48,3 km) las igl. średniej wysokości (do przebycia dla piechoty); (48,4 km) staw—250 x 45 m, 2 m głęb., dno grząskie, brzegi niskie, porośnięte krzakami; (49,5—50,3 km, na W.) las igl., wysokopienny (do przebycia dla piechoty); (52,8 km) rz. Witówka (2 m szer., 0,5 m głęb., brzegi niskie, łąkowe, na wiosnę rozlewa do 300 m szer.); (56,4—59,2 km) las mieszany średniej wys. (do przebycia dla piechoty); (58,6 km, na Z.) jezioro—200 x 700 m, 2—4 m głęb.; (63,2—63,9 km, na W.) las igl., (do przebycia dla piechoty); (64,9 km) rz. Śmierdziucha (do 4 m szer., 1,2 m głęb., dno tw. lub grząskie, brzegi podmokłe, łąkowe); (72,8 km) rz. Struga (do 5 m szer.); (75,6—76 km, na W.) las (mieszany wysokopienny, do przebycia dla piechoty); (79,6 km) rz. Liwiec (20 m szer., do 3,5 m głęb., dno tw.-ps., ch. prądu 0,4 m/sek.).

Osiedla: os. **Karczew** (p. drg. 371); (7,9 km) w. **Dąbrówka** (43 dym., w tem 3 mur., 250 Pol., szkoła); (9,8 km, 1,2 km) na Pd.W.) st. kol. **Celestynów**; (13,3 km, na Pd.) w. **Gòzd** (11 dym., w tem 5 mur., 50 Pol.); (13,5 km) leśn. **Starawieś** (1 dym. mur., 7 Pol.); (13,5 km, 0,4 km na Pc.) w. **Bocian** (11 dym., 56 Pol.); (14,9 km, na Pd.) w. **Starawieś** (11 dym., 106 Pol.); (15,8 km) flw. **Starawieś** (pałac i 7 dym. mur., Pol., mł. par., krochmalnia); (16,4 km) os. **Kołbiel** (150 dom., w tem 70% mur., 2078 Żyd., 25% Pol., kśł., dom modlitwy, szkoła, gm., post. pol., apt.); (19,4 km, 0,4 km na Pd.) w. **Władzin** (18 dym., 184 Pol.); (21,7 km, na Pd.) w. **Podgórzno** (28 dym., 153 Pol.); (22,6 km, na Pd.) w. **Kośminy** (17 dym., 142 Pol., 60% marjawitów, kpl., szkoła); (22,6 km) kol. **Utrata** (2 dymy, Pol.); (24,6 km, na Pc.) w. **Zalesie** (30 dym., 281 Pol., szkoła); (24,9 km) flw. **Nowodwory** (6 dym. mur., 166 Pol., mł. par., grzl.); (25,8 km, na Pd.) w. **Gągolina** (9 dym., 93 Pol.); (26,1 km) os. **Siennica** (95 dom. w tem 4 mur., 1753 mieszk., po 50% Pol. i Żyd., 2 kśł., syng., szkoła, seminarjum naucz., post. pol., tlf.); (30,6 km) w.w. **Nowy Zglechów, Zglechów, Wola Zglechowska** i kol. **Zglechów** razem: (51 dym., 381 Pol., 25% marjawitów, kpl., szkoła); (33,4 km) w. i flw. **Siodło** (39 dym., 330 Pol., 20% marjawitów, kpl., szkoła); (35,4 km) w. **Posiadały** (59 dym., 430 Pol., szkoła); (36,6 km) w. i flw. **Piaseczno** (73 dym., 452 Pol., szkoła); (38,7 km, na Pd.) w. **Skupie** (36 dym., 342 Pol., kśł., szkoła); (40,2 km, na Pd.) flw. **Chuta** (4 dymy, Pol.); (41,9 km) w.w. **Kuflew-Podciernie, K.-Poduchowny, K.-Podskwarne** (p. drg. 375); (42,2 km, 0,6 km na W.) w. **Maławieś** (104 dym., 580 Pol., szkoła); (43,7 km) flw. **Liwiec** (2 dymy, Pol.); (44,4 km) w. **Dąbrowa** (26 dym., 249 Pol.); (46,6 km) w. **Wola Rafałowska** (64 dym., 540 Pol., szkoła); (48 km) tartak (1 bud. fbr. mur., 2 szopy drw.); (48,6 km) w. **Mrozy** (61 dym., w tem 1 mur., 1024 mieszk., 30% Pol., 60% Żyd., 10% Niem., szkoła, post. pol., trt., st. kol.); (48,6 km, 0,7 km na Z.) w. **Wola Katuska** (39 dym., 380 Pol.); (50,3 km, na Z.) w. **Wola Paprotnia** (24 dym., 240 Pol.); (52,3 km) w. **Olszewice** (75 dym., 470 Pol., 10% Żyd., szkoła); (53,4 km) mko **Kałuszyn** (759 dom., w tem 142 mur., 9500 mieszk., 15% Pol., 5% Rus., 80% Żyd., kśł., syng., szkoła, poczta, magistrat, 3 garbarnie, 2 mł. motor.); (60,4 km) w. **Trzebucza** (27 dym., w tem 1 mur., 168 Pol., szkoła); (61,2 km) flw. **Trzebucza** (2 dym., w tem 1 mur., 28 Pol.); (62,2 km) w. i flw. **Stawiska** (17 dym., w tem 4 mur., 209 Pol.); (64,6 km) w. **Gródek** (20 dym., w tem 1 mur., 145 Pol.); (64,9 km) w. **Grębków** (45 dym., w tem 1 mur., 370 Pol., 2% Żyd., kśł., szkoła, gm., post. pol., wtr.); (67,2 km) w.w. **Polków-Sagaty, P.-Mroczki, P.-Zalesie** (74 dym., w tem 2 mur., 426 Pol., szkoła); (69,8 km, na W.) w. **Suchodół** (24 dym., 76 Pol.); (72,6 km, na Z.) w. **Karczewice** (21 dym., 75 Pol.); (76,6 km) os. **Liw** (190 dom., 1180 Pol., kśł., szkoła, mł., wtr.); (81,8 km) mto **Węgrów** (664 dom., w tem 10 mur., 8535 mieszk., 40% Pol., 60% Żyd., 2 kśł., kśł. ewang., syng., 2 szkoły, szpital, starostwo, urząd skarbowy, sąd, poczta, elektrownia, 20 garbarni, mydlarnia).

Kolejki wąskotorowe: 1) Karczew — Jabłonna; 2) st. kol. Mrozy—trt. Mrozy.

Mosty i przeprawy: (16,3 km, na rowie) drw., 10,5 m dłg., 8, m szer.; (16,4 km, na rz. Świder) drw., 67 m dłg., 7 m szer., obok w górę bród 0,6 m głęb., o dnie ps., do użycia z wyjątkiem wiosny; (79 km, na rozlanej odnodze rz. Liwiec) drw., 109 m dłg., 5,5 m szer.; (79,6 km, na rz. Liwiec) drw., 28,5 m dłg., 5,5 m szer.; 1,2 i 2,4 km powyżej, brody do 1,5 m głęb., o dnie ps., do użycia w lecie; (79,8 km) drw., 56 m dłg., 5 m szer.; (81,6 km) drw., 16 m dłg., 6 m szer.— wszystkie dla ciężkich zaprzęgów i samochodów do użycia; ponadto na drodze: 18 mostków drw., 1,5—9,5 m dłg., 5,9 m szer., 1 żel.-bet., 7 m dłg., 8 m szer., i 6 przepustów beton.— wszystkie do użycia j. w.

Skrzyżowania drożni: Karczew—371; Kołbiel—374, 378; Kuflew — 375; Kałuszyn—376; Grębków—380; Liw—379, 381; Węgrów—379, 382, 383.

Uwaga: Ze w. Siennica (27,1 km) do mka Kałuszyn (53,4 km) prowadzi krótsza droga, 18 km dłg., gruntowa 4—12 m szer., ps., biegnie ona w kierunku p.n.-wsch. przez os. Cegłów. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

374. Garwolin—Lipówka—Kołbiel—Zakręt.

44,8 km

M. pr. 1/100—H 33 Warszawa Płd., J 33 Mińsk Mazowiecki, J 34 Garwolin (przestarzałe).

Szosa 8—12 m szer. z 4—6 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami, oraz linją tlgr. Biegnie na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Przeszkody: (3,7—4,7 km) las mieszany (wysokopienny, miejscami podmokły, do przebycia dla piechoty); (5,1—6,9 km) rzadki las igl. na wyrębach (do przebycia dla piechoty); (12—13,7 km) las igl. (słabo podszyty, do przebycia dla piechoty); (23,3—25,1 km) las igl. (słabo podszyty, do przebycia dla piechoty); (27,9—29,9 km) las igl. (wysokopienny, do przebycia dla piechoty); (30,1—31,8 km) wyręby leśne z działkami lasu igl. wysokopiennego; (33,9 km) rz. Świder (15—20 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., brzegi do 3 m wys., strome porośnięte olszyną); (35,4—36,1 km) las igl. (do przebycia dla piechoty); (37,7 km) rz. Mienia (2—4 m szer., do 0,5 m głęb., dno ps., brzegi 4 m wys., strome, zarośnięte krzakami); (38,3—43,8 km, 0,2—1 km na Z.) las wysokopienny mieszany (miejscami na glebie podmokłej, do przebycia dla piechoty).

Osiedla: mko **Garwolin** (p. drg. 372); (3,2 km, 1 km na Z.) w. i kol. **Miętne** (73 dym., w tem 7 mur., 1109 Pol., 2 szkoły, cgl.); (3,2 km) w. **Jagodne** (79 dym., 750 Pol., 15% Żyd., szkoła, fbr.); (7,7 km na Z.) w. **Lipówka** (36 dym., 212

Pol., szkoła); (8,9 km na W.) w. **Puznówka** (92 dym., 588 Pol., 5% Żyd., szkoła); (11,6 km) flw. **Żelazny** (4 dym., w tem 1 mur., 59 Pol.); (15,2 km na Pd.) w. **Lubice** (65 dym., 423 Pol.); (18,5 km, 0,6 km na Pc.W.) w. **Gatka** (56 dym., 331 Pol.); (20.3 km) os. m. **Kołbiel** (p. drg. 373); (21 km) w. **Nowawieś B.** (10 dym., 106 Pol.); (22,2 km) w. **Nowawieś A.** (11 dym., 59 Pol.); (23,1 km) w **Anielinek** (7 dym., 28 Niem.); (25,1 km) flw. **Ostrowik** (7 dym., w tem 3 mur., 42 Pol.); (26,1 km, 0,4 km na Pd) w. **Jatne** (29 dym., 116 Pol., szkoła); (27,9 km) w. **Ostrów** (43 dym., 162 Pol., 10% Niem.); (28,5 km, 0,5 km na Pc.W.) w. **Wola Ducka** (33 dym., w tem 3 mur., 233 Pol.); (33,5 km) w. **Wólka Miądzka** (66 dym., w tem 1 mur., 509 Pol., szkoła); (34,3 km) w. **Rudka** (15 dym., 35 Pol.); (35 km, 0,5 km na Pc.W.) w. **Zanęcin** (20 dym., w tem 3 mur., 129 Pol.); (35,7 km, 0,3 km na Pc.W.) flw. **Gródek** (6 dym., 34 Pol.); (37,1 km) w. **Brzezinki** (2 dym., 16 Pol.); (38,6 km, na Pd.Z.) w. **Wiązownia Żydowska** (38 dym., 714 mieszk. Żyd., 7,5% Pol., szkoła); (38,6 km na Pc.W.) w. **Wiązownia Chrześcjańska** (58 dym., w tem 6 mur., 914 Pol., kśł., szkoła, syng., gm., post. pol.); (40,3 km, na Pc.W.) w. **Goraszka** (23 dym., 163 Pol., 8% Niem.); (40,7 km) flw. **Majdanek** (2 dym., 4 bud. gosp., 26 Pol.); (41,7 km, 0,8 km na Pd.Z.) flw. **Zamajdan** (4 dym., w tem 1 mur., 22 Pol.); (42,2 km, na W.) w. **Majdan** (40 dym., 373 Pol.); (43,3 km) w. **Paulinka** (4 dym., 18 Pol.); (44,8 km) w. **Zakręt** (41 dym., w tem 14 mur., 393 Pol., 4% Niem., 15% Żyd., fbr.).

Mosty i przeprawy: (19,9 km na strumieniu) mur. 10 m dłg., 7 m szer.); (33,9 km na rz. Świder) drw., 40 m dłg., 7 m szer.; (38,2 km na rz. Mienia) drw., 20 m dłg., 7 m szer.; pozatem 15 mostków drw., 1,5—8 m. dłg., 5—9 m szer., na rowach odwadniających.

Kolejki wąskotorowe: cgl. Miętna—st. kol. Garwolin.

Skrzyżowania drożni: Garwolin—372; Kołbiel—373, 378; Zakręt—376, 377.

375. Latowicz—Kuflew.

8,9 km

M. pr. 1/100 — J 33 Mińsk Mazowiecki, J 34 Garwolin (przestarzałe).

Gruntowa 8—15 m szer. ps. lub głęb. ps., usiana kamieniami, o kilku stromych spadkach i wzniesieniach. Biegnie w kierunku Pc. i Pc.W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Przeszkody: liczne rowy odwadniające.

Osiedla: os. m. **Latowicz** (p. drg. 372); (4,2 km) w. i flw. **Waliska** (42 dym., w tem 1 mur., 300 Pol., szkoła); (6,1 km) w. **Stawek** (19 dym., 118 Pol., szkoła); (7,9 km, 0,4 km na W.) flw. **Kuflew** (8 dym., w tem 4 mur., 6 bud. gosp. mur., 60 Pol., grzl.); (8,9 km) w.w. **Kuflew-Podcierniā, K.-Poduchowny, K.-Podskwarne** (134 dym., 794 Pol., kśł., szkoła).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 3 mostki drw. 1,5—6 m dłg., 3—5,5 m szer. na rowach odwadniających.
Skrzyżowania drożni: Latowicz — 372; Kuflew — 373.

376. Warszawa—Praga—Miłosna—Dębe Wielkie—Mińsk Mazowiecki—Kałuszyn—Siedlce.

M. pr. 1/100—H 32 Warszawa Płn., H 33 Warszawa Płd., J 33 Mińsk Mazowiecki, K 33 Siedlce (w szczegółach błędne).

87,5 km

Początkowo od kśł. św. Florjana na Pradze brukowanemi ulicami, następnie za przedmieściem Kamionek, do przejazdu kol. Warszawa Dęblin, (8,6 km) droga 9 m szer., z 5 m brukowaną jezdnią; w dalszym ciągu do mka Mińsk Mazowiecki (37 km) szosa 9 m szer., z 5 m jezdnią, następnie do mka Kałuszyn (54,1 km) 11 m szer., z 5 m jezdnią; później od mka Kałuszyn 9 m szer., z 4,5 m jezdnią, w osiedlach bruk, na całej przestrzeni z rowami bocznymi o zmiennem zadrzew., z linją tlgr. Biegnie na W., do lasów (8,3 km) pod w. Wawer wzdłuż kolejki Warszawa—Karczaw, następnie w odległości do 6 km wzdłuż linji kol. Warszawa—Siedlce. Cała droga, za wyjątkiem paru mostków wymagających naprawy, do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Przeszkody: (8,3—13,6 km) las (igl., średnio wys. i wysokopienny, rzadko podszyty, dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (21,1—23,5 km) resztki lasu — grupki karłowatych drzew igl. na piasku; (32,9—34,2 km, na Pd.) las (liśc., b. rzadki, średniej wys.); (39,4—39,7 km) lasek (miesz., średnio wys., dostępny dla piechoty); (41,6—42,6 km, 0,3 km na Pd.) zagajnik (miesz., gęsty, niedostępny); (49,9—51 km, 0,4 km na Pc.) las (igl., do 20 lat); (58,8—61,5 km, 0,3 km na Pc. i Pd.) las na Pc. (igl., wysokopienny, słabo podszyty, na Pd. miesz., średnio wys., dostępny dla piechoty); (66,3 km) rz. Kostrzyń (4—6 m szer., do 1,7 m głęb., dno ps., zach. odnoga 2 m szer., 1,5 m głęb, zarośnięta wodorostami, dolina łąkowa, częściowo zabagniona); (68,4—69,2 km, 0,5—0,8 km na Pc. i Pd.) las wysokopienny; (70,6—71 km, na Pc.) zagajnik (igl., b. gęsty); (73,9—74,2 km, na Pd.) las (miesz., wysokopienny, gęsty); (74,8—75,8 km, 0,7 km na Pd.) las (miesz., średnio wys., gęsty podszyty, podmokły); (77,7—79,4 km, 0,4 km na Pc.) las (igl., 30 lat, gęsty); (82,4—83,1 km, na Pd.) las (igl., średnio wys., dostępny dla piechoty); (83,6 km) rz. Muchawka (3 m szer., do 1,2 m głęb., dno i brzegi trf., dolina łąkowa, o łagodnych zboczach).

Osiedla: wszystkie miejscowości, począwszy od Pragi do **Grochowa II-go** należą do miasta **Warszawa**; (6,8 km) **Gocławek** (16 dym., 216 Pol., huta szklana); (7,6 km) w. **Wawer** (p. drg. 371); (13,6 km) w **Miłosna** (94 dym., 910 Pol., szkoła, fbr. dachówek); (16 km) w. **Zakręt** (p. drg. 374); (28,1 km) w. **Dębe Wielkie** (117 dym., w tem 3 mur., 560 Pol., 1% Żyd., szkoła, kśł., mł. par., „Kaźmierów", st. kol.); (30,6 km, 0,4 km na Pc.) w. **Kobierne** (14 dym., 97 Pol.); (32,7 km, 0,2 km na Pc.) w. **Choszczówka Dębska** (35 dym., 186 Pol., szkoła); (33,4 km, 0,3 km na Pc.) w. **Choszczówka Rucka** (8 dym., 41 Pol.); (34,2 km) w. **Choszczówka Chojecka** (30 dym., 184 Pol.); (35,2 km) w. i flw. **Stojadła** (44 dym., w tem 4 mur., 400 Pol., szkoła, fbr.); (37 km) mto **Mińsk Mazowiecki** (844 dym., w tem 48 mur. 10527 Pol., 45% Żyd., kśł., syng., 3 szkoły średnie, 3 powsz., starostwo, fbr. maszyn, 2 mł. par., 10 piekarni, st. kol.); (39,7 km) w. **Pohulanka** (3 dym. mur., 25 Pol.); (41,1 km, 0,5 km na Pc.) w. **Osiny** (34 dym., w tem 2 mur., 180 Pol., szkoła); (41,6 km) w. **Osiny** (na mp. Wyględówka, 22 dym., w tem 1 mur., 250 Pol., 4% Niem.); (43,5 km) flw. **Janów** (11 dym., w tem 8 mur., 270 Pol., szkoła, kaplica, grzl., mł. par.); (45,5 km) kol. **Ignaców Mały** (5 dym., w tem 3 mur., 55 Pol., 50% Żyd.); (47,9 km) flw. **Jędrzejów** (50 dym., w tem 11 mur., 280 Pol., 2 szkoły, kaplica, wtr.); (48,8 km, 0,2 km na Pc.) w. **Jędrzejów** (19 dym., 260 Pol.); (54,1 km) mko **Kałuszyn** (p. drg. 373); (58,4 km) w. **Czebuckie Baraki** (4 dym.); (61,5 km) w. **Stare i Nowe Groszki** (60 dym., 339 Pol., szkoła); (64,8 km, 0,4 km na Pd.) w. **Boimie** (65 dym., w tem 1 mur., 452 Pol., 10% Żyd., szkoła); (67 km, 0,2 km na Pc.) w. i kol. **Jagodne** (36 dym., 287 Pol., 3% Żyd., szkoła); (68,9 km) w. i flw. **Sionna** (35 dym., 200 Pol., szkoła); (69,7 km) w. i kol. **Mingozy** (32 dym., w tem 1 mur., 207 Pol.); (71,8 km, 0,3 km na Pd.) w. **Polaki** (57 dym., 558 Pol., szkoła); (74,8 km, 0,1 km na Pd.) flw. **Broszków** (5 dym., w tem 3 mur., 196 Pol., szkoła, grzl.); (74,8 km) w. **Broszków** (55 dym., 480 Pol., szkoła); (77,1 km, 0,2 km na Pc.) w. **Grężów** (60 dym., 360 Pol., szkoła); (79,2 km, 0,8 km na Pd.) w. **Stare Opole** (34 dym., 210 Pol.); (80,3 km, 0,2 km na Pc.) w. **Nowe Opole** (70 dym., w tem 2 mur., 500 Pol., 20% Żyd., szkoła, syng.); (82 km, 0,3 km na Pd.) w. **Nowe Iganie** (47 dym., w tem 2 mur., 386 Pol., szkoła); (82,5 km, 0,7 km na Pd.) w. **Stare Iganie** (60 dym., 360 Pol., szkoła); (86 km) mto **Siedlce** (p drg. 372).

Mosty i przeprawy: (62,1 km, na strumieniu) drw., 15 m dłg., 7 m szer., 2 m wys.; (66,3 km, na rz. Kostrzyń i jej odnogach) 3 mosty drw.: 24—36 i 30 m dłg., po 6 m szer., 3,5—2,5 i 2 m wys., 4—6 i 5 jarzm; (83,6 km, na rz. Muchawka) drw., 24 m dłg., 7 m szer., 3 m wys., 4 jarzma; obok niżej mostu bród—0,5 m głęb.; (86 km nad linją kol. pod Siedlcami, wiadukt mur., 40 m dłg., 8 m szer.. 7 m wys. Ponadto na drodze 12 mostków mur. i 7 drw., 2—7 m dłg. na strumieniach i rowach.

Kolejki wązkotorowe: Warszawa Most—Karczew.
Skrzyżowania drożni: Praga—91, 93; Wawer—371; Zakręt—374, 377; Stojadła—378; Kałuszyn—373; Siedlce—372, 384, 386, 387, 388.

377. Zakręt—Okuniew—Cygów—Kury—Mokra Wieś.

M. pr. 1/100—H 33 Warszawa Płd., H 32 Warszawa Płn., J 32 Stanisławów (przestarzałe).

35,8 km

Początkowo do st. kol. Miłosna (3,3 km) gruntowa ps. lub głęb. ps., 5—15 m szer., w dalszym ciągu do os. Okuniew (6,5 km) szosa 8 m szer., z 6 m jezdnią, z rowami, zadrzew., z linją tlgr. Wreszcie aż do końca gruntowa ps. i gln.-ps. 8—9 m szer., częściowo wysadzana drzewami. Biegnie łukowato na Pc.W. Odcinek do st. kol. Miłosna do użycia tylko dla lekkich zaprzęgów, szosowy—dla wszelkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa począwszy od os. Okuniew dla ciężkich zaprzęgów do użycia.

Przeszkody: (7,9—11,7 km) las igl., średnio wys. (dostępny dla piechoty); (19,2 km) rz. Rządza—4—7 m szer., 0,8 m głęb.; (31,—31,9 km) las miesz., średnio wys. (dostępny dla piechoty).

Osiedla: w. **Zakręt** (p. drg. 374); (1,5 km) w. **Żórawka** (96 dym., 593 Pol., 2% Żyd.); (3,3 km) w. i st. kol. **Miłosna** (122 dym., 937 Pol., 13% Żyd., szkoła, cgl.); (4,2 km) obóz wojskowy poligonu artylerji **Rembertów**; (6,5 km) mko **Okuniew** (405 dom., w tem 96 mur., 2251 Pol., 30% Żyd., kśł., 2 szkoły, flw,); (11,6 km, 0,5 km na Z.) w. **Małków** (28 dym., 145 Pol.); (12 km, 0,2 km na Z.) w. **Górki** (18 dym., 185 Pol.); (12,7 km) w. i flw. **Krubki** (13 dym., w tem 1 mur., 81 Pol., grzl.); (14,8 km) w. **Wola Ręczajska** (52 dym., w tem 2 mur., 285 Pol., 2% Żyd., szkoła); (16,2 km, 0,7 km na Pc.Z.) flw. **Feliksów** (3 dym., 31 Pol.); (17,2 km) w. i flw. **Poświętne** (33 dym., 324 Pol., 12% Żyd., kśł., 2 szkoły); (18 km) w. i flw. **Cygów** (58 dym., w tem 2 mur., 260 Pol., 2% Żyd., szkoła); (20,6 km) w. **Dąbrowiec** (81 dym., 226 Pol., 2% Żyd., szkoła); (22,9 km) w. **Międzyleś** (81 dym., 318 Pol., 5% Żyd., szkoła); (25 km) w. **Franciszków** i flw. **Kobiel** (59 dym., w tem 1 mur., 267 Pol., 2% Żyd., szkoła); (26,7 km) w. **Jaźwie** (49 dym., w tem 3 mur., 243 Pol., 6% Żyd., szkoła); (28,6 km) w. **Grabów** (p. drg. 92); (29,7 km) w. **Kury** (p. drg. 92); (30,5 km, 0,2 km na Pd.Z.) w. **Oldaki** (17 dym., 110 Pol.); (30,5 km, 0,6 km na W.) w. **Balcery** (p. drg. 422); (32,9 km) w. i flw. **Chrzęsna** (57 dom., w tem 4 mur., 452 Pol.); (35,8 km) w. i flw. **Mokra Wieś** (p. drg. 95).

Mosty i przeprawy: na drodze 26 mostków drw. i 1 mur., 2—8 m dłg., na rowach i rzeczkach, nadających się do użycia dla ciężkich zaprzęgów.

Skrzyżowania drożni: Zakręt — 374, 376; Okuniew — 379; Kury — 92; Mokra Wieś 95.

378. Kołbiel — Stojadła — Stanisławów — Strachówka—st. kol. Łochów.

M. p. 1/100 — J 33 Mińsk Mazowiecki, J 32 Stanisławów, J 31 Wyszków (przestarzałe).

56 km

Szosa 8—9 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, wysadzana drzewami. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Przeszkody: (8,3—9,6 km) las miesz., wysokopienny, lekko podszyty, miejscami na torfie, podmokły (dostępny dla piechoty); (11,1 km) rz. Mienia — 4 m szer., 0,2 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie, bgn.; (11,5—13,5 km) las igl., wysokopienny, z licznemi porębami (dostępny dla piechoty); (31,1 km) rz. Rządza — 15—20 m szer., płytka; (31,1—35,1 km) las miesz., średnio wys., miejscami podmokły (dostępny dla piechoty); (35,3 41,5 km) las j. w., z licznemi porębami i większemi polanami; (50,2—51,4 km) las miesz., średnio wys. (dostępny dla piechoty); (53,7 km) rz. Liwiec — 30 m szer., 2—3 m głęb., dno ps., brzegi ps., płaskie, dolina płaska do 4 m szer.

Osiedla: os. **Kołbiel** (p. drg. 373); (3,2 km) w. i flw. **Rudno** (45 dym., w tem 13 mur., 380 Pol., szkoła); (5,8 km) w. i flw. **Rudzienko** (83 dym., w tem 3 mur., 600 Pol., kaplica, szkoła); (10,8 km, 0,2 km na W.) w. **Kędzierak** (30 dym., 260 Pol., szkoła); (15,2 km) w. **Stojadła** (p. drg. 376); (18,1 km) w. **Arynów** (29 dym., w tem 5 mur., 117 Pol.); (19,1 km) w. **Brzoza** (49 dym., w tem 7 mur., 205 Pol., szkoła); (22 km) w. **Ładzin** (27 dom., w tem 3 mur., 108 Pol., szkoła); (24,2 km, 0,3 km na W.) w. **Lubomin** (23 dym., 198 Pol.); (24,5 km) w. **Wólka Czarnińska** (38 dym., 264 Pol., szkoła); (27 7 km, 0,4 km na Z.) mko i flw. **Stanisławów** (260 dym., w tem 7 mur., 2266 Pol., 38% Żyd., szkoła, poczta, tlgr., st. kol. wtr.), (30,9 km, 0,8 km na Z.) w. **Żądza** (38 dym., 328 Pol., szkoła); (30,9 km, 0,8 km na W.) w. **Wólka Piecząca** (16 dym., 142 Pol.); (35,1 km) w. **Kąty Kajdany** (8 dym., 98 Pol.); (37 km, 0,9 km na Z.) w. **Kąty Męskie** (13 dym., 116 Pol.); (39,4 km) rozrzuaona w. **Kąty Czernickie** (19 dym., 182 Pol., szkoła); (41,1 km) flw. **Czernik** (5 dym., w tem 1 mur., 50 Pol.); (w. **Strachówka** (66 dym., w tem 2 mur., 450 Pol., 8% Żyd., szkoła); (43,3 km, 0,2 km na Pc.) w. **Jadwisin** (55 dym., 350 Pol., szkoła); (46,5 km) flw. **Ludwików** (2 dym., 16 Pol.); (47,1 km, 0,8 km na W.) rozrzu-

cona w. **Rozalin** (50 dym., 340 Pol., szkoła); (47,7 km, 0,5 km na Z.) w. **Borki** (14 dym., w tem 1 mur., 212 Pol., szkoła); (48,2 km, 0,2 km na W.) w **Warniaki** (11 dym., 67 Pol.); (49,8 km, 0,5 km na Z.) w. **Wójty** (p. drg. 98); (52,5 km) flw. i w. **Zawiszyn** (p. drg. 98); (55 km, 1 km na W.) w. i flw. **Łochów** (p. drg. 98); (56 km) st. kol. **Łochów** (p. drg. 76).

Mosty i przeprawy: (2,5 km, na strm.) drw., 10 m dłg., 8 m szer., 2,7 m wys.; (4,6 km, na strm.) drw., 10 m dłg., 8 m szer., 2,5 m wys.; (6,7 km, na strm.) drw., 12 m dłg., 8 m szer., 2 m wys.; (11,1 km, na rz. Mienia) drw., 25 m dłg., 8 m szer., 2 m wys., 4 jarzma; (11,3 km, na odnodze rz. Mienia) drw., j. w.; (11,6 km, na strm.) drw., 30 m dłg., 8 m szer., 3 m wys.; (12,4 km, na strm.) drw., 10 m dłg., 8 m szer., 3 m wys., (23 km, na rowie) drw., 12,5 m szer., 1,8 m wys.; (23,7 km, na rowie) drw., 10 m dłg., 5 m szer., 1,8 m wys., (31,1 km, na rz. Rządza) drw., 33 m dłg., 4,5 m szer., 1,5 m wys.; (53,7 km, na rz. Liwiec) drw., 118 m dłg., 7,5 m szer., 5 m wys., 10 jarzm. Ponadto 58 mostków drw. żel., 1—8 m dłg., na rowach i strumykach.

Skrzyżowania drożni: Kołbiel — 373, 374; Stojadła — 376; Stanisławów — 379, 380; (49,8 km) — 98, 381; st. kol. Łochów — 76, 98.

379. Dgr. 92—Okuniew—Stanisławów—Liw—Węgrów—Sokołów.

[M. pr. 1/100 — H 32 Warszawa Płd., J 32 Stanisławów, K 32 Węgrów (przestarzałe).

79,3 km

Początkowo do mka Okuniew (10,3 km) gruntowa ps., 1,5—8 m szer., miejscami zatarta; w dalszym ciągu do os. Liw (57,2 km) również gruntowa ps., miejscami gln.-ps., 7—9 m szer., na przestrzeni od mka Stanisławów (26,7 km) opatrzona rowami bocznymi, częściowo zadrzew., wreszcie aż do końca szosa na odcinku do mta Węgrów (62,2 km) 7,5 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, częściowo wysadzana drzewami, z linją tlgr.; dalej zaś 8,5 m szer., z 4,5 m szutr. jezdnią z rowami po bokach i linją tlgr. Biegnie w licznych załamaniach na W., odchylając się na Pc. W. koło mka Stanisławów, w. Dobre (36,7 km) i os. Liw. **Do użycia:** gruntowa dla lekkich; szosa — dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Przeszkody: (6,9—8,2 km) wysokopienny las igl., stary — dostępny dla kawalerji; ((11,6—15 km) las igl., średnio

wys. — do przejścia dla piechoty; (16,2—20,9 km) las miesz., średnio wys. — do przejścia dla piechoty; (22,7—25,5 km) las miesz., średnio wys., z licznemi polanami — do przejścia dla pojedyńczych jeźdźców; (30,7 km) rz. Rządza (4—7 m szer., 1 m głęb, dno twarde, obok staw 0,4 km dłg., 0,2 m szer., 2—3 m głęb.); (31,3—32,8 km) las miesz., średnio wys. (dostępny dla piechoty); (34,8—35,8 km, na Pd.) las j. w.; (42 km) rz. Osownica (5—6 m szer., 0,8 m głęb., dno twarde); (42,5—43,9 km, 0—0,5 km na Pc.) las igl., stary, wysoki — dostępny dla kawalerji; (45—45,7 km, na Pd.W.) las; (54,3—55,7 km, 0—0,2 km na Pc.) las igl.. stary wysokopienny (dostępny dla piechoty); (60,1 km) rz. Liwiec (20 m szer., 3,5 m głęb., dno ps., brzegi ps. lub podmokłe, dolina pocięta łachami i odnogami); (66,3—67,8 km, 0—0,5 km na Pc.) zagajniki igl., do 20 lat, na porębach — dostępne dla pojedyńczych pieszych). (66,4—71 km, 0,4 km na Pd.) rz. Czerwonka (0,5—1 m szer., 0,4 m głęb., dno ps., brzegi 1,5—2 m wys., strome, ps., dolina gęsto porośnięta krzakami i drzewami; na rzeczce stawy z młynami, 1—2 m głęb., częściowo zarośnięte sitowiem); (71,5—72 km, na Pc.) zagajnik (igl., do 20 lat, gęsty, niedostępny).

Osiedla: (0,4 km) w. **Turów** (p. drg. 92); (2,1 km) w. **Osów** (85 dym., w tem 3 mur., 629 Pol., 2% Żyd., szkoła); (10,3 km) mko **Okuniew** (p. drg. 377); (15,3 km) w. i flw. **Michałów** (18 dym., 148 Pol., szkoła); (20,9 km) w. **Pustelnik** (51 dym., 236 Pol., kśł., szkoła); (21,8 km, 0,5 km na W.) w. **Goździkówka** (32 dym., 236 Pol., szkoła); (24,2 km, 0,5 km na Pd.) w. **Zalesie** (19 dym., w tem 1 mur., 182 Pol., szkoła); (26,4 km) flw. **Stanisławów** (4 dym., w tem 1 mur., 116 Pol.); (26,7 km) mko **Stanisławów** (p. drg. 378); (30,8 km) w. **Osęczyzna** (9 dym., 146 Pol.); (33,6 km) w. **Stare i Nowe Poręby** (51 dym., 521 Pol., szkoła); (35,8 km, 0,6 km na Pc.) w. **Zdrojówka** (11 dym., 79 Pol.); (36,7 km) w. **Dobre** (26 dym., w tem 2 mur., 585 Pol., 9% Żyd., kśł., szkoła); (37,5 km) w. **Dobre Nowe** (57 dym., w tem 3 mur., 794 Pol., syng., szkoła); (37,8 km, 1 km na W.) w. **Antonin** (28 dym., 64 Pol., ochronka); (39,5 km, 0,5 km na Pd.W.) w. **Walentów** (11 dym,, 116 Pol.); (40,8 km) w. **Sołki** (21 dym., 198 Pol.); (41,5 km) w. **Wielki Makowiec** (11 dym., 109 Pol.); (42,2 km, 0,8 km na Pc.Z.) w. **Drap** (18 dym., 102 Pol., szkoła); (42,2 km, 0,9 km na W.) w. **Sąchocin** (11 dym., 112 Pol.); (43 km) w. **Świdrów** (13 dym., 116 Pol.); (44,5 km) w. **Zakrzew** (34 dym., 150 Pol., 1,5% Żyd.); (46,1 km, 0,3 km na Pd.) flw. **Zakrzewczyk** (4 dym., 72 Pol.); (46,1 km, 0,6 km na Pc.) w. **Dąbrowa** (12 dym., 82 Pol.); (46,8 km) w. **Pniewnik** (32 dym., 426 Pol., kśł., szkoła); (50,1 km) w. **Roguszyn-Dzierzki i Roguszyn Stary** (30 dym., 357 Pol., 3 Żyd., szkoła); (51,6 km, 0,8 km na Pc.) w. **Roguszyn-Dęcie** (18 dym., 130 Pol.); (52,1 km, 0,2 km na Pc.) w. **Czaple** (16 dym., 175 Pol.); (52,3 km, 0,6 km na Pd.W.) w. **Żabokliki** (14 dym., 180 Pol.); (54 km, 0,7 km na Pc.) w. **Polasy** (28 dym , 264 Pol., szkoła); (57,2 km) os. **Liw** (p. drg. 373); (62,2 km) mto **Węgrów** (p. drg. 373); (68,1 km, 0,7 km na Pc.) w. **Dąbrowa** (na mp. nieoznaczona, 24 dym., 160 Pol.); (69,6 km) w. i flw. **Gro-**

chów (44 dym., 430 Pol.); (73,5 km) w. **Brzozów** (25 dym., 225 Pol.); (73,5 km, 0,6 km na Pc.Z.) w. **Chmielew** (31 dym., 250 Pol.); (74,3 km) kol. **Brzozów** (18 dym., 170 Pol.); (75,9 km) w. i flw. **Przedziatka** (97 dym., w tem pałac, oficyna i 15 dym. mur., 967 Pol., szkoła, grzl.); (76,1 km) w. **Elżbietów** (16 dym., w tem 3 mur., 448 Pol., szkoła, ambulatorjum, cukrownia o 12 bud. mur., komin 25 m wys.); (78,3 km) mto **Sokołów** (350 dom., w tem 25 mur., 12000 Żyd., 40% Pol., 2 kśł., crkw., gimn., 2 szkoły, starostwo, poczta, post. pol., urząd ziemski i drogowy, elektrownia, 2 mł. elektr., cukrownia, cgl., ślusarnia, szpital, wiatrak).

Mosty i przeprawy: (30,7 km, na rz. Rządza) drw., 11 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., 3 jarzma; (59,4 km, na odnodze rz. Liwiec) drw., 109 dłg., 5,5 m szer., 1,6 m wys, 13 jarzm; (59,8 km, na odnodze rz. Liwiec) drw., 28,5 m dłg., 5,5 m szer., 1,4 m wys., 3 jarzma; (60,1 km, na rz. Liwiec) drw., 56 m dłg., 5,2 m szer., 1,5 m wys., 7 jarzm; (62 km, na strumyku) drw., 16 m dłg., 6 m szer. 1,5 m wys.; 2 jarzma; (66,5 km, na odnodze rz. Czerwonka) drw., 10 m dłg., 7 m szer., 3 m wys.; (72,3 km, na strumyku) żel.-bet., 12 m dłg., 7 m szer., 3 m wys. Ponadto 22 mostki drw., 2,5—7 m dłg., na strumykach i rowach.

Skrzyżowania drożni: (0 km)—92; Okuniew—377; Stanisławów—378, 380; Liw—373, 381; Węgrów—373, 381, 382, 383; Sokołów—384, 385, 390, 391.

380. Stanisławów—Kamionka—Grębków—Mokobody—Suchożebry—Hołubia.

64,1 km

M. pr. 1/100—J 32 Stanisławów, K 32 Węgrów, K 33 Siedlce, L 32 Drohiczyn (przestarzała).

Gruntowa do w. Grębków (25,7 km) gln.-ps., 7—8,5 m szer., dalej gln.-ps. lub ps., 8—10 m szer., z zaniedbanymi rowami bocznymi. Biegnie w ogólnym kierunku na W. przez doliny rz. Smierdziucha (27,8 km) rz. Kostrzyń (32,4 km) i rz. Struga (56,2 km) wyboistemi groblami kam., z niedogodnym dalekim objazdem. Do w. Suchożebry (50,6 km) nadaje się do użycia dla ciężkich zaprzęgów, dalej z powodu słabych mostków tylko dla lekkich.

Przeszkody: (3,3—5,4 km, 0,2 km na Pc.) las miesz., średnio wys. (dostępny dla piechoty); (5,6 km) rz. Rządza (8 m szer., 1 m głęb., dno twarde); (25,3—27,2 km, 0,7—1 km na Pd.) las stary, wys. (dostępny dla piechoty); (27,8 km) rz. Śmierdziucha (2—4 m szer., do 1,2 m głęb., dno muliste, zarośnięte, brzegi bgn., trf.); (29,2—29,9 km, 0,1—0,3 km na Pd.) las, stary, wys. (dostępny dla piechoty); (31,3—32,2 km,

0,4—0,5 km na Pc.) las igl., wysokopienny (dostępny dla piechoty); (32,4 km) rz. Kostrzyń (10—15 m szer., 0,7 m głęb., dno ps., brzegi podmokłe); (34,8—36 km) las miesz., średnio wys., miejscami gęsto podszyty lub podmokły; (39 km) rz. Liwiec (8—12 m szer., 1,2 m głęb., dno ps., brzegi ps., miejskami strome); (42,9—45,5 km, 0,3—0,6 km na Pd.) las miesz., średnio wys., podszycie liśc.); (46,6—48,3 km) las igl., średnio wys., podszycie igl., z parcelami zagajników igl. od Z.; (50,4 km) rz. Sosenka (1—1,5 m szer., dno zarośnięte wodorostami dno gln.); (56,2 km) rz. Struga (2—4 m szer., do 2 m szer., zarośnięta, dno muliste); (57,2—59,1 km) las igl. wysokopienny.

Osiedla: mko **Stanisławów** (p. drg. 378); (2,9 km) w. **Sokoły** (16 dym., 140 Pol.); (3,8 km, 0,5 km na Pd.) flw. **Libertów** (4 dym., w tem 1 mur., 48 Pol.); (5,3 km, 1 km na Pd.) w. **Ludwików** (27 dym., w tem 3 mur., 196 Pol.); w. **Olechów** (12 dym., 96 Pol.); (9,2 km) w. i flw. **Mlęcin** (34 dym., 325 Pol., szkoła); (11,2 km) w. i flw. **Adamów** (7 dym., 64 Pol.); (12,3 km) w. **Kamionka** (32 dym., 136 Pol., szkoła); (13,9 km) w. **Szczebulja** (21 dym., 146 Pol., szkoła); (16 km) w. **Garczyn** (16 dym., 68 Pol., 1% Żyd.); (16,5 km) w. i flw. **Zimnowoda** (24 dym., w tem 1 mur., 134 Żyd., 40% Pol., poczta); (18,4 km, 0,7 km na Pc.) w. i flw. **Jaworek** (36 dym., w tem 2 mur., 113 Pol., 6% Żyd.); (19,6 km, 0,2 km na Pc.) w. **Kazimierzów** (12 dym., 38 Pol., 50% Żyd.); (20,7 km, 0,9 km na Pc.) w. **Cierpięta** (3 dym., 45 Pol.); (23,2 km) w. **Żarnówka** (83 dym., w tem 5 mur., 594 Pol., 2% Żyd., kśl., szkoła); (24,7 km) w. **Grębków** (p. drg. 373); (25,3 km, 0,3 km na Pd.) w. **Ogródek** (20 dym., w tem 1 mur., 145 Pol.); (28 km) w. **Kózki** (39 dym., 390 Pol.); (31,3 km) w. i flw. **Sucha** (22 dym., w tem 6 mur., 186 Pol., szkoła); (32,7 km) w. **Kopcie** (15 dym., w tem 1 mur., 98 Pol.); (38,5 km) w. **Zaliwy Piegawki** (26 dym., 192 Pol.); (40,3 km, 0,5 km na Pc.Z.) w. **Kapuściaki** (16 dym., 108 Pol.); (40,8 km) os. **Mokobody** (103 dom., w tem 1 mur., 1757 Pol., 25% Żyd., kśl., szkoła, mł. wiatrak); (45,5 km) w. **Osiny Górne** (23 dym., 177 Pol.); (50,6 km) w. **Suchożebry** (107 dym., w tem 4 mur., 525 Pol., 12% Żyd., kśl., szkoła, mł. mot.); (51,2 km, 0,6 km na Pd.) w. **Przygody** (66 dym., w tem 5 mur., 458 Pol., szkoła); (54,9 km) w. i flw. **Brzozów** (53 dym., w tem w tem 1 pałac mur., 336 Pol., szkoła); (59,4 km) w. **Rzeszotków** (50 dym., w tem 3 mur., 236 Pol., 1% Żyd., szkoła, fbr. wyrobów bet.); (61,2 km) w. **Uziębły** (22 dym., 113 Pol.); (64,1 km) w. **Hołubla** (86 dym., w tem 2 mur., 508 Pol., 2% Żyd., kśl., szkoła, post. pol.).

Mosty i przeprawy: (7,8 km, na rz. Śmierdziucha) drw., 10 m dłg., 4,5 m szer., 1,1 m wys., 2 jarzma; (32,4 km, na rz. Kostrzyń) drw., 26 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., objazd 15 m na Pd. przez bród 0,3 m głęb.; (39 km, na rz. Liwiec) drw., 30 m dłg., 6 m szer., 3 m wys., objazd 150 m wyżej brodem ps., 0,3 m głęb.; (56,2 km na rz. Struga) drw., 12 m dłg., 4 m szer., 0,8 m wys., słaby. Ponadto na strumieniach i rowkach 6 mostków 1—6 m dłg.

Skrzyżowania drożni: Stanisławów — 378, 379; Grębków—373; Mokobody—383; Suchożebry — 384; Hołubla—386, 389.

381. Liw—Korytnica—Jadów.

26,5 km

M. pr. 1/100—J 32 Stanisławów, K 32 Węgrów.

Gruntowa 8 m szer. gln.-ps. z rowami bocznymi, częściowo zadrzew. Biegnie na Pc.Z. Dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Przeszkody: (10,5—13,7 km, 0,5 km na Pd.Z.) las mieszany (średnio wys., do przebycia dla piechoty); (23,3—23,8 km) las mieszany (wiek średni, lekko podszyty, do przebycia dla piechoty).

Osiedla: os. **Liw** (p. drg. 373); (3,5 km) w. **Zawady** (30 dym., 281 Pol., szkoła); (6 km, 0,5 km na Pc.) w. **Zalesie** (23 dym., 212 Pol.); (6,4 km) w. **Żelazów** (19 dym., w tem 2 mur., 124 Pol., szkoła); (9 km) w. i flw. **Korytnica** (93 dym., w tem 11 mur., 1126 Pol., kśł., szkoła, apteka); (11,5 km, 0,6 km na Pc.W.) w. **Komory** (40 dym., 231 Pol., szkoła); (17,1 km) w. **Wielkie Kąty** (73 dym., w tem 2 mur., 580 Pol., kśł., szkoła); (18,9 km, 0,9 km na Pc.) flw. **Podłęż** (2 dym., 10 Pol.); (22,2 km) w. **Myszadła** (70 dym., 480 Pol., szkoła); (24,9 km) w. **Wójty** (34 dym., 305 Pol.); (26.5 km) os. **Jadów** (p. drg. 92).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 8 mostków drw., 2—9,5 m dłg., 3—7 m szer. i 1 przepust na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Liw—373, 379; Jadów—92, 95, 98, 99, 378.

382. Węgrów—Miedzna—Dybów—Sterdyń—Obryte—Ciechanowiec.

50 km

M. pr. 1/100 — K 32 Węgrów, K 31 Brok, L 31 Ciechanowiec.

Gruntowa gln.-ps., początkowo do os. Miedzna (9,3 km) 10—11 m szer., z linją tlgr., w dalszym ciągu do os. Stardyń (29 km) 7—8 m szer., opatrzona rowami bocznymi i wysadzana drzewami; następnie do w. Obryte (38,1 km) 6—7 m szer., częściowo wysadzana drzewami; przez większe osiedla brukowana. Biegnie wężowato w ogólnym kierunku na Pc.W. Do os. Miedzna nadaje się do użycia tylko dla lekkich zaprzęgów, dalej dla ciężkich zaprzęgów.

Przeszkody: (4,5—7,6 km) las miesz., średnio wys.; (13,3—13,9 km) las miesz., stary, wys.; (37,5 km) rz. Bug (130—170 m szer., 3—4 m głęb., dno i brzegi ps , dolina do 4 km szer.); (39,9—41 km) las igl., stary, wys.; (44,5—45,9 km) las miesz., stary, wys., podmokły (dostępny dla piechoty); (48,2—48,9 km, na Z.) las igl., stary, wys.

Osiedla: mto **Węgrów** (p. drg. 373); (9,3 km) os. **Miedzno** (188 dym., w tem 4 mur., 1300 Pol., 4% Żyd., kśł., szkoła, post. pol., mł. motor., 2 wtr.); (14,3 km) w. **Pogorzel** (48 dym., 248 Pol., szkoła); (16,3 km) w. **Skibniew-Szągole** 21 dym., 102 Pol.); (17 km, 0,6 km na Pd.) w. **Skibniew-Kurcze** (p. drg. 538); (18,2 km) w. **Dybów** (55 dym., 300 Pol., szkoła, wtr.); (20 km) w. **Buczyn Ruski** (12 dym., 86 Pol.); (20 km, 0,3 km na W.) w. **Buczyn Szlachecki** (36 dym., 186 Pol., szkoła); (22,7 km) w. **Nowy Ratyniec** (48 dym , 326 Pol., szkoła, wtr.); 24,2 km) w. **Stary Ratyniec** (26 dym., 212 Pol.); (24,6 km, 0,5 km na Z.) w. **Zalesie** (58 dym., 397 Pol., szkoła); (25,5 km, 0,2 km na Z.) w. **Stare Mursy** (39 dym., 320 Pol., mł.); (25,7 km) w. **Nowe Mursy** (20 dym., 128 Pol., 2 wtr.); (26,9 km, 0,3 km na Pc.Z.) w. **Kuczaby** (28 dym., 196 Pol.); (28 km, 0.2 km km na Pc.) w. **Czelągi** (p. drg. 430); (29 km) os. **Sterdyń** (78 dym., w tem 12 mur., 1381 mieszk., 34% Pol., 60% Żyd., kśł., szkoła, poczta, mł. par.); (31,7 km) w. **Chądzin** (27 dym., 116 Pol.); (31,7 km, 0,8 km na Pd.W.) flw. **Ludwinów** (4 dym., w tem 1 mur., 37 Pol.); (31,7 km, 0,6 km na W.) w. **Dzięcioły Dalsze** (50 dym., w tem 3 mur., 223 Pol , szkoła); (35 km) w. **Kiełpieniec** (53 dym., w tem 6 mur , 263 Pol., szkoła); (36,9 km) w. **Kółko** i (38,2 km) w. **Obryte** (razem 28 dym., 183 Pol., szkoła); (38,6 km) w. **Ołowskie** (14 dym., 120 Pol.); (29,2 km) w. **Myślibory** (10 dym., 85 Pol., szkoła); (43,5 km) w. i maj. **Zaszków** (70 dym., w tem 2 mur., 1080 Pol., szkoła, grzl., mł. motor.); (45,6 km, 0,5 km na Z.) w. **Adamowo** (6 dym., 45 Pol.); (46,3 km) w. **Kozarze** (54 dym., w tem 4 mur., 300 Pol., szkoła); (48,7 km) w. **Nowodwory** (p. drg. 423); (50 km) mko **Ciechanowiec** (556 dom., w tem 20% mur., 6745 mieszk., 35% Pol., 65% Żyd., 2 kśł., crkw., 2 syng., gm., poczta, tlgr., 2 post. pol., 3 szkoły, 3 fbr., mł. par.).

Mosty i przeprawy: (0,6 km, na rz. Czerwonka) drw., 10 m dłg., 6 m szer , 1,2 m wys., 2 jarzma; (1,9 km, na rz. Czerwonka) drw., 10 m dłg., 5,5 m szer., 1,2 m wys., 2 jarzma; (3,3 km) drw., 18 m dłg., 6 m szer., 1 m wys., 2 jarzma; (9,2 km, na rz. Miedzianka) drw , 13 m dłg., 5 m szer., 1,2 m wys., 5 jarzm; (37.5 km, na rz. Bug) prom drw., 8,7 m dłg., 2,35 m szer., 0,6 m wys., nośność 7 T; oprócz tego na drodze 7 mostków drw., 2—8 m dłg. i 2 rury przepustowe.

Skrzyżowania drożni: Węgrów — 373, 379, 381, 383; Miedzna — 385; Dybów 384; Sterdyń — 393; Ciechanowiec — 392, 394, 395.

383. Chodów—Mokobody—Węgrów—Wyczech.

M. pr. 1/100 — K 31 Brok, K 32 Węgrów, K 33 Siedlce (przestarzałe).

46,1 km

Początkowo do mta Węgrów (26,8 km) gruntowa 8 m szer. ps., miejscami głęb. ps. z licznymi spadkami i zaniedbanymi rowami bocznymi; w dalszym ciągu do kol. Ludwinów (32,4 km) szosa 7,5 m szer. z 4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i drzewami, wreszcie aż do końca gruntowa 11 m szer. gln.-ps., z rowami bocznymi, częściowo zadrzewiona. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. Gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa, szosa do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Przeszkody: (2,5—3,8 km) las igl. (stary, wysokopienny, słabo podszyty, do przebycia dla piechoty); (5—5,4 km) las igl. (średnio wys., miejscami poręby); (5,7—6,1 km na Pd.) las igl. (średnio wys., mocno przetrzebiony, do przebycia dla pieohoty); (7,8—8,7 km, 0,5—0,8 km na Pc.W.) las mieszany (średnio wys., podszzcie liśc., do przebycia dla piechoty); (13,9—14,9 km, 0,3—6,4 km na W.) las igl. (stary, wysokopienny, do przebycia dla kawalerji); (16,7 km) rz. Struga (0,5—1,5 m szer., 0,6 m głęb., dno grząskie, brzegi gln., dolina łąkowa, podmokła); (18,8 km, 0,2—0,5 km na W.) lasek wśród starych poręb; (19,5—20.2 km na Z.) las liśc. (stary, rzadki, do przebycia dla piechoty); (20,3—21 km, 0,7—1 km na W.) las igl. (stary, wysokopienny, słabo podszyty, do przebycia dla kawalerji); (23,2—24 km, 0,5 km na Z.) las igl. (średnio wys., do przebycia dla piechoty); (31.1—32,3 km) las igl. (stary, wysokopienny, do przebycia dla kawalerji); (38,5—41,2 km) las miesz. (stary, utrzymany, do przebycia dla piech.); (44,3—46,1 km) las mieszany (stary, utrzymany, do przebycia dla piechoty);

Osiedla: w. **Chodów** (50 dym., w tem 1 mur., 464 Pol., szkoła); (4,6 km) w. **Kisielany-Kuce** (33 dym., 224 Pol., szkoła); (5,4 km, 0,5 km na Pd.) w. **Kisielany-Zmychy** (29 dym., 207 Pol.); (7,5 km, 0,5 km na Pc.) w. **Wesoła** (44 dym., 285 Pol.); (10,3 km) os. **Mokobody** (p. drg. 380); (14,9 km, 0,4 km na Z.) w. **Skupie** (18 dym., 181 Pol.); (16,8 km) w. **Księżopole-Smolaki** (12 dym., 82 Pol.); (21,1 km) w. i flw. **Szaruty** (31 dym., w tem 1 mur., 254 Pol.); (27,3 km) mto **Węgrów** (p. drg. 373); (32,5 km) kol. **Ludwinów** (14 dym., 101 Pol.); (35,5 km) w. **Tończa** (116 dym., w tem 7 mur., 1213 Pol., grzl., cgl.); (42,3 km) w. w. **Kałęczyn** (23 dym., 87 Pol.); (43,2 km) w. i flw. **Miednik** (34 dym., w tem 5 mur., 95 Pol., szkoła); (46,1 km, 0,5 km na W.) w. **Wyczech** (p. drg. 75).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 12 mostków drw. 2—8 m dłg., 5—7 m szer. i 2 przepusty na rowach odwadniających.

Skrzyżowania drożni: Chodów — 384; Mokobody — 380; Wągrów — 373, 379, 382; Wyczech — 75.

384. Wiszniów — Siedlce — Suchożebry — Sokołów — Dybów — Kossów.

64,9 km

M. pr. 1/100 — K 31 Brok, K 32 Węgrów, K 33 Siedlce (przestarzałe).

Początkowo do w. Kupiętyn (45,7 km) szosa 7—9,5 m szer. z 3—5,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, z linją tlgr., w dalszym ciągu gruntowa 8—9 m szer. ps. lub gln.-ps., miejscami opatrzona rowami bocznymi i wysadzana drzewami. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Szosa do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Przeszkody: (3 km) rz. Muchawka (2 m szer., 0,6 m głęb., dno bgn., brzegi podmokłe, dolina podmokła, łąkowa za wyjątkiem wiosny dostępna); (17,3 km) rz. Liwiec (20—25 m szer., 3,5 m głęb., dno ps. zarośnięte wodorostami, brzegi ps., płd. stromy); (20,3—21,6 km, 0,5 km na Z.) las igl. (stary, wysokopienny, słabo podszyty, do przebycia dla piechoty); (23,4 km) rz. Sosenka (1—1,5 m szer., dno zarośnięte wodorostami, brzegi gln.); (25,8—26,3 km na W.) las igl. (średnio wys., rzadki, podszyty jałowcem, do przebycia dla piechoty); (28,6—30,3 km) zagajniki igl. (do 20 lat na porębach); (31,6—32,5 km, 0,8 km na Z.) zagajniki igl. (do 20 lat, gęste, dalej od drogi duża parcela lasu igl. starego, gęstego); (33,3—33,8 km na Z.) las igl. (stary, rzadki, do przebycia dla pojedyńczych jeźdzców); (47,4—51,3 km) las igl. (średnio wys., gęsty, z parcelami gęstych zagajników, podmokłych, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (57,2—58,1 km) las igl. (stary, przy drodze podmokły, ku W. na glebie ps.); (62,4—63,6 km) las igl. (stary, podmokły, do przebycia dla piechoty).

Osiedla: w. **Wiszniów** (98 dym., 765 Pol., kśł., szkoła, gm., post. pol.); (3,2 km) flw. **Wiszniów** (3 dym., w tem 1 mur., 143 Pol., 7% Rus.); (4,1 km) flw. **Maścibrody** (9 dym., 112 Pol.); (6,9 km) w. **Białki** (48 dym., w tem 2 mur., 375 Pol., szkoła); (7,2 km na Z.) w **Grabianów** (10 dym., 378 Pol., szkoło); (11 km) mto **Siedlce** (p. drg. 372); (15,8 km) w. **Strzała** (83 dym., w tem 3 mur., 574 Pol., szkoła); (17,4 km) w. **Chodów** (p. drg. 383); (20,7 km) w. **Wola Suchożebrska** (52 dym., w tem 1 mur., 297 Pol., 3% Żyd., szkoła); (22,1 km) flw. **Wola**

Suchożebrska (5 dym., w tem 2 mur., 83 Pol.); (23,6 km) w. **Suchożebry** i w. **Suchożebry Szlacheckie** (p. dgr. 380); (28,8 km, 0,9 km na Pd.W.) w. **Przygody** (66 dym., w tem 5 mur., 458 Pol., szkoła); (27,3 km) w. **Podnieśna** (40 dym., 226 Pol., st. kol.); (30,7 km) w. **Kowiesy** (62 dym., 420 Pol., 3% Żyd., szkoła, wtr.); (32,8 km, 0,6 km na W.) w. **Bielany Jarosławy** i **B. J. Szlacheckie** (32 dym., 230 Pol.); (33,4 km, 0,2 km na W.) w. **Bielany-Zylaki** (15 dym., 84 Pol.); (34,1 km) w. **Bielany-Wąsy** (25 dym., 141 Pol., szkoła); (36,3 km, 0,8 km na Z.) w. **Wojewódki Dolne** (46 dym., 341 Pol.); (36,4 km) w. **Wojewódki Górne** (25 dym., 156 Pol., szkoła, wtr.); (36,9 km, 0,9 km na W.) w **Dzięgietnia** (23 dym., 152 Pol.); (38,9 km) kol. **Zakęcin** (17 dym., w tem 2 mur., 125 Pol., browar); (40,2 km) mto **Sokołów** (p. drg. 379); (45,7 km) w. i flw. **Kupiętyń** (88 dym., w tem 2 mur., 563 Pol., 2 szkoły, wtr., grzl.); (53 km, 0,8 km na Pd Z.) w. **Kostki** (56 dym., w tem 5 mur., 302 Pol., szkoła, wtr.); (53,1 km) w. **Skibniew Podawcze** (53 dym., 295 Pol., szkoła); (54,1 km, 0,3 km na Z.) **Skibniew Kurcze** (19 dym., 92 Pol.); (55,4 km) w. **Dybów** (p. drg. 382); (59,6 km) w. **Teljaki Dolne i Górne** (157 dym., 985 Pol., 4% Żyd., szkoła); (64,4 km) w. i flw. **Hulidów** (19 dym., w tem 2 mur., 237 Pol., 22% Żyd., syng.); (64,9 km) os. m. **Kossów** (p. drg. 68).

Mosty i przeprawy: (3 km na rz. Muchawka) drw. 26 m dłg., 7 m szer.; (6,7 km nad szosa) wiadukt kol. żel. 13 m dłg., 6 m szer.; (17,3 km na rz. Liwiec) drw. 45 m dłg., 8 m szer., 5 m wys.; 25 m niżej bród, 0,3 m głęb., dno twarde, płd. zjazd stromy; pozatem 7 mostków drw 2—6 m dłg., 2—7 m szer. na rowach odwadniających; (23,4 km na rz. Sosenka) drw. 11 m dłg., 8 m szer., 1,8 m wys.

Skrzyżowania drożni: Siedlce—372, 386, 387, 388; Chodów—383; Suchożebry—380; Sokołów—379, 385, 390, 391; Dybów—382; Kosów—68, 70, 393.

385. Mordy—Paprotnia Kościelna—Skwierczyn Lacki—Sokołów—Miedzna.

43,4 km

M. pr. 1/100—K 32 Węgrów. L 32 Drohiczyn, L 33 Łosice (przestarzałe).

Gruntowa do w. Paprotnia Kościelna (10,5 km) 5—10 m szer. twardo ps., w dalszym ciągu do mka Sokołów (30,1 km) 5—15 m szer. z większą domieszką piasku, miejscami kam., odcinkami z rowami bocznymi; wreszcie aż do końca 10 m szer. gln.-ps. z rowami bocznymi i drzewami. Biegnie z Pd.W. w ogólnym kierunku na Pc.Z. **Dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.**

Przeszkody: (1,8—5 km) las igl. (z działkami zagajników, miejscami podszyty, odcinkami na glebie podmokłej, do przebycia dla piechoty); (7,5—8,8 km) las igl. (do przebycia dla piechoty); (11,3—12,3 km) rzadki zagajnik igl. na wyrębach leśnych; gdzieniegdzie pojedyńcze drzewa; (13,6—14,2 km) las mieszany (częściowo na glebie podmokłej, do przebycia dla piechoty); (17,9—19 km) las igl. (rzadki, do przebycia dla kawalerji); (23,4—24 km) las igl. (podszyty jałowcem, do przebycia dla piechoty); (26,6—27,3 km) las mieszany (miejscami gęsto podszyty, do przebycia dla piechoty); (37,4—38,2 km na Pd.) las mieszany (do przebycia dla piechoty).

Osiedla: mko **Mordy** (303 dym., w tem 58 mur., 3400 Pol., 60% Żyd., kśł., syng., 2 szkoły, magistrat, poczta, st. kol., browar, grzl.); (5,3 km) w. **Olendy-Bończe** (30 dym., 120 Pol., szkoła); (5,6 km) w. **Olendy-Orlice** (12 dym., 50 Pol.); (7 km, 0,8 km na W.) w. **Koryciany** (21 dym., 120 Pol.); (9 km, 0,5 km na W.) w. **Pluty** (22 dym., 111 Pol.); (10,5 km) w. **Paprotnia Kościelna** (26 dym., 170 Pol., kśł., szkoła); (13,1 km) w. **Skwierczyn Lacki** (17 dym., 88 Pol.); (13,3 km, 0,6 km na Pd.Z.) w. **Nasiołów** (22 dym., 112 Pol.); (14,7 km) w. **Ostrówek** (14 dym., 97 Pol., 60% Żyd.); (16,5 km) w. **Śmieniew** (20 dym., 187 Pol., szkoła); (17,9 km) w. **Kobylany Górne** (24 dym., 196 Pol.), (20,5 km) w. **Kożuchówek** (16 dym., w tem 1 mur., 78 Pol., kśł., szkoła); (22 km) w. **Kożuchów** (36 dym., 290 Pol.); (22,7 km) w. **Błonie Małe** (27 dym., 211 Pol.); (24,8 km) w. **Brodacze** (20 dym., 186 Pol.); (22,5 km) w. **Krasnodęby-Supki** (12 dym., 75 Pol.); (30,1 km) mto **Sokołów** (p. drg. 379); (35,9 km) w. i flw. **Ząbków** (24 dym., w tem 5 mur., 356 Pol.); (39,5 km) w. **Wola Orzechowska** (na mp. Miedzyńska, 46 dym., 260 Pol., szkoła); os. m. **Miedzna** (p. drg. 382).

Mosty i przeprawy: Na całej przestrzeni 4 mostki drw. 3,5—4 m dłg., 4—8 m szer. i 5 przepustów bet. na rowach, odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Mordy — 387; Paprotnia-Kościelna—386; Skierczyn Lacki—389; Sokołów—379, 384, 390, 391; Miedzna—382.

386. Przymory—Siedlce—Hołubia—Paprotnia Kościelna—Drażniew—Sarnaki.

67,1 km

M. pr. 1/100—K 32 Siedlce, L 32 Drohiczyn, L 33 Łosie, M 32 Siemiatycze (przestarzałe).

Gruntowa 8—17 m szer. ps. lub gln.-ps. o zmiennej szerokości, częściowo z rowami i drzewami bocznymi, przez mto Siedlce (12,7 km) **szosa** 7 m szer., z 3,5 m szutr. jezdnią (12,7—16,3 km) biegnie do

w. Drążniew (52,1 km) na Pc.W., potem na W. i Pd.W. Dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Przeszkody: (0—1,3 km) las igl., (rzadki, wysokopienny, do przebycia dla piechoty); (6,4—7,7 km) działki lasu ig. (do przebycia dla pieszych); (7,9 km) rz. Muchawka (5 m szer., 0,3 m głęb., dno tw.-ps., na rzece doły do 1 m głęb., wyżej rozlana w staw 90 x 25 m do 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi trf.); (8,1—8,8 km) las igl. (rzadki, średniej wysokości, do przebycia dla piechoty); (21,1 km) rz. Liwiec (8—10 m szer., do 1,5 m głęb., dno grząskie, brzegi bgn., porośnięte trzciną i sitowiem dolina bgn. o charakterze trzęsawiska 0,6 m głęb., miejscami nie do przebycia, wiosną zalewana); (25,8—26,9 km) las igl. (wysokopienny, gęsto podszyty, do przebycia dla piechoty); (27,4 28,2 km) las mieszany (gęsto podszyty, do przebycia dla piechoty); (31,1—31,8 km na W.) las igl. (wysokopienny, do przebycia dla piechoty); (33,7—35,4 km) las igl. (wysokopienny, do przebycia dla piechoty); (40,5 km) rz. Kołodziejka (3—7 m szer., 0,5 m głęb., brzegi strome, dno bgn.); (50—51,8 km) las igl. (do 60 lat, z działkami zagajników, do przebycia dla piechoty); (52,4 km) rz. Toczna (10 m szer., brzegi suche, strome); (52,8—55 km) las igl. (wysokopienny, z małą domieszką liśc. i działkami zagajników, miejscami trudny do przebycia); (56,4—59,7 km wzdłuż drogi na Pc.) rz. Bug (100 m szer., do 2 m głęb., dno tw., ch. prądu 0,9 m/sek., brzegi strome); (60—60,5 km na Z.) las igl. (podszyty, do przebycia dla piechoty); (66,5 km) rz. Sarnacka (3—4 m szer., dno grząskie, brzegi łąkowe).

Osiedla: w. Przymory (Zamość, 85 dym., 559 Pol., szkoła); (1,9 km, 0,5 km na Z.) w. Gołąbek (75 dym., 450 Pol., 4% Żyd., szkoła); (5,7 km) w. Wołyńce (48 dym., 275 Pol., szkoła); (7,4 km) w. Rakowiec (11 dym., 82 Pol.); (8,1 km) kol. Sekuła (6 dym. drw., 20 Pol.); (12,7 km) mto Siedlce (p. drg. 372); (16 km) w. Żaboklik (32 dym., 375 Pol., szkoła); (16 km, 0.7 km na Pc.Z.) w. Toporek (18 dym., w tem 1 mur., 145 Pol.); (18,1 km) w. Golice (69 dym., w tem 1 mur., 900 Pol., szkoła); (19,7 km) flw. Golice (3 dym., 62 Pol.); (22,8 km) w. Hołubla (p. drg. 380); (32,2 km na W.) w. Paprotnia-Podawce (23 dym., 160 Pol.); (33 km) w. Paprotnia Kościelna (p. drg. 385); (34,6 km) w. Łozy (21 dym., 115 Pol.); (36,8 km) w. Trębice Dolne i Stare (24 dym., 178 Pol., szkoła); (36,8 km, 1 km na Pd.W.) w. Trębice Górne (16 dym., 88 Pol.); (39,4 km) flw. Bartków (4 dym., w tem 3 mur., 160 Pol., grzl.); (39,6 km) w. Bartków Stary (15 dym., 143 Pol.); (41,2 km) w. Bartków Nowy (45 dym., 300 Pol., wtr.); (41,7 km) w. Knychówek (16 dym., w tem 1 mur., 101 Pol., kśł.); (44,8 km) w. i flw. Korczew (119 dym., w tem 7 mur., Pol., kpl. mur., 2 szkoły, gm., post. pol., warsztat ślusarski); (46,9 km) w. Laskowice (64 dym., w tem 4 mur., 568 Pol., szkoła, wtr.); (49,6 km) w. Góry (43 dym., 257 Pol., wtr.); (52,1 km) w. i flw. Drążniew (67 dym., w tem 3 mur., 543 Pol., szkoła); (52,1 km, 0,5 km na Pd.) w. Wólka Drążniewska (10 dym., 79 Pol.); (52,1 km, 1 km na Pd.)

w. **Ruda** (39 dym., 333 Pol.); (56,4 km) w. i flw. **Mężenin** (44 dym., w tem 1 mur., 480 Pol., szkoła); (59,7 km) dwa flw. **Klimczyce** (17 dym., w tem 3 mur., 124 Pol.); (65,6 km) w. **Chlebczyn** (50 dym., w tem 3 mur., 380 Pol.); (67,1 km) mko **Sarnaki** (250 dom., w tem 10 mur., 1580 mieszk., 30% Pol., 70% Żyd., 2 mł. par., browar, wiatrak, szkoła).

Mosty i przeprawy: (7,9 km na rz. Muchawka) drw., 15 m dłg., 4 m szer., wytrz. 20 T; (21,1 km na rz. Liwiec) drw., 17 m dłg., 7 m szer.; (40,5 km na rz. Kołodziejka) drw., 10 m dłg., 7 m szer.; (52,4 km na rz. Toczna) drw., 28 m dłg., 9 m szer.; pozatem kilka mostków drw., 1,5—9,5 m dłg., 4—7 m szer., na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Siedlce—372, 376, 384, 387, 388; Hołubla—380, 389; Paprotnia Kościelna—385; Drażniew—392; Sarnaki—396.

387. Siedlce—Mordy—Łosice.

31,7 km

M. Pr. 1/100 — K 33 Siedlce, L 33 Łosice (przestarzałe).

Szosa 8 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi. Biegnie z Z. w ogólnym kierunku na Pc.W. z odchyleniem na odcinku końcowym ku W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Przeszkody: (4—4,2 km na Pc.) zagajnik mieszany (rzadki, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (7,9—9,5 km, 0,6—0,7 km na Pd.) las mieszany (wysokopienny, następnie średnio wysoki, rzadki, podszycie liśc. gęste); (9,8—14,3 km, 0,5—0,7 km na Pd.) las mieszany (wysokopienny, podszycie rzadkie, do przebycia dla piechoty); (10,4 km) rz. Liwiec (6 m szer., 0,7—2 m głęb., dno ps., zarośnięte wodorostami, brzegi i dolina trf.); (14,3—14,9 km) las mieszany (średnio wysoki, do przebycia dla piechoty); (20,9—22,8 km, 0,5—08 km na Pd.) las mieszany (średnio wysoki, gęsto podszyty, miejscami podmokły, do przebycia dla piechoty); (24,4—25,4 km na Pc., 0,1—0,5 km na Pd.) las liśc. (do 20 lat, gęsty, częściowo podmokły); (31,6 km) rz. Toczna (3—4 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., dolina trf.).

Osiedla: mto **Siedlce** (p. drg. 372); (0,7 km) w. **Stara Wieś** (62 dym., w tem 2 mur., 653 Pol., 2% Żyd.); (5 km) w. **Stok Lacki** (107 dym., w tem 7 mur., 875 Pol., 5% Żyd.); (9,4 km) w. **Pieńki Pruszyńskie** (23 dym., 165 Pol.); (10,4 km) w. **Wyczółki** (33 dym., w tem 2 mur., 308 Pol.); szkoła); (17,3 km) mko **Mordy** (p. drg. 385); (20 km) w. **Głuchów** (66 dym., 275 Pol.); (21,7 km) w. i kol. **Wojnów** (38 dym., 420 Pol., szkoła, wiatrak); (31,7 km) mko **Łosice** (322 dom., w tem 85 mur., 4830 mieszk., 25% Pol., 75% Żyd., 2 kśł., syng., szkoła,

magistrat, szpital na 60 łóżek, poczta tlgr., 3 mł. par., 2 olejarnie, mydlarnia, cgl.).

Mosty i przeprawy: (5,8 km na rz. Kałuża) drw., 11 m dłg., 6 m szer., 5,5 m wys., pozatem kilka mostków drw. do 8,5 m dłg. na strumieniach i rowach.

Skrzyżowania drożni: Siedlce — 372, 376, 384, 386, 388; Wyczółki—389; Mordy—385; Łosice—392, 396.

388. Zbuczyn—Siedlce.

13,6 km

M. pr. 1/100—K 33 Siedlce, L 33 Łosie.

Szosa 13 m szer. z 7 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi i drzewami, wzdłuż linja tlgr. Biegnie na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Przeszkody: (0,6 km) rz. Zbuczynka (4 m szer., 0,3 m głęb., dno i brzegi grząskie, zarośnięte sitowiem); (2,9—6,4 km) las liśc. (średniej wysokości z działkami igl., do przebycia dla piechoty).

Osiedla: w. **Zbuczyn** (93 dym., w tem 4 mur., 1115 Pol., 40% Żyd., kśł., szkoła, post. pol., mł. par.); (2,3 km, 0,3 km na Pc.W.) w. **Zdany** (13 dym., 168 Pol.); (3,4 km na Pd.) w. **Chromna** (18 dym., 145 Pol., szkoła); (3,9 km) w. **Gołasze Ługi** (7 dym., 57 Żyd.); (4,5 km, 0,7 km na Pc.) w. **Ługi Rętkie** (22 dym., 130 Pol., 2% Rus., szkoła); (5,5 km, 0,9 km na Pd.) flw. **Świercze** (2 dym., 42 Pol.); (6,4 km na Pc.) flw. **Koryto** (1 dym. mur., 3 bud. gosp., 6 Rosjan); (6,4 km, 0,8 km na Pd.) w. **Borki-Wyrki** (36 dym., 178 Pol., 2% Żyd., szkoła); (7—11 km) w. **Urzanów** (54 dym., w tem 1 mur., 335 Pol., szkoła); (13,6 km) mto **Siedlce** (p. drg. 372).

Mosty i przeprawy: (0,6 km na rz. Zbuczynka) drw. 12 m dłg., 7 m szer.; (9,7 km nad szosą) wiadukt kol. żel. 11 m dłg., 10 m szer., pozatem kilka mostków drw. 1,2—45 m dłg., 3,5—6,5 m szer. na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowanie drożni: Zbuczyn—389; Siedlce—372, 376, 384, 386, 387.

389. Zbuczyn — Wyczółki — Hołubla — Skwierczyn Lacki—Mołomotki—Jabłonna.

49 km

M. pr. 1/100—L 32 Drohiczyn, L 33 Łosice, L 34 Łuków (przestarzałe).

Gruntowa do w. Skwierczyn Lacki (29,2 km) 3—8 m szer. ps.-gln., miejscami głęboko ps. lub kam., na obniżeniach terenowych w czasie wiosen-

nych roztopów zalewana, kiepsko groblowana; odcinkami rowy boczne, w dalszym ciągu do w. Skwierczyn Ruski (31,8 km) polna 2,5 m szer. ps.; wreszcie aż do końca 8—12 m szer. ps. lub ps.-gln. z rowami bocznymi, miejscami wysadzana drzewami. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Przeszkody: (2,7—4 km) las mieszany (podszycie jałowcowe, do przebycia dla piechoty); (4,8 km na Z.) las igl. (wysokopienny, miejscami gęsto podszyty, do przebycia dla piechoty); (9,3—11,3 km) las mieszany (gęsto podszyty, do przebycia dla piechoty); (12,7 km) rz. Liwiec (6 m szer., do 2 m głęb., dno grząskie, zarośnięte wodorostami i sitowiem); (14,2—14,9 km) las igl. (rzadko podszyty, do przebycia dla piechoty); (14,9—15,5 km) las mieszany (miejscami podmokły, do przebycia dla piechoty); (16,7—17,5 km) las igl. (rzadki, wysokopienny); (17,6 km) rów (8—7 m szer., 1,5 m głęb., dno grząskie, zarośnięte wodorostami); (19 km na Z.) zaniedbane sadzawki rybne, tworzące bagienko (0,2×0,6 km, porośnięte trzciną, do przebycia tylko w suche lato); (19,3—20 km) las mieszany (podszyty, do przebycia dla piechoty); (21,3—21,5 km) las mieszany (podszyty, do przebycia dla piechoty); (23—24,1 km) zagajnik brzozowy (częściowo na glebie trf.); (26,7—27,6 km) las igl. (wysokopienny); (36,2 km) strumyk (0,3 m głęb., dno kam., brzegi strome); (38,4—40,1 km) las igl. (do przebycia dla piechoty); (41,1—42 km) las mieszany (częściowo na glebie podmokłej miejscami wyrąbany, do przebycia dla piechoty); (47—47,8 km) lasek igl. (do przebycia dla piechoty).

Osiedla: w. **Zbuczyn** (p. drg. 388); (4,8 km, 0,7 km na W.) w. **Choja** (21 dym., 105 Pol.); (6,4 km) w. **Tarcze** (19 dym., w tem 1 mur., 97 Pol., szkoła); (6,9 km) w. **Cielenienc** (32 dym., 162 Pol., wtr.); (7,4 km, 0,6 km na W.) w. **Czuryły** (29 dym., 145 Pol., szkoła); (12,7 km) w. **Wyczółki** (p. drg. 387); (15,6 km) w. **Stok Ruski** (40 dym., w tem 4 mur., 289 Pol., 5% Żyd., szkoła); (19,3 km, 0,7 km na Z.) w. **Ogrodniki** (24 dym., w tem 2 mur., 143 Pol.); (19,3 km, 0,5 km na W.) w. **Czołomyje** (46 dym., 274 Pol., kśł., szkoła); (21,5 km) kol. **Doliwa** (15 dym., 96 Pol.); (24,3 km) w. **Hołubla** (p. drg. 380); (29,2 km) w. **Skwierczyn Lacki** (p. drg. 385); (31,8 km) w. **Skwierczyn Ruski** (47 dym., w tem 4 mur., 499 Pol., wtr.); (32,9 km) w. **Wyręby Podawcze i Kanały** (93 dym., w tem 1 mur., 800 Pol., kśł., szpital na 43 łóżka, post. pol., apteka, wtr.); (36 km) w. i flw. **Szkopy** (31 dym., w tem 1 mur. 180 Pol.); (38 km) flw. **Mołomotki** (4 dym., w tem 2 mur., 75 Pol., grz.); (40,7 km) w. **Kanobrody** (24 dym., 219 Pol.); (42,8 km) w. i flw. **Czekanów** (49 dym., w tem 4 mur., 480 Pol.); (44,9 km) w. i flw. **Łużki** (64 dym., w tem 4 mur., 760 Pol., szkoła); (47 km, 1 km na Z.) flw. **Ludwinów** (3 dym., w tem 1 mur., 92 Pol.); (49 km) w. **Jabłonna Lacka** (46 dym., 401 Pol., 31% Żyd.).

Mosty i przeprawy: (10,9 km nad torem kol. Siedlce—Wołkowysk) wiadukt żel. 8 m dłg., 5 m szer., 6 m wys.; (12,7 km na rz. Liwiec) drw. 12 m dłg., 8 m szer.; (36,2 km na strumyku) drw. 10 m dłg., 5 m szer.; pozatem kilka słabych mostków drw. 1,5—5 m dłg., 3—5 m szer.

Skrzyżowania drożni: Zbuczyn—388; Wyczółki—387; Hołubla—380, 386; Skwierczyn Lacki—385; Mołomotki—391; Jabłonna Lacka—399, 397.

390. Sokołów—Niecież—Jabłonna—Granne—Moczydły—Pobikry—Olendy—Brańsk.

57,5 km

M. pr. 1/100 — K 32 Węgrów, L 32 Drohiczyn, L 31 Ciechanowiec, M 31 Boćki (przestarzałe).

Gruntowa gln.-ps. 8—9 m szer., miejscami rozszerzona do 20 m, z rowami po bokach. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich w suchą porę roku—w innych po rozpoznaniu.

Przeszkody: (2,5—5,6 km) las miesz., średniej wys. (do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (7,9—8,7 km) las j. w.; (11—15 km, na Pc.) las j. w.; ((19—22,8 km) po obu stronach drogi w różnej odległości lasy mieszane; (25,1 km) rz. Bug (95 m szer., 4 m głęb., dno twarde ps., chyż. prądu 0,8 m/s.); (26,9—29 km) las mieszany średniej wys.; (31,4—33,7 km) las j. w. (do przebycia dla piechoty); (36,3—38,4 km) las j. w.; (40,9—42,8 km) las mieszany (j. w.); (45,5—49,2 km) las mieszany (j. w.); (51,6—52,8 i 53,7—55,7 km) las mieszany na glebie podmokłej); (57,2 km) rz. Nurzec (10—20 m szer., 2,5 m głęb., dno ps., brzegi podmokłe, dolina bgn., do 0,3 m głęb., dla wozów nie do przebycia).

Osiedla: mto **Sokołów** (p. drg. 379); (6,1 km) w. **Niecież** (100 dym., 725 Pol., kśł., 2 szkoły); (9,7 km) w. **Bujały-Gniewosze** (79 dym., w tem 2 mur., 460 Pol., szkoła); (10,5 km) w. **Bujały-Mikosze** (52 dym., 315 Pol., szkoła); w. **Moszków** (44 dym., 273 Pol.); (15,3 km, na Pc.) flw. **Jabłonna** (9 dym., w tem 3 mur., 140 Pol.); (16 km) w. **Jabłonna Średnia** (15 dym., 50 Pol., młyn wiatrak); (16,7 km) w. **Jabłonna Lacka** (p. drg. 389); (17 km) w. **Jabłonna Ruska** (45 dym., 350 Pol., 1% Żyd.); (21,8 km) kol. **Zaborna** (2 dym., 6 Pol.); (23,6 km, na Pc.) w. **Krzemień** (35 dym., 185 Pol., szkoła, wiartak); (25,3 km) w. **Granne** (45 dym., 516 Pol., szkoła, 2 wiatraki); (29,2 km) w. **Mała Leszczka** (1 dym., 7 Pol.); (30,4 km) w. **Pierlejewo** (25 dym., 108 Pol., kśł., szkoła); (33,7 km) w. **Czarkówka Wielka i Mała** (43 dym., 255 Pol.); (35,3 km) w. **Moczydły** (39 dym., 271 Pol.); (36,1 km) w. **Moczydły-Dubiny** (15 dym., 70 Pol.); (39,3 km) w. i flw. **Pobikry** (13 dym., w tem

1 mur., 158 Pol., kśł., szkoła); (43,4 km) kol. **Czaje Szlacheckie** (12 dym., 68 Pol.); (35 km, na Pc.Z.) w. **Czaj** (30 dym., 250 Pol., szkoła); (46 km) w. **Małyszyna** (14 dym., 80 Pol.); (48,2 km) smolarnia (2 dym., 19 Pol., 5% Żyd., leśniczówka, terpentyniarnia); (50 km) w. i flw. **Olendy** (37 dym., 224 Pol.); (53,2 km) w. **Lubiszcze** (24 dym., 194 Pol., szkoła); (57,5 km) mko **Brońsk** (455 dom., 3978 Żyd., 48% Pol., kśł., crkw., magistrat, poczta, szpital, mł., 5 wiatraków, browar, fbr., szkoła, zadrzew. słabe).

Mosty i przeprawy: (25,1 km na rz. Bug) 2 promy, nośność 2 i 7 T, czas trwania przeprawy 4—5 min.; 0,2 km powyżej i 0,6 km poniżej brody do 1,2 m głęb., dno tw. ps., do użycia od czerwca do sierpnia; (30,3 km, na rz. Pełchówka) most drw., 12 m dłg., 6 m szer.; (39,5 km, na rz. Kukawka) drw., 15 m dłg., 5 m szer.; (56,7 km km na odnodze rz. Nurzec) drw., 68 m dłg., 5,5 m szer.; (57 km, na odnodze rz. Nurzec) drw., 38,5 m dłg., 5 m szer.; (57,2 km, na rz. Nurzec) drw., 26 m dłg., 6 m szer.; w górę od mostu bród—do użycia od maja do września. Ponadto na drodze 15 mostków drw., 2—8,5 m dłg., 4—8 m szer., 1 mostek mur., 3 m dłg., 5 m szer. i 1 przepust bet. na strumykach i rowach.

Skrzyżowania drożni: Sokołów—379, 384, 385, 391; Jabłonna—389, 397; Krzemień—393; odcinek Krzemień — Olszewo—Rybałty wspólny z drg. 393; Moczydły—392; Pobikry—395; Brańsk—394, 399, 400, 405.

391. Sokołów—Mołomotki—Drohiczyn—Balendzinki — Aleksandrówka — Tokary — Wysokie Litewskie.

79,2 km

M. pr. 1/100 — K 32 Węgrów, L 32 Drohiczyn, M 32 Siemiatycze, N 32 Boćki (przestarzałe).

Szosa 8—9 m szer., z 4—6 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, miejscami nasypem 1,5—7 m wys., wysadzana po bokach drzewami. Odcinek Tonkiele (22,6 km)—Drohiczyn (29,6 km) 11 m szer., z 6 m bruk. jezdnią. W większych osiedlach bruk. Biegnie w ogólnym kierunku na W. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Przeszkody: (4,2—4,7 km, na Pc.) las liśc. na glebie podmokłej; (8,1—8,6 km na Pd.) las mieszany; (16,4 km) strumyk (2—4 m głęb., dno grząskie, brzegi tw., łąkowe); (22,3 km) rz. **Bug** (200 m szer., 4—6 m głęb., dno ps., brzeg lewy stromy, prawy niski, łagodny, wzmocniony kilkoma wałami, na wiosnę zalewany; w lecie wodostan obniża się do 1 m głęb.,) (23,3—24,9 km) las igl.; (32,3—33,3 km) las igl.; (37,2 km) rz. **Szysia** (15 m szer., 1,3 m głęg., dno ps., brzegi łąkowe podmokłe; (37,2—42,8 km, na Pd.) bagna (przeciętnie 2 m głęb.. trf., pocięte pasami trzę-

sawisk; pokrycie trawy; bagna za wyjątkiem drogi: Słochy Annopolskie — Słochy Ogrodniki i ścieżki Klekotowo — Słochy Ogrodniki, są niedostępne. W zimie zamarza całkowicie); (44,7 km) rz. Kamionka (6 m szer., 0,5 m głęb.., dno ps., brzegi łagodne); (50,5 km) rz. Moszczona (6 m szer., do 2 m głęb., dno i brzegi bgn.); (50,7—61,6 km) las igl.; (54,7—55,1 km) las igl.; (56,3—62,5 km) las igl., z działkami liśc., lub świerkowych zagajników; (62,7—72 km) po obu stronach drogi lasy igl., wysokopienne z parcelami liśc. zagajników, miejscami na glebie podmokłej; (72,9 km) rz. Koterka (3—6 m szer., do 1 m głęb., dno i brzegi bgn.

Osiedla: mko **Sokołów** (p. drg. 379); (3,4 km, 0,7 km na Pc.) flw. **Skarlusin**; (3,4 km, 0,3 km na Pd.) flw. **Bachorza** (3 dym. mur., 30 Pol.); (5,8 km, 0,3 km na Pd.) w. **Remiszew Wielki i R. Mały** (19 dym., 117 Pol.); (7,1 km) flw. **Miotki** (3 dym. mur., 55 Pol.); (9 km) w. i flw. **Repki** (74 dym., w tem 9 mur.. 1025 mieszk. Pol., szkoła); (13 km) flw. **Mołomotki** (p. drg. 389); (15,6 km na Pc.) flw. **Ignacpol** (na mapie Gałki Szlacheckie, 4 dym., w tem 1 mur., 55 Pol.); (16,5 km, 0,4 km na Pc.) flw. **Salusin** (należy do Ignacpola); (17,6 km) w. i flw. **Skrzeczew** (84 dym., w tem 8 mur., 556 Pol., kśł., szkoła); (21,7 km) flw. **Frankopol** (3 dym., w tem 1 mur., 65 Pol.); (22,6 km) w. **Tonkiele** (30 dym., 162 Pol.); (26,1 km) w. **Wólka Zamkowa** (35 dym., 192 mieszk. po 50% Pol. i Rus., szkoła); (29,6 km) mko **Drohiczyn** (307 dom., w tem 6 mur., 3027 mieszk. 40% Pol., 50% Żyd., 10% Rus , kśł., crkw., 2 kśł. zniszczone, gimn., szkoła, post. pol., mł. par.); (34,9 km, na Pd.) w. **Zajączniki** (47 dym., w tem 2 mur., 400 Pol., w tem 60% prawosł., szkoła mur.); (37,2 km) w. **Klekotowo** (15 dym., w tem 1 mur., 140 Rus., 1% Pol., szkoła, mł.); (40,8 km) w. **Słochy Annopolskie** (65 dym., w tem 7 mur., 423 Rus., szkoła); (44,7 km, na Pc.) w. **Bałendzinki** (7 dym., w tem 1 mur., 66 Pol., 4% Rus.); (47,4 km) w. **Anusin** (49 dym., w tem 3 mur., 292 Pol., 30% Rus., szkoła); (50,4 km, 0,7 km na Pc.) w. **Kudelicze** (8 dym., 47 Białorus.); (50,5 km) chut. **Olechowicze** (na mp. nieoznacz., 2 dym., 12 Białorus.); (50,5 km, 0,6 km na Pd.) w. **Stankowicze** (6 dym., w tem 6 mur., 28 Białorus.); (52,3 km) w. **Moszczona Kazionna** (Królewska, 57 dym., w tem 1 mur., 240 Białorus., 10% Pol.); (56,3 km) w. **Aleksandrówka** (Radziwiłłówka, 47 dym., w tem 1 mur., 222 Białorus., szkoła, gm.); (56,7 km) tartak **Radziwiłłówka** (8 dym., 74 Pol., w tem 30% prawosł., kolejka i stacja, remiza, magazyny, wieża wodna); (62,5 km) gaj. **Adamowa Zastawa** (Adamów, 2 dym., 10 Pol., 10 Białorus.); (63,2 km, 1 km na Pd.) w. **Mętna** (34 dym., 103 Białorus.); (72,2 km) w. i 3 flw. **Tokary** (58 dym., w tem mur., 571 mieszk., po 50% Pol. i Białorus., szkoła); (78,1 km, 0,8 km na Pc.) w. **Kowaliki** (74 dym., 380 Białorus., 20% Pol.); (79,2 km) mto **Wysokie Litewskie** (315 dom., 5000 Żyd., 7% Białorus., 3% Pol., kśł., klasztor, crkw., magistrat, gm., post. pol., poczta, tlgr., sąd, syng., 7 bożnic, szkoła).

Kolejki wąskotorowe: Radziwiłłówka — Nurzec, leśna.

Mosty i przeprawy: (16,6 km, na strumyku) drw., 20 m dłg., 6,4 m szer.; (22,3 km, na rz Bug) drw., 340 m dłg., 5,6 m szer., 22 przęsła; w lecie obok mostu bród do 1 m głęb.; (33,5 km, nad wąwozem) drw., 13 m dłg., 7 m szer.; (37,2 km, na rz. Szysia) drw., 25 m dłg., 6 m szer.; (44,7 km, na rz. Kamionka) drw., 20 m dłg., 6 m szer.; (49,4 km) wiadukt kol. żel. 8 m dłg., 1,3 m szer., 7,5 m wys.; (50,5 km, na rz. Moszczona) drw., 17 m dłg., 6 m szer. Ponadto na drodze 30 mostków drw., 1,8—8,5 m dłg., 5—7 m szer., 25 mostków kam., 1,5—7 m dłg., 6—8 m szer., i 7 bet. przepustów na rowach i strumykach.

Skrzyżowania dróżni: Sokołów—379, 384, 385, 390; Mołomotki—389; Drohiczyn—392; Balendzinki—396; Wysokie Litewskie—397, 400.

392. Łosice—Tokary—Drohiczyn—Ostrożany—Moczydły—Ciechanowiec—Kuczyn—st. kol. Szepietowo—Wysokie Mazowieckie.

92,7 km

M. pr. 1/100—L 30 Wysokie Mazowieckie, L 31 Ciechanowiec, L 32 Drohiczyn, L 33 Łosice (przestarzałe).

Do mka Drohiczyn (29,9 km) **gruntowa** 13—15 m szer. ps. lub gln.-ps. odcinkami kiepsko brukowana lub głęb. ps. rozjeżdzona; w dalszym ciągu do w. Moczydły (48,2 km) 10 m szer. gln.; poczem do w. Dąbrówka (81,9 km) 6—9 m szer. gln.-ps.; wreszcie aż do końca **szosa** 9 m szer. z 4 m jezdnią szutr. Na całej przestrzeni drogi zmienne zadrzew., odcinkami bez rowów bocznych. Biegnie do w. Moczydły (48,2 km) na Pc., potem do mka Ciechanowiec (61,6 km) odchyla się na Pc. Z., skąd aż do końca znów na Pc. **Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.**

Przeszkody: (3,1—5 km) las igl. (z domieszką brzozy, miejscami wyrąbany; na wyrębach zagajniki i zarośla); (9,2 km) staw (150×100 m, 1,5 m głęb., dno i brzegi bgn.); (11—10,3 km na Z.) zagajniki igl. (miejscami nie do przebycia); (10,5—11 km) łąka podmokła (trf., w lecie wysycha); (11—11,8 km) las igl. (wysokopienny, z działkami dębu, częściowo podszyty); (13,4—13,9 km) las igl. (do przebycia dla piechoty); (17,1 km na W.) rz. **Toczna** (5—6 m szer., 0,5 m głęb., dno i brzegi twarde); (19,4—20,9 km) wyręby leśne zarośnięte krzakami

i gęste zagajniki (nie do przebycia); (22,1 km) rz. Bug (200 m szer., 5 m głęb., dno tw. ps., brzegi łagodne); (29—30,5 km) po obu stronach drogi, porozrzucane zarośla i zagajniki liśc.; wśród nich działki wysokopiennego lasu liśc.; (34,7 km) rz. Silna (6—9 m szer., 1—8 m głęb., dno twarde, miejscami bgn., brzegi zarośnięte); (36,6 km) strumyk (2—4 m szer., 0,5 m szer., dno twarde, częściowo grząskie, brzegi porośnięte olszyną); (39,5 km) rz. Pełchówka (2—4 m szer., 0,5 m głęb., dno tw., przy moście rozlana w staw 2—3 m głęb.); (44,7 km) strumyk (2—4 m szer., 1 m głęb., dno tw., brzegi zadrzew.); (45,9—46,6 km) las igl. (niski, do przebycia dla piechoty); (48,3—49,2 km) zagajnik mieszany (do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (51,3—54,8 km) las igl. (do przebycia dla piechoty); (58,5—60,3 km) las igl. (z domieszką brzozy, do przebycia dla piechoty); (61,3 km) rz. Nurzec (12—20 m szer., 1—2,5 m głęb., dno ps.; częste stawy o dnie przeważnie mul. i brzegach bgn. i odnogach); (77,5—78,8 km) las mieszany (średniej wys., do przebycia dla piechoty); (83,2—87,4 km) las liśc. (10—30 lat, z działkami igl. i parcelami zagajników, odcinkami gęsto podszyty, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (90—91,1 km na Z.) zagajniki gęste liśc. (10—30 lat, do przebycia dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: mto **Łosice** (p. drg. 387), (2,6 km) w. **Zakrze** (37 dym., w tem 1 mur., 335 Pol., szkoła); (6,3 km) w. **Niemojki** (69 dym., w tem 2 mur., 454 Pol., kśł., szkoła, wiatrak); (9,9 km) w. i flw. **Łysów** (25 dym., 253 Pol., grzl.); (13 km, 0,6 km na W.) w. i flw. **Rusków** (63 dym., w tem 10 mur., 528 Pol., 2 kśł., szkoła); (13 km) w. **Hruszew** (49 dym., w tem 4 mur., 336 Pol., wiatrak); (15,8 km) w. i flw. **Tokasy** (73 dym., w tem 2 mur., 597 Pol., szkoła); (17,1 km na W.) w. **Ruda** (p. drg. 386); (17,8 km) w. **Wólka Drażniewska** (p. drg. 386); (18,7 km) w. i flw. **Drażniew** (p. drg. 386); (23,2 km) w. **Drohiczyn Ruski** (spalona, pozostało 2 dym., 17 Pol., 4% Żyd.); (24,5 km) mko **Drohiczyn** (p. drg. 391); (28 km, 1 km na Z.) w. **Kłyszówka** (27 dym., 160 Pol., 5% Rus.); (28,4 km) w. i flw. **Siemiewicze** (39 dym., 303 Pol., 20% Rus., szkoła, wiatrak); (31,8 km) w. **Miełkowicze-Maczki** (33 dym., 218 Pol., kśł., wiarrak); (32,6 km) w. **Miełkowicze-Paszki** (30 dym., 180 Pol.); (36,5 km) w. **Smorklicze** (34 dym., 220 Pol., szkoła, 2 wiatraki), (39,9 km) flw. **Ostrożany** (15 dym., w tem 2 mur., 265 Pol., kśł., szkoła); (40,9 km) w. **Jaszczułty** (43 dym., 213 Pol., wtr.); (41,8 km, na Pd.Z.) w. **Krakówki-Dąbki** (6 dym., 31 Pol.); (41,8 km) w. **Krakówki-Władki** (10 dym., 49 Pol.). (42,1 km, na Z.) w. **Zdzichy** (13 dym., 69 Pol.); (44,9 km, na W.) w. **Zale** (22 dym., 111 Pol., szkoła); (44,9 km, na Z.) w. **Olszewo-Rybałty** (8 dym., 61 Pol.); (47,7 km, na Z.) w. **Moczydły Stare** (12 dym., 85 Pol.); (47,7 km, na W.) w. **Moczydły-Kukiełki** (15 dym., 100 Pol.); (48,2 km) w. **Moczydły-Pszczółki** (p. drg. 390); (51,3 km) w. **Skórzec** (60 dym., w tem 2 mur., 425 Pol., szkoła); (54,8 km) w. i flw. **Malec** (43 dym., 373 Pol., 1% Rus., szkoła); (61,6 km) mko **Ciechanowiec** (p. drg. 382); (61,6 km, na W.) flw. **Nowodwory** (10 dym., w tem 3 mur., 111 Pol.);

(64,3 km, 0,8 km na Z.) w. **Zebry Wielkie** (31 dym., 214 Pol.); (66,5 km) w. **Kuczyn** (34 dym., Pol., kśł., mł.); (67,2 km, na W.) w. i flw. **Gródek** (35 dym., w tem 1 mur., 272 Pol., mł.); (69.9 km) w. **Lubowicz Wielki** (33 dym., 333 Pol., szkoła); (71 km, 0,8 km na W.) w. **Lubowicz-Byszle** (16 dym., 110 Pol.); (71,9 km, 0,9 km na W.) w. **Kostry Szmejki** (24 dym., 216 Pol., szkoła); (71,9 km, na Z.) w. **Kąty** (18 dym., 105 Pol.); (73,7 km) grupa wiosek: **Piętki-Zebry-Basie i Szeligi** (67 dym., 381 Pol., szkoła, wiatrak); (76 km) grupa wiosek: **Wojny-Szuby-Krzyzy-Pietrasze i Wawrzyńce** (54 dym., 275 Pol., szkoła); (79,5 km, na Z.) w. **Wojny-Izdebnik** (11 dym., 96 Pol.); (81,9 km, 0,4 km na Z.) w. **Gierałty Nowe** (9 dym., 110 Pol.); (81,9 km, na W.) w. **Dębrówka** (52 dym., 500 Pol., 8% Żyd., kśł., mł. motor.); (84,4 km) st. kol. **Szepietowo** (12 dym., w tem 3 mur., 139 Pol., poczta); (88,1 km, na W.) w. **Włosty Olszanka** (25 dym., 307 Pol.); (88,1 km, na Z.) w. **Plewki** (11 dym., 105 Pol.); (89.9 km) w. **Mystki-Rzym** (35 dym., 300 Pol., wiatrak); (92,7 km) mto **Wysokie Mazowieckie** (p. drg. 60).

Mosty i przeprawy: (22,1 km na rz. Bug) prom 12×4,35 m nośność 15 T; czas przejazdu 13 min.; 1 km powyżej—bród 1,4 m głęb., przy średnim wodostanie, dno tw.; (61,3 km na rz. Nurzec i odnodze, 0,2 km niżej wskazanych na mp.) 2 mosty drw., 55 i 62,5 m dłg., 5 i 6 m szer.; pozatem 35 mostków drw., 2 kam., 1—9 m dłg., 4.4—7,5 m szer., i 10 przepustów bet. na rowach i potokach.

Skrzyżowania drożni: Łosice—387, 396; Drażniew—386; Drohiczyn—391; Miełkowice Paszki—397; Żale—393; Moczydły—390; Ciachanowiec—382, 394, 395; st. kol. Szepietowo—400; Wysokie Mazowieckie—60, 65, 66.

393. Kossów—Sterdyń—Dzierzby—Granne—Pierlejewo — Olszewo - Rybałty — Grodzisk — Dołubowo—Boćki.

69,4 km

M. pr. 1/100 — K 31 Brok, M 31 Boćki, L 31 Ciechanowiec (w szczegółach błędne i przestarzałe).

Początkowo do w. Krzemień (26,7 km) gruntowa gln.-ps., w dalszym ciągu do w. Pierlejewo (33,4 km) 20—26 m szer.; następnie do flw. Andrzejanki (66 km) 6—12 m szer. ps.-crm. z odcinkami ps. i gln.; wreszcie aż do końca szosa 7 m szer., z 4,5 m bruk. jezdnią. Wzdłuż całej drogi naogół niezłe zadrzewienie i mniej lub więcej zaniedbane rowy boczne. Biegnie na W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów (prócz samochodów)—konieczna naprawa mostków.

Przeszkody: (2,7—4,1 km) las mieszany stary (do przebycia dla piechoty); (15 km) rz. Cetynia (5,5 m szer., 0,6 m głęb., dno gln. ps., do przebycia w bród); (28 km) rz. Bug (95 m szer., 4 m głęb., dno tw.-ps., ch. prądu 0,8 m/sek.); (29,8—32 km) las mieszany średniej wys.; (34—35,8 km na Pc.) zagajnik mieszany na glebie podmokłej; (36,7 km) strumyk (3 m szer., 0,5 m głęb., dno tw.); (40 km) strumyk (3 m szer., 1,5 m głęb., dno tw.); (43,5—44,4 km) las igl. średniej wys.; (49,8—50,8 km) las mieszany średniej wys. z parcelami zagajników; (52,9—55,1 km) las mieszany z przewagą liśc., średniej wys., miejscami podmokły; (66,1 km) rz. Leśna (3—7 m szer., 1 m głęb., dno ps., do przebycia wbród); (66,5 km, na W.) las mieszany; (69,4 km) rz. Nurzec (7—15 m szer., 2,7 m głęb., dno i brzegi bgn.).

Osiedla: mko **Kossów** (p. drg. 68); na Z. w. **Kossów Ruski** (77 dym., w tem 4 mur., 771 Pol., szkoła, gm., sąd pok., st. kol., mł. motor.); na Pc. w. i flw. **Kossów Lacki** (68 dym., w tem 6 mur., 630 Pol., kśł., wtr.); na Pd. w. i flw. **Kossów Hulidów** (19 dym., w tem 2 mur., 237 Pol., 22% Żyd., syng.); (4,5 km, 0,7 km, na Pd.) w. i flw. **Nowa Wieś** (41 dym., w tem 2 mur., 323 Pol., szkoła); (5,3 km, 0,7 km na Pd.) w. **Zawady** (39 dym., 271 Pol., szkoła); (6,6 km, na Pd.) w. **Grondy** (42 dym., 343 Pol.); (9,1 km, na Pd.) kol. **Goljanki** (11 dom., w tem 1 mur., 99 Pol.); (10 km) w. **Lebiedzie** (48 dym., w tem 2 mur., 458 Pol, 1% Żyd., szkoła, wtr.); (10,8 km) os. i flw. **Sterdyń** (p. drg. 382); (14,5 km) w. **Seroczyn** (99 dym., 769 Pol., kśł., szkoła); (16,1 km) w. i flw. **Łazów** (88 dym., w tem 6 mur., 938 Pol., 12% Żyd., szkoła, 2 wtr.); (18,2 km, 0,7 km na Pc.W.) kol. **Łazówek** (5 dym., w tem 1 mur., 47 Pol., kśł.); (22,1 km) w. **Dzierzby** (78 dym., 760 Pol., szkoła); (26,7 km) w. **Krzemień** (p. drg. 390); (28,2 km) w. **Granne** (45 dym., 516 Pol., szkoła, 2 wtr.); (32,3 km) kol. **Mała Leszczka** (na mp. nieoznacz., 1 dym., 7 Pol.); (33,4 km) w. **Pierlejewo** (25 dym., 108 Pol., kśł., szkoła); (34 km, 0,7 km na Pd.) w. **Pieczyski** (27 dom., 130 Pol.); (36,2 km) w. **Tarogi Lackie i Ruskie** (68 dym., 302 Pol., szkoła, wtr.); (38,2 km) w. **Twarogi Wypychy** (17 dym., 96 Pol.); (39,9 km, na Pc.) w. **Olszewo-Rybałty** (p. drg. 390); (40,2 km) w. **Żale** (p. drg. 392); (40,8 km) w. **Bogusy Stare** (20 dym., 118 Pol., wtr.); (41,8 km) w. **Bogusy Litewskie** (16 dym., 96 Pol.); (42,6 km) w. **Kostjanka Stara, K. Boruły, K. Leśna** (49 dym., w tem 2 mur., 289 mieszk., po 50% Pol. i Rus., szkoła); (46,1 km) w. i flw. **Grodzisk** (45 dym., w tem 2 mur., 341 mieszk., po 50% Pol. i Rus., kśł., crkw., szkoła, trt. par., post. pol., gm.); (47,4 km) w. **Mierzanówka** (p. drg. 429); (51,5 km) w. **Czarna Średnia** (36 dym., w tem 3 mur., 324 Rus., 8% Pol., 5% Żyd.); (51,5 km, 1 km na Pc.Z.) w. **Czarna Cerkiewna** (32 dym., w tem 2 mur., 175 Rus., 10% Pol., crkw., szkoła, wtr.); (53 km, 1 km na Pd.) flw. **Targowisk** (na mp. Targowiszcze, 4 dym., 158 Pol.); (56 km) w. i flw. **Dołubowo** (43 dym., w tem 3 mur., 347 Pol., 8% Rus., kśł., szkoła); (59,2 km, na Pd.) w. **Smoluchy** (28 dym., 187 Pol.); (60,9 km, na Pc.) w. **Siedlec** (15 dym., 61 Pol.); (62,4 km) w.

Siekluki (52 dym., 237 Pol.); (63,9 km) oznacz. na mp. flw. **Wincentowo** nie istnieje; (66 km) flw. **Andrzejanki Koszki** (na mp. oznacz. jako wieś, 6 dym., 85 Pol.); (66,4 km) mko **Boćki** (323 dom., w tem 28 mur., 2437 Pol., 15% Rus., 30% Żyd., kśł., crkw., syng., szkoła, poczta, post. pol., mł., olejarnia, wtr.).

Mosty i przeprawy: (10,7 km, na rz. Buczynka) most d.w. 10 m dłg., 5 m szer.; (28 km, na rz. Bug) 2 promy, nośność 2 i 7 T, czas przeprawy 4—5 min.; 0,2 km powyżej i 0,6 km poniżej brody do 1,2 m głęb., dno tw.-ps., do użycia od czerwca do sierpnia; (33,2 km, na rz. Pełchówka) most drw., 12 m dłg., 6 m szer.; (66,1 km, na rz. Leśna) drw., 11 m dłg., 6 m szer.; (69,4 km, na rz. Nurzec) 2 drw., 19 i 22 m dłg., 6,5 m szer.; ponadto na drodze 21 słabych mostków drw., 1,8—9 m dłg., 3,3—7,5 m szer. i 2 bet. przepusty na rowach i strumykach.

Skrzyżowania drożni: Kossów—68, 70, 384; Sterdyń — 382; Krzemień—390; Olszewo Rybałty — 390; Żale—392; Grodzisk — 395; Dołubowo—399; Boćki—396, 400.

394. Nur—Ciechanowiec—Rudka—Brańsk.

39,5 km

M. pr. 1/100—K 31 Brok, L 31 Ciechanowiec (w szczegółach błędne).

Do mka Ciechanowiec (13,7 km) szosa 8,5—9 m szer. z 4,5 m jezdnią szutr. z rowami i drzewami bocznymi i linją tlgr., dalej do (28,1 km) gruntowa 9 m szer. ps. z rowami bocznymi, odcinkami zadrzewiona; potem szosa 7—8 m szer., z 4,7 m jezdnią brukowaną. Biegnie w ogólnym kierunku na W. Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa — dla ciężkich zaprzęgów.

Przeszkody: (2,2—3,7 km) las igl. (na piaskach, do przebycia dla piechoty); (5,3—12,7 km) las igl. (stary, na piaskach do przebycia dla piechoty); (13,6 km) rz. Nurzec (12—20 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi ps., łąkowe, prawy do 4 m wys.; odnoga 8—10 m szer., 0,5—1,2 m głęb., dno ps., brzegi twarde; 0,2 km wyżej za starą groblą rozlana w staw 300 x 150 m do 2,5 m głęb., dno przeważnie grząskie, bagniste); (21,3—22,7 km) las mieszany (stary, do przebycia dla piechoty); (27—29,4 km) po obu stronach drogi las mieszany (do przebycia dla piechoty); (31,4—35,5 km) las mieszany (do przebycia dla piechoty); (39,2 km) rz. Nurzec (20—24 m szer., kilka drobnych odnóg; 1,2 m głęb., dno ps., miejscami grząskie, brzegi podmokłe, dla wozów niedostępne).

Osiedla: os. m. **Nur** (p. drg. 64); (5,4—9,3 km) szereg wsi: **Tymianki-Wachnie, Moderki, Szklarze, Dębosze, Ogunie, Pachoły, Stasie, Skary, Bucie, Adamy,** (razem 69 dym.,

410 Pol., szkoła); (11,2 km, 0,6 km na Pd.) w. **Dominkowo** (3 dym., 5 Pol.); (13,7 km) mko **Ciechanowiec** (p. drg. 382); (17,9 km, na Pd.) flw. **Antonin** (8 dym., w tem 2 mur., 120 Pol.); (19,1 km) w. **Bojanka** (47 dym., 310 Pol., szkoła); (22,9 km) w. **Kocie-Basie** (25 dym., 189 Pol.); (24,5 km, na Pc.Z.) w. **Kocie-Piskuły** (20 dym., 117 Pol.); (24,5 km na W.) w. **Kocie-Schaby** (35 dym., w tem 1 mur., 219 Pol., szkoła); (27 km na Pc.) w. **Kocie-Borowe** (40 dym., w tem 2 mur., 136 Pol.); (28,6 km, 0,9 km na Pc.) w. **Niemyje Stare** (18 dym., 120 Pol.); (29,2 km, 0,9 km na Pc.Z.) w. **Niemyje-Skłody** (8 dym., 44 Pol., szkoła); (31 km) w. i flw. **Rudka** (136 dym., w tem 1 mur., 1162 Pol., 0,5% Żyd., kśł., szkoła); (39,5 km) mko **Brańsk** (p. drg. 390).

Mosty i przeprawy: (13,6 km na rz. Nurzec) drw., 55 m dłg., 5 m szer.; (13,7 km na odnodze rz. Nurzec) drw., 62,5 m dłg., 6 m szer.; (38,8 km na bgn. dolinie rz. Nurzec) drw., 68 m dłg., 6,5 m szer.; (39,2 km na rz. Nurzec) drw., 38,5 m dłg., 5 m szer.; (39,3 km na rz. Nurzec) drw., 26 m dłg., 5,5 m szer.; pozatem kilka mostków drw., 1,2—9 m dłg., 3,7—7 m szer., na rowach odwadniających i potokach.

Skrzyżowania drożni: Nur—64, 67, 68; Ciechanowiec—382, 392, 395; Brańsk—390, 394, 399, 400, 405.

395. Siemiatycze—Grodzisk—Pobikry—Ciechanowiec—Czyżew.

M. pr. 1/100—L 30 Wysokie Mazowieckie, L 31 Ciechanowiec, L 31 Drohiczyn, L 33 Łosie, (w szczegółach błędne).

58.4 km

Do w. Pobikry (27,9 km) **gruntowa** 6—15 m szer. ps.-gln., miejscami ps. rozjeżdżona, kam. uciążliwa, zadrzewiona, częściowo z rowami bocznymi; dalej do mka Ciechanowiec (39,9 km) 8—9 m szer. gln.-ps. bez rowów bocznych; wreszcie aż do końca **szosa** 8,5—10 m szer. z 4,5—7 m szutr. jezdnią częściowo wysadzana drzewami, z rowami bocznymi i linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. **Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla ciężkich zaprzęgów.**

Przeszkody: (0,8 km na Pc.W.) las igl. (niski, do przebycia dla piechoty); (1,3 km) rz. **Kamioka** (3—5 m szer., 0,8 m głęb., dno tw., brzegi zadrzewione); (6,6—7,8 km) las igl. (średniej wys., do przebycia dla piechoty); (17,1—17,4 km) las mieszany (wysokopienny, do przebycia dla piechoty); (21,6—23 km) zarośla liśc. i zagajniki z parcelą lasu igl. wysokopiennego (do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (24,4—25,8 km)

las mieszany (średniej wys., z parcelami miesz. zagajników); (28,9—35,9 km) las igl. (z domieszką brzozy, średniej wys., do przebycia dla piechoty); (39,1 km) rz. Nurzec (12—20 m szer., 1—2,5 m głęb., dno ps., częste stawy o dnie przeważnie mul. lub bgn., brzegi zabagnione, rzeka ma liczne odnogi); (40,1—46 km) las igl. (stary, do przebycia dla piechoty).

Osiedla: mko **Siemiatycze** (500 dom., w tem 300 mur., 6763 mieszk., 20% Pol., 10% Rus., 70% Żyd., kśł., kpl., crkw., syng., szkoła, 3 fbr., kapl. mł., cgl., gwoździarnia); (4,4 km) w. i flw. **Czartajewo** (73 dym., 527 Pol., 33% Rus., 2 szkoły); (4,4 km, 1 km na Pd.Z.) w. **Grzyby** (15 dym., 64 Pol.); (5.1 km, 1 km na Pd.Z.) w. **Orzepy** (8 dym., 45 Pol.); (6 km, 0,5 km na Z.) w. **Krasiewice Stare** (16 dym., 74 Pol.); (6,6 km, 0,8 km na Z.) w. **Krasiewice-Kułygi** (24 dym., 172 mieszk., 40% Pol., 60% Rus.); (6,6 km, 0,9 km na Pd.Z.) w. **Krasiewice-Jagiełki** (13 dym., 52 Pol.); (7,5 km, 0,9 km na Pd.Z.) w. **Krasiewice Czerepy** (8 dym., 45 Pol.); (7,5 km, 0,4 km na Pc.Z.) w. **Łachówka** (15 dym., 90 Pol., 6% Rus.); (8,9 km na W.) w. **Kłopoty-Bujne** (27 dym., w tem 1 mur., 120 Pol.); (10,2 km) w. **Kłopoty-Waśki** i **Stanisławy** (18 dym., 90 Pol.); (11,1 km) w. **Kłopoty-Bańki** (14 dym., 65 Pol.); (13 km) w. **Krynki-Sobole** (49 dym., w tem 1 mur., 227 Pol., 15% Rus., szkoła, wiatrak); (16 km) w. **Makarki** (46 dym., w tem 3 mur., 282 Rus.); (19,6 km) w i flw. **Grodzisk** (p. drg. 393); (19,6 km, 1 km na W.) w. **Mieszanówka** (49 dym., w tem 3 mur., 289 Pol., 5% Rus.); (21,6 km) w. **Porzeziny, Mendle** i **Gibkie** (24 dym., 166 Pol., 48% Rus.); (22,7 km, 0,7 km na Pd.W.) w. **Krynki-Borowe** (13 dym., 65 Pol.); (24,3 km) w. **Sypnia** (30 dym., 252 Pol., 30% Rus., szkoła, wtr.); (27,5 km) w. **Pobikry** (p. drg. 390); (30,5 km, 0,8 km na Pc.) w. **Króle** (40 dym., 275 Pol., szkoła); (39,9 km) mko **Ciechanowiec** (p. drg. 382); (39,9 km) flw. **Nowodwory** (p. drg. 382); (47 km) w. i flw. **Boguty** (55 dym., 320 Pol.); (48,5 km) w. **Drewnowo-Ziemiaki** (8 dym., 36 Pol., wtr.); (49 km) w. **Drewnowo-Daćbogi** (18 dym., 65 Pol., szkoła); (49,9 km, na Z.) w. **Drewnowo-Lipskie** (21 dym., 86 Pol., szkoła); (50,3 km) w. **Drewnowo-Konarze** (6 dym., 36 Pol.); (51,2 km) w. **Białe-Figle** (5 dym., 24 Pol.); (51.8 km) w. **Białe Chorzele** (7 dym., 32 Pol.); (52,4 km, na Pd.Z.) w. **Białe-Kwaczory** (14 dym., 86 Pol.); (52,8 km) w. **Białe-Szczepanowice** (15 dym., 100 Pol.); (53,5 km) w. **Białe-Mysztale** (17 dym., 106 Pol., szkoła); (54,6 km na Pd.Z.) w. **Białe-Zieje** (16 dym., 93 Pol.); (55,3 km na W.) w. **Stokowo-Łukasiki** i **Szerszenie** (9 dym., 59 Pol.); (58,4 km) mko **Czyżewo** (Czyżew, p. drg. 64).

Mosty i przeprawy: (1,3 km na rz. Kamionka) drw., 11 m dłg., 5,5 m szer.; (39,1 km na rz. Nurzec—0,2 km niżej oznaczonych na mp.) dwa mosty drw., 55 i 62,5 m dłg., 5 i 6 m szer.; (57,1 km na strumyku) drw., 12 m dłg, 5 m szer.; pozatem 23 mostki drw., 0,8—8 m dłg., 3,4—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: Siemiatycze — 396, 397, 398, 399; Pobikry—390; Ciechanowiec—382, 392, 394; Czyżewo—64, 66, 69.

396. Łosice — Puczyce — Sarnaki — Siemiatycze — Hornowo—Boćki—Bielsk.

M. pr. 1/100 — L 33 Łosie, L 32 Drohiczyn, M 32 Siemiatycze, M 31 Boćki,
77,3 km M 30 Bielsk (przestarzałe).

Do mka Boćki (59,4 km) gruntowa 4—12 m szer., miejscami z rowami bocznemi i zadrzew., przeważnie ps., odcinkami gln., przez mka brukowana; dalej aż do końca szosa z rowami bocznymi i linją tlgr., w większych osiedlach bruk. Biegnie na Pc.W. z odchyleniem ku Pc. na odcinku pomiędzy mkiem Sarnaki a mkiem Siemiatycze. Gruntowa ze względu na mały bród na rz. Kamionka i prom na rz. Bug nadaje się do użycia jedynie dla zaprzęgów do 2,5 T; szosa zdatna dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Przeszkody: (5,7 km) rz. Kałużna (5—10 m szer., 1,5 m głęb., dno i brzegi twarde); (7 km) strumień (3—5 m szer., 1 m głęb., dno muliste, brzegi grząskie); (9,7 km) strumień (2—4 m szer., dno muliste, brzegi bgn.); (21,3—23,6 km) las igl. stary, podsz. liśc., (dostępny dla piechoty); (23—23,6 km, do 0,3 km na Z.) las liśc. do 20 lat; (23,7 km) rz. Bug (100 m szer., do 3 m głęb., dno ps., chyż. pr. 0,9 m/sek., brzegi ps., dostępne; (23,9—24,3 km) las (j. w.); (24,3 km) rz. Kamionka (6 m szer., 0,5 m głęb., dno ps., dojazd dogodny); (24,3—31,4 km, do 0,5 km na W.) rz. Kamionka (3—5 m szer., 0,5—3 m głęb., dno twarde lub muliste, brzegi przeważnie bgn.); (26—26,9 km) las igl., średnio wys., na mp. nieściśle oznaczony); (31,4 km) rz. Kamionka (32,6—34 km) las miesz., średnio wys., z parcelami zagajników igl. i z wyrębami (dostępny dla pojedyńczych pieszych); (33,1 km) rz. Mahomet (2 m szer., 0,5 m głęb., dno twarde; tworzy stawek o brzegach zadrzew.); (36,6 km) rz. Mahomet (1,5 m szer., 0,4 m głęb., dno twarde); (38,3—40,1 km) las miesz., średniej wys., miejscami podmokły); (41,7—42,7 km) las miesz. wysokopienny, podszycie liśc., miejscami zagajnik; (43,5—44,5 km) las igl., wysokopienny, miejscami wyręby; (46,8—54 km, 0,1—0,7 km na Z.) rz. Leśna (miejsc. Leszczka, 3—6 m szer., 1,8 m głęb., dno muliste, brzegi łąkowe); (47,8—50,7 km, 0,1—0,2 km, na Z.) zagajniki liśc. do 20 lat; (53,9—27,4 km) las igl., średnio wys., podszycie liśc., miejscami zagajniki, oraz liśc., gdzieniegdzie podmokły; (57,4—58 km) łąka podmokła 0,5 m głęb., dostępna dla pieszych, w lecie wysycha (w zimie zamarza); (59,6 km) rz. Nurzec (7,5 m szer., 2,7 m głęb., dno muliste, brzegi bgn.; (63,5—66,1 km) las igl., średnio wys., podmokły); (66,6—66,8 km) lasek igl., wysokopienny;

(69,1 — 70,1 km) las igl., gęsty, miejscami wysokopienny); (73,8—75,1 km, na W.) las liśc. niski z parcelami zagajników i krzaków, oraz kępami sosen.

Osiedla: mko **Łosice** (p. drg. 387); (2,2 km, 0,3 km na Pc.) w. **Świniarów** (35 dym., w tem 4 mur., 289 Pol., szkoła); (5,4 km) flw. **Woźniki** (5 dym., w tem 1 drw., 205 Pol., szkoła); (5,9 km, 0,8 km na Pd.W.) w. **Czuchlaby** (48 dym., w tem 1 mur., 300 Pol., szkoła); (8 km) w. i maj. **Puczyce** (27 dym., w tem 3 mur., 297 Pol., szkoła); (9,8 km) flw. **Ostromęczyn** (5 dym. mur., 148 Pol.); (11,6 km) w. **Ostromęczyn** (52 dym., w tem 3 mur., 361 Pol., szkoła, 2 wtr.); (14,3 km, 0,8 km na Z.) w. **Grzybów-Kamionka** (17 dym., 101 Pol.); (15.5 km) w. **Grzybów** (40 dym., 210 Pol., szkoła); (18,1 km) mko **Sarnaki** (p. drg. 386); (19,6 km) w. **Chlebczyn** (50 dym., w tem 3 mur., 380 Pol.); (20,8 km) w. **Fronopol** (na mp. nieoznaczona, 24 dym., 210 Pol., szkoła); (23,2 km, 0,9 km na Z.) w. **Binduga** (12 dym., 120 Pol., szkoła); (23,3 km) w. **Kózki** (14 dym., 124 Pol.); (24,4 km) w. **Turna Mała** (20 dym., 128 Rus., 8% Pol.); (25,6 km, 0,2 km na W.) w. **Turna Wielka** (52 dym., w tem 1 mur., 128 Rus., 8% Pol., 2 mł.); (27,5 km, 0,2 km na W.) w. **Walendzinki** (Balendzinki, 7 dym., w tem 1 mur., 66 Pol., 4% Rus.); (28,9 km) w. **Łojki** (36 dym., w tem 6 mur., 270 mieszk. po 50% Pol. i Białorus.); (30,4 km) flw. **Siemiatycze** (nie istnieje); (30,3 km) mko **Siemiatycze** (p. drg. 395); (32,2 km) w. **Słowiczyn** (7 dym., 41 Pol., mł.); (36 km, 0,2 km na W.) maj. i w. **Baciki Średnie** (38 dym., w tem 1 mur., 390 Rus., 4% Pol.); (36,9 km) w. **Baciki Dalsze** (51 dym., 219 Rus.); (37,5 km, 0,4 km na Z.) w. **Romanówka** (na mp. flw. **Baciki Dalsze**, 38 dym., w tem 1 mur., 250 Rus.); (40,6 km) w. **Tołwin** (58 dym., 357 Pol., 15% Żyd., szkoła, smolarnia); (46,3 km) w. **Hornowo** (80 dym., 560 Pol., 5% Rus., szkoła); (51,9 km) w. **Wygonowo** (47 dym., 260 Pol., 3 mł.); (59,1—60,5 km) mko **Boćki** (p. drg. 393); (63 km, 0,2 km na Z.) w. **Dziecina**; (67,4 km) w. **Knorydy**; (70,1 km) flw. **Dobra Mila** (5 dym., 50 Pol.); (72,7 km) w. **Piliki** (60 dym., 402 Pol., szkoła); (77,3 km) mto **Bielsk** (723 dym., w tem 16 mur., 7505 mieszk., 26% Pol., 25% Białorus., 49% Żyd., 2 kśł., 4 crkw., 2 syng., starostwo, magistrat, szpital, poczta, seminarjum, 4 szkoły, 2 kaflarnie, 2 olejarnie, mł., st. kol., 6 hoteli, tartak, zadrzew. słabe).

Mosty i przeprawy: (5,8 km, na rz. Kałuża) most drw., 11 m dłg., 6 m szer., 3,5 m wys., 6 jarzm; (39,8 km, na strumieniu) drw., 10 m dłg., 8 m szer., 2 m wys., 2 jarzma; (31,4 km, na rz. Kamionka) drw., 12 m dłg., 7 m szer.; (29,6 km, na rz. Nurzec i odnodze): 1) drw., 19 m dłg., 6,5 m szer.; 2) drw., 22 m dłg., 6,5 m szer.; (68 km, na podmoklej łące) drw., 10 m dłg.; (23,7 km, na rz. Bug) prom linowy: 8 m dłg., 6 m szer., na 3 wozy lekkie z końmi, lub 100 ludzi, przejazd 15 min.; (24,3 km) przez rz. Kamionka bród (6 m szer., do 0,5 m głęb., dno ps., dojazd dogodny). Ponadto 6 przepustów (bet. rury) i 24 mostki drw., do 8,5 m dłg., na strumieniach i rowach.

Skrzyżowania drożni: Łosice—387, 392; Sarnaki—386; (27,3 km)—391; Siemiatycze—395, 387, 398, 399; Boćki—393, 400; Bielsk—401, 403. 405, 410.

397. Jabłonna—Miełkowice—Siemiatycze—Klukowicze—Wysokie Litewskie.

70,2 km

M. pr. 1/100 — L 32 Drohiczyn, M 32 Siemiatycze, N 32 Wysokie Litewskie (przestarzałe).

Gruntowa 5—15 m szer., ps.-crm. lub ps.-gln. miejscami z rowami bocznymi i drzewami. Na małych odcinkach wyboista, uciążliwa. Biegnie na W. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów, z wyjątkiem uciążliwego odcinka w dolinie Bugu (7,2—9,2 km).

Przeszkody: (2,7 km) rz. Turna (2—5 m szer., 1 m głęb., dno ps., brzegi suche, strome); (8,9 km) rz. Bug (150 m szer., 2,5—6 m głęb., dno tw.-ps., brzegi łagodne, miejscami podmokłe); (9.2—10,4 km) zagajnik liśc.; (10,9 km) strumyk — 2 m głęb., brzegi bgn.; (25,5—26,4 km) las sosnowy z parcelami zagajników; (28,1 km) rz. Peresieka (2 m szer., 0,3 m głęb., dno ps., brzegi trf., miejscami strome; (34,2 km) r. Kamionka (3—5 m szer., do 3 m głęb., dno i brzegi bgn.); (34,4—36 km) zagajnik sosnowy; (43 km) rz. Moszczona (3—10 m szer., do 1,5 m głęb., dno i brzegi bgn.); (43,5—47,5 km) porozrzucane małe zagajniki sosnowe (na mp. oznacz. jako las); (47,5—54 km) las sosnowy wysokopienny z działkami liśc.; (57,7—61 km, na Pd.) lasy oznaczone na mp. nie istnieją, pozostały miejscami małe zagajniki na glebie podmokłej.

Osiedla: w. **Jabłonna Lacka** (p. drg. 389); (4,1 km) w. i flw. **Gródek** (104 dym., w tem 1 mur., kśl. szkoła); (7,2 km) w. **Mołożewo** (71 dym., w tem 3 mur., szkoła mur.); (9,2 km) flw. **Wierzchuca Nadbużna** (Nadolna, 3 dym.); (10,5 km) w. **Putkowice Nadolne** (Dolne, 49 dym., 270 Pol., szkoła); (11,7 km) w. i flw. **Wierzchuca Nagórna** (46 dym., w tem 2 mur., Pol., szkoła); (13,4 km) w. **Putkowice Nagórne** (Górne, 27 dym., w tem 1 mur., 129 Pol.); (13,8 km) w. **Rostki** (13 dym., 78 Pol.); (16,1 km) w. **Miełkowice-Stawki** (28 dym., 145 Pol.); (17,3 km) w. **Miełkowice-Janki** (18 dym., 94 Pol.); (18,7 km) w. **Miełkowice-Paszki** (p. drg. 392); (20,1 km, 0,8 km na Pc.) w. i flw. **Bryki** (29 dym., w tem 1 mur., 212 Pol.); (21,6 km) w. **Narojki** (73 dym., w tem 1 mur., 404 Białorus., 30% Pol., crkw., szkoła, flw. nie istnieje); (24,4 km) w. **Korzeniówka Mała i Duża** (33 dym., 272 Rus.); (28,2 km, 0,9 km na Pc.) w. **Klukowo** (20 dym., 156 Rus.); (28,2 km) w. **Rogówka** (63 dym., 485 Rus., szkoła); (33,4 km) mko **Siemiatycze** (p. drg. 396); (39,9 km) w. **Boratyniec Lacki** (24 dym., w tem 2 mur., 105 Pol., 5% Żyd.,

cgl., szkoła mur.); (43 km) w. **Grabarka i Wakułowicze** (21 dym., 77 Rus.); (47,5 km) w. **Sokole** (na mp. nieoznacz., 23 dym., 131 mieszk., po 50% Pol. i Rus., szkoła); (50,1 km) flw. **Wygoda** (na mp. Sucholice, 3 dym., 27 Pol.); (54,3 km) w. **Wierpole** (60 dym., 300 Rus., 20% Pol.); (56 km) w. **Anusin** i flw. **Sawiki** (na mp. Sawicki, 6 dym., 52 Rus.); (57,3 km, na Pc.) flw. **Potoki** lub **Saperowszczyzna** (na mp. Potocka, 2 dym., 30 Pol.); (57,7 km) w. **Stołpce** (36 dym., 205 Rus., 20% Pol.); (61 km) w **Litwinowicze** (na mp. flw., 25 dym., 330 Rus.); (6,26 km) w. i flw. **Klukowicze** (2 dym. mur., 87 drw., 430 Rus., 5% Pol., szkoła); (64,3 km) w. **Wyczółki** (47 dym., 256 Rus.); (66,2 km w. **Łumno** (71 dym., 385 Rus., szkoła)((70,2 km) mto **Wysokie Litewskie** (p. drg. 391).

Kolejki wąskotorowe: flw. Wygoda — leśna.

Mosty i przeprawy: (2,7 km, na rz. Turna) drw., 10 m dłg., 6 m szer.; (34,2 km, na rz. Kamionka) drw., 12 m dłg., 7 m szer. Ponadto na drodze 10 mostków drw., 2—8 m dłg., 4,5—7 m szer. i przepust beton. Przez rz. Bug brak przeprawy. W suche lata poniżej flw. Wierzchuca bród dla piesz. z przewodnikiem, 1—1,2 m głęb.

Skrzyżowania drożni: Jabłonna —389, 390; Mielkowice-Paszki — 392; Siemiatycze — 396, 397, 398, 399; Wysokie Litewskie — 391, 400.

398. Siemiatycze—Baciki Bliższe—Żerczyce—Mielejczyce—Kleszczele.

37,5 km

M. pr. 1/100—M 31 Boćki, M 32 Siemiatycze (przestarzałe).

Gruntowa (trakt) do w. Żerczyce (15,6 km) ps., 8—15 m szer., na małych odcinkach z rowami bocznymi i drzewami. Dalej 10—15 m szer., lepsza, przeważnie twarda, częściowo zarośnięta trawą i rowami bocznymi. Biegnie na Pc.W. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów (miejscami z trudem).

Przeszkody: (0,4 km) rz. Kamionka (3,5 m szer., 3 m głęb., dno bgn., brzegi niskie, bgn.; (2,5—3,5 km) zagajnik mieszany (miejscami trudny do przeb.); (4,5—9,9 km) las wysokopienny igl., z działkami liśc. i miesz.; liczne polany i wyręby na mp. nieoznacz.); (10,8 km) rz. Moszczana (6—8 m szer., 0,6 m głęb., dno tw., brzegi podm., porośnięte krzewami); (17,9 km, na Pd.) podm. łąka do 0,5 m głęb., (do przeb. dla ludzi i koni tylko miejscami z przewodnikiem); (18,3 km) rz. Nurczyk (5—4 m szer., 0,7 m głęb., dno kam., miejscami bgn., brzegi trf., podmokłe i zadrzewione); (18,3 km) bagno wzdłuż rz. Nurczyk (do 1,5 m głęb., nie do przebycia); (18,3—18,9 km) zagajnik liśc., na glebie podmokłej (miejscami do przebycia dla pieszych); (18,9—21,8 km) zagajnik igl. (na

mp. nieoznacz.); (22,6 km) strumień (2—4 m szer., 0,3—0,5 m głęb., dno ps., brzegi trf., częściowo zarośnięte); (26,2—30,2 km) po obu stronach drogi szereg zagajników i lasków liśc. i igl.; (37—37,5 km) podmokła łąka (0,5 m głęb., do przebycia tylko dla pieszych); (37,9 km) rz. Nurzec (2—7 m szer., do 1 m głęb., często rozlana w stawy, dno przeważnie ps., brzegi płaskie, dolina j. w.).

Osiedla: mko **Siemiatycze** (p. drg 395); (3,9 km) w. **Baciki Bliższe** (46 dym., 234 Rus., 9% Pol.); (3,6 km, 1 km na Pc) w. i flw. **Baciki Średnie** (38 dym., w tem 1 mur., 340 Rus., 4% Pol.); (8,4 km) w. **Kajanka** (42 dym., 266 Pol., 40% Rus.); (10,1 km) w. **Moszczona Pańska** (42 dym., 294 Rus., szkoła); (14,9 km, 0,7 km na W.) w. **Zalesie** (48 dym., w tem 2 mur., 200 Rus.); (15,6—17,4 km) w. **Żerczyce** (52 dym., 288 Rus., 10% Pol., crkw., szkoła); (22,2 km) os. **Mielejczyce** (155 dym., w tem 10 mur., 1146 mieszk., 40% Pol., 45% Rus., 15% Żyd., kśł., crkw., syng., szkoła, poczta, post. pol., fbr. kafli, apt.); (27,2 km) w. **Nowosiółki** (3 dym., 20 Rus.); (32 km) w. **Dąsze** (57 dym., 382 Rus.); (33,1 km, 0,8 km na Pc.) w. **Kośno** (1 dym., 12 Pol., crkw.); (37,5 km) mko **Kleszczele** (271 dom., 1778 Białorus., 35% Żyd., 15% Pol., kśł., 2 crkw., magistrat, gm., post. pol., poczta, tlgr., 2 szkoły).

Kolejki wąskotorowe: przy w. Żerczyce—leśna.

Mosty i przeprawy: (6,4 km, na rz. Kamionka) drw., 12 m dłg., 7 m szer. Ponadto na drodze 13 mostkkw drw. i żel.-bet., 1,2—9 m dłg., 5—9,5 m szer., na strumykach i rzeczkach.

Skrzyżowania drożni: Siemiatycze — 395, 396, 397, 399; (29,5 km) — 400; Kleszczele — 403.

399. Siemiatycze — Wiercień Wielki — Dziatkowicze — Dołubowo — Brańsk — Pietkowo — Suraż — Markowszczyzna—Drg. 60.

83 km

M. pr. 1/100 — M 32 Siemiatycze, M 31 Boćki, M 30 Bielsk, M 29 Białystok (w szczegółach błędne).

Początkowo do w. Dziatkowicze (16,3 km) szosa 7 m szer., 4,5 m szutr. jezdnią, wysadzana drzewami, z rowami bocznymi. W dalszym ciągu aż do końca gruntowa, do w. Popławy (35,4 km) gln.-ps., 11 m szer., stąd do mka Brańsk (38,2 km) 10 m szer. z 3 m bruk. jezdnią. Następnie do mka Suraż (67,6 km) gln.-ps., z rowami bocznymi, częściowo wysadzana drzewami; wreszcie w końcowym odcinku 9 m szer., miejscami zadrzew. Biegnie na Pc., tworząc kilka nieznacznych odchyleń na Pc.Z. i Pc.W.

Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, pozostałe odcinki dla ciężkich zaprzęgów (miejscami z trudem).

Przeszkody: (1,1—7,5 km) las sosn. niski; (2,6 km) rz. Kamionka (6 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.-kam.); (9,3—12,1 km) las sosn. w różnym wieku; (12.9—15,2 km) las mieszany; (17,8—18,7 km) mieszany zagajnik; (20,1—21,3 km) las mieszany z parcelami zagajników; (28,4 km) rz. Czarna (12 m szer., 1,5 m głęb., dno i brzegi grząskie, zarośnięte sitowiem); (30—35,4 km) las mieszany, lekko podszyty, miejscami podmokły); (38,2 km) rz. Nurzec (20—24 m szer., kilka płytkich odnóg; 1,2 m głęb., dno ps., miejscami grząskie, brzegi — podmokłe łąki dla wozów niedostępne); (41,4—43,2 km i 50—50,5 km) las mieszany na glebie podmokłej; (56,5 km) rz. Liza (8 m szer., 1 m głęb., dno ps., dolina bgn., łąkowa); (68.3—68,6 km) rz Narew (35 m szer., 3,5 m głęb., dno gln.-ps., chyż. prądu 0,4 m/sek.); (77,3 km) rz. Turośn (5 m szer., 1,8 m głęb., dno gln.-ps.).

Osiedla: mko **Siemiatycze** (p. drg. 395); (3,5 km, 1 km na Z.) w. i flw. **Czartajewo** (73 dym., 343 Pol., 184 Rus., 2 szkoły); (6 km) w. **Laskowszczyzna** (na mp. nieoznacz., 9 dym., 61 Rus.); (6,7 km, na W.) w. **Laszczka** (na mp. nieoznacz., 17 dym., 70 Rus., 15% Pol.); (8,2 km, na W.) w. **Wiercień Mały** (55 dym.); (12,5 km, 0,7 km na Pd.W.) w. **Żurobice** (76 dym., 445 Rus., 30% Pol., crkw., szkoła); (16,3 km) w. **Dziatkowicze** (21 dym., w tem 1 mur., 115 Rus., 45% Pol., kśł.); (16,5 km, 0,7 km na W.) w. **Konty** (27 dym., 233 Pol., 5% Rus.); (18,8 km) w. **Brzeziny-Janowięta** i **Brzeziny Niedźwiadki** (31 dym., 185 mieszk.); (22,2 km) w. **Bołubowo** (p. drg. 393); (25,9 km) **Chrościanka** (3 dym., 11 Pol.); (28,4 km, 0,5 km na W.) w. **Holunki** (39 dym., 264 Pol., szkoła); (28,8 km) w. **Suchaty Stare** (34 dym., 179 Pol., szkoła); (28,8 km, 1 km na W.) w. **Widzgowo** (21 dym., 118 Pol.); (35,4 km) w. **Popławy** (102 dym., w tem 5 mur., 552 Pol., szkoła); (38,2 km) mko **Brańsk** (p. drg. 390); (44 km) w. **Świrydy** (60 dym., w tem 1 mur., 340 Rus., 35% Pol., 5% Żyd., szkoła); (46 km) w. **Oleńska** (52 dym., 220 Pol., szkoła); (47,3 km) w. **Olszewo Stare** (22 dym., 105 Pol.); (48,9 km) w. **Moskwin** (13 dym., 100 Pol.); (49,2 km) flw. **Ostrówek** (2 dym., 10 Pol., 3 Rus.); (51 km) w. **Topczewo** (37 dym., 172 Pol., kśł.); (51 km, 0,4 km na Z.) w. **Topczewo Nowe** (na mp. flw., 18 dym., 95 Pol., szkoła); (33,5 km) w. **Wólka Pietkowska** (43 dym., 275 Pol., szkoła); (56,7—58,7 km) w. i flw. **Pietkowo** (45 dym., dwór, i 7 dym. mur., 480 Pol., kśł., szkoła, trt., mł., zadrzew. dobre); (59,5 km, 0,3 km na Z.) flw. **Turek** (3 dym.); (61,4—63,1 km) w. **Daniłowo** (p. drg. 61); (65,5 km) w. **Gąsówka Oleksin** (32 dym., wiatrak); (67,6—69,2 km) mko **Suraż** (185 dom., 1820 Pol. 8% Rus., kśł., szkoła, post. pol.); (72,5—74,8 km) w. **Borowskie-Wypychy-Skórki-Szepiotki-Kowale** (jednostka admin., 107 dym., 548 Pol.); (76,6 km) w. **Pieczki** (7 dym., w tem 1 mur., 49 Pol.); (77,3 km) w. i flw. **Turośl Dolna** (66 dym.,

w tem 6 mur.; 431 Pol.); (79,3 km, 1 km na Pc.Z.) w. **Dobrowody** (13 dym., 66 Pol.); (81,7 km) w. **Markowszczyzna** (6 dym., w tem 3 mur., 71 Pol., 2% Rus.); (83 km, 0,9 km na Z.) w. **Tołcze** (p. drg. 60).

Mosty i przeprawy: (2,6 km, na rz. Kamionka) most drw., 13 m dłg., 6 m szer.); (28,6 km, na rz. Czarna) drw., 14,5 m dłg., 5 m szer.; (37,6 km, na bgn. dolinie rz. Nurzec) drw., 178 m dłg., 6 m szer.; (37,9—38,2 km, na rz. Nurzec i odnogach) 3 drw., 68, 38,5 i 26 m dłg., 6,5 i 5,5 m szer.; w górę od mostów bród, do użycia od maja do września; (68,3 km, na rz. Narew) kładka drw. dla pieszych, 200 m dłg., 1,1 m szer.; 0,2 km w dół rzeki prom drw. 10×4 m dłg., na 2 wozy lub 30 osób, czas przeprawy 3 min., 0,9 km w górę od kładki bród. Ponadto na drodze 27 mostków drw., 1,5—9 m dłg., 5—8 m szer. i 2 przepusty na strumykach i rowach.

Skrzyżowania drożni: Siemiatycze—395, 396, 397, 398; Dołubowo—393; Brańsk—390, 394, 400, 405; Pietkowo—401; Daniłowo—61; Suraż—402; Tołcze—60.

400. Wysokie Litewskie—Tumin—Rogacze—Śnieżki—Boćki—Olszewo—Brańsk—st. kol. Szepietowo.

86,3 km

M. pr. 1/100—M 30 Wysokie Mazowieckie, M 31 Ciechanowiec, L 32 Boćki, M 32 Siemiatycze, N 32 Wysokie Litewskie (przestarzałe).

Do mka Boćki (42,1 km) **gruntowa** (trakt) 12—15 m szer., ps. twarda, zadrzewiona, z rowami bocznymi, częściowo zarośnięta trawą; dalej do mka Brańska (61,6 km) 6—15 m szer. ps.-crm., miejscami z rowawi bocznymi i drzewami na małym odcinku na nasypie; wreszcie aż do końca **szosa** 8—9 m szer. z 4,5 m szutr. jezdnią z rowami i drzewami bocznymi. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, z wyjątkiem odcinka:** Tumin—Rogacze (6,9—19,6 km) **gdzie tylko dla ciężkich zaprzęgów.**

Przeszkody: (3,9—4,3 km) las liśc. (na gruncie podmokłym, do przebycia dla piechoty); (5,7 km) rz. **Pulwa** (5—15 m szer., 1 m głęb., dno grząskie, brzegi podmokłe); (11,5—17,6 km) zagajniki mieszane lub działki brzeziny z parcelami lasów średniej wys. porozrzucane nieregularnie po obu stronach drogi); (19,1 km) rz. **Narczyk** (4,5 m szer., 0,5 m głęb., dno i brzegi twarde ps., brzegi zadrzew.); (20,1—24 km) po obu stronach drogi małe zagajniki liśc. i igl. lub zarośla na wyrębach (wśród zagajników liczne polany orne); (26,4—

27,1 km) zagajniki mieszane (do przebycia dla piechoty); (32,2 km) dopływ rz. Nurzec (5 m szer., 1,8 m głęb., dno i brzegi bgn.); (34,4 km) rz. Nurzec (10—20 m szer., 2,5 m głęb., dno i brzegi ps. twarde, przy moście rozlana w staw); (32,3—37,8 km) las mieszany (niski, z działkami zagajników igl.); (42,6—44,3 km) zagajnik igl. (do przebycia dla piechoty); (46 km) rz. Olszanka (na mp. bez nazwy, 3—5 m szer., 1,9 m głęb., dno i brzegi miejsami bgn.); (45,5—46 km) las mieszany (miejscami podmokły); (47,9—50,2 km) zagajniki liśc. (do przebycia dla piechoty); (55,9—57,1 km) rz. Nurzec (płynie wzdłuż drogi, 25 m szer., 3—4 m głęb., dno i brzegi bgn.); (58,8—59,3 km) łąki bgn. (do 0,8 m głęb., w suchą porę do przebycia dla pieszych); (59,5 km) rz. Bronka (6—8 m szer., 2 m głęb., dno grząskie, brzegi łąkowe); (66,2—67,4 km) las liśc. (na glebie podmokłej, do przebycia dla piechoty); (72,2 km) rz. Mianka (12 m szer., 1,9 m głęb., dno gln.-ps., brzegi ps.); (71,2—75,3 km) las liśc. (na glebie podmokłej, do przebycia dla piechoty); (80,6—81,3 km) las mieszany (na glebie podmokłej, do przebycia dla piechoty); (85,1—86,3 km) las liśc. (na glebie podmokłej, do przebycia dla piechoty).

Osiedla: mko **Wysokie Litewskie** (p. drg. 391); (4,3 km) flw. **Łumno** (5 dym., 81 Rus., 9 Pol., szkoła, wtr.); (6,9 km) w. **Tumin** (50 dym., 212 Rus., 3% Pol.); (10,1 km) w. **Bobrówka** (41 dym., 200 Rus.); (11,5 km) w. **Zubacze** (53 dym., 327 Rus., 5% Pol., crkw., szkoła); (18,9 km, 1 km na W.) w. **Medwieżyki** (34 dym., 200 Rus.); (19,6 km) w. **Rogacze** (70 dym., 292 Rus.); (20,1 km, 0,5 km na W.) w. **Mikulicze** (30 dym., 228 Rus.); (23,2 km) os. **Pawłowo** (2 dym., 16 Pol., wtr.); (25,9 km) w. i flw. **Gruzki** (32 dym., 121 Rus., 3% Pol.); (25,9 km, 0,7 km na Pc.) w. **Piotrowszczyzna** (23 dym., 98 Rus., 10% Pol., wtr.); (29,5 km) w. **Snieżki** (50 dym., 250 Rus.); (31 km na W.) flw. **Kolejczyce** (5 dym., w tem 2 mur., 45 Rus., 5% Pol.); (34,7 km) w. **Nurzec** (21 dym., 120 Rus.); (37,7 km) w. **Dubno** (89 dym., 383 Rus., 4% Pol., 2% Żyd.); (42,1 km) mko **Boćki** (p. drg. 393); (44,3 km) w. **Jakubowskie** (na mp. Jakubowice i Szydakowizna, 77 dym., 345 Pol., szkoła); (46,2 km) w. **Olszewo** (36 dym., 139 Pol.); (47,9 km, 0,4 km na Pd.) w. i flw. **Bodaki** (17 dym., 220 Pol., szkoła); (51,9 km) w. **Chojewo** (98 dym., 406 Pol., szkoła); (53,9 km, 1 km na Pd.) w. **Pace** (na mp. Pacewo, 15 dym., 65 Pol.); (53,9 km) w. **Kiersnowo** (48 dym., 240 Pol., szkoła, wtr.); (55,9 km) os. **Majerowizna** (2 dym., 15 Pol., 50% Rus.); (57,1 km) os. **Atopy** (1 dym., 3 Żyd., mł.); (58,1 km) w. **Kiersnówka** (17 dym., 71 Pol., 50% Rus.); (61,6 km) mko **Brańsk** (p. drg. 390); (66,2 km) w. **Potoki** (50 dym., w tem 1 mur., 304 Pol., szkoła); (68,3 km, 0,6 km na Pc.W.) w. **Domanowo Nowe i Stare** (99 dym., w tem 1 mur., 505 Pol., kśł., 2 szkoły, wtr.); (70,6 km, 0,8 km na Pd.W.) w. i flw. **Mień** (110 dym., 654 Pol., 2 szkoły); (75,3 km, 0,3 km na Pc.) flw. **Wyliny Ruś** (7 dym., w tem 2 mur., 106 Pol., 28% Żyd., trt.); (76,2 km, 0,4 km na Pd.) w. **Wyliny Ruś** (25 dym., 287 Pol., szkoła); (78 km) flw. **Chorężyce** (2 dym., w tem 1 mur., 50 Pol.); (78 km, 0,7 km na Pc.W.) w. **Zalesie Nowe** (25 dym.,

186 Pol.); (80 km) w. **Wojny Pogorzel** (29 dym., w tem 3 mur., 350 Pol., szkoła); (83,8 km) w. **Dąbrówka** (52 dym., 500 Pol., 8% Żyd., kśł., szkoła, mł. motor.); (84,3 km na Pd.W.) w. **Gierałty Nowe** (9 dym., 110 Pol.); (86,3 km) st. kol. **Szepietowo** (p. drg. 392).

Mosty i przeprawy: (5,7 km na rz. Pulwa) drw., 14,5 m dłg., 4,5 m szer.; (34,4 km na rz. Nurzec) drw., 15 m dłg., 6,4 m szer., (63,4 km na rowie) drw., 12 m dłg., 5 m szer.; (64,3 km na rowie) drw., 16,5 m dłg., 5 m szer.; (71,4 km na bgn. łączce) drw., 59 m dłg., 6 m szer.; (72,2 km na rz. Mianka) drw., 31 m dłg., 5 m szer.; pozatem 23 mostki drw., 1—9,8 m dłg., 4—9 m szer., na strumykach i rowach.

Skrzyżowania drożni: Wysokie Litewskie—391 397); (24,4 km)—398; Boćki—393, 396; Brańsk—390, 394, 399, 405 st. kol. Szepietowo—392.

401. Buszmicze—Dubicze Cerkiewne—Orla—Bielsk—Warpechy Stare—Poświętne—Sokoły.

M. pr. 1/100—L 30 Wysokie Mazowieckie, M 30 Bielsk, M 31 Boćki, N 31 Orla.

87,8 km M. r. 1/84 — XXI-14.

Gruntowa do w. Dubicze Cerkiewne (19,5 km) 4—12 m szer. ps.-gln., miejscami głęb. ps., błotnista, porośnięta trawą, z rowami bocznymi; dalej 6—9 m szer. ps. lub ps.-gln., miejscami rozjeżdżona z zaniedbanymi rowami bocznymi, słabo i nierównie zadrzewiona, z odcinkami brukowanymi w mcie Bielsk (64,5—67,2 km) i w mku Sokoły (87,8 km. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. **Dla ciężkich zaprzęgów w mokrą porę uciążliwa.**

Teren równinny, przechodzący ku Pc. stopniowo w falisty, początkowo zalesiony, potem przejrzysty; pocięty bgn. dolinami rzek: Policzna, Orlanka i Biała. Gleba ps. lub ps.-gln., w miejscach niższych trf.

Przeszkody: (2—4,9 km) las i zagajnik igl. (średniej wys., do przebycia dla piechoty); (6,2—10,2 km) las igl. (stary, miejscami podmokły, do przebycia dla piechoty); (11,1 km) rz. **Policzna** (3 m szer., 0,5—1 m głęb., dno bgn., brzegi niskie bgn., dostępne tylko zimą); (11,5—15,7 km) las i zagajniki igl. (las stary, zagajniki do 20 lat, częściowo podmokłe, do przebycia dla piechoty); (15,7—17,3 km) las igl. (stary, podszyty, do przebycia dla piechoty); (19 km) rz. **Orlanka** (10 m szer., do 1 m głęb., dno i brzegi bgn.); (21,3 km) rz. **Orlanka** (do 20 m szer., 0,3—0,6 m głęb., dno ps., brzegi łagodne ps.; bród); (22,9—25,7 km, 0,8 km na Pc.) las mieszany (Czar-

ny las, 20—60 lat, z duchtami i drogami leśnemi; do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (21,3—30 km) rz. Orlanka (6,7 m szer., do 0,8 m głęb., dno trf.-muliste, brzegi trf.-bgn., niskie); (32,1—32,8 km) lasek liść, (10 lat, b. gęsty, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (40,6 km) rz. Biała (3—6 m szer., 1,8 m głęb., dno muliste, brzegi bgn.); (46,2—46,9 km) las igl. (do przebycia dla piechoty); (58,6 km) rz. Polsza (3—6 m szer., 0,6 m głęb., dno ps., brzegi bgn.); (58,8—59,9 km) las igl. (do przebycia dla piechoty); (67,3—69,6 km) las ig. (starodrzew, do przebycia dla piechoty); (71,6 km) rz. Liza (8 m szer., do 1 m głęb., dno gln.-ps., brzegi niskie, łąkowe); (73,3—75,5 km) las mieszany (wysokopienny, z drogami leśnemi i duchtami, do przebycia dla piechoty); (78 km) strumień (2,3 m szer., 0,3 m głęb., dno i brzegi bgn.); (78,7—79,5 km) las igl. (do przebycia dla piechoty); (82,4 km) rz. Gruda (1—1,5 m szer., do 1 m głęb., dno ps., brzegi niskie); (82,5—85,1 km) las igl. (40—60 lat, naprzemian z zagajnikami igl. i miesz. 10—25 lat, z drogami leśnemi, do przebycia dla piechoty); (86,5 km, 0,1—0,2 km na Pd.Z.) zagajniki igl. (do przebycia dla piechoty).

Osiedla: w. **Buszmice** (60 dym., 392 Białorus., 5% Pol.); (2 km) w. **Kazimierowo** (9 dym., 70 Białorus.); (4,9 km) w. **Opaka** (26 dym., 73 Białorus.); (17,3 km) os. mł. **Błachut** (4 dym., 10 Białorus.); (19,5 km) w. **Dubice Cerkiewne** (51 dym., 275 Białorus., crkw., szkoła); (28,1—30,5 km) mko **Orla** (250 dom., w tem 3 mur., 2200 Żyd., 34% Białorus., 2% Pol., crkw., syng., 2 szkoły, szpital, apteka, 2 mł., 2 olejarnie, kaflarnia); (33,1 km, 0,2 km na Pc.) w. **Wòlka** (17 dym., 85 Białorus.); (36,4 km) w. **Parcewo** (95 dym. 360 Białorus., 5% Pol., crkw., szkoła), (40,1—43 km) mto **Bielsk Podlaski** (p. drg. 396); (48,1 km) w. **Orzechowicze** (36 dym. 279 Białorus., 10% Pol., szkoła); (49,3 km, 0,4 km na Pd.Z.) w. **Bańki** (52 dym., 259 Pol.); (51,3 km) w. **Stołowacz** (7 dym., 60 Pol.); (57 km) w. **Warpechy Nowe** (28 dym., 113 Pol.); (60,8 km) w. **Warpechy Stare** (35 dym., 201 Pol., szkoła); (63,8 km) w. **Falki-Kowale** (14 dym., 80 Pol.); (65,7 km) w. **Falki Stare** (45 dym., 204 Pol., 15% Żyd., szkoła); (67,3 km) w. **Falki-Godzięby** (35 dym., 191 Pol., szkoła); (68,5 km, 0,3 km na Pd.) w. **Osówka** (26 dym., w tem 3 mur., 85 Pol.); (72 km) w. i flw. **Pietkowo** (p. drg. 399); (74,9 km) gaj. **Józefin** (na mp. Błonowe Błoto); (76,5 km) w. **Poświętne** (19 dym., 142 Pol., kśł., szkoła); (77 km) w. **Dzierzki-Gołębie** (16 dym., 110 Pol.); (78 km) w. **Dzierzki-Wojciechowięta** i **Janowięta** (23 dym., 123 Pol.); (80 km, 0,3 km na Pc.) w. **Zdrody Nowe** (19 dym., 116 Pol.); (80 km) w. **Zdrody Stare** (31 dym., 159 Pol., 12% Żyd.); (82,3 km, 0,3 km na Pd.) w. **Dworaki-Pikuty** (19 dym., w tem 3 mur., 130 Pol.); (82,3 km, na Pc.) w. **Dworaki-Staśki** (21 dym., 140 Pol.); (84,2 km, 0,4 km na Pc.W.) w. **Perki-Franki** (13 dym., w tem 1 mur., 88 Pol.); (85,8 km na Pc.W.) w. **Perki-Bujanki** (10 dym., w tem 1 mur., 54 Pol.); (87,1 km, 0,2 km na W.) w. **Sokoły-Nowosiółki** (4 dym., 38 Pol.); (87,8 km) mko **Sokoły** (p. drg. 39).

Mosty i przeprawy: (4,8 km na potoku) drw., 15 m dłg., 4 m szer., (21,3 km na rz. Orlanka) bród 16 m szer., 0,6 m głęb., dno ps.; brzegi ps., dojazd dogodny, podczas wylewów niedostępny; (30 km na rz. Orlanka) drw., 15 m dłg., 6,5 m szer., 3 m wys.); (40,6 km na Biała) drw., 30 m dłg., 5 m szer., 3,5 m wys.; (51,9 km na rowie) drw., 13 m dłg., 5 m szer.; (71,6 km na rz. Liza) drw., 12 m dłg., 7 m szer.; pozatem 30 mostków drw. i 1 przepust bet.

Skrzyżowania drożni: Bielsk—396, 403, 405, 410; Pietkowo—399; Sokoły—39, 60, 62.

402. Suraż—Czaczki Wielkie—Nowosady—Zabłudów—Żednia—Słuczanka.

52,4 km

M. pr. 1/100—M 30 Bielsk, M 29 Białystok, N 29 Zabłudów (przestarzałe).

Do w. Chodory (6,4 km) gruntowa 4—9 m szer., ps.-gln., lub ps., miejscami z zaniedbanymi rowami bocznymi; dalej do w. Czaczki Wielkie (8,4 km) brukowana 5—6 m szer., opatrzona rowami, w dalszym ciągu do w. Gołówki Stare (9,7 km) gruntowa ps. lub ps.-żw. 4—8 m szer.; następnie do toru kol. Białystok—Bielsk (10,5 km) brukowana 5—6 m szer., opatrzona rowami. Wreszcie gruntowa do drg. 415, ps.-gln. bądź gln.-ps., 5—6 m szer.; skąd do mka Zabłudów (27,9 km) 5—12 m szer., z większą domieszką ps., w końcu 4—25 m szer., ps.-gln. miejscami zarośnięta trawą, odcinkami z rowami bocznymi. Biegnie w ogólnym kier. na Pc.W. z licznymi załamaniami. Odcinki gruntowe stale do użycia dla lekkich zaprzęgów, miejscami zaś—zależnie od pogody—dla ciężkich. (Przed użyciem dla ciężkich zaprzęgów, rozpoznać). Odcinki brukowane nadają się do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do mka Zabłudów (27,9 km) lekko falisty, otwarty z porozrzucanemi kępami niskopiennych lasków i zagajników igl. Dalej silniej sfalowany, do gaj. Budy (35,6 km) otwarty, przejrzysty, skąd do końca zalesiony. Gleba ps.-gln., lub gln.-ps. Obserwacja z drogi naogół słaba, sięga do 1 km, miejscami na odcinkach przejrzystych do 3 km. Przesłona drogi tylko w zalesieniu. Dogodne pkty obs.: wzg. 152 (0,4 km na Pc.W. od mka Suraż), wgląd na Pc.Z. i Pd.Z.; wzg. 156 (0,5 km na Z. od w. Nowosady) wgląd na Pd. i Z. 3—4 km; wzg. 169

(1,3 km na Z. od w. Kowalewce) wgląd na W. do 3 km; wzg. 168 (1,3 km na W. od w. Kowalewce) wgląd na Z. i Pc. 3—4 km; wieża obs. (obok os. Żednia) z polem widzenia 6—15 km.

Przeszkody: (2,5—4 km) rzadki zagajnik liść. 15—20 lat, miejscami na glebie podmokłej, do przebycia dla pojed. jeźdźców; (4—5,2 km, na Pc.) las mieszany, podszyty 30—40 lat, (do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (8,5—9 km) lasek liść. 15—25 lat, na glebie podmokłej, (do przebycia j. w.); (14,8 km) rz. **Gniła** 1—2 m szer., do 0,4 m głęb., dno miejscami grząskie, brzegi częściowo podmokłe, dostępne dla piechoty; (15,5—16,3 km na Pd.) łąki podmokłe, częściowo trf., 0,2—0,3 m głęb., miejscami dostępne dla pojedyńczych jeźdźców; (21,4—22,4 km) niski las igl. 30—40 lat (do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (25,5—25,8 km) łąki podmokłe 0,2—0,3 m głęb., (dostępne dla pojedyńczych jeźdźców); (28,6 km) rz. **Rudnia** 1—6 m szer., 0,3—0,6 m głęb., dno ps., brzegi bgn.; (29,4—30,3 km, na W.) las igl. wysokopienny 90—120 lat (do przebycia dla kawalerji); (30,9 km, na Z.) las j. w.; (34 km) rz. **Bakinówka** 0,5—3 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno ps., brzegi bgn.; (35,3—37 km) las igl. 20—40 lat podszyty (do przebycia dla piechoty); (37—39 km) zagajniki sosnowe 15—25 lat (tylko miejscami do przebycia dla kawalerji); (39—40,3 km) las igl. wysokopienny 70—120 lat (do przebycia dla kawalerji); (39,8 km) strumyk 1—4 m szer., 0,3—0,8 m głęb., dno ps., brzegi bgn.; (40,3—40,8 km) las igl. niejednolicie podszyty 60—100 lat (do przebycia dla piechoty i miejscami dla kawalerji); (40,8—42,9 km) las igl. wysokopienny 70—120 lat (do przebycia j. w.); (42,9 km) rz. **Świnobródka** 2—7 m szer., 0,4—0,8 m głęb., dno ps., miejscami bgn., brzegi bgn, częściowo zadrzewione; (43,2—51,7 km) las igl. do 120 lat, z parcelami zagajników 15 lat (do przebycia j. w.).

Osiedla: mko **Suraż** (p. drg. 399); (5,7 km) w. i rozparc. flw. **Dołki** (6 dym, 32 Pol.); (6,4 km) w. **Chodary** (30 dym., 200 Pol.); (7,8 km) w. **Czaczki Wielkie** (29 dym., 180 Pol.); (9,7 km) w. **Gołówki Stare** (37 dym., w tem 2 mur., 206 Pol.); (10,8 km) w. **Simony** (25 dym., 114 Pol.); (12,8 km) w. **Rostołty** (na mp. Rosłowce, 39 dym., w tem 1 mur., 358 Pol., 3 wtr.); (14,3 km) w. **Złotniki** (55 dym., 303 Białorus., 40% Pol., 3 wtr.); (14,8 km) w. **Biele** (60 dym., w tem 5 mur., 278 Pol., 2 wtr.); (17,1 km) w. **Nowokle, Wino i Klewino** (96 dym., w tem 4 mur., 514 Pol., 3 wtr.); (20,2 km) w. **Nowosady** (60 dym., 293 Pol., wtr.); (22,5 km) w. **Żuki** (34 dym., w tem 1 mur., 178 Pol., 40% Białorus.); (25,4 km) w. **Kowalewce** (40 dym., w tem 1 mur., 134 Pol., 45% Białorus., 2 wtr.); (27,9 km) mko **Zabłudów** (510 dom., w tem 30 mur., 3500 mieszk., 35% Pol., 65% Żyd., kśł., crkw., 2 kpl., 2 syng., szkoła, poczta, post. pol., szpital, 10 garbarni, cgl., mł. par.); (30,9 km na Z.) dom od flw. **Dobrzyniówka** (na mapie cgl., 9 Pol.); (32 km) w. **Folwarki Małe** (67 dym., w tem 1 mur., 315 Pol., 10% Białorus.); (35,6 km) gaj. **Budy** (2 dym., 3 Pol., 7 Białorus.); (39,9 km) w. **Żednia** (5 dym. drw., 30 mieszk., po 50% Pol. i Białorus.); (42,9 km) os. **Stanok** (3 dym., 11 Pol., leśn.; oznacz. na mapie fbr. sukna nie

istnieje); (52,4 km) w. **Słuczanka** (18 dym., 7 ziemianek, 160 Białorus.).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 15 mostków drw., 1,5—8 m dłg., 5—7 m szer., 1 mostek kam., 3,5 m dłg., 6 m szer. i przepust.

Skrzyżowania drożni: Suraż — 399; Nowosady— 404; Zabłudów — 403, 408; Żednia — 414; (50,4 km) — 407; (51,5 km) — 406; Słuczanka — 415.

403. Kleszczele—Malinniki—Bielsk—Ryboły—Zabłudów—Białystok.

73,6 km

M. pr. 1/100 — M 31 Boćki, M 30 Bielsk, M 29 Białystok, N 29 Zabłudów.

Do (33,3 km) szosa 7—8 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, nieregularnie zadrzew., dalej do mka Zabłudów (55,9 km) gruntowa do 20 m szer. ps. z rowami bocznymi, skąd aż do końca szosa 7—8 m szer. z 3 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. z odchyleniem w odcinku końcowym ku Pc.Z. Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, przejrzysty, pocięty podmokłemi lub trf. szerokiemi dolinami rzek: Biała, Orlanka, Narew i Czarna; w okolicach rz. Narew, Orlanka i na początku usiany małymi laskami lub zagajnikami. Gleba ps. lub ps.-gln.

Przeszkody: (13,8 m i 23,5 km) rz. **Biała** (3—6 m szer., 1,8 m głęb., dno i brzegi bgn.); (35,1—35,3 km) rz. **Orlanka** (dwie odnogi jednakowe 16—35 m szer., 1,5—3,5 m głęb., dno, brzegi i dolina podmokłe, trf.); (35,9—36,4 km) lasek igl. (40—50 lat, podszycie igl., do przebycia dla piechoty); (37,1 km) rów nawodniony (1—4 m szer., 0,1—0,4 m głęb., dno ps., brzegi podmokłe); (37—37,5 km) łąka podmokła (trf., miejscami zadrzewiona); (37,9—38,5 km) zagajnik liśc. (15—25 lat, do przebycia dla piechoty); (39,4 km) strumień (1—4 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno ps., trf.); (39,9—40,2 km) zagajniki igl. (15—20 lat, rzadkie, podszycie igl. skąpe, do przebycia dla kawalerji); (40,2—40,5 km) rz. **Narew** (koryto główne—28—40 m szer., 0,6—2,5 m głęb., dno ps., brzegi 0,5—1,5 m wys., strome ps.): 1) łacha 8—40 m szer., 0,4—1,3 m głęb., dno ps., brzegi ps.-trf., podmokłe); 2) łacha 6—35 m szer., 0,3—1 m głęb., dno ps., brzegi podmokłe, dolina ps., miejscami trf. i podmokła, bez wyraźnych krawędzi, do przebycia dla piechoty); (41—41,8 km) zagajniki igl. (15—20 lat, rzadkie, do przebycia dla kawalerji); (44,4 km) strumień (1—5 m szer., dno ps., brzegi podmokłe, bgn.); (46,8—47,6 km) laski igl. (70—90 lat, na-

przemian z zagajnikami 10—15 lat, gęstymi, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (48,2—48,4 km) las igl. (60—80 lat, poszycie igl., rzadkie, do przebycia dla kawalerji); (48,4 km) strumień (0,5—3 m szer., dno ps., brzegi bgn.); (50,2 km) rz. Czarna (1 5 m szer., 0,2—0,6 m głęb., dno ps., brzegi niskie, łąkowe, podmokłe); (51,4—52,5 km) zagajnik (10—15 lat, z parcelami 50—60 lat, podszycie igl., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (59,3—59,9 km) las mieszany (60—100 lat, podszycie liśc., miejscami podmokły, z drogami leśnemi, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (66,4—67 km) las igl. (100 lat, podszycie liśc., z duchtami; do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (67,3—68,6 km) las igl. (50—60 lat, podszycie liśc., z duchtami, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców).

Osiedla: mko **Kleszczele** (p. drg. 398); (4,7 km) w. **Suchowolce** (40 dym., 240 Białorus.); (10,8 km) w. **Malinniki** (71 dym., 393 Białorus.); (23 km) mto **Bielsk Podlaski** ((p. drg. 396); (29,7 km) w. **Proniewicze** (33 dym., 219 Białorus., 13% Pol.); (32.3 km, 0,2 km na Z.) w. **Haćki** (44 dym., w tem 1 mur., 212 Białorus., szkoła); (35 km, 0,2 km na Z.) w. **Chraboły** (24 dym., w tem 4 ziemianki, 175 Białorus.); (35,5 km, 0,5 km na W.) w. **Repniewo** (9 dym., 42 Pol.); (45,4 km) w. **Ryboły** (105 dym., w tem 2 mur., 564 Białorus., 1% Pol., crkw., szkoła); (48,3 km) w. **Laszki** (10 dym., w tem 4 mur., 76 Pol.); (50,1 km) w. **Koźliki** (34 dym., 159 Białorus., 22% Pol., szkoła); (55,9 km) mko **Zabłudów** (p. drg. 402); (61 km) w. **Zwierki** (42 dym., w tem 7 mur., 223 Białorus., 35% Pol., szkoła); (62,6 km, 0,2 km na W.) w. **Protasy** (26 dym., w tem 3 mur., 158 Pol.); (64,6 km) w. **Kurjany** (74 dym., w tem 10 mur., 408 Pol., 25% Białorus.); (69,8 km) w. **Dojlidy Fabryczne** (należy adm. do mta Białystok—fbr. sukna, browar); (73,6 km) mto **Białystok** (p. drg. 34).

Mosty i przeprawy: (35,1—35,3 km na rz. Orlanka i jej odnodze) 2 mostki drw., 21 i 31 m dłg., 5,7 i 5,5 m szer.; (40,2—40,5 km na rz. Narew i jej odnogach) 3 mosty drw., 55—52—58,5 m dłg., 4,2—5—4,4 m szer., uszkodzone, dla ruchu kołowego zamknięte; pozatem 13 mostków drw. i 22 przepusty bet. na rowach i potokach.

Skrzyżowania drożni: Kleszczele—398; Bielsk—396, 401, 405, 410; (33,3 km) — 404; Zabłudów—402, 408; Białystok—34, 56, 57, 59, 60, 404, 406, 407, 419.

404. Drg. 403—Wojszki—Solniki—Białystok.

M. pr. 1/100 — M 30 Bielsk.
26,1 km M 29 Białystok.

Gruntowa 10—16 m szer. ps. z rowami bocznymi, nierównomiernie zadrzewiona. Biegnie na Pc. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów.

Przeszkody: (0,6 km na Pd.Z.) rz. Narew (40 m szer., do 4 m głęb., dno gln., płynie kilkoma odnogami); (0,3—0,8 km

na W. i 0,3 km na Z.) laski mieszane (stare, wysokopienne, podmokłe, częściowo wycięte, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (10,6 km) rz. Gniła (2—6 m szer., 2 m głęb., dno i brzegi twarde); (13,9—15,1 km na W. i Z.) laski mieszane (średniej wys., do przebycia dla piechoty); (15,9—17,1 km) las mieszany (do 70 lat, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (18,4 km) rz. Niewodnika (2—8 m szer., 2 m głęb., dno gln.-ps., brzegi łąkowe, podmokłe); (21,1—23,3 km) las mieszany (wysokopienny, stary, do przebycia dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: (3,7 km) w. Wojszki (92 dym., w tem 5 mur., 594 Białorus., 2% Pol., wtr.); (6,6 km, 0,3 km na W.) w. Repniki (31 dym., w tem 3 mur., 188 Białorus., 30% Pol., 3 wtr.); (9,7 km, 0,7 km na W.) w. Nowosady (51 dym., w tem 2 mur., 218 Białorus., 20% Pol.); (12,7 km, 0,1 km na Z.) flw. Janiewicze (5 dym., 64 Białorus., 30% Pol.); (14,6 km, 0,3 km na W.) w. Kudrycze (27 dym., 118 Pol., 45% Białorus.); (18,3 km) w. i flw. Niewodnica (31 dym., 144 Pol., 30% Białorus.); (18,6 km) w. Solniki (17 dym., 112 Pol., 30% Białorus., szkoła); (20,9 km) w. Stanisławowo (29 dym., 148 Pol.); (26,1 km) mto Białystok (p. drg. 34).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 9 mostków drw., 2—7 m dłg., 4,5—7 m szer.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 403; (11,8 km) — 402; Białystok — 34, 56, 57, 59, 60, 403, 406, 407, 419.

405. Brańsk—Grabowiec—Bielsk Podlaski—Hołoty—Hajnówka—Krzyże.

M. pr. 1/100 — L 31 Ciechanowiec, M 31 Boćki, M 30 Bielsk, N 30 Narew, N 31 Orla (przestarzałe).

71,2 km M. r. 1/84 — XXI—15.

Szosa 7—8 m szer. z 4—5 m szutr. jezdnią z rowami bocznymi, przeważnie zadrzew. Biegnie w ogólnym kierunku na W., od mta Bielsk (24,2 km) wzdłuż linji kol. Bielsk—Białowieża. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren łagodnie sfalowany, pocięty bgn. i trf. dolinami (bez wyraźnych krawędzi) rzek Bronka i Biała oraz pomniejszych strumieni. Do w. Hajnówka (51,2 km) przejrzysty, potem gęsto zalesiony (puszcza Białowieska). Obserwacja z drogi do 3 km wgłąb. Dogodny pkt. obs.: wzg. 2 km na Z. od w. Zbucz; (41,5 km) wgląd do 15 km wgłąb.

Przeszkody: (3,3 km) rz. Bronka (15 m szer., 2 m głęb., dno i brzegi bgn.); (3,6—4,9 km) zagajniki igl.; (7,4 km) rz. Wodociek (na mp. bez nazwy 8 m szer., 1,5 m głęb., dno żwirowe, brzegi bgn.; w czasie posuchy wysycha); (25,2 km)

rz. Biała (3—6 m szer., 1,8 m głęb., dno i brzegi bgn.); (29,2—30,6 km) las liśc. (50—100 lat, podszycie gęste, na glebie podmokłej, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (34,2 km) rz. Orlanka (6—7 m szer., 0,5—2 m głęb., dno ps., brzegi i dolina trf.-bgn.); (37,4—39,0 km) lasy oznaczone na mp. nie istnieją; (39,9—40,3 km) lasek liśc. (20—50 lat, b. gęsty, do przebycia dla piechoty); (51,2 km) rz. Leśna Prawa (woda zanieczyszczona przez fbr. chem.); (51,5—71 km) puszcza Białowieska (nadleśn. Hajnowskie, Leśniańskie i Jagiellońskie).

Osiedla: mko **Brańsk** (p. drg. 390); (5,7 km) w. **Kalnica** (24 dym.. 205 Pol.); (8,4 km) w. **Kadłubówka** (33 dym., 136 Pol.); (12,3 km) w. **Łubin Kościelny** (77 dym., 360 Pol., kśł., szkoła); (14,2 km) w. **Grabowiec** (44 dym., 222 mieszk., po 50% Pol. i Białorus.); (24,2—25,7 km) mto **Biesk Podlaski** (p. drg. 396); (30,9 km) w. **Hołoty** (Gołoty, 75 dym., 345 Białorus., szkoła); (34,5 km, 0,5 km na Pc.) flw. **Dzięciołowo** (1 dym. mur., 5 Białorus.); (34,6 km, 0,5 km na Pd.) flw. **Nowodwory** (1 dym. mur., 15 Białorus.); (36 km, 0,5 km na Pd.) w. **Szczyty-Dzięciołowo** (36 dym.. 180 Białorus., 13ś Pol., crkw., szkoła); (41,5 km) w. **Zbucz** 60 dym., 311 Białorus.); (43,3 km, 0,4 km na Pd.) w. **Starobeszczowo** (74 dym., 315 Białorus., szkoła); (45,8 km, 0,6 km na Pd.) w. **Dubicze** (p. drg. 411); (51,2 km) w. **Hajnówka** (89 dym., 338 Białorus., 25% Pol., kśł., szkoła, st. kol., poczta, fbr. chem., trt.); (71,2 km) w. **Krzyże** (12 dom., 125 Białorus., 15% Pol.).

Mosty i przeprawy: (3,3 km na rz. Bronka) drw., 38,5 m dłg., 7,5 m szer.; (7,4 km na rz. Wodociek) drw., 11,7 m dłg., 6,7 m szer.; (12,2 km na strumieniu) drw., 10,6 m dłg., 6,9 m szer.; (25,2 km na rz. Biała) drw., 30 m dłg., 5 m szer., 3,5 m wys.; (34,2 km na rz. Orlanka) drw., 30 m dłg., 5 m szer., 2,8 m wys.; pozatem 24 mostki kam. i drw., 3,5—9,5 m dłg., 7—8 m szer. i 10 przepustów bet.

Skrzyżowania drożni: Brańsk — 390, 394, 399, 400; Bielsk—396, 401, 403, 410; (45,8 km)—411; (70,1 km)—412.

406. Białystok—Królowy Most—Waliły—Hołynka—Brzostowica Wielka—Szydłowce—Wołkowysk.

M. pr. 1/100 — M 29 Białystok,
N 29 Zabłudów, O 29 Świsłocz,
91,7 km P 29 Wołkowysk.

Do leśn. Zielone (6,8 km) szosa 8 m szer. z 4—5 m szutr. jezdnią i rowami bocznymi; w dalszym ciągu gruntowa do flw. Piłatowszczyzna (36,8 km) 3—16 m szer., ps., miejscami głęb. ps., rozjeżdżona (do 25 m), uciążliwa z częstymi wybojami, wąwozami, wzniesieniami i spadkami 15—20°;

następnie do w. Jatwież (88,5 km) 3—15 m szer., gln.-ps. lub ps.-gln., miejscami żw., odcinkami groblowana lub zarośnięta trawą, często wyboista, zadrzewienie boczne zmienne, częściej słabe spadki i wzniesienia 15—20°, na nieznacznych odcinkach wąwozem. Wreszcie aż do końca szosa 9—11 m szer., z 5,5 m bruk. jezdnią i rowami bocznymi. Biegnie na W. z wyjątkiem odcinka Piłatowszczyzna (36,8 km)—Brzostowice Wielkie (60,9 km), gdzie skręca ku Pc.W. Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla ciężkich zaprzęgów.

Teren do leśn. Zielone (6,8 km) lekko falisty, przejrzysty (pola orne i łąki), do flw. Królowy Most (20,8 km) zalesiony. Dalej do flw. Piłatowszczyzna (36,8 km) silniej sfałdowany, tuż za flw. Królowy Most spiętrzony pasem wzgórz, przeważnie zalesiony. Następnie silnie pofałdowany, miejscami pagórkowaty, naogół przejrzysty (pola orne i łąki); gdzieniegdzie występują małe laski lub zagajniki. Od w. Jatwież (88,5 km) teren nieco opada ku W. Gleba ps.-gln. lub gln.-ps. z odcinkami ps., miejscami domieszka żwiru. W dolinach i wklęsłościach torf. Obserwacja z drogi na odcinkach niezalesionych dobra. Dogodne pkt. obs.: wzg. 191 (6 km na Pc.W., od trf. Piłatowszczyzna) z polem widzenia na Pc.Z., Pc., Pc.W., W. i Pd.W. 3— km; wzg. 206 (1,5 km na Z. od w. Ozierany) z polem widzenia do 15 km na Pc., Pc.Z., Z., Pd.Z. i Pd.

Przeszkody: (4,4 km) strumyk (do przebycia); (5,8—20,1 km) las — puszcza Białystocka: (5,8—6,4 km) igl. 40—60 lat podszyty jałowcem; (6,4—11,5 km) las młody igl., przerzedzony, z działkami wysokopiennego starodrzewu do przebycia dla piechoty i kawalerji); (11,5—14,8 km) las młody igl., gęsty z parcelami rzadkiego (do przebycia tylko dla piechoty z trudem); (14,8—20,1 km) las igl. z domieszką brzozy 50—110 lat, miejscami podszyty (do przebycia dla piechoty); (21,1 km) odnoga rz. Płoska (11—23 m szer., 0,5—1,3 m głęb., dno ps., brzegi tw.); (21,2 km) rz. Płoska 14—22 m szer., 0,8—1,5 m głęb., dno ps.-żw., brzegi tw. lub trf. łąkowe; (21,5—22,9 km) las igl. na wzgórzu młody, gęsty, 40—60 lat; (22,9—24 km) rzadkie zagajniki sosnowe 10—25 lat; (27,9 km) strumyk 2—10 m szer., 0,5—1 m głęb., dno tw.; (31,8 km) strumyk (do przejścia); (34,2 km) rozlany zabagniony rów; (34,6—36 km) młode zagajniki sosnowe; (36,5 km) rz. Supraśl 20—40 m szer., 1—2 m głęb., dno ps. lub bgn., ch. prądu 0,2 m/sek., brzegi 0,4—0,6 m wys., trf., łąkowe, dolina bgn. nie do przebycia; (37,2 km) stawy 0,8—1,8 m głęb., do zamulone, brzegi porośnięte krzakami; (37,2 km) strumyk—odpływ ze stawu, do przejścia; (39,1—41,1 km) gęsty zagajnik sosnowy (z trudem do przebycia dla piechoty); (41,1—43,2 km) porozrzucane rzadkie zagajniki miesz. (na mp. częściowo nieoznacz.); (47,8—

48,2 km) rzadkie zagajniki sosnowe 10—20 lat; (53,1 km) rz. Świsłocz—na Pd. rozlana, 80—120 m szer., 1,3—2,8 m głęb., dno zamulone, brzegi trf.-łąkowe, częściowo zadrzewione; na Pc. 25—35 m szer., 0,5—1,5 m głęb., dno tw., brzegi do 1 m wys., strome, dolina trf., dostępna; (53,1 km) odnoga rz. Świsłocz—na Pd. rozlana j. w., na Pc. 5—8 m szer., 0,8—1 m głęb.); (54,8—55,3 km) przerzedzony zagajnik sosnowy; (58,4 km) strumyk (do przebycia); (60,8 km) strumyk (j. w.); (65,4 km) rozlany zabagniony rów; (66,4—68,3 km) las miesz. 50—80 lat, podszyty; (70,8—71,5 km) las: na Pd. miesz. 20—60 lat, podszyty, na Pc. zagajnik brzozowy podszyty jałowcem (oba do przebycia dla kawalerji); (72,8 km) staw 0,8—2 m głęb., dno bgn., brzegi odkryte, zabagn.; (76,3 km) strumień 1,5—15 m szer., 0,4—0,8 m głęb., dno bgn., brzegi częściowo zabagn., strome; (80,5—80,8 km) przerzedzony zagajnik sosnowy 15—25 lat; (81,3 km) zabagniony rów; (83,9—85,2 km) las liśc. 80—200 lat, miejscami podszyty; (88,6 km) rz. Roś 12—35 m szer., 1,7—3,5 m głęb., dno ps.-żw., miejscami zamulone, brzegi do 1,1 m wys., ps.-trf.; odnoga 6—18 m szer., 1,3—2 m głęb., dno zamulone, brzegi łąkowe, dolina trf., dostępna; (88,9—89,1 km) zagajnik sosnowy 15—35 lat.

Osiedla: mto **Białystok** (p. drg. 34); (6,8 km) os. **Zielone** (8 dym., w tem 2 mur., 44 Pol., 15% Żyd., post. pol., szkoła, trt., nadleśn. Zielone); (13,3 km) nadleśn. **Izoby** (2 dym., 20 Pol., 20% Białorus.); (19,7 km) gajówka (1 dym., 6 Pol., 50% Białorus.); (20,8 km) spalony flw. **Królowy Most** (8 dym., 60 Białorus., 15% Pol., kśł., crkw., szkoła); (23,3 km, 0,5 km na Pc.) flw. **Jakubin** (1 dym., 14 Białorus.); (26,7 km, 0,3 km na Pc.) w. **Załuki** (30 dym., w tem 1 mur., 441 Białorus., 11% Pol.); (27,9 km) ruiny byłej fbr. sukna; (29,6—30,6 km) w. **Waliły** (50 dym., 412 Białorus., 2% Pol., szkoła); (31,8 km) flw. **Waliły** 1 dom. mur., 1 drw., 47 Białorus., 13% Pol.); (33,8 km) w. **Słuczanka** (p. drg. 402); (36,8 km) flw. **Piłatowszczyzna** (4 dym., 31 Pol.); (48,1 km, 1,1 km na Pd.) w. **Łużany** (6 dym., w tem 1 mur., 12 ziemianek, 150 Białorus., 20% Pol.); (51,7 km, 0,4 km na Pc.) w. **Rudaki** (12 dym. drw., 16 ziemianek, 157 Białorus.); (51,7 km na Pd.) były flw. (1 dym., 7 Pol.); (52,9 km) w. i flw. **Hołynka** (42 dym., w tem 2 mur., 364 Białorus., 16% Pol., 2% Niem., 13% Żyd., crkw., szkoła, mł.); (58,4 km) w. **Szelepki** (33 dym., 193 Białorus.); (60,9 km) mko i flw. **Brzostowica Wielka** (231 dom., w tem 8 mur., 1460 Żyd., 34% Pol., 14% Białorus., 2 kśł., 1 crkw., 2 syng., poczta, szkoła, post. pol., cgl., 2 mł., apteka, elektr.); (64,1 km) w. i flw. **Brzostowiczany** (49 dym., 10 ziemianek, 428 Białorus., 8% Pol.); (70,2 km) w. **Moszna** (2 dym., 13 Pol.); (72 km) oznacz. na mp. os. **Długie Włoki** (nie istnieje); (73,4 km, 0,5 km nº Pc.) w. **Snopki** (42 dym., 237 Pol., szkoła); (76.3 km) w. **Szydłowce** (35 dym., 170 Pol., kśł., szkoła); (81 km) w. **Ozierany** (12 dym., 66 Pol.); (81,6 km) os. **Bancerowszczyzna** (3 dym., 18 Pol., 30% Żyd.); (83,2 km) chut. **Gumbiszki** (4 dym., w tem 1 mur., 9 Pol.); (84,4 km) flw. **Subocz** (4 dym., w tem 1 mur., 51 Pol., 20% Białorus.); (88.5 km) w. **Jatwież** (62 dym., 302 Białorus., 48%

Pol., szkoła); (91,7 km) mto **Wołkowysk** (1000 dym., w tem 250 mur., 14564 mieszk., 40% Pol., 60% Żyd., starostwo, magistrat, gm., sąd, kasa skarbowa, gimn., 2 szkoły, nadleśn., 2 apteki, 2 kśł., crkw., 14 piekarni, 4 fbr., 2 mł. par., grzl., 15 syng., 2 szpitale, poczta, 2 st. kol.).

Kolejka wąskotorowa: leśna od st. kol. Waliły na Pc.—12 km.

Mosty i przeprawy: (4,4 km na strumyku) drw., 20 m dłg., 6 m szer.; (21,1 km na odnodze rz. Płoska) most drw., 15 m dłg., 3,5 m szer.; (21,1 km na rz. Płoska) drw., 47 m dłg., 4 m szer.; (27,9 km na strumyku) drw., 10 m dłg., 3,5 m szer.; (36,5 km na rz. Supraśl) 2 mosty drw., 6—20 m dłg., 6 i 4 m szer.; (53,1 km, na rz. Świsłocz) most drw., 28 m dłg., 4 m szer., wytrz. 8—10 T; (53,1 km, na odnodze rz. Świsłocz) drw., 9 m dłg., 4 m szer., wytrz 8—10 T; (88,6 km, na rz. Roś) drw., 18 m dłg., 5 m szer.; (88,6 km, na odnodze rz. Roś) drw., 29 m dłg., 4,8 m szer., wytrz. 10—12 T. Ponadto na drodze 1 mostek kam., 6 m dłg., 8 m szer., 1 mostek cgl.-kam., 1,5 m dłg., 6 m szer., 14 mostków drw., 2—7,5 m dłg., 3—6 m szer. i 3 przepusty na strumykach i rowach.

Skrzyżowania drożni: Białystok—34, 56, 57, 59, 60, 403, 404, 407, 419; Królowy Most—418; Waliły—416; Piłatowszczyzna—415; (49,2 km)—417; Brzostowica Wielka—426, 428; Wołkowysk—407, 432.

Uwaga: z mka Brzostowica Wielka odchodzi na Pd. szosa (na mp. oznaczona jako gruntowa) 7—8 m szer., z 4—5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, biegnie terenem łagodnie falistym przez flw. Iwanowce (2 dym.), w. Lepiosy (14 dym.), w. Ciecierówka (53 dym.) do st. kol. Brzostowica przy drg. 406. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

407. Białystok—Królowy Most—st. kol. Waliły—Bobrowniki—Janysze—Wołkowysk.

89,2 km

M. pr. 1/100 — M 29 Białystok, N 29 Zabłudów, O 29 Świsłocz, P 29 Wołkowysk (przestarzałe).

Szosa 8 m szer., z 3,5—4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi, miejscami zadrzewiona, odcinkami 1—8 m wys., groblowana. Biegnie w ogólnym kier. na W. Po naprawie mostków do użycia dla wszystkich zprzęgów i samochodów.

Teren do flw. Królowy Most (21,5 km) falisty, zalesiony, miejscami pola orne lub podmokłe łąki. Dalej do w. Bobrowniki (59,5 km) silnie pofałdowany, pocięty pasmami szerokich, płaskich wzgórz, odcinkami pagórkowaty; naogół mało przejrzysty, otwarty, z licznie rozsianemi parcelami lasów i zagajników. Wreszcie aż do końca silnie falisty, odcinkami pa-

górkowaty lub szeroko łagodnie sfalowany, przejrzysty, gdzieniegdzie małe laski lub zagajniki. Gleba ps.-gln. lub gln.-ps., w dolinach trf. Obserwacja początkowo słaba (do w. Bobrowniki) dalej odcinkami nieco lepsza. Dogodny pkt. obs.: wzg. 192 (1,7 km, na Pd.W. od w. Dziaki), wgląd o promieniu widzenia 5—10 km.

Przeszkody: (1,7 km) strumyk (1,5—6 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno ps., brzegi bgn.); (3,6—4,7 km) las (igl., 60—80 lat, do przebycia dla kawalerji); (5,2—8,3 km) porozrzucane zagajniki sosnowe (do przebycia j. w.); (8,6—11,8 km) las (igl., wysokopienny, 80—150 lat, miejscami podszyty, do przebycia dla piechoty, miejscami dla kawalerji); (9,2 km) strumyk (2—8 m szer., 0,3—0,7 m głęb., dno tw., brzegi podmokłe); (11,8—13,5 km) las (na Pc. młody sosn. świerkowy, 20—30 lat, do przebycia dla piechoty; na Pd. stary 60—120 lat, do przebycia dla kawalerji); (12,3 km) strumyk (1—3 m szer., do 0,4 m głęb., dno ps., brzegi bgn.); (13,5—14,2 km) rzadki zagajnik sosn., 10—20 lat (do przebycia dla kawalerji); (14,2—17,5 km) las igl., 30—60 lat, (do przebycia j.w.); (17,2 km) bagnisty strumyk; (17,5—19,4 km) las (igl., 60—120 lat, do przebycia j. w.); (19,4—19,9 km) las (igl., 30—50 lat, do przebycia j.w.); (21,3 km) rz. Płoska (3—40 km szer., 1—1,3 m głęb., dno ps.-żwir., brzegi i dolina trf.); (21,8—23,3 km) las (igl., 50—80 lat, do przebycia j.w.); (23,3—23,9 km) działki lasu miesz., 20—60 lat; (26,8 km) rozlany rów (dno i brzegi bgn.); (28—31,7 km) zagajniki (igl., 15—20 lat, do przebycia j.w.); (31,7—32,5 km) las (igl., do 120 lat, z parcelami młodego, 15 letn., do przebycia dla piechoty); (32,5—36,7 km) porozrzucane zagajniki i laski igl., 15—50 lat (do przebycia dla kawalerji); (36,8 km) rz. Supraśl (4—16 m szer., 1,7—2,2 m głęb., dno ps.-żw., brzegi łąkowe, miejscami bgn.); (37—41,2 km) rzadkie zagajniki (igl., 10—30 lat, do przebycia j. w.); (41,6—46 km) działki igl. starodrzewu lub zagajników 15 letn. (do przebycia j. w.): (46,5—48,5 km) rzadki zagajnik brzozowy 5—15 letn. (łatwy do przebycia); (50,8 km) rz. Swisłocz (15—30 m szer., 0,7—1,3 m głęb., dno kam.-żw., brzegi łąkowe); (51,7—52,8 km) zagajnik igl. (łatwy do przebycia); (52,9 km) strumyk (3—15 m szer., 0,3—1 m głęb., dno tw.); (54,4—56 km) gęste zagajniki igl. (do przebycia tylko dla piechoty); (56,4—59,2 km) zagajniki brzozowe (na mp. nieoznacz.; do przebycia dla kawalerji); (59,6—60,4 km) las miesz. (40—80 lat, do przebycia j. w.); (60,6 km) rów (1—5 m szer., 0,3 m głęb., dno żw.); (61 km) strumyk (2—8 m szer., 0,4—0,8 m głęb., dno ps.-żw., brzegi trf., podmokłe); (61,2 km, na Pd.) las (liśc., gęsty, 40—70 lat, miejscami podmokły); (61,9 km) strumyk (2—10 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps.-żw., brzegi łąkowe, podmokłe); (62,3—62,8 km) las miesz., 60—100 letn. (do przebycia dla kawalerji); (65,2 km) strumyk (2—5 m szer., 0,3 m głęb.); (73,6 km) rz. Jarynka (3—18 m szer., 0,5—1,2 m głęb., dno ps. lub bgn., brzegi trf., podmokłe, porośnięte sitowiem); (76,3—76,7 km) zagajnik igl. (15—20 lat, do przebycia dla kawalerji); (79 km) rz. Żykowica (2—7 m szer., 0,6—1,2 m głęb., dno muliste, brzegi

podm., miejscami porośnięte olszyną); (81,9 km) strumyk (1—4 m szer., dno i brzegi twarde, do przebycia); (83,3—84,9 km) las liśc. (40—60 lat, podszyty, do przebycia dla piechoty); (84,9—85,9 km, na Pc.) zagajnik liśc. (5—15 lat, do przebycia dla kawalerji); (86,8 km) rz. Roś (14—19 m szer., 1,3—1,8 m głęb., dno ps., przy brzegach zamulona, brzegi do 0,8 m wys., strome, przejrzyste; dolina trf., dostępna).

Osiedla: mto **Białystok** (p. drg. 34); (4,7 km) w. **Zaścianki** (43 dym., w tem 8 mur., 280 Pol., szkoła w budowie); (20,8 km, na Pd.) w. **Przechody** (18 drw., w tem 2 mur., 136 Białorus.); (21,4 km, 0,6 km na Pc.) flw. **Królowy Most** (p. drg. 405); (21,7 km, 0,5 km na Pd.) w. **Domniewo** (9 dym., w tem 1 mur., 14 Pol., 64 Białorus.); (24,8 km) w. **Sofipol** (na mp. Perejma, 21 dym., 237 Białorus., 30% Pol.); (27,9 km, 0,5 km na Pc.) w. **Pieszczaniki** (25 dym., w tem 1 mur., 220 Białorus., fbr. sukna, mł. par.); (34,7 km) st. kol. **Waliły** (18 dym., w tem 1 mur., 232 Białorus., 13% Pol., nadleśn., trtk.); (39,4 km, 0,4 km na Pc.) w. **Grzybowce** (25 dym., 2 ziemianki, 176 Białorus.); (45,1 km, 0,4 km na Pd.) w. **Worobie** (31 dym., 248 Pol., 5% Białorus.); (50,5 km) w. **Bobrowniki** (49 dym., 15 ziemianek, 397 Białorus., mł.); (52,6 km, na Pd.) flw. **Ciecierówka** (8 dym., w tem 1 mur., 99 Białorus., 35% Pol., szkoła); (53,1 km, na Pc.) w. **Minczugi** (6 dym., 4 ziemianki 111 Białorus.); (56,2 km) st. kol. **Brzostowica** (14 dym., 48 mieszk., 20% Białorus., 18% Pol., 62% Żyd., mł. par.); (57,9 km) chut. **Kownier** (na mp. niema nazwy, 2 dym., 10 Białorus.); (60,7 km, 0,5 km na Pc.) w. **Jałowce** (20 dym., 11 ziemianek, 205 Białorus., 3% Pol.); (61,9 km, 0,3 km na Pd.) w. **Horbacze** (8 dym., 9 ziemianek, 95 Białorus.); (65,7 km, 0,4 km na Pc.) w. **Syrojeżki** (28 dym., 3 ziemianki, 161 Białorus., 8% Pol.); (67,9 km, na Pc. i Pd.) kol. **Frankowo** (5 dym., 21 Pol.); (72 km) w. **Dziaki** (40 dym., 5 ziemianek, 284 Białorus., 2% Pol.); (73,9 km, 0,3 km na Pd.) w. **Jaryłówka** (22 dym., 3 ziemianki, 119 Pol.); (78,4 km) kol. **Chocewicze** (2 dym., 17 Pol.); (82,1 km) w. **Janysze** (50 dym., 1 ziemianka, 255 Pol.); (89,2 km) mto **Wołkowysk** (p. drg. 406).

Kolejki wąskotorowe: 1) fbr. Dojlidy—przyst. kol. pod w. Pieczurki; 2) st. kol. Waliły — do lasu.

Mosty i przeprawy: (9,2 km, na strumyku) drw., 11 m dłg., 7 m szer., wytrz. 15—20 T; (17,2 km, na strumyku) drw., 12 m dłg., 7 m szer., wytrz. 12—15 T; (21,3 km, na rz. Płoska) drw., 56 m dłg., 6 m szer., wytrz. 12—15 T; (24,8 km, na rowie) drw., 20 m dłg., 6,5 m szer., wytrz. 8—12 T; (26,8 km, na rozlanym rowie) drw., 24 m dłg., 4 m szer., wytrz. 8—12 T; (30,4 km, na zabagn. rowie) drw., 12 m dłg., 6 m szer., wytrz. 8—10 T; (31,4 km, zabagn. rowie) drw., 14 m dłg., 6 m szer., wytrz. 8—10 T; (33,7 km, na rowie) drw., 10 m dłg., 6 m szer., wytrz. 8—10 T; (36,8 km, na rz. Supraśl) drw., 44 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10—12 T; (40,7 km, na rowie) drw., 12 m dłg., 8 m szer., wytrz. 10—12 T; (43,9 km, na rowie) drw., 12 m dłg., 8 m szer., wytrz. 4—6 T; (44,2 km, na rowie) drw., 13 m dłg.,

8 m szer., wytrz. 6—8 T; (45,2 km, na strumyku) drw., 13 m dłg., 8 m szer., wytrz. 15—20 T; (46,7 km, na rowie) drw., 11 m dłg., 8 m szer., wytrz. 15—20 T; (48,9 km, na rowie) drw., 14 m dłg., 8 m szer., wytrz. 8—10 T; (50,8 km, na rz. Świsłocz) drw., 44 m dłg., 5,6 m szer., wytrz. 15—20 T; (51,6 km, na rowie) drw., 10 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 4—6 T; (52,9 km, na strumyku) 24 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 4—5 T; (60,5 km, na rowie) drw., 11 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 4—6 T; (61 km, na strumyku) 19 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 4—5 T; (71,9 km, na strumyku) drw., 22 m dłg., 6,5 m szer., wytrz 4—6 T; (65,2 km, na strumyku) drw., 20 m dłg., 6 m szer., wytrz. 4—5 T; (72 km, na bgn. rowie) drw., 14,5 m dłg., 6 m szer., wytrz. 15—20 T; (72,6 km, na bgn. rowie) drw., 12 m dłg., 7 m szer.; (73,5 km, na rz. Jarynka) 28 m dłg., 7 m szer.; (75,4 km, na bgn. rowie) drw., 12 m dłg., 7 m szer., wytrz. 1,5 T; (79 km, na rz. Żykowica) drw., 20 m dłg., 5,5 m szer.; (81,9 km, na strumyku) drw., 20 m dłg., 6,5 m szer., wytrz. 6—8 T; (86,8 km, na rz. Roś) drw., 59 m dłg., 7,5 m szer., wytrz. 20 T; (87,3 km, nad torem kol. Białystok—Lida) wiadukt żel.-kam., 38 m dłg., 8,5 m szer., 7 m wys. Ponadto na drodze 9 mostków bet.-kam. lub kam. 5—8 m dłg., 5—9 m szer., 19 mostków drw., 2—9 m dłg., 5,5—8 m szer. i 22 przepustów wytrz. 2—24 T, na małych rowach lub strumykach, przeważnie możliwych do przeb. w bród lub do objazdu.

Skrzyżowania drożni: Białystok—34, 56, 57, 59, 60, 403, 404, 406, 419; (17,6 km) — 414; Waliły—402, 415, 416; Bobrowniki — 417; Horbacze — 426; Wołkowysk — 406, 432.

408. Mała Narewka—Bernadski Most—Waśki—Narew—Ochrymowicze—Zabłudów.

39,5 km

M. pr. 1/100 — N 30 Narew, N 29 Zabłudów (przestarzałe).

Gruntowa 4—22 m szer. przeważnie ps.-gln. z odcinkami: nad rz. Narew (19,5 km) i pod mkiem Zabłudów ps. i głęb. ps., w lasach wyboista; we w. Trościanica (28,2 km) i mku Narew (19,2 km) brukowana 6 m szer. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty lub równinny, dalej falisty, przecięty szeroką trf.-bgn. doliną rz. Narew, oraz licznemi dolinami jej mniejszych dopływów; mocno zalesiony mało przejrzysty. Gleba przeważnie ps.-gln., miejscami ps.

Przeszkody: (0,1 km) rz. Narewka (2—6 m szer., 0,5—1,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, ps.); (3,9 km) rz. Nakulinka (2—6 m szer., 0,3—0,6 m głęb., dno ps., brzegi bgn.); (1,4—5,2 km) las igl. (Puszcza Białowieska i jej odnogi, 100—300 lat, słabo podszyty, miejscami podmokły, z duchtami dla 1 T zaprzęgów, do przebycia dla piechoty); (5,6 km) rz. Jabło-

nówka (2—6 m szer., 0,3—0,9 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi bgn.); (5,8—10 km) las mieszany (Lacka Puszcza — odcinkami igl., 100—300 lat, miejscami gęste podszycie liśc., z duchtami dla 1 T zaprzęgów, do przebycia dla piechoty); (8,4—13,7 km, do 0,6 km na W. i Pc.) las igl. (Lacka Puszcza — 70—120 lat, słabo podszyty, przeważnie podmokły, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (14,1 km) rz. Krzywczyk (2—8 m szer., 0,3—0,8 m głęb., dno ps., brzegi trf.); (14,9—15,8 km) las igl. (10—70 lat, rzadki, do przebycia dla kawalerji); (17 km) strumyk (2—8 m szer., 0,3—0,8 m głęb., dno ps., brzegi bgn., miejscami zadrzewione); (18,3 km) łacha rz. Narew (1—6 m szer., 0,3—0,6 m głęb., dno muliste, brzegi trf.); (19,2—19,6 km) rz. Narew (płynie trzema odnogami: a) odnoga 3—40 m szer., 0,3—0,9 m głęb., dno ps.-żw., brzegi łąkowe; b) główne koryto 24—40 m szer., 0,4—0,7 m głęb., dno ps., brzegi 0,5—1,5 m wys., strome; c) odnoga 6—14 m szer., 0,3—0,5 m głęb., dno muliste, brzegi zabagnione, dolina trf.-łąkowa miejscami bgn.); (21—21,2 km) staw (0,3x0,07 km, 0,5—1,2 m głęb., zabagniony i zarośnięty na rz. Ruda); (22,4—24,3 km, 0,3—0,5 km na Pd.) rz. Narew (20—40 m szer., do 2,5 m głęb., dno ps., brzegi ps.-łąkowe, od głównego koryta na Pd. parę łach); (25,3—25,9 km, do 0,4 km na Pd.) las igl. (40—60 lat, z zagajnikami, do przebycia dla piechoty); (26,2 km) rz. Małynka (2—7 m szer., 0,4—0,9 m głęb., dno i brzegi bgn., brzegi miejscami zadrzewione); (30,1—30,9 km) las igl. (40—70 lat, podszycie rzadkie z parcelami zagajników 10—25 lat, do przebycia dla pojedyńczych jeźdźców); (31,9—33,3 km) zagajnik igl. (10—25 lat, rzadki, z duchtami dla lekkich zaprzęgów, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (34,3—34,5 km) zagajnik igl. (10—20 lat, gęsty, podszyty, miejscami podmokły, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (34,8—35,3 km) zagajnik igl. (10—20 lat, gęsty, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (35,9—37,5 km) (35,9—37,5 km) poręby z rzadkiemi drzewami, do przebycia dla kawalerji); (39,2 km) rz. Rudnia (staw na rzece nie istnieje, na jego miejscu podmokłe, miejscami bgn. łąki).

Osiedla: mko **Mała Narewka** (170 dom., 1000 mieszk., 25% Pol., 75% Żyd., kśł., crkw., syng., szkoła, cgl.); (5,5 km) w. **Bernadski Most** (10 dym., 43 Białorus., 22 Pol.); (9,4 km, 0,2 km na Pc.) w. **Krynica** (18 dym., 96 Białorus., 1% Pol.); (10,6 km) w. **Podborowisko** (4 dym., 26 Białorus.); (12,1 km) flw. **Borowisko** (spalony); (14,7 km) w. **Waśki** (55 dym., 275 Białorus., 10% Pol.); (16,9 km) w. **Makówka** (62 dym., 310 Białorus., 9% Pol.); (19,2 km) mko **Narew** (199 dom., w tem 9 mur., 1277 mieszk., 44% Białorus., 26% Pol., 30% Żyd., kśł., 2 crkw., syng., 2 szkoły, magistrat); (21 km) w. **Rudka** (2 dym., 18 Białorus., 10 Żyd., mł. wodny); (24,3 km) w. **Ancuty** (33 dym., 207 Pol., szkoła); (28,2 km) w. **Trościanica** (94 dym., w tem 5 mur., 864 Białorus., szkoła, crkw.); (31,6 km) w. **Żyrkowo** (15 dym., 83 Białorus., 8% Pol.); (33,8 km) w. **Olszanka** (20 dym., w tem 1 mur., 242 Białorus., 16% Pol.); (34,6 km, 0,1 km na Pc.) w. **Ochrymowicze** (na mp. Efremowicze); (39,5 km) mko **Zabłudów** (p. drg. 402).

Kolejki wąskotorowe: mijalnia: Gnilec—Lacka Puszcza.

Mosty i przeprawy: (0,1 km na rz. Narewka) dwa mosty drw. 10 i 18 m dłg., po 5,5 m szer.; (19,2 km na łasze rz. Narew) drw. 65 m dłg., 4,5 m szer., 1,3 m wys.; (19.5 km na rz. Narew) drw. 82 m dłg., 4,5 m szer., 1,3 m wys.; (19,6 km na łasze rz. Narew) drw. 38 m dłg, 4,5 m szer., 1 m wys.; (21,1 km na rz. Ruda) drw. (12 m dłg., 4 m szer.; (39,2 km na rz. Rudnia) drw. 16 m dłg., 5 m szer., 2,5 m wys.; pozatem 10 mostków drw. i 1 przepust.

Skrzyżowania drożni: Mała Narewka — 408, 412; Narew — 410, 411; Ochrymowicze — 413; Zabłudów 402, 403.

409. Trościanica — Puchły — Tyniewicze — Łosinka—Drg. 408.

29,8 km M. pr. 1/100—N 30 Narew

Gruntowa ps. i ps.-gln. 3—8 m szer., miejscami z zaniedbanymi rowami bocznymi, przez rz. Narew i jej odnogi (4,9—5,4 km) brodami, od w. Małe Tyniewicze (12,3 km) odcinkami z zadrzewieniem po bokach, Biegnie na W. z odchyleniem na Pd.Z. do w. Puchły (3,8 km), a dalej do w. Małe Tyniewicze łukowato na Pd. i Pd.W. Ze względu na słabe mostki i głębokie piachy nadaje się do użycia jedynie dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty do w. Gorodzisko (21,9 km) pola orne z wielkimi płatami łąk podmokłych, trf., usianych zagajnikami i grupami krzaków, przecięty szeroką trf. (o łagodnych zboczach) doliną rz. Narew, ogólnie przejrzysty; w dalszym ciągu silnie zalesiony (odnogi Puszczy Białowieskiej) — nieprzejrzysty. Gleba do w. Kotłówka (16,8 km) ps., z odcinkiem głęb. ps. na Pd. krawędzi doliny rz. Narew, dalej ps.-gln. Obserwacja z drg. do w. Gorodzisko 1—2 km, za wyjątkiem odcinka w. Gradoczyna (7,4 km) — w. Małe Tyniewicze, gdzie sięga na W. do 4 km; na odcinku zalesionym — tylko miejscami do 0,5 km. Przesłona drg. jedynie w lasach (2,7—3,5 km, 27,7—29,8 km) i od w. Wielkie Tyniewicze (13,1 km) do w. Kotłówka w zadrzewieniu bocznem; pozatem odkryta. Dogodny pkt. obs.: (3,8 km) cerkiew we w. Puchły.

Przeszkody: (1,6 km) rz. Rudnia (do przebycia dla wozów); (2,7—3,5 km) zagajniki igl., 10—30 lat., rzadkie (dostępne dla pojedyńczych pieszych); (4,9—5,4 km) rz. Narew — rozlana w trzech korytach: I. odnoga i łacha 2—6 m szer., 0,2—0,6 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, ps.; II. główne koryto 35—40 m szer., 0,4—0,6 m głęb., dno ps., brzegi łagodne, ps.; III łacha 2—7 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno muliste, brze-

gi łagodne, łąkowe; dolina łąkowa, zamulona lub trf., bez wyraźnych krawędzi, przez główne koryto i odnogi — bród; (5,9—6,6 km) las igl.; (7,8—12 km, 0,6 km na W.) łąki podmokłe (torf, grub. pokł. 0,8—1 m, miejsc. podmokłe do 0,4 m głęb., dostępne dla pieszych); (15,3 km) rów nawodniony, brzegi bgn.; (18,4 km) rów nieduży, mokry; (23,3—25 km, 0,3 km na Pc.) las liśc., 70—200 lat, miejscami podmokły (dostępny dla pojedyńczych jeźdźców); (25—25,6 km) zagajnik igl., gęsty, (25,6 km) strumyk, 2—8 m szer., do przejścia; (26,9—27,3 km) zagajniki igl.; (27,7—29,8 km) las (Puszcza Białowieska) igl., 100—300 lat., słabe podszycie liśc. (dostępny dla pojedyńczych jeźdźców, duchty z drg. dla zaprz. do 0,5 T.

Osiedla: w. Trościanica (p. drg. 408); (3,8 km) w. Puchły (20 dym., 141 Białorus., 20% Pol., crkw, zadrzew. średnie(; (5,5 km) w. Janowo (36 dym., 164 Białorus., szkoła, zadrzew. średnie); (7,4 km, 0,3 km na W.) w. Gorodczyna (17 dym. mur., 13 ziemianek, 153 Białorus., szkoła, zadrzew. słabe); (12,3 km) w. Małe Tyniewicze (40 dym.; 160 Białorus., zadrzew. średnie); (13,1 km na Pc.) w. Wielkie Tyniewicze (80 dym., 300 Białorus., szkoła, crkw., zadrzew. średnie); (16,8 km) w. Kotłówka (28 dym., 154 Białorus., zadrzew. słabe); (18,8 km) w. Łosinka (91 dym., 424 Białorus., 3% Pol., szkoła, crkw., zadrzew. słabe); (21,9 km) w. Gorodzisko (34 dym., 185 Białorus., zadrzew. słabe); (25,8 km) leśn. Gnilec (2 dym., Pol., w. Gnilec nie istnieje).

Kolejki wąskotorowe: (26,5 km) mijanka Gnilec—las Lacka Puszcza (około 11,5 km).

Mosty i przeprawy: 7 mostków drw., do 4 m dłg., 6 m szer., do 2 T; przez rz. Narew bród do 0,6 głęb., podczas wylewów do 2 m głęb.

Skrzyżowania drożni: Trościanica—408; Małe Tyniewicze—410; Łosinka—411; (29,8 km)—408.

410. Bielsk—Narew—Juszków Gród.

46,5 km

M. pr. 1/100—M 30 Bielsk, M 30 Narew.

Gruntowa do w. Treszczotki (12,4 km) 7—15 m szer., ps.-gln., na wydmach głęboki ps., rozjeżdżona do 35 m szer., w nizinach licho groblowana, miejscami wysadzana drzewami i okopana rowami; dalej do mka Narew (29,8 km) 6—16 m szer. przeważnie ps., ciężka, z licznemi groblami o zniszczonych mostkach; pod mkiem Narew na krótkim odcinku brukowana i gęsto wysadzana drzewami. Następnie 6—12 m szer., ps., lub tw. ps., zarośnięta trawą z krótkimi wyboistemi grobelkami, (w mku Narew

kiepskimi mostkami przez Narew). Biegnie na Pc.W. z nieznacznem załamaniem pod w. Sobótka i w. Małe Tyniewicze. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren do mka Narew (29,8 km) lekko falisty, pola orne poprzecinane trf. (częściowo porośniętymi krzakami) łąkami i płytkiemi trf. dolinami rz. Biała, Orlanka i Łoknica, spływających na Pc. do Narwi. Pod mkiem Narew dolina Narwi—rozległe łąki trf. (wiosną niedostępne dla piechoty) w miejscach suchszych pokryte krzakami i olchowymi zagajnikami, łagodnie zlewające się (przeciętnie pod kątem 10^0) w niską otwartą, a poprzecinaną strumykami krawędź. Dalej teren wydmowy, usiany początkowo nikłymi zagajnikami, następnie (39,1 km) drobnemi parcelami rzadkiego wysokopiennego lasu igl.—pocięty licznemi, mokremi dolinkami, gdzie występują lekko podmokłe łąki i pastwistka. Gleba początkowo ps.-gln. przechodzi dalej w ps. i w końcu gln.-ps. Obserwacja z drogi do mka Narew dobra: wzg. 171 (15,3 km) wgląd wokrąg 6—15 km; dalej utrudniona nieregularnie rozrzuconemi działkami starodrzewu i zagajników.

Przeszkody: (3,9 km) rz. Biała (28—55 m szer., 1—5 m głęb., dno ps., brzegi—łąki trf.); (7,1 km) rz. Orlanka (24—56 m szer., 1—3 m głęb., dno ps., brzegi—łąki trf.); rz. Łoknica (4—35 m szer., 0,4—0,7 m głęb., dno ps., brzegi niskie, przeważnie ps.); (13,3 km) b. rzadki zagajnik sosnowy 5—15 letni; (23,8—25,8 km) uroczysko „Smolanka i Buryczne"—łąki trf., w suchej porze roku dostępne dla kawalerji); (30,6 km) rz. Narew (35—45 m szer., 0,5—1,4 m głęb., liczne niestałe odnogi i łachy, dno ps., brzegi ps.: lewy niski, łagodnie nachylony, prawy stromy 0,7—1,3 m wys., dolina do 1,2 m głęb., trf.); (31,8—32,4 km) rzadki 15-letni zagajnik igl.; (32,7—33,5 km, tuż na Pd.) 20-letni podmokły zagajnik olchowy; (33,5—34,7 km) 20-letni rzadki zagajnik sosnowy podszyty jałowcem; (35,5—38,7 km) j. w.; (39,1—42,2 km) kępy b. rzadkiego lasu wysokopiennego wśród zagajników sosnowych i jałowców; (39,9 km) strumyk (1—6 m szer., 0,3—0,8 m głęb., dno tw.-ps., brzegi trf.-ps.; (44,1 km) strumyk błotnisty; (44,3 km) rz. Rudnik (1—5 m szer., 0,3—0,8 m głęb., dno ps., brzegi trf., dostępna dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: mto **Bielsk** (p. drg. 396); (4,1 km) w. **Biała** (5 dym., 24 Białorus.); (4,7 km, 0,2 km na W.) w. **Kotły** (80 dym., 316 Białorus., szkoła); (6,9 km) w. **Orlanka** (2 dym., 12 Białorus.); (7,2 km) w. **Sobótka** (19 dym., 98 Pol., 17% Białorus.); (8,7 km) w. **Saki** (35 dym., 183 Białorus.; w suche lata brak wody); (12,4 km) w. **Treszczotki** (42 dym., 5 ziemianek, 214 Białorus.); (15—18,3 km) w. **Kliniki** (150 dym., 870 Białorus., crkw., szkoła); (20,3 km) w. **Isłok** (na mp. nieoznacz., 15 dym., 93 Białorus., w suche lata brak wody); (21,2—23,5 km) w. **Tyniewicze Wielkie i Małe** (120 dym., 453 Białorus., crkw., szkoła, zadrzew. średnie); (29,8 km) mko **Narew** (p. drg. 408); (34,9 km, 0,6 km na Pd.W.) w. **Gorędy** (na mp. Gorodkow-

szczyzna, 8 dym., 40 Białorus., 25% Pol.); (39 km) flw. **Marynka** (spalony); (41,5 km) w. **Planta** (9 dym., 3 ziemianek, 58 Białorus., 8% Pol.); (42,4 km) chut. **Deniski** (2 dym., 8 Białorus.); (44,1 km) w. **Zacharki** (5 dym., 23 Białorus.); (46,5 km, 0,7 km na Z.) w. **Juszków Gród** (50 dym., 177 Białorus., 30% Pol., crkw., szkoła).

Kolejki wąskotorowe: (36,7 km, 4,5 km na Pd.W. za Narwią)—w. Rybaki—mijanka Gnilec.

Mosty i przeprawy: (3,9 km, na rz. Biała) drw., 50 m dłg., 6 m szer., 8 jarzm, wytrz. 20 T; (7,1 km, na rz. Orlanka) drw., 56 m dłg., 6 m szer., 10 jarzm, wytrz. 8 T; (12,2 km, na rz. Łoknica) drw., 26 m dłg., 6 m szer., 5 jarzm, wytrz. 15 T; tuż niżej mostu bród: 0,4—0,6 m głęb. dno ps., dojazdy dobre; (30,5 km na odnodze Narwi) drw., 65 m dłg., 4,5 m szer., 8 jarzm, wytrz. 3 T; tuż wyżej mostu objazd brodem 0,5 m głęb., o częściowo zamulonem dnie; (30,6 km na głównem korycie rz. Narew) drw., 82 m dłg., 4,5 m szer., 14 jarzm, wytrz. do 2 T, słaby; tuż wyżej mostu bród 0,5—0,7 m głęb., dno ps., dojazdy dobre; (30,8 km, na bgn. łasze rz. Narew) drw., 38 m dłg., 4,5 m szer., 8 jarzm, wytrz. do 2 T; w suche lata łacha do przebycia w dowolnym miejscu. Ponadto na drodze 13 mostków drw., 1—4 m dłg., 6—7 m szer., w stanie średnim; 2 mostki drw., 1,5—4 m dłg., 6 m szer., słabe; 3 mostki drw., zniszczone 4 m dłg., 2 m szer. i 2 przepusty bet.— na rowach i strumykach.

Skrzyżowania drożni: Bielsk—396, 401, 403, 405; Małe Tyniewicze—409; Narew—408, 411; Juszków Gród—413.

411. Czwirki—Orzeszkowo—Jagodniki—Nowokornin—Krzywica—Makówka.

48,2 km

M. pr. 1/100—N 31 Orla, N 31 Narew.
M. r. 1/84—XXII—15.

Gruntowa do w. Jagodniki (27,1 km) 6—12 m szer. ps. lub ps.-gln. z zaniedbanymi rowami bocznymi, zadrzewiona; w niskich miejscach groblowana; dalej 3—14 m szer. ps. lub ps.-gln. przeważnie z rowami bocznymi, wyboista; na odcinku w. Dubicze (29,8 km) i w. Nowoberezowo (32,8 km) oraz w większych osiedlach brukowana. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren równinny lub lekko falisty, początkowo zalesiony, w dalszym ciągu przejrzysty i otwarty. Gleba ps.-gln. lub trf., łąki podmokłe. Obserwacja utrudniona.

Przeszkody: (0,8 km) las liśc. (młody, do przebycia dla piechoty); (4,2 km) rz. Porebel (4 m szer., 0,5 m głęb.,

dno ps. żw., brzegi niskie); (4,2—13,1 km) las mieszany (puszcza Białowieska); (21,5—22,6 km) las igl. (30—80 lat, miejscami podszyty, z drogami leśnemi, do przebycia dla piechoty); (45—45,9 km) rz. Krzywczyk (2—4 m szer., 0,4 m głęb., dno ps.-żw., brzegi ps. łąkowe).

Osiedla: w. Czwirki (35 dym., 202 Białorus.); (1 km) w. Zanowiny (6 dym., 21 Białorus.), reszta spalona); (3 km, 0,6 km na Z.) w. Pastuchowe Błoto (5 dym., 26 Białorus.); (4,2 km, 1,2 km na Z.) w. Grabowiec (3 dym., 15 Białorus.); (14 km) w. Łozice (14 dym., 70 Białorus.); (16,3 km) w. Orzeszkowo (85 dym., 432 Białorus., szkoła); (17,6 km) w. Piaseczniki (3 dym., 15 Białorus.); (21 km) w. Jagodniki (48 dym., 250 Białorus.); (29,8 km) w. Dubicze (56 dym., 256 Białorus.); (32,8 km) w. Nowoberezowo (81 dym., 350 Białorus., 1,5% Pol., 2 crkw., szkoła); (36,4 km) w. Nowokornin (117 dym., 315 Białorus., szkoła); (36,9 km) w. Trzywieża (49 dym., 230 Białorus.); (40,9 km, 6,3 km na W.) w. Repiszki (48 dym., 250 Białorus., 2% Pol., szkoła); (42,7 km) w. Łosinka (p. drg. 409); (45 km) w. Krzywiec (91 dym., 450 Białorus., szkoła); (48 km) w. Chabustówka (31 dym., 150 Białorus.); (48,2 km) w. Makówka (p. drg. 408).

Mosty i przeprawy: (4,2 km na rz. Porebel) drw. 12,5 m dłg., 5 m szer.; pozatem 23 mostki drw., 1—7 m dłg., 5—6 m szer. i 4 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: (30,5 km)—405; Łosinka—409; Makówka—408.

412. Drg. 405—Teremiszki—Janowo—Mała Narewka—Lewkowo Nowe—Bondary—Szymki—Jałówka—Świsłocz.

M. pr. 1/100—N 31 Orla, N 30 Narew, O 30 Dobrowola, N 29 Świsłocz (przestarzałe).

58 km M. r. 1/84—XX—15, XXI—15.

Gruntowa do w. Szymki (38,1 km) 3—12 m szer. ps.-gln., miejscami głęboki ps., uciążliwa, odcinkami brukowana i z zaniedbanymi rowami bocznymi; dalej do mka Jałówka (44,6 km) 2—25 m szer., ps.-gln., miejscami twrada, zarośnięta trawą; wreszcie aż do końca 5—7 m szer. brukowana, twarda z rowami bocznymi i drzewami. Biegnie do w. Szymki (38,1 km) w ogólnym kierunku na Pc., dalej na Pc.W. Gruntowa do użycia dla lekkich zaprzęgów, odcinki brukowane dla ciężkich zaprzęgów uciążliwe.

Teren lekko falisty, odcinkami przechodzący w falisty, do w. Szymki (38,1 km) gęsto zalesiony (puszcza Białowieska). Gleba ps.-gln. lub trf, (łąki podmokłe).

Przeszkody: (14,8 km) las mieszany (puszcza Białowieska starodrzew do 300 lat, na glebie podmokłej, do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (19,3—21,1 km) zagajnik mieszany (do przebycia dla piechoty); (21,8 km) rz. Bobrówka (3—12 m szer., 0,3—0,9 m głęb., dno ps., brzegi grząskie); (23,1—28,7 km) las igl. (100—300 lat, miejscami podmokły, do przebycia dla piechoty); (30,1—30,4 km) rz. Narew (dwa ramiona: 10—25 m szer., 2—5 m głęb., dno i brzegi ps. do 1 m wys., otwarte; dolina 0,5—1 km szer. ps.-trf., namulona, o krawędziach łagodnych); (31,3—32,1 km na Pc.Z.) zagajnik igl. (10—20 lat, do przebycia dla piechoty); (32,6 km) rz. Łupianka (2—7 m szer., 0,3—0,8 m głęb., dno ps., brzegi podmokłe); (35,2—35,9 km) zagajniki igl. (10—30 lat, do przebycia dla piechoty); (35,9—37,3 km) las igl. (60—150 lat, wysokopienny, miejscami podmokły, do przebycia dla piechoty); (45,3 km) strumyk (1—7 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno i brzegi bgn.); (45,8—48,4 km) las igl. (80—120 lat, wysokopienny, miejscami podszyty, do przebycia dla piechoty); (52,8—54,6 km) zagajniki liśc. (5—10 lat, rzadkie, do przebycia dla piechoty); (58 km) rz. Świsłocz (1—7 m szer., 0,3—0,8 m głęb., dno i brzegi bgn.).

Osiedla: (3,1 km, 1 km na W.) w. Pogorzelec (27 dym., 130 Białorus.); (3,8 km, 0,5 km na Z.) w. Teremiski (24 dym., 250 Białorus.); (14,8 km) w. Jelinka (2 dym., 15 Białorus.); (15,3 km) w. Janowo (22 dym., 120 Białorus., 25% Pol.); (16,8 km) mko Mała Narewka (p. drg. 408); (17,7 km) w. Grodziska (54 dym., 257 Białorus.); (20,2 km na W.) st. kol. Narewka (22,1 km, 1 km na Z.) w. Lewkowo Nowe (27 dym., 185 Białorus.); (29,8 km) w. Przewóz (spalona); (30,5 km) w. Bondary (10 dym., 12 Pol.); (31 km) w. Rybaki (11 dym., 110 Białorus., 4% Pol., szkoła); (32,3 km) w. Rudnia (14 dym., 72 Białorus.); (33,7 km, 0,6 km na Pd) w. Bołtwyki (33 dym., 140 Białorus., 8% Pol.); (38,1 km) w. Szymki (150 dym., 750 Pol., 35% Białorus., szkoła); (44,6 km) mko Jałówka (221 dom., w tem 3 mur., 1211 Pol., 48% Żyd., 1% Białorus., 2 kśł., syng., crkw., gm., 2 szkoły, poczta, post. pol., mł. par.); (52,7 km) w. i 3 flw. Stoki (59 dym., 293 Białorus., 45% Pol., szkoła); (58 km) mko Swisłocz (358 dom., 3237 mieszk., 12% Pol., 25% Białorus., 63% Żyd., gm., magistrat. poczta, tlgr., post. pol., sąd, szkoła, seminarjum, szpital na 25 łóżek, kśł., crkw., apteka, 3 mł. par., 3 garbarnie, trt., st. kol.).

Mosty i przeprawy: (30,1—30,4 km na rz. Narew. i jej odnodze) dwa promy: 1) 4 x 8 m, 2) 3,5 x 8 m, nośność 2 T. każdy, czas przeprawy 10—15 min.; (32,6 km na rz. Łupianka) drw., 12 m dłg., 5 m szer., wytrz. 3—4 T; (58 km na rz. Świsłocz) drw., 12 m dłg., 7 m szer., pozatem 10 mostków drw., 1,5—8 m dłg., 4—12 m szer. i 2 przepusty bet. na rowach i potokach.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 405; Mała Narewka—408, 409; Szymki—413; Jałówka—416, 417; Swisłocz—426

413. Efremowicze—Nowawola—Juszków Gród—Szymki—Niezbodycze.

M. pr. 1/100 — N 29 Zabłudów, N 30 Narew, 0 30 Dobrowola (przestarzałe).

41,9 km

Gruntowa do w. Szymki (32,2 km) 4—16 m szer., ps., miejscami głęb., ps., odcinkami wysadzana drzewami i opatrzona zaniedbanymi rowami boczn., gdzieniegdzie licho brukowana, naogół uciążliwa, wyboista; dalej gln.-ps. 4—6 m szer. Biegnie w kierunku na W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren do w. Szymki silnie falisty, pokryty kępami lasów i zagajników wśród pól ornych, w dolinach nieregularnie porozrzucane płaty łąk podmokłych. Od w. Szymki lekko falisty, otwarty. Gleba ps.-gln., pod koniec drogi z przewagą gliny, w dolinach trf. Dogodne pkty obs.: wzg. 168 (1 km na Z.) od w. Potoki) z polem widzenia na Pc. do 4 km; wzg. 166 (1,7 km na Z. od w. Nowawola)—wgląd na Pc. do 4 km; crkw. w. Nowawola—zasięg obserw. na Pc. i Z. do 4 km.

Przeszkody: (0,9 km) podmokły zagajnik miesz. 10—20 lat, z trudem do przebycia dla piechoty); (3,1—4,5 km) las igl. 15—40 lat, (do przebycia dla piechoty); (8,3—9,5 km) las j. w.; (12,6—13,1 km) rzadki zagajnik mieszany, na glebie podmokłej, 10—20 lat. (do przebycia dla piechoty); (13,1—14,1 km) oznaczony na mp. las nie istnieje, pozostały kępy zarośli; (24,8—27,8 km) las igl. 100—120 lat z działkami liśc. i zagajników, miejscami podmokły (do przebycia dla piechoty); (29,5 km) rz. Łupianka (2—8 m szer., 0,7—0,8 m głęb., dno i brzegi bgn.); (29,5—30,3 km) las igl. 60—80 lat (do przebycia j. w.); (31,3—32,1 km, na Pd.) las sosnowy, wysokopienny 60—150 lat, miejscami podmokły (do przebycia j. w.); (33,8—35,2 km, 0,6—1 km na Pd.) podmokły zagajnik liśc. 10—20 lat (do przebycia dla piechoty tylko w suche lata); (35,2—36,7 km, na Pd.) bagno Morgi (0,2—0,6 m głęb., łąkowe (w lecie dla pieszych z trudem do przebycia); (41,9 km) rz. Czerwonka (2—5 m szer., 0,4—0,9 m głęb., dno ps., brzegi trf., otwarte); (41,9 km, na Pd.W.) łąka podmokła (0,2 m głęb., (do przebycia tylko dla pieszych).

Osiedla: w. Efremowicze (Ochrymowicze, p. drg. 408); (1,7 km) w. Małynka (18 dym., 119 Białorus., 6% Pol.); (6,3 km) w. Potoki (22 dym., 8 Białorus., 25% Pol., crkw.); (11 km) flw. Heronimowo (7 dym., 150 Białorus., 10% Pol.); (15,1 km) w. Nowawola (78 dym., w tem 4 mur., 500 Białorus., 1% Pol., crkw., szkoła); (21,9 km) flw. Juljanka (6 dym., 40 Białorus., 30% Pol); (23,4 km) w. Juszków Gród (p. drg. 410); (28,7 km, 0,5 km na Pd.) w. Bachury (35 dym., po 109 Pol. i Białorus.); (32,2 km na Pd.) w. Szymki (p. drg. 412); (35,1 km) w. Nowosady (80 dym., 400 Białorus., 15% Pol.); (41,9 km) w. Niezbodycze (60 dym., 350 Białorus., 5% Pol.).

Mosty i przeprawy: na drodze 12 mostków drw., 2—7 m dłg., 3—10 m szer., wytrz. 0,5—4 T, na rzeczkach i rowach. Na 29,5 km zniszczony mostek drw. na rz. Łupianka; objazd przez w. Bachury (28,7 km) na mostek drw. 3,5 m dłg., 5 m szer., wytrz. 3—4 T.

Skrzyżowania drożni: Efremowicze — 408; Nowawola—414; Juszków Gród—410; Szymki—412.

414. Nowawola — Michałowo — Żednia — Drg. 407.

21,9 km M. pr. 1/100 — N 29 Zabłudów.

Początkowo do mka Michałowo (4,4 km) **gruntowa** odcinkami groblowana i wyboista; dalej aż do końca **szosa** 7 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.Z. **Do użycia: szosa dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów, gruntowa dla ciężkich zaprzęgów uciążliwa.**

Teren początkowo lekko falisty, przechodzi potem w silnie falisty, nierównomiernie zalesiony. Gleba ps.-gln. z odcinkami trf. Obserwacja dobra; dogodne pkty obs.: wieża kśł. w mku Michałowo (4.4 km) i wzg. 178 (3,5 km na Z. do mka Michałowo) wgląd do 10 km.

Przeszkody: (2,5 km) rów (1—3 m szer., dno tw.); (3,1—3,7 km) oznaczony na mp. las nieistnieje; (4,5 km) rz. **Supraśl** (2—11 m szer., 0,3—0,9 m głęb., dno ps.-żw., brzegi trf. podmokłe); (6—12,2 km) las igl. (50—90 lat, przerzedzony, z działkami zagajników 15—20 lat, do przebycia dla kawalerji); (18,8 km) rz. **Płoska** (8—10 m szer., 0,9—1,4 m głęb., dno ps.-żw., brzegi trf. grząskie, przejrzyste, dolina trf., częściowo zadrzewiona); (12,2—21,9 km) las igl. (60—100 lat, niejednolicie podszyty, z zagajnikami i łąkami trf. do przebycia dla kawalerji).

Osiedla: w. **Nowawola** (p. drg. 413); (2 km) oznaczony na mp. flw. **Lesanka**, nie istnieje; (2,4 km) cgl. **Lesanka** (1 dym. drw., 5 Pol.); (2,6 km) chut. **Szuroka** (1 dym., 8 Białorus.); (4,4 km) mko **Michałowo** (346 dom., w tem 7 mur., 2578 Pol., 29% Białorus., 8% Niem., 30% Żyd., 2 kśł., crkw., 2 syng., 11 fbr. sukna, poczta, post. pol., 2 szkoły); (10,7 km) flw. **Hermanówka** (na mp. Asbeiter Hsr., 2 dym., 18 Pol., smolarnia); (15,9 km, 0,3 km na Pd.) st. kol. **Żednia**; (15,9 km, 0,4 km na Z.) w. **Żednia** (5 dym., 15 Pol., 15 Białorus.).

Kolejki wąskotorowe: od st. kol. Żednia na Pd. W. do trf. (3 km).

Mosty i przeprawy: (4,5 km na rz. Supraśl) drw., 11 m dłg., 5 m szer., wytrz. 8—10 T; (18,8 km na rz. Płoska) drw., 42 m dłg., 4 m szer., wytrz. 6—8 T; pozatem 20 mostków drw. i kam. 3,5—6 m dłg., 6—7 m szer. i 3 przepusty bet.

Skrzyżowania drożni: Nowawola — 413; Michałowo — 415; st. kol. Żednia — 402; (21,9 km) — 407.

415. Michałowo — Gródek — Nietupa — Krynki — Odelsk—Grodno.

M. pr. 1/100 — N 29 Zabłudów.
76 km N 28 Sokółka, N 27 Grodno Zach,

Gruntowa 2—16 m szer., ps.-gln-żw.-kam., miejscami zaniedbana, boczne rowy, odcinkami groblowana, wyboista, rozjeżdżona, nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku ku Pc.W. z odchyleniami na Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich po uprzedniem rozpoznaniu.

Teren do mka Gródek lekko falisty, dalej falisty, przeważnie otwarty, uprawny. Gleba ps.-gln., z domieszką kam. i żw., w dolinach trf Obserwacja dobra z przyległych wzgórz w promieniu 5—12 km.

Przeszkody: (2,1 km) rz. Supraśl (2—14 m szer., 0,8—2 m głęb., dno ps.-gln., brzegi płaskie, trf.-bgn.), (4—5,2 km) podmokłe zagajniki liściaste 10—20 lat; (8 km) strumyk, miejscami rozlany 12—30 m, dno ps., brzegi płaskie, suche; (10,3—13,4 km) zagajniki lub młode lasy igl., do 50 lat, do do przebycia dla kawalerji; (13,6 km) odnoga rz. Supraśl (3—3 m szer., 0,6—0,8 m głęb., dno ps., brzegi strome); (13,6 km) rz. Supraśl (16—40 m szer., 0,8—2,5 m głęb., dno ps., częściowo bgn., brzegi łąkowe, zabagnione, dolina trf., grząska, miejscami zalana do 0,4—1 m głęb.); (17,4—18,2 km) las igl., 40—150 lat, miejscami podszyty jałowcem, do przebycia dla piechoty); drg. leśne 2—4 m szer., nadają się do użycia dla lekkich wozów; (20,7—25,6 km) las z zagajnikami, 10 — 120 lat, do przebycia dla piechoty; (37,7 km) rz. Usnarka (2—8 m szer., 0,3—0,5 m głęb., dno kam., brzegi żw.); (43,4 km) strumyk (2—6 m szer., 0,1—9,4 m głęb., dno kam., brzegi żw.); (44,7 km) rz. Odła (1— 7 m szer. 0,1—0,5 m głęb., dno kam., brzegi niskie, miejscami grząskie); (51,9 km) rz. Indurka (1—7 m szer., 0,1—0,5 m głęb., dno ps.-żw.-kam.).

Osiedla: (0 km) mko **Michałowo** (p. drg. 414); (2,9 km) w. **Pieńki** (52 dym., w tem 2 mur., 436 Białorus., 15% Pol., szkoła); (9,7 km) mto **Gródek** (347 dym., w tem 11 mur., 3039 mieszk., 85% Żyd., 12% Białorus., 3% Pol., crkw., 4 szkoły, gm., szpital, fbr. sukna, 4 mł.); (14,3 km) flw. **Piłatowszczyzna** (4 dym. drw., 31 Pol.); (20,1 km) w. **Nietupa** (39 dym. drw., 213 Białorus., 13% Pol., 2% Żyd.); (30,1 km) mko **Krynki** (800 dym., 5800 mieszk., 20% Pol., 17% Białorus., 62% Żyd., kśł., crkw., 4 szkoły, elektr., 2 mł.); (36,1 km) w. **Jurowlany** (51 dym., 227 Białorus., szkoła, crkw., przesłona słaba); (37,8 km, 0,2 km na Z.) w. **Usnarz Górny** (33 dym., w tem 2 mur., 175 Pol. 8% Białorus., przesłona słaba); (37,8 km, 0,4 km na W.) w. **Usnarz Dolny** (na mp. pruskiej zaznaczony jako Górny, 30 dym. drw., 194 Pol., 2% Żyd.); (38,7 km) flw. **Ludwinopol** (1 dym. drw., 10 Pol., przesłona b. dobra); (44,8 km) mko **Odelsk**

(289 dym., w tem 2 mur., 1383 Pol., 12% Żyd., szkoła, kśł. drw., bóźnica, magistrat, poczta); (53,1 km) w. **Dubowa Stara** (174 dym., w tem 1 mur., 914 Pol., szkoła); (61,1 km) w. **Todorkowce** (Danidkowo Małe, 4 dym., 29 Pol., 40% Białorus.); (61,8 km) w. **Słomianka** (52 dym., 360 Pol., 30% Białorus.); (64,8 km) w. **Łojgobole i Nowinki** (48 dym. drw., w tem 2 mur., 322 Pol., szkoła); (68,1 km) w. **Prosty** (8 dym., 40 Pol.); (76 km) mto **Grodno** (p. drg. 20).

Mosty i przeprawy: (2,1 km) na rz. Supraśl, drw., 16 m dług., 6 m szer., wytrzym. 8—10 T; (13,6 km) na rz. Supraśl, 50 m dług., 4 m szer., wytrzym. 1,5—2 T; (75,8 km) na rz. Niemen, drw., 217 m dług., 7 m szer., 6 m wys., wytrzym. 10 T. Ponadto 18 mostków drw., 2—3 m dług., 4—7 m szer., wytrzym. 1,5—6 T.

Skrzyżowania drożni: Michałowo — 414; Gródek—416; Waliły—407; Piłatowszczyzna—406; Krynki—417, 419, 420, 421, 421a; Odelsk—422; Dubowa—427; Grodno—20, 31, 34, 424, 425.

416. Gródek—Jałówka.

19,3 km

M. pr. 1/100 — N 29 Zabłudów, O 29 Świsłocz (przestarzałe).

Gruntowa 6—28 m szer. ps.-gln., odcinkami rowy boczne i zadrzewienie, często zarośnięta trawą, mało używana, nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku ku Pd.W. **Do użycia: dla ciężkich zaprzęgów — uciążliwa.**

Teren falisty, odcinkami pagórkowaty, otwarty, z parcelami lasu i zagajników, przejrzysty, uprawny. Gleba ps.-gln. lub gln.-ps.

Przeszkody: (0,2 km) rz. **Supraśl** (3—5 m szer., 1—1.5 m głęb., dno ps.-żw., brzegi twarde, dość strome, zabudowane); (1,6, 2,3, 2,8 km) trzy rowy 1—4 m szer., 0,1—0,8 m głęb., dno bgn.; (4,6 - 7,7 km) las igl. wysokopienny, 70—200 lat, do przebycia dla piechoty; (13—14 km) las igl. do 50 lat, do przebycia dla piechoty i pojedyńczych jeźdźców.

Osiedla: (0 km) mko **Gródek** (Białostocki, 347 dym., w tem 11 mur., 3034 mieszk., 10% Pol., 10% Białorus., 80% Żyd., crkw., syng., 6 dom. modlitwy, 4 szkoły, poczta, szpital na 30 łóżek, 10 fbr. sukna, destyl. terpetyny, 4 mł.); (3,9 km) w. **Bielewicze** (31 dym., 236 Pol., szkoła); (10,3 km) w. **Wiejki** (53 dym., 399 mieszk.); (13,8 km) ozn. na mp. w. **Romanicka** nieistnieje; (19,3 km) mko **Jałówka** (p. drg. 413).

Mosty i przeprawy: (1,2 km na rz. Supraśl) drw. 34 m dług., 6 m szer., wytrzym. 6—10 T i kilka mostków drw. 1,5—8 m dług., 4—12 m szer., wytrzym. 0,5—6 T.

Skrzyżowania drożni: Gródek — 415; Jałówka — 412, 417.

417. Jałówka — Mostowlany — Bobrowniki — Kruszeniany—Krynki.

32,6 km

M. pr. 1/100 — O 29 Świsłocz, N 29 Zabłudów, N 28 Sokółka.

Gruntowa 2—25 m szer., ps.-gln., miejscami twarda, zarośnięta trawą, nieutrzymana. Biegnie na Pc. z odchyleniem na Z. Do użycia: dla ciężkich zaprzęgów — uciążliwa.

Teren falisty, mniej lub więcej sfałdowany, przeważnie otwarty, pokrycie pola orne. Na przestrzeni Jałówka—Bobrowniki drg. biegnie skrajem lewej, pagórkowatej krawędzi doliny rz. Świsłocz. Gleba ps.-gln., w obniżeniach trf.

Przeszkody: (2,7 km) rów (1—6 m szer., 0,1—0,5 m głęb., dno ps.-mul., brzegi płaskie, twarde); (7,5 km) strumyk (2—7 m szer., 0,2—0,4 m głęb., dno ps., brzegi trf.); (17,7—21,3 km) rzadkie zagajniki igl., do przebycia dla kawalerji; (27 km) rz. Nietupa (2—12 m szer., 0,5—0,9 m głęb., dno ps.-żw., brzegi przeważnie płaskie, ps.-gln.

Osiedla: (0 km) mko **Jałówka** (p. drg. 412); (2,5 km) flw. **Bliskowszczyzna** (1 dym., 9 Pol., 50% Białorus.) i na Z. w. **Gonczary** (17 dym., 126 Białorus.); (5,2 km) w. **Dublany** (40 dym. drw., 5 ziem., 209 Białorus.); (7,5 km) .w. i flw. **Mostowlany** (26 dym. drw., 6 ziem., 163 Białorus.); (8,9 km) w. **Swisłoczany** (61 dym., 398 Białorus.); (10,9 km) oznaczony na mp. flw. **Gobiaty** nie istnieje; (12,3 km) w. **Gobiaty** (17 dym., 1 ziem., 91 Białorus., 3% Pol.); (14,8 km) w. **Bobrowniki** (p. drg. 407); (16,7 km) w. i flw **Jaryłówka** (2 dym. drw. i mur., 6 ziem., 49 Białorus.); (18,2 km) w. **Łużany** (5 dym., w tem 1 mur., 12 ziem., 150 Białorus., 25% Pol.); (22,8 km) w. **Kruszeniany** (72 dym., w tem 1 mur., 3 ziem., 416 Białorus., 31% Pol., 2% Żyd., crkw.); (32,6 km) mko **Krynki** (p. drg. 415).

Mosty i przeprawy: na strumieniach i rowach 9 mostków drw., 0,5—9 m dłg., 2—12 m szer., wytrz. 0,5—1,5 T.

Skrzyżowania drożni: Jałówka — 412, 416; Bobrowniki — 407; (19,9 km) 406; Krynki — 415, 419, 420, 421, 421a.

418. Królowy Most—Nowosiółki—Łaźnie—Lipina—Słojniki—Sokółka.

37 km

M. pr. 1/100—N 29 Zabłudów, N 28 Sokółka (przestarzałe).

Gruntowa 2—7 m szer., ps.-gln., wyboista. nieutrzymana, uciążliwa. Biegnie w licznych załamaniach i odchyleniach w ogólnym kierunku ku Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren do w. Nowosiółki pagórkowaty, mało przejrzysty, dalej do w. Lipina łagodnie sfalowany, pokryty lasem igl., stąd do mka Sokółka wybitnie falisty, otwarty, uprawny. Gleba ps.-gln. Obserwacja do w. Nowosiółki z przyległych wzgórz dostateczna; do w. Lipina zupełnie utrudniona lasem igl.; następnie do mka Sokółka dobra (z przyległych wzgórz 197, 183 widok wokrąg do 5 km). Przesłona tylko w odcinku zalesionym.

Przeszkody: (6,4—25,2 km) wysokopienny las igl., (naogół dostępny dla kawalerji); (6,4 km) rz. Supraśl (14—25 m szer., 1,1—1,5 m głęb., dno ps., brzegi niskie, dolina otwarta, dostępna); (7,4 km) rz. Słoja (5—29 m szer., 0,5—1,8 m głęb., dno ps., brzegi niskie, twarde); (18 i 20,7 km) dwa nieduże strumyki, łatwe do przejścia (2—13 m szer., dno ps., brzegi przeważnie błotniste); (31,6 km) rz. Kamionka (5—15 m szer., 0,3—0,8 m głęb., dno i brzegi twarde. dolina otwarta, dostępna); (36,7 km) rozlany strumyk (12—50 m szer., 0,6—1,5 m głęb., dno kam.-żw., miejscami ps., twarde, brzegi zarośnięte wysoką trawą, dolina mało dostępna, przeważnie zalana wodą).

Osiedla: (0 km) flw. Królowy Most (p. drg. 406); (6,3 km) w. Nowosiółki (28 dym. drw., 285 Białorus., 5% Pol., przesłona mała); (7,5 km) kol. Kondycja (2 dym. drw., 12 Białorus., 40% Pol., przesłona słaba); (9,4 km) w. Bobków Gród (10 dym. drw., 65 Białorus., przesłona słaba — las w pobliżu); (14,4 km) w. Łaźnie (30 dym. drw., 165 Białorus., 25% Pol., mł. wodny, przesłona słaba — las w pobliżu); (15 km) kol. Podłaźnie (3 dym. drw., 35 Białorus., przesłona słaba); (18,2 km) kol. Woronicza (4 dym. drw., 37 Białorus., 40% Pol., gajówka, przesłona dobra); (25,9 km) w. Lipina (92 dym. drw., 460 Pol., szkoła, przesłona dobra); (30,8 km) w. Słojniki (56 dym. drw., 236 Pol., szkoła, przesłona słaba); (37 km) mko Sokółka (p. drg. 33).

Mosty i przeprawy: (6,4 km) na rz. Supraśl) drw. 20 m dłg., 3 m szer., wytrz. 3—5 T; (6,5 km na łasze) drw. 12 m dłg., 3 m szer., wytrz. 0,5—1 T; (20,6 km na strumyku) drw. 11 m dłg., 6 m szer., wytrz. 1—2 T. Ponadto 6 mostków drw., 2—9 m dłg., 2—5,5 m szer. i jeden podwójny przepust kam.

Skrzyżowania drożni: Królowy Most—406; Nowosiółki — 420; Sokołda — 419; Sokółka — 33, 34, 421.

419. Białystok—Supraśl—Trościano Stare—Krynki.

45,1 km

M. pr. 1/100 — M 29 Białystok, N 29 Zabłudów, N 28 Sokółka.

Początkowo do (14,5 km) mka Supraśl szosa 7—8 m szer., z 4—4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi; w dalszym ciągu gruntowa (trakt) 5—12 m szer., ps.-gln, przeważnie z rowami, nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.W. z licznymi

załamaniami. Do użycia: szosa—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; gruntową dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich po uprzedniem rozpoznaniu (ze względu na mosty i porę roku).

Teren falisty, do w, Ogrodniczki otwarty, uprawny; na odcinku Ogrodniczki—Klin przeważnie zalesiony, dalej pagórkowaty, otwarty, uprawny. Gleba ps.-gln. Obserwacja w terenie otwartym dobra, poszczególnemi odcinkami z przyległych wzgórz sięga od 1—10 km, miejscami utrudniona zalesieniem.

Przeszkody: (2,1 i 6,7 km) strumyk (1—3 m szer., 0,1—0,4 m głęb., dno ps., brzegi miejscami grząskie, naogół twarde); (9,4 km) rz. Pilnica (3—15 m szer., 0,3—0,9 m głęb., dno twarde, brzegi miejscami grząskie, na Pd. od szosy podłużny staw, 15—70 m szer., 1—2 m głęb., dno zamulone, brzegi grząskie, porośnięte wysoką trawą i olszynami); (13,3 km) rz. Supraśl (30—65 m szer., 1—4 m głęb., dno ps., miejscami zamulone, brzegi urwiste, 0,2—1,2 m wys., dolina trf., dostępna); (7,2—29,8 km i 33,1—34,8 km) wysokopienny las igl. z parcelami młodniaku lub zagajników igl., niejednostajnie podszyty igl. lub liściastymi krzakami; do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (23,3 km) rz. Sokołda (30—40 m szer., 0,6—1,3 m głęb., dno ps., brzegi ps.-trf., 0,2—0,8 m wys.); (31,4 km) rz. Słoja (2—12 m szer., 0,3—0,4 m głęb., dno ps., brzegi miejscami grząskie, 0,1—0,8 m wys.); (49,9—50,9 km) rz. Świsłocz z odnogami i łachami (główne koryto: 14—15 m szer., 1.5—3 m głęb., dno ps.-żw., brzegi ps.-trf., dolina otwarta, pocięta licznemi łachami 2—18 m szer., 0,1—1 m głęb., dno zamulone, brzegi zatarte, grząskie, zarośnięte wysoką trawą); (52,9 km) strumyk (2—12 m szer., 1,1—1,5 m głęb., dno ps., brzegi trf., zarośnięte wysoką trawą).

Osiedla: (0 km) mto **Białystok** (p. drg. 34); (9,2 km) w. **Ogrodniczki** (34 dym. drw., w tem 6 mur., 232 Białorus., 23% Pol., 2% Żyd., szkoła, przesłona — sady i lasek); (11,3 km) uroczysko **Krasne** (3 dymy, 19 Pol., przesłona dobra — las); (14,5 km) mko **Supraśl** (218 dym., w tem 8 mur., 3025 Pol., 6% Niem., 2% Białorus., 10% Żyd., 2 szkoły, 1 szkoła rolnicza, 2 kśł. mur. 1 klasztor mur., 1 crkw., magistrat, 7 fbr. sukna, 2 mł. wodne, 2 trt., 1 smolarnia); (23,5 km) osada **Podsokołda** (7 dym. drw., 41 Pol., 20% Białorus., 10% Żyd., smolarnia, przesłona dobra—las); (24,7 km) w. **Sokołda** (20 dym., 130 Białorus., 40% Pol., przesłona—las w pobliżu); (30,9 km) leśn. i gaj. **Klin** (2 dym. drw., 8 Pol., przesłona — las w pobliżu); (31,7 km) os. **Klin** (2 dym., 11 Pol., przesłona—słaba); (32,8 km) w. **Trościano Stare** (10 dym. drw., 63 Białorus., przesłona—las w pobliżu); (33,2 km) w. **Talkowszczyzna** (35 dym., w tem 1 mur., 192 Pol., 40% Białorus., szkoła, mł. wodny, przesłona — mały las w pobliżu); (38,8 km) w. **Północny Ostrów** (79 dym. 373 Białorus., 10% Pol., przesłona—słaba); (45 km) mko **Krynki** (800 dym., w tem 350 mur., 5808 mieszk., 20% Pol.,

20% Białorus., 60% Żyd., 4 szkoły, 1 kśł., 1 crkw., 4 bóżnice, magistrat, gm., szpital na 60 łóżek, elektr., 29 garbarni, 1 mł. parowy, 2 mł. wodne, przesłona—zupełnie słaba, naogół niema).

Kolejki wąskotorowe: wąskotorowa, leśna, z mka Supraśl do trt. w Czarnej Wsi.

Mosty i przeprawy: (2,1 km) most drw., 14 m dłg., 6 m szer., wytrzym. 5—7 T; (4,2 km) na strumyku, drw., 21 m dłg., 6 m szer., wytrzym. 6—8 T; (6,7 km) na strumyku, drw., 21 m dłg., 6,5 m szer., wytrzym. 6—8 T; (13,3 km) na rz. Supraśl, drw., 65 m dłg., 4,5 m szer., wytrzym. 15—20 T; (23,3 km) na rz. Sokołda, drw., 30 m dłg., 4 m szer., wytrzym. 1—1,5 T; (31,4 km) na rz. Słoja, drw., 12 m dłg., 4 m szer., wytrzym. 1—1,2 T; ponadto 14 mostków drw., 1,6—8 m dłg., 6—7,5 m szer., wytrzym. 2—8 T i 6 przepustów bet., wytrzym. 20 T.

Skrzyżowania drożni: Białystok—34, 56, 59, 60, 403, 404, 406, 407; Sokołda—418; Krynki—415, 417, 420, 421, 421a.

420. Królowy Most — Nowosiółki — Świdziałówka Nowa—Krynki—Brzostowice Małe.

M. pr. 1/100—N 29 Zabłudów
N 29 Sokółka, O 28 Indura
37 km (przestarzałe).

Początkowo do mka Krynki (25,6 km) gruntowa 5—8 m szer., ps.-gln., z bocznymi rowami, wyboista, nieutrzymana; w dalszym ciągu aż do końca szosa 8 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi. Biegnie z licznymi załamaniami i odchyleniami w ogólnym kierunku ku Pc.W. Do użycia: gruntowa dla lekkich zaprzęgów, szosa— dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Nowosiółki pagórkowaty, dalej falisty do w. Borsukowizna po obu stronach drogi wysokopienny las igl. — dalej do w. Brzostowice Małe otwarty i pagórkowaty, przecięty doliną rz. Świsłocz. Gleba ps.-gln., a na odcinku Krynki—Brzostowice Małe ps.-gln.-żw. Obserwacja utrudniona zalesieniem i tylko na odcinku Borsukowina—Krynki—Brzostowice Małe dostateczna z przyległych wzgórz.

Przeszkody: (6,4 km) rz. Supraśl (14—25 m szer., 1—1,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, dolina otwarta, dostępna), (16,9 km) strumyk (2—5 m szer., 0,1—0,5 m głęb., dno kam.; brzegi twarde, miejscami strome); (6,4—15 km) wysokopienny las igl., niejednostajnie podszyty jałowcem i igl. lub liśc. krzakami (do przebycia dla kawalerji); (30,6—31,7 km) rz. Świsłocz z odnogami i łachami (główne koryto 14—45 m szer., 1,5—3 m głęb., dno ps.-żw., brzegi ps.-trf., dolina otwarta, pocięta łachami, 2—18 m szer., 0,1—1 m głęb., dno zamulone, brzegi

grząskie, porośnięte wysoką trawą); (33,7 km) strumień (2—12 m szer., 1—1,5 m głęb., dno ps., brzegi trf., porośnięte trawą).

Osiedla: (0 km) flw. **Królowy Most** (p. drg. 406); (6 km) w. **Nowosiółki** (p. drg. 418); (15,5 km) flw. **Borsukowizna** (2 dym., 13 Białorus., 40% Pol., przesłona dobra); (16,4 km) w. **Świdziałówka Nowa** (54 dym., 301 Białorus., 40% Pol., szkoła, przesłony brak, las w pobliżu); (20,8 km) w. **Ozierskie** (8 dym., 22 Białorus., przesłona słaba); (22,3 km) os. **Rachowik** (2 dym., 9 Pol., 50% Białorus., przesłona średnia); (25,6 km) mko **Krynki** (p. drg. 415); (31,2 km) w. **Pietroszewicze** (20 dym. drw., 49 Białorus., 20% Pol., przesłona słaba); (37 km) w. **Brzostowice Małe** (27 dym., w tem 1 mur., 147 Białorus., 25% Pol., kśł., crkw., szkoła, przesłona słaba, w sadach).

Mosty i przeprawy: (6,4 i 6,5 km) na rz. Supraśl i na łasze 2 mostki drw., 12—20 m dłg., 3 m szer., wytrz. 1—2 T; (30,6--31,7 km) na rz. Świsłocz i łachach 3 mostki drw., 12—24 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 4—6 T. Ponadto 5 mostków drw., 2—7 m dłg., 4—5,5 m szer., wytrz. 1—3 T.

Skrzyżowania drożni: Królowy Most — 406; Nowosiółki — 418; Krynki — 415, 417, 419, 421, 421a.

421. Krynki—Szudziałowo—Kamionka Stara—Sokółka.

25,6 km

M. pr. 1/100 — N 28 Sokółka (przestarzała).

Szosa 7,5—8 m szer., z 4—4,5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi. Biegnie w ogólnym kierunku z Pd.W. na Pc.W. **Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren pagórkowaty lub wybitnie falisty, odkryty, uprawny. Gleba ps.-gln., z domieszką kamieni i żwiru. Obserwacja dobra z przyległych wzgórz w promieniu 5—12 km. Pkt. obs.: wzg. 183 (1,2 km na Z. od mka Krynki); wzg. 182 (1 km na W. w. Ostrówek); wzg. 188 oraz wzg. 192 (na Pd. i W. w. Szudziałowo); wzg. 201 oraz wzg. 203 (1,2 km na W. i 3,4 km na Pc.Z. flw. Słójka); wzg. 201 i 210 (na Pd. w. Kamionka Stara). Przesłona tylko w małych parcelach igl. zagajnika, przy flw. Słójka i w. Ostrówek.

Przeszkody: (12 km) rz. **Słoja** (3—15 m szer., 0,4—0,9 m głęb., dno i brzegi żw.); (20,2 km) rz. **Kamionka** (1—7 m szer., 0,4—0,6 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi płaskie, miejscami grząskie); (25,1 km) strumyk (5—14 m szer., 0,4—1,2 m głęb., dno kam.-żw.).

Osiedla: (0 km) mko **Krynki** (p. drg. 415); (5,5 km) w **Ostrówek** (43 dym. drw., 226 Białorus , 45% Pol., szkoła, przesłona słaba); (9,3 km) w. **Szudziałowo** (78 dym., w tem 1 mur., 430 Pol., 3% Białorus., szkoła, kśł., crkw., cgl., przesłona słaba); (12,1 km) flw. **Słójka** (3 dym. drw., 1 pałac, 51 Białorus., 45%

Pol., nadleśn., przesłona dobra); (19,7 km) w. **Kamionka Stara** (160 dym., w tem 1 mur., 906 Pol., szkoła); (23,4 km, 0,5 km na Pd.Z.) w. **Kamionka Nowa** (41 dym., w tem 1 mur., 225 Pol., szkoła, przesłona średnia); (25,6 km) mko **Sokółka** (p. drg. 33).

Mosty i przeprawy: (12,1 km na rz. Słoja) drw., 13,5 m dłg., 6 m szer., wytrz. 8—10 T; (20,2 km na rz. Kamionka) drw., 17,5 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 15—20 T. Ponadto 15 mostków drw., 1,5—9 m dłg., 5,5—6.5 m szer., wytrz. 2—4 T i 2 przepusty bet., wytrz. 20—24 T.

Skrzyżowania drożni: Krynki — 415, 417, 419, 420, 421a); (15,6 km) — 421a; Drachle — 422; Sokółka — 33, 34, 418.

421-a. Krynki—Pirożki—Słoja—Drg. 421.

15,1 km

M. pr. 1/100—N 28 Sokółka (przestarzała).

Gruntowa 4—14 m szer., ps.-gln.-żw.-km., bez boczn. rowów, niezadrzewiona, przeważnie zarośnięta trawą—twarda; 0,1 km na Pc.Z. od w. Słoja duży spadek. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów.

Teren wybitnie falisty, pagórkowaty, otwarty, uprawny. Gleba ps.-gln.-żw.-kam. Obserwacja dobra z przyległych wzgórz, w promieniu 5—12 km. Pkt. obs.: wzg. 202 (0,9 km na Pc. w. Pirożki); wzg. 201 (1 km na Pd. w. Słoja); wzg. 214 (1,6 km na Pc.Z. w. Słój).

Osiedla: (0 km) mko **Krynki** (p. drg. 415); (3 km, 0,2 km na Pc.W.) flw. **Aleksandrówka** (1 dym. drw., 9 Białorus.); (4,6 km) w. **Pirożki** (24 dym., w tem 1 mur., 202 Białorus., 40% Pol.); (7,7 km, 0,4 km na Pd.) w. **Sukowicze** (39 dym., 208 Białorus., 15% Pol.); (10,9 km) w. **Słoja** (51 dym., 291 Białorus.); (10,7 km, 0,3 km na Pc.W.) w. **Krzyszewicze** (52 dym., 408 Białorus., 15% Pol.).

Skrzyżowania drożni: Krynki — 415, 417, 419, 420; (15,1 km) — 421.

422. Sokółka—Drachle—Babiki—Odelsk.

22,9 km

M. pr. 1/100—N 28 Sokółka (przestarzała).

Gruntowa 4—9 m szer., ps.-gln.-żw.-kam., z rowami boczn., miejscami wyboista, nieutrzymana. Biegnie wygiętym łukiem na Pd.W. i Pc.W. Do użycia dla ciężkich zaprzęgów po uprzedniem rozpoznaniu.

Teren pagórkowato falisty, otwarty, uprawny. Gleba ps.-gln.-żw.-kam. Obserwacja b. dobra z przyległych wzgórz, w promieniu 5—12 km; pkt. obs.: wzg. 196 (na Pd.Z. w. Bobrowniki); wzg. 202 (na Pd.W. w Bobrowniki); wzg. 205 (na Z. od w. Suchinicze). Droga na całej przestrzeni widoczna.

Przeszkody: (22,4 km) rz. Odła (2—5 m szer., 0,2—0,5 m głęb., dno ps.-żw., brzegi twarde).

Osiedla: (0 km) mto **Sokółka** (p. drg. 33); (3,9 km) w. **Drachle** (37 dym., w tem 1 mur., 244 Pol., 5% Białorus., szkoła); (6,3 km, 0,6 km na Pc.W.) w. **Bobrowniki** (35 dym., 186 Pol.); (11,4 km) w. **Suchinicze** (57 dym. drw., 321 Białorus., 25% Pol., przesłona słaba); (15,1 km) w. **Babiki** (20 dym., 110 Pol., 10% Białorus., gm., szkoła, crkw.); (16,2 km) w. i flw. **Miszkieniki Wielkie** (20 dym., 115 Pol., 20% Białorus., przesłona słaba); (19,1 km) w. **Zubrzyca Wielka** (29 dym. drw., 152 Pol.); (21 km) kol. **Kolonja Izaaka** (41 dym., w tem 1 mur., 220 mieszk., 33% Pol., 7% Białorus., 60% Żyd.); (22,9 km) mko **Odelsk** (p. drg. 415).

Mosty i przeprawy: 4 mostki drw., 1,5—6 m dłg., 4—6,5 m szer., wytrz. 0,5—10 T.

Skrzyżowania drożni: Drachle — 421, Odelsk — 415.

423. Kuźnica—Indura—Łasza—Sucha Dolina—Wandalinowo.

33,7 km

M. pr. 1/100—N 27 Grodno Zach., N 28 Sobótka, O 28 Indura.

Gruntowa 5—12 m szer., ps.-gln., odcinkami rowy boczne, nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku na Pd.W. i W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren lekko falisty, uprawny. Gleba ps.-gln., miejscami z domieszką kamieni. Obserwacja dostateczna.

Przeszkody: (27 km) rz. Świsłocz (3—20 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps.-żw., brzegi twarde).

Osiedla: (0 km) mko **Kuźnica** (p. drg. 24); (4,6 km) w. **Podlipki** (65 dym. drw., 330 Pol., szkoła); (11 km) w. **Dubowa** (p. drg. 415); (12,7 km) w. **Łuśki** (28 dym., w tem 2 mur., 200 Pol.); (14,7 km) w. **Dubówka** (33 dym. drw., 189 Białorus.); (18 km) mko **Indura** (389 dom., w tem 28 drw., 2244 mieszk., 25% Pol., 75% Żyd., kśł., crkw., szkoły); (24,5 km) w. **Łasza** (115 dym., w tem 5 mur., 500 Białorus., 2 crkw., 2 szkoły); (27,7 km) w. **Sucha Dolina** (73 dym., w tem 5 mur., 400 Białorus.); (33,7 km) osada **Wandalinowo** (2 dym. drw., 9 Pol.).

Mosty i przeprawy: 5 mostków (drw., 2 kam., 3—5 m dłg., 5—6 m szer., wytrz. 1—6 T i 2 brody na rz. Łaszanka, 0,5 m głęb., dno twarde i na rz. Świsłocz 0,5 m głęb., dno twarde).

Skrzyżowania drożni: Kuźnica—34, 36, Dubowa—415; Indura — 424, 426; Wandalinowo — 425.

424. Krynki—Makorowce—Hlebowicze—Indura—Kopciówka—Gibulicze Grodno.

M. pr. 1/100 — N 28 Sokółka,
48,6 km O 28 Indura, O 27 Grodno Wsch.

Początkowo do mka Indura (24 km) gruntowa (trakt) 5–10 m szer., ps.-gln.-żw.-kam., przeważnie z rowami bocznymi, nieutrzymana; w dalszym ciągu szosa 7,5 m szer., z 5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi i linją tlgr.; do flw. Podgórze, odcinkami we wkopach lub nasypach, z ostrym spadkiem, do w. Kopciówka, nieutrzymana. Biegnie w licznych załamaniach i odchyleniach w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia: gruntowa dla ciężkich zaprzęgów (po uprzedniem rozpoznaniu), szosa dla wszystkich zaprzęgów.

Teren falisty, uprawny, otwarty. Na odcinku Ignatowicze—Hlebowicze na W. łąkowa dolina rz. Świsłocz i Odła. Gleba ps. gln. żw. kam. Obserwacja dobra.

Przeszkody: (7 km) rz. Usmarka (2—8 m szer., 0,2—0,6 m głęb., dno i brzegi twarde), (13,2 km) rz. Odła (2—8 m szer., 0,3—1 m głęb., dno i brzegi twarde); (24 km) rz. Indurka (2—10 m szer., dno ps., brzegi miejscami grząskie); (26,2 km) rz. Bojarka (2—9 m szer., 0,25—0,5 m głęb., dno żw.); (48,4 km) rz. Niemen (150 m szer., 5,5 m głęb., dno ps. żw. kam., brzegi do 40 m wys., ps.-gln.).

Osiedla: (0 km) mko **Krynki** (p. drg. 415); (4 km, 0,4 km na W.) w. i flw. **Siemionówka** (61 dym. drw., 344 Białorus., 10% Pol., 5% Żyd., szkoła, przesłona średnia); (5,7 km) kol. **Kudrowszczyzna** (1 dym., 5 Pol.); (6,4 km) w. **Kudrycze** (24 dym., 146 Białorus., 10% Pol., przesłona średnia); (7,1 km, 0,5 km na W.) w. **Ignatowicze** (52 dym., w tem 1 mur., 217 Pol., szkoła, przesłona słaba); (8,7 km) w. i flw. **Makarowce** (80 dym., Pol., 3% Białorus., szkoła, 2 kśł., przesłona dobra); (10 km) w. **Kurczowce** (56 dym., 337 Pol., 4% Białorus., 2% Żyd., przesłona słaba); (10 km, 0,5 km na W.) flw. **Usnarz** (5 dym., 30 Pol., przesłona dobra); (12 km) w. **Poczobuty** (42 dym., 187 Pol., szkoła, przesłona średnia); (13 km) w. **Sarosieki** (13 dym., 94 Pol., przesłona słaba); (13 km, 0,3 km na Pc.Z.) w. **Bojary** (5 dym., 26 Pol., przesłona słaba); (15 km) w. **Hlebowicze** (41 dym., 139 Pol., szkoła, kśł. mur., przesłona słaba); (17,8 km, 0,7 km na Pc.Z.) w. **Żernówka Rządowa** (16 dym., 134 Białorus., przesłona słaba); (20,1 km, 0,1 km na W.) w. **Żernówka Wielka** (32 dym., w tem 1 mur., 182 Białorus., 5% Pol., przesłona średnia); (24 km) mko **Indura** (p. drg. 423); (29,2 km) w. **Zarubicze** (30 dym., w tem 1 mur., 158 Białorus., 25% Pol.); (31,5 km) flw. **Nowosiółki** (6 dym., w tem 2 mur., 55 Białorus., przesłona dobra); (36,4 km) w. **Kopciówka** (44 dym.,

w tem 4 mur., 300 Pol., 30% Białorus., crkw., szkoła, przesłona dobra); (42 km) w. **Gibulicze** (28 dom., w tem 1 mur., 160 Pol., przesłona dobra); (48,6 km) mto **Grodno** ((p. drg. 20).

Mosty i przeprawy: (13,2 km) na rz. Odła, drw., 16 m dłg., 6 m szer., wytrz. 8—10 T; (7 km) na strumyku Usnarka, drw., 2 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 5—7 T; (48,4 km) na rz. Niemen, drw., 217 m dłg., 7 m szer., 6 m wys., wytrz. 10 T. Ponadto 13 mostków drw. lub mur., i 7 przepustów 2—9 m dłg., 4,5—7,5 m szer., wytrz. 3—12 T.

Skrzyżowania drożni: Krynki — 415, 417, 419, 420, 421, 421a; Indura—423, 426; Grodno—20, 31, 34, 415, 425.

425. Łunna — Swisłocz — Górnica — Grodno.

40,2 km

M. pr. 1/100—O 28 Indura, O 27 Grodno Wsch.

Gruntowa (trakt) 3—14 m szer., ps.-gln., nieutrzymana, przeważnie z rowami, miejscami brukowana. Biegnie w załamaniach w ogólnym kier. na Pc.Z., **Do użycia dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich po uprzedniem rozpoznaniu.**

Teren do w. Kołpaki lekko falisty, dalej falisty, uprawny, przeważnie otwarty. Gleba ps.-gln. Obserwacja dobra.

Przeszkody: (15 km) rz. **Swisłocz** (10—20 m szer., 0,5—1 m głęb., dno i brzegi ps.).

Osiedla: (0 km) mko **Łunna** (245 dym., 30% mur., 2400 mieszk., 30% Pol., 10% Białorus., 60% Żyd., kśł., crkw., 3 szkoły, 3 mł.); (2,1 km) flw. **Sućka** (3 dym., w tem 1 mur., 22 Białorus.); (4,7 km) w. **Strzelce** (90 dym. drw., 410 Pol., 25% Białorus., szkoła); (7,2 km) w. **Żylicze** (64 dym., 300 Pol., 50% Białorus.); (10 km) osada **Wandalinowo** (2 dym., 9 Pol., na mp. błędnie flw.); (15 km) w. **Swisłocz** (24 dym., w tem 9 mur., 192 Białorus., 25% Pol., szkoła); (17,3 km) w. i flw. **Rudawica** (20 dym. drw., 151 Białorus., 5% Pol.); (18,6 km) w. **Ogrodniki** (30 dym., w tem 6 mur., 180 Białorus., 30% Pol.); (19 km) flw. **Platerowszczyzna** (na mp. błędnie Kwasówka, 3 dym., w tem 2 mur., 19 mieszk., po 50% Pol. i Białorus.); (20,1 km) w. i flw. **Pogorany** (38 dym., w tem 5 mur., kśł., szkoła w budowie, 219 Pol.); obok **Pogorany Dolne** (36 dym., w tem 1 mur., 224 Pol.); (25,6 km) w. **Kołpaki** (64 dym., w tem 4 mur., 237 Białorus., 7% Pol.); (30 km) w. **Górnica** (60 dym., w tem 1 mur., 336 Białorus., szkoła); (40,2 km) mto **Grodno** (p. drg. 20).

Mosty i przeprawy: na strumieniach i rowach 12 mostków drw., 3—9 m dłg., 4—9 m szer., wytrz. 1—8 T; bród na rz. Świsłocz (0,5 m głęb., dno ps., twarde).

Skrzyżowania drożni: Łunna — 429, 432; Grodno — 20, 31, 34, 415, 424.

426. Swisłocz—Brzostowica Wielka—Brzostowica Mała—Alekszyce—Indura.

M. pr. 1/100—O 29 Świsłocz,
53,5 km O 28 Indura.

Początkowo do (19,7 km) mka Brzostowica Wielka gruntowa 4—25 m szer., gln.-ps., lub ps.-gln., miejscami zarośnięta trawą, odcinkami z zaniedbanymi rowami boczn. lub groblowana; w dalszym ciągu aż do końca szosa 7—8 m szer., z 3,5—4 m szutr., odcinkami bruk. jezdnią, z rowami boczn., linją tlgr., miejscami wysadzana drzewami. Biegnie na Pc. Do użycia: gruntowa z trudem dla ciężkich zaprzęgów, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do w. Alekszyce (38,2 km) silnie sfalowany na początkowym odcinku przejrzysty; w dalszym ciągu płaski; przeważnie łąkowy, wreszcie w końcu falisty, uprawny i łąkowy, z porozrzucanemi działkami lasu. Gleba gln.-ps., lub ps.-gln., z domieszką żw. i w odcinku Alekszyce — Grajno trf. łąkowa. Obserwacja dostateczna. Pkt. obs.: wzg. 189 (2,1 km na Pd. od Brzostowica Wielka) w promieniu 4—15 km; wieża kśł. we w. Alekszyce.

Przeszkody: (3,3 km) rz. Rudawka (5—40 m szer., 0,5—0,8 m głęb., dno ps., brzegi bgn., (7,6—8,5 km) gęsty zagajnik igl., do przebycia dla pieszych; (8,7—9 km) las igl., wysokopienny, do przebycia dla kawalerji); (9,2—10,5 km) rzadki zagajnik brzozowy, do przebycia dla kawalerji; (2,5—28,1 km) rzadkie zagajniki brzozowe, do przebycia dla kawalerji; (41,3 km) rz. Weręcia (5—25 m szer., 1,5—2,5 m głęb., dno ps.-żw., brzegi płaskie, zarośnięte trawą, miejscami grząskie); (44,4 km) rz. Swisłocz (25—55 m szer., 1,8—3 m głęb., dno ps., przeważnie płaskie, dolina 2 km szer., płaska, łąkowa, trf., poprzerzynana laskami, przeważnie trudnodostępna); (50 km) rz. Indurka (2—5 m szer., 0,5—2,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie).

Osiedla: mko **Swisłocz** (316 dym., w tem 102 mur. 3676 mieszk., 23 Pol., 17% Białorus., 60% Żyd., kśł., crkw., 2 szkoły); (2,2 km) flw. **Albinowo** (1 dym., 5 Pol.); (3 km) w. **Małe i Wielkie Różki** (136 dym. drw., 375 Białorus., 40% Pol.); (11,7 km) w. i flw. **Kwatery** (36 dym., w tem 1 mur., 200 Białorus., szkoła); (19,7 km) mko **Brzostowica Wielka** (p. drg. 406); (22,2 km) flw. **Stanisławowo** (spalony); (24,3 km) w. **Leśniewicze** (6 dym. drw., 150 Białorus.); (25 km) w. **Kaprowce** (6 dym. drw., 185 Białorus.); (26,1 km) w. **Żebry** (3 dym. drw., 11 ziemnianek, 103 Białorus.); (28,8 km) w. **Piotrowce** (6 dym drw., 40 Białorus.); (32,2 km) w. **Brzostowica Mała** (p. drg. 420); (38,2 km) w. **Alekszyce** (65 dym. drw.,

209 Białorus., 10% Pol., crkw., szkoła); (43,5 km) w. **Jermolicze** (74 dym., 2 ziemianek, 331 Białorus., 10% Pol., 2% Żyd., szkoła, przesłona słaba); (46,3 km) flw. **Grajno** (2 dymy, 2 ziemianki, 12 Pol., przesłona b. dobra); (49,8 km, 0,3 km na W.) w. **Łuckowlany** (5 dym., 8 ziemianek, 112 Białorus., 21% Pol., 3% Żyd.); (50,7 km) w. **Pokropowicze** (81 dym., 450 Pol., przesłona słaba); (53,2 km) **Indura** (p. drg. 423).

Mosty i przeprawy: (3,3 km) na rz. Rudawka, drw., 16 m dłg., 5,5 m szer., wytrzym. 6—8 T; (41,3 km) na rz. Wereçia drw., 24 m dłg., 5,5 m szer., wytrzym. 8—10 T; (43,3 km; na łasze, drw., 16 m dłg., 6 m szer., wytrzym. 8—10 T. (44,4 km) na rz. Swisłocz, drw., 95 m dłg., 6 m szer., wytrzym) 15—20 T; (46,4 km) na łasze, drw., 24 m dłg., 5,5 m szer., wytrzym. 10—12 T; (50 km) na rz. Indurka drw., 21 m dłg., 5 m szer., wytrzym. 5—7 T. Ponadto 5 m drw., 4—9 m dłg., 3—6 m szer., na rowach, wytrzym. 0,5—6 T.

Skrzyżowania drożni: Swisłocz — 409, 412; (10,7 km) — 407; Brzostowica Wielka — 406, 428; Brzostowica Mała—420; Alekszyce—427, 430; Indura—423, 424.

427. Wołkowysk — Jatwież—Werejki—Mackowce—Kaleniki — Alekszyce.

40,5 km

M. pr. 1/100 — P 29 Wołkowysk, O 29 Świsłocz, O 28 Indura (przestarzałe).

Początkowo do (24,2 km) w. Maćkowce **gruntowa** (trakt) 6—10 m szer., ps.-gln., z rowami bocznymi, miejscami wyboista; w dalszym ciągu aż do końca **szosa** 7—10 m szer., z 4—6 m bruk. jezdnią z rowami bocznymi. Biegnie na Pc.Z. **Do użycia: gruntowa dla ciężkich zaprzęgów, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.**

Teren początkowo wybitnie falisty i pagórkowaty, od flw. Sielachy naprzemian łagodnie lub silnie sfalowany. Gleba do flw. Sielachy (10,9 km) ps.-gln.-żw., dalej przeważnie ps.-gln., na polach wiele kamieni. Obserwacja naogół dobra. Pkt. obs. wzg. 206 (1,7 km na Pd.W. od flw. Zygmuntowo, widok 1—5 km na Z., Pc.Z. i Pc.; wieża kśł. we w. Werejki; pozostałe wzg. na przestrzeni Werejki — Alekszyce przeważnie dominują z rozległym widokiem 1—15 km.

Przeszkody: (3,4 km) rz. **Roś** (12—35 m szer., 1,5—3,7 m głęb., dno ps.-żw., miejscami muliste, brzegi do 1 m wys. ps.-trf.); odnoga 6—18 m szer., do 2 m głęb., dno muliste, brzegi płaskie trf.; (6—7,8 km) las liśc., gęsto podszyty krzakami; (10,2—14,4 km) las miesz., niejednostajnie podszyty krzakami; (19,7 km) rz. **Wołpianka** (2—7 m szer., 0,3—0,9 m

głęb., dno ps.-mul., brzegi miejscami grząskie); (20,1—21,2 km) gęsty młody las igl. z działką b. gęstego igl. zagajnika, do przejścia z trudem tylko dla pojedyńczych pieszych; (31,3—32,3 km) las miesz., podszyty krzakami.

Osiedla: (0 km) mto **Wołkowysk** (p. drg. 406); (37 km) w. **Jatwież** (p. drg. 406); (9,1 km, 0,8 km na Pc.W.) flw. **Zygmuntowo** (1 dym., 7 Białorus., przesłona średnia); (10,9 km, 0,6 km na Pd.Z.) kol. **Sielachy** (6 dym., 37 Pol., przesłona średnia); (12,3 km, 0,5 km na Pc.) w. **Dychnowicze** (37 dym., w tem 1 mur., 186 Białorus., 23% Pol., przesłona średnia, las w pobliżu); (15,5 km, 0,8 km na Pc.W.) w. **Sznipowo** (26 dym., 130 Pol., przesłona słaba); (16 km, 0,5 km na Pd.Z.) w. **Gociewicze** (17 dym., 78 Pol.); (16,7 km, 0,3 km na Pd.Z.) w. **Pożarki** (21 dym., 126 Pol., 2% Białorus.); (19,2 km) w. **Słowiki** (14 dym., 2 ziemianki, 73 Pol.); (21 km) w. i flw. **Werejki** (41 dym., 344 Pol., szkoła, kśł. mur., gm., post. pol., ag, poczt., przesłona dobra); (24,2 km) w. **Maćkowce** (39 dym., w tem 1 mur., 203 Pol.); (26,6 km, 0,3 km na W.) flw. **Dworzec Stary** (8 dym., w tem 2 mur., 83 Białorus., 40% Pol.); (29,2 km, 0,3 km na Pd.Z.) w. **Kaleniki** (16 dym. drw. i gln., 7 ziemianek, 116 Białorus., 2% Pol.); (29,4 km, 0,4 km na Pc.W.) flw. **Włodysia** (2 dym., w tem 1 mur., 17 Pol., przesłona dobra); (32,1 km) flw. **Irkowszczyzna** (2 dym., w tem 1 mur., 17 mieszk., 10 Pol., 3 Białorus., 4 Żyd., przesłona b. dobra); (34,7 km, 0,2 km na Pd.) w. **Golnie** (78 dym., 163 Białorus., crkw.); (40,5 km) w. **Alekszyce** (65 dym., w tem 1 mur., 2 ziemianki mur., 209 Białorus., 13% Pol., crkw., szkoła, przesłona słaba; flw. **Alekszyce** (7 dym., w tem 1 mur., 29 Bisłorus., 19% Pol., 21% Żyd., przesłona dobra).

Mosty i przeprawy: (3,4 km na rz. Roś) dwa mosty drw., 18—29 m dłg., 5,4—8 m szer., wytrzym. 10—15 T; (6,6 km) na rowie, drw., 16 m dłg., 9,5 m szer., wytrzym. 4—6 T; ponadto 11 mostków drw., 2,5—9 m dłg., 3—8 m szer., wytrzym. 1—4 T i 2 przepusty kam.-bet., 1—3 m dłg., 4—7 m szer., wytrzym. 5—8 T.

Skrzyżowania dróżni: Wołkowysk—406, 432; Pożarki—431; Słowiki—429; Dworzec Stary—428; Alekszyce—426, 430.

428. St. kol. Brzostowica—Ciecierówka—Lepiosy—Brzostowica Wielka — Ejminowce — flw. Dworzec Stary — Reple — Długopol.

42,7 km

M. pr. 1/100—O 29 Świsłocz, O 28 Indura (przestarzałe).

Początkowo do mka Brzostowica Wielka (9,5 km) szosa (na mp. zaznaczona, jako gruntowa); 7—8 km szer., z 4—5 m szutr. jezdnią, z rowami bocznymi; w dalszym ciągu aż do końca gruntowa, 2—9 m szer., ps.-gln., miejscami żw., odcinkami boczne rowy

nieutrzymana. Biegnie na Pc.W. Do użycia: gruntowa dla lekkich zaprzęgów, szosa — dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren falisty lub płaski. Gleba ps.-gln., miejscami na polach wiele kamieni i żwiru, w dolinach łąki trf. Obserwacja naogół słaba. Pkty obs.: cecha 187 (1 km na Pc. od w. Zbory) widok w promieniu 2—8 km; cecha 183 (2,7 km na Pc.W.) od flw. Dworzec Stary); wieża kśł. w flw. Reple.

Przeszkody: (11,6—12,9 km) las igl., miejscami podmokły, podszyty krzakami; (27,6 km) rz. Werecia (2—25 m szer., 0,8—1,3 m głęb., dno ps., brzegi miejscami grząskie, przeważnie zarośnięte wysoką trawą); (29,8—30,6 km) las igl., podszyty krzakami.

Osiedla: (0 km) st. kol. Brzostowica; (1,7 km) w. Cieciorówka (53 dym. drw., 301 Białorus., 3% Pol.); (5 km) w. Lepiosy (14 dym. drw., 124 Białorus.); (7,1 km) flw. Iwanowce (2 dym. drw., 28 Pol., 50% Białorus.); (9,5 km) mko Brzostowica Wielka (p. drg. 400); (13,3 km) Ejminowce (64 dym. drw., 633 Białorus., 25% Pol.); (16,2 km) w. Zbory (13 dym. drw., 2 ziemianki, 46 Pol., przesłona mała); (18,1 km) w. Worony (10 dym. drw. i gln., 15 ziemianek, 148 Białorus., 23% Pol.); (20 km) flw. Dworzec Stary (8 dym., w tem 2 mur., 83 Białorus., 40% Pol., szkoła, przesłona b. dobra); (20 km, 0,4 km na Pc.Z.) w. Leonowicze (25 dym., 65 Pol., przesłona słaba); (23,8 km, 0,4 km na W.) flw. Repelka (1 dym., 12 Pol., przesłona mała); (25,6 km) w. Sedejki (50 dym., w tem 3 mur., 254 Pol., 12% Białorus.); (27,7 km, 0,2 km na Pc.Z.) w. Małafiejowce (26 dym., w tem 1 mur., 145 Pol., szkoła); (28,3 km) flw. Reple (p. drg. 3); (32,5 km) w. Marfjanówka (25 dym., 118 Pol., 7% Białorus., przesłona słaba); (34,3 km) flw. Reszewo (4 dym., 32 Pol., 3% Białorus., przesłona dobra); (37,5 km) w. Długopol (obecnie rozparc., 34 dym. drw., 1 mur., 213 Pol.).

Mosty i przeprawy: (10,5 km) na strumyku drw., 12 m dłg., 5 m szer., wytrz. 1—2 T; ponadto 6 mostków drw., 1,5—5,5 m dłg., 3,5—8 m szer., wytrz. 1—2 T i 1 przepust kam., 1 m dłg., 5,5 m szer.

Skrzyżowania drożni: st. kol. Brzostowica—407; Brzostowica Wielka—406, 426; Dworzec Stary—427; flw. Reple—429.

429. Mścibów — Szydłowce — Tereszki — Suwaki—Łunna.

40,9 km

M. pr. 1/100—O 29 Świsłocz, O 28 Indura (przestarzałe).

Gruntowa 2—12 m szer., ps.-gln., odcinkami boczne rowy, miejscami wyboista. Biegnie Pc. Do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Teren do w. Suwaki przeważnie łagodnie falisty, naogół otwarty — dalej do mka Łunna równinny, otwarty. Gleba

ps.-gln. Obserwacja dostateczna. Pkt. obs.: wieża kśł. mka Mścibów, widok w promieniu 5—15 km; wieża kśł. w. Szydłowce—z widokiem 3—15 km; wieża kśł. flw. Replin, widok wokrąg 8—20 km; przesłona na małych odcinkach w lesie.

Przeszkody: (11—12,6 km) gęsty zagajnik sosnowo-brzozowy, podszyty krzakami igl. i liśc., z parcelą wysokopiennego lasu igl.—zagajnik z trudem do przebycia tylko dla pojedyńczych pieszych); (17,8 km) rz. **Wołpianka** (3—25 m szer., 0,6—1,2 m głęb., dno twarde, brzegi miejscami grząskie, porośnięte wysoką trawą; (21 km) rz. **Wołpianka** (2—16 m szer., 0,3—0,9 m głęb., dno twarde, brzegi miejscami grząskie; (27,5 km) strumyk (1—5 m szer., 0,3—1,1 m głęb., dno ps.-mul., brzegi trf., na łące doły zalane wodą (po wykopanym trf.); (33,2 km) rów (1—3 m szer., 0,2—0,5 m głęb.).

Osiedla: (0 km) mko **Mścibów** (194 dym., 930 Pol., 2% Białorus., 30% Żyd., szkoła, kśł. mur., bożnica, crkw. drw., gm., ag. poczt., apt., mł. wodny, mł. motorowa, przesłona słaba); (4,3 km) w. **Mełowce** (48 dym., 219 Pol.); (6,6 km) w. **Szydłowce** (35 dym., 170 Pol., szkoła, 2 kśł., gm., przesłona słaba); (9,1 km) w. **Janowicze** (64 dym., 418 Pol.); (14,2 km) w. **Zubowszczyzna** (41 dym., 201 Pol., przesłona słaba); (15 km) w. **Słowiki** (14 dym., 79 Pol., przesłona słaba); (17,9 km) w. **Tereszki** (31 dym., 177 Pol., przesłona słaba); (20,3 km, 0,5 km na Z.) w. **Bojdoty** (35 dym., 152 Pol., przesłona średnia); (21,1 km) w. **Milkowce** (32 dym., w tem 1 mur., 144 Pol., szkoła, przesłona słaba); (23,8 km, 0,7 km na Pd.Z.) flw. **Reple** (6 dym., 64 Pol., kśł. mur., mł. parowy, przesłona dobra); (27,6 km) w. **Suwaki** (45 dym., w tem 2 mur., 187 Białorus., 35% Pol., przesłona słaba); flw. **Suwaki** (2 dym., 17 Pol., 30% Białorus., przesłona średnia); (28,8 km) flw. **Berdowszczyzna** (2 dym., 17 Pol., przesłona średnia); (30 km) w. **Siemaszki** (10 dym., 76 Pol.); (33,2 km) w. **Struga** (76 dym., 382 Białorus., 15% Pol., przesłona słaba); (35,4 km) flw. **Siemaszkowszczyzna** (3 dym., 25 Białorus., 45% Pol.); (37 km) w. **Koziejki** (25 dym., 124 Białorus., przesłona słaba); (37,9 km) w. **Zagorany** (33 dym., w tem 1 mur., 230 Białorus., 1% Pol., przesłona słaba); (40,9 km) mko **Łunna** (p. drg. 425).

Mosty i przeprawy: 8 mostków drw., 2—4,5 m dłg., 2,5—5,5 m szer., wytrz. 0,5—3 T i 2 mostki kam. 0,5—1 m dłg., 4—5 m szer.

Skrzyżowania drożni: Mścibów — (2,8 km)—407; Szydłowce—406; Słowiki—427; flw. Reple — 428; Struga—430; Łunna —425, 432.

430. Alekszyce — Ejsmonty Wielkie — Gudziewicze — Struga.

20 km

M. p. 1/100—O 28 Indura, (przestarzałe).

Gruntowa 4—9 m szer., ps.-gln. i gln.-ps., miejscami ps. lub wyboista, przeważnie z rowami

bocznymi. Biegnie na W. Do użycia dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich po uprzedniem rozpoznaniu.

Teren przeważnie płaski, na małych odcinkach łagodnie falisty, otwarty, uprawny. Gleba ps.-gln. i gln.-ps. Obserwacja naogół dostateczna. Pkt. obs.: wieża kśł. we w. Alekszyce, Masalany, Ejsmonty Wielkie, Gudziewicze.

Przeszkody: (15,5 km) rz. Werecia (3—7 m szer., 0,4—0,8 m głęb., dno kam., zamulone, brzegi trf.); (16,5 km) strumyk (2—9 m szer., 0,3—0,9 m głęb., dno kam., brzegi miejscami grząskie, naogół twarde).

Osiedla: (0 km) w. **Alekszyce** (p. drg. 426); (1,8 km) w. **Żukiewicze** (57 dym., w tem 2 mur., 283 Białorus., 15% Pol., przesłona słaba); (3 km, 0,4 km na Pd.W.) w. **Kubielniki** (14 dym., w tem 1 mur., 101 Białorus., przesłona słaba); (3 km, 0,7 km na Pc.) flw. **Nowy Dwór** (6 dym., w tem 1 mur., 23 Pol., przesłona b. dobra); (6 km) w. i flw. **Masalany** (76 dym., w tem 6 mur., 512 Białorus., 37% Pol., crkw. mur., kpl., mł., grzl., olejarnia, w flw. przesłona b. dobra); (8 km, 0,4 km na Z.) flw. **Iwanowce** (1 dym., 11 Pol., przesłona dobra); (9,1 km) w. **Ejsmonty Wielkie** (95 dym., 568 Pol., 20% Białorus., kśł. mur., szkoła); (11 km) w. **Kuliki** (25 dym., w tem 1 mur., 131 Pol.); (15 km) w. **Mitkiewicze** (15 dym., 68 Pol.); (14,6 km, 0,5 km na Pd.) w. **Poczujki** (46 dym., 275 Białorus., 28% Pol., 2% Żyd.); (15,6 km) w. **Latki** (10 dym., 120 Białorus.); (16,8 km) w. **Gudziewicze** (9 dym., w tem 1 mur., 99 Białorus., 28% Pol., 2% Żyd., szkoła, gm., crkw.); (16,9 km, 0,6 km na Pc.Z.) w. **Kudowszczyzna** (7 dym., w tem 1 mur., 70 Białorus., przesłona słaba); (20,9 km) w. **Struga** (p. drg. 429).

Mosty i przeprawy: (15,5 km) na rz. Werecia, drw., 11 m dłg., 3,5 m szer., wytrz. 1—2 T; ponadto na drodze 3 mostki drw., 2,5—8 m dłg., 5—6 m szer., wytrz 0,5—3 T.

Skrzyżowania drożni: Alekszyce—426, 427; Struga—429.

431. Pożarki—Roś—Piaski.

M. pr. 1/100 — Ó 29 Świsłocz.
O 28 Indura, P 29 Wołkowysk,
30 km P 28 Mosty (przestarzałe).

Gruntowa 4—12 m szer., do mka Roś (12 km) ps.-gln., z rowami bocznymi, dalej przeważnie ps., miejscami głęb. ps., bez bocznych rowów, wyboista, nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.W. Do mka Roś, po uprzedniem rozpoznaniu, dla ciężkich zaprzęgów, dalej tylko dla lekkich zaprzęgów.

Teren falisty lub pagórkowaty, uprawny, na odcinku Roś—Ogrodniki przesłonięty lasami, na pozostałych otwarty, poprzecinany dolinami potoków. Gleba do m. Roś ps.-gln., dalej ps. i ps.-gln. Obserwacja do m. Roś i flw. Biełowicze—Piaski dobra z przyległych wzgórz w promieniu 2—10 km. Na pozostałych odcinkach utrudniona.

Przeszkody: (13,2 km) rz. Roś (16—45 m szer., 0,4—0,7 m głęb., dno ps., brzegi 0,3—0,8 m wys., ps.-gln., dolina łąkowo-trf.); (14,4—22,1 km) wysokopienny las igl., z parcelami gęstego młodniaku igl., do przebycia dla pojedyńczych pieszych); (22,7 km) strumyk (1—7 m szer., 0,1—0,6 m głęb., dno ps., brzegi miejscami grząskie); (27,9 km) strumyk (2—6 m szer., 0,8—1,2 m głęb., dno ps., brzegi niskie, urwiste, otwarte); (30,3 km) rz. Zelwianka (20—80 m szer., 1—5 m głęb., dno ps., miejscami zamulone, brzegi ps.-gln., niskie, urwiste, gdzieniegdzie grząskie, zarośnięte wysoką trawą).

Osiedla: (0 km) w. **Pożarki** (p. drg. 427); (5,2 km) w. **Nowiki** (12 dym., 47 Białorus., przesłona niedostateczna); (5,7 km, 0,4 km na Pd.W.) w. **Koty** (9 dym., 64 Białorus., 30% Pol., przesłona słaba); (7,5 km) w. **Nowe Sioło** (67 dym. drw., 350 Białorus., 15% Pol., szkoła, przesłona słaba); (9,8 km) w. **Stankowce** (46 dym., 270 Białorus., 7% Pol., 3% Żyd., przesłona średnia); (12 km) mko **Roś** (136 dym. w tem 4 mur., 642 Pol., 20% Białorus., 40% Żyd., kśł., crkw., szkoła, przesłona dobra); (22,5 km) os. **Ogrodniki** (5 dym., 24 Białorus., przesłona dobra — las w pobliżu); (23,8 km) flw. **Biełowicze** (10 dym., w tem 4 mur., 123 Pol., 25% Białorus., crkw. mur., cgl., przesłona b. dobra); (26,3 km) w. **Miżewo** (59 dym. drw., 439 Białorus., 40% Pol.); (30 km) mko **Piaski** (278 dym., w tem 12 mur., 1875 mieszk., 30% Pol., 70% Żyd., kśł., crkw., mł., 2 szkoły, 3 apteki, poczta, 4 piekarnie).

Mosty i przeprawy: (13,2 km na rz. Roś) drw., 20 m dłg., 3 m szer.; (30,2 km na rz. Zelwianka) drw., 08 m dłg., 8 m szer., ponadto 11 mostków drw., 1—8 m dłg., 4,5—8 m szer.

Skrzyżowania drożni: Pożarki—427; Roś—432.

432. Wołkowysk—Moczulno—Roś—Wołpa—Łunna.

40 km

M. pr. 1/100—P 29 Wołkowysk, P 28 Mosty, O 28 Indura (przestarzałe).

Gruntowa (trakt) 6—30 m szer., ps.-gln. i ps., od w. Podroś (8,4 km) odcinkami bruk., przeważnie z rowami bocznymi, nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. i Pc.Z. **Do użycia dla lekkich zaprzęgów, dla ciężkich uciążliwa.**

Teren falisty, do mka Roś prawą, przeważnie otwartą, dalej do w. Dubowce lewą, lekko falistą, miejscami zalesioną krawędzią doliny rz. Roś—dalej do mka Łunna łagodnie falisty.

Gleba ps.-gln., wzdłuż rz. Roś miejscami ps. Obserwacja do mka Roś dobra z przyległych wzgórz prawego brzegu rz. Roś dostateczna, odcinkami przesłonięta lasem; pkt. obs.: cecha 198, (1 km na W. w. Liczyce), widok w promieniu 1—12 km; cecha 190, (1,8 km na W. w. Podroś); wieża cerkwi w mku Roś z widokiem w promieniu do 6 km; wieża kśl. mka Wołpa wgląd do 12 km.

Przeszkody: (15 km) rz. **Roś** (16—45 m szer., 0,4—0,7 m głęb., dno ps., brzegi ps.-gln., 0,3—0,8 m wys., dolina otwarta, dostępna); (18,8—21,1 km) młody, gęsty las igl., z parcelami miesz., dostępny dla pojedyńczych pieszych); (27 km) rz. **Wołpianka** (4—25 m szer., 0,3—0,9 m głęb., pno ps.-żw., brzegi ps.-gln., miejscami grząskie); (27,1 km) rozlany strumyk (2—11 m szer., 0,1—0,5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie i grząskie); (36,7—37,6 km) podmokły las liśc., dostępny dla pojedyńczych pieszych).

Osiedla: (0 km) mto **Wołkowysk** (p. drg. 406); (4,5 km, 0,4 km na Z.) w. **Liczyce** (19 dym., 185 Białorus.), (6,5 km) w. **Piątaki** (11 dym., 112 Białorus., przesłona słaba); (8,4 km) w. **Podroś** (73 dym., w tem 30 mur., 623 Białorus., 45% Pol.); (9,5 km) flw. **Moczulna** (8 dym., w tem 1 mur., 26 Pol., 30% Białorus., przesłona średnia); (14,3 km) w. **Rybaki-Mielniki** (25 dym., 98 Pol., 25% Białorus.); (15 km) mko **Roś** (136 dym., w tem 4 mur., 642 Pol., 20% Białorus., 35% Żyd., szkoła, kśl., crkw., bóżnica, cgl., mł. wodny, zadrzew. średnie); (17,2 km) w. **Studzienice** (55 dym. drw., 340 Białorus., 15% Pol., przesłona słaba, zadrzew. słabe); (21,4 km) w. **Plebanowce Rosskie** (30 dym., 202 Białorus., 15% Pol.); (24 km) w. **Dubowce** (69 dym. drw., 403 Pol., 5% Białorus., szkoła, przesłona niedostateczna); flw. **Niemejki** (1 dym., 5 Pol., mł. wodny, przesłona dobra); (26,7 km) mko **Wołpa** (328 dym., w tem 8 mur., 1958 Pol., 2% Białorus., 51% Żyd., 2 szkoły, kśl., crkw., syng.); (29 km, 0,7 km na Pc.W.) przysiółek **Komorowo** (2 dymy, 6 Białorus., przesłona średnia); (31,1 km) kol. **Tatarowszczyzna** (3 dymy, 16 Białorus., 40% Pol., przesłona średnia, w pobliżu las); (33,7 km, 0,3 km na Z.) w. **Towściki** (52 dym., w tem 1 mur., 234 Białorus., przesłona niedostateczna); (35,4 km, 0,2 km na W.) w. **Kosiły** (19 dym., 139 Białorus.); (38,4 km, 0,3 km na Z.) w. **Zaleski** (22 dym., w tem 3 mur., 131 Białorus., przesłona średnia); (39 km) przedm. **Wola** (99 dym., w tem 9 mur., 460 Pol. i Białorus., 70% Żyd., 2 bożnice, 3 mł.); (40 km) mko **Łunna** (p. drg. 425).

Kolejki wąskotorowe: z tartaku we w. Liczyce do lasu Zamkowego—obecnie nieczynna, tor częściowo rozebrany.

Mosty i przeprawy: (15 km) na rz. Roś drw., 20 m dłg., 3 m szer.; (15,2 km) drw., 20 m dłg., 6 m szer.; (23,1 km) drw., 12,5 m dłg., 5 m szer.; (26,2 km) drw., 12 m dłg., 5,5 m szer.; (27 km) na rz. Wołpianka, drw., 30 m dłg., 6,5 m szer.; (27,1 km) drw., 10 m dłg., 6 m szer.; ponadto 3 mostki drw., 2—8 m dłg., 5,5—8 m szer., wytrzym. 0,3—4 T i 3 kam., 1—2,5 m dłg., 6—8 m szer.

Skrzyżowania drożni: Wołkowysk — 406, 433; Roś—431; Wołpa—428; Łunna—423, 429.

SIEĆ DROŻNI NA OBSZARZE WOLNEGO MIASTA GDAŃSKA.

433. Sopoty (Zoppot) — Oliwa — Gdańsk (Danzig).

15 km M. pr. 1/100—Gdańsk 70.

Szosa 7 m szer. z 4 m szutr. lub wyłożoną kostką jezdnią, z drogą letnią i ścieżką dla rowerów, opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami, z linją tlf. Począwszy od przedm. Wrzeszcz (Langfuhr) przechodzi w 25—30 m szer. aleję, z połową jezdni asfaltowaną. Biegnie w ogólnym kierunku z Pc. ku Pc.W. z wygiętym łukiem na Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren od strony Pc.W. płaski, przejrzysty, pokrycie ogrody lub pola orne, w kierunku Z. (0,3—1 km) wyłaniają się zalesione wzgórza o znacznych różnicach wysokości wzgl. — uniemożliwiające obserwację. Gleba ps.-gln. Dogodny pkt. obserw. tworzy wzg. 123 z wieżą obserw. (6 km, 1 km na Z.) pole widzenia w kierunku W. i Pd.W. do 12 km.

Przeszkody: (1—12 km, 0,5—3 km na Z.) las mieszany, 11 km dłg., 3—5 km szer., 20—70 lat, utrzymany w kulturze—poprzerzynany siecią ścieżek dla pieszych, biegnących przeważnie spiralnie przez wzniesienia, lub w poprzek lasu na stokach. Obniżenia terenu przeważnie nie zalesione, zajmują pola orne. Ze względu na charakter terenu (strome stoki wzniesień) las poza drogami i ścieżkami jest dostępny jedynie dla piech.; (10 km) nasyp kol. 0,9 km dłg., do 5 m wys., przecinający drogę.

Osiedla: na całej przestrzeni ciągną się wzdłuż drogi nieprzerwanym łańcuchem zabudowania mur. (2 km) mto Sopoty (Zoppot, 27000 mieszk. Niem., 7% Pol.); (6 km) mto Oliwa (14000 mieszk. Niem., 6% Pol.); (12 km) przedm. Wrzeszcz (Langfuhr, 20000 mieszk. Niem., 6,4% Pol.); (15 km) mto Gdańsk (Danzig, wraz z przedm. 201752 mieszk. Niem., 2,8% Pol., 6 kompl. koszar na 8000 ludzi (w tem 1 p.p., 2 p. kawal., 1 p. art. pol.), 5 szpitali, 59 szkół, zakłady przemysł., 5 stoczni i warsztatów reper. okrętowych, fbr. wagonów, 8 fbr. chemicz., 2 huty szklane, fbr. drutu, fbr. karoserji, 5 fbr. tytuniowych, 3 br. par., 6 fbr. produktów spożywczych, 3 fbr. wyrobów drzewnych).

Mosty i przeprawy: (1 km) wiadukt nad torem kol. żel. na podmurowaniu 10 m dłg., 7 m szer., 4 m wys., doprowadza do niego nasyp 30 m dłg.; (10 km) wiadukt kol. nad drogą żel., na podmurowaniu 12 m dłg., 7 m szer., 5 m wys.

Koleje: (0—15 km) linja kol. Wejherowo — Gdańsk; (10 km) odgałęzienie linji kol. Wrzeszcz—Kartuzy (na mp. nieoznaczone).

Skrzyżowania drożni: granica państw. — 272[1] Oliwa—434; Wrzeszcz—435; Gdańsk—436, 436a, 443, 462.

434. Drg. 271—Oliwa—Gletkowo (Glettkau).

7,5 km M. pr. 1/100—Gdańsk 70.

Szosa od granicy do mka Oliwa (4 km) 6 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, z przewodami sieci tlf. i tlgr.—w złym stanie; w dalszym ciągu aż do końca brukowana tej samej szerokości bez drogi letniej, natomiast z chodnikiem spacerowym. Biegnie wygiętym łukiem od Z. ku W. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do mka Oliwa silnie pofałdowany o zboczach naogół stromych (do 60°) na całej przestrzeni zalesiony; w dalszym ciągu aż do końca równinny, płaski (łąki podmokłe poprzerzynane rowami odwadniającymi). Obserwacja na początkowym odcinku niedogodna z powodu zalesionych wzgórz. Od mka Oliwa teren odkryty, zaciąg obserwacji na Pc., Pd. i W. od 4—6 km. Dogodny punkt obserwacyjny tworzy wzg. 101 (3,5 km) z wieżą Karola, widok w kier. na mto Sopoty, mto Gdańsk i morze.

Przeszkody: (0—4,4 km) las mieszany podszyty, 30—70 lat, utrzymany w kulturze, wyręby zasadzone zagajnikiem (3—5 lat), poprzerzynany siecią ścieżek dla pieszych. Ze względu na teren, przejście poza drogami możliwe jedynie dla piech. Las bez przesieków; (4—7,5 km) wzdłuż szosy przewodniki elektr. prądu o wysokim napięciu.

Osiedla: (4 km) mko Oliwa (p. drg. 433); (7,5 km) w. Gletkowo (Glettkau, osada rybacka i miejscowość kąpielowa, 60 zabud. mur. i drw., ludność wliczono do mka Oliwa); pozatem nad drogą od mka Oliwa — do w. Gletkowo zajduje się cały szereg luźnie rozrzuconych zabudowań (wille).

Kolejki: wzdłuż szosy (4—7,5 km) linja tramwaj. elektr.); (5,5 km) drg. przechodzi wkopem pod wiaduktem kol. Gdańsk—Sopoty; wiadukt żel. na podmur., 4,5 m wys.

Skrzyżowania drożni: (0 km)—271; Oliwa—433.

435. Drg. 270 — Wrzeszcz (Langfuhr) — Brzeźno (Brösen).

M. pr. 1/100—Gdańsk 70 (w szczegółach niedokładna).

10 km

Szosa początkowo 7 m szer., z 4 m bruk. jezdnią i ścieżką dla rowerów, z rowami bocznymi, wysadzana drzewami, wzdłuż 7 przewodów sieci tlf. i tlgr. dobrze utrzymana. Biegnie w ogólnym kier. na W. i Pc.W., począwszy od przedm. Wrzeszcz przechodzi ulicami (Hochstriess, Hauptstrasse, Kastanienweg, Klein Hammerweg, Labesweg., Brösenerweg); w dalszym ciągu aż do końca 7 m ,szer., z 4 m szutr. jezdnią, ścieżką dla rowerów i linją tramwajową. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren do przedm. Wrzeszcz silnie pofałdowany o zboczach stromych (do 60° nachylenia); dalej aż do końca równinny, płaski—pokrycie pola orne lub łąki podmokłe, poprzerzynane rowami. Gleba gln.-ps., w obniżeniach trf. Obserwacja początkowo niedogodna, z powodu pofałdowania oraz zalesienia terenu, w dalszym ciągu zasięg obs. na Pc. do 5 km na Pc.W. do 2 km, na Pd. pole widzenia przesłaniają zabudowania. Dogodne pkty obs. tworzą wzg. (2.8 km) ciągnące się po obydwu stronach drogi, zasięg na Pc. i Pc.W., do 3 km.

Przeszkody: (0,4—2,9 km) las miesz., zlekka podszyty 30—70 lat, utrzymany w kulturze, wyręby zasadzone zagajnikiem, drogi leśne 2—5 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Osiedla: (0,1 km) os. **Goldkrug** (5 dom., 3 dym., 42 mieszk. Niem.); (3,1 km) mko **Brentowo** (20 dom., 15 dym., (przy szosie) 1617 mieszk., Niem., 4% Pol., transform. prądu elektr.; (5 km) przedm. **Wrzeszcz** (Langfuhr, p. drg. 433); (10 km) w. **Brzeźno** (Brösen, osada rybacka, miejscowość kąpielowa, 112 dom. mur., 3124 mieszk., Niem., 4% Pol.). Od przedm. **Wrzeszcz** do w. **Brzeźno** nad drg. luźno rozmieszczone zabudowania.

Koleje: (4 km) linja kol. Gdańsk—Kokoszki—Kartuzy (nieoznacz. na mapie), biegnie po stokach między wzgórzami, przechodząc nad drg. po wiadukcie żel., 5 m wys.. o przycz. mur.; (6 km) linja kol. Gdańsk—Sopoty wiadukt 3.5 m wys., o przycz. mur. Od przedm. Wrzeszcz aż do końca wzdłuż drg. linja tramwajowa.

Skrzyżowania drożni: granica państw. — 270; Wrzeszcz—433; Brzeźno—436a.

Uwaga: na odcinku Goldkrug—Wrzeszcz kursują autobusy linji Gdańsk—Kartuzy.

436. Karczemki (Kartschemken)—Emaus—Gdańsk (Danzig).

9,6 km M. pr. 1/100—Gdańsk 70.

Szosa 7 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, opatrzona rowami bocznemi, wysadzana drzewami (40 lat—latem zakryta przed obserwacją lotniczą) wzdłuż 10 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku ku W. z licznymi załamaniami i zakrętami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren silnie pofałdowany, o zboczach naogół łagodnie nachylonych—nieprzejrzysty. Gleba ps.-gln. z domieszką crm. Dogodnych pkt. obserw. z powodu falistości terenu, brak. Obserwacja z szosy lub otaczających ją wzgórz 1—2 km.

Przeszkody: (1—1,5 km, 0,2 km na Pd.) jez Nenki (Nenkauer S., 500 m dług., 200 m szer., do 6 m głęb., dno mul., brzegi porośnięte trzciną i sitowiem od strony Pd.Z. podmokłe. Zbocza kotliny 15—40 m wys., od Z. łagodnie opadające, od W. silnie nachylone); (5,2 km) staw 100 m dług., 40 m szer., 1 m głęb., dno mul., brzegi niskie, miejscami porośnięte trzciną — dostępne.

Osiedla: (0,3 km) w. Karczemki (Kartschemken, 6 dym. mur., 34 mieszk., Niem., 50% Pol.); (1,2 km) 2 dymy mur., 11 mieszk. Niem.; (1.6—1,9 km) 4 dymy mur., 21 mieszk., Niem., 40% Pol.; (2.9—3,2 km) w. Nenki (Nenkau, 1 flw., 7 dym. mur., 199 Pol., 36,8% Niem.); (4,8 km) 3 dymy mur., 14 mieszk. Niem.; (4,2—9,6 km) os. Christinen wraz z os. Tempelburg, 9 dym., mur., 46 mieszk. Niem.; przedm. Emaus, 2350 mieszk., Niem., 5,6% Pol.; przedm. Szydlice (Schidlitz, włączono do m Gdańska—p. drg. 433).

Skrzyżowania drożni: granica państw. — 265; Gdańsk—433, 436a, 443, 462.

436a. Gdańsk (Danzig)—Nowy Port (Neufahrwasser—Brzeźno (Brösen).

8 km M. pr. 1/100—Gdańsk 70.

Szosa 7 m szer., z 4 m szutr. lub bruk. jezdnią, w miejscach wolnych od zabudowań zadrzew. i opatrzona rowami bocznymi, z linją tlf. i tlgr., oraz przewodnikami prądu elektr. o wys. napięciu. Biegnie w ogólnym kier. ku Pc.W. z odchyleniem na Pc.Z. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, płaski, zabudowany. Gleba gln.-ps., miejscami trf. Obserwacja niedogodna ze względu na zabudowania.

Przeszkody: (0—4 km, 0,1 km na W.) rz. Martwa Wisła (Tote Weichsel, 140 m szer., 9—10 m głęb., dno mul., brzegi ureg., obramowane deskami); (0—8 km) na całej przestrzeni zabud., ciągnące się wzdłuż drogi i rz. M. Wisła. Do os. Nowy Port droga biegnie wśród składów portowych, śpichlerzy i basenów naftowych mieszczących się nad rz. M. Wisła i wolnym portem (między os. Nowy Port—w. Brzeźno); (7—8 km) lasek igl., do 30 lat, bez podszycia; (8 km, 1 km na Pd.) zarośnięte sitowiem moczary zw. „Sasper See" — niedostępne.

Osiedla: mto Gdańsk (Danzig—p. drg. 433); (4,5 km) os. Nowy Port (Neufahrwasser, przedm., mieszk. wliczeni do ogólnej liczby mta Gdańska); (8,0 km) w. Brzeźno (Brösen — p. drg. 435).

Mosty i przeprawy: na całej przestrzeni 5 przepustów kam.

Kolejki: linja tramwaj. od Gdańska do w. Brzeźno oraz linja kolej. Gdańsk — Nowy Port przez Brzeźno z bocznicami portowemi krzyżującemi drogę (dworzec towarowy Weichselbahnhof i Freibezirk).

Skrzyżowania drożni: Gdańsk — 433, 436, 443, 462; Brzeźno — 435.

437. Drg. 260 — Nowa Wieś (Neuendorf) — Dolna Huta (Unt. Hütte) — Stegwałd (Stangenwalde) — Kalbuda (Ob. i Unt. Kahlbude)—Kowale (Kowall)— Drg. 443 (Ohra).

30,2 km

M. pr. 1/100 — Kościerzyna 98, Tczew 99, Gdańsk 70.

Początkowo do w. Stegwałd (9,6 km) gruntowa, 6 m szer., gln., miejscami wysadzana drzewami, nie osłonięta przed obs. lotn., nieutrzymana; w dalszym ciągu aż do końca szosa 7 m szer., z 4 m szutr. lub bruk. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, dobrze utrzymana, z linją tlf. i tlgr. Biegnie początkowo do w. Dolna Huta (Unt. Hütte—5,2 km) na W., poczem skręca w ogólnym kier. ku Pc.W. w licznych załamaniach i odchyleniach—przechodząc miejscami wkopem lub nasypem do 3 m wys. Do użycia: gruntowa dla ciężkich zaprzęgów, szosa— dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren silnie pofałdowany na znacznej części zalesiony, mało przejrzysty. Gleba gln., miejscami gln.-ps., w obniżeniach trf. Obserwacja niedogodna, początkowo przeciętny wgląd 0,5—1,5 km, w miarę posuwania się ku Pc.W., warunki te poprawiają się, pole widzenia zposzczególnych wzniesień sięga 2—3,5 km.

Przeszkody: (4,2 km, 0,3 km na Pd.) jez. **Glamke** (1,3 km dłg., 0,3 km szer., 1,7 m głęb., dno mul., brzegi od W. strome, do 60° nach., od strony Pd. bgn., porośnięte trzciną i sitowiem); (4,6—8,4 km, 0,2 km na Pc.Z.) las mieszany 60—80 lat podszyty, drogi i duchty 4—6 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów — pozatem do przejścia dla piech.; (6,6 km, 0,3 km na Pc.Z.) jez. **Sommerkau** (1,1 km dłg., 0,3 km szer., 1,2 m głęb., dno mul., brzegi od Z. i W. strome 50—60° nach., od Pd. płaskie, bgn., porośnięte sitowiem, dostępne dla pojed. pieszych; (9,8—11,8 km) las mieszany 70—90 lat, gęsto podszyty, drogi i duchty 2—5 m szer., nadające się do użycia dla lekkich zaprzęgów, w mokrej porze roku uciążliwe — pozatem dostępny dla piech.; (13—14,9 km) las mieszany 60—80 lat, charakter j. w.; (17 km) rz. **Radunia** (Radaune, 10—12 m szer., 1—1,5 m głęb., chyż. pr. 0,25 m/s., dno ps., miejscami mul., brzegi do 2,5 m wys., umocnione kamieniami); (21,7 km, 0,2 km na Pc.) las mieszany 50—80 lat, lekko podszyty, dostępny dla piech. i kawal.; (23,4 km, 0,3 km na Z.) las igl., do 60 lat, lekko podszyty, utrzymany w kulturze, dostępny dla kawal.; (30 km) kanał **Nowa Radunia** (Neue Radaune, do 10 m szer., 1—1,5 m głęb., chyż. pr. 0,25 m/s., dno mul., brzegi obramowane deskami, od strony W. w obwałowaniu do 5 m wys.

Osiedla: (1,3 km) w. **Nowa Wieś** (Neuendorf, 17 domów, 8 dymów mur., 350 mieszk. Niem., 12,6% Pol.); (3,7 km) os. **Krönken** (6 domów, 4 dymy, 68 mieszk., Niem.); (5,2 km) os. **Dolna Huta** (Unt. Hütte, 98 mieszk. Niem.); (6,6 km) os. **Dolny Pomlewski** (Nieder Sommerkau, 2 dymy, 4 domy, 72 mieszk. Niem., 5,1% Pol.); (8,4 km) os. **Marszewska Góra** (Marschauerberg, 12 domów, 6 dymów, 116 mieszk. Niem., 2% Pol.); (9,6 km) w. **Stegwałd** (Stangenwalde, 14 domów, 4 dymy, 190 mieszk. Niem.); (17,1 km) w. **Kalbuda** (Unt. i Obr. Kahlbude, 26 dym., 18 dom. piętr. mur., 463 mieszk. Niem., 3,2% Pol., 2 mł.); (19,5 km) w. **Lublewo** (Löblau, 55 domów, 25 dymów, zab. flw., 746 mieszk. Niem., 2% Pol.); (21,7 km) maj. **Bąkowo** (Bankau, 14 bud. mieszk., liczne zabud. flw., 231 mieszk. Niem., 14% Pol.); (24,5 km) w. **Kowale** (Kowall, 20 dom., 5 dym. flw., 250 mieszk. Niem., 2% Pol.); (26,7 km) w. i maj. **Schönfeld** (dwór 30 dom., 7 dym., flw., 401 mieszk. Niem., 9,1% Pol.); (29,7 km) os. **Alte Schottland** i mko **Ohra** (12.113 mieszk., Niem., 120 Pol., 48 Żyd.).

Mosty i przeprawy: (17 km, rz. Radunia) most żel. bet., 16 m dłg., 7 m szer., do 2,5 m wys.); (30 km, na kanale Nowa Radunia) most. bet., 10 m dłg., 6 m szer., do 3 m wys.

Koleje: (16,9 km) norm. tor. linja Gdańsk — Kartuzy.

Skrzyżowania drożni: granica państw.—260; Stegwałd—438; (12,1 km)—439a; (30,2 km—Ohra)—443.

438. Nowa Karczma (Neukrug) - Strzepowo (Strippau)—Stegwałd (Stangenwalde).

17 km

M. pr. 1/100—Kościerzyna 98, Tczew 99, Gdańsk 70.

Szosa 7 m szer. z 4 m szutr. jezdnią opatrzona rowami bocznymi, miejscami wysadzana drzewami. Biegnie w ogólnym kierunku ku Pc.W.; na początkowym odcinku (5,2 km) przez terytorjum Rzplitej Pol. Do użycia dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren silnie pofałdowany o różnicach wys. wzgl. do 60 m, stoki wzniesień naogół silnie nachylone—mało przejrzyste. Gleba gln.-ps. Obserwacja przeciętna do 1 km, odcinkami do 2,5 km. Dogodne pkty obserw. tworzą: (2 km) wzg. 208—zasięg obs. na W. do 3 km, w innych kierunkach 2,5 km; (10,8 km, 2 km na Pd.W.) wzg. 255 — pole widzenia do 3 km.

Przeszkody: (4,2 km) rz. Wietcisa (Fietze, 2 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.-kam., brzegi do 6 m wys., łagodnie nachylone); (9,4 km, 0,2 km na W.) las mieszany, 40—50 lat, lekko podszyty — dostępny dla piech.; (10,8 km) jez. Marien 4,6 km dłg., 0,9 m szer., przeciętnie 2 m głęb., dno ps.-mul., stoki kotliny do 60 m wys. od Pc. odpadające łagodnie, pozatem silnie nachylone; (12,3 km) las mieszany 60—80 lat, gęsto podszyty, drogi i duchty 3—5 m szer., gln.-ps., zdatne do użycia dla lekkich zaprzęgów—pozatem dostępny dla piech.

Osiedla: w. **Nowa Karczma** (Neukrug, 3 domy, 1 dym. mur., 21 mieszk. Pol.); (3.8 km) os. **Barowo** (2 dym., mieszk. Pol.); (4,4 km) os. **Schönhof** (3 domy mur., mieszk. Pol.); (5,2 km) w. **Szymlas Szlachecki** (Adl. Schönfliess, 18 dom., 17 dym., 180 mieszk. Pol., 8% Niem., post. pol. straży celnej); (5,5 km) post. gdańskiej straży celnej; (7.6 km) w. **Strzepowo** (Strippau, 12 dom., 8 dym. mur., 404 mieszk. Niem., 8,8% Pol.); (10,7 km) w. **Dolne Piekło** (Niederhölle, 24 dym., 48 mieszk. Niem., 1,5% Pol.); (10,8 km) w. **Przywidz** (Mariensee, dwór, zab. gosp. mur., 303 mieszk. Niem., 1,7% Pol.); (14,6 km) w. **Pomlewo** (Pomlau, 32 dym. mur. i drw., 412 mieszk. Niem., 0,5% Pol.); (17 km) w. **Stegwałd** (Stangenwalde, 3 dymy, 8 dom. mur., 44 mieszk. Niem., 2,8% Pol.).

Skrzyżowania drożni: Nowa Karczma—256, 257, 440; Przywidz—439; Stegwałd—437.

439. Przywidz (Mariensee)—Domachowo (Domachau)—Drg. 442.

14,3 km

M. pr. 1/100—Kościerzyna 98, Tczew 99.

Do w. Mierzeszyn (Meisterwalde—6 km) gruntowa, 3—5 m szer., ps.-gln., lub ps., bez rowów bocznych, źle utrzymana, z 2 przewodami sieci tlf., na odcinku 3,4—5,7 km liczne spadki dochodzące do 30° nachyl., poczem rozszerza się do 7 m szer., ps.; w dalszym ciągu aż do końca szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, dobrze utrzymana, opatrzona płytkimi rowami bocznymi, z 3 przewodami sieci tlf. i tlgr.—nie osłonięta przed obs. lotn. Biegnie w licznych załamaniach w ogólnym kierunku na Pc.W. i W. Do użycia: gruntowa w porze suchej dla lekkich zaprzęgów (pozatem uciążliwa); szosa — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo do 3,9 km silnie pofałdowany, lesisty. Gleba ps.-gln.; następnie pofałdowany, opada stopniowo ku W., pokrycie pola orne. Obserwacja początkowo niedogodna, przeciętny wgląd 0,5 km; w miarę poruszania się ku W. warunki obs. znacznie się poprawiają — pole widzenia do 1,5 km. Dohodne pkty obs. tworzą: (6,6 km) wzg. 208 „Knüppel Bg." zasięg obs. na Pd. 1,8 km ku W., 2 km, na Pc. 1—1,5 km; (9,4 km, 0,3 km na Pc.) wzg. 168, pole widzenia na Pd. do 1,5 km, ku W. 2 km.

Przeszkody: (0—4 km) jez. Marien (2—3 m głęb., porośnięte przy brzegu zrzadka trzciną, brzegi dostępne, odkryte); las miesz. (60—80 lat, podszyty, suchy — dostępny dla piech.); (5—5,7 km, 0,4 km na Pc.) jez. Klainer See (do 3 m głęb., dno ps., brzegi łagodnie nach. od Z. i W. podmokłe, porośnięte trzciną); (12 km) rz. Kłodawa (Kladau, 2,2—2,5 m szer., 0,3—0,4 m głęb., dno ps., brzegi odkryte, o nachyleniu 20°); (12,7—13,4 km) las „Jetau" 30—40 lat, miesz., podszyty, dostępny dla piech.

Osiedla: w. Przywidz (Mariensee, p. drg. 438); (6,2 km) w. Mierzeszyn (Meisterwalde, 38 dom., 32 dym. mur., 798 mieszk., Niem., 0,6% Pol.); (9,2 km) maj. Domachowo (Domachau, dwór, 8 dom., zabud. gosp. mur., 128 mieszk. Niem., 0,8 Pol.); (10,1 km) os. Vossberg (3 dom., 20 mieszk., Niem.); (10 km) os. Bahrenberg (8 dym., 35 mieszk., Niem.); (10,5 km) w. Warcz (Wartsch, 10 dom., 15 dym. mur., 259 mieszk., Niem.); (12 km) maj. Warcz (Wartsch, dwór, 5 dym., flw., duże zabud. flw., 63 mieszk., Niem.); (14,3 km) os. Fichtenkrug (2 dym. mur., 12 mieszk., Niem.).

Mosty i przeprawy: (12 km, na rz. Kłodawa) most kam., 7 m szer., 3,5 m dłg., 2 m wys.); oprócz tego 14 przepustów drw. i mur.

Skrzyżowania drożni: Przywidz—438; Domachowo—439a; (14,3 km)—441, 442.

439a. Domachowo (Gut. Domachau)—Górne i Dolne Buszkowy (Obr. i Untr. Buschau)—Drg. 437.

6 km M. pr. 1/100—Gdańsk 70, Tczew 99.

Początkowo do (0,4 km) szosa 6 m szer. z 4 m bruk. jezdnią—źle utrzymana, wzdłuż 3 przewody sieci tlf. i tlgr.; w dalszym ciągu do w. Buszkowy (2,7 km) gruntowa ps.-gln. 2—3 m szer., nieutrzymana; wreszcie aż do końca szosa 6 m szer. z 4 m bruk. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami. Biegnie w licznych zakrętach w ogólnym kierunku na Pc.Z. Do użycia: szosa z trudem dla ciężkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa za wyjątkiem suchej pory roku nawet dla lekkich zaprzęgów uciążliwa.

Teren falisty o różnicach wys. wzgl. do 30 m, pocięty dolinami głęb. wrynających się strumieni, na znacznej przestrzeni zalesiony. Gleba gln. z domieszką crm. w obniżeniach występuje trf. Obserwacja naogół utrudniona zalesieniem i załamaniami terenowemi — przeciętny wgląd 0,5 km. Dogodne pkty obs. tworzą: wzg. 143 oraz 165 „Totenbg" (rejon w. Domachowo) zasięg obserw. na Pd. i Pc. do 2,5 km, w kierunku Pc. do 2 km — miejscami przesłonięta, (rejon w. Buszkowy — 2,7 km, 0,8 km na Pd.) wzg. 168—pole widzenia na Pd. i Pc.W. do 3 km, na Z. 1 km; (6 km) wzg. 162—wgląd ku Pc. do 2,5 km.

Przeszkody: (2,2 km) rz. Kłodawa (Klodau, 3 m szer., 0,2 m głęb., dno kam., płynie głęb. jarem, którego stoki zach. są silnie nachyl., dolinę zalegają łąki podmokłe); (3,8—5,8 km) las mieszany 80—90 las, gęsto podszyty na podmokłym podłożu, liczne jeziorka, drogi i duchty 2—4 m szer., dla lekkich zaprzęgów uciążliwe — dostępny z trudem dla piech.).

Osiedla: maj. **Domachowo** (Gut. Domachau, p. drg. 439); (2,7 km) w. **Górne Buszkowy** (Obr. Buschkau, 14 dom., 8 dym. mur., 400 mieszk., Niem., 0,9% Pol.); w. **Dolne Buszkowy** (Unt. Buschkau, 10 dom., 2 dym. mur., dwór, zab. flw., 220 mieszk., Niem.).

Skrzyżowania drożni: Domachowo—439; (6 km)—437.

440. Nowa Karczma (Neukrug)—Szatapry—Sucha Huta (Trockenhütte)—Lehmberg—Ełganowo (Lamenstein)—Gołębiewo (Gr. Golmkau) — Rębielcz (Rembeltsch)—Pszczółki (Hohenstein).

40 km M. pr. 1/100—Kościerzyna 98, Tczew 99.

Początkowo do (8,4 km) w. Guzy (Gosen) szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, miejscami wysadzana drzewami, w dalszym ciągu do (10 km) w. Sucha Huta (Trockenhütte) gruntowa ps.-gln., 5 m szer. z rowami bocznymi zadrzewiona—dobrze utrzymana; następnie do w. Lehmberg (15 km) początkowo 6 m szer. ps.—źle utrzymana, przechodzi w 2 m szer. gln.; dalej na przestrzeni 1 km brukowana 3 m szer. z 3 m drogą letnią, opatrzona rowami bocznymi; zadrzewiona; począwszy od 16 km przechodzi w szosę 6—7 m szer. z 3—4 m szutr. lub bruk. jezdnią, opatrzoną rowami bocznymi i wysadzaną młodemi drzewami, wzdłuż od w. Wk. Gołębiowo (Gr. Golmkau—23 km) aż do końca biegną przewody sieci tlf.-tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku z Z. na W., w końcowym zaś odcinku odchyla się wygiętym łukiem ku Pc.W, na całej przestrzeni liczne załamania i odchylenia od zasadniczego kierunku. Do użycia: szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów, gruntowa zdatna dla ciężkich zaprzęgów po rozpoznaniu — za wyjątkiem odcinka 5 km dłg. pomiędzy w. Sucha Huta—w. Lehmberg, nadającego się w porze suchej wyłącznie dla lekkich zaprzęgów—pozatem uciążliwa.

Teren falisty, częściowo zalesiony, poprzecinany kotlinami, oraz dolinami małych potoków, o różnicach wys. wzgl. do 40 m, malejących w miarę posuwania się ku W. Gleba ps. lub ps.-gln. w zagłębieniach terenowych występują trf. Warunki obserwacji zmienne, przeciętny zasięg 0,3 km, bardziej ku W. w miejscach odkrytych do 2 km. Dogodne pkty obserw. tworzą: wzg. 208 (2 km) widok na W. do 3 km, w pozostałych kierunkach 2,5 km; (15 km) wzniesienia rejonu w. Lehmberg, zasięg obserwacji do 3 km, wzdłuż drogi do 2,5 km; wzg. 63 „Juden Bg." (31,4 km, 0,8 km na Pc. w. Rembielcz) pole widzenia ku Pd. 2,5 km, ku Z. do 5 km.

Przeszkody: (2,2 km) rz. Wietcisa (Fietze, 2 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.-kam., brzegi do 3 m wys. łag. na-

chylone); (11,2—12,4 km) las mieszany 40—60 lat, podszyty, do przebycia dla piech.; (13,1—16,3 km, 0,1—0,5 km na Pd.) łąki podmokłe na podłożu trf., 0,3 m głęb., miejscami porośnięte krzakami, dostępne dla piech.; (14,5—17 km) las mieszany 50—70 lat, miejscami podszyty, drogi i duchty 3—5 m szer., do przejścia dla pojed. jeźdźców; (16,3—17,7 km, 0,2 km na Pd.) las mieszany do 60 lat, charakter j. w.; (25,8 km) rz. Stina, 4 m szer., 0,6 m głęb., dno mul. lub ps., brzegi obramowane; tworzy staw 300 m dług., do 100 m szer., 1—2 m głęb., dno mul., przy brzegach porośnięte sitowiem; (27,2—28,2 km) las mieszany 40—50 lat, lekko podszyty, na podłożu podmokłym, do przebycia dla piech.

Osiedla: Nowa Karczma (Neukrug, p. drg. 438); (3,4 km) w. Szydłowo wraz z os. Szydłówko 16 dom., 3 dym., 78 Pol., 6% Niem.; (6,3 km) w. Szatarpy 24 dom., 5 dym., 115 mieszk. Pol., 4% Niem.; (8,4 km) w. Guzy (Gosen, 3 dym., 12 dom., 48 mieszk. Pol., post. pol. straży cel.); (10 km) w. Sucha Huta (Trockenhütte, 13 dym., 21 dom., drw. i mur., 255 mieszk. Niem., post. gdańskiej straży cel.); (13,1 km) os. Wiesenthal 4 dym., 17 dom., 157 mieszk. Niem., 1,7% Pol., leśn.; (14 km) os. Danziger Hanning (3 dym., 15 mieszk. Niem.); (15 km) os. Lehmberg 10 dym., 60 mieszk. Niem.; (15,8 km) leśn. Dominken (F. Prausterkrug); (19,4 km) w. Ełganowo (Lamenstein, 38 dom., 6 dym. drw. i mur., 131 mieszk. Niem., 11,8% Pol.); (23 km) w. Wk. Gołębiewo (Gr. Golmkau, 78 dom., 24 dym., zabud. parter. mur., 522 mieszk. Niem., 1,4% Pol.); (26 km) w. Sobowidz (Sobbowitz, 88 dym., 12 dom., parter. mur., 789 mieszk. Niem., 3,5% Pol., dw., cukrownia, mł. wodny, st. kol.); (29,2 km) flw. Schweizerhof, 2 dom., oraz zabud. gosp.; (3,4 km) w. Rembielcz (Rembeltsch, 26 dom., 5 dym. mur., 367 mieszk. Niem., 1,2% Pol.); (33,9 km) w. Pszczółki (Hohenstein, 75 dom., 5 dym. mur., oraz zabud. gosp., 987 mieszk. Niem., 0,5% Pol., fbr. maszyn roln., fbr. mebli).

Mosty i przeprawy: (26 km—rz. Stina) most drw., 8 m dług., 6 m szer., wytrz. 10 T, oprócz tego na całej przestrzeni kilka niewielkich przepustów.

Koleje: (27 km) linja kol. Pszczółki—Skarszewy.

Skrzyżowania drożni: Nowa Karczma—438; Nowa Karczma—Guzy—256; (17,3 km)—441; Gołębiewo—442; (24,5 km)—443a; Pszczółki—443, 449.

441. Drg. 256 (Leśn. Szczodrowo)—Graniczna Wieś (Grenzdorf)—Wk. Kleszczewo (Gr. Kleschkau)—Drg. 442 (Fichtenkrug)—Wojanowo (Woyanow)—Drg. 443 (Pruszcz).

23,4 km M. pr. 1/100—Tczew 99, Gdańsk 70.

Szosa 6 m szer. z 4 m szutr. jezdnią opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami—miejscami

przesłonięta przed obserwacją lotniczą. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc.W. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren lekko sfalowany, częściowo zalesiony—pokrycie pola orne, gnieniegdzie łąki. Gleba ps. z domieszką crm. lub gln.-ps. Obserwacja przeciętnie 0,5—2 km. Dogodne pkty obs. tworzą: wzg. 204 (0,6 km na Pd. leśn. Szczodrowo); wzg. 217 (0,3 km na Pd.Z. w. Stara Huta); wzg. 178 (2 km); wzg. 133 (10 km, 0,3 km na Pc.Z.); wzg. 111 (17,6 km, 0,4 km na Pc.Z.).

Przeszkody: (0,2—0,9 km) łąka podmokła trf. 0,5 km szer., do 0,3 m głęb., miejscami mokre doły potorfowe; dostępna dla piech.; (4,5—5,8 km) las mieszany 60—80 lat, na lizjerze podszyty, dostępny dla piech.; (5,4—8,4 km) strumień Rot Fl. 1—1,5 m szer., 0,3 m głęb., dno ps., brzegi do 5 m wys., łagodnie nachyl.; (9,9—14,5 km, 0,1—0,8 km na W.) las mieszany 50—60 lat, lekko podszyty, dostępny dla kawal.; (13,9—14,4 km, 0,1 km na Pd.) rz. Kłodawa (Klodau, do 6 m szer., 0,5 m głęb., dno ps.-kam., brzegi do 6 m wys., silnie nachyl.; (16,3 km, 0,5 km na Z.) las mieszany 40 lat, lekko podszyty, dostępny dla kawal.; (19,3 km, 0,2—0,5 km na Pc.Z.) strumień 1 m szer., 0,2 m głęb., dno ps., brzegi łagodnie nachyl.; (21,5 km) strumień Gans do 2 m szer., 0,3 m głęb., dno ps., brzegi do 3 m wys., łagodnie nachyl.; (24,2 km) rz. Raduna (Radaune, 12—15 m szer., 1,2—1,8 m głęb., ch. prądu 0,25 m/sek., dno ps.-mul., brzegi do 2 m wys., dostępne.

Osiedla: leśn. i w. Szczodrowo (F. Schadrau, 20 dym. mur. i drw., 147 mieszk. Niem., 37% Pol., post. pol. straży celnej); (0,3 km) post. gdańskiej straży celnej); (1 km) w. Stara Huta (Alte Hütte, 14 dom., 6 dym. mur. i drw., 78 mieszk. Niem.); (2 km) maj. Pawłowo (Gut. Gr. Paglau, dw. zabud. flw. mur., 416 mieszk. Niem., 3,7% Pol., grzl.); (4,3 km) osada Cząstkowa (Fünfgrenzen, 14 dom., 6 dym. mur., 87 mieszk., Niem.); (6,3 km) w. Graniczna Wieś (Grenzdorf, 19 dom., 12 dym. mur., 292 mieszk. Niem., 5% Pol.); (8,4 km) w. Czerniewo (Scherniau, 8 dom., 12 dym. mur., 247 mieszk. Pol., 48% Niem.); (13,9 km) w. Wk. Kleszczewo (Gr. Kleschkau, 21 dom., 18 dym., dw. i zabud. flw. mur., 386 mieszk. Niem., 3% Pol.); (19,3 km) os. Fichtenkrug, 2 dymy mur., 12 mieszk. Niem.; (17,6 km, 0,8 km na Pc.Z.) w. Jagałowa (Jetau, 12 dom., 2 dym. mur., 305 mieszk., Niem., 0,3 Pol.); (20 km) maj. Swincz (Gut. Schwintsch, dw., zabud. flw. mur., 216 mieszk. Niem., 15,7% Pol.); (21,6 km) w. Wojanowo (Woyanow, dw. zabud. flw. mur., 189 mieszk. Niem., 3,4% Pol.).

Koleje: (22,7 km) linja kol. Gdańsk—Kartuzy.

Skrzyżowanie dróżni: leśn. Szczodrowo — 256; (5,3 km)—440; Fichtenkrug—439; (24,3 km)—443.

442. Godziszewo (Gardschau) — Drg. 255 — Wk. Kleszczewo (Gr. Kleschkau)—Przędzieszyn (Prangschin—Drg. 443 (Ohra).

22,5 km M. pr. 1/100—Tczew 99, Gdańsk 70.

Szosa 8 m szer., z 3,5—4,5 szutr. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, wysadzana młodymi drzewami, dobrze utrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku początkowo na Pc., następnie ku Pc.W., z licznymi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren silnie pofałdowany, na przestrzeni od w. Godziszewo—w. Struszyn (Straschin, 20,8 km) występują w nim kolejno cztery pasma wzniesień o przebiegu łukowatym z Z. na W.; poczem aż do końca wznosi się nieregularny kompleks pagórkowaty opadający w kier. W., ostro zakończony na krawędzi delty rz. Wisła. Pokrycie stanowią przeważnie pola orne, miejscami łąki lub parcele lasów utrzymanych w kulturze. Gleba gln. lub gln.-ps., w obniżeniach trf. Obserwacja naogół dogodna, w miarę posuwania się i przekraczania grzbietów poszczególnych pasm wzniesień, wyłania się widok przeważnie ku Pc.W. w promieniu 4—6 km. Okolica Wk. Trąbki (Gr. Trampken, 8,6 km) panuje wybitnie nad szosą. Specjalnie dogodne pkt. obs. tworzą: wzg. 105 (1,7 km) wgląd na W. do 4 km; wzg. 107 (6,6 km, w. Wk. Gołębiowo) widok ku Pd. i W. do 6 km, na Pc. 3,5 km; wzg. 126 „Eichenberg" (w. Wk. Trąbki—1,2 km na Pd.Z.) zasięg obs. na Pd. i W. 4—6 km, ku Pc.W. 3—4 km, miejscami przesłonięty; wzg. 126 (12,5 km) pole widzenia na Pc., Pc.Z. i Pc.W. 4—5,5 km; wzg. 76 „Blotzke Bg." (22,5 km, 0,7 km na Pd.W.) wgląd na Pd. i Pc. 3,5—4,5 km, ku W. i Pd.W. 4—6 km.

Przeszkody: (10,1—11,1 km) las „Zu Sobowitz" miesz. 40—50 lat, lekko podszyty, od W. gęstwina, podłoże suche, drogi i duchty 2—5 m szer., nadające się do użycia dla lekkich zaprz., dostępny dla piech. i kawal.; (11,5 km) rz. Kłodawa (Klodau, 6 m szer., 0,3 m głęb., dno ps.-kam., krawędzie zlewające się z brzegami wys. do 40° nach.); (13,3 km, 0,1—0,5 km na Z.) las miesz., 20—30 lat, lekko podszyty, podłoże suche, dostępny dla piech.; (20,8 km) rz. Raduni a (Radaune, do 15 m szer., 0,8—1,2 m głęb., chyż. prądu 0,25 m/sek., dno ps.-mul., brzegi niskie dostępne); (22,5 km) kanał Nowa Raduni a (Neue Radaune, do 10 m szer., 1—1,5 m głęb., chyż. prądu 0,25 m/sek., dno mul., brzegi do 2 m wys., uregulowane, obramowane deskami od strony W. wzmocnione sztucznym nasypem do 4 m wys.

Osiedla: Godziszewo (Gardschau, 61 dom. mur., zab. flw., szkoła, mł. wodny, kuźnia); (2,9 km) w. Mł. Gołębiewo (Kl. Golmkau, 14 dom., flw. Pol., 60 mieszk. Niem., st. kol.); (3,7 km) posterunek straży celnej polskiej; (3,9 km) posteru-

nek gdańskiej straży celnej; (5 km) w. **Sr. Gołębiewo** (Mtl. Golmkau, dwór, 8 dym. mur., 216 mieszk. Niem., 46,5% Pol.); (5,8 km) w. **Wk. Gołębiewo** (Gr. Golmkau, 78 dom., 24 dym. mur., duże zabud. flw., otoczone silnym murem, 522 mieszk. Niem., 0,4% Pol.); (8,6 km) w. **Wk. Trąbki** (Gr. Trampken, 12 dom., 19 dym. mur., dwór, zabud. gosp., 377 mieszk. Pol., 28% Niem.); (11,7 km) w. **Wk. Kleszczewo** (Gr. Kleschkau, 21 dom., 18 dym. mur., zabud. flw., 386 mieszk. Niem., 3% Pol.); (13 km) os. **Fichtenkrug** (2 dym. mur., 12 mieszk. Niem.); (15,8 km) maj. **Żuława** (Gr. Saalau, 14 dom. mur., dwór, zab. flw., 283 mieszk., Niem., grzl. przesłonięta zadrzewieniem); (17,2 km, 0,7 km na W.) maj. **Rekcin** (Gut Rexin, 10 bud. mur., dwór, zabud. flw., 147 mieszk. Niem.); (19,1 km) maj. **Arczewo** (Artschau, 8 dom., dwór, zabud. flw. mur., 136 mieszk. Niem., 7,7% Pol., przesłona gęste zadrzewienie); (20,8 km) maj. **Straszyn** (Straschin, 18 dom., 3 dym. mur., 275 mieszk. Niem., 5,7% Pol.); (0,8 km, 0,5 km na Z.) w. **Przędzieszyn** (Prangschin, 20 dom., 10 dym. mur., 259 mieszk., Niem., 0,4% Pol., przesłona gęste zadrzewienie); (21,4 km) flw. (8 bud. mur.); (23,1 km) os. **Głębokie** (Tiefensee, 7 dym., 24 dom. mur.); (23,1 km, 0,5 km na Z.) w. **Borgfeld** (14 dom., 11 dym. mur., dwór, zabud. flw., 344 mieszk., Niem., 0,6% Pol.); (25,2 km) maj. **Maćki** (Matzkau, 8 bud., zabud. flw., mur., 120 mieszk. Niem., 1,9% Pol.); (25,6 km) os. **Ernsttahl** (12 dom., 4 dym. mur., 64 mieszk. Niem.).

Mosty i przeprawy: (11,5 km, na rz. Kłodawa) most mur., sklepiony łukiem, 12 m dłg., 6 m szer., 10 m wys.; (12,8 km, na rz. Radunia) most kam., o jednym filarze, 25 m dłg., 7 m szer., 6 m wys.; (22,5 km, na kanale) most żel.-bet., 10 m dłg., 7 m szer., 3 m wys.

Koleje: (2,9 km) norm. tor. linja Skarszewy—Pszczółki; (20,6 km) norm. tor. linja Kartuzy—Gdańsk.

Skrzyżowania drożni: Godziszewo—255; Wk. Gołębiewo — 440; Wk. Kleszczewo — 441; Fichtenkrug — 439, 441; (25,7 km)—443.

443. Tczew (Dirschau) — Miłobądź (Mühlbanz) — Pruszcz (Praust) — Gdańsk (Danzig).

30 km M. pr. 1/100—Tczew 99, Gdańsk 70.

Szosa 8 m szer., z 4—5 m szutr. bruk. lub asfaltowaną jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, wysadzana młodymi drzewami, wzdłuż do 20 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie do os. Kl. Russoschin (18,3 km) w ogólnym kierunku na Pc.W., poczem skręca ku Pc. **Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.**

Teren stanowią na Z. pasma częściowo zalesionych lub pokrytych zabudowaniami wzniesień, biegnących w ogólnym

kierunku ze W. na Z., poprzecinanych licznemi dolinami. Od strony W. rozciąga się dolina rz. Wisła, pocięta licznymi kanałami lub rowami odwadniającymi łąki (wysadzanymi drzewami lub krzakami), składającymi się na dopływy rz. Motława. Do w. Pruszcz (20,8 km) biegnie droga krawędzią wzniesień, dalej u ich podnóża. Gleba gln., z domieszką crm., na W. miejscami występuje trf. Obserwacja na Z. 0,5—2 km. na W. do 5 km. Dogodne pkty obs., zwłaszcza w kier. wsch. tworzą: wzg. 29 (1,7 km, 0,5 km na Pd.); wzg. 21 (5,5 km — Gut Liebenhof); wzg. 20 (8,1 km); wzg. 20 (9,8 km); wzg. 25 (14,2 km); wzg. 37 (16,1 km, 0,1 km na Z.); wzg. 72 „Schwein Bg." (25 km).

Przeszkody: (2,3 km) strm. Tczewski Kanał Młyński" (1,5 m szer., 0,3 m głęb., dno ps., brzegi do 2 m wys.); (0,8 km) rz. Höhische Mottlau (3 m szer., 0,5 m głęb., dno mul., brzegi płaskie); (5,7 km) strm. — 1 m szer., 0,3 m głęb., dno mul.; (9,8 km) łąki podmokłe drenowane — do przeb. dla piech.; (19,3 km) rz. Kłodawa (Klodau, 4 m szer., 0,5—1 m głęb., dno ps, brzegi do 2 m wys.); (20,6 km) rz. St. Radunia (Alte Radaune, do 12 m szer., 0,5—1,5 m głęb., chyż. pr. 0,25 m/s., brzegi do 4 m wys., ps., łagodnie nachyl.); (20,8 km, 0,5 km na Z.) kanał Nowa Radunia (Neue Radaune, 8—10 m szer., 1—1,5 m głęb., dno mul., brzegi uregulowane, obramowane deskami, od strony szosy wzmocnione wałem do 5 m wys.).

Osiedla: mto Tczew (Dirschau, (p. drg. 219); (1,7 km, 0,3 km na Pc.W.) maj. Stangenberg; (2,1 km, 0,5 km Pd.Z.) w. Suchostrzygi (Linau, 48 dom. mur., liczne zabud. gosp., 798 mieszk. Pol., 10% Niem.); (2,1 km) flw. Amalienhof (duże zabud. flw. mur.); (5,5 km) maj. Zajączkowo (Liebenhoff 12 bud. mur., liczne zabud. flw., 203 mieszk. Pol., 18% Niem.); (6,7 km) w. Miłobądz (Mühlbanz, 58 dym., 14 dom. mur., 605 mieszk. Pol., 10% Niem.); (7,1 km) posterunek polskiej straży celnej); (8,6 km) posterunek gdańskiej straży celnej; (8,9 km) w. Kolnik (Kohling, 48 dym. mur., 444 mieszk. Niem., 5% Pol.); (11,1 km) w. Pszczółki (Hohenstein, 75 dom., 10 dym. mur., 987 mieszk. Niem., 0,6% Pol., fbr. maszyn roln., fbr. mebli); (13,1 km) w. Skowacz (Schönwarling, 80 dom., 8 dym. mur., zabud. gosp., 742 mieszk. Niem., 2,6% Pol.); (14,2 km) w. Rosenberg (35 dom., 5 dym. mur., liczne zabud. gosp., 520 mieszk. Niem., 4,8% Pol.); (17,8 km) w. Langnowo (80 dom., 20 dym. mur., 944 mieszk. Niem., 1,3% Pol.); (19,3 km) w. i maj. Rusocin (Russoschin, fbr., 198 mieszk. Niem., 0,5% Pol.); (20,8 km) w. Pruszcz (Praust, 3163 mieszk. Niem., 2,6% Pol.); (23 km) w. Włostowice (Pfahrdorf); (24,6 km) przedmieścia wliczone do obszaru mta; (30 km) mto Gdańsk (Danzig, p. drg. 443).

Mosty i przeprawy: (12,3 km) wiadukt kol. nad szosą 8 m dłg., 3 m szer., 5 m wys., z obu stron nasyp kol. 200 m dłg., 5—8 m wys.; (19,3 km na rz. Kłodawa) most żel.-bet., 10 m dłg., 7 m szer., 6 m wys.; (20,6 km na rz. Radunia) most żel.-bet., 22 m dłg., 7 m szer., 3 m wys., na 2 kam. fil.; oprócz tego na całej przestrzeni 2 mostki drw., na podmur., oraz 1 przepust kam.

Koleje: (2,4 km) norm. tor. linja Tczew—Starogard; (12,3 km) norm. tor. linja Pszczółki—Skarszewy; (20,1 km) norm. tor. linja Gdańsk—Kartuzy; począwszy od przedm. Ohra—mto Gdańsk linja tramwajowa 1-torowa z paroma mijalniami, ułożona na szosie.

Skrzyżowani drożni: Tczew — 219, 220, 225, 255, 444, 450, 451; Pszczółki — 440, 449; (20,2 km) — 441; Pruszcz— 448; Ohra — 442; Gdańsk — 433, 436, 436a i 462.

443a. Wk. Gołębiewo (Gr. Golmkau) — Kłodawa (Kladau)—Mł. Rusocin (Kl. Russoschin)—Drg. 443.

14,5 km M. pr. 1/100—Tczew 99, Gdańsk 70.

Szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, opatrzona po bokach płytkimi rowami, wysadzana drzewami, nieprzesłonięta przed obs. lotn., wzdłuż przewody sieci tlf. Biegnie w ogólnym kierunku ku Pc.W., z odchyleniem na Pc.Z. i Pc., miejscami nasypem do 1 m wys. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren pofałdowany, mimo to naogół przejrzysty. Gleba ps.-gln., w obniżeniach trf. Obs. początkowo niedogodna do 0,5 km, w miarę dalszego posuwania się odsłania się widok do 3 km. Dogodne pkty obs. tworzą: wzg. 108 (3,3 km, 0,7 km na W., rejon maj. Kacki); wzg. 96 „Bartliner Bg." (7,6 km, 1,1 km na Pc.Z.) widok na Z. do 3 km, ku Pc.W. do 5 km.

Przeszkody: (7,1 km, 0,1 km na W.) strm. Stina (do 3 m szer., 0,4 m głęb., dno ps., płynie jarem o 15—20 m wys. stokach, silnie nachylonych, porośniętych drzewami lub krzakami); (7,6 km, 0,1 km poniżej) połączenie rz. Kłodawa i strm. Stina, rozlane w staw — 300 m dłg., 270 m szer., do 1,5 m głęb., dno ps.-mul., brzegi obramowane deskami); (7,6—13,5 km, 0,1—0,5 km na W.) rz. Kłodawa (Kladau, 4—6 m szer., 0,5—0,8 m głęb., dno ps.-kam., brzegi do 2 m wys., miejscami uregulowane).

Osiedla: w. Wk. Gołębiowo (Gr. Golmkau, (p. drg. 440); (3,5 km) w. i maj. Kacki (Katzke, 13 dom., 8 dym., zabud. flw., 178 mieszk. Niem., 0,6% Pol.); (5,5 km) w. Mł. Trąbki (Kl. Trampken, 18 dom., 7 dym. mur., 210 mieszk. Niem., 1,5% Pol.); (7,6 km) w. Kłodawa (Kladau, 23 dom., 9 dom. mur., 302 mieszk. Niem., 11,6% Pol., mł. par.); (10,7 km) w. Zukszyn (Suckschin, 24 dom., 19 dym. mur., 324 mieszk. Niem., 0,5% Pol., mł.); (13,5 km) w. i maj. Rusocin (Russoschin, (p. drg. 443).

Mosty i przeprawy: (7,4 km, 0,1 km na W. — na rz. Stina) most drw., 6 m dłg., 5 m szer., 2 m wys., dla lekkich wozów; (7,6 km — na rz. Kłodawa) most drw., 10 m dłg., 7 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T.

Skrzyżowania drożni: Wk. Gołębiowo—440, 442; (14,5 km) — 443.

444. Tczew (Dirschau)—Krzywe Koło (Kriefkohl)—Grybina (Herrengrebin)—Neunhuben—Drg. 455.

25,8 km M. pr. 1/100—Tczew 99, Gdańsk 70.

Początkowo do 18,7 km szosa 6—8 m szer., z 4—5 m szutr. lub bruk. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami, z przewodami sieci tlf. i tlgr.; w dalszym ciągu do 19,7 km brukowana, 6 m szer., bez rowów bocznych, źle utrzymana; wreszcie aż do końca gruntowa 7 m szer., gln., gln.-ps. lub crm., opatrzona rowami bocznymi, rzadko wysadzana drzewami, bez linji tlf. Biegnie w ogólnym kierunku na Pc. Do użycia: szosa dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów; brukowana dla ciężkich z powodu wybojów uciążliwa; gruntowa nadaje się jedynie dla lekkich zaprzęgów—w porze mokrej bardzo uciążliwa.

Teren równinny, płaski, lekko zadrzewiony, poprzecinany rowami i kanałami, miejscami podmokły. Gleba gln. z domieszką crm. lub ps., w miejscach niżej położonych występuje trf. Obserwacja początkowo od W. ograniczona wałem rz. Wisła, na Z. do 3 km, następnie w obu kierunkach od 1,5 km do 3 km. Dogodny pkt. obs. tworzy w. g. 15 (17 km, 0,3 km na Z.) z widokiem wokrąg 6—8 km.

Przeszkody: (0,2—5 km, 0,4 km na W.) rz. Wisła (250—300 m szer., przeciętnie 3 m, na nurcie do 8 m głęb., chyż. pr. 1 m/s., dno ps., brzegi płaskie 1—2 m wys., wały ochronne 6—8 m wys., przestrzeń obwałowana, porośnięta wikliną, w suchą porę roku dostępna; poniżej mostu port: 300 m dług., 200 m szer., 1—1,6 m głęb., częściowo zarośnięty sitowiem; (5—7,7 km, 0,8—1 km na Z.) rz. Höhische Mottlau (do 2 m szer., 0,5 m głęb., dno mul., brzegi w obwałowaniu do 1 m wys.); (7,7—10,2 km, 0,1—0,5 km na Z.) rz. Kl. Mottlau (do 6 m szer., 0,8 m głęb., dno gln. lub. mul., brzegi uregul. do 2 m wys., miejscami porośnięte sitowiem); (10,2—19,4 km, 0,1—0,5 km na Z.) rz. Schmale Mottlau (6—10 m szer., 1—1,2 m głęb., chyż. pr. 0,1 m/s., brzegi uregulowane, do 2 m wys., miejscami porośnięte sitowiem lub krzakami); (15,7 km) rów odwadniający, 3 m szer., 1,5 m głęb., zarośnięty sitowiem); (19,4—25,8 km, do 0,6 km na Z.) rz. Breite Mottlau (10—15 m szer., 1,2—2 m głęb., chyż. pr. 0,1 m/s., dno mul., brzegi obramowane wałami 2—3 m wys., miejscami porośnięte sitowiem).

Osiedla: mto Tczew (Dirschau, p. drg. 219); (2,2 km) cgln.; (5 km) os. Czatkowy (8 dom. drw. lub mur., posterunek polsk. straży celnej); (7,7 km) w. Koźliny (Güttland, 35 dom.

mur., zab. flw., 596 mieszk. Niem., 3,3% Pol., post. gdańskiej straży celnej); (10,9 km) w. **Krzywe Koło** (Kriefkohl, 40 dom., 413 mieszk. Niem., 0,5% Pol.); (14 km) w. **Suchy Dąb** (Zugdam, 35 dym., 40 dom., 430 mieszk. Niem., zabud. flw.); (17,6 km) maj. **Grybina** (Herrengrebin, 4 domy, 6 dym. mur., flw., 198 mieszk. Niem., 5,2% Pol.); (18,9 km) os. **Wróblewo** (Sperlingsdorf, 18 dom., 6 dym., 164 mieszk. Niem.); (20,9 km) w. **Łędowo** (Landau, 19 dom. 7 dym., 234 mieszk. Niem.); (21,7 km) os. **Kl. Scharfenberg i Scharfenberg** (19 dom., 5 dym., 144 mieszk. Niem.); (22,5 km) os. **Mokre Włóki** (Nassenhuben, 10 dom., 4 dym., 138 mieszk. Niem.); (12,8 km) w. **Weselino** (Hochzeit, 17 dom., 6 dym., 242 mieszk. Niem.); (23,8 km) os. **Neunhuben** (5 dym. mur., 55 mieszk. Niem., 17,3% Pol.).

Mosty i przeprawy: (10,2 km, na rz. Kl. Mottlau) most drw., 7 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T); (15,3 km) przepust drw., 4 m dłg., 5 m szer., 1,5 m wys.).

Kolejki: norm. tor. linja Tczew—Gdańsk; (9,8—10,9 km) wąskotor. nie oznaczona na mapie) (14,9 km) wąskotor. linja Gemlitz — Osterwick — Hochzeit — Neunhuben ułożona wzdłuż drg., 3-krotnie przechodząca przez drogę.

Skrzyżowania drożni: Tczew — 219, 220, 225, 255, 443, 450. 451; Krzywe Koło—449; Grybina—448; (25,8 km)—445.

445. Zblewo (Stüblau)—Trutenauer Herrenland—Wacław (Wotzlaff)—Sandweg (Drg. 462).

21 km **M. pr.** 1/100—Tczew 99, Gdańsk 70.

Początkowo do w. Ocice (Wossitz—4,5 km) gruntowa gln.-ps., 4 m szer., nieutrzymana; w dalszym ciągu do w. Trutenauer Herrenland (7,5 km) brukowana, 2 m szer., wysadzana drzewami, z trzema przewodami sieci tlf.; wreszcie aż do końca szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami, wzdłuż 12 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie w ogólnym kier. ku Pc., Pc.Z. Do użycia: gruntowa dla lekkich zaprzęgów — w mokrej porze roku uciążliwa, brukowana nadaje się również i dla ciężkich zaprzęgów, szosa zdatna dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, płaski, przejrzysty, pokrycie pola orne lub łąki. Gleba gln.-os. lub ps.-gln., z domieszk. crm. w obniżeniach występują trf. Obserwacja dogodna do 3 km, miejscami ograniczona zadrzewieniem osiedli i drzew przydrożnych. Dogodne pkty obs. tworzą wieże: w. Ocice i w. Wacław o polu widzenia 5—7 km wokrąg.

Przeszkody: (16,1 km) kanał Hohe Vorflut (7 m szer., do 2 m głęb., dno mul., brzegi w obwałowaniu do 1,5 m wys., porośnięte trzciną i sitowiem); (19—21 km, 0,1 km na Pc.W.) kanał Schwarze Lake (8 m szer., do 2 m głęb., dno mul., brzegi w obwałowaniu do 2 m wys., porośnięte trzciną i sitowiem.

Osiedla: w. **Zblewo** (Stüblau)—7 ferm, 4 dym., 13 dom. drw. lub mur., 433 mieszk. Niem., 2,1% Pol., dobrze zadzewiona); (4,3 km) w. **Ocice** (Wossitz, flw., 7 dym., 8 dom. mur., 368 mieszk. Niem., 6,9% Pol.); (7,5 km) os. **Trutenauer Herrenland** (9 dym. mur., 116 mieszk. Niem., 11,9% Pol.); (9,5 km) w. **Żonowo** (Schönau, 21 dym. mur., 251 mieszk. Niem., 3,2% Pol.); (11,5 km) w. **Wacław** (Wotzlaff, 52 dym. drw. i mur., 444 mieszk. Niem., 0,5% Pol.); (16,8 km) os. **Quadendorf** (5 dym. mur., 35 mieszk. Niem.); (19 km, 1 km na W.) os. **Kl. i Gr. Plehnendorf** (42 dym. mur., rozrzucone, 596 mieszk. Niem., 1,6% Pol.); (21 km) os. **Sandweg, Bürgerwiesen** (wliczone do m. Gdańska, p. drg. 443).

Mosty i przeprawy: (16,1 km, na kan. Hohe Vorflut) most drw., 10 m dłg., 4 m szer., 2 fil. i przyczółki drw.); (19,5 km, 0,1 km na W. na rz. Schwarze Lake) most drw. 10 m dłg., 4 m szer., fil. i przyczółki drw.).

Kolejki: (4—4.5 km) wąskotor. dla celów roln.; (16,1—19 km) wąskotor. linja Schiewenhorst—Gdańsk.

Skrzyżowania drożni: Zblewo — 446, 449; Trutenauer Herrenland—448; Wacław—447; (15,8 km)—444; (21 km Sandweg)—462.

446. Zblewo (Stüblau)—Giemlice (Gemlitz)—Wk. i Mł. Cędry (Gr. i Kl. Zünder).

12 km

M. pr. 1/100—Malborg 100, Tiegenort 71.

Gruntowa 6—10 m szer., gln., z rowami bocznymi, miejscami wysadzana drzewami i źle utrzymana, wzdłuż 3—20 przewodów tlf. i tlgr. Do użycia dla lekkich zaprzęgów—w mokrej porze uciążliwa.

Teren płaski — od Z. nieco dominuje, poprzerzynany rowami — pola orne lub łąki. Gleba gln., miejscmi crm. Obs. z drogi po obu stronach do 3 km. Dogodne pkty tworzą wieże: we w. Zblewo, (8,2 km) Giemlice, (7,4 km) Wk. Cędry — pole widzenia 6—8 km.

Osiedla: w. **Zblewo** (Stüblau, p. drg. 445); (3,8 km) **Giemlice** (Gemlitz, 30 dym. mur., kśł., zab. fbr., 458 mieszk. Niem., 2% Pol., transformator prądu elektr.); (7,3 km) **Wk. Cędry** (Gr. Zünder, 6 ferm, 48 dym., 3 dom. mur., 790 mieszk. Niem.,

0,5% Pol., ksł., st. kol. wąskotor.); (10,8 km) **Mł. Cędry** (Kl. Zünder, 29 dym. mur., 336 mieszk. Niem., 1,2% Pol., zabud. fabr., transformator prądu elektr.);

Kolejki wąskotorowe: (3,8—7,3 km) Giemlice—Wk. Cędry.

Skrzyżowania drożni: Zblewo — 445, 446; Wk. Cędry — 448; Mł. Cędry — 447, 461.

447. Wacław (Wotzlaff)—Kozmarki (Käsemark)—Baarenhof.

15 km

M. pr. 1/100—Gdańsk 70, Tiegenort 71, Malborg 100.

Szosa 6 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, w osiedlach wykładana grubym kamieniem taflowym, z rowami po bokach, wysadzana drzewami, z linją tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku na Pd.W. z nielicznymi załamaniami, na 15,5 km przeprawa na promie przez rz. Wisła, w czasie wys. wodostanu dojazdy są zalane — prom nieczynny. **Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.**

Teren płaski, porzecinany rowami odwadniającymi, pola orne lub łąki, miejscami słabo zadrzewiony. Gleba gln. z domieszką crm. Obs. o zasięgu 2—3 km. Dogodne pkty obs.: (11,3 km) wieża we w. Käsemark; (11,6—12,9 km) wały ochrone rz. Wisła, pole widzenia 3—4 km; (15 km) wieża we w. Baarenhof; (17 km) wieża Bärwalde, widok przeciętnie 4—6 km.

Przeszkody: (4,1 km) strm. **Sand Gr.** (do 4 m szer., 0,7 m głęb., dno mul., brzegi 1—2 m wys., łagodnie nachylone; (8 km) rz. **Leeger Schlichgeschworenen Gr.** (do 3 m szer., 0,8 m głęb., brzegi do 2 m wys., dostępne, łag. nach.); (8,8 km) strm. (1,5 m szer., 0,6 m głęb., dno mul., brzegi spadziste); (9,9 km) rów ze strm. 1,5 m szer., 0,5 m głęb., dno mul., brzegi strome; (12,5 km) rz. **Wisła** (0,3 km szer., do 12 m głęb., dno ps.-kam., brzegi niskie, uregulowane, opatrzone z obu stron w 30 m odstępach w kam. ostrogi; (11,6—12,9 km) obramowana wałami ochronnymi 6—8 m wys., łąki pomiędzy wałami i rzeką są porośnięte gęsto wikliną, miejscami wodne łachy, w czasie wys. wodost. przestrzeń ta bywa całkowicie zalaną; (12,9—15 km, 0,1 km na Pd.) rz. **Kanał Weichsel-Hoff** (15—20 m szer., 2 m głęb., dno mul., brzegi ureg., do 1 m wys., obramowane deskami lub faszyną, miejscami zarośnięte trzciną.

Osiedla: **Wacław** (Wotzlaff, p. drg. 445); (2,5 km) **Koczwałty** (Gottswalde, 50 dym. mur. lub kam., 473 mieszk. Niem., 0,4% Pol., ksł.); (5,1 km) **Zünderfeld** (20 dym. mur., 120 mieszk. Niem.); (6,5 km, 0,5 km na Pd.) w. **Mł. Cędry** (Kl.

Zünder, p. drg. 446); (11,3 km) w. Kl. Kozmarki (Käsemark, 60 dym. mur., 614 mieszk. Niem., zab. fbr.); (13 km) Rothebude (10 dym. mur. lub drw., 63 mieszk. Niem.); (15 km) w. Baarenhof (25 dym. mur., 258 mieszk. Niem.).

Mosty i przeprawy: (4,1 km na strm. Sand Gr.) 2 mostki, szosowy i kolejki 8—12 m dłg., 6—3 m szer., 1—1,5 m wys., na podmurowaniu kam.; (8,8 — 9,9 km) trzy przepusty drw. na kam. podmurowaniu; (12,5 km) prom samoczynny na linie, pow. 15x6 m, obciążenie do 10 T; czas trwania przewozu 15 min.

Kolejki: (2,2—7 km) wąskotor. linja Schiewenhorst—Gdańsk.

Skrzyżowania drożni: Wacław — 445; Mł. Cędry—446, 461; Baarenhof 460.

448. Pruszcz (Praust)—Leczkowy (Letzkau)—Ladekopp.

29,1 km

M. pr. 1/100—Gdańsk 70, Tczew 99, Malborg 100.

Szosa 7 m szer., 4 m szutr. jezdnią, w osiedlach bruk., opatrzona po bokach rowami, wysadzana drzewami, wzdłuż 27 przewodów linji tlf. i tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku z Z. na Pd.W. z licznemi załamaniami i odchyleniami. Pomiędzy (18,4 km) w. Leczkowy (Letzkau)—(20,6 km) w. Schöneberg, przeprawa na promie, w czasie wys. wodostanu dojazd zalany, prom nieczynny. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, płaski, przejrzysty — pokrycie pola orne lub łąki, poprzecinane rowami odwadniającymi — miejscami wzdłuż kanałów rzędy drzew lub krzaków. Gleba ps. lub ps.-gln., z domieszką crm., w obniżeniach występuje trf. Obserwacja początkowo na całej przestrzeni dogodna 2—3 km, najdalej w kierunku W. — słabnie w miarę zbliżania się do (29,1 km) w. Ladekopp, wskutek licznie rozsianych zadrzewionych osiedli oraz rzędów drzew lub krzaków rosnących nad systemem rowów odwadniających łąki. Dogodne pkty obs. tworzą: wzg. 33, 37, 42 (5—6 km na Pd. w rej. w. Langnowo), zasięg ku W. 7—8 km (do linji m. Wróblewo (Sperlingsdorf—Suchy Dąb (Zugdam); wzg. 15, w rej. (7,5 km) w. Grebina (Herrengrebin), widok wokrąg 6—8 km; (20,3 km) wał regulacyjny rz. Wisła, wgląd 3—4 km; (29,1 km) wieża kśł. we w. Ladekopp, zasięg obs. 6—8 km, miejscami pole widzenia przesłonięte zadrzewieniem osiedli.

Przeszkody: (0,6 km) rz. St. Radunia (Alte Radaune, 4—6 m szer., do 0,5 m głęb., chyż. prądu 0,3 m/sek., brzegi 1—2 m wys., ps., łagodnie pochylone — dostępne, dno ps., koryto 20—30 m szer., ps., porośnięte trawą, miejscami kępy wikliny; (7,6 km) rz. Wąska Motława (Schmale Mottlau) do 12 m szer., 1—1,5 m głęb., chyż. prądu 0,2 m/sek., dno mul., brzegi do 2 m wys., gln.-ps., dostępne, miejscami przy brzegach szuwar i sitowie; (13,6 km) strm. Hoher Schlückgeschworenen Gr. (rów mokry, do 3 m szer., 0,3 m głęb., dno mul., brzegi 1—1,5 m wys., ps.-gln., łagodnie nachylone, miejscami porośnięte krzakami, dostępne); (16,9 km) strm. Leeger Schlückgeschworenen Gr. (mokry rów, do 3 m szer., 0,8 m głęb., dno mul., brzegi 1,5—2 m wys., miejscami porośnięte sitowiem lub kępami krzaków—dostępne); (20,3 km) rz. Wisła, 280 m szer.. na nurcie do 8 m głęb., chyż. prądu 1—1,5 m/sek., dno ps.-kam., brzegi niskie, ps., gęsto porośnięte wikliną, teren przyległy obok stanowią łąki podmokłe, miejscami łachy wodne — trudno dostępne, całość obramowana wałami ochronnymi, do 6 m wys., u podnóża 10 m, u góry do 2 m szer.; (24,4—24,8 km) łąki podmokłe na trf., do 0,2 m głęb., poprzecinane systemem rowów odwadn., porośniętych krzakami lub rzędami drzew, dostępne dla piech., w mokrą porę dla przemarszu uciążliwe; (26,8 km) rz. Damerauer Vorflut 4—7 m szer., do 1,5 m głęb., dno gln., miejscami mul., zarośnięte wodorostami, brzegi w obwałowaniu do 2 m wys.

Osiedla: w. **Pruszcz** (Praust, p. drg. 443); (0,8 — 0,6 km na W.) os. **Pruska** (Prauster Pfarrdorf, 71 dom. mur.); (3 km) os. **Bojanower Viertel**, 4 dym. mur., (3,7 km) w. **Roszkowo** (Rostau, 2 fermy, 7 dym., 6 dom. mur., 175 mieszk. Niem.); (7,5 km) rozrzucona os. **Grebiny** (Mönchengrebin—Herrengrebin, p. drg. 444); (9,9 km) os. **Trutenauer Herrenland**, p. drg. 445; (12,1 km) w. **Trutnowo** (Trutenau, 3 fermy, 5 dym., 7 dom. mur., 382 mieszk. Niem., 1,3% Pol.); (14 km) w. **Wk. Cędry** (Gr. Zünder, p. drg. 446); (18,4 km) w. **Leczkowy** (Letzkau, 7 ferm, 10 dym., 11 dom. mur., 439 mieszk. Niem., 2% Pol.); (20,6—23,2 km) w. **Schöneberg**, 2 fermy, 77 dym., 29 dom. mur., 1597 mieszk. Niem., 0,5% Pol.); (26,1 km) w. **Schönsee** (7 ferm, 12 dym., 29 dom. mur., 539 mieszk. Niem.—wieś silnie zadrzew.; (26,1—0,1 km na Pd.) os. **Oberfeld** (5 ferm); (26,1—29,1 km) os. **Dziewięćwłók** (Neuenhuben, 4 fermy, 21 dym., 141 mieszk. Niem., 8% Pol.—rozrzucona); (29,1 km) w. **Ladekopp** (78 dym. mur., 781 mieszk. Niem.).

Mosty i przeprawy: (0,6 km na rz. St. Radunia) most drw., 24 m dłg., 4 m szer., (druga część 4 m szer., w budowie), przyczółki i 2 fil. mur., wytrz. 10 T; (7,6 km rz. Wąska Mołtawa) most drw., 15 m dłg., 7 m szer., 1 m wys., przyczółki mur., 2 fil. drw., wytrz. 10 T; (20,3 km rz. Wisła) prom linowy drw., 20 m dłg., 7 m szer., o pojemn. do 10 T, t. j. 1 plut. piech. lub 1 działo z obsługą, albo 2 wozy tabor., 1 sam. ciężk., czas trwania przewozu 10—15 min.; (26,8 km na rz. Damerauer Vorflut) most mur., 8 m dłg., 4 m szer. oprócz tego 3 przepusty (13,3, 16,9, 27,3 km) drw., na kam. podmurowaniu, wytrz. do 15 T.

Kolejki: (0,7 km) 2 tory norm. kol. linji Tczew—Gdańsk; (8,1 km) wąskotor. linja Zblewo (Stüblau) — Gdańsk; (24,4—28,7 km) kol. wąskotor. Wk. Lichnowy (Gr. Lichtenau) — Nowy Dwór (Tiegenhof).

Skrzyżowania drożni: Pruszcz — 443; Grebina — 444; Trutenauer Herrenland—445; Wk. Cędry—446; Schöneberg—460; Ladekopp—459.

449. Pszczółki (Hohenstein)—Zblewo (Stüblau)—Nytych (Neuteich).

23,4 km M. pr. 1/100—Tczew 99, Malbork 100.

Szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, w osiedlach bruk., opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami, wzdłuż 10 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku z Z. na Pd.W., z licznymi załamaniami, przedzielona rz. Wisłą na dwa odcinki; przeprawa — dojazd bruk., 3 m szer., o silnym spadku do 30°. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów, za wyjątkiem dojazdu i przeprawy, której stan dozwala zaledwie na przewiezienie art. pol. lub samoch. półciężarowych—w czasie wysokiego wodostanu przeprawa nieczynna.

Teren do przeprawy początkowo lekko sfalowany, później płaski, opadający ku W., odkryty—pokrycie pola orne lub łąki. Gleba ps., z domieszką crn., na łąkach trf., w dalszym ciągu płaski; poprzecinany systemem rowów odwadn., zarośniętych krzakami lub rzędami drzew—pokrycie pola orne lub pastwiska. Gleba ps.-gln., miejscami trf. Obs. początkowo 2—3 km dogodna, za przeprawą do 2,5 km, pole widzenia przesłaniają zadrzewione osiedla lub rzędy drzew. Dogodne pkty obs. tworzą: wzg. 20, 25, 15, w rej. w. Pszczółki (Hohenstein) wgląd ku W. 6—7 km (do linji m. Czatkowo — Krzywe Koło (Kriefkohl); (9,7—11,4 km) wały regulacyjne rz. Wisła z widokiem ku W, do 5 km, miejscami przesłonięty.

Przeszkody: (1,8—2,9—3,7 km) łąki podmokłe trf., 0,2 m głęb., pocięte systemem rowów odwadniających 2 m szer., do 1,5 m głęb., dostępne dla piech.; (5,5 km) rz. Mała Motława (Kl. Mottlau, do 6 m szer., 0,8 m głęb., dno gln. lub mul., brzegi do 2 m wys., uregul.; (11 km) rz. Wisła (250 m szer., na nurcie do 8 m głęb., chyż. prądu 1—1,5 m/s., dno ps., kam., brzegi płaskie w odstępach 30 m wzmocnione ostrogami z faszyny i kam., przestrzeń pomiędzy wałami ochronnymi zajmują łąki porośnięte młodą wikliną, miejscami łachy wodne — dostępne dla pojed. pieszych, całość okalają wały ochronne do 6 m wys.

Osiedla: w. **Pszczółki** (Hohenstein, p. drg. 443); (5,3 km) w. **Krzywe Koło** (Kriefkohl, p. drg. 444); (8,7 km) w. **Zblewo** (Stüblau, p. drg. 445); (11,5 km) w. **Palczewo** (Palschau, 6 ferm, 10 dym., 9 dom. mur., 451 mieszk. Niem., 2,3% Pol., częściowo zadrzew.); (14,5 km) **Mennoniter Kp.** (kaplica, cmentarz, 1 dom. mur.); (15,1 km, 0,3 km na Pd.) w. **Pordenowo** (Pordenau, 9 dym., 7 dom. mur., 226 mieszk. Niem., 1,2% Pol.); (17,3 km) w. **Pręgnowo** (Prangenau, 5 ferm, 10 dym. mur., 236 mieszk. Niem.); (18,1 km, 0,3 km na Pc.) w. **Nytyski Kąt** (Neuteicher Hinterfeld, 25 dym. mur., 166 mieszk. Niem., 0,6% Pol., silnie zadrzew.); (21,2 km) ferma mur., 30 mieszk. Niem.; (22,5—23,4 km) mto **Nytych** (Neuteich, 2857 mieszk. Niem., 0,3% Pol., elektr., gazownia).

Mosty i przeprawy: (5,5 km na rz. Mł. Motława) most drw., 7 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., (11 km, na rz. Wisła) prom linowy samoczynny drw., 15 m dłg., 6 m szer., obciążenie 10 T, czas trwania przeprawy 10—15 min., pojemn. 1 plut. piech. lub 1 działo art. pol. z obsługą, 2 wozy tabor., względnie 1 samoch. ciężarowy.

Kolejki: (0,5 km) norm. tor. linja Tczew—Gdańsk; (14,1—15,1 km) wąskotorowa, dla celów rolniczych Wk. Lichnowy—Nowy Dwór.

Skrzyżowania drożni: Pszczółka — 443; Krzywe Koło—444; Zblewo—445, 446; Palczewo—450a; (14,3 km)—460; Nytych—450, 454, 459.

450. Tczew (Dirschau)—Nytych (Neuteich).

15,9 km **M. pr.** 1/100—Tczew 99, Malbork 100.

Szosa 7 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, opatrzona po bokach rowami, wysadzana drzewami, wzdłuż 10 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie z Z. na W. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, płaski, przejrzysty—pokrycie pola orne. Gleba ps.-gln. z domieszką crm. Obserwacja z drogi na całej przestrzeni dogodna, zasięg 3—4 km, miejscami przesłonięta kępami drzew rosnących nad rowami odwadn. Dogodne pkty obserw. tworzą: (1,3 km) wał ochronny rz. Wisła—widok w kierunku W. 5—6 km, (7,6 km) wieża w. Wk. Lichnowy, oraz (13,1 km) komin cgl. w. Trępnowo i (15,5 km) wieża ratusza mka Nytych, widok wokrąg do 10 km.

Przeszkody: (0,4 km) rz. Wisła 250 m szer., przeciętnie 3 m, na nurcie do 8 m głęb., ch. prądu 1 m/s., dno ps., brzegi płaskie 1—2 m wys., wały ochronne 6 m wys., przestrzeń obwałowana porośniętą wikliną—dostępna); (10—14,5 km, 0,1—0,4 km na Pd.) rz. Kl. Schwente do 10 m szer., 1,5—2 m .głęb., ch. prądu 0,1 m/s., dno mul., brzegi

płaskie ps.-gln., dostępne; (14,6 km) rz. Schwente 15 m szer., do 2,5 m głęb., ch. prądu 0,3 m/s., dno gln. lub mul., brzegi 1—2 m wys., uregulowane—poniżej mostu spławne.

Osiedla: mto Tczew (p. drg. 219); (2,6 km) w. Lisewo (Liessau, 15 dym., 20 dom. mur., 2 flw., 142 mieszk. Niem., 17,6 Pol., kśl., szkoła, 2 stacje benzynowe); (5,8 km) w. Dąbrowa (Damerau, 35 dym., 18 ferm mur. i drw., 285 mieszk. Niem., 0,3% Pol.); (7,6 km, 0,3 km na Pd.) w. Mł. Lichnowy (Kl. Lichtenau, 4 ferm, 8 dym. mur., 459 mieszk. Niem.); (8,8 km) w. Wk. Lichnowy (Gr. Lichtenau, 5 ferm, 20 dym., 10 dom. mur., 787 mieszk. Niem., 1,7% Pol.); (9,4 km) ferma zabud. mur., 30 mieszk. Niem.; (13,1 km, 0,1 km na Pd.) w. Trępnowy (Trampenau, 4 ferm, 3 dymy, 263 mieszk. Niem., cgl.); (15,9 km) mko Nytych (Neuteich, p. drg. 449).

Mosty i przeprawy: (0,4 km, na rz. Wisła) most żel., na 8 fil. mur., 727 m dłg., 6 m szer., jezdnia, oraz 2 chodniki 8 m wys., ponad średni wodostan; obok poniżej most kol. żel., 750 m dłg., 8 m szer., (2 chodniki) 8 m wys., na 8 fil. mur., na obu mostach u końca i na filarach znajdują się wieże piętr. ze strzelnicami; (14,6 km, na rz. Schwente) most drw. na przycz. mur., 20 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrzymałość 10 T.

Kolejki: (5,4 km, 8,7 km, 10,4 km) tory kolejki wąskotorowej dla celów rolniczych; (16 km) normalnotorowa linja Heibudy—Nowy Dwór.

Skrzyżowania drożni: Tczew—219, 220, 225, 255, 443, 444, 451; Dąbrowa—450a; (13,1 km)—453; Nytych—449, 454, 459.

450a. Dąbrowa (Damerau)—Palczewo (Palschau).

6,6 km **M. pr.** 1/100 — Malbork 100.

Szosa 6 m szer., z 4 m bruk. jezdnią, z rowami bocznymi, wysadzana drzewami, z linją tlf. Biegnie z Pd. na Pc. z odchyleniem na Pc.Z. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren płaski, miejscami poprzecinany rowami odwadn. Gleba gln. z domieszką crm. Obserwacja od Z. ograniczona wałem wiślanym, w kier. W. zasięg 2—3 km. Dogodne pkty obs. tworzy wał wiślany widok w kier. W. do 4 km; (3,2 km) wieża w. Boręty, wgląd w kier. Pd. i W. 6—8 km, ku Z. i Pc. 3—4 km.

Osiedla: w. Dąbrowa (Damerau, p. drg. 450); (3,2 km) w. Boręty (Barendt, 35 dym. mur., 409 mieszk. Niem., 3,2% Pol., kśl., st. kol.—przesłonięta przed obs. lotn.); (6 km) w. Palczewo (Palschau, p. drg. 449);

Kolejki: Dąbrowa—st. kol. wąskotor.—Nytych—Lisewo; (3,2 km) Boręty st. kol. wąskotor. idącej z Wk. Lichnowy.

Skrzyżowania drożni: Dąbrowa—450; Palczewo—449.

451. Tczew (Dirschau)—Gnojewo (Gnojau)—Kałdowo (Schl. Kalthof).

18,3 km **M. pr.** 1/100 — Tczew 99, Malbork 100.

Szosa 8 m szer. z 4 m sztr. w osiedlach bruk. jezdnią, opatrzona rowami bocznemi, wysadzana drzewami, wzdłuż 12 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku z Z. na Pd.W. z licznymi odchyleniami i załamaniami. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, odkryty, pokrycie pola orne, miejscami łąki. Gleba ps.-gln., miejscami trf. Obserwacja z drogi dogodna, przeciętne pole widzenia 3—4 km. Dogodne pkty obserw. tworzą: (1,3 km) wał regulacyjny rz. Wisła, oraz wieże mostów w mcie Tczew—z wglądem ku W. 6—8 km; (9,9 km) wieża kśł. w. Gnojewo z widokiem wokrąg do 7 km (od Z. ograniczonym wałem regulacyjnym). Począwszy od (4,3 km) w. Treugenkohl, całość terenu widoczna ze wzniesień rejonu mta Malbork.

Przeszkody: (0,5 km) rz. Wisła (250 m szer., na nurcie 5—8 m głęb., ch. prądu 1 m/s., dno ps., brzegi 1—2 m wys., przestrzeń obwałowana, porośnięta wikliną—dostępna dla piech.; wały regulacyjne 6 m wys., u podstawy 10 u góry do 2 m szer.; (12,6 km) strumień See Lake 1,5 m szer., 1 m głęb., w przekopie do 2 m wys.; (14,5 km (pasmo podmokłych łąk trf. 0,3 m głęb., poprzecinanych systemem rowów odwadn., porośniętych rzędami drzew lub krzaków — dostępne dla piech.; (14,8 km) strum. Fleischer Weide 2 m szer., 0,6 m głęb., dno mul., brzegi w obwałowaniu do 2 m wys.; (18,4 km) rz. Nogat 150 m szer., 2—4 m głęb., ch. prądu 0,3 m/s., dno ps.-gln., obramowana wałami do 3 m wys., przestrzeń zawarta pomiędzy niemi jest porośnięta wikliną — dostępna dla piech. — prawa krawędź 20—50 m wys., stroma, obłożona kamieniami.

Osiedla: mto Tczew (Dirschau, p. drg. 219); (1,8 km) w. Lisewo (Liesau p. drg. 450); (5,2 km) w. Stara Wisła (Alt Weichsel, 5 ferm. 14 dom. mur., 1 flw., 349 mieszk. Niem., 7,3% Pol.); (6,9 km) w. Konczewice (Kunzendorf, 74 dym. mur. i drw., 592 mieszk. Niem., 0,2% Pol., 2 kśł., szkoła, dom ludowy, cgl.); (10 km) w. Gnojewo (Gnojau, 4 flw., 54 dym. mur., 389 mieszk. Niem., 0,6% Pol., kśł., szkoła); (13 km) w. Treugenkohl (15 ferm. mur., rozrzucone, mieszk. Niem.); (16,8 km) w. Vogelsang (21 dym. mur., 381 mieszk. Niem.); (17,8 km) w. Kałdowo (Schl. Kalthof, 1628 mieszk. Niem., wielka cgl. par., zakł. mech. ślusarskie, st. benzynowa.

Mosty i przeprawy: (0,5 km, na rz. Wisła) most żel. na 8 fil. mur., 727 m dłg., 6 m szer., jezdnia oraz 2 chodniki, 8 m wys., ponad średni wodostan; obok poniżej most kol. żel. na 8 fil. mur., 750 m dłg., 8 m szer., (2 chodniki)

8 m wys., na obu mostach u końca i na filarach znajdują się wieże piętr. ze strzelnicami; (18,4 km, na rz. Nogat) most. żel. na 4 fil. kam., 227 m dłg., 8 m szer., 6 m wys.; powyżej most kol. żel. na 4 fil. kam., 230 m dłg., 8 m szer. z 4 wieżami strzelniczemi, obok pontonowy dla piesz., 230 m dłg., 2 m szer.; pozatem na całej przestrzeni 2 przepusty na podmurowaniach.

Skrzyżowania drożni: Tczew—219, 220, 225, 255, 443, 444, 450; Konczewice—451a; Treugenkohl—452; Kałdowo—453, 454.

451a. Wk. Mątwy (Gr. Montau)—Bystre (Bisterfelde)—Konczewice (Kunzendorf).

5,8 km M. pr. 1/100 — Malbork 100.

Początkowo gruntowa do (3,9 km) w. Bystre (Biesterfelde) 7 m szer. na podłożu ps.-gln.; w dalszym ciągu szosa 5 m szer., z 4 m bruk. jezdnią, opatrzona rowami bocznemi, wysadzana drzewami z linją tlf. Biegnie w ogólnym kierunku ku Pc. z licznemi odchyleniami i załamaniami. Do użycia: gruntowa dla lekkich zaprzęgów, szosa dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren płaski, przejrzysty, pokrycie pola orne. Gleba ps.-gln., w zagłębieniach trf. Obserwacja z drogi dogodna 2—3 km, dogodny pkt. obserw. tworzy wał regulacyjny rz. Wisła z widokiem w kierunku W. 4—5 km. Za wyjątkiem zadrzewionych osiedli brak przesłony przed obserwacją lotniczą.

Przeszkody: (0,7 km) odcięta odnoga rz. Wisła (staw 1,2 km dłg., 0,2 km szer., do 5 m głęb., do połowy zarośnięty trzciną, dno mul., brzegi niskie, podmokłe, porośnięte szuwarem, od strony Pd.Z. trudnodostępne).

Osiedla: w. Wk. Mątwy (Gr. Montau, 7 ferm, 42 dym. drw. i mur., 386 mieszk. Niem., 32,2% Pol.); obok na Pd. w. Mł. Mątwy (Kl. Montau, 8 ferm, 12 dom. drw. i mur., 415 mieszk. Niem., 25,6% Pol.); (3,9 km) w. Bystre (Biesterfelde, 7 ferm, 29 dym. mur. i drw., 236 mieszk. Niem.); (5,8 km) w. Konczewice (Kunzendorf, p. drg. 350).

Mosty i przeprawy: (0,7 km) grobla 300 m dłg., 6 m szer., do 1 m wys., porośnięta wierzbami.

Kolejki: (2,1—5,8 km) wąskotor. dla celów roln.

Skrzyżowania drożni: Konczewice—451.

452. Kłosowo — Alt. Münsterberg — Hejbudy (Heubuden).

16,8 km M. pr. 1/100—Malbork 100, Stuhm 131.

Szosa 7 m szer., z 3 m bruk. jezdnią, opatrzona rowami bocznemi, wysadzana drzewami, wzdłuż 16

przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku Pc.W. z licznemi załamaniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren nizinny, przejrzysty, pokrycie pola orne lub łąki. Gleba ps.-gln. o podkładzie przepuszczonym. Obserwacja dobra, zasięg do 2 km. Całość drogi widoczna z płd. krawędzi rz. Nogat.

Przeszkody: (0,4—0,8 km) las liśc. 40—80 lat, rzadki, na podmokłym podłożu, do przebycia dla piech.; (13,3 km) rz. Br. Schwente 3 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., obwałowana, wałami do 1,5 m wys.

Osiedla: os. **Kłosowo** 2 fermy, 4 dymy mur., 92 mieszk. Niem., 15,9% Pol.; (5,9 km) w. **Mielenz** dw., 6 ferm, 14 dom., 426 mieszk. Niem., 6,6% Pol.; (8,3 km) w. **Alt. Münsterberg** 10 dym., 8 dom. mur., 388 mieszk. Niem., 2,1% Pol.; (9,5 km, 0,5 km na Z.) w. **Treugenkohl**, p. drg. 451; (11,9—16,2 km) w. **Hejbudy** (Heubuden, 7 ferm. 19 dom., 12 dym. mur. i drw. rozrzucone 372 mieszk. Niem., 0,3% Pol.);

Kolejki: (0,2; 2,2; 13 km) wąskotor. dla celów roln. (16,6 km) normalnotor. linja Hejbudy—Nowy Dwór (Tiegenhof).

Rkrzyżowania drożni: (9,5 km)—451; (16,8 km)—453.

453. Trępnowo (Trampenau) — Kałdowo (Schl. Kalthof).

11,2 km M. pr. 1/100 — Malbork 100.

Szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią opatrzona rowami bocznemi, wysadzana drzewami, z linją tlf. Biegnie w ogólnym kierunku ku Pd.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, płaski, pokrycie pola orne lub łąki. Gleba ps.-gln., miejscami trf. Obserwacja dogodna, zasięg 2—3 km. Całość drogi widoczna z wieży kśł. w. Wk. Lichnowy (Gr. Lichtenau) oraz wieży zamkowej mta Malbork, pozatem dogodny pkt. obserw. tworzy komin cgl. w. Trępnowo z widokiem wokrąg 6—8 km.

Przeszkody: (0,7 km) rz. Kl. Schwente 8 m szer., 1,5 m głęb., dno gln.-mul., zarośnięte wodorostami, brzegi 1—1,5 m wys., uregulowane; (2,9 km) rz. Breite Schwente 14 m szer., do 2 m głęb., ch. prądu 0,2 m/s., dno mul., brzegi 1,5 m wys., uregulowane; (2,9—3,9 km) pasmo podmokłych trf. łąk poprzecinanych płytkimi rowami odwadniającymi 0,3 m głęb., dostępnych dla piech.; (11 km) 2 nasypy kol. 1,5 km dłg., 6 m wys.

Osiedla: (0.5 km na W.) w. **Trępnowo** (Trampenau, p. drg. 450); (3,9 km) w. **Tralewo** (Tralau, 3 fermy, 5 dym. mur., 309 mieszk. Niem., 3,3% Pol.); (8,2 km) w. **Warnau** 9 ferm, 3 dymy, 400 mieszk. Niem., cgl.; (11,2 km) w. **Kałdowo** (Sch. Kalthof, p. drg. 451).

Mosty i przeprawy: (0,7 km, na rz. Kl. Schwente) most żel. na przycz. mur., 8 m dłg., 7 m szer., 2 m wys.; (2,9 km, na rz. Br. Schwente) most drw., na palach 14 m dłg., 7 m szer., 2 m wys.. wytrz. 10 T; (11 km) wiadukty kol. 12 m dłg., 14 m szer., 5 m wys.

Kolejki: (0,6 km) wąskotor. linja Wk. Lichnowy — Nytych; (3,3 i 11 km) normalnotor. linja Hejbudy — Nowy Dwór (Tiegenhof).

Skrzyżowania drożni: Trępnowo—450; (4,5 km)—452; Kałdowo—451, 454.

454. Nytych (Neuteich) — Marląg (Irrgang) — Kałdowo (Schl. Kalthof).

12.5 km M. pr. 1/100—Malbork 100.

Szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, w osiedlach bruk., opatrzona rowami bocznemi, wysadzana drzewami, wzdłuż 4—10 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku z Pd.Z. na Pc.W. z nieznacznemi załamaniami. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren równniny, płaski, przejrzysty—pokrycie pola orne. Gleba gln.-ps. z domieszką crm. Obserwacja z drogi dogodna z polem widzenia do 3 km, miejscami przysłonięta drzewami rosnącymi nad rowami odwadn. i w osiedlach. Dogodne pkty obserw., tworzą: nasyp toru kol. Tczew—Malbork oraz (10,3 km) wał ochronny rz. Nogat—pole widzenia 5—6 km. Całość szosy widoczna z wieży zamkowej w mcie Malbork.

Przeszkody: (0,3 km) rz. Schwente (20 m szer., do 2 m głęb., dno mul., brzegi 2 m wys., uregulowane, w mku bulwar przeładunkowy 100 m dłg.); (12,3 km) 2 nasypy toru kol. 1,5 km dłg., do 6 m wys.; (12,6 km, 0,6 km na Pd.) rz. Nogat 150 m szer., 2—4 m głęb., ch. prądu 0,3 m/s., dno ps.-gln., krawędź prawa 20—50 m wys., stroma, obłożona kamieniami, wały ochronne do 5 m wys., przestrzeń zawarta pomiędzy niemi jest porośnięta wikliną—łąki.

Osiedla: mko Nytych (Neuteich, p. drg. 449); (3,5 km) w. Dębina (Eichwalde, 10 ferm, 15 dom. mur., 150 mieszk. Niem., 2,6% Pol.); (6 km) w. Marląg (Irrgang, 4 ferm, 3 dymy mur., 124 mieszk. Niem., 0,9% Pol.); (8,6 km) os. Tragheim (3 fermy, 5 dym. mur., 243 mieszk. Niem., 3% Pol.); (10,3 km, 0,5 km na Pd.) w. Kamionka (Kaminke, p. drg. 456a); (12,3 km) w. Kałdowo (Schl. Kalthof, p. drg. 451).

Mosty i przeprawy: (0,3 km, na rz. Schwente) most drw., 20 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., na przycz. mur., wytrz. 10 T; (12,3 km) wiadukty mur., 12 m dłg., 14 m szer., 5 m wys.; (12,6 km, na rz. Nogat) most kam. 227 m dłg., 8 m szer., na 4 fil., 6 m wys.; obok kol. żel., 229 m dłg., 8 m szer.,

ze strzelnicami; pozatem most pontonowy 230 m dłg., 2 m szer., dla pieszych (5 pontonów i pale—może być zwodzony).

Koleje: (0,4—12,3 km) linja norm. tor. linja Hejbudy—Nowy Dwór (Tiegenhof) oraz Malbork—Tczew; (3—9,5 km) wąskotor. kolejka dla celów rolniczych.

Skrzyżowania drożni: Nytych—449, 450, 459; (2,2 km)—455; Tragheim—454a; (9,9 km)—456a; Kałdowo—451, 453.

454a. Drg. 455—Mł. i Wk. Leźwice (Kl. i Gr. Lesewitz)—Tragheim.

6,4 km **M. pr.** 1/100 — Malbork 100.

Szosa 7 m szer., z 4 m bruk. jezdnią, opatrzona po bokach rowami, wysadzana drzewami, wzdłuż 6 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie wygiętym łukiem w ogólnym kierunku Pd.Z. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, płaski, pokrycie pola orne lub łąki poprzecinane płytkiemi rowami odwadn. wysadzanemi rzędami drzew lub krzaków. Gleba gln.-ps. w zagłębieniach trf. Obserwacja dogodna 3—4 km—brak przesłony za wyjątkiem osiedli.

Przeszkody: (1,2 km) rz. Lindenauer Lake 2 m szer., 0.6 m głęb., dno mul., płynie rowem uregulowanym do 3 m szer., o 2 m wys. brzegach.

Osiedla: (1,6 km) w. **Mł. Leźwice** (Kl. Lesewitz, 5 ferm, 5 dom. mur., 136 mieszk. Niem., 1,3% Pol.); (4,3 km) w. **Wk. Leźwice** (Gr. Lesewitz, 1 flw., 5 ferm, 34 dom. mur., 526 mieszk. Niem., 0,2% Pol.); (6,4 km) w. **Tragheim** (p. drg. 454).

Mosty i przeprawy: (1,2 km, na rz. Lindenauer Lake) przepust bet.

Kolejki: (1,6 km—6,4 km) wąskotor. Lindenowo—Kałdowo (Sch. Kalthof).

Skrzyżowania drożni: (0 km)—455; Tragheim—454.

455. Drg. 454—Brodzack—Lindenowo (Lindenau)—Gr. Mausdorf—Wolfsdorf.

14,3 km **M. pr.** 1/100—Malbork 100.

Początkowo do w. Gr. Mausdorf (8,7 km) szosa 7 m szer., z 4 m bruk. jezdnią, opatrzona po bokach rowami, wysadzana drzewami, wzdłuż 7 przewodów sieci tlf. i tlgr.; w dalszym ciągu aż do końca gruntowa, gln., 4—5 m szer. — nieutrzymana. Biegnie w ogólnym kierunku z Z. ku W. w licznych załamaniach i zakrętach. Do użycia: szosa dla wszel-

kiego rodzaju zaprzęgów i samochodów, gruntowa nadaje się tylko lekkich zaprzęgów — w porze mokrej uciążliwa.

Teren płaski, pokryty polami ornemi lub łąkami, poprzecinanemi systemem rowów odwadniających, wzdłuż których rosną rzędy drzew lub krzaków. Gleba gln., w zagłębieniach trf. Obserwacja naogół dogodna 2—3 km. Dogodne pkty obs. tworzą: wieża kśl. Gr. Mausdorf z widokiem 4—6 km; (12,7 km) wał regulacyjny rz. Nogat z wglądem ku Z. do 4 km, ku W. 3,5 km.

Przeszkody: (7,1 km) Lindenauer Lake (10 m szer., 1—1,5 m głęb., chyż. prądu 2 m/s., dno mul., brzegi do 1,5 m wys., uregulowane dostępne; (10,2 km) strm. Widenauer Lake (2 m szer., 0,6 m głęb., dno mul., brzegi w obwałowaniu do 2 m wys.; (12,7 km) wał regulacyjny 6 m wys., u podnóża 10 m, u góry 2 m szer.; (13 km) odcięta odnoga Gr. Lake (60—120 m szer., 1—1,5 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, porośnięte trzciną i sitowiem, miejscami wierzbiną; (13,1—13,5 km) odnoga Lange Beiche (40 m szer., 1—1,5 m głęb., dno mul., zarośnięte wodorostami, brzegi płaskie, porośnięte trzciną i sitowiem); (14,3 km) rz. Nogat (150 m szer., 2—4 m głęb., chyż. prądu 0,2 m/s., dno ps., brzegi płaskie, łatwo dostępne, uregulowane.

Osiedla: (1,1 km) w. Brodzack (4 fermy, 14 dom. mur., 250 mieszk. Niem., 0,9 Pol.); (3,1 km) w. Tannsee (8 ferm., 25 dom. mur., 488 mieszk. Niem., 5,3% Pol.); (6,2 km) w. Lindenowo (Lindenau, 4 flw., 6 ferm, 28 dom. mur., 377 mieszk. Niem.); (8,7 km) w. Gr. Mausdorf (2 flw., 7 ferm, 2 dym., 24 dom. mur., 441 mieszk. Niem., 0,4% Pol.); (11,4 km) w. Lupushorst (2 flw., 15 dym. mur. i drw., 368 mieszk. Niem.); (13,7 km) w. Wolfsdorf (80 dym. drw., 461 mieszk. Niem.); posterunek gdańskiej straży celnej.

Mosty i przeprawy: (7 km, na rz. Lindenauer Lake) most drw., o 2 fil., 12 m dłg., 9 m szer., 0,2 m wys., obok most kolejki, żel., na podmurowaniu, 12 m dłg., 2,5 m szer., 2 m wys.; (10,2 km, na strum. Widenauer Lake) przepust drw., do do 50 m dłg.; (13 km, odnoga Gr. Lake) grobla na faszynie, 80 m dłg., 5 m szer., do 2 m wys.; (14,3 km, na rz. Nogat) prom o nośności 6 T, czas trwania przeprawy 3—5 min.

Kolejki: (3,6—11,4 km) wąskotor. linja Nytych (Neuteich)—Lakendorf, z odgałęzieniem na 4,1 km do w. Kałdowo (Schl. Kaldhof).

Skrzyżowania drożni: Brodzack—458; (4,6 km)—454a; Lindenowo—456; (12,7 km)—457a.

456. Rückenau — Gr. Mausdorf — Halbstadt.

11 km M. pr. 1/100—Malbork 100.

Początkowo do w. Gr. Mausdorf (7,2 km) szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, w osiedlach bruk.,

opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami wzdłuż 5 przewodów sieci tlf. i tlgr., w dalszym ciągu aż do końca gruntowa, gln., do 5 m szer., na grobli do 1,5 m wys., wysadzana drzewami. Biegnie z Pc.Z. w ogólnym kier. Pd.W. i Pd. Do użycia: szosa dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów; gruntowa dla lekkich zaprzęgów — w porze mokrej uciążliwa.

Teren płaski, pokrycie pola orne lub łąki poprzecinane systemem rowów odwadniających 1,5 m szer., 1 m głęb., wzdłuż ciągną się rzędy drzew lub krzaków. Gleba gln.-ps., bardziej ku Pd. gln., w obniżeniach trf. Obserwacja dogodna 2—3 km. Dogodny pkt. obs. tworzy wał regulacyjny rz. Nogat (10,9 km) z wglądem ku Pc. do 5 km.

Przeszkody: (3,2—5,7 km) łąki miejscowe podmokłe do 0,2 m głęb., dostępne dla piech.; (6,2 km) kanał Lindenauer (12 m szer., 1—1,5 m głęb., dno mul., brzegi uregulowane w obwałowaniu do 2 m wys.); (10,1 km) strm. Wiedenauer Lake (1 m szer., 0,5 m głęb., ureg., w obwałowaniu); (11 km) rz. Nogat (120 m szer., 2—6 m głęb., chyż. pr. 0,3 m/s., dno ps., brzegi do 1 m wys., miejscami porośnięte wikliną, wał ochronny od strony Pc. do 8 m wys.

Osiedla: w. Rückenau (2 fermy, 18 dym., 284 mieszk. Niem.); (2,4 km) w. Kl. Mausdorf (15 dym., rozrzuconych, 82 mieszk. Niem.); (5,6 km, 1,2 km na Z.) w. Nidowo (Niedau, 3 fermy, 8 dym., 5 dom. mur., 186 mieszk. Niem.); (7,2 km) w. Gr. Mausdorf (p. drg. 455); (10,8 km) w. Halbstadt (9 ferm drw., rozrzuconych, 258 mieszk. Niem., 0,4% Pol., post. gdańskiej straży celnej).

Mosty i przeprawy: (6,2 km, na kanale Lindenauer) most drw., 12 m dług., 6 m szer., 2 m wys., oprócz tego jeden przepust drw.

Kolejki: (7,2 km) wąskotor. linja Nytych (Neuteich) — Lakendorf.

Skrzyżowania drożni: Rückenau—458; Gr. Mausdorf—455.

456a. Drg. 454.—Kamionka (Kaminke) — Szadwałd (Schadwalde).

5,4 km M. pr. 1/100—Malbork 100.

Szosa 6 m szer., z 4 m bruk. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami, wzdłuż 2—7 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie w załamaniach z Z. na W. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren płaski, pokrycie pola orne lub łąki, poprzecinane rowami odwadniającymi, wzdłuż ciągną się rzędy drzew lub krzaków. Gleba gln. lub gln.-ps., w obniżeniach trf. Obserwacja dobra, przeciętny wgląd 2,5 km. Dogodny pkt. obs. tworzy wał regulacyjny rz. Nogat z widokiem ku Pc. do 5 km.

Przeszkody: (1—5,4 km, 0,1—1,5 km na Pd.) rz. Nogat (150—200 m szer., 2—7 m głęb., chyż. prądu 0,2 m/sek., brzegi dostępne, porośnięte wikliną, na Pc. wał regulacyjny do 6—10 m wys.

Osiedla: (1 km) w. Kamionka (Kaminke, 2 fermy, 8 dym. mur., 135 mieszk. Niem.); (2 km) w. Blumstein (5 ferm, 10 dym. mur. i drw., 177 mieszk. Niem.); (5,3 km) w. Szadwałd (Schadwalde, 1 flw., 24 dym., 4 dom. mur. i drw., 313 mieszk. Niem., 0,7% Pol., post. gdańskiej straży celnej).

Mosty i przeprawy: (5,4 km—rz. Nogat) prom drw. linowy o nośności 4 T, czas trwania przeprawy 3—5 min.

Skrzyżowania drożni: (0 km) — 454.

457. Nowy Dwór (Tiegenhof)—Lakendorf—Einlage.

10,1 km M. pr. 1/100—Malbork 100.

Szosa 7 m szer., z 4 m szutr. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, miejscami wysadzana drzewami, wzdłuż 2—10 przewodów tlf. i tlgr. Biegnie początkowo na Pd., poczem skręca w ogólnym kier. na W. i Pd.W. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Teren płaski, pokrycie pola orne, łąki lub pastwiska, poprzecinane szerokimi kanałami i rowami odwadniającymi, wzdłuż których ciągną się pasma drzew i krzaków. Gleba gln., w obniżeniach trf. Obserwacja dobra, dogodny pkt. obs. tworzy wał regulacyjny rz. Nogat (7,7 km) pole widzenia 4—6 km — miejscami przesłonięte zadrzewieniem osiedli.

Przeszkody: (1,2 km) strm. Rückenauer Gr. (1,5 m szer., 0,5 m głęb., dno gln.-mul., brzegi płaskie); (6,5 km) Jungfersche Lake (30 m szer., 2—3 m głęb., ch. prądu 0,2 m/sek., dno mul., brzegi w obwałowaniu do 2 m wys.); (7,8 km) rz. Stubasche Lake (40 m szer., 3—5 m głęb., dno mul., brzegi płaskie — od Z. obramowane wałem reg., do 4 m wys.); (10,2 km) rz. Nogat (200—300 m szer., 2—4 m głęb., ch. prądu 0,2 m/sek., brzegi do 2 m wys., dostępne — wały regulacyjne 3—4 m wys.).

Osiedla: mto Nowy Dwór (Tiegenhof, 3087 mieszk. Niem., 3,9% Pol.); (3,3 km) w. Fersztnowo (Fürstenau, 1 flw., 29 dym., 20 dom. mur. i drw. 556 mieszk. Niem.); (5,2 km) os. Rosenort (1 flw. 32 dym. drw., rozrzucone, 252 mieszk. Niem.); (7,6 km) w. Lakendorf (4 fermy, 30 dym. drw., rozrzucone, 656

mieszk. Niem.); (10,1 km) w. **Einlage** (38 dym. mur. i drw., 380 mieszk. Niem., post. gdańskiej straży celnej).

Mosty i przeprawy: (6,5 km — na rz. Jungfersche Lake) most bet. szosowy i kolejki o 2 fil., 28 m dłg., 6 m szer., 3,5 m wys., zwodzony; (7,8 km—na rz. Stubasche Lake) prom linowy, 12 m dłg., 5 m szer., nośność 12 T, czas trwania przeprawy 7 min.; (10,2 km—na rz. Nogat) prom linowy samoczynny o nośn. 12 T.

Kolejki: (0,7 km) norm. tor. linja Hejbudy—Nowy Dwór; (0,6, 1,4—6,7 km) wąskotor. linja Nowy Dwór—Kołdowo (Schl. Kalthof).

Skrzyżowania drożni: Nowy Dwór—458, 459, 461, 464; Lakendorf — 457a.

457a. Lakendorf — Wiedau — Sommerort (na teryt. Prus Wsch.).

12,2 km **M. pr.** 1/100—Malbork 100.

Gruntowa 2—4 m szer., gln. Biegnie zach. wałem reg. rz. Nogat 3—5 m wys., w ogólnym kier. na Pd., z licznemi załamaniami i odchyleniami. Do użycia dla miejscowych zaprzęgów — w porze mokrej uciążliwa.

Teren płaski, pokrycie pola orne lub łąki, poprzecinane gęstym systemem rowów odwadniających, kanałów i odciętych łach rz. Nogat, wzdłuż rowów ciągną się pasma drzew lub krzaków. Gleba gln., miejscami gln.-ps.

Przeszkody: (0—1,5 km, 0,1—0,4 km na W.) rz. Stubasche Lake (40 m szer., 2—5 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, miejscami porośnięte wikliną, dostępne); (3,1 km, 0,8 km na Z.) rz. Kl. Mausdorfer Lake (10 m szer., 1—1,5 m głęb., dno mul., brzegi ureg., w obwałowaniu do 1,5 m wys.); (4,6—9,4 km, 0,1—0,3 km na W.) odcięta odnoga Gr. Lake (40—100 m szer., 1—2 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, miejscami porośnięte trzciną i sitowiem lub zadrzewione); (12,2 km) rz. Nogat (200—300 m szer., 2—4 m głęb., ch. pr. 0,2 m/sek., dno gln., miejscami mul., brzegi do 2 m wys., wały ochronne, 3—4 m wys., przestrzeń odwałowaną zajmują łąki porośnięte miejscami wikliną, dostępne dla piech.).

Osiedla: w. **Lakendorf** (p. drg. 457); (1,5—3,1 km) os. **Krebsfelde** (4 fermy, 40 dym., 18 dom. mur. i drw., 478 mieszk. Niem.); (7,5 km, 0,8 km na Z.) w. **Lupushorst**; (0,7 km na W.) w. **Wolfsdorf** (p. drg. 455); (8,6 km) os. **Wiedau** (2 dym., 49 mieszk., Niem.); (8,6 km, 0,5 km na W.) w. **Horsterbusch** (24 dym. drw., 328 mieszk.); (12 km) 1 bud., posterunek gdańskiej straży celnej.

Mosty i przeprawy: (1,2 km, 0,1 km ku W. — na rz. Stubasche Lake) prom linowy 12 m dłg., 5 m szer., nośn.

12 T, czas trwania przeprawy 4 min.; (7,5 km, 0,1 km ku W. przez odn. Gr. Lake) grobla faszynowana 80 m dłg., 5 m szer., do 2 m wys.; (12,2 km—na rz. Nogat) prom o pojemn. 12 T.

Kolejki: (3,1—4,7 km, 0,2 km na Z.) wąskotor. linja Nowy Dwór (Tiegenhof)—Kałdowo (Schl. Kalthof).

Skrzyżowania drożni: Lakendorf—457; (7,5 km)—455.

458. Drg. 454.—Brodsack—Marynowy (Marienau)—Nowy Dwór (Tiegenhof).

10,8 km M. pr. 1/100—Malbork 100.

Szosa 6 m szer. z 4 m szutr. jezdnią odcinkami brukowana lub asfaltowana—w złym stanie, opatrzona po bokach płytkiemi rowami, wysadzana młodemi drzewami, wzdłuż 3—23 przewodów sieci tlgr. i tlf. Do użycia chwilowo dla lekkich zaprzęgów—liczne wyboje utrudniają przejazd ciężkich zaprzęgów i samochodów ciężarowych.

Teren płaski, poprzecinany systemem rowów odwadniających—pokrycie pola orne lub łąki, częściowo zadrzewione—do przebycia dla piech. w szyku luźnym. Gleba gln. z domieszką crm. Obserwacja w kierunku W. i Pc. do 4 km, na Z. i Pd. do 2 km. Dogodne pkty obserw. tworzą: wieże w. Marynowy (4,6 km) zasiąg obserw. wokrąg 5—6 km.

Przeszkody: (4,6—10,8 km, 0,3 km na Z.) rz. Schwente 15—20 m szer., 2—3 m głęb., ch. prądu 0,2 m/s., brzegi do 2 m wys., w obwałowaniu uregulowane.

Osiedla: (0,8 km) w. **Brodsack** (p. drg. 455); (4,6 km) w. **Marynowy** (Marienau, 40 dym. mur., 798 mieszk. Niem., 0,3% Pol., kśł., st. kol.); (8,1 km) w. **Ruckenau** (p. drg. 456); (10,8 km) mto **Nowy Dwór** (Tiegenhof, p. drg. 457).

Mosty i przeprawy: (10 km) przepust kam. 4 m dłg., 6 m szer.

Koleje: linja wąskotr. kol. Marynowy—Nowy Dwór.

Skrzyżowania drożni: (0 km)—454; Brodsack—455; Ruckenau—456; Nowy Dwór—457, 459, 461, 464.

459. Nytych (Neuteich)—Ladekopp—Nowy Dwór (Tiegenhof)—Jangfer (Jungfer).

21,3 km M. pr. 1/100—Malbork 100.

Szosa 7 m szer. z 4 m szutr. jezdnią w osiedlach bruk. opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami, wzdłuż 6—14 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie początkowo do mta Nowy Dwór w ogólnym

kierunku na Pc.W., poczem w kierunku W. z odchyleniem na odcinku końcowym ku Pc.W. — na grobli do 2 m wys. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo równinny, płaski, pokrycie pola orne lub łąki, poprzecinane kanałami—wzdłuż rzędy drzew lub krzaków. Gleba gln.-ps. w obniżeniach trf. W dalszym ciągu począwszy od mta Nowy Dwór teren również płaski, pocięty gęstym systemem rowów i kanałów odwadniających podmokłe łąki—miejscami rzędy drzew lub krzaków. Gleba początkowo dogodna o wglądzie 2—4 km; w dalszym ciągu przesłonięta zadrzewieniem, widok 0,5—1,5 km. Dogodne pkty obserw. tworzą: wieża kśł. protestanckiego w. Nytych, kśł. w. Ladekopp, kśł. mta Nowy Dwór, zasięg obserwacji wokrąg 8—12 km, miejscami przesłonięty zadrzewieniem osiedli.

Przeszkody: (0—1,5 km) rz. Schwente 15 m szer., 2—3 m głęb., ch. prądu 0,3 m/s., dno mul., brzegi uregulowane w obwałowaniu 2—4 m wys.—lewy dominuje; (11,3 km, 0,8 km na Pd.) kanał Weichsel-Haff 15 m szer., 2 m głęb., dno mul., brzegi do 2 m wys., uregulowane w obwałowaniu; (12,3 km) rz. Tiegiel-Schwente 20 m szer., 2—3 m głęb., chyż. prądu 0,2 m/s. dno mul., brzegi w obwałowaniu do 2 m wys., miejscami obramowane deskami lub faszyną; (16,3—20,9 km) łąki podmokłe trf., pocięte gęstą siecią rowów odwadniających, w mokrej porze roku dostępne dla pojed. piesz.; (20,4—21,8 km) rz. Jungfersche Lake do 60 m szer., 1—1,5 m głęb., ch. prądu 0,2 m/s., dno ps.-mul., brzegi płaskie uregulowane — trudno-dostępne.

Osiedla: w. Nytych (Neuteich, p. drg. 449); (0,5 km) w. Nytyska Wieś (Neuteichdorf, 5 ferm, 30 dom. mur., 383 mieszk. Niem., 1,5% Pol.); (4,2 km, 0,5 km na Z.) w. Brzózki (Bröske, 2 flw., 2 ferm, 14 dom. mur., 321 mieszk. Niem.); (6,5 km) w. Ladekopp (p. drg. 448); (7,1 km) os. Orłowo (Orloff, 4 ferm, 9 dym., 2 dom. mur., 289 mieszk. Niem.); (10 km) w. Orłowo północ. (Orlofferhinterfelde, 28 dym. mur., 195 mieszk. Niem.); (12,3 km) mto Nowy Dwór (Tiegenhof, p. drg. 458); (14,6 km) os. Pletzendorf, 12 dym. mur. rozrzuconych, 83 mieszk. Niem.); (16,9 km) w. Walldorf (20 dym. mur., 206 mieszk. Niem.); (20,3 km) os. Keitlau (8 dym. mur., 127 mieszk. Niem.); (21,3 km) w. Jangfer (Jungfer, 74 dym. mur., 896 mieszk. Niem., 2% Żyd.).

Mosty i przeprawy: (12,3 km) na rz. Tiege) most drw., na przyczółkach mur., zwodzony, 20 m dłg., 6 m szer., 3 m wys.; (12,3 km, 0,3 km poniżej na rz. Schwente) most drw. na przyczółkach mur., 22 m dłg., 6 m szer., 2 m wys., wytrz. 10 T; (21,3 km, na rz. Jungfersche Lake) most pontonowy 50 m dłg., 5 m szer., na 7 pontonach) z których 5 drw., każdy 4 m szer., pozostałe zaś żel. 1,2—2,4 m szer.; 0,2 km na Pd.) prom linowy o pojemn. 10 T, t. j. 1 plut. piech. lub 12 koni, albo 4 wozy, czas trwania przeprawy 5 min.

Kolejki: (6 km, 12,7 km) wąskotor. linja Ladekopp—Nowy Dwór; (12,8 km) normalnotorowa linja Hejbudy (Heubuden)—Nowy Dwór.

Skrzyżowania drożni: Nytych — 449, 450, 454; Ladekopp—448; Nowy Dwór—458, 461, 464; Jangfer—463.

460. Drg. 449.—Nowa Cerkiew (Neukirch)—Schöneberg—Bärwalde.

12,5 km M. pr. 1/100—Malbork 100, Tiegenort 71.

Szosa 6 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, na odcinku 0—2,8 km bruk., opatrzona rowami, wysadzana drzewami, wzdłuż 22 przewodów tlf. i tlgr. Biegnie w kier. Pc.W., z licznemi załamaniami. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren płaski, równinny, poprzerzynany rowami, pokrycie pola uprawne lub łąki. Gleba gln., z domieszką crm. Obserw. dogodna z wglądem na Z. do 2,5 km (ograniczonym wałem wiślanym) na W. do 3 km. Dogodne pkt. obs. tworzą wieże kśł. (0,8 km) w Nowa Cerkiew oraz (6,6 km) w. Schöneberg z widokiem wokrąg 6—8 km.

Przeszkody: (11,4 km) kanał Weichsel-Haff (15—20 m szer., do 2 m głęb., dno mul., brzegi do 2,5 m wys., faszynowane suche.

Osiedla: (0,8 km) w. Nowa Cerkiew (Neukirch, 50 dym. mur., 518 mieszk. Niem., kśł., liczne zab. fbr., 2 st. kolejki wąskotor.); (2,8 km) w. Schonhörst (25 dym. mur., 459 mieszk. Niem., 1,4% Pol.); (6,3 km) w. Schöneberg (p. drg. 448); (10,5 km) w. Neumünsterberg (25 dym., 671 mieszk. Niem.); (11,5 km) w. Baarenhof (p. drg. 447); (12,5 km) w. Bärwalde (30 dym. mur., 282 mieszk. Niem., kśł.).

Mosty i przeprawy: (11,4 km, na kanale Weichsel-Haff) most żel. 18 m dłg., 4 m szer., mur. przyczółki, 1 fil.; (0,2 km, na W.) most kol. zwodzony, 18 m dłg., 4 m szer., przyczółki mur., 1 fil.

Kolejki: (0—6,3 km) wąskotorowa linja Wk. Lichnowy—Schöneberg.

Skrzyżowania drożni: Nowa Cerkiew (0,8 km na Pd.)—449; Schöneberg—448; Baarenhof—447.

461. Mł. Cędry (Kl. Zünder)—Schönbaum—Nowy Dwór (Tiegenhof).

24,2 km M. pr. 1/100—Tiegenort 71, Malbork 100.

Początkowo do (1,8 km) zab. Eichen Kr. droga gruntowa na pokładzie gln.—źle utrzymana do 6 m

szer., wysadzana drzewami; w dalszym ciągu aż do końca szosa 6 m szer. z 4 m szutr. jezdnią, w osiedlach i na przeprawie przez rz. Wisła brukowana, opatrzona rowami bocznymi, rzadko wysadzana drzewami, wzdłuż 6—9 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie w ogólnym kierunku ku Pd.W. z licznemi załamaniami; na 5,1 km, 7,3 km i 20,6 km — przeprawy na promie. Gruntowa do użycia dla lekkich zaprzęgów — w mokrej porze uciążliwa; szosa nadaje się stale dla ciężkich zaprzęgów, za wyjątkiem przepraw i dojazdu na Wiśle, w czasie wysokiego wodostanu zalanego.

Teren: płaski poprzerzynany systemem rowów odwadn. pola orne lub łąki (do przebycia dla piechoty); miejscami słabo zadrzewione. Gleba gln. z domieszką crm. Obserwacja po obu stronach drogi do 2 km. Dogodne pkty obserw.: wał Wiślany od strony W. wgląd w kierunku Pc., Pd. i W 3—4 km; wieże (5,7 km) w. Schönbaum oraz (24,2 km) mto Nowy Dwór z polem widzenia na Pc. i Z. 3—4 km. w kierunku Pd. i W. 5—6 km.

Przeszkody: (1,1 km) odnoga Leeger Schlickgeschworenen gr.—do 3 m szer., rów napełniony wodą, 0,5 m głęb. brzegi do 2 m wys., gln.; (2,9—3,3 km) wkop terenu o krawędziach 2—3 m wys., 100 m dłg.; (3,3 km) rz. Martwa Wisła — odnoga 120 m szer., 0,8—2 m głęb., dno mul., brzegi do 2 m wys., uregulowane; (5,4 km) rz. Wisła (Weichsel Durchstich—270 m szer., do 10 m głęb., ch. prądu 1—1,5 m/s., brzegi niskie, dno ps. kam., obramowana na przestrzeni 5,1—6 km. wałami ochronnemi, do 8 m wys., i 60^0 nachyl., przestrzeń zawarta pomiędzy niemi i rzeką zajmują mokre łąki porośnięte wikliną — w suche lato do przejścia dla piech.); (7,5 km) rz. Wisła Elbłądzka (Elbinger Weichsel — 70—90 m szer., 1,8—2,7 m głęb., dno ps., brzegi płaskie, na przestrzeni (7,3—7,6 km) 300 m szer., dolina obramowana wałami do 6 m wys.; (16,2 km) rz. Schloss Lake — 8—10 m szer., do 2 m głęb., prąd słaby, dno mul., brzegi sztucznie podniesione do 2 m wys.; (16,6—18,1 km, 0,2 km na Z.) odnoga Alte Lake (do 10 m szer., 1,5 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, porośnięte trzciną i sitowiem, miejscami zadrzewione; (20,6 km) rz. Gr. Linau — do 100 m szer., 3—4 m głęb., ch. prądu nieznaczna dno mul., brzegi do 1 m wys., podmokłe, porośnięte czciną i wikliną — niedostępne; (24 km) rz. Tige — do 20 m szer., 1—2 m głęb., ch. prądu 0,2 m/s., dno ps., miejscami mul., brzegi płaskie uregulowane.

Osiedla: w. Mł. Cędry (Kl. Zünder—p. drg. 446); (1,2 km) flw. Lauenkrug—4 bud. mur., 3 drw., 30 mieszk. Niem.); (6,5 km) w. Schonbaumerweide—20 dym. mur., 197 mieszk. Niem.); (6,5 km—0,3 km na Pd.) w. Letzkauerweide—50 dym. mur., 480 mieszk. Niem.); (7,1 km) w. Schönbaum—

40 dym. mur., 360 mieszk. Niem., kśł., — zadrzewienie dobre; (7,1 km, 0,2 km na Pd.) w. **Fürstenwerder**—53 dom., 27 dym. mur. i drw., 695 mieszk.; (12,3 km) w. **Brunau** 75 dym. mur., 835 mieszk. Niem., 2% Pol.; (16,1 km) flw. Kr. **Altes Schloss** 6 dom. mur., 42 mieszk. Niem; (19 km—0,3 km na Pd.Z.) w. **Neutercheiwalde**—30 dom., 10 dym. mur., 323 mieszk. Niem.; (19 km—0,8 km na Pc.W.) w. **Beierchost**—14 dom., 8 dym. mur. i drw., 175 mieszk. Niem.; (20,2 km) w. **Reimerswalde**—15 dym., 8 dom. mur., 195 mieszk. Niem.; (21,5 km) w. **Orlofferfelde**—28 dym. mur., 272 mieszk. Niem.; (24,2 km) mto **Nowy Dwór** (Tiegienhof—p. drg. 457).

Mosty i przeprawy: (1,1 km) odnoga Leg. Schlickgeschworenen przepust drw. na podmurowaniu; (3,3 km na rz. M. Wisła) grobla do 150 m dłg., 10 m szer., 4 m wys., stoki łagodnie nachylone, przy brzegach porastające trzciną i sitowiem; (5,4 km na rz. Wisła) prom drw. na linie 18 m dłg., 7 m szer., pojemność 10 T, t. j. 1 pluton piech. lub 1 działo z obsługą albo 2 samochody cięż.— czas trwania przeprawy 15 min.; (7,5 km na rz. Wisła Elbłądzka) prom drw. na linie o pojemności 5 T—czas trwania przeprawy 5 min.; (16,2 km na rz. Schoss Lake) most drw. na podmur. zwodzony 20 m dłg, 5,5 m szer., wytrz. do 15 T; (20,6 km na rz. Gr. Linau) prom linowy drw. o pojemności 10 T —czas trwania przewozu 8 min.; (24 km na rz. Tiege) most drw. zwodzony 20 m dłg., 6 m szer., wytrz. do 15 T.

Kolejki: (0—3,8 km) wąskotor. linja Schiewenhorst — Gdańsk.

Skrzyżowania drożni: Mł. Cędry — 446, 447; Schönbaum—461a; Nowy Dwór—457, 458, 459, 464.

461a. Schönbaum—Nickelswalde.

5 km **M. Pr.** $^{1}/_{100}$ — Tiegienort 71.

Szosa 6 m szer., 3,5 m szutr. jezdnią oraz 2,5 m drogą letnią i dla rowerów, z rowami bocznymi, wysadzona gęsto drzewami osłaniającymi ją przed obserwacją lotniczą, wzdłuż ciągnie się 4—11 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie w kierunku Pc. z małymi załamaniami. Do użycia w każdej porze dla wszelkich zaprzęgów i samochodów.

Teren: płaski, równinny, poprzecinany rowami odwadniającymi, pokrycie pola orne lub łąki. Gleba gln.-ps. miejscami crm. Obserwacja dogodna 2—3 km od strony Z. wgląd przesłonięty wałem rz. Wisła.

Przeszkody: rz. Wisła Elbłądzka (Elbinger Weichsel — 70—90 m szer., 1,8—2,7 m głęb., dno ps., brzegi głębokie, całość na przestrzeni 300 m szer., obramowana wałami ochronnemi do 6 m wys.

Osiedla: w. Schönbaum—p. drg. 461; (1,5 km) w. Przemysław (Prinzlaff—40 dym. mur., 525 mieszk. Niem.); (5 km) w. Nickelswalde 161 dom. mur., 899 mieszk. Niem.

Mosty i przeprawy: trzy przepusty drw. na podmurowaniu.

Skrzyżowania drożni: Schönbaum — 461; Nickelswalde — 462.

462. Gdańsk (Danzig)—Schiewenhorst—Nickenswalde—Sztutowo (Stutthof).

34,9 km M. pr. 1/100—Gdańsk 70, Tiegenort 71.

Szosa 7—9 m szer., z 4 m szutr. w osiedlach bruk. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, miejscami wysadzana drzewami, wzdłuż do 26 przewodów sieci tlgr. i tlf. Biegnie w ogólnym kier. na W. z nielicznemi odchyleniami i załamaniami. We w. Schiewenhorst (18,9 km) przeprawa przez rz. Wisła promem — w czasie wys. wodost. nieczynny. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren początkowo od W. i Pc. gęsto zabudowany urządzeniami portowemi na Martwej Wiśle, od Pd. płaski — pola orne lub łąki, miejscami poprzecinany systemem płytkich rowów odwadniających. W dalszym ciągu od przepraw na Wiśle na Pc. ciągnie się pasmo wzniesień wydmowych na całej przestrzeni zalesionych. Na Pd. rozciągają się łąki, pastwiska lub pola orne, pocięte gęstą siecią kanałów delty oraz rowów odwadniających, wzdłuż których ciągną się rzędy drzew lub krzaków. Gleba początkowo gln.-crm., miejscami trf., z domieszką crm.; w dalszym ciągu na Pc. ps. — od strony Pd. ps.-gln. z domieszką crm., w zagłębieniach trf. Obserwacja do przeprawy stosunkowo dogodna 1,5—2 km, dalej warunki te stopniowo pogarszają się — gdyż ku Pc. widok przesłania las, zaś od strony Pd. zadrzewienie kanałów i osiedli; miejscami wyłaniają się pola widzenia 0,5—2,5 km.

Przeszkody: (1,6—11,5 km—0,5 km na Pc.) rz. Martwa Wisła (Tote Weichsel — 200—300 m szer., w tem 50 m szer. port drzewny, 3—4 m głęb., ch. prądu 0,1 m/s., dno mul., brzegi do 2 m wys.; uregulowane, miejscami obłożone deskami); (3,8 km) rz. Schwarze Lake (do 12 m szer., 0,1—1,5 m głęb., dno mul., zarośnięte wodorostami, przy brzegach trzciną i sitowiem, brzegi w obwałowaniu do 2 m wys.); (8,9 km) rz. Lege Vorflut (8 m szer., do 1,5 m głęb., dno mul., brzegi do 2,5 m wys., w obwałowaniach, zarośnięte trzciną i sitowiem); (12—34.9 km, 0,1—0,5 km na Pc.) las igl., na podłożu ps., 40—60 lat, miejscami lekko podszyty — drogi do 5 m szer., ps., do użycia dla zaprzęgów 2 T (uciążliwe) —

pozatem do przejścia dla piechoty); (19,5 km) rz. Wisła (400 m szer., 3—10 m głęb., ch. prądu 1,5 m/s., dno ps., brzegi do 2 m wys., łagodnie nachylone, uregulowane); (30,8 km, 0,5—1 km na Pd.) rz. Schade Lake do 15 m szer., 1—3 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, miejscami porośnięte sitowiem lub krzakami, odcinkami w obwałowaniu do 2 m wys.; (32,9 km, 0,3 km na Pd.) rz. Königsberger Weichsel (40 m szer., 2—4 m głęb., dno mul., brzegi do 2 m wys., uregulowane, miejscami porośnięte trzciną i sitowiem.

Osiedla: Gdańsk (Danzig—p. drg. 443); 1—3,8 km) Bürgerwiesen - Sandweg (przedmieścia włączone do miasta); (4,2—8,9 km, 0,1—0,5 km na Pd.) w. Kl. i Gr. Plehnendorf (p. drg. 445); (8,4 km, 0,6 km na Pc.) w. Neufähr (Zachodnie i Wschodnie Górki—83 dom. mur., 490 mieszk. Niem.); (12 km) w. Bohnsack (170 dom. mur., 813 mieszk. Niem., 0,5% Pol.); (18,2 km) w. Schnackenburg (2 flw., 61 dom. mur., 503 mieszk. Niem., 0,8% Pol.); (18,9 km) w. Schiewenhorst (90 dom. mur., 754 mieszk., Niem., 0,5% Pol.); (20 km) w. Nichelswalde (p. drg. 461a); (25 km) Pazwark (Pasewark—130 dom. mur. i drw., 1083 mieszk. Niem.); (28 km) Junkeracker (80 dom. drw., 483 mieszk. Niem.); (30,8 km) w. Steegen (182 dom. mur. i drw., 1379 mieszk. Niem.); (34,9 km) Sztutowo (Stuthof—240 dym., przeważnie drw., 2422 mieszk. Niem.).

Mosty i przeprawy: (11,5 km—na rz. Wisła) prom linowy 15 m dłg., 6 m szer., pojemn. 22 T, czas trwania przeprawy 10 min.; (19,1 km—na rz. Wisła) prom par., 24 m dłg., 11 m szer., obciążenie 25 T, czas trwania przeprawy 5—8 min., pojemn. komp. piech. lub 2 działa art. pol., z obsługą albo 2 sam. cięż.; obok prom par. kolejki, 32 m dłg., 10 m szer., obciążenie 50 T; (34,9—0,3 km na Pd. — na rz. Konigsberg Weichsel) prom linowy 12 m dłg., 4 m szer., obciążenie 6 T, czas przeprawy 2 min.

Kolejki: (1 km) wąskotor. linja Schenenhorst—Gdańsk (2,1 km) odnoga normtor. Gdańsk—wyspa Holm, oraz Gdańsk—Ohra. (19,9—34,9 km) wąskotor. linja Sztutowo—Gdańsk.

Skrzyżowania drożni: Gdańsk — 433, 436, 436a, 443; Nickelswalde — 461a; (25,5 km)—463, Steegen—464; Sztutowo—465, 466.

463. Pazwark (Pasewark) — Fischerbabke — Stobbendorf — Jangfer (Jungfer) — Zeyer.

26,2 km M. pr. 1/100—Tiegenort 71, Malbork 100.

Początkowo do w. Fischerbabke (8,2 km) gruntowa, 5 m szer., ps. lub ps.-gln., opatrzona rowami bocznymi, miejscami na nasypie do 2 m wys.; w dalszym ciągu do w. Stobbendorf (13,7 km) szosa 8 m szer., z 4—5 m szutr. lub bruk. jezdnią, opatrzona

po bokach rowami, wysadzana drzewami, wzdłuż 22 przewodów sieci tlf. i tlgr.; następnie do w. Jangfer (19,1 km) gruntowa, do 3 m szer., gln.-ps., prowadzi wałem ochronnym Zalewu Świeżego, do 4 m wys.; wreszcie aż do końca gruntowa, do 5 m szer., na nasypie do 3 m wys., miejscami zadrzewiona—dobrze utrzymana. Biegnie z Pc.Z. w licznych załamaniach i odchyleniach w ogólnym kier. ku Pd.W. Do użycia: odcinek gruntowy do w. Fischerbabke dla lekkich zaprzęgów, szosa dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów, odcinek do w. Jangfer wyłącznie dla miejscowych zaprzęgów; wreszcie końcowy nadaje się również i dla ciężkich zaprzęgów,— za wyjątkiem pory deszczowej, gdyż podkład zanadto rozmięka. Na 14,3 km (rz. Stöbbend Bruch) niema połączenia z powodu braku przeprawy.

Teren początkowo wydmowy, przechodzi zwolna w płaską nizinę, poprzecinaną kanałami i rowami odwadniającymi, pokrycie pola orne lub łąki; w dalszym ciągu począwszy od w. Stobbendorf rozciągają się podmokłe łąki i pastwiska, poprzecinane gęstym systemem rowów odwadniających lub odciętymi łachami delty rz. Nogat. Gleba początkowo ps., w dalszym ciągu ps.-gln. lub gln.-ps., wreszcie trf. Obserwacja zrazu mało dogodna, przeciętny wgląd 1,5 km, przesłonięty zadrzewieniem osiedli oraz rzędami drzew lub krzaków rosnących nad kanałami i rowami odwadniającymi, począwszy od w. Jangfer warunki te znacznie poprawiają się i pole widzenia wzrasta do 5 km.

Przeszkody: (0—2,2 km, od strony zach. wzdłuż drg.) stawy różnej wielkości do 1.5 m głęb., dno mul., brzegi płaskie—przeważnie zarośnięte trzciną lub sitowiem; (2,6 km) rz. Schade Lake (3 m szer., 1 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, bgn., porośnięte sitowiem); (5,6 km) strm. Prosper See (3 m szer., do 1 m głęb., dno mul., brzegi w obwałowaniu do 1 m wys.); (8,6 km) kanał Königsberger Weichsel (40—60 m szer., 2—4 m głęb., dno mul., brzegi uregulowane (8,6 km) rz. Wisła Elbłądzka (Elbinger Weichsel, 60—70 m szer., 2—4 m głęb., chyż. prądu 0,2 m/s., dno mul,, brzegi uregulowane); (9,7 km) rz. Prieznik (22 m szer., 2 m głęb., dno mul., brzegi obwałowane); (11 km) odnoga Landgraben (do 20 m szer., 1 m głęb., dno mul., brzegi w obwałowaniu do 1.5 m wys.); (11,1 km) rz. Tiege (25 m szer., 2,5 m głęb., dno mul., zarośnięte wodorostami, brzegi płaskie, bgn. lub do 1 m wys.); (11,6—14,6 km, 0,2—0,5 km na Pc.W.) rz. Unt. Tiege (30 m szer., 2,5 m głęb., dno mul.,

zarośnięte wodorostami, brzegi w obwałowaniu do 1,5 m wys.); (13,7—17,9 km, 0,5 km na Pc.) Zalew Świeży (Frisches Haff, do 2,5 m głęb., dno mul. o pokładzie do 2 m grub.— porośnięty gęsto trzciną i sitowiem); (14,3 km) rz. Stöbbend Bruch (50 m szer., 2—4 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, porośnięte szuwarem, dostępne); (15,1—18,3 km) łąki podmokłe, na głęb. podkładzie trf.—dostępne w suche lato z przewodnikiem dla pojed. pieszych; (19,2 km) rz. Jungfersche Lake (60 m szer., 2 m głęb., dno mul., zarośnięte wodorostami, ch. prądu 0,2 m/s., brzegi do 1 m wys., porośnięte trzciną i sitowiem lub wysadzane drzewami); (19,3—24 km) łąki podmokłe na trf., poprzecinane gęstym systemem rowów odwadniających— miejscami pastwiska poprzegradzane płotami z drutu kolczastego—dostępne w suchą porę dla piech.); (19,3—20,6 km, 0,4 km na Pc.) martwe odnogi delty rz. Nogat (do 1,5 m głęb., dno mul., zarośnięte wodorostami, brzegi płaskie, bgn., porośnięte sitowiem); (20,6 km, 0,3 km na W.) odnoga delty Reicher Zug (30—60 m szer., 2—4 m głęb., dno mul., brzegi od Z. w obwałowaniu do 2 m wys., od W. płaskie, dostępne); (24,3 km) rz. Stubasche Lake (60 m szer., 4—5 m głęb., dno mul., zarośnięte wodorostami, brzegi do 1 m wys.); (26,2 km) rz. Nogat (do 250 m szer., 2—4 m głęb., ch. prądu 0,2 m/s., dno ps. lub mul., brzegi uregul. do 1 m wys., wały ochronne do 4 m wys.).

Osiedla: Pazwark (Pasewark, p. drg. 462); (2,2 km) maj. Junkertroylhof (flw., 5 dym., zabud. gosp. mur., 48 mieszk. Niem., 12,5% Pol.); (3,1 km) w. Steegnerwerder (37 dym., 205 mieszk. Niem.); (5,9 km) os. Glabitsch (12 dom., 73 mieszk., Niem., 1,7% Pol.); (8,2 km) w. Fischerbabke (p. drg. 464); (10,6 km) w. Tiegenort (p. drg. 464); (11,6 km, 0,3 km na W.) os. Haberhorst (p. drg. 464); (13,7 km) w. Stobbendorf (54 dom. lub dym. drw. i mur., 480 mieszk. Niem.); (15,5 km, 0,3 km na Pd.) w. Neustädterwalde (48 dom., 473 mieszk. Niem.); (19,1 km) w. Jangfer (Jungfer, p. drg. 459); (24 km) w. Stuba (28 dym. drw. i mur., 342 mieszk. Niem.); (26,2 km) w. Zeyer (112 dom. lub dym. drw. i mur., 622 mieszk. Niem., post. gdańskiej straży celnej).

Mosty i przeprawy: (8,6 km, na kan. Königsberger Weichsel) prom linowy drw., 12 m dług., 5 m szer., obciążenie 12 T, czas przeprawy 6 min.; (8,8 km, na rz. Elbinger Weichsel) prom linowy 12 m dług., 5 m szer., obciążenie 12 T, czas przeprawy 6 min.; (9,7 km, na rz. Prieznik) most drw., o 2 fil., zwodzony 28 m dług., 8 m szer.; 2 m wys.; (11 km, na odn. Land Graben) most drw., 24 m dług., o 2 fil., 6 m szer., 1,5 m wys.); (11,1 km, na rz. Tiege) most drw., o 5 fil., 24 m dług., 5 m szer., 2,5 m wys.; (19,2 km, na rz. Jungfersche Lake) most pontonowy 50 m dług., 5 m szer., na 7 pontonach (z których 5 drw., każdy 4 m szer., pozostałe zaś żel., 1,2—2,4 m szer.; (0,2 km na Pd.) prom linowy, nośność 10 T, czas trwania przewozu 5 min.); (24,3 km, na rz. Stubasche Lake) prom linowy 10 m dług., 4 m szer., obciążenie 8 T, czas trwania

przewozu 5 min.; (6,2 km, na rz. Nogat, 1,1 km poniżej) prom linowy drw., 12 m dłg., 5 m szer., obciążenie 10 T, czas trwania przewozu 10 min.

Kolejki: (8 km, 9,7—10,6 km) wąskotor. linja Steegen—Nowy Dwór (Tiegenhof).

Skrzyżowania drożni: Pazwark — 462; Fischerbabke—464, 465a; Tiegenort—464; Stobbendorf—465; Jangfer—459.

464. Nowy Dwór (Tiegenhof) — Tiegenort — Steegen.

14,5 km M. pr. 1/100—Malbork 100, Tiegenort 71.

Szosa 8 m szer., z 4—5 m szutr. lub bruk. jezdnią, opatrzona po bokach rowami, wysadzana drzewami, wzdłuż 22 przew. sieci tlf. i tlgr. Biegnie z Pd. na Pc. Do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów (za wyjątkiem niektórych przepraw).

Teren równinny, płaski, pokrycie — pola orne lub łąki, poprzecinane szerokimi kanałami i rowami odwadniającymi, wzdłuż których ciągną się pasma drzew i krzaków. Obserwacja zła, przesłaniają ją liczne drzewa, dogodne pkty obs. tworzą wzg. na Pc. w. Steegen.

Przeszkody: (0,8 km) kan. Weichsel-Haff (18 m szer., 2,5 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, w obwałowaniu do 2 m wys.); (0,9—8,3 km, 0,1—0,5 km na W.) rz. Tiege (15 m szer., 2,4 m głęb., chyż. prądu 0,10 m/s., dno mul., brzegi ureg., bieg kręty); (6,9 km) odnoga Land Graben (25 m szer., 1 m głęb., dno mul., brzegi ureg.); (8,5 km) rz. Prieznik (22 m szer., 2 m głęb., dno mul., brzegi obwałowane; (9,5 km) rz. Wisła Elbłądzka (Elbinger Weichsel, 60—70 m szer., 2—4 m głęb., ch. prądu 0,2 m/s., dno mul., brzegi uregul.); (9,7 km) kanał Königsberger Weichsel (40—60 m szer., 2—4 m głęb., dno mul., brzegi uregulowane); (14,5 km) rz. Schade Lake (3 m szer., 1 m głęb., dno mul., brzegi trudno dostępne z powodu pasma błot).

Osiedla: mto Nowy Dwór (Tiegenhof, p. drg. 457); (1,5 km) os. Giegenhagen oraz os. Petershagen (rozrzucone, 12 flw. i 39 dym. mur., 665 mieszk. Niem.); (7,6—8,3 km) w. Tiegenort (55 dym. drw. i mur., 542 mieszk. Niem.); (7,6 km, 0,3 km na W.) os. Haberhorst (6 dym. mur., 40 mieszk. Niem.); (9,6—10,5 km) w. Fischerbabke (38 dym. mur., 437 mieszk. Niem.); (14,5 km) w. Steegen (p. drg. 462).

Mosty i przeprawy: (0,8 km, na kan. Weichsel Haff)—most szluza 9 m dłg., 3 m szer., 2,9 m wys., przyczółki mur.; (6,9 km, na odnodze Land Gr.) most drw., 24 m dłg., 4 m szer., 1,5 m wys., 2 fil. drw.; obok poniżej most kolejki żel., 22 m dłg., 2 m szer., 1,5 m wys., 2 fil. mur.; (8,5 km, na

rz. Prieznik) most szosowy drw., 28 m dług., 8 m szer., 2 m wys., 2 fil. drw., zwodzony; (8,5 km, na rz. Prieznik) most kolejki, zwodzony, żel., 28 m dług., 2 m szer., 2 m wys., 2 fil. mur.; (9,5 km, na rz. Wisła Elbłądzka) prom linowy, 12 m dług., 5 m szer., 12 T pojemn.; (9,7 km, na kan. Königsberger Weichsel) prom linowy 12 m dług., 5 m szer., pojemn. 12 T; (14,5 km, na rz. Schade Lade) grobla 120 m dług., 1—2 m szer.

Kolejki: wąskotor. Nowy Dwór—Steegen.

Skrzyżowania drożni: Nowy Dwór—457, 458, 459, 461; Fischerbabke—465a; Steegen—462.

465. Stobbendorf—Sztutowo (Stutthof).

9 km M. pr. 1/100—Tiegenort 71.

Szosa 7 m szer., z 4 m szutr., w osiedlach bruk. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami, wzdłuż 4—20 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie z Pd. ku W. w ogólnym kier. na Pc. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren równinny, płaski, pokrycie pola orne, łąki podmokłe, pastwiska i moczary, poprzecinany szerokimi kanałami i rowami odwadniającymi, wzdłuż których ciągną się pasma drzew lub krzaków. Gleba gln., na końcowym odcinku ps., w obniżeniach trf. Obserwacja naogół niedogodna 0,5—1,5 km, miejscami przesłonięta zadrzewieniem osiedli lub drzew na łąkach.

Przeszkody: (0,5 km) rz. Unt. Tiege 30 m szer., 2—5 m głęb., dno mul., zarośnięte wodorostami, brzegi uregulowane, 1 m wys.); (1,5 km); rz. Elbinger Weichsel (50 m szer., 2—5 m głęb., dno mul., brzegi w obwałowaniu, porośnięte trzciną lub sitowiem—dostępne); (4—6 km) kanał Hechers Lake (100 m szer., 1 m głęb., dno mul., zarośnięte wodorostami, brzegi płaskie, porośnięte trzciną i sitowiem); (6 km) rz. Laschke (20 m szer., 1—1,5 m głęb., dno mul., brzegi uregulowane, w obwałowaniu do 2 m wys.); (6,2—8 km) kanał Breite Fahrt (20 m szer., 1—2 m głęb., brzegi uregulowane w obwałowaniu do 1,5 m wys.); (8,6 km) rz. Königsberger Weichsel (40 m szer., 2—4 m głęb., dno mul., brzegi w obwałowaniu uregulowane).

Osiedla: w. **Stobbendorf** (p. drg. 463); (1 km) w. **Holm** (61 dom. mur., 319 mieszk. Niem., rozrzucona); (2 km) w. **Laschkenkampe** (2 flw., 1 ferma, 144 mieszk. Niem.); (3—4.5 km) w. **Groschkenkampe** (42 dym., 401 mieszk. Niem.); (5,1 km) w. **Laschke** (1 flw., 18 dym. mur., 200 mieszk. Niem.); (7—8 km) Gr. **Stutthöferkampe** (7 dym. mur., 40 mieszk., Niem.); (9, km) w. **Sztutowo** (Stutthof—p. drg. 462).

Mosty i przeprawy: (0,5 km, rz. Unt. Tiege) prom drw., 12 m dłg., 4 m szer., nośność 4 T, czas trwania przewozu do 2 min.; (1,5 km—rz. Elb. Weichsel) prom drw., 12 m dłg., 4 m szer., nośność 4 T; czas trwania przewozu 2—3 min.. (4,6—4,7 km — kan. Hechers Lake) grobla, 100 m dłg., 8 m szer., 6 m wys.; (6 km—kanał Laschke) most drw., 76 m dłg., 4 m szer., w złym stanie; (6,8 km — kan. Breite Fahrt) most drw., 18 m dłg., 4 m szer., podniszczony; (8,6 km—rz. Königsberger Weichsel) prom 12 m dłg., 4 m szer., nośność 6 T, czas trwania przeprawy 2 min.

Skrzyżowania drożni: Stobbendorf—463; Groschkenkampe—465a; Sztutowo—462.

465a. Groschkenkampe — Fischerbabke.

4,5 km M. pr. 1/100—Tiegenort 71.

Szosa 7 m szer., z 4 m szutr., w osiedlach bruk. jezdnią, opatrzona rowami bocznymi, wysadzana drzewami owocowemi, wzdłuż 18 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie z W. na Z. po grobli, 1,5 m wys. Do użycia dla wszelkiego rodzaju zaprzęgów i samochodów.

Teren płaski, pokrycie pola orne lub łąki, miejscami bgn., poprzecinane szerokiemi rowami lub kanałami odwadniającymi, wzdłuż których ciągną się rzędy drzew lub krzaków. Gleba gln., w obniżeniach trf. Obserwacja do 1,5 km, pole widzenia przesłaniają drzewa.

Przeszkody: (0—2,5 km, 0,5 km na Pc.) kanał Hechers Lake (100 m szer., 1,5 m głęb., dno mul. brzegi w obwałowaniu porośnięte sitowiem); (1,5 km) odnoga Blockhaus Lake (10 m szer., 1—1,5 m głęb., dno mul., brzegi do 2 m wys., w obwałowaniu); (3,8—4,5 km, 0,1 km na Pd.) rz. Elbinger Weichsel (50 m szer., 5—6 m głęb., dno mul., brzegi w obwałowaniu do 2 m wys., zarośnięte wikliną).

Osiedla: (0,4 km) **Groschkenkampe** (p. drg. 465); (4,5 km) w. **Fischerbabke** (42 dym. mur. i drw., 424 mieszk. Niem.).

Mosty i przeprawy: (1,3 km) przepust mur., 8 m dłg., 7 m szer.; (4,4 km—rz. Elblinger Weichsel) prom drw., na linie, nośność 10 T, czas trwania przewozu 3 min.; (4,5 km, rz. Königsberger Weichsel) prom drw. na linie, nośność 10 T, czas przeprawy 2 min.

Skrzyżowania drożni: Groschkenkampe — 465; Fischerbabke—463. 464.

466. Sztutowo (Stutthof)—Neue Welt—granica niem.

11,5 km M. pr. 1/100—Tiegenort 71.

Gruntowa 4—6 m szer., ps. lub głęb.-ps., wzdłuż 7 przewodów sieci tlf. i tlgr. Biegnie w licznych załamaniach, w ogólnym kier. ku Pc.W. i W. Do użycia dla miejscowych, ewentualnie lekkich zaprzęgów—miejscami uciążliwa.

Teren wydmowy, pokrycie lasy. Obserwacja zła.

Przeszkody: (0,8—11,5 km) las (igl., wysokopienny 60—80 lat, skąpo podszyty, utrzymany w kulturze, drogi i duchty do 2 m szer., do użycia z trudem dla lekkich zaprzęgów—dostępny dla piech.); (2—11,5 km, 0,1—0,8 km na Pd.) Zalew Świeży (Friches Haff — przeciętnie 2—5 m głęb., dno mul., przy brzegach gęsto zarośnięte trzciną i sitowiem).

Osiedla: w. **Sztutowo** (Stutthof—p. drg. 462); (2—4,2 km) w. **Bodenninkel** (125 dom. drw., 813 mieszk. Niem.); (5,5—8,7 km) w. **Vogelsang** (60 dom. drw., 381 mieszk. Niem.); (8,9—10,4 km) os. **Neue Welt** (71 dom. drw., 54 mieszk. Niem.).

Skrzyżowanie drożni: Sztutowo—462, 465.

SPIS DROŻNI.

UWAGA: Szosy oznaczono tłustym drukiem.
* oznacza, że na drodze (szosie) znajdują się odcinki drogi gruntowej.

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
1	Sejny—Smolany—**Słobódka**— Rudka — Tartak — Wiżajny—gr. polit. (litewska)	47,7	1
2	**Nowinki**—**Pełele**—gr. polit. (litewska)	14,4	3
3	Suwałki—Jeleniewo—Rudka—Tartak—Poszeszupie—gr. polit. (litewska)	31,2	4
4	Gulbieniszki—Smolniki—Wiżajny—Wilkupie—gr. polit. (litewska)	20,0	5
5	Barszcze — Solistówka — Jabłońskie—Raczki—Bakałarzewo —Filipów—Przerośl—Wersele—Wiżajny	83,8	6
6	Gr. polit. (litewska)—**Berzniki**—**Sejny**—**Krasnopol**—**Suwałki**—**Filipów**—gr. państw. (niemiecka)	71,2	8
7	Milinowizna—Łanowicze—Przeroś1	11,2	11
8	Gr. państw. (niemiecka) — **Lipówka**—**Raczki**—**Suwałki**—**Słobódka**—**Sadzawki**—gr. polit. (lit.)	48,9	11
9	Suwałki — Bakałarzewo	19,4	13
10	Macharce—Brzygiel—Suwałki	26,0	14
11	**Augustów**—**Suwałki**	31,0	15
12	Szczebra—Raczki	15,7	16
13	Sztabin—Kolnica—Białobrzegi—Augustów—Jabłońskie	39,1	16
14	Prolejki — Rudawka — Rygol—Giby—Sejny — Nowosady—Poluńce	59,8	18
15	**Łososna**—**Sopoćkinie**—Kalety—Giby	52,8	19
16	**Augustów**—**Macharce**—**Giby**—**Poćkuny**— **Rachelany**—gr. polit. (litewska)	51,2	21
17	Sopoćkinie—Rudawka—Płoska—Studzieniczna . .	41,5	22
18	Hołynka—Bartniki—Płoska	28,9	24
19	**Drg. 20**—**Hołynka**—**Sopoćkinie**—**Sonicze**—gr. polit. (litewska)	27,3	25
20	**Grodno**—**Kurjanki**—**Augustów**	63,0	25
21	Dąbrowa—**Lipsk**—**Skieblewo**—Gruszki	31,5	28
22	Dąbrowa—Jastrzębna I.—Sajenek—Drg. 16 . . .	33,5	29
23	Krasnybór—Podcisówek—Kopiec—Tajno—Barszcze .	34,0	30
24	Sztabin—Krasnybór—Gruszki—Drg. 20	15,8	32
25	Rygałówka—Lipsk—flw. Jastrzębna	22,3	33
26	**Osowiec**—**Goniądz**—**Karpowicze**—**Dąbrowa** . .	50,0	34
27	Sztabin—Jaminy—Mogilnica	9,6	36
27a	Grodzisk—Poddwugły—Czarniewo—Jaminy . . .	10,2	36
28	Kopytkowo—Jasionowo—Mogilnica—Kopiec—Białobrzegi—Augustów	32,0	37

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
29	Trościanka—Romanówka—Pokosna—Sztabin . . .	34,3	39
30	Korycin—Suchowola—Domorady	25,7	40
31	**Grodno—Nowy Dwór—Dąbrowa**—Domorady . .	50,2	42
32	Popiołówka—Janow—Jałówka—Wielki Zwierzyniec .	36,0	43
33	Sokółka—Sokolany—Dąbrowa	30,2	44
34*	**Białystok—Sokółka—Kuźnica—Grodno**	77,8	46
35	Sokółka—Bogusze — Studzieńszczyzna—Janów—Korycin—Starawola	40,1	49
36	Kuźnica—Racewo—Studzieńszczyzna	24,4	51
37	Buksztel—Popiołówka—Goniga.	49,4	52
38	**Bacieczki—Knyszyn—Osowiec—Grajewo**—gr. polit. (litewska).	80,2	54
39*	**Sokoły—Jeżewo—Tykocin—Knyszyn**—Jasionówka—**Korycin**	63,0	56
40	Knyszyn—Boguszewo—Trzcianne—Gugny	22,2	58
41	Tykocin—Trzcianne—Goniądz—Kapice—Dębiec—Pęczykowo—Bełda	63,0	58
42	**Szczuczyn—Grajewo—Rajgród—Augustów** . . .	56,8	61
43	Sośnia—Białaszewo—**Szczuczyn—Czarnówek**—gr. państw. (niemiecka)	28,8	63
44	Kolno—Lachowo—Kumielsk—Szczuczyn	30,0	64
45	**Ostrów—Łomża—Stawiski—Szczuczyn**	92,2	65
46	**Stawiski—Przytuły—Radziłów—Klimaszewnica—Drg. 38**	38,0	66
47	Klimaszewnica—Białaszewo—Ruda	14,5	68
48	**Łomża—Krzewo—Wizna—Radziłów—Szczuczyn** .	70,0	68
49	**Wizna—Jedwabno—Przytuły**—Wąsocz	38,8	70
50	Burzyn—Jedwabno—Stawiski—**Kolno**—Kozioł—Łączki	70,5	72
51	Ławsk—**Dobrzyce—Grabowo**—Lachowo—Wincenta	29,0	73
51a	Grabowo—Kumolsk	5,7	74
52	Czerwin—Miastkowo—**Nowogród—Korzeniste—Stawiski—Rogale**—Glinki	76,0	74
53	**Kisielnica—Rakowo—Kolno—Czerwone—Wincenta**—gr. państw. (niemiecka)	29,6	76
54	**Grabowo—Kolno—Ptaki—Dęby**	46,0	76
55	**Mężenin—Strękowa Góra**—Osowiec	48,4	77
55a	Mocarze—Pogorzały—Trzcianne	17,5	79
56	Białystok—Popiołówka—Korycin	38,1	80
57	**Białystok—Borszczewo—Jeżewo—Zawady—Wizna—Łomża**	78,8	82
58	Drg. 59 przy w. Złotorja—Tykocin—Wielkie Targonie—Rudniki	28,5	84
59	**Białystok—Żółtki—Jeżewo—Rutki—Zawady—Drg. 45**	78,2	85
60	**Zambrów—Wysokie Mazowieckie—Sokoły—Łupianka—Tołcze—leśn. Zielone**	77,3	87
61	Daniłowo—st. kol. Łapy—Płonka Kościelna—Łupianka Stara—Waniewo—Pajewo—Broniszewo .	32,5	89
62	Sokoły—Czarnowo-Byki—**Łośnica-Gosie—Wygoda** .	39,2	90

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
63	**Wyszków—Ostrów—Zambrów—Mężenin** . . .	90,0	91
64	**Nur—Czyżewo—Zambrów—Łomża**	62,0	93
65	Wysokie Mazowieckie—Czarnowo-Byki—Wizna . .	33,6	94
66	Wyszków—Brańszczyk—Brok—Orło—Szalborze-Koty—Czyżewo—Wysokie Mazowieckie . . .	81,8	96
67	**Nur—Małkiń-Górna**—Brok	31,0	97
68	Zieleniec—Kołodziądz—Kossów—Nur	35,7	99
68a	Bystra-Grzęda—Andrzejewo—Szumowo—Kaczynek .	38,5	100
69	Czyżewo—Andrzejewo—Ostrów	35,5	100
70	Kossów—**Małkiń-Górna—Orło—Ostrów—Czerwin—Zamość—Ostrołęka**	71,5	101
71	Zambrów—Tabądź—Kaczynek—Tyszki Nadbory—Chrzczony—Zamość	38,0	103
72	**Jedwabno—Łomża—Miastkowo—Ostrołęka** . . .	48,3	104
73	Śniadowo—Nowogród	22,0	105
74	**Łomża—Nowogród—Kuzie—Łyse—Dęby—Myszyniec**	57,0	106
75	Wyczech—Kołodziądz—Brok—Ostrów	29,7	107
76	**St. kol. Łochów—Zieleniec—Brok—Ostrów** . .	35,4	108
77	**Młynarze—Ostrołęka**—Kuzie—Ptaki—Kozioł . .	69,8	109
78	**Ostrołęka—Kadzidło**—Łyse—Łączki	46,3	111
78a	**Kadzidło—Wach**	7,7	112
79	Łączki—Myszyniec—Krukowo—Chorzele—Janowo .	74,0	113
80	**Przasnysz—Bartniki**—Jednorożec—Brodowe Łąki—Myszyniec—Dąbrowy—gr. państw. (niemiecka)	61,0	114
81	**Bartniki—Drążdżewo—Gleba—Wach—Myszyniec** .	57,2	115
82	Podoś—Gąsewo—Zamość—Nowawieś—Gleba—Brodowe Łąki—Krukowo	60,0	117
83	**Ostrołęka**—Nowawieś—Krasnosielec—Przasnysz .	48,2	118
84	**Ostrów—Zastawie—Ponikiew Mała—Rożan—Młynarze—Zamość—Krasnosielec—Drążdżewo—Jednorożec—Chorzele**	95,0	119
85	Wyszków—Przetycz—**Ponikiew Mała—Goworowo**—Ostrołęka	56,5	121
86	**Goworowo—Czerwin**	17,5	122
87	Długosiodło—Zastawie—Tyszki—Nadbory	34,7	123
88	Drg. 85—Zambski Kościelne—Pułtusk	34,5	123
89	Wola Mystkowska—Przetycz—Długosiodło—Ostrów .	45,0	124
90	**Serock—Somianka—Wyszków**	28,9	125
91	**Warszawa—Praga—Radzymin—Niegów—Wyszków**	51,0	126
92	**Nowe Brudno—Turów**—Jadów	52,5	127
93	**Warszawa—Jabłonna**—Nowy Dwór	30,0	128
94	Radzymin—**Wólka Radzymińska—Zegrze—Nowy Dwór—Modlin**	38,6	129
95*	**Radzymin—Kozłowska Wólka—Mokrawieś—Jadów**	32,4	130
96	Popowo—Kościelne—Gładczyn	13,1	131
97	**Zegrze—Serock—Pułtusk—Szelków—Rożan** . .	60,3	132
98	**Jadów—st. kol. Łochów—Wyszków**—Pniewo—Pułtusk	51,5	133

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
99	Jadów—Fidest Stary—Wyszków—Grudek—Zambski Kościelne—Drg. 97	49,6	135
99a	Fidest Stary—Kamieńczyk—Brańszczyk	10,0	136
100	**Borowa Góra—Ludwinowo Zegrzyńskie—Chrzcinno—Nasielsk—Nowe Miasto—Ojrzeń**	47,0	136
101	**Serock—Dębe—Pomiechówek—Modlin—Zakroczym**	33,3	137
102	**Pomiechówek—Nasielsk—Szczegocin—Ładу-Krajęczyno**	33,0	138
103	**Klusek—Pokrzywnica—Przewodowo—Gołymin Stary—Ciechanów**	52,7	139
104*	Nasielsk—Kałęczyn—**Ciechanów—Pawłowo—Mława**	68,0	140
105	**Szelków—Maków—Szczuki—Przasnysz—Mchowo—Krzynowłoga Mała—Grabowo—Janowo**	67,0	141
106	Przemiarowo—**Maków—Gąsewo—Szczegiin**	29,5	143
107	Ulaski—Podoś—Krasnosielc	16,5	143
108	**Ciechanów—Wola Wereszczyńska—Przasnysz—**Ulatowo—Chorzele	53,2	144
109	Mchowo—Rembielin	18,5	145
110*	**Ciechanów—Grudusk—Żaboklik—Krzynowłoga Mała—Chorzele**	50,6	146
111	Pułtusk—Przemiarowo—Węźowo—Przasnysz	38,3	147
112	**Kowalewko—Strzegowo—Mława—Kuklin—Szczepkowo**—Janowo	67,4	148
112a	**Kuklin—Pepłówek**—gran. państw. (niemiecka)	3,7	149
113	Dzierzgowo—Janowo	19,0	150
114	Dzierzgowo—Grabowo—Chorzele	18,0	150
115	Przasnysz—Żaboklik—Szumsk—Dzierzgowo—Wieczfnia	35,9	151
116	Szumsk—Mława	18,3	152
117	**Przasnysz—Grudusk—Mława**	34,0	153
118	Maków—Krasne—Zielona—Wola Wierzbowska—Żeńbok—Pieczyska	47,4	154
119	**Kowalewko—Glinojeck—Gumowo—Ciechanów—Krasne—Szlasy**	57,8	155
120	**Wyszogród—Nacpolsk—Płońsk**	27,5	156
121	**Zakroczym—Wyszogród**	30,4	157
122	Zakroczym—Nacpolsk	25,1	158
123	**Zakroczym—Krocżewo—Przyborowice Górne—Szczytno—Płońsk**	27,8	158
124	Przetycz—Rząśnik—**Pułtusk—Winnica—Nasielsk—Wrona—Przyborowice Górne**	76,3	159
125*	**Pułtusk**—Przewodowo—Kałęczyn—**Nowe Miasto—Płońsk**	51,4	161
126	Kałęczyn—Szlubowo—**Gołymin Stary**—Karniewo—**Maków—Różan**	51,9	162
127	**Dębe—Chrzcinno**	9,2	163
128	**Płońsk—Sochocin—Ojrzeń—Kraszewo—Ciechanów**	34,3	163
129	Zakroczym—Wrona—Nowe Miasto	23,3	164

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
130	**Płońsk—Mystkowo—Raciąż**—Pulka Raciążska—Radzanów	42,8	165
131	**Wyszogród—Bodzanów—Płock**	41,2	166
132	Bułkowo—**Blichowo—Rogozino—Płock**	28,8	167
133	**Bodzanów—Bułkowo**—Kucice—Ilinko	23,9	168
134	**Płońsk—Góra—Goślice—Płock**	46,2	169
135	Mystkowo—**Drobin—Jeżewo—Sierpc**	40,6	170
136	Raciąż—Koziebrody—Zgagowo—Sierpc	31,2	171
137	Kucice—Dzierzążna	5,9	172
138	Bułkowo—**Góra—Drobin—Koziebrody—Pijawnia**	37,2	172
139*	**Ośnica—Rogozino—Goślice—Bielsk**	18,2	173
140	Pulka Raciąska—Pijawnia—Drg. 155	20,4	174
141	**Bielsk—Drobin—Raciąż—Kowalewko**	34,6	175
142	Radzanów—**Luberadz—Mława**	27,2	175
143	**Sierpc—Nadolnik—Bieżuń—Szreńsk—Luberadz**	43,7	176
144	Radzanów—Bieżuń—Lutocin—Skrwilno—**Czermin—Rypin**	53,2	177
145	Szreńsk—Kuczbork—Niedziałki—**Petrykozy—Działdowo**	32,5	179
146	**Mława—Iłowo—Kisiny**	17,6	179
147	**Purgałki** (gr. państw. niem.)**—Kisiny—Działdowo—Wielki Łęck—Lidzbark**	33,4	180
148	**Działdowo—Uzdowo**—gr. państw. (niemiecka)	12,7	181
149	Gr. państw. (niemiecka) **Uzdowo—Gralewo—Tuczki—Dębin—Oberża—Linowiec**	29,0	182
150	**Lidzbark—Jeleń—Koszelewy—Tuczki—Wądzyń**—gr. państw. (niemiecka)	24,1	183
151	**Lidzbark—Kiełpiny—Tuszewo—Lubawa—Kołodziejki**—gr. państw. (niemiecka)	37,7	184
152	Drg. 146—Kęczewo—Niedziałki—Dłutowo—Zieluń—Górzno	45,4	185
153	**Mława—Turza Mała**—Lipowiec—**Kuczbork—Żuromin**	33,3	186
153a	Lipowiec Kościelny—Kęczewo	3,4	187
154	Lubowidz—Płociczno	9,9	187
155	Zgagowo—**Bieżuń—Żuromin**	25,6	188
156	**Bielsk—Lelice—Sierpc**	22,7	189
157	Drg. 134—Trzepowo—Proboszczowice—Gozdowo—Piaski	29,7	189
158	Drg. 156—Gozdowo—Mochowo—Ligowo—Skępe	34,2	190
159	**Płock—Sikorz—Brudzeń Duży**—Kamień Kotowy—Karolewo—Lipno	49,4	191
160	Płock—Kamienice—Dobrzyń n/W.—Wielgie—Lipno	55,2	192
161	Bielsk—Proboszczowice—Cholenice—Brudzeń Duży—Kamienice	29,2	194
162	Drg. 160—Dyblin—Szpital Górny	12,8	194
136	Lenie Małe—Kamień Kotowy—Mochowo	19,8	195
164	Sikorz—Karwosieki-Cholewice—**Mochowo—Piaski—Sierpc**	27,2	196

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
165	Nadolnik—Lutocin—Żuromin	24,0	196
166	Skrwilno—Płociczno—Górzno—Gutowo	34,1	197
167	Sierpc—Rypin—Brodnica	51,7	198
168	Lidzbark—Gutowo—Radoszki	12,4	199
169*	Gutowo—Mroczno—Tylice—Nowe Miasto n/D.—Marzeńcice—Krotoszyn—Fitowo—gr. państw. (niemiecka)	45,2	200
170	Brodnica—Nowe Miasto n/D.—Rodzone . . .	37,9	201
171	Brodnica—Ciche—Krotoszyny—Szwarcenowo—Mała Wólka—gr. państw. (niemiecka) . . .	36,0	202
172*	Marzeńcice—Tereszewo—Ciche—Ładnówko—Górale—Jabłonowo—Radzyń	43,6	204
173	Tymawa—Pleszewo—Łasin—Szembruk—Gardeja .	24,5	206
174	Kawki—Kruszyny—Jabłonowo—Płoweż—Sędzice—gr. państw. (niemiecka)	35,1	207
175	Drg. 177—Drużyny—Mileszewo	14,1	209
176	Kowalewo—Wąbrzeźno—Radzyń—Łasin—gr. państw. (niemiecka)	56,3	209
177	Toruń—Grębocin—Wielkałąka—Kowalewo—Wrocki—Małki—Brodnica	61,7	212
178	Toruń—Młyniec—Gołub—Mszano—Brodnica . . .	62,4	214
179	Linowiec—Rakowice—Radomno—Szwarcenowo .	26,4	216
180	Rypin—Ostrowite I—Gołub—Frydrychowo . . .	36,1	217
181	Sierpc—Blinno—Zbójno—Dobrzyń n/D	53,7	218
182	Karolewo—Skępe—Blinno	16,1	219
183	Żuromin—Lubowidz—Zieluń—Lidzbark	24,3	220
184	Skępe—Lipno—Nieszawa	31,3	221
185	Włocławek—Lipno	22,0	222
186	Lipno—Kikoł—Zbójno—Ostrowite I	31,7	223
187	Kikoł—Zembowiec—Dobrzejewice—Lubicz Lipnowski—Drg. 178	27,8	224
188	Górzno—Bartniczka—Grążawy—Brodnica . . .	19,9	225
189	Toruń—Chełmża—Chełmno	41,5	225
190	Toruń—Swierczynko—Lubianki—Wypcz—Narwa—Trzebcz—Kijewo—Chełmno	40,7	228
191	Toruń—Rozgarty—Wielka Zławieś—Czarnowo—Solec	28,4	229
192	Kowalewo—Chełmża—Biskupice—Rzeczkowo—Mała Zławieś—Drg. 191	42,8	230
193	Drg. 177—Dębowa Łąka—Niedźwiedź—Wąbrzeźno—Stolno	47,4	232
194*	Chełmża—Dubielno—Lisewo—Działowo—Dębiniec—Plemięta—Nowy Dwór	35,3	234
195	Stolno—Paparczyn—Rudnik—Grudziądz—Dusocin—gr. państw. (niem.)	44,8	236
196	Radzyn—Grudziądz	17,7	238
197	Łasin—Rogóźno-Zamek—Grudziądz	20,5	240
198	Grudziądz—Nowe—Ostrowite—Rakowiec—Gniew	42,4	241

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
198a	Nowe—Twardagóra—Leśna Jania—Stara Jania .	15,1	243
199	Grudziądz—Górna Grupa—Warlubie—Nowe . .	23,3	243
200	Bydgoszcz—Fordon—Ostromecko—Czemłowo—Kokocko—Starogród—Chełmno	43,5	244
201	Bydgoszcz—Przechowo—Swiecie—Grupa—Grudziądz	66,0	247
202	Bydgoszcz—Nakło—Sadki—Wyrzysk—Grabowo—gr. państw. (niem.)	77,5	250
203	Bydgoszcz—Tryszczyn—Koronowo—Sokole Kuźnica—Klonowo—Bisławek—Tuchola . . .	55,8	254
204	Łowin—(Andreastal) Jędrzejewo—(Klinger) Tlen .	32,4	258
205	Rożanno—Drzycim—(Sauer Mühle) Żur Młyn . .	21,3	259
206	Swiecie—(Sauer Mühle) Żur Młyn—Osie . . .	22,1	260
207	Gruczno—Stążki—Sokole-Kuźnica—Pruszcz-Bagiennica	35,5	261
208	Topolno—Łowin—Koronowo	27,3	263
209	Trzeciewiec—Kotomierz—Koronowo	17,3	264
210	Chełmno—Przechowo (Schönau)—st. kol. Terespol—(Heinrichsdorf)—Przysiersk—Krupocin—Bysław—Drg. 203—(Szumiące) . . .	38,1	265
211	(Andreasthal) Jędrzejewo—Zdroje—(Junkerhof) Trzebciny—Śliwice—Zimne Zdroje—Drg. 225. . .	38,2	267
212*	Warlubie (Bankanenmühle)—Bakowski Młyn—Osie (Klinger) Tlen—Trzebciny—Łoszyny—Tuchola	53,0	268
213*	Osie—Przewodnik (Bühlowscheide)—Kopytkowo	25,4	269
214	Osie—Skorzenno—Skurcz—Starogard	44,4	270
215	(Münsterwalde) Opalenie—Kopytkowo—Skurcz—Wda—Ocypel	41,2	272
216	Skurcz—Dzierzażno—Gniew (Mõwe)	21,4	273
217	Rzerzęcin—Nowa Cerkiew—Bielawki—Nadleśnictwo Pelpin	10,0	274
218	Drg. 219—Cierzpice—Pelpin—Rajkowy—Wielgłowy (Felgenau)	24,7	275
219	(Mõwe) Gniew—(Dirschau) Tczew	29,1	276
220*	Gniew (Mõwe)—Małe Walichnowy—Mała Słońca (Kl. Schlanz) Tczew (Dirschau)	30,2	276
221	Greblin—Mały Garc—Rybaki	5,6	277
222	Jabłowo—Pelpin—Rudno—Walichnowy	17,8	277
223	Ocypel—(Kaltspring) Zimne Zdroje—Łęg	15,1	278
224*	Tuchola—Śliwice—Lubichowo—Starogard . . .	63,1	279
225	Czersk—Zblewo—Starogard—Czarlin	59,4	281
226	Bładowo—Sławęcin—Zamarte—gr. państw. (niem.) .	22,3	283
227	Tuchola—Pamiętowo—Sępolno	25,4	283
228	Mąkowarsk—Sępolno—gr. państw. (niem.) . . .	32,5	285
229	Lucim—Sośno—Więcbork—Sypniewo—gr. państw. (niem.)	45,3	286
230	Koronowo—Mąkowarsk—Tuchola	37,3	288

Nr drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
231	Bydgoszcz — Osowiec — Trzemiętowo — Słupowo — Drg. 234	28,2	290
232	Koronowo—Wierzchucin Kraiński—Suchary — Nakło	29,1	291
233	Drg. 231—Wierzchucin—Sośno	17,0	294
234*	Mrocza—Wąwelno—Sośno—Obodowo	23,2	295
235	Nakło—Mrocza—Zabartowo—Więcbork — Sępolno	41,1	296
236	Sadki—Liszkowo—Łobżenica	16,5	298
237	Wągrowiec—Margonin — Szamocin—Białośliwie—Wysoka—Bądecz—gr. państw. (niem.)	51.1	300
238	Kosztowo—Łobżenica	11,0	303
239	Więcbork—Łobżenica	18,3	304
240	Sępolno—Kamień—Zamarte—Moszczenica—Chojnice	27,9	305
241	Drg. 230—Bagiennica—Wielka Klonia—Pamiętowo—Dąbrówka—Lichnowy—Chojnice	35,9	307
242	Tuchola—Silno—Chojnice	23,2	308
243	Chojnice—Ciecholewy—Zielona Chocina—Wojsk—gr. państw. (niem.)	46,5	308
244	Chojnice — Chojniczki — Piła — Drzewiec — Asmus—Stara Laska—Nowa Laska—Sztolmany	37,2	311
245	Drg. 243—Ostrowite—Prądzona—Wierzchocina (Oberchotzen)—gr. państw. (niem.)	14,0	313
246	Kalisz—Skoszewo—Sztolmany—Ostrowite	28,4	313
247	Frank — Kaliska—Bartel Wielki — Karszyn—Wiele—Łubnia—Zalesie—Małe Chełmno (Kl.Chelm)—Dzięgiel—Żychce (Sichte)—gr. państw. (niem.)	66,7	315
248	Rytel—Męcikał—Piła—Konarzynki—gr. państw. (niem.)	36,4	316
249	Chojnice—Wielkie Kładowo—Brusy—Kalisz—Korne	53,2	318
250	Lubnia—Leśno—Lendy—gr. państw. (niem.)	13,4	320
251	Tuchola—Czersk—Karszyn—Borska Stawiska	57,2	320
252	Drg. 249—Wawrzynowo—Kościerzyn—	21,8	323
253	Lubichowo—Zblewo (Hoch Stüblau)—Boże Pole—Stara Kiszewa—Stawiska—Kościerzyna	44,4	324
254	Borzechowo—Pisienica—Skarszewy (Schöneck)	22,7	326
255	Barenberg—Nowe Polaszki—Stare Polaszki—Skarszewy (Schöneck)—Tczew (Dirschau)	51,9	328
256*	Starogard—Skarszewy (Schöneck) — Nowa Karczma—MałyKlincz—Kościerzyna	48,1	329
257*	Drg. 225 Studzienica—Bartel Wielki—Stora Kiszewa—Stare Polaszki—Liniewo—Nowa Karczma—Szpon—Egiertowo—Kartuzy	56,1	331
258	Drg. 253—Dębogóra—Mały Klincz—Szpon	23,1	333
259	Kościerzyna—Kłobuczyno—Egiertowo—Żukowo—Myszewo—Karczemki	47,7	334
260	Klukowa Huta—Gołubie—Szymbark—Egiertowo—Dypendal	26,5	336
261	Kościerzyna—Stężyca—Drg. 284	15,1	338

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
262	Kościerzyna—Korne—Nakło—gr. państw. (niem.)—(Połczyn)	21,1	339
263*	Drg. 249—Lipusz—Szumin—Suleczyno—Puzdrowo	31.7	340
264	Borucin—Ręboszewo—Kartuzy—Przodkowo	26,1	342
265	Kartuzy—Żukowo—Leźno—st. kol. Kokoszki—(gr. W. M. Gdańska)	21,2	343
266	Surakowice—Połubice—gr. państw. (niem.)	8,5	344
267*	Borucin—Miechucin—Mirachowo—Strzepcz	23,6	345
268	Pobłocie—Strzepcz—Linia—Niepoczołowice—gr. państw. (niem.)	18,3	346
269	Leźno—Przodkowo—Łebno—Pobłocie	30,4	348
270	Miszewo—Matarnia—(gr. W. M. Gdańska)	10,8	349
271	Łebno—Szemud—Kielno—Wysoka—Oliwa	27,6	350
272	Reda—Chylonja—Kolibki (Kolebken)	19,5	352
273	Błota Karwieńskie—Starzyno—Połczyno—Reda	29,5	353
274	Tupadły—Łebcz—Puck—Pierwoszyno—Chylonja—Kołeczkowo	49,0	355
275	Tupadły—Wielka Wieś—Hel	42,4	357
276	Tupadły—Karwia—Odargowo—Żarnowiec—gr. państw. (niem.)	23,4	358
277	Karczemki—Kołeczkowo—Wejcherowo—Wielka Piaśnica—Błota Karwieńskie	49,0	360
278*	Puck—Sławutowo—Wejcherowo—Mielwina—Strzepcz	38,5	363
279	Puck—Darzlubie—Warszkowo—gr. państw. (niem.)	20,3	365
280	Reda—Wejcherowo—Bolszewo—Strzebielino—gr. państw. (niem.)	23,3	366
281	Kamień—Zagórze	12,8	367
282	Pobłocie—Luzino—Zamostne	22,4	369
283	Bolszewo—Zamostne—Kartoszyno—Dębek	28,6	370
284	Borucin—Sulecino—Parchowo—gr. państw. (niem.)	25,6	372
285	Kartuzy (Karthaus)—Miechucino—Gowidlino—gr. państw. (niem.)	30,7	373
286	Czersk—Gutowiec—Jeziorki—Lipienice—Chojnice	28,5	374
286a	Chodzież—Milcz—Śmiłowo	17,1	375
287*	Zamość—Paterek—Gromadno—Nowy Dwór—Szamocin—Chodzież—Ujście	81,5	377
288	Wapno—Gołańcz—Margonin—Chodzież	40,2	381
289*	Gołańcz—Smogulec—Osiek—Wyrzysk	24,8	383
290*	Łabiszyn—Szubin—Kcynia—Smogulec	42,7	385
291	Wągrowiec—Kcynia—Nakło	45,9	387
292	Janowiec—Damasławek—Stołężyn—Kcynia	27,2	390
293	Osniszczewko—Inowrocław—Barcin—Żnin—Damasławek—Wągrowiec	94,0	391
294	Gniezno—Rogowo—Żnin—Szubin—Bydgoszcz	76,9	394
295	Wszedzień—Parlin—Wenecja—Żnin	23,0	398
296*	Drg. 207—Podgaj—Mogilno—Palędzie—Mielinko—Rysiewo—Rogowo—Janowiec	40,9	399

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
297	Drg. 311—Sierakowo — Młyny — Strzelno — Kwieciszewo — Wylatowo — Lubin—Trzemeszno—Gniezno	52,3	402
298	Murczyn—Łabiszyn—Brzoza	24,7	404
299	Wylatowo—Mogilno—Dąbrowa Biskupia—Mokre—Barcin—Łabiszyn	40,5	405
300*	Piotrkowo—Witowiczki—Kruszwica—Tupadły—Inowrocław—Bydgoszcz	79,3	408
301*	Kleczew—Wilcza Góra—Strzelno — Tupadły—Inowrocław—Osiek—Solec Wielki	86,3	410
302	Inowrocław—Szadłowice—Gniewkowo—Podgórz—Toruń	34,2	413
303	Podgórz — Cierpiec — Przyłubie—Czersk Polski—Solec—Bydgoszcz	43,7	415
304	Koło—Raciencice — Sompolno — Piotrkowo—Radziejów—Zakrzewo—Służewo—Toruń	100,5	417
305	Lubraniec—Bodzanowo—Faliszewo—Opatowice—Radziejów—Bronisław—Pieranie	39,8	419
306*	Zakrzewo — Dąbrowa Biskupia — Pieranie — Inowrocław	28,4	421
307	Dąbrowa Biskupia—Osniszczewko—Gniewkowo	16,1	422
308	Kłopotowo—Wilcza Góra—Skulsk—Katarzyna—Piotrkowo	36,9	423
309	Lubień—Chodecz—Osiek Mały—Izbica—Sompolno—Ślesin—Kleczew	69,5	424
310	Kleczew—Ostrowąs—Skulsk	17,2	427
311*	Pontnów—Ślesin—Skulsk—Włostowo—Kruszwica—Papros	57,8	428
312*	Mogilno—Kołodziejowo—Trląg—Sieczkowice—Gorzany—Kościelec—Drg. 293	23,9	431
313	Teresewo—Raciencin—Nowawieś	12,6	432
314	Ruchenna—Plebanki—Sompolno	21,9	433
315	Zalesie—Orle—Topólka—Lubraniec	26,8	434
316	Krzywe Błoto—Brześć Kujawski—Borucinek—Płowce—Radziejów	35,6	435
317	Koło—Czołowo—Wrząca Wielka — Izbica —Lubraniec—Brześć Kujawski	47,9	436
318	Krośniewice—Dąbrowice—Chodecz—Kruszyn—Włocławek	48,6	438
319	Brześć Kujawski—Jaranowo—Koneck—Służewo	32,2	440
319a	Nieszawa—Służewo	16,5	441
320	Wolica Stara—Janowice—Nieszawa	20,8	442
321	Radziwic—Nowy Duninów—Włocławek—Janowice	59,9	443
322	Gostynin—Kowal—Kruszyn—Brześć Kujawski	42,1	444
323	Duninów Nowy—Kobyle Błoto—Przyborowo—Kowal	25,8	446
324	Topola—Krośniewice—Lubień—Kowal—Włocławek	65,6	447
325	Dąbie—Kłodawa—Przedecz—Rybno—Osiecz Mały—Lubraniec	54,3	448

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
325a	Rybno—Chodecz	10,8	450
326	Łowicz—Bedlno—Kutno—Krośniewice—Kłodawa—Koło	95,3	450
327	Dąbie—Sobótka—Krośniewice—Łanięta—Gostynin—Łąck—Płock	83,2	452
328*	Topola—Błonie—Leszno—Kupin—Dąbie—Chełmno—Koło	43,8	454
329	Zgierz—Ozorków—Łęczyca—Topola—Kłodawa	57,3	455
330	Topola—Witonia—Kutno—Strzelce—Gostynin—Duninów Nowy	66,7	457
331	Łowicz—Bielawy—Piątek—Łęczyca	53,9	458
332	Sochaczew—Rybno—Kiernozie—Luszyn—Żychlin—Oporów—Przyzórz—Strzelce—Łanięta—Lubień	85,9	460
333	Wiskitki—Sochaczew—Ruszki—Giżyce—Iłów—Wymyśle Polskie—Radziwie	71,7	462
334	Giżyce—Gąbin—Łąck	39,8	463
335	Gąbin—Przyzórz	19,5	464
336	Skierniewice—Łowicz—Czerniew—Kiernozia—Osmolin—Gąbin—Dobrzyków	67,5	464
337	Zgierz—Piątek—Kutno	47,4	466
338*	Młogoszyn—Bedlno—Żychlin—Drg. 335	28,8	467
339	Jeżów—Kołacin—Stryków—Modlna—Drg. 329	60,5	468
340	Zgierz—Stryków—Głowno—Łowicz—Sochaczew	75,0	470
341	Głowno—Bielawy	12,9	471
342*	Ujazd—Popielawy—Chrusty Stare—Brzeziny—Łyszkowice—Drg. 340 (Jamno)	60,0	471
343	Ujazd—Jeżów—Pszczonów—Łowicz	56,0	473
344	Budziszewice—Lisowie—Brzeziny	21,0	474
345	Nowe Miasto n/Pilicą—Rawa—Głuchów—Jeżów—Brzeziny	63,3	475
346*	Jeżów—Skierniewice—Bolimów—Sochaczew—Wyszogród	72,0	476
347	Łowicz—Jeziorko—Rybno—Ruszki—Drg. 346	38,5	478
348	Drg. 346 (Wyszogród)—Przęsławice—Secymin—Kazuń—(Drg. 351)	36,4	480
349	Warszawa—Blizne—Borzęcin Duży—Leszno—Sochaczew	55,0	480
350	Warszawa—Błonie—Sochaczew	53,0	482
350a	Stare Wiskitki—Oryszew—Szymanów—Paprotnia	15.6	483
351	Warszawa—Młociny—Kazuń	29,5	483
352	Głuchów—Żelazna—Skierniewice	20,0	484
353*	Tomaszów—Lubochnia—Rawa—Mszczonów—Błonie—Leszno	97,0	485
353a	Lubochnia—Małecz—Ujazd	9,8	487
354	Błonie—Wiskitki—Bolimów—Łowicz	52,3	487
355	Wilcze Średnie—Mszczonów—Wiskitki	33,6	489
356	Inowłódź—Rawa—Kurzeszyn—Skierniewice	53,0	490

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
357*	Falencice—Nowe Miasto—Rzeczyca—Królowa Wola—Ujazd	78,0	491
358	Nowe Miasto—Biała—Turowa Wola—Drg. 353	36,8	493
359	Błędów—Wilcze Średnie—Biała	21,2	494
360	Stara Wieś—Błędów—Biała—Rawa	39,9	495
361	Chynów—Grójec—Mogielnica—Nowe Miasto	51,2	496
362	Janki—Nadarzyn—Radziejowice—Korytów	36,1	497
363	Wyględówka—Gołków—Tarczyn—Mszczonów	38,5	498
364	Warka—Kociszew—Grójec—Mszczonów	52,0	499
364a	Miedzechów (Drg. 364)—Jasieniec—Skurów	9,5	500
365	Przybyszew—Grójec	22,6	501
366	Falencice—Grójec—Tarczyn—Raszyn—Warszawa	64,2	502
367	Drwalew—Jazgarzew—Piaseczno—Warszawa	39,0	503
367a	Żyrów—Łoś—Jazgarzew	18,5	504
368	Warka—Chynów—Góra Kalwarja	29,0	505
369	Góra Kalwarja—Piaseczno	17,0	506
370*	Warka—Góra Kalwarja—Warszawa	51,0	507
371	Wilga—Sobienie Jeziory—Karczew—Wawer	48,0	508
372	Garwolin—Parysów—Latowicz—Seroczyn—Skurzec—Siedlce	65,6	509
373*	Karczew—Kołbiel—Siennica—Kuflew—Kałuszyn—Grębków—Liw—Węgrów	81,8	511
374	Garwolin—Lipówka—Kołbiel—Zakręt	44,8	513
375	Latowicz—Kuflew	8,9	514
376	Warszawa—Praga—Miłosna—Dębe Wielkie—Mińsk Mazowiecki—Kałuszyn—Siedlce	87,5	515
377*	Zakręt—Okuniew—Cygów—Kury—Mokra Wieś	35,8	517
378	Kołbiel—Stojadła—Stanisławów—Strachówka—st. kol. Łochów	56,0	518
379	Drg. 92—Okuniew—Stanisławów—Liw—Węgrów—Sokołów	79,3	519
380	Stanisławów—Kamionka—Grębków—Mokobody—Suchożebry—Hołubia	64,1	521
381	Liw—Korytnica—Jadów	26,5	523
382	Węgrów—Miedzna—Dybów—Sterdyń—Obryte—Ciechanowiec	50,0	523
383*	Chodów—Mokobody—Węgrów—Wyczech	46,1	525
384	Wiszniów—Siedlce—Suchożebry—Sokołów—Dybów—Kossów	64,9	526
385	Mordy—Paprotnia Kościelna—Skwierczyn Lacki—Sokołów—Miedzna	43,4	527
386	Przymory—Siedlce—Hołubia—Paprotnia Kościelna—Drażniew—Sarnaki	67,1	528
387	Siedlce—Mordy—Łosice	31,7	530
388	Zbuczyn—Siedlce	13,6	531
389	Zbuczyn—Wyczółki—Hołubia—Skwierczyn Lacki—Mołomotki—Jabłonna	49,0	531

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
390	Sokołów—Niecież—Jabłonna—Granne—Moczydły—Pobikry—Olendy—Brańsk	57,5	533
391	**Sokołów—Mołomotki—Drohiczyn—Balendzinki—Aleksandrówka—Tokary—Wysokie Litewskie**	79,2	534
392	Łosice—Tokary—Drohiczyn—Ostrożany—Moczydły—Ciechanowiec—Kuczyn—**st. kol. Szepietowo—Wysokie Mazowieckie**	92,7	536
393	Kossów—Sterdyń—Dzierzby—Granne—Pierlejewo—Olszewo-Rybałty—Grodzisk—Dołubowo—Boćki	69,4	538
394*	**Nur—Ciechanowiec—Rudka—Brańsk**	39,5	540
395	Siemiatycze—Grodzisk—**Pobikry—Ciechanowiec—Czyżew**	58,4	541
396	Łosice—Puczyce—Sarnaki—Siemiatycze—Hornowo—**Boćki—Bielsk**	77,3	543
397	Jabłonna—Miełkowice—Siemiatycze—Klukowicze—Wysokie Litewskie	70,2	545
398	Siemiatycze—Baciki Bliższe—Żerczyce—Mielejczyce—Kleszczele	37,5	546
399	**Siemiatycze—Wiercień Wielki—Dziatkowicze**—Dołubowo—Brańsk—Pietkowo—Suraż—Markowszczyzna—Drg. 60	83,0	547
400	Wysokie Litewskie—Tumin—Rogacze—Śnieżki—Boćki—Olszewo—**Brańsk—st. kol. Szepietowo**	86,3	549
401	Buszmicze—Dubicze Cerkiewne—Orla—Bielsk—Warpechy Stare—Poświętne—Sokoły . . .	87,8	551
402	Suraż—Czaczki Wielkie—Nowosady—Zabłudów—Żedna—Słuczanka	52,4	553
403*	**Kleszczele—Malinniki—Bielsk—Ryboły—Zabłudów—Białystok**	73,6	555
404	Drg. 403—Wojszki—Solniki—Białystok	26,1	556
405	**Brańsk—Grabowiec—Bielsk Podlaski—Hołoty—Hajnówka—Krzyże**	71,2	557
406	Białystok—Królowy Most—Waliły—Hołynka—Brzostowica Wielka—Szydłowce—Wołkowysk . .	91,7	558
407	**Białystok—Królowy Most—st. kol. Waliły—Bobrowniki—Janysze—Wołkowysk**	89,2	561
408	Mała Narewka—Bernadski Most—Waśki—Narew—Ochrymowicze—Zabłudów	39,5	564
409	Trościanica—Puchły—Tyniewicze—Łosinka—Drg. 408	29,8	566
410	Bielsk—Narew—Juszków Gród	46,5	567
411	Czwirki—Orzeszkowo—Jagodniki—Nowokornin—Krzywica—Makówka	48,2	569
412	Drg. 405—Teremiszki—Janowo—Mała Narewka—Lewkowo Nowe—Bondary—Szymki—Jałówka—Swisłocz	58,0	570

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
413	Efremowicze—Nowawola—Juszków Gród—Szymki—Niezbodycze	41,9	572
414	Nowawola—**Michałowo—Żednia—Drg. 407** . . .	21,9	573
415	Michałowo — Gródek — Nietupa — Krynki — Odelsk — Grodno	76,0	574
416	Gródek—Jałówka	19,3	575
417	Jałówka — Mostowlany — Bobrowniki—Kruszeniany—Krynki	32,6	576
418	Królowy Most — Nowosiółki — Łaźnie—Lipina—Słojniki—Sokółka	37,0	576
419	**Białystok—Supraśl**—Trosciano Stare—Krynki . .	45,1	577
420	Królowy Most—Nowosiółki—Swidziałówka Nowa—**Krynki—Brzostowice Małe**	37,0	579
421	**Krynki—Szudziałowo—Kamionka Stara—Sokółka**	25,6	580
421a	Krynki—Pirożki—Słoja—Drg. 421	15,1	581
422	Sokółka—Drachle—Babiki—Odelsk	22,9	581
423	Kuźnica—Indura—Łasza—Sucha Dolina—Wandalinowo	33,7	582
424	Krynki — Makarowce — Hlebowicze—**Indura—Kopciówka—Gibulicze—Grodno**	48,6	583
425	Łunna—Swisłocz—Górnica—Grodno	40,2	584
426	Swisłocz—**Brzostowica Wielka—Brzostowica Mała—Alekszyce—Indura**	53,5	585
427	Wołkowysk — Jatwież — Werejki—**Maćkowce-Kaleniki—Alekszyce**	40,5	586
428	**St. kol. Brzostowica — Ciecierówka — Lepiosy — Brzostowica Wielka**—Ejminowce—flw. Dworzec Stary—Reple—Długopol	42.7	587
429	Mścibów—Szydłowce—Tereszki—Suwaki—Łunna .	40,9	588
430	Alekszyce—Ejsmonty Wielkie—Gudziewicze—Struga	20,0	589
431	Pożarki—Roś—Piaski	30,0	590
432	Wołkowysk—Moczulno—Roś—Wołpa—Łunna . . .	40,0	591

Sieć drożni na obszarze Wolnego Miasta Gdańska.

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
433	Sopoty (Zoppot)—Oliwa—Gdańsk (Danzig) . .	15,0	593
434	Drg. 271—Oliwa—Gletkowo (Glettkau)	7,5	594
435	Drg. 270—Wrzeszcz (Langfuhr)—Brzeźno (Brösen)	10,0	595
436	Karczemki (Kartschemken) — Emaus — Gdańsk (Danzig)	9,6	596
436a	Gdańsk (Danzig)—Nowy Port (Neufahrwasser)—Brzeźno (Brösen)	8,0	596
437	Drg. 260 — Nowa Wieś (Neuendorf) — Dolna Huta (Unt. Hütte)—Stegwałd (Stangenwalde)—Kalbuda (Ob. i Unt. Kahlbude) — Kowale (Kowall)—Drg. 443 (Ohra)	30,2	597
438	Nowa Karczma (Neukrug)—Strzegowo (Strippau)—Stegwałd (Stangenwalde)	17,0	599
439*	Przywidz (Mariensee)—Domachowo (Domachau)—Drg. 442	14,3	600
439a*	Domachowo (Gut. Domachau) — Górne i Dolne Buszkowy (Obr. i Untr. Buschau)—Drg. 437.	6,0	601
440*	Nowa Karczma (Neukrug)—Szatapry—Sucha Huta (Trochenhütte) — Lehmberg — Ełganowo (Lamenstein)—Gołębiewo (Gr. Golmkau)—Rębielcz (Rembeltsch)—Pszczółki (Hohenstein)	40,0	602
441	Drg. 256 (Leśn. Szczodrowo) — Graniczna Wieś (Grenzdorf) — Wk. Kleszczewo (Gr. Kleschkau)—Drg. 442 (Fichtenkrug)—Wojanowo (Woyanow)—Drg. 443 (Pruszcz) . . .	23,4	603
442	Godziszewo (Gordschau)—Drg. 225 — Wk. Kleszczewo (Gr. Kleschkau) — Przędzieszyn (Prangschin) — Drg. 443 (Ohra)	22,5	605
443	Tczew (Dirschau)—Miłobądź (Mühlbanz)—Pruszcz (Praust) — Gdańsk (Danzig)	30,0	606
443a	Wk. Gołębiewo (Gr. Golmkau)—Kłodawa (Klodau)—Mł. Rusocin (Kl. Russoschin)—Drg. 443 .	14,5	608
444*	Tczew (Dirschau)—Krzywe Koło (Kriefkol)—Grybina (Herrengrebin)—Neunhuben—Drg. 455	25,8	609
445*	Zblewo (Stüblau)—Trutenauer Herrenland—Wacław (Wotzlaff)—Sandweg (Drg. 462) . .	21,0	610
446	Zblewo (Stüblau)—Giemlice (Gemlitz)—Wk. i Mł. Cędry (Gr. i Kl. Zünder)	12,0	611
447	Wacław (Wotzlaff)—Kozmarki (Käsemark)—Baarenhof	15,0	612
448	Pruszcz (Praust)—Leczkowy (Letzkau)—Ladekopp	29,1	613
449	Pszczółki (Hohenstein)—Zblewo (Stüblau)—Nytych (Neuteich)	23,4	615
450	Tczew (Dirschau)—Nytych (Neuteich)	15,9	616

Nr. drogi	NAZWA DROGI	Ilość km	Str.
450a	Dąbrowa (Damerau)—Palczewo (Palschau) . .	6,6	617
451	Tczew (Dirschau)—Gnojewo (Gnojau)—Kałdowo (Schl. Kalthof)	18,3	618
451a	Wk. Mątwy (Gr. Montau)—Bystre (Bisterfelde)—Konczewice (Kunzendorf)	5,8	619
452	Kłosowo—Alt. Münsterberg—Hejbudy (Heubuden)	16,8	619
453	Trępnowo (Trampenau)—Kałdowo (Schl. Kalthof)	11,2	620
454	Nytych (Neuteich)—Marląg (Irrgang)—Kałdowo (Schl. Kalthof)	12,5	621
454a	Drg. 455—Mł. i Wk. Leżwice (Kl. i Gr. Lesewitz)—Tragheim	6,4	622
455	Drg. 454—Brodzack—Lindenowo (Lindenau)—Gr. Mansdorf—Wolfdorf	14,3	622
456	Rückenau—Gr. Mansdorf—Halbstadt	11,0	623
456a	Drg. 454—Kamionka (Kaminke)—Szadwałd (Schadwalde)	5,4	624
457	Nowy Dwór (Tiegenhof)—Lakendorf—Einlage .	10,1	625
457a	Lakendorf—Wiedau—Sommerort (na teryt. PrusWsch.)	12,2	626
458	Drg. 454—Brodsack—Marynowy (Marienau)—Nowy Dwór (Tiegenhof)	10,8	627
459	Nytych (Neuteich)—Ledekopp—Nowy Dwór (Tiegenhof)—Jangfer (Jungfer)	21,3	627
460	Drg. 449—Nowa Cerkiew (Neukirch)—Schönberg—Bärwalde	12,5	629
461*	Mł. Cędry (Kl. Zünder)—Schönbaum—Nowy Dwór (Tiegenhof)	24,2	629
461a	Schönbaum—Nickelswalde	5,0	631
462	Gdańsk (Danzig)—Schiewenhorst—Nickenwalde—Sztutowo (Stutthof)	34,9	632
463	Pazwark (Pasewerk)—Fischerbabke—Stobbendorf—Jangfer (Jungfer)—Zeyer	26,2	633
464	Nowy Dwór (Tiegenhof)—Tiegenort—Steegen .	14,5	636
465	Stobbendorf—Sztutowo (Stutthof)	9,0	637
465a	Groschkenkampe—Fischerbabke	4,5	638
466	Sztutowo (Stutthof)—Neue Welt—gran. niem. . .	11,5	639

III. DROGI ŻELAZNE.

Koleje normalnotorowe na opisywanym obszarze podlegają pod względem techniczno-administracyjnym Dyrekcjom Kolejowym: Wileńskiej, Warszawskiej, Gdańskiej, Poznańskiej i Radomskiej.

Na sieć kolejową składają się następujące linje:

I. Linje kolejowe d o f r o n t o w e (w stosunku do ewentualnych działań na froncie północnym).

1) Grodno—Suwałki—Raczki (Nr. 12 i 11).

2) Wołkowysk—Białystok—Grajewo (Nr. 13 i 16).

3) Czeremcha—Białystok—Grajewo (Nr. 13).

4) Siedlce—Małkinia—Grabowo—Raszujka (Nr. 14).

5) Pilawa — Mińsk Mazowiecki — Tłuszcz — Grabowo—Raszujka (Nr. 19 i 14).

6) Warszawa—Nasielsk—Działdowo (Nr. 3).

7) Gniezno—Inowrocław—Toruń—Jabłonowo Pom. (Nr. 7 i 8).

8. Gniezno – Inowrocław — Bydgoszcz—Laskowice—Tczew (Nr. 6 i 30).

II. Linje kolejowe r o k a d o w e (w stosunku do ewentualnych działań na froncie północnym).

1) Grodno — Białystok — Małkinia—Warszawa—Nasielsk—Sierpc (Nr. 4. 3 i 62).

2) Jak wyżej i od Warszawy na Skierniewice lub Łowicz i dalej na Toruń—Bydgoszcz—Laskowice, skąd na Tczew lub Grudziądz—Jabłonowo Pom. (Nr. 4, 1 lub 2 i 64, 7 lub 3).

3) Mosty—Wołkowysk — Czeremcha — Siedlce—Warszawa, skąd w kierunkach jak pod 1) i 2) (Nr. 5 i jak wyżej).

III. Linje kolejowe d o f r o n t o w e (w stosunku do ewentualnych działań na froncie północno-zachodnim).

1) Warszawa — Nasielsk — Działdowo—Jabłonowo Pom.—Laskowice—Chojnice (Nr. 3).

2) Jak wyżej i od Laskowice na Smętowo — Skurcz—Starogard—Skarszewy—Kościerzyna—Lipusz (Nr. 3, 7, 31, 30 i 6).

3) Warszawa—Łowicz—Kutno—Toruń—Bydgoszcz—Kaczory (Nr. 2).

IV. Linje kolejowe r o k a d o w e (w stosunku do ewentualnych działań na froncie północno-zachodnim).

1) Gniezno — Bydgoszcz — Więcbork—Chojnice—Lipusz—Kościerzyna—Kartuzy (Nr. 6).

2) Sława — Gołańcz — Bydgoszcz — Laskowice — Tczew (Nr. 10 i 7).

3) Gniezno — Inowrocław — Bydgoszcz—Laskowice—Tczew (Nr. 7).

4) Gniezno — Inowrocław — Toruń — Jabłonowo Pom. (Nr. 7 i 8).

Na obszarze północno-zachodnim sieć kolejowa jest bardziej rozwinięta niż na obszarze północnym. tworząc skośną szachownicę, której liczne pola gęsto z sobą powiązane zezwalają w całej pełni na uskuteczniania zmian transportowych.

K o l e j k i w ą s k o t o r o w e: grupują się w zwartych skupieniach obok większych środowisk stanowiąc uzupełnienie ruchu podmiejskiego (jak np. okolice miast Warszawy i Bydgoszczy) bądź też są rozbudowane dla uzupełnienia niedomagań kolei normalnotorowych w ruchliwych centrach handlowych lub rolniczych (np. w trójkącie Kutno — Gniezno — Toruń). Wreszcie w rejonach przyfrontowych obok ważniejszych stacji wyładowczych uzupełniają słabo rozwiniętą sieć dowozową (np. rejon Łomża — Ostrołęka, rejon Ciechanów — Mława oraz Sierpc—Toruń—Brodnica).

Wszystkie kolejki noszą charakter osobowo-towarowy, rozpiętość toru od 60 do 80 cm., trakcja w większości parowa.

Charakterystyka linji kolejowych.

Cała sieć kolejowa (normalnotorowa i wąskotorowa) na opisywanym obszarze została podzielona na odcinki (uwzględniając linje dofrontowe i rokadowe), z których każdy został oznaczony numerem, i ułożona w formie tablic.

Przy opisie kolejek wąskotorowych uwzględniono tylko ważniejsze odcinki o trakcji parowej. Prawie każdy odcinek kolejki wąskotorowej, szczególnie w ruchliwych centrach handlowych i rolniczych, posiada małe odnogi kilkukilometrowej długości przeważnie o trakcji konnej (tabor — małe wagonetki), służące jako połączenia fabryk i zakładów przemysłowych z linją kolejki wąskotorowej.

A. Koleje normalnotorowe.

* oznacza, że do danej stacji dochodzi kolejka wąskotorowa.

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
1	**Warszawa—Koluszki (106 km)**	—	—	2		
	Warszawa (st. węzł.) *	—	—	2	a) Sochaczew, b) Nasielsk, c) Tłuszcz, d) Mińsk Maz., e) Pilawa.	2, 3, 4, 5, 20
	Włochy p. o.	7	7	2		
	Utrata p. o.	13	6	2		
	Pruszków	17	4	2		
	Brwinów p. o.	23	6	2		
	Milanówek p. o.	27	4	2		
	Grodzisk	30	3	2		
	Jaktorów p. o.	36	6	2		
	Żyrardów	44	8	2		
	Radziwiłłów	56	12	2		
	Skierniewice (st. węzł.)	66	10	2	a) Łowicz	64
	Płyćwia	81	15	2		
	Rogów (st. węzłowa)*	96	15	2		
	Koluszki (st. węzłowa)	106	10	2	a) Łódź (nie leży na opisywanym obszarze)	65
2	**Warszawa—Łowicz—Kutno—Toruń—Bydgoszcz—Kaczory — gr. niemiecka (372 km)**	—	—	2-1		
	Warszawa (st. węzł.)*	—	—	2	a) Skierniewice, b) Nasielsk, c) Tłuszcz, d) Mińsk Maz., e) Pilawa	1, 3, 4, 5, 20
	Gołąbki p. o.	11	11	2		
	Ozorów	16	5	2		
	Płochocin	22	6	2		
	Błonie	29	7	2		
	Boża Wola p. o.	35	6	2		
	Szymanów	42	7	2		
	Sochaczew (st. węzł.)*	54	12	2		
	Leonów	63	9	2		
	Bednary	72	9	2		
	Łowicz (st. węzłowa)	88	16	2-1	a) Skierniewice, b) Łódź	63, 64
	Jackowiec	101	13	1		
	Żychlin	115	14	1		
	Kutno (st. węzłowa)	133	18	1	a) Konin, b) Płock—Radziwie	60, 61
	Krośniewice (st. węzł.)*	147	14	1		
	Chodecz	161	14	1		
	Czerniewice	172	11	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Włocławek (st. węzł.)*	188	16	1		
	Brzezie	196	8	1		
	Lubanie p. o.	203	7	1		
	Nieszawa (st. węzł.)*	211	8	1		
	Aleksandrów (st. węzł.)	225	14	1	Ślepa odnoga do Ciechocinka (7 km)	
	Otłoczyn	230	5	1		
	Brzozy p. o.	236	6	1		
	Stawki p. o.	239	3	1		
	Toruń (st. węzłowa)	244	5	1-2	a) Inowrocław, b) Jabłonowo, c) Bydgoszcz, d) Nieszawa, e) Unisław, f) Czarnowo, g) Lubicz	8, 37, 41, 42, 43
	Kluczyki p. o.	247	3	2		
	Cierpiec	255	8	2		
	Przyłubie	267	12	2		
	Solec Kuj.	274	7	2		
	Łęgnowo	284	10	2		
	Kapuścisko Małe (st. węzł.)	288	4	2	a) Unisław, b) Toruń	39
	Bydgoszcz (st. węzłowa)*	295	7	2	a) Laskowice, b) Inowrocław, c) Szubin, d) Nakło n/Notecią	7, 10
	Pawłówek p. o.	307	12	2		
	Strzelewo	309	2	2		
	Ślesin	316	7	2		
	Nakło n/Notecią (st. węzł.)*	322	6	2	a) Kcynia, Poznań; b) Więcbork, Chojnice	6
	Anieliny p. o.	331	9	2		
	Samostrzel	334	3	2		
	Osiek n/Notecią	344	10	2		
	Krostkowo	350	6	2		
	Białośliwie (st. węzł.)*	355	5	2		
	Miasteczko	362	7	2		
	Kaczory (granica) Piła, Schneidemühl.	372	10	2		
3	**Warszawa—Mława—Działdowo—Brodnica—Jabłonowo—Grudziądz—Laskowice—Tuchola — Chojnice—gr. niem.** (353 km)	—	—	2-1		
	Warszawa (st. węzł.)*	—	—	2	a) Skierniewice, b) Sochaczew, c) Tłuszcz, d) Mińsk Maz., e) Pilawa	1, 2, 4, 5, 20
	Warszawa - Praga	13	13	2		
	Płudy p. o.	20	7	2		
	Choszczówka p. o.	23	3	2		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Jabłonna (st. węzłowa)*	28	5	2	Ślepa odnoga do Zegrza (9 km)	
	Chotomów p. o.	33	5	2		
	Nowy Dwór	43	10	2		
	Modlin	48	5	2		
	Pomiechówek p. o.	52	4	2		
	Nasielsk (st. węzłowa)	63	11	2	a) Sierpc	62
	Świercze	75	12	2		
	Gąsocin	83	8	2		
	Gołotczyna p. o.	89	6	2		
	Ciechanów (st. węzł.)*	101	12	2		
	Konopki	117	16	2		
	Wyszyny	126	9	2		
	Mława (st. węzłowa)*	134	8	2		
	Iłowo	140	6	2		
	Narzym	144	4	2		
	Działdowo (st. węzł.)	152	8	2-1	a) Rakowiec, b) Krasnołęka	47, 48
	Prioma p. o.	161	9	1		
	Płośnica	164	3	1		
	Lidzbark	175	11	1		
	Lidzbark miasto p. o.	177	2	1		
	Klonowo k. Lidzbarka	183	6	1		
	Gutowo Pom.	188	5	1		
	Radoszki	193	5	1		
	Tama Brodzka (st. węzł.)	203	10	1	a) Radomno	45
	Brodnica (st. węzłowa)	208	5	1	a) Kowalewo Pom.	39
	Najmowy	216	8	1		
	Konojady	224	8	1		
	Jabłonowo Pom. (st.węzł.)	231	7	1-2	a) Chełmża, b) Radomno, c) Zawdzka Wola	8, 52
	Bursztynowo	239	8	2		
	Linowo	241	3	2		
	Boguszewo	244	3	2		
	Mełno (st. węzłowa)	247	3	2	a) Chełmża	40
	Nicwałd	253	6	2		
	Grudziądz (st. węzłowa)	261	8	2	a) Gardeja, b) Toruń	37
	Dragosz	265	4	2		
	Górna Grupa p. o.	267	2	2		
	Grupa	271	4	2		
	Dubielno p. o.	276	5	2		
	Jeżowo	280	4	2		
	Laskowice (st. węzłowa)	283	3	2-1	a) Tczew, b) Bydgoszcz, c) Szlachta	7, 33
	Leosia	290	7	1		
	Drzycim	296	6	1		
	Jastrzębie	299	3	1		
	Lniano	303	4	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Wierzchucin	312	9	1		
	Cekcyn	317	5	1		
	Tuchola (st. węzłowa)	328	11	1	a) Koronowo	36
	Żalno	336	8	1		
	Piastoszyn p. o.	339	3	1		
	Silno	341	2	1		
	Racławki	347	6	1		
	Chojnice (st. węzłowa) (gr. niemiecka)	353	6	1		
4	**Warszawa—Grodno** (273 km)	—	—	2		
	Warszawa (st. węzłowa)*	—	—	2	a) Skierniewice, b) Sochaczew, c) Nasielsk, d) Mińsk Maz., e) Pilawa	1, 2, 3, 5, 20
	Ząbki p. o.	24	24	2		
	Zielonka p. o.	27	3	2		
	Kobyłka p. o.	32	5	2		
	Wołomin	34	2	2		
	Klembów p. o.	44	10	2		
	Tłuszcz (st. węzłowa)	50	6	2	a) Ostrołęka, b) Mińsk Maz. (Pilawa)	19
	Urle p. o.	65	15	2		
	Łochów	71	6	2		
	Sadowne	86	15	2		
	Małkinia (st. węzłowa)	100	14	2	a) Ostrołęka (Raszujka), b) Siedlce	14
	Zaremby Kośc.	108	8	2		
	Czyżew	124	16	2		
	Szepietowo	140	16	2		
	Racibory p. o.	153	13	2		
	Łapy (st. węzłowa)	166	13	2	a) Śniadowo (Ostrołęka)	15
	Białystok I (st. węzłowa)	190	24	2	a) Grajewo, b) Bielsk Podl. (Czeremcha)	13
	Czarny Blok p. o.	204	14	2		
	Czarna Wieś	212	8	2		
	Sokółka	232	20	2		
	Kuźnica	248	16	2		
	Łososna p. o.	269	21	2		
	Grodno (st. węzłowa)	273	4	2	a) Augustów (Suwałki)	12
5	**Warszawa—Siedlce—Czeremcha—Wołkowyk—Mosty** (339 km)	—	—	2		
	Warszawa (st. węzłowa)*	—	—	2	a) Skierniewice, b) Sochaczew, c) Nasielsk, d) Tłuszcz, e) Pilawa	1, 2, 3, 4, 20

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Rembertów	25	25	2		
	Wesoła p. o.	30	5	2		
	Sulejówek p. o.	34	4	2		
	Miłosna	35	1	2		
	Skruda p. o.	39	4	2		
	Dembe Wielkie p. o.	45	6	2		
	Mińsk Mazow. (st. węzł.)	53	8	2	a) Tłuszcz, b) Pilawa	19
	Mienia p. o.	63	10	2		
	Cegłów p. o.	67	4	2		
	Mrozy	72	5	2		
	Sosnowo p. o.	81	9	2		
	Broszków	91	10	2		
	Siedlce (st. węzłowa)	105	14	2	a) Małkinia	14
	Mordy	123	18	2		
	Niemojki	139	16	2		
	Platerów	149	10	2		
	Fronołów p. o.	159	10	2		
	Siemiatycze	163	4	2		
	Nurzec	175	12	2		
	Czeremcha (st. węzłowa)	196	21	2	Bielsk Podl. (Białystok)	13
	Hajnówka (st. węzłowa)	226	30	2	a) Bielsk Podl., b) Białowieża	17
	Narewka	246	20	2		
	Swisłocz	275	29	2		
	Andrzejewicze	293	18	2		
	Wołkowysk II Centr. (st. węzłowa)	302	9	2	a) Białystok	16
	Ruś	321	19	2		
	Mosty (st. węzłowa) i dalej na Lidę i Mołodeczno	339	18	2	a) Grodno, b) Lida	—
6	**Gniezno — Nakło — Chojnice — Kartuzy — Gdynia** (303 km)	—	—	1		
	Gniezno (st. węzłowa)*	—	—	1	a) Toruń	7
	Winiary Wlkp. (st. węzł.)	5	5	1	a) Sława	55
	Zdziechowa	12	7	1		
	Ośno (st. węzłowa)*	20	8	1		
	Łopienno	25	5	1		
	Janowiec (st. węzłowa)*	29	4	1	a) Skoki	58
	Dąbrowa-Międzylesie	35	6	1		
	Damasławek (st. węzł.)	39	4	1	a) Rogoźno Wlkp., b) Inowrocław	54
	Wapno	47	12	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Rusiec	51	4	1		
	Kcynia (st. węzłowa)	57	6	1	a) Dziembówka, b) Bydgoszcz	53, 10
	Szczepiec	62	5	1		
	Studzienki	67	5	1		
	Nakło n/N-cią (st. węzł.)*	76	9	1	a) Kaczory, b) Bydgoszcz	2
	Koziagóra	84	8	1		
	Mrocza	88	4	1		
	Witosław (st. węzłowa)*	95	7	1		
	Rajgród	98	3	1		
	Runowo-Krajńskie	105	7	1		
	Więcbork (st. węzłowa)	111	6	1	a) Dorobowo, b) Pruszcz Bag. (Terespol Pom.)	34
	Wysoka	118	7	1		
	Świdzie	123	5	1		
	Sępolno	126	3	1		
	Kamień	133	7	1		
	Obkaz	139	6	1		
	Ogorzeliny	142	3	1		
	Chojnice (st. węzłowa)	152	10	1	a) Czersk (Tczew), b) Tuchola (Warszawa)	9, 3
	Powałki	160	8	1		
	Męcikał	172	12	1		
	Żabno pod Chojnicą	176	4	1		
	Brusy	179	3	1		
	Lubnia	185	6	1		
	Raduń p. o.	190	5	1		
	Dziemiany	195	5	1		
	Kalisz Pom.	198	3	1		
	Lipuska Huta	202	4	1		
	Lipusz (st. węzłowa)	204	4	1	a) do gr. niemieckiej	—
	Lubiana	211	7	1		
	Kościerzyna (st. węzł.)	221	10	1	a) Liniewo Pom.	31
	Nowa Wieś Pom.	226	5	1		
	Sikorzyn	230	4	1		
	Gołubie	233	3	1		
	Krzeszna	237	4	1		
	Wieżyca	240	3	1		
	Stawki p. o.	245	5	1		
	Samonino	247	2	1		
	Kartuzy (st. węzłowa)	254	7	1	a) Kętrzyno	29
	Dzierząźno	259	5	1		
	Żukowo	266	7	1		
	Stara Piła (st. węzłowa)	271	5	1	a) Praust (ter. W. M. Gdańska)	28
	Lezno	273	2	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Kokoszki (st. węzłowa)	275	2	1	a) Danzig Langfuhr (ter. W. M. Gdańska)	27
	Osowa	284	9	1		
	Kack Wielki	290	6	1		
	Gdynia (port) (st. węzł.)	303	13	1	a) Reda, b) Gdańsk (Tczew)	23, 26
7	(Poznań)—**Gniezno—Inowrocław—Bydgoszcz—Laskowice—Tczew**—(280 km)	—	—	2		
	z Poznania do Gniezna (51 km)					
	Gniezno (st. węzłowa) *	51	51	2	a) Winiary Wlkp.	6
	Jankowo Dolne p. o.	59	8	2		
	Trzemeszno	66	7	2		
	Wydartowo	74	8	2		
	Mogilno (st. węzłowa)	81	7	2	a) Barcin, b) Orchowo, c) Kruszwica	56, 57
	Kołodziejewo	89	8	2		
	Janikowo	96	7	2		
	Inowrocław (st. węzł.)	107	11	2	a) Barcin, b) Toruń, c) Kruszwica	8, 54, 57
	Jaksice	113	6	2		
	Złotniki Kujawskie	119	16	2		
	Nowa Wieś Wielka	128	9	2		
	Brzoza	136	8	2		
	Trzciniec	144	8	2		
	Bydgoszcz (st. węzł.) *	152	8	2	a) Toruń, b) Szubin, c) Inowrocław, d) Kaczory	2, 7, 10
	Rynkowo p. o.	157	5	2		
	Maksymiljanowo (st. węzłowa)*	162	5	2		
	Kotomierz	172	10	2		
	Pruszcz Pom.	179	7	2		
	Parlin	186	7	2		
	Terespol Pom. (st. węzł.)	193	7	2	a) Pruszcz Bag., b) Swiecie	34, 35
	Laskowice (st. węzłowa)	204	11	2	a) Tuchola, b) Grudziądz, c) Szlachta	3, 33
	Warlubie	220	16	2		
	Twarda Góra (st. węzł.)	231	11	2	a) Nowe	51
	Smętowo (st. węzłowa)	239	8	2	a) Skurcz (Skarszewy), b) Opalenie	31, 50
	Majewo	245	6	2		
	Morzeszczyn (st. węzł.)	249	4	2	a) Gniew	49

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Kulice p. o.	254	5	2		
	Pelplin	259	5	2		
	Subkowy	267	8	2		
	Narkowy	274	7	2		
	Tczew (st. węzłowa)	280	6	2	a) Chojnice, b) Gdańsk	9, 26
8	**Inowrocław—Toruń—Jabłonowo—Jamielnik**— gr. niem. (121 km)	—	—	2		
	Inowrocław (st. węzł.)	—	—	2	a) Bydgoszcz, b) Mogilno, c) Barcin, d) Kruszwica	7, 54, 57
	Wierzchosławice	11	11	2		
	Gniewkowo	14	3	2		
	Suchatówka p. o.	20	6	2		
	Toruń Przedm. / **Toruń Miasto** / Toruń Mokre (st. węzł.)	34 / 36 / 38	14 / 2 / 2	2 / 2 / 2	a) Czarnowo, b) Unisław, c) Chełmża, d) Lubicz, e) Bydgoszcz, f) Kutno	37, 41, 42, 43, 2
	Popowo Toruńskie	43	5	2		
	Turzno	48	5	2		
	Rychnowo	55	7	2		
	Kowalewo Pom. (st. węzł.)	60	5	2	a) Brodnica, b) Chełmża	39
	Zieleń	67	7	2		
	Wąbrzeźno	74	7	2		
	Książki	83	9	2		
	Jabłonowo Pom. (st. węzł.)	93	10	2	a) Brodnica, b) Mełno, c) Zawdzka Wola	5, 52
	Ostrowite pod Jabłonowem	101	8	2		
	Lipinki	106	5	2		
	Biskupice Pom.	112	6	2		
	Jamielnik i dalej na D. Eylau	121	9	2		
9	**Tczew—Chojnice** (98 km)	—	—	2		
	Tczew (st. węzłowa)	—	—	2	a) Smętowo, b) Gdańsk	7, 26
	Swarorzyn	14	14	2		
	Starogard (st. węzłowa)	25	11	2	a) Skarszewy, b) Skurcz	31
	Piesienice	34	9	2		
	Zblewo	41	7	2		
	Kaliska	48	7	2		
	Czarna Woda	58	10	2		
	Lęg p. o.	61	3	2		
	Czersk (st. węzłowa)	68	7	2	a) Szlachta	32

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Gutowiec p. o.	76	8	2		
	Rytel	86	10	2		
	Chojnice (st. węzłowa)	98	12	2	a) Tuchola, b) Lipusz	3, 6
10	**Bydgoszcz—Szubin—Kcynia—Wągrowiec—Sława** (98 km)	—	—	1		
	Bydgoszcz (st. węzł.)*	—	—	1	a) Toruń, b) Inowrocław, c) Kaczory	2, 7
	Jasiniec Białe błota	9	9	1		
	Rynarzewo	15	6	1		
	Kałaczkowo p. o.	20	5	1		
	Szubin (st. węzłowa)	24	4	1	a) Żnin	66
	Pińsko Wlkp.	30	6	1		
	Szaradowo Zalesie	35	5	1		
	Kcynia (st. węzłowa)	42	7	1	a) Nakło n/Notecią, b) Damasławek	6
	Grocholin	46	4	1		
	Panigrodz	52	6	1		
	Gołańcz (st. węzłowa)	57	5	1	a) Chodzież	53
	Laskownica	62	5	1		
	Grylewo	66	4	1		
	Kobylec	71	5	1		
	Wągrowiec (st. węzłowa)	77	6	1	a) Rogoźno Wlkp., b) Damasławek	54
	Przysieczyn	84	7	1		
	Roszkowo	89	5	1		
	Skoki (st. węzłowa)	93	4	1	a) Janowiec	58
	Sława (st. węzłowa) i dalej na Poznań (36 km)	98	5	1	a) Winiary Wlkp.	55
11	**Raczki—Suwałki—Trakiszki** (46 km)	—	—	1		
	Raczki	—	—	1		
	Poddubówek p. o.	7	7	1		
	Papiernia (niecz.)	14	7	1		
	Suwałki (st. węzłowa)	20	6	1	a) Raczki, b) Trakiszki	11
	Lipniak p. o.	28	8	1		
	Trakiszki	46	18	1		
12	**Grodno—Suwałki** (104 km)	—	—	1		
	Grodno (st. węzłowa)	—	—	1	a) Białystok	4

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Łososna p. o.	5	5	1		
	Bielany	22	17	1		
	Różanystok p. o.	36	14	1		
	Kamienna Nowa	47	11	1		
	Jastrzębna p. o.	56	9	1		
	Sajenek p.o. (nieotworzony)	65	9	1		
	Augustów	73	8	1		
	Blizna p. o. (nieotw.)	80	7	1		
	Szczepki p. o.	87	7	1		
	Płociczno p. o.	95	8	1		
	Suwałki (st. węzłowa)	104	9	1	a) Raczki, b) Trakiszki	11
13	**Czeremcha —Białystok— Grajewo** (160 km)	—	—	2-1		
	Czeremcha (st. węzłowa)	—	—	2	a) Hajnówka (Wołkowysk), b) Siedlce	5
	Kleszczele	5	5	2		
	Gregorowce	18	13	2		
	Bielsk Podlaski (st. węzł.)	31	13	2	a) Hajnówka (Białowieża)	17
	Strabla	47	16	2		
	Lewicka	63	16	2		
	Białystok I (st. węzł.)	77	14	2-1	a) Wołkowysk, b) Grodno	4, 16
	Starosielce	82	5	1		
	Knyszyn	106	24	1		
	Mońki	121	15	1		
	Osowiec	134	13	1		
	Ruda p. o.	152	18	1		
	Grajewo (gr. niemiecka)	160	8	1		
14	**Siedlce — Małkinia — Ostrołęka—Raszujka** (169 km)	—	—	1		
	Siedlce (st. węzłowa)	—	—	1	a) Mińsk Maz. (Warszawa), b) Czeremcha	5
	Podnieśno p. o.	12	12	1		
	Sokołów	28	16	1		
	Kostki p. o.	36	8	1		
	Telaki p. o.	48	12	1		
	Treblinka p. o.	60	12	1		
	Małkinia (st. węzłowa)	64	4	1	a) Tłuszcz (Warszawa), b) Łapy (Białystok)	4
	Ostrów Mazowiecki	85	21	1		
	Jelonki p. o.	94	9	1		
	Gucin p. o.	106	12	1		
	Ostrołęka (st. węzłowa)	118	12	1	a) Śniadowo (Łapy)	15

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Grabowo (st. węzłowa)*	124	6	1		
	Zabiele Wielkie	139	15	1		
	Jastrzębka p. o.	148	9	1		
	Parciaki	156	8	1		
	Olszewka p. o.	163	7	1		
	Raszujka (gr. niemiecka)	169	6	1		
15	**Ostrołęka — Śniadowo— Łapy (89 km)**	—	—	1		
	Ostrołęka (st. węzłowa)	—	—	1	a) Raszujka, b) Małkinia	14
	Kurpie p. o.	10	10	1		
	Zyżniewo p. o.	19	9	1		
	Śniadowo (st. węzłowa)	28	9	1	a) Łomża	18
	Czerwony Bór p. o.	37	9	1		
	Kosaki p. o.	52	15	1		
	Wnory Wiechy	69	17	1		
	Sokoły p. o.	77	8	1		
	Łapy (st. węzłowa)	89	12	1	a) Białystok, b) Małkinia	15
16	**Białystok — Wołkowysk (93 km)**	—	—	1		
	Białystok I (st. węzł.)	—	—	1	a) Grajewo, b) Bielsk Podl. (Czeremcha), c) Grodno	4, 13
	Białystok II tow.	4	4	1		
	Kurjany p. o.	14	10	1		
	Żednia	25	11	1		
	Waliły	37	12	1		
	Krynki	47	10	1		
	Brzostowica	60	13	1		
	Rudawka p. o.	72	12	1		
	Andrzejewicze	83	11	1		
	Wołkowysk II Centr. (st. węzłowa)	93	10	1	a) Mosty, b) Hajnówka	5
17	**Bielsk Podlaski—Hajnówka—Białowieża (52 km)**	—	—	1		
	Bielsk Podlaski (st. węzł.)	—	—	1	a) Białystok, b) Czeremcha	13
	Hajnówka (st. węzłowa)	30	30	1	a) Wołkowysk, b) Czeremcha	5
	Czerlanka p. o.	40	10	1		
	Grodki p. o.	48	8	1		
	Białowieża	52	4	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
18	**Śniadowo—Łomża** (16 km)	—	—	1		
	Śniadowo (st. węzłowa)	—	—	1	a) Ostrołęka, b) Łapy	15
	Łomża (st. węzłowa)*	16	16	1		
19	**Pilawa — Mińsk Mazowiecki — Tłuszcz — Ostrołęka** (145 km)	—	—	1		
	(odcinek Pilawa — Mińsk Mazowiecki—Tłuszcz nieczynny)	—	—	1		
20	**Pilawa** (st. węzłowa)	—	—	1	a) Warszawa, b) Dęblin	20
	Mińsk Mazowiecki (st. węzłowa)	—	—	1	a) Warszawa, b) Siedlce	5
	Tłuszcz (st. węzłowa)	70	70	1	a) Warszawa, b) Małkinia	4
	Wyszków	91	21	1		
	Dalekie p. o.	101	10	1		
	Przetycz p. o.	111	10	1		
	Pasieki	121	10	1		
	Goworowo p. o.	128	7	1		
	Ostrołęka (st. węzłowa)	145	17	1	a) Raszujka, b) Małkinia, c) Śniadowo (Łapy)	14, 15
21	**Warszawa — Pilawa—Dęblin** (114 km)	—	—	2-1		
	Warszawa (st. węzłowa)	—	—	2	a) Skierniewice, b) Sochaczew, c) Nasielsk, d) Tłuszcz e) Mińsk Maz.	1, 2, 3, 4, 5
	Wawer	23	23	2		
	Radość p. o.	28	5	2		
	Miedzeszyn p. o.	30	2	2		
	Falenica	31	1	2		
	Michalin p. o.	33	2	2		
	Józefów p. o.	34	1	2		
	Świder p. o.	36	2	2		
	Otwock	38	2	2-1		
	Śródborów p. o.	40	2	1		
	Stara Wieś p. o.	45	5	1		
	Celestynów	49	4	1		
	Zabieżki p. o.	57	8	1		
	Pilawa (st. węzłowa) i dalej na Dęblin (50 km)	64	7	1	a) Mińsk Maz.	19

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
21	**Puck — Krokowo (23 km)**	—	—	1		
	Puck (st. węzłowa)	—	—	1	a) Hel, b) Reda	22, 23
	Swarzewo	5	5	1		
	Łebsz	9	4	1		
	Małe Strasino	12	3	1		
	Redziszewo	14	2	1		
	Klanino	16	2	1		
	Sławoszyno	20	4	1		
	Krokowo	23	3	1		
22	**Puck — Hel (44 km)**	—	—	1		
	Puck (st. węzłowa)	—	—	1	a) Krokowo, b) Reda	21, 23
	Sworzewo	5	5	1		
	Wielka Wieś	13	8	1		
	Chałupy	19	6	1		
	Kuźnica (Hel)	25	6	1		
	Jastarnia	31	6	1		
	Hel	44	13	1		
23	**Gdynia—Puck (32 km)**	—	—	1		
	Gdynia (st. węzł.)	—	—	1	a) Kokoszki, b) Gdańsk	23, 26
	Chylonja	6	6	1		
	Rumja-Zagórze	11	5	1		
	Reda (st. węzłowa)	16	5	1	a) Wejherowo	24
	Rekowo	21	5	1		
	Mrzezino	25	4	1		
	Zelistrzewo	28	3	1		
	Puck (st. węzłowa)	32	4	1	a) Krokowo, b) Hel	21, 22
24	**Reda-Strzebielino (23 km)**	—	—	1		
	Reda (st. węzłowa)	—	—	1	a) Puck, b) Gdynia	23
	Wejherowo (st. węzł.)	7	7	1	a) Zamostne	25
	Gościcino	12	5	1		
	Luzino	18	6	1		
	Strzebielino (gr. niem.)	23	5	1		
25	**Wejherowo—Zamostne (10 km)**	—	—	1		
	Wejherowo (st. węzł.)	—	—	1	a) Strzebielino, b) Reda	24
	Cementownia p. o.	3	3	1		
	Orle p. o.	5	2	1		
	Góra Pom. p. o.	8	3	1		
	Zamostne (gr. niem.)	10	2	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
26	**Tczew— Gdańsk—Gdynia (53 km)**	—	—	2		
	Tczew (st. węzłowa)	—	—	2	a) Smętowo, b) Starogard	7, 9
	Miłobądz p. o.	8	8	2		
Na terenie Wolnego M. Gdańska	**Hohenstein** (st. węzł.)	11	3	2	a) Skarszewy	30
	Schönwarling	12	1	2		
	Kleschkau	16	4	2		
	Ziplau p. o.	18	2	2		
	Praust (st. węzł.)	21	3	2	a) Stara Piła	28
	Danzig-St. Albr. p. o.	25	4	2		
	Gutcherberge p. o.	27	2	2		
	Ohra p. o.	29	2	2		
	Danzig Petersh. p. o.	31	2	2		
	Danzig (Gdańsk) (st. w.)	32	1	2	a) Kokoszki	27
	Danzig Langfuhr	36	4	2		
	Oliwa	41	5	2		
	Zoppot	44	3	2		
	Kack Mały p. o.	49	5	2		
	Gdynia (st. węzł.) port	53	4	2	a) Kokoszki, b) Reda	6, 23
27	**Danzig (Gdańsk) — Kokoszki (16 km)**	—	—	1		
Na ter. W. M. Gd.	**Danzig** (Gdańsk) (st. w.)	—	—	1	a) Tczew, b) Gdynia	26
	Danzig Langfuhr	4	4	1		
	Brentau	10	6	1		
	Klein Kelpin	14	4	1		
	Kokoszki (st. węzł.)	16	2	1	a) Stara Piła, b) Gdynia	6
28	**Praust—Stara Piła** (27 km)	—	—	1		
Na ter. W. M. Gdańska	**Praust** (st. węzłowa)	—	—	1	a) Gdańsk, b) Tczew	26
	Gischkau p. o.	5	5	1		
	Straschin-Praugschin	8	3	1		
	Goschin p. o.	9	1	1		
	Bolkau	13	4	1		
	Prangenau p. o.	15	2	1		
	Kahlbude	17	2	1		
	Łappin	21	4	1		
	Stara Piła (st. węzł.)	27	6	1	a) Kokoszki, b) Kartuzy	6
29	**Kartuzy—Kętrzyno** (44 km)	—	—	1		
	Kartuzy (st. węzłowa)	—	—	1	a) Kościerzyna, b) Stara Piła	6
	Prokowo	7	7	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dług. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Garcz	10	3	1		
	Reskowo p. o.	14	4	1		
	Miechucin	16	2	1		
	Mojusz p. o.	20	4	1		
	Sierakowice	26	6	1		
	Kamienica Król.	31	5	1		
	Niepociołowice	36	5	1		
	Linja-Zakrzewo	39	3	1		
	Kętrzyno (gr. niem.)	44	5	1		
30	**Hohenstein — Skarszewy (23 km)**	—	—	1		
W. M. Gd.	**Hohenstein (st. węzł.)**	—	—	1	a) Gdańsk, b) Tczew	26
W. M. Gd.	Sobbowitz	8	8	1		
W. M. Gd.	Gołąbiewko	14	6	1		
W. M. Gd.	**Skarszewy (st. węzłowa)**	23	9	1	a) Kościerzyna, b) Starogard	31
31	**Smętowo — Skarszewy — Kościerzyna (90 km)**	—	—	1		
	Smętowo (st. węzłowa)	—	—	1	a) Tczew, b) Laskowice, c) Opalenie	7, 50
	Stara Jania	6	6	1		
	Mirotki	10	4	1		
	Skurcz (st. węzłowa)	15	5	1	a) Szlachta	32
	Pączewo	21	6	1		
	Bobowo Pom.	27	6	1		
	Jabłowo	31	4	1		
	Starogard Przedm.	36	5	1		
	Starogard (st. węzłowa)	39	3	1	a) Tczew, b) Czersk	9
	Żabno pod Starogardem	42	3	1		
	Krąg	47	5	1		
	Bączek	49	2	1		
	Nygut	54	5	1		
	Skarszewy (st. węzł.)	58	4	1	a) Hohenstein (ter. W. M. Gdańska)	30
	Głodowo	68	10	1		
	Liniewo Pom.	73	5	1		
	Barkocin	81	8	1		
	Klincz Wielki	85	4	1		
	Kościerzyna (st. węzł.)	90	5	1	a) Kartuzy, b) Lipusz	6
32	**Skurcz—Czersk (43 km)**	—	—	1		
	Skurcz (st. węzłowa)	—	—	1	a) Starogard, b) Smętowo	31
	Zelgoszcz	7	7	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Lubowo	11	4	1		
	Ocypel	18	7	1		
	Osieczno	27	9	1		
	Szlachta (st. węzłowa)	32	5	1	a) Laskowice	33
	Będzmirowice	37	5	1		
	Czersk (st. węzłowa)	43	6	1	a) Starogard, b) Chojnice	9
33	**Laskowice—Szlachta (45 km)**	—	—	1		
	Laskowice (st. węzłowa)	—	—	1	a) Tczew, b) Bydgoszcz, c) Tuchola, d) Grudziądz	3, 7
	Dąbrowy p. o.	4	4	1		
	Czersk Świecki	8	4	1		
	Kwiatki	13	5	1		
	Osie	18	5	1		
	Tleń	24	6	1		
	Łążek	29	5	1		
	Sarnia Góra p. o.	33	4	1		
	Śliwice Wielkie	37	4	1		
	Lipowo p. o.	41	4	1		
	Szlachta (st. węzłowa)	45	4	1	a) Czersk, b) Skurcz	32
34	**Terespol Pom.—Więcbork —Dorotowo (89 km)**	—	—	1		
	Terespol Pom. (st. węzł.)	—	—	1	a) Laskowice, b) Bydgoszcz, c) Świecie	7, 35
	Poledno	7	7	1		
	Bukowiec	12	5	1		
	Szewno	19	7	1		
	Bruchniewo	27	8	1		
	Klonowo n/Brdą	30	3	1		
	Pruszcz Bag. (st. węzł.)	39	9	1	a) Tuchola, b) Koronowo	36
	Kłonia	45	6	1		
	Obodowo	49	4	1		
	Sośno Pom.	53	4	1		
	Ostrówek	61	8	1		
	Pęperzyn	64	3	1		
	Więcbork (st. węzłowa)	71	7	1	a) Chojnice, b) Nakło n/Notecią	6
	Zakrzewska Kol.	77	6	1		
	Sypniewo	84	7	1		
	Dorotowo (gr. niem.)	89	5	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
35	**Terespol Pom. — Świecie (7 km)**	—	—	1		
	Terespol Pom (st. węzł.)	—	—	1	a) Laskowice, b) Bydgoszcz, c) Pruszcz Bag.	7, 34
	Przechowo	5	5	1		
	Świecie	7	2	1		
36	**Tuchola — Koronowo (44 km)**	—	—	1		
	Tuchola (st. węzłowa)	—	—	1	a) Chojnice, b) Laskowice	3
	Brzuchowo	8	8	1		
	Przyrówka	13	5	1		
	Gostyczyn	17	4	1		
	Kamienica	19	2	1		
	Pruszcz Bag. (st. węzł.)	23	4	1	a) Dorobowo, b) Terespol Pom.	34
	Mąkowarsko	28	5	1		
	Wilcza Góra	33	5	1		
	Buszkowo	37	4	1		
	Koronowo (st. węzł.)*	44	7	1		
37	**Toruń — Grudziądz — Gardeja (83 km)**	—	—	1		
	Toruń (st. węzłowa)	—	—	1	a) Inowrocław, b) Bydgoszcz, c) Czarnowo, d) Unisław, e) Lubicz, f) Kowalewo, g) Chełmża	8, 37, 41, 42, 43
	Łysomnice	13	13	1		
	Ostaszewo	15	2	1		
	Grzywna	21	6	1		
	Chełmża (st. węzłowa)	24	3	1	a) Unisław, b) Kowalewo, c) Mełno	39, 40
	Wrocławki	32	8	1		
	Firlus	36	4	1		
	Kornatowo (st. węzł.)	39	3	1	a) Chełmno	44
	Gorzuchwo	46	7	1		
	Waldowo-Szlacheckie	52	6	1		
	Mniszek	57	5	1		
	Grudziądz (st. węzłowa)	63	6	1	a) Laskowice, b) Mełno (Jabłonowo Pom.)	3
	Owczarki	70	7	1		
	Rogoźno Pom.	77	7	1		
	Gardeja (st. węzłowa)	83	6	1	a) Łosin	38

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
38	**Gardeja—Łasin** (14 km)	—	—	1		
	Gardeja (st. węzłowa)	—	—	1	a) Grudziądz	37
	Szembruk	7	7	1		
	Wydźno	10	3	1		
	Łasin	14	4	1		
39	**Brodnica—KowalewoPom. Chełmża—Unisław—Bydgoszcz** (118 km)	—	—	1		
	Brodnica (st. węzłowa)	—	—	1	a) Jabłonowo Pom. b) Działdowo	3
	Drużyny	6	6	1		
	Małki	12	6	1		
	Kawki	17	5	1		
	Wrocki	23	6	1		
	Tokary p. o.	25	2	1		
	Gałczewko	30	5	1		
	Gołub	35	5	1		
	Ostrowite pod Gołubem	40	5	1		
	Chełmoniec	44	4	1		
	Kowalewo Pom. Małe	47	3	1		
	Kowalewo Pom.(st.węzł.)*	50	3	1		
	Mlewiec	56	6	1		
	Mirakowo	63	7	1		
	Chełmża (st. węzłowa)	71	8	1	a) Toruń, b) Grudziądz, c) Mełno	37, 40
	Głuchowo	76	5	1		
	Nawra	80	4	1		
	Unisław (st. węzłowa)	86	6	1	a) Chełmża, b) Toruń, c) Chełmno	41, 44
	Dąbrowa pod Unisławiem	94	8	1		
	Ostromecko	100	6	1		
	Fordon	105	5	1		
	Jasiniec n/Wisłą	109	4	1		
	Kapuścisko Małe (st. węzł.)	110	1	1	a) Bydgoszcz, b) Toruń	2
	Bydgoszcz (st. węzłowa)*	118	8	1	a) Szubin, b) Inowrocław, c) Toruń, d) Laskowice, e) Nakło n/Notecią	2, 7, 10
40	**Chełmża—Mełno** (46 km)	—	—	1		
	Chełmża (st. węzłowa)	—	—	1	a) Unisław, b) Kowalewo, c) Toruń, d) Grudziądz	37, 39

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dlg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Bielczyny p. o.	4	4	1		
	Skępe p. o.	6	2	1		
	Dziemiony p. o.	9	3	1		
	Grzegorz p. o.	11	2	1		
	Zelgno p. o.	13	2	1		
	Świętosław p. o.	15	2	1		
	Bocin p. o.	17	2	1		
	Orłowo p. o.	19	2	1		
	Płużnica	23	4	1		
	Wieldządz p. o	26	3	1		
	Mgowo p. o.	30	4	1		
	Dąbiniec p. o.	35	5	1		
	Radzyn	40	5	1		
	Zakrzewo p. o.	42	2	1		
	Mełno (st. węzłowa)	46	4	1	a) Grudziądz, b) Jabłonowo	3
41	**Toruń — Unisław** (35 km)	—	—	1		
	Toruń Mokre (st. węzł.)	—	—	1	a) Inowrocław, b) Chełmża, c) Kowalewo, d) Lubicz	8, 37, 42
	Toruń Płn. (st. węzł.)	7	7	1	a) Czarnowo, b) Unisław	41, 43
	Pigża	17	10	1		
	Zamek Bierzgł.	21	4	1		
	Lubianka	23	2	1		
	Wybcz	28	5	1		
	Unisław (st. węzłowa)	35	7	1	a) Bydgoszcz, b) Chełmża, c) Chełmno	39, 44
42	**Toruń — Lubicz** (11 km)	—	—	1		
	Toruń Mokre (st. węzł.)	—	—	1	a) Inowrocław, b) Chełmża, c) Kowalewo, d) Lubicz, e) Czarnowo, f) Unisław	41
	Gręboch	6	6	1		
	Lubicz Budowa p. o.	8	2	1		
	Lubicz	11	3	1		
43	**Toruń—Czarnowo** (28 km)	—	—	1		
	Toruń Płn. (st. węzł.)	—	—	1	a) Unisław	41
	Toruń-Szkolna	3	3	1		
	Przysiek k. Torunia p. o.	9	6	1		
	Rozgarty p. o.	10	1	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Górsk p. o.	12	2	1		
	Smolno Szer. p. o.	15	3	1		
	Pędzewo p. o.	19	4	1		
	Zławieś p. o.	22	3	1		
	Toporzystko p. o.	25	3	1		
	Czarnowo k. Torunia	28	3	1		
44	**Unisław—Chełmno—Kornatowo** (37 km)	—	—	1		
	Unisław (st. węzłowa)	—	—	1	a) Bydgoszcz, b) Chełmża, c) Toruń	39, 41
	Bągart	6	6	1		
	Płutowo	10	4	1		
	Starogród	14	4	1		
	Brzozowo	15	1	1		
	Chełmno	20	5	1		
	Stolno	26	6	1		
	Cepno	28	2	1		
	Kamlarki	33	5	1		
	Kornatowo (st. węzłowa)	37	4	1	a) Grudziądz, b) Chełmża	37
45	**Brodnica — Radomno** (36 km)	—	—	1		
	Brodnica (st. węzłowa)	—	—	1	a) Jabłonowo, b) Działdowo, c) Kowalewo Pom.	3, 39
	Tama Brodzka (st. węzł.)	5	5	1	a) Brodnica, b) Działdowo	3
	Jajkowo	10	5	1		
	Szramowo	14	4	1		
	Kaługa	18	4	1		
	Kurzętnik	23	5	1		
	Nowe Miasto Pom. (st. w.)	27	4	1	a) Zajączkowo (Lubawa)	46
	Bratjan	30	3	1		
	Radomno (gr. niem.) i dalej na D. Eylau	36	6	1		
46	**Nowe Miasto Pom.—Lubawa** (21 km.)	—	—	1		
	Nowe Miasto Pom. (st. w.)	—	—	1	a) Radomno, b) Tama Brodzka	45
	N. Miasto Połudn.	1	1	1		
	Pacołtowo p. o.	3	2	1		
	Tylice Gwizd. p. o.	6	3	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Tyliczki p. o.	9	3	1		
	Kuligi p. o.	12	3	1		
	Zajączkowo Lub. (st. w.)	14	2	1	a) Rakowiec, b) Działdowo	47
	Lubawa	21	7	1		
47	**Działdowo — Rakowiec** (48 km)	—	—	2		
	Działdowo (st. węzł.)	—	—	2	a) Warszawa, b) Brodnica, c) Krasnołęka	3, 48
	Burkat	5	5	2		
	Turza Wielka (st. węzł.)	10	5	2	Odnoga do stacji Uzdowo (6 km)	
	Gralewo	14	4	2		
	Tuczki p. o.	21	7	2		
	Rybno Pom.	25	4	2		
	Hartowiec p. o.	31	6	2		
	Montowo	36	5	2		
	Zajączkowo Lub. (st. w.)	42	6	2	a) Nowe Miasto Pom., b) Lubawa	46
	Rakowice (gr. niem.) i dalej na D. Eylau, Riesenburg, Marienburg, Tczew	48	6	2		
48	**Działdowo — Krasnołęka** (8 km) (odcinek nieczynny)	—	—	1		
49	**Morzeszczyn — Gniew** (12 km)	—	—	1		
	Morzeszczyn (st. węzł.)	—	—	1	a) Smętowo, b) Tczew	7
	Brody Niemieckie	6	6	1		
	Brodzkie Młyny	10	4	1		
	Gniew	12	2	1		
50	**Smętowo — Opalenie** (11 km)	—	—	1		
	Smętowo (st. węzłowa)	—	—	1	a) Morzeszczyn (Tczew), b) Twarda Góra (Laskowice)	7
	Karczma Mała	7	7	1		
	Opalenie	11	4	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
51	**Twarda Góra — Nowe (6 km)**	—	—	1		
	Twarda Góra (st. węzł.)	—	—	1	a) Smętowo, b) Laskowice	7
	Nowe	6	6	1		
52	**Jabłonowo Pom. — Zawdzka Wola (22 km)**	—	—	1		
	Jabłonowo Pom. (st. w.)	—	—	1	a) Radomno. b) Kowalewo. Pom.. c) Brodnica. d) Mełno	3, 8
	Buchwałd	7	7	1		
	Szarnoś	11	4	1		
	Plesewo	17	6	1		
	Zawdzka Wola	22	5	1		
53	**Gołańcz — Chodzież (36 km)**	—	—	1		
	Gołańcz (st. węzłowa)	—	—	1	a) Kcynia, b) Wągrowiec	10
	Konary	6	6	1		
	Lipiny	9	3	1		
	Margonin	14	5	1		
	Szamocin	21	7	1		
	Raczyn	24	3	1		
	Zacharzyn	28	4	1		
	Strzelce	31	3	1		
	Chodzież (st. węzłowa)	36	5	1	a) Dziembówka, b) Rogoźno	59
54	**Inowrocław — Żnin — Wągrowiec — Rogoźno Wlkp. (97 km)**	—	—	1		
	Inowrocław (st. węzł.)	—	—	1	a) Bydgoszcz, b) Kruszwica, c) Toruń, d) Mogilno	7, 8, 57
	Kościelec	6	6	1		
	Pakość	12	6	1		
	Piechcin p. o.	16	4	1		
	Barcin (st. węzłowa)	24	8	1	a) Mogilno	56
	Jadowniki	32	8	1		
	Żnin (st. węzłowa)	38	6	1	a) Szubin	66
	Porobowice	48	10	1		
	Damasławek (st. węzł.)	56	8	1	a) Janowiec, b) Kcynia	6

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Stępuchowo	63	7	1		
	Niemczynek-Werkowo p. o.	67	4	1		
	Rąbczyn	71	4	1		
	Wągrowiec (st. węzł.)	79	8	1		
	Pokrzywnica p. o.	84	5	1		
	Wiatrowiec p. o.	85	1	1		
	Runowo p. Wągrowcem	90	5	1		
	Rogoźno Wlkp. (st. węzł.)	97	7	1	a) Chodzież	59
55	**Gniezno — Sława** (45 km)	—	—	1		
	Gniezno (st. węzłowa)*	—	—	1	a) Mogilno	7
					a) Janowiec	6
	Winiary (st. węzłowa)	5	5	1		
	Obora	11	6	1		
	Dębnica	15	4	1		
	Klecko	21	6	1		
	Olekszyn	27	6	1		
	Rybno Wlkp.	31	4	1		
	Kiszkowo	35	4	1		
	Stawiany	39	4	1		
	Sława (st. węzłowa)	45	6	1	a) Skoki	10
56	**Barcin — Mogilno — Orchowo** (45 km.)	—	—	1		
	Barcin (st. węzłowa)	—	—	1	a) Żnin, b) Inowrocław	54
	Białobłoty	7	7	1		
	Mokre	10	3	1		
	Parlin-Dąbrowa	13	3	1		
	Sucharzewo p. o.	16	3	1		
	Wszedzień	19	3	1		
	Mogilno (st. węzłowa)	24	5	1	a) Kruszwica b) Inowrocław	57
	Kwieciszewo p. o.	32	8	1		
	Gębiec	34	2	1		
	Procyn p. o.	39	5	1		
	Różanna p. o.	42	3	1		
	Orchowo (st. węzłowa)*	45	3	1		
57	**Inowrocław—Kruszwica—Mogilno** (61 km)	—	—	1		
	Inowrocław (st. węzł.)	—	—	1	a) Toruń, b) Mogilno, c) Bydgoszcz, d) Barcin	7, 8, 54
	Mątwy	7	7	1		
	Różniaty p. o.	14	7	1		
	Kruszwica (st. węzł.)*	17	3	1		
	Polanowice	21	4	1		
	Racice p. o.	23	2	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Lachmirowice	26	3	1		
	Kościeszki	30	4	1		
	Wronowy n/Gopłem	36	6	1		
	Młyny p. o.	39	3	1		
	Strzelno	44	5	1		
	Kunowo	52	8	1		
	Mogilno (st. węzłowa)	61	9	1	a) Barcin, b) Orchowo c) Gniezno	7, 56
58	**Janowiec — Skoki** (26 km)	—	—	1		
	Janowiec (st. węzł.)	—	—	1	a) Damasławek, b) Winiary Wlkp. (Gniezno)	6
	Gołaszewo	7	7	1		
	Mleścisko	12	5	1		
	Popowo Kościelne	17	5	1		
	Skoki (st. węzłowa)	26	9	1	a) Sława, b) Wągrowiec	10
59	**Rogoźno Wlkp.— Dziembówka** (40 km)	—	—	1		
	Rogoźno Wlkp. (st. węzł.)	—	—	1	a) Wągrowiec	54
	Sokołowo-Budzyńskie	10	10	1		
	Budzyń	16	6	1		
	Ostrówki p. Chodziczem	21	5	1		
	Chodzież (st. węzłowa)	28	7	1	a) Gołańcz	53
	Milcz p. o.	35	7	1		
	Dziembówka (gr. niem.)	40	5	1		
60	**Kutno—Konin** (79 km.)	—	—	1		
	Kutno (st. węzłowa)	—	—	1	a) Płock-Radziwie, b) Krośniewice (Toruń)	2, 61
	Krzewie	13	13	1		
	Turzynów	23	10	1		
	Kłodawa	32	9	1		
	Barłogi	41	9	1		
	Koło (st. węzłowa)	50	9	1		
	Kramsk	62	12	1		
	Patrzyków	70	8	1		
	Konin (st. węzłowa) *	79	9	1		
61	**Kutno — Płock-Radziwie** (46 km)	—	—	1		
	Kutno (st. węzłowa)	—	—	1	a) Konin, b) Krośniewice (Toruń)	2, 60
	Strzelce Kuj.	15	15	1		
	Gostynin	29	14	1		

Nr. odcinka	Nazwa odcinka i dłg. w km (nazwy stacji kolejowych)	Odległość od zasadn. st. węzł.	Odległość między st.	Ilość torów	W jakim kierunku idą odnogi od st. węzłowych	Z jakim odcinkiem mają połączenie
	Łąck	39	10	1		
	Płock-Radziwie	46	7	1		
62	**Nasielsk—Sierpc** (88 km)	—	—	1		
	Nasielsk (st. węzłowa)	—	—	1	a) Warszawa, b) Działdowo	3
	Wkra	15	15	1		
	Dalanówek	23	8	1		
	Płońsk	30	7	1		
	Baboszewo	41	11	1		
	Raciąż	56	15	1		
	Żawidz	75	19	1		
	Sierpc (st. węzłowa)*	88	13	1		
63	**Zelkowice—Łódź Kaliska** (59 km)	—	—	1		
	Zalkowice (st. węzłowa)	—	—	1	a) Warszawa, b) Kutno, c) Skierniewice	2, 64
	Domanowice	13	13	1		
	Głowno	24	11	1		
	Stryków	31	10	1		
	Zgierz	49	15	1		
	Łódź Kaliska (st. węzł.)	59	10	1	Nie leży na opisywanym terenie	
64	**Skierniewice — Łowicz** (22 km)	—	—	1		
	Skierniewice (st. węzł.)				a) Warszawa, b) Koluszki	1
	Nieborów	12	12	1		
	Bobrowniki	16	4	1		
	Łowicz (st. węzłowa)	22	6	1	a) Warszawa, b) Kutno (Łódź)	2, 63
65	**Koluszki — Tomaszów** (28 km)	—	—	1		
	Koluszki (st. węzłowa)				a) Warszawa (Łódź)	1
	Słotwiny	4	4	1		
	Wykno	12	8	1		
	Ujazd	20	8	1		
	Tomaszów (st. węzł.)	28	8	1	Odnoga na Spałę (9 km)	
66	**Szubin — Żnin** (19 km)	—	—	1		
	Szubin (st. węzł.)				a) Kcynia, b) Bydgoszcz	10
	Kowalewo Wlkp.	4	4	1		
	Wąsosz	7	3	1		
	Jaroszewo	15	8	1		
	Żnin (st. węzłowa)*	19	4	1	a) Barcin, b) Damasławek	54

Wykaz odcinków kolejowych (normalnotorowych).

Nr. odcinka	Nazwa odcinka	Dłg. w km	Z jakim odcinkiem ma połączenie
1	Warszawa—Koluszki	106	2, 3, 4, 5, 20, 64, 65.
2	Warszawa — Łowicz — Kutno — Toruń — Bydgoszcz—Kaczory — gr. niem.	372	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 20, 37, 39, 41, 42, 43, 60, 61, 63, 64.
3	Warszawa—Mława—Działdowo—Brodnica—Jabłonowo—Grudziądz—Laskowice—Tuchola—Chojnice — gr. niem.	353	1, 2, 4, 5, 7, 8, 20, 33, 36, 37, 39, 40, 45, 47, 48, 52, 62.
4	Warszawa—Grodno	273	1, 2, 3, 5, 12, 13, 14, 15, 19, 20.
5	Warszawa—Siedlce—Czeremcha—Wołkowysk—Mosty	339	1, 2, 3, 4, 13, 14, 16, 17, 19, 20.
6	Gniezno—Nakło—Chojnice—Kartuzy—Gdynia . .	303	2, 3, 7, 9, 10, 23, 26, 27, 28, 29, 31, 34, 53, 54, 55, 58.
7	Gniezno—Inowrocław—Bydgoszcz—Laskowice—Tczew	280	2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 26, 31, 33, 34, 35, 49, 50, 51, 54, 56, 57.
8	Inowrocław—Toruń—Jabłonowo—Jamielnik (gr. niem.)	121	2, 3, 7, 37, 39, 41, 42, 43, 52, 54, 57.
9	Tczew—Chojnice	98	3, 6, 7, 26, 31, 32.
10	Bydgoszcz—Szubin—Kcynia—Wągrowiec—Sława .	98	2, 6, 7, 53, 54, 55, 58, 66.
11	Raczki—Suwałki—Trakiszki	46	11.
12	Grodno—Suwałki	104	4, 11.
13	Czeremcha—Białystok	160	4, 5, 16, 17.
14	Siedlce—Małkinia—Ostrołęka—Raszujka	169	4, 5, 15.
15	Ostrołęka—Śniadowo—Łapy	89	14, 15, 18.
16	Białystok—Wołkowysk	93	4, 5, 13.
17	Bielsk Podlaski—Hajnówka—Białowieża	52	5, 13.
18	Śniadowo—Łomża	16	15.
19	Pilawa—Mińsk Maz.—Tłuszcz—Ostrołęka	145	4, 5, 14, 15, 20.
20	Warszawa—Pilawa—Dęblin	114	1, 2, 3, 4, 5, 19.
21	Puck—Krokowo	23	22, 23.
22	Puck—Hel	44	21, 23.
23	Gdynia—Puck	32	21, 22, 24, 26.
24	Reda—Strzebielino	23	23, 25.
25	Wejcherowo — Zamostne	10	24.

Nr. odcinka	Nazwa odcinka	Dlg. w km	Z jakim odcinkiem ma połączenie
26	Tczew—Gdańsk—Gdynia	53	6, 7, 9, 23, 27, 28, 30.
27	Gdańsk—Kokoszki	16	6, 26.
28	Praust—Stara Piła	27	6, 26.
29	Kartuzy—Kętrzyno	44	6.
30	Hohenstein —Skarszewy	23	26, 31.
31	Smętowo—Skarszewy—Kościerzyna	90	6, 7, 9, 30, 32, 50.
32	Skurcz—Czersk	43	9, 31, 33.
33	Laskowice — Szlachta	45	3, 7, 32.
34	Terespol Pom.—Więcbork—Dorotowo	89	6, 7, 35, 36.
35	Terespol Pom.—Świecie	7	7, 34.
36	Tuchola—Koronowo	44	3, 34.
37	Toruń—Grudziądz—Gardeja	83	3, 8, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44.
38	Gardeja—Łasin	14	37.
39	Brodnica—Kowalewo Pom.—Chełmża—Unisław	118	2, 3, 7, 10, 37, 40, 41, 44.
40	Chełmża—Mełno	46	3, 37, 39.
41	Toruń—Unisław	35	8, 37, 39, 41, 42, 43, 44.
42	Toruń—Lubicz	11	41.
43	Toruń—Czarnowo	28	41.
44	Unisław—Chełmno—Kornatowo	37	37, 39, 41.
45	Brodnica—Radomno	36	3, 39, 46.
46	Nowe Miasto Pom.—Lubawa	21	45, 47.
47	Działdowo—Rakowice	8	3, 46, 48.
48	Działdowo—Krasnołęka (odcinek nieczynny)	—	
49	Morzeszczyn—Gniew	12	7.
50	Smętowo—Opalenie	11	7.
51	Twarda Góra—Nowe	6	7.
52	Jabłonowo Pom.— Zawdzka Wola	22	3, 8.
53	Gołańcz—Chodzież	36	10, 59.
54	Inowrocław—Żnin—Wągrowiec—Rogoźno Wlkp.	97	6, 7, 8, 56, 57, 59, 66.
55	Gniezno—Sława	45	6, 7, 10.
56	Barcin—Mogilno—Orchowo	45	54, 57.
57	Inowrocław—Kruszwica—Mogilno	61	7, 8, 54, 56.
58	Janowiec—Skoki	26	6, 10.
59	Rogoźno Wlkp.—Dziembówka	40	53, 54.
60	Kutno—Konin	79	2, 61.
61	Kutno—Płock Radziwie	46	2, 60.
62	Nasielsk—Sierpc	88	3.
63	Zelkowice—Łódź Kaliska	59	2, 64.
64	Skierniewice—Łowicz	22	1, 2, 63.
65	Koluszki—Tomaszów	28	1.
66	Szubin—Żnin	19	10, 54.

Kolejki wąskotorowe.

L. porządk.	Nazwa odcinka (od — do)	Długość	Przeznaczenie	Rozpiętość toru w cm	Trakcja	Tabor: parowozów	Tabor: osobowych	Tabor: towar. krytych	Tabor: innych (platf. węgl.)	Uwagi
1	Warszawa—Jabłonna	17		80		9	47	30	—	
2	Warszawa—Karczew	29		80		8	30	40	—	odnoga od Karczewa do Otwocka dług. 3 km
3	Warszawa—N. Miasto	88		100		—	—	—	—	
4	Piaseczno—Góra Kalwarja	16		100		12	36	175	—	pod zarządem jednej Dyrekcji
5	Grójec—Jasieniec	6		100		—	—	—	—	
6	Warszawa—Wilanów—Piaseczno	24		75	a	7	23	108	—	
7	Warszawa (Praga)—Radzymin	20		80		5	12	13	76	
8	Grabowo—Myszyniec	40		60		—	—	—	—	
9	Łomża—Dęby—Myszyniec	59		60		9	10	73	320	„
10	Dęby—Kolno	29		60		—	—	—	—	
11	Mława—Grudusk—Przasnysz	44		60		4	6	—	41	
12	Grudusk—Ciechanów	27		60		—	—	—	—	„
13	Sierpc—Lipno—Lubicz	76		60		39	34	58	251	
14	Łobżenica—Witosław	19		60						
15	Łobżenica—Czajcze—Białośliwie	29		60						
16	Czajcze—Wysoka	5		60		12	7	52	365	„
17	Cukrownia—Dąbrówka—Nakło	—		60						
18	Dąbrówka—Liszkowo	—		60						
19	Bydgoszcz—Koronowo	25		60						
20	Bydgoszcz—Maksymiljanowo—Wlaki	32		60		10	25	34	138	
21	Bydgoszcz—Łukowiec—Wierzchucin	39		60						„
22	Łukowiec—Wąwelno	5		60						
23	Żnin—Biskupin—Ośno	32		60						
24	Biskupin—Szelejewo	8		60		8	11	55	122	
25	Żnin—Obiecanowo	16		60						„
26	Żnin—Ostrowiec	11		60						
27	Gniezno—Niechanowo—Anastazewo	38		60		9	8	20	228	„
28	Niechanowo—Mielżyn	22		60						
29	Konin—Jabłonka Słup.—Sompolno	55		60						
30	Jabłonka Słup. — Anastazewo	15		60		14	9	7	142	„
31	Cegielnia—Wilczyn	17		60						
32	Włocławek—Sompolno	62		75						
33	Smólsk—Brześć Kuj.	7		75						
34	Nieszawa—Boniewo	67		75						
35	Dobre—Sompolno	36		75		34	39	53	474	
36	Sompolno—Dąbie Kolskie	46		75						„
37	Kruszwica—Piotrków Kujawski	26		75						
38	Krośniewice st.—Krośniewice m-to	9		60						
39	Krośniewice—Boniewo	34		60		20	19	35	271	
40	Krośniewice—Ozorków	40		60						„
41	Rogów—Biała Rawska	49		60						
42	Sochaczew—Wyszogród	35		75		2	3	35	—	

IV. ŁĄCZNOŚĆ.

Łączność dzielimy na: I sieć telegraficzną i telefoniczną,
II sieć radjotelegraficzną,
III gołębie pocztowe,
oraz IV pocztę.

I.

Sieć telegraficzna i telefoniczna

(patrz szkic L. 2).

1) Sieć telegraficzna i telefoniczna pocztowa. Opisywany północny i północno-zachodni obszar państwa obejmuje całą Dyrekcję Poczt i Telegrafów Bydgoszcz, część Dyrekcji Poczt i Telegrafów Poznań, oraz Zarządy Techniczne Łódź, Kalisz, Włocławek, Płock, Łomża, Białystok i Siedlce przynależne do Dyrekcji Poczt i Telegrafów Warszawa.

Ogólna ilość szlaków telegraficznych i telefonicznych pocztowych na tym obszarze wynosi 15000 km. Ogólna długość przewodów telegraficznych 42999 km, telefonicznych 55336 km, stacji telegraficznych i telefonicznych 452.

Na 1 km^2 obszaru wypada 0,17 km szlaku i 1,13 km przewodu.

Jedna stacja telegraficzna i telefoniczna wypada na 12954 mieszkańców.

Sieć telegraficzna i telefoniczna pocztowa wzdłuż koleji żelaznych biegnie często na wspólnej podbudowie (słupach) z siecią kolejową.

Przez opisywany obszar przebiegają następujące międzypaństwowe szlaki telegraficzne i telefoniczne:

a) Warszawa—Poznań—Berlin—Moguncja,
b) Warszawa—Toruń—Poznań—Berlin—Hamburg,
c) Warszawa—Toruń—Bydgoszcz—Piła—Szczecin,
d) Warszawa—Toruń—Gdańsk,
e) Warszawa—Toruń—Królewiec,
f) Warszawa—Białystok—Wilno—Dźwińsk—Ryga.

Szczegółowy wykaz szlaków telegraficznych pocztowych (patrz Dod. Stat. Zał. L. 1).

2) Sieć telegraficzna i telefoniczna kolejowa, służy wyłącznie dla obsługi ruchu kolejowego (pociągów) oraz dla łączności władz kolejowych.

Szczegółowy wykaz szlaków telegraficznych kolejowych (patrz. Dod. Stat. Zał. L. 2).

U w a g a. Niektóre stacje kolejowe upoważnione są do przyjmowania i nadawania telegramów pocztowych według ogólnie obowiązujących przepisów. W wykazie stacji telegraficznych i telefonicznych pocztowych są one oznaczone znakiem „st. kol.".

3) Sieć telegraficzna i telefoniczna tranzytowa. Na zasadzie traktatu wersalskiego przebiega przez Państwo Polskie sieć połączeń telegraficznych i telefonicznych z Rzeszy Niemieckiej do Prus Wschodnich, a mianowicie:

a) kabel podziemny Berlin—Słupca—Kościerzyna—Gdańsk—Tczew—Królewiec.

b) kabel podziemny Berlin—Poznań—Toruń—Bydgoszcz—Tczew—Gdańsk—Królewiec (część tego kabla zajęta jest dla połączeń międzymiastowych polskich).

c) szlaki napowietrzne: 1) Hamburg — Berlin — Frankfurt n Odrą — Piła — Chojnice—Starogard—Tczew—Królewiec.
2) Berlin—Piła—Bydgoszcz—Toruń—Iława—Królewiec.
3) Piła — Bydgoszcz — Terespol—Tczew—Królewiec.

Ponadto przez Państwo Polskie przebiega linja telegrafu Indo-Europejskiego, łączącego Londyn przez Hamburg—Berlin—Piłę—Bydgoszcz—Toruń—Łowicz—Warszawę—Brześć n B.—Kowel—Równe—Odessę—Teheran z Indjami Wschodniemi.

4) Sieć telefoniczna wojskowa. Na opisywanym w niniejszej części obszarze znajduje się sieć telefoniczna kablowa, podziemna w dawnych obozach warownych: Ossowiec, Modlin, Toruń, Grudziądz, Chełmno. Sieć ta niema specjalnego znaczenia i dlatego też jest częściowo likwidowana, względnie oddawana do eksploatacji władzom pocztowym. Ponadto obozy ćwiczebne oraz poligony posiadają własną sieć telefoniczną częścio wostałą, częściowo budowaną kablem polowym dla celów ćwiczebnych.

Dowództwo wybrzeża morskiego posiada dla celów marynarki własną sieć telegraficzną i telefoniczną dla łączności dowództwa z portami oraz posterunkami obserwacyjnemi na wybrzeżu. Ponadto Dowództwo wybrzeża morskiego połączone jest z Kier. Mar. Woj. w Warszawie stałym przewodem telegraficznym i telefonicznym.

5) Sieć telefoniczna prywatna. Istnieje na zasadzie koncesji udzielanych przez Okr. Dyr. Poczt i Telegr. Sieć prywatną posiadają majątki ziemskie, zarządy lasów państwowych i prywatnych, zakłady przemysłowe, zarządy dróg wodnych oraz prywatnych kolejek wąskotorowych. Sieć ta jest zwykle połączona z najbliższym urzędem pocztowo-telegraficznym. Sieć telefoniczna prywatna w zachodniej części opisywanego obszaru (woj. Pomorskie i Poznańskie) ma duże znaczenie dla celów obrony, ponieważ jest dobrze zbudowana i zaopatrzona w najnowsze urządzenia techniczne.

II.

Sieć radjotelegraficzna.

1) Stacje radjotelegraficzne korespondencyjne pocztowe.

Stacja Transatlantycka.

Stacja nadawcza leży na terytorjum dawnego fortu II. A. między Powązkami a Wolą. Aparatura mieści się w jednym budynku. Stacja posiada dwa zespoły Aleksandersona (maszyny wysokiej częstotliwości), każdy zespół mocy 200 kilowatów. Energji dostarcza stacja silnicowa, pomieszczona w osobnym budynku; posiada ona turbogenerator mocy 750 koni i Diesel'a generator mocy 750 koni.

Konstrukcja masztów: 10 wież żelaznych, ażurowych, typu wieży Eifla, wysokości 126 m każda, u góry poprzecznice długości 46 m, odległość między wieżami 384 m. Na poprzecznicach jest rozwieszona antena w ilości 8 drutów z każdej strony.

Stacja odbiorcza leży 2 km na południe od stacji kolejowej Grodzisk i posiada trzy komplety odbiorcze. Antena rozwieszona na słupach wysokości 8 m rozstawionych na przestrzeni 16 km. Stacja odbiorcza posiada własne źródło energji (elektrownię) mocy 5 kilowattów.

Stacja nadawcza i odbiorcza połączone są przewodami napowietrznymi z Centralnym Biurem Operacyjnym w Głównym Urzędzie Telegraficznym i tam też odbywa się cała manipulacja nadawania i odbierania telegramów.

Stacja z powodu dużej mocy jaką posiada przeznaczona jest dla korespondencji z Ameryką. Obecnie wyjątkowo koresponduje z Anglą.

Stacja Grudziądz.

Posiada aparaturę systemu niegasnącego typu S. F. R. (Societe francaisé radiotechnique) — 10 kilowatów., maszyna wysokiej częstotliwości Aleksandersona, zasięg stacji — cała Europa. Maszt żelazny wieżowy wysokości 118 m.

2) Stacje radjotelegraficzne korespondencyjne wojskowe.

Stacja Warszawa.

Posiada dwie aparatury. Jedna aparatura systemu Telefunken, gasnąca, typ stacji okrętowej niemieckiej, mocy 5 kilowattów zasięg ca 1000 km, dwa maszty Rendhala po 72 m z anteną okrętową. Pracuje pewnie. Koresponduje z Pragą Czeską, Podjebradem, Wilnem, Lwowem i Toruniem.

Druga aparatura lampowa (niegasnąca) typu L. T. S. firmy P. T. R. w Warszawie, mocy 250 wattów, zasięg 500 km, antena parasolowa, na maszcie pomocniczym do masztu Rendhala wysokości 25 m. Posiada wady konstrukcyjne — pracuje niepewnie. Koresponduje z Wilnem, Brześciem n/B, Lwowem i Toruniem.

Stacja Toruń.

Posiada dwie aparatury. Jedna systemu gasnącego typu Telefunken, 5 kilowattów, zasięg 1000 km. Druga aparatura systemu niegasnącego lampowa typu „E. 10". Stacja koresponduje z Puckiem, Gdańskiem, Flotyllą Wiślaną i Warszawą. Stacja znajduje się w rozporządzeniu Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Stacja Puck.

Stacja Kier. Mar. Woj. nadbrzeżna, systemu gasnącego, typu Telefunken S. H. mocy 3.5 kilowatta. Koresponduie z Flotą oraz ze stacjami Warszawa — Gdańsk — Toruń.

Stacja Bydgoszcz.

Stacja ćwiczebna szkoły pilotów, niegasnąca typu „E. 10".

Stacja Grudziądz.

Stacja ćwiczebna 2 Baonu pułku radiotelegraficznego, niegasnąca typu „E. 3 bis".

Stacja Zegrze.

Stacja ćwiczebna Obozu Szkolnego łączności, niegasnąca typu R. K. A., mocy 1 kilowatt, zasięg 250 km.

Stacja Benjaminów.

Stacja ćwiczebna, urządzenie jak stacja Zegrze.

3) Stacje radjotelegraficzne prywatne.

Na opisywanym obszarze istnieją jedynie odbiorniki radiotelegraficzne dla celów amatorskich oraz naukowych. Stacje te istnieją na zasadzie Rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 10.X.1924 r. w sprawie zakładania, utrzymania i eksploatowania urządzeń radiotechnicznych. Posiadacze odbiorników korzystają narazie jedynie z audycji stacji zagranicznych oraz próbnej stacji radiofonicznej P. T. K. (Polskiego Towarzystwa Radiotechnicznego) w Warszawie. Rozwój radiofonji ma bardzo duże znaczenie dla celów wojskowych. W miarę rozwoju radiofonji zwiększy się w Polsce ilość wyspecjalizowanych radiotechników oraz umożliwi się powstanie krajowego przemysłu radiotechnicznego.

W razie grożącego państwu niebezpieczeństwa wojny wszystkie odbiorniki zostaną zarekwirowane dla celów obrony Państwa.

Na opisywanym obszarze istniało do 1.VII.1925 r. 1600 odbiorników radiotelegraficznych amatorskich.

III.

Gołębie pocztowe.

(patrz szkic L. 3).

1) Wojskowe stacje gołębi pocztowych.

Stała stacja gołębi pocztowych Nr. VIII w Toruniu,
„ „ „ „ Nr. IV. w Łodzi,
„ „ „ „ Nr. I. w Warszawie,
„ „ „ „ Nr. III. w Grodnie.

Na każdej stacji około 120 gołębi.

Ruchoma stacja gołębi pocztowych Dow. Wybrzeża Morskiego w Pucku,

Ruchoma stacja gołębi pocztowych Nr. VIII/I w Grudziądzu,
„ „ „ „ Nr. I/I w Zegrzu.

Na każdej stacji około 60 gołębi.

2) Prywatne stacje gołębi pocztowych.

Na opisywanym obszarze istnieje duża ilość prywatnych hodowli gołębi pocztowych. Prócz cywilnych towarzystw istnieją w garnizonach i oddziałach wojskowych stałe gołębniki popierane przez Szefostwa Łączności O. K. Rozwój hodowli gołębi pocztowych ma doniosłe znaczenie dla celów obrony Państwa. Gołębniki wojskowe w garnizonach mogą być natychmiast użyte w wypadku zagrożenia Państwa, zaś cywilne towarzystwa hodowli dostarczą dużej ilości gołębi dla stałych i ruchomych stacji gołębi pocztowych.

IV.

Poczta.

a) Podległość:

Wszystkie urzędy i agencje pocztowe w liczbie 780 rozmieszczone na opisywanym obszarze podlegają pięciu Dyrekcjom Poczt i Telegr.: Warszawskiej — Wr., Bydgoskiej — Bd., Poznańskiej — Pz., Wileńskiej — Wl. i Lubelskiej — Lb.

b) Podział, obsada i obieg poczty:

Wszystkie urzędy pocztowe podzielone są na klasy od I do VI. wedle ich wielkości i znaczenia, zaś agencje pocztowe na agencje 1-go i 2-go stopnia zależnie od wypracowanych dziennie jednostek pracy (listów poleconych, przekazów, telegramów, paczek).

Stanowiska w urzędach pocztowych wszystkich klas są obsadzane etatowymi urzędnikami pocztowymi, w agencjach natomiast pracują siły kontraktowe.

Wymiana poczty we wszystkich urzędach i agencjach pocztowych z główną siecią pocztową odbywa się stosownie do ustalonych z góry połączeń komunikacyjnych codziennie lub też trzy lub cztery razy tygodniowo. Urzędy pocztowe leżące na szlakach kolejowych wymieniają pocztę codziennie a nawet parę razy dziennie.

c) Środki transportowe:

Główniejsze urzędy pocztowe posiadają własne środki przewozowe, mniejsze zaś urzędy i agencje korzystają z podwód dostarczonych przez gminy lub przez prywatnych przedsiębiorców.

d) Rozwój sieci pocztowych:

Sieć pocztowa w opisywanym obszarze jest naogół dobrze rozwinięta i celowo rozbudowana.

e) Alfabetyczny wykaz urzędów i agencji pocztowych: (patrz Dod. Stat. Zał. L. 4)

Alfabetyczny wykaz urzędów i agencji pocztowych zawiera następujące dane:

Rubryka 1) Oznacza liczbę porządkową.
„ 2) Nazwę urzędu względnie agencji pocztowej.
„ 3) Klasę urzędu pocztowego względnie stopień agencji pocztowej.
„ 4) Podane cyfry oznaczają, ile razy w tygodniu odbywa się obieg poczty między urzędem, lub agencją pocztową a urzędem wymiany: O ile w tej rubryce niema podanej cyfry, znaczy, że obieg ten odbywa się conajmniej raz dziennie.
„ 5) Nazwę urzędu wymiany i cyfrę oznaczającą odległość w km od danego urzędu pocztowego względnie agencji. Cyfry umieszczone w nawiasie oznaczają numerację urzędów pocztowych np. Toruń (1), (2) i t. d.

O ile niema podanej odległości w km oznacza to, że urząd pocztowy znajduje się na stacji kolejowej.

Rubryka 6) Stację węzłową kolejową względnie odcinek linji kolejowej, na której kursują ambulanse pocztowe dowożące pocztę z większych środowisk do stacji względnie do urzędów pocztowych wymiany.
„ 7) Przynależność do starostwa.
„ 8) Podległość właściwej Dyrekcji Poczt i Telegr.

f) Wykaz ambulansów pocztowych, kursujących w pociągach kolejowych: (patrz Dod. Stat. L. 5).

a) Z obsadą urzędników pocztowych.
b) Z obsadą niższych funkcjonarjuszów pocztowych.
c) Przewóz poczty przez konduktorów kolejowych.

V.

Łączność na terenie W. M. Gdańska.

Sieć łączności na terenie W. M. Gdańska naogół silnie rozwinięta, łączy prawie wszystkie większe osiedla. Przewody tlf. i tlgr. koncentrują się w następujących miejscowościach: Gdańsk, Kahlbude, Praust, Hohenstein, Meisterwalde, Gr. Zünder, Neuteich, Linonsdorf Kalthof, Jungfer, Tiegenhof, Gr. Mausdorf, Einlage, Wotzlaff.

Łączność W. M. Gdańska z Prusami Wsch.

a) Przewody telegraficzne:

1) Gdańsk—Królewiec (kabel podziemny przechodzi przez Tczew—Malbork).
2) Gdańsk—Olsztyn (3 przewody)
3) „ —Elbląg (napowietrzne)
4) „ —Królewiec „
5) „ —Pilawa „
6) „ —Niemiecka Iława „
7) „ —Kwidzyń „

b) Przewody telefoniczne:

1) Gdańsk—Elbląg (napowietrzne)
2) „ —Królewiec „
3) „ —Olsztyn „
4) „ —Malbork „
5) „ —Kwidzyń „

Łączność W. M. Gdańska z Polską.

a) Przewody telegraficzne:

1) Gdańsk—Chojnice
2) „ —Tczew
3) „ —Warszawa (2 przewody)
4) „ —Tczew
5) „ —Czerwińsk
6) „ —Bydgoszcz (3 przewody)
7) „ —Toruń (2 przewody)
8) „ —Poznań

9) Gdańsk—Grudziądz
10) „ —Tczew
11) „ —Starogard
12) „ —Puck
13) „ —Kartuzy
14) „ —Wejherowo

b) Przewody telefoniczne:

1) Gdańsk—Łódź
2) „ —Warszawa (2 przewody)
3) „ —Poznań (2 przewody)
4) „ —Tczew (3 przewody)
5) „ —Grudziądz (2 przewody)
6) „ —Toruń
7) „ —Storogard
8) „ —Bydgoszcz
9) „ —Chojnice (2 przewody)
10) „ —Gdynia
11) „ —Puck
12) „ —Wejherowo (2 przewody)

Wszystkie wyżej wymienione przewody przechodzą przez m-to Tczew za wyjątkiem trzech ostatnich które przechodzą przez w. Reda.

Najważniejsze połączenie tlgr. i tlf. W. M. Gdańska z Prusami Wsch. biegnie jaka trasa napowietrzna wzdłuż toru kol. Tczew—Malbork (Marienburg)—Królewiec. Pozatem sieć połączeń drutowych teryt. W. M. Gdańska z Prusami Wsch. ma następujące punkty styczności (za pomocą kabla rzecznego):

a) most w m. Malborg (Marienburg),
b) w. Blumenstein (3 km na Pc.W. od m. Malbork),
c) w. Einlage,
d) w. Zeyer (niepołączone).

Pozatem istnieją dwa kable podmorskie łączące W. M. Gdańsk z Rzeszą Niem. (Leba) i W. M. Gdańsk z Prusami Wsch. (Pilawa), z których jeden ma wyjście pod w. Heubude.

Radjostacje:

a) Gdańsk—gmach głównej poczty (silna),
b) „ —na Hegelberg (słabsza)
c) „ — przy obserwatorjum meteorologicznem w Wrzeszczu (Langfuhr) obok starego lotniska, obsługuje Schutzpolizei (najsilniejsza).

V. PRZESZKODY RUCHOWE.

A. RZEKI *)

Celem ułatwienia orjentacji w kolejności i wzajemnym stosunku opisywanych rzek, przyjęto odrębną numerację dla poszczególnych dopływów. Rzeki główne pozostały bez liczb, dopływy pierwszego rzędu oznaczone są liczbami rzymskiemi, drugiego rzędu arabskiemi, trzeciego dużemi literami alfabetu, czwartego małemi literami alfabetu, piątego małemi literami alfabetu z cyfrą arabską (a^1, a^2, a^3) (patrz załączony schemat). Równocześnie, celem uzyskania przejrzystości materjału, dla dopływów czwartego rzędu i niżej, zastosowano petit. Schematyczny spis rzek zawartych w wydawnictwie znajduje się na końcu opisu rzek.

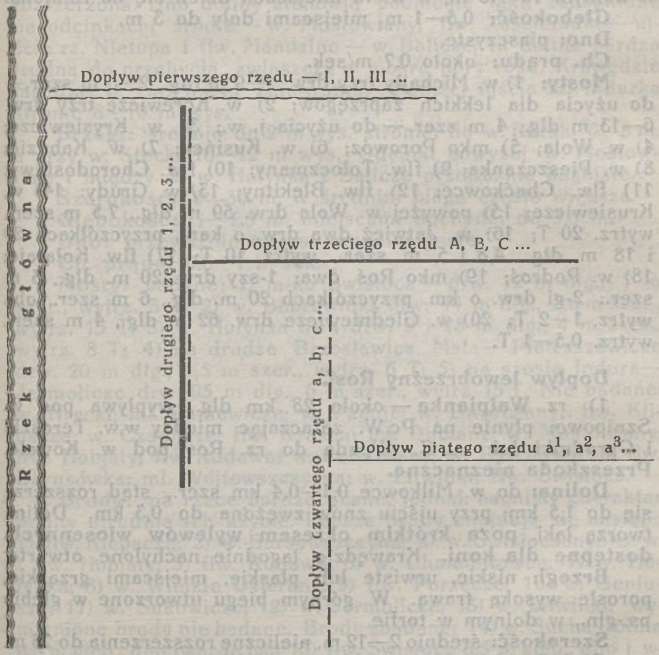

*) Nazwy rzek podane według mapy: „Poglądowa Mapa Hydrograficzna Rzeczypospolitej Polskiej", wydanej przez Wydział Hydrograficzny Ministerstwa Robót Publicznych.

Dorzecze Niemna.

I. rz. Roś — 85 km dłg., wypływa z bagien na Pd. od mka Porozowo. Płynie w kierunku płn., uchodząc do rz. Niemna 2,5 km poniżej w. Tupiczany. **W mokre pory przedstawia poważną przeszkodę ruchową.**

Dolina: w górnym i średnim biegu 0,5—1,5 km szer., w dolnym rozszerzona do 3,5 km. W górnym biegu miejscami zabagniona, dalej przeważnie sucha z odcinkami lotnego piasku. Poniżej mka Roś dolina naogół otwarta i przejrzysta. Lewa krawędź tuż nad rzeką, gdzieniegdzie tylko do 0,5 km oddalona od rzeki; prawa trzyma się dalej—średnio 1—1,5 km. Stoki doliny przeważnie zalesione, przyczem las miejscami zbliża się do samej rzeki. Wylewy wiosenne zalewają dolinę.

Brzegi: początkowo niskie, urwiste, często zabagnione, w średnim i dolnym biegu 2—10 m wys.

Szerokość: w górnym biegu do 4 m, w średnim 4—30 m, w dolnym 10—45 m; w wielu miejscach dzieli się na ramiona.

Głębokość: 0,5—1 m, miejscami doły do 3 m.

Dno: piasczyste.

Ch. prądu: około 0,7 m/sek.

Mosty: 1) w. Michajły trzy drw. 7—9 m dłg., 2—3 m szer.,— do użycia dla lekkich zaprzęgów; 2) w. Korewicze trzy drw. 6—13 m dłg., 4 m szer. — do użycia j. w.; 3) w. Krysiewicze; 4) w. Wola; 5) mko Porowóz; 6) w. Kusińce; 7) w. Kabuzie; 8) w. Pieszczanka; 9) flw. Tołoczmany; 10) flw. Chorodostawy; 11) flw. Chaćkowce; 12) flw. Błękitny; 13) w. Grudy; 14) w. Krusiewicze; 15) powyżej w. Wola drw. 59 m dłg., 7,5 m szer., wytrz. 20 T; 16) w. Jatwież dwa drw. o kam. przyczółkach 29 i 18 m dłg., 4,8 i 5 m szer., wytrz. 10 T; 17) flw. Kołątaje; 18) w. Podroś; 19) mko Roś dwa: 1-szy drw. 20 m. dłg., 3 m szer.; 2-gi drw. o kam. przyczółkach 20 m. dłg., 6 m szer., oba wytrz. 1—2 T; 20) w. Gledniewicze drw. 62 m dłg., 4 m szer., wytrz. 0,5—1 T.

Dopływ lewobrzeżny Rosi.

1) rz. **Wałpianka** — około 28 km dłg., wypływa pod w. Sznipowo; płynie na Pc.W. zataczając między w.w. Tereszki i Ogrodniki łuk na Z. Wpada do rz. Roś pod w. Kowale. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina: do w. Milkowce 0,1—0,4 km szer., stąd rozszerza się do 1,5 km; przy ujściu znów zwężona do 0,3 km. Dolinę tworzą łąki, poza krótkim okresem wylewów wiosennych, dostępne dla koni. Krawędzie łagodnie nachylone, otwarte.

Brzegi: niskie, urwiste lub płaskie, miejscami grząskie, porosłe wysoką trawą. W górnym biegu utworzone w glebie ps.-gln., w dolnym w torfie.

Szerokość: średnio 2—12 m, nieliczne rozszerzenia do 25 m.

Głębokość: przeciętnie 0,6—1 m, doły 2—2,5 m.

Dno: przeważnie ps.-żwirowe, gdzieniegdzie zamulone.

Ch. prądu: 0,4—0,6 m/sek.

Mosty: 1) w. Słowiki drw. 8 m dłg., 7 m szer., wytrz. 3 T; 2) w. Tereszki drw. 4,5 m dłg. i szer., wytrz. 2 T; 3) w. Mil-

kowce drw. 4,4 m dłg., 4 m szer., wytrz. 1 T; 4) flw. Długopole dwa drw. 12 i 4 m dłg., 5 m szer., wytrz. 1 T; 5) kol. Nowo-Aleksandrówka drw. 6,5 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 1 T; 6) mko Wołpa dwa drw. 30 i 10 m dłg., 6,5 i 6 m szer., 1-szy wytrz. 4 T, 2-gi 0,5 T.

II. rz. **Świsłocz** około 120 km dłg., wypływa na Pd.W. od mka Świsłocz. W górnym biegu zmienia kilkakrotnie kierunek biegu z Pc.Z. na Pd.W., dalej płynie w ogólnym kierunku płn. lub płn.-wsch.; posiada bardzo kręty bieg. Wpada do rz. Niemen naprzeciw w. Sieluki. Rzeka stanowi, szczególnie w okresie wiosennym, znaczną przeszkodę ruchową; przekroczenie większych oddziałów możliwe tylko po istniejących przeprawach.

Dolina: 0,5—2 km szer., w średnim biegu często do 5 km rozszerzona. Dno doliny stanowią podmokłe łąki, zabagnione na odcinkach: źródła — w. Mostowlany, flw. Zaścienniki — ujście rz. Nietupa i flw. Mandzino — w. Balicze; tu dolina bardzo trudna do przebycia, zwłaszcza w mokre pory roku. Krawędzie łagodne o zmiennem panowaniu. Poniżej ujścia rz. Indurka strome 8—10 m wys.

Brzegi: średnio do 2 m wys. strome; do w. Buraki 6—8 m, a przy w. Stecki 10—12 m wys. Odcinki powyżej w. Mostowlany i między w. w. Hołynka i Balicze przeważnie bagniste.

Szerokość: 6—30 m, w średnim biegu często większa.

Głębokość: 1—1,5 m, miejscami dochodzi do 3,5 m.

Dno: przeważnie tw.-ps., rzadziej ilaste.

Ch. prądu: 0,6—1 m sek.

Mosty: badane: 1) m-ko Świsłocz — drw. 12 m dłg., 7 m szer., wytrz. 3 T; 2) w. Bobrowniki drw. 44 m dłg., 5,6 m szer., wytrz. 15 T; 3) w. Hołynka dwa drw. 9 i 28 m dłg., 4 m szer., wytrz. 8 T; 4) na drodze Brzosławica Mała — Pietraszewicze drw. 20 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 6 T; 5) na szosie Indura — Jermolicze drw. 95 m dłg., 6 m szer., wytrz. 15 T. Nie badane: w. Hrycki; mł. Raniewicze; w. Pacuje; w. Dworczany; flw. Klipacze; w. Czaplicze; flw. Krasna; mł. Dublany; w. Mostowlany; flw. Hobjaty; flw. Rudawa; w. Rudowlany; w. Dzieniewicze; flw. Borusówka; mł. Wójtowszczyzna; w. Litwinki; flw. Świsłocz.

Brody: na rzece bardzo liczne, jednak bagnisty charakter doliny utrudnia ich użycie. Lepsze brody znajdują się następ.: 1) flw. Klepacze; 2) w. Bursowszczyzna; 3) w. Świsłoczany; 4) w. i flw. Hobjaty; 5) flw. Rudawa; 6) w. Chomontowce; 7) w. Hołynka; 8) w. Wielkie Ozierany; 9) flw. Porzecze; 10) w. Geniusze; 11) w. Sukowicze; 12) w. Jermolicze; 13) w. Litwinki; wymienione brody nie badane. Brody zbadane; 14) w. Sucha Dolina 0,5 m głęb., dno twarde ps.; 15) flw. Świsłocz 0,5 m głęb., dno j. w.

Dopływy prawobrzeżne Świsłoczy.

1) rz. Warecia (Werecia) około 40 km dłg., wypływa na Pd. od w. Werejki. Początkowo płynie na Pc. pod nazwą rz.

Werejka; przyjąwszy pod w. Repla strumyk tej samej nazwy płynie jako rz. Warecia (ludowe Werecia lub Werecianka), na Pc., przyjmując od w. Dublany ogólny kierunek zach. Wpada do rz. Świsłocz powyżej w. Jermolicze. **Charakterystycznem dla tej nieznacznej rzeczki jest łatwość wylewania**, dzięki niskim brzegom i rozległej, płaskiej dolinie. Każdy większy deszcz powoduje zalanie odcinków doliny; całkowite zalanie przypada przeciętnie 3—4 razy w roku. **Z tych względów rzeczka w suche pory dowolnie dla zaprzęgów do przebycia, staje się w pory mokre poważną przeszkodą nawet dla piechoty.**

Dolina: 0,3—0,7 km szer., poniżej w. Dublany często rozszerzona do 2,7 km. Są to nisko położone łąki i pastwiska przeważnie w torfie, miejscami eksploatowanym. W suche pory poruszenia w dolinie możliwe dla lekkich zaprzęgów, w mokre dla pieszych bardzo uciążllwe (w wodzie 0,2—0,5 m). Szczególnie uciążliwe są odcinki eksploatowane z torfu. Nawet nieznaczne deszcze powodują nawodnienie doliny, utrudniające poruszenia dla koni. Krawędzie oddalone od rzeki, niskie, słabo zaznaczone.

Brzegi: niskie, łąkowe często na równym poziomie z sąsiednim terenem—zalewane.

Szerokość: 2- 7 m; przy mostach i zakolach rozlana do 15 m.

Głębokość: 0,3—0,8 m; nieznaczne odcinki charakteru jam 1—1,5 m głęb.

Dno: ps., w dołach torfiaste.

Ch. prądu: 0,4 m/sek.

Mosty: 1) w. Repla drw. 4,5 m dłg., 5 m szer., wytrz. 0,5 T; 2) na drodze Pietraszowce — Ganasówka trzy drw. 12,8; 7,9 i 6,5 m dłg., 6—6,8 m szer.—wytrz. 0,5 T; 3) w. Latki drw. 11 m dłg., 3,6 m szer., wytrz. 0,5 T; 4) na drodze Ejsmonty Wielkie — Remucowce dwa drw. 10 i 6,6 m dłg., 3—4 m szer., wytrz. 0,5 T; 5) na drodze Ejsmonty Wielkie — Kajeniowce drw. 5 m dłg., 2,5 m szer.—tylko dla pieszych do użycia; 6) na szosie Jermolicze — Olekszyce drw 25 m dłg., 5,2 m szer.— wytrz. 15 T.

Dopływy lewobrzeżne Świsłoczy.

rz. **Nietupa, Usnarka, Odła, Indurka, Bojarka** są nieznacznemi rzeczkami, nie przedstawiającemi przeszkody dla poruszeń wojskowych. Szerokość przeciętna 1—6 m, wyjątkowo rozlane na małych odcinkach do 12 m. Głębokość 0,4—0,7 m z dołami 1—2 m. Dno przeważnie ps. Doliny łąkowe, z wiosną miejscami podmokłe.

III. rz. **Łososna** — około 50 km dłg., wypływa z podmokłych łąk między w.w. Malewicze Górne i Dolne. Koryto rzeki kręte wytwarza szereg zakoli. Ogólny kierunek biegu płn.-wsch.; ujście 3 km poniżej mta Grodna. Spław możliwy. **Na wiosnę rzeka przedstawia poważną przeszkodę ruchową.**

Dolina: 0,2—0,5 km szer., przeważnie łąkowa, dostępna. Krawędzie ps.-kamieniste, dość strome, osiągają miejscami 15—30 m wys. Z wiosną odcinki doliny zalewane, trudnodostępne.

Brzegi: średnio 0,5 m wys. porośnięte trawą lub szuwarem rzadziej zaroślami olszyny. W dolnym biegu wyższe, urwiste.

Szerokość: 3—12 m, w dolnym biegu dochodzi do 20 m.

Głębokość: 0,6—1 m, z odcinkami 2 m.

Dno: ps., w nielicznych miejscach zamulone.

Ch. prądu: 0,5 m/sek.

Mosty: 1) mko Kuźnica drw. 10 m dłg., 7 m szer., wytrz. 6 T; 2) w. Bakuny dwa; 1-szy kolej. żel. 20 m dłg., 7,5 m szer. 2-gi drogowy drw. 20 m dłg., 7 m szer., wytrz. 12 T; 3) w. Korobczyce drw. 12 m dłg., 6,5 m szer. o zniszczonej nawierzchni, do użycia tylko dla miejscowych wozów; 4) na szosie Grodno—Nowy Dwór drw. 55,5 m dłg., 5 m. szer., wytrz. 6 T; 5) 0,3 km poniżej poprzedniego most kolej. 44,5 m dłg., 5,5 m szer.; 6) w. Łososna drw. o kam. przyczółkach 50 m dłg., 7 m szer., wytrz. 12 T.

Brody: w. Bakuny i w. Korobczyce 0,6 m głęb., dno ps.

Dopływy Łososny.

prawobrzeżna **Kamionka** i lewobrzeżne **Tatarka** z **Popilją** są nieznacznemi rzeczkami szer. 1—6 m głęb., do 0,7 m o łąkach, dostępnych dolinach.

IV. rz. **Czarna Hańcza** (Hańcza) około 130 km dłg., wypływa z jez. Hańcza i stąd płynie na Pd.W. pod nazwą Hańcza. Poniżej mta Suwałki przepływa jez. Wigry, skąd przyjmuje nazwę Czarna Hańcza. Pod w. Mikaszówka łączy się z kanałem Augustowskim, z którym płynie wspólnie w kierunku wschodnim do w. Sonicze (tj. na przestrzeni 30 km). Na tym odcinku skanalizowana. Oddzieliwszy się od kanału zatacza ostry łuk ku Pc. i dalej płynie na W., uchodząc do rz. Niemen poniżej w. Przełom. Koryto rzeki kręte, utworzone jest przeważnie w piaskach, w górnym biegu miejscami w torfie. Rzeka zamarza przy silnych mrozach, przeciętnie w drugiej połowie grudnia; ruszenie lodów przypada z początkiem marca. Od jez. Wigry spławna.

Rzeka stanowi przeszkodę ruchową na odcinku jez. Wigry—w. Mikaszówka. Dolina jest tu podmokła lub bagnista, długo zatrzymuje nadmiar wód, co, łącznie z terenem sąsiednim gęsto zalesionym, stwarza w mokre pory poważną przeszkodę dla poruszeń.

Dolina: do jez. Wigry 0,1—0,2 km szer., płaska, ps.-gln. lub trf.-sucha i dostępna. Krawędzie 20—40 m wys., na małych odcinkach do 50 m wzniesione, o stokach 40—50°, nachylonych uprawnych. Począwszy od mta Suwałki krawędzie opadają, stają się spłaszczone 6—10 m wys. o bardzo łagodnych formach. Dalej do w. Mikaszówka dolina 0,1—0,5 km szer., przeważnie podmokła lub bagnista o krawędziach 2—12 m

wys. często stromych, zalesionych. Odcinek ten z wiosną zalewany, miejscami nawet dla pieszych niedostępny. Następnie do końca średnio 0,3—0,8 km szer. sucha, dostępna.

Brzegi: niskie, łąkowe, odcinkami zalewane, bagniste, porośnięte sitowiem i gęstymi zaroślami. W lasach—poniżej jez. Wigry—często do 12 m wys., wspólne z krawędziami, strome i zalesione. Stoki na tych odcinkach pocięte gęsto korzeniami drzew.

Szerokość: do jez. Wigry 4—12 m, dalej 10—20 m z lokalnemi rozlewami do 35 m.

Głębokość: 0,5—1,5 m z dołami 4 - 6 m; na odcinku skanalizowanym 1,8 m.

Dno: ps. lub ps.-żwirowe, miejscami zamulone, porosłe wodorostami (Żubrówka—Maćkowa Ruda).

Ch. prądu: 0,2—0,5 m/sek.

Mosty: 1) na szosie Suwałki—Bakałarzewo drw. 14,3 m dłg., 6,3 m szer.—wytrz. 13 T; 2) na szosie Suwałki—Augustów drw. na kam. przycz. 39 m dłg., 5,5 m szer.—wytrz. 5 T; 3) na szosie Suwałki—Sejny drw. 14 m dłg., 5,7 m szer.—wytrz. 15 T; 4) w. Burdyniszki drw. dla lekkich zaprzęgów do użycia; 5) w. Maćkowa Ruda drw. 18,7 m dłg. 3,9 m szer.—do użycia j. w.; 6) w. Wysoki Most drw. 31,5 m dłg., 3,1 m szer.—do użycia j. w.; 7) na szosie Sejny—Augustów drw. 100 m dłg., 8 m szer., 5,2 m wys.—wytrz. 12 T; 8) w. Dworczyska drw. 19 m dłg., 3,5 m szer. — dla lekkich zaprzęgów do użycia; przy wysokim wodostanie zalewany nie do użycia; 9) tuż powyżej ujścia do kanału dwa drw. 11 i 24 m dłg. 3,5 i 2,5 m szer.—wytrz. 1 T; 10) śluza Tartak na upuście, drw. na przycz. kam. 6,2 m dłg., 3 m szer., 2,7 m wys.—wytrz. 8 T; 11) obok na śluzie drw. na przycz. kam. 6,5 m dłg., 2,1 m szer., 3 m wys.—wytrz. 1 T; 12) w. Kudrynki na śluzie drw. na przycz. beton. 7 m dłg., 2,5 m szer.—wytrz. 1 T; 13) obok na upuście 5,5 m dłg., 3 m szer. i wys.—wytrz. 12 T; 14) śluza Dąbrówka drw. 20 m dłg., 4,8 m szer., 4,5 m wys.—wytrz. 13 T; 15) obok na śluzie drw. 6,2 m dłg., 4 m szer., 4,5 m wys.—wytrz. 3 T; 16) w. Sonicze drw. na beton. przycz., zwodzony 19 m dłg., 5,3 m szer., 2,8 m wys.—wytrz. 15 T.

Kładki: 1) na drodze Studziany Las—Sernetka drw. 36 m dłg., 0,6 m szer.; 2) na śluzie Tartak—prowizoryczna.

Brody: 1) 3,5 km poniżej mta Suwałki (pod cechą 154) 0,5 m głęb., dno ps.; dojazd z szosy przez łąki; 2) w. Burdyniszki 1 m głęb., dno ps.; 3) w. Maćkowa Ruda 0,9 m głęb., dno ps., 4) tuż poniżej kładki na drodze Studziany Las—Sernetka 0,7 m głęb., dno tw.-ps.

Łódki: poniżej jez. Wigry w każdej nadbrzeżnej wsi 6—10 łódek 3—6 osob.

Dopływ prawobrzeżny Czarnej Hańczy.

1) rz. **Wołkuszek** około 23 km dłg., wypływa na Pd.W. od os. m. Hołynka, płynie w kierunku płn., zataczając pod w. Wołkusz łuk ku Z. Wpada do rz. Czarna Hańcza 2 km poniżej w. Kurzyniec. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina: 50—250 m szer., łąkowa, w średnim biegu miejscami podmokła. Krawędzie do 15 m wys. łagodne; lewa na odcinku Wołkusz—ujście zalesione, pozatem obie otwarte.

Brzegi: niskie, łąkowe, porosłe zaroślami lub zadrzewione poniżej Markowskiego Mostu odcinkami wyższe, strome.

Szerokość: do w. Wołkusz 1—6 m dalej 5—10 m.

Głębokość: do w. Wołkusz 0,3—0,8 m dalej miejscami doły 1,5—3 m.

Dno: piasczyste.

Mosty: 1) os. m. Hołynka drw. 28 m dłg., 5,1 m szer., 4,2 m wys.—wytrz. 12 T; 2) w. Wołkusz drw. 21 m dłg., 5 m szer.—wytrz. 12 T; 3) w. Sołowjewszczyzna drw. 9 m dłg., 3,5 m szer., zniszczony—tylko dla pieszych do użycia; 4) Markowski Most drw. 9 m dłg., 3,5 m szer.—zniszczony—do użycia j. w.

Dopływ lewobrzeżny Wołkuszka.

a) rz. **Wołkusz** (Wołkuszanka, Młynówka) około 18 km dłg., powstaje z połączenia kilku rowów odwadniających w podmokłych lasach na Pc. od w. Krasne. Przez jeden z rowów łączy się z rz. Biebrza (dorzecze Wisły). Ze względu na szeroką, silnie podmokłą dolinę stanowi poważną przeszkodę dla poruszeń wojskowych, szczególnie w mokre pory roku.

Dolinę stanowią podmokłe łąki torfiaste ciągnące się miejscami do 3 km po obu stronach rzeki, porosłe kępami krzaków i drzew. Głębokość przeciętnie 0,2—0,5 m, zmienia się zależnie od pory roku i warunków atmosferycznych. W mokre pory przebycie tych łąk możliwe tylko dla pieszych z przewodnikiem; w zimie dla zaprzęgów.

Brzegi: niskie, łąkowe, zalewane; od os. Młynek odcinkami wyższe, zadrzewione.

Szerokość: 2—6 m; pod w. Młynek rozlana w staw młyński szer. 150 m.

Głębokość: 0,4—1 m; na stawie do 2 m.

Dno: ps., odcinkami muliste (Młynek—Wołkusz).

Mosty: 1) na drodze Skieblewo — Gruszki drw., zniszczony—nie do użycia; 2) os. Młynek drw., 7,5 m dłg., 4,5 m szer.—dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Dopływy lewobrzeżne Czarnej Hańczy.

1) rz. **Marycha** około 43 km dłg., wypływa z jez. Sejny, płynie na Pd.W. przepływając jez. Pomorze. W biegu średnim stanowi granicę między Polską i Litwą. Koryto rzeki bardzo kręte, wytwarza dużo zakoli i zakrętów. Wpada do rz. Czarna Hańcza 4 km powyżej w. Kadysz. Niespławna. Dla poruszeń wojskowych nie przedstawia większej przeszkody.

Dolina: w górnym biegu łąkowa zmiennej szerokości, miejscami pokryta krzakami i zagajnikami. Wiosną i przy więk-

szych opadach zalewana, do przebycia tylko dla piechoty. Krawędzie utworzone z łagodnych, uprawnych wzniesień, niewyraźnie zanikają w sąsiednim terenie. Dalej dolina 0,1—0,4 km szer., wiosną zalewana, a pod w. Stanowisko bagnista, tylko w suche pory do przebycia. Krawędzie 2—4 m wys., łagodne. W dolnym biegu 0,1 km szer.; krawędzie do 7 m wys., strome zalesione, miejscami zbliżają się do samego koryta rzeki; naogół dominuje prawa.

Brzegi: do 0,5 m wys., w górnym biegu podmokłe, dalej suche, ps.; na odcinkach, gdzie krawędź doliny zbliża się bezpośrednio do rzeki, wspólne z nią, do 7 m. wys.

Szerokość: 6—12 m.

Głębokość: 0,5 m, miejscami w dolnym biegu do 2 m.

Dno: piasczyste, odcinkami zamulone.

Ch. prądu: w górnym biegu 0,3, dalej wzrasta do 0,8 m/sek.

Mosty: 1) mto Sejny drw. 17 m dłg., 6,3 m szer., 2,3 m wys.—wytrz. 15 T; 2) na szosie Giby—Poćkuny drw. 55 m dłg., 7,2 m szer., 3,2 m wys.—wytrz. 8 T; 3) w. Żelwa—drw.; 4) w. Kadzie drw. 12 m dłg.— dla lekkich zaprzęgów do użycia; 5) 0,7 km powyżej w. Studzianka drw. 8 m dłg. — tylko dla miejscowych wozów do użycia.

Dopływ prawobrzeżny Marychy:

a) rz. **Szlamica** jest nieznaczną rzeczką, płynącą w dolinie 0,1—0,2 km szer., o krawędziach do 10 m wys. Szerokość do 8 m, głęb. do 1 m. Przekroczenie w bród przez kawalerję wszędzie możliwe.

Mosty: w. Kalety drw. 40 m dłg. — dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Dorzecze Wisły.

Rz. WISŁA

odcinek od ujścia rz. Pilicy do ujścia do morza.

W obszar opisywany wkracza Wisła przy ujściu rz. Pilicy na wys. 94 m npm., jako rzeka przeciętnej szer. 800 m o dorzeczu liczącem około 84.555 km². Do w. Jabłonna płynie **w kierunku Pc. Pc. zach.**, w miarę posuwania się wdół z coraz większem odchyleniem ku Z. Bieg jest naogół prosty, szczególnie poniżej Warszawy; kilka większych zmian w kierunku między w. Konary a os. m. Karczew odbywa się łagodnemi, długiemi łukami. Na tym odcinku przyjmuje jeden większy dopływ rz. Świder, poniżej os. m. Karczew. Od w. Jabłonna skręca na Pc. Z. zatrzymując ten kierunek do ujścia rz. Bugu, pod ob. war. Modlin. Po przyjęciu Bugu powierzchnia dorzecza wzrasta do 158.982 km², równocześnie zaś rzeka zmienia swój **główny kierunek biegu z płn. na płn.-zach.**

Początkowo płynie w prostym kierunku na Z. przyjmując pod m-tem Wyszogród rz. Bzurę. Pod w, Rakowo (9 km poniżej Wyszogrodu) zwraca się łagodnym łukiem ku Pc.Z. i kierunek ten zatrzymuje aż do m-ta Włocławek; jedynie pod w. Dobrzyków wytwarza ostry zakręt ku Pc., wracając 4 km poniżej do swego głównego kierunku. Na tej przestrzeni przyjmuje pod w. Murzynowo rz. Skrwę.

Począwszy od m-ta Włocławek zwraca się Wisła coraz więcej ku Pc.; powyżej m-ta Torunia przyjmuje rz. Drwęcę zwiększając swe dorzecze do ujścia tej rzeki do 179.615 km². Dalej bieg rzeki znów powraca do kierunku głównego t. j. płn.-zach., zatrzymując go do ujścia rz. Brdy pod w. Fordonek. Tu, zataczając ostre zakole, zmienia **główny kierunek biegu z płn.-zach. na płn.** Począwszy od ujścia rz. Brdy płynie łagodnemi, długiemi łukami na Pc. Pc. W., wyprostowuje od m-ta Grudziądz bieg, który stąd aż do ujścia prowadzi na Pc. Na końcowym odcinku przyjmuje szereg dopływów jak rz. rz. Czarna Woda pod m-tem Świecie, Mątawa pod m-tem Nowe, Wierzyca pod m-tem Gniew, Fryba pod m-tem Chełmno i Osa pod w. Żakurzewo.

Główną masą swych wód wpada Wisła do zatoki Gdańskiej morza Bałtyckiego pod w. Schiewenhorst. Istniejąca delta została od Wisły odcięta śluzami, tak że rzeka nie ma bezpośredniego wpływu na wodostany swej delty.

Całkowite dorzecze Wisły liczy 198.510 km² powierzchni, wskutek jednak odcięcia śluzami Nogatu, Wisły Martwej i Wisły Elbląskiej, zmniejszyło się do 193.254 km² t. j. o 5.256 km². Dorzecze Wisły jest bardzo rozległe i dobrze rozwinięte, jakkolwiek niesymetryczne. Na całej bowiem długości szczególnie jednak w biegu średnim, prawa strona rzeki jest lepiej rozwinięta. Dopływy prawobrzeżne są potężnemi rzekami o silnie rozgałęzionych własnych dorzeczach i one doprowadzają główne masy wód do Wisły. Dzięki temu rozległemu rozgałęzieniu swych dopływów, zbliża się Wisła do dopływów sąsiednich rzek głównych, umożliwiając nawiązanie bezpośredniej styczności z niemi. Ma to swe znaczenie w możliwości wykonania kanałów łączących rzeki główne w wielki systemat dróg wodnych, obejmujących całe Państwo. Szczególnie blisko łączy się z dorzeczem Odry przez rz. Ozlę, z dorzeczem Dniestru przez rz. Wisznię (dopływ Sanu) i z dorzeczem Niemna przez rz. Czarną Hańczę.

Długość rzeki na opisanym odcinku wynosi 482 km.

Ze względu na ogólny charakter łożyska dzielimy rzekę na trzy różne odcinki:

a) nieuregulowaną do w. Otłoczyn,

b) uregulowaną od w. Otłoczyn do m-ta Tczew,

c) Wisłę Gdańską.

a) **odcinek do w. Otłoczyn.**

Na tej przestrzeni **łożysko jest naturalne,** naogół dość proste, jednak nadmiernie rozszerzone. Dzięki temu wody

rzeki rozlewają się na całej szerokości, żłobiąc w miękkiem piaszczystem podłożu, łatwo ulegającemu naporowi prądu, szereg mniejszych łożysk i koryt. Jako skutek tej ciągłej pracy układa się bardzo nierówne dno, wytwarzające podwodne, ciągle zmienne, progi i mielizny. W dalszym ciągu tej pracy wyłaniają się ponad zwierciadło wody rozległe ławice i odsypiska piaszczyste, które porastając trawą i łoziną, zamieniają się z czasem w wyspy, bądź też przy następnem wezbraniu rzeki ulegają rozmyciu i nikną.

Wskutek takiego stanu rzeczy **nurt rzeki jest bardzo zawiły i zmienny.** Przewijając się wśród labiryntu ławic, mielizn i progów, zmienia ciągle swój bieg, przerzuca się od jednego do drugiego brzegu, przyjmując niekiedy prostopadły kierunek do zasadniczego biegu rzeki. Najczęściej nurt trzyma się tuż przy wyższym brzegu rzeki, a na zakolach—łuku zewnętrznego; nierzadko jest jednak wprost odwrotnie lub też nurt prowadzi środkiem rzeki. Z reguły zmienia się on po wylewach wiosennych, często także w drugiej połowie lata.

Nieznaczne wcięcie łożyska w dolinę, wynoszące do ujścia rz. Bugu 2—3 m, dalej 3—5 m, jak i mała zawartość gleb, z których jest utworzone (piasek lub ps.-glinka z domieszką iłowatych namułów) ułatwia ciągłe obrywanie brzegów i związane z tem dalsze rozszerzanie łożyska. Corocznie rozmywa rzeka swe brzegi na szerokości średnio 2 m, zamulając oberwanemi masami ziemi swe koryto lub też wyrzucając je na brzegi w innych miejscach.

Z wytwarzaniem wysp i ławic wiąże się **podział rzeki na odnogi**, które, w miarę opadania wodostanów, stają się na pewnych odcinkach samodzielnemi ramionami bocznemi. Wysokie wodostany, a przedewszystkiem wezbrania, łączą całe łożysko w jedną całość, zalewając nietylko niskie ławice i odsypiska, ale i zamieszkałe, zagospodarowane wyspy.

Typowy układ łożyska dla tego odcinka jest następujący: Jeden z brzegów jest wyższy 2—4 m ponad średni wodostan, o stoku stromym, często prostopadłym. Tuż przy nim biegnie nurt. Oddalając się od nurtu spostrzegamy, że dno podnosi się i opada kilkakrotnie, a ponad zwierciadło wody wyłaniają się niskie, jałowe ławice piasków, wśród których wznosi się gdzieniegdzie nieco wyższa (2—4 m) wysepka, zarosła gęstą łoziną i krzakami. Jeden z brzegów wysp jest zwykle stromy, drugi zlewa się niespostrzeżenie ze zwierciadłem wody. Przeciwległy brzeg rzeki wznosi się stopniowo z wody, początkowo jako ławica ps., dalej coraz wyższa, zarastająca trawą i kępami zarośli.

Średnia szerokość łożyska wynosi do ujścia rz. Bugu 800—1200m; pod Warszawą i powyżej ujścia Bugu zwężona 400—500 m. Dalej do w. Otłoczyn średnio 600—1200 m, miejscami rozszerzona do 2000 m, a pod ob. war. Modlin i m-tem Nieszawa zwężona do 400 m.

Posuwając się z biegiem rzeki spotykamy następujące **większe wyspy i odnogi, utrzymujące się przez czas dłuż-**

szy. Między w.w. Leśniki a Kosumce szereg wąskich wysp porośniętych łoziną, noszących nazwy od najbliższych wsi nadbrzeżnych (np. Sambodzka, Leśnicka i t. p.). Pod w. Piwonin oddziela się odnoga zwana przez ludność miejscową „łacha" 10—20 m szer., 0,6—1 m głęb. Odnoga ta tworzy wyspę 0,3—0,7 km szer., którą pokrywają pastwiska i pola orne, miejscami gęsto zadrzewione. Powyżej w. Miedzeszyn wytwarza się rozległa wyspa 1 km szer. zarośnięta zaroślami i kępami drzew. Dalej łożysko jest więcej jednolite; na rzece występują tylko małe ławice piaszczyste, przeważnie otwarte, niczem nie porosłe. Jedynie pod w.w. Jabłonna i Skierdy wytwarza się szereg większych, zadrzewionych wysepek. Począwszy od ujścia rz. Bugu łożysko ograniczone jest z prawej strony wysokim stokiem krawędzi, co jednak nie wpływa na zmianę dotychczasowego jego charakteru. Pod w. Suchocin rzeka obrywa swój wysoki prawy brzeg, zagrażając wsi. Z oberwanej masy ziemi powstała w tem miejscu około 2 km dług. wyspa (na mapie nie oznacz.). Pod mkiem Zakroczym rzeka zwęża się do 400 m, a całe łożysko na szer. 1—1,5 km utworzone jest z wielkiej ławnicy, niczem nie porośniętej. Pod w. Wólka Smoszewska główne masy wody przerzuciły się pod prawy brzeg, płynąc oznaczoną na mapie drogą, wyspa zaś została przesunięta ku lewemu brzegowi, ulegając równocześnie skróceniu o 0,6 km (na mapie nie oznacz.). Dalszy odcinek do os. m. Czerwińsk naogół jednolity, skąd znów aż do mta Wyszogród powstają rzędy wysp, przeważnie porosłych łoziną i zadrzewionych. Większość tych wysp jest na mapie nieoznaczona, względnie oznaczona niezgodnie z terenem. Powodem tego są szybkie zmiany jakich dokonywuje rzeka w swym łożysku; tak np. most budowany w czasie wojny światowej w mcie Wyszogrodzie całkowicie na wodzie, wspiera się obecnie kilkoma środkowymi filarami na wyspie, którą w międzyczasie rzeka wysypała (na mapie nie oznacz.). Poniżej Wyszogrodu spotykamy szereg większych wysp, zamienionych częściowo w pola uprawne i użyteczne łąki oraz pastwiska. Na większych osiedliła się ludność z przybrzeżnych osiedli, stwarzając chutory liczące po 1—3 gospodarstw. Takiemi są: Kępa Januszewska, Bieniewska, Łady, Konfederatka (na mapie błędnie Konstancja), Karolinka, Niemiecka, Borowicka, Wilczanka i Tokarska (na mapie Ośnicka)—wszystkie na odcinku Wyszogród—Płock. Następnie, do końca wyspy i ławice są nieco rzadsze, przeważnie niezamieszkałe, zarośnięte trawą i łoziną, używane przez ludność jako pastwiska bądź pozostawione jako nieużytki. Zamieszkałe na tym odcinkusą: Kępa Głowińska i Łęg.

b) **odcinek w. Otłoczyn—mto Tczew.**

Począwszy od w. Otłoczyn Wisła posiada **łożysko ustalone**, dzięki przeprowadzonej regulacji rzeki. Jest ono utworzone przeważnie w piasku, obok którego występują glinki różnego rodzaju a sporadycznie także kamienie, jako pozostałość morenowa. Wskutek nadmiernego wyprostowania koryta silny prąd rzeki w dalszym ciągu wytwarza **mielizny** a także—

widoczne przy niskich wodostanach—ławice ps. Dzięki temu nurt rzeki pozostał nadal kręty. Biegnie on wijącą się linja, wyrywając z dna rzeki piasek i przenosząc go z miejsca na miejsce. Przeciętnie przesuwa się o 0,3 m na miesiąc od jednego brzegu ku drugiemu, przyspieszając tą czynność przy wysokich wodostanach do 1 m na miesiąc.

Średnia szerokość łożyska waha się od 400—700 m; przy normalnym wodostanie rzeka utrzymuje się naogół w ramach uregulowanego koryta, przy wyższych jednak, a głównie w czasie wezb ań, woda zalewa miejscami całe łożysko.

Gdzieniegdzie wytwarzają się większe stałe wyspy, przy wysokim wodostanie zwykle zalewane. Istniejące odnogi są w większości odcięte od głównego koryta tamami i główkami, stopniowo ulegają zamuleniu, a przy niskim wodostanie wysychają. Ważniejsze wyspy i odnogi spotykamy następująco: Wilcza Kępa" pod w. Otłoczyn i „Wilcza Kępa północna" pod w. Silno, zarosłe łoziną i zaroślami, przecięte odnogami zwanemi Dolna i Górna Wilcza. Przy średnim wodostanie tworzą one łachy do 100 m szer., do 1 m głęb., przedzielone płaskiemi przesmykami. Kępa „Bazarowa" pod mtum Toruń zadrzewiona, odcięta od Wisły odnogą zw. Polską Wisłą 50 m szer., 0,5—1,5 m głęb. Trzy „kępy Czarnowskie" pod mkiem Solec, porośnięte wikliną, otoczone kilkoma małemi ławicami ps. Odnoga zw. „Reptówka" pod w. Ostromecko 6—10 m szer., 1—1,5 m głęb. Kępa „Zakonna" pod mtem Chełmno, zadrzewiona starodrzewem, odcięta od rzeki odnogą Trynka 6—20 m szer., 0,5—1 m głęb. Dalej pod mtem Świecie wyspa „Popówka" (zwana także Jedwabna lub Wilcza) pokryta łąkami, zaroślami, miejscami kępami drzew—zamieszkała, odcięta od rzeki odnogą zw. Gołowska 8—20 m szer., 0,2—0,5 m głęb.; w suche lata częściowo wysycha. Kępa „Pańska" pod w. Stwolno częściowo uprawna, zamieszkała, oddzielona odnogą zw. „Westfalska Wisła" do 100 m szer., 1—1,2 m głęb., przecięta groblami. Powyżej mta Grudziądz łączy się z kępą „Bratwińską" o brzegach podmurowanych, łąkowa, oddzielona odnogą zw. Dzika lub Niemiecka Wisła do 200 m szer., 0,5 m głęb. Inne mniejsze jak Korzeniec, Ostromecka, Kokocka, Kozielecka stopniowo zanikają, zlewając się z doliną.

Pod w. Piekło dzieli się Wisła na dwa ramiona: Leniwkę i Nogat. Leniwka zabiera główne masy wody i płynie dalej ku Pc, zaś Nogat skręca na Pc.W., a oddzielony od Leniwki śluzą, posiada wodostany zależne od dopuszczalnej ilości wody.

c) **Odcinek gdański.**

Leniwka posiada łożysko uregulowane, proste, o ustalonym gruncie, który w nielicznych tylko miejscach zmienia nieznacznie swój przebieg. Pod w. Rothe Bude odchodzi na W kanał zw. Weichsel Haff Kanal, odcięty od rzeki śluzą, zbudowany dla zastąpienia ciągle zapiaszczanej Wisły Elbląskiej. Około 1,5 km poniżej, pod w. Danziger Haupt, oddziela się odgałęzienie zw. Wisła Elbląska, podobnie jak poprzednie odcięte śluzą. Dalej, (1,5 km poniżej), oddziela się od obecnego

głównego koryta dawne koryto wiślane zw. Martwa Wisła, odcięta groblą. Połączenie między głównem korytem Wisły a Wisłą Martwą uzyskano przez przekop pod w. Einlage, odcięty od rzeki śluzą. Stąd do ujścia koryto rzeki jest sztucznym przekopem, wykonanym w r. 1895, celem uniazależnienia delty Wisły od zagrażających jej wylewów i zamulania portu gdańskiego.

Nogat płynie uregulowanem korytem licznemi łagodnemi zakolami w ogólnym kierunku płn.-wsch. W dolnym swym biegu, poniżej w. Zeyer, dzieli się na liczne naturalne i sztuczne odnogi i kanały, uchodząc szeroko rozgałęzioną deltą do Zalewu Świeżego.

Szczegółowy opis ramion i odnóg Wisły na obszarze W. M. Gdańska znajduje się w ustępie „Delta Wisły".

Spadek zwierciadła wody Wisły wynosi do ujścia rz. Świder średnio 0,35‰, stąd obniża się do 0,16‰, przyczem wykazuje znaczne odchylenia od tej przeciętnej. Powodem jest układanie się w łożysku wyżej opisanych mielizn i ławic ps., tamujących regularny odpływ wód. Poniżej Warszawy aż do ujścia rz. Bugu zwiększa się znów, osięgając średnią 0,33‰ i utrzymuje się na tym poziomie bez większych zmian. Stąd aż do ujścia waha się od 0,15—0,20‰, średnio 17,8‰ przy średnim wodostanie.

Wodostany Wisły zależne są przedewszystkiem od dopływów górskich. Uzewnętrznia się to głównie w gwałtownych zmianach wodostanów i ich częstości. Począwszy od Warszawy wpływ dopływów górskich słabnie a od ujścia rz. Bugu zostaje w znacznym stopniu zrównoważony wpływami prawych, nizinnych dopływów (przedewszystkiem Bugu i Narwi).

Ujęte schematycznie wahania wodostanów przedstawiają się następująco: najniższy wodostan przypada pod koniec września lub początek października i wzrasta odtąd stopniowo (dość regularnie), do drugiej połowy marca, kiedy pod wpływem topnienia lodu i śniegu gwałtownie osiąga swe maximum. W następnych miesiącach opada powoli, wykazując w czerwcu lub lipcu powtórne maximum, najczęściej mniejsze od marcowego, spowodowane opadami atmosferycznemi w górnem dorzeczu. Następnie wodostan opada szybko aż do osiągnięcia swego minimum j. w. Zależnie od rodzaju roku, przebiegu zimy i ilości opadów atmosferycznych, tak zimowych jak i letnich, stan ten ulega niekiedy bardzo znacznym zmianom.

Różnica wodostanów waha się średnio od 5—7 m.

Charakterystycznem dla Wisły, jako rzeki nizinnej, jest dwukrotne maximum wodostanów: wiosenne i letnie, przyczem letnie nie zawsze jest mniejsze od wiosennego, a w miarę posuwania się w dół rzeki coraz słabsze. W Warszawie np. w okresie 1881—1910 r. najwyższy wodostan wiosenny przypadł 17 razy, a letni 13 razy, w Płocku wiosenny 21 razy, letni już tylko 9 razy. Tłumaczy się to tem, że wielkie dopływy wschodnie nie wykazują prawie zupełnie podnoszenia wodostanów letnich.

Zestawienia najważniejszych dat wodostanowych za ostatnie pięciolecie podaje poniższa tablica:

Stacja wodowskazowa	Rok	Średnia roczna w cm	Najniższy wodostan		Najwyższy wodostan		Najdłużej utrzymujący się stan w ciągu roku	
			Stan w cm	Czas	Stan w cm	Czas	Stan w cm	Dni
Warszawa	1919	—	106	9.X.	477	7.V.	—	—
	1920	167	90	5—8.XI.	468	23.I.	145	34,8
	1921	118	45	11.IX.	310	12.III.	55	62,0
	1922	161	70	18.VI.	480	2.III.	155	38,0
	1923	172	75	26.VIII.	453	7.II.	125	35,8
Płock	1919	183	80	15.X.	433	8.V.	—	—
	1920	139	29	7, 8.XI.	464	24.I.	65	44,0
	1921	86	16	5—12.IX.	255	13.III.	25	69,0
	1922	124	30	16.VII.	381	4.III.	125	37,2
	1923	130	38	10.IX.	402	9.II.	45	39,0
Toruń	1919	—	—	—	—	—	—	—
	1920	149	—37	7.XI.	595	25.I.	45	27,0
	1921	77	—37	5—9.IX.	348	14.III.	—15	42,0
	1922	135	— 8	21.VI.	514	5.III.	155	23,0
	1923	149	7	12—30.IX.	536	10.II.	15	27,0
Tczew	1919	—	—	—	—	—	—	—
	1920	168	—80	13.XII.	636	26.I.	45	19,3
	1921	65	—80	10—12.IX.	426	16.III.	—65	56,8
	1922	136	—44	23, 24.VI.	583	7.III.	65	18,4
	1923	161	—21	2.X.	586	12.II.	—15	31,0

Opady atmosferyczne w dorzeczu Wisły, mające znaczny wpływ na wodostany, rozkładają się nierównomiernie. Największe ilości przypadają na obszar Wisły górskiej — około 800 $^{m}/_{m}$ rocznie, co silnie oddziaływa na wodostany biegu górnego i średniego. Dalej ilość opadów obniża się stopniowo z biegiem rzeki, osiągając mniej więcej w rejonie Toruń—Bydgoszcz swe minimum — około 480 $^{m}/_{m}$. Stąd znów wzrasta w miarę zbliżania się do wybrzeża morskiego wahając się od 500—570 $^{m}/_{m}$.

Na Wiśle istnieją dwa wypadki wylewów: wiosenne towarzyszące lodochodom i lotne, spowodowane opadami atmosferycznemi.

Wylewy wiosenne powstają z napływu mas wód odwilżowych i występują w 24 godziny po lodochodzie, wyjątkowo, przy gwałtownych odwilżach, równocześnie z lodochodem. Przebiegają one falami; po pierwszej fali powodzi następuje zwykle co kilka dni druga i trzecia, o coraz mniejszem natężeniu. Poziom wody podnosi się przeciętnie o 2—4 m ponad

średni wodostan, równocześnie wzrasta także chyżość prądu, osiągając swe maximum 2—6 dni po rozpoczęciu wylewów. Najsilniejsza fala powodziowa trwa średnio do 6 dni, wysoki wodostan utrzymuje się jednak 3—7 tygodni. Wylewy wiosenne są bardzo gwałtowne a tem samem groźne. Nagły przybór wody powoduje katastrofalne zalewanie nietylko całego łożyska, ale często przerywa wały ochronne zagrażając osiedlom. Właściwym powodem tej gwałtowności przebiegu zjawisk powodziowych jest szybka odwilż na dopływach górskich, które spadając z Karpat odprowadzają w krótkim czasie olbrzymie masy wód odwilżowych. Odpływ tych wód przebiega jako pierwsza fala powodzi (najgroźniejsza); do niej dołączają się nizinne dopływy zachodnie i mniejsze dopływy wschodnie. Po dojściu tej fali do ujścia przynosi San swój przybór, a po nim, często w odstępie kilkudniowym, wielkie dopływy wschodnie (Bug, Narew), na których odwilż wypada o 2—5 dni później. Taki rozkład przyboru wód odwilżowych powoduje wprawdzie przedłużenie okresu wylewów, z drugiej jednak strony rozkładając je na kilka fal zmniejsza groźne skutki i działanie.

Wylewy letnie spowodowane są opadami atmosferycznemi w dorzeczu górnej Wisły, wypadającemi zwykle w czerwcu lub lipcu. Trwają one 2—3 dni, podnosząc stan wody przeciętnie o 1—3 m ponad średni wodostan. Zakres tych wylewów jest mniejszy od wiosennych i obejmuje średnio 40—70% obszarów zajętych wylewami odwilżowemi. Przebieg jest niemniej groźny jak wylewów wiosennych.

Całkowite zamarzanie rzeki wypada w drugiej połowie grudnia. Pierwszy sryż zjawia się zwykle w połowie listopada i płynie często przez miesiąc, aż do zupełnego ustalenia się skorupy lodowej. W międzyczasie zdarza się na poszczególnych odcinkach rzeki częściowe zamarzanie, zwykle charakteru przejściowego. Ustalenie się skorupy lodowej zależy od czynników atmosferycznych i chyżości prądu, zmiennej przy różnych wodostanach. Przy wysokim wodostanie rzeka zamarza trudniej, opóźniając czas zamarznięcia do 2 tygodni. Przy bardzo wysokich wodostanach skorupa lodowa nie ustala się nawet przy mrozach — 20^0 C, przy średnim proces ustalenia trwa przy mrozie — 15^0 C 2—3 dni, przy — 20^0 C 1—2 dni. Grubość pokrywy lodowej na nurcie wynosi 40—50 cm., a przy brzegach i miejscach płytszych dochodzi do 1 m. Maksymalna grubość osiągana jest w pierwszej połowie stycznia. Czas trwania całkowitego zestalenia skorupy lodowej waha się od 4—8 tygodni i zmienia się zależnie od przebiegu i ostrości zimy.

W czasie od 1881 — 1910 r. przeciętna data całkowitego zamarznięcia wypadała w Warszawie i Płocku 24.XII.; w tymże czasie rzeka nie zamarzła całkowicie 8 razy, dzięki lekkiemu przebiegowi zimy. Przeciętna data zamarzania w tymże okresie wypadła w Włocławku 22.XII, a rzeka nie zamarzła 6 razy.

Pierwsze ruszenie lodów wypada przeciętnie w połowie lutego i przeciąga się 5—14 dni. Na dolnej Wiśle zdarzają się często wcześniejsze, lokalne lodochody (np. przy ujściu rz. Brdy). Płynąca kra okazuje skłonność do tworzenia zatorów

lodowych, stale w tych samych miejscach, tam gdzie zmiejsza się chyżość prądu, bądź przez odpływ wody w odgałęzieniach, bądź wskutek zmniejszenia spadku. Z początkiem marca rzeka jest zwykle wolna od lodu.

W okresie 1881—1910 r. pierwsze ruszenie lodów notowano w Warszawie średnio 14.II., w Płocku 16.II., w Włocławku 10.II.; rzeka była całkowicie wolna od lodu w Warszawie średnio 4.III., w Płocku 5.III., w Włocławku 5.III.

Zamarzanie, nawet przy największych mrozach nie jest całkowite. Pozostają miejscowicie na rzece wąskie przetoki płynącej wody, zwykle na odcinkach o zwiększonej chyżości prądu, zwane przez ludność miejscową „płonia". Występują one na rzece w odległości co kilka kilometrów.

Średnia roczna temperatura wody wynosi 10—11° C; najniższa w grudniu i styczniu dochodzi 0,4 do 0,8°; najwyższa w lipcu 22 do 24° C.

Prace regulacyjne.

a) odcinek ujście Pilicy — w. Otłoczyn.

Na tym odcinku rzeka jest naturalna zaś dokonane prace regulacyjne posiadają charakter dorywczy. Ograniczają się one do ochrony bardziej zagrożonych przez wylewy odcinków, przy pomocy tam i główek lub — co spotykamy częściej — przy pomocy obwałowania doliny.

Wały posiadają przeciętną wysokość 1,5—4,5 m, szerokość w koronie 2—5 a u podstawy 3—8 m. Wierzchem wału prowadzi zwykle wąska droga gruntowa 1,5—4 m szer., często dobrze wysadzana drzewami. Użycie tych dróg dla zaprzęgów utrudniają liczne płoty i ogrodzenia z drutu kolczastego, któremi ludność miejscowa ogranicza swe działki pól i ogrodów.

Posuwając się z biegiem rzeki spotykamy następujące odcinki obwałowań:

1) w. Tatarczysko — w. Piwonin, z prawej strony, wał 4 m wys., 4—5 m szer.*) z drogą tw.-ps. do użycia dla ciężkich zaprzęgów. Drzewa boczne dają dobrą przesłonę przed obserwacją boczną, głównie od strony wsch. Odcinkami wał biegnie bezpośrednio nad rzeką tak, że jego stok wewnętrzny opada wprost w wodę.

2) w. Kępa Radwankowska — os. m. Karczew, z prawej strony, 1—4 m wys., 2—3 m szer., zaniedbany, odcinkami rozjeżdżony lub przerwany, z drogą ps. dla miejscowych wozów do użycia.

3) w. Wyględów — w. Brzomin, z lewej strony, 2—3 m wys., 1—3 m szer., powyżej w. Królewski Las zniszczony wylewami w r. 1925; naprawa w toku.

4) w. Miedzeszyn — Warszawa, z prawej strony, 3 m wys., 4—11 m szer., z drogą gln.-ps., w suche pory dla wszystkich

*) Szerokość wałów podawana jest w koronie.

zaprzęgów i samochodów do użycia; stok wewnętrzny odcinkami obmurowany (w projekcie jest budowa szosy na wale).

5) mko Góra Kalwarja — Warszawa, z lewej strony, 2—4 m wys, 1,5—5 m szer., z drogą dla lekkich zaprzęgów do użycia; odcinki wału rozmyte wylewami obecnie w naprawie;

6) w. Młociny — w. Kępa Kiełpińska, z lewej strony, 2,5—4 m wys., 3—4 m szer., z drogą j. w.; odcinki wału zniszczone wylewami w r. 1925 obecnie w naprawie;

7) w. Jabłonna — w. Rajszew, z prawej strony, 1,5—5 m wys, 2—4 m szer., w licznych miejscach rozmyty przez wylewy w r. 1925, obecnie dla zaprzęgów nie do użycia;

8) w. Rajszew — w. Konstantynów, z prawej strony, 2 m wys., 1—3 m szer., biegnie po płd. stronie szosy Jabłonna — Modlin;

9) pod w. Grochale, z lewej strony, 2—3 m wys., 1—3 m szer.;

10) w. Kromnów Polski, z lewej strony — wymiary j. w., dla zaprzęgów nie do użycia;

11) w. Januszewo — w. Łady, z lewej strony wał j. w.;

12) w. Pieczyska Iłowskie — Dobrzyków, z lewej strony, 1,5—4 m wys., 2—6 m szer., miejscami tuż nad rzeką, dobrze wysadzany drzewami: po wierzchu wału biegnie droga ps.-gln. 2—5 m szer., do w. Świniary dla lekkich, dalej dla ciężkich zaprzęgów do użycia. Odcinkami wzdłuż wału po stronie płd. biegnie droga 2—4 m szer., zupełnie przesłonięta wałem przed obserwacją z Pc. (Odcinek wału Troszczyn Niemiecki — Dobrzyków na mapie nie oznaczony);

13) w. Kępa Niemiecka — Białobrzegi, z prawej strony, 2—3 m wys., 1—2,5 m szer., dla zaprzęgów nie do użycia. (Na mapie nie oznaczony);

14) Siarzewo — Słońsk z prawej strony 2,5—3 m wys., 4—5 m szer., z drogą dla lekkich zaprzęgów do użycia.

Pozatem istnieją małe odcinki niskich wałów, sypanych dorywczo przez ludność miejscową dla ochrony lokalnej odcinka drogi lub wsi; słabe rozmywane zwykle wylewami.

Prace regulacyjne w korycie rzeki prowadzone są na poszczególnych, bardziej zagrożonych odcinkach. Budowane są głównie t. zw. główki wybiegające prostopadle do biegu rzeki, długości 30—50 m, szer. 3—5 m, sporządzane z faszyny, u góry obciążone kamieniem.

Powyższe budowle regulacyjne prowadzone są obecnie pod w. w. Ostrówek, Koło, na odcinku Miedzeszyn—Warszawa, pod w. w. Żerań, Tarchomin, Młociny, Jabłonna, Śladów, Wola Górna, pod mtem Wyszogród, pod w. w. Troszyn Niemiecki, Dobrzyków, Radziwie, pod mtem Płock, pod w. Popłacin i począwszy od mta Nieszawy w dół po obu stronach aż do w. Otłoczyn.

Prócz powyższych prowadzone są prace nad pogłębieniem dna przy pomocy pogłębiarek i prace nad umocnieniem brzegów przez obmurowania kamienne, opaski, t. zw. „materace" i zakładanie plantacji wiklinowych.

Budowa portów i zimowisk w większych miastach położonych nad Wisłą, rozpoczęta według szeroko zakreślonych pro-

jektów, prowadzona jest na razie na Saskiej Kępie i w Czerniakowie pod Warszawą oraz we w. Radziwie pod Płockiem.

b) odcinek w. Otłoczyn—mto Tczew.

Na tym odcinku wykonano w całości prace regulacyjne, ujmując rzekę na całej długości w budowle regulacyjne.

Obwałowania utrzymywane i pielęgnowane są przez związki wałowe, w skład których wchodzą wszystkie miejscowości zagrożonej nizinki. W razie powodzi posterunki związkowe dają z wałów sygnały chorągiewkami lub ogniskami, zawiadamiając w ten sposób sąsiednią ludność o niebezpieczeństwie.

Prócz związkowych istnieją specjalne maszty sygnalizacyjne utrzymywane przez państwo. Maszty te są dwóch rodzajów: Maszty A sygnalizują przy pomocy kul wysoki stan wody a przy pomocy wałków rozpoczęcie lodochodu; maszty B sygnalizują przy pomocy czerwonego koszyka tylko wysoki stan wody. Maszty znajdują się w następujących miejscowościach: Silno A, Toruń B, Pędzewo A, Fordon B, Bieńkówko A, Chełmo B, Świecie A.

Istniejące obwałowania są dwojakie: t. zw. pełne, chroniące całkowicie przed powodzią i t. zw. letnie, chroniące przed wylewami spowodowanemi opadami atmosferycznemi. Różnią się wysokością i zamknięciem tamy. Niektóre posiadają nazwy własne.

1) wał Nieszawski, z lewej strony, letni 6,6 km dłg., 4 m wys., 3,5 m szer.;

2) Toruński, z prawej strony, pełny, 24 km dłg., 3,7—4 m wys., 3,5 m szer.;

3) Getowski, z lewej strony, letni 1,9 km dłg., 3 m wys., 2—3 m szer. słaby kilkakrotnie niszczony przez wylewy;

4) Otorowsko — Łęgnowski, z lewej strony, letni, 4,6 km dłg., 2—3 m wys., 2,7—3 m szer.;

5) Ostromecki, z prawej strony, letni, 5,5 km dłg., 1,8 m wys., 2,5 m szer.;

6) Czersko — Chełmiński, z prawej strony, pełny, 17,5 km dłg., 5—6 m wys., 4 m szer.;

7) Świecki, z lewej strony, pełny, 11,6 km dłg., 6 m wys., 2—4 m szer.;

8) Chełmiński (Północny), z prawej strony, pełny, 24 km dłg., 6—7 m wys., 4 m szer.;

9) Sartowicki, z lewej strony, pełny, 17 km dłg., 6 m wys., 4 m szer.;

10) Bratwiński, z lewej strony, letni, biegnie wzdłuż wału Sartowickiego, 3,5 m wys., 2—3 m szer.;

11) Grudziądz — Nowe z lewej strony;

12) Wołcze — Tczew z prawej strony;

13) Widlice — Kurzętnik z lewej strony;

14) Ciepłe — śluza Międzyłęż z lewej strony;

Opisywana pod 11—14 wały bez nazw, posiadają charakter jednakowy; wysokość ich wynosi 5—11 m ponad niski wodostan, szerokość 4 m.

Wszystkie wały od 1—14 posiadają w koronie drogi gln., w suche pory dla ciężkich, w mokre tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia. Drogi przecinające wał zaopatrzone są po obu stronach w skośne szkarpy zjazdowe, bądź bramy obmurowane, przekopane przez wał, a na wypadek wylewów zastawiane bramami żelaznemi lub dylowanemi.

Budowle regulacyjne koryta, przeprowadzone na całej długości rzeki składają się z tam regulacyjnych wybiegających z brzegów prostopadle do biegu rzeki rozmieszczonych przeciętnie co 15—80 m. Poszczególne tamy posiadają 40—50 m dłg., do 8 m szer., u podstawy, a 3—5 m u góry; wysokość ponad średni wodostan wynosi 0,5—1 m. Zbudowane są z faszyny z domieszką żwiru, po bokach obmurowane, u góry obciążone kamieniami. Niektóre, od strony biegu wody spajane są cementem dla przeciwdziałania rozluźnianiu i wyrywaniu kamieni przez prąd. Prócz tam zastosowano również dla ochrony brzegów opaski i plantacje wiklinowe.

Przy ujściu rz. Mątawa znajduje się śluza zamykająca wsteczny napór wody z Wisły w dolinę Mątwy; dla wypompowania wód w czasie wylewów istnieją obok śluzy pompy.

c) odcinek gdański.

Uregulowanie koryta przeprowadzono podobnie jak na odcinku poprzednim.

Wały ochronne biegną obustronnie na całej długości rzeki; przeciętna wys. wałów wynosi 6 m, szerokość 4 m, wysokość ponad wysoki wodostan 1—2 m. Wierzchem wału biegną drogi gln.-ps. dla ciężkich zaprzęgów do użycia. Użycie dla zaprzęgów ze względu na liczne płoty i ogrodzenia bardzo utrudnione. Po stronie zewnętrznej wału biegnie zwykle droga polna do 3 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia, przesłonięta wałem przed obserwacją z rzeki.

Tamy regulacyjne rozmieszczone co 100—120 m, mają wymiary jak na odcinku poprzednim.

Celem zamknięcia poszczególnych naturalnych i sztucznych odgałęzień wybudowano następujące śluzy:

1) 0,3 km powyżej w. Rothe Bude żelazna, 6 m szer. o przyczółkach murowanych. zamyka kanał Weichsel Haff Kanal;

2) śluza Danziger Haupt we w. Rothe Bude żel. 10 m szer., o przyczółkach mur., z kanałem dojazdowym 50 m dłg. i szer.; zamyka Wisłę Elbląską;

3) śluza w. Einlage żel., podwójna o przyczółkach mur. 12,5 m szer., długość komory 61 m z 2 kanałami:

a) od strony Martwej Wisły 40 m szer., 4 m głęb.,

b) od strony Wisły 60 m szer., 4 m głęb., zamyka Martwą Wisłę.

Żegluga. Na całej opisanej przestrzeni Wisła jest żeglowna i spławna.

Ze względu na wytwarzanie się podwodnych mielizn i progów piaszczystych żegluga ogranicza się do nurtu, którego wszelkie objekty pływające muszą się ściśle trzymać. Wskutek zawiłości nurtu droga faktycznie przebyta jest znacznie dłuż-

sza, od teoretycznej odległości między poszczególnemi miejscowościami. Z wyżej podanych powodów nurt jest w sezonie nawigacyjnym oznaczony tyczkami, wiechami i blaszanemi stożkami na pływakach (bakany). Z nastaniem zmroku na stożkach zapala się latarnie, które palą się przez całą noc. Przeszkody w nurcie jak kamienie, karcze, zatopione objekty i t. p. oznaczone są pływającemi bobrami. Ze względu na ciągłe zmiany nurtu zorganizowano specjalny nadzór nad nurtem, który wykonują t. zw. „wytyczni". Do nich należy wytyczanie nurtu, rozmieszczanie stożków i pływaków, zapalanie latarń a nadto nadzór nad budowlami regulacyjnemi, plantacjami wikliny i t. p. Odcinek wytycznego liczy 4—6 km.

W związku z bardzo nierówną głębokością rzeki użycie poszczególnych objektów pływających dla komunikacji wodnej ograniczone jest pewnem maksimum zanurzenia i związanej z tem pojemności. Przeciętne granice na poszczególnych odcinkach są następujące:

a) od ujścia Pilicy do Warszawy przy niskim wodostanie dopuszczalne użycie objektów o zanurzeniu do 55 cm., przy średnim wodostanie do 70 cm.;

b) odcinek Warszawa—Otłoczyn przy niskim wodostanie 70—75 cm., przy średnim do 85 cm.;

c) odcinek Otłoczyn — ujście przy niskim wodostanie do 1 m, przy średnim 1,2—1,5 m.

Pomimo tych dość ciężkich warunków odbywa się na Wiśle ożywiona, stale wzrastająca żegluga pasażerska i towarowa. Stała komunikacja pasażerska odbywa się na linjach:

Warszawa — Toruń — 1 kurs na dobę;
Warszawa — Włocławek — 2 kursy na dobę;
Warszawa — Płock — 3 kursy na dobę;
Warszawa — Sandomierz — 1 kurs na dobę;
Gdańsk — Schöneberg (od Einlage Martwą Wisłą).

Przeciętny miesięczny ruch pasażerski wynosi w Warszawie 30—35 tys. osób.

Żegluga towarowa jest znacznie żywsza, jakkolwiek nieregularna. Obrót towarowy na całym opisywanym odcinku osiągnął w r. 1924 około 125 tys. ton.

Objekty pływające używane na Wiśle są następujące:

A. Parowe.

1) Statki pasażerskie 35—60 m dłg., 4,3—6 m szer., przeważnie boczno-kołowe;

2) Holowniki 21—55 m dłg., 4,6—6,8 m szer., boczno lub tylno-kołowe.

B. Nie parowe.

1) Berlinki, kryte, o powierzchni ładownej do 450 m^2, pojemności do 700 T;

2) Krypy, odkryte, o powierzchni ładownej do 300 m^2, pojemności do 300 T;

3) Barki, odkryte, wąskie, pojemności do 250 T;
4) Galary, szerokie, płytkie o małem zanurzeniu, pojemności do 250 T;
5) kajlaki, duże wąskie łodzie o powierzchni ładownej do 120 m^2, pojemności do 30 T;
6) baty, duże łodzie o powierzchni ładownej do 50 m^2, pojemności do 10 T;
7) Łódki rybackie przeciętnej długości 3 — 6 m, szer. 1—2,2 m, 4—8 żebrowe; pojemności 0,2—0,5 T lub 2—6 osób.

Pojemność osobowa innych objektów zależy przedewszystkiem od powierzchni ładownej; średnio liczyć można 0,6 osób na m^2 powierzchni ładownej. (Np. ad 1, berlinka kryta ma powierzchni ładownej 450 m^2 — $450 \times 0{,}6 = 270{,}0$ — czyli berlinka kryta może pomieścić przeciętnie 270 ludzi). *)

Transport objektów nie parowych odbywa się w górę rzeki przez holowanie, w dół także przy użyciu żagli (głównie kajlaki i baty).

Wykaz znajdujących się na opisanym odcinku rzeki objektów pływających, z uwzględnieniem najważniejszych danych technicznych znajduje się w Dodatku statystycznym Tabl. V.

Sezon nawigacyjny trwa średnio 240 — 300 dni w roku, ulegając przerwie w okresie zimowym na 2—3 miesięcy i w czasie wylewów na 4—6 dni.

Największe usługi oddaje Wisła jako droga spławu drzewa. Liczne tratwy spławiane z góry rzeki i z odległych dopływów płyną dzięki małemu zanurzeniu z większą swobodą niż objekty pływające. Szczególnie silny spław drzewa odbywa się ze wschodnich części kraju przez wielkie dopływy prawe.

Techniczne urządzenia portowe i przystaniowe są nieliczne i prymitywne. Na opisanym odcinku znajdują się następujące:

mko Góra Kalwarja, os. m. Karczew, w. Kępa Oborska — przystanie pasażerskie;

mto Warszawa: a) przystań towarowa przy moście Kierbedzia z trzema kranami (jeden elektryczny) i 5 przystani pas.-tow.

b) port na Saskiej Kępie w budowie; obecnie do użycia dwa baseny o łącznej powierzchni 25 tys. m^2, 1,5—2 m głęb. przy niskim wodostanie; kanał wejściowy 250 m dłg., 40 m szer.;

c) port Czerniakowski w przebudowie; obecnie do użycia basen o powierzchni około 20 tys. m^2, 1—2 m głęb. przy średnim wodostanie; kanał wejściowy 700 m dłg., 40—50 m szer.;

d) w.w. Zerań, Tarchomin, Kępa Tarchomińska, Kępa Kiełpińska, Łomianki, Dziekanów—przystanie pasażerskie;

mko Nowy Dwór—port dla statków i tratew;

ob. war. Modlin port i dwie przystanie; port wojskowy;

mko Zakroczym, w. Wychodź—przystanie pas.-tow.;

os. m. Czerwińsk 3 przystanie pasażersko-towarowe;

---

*) Przeciętne dane o pojemności osobowej obliczone są przy dogodnych warunkach atmosferycznych. W miarę pogarszania się tychże (wiatr, deszcz, wysokie wodostany i t. p.) pojemność należy stosunkowo zmiejszyć.

mto Wyszogród 3 przystanie pasażersko-towarowe;
na brzegu lewym kolejka wąskotor. Wyszogród—Sochaczew;
w. Kępa Polska—przystań pas.;
w. Radziwie port o powierzchni 36675 m², 1,75 m głęb., kanał wejściowy 270 m dłg., 40—60 m szer. Port posiada linję wyładunkową dłg. 660 m i stocznię dla remontu statków z warsztatami ślusarsko-ciesielskiemi;
mto Płock 5 przystani pas.-towar.;
w. Duninów Nowy, przystań pas.-towar. z kolejką wąskotorową do tartaku we w. Duninów Nowy;
mko Dobrzyń dwie przystanie pas.;
mto Włocławek 4 przystanie pas.-towar. i zimowisko;
mko Bobrowniki przystań pas.;
mto Nieszawa 3 przystanie pas.-towar.;
mto Toruń:
a) port z ładownią murowaną 2 km dłg., posiadającą bocznicę kolej.; port 400 m dłg., 120 m szer., do 4 m głęb.; kanał wejściowy 300 m dłg., 12—15 m szer.;
b) port drzewny 1,2 km dłg., 0,4 km szer., do 4 m głęb.; kanał wjazdowy 1,5 km dłg., 100—300 m szer.;
mko Solec ładownia mur. 3,4 km dłg.;
Brdyujście port 1,8 km dłg., 0,3 km szer., 6—7 m głęb. z pilotami dla statków; wejście śluzą mur. 60 m dłg., 12 m. szer.;
Ładownie: w. Pędzewo 8 m dłg., mko Fordon 75 m dłg., w. Kokocko 40 m dłg., w. Borówno 90 m dłg., mto Chełmno 80 m dłg.;
mto Grudziądz port z ładownią mur. 1 km dłg.; port 200 m dłg., 80 m szer., 3 m głęb.; kanał wjazdowy 200 m dłg., 30—40 m szer.;
mto Nowe ładownia 130 m dłg.;
mto Korzeniowo port 360 m dłg., 80 m szer., z ładownią 260 m dłg.;
w. Piekło ładownia 50 m dłg.;
mto Tczew port 200 m dłg., 150 m. szer., z prowizorycznym ruchomym dokiem i warsztatami ślusarsko-ciesielskiemi; ładownia 130 m dłg.; w porcie wskaźnik wiatrów;
w. Einlage port przy kanale 150 m dłg., 40 m szer., 3 m głęb.
w. Nickelswalde port 100 m dłg., 40 m szer., 3 m głęb.

Przepływając całą Polskę w kierunku południkowym, Wisła jest największą i najważniejszą drogą wodną Państwa. Szeroko rozgałęzione dorzecze sięgające ośrodkowo z centrum w odległe zakątki Państwa, stwarza dogodne podstawy do rozwoju sieci dobrej i taniej komunikacji. Zaznaczone zbliżenia dorzeczy innych głównych rzek, umożliwia wykonanie sztucznych dróg wodnych, łączących wszystkie większe rzeki Państwa. Istniejące obecnie kanały oddają poważne usługi życiu gospodarczemu kraju. Są to:

a) Wisła—Bug—Narew—Biebrza—kanał Augustowski—Czarna Hańcza—Niemen;
b) Wisła—Bug—Muchawiec—kanał Królewski—Pina—Jasiołda—Strumień—Prypeć—Dniepr (połączony przez Jasiołdę—kanał Ogińskiego—Szczarę z Niemnem);

c) Wisła—Brda—kanał Bydgoski—Noteć—Warta—Odra. Projektowane są kanały: a) Olza—Odra; b) Bzura—Ner; c) Pilica—Warta; d) San—Wisznia—Dniestr.

Zarząd rzeki należy do Dyrekcji Dróg Wodnych w Warszawie, której podlegają następujące Zarządy Dróg Wodnych:

a) Z. D. W. w Warszawie obejmuje odcinek od ujścia rz. Radomki do ujścia Bugu;

b) Z. D. W. w Płocku obejmuje odcinek od poprzedniego do w. Korabniki (poniżej mta Włocławek);

c) Z. D. W. w Toruniu obejmuje odcinek od poprzedniego do w. Karolewo;

d) Z. D. W. w Chełmnie odcinek od poprzedniego do punktu 3 km powyżej ujścia rz. Mątawy;

e) Z. D. W. w Tczewie odcinek od poprzedniego do granicy z W. M. Gdańsk;

f) Zarząd Wisły Gdańskiej wykonuje Rada Portu i Dróg Wodnych W. M. Gdańsk.

Zarządy wykonują ogólny nadzór nad rzeką i nurtem, prowadzą prace regulacyjne i gospodarkę rzeczną. Organami wykonawczemi Zarządów są wytyczni rozmieszczeni co 4—6 km w miejscowościach przybrzeżnych; 8—10 wytycznych tworzy pododcinek, na czele którego stoi nadzorca rzeczny. Siedziby nadzorstw są następujące: Mniszew, Warszawa, Zakroczym, Wyszogród, Płock, Włocławek, Silno, Solec, Chełmno, Grudziądz i Tryl.

Nadzór policyjny nad żeglugą i przystaniami wykonują Inspekcje Dróg Wodnych z siedzibami: Warszawa, Płock, Nieszawa (ekspozytura), Toruń, Fordon, Chełmno i Tczew. Organami pomocniczemi inspekcji są dozorcy przystaniowi.

Służbę hydrograficzną wykonuje Centralne Biuro Hydrograficzne przy Ministerstwie Robót Publicznych. Biuro to prowadzi prace statystyczne, pomiarowe i badanie sił wodnych przy pomocy stałych stacji wodowskazowych rozmieszczonych następująco: Warszawa, Zakroczym, Wyszogród, Płock, Włocławek, Nieszawa, Silno, Toruń, Solec Kujawski, Fordon, Chełmno, Grudziądz, Korzeniowo, Mała Słońca i Tczew. Notowania wodowskazowe wykonują przeważnie wytyczni.

Stacje meteorologiczne znajdują się w Warszawie i Toruniu.

Jako przeszkoda posiada Wisła pierwszorzędne znaczenie. Przekroczenie tej przeszkody zależnem jest od wodostanów, które związane są z porami roku.

W zimie rzeka zamarza, umożliwiając poruszenia dla wszystkich rodzajów broni. Zależnie od ostrości zimy i grubości skorupy lodowej, warunki przekroczenia rzeki zmieniają się znacznie. Już na drugi dzień po ustaleniu się skorupy lodowej moliwa jest przeprawa dla ludzi i lekkich zaprzęgów; dla ciężkich trzeba trwania mrozu—15° C około 3—4 dni, zaś—20° C do 2 dni. Przejście dla koni łatwiejsze po spadnięciu śniegu. Ze względu na występujące na rzece „płonia" należy przed rozpoczęciem przeprawy rozpoznać dany odcinek rzeki, gdyż ludność nie wszędzie oznacza wiechami miejsca zagrożone. Ponadto zdarzające się w zimie odwilże, niekiedy kilka-

krotne, powodują lokalne ruszenie lodu, czyniąc wszelkie przeprawy niemożliwemi. **Naogół, w normalną zimę rzeka nie przedstawia przeszkody ruchowej.**

Na wiosnę, w przeciągu 2—8 tygodni od chwili ruszenia lodów, rzeka staje się przeszkodą niemożliwą do przekroczenia, poza istniejącemi przeprawami. Nawet użycie środków lokomocji wodnej z powodu pochodu kry, wielkiej chyżości prądu i silnej fali w tym czasie staje się niemożliwe. Niezależnie od przekroczenia samej rzeki poruszenia w dolinie są bardzo utrudnione. We wszystkich zagłębieniach terenu i dołach utrzymuje się przez dłuższy czas woda, zabagniająca dolinę ciężkim, lepkim namułem i gliną, w której z największym wysiłkiem poruszać się może tylko piechota. Przepływający nadmiar wody odcina szereg przybrzeżnych płatów terenu, wytwarzając labirynt wysepek i kęp, poprzedzielanych małemi lecz bagnistemi odnogami. Podobny stan, jakkolwiek w mniejszym stopniu istnieje również po większych opadach atmosferycznych.

W lecie (poza okresem wylewów) i w jesieni rzeka dzięki znacznej szerokości i wysokim wodostanom jest poważną przeszkodą, jednak przekroczenie jej jest możliwe przy pomocy przepraw pontonowych i objektów pływających. Brak brodów ogranicza przeprawy do istniejących mostów i promów, bardzo nielicznych, nie wystarczających nawet dla potrzeb miejscowej ludności. Wielkie usługi przy wykonywaniu przepraw oddać mogą środki lokomocji wodnej, znajdujące się w dość znacznych ilościach, zwłaszcza w większych osiedlach nadbrzeżnych.

Przeprawa ludzi dokonywać się może na łódkach rybackich; lekkie zaprzęgi przeprawiać się mogą na batach lub łodziach rybackich łączonych przy pomocy platform z desek; ciężkie zaprzęgi na krypach, galarach, barkach i kajlakach po wybudowaniu wjazdu i platformy. Dzięki twardym brzegom i dobrej ogólnej dostępności doliny w tym okresie, dojazd w większości wypadków nie przedstawia trudności.

Poniżej podane są punkty posiadające najlepsze warunki do budowy mostów pontonowych, a więc: zmniejszoną chyżość prądu, łagodnie nachylone i dostępne brzegi oraz dobre dojazdy Równocześnie zaznaczona jest przybliżona długość potrzebnego ekwipażu.

1) mko Góra Kalwarja — dojazd obustronnie jak do promu; na prawym brzegu możliwe poruszenia dla zaprzęgów po wale—ekwipaż 700 m;

2) w miejscu przewozu pod w. Gasy dojazdy w mokre pory tylko dla lekkich zaprzęgów—ekwipaż około 660 m;

3) mko Nowy Dwór w miejscu zburzonego mostu; dojazd obustronnie szosą—ekwipaż 350 m;

4) obóz war. Modlin w miejscu promu wojskowego; dojazd z lewej strony szosą, z prawej drogą brukowaną wzdłuż brzegu—ekwipaż 400 m;

5) w. Troszyn Niemiecki, w miejscu gdzie na mapie oznaczony jest bród; dojazd z lewego brzegu po wale dla ciężkich

zaprzęgów, z prawej po drodze gruntowej dla lekkich—ekwipaż 750 m;

6) mko Dobrzyń, dojazd z prawego brzegu stromy—ekwipaż 800 m;

7) mto Nieszawa, nawprost wylotu drogi do w. Mniszew; dojazd drogą gruntową—ekwipaż 600 m;

8) skrzyżowanie dróg koło kościoła we w. Górsk; budowa dojazdów łatwa—ekwipaż 600 m;

9) przy budce strażnika wałowego we w. Pędzewo; dojazd obustronnie osłonięty małemi wysepkami—ekwipaż 500 m;

10) przewóz w mku Solec; dojazd obustronnie szosą—ekwipaż 600 m;

11) mko Fordon, punkt 1200 m poniżej obecnego mostu—ekwipaż 500 m;

12) karczma we w. Strzelce Dolne—ekwipaż 500 m;

13) w. Kozielec—ekwipaż 500 m;

14) w. Kokocko—Grabówko—dojazd drogami gruntowemi—ekwipaż 700 m;

15) w. Topolinek—Bieńkówko w miejscu przewozu—ekwipaż 700 m;

16) w. Kosowo dojazd drogami gruntowemi—ekwipaż 600 m;

17) przewóz w mcie Chełmno—ekwipaż 500 m;

18) w. Sartowice—ekwipaż 700 m;

19) 0,8 km na Pc. od mostu w Grudziądzu; dojazd obustronnie drogą brukowaną—ekwipaż 500 m;

20) naprzeciw „Feste Courbiere" na Pc. od Grudziądza; dojazd brukowany—ekwipaż 550 m;

21) naprzeciw w. Freiheit, dojazd drogą gln., w mokre pory tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia—ekwipaż 650 m;

22) mto Nowe, w miejscu dawnego promu, dojazd drogą brukowaną—ekwipaż 500 m;

23) 3 km poniżej poprzedniego—ekwipaż 650 m;

24) w. Duże Wiosło—ekwipaż 500 m;

25) 3 km poniżej mostu we w. Opalenie; dojazd drogą brukowaną—ekwipaż 500 m;

26) 1 km poniżej portu Korzeniowo—ekwipaż 550 m;

27) Naprzeciw w. Johannisdorf; dojazd drogą gln.-ps. w mokre pory uciążliwą; brzeg wyłożony kamieniem—ekwipaż 500 m;

28) mto Gniew, w miejscu przewozu; dojazd drogą brukowaną—ekwipaż 500;

29) naprzeciw w. Küche—ekwipaż 550 m;

30) naprzeciw Weisenberg—ekwipaż 550 m;

31) naprzeciw w. Piekło, dojazd z lewego brzegu drogą gruntową w mokre pory uciążliwą, z prawego szosą—ekwipaż 550 m;

32) naprzeciw w. Klossowo—ekwipaż 400 m;

33) 1 km poniżej w. Czattkau; dojazd przez wały dobry—ekwipaż 400 m;

34) w. Stüblau, dojazd i ekwipaż j. w.;

35) w. Schönhorst dojazd i ekwipaż j. w.

36) w. Letzkau dojazd i ekwipaż j. w.

37) w. Käsemark dojazd i ekwipaż j. w.
38) w. Letzkauer Weide dojazd i ekwipaż j. w.;
39) w. Schiewenhorst—budowa przeprawy trudna wskutek wstecznego naporu fal morskich—ekwipaż 500 m.

Dolina.

a) **od ujścia Pilicy do ujścia Bugu.**

Dolina rzeki jest na tym odcinku rozległą, do 12 km szer. niziną, pocięta gdzieniegdzie pasmami 4—12 m wys. wydm ps. Rozciąga się ona przeważnie prawostronnie dochodząc miejscami do 10 km szer., z lewej natomiast do mka Góra Kalwarja wąska, 0,5—3 km szer., poczem szersza; średnio 3—5 km.

Dno doliny położone 2—3 m ponad średni wodostan tworzą piasczyste pola uprawne, wśród których występują liczne pasma podmokłych urodzajnych nizinek. Poniżej os. m. Karczew przecina prawostronną dolinę szereg zalesionych lub porosłych karłowatą sośniną wydm, przebiegających w kierunku płn.-zach. Szczególnie w rejonie Falenica—Wiązowna—Wawer wytwarza się zwarty kompleks wydm, zamykających od Pd. i W. podmokłą nizinę Pragi. Poniżej Warszawy dolina przeważnie płaska, gdzieniegdzie sfałdowana krótkiemi do 15 m wys. łagodnemi garbami; poza kompleksem leśnym pod w. Jabłonna otwarta, uprawna.

Na całej przestrzeni dolina jest zamieszkała, gęsto pocięta drogami gruntowemi. Poruszenia poza drogami utrudniają liczne płoty drw. i ogrodzenia z drutu kolczastego, któremi ograniczone są drobne działki pól, łąk i pastwisk Dzięki wielkim sadom owocowym i długim szeregom wierzb, któremi wysadzone są nawet małe dróżki polne i rowy, obserwacja niewystarczająca.

Wylewy ograniczają się naogół do przestrzeni obwałowanej, większe przerywają wały i zagrażają osiedlom.

Krawędź lewa do w. Bielany wyraźnie zaznaczona, 20—30 m wys., często stroma, biegnie blisko rzeki, odcinkami bezpośrednio przy niej (w. w. Podgórzyce, Królewski Las, Czersk. mko Góra Kalwarja, Warszawa, w. Bielany). Na całym tym odcinku dominuje, podając dogodny wgląd w dolinę i na krawędź przeciwległą. Stok krawędzi przeważnie otwarty, podnóże natomiast zadrzewione. Poniżej Bielan załamuje się skręcając na Z. i przechodzi w szereg nieregularnie porozrzucanych grup i pasm wzniesień, oddalonych od rzeki do 5 km.

Prawa krawędź nie występuje wyraźnie; do w. Otwock utworzona jest z ciągłych zalesionych wzniesień, dalej pasma i grupy rozpraszają się przechodząc nieznacznie w sfalowaną płaszczyznę siedlecką. Pod Pragą wyraźniejsza zbliża się do 2 km do rzeki poczem znów cofnięta, niewyraźna. Dolina Wisły i Bugu nie posiada tu żadnego rozgraniczenia zlewając się niewidocznie. Przejście w terenie jest tak nieznaczne, że np. nizinka Pragi odwadniana jest rzeczkami spływającemi do znacznie dalszego Bugu, zamiast do Wisły.

Dostępność obu krawędzi łatwa.

b) **Odcinek od ujścia Bugu—do ujścia Brdy.**

Odcinek ten posiada inny charakter Dolina jest zwężona dzięki ograniczeniu z Pc. stokiem wyżyny Bałtyckiej i nie ulega takim zmianom jak w poprzedniej nizinnej części.

Szerokość doliny wynosi średnio 1,5—3 km, rozszerzając się następująco: w. Kazuń do 4 km, w. Gniewniewice do 6 km, w. Iłów do 5,5 km, w. Kępa Polska do 5 km, w. Wymyśle—w. Piaski do 7,5 km, mto Płock do 4 km, w. Rokicie do 5 km, w. Ciechocinek do 6 km. Dolina rozpościera się wyłącznie lewostronnie, tworząc z prawej wąskie pasma terenu ograniczone stromym, wysokim stokiem krawędzi. Kilkakrotnie rozszerza się w prawo tworząc nizinny, występ terenu w formie tarasu. Większe takie występy znajdują się pod w. Wychodź 0,8 km szer., powyżej mta Wyszogród 1 km szer., w. Raków 2,2 km szer Na odcinku Kępa Polska—Ośnica występuje wyraźny wielki taras do 6 m wys. przebiegający w odległości 0,8—2,7 km od rzeki, a 1—2 km od krawędzi.

Lewostronnie dolina składa się z szeregu podobnych jednak większych nizinek, często do 5 km szer., oddzielonych pasmami wydm 10—15 m wys. Poniżej mta Włocławek wznosi się taras do 15 m wys. ponad średni wodostan. Pod w. Ciechocinek taras niknie a dolina staje się podmokłą niziną wzniesioną zaledwie 2—3 m ponad średni wodostan.

Dalej występują dwa tarasy: dolny płaski 1—4 km szer., składający się z szeregu nizinek, górny 12—25 m wys. z porozrzucanemi licznemi, niskiemi wydmami. Pod Toruniem rozszerza się w prawo do 11 km i stąd zwęża się stopniowo ku Z. przechodząc pod w. Czarnowo w taras dolny. Po lewej stronie ciągnie się z małemi przerwami do mka Czersk, gdzie łączy się z doliną rz. Brdy.

Dno doliny wzniesione średnio 3—5 m ponad średni wodostan jest lekko sfalowaną płaszczyzną poprzerzynaną licznemi rozległemi nizinami, przeważnie lekko podmokłemi. Miejscami występują wyższe odcinki o urozmaiconych formach terenu, tworząc oddzielne lub—rzadziej—ciągłe, podłużne grupy wydm. We wgłębieniach międzywydmowych tworzą się małe kotlinki, często o stromych zboczach. Gdzieniegdzie, szczególnie na odcinku Modlin—Wyszogród, ciągną się w dolinie duże płaty nieużytków ps. niczem nie porosłych.

Pokrycie doliny jest bardzo zmienne. W większej części są to pola uprawne rozłożone na stokach fałd i wzniesień, poprzedzielane łąkami i pastwiskami w podmokłych nizinkach a działkami lasów i zarośli na szczytach wydm. Osiedla rozrzucone są na dużych obszarach jako pojedyńcze chutory i wybudowania otoczone wielkiemi sadami owocowemi. Osiedla zwarte spotykane są rzadziej.

Wylewy obejmują wprawdzie mniejsze przestrzenie niż na odcinku poprzednim, wyrządzają jednak poważne szkody zalewając nizinki oraz zwykle taras dolny i niszcząc komunikacje. Tak np. wylewy wiosenne zalewają odcinek szosy Nieszawa—Siarzewo i szereg dobrych dróg gruntowych posiadających poważne znaczenie komunikacyjne. Sieć drożna jest dość rzad-

ka; na nizinach są to zwykle podmokłe drogi ps.-gln., w mokre pory uciążliwe, zaś na wyniosłościach głęboko ps. w okresach suszy z trudem dla zaprzęgów do użycia.

Prawa krawędź wznosi się nagle od ujścia Bugu i biegnie stąd do mta Wyszogród tuż nad rzeką na wys. 25—35 m. Tylko pod w. Wychodź cofa się na przestrzeni 7 km 0,5—0,8 km od rzeki, tworząc opisany występ terenu. Stok krawędzi na odcinku Modlin—Czerwińsk jest stromy, niekiedy prostopadły, poprzerzynany głęboko wciętemi, poszarpanemi rozpadlinami i parowami o urwistych niedostępnych ścianach. Miejscami ściany te są prostopad e, otwarte, miejscami łagodnie nachylone, porosłe gąszczem zarośli — w obu wypadkach tylko dla pojedyńczych pieszych z trudem do przebycia. Dnem parowów biegną często wąskie drożyny polne, które umożliwiają ukryte poruszenia w pobliżu rzeki dla piechoty, pojedyńczych jeźdźców i miejscowych, wąskich wózków (jednokonnych). Miejscami dno parowu tworzy rozszerzenia lub rozległe wgłębienia i występy terenu, na których rozrzucone są pojedyńcze domy.

Od os. m. Czerwińsk do mta Wyszogrodu stok krawędzi jednolity i stromy trzyma się tuż nad rzeką.

Poza małemi laskami pod w. Wychodź krawędź na całej długości otwarta.

Dalej do mta Płock krawędź cofa się 1—5 km od rzeki wznosząc się początkowo 35—45 m, pod w. Słupno do 80 m, poczem do Płocka 50—60 m. Jest to pasmo wzgórz, przeważnie o łagodnych zboczach, z wybiegającemi językami kopcowatych wzniesień i wydm, porosłych rzadką, miejscami karłowatą sośniną. Stok krawędzi stromy, jednak naogół dla piechoty, często także dla kawalerji dostępny. Jedynie poniżej Płocka stok poszarpany głębokiemi, urwistemi jarami staje się nawet dla piechoty trudno dostępny.

Na odcinku Płock — Włocławek krawędź wys. 35—50 m, a w końcowej części do 70 m, przebiega znów tuż nad rzeką, tworząc jednolity stok opadający stromo, często prawie prostopadle do rzeki. Miejscami przecinają krawędź głęboko wcięte kotlinki lub małe, krótkie jary o stokach dość stromych, przeważnie otwartych. Stok krawędzi, poza zalesionym odcinkiem Brwilno—Muszynowo, uprawny, bądź pokryty pastwiskami, dostępny po wąskich ścieżkach dla piechoty.

Poniżej Włocławka krawędź cofa się od rzeki, biegnąc jako pasmo nieregularnych, zalesionych wzgórz 30—50 m wys. Miejscami zbliża się do rzeki przybierając tu strome formy (os. m. Bobrowniki, w. Chrapy), miejscami 3—5 km oddalona opada 5—15 m wys. spłaszczonym tarasem (w. Bogopomóż Stary).

Od w. Otłoczyn krawędź słabo zaznaczona, utworzona z łagodnych, niskich wzniesień, przeważnie zalesionych. Na odcinku w. Olek—las Bolumiński 20—30 m wys. stroma, pocięta parowami o urwistych ścianach, odgina się następnie ku Pc Z., skąd o zmiennem nachyleniu 30—80°, zalesiona, pocięta krótkiemi, płytkiemi parowami.

Lewą krawędź od ujścia Bugu do w. Radziwie tworzą pasma 10 — 15 m wys. wydm ps., biegnących w średniej odległości 3 km od rzeki. Pasmo i grupy tych wydm porozrzucane nieregularnie w różnych kierunkach, porozdzielane podmokłemi nizinkami nie tworzą zwartej całości. Miejscami oddalają się do 5 km od rzeki wytwarzając na dłuższej przestrzeni silnie sfałdowaną, bardzo urozmaiconą płaszczyznę, miejscami znów zbliżają się i biegną wąskiemi pasmami opadającemi stromo ku rzece. Stoki są łagodne, zabudowane i uprawne, odcinkami porosłe lasem i krzakami igl. Dostępność naogół możliwa dla lekkich zaprzęgów, jednak często ze względu na strome odcinki i głęboki piasek—uciążliwa.

Dalej do mta Włocławek zbliża się do rzeki 12—25 m wys., dość stroma, odcinkami zadrzewiona.

Poniżej Włocławka aż do w. Czerniewice 13—30 m wys. biegnie tuż nad rzeką, oddalając się jedynie pod w. Korabniki i Ciechocinek. Jest to ciągłe pasmo kopcowatych wzniesień, poprzedzielanych jarami do 15 m głęb., o stokach stromych, do w. Otłoczyn otwartych, poczem gęsto zalesionych. Dostępność, poza krótkiemi odcinkami jarów możliwa dla kawalerji.

Dalej 8—25 m wys. o zmiennem nachyleniu, częściowo zalesiona, dochodzi do samej rzeki na Pc. od flw. Wymysłów i na odcinku Przyłubie—Solec.

c) **Odcinek Brdyujście — Tczew.**

Począwszy od Brdyujścia dolina posiada charakter przełomowy zaznaczający się w gruszkowatych rozszerzeniach, wymytych przez Wisłę przed przebiciem obecnej drogi. Rzeka okazuje na tym odcinku skłonność do wyprostowania się w lewo, stąd rozszerzenia po prawej stronie doliny.

Dno doliny stanowią mało przejrzyste nizinki o przeciętnej szer. 1,5 km, w rozszerzeniach do 12 km, o glebie gln.-ps. lub ps., a miejscami torfiastej. Na niektórych pododcinkach podzielone są na dwie lub trzy części wąskiemi pasmami wzniesień biegnących wzdłuż rzeki.

Od mta Grudziądz dolina rozszerza się zwolna przechodząc poniżej w. Piekło w deltę.

Pokrycie stanowią przeważnie pola uprawne zalegające głównie miejsca wyniośiejsze, pozatem, na miejscach niższych pastwiska, bądź zarośla wikliny i łozy. Często spotyka się również odcinki niskich, zalesionych wydm. ps. przebiegających w różnych kierunkach.

Dolina jest gęsto zamieszkała, dzięki licznym sadom i ogrodom, nieprzejrzysta. Gęsta sieć dobrych dróg i szos przecina dolinę, łącząc drobne nawet chutory między sobą. Wylewy obejmują tylko obszary obwałowane, uniemożliwiając dostępność w samem łożysku.

Krawędź prawa do mta Grudziądz przeciętnie 20—40 m wys., o łagodnem naogół nachyleniu, częściowo zalesiona. W rejonie w. Rafa, między w. Bruki i mtem Starogród i pod mtem Chełmno stok stromy, pocięty poprzecznemi parowami

o urwistych ścianach. Pod w. w. Plutowo, Kiełp i Kałdus krawędź przecięta głębokiemi dolinkami dopływów 50—80 m szer.

Lewa o zmiennym charakterze, biegnie początkowo na wys. 15—30 m o łagodnym stoku, pociętym miejscami poszarpanemi, stromemi jarami i parowami. Pod w. Dworzysko obniża się do 8—12 m tworząc zarazem krawędź rz. Wda. Poniżej mta Świecie wzrasta znów dochodząc przy ujściu rz. Wdy do 50 m wys.; stoki są strome, pocięte parowami j. w. Dalej tworzy t. zw. Djabelskie Góry 60—70 m wys. o urwistych, obsypujących się i gołych zboczach. W końcu skręca na Pc.W., obniża się stopniowo dochodząc pod w. Grupa do 18 m; stok zmienny: miejscami stromy pocięty parowami, miejscami łagodnie nachylony.

Poniżej mta Grudziądza obie krawędzie mają przebieg podobny. Do mta Gniew obie 60 m wys., obniżają się z biegiem rzeki dochodząc pod mtem Tczew do 25 m wys. Stoki przeważnie strome, do 70^0 nachylone, pokryte lasami igl. a na odcinkach łagodniejszych polami uprawnemi, osiedlami i sadami. Na całej długości liczne zadrzewione parowy.

d) **Mto Tczew — ujście.**

Począwszy od mta Tczew właściwa dolina nie istnieje. Wisła płynie tu olbrzymią niziną w kształcie trójkąta, którego wierzchołek wypada mniejwięcej pod mtem Tczew, a podstawa dłg. 40 km znajduje się na wybrzeżu morskiem. Cały ten obszar przedstawia typowe żuławy o glebie bardzo urodzajnej w postaci namułów naniesionych przez wylewy rzeki. Dzięki nizinnemu charakterowi (liczne depresje do 0,6 m) i wylewom obszar ten był z natury silnie nawodniony, podmokły. Dopiero sztuczne prace regulacyjne w postaci tam, wałów, rowów odwadniających, kanałów, wiatraków do pompowania wody i t. p. stworzyły warunki zamieszkania i nadały terenowi specjalny charakter. Obecnie nizina ta jest gęsto zamieszkała i zabudowana, pocięta gęstą siecią drobnych dróg. Poruszenia poza drogami są, ze względu na silnie rozgałęziony systemat kanałów i rowów odwadniających, nawet dla piechoty utrudnione. Dobrze zadrzewione osiedla i szeregi drzew, któremi wysadzane są rowy i kanały znacznie ograniczają obserwację.

Ogólnie: W okresie wiosennym dolina Wisły dostępna dla poruszeń wojskowych jedynie po drogach, przyczem trzeba się liczyć z tem, że niżej położone odcinki dróg są na okres kilkudniowy zalewane. Poza drogami może tylko piechota w małych oddziałach, posługując się często łódką, wykonywać lokalne przemarsze.

W lecie (z wyjątkiem kilkudniowego okresu wylewów) i w jesieni poruszenia w dolinie możliwe są poza drogami dla piechoty i kawalerji; zaprzęgi napotykają przeszkody w postaci odnóg rzeki, licznych ogrodzeń i płotów i miejscami pasm podmokłych łąk. Szczególnie w obszarze delty, dzięki specjalnemu charakterowi terenu, poruszenia ograniczyć się muszą nawet dla kawalerji do istniejących dróg.

Zimą dostępność doliny jest najłatwiejszą, jednak zaprzęgi z powodu zaznaczonych ogrodzeń w większości wypadków poruszać się będą po drogach i przetartych szlakach zimowych.

Krawędzie, oprócz zaznaczonych powyżej odcinków, nie przedstawiają przeszkody w zbliżeniu do rzeki, często natomiast dzięki urozmaiconemu ukształtowaniu, ułatwiają ukryte poruszenia w bezpośredniem pobliżu rzeki. Odcinkami, na szczytach krawędzi biegną najlepsze drogi wzdłuż rzeki.

Uwzględniając warunki klimatyczne przyjąć można za najlepszy okres działań wojskowych w dolinie Wisły późne lato i jesień, z wyjątkiem jej końcowego okresu.

Brzegi. Do ujścia Bugu brzeg lewy 2—4 m wys., stromy, przeważnie zarosły łoziną i zaroślami, na krótkich odcinkach niski obwałowany. Pod w. Potycz, mkiem Góra Kalwarja i na odcinku Warszawa—Bielany zbliża się lewa krawędź doliny, tak że jej stok opada wprost do rzeki tworząc 10—30 m wys. stromy, często urwisty brzeg.

Brzeg prawy do Warszawy niski, ps., wznosi się powoli, zlewając się nieznacznie z doliną; na dłuższych odcinkach obwałowany 3—5 m wys., utworzony ze stoku wału. Dalej do ujścia Bugu zmienny, miejscami niski, ps. i otwarty, miejscami 3—4 m wys. stromy, gęsto zadrzewiony, zarosły łoziną i krzakami.

Poniżej ujścia Bugu lewy brzeg 1—2 m wys., często piaszczystemi występami wkracza głęboko w rzekę; w pobliżu osiedli zadrzewiony kępami drzew, między osiedlami zwykle otwarty. Odcinkami, tam gdzie stok krawędzi zbliża się do rzeki, wznosi się do wys. kilku metrów, tworząc strome, poszarpane odcinki, z licznemi urwistemi wyrwami, spowodowanemi wezbraniami rzeki. Większe takie odcinki występują następ.: Mała Wieś—Gniewniewice 2—4 m wys., gęsto zadrzewiony; Wyszogród—Pieczyska Iłowskie 3 m wys.; Dobrzyków—Tokary do 6 m wys. urwisty, otwarty; Płock—Brwilno Dolne, w. w. Karolewo, Dąb Wielki, Modzerewo 3—4 m wys. Wały biegną przeważnie w nieznacznej odległości od rzeki.

Prawy brzeg do mta Włocławek wspólny z krawędzią, stromy. W miejscach gdzie stok krawędzi nie opada bezpośrednio do rzeki, wytwarza się łagodne spłaszczone podnóże o niskim, przeważnie otwartym brzegu. Dalej do os. m. Bobrowniki 1—5 m wys. stromy, przeważnie otwarty, z małemi niskiemi i zalewanemi odcinkami.

Począwszy od linji Silno—Otłoczyn oba brzegi posiadają, dzięki uregulowaniu koryta, podobny charakter. Do ujścia rz. Brdy są dość strome 1,5—3 m wys., zarosłe gęstą wikliną, utrudniającą dostęp do koryta. Poniżej mka Złotorja, pod w.w. Gotowo, Przyłubie, Otorowo i naprzeciw mka Solec posiadają łagodne nachylenie. Następnie do mta Grudziądz płaskie 1 m wys. lub strome do 5 m wzniesione, częściowo zarosłe wikliną. Lewy brzeg dominuje od ujścia rz. Brdy do mka Fordon, między mtem Chełmno i Świecie, oraz między Pańską Kępą i mtem Grudziądz; na tych odcinkach stromy. W końcu do mta Tczew przeciętnie 2 m wys., przeważnie porośnięte kępami wikliny.

W większych osiedlach nadbrzeżnych, przy wejściach do portów i przy ładowniach oba brzegi zwykle obmurowane kamieniem, z odcinkami bulwarów, strome.

Na obszarze delty brzegi 1—2 m wys. płaskie naogół, łatwo dostępne; koło w. Rothe Bude i od śluzy w Einlage do ujścia Wisły obmurowane. Od Letzkauer Weide do Langfelde lewy porośnięty gęsto wikliną utrudniającą dostęp do rzeki.

Szerokość przy średnim wodostanie przedstawia się następ.: ujście rz. Pilica 1100 m, ujście rz. Wilga 1100 m, w. Królewski Las 1200 m, mko Czersk 1400 m, ujście rz. Czarna 1400 m, mko Góra Kalwarja 1000 m, ujście rz. Świder 1400 m, ujście rz. Wilanówka 900 m, Warszawa: most Poniatowskiego 500 m, most Kierbedzia 390 m, Cytadela 700 m, w. Bielany 600 m, w. Łomianki 600 m, w. Łomna 1200 m, mko Nowy Dwór 600 m, ujście Bugu 600 m, mko Zakroczym 1200 m, os. m. Czerwińsk 1000 m, mto Wyszogród 800 m, ujście rz. Bzury 1100 m, mto Płock 600 m, mko Dobrzyń 550 m, mto Włocławek 600 m, mto Nieszawa 400 m, w. Ciechocinek 500 m, w. Otłoczyn 350 m, ujście rz. Drwęca 500 m, powyżej mta Toruń 400 m, pod mostem w mcie Toruń 375 m, w. Górsk 550 m, w. Smolno 420 m, poniżej przewozu w mku Solec 600 m, w. Otorowo 400 m, ujście rz. Brdy 650 m, mko Fordon 350 m, w. Dolne Strzelce 480 m, w. Zła Wieś 600 m, w. Grabówko 460 m, w. Bieńkówko 600 m, poniżej mta Chełmno 370 m, ujście rz. Wdy 500 m, w. Sartowice 600 m, w. Stwolno 600 m, Pańska Kępa 400 m, mto Grudziądz 400 m, w. Lubień 350 m, w. Mątawy 400 m, mto Nowe 300 m, powyżej w. Kozielec 400 m, w. Duże Wiosło 300 m, powyżej w. Korzeniowo 300 m, poniżej w. Korzeniowo 350 m, w. Nowy Dwór 300 m, mto Gniew 300 m, poniżej w. Polskie Gronowo 350 m, Montawski Narożnik 350 m, w. Piekło 350 m, w. Stary Międzyłęż 250 m, mto Tczew 350 m, w. Stüblau 300 m, w. Letzkau 300 m, w. Käsemark 350 m, Letzkauer Weide 350 m, w. Schiewenhorst 500 m, przy ujściu do morza 1500 m.

Szerokość uregulowanego koryta, liczona między końcami główek wynosi od w. Otłoczyn do mka Złotorja 300 m, stąd do w. Piekło 375 m, następnie do ujścia 250—300 m.

Odchylenia od średnich wodostanów są znaczne, zależnie od gwałtowności wezbrań i ilości opadów atmosferycznych. Przyjmując za właściwą szerokość wysokiego wodostanu, wodostan, który ustala się dwa tygodnie po wylewie, określić można szerokość rzeki na odcinku nieuregulowanym 100—500 m, a na uregulowanym 50—120 m ponad średni wodostan. Szerokość niskiego wodostanu opada przeciętnie o 100—250 m poniżej średniego wodostanu.

Głębokość: na odcinku nieuregulowanym (do w. Otłoczyn) jest bardzo różnorodna. Określenie pewnych stałych danych, ze względu na brak jednolitych pomiarów, jest niemożliwe. Na całej długości odcinka spotyka się głębokości 0,7—12 m często obok siebie położone. Ciągły napór nurtu zwłaszcza w okresie wysokich wodostanów, przewalając piaski podwodne, zmienia głębokości poszczególnych miejsc, tworząc obok kilku-

metrowych głębin, płytkie mielizny Jedyną stałą wielkością jest głębokość tranzytowa, opisana powyżej, która ze względu na żeglugę jest stale utrzymywana.

Na odcinku uregulowanym głębokości są więcej jednolite. Do ujścia rz. Brdy przeciętna głębokość na nurcie wynosi przy średnim wodostanie 3,7—5,7 m, na mieliznach 1—1,2 m. Przy wysokim wodostanie wzrasta średnio o 2 m, przy niskim opada o 1—1,5 m, poniżej średniego stanu. Dalej do mta Grudziądza na nurcie przeciętnie 4—6 m, na mieliznach do 1,5 m; przy wysokim wodostanie wzrasta o 2—3 m, przy niskim opada o 1,5 m.

Następnie do mta Tczew na nurcie 4—7 m, poczem do ujścia 5—8 m; na tych ostatnich odcinkach często doły do 18 m; przy zmianach wodostanów różnice j. w.

Dno piasczyste. Nieznaczne odcinki kamieniste występują następ.: w. Wychodź, powyżej i poniżej mta Wyszogród, w. Murzynowo, w. Bachorzewo, w. Tulibowo, na odcinku Włocławek—Nowogród przeważnie kamieniste, powyżej mka Złotorja, przy ujściu rz. Drwęca, pod w. Przyłubie, mko Solec, Fordon, w. Dolne Strzelce, w. Grabówko, w. Chrystkowo, mko Chełmno. Poniżej mta Tczew na długości 4 km dno gliniaste.

Ch. prądu przy średnim wodostanie na odcinku nieuregulowanym 0,7 m/sek, dalej wzrasta stopniowo osiągając pod mtem Toruń 0,77 m/sek, pod mkiem Korzeniowo 0,85 m/sek, przy narożniku Montawskim 0,91 m/sek, przy ujściu 0,95 m/sek. Przy wysokim wodostanie chyżość podnosi się do 1,8—2,5 m/sek, a przy ujściu do 2,8 m/sek. Przy niskim wodostanie opada do 0,3—0,5 m/sek.

Mosty:

1) mto Warszawa pięć:

a) most Ks. J. Poniatowskiego żel., łukowy dwuprzegubowy, filary bet.-kam., 504 m dłg., 21,4 m szer., z 2 chodnikami szer. po 3,29 m; część wysadzona w czasie wojny odbudowana została tylko na szer. 11,06 m wraz z chodnikiem; wys. 18 m; na końcach mostu cztery wieże 12 m wys.; dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia;

b) most kolejowy linji średnicowej — w budowie;

c) most Kierbedzia żel., kratowy, filary bet.-kam., 475,47 m dłg.; w starych przęsłach 10,4 m szer., z 2-ma chodnikami po 2,5 m, na nowych przęsłach 15,3 m szer., z 2-ma chodnikami po 3,15 m, na starych przęsłach 8 m wys., na nowych 11,3 m, przy połączeniach ze staremi przęsłami 7,6 m wys.; dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia;

d) dawny most kolejowy pod Cytadelą będzie w r. 1926 wyremontowany i częściowo rozszerzony (jezdnia górna); żel., kratowy, filary bet.-kam, 504,86 m dłg., składa się z dwóch części: dolnej dla pieszych i górnej dla zaprzęgów; część dolna 5,8 m szer., (chodnik używalny 3,66 m szer.); część górna 7,8 m szer. z 2-ma chodnikami po 1 m szer.; wys. do chodnika dolnego 10 m; po remoncie do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów;

e) kolej., żel.-kratowy, 7 przęseł i 2 blachownice, 504 m dłg., 11 m szer.;

2) mko Nowy Dwór zniszczony; pozostały kam. przyczółki i filary;

3) mto Wyszogród żel., filary drw., 1280 m dłg., 8 m szer., z 2-ma chodnikami po 0,75 m; dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia;

4) mto Płock żel., filary drw., 639,8 m dłg., 6,6 m szer., z 2-ma chodnikami po 0,8 m; wys. 6,8 m; do użycia j. w.

5) mto Włocławek żel., filary drw., 676 m dłg., 6,4 m szer., z 2-ma chodnikami po 0,7 m, 5 m wys., do użycia j. w.;

6) mto Toruń szosowo-kolej., kam., filary kam., podkład żel., 999 m dłg., 16 m szer., część kolej. 5,4 m szer., chodniki po 1,4—2 m szer.; wys. 10 m; przy wejściach i w środku wieże piętrowe; do użycia j. w.;

7) mko Fordon szosowo-kolej., żel.-kam., filary kam., 1310 m dłg., 17,15 m szer., część kolej. 5,2 m szer., 3 chodniki: 3, 1,9 i 3,15 m szer., 8 m wys.; od strony zach. wieże; do użycia j. w.;

8) mto Grudziądz szosowo-kolej., żel.-kam. na bet. przyczółkach, filary kam., 1100 m dłg., 18,45 m szer., część kolej. 4,85 m szer., 5 chodników; 10 m wys.; do użycia j. w.;

9) w. Opalenie (Münsterwalde) szosowo-kolej., filary kam., 1030 m dłg., 11,5 m szer., 3 chodniki po 1,5 m, 12 m wys.; u przyczółków wieże mur. 10 m wys., opatrzone strzelnicami; na prawym brzegu przy przyczółku półokrągły bastjon mur., wys. 3 pięter, ze strzelnicami; do użycia j. w.;

10) mto Tczew, szosowo-kolej., filary kam., 1035 m dłg., jezdnia 10 m szer., 2 chodniki wys. 12 m, na przyczółkach 4 piętrowe wieże mur. ze strzelnicami; na filarach 6 wież czteropiętrowych; do użycia j. w.;

Przewozy:

1) w. Brzomin dwa promy wiosłowe, a) 13 m dłg., 2 m szer., na 2 wozy taborowe lub 80 ludzi; b) 14,2 m dłg., 3,3 m szer., na 3 wozy tabor. lub 120 ludzi; czas przeprawy 15—20 min.;

2) w. Kosumce prom wiosłowy 14,6 m dłg., 3,1 m szer., na 4 wozy tabor. lub 200 ludzi; czas przeprawy 10—20 min.;

3) w. Kępa Gliniecka dwa promy wiosłowe a) 14,8 m dłg., 3 m szer., na 4 wozy tab. lub 150 ludzi; b) 13,4 m dłg., 2,3 m szer., na 2 wozy tab. lub 140 ludzi; czas przeprawy j. w.;

4) w. Gasy (Kopyty) dwa promy wiosłowe a) 13,5 m dłg., 2,5 m szer. na 2 wozy tab., lub 120 ludzi; b) stary, obecnie nieużywany 13 m dłg., 3,8 m szer., na 2 wozy tab. lub 80 ludzi; czas przeprawy 20 min.;

5) w. Dębina—stałą służbę przewozową pełni bat pojemności 25 ludzi; przewóz wozu tab. możliwy po ułożeniu pokładu z desek, czas przeprawy 15—20 min.;

6) w. Kazuń Niemiecki jako stały przewóz używana łódź motorowa siły 3,5 K. M. pojemności 25 ludzi; czas przeprawy 4—5 min.;

7) mko Nowy Dwór bat jak pod Nr. 5; czas przeprawy 15 min.;
8) obóz war. Modlin wojskowy przewóz parowy 10 m dłg., 5 m szer., na 4 lekkie zaprzęgi lub 130 ludzi; nośność 12,5 T; czas przeprawy 10 min.;
9) w. Gałachy krypa 6 m dłg., 4 m szer., na 1 wóz tab. lub 15 ludzi; czas przeprawy 30 min.;
10) os. m. Czerwińsk krypa 8 m dłg., 6 m szer., na 2 wozy tab. lub 25 ludzi; czas przeprawy 25 min.;
11) kępa Sęplaska pod w. Januszew krypa na 1 wóz tab. lub 20 ludzi; czas przeprawy 30 min.;
12) kępa Tokarska pod w. Tokary krypa na 1 wóz tab. lub 25 ludzi; czas przeprawy 30 min.;
13) mko Dobrzyń prom wiosłowy 10 m dłg., 2,5 m szer., na 2 wozy tab. lub 40 ludzi; czas przeprawy 15 min.;
14 flw. Bachorzewo prom wiosłowy, na 1 wóz tab. lub 30 ludzi; czas przeprawy 15 min.;
15) mko Nieszawa prom wiosłowy 15 m dłg., 3,7 m szer., na 3 wozy tab. lub 100 ludzi; czas przeprawy 10—20 min.;
16) w. Chrapy prom wiosłowy 13 m dłg., 2,4 m szer., na 3 wozy tab. lub 150 ludzi; czas przeprawy 10 min.;
17) mto Toruń 2 przewozy parowe (statki):
a) 24 m dłg., 8 m szer., pojemność 300 ludzi,
b) 15 m dłg., 6 m szer., pojemność 200 ludzi, czas przeprawy 2—3 min.;
18) w. Pędzewo łódź przewozowa pojemności 6 ludzi;
19) mko Solec prom samoczynny 18 m dłg., 3—5 m szer., pojemności 6 wozów tab. lub 300 ludzi; nośność 50 T; czas czas przeprawy 5—9 min.;
20) mto Chełmno prom samoczynny 18 m dłg., 3—5,2 m szer., na 4 wozy tab. lub 150 ludzi; nośność 40 T; czas przeprawy 5—8 min. w okresie jesiennym, niekiedy zimowym funkcjonuje prom motorowy 15 m dłg., 4,8 m szer., o sile 150 K.M. pojemności 4 wozy tab. lub 150 ludzi; nośność 20 T;
21) mto Gniew prom 15 m dłg., 5 m szer., pojemność 2 wozy tab. lub 60 ludzi; czas przewozu 10 min.;
22) w. Palschau prom samoczynny 15 m dłg., 6 m szer., na 2 wozy tab. lub 60 ludzi, nośność 10 T; czas przeprawy 10—15 min.;
23) w. Lötzkau prom samoczynny 20 m dłg., 7 m szer.; pojemność, nośność i czas przeprawy j. w.;
24) w. Käsemark prom samoczynny 15 m dłg., 6 m szer., pojemność i nośność j. w.; czas przeprawy 10 min.;
25) w. Schöbaum prom samoczynny 18 m dłg., 7 m szer., pojemność i nośność j. w.; czas przeprawy 10—15 min.
26) w. Schiewenhorst prom parowy o dwóch maszynach łącznej siły 100 K. M., dłg. 24 m., szer. 11 m; pojemność 4 wozy tab. lub 150 ludzi; nośność 25 T; czas przeprawy 5—8 min.;
27) dtto prom parowy kolejki wąskotor. Gdańsk—Stutthof o sile maszyn 200 K. M.; dłg. 32 m, szer. 10 m, nośność 40 T; szybkość 16 km/godz.

Parostatki, holowniki, łodzie motorowe, barki (p. Dodatek statystyczny Tab. V).

Łódki. *)

w. Sambodzie 1 bat, 2 łódki; w. Leśniki 2 baty, 3 łódki; w. Gusin 8 łódek; w. Królewski Las 16 łódek; w. Borki 1 bat i 4 łódki; w. Brzomin 1 bat, 1 łódź 12 osob. i 6 łódek; w. Radwanków Szlachecki 3 łódki; w. Kępa Radwanowska (lewobrzeżna) 6 łódek; w. Radwanków Królewski 3 łódki; w. Kępa Radwanowska (prawobrzeżna) 2 baty i 3 łódki; w. Kosumce 7 batów, 1 łódź 15 osob. i 8 łódek; w. Podosowa 6 łódek; mko Góra Kalwarja 6 łódek; w. Ostrówek 4 łódki; w. Moczydłów 3 łódki; w. Kępa Gliniecka 3 baty, 1 łódź 20 osob. i 6 łódek; w. Kępa Pijarska 1 bat i 5 łódek; w. Kępa Nadbrzeska 1 bat i 8 łódek; w. Nadbrzezie 8 łódek; w. Kopyty 4 łódki; w. Kliczyń 1 łódka; w. Koło 3 łódki; w Kępa Oborska 2 łodzie 8 osob. i 4 łódki; w. Kępa Okrzewska 1 łódź 10 osob.; w. Kępa Falenicka 1 łódź 10 osob.; Warszawa 600 łódek różnej wielkości—średnio od 2—15 osób; w. Bielany 5 łódek; w. Młociny 2 baty i 3 łódki; w. Tarchomin 5 łódek; w. Buraków Mały 6 batów, 10 łódek; w. Nowodwory 1 łódka; w. Kępa Tarchomińska 1 łódka; w. Łomianki 1 łódka; w. Jabłonna 14 łódek; w. Kępa Kiełpińska 7 łódek; w. Dziekanów 4 łódki; w. Rajszew 3 łódki; w. Skierdy 5 łódek; w. Suchocin 17 łódek; w. Kazuń 5 łódek; w. Kępa Małocka 4 łódki; mko Nowy Dwór 20 łódek; w. Utrata 3 łódki; w. Wólka Smoszewska 11 łódek; w. Gniewniewice 3 łódki; w. Mochty 3 łódki; w. Wólka Przybojewska 3 baty i 15 łódek; w. Miączynek 10 łódek; w. Secymin Niemiecki 5 łódek; w. Wychodź 2 baty, 2 łodzie 20 osob. i 12 łódek; w. Zdziarka 1 łódka; w. Praga 3 baty i 8 łódek; w. Kromnów Polski 14 łódek; os. Czerwińsk 2 barki, 5 kajlaków, 10 batów, 40 łódek; w. Śladów 20 łódek; mto Wyszogród 1 barka, 1 krypa, 2 baty, 1 łódź 20 osob. i 30 łódek; w. Januszew 15 łódek; w. Drwały 1 łódź 20 osob. i 18 łódek; w. Łady 5 łódek; w. Rakowo 17 łódek; w. Pieczyska Łowickie 14 łódek; w. Pieczyska Iłowskie 1 łódź 25 osob. i 4 łódki; w. Łęg Suchodół 12 łódek; w. Zakrzewo 1 łódź 25 osob. i 10 łódek; w. Kępa Karolińska 10 łódek; w. Rybaki 7 łódek; w. Kępa Polska 12 łódek; w. Miechowiec 4 łódki; w. Białobrzegi 5 łódek; w. Wionczynia 2 łodzie 15 osob. i 8 łódek; w. Wykowo 30 łódek; w. Troszyn Niemiecki 3 łódki; w. Rydzyn 6 łódek; w. Dobrzyków 11 łódek; w. Tokary 1 bat i 15 łódek; w. Kępa Tokarska 6 łódek; w. Borowiczki Ośnica 1 krypa, 1 kajlak, 2 baty i 30 łódek; w. Grabówka 6 łódek; mto Płock i w. Radziwie 60 łódek; w. Popłacin 2 łódki; w. Maszewo 6 łódek; w. Brwilno Wysokie 6 łódek; w. Soczewka 8 łódek; w. Brwilno Dolne 4 łódki; w. Wólka Brwilska 6 łódek; w. Biskupice 1 bat i 5 łódek; w. Murzynowo 25 łódek; w. Duninów Stary 8 łódek; w. Duninów Nowy 3 łódki; w. Karolewo 2 kajlaki, i 11 łódek; w. Rokicie 3 kajlaki i 20 łódek; w. Nowa Wieś 1 kajlak i 5 łódek; w. Skoki 12 łódek; w. Więcławice 5 łódek; w. Dąb Wielki 9 łódek; w. Dobiegniewo 5 łódek; mko Dobrzyń 1 kajlak, 4 baty, 1 łódź

*) Łódki o niepodanej pojemności pomieścić mogą przeciętnie 2—6 osób.

30 osob. i 25 łódek; w. Bachorzewo 7 łódek; w. Wistka Szlachecka 3 łódki; w. Kózki 5 łódek; w. Glewo 4 łódki; w. Modzerowo 5 łódek; w. Tulibowo 5 łódek; w. Zarzyczewo 5 łódek; w. Łęg 3 łódki; w. Kulin 2 łódki; mto Włocławek 1 berlinka, 3 barki, 1 kajlak, 8 batów, 30 łódek; w. Łęg 1 łódka; w. Korobniki 10 łódek; w. Gąbinek 16 łódek; w. Bogopomóż 6 łódek; w. Kozia Górka 1 łódka; os. m. Bobrowniki 1 bat i 25 łódek; w. Wólne 2 łódki; w. Rybitwy Małe 6 łódek; mto Nieszawa 2 baty, 3 łodzie 20 osob. i 6 łódek 4—15 osob.; flw. Nowogródek 3 łódki; w. Piaski 4 łódki; w. Łęg Osiecki 1 łódź 10 osob. i 4 łódki; w. Słońsk 6 łódek; w. Chrapy 11 łódek; w. Silno 1 łódź 40 osob. i 10 łódek.

Dopływy prawobrzeżne Wisły.

I. rz. **Wilga** (Garwolka) około 70 km dłg., wypływa pod w. Gołełazy; początkowo płynie, jako rów odwadniający, a od w. Wilczyska jako nieznaczny strumyk na Pc.Z. do w. Głosków skąd łagodnym łukiem na Pd.Z. Rozlewa się w liczne stawy o bagnistych brzegach. W dolnym biegu odcinkami uregulowana; wpada do Wisły pod w. Sambodzie. Wylewy wiosenne zalewają częściowo dolinę, letnie (t. zw. „Świętojanka") powodują lokalne zabagnienie odcinków przybrzeżnych, głównie przy stawach. Zamarza od połowy grudnia do połowy marca. Przeszkoda nieznaczna.

Dolina: 0,1—1 km szer., łąkowa, dostępna dla kawalerji, miejscami porośnięta kępami zarośli i drzew, utrudniających poruszenia. Krawędzie do 20 m wys., łagodne, odcinkami zalesione, miejscami poprzerzynane wąskiemi dolinkami małych dopływów rzeki.

Brzegi: do w. Rębków przeważnie niskie, podmokłe i otwarte, dalej wyższe, suche, pokryte olszyną i wikliną, na nieznacznych odcinkach strome. Poniżej w. Wilga wały ochronne do 2,5 m wys., 2—4 m szer. z drogami dla lekkich zaprzęgów na wierzchu.

Szerokość: do w. Miastków 1—5 m, dalej średnio 8—15 m; stawy do 400 m.

Głębokość: średnio 0,7 m, jamy do 2,5 m.

Dno ps., miejscami z domieszką żwiru; na stawach grząskie.

Ch. prądu: 0,6—0,8 m/sek., z powodu licznych młynów i grobli bardzo zmienna.

Mosty: 1) na drodze Jarczew—Kamień drw., 10 m dłg., 6,5 m szer.—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) na drodze Wola Mysłowska—Jarczew drw., 14 m dłg., 6 m szer., do użycia j. w.; w. Wilczyska trzy drw. 6, 12 i 8 m dłg., 5—5,5 m szer.—dwa pierwsze dla lekkich zaprzęgów, trzeci dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 4) mto Garwolin dwa drw. 18 i 72 m dłg., 7 m szer.—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 5) w. Wilga drw., 10 m dłg., 6 m szer., dla ciężkich zaprzęgów; 6) w. Celejów drw., 18 m dłg., 4 m szer., dla zaprzęgów i samochodów.

Pozatem małe mostki na groblach młyńskich przy każdym młynie.

W lecie liczne brody, do użycia zależne od warunków dojazdu.

II. rz. **Świder**, około 88 km dłg., wypływa na Pc. od w. Aleksandrówka (p. Łuków). Do w. Mlądz płynie na Pc.Z. z odchyleniami na Z., skąd na Pd.Z. Wpada do Wisły pod w. Świdry Wielkie. Koryto bardzo kręte i często rozwidlone. Zamarza od połowy grudnia do początków marca; z wiosną zalewa swą dolinę, która długo zatrzymuje nawodnienie. Niespławna. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,3—1,2 km szer., do w. Wola Karczewska łąkowa gdzieniegdzie zadrzewiona kępami zarośli lub małych lasków, miejscami podmokła; gleba trf.-gln., bliżej rzeki z domieszką iłu. W suche pory dla lekkich zaprzęgów, w mokre tylko dla piechoty do przebycia. Dalej ps., sucha, zupełnie dostępna. Krawędzie do os. m. Kołbiel do 25 m wys., miejscami utworzone z ps. wydm, pokrytych resztkami starych lasów i zagajników.

Brzegi do w. Glinianka niskie, płaskie, odcinkami podmokłe, dalej średnio 1—2 m wys., miejscami do 6 m wzniesione, urwiste; na całej długości porośnięte zaroślami olchy i wikliną.

Szerokość do mka Stoczek 1—4 m, dalej stopniowo zwiększa się do 12 m, poniżej w. Wólka Mlądzka 20—40 m.

Głębokość: bardzo zmienna, 0,6—1,5 m z jamami do 3 m (najczęściej przy licznych zakrętach).

Dno ps., w górnym biegu odcinki grząskie, w dolnym gln.-ps. lub żwirowe.

Ch. prądu do w. Wola Karczewska zmienna dzięki licznym zastawom młyńskim 0.4—0,9 m/sek., dalej średnio 0,6 m/sek.

Mosty: 1) mko Stoczek trzy drw. 6, 12 i 10 m dłg., 6, 8 i 9 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) na drodze Oleksianka — Seroczyn trzy drw. 20, 24 i 3 m dłg., 6 m szer. pierwszy dla ciężkich drugi i trzeci dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 3) os. m. Latowicz drw., 28 m dłg., 7 m szer. — dla ciężkich zaprzęgów; 4) na drodze Latowicz — Dembe Małe dwa drw. 9 m dłg., 6 m szer. —dla lekkich zaprzęgów; 5) w. Starogród drw., 28 m dłg., 7 m szer. do użycia j. w.; 6) os. m. Kołbiel drw. 65 m dłg., 7 m szer.— dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 7) w. Wola Karczewska cztery drw. 13; 9; 11 i 15 m dłg., 4—6 m szer.—dla ciężkich zaprzęgów; 8) w. Wólka Mlądzka drw. 40 m dłg., 7 m szer.—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 9) w. Jarosław kol. na linji Warszawa—Dęblin; 10) w. Świdry Wielkie—zniszczony.

Brody: 1) obok mostów w mku Stoczek 0,4 m głęb.; 2) obok mostu we w. Starogród 0,6 m głęb.; 3) w. Świdry Wielkie 0,45 m głęb.

Dopływ prawobrzeżny Świdra:

1) rz. **Mienia** około 42 km dłg., wypływa pod w. Cegłów, płynie na Z. rozlewając się w liczne płytkie stawy. Wpada do Świdra pod w. Białek. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina: do w. Golica 0,3—1,1 km szer., łąkowa, miejscami zalesiona. Krawędzie słabo zarysowane, łagodne. Dalej zwężona do szer. 100 m, charakteru parowu o zboczach do 10 m wys., stromych, często urwistych, gęsto porośniętych zaroślami i kępami drzew. Dno parowu ps., suche. Dostępność krawędzi możliwa tylko dla pieszych.

Brzegi do w. Golica niskie, zarosłe krzakami, a przy stawach silnie podmokłe. Poniżej w. Golica wspólne z krawędziami.

Szerokość 1,5—4 m.

Głębokość 0,3—0,6 m.

Dno ps.

Mosty: 1) na drodze Ceglów — Rudnia drw., 3,5 m dłg., 5 m szer. — dla ciężkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Ceglów drw. 4 m dłg., 7 m szer. — do użycia j. w.; 3) w. Marjanki — dwa drw. 3 i 11 m dłg., 7 m szer. — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 4) w. Zamienie drw., 25 m dłg., 8 m szer. — do użycia j. w.; 5) w. Podrudzie drw., 22 m dłg., 6 m szer. — dla ciężkich zaprzęgów; 6) w. Wiązowna dwa drw., 9 i 12 m dłg., 7 m szer. — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

III. rz. Bug.

Odcinek Brześć n/B. — ujście.

W obszar opisywany wkracza rz. Bug pod mtem Brześć n/B. i stąd płynie na Pc.Z.Z. Poniżej mka Drohiczyn odchyla się nieco ku Pc., zatrzymując płn.-zach. kierunek biegu do w. Zuzel. Tu łagodnem zakolem skręca na Z. i płynie aż do ujścia bez większych odchyleń na Pd.Z. Wpada do Wisły pod obozem war. Modlin na wys. 67,5 m npm. Od połączenia się z rz. Narew pod mkiem Serock zwany także Bugo-Narew lub Narew. Ludność miejscowa na brzegu lewym nazywa rzekę Bugiem, a na brzegu prawym Narwią.

Największy ten dopływ Wisły o dorzeczu liczącem około 73,500 km^2 (bez Narwi 38,500 km^2) jest rzeką nizinną o małym spadku wody (średnio 0,141 ‰), nieznacznych różnicach wodostanów, leniwym biegu, płytkim korycie i szerokiej podmokłej dolinie. W korycie rzeki znajdują się liczne zatopione pnie drzewne, korzenie, głazy i resztki zniszczonych kam. tam młyńskich — co wszystko powoduje nieregularny spadek wód, ułatwia wylewy, a utrudnia żeglugę. W dolnym biegu, wskutek nadmiernego rozszerzenia łożyska, wytwarzają się rozległe i zmienne piaszczyste ławice i wyspy, między ktoremi wije się dowolnie nurt rzeki, bardzo na tym odcinku zmienny. Z tej samej przyczyny powstają tu mielizny, utrudniające żeglugę.

Przeciętne wahania stanów wód na Bugu dochodzą do 3 m. Różnica wodostanów według notowań na stacji wodnej Wyszków (bez Narwi) wynosiła w 1919 r. — 266 cm, przy średniej rocznej 125 cm, w r. 1920 — 386 cm, w r. 1921 — 231 cm, przy średniej 19 cm, w 1922 r. — 272 cm przy średniej 80 cm, według notowań na stacji Zegrze (z Narwią) w 1919 r. — 277 cm przy średniej rocznej 202 cm, w 1920 r. — 340 cm przy średniej

153 cm, w 1921 r.—241 cm przy średniej 113 cm, w 1922 r.—311 cm przy średniej 172 cm. Na wiosnę, w marcu i częściowo kwietniu, podnoszą się wody Bugu pod wpływem topnienia lodu i śniegu, zalewając dolinę na przeciąg 8—10 dni; wysoki wodostan utrzymuje się jednak jeszcze do końca maja zalewając niższe odcinki doliny. Mniejsze wylewy spowodowane opadami atmosferycznemi występują niekiedy we wrześniu, rzadziej — w czerwcu. Najniższy wodostan przypada późnem latem.

Bug zamarza od końca listopada do pierwszych dni marca; grubość lodu osiąga 0,4—0,7 m, zależnie od zimy. Ruszanie i pochód lodu odbywa się naogół spokojnie, często jednak z towarzyszeniem zatorów. Lodochód trwa 7—10 dni. Najwcześniejsze ruszanie lodów notowano w r. 1898 w czasie od 21.I—3.II, najpóźniejsze w r. 1883 w czasie od 30.III—1.IV.

Nadzór techniczny Bugu należy do Zarządu Dróg Wodnych w Wyszkowie. Stacje wodowskazowe znajdują się w miejscowościach: Brześć n/B., Frankopol, Małkinia, Wyszków i Zegrze.

Prace regulacyne prowadzono na Bugu przed r. 1914 na poszczególnych, bardziej zaniedbanych odcinkach. Całkowitą planową regulację rozpoczęto między Wyszkowem a Serockiem. Powyżej Wyszkowa prowadzono tylko dorywcze prace składające się z poprzecznych tam faszynowych lub kamiennych, ostróg i umocnień brzegów, mające na celu zabezpieczenie brzegów. W chwili obecnej prace regulacyjne ograniczają się do konserwacji tam, zaniedbanych i zniszczonych w czasie wojny. Pozatem prowadzone są roboty nad oczyszczeniem koryta i dna rzeki.

Spław i żegluga dla statków o zanurzeniu do 0,7 m możliwe. Znaczenie Bugu, jako drogi wodnej jest duże wobec połączenia przez Muchawiec — Kanał Królewski i Pinę z Prypecią (dorzecze Dniepru), a przez Narew — Biebrzę — kanał Augustowski i Czarną Hańczę z Niemnem.

Bug przedstawia poważną przeszkodę ruchową, tak ze względu na wielką masę wody, jak i charakter swej szerokiej doliny. Zależnie od pory roku wartość tej przeszkody ulega znacznym zmianom; gdy bowiem podczas wylewów, stwarza przeszkodę nie do przebycia bez specjalnych przygotowań technicznych, przy niskich stanach wody może być w licznych miejscach przebywana brodem, wobec nieznacznej ilości wody i ogólnej dostępności dna i krawędzi doliny. Z tego też powodu nie może rzeka służyć, jako pewna linja komunikacji wodnej, dopóki planowa regulacja nie zostanie przeprowadzona.

Dolina zmiennej szerokości 2—6 km, miejscami zwęża się do 1 km. Dno stanowią łąki na glebie ps.-gln. naogół suche. Jest to łagodnie sfalowana nizina, na której w nieregularnych pasmach występują grupy nieznacznych wzniesień ps., kształtu podłużnych fałd lub pojedyńczych zgarbień. Wzniesienia te są zalesione lub uprawne i zwykle zamieszkałe. W miarę posuwania się od Brześcia n/B. koryto staje się coraz bardziej zwarte i jednolite; zalewy i odnogi znikają częściowo; gdzieniegdzie (najczęściej między w. Małkinią a mtem Wyszkowem)

rozwidla się jeszcze rzeka, wytwarza odnogi i zalewy, jednak rzadziej niż w biegu górnym i średnim. W okolicy tych odgałęzień dno doliny staje się podmokłą lub bagnistą nizinką, tworząc zwarte, choć nieduże bagna torfiaste.

Ważniejsze z nich znajdują się powyżej i pod mkiem Drohiczyn, pod w. Bojany (bagno Zajeziorze), pod w. Brańszczyk (bagno Okulno) i powyżej ujścia Narwi. Nizinki te porosłe są bujną trawą z porozrzucanemi wśród nich kępami zarośli, drzew i małych lasków. W suche pory—poza poszczególnemi zabagnionemi pasmami — dostępność doliny możliwa dla piechoty, na wzniesieniach także dla lekkich zaprzęgów. W mokre pory poruszenia w dolinie skazane są przeważnie na istniejące—dość liczne—komunikacje i przeprawy.

Krawędzie do ujścia rz. Nurzec obustronnie wysokie, strome, często poszarpane, obficie zalesione; prawa naogół dominuje. Lewa wznosi się pod mkiem Niemirów 20—25 m, naprzeciw i poniżej ujścia Nurca do 60 m; prawa pod mkiem Siemiatycze do 50 m, pod w. Granne do 40 m. Poniżej ujścia rz. Nurca obie opadają nieco, stają się więcej płaskie, poczem prawa od Serocka znów wznosi się, stromo opadając ku rzece. Na tym odcinku tworzy zwarte płyty wzniesień panujące daleko nad okolicą. Lewa od w. Małkinia płaska, zalesiona, miejscami słabo zaznaczona.

Teren sąsiedni stanowią silnie sfałdowane miejscami pagórkowate wzniesienia, osiągające w okolicy mka Mielnik ponad 50 m względnej wysokości. Od w. Małkini opada teren lewostronnie ku wododziałowi Bugu i Wisły, przechodząc w rozległą, zalesioną nizinę.

Brzegi niskie, miejscami podmokłe, gdzieniegdzie do 10 m wys., strome i suche. Poniżej mka Serocka prawy stale do 7 m wys. dominuje. Oba zarosłe wikliną i drzewami, na miejscach niższych zwykle bujną trawą.

Szerokość 120—180 m z rozszerzeniami do 400 m.

Głębokość średnio 1,5—2,5 m, z odcinkami 5—6 m i jamami do 10 m.

Dno przeważnie ps. z odcinkami kamienistemi, zanieczyszczone pniami drzew i palami po zniszczonych mostach. Poniżej mka Drohiczyna często z domieszką żwiru; od ujścia Narwi odcinkami iłowate lub muliste.

Ch. prądu 0,5—0,8 m/sek., przy wysokich wodostanach wzrasta do 2 m/sek.

Mosty: 1) mko Terespol trzy: a) drw. na żel. filarach 106 m dłg., 7 m szer., 6,2 m wys.—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; b) drw. 286 m dłg., 4,5 m szer., 5 m wys.; c) kolej. żel. na linji Brześć n/B—Łuków 286 m dłg., 6,5 m szer., 6,8 m wys.; 2) mto Brześć n/B. drw., 91 m dłg., 5,7 m szer., 3,6 m wys.—do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 3) w. Kołodno drw., 351 m dłg., 6 m szer., 7,1 m wys.—dla ciężkich zaprzęgów; 4) w. Wajków drw., 350 m dłg., 5,7 m szer., 7 m wys. uszkodzony przez krę w r. 1924; 5) mko Mielnik drw., 306 m dłg., 5,1 m szer., 5 m wys.—uszkodzony j. w.; 6) w. Maćkowicze kol. żel. na linji Siedlce—Wołkowysk 351 m

dłg., 5 m szer., 10,6 m. wys.; 7) flw. Tonkiele drw., 319 m dłg., 5,5 m szer., 8,4 m wys.—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 8) os. m. Nur drw., 356 m dłg., 6,5 m szer., 5,8 m wys.— do użycia j. w.; 9) w. Małkinia trzy: a) wspólny drogowy i kolej. na linji Małkinia — Siedlce 344 m dłg., 6,3 m szer., 6,2 m wys. — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; b i c) kol. na linji Warszawa — Małkinia 283 m dłg., 5 i 4,6 m szer., 7 i 8,1 m wys.; 10) os. m. Brok drw., 390 m dłg., 6 m szer., 6,1 m wys. — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 11) mto Wyszków dwa: a) drogowy drw., 320 m dłg., 6,3 m szer., 6,7 m wys. — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; b) żel. kolej. na linji Wyszków—Pilawa 426 m dłg., 4,6 m szer., 7,6 m wys.; 12) obóz war. Zegrze drw. na kam. przycz. 360 m dłg., 6,3 m szer., 8 m wys.—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 13) w. Dębe drw., 385 m dłg., 5,8 m szer.,—do użycia j. w.; 14) obóz war. Modlin wspólny drg. i kol. żel. 319 m dłg., 8,2 m szer., 13 m wys.—do użycia j. w.

Promy: 1) na drodze Wieliczkowice — Wygoda 12 m dłg., 5,2 m szer., na 100 ludzi lub 4 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 25/45 cm (w liczniku zanurzenie bez załadowania, w mianowniku z załadowaniem); 2) w. Krynki 10,2 m dłg., 3,1 m szer. na 80 ludzi lub 4 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 25/50 cm; 3) mko Niemirów 11,9 m dłg., 4,6 m szer., pojemności j. w.; zanurzenie 20/40 cm; 4) mko Mielnik dwa: a) 10,8 m dłg., 3,2 m szer., pojemności j. w.; zanurzenie 20/55 cm; b) 10 m dłg., 2,9 m szer. na 60 ludzi lub dwa lekkie zaprzęgi; zanurzenie 15/27 cm; 5) w. Turna Mała 9,2 m dłg., 3,1 m szer. na 80 ludzi lub 4 lekkie zaprzęgi, zanurzenie 20/45 cm; 6) w. Klimczyce 12,1 m dłg., 3,9 m szer. na 60 ludzi lub 4 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 30/45 cm; 7) mko Drohiczyn 12 m dłg., 4,3 m szer. na 80 ludzi lub 4 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 25/45 cm; 8) w. Granne 11,8 m dłg., 3,8 m szer., pojemności j. w.; zanurzenie 20/45 cm; 9) w. Głody 11,9 m dłg., 3,6 m szer., pojemności j. w; zanurzenie 40/56 cm; 10) w. Kamieńczyk 11,2 m dłg., 4,1 m szer., pojemności j. w.; zanurzenie 16/30 cm; 11) w. Obryte 8,7 m dłg. na 40 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 10/40 cm; 12) w. Murawskie Nadbużne dwa: a) 11,1 m dłg., 3,4 m szer., na 80 ludzi lub 4 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 30/50 cm; b) 8,7 m dłg., 3,1 m szer., na 50 ludzi lub 3 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 20/40 cm; 13) w. Kossaki 10,9 m dłg., 3,7 m szer., na 60 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi, zanurzenie 30/45 cm; 14) w. Kamionka Nadbużna 7,6 m dłg., 3,1 m szer., na 40 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 25/45 cm; 15) w. Zuzel 8 m dłg., 2,6 m szer., na 50 ludzi lub 1 lekki zaprzęg; zanurzenie 25/50 cm; 16) w. Wólka Nadbużna 9,6 m dłg., 3,2 m szer. na 60 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 20/40 cm; 17) w. Rytele Podgórskie 11,7 m dłg., 4,2 m szer. na 80 ludzi lub 4 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 20/40 cm; 18) os. m. Brok — nieczynny; 19) mko Kamieńczyk 7,2 m dłg., 4 m szer. na 50 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 20/40 cm; 20) w. Ślązany 14,7 m dłg., 4 m szer. na 150 ludzi lub 4 lekkie zaprzęgi; zanurzenie 20/55 cm; 21) w. Czarnów 9 m dłg., 2,8 m szer., na 40 ludzi lub 1 lekki

zaprzęg; zanurzenie 15/40 cm; 22) w. Kuligów 8,6 m dłg., 2,2 m szer. na 30 ludzi lub 1 lekki zaprzęg; zanurzenie 15/50 cm; 23) w. Dębe na 30 ludzi lub 1 lekki zaprzęg—nieczynny.

Łódki: w osiedlach nadbrzeżnych po 2—8 łódek 2—6 osob.

Parostatki, barki, motorówki i t. p. na Bugu p. Dodatek statystyczny Tablica V.

Jaz iglicowy w Brześciu n/B. o dwu przelotach z kładką dla pieszych.

Brody badane przy niskim wodostanie. Przed użyciem należy wykonać dokładny wywiad, gdyż większość brodów zmienia po wylewach swe położenie i miejsce. Wykaz poniższy podaje osiedla, gdzie bród utrzymuje się dłuższy czas i jest przez ludność miejscową używany. Przy wysokich wodostanach brody wogóle nie do użycia.

1) w. Neple 0,9 m głęb.; 2) w. Krzyczów 0,5 m głęb.; 3) 1,6 km poniżej mostu we w. Kołodno 1 m głęb.; 4) w. Dobronież 0,5 m głęb.; 5) w. Pratulin 0,4 m głęb.; 6) naprzeciw w. Derło 0,4 m głęb.; 7) w. Ogrodniki 0,4 m głęb.; 8) w Orla 0,5 m głęb.; 9) w. Buczyce 0,5 m głęb.; 10) w. Bubel Łukowisko 0,9 m głęb.; 11) w. Krynki 1,2 m głęb.; 12) mko Niemirów 1 m głęb.; 13) w. Gnojno 0,4 m głęb.; 14) w. Serpelice 0,4 m głęb.; 15) mko Mielnik 0,4 m głęb.; 16) w. Olendry (Furstendorf) 0,4 m głęb.; 17) w. Gródek 1 m głęb.; 18) w. Garbaty 0,4 m głęb.; 19 w. Granne 1,2 m głęb.; 20) w. Kruże 0,4 m głęb.; 21) w. Wszebory Grodziskie 0.4 m głęb.; 22) w. Zgleczewo 0,4 m głęb.; 23) w. Zawisty Dzikie 0,4 m głęb.; 24) w. Małkinia 0,4 m głęb.; 25) mko Kamieńczyk 0,6 m głęb.; 26) w. Drogoszów 0,4 m głęb.; 27) w. Czarnów 0,5 m głęb.; 28) w. Kuligów 0,5 m głęb.

Dopływy lewobrzeżne Bugu.

1) rz. Krzna (Trzna) —około 75 km dłg., powstaje z połączenia się dwóch, tej samej nazwy strumieni, powyżej mta Międzyrzec: I. płd. wypływający z bagna Jata, około 40 km dłg., II. płn. około 26 km dłg.—z bagna pod w. Suleje; od połączenia płynie w licznych zakrętach na W. do w. Horbów, skąd na Pc.W., wpadając do Bugu poniżej w. Neple. Koryto kręte, dzielące się na liczne odnogi. Wylewa w marcu, zalewając dolinę, bardzo wolno wysychającą. Spław tratew od w. Porosiuki. **Naogół znaczna przeszkoda ruchowa.**

Dolina: 0,8—1,5 km szer., podmokła, miejscami bagnista, dostępna w suche lata. Krawędzie do mta Międzyrzec 5—10 m, dalej 10—15 m wys., dochodzą miejscami do koryta, zlewając się z jego brzegami; lewą stanowią wzniesienia pocięte pasmami podmokłych dolin, prawą—naogół zalesiona równina.

Brzegi. niskie, zabagnione.

Szerokość: ramion 5—10 m, od połączenia do mta Biała 5—15 m, dalej 20—40 m.

Głębokość: ramion 0,5—1 m, od połączenia 1—3 m, z dołami do 6 m.

Dno: piasczyste lub bagniste.

Mosty: 1) (na płn. ramieniu) w. Pościsze drw., 10 m dłg., 5 m szer., dla ciężkich zaprzęgów do użycia; 2) (na płd. ramieniu) mto Łuków drw., 10 m dłg., 8 m szer.—dla wszelkich zaprzęgów; 3) w. Turzerogi kol. żel. 21,3 m dłg.; 4) mto Międzyrzec (na odnogach) dwa drw. 38 i 13 m dłg., 5,5 i 6,5 m szer.—dla wszelkich zaprzęgów; 5) mto Biała dwa drw., 24,5 i 18 m dłg., 8,5 m szer.—dla ciężkich zaprzęgów; 6) w. Woskrzenice (na odnogach) pięć drw. 42; 53; 39; 64 i 21 m dłg., 7—8 m szer.—dla wszelkich zaprzęgów; 7) w. Malewa Góra drw., 24 m dłg., 6 m szer.; 8) w. Neple.

Kładka: mto Biała—drw., 24 m dłg., 1,5 m szer.

Prom: w. Kijowiec—linowy 9,5 m dłg., 4,5 m szer , nośność 8 T.

Brody: (na płn. odnodze) w. Jemica—0,6 m głęb.

Dopływy prawobrzeżne rz. Krzna.

A) rz. Zielawa około 65 km dłg., wypływa z bagna Towary na W. od w. Mosty; płynie jako rów odwadniający na Z. do w. Hołówno, skąd na Pc., od w. Horodyszcze, już jako rzeczka; od ujścia rz. Muława (lewobrzeżny dopływ) skręca na Pc.W. i wpada do rz. Krzna pod w. Woskrzenice. **Ze względu na podmokłą dolinę stanowi przeszkodę dla zaprzęgów.**

Dolinę: 0,2—0,6 km szer., częściowo w górnym biegu zalesioną, stanowią bgn. łąki, do 0,3 m głęb. Koryto kręte o brzegach w górnym biegu niskich, podmokłych, w dolnym—do 1 m wys., 4—10 m szer., rozlewa się pod w. w. Rossosz i Łomazy i tworzy liczne odnogi. Głęb. 0,6—1,5 m, z dołami 3—4 m; dno naogół grząskie, miejscami twarde.

Mosty: 1) os. m. Wisznice drw., 52,5 m. dłg., 7 m szer.—dla lekkich zaprzęgów do użycia; 2) os. m. Łomazy drw., 18 m dłg., 5 m szer. — do użycia j. w.; 3) w. Ortel Królewski drw., 11,5 m dłg., 5 m szer., zniszczony, dla zaprzęgów nie do użycia; 4) 1,5 km na Pc.W. od w. Perkowicze kol. żel. 43,5 m dłg.

Dopływy lewobrzeżne rz. Krzna.

A) rz. Krzywula około 22 km dłg., wypływa pod w. Zienie, płynie na Pd., wpadając do rz. Krzna pod w. Dołha. Dolinę 0,3—0,5 km szer., miejscami rozszerzoną do 1 km, stanowią podmokłe łąki, dostępne dla zaprzęgów. Brzegi niskie; 3—5 m szer., 0,6—1,2 m głęb.; dno nierówne ps., lub bagniste.

B) rz. Klikówka (Klukówka) około 30 km dłg., wypływa pod w. Bachorze, płynie w zakrętach na Pc. i wpada do rz. Krzny powyżej w. Sielczyk. Dolinę 0,5—1 km szer., tworzą podmokłe łąki. Brzegi niskie; 5—15 m szer., do 1,5 m głęb., z dołami do 2 m; dno grząskie, miejscami twarde. **Stanowi przeszkodę ruchową.**

Mosty: 1) w. Cicibor Wielki drw. 29 m dłg., 5 m szer.; 2) kol. Białka drw. 30 m dłg., 8 m szer.

2) rz. Toczna około 35 km dłg., wypływa na Pd. od w. Szwały, płynie na Pc., z małem odchyleniem na W. na odcinku Łosice—Rusków; wpada do rz. Bug pod w. Drażniew.

Dolina podmokła, łąkowa 0,3—1,5 km szer., latem dostępna dla wozów, o krawędziach poniżej mka Łosice miejscami zalesionych, stanowiących zbocza sąsiedniego pagórkowatego terenu. Brzgi naogół niskie, płaskie, miejscami strome, do 1 m wys., 2—3 m szer., w dolnym biegu do 12 m; do 1 m głęb.; dno ps., odcinkami muliste. Stanowi przeszkodę dla zaprzęgów.

3) rz. Cetynja około 31 km dłg., wypływa na Pc. od mta Sokołów; płynie w zakrętach na Pc.W. i wpada do rz. Bug pod w. Białobrzegi. Dolinę 0,2—1,2 km szer. stanowią podmokłe łąki, dostępne latem dla wozów. Brzegi niskie, zalewane, miejscami strome; 3—12 m szer., 0,4—1 m głęb., z dołami do 1,8 m; miejscami grząskie.

4) rz. Liwiec około 120 km dłg., wypływa z zalesionego bagna na Z. od w. Prochenki, płynie na Pc.Z. z licznemi odchyleniami, tworząc zakola i odnogi, które zabagniają dolinę. Wpada do rz. Bug 1 km powyżej w. Kamieńczyk. Spławna dla drzewa luzem, a przy wysokim wodostanie dostępna dla małych statków od mta Węgrów. Wysokie wodostany w marcu i kwietniu, również po opadach atmosferycznych. Najwyższa różnica wodostanów wynosi 2 m. W górnym biegu, do ujścia rz. Muchawka stanowi ze względu na szeroką, podmokłą bądź bagnistą dolinę znaczną przeszkodę.

Dolinę do w. Chodów 1—2,5 km szer., na odcinku Wyczółki—Małacin 0,2 km zwężoną, tworzą bagna miejscami do 0,6 m głęb., zalewane na wiosnę i stojące pod wodą do czerwca, naogół do przebycia dla pieszych. Dalej 0,6 2 km szer., łąki częściowo zalesione. Krawędzie doliny do w. Chodów naogół słabo zaznaczone, występują pod w. Wyczółki jako zalesione ps. pagórki; od w. Chodów utworzone z pasem zalesionym ps. wzgórz 10—20 m wys.

Brzegi do w. Chodów—grząskie, dalej ps., naogół płaskie, miejscami strome do 1,5 m wys.

Szerokość: do w. Chodów 2—10 m, dalej 15—20 m, z rozlewami do 60 m.

Głębokość: do mka Liw 0,6—1,5 m, stąd 1—2 m, z dołami do 3,5 m.

Dno: do w. Chodów—grząskie, zarosłe wodorostami, dalej ps., przy ujściu żwirowate.

Ch. prądu: od mka Liw 0,4—0,5 m/sek.

Mosty: 1) w. Ostoje drw. 3,5 m dłg., 3 m szer., do użycia dla ciężkich zaprzęgów; 2) w. Wyczółki drw. 12 m dłg., 8 m szer., do użycia dla wszelkich zaprzęgów; 3) w. Malacin drw. 17 m dłg., 7 m szer., do użycia j. w.; 4) w. Purzyce kol. żel. 43,52 m dłg.; 5) w. Chodów drw. 45 m dłg., 8 m szer., do użycia dla wszelkich zaprzęgów; 6) w. Gulidowo dwa drw. 8 i 10 m dłg., 6 m szer., do użycia j. w.; 7) mto Wyszków; na drodze Liw—Wyszków trzy drw. 109; 28,5 i 56 m dłg., 5,2—5,6 m

szer., do użycia j. w.; 8) mko Węgrów drw. 40 m dłg., 6 m szer., do użycia j. w.; 9) w. Owsianka drw. 117,8 m dłg., 7,5 m szer., do użycia j. w.; 10) 1,5 km na W. od w. Barchów kol. żel. 68,7 m dłg.; 11) 2,3 km na Pc.Z. od w. Gwizdały drw. 158 m dłg., 6,5 m szer., do użycia j. w.

Łódki: od mka Liw wdół w każdem nadbrzeżnem osiedlu 1—3 łódek na 2—3 osoby.

Brody: przy niskim stanie wody do w. Chodów wszędzie do przejścia; mko Liw 0,6 m głęb.; prócz niego liczne perjodyczne.

Dopływy lewobrzeżne rz. Liwiec.

A) rz. Muchawka (Mucha) około 20 km dłg., wypływa z podmokłych łąk na W. od w. Wiszniów, płynie na Pc., wpadając do rz. Liwiec poniżej w. Chodów. Dolina 0,6—0,9 km szer., łąkowa, podmokła, wiosnę zalewana. Brzegi ps.-gln.; 2—8 m szer.; 0,3—0,6 m głęb., z dołami do 1,5 m; dno grząskie pokryte warstwą piasku.

B) rz. Kostrzyń około 44 km dłg., wypływa z podmokłych łąk na Pd. od w. Przywary, płynie do w. Kamieniec na Z., skąd w licznych zakrętach na Pc.; wpada do rz. Liwiec poniżej w. Dalbogi.

Dolinę: 0,4—1,5 km szer., z rozszerzeniami do 3 km, tworzą łąki zalewane wiosną, miejscami zalesione, pocięte pasami wysychających bagien. Krawędzie do w. Żebrak słabo zarysowane, stąd występują jako pasma wzgórz, przeważnie zalesionych, o łagodnych stokach, miejscami stromo opadających ku łożysku. Brzegi niskie łąkowe, do w. Bojmie grząskie; do w. Łączka 3—7 m szer., stąd do 12 m; 0,4—1,2 m głęb.; dno do w. Łączka grząskie, stąd ps., porośnięte wodorostami.

Mosty: 1) w. Żebrak drw. 10 m dłg., 8 m szer., do użycia dla wszelkich zaprzęgów; 2) w. Łączka drw. 8 m szer.; do użycia dla lekkich zaprzęgów; 3) w. Bojmie (na ramionach) trzy drw. 24; 36 i 30 m dłg., 6 m szer., do użycia dla wszelkich zaprzęgów; 4) w. Kopcie drw. 26 m. dłg., 5 m szer., do użycia j. w.

Brody: na odcinku Bojmie—Proszew do przebycia w suche lata.

C) rz. Ossownica około 32 km dłg., wypływa pod w. Jaworek, płynie przez liczne stawy w ogólnym kierunku na Pc., wpadając do rz. Liwiec poniżej w. Barchów. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina sucha, na krótkich odcinkach podmokła, zlewa się z sąsiednim terenem. Brzegi twarde; 2—6 m szer., 0,4—1 m głęb., dno twarde.

Mosty: 1) w. Makowiec Wielki drw. 3 m dłg., 4 m szer.— dla wszelkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Jadów drw. 6 m dłg., 3,5 m szer.—do użycia j. w.; 3) w. Zawiszyn drw. 30,8 m dłg., 7,5 m szer. — do użycia j. w.

5) **rz. Rządza** około 55 km dług., wypływa pod w. Rządza, płynie w licznych zakrętach na Pc.W., wpadając do rz. Bug pow. w. Rynia. **Stanowi nieznaczną przeszkodę.**

Dolinę 0,1,1 km szer., stanowią łąki, miejscami podmokłe, zarośnięte krzakami, wiosną zalewane. Brzegi ps., niskie, niekiedy zarośnięte jak dolina, dostępne; 4—8 m szer.; 0,6—1 m głęb., dno twarde.

Mosty: 1) w. Gęsianka drw. 6 m dług., 6 m szer. — dla wszelkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Rządza kam. 3,3 m dług., 4,5 m szer.—do użycia j. w.; 3) w. Guzowizna drw. 6 m dług., 6 m szer., do użycia j. w.; 4) na drodze Cygów—Dąbrowica drw. 8 m dług., 6 m szer., do użycia j. w.; 5) w. Dybów drw. 88 m dług., 8,6 m szer.—do użycia j. w.; 6) w. Zawady drw. 16 m dług, 5,5 m szer.—do użycia j. w.

6) **rz. Zonza** około 46 km dług., wypływa pod w. Walencin; płynie na Pc.Z. do w. Grodzisk, skąd na Pc., jako Nowy a od w. Stanisławów, jako kanał Królewski; wpada do rz. Bug pod w. Zagroby. **Ze względu na bgn. dolinę stanowi przeszkodę ruchową.**

Płynie terenem falistym do w. Grodzisk, częściowo pokrytym lasami, stąd otwartym, podmokłym Jest to szachownica pastwisk, pól ornych i łąk, zarośnięta kępami zarośli i drzew. Z wiosną i po opadach atmosferycznych zalewana do 0,5 m głęb., długo zatrzymuje nawodnienie. Na całym tym obszarze aż do drogi Pustelnik—Jabłonna Leg. pozostają nizinki i płaty zalane wodą, przez dłuższy czas niedostępne. Pozatem utrudniają dostępność kanały (Nowy, Królewski, Bródnowski) połączone ze sobą licznemi rowami odwadniającemi, które po opadach wylewają stając się przeszkodą ruchową Latem cały ten obszar wysycha, umożliwiając poruszenia dla kawalerji. Na wyższych, suchszych odcinkach znajdują się liczne grupy domów, które wraz z otaczającemi je drzewami powodują nieprzejrzystość tego terenu. Naogół ten pas terenu 3—4 km szer., 7—9 km dług., stanowi w mokre pory przeszkodę możliwą do przebycia po drogach, a poza niemi jedynie dla piechoty po wąskich pasmach suchszego terenu. Dalej ku Pc. dolina staje się suchszą; podmokłe łąki występują sporadycznie niewielkimi płatami, nie przedstawiając przeszkody.

Brzegi ps., niskie, na kanale Królewskim — obwałowane do 1,5 m wys., gęsto zarośnięte drzewami; 3—6 m szer., 0,4—0,8 m głęb., na zakrętach z dołami do 1,5 m; dno ps., miejscami porosłe wodorostami.

Mosty: 1) mko Okuniew drw. 7,7 m dług., 3,7 m szer., dla wszelkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Turów drw. 7 m dług., 5,5 m szer. — do użycia j. w.; 4) w. Siwki 24 m dług., 8 m szer., do użycia j. w.; 4) w. Marki 2,6 m dług., 7,5 m szer.—do użycia j. w.; 5) w. Stanisławów kam. 4 m dług., 7 m szer. — do użycia j. w.; 6) w. Nieporęt 38 m dług., 8,5 m szer., do użycia j. w.

Dopływ prawobrzeżny rz. Zonza.

A) rz. Czarna, około 50 km dłg., wypływa pod w. Jakubów, płynie w zakrętach na Pc.Z., wpadając do rz. Z o n z a pod mkiem Stanisławów.

Dolina 0,1—0,2 km szer.; szer. rzeki 3—8 m; głęb. 0,6—1 m, dno ps.

7) Kanał Brudnowski około 27 km dłg., wypływa na Pc. od przedmieścia Warszawy—Bródno, płynie na Pc. do w. Kobiałka doliną rz. Z o n z a w odległości 1 km na W. od niej; dalej na Pc.Z. falistym terenem między W i s ł ą i B u g i e m, do którego wpada pod w. Dębe. Brzegi obwałowane, do 0,6 m wys., porosła krzakami lub drzewami; 3—6 m szer., 0,3—0,6 m głęb., dno ps., miejscami porosłe wodorostami.

Dopływy prawobrzeżne Bugu.

1) rz. Leśna powstaje z dwóch ramion, łączących się pod w. Uhlany: Leśnej Prawej i Leśnej Lewej.

Leśna Prawa: 42 km dłg., wypływa pod os. m. Hajnówka, płynie w licznych zakrętach na Pd.W., przez Puszczę Białowieską i łączy sie 2 km na W. od w. Uhlany z rz. L e ś n a L e w a. Od w. Kamieniki spławna dla tratew.

Dolina do w. Kamieniki 0,5—1,5 km, dalej 1,5—2,5 km szer., pokryta podmokłemi łąkami, zarośniętemi krzakami liśc., miejscami zalesiona. Podczas wiosennych wylewów zalewana do 0,5—1 m głęb. Naogół dla piechoty a w suche lata dla lekkich zaprzęgów do przebycia. Krawędzie na odcinku Puszczy Białowieskiej wyróżniają się słabo, dalej stanowią je pasma słabo zalesionych wzgórz, o łagodnych stokach.

Brzegi do w. Kamieniki bgn., otwarte, płaskie, częściowo zalesione, dalej prawy wyższy, pokryty zaroślami lub drzewami.

Szerokość do Kamieniki 4—15 m, dalej 15—25 m.

Głębokość do w. Kamieniki 0,5—2 m, dalej 1—4 m.

Dno zmienne, grząskie lub twarde, miejscami ps.-żwir.

Leśna Lewa (Podleśna), 53 km dłg., powstaje na W. od mka Szereszewo z połączenia się rz. T o c z n i c a i rz. M u r a w k a, wypływających z bagna Czaperskie na Pc., od mka Szereszewo. Płynie na Pd. do bagna Zawidniówka, skąd—przez bagno Plesso w licznych zakrętach na Pd.Z. do połączenia się z L e ś n ą P r a w ą. Od mka Szereszewo spławna dla tratew.

Dolinę 0,6—1 km szer., na odcinku bagna Zawidniówka—w. Brody rozszerzoną do 2 km, stanowią silnie podmokłe łąki, porosłe miejscami wikliną i olszyną. Na wiosnę bywa zalewana do 0,5 m głęb. Krawędzie naogół słabo wyróżniające się, łagodnie zlewają się z sąsiednim, przeważnie zalesionym terenem. Poza wiosną dostępna dla pieszych.

Brzegi podmokłe, otwarte, od w. Staruny twarde.

Szerokość do w. Brody 6—15 m, dalej do w. Stojły 20—35 m, stąd wdół 35—80 m.

Głębokość do mka Szereszewo 0,5—1,5 m, dalej 1—4 m, z jamami do 6 m.

Dno jak Leśna Prawa.

Leśna Główna, 76 km dłg., płynie na Pd.Z. do w. Młyny skąd na Pd. do w. Tuchenicze, a następnie na Z.; wpada do Bugu poniżej w. Kołodno. Koryto do mka Kamieniec Litewski silnie rozgałęzione, dalej kręte o licznych zakolach. Zamarza od grudnia do marca; wylewa w marcu i kwietniu, zalewając dolinę około 2 m ponad normalny poziom. Na całej długości spławna.

Dolinę, 1—2,5 km szer., miejscami zwężona do 0,7 km, stanowią podmokłe łąki, odcinkami zalesione lub porośnięte kępami zarośli liściastych, wśród których trafiają się trzęsawiska. Wiosną zalewana 0,5—1 m. Latem dla piechoty, w suche lata nawet dla lekkich wozów do przebycia. Krawędzie stanowią słabo zalesione wzniesienia 20—30 m wys., naogół o łagodnych stokach, miejscami dochodzące do koryta rzeki.

Brzegi do w. Demiańczyce niskie, podmokłe, porośnięte trawą, dalej do ujścia 1—1,5 m wys., piaszczyste.

Szerokość do w. Młyny 15—30 m (z odnogami do 350 m), dalej 30—50 m.

Głębokość do w. Radość 1—3 m, dalej 1—4 m, w suche lato średnio 1 m.

Ch. prądu 0,3—0,5 m/sek.

Dno jak Leśna Prawa.

Mosty: na Leśnej Prawej: 1) os. m. Hajnówka kol. żel. 18 m dłg.; 2) w puszczy Białowieskiej na drodze Krynicznej drw.; 3) na drodze Zwierzynieckiej drw.; 4) w. Kamieniki drw., 20 m dłg., 4 m szer.— dla lekkich zaprzęgów; 5) w. Czernaki dwa drw., 20,5 i 47 m dłg., 6 m szer., dla ciężkich zaprzęgów.

Na Leśnej Lewej: 1) na drodze Kupicze—Starowola (na rz. Tocznica) drw., 30 m dłg., 4 m szer. — dla lekkich zaprzęgów; 2) (na rz. Murawka) drw., 29,5 m dłg., 3 m szer.—do użycia j. w.; 3) mko Szereszewo drw., 42 m dłg., 5 m szer.— dla ciężkich zaprzęgów; 4) w. Waśki drw., 10 m dłg., 3,5 m szer.—do użycia j. w.; 5) w. Zarzecze drw., 9,5 m dłg., 4 m szer.—do użycia j. w.; 6) poniżej w. Zarzecze drw., 8 m dłg., 3,5 m szer.—do użycia j. w.; 7) w. Brody, cztery drw., 11,5; 9; 8 i 9 m dłg., 4—4,5 m szer.—do użycia j. w.; 8) w. Hołosiatyn dwa drw., 24 i 10 m dłg., 3—4 m szer.—do użycia j. w.; 9) w. Mielniki drw.; 10) w. Czemery cztery drw., 13; 15; 19 i16 m dłg., 5 m szer.—dla lekkich zaprzęgów.

Na Leśnej Głównej: 1) mko Kamieniec Litewski trzy drw., 53,5; 63,5 i 40 m dłg., 4 m szer.—dla lekkich zaprzęgów do użycia (obok most w budowie); 2) w. Radość pięć drw., 10, 6; 16; 14 i 7 m dłg., 3,5 m szer.—do użycia j. w.; 3) w. Młyny drw., prowizoryczny — do użycia j. w.; 4) 1 km na W. od w. Rudawiec drw., 126 m dłg., 6 m szer.—do użycia j. w.; 6) flw. Wistycze trzy drw., 63; 104 i 32,5 m dłg., 6—7 m szer. — dla ciężkich zaprzęgów; 7) w. Tuchenicze trzy drw., 11; 22 i 36 m dłg., 6 m szer. — do użycia j. w.; 8) w. Skoki cztery drw., 6;

12; 4 i 66 m dług., 4 m szer.—do użycia j. w.; 9) 1 km poniżej w. Skoki—kol. żel. 132,9 m dług.; 10) w. Klejniki drw., 56 m dług., 3,8 m szer.—dla lekkich zaprzęgów; 11) 1,8 km poniżej w. Piecki drw., 78 m dług., 3,5 m szer.—do użycia j. w.

Kładki:

na Leśnej Prawej: w puszczy Białowieskiej na drodze Łozickiej (0,6 km na Pd. od leśn. w kwartale 515) drw. 100 m dług., 0,4 m szer.

na Leśnej Lewej: w. Waśki—drw. 100 m dług., 0,4 m szer.

Promy:

na Leśnej Głównej: 1) w. Goły Borek—linowy 36 m^2 pow., na 100 ludzi lub 2 zaprzęgi; 2) w. Kustycze — linowy 16,5 m^2 pow. na 15 ludzi lub 1 zaprzęg; 3) w. Szumaki—linowy 24 m^2 pow na 15 ludzi lub 1 zaprzęg.

Łódki:

na Leśnej Prawej: w. Kamieniki 5 na 3 osoby; w. Borodycze 3 na 2—3 osoby; w. Paszuki 2 na 2 osoby; w. Czernaki 6 na 2—4 osoby; w. Podbiała 1 na 2 osoby.

na Leśnej Lewej: mko Szereszewo 4 na 2—4 osoby; w. Waśki 3 na 2 osoby; w. Brody 6 na 2—4 osoby; w. Stojły 1 na 2 osoby; w. Zarzecze 2 na 2 osoby; w. Hołosiatyn 2 na 3 osoby; w. Hańce 3 na 2 osoby; w. Mielniki 5 na 2—3 osoby; w. Czemery 3 na 2 osoby.

na Leśnej Głównej: w. Uhlany 5 na 2—15 osób; w. Stupiczewo 2 na 2 osoby; mko Kamieniec Litewski 7 na 2—5 osób; w. Lipna 2 na 2 osoby; w. Radość 2 na 2 osoby; w. Murany 1 na 2 osoby; w. Baranki 7 na 3 osoby; w. Babicze 11 na 2—3 osoby; w. Zieńki 2 na 2 osoby; w. Kruhel 2 na 2 osoby; w. Młyny 2 na 2 osoby; w. Trościanica 1 na 2 osoby; w. Władyczyce 2 na 2 osoby; flw. Wistycze 1 na 3 osoby; w. Skorbicze 1 na 3 osoby; w. Tuchenicze 1 na 4 osoby; w. Kustycze 4 na 2 osoby; w. Szumaki 4 na 2 osoby; w. Kołodno 10 na 2—5 osób.

Brody:

Na Leśnej Prawej: 1) w puszczy Białowieskiej (kwartał 485) 1,2 m głęb., 2) 1,5 km powyżej leśn. w kwartale 670 puszczy Białowieskiej 1 m głęb.; 3) w. Podbiła—0,5 m głęb.; 4) powyżej mostu we w. Czernaki—0,5 m głęb.

Na Leśnej Lewej: 1) (na rz. Toczn i c a) 0,5 km na Pc. od w. Kupicze—0,3 m głęb.; 2) w. Waśki—0,5 m głęb., 3) 1,2 km poniżej w. Brody—1 m głęb., 4) 2 km poniżej w Podrzeczany—1 m głęb.

Na Leśnej Głównej: 1) km poniżej w. Czemery—1 m głęb., 2) w. Goły Borek—0,8 m głęb.; 3) w. Radość, 0 8 km na Pc. od w. Broniewicze—1 m głęb.; 4) w. Młyny—0,5 m głęb.; 5) w. Korostycze 0,8 m głęb.; 6) w. Pokory—0,6 m głęb.; 7) w. Skoki—dwa 0,5 i 0,8 m głęb.; 8) w. Kustycze—0,6 m głęb.; 9) w. Szumaki—0,5 m głęb.; 10) w. Terebin—0,6 m głęb.; 11) w. Kołodno—0,6 m głęb.

Dopływy prawobrzeżne rz. Leśnej.

A) rz. **Biała** (Sypurka; prawobrzeżna rz. Leśna Prawa), około 25 km dłg., wypływa pod w. Opaka; jako kanał odwadniający płynie na W. z wygięciem na Pd., wpadając pod w. Wiły do rz. Leśna Prawa. Dolina podmokła. Brzegi otwarte, naprzemian podmokłe lub suche; 1—3 m szer., 1—1,6 m głęb., dno ps.-żwir., miejscami grząskie.

B) rz. **Wisznia** (Pluskówka; prawobrzeżny dopływ rz. Leśna Lewa), około 18 km dłg., wypływa z bagna Tuhusz w płd. części puszczy Białowieskiej i płynąc na Pd.W. w kilku zakrętach, wpada do Leśnej Lewej 1 km na W. od w. Hańce. Dolina podmokła, do w Laski zalesiona, wiosną zalewana. Brzegi podmokłe, niskie, porosłe trawą; rzeka do 8 m szer., 0,5—1 m głęb., dno piasczyste.

Dopływ lewobrzeżny rz. Leśnej.

A) rz. **Przewłoka** (Sołomienka, Ciepłucha; lewobrzeżna rz. Leśna Prawa), około 20 km dłg., wypływa z ur. Sołomienka, płynie na Z. przez puszczę Białowieską, wpada do rz. Leśnej Prawej 3,5 km powyżej w. Wiły. Dolina 0,4—1 km szer., bgn., zalesiona, bez wyraźnych krawędzi; zimą występują oparzeliska. Brzegi mokre, porosłe trawą; 2—10 m szer., 0,5—2 m głęb., dno grząskie.

2) rz. **Pulwa** około 42 km dłg., wypływa 4 km na W. od w. Nurzec i płynie na Pd.W. do mka Wysokie Litewskie, skąd w licznych zakrętach na Pd.; wpada do Bugu poniżej w. Ogrodniki. Wylewa w marcu i kwietniu, zamarza od grudnia do marca; niespławna. Stanowi przeszkodę w mokre pory.

Dolinę: 0,2—0,6 km szer., z rozszerzeniem pod w. Tymianka do 1 km, stanowią łąki, do mka Wysokie Litewskie suche, poniżej podmokłe, wiosną zalewane. Poza wiosną dla pieszych i jeźdźców dostępna. Krawędzie miejscami 10 — 12 m wys., naogół o łagodnych stokach, mało zalesione.

Brzegi: do mka Wołczyn niskie, podmokłe, zarosłe sitowiem i tatarakiem, na odcinku Wólka — Tumeń zalesione; od mka Wołczyn do 3 m wys., ps., miejscami strome, pokryte zaroślami.

Szerokość: do mka Wysokie Litewskie 2—8 m, dalej 5—30 m.

Głębokość: do mka Wysokie Litewskie 0,5—2,5 m, dalej do 3 m.

Dno: do mka Wysokie Litewskie grząskie, stąd twarde, miejscami piasczysto-żwirowate.

Mosty: 1) 1,3 km powyżej w. Tumeń (na ramionach) dwa drw., 5,5 i 9 m dłg., 3 m szer. I—dla ciężkich, II—dla lekkich zaprzęgów do użycia; 2) 0,5 km na Pd. od st. kol. Wysokie Litewskie (na ramionach) dwa drw., 30 i 16 m dłg., 6 m szer.—dla ciężkich zaprzęgów; 3) 2,6 km powyżej mka Wysokie Litewskie dwa drw. 17 i 28 m dłg., 3—4 m szer.; I—dla lekkich, II—dla ciężkich zaprzęgów; 4) mko Wysokie Litewskie drw., 53 m dłg.,

5,6 m szer. — dla lekkich zaprzęgów; 5) mko Wołczyn drw., 33 m dłg., 6 m szer. — do użycia j. w.; 6) w. Ogrodniki drw., 22 m dłg., 4 m szer. — dla ciężkich zaprzęgów.

Łódki: w. Wólka 1 na 4 osoby; flw. Jancewicze 1 na 3 osoby; w. Tumeń 1 na 4 osoby; mko Wysokie Litewskie 3 na 2—5 osób; w. Kusicze 1 na 2 osoby; w. Kołodno 2 na 4 osoby; mko Wołczyn 2 na 4 osoby; w. Złomyśl 1 na 2 osoby; w. Ogrodniki 4 na 3—5 osób.

Brody: do w. Tumeń do przebycia wszędzie; 1) flw. Wyganów—dwa 0,5 i 0,7 m głęb.; 2) 0,5 km powyżej mostu w mku Wysokie Litewskie — 1,2 m głęb.; 3) mko Wołczyn — dwa 0,5 m głęb.; 4) w. Ogrodniki - 0,5 m głęb.

3) rz. Nurzec 101 km dłg., wypływa pod w. Stawiszcze, płynie w licznych zakrętach na Pc.Z. do mta Brańsk, skąd rozgałęziając się na odnogi—na Z. przez bagno Łuniewszczyzna, a dalej na Pd.W., wpada do rz. Bug 1 km. powyżej w. Ślepowrony Nagórne. Wylewa w marcu i kwietniu przy podniesieniu się poziomu wody o 1—2 m. Koryto kręte, dzieli się na liczne odnogi i starorzecza, często kieruje się łożyskami odnóg. Spławna dla drzewa luzem, a od mta Brańsk tratwami. **Ze względu na podmokłą dolinę stanowi przeszkodę ruchową, szczególnie tuż powyżej i poniżej mta Brańsk.**

Dolinę: 0,5—2 km, miejscami do 3 km szer., stanowią łąki, poprzerywane pasmami torfu i parcelami lasów. Krawędzie tworzą łagodne wzniesienia, naogół zalesione, miejscami opadające stromo ku łożysku, od w. Wyszonki prawa dominuje.

Brzegi: naogół niskie, miejscami strome, 1—3 m wys.

Szerokość: do mta Brańsk 2—30 m, dalej 20—35 m.

Głębokość: 1—2 m, przy nagłych zakrętach i stromych brzegach do 5 m.

Dno: twarde, piaszczyste, miejscami grząskie.

Mosty: 1) mto Kleszczele drw., 8 m dłg., 5,5 m szer.—dla wszelkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Nurzec drw., 15 m dłg., 6,4 m szer.; 3) mto Boćki dwa drw.: 19 i 29 m dłg., 6,5 m szer. — dla wszelkich zaprzęgów; 4) w. Bodaki; 5) w. Karpie drw., 12,5 m dłg., 6 m szer.—dla ciężkich zaprzęgów; 6) mto Brańsk trzy drw. 68, 38,5 i 26 m dłg., 5,5—6,5 m szer.; (w dolinie) drw. 178 m dłg., 6 m szer. — dla ciężkich zaprzęgów do użycia; 7) mko Ciechanowiec dwa drw.: 55 i 62,5 m dłg., 5—6 m szer.

Łódki: od mka Brańsk wdół w każdem nadbrzeżnem osiedlu 2—3 na 2—5 osób.

Brody: 1) w. Jakubowice — 1 m głęb.; 2) mto Brańsk — 0,6 m głęb.; 3) mko Ciechanowiec—0,8 m głęb.

4) rz. Broczysko (Brok) około 60 km dłg., wypływa jako rz. Brok pod w. Piewki, płynie na Pc. do mka Wysokie Mazowieckie, a stąd w licznych zakrętach na Pd.Z.; od rz. Mały Brok, pod w. Kaczkowo, jako rz. Broczysko; wpada do rz. Bug 2,5 km powyżej mka Brok. **Przeszkoda na wiosnę.**

Dolinę: 0,2—06 km szer. stanowią podmokłe łąki, pokryte miejscami kępami drzew lub zarośli. Krawędzie piasczyste, niskie, o łagodnych stokach na odcinkach źródła—w. Rosochate i w. Negowiec—ujście miejscami zalesione.

Brzegi: niskie, w dolnym biegu prawy — 0,5—2 m, lewy 3—4 m wys.

Szerokość: zmienna, średnio do w. Kaczkowo 2—10 m, stąd 15—20 m.

Głębokość: do w. Kaczkowo 0,4—1 m, stąd 0,6—2,5 m.

Dno: naogół piasczyste,

Jazy: w. Orło—2.

Mosty: 1) os. Czyżewo drw., 11,5 m dłg., 7 m szer. — dla wszelkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Mianowo; 3) w. Orło drw., 34,5 m dłg., 6 m szer.—do użycia j. w.; 4) w. Tartowisko drw., 50 m dłg., 5 m szer., do użycia j. w.

5) rz. Narew około 424 km dłg., wypływa na wysokości 158 m npm. w bagnie „Dzikie", położonem w Puszczy Białowieskiej; początkowo płynie w kier. płn. zach. przez bagno „Orłowo" i Puszczę Białowieską. Pod w. Siemionówka skręca na Z., zatrzymując ten kierunek do mka Suraż; stąd zwraca się na Pc., zataczając dwa wielkie zakola na W. i Z. Pod w. Złotorja, po przyjęciu rz. Supraśl, zwraca się ponownie na Z. i płynie w tym kierunku do ujścia rz. Biebrzy pod os. m. Wizna. Dalej tworzy duży łuk wygięty ku Pd., przyjmuje w najdalszym ku Pd. wysuniętym punkcie rz. Gać, poczem zwraca się pod w. Chludnie na Z. Przy ujściu rz. Pisy, pod mkiem Nowogród, skręca na Pd.Z., zatrzymując ten kierunek do mta Pułtusk. Na tym odcinku wpada do Narwi kilka większych dopływów jak: Szkwa, Rożoga, Omulew i Orzyc. Od mta Pułtuska zwraca się na Pd., płynąc w tym kierunku aż do ujścia do Bugu pod mtem Serock (na wys. 72,9 m npm.). Dalszy bieg połączonych rzek nazywają często Narwią wzgl. Bugo-Narwią. Ludność miejscowa na lewym brzegu rzeki nazywa ją zwykle Bugiem, na prawym zaś Narwią.

Narew jest rzeką o charakterze wybitnie nizinnym. Spadek wód, nawet w górnym biegu jest nieznaczny, co przypisać należy przedewszystkiem rozległym bagnom, przez które rzeka przepływa. Całkowity spadek przy 424 km biegu wynosi zaledwie 85,1 m, co daje dla całej długości 0,20‰ średniego spadku. W górnym biegu jest on nieco większy, dochodząc do 0,44‰, dalej średnio 0,14—0,24‰. Wybitnie poniżej przeciętnej opada na odcinku: ujście rz. Biebrzy — ujście rz. Pisa, gdzie wynosi 0,4‰.

Dorzecze Narwi, liczące około 28.300 km kw. jest nierówne. Prawa strona posiada szereg wielkich i dobrze rozwiniętych dopływów, podczas gdy z lewej spływa kilka nieznacznych rzeczek.

Wodostany Narwi uzależnione są w znacznym stopniu od opadów atmosferycznych. Przyczyniają się do tego głównie dopływy prawobrzeżne, które spływając z wyżyny bał-

tyckiej odznaczającej się obfitością opadów, zasilają Narew po każdym intensywniejszym deszczu zwiększoną ilością wód, powodujących podniesienie wodostanu, niekiedy nawet lokalne wylewy. Dzięki niskim brzegom i szerokiej płaskiej dolinie rzeka wylewa z łatwością. Już przy wezbraniu 1,7 m ponad niski wodostan rzeka w wielu miejscach zalewa swą dolinę (Wizna, Piatnica, Nowogród, Ostrołęka, Rożan). Najgroźniejsze i długotrwałe są wylewy wiosenne spowodowane tajaniem śniegu i lodu, obejmujące całą dolinę.

Różnica wodostanów według notowań wodowskazowych za czas 1881—1900 wynosi: pod w. Piatnica 3,96 m, pod mtem Ostrołęka 4,71 m, pod mtem Pułtusk 4,58 m. Najwyższe wodostany przypadają w drugiej połowie marca lub początkach kwietnia, najniższe bardzo nieregularnie, bo od drugiej połowy lipca do początków września. Zmiany wodostanów za ostatnie trzylecie przedstawia poniższe zestawienie:

Stacja wodowskazowa	Rok	Średnia roczna w cm	Najniższy wodostan		Najwyższy wodostan		Najdłużej utrzymujący się stan w ciągu roku	
			Stan w cm	Czas	Stan w cm	Czas	Stan w cm	Dni
Wizna . . .	1921	47	—62	3,4/IX	210	5,6/II i 14,15/III	—35	45
	1922	91	—61	12,14,15/VII	272	2/VIII	95	52
	1923	106	—28	22/IX	268	11/II	—15	38
Ostrołęka . .	1921	137	69	15-17/VIII	298	12,13/II	—	—
	1922	157	76	12-16/VII	331	6/VIII	135	65
	1923	165	87	20/IX	364	17/II	95	71
Rożan . . .	1921	185	121	6/IX	294	18,19/III	135	64
	1922	204	124	10,12,13/VII	347	11/III	185	76
	1923	214	133	19,20/IX	390	16-18/II	135	51

Zamarzanie rzeki przypada przeciętnie w pierwszej połowie grudnia, często wcześniej i trwa do początków marca. Pierwszy sryż zjawia się między 13 a 18/XI i trwa około 16—24 dni. Całkowite ustalenie się skorupy lodowej przypada średnio między 5 a 12/XII. Pierwsze ruszenie lodów odbywa się w ostatniej dekadzie lutego, rzeka zaś jest całkowicie wolna od lodu między 1 a 8/III. Lodochód trwa zwykle 4—7 dni.

Zjawiska lodowe na Narwi występują naogół wcześniej i mają przebieg ostrzejszy, niż na większości dopływów Wisły, co ma swą przyczynę w niższej temperaturze i ostrych wiatrach wschodnich, działających na obszary położone nad Narwią. Tak np. w r. 1921/22 stałe zamarznięcie na Narwi wypadło już w połowie listopada, podczas gdy w większości dorzecza Wisły dopiero pod koniec tego miesiąca. Zjawiska

odwilży tejże zimy nie dotknęły Narwi zupełnie. Ruszanie lodów przypadło w r. 1922 na Wiśle i większości dopływów w dniach 25—28/II. względnie 1—3/III, zaś na Narwi w dniach 5—7/III. W zimie 1922/23. stałe zamarznięcie rzek obserwowano tylko na Narwi, Bugu, górnym Senie i niektórych odcinkach Wisły.

Grubość lodu na nurcie dosięga 42 cm, zaś przy brzegach do 1 m. Przeciętny okres stałego zamarzania rzeki wynosi 90—110 dni.

Łożysko. Do ujścia rz. Narewki rzeka płynie dość jednolitem korytem. Na dalszym natomiast odcinku do ujścia rz. Biebrzy cechuje Narew ogromne zdziczenie łożyska o mało wyraźnem głównem korycie, dzielącem się na mnóstwo poplątanych z sobą ramion i odnóg. Zajmują one dolinę na całej jej szerokości, zmieniając po większych wezbraniach swe położenie i łożyska. Na odcinku następnym do ujścia rz. Pisy jest naogół zwarte, jednak bardzo kręte i zawiłe. Pod w. Rakowo wytwarza się boczne ramię 5—10 m szer., do 1,5 m głęb. zw. „Narwica" łączące się z głównem korytem pod mtem Łomżą. Następnie do ujścia rz. Orzyc dość zwarte, tylko między w.w. Czartorja i Laskowiec wytwarzają się w łożysku rozległe ławy piasczyste, powodujące rozszerzenie i rozwidlenia rzeki, stopniowo zanikające. Między w.w. Binduszka a Rowy dzieli się znów na dwa kręte, oddalone od siebie o dwa km koryta, które łączą się powyżej w. Gostków. Od ujścia rz. Orzyc koryto ustala się coraz bardziej, ciągle jednak jest kręte i zawiłe.

Użycie Narwi jako drogi wodnej uzależnione jest całkowicie od stanu wody. Od ujścia rz. Narewki możliwy jest spław drzewa małemi tratwami. Żegluga rozpoczyna się od ujścia rz. Biebrzy dla statków o małem zanurzeniu, maksymalnej pojemności 70 T. Regularna żegluga zaczyna się dopiero od mta Pułtuska, dokąd mogą dochodzić większe statki rzeczne, nawet przy niskich wodostanach. Znaczenie Narwi jako drogi wodnej podnosi szczególnie połączenie przez rz. Biebrzę, kanał Augustowski i Czarną Hańczę z rz. Niemnem.

Nadzór techniczny Narwi należy do „Zarządu Dróg wodnych" w mcie Wyszków.

Stacje wodowskazowe prowadzące stałe notowania hydrograficzne znajdują się w miejscowościach: Tykocin, Wizna, Piątnica (pod Łomżą), Nowogród, Ostrołęka, Grabowo, Narew, Pułtusk i Wierzbica.

Charakter Narwi, jako przeszkody uzależniony jest w znacznym stopniu od pory roku i warunków atmosferycznych. Zimą zamarza całkowicie tak sama rzeka, jak i jej bagnista dolina, za wyjątkiem nieznacznych oparzelisk w bagnie „Białe" i na W. od mta Tykocin; w tym czasie jako przeszkoda nie może być brana w rachubę. Zdarzające się jednak podczas okresu zimowego kilkudniowe odwilże, w połączeniu z padającymi w tym czasie deszczami, mogą stan ten całkowicie lub częściowo zmienić.

Podczas roztopów wiosennych, jak również po obfitszych opadach atmosferycznych (zwykle jesienią), stan wody na Nar-

wi znacznie się podnosi, powodując wylewy obejmujące miejscami całą dolinę. Przy uwzględnieniu bgn. trf. gleby doliny oraz licznych bocznych ramion i odnóg — **całość przedstawia się jako przeszkoda nie do przebycia bez specjalnych przygotowań technicznych.**

Latem, a zwłaszcza po dłuższym okresie suszy, dolina podsycha, co przy równoczesnem obniżeniu wodostanu na rzece osłabia jej wartość jako przeszkody. Rzeka posiada w tym czasie dużą ilość brodów, które przy dostępności doliny w tej porze, **umożliwiają przeprawę piechoty i kawalerji**, a nawet miejscami artylerji. W każdym razie jeszcze i wtedy Narew w swym średnim i dolnym biegu nie jest łatwą do przekroczenia, na co wpływa tak rozczłonkowanie jej łożyska w średnim biegu, jak i rozmiary głównego koryta w dolnym.

Dolina.

1) **Bieg górny** (do ujścia rz. Narewki).

0,2—0,6 km szer.; są to bagn. łąki trf. lub ps., 0,2—0,6 m głęb., gdzieniegdzie porośnięte kępami krzaków liśc. i drzew. Na wiosnę i podczas dłuższych deszczów zalewana do głęb. 1 m. **Krawędzie** 2—7 m wys., o stokach gln.-ps., łagodnych, miejscami pociętych przez wrzynające się rzeczki i pasma podmokłych łąk. Na całej długości obie przeważnie zalesione. **Teren sąsiedni** do w. Siemionówka pokrywają zwarte obszary leśne puszczy Białowieskiej, miejscami podmokłe, przechodzące w obszary bagienne, poza drogami mało dostępne. Warunki obniżania się do doliny, zwłaszcza od Pc. trudne, ze względu na ogólną niedostępność terenu. Miejsca dostępniejsze przeważnie otwarte na przestrzeni 1—3 km od doliny.

2) **Bieg średni** (do ujścia rz. Biebrzy).

Nieregularna 1—2 km szer., rozszerzająca się kilkakrotnie 3—5 km (Suraż, Waniewo, Tykocin) lub zwężająca się do 0,5 km (Kaniuki, Nieciece, Zajki). Dno doliny stanowią nizinne, w znacznej części bgn. łąki, porosłe bujną, wysoką trawą, szuwarem i niewielkiemi liśc. zaroślami. Na całej swej szerokości pocięte licznemi odgałęzieniami rzeki usiane jej odnogami, tworzącemi pogmatwane, niedostępne sploty.

Posuwając się z biegiem rzeki spotykamy następujące zwarte obszary bagienne: a) silnie podmokłe łąki trf. powyżej i poniżej mka Suraż—do przebycia dla piechoty tylko w lecie; b) trf. bagno „Olszyna" przy ujściu rz. Turośń 0,4—0,8 m głęb., porosłe szuwarem i niskiemi krzakami. Przekroczenie możliwe dla piechoty tylko w lecie z przewodnikiem; c) bagno „Bielidło" (Kupina) poniżej poprzedniego, 0,5—1 m głęb.; przekroczenie jak bagno „Olszyna"; d) bagniste łąki powyżej i pod mtem Tykocin 0,3 m głęb. porosłe bujną trawą, szuwarem i zaroślami. Latem miejscami dla piechoty do przebycia; e) bgn. łąki poniżej w. Zajki 0,3—0,5 m głęb.; do przebycia jak poprzednie.

Począwszy od w. Nieciece występują w dolinie nieregularnie porozrzucane ps. wyspowe wzniesienia, przeważnie otwarte, po których możliwe poruszenia dla lekkich zaprzęgów.

Wylewy wiosenne na tym odcinku są szczególnie znaczne; nawet niezbyt wezbrane wody zalewają całą dolinę, tworząc rozległe, bagniste jeziorzyska. W roku mokrym, przy większych wezbraniach dolina stoi pod wodą przez 2—3 miesięcy. Wszelkie poruszenia w tym czasie są wykluczone.

Krawędzie doliny do w. Złotorja do 20 m wys., łagodnie nachylone, lecz o poszarpanych konturach przez wrzynające się smugi podmokłych łąk i dolin potoków. Obie przeważnie ps.-gln. otwarte, gdzieniegdzie pokryte kępami mieszanych lub igl. lasków. Dalej do mta Tykocin dominuje otwarta lewa krawędź zbliżająca się pod w. Złotorja i mtem Tykocin do samego koryta rzeki; prawa niższa, płaska, częściowo zalesiona. Między mtem Tykocinem, a ujściem rz. Biebrzy prawą krawędź tworzą pasma ps. — przeważnie zalesionych — wydm, w miarę posuwania się wdół rzeki coraz rzadsze. W przerwach między niemi zaciera się kraniec doliny, przechodząc w podmokłe kompleksy leśne. Lewa natomiast do 10 m wys. łagodnie nachylona, gdzieniegdzie pokryta rzadkiemi zagajnikami igl. Poniżej w. Zajki wytwarza wyniosły występ terenu zw. Góra Strenkowa, dochodzący do samej rzeki, gdzie stromo opada. Dalej obniżając się stopniowo przechodzi w rozległe bagno „Wizna".

Otacza dolinę lekko falista, miejscami pagórkowata równina, przeważnie otwarta, z porozrzucanemi odosobnionemi kompleksami lasów—całkowicie dostępna. Jedynie w okolicy mta Tykocina występujące lasy liśc. lub igl. przedstawiają pewne trudności dla poruszeń wojskowych. Zbliżenie do doliny, poza zaznaczonym odcinkiem, zupełnie łatwe, jednak naogół narażone na obserwację.

3) Bieg doliny rozpada się na trzy różne odcinki.

3a) od ujścia rz. Biebrzy do ujścia rz. Pisy.

Do w. Rakowo dolina rozciąga się prawie wyłącznie lewostronnie; stanowi ją rozległe 5—12 km szer. bagno „Wizna", pokryte bujną trawą, szuwarem i rzadko porozrzucanemi niskiemi krzakami, silnie podmokłe, latem jednak dla piechoty dostępne (do 0,2 m w wodzie). Na bagnie występuje kilka zamieszkałych suchszych wysp, jak Włochówka, Smolarze i Grondy Woniecko. Ku zachodowi przechodzi bagno Wizna w niedostępne do 0,5 m głęb. bagno „Białe" ograniczone rz. Gać, za którą ciągnie się kompleks podmokłego, niedostępnego lasu „Pniewo". Po prawej stronie rzeki znajduje się wąski pas dostępnego terenu, tworzącego jedynie między w.w. Bronowo a Krzewo do 2 km szer., bagniste obniżenie, porośnięte w części płn. olszyną.

Od w. Rakowo dolina zwęża się do 2 km, pod mtem Łomżą do 1,5 km, zachowując miejscami poprzedni bagnisty charakter (w mniejszym stopniu). Poniżej mta Łomży dolina znów przerzuca się na lewą stronę, jest do 4 km szer., naogół dostępna. Poniżej ujścia rz. Łomżynka ciągnie się środkiem doliny pasmo wyższego, zalesionego terenu dłg. 9 km, szer. 1,5—2 km. Pod w. Chludnie lewobrzeżną dolinę stanowi

wąski pas terenu, natomiast prawobrzeżna rozszerza się 2—5 km tworząc łącznie z doliną wpadającej pod mkiem Nowogród rz. Pisy podmokłe, częściowo zalesione obniżenie.

Na tym odcinku wylewy są nieco mniejsze, jak na poprzednim. W każdym jednak razie wiosną, a także po większych deszczach, znaczne odcinki zalewa woda do głęb. 0,5 m, utrzymując się średnio 3—5 tygodni.

Prawa krawędź do w. Rakowo 15—20 m wys., otwarta, przeważnie dominuje. Lewa, początkowo niska wznosi się następnie 20—30 m, na całej przestrzeni pokryta parcelami lasów. Dalej do mta Łomży obie krawędzie 40—50 m wys., otwarte, pogarbione i pocięte licznemi poprzecznemi dolinami, miejscami stromo opadają ku rzece. Od Łomży odcinkami do 60 m wzniesione, ogólnego charakteru, jak poprzednio; prawa wyższa.

Teren sąsiedni stanowi lekko falista równina, przeważnie otwarta, przecięta pasmem zalesionych wzniesień, biegnącem od mta Łomży na W. Zbliżenie do doliny wszędzie możliwe jednak nie ukryte przed obserwacją.

3b) od ujścia rz. Pisy do ujścia rz. Orzyc.

Do mta Ostrołęka dolina 2—3 km szer., trf., rzadziej ps. porosła trawą, poza odcinkami przy ujściu dopływów dość dostępna. Jedynie między w.w. Nieżejewo a Laskowiec zabagniona licznemi, staremi łożyskami rzeki. Dalej do mta Rożan 1,5—2 km szer., nieco podmokła, gdzieniegdzie porośnięta łoziną. Na odcinku Kamionka — Rożan rozszerzona do 3 km, więcej zabagniona ze śladami starych łożysk. Następnie do w. Łachy rozszerza się miejscami do 9 km, tworząc szeroką płaszczyznę z niewielkiemi ps. wyniosłościami. Dno doliny niejednolite, miejscami podmokłe łąki, przechodzące w trf. bagniska z licznemi kępami lasów, miejscami znów suche, uprawne. Na całej przestrzeni znaczna ilość osiedli, rozłożonych na miejscach wyższych, połączonych z sobą siecią dróg polnych. W końcu aż do ujścia rz. Orzyc 1—2,5 km szer. przy w. Rowy zwężona do 0,4 km, pokryta niewielkimi kompleksami leśnymi, dochodzącymi często do samej rzeki.

Wylewy obejmują zwykle większą część doliny, pokrywając ją wodą na głęb. 0,5—1 m.

Krawędź lewa do mta Ostrołęka 20—30 m wys., początkowo otwarta, a od w. Jankowo pokryta miejscami wysokopiennym lasem igl. Na tym odcinku dominuje. Prawa, poza krótkim odcinkiem Parzychy—Pianki niższa, słabo zaznaczona przeważnie otwarta. Dalej do mta Rożan lewa jak poprzednio, jednak niemal całkowicie zalesiona. Prawa do ujścia rz. Ruż niska, o niewyraźnych, zatartych konturach, częściowo zalesiona; około w. Ogony wznosi się do 10 m i tu otwarta; od ujścia rz. Ruż 20—30 m wys. pogarbiona, otwarta. Od mta Rożan, poza stromym do 30 m wys. odcinkiem prawej krawędzi Rożan—Dzbądz, obie łagodnie nachylone, przeważnie otwarte.

Teren przylegający lekko sfalowany, pokryty jest przeważnie rozczłonkowanemi lasami, przechodzącemi ku Pd. (między Ostrów—Wyszków) w zwarty obszar leśny. Jedynie w re-

jonie mta Rożan rozpościera się płat otwartego terenu, obfitującego w większe wzniesienia (do 50 m). Warunki zbliżenia się naogół dogodne, oprócz klina zawartego między rzekami Pisą a Omulewem, który wskutek pocięcia licznemi rzeczkami, płynącemi w bagnistych dolinach jest mniej dostępny.

3c) **Odcinek końcowy do ujścia.**

Dolina 1,5—3 km szer. ciągnie się głównie po lewej stronie rzeki. Dno jej stanowią pasma podmokłych nizinek, między ujściem rz. Orzyc a w. Pawłówek zalesionych, poprzedzielanych płatami suchego, otwartego terenu. Gdzieniegdzie występują nieznaczne ps. wzniesienia. Cały ten odcinek jest nawet w porze mokrej do przebycia—najłatwiej obok w.w. Stawinoga i Gąsiorowo.

Wylewy mniejsze, miejscami zalewają dolinę do szer. 2 km.

Krawędź lewa do 3 km od rzeki oddalona około 30 m wys. miejscami zalesiona; pod w. Popowo obniża się nieco, łącząc się z krawędzią doliny Bugu. Prawa koło Pułtuska 20—30 m wys. otwarta, w pobliżu ujścia do 50 m wzniesiona, pocięta poprzecznemi rozpadlinami dominuje na całej przestrzeni, opadając miejscami stromo ku dolinie.

Teren przyległy lekko falisty, pocięty dolinami licznych drobnych dopływów Narwi. Na Z. od rzeki naogół otwarty, na W. więcej zalesiony, zwłaszcza w rejonie mta Pułtuska. Zbliżenia do doliny dogodne, jednak na Z. od rzeki narażone na obserwację.

Brzegi: do mta Tykocin niskie, bagniste, zarosłe szuwarem i zaroślami, mało dostępne. Dalej do ujścia rz. Biebrzy wyższe, ps., często otwarte. Następnie do ujścia rz. Pisy 0,5—1,5 m wys.; prawy przeważnie łąkowy, dostępny, lewy niższy, zabagniony, prócz odcinków w lesie Pniewo i Szablak, gdzie do 3 m wys. suchy. Dalej do końca bardzo zmienne; odcinkami niskie, zabagnione i niedostępne; odcinkami 1—4 m wys., strome (poniżej Pułtuska).

Szerokość: do w. Borki 3—6 m, dalej do ujścia rz. Narewki 10—30 m. Stąd do os. m. Wizna szer. głównego koryta 15—40 m, miejscami jednak ponad 100 m (Tykocin). Następnie zmienna 40—120 m. Na odcinku ujście rz. Pisy — ujście rz. Orzyc 100—150 m, niekiedy zwężona do 60 m (Dzbenin i poniżej w. Łachy). Dalej do ujścia średnio 150—200 m.

Głębokość: w górnym biegu 0,5—1,5 m, dalej do ujścia rz. Biebrzy 1,5—2 m z dołami 3—5 m, głównie w zakolach rzeki. Następnie do ujścia rz. Orzyc średnio 2 m, z odcinkami głębszemi do 5 m lub płytszemi, wskutek wytworzenia mielizn i odsypisk—do 0,9 m. Stąd do końca 2—5 m.

Dno w górnym biegu tw.-ps., dalej do mta Tykocin muliste lub grząskie; stąd do ujścia rz. Biebrzy coraz więcej ps. Następnie przeważnie ps., z małemi odcinkami kam. (Lubiel) lub mulistemi (w dolnym biegu).

Ch. prądu w górnym i średnim biegu 0,4—0,7 m/sek., dalej 0,3—0,5 m/sek.

Mosty: 1) w. Rudnia dwa drw.: a) na głównem korycie 26 m dłg., 3,5 m szer; b) na odnodze 14 m dłg., 4,5 m szer.—

oba wytrzym. 3—5 T; 2) w. Browsk dwa drw. na ramionach rzeki: a) 37 m dłg., 3 m szer.; b) 54 m dłg., 3 m szer.—wytrz. j. w.; 3) w. Siemionówka kolej.; 4) mko Narew trzy drw.; a) na odnodze 65 m dłg., 4,5 m szer.; b) na głównem korycie 82 m dłg., 4,5 m szer., 3 m wys.; c) na odnodze 38 m dłg., 4,5 m szer. — wszystkie słabe, wytrzym. 1—2 T; w projekcie przebudowa; 5) na drodze Ryboły—Bielsk trzy drw.: a) na głównem korycie 55 m dłg., 4,2 m szer., 5,8 m wys.; b) na odnodze 52 m dłg., 5 m szer., 5,8 m wys.; c) na odnodze 58,5 m dłg., 4,4 m szer., 5.8 m wys. — wszystkie słabe, do użycia dla pieszych (ruch kołowy zamknięty); 6) w. Łyski kolej. prowizoryczny 127,9 m dłg.; 7) w. Ugowo kolej. 150 m dłg.; 8) na szosie Baciuty — Łupianka Stara drw. na przycz. żel. bet., 300 m dłg., 6 m szer., wytrzym. na przęsło 15 T; 9) w. Żółtki pięć drw.: a) na odnodze 54 m dłg., 6 m szer.; b) na głównem korycie 144 m dłg., 6 m szer.; c) trzy na ramionach 37 — 52 m dłg., 6,5 m szer., wytrzym. 20 T; 10) mto Tykocin dziewięć drw.; a) na głównem korycie 196 m dłg., 5 m szer.; b) na odnodze 75 m dłg., 4,8 m szer.; c) na odnodze 54 m dłg., 4,8 m szer.; d) na dalszych odnogach sześć mostów 18—26 m dłg., 5 m szer. — wszystkie wytrzym. 15 T; 11) w. Strenkowa Góra trzy drw.: a) na głównem korycie 329 m dłg., 5 m szer., 7 m wys., wytrzym. 12 T; b) na odnodze 70 m dłg., 5 m szer., 3 m wys., w naprawie; c) na odnodze 12 m dłg., 5 m szer., 3 m wys., w naprawie; 12) os. m. Wizna drw., na przycz. żel. bet., 320 m dłg., 7 m szer., 5 m wys., wytrzym. 12 T na przęsło; 13) mto Łomża trzy: a) na drodze wychodzącej z płd. wsch. skraju miasta drw. na głównem korycie 135 m dłg., 5,25 m szer.; b) przy tejże drodze na odnodze drw., 73 m dłg., 5,25 m szer.—oba uszkodzone; naprawa w toku; c) na drodze wychodzącej z centrum miasta kam. na żel. filarach 253,5 m dłg., 5 m szer., 3 m wys.; chodniki po 0,75 m — wytrzym. 20 T na przęsło; 14) mko Nowogród drogowy i kolejki, drw., o żel. konstrukcji 280 m dłg., 5 m szer., 9 m wys., chodniki po 0,8 m, wytrzym. 20 T na przęsło; 15) mto Ostrołęka drw. — przęsła i górne łuki żel., 269 m dłg., 5 m szer., 4,5 m wys., chodniki po 1 m, wytrzym. 20 T na przęsło; 16) w. Olszewo Borki kolej.; 17) mto Rożan drw. o żel. przęsłach 300 m dłg., 7,8 m szer., 8,5 m wys., chodniki po 0,7 m — wytrzym. 20 T na przęsło; 18) mto Pułtusk drw. na kam. przyczółkach 361 m dłg., 6,2 m szer., 5.5 m wys., wytrzym. 15 T na przęsło; 19) mto Serock— w budowie.

Kładka: mko Suraż drw., 120 m dłg., 0,75 m szer.—w okresie wylewów nie do użycia.

Przewozy: 1) w. Bondary dwa na odnogach rzeki: a) 8 m dłg., 4 m szer., na 20 ludzi lub 1 lekki zaprzęg; b) 8 m dłg., 3,5 m szer. na 15 ludzi lub 1 lekki zaprzęg; czas przeprawy przez obie odnogi 20—30 min.; 2) w. Strabla na 40 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi; 3) mko Suraż linowy 10 m dłg., 4.5 m szer., na 30 ludzi lub 1 lekki zaprzęg; czas przeprawy 4—5 min.; 3) w. Zajki 10,7 m dłg., 3,5 m szer., nośność 5 T; 5) w. Niwkowo 13,5 m dłg., 4 m szer., na 100 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi;

czas przeprawy 10 min.; 6) w. Bronowo 12 m dłg., 4 m szer., na 40 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi; czas przeprawy 5—10 min.; 7) w. Krzewo — linowy 12 m dłg., 4 m szer., na 40 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi; czas przeprawy 5—10 min.; 8) w. Czarnocin 12 m dłg., 4,8 m szer., nośność 20 T; 9) w. Łachy 11,6 m dłg., 3,8 m szer., nośność 8 T; 10) flw. Gostkowo 12,2 m dłg., 4,2 m szer., nośność 12 T; 11) w. Zambski Kościelne 11,5 m dłg., 4 m szer., na 100 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi; 12) w. Wierzbica 8 m dłg., 4 m szer., na 60 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi; czas przeprawy 10 min.

Brody: wszystkie brody poza okresem wylewów wiosennych i długotrwałych deszczów do użycia. Dno brodów, poza specjalnie zaznaczonemi, jest twarde ps.-gln. Ze względu na zmiany w położeniu większości brodów, należy przed przeprawą zasięgnąć informacji u ludności danego osiedla. Głębokość podana przy średnim wodostanie.

1) w. Borki 6 m szer., 1 m głęb.; 2) w. Jaźwiny dwa: a) 15 m szer., 1 m głęb.; b) 10 m szer., 0,5 głęb.; 3) w. Suszcza dwa — nie badane; informacja miejscowej ludności; 4) w. Bendiuga j. w.: 5) w. Odrynki j. w.; 6) mko Narew, przy moście, 35 m szer., 0,7 m głęb.; 7) w. Ancuty 30—36 m szer., 0,9 m głęb.; od strony wsi stromy zjazd; 8) na drodze Puchły—Janowo na głównem korycie 35—40 m szer., 0,6 m głęb.; dalej przez trzy odnogi rzeki 8—10 m szer., 0,5 m głęb.; 9) w. Kozany—nie badany; według informacji miejscowej ludności tylko w suche lato do użycia; 10) w. Zawyki—j. w.; 11) mko Suraż 25 m szer., 0,5 m głęb.; 12) w. Nieciece — jak we w. Kozany; 13) w. Strenkowa Góra—j. w.; 14) os. m. Wizna 65 m szer., 1,3 m głęb.; 15) w. Rakowo Boginie 50 m szer., 1,1 m głęb.; 16) w. Piątnica 60 m szer., 1,5 m głęb., dno kam.; 17) mko Nowogród, 160 m szer., 0,7 m głęb.; 18 na drodze Jankowo — Parzychy 120 m szer., 0,7 m głęb.; 19) w. Czartorja 100 m szer., 0,7 głęb.; 20) w. Osetno Drogoszewskie 70 m szer., 0,7 m głęb.; 21) w. Nowosiedliny 60 m szer., 0,7 głęb.; 22) w. Teodorowo 80 m szer., 1 m głęb.; 23) w. Otok 60 m szer., 0,7 m głęb.; 24) w. Grabowo 60 m szer., 0,65 m głęb.; 25) w. Kamionka 50 m szer., 0,65 m głęb.; 26) w. Kruszewo 55 m szer., 0,7 m głęb.; 27) mto Rożan 60 m szer., 0,7 m głęb.; 28) w. Paulinowo 40 m szer., 0,75 m głęb.; 29) w. Dzbądz 50 m szer., 0,75 m głęb.; 30) w. Brzuzy 100 m szer., 0,6 m głęb., dojazd uciążliwy; 31) w. Rowy 80 m szer., 0,7 głęb., dojazd uciążliwy; 32) w. Zambski 100 m szer., 1 m głęb.; 33) w. Gnojno 150 m szer., 0,9 głęb.; 34) w. Sygówek 90 m szer., 1 m głęb.; 35) w. Łubienica 120 m szer., 1,2 m głęb.; 36) w. Gzowo 100 m szer., 0,7 m głęb.; 37) w. Karniewek 80 m szer., 0,9 m głęb.; 38) w. Dzierżenin 50 m szer., 0,9 głęb.

Łódki: w przybrzeżnych wioskach po kilka łódek 1—6 osobowych.

Dopływy lewobrzeżne Narwi.

A) rz. Narewka około 52 km dłg., wypływa z bagna Dziki Nikor, płynie do os. m. Stoczek na Z., stąd na Pc.Z. Kory-

to kręte, częściowo zarośnięte, dzieli się kilkakrotnie na liczne odnogi. Wpada do rz. Narew pod w. Bendziuga. **Ze względu na podmokłą dolinę i częste rozwidlenia przedstawia znaczną przeszkodę ruchową.**

Dolina 0,3—0,9 km szer., naogół otwarta, łąkowa do w. Lewkowo dostępna, skąd podmokła, dostępna tylko latem i zimą. Krawędzie gln.-ps., zalesione, o łagodnych stokach.

Brzegi 0,3—2 m wys., ps. lub trf., częściowo zarośnięte wikliną.

Szerokość 10—35 m.

Głębokość 0,3—1,5 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) os. m. Stoczek drw., 43 m dłg., 9 m szer.— dla wszystkich zaprzęgów do użycia; 2) mko Narewka Mała dwa drw. 15,5 i 17 m dłg., 6 m szer. — do użycia j. w.; 3) st. kol. Narewka—kolejowy.

B) rz. Orlanka około 55 km dłg., wypływa pod w. Witowo. Płynie w kierunku płn.-zach. z licznemi zakrętami, rozdzielając się poniżej w. Chraboły na kilka ramion. Wpada do Narwi powyżej w. Czerewki. **Ze względu na podmokłą dolinę stanowi średnią przeszkodę ruchową.**

Dolinę 0,2—0,6 km szer. stanowią podmokłe łąki lub bagna do 0,3 m głęb., miejscami zarośnięte liśc. krzakami. Na wiosnę w marcu i kwietniu zalewana, pozatem jednak dostępna dla pieszych, a w suche lata dla miejscowych wozów.

Brzegi płaskie, o glebie trf., naogół zlewają się z doliną; odcinkami porosłe zaroślami.

Szerokość 3—10 m, poniżej w. Ogrodniki miejscami rozlana 20—60.

Głębokość do w. Ogrodniki 0,3—1 m, dalej 1—3 m.

Dno ps., miejscami bgn.

Ch. prądu 0,3 m/sek.

Mosty: 1) w. Orla dwa drw. 8 i 15 m dłg., 6,5 m szer.— dla lekkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Nowodwory drw. 30 m dłg., 5 m szer.— dla ciężkich zaprzęgów; 3) w. Sobótka drw., 56 m dłg., 6 m szer.—dla ciężkich zaprzęgów; 4) w. Chraboły dwa drw. na ramionach 21 i 51 m dłg., 5,7 m szer.—doużycia j. w.

Dopływ lewobrzeżny Orlanki.

a) **rz. Biała** około 34 km dłg., wypływa pod w. Toporki, płynie na Pc.Z., uchodząc do Orlanki poniżej w. Sobótka. Dolinę 0,2—0,6 km szer. stanowią trf. bagna lub podmokłe łąki, do przebycia dla pieszych. Brzegi do mta Bielsk 1 m wys., dalej niskie, bgn. Szer. 3—15 m miejscami do 30 m; głęb. 0,3—3 m, dno ps., odcinkami bgn.

Mosty: 1) mto Bielsk drw., 30 m dłg., 5 m szer., wytrz. 24 T; 2) w. Biała drw., 50 m dłg., 6 m szer., wytrz. 20 T.

C) rz. Ślina około 38 km dłg., wypływa we w. Jabłoń Kościelna i płynie na Pc., uchodząc do Narwi pod w. Targonie Wielkie. **Od w. Kobylin przedstawia nieznaczną przeszkodę.**

Dolina do w. Kobylin Bożynny 0,3 km szer., łąkowa, trf., porośnięta krzakami, naogół dostępna. Dalej średnio 0,5—0,7 km szer., podmokła, miejscami porosła szuwarem, w mokre pory trudno dostępna. Krawędzie ps.-gln. do 20 m wys., o stokach łagodnie nachylonych, otwartych (pola uprawne).

Brzegi w górnym biegu ps., dostępne, dalej niskie trf., odcinkami podmokłe.

Szerokość 2—5 m, z roszerzeniami do 10 m.

Głębokość 0,3—1 m.

Dno ps., gdzieniegdzie bgn.

Mosty: 1) w. Ruś Stara drw., 17 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T; 2) w. Jamiołki Godziemby drw. na kam. przycz. 5,5 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 6 T; 3) na szosie Jeżewo—Wojciechowięta trzy drw.; a) na martwej odnodze 11 m dłg., 5,5 m szer., c) na odnodze 12 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 10 T; 4) w. Zawady drw. 94 m dłg., 5 m szer., wytrz. 15 T.

D) rz. Gać, około 20 km dłg., wypływa pod w. Tabądź i stąd płynie na Pc.W., jako mały strumyk. Dopiero poniżej w. Gać Sokolątka wpada w bagno „Białe", położone w dolinie rz. Narew, stając się dzięki niemu poważną przeszkodą, poza latem nawet dla piechoty nie do przebycia. Wpada do Narwi powyżej w. Krzewo.

Dolina do w. Gać Sokolątka 0,1—0,2 km szer., łąkowa, dostępna. Dalej zlewa się z bagnem „Białe" (p. opis rz. Narew).

Brzegi do w. Gać Sokolątka suche, łąkowe, poniżej bgn., trudno dostępna.

Szerokość 1—6 m, w bgn. „Białe" miejscami rozlana do 20 m.

Głębokość 0,5—1 m, w bagnie „Białe" liczne doły do 2 m.

Dno przeważnie bgn.

Mosty: na szosie Modzele — Leśnica drw., 80 m dłg., 8 m szer., 2,5 m wys., wytrz. 15 T.

E) rz. Ruż około 38 km dłg., wypływa pod w. Głębocz Wielki i płynie na Pc.Z, uchodząc do Narwi pod w. Rybaki. Przeszkoda nieznaczna.

Dolina 0,5—1 km szer., łąkowa, miejscami lekko podmokła, dostępna.

Brzegi do 1 m wys., łąkowe.

Szerokość 3—8 m.

Głębokość 0,5—1 m.

Dno ps. lub bgn.

Mosty: 1) Koczynek drw., 5 m dłg., 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Tyszki Nadbory drw., 43 m dłg., 6 m szer., dla ciężkich zaprzęgów; 3) na drodze Miastkowo—Dzbenin drw. 7 m dłg., 6 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 4) w. Miastkowo drw., 26 m dłg., 6,6 m szer., dla ciężkich zaprzęgów.

F) rz. Orz około 36 m dłg., wypływa pod w. Radwany Zaorze, płynie na Pd.Z. łukiem wygiętym ku Pc. Wpada do Narwi pod w. Brzuzy Wielkie. Przeszkoda nieznaczna.

Dolina 0,1—0,5 km szer., trf., lekko podmokła — naogół dostępna.
Brzegi 0,5—1,5 m wys., otwarte.
Szerokość 4—15 m.
Głębokość 0,3—1 m, tuż przy ujściu do 1,5 m.
Dno bgn. lub ps.
Mosty: 1) w. Rogowo drw., 36 m dłg., 5,5 m szer. — dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) w. Sokołowo drw. zniszczony nie do użycia; obok bród 1 m głęb., dno bgn.; 3) w. Czerwin drw. 35,5 m dłg., 5 m szer.— dla ciężkich zaprzęgów; 4) w. Grodzisk drw., 8 m dłg., 4 m szer.—do użycia j. w.; 5) przyst. kol. Gucin—kolej.; 6) mko Goworowo drw.; 11 m dłg., 5 m szer.—dla ciężkich zaprzęgów; 7) w. Czarnowo bet., 13,5 m dłg., 5 m szer.—dla wszystkich zaprzęgów i samochodów.

Dopływy prawobrzeżne Narwi.

A) rz. Rudawka — (Pobyka, Łomówka) około 18 km dłg., wypływa pod w. Bojary, płynie na Z. przez puszczę Białowieską; wpada do rz. Narew poniżej w. Rudnia. **Przedstawia przeszkodę ruchową.**
Dolina podmokła, płaska bezkrawędziowa, otoczona puszczą Białowieską, trudna do przebycia.
Brzegi płaskie, podmokłe.
Szerokość 2—5 m.
Głębokość 0,5—1 m, miejscami doły do 3 m.
Dno twarde, miejscami grząskie.
Mosty: w. Rudnia drw. 15 m dłg., 6 m szer., dla ciężkich zaprzęgów do użycia.

B) rz. Kolonna (Kołonka) około 37 km dłg., wypływa pod w. Wielkie Bobrowniki. Płynie w licznych zakrętach i łukach, na Pd.Z., wpadając do rz. Narew pod w. Siemionówka. **Poniżej w. Kołonna stanowi nieznaczną przeszkozę ruchową ze względu na podmokłą dolinę.**
Dolina podmokła, do przebycia dla pieszych.
Brzegi płaskie, podmokłe.
Szerokość 3—6 m.
Głębokość 0,5—1,5 m.
Dno ps., przy ujściu grząskie.
Mosty: 1) w. Hrynki drw., 29 m dłg., 3,5 m szer.— dla ciężkich zaprzęgów do użycia; 2) Kołonna dwa drw. 16 i 17 m dłg., 3,5 m szer.—do użycia j. w.

C) rz. Rudnia około 25 km dłg., wypływa 1,5 km na Pd. od w. Zwierki, płynie na Pd.Z., uchodząc 2 km powyżej w. Puchły. **Przedstawia nieznaczną przeszkodę ruchową.**

D) rz. Turośń (Gniła) około 30 km dłg., wypływa 2 km na Pd.W. od w. Kudrycze, płynie na Z. w dużym łuku na Pd. i wpada 1,5 km poniżej w. Bokiny, rozlewając się w bagnie Olszyna. Szer. 5 m; głęb. do 1,8 km; do przebycia dla piechoty.

E) rz. Czaplinianka (Niewodnica) około 22 km dłg., wypływa pod w. Skrybicze, płynie w licznych zakrętach do w. Gajowniki na Pc.Z., skąd na Pd.Z.; wpada do rz. Narew pod w. Topilec, rozlewając się w bagnie Bielidło. Szer. 2—3 m głęb. 0,5 m; wszędzie do przebycia dla piechoty.

F) rz. Supraśl około 100 km dłg., wypływa na Pc. od w. Tylwica, płynie początkowo na W., następnie od w. Pieńki na na Pc.; pod w. Piłatowszczyzna zatacza łuk na Z. i stąd nieznacznemi odchyleniami płynie na Z. Uchodzi do rz. Narew szeroko rozgałęzioną deltą pod w. Złotorja. Koryto rzeki jest kręte, poniżej mka Supraśl rozgałęzione na kilka ramion. W okresie wiosennym i po większych opadach atmosferycznych wylewa, zalewając całą swą dolinę. Zamarza całkowicie od początków grudnia do połowy marca. Od mka Supraśl spławna i żeglowna, stąd też przedstawia poważną przeszkodę ruchową, zwłaszcza w mokre pory roku.

Dolina przeciętnie 0,1—1,5 km szer., pod mkiem Gródek Białostocki rozszerzona do 3,2 km, płaska, łąkowa, przeważnie na glebie trf.; gdzieniegdzie porośnięta kępami rzadkich zarośli liśc. lub drzew. Poniżej w. Dzikie zlewa się z doliną rz. Narwi. Krawędzie 10—30 m wys., łagodnie nachylone, miejscami otwarte, uprawne, miejscami zalesione. Poniżej mka Supraśl dominuje lewa Poza okresem wylewów dolina dostępna dla piechoty i częściowo kawalerji.

Brzegi niskie, łąkowe, odcinkami porosłe krzakami.

Szerokość w dużej mierze zależna od opadów; do w. Pieńki wynosi 1—12 m, dalej do mka Supraśl 4—35 m, skąd do końca 8—22 m.

Głębokość: do mka Supraśl 0,8—1,5 m, następnie średnio 2 m z dołami do 4 m.

Dno przeważnie ps., zwykle z nawierzchnią mulistą, miejscami grząskie.

Ch. prądu 0,2—0,6 m/sek.

Mosty: 1) Michałowo drw., 11 m dłg., 5 m szer., wytrz. 8—10 T; 2) na drodze Pieńki — Michałowo drw., 16 m dłg., 6 m szer., wytrz. j. w.; 3) mko Gródek Białostocki drw. 34 m dłg., 6 m szer., wytrz. 6—10 T; 4) 1,5 km na Pc. od w. Zarzeczany drw. 44 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10—12 T; powyżej most kolejowy; 5) w. Piłatowszczyzna drw. 20 m dłg., 4 m szer., wytrz. 2 T; 6) w. Nowosiółki drw. 20 m dłg., 3 m szer., wytrz. 2 T; 7) mko Supraśl drw. na kam. przyczółkach 65 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 20 T; 8) mko Wasilków 2 drw.: a) na głównem korycie 65 m dłg., 6,5 m szer., wytrz. 6 T; b) na odnogach 44 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 6 T; poniżej kolejowy 75 m dłg., 7 m szer.; 9) na Pd. od w. Jurowce drw. 65 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 3 T; 10) w. Fasty drw. prowizoryczny 150 m dłg., 3 m szer., obok w budowie drw. 80 m dłg., 6 m szer. i most kolejowy.

Dopływy lewobrzeżne Supraśli.

a) rz. Płoska około 26 km dłg., wypływa w okolicy flw. Płoskie; płynie początkowo na W., a od w. Zajma na Pc. Wpada do rz. Supraśl pod flw. Krzemianne. Nie przedstawia przeszkody.

Dolina 0,2—1,2 km szer., pod w. Downiewo rozszerzona do 4 km, trf., łąkowa, częściowo porosła olszyną, w czasie wiosennych roztopów trudno dostępna. Krawędzie do w. Zajma łagodne, dalej strome, miejscami urwiste (szczególnie prawa); obie na całej długości zalesione.

Brzegi płaskie, miejscami porosłe wysoką trawą.

Szerokość: 3—18 m.

Głębokość: 0,7—1,5 m.

Dno piaszczyste.

Ch. prądu: 0,4 m/sek.

Mosty: 1) w. Zajma drw. 42 m dłg., 4 m szer.. wytrz. 6—8 T; 2) w. Downiewo drw. 56 m dłg., 6 m szer., wytrz. 12—15 T; 3) w. Królowy Most dwa drw. 17 i 15 m dłg., 3,5—4 m szer., wytrz. 3 T.

b) **rz. Biała** około 23 km dłg., wypływa z podmokłych łąk pod w. Sobolewo i płynie z dużemi odchyleniami na Pc.Z. Wpada do rz. Supraśl pod w. Fasty. **Nie stanowi przeszkody.**

Dolina podmokła, łąkowa, miejscami porosła krzakami.

Brzegi niskie, trf., odcinkami trudno dostępne.

Szerokość 2—4 m, pod w. Zawady dochodzi do 15 m.

Głębokość: 0,4—0,7 m.

Dno: grząskie.

Mosty: 1) w. Dojlidy drw. 10 m dłg., 7 m szer., wytrz. 8—10 T; 2) na szosie Sokoły—leśn. Zielone drw. 30 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T; 3) na szosie Starosielce—Zaścianki zniszczony; 4) mto Białystok kilka małych mostów i przepustów na ulicach miasta; 5) w. Białostoczek drw. 32 m dłg., 6,2 m szer., wytrz. 2 T; 6) w. Antoniuk; 7) na szosie Białystok—Żółtki dwa drw.: pierwszy 17 m dłg., 6 m szer., drugi 22 m dłg., 8 m szer., oba wytrz. po 10 T; 8) kol. Bacieczki; 9) w. Zawady drw. 42 m dłg., 8 m szer., wytrz. 6—8 T.

Dopływy prawobrzeżne Supraśli.

a) **rz. Sokolda** około 44 km dłg., wypływa pod mkiem Sokółka; płynie początkowo na Pd.Z., od w. Zamczysko na Pd. Wpada do rz. Supraśl pod w, Zawady. **Nie przedstawia przeszkody.**

Dolina: 0,1—0,3 km szer., łąkowa, trf., miejscami podmokła — poza okresem wylewów wiosennych dostępna. Krawędzie łagodnie nachylone, zalesione, bądź otwarte, uprawne.

Brzegi: do 1 m wys., łąkowe.

Szerokość: 4—12 m, przy ujściu do 25 m.

Głębokość: 0,4—2 m.

Dno przeważnie ps., miejscami zamulone, grząskie.

Mosty: 1) mko Sokółka dwa: a) drw. 5 m dłg., 6,3 m szer., wytrz. 4 T; b) przepust kam. 8 m dłg., 6 m szer., wytrz. 15 T; 2) w. Straż drw. 47 m dłg., 4 m szer., wytrz. 6 T; 3) w. Sokołda drw. 30 m dłg., 4 m szer., wytrz. 1 T.

b) **rz. Czarna** 24 km dłg. wypływa z podmokłych łąk we w. Oleszkowo, płynie na Pd., uchodząc do rz. Supraśl pod mkiem Wasilków. **Nie stanowi przeszkody.**

Dolina: 0,1—0,6 km szer., łąkowa, pokryta krzakami i kępami drzew; krawędzie 6—15 m wys., łagodnie nachylone, zalesione.

Brzegi niskie, łąkowe.

Szerokość 1—3 m, przy ujściu do 8 m.

Głębokość: 0,2—1 m.

Dno: ps., zamulone.

G) rz. Jaskranka około 22 km dłg., wypływa pod w. Kąty i płynie w kierunku płd. zach.; wpada do rz. Narew powyżej w. Góry. Przeszkoda nieznaczna.

Dolina: przeciętnie 0,5 km szer., podmokła, łąkowa, miejscami porosła kępami zarośli. Poniżej w. Ruda rozszerza się na W. do szer. 2,5 km, przechodząc w trudno dostępne bagno Dziarnowizna. Krawędzie wyniosłe, łagodnie nachylone, do mka Knyszyn otwarte, dalej zalesione.

Brzegi: 0,3 m wys., podmokłe, porośnięte szuwarem i niskiemi krzakami.

Szerokość: 2—6 m.

Głębokość: 0,6—1 m.

Dno: piasczyste z grząskiemi odcinkami.

Mosty: 1) w. Zofjówka drw. 30 m dłg., 3,5 m szer., wytrz. 3 T; 2) mko Knyszyn drw. 25 m dłg., 6 m szer., wytrz. 6—7 T; 3) st. kol. Knyszyn kolej.; 4) w. Ruda.

H) rz. Nereśl (Orlica, Berentowa) około 36 km dłg., wypływa pod w. Szpakowa, skąd płynie w kierunku płd. Poniżej w. Guzy wpada do jez. Zygmunt August (Czechowskie), które opuszcza znów pod w. Czechowizna, poczem płynie łukiem na Pd.Z. Na tym odcinku zwana także Orlica a przy ujściu Berentowa. Wpada do rz. Narwi poniżej mta Tykocin. Wylewy wiosenne zalewają dolinę od jez. Zygmunt August wdół, na szer. 200—300 m, czyniąc w tym czasie rzekę średnią przeszkodą ruchową. Prócz wiosennych istnieją wylewy jesienne, nieco mniejsze, spowodowane spuszczaniem wody z jez. Zygmunt August.

Dolina: do w. Lewonie 0,1—0,3 km szer., łąkowa, sucha, dalej 1—1,5 km szer., podmokła; podłoże stanowią na tym odcinku trf. łąki, pocięte pasmami silnie podmokłych nizinek. Na skrajach dolina zwykle porośnięta kępami zarośli. Krawędzie łagodne, do w. Bajka Zalesie otwarte, następnie zalesione. Od w. Wiszowate stopniowo opadają i przechodzą w nieregularne grupy ps. wydm.

Brzegi: niskie, podmokłe, porosłe szuwarem, miejscami trudno dostępne.

Szerokość: 3—5 m, gdzieniegdzie zwiększona do 10 m.

Głębokość: 0,5—1 m, jamy do 2 m.

Dno: grząskie, na małych odcinkach ps.

Ch. prądu: 0,2 m/sek.

Mosty: 1) w. Szpakowa drw. 4 m dłg., 4,7 m szer., wytrz. 2 T; 2) w. Czechowizna drw. 8,5 m dłg., 6 m szer., wytrz. 3 T; 3) w. Lewonie dwa drw., 7,5 i 10 m dłg., 5 i 5,5 m szer., wytrz. 2 T; 4) w. Kruszyn drw. 21 m dłg., 5 m szer., wytrz. 4 T.

I) rz. Biebrza (Bóbr) około 165 km dłg, wypływa pod w. Nowy Dwór na wys. 158 m npm. Początkowo płynie na Pc., następnie po przyjęciu rz. Nurka na Pc.Z. Pod w. Lipsk skręca ostrym łukiem na Pd.Z. i zatrzymuje ten kierunek do ob. war. Osowiec, skąd aż do ujścia płynie na Pd. Wpada do rz. Narew pod w. Rus na wys. 101 m npm.

Biebrza jest największym dopływem Narwi o powierzchni dorzecza około 7150 km^2. Przepływa wielkie, nizinne obszary, składające się z szeregu bagnisk, które za pośrednictwem gęstej sieci dopływów odwadnia. Jako rzeka nizinna odznacza się niewielkim spadkiem zwierciadła wody, wynoszącym średnio 0.42‰, a w dolnym biegu zaledwie 0.13‰. **Wodostany są niezbyt wielkie**, uzależnione przeważnie od opadów atmosferycznych, częściowo od dopływu wody z jezior Augustowskich.

Koryto jest płytkie, nieznacznie wcięte w teren, będący często niedostępnem bagnem. Pomimo to jest ono dość zwarte, jednak kręte, wytwarzające liczne i ostre zakręty i serpentyny. Dzięki nizinnemu charakterowi sąsiedniego terenu, od którego rzekę oddzielają często zaledwie 0,5 m wys. brzegi, nawet średni przybór wody powoduje wylewy. **W połowie marca, z chwilą ruszenia lodów rzeka zalewa swą rozległą dolinę i sąsiednie bagna na przeciąg kilku miesięcy**, uniemożliwiając na całym tym obszarze wszelkie poruszenia. Rozlane wody żłobią w miękkiem podłożu (piaski i torfy) boczne odnogi i zakola, które łącząc się dalej z rzeką odcinają szereg drobnych wysepek i kęp. Najwyższy wodostan przypada średnio w czasie od 10 — 20 marca, wysoki utrzymuje się zwykle do końca maja, najniższy przypada w lipcu lub sierpniu.

Rzeka zamarza z początkiem grudnia przy mrozach 10 do 15°C, zaś bagna zwykle o 2—4 dni wcześniej.

Biebrza jest spławna i żeglowna dla małych statków rzecznych od połączenia z kanałem Augustowskim, którym łączy się przez rz. Czarną Hańczę z Niemnem. Prócz kanału Augustowskiego połączona jest kanałem Rudzkim z własnym dopływem rz. Łęk; kanał ten wpada do Biebrzy pod w. Osowiec, skracając drogę wodną jaką ta rzeka przedstawia.

Na rzece znajdują się stacje wodowskazowe we w. Dębowo i ob. war. Osowiec, jednak dane odnośne nie zostały w całości opublikowane.

Biebrza stanowi poważną przeszkodę ruchową począwszy od w. Lipsk. Rozległe bagna, przez które przepływa, stojące przez okres kikumiesięczny pod wodą, utrudniają względnie uniemożliwiają poruszenia w pobliżu rzeki. Zwłaszcza w okresie wiosennym cały sąsiedni teren objęty wylewami rzeki na szerokości kilku kilometrów, **staje się obszarem, w którym nie są możliwe poruszenia nawet dla piechoty.** Znikoma ilość dróg, zależnych całkowicie od warunków atmosferycznych, uniemożliwia poruszenia dla zaprzęgów poza małemi lokalnemi przemarszami. W lecie, a raczej w okresie suszy, wodostan opada znacznie i rzeka **w wielu punktach jest do przebycia brodem;** użycie brodów jednak, nawet w tym czasie, utrudniają silnie podmokłe brzegi i bagniste nizinki rozsiane po całej dolinie. Naogół piechota posługująca się często przewodnikami, może w tym czasie wykonywać poruszenia w dolinie, zaprzęgi jednak ograniczyć się muszą nadal przedewszystkiem do dróg. **W zimie, dzięki zamarznięciu rzeki i bagien sąsiednich, poruszenia są możliwe dla wszystkich rodzajów broni.**

Dolina: do w. Rogożyniec 0,1—0,3 km szer., podmokła, łąkowa, miejscami porosła krzakami, dla piechoty dostępna. Dalej rozszerza się do 4 km, przechodząc pod w. Lipsk w rozległe zabagnione łąki, miejscami do 1,5 m głęb., pokryte szuwarem i zaroślami olszyny, a bliżej rzeki pocięte jej bagnistemi odnogami.

Poniżej w. Lipsk przechodzi w bagno Biebrzańskie przeciętnej głęb. 0,7—1 m, w mokre pory do 1,5 m, pokryte wysoką trawą i zaroślami olszyny; poza zimą nawet dla piechoty nie do przebycia. Następnie do w. Czarniewo średnio 1—2 km szer.; są to bagniste łąki, do 0,5 m głęb., z odcinkami głębszymi, często ponad 2 m (na Pc. od w. Podgorodnianka) porosłe olszyną, gęsto pocięte bagnistymi rowami odwadniającymi. Całość w mokre pory niedostępna, w suche miejscami dla piechoty z przewodnikiem.

Począwszy od linji Czarniewo — Suchowola rozszerza się stopniowo, a po połączeniu z kanałem Augustowskim przechodzi w olbrzymią bagnistą zapadłość ciągnącą się na Pd.Z. do ob. war. Osowiec, a na Pc. i Z. zlewającą z bagnistymi obszarami, które stanowią doliny rzek Łęk, Jegrznia i innych bez nazw, oraz licznych kanałów, przecinających tę nizinę w kierunku południowym. Obszar ten stanowią bagniste, niedostępne łąki, często do 2 m głęb., zwane przez miejscową ludność „biele". Łąki porosłe są wysoką niezawsze koszoną trawą, miejscami także szuwarem i porozrzucanemi nieregularnie kępami liśc. zagajników i zarośli (głównie brzozy i olszyny). Szczególnie niedostępny, zwarty kompleks tworzy bagno Czerwone, łączące się na Pc. z obszarem podmokłych lasów liść., a na Pd.W., w rejonie Dębowo — Jasienowo przechodzące w łatwiej dostępne torfowisko pokryte krzakami.

Wśród tych bagnistych nizin wznoszą się gdzieniegdzie niewielkie grupy wzniesień i wydm ps., niekiedy do 20 m wys. (Ostra Góra), jakby wyspy rzucone w otaczające je bagna. Na wzniesieniach tych, zwanych przez miejscową ludność „grzędy", rozsiadły się nieliczne na tym obszarze osiedla ludzkie, z działkami pól ornych i lasów igl.

Dróg na tym obszarze prawie w zupełności niema; biegnące po „grzędach" odcinki, nie mając połączenia z innemi drogami, nie mogą być brane pod uwagę. Poza drogami poruszenia są możliwe dla pieszych tylko w suche lata z przewodnikiem. W mokre dolina objęta całkowicie wylewami przedstawia obszar bezwzględnie niedostępny.

Dalej, pod ob. war. Osowiec dolina zwęża się do szer. 2 km, poczem rozszerza się znów przechodząc w 3 — 11 km szer. bagna Biebrzańskie, łączące się dalej ku Pd. z bagnem Podleskiem, a następnie z bagnem Ławki.

Północną część bagien Biebrzańskich tworzą podmokłe łąki pocięte licznemi rowami i kanałami, rozlanemi często w długie i szerokie stawy. Przeciętna głęb. wynosi 0,1—0,2 m, a w mokre pory wzrasta do 0,5 m. Pokrycie stanowi trawa, szuwary, kępy drzew liśc. i zarośli. Całość w suche pory dla piechoty i miejscami kawalerji dostępna.

W części południowej przeważają trf. otwarte łąki zwane „biele", na twardem nieprzepuszczalnem podłożu, średnio 0,1—0,3 m, w mokre pory do 0,8 m głęb. W mokre pory dla pieszych z przewodnikiem do przebycia, w suche miejscami także dla kawalerji.

Część północną i środkową bagna Podleskiego stanowią podmokłe łąki na mało przepuszczalnem podłożu, przeciętnej głęb. 0,3 m, pokryte trawą, szuwarem i zaroślami. W zach. części pocięte są licznemi rowami i odnogami Biebrzy często o charakterze podłużnych grząskich jeziorek, łączących się w łańcuchy po dwa i więcej. W suche lata bagno miejscami zupełnie wysycha, w mokre dla pieszych z trudem do przebycia.

Część południową bagna Podleskiego i północną bagna Ławki zalegają lasy: na Pc.Z. las Kobielno, na Pd.w. las bez nazwy. Las Kobielno liśc. 60—100 lat o gęstem podszyciu, na glebie gln.-ps. i trf. silnie podmokłej; las możliwy do przebycia dla pojedyńczych pieszych z przewodnikiem. Las na Pd.W. tworzą zagajniki liśc. 10—30 lat na glebie trf. podmokłej — do przebycia j. w.

Część środkową bagna Ławki stanowią podmokłe łąki trf., miejscami porośnięte zaroślami i szuwarem, średnio 0,1—0,2 m, w mokre pory do 0,5 m głęb.; całość w mokre pory dla pieszych z trudem do przebycia, w suche dla kawalerji (miejscami wysycha).

Część płd. bagna jest częściowo zalesiona, suchsza, usiana licznemi „grzędami" naogół dla piechoty i kawalerji dostępna.

Krawędzie doliny do w. Lipsk 15—22 m wys., odcinkami strome, o zmiennem panowaniu.

Dalej do w. Czarniewo lewa przeciętnie 15 m wys., wyraźnie zaznaczona, często o stromym stoku, biegnie przeważnie tuż nad rzeką; poza spłaszczonym, zalesionym odcinkiem pod w. Kamienna Nowa — otwarta. Prawa zmienna, nie występuje wyraźnie; miejscami utworzona z łagodnych, językowatych wyniosłości do 10 m wys., miejscami przerwana pasmami bagien, zlana z sąsiednim terenem.

Poniżej w. Czarniewo lewa krawędź opada, przybiera łagodne, spłaszczone formy, trzyma się jednak blisko rzeki. Pod mkiem Goniądz i ob. war. Osowiec występuje wyraźnie wznosząc się stromo do 20 m, poczem przechodzi w pasmo zalesionych pagórków i wydm, w miarę posuwania się z biegiem rzeki coraz niższych, często poprzedzielanych językami bagnistych nizinek. Poniżej w. Gugny krawędź prawie zupełnie zaciera się w terenie, a tylko oddzielne grupy niskich, zalesionych wydm, biegnące miejscami w odległości do 10 km od rzeki, ograniczają jej dolinę. Prawa krawędź na odcinku Czarniewo—Osowiec zanika zupełnie w rozciągającej się Pc.Z. bagnistej zapadłości; dolina nie posiada tu z prawej strony żadnego ograniczenia. Od ob. war. Osowiec do w. Mocarze wyraźniejsza, utworzona z niskich, otwartych wyniosłości, poczem do ujścia jednolita 20 — 30 m wys., stroma i otwarta, biegnie tuż nad rzeką; na tym odcinku dominuje nad całą doliną i krawędzią przeciwległą.

Brzegi: niskie trf., podmokłe, porośnięte trawą i szuwarem, a miejscami gąszczem krzaków. Odcinkami, tam gdzie krawędź zbliża się bezpośrednio do rzeki, bądź też przebiegają „grzędy", brzegi wznoszą się 0,5—1 m; w tych miejscach ps. otwarte. Naogół na całej długości trudno dostępne.

Szerokość: do ujścia rz. Nurka 2—8 m, dalej do ob. war. Osowiec bardzo zmienna 15—30 m, miejscami rozlana do 90 m, poczem średnio 25—50 m.

Głębokość: do w. Lipsk 0,5—1,5 m, dalej 1—3 m, z licznemi dołami 2—7 m.

Dno: do w. Czarniewo bagniste, następnie zmienne, muliste lub ps., często na torfach.

Ch. prądu: 0,2—0,5 m/sek.

Mosty: 1) w. Nowy Dwór drw. 12 m dłg., 5 m szer., wytrz. 6 T; 2) na szosie Lipsk — Dąbrowo dwa drw.: a) na odnodze pod w. Janowo 37 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 20 T; b) na rzece prowizoryczny 91 m dłg., 4 m szer., wytrz. 2 T; nowy most w budowie; 3) w. Kamienna Nowa drw. 64 m dłg., 3,5 m szer., wytrz. 4 T; obok kolej. żel. 94 m dłg., 6 m szer.; 4) na drodze Szłabin—Domaraty 7 mostów i mostków drw.; pierwszy na rzece 16 m dłg., 5 m szer., wytrz. 6 T; pozostałe na odnogach 13; 12,5; 6; 3; 6 i 2 m dłg., 2,5—5 m szer., wytrz. 3 — 6 T; 5) na drodze Czarniewo — Rutkowszczyzna Poddwugły szereg zniszczonych mostków przez rzekę i odnogi, obecnie nie do użycia; 6) w. Dolistowo most zdejmowany — do użycia przy niskim wodostanie dla miejscowych wozów; 7) ob. war. Osowiec drw. na beton. przyczółkach i żel. filarach 60 m dłg., 6 m szer., z 2-ma chodnikami po 0,75 m, 3 m wys., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 0.8 km poniżej kolej. drw. na żel. szynach 54 m dłg., 6 m szer., 3,5 m wys.

Przewozy: 1) w przedłużeniu drogi biegnącej ze w. Klewanka na Pc. — łódź 8 m dłg., 1,4 m szer., pojemności 10 ludzi—służy jako stały przewóz dla kosiarzy; czas przeprawy 5 min.; 2) mko Goniądz prom 11 m dłg., 4 m szer., pojemności 100 ludzi lub trzy lekkie zaprzęgi; czas przeprawy 5 min.; 3) w. Mocarze prom wiosłowy 8 m dłg., 6 m szer., pojemności 80 ludzi lub 2 lekkie zaprzęgi; czas przeprawy 5 — 8 min.; 4) flw. Sieburczyn prom linowy 12 m dłg., 4,5 m szer., pojemności 120 ludzi lub 3 lekkie zaprzęgi; czas przeprawy 5 — 10 min.; 5) w. Wierciszewo prom linowy 12 m dłg., 5 m szer., pojemności 150 ludzi lub 4 lekkie zaprzęgi; czas przeprawy 5—10 min.

Brody: 1) powyżej w. Dolistowo 8 m szer., 1,5 m głęb., dno ps., do użycia w suche lata; 2) mko Goniądz dwa: a) naprzeciw browaru 9 m szer., 1 m głęb., dno ps., do użycia j. w.; b) powyżej promu 8 m szer., 1,5 głęb., dno muliste, obecnie nie używany z powodu zamulenia dna; 3) w. Szafranka 20 m szer., 1 m głęb., dno ps., do użycia w suche lata; 4) w. Brzostowo 30 m szer., 0,7 m głęb., dno ps., zjazd z brzegu wsch. uciążliwy, do użycia w lecie; 5) w. Mocarze 40 m szer., 0,6 m głęb., dno ps., do użycia j. w.; 6) w. Szostaki 1 m głęb., dno ps., do użycia j. w.

Groble służące jako dojazd do rzeki: 1) w. Kamienna Nowa — Jastrzębna 1,5 km dłg., 6,5 m szer., 0,75 m wys., ze zniszczoną dylowaną nawierzchnią; 2) Goniądz — Wólka Piasecka 2 km dłg., 6 m szer., 0,25 m wys., o nawierzchni gruntowej; grobla w mokre pory zalewana; 3) pod ob. war. Osowiec 1 km dłg., 5—6 m szer., 1—1,5 m wys., o nawierzchni ps.

Łódki: we wsiach Mścichy, Okrasin, Awissa, Brzostowo, Mocarze, Burzyn, Rudkowskie, Sieburczyn, Wierciszewo i Rus po 6—10 łódek, 3—5 osobowych; ponadto we w. Burzyn 1 łódź 15 osób i we w. Rudkowskie 3 łodzie 10 osob.

Dopływy prawobrzeżne Biebrzy.

a) **rz. Nurka.**

b) **rz. Niedźwiedzica**

są nieznacznemi rzeczkami do 6 m szer. i do 1 m głęb.; ze względu na podmokłą dolinę stanowią przeszkodę dla zaprzęgów w mokre pory roku.

c) **rz. Krasnoborka**, w górnym biegu zwana także Lebiedzianka, około 20 km dłg., wypływa w lasach Augustowskich, między wsiami Czarny Bród i Balinka; płynie na Pd. uchodząc do Biebrzy pod w. Krasnybród. Ze względu na podmokłą dolinę stanowi poniżej w. Balinka przeszkodę ruchową.

Dolinę do w. Balinka tworzą nizinne, zalesione obszary, bez żadnego ograniczenia w terenie. Następnie 0,3—1 km szer. podmokła, łąkowa, o krawędziach niskich, łagodnie nachylonych. Od w. Krasnybród zlewa się z doliną rz. Narew.

Brzegi niskie, podmokłe, do w. Balinka zalesione, dalej porosłe szuwarem; na całej długości trudno dostępne.

Szerokość do 8 m.

Głębokość: 0,4—1 m; doły do 2 m.

Dno grząskie.

Mosty: 1) na szosie Augustów—Grodno drw. 20 m dłg., 4 m szer., wytrz. 2 T; 2) w. Balinka drw. 5 m dłg., 6,4 m szer., wytrzym. 1,5 T; 3) w. Krasnybór drw. 14,5 m dłg., 3 m szer., wytrz. 3 T; obok kolej. drw. na kam. przyczółkach 13 m dłg., 5,5 m szer.

Brody: do w. Balinka dla pieszych dowolnie do przebycia; dalej brodów niema.

Kanał Augustowski wraz z jeziorami, przez które przepływa i skanalizowaną Czarną Hańczą 102,4 km dłg. łączy z pośrednictwem Biebrzy i Narwi system wód Wisła—Niemen.

Kanał rozpoczyna się szluzą komorową pod w. Dębowo, przy pomocy której łączy się z rz. Biebrzą. Stąd, jako sztuczny przykop prowadzi na Pc. aż pod w. Netta, gdzie zbacza na Pc.W. i okalając mto Augustów od W. i Pc. dochodzi do jez. Necko. Na tym odcinku miejscami płynie razem z rz. Netta, która biegnie wzdłuż kanału, łącząc się z nim przez szereg dopływów i odnóg. Dalej, przepływa jez. Białe i Studziennicze poczem łańcuch małych jezior: Gorczyckie, Orle, Paniewo, Krzywe i Mikaszewo pod w. Mikaszówka, gdzie wchodzi do łożyska skanalizowanej Czarnej Hańczy. Pod w. Sonicze opuszcza łożysko tej rzeki i biegnie dalej sztucznym przekopem na W. aż do w. Niemnowo, gdzie łączy się z Niemnem za pomocą trzystopniowej śluzy komorowej.

Podstawowym zbiornikiem, zasilającym kanał, jest jez. Serwy położone przeszło 1 m powyżej sekcji działowej kanału. Oprócz niego zasila kanał szereg rzeczek i przepływów, doprowadzających wody z jezior: Tajno, Kolno, Sajno i z jezior Augustowskich. Sekcja działowa kanału, położona na wys. 126 m npm. znajduje się między śluzami Swoboda i Gorczyca. Spadek wód osiągnięto przy pomocy 18 szluz; 7 na odcinku zach. o wspólnym spadku 14,76 m i 11 na odcinku wsch. o spadku 39,48 m. Spadki na poszczególnych śluzach wahają się od 0,83 do 6,40 m. Śluzy rozmieszczone są następująco: Dębowo, Sosnowo, Borki, Białobrzegi, Augustów, Przewięź, Swoboda, Gorczyca, Paniewo, Perkuć, Mikaszówka, Sosnówek, Tartak, Kudrynki, Kurzyniec, Wołkuszek, Dąbrówka i Niemnowo. Szluzy są komorowe typu przestarzałego, rozmiarów 47,6x6,4 m, zamykane drewnianemi wrotami, odmykanemi ręcznie przy pomocy dyszli. Mury komór budowane są z cegły, słupy i narożniki z kamienia ciosowego. Podłogi drewniane lub z cegły. Napełnianie wodą odbywa się przez stawidła we wrotach; przejazd twa 10—15 min.

Wszystkie śluzy znajdują się obecnie w stanie podniszczonym, lecz zdatnym do przepuszczania statków. Przy kilku śluzach kanał tworzy zakola, przeważnie ze stawami, na których znajdują się upusty. Składają się one z kilku lub kilkunastu stawideł, około 1—2 m każda. Podpory i podłogi upustów są drw., przyczółki murowane (z wyjątkiem Czortek, gdzie drw.); mosty na upustach przeważnie podniszczone.

Żegluga na kanale jest możliwa na całej długości dla małych statków, odpowiadających wymiarami komorom śluzowym. W okresie wysokich wodostanów na Biebrzy, używane mogą być statki o zanurzeniu do 1,2 m, pojemności do 150 T, przy niskich wodostanach do 70 T. Ruch statków jest naogół mały. Wielkie usługi oddaje natomiast kanał jako droga spławu drzewa. Używalna długość tratew waha się od 77—384 m na poszczególnych odcinkach kanału, jednak przy przepuszczaniu przez śluzy musi być skracaną do 40 m; szer. tratew wynosi 5 m.

Kanał stanowi przeszkodę ruchową do mta Augustów ze względu na bagnistą dolinę; dalej poruszenia większych oddziałów są utrudnione wskutek zwartego zalesienia sąsiedniego terenu. Przeprawy ułatwiają śluzy, stanowiące gotowe przyczółki mostowe, na których można szybko budować mosty dla zaprzęgów. Sztuczne zalanie terenów przyległych nie jest przy istniejących urządzeniach możliwe. Nieduże wylewy, które można osiągnąć przez zamknięcie stawideł, objęłyby tylko miejscami nieznaczne przestrzenie, zabagniając je na krótki okres. Dzięki bowiem gęstej sieci rzeczek i rówów odwadniających, nadmiar wód spływa z powrotem do rzek. Istniejący projekt połączenia jez. Serwy z jez. Wigry, odznaczającem się dużym zasobem wód, mógłby możliwości zalania doliny kanału Augustowskiego zasadniczo zmienić.

Dolinę kanału stanowi początkowo dolina rz. Biebrzy, przechodząca ku Pc. w szeroką, miejscami ponad 4 km, pła-

szczyznę podmokłych łąk torfiastych, bujnie zarośniętych trawą i kompleksami podmokłych lasów liśc.; całość dostępna jest w suche lata dla jeźdźców i miejscami lekkich wozów, prócz rejonu ujścia rz. Olszanki.

Od w. Netta 1—2 km szer., podobnego charakteru, ciągnie się do mta Augustów. Dalej kanał biegnie jeziorami i przekopami okolicą suchą, zalesioną, a od w. Mikaszówka doliną Czarnej Hańczy 0,1—0,3 km szer. przeważnie dostępną.

Brzegi: do mta Augustowa tworzą sztuczne wały do 2 m wys., miejscami wzmocnione palami, wysadzane drzewami, dostępne. Na wałach biegną drogi holownicze. Na odcinku skanalizowanej Czarnej Hańczy 0,5—5 m wys., ps., zarośnięte krzakami i drzewami, strome; na końcowym odcinku kanału 0,5—1,5 m wys., często muliste.

Szerokość: 10—20 m, miejscami mniej z powodu osypania wałów lub brzegów.

Głębokość: w przekopach około 1,8 m, spotykane są jednak miejsca płytsze 0,6—0,7 m głęb., wskutek zamulenia dna.

Dno: w przekopach ps., miejscami zamulone. Na odcinku Czarnej Hańczy zarośnięte wodorostami, utrudniającemi żeglugę. W okolicach zalesionych koryto zanieczyszczone zatopionemi pniami drzew.

Mosty: 1) śluza Dębowo drw. na przyczółkach mur. (obmurowanie kanału) 8,5 m dłg., 4,75 m szer., wytrz. 4 T; 2) śluza Sosnowo drw. na przycz. kam. j. w. 8 m dłg., 3 m szer., wytrz. 3 T; 3) śluza Borki; 4) śluza Białobrzegi drw. na przycz. kam. j. w. 7,5 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 4 T; 5) na szosie Augustów—Grodno na kanale i rz. Netta drw. 28 m dłg., 5,5 m szer., 7 m wys., wytrz. 20 T; 1 km na W. na tejże szosie most na kanale Bystrym doprowadzającym wodę z jez. Sajno drw. 46 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 10 T; 6) śluza Augustów drw. na przycz. kam. (obmurowanie kanału) 19 m dłg., 6 m szer., wytrz. 6 T; obok na kanale i rz. Netta drw. 11 m dłg., 8 m szer., wytrz 8 T; 7) na szosie Augustów — Szczebra drw. na przycz. kam. 8 m dłg., 8,5 m szer., wytrz. 16 T; obok kolej. 11,8 m dłg., 4,5 m szer.; 8) między jez. Białe i Studziennicze dwa drw.: a) 33 m dłg., 5,8 m szer.; b) 23 m dłg., 6,3 m szer.—oba wytrz. po 6 T; 9) w. Czarny Bród drw. 31 m dłg., 5 m szer., wytrz. 3 T; 10) śluza Gorczyca zwodzony 7 m dłg., 4,4 m szer. wytrz. 15 T; 11) w. Mikaszówka dwa drw. na kam. przycz.: a) 3,5 m dłg., 4,3 m szer., wytrz. 8 T; b) na śluzie 6,2 m dłg., 3,6 m szer., wytrz. 4 T; 12) śluza Tartak dwa drw.: a) na upuście 6,2 m dłg., 3 m szer., wytrz. 8 T; b) na śluzie 6,5 m dłg., 2,1 m szer., wytrz. 1 T; obok prowizoryczna kładka dla pieszych; 13) w. Kudrynki dwa drw.: a) na śluzie 7 m dłg., 2,5 m szer., wytrz. 1 T; b) na upuście 5,5 m dłg., 3 m szer., wytrz. 12 T; 14) śluza Wołkuszek, na zakolu kanału, drw. 24 m dłg., 3,5 m szer., wytrz. 5 T; 15) śluza Dąbrówka dwa drw.: a) 6,2 m dłg., 4 m szer., wytrz. 3 T; b) na upuście 20 m dłg., 4,8 m szer., wytrz. 13 T; 16) w. Sonicze drw. na przycz. beton. 19 m dłg., 6,2 m szer., wytrz. 15 T.

Z kanałem Augustowskim łączą się, zasilając go wodą, rzeki Rospuda i Netta.

c) **rz. Rospuda** około 44 km dłg., wypływa z jez. Rospuda. Płynie w kierunku płd. wsch. wzdłuż granicy Polski i Prus Wschodnich, przez szereg jezior o kształtach wydłużonych i wysokich, stromych brzegach. Wpada do jez. Necko zasilając wodą kanał Augustowski. Zamarza przy silnych mrozach, tworząc często w miejscach połączenia z jeziorami niezamarzające przetoki. Wylewy nieznaczne, obejmują niżej położone odcinki doliny. Dla spławu i żeglugi nie nadaje się.

Stanowi przeszkodę ruchową w związku z łańcuchami jezior, przez które przepływa.

Dolina: do w. Matlak 0,1—0,3 km szer., trf., podmokła, wiosną zalewana, w suche pory dla piechoty dostępna. Od jez. Garbaś zwęża się do szerokości koryta, łąkowa. Dalej w okolicy jez. Okrągłe do 1 km szer., tworzy 0,5—3 m głęb., niedostępne, trf. bagno, porosłe bujną trawą i krzakami. Następnie od w. Raczki Małe do końca 0,3—1,3 km szer., odcinkami ps., dostępna, odcinkami trf., podmokła, dla piechoty z trudem do przebycia.

Krawędzie do jez. Garbaś do 20 m wys., strome, miejscami urwiste, bez wyraźnej przewagi. Dalej 12—20 m wys., łagodniejsze; od w. Raczki Małe przeważnie zalesione.

Brzegi: do 0,5 m wys., trf., miejscami porosłe krzakami lub trzciną.

Szerokość: 5—18 m, od mka Raczki 10—25 m.

Głębokość bardzo zmienna, od 0,3—2 m.

Dno ps. lub ps.-żwirowe, miejscami zamulone.

Mosty: 1) na grobli między jez. Rospuda i Kamienne drw. 5 m dłg., 3 m szer., wytrz. 3 T; 2) mko Filipów drw. 16 m dłg., 7,5 m szer., wytrz. 16 T; 3) w. Matlak drw. 9 m dłg., 6 m szer., wytrz. 1 T; 4) mko Bakałarzewo kam. 15 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; 5) os. Mazury drw. 27 m dłg., 3,5 m szer., wytrz. 3 T; 6) mko Raczki drw. 37 m dłg., 7,7 m szer., wytrzym. 15 T; 7) w. Chodorki drw. 22 m dłg., 3,2 m szer., wytrz. 1 T.

Brody: 1) między jez. Garbaś i Głębokie 10 m szer., 0,4 m głęb., dno kam.; 2) w. Kotowina 30 m szer., 0,4 m głęb., dno ps.-kam.

Groblą między jez. Rospuda i Kamienne 25 m dłg., 3 m szer., 0,5 m wys.

d) **rz. Netta** około 30 km dłg., wypływa z jez. Necko, płynie w dolinie wspólnej z kanałem Augustowskim, łącząc się z nim licznemi odnogami i dopływami. Z jez. Sajno łączy się wąskim lecz głębokim strumieniem. Wpada do kanału Augustowskiego 2,5 km na Pd. od śluzy Sosnowo. **Łącznie z kanałem stanowi przeszkodę ze względu na podmokłą dolinę.**

Dolina jak przy kanale Augustowskim.

Brzegi: do mta Augustów prawy 1 m wys., ps., lewy podmokły, porośnięty zaroślami. W rejonie jez. Sajno bagniste, dalej torfowe do 1 m wys., strome, dostępne.

Szerokość pod mtem Augustów do 50 m, dalej zwężona 14—30 m.

Głębokość: średnio 1,5—2 m, od w. Białobrzegi liczne odcinki 2—5 m.

Dno ps., miejscami zamulone, grząskie.

Ch. prądu: 0,2 m/sek.

Mosty: 1) mto Augustów na rz. Netta i kanale Augustowskim drw. 11 m dłg., 8 m szer., wytrz. 8 T; 2) na szosie Augustów—Grodno na rz. Netta i kanale Augustowskim drw. 28 m dłg., 5,5 m szer., 7 m wys., wytrz. 20 T; 3) w. Białobrzegi drw. na kam. przycz. 14,5 m dłg., 4,5 m

m szer., wytrz. 4 T; 4) poniżej śluzy Sosnowo drw. 32 m dług., 4 m szer., słaby, tylko dla miejscowych wozów do użycia.

Bród naprzeciw w. Promiski 6 m szer., 1,2 m głęb., dno ps., zamulone, tylko w suche lata do użycia.

e) rz. **Łęk** wypływa w Prusach Wschodnich; w granice Polski wkracza poniżej mka Prostki i stąd około 45 km dług. Początkowo płynie na Pd.W., skręcając pod w. Danówka łagodnym łukiem na W. Od połączenia z kanałem Rudzkim, któremu oddaje większą część swych wód, staje się nieznaczną rzeczką, częściowo zarośniętą szuwarem i gąszczem wysokich traw. Po przyjęciu rz. Jegrznia skręca znów na Pd.W., wzrasta stopniowo, wytwarzając liczne odgałęzienia i odnogi, bądź gubiące się w bagnie bądź też łączące się dalej z rzeką. Powyżej ujścia kanału Woznawieskiego oddziela się od Łęku odnoga zwana Dybła i płynie jako 2—3 m szer. zabagniony strumyk równolegle z Łękiem, uchodząc do Biebrzy powyżej mka Goniądz. Po połączeniu z kanałem Woznawieskim, zasilony jego wodą zwraca się Łęk na Pd. i płynie w tym kierunku aż do ujścia do Biebrzy na Pc. od fiw. Klewianka.

Wylewy wiosenne znaczne, obejmują dolinę na kilkukilometrowej szerokości. Zamarzanie od początku grudnia do połowy marca.

Rzeka połączona jest kanałem Rudzkim z rz. Biebrzą, kanałem Łęk z kanałem Rudzkim, kanałem Woznawieskim z rz. Jegrznią i szeregiem mniejszych bez nazw, odwadniających bagniste obszary, przez które rzeka przepływa. Spław drzewa możliwy na odcinku do kanału Rudzkiego i od połączenia z kanałem Woznawieskim do ujścia.

Ze względu na bagnistą, rozległą dolinę — zwłaszcza poniżej w. Szymany — **Łęk stanowi poważną przeszkodę ruchową.** W okresie wiosennym i po dłuższych opadach atmosferycznych dolina jest nawet dla piechoty niedostępna; w suche lata jednak miejscami wysycha, umożliwiając poruszenia dla jeźdźców, a odcinkami także dla zaprzęgów.

Dolina: do w. Szymany 0,4—2 km szer., podmokła, przeciętnej głęb. 0,4 m, łąkowa z porozrzucanemi kępami krzaków. Krawędzie 5—10 m wys., łagodnie nachylone, przeważnie otwarte.

Poniżej w. Szymany rozszerza się stopniowo, przechodząc w bagnistą nizinę, stanowiącą zarazem dolinę rz.rz. Jegrzni, Biebrzy i szeregu kanałów przecinających ten obszar. Są to bagniste łąki przeciętnie 0,5 m, w mokre pory do 2 m głęb., zwane „biele", porosłe gdzieniegdzie kompleksami lasów i zagajników liśc. Obszar ten jest w mokre pory zupełnie niedostępny; w suche miejscami wysycha, umożliwiając poruszenia dla kawalerji i zaprzęgów po wąskich drożynach używanych przez ludność miejscową. Dostępniejsze odcinki tworzą porozrzucane wśród bagien ps. wyniosłości zwane „grzędy", zamieszkałe lub porosłe działkami lasów igl.

Brzegi przeważnie niskie, podmokłe, porosłe trawą, szuwarem, miejscami 0,5 m wys., trf.

Szerokość do kanału Rudzkiego do 50 m, dalej 5—10 m, od ujścia kanału Woznawieskiego średnio 15—30 m.

Głębokość: średnio 1,5—2 m, od ujścia rz. Jegrzni często do 3 m.

Dno bgn., miejscami ps., zamulone, porosłe wodorostami.

Ch. prądu: 0,2 —0,4 m/sek.

Mosty: 1) w. Bogusze drw. ogólnej dług. 47 m, składa się z dwóch części: a) 23 m dług., 5 m szer., wytrz. 4 T; b) prowizoryczna 24 m dług., 3 m szer., wytrz. 2 T; 2) na szosie Grajewo—Rajgród drw. 56 m dług., 7 m szer., wytrz. 8 T; 3) 3 km powyżej połączenia z kan. Woznawieskim drw.

25 m dłg., 2 m szer., o zniszczonej dyłowej nawierzchni; przeprawa możliwa tylko dla luzem prowadzonych koni.

Brody: 1) 3 km poniżej ujścia rz. Jegrznia bród „Przecna" przez trzy ramiona rzeki 1 m głęb., dno ps., w mokre pory nie do użycia; 2) 3 km poniżej poprzedniego bród „Kawczeniak" 30 m szer., 0,8 m głęb., dno ps., do użycia j. w.

Prawobrzeżne dopływy i kanały Łęku.

Kanał Rudzki 15,2 km dłg., biegnie kilkoma załamaniami z Pc. na Pd., łącząc rz. Łęk z rz. Biebrzą (pod ob. war. Osowiec). Zbudowany celem częściowego odwodnienia rz. Łęk, zabrał większą część jej wód, tworząc sam właściwą rzekę.

Wylewy wiosenne, tylko na małych odcinkach, obejmują pasy doliny szer. 50—100 m. Nadaje się do spławu niewielkich tratew.

Jako przeszkoda nie przedstawia wielkiej wartości, z powodu nieznacznej stosunkowo głębokości i dostępności brzegów. W suchą porę posiada liczne dogodne przejścia brodem. Zalanie doliny nie jest możliwe. Przez zamknięcie śluzy przy moście pod ob. war. Osowiec możnaby podnieść stan wody o 1—1,5 m, co spowodowałoby jedynie nieznaczne wystąpienie wody z koryta na małych odcinkach.

Dolina, którą kanał przepływa posiada szer. 0,5—1 km, rozszerzającą się przy ujściu do rz. Łęk i do rz. Biebrzy, gdzie zlewa się z ich dolinami. Przedstawia ona płaskie trf. łąki, zupełnie otwarte, dostępne dla pieszych oraz częściowo dla jeźdźców, a w suche lata i dla lekkich zaprzęgów. Między os. Leonowo a ob. war. Osowiec kanał przerzyna płat otwartego ps. terenu.

Brzegi od rz. Łęk do os. Leonowo średnio 0,3—0,4 m wys., trf., lub ps., ze śladami sztucznych wałów obecnie rozmytych wodą, osypanych; na tym odcinku naogół dostępne i otwarte. Dalej do ob. war. Osowiec ps., przeciętnie 1 m wys., strome, porosłe kępami wikliny, poczem do ujścia bagniste, trudno dostępne.

Szerokość średnio 20 m, niekiedy rozszerza się ponad 30 m (tu zwykle do przejścia); pod ob. war. Osowiec 10—12 m.

Głębokość: 0,5—2 m, przeciętnie 1 m.

Dno ps.-muliste; pod ob. war. Osowiec grząskie.

Mosty: 1) przy rz. Łęk drw. 25 m dłg., 4 m szer., wytrz. 7 T; 2) w. Sojczyn drw. 24 m dłg., 4 m szer., do użycia dla lekkich zaprzęgów po wzmocnieniu; 3) w. Przechody drw. 25 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 7 T; 4) w. Białogrądy drw. 52 m dłg., 4 m szer., wytrz. 3 T; 5) ob. war. Osowiec na bet. przycz. i żel. dźwigarach, w formie trapezu, 10 i 11 m dłg., 5 m szer., wytrz. 7 T.

Brody: w suchą porę kanał posiada znaczną ilość dogodnych przejść brodem; najlepsze są: 1) pod kol. Kownaty 30 m szer., 0,6—0,8 m głęb., dno ps.; 2) w. Białogrądy 20 m szer., 0,5—0,6 m głęb., dno ps.

Kanał Łęk 11 km dłg., wypływa z rz. Łęk na Pc.W. od w. Kapice, łącząc ją z kanałem Rudzkim, do którego wpada około 1 km na Pc. od ob. war. Osowiec. Kanał jest zupełnie zabagniony i zarośnięty szuwarem i zaroślami. Dla spławu nie nadaje się.

Szerokość do 10 m.

Głębokość do 1,5 m.

Kanał bez nazwy około 12 km dłg., nie dokończony, przekopany tylko do w. Kapiec, miał połączyć kanał Rudzki z rz. Biebrzą, do której

wpada pod mkiem Goniądz. Kanał zabagniony, zarosły sitowiem i krzakami, dla spławu nie nadaje się.

Szerokość do 10 m.

Głębokość do 0,7 m.

Lewobrzeżne dopływy i kanały Łęku.

a[1]) **rz. Jegrznia** około 27 km dług., wypływa z jez. Rajgród, wije się kręto na Pd. ku jez. Dreństwo (Rybczyńskie), przepływa je i w dalszym ciągu płynie na Pd. Przy ujściu kanału Woznawieskiego skręca na Pd.Z., traci swe wody, które oddaje kanałowi; stąd koryto zwężone, zarośnięte wikliną, trzciną i szuwarem o małych wodostanach. Wpada do rz. Łęk 1 km na W. od w. Dębiec. Do zetknięcia z kanałem Woznawieskim spławna. **Ze względu na bagnistą, zalesioną dolinę, przedstawia poważną przeszkodę ruchową.**

Dolina do w. Woznawieś 0,2—0,5 km szer., łąkowa, lekko podmokła, o krawędziach ps.-gln. do 8 m wys. Dalej rozszerza się przechodząc w bagnistą nizinę, łączącą się na Pd. z doliną rz. Łęk i Biebrza, charakteru podobnego do nich. Ku Pc. przechodzi w podmokłe, zalesione obszary, w mokre pory dostępne tylko miejscami dla piechoty.

Brzegi: do w. Woznawieś ps.-gln., suche, dalej niskie, łąkowe, porośnięte szuwarem i krzakami, dla pieszych naogół dostępne.

Szerokość do kanału Woznawieskiego 20—40 m, dalej 6—12 m.

Głębokość do kanału 1,5—2,5 m, następnie 1—1,5 m.

Dno do w. Woznawieś ps., miejscami z domieszką żwiru, dalej grząskie.

Mosty: 1) mko Rajgród drw. 42 m dług., 5,5 m szer., wytrz. 8 T; 2) w. Woznawieś drw. 34 m dług., 4,5 m szer., o nawierzchni zniszczonej, tylko dla miejscowych wozów do użycia; 3) w. Kuligi.

Bród: tuż poniżej w. Woznawieś 1 m głęb., tylko w suche pory do użycia; dojazd z lewego brzegu stromy.

Kanał Woznawieski 9 km dług., łączy rz. Jegrznię z rz. Łęk. Wypływa z rz. Jegrznia na Pd. od w. Kuligi i zabierając w znacznej części jej wody, wpada do rz. Łęk 6,7 km powyżej jej ujścia do Biebrzy. Spławny.

Czerpiąc za pośrednictwem rz. Jegrznia duży zapas wód z jezior Rajgród i Dreństwo, mógłby być użyty dla zalania przyległego terenu, jednak obecnie nie posiada potrzebnych do tego urządzeń.

Przepływa bagnistą niziną, będącą zarazem doliną Biebrzy i Łęku.

Brzegi łąkowe, bagniste, porosłe szuwarem.

Szerokość 8—11 m.

Głębokość 1,7—2,5 m.

Dno grząskie.

a[2]) **rz. Wissa** około 50 km dług., wypływa pod w. Niedźwiadna. Początkowo płynie licznemi małemi zakrętami i zakolami na Pc.W., a od w. Rakowo na Pd.W. Wpada do rz. Biebrzy w płd. części bagna Biebrzańskiego, **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina początkowo 0,2—0,6 km szer., rozszerza się stopniowo do 1 km. Podłoże stanowią łąki miejscami lekko podmokłe, naogół dla piechoty dostępne. Krawędzie 6—15 m wys., utworzone w podłużnych, łagodnych wygodnych wyniosłości, przeważnie otwartych.

Poniżej w. Awissa dolina łączy się z doliną Biebrzy, przechodząc w bagno Biebrzańskie.

Brzegi niskie, otwarte.

Szerokość 4—12 m.

Głębokość 0,5—1 m, przy ujściu do 1,5 m.

Dno ps., odcinkami grząskie, trf.

Mosty: 1) w. Niedźwiadna kam. 5 m dłg., 6 m szer., wytrzym. 5 T; 2) w. Czarnówek drw. 18 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 7 T; 3) na szosie Szczuczyn—Grajewo drw. 19 m dłg., 6 m szer., wytrz. 7 T; 4) mto Szczuczyn drw. 26 m dłg., 5 m szer., wytrz. 7 T; 5) os. m. Wąsocz dwa drw. 33 i 33,5 m dłg., 5,5 i 4,5 m szer., wytrz. po 10 T; 6) w. Dziewięcin dwa: a) drw. 6 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T; b) mur. 18 m dłg., 6 m szer., wytrz. 15 T; 7) w. Karwowo mur. 18 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T.

Dopływy lewobrzeżne Biebrzy.

a) rz. Sidra (Siderka) około 35 km dłg., wypływa dwoma strumykami w rejonie w. Zwierzany; płynie na Pc., uchodząc do rz. Biebrzy tuż poniżej w. Rogożyniec. Wylewy wiosenne zalewają dolinę poniżej w. Jaczno na szerokości 0,8—1 km. Przeszkoda nieznaczna.

Dolina 0,2—1 km szer., łąkowa, otwarta, naogół dostępna. Krawędzie 20—30 m wys., opadają łagodnemi, długiemi stokami ku rzece; odcinki strome, nieznaczne. Obie na całej długości otwarte (pola orne); prawa przeważnie dominuje.

Brzegi niskie, łąkowe, w dolnym biegu miejscami podmokłe, porośnięte szuwarem, mało dostępne.

Szerokość 2—5 m, od w. Jaczno niekiedy rozszerzona do 10 m.

Głębokość 0,4—1 m, doły do 1,7 m.

Dno ps., a od w. Jaczno często zamulone, grząskie.

Mosty: 1) w. Bieniasze; 2) w. Gudebsk; 3) w. Sidra; 4) w. Siderka; 5) w. Grzebienie; 6) w. Jaczno drw. 29 m dłg., 4 m szer., wytrz. 8 T; 7) w. Wielki Staw drogowy i kolejowy.

b) rz. Kamienna około 16 km dłg., wypływa pod w. Jałówka, płynie na Pc., uchodząc do Biebrzy na Pc. od w. Kamienna. Przeszkody nie stanowi.

Dolina 0,1—0,3 km szer., łąkowa, dostępna, o płaskich krawędziach do 6 m wys.

Brzegi otwarte do 1 m wys., dostępne.

Szerokość do 8 m.

Głębokość 0,3—1 m.

Dno ps., miejscami zamulone.

Mosty: 1) na szosie Lipsk—Osowiec drw. 10,5 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 6 T; 2) w. Kamienna drw. 32 m dłg., 5 m szer., wytrz. 2 T.

c) rz. Brzozówka około 60 km dłg., wypływa pod w. Zdroja, płynie na Pd. do w. Brzozówka, gdzie ostro skręca na Pc. Poniżej w. Karpowicze wpada w dolinę rz. Biebrzy, zwraca się łagodnym łukiem na Z. i płynąc stąd równolegle z Biebrzą, uchodzi do niej poniżej w. Jasienowo. Ze względu na ogólną dostępność doliny nie stanowi do w. Karpowicze większej przeszkody. Stąd łącznie z Biebrzą i jej bagnistą doliną przedstawia poważną przeszkodę ruchową.

Dolina do w. Brzozowo średnio 0,2—0,5 km szer., przy ujściu licznych drobnych dopływów zwykle rozszerzona, łąkowa, miejscami porośnięta kępami krzaków i zagajników. Dalej rozszerza się do 2,5 km, odcinkami trf., coraz więcej podmokła, w mokre pory, zwłaszcza w pobliżu rzeki, trudno dostępna. Od w. Karpowicze łączy się z doliną Biebrzy.

Krawędzie do w. Brzozowo utworzone z nieregularnie porozrzucanych, otwartych wzniesień, biegnących w pewnem oddaleniu od rzeki, i poprzerzynanych pasmami podmokłych nizinek i dolinami dopływów. Następnie opadają, spłaszczone, niespostrzeżenie zlewają się z sąsiednim terenem; miejscami wyraźnie zarysowane do 10 m wys., o bardzo łagodnym stoku.

Brzegi niskie, podmokłe, porośnięte szuwarem i wikliną, trudno dostępne.

Szerokość do w. Brzozowo 2—10 m, stąd bardzo zmienna, niekiedy 20—40 m.

Głębokość 0,5—1,2 m, doły do 2 m.

Dno ps., w miejscach głębszych zwykle grząskie.

Ch. prądu: 0,3 m/sek.

Mosty: 1) w. Krasno Folwarczne drw. o zniszczonej, zerwanej nawierzchni — obecnie nie do użycia; 2) w. Kujbiedy; 3) w. Jasionówka drw. 8,5 m dłg., 5 m szer., wytrz. 8 T; 4) w. Kamionka drw. 29,5 m dłg., 5 m szer., wytrz. 8 T; 5) w. Karpowicze dwa drw.: a) 77 m dłg., 5 m szer., wytrz. 4 T; b) 20 m dłg., 2,5 m szer., wytrz. 2 T.

Dopływ prawobrzeżny rz. Brzozówki.

a[1]) **rz. Kumiałka** około 25 km dłg., wypływa pod w. Teolin, płynie kilkoma ostremi załamaniami w ogólnym kierunku na Z.; wpada do rz. Brzozówki pod w. Kumiały. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,2—1 km szer., łąkowa, dostępna, przy ujściu miejscami podmokła, zarośnięta krzakami. Krawędzie do 20 m wys., otwarte, odcinkami dość strome.

Brzegi przeważnie suche, często do 3 m wys., urwiste.

Szerokość 2—14 m.

Głębokość 0,5—1 m.

Dno piaszczyste.

Mosty: 1) w. Janów drw. 13 m dłg., 6 m szer., wytrz. 6 T; 2) w. Zabrodzie drw. 13 m dłg., 5,3 m szer., wytrz. 3 T; 3) w. Mielniki dwa drw: a) na rzece 16 m dłg., 4 m szer., wytrz. 6 T; b) na odnodze 9,5 m dłg., 4 m szer., wytrz. 3 T.

Kładka: mko Kroczyn drw. 38 m dłg., 0,3 m szer., 2 m wys.

Brody: 1) w. Zabrodzie 8 m szer., 0,7 m głęb., dno ps., dojazd z brzegu lewego stromy; 2) mko Korycyn 7 m szer., 0,4 m głęb., dno ps.

J) **rz. Pissa**, drugi co do znaczenia dopływ Narwi, wypływa w Prusach Wschodnich. W granice Polski wkracza na wys. 110 m npm. pod w. Wincenta, skąd do ujścia około 44 km dłg. Do w. Potasie płynie w kierunku płd. zach., poczem skręca na Pd.W.; od w. Serwatki powraca znów do kierunku płd. zach., który zatrzymuje aż do ujścia do Narwi pod mkiem Nowogród (na wys. 98 m npm.).

Koryto rzeki utworzone w piasku i torfie jest kręte, o licznych zakolach i odnogach, powodujących ciągłe zmiany i zapiaszczanie łożyska.

Dzięki licznym jeziorom i bagnom, jakie przepływa w górnym swym biegu w Prusach Wschodnich, **Pissa jest rzeką nizinną.** Średni spadek zwierciadła wody wynosi 0,27‰, zaś wahania wodostanów są nieznaczne, rzadko przekraczając 2 m

różnicy rocznie. Najwyższy wodostan przypada zwykle w kwietniu, najniższy w sierpniu.

Wylewy wiosenne zdarzają się rzadko; jeziora bowiem, położone w górnym biegu rzeki, gromadzą i zatrzymują wody odwilżowe, które później dopiero stopniowo odpływają (niekiedy do połowy maja). Wyjątkowo tylko wielkie i gwałtowne wezbrania zalewają dolinę na czas krótki.

Rzeka zamarza z początkiem grudnia, względnie pod koniec listopada na przeciąg 3—3,5 miesięcy.

Stacje wodowskazowe znajdują się we w. w. Wincenta i Ptaki, jednak notowania wodostanów nie są za ostatnie lata kompletne.

Rzeka nadaje się do spławu drzewa w tratwach jak na rz. Biebrzy. Żegluga z powodu zapiaszczenia koryta nie jest możliwa.

Jako przeszkoda Pissa posiada pewne znaczenie ze względu na podmokłą dolinę i liczne zabagnione odnogi, utrudniające zbliżenie do rzeki.

Dolina: średnio 2 km szer., łąkowa, płaska, z licznemi podmokłemi nizinkami i zabagnionemi pasmami torfowisk; w suche pory poruszenia możliwe dla jeźdźców, w mokre nawet dla pieszych uciążliwe. Krawędzie 10 — 20 m wys., miejscami słabo zaznaczone, o łagodnych, przeważnie zalesionych stokach.

Brzegi: 0,5—1,5 m wys., przeważnie twarde, płaskie i otwarte, przy zakrętach zwykle strome.

Szerokość: 20—40 m, często rozlana do 60 m.

Głębokość: 0,5—1,5 m, doły 3—8 m.

Dno: piasczyste.

Ch. prądu: 0,3—0,6 m/sek.

Mosty: 1) w. Kozioł dwa drw.: a) na rzece 49 m dłg., 5 m szer.; b) na odnodze 15 m dłg., 5 m szer.—oba wytrz. po 20 T; 2) w. Ptaki drw., 72 m dłg., 4,7 m szer., wytrz. 30 T; 3) w. Cieciora drw. 75 m dłg., 3 m szer., wytrz. 5 T; 4) w. Morgowniki drw. 110 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 30 T; 0,2 km powyżej most kolejki wąskotorowej 115 m dłg., 3 m szer.

Dopływy lewobrzeżne rz. Pissy.

a) **rz. Wincenta** nieznaczna rzeczka graniczna między Polską i Prusami Wschodniemi, o wąskiej, miejscami podmokłej dolinie; 2—3 m szer., do 1 m głęb., dno przeważnie ps.

b) **rz. Skroda** około 52 km dłg., powstaje z połączenia kilku strumyków w rejonie w.w. Przyborowo — Andrychy. Do w. Borkowo płynie na Pd.Z., poczem zatoczywszy kilka ostrych łuków na Pd. i Pc. zatrzymuje kierunek płd., aż do ujścia do rz. Pissy powyżej w. Serwatki.

Dolina: do w. Borkowo 0,1—0,4 km szer., łąkowa, gdzieniegdzie pokryta kępami zarośli, dostępna. Dalej średnio 1 km szer., w rejonie w.w. Janowo—Zabiele—Pupki rozszerzona do 3 km; podłoże tworzą trf. podmokłe łąki, odcinkami pokryte trzciną i zaroślami, w suche pory dostępne dla jeźdźców, na wiosnę i po większych opadach nawet dla piechoty niedostępne.

Krawędzie 15—30 m wys., dość strome, miejscami zalesione.

Brzegi: do 0,8 m wys., strome, przy ujściu niskie, podmokłe, porośnięte szuwarem.

Szerokość: 2—5 m, z lokalnymi do 10 m.

Głębokość: średnio 0,7—1,2 m, doły 2—3 m.

Dno: piaszczyste, miejscami z domieszką żwiru, miejscami trf., grząskie.

Ch. prądu: 0,3—0,5 m/sek.

Mosty: 1) w. Grabowo drw. 6 m dłg., 5 m szer., wytrz. 14 T; 2) w. Laskowiec drw. 12 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 10 T; 3) w. Borkowo drw. 16 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10 T; poniżej most kolejowy.

Dopływ prawobrzeżny rz. Skrody.

a[1]) **rz. Łabna** jest nieznaczną rzeczką, stanowiącą jednak z powodu podmokłej trf. doliny, poniżej mta Kolno — przeszkodę dla zaprzęgów.

Dopływ prawobrzeżny rz. Pissy.

a) **rz. Turośl** jest sztucznym rowem odwadniającym 2—3 m szer., do 1,2 m głęb.; koryto zabagnione, dolina trf., silnie podmokła, pokryta zaroślami i działkami lasów. W mokre pory stanowi poważną przeszkodę ruchową.

Pod w. Turośl most drw. drogowy i kolejki wąskotor. 21 m dłg., 8 m szer., wytrz. 30 T.

K) rz. Szkwa około 75 km dłg., wypływa w Prusach Wschodnich pod nazwą Rogoza; w granice Polski wkracza 1 km powyżej w. Grądzkie. Płynie bez większych zmian w kierunku płd.-wsch., uchodząc do rz. Narew naprzeciw w. Oselno Drogoszewskie.

Przepływając nizinnemi, przeważnie podmokłemi obszarami, rzeka posiada leniwy bieg i niewielkie wodostany. W suche lata spada do rzędu nieznacznych rzeczek, **w mokre pory stanowi średnią przeszkodę ruchową.**

Dolina: przeciętnie 0,5—1 km szer., z rozszerzeniami do 2 km; podłoże tworzą silnie podmokłe łąki trf., w mokre pory dla pieszych z trudem do przebycia. Poniżej w. Brzozowo zwęża się, staje się naogół sucha i dostępna.

Krawędź prawa do w. Klimki zatarta, zlewa się z sąsiednim nizinnym terenem; lewa wyraźniejsza, utworzona z nieznacznych wzniesień, częściowo zalesionych, dominuje. Dalej obie 5—10 m wys., o łagodnem nachyleniu, często charakteru pasm niskich ps.-wydm.

Brzegi do w. Dąbrówka niskie, podmokłe, trudno dostępne, dalej do 2 m wys., twarde, porosłe krzakami i drzewami.

Szerokość: 3—10 m, miejscami do 20 m.

Głębokość: 0,5—1,5 m, odcinkami do 2 m.

Dno do w. Brzozowo przeważnie bagniste, dalej ps.

Ch. prądu: 0,2—0,4 m/sek.

Mosty: 1) w. Krysiaki drw. 30 m dłg., 4 m szer., tylko dla miejscowych wozów do użycia; 2) w. Demby drw. 10 m dłg., 5 m szer., wytrz. 30 T; 3) w. Sól drw. 20 m dłg., 4 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia; 4) w. Dąbrówka drw. 16,4 m dłg., 5 m szer., wytrz. 8 T.

L) rz. **Rozoga** około 64 km dłg., wypływa w Prusach Wschodnich w postaci dwóch kanałów odwadniających, które łączą się po przekroczeniu granicy Polski. Stąd płynie drobnemi zakrętami w kierunku płd.-wsch., uchodząc do rz. Narew pod w. Łęg Ponicha.

Charakter rzeki i przeszkody jak rz. Szkwa.

Dolina: przeciętnie 1—3 km szer., podmokła, łąkowa, przeważnie na glebie trf., miejscami o charakterze moczarów, pokrytych kępami krzaków. Na całej długości rozsiane w dolinie liczne ps. wzniesienia, suche i dostępne, zwykle uprawne, zamieszkałe. Od w. Szafarczyska dolina węższa, ps., sucha, zupełnie dostępna.

Krawędzie o nieznacznej wysokości, naogół zacierające się w przylegających bagnach, częściowo zalesione, wyraźniej występują na Pc. od mta Myszyniec i między w.w. Kadzidła i Nasiadki.

Brzegi niskie, podmokłe, od w. Szafarczyska do 2 m wys., częściowo zarośnięte olszyną.

Szerokość: 5—12 m.

Głębokość około 1 m.

Dno ps., na małych odcinkach bgn.

Mosty: 1) mto Myszyniec drw. 13 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10 T; 2) na szosie Myszyniec—Demby drw. drogowy i kolejki wąskotor. 24 m dłg., 6 m szer., wytrz. 20 T; 3) na drodze Rossosz—Todzia dwa drw. przez ramiona rzeki 8 i 9,5 m dłg., 3 m szer., wytrz. 10 T; 4) na drodze Golanka—Kadzidło drw. 25 m dłg., 4 m szer., wytrz. 5 T; 5) w. Łęg Starościński drw. 16 m dłg., 5,5 m szer., tylko dla miejscowych wozów do użycia.

M) rz. **Omulew** około 110 km dłg., wypływa w Prusach Wschodnich; w granice Państwa Polskiego wkracza na Pc. od os. Kwiatkowo i stąd 54 km dłg. płynie w kierunku płd.-wscb. Wpada do rz. Narwi 1,3 km poniżej mta Ostrołęka.

Koryto kręte, często podzielone na drobne boczne odgałęzienia i ramiona, wytwarzające małe bagniste wysepki. Spadek zwierciadła wody wynosi 0,51‰, wodostany nie ulegają naogół zbyt wielkim wahaniom. Wylewy wiosenne obejmują zwykle całą dolinę, tworząc wraz z okolicznym terenem rozległe bagniste obszary.

Ze względu na zaniedbane i zapiasczone łożysko do spławu nie nadaje się.

Omulew stanowi do w. Przystań poważną przeszkodę ruchową, z powodu licznych i rozległych bagien, zalegających dolinę i przyległy teren.

Dolina do w. Przystań 1,5—3,5 km szer., trf., podmokła bądź bagnista; podłoże tworzą łąki gęsto pocięte małemi odgałęzieniami rzeki i rowami odwadniającemi, niekiedy nie do przebycia. Na znacznych odcinkach pokrycie stanowią podmokłe lasy liśc., zagajniki i zarośla, miejscami występujące bezpośrednio nad rzeką. Kilkakrotnie (pod w.w. Krukowo, Zawady, Czarnostrzew i Przystań) dolina zwęża się zupełnie, tworząc suche, dostępne przesmyki, po których biegną najlepsze prze-

prawy przez rzekę. Teren sąsiedni zalegają rozległe, bezdrożne bagna (Bogdaniec, Szeroka Biel, Gutocha, Mokoszonki, Karaska i inne), oddzielone od doliny wąskiemi pasmami zalesionych wydm i wzniesień ps. Odcinkami są to zaledwie 6 m wys. fałdy terenu, poprzerzynane językami podmokłych nizinek, zlewające się niespostrzeżenie z okolicznym terenem, odcinkami są to ciągłe i zwarte pasma wzniesień 12—25 m wys. o ostrych, stromych formach.

Całość dostępna jest w mokre pory tylko po nielicznych przeprawach i drogach biegnących zwykle wzdłuż rzeki po opisanych wzniesieniach, umożliwiając poruszenia dla piechoty i miejscami dla lekkich zaprzęgów.

Poniżej w. Przystań do 1 km szer., ps., naogół dostępna. Krawędzie niskie, otwarte.

Brzegi niskie, podmokłe, na odcinkach Czarnostrzew—Przystań i Białobrzeg—ujście do 2 m wys., porośnięte krzakami.

Szerokość: 5—10 m, powyżej w. Przystań miejscami 20—30 m.

Głębokość bardzo zmienna 0,5—5 m, średnio 1—1,5 m.

Dno: naogół bagniste, do w. Czarnostrzew miejscami zarośnięte, poniżej w. Przystań częściowo ps.

Ch. prądu: 0,3—0,5 m/sek.

Mosty: 1) na drodze Krukowo—Surowe drw. 36 m dłg., 3,5 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Zawady dwa zniszczone nie do użycia; 3) w. Czarnostrzew dwa drw.: a) na rzece 45 m dłg., 5,5 m szer.; b) na odnodze 8 m dłg., 6 m szer., oba wytrz. po 20 T; 4) w. Przystań drw. 32 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; 5) w. Kruki drw. 30,2 m dłg., 5 m szer., wytrz. 20 T; 6) w. Olszewo Borki dwa drw., drogowe i kolejki wąskotor.: a) na rzece 36 m dłg., 10 m szer.; b) na odnodze 12 m dłg., 10 m szer., oba wytrz. po 30 T.

Brody: w. Zawady 1 m głęb., dno ps., dojazd z prawego brzegu uciążliwy.

Dopływ prawobrzeżny rz. Omulew.

a) rz. **Płodownica** około 18 km dłg., powstaje z połączenia kilku rowów odwadniających bagno Gutocha, płynie na Pd.W., uchodząc do rz. Omulew pod os. Olkowa Kępa.

Ze względu na bagniste obszary, które przepływa, przedstawia w mokre pory przeszkodę ruchową.

Dolina: przeciętnie 1—2 km szer., trf., podmokła, często pokryta działkami lasów i zarośli. Krawędzie utworzone z oddzielnych grup zalesionych wydm i wzniesień ps. 6—15 m wys.

Brzegi: niskie, podmokłe, porośnięte krzakami.

Szerokość: 2—5 m.

Głębokość: 0,7—1,2 m.

Dno: piasczyste, odcinkami bagniste.

Most: w. Baranowo drw. 14 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T.

Dopływy lewobrzeżne rz. Omulew.

a) rz. **Trybówka** wypływa w Prusach Wschodnich; w granice Państwa Polskiego wkracza pod w. Suchorowice i stąd około 15 km dłg.; płynie w kierunku płd., uchodząc do rz. Omulew poniżej w. Binduga.

W mokre pory przeszkoda jak rz. Płodownica

Dolinę do w. Czarnie tworzy trf. bagno Cyk pokryte łąkami, w mokre pory nie do przejścia. Dalej dolina do 1 km szer., podmokła przeważnie zalesiona lub porośnięta zaroślami. Krawędzie niskie, zatarte, na całej długości zalesione.

Brzegi: niskie, zarośnięte krzakami.

Szerokość: 2—4 m.

Głębokość: 1 m, z dołami do 2 m.

Dno: bagniste.

b) rz. Piasecznica około 18 km dłg., wypływa pod w. Kaczyńskie, płynie na Pd., uchodząc do rz. Omulew pod w. Kruki. Przeszkoda nieznaczna.

Dolina: 0,3—1 km szer., łąkowa, trf., odcinkami lekko podmokła, naogół dostępna. Krawędzie niskie, słabo zarysowane, przeważnie otwarte.

Brzegi: niskie, łąkowe.

Szerokość: 2—5 m.

Głębokość: średnio 1 m.

Dno: miejscami ps., miejscami grząskie.

Most: na drodze Dylewo—Ostrołęka drw. drogowy i kolejki wąskotor. 15,5 m dłg., 10 m szer., wytrz. 20 T.

N) rz. Ruż około 25 km dłg., wypływa pod w. Wola Pienicka; płynie w ostrych zakolach i łukach w ogólnym kierunku zach., uchodząc do rz. Narew pod w. Młynarze. Przeszkoda nieznaczna.

Dolina 0,2—0,6 km szer., łąkowa, gdzieniegdzie lekko podmokła, pokryta zaroślami. Krawędzie do w. Batogowo 5—20 m wys., otwarte; prawa dominuje. Dalej niskie, zatarte.

Brzegi niskie, łąkowe.

Szerokość: 2—8 m.

Głębokość: 0,5—1 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) na drodze Gąsewo—Zawady przepust kam. 3,5 m szer., wytrz. 15 T; 2) w. Batogowo most drw. 17 m dłg., 7 m szer., wytrz. 15 T; 5) w. Młynarze drw. 17 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T.

O) rz. Orzyc około 135 km dłg., wypływa z bagna Niemyje pod w. Dębsk i płynie na Pc., skręcając obok os. m. Janowo na W. Stąd tworzy naturalną granicę między Polską i Prusami Wschodniemi aż do mta Chorzele; dalej płynie na Pd.W. do os. m. Krasnosielc, gdzie skręca na Pd. i wpada do rz. Narwi powyżej w. Zambski Kościelne.

Koryto rzeki kręte, często rozgałęzia się na kilka odnóg, tworząc splot bagnistych, trudno dostępnych ramion. Szczególnie liczne odgałęzienia występują na odcinku Chorzele—Drążdżewo. Średni spadek wody wynosi do w. Drążdżewo 0,57‰ stąd do ujścia 0,45‰. Wylewy wiosenne, przypadające w drugiej połowie marca, obejmują przeważnie całą dolinę. Pod koniec listopada, względnie w początkach grudnia, rzeka zamarza wraz z przyległemi bagnami; pozostają jednak w dolinie niezamarzające odcinki moczarów, niebezpieczne dla poruszeń. Dla spławu nie nadaje się.

Do w. Drążdżewo przedstawia w mokre pory poważną przeszkodę ruchową, ze względu na szeroką, bagnistą dolinę.

Dolina do os. m. Janowo 2—4 km szer., bagnista, trf.; na odcinku Długokąty Wielkie—Zembrzus Mokry Grunt zalesiona, niemożliwa do przebycia, na pozostałych odcinkach w suche pory dostępna. Dalej do mta Chorzele 0,5—0,7 km szer., łąkowa, zadrzewiona, tylko miejscami podmokła.

Następnie do w. Drążdżewo 1,5—3,5 km szer. bagnista, trf., pocięta szeregiem drobnych odnóg i ramion rzeki. Podłoże tworzą zabagnione łąki, pokryte kępami trawy zw. „kaczaniec" z licznemi działkami podmokłych lasów i zarośli olszyny Przebycie doliny na tym odcinku w suche pory jest możliwe dla pieszych po zaznaczonych kępach trawy, obok których znajdują się jednak do 1 m głęb. zabagnione doły. W mokre pory, nawet po jednodniowym deszczu, bagna szybko rozmakają, uniemożliwiając jakiekolwiek poruszenia poza drogami. W zimie pozostają miejscami niezamarzające płaty moczarów, utrudniające dowolność poruszeń bez uprzedniego wywiadu terenu.

Od w. Drążeżewo do ujścia średnio 0,3—0,8 km szer., miejscami zwężona do szerokości koryta; podłoże stanowią odcinkami suche, dostępne łąki i pola orne, odcinkami bagniste, trf. nizinki. W suche pory dolina naogół całkowicie dostępna, w mokre tylko miejscami.

Krawędzie do ujścia rz. Ulatówka niskie, zatarte, przeważnie zalesione, miejscami utworzone z nieregularnie porozrzucanych grup wzniesień ps. Tylko w rejonie w.w. Zemkrzus Mokry Grunt, Szczepkowo, Janowo, Ryki i Borkowo wzniesione 20—35 m w postaci wzgórz otwartych o stromych formach spadku. Dalej do os. m. Krasnosiel lewą tworzą pasma zalesionych wydm ps. 10—25 m wys., oddalające się od rzeki w miarę posuwania się w dół. Miejscami wybiegają w dolinę małe odgałęzienia w postaci coraz niższych wydm, zlewających się stopniowo z terenem. Lewa niewyraźna, bez określonych form przechodzi niespostrzeżenie w przyległą płaszczyznę. W końcu do ujścia obie biegną tuż nad rzeką, jako 8—16 m wyniosłości, miejscami o stromych stokach.

Brzegi przeważnie niskie, podmokłe, porośnięte trawą, krzakami lub drzewami; poniżej os. m. Krasnosielc odcinkami łączą się z krawędziami i w tych miejscach twarde, strome.

Szerokość do os. m. Krasnosielc 3—12 m (ramiona średnio 4—8 m), dalej 15—30 m.

Głębokość bardzo zmienna 0,5—3 m.

Dno do os. m. Krasnosielc bagniste, często zarośnięte wodorostami, dalej przeważnie ps.

Ch. prądu: 0,3—0,5 m/sek.

Mosty: 1) w. Długokąty Wielkie drw. na przycz. mur. 5 m dłg., 3,5 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia; 2) powyżej os. m. Janowo dwa drw. 15 i 11 m dłg., 4 m szer., wytrz. po 3 T; 3) mto Chorzele dwa drw.: a) na rzece 24 m dłg., 6 m szer.; b) na odnodze 16 m dłg., 6 m szer., wytrz. po 10 T; 4) na drodze Jednorożec—Parciaki cztery drw. na ramionach

rzeki 2; 27; 2 i 19 m dłg., 5 m szer.; pierwszy słaby tylko dla miejscowych wozów do użycia, pozostałe wytrz. po 10 T; 5) w. Drążdżewo dwa drw. na ramionach 15 i 25 m dłg., 7 i 6 m szer., wytrz. po 10 T; 6) os. m. Krasnosielc dwa drw. na ramionach 9 i 45 m dłg., 6 m szer., wytrz. po 10 T; 7) w. Padoś mostek prowizoryczny na zniszczonej przez wylewy grobli; 8) mto Maków drw. na kam przycz. 46 m dłg., 6 m szer., wytrz. 15 T; 9) w. Szelków drw. na kam. przycz. 46 m dłg., 6 m szer., wytrz. 15 T.

Dopływy prawobrzeżne rz. Orzyc.

a) **rz. Ulatówka** około 23 km dłg., wypływa pod w. Dąbrowa, płynie na Z., uchodząc do rz. Orzyc naprzeciw flw. Zadziory. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina: do 0,5 km szer., miejscami podmokła, pokryta zaroślami i działkami lasów. Krawędzie niskie, łagodne, przeważnie zalesione.

Brzegi: podmokłe, zarośnięte krzakami.

Szerokość: 2—5 m.

Głębokość: 0,5—1 m.

Dno: piaszczyste.

Mosty: 1) w. Pajki drw. 11 m dłg., 5 m szer., wytrz. 15 T; 2) w. Plewnik drw. 8,5 m dłg., 6 m szer., wytrz. 5 T; 3) w. Ulatowo drw. 11 m dłg., 2,5 m szer., zniszczony, obecnie nie do użycia.

b) **rz. Węgierka** około 35 km dłg., wypływa w okolicy w. Pawłowo Kościelne, płynie w kierunku płd. wsch., uchodząc do rz. Orzyc pod w. Młodzianowo.

Koryto kręte, poniżej mta Przasnysz często podzielone na boczne odnogi, wytwarzające podmokłe wyspy i łachy. Na wiosnę dolina zalewana i wtedy przedstawia nieznaczną przeszkodę ruchową.

Dolina: do 0,3 km szer., gln.-ps. lub gln., pokryta trawą i zaroślami; krawędzie przeważnie niskie łagodne i otwarte.

Brzegi: do 0,5 m wys., łąkowe, dostępne.

Szerokość: 2—5 m.

Głębokość: 0,3—1 m.

Dno: piaszczyste lub bagniste.

Mosty: 1) w. Olszowiec drw. 3 m dłg., 3,5 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Obrąb drw. 21 m dłg., 3 m szer., wytrz. 4 T; obok drugi 9 m dłg., 3 m szer., wytrz. 4 T; 3) mto Przasnysz drw. 24 m dłg., 6 m szer., wytrz. 5 T; 4) powyżej w. Dobrzanowo trzy na ramionach rzeki: a) drw. 24 m dłg., 6,5 m szer.; b) drw. 26 md łg., 5,5 m szer.; c) kam. 7,5 m dłg., 6 m szer., wytrz. po 10 T.

P) **rz. Pełta** (Sona) około 31 km dłg., wypływa w okolicy w. Milewo Rączki, płynie na Pd.W. tworząc dwa duże łuki na W. i Pd.; wpada do rz. Narew pod w. Kleszewo. **Przeszkody nie stanowi.**

Dolina do 0,1 km szer. łąkowa, przeważnie zadrzewiona, miejscami lekko podmokła. Krawędzie zatarte, pokryte trawą lub zaroślami.

Brzegi niskie, płaskie.

Szerokość: 3—10 m.

Głębokość: 0,5—1 m.

Dno ps., odcinkami bgn.

Mosty: 1) w. Milewo—Rączki drw. 11 m dłg., 7 m szer., wytrz. 5 T; 2) w. Karniewo drw. na kam. przycz. 17 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 10 T; 3) w. Byszewo—zupełnie zniszczony; 4) w. Przemianowo drw. na kam. przycz. 6,5 m dłg., 5 m szer., wytrz. 7 T; 5) w. Kleszewo drw. na kam. przycz. 33 m dłg., 5,7 m szer., wytrz. 10 T.

Dopływ prawobrzeżny rz. Pełta.

a) **rz. Przewodówka** około 24 km dłg., wypływa pod w. Borze Strumiany, płynie licznemi zakrętami na W., wpadając obok w. Kleszewo do rz. Pełta. **Przeszkody nie przedstawia.**

Dolina: 0,1—0,15 km szer., ps.-gln., łąkowa, miejscami zadrzewiona; krawędzie niskie, otwarte.

Brzegi: niskie, łąkowe.

Szerokość: do 3 m.

Głębokość: 0,5 m.

Dno: piaszczyste.

Mosty: 1) w. Osiek Górny drw. 7 m dłg., 7 m szer., wytrz. 15 T; 2) os. Kozłówka drw. 8,5 m dłg., 5 m szer., wytrz. 15 T; 3) w. Przewodowo drw. 19 m dłg., 7,8 m szer., wytrz. 7 T; 4) na drodze Przewodowo—Pułtusk drw. 21 m dłg., 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia.

R) rz. Niestempowa około 16 km dłg., wypływa w okolicy w. Bielany, płynie na W., wpadając do rz. Narew pod w. Radzice. **Przeszkody nie stanowi.**

Dolina do 0,1 km szer., ps.-gln., łąkowa, bądź uprawna.

Brzegi 0,5—4 m wys., o zmiennem nachyleniu, miejscami bardzo strome, przeważnie zarośnięte krzakami.

Szerokość do 4 m.

Głębokość do 0,5 m.

Dno ps.

Mosty: 1) flw. Golądkowo drw. 13 m dłg., 7,4 m szer., wytrz. 10 T; 2) w. Radzice drw. 25 m dłg., 6,7 m szer., wytrz. 10 T.

6) rz. Wkra (Działdówka, Nida) około 228 km dłg., wypływa w Prusach Wschodnich pod nazwą Nida (Neide). W granice Polski wkracza 2 km na Pc.W. od w. Chorap i stąd płynie w kierunku zach., tworząc granicę państwową, aż do zetknięcia się z prawobrzeżnym swym dopływem rz. Skotawa. W dalszym ciągu, od mta Działdowo, przyjmuje nazwę Działdówka (Soldau) płynąc licznemi załamaniami w ogólnym kierunku na Z. Poniżej w. Wielki Łęck skręca na Pd. i wije się w tym kierunku w niezliczonych zakolach i łukach do os. m. Bieżeń. Następnie zwraca się na nieznacznym odcinku na W., poczem od os. m. Radzanów na Pd.W., który to kierunek zatrzymuje aż do ujścia do rz. Bug, 2,5 km powyżej ob. war. Modlin.

Wkra należy do rzek nizinnych, o średnim spadku zwierciadła wody $0{,}47^0/_{00}$, więc większym niż na prawych dopływach rz. Narwi. Do zwiększenia się spadku przyczynia się ogólne wzniesienie terenu oraz brak bagien w dorzeczu. Wkra tylko w górnym swym biegu przepływa szeroką, podmokłą nizinę,

dalej zaś płynie okolicą silnie sfalowaną, miejscami pagórkowatą, co zwiększa jej spadek i chyżość.

Koryto rzeki utworzone w górnym biegu w torfie, zaś dalej w piasku, ulega zdziczeniu i zapiaszczeniu. W okolicach mta Działdowa uregulowane i połączone z kilkoma kanałami odwadniającemi dolinę. Poniżej tegoż mta rzeka tworzy trzy strumienie: a) Stara Działdówka (Alte Soldau), rów częściowo zarośnięty, mający tylko miejscami doły napełnione wodą; b) rów uregulowany 4 m szer.; c) rz. Działdówka (Soldau), którą płyną główne masy wody. Począwszy od w. Wielki Przełęk koryto zwarte, poczem na odcinku Żuromin—Strzegowo znów rozwidlone na kilka ramion, z których największe przyjmuje nazwę rz. Luta, zatacza łuk ku Pc., łącząc się z głównem ramieniem poniżej w. Bielawy.

Rozległe ławice piaszczyste, zalegające koryto rzeki ułatwiają nawet przy normalnych wodostanach przekroczenie rzeki w licznych punktach, poza podmokłemi odcinkami doliny. Wodostany są naogół małe; **podczas wiosennych roztopów i po dłuższych opadach wzrastają jednak nagle, zalewając dolinę** w górnym biegu i nizinnych rozszerzeniach średniego. Warstwa wody osiąga przeciętnie 1,5 m ponad poziom normalny, tworząc wielkie rozlewiska w kształcie jezior, które jednak dość szybko spływają i wysychają.

Rzeka zamarza od początków grudnia do połowy marca; całkowite ustalenie skorupy lodowej odbywa się w ciągu kilku dni przy mrozach — 12 do 15° C. W górnym biegu pozostają małe odcinki, zamarzające całkowicie tylko przy bardzo silnych mrozach.

Spław drzewa możliwy od os. m. Sochocin, obecnie prawie zupełnie nieużywany.

Wkra stanowi na całej swej długości poważną przeszkodę ruchową. W górnym biegu i w rozszerzeniach doliny średniego tworzą ją podmokłe odcinki doliny, w dolnym strome krawędzie i brzegi oraz znaczne wodostany. Szczególnie wzrasta znaczenie Wkry jako przeszkody na wiosnę i w jesieni, kiedy wielkie wylewy uniemożliwiają poruszenia w dolinie, a przekroczenie rzeki ograniczają wyłącznie do przepraw. Najdogodniej przedstawiają się poruszenia w dolinie w biegu średnim (na odcinku Wielki Łęk — Borkowo); liczne zwężenia doliny, jej suche w tych punktach podłoże, dostępność krawędzi i liczne ps. ławice w rzece wybitnie osłabiają znaczenie rzeki jako przeszkody.

Dolina: do w. Wielki Łęck 1—3 km szer., trf., silnie podmokła, poprzerzynana licznemi rowami odwadniającemi, z wiosną całkowicie zalewana. Dostępność nawet w suche pory utrudniają zabagnione, głębokie doły po wybranym torfie, rozsiane po całej dolinie. W mokre pory poruszenia w dolinie możliwe są tylko dla piechoty (miejscami z wielkim trudem, po bagnie); w suche, podłoże torfów wysycha znacznie, umożliwiając przebycie dla kawalerji i lekkich zaprzęgów po licznych drożynach i ścieżkach. Sama rzeka jest na tym odcinku naogół wszędzie do przebycia brodem.

Dalej do w. Żuromin 0,1—0,3 km szer. łąkowa, sucha i dostępna, poczem do os. m. Radzanów znów rozszerzona, średnio 2 km, płaska, miejscami silnie podmokła i pocięta odgałęzieniami rzeki (szczególnie odcinek Młudzyn—Radzanów). Podłoże stanowią łąki gęsto porośnięte zaroślami i kępami drzew. Następnie do w. Giełczynek 0,2—0,5 km szer., łąkowa, skąd do w. Borkowo zmienna; kilkakrotnie zwęża się do szer. 0,1 km jest sucha, otwarta, często uprawna, miejscami zaś rozszerza się 0,5—1 km, tworząc podmokłe, łąkowe odcinki, gdzieniegdzie pokryte krzakami i grupami pojedyńczych drzew. Dostępność zależna od pór roku; wiosną i jesienią odcinki podmokłe dostępne tylko dla piechoty, w suche przeważnie także dla kawalerji i lekkich zaprzęgów.

Od w. Borkowo do zlania się z doliną Bugu (pod w. Pomiechowo) dolina zwężona do szerokości koryta, charakteru jaru, o wąskich pasach suchego terenu u podnóża krawędzi.

Krawędzie do w. Wielki Łęck 10—24 m wys., o łagodnych, otwartych i dostępnych stokach. Dalej do w. Żuromin niższe, średnio 12 m wys., kilkakrotnie na małych odcinkach wznoszą się do 20 m, przyjmując strome formy spadku. Następnie do w. Strzęgowo utworzone ze wzniesień charakteru wydm, często zalesionych, poczem do w. Borkowo przeciętnie 10 m wys., łagodne, przeważnie otwarte. Od w. Borkowo tworzą jar 20—30 m głęb. o stromych, często prostopadłych zboczach. Miejscami zbocza są poszarpane, o licznych wąskich lecz głębokich wąwozach. Na tym odcinku krawędzie przedstawiają przeszkodę dla zaprzęgów i częściowo kawalerji.

Brzegi: do w. Wielki Łęck trf., podmokłe, zarośnięte trzciną, na odcinku Działdowo — Wielki Przełęk miejscami do 1 m wzniesione, suche. Dalej przeważnie 0,5—1 m wys., płaskie, gdzieniegdzie pokryte krzakami, naogół dostępne. Od w. Żuromin do w. Strzegowo znów niskie, podmokłe, poczem do w. Borkowo, jak na odcinku poprzednim. Poniżej w. Borkowo często wspólne z krawędziami i tu strome trudno dostępne.

Szerokość: do mta Działdowo 8—20 m szer., stąd wzrasta stopniowo wahając się do os. m. Sochocin 20—50 m, poczem do ujścia 40—80 m z rozszerzeniami do 100 m.

Głębokość: do w. Wielki Łęck nie przekracza 1 m, dalej bardzo zmienna 0,8—3 m.

Dno: do w. Wielki Łęck ps., odcinkami zamulone, następnie ps., poniżej w. Borkowo z domieszką żwiru i kamieni.

Ch. prądu: 0,4—0,7 m/sek., w dolnym biegu przy wysokich wodostanach wzrasta do 1—1,5 m/sek.

Mosty: 1) 1 km poniżej w. Chorap drw., 4 m dłg., 4,5 m, wytrz. 4 T; 2) 1 km powyżej w. Kisiny drw. 5 m dłg., 4 m szer., wytrz. 3 T; 3) tuż powyżej mta Działdowa drw. na mur. przycz. 20,1 m dłg., 6,6 m szer., wytrz. 25 T; 0,7 km poniżej most kolej.; w mcie Działdowo most beton. na kanale połączonym z rzeką 5 m dłg., 6 m szer., wytrz. 20 T; 4) w. Zieluń drw. 30 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T; 5) w. Lubowidz trzy drw. na odnogach rzek: 4; 4,5 i 23 m dłg., 5—5,5 m szer., wytrz. 12 T; 6) w. Brudnice dwa drw.: a) 19,5 m dłg., 5 m szer., wytrz

12 T; b) 10 m dłg., 4 m szer., wytrz. 1,5 T; 7) w. Poniatowo dwa drw. na mur. przyczółkach: a) 6 m dłg., 5 m szer., zepsuty, obecnie nie do użycia; b) 8 m dłg., 5 m szer., wytrz. 2 T; 8) w. Karniszyn na odnodze „Luta" drw. 7,7 m dłg., 7,5 m szer., wytrz. 10 T; 9) os. m. Bieżuń drw. 45 m dłg., 6,5 m szer., wytrz. 8 T; 10) 1 km na W., od w. Bielawy na odnodze „Luta" drw. 8,5 m dłg., 4 m szer., wytrz. 2 T; 11) w. Drzazga drw. 32 m dłg., 5 m szer., wytrz. 4 T; 12) os. m. Radzanów dwa drw. 9 i 27 m dłg., 3 m szer., wytrz. 3 T; 13) w. Strzegowo dwa drw. 65 i 49 m dłg., 7,5 m szer., wytrz. 5 T; 14) w. Glinojeck dwa drw. 30 i 75 m dłg., 3,5 m szer., wytrz. 4 T; 15) os. m. Sochocin: a) przepust kam. na odnodze 6,4 m dłg., 6 m szer., wytrz. 20 T; b) most drw. na rzece 79 m dłg., 6 m szer., wytrz. 15 T; 16) w. Kałęczyn dwa drw.: a) na rzece 60 m dłg., 6,7 m szer., wytrz. 15 T; b) na odnodze 43 m dłg., 6,7 m szer., wytrz. 15 T; 17) w. Borkowo drw. 78 m dłg., 7,2 m szer., wytrz. 15 T; 18) w. Pomiechówek drw. na kam. przycz. 130 m dłg., 7,2 m szer., wytrz. 15 T.

Kładka: w. Ruda drw. 28 m dłg., 1,5 m szer., 1 m wys., dla pieszych.

Brody: 1) w. Ruda 0,5 m głęb., dno ps.; 2) w. Borczyn 35 m szer., 0,5 m głęb., dno żwir.; na wiosnę nie do użycia; 3) w. Poniatowo 12 m szer., 0,7 m głęb., dno ps., do użycia j. w.; 4) na drodze Popielżyn—Zawady 20 m szer., 0,5 m głęb., dno ps.—tylko w suche pory do użycia.

Dopływy prawobrzeżne Wkry.

A) rz. Skotawa (Skottau) około 30 km dłg., wypływa w Prusach Wschodnich i począwszy od os. Opacznik tworzy granicę polsko-niemiecką aż do tamy przy ujściu do kanału, która oddziela ją od rz. Działdówka. Kanałem płynie na Z. do mta Działdowa, wpadając nieco poniżej do rz. Działdówka. 1 km powyżej miasta znajduje się na kanale śluza, która służy do odprowadzania nadmiaru wody w czasie wysokich wodostanów do rz. Działdówki. **Z wiosną stanowi przeszkodę ruchową.**

Dolina: 0,6—1 km szer., podmokła, łąkowa, na grubym pokładzie torfów. Na wiosnę i jesienią trudna do przebycia ze względu na rowy i doły napełnione wodą, pozostałe po wydobytym torfie. Krawędzie utworzone z pojedyńczych, otwartych wzniesień do 20 m wys., przeważnie o łagodnych, dostępnych stokach.

Brzegi: niskie, otwarte.

Szerokość: 3—12 m, przy ujściu do 30 m, kanał 4—5 m szer.

Głębokość: do w. Krasnołęka do 0,8 m, dalej 0,7—1,5 m; kanał 0,4—1 m głęb.

Dno: piaszczyste, miejscami bagniste.

B) rz. Raciążnica powstaje z połączenia kilku rowów odwadniających i strumyków: Zadębe, Wundała i Strzemienie, zlewających się w rejonie mta Raciąż w jedno koryto. Stąd przyjmuje nazwę Raciążnica i płynie na Pd.W., uchodząc do rz. Wkra pod os. m. Sochocin. **Przeszkoda tylko na wiosnę.**

Doliny rowów odwadniających i strumyków w górnym biegu stanowią podmokłe łąki pokryte zaroślami i działkami lasów, w mokre pory trudne do przebycia. Dolina rz. Raciążnicy 0,1—0,3 km szer., łąkowa, odcinkami lekko podmokła, o krawędziach niskich, zupełnie płaskich. Na wiosnę dolina zalewana, długo zatrzymuje nadmiar nawodnienia, utrudniając poruszenia.

Brzegi: łąkowe, niskie, na wiosnę zalewane, trudno dostępne.

Szerokość: rowy i strumyki 1—3 m, rzeka 2—6 m, przy ujściu do 10 m.

Głębokość: 0,6—1 m, doły do 2 m.

Dno: przeważnie bagniste.

Mosty: 1) na drodze Lipa—Zgagowo na rowie odwadniającym drw. 3 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 3 T; 2) w. Wolany na rowie odwadn. drw. 3,5 m dłg., 3 m szer, wytrz. 3 T; 3) w. Osowa Drobińska na rz. Zadębe drw. 3 m dłg., 4 m szer., wytrz. 2 T; 4) mto Raciąż na rz. Raciążnica dwa drw.: a) na odnodze 9 m dłg., 6 m szer.; b) na rzece 20 m dłg., 6 m szer.— oba po 10 T wytrz.

C) rz. Płonka około 27 km dłg., wypływa w okolicy w. Błomino, płynie na W., od w. Strachowo z lekkiem odchyleniem ku Pc. Wpada do rz. Wkra powyżej w. Kalęczyn. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina: do 0,4 km szer., łąkowa, uprawna lub zarośnięta krzakami, na odcinkach podmokłych o podkładzie torfowym. Krawędzie naogół nieuwydatnione, otwarte.

Brzegi: niskie, miejscami do 2 m wys., o różnem nachyleniu, dostępne.

Szerokość: 2—6 m.

Głębokość: średnio 0,5 m, miejscami doły do 1,5 m.

Dno: piaszczyste.

Most: mto Płońsk drw. 36 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T.

D) rz. Naruszewka około 24 km dłg., powstaje z połączenia kilku strumyków w okolicy w. Naruszewo i płynie na Pc.W., wpadając do rz. Wkra 3 km powyżej w. Borkowo. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina: u źródeł i zbiegu strumieni trf. łąki podmokłe, dalej dolina do 0,1 km szer., łąkowa bądź uprawna. Krawędzie niskie, otwarte.

Brzegi: niskie, porośnięte krzakami i drzewami.

Szerokość: 1—4 m.

Głębokość: 0,5 m, doły do 1,5 m.

Dno: piaszczyste.

Mosty: 1) w. Szczytno drw. 24 m dłg., 6 m szer., wytrz. 7 T; 2) w. Wrona dwa drw. 3 i 7 m dłg., 2,5 i 3,5 m szer.— tylko dla miejscowych wozów do użycia.

Dopływy lewobrzeżne Wkry:

A) rz. Mławka około 38 km dłg., wypływa pod w. Piekiełko, przepływa nizinne podmokłe obszary, odcinkami jako

rów odwadniający; ogólny kierunek biegu płd. zach. Wpada do rz. Wkra powyżej os. m. Radzanów. **Ze względu na szeroką pomokłą dolinę stanowi w mokre pory na odcinku Turza Mała—Szreńsk poważną przeszkodę ruchową.**

Dolina: do w. Turza Mała 0,1—0,4 km szer., łąkowa, miejscami lekko podmokła, naogół dostępna. Dalej do os. m. Szreńsk rozszerzona do 3 km, podłoże tworzą podmokłe lub bagniste nizinki bądź zwarte kompleksy podmokłych lasów. Dostępność w mokre pory tylko dla piechoty, utrudniona zwłaszcza z powodu gęstej sieci rowów odwadniających. Następnie do ujścia 0,5—1 km szer., lekko podmokła, łąkowa, porośnięta zaroślami i grupami drzew.

Krawędzie do w. Turza Mała utworzone z pasma wzniesień ps. do 25 m wys., na odcinku Mławka — Lewczyn zalesionych. Dalej niskie, płaskie, niespostrzeżenie zlewają się z doliną, na całej długości poprzerzynane głęboko wciskającemi się podmokłemi nizinkami.

Brzegi: przeważnie niskie, podmokłe.

Szerokość: 2—8 m.

Głębokość: 0,5—1,5 m.

Dno: zmienne ps. lub bagniste.

Mosty: 1) w. Mławka drw. na mur. przycz. 6 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 15 T; 2) w. Lewczyn drw. 10 m dłg., 3,5 m szer., wytrz. 2 T; 3) w. Turza Mała mur. 18 m dłg., 9 m szer., w czasie rozpoznań w budowie; 4) os. m. Szreńsk dwa drw. 13,2 i 21,7 m dłg., 6,6 m szer., wytrz. 10 T.

B) rz. Łydynia około 70 km dłg., wypływa na Pd. od w. Dębsk, płynie jako nieznaczny strumyk bądź rów odwadniający w ogólnym kierunku na Pd. Wpada do rz. Wkra około 3,5 km powyżej os. m. Sochocin. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina: 0,1—0,5 km szer., łąkowa, poniżej mta Ciechanów z licznemi podmokłemi odcinkami, porośniętemi krzakami i grupami drzew. Krawędzie 6—12 m wys., łagodnie nachylone, poniżej w. Borowe miejscami zalesione.

Brzegi: niskie, łąkowe.

Szerokość: 2—8 m, miejscami rozlana do 20 m.

Głębokość: średnio 0,6—1 m, odcinki 1—2 m.

Dno: piasczyste.

Mosty: 1) w. Kłuszewo drw. 10 m dłg., 6,4 m szer., wytrz. 15 T; 2) w. Żmijewo drw. 15,5 m dłg., 4 m szer., wytrz. 5 T; 3) mto Ciechanów drw. na mur. przycz. 45 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10 T; 4) pod cukrownią w mcie Ciechanów most kolejki drw. na kam. przycz. 30 m dłg., 8 m szer., wytrz. 30 T; 5) w. Bielino most kolejowy żel. na kam. przycz. 30 m dłg., 10 m szer.

C) rz. Sona około 62 km dłg., powstaje z dwóch strumyków zwanych Sona, łączących się pod w. Ciemniewo. Płynie na Pd. uchodząc do rz. Wkra pod w. Popielżyn Dolny. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina: do 0,5 km szer., łąkowa lub uprawna, na nieznacznych odcinkach podmokła, pokryta zaroślami i kępami drzew. Krawędzie niskie, słabo zaznaczone.

Brzegi: niskie, otwarte.
Szerokość: 2—10 m.
Głębokość: 0,5—1 m.
Dno: piaszczyste.
Mosty: na prawym strumyku Sona: 1) w. Przedwojewo drw. 9,5 m dłg., 7 m szer., wytrz. 10 T; 2) w. Chrzanowo drw. 16 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T;
na lewym strumyku Sona: 1) w. Wola Wierzbowska drw., 8,5 m dłg., 7 m szer., wytrz. 10 T; 2) w. Kołaczkowo dwa drw. 7,5 i 13 m dłg., 4—4,5 m szer., wytrz. 3 T; 3) na Pc. od w. Watkowo drw. 24 m dłg., 6,4 m szer., wytrz. 10 T;
na rz. Sona po połączeniu obu strumyków: 1) w. Sońsk drw. 45 m dłg., 5 m szer., wytrz. 8 T; 2) w. Zagwizdy trzy drw.: 19; 16 i 44 m dłg., 4—6 m szer., obecnie zniszczone nie do użycia; 3) mto Nowe Miasto dwa drw. 34 i 36 m dłg., 6,7 m szer., wytrz. 15 T.

D) rz. Nasielna około 22 km dłg., wypływa w okolicy w. Skoroszki, płynie na Pd.Z., uchodząc do rz. Wkra pod w. Cieksyn. **Przeszkoda nieznaczna.**
Dolina: do 0,4 km szer., łąkowa, miejscami porośnięta krzakami. Krawędzie niskie, zlewają się z doliną.
Brzegi: niskie, otwarte.
Szerokość: do 3 m.
Głębokość: do 0,7 m.
Dno: piaszczyste.
Mosty; 1) mto Nasielsk dwa drw. 6,5 i 10 m dłg., 6—7 m szer., wytrz. 10 T; 2) w. Pieściorogi drw. 14 m dłg., 6,9 m szer., wytrz. 10 T.

IV. rz. Motawa (Mułtawa) około 32 km dłg., wypływa pod w. Ciołkówko, płynie do w. Mąkolin na Pd.W., stąd ostro skręca na Z., poczem na Pd. Wpada do Wisły pod w. Kępa Polska. **Przeszkoda nieznaczna.**
Dolina do os. m. Bodzanów 0,1—0,2 km szer., łąkowa, odcinkami lekko podmokła. Dalej zwężona do szerokości koryta, przeważnie uprawna. Krawędzie do os. m. Bodzanów 2—8 m wys., łagodnie nachylone, otwarte, następnie 16—30 m wys., odcinkami strome i zalesione.
Brzegi niskie, łąkowe, poniżej os. m. Bodzanów miejscami wspólne z krawędziami, strome.
Szerokość 2—8 m.
Głębokość 0,6—1,5 m.
Dno piaszczyste.

V. rz. Skrwa północna około 110 km dłg., wypływa w okolicy w. Płociczno, stąd płynie w kierunku płd., jako nieznaczny strumyk lub rów odwadniający. Pod w. Skrwilno prze-

pływa jezioro tej samej nazwy, poczem zatoczywszy dwa duże łuki na Z. i W., płynie od ujścia rz. Sierpienica w ogólnym kierunku na Pd. Na tym odcinku posiada bieg bardzo kręty i zawiły, często na przestrzeni kilku kilometrów zmienia kierunek na wprost przeciwny. Wpada do Wisły pod w. Biskupice.

Wylewy wiosenne nieznaczne, występują tylko w górnym biegu (do ujścia rz. Sierpienicy); dalej zanikają, dzięki głębokiemu wcięciu koryta w teren. Zamarza od grudnia do początków marca.

Ze względu na wysokie, strome krawędzie i dość znaczne wodostany, stanowi w środkowym i dolnym biegu przeszkodę ruchową.

Dolina do w. Pianki nie jest wyraźnie zaznaczona. Rzeka przepływa na tym odcinku rozległą nizinę o glebie trf. lekko podmokłej. Pokrycie stanowią lasy z działkami pól ornych na wzniesieniach i pasmami podmokłych łąk we wgłębieniach terenowych. Nizina ta jest zalewana wylewami rzeki nawet przy niewielkich jej wezbraniach; z wiosną poruszenia możliwe tylko dla piechoty. Dalej dolina 0,1—0,3 km szer., coraz głębiej wcina się w teren, tworząc odcinkami jar 30—60 m głęb. Podłoże przeważnie suche, uprawne, nawet w mokre pory dostępne.

Krawędzie do w. Pianki niezaznaczone, giną niespostrzeżenie w całej nizinie. Następnie do ujścia tworzą strome zbocza jaru, którym rzeka płynie; wysokość do w. Zdzięborz wy. 30—40 m, dalej 30—60 m. Na tym odcinku przedstawiają przeszkodę ruchową.

Brzegi do w. Pianki niskie, trf., na wiosnę zalewane i trudno dostępne. Następnie 1—3 m wys., strome, miejscami porośnięte krzakami.

Szerokość do ujścia rz. Sierpienicy 2—10 m, stąd do 25 m.

Głębokość 0,8—2 m.

Dno ps., w górnym biegu odcinkami grząskie, w dolnym kamieniste.

Ch. prądu: 0,4—1 m/sek.

Mosty: 1) rz. Skrwilno 2 drw.: a) 16 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 2 T; b) 6 m dłg., 4 m szer., wytrz. 1,5 T; 2) w. Zambrzyce; 3) na drodze Blizno—Sierpc drw. 16,6 m dłg., 4 m szer., wytrz. 15 T; 4) na drodze Całownia—Sierpc drw. 18 m dłg., 4,3 m szer., wytrz. 12 T; 5) w. Stare Malanowo drw. 45 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T; 6) w. Sulkowo drw. 17,5 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T; 7) w. Janoszyce drw. 30 m dłg., 5 m szer., wytrz. 20 T; 8) w. Parzeń drw. 32 m dłg., 5 m szer., wytrz. 20 T; 9) w. Biskupice drw. na kam. przycz. 40 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10 T.

Dopływ lewobrzeżny Skrwy.

1) rz. Sierpienica około 46 km dłg., wypływa w rejonie w. Leszczyno, płynie do w. Szumianie na Pc., dalej na Pc.Z. Wpada do rz. Skrwy 3,5 km poniżej mta Sierpc. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,2—0,4 km szer., łąkowa, odcinkami podmokła, na wiosnę zalewana. Krawędzie do 20 m wys., otwarte, często strome.

Brzegi płaskie, tylko w mcie Sierpc strome.
Szerokość 3—8 m.
Głębokość 0,7—1,5 m.
Dno piasczyste.
Most: mto Sierpc drw. 34 m dłg., 6,5 m szer., wytrz. 20 T.

VI. rz. Drwęca około 245 km dłg., wypływa w Prusach Wschodnich na wysokości 165,5 m npm. W granice Polski wkracza przy ujściu rz. Griesslerbach i stąd płynie na Pd., tworząc do mostu kol. na linji Działdowo—Iława granicę państwową. Dalej płynie na Pd. do w. Głęboczek, gdzie ostrym łukiem skręca na Pd.Z., zatrzymując ten kierunek aż do ujścia. Wpada do Wisły pod w. Złotorja na wysokości 36 m npm.

Drwęca jest rzeką nizinną o bardzo krętym biegu i licznych zakolach w formie nawrotów w przeciwną stronę, zbliżających się do początku zakola. Dzięki temu powstają charakterystyczne dla Drwęcy półwyspy i wyspy zakolowe. Te ostatnie najlepiej wykształcone pod flw. Józefat; największe zakola występują w rej. w. Elgiszewo. Prócz wysp zakolowych powstają na rzece piasczyste wyspy ławicowe, nanoszone przez napór prądu. Ławice te porastają bujną roślinnością i zwykle po kilku latach nikną, rozmyte przez większe wezbrania rzeki.

Średni spadek zwierciadła wody wynosi 0,52‰, ulega jednak bardzo znacznym wahaniom. Powodem są wspomniane zakola, silnie zarastające zielskiem i ławice zalegające koryto. Spadek wody wzrasta naogół w miarę posuwania się w dół rzeki, dzięki coraz większemu wcięciu koryta w teren.

Koryto rzeki utworzone jest przeważnie w piaskach, miejscami z domieszką torfu. Wskutek małej spoistości tych gleb prąd rzeki wyrywa w czasie wezbrań odcinki brzegów, rozszerzając koryto i podnosząc dno. Miejscami występują w korycie zwały kamieni tworzące niebezpieczne progi (np. Strachowska Rafa).

Na Drwęcy zachodzą jedynie krótkotrwałe wylewy wiosenne, trwające kilka dni, wyjątkowo w niektóre lata 1—2 tygodni. Zasięg wylewów jest nieznaczny, w nielicznych tylko miejscach dochodząc do szerokości 1 km. Wezbrane wody wyrządzają jednak dzięki wielkiej chyżości prądu (do 2,5 m/sek.) i gwałtowności przebiegu duże szkody i zawsze zagrażają przeprawom. Wysoki wodostan szybko powraca do średniego, zaś teren zalany wysycha, dzięki lekkim głębom, w ciągu kilku dni.

Zestalenie skorupy lodowej jest niejednakowe. W miejscach o mniejszej chyżości prądu lód ustala się szybko przez równomierne zamarzanie od brzegów i pokrywa zwartą skorupą całą rzekę, podczas gdy często tuż obok, nie może się zestalic całkowicie nawet przy największych mrozach. Często przez całą zimę pozostają na rzece niezamarznięte przetoki. Przeciętnie utrzymuje się skorupa lodowa od grudnia do końca lutego, przyczem jednak często zachodzą w ciągu zimy odwilże. Wskutek tego okres pochodu kry rozciąga się niekiedy na całą

zimę. Płynąca na wiosnę kra, zatrzymywana przez zarastające rzekę zielsko, tworzy liczne zatory na zakolach, znikające zwykle w ciągu kilku godzin.

Prace regulacyjne. Drwęca jest uregulowana od w. Złotorja do ujścia przy pomocy małych główek długości do 15 m, o konstrukcji podobnej jak wiślane. Pozatem na małych odcinkach istnieją wały ochronne sporządzone z faszyny i żwiru. Pod w. Lubicz znajduje się jaz młynowy, kamienny z drewnianą nadbudową, 2 m wys. ze śluzą o ośmiu otworach łącznej szer. 13 m. Śluza służy do przepuszczania tratew długości 16—28 m, o 6 pniach.

Rzeka jest spławna na całej długości, jednak z powodu zakoli tratwy mają ograniczoną długość: do w. Elgiszewo do 15 m, poniżej do 20 m. Żegluga rozpoczyna się od w. Lubicz, skąd nurt 0,8 m, przy niskim wodostanie pozwala na używanie małych statków rzecznych pojemności do 70 T.

Zarząd rzeki należy do Dyrekcji Robót Publicznych przy woj. Pomorskiem. Stacje wodowskazowe znajdują się w następujących miejscowościach: Biała Góra, Nowe Miasto, Brodnica i Nowa Wieś; stacje śniegowskazowe w mcie Brodnica i w. Tomkowo.

Drwęca przedstawia poważną przeszkodę ruchową. Na wiosnę przekroczenie rzeki możliwe jest jedynie po przeprawach, przyczem zbliżenie do koryta poza drogami możliwe jest tylko dla piechoty. W lecie, w okresie niskiego wodostanu, wytwarza się miejscami szereg dogodnych brodów po zalegających rzekę ławicach. Dzięki ogólnej dostępności doliny poruszenia dla lekkich zaprzęgów nie natrafiają w tym czasie na większe trudności. Budowa przepraw dzięki właściwości doliny i koryta jest dogodna; w punktach gdzie brak dostępu (drogi) bezpośrednio do rzeki, konieczne są prace przygotowawcze ze względu na strome odcinki brzegów. W zimie nawet w miejscach najkorzystniejszych dla tworzenia się lodu potrzeba silnych mrozów (do 20°) dla przeprawy ciężkich zaprzęgów. Ze względu na niezamarzające przetoki i częste odwilże przeprawa po lodzie wymaga uprzedniego dokładnego wywiadu.

Dolina do ujścia rz. Welle 2—8 km szer. Podłoże tworzą torfiaste łąki gęsto pocięte rowami odwadniającemi. Odcinek ten odznacza się dość silnem nawodnieniem, długo utrzymującem się po wylewach i silniejszych deszczach. W mokre pory poruszenia dla piechoty bardzo uciążliwe.

Krawędzie 10—20 m wys. naogół łagodnie nachylone; strome, częściowo poszarpane stoki występują pod w. Gramten i poniżej flw. Rodzone. Krawędź prawa na dłuższych odcinkach zalesiona, lewa przeważnie otwarta.

Dalej do ujścia rz. Branica dolina 1 km szer., pod mtem Nowe Miasto zwężona do 0,7 km, poczem do ujścia rz. Rypinica 1—2,5 km szer. Podłoże zmienne; miejscami ciągną się rozległe obszary łąkowe, pocięte rowami odwadniającemi, miejscami zaś łąki tworzą tylko wąskie pasma tuż przy korycie rzeki, zaś całą dolinę zalegają pola orne, często także lasy.

Poniżej ujścia rz. Branicy przeważają naogół łąki i pastwiska porośnięte krzakami. Wylewy na tym odcinku nieznaczne, obejmują tylko niżej położone pasma łąk. Poruszenia dla piechoty możliwe poza okresem wylewów wiosennych.

Krawędzie 30—50 m wys., opadają stromemi otwartemi stokami bądź przechodzą łagodnym tarasem w dolinę. Obie sporadycznie zalesione.

Następnie do flw. Jedwabno do 2 km szer., z kilkoma lejowatemi zwężeniami i rozszerzeniomi. Podłoże stanowią przeważnie pola orne i pastwiska, gdzieniegdzie pocięte, piasczystemi zalesionemi wydmami. Podmokłe łąki występują jedynie pod w. Stoszewy, flw. Józefat i Kołat. Poruszenia na tym odcinku nie napotykają na trudności.

Krawędź lewa, silniej zarysowana, 30—50 m wys., od ujścia rz. Ruziec niższa 10—30 m, o średnim nachyleniu 20—60°. Pokrycie zmienne; odcinkami pola orne i pastwiska, odcinkami las i kępy zarośli. Prawa początkowo 30—60 m wys., stroma, opada stopniowo do wys. 15 m, kilkakrotnie spłaszczona, zlewa się nieznacznie z sąsiednim terenem. Na obu występują miejscami 50—150 m dłg. parowy, daleko rozgałęziające się w głąb terenu, o ścianach stromych, zarośniętych.

Powyżej flw. Jedwabno zwęża się dolina do szerokości 0,1—0,3 km, a przy przełomie przez krawędź Wisły nawet do 80 m. Podłoże zalegają pastwiska bądź piasczyste nieużytki. Krawędzie 10—20 m wys., łagodnie nachylone, odcinkami silnie zadrzewione.

Brzegi do ujścia rz. Rypinica niskie, w miejscach podmokłych zarośnięte trzciną i szuwarem; na małych odcinkach 1—1,5 m wys., strome, porośnięte krzakami. Dalej 0,5—1,5 m wys. na zwężeniach doliny przechodzą w krawędzie, gdzieniegdzie pokryte wikliną.

Szerokość do ujścia rz. Rypinica 15—30 m, dalej 30—60 m, przy średnim wodostanie; na zakolach zwykle zwiększona.

Głębokość 0,7—2 m; przy wysokim wodostanie wzrasta o 1—3 m, przy niskim opada 0,5—1 m. Na całej długości występują zwykle w rozszerzeniach i na zakolach miejsca płytsze, a na zwężeniach głębsze, przeciętnie 2—3 m. Pozatem spotyka się wyrwy 4—5 m.

Dno do ujścia rz. Branica piasczyste, miejscami z nawierzchnią mułu; dalej piasczyste lub żwirowe, odcinkami, wskutek wymycia piasku przez prąd, kamieniste (margiel), ustawicznie przesypywane piaskiem.

Ch. prądu bardzo zmienna. Na odcinkach płaskich wynosi zaledwie 0,2—0,4 m/sek., na spadkach do 1,5 m/sek. Przy wysokich wodostanach wzrasta do 2,5 m/sek., przy niskich opada do 1 m/sek. (na spadkach).

Mosty: 1) w. Zielkowo drw. 28 m dłg., 4,5 m szer., zniszczony, tylko dla pieszych do użycia; 2) w. Rodzone drw. na mur. przyczółkach 14 m dłg., 7 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 3) poniżej os. Rosenkrug kolejowy na linji Działdowo—Iława (należy do Rzeszy Niem.); 4) flw. Ruda drw. 17,4 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10 T; 5) w. Bratjan dwa: a) drw. na mur. przy-

czółkach 33 m dług., 6 m szer., dla lekkich zaprzęgów; b) betonowy o brukowanej nawierzchni 38 m dług., 5 m szer., wytrz. 20 T; 6) w. Mszanowo drw. 40 m dług., 4 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 7) mto Nowe Miasto dwa: a) drogowy betonowy o brukowanej nawierzchni 33 m dług., 7 m szer. wytrz. 20 T; b) kolejowy betonowy 34 m dług., 4,5 m szer.; 8) w. Kurzętnik mur. 33 m dług., 5,3 m szer., wytrz. 20 T; 9) w. Kaługa drw. 24,6 m dług., 5,6 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 10) na drodze Jajkowo Niemieckie—Brzozie betonowy o bruk. nawierzchni 30 m dług., 7 m szer., wytrz. 20 T; 11) st. kol. Tama Brodzka kolejowy żel. 40 m dług., 4,4 m szer.; 12) mto Brodnica drw. na mur. przyczółkach 26 m dług., 7,2 m szer., wytrz. 20 T; 13) w. Szabda most kolejki wąskotorowej; 14) flw. Kołat drw. 24 m dług., 3 m szer., wytrz. 10 T; 15) mto Golub drw. na bet. przyczółkach 26 m dług., 4,5 m szer., wytrz. 20 T; 16) w. Lubicz drogowy i kolejki wąskotorowej drw. 45 m dług., szer. jezdni 3,5 m i część kolejki 2,5 m, wytrz. 20 T; 17) w. Złotorja drw. 51 m dług., 6 m szer., wytrz. 1,5 T (w projekcie przebudowa).

Kładki: 1) w. Lipowiec, wisząca na stalowych linach 50 m dług., 1 m szer.; 2) mto Brodnica drw. 27 m dług., 3 m szer.

Brody: 1) w. Bratjan; 2) w. Słoszewy; 3) flw. Pusta Dąbrówka; 4) mko Golub; 5) w. Ciechocin; 6) w. Młyniec. Pozatem w okresie letnim przy niskim wodostanie powstaje na rzece w okolicy ławic szereg brodów ulegających pod wpływem prądu ciągłym zmianom.

Dopływy lewobrzeżne Drwęcy.

1) rz. Griesslerbach około 19 km dług., wypływa pod w. Marienfelde w Prusach Wschodnich, płynie na Pc.Z. tworząc od wsi Zakurzewo aż do ujścia granicę państwową. Wpada do rz. Drwęca 2 km poniżej w. Pr. Görlitz. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,1—0,2 km szer., łąkowa o krawędziach do 25 m wys., przeważnie stromych i otwartych.

Brzegi niskie, łąkowe.

Szerokość 2—5 m.

Głębokość 0,4—1 m.

Dno piasczyste.

Mosty: flw. Kołodziejki drw. o mur. przyczółkach 7 m dług., 7 m szer., wytrzym. 20 T.

2) rz. Sandella nieznaczny strumyk do 4 km szer., do 1 m głęb., wpada do rz. Drwęca pod w. Rodzone. **Przeszkody nie przedstawia.**

3) rz. Welle (Wla) wraz z jeziorami przez które przepływa około 80 km dług. Wypływa z jez. Kl. Damerau-See w Prusach Wsch., przepływa jez. Panzer-See, skąd płynie na Pd. jako rzeka graniczna między Polską a Rzeszą Niem. Pod w. Szczupliny wkracza na terytorjum Polski i wijąc się w ogólnym kierunku płd.-zach. przepływa jeziora Rumian, Zarybinek,

Wery i Grondek. Po opuszczeniu tego ostatniego pod flw. Koszelewki płynie na Pd. do flw. Ciborz, gdzie długim łagodnym łukiem zwraca się na Pc.Z. Kierunek ten zatrzymuje do flw. Rakowice, skąd zwraca się na Pd.Z. i wpada do rz. Drwęca pod w. Bratjan.

Welle jest rzeką nizinną o średnim spadku wody 1,34‰; znaczny ten spadek zawdzięcza silnemu ogólnemu nachyleniu terenu na Pd.Z. W dolnym biegu, poniżej mka Lidzbark, spadek wzrasta wskutek większego wcięcia koryta w teren i jego większego sfałdowania.

Rzeka zamarza od końca listopada do początków marca, tworząc, dzięki licznym przepływom przez jeziora, słabą skorupę lodową. Wylewy wiosenne w marcu podnoszą stan wody o 1—2,5 m zalewając dolinę, szczególnie powyżej mka Lidzbark.

Ze względu na podmokłe odcinki doliny i jej strome krawędzie rzeka przedstawia średnią przeszkodę ruchową.

Dolina: do flw. Ciborz średnio 0,3—1 km szer.; podłoże zalegają podmokłe łąki na grubym pokładzie torfowym, pocięte siecią rowów odwadniających i pasmami bagnistych nizinek. W lecie poruszenia w dolinie naogół łatwe, w mokre pory natomiast bardzo uciążliwe. Dalej 0,2—0,4 km szer., głęboko wcięta w teren, o podłożu piaszczystem, bądź torfowem, w rozszerzeniach często podmokłem; dostępność łatwiejsza jak na odcinku poprzednim.

Krawędzie do mka Lidzbark do 15 m wys., łagodnie nachylone, miejscami spłaszczone, słabo zaznaczone. Następnie do końca 30—40 m wys., strome, przeważnie otwarte o stokach poszarpanych, pociętych urwistemi wąwozami.

Brzegi do mka Lidzbark niskie, na odcinkach łąkowych zwykle podmokłe, dalej do 1 m wys. suche i strome.

Szerokość do flw. Ciborz 6—25 m, dalej do mka Lidzbark 3—8 m, następnie 10—20 m.

Głębokość zmienna 0,5—2 m.

Dno piaszczyste z małemi odcinkami mulistemi i żwirowemi.

Ch. prądu: do mka Lidzbark 0,3—0,7 m/sek., dalej 0,7—1 m/sek.

Mosty: 1) w. Szczupliny drw. na kamiennych przyczółkach 10,3 m dłg., 6 m szer., wytrz. 20 T; 2) w. Tuczki kam. na betonowych przyczółkach 23 m dłg., 7,5 m szer., wytrz. 20 T; 3) flw. Koszelewki drw. 8,5 m dłg., 5,7 m szer., wytrz. 5 T; 4) flw. Podciborz drw. na mur. przyczółkach 9,3 m dłg., 8 m szer., wytrz. 1,5 T; 5) mko Lidzbark dwa drw.: a) 10 m dłg., 6 m szer.; b) 12 m dłg., 6,4 m m szer., oba wytrz. po 10 T; 6) w. Kuligi drw. 18 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10 T.

Bród 0,1 km poniżej jez. Rumian 10 m szer., 0,5 m głęb., dno piaszczysto-żwirowe.

4) rz. Branica powstaje z połączenia odpływów z jez. Górzno i Bryńskiego, które łączą się pod w. Zdroje. Stąd około 9 km dłg., płynie na Pc.Z. uchodząc do rz. Drwęca 2 km poniżej os. Długimost. Dolny odcinek odpływu jez. Bryńskiego

i cała Branica uregulowane w spławny kanał, biegnący częściowo w korycie rzeki, częściowo jako sztuczny przekop.

Rzeka przedstawia przeszkodę ruchową w mokre pory.

Doliny odpływów 0,1—0,3 km szer., łąkowe, porośnięte kępami zarośli. Odcinki powyżej połączenia obu rzeczek podmokłe, gęsto pocięte rowami odwadniającemi. Dalej 0,3—1,5 km szer., łąkowa, w mokre pory dostępna tylko dla piechoty.

Krawędzie do 50 m wys., zalesione i strome; w rejonie os. Długimost lewa spłaszczona, łagodna.

Brzegi do 1,5 m wys., miejscami strome, porośnięte krzakami.

Szerokość 2—6 m.

Głębokość 0,7—1,5 m.

Dno piasczyste.

Mosty: na odpływie z jez. Bryńskiego (1,1 km powyżej połączenia) drw. 4 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10 T; na odpływie z jez. Górzno (pod leśn. Ruda) 3 m dłg., 4 m szer., wytrz. 20 T.

5) rz. Rypinica około 31 km dłg., wypływa w okolicy w. Skudzawy, płynie na Pc. Pc.Z. uchodząc do rz. Drwęcy poniżej w. Mszanno. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,5—1 km szer., łąkowa, odcinkami lekko podmokła. Krawędzie do 25 m wys., przeważnie łagodnie nachylone, otwarte.

Brzegi niskie, łąkowe.

Szerokość 2—10 m.

Głębokość 0,6—1,5 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) w. Kamionka drw. 4 m dłg., 5 m szer., wytrz. 15 T; 2) mto Rypin mur., 8 m dłg., 7,5 m szer., wytrz. 20 T.

6) rz. Ruziec (Ružec) około 20 km dłg., wypływa z grupy jezior na Pd.Z. od mta Rypin; płynie na Pc.Z. uchodząc do rz. Drwęcy poniżej mka Golub. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,3—0,5 km szer., łąkowa, o krawędziach do 30 m wys., otwartych, miejscami stromo nachylonych.

Brzegi niskie, porośnięte krzakami.

Szerokość 3—8 m.

Głębokość 0,5—1,3 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) w. Wojnowo drw. 8 m dłg., 8 m szer., wytrz. 20 T; 2) flw. Zaręby dwa drw.: a) 8 m dłg., 6,6 m szer., wytrz. 10 T; b) 5,6 m dłg., 6 m szer., wytrz. 5 T.

Dopływy prawobrzeżne Drwęcy.

1) rz. Struga Kamionna (Struga Kołacka) wpadająca do Drwęcy pod flw. Kołat jest nieznacznym strumykiem do 4 m szer., do 0,6 m głęb.

2) rz. Lura (Lohrbach, zwana także Wielka Lura, Lura Golubska, lub Lura Lisewska) około 25 km dłg., wypływa podw. Kwaśniki, płynie do w. Wielkie Radowiska na Z., następnie na Pd. Wpada do rz. Drwęcy pod w. Lisewo. **Przeszkoda nieznaczna**

Dolina 0,1—0,2 km szer., łąkowa lub orna, odcinkami porośnięta krzakami; kilkakrotnie rozszerza się do 0,3 km i tu lekko podmokła.

Krawędzie do 10 m wys., przeważnie łagodnie nachylone.

Brzegi płaskie, łąkowe.

Szerokość 1—5 m.

Głębokość 0,3—1 m.

Dno piaszczysto-żwirowe.

Mosty: 1) w. Wielkie Pułkowo drw. na kam. przyczółkach 6 m dłg., 7 m szer., wytrz. 15 T; 2) w. Przeszkoda; 3) w. Lisewo drw. na kam. przyczółkach 3,5 m dłg., 5 m szer., wytrz. 10 T.

Dalsze prawobrzeżne dopływy Drwęcy jak Trynka, Leśno i Struga Rychnowska są to nieznaczne strumyki do 3 m szer., do 0,6 m głęb., nie przedstawiające przeszkody.

VII. rz. Osa wypływa w Prusach Wschodnich; w granice Polski wkracza pod w. Bonin na wys. 90 m npm. i stąd około 75 km dłg. Od w. Bonin płynie kilkoma zakrętami w ogólnym kierunku płd.-zach., tworząc do flw. Babalice granicę państwową. Dalej do w. Kłódki płynie zasadniczo na Z., zataczając swym biegiem szereg dużych łuków zwróconych naprzemian ku Pc. i Pd. Pod flw. Słupski Młyn dzieli się na dwa ramiona, z których lewe wytwarza z kolei trzecie, łączące się z prawem ramieniem; tuż poniżej drugiego podziału zlewają się wszystkie odnogi w wspólne koryto. Pod w. Kłódki oddziela się przy pomocy śluzy kanał Trynka, przepływa jez. Tarpeńskie i stąd płynie łukiem na Pd.Z. do mta Grudziądz, gdzie wpada do Wisły. W suche pory Trynka zabiera większą część wody Osy, która poniżej w. Kłódki płynie wtedy wąskiem strumykiem: w pory mokre śluza przepuszcza zbędną wodę do Osy, zasilając jej wodostany. Od w. Kłódki zwraca się Osa na Pc.Z., zatrzymując ten kierunek do ujścia do Wisły pod w. Zakurzewo na wys. 16 m npm.

Osa jest rzeką nizinną o średnim spadku wody 0,84‰; spadek jest dość regularny, dzięki łańcuchowi jezior, które rzeka przepływa w Prusach Wschodnich, a które regulują odpływ wody. Wodostany nie wykazują większych wahań poza odcinkiem poniżej w. Kłódki, gdzie wskutek odpływów Trynką i wstecznego naporu wód wiślanych zachodzą w wodostanach duże różnice, zależne od pór roku.

Wylewy występują pod koniec lutego pod wpływem tajania lodu i śniegu i mają przebieg bardzo gwałtowny. Szerokość wylewu ogranicza się naogół do zalania doliny, dalszy bowiem rozlew uniemożliwiają wysokie krawędzie doliny. Na odcinku poniżej w. Kłódki powstaje często po wiosennym, drugi wylew, wsteczny rz. Wisły, pędzący z powrotem masy wodne; wylew ten osiąga szer. 150—300 m. Trwanie wylewów nie przekracza 3—4 dni, wyjątkowo tylko gdy powódź wsteczna z Wisły rozpoczyna się wcześniej, niż wylew Osy, przeciąga się na dłuższy okres czasu.

Początek płynięcia kry przypada w połowie listopada i przeciąga się do końca grudnia, niekiedy do początków stycznia. Zestalenie skorupy lodowej trwa długo (do tygodnia), przy cieplejszych zimach odcinkami nie zestala się zupełnie. Grubość lodu wynosi 0,2—0,5 m i dzięki nieregularnemu wytwarzaniu się skorupy nie zawsze daje pewność przeprawy dla ciężkich zaprzęgów. Wiosenne pękanie lodów następuje nagle w ciągu lutego i kra płynie już po kilku godzinach przy równoczesnym wylewie.

Na rzece istnieją w następujących miejscowościach śluzy młynowe, regulujące odpływ wody: flw. Babalice, w. Waltheim, w. Mędrzyce, flw. Słupski Młyn i w. Kłódki. W tej ostatniej znajduje się kamienna tama śluzowa 2 m wys. służąca do przepuszczania wody do kanału Trynka.

Spław drzewa możliwy przy wysokim wodostanie; dla żeglugi rzeka nie nadaje się.

Zarząd rzeki należy do Dyrekcji Robót Publicznych przy woj. Pomorskiem. Wodowskazy znajdują się we w.w. Lisnowo, Rogóźno Zamek i Dąbrówka.

Osa przedstawia przeszkodę ruchową głównie na wiosnę i w mokre pory roku, ze względu na zalewane odcinki doliny i wysokie wodostany rzeki. W suche pory tworzą przeszkodę strome odcinki krawędzi, niedostępne dla zaprzęgów i częściowo kawalerji.

Dolina do ujścia rz. Lutryna średnio 0,1—0,3 km szer., z rozszerzeniami 0,4—1 km (flw. Babalice); pod w. Osówek i przy wpływie do jez. Płowęskiego zwężona do kilkudziesięciu metrów. Podłoże stanowią torfowe łąki, w rozszerzeniach zwykle podmokłe, w mokre pory trudno dostępne. Pod st. kol. Buchwałd dolina zwęża się zupełnie, przechodząc w wąski parów u podnóży silnie zadrzewiony. Krawędzie do w. Osówek do 7 m wys., łagodne, miejscami zupełnie spłaszczone; poza kępami drzew obie otwarte. Dalej 12—30 m wys., strome, często urwiste, aż do szczytów zadrzewione. Szczyty krawędzi silnie sfałdowane, miejscami pocięte wąwozami 3—6 m głęb.

Następnie do w. Kłódki 0,15—0,4 km szer.; dno doliny zalegają suche łąki torfowe, dalej od rzeki pokryte zaroślami. Poniżej ujścia rz. Łasinka liczne kępy drzew czynią dolinę nieprzejrzystą.

Krawędzie 20—40 m wys., strome, pocięte krótkiemi parowami i wąwozami. Na prawej wytwarzają się często niedostępne urwiska, przechodzące dalej od rzeki w grupy piaszczystych wydm. Pokrycie stanowią bądź pastwiska, bądź kępy drzew i zarośli.

Na końcowym odcinku dolina rozszerzona 1,5—3 km, łąkowa, gdzieniegdzie podmokła; miejscami zalegają podłoże zadrzewione pola orne z porozrzucanemi wydmami. Krawędzie cofnięte od rzeki 30—50 m wys., przeważnie łagodne i zadrzewione.

Brzegi do ujścia rz. Lutryna 0,5—1 m wys., płaskie, odcinkami pokryte zaroślami lub pojedyńczemi drzewami. Dalej do 2 m wys., strome, porośnięte wikliną i olszyną.

Szerokość do ujścia rz. Lutryna 3—8 m, dalej do w. Kłódki 10—15 m, ramiona w rej. flw. Słupski Młyn 2—8 m szer., kanał Trynka 6—12 m, poniżej w. Kłódki—Osa 2—4 m szer.

Głębokość do ujścia rz. Lutryna 0,8—1,2 m, dalej do w. Kłódki do 2 m, z dołami 3—4 m; Trynka 0,5—1,5 m głęb., Osa poniżej w. Kłódki 0,5—1 m.

Dno piaszczysto-żwirowe, odcinkami glina, namuł lub kamień.

Ch. prądu do w. Kłódki 0,5—1 m/sek., poniżej 0,3 m/sek.

Mosty: 1) flw. Babalice drw. 14 m dług., 5 m szer., wytrz. 15 T; 2) w. Małe Babalice dwa: a) kam. 4 m dług., 6 m szer., wytrz. 20 T; b) drw. 8 m dług., 3 m szer., wytrz. 5 T; 3) w. Partęcin drw. 9 m dług., 4 m szer., wytrz. 6 T; 4) w. Lisnowo kam. 11 m dług., 6 m szer., wytrz. 20 T; 5) flw. Słupski Młyn trzy: a) kam. 27 m dług., 6 m szer., wytrz. 25 T; b) betonowy 12 m dług., 6 m szer., wytrz. 25 T; c) drw. 4,5 m dług., 6 m szer., wytrz. 15 T; 6) na drodze Dąbrówki—Sarnówko drw. 21 m dług., 6 m szer., wytrz. 10 T; 7) w. Kłódki dwa: a) drw. 14 m dług., 6 m szer., wytrz. 20 T; b) drw. 3 m dług., 6 m szer., wytrz. 20 T; 8) w. Owczarki dwa: a) drogowy kam.-żel. 17 m dług., 3 m szer.; b) kol. kam.-żel. 38 m dług.; 9) w. Świerkocin drw. na przyczółkach kam. 28 m dług., 9 m szer., wytrz. 5 T.

Kładka w. Małe Babalice drw. 8 m dług., 1 m szer.

Brody: przy średnim wodostanie brody występują przeciętnie co 100—200 m; ze względu jednak na strome brzegi i krawędzie, przekroczenie rzeki jest możliwe tylko po przeprawach, użycie zaś brodów wymaga prac przygotowawczych

Lewobrzeżne dopływy Osy.

1) rz. Lutryna około 30 km dług., wypływa z jez. Chojno, płynie na Pc.Z., przepływając jez. Bobrau, Oleśno i Wądzyń. W dolnym biegu poniżej w. Jabłonowo wytwarza liczne, naogół łagodne zakola. Wpada do rz. Osy poniżej w. Świeć.

Na rzece zachodzą kilkokrotne wylewy. Największe występują na wiosnę równocześnie z lodochodem, inne najczęściej w sierpniu spowodowane opadami atmosferycznemi. Wylewy tak wiosenne jak i letnie obejmują zwykle całą dolinę, nadmiar wód spływa jednak szybko, pozostawiając w dolinie zalane, niżej położone, pasma łąk. Zamarza od grudnia do marca, tworząc w krótkim czasie silną pokrywę lodową. Lodochód następuje gwałtownie i trwa 1—2 dni. Niespławna. Wodowskaz znajduje się we w. Świeć.

Lutryna przedstawia przeszkodę na wiosnę i po większych opadach atmosferycznych.

Dolina do w. Jabłonowo 0,1—0,35 km szer.; są to łąki na piaskach lub torfach, na licznych obniżeniach podmokłe, pocięte rowami odwadniającemi. Po wylewach nadmiar nawodnienia utrzymuje się długo w nizinkach, utrudniając poruszenia nawet dla piechoty. Dalej 50—150 m szer., przy ujściu do 0,4 km rozszerzona, łąkowa, dalej od rzeki lekko sfalowana z polami ornemi na zboczach. Odcinki podmokłe naogół nieznaczne; poza niemi poruszenia dla kawalerji nie natrafiają na trudności.

Krawędzie do w. Jabłonowo 8—15 m wys. z silnie sfałdowanemi szczytami, pocięte wąwozami 2—6 m głęb. Pokrycie na odcinkach stromych stanowią pastwiska, gdzieniegdzie porośnięte krzakami, a na odcinkach łagodnie nachylonych pola uprawne. Dalej 10—35 m wys. poszarpane, często wydzielone w odrębne wzgórza i występy, między któremi układają się łagodne skłony i dolinki. Jako gleby występują ciężkie gliny, często z silną domieszką żwiru i kamieni. Na szczytach i stokach przeważają pastwiska, miejscami zadrzewione lub pokryte krzakami. Poruszenia po krawędziach dla koni trudne, miejscami zupełnie niemożliwe.

Brzegi do w. Lembark 0,5 m wys. płaskie, suche przeważnie zarośnięte. Dalej do w. Jabłonowo niskie, podmokłe, często zarosłe sitowiem i trzciną. Następnie do końca zmienne; w rozszerzeniach doliny podmokłe, łąkowe, na zwężeniach do 1 m wys., strome, poniżej w. Świeć zadrzewione

Szerokość do w. Lembark 2—3 m, dalej 3—10 m.

Głębokość do w. Jabłonowo 0,5—1 m, dalej 1—1,5 m.

Dno do w. Jabłonowo namuł, do w. Świeć piasek ze żwirem i kamieniami, poczem znów namuł.

Mosty: 1) w. Lembark dwa mur. 3 i 6 m dłg., 8 m szer., wytrz. po 20 T; 2) w. Jaguszewice drw. 5 m dłg., 6 m szer., wytrz. 2 T; 3) w. Jabłonowo kam. 12 m dłg., 8 m szer., wytrz. 50 T; obok kolejowy 32 m dłg.; 4) w. Świeć beton. 12 m dłg., 6 m szer., wytrz. 50 T; 5) flw. Nowy Młyn drw. 6 m dłg., 8 m szer., wytrz. 2 T.

Prawobrzeżne dopływy Osy.

1) rz. Gardęga wypływa w Prusach Wschodnich, w granice Polski wkracza powyżej w. Nogat. Stąd około 20 km dłg., płynie na Pd.Z. przepływając jez. Nogat i Kuchnia, (między temi jeziorami skręca na Pc.Z.). Wpada do rz. Osy pod w. Rogóźno Zamek. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina do w. Mały Szembruk zmienna; rzeka płynie bądź szeroką do 0,3 km niewyraźną doliną, bądź przerzyna się przez fałdy terenu, głębokiemi, stromemi parowami. Podłoże bliżej rzeki łąkowe, podmokłe, dalej suche uprawne. Następnie 50—150 m szer., łąkowa, miejscami porośnięta krzakami.

Krawędzie do w. Mały Szembruk 6—8 m wys., strome w formie ścian jaru, bądź bardzo łagodne, zatarte w terenie. Dalej do 12 m wys., strome, miejscami zadrzewione.

Brzegi w rozszerzeniach doliny niskie, pozatem do 3 m wys., strome.

Szerokość 2—7 m.

Głębokość 0,5—1 m.

Dno piaszczyste lub żwirowe.

Mosty: 1) w. Wielki Szembruk kam. 9 m dłg., 7 m szer., wytrz. 50 T; 2) w. Rogóźno Zamek drw. 10 m dłg., 7 m szer., wytrz. 15 T.

2) rz. Przędzawa uchodząca do Osy pod w. Kłódki jest nieznacznym strumykiem do 3 m szer., do 1 m głęb.

Dopływy lewobrzeżne Wisły.

I. rz. Pilica patrz „Zbiór Drożni" Cz. 5-ta. W obszar opisywany Cz. 4-ej wchodzą jedynie następujące dopływy lewobrzeżne Pilicy:

1) rz. Gać wpadająca do rz. Pilicy pod osadą Spała, jest małym strumykiem leśnym do 3 m szer., do 0,6 m głęb.

Mosty: 1) na drodze Czerniewice — Lubochnia drw. na mur. przyczółkach 6 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; 2) nadleśn. Konewka drw. na mur. przyczółkach 8 m dłg., 6 m szer., wytrz. 8 T.

2) Rzeczka bez nazwy około 22 km dłg., wypływa pod w. Wielka Wola, płynie na W. z odchyleniem ku Pd., poniżej w. Bartoszówka. Rzeczka jest odcinkami uregulowana w rów odwadniający. Wpada do rz. Pilicy pod w. Domaniewice. **Przeszkody nie przedstawia** (wszędzie do przejścia wbród).

Dolina do w. Lubocz 0,2—0,3 km szer., łąkowa, miejscami zalesiona, poza wiosną dostępna dla zaprzęgów. Dalej do ujścia rzeczka płynie 1—2 km szer. doliną rz. Pilicy; są to rozległe łąki i pastwiska u podnóży krawędzi porośnięte zaroślami, w suche pory naogół dostępne. Krawędzie 4—8 m wys., łagodnie nachylone, uprawne lub zalesione.

Brzegi 0,5—2 m wys., łąkowe, często zarośnięte krzakami.

Szerokość 2—10 m.

Głębokość 0,3—0,8 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) w. Brzozów drw. 5 m dłg., 2,5 m szer., tylko dla miejscowych wozów do użycia; 2) w. Lubocz mur. 5 m dłg. i szer., wytrz. 8 T.

3) rz. Rokitna uchodząca do rz. Pilicy we w. Domaniewice jest nieznacznym strumykiem do 5 m szer., do 0,5 m głęb.

Mosty: 1) w. Sadkowice drw. 3 m dłg., 6 m szer., wytrz. 8 T; 2) na drodze Żdżary — Nowe Miasto nad Pilicą drw. na mur. przyczółkach 10 m dłg., 7 m szer., wytrz. 18 T; 3) w. Domaniewice drw. 11 m dłg., 3 m szer., wytrz. 4 T.

4) rz. Struga wpadająca do rz. Pilicy pod w. Gostomia jest małym strumykiem do 4 m szer., do 0,7 m głęb.

Mosty: 1) w. Brzostowiec drw. na beton. przyczółkach 15 m dłg., 6 m szer., wytrz. 20 T; 2) w. Gostomia dwa drw.; a) 8 m dłg., 7 m szer., wytrz. 4 T; b) 20 m dłg., 6 m szer., wytrz. 8 T.

5) rz. Mogielanka około 33 km dłg., wypływa we w. Wilków, płynie kilkoma zakrętami w ogólnym kierunku płd.-wsch. Wpada do rz. Pilicy we w. Osuchów. **Przeszkoda nieznaczna** (wszędzie do przejścia wbród).

Dolina 0,1—0,3 km szer., łąkowa, miejscami lekko podmokła; łąki często pokryte kępami drzew i zarośli lub małemi laskami. Krawędzie 6—20 m wys., odcinkami strome, pocięte głębokiemi parowami i wąwozami. Lewa przeważnie otwarta, prawa zalesiona.

Brzegi 0,5 m wys., płaskie, porośnięte krzakami.

Szerokość do mka Mogielnica 2—6 m, dalej 5—10 m z rozszerzeniami do 15 m.

Głębokość 0,5—1,2 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) w. Wilków drw. 4 m dłg., 6 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 2) mko Mogielnica drw. na beton. przyczółkach 20 m dłg., 7 m szer., wytrz. 1,8 T; 3) w. Borowe drw. 13 m dłg., 6 m szer., wytrz. 0,5 T.

II. rz. Czarna około 44 km dłg., wypływa pod flw. Wierzchowina, płynie początkowo na Pc.W., następnie od w. Murowanka na Pc., w końcu od w. Kiełbaska na W. Wpada do Wisły pod w. Królewski Las. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,1—0,3 km szer., łąkowa lub uprawna, miejscami pokryta krzakami i kępami drzew. Dostępność łatwa. Krawędzie 3—10 m wys. o łagodnych długich stokach, przeważnie uprawnych.

Brzegi do 1 m wys., płaskie, porośnięte krzakami.

Szerokość 2—6 m.

Głębokość 0,4—1,2 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) w. Czaplinek drw. 8,5 m dłg., 6 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Szpruch drw. 4 m dłg., 6 m szer., wytrz. 18 T.

III. rz. Wilanówka (Jeziorna, Jeziorka) wypływa na Pc. od w. Osuchów pod nazwą rzeki Jeziorka, płynie na W. do w. Gościeńczyce. Stąd przyjmuje nazwę Jeziorna i zraca się początkowo na Pc., poczem od w. Gołków na Pc.W. Poniżej w. Jeziorna zmienia nazwę na Wilanówka, płynąc stąd starem łożyskiem Wisły, równolegle z nią do w. Siekierki, gdzie wpada do Wisły.

Koryto Wilanówki utworzone w nanoszonych piaskach wiślanych nie jest ustalone; często łączy się ono z odnogami i starorzeczami Wisły, często rozlewa się w rozległe łachy, zalewające niżej położone odcinki doliny.

W związku z podmokłemi odcinkami doliny i przepływającemi je łachami, przedstawia w mokre pory przeszkodę utrudniającą zbliżenie do Wisły.

Dolina: a) rz. Jeziorka 0,1—0,3 km szer., łąkowa, miejscami lekko podmokła. Krawędzie początkowo do 20 m wys., strome, opadają stopniowo z biegiem rzeki do wys. 2—4 m i stają się bardzo łagodne, płaskie. Stoki przeważnie uprawne;

b) rz. Jeziorna 0,1—0,5 km szer., łąkowa, miejscami podmokła, pocięta rowami odwadniającemi i małemi odgałęzieniami rzeki. Wzdłuż doliny ciągną się kompleksy lasów, często, na dłuższych odcinkach, sięgające wgłąb doliny. Krawędzie niskie, przeważnie zalesione.

c) rz. Wilanówka płynie doliną Wisły, która na tym odcinku stanowi lekko sfalowaną nizinę o podłożu podmokłem, łąkowem. W obniżeniach doliny występują szerokie łachy, połączone z sobą przepływami i rowami odwadniającemi, w znacznym stopniu utrudniające poruszenia. Na całej długości dolina jest gęsto zabudowana i zadrzewiona kępami drzew i sadów.

Brzegi niskie, łąkowe, przeważnie zarośnięte krzakami; odcinki strome do 4 m wys., naogół nieznaczne.

Szerokość rz. Jeziorka 1—6 m, rz. Jeziorna 3—8 m, rz. Wilanówka 3—10 m z licznemi rozszerzeniami w formie łach do 50 m.

Głębokość rz. Jeziorka 0,5—1 m, rz. Jeziorna 0,8—1,5 m z dołami do 4 m, rz. Wilanówka 1—2 m z odcinkami do 5 m (głównie na łachach).

Dno piasczyste, na Wilanówce często z nawierzchnią mułu.

Mosty: na rz. Jeziorka 1) w. Przęsławice drw. na bet. przyczółkach 8 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; 2) w. Głuchów drw. na bet. przyczółkach 18 m dłg., 11 m szer., wytrz. 24 T;

na rz. Jeziorka 1) w. Wólka Kozodawska drw. 13 m dłg., 3,5 m szer., tylko dla miejscowych wozów do użycia; 2) w. Siedliska drw. na bet. przyczółkach 48 m dłg., 5,6 m szer., wytrz. 25 T; tuż poniżej most kolejki drw. 50 m dłg., 2,5 m szer.; 3) w. Jeziorna drw. na mur. przyczółkach 25 m dłg., 4 m szer., dla lekkich zaprzęgów.

Dopływ prawobrzeżny rz. Wilanówki.

1) **rz. Kraska** około 28 km dłg., wypływa we w. Belsk Duży, płynie początkowo na W., a od w. Wola Boglewska na Pc. Wpada do rz. Jeziorki we w. Gościeńczyce. **Przeszkody nie przedstawia.**

Dolina 0,1—0,3 km szer., kilkakrotnie rozszerza się do 1 km. Podłoże stanowią łąki porośnięte zaroślami i kępami drzew. Krawędzie niskie, uprawne.

Brzegi niskie, otwarte, gdzieniegdzie podmokłe.

Szerokość 2—5 m, miejscami rozlana do 15 m.

Głębokość 0,3—1 m.

Dno piasczyste lub muliste.

Mosty: 1) w. Belsk Duży kam. 4 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; 2) w. Lewiczyn drw. 6 m dłg., 5 m szer., wytrz. 8 T; 3) w. Widów drw. na mur. przycz. 6 m dłg., 7 m szer., wytrz. 24 T; 4) w. Koncin drw. 20 m dłg., 7 m szer., wytrz. 18 T.

IV. rz. Bzura około 156 km dłg., wypływa pod mtem Zgierz; początkowo płynie na Z., zwracając się od w. Karolew na Pc. Kierunek ten zatrzymuje do mta Łęczyca, gdzie zbacza

pod kątem prostym na W. Poniżej mta Łowicz zwraca się na Pc.W., następnie od mta Sochaczew płynie aż do ujścia na Pc. Wpada do Wisły naprzeciw mta Wyszogród.

Bzura jest rzeką nizinną o średnim spadku zwierciadła wody 1,14‰. Spadek ten jest jednak bardzo zmienny. Gdy bowiem w biegu górnym, do mta Łęczycy, gdzie rzeka spada z wzniesień wyżyny Piotrkowskiej, wynosi 3,04‰, spada znacznie w dalszym, wybitnie nizinnym biegu, wahając się od 0,25—0,39‰.

Koryto rzeki utworzone jest w glebach lekkich, przeważnie podmokłych. Wije się ono ostremi zakrętami i zakolami, ułatwiając arastanie i zapiasczanie koryta, w którem przy niskim wodostanie widoczne są miejscami odsypiska, łączące się z brzegami. Szczególnie kręte było koryto rzeki na przestrzeni Łęczyca—Łowicz; dla wyprostowania biegu i w celu osuszenia rozległych bagien w dolinie, wykonano na tym odcinku szereg przekopów, wykorzystując miejscami koryto rzeki i w ten sposób uzyskano nowe proste łożysko zwane Nowa Bzura. Na tym odcinku rzeka wytwarza szereg małych odgałęzień, łączących się z siecią rowów odwadniających, wskutek czego płynie ona kilkoma ramionami i odnogami, powodując niedostępność doliny. Począwszy od mta Łowicz koryto jest proste i zwarte, średnio 60 m szer.

Wylewy rzeki z początkiem marca wskutek topnienia śniegu podnoszą wodostany o 3—4 m. Ponieważ szybki odpływ nadmiaru wody wstrzymują liczne zakręty i odsypiska, rzeka zalewa rozległe obszary swej doliny powodując jej zabagnienie. W rejonie mta Łęczycy łączą się przy większych wezbraniach wody Bzury z wodami pobliskiego Neru, należącego do dorzecza rz. Odry. Przy ujściu istnieją prócz wiosennych wylewy spowodowane wstecznym naporem wody z Wisły.

Bzura zamarza w drugiej połowie grudnia tworząc dość szybko silną skorupę lodową. Lodochód przebiega powoli i naogół spokojnie; jedynie z powodu odsypisk przy ujściu, tworzą się często zatory lodowe.

Stacja wodowskazowa znajduje się w mcie Sochaczew, stacja śniegowskazowa we w. Mysłaków.

Rzeka jest spławna od mta Łęczyca, jednak obecnie dla spławu nie używana; żegluga możliwa przy wysokich wodostanach poniżej mta Sochaczew.

Bzura przedstawia na odcinku Łęczyca—Łowicz poważną przeszkodę ruchową, ze względu na swą rozległą, silnie podmokłą dolinę. Zwłaszcza w mokre pory poruszenia stają się bardzo uciążliwe względnie niemożliwe. Przekroczenie rzeki ogranicza się w tym czasie do nielicznych istniejących przepraw. Na odcinku poniżej mta Łowicz stanowi przeszkodę tylko w mokre pory.

Dolina do mta Ozorków 0,1—0,3 km szer., łąkowa, gdzieniegdzie pokryta grupami drzew i zarośli, naogół sucha i dostępna. Dalej rozszerza się stopniowo osiągając na odcinku Łęczyca — Łowicz 2—3 km przeciętnej szerokości. Dno zalegają podmokłe, bądź bagniste łąki, zalewane całkowicie przez

wezbrania rzeki. Odcinkami dostępność utrudniają kompleksy lasów na glebie podmokłej (odcinek Witaszewice—Stary Borów) i liczne drobne odgałęzienia rzeki i rowy odwadniające do 2 m szer., do 3 m głęb. (szczególnie odcinek Zakrzew—Mystkowice). Poniżej w. Mystkowice dno doliny nieco suchsze, miejscami tworzy piaszczyste wyspy zamienione w pola uprawne i zamieszkałe. Cały ten odcinek jest na wiosnę i po większych opadach atmosferycznych dla poruszeń niedostępny. (z trudnem dla pojedyńczych pieszych do przejścia).

Następnie do ujścia rz. Utrata 0,1—0,5 km szer., miejscami rozszerzona do 1 km; podłoże łąkowe, naogół suche. Niżej położone odcinki tworzą podmokłe nizinki, pocięte drobnemi odnogami rzeki i łachami bez odpływu, w formie zabagnionych małych stawów. Często wkraczają w dolinę wydmowe wzniesienia, gdzieniegdzie przechodzące w piaski lotne, zwykle uprawne, ułatwiające poruszenia. Wylewy wiosenne obejmują na tym odcinku tylko miejsca niżej położone; po wzniesieniach możliwe są poruszenia dla piechoty nawet w mokre pory.

Dalej do końca płynie rzeka doliną bez wyraźnego ograniczenia, jest to płaszczyzna utworzona z szeregu niskich wydm i wgłębień terenu. Wzniesienia są przeważnie piasczyste, uprawne, wgłębienia zaś podmokłe, łąkowe, przeważnie na pokładzie torfowym. Dostępność w mokre pory możliwa dla piechoty, w suche także dla kawalerji i lekkich zaprzęgów.

Krawędzie do mta Ozorków do 20 m wys. o stromych, otwartych stokach. Dalej do mta Łowicz 6—15 m wys., odcinkami strome o stokach uprawnych, otwartych. Kilkakrotnie wrzynają się w krawędzie łąkowe doliny dopływów Bzury, tworząc spłaszczenia o bardzo łagodnych formach. (odcinek Chruślin—Łowicz). Dalej do ujścia rzeki Utrata utworzone z pasm wzniesień i wydm do 15 m wys. biegnących tuż nad rzeką i opadających często stromo w koryto (szczególnie prawa). Stoki i same krawędzie przeważnie uprawne. Na końcowym odcinku krawędzie nie występują wyraźnie; miejscami cofają się daleko od rzeki, zlewając się nieznacznie z sąsiednim terenem, miejscami występują bezpośrednio nad nią, w formie wydm i nieznacznych, łagodnych wzniesień.

Brzegi do mta Ozorków suche do 1,5 m wys., porośnięte kępami krzaków. Dalej do mta Łowicz na odcinkach przekopanych (Nowa Bzura) 1,5—2 m wys., twarde, łąkowe, na pozostałych niskie, zalewane. Następnie do końca zmienne; miejscami płaskie, lekko podmokłe, miejscami do 2 m wys. strome.

Szerokość do mta Łęczyca 2—6 m, dalej ramiona do 10 m szer; Nowa Bzura 6—11 m; poniżej mta Łowicz do końca średnio 40—60 m.

Głębokość do mta Ozorków 0,5—1 m, dalej zmienna 1—3 m głęb. Nowej Bzury 1—1,5 m.

Dno do mta Łęczyca piasczyste, dalej zmienne, muliste, i grząskie lub piasczyste z domieszką żwiru i kamieni.

Ch. prądu 0,3—0,5 m sek.

Mosty: 1) mto Ozorków dwa: a) drw. na beton. przyczółkach 6,4 m dlg., 6 m szer., wytrz. 3 T; b) drw. na mur. przy-

czółkach 8,8 m dłg., 5,6 m szer., wytrz. 3 T; 2) na drodze Dzierzbiętów—Mętlew drw. 7,2 m dłg., 5,6 m szer., wytrz. 3 T; 3) na drodze Piątek—Kutno cztery mostki przez ramiona i odgałęzienia rzeki: a) drw. na kam. przyczółkach 12 m dłg., 4,8 m szer., wytrz. 16 T; b) drw. na kam. przyczółkach 5,9 m dłg., 4,8 m szer., wytrz. 12 T; pozostałe drw. 6,4 i 7,2 m dłg., 4,6 i 4 m szer., wytrz. po 8 T; 4) mto Łowicz trzy drw.: a) na zach. skraju miasta 36,4 m dłg., 5,8 m szer., wytrz. 16 T; b) w centrum miasta 99,2 m dłg., 4,8 m szer., wytrz. 20 T; c) na wsch. skraju mta 81,6 m dłg., 3,6 m szer., wytrz. 20 T; 5) mto Sochaczew drw. na mur. przyczółkach 62,4 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; 6) 2,2 km powyżej ujścia (naprzeciw mta Wyszogród) żel.-drw. 210 m dłg., 8 m szer., 5 m wys., wytrz. na przęsło 20 T.

Brody: 1) na płd. skraju w. Trojanów 0,8 m głęb., dno kamieniste; 2) w. Mystkowice 0,8 m głęb., dno piaszczysto-żwirowe; pozatem szereg brodów perjodycznych, do użycia tylko w suche pory roku.

Dopływy prawobrzeżne rzeki Bzury.

1) rz. Moszczenica około 48 km dłg., wypływa w rej. flw. Byszewy, płynie do w. Gieczno na Pc.Z. jako nieznaczny strumyk lub rów odwadniający. Poniżej w. Gieczno zwraca się na Pc. i płynie splotem kilku drobnych odgałęzień i ramion, rozdzielających i łączących się kilkakrotnie z sobą. Na tym odcinku zanika główne koryto rzeki, poszczególne zaś ramiona stanowią właściwie rowy odwadniające i strumyki bez nazw. Cały ten systemat wodny łączy się poniżej flw. Janków w jedno łożysko i uchodzi do rz. Bzury 2 km poniżej w. Orłów.

Rzeka przedstawia w mokre pory przeszkodę ruchową, poniżej w. Gieczno, dzięki rozległej, podmokłej nizinie, którą przecinają ramiona i odgałęzienia rzeki.

Dolina do w. Gieczno 0,1—0,3 km szer., łąkowa i dostępna; dalej średnio 0,5 km szer. tworzy kilkakrotnie rozszerzenia do 3,5 km. Podłoże stanowią rozległe obszary łąk podmokłych, gdzieniegdzie zadrzewione, w mokre pory trudne do przebycia. Krawędzie niskie, łagodne.

Brzegi niskie, porośnięte krzakami.

Szerokość rzeki i odgałęzienia 2—6 m, miejscami rozlana do 10 m.

Głębokość 0,7—1,5 m.

Dno przeważnie piaszczyste.

Mosty: 1) os. m. Stryków drw. 11,3 m dłg., 5,6 m szer., wytrz. 4 T; 2) w. Wola Branicka drw. 10,5 m dłg., 2,4 m szer., wytrz. 4 T; 3) os. m. Piątek kam. przepust drogowy; 4) na drodze Piątek—Młogoszyn dwa kam. mostki 5,6 m dłg. i szer., wytrz. po 16 T; pozatem na rzece i ramionach liczne przepusty kam. i bet.

2) rz. Mroga około 56 km dłg., wypływa pod w. Gałkówek, płynie do flw. Rogów na Pc.W., a następnie na Pc. Pc.Z. Wpada do rz. Bzury pod w. Zakrzew. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,1—0,4 km szer., łąkowa, pokryta kępami drzew i zarośli, poza wiosną dostępna. Krawędzie do os. m. Główno do 20 m wys., odcinkami strome, pocięte wąskiemi kotlinkami i dolinami drobnych dopływów, odcinkami spłaszczone, przechodzą w grupy łagodnych wzniesień i wydm. Obie na małych odcinkach zalesione. Poniżej os. m. Główno niskie, spłaszczone o długich łagodnych stokach, przeważnie uprawnych.

Brzegi niskie, zarośnięte krzakami, miejscami 2—4 m wys., strome.

Szerokość 2—7 m.

Głębokość 0,6—1,2 m z dołami do 3 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) w. Gałkówek kam. 6 m dłg. i szer., wytrz. 10 T; 2) flw. Lisowice drw. 10 m dłg., 7 m szer., wytrz. 8 T; 3) flw. Rogów drw. 14,4 m dłg., 5,6 m szer., wytrz. 4 T; 4) os. m. Główno drw. 13,6 m dłg., 5,8 m szer., wytrz. 4 T; 5) os. m. Bielawy drw. 10,4 m dłg., 4,4 m szer., wytrz. 16 T.

Dopływ lewobrzeżny rz. Mrogi.

A) rz. Mrożyca wpadająca pod os. m. Główno jest nieznacznym strumykiem do 5 m szer., do 1 m głęb. **Przeszkody nie przedstawia.**

Mosty: 1) w. Niesułków drw. 16 m dłg., 3,6 m szer., wytrz. 4 T; 2) os. m. Główno drw. 21,6 m dłg., 6,4 m szer., wytrz. 4 T.

3) rz. Zwierzyniec wpadająca do rz. Bzury tuż poniżej mta Łowicz, jest nieznacznym strumykiem do 6 m szer., do 1 m głęb.

Most na drodze Łowicz—Arkadja drw. 8,8 m dłg., 4,8 m szer., wytrz. 16 T.

4) rz. Skierniewka, w górnym biegu zwana Jeżówka, około 55 m dłg., wypływa w okolicy os. m. Jeżów. Do w. Strzyboga płynie na Pc.W., stąd na Pc.Z. Wpada do rz. Bzury 4,5 km poniżej mta Łowicz. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina do mta Skierniewice 0,1—0,4 km szer., łąkowa, porośnięta krzakami, miejscami lekko podmokła. Dalej przeważnie zwężona do szerokości koryta, uprawna, kilkakrotnie rozszerza się tworząc małe łąkowe odcinki. Krawędzie niskie, spłaszczone, nieznacznie zlewają się z sąsiednim terenem; pokrycie stanowią pola orne, dochodzące często bezpośrednio do koryta rzeki.

Brzegi 0,5—1 m wys., otwarte, gdzieniegdzie zadrzewione.

Szerokość 2—8 m, miejscami rozlana do 16 m.

Głękokość 0,6—1,2 m.

Dno piasczyste, w górnym biegu odcinki muliste.

Mosty: 1) w. Mikulin drw. 4 m dłg., 4,8 m szer., wytrz. 4 T; 2) w. Gzów dwa drw. 4,8 i 4,4 m dłg., 4 m szer., wytrz. po 4 T; 3) na drodze Michowice—Żelazna drw. 8,8 m dłg., 4,8 m szer., wytrz. 4 T; 4) mto Skierniewice drw. na kam. przyczółkach 18,4 m dłg., 4,4 m szer., wytrz. 3 T; 5) w. Dzierzgów drw. 15,2 m dłg., 5,6 m szer., wytrz. 16 T; 6) w. Arkadja drw. na kam. przyczółkach 8,8 m dłg., 4,8 m szer., wytrz. 16 T.

5) **rz. Rawka** około 85 km dług., wypływa w rej. w. Wierzchy, płynie do mta Rawa na W., następnie na Pc. Wpada do rz. Bzury pod w. Kozłów Szlachecki.

Rawka jest rzeką nizinną przepływającą teren silnie sfalowany, w którym wrzyna się dość głęboko jej koryto. Bieg rzeki bardzo kręty, wytwarza szereg drobnych lecz ostrych zakoli i zakrętów. Wylewy wiosenne w marcu odznaczają się przebiegiem gwałtownym, co powoduje wezbranie i zalanie doliny na czas stosunkowo krótki (do 2 tygodni). Zamarzanie jak rz. Bzury. Niespławna.

Ze względu na podmokłe odcinki doliny rzeka stanowi średnią przeszkodę ruchową; w okresie wylewów przekroczenie i poruszenia poza przeprawami niemożliwe.

Dolina średnio 0,4—0,8 km szer. z rozszerzeniami do 1,5 km. Do w. Suliszew podłoże stanowią lekko podmokłe łąki, pocięte miejscami rowami odwadniającemi i małemi odgałęzieniami rzeki. Niekiedy na dłuższych odcinkach występują w dolinie małe kompleksy lasów i zagajników, niekiedy łąki ciągną się wąskim pasem wzdłuż rzeki a pozostała część doliny jest zajęta pod pola uprawne. Odcinek ten w suche pory nie przedstawia trudności dla poruszeń kawalerji i piechoty. Poniżej w. Suliszew dolina lekko sfalowana, z torfowemi łąkami w obniżeniach terenu i polami ornemi na grzbietach fałd. Dostępność naogół łatwa.

Krawędzie do w. Suliszew 15—30 m wys., przeważnie strome i otwarte. Dalej niskie, łagodnie nachylone, jedynie w miejscach większych zakrętów przybierają strome formy spadku. Na odcinku Suliszew—Ziemiary pokryte zwartym kompleksem lasów, dalej otwarte, uprawne.

Brzegi przeważnie niskie, porośnięte krzakami lub zadrzewione, miejscami—najczęściej przy zakolach — wspólne z krawędziami, strome.

Szerokość do w. Suliszew 2—10 m, dalej 5—25 m.

Głębokość do w. Suliszew do 0,7 m, dalej 0,5—1,2 m.

Dno piaszczyste.

Ch. prądu 0,3—0,4 m/sek.

Mosty: 1) w. Mikołajki drw. 8 m dług., 6 m szer., wytrz. 8 T; 2) mto Rawa drw. na mur. przyczółkach 20 m dług., 6 m szer., wytrz. 20 T; 3) w. Kamion drw. 20 m dług., 7 m szer., wytrz. 18 T; 4) os. m. Bolimów dwa drw.: a) na rz. Rawka 17 m dług., 7 m szer.; b) na odnodze 14 m dług., 6 m szer., oba wytrz. po 8 T.

Brody: w suche pory rzeka w licznych miejscach do przebycia brodem.

Dopływ prawobrzeżny rz. Rawka.

A) rz. Rylsk wpadająca do rz. Rawki w mcie Rawa jest nieznacznym strumykiem do 5 m szer., do 5 m głęb.

Mosty: 1) na drodze Cielondz—Żdżary drw. 13 m dług., 6 m szer., wytrz. 8 T; 2) mto Rawa drw. na mur. przyczółkach 18 m dług., 5 m szer., wytrz. 15 T.

6) rz. Sucha powstaje z dwóch strumyków tejże nazwy łączących się poniżej w. Miedniewice. Wpada do rz. Bzury pod w. Zakrzew. Szerokość do 4 m, głęb. do 0,7 m.

Mosty: 1) w. Miedniewice (na lewym strumyku) drw. 4,5 m dłg., 9 m szer., wytrz. 8 T; 2) w. Wola Miedniewska (na prawym strumyku) beton. 6 m dłg., 5 m szer., wytrz. 20 T; 3) kol. Kurdwanów drw. 13 m dłg., 6 m szer., wytrz. 8 T; 4) w. Żylin Nowy drw. na kam. przyczółkach 15,2 m dłg., 4 m szer., wytrz. 20 T.

7) rz. Pisia powstaje z dwóch rzeczek:

a) rz. Pisia Gągolina (lewa) około 37 km dłg., wypływa na Pd. od w. Grzegorzewice, płynie na Pc.W., zataczając poniżej w. Oryszew duży łuk na W. Pod w. Gągolina łączy się z prawym strumykiem.

b) rz. Pisia Tuczna (prawa) około 32 km dłg., wypływa na Pd.W. od w. Grzegorzewice, płynie na Pc.Z., łącząc się z lewym strumykiem jak wyżej.

Stąd około 20 km dłg., płynie na Pc.Z. uchodząc do rz. Bzury pod w. Boryszew. Przeszkoda tylko w mokre pory.

Doliny 0,2—0,6 km szer., łąkowe, miejscami uprawne lub porośnięte zagajnikami i krzakami. Krawędzie niskie, nieznacznie zlewają się z sąsiednim terenem.

Brzegi niskie, zarośnięte krzakami, odcinkami zadrzewione.

Szerokość rzeczek 1—4 m, rz. Pisia (główna) 3—10 m.

Głębokość 0,3—1 m.

Dno piaszczyste.

Mosty: na rz. Pisia Gągolina: 1) w. Renczaj drw. 4 m dłg., 5 m szer., wytrz. 2 T; 2) w. Radziejowice drw. 8 m dłg., 5 m szer., wytrz. 18 T; 3) w. Tartak drw. na mur. przyczółkach 6 m dłg. i szer., wytrz. 18 T; 4) w. Korytów mur. 15 m dłg., 6 m szer., wytrz. 30 T;

na rz. Pisia Tuczna: 1) w. Oddział drw. na mur. przyczółkach 5 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; 2) w. Kuklówka Radziejowska drw. 10 m dłg., 5 m szer., wytrz. 4 T; 3) na drodze Gale—Drybus drw. na mur. przyczółkach 10 m dłg., 6 m szer., wytrz. 8 T;

na rz. Pisia (główna): 1) w. Szymanów dwa drw.: a) 10 m dłg., 4 m szer., tylko dla miejscowych wozów do użycia; b) 20 m dłg., 2,5 m szer., zepsuty, obecnie nie do użycia; 2) w. Jeżówka drw. na mur. przyczółkach 18 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 20 T; 3) w. Boryszew dwa drw.: a) 28,8 m dłg., 4 m szer.; b) 9,6 m dłg., 4 m szer., wytrz. oba po 20 T.

8) rz. Utrata około 80 km dłg., wypływa na Pd.Z. od w. Żelechów, płynie początkowo na Pc.W. i Pc., a od mta Pruszków na Z. Wpada do rz. Bzury pod w. Trojanów.

Koryto rzeki jest odcinkami uregulowane lub podzielone na małe skanalizowane ramiona i rowy odwadniające. W kilku miejscach wykonano w łożysku sztuczne stawy, połączone z rzeką i zasilane jej wodami, służące dla celów przemysło-

wych bądź hodowli rybnej. Dzięki tym urządzeniom możliwe jest sztuczne spiętrzenie wody, które jednak wskutek nieznacznybh wodostanów rzeki spowodowałoby tylko częściowe zabagnienie doliny.

Spadek wody Utraty jest dzięki stawom i odcinkom skanalizowanym bardzo nieregularny i zależny od tych urządzeń. Wylewy wiosenne naogół nieznaczne, obejmują tylko niżej położone odcinki doliny. Rzeka zamarza od połowy grudnia do początków marca, przyczem proces zestalenia skorupy lodowej odbywa się powoli i niejednolicie. Odcinki skanalizowane i okolice stawów zamarzają trudniej, pozostawiając miejscami otwarte, niezamarznięte przetoki.

Utrata przedstawia w mokre pory średnią przeszkodę ruchową.

Dolina 0,2—0,6 km szer., odcinkami rozszerzona do 2 km, o podłożu łąkowem, miejscami podmokłem; poniżej w. Zawady przeważnie pola orne. Poruszenia poza okresem wylewów możliwe dla kawalerji, częściowo także dla lekkich zaprzęgów. Krawędzie na odcinku Pęcice—Józefów 7—10 m wys., łagodnie nachylone, pozatem zupełnie niskie i płaskie.

Brzegi niskie, na odcinkach łąkowych często lekko podmokłe.

Szerokość do mta Pruszków 2—5 m, dalej 4—15 m, odcinkami do 30 m.

Głębokość 0,4—1,5 m.

Dno zmienne, piasczyste lub muliste.

Mosty: 1) na drodze Nadarzyn—Raszyn drw. 3 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; 2) na drodze Błonie—Kopytów drw. na kam. przyczółkach 80 m dłg., 6 m szer., wytrz. 30 T; 3) na drodze Błonie—Leszno drw. na kam. przyczółkach 30 m dłg.,4 m szer., wytrz. 15 T; tuż poniżej most kolejki, drw. na kam. przyczółkach 35 m dłg., 1,5 m szer., wytrz. 20 T; 4) w. Trojanów drw. na kam. przyczółkach 25 m dłg., 4 m szer., wytrz. 15 T.

Dopływy lewobrzeżne rz. Bzury.

1) rz. Ochnia około 37 km dłg., wypływa pod w. Kaliska i stąd płynie jako nieznaczny strumień na Pd.W. Poniżej mta Kutno dzieli się na kilka odnóg i ramion, łączących się przy ujściu w jedno koryto. Wpada do rz. Bzury pod w. Orłów. **Przeszkoda tylko na wiosnę.**

Dolina do 1 km szer., łąkowa, często porośnięta grupami drzew, zagajników i zarośli. W rejonie odgałęzień podłoże częściowo podmokłe. Krawędzie do 15 m wys., przeważnie o łagodnych, uprawnych stokach.

Brzegi niskie, łąkowe, miejscami zarośnięte.

Szerokość 1—5 m.

Głębokość 0,3—1 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) flw. Kamienna drw. 7 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 10 T; 2) w. Mikstal drw. 10 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 10 T; 3) w. Łąki Kościelne drw. 6,4 m dłg., 4,2 m szer., wytrz. 16 T; pozatem na rzece kilka przepustów beton. lub kam.

2) rz. Przysowa około 36 km dłg., wypływa na Pd. od w. Szczawin, płynie na Pd.W. uchodząc do rz. Bzury powyżej mta Łowicz. **Ze względu na szeroką, podmokłą dolinę, przedstawia przeszkodę w mokre pory roku.**

Dolina 1—1,5 km szer., o podłożu łąkowem, podmokłem, miejscami na glebie torfiastej. W miejscach niższych pokrycie stanowią przeważnie szuwary, trzcina i kępy zarośli. Na wiosnę i po większych opadach atmosferycznych zalewana, możliwa do przebycia tylko dla pieszych. Krawędzie płaskie otwarte, stopniowo zlewają się z doliną.

Brzegi niskie, łąkowe, przeważnie podmokłe.

Szerokość 1—5 m.

Głębokość 0,3—1 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) w. Holendry drw. 9,6 m dłg., 4,8 m szer., wytrz. 16 T; 2) w. Dębowiec drw. na kam. przyczółkach 14,2 m dłg., 7,8 m szer., wytrz. 16 T; 3) na drodze Złaków Borowy—Zalesie drw. 20,8 m dłg., 4 m szer., wytrz. 8 T; 4) na drodze Łowicz—Zduny drw. 29,6 m dłg., 5,2 m szer., wytrz. 16 T.

V. rz. Skrwa południowa około 41 km dłg., wypływa w okolicy os. fabr. Łanięta, płynie na Pc.W. uchodząc do Wisły pod w. Brwilno Dolne. W rejonie w. Klusek łączy się przepływami z jeziorami Lucień i Białe, które odwadnia. **Przeszkoda tylko w mokre pory roku.**

Dolina do w. Brzozówka 0,1—0,3 km szer., łąkowa lub orna, sucha i dostępna. Dalej do w. Klusek 0,3—0,6 km szer., łąkowa, częściowo pokryta grupami drzew i zarośli, odcinkami lekko podmokła. Odcinek ten na wiosnę i po większych opadach atmosferycznych zalewany, przedstawia w tym czasie trudność poruszeń dla kawalerji i zaprzęgów. Dalej do końca dolina zwężona przeważnie do szerokości koryta, głęboko wcięta w teren tworzy miejscami wąski parów.

Krawędzie do w. Brzozówka do 10 m wys. dość strome; dalej spłaszczone słabo zarysowane, niespostrzeżenie przechodzą w teren sąsiedni. Na obu odcinkach pokryte kompleksami lasów bądź otwarte, uprawne. Poniżej w. Klusek krawędzie tworzą strome zbocza parowu naogół dla kawalerji trudno dostępne. Obie przeważnie zalesione.

Brzegi w biegu górnym do 1 m wys., suche, dalej niskie, miejscami podmokłe. W biegu dolnym wspólne z krawędziami, strome.

Szerokość 2—8 m; w biegu dolnym odcinkami rozlana w jezioro do 150 m szer.

Głębokość 0,5—1,5 m.

Dno piasczyste lub muliste.

Mosty: 1) w. Sokołów drw. na kam. przyczółkach 3 m dłg., 4 m szer., wytrz. 10 T; 2) mto Gostynin drw. na kam. przyczółkach 13 m dłg., 8,5 m szer., wytrz. 10 T; 3) flw. Lucień drw. 8 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T; 4) na drodze Soczewka—Mościska trzy drw.: 9; 6,5 i 20 m dłg., 4—6 m szer., wytrz. po 10 T.

VI. rz. Zgłowiączka około 64 km dłg., wypływa z podmokłych łąk torfowych pod w. Dębołęka. Początkowo płynie na W. przez jez. Głuszno i wytwarzając szereg zakoli zatrzymuje ten kierunek do w. Koszanowo, gdzie skręca na Pc. Poniżej mta Brześć Kujawski i zwraca się znów na W. i uchodzi do rz. Wisły w mcie Włocławek.

Koryto naogół zwarte i jednolite, często jednak silnie zarośnięte wodorostami. Wylewy wiosenne w marcu podnoszą wodostany o 1 m, zalewając niżej położone odcinki doliny. Rzeka jest połączona za pośrednictwem kanału Bachorze z rz. Notecią. Na odcinku ujściowym spławna dla tratew o 4—5 pniach.

Przedstawia przeszkodę na wiosnę i po dłuższych opadach atmosferycznych.

Dolina 0,2—0,4 km szer., łąkowa, miejscami lekko podmokła. Jedynie torfowiska ciągnące się około 5 km od źródeł rzeki, w mokre pory do 0,5 m głęb., stanowią poważną przeszkodę dla kawalerji i zaprzęgów. Pozatem dolina tylko w mokre pory przedstawia trudności dla poruszeń. Krawędzie 15—30 m wys., częściowo strome, biegną jako pasma zwartych wzniesień tuż nad rzeką. W górnym i dolnym biegu odcinkami zalesione, pozatem uprawne.

Brzegi płaskie, łąkowe, miejscami podmokłe, zarośnięte szuwarem i trzciną.

Szerokość 4—15 m.

Głębokość 0,5—1,5 m, doły do 4 m.

Dno grząskie, miejscami piasczyste.

Ch. prądu 0,2—0,4 m/sek.

Mosty: 1) w. Wójcin mur. 2,5 m dłg., 8 m szer., wytrz. 18 T; 2) w. Rybiny drw. 5 m dłg., 8 m szer., wytrz. 5 T; 3) na drodze Milżynek—Lubraniec drw. 12 m dłg., 7 m szer., wytrz. 18 T; 4) flw. Piaski drw. 7,5 m dłg., 6 m szer., wytrz. 5 T; 5) na drodze Rzadka Wola — Brześć Kujawski drw. 14 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 5 T; 6) mko Brześć Kujawski drw. 5,5 m dłg., 7 m szer., wytrz. 18 T; 0,1 km poniżej drw. 8 m dłg., 7 m szer., wytrz. 18 T; 7) flw. Polówka dwa: a) drw. na kam. przyczółkach 5 m dłg., 9 m szer.; b) drw. 11 m dłg., 7 m szer., oba wytrz. po 5 T; 8) mto Włocławek mur. 22 m dłg., 9,5 m szer., wytrz. 18 T.

Prawobrzeżny dopływ rz. Zgłowiączki.

1) rz. Lubień (Lubinka) około 38 km dłg., wypływa z jez. Lubień, płynie w ogólnym kierunku na Pc. Pc.Z., wytwarzając kilka odchyleń na Z. i W. Rzeka przepływa w górnym biegu kilka stawów i małych jezior dzieląc się w tych miejscach na ramiona. Wpada do rz. Zgłowiączki pod flw. Marjanki. **Przeszkoda w mokre pory.**

Dolina średnio 0,1—0,3 km szer., łąkowa, w dolnym biegu miejscami uprawna, naogół dla kawalerji dostępna. Na odcinku Podgórze—Kępa Szlachecka występuje w dolinie szereg jezior i stawów, wskutek czego rozszerza się ona do 0,8 km; podłoże stanowią podmokłe łąki, porośnięte krzakami i pocięte odgałę-

zieniami rzeki. Podobnie na odcinku Łagiewniki—Utrata, wskutek przyjęcia dopływu z prawej strony, tworzy rozszerzenie w prawo do 3 km szer.; rozszerzenie to zalegają silnie podmokłe łąki torfiaste, pocięte rowami odwadniającemi. Oba te odcinki w mokre pory zalewane możliwe są do przebycia tylko dla pieszych.

Krawędzie 20—30 m wys. strome, miejscami tworzą zbocza parowu o poszarpanych szczytach. W rejonie ujścia wspomnianego dopływu cofnięte od rzeki i zupełnie spłaszczone (szczególnie prawa).

Brzegi przeważnie niskie, zadrzewione, w rozszerzeniach podmokłe, zarosłe szuwarem i trzciną; w miejscach zbliżenia krawędzi 1—2 m wys., strome.

Szerokość 2—8 m.

Głębokość 0,5—2 m.

Dno piaszczyste.

Mosty: 1) mko Lubień kam. 5,5 m dłg., 7,5 m szer., wytrz. 20 T; 2) w. Djabełki dwa drw. 4,5 i 29 m dłg., 4 m szer., wytrz. 10 T; 3) w. Utrata drw. 12 m dłg., 6 m szer., wytrz. 20 T; poniżej most kolejki wąskotorowej; 4) os. młyńska Józefowo dwa drw. 7,5 i 6 m dłg., 6 i 6,5 m szer., wytrz. po 10 T.

Dopływ prawobrzeżny rz. Lubień.

A) Strumyk bez nazwy, około 26 km dłg., wypływa na Pd.W. od w. Kłótno, płynie na Pc.Z. przepływając w górnym biegu jez. Wielkie. Wpada do rz. Lubień pod w. Utrata.

Ze względu na bagniste odcinki doliny przedstawia poważną przeszkodę ruchową.

Dolina w górnym biegu (do os. młyńskiej Przyborowo) tworzy 1,5—4 m szer., silnie podmokłe obniżenie. Obszar ten przecina z W. na Z. łańcuch jezior w głębokich podmokłych kotlinach, środek zaś obszaru zajmuje 30 letni liściasty las Kłotniński o gęstem poszyciu, na glebie torfiastej, miejscami bagnistej. Przebycia lasu nie wszędzie możliwe. Las otaczają bagniste łąki do 2 m głęb., pokryte sitowiem i trzciną, w mokre pory zalewane. Poruszenia możliwe w suche pory tylko dla pieszych z przewodnikiem.

Następnie do w. Nowy Młyn dolina do 0,5 km szer., łąkowa, lekko podmokła, gdzieniegdzie pokryta zaroślami i grupami drzew. Poniżej w. Nowy Młyn strumyk przepływa rozszerzeniem doliny rz. Lubień opisanem poprzednio.

Krawędzie daleko cofnięte od rzeczki, tworzą do 30 m wys. wzniesienia o stromych stokach; w rejonie ujścia niższe, spłaszczone. Prawa przeważnie zalesiona, lewa otwarta.

Brzegi niskie, miejscami bagniste zarośnięte trzciną i krzakami; nieznaczne odcinki do 1 m wys., strome.

Szerokość 2—5 m.

Głębokość 0,5—1,5 m.

Dno piaszczyste.

Most: na drodze Kowal — Włocławek kam. 2 m dłg., 8 m szer., wytrz. 20 T.

Kanał odwadniający Bachorze, około 45 km dłg., przekopany jako rów odwadniający, odprowadza wody na Z. do jez. Gopło i na W. do rz. Zgłowiączki, łącząc w ten sposób dorzecze Wisły z dorzeczem Odry. W projekcie jest uregulowanie kanału dla spławu drzewa.

Ze względu na szeroką dolinę przedstawia w mokre pory przeszkodę ruchową.

Dolina średnio 1 km szer., jest to pasmo łąk pociętych gęstą siecią rowów odwaniajacych, zbiegających się w kanale Bachorze. Łąki te w mokre pory silnie rozmakają, tworząc w tym czasie przeszkodę nawet dla piechoty, w suche natomiast, dzięki rowom, szybko wysychają i stają się miejscami dostępne dla lekkich zaprzęgów. W rejonie ujścia do jez. Gopła dolina rozszerza się do 3 km i tu szczególnie trudno dostępna. Poniżej w. Bachorka, w rejonie ujścia do rz. Zgłowiączka dolina zwężona do 0,1 km, tworzy wąski, suchy parów.

Krawędzie do 20 m wys., biegną jako pasmo zwartych, otwartych wzniesień o stromych stokach (szczególnie północna). Powyżej ujścia do jez. Gopła cofają się i przechodzą w grupy oddzielnych, drobnych wzniesień. W rejonie ujścia do rz. Zgłowiączki tworzą strome zbocza parowu.

Brzegi płaskie, łąkowe, naogół suche i dostępne.

Szerokość 2—3 m.

Głębokość 0,5—1 m.

Dno przeważnie muliste.

Mosty: 1) w. Konary drw. na mur. przyczółkach 4 m dłg., 8 m szer., wytrz. 18 T; 2) w. Krzywosądz drw. 3 m dłg., 7 m szer., wytrz. 2,5 T; tuż obok most dźwigarowy kolejki wąskotorowej 13 m dłg., możliwy do przystosowania dla ciężkich zaprzęgów; 3) w. Ujma Mała drw. 4,5 m dłg., 7 m szer., wytrz. 5 T.

VII. rz. Brda. Źródła i górny bieg znajdują się na terytorjum Rzeszy Niemieckiej. W granice Polski wkracza pod w. Konarzyny i stąd wraz z jeziorami przez które przepływa około 168 km dłg. Początkowo płynie na W. wpadając po kilkukilometrowym biegu do jez. Charzykowskiego. W części północnej tego jeziora przebija się wąskim przepływem przez przesmyk oddzielający je od jez. Karszyńskiego, przepływa to ostatnie na całej długości w kierunku z Pd. na Pc. i wpada do jez. Witoczno. Wypływając z jez Witoczno zwraca się na Pd.W. i przepływa łańcuch podłużnych jezior: Łońsk, Debrzk i Kosabudno, poczem płynie w tymże kierunku do nadleśn. Woziwoda (Schüttenwalde). Tu zbacza na Pd. i wytwarzając kilka nieznacznych odchyleń na Z. i W. płynie w tym kierunku do mta Bydgoszcz, gdzie ostro skręca na W. W miejscu zmiany kierunku, przyjmuje kanał Bydgoski, tworząc stąd, jako uregulowana droga wodna, jego połączenie z Wisłą. Wpada do Wisły powyżej mka Fordonek.

Brda jest rzeką nizinną o znacznym spadku zwierciadła wody, wynoszącym średnio 0,65‰. Szczególnie silnym jest spadek poniżej jez. Kosabudno, uzyskany przez sztuczne

spiętrzenie wody. Pominąwszy ten szczególny wypadek górny bieg rzeki (jeziorny) wykazuje spadek mniejszy (około 0,11 ‰), podczas gdy dolny, nieregulowany jeziorami, znacznie wyższy (do 0,81 ‰). Silny ten spadek tłumaczy się znacznem ogólnem nachyleniem terenu, opadającym z wyżyn pojezierza Pomorskiego ku dolinie Eberswaldzko-Toruńskiej i Wiślanej.

Brzeg rzeki jest nadzwyczaj kręty. Dolina przebijając się przez wzniesienia wyżynnego terenu zakreśla ciągłe krzywizny i zakola, wcinając się równocześnie głęboko w teren. Poza odcinkiem jeziornym i skanalizowanym ujściowym, rzeka nigdzie nie płynie na dłuższej przestrzeni w swym zasadniczym kierunku biegu. Koryto utworzone jest w górnym biegu przeważnie w piaskach, częściowo także w torfach, w średnim i dolnym w glinach. Przy wysokich wodostanach nurt rzeki przesuwa masy piasku i żwiru powodując wytwarzanie mielizn i podnoszenie dna. W średnim biegu, głównie powyżej ujścia rz. Wilgarta (Wildgartenfliess), zarasta koryto wodorostami co utrudnia odpływ wody i spław drzewa. Dzięki znacznej zwartości koryta naturalne odgałęzienia wytwarzają się tylko na krótkich przestrzeniach głównie przy ujściu dopływów. Tak dzieli się rzeka na trzy ramiona przy swem ujściu do jez. Witoczno, wytwarzając dwie małe wysepki; następnie powyżej ujścia rz. Wilgarta dzieli się na trzy, a przy ujściu rz. Sępolinka na dwa ramiona, zlewające się poniżej w jedno łożysko.

Jako sztuczne odgałęzienie został przekopany Wielki Kanał Brdy, oddzielający się śluzą pod w. Mühlhof, który pod leśn. Barłogi łączy się z rz. Wilgarta. Pozatem sztuczne odgałęzienia wykonano jako porty drzewne bądź żeglowne w mtach Koronowo, Bydgoszcz i mku Czersk Polski.

Wyspy poza zaznaczonemi przy rozgałęzieniach rzeki, wytwarzają się w biegu dolnym w postaci ławic piaszczystych, zarastających trawą a sporadycznie kępami drzew. Nie utrzymują się one dłużej, znikając co pewien czas pod naporem prądu. Jedynie wskutek oddzielania się Wielkiego Kanału Brdy powstaje między w.w. Mühlhof a Rytel wąska wyspa około 100 m szer., między w.w. Rytel a Uboga 150 — 500 m szer., która rozszerza się dalej raptownie i traci wskutek tego charakter wyspowy.

Wylewy rzeki zachodzą stale na wiosnę w czasie roztopów podnosząc wodostany o 0,5—1 m. Dzięki głębokiemu wcięciu koryta w teren zalewają tylko nieznaczne obniżenia doliny, miejscami zaledwie kilkudziesięciometrowej szerokości. Prócz wiosennych istnieją na odcinku Mühlhof—ujście rz. Wilgarta lokalne wylewy spowodowane spuszczaniem wody na śluzie pod w. Mühlhof.

Zamarzanie rzeki jest niejednolite. Na odcinku jeziornym przebiega ono bardzo wolno; poszczególne odcinki rzeki, łączące jeziora zamarzają wprawdzie prędzej niż same jeziora, jednak skorupa lodowa zestala się długo nawet przy silnych mrozach. Całkowite zestalenie skorupy odbywa się przy mrozach—10 do 15° C dopiero po 7—10 dniach. Na odcinku wolnym od jezior tworzy się już przy pierwszych lodach cienka

pokrywa lodowa, która przy kilkudniowym mrozie—10° C osiąga dostateczną wytrzymałość dla przeprawy piechoty. Szybki prąd jakim rzeka się odznacza nie zezwala na stworzenie grubej, wytrzymałej dla zaprzęgów skorupy lodowej. Ludność miejscowa nawet w ostre zimy nie wszędzie używa przeprawy po lodzie. Przeciętne zamarzanie trwa od końca grudnia do końca lutego.

Lodochód ma przebieg naogół spokojny; rozpoczyna się z końcem lutego w dole rzeki i posuwa się stąd w górę. Najdłużej utrzymuje się pokrywa lodowa na odcinku jeziornym. Na odcinku dolnym zdarzają się częste odwilże, powodujące lokalne ruszenie lodów i w związku z tem zatory lodowe przy ujściu. Na odcinku jeziornym ruszanie lodu w ciągu zimy zdarza się rzadko, nawet przy dłużej trwających odwilżach.

Prace regulacyjne na Brdzie wykonane zostały odcinkami, jako skróty nadmiernie krętego koryta i jako sporadyczne umocnienia nadbrzeżne. Takie odcinki wyprostowane i skanalizowane istnieją między: Konarzyny — jez. Charzykowskie, oraz na przesmykach między jez. Karszyńskiem i jez. Debrzk.

Pod w. Muhlhof zbudowano śluzę 80 m dłg., złożoną z dwóch części szerokości po 3 m; lewa w formie wodospadu służy do odprowadzania wody, prawa o nachyleniu 45° służy do spławiania drzewa. Chyżość prądu na śluzie przekracza 3 m/sek.; powyżej śluzy znajduje się jaz wałkowy obecnie zepsuty.

Prócz powyższych istnieją na rzece zakłady wodne zbudowane dla wykorzystania siły wodnej do celów przemysłowych. Ważniejsze z nich znajdują się następująco: w mcie Koronowo zakład wodny o 5 turbinach łącznej siły 306 K.M.; we w. Smukała turbina o sile 400 K.M.; w mku Czersk Polski jaz ruchomy spiętrzający wodę i służący zarazem do uzyskania energji elektrycznej, przy pomocy której wykonywane są prace przy śluzach jak poruszanie wrot, uruchamianie zasów, oświetlenie i t. p.

Całkowicie uregulowana została rzeka na odcinku ujściowym od mta Bydgoszcz, jako przedłużenie kanału Bydgoskiego. Koryto zostało ujęte budowlami regulacyjnemi i pogłębione do 2,5 m na nurcie. Na tym odcinku znajdują się dwie śluzy: Nr. 1. „Brdyujście" na 1-szym km od Wisły, o długości komory 60 m, szerokości 18,2 m; szerokość wejścia 9,6 m; różnica poziomu dolnego i górnego 3,86 m. Śluza Nr. 2. „Miejska" na 12,4 km, o długości komory 57,4 m, szer. 9,6 m; różnica poziomu wynosi 3,21 m. Obie śluzy posiadają, obecnie nieczynną, instalację elektryczną zaznaczoną powyżej.

Rzeka jest spławna na całej długości; dopuszczalna szer. tratew 4,3 m musi być przy śluzie we w. Mühlhof, zmniejszana do 2 m. Maksymalna długość tratew wynosi 80 m, ze względu na liczne ostre zakola rzeki. Przystanie spławne znajdują się przy w. Klonia, leśn. Mühlhof, leśn. Zukowo, leśn. Klaskau, w mtach Koronowo, Bydgoszcz i duży port drzewny powyżej śluzy Nr. 1. Żegluga możliwa jest począwszy od mta

Bydgoszcz t. j. na odcinku całkowicie uregulowanym. Kursować mogą statki o zanurzeniu do 2 m i berlinki o udźwigu do 600 T. Porty i zimowiska znajdują się w mcie Bydgoszcz i Brdyujściu; to ostatnie zostało przerobione w duży port o kilku przystaniach i stacjach załadowczych wraz z potrzebnemi urządzeniami.

Nadzór rzeki należy do Wydziału Robót Publicznych przy woj. Pomorskiem, a odcinka żeglownego do Inspekcji Dróg Wodnych w Bydgoszczy. Stacje wodowskazowe znajdują się w miejscowościach: Swornigać, Drzewiec, Męcikał, Mühlhof, Tuchola, Świt, Koronowo, Bydgoszcz i Brdyujście.

Jako przeszkoda ruchowa posiada Brda znaczenie głównie ze względu na strome odcinki krawędzi i dość znaczne wodostany. Przekroczenie rzeki przez zaprzęgi i kawalerję możliwe jest naogół tylko po przeprawach; piechota wykonać może przeprawę brodem przy niskich wodostanach. Ogólna dostępność doliny nie przedstawia w większej części roku żadnych trudności dla zaprzęgów. Liczne drogi gruntowe przeważnie piaszczyste lub głęboko piasczyste mogą być używane z wyjątkiem kilkudniowego okresu wylewów wiosennych. Znaczną przeszkodę przedstawiają natomiast strome stoki, często także silnie sfałdowane szczyty krawędzi; poza drogami poruszać się może po stokach wszędzie tylko piechota, kawalerja tylko na odcinkach spłaszczonych.

Dolina do jez. Charzykowskiego średnio 0,3 km szer., podmokła, łąkowa o krawędziach 5—8 m wys., stromych, przeważnie zalesionych.

Między jez. Karszyńskiem a Witoczno zwężona 30 — 60 m szer., łąkowa; krawędzie 10—15 m wys., opadają bezpośrednio do koryta rzecznego tarasami, bądź łagodnemi wklęśnięciami.

Między jez. Witoczno a jez. Debrzk 20—40 m szer., bliżej tego ostatniego 80—120 m, płaska w rozszerzeniach lekko sfalowana; podłoże stanowią pola orne i miejscami łąki. Krawędź prawa przeciętnie 5—15 m wys., odcinkami do 22 m wzniesiona stroma, zależnie od stopnia nachylenia stok jest uprawny i zabudowany, bądź pokryty pastwiskami i grupami drzew. Krawędź lewa 10—12 m wys. na szczytach sfałdowana, miejscami łagodnie nachylona, miejscami opada stromemi tarasami.

Następnie do leśn. Kiełpiński Most dolina składa się z płatów i pasm łąk do 50 m szer. występujących to po jednej lub po drugiej stronie koryta. Poniżej nadleśn. Woziwoda rozszerzenia zwiększają się obustronnie do 200 i 300 m. U podnóża krawędzi dolina wznosi się nieco i tu uprawna, gdzieniegdzie pokryta zaroślami. Podłoże poza małemi podmokłemi obniżeniami suche i dostępne. Krawędzie zmienne. Miejscami do 20 m wys., strome i urwiste usiane kamieniami; stoki na tych odcinkach zalegają zwykle zrzadka zadrzewione nieużytki i pastwiska. Miejscami niższe 4—12 m wys. opadają w formie wydłużonych języków bądź małych spłaszczonych tarasów. W przejściach obu tych typów krawędzi występują zwykle liczne jednak płaskie i płytkie parowy. Łagodne odcinki stoków

zalegają przeważnie pola orne i pastwiska, często także — zwłaszcza poniżej w. Dziegć—lasy.

Dalej do mta Koronowo dolina średnio 200 — 300 m szer. odcinkami zwężona do 100 lub rozszerzona do 400 m. Kilkakrotnie zwęża się do szer. koryta tworząc wąski parów o stromych zboczach, wznoszących się bezpośrednio od koryta rzeki (tartak Pillamühl i poniżej ujścia rz. Kamionka i powyżej mta Koronowa). Dno doliny przeważnie łąkowe, dostępne dla zaprzęgów, poza okresem wylewów wiosennych. Krawędzie do w. Płaskowo naogół łagodne, zalesione, dalej 8 — 15 m wys. odcinkami strome z lokalnemi urwiskami; najczęściej opadają szeregiem łagodnych wklęśnień pokrytych polami ornemi, lasem i pastwiskami. Zbocza parowów urwiste, często silnie pofałdowane o stokach w postaci piaszczysto-żwirowych nieużytków gdzieniegdzie zadrzewionych.

Następnie do w. Opławice średnio 100—200 m szer., miejscami rozszerzona do 0,6 km. Podłoże zalegają bliżej rzeki łąki i pastwiska, w rozszerzeniach zwykle podmokłe, dalej od rzeki pola uprawne i zabudowania otoczone ogrodami i kępami drzew. Odcinek ten naogół mało przejrzysty. Krawędzie 10 — 30 m wys. wznoszą się stromo jako zwarte pasma wzniesień o urwistych, gdzieniegdzie prostopadłych partjach szczytowych. Stoki i podnóże przeważnie uprawne, szczyty zadrzewione, przeważnie pozostawione jako nieużytki. Łagodniejsze odcinki i wklęśnięcia, w formie kotlin, gęsto zabudowane, otoczone sadami i drzewami. Odcinkami obie krawędzie całkowicie zalesione.

Poniżej w. Opławice rzeka wpada w rozległą dolinę Eberswaldzko—Toruńską przeciętnej szerokości 5 km. Na odcinku skanalizowanej Brdy jest to nizina gęsto zabudowana miastem Bydgoszcz i jego przedmieściami, zadrzewiona parkami i ogrodami, zupełnie nieprzejrzysta. Krawędź północna wznosi się w odległości 1—2 km od rzeki, przechodząc w rozległy taras 10—20 m wys., 2—3 km szer. Taras tworzy płaszczyznę prawie zupełnie zalesioną, gdzieniegdzie lekko sfałdowaną grupami wydm piaszczystych. Dalej ku północy wznosi się nagle 40—50 m wys., stroma i poszarpana ściana krawędzi, miejscami pocięta głębokiemi wąwozami i parowami. Krawędź ta biegnie do doliny wiślanej, załamuje się w odległości 2 km od Wisły ku Pc. i stąd biegnie w tym kierunku jako lewa krawędź Wisły. Krawędź prawa skanalizowanej Brdy 20—30 m wys., biegnie bliżej rzeki wznosząc się dość łogodnym przeważnie otwartym stokiem.

Brzegi płaskie, łąkowe, odcinkami 1—4 m wys., strome, zarośnięte krzakami i kępami drzew. W miejscach gdzie stok krawędzi opada wprost w koryto rzeki wspólnie z krawędzią i tu do 20 m wys. urwiste i poszarpane. Na odcinku skanalizowanym 2—5 m wys. strome, umocnione kamiennemi płytami, zabudowane.

Szerokość do jez. Charzykowskiego 15 m, między jez. Charzykowskiem a Karszyńskiem 12 m, poczem do w. Rytel średnio 15—20 m, z rozszerzeniem na odcinku Męcikał—Kłonia

do 35 m. Następnie do mta Koronowo 20—30 m, dalej do mta Bydgoszcz 30—50 m z odcinkiem Janowo—Smukała na którym rzeka rozlewa się w jezioro do 200 m szer., częściowo zarosłe wodorostami. Na odcinku skanalizowanym 30—40 m szer. z rozszerzeniami powstałemi wskutek wykonania portów i przystani 300—600 m.

Głębokość do jez. Charzykowskiego 2 m, między jez. Charzykowskiem a Karszyńskiem 1,5 m, dalej do w. Rytel 2—3 m, poczem do mta Koronowo średnio 2 m. Następnie do mta Bydgoszcz 2—4 m z dołami do 9 m. Miejscami na dłuższych odcinkach występują ławice piasczyste zmniejszające głębokość do 1 m i niżej, ze względu na ciągłą zmianę położenia niemożliwe do oznaczenia. W suche pory i pod koniec lata wodostany opadają przeciętnie o 0;5—1 m umożliwiając przeprawę w bród. Głębokość na odcinku skanalizowanym 2,5—4 m.

Dno przeważnie piasczyste; w średnim i dolnym biegu występuje silna domieszka żwiru i kamieni, miejscami w postaci podwodnych progów kamiennych. W dołach i jamach zwykle dno muliste.

Ch. prądu do w. Rytel 0,3 m/sek., dalej wzrasta stopniowo do 0,5—0,8 m/sek., miejscami nawet do 1,1 m/sek.

Mosty: 1) w. Konarzyny drw. na mur. przyczółkach 27 m m dłg., 8 m szer., wytrz. 20 T; 2) w. Swornigać Mały drw. 32 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 10 T; 3) w. Swornigać Wielki mur. 42 m dłg., 10 m szer.; wytrz. 50 T; 4) leśn. Drzewiec mur. 14 m dłg., 7 m szer., wytrz. 50 T; 5) w. Męcikał mur. 37 m dłg., 7 m szer., wytrz. 50 T; 6) w. Rytel mur. 49 m dłg., 8,6 m szer., wytrz. 50 T; 7) nadleśn. Woziwoda (Schüttenwalde) mur. 33 m dłg., 6,2 m szer., wytrz. 50 T; 8) leśn. Kiełpiński Most drw. 30 m dłg., 1,5 m szer., słaby, do użycia tylko dla pieszych; 9) w. Płaskowo drw. na mur. przyczółkach 27,5 m dłg., 5,5 m szer., wytrz. 20 T; 10) w. Rudzki Most drw. na mur. przyczółkach 29,8 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; 11) leśn. Szwid; 12) w. Pillamühl; 13) w. Sokole Kuźnica drw. 44 m dłg., 5,5 m szer.; słaby, do użycia tylko dla miejscowych wozów; 14) mto Koronowo trzy drw.: a) most bydgoski 32 m dłg., 8 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; b) most nakielski 24 m dłg., 6 m szer., dla lekkich zaprzęgów; c) most tucholski 36 m dłg., 8 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 15) w. Olszyniec drw. 36 m dłg., 5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 16) w. Janowo drw. 30 m dłg., 4 m szer., słaby, tylko dla miejscowych wozów do użycia; 17) w. Smukała (Mühlthal) dwa żel.-bet. drogowe i kolejki wąskotorowej (wspólne): a) na kanale upustowym 24 m dłg., 5,8 m szer.; b) na korycie rzeki 32 m dłg. 5 m szer., oba dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 18) mto Bydgoszcz przy ul. Jagiellońskiej dwa: a) na głównem korycie żel. na mur. przyczółkach 54,6 m dłg., 8,4 m szer.; b) na jazie śluzowym żel. dźwigarowy 30 m dłg., 9,5 m szer., oba dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 19) mto Bydgoszcz przy ul. Królowej Jadwigi żel. 40 m dłg., 10,5 m szer., do użycia j. w.

Dopływy lewobrzeżne rz. Brdy.

1) **rz. Chocina** około 36 km dłg., wypływa pod w. Wierzchowina (Oberchotzen), płynie na Pd.W. uchodząc do jez. Korszyńskiego, przez które przepływa rz. Brda.

Przeszkoda dla zaprzęgów ze względu na strome krawędzie doliny.

Dolina 0,1—0,3 km szer., łąkowa, u podnóży krawędzi porośnięta krzakami, gdzieniegdzie z działkami pól ornych. Poniżej w. Binduga, pod w. Dzięgiel i na małych odcinkach w dolnym biegu rozszerza się 0,6—2 km, tworząc bagniste torfowiska 0,5 m głęb., pokryte zaroślami, do przebycia dla piechoty uciążliwe. Krawędzie 6—10 m wys., odcinkami strome, biegną tuż nad rzeką; w rozszerzeniach doliny zwykle cofnięte i spłaszczone, zlewają się z sąsiednim terenem. Poza kilku nieznacznemi odcinkami obie zalesione.

Brzegi płaskie, łąkowe, gdzieniegdzie zadrzewione.

Szerokość 3—8 m.

Głębokość 0,5—1 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) w. Wierzchowina drw. 5 m dłg., 3,2 m szer., wytrz. 2 T; 2) w. Zielona Chocina drw. na mur. przyczółkach 13,5 m dłg., 7,6 m szer., wytrz. 15 T; 3) w. Dzięgiel drw. na mur. przyczółkach 12,2 m dłg., 4 m szer., wytrz. 15 T.

2) **rz. Zbrzyca** (Spritze) około 32 km dłg., wypływa z jez. Somińskiego, płynie na Pd. przepływając jez. Peplińskie i Parzyńskie. Pod osadą Kaszuba Młyn skręca na Z. i płynie w tym kierunku do osady Stara Laska, gdzie jednym z przepływów łączy się z jez. Małachowo, a głównem łożyskiem wlewa się do grupy połączonych z sobą jezior: Laska, Księże, Długie, Parszenica i Śluza. Po opuszczeniu tego ostatniego pod leśn. Śluza płynie dalej na Pd., uchodząc do jez. Witoczno, przez które przepływa rz. Brda.

Zbrzyca przedstawia przeszkodę ruchową w związku z jeziorami przez które przepływa jak i ze względu na strome odcinki krawędzi i ogólną niedostępność sąsiedniego zalesionego terenu.

Dolina na odcinkach: jez. Peplińskie—Kaszuba Młyn i jez. Śluza—Witoczno przedstawia się jako suchy wąski parów o stromych do 15 m wys. zboczach, zalesionych na całej przestrzeni. Na odcinku Kaszuba Młyn—jez. Laska dolina 0,5—0,7 km szer., łąkowa, zarośnięta krzakami, miejscami lekko podmokła. Krawędzie spłaszczone o łagodnych, często otwartych stokach.

Brzegi płaskie, łąkowe, odcinkami lekko podmokłe.

Szerokość 3—10 m.

Głębokość 0,5—1 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) w. Wiedno drw. 13,5 m dłg., 4 m szer., wytrz. 10 T; 2) w. Stara Laska drw. 9 m dłg., 3,8 m szer., wytrz. 2 T; 3) leśn. Śluza drw. 16 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T.

Dopływ lewobrzeżny rz. Zbrzyca.

A) rz. Młusienica około 9 km dłg., wypływa z jez. Młusino, skąd płynie na Z. jako przepływ między jez. Młusino i jez. Lesińskiem. Szerokość 10—15 m, głęb. 1 m, dno piasczyste; dolina niewykształcona, rozciąga się obustronnie, jako szachownica pól ornych, łąk i pastwisk. Z jez. Lesińskiego płynie dalej na Z. jako nieznaczny strumyk do 5 m szer., do 1 m głęb., uchodzący do rz. Zbrzyca pod os. Kaszuba Młyn.

Mosty: 1) os. mł. Lańsk drw. 5,8 m dłg., 8,2 m szer., wytrz. 10 T; 2) w. Leśno drw. 4,2 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T

Dopływ prawobrzeżny rz. Zbrzyca.

A) rz. Kłoniecznica wypływa na terytorjum Rzeszy Niemieckiej. W granice Polski wkracza jako wypływ z granicznego jez. Małe. Stąd 15 km dłg., płynie na Pd.W., przepływa jez. Kielskie, poczem skręca na Pd., zatrzymując ten kierunek do ujścia. Wpada do jez. Laska przez które przepływa rz. Zbrzyca.

Ze względu na strome krawędzie przedstawia przeszkodę dla zaprzęgów.

Dolina przedstawia się jako 100 m szer. parów o suchem, łąkowem dnie. Krawędzie 15—25 m wys., strome, przeważnie zalesione.

Brzegi płaskie, otwarte.

Szerokość 2—6 m.

Głębokość 0,3—1 m.

Dno piasczyste.

Most we w. Stolmany drw. 4,7 m dłg., 5,6 m szer., wytrz. 5 T,

3) Wielki Kanał Brdy około 24 km dłg. oddziela się od rzeki Brdy śluzą pod Mühlhof, płynie do w. Uboga równolegle z nią, poczem odchodzi na W. W rejonie wybudowań w. Legbąd przecina rz. Czerska Struga i odchylając się na końcowym odcinku na Pd., łączy się pod leśn. Barłogi z rz. Wilgarta (Wildgertenfliess).

Kanał zabiera niekiedy większą część wód Brdy, która jednak wkrótce zapełnia swe koryto dzięki licznym, drobnym lecz obfitym w wodę strumieniom i rowom odwadniającym. Kanał zamarza przy pierwszych silniejszych mrozach (—10° C) w przeciągu 2—3 dni. Wylewy są sztucznie regulowane za pomocą rowów odwadniających.

Ze względu na wodostany i podmokłe odcinki terenu sąsiedniego kanał przedstawia w mokre pory średnię przeszkodę ruchową.

Teren sąsiedni. Początkowo płynie kanał szczytem krawędzi rz. Brdy średnio 8—10 m ponad jej średnim poziomem zwierciadła wody. Od w. Uboga teren sąsiedni stanowi zalesiona płaszczyzna sfałdowana grupami drobnych wzniesień i wydm piasczystych. Na końcowym odcinku, począwszy od w. Legbąd, rozciągają się obustronnie rozległe łąki pocięte gęstą siatką rowów odwadniających połączonych z kanałem. Odcinek ten w mokre pory silnie rozmaka, utrudniając poruszenia dla zaprzęgów i kawalerji.

Brzegi początkowo 1—2 m wys., łąkowe, miejscami zadrzewione; lewy gdzieniegdzie sfałdowany do wysokości 5 m. Powyżej w. Rytel brzegi podnoszą się do 3 m, poczem ponownie opadają i stają się zwolna płaskie 0,1—0,2 m wys.

Szerokość na odcinku równoległym do rz. Brdy 10 m, dalej 15—20 m.

Głębokość 0,5—1,2 m.

Dno piasczyste.

Ch. prądu 0,2—0,3 m/sek.

Mosty: 1) w. Rytel drw. na mur. przyczółkach 17 m dłg., 7,7 m szer., wytrz. 5 T; 2) na Pc. od w. Legbąd mur. 16,5 m dłg., 6,2 m szer., wytrz. 50 T.

4) rz. Czerska Struga około 25 km dłg., wypływa na W. od w. Kwieki, płynie do w. Czersk na W., a następnie na Pd.Z. W rejonie zabudowań Legbąd przecina się z Wielkim Kanałem Brdy. Wpada do rz. Brda 1 km powyżej w. Dziegć. **Przeszkoda** nieznaczna.

Dolina 0,1—0,3 km szer., łąkowa, odcinkami lekko podmokła o krawędziach 4—8 m wys., przeważnie łagodnie nachylonych. W rejonie w. Czersk obie otwarte, uprawne, pozatem zalesione.

Brzegi płaskie, łąkowe, gdzieniegdzie lekko podmokłe, zarośnięte krzakami.

Szerokość 2—5 m.

Głębokość 0,3—0,8 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) na drodze Czersk—Gutowice drw. 4,7 m dłg., 9 m szer., wytrz. 15 T; 2) w. Czersk drw. 4,5 m dłg., 6,3 m szer., wytrz. 5 T; 3) na drodze Czersk—Legbąd (przy jez. Świdno) drw. na kam. przyczółkach 8 m dłg., 6,4 m szer., wytrz. 50 T.

5) rz. Wilgarta (Wildgartenfliess) około 24 km dłg., wypływa z podmokłych łąk w rejonie jez. Blinder, płynie na Pd.Z. przepływając w dolnym biegu jez. Białe. Pod leśn. Barłogi łączy się z Wielkim Kanałem Brdy, z którego czerpie większą część wód. Wpada do rz. Brda pod leśn. Kiełpiński Most zbierając wody rowów odwadniających łąki w rejonie ujścia. **Przeszkoda nieznaczna.**

Charakter doliny i pozostałe dane jak przy rz. Czerska Struga.

Dopływy prawobrzeżne rz. Brdy.

1) rz. Kamionka wypływa na terytorjum Rzeszy Niemieckiej; w granice Polski wkracza na Pc. od w. Witkowo i stąd około 44 km dłg., płynie w ogólnym kierunku na W., przepływając pod mkiem Kamień jez. Mochel. Wpada do rz. Brdy powyżej leśn. Sommersin.

Ze względu na szeroką dolinę przedstawia w mokre pory średnią przeszkodę ruchową.

Dolina do w. Wielka Kłonia 0,3—0,6 km szer., często zwiększona do 1 km; podłoże zalegają torfowe łąki, pocięte siecią rowów odwadniających i torfowiskami, w mokre pory silnie rozmakającemi. Szereg młynów, spiętrzających wodę dla wykorzystania siły wodnej rzeki, powoduje miejscami nadmiar nawodnienia także w suche pory. Skutkiem tego poruszenia w dolinie są dość utrudnione, a w mokre pory możliwe tylko dla piechoty. Poniżej w. Wielka Kłonia dolina węższa 0,1—0,2 km szer. naogół sucha, łąkowa, w rejonie ujścia zwęża się do szerokości koryta i przechodzi w wąski, suchy parów.

Krawędzie biegną w pewnej odległości od rzeki jako pasma wzniesień 6—15 m wys., pociętych wrzynającemi się z doliny językami łąk i torfowisk. Stoki naogół łagodnie nachylone, uprawne, porośnięte grupami drzew i zarośli, miejscami zupełnie spłaszczone zlewają się z doliną. Poniżej w. Wielka Kłonia wznoszą się coraz bardziej, przybierając równocześnie strome formy spadku; w rejonie ujściowym tworzą zalesione ściany parowu.

Brzegi niskie, miejscami pokryte drzewami i zaroślami; w dolnym biegu często wspólne z krawędziami 8—15 m wys. i strome.

Szerokość 3—10 m.

Głębokość 0,5—1,5 m, doły do 4 m.

Dno piasczyste, w pobliżu torfowisk zwykle grząskie.

Ch. prądu 0,2—0,4 m/sek.

Mosty: 1) mko Kamień dwa kam.: a) 5,4 m dłg., 7,5 m szer., wytrz. 5 T; b) 7 m dłg., 8,3 m szer., wytrz. 3 T; 2) w. Pamiętowo (Pantau) drw. na kam. przyczółkach 7,7 m dłg., 5,7 m szer., wytrz. 2 T; 3) w. Annafeld drw. 15,5 m dłg., 5 m szer., wytrz. 4 T; 3) w. Kamienica drw. 17 m dłg., 8 m szer., wytrz. 5 T.

2) rz. Sępolna około 42 km dłg., wypływa pod w. Radońsk, płynie na W., przepływając w górnym biegu jez. Lutowskie, Sępolno i Nichorskie. Wpada do rz. Brdy pod w. Lachowo.

Poza odcinkiem jeziornym przedstawia nieznaczną przeszkodę ruchową.

Dolina do os. Młyn Motyla 0,2—0,4 km szer., łąkowa, miejscami wskutek zastaw młyńskich lekko podmokła. Dalej przechodzi w wąski parów o suchem, łąkowem dnie. Krawędzie do os. Młyn Motyla do 15 m wys., dość strome, uprawne, bądź zalesione; następnie przechodzą w strome do 20 m wys., miejscami urwiste ściany parowu; w rejonie ujścia obie zalesione.

Brzegi niskie, łąkowe, poniżej os. Młyn Motyla często wspólne z krawędziami i tu urwiste, poszarpane.

Szerokość 5—12 m.

Głębokość 0,5—1,2 m.

Dno piasczysto-żwirowe, odcinkami muliste.

Ch. prądu 0.5 m/sek.

Mosty: 1) mto Sępolno kam. 214 m dłg., 11,6 m szer., wytrz. 20 T; 2) os. Młyn Motyla kam. 15 m dłg., 10 m szer., wytrz. 20 T; obok dwa drw. 7 i 8 m dłg., 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia; 3) w. Lachowo kam. 6 m dłg., 5 m szer., wytrz. 50 T.

VIII. rz. Czarna Woda około 186 km dłg., wypływa z granicznego jez. Wieck; początkowo płynie na Pc.W. przez jez. Imienie i Lubiszewo. W dalszym biegu zwraca się na Pd.W., przepływa połączone jez. Szodno i Rohr a następnie jez. Słupińskie, poczem wpada do szeroko rozgałęzionego jez. Wdzydze. Z jez. płynie w kierunku płd.-wsch., zataczając od w. 7imne Zdroje długi łagodny łuk na Pc.W. Niedochodząc jez. Borzechowskiego skręca nagle ku Pd., płynie znów szerokiem półkolem, wygiętym na W., poczem od w. Tleń zbacza na Pd.W., zatrzymując ten kierunek aż do ujścia do Wisły w mcie Świecie.

Czarna Woda jest rzeką nizinną o silnym, naogół regularnym spadku zwierciadła wody, wynoszącym średnio 0,72‰. Ten znaczny spadek wody tłumaczy się nachyleniem Wyżyny Pomorskiej ku Pd.W. t. j. w ogólnym kierunku biegu rzeki. W związku z silnem sfałdowaniem terenu, w który wrzyna się głęboko dolina, rzeka posiada bardzo kręty bieg. Szczególnie w dolnym biegu występują niezliczone ostre zakola i meandry o ciągłych nawrotach i zmianach kierunku. Tak np. zawiły kilkakrotny zakręt poniżej w. Łuby wykazuje między punktem początkowym a końcowym długość koryta 10,6 km, podczas gdy odległość w linji powietrznej wynosi zaledwie 1,6 km.

Wodostany rzeki są nieznaczne. W górnym biegu regulują odpływ wody jeziora, przez które rzeka przepływa. Przy jez. Wdzydze, w okolicy w. Górki, odgałęzia się przy pomocy śluzy kanał meljoracyjny, który zabiera większą część wód Czarnej Wody. Wody te powracają do rzeki dopiero w rejonie w.w. Zawada i Czarna Woda, częściowo za pośrednictwem odpływu z jez. Wieck, częściowo za pośrednictwem rowów odwadniających. Po przyjęciu rz. Niechwarz wodostany wzrastają dość znacznie powodując wskutek zapiaszczenia i zarastania koryta lokalne wylewy. Różnica wodostanów nieprzekraczająca w średnim biegu 1 m, wzrasta w miarę posuwania się w dół rzeki, osiągając w dolnym biegu 1,6—2,5 m.

Koryto rzeki utworzone jest przeważnie w piaskach; miejscami występują obniżenia terenu pozostałe po osuszonych jeziorach, wypełnione podmokłemi torfami. W rejonie ujściowym spotyka się pozatem ciężkie gliny, gdzieniegdzie z domieszką żwiru. Dno łożyska zasłane jest piaskiem ze żwirem i kamieniami, które nurt toczy w dół rzeki osadzając przy ujściu bądź tworząc w miejscach o słabszym prądzie ławice piaszczysto-żwirowe.

Wylewy wiosenne rozpoczynają się z chwilą ruszenia lodu t. j. pod koniec lutego i trwają 7—15 dni. W górnym i średnim biegu zalewają one prawie całą dolinę w dolnym

natomiast obejmując dzięki głębszemu wcięciu koryta w teren tylko przybrzeżne obniżenia doliny. Na odcinku ujściowym, począwszy od w. Kozłowo, zachodzą pozatem wylewy spowodowane wstecznym naporem wód wezbranej Wisły.

Zamarzanie rzeki rozpoczyna się pod koniec grudnia przy mrozach —12° C i wymaga 1—2 tygodni do całkowitego ustalenia skorupy lodowej. Ze względu na liczne przepływy przez jeziora i wielką chyżość prądu, skorupa lodowa nie osiąga w normalne zimy wystarczającej grubości dla przeprawy zaprzęgów. Lodochód, przypadający w końcu lutego, ma przebieg naogół szybki i spokojny.

Prace regulacyjne wykonane zostały na odcinku źródłowym, gdzie koryto rzeki zostało uregulowane jako zbiornik rowów osuszających bagna Skwierawskie. Pozatem celem uregulowania odpływów wody z jez. Wdzydze zbudowano w jego południowej części śluzę Jeziorne (Seehof) 6,6 m dł., 3,3 m szer., z trzema zastawami. Druga śluza przy w. Górki 1,65 m szer. z jedną zastawą oddziela kanał meljoracyjny odchodzący na W.

Spław drzewa możliwy jest na odcinkach: jez. Wdzydze—śluza Górki i poniżej w. Kozłowo (w dolnym biegu).

Zarząd rzeki należy do Wydziału Robót Publicznych przy woj. Pomorskiem. Stacje wodowskazowe znajdują się we w. Jeziorne (Seehor) i w. Kraplewice.

Czarna Woda nie przedstawia stałej przeszkody ruchowej dla piechoty i kawalerji. Przeciętna głębokość 1,5 m i dno piasczyste pozwalają na przebycie rzeki wbród, zaś w miejscach głębszych wpław (szerokość rzeki do 15 m). Zaprzęgi muszą trzymać się naogół dróg i przepraw stałych ze względu na spadziste krawędzie doliny. W porze wiosennej i po dłuższych opadach zwiększone wodostany i zabagnione odcinki doliny stwarzają przeszkodę ruchową także dla kawalerji.

Dolina do w. Skwierawy rzeka przepływa bagna Skwierawskie do 2,5 km szer.; są to silnie podmokłe łąki torfiaste, przeciętnej głębokości 1 m, możliwe do przebycia tylko dla piechoty (z trudem). Krawędzie płaskie i otwarte.

Dalej do w. Czarliny 1—3 km szer., płaska, łąkowa, miejscami lekko sfalowana, z działkami pól ornych na grzbietach fałd. Na odcinku Lipusz — nadleśn. Wawrzyniec zwęża się do 60 m i przechodzi w jar o stromych zboczach. Krawędzie poza odcinkiem jarowym łagodnie nachylone 8—10 m wys., uprawne, często na dłuższych odcinkach zalesione (Skwierawy—Lipusz).

Następnie do w. Zimne Zdroje 50—100 m szer., łąkowa, wyjątkowo uprawna, u podnóży krawędzi zadrzewiona; krawędzie 8—15 m wys. o zmiennem nachyleniu i pokryciu. Na odcinkach łagodnie nachylonych uprawne i zabudowane, na stromych zadrzewione bądź otwarte; obie miejscami zalesione.

Dalej do flw. Bietowo 0,3—1 km szer., łąkowa, często podmokła, w mokre pory dla zaprzęgów i kawalerji trudna do przebycia. Krawędzie ciągną się jako grupy i pasma łagodnych wyniosłości, wśród których przewija się koryto rzeki.

Od flw. Bietowo płynie rzeka przez bory tucholskie doliną wąską, przeciętnie 50—150 m szer. o suchem podłożu, zarośniętem krzakami. Krawędzie biegną tuż nad rzeką, tworząc strome do 15 m wys. zbocza, miejscami u szczytu silnie sfałdowane. Na całym tym odcinku zalesione.

Następnie od w. Gródek do w. Przechowo (Schönau) 0,2—0,3 km szer., łąkowa lub uprawna o krawędziach łagodnie nachylonych, otwartych. Poniżej w. Przechowo wchodzi rzeka w dolinę Wisły, płynąc aż do ujścia wzdłuż jej lewej krawędzi.

Brzegi do w. Zimne Zdroje niskie, łąkowe, zarośnięte na odcinkach suchych krzakami, a na podmokłych szuwarem. Dalej średnio 0,5 m wys., porośnięte trawą, olszyną i wikliną, często przechodzą nieznacznie w podmokłe łąki doliny. Miejscami, szczególnie w borach tucholskich zlewają się z krawędziami i tu 5—10 m wys., słabo zarośnięte. Na zakolach brzeg zewnętrzny zwykle stromy, wspólny z krawędzią, wewnętrzny niski i płaski.

Mosty: 1) w. Skwierawy drw. na mur. przyczółkach 4 m dłg. i szer., wytrz. 5 T; 2) wyb. Papier drw. na mur. przyczółkach 6,8 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 5 T; 3) w. Lipusz drw. na mur. przyczółkach 3 m dłg., 6 m szer., wytrz. 5 T; 4) na Pd. od poprzedniego drw. na mur. przyczółkach 8,6 m dłg., 5,7 m szer., wytrz. 5 T; 5) chut. Mechowo drw. na mur. przyczółkach 2,5 m dłg., 7,5 m szer., wytrz. 15 T; 6) na Pc. od w. Wawrzyniec drw. 17,8 m dłg., 4 m szer., wytrz. 5 T; 7) w. Wawrzyniec drw. na mur. przyczółkach 8,3 m dłg., 3,6 m szer., wytrz. 10 T; 8) w. Jeziorne (Seehof) drw. na mur. przyczółkach 17,5 m dłg., 3,6 m szer., wytrz. 1 T; 9) w. Borsk drw. na mur. przyczółkach 11 m dłg., 4,1 m szer., wytrz. 10 T; 10) przy śluzie pod w. Górki drw. na mur. przyczółkach 12,8 m dłg., 4,4 m szer., wytrz. 10 T; 11) w. Bonk drw. 12,4 m dłg., 4,2 m szer., wytrz. 10 T; 12) w. Wojtal trzy: a) drw. 22 m dłg., 4,1 m szer., wytrz. 4 T; b) drw. na mur. przyczółkach 6,3 m dłg., 4 m szer., wytrz. 10 T; c) drw. 15 m dłg., 4 m szer., wytrz. 10 T; 13) w. Klonówka drw. na mur. przyczółkach 25 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 15 T; 14) w. Czarna Woda drw. na mur. przyczółkach 23 m dłg., 4,4 m szer., wytrz. 50 T; obok most kol., bet. 59 m dłg., 7,9 m szer.; 15) w. Zimne Zdroje drw. na mur. przyczółkach 40 m dłg., 5 m szer., wytrz. 15 T; 16) w. Krampka drw. 33 m dłg., 5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 17) w. Wda drw. 46 m dłg., 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 18) nadleśn. Błędno (Wildungen) drw. 32 m dłg., 4 m szer., do użycia j. w.; 19) w. Tleń (Klinger) mur. 28 m dłg., 6 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 20) w. Żur Młyn (Sauer-Mühle) drw. 22 m dłg., 7 m szer., dla ciężkich zaprzęgów; 21) w. Przechowo (Schönau) dwa drw. 12,5 i 8 m dłg., 7 m szer., do użycia j. w.

Dopływy lewobrzeżne rz. Czarna Woda.

1) rz. Garczyn wpadająca pod w. Wawrzyniec wraz ze swym dopływem **Popielisko** nie przedstawiają przeszkody ruchowej. Są to nieznaczne strumyki przepływające łańcuchy

jezior w wąskich, łąkowych dolinach, w miejscach przepływów lekko podmokłych. Szerokość 3—10 m, głębokość do 1 m, dno piaszczyste.

2) **Kanał meljoracyjny** około 24 m dłg., oddziela się śluzą przy w. Górki, płynie do w. Wojtal równolegle z rzeką, stąd w kilku załamaniach w kierunku wschodnim do jez. Schalsbruck. Wody kanału rozlewają się w sieć rowów odwadniających, za pośrednictwem których wracają do rzeki w rejonie w.w. Zawada—Czarna Woda. Kanał zamarza przy pierwszych mrozach w przeciągu 2—3 dni.

Ze względu na znaczną głębokość przedstawia przeszkodę ruchową.

Teren sąsiedni. Do w. Wojtal płynie kanał krawędzią rzeki 1—3 m ponad jej poziomem, poczem lekko sfałdowaną, zalesioną płaszczyzną.

Brzegi stanowią wały ochronne 1—2 m wys., miejscami o stromem nachyleniu.

Szerokość 10—16 m.

Głębokość 1—3 m.

Dno piaszczyste.

Most we w. Bonk drw. 25 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 20 T.

3) **rz. Sobina** około 22 km dłg., wypływa pod w. Dębiagóra, płynie na Pd., z odchyleniem na Z. poniżej w. Jaszcze; w średnim biegu przepływa jez. Miedzno. Wpada do rz. Czarna Woda pod w. Żur Młyn. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,1—0—4 km szer., podmokła, zarośnięta trawą, szuwarem i zaroślami, miejscami tworzy małe bagienka; w mokre pory poruszenia możliwe tylko dla piechoty. Krawędzie 5—10 m wys., zalesione, odcinkami strome.

Brzegi 0,2—0,5 m wys., łąkowe, często podmokłe; w dolnym biegu zlewają się z krawędziami.

Szerokość 3 m.

Głębokość 0,5 m.

Dno piaszczyste, miejscami muliste.

Dopływy prawobrzeżne rz. Czarna Woda.

1) **rz. Niechwarz** około 37 km dłg., wypływa z jez. Leśno, przez które przepływa również rz. Młusienica dopływ rz. Zbrzycy, a przez nią Brdy. Do flw. Żabno płynie na Pd., stąd do w. Mokre na W., poczem na Pc.; na końcowym odcinku od w. Mieszk zbacza na Pd.W. i wpada do rz. Czarna Woda powyżej wsi tejże nazwy.

Ze względu na bagniste odcinki doliny, przedstawia w mokre pory przeszkodę ruchową.

Dolina do flw. Żabno ciągną się po obu stronach rzeki na szerokości 0,3—0,5 km pasma podmokłych łąk torfowych, pokryte gdzieniegdzie trzciną i kępami zarośli. W mokre pory torfowiska szybko rozmakają do głęb. 0,5—1 m i wtedy możliwe do przebycia tylko dla piechoty. Krawędzie do 15 m wys., łagodnie nachylone i otwarte.

Dalej do w. Mieszk 1—1,5 km szer., zabagniona, usiana niedostępnemi torfowiskami, w pobliżu rzeki nawet dla piechoty nie do przebycia. Pokrycie stanowi trawa, kępy szuwarów, trzciny, krzaków i karłowatych drzew; gdzieniegdzie wznoszą się nieco suchsze wyspy terenu, na których rozciągają się pola uprawne bądź kompleksy lasów iglastych. Krawędzie słabo zarysowane, występują jako nieznacznie zalesione wzniesienia, przebiegające w różnej odległości od rzeki. Kilkakrotne rozszerzenia doliny i jej rozgałęzienia w formie długich, łąkowych języków wrzynają się głęboko w krawędzie, rozdrabniając je w grupy, bądź pojedyńcze wyniosłości.

Na odcinku końcowym dolina zwęża się do szer. 50—100 m i wrzyna się w formie parowu głęboko w teren. Zbocza 6—12 m wys., strome, przeważnie zalesione.

Brzegi niskie, miejscami silnie podmokłe, zarośnięte trzciną, szuwarem i krzakami. Poniżej w. Mieszk często wspólne z krawędziami, strome i zadrzewione.

Szerokość 2—8 m.

Głębokość 0,4—1,5 m.

Dno piasczyste, odcinkami bagniste.

Mosty: 1) na drodze Zalesie—wyb. Czapiewice drw. 2 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 15 T; 2) w. Mieszk drw. na kam. przyczółkach 12 m dłg., 8,4 m szer., wytrz. 50 T.

2) **rz. Prusina** około 25 km dłg., wypływa pod w. Osieczno, płynie na Pd. uchodząc do rz. Czarna Woda pod w. Tleń. We w. Łoboda znajduje się na rzece zastawa młyńska spiętrzająca wodę, dzięki czemu możliwy jest stąd spław drzewa. **Przedstawia przeszkodę ruchową tylko dla zaprzęgów.**

Dolina 50—100 m szer., pokryta trawą i zaroślami. Krawędzie 5—12 m wys., strome, przeważnie zalesione.

Brzegi 0,5—4 m wys., porośnięte trawą i krzakami, gdzieniegdzie strome.

Szerokość 2—5 m.

Głębokość 0.5—1 m.

Dno przeważnie muliste.

Mosty: 1) w. Łoboda dwa beton. 2,5 i 7 m dłg., 6 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) w. Tleń trzy: a) drw. na kam. przyczółkach 12 m dłg., 7 m szer.; b) drw. 4,5 m dłg., 5 m szer.; c) drw. na kam. przyczółkach 7 m dłg., 6,5 m szer., wszystkie dla ciężkich zaprzęgów do użycia.

IX. rz. Mątawa około 58 km dłg., wypływa pod flw. Przewodnik (Bülowsheide), płynie do w. Święte na Pd. przepływając kilka nieznacznych jezior. Poniżej w. Święte skręca ostro na Pc. i płynie stąd równolegle z Wisłą, uchodząc do niej pod mtem Nowe.

W części nizinnej, poniżej w. Święte rzeka została skanalizowana i połączona licznemi rowami odwadniającemi, które łącząc i przecinając się ciągle z sobą stwarzają gęstą sieć

rowów i drobnych kanałów. Od w. Zajączkowo koryto rzeki zostało ujęte w wały ochronne 2—3 m wys., zapobiegające wylewowi rzeki. Przy ujściu wykonano śluzę zamykającą wsteczny napór wody z Wisły w dolinę Mątawy; pozatem dla wypompowania wód w czasie wylewów istnieją obok śluzy pompy.

Dolina do w. Święte 0,1—0,3 km szer., łąkowa, zarośnięta krzakami, gdzieniegdzie podmokła. Krawędzie do 10 m wys., odcinkami strome, silnie sfałdowane, odcinkami spłaszczone, niespostrzeżenie zlewają się z sąsiednim silnie sfalowanym terenem. Na całej przestrzeni obie zalesione.

Poniżej w. Święte rzeka przepływa lewą stroną doliny wiślanej; jest to nizina, poprzerzynana licznemi łachami i rowami odwadniającemi, gdzieniegdzie usiana zabagnionemi dołami. Pokrycie stanowi trawa, kępy łoziny i drzew, a na wyspach wyższych zabudowania i pola orne. W mokre pory poruszenia na tym odcinku możliwe są poza drogami tylko dla piechoty.

Brzegi 0,5—1 m wys., łąkowe.

Szerokość 1—5 m, na odcinku skanalizowanym 3—6 m.

Głębokość 0,5—1,5 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) os. Bąkowski Młyn drw. 6 m dłg. i szer., dla ciężkich zaprzęgów do użycia; 2) w. Wielki Lubień drw. na kam. przyczółkach 16 m dłg., 7,5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 3) mto Nowe drw. 20 m dłg., 6 m szer., do użycia j. w.

X. rz. Wierzyca (Ferse) około 145 km dłg., wypływa z podmokłych łąk w okolicy os. Ryczakowo (Mindesfelde, Mindesferse). Do jez. Wierzyska płynie w kierunku Pd.Z., stąd zwraca się na W. i płynie w szerokim łuku wygiętym ku Pd., przepływając jez. Zagniania i łącząc się z jez. Krąg. Pod mtem Skarszewy (Schöneck) skręca na Pd. i poniżej mta Starogard wytwarza silnie wygiętą literę „S", poczem od w. Pelplin płynie bardzo krętym biegiem na Pd.W. Wpada do rz. Wisły pod mtem Gniew.

Średni spadek wody, wynoszący 1,22‰ jest naogół nieregularny, dzięki licznym zastawom młyńskim spiętrzającym i zatrzymującym wodę. Niemniej tamują regularny odpływ ławice piasczyste i kamieniste zalegające koryto, zwłaszcza poniżej ujścia rz. Wetcisa, która w dużym stopniu przyczynia się do nanoszenia piasku. Koryto rzeki utworzone jest w piasku lub w piasczystej glince, tam zaś gdzie dolina rozszerza się, w podmokłych torfach. Miejscami w biegu górnym, głównie zaś w dolnym, występuje margiel, w który wrzyna się koryto rzeki. Nurt wyrywa niekiedy i toczy z sobą kamienie, często znacznej wielkości, układając je w ławice i progi.

Z powodu szybkiego prądu rzeka miejscami nie zamarza; na odcinkach o słabszym prądzie tworzy się słaba pokrywa lodowa nie nadająca się do przepraw zaprzęgów. Czas zamarzania wypada od początków grudnia do końca lutego.

Wylewy wiosenne rozpoczynają się z końcem lutego, powodując podniesienie poziomu wody i wylewy, obejmujące naogół nieznaczne obniżenia doliny.

Prace regulacyjne. Dzięki chyżości i silnemu spadkowi wody urządzono na rz. Wierzyca szereg zastaw młyńskich spiętrzających wodę oraz śluz. Ważniejsze z nich znajdują się na szosie między w. Wielki i Mały Klincz, pod w. Stary Bukowiec, pod mtem Starogard, pod w. Pelplin i Brodzkie Młyny.

Zarząd rzeki należy do Wydziału Robót Publicznych przy woj. Pomorskim. Stacje wodowskazowe znajdują się w miejscowościach: Bożepole, Jaroszewy, Czysta Woda i Starogard.

Z powodu nieznacznej głębokości, piaszczystego dna i przeważnie dostępnych brzegów nie przedstawia Wierzyca poważniejszej przeszkody ruchowej. W suche pory tylko miejscami, ze względu na niskie podmokłe brzegi, nie jest możliwa przeprawa dla lekkich zaprzęgów.

Dolina do jez. Zagnania 0,2—0,3 km szer., łąkowa, na glebie torfiastej bądź piasczystej, naogół dostępna. Odcinkami zwęża się tak, że krawędzie bezpośrednio przylegają do koryta rzeki. Są one utworzone z łagodnych otwartych wyniosłości, przeważnie zabudowanych i uprawnych.

Dalej do ujścia rz. Wietcisa dolina zmienna; odcinkami 0,3—1 km szer., o podłożu łąkowem, torfiastem, dość silnie nawodnionem, dzięki znacznej ilości źródeł wytryskających u podnóży krawędzi. W mokre pory poruszenia w tych miejscach uciążliwe. Odcinkami zwęża się do szer. 100—150 m, tworząc suche i dostępne parowy. Krawędzie w rozszerzeniach zwykle płaskie, łagodnie nachylone, na zwężeniach wznoszą się stromo do wys. 20 m.

Następnie do flw. Janiszewo coraz głębiej wcięta w teren, często szer. 50 m i mniej, kilkakrotnie rozszerza się tworząc okrągłe, łąkowe nizinki. Krawędzie do w. Nowa Wieś średnio 30 m wys., strome, dalej opadając do 15 m, łagodniej nachylone, poczem znów strome 30—40 m wys., miejscami z wysuniętym niskim tarasem u podnóża. Odcinkami tworzą krawędzie urwiska o zboczach poszarpanych i pociętych przez drobne dopływy rzeki.

Poniżej flw. Janiszewo dolina 0,4—0,9 km szer., łąkowa bądź uprawna o stromych krawędziach do 50 m wys.

Brzegi do połączenia się z rzeką Wetcisa przeważnie 0,5 m wys., zarośnięte trawą i szuwarem, miejscami krzakami. Dalej do ujścia 1,5 m wys., łąkowe, miejscami wspólne z krawędziami doliny.

Szerokość do połączenia z rz. Wetcisa 3—10 m, dalej do końca 10—20 m.

Głębokość do połączenia z rz. Wetcisa 0,5—1 m, dalej 1—1,5 m.

Ch. prądu 0,5 m/sek.

Dno przeważnie piasczyste, miejscami z domieszką żwiru lub kamieni (margiel).

Mosty: 1) flw. Młynek mur. 3 m dłg., 6 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) flw. Będomin mur.

6 m dłg., 7 m szer., do użycia j. w.; 3) domena Wielki Klińcz mur. 6,4 m dłg., 7,8 m szer., wytrz. 50 T; 4) w. Stawiska drw. na mur. przyczółkach 7,2 m dłg., 5,3 m szer., wytrz. 15 T; 5) w. Stara Kiszewa drw. 22 m dłg., 4 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 6) flw. Boże Pole żel.-beton. 17,5 m dłg., 6,5 m szer., do użycia j. w.: 7) 0,4 km na W. od połączenia się z rz. Wetcisa żel.-bet. 40 m dłg., 6 m szer., do użycia j. w.; 8) mto Starogard drw. 21 m dłg., 6 m szer., do użycia j. w.; 9) w. Pelplin trzy drw. 29; 16 i 32 m dłg., 5; 6 i 5,5 m szer., pierwsze dwa dla lekkich zaprzęgów, trzeci dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 10) w. Brodzkie Młyny cztery drw. na żel. konstrukcji 7,5; 8; 10 i 10 m dłg., 5,5 m szer., do użycia dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 11) mto Gniew żel.-beton. 20 m dłg., 8 m szer., do użycia j. w.

Brody: w suchą porę rzeka prawie wszędzie do przebycia brodem dla piechoty i kawalerji.

Dopływy prawobrzeżne rz. Wierzyca.

1) rz. Pysznica około 23 km dłg., wypływa z jez. Miedaczek, płynie na Pc.W uchodząc do rz. Wierzycy pod w. Nowa Wieś. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,1—0,4 km szer., łąkowa, często podmokła. Krawędzie do 15 m wys., łagodnie nachylone, odcinkami zalesione.

Brzegi niskie, zarośnięte trawą i szuwarem.

Szerokość 1—5 m.

Głębokość 0,5—1 m.

Dno piasczyste z domieszką żwiru.

Mosty: 1) w. Zblewo drw. na kam. przyczółkach 6 m dłg., 7 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) flw. Pisienica mur. 6,5 m dłg. i szer., do użycia j. w.

2) rz. Jonka około 28 km dłg., wypływa na Pd.Z. od flw. Leśna Jania, płynie na Pc.W. uchodząc do rz. Wierzycy powyżej flw. Niemieckie Brody. **Przeszkoda dla zaprzęgów ze względu na strome odcinki krawędzi.**

Dolina 0,1—0,3 km szer., łąkowa, dostępna, w górnym biegu miejscami rozszerzona w podmokłe, torfiaste nizinki. Krawędzie do 12 m wys., odcinkami strome i silnie sfałdowane; obie otwarte.

Brzegi do 0,5 m wys., zarośnięte krzakami.

Szerokość 1—6 m.

Głębokość 0,3—1,2 m.

Dno piasczyste.

Dopływ lewobrzeżny rz. Wierzyca.

1) rz. Wetcisa (Wieca, Fietze) około 46 km dłg., wypływa pod w. Kamela, płynie do w. Iłownica w ogólnym kierunku płd., stąd do w. Kamirowo na W., poczem znów na Pd. Wpada do rz. Wierzycy pod w. Czarnocin. **Przedstawia średnią przeszkodę ruchową ze względu na podmokłe odcinki doliny i strome odcinki krawędzi.**

Dolina. Na odcinkach: Szumlas Szlachecki (Schönfliess)—Skrzydłowo i Kamirowo—ujście rzeka płynie wąskim parowem o krawędziach stromych 15—20 m wys. Pozatem dolina 0,1—0,4 km szer., na odcinku Skrzydłowo—Iłownica rozszerzona do 0,8 km; podłoże stanowią łąki porośnięte trawą, szuwarem i krzakami, miejscami podmokłe, pocięte siecią rowów odwadniających. Krawędzie 6—12 m wys., naogół łagodnie nachylone, uprawne.

Brzegi przeciętnie 0,5 m wys., łąkowe.

Szerokość 2—5 m, przy ujściu do 10 m.

Głębokość 0,5—1,2 m.

Dno piasczyste.

Mosty: 1) w. Arnikowy mur. 6 m dłg., 9,5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) flw. Wolny Dwór (Freihof) drw. na mur. przyczółkach 16 m dłg., 7 m szer., do użycia j. w.; 3) na płn. skraju mta Skarszewy (Schöneck) dwa: a) beton. 6 m dłg. i szer.; b) kam. na żel.-beton. przyczółkach 9 m dłg., 5 m szer., oba do użycia j. w.; 4) na płd. skraju mta Skarszewy drw. na kam. przyczółkach 22 m dłg., 5,5 m szer., do użycia j. w.; 5) 0,6 km powyżej ujścia kam. na beton. przyczółkach 25 m dłg., 7 m m szer., do użycia j. w.

Delta Wisły.

XI. Teren Delty. Obszar objęty deltą tworzy olbrzymią nizinę w kształcie trójkąta, opartego 40 km podstawą o brzeg morza, a wierzchołkiem o mto Tczew. Obszar ten przedstawia typowe żuławy o bardzo urodzajnej glebie, w postaci namułów nanoszonych przez wylewy rzeki. Ukształtowanie terenu jest wybitnie nizinne; przeciętna wysokość nad poziom wynosi 2—4 m, przyczem istnieją rozległe obniżenia wzniesione zaledwie 0,3—1 m ponad poziom morza, a nawet depresje do 0,6 m. Dzięki temu jak i wylewom Wisły delta była z natury rzeczy silnie nawodniona, podmokła. Stan ten został usunięty przez wykonanie szeregu prac regulacyjnych. Główna arterja wodna delty — Wisła, została uregulowana, jej odnogi zaś odcięte śluzami, przez co uzyskano możliwość dowolnego regulowania ich wodostanów. Istniejące odnogi zostały skanalizowane i połączone z sobą przekopami, ich wodostany zaś uregulowane zależnie od potrzeb komunikacyjnych względnie melioracyjnych. Równocześnie wykonano olbrzymią sieć sztucznych przekopów, kanałów i rowów odwadniającyc, stwarzając potężną sieć wodną, usuwającą z jednej stony nadmiar nawodnienia, a dającą z drugiej strony dogodną sieć komunikacji wodnej.

Obecnie delta jest gęsto zamieszkała i zabudowana, pokryta mnóstwem budowli regulacyjnych jak śluzy, tamy, wały, wiatraki do pompowania wody i t. p. co nadaje terenowi specjalny charakter. Poruszenia dzięki gęstej sieci dobrych dróg lądowych i wodnych możliwe są dla wszystkich rodzajów broni w każdej porze roku. Wszelkie natomiast poruszenia poza drogami napotykają na duże trudności. Nawet piechota nie może dowolnie przebywać terenu, gdyż napotykane co kilka-

dziesiąt metrów rowy odwadniające, obok licznych wielkich kanałów i odnóg Wisły, stwarzają szereg przeszkód w krótkim czasie nie do pokonania. Działania takie wymagają użycia specjalnych środków pomocniczych jak małe przenośne kładki, sznury, deski i t. d.

Obserwacja w rejonie delty jest ograniczona. Gęsto porozrzucane osiedla, rozbudowane w szereg pojedyńczych wybudowań i ferm zwykle dobrze zadrzewione, wobec braku punktów dominujących utrudniają wgląd nawet na bliskie odległości. Niemniej zadrzewienie rowów odwadniających i kanałów przecinających teren w różnych kierunkach wpływa na ograniczenie możliwości obserwacji.

Sztuczne zalanie delty, w celu utrudnienia jej ogólnej dostępności jest możliwe. Koniecznem w tym wypadku byłoby zatarasowanie rejonu ujściowego Wisły (Schiewenhorst), kilkoma większemi objektami (np. zatopienie kilku ciężko załadowanych berlinek) co przy równoczesnem otwarciu śluz, spowodowałoby zupełne napełnienie wodą wszystkich odnóg, kanałów i rowów odwadniających. Skutkiem tego teren zostałby nawodniony i częściowo zabagniony, a tem samem wszelkie większe działania uniemożliwione.

Ogólna charakterystyka rzek delty.

Rzeki delty posiadają naogół podobne cechy. Odpływ wody jest dowolnie regulowany przy pomocy śluz, jazów, upustów i tam, dzięki czemu wodostany nie wykazują większych różnic i zmian, spadek zaś wody jest minimalny. Wypadki wylewów zachodzą tylko wyjątkowo. Wiosenne podniesienie wodostanów, pod wpływem topnienia śniegu i lodów, mieści się normalnie w ramach uregulowanego koryta i wałów. Nadmiar wody znajduje odpływ w szeroko rozgałęzioną sieć kanałów i rowów odwadniających nie zalewając terenu.

Zamarzanie rzek rozpoczyna się w pierwszych dniach grudnia; zestalenie skorupy lodowej odbywa się przy —14° C w ciągu 4—7 dni. Grubość lodu dochodzi przy silnych mrozach 80—100 cm. Lodochód przypada średnio w początkach marca i trwa 7—10 dni. Przebieg jest nagół spokojny. Na kanałach i rzekach, używanych dla ruchu żeglownego, szczególnie w rejonie portu gdańskiego, skorupa lodowa jest w zimie rozbijana i usuwana przy pomocy łamaczy lodu.

Zarząd rzek delty należy do Rady Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku.

Ważniejsze arterje wodne delty są następujące:

1) rz. Motława (Mottlau) połączona pierwotnie z Wisłą w rejonie w. Czatkowy (Czattkau), została przy regulacji od niej odcięta. Górny jej bieg — rzeczka Spengawa, została przez przekopanie kanału Tczewskiego (Dirschauer Mühlenkanal) skierowana wprost do Wisły w mcie Tczew. Obecnie rozpoczyna się Motława pod w. Lunau i stąd płynie na Pc.W. pod nazwą Höhesche Mottlau. W okolicy w. Czatkowy zwraca się na Pc. i zatrzymuje ten kierunek do w. Neuendorf, zmieniając

kilkakrotnie nazwę. Do w. Kriefkohl zwana Kleine Mottlau, dalej do w. Sperlingsdorf-Schmale Mottlau, poczem Breite Mottlau. Poniżej w. Neuendorf skręca na Pc.Z. i dochodzi do płd. skraju Gdańska. Tu zbudowano śluzę 21 m dłg., 8,4 m szer. zapobiegającą wstecznemu naporowi wody z morza, rzeka zaś została rozbudowana w port. Poniżej śluzy dzieli się na dwa ramiona, z których prawe nazwano Nowa Motława; oba ramiona połączono kanałem zwanym Trennungs Graben. Dalej oddziela się od Nowej Motławy kanał zwany Kielgraben, poczem na płn. skraju Gdańska łączą się wszystkie odnogi w jedno koryto, uchodzące 0,4 km poniżej do rz. Martwa Wisła.

Prace regulacyjne. Pierwotne łożysko Motławy, rozlewające się szerokim pasem bagien w rejonie Czatkowy—Kriefhof—Osterwick, zostało osuszone przy pomocy rowów odwadniających, połączonych z rzeką. Najważniejszy z tych rowów tworzy jakby odgałęzienie rzeki oddzielające się poniżej w. Lunau, a łączące się z rzeką pod w. Güttland. Począwszy od w. Landau Motława została uregulowana i ujęta w wały 3 m wys., 4 m szer.

Ważniejsze zakłady położone są w części portowej rzeki; są to: dwie stacje pomp, dwie gazownie, elektrownia, stocznia, fabryka maszyn, żuraw przesuwalny nośności 3,5 T, (drugi w budowie), żóraw pływający nośności 50 T, cztery staple dla statków do 90 m dłg., dok pływający nośności 2600 T, dwie ślipy patentowe dla statków po 60 m dłg. i aparaty dla autogenicznego i elektrycznego spajania i przecinania.

Część portowa Motławy jest żeglowna dla statków nośności do 500 T i zanurzenia do 4 m. W zimie skorupa lodowa jest usuwana przy pomocy łamaczy lodów.

Brzegi 0,5—1,5 m wys. o nachyleniu do 30^0, łąkowe, miejscami lekko zadrzewione, naogół dostępne. Na odcinku uregulowanym wały j. w.

Szerokość Höhesche, Kleine i Schmale Mottlau 2—10 m, Breite Mottlau do w. Neuendorf 10—18 m, poczem do ujścia 30 m, Neue Mottlau i Kielkanal do 50 m, Trennungs Graben 25 m.

Głębokość Höhesche, Kleine i Schmale Mottlau 0,5—1,2 m, Breite Mottlau do Neuendorf 1—2 m, dalej do 2,5 m; głębokość części portowej 3,8—5 m, przy ujściu do 6,5 m.

Dno do w. Neuendorf gln. lub mul. z domieszką piasku, dalej przeważnie ps.

Ch. prądu: 0,1 m/sek.

Mosty: 1) w. Lunau drw. na kam. przyczółkach 3 m dłg., 8 m szer., dla wszystkich zaprzęgów; 2) w. Kriefkol drw. 4 m dłg., 6 m szer., wytrz. 10 T; 3) na drodze Praust—Trutenau drw. na mur. przyczółkach 15 m dłg., 7 m szer., wytrz. 15 T; 4) w. Ohra kolej. żel. 25 m dłg.

W obrębie Gdańska następujące mosty na rz. Neue Mottlau:

a) Thornsche Brücke ruchomy 30 m dłg., 6 m szer., wytrz. 15 T;

b) Mattenbuder Brücke 35 m dłg., 10 m szer., wytrz. 20 T;
c) Milchkanner Brücke 20 m dłg., 9 m szer., wytrz. 30 T.
Na Kielgraben:
a) przy ul. Bleihof 30 m dłg., 10 m szer
Na basenie Motławy:
a) Aschen Brücke 70 m dłg., środkowa część zwodzona, 8 m szer., wytrz. 15 T;
b) Kuh Brücke zwodzony 60 m dłg., 10 m szer.;
c) Lange Brücke zwodzony 50 m dłg., 9 m szer., wytrz. 20 T.

Pozatem na odcinku nieżeglowym szereg mostków drw. do użycia dla lekkich zaprzęgów.

Promy: w obrębie Gdańska na głównem korycie rzeki promy nośności do 7,5 T znajdują się: przy Krahntor, Löschplatz-Brabank i Strohdeich.

II. rz. Kłodawa (Kladau) wypływa z jeziora Kleiner See i płynie na W. uchodząc do rz. Schmale Mottlau pod w. Herrengrebin. Rzeka na odcinku Langenau — ujście uregulowana i ujęta w wały do 2,5 m wys.

Poza obszarem delty przedstawia przeszkodę dla zaprzęgów ze względu na strome odcinki krawędzi.

Dolina do w. Langenau średnio 100 m szer. tworzy jar o zboczach 15—20 m wys., stromych, miejscami zadrzewionych. Dalej rzeka płynie terenem delty.

Brzegi łąkowe, częściowo zadrzewione, odcinkami zlewają się z krawędziami jaru.

Szerokość 1—6 m, na odcinku uregulowanym do 8 m.

Głębokość 0,3—0,8 m, na odcinku uregulowanym do 2 m.

Dno ps.-kam., na odcinku uregulowanym mul.

Ch. prądu 0,3—0,5 m/sek., na odcinku uregulowanym 0,2 m/sek.

Mosty: 1) Buschkau przepust; 2) flw. Wartsch przepust 3,5 m dłg., 7 m szer.; 3) w. Gr. Kleschkau most mur. 11 m dłg., 6 m szer.; 4) w. Kladau drw. 6 m dłg., 7 m szer., wytrz. 10 T; 5) w. Langenau żel.-bet. 8 m dłg. i szer.

III. rz. Radunia (Radaune) wypływa z jez. Ostrzyckiego (grupa jezior Raduńskich), płynie do w. Praust w ogólnym kierunku wsch., zataczając pod w. Żukowo silny łuk ku Pc. Od w. Praust przekopano w kierunku płn. sztuczną odnogę zw. Nowa Radunia, jako kanał zaopatrujący Gdańsk w słodką wodę. Stworzenie tej odnogi spowodowało odpływ części wód ze Starej Raduni, która poprzednio zagrażała w okresie wiosennym wylewami. Nowa Radunia płynie na Pc. do Gdańska, gdzie ujęta jest w głębokie koryto, częściowo betonowane i zasklepione. W rejonie mta rozdziela się na dwa kanały: pierwszy przy Elisabethwall, biegnący przez środek miasta, drugi przy Weizen Mühle łączący się z głównem korytem przy Hevelius Platz (częściowo zasklepiony). Wpada do rz. Motławy przy

Löschplatz-Brabank. Stara Radunia płynie do w. Scharfenort równolegle z Nową, poczem skręca na Pc.W. i uchodzi do rz. Breite Mottlau 3 km powyżej w. Kl. Walddorf.

Dzięki znacznej różnicy spadku wód górnego i średniego biegu, gdzie rzeka przepływa terenem pagórkowatym, silnie sfałdowanym, a biegiem dolnego, w rejonie delty, **rzeka przedstawia znakomite warunki dla wykorzystania siły wodnej dla celów przemysłowych i elektryfikacji.** Pominąwszy szereg młynów, porusza Radunia następujące większe zakłady przemysłowe: dwu-turbinowa elektrownia kartuska we w. Rutki, zakłady we w. Bölkau o trzech turbinach siły 3000 K.M. każda, łącznej zdolności produkcyjnej 14 milj. kilowat/godz. rocznie, we w. Bölkau tartak, w Bahnhof Lappin fabryka papieru.

Jako droga wodna rzeka nie jest używana.

Do w. Praust przedstawia Radunia przeszkodę ruchową ze względu na strome odcinki krawędzi i dość znaczną głębokość koryta. Dalej przeszkoda jak rzeki delty.

Dolina do flw. Wyczechowo 0,3—1 km szer. o podłożu łąkowem, miejscami podmokłem. Krawędzie do 80 m wys., strome, odcinkami poszarpane parowami; stoki łąkowe bądź uprawne, rzadziej zadrzewione.

Dalej do w. Rutki jar 30 m głęb. o dnie łąkowem; zbocza strome, całkowicie zalesione lasem 80—100 letnim.

Następnie do w. Praust dolina 0,1—1 km szer., łąkowa, często lekko podmokła; krawędzie odcinkami do 40 m wys., strome, odcinkami spłaszczone o łagodnych stokach, przeważnie otwartych.

Poniżej w. Praust rzeka przepływa terenem delty.

Brzegi w rozszerzeniach niskie, łąkowe, zwykle lekko podmokłe, w części jarowej średnio 1,5 m wys., strome, przeważnie zadrzewione lub zarośnięte krzakami. W rejonie delty, miejscami umocnione kamieniem i ujęte w wały do 2,5 m wys., miejscami do 1 m wys., łąkowe.

Szerokość do w. Praust 8—15 m, pod w. Rutki tworzy basen 1 km dłg., 50 m szer., Stara Radunia 15—20 m, Nowa Radunia 8—10 m.

Głębokość do w. Praust 0,5—1,5 m, z licznemi dołami do 2,5 m; basen pod w. Rutki 5—11 m głęb., Stara Radunia do 1 m, Nowa Radunia 1—1,5 m.

Dno do w. Praust przeważnie ps.-żw., silnie zarośnięte wodorostami, odcinkami muliste; dno rz. Nowa Radunia zmienne, ps. lub muliste, rz. Stara Radunia muliste.

Ch. prądu: do w. Praust 0,6—0.8 m/sek., na odcinkach jarowych do 1 m/sek.; w rejonie delty 0,25 m/sek.

Mosty: 1) w. Goręczyn dwa drw.: a) 13 m dłg., 3 m szer., wytrz. 10 T; b) 12 m dłg., 3 m szer., wytrz. 2 T; 2) w. Somonino mur. 12 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; powyżej kolej. mur. 15 m dłg., 5 m szer.; 3) flw. Wyczechowo drw. 15 m dłg., 3 m szer., wytrz. 15 T; 4) w. Babidół drw. 11 m dłg., 3,5 m szer., wytrz. 10 T; 5) w. Rutki mur. 10 m dłg., 4 m szer., wytrz. 20 T; powyżej kolej. żel. 40 m dłg.; 6) w. Żukowo mur. 26 m dłg., 7 m szer., wytrz. 20 T; obok na odnogach dwa drw. 16 i 10 m

dłg., 3,5 m szer., tylko dla lekkich zaprzęgów; 7) flw. Lnisko (Ellernitz) drw. 16 m dłg., 4 m szer., wytrz. 10 T; obok kolej. żel. na mur. przycz. 20 m dłg.; 8) w. Niestępów na ramionach rzeki dwa drw. po 10 m dłg., 4,5 m szer., wytrz. 8 T; 9) w. Kahlbude żel.-beton. 16 m dłg., 7 m szer.; 10) w. Prangschin 25 m dłg., 7 m szer.

Na rz. Stara Radunia: 1) w. Praust żel.-beton. 22 m dłg., 6 m szer.; 2) na drodze Praust—Pfarrdorf na mur. przycz. 24 m dłg., 4 m szer., wytrz. 10 T.

Na rz. Nowa Radunia na przestrzeni Praust—Gdańsk 9 mostów żel.-beton. 8—10 m dłg., 6 m szer.; na obszarze Gdańska rzeka częściowo zasklepiona; na odcinkach otwartych posiada 28 mostków, w dużej części drw., wytrz. 2—15 T, przeznaczonych dla komunikacji lokalnej. Przy ujściu most zwodzony 45 m dłg., 8 m szer.

Dopływy lewobrzeżne Raduni.

1) rz. Słupa około 15 km dłg., powstaje z połączenia rz. Klasztornej, wypływającej z jez. Klasztornego pod mtem Kartuzy i rz. Trzy Rzeki. Początkowo płynie na Pc.W. jako rów odwadniający 2 m szer., 1 m głęb., poczem od flw. Młynki (Mehlken) na Pd.W. jako rzeczka do 6 m szer., 0,3—1 m głęb. Wpada do rz. Raduni pod w. Żukowo. **Przeszkoda nieznaczna**

Mosty: 1) na rz. Klasztornej: w. Grzybno drw. na mur. przycz. 6 m dłg., 7 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 2) na rz. Słupa: w. Borkowo mur. 9 m dłg., 5,2 m szer., do użycia j. w.

2) rz. Strzelnik około 15 km dłg., wypływa z jez. Tuchomie, płynie na Pd. uchodząc do rz. Raduni powyżej flw. Lnisko (Ellernitz). **Przeszkoda dla zaprzęgów ze względu na strome odcinki krawędzi.**

Dolinę tworzy parów do 15 m głęb., o stokach naogół łagodnych, łąkowych.

Brzegi niskie, łąkowe, gdzieniegdzie wspólne z krawędziami parowu.

Szerokość 2—8 m.

Głębokość 0,5—1,5 m.

Dno ps., w dolnym biegu muliste.

Mosty: 1) w. Banin mur. 2 m dłg., 7 m szer., dla wszystkich zaprzęgów; 2) w. Rębiedzowo (Ramkau) mur. 4 m dłg., 7 m szer., do użycia j. w.; 3) na drodze Pępowo (Pempau)—Leżno (Leesen) mur. 2 m dłg., 7 m szer., do użycia j. w.; 4) tuż przy ujściu mur. 9.5 m dłg., 5,5 m szer., do użycia j. w.

IV. rz. Martwa Wisła (Tote Weichsel)

oddziela się od Wisły śluzą Einlage; tuż poniżej śluzy odchodzi na Pd. odnoga biegnąca po Schmerblock, odcięta od Wisły tamą koło Letzkauer Weide. Od Einlage płynie Martwa Wisła na Pc.Z. do w. Neufähr, gdzie skręca ostro na Pc. przekopem, wyko-

nanym w r. 1840 po przerwaniu się rzeki przez przybrzeżne wydmy do morza. Przekop ten ulega ciągłemu zamulaniu i musi być stale utrzymywany przy pomocy bagrowania. Celem nawodnienia dalszego odcinka Martwej Wisły, biegnącego przez Gdańsk jako jego główna droga wodna, zbudowano pod w. Plehnendorf śluzę regulującą napływ wody z odcinka górnego. Od w. Neufähr płynie rzeka na Z. do Gdańska, gdzie łagodnym łukiem zbacza na Pc. i uchodzi do Zatoki Gdańskiej pod mtem Neufarhwarwasser. Przy budowie portu gdańskiego wykonano kanał morski Kaiserhafen, odcinający łuk Martwej Wisły poniżej Gdańska. Kanał ten zamyka wyspę Holm szer. do 1,2 km.

Martwa Wisła dzieli się na trzy zasadnicze odcinki:

a) Einlage—Neufähr.

Odcinek ten jest przedłużeniem właściwej drogi wodnej z Wisły przez Gdańsk do morza. Ujście głównego koryta pod w. Schiewenhorst służy głównie do odprowadzania lodów i nadmiaru wód, żegluga zaś jest na tej przestrzeni połączona z pewnem niebezpieczeństwem.

Śluza Einlage, zamykająca Martwą Wisłę, jest mur., dłg. komory 61 m, szer. 12,5 m, o 4 żel. zaworach.

Żegluga możliwa na tym odcinku dla statków zanurzenia do 2 m. Odcinek Neufähr—Fischerfeuer Neufähr dla właściwej żeglugi nie jest używany; kursują tu tylko mniejsze statki, przeważnie rybackie.

b) Neufähr — most kolej. na linji Gdańsk—Schellmühl.

Odcinek ten rozpoczyna się śluzą w Plehnendorf i stanowi przedłużenie drogi wodnej do Gdańska. Wzdłuż prawego brzegu ciągnie się szereg portów drzewnych, tak że odcinek ten uważać można za jeden olbrzymi port, koncentrujący handel i przemysł drzewny Gdańska. Na przestrzeni Westliche Neufähr—most kolej. znajduje się 6 tartaków o 23 gatrach.

Śluza przy w. Plehnendorf żel. o mur. przycz., dłg. 15 m, szer. 6 m, o 2 żel. zaworach.

Żegluga możliwa dla statków jak na odcinku poprzednim; od Westliche Neufähr do końca utrzymywana jest przy pomocy łamaczy lodu przez cały rok.

c) Most kolej.—ujście do morza.

Cały ten odcinek jest właściwym portem gdańskim, z czego część od ujścia rz. Motławy, portem morskim. Cała przestrzeń portowa liczy około 880 ha powierzchni wodnej, z czego 200 ha przypada na port morski. Powyżej wjazdu do portu znajduje się basen 600 m dłg., 95 m szer., zamieniony od r. 1899 na wolną strefę. Kaiserhafen posiada basen 850 m dłg., 100mszer.

W całości rozporządza port gdański następującemi odcinkami używalnemi brzegów:

a) wolna strefa 1140 m.

b) kanał portowy 800 m.

c) Martwa Wisła od kanału portowego do ujścia rz. Motławy 700 m.

d) basen na wyspie Holm 1700 m.

e) Kaiserhafen 250 m bulwaru murowanego.

f) Martwa Wisła powyżej ujścia rz. Motławy 500 m.
g) Motława 300 m.

Dwa ostatnie odcinki dostępne są dla okrętów o zanurzeniu do 4 m, pozostałe do 8 m, pojemności do 35 tys. T. Żegluga utrzymywana jest przy pomocy łamaczy lodu przez cały rok.

Komunikacja pasażerska odbywa się na odcinku Einlage—Gdańsk statkami o pojemności do 400 T.

W porcie znajduje się szereg zakładów przemysłowych, z których większe są następujące:

Doki: Danziger Werft, Schichau Werft (w czasie wojny budowała łodzie podwodne), Klawitter Werft, Wojan Werft.

Żórawie: 29 sztuk, nośności od 2—250 T.

Spichrze: 15 o łącznej powierzchni 54.713 m^2.

Przemysł drzewny: 10 tartaków o 29 gatrach. Łącznie z tartakami na odcinku poprzednim wydajność dzienna wynosi do 1000 m^3 drzewa przetartego.

Koryto Martwej Wisły jest uregulowane, brzegi umocnione, odcinkami obmurowane. Na odcinku Bohnsack—Gdańsk wzdłuż obu brzegów wykonano umocnienia przy pomocy pali o średnicy 50 cm. Wzdłuż lewego brzegu biegnie wał do 4 m wys., prawy wyższy, wałów nie posiada.

Szerokość poszczególnych odcinków: kanał wjazdowy od strony Wisły 60 m, z portem 160x100 m, kanał wjazdowy od strony Martwej Wisły 40 m, odnoga Einlage—Schmerblock do 120 m, odcinek Einlage—Bohnsack 120—200 m, przekop Neufähr—Fischerfeuer Neufähr 0,5—1 km, z rynną utrzymaną dla żeglugi szer. 60 m. Odcinek Neufähr—most kolej. 100 m plus 50 m szer. pasa, przeznaczonego dla portów drzewnych, dalej do ujścia średnio 120 m, Kaiserhafen 140 m, pozatem baseny i porty j. w.

Głębokość poszczególnych odcinków: kanały wjazdowe od strony Wisły i Martwej Wisły 4 m, odnoga Einlage—Schmerblock 0,5—2 m, odcinek Einlage—Bohnsack 3,6—4 m, przekop Neufähr—Fischerfeuer Neufähr 0,8—2 m, z rynną pogłębioną dla żeglugi do 4 m, odcinek Neufähr—most kolej. 4 m, dalej do ujścia 6—10 m.

Dno muliste.

Ch. prądu: 0,1 m/sek.

Mosty: 1) nad śluzą Einlage most kolejki 15 m dłg., 5 m szer., wytrz. 60 T; 2) nad śluzą we w. Plehnendorf kładka dla pieszych 12 m dłg., 1 m szer.; 3) na linji Gdańsk—Schellmühl kolej. żel. na mur. przycz. 70 m dłg., 10 m szer., 6 m wys.; 4) Troyl drogowy żel. 60 m dłg., 10 m szer. z częścią zwodzoną 20 m dłg.

Promy: 1) w. Bohnsack drw. linowy 15 m dłg., 6 m szer. nośność 22 T, czas przewozu 10 min.; 2) przez Kaiserhafen kolejowy na linji Gdańsk—Schellmühl parowy 30 m dłg., 20 m szer., nośność 100 T; 3) koło Danziger Werft drw. linowy 12 m dłg., 4 m szer., nośność 4 T, czas przeprawy 3 min.; 5) Schellmühl drw. linowy j. w.; 5) Weichselmünde drw. linowy

14 m dłg., 6 m szer., nośność 10 T; 6) w obrębie Neufährwasser 4 przewozy łodziowe, łodzie po 12 m dłg., 3 m szer., nośności po 3 T.

V. Leege Vorflut—Schwarze Lake rozpoczyna się przy Reichenb. Gr. płynie na Pc.Z., do w. Klein Plehnendorf jako Leege Vorflut, dalej jako Schwarze Lake. Wpada do Martwej Wisły przy Strohdeich.

Kanał jest uregulowany, ujęty w wały do 2,5 m wys. Koło mostu kolej. przy Bürger Wiesen znajduje się śluza 5 m dłg., 4 m szer., o 2 drw. zaworach.

Schwarze Lake jest spławna; przy niej mieści się kilka portów drzewnych.

Brzegi do 2 m wys., płaskie, dostępne, poniżej Rückfort zabudowane.

Szerokość do Gross Plehnendorf 7 m, dalej do Rückfort 10 m, poczem do ujścia 15 m.

Głębokość 1,5—2 m.

Dno gliniaste, zamulone.

Mosty: na całej przestrzeni 3 przepusty do 6 m szer.

VI. Else Lake—Hohe Vorflut, kanał łączący Martwą Wisłę z rz. Motławą. Rozpoczyna się pod Rosenau śluzą drw. 4 m szer., płynie do połączenia się z Leege Vorflut na Z. pod nazwą Else Lake. Stąd w tymże kierunku jako Hohe Vorflut; wpada do rz. Motława naprzeciw ujścia rz. Stara Radunia.

Koryto uregulowane, ujęte w wały ochronne do 2 m wys. Nie spławna.

Brzegi 1—2 m wys. płaskie, łatwo dostępne.

Szerokość Else Lake 12 m, Hohe Vorflut 6—8 m.

Głębokość 1,5—2 m.

Dno gln.-zamul.

Most: Rosenau na śluzie 5 m dłg, 3 m szer.

VII. Herings Lake (Leeger Schlickgeschworenen Graben) rozpoczyna się przy w. Letzkau i płynie na Pc. jako rów odwadniający pod nazwą Leeger Schlickgeschworenen Gr., poczem od w. Schmerblock w tym samym kierunku jako kanał Herings Lake; wpada do Martwej Wisły przy Schönrohr.

Koryto rowu i kanału uregulowane, ujęte w wały ochronne do 2 m wys. Przy ujściu do Martwej Wisły znajduje się śluza drw. 4 m szer. — Nie spławna.

Brzegi rowu do 2 m wys., suche i dostępne, brzegi kanału do 1 m wys., z powodu torfowisk trudnodostępne.

Szerokość rowu do 6 m, kanału 12 m.

Głębokość rowu 1—1,5 m, kanału 1,5—2 m.

Dno gliniasto-torfiaste, zarośnięte wodorostami.

Mosty: na drodze Käsemark—Kl. Zünder i przy w. Schmerblock przepusty; w. Rosenau na śluzie 5 m dłg., 3 m szer.

VIII. Wisła Elbląska (Elbinger Weichsel), rozpoczyna się śluzą Danziger Haupt, która odcina rzekę od Wisły. Do w. Freienhuben płynie na Pc.W., stąd na W. Począwszy od w. Fischerbabke rozdziela się rzeka w szereg odgałęzień i kanałów, łączących się z sobą za pomocą sztucznych i naturalnych odnóg i przekopów, co stwarza gęstą i zawiłą sieć dróg wodnych. Zasadnicze rozgałęzienie dokonuje się przy w. Fischerbabke, gdzie odchodzi na Pc.W. odnoga zw. Königsberger Weichsel. Ta dzieli się w dalszym ciągu na odnogi: Laschke, Breite Fahrt, Lorenz Rinne i Alte Fahrt. Właściwa Wisła Elbląska płynie dalej na W. dzieląc się na odnogi: Heckers Lake, Blockhaus Lake, Fothsche Rinne i Breite Rinne. Całość uchodzi jako szeroko rozgałęziona delta do Zalewu Świeżego.

Przed przekopaniem kanału ujściowego pod Schiewenhorst, Wisła Elbląska zabierała prawie połowę wód Wisły. Wykonanie wspomnianego przekopu osłabiło znacznie jej wodostany, wskutek czego ulegała ciągłemu zapiaszczeniu. Dokonane prace regulacyjne i ciągła pielęgnacja zapobiegają obecnie temu stanowi, osłabiającemu wartość rzeki jako drogi wodnej.

Koryto rzeki i odgałęzień jest uregulowane i ujęte w wały ochronne. Dawne wały wys. 4 m, straciły od chwili odcięcia rzeki śluzą swe znaczenie i zostają stopniowo rozbierane, służąc jako materjał dla innych robót.

Śluza Danziger Haupt żel.-mur. 61 m dłg., 12,5 m szer., 2,7 m głęb.; tuż przy śluzie znajduje się mała przystań dla statków, półkolista o średnicy 60 m. Burty przeładunkowe jednego typu kam. 20 m dłg., z dojazdami od strony lądu znajdują się w miejscowościach: Fürstenwerder, Schönbaum, Freienhuben, Junkertroyl, Küchwerder i Fischerbabke.

Rzeka na całej przestrzeni jest żeglowna dla statków pojemności 250 T. Stała komunikacja pasażerska istnieje na linji Gdańsk—Stutthof.

Brzegi do w. Freienhuben 1—2 m wys., zarośnięte trzciną. Dalej do w. Fischerbabke 2—3 m wys., strome, zarośnięte krzakami, ze względu na liczne drobne zatoki i kanały, trudno dostępne. Brzegi w rejonie delty 1—2 m wys., przeważnie umocnione, dostępne.

Szerokość: Wisła Elbląska 60—70 m, Königsberger Weichsel 40—60 m, Breite Fahrt 20 m, Laschke 20 m, Heckers Lake 60—100 m, Blockhaus Lake 10 m.

Głębokość: Wisła Elbląska 2—8 m, Königsberger Weichsel 2—4 m, Breite Fahrt 1—2 m, Laschka 1—1,5 m, Heckers Lake 1 m, Blockhaus Lake 1—2 m.

Dno muliste, na odgałęzieniach zarośnięte wodorostami.

Ch. prądu 0,2 m sek.

Mosty: 1) na rz. Wisła Elbląska w. Fischerbabke most kolejki 40 m dłg., 3 m szer.; 2) na rz. Laschke drw. 15 m dłg., 4 m szer., słaby, dla lekkich zaprzęgów do użycia; 3) na Breite Fahrt drw. 15 m dłg., 4 m szer.

Promy: 1) w. Schönbaum linowy 12 m dłg., 4 m szer., nośność 6 T; 2) w. Junkertroyl 9 m dłg., 4 m szer., nośność 4—5 T; 3) w. Fischerbabke dwa: a) na rz. Wisła Elbląska 12

m dłg., 4 m szer., nośność 20 T; b) na Königsberger Weichsel j. w.; 4) Hintertohr 10 m dłg., 4 m szer., nośność 4—5 T; 5) Haus u. Laschkenkampe 12 m dłg., 4 m szer., nośność 6 T; 6) na Königsberger Weichsel w. Fischerbabker Schweinwald 10 m dłg., 4 m szer., nośność 6 T; 7) na Königsberger Weichsel w. Stutthof 12 m dłg., 4 m szer., nośność 8 T; 8) na Königsberger Weichsel w. Süderhaken 10 m dłg., 4 m szer., nieczynny.

IX. Schade Lake oddziela się od Wisły Elbląskiej przy w. Freienhuben, płynie na Z. jako kanał ujęty w wały średnio 2 m wys. Wpada do Königsberger Weichsel pod Riemkathe. Od w. Steegen do ujścia spławna i żeglowna dla małych berlinek.

Brzegi 1—2 m wys. uprawne, łatwo dostępne.

Szerokość 5—15 m.

Głębokość 1—3 m.

Dno muliste.

Mosty: 1) w. Steegen drw. na mur. przycz. 12 m dłg., 4 m szer.; 2) 150 m powyżej ujścia drw. zwodzony 15 m dłg., 4 m szer., tylko dla lekkich zaprzęgów.

X. rz. Linau rozpoczyna się pod w. Prangenau, płynie na Pc.W., zwana do w. Neunhuben Damerauer Vorflut, stąd rz. Linau. Na odcinku Mierauerwalde—Reimerswalde stanowi część składową kanału Weichsel—Haff—Kanal. Dalej płynie na Pc. pod nazwą Gross Linau, poczem od ujścia Schloss Lake na Pc.W. jako Kleine Linau, a od wyb. Scharpau pod nazwą Brieznik. Wpada do Martwej Wisły przy Hinterthor.

Koryto rzeki uregulowane, ujęte w wały ochronne do 2,5 m wys. Pod w.w. Pietzkendorf, Tiegerweide i Rehwalde wytwarzają się w korycie wysepki, z których ostatnia, największa około 250 m dłg.

Rzeka jest połączona niespławnym kanałem Schlund z rz Tiege. Kanał oddziela się od Tiege przy Siebenhuben, płynie na Pc.Z. i wpada do Linau koło promu we w. Pietzkendorf.

Rz. Linau jest żeglowna na przestrzeni Mierauerwalde—Rehwalde, jednak jako droga wodna używany jest jedynie odcinek, łączący obie części kanału Weichsel—Haff—Kanal. Na tym odcinku dopuszczalne jest użycie statków do 40 m dłg., do 6 m szer., pojemności 200 T.

Brzegi do 1 m wys., otwarte, łatwo dostępne, z wałami regulacyjnemi j. w. Na odcinku Mierauerwalde — Rehwalde oba wzmocnione faszyną.

Szerokość: Damerauer Vorflut 4—7 m, Linau do w. Mierauerwalde 7—15 m, z rozszerzeniem koło Pietzkendorf do 35 m, odcinek Mierauerwalde—Reimerswalde 30—55 m, Gross Linau 50—60 m, Klein Linau i Brieznik 15—20 m, Schlund 6—10 m.

Głębokość: Damerauer Vorflut 1—1,5 m, Linau do w. Mierauerwalde 1,5 m, dalej do w. Rehwalde 2—3 m, Klein Linau i Brieznik 1,5—2 m, Schlund 1—2 m.

Dno gliniaste, miejscami z cienką nawierzchnią namułu; poniżej w. Mierauerwalde dno zarasta silnie wodorostami, które gdzieniegdzie pokrywają całe koryto.

Ch. prądu 0,1 m/sek.

Mosty: 1) w. Neunhuben mur. 6 m dłg., 4 m szer.; 2) w. Scharpen drw, 10 m dłg., 3 m szer.

Promy: 1) w. Pietzkendorf 10 m dłg., 4 m szer., nośność 6 T; 2) Neuteicherwalde j. w.; 3) w. Reimerswalde 10 m dłg., 4 m szer., nośność 12 T; czas przewozu dla wszystkich promów po 5 min.

XI. Schloss Lake rozpoczyna się jako kanał odwadniający przy w. Baarenhof, płynie do w. Polnische Hube na Pc.W., dalej na W. Wpada do rz. Linau poniżej Kr. Alter Schloss.

Nie spławna i nie żeglowna.

Brzegi do 1 m wys. płaskie, zarośnięte szuwarem i trzciną; od w. Polnische Hube oba zabezpieczone wałami regulacyjnemi do 2 m wys.

Szerokość do w. Polnische Hube 4—8 m, dalej 10—15 m.

Głębokość 1—2 m.

Dno muliste, silnie zarośnięte wodorostami.

Ch. prądu 0,15 m/sek.

Most: w. Altebabke drw. na mur. przycz., zwodzony 12 m dłg., 5 m szer.

XII. rz. Schwente—Tiege powstaje z połączenia dwóch strumyków Breite i Kleine Schwente, łączących się pod mtem Neuteich (Nytych). Stąd płynie na Pc.W. pod nazwą Schwente, następnie od mta Tiegenhof (Nowy Dwór) na Pc. pod nazwą Tiege. Pod w. Platenhof łączy się śluzą z kanałem Weichsel—Haff—Kanal, którego przedłużenie stanowi aż do oddzielenia się kanału Müllerlandskanal (dalszy ciąg Weichsel—Haff — Kanal) w rej. wyb. Tiegenhagen. Pod w. Hinterthor zwraca się ostrym zakrętem na Pd.W. i zmieniając nazwę na Unter—Tiege wpada do Zalewu Świeżego pod w. Stobbendorf.

Koryto rzeki uregulowane, ujęte od w. Schwentenfeld w wały ochronne do 2 m wys.: śluza pod w. Platenhof zabezpiecza rz. Tiege i Weichsel-Haff-Kanal przed naporem wstecznych fal z Zalewu Świeżego, a zarazem łączy rzekę z tymże kanałem. Śluza posiada komorę 40,3 m dłg., 6,2 m szer., 2 m głęb.

Rzeka jest spławna i żeglowna od mta Neuteich do ujścia dla statków pojemności do 300 T. Stała komunikacja pasażerska istnieje między mtami Gdańsk i Tiegenhof. Urządzenia przystaniowe następujące: mto Neuteich przystań dla barek do 100 T, w. Marienau plac wyładunkowy, mto Tiegenhof przystań dla statków do 200 T, w. Tiegenort kam. brzeg wyładunkowy 60 m dłg.

Brzegi 1—2 m wys., łąkowe, łatwo dostępne.

Szerokość: Kl. Schwente 8 m, Breite Schwente 14 m, Schwente 15 m, Tiege 15—20 m, Unter Tiege 30—50 m.

Głębokość: Kl. i Br. Schwente 1—2 m, Schwente i Tiege 2—3 m, Unter Tiege 2—5 m.

Dno muliste, miejscami zarośnięte wodorostami.

Ch. prądu 0,1—0,2 m/sek.

Mosty: 1) na Br. Schwente w. Tralau drw. 14 m dług., 7 m szer.; 2) na Kl. Schwente w. Trampenau żel. na mur. przycz. 8 m dług., 7 m szer.; 3) na Schwente mto Neuteich drw. na mur. przycz., zwodzony 22 m dług., 8 m szer.; 4) w. Marienau drw. 20 m dług., 5 m szer.; 5) mto Tiegenhof cztery: a) drw. zwodzony 20 m dług., 6 m szer.; b) pontonowy zwodzony 22 m dług., 4 m szer.; c) szosowy z przepustem dla masztów 22 m dług., 4 m szer.; d) most kolejki 24 m dług., 3 m szer.; 6) w. Altendorf drw. zwodzony 24 m dług., 5 m szer.

Promy: 1) w. Petershagen linowy 12 m dług., 5 m szer., nośność 10 T; 2) w. Tiegenort dwa po 10 m dług., 4 m szer., nośność po 4 T; 3) w. Holm 12 m dług., 7 m szer., nośność 4 T.

XIII. Weischel-Haff-Kanal oddziela się jako sztuczna droga wodna od Wisły śluzą Rothebude, płynie na Pd.W., częściowo dawnem korytem rz. Neu-Münsterberger Lake. Pod w. Mierauerwalde prowadzi rzęką Linau, poczem od w. Reimerswalde znów jako sztuczny przekop. Przy w. Platenhof łączy się śluzą z rz. Tiege, która stanowi dalszy bieg kanału do wyb. płn. skraju w. Petershagen, tu opuszcza koryto rz. Tiege i biegnie dalej kanałem Müllerlandskanal początkowo na Pd.W., a od w. Neustadterwald ostrym zakrętem na Pc. Od w. Kl. Stobbendorf przechodzi w kanał Stobbendorfer Bruch, którym uchodzi do Zalewu Świeżego pod w. Stobbendorf.

Weichsel-Haff-Kanal został wykonany po przekopaniu ujścia Wisły pod Schiewenhorst, jako droga wodna łącząca Gdańsk z Zalewem Świeżym (przez Holz-Rinne i Danziger-Fahrwasser). Kanał został częściowo wykonany jako sztuczny przekop, częściowo zaś wykorzystano łożyska istniejących rzek i kanałów. Koryto jest uregulowane i ujęte w wały ochronne do 4 m wys., 1,5 m szer. (w koronie). Śluza Rothebude, wykonana celem ochronienia kanału przed naporem wód Wisły, posiada komorę dług. 40,3 m, szer. 6,2 m, z 4 żel. zaworami.

Kanał jest spławny i żeglowny dla statków 40 m dług., 6 m szer., pojemności 200 T.

Brzegi 1—2 m wys., zarośnięte trzciną i szuwarem, odcinkami wysadzane wierzbami, naogół dostępne.

Szerokość: Weichsel-Haff-Kanal 18—20 m, rz. Linau 30—55 m, rz. Tiege 15—20 m, Müllerlandskanal 40 m, Stobbendorfer Bruch 30—50 m.

Głębokość: Weichsel-Haff-Kanal 2—2,5 m, rz. Linau i rz. Tiege 2—3 m, Müllerlandskanal 3,5—4,5 m, Stobbendorfer Bruch 2—4 m.

Dno gliniasto-muliste.

Ch. prądu 0,1 m/sek.

Mosty: 1) w. Neu-Münsterberg mur. zwodzony 20 m dłg., 4 m szer.; obok most kolejki 20 m dłg., 3 m szer.; 2) w. Platenhof, nad śluzą, mur. 8 m dłg., 4 m szer.

Promy: 1) w. Neuteicherwalde Ecke trzy: a) i b) na kanale po 10 m dłg., 4 m szer., nośność 6 T; c) na rz. Linau 12 m dłg., 4 m szer., nośność 8 T; 2) w. Reimerswalde na kanale 10 m dłg., 4 m szer., nośność 6 T.

XIV. Jungfersche Lake rozpoczyna się jako nieznaczny strumyk między w w. Irrgang i Gr. Lesewitz, płynie na Pc.W. do w. Lakendorf pod nazwą Lindauer Lake lub Kanal. Pod w. Lakendorf łączy się z szeregiem kanałów jak Krebsfelder, Gr. Mausdorfer, Marienauer, Kl. Mausdorfer i Fürstenauer-Lake. Dalej płynie w tym samym kierunku pod nazwą Jungfersche Lake, uchodząc szerokiem korytem zw. Jungfersche Rinne do Zalewu Świeżego naprzeciw Kleinhornkampe.

Koryto uregulowane, ujęte w wały 1—2 m wys. Śluza przy w. Jungfer ochrania rzekę przed naporem fal z Zalewu Świeżego; śluza posiada mur. komorę 40 m dłg., 6 m szer., o 4 drw. zaworach,

Jungfersche Lake jest żeglowna od w. Krebsfelde do ujścia dla statków o pojemności do 200 T. We w. Jungfer znajduje się przystań dla statków rybackich.

Brzegi 1—2 m wys., łąkowe, wysadzane drzewami; poniżej w. Lakendorf podmokłe, zarośnięte trzciną, z powodu bagnistego terenu trudno dostępne.

Szerokość do w. Lindenau 1—2 m, dalej do w. Lakendorf 10 m, poczem 40—60 m; Fürstenauer Lake 15—20 m, pozostałe kanały do 12 m.

Głębokość do w. Lindenau 0,6—1 m, następnie do w. Lakendorf 1—1,5 m, poczem 2—8 m; Fürstenauer Lake 2—2,5 m, pozostałe kanały 1—2 m.

Dno muliste, zarośnięte wodorostami.

Ch. prądu 0,1—0,2 m/sek.

Mosty: 1) w. Lindenau drw. 12 m dłg., 4 m szer.; obok most kolejki żel. na mur. przyczółkach 12 m dłg., 2,5 m szer.; 2) w. Gr. Mausdorf drw. 12 m dłg., 6 m szer.; 3) w. Lakendorf szosowy i kolejki żel.-beton. z przepustem dla masztów 28 m dłg., 6 m szer.; 4) w. Jungfer pontonowy zwodzony 50 m dłg., 5 m szer.

Promy: 1) w. Neulanghorst 10 m dłg., 4 m szer., nośność 8 T; 2) Kl. Mausdorferweide prom j. w.

XV. rz. Nogat, drugie główne ramię ujściowe Wisły, oddziela się od niej śluzą przy Montauer Spitze. Kanał Weichsel-Nogat-Kanal pod w. Piekło (Pieckel) zbudowany w trakcie re-

gulowania Wisły, został zamknięty tamą (na mapie nie oznacz.). Od śluzy płynie Nogat w ogólnym kierunku płn.-wsch., wytwarzając pod w. Wernersdorf, mtem Marienburg (Malbork), w.w. Halbstadt, Hakendorf-Robach i Zeyer łagodne zakola. Poniżej w. Zeyer zwraca się na Pc. i rozlewa się w liczne odgałęzienia i ramiona, wytwarzające szereg wysp. Przy pierwszym podziale dzieli się Nogat na Stubasche Fahrt i Breite Fahrt. Pierwsze zbacza na Pc.Z. rozgałęziając się w dalszym ciągu na Kabbelwasser i Kleiner Zug. Kabbelwasser przechodzi następnie w Reiher Zug, poczem w Baumgartsche Fahrt, łączącą się bezimienną odnogą z Jungfersche Rinne. Kleiner Zug dzieli się znów na dwa ramiona, z których zach. Karsten Rinne wpada do Zalewu, wsch. łączy się z głównem korytem Nogatu. Breite Fahrt rozgałęzia się na dwa zasadnicze ramiona: zach. Bieber Zug z odnogami West Rinne, Mittel Rinne, Ost Rinne i wsch. zwane początkowo Knüppelzug, a dalej Landgraben. Większość ramion delty jest odcięta tamami i śluzami od głównego koryta, wskutek czego doprowadza do niego wody tylko przy wysokich wodostanach. Całość uchodzi do Zalewu Świeżego na Nogathaffkampen.

Koryto rzeki zostało uregulowane w podobny sposób jak Wisły. Główki 20—30 m dłg., 6—7 m szer., wykonano ze żwiru i faszyny, umacniając je brukiem; część główek została przystosowana jako dojazdy dla promów i łodzi. Brzegi umocniono przy pomocy opasek i pali, a przy większych osiedlach nadbrzeżnych, przy śluzach i mostach — kamieniem. Pozatem całe koryto niskiego wodostanu zostało oskarpowane i wyłożone darniną. Celem ochronienia terenu sąsiedniego przed wylewami, jakie zagrażały przed odcięciem Nogatu od Wisły, wykonane zostały wały do w. Wolfsdorf średnio 8—10 m, dalej 6,2—7,5 m wys.; w rejonie ujścia wały opadają stopniowo do 2 m i niżej. Obecnie są one naogół zbędne, gdyż wspomniana śluza Montauer Spitze nie dopuszcza zupełnie do Nogatu wysokich wodostanów Wisły.

Śluzy znajdują się następująco: Montauer Spitze, Schönau, Galgenberg, Neuhorsterbusch i przy Kraffohlkanal. Budowane są według jednego typu z cegły i betonu, wzmacniane belkami żelaznemi. Prócz urządzeń do podnoszenia statków posiadają kanały i upusty odwodowe, a śluza na Montauer Spitze dodatkową zaworę zimową z bramą wys. 10 m.

Nogat zamarza w drugiej połowie listopada, rzadziej w grudniu. Wobec odcięcia od Wisły lodochód ma przebieg spokojny; z tego samego powodu nie zachodzą wypadki wylewów.

Pod względem komunikacyjnym dzieli się rzeka na dwa odcinki: 1) Montauer Spitze—Zeyer i 2) Zeyer—ujście. Na pierwszym dopuszczalna jest żegluga dla statków 44 m dłg., 5,6 m szer., pojemności 250 T. na drugim 36 m dłg., 5 m szer., pojemności 150 T. Właściwą drogą wodną drugiego odcinka stanowi Breite Fahrt—Bieber Zug—West Rinne, obok niej także Knüppelzug—Landgraben, Stubasche Fahrt i Reiher Zug. Nurt rzeki oznaczony jest pływakami i wiechami.

Portów i przystani na rzece niema. W mcie Marienburg znajdują się tylko dwa place załadowcze z bocznicą kolejową dłg. 140 m. Pozatem jako miejsca za- i wyładowania służyć mogą murowane odcinki brzegów.

Zarząd rzeki wykonuje Rada Portu i Dróg Wodnych w Gdańsku. Wodowskazy rozmieszczona są następująco: Montauer Spitze, Kittelsfähre, Schönau, Marienburg, Galgenberg, Neuhorsterbusch, Wolfsdorf, śluza przy Kraffohlkanal i przy ujściu.

Jako przeszkoda przedstawia Nogat pierwszorzędne znaczenie, tak ze względu na szerokość koryta i wielkie wodostany, jak i z powodu trudności poruszeń, w przyległym terenie. Zupełny brak brodów i drzewa do budowy mostów i konieczneść przekopania walów, ograniczają możliwość przeprawy tylko do istniejących mostów i promów. Niemniej, dzięki gęstej sieci rowów odwadniających, użycie przeprawy dla zaprzęgów i kawalerji skazane jest na wykorzystanie istniejących dojazdów do rzeki. Najdogodniejszym okresem działań jest zima, kiedy zamarza rzeka i przyległy teren wraz z rowami i kanałami. Specjalnie odnosi się to do obszaru delty Nogatu (od w. Zeyer w dół).

Możliwość zalania obszarów położonych nad Nogatem istnieje przez przerwanie wałów ochronnych od strony Zalewu i otwarcie śluz do Neuhorsterbusch włącznie. W tym wypadku napór wód rz. Wisły i Zalewu spowodowałby całkowite napełnienie wszystkich arterji wodnych tego obszaru i częściowe jego zabagnienie.

Dolina. Nogat posiada naturalną dolinę na odcinku Montauer Spitze—Marienburg. Dno doliny lekko sfalowane, wypełnione materjałem nanoszonym przez dawne wylewy, w postaci mułu, piasku i żwiru. Wzdłuż rzeki ciągną się liczne, stare zamulone odnogi i jeziorka zarośnięte sitowiem, połączone z sobą rowami odwadniającemi. Pokrycie stanowią przeważnie łąki i nieużytki, porosłe kępami wikliny.

Krawędź prawa do 50 m wys., stroma, do w. Wernersdorf pokryta starym, wysokopiennym lasem, gęsto podszytym. Stoki pocięte parowami i wąskiemi dolinkami drobnych dopływów. Lewa niska, zatarta niespostrzeżenie zlewa się z nizinnym terenem delty.

Następnie do w. Zeyer rozciąga się obustronnie teren delty wiślanej, dalej zaś szeroko rozgałęziona i zawiła delta Nogatu wytwarza charakterystyczny wycinek terenu, składający się z mnóstwa podmokłych, nisko położonych wysp, z rzadko porozrzucanemi pojedyńczemi zagrodami. Teren opada nieznacznie w miarę zbliżania się do Zalewu, osiągając na Nogathaffkampen średnią wys. 0,5 m npm. Są to przeważnie łąki, pocięte gęstą siecią rowów odwadniających, porosłe wikliną i trzciną, a bliżej wód szuwarem. Naogół poruszenia w rejonie delty Nogatu możliwe są tylko w zimie, po zamarznięciu wód i podmokłych łąk.

Brzegi niskie, często zatarte, porośnięte sitowiem i wikliną, umocnione budowlami regulaoyjnemi i wałami j. w.

Szerokość do mta Marienburg średnio 150, dalej 200—300 m.
Głębokość 2—4 m.
Dno piasczysto-gliniaste, w rejonie delty zamulone.
Ch. prądu początkowo 0,3 m/sek., opada stopniowo do 0,1 m/sek.
Mosty: 1) Montauer Spitze most zwodzony; 2) mto Marienburg trzy: a) żel. na kam. przyczółkach z wieżami i strzelnicami 227,8 m dłg., 8 m szer., 3,3 m wys.; b) pontonowy drw. 190 m dłg., 8 m szer.: c) kolej. żel., na kam. przyczółkach z wieżami i strzelnicami 229 m dłg., 8 m szer.
Kładki żel. dla pieszych znajdują się przy śluzach: Montauer Spitze (dwie), Schönau, Galgenberg i Neuhorsterbusch.
Promy linowe nośności do 10 T znajdują się następująco: Piekło (Pieckel), Kittelsfähre, Jonasdorf, Sommerort, Klemensfähre, Wolfsdorf, Robach, Einlage, Zeyer i Einhorn.

XVI. Stubasche Lake jest starą odnogą Nogatu, obecnie martwą. Rozpoczyna się pod w. Wiedau jako szereg nie połączonych z sobą łach. Stąd płynie w ogólnym kierunku na Pc., a od w. Lakendorf na Pc.W. Wpada do odgałęzienia Nogatu Kabbelwasser.
Koryto uregulowane, ujęte w wały ochronne do 4 m wys. Rzeka jest zasadniczo żeglowna, jednak żegluga nie odbywa się na niej zupełnie.
Brzegi do 1 m wys., łąkowe, łatwo dostępne.
Szerokość 40—60 m.
Głębokość 2—5 m
Dno muliste, silnie zarośnięte wodorostami.
Promy: 1) w. Lakendorf dwa: a) 12 m dłg., 5 m szer., nośność 12 T, czas przewozu 7 min.; b) 10 m dłg., 4 m szer., nośność 10 T, czas przewozu 7 min.; 2) w. Stuba 10 m dłg., 4 m szer., nośność 10 T, czas przewozu 8 min.

RZEKI WYBRZEŻA.

I. rz. Reda około 42 km dłg., wypływa z podmokłych łąk w okolicy w. Strzebielin. Do w. Zamostne (Überbrück) płynie na Pc., stąd na W., długim łukiem wygiętym ku Pd. Wpada do Zatoki Puckiej morza Bałtyckiego na Pc.Z. od w. Rewa.
Koryto rzeki wytworzone w torfach, miejscami do 2,5 m głęb. jest naogół zwarte i jednolite. W rejonie w. Reda dzieli się na trzy ramiona, łączące się 1 km poniżej w jedno koryto. Stąd wchodzi rzeka w rozległą dolinę, odwadnianą przy pomocy gęstej sieci kanałów i rowów odwadniających, tworzących splot połączonych z sobą rzeczek i rowów. Niektóre z tych kanałów przekopane zostały z koryta rzeki, odprowadzając część jej wód wprost do morza. Największe z nich kanał Redzki (Fauler-Graben-Kanal) i kanał Połchowski (Reda—Polchau—Kanal) stanowią zbiorniki mniejszych, łączących się z niemi, przy pomocy sieci drobnych rowów i kanałów odwadniających.

Ze względu na podmokłą szeroką dolinę przedstawia Reda w mokre pory poważną przeszkodę ruchową.

Dolina do w. Worle (Orle) 1,5—3 km szer. o podłożu płaskiem, wypełnionem głębokiemi torfami, pociętem rowami odwadniającemi i dołami po wydobytym torfie. Pokrycie stanowią łąki i miejscami zarośla; gleba jest silnie podmokła, gdzieniegdzie zabagniona, doły torfowe przeważnie zalane wodą. Poruszenia możliwe są poza drogami tylko dla piechoty (w suche lata odcinkami także dla kawalerji). Krawędzie do 90 m wys., strome, miejscami poszarpane i pocięte gęsto zalesionemi parowami.

Dalej do w. Reda dolina średnio 1 km szer., łąkowa, w pobliżu rzeki często lekko podmokła — w suche pory dostępna dla lekkich zaprzęgów. Krawędzie nieregularne, utworzone z pagórków do 100 m wys., często stromych i poszarpanych; na całej długości obie całkowicie zalesione.

Na końcowym odcinku dolina Redy przechodzi w rozległą nizinę 5—6 km szer., o grubym pokładzie torfów 1,5—2,5 m głęb. Dno doliny zalegają podmokłe łąki, miejscami porosłe drobnemi krzakami, pocięte gęstą siecią kanałów i rowów odwadniających; poruszenia możliwe tylko dla piechoty. Krawędzie 50—70 m wys., strome, pocięte głębokiemi parowami o poszarpanych zboczach. W zachodniej części odcinka obie gęsto zalesione, pozatem otwarte z zadrzewionemi pastwiskami na stokach.

Brzegi do w. Worle niskie, podmokłe, dalej do w. Reda 0,5—1,5 m wys., przeważnie suche i dostępne. Następnie do ujścia brzegi głównego koryta i kanałów średnio 0,3 m wys., torfiaste, podmokłe, przy ujściu silnie zarośnięte.

Szerokość do w. Zamostne 2—6 m, dalej do w. Reda 8—15 m; następnie do ujścia główne koryto 12 m, kanał Redzki 3—5 m, kanał Połchowski 3 m szer.

Głębokość do w. Zamostnie 0,4—1,5 m, dalej do w. Reda 1—2 m; następnie do ujścia główne koryto 1—1,5 m, kanał Redzki 0,6—1 m, kanał Połchowski 0,3—0,7 m głęb.

Dno do mta Wejherowo przeważnie torfowe, grząskie, dalej piasczyste lub piasczysto-żwirowe, miejscami zarośnięte wodorostami. Następnie do ujścia dno głównego koryta zmienne: piasczyste lub mulisto-torfowe, silnie zarośnięte wodorostami, dno kanału Redzkiego torfowo-mul., kanału Połchowskiego piasczyste.

Ch. prądu 0,5—0,7 m/sek.

Mosty: 1) w. Strzebielin trzy drw. do 5 m dłg., 3 m szer., dla lekkich zaprzęgów do użycia; 2) wyb. Jägerhof drw. 4 m dłg., 3 m szer., tylko dla miejscowych wozów; 3) na Z. od os. Kębłowski Most drw. 5 m dłg., 3 m szer., do użycia j. w.; 4) w. Zamostne drw. 15 m dłg., 7 m szer., dla ciężkich zaprzęgów; tuż poniżej kolejowy żel. na kam. przyczółkach 15 m dłg.; 5) w. Worle drw. 8 m dłg., 4 m szer., wytrz. 6 T; identyczny most na odnodze rzeki; 6) na drodze Wejherowo—Wielka Piaśnica drw. 25,5 m dłg., 7 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 7) flw. Śmiechowo drw. 15 m dłg., 2 m szer., tylko dla miejscowych wozów; 8) flw. Nanice drw.

18 m dłg., 7,5 m szer., dla ciężkich zaprzęgów; 9) powyżej w. Reda drw. 8 m dłg., 2,5 m szer., do użycia j. w.; 10) w. Reda na rzece i jej ramionach trzy żel.-beton. 28; 14 i 15,5 m dłg., 5,5; 8 i 7 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 0,5 km powyżej kol. żel. 20 m dłg.; 11) na drodze Dębogórze—Brzeźno trzy: a) na kanale Mühlen-Kanal drw. 6 m dłg., 4 m szer., dla lekkich zaprzęgów; b) na kanale Redzkim dwa drw. 4,5 m dłg., 3,5 i 4 m szer., do użycia j. w.; c) na rz. Reda drw. 24 m dłg., 4 m szer., do użycia j. w.

Dopływ prawobrzeżny rz. Reda.

1) **rz. Bolszewa** około 25 km dłg., wypływa pod w. Lewino, płynie na Pc. uchodząc do rz. Redy pod w. Bolszewo. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina do 100 m szer., porośnięta krzakami lub zalesiona, o stokach do 30 m wys., miejscami stromych.

Brzegi do 0,6 m wys., łąkowe.

Szerokość 2—5 m.

Głębokość 0,4—1 m.

Dno muliste.

Mosty: 1) w. Rosocha mur. 4 m dłg., 7 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) w. Smażyno mur. 21 m dłg., 6 m szer., do użycia j. w.; 3) w. Gościecino mur. 15 m dłg., 8 m szer., do użycia j. w.; 4) w. Bolszewo mur. 4 m dłg., 8 m szer., do użycia j. w.

II. rz. Czarna około 20 km dłg., wypływa pod w. Święcino, płynie do w. Pilice na Pc.W., stąd wzdłuż wybrzeża na Z. W średnim i częściowo dolnym biegu skanalizowana, płynie uregulowanem korytem, natomiast stare łożysko całkowicie zarośnięte tworzy szereg zabagnionych dołów i torfowisk. Wpada do morza Bałtyckiego 1 km poniżej w. Ostrowo.

Ze względu na bagnistą szeroką dolinę przedstawia poważną przeszkodę ruchową.

Dolina w górnym biegu (do flw. Sulicice) i w dolnym (poniżej w. Pilice) 0,3—0,7 km szer., łąkowa, miejscami podmokła, pocięta rowami odwadniającemi i dołami po wybranym torfie. Krawędzie w górnym biegu 30—50 m wys., strome, gdzieniegdzie pokryte kompleksami lasu; w dolnym spłaszczone o łagodnych, uprawnych lub zalesionych stokach.

W średnim biegu rzeka przepływa rozległe 4—5 km szer. bagno Bielawa. Są to zabagnione torfowiska średnio 0,3—1 m głęb. usiane nawodnionemi dołami potorfowemi, pokryte kępami trawy i szuwaru. Przebycie możliwe tylko miejscami dla piechoty (po bagnie). Krawędzie w części płd.-zach., płd.-wsch. i płn.-wsch. 20—30 m wys., strome i otwarte; pozostałe niskie, przechodzą nieznacznie w sąsiednie torfowiska, bądź płaski uprawny teren.

Brzegi 0,2—0,7 m wys., przeważnie podmokłe, zarośnięte trawą i szuwarem.

Szerokość 1—5 m, odcinek skanalizowany 3 m.

Głębokość 0,3—1 m.

Dno muliste.

Mosty: 1) na drodze Sulicice—Kłanino mur. 2,5 m dłg., 8 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) w. Pilice 2 mur. 3,7 i 5 m dłg., 3 m szer., dla lekkich zaprzęgów.

III. rz. Piaśnica około 29 km dłg., wypływa z podmokłych łąk w lasach Bolszewskich, płynie na Pc.Z., przepływając graniczne jez. Żarnowieckie (8 km dłg.). Po opuszczeniu jeziora płynie dwoma ramionami, z których prawe stanowi nowe skanalizowane koryto, zarośniętem zaś korytem lowego (pod nazwą Stara Piaśnica) biegnie granica między Polską a Rzeszą Niemiecką. Wpada do morza Bałtyckiego, poniżej os. Piaśnica.

Ze względu na szeroką podmokłą dolinę przedstawia poniżej w. Opalin przeszkodę ruchową.

Dolina do w. Opalin 0,1—0,3 km szer., łąkowa, miejscami tworzy parów 20—50 m szer. o stromych krawędziach zalesionych do 20 m wys.

Dalej do jez. Żarnowieckiego 2 km szer., łąkowa, pocięta gęstą siecią rowów odwadniających i dołami po wybranym torfie. Krawędzie 50—80 m wys., strome, silnie sfałdowane, przeważnie zalesione.

Poniżej jeziora rzeka przepływa bagnami Żarnowieckiemi. Są to torfowiska i silnie podmokłe łąki przeciętnie 0,1—0,3 m głęb., w mokre pory tylko dla piechoty do przebycia. Na wschodzie łączy się bagno Żarnowieckie z bagnem Bielawa, na Z. przechodzi w odległości 4 km w łagodnie sfalowaną zalesioną płaszczyznę.

Brzegi 0,5 m wys., łąkowe, poniżej w. Opalin podmokłe, zarośnięte szuwarem.

Szerokość 2—6 m. (Stara Piaśnica jako rzeka nie istnieje; koryto jej przedstawia się jako szereg zabagnionych dołów i wklęśnień, całkowicie zarośniętych szuwarem).

Głębokość 0,5—1 m.

Dno do w. Opalin piasczyste, dalej muliste i torfiaste.

Mosty: 1) w. Wielka Piaśnica żel.-beton. 4 m dłg., 6 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) 0,5 km poniżej poprzedniego mur. 3 m dłg., 7 m szer., do użycia j. w.

IV. rz. Łeba w granicach Polski około 34 km dłg., (wraz z jeziorami). Wypływa w okolicy w. Borzestowo, płynie początkowo na Pc.W., przepływając jeziora: Borzestowskie (Langer-See), Miechucińskie (Grosser-See), i Sianowo. Stąd zwraca się na Pd.Z. i biegnąc od w. Tłuczewo jako rzeka graniczna,

wkracza około 2 km powyżej w. Paraszyn na terytorjum Rzeszy Niemieckiej. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina średnio 0,2—0,5 km szer., miejscami zwężona do 100 m lub rozszerzona do 1 km; podłoże łąkowe, otwarte, w rozszerzeniach lekko podmokłe, pozatem suche, dostępne dla zaprzęgów. Krawędzie 30—50 m wys., strome, miejscami silnie sfałdowane, pocięte głębokiemi i szerokiemi wąwozami. W rozszerzeniach zwykle spłaszczone, rozdrobnione w nieregularne, łagodne wzniesienia. Pokrycie na odcinkach stromych stanowią lasy lub kępy drzew, na płaskich, pola orne i pastwiska.

Brzegi 1—2 m wys., strome, porośnięte trawą, zaroślami i kępami drzew.

Szerokość 1—6 m.

Głębokość 0,4—1 m.

Dno piasczysto-muliste, odcinkami kamieniste.

Ch. prądu 0,5 m/sek.

Mosty: 1) na Pd. od w. Kożyczkowo mur. 6 m dług., 4 m szer., dla ciężkich zaprzęgów do użycia; 2) flw. Miłoszewo drw. 24 m dług., 6 m szer., do użycia j. w.; 3) na Z. od w. Strzepcz mur. 1,5 m dług., 6 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 4) w. Tłuczewo dwa żel.-beton. 15,5 i 6 m dług., 5,5 m szer., do użycia j. w.

V. rz. Słupianka w granicach Polski około 27 km dług., wypływa na W. od w. Tuchlino, płynie na Pd.Z. przez jez. Wielkie (Grosser-See), wschodnią zatokę jez. Gowidlińskiego i jez. Węgorzyno. Stąd skręca na Z., łączy się przepływem z jez. Mausz, poczem wpada do granicznego jez. Żukówko. **Ze względu na strome krawędzie przedstawia przeszkodę dla zaprzęgów.**

Dolina 0,2—0,5 km szer., miejscami rozszerzona do 1 km, łąkowa na pokładzie torfowym, gdzieniegdzie lekko podmokła. Krawędzie 10—40 m wys., strome, miejscami z niskiem tarasem u podnóża. Do jez. Mausz obie otwarte, dalej zalesione.

Brzegi przeważnie 1 m wys., strome, zarośnięte krzakami; odcinkami opadają, zlewając się z doliną i tu lekko podmokłe, odcinkami wspólne z krawędziami.

Szerokość 2—10 m.

Głębokość 0,3—1 m.

Dno muliste, na małych odcinkach piasczyste lub kamieniste.

Ch. prądu 0,5—0,7 m/sek.

Mosty: 1) w. Tuchlino mur. 3 m dług., 6 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) poniżej w. Podjazy mur. 5 m dług., 6,5 m szer., do użycia j. w.; 3) w. Sulczyno (Sulecino) mur. 5 m dług., 7 m szer., do użycia j. w.

DORZECZE ODRY.

I. rz. Noteć — **prawobrzeżny dopływ rz. Warty. Odcinek źródła — ujście rz. Gwda.**

Licząc Noteć Wschodnią, a następnie Starą, wraz z jeziorami, przez które przepływa, odcinek ten jest około 238 km dłg. Górny bieg rzeki składa się z dwóch rzek: Noteci Wschodniej i Zachodniej.

Noteć Wschodnia powstaje z dwóch strumyków wypływających z jezior Brdowskiego i Modzerowskiego (Długie). Po połączeniu obu strumyków, płynie na Z., poczem od w. Nykiel na Pc.Z. i wpada do jez. Goplana, płd. część jez. Gopło. Po przepłynięciu jeziora na całej jego długości (około 28 km), wypływa pod mkiem Kruszwica i płynie w dalszym ciągu na Pc. przepływając płd. część jez. Szarlejowskiego. Stąd zwraca się na Pc.Z. i wpada do jez. Pakość, na płn. jego skraju. Na odcinku Gopło—Pakość nosi także nazwę rz. Mątwy.

Noteć zachodnia wypływa z jez. Skorzęcińskiego, płynie na Pc.W., przepływając jez. Kamionek i Bronisławskie, a następnie jez. Pakość (to ostatnie około 15 km dłg.).

Po połączeniu obu ramion płynie w kierunku płn. przez jez. Łąckie i Mielno, poczem zwraca się na Z. przepływając jez. Sadłogoszcz i Pturskie. Po opuszczeniu tego ostatniego, płynie znów na Pc. aż do w. Antoniewo, gdzie dzieli się śluzą Nr. III. na dwie części:

A) Stara Noteć, ze względu na słaby prąd zwana także Noteć Leniwa, zatacza łagodne półkole ku W., następnie zwraca się na Pc.Z. płynąc w tym kierunku do mta Nakło.

B) Górna skanalizowana **Noteć,** sztuczne ramię, oddziela się od właściwej rzeki śluzą Nr. III. płynie sztucznym przekopem, kilkoma załamaniami w ogólnym kierunku płn., przecinając się ze Starą Notecią przy śluzie Nr. VI. Pod kol. Kruszyn wpada do kan. Bydgoskiego zasilając go wodą.

Pod mtem Nakło łączy się Stara Noteć z kanałem Bydgoskim śluzą Nr. X., poczem skanalizowana, płynie jako dalszy ciąg tej drogi wodnej w kierunku zach. aż do ujścia rz. Gwdy w mcie Ujście.

Do jez. Pakość jest Noteć rzeką naturalną, nizinną o nie ustalonym biegu i nazwie. U źródeł ludność miejscowa nazywa ją kanałem Modzerowskim, dalej także rz. Łysą lub rz. Noć. Właściwa, już ustalona nazwa, występuje dopiero poniżej w. Noteć. **Poczynając od mka Kruszwica rzeka uległa systematycznej regulacji.** Stąd biegnie koryto skanalizowane i pogłębione, przekopane przez niezliczone zakola i zakręty rzeki. Od w. Leszczyce do jez. Pakość wykonano nowe, sztuczne koryto, stare zaś oddzielone jazem pod tą wsią odchodzi na Pd. i przepływając kilka małych jezior, wpada do płd. części jez. Pakość pod w. Mała Kołuda. Równocześnie pogłębiono i uregulowano Noteć Zachodnią przez jez. Pakość i Bronisławskie do jez. Kamionek (t. zw. kanał Bronisławski). Dalej rzeka biegnie znów swem łożyskiem, przecinając ciągle stare zakola i tworząc w ten sposób liczne, podmokłe wysepki

Pod mtem Łabiszyn przecina duże zakole, dzieląc mto na dwie części; stare koryto dzieli się tutaj na dwa ramiona tworząc zabudowaną wyspę. Od śluzy Nr. III. (powyżej w. Antoniewo) wykonano sztuczne koryto, biegnące częściowo doliną rzeki, do kanału Bydgoskiego, naturalne zaś łożysko odchodzi na W. płynąc zabagnionem korytem przez podmokłe łąki torfowe. Miejscami gubi się tu rzeka wśród gęszczu zarastającego zielska i wodorostów, tworząc głuche, bezodpływowe łachy i odnogi. Dopiero powyżej śluzy Nr. VI. przecina kanał i przybiera wyraźniejsze formy. Cały ten nizinny wycinek terenu pocięty jest siecią kanałów meljoracyjnych i rowów od — i nawadniających, połączonych przepływami rowami z sobą, ze Starą i Górną skanalizowaną Notecią. Ważniejsze z nich są: a) Nowy kanał Noteci — oddziela się przy śluzie Nr. III., biegnie równolegle ze starem korytem rzeki do w. Chmielniki, gdzie łączy się z nim; b) kanał Zuleiter oddziela się powyżej w. Przyłęki, biegnie na Z. łącząc się przy śluzie Nr. VI., z Górną skanalizowaną Notecią; c) kanał Wassergang odchodzi od poprzedniego przy w. Przyłęki, płynie równołegle z Górną skanalizowaną Notecią i łączy się z nią poniżej w. Niemiecki Kruszyn. Na kanałach tych urządzone są specjalne stawidła drw., służące do regulowania poziomu wód i nawadniania łąk. Dalej płynie Stara Noteć korytem naturalnem, o licznych odnogach i zakolach. Od mta Nakło skanalizowana, posiada jednolite, uregulowane koryto, któremu ciągle towarzyszy mnóstwo zabagnionych starorzeczy i odciętych, powoli zanikających kolan i odnóg.

Dorzecze Noteci liczy do ujścia rz. Gwdy około 6,300 km² i naogół jest słabo rozwinięte. Dopływy są niewielkie, przeważnie charakteru małych strumyków jeziornych. Natomiast odznacza się znaczną ilością jezior, których powierzchnia mierzy 3,8% całego dorzecza.

Do mka Kruszwica posiada rzeka nieznaczny średni spadek wody, osłabiony dzięki licznym jeziorom, przez które przepływa. Dalej na odcinku uregulowanym zmienia się spadek, zależnie od różnicy wysokości poszczególnych śluz. Największy osięga na odcinku Łabiszyn—Antoniewo, gdzie wynosi 0,46‰, najmniejszy na odcinku Gromadno—Dziembowo 0,03‰. Średni spadek całej rzeki, liczony od mka Kruszwicy do ujścia do Warty wynosi 0,19‰.

Koryto rzeki utworzone jest głównie w głębokich torfach, co ułatwiało przed regulacją jego rozmywanie i żłobienie zawiłych zakrętach i odgałęzień rzeki. Wskutek regulacji pozostało w łożysku rzeki mnóstwo martwych odnóg i łach, bądź nawodnionych bezodpływowych dołów, zarastających z biegiem czasu szuwarem, trzciną i zaroślami. Niektóre z nich połączono kanałami meljoracyjnemi i siecią rowów od- i nawadniających, tworzących w dolinie zawiły systemat wodny, w którym niejednokrotnie trudno się zorjentować. Łącznie z torfowem, łatwo rozmakającem i pełnem dołów torfowych podłożem doliny, powstaje wzdłuż rzeki rozległy, często kilkukilometrowy pas terenu, w którym warunki poruszeń stają się nadzwyczaj uciążliwe.

Rzeka zamarza przeciętnie od początków grudnia do końca lutego, przyczem proces zestalania się skorupy lodoodbywa się dość szybko. Całkowite zestalanie skorupy następuje przy mrozie — 12° C. Grubość lodu na nurcie waha się od 15—50 cm, zależnie od mrozu i odcinka rzeki. Przepływy przez jeziora jak i ujścia do nich zamarzają bardzo powoli, a przy słabszych zimach nie wytwarzają wytrzymałej skorupy lodowej zupełnie. Takie odcinki, zamarzające tylko w wyjątkowo ostre zimy występują w płn. części jez. Pakość, przy wypływie rzeki z tego jeziora i na przesmyku między jez. Łąckiem a jez. Mielno. Podobnie rzadko zamarzają, wskutek przepływu wody, upusty przy śluzach. Pozatem wskutek opuszczania wody z jez. Gopło i Pakość skorupa lodowa często załamuje się i opada, pod wpływem przepływu wody pod nią. Dzięki temu przeprawy po lodzie, nawet grubym, nie są dla zaprzęgów pewne i zawsze należy uprzednio przeprowadzić wywiad u nadzorców rzecznych względnie śluzowych.

Wodostany rzeki, uregulowane śluzami nie osiągają nigdy maximum, któreby spowodowało wezbranie i zagrażało wylewami. W ciągu zimy obniżają śluzowi poziom jez. Gopło i Pakość o 0,8 m, co umożliwia zmagazynowanie w obu jeziorach mas wody objętości około 41,5 miljona m^3. W ten sposób nadmiar wód wiosennych gromadzi się w jeziorach, uniemożliwiając z jednej strony wylewy, a pozwalając z drugiej na dowolne nawadnianie skanalizowanej rzeki, taką ilością wody, jaka jest potrzebna dla celów komunikacyjnych i meljoracyjnych. Wyjątkowe, nieznaczne wylewy zachodzą jedynie w dolnej części opisywanego odcinka od śluzy Krostkowo w dół.

Regulacja rzeki wykonana została dla uzyskania drogi wodnej od jez. Gopła na Pc. i dla nawodnienia kanału Bydgoskiego, z którym tworzy wspólny systemat wodny. Prace regulacyjne przeprowadzone zostały przez wyprostowanie i pogłębienie nadmiernie krętego i zdziczałego koryta. W większej części wykorzystano przytem stare łożysko rzeki, miejscami wykonano nowe, sztuczne przekopy. Brzegi zostały oskarpowane i umocnione palami i faszyną, tam zaś gdzie brak było naturalnych, dostatecznie wysokich brzegów, zbudowano wały ochronne 2—6 m wys. Wzdłuż całej skanalizowanej rzeki biegnie ścieżka holownicza z mostkami na odciętych odgałęzieniach i odnogach, tworząc w ten sposób jedyną drogę wzdłuż rzeki. Do mta Łabiszyn możliwe jest holowanie tylko pieszo, dalej aż do kanału Bydgoskiego—parą koni; na skanalizowanej Noteci poniżej mta Nakła ścieżka biegnie tylko do w. Białośliwie.

Jako droga wodna dzieli się rz. Noteć na dwa zasadnicze odcinki:

I) Jez. Gopło—kanał Bydgoski (Lisiogon) z odnogą, zwaną kanał Bronisławski.

II) Nakło—ujście rz. Gwdy.

Odcinek I.

Dla pokonania spadku wody, którego różnica między jez. Gopłem a kanałem Bydgoskim wynosi 18,72 m, wykonano 8 śluz,

oznaczonych liczbami porządkowemi rzymskiemi i nazwami własnemi (zwykle od najbliższych osiedli). Śluzy posiadają mur. komory z żelaznemi lub drewn. bramami i odwodowemi upustami, a zarazem kanały pomocnicze i ruchome jazy do spiętrzania wody. Przy każdej śluzie znajduje się kładka żel., dla pieszych zbudowana na górnem belkowaniu bramy i często także mostek drogowy. Rozmieszczenie i wymiary śluz przedstawia poniższe zestawienie.

Nr. śluzy	NAZWA ŚLUZY	Km, licząc punkt 0. na moście drogowym w m. Kruszwica	Szerokość wejścia w m	Długość komory śluzowej w m	Szerok. komory śluzowej w m	Różnica poziomu dolnego i górnego w m
I	Pakość	23,7	4,95	45,40	4,95	1,58
II	Łabiszyn	58,9	5,02	45,80	5,02	2,18
III	Antoniewo	64,6	4,96	45,46	4,96	1,71
IV	Frydrychowo	67,9	5,03	45,55	5,03	2,64
V	Dębinek I.	73,0	5,04	46,22	5,04	1,88
VI	Dębinek II.	73,6	5,00	45,75	5,00	0,49
VII	Łochowo	87,8	5,01	45,20	5,02	3,51
VIII	Lisiogon	88,2	5,01	45,20	5,02	2,83

Odcinek II.

Odcinek ten stanowi przedłużenie kanału Bydgoskiego na Z. Poziom wód obniża się przy pomocy trzech śluz, których numeracja liczona jest według kolejności śluz na kanale Bydgoskim. Budowa i urządzenia przepustowe są analogiczne jak na odcinku poprzednim. Śluzy te przedstawia następ. wykaz:

Nr. śluzy	NAZWA ŚLUZY	Km, licząc punkt 0. w miejscu zetknięcia się rz. Dolnej Brdy z Wisłą	Szerokość wejścia w m	Długość komory śluzowej w m	Szerok. komory śluzowej w m	Różnica poziomu dolnego i górnego w m
IX	Nakło Zach.	42,7	9,60	57,4	9,60	2,00
X	Gromadno	53,4	9,60	57,4	9,60	1,97
XI	Krostkowo	68,2	9,60	57,4	9,60	0,01

Cała uregulowana rzeka jest żeglowna dla statków 40,2 m dłg., 4,55 m szer., o zanurzeniu na I. odcinku 1,2 m, na drugim 1,8—2 m, udźwigu na I. odcinku 150 T, na drugim do 400 T. Żegluga utrzymana jest zasadniczo od 31/III. do 1/XII.,

jednak w łagodne zimy przez cały rok, o ile jez. Gopło i Pakość posiadają dostateczną ilość wody, co po suchych latach nie zawsze ma miejsce.

Urządzenia portowe są prowizoryczne i ograniczają się do placów przystosowanych do wy- i załadowania. Znajdują się następ.: 1) mto Pakość pomost drw. z kanałem wjazdowym i brukowanym dojazdem; możliwe równoczesne ładowanie 2-ch berlinek; 2) w. Złotowo pomost drw.; możliwe ładowanie 1 berlinki; 3) flw. Lubostroń rampa drw. 30 m dłg. z brukowaną nawierzchnią; możliwe ładowanie równocześnie z 4 zaprzęgów na 1 berlinkę; 4) flw. Załachowo rampa j. w.; 5) flw. Oporowo rampa j. w.; 6) mto Łabiszyn rampa j. w.; 7) w. Łochowo ładownia drw. 50 m dłg.; 8) mto Nakło kam. rampa załadowcza dla dwóch berlinek; 9) przy moście we w. Białośliwie kam. rampa załadowcza 60 m dłg. z dojazdem brukowanym; możliwe równoczesne załadowanie dwóch berlinek; 10) 0,3 km poniżej przecięcia z drogą Dziembowo—Buchy drw. rampa załadowcza z konną kolejką dojazdową, prowadzącą do huty szkła we w. Diembowo. Kolejka posiada 34 wagoniki i służy do eksploatacji torfu. Możliwem jest równoczesne ładowanie jednej berlinki; 11) mto Ujście kam. rampa załadowcza. Wykaz statków, motorówek, barek i t. p. znajduje się w Dodatku Statystycznym str. 69, tablica X.

Zarząd rzeki wykonuje Inspekcja Dróg Wodnych w Bydgoszczy, której podlegają Nadzorstwa Rzeczne z siedzibami w miejscowościach Pakość, Łabiszyn, Lisiogon, Nakło, Białośliwie i Ujście. Nadzorca posiada odcinek kilkukilometrowy, na którym obowiązany jest przy pomocy przydzielonych robotników prowadzić prace techniczne związane z rzeką i urządzeniami na niej, jak: utrzymanie śluz, śluzowanie, konserwacja brzegów wałów i mostów (poza państwowemi i prywatnemi), czyszczenie dna, nadzór nad żeglugą i t. p. Nadzorstwa Lisiogon, Nakło i Białośliwie są połączone z Inspekcją własną instalacją telefoniczną. Na śluzie Nr. X. Gromadno prowadzi się pobór cła dla objektów przepływających granicę.

Stacje wodowskazowe znajdują się w miejscowościach: Noć, Noteć, Mątwy, Leszczyce, Gębice, Pakość, Barcin, Łabiszyn, Antoniewo, Dębinek, Rynarzewo, Lisiogon, Józefina, Nakło, Gromadno, Białośliwie i Ujście.

Noteć przedstawia od jez. Gopła bardzo poważną przeszkodę ruchową. Przekroczenie rzeki brodem ze względu na szerokość i głębokość koryta jest niemożliwem. Poruszenia w dolinie są barszo uciążliwe, a w mokre pory — zwłaszcza w pobliżu rzeki — niemożliwe. Gęsta sieć rowów i kanałów odwadniających, liczne odcięte, zabagnione Kolana i stare zakola uniemożliwiają zbliżenie do rzeki nawet w suche pory. Wskutek tego wszelkie poruszenia w dolinie i zbliżenie do rzeki ograniczają się dla zaprz. i kawalerji do istniejących przepraw i dojazdów; piechota może poruszać się w dolinie poza drogami w suche pory, omijając większe odgałęzienia i kanały, na których brak przepraw. W ostre zimy poruszenia nie napotykają na trudności.

Sztuczne zalanie doliny jest możliwe przez spuszczenie mas wodnych z jezior przy równoczesnem otwarciu śluz i zamknięciu ostatniej, powyżej której ma być uskutecznione zalanie. Przeciętnie już po 20—24 godzinach woda występuje z koryta na odcinkach między poszczególnemi śluzami, zalewając i zabagniając sąsiedni teren.

Dolina Noteci Wschodniej 0,3—1 km szer. łąkowa, porosła kępami drzew i zarośli, poza wiosną dla kawalerji dostępna. Poniżej w. Noteć na odcinku Kruszwica—Tupadły i w rejonie w.w. Batkowo—Leszczyce silnie podmokła, pocięta dołami torfowemi, dla piechoty z trudem do przebycia. Krawędzie do 8 m wys., o stokach łagodnych, lekko sfalowanych, zabudowanych lub uprawnych.

Dolina Noteci Zachodniej 0,5—1 km szer., torfiasta, łatwo rozmakająca, gęsto pocięta siecią rowów odwadniających i dołami torfowemi. Na wiosnę i po większych opadach atmosferycznych głębokość bagna dochodzi miejscami do 0,7 m, uniemożliwiając poruszenia. W suche lata podłoże szybko wysycha i wtedy do przebycia dla piechoty i kawalerji, a po używanych przez miejscową ludność drożynach, także dla lekkich zaprzęgów. Krawędzie 10—25 m wys., przebiegają w formie pasm wzniesień o dość łagodnych, otwartych stokach.

Dalej do w. Antoniewo 0,8—1,5 km szer., łąkowa, w pobliżu rzeki zarośnięta szuwarem, naogół sucha i dostępna. Liczne jednak zabagnione ramiona i zakola rzeki, odcięte w czasie regulacji, zarastające gąszczem szuwarów, trzciny i zarośli, utrudniają, wzgl. uniemożliwiają poruszenia w bezpośredniem pobliżu rzeki. Pozatem utrudniają poruszenia liczne nawodnione doły po wybranym torfie, łatwe naogół do ominięcia i rowy odwadniające. Szczególnie podmokłe odcinki usiane bagnistemi łachami i dołami, pocięte rowami występują w pobliżu jeziora Sadłogoszcz, Pturskiego i poniżej. Poza zalesionym odcinkiem pod w. Obielewo dolina otwarta i dobrze przejrzysta. **Poruszenie na tym odcinku możliwe są dla piechoty, przyczem w mokre pory stają się bardzo uciążliwe, a bezpośrednią nad rzeką niemożliwe. Lekkie zaprzęgi i kawalerja poruszać się może poza drogami w zimie po zamarznięciu i w suche lata (dalej od rzeki).**

Krawędzie do w. Wojdal 3—8 m wys., łagodnie nachylone, zlewają się nieznacznie z sąsiednim terenem; stoki uprawne. Dalej wyższe 10—20 m wys., miejscami silnie sfałdowane. Lewa na odcinku jez. Pturskie—w. Obielewo pocięta wąskiemi zadrzewionemi kotlinami, a poniżej mta Łabiszyn utworzona z zalesionych, silnie sfałdowanych wzniesień i wydm. Prawa naogół łagodnie nachylona, otwarta, z polami ornemi i pastwiskami na stokach. Strome stoki występują na prawej na odcinku Barcin—Pturek i pod mtem Łabiszyn.

Następnie do mka Rynarzewo przepływa Stara i Górna skanalizowana Noteć roległą do 10 km szer. niziną, przeciętą w kierunku z Pc. na Pd. pasmem niskich, zalesionych wydm, przebiegających od w. Chmielniki do w. Smolno. Nizinę tą zalegają łąki torfowa, nawadniane przy pomocy kanałów meljo-

racyjnych i rowów odwadniających, usiane dołami potorfowemi. Rowy i kanały wysadzane są drzewami, co łącznie z kępami zarośli w pobliżu rzeki i dołów, czyni teren nieprzejrzystym. Na skrajach niziny występują grupy zadrzewionych domów i zwarte kompleksy lasów. **Istotną przeszkodę dla poruszeń przedstawiają na tym obszarze zabagnione martwe zakola rzeki, kanały i rowy odwadniające, wskutek czego tylko piechota może się tu poza drogami poruszać (w mokre pory z trudem).**

Krawędzie nieuwydatnione zanikają w sąsiednim terenie. Na skrajach niziny widoczne są pasma i grupy luźnych zalesionych wydm, jakby śladv krawędzi doliny.

Dalej przepływa Górna skanalizowana Noteć terenem lekko falistym, suchym, do w. Łochowo zalesionym a następnie otwartym.

Dolina Starej Noteci na przestrzeni Rynarzewo—Nakło 1,5—3 km szer., płaska; podłoże zalegają w pasie 0,6—1 km wzdłuż rzeki łąki torfowe, dalej od niej pastwiska i pola orne. W pobliżu rzeki łąki silnie podmokłe, pocięte jej bagnistemi odgałęzieniami i odnogami, miejscami rowami odwadn. i dołami po wybranym torfie. **Poruszania możliwe są w suche pory dla lekkich zaprzęgów poza podmokłym pasem nadrzecznym szer. 0,2—0,5 km.**

Krawędź prawa 2—6 m wys. wznosi się łagodnym, długim stokiem, zlewając się niepostrzeżenie z doliną; do w. Tur uprawna, dalej zalesiona. Lewa przechodzi niskim, zalesionym lub zadrzewionym tarasem w stromą pofaldowaną ścianą do 30 m. wys. Zbocze miejscami urwiste, pocięte głębokiemi zadrzewienemi jarami, na odcinkach łagodniejszych zabudowane.

Od mta Nakło do końca 4—7 km szer., ze zwężeniem 2,5—3 m na odcinku Nakło—Polichno i pod w. Dziembowo. Początkowo, od śluzy Nakło Zach., dolina prawostronna uprawna, sucha, lewostronna łąkowa, pocięta rowami i dołami. **Dzięki licznym drogom poruszenia dla lekkich zaprzęgów wszędzie możliwe.** Dalej do pkt. 55 (na W. od w. Ostrowice) łąkowa z szachownicą pól ornych, wciskających się głęboko w dolinę miejscami do samego koryta rzeki. Sieć rowów odwadniających przebiega głównie w kierunku prostopadłym do rzeki, umożliwiając dla piechoty łatwe zbliżenie do niej. **Zaprzęgi nie mogą się jednak poza drogami poruszać, ze względu na wysoką, bujną trawę i miękką glebę torfiastą, rozmiękającą, po nieznacznych nawet deszczach.** Ludność miejscowa częściej zbiera i zwozi siano łódkami po rowach i rzece niż podwodami, które nie wszędzie mogą dotrzeć. Do w. Aniela łąki są zupełnie otwarte i dobrze przejrzyste; biegnące do tej wsi rowy są aż do w. Ostrowice gęsto wysadzane staremi drzewami liśc., wśród których występują porozrzucane kępy zarośli i wikliny tworzące nieprzejrzyste gaje i zagajniki (na mapie niezgodnie z terenem oznaczone). Lewostronna część doliny otwarta, z rzadko porozrzucanemi kępami niskich krzaków.

W rejonie Ostrowice—śluza Gromadno łąki naogół suche i otwarte. Dalej do drogi Osiek—Smogulec suche, z kępami

zarośli, poniżej ujścia rz. Łobzonka i zadrzewionemi polami ornemi przy w. Wyciąg (Birkenbruch) położonej w pobliżu rzeki. Rowy odwadniające naogół rzadkie, natomiast występują bezpośrednio wzdłuż koryta rzecznego liczne zabagnione odnogi. **Poruszenia dla zaprzęgów uciążliwe, a w mokre pory niemożliwe.**

Następnie do drogi Białośliwie—Szamocin łąki coraz więcej nawodnione, zwłaszcza w pobliżu rzeki silnie podmokłe, pocięte gęstą siecią rowów odwadniających, przeważnie prostopadłych do rzeki i usiane zabagnionemi dołami potorfowemi. W rejonie w. w. Lipia Góra (Linderweder) i Zanoteć (Friedrichshorst) pola uprawne zbliżają się obustronnie tuż do koryta rzecznego, tworząc suche łatwo dostępne wycinki terenu. Pola te są pocięte szeregami starych drzew liściastych, biegnących wzdłuż rowów, co czyni ten odcinek mało przejrzystym. Poniżej w. Lipia Góra pola orne znikają, a całą dolinę zalegają łąki porosłe bujną trawą otwarte i przejrzyste, w jednokilometrowym pasie nadrzecznym silnie podmokłe, porosłe szuwarem i trzciną do 2 m wys. (bagna Margonińskie). **Poruszenia na łąkach możliwe tylko dla piechoty; (w pasie nadrzecznym po bagnie do 0,3 km).** Biegnącą do w. Białośliwie tuż nad rzeką ścieżką holowniczą poruszać się mogą małe oddziały pieszych i pojedyńczych konnych, dzięki mostkom drw. zbudowanym przez liczne stare drogi i zakola rzek, niemożliwe do przebycia wbród. Mostki te są utrzymywane przez nadzorstwa rzeczne naogół w dobrym stanie. Dla zaprzęgów ścieżka ta jest nie do użycia, ze względu na małą szerokość mostków (niektóre zaledwie 1 m).

Dalej do w. Milcz łąki charakteru jak wyżej, w pobliżu rzeki zabagnione, porosłe szuwarem i trzciną do wys. 2 m wys., pocięte zakolami rzeki, rowami i dołami torfowemi; szczególnie zabagniony pas ciągnie się nad rzeką w rejonie łąk szamocińskich i powyżej łąk chodzieskich (Samotschiner—Netze—Wiesen, Arnswalder—Netze—Bruch i Kolmar—Netze—Bruch)—(na mapie nie wszystkie torfowiska i rowy oznaczone). Cały ten odcinek jest otwarty, poza zadrzewionemi działkami pól ornych w. Antoniewo (Antonienhof), kępami zarośli w rejonie ujścia rz. Margoninka i małemi kompleksami lasków, poniżej ujście tej rzeki (po prawej stronie). Suche, uprawne pasy terenu wdzierają się w dolinę od w. Bischwitz i Bergthal. **Poruszenia możliwe są tylko dla piechoty, z wyjątkiem pasa ciągnącego się bezpośrednio nad rzeką,** gdzie wskutek braku ścieżki holowniczej, koniecznem jest omijanie bagnistych głębokich zakoli. W rejonie w. Milcz łąki stają się nieco suchsze i zwłaszcza z lewej strony—dostępne.

Następnie do końca, łąki na ogół dość suche, otwarte, pokryte rzadko porozrzucanemi kępami drzew. Rowy rzadkie, natomiast gęsto porozrzucane doły potorfowe, szczególnie w widłach rz. Noteć i rz. Gwdy, gdzie obecnie przeprowadza się intensywną eksploatację torfu. **Poruszanie dla lekkich zaprzęgów możliwe są w suche pory, dla piechoty stale.**

Cała dolina od mta Nakło aż do ujścia rz. Gwdy pocięta jest drogami polnemi, któremi ludność dojeżdża do swych łąk i eksploatowanych torfowisk. Dzielą się one zasadniczo na dwa rodzaje: a) gminne, utrzymywane przez osiedla 6—7 m szer., żwirowane i okopane rowami; drogi te są do użycia dla ciężkich zaprzęgów w ciągu całego roku; b) drożyny polne biegnące wprost po nawierzchni łąk, nie okopane rowami, a wskutek torfowego podłoża łatwo rozmakające nawet po małych opadach atmosferycznych; użycie ich możliwe jest dla lekkich zaprzęgów tylko w suche pory.

Towarzyszące całemu biegowi odcięte przy regulacji zakola, odnogi i zakręty, tworzą największą przeszkodę przy poruszeniach w dolinie i uniemożliwiają zbliżenie do koryta. Bliżej rzeki są ono zwykle nawodnione, dalej stają się coraz płytsze i wreszcie wysychają. Wysychanie ułatwiają główne wodorosty, szuwar, trzcina i zarośla, które powoli zarastają łożyska tych martwych odnóg, tworząc gąszcze zielska do 2 m wys., w którem ani poruszać, ani zorjentować się nie można. Szczególnie gęsto zarastają odcinki, w miejscach połączenia się odnogi z rzeką. Przeciętna szerokość tych odnóg wynosi 10—20 m głęb. 0,5—2 m (zależnie od oddalenia od rzeki); dno grząskie, porośnięte korzeniami zielska, nie do przebycia nawet na odcinkach wyschniętych.

Rowy odwadniające, gęstą siatką przeprowadzone w dolinie, dzielą się na dwa rodzaje: a) mniejsze 1—2 m szer. i b) większe 2—4 m szer.; głębokość obu typów 1—1,5 m; dno przeważnie grząskie, torfowe.

Ogólnie: poruszenia w dolinie możliwe są poza drogami tylko dla piechoty (często po bagnie). Dzięki rowom biegnącym przeważnie prostopadle do rzeki łatwiejsze są przemarsze z Pc. na Pd. niż ze W. na Z. t. j. równolegle do rzeki. Poruszenia w pobliżu rzeki, dzięki odnogom są niemożliwe nawet dla piechoty, poza ścieżką holowniczą do w. Białośliwie, która może być wykorzystana j. w. Kawalerja i lekkie zaprzęgi mogą poruszać się w dolinie tylko na małych odcinkach; większe poruszenia są niemożliwe. W ostre zimy wszystkie rodzaje broni wykonywać mogą przemarsze bez ograniczeń.

Krawędź prawa do w. Osiek 45—55 m wys. łagodnie sfaldowana, pocięta kotlinami, głęboko wciskającemi się w teren Stok do flw. Lubasz łagodny, uprawny, dalej coraz bardziej stromy, przeważnie zalesiony. W rejonie Samostrzel—Jadwiga występuje niski, zalesiony taras, wysunięty 3—3,5 km dolinę. Poruszenie po stoku możliwe poza drogami tylko dla piechoty, częściowo kawalerji.

Lewa krawędź do 20 m wys., początkowo zupełnie płaska niewyraźna, staje się od w. Polichno stopniowo stroma, o wyraźnym, choć łagodnie nachylonym stoku. Na całej długości szczytu i stok krawędzi zabudowane nieprzerwanym pasem osiedli. Poruszenia dla zaprzęgów możliwe.

Następnie prawa średnio 45—60 m wys. przechodzi poniżej w. Osiek i na odcinku Białośliwie—Rzadkowo w zwarte,

silnie pofałdowane grupy pagórków wzniesionych 80—100 m ponad dno doliny (Góry Dębowe pod Osiekiem i Góra Rzadkowska pod Rzadkowem). Stok wznosi się na całej przestrzeni zwartą, stromą ścianą, pociętą wąskiemi głębokiemi dolinkami drobnych dopływów rzeki i wąwozami o stromych zboczach. Szczególnie poszarpane, urwiste odcinki występują na stoku krawędzi pod mtem Miasteczko (Friedheim) i pod w. Dziembowo. Poniżej tej wsi krawędź obniża się (do 40 m) załamuje się ku Pc. przechodząc w lewą krawędź rz. Gwdy. Do w. Dziembowo pokrycie stanowią pola orne, pastwiska, a na odcinkach urwistych nieużytki; niewielkie kompleksy leśne występują poniżej w. Osiek, pod w. Białośliwie i w. Morzewo. Od w. Dziembowo do końca krawędź i stok całkowicie zalesione. **Poruszenia po stoku i krawędzi możliwe są tylko dla piechoty. Zaprzęgi ciężkie nawet na drogach posiłkować się muszą dodatkowemi doprzęgami.**

Krawędź lewa od w. Mieczkowo do w. Milcz 15—20 m wys. długim, bardzo łagodnym stokiem zlewa się z doliną, przechodząc w nią pasami pól ornych i pastwisk. Cały stok jest uprawny, gęsto zabudowany z licznemi kompleksami lasów między osiedlami. **Poruszenia dla zaprzęgów wszędzie łatwe.**

Poniżej w. Milcz zbliża się lewa krawędź stopniowo do koryta rzeki i wznosi się 40—60 m. Stok stromy, zadrzewiony, pocięty płytkiemi wąwozami, dostępny tylko dla piechoty.

Prawa krawędź przedstawia do w. Milcz szereg dogodnych punktów obserwacyjnych, z których możliwym jest wgląd w dolinę i na krawędź przeciwległą. Na całej przestrzeni Nakło—Milcz krawędź ta dominuje bezwzględnie nad rzeką i terenem 6—10 km wgłąb. Lewa przedstawia dogodne punkty obserwacyjne poniżej w. Milcz. Szczególnie dogodny punkt znajduje się na Górze Kalwaryjskiej w mcie Ujście, skąd możliwa jest obserwacja w kierunku płn., płn.-zach. i zach. w promieniu 11—13 km.

Brzegi: Noteci Zach. i Wsch. do 1 m wys. płaskie, łąkowe, niepostrzeżenie zlewają się z doliną; dostępność dla piechoty naogół wszędzie możliwa. Dalej do śluzy Nr. III średnio 0,5—1 m wys., łąkowe, zarosłe tuż przy wodzie trzciną i szuwarem. Gdzieniegdzie wznosi się na odcinku 1—2 km jeden lub drugi brzeg, tworząc stok wspólny z krawędzią (poniżej w. Wojdal—lewy do 6 m, pod w. Złotowo—prawy 2—8 m, mko Barcin—prawy 5—15 m). Dalej brzegi Starej Noteci do mta Nakła niskie, podmokłe, miejscami zabagnione; pokrycie stanowi wysoka trawa, a na zakolach zarośla, szuwar i trzcina; dostępność możliwa tylko dla piechoty, poza okresem wiosennym i większych opadów. Brzegi Górnej skanalizowanej Noteci do zetknięcia się z kanałem Bydgoskim niskie, płaskie, daleko w głąb terenu zarosłe trzciną i szuwarem, umocnione palami i faszyną. Począwszy od mostu kolej. na linji Bydgoszcz—Szubin do w. Łochowo usypane wały do 6 m wys. o stokach stromych, otwartych.

Brzegi skanalizowanej Noteci od mta Nakło do końca, przeciętnie 0,4—1 m wys., łąkowe, przy wodzie zarośnięte bujną

trawą i szuwarem, a w miejscach zetknięcia z odnogami—wysoką trzciną i gąszczem zarośli. Stoki oskarpowane umocnione kamieniem, miejscami palami i deskami aż do dna koryta. Nachylenie nadane przy regulacji przedstawia się w stosunku jak 1:1. Do w. Białośliwie lewy brzeg podsypany ziemią w niski wał, po którym biegnie ścieżka holownicza 1—2 m szer. Dostępność możliwa tylko dla piechoty z uwzględnieniem licznych odciętych odnóg i zakoli. Wyższe, suchsze odcinki brzegów występują następ.: 1) od śluzy Nakło Zach. do punktu 1,2 km, poniżej do 2 m wys.; 2) od śluzy Gromadno do zetknięcia się z kanałem odwodowym 2—5 m wys., strome; 3) przy ujściu rz. Łobzonki, w widłach obu rzek prawy 4 m wys.; 4) odcinek Wyciąg—Lipia Góra 1—1,5 m wys.; 5) Lipia Góra—Białośliwie lewy 1—1,5 m, miejscami do 4 m wys.; 6) Karwin—Ujście oba do 2 m wys.

Szerokość: Noteć Wschodnia do w. Noteć 3—10 m, dalej do jez. Gopło 12—30 m; Noteć Zachodnia do w. Kamionek 3—12 m, stąd 10—16 m; Noteć skanalizowana do śluzy Antoniewo 20—30 m; Górna skanalizowana Noteć (do kan. Bydgoskiego) 20 m; Stara Noteć 8—20 m, pod flw. Zamość i w. Tur rozlana do 40 m; Nowy kanał Noteci i kan. Zuleiter 6—8 m; kanał Wassergang 4 m. Skanalizowana Dolna Noteć 36 m, odcięte odnogi 10—20 m.

Głębokość: Noteć Wschodnia do w. Noteć 0,5—1 m, dalej do jez. Gopło 1—2,5 m; Noteć Zachodnia do w. Kamionek 0,5—1 m, stąd 1—1,3 m; Noteć skanalizowana do śluzy Antoniewo 1,8—2 m z dołami do 4 m; Górna skanalizowana Noteć (do kan. Bydgoskiego) 1,5—1,8 m, z dołami do 3 m; Stara Noteć 1—4 m; Nowy kanał Noteci i kan. Zuleiter 1—1,2 m; kan. Wassergang 1 m; skanalizowana Dolna Noteć 1,8—2 m, odcięte odnogi 0,5—2 m.

Dno: Noteć Wschodnia: torfiaste, grząskie, poniżej w. Noteć zarośnięte wodorostami; Noteć Zachodnia: bagniste; skanalizowana Noteć do śluzy Antoniewo: torfiaste z mulistym odcinkiem na jez. Sadłogoszcz; Górna skanalizowana Noteć: do w. Frydrychowo twarde torfiaste, dalej do śluzy Lisiogon piaszczysto-żwirowe, poczem do końca torfiaste; Stara Noteć: bagniste lub muliste, zarośnięte korzeniami zielska i zarośli; skanalizowana Dolna Noteć: torfiaste, miękkie, silnie zarastające wodorostami; czyszczenie dna wykonują stale nadzorstwa; poniżej mostu przy w. Ujska Nowa Wieś — piaszczyste.

Ch. prądu: Noteć Wschodnia i Zachodnia 0,2—0,3 m/sek., Noteć Stara 0,1—0,2 m/sek. Odcinki skanalizowane posiadają chyżość zależną od ilości dopuszczanej przez śluzy wody.

Mosty: Na Noteci Wschodniej: 1) w. Mchówek drw. 8 m dłg., 6 m szer., wytrzym. 5 T; 2) w. Grochowiska drw, 7 m dłg. i szer., wytrzym. 12 T; 3) w. Zalesie (Wielki Las) dwa: a) drogowy drw. 8 m dłg., 7 m szer., wytrzym. 10 T; b) kolejki drw. 12 m dłg., 3,5 m szer.; 4) w. Teresowo drw. 5 m dłg., 7 m szer., wytrzym. 5 T; 5) w. Ruda; 6) w. Przewóz drw. 28 m dłg., 8 m szer., wytrzym. 18 T;

Na Noteci Zachodniej: 7) w. Gembice; 8) w. Kwieciszewo drw. na mur. przyczółkach 7,5 m dłg., 9 m szer., wytrzym. 20 T;

Przez jez. Pakość: 9) w. Janikowo (Amsee) drw. 50 m dłg., 4,5 m szer., słaby, tylko dla lekkich zaprzęgów do użycia;

Na Noteci skanalizowanej od jez. Gopło do Kanału Bydgoskiego: 10) mko Kruszwica most wytrzym. 10 T; 11) w. Tupadły (Sagenfeld) drw. na mur. przyczółkach 23 m dłg., 7,5 m szer., dla ciężkich zaprzęgów do użycia; obok most kolej. żel.; 12) os. Mątwy most drw. wytrzym. 10 T; 13) w. Dziarnowo most j. w.; 14) w. Goszany beton. 19 m dłg., 5 m szer., wytrzym. 20 T; 15) mko Pakość drw. 27 m dłg., 5,5 m szer., — dla ciężkich zaprzęgów; 16) flw. Wojdal drw. 29 m dłg., 5 m szer., słaby, tylko dla miejscowych wozów do użycia; 17) mko Barcin dwa: a) drw. 27 m dłg., 4,5 m szer., dla lekkich zaprzęgów; b) żel. na mur. przyczółkach 15,5 m dłg., 6,8 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 18) w. Pturek drw. 37 m dłg., 7,6 m szer., dla ciężkich zaprzęgów; 19) na drodze Lubostroń—Załachowo drw. 40,6 m dłg., 5 m szer., do użycia j. w.; 20) mto Łabiszyn dwa; a) przy śluzie drw. na mur. przyczółkach 7 m dłg., 6 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; b) na drodze Łabiszyn — Szubin drw. 27 m dłg., 4,5 m szer., do użycia j. w.; ponadto w Łabiszynie przy młynie cztery mosty drw. na zakolu Starej Noteci 16, 11, 9,5 i 7 m dłg., 7—8,5 m szer., do użycia j. w.; wyspa utworzona przez to zakole połączona jest z miastem przy pomocy mostu drw. 11 m dłg., 4 m szer., do użycia j. w., a z flw. przy pomocy mostu 52 m dłg., 4,5 m szer.—tylko dla pieszych do użycia; 21) w. Obórznia żel. 24,5 m dłg., 7 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 22) w. Antoniewo most jak we w. Obórznia; 23) 1 km powyżej śluzy Dębinek I. drw. 23,7 m dłg., 3 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 24) przy śluzie Dębinek I. drw. na mur. przyczółkach 6 m dłg., 8 m szer., do użycia j. w.; 25) 1,8 km poniżej poprzedniego drw. 23,4 m dłg., 2,8 m szer., do użycia j. w.; 26) w. Kruszyn Kraiński drw. na mur. przyczółkach 18 m dłg., 7 m szer., dla wszystkich zaprzęg. i samoch.; 0,5 km poniżej kolej. żel. 25,3 m dłg., 4,5 m szer.; 27) w. Murowaniec drw. na mur. przyczółkach 24 m dłg., 3 m szer., do użycia j. w.; 28) 0,5 km poniżej poprzedniego drw. 24 m dłg., 2,8 m szer. dla lekkich zaprzęg.; 29) na płd. skraju wyb. w. Łochowo drw. na mur. przyczółkach 24,8 m dłg., 3 m szer., dla ciężkich zaprzęg.; 30) w. Łochowo mur. 11 m dłg., 5,6 m szer. dla wszystkich zaprzęg. i samoch.; 31) śluza Łochowo drw. na mur. przyczółkach 5,5 m dłg., 3,5 m szer., do użycia j. w.; 32) śluza Lisiogon żel. na mur. przyczółkach 10 m dłg., 7 m szer., do użycia j. w.; 33) przy ujściu do kanału Bydgoskiego drw. 22,5 m dłg., 5,2 m szer.—dla lekkich zaprzęgów;

Na Noteci Starej: 34) na drodze Eichhorst—śluza Dębinek II drw. 26 m dłg., 3 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 35) w. Ruden cztery drw. po 14 m dłg., 3 m szer., do użycia j. w.; 36) flw. Zamość drw. na przycz. mur. 36 m dłg., 7,5 m szer., dla wszystkich zaprzęg. i samoch.; 37) na drodze Tur—Samoklęsk cztery na głównem korycie i odnogach: a) drw. na

mur. przyczółkach 10 m dłg., 8 m szer., z urządzeniem upustowem, do użycia dla lekkich zaprzęg.; b) przy młynie drw. skośny 10—15 m dłg., 8 m szer., do użycia j. w.; c) drw. 30 m dłg., 6 m szer., dla ciężkich zaprzęg.; d) drw. 8 m dłg. i szer. do użycia j. w.; 38) os. mł. Chobielin dwa drw. 14 i 31 m dłg., 4 m szer., dla lekkich zaprzęg.;

Na skanalizowanej Noteci od Nakła do końca: 39) mto Nakło żel. 53,3 m dłg., 10,5 m szer., 5 m wys., dla wszystkich zaprzęg. i samoch.; 0,8 km poniżej kolej. żel.; 40) śluza Gromadno trzy: a) na śluzie zwodzony drw. na mur. przyczółkach 9,6 m dłg., 3,5 m szer., dla lekkich zaprzęg.; b) na jazie śluzowym drw. 17 m dłg., 4 m szer., do użycia j. w.; c) 0,6 km na Pd. na drodze do w. Ludwikowo na zakolu Starej Noteci drw. 16,8 m dłg., 4 m szer., dla wszystkich zaprzęg.; 41) na drodze Smogulec — Osiek drw. zwodzony 49,5 m dłg., 6,2 m szer., część zwodzona 10,5 m dłg., wytrzym. 4 T; 42) na drodze Szamocin—Białośliwie drw. 109,6 m dłg., 6,3 m szer., wytrzym. 20 T; 43) w. Milcz drw. zwodzony 95,5 m dłg., część zwodzona 11,5 m dłg., 6,3 m szer., dla lekkich zaprzęg.; 44) most Karwin (na drodze do w. Ujska Nowa Wieś) drw. 50 m dłg., 4,8 m szer., tylko dla miejscowych wozów do użycia; 45) mko Ujście żel. 52 m dłg., 7,7 m szer., 5,1 m wys., wytrzym. 20 T.

Promy: 1) jez. Gopło statek parowy pojemności 100 osób; linje stałego przewozu przez jezioro są: Złotowo — Ostrówek, Siemionki—Przedgopole i Lachmirowice—Podszymiechy; 2) nadzorstwo rzeczne Łabiszyn 1 prom roboczy 60 osób; 3) nadzorstwo Lisiogon 1 prom roboczy pojemności 60 osób; 4) nadzorstwo Nakło 15 promów roboczych nośności 40—65 T, pojemności 60 — 100 ludzi; 5) nadzorstwo Białośliwie 1 prom roboczy nośności 40 T.

Kładki: przy każdej śluzie kładka żel. na belkowaniu bramy; pozatem: 1) mko Barcin drw. 30 m dłg., 1,8 m szer.; (ze względu na schody, dla konnych nie do użycia); 2) na łąkach bydgoskich nawprost płd. skraju w. Ruden drw. 13 m dłg., 1,2 m szer.; 3) w. Kruszyn drw. 19,5 m dłg., 2,5 m szer.; 4) na płd. skraju wyb. Łochowo drw. 29 m dłg., 1 m szer.; 5) na Noteci Starej przy śluzie Dębinek II. drw. 40 m dłg., 1,5 m szer., do użycia dla pojedyńczych konnych.

Łódki: na każdej śluzie 1 łódka służbowa 5—8 osobowa, pozatem: 1) mko Kruszwica 20 na 3—12 osob.; 2) mko Fakość 12 na 3—8 osob.; 3) flw. Ottok 5 na 2—4 osob.; 4) mto Łabiszyn 5 na 3—6 osob.; 5) Antoniewo 1 na 4 osoby; 6) w. Frydrychowo 1 na 5 osób; 7) nadzorstwo Nakło 2 na 6—10 osób; 8) mto Nakło 10 na 4—8 osób; 9) nadzorstwo Białośliwie 1 barka nośności 1,5 T i łódka 4 osob.; 10) na odcinku Nakło—Milcz 20 łódek 2—4 osob. używanych przez ludność do zwożenia siana; 11) nadzorstwo Ujście 1 łódź 20 osob. i 5 łódek 2—4 osobowych.

Brody: Noteć Zachodnia do w. Noteć w suche pory wszędzie do przebycia brodem; pozatem: 1) w. Nowe Dąbie w miejscu oznaczonego na mapie, nieistniejącego mostu bród dla konnych do 1,6 m głęb., dno twarde (używany przez ludność dla bydła).

Kanał Bydgoski łączy Wisłę pod mkiem Fordonek z Notecią pod mtem Nakło przy pomocy skanalizowanego dolnego biegu rz. Brdy (p. rz. Brda). Od połączenia z rz. Brda biegnie kanał jako sztuczny przekop w kierunku wschodnim podnosząc poziom swych wód o 23,81 m przy pomocy czterech śluz (Nr. Nr. III, IV, V i VI. Śluzy Nr. Nr. I i II znajdują się na dolnej Brdzie). Począwszy od śluzy Nr. VI (Osowa Góra) droga wodna przekracza dział wód szczytowych długości 18,2 km, poczem obniża się stopniowo za pośrednictwem dalszych dwóch śluz (Nr. VII i VIII) o 3,72 m i łączy się śluzą Nr. VIII ze Starą Notecią. Naprzeciw kol. Kruszyn wpada do kanału Górna skanalizowana Noteć, zasilając go swemi wodami.

Koryto przekopane zostało w torfach jako sztuczny kanał. Brzegi umocniono faszyną i kamieniem i wyłożono aż do dna deskami; wzdłuż obu brzegów usypane zostały wały 3—5 m wys. ze ścieżkami holowniczemi. Na lewym biegnie linja telefoniczna łącząca Inspekcję Dróg Wodnych w Bydgoszczy z nadzorstwem rzecznem w Nakle.

Śluzy wykonano identyczne jak na Górnej skanalizowanej Noteci, przyczem Nr. Nr. III. i IV. zaopatrzono w instalację elektryczną do otwierania bram śluzy, oświetlenia i przeciągania statków (obecnie nieczynna). Wymiary śluz przedstawia następujący wykaz:

Nr. śluzy	NAZWA ŚLUZY	Km, licząc punkt 0 w miejscu zetknięcia się rz. Dolna Brda z Wisłą	Szerokość wejścia w m	Długość komory śluzowej w m	Szerokość komory śluzowej w m	Różnica poziomu dolnego i górnego w m	UWAGA
I	Brdyujście	1,0	9,60	60,0	18,20	3,86	Dolna Brda
II	Miejska	12,4	9,60	57,0	9,60	3,21	
III	Okole	14,8	9,60	57,4	9,60	7,63	kanał Bydgoski
IV	Czyżkówko	16,0	9,60	57,4	9,60	7,50	
V	Prądy	20,0	9,65	57,4	9,65	3,81	
VI	Osowa Góra	21,0	9,62	57,4	9,62	3,87	
VII	Józefiny	37,2	9,60	57,4	9,60	1,84	
VIII	Nakło Wschód	38,9	9,60	57,4	9,60	1,88	

Przy każdej śluzie znajduje się kładka żel. dla pieszych, zbudowana na górnem belkowaniu bramy.

Kanał jest żeglowny dla statków 40,2 m dłg., 4,55 m szer., o zanurzeniu 2 m, udźwigu do 400 T. Żegluga utrzymywana jest zasadniczo od 31/III do 1/XII, jednak w łagodne zimy przez cały rok.

Urządzenia portowe znajdują się w mcie Bydgoszcz, gdzie wykonano basen portowy i place za — i wyładowcze.

Zarząd kanału wykonuje Inspekcja Dróg Wodnych w Bydgoszczy. Stacje wodowskazowe znajdują się w miejscowościach: Bydgoszcz, Osowa Góra i Józefiny.

Kanał przedstawia poważną przeszkodę ruchową ze względu na szerokość i głębokość koryta.

Dolina: 2—3 km szer., płaska, do w. Prądy zabudowana i zalesiona lasem miejskim mta Bydgoszczy. Dalej łąkowa, sucha, gęsto pocięta rowami odwadniającemi i dołami torfowemi. Poruszenia ze względu na rowy możliwe tylko dla piechoty (po deszczach z trudem).

Krawędź lewa 5—15 m wys., łagodnie nachylona, zalesiona z polami ornemi w przerwach między kompleksami lasów. Prawa 40—50 m wys. stroma i otwarta, pocięta głębokiemi dolinkami drobnych dopływów.

Brzegi w rejonie mta Bydgoszczy i przedmieść do 4 m wys. umocnione kamieniem, dalej średnio 1—2 m wys. uregulowane j. w.

Szerokość 27 m.

Głębokość 2—2,5 m.

Dno do śluzy Osowa Góra piasczyste, dalej torfiaste.

Mosty: 1) w mcie Bydgoszcz a) przy ul. Artura Grottgera drw. na mur. przyczółkach 8 m dłg., 7,5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; b) przy ul. Św. Trójcy mur. 30 m dłg., 8 m szer., do użycia j. w.; c) przy śluzie Okole drw. na mur. przyczółkach 7 m dłg., 6 m szer., do użycia j. w.; d) przy śluzie Czyżkówko drw. na mur. przyczółkach 8 m dłg., 4 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 2) w. Prądy żel. na mur. przyczółkach 31,3 m dłg., 6,1 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 3) przy śluzie Prądy żel. na mur. przyczółkach 9,6 m dłg., 5,7 m szer., do użycia j. w.; 4) przy śluzie Osowa Góra most j. w.; 5) kol. Kruszyn żel. na mur. przyczółkach 31,3 m dłg., 6,1 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 6) w. Gorzeń drw. 41,5 m dłg., 5,1 m szer., do użycia j. w.; 7) śluza Józefiny drw. na mur. przyczółkach 6 m dłg. i szer., do użycia j. w.; 8) w. Józefiny żel. na mur. przyczółkach 22 m dłg., 7 m szer., do użycia j. w.

Kładki: przy każdej śluzie, pozatem poniżej śluzy Czyżkówko drw. 30 m dłg., 2,8 m szer., do użycia dla konnych.

Dopływy prawobrzeżne rz. Noteć.

1) rz. Rokitka około 35 km dłg., wypływa z jez. Wiele, płynie do mta Mrocza na Pd.W., stąd na Pd.Z., odcinkami uregulowana w rów odwadniający. Wpada do rz. Noteć poniżej śluzy Gromadno. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina do w. Krukówek (Herzfelde) 0,4—0,8 km szer. torfiasta, łąkowa, pocięta torfowiskami, w pobliżu koryta podmokła. Poruszenia w mokre pory dla piechoty uciążliwe. Krawędzie niskie, uprawne, zlewają się z doliną.

Dalej do w. Sadki średnio 100 m szer., sucha, łąkowa, o krawędziach 10—15 m wys., naogół łagodnie nachylonych i uprawnych. Stąd do w. Samostrzel przebija się rzeka przez prawą krawędź Noteci jarem 30—40 m głęb. o zboczach stro-

mych, silnie zadrzewionych; dno jaru 10—50 m szer., suche i dostępne.

Poniżej w. Samostrzel przepływa doliną Noteci.

Brzegi 1—2 m wys., zarośnięte krzakami i drzewami; na odcinku jarowym wspólne z krawędzią, a w dolinie rz. Noteć niskie, podmokłe.

Szerokość 2—4 m.

Głębokość 1—1,5 m, pod w. w. Kosowo, Sadki, Samostrzel — 0,5 m.

Dno do w. Krukówek torfiaste, dalej ps. z domieszką żwiru.

Mosty: 1) mto Mrocza dwa: a) most. kam. 17 m dług., 8 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; b) przepust kam. rozpiętości 3 m. do użycia j. w.; 2) na drodze Mrocza — Ostrówek drw. 5 m dług., 4 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 3) w. Kosowo (Lindenburg) przepust kam. rozpiętości 3 m, dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 4) w. Sadki most kam. 15 m dług., 9 m szer., do użycia j. w.; 5) na drodze Samostrzel — Ostrowiec drw. 4 m dług., dla lekkich zaprzęgów.

Brody: 1) obok przepustu we w. Kosowo 0,6 m głęb., dno ps.-żwir.; 2) w. Sadki 0,5 m głęb., dno żwirowe.

2) rz. Łobzonka. Źródła i górny bieg znajdują się na terytorjum Rzeszy Niemieckiej. Od szosy Sępolno—Linde do w. Ruden rzeka stanowi granicę państwową, poczem płynie na obszarze Rzplitej Polskiej w kierunku płd. Poniżej mta Wyrzysk zwraca się na Pd.W. i wkracza w dolinę rz. Noteć, gdzie została uregulowana i pogłębiona. Wpada do Noteci naprzeciw w. Ludwikowo.

Koryto rzeki zwarte i jednolite, bieg bardzo kręty o licznych podwójnych zakrętach i nawrotach.

Wylewy wiosenne w początkach marca obejmują zwykle całą dolinę na okres 7—10 dni.—Niespławna.

Ze względu na strome krawędzie i głębokość koryta przedstawia przeszkodę dla zaprzęgów.

Dolina do ujścia rz. Orla 0,1—0,3 km szer., łąkowa, zarośnięta krzakami; w mokre pory łąki szybko rozmakają i wtedy tylko dla piechoty do przebycia. Krawędzie 15—20 m wys., strome, do mta Łobżenica przeważnie zalesione, dalej otwarte. Lewa naogół dominuje.

Od ujścia rz. Orla — dolina stopniowo rozszerza się do 1 km i przechodzi w dolinę Noteci.

Brzegi do 1 m wys., zarośnięte krzakami, dostępne.

Szerokość do mta Łobżenica 6—10 m, dalej do mta Wyrzysk 4—8 m, poczem 8—10 m; w dolinie Noteci 7—8 m.

Głębokość do mta Łobżenica 1—2,5 m, następnie 1—1,5 m; w dolinie Noteci 1,5—2,5 m.

Dno do mta Łobżenica torfiasto-grząskie, dalej do mta Wyrzysk, twarde; w dolinie Noteci znów grząskie.

Mosty: 1) na szosie Sępolno — Linde kam. 9 m dług., 8 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia (most graniczny); 2) na drodze Jazdrowo—Wersk żel.-bet. 12 m dług., 5 m szer., do użycia j. w.; 3) w. Dorotowo drw. 17 m dług., 6 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 0,2 km poniżej kolej. 28 m dług.,

4,5 m szer.; 4) flw. Łobzonka dwa: a) kam. 10 m dłg., 5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; b) młyński, drw. 10 m dłg., 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 5) w. Linki drw. 12 m dłg., 3,5 m szer., słaby tylko dla miejscowych wozów; 6) na drodze Górki—wyb. Luchowskie drw. 13 m dłg., 3 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 7) mto Łobżenica dwa drw. na mur. przyczółkach 6 i 8 m dłg., 5,5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 0,9 km poniżej most kolejki 26 m dłg., 3,5 m szer.; 8) w. Szczerbin drw. 16 m dłg., 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 9) w. Kościeszyn Wielki dwa mostki młyńskie drw. na mur. przyczółkach po 7 m dłg., 5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 10) w. Klawek dwa: a) drw. 10 m dłg., 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów; b) żel.-bet. 8 m dłg., 5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 4,5 km powyżej most kolejki 15 m dłg., 2,6 m szer., 11) mto Wyrzysk drw. 30,5 m dłg., 9,5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 12) na drodze Wyrzysk—Osiek dwa żel.-bet. 12 i 14 m dłg., 7,5 m szer., do użycia j. w.; 13) na drodze Osiek—Dąbki drw. 17 m dłg., 5 m szer., do użycia j. w.; 14) 2 km na Pd.W. od flw. Pracz (Wiesenau) drw. 8 m dłg, 4 m szer., dla miejscowych wozów.

Brody: 1) obok mostu na szosie Sępolno—Linde 0,9 m głęb., dno twarde; 2) w. Szczerbin 1 m głęb., dno twarde; 3) w. Klawke 1 m głęb., dno twarde.

Lewobrzeżny dopływ rz. Łobzonka.

A) rz. Orla wypływa z jez. Witosławskiego, płynie na Pd.Z., uchodząc do rz. Łobzonki pod w. Konstantynowo. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina 0,1—0,3 km szer., łąkowa, dostępna, o krawędziach 15—30 m wys., pociętych długiemi, płytkiemi wąwozami. Stoki uprawne, gdzieniegdzie pokryte kompleksami małych lasów.

Przy ujściu dolina rozszerzona do 0,6 km, pocięta rowami odwadniającemi, w mokre pory trudna do przebycia.

Brzegi 1—2 m wys., łąkowe, dostępne, miejscami gęsto zadrzewione.

Szerokość 4—6 m, w dolnym biegu gdzieniegdzie rozlana do 10 m.

Głębokość 0,6—1,2 m, z nielicznemi dołami do 3 m.

Dno piaszczyste.

Mosty: 1) flw. Orle drw. na mur. przyczółkach 7 m dłg., 4 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) w. Radziecz (Hermannsdorf) dwa drw. na mur. przyczółkach 4 i 5 m dłg., 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 3) os. Rudzki Młyn mur. 9 m dłg., 7,5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 4) w. Ruda (Johannisburg) drw., 10 m dłg., 5 m szer., do użycia j. w.

Kładka w. Radziecz drw.

Brody: 1) flw. Orle 0,6 m głęb., dno ps.; 2) w. Ruda 0,8 m głęb., dno ps.

3) rz. Gwda (Küddow). Cały bieg rzeki leży na terytorjum Rzeszy Niemieckiej. W granicach Państwa znajduje się tylko ujście rzeki w mku Ujście.

Szerokość 25—30 m; głęb. 1,2—1,8 m, dno ps.

W mku. Ujście most graniczny drw. na mur. przyczółkach 75 m dłg., 7,3 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

Dopływy lewobrzeżne rz. Noteć.

1) rz. Gąsawka około 53 km dłg., wypływa w okolicy w. Głęboczek, płynie na Pc., przepływając szereg wielkich jezior jak: Oćwieka, Gąsawskie, Biskupińskie, Wenecja, Długie, Małe i Duże Żnińskie, Dobrylewskie i Sobiejuchy. Na tym odcinku rzeka stanowi właściwie małe przepływy między wymienionemi, blisko siebie położonemi jeziorami, dalej płynie przeważnie jako sztucznie przekopany rów odwadniający. Odcinkami obok skanalizowanej rzeczki biegnie stare zarośnięte koryto szer. do 8 m pod nazwą Stara Gąsawka. Wpada do rz. Noteć poniżej flw. Zamość. **Przeszkoda w mokre pory.**

Dolina nieuwydatniona. Rzeka przepływa w terenie nizinnym, płaskim przez łąki torfowe i pola uprawne, naogół dla lekkich zaprzęgów dostępne. Podmokły odcinek, gęsto pocięty dołami potorfowemi i rowami odwadniającemi występuje na przestrzeni Słupy—Szubin; tu poruszenia możliwe tylko dla piechoty.

Krawędzie występują miejscami (odcinek Sobiejuchy—Słupy, w. Kowalewo, mto Szubin i poniżej) jako pasmo otwartych wyniosłości 10—15 m wys. o łagodnych formach spadku.

Brzegi 0,5—1,5 m wys., otwarte i dostępne, poza odcinkiem Słupy — Szubin i przepływami między jeziorami, gdzie torfiaste, podmokłe.

Szerokość do mta Żnin 2—4 m, między jez. Małe i Duże Żnińskie 5—6 m, między jez. Żnińskiem Wkiem i Dobrylewskiem 6—8 m, między jez. Dobrylewskiem a Sobiejuchy 10 m, dalej 6—11 m.

Głębokość do mta Żnin 0,5—1 m, dalej 0,8—2 m.

Dno twarde z grząskim odcinkiem pod w. Dąbrówka Słupska, na przestrzeni Słupy—Szubin i przy ujściu.

Mosty: 1) mto Żnin trzy: a) żel. 10 m dłg., 9 m szer.; b) drw. 13 m dłg., 9 m szer., oba dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; c) most kolejki 14 m dłg., 3 m szer.; ponadto dwa mosty kolejowe na drodze Brzyskorzystewko—Januszkowo drw. 8 m dłg., 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 3) flw. Sobiejuchy drw. 15 m dłg., 4 m szer., dla lekkich zaprzęgów; obok most kolejki 13 m dłg., 3 m szer.; 4) w. Dąbrówka Słupska (Eichenhain) drw. 11 m dłg., 9 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 0,1 km poniżej kolej. 11 m dłg., 4 m szer.; 5) 0,3 km na Pc.Z. od os. Łapigrosz na Starej Gąsawce drw. 9 m dłg., 5 m szer., dla lekkich zaprzęgów; 6) na drodze Szubin — Kowalewo kam. 15 m dłg., 9 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów; 7) mto Szubin drw. 14 m dłg., 6 m szer., dla ciężkich zaprzęgów; 8) mto Rynarzewo.

Kładki: mto Żnin dwie drw. po 12 m dłg., 1 m szer.

Bród: mto Szubin obok mostu 0,5 m głęb., dno ps.

2) rz. Smogulnica (Skoczka) wpadająca do rz. Noteć naprzeciw w. Zanoteć jest nieznacznym strumykiem 2—4 m szer., 0,5—1 m głęb., poza doliną Noteci wszędzie do przebycia brodem.

Mosty: 1) flw. Smogulec drw. na mur. przyczółkach 13 m dłg., 6,5 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia; 2) flw. Prostkowo drw. 5 m dłg., 7 m szer., do użycia j. w.

3) rz. Margoninka (Marga) około 22 km dłg., wypływa pod w. Dziewoklucz, płynie na Pc. przepływając jez. Margonińskie. Wpada do rz. Noteć poniżej w. Nałęcza. **Przeszkoda nieznaczna.**

Dolina do w. Nałęcza 0,1—0,3 km szer., łąkowa o krawędziach niskich, przeważnie zalesionych; dalej rzeczka płynie doliną Noteci.

Brzegi niskie, otwarte i dostępne.

Szerokość 2—5 m.

Głębokość 0,5—1,5 m.

Dno twarde.

Mosty: 1) mto Margonin przepust kam.; 2) w. Nałęcza j. w.

4) rz. Bolimka wpadająca do rz. Noteć pod w. Milcz jest nieznacznym strumykiem 1—4 m szer., 0,5—1 m głęb.

Most: flw. Oleśnica drw. 9 m dłg., 8 m szer., dla wszystkich zaprzęgów i samochodów do użycia.

OPIS JEZIOR.

Na opisywanym obszarze występują następujące grupy jezior:

I. Pojezierze Suwalskie
II. „ Toruńsko - Brodnickie
III. „ Pomorskie
IV. „ Kujawskie

Większość jezior jest pochodzenia lodowcowego typu przeważnie rynnowego o wąskich łożyskach i wysokich brzegach, rzadziej — morenowego (okrągłe). Znajdują się one w fazie powolnego zaniku, wskutek czego zmniejsza się ich obszar drogą zarastania roślinnością. Dzięki temu potworzyły się przy brzegach liczne torfowiska, wzgl. podmokłe łąki utrudniające bezpośredni dostęp do wody. Brzegi przeważnie ps. lub ps.-kam., w miejscach niżej położonych trf., pokryte ubogą roślinnością, często jednak zalesione. Głębokość jezior znaczna, sięga 20—40 m.

Gęsto rozsiane na poszczególnych odcinkach jeziora, układają się w grupy, bądź połączone z sobą przepływami łańcuchy, wytwarzają cały szereg ciasnin o różnorodnej szerokości (0,2—5 km. i więcej). Ciaśniny przeważnie podmokłe często zalesione przedstawiają poważne trudności w poruszeniach większych oddziałów, tembardziej że przechodzą przez nie najczęściej drogi gruntowe, nieutrzymane, w czasie słot bardzo uciążliwe.

Zamarzanie jezior rozpoczyna się o kilka dni wcześniej niż zamarzanie sąsiednich rzek. Skorupa lodowa wytwarza się przy mrozie —10 do —15°C w przeciągu 3 — 5 dni, osiągając grubość 0,3 — 0,8 m zależnie od natężenia mrozu. W tym okresie możliwe jest przebywanie jezior przez ciężkie zaprzęgi a liczne drogi zimowe na jeziorach używane przez miejscową ludność należą do najlepszych.

Pękanie lodów przypada o 2—3 dni później niż na sąsiednich rzekach, jednak okres całkowitego stajania na jeziorach bezodpływowych przeciąga się 2—4 tygodnie. Często jeszcze pod koniec kwietnia spotkać można na jeziorach małe tafle kry lodowej. Wylewy jezior są nieznaczne i tylko gdzieniegdzie woda występuje poza brzegi, zalewając kilkodziesięciometrowe pasy przybrzeżne.

Wyjątkowe wypadki nieregularnego zamarzania względnie większych wylewów uwzględniono przy opisie danego jeziora.

I. Pojezierze Suwalskie.

Jeziora tej grupy zostały podzielone ze względu na swoje położenie i wzajemny związek na pięć podgrup:

a) północną. Należą tu jeziora leżące między miejsc Przerośl — Wiżajny — Słobódka;

b) zachodnią — jeziora leżące wzdłuż granicy Prus Wsch.;
c) środkową — jeziora leżące między miejsc. Suwałki — Augustów — Krasnopol — Giby;
d) wschodnią — jeziora wzdłuż granicy litewskiej;
e) południową — jeziora Augustowskie.

a) Podgrupa północna.

Jez. Wiżajny 4,2 km dłg., 0,5 km szer., 7 m głęb., dno ps., żwir., miejscami zamulone. Brzegi przeważnie niskie, łąkowe, dostępne, przy wodzie zarośnięte trzciną. Na jeziorze dwie nieduże porośnięte wyspy. Teren przyległy tworzą pasma wzniesień o łagodnych stokach.

Jez. Hańcza 4,6 km dłg., 0,5—1 km szer., brzegi pagórkowate w płn. części wysokie. Jezioro otoczone jest osiedlami.

Jez. Wielki i Mały Szelment 6,0 i 3,4 km dłg., 0,3 i 0,7 km szer., 34 i 30 m głęb., dno żwirowate. Brzegi przeważnie strome, częściowo porośnięte olchami. Przyległy teren silnie sfałdowany, dostępny dla pieszych i konnych.

Jez. Szurpiły 1,8 km dłg., 0,3—0,5 km szer., do 56 m głęb., dno żwir. częściowo zamulone. Brzegi pagórkowate, strome, do 16 m wys., ps.-kam. Od Pd. przylega bagn. łąka; zbliżenie możliwe dla pieszych i konnych.

Jez. Pobędzie 1,4 km dłg., 0,4 km szer., 20 m głęb., dno zamulone. Brzegi 2—12 m wys., strome, gln.-ps., miejscami torf., częściowo porośnięte krzakami i drzewami a przy wodzie trzciną. Dostępne dla pieszych, zjazd dla wozów tylko w płn.-wsch. części jeziora. Przez jezioro przepływa rz. Szeszupa.

Grupa jezior: Kameduł, Jaczno, Perty, Przechodnie, Krejwelek (lub Okrągłek), Okrągłe i Gulbin.

Jeziora nieduże, w terenie pagórkowatym, miejscami zalesionym, poprzerzynanym jamami i kotlinami z mokremi grząskiemi łąkami. Głębokość 10—35 m; brzegi łąkowe, podmokłe. Jez. Jaczno nie zamarza. Zbliżenie do wszystkich jezior z powodu podmokłego terenu uciążliwe.

Jez. Sejwy i Boksze 2,7 i 2,5 km dłg., 0,4 i 0,5 km szer., głębokość do 40 m. Brzegi 1—8 m wys. ps. namul., miejscami trf.. przeważnie strome, w znacznej części gęsto porośnięte krzakami, lub drzewami. Zjazdy dla zaprzęgów nieliczne. Na jeziorze Sejwy dwie zakrzewione wysepki.

b) Podgrupa zachodnia.

Jeziora zachodniej grupy rozpadają się na dwa łańcuchy: a) z Pc.Z. na Pd.W. wzdłuż granicy Prus Wsch. (od mka Przerośl do mka Raczki) i b) z Pc.Z. na W. (od mka Przerośl do mta Suwałki).

Jeziora w łańcuchu pod a) połączone są rz. Rozpuda i łącznie z nią tworzą naturalną przeszkodę terenową o nielicznych przerwach i przejściach.

Jez. Rozpuda 6,0 km dłg., 0,5—0,7 km szer., 20—30 m głęb., dno muliste. Brzegi do 10 m wys., strome, porośnięte olszyną, płd. brzeg niski. Na jeziorze jedna wysepka około 0,5 ha, porosła olszyną. Zamarza wytwarzając słaby lód z prze-

łokami niezamarzającemi. Między jez. Rozpuda i jez. Kamienne grobla 25 m dłg., 3 m. szer. 0,5 m wys. z mostkiem 5 m dłg., 3 m szer., wytrz. 3 T.

Jez. Kamienne 2,1 km dłg., 0,12—0,25 km szer., 15—25 m głęb., dno żwir. lub zamulone. Brzegi: zach. do 20 m wys. stromy, zadrzewiony, niedostępny; wsch. 10—15 m wys., w płn. części porosły krzakami. Na płd. brzegu jeziora trf. bagienko; na tymże brzegu leży mko Filipów. Jezioro zamarza tylko w ostre zimy.

Jez. Długie 1,2 km dłg., 0,15—0,2 km szer., 4—10 m głęb., dno zamul., grząskie. Brzegi 2—12 m wys., do 45° nach., ps.-kam. Jezioro porośnięte rzadką trzciną. Na płd brzegu jeziora w. Szafranki.

Jez. Garbas 3,3 km dłg., 0,5 km szer., 50 — 60 m głęb., dno zamul., z podwodnemi skałami. Brzegi 0,5—4 m wys., ps.; zach. częściowo zalesiony.

Jez. Głębokie (w lesie na Pd. od jez. Garbas) 0,5 km dłg., 0,2 km szer., 20 m głęb., brzegi do 20 m wys. Jezioro połączone brodem przez rz. Rozpuda z jez. Garbas. Wzdłuż wsch. brzegu przebiega drg. 5.

Jez. Siekierowo (na W. od jez. Głębokie) 1,3 km dłg., 0,2—0,3 km. szer., 12—24 m głęb. Brzegi do 20 m wys., porośnięte lasem, z trudem dostępne dla pieszych. Na jeziorze mała wysepka. Wzdłuż zach. brzegu przebiega drg. 5.

Jez. Sumowo 3,5 km dłg., 0,2—0,4 km szer., do 24 m głęb., dno zamul., miejscami kamienie. Brzegi do 18 m wys.. ps., od w. Bakałarzewo dostępne dla wozów. Na płd.—zach. krańcu małe jeziorko bez nazwy.

Jez. Okrągłe 1 km dłg., 0,3—0,5 km szer., do 8 m głęb., dookoła otoczone lasami lub trawiastemi trzęsawiskami i trf. bagnami nie do przebycia. Możliwie dostępne dla pieszych koło w. Mazury. Obok wsi przepływa bgn. rz. Rozpuda (nie do przejścia). Miejsce możliwe do zbudowania przeprawy koło samego jeziora było znane i wyzyskane przez wojsko niemieckie, którędy przeprawiono artylerją pod osłoną lasu, w miejscu nieoczekiwanem i niestrzeżonem.

Jez. Bolesty 5,8 km dłg., 0,2 — 0,3 km szer., 16 m głęb. Brzegi 10 — 15 m wys., strome, częściowo porośnięte lasem i olszyną, w płd. części otwarte.

Jez. Boczne (koło mka Przerośl) 2,1 km dłg., 0,3 km szer., 3 m głęb. (głębokość jeziora miejscowa ludność podaje do 36 m), dno zamul., przy brzegach ps.-żwir. Jezioro otoczone wzgórzami 15 — 30 m wys., przy brzegu pojedyńcze drzewa. Dostępne dla pieszych. Połączone z jez. Kościelnem wąską doliną z rzeczką łatwą do przebycia dla pieszych i konnych.

Jez. Kościelne 2,1 km dłg., 0,2—0,35 km szer., 8 m głęb., dno zamul., częściowo żwir. Brzegi do 2 m wys., trf. lub. ps. Pod mkiem Przerośl łąka trf., w suchą porę do przejścia dla pieszych. Naogół jezioro dostępne dla pieszych, miejscami dla wozów.

Jez. Krzywólka (na mapie błędnie Krzywe) 2,1 km dłg., 0,2—0,35 km szer., do 20 m głęb. Brzegi 5—12 m wys. o nach.

30—50° (niskie miejsca u końców jeziora i na brzegu zach.). Płd. brzeg do 30 m wys. prawie prostopadły. Brzegi pokryte trawą i olszyną, miejscami b. gęstą. Przy brzegach zarośnięte wąskim pasmem trzciny — naogół dostępne. Z powodu podwodnych źródeł zamarza tylko w ostre zimy. Łączy się z jez. Przystajne przez wąską rzeczkę, do przebycia tylko przy jez. Krzywólka.

Jez. Przystajne 1,2 km dłg., 0,2 km szer., 16 m głęb., dno mul. lub żwir. Brzegi 15—20 m wys. ps., strome, porośnięte olszyną, przy brzegach dokoła trzcina. Dostępne dla pieszych. Rzeczka łącząca jez. Przystajne z jez. Białe przepływa trf. grząską doliną, dostępną tylko dla pieszych (koło jez. Białe— bród). Las oznaczony na mapie przy zach. brzegu jeziora wycięty, pozostał nieduży kawałek (około 1 ha).

Jez. Białe 2,8 km dłg., 0,3—0 4 km szer., 20 m głęb., dno żwir. Brzegi: zach. do 10 m wys., 30° nach., pokryty trawą; wsch. łagodnie nach. (samo wybrzeże niskie), zalesiony. Przy brzegach rzadko porośnięte trzciną. W płd. części grząska, trf., zakrzewiona łąka. Zamarza późno, grubość lodu nieznaczna.

Jez. Łanowicze (na W. od jez. Krzywólka, Przystajne i Białe) 1,5 km dłg., 0,3—0,6 km szer., 2—4 m głęb., dno zamul., grząskie. Brzegi trf., rzadko porośnięte trawą i krzakami. Od Pc Z. i Pd. otaczają jezioro niedostępne bagna, natomiast wsch. brzeg wyższy, dostępny (w. Łanowicze, przez którą przechodzi drg. 7).

Jez. Jemielis 2,2 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 16—40 m głęb., dno żwir.-kam. Brzegi 0,5—6 m wys., ps., częściowo porośnięte krzakami i drzewami. Południ.-wsch. brzegiem jeziora przebiega drg. 6, łącząc się z drg. 7.

Jez. Okmin 3,2 km dłg., 0,5—0,7 km szer., 10—30 m głęb., dno ps.-kam. Brzegi 6—8 m wys., ps.-kam., dostępne dla pieszych (wozy od strony wsch.).

Jez. Ożewo 1,4 km dłg., 0,5—0,6 km szer., dno kam. Brzegi 3—6 m wys. strome, dostępne dla pieszych, dla wozów tylko od strony wsch. Na Z. od jez. Ożewo w odległości 0,8 km dwa małe jeziora Grabiens i Toczewo. Między jez. Okmin i Ożewo ciaśnina 0,4—0,7 km szer., przez którą przebiega drg. 6.

c) Podgrupa środkowa.

Jez. Wigry największe z jezior Pojezierza Suwalskiego 20,2 km dłg., (długość rzeczywista wzdłuż nurtu głównego, odległość powietrzna punktów krańcowych 9,6 km), 0,3—3 km szer., do 60 m głęb. (przeciętnie 20 m). Powierzchnia jeziora łącznie z wyspami 24 km² (zwierciadła wodnego 20,5 km²). Dno różnorodne, przeważnie zamul. u brzegów ps. Brzegi postrzępione z licznemi zatokami i półwyspami, strome, dostępne dla pieszych i konnych, dla zaprzęgów w nielicznych miejscach. Przeciętna wysokość brzegów 20 m. Najwyższy punkt na wybrzeżu 32 m nad poziomem jeziora (164 m npm.). Wybrzeże przeważnie zalesione, tylko w płn. części występują małe kawałki torfowisk. Przez jezioro przepływa rz. Czarna Hańcza. Zamarza na 3½ miesiąca, grubość lodu 35—45 cm. Na jezio-

rze 15 wysp, z których dwie największe koło w. Bryzgiel, górzyste i zalesione, 1—1,5 km dług. W pobliżu jeziora przebiegała w czasie wojny światowej linja okopów ros.-niem. Na wyspach posiadali Niemcy stanowiska dla artylerji.

Koło w. Płociczno duży tartak parowy z dynamomaszyną (może zasilać prądem okolicę w promieniu 15 km), bocznica kolejowa, stacja kolejki wąskotorowej Płociczno — Bryzgiel — Tobołowo—Głęboki Bród, winda motorowa do wciągania drzewa z jeziora na brzeg, holownik i łódź motorowa. Płd. część jez. Wigry otoczona jest grupą małych jeziorek, a mianowicie:

NAZWA JEZIORA	Powierzchnia w ha	Długość w km	Szerokość maksym. w km	Głębokość maksym. w m	Głębokość średnia w m
Staw	30	1,5	0,30	11,5	2,8
Czarne	5	0,37	0,15	11,3	4,8
Okrągłe	15	0,45	0.45	13,8	8,2
Długie	78	1,8	0,75	12,8	7,4
Muliczne	27	0,75	0,63	8,8	5,5
Białe	99	1,65	0,63	34,0	12,6
Leszczówek	22	0,87	0,30	—	—

Jez. Żubrowo i Dowcień 3,2 km dług., 0,4—0,5 km szer., 16 i 18 m głęb., dno ps., zamul. Brzegi 0,5—4 m wys., ps. lub łąkowe, pokryte rzadko krzakami lub drzewami, przy wodzie miejscami trzcina. Obydwa jeziora naogół dostępne, na Dowcień zakrzewiona wysepka.

Jez. Długie i Gremzdy 2,3—3,3 km dług., 0,5—0,6 km szer., 30 i 10 m głęb., dno żwir. Brzegi 0,5—4 m wys., dostępne, ps. lub trf., przy Gremzdy bardziej strome. Przy brzegach pola lub łąki trf. w suchą porę do przejścia dla pieszych.

Jez. Perty 2,5 km dług., 1,4 km szer., brzegi porośnięte lasem, miejscami podmokłe. Przez jezioro w kierunku z Pc. na Pd.W. przepływa rz. Wiatrołuża. Na Pc. kilka małych jeziorek.

Jez. Krzywe 3,4 km dług., 0,2—0,6 km szer., nieregularne, z licznemi zatokami. Brzegi naogół podmokłe, miejscami bgn., w płd.-wsch. części pokryte lasem. Na jeziorze dwie wyspy. Na W. kilka małych jeziorek.

Jez. Omułówek 0,5 km dług., 0,3 km szer., 6—12 m głęb., dno zamul., brzegi do 1 m wys. trf., namul., porośnięte trawą, w mokre pory—grząskie. Naogół dostępne.

Jeziora: Blizna, Bliźnica (Blizienka), Topołowo. 4,8 km, 1,0 km, 2,8 km dług., 0,5, 0,4 i 0,05—0,4 km szer., 25, 10 i 5 m głęb., dno ps.-zamul. Brzegi do 12 m wys. strome, ps., zalesione, na Pc. miejscami niskie, łąkowe. Na jez. Blizna wysepka zakrzewiona i porośnięta trzciną.

d) Podgrupa wschodnia.

Jeziora leżące wzdłuż granicy litewskiej, ewent. w nieznacznym od niej oddaleniu, stanowią naturalną przeszkodę terenową, o ciaśninach wąskich, przeważnie bgn. Największe jezioro z tej grupy znajduje się na Pc. i stanowi niejako początek całego szeregu mniejszych jezior, ciągnących się coraz bardziej ku Pd.

Jez. Gaładus 10 km dłg., 0,4—1,2 km szer., do 30 m głęb., dno żwir. Brzegi do 12 m wys., strome, ps., rzadko porosłe krzakami i drzewami. Na jeziorze cztery zakrzewione wysepki. Od Pc. na Pd. (do płn. krańca nadbrzeżnej w. Radzincie) przez środek jeziora przechodzi linja graniczna.

Jez. Hołmy 3,4 km dłg., 0,25—0,7 km szer., 6—30 m głęb., dno zamul. Brzegi 0,5—5 m wys., ps., strome. W płd.-zach. części las, miejscami krzaki i drzewa. Z jeziora wypływa rz. Hołynianka.

Grupa jezior: Dusajtis, Sztabinki, Pyrcis, Samanis, Kaczan, Berżniak, Ryngis, Gajlik i Kelig występują w jednej linji w kierunku płd.-wsch., tworząc jakoby przedłużenie jez. Gaładus. Kształt jezior przeważnie podłużny, długość 0,6—2,4 km, szerokość 0,2—0,6 km, głębokość 8—14 m, dno przeważnie żwir. zamul. Brzegi ps.-trf., 0,5—8 m wys., strome, naogół dostępne. (Brzegi jez. Gajlik, ze względu na bgn. charakter niedostępne). Ciaśniny wąskie 0,2—0,5 km szer., podmokłe, przechodzące przez nie drogi gruntowe uciążliwe.

Jez. Pomorze 3,9 km dłg., 0,6—1,2 km szer., 10—40 m głęb., dno żwir. lub zamul. Brzegi 1—6 m wys., strome, ps., miejscami trf., przeważnie zalesione, przy brzegach trzcina. Naogół trudno dostępne. Przez jez. przepływa rz. Marycha.

Jez. Heret 1,7 km dłg., 0,5 km szer., dno ps., zamulone. Brzegi naogół strome, do 6 m wys., dostępne.

Jez. Zelwa 1,9 km dłg., 0,3—0,9 km szer., dno zamul. Brzegi 0,5—7 m wys., ps., miejscami drzewa i krzaki, las, łąki lub pola; we wsch. części bagienko.

Jez. Wiłkokuk 1 km dłg., 0,4 km szer., dno żwir. zamul. Brzegi 0,5—6 m wys., ps. lub trf., porośnięte krzakami i lasem, naogół dostępne.

Pomiędzy jeziorami Pomorze, Zelwa i Wiłkokuk, a grupą jezior wyżej wymienionych znajduje się sześć niewielkich jezior, przeważnie otoczonych lasem, o brzegach bgn. i niedostępnych.

Drugie pasmo jezior stanowi jakby jedną linję idącą w kierunku z Pc. na Pd. Pasmo to stanowią jeziora: **Szejpiszki, Klejwy, Laskis, Białe I., Dmitrewo, Białe II., Wiernie.** Długość tych jezior 1—3 km, szerokość 0,2—0,7 km, brzegi średnio wys., miejscami podmokłe, częściowo pokryte krzakami. Wzdłuż jezior biegną drogi gruntowe w kierunku z Pc. na Pd.

e) Podgrupa południowa.

Jez. Kolno 2 km dłg., 1,2 km szer., 1,5—3 m głęb., dno grząskie. Brzegi niskie, bgn., porośnięte szuwarem, niedostępne. Od strony płd. i wsch.—zalesione.

Jez. Sajno (połączone z kanałem Augustowskim kanałem Bystry) około 8 km dłg., 0,2—1 km szer., do 30 m głęb., dno ps. Brzegi: płn. do 4 m wys., ps., zalesiony, w kilku miejscach niedostępny; zach. i płd.-zach. niski, łąkowy, porośnięty szuwarem; płd. wysoki, ps., naogół zalesiony (we wsch. części las wycięty). Z płd.-zach. części jeziora wypływa strumień łączący jez. z rz. Nettą. We wsch. części w szyi do 200 m szer. grobla z kamieni i piasku, u podstawy 26 m, a u wierzchołka 20 m szer., 3 m wys., po której biegnie linja kolejowa Grodno —Suwałki, oraz szosa Grodno — Augustów (drg. 20). Na W. oddziela je od jez. Staw ps. grobla, u podstawy 12 m, a u wierzchołka 7 m szer., zniszczona, stoki częściowo porośnięte wikliną. Przez groblę przechodzi drg. 22, oraz rów do 8 m szer., ze słabym mostkiem.

Jez. Staw około 1,5 km dłg., 0,2—0,4 km szer., do 14 m głęb., dno ps. Brzegi wys., ps., porośnięte wikliną.

Jez. Necko 5 km dłg., 0,3—1 km szer., do 20 m głęb., dno ps. lub żwir. Brzegi ps.; zach. niski, łąkowy, częściowo podmokły, wsch. wysoki, zalesiony, miejscami urwisty, w środkowej części niski, podmokły, porośnięty krzakami; płd. i płn. przeważnie zalesione, dosyć wysokie, miejscami urwiste; płn. u samego jeziora niski, porośnięty krzakami, w wielu miejscach niedostępny. W płn.-wsch. części szyją do 80 m szer., łączy się z jez. Rospuda, z płd. części wypływa rz. Netta wraz z kanałem Augustowskim.

Jez. Rospuda 2,5 km dłg., 0,2—0,5 km szer., do 10 m głęb., dno ps.-żwir. Płn. brzeg, gdzie wpada rz. Rospuda niski, łąkowy, porośnięty krzakami, inne wysokie, ps., zalesione; wsch. brzeg więcej urwisty.

Jez. Białe 5,5 km dłg., 0,5—1,4 km szer., do 12 m głęb., dno ps., miejscami zamulone i porośnięte szuwarem. Brzegi nierówne, przeważnie ps., wrzynają się cyplami w jezioro. Płn. falisty do 3 m wys., pokryty lasem sosnowym, w licznych miejscach dostępny dla konnych; płn.-zach. część brzegu niska, porośnięta sitowiem i krzakami, płd. brzeg pagórkowaty usiany wgłębieniami, zalesiony, miejscami dostępny dla wozów; wsch. zalesiony do 8 m wys.; zach. bgn., niski, porośnięty szuwarem. W zachodniej części jez. Białe łączy się z jez. Necko, a w wsch. części z jez. Studzieniczne. W miejscu połączenia z wyżej wymienionemi jeziorami po nasypie, u podstawy 18 m, a u wierzchołka 6 m szer., 6 m wys., między jez. Białe i Necko biegnie linja kolejowa Grodno—Suwałki i szosa do Suwałk (drg. 11), a między jez. Białe i Studzieniczne szosa do Sejn (drg. 16). Brzegi kanału, łączącego jez. Białe i Necko, niskie, bgn., porośnięte szuwarem i krzakami.

Jez. Studzieniczne 3,5 km dłg., 0,2—1,3 km szer., 15 m głęb., dno ps. zamul. Brzegi naogół dostępne, 3—5 m wys., zalesione. W płn.-zach. części łączy się śluzą Przewieź z jez. Białe, a w płd.-zach. z jez. Królewek. Z płn.-wsch. części jeziora wypływa kanał Augustowski.

Jez. Kelejty (na Pc. od jez. Białe) 4 km dłg., 0,2—0,8 km szer., nieregularne, z licznemi zatokami; zach. część wydłużo-

na stanowi ujście rz. Blizna. Brzegi wrzynające się w jezioro porośnięte lasem. Płd.-wsch. wysoki, po którym przebiega drg. gruntowa do w. Strękowizna.

Jez. Królówek (między jez. Białe i Studzieniczne) do 1,5 km dłg., do 0,2 km szer., do 3 m głęb., dno mul., brzegi częściowo bgn., niedostępne, częściowo wysokie, porośnięte lasem, dostępne.

Jez. Serwy 6,5 km dłg., 0,5—1,2 km szer., do 60 m głęb., dno ps., miejscami zamul. Brzegi 0,5—4 m wys., łagodnie nachylone, łąkowe lub zalesione, dostępne. Na jeziorze dwie pagórkowate zadrzewione wyspy. Od w. Małowiste do w. Serwy biegnie droga zimowa. Jezioro połączone jest z kanałem Augustowskim, stanowiąc jego główny zbiornik wody. Na płd. brzegu jeziora przebiega szosa Augustów—Sopoćkinie (drg. 20). Jeziora Białe i Studzieniczne stanowią drogę wodną kanału Augustowskiego.

Na W. od jez. Serwy ciągnie się pasmo jezior, z których jez. Gorczynki, Orłowo, Pobojno, Paniewo i Mikaszewo stanowią w dalszym ciągu drogę wodną kanału Augustowskiego.

Około 1 km dłg.. 0,3—0,7 km szer, dno ps. zamul. Brzegi od 0,5—8 m wys., ps., miejscami strome, porośnięte trawą i krzakami (przy jez. Mikaszewo naokoło las) naogół dostępne. W dalszym ciągu na W. jez. Głębokie, Szlamy, Tuczna, oraz na pc. Płaskie i Brodzane, oraz szereg małych jeziorek. Jeziora wymienione powyżej rozrzucone w lesie, brzegi wysokie przeważnie strome. Przez jez. Szlamy przepływa rz. Szlamica.

Jez. Kukowo tuż nad granicą Prus Wsch. w głębokiej kotlinie około 1 km dłg., do 0,2 km szer., 10 m głęb., dno ps., brzegi wys. i strome.

Jez. Rajgród. Ogólna powierzchnia należąca do Polski wynosi około 9 km^2. Jezioro dzieli się na dwie odnogi o wydłużonej formie. Przeciętna głębokość 20 — 30 m, dno przeważnie ps. Brzegi od 1 — 20 m wys., ps., otwarte, częściowo pokryte lasem.

Odnoga wsch. do 4 km dłg., 0,3 — 0,7 km szer. Brzegi: wsch. i płn.-wsch. do 15 m wys., otwarte, na nich mto Rajgród, a na płn.-wsch. w. Podliszewo. Za wsią w kierunku zach. brzeg obniża się, przechodząc w niski, bgn., porośnięty krzakami, mało dostępny; płd. wysoki, otwarty, aż poza w. Opatowo, skąd zalesiony. Z płd. części tej odnogi wypływa rz. Jegrznia.

Odnoga zach. około 4,5 km dłg., 0,2—0,9 km szer. Brzegi: wsch. do 10 m. wys., zalesiony, w kierunku na Pd.W. obniża się i przechodzi w bgn. porośnięty szuwarem zach. do 20 m wys., do w. Czarna Wieś w kierunku na W. zalesiony starym sosnowym lasem, częściowo porosły zagajnikami, dalej otwarty. Na tej odnodze znajduje się jedna wysepka zalesiona i dwie ławice ps. pokryte trzciną.

Jez. Dreństwo (Rybczyńskie) około 7 km dłg., 0,2—1,5 km szer., do 28 m głęb., dno ps. Brzegi do 3 m wys., ps.-gln., otwarte, płd. brzeg porośnięty lasem, dochodzącym prawie do

samego jeziora; zach. niski, płaski, łąkowy. Jezioro przy brzegach na nieznacznej przestrzeni porośnięte trzciną. Na płd. brzegu dojazd do pojenia koni. W płn.-wsch. części jeziora mała, ps. wysepka.

Jez. Tajno o nieprawidłowej formie z rozwidleniami wrzynającemi się dość daleko w zach. brzeg. 2,5 km dłg., 0,3—1,2 km szer., do 4 m głęb., dno ps., miejscami szczególnie w płd. części zabagnione. Płd. brzeg zalesiony, mokry, wsch. niski, częściowo zalesiony, pozatem łąkowy, dostępny. Koło w. Tajenek wygodny zjazd do samej wody. Płn. brzeg wyższy, miejscami podmokły.

Jez. Kroszewo okrągłe około 300 m dłg. i szer., 6 m głęb., dno ps., zamul. Brzegi niskie, zabagnione. Dobry dostęp około czworaków w flw. Kroszewo.

Jez. Toczyłowo 1,5 km dłg., 0,5 km szer., przeciętna głęb. 10—15 m, dno ps.-zamul. Brzegi: płn. ps., do 1,5 m wys., częściowo łąkowy, podmokły, porośnięty szuwarem, dostępny; wsch. niski, łąkowy, bgn., porośnięty szuwarem, miejscami w suchą porę dostępny; płd. do 2 m wys., otwarty, na nim rozłożona w. Toczyłowo; płd.-zach. brzeg tworzy mokra łąka poprzerzynana rzeczkami, łączącemi jezioro z rz. Łęk; płn.-zach do 3 m wys., zalesiony. Droga zimowa Toczyłowo—Bogusz.

Jez. Kuryłły około 150 m dłg., 50—100 m szer., 1—2,5 m głęb., dno grząskie, brzegi bgn., porośnięte szuwarem, dostępne tylko koło mostu. Na mapie obszar jego mylnie oznaczony, gdyż bagniste rozlewy jeziora i rzeki Sokoldy, zaliczono do obszaru jeziora.

II. Pojezierze Toruńsko-Brodnickie.

Jeziora tego obszaru występują pasmami w długich wąskich kotlinach, wspólnych dla kilku jezior, bądź w nieregularnie porozrzucanych małych grupach. Całość dzieli się na trzy odrębne wielkie grupy, które z kolei rozpadają się na małe łańcuchy i podgrupy, tworzące szereg ciaśnin i zwężeń terenu.

Grupy te są:
a) grupa Brodnicka,
b) jeziora w dorzeczu rz. Osy,
c) grupa jezior w rejonie Chełmno—Chełmża—Wąbrzeźno,
d) jeziora odosobnione.

a) Grupa Brodnicka.

a 1) Łańcuch Bielice—Gryżliny—Radomno.

Jez. Gr. Stan—1,6 km dłg., 0,4 km szer., 0,5—5 m głęb., dno ps.-muliste, przy brzegach częściowo zarasta trzciną. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami 1—5 m wys., oberwane (północny), rzadko porośnięte olchą lub pojedyńczemi drzewami, dostępne dla piech.

Jez. Dębno—0,7 km dłg., 0,3 km szer., dno ps.-muliste, do 4 m głęb. Brzegi płaskie, porośnięte wikliną i olchą lub zalesione. Płn. brzeg miejscami 1—7 m wys., oberwany. Dostępne dla piech.

Jez. Kakei—1,5 km dłg., 0,5 km szer., 1—3 m głęb., dno ps.-muliste, przy brzegach zarasta sitowiem. Brzegi płaskie, łąkowe, miejscami do 7 m wys., porośnięte lasem, dostępne dla piech. Przyległy teren zalesiony.

Jez. Łubek—0,2 km dłg., 0,1 km szer., 1 m głęb., dno ps.-muliste. Brzegi płaskie, łąkowe, miejscami zabagnione.

Jez. Jeziorki—do 0,25 km dłg., 0,1 km szer., 1 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi płaskie.

Jez. Przedsieniec—0,4 km dłg., 0,1 km szer., 3 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi płaskie.

Jez. Wielkie—1,8 km dłg., 0,05—1,3 km szer., do 18 m głęb., dno ps. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami podmokłe, ogólnie dostępne dla piech., gdzieniegdzie porośnięte olszyną; płn. zalesiony. Przyległy teren uprawny lub łąkowy, na Pc.Z. zalesiony. Obserwacja ogólnie dobra, miejscami utrudniona lasem.

Jez. Studa—1,3 km dłg., do 0,5 km szer., do 5 m głęb., dno ps.-muliste. Brzegi przeważnie płaskie, ps. lub trf., od Pc. do 3 m wys., gdzieniegdzie porośnięte olszyną. Dostępne dla piech.

Jez. Gryżliny—1 km dłg., 0,6 km szer., do 8 m głęb., dno ps.-muliste; brzegi przeważnie płaskie, łąkowe, miejscami podmokłe, porośnięte olszyną, dostępne dla piech. Przyległy teren falisty uprawny. Obserwacja dobra.

Jez. Radomno—3,3 km dłg., 0,4 km szer., do 8 m głęb., dno ps.-muliste; brzegi przeważnie płaskie, miejscami do 5 m wys., łąkowe, płn. pokryty lasem. Na środku zalesiona wyspa.

Łańcuch ten wytwarza następujące ciaśniny:

1) między jez. Gr. Stan i Dębno—0,3 km szer., łąkowa, przecięta rowami odwadniającemi (do 2 m szer., do 1 m głęb.). Ciaśniną biegnie droga dla wszelkich zaprzęgów do użycia;

2) między jez. Dębno i Kakei. Przesmyk do 100 m szer., przecięty rowem odwadniającym, dostępny dla piech. Przyległy teren falisty, zalesiony;

3) między jez. Kakei i Wielkie—do 4,2 km szer., dolina potoku (rowu), łączącego oba jeziora 50—300 m szer., łąkowo-podmokła, miejscami zabagniona, z rowami odwadniającemi i 3 małemi jez. Rów do 3 m szer., 0,5 m głęb., dno muliste, zarośnięte trawą. Ogólnie dolina poza mostowemi przeprawami, dostępna dla piech. Zimą zamarza przy—7° C., tworząc oparzeliska. Teren przyległy falisty, zalesiony lub uprawny;

4) między jez. Wielkie i Studa. Przesmyk 0,9 km szer., łąkowy, przecięty rowem odwadniającym. W zach. skraju, koło jez. Wielkiego, suchy, dalej łąką podmokła, na Pc. zabagniona, do przejścia tylko dla piech. Drogi dla ciężkich zaprzęgów. Przyległy teren na Pc. i Pd. falisty, uprawny lub zalesiony;

5) między jez. Gryżliny i Radomno. Przesmyk 2,9 km szer., początkowo przechodzi w dolinę o zmiennej szer., przeciętej

rowem odwadniającym (1 m szer., 1,5 m głęb.), w dalszym zaś ciągu potokiem Struga (do 3 m szer., 0,3 m głęb.). Dolina łąkowa, miejscami podmokła, dostępna poza drogami dla piech. Drogi do użycia dla ciężkich zaprzęgów. Przyległy teren falisty uprawny. Obserwacja dobra.

a 2) Łańcuch: Łąkorek—Skarlin—Nowydwór.

Jez. Płociczno —0,5 km dłg., 0,1—0,2 km szer., do 6 m głęb., dno ps.-muliste, przy brzegach zarasta sitowiem. Brzegi płaskie, łąkowe, podmokłe, miejscami bagniste, gęsto porośnięte wikliną i drzewami. Dostępne tylko dla piech. Obserwacja utrudniona. Przyległy teren falisty, przeważnie zalesiony, bądź uprawny z pasmami łąk, często podmokłych.

Jez. Płociczenko — 0,35 km dłg., 0,3 km szer., 4 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi płaskie, porośnięte drzewami. Przyległy teren falisty, na Pd.W. uprawny, bardziej odsłonięty. Pozatem zakryty, zalesiony lub łąki podmokłe.

Jez. Głowińskie—kształtu litery T. o ramionach 2—2,7 km dłg., 0,5 km szer., do 20 m głęb., dno ps.-muliste, przy brzegach zarasta trzciną. Brzegi przeważnie płaskie dostępne. Od Pc.Z. do 15 m wys., strome, porośnięte lasem, od Pd. miejscami wikliną. Wylewy nieznaczne. Obserwacja z brzegów dostateczna. Przyległy teren falisty, uprawny bądź łąkowy, na Pd. las.

Jez. Głowniczko — 0,5 km dłg., 0,2—0,3 km szer., do 9 m głęb., dno ps.-muliste. Brzegi płaskie, gęsto porośnięte drzewami, co utrudnia dostęp. Przyległy teren uprawny bądź łąki podmokłe, na Pc. parcele lasu. Obserwacja dostateczna.

Jez. Łąkorskie—owalne, 1,7 km dłg., 1,2 km szer., do 30 m głęb., dno ps., przy brzegach zarosłe sitowiem. Brzegi naogół płaskie, miejscami do 16 m wys., zwłaszcza płn. i płd. strome lub urwiste, porośnięte rzadko wikliną, olchą i lasem, dostępne. Obserwacja dostateczna.

Jez. Białe Błota — 1 km dłg., 50—100 m szer., 0,5—3 m głęb., dno zabagnione, przy brzegach zarosłe sitowiem. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami do 3 m wys., ps.-łąkowe, podmokłe, trudno dostępne.

Jez. Kociołek —0,4 km dłg., do 0,12 km szer., do 2 m głęb.—pozatem jak wyżej.

Jez. Okonik (staw) — 0,3 km dłg., 0,13 km szer., do 2 m głęb., dno ps., brzegi do 3 m wys., przeważnie zalesione.

Jez. Skarlińskie—6,3 km dłg., 0,6 km szer., do 20 m głęb., dno ps., przy brzegach zarosłe sitowiem. Brzegi zmienne, miejscami do 20 m wys., strome, ps. lub łąkowe, rzadko porośnięte krzakami, dostępne. Obserwacja dobra. Przyległy teren uprawny.

Ciaśniny: 1) między jez. Płociczno i Głowińskie — teren falisty, uprawny, przecięty drogą grunt. Pomiędzy jez. Płociczno i Płociczenko wąski pas łąk podmokłych lub zabagnionych, przeciętych rowem odwadniającym, łączącym oba jez. Dalej przechodzi w teren wyższy o łagodnem wzniesieniu, pokryty lasem (częściowo podszytym). Ogólnie przesmyk dostępny dla

piech. zakryty. Jez. Płociczenko—jez. Głowińskie—otwarty, dostępny dla kawal. Wejście i wyjście w wsch. części przesmyku widoczne, na Z. przesłonięte lasem (do przejścia dla piech.). Przyległy teren na Pc. i Pd. falisty. Obserwacja dostateczna. Specjalnie dogodnych punktów obserwacyjnych niema;

2) między jez. Głowińskie i Łąkorskie. Dolina łąkowa, przecięta strumieniem (2—3 m szer., do 1 m głęb.), podmokła lub zabagniona, dostępna tylko dla piech. (latem wysycha). Krawędzie naogół łagodne przechodzą w przyległy teren, falisty (nieraz o dość stromych stokach) poprzecinany niewielkiemi pasmami podmokłych łąk, zwłaszcza na Pd.W., do przejścia dla piech. Obserwacja doliny i przyległego terenu dostateczna. Na Z. dominuje płn. krawędź (wzgórze). Całość — dla piech. dostępna, dla zaprzęgów tylko drogami (które przechodzą tuż koło jez.);

3) między jez. Łąkorskie i Partęcińskie — łąkowa dolina, przecięta strumieniem (do 5 m szer., 0,3 m głęb.), trudnym do przejścia. Przyległy teren falisty, o stosunkowo łagodnem nachyleniu stoku, pokryty lasem. Obserwacja utrudniona;

4) między jez. Partęcińskie i Skarlińskie. Dolina 30—300 m szer. (miejscami do 1,5 km), o krawędziach przeważnie łagodnie wznoszących się do 25 m wys. (30^0 nach., miejscami strome); podłoże łąkowe, podmokłe lub zabagnione, miejscami porośnięte krzakami lub lasem. Przecina ją strumień 2—5 m szer., 0,3—2 m głęb. Przesmyk trudny do przejścia, poza drogami dostępny tylko dla piech. Przyległy teren falisty, zalesiony, dostępny (ze względu na lasy) jedynie dla piechoty. Drg. dla wszelkich rodzajów broni. Obserwacja lokalna utrudniona zalesieniem. Dogodnych punktów obserwacyjnych brak. Zimą pozostają oparzeliska;

5) między jez. Skarlińskie i m. Nowydwór. Teren silnie sfalowany, poprzerzynany w nieregularnych kierunkach dolinami o stromych stokach (do 45^0 nach.) lub parowami z wąskiemi pasmami łąk, często podmokłych, przeciętych rowami odwadniającymi. Gleba ps., z domieszką gln., w kotlinach—trf. Obserwacja dobra.

a 3) Łańcuch: Wardęgowo—Łąkorek—Tama Brodzka.

Jez. Osetno—1,1 km dłg., 0,3 km szer., do 7 m głęb., dno ps.-muliste, przy brzegach zarasta trawą. Brzegi płaskie, ps., łąkowe, rzadko porośnięte drzewami, dostępne. Przyległy teren uprawny, od Pc. łąka podmokła, dostępna dla piech.

Jez. Małe Partęcińskie—1,3 km dłg., 0,2 km szer., do 5 m głęb., dno muliste. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami do 2 m wys., porośnięte lasem. Przyległy teren falisty, zalesiony.

Jez. Duże Partęcińskie — 4,4 km dłg., 0,8 km szer., o zmiennej głęb. do 20 m, dno ps.-muliste, przy brzegach zarosłe sitowiem. Na jez. mała wyspa zalesiona. Brzegi w większości płaskie, miejscami do 15 m wys., przeważnie strome i urwiste, porośnięte krzakami i lasem, dostępne. Obserwacja lokalna. Przyległy teren falisty, zalesiony, na Pc. uprawny.

Jez. Dębno—1,4 km dłg., 0,5 km szer., do 15 m głęb., dno ps., przy brzegach zarasta sitowiem. Brzegi zmienne, miejscami do 10 m wys., porośnięte lasem, dostępne. Przyległy teren falisty, zalesiony. Obserwacja utrudniona.

Jez. Robotno — 0,8 km dłg., 0,6 km szer., do 5 m głęb., dno ps.-muliste, przy brzegach zarasta sitowiem i trzciną. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami 1—3 m wys. (zach.), porośnięte krzakami i lasem, dostępne. Przyległy teren falisty, zalesiony. Obserwacja lokalna.

Jez. Kuzini—do 2 km dłg., 10—150 m szer., 0,5—2 m głęb., dno muliste, grząskie, brzegi płaskie, łąkowe, podmokłe, porośnięte trawą dostępne dla kawal. Zamarza przy—10^0 C., miejscami tworzą się jednak oparzeliska. Przyległy teren falisty, zalesiony. Obserwacja utrudniona.

Jez. Straszyn—2 km dłg., 0,6 km szer., do 7 m głęb., dno ps., przy brzegach zarasta trzciną, brzegi ogólnie płaskie, miejscami do 7 m wys., porośnięte drzewami, dostępne. Zamarza przy—9^0 C. Przyległy teren falisty, pokryty lasem, z polanami uprawnemi.

Jez. Bachotek — wydłużone, 4,6 km dłg., 0,8 km szer., do 30 m głęb., dno muliste, przy brzegach zarasta sitowiem. Na jez. 2 małe wysepki zalesione. Brzegi zmienne, miejscami do 20 m wys., porośnięte lasem, dostępne. Przyległy teren falisty, zalesiony, z polami uprawnemi. Obserwacja lokalna.

Łańcuch tworzy następujące ciaśniny:

1) jez. Osetno i Łąkorskie. Łąka zmiennej szer., miejscami przechodzi w parów, przecięty rowem odwadniającym 1—3 m szer., Dla piech. do przejścia. Przyległy teren lekko falisty, uprawny. Obserwacja lokalna dostateczna;

2) między jez. Partęcińskie i Dębno. Łąka 40 m szer., przechodząca na W. i Z. w teren leśny, przecięta strumieniem 5 m szer., 0,3 m głęb., dno ps. i drogą gruntową. Wejście i wyjście zakryte. Obserwacja utrudniona;

3) między jez. Dębno i Robotno—0,4 km szer,, przecięta strumieniem;

4) między jez. Robotno i Kuzini. Wąski przesmyk, przecięty strugą, z drogą gruntową. Wejście i wyjście zakryte. Przyległy teren falisty, zalesiony;

5) między jez. Straszyn i Kuzini. Dolina strugi jeziornej, podmokła, łąkowa, miejscami zabagniona, przecięta rozlanym strumieniem (10 m szer., 0,5—3 m głęb.). Przesmyk trudnodostępny ze względu na strugę trudną do przebycia nawet dla piechoty. Przyległy teren falisty, zalesiony, miejscami polany uprawne. Las dla piechoty do przejścia. Obserwacja utrudniona zalesieniem.

Na W. od strugi odchodzi niewielka łąkowa dolina, przecięta strumieniem odpływowym do jez. Strzemiączko, dostępna dla piechoty;

6) między jez. Straszyn i Bachotek. Dolina do 0,5 km szer. przecięta strugą, rozlaną do 50 m szer., podmokła, zabagniona, rzadko porośnięta krzakami, trudna do przebycia.

Przyległy teren falisty, miejscami o stromych stokach, pokryty lasem (dostępnym dla pojedyńczych jeźdźców). Obserwacja lokalna utrudniona zalesieniem.

a 4) **Łańcuch: Ciche—Zbiczno—Szramowo.**

Jez. Ciche—3,2 km dłg., 0,4 km szer., do 20 m głęb., dno ps., przy brzegach zarasta sitowiem. Brzegi zmienne, niekiedy do 20 m wys., ps., porośnięte olszyną i lasem, dostępne. Przyległy teren falisty, zalesiony. Obserwacja utrudniona.

Jez. Zbiczno — 2,2 km dłg., 0,7 km szer., do 35 m głęb., dno ps., przy brzegach zarasta sitowiem lub trzciną. Brzegi zmienne, niekiedy do 20 m wys., ps., porośnięte olszyną i lasem, dostępne dla piech. Przyległy teren falisty, zalesiony, z polanami uprawnemi. Obserwacja lokalna.

Jez. Strzemiączko—0,8 km dłg., 0,4 km szer., do 5 m głęb., dno ps., przy brzegach zarasta trzciną, z małą wysepką porośniętą drzewiną. Brzegi płaskie, łąkowe, miejscami podmokłe, z wzniesieniami do 2 m wys., dostępne dla piech. Przyległy teren falisty, uprawny.

Jez. Retno—1 km dłg., 0,2 km szer., 6 m głęb., dno ps.-muliste. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami do 2 m wys., porośnięte lasem, dostępne. Przyległy teren falisty, o wysokich stokach, pokryty lasem (do przejścia dla piech.). Obserwacja utrudniona.

Jez. Staw—0,7 km dłg., 0,35 km szer., 1—5 m głęb., dno ps.-muliste, brzegi płaskie, łąkowe, podmokłe. Przyległy teren na Pc. i Pd. falisty, uprawny, na W. i Z. pas łąk podmokłych, dostępnych dla piech.

Staw (bez nazwy) 0,6 km dłg., 0,2 km szer., zabagniony, brzegi płaskie, na Pd. i Pc. do 3 m wys., dostępne. Przyległy teren falisty, uprawny lub łąkowy.

Jez. (staw) Czyste Błoto (na Pc.W. we w. Zastawień)—płytki, zamulony, o dnie bagnistem. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami do 5 m wys., przechodzą w przyległe stoki. Na Pc. ciągnie się pasmo bagien tejże nazwy, trudno-dostępne. Przyległy teren falisty, uprawny lub zalesiony.

Jez Tęgowiec—0,7 km dłg., 0,2 km szer., 2 m głęb., dno ps.-muliste, głęboko-grząskie, przy brzegach zarasta; przedzielone wąskim przesmykiem i przez miejscową ludność odróżnione, jako 2 jeziora: Mały i Duży Tęgowiec. Brzegi płaskie, miejscami do 3 m wys., łąkowe, porośnięte rzadko olchą lub lasem, dostępne dla piechoty. Przyległy teren falisty, uprawny, na Pd. zalesiony. Obserwacja dostateczna.

Wytwarza ciaśniny:

1) między jez. Ciche i Zbiczno—1,7 km dłg., 0,1—0,6 km szer. łąka podmokła, miejscami bagnista, z małemi jeziorkami (stawy), przecięta strumieniem, łączącym oba jeziora (3—10 m szer.), trudno-dostępna, w czasie wylewów zalana. Przyległy teren falisty, pokryty lasem (do przejścia dla piechoty), miejscami podszytym. Obserwacja lokalna, utrudniona zalesieniem;

2) między jez. Zbiczno i Straszyn - - 0,7 km szer., przecięta 20 m szer. rowem łączącym oba jeziora. Ciaśniną prze-

chodzi drg. grunt. Krawędzie koło mostu strome, przechodzą łagodnie w przyległy falisty, zalesiony teren. Obserwacja dostateczna;

3) między jez. Strzemiączko i Retno—50—200 m szer. łąka, miejscami podmokła, zabagniona, porośnięta trawą lub krzakami, przecięta rowem odpływowym, do przejścia dla piech., po części i kawal. Przyległy teren falisty, o wysokich stokach, przeważnie zalesiony, z polanami uprawnemi. Obserwacja lokalna utrudniona;

4) między jez. Retno i Staw. Wyniosły, falisty teren, będący wododziałem pomiędzy oboma jeziorami, na Pc. zalesiony, na Pd. uprawny. Gleba ps., z nieznaczną domieszką kamienia. Dostępny dla kawal. Obserwacja płn.-zach. stoku utrudniona zalesieniem; na Pd. i W.—dobra;

5) między jez. Staw i rz. Drwęcą. Łąka podmokła, miejscami zabagniona, 20—200 m szer., przecięta nieznacznym strumieniem. Poza drogami do przejścia dla piech., w suche lato dla kawal. Przyległy teren falisty, uprawny. Obserwacja dobra;

6) między jez. Strzemiączko i Tęgowiec. Teren falisty, zalesiony, dostępny dla kawal., przecięty głębokim parowem, o stromych stokach, ze strumykiem odpływowym z jez. Tęgowiec. Obserwacja utrudniona zalesieniem.

a 5) Łańcuch: Ostrowite—Sosno—Brodnica.

Jez. Ostrowite — 1,1 km dłg., 0,25—0,5 km szer., do 5 m głęb., dno ps.-muliste, miejscami przy brzegach zarosłe sitowiem. Brzegi naogół płaskie, miejscami do 3 m wys., łąkowe lub podmokłe, porośnięte krzakami, dostępne. Przyległy teren falisty, uprawny. Obserwacja dobra.

Jez. Milewo z odgałęzieniem na Pd.W.—3,1 km dłg., 0,05—0,4 km szer., 0,5—6 m głęb., dno ps.-muliste, grząskie. Przy brzegach rzadko zarosłe sitowiem i trzciną. Brzegi przeważnie płaskie (wsch. i odgałęzienia 1—5 m wys.), łąkowe, podmokłe lub bagniste, trudno-dostępne, porośnięte na Pd. rzadko olchą, na Pc. olchą i lasem. Obserwacja lokalna—dostateczna.

Jez. Sosno z odgałęzieniami, wrzynającemi się w przyległy teren — 3,8 km dłg., 0,8—1 km szer., do 25 m głęb., dno ps. Brzegi miejscami płaskie, ogólnie 1—3 m wys., strome lub łąkowe, porośnięte olchą, dostępne. Przyległy teren falisty, na Pd., Pd.W. i Pd. Z. pola uprawne, pozatem zalesiony. Obserwacja dobra.

Jez. Łąki—2,1 km dłg., 0,1—3 km szer., do 9 m głęb., dno ps. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami 1—3 m wys., strome, porośnięte wikliną; płd. zalesiony, Przyległy teren falisty, uprawny, na Pd. (w podkowie) las mieszany.

Jez. Popek, Czortek, Tabyła (stawy)—0,06—0,1 km dłg. i szer., 3—7 m głęb. dno ps. Brzegi płaskie, przeważnie łąkowe, niekiedy podmokłe, rzadko porośnięte wikliną i olszyną, dostępne. Połączone strumieniem. Obserwacja dobra.

Jez. Wys. Brodno—2,5 km dłg., 0,3—0,6 km szer., do 20 m głęb., dno ps.-muliste, przy brzegach zarosłe sitowiem. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami do 7 m wys., porośnięte wikliną

i olszyną lub łąkowe — dostępne. Dominujący brzeg zach. Obserwacja dobra. Przyległy teren falisty, uprawny.

Jez. Niskie Brodno — 3,2 km dłg., 0,1—0,4 km szer., 5 m głęb., dno ps.-muliste, przy brzegach zarośnięte trzciną i sitowiem. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami 1—4 m wys., porośnięte wikliną, na Pc.Z. zalesione — dostępne. Obserwacja dobra. Przyległy teren falisty, uprawny, na Pc.Z. zalesiony.

Wytwarza ciaśniny:

1) między jez. Ostrowite i Głowińskie. Wąska, głęboka dolina, przecięta rowem odwadniającym; podłoże łąkowe podmokłe do przejścia dla piech., miejscami dla kawal. Stoki do 30^0 nachylenia, zwłaszcza zach. Przyległy teren falisty, uprawny. Na Z. parcela lasu mieszanego, częściowo gęsto podszytego, trudnego do przebycia. Obserwacja dobra, na Z. utrudniona lasem;

2) między jez. Głowińskie i Milewo. Teren falisty, z wrzynającymi się parowami od jez. Milewo, które jednak połączenia z kotliną jez. Głowińskie nie osiągają, uprawny lub zalesiony. Pokrycie stanowi łąka, miejscami podmokła. Dostępny dla kawal. Obserwacja utrudniona zalesieniem. Stoki miejscami strome, od Pc. przechodzi drg. grunt. Wejście i wyjście zakryte;

3) między jez. Milewo i Sosno — 0,3—0,6 km szer., teren uprawny, z wąskim pasem łąk podmokło-bagnistych, przeciętych potokiem (1—3 m szer., 0,3 m głęb.). Dolina poza drogą dostępna dla piech. Przyległy teren falisty, zalesiony. Obserwacja lokalnie dostateczna;

4) między jez. Sosno i Łąki—0,6 km dłg., z pasem doliny łąkowej, przechodzącej w parów (o brzegach 1—3 m wys., ps., stromych, porośniętych wikliną, którym płynie potok, łączący oba jez.). Teren przyległy falisty, uprawny. Obserwacja dobra;

5) między jez. Łąki i Wys. Brodno — 1 km dłg., przecięta strumykiem (1—3 m szer.). Dolina zmiennej szer., przeważnie łąkowa podmokła, zabagniona, z 3-ma jez. Popek, Czortek i Tabyła, oddzielone przesmykiem 10—50 m szer. Ogólnie przesmyk poza drogami jest dla piech. dostępnym. Przyległy teren falisty, uprawny. Obserwacja dostateczna;

6) między jez. Wysokie i Niskie Brodno — 1,1 km dłg., łąka podmokła, miejscami zabagniona, przecięta strumykiem (1—3 m szer., 0,3 m głęb.). Przesmyk dostępny dla piech. Przyległy teren falisty, uprawny, o glebie ps. Obserwacja dobra.

a 6) Łańcuch: Nowa Wieś—Wronki.

Jez. Wk. Nowowiejskie—1,4 km dłg., 0,3 km szer., 4—5 m głęb., dno ps.-żwir., miejscami namul., brzegi 2—3 m wys., strome, łąkowe lub orne, naogół dostępne.

Jez. Bobrockie—0,8 km dłg., 0,3 km szer, do 10 m głęb., dno ps.-żwir.-kam., brzegi płaskie, od Pc.W. do 5 m wys., pokryte łąkami lub orne. dostępne. Zarasta przy brzegach od Pd.W. do 30 m sitowiem.

Jez. Zaliner. S.—0,9 km dłg., 0,25 km szer., do 15 m głęb., dno przeważnie twardo-ps, przy brzegach zarasta trzciną.

Brzegi płaskie, łąkowe, przechodzące w pola uprawne, rzadko porośnięte wikliną lub olchą—dostępne.

Jez. Trentiner See — 0,9 km dłg., 0,2 km szer., do 9 m głęb., dno muliste, grząskie. Brzegi płaskie, łąkowe, północny porośnięty wikliną i olchą—dostępne.

Wytwarza ciaśniny:

1) jez. Wk. Nowowiejskie i Zaliner — 0,4—0,5 km szer., dolina uprawna bądź łąkowa, przecięta rowem łączącym oba jeziora, do przejścia dla kawalerji. Przyległy teren falisty, z małemi podmokłemi łączkami; obserwacja dobra;

2) między jez. Zaliner i Trentiner—łąka przecięta rowem odwadniającym, dostępna dla kawalerji. Przyległy teren falisty. Obserwacja dobra. Przesmykiem przechodzi tor kolejowy z nasypem do 5 m wys. oraz droga gruntowa.

b) Jeziora w dorzeczu rz. Osy.

b 1) Jeziora rz. Przęcawa.

Jez. Kociołek — 0,2 km dłg., 0,1 km szer., do 5 m głęb., dno mul.; brzegi płaskie, trf.

Jez. Gapa płn. — 0,6 km dłg., 0,1—0,2 km szer., do 12 m głęb., dno ps. lub mul.; brzegi płaskie, w płd. części podmokłe.

Jez. Gapa płd.—0,5 km dłg., 0,2 km szer., do 15 m głęb., dno mul.; brzegi płaskie, łąkowe, miejscami podmokłe.

Jez. Gubińskie—trójkąt owalny o bokach 0,3 km dłg., do 4 m głęb., dno ps., miejscami mul.; brzegi od Pd.W. i Z. płaskie, trf., od Pc. 3—5 m wys. Od Pd.Z. i częściowo od Z. przy brzegach porośnięte trzciną i łoziną.

Wytwarza ciaśniny:

1) między iez. Kociołek i Gapa płn.—0,1 km dłg., 0,1 km szer., płaska łąka trf. z drogą gruntową (most drw.);

2) między jez. Gapa płn. i Gapa płd.—0,15 km szer.—droga z nasypem 4—5 m wys. Wejście w pobliżu lasu. Piechota maszerująca obok nasypu jest przesłonięta;

3) między jez. Gapa płd. i Gubińskie—1,4 km szer. łąki, trf., z wiosną zalewane i trudno-dostępne. Na łąkach suchych przesmyk do 0,25 km szer.

b 2) Jeziora rz. Gardęga.

Jez. Szynwałdzkie—0,7 km dłg., 0,6 km szer., do 5 m głęb., dno mul.; brzegi płaskie, ps., od Pd. łąki. Przy brzegach zarasta trzciną do 10 m. Kotlina o krawędziach 4—14 m wys., silnie nachylonych.

Jez. Nogat—4 km dłg., 0,6 km szer., 3—14 m głęb., dno ps., od Pd. mul.; brzegi 1 m wys.—łąka. Zarasta przy brzegach trzciną 3—4 m szer.

Jez. Kuchnia—2 km dłg., 0,6 km szer., 4—30 m głęb., dno ps.; brzegi płaskie, ps., od Pd. zarośla. Zarasta przy brzegach w części zach., w pobliżu rz. Gardęga prawie całkowicie.

Pozatem 7 jezior (o średnicy 0,2—0,3 km) i kilkanaście stawów, z których tylko dwa w rejonie mta Szembruk mają wąskie ciaśniny, reszta rozrzucona w odległości 1,5 km od siebie.

Ciaśniny:

1) między jez. Szynwałdzkie i jez. Nogat — 0,7 km dłg., 1,3 km szer., łąki podmokłe, częściowo zadrzewione. Na Pd. łąka trf, wiosną trudno-dostępna, tworzy z jez. Nogat ciaśninę 1 km dłg., 0,3 km szer., będącą przedłużeniem poprzedniej;

2) między jez. Nogat i jez. Kuchnia—2,5 km dłg.; jest to dolina rz. Gardęga z podmokłemi łąkami trf., zadrzewionemi. Teren okoliczny lekko sfalowany wznosi się 15—20 m wys. ponad poziom jeziora.

b 3) Grupa jezior w rejonie Nicwałd—Gruta.

Jez. Piaseczno—0,8 km dłg., 0,4 km szer., 4—8 m głęb., dno ps.-kam.; brzegi do 2 m wys., miejscami urwiste, od Z. łąki trf.

Jez. Kruszyńskie—0,6 km dłg., 0,3 km szer., 5—9 m głęb., dno ps.; brzegi 0,6—1 m wys.. przy brzegach od Z. zarasta trzciną i szuwarem.

Jez. Skąpe — 1,5 km dłg., 0,4 km szer., 3—6 m głęb., dno ps.-żwir., miejscami mul.; brzegi do 4 m wys., przechodzą w zbocza sąsiednich wzniesień do 15 m wys., silnie nachylonych; od Pd.Z. brzeg płaski, łąka trf. Wylewa do 50 m szer. ku Pd. Przy brzegach od Pd.Z. i Pc.W. porośnięte trzciną i sitowiem.

Jez. Salno (Salińskie)—1,7 km dłg., 0,3 km szer., 2—38 m głęb., dno żwir.; brzegi od Pc. i Pd. 3—7 m wys., strome, od Pd.Z. łąka trf.

Jez. Małe Salno—0,5 km dłg., 0,2 km szer., do 4 m głęb., dno namul.; brzegi 3—6 m wys. Zarasta przy brzegach od Pc.Z. sitowiem. Wylewa na łąki od Pc.W.

Jez. Orle—0,4 km dłg., 0,15 km szer., do 14 m głęb., dno gln.; brzegi płaskie, łąki trf.

Jez. Gruta—1,7 km dłg., 0,2 km szer., do 10 m głęb., dno namul. lub kam.; brzegi od W. podmokłe, od Z. strome.

Jez. Kościelne — 0,4 km dłg., 0,3 km szer., do 5 m głęb., dno namul. lub żwir.; brzegi twarde, miejscami strome.

Jez. Wilczak — 0,6 km dłg., 0,3 km szer., 8—18 m głęb., dno ps.-żwir.; brzegi do kilku m wys. strome, miejscami płaskie (Pc. i Z.) łąki trf. lub pola orne—dostępne. Zarasta przy brzegach trzciną do 10 m.

Ciaśniny:

1) między jez. Salno i Gruta — 2 km dłg., 1,2—1,5 km szer., przy Pc.W. wyjściu dwa stawy—pozatem pola orne i suche łąki. Na Pd.Z. łąka trf. w suchej porze dostępna;

2) między jez. Gruta i Wilczak—0,8 km szer., pola orne łatwo dostępne;

3) na Pd.Z. jez. Wilczak—łąki w porze suchej trudno-dostępne; można je zalać przez zatamowanie rowu odpływowego. Powstaje sztuczna ciaśnina do jez. Skąpe 1 km szer., 0,6 km dłg.

b 4) Grupa jezior w rejonie Radzyń—Rychnowo.

Jez. Kitnowskie — 0,75 km dłg., 0,35 km szer., 10—15 m głęb., dno mul., brzegi 1—2 m wys., od Z. łąka trf.—dostępne dla piechoty. Zarasta przy brzegach trzciną lub szuwarem.

Jez. Bobrowskie—0,8 km dług., 0,3 km szer., 2—10 m głęb., dno ps. lub żwir. Brzegi łąkowe, trf., 3—6 m wys. Zarasta przy brzegach trzciną i sitowiem od Pd., Pc. i W.

Jez. Szumiłowskie—1 km dług., 0,3 km szer., do 8 m głęb., dno mul.; brzegi strome.

Jez. Melno — 3—4 km dług., 0,6 km szer., 4—12 m głęb., dno ps.; brzegi od Pd. płaskie, od Pc. 0,5—2 m wys. przechodzą w łagodne zbocza, otaczających fałd teren. (od Pd.Z. stromych), miejscami zadrzewione. Wylewa z wiosną na okoliczne łąki.

Jez. Melno Małe — 0,6 km dług., 0,2 km szer., do 6 m głęb., dno ps.; brzegi płaskie, trf. Wylewa do 100 m szer.

Jez. Głęboczek — 0,3 km dług., do 0,1 km szer., do 8 m głęb., dno ps.- kam.; brzegi naogół płaskie, trf. Zarasta przy brzegach od Z. trzciną i sitowiem.

Jez. Piętka — okrągłe, średnicy 0,5 km, do 15 m głęb., dno gln., miejscami ps.; brzegi 0,5—1 m wys.

Jez. Dąbrówka — 0,7 km dług., 0,5 km szer., 2—10 m głęb., dno ps., brzegi 2—4 m wys., od Pd. płaskie, trf., od strony płaskich brzegów—zarośnięte. Wylewa na Pd. do 300 m szer.

Jez. Zamkowo-Radzińskie — 1 km dług., 0,9 km szer., do 1 m głęb., dno mul. (grubość mułu 3 — 4 m.); brzegi płaskie, zabagnione, porośnięte sitowiem, miejscami kępami krzaków, od strony Z. i W. niedostępne. Zarasta do połowy trzciną i sitowiem. Od Pd. wznoszą się stoki kotliny do 8 m wys., strome. Wylewa z wiosną ku W. na łąki.

Jez. Chlewnoskie — 0,6 km dług., 0,3 km szer., do 4 m głęb., dno mul.; brzegi 1,5—2 m wys., od Pd.W. i Pc.Z. zarośnięte krzakami, zresztą łąkowe. Leży w kotlinie o stokach 3 — 12 m wys.

Jez. Gawłowieckie — dwa: zach. 0,5 km dług., 0,3 km szer., 3—4 m głęb., dno mul.; brzegi 3—8 m wys., silnie nachylone, od Pd. płaskie; wsch. 0,55 km dług., 0,2 km szer., dno mul., od W. ps., brzegi 5—8 m wys., naogół strome.

Ciaśniny:

1) między jez. Kitnowskie i jez. Bobrowskie — 0,3 km dług., 0,3 km szer., sucha, dostępna;

2) między jez. Bobrowskie i jez. Szumiłowskie — 0,6—1,2 km szer., pocięta w poprzek parowami i suchemi łąkami, dostępna dla zaprzęgów od Z.;

3) między jez. Kitnowskie i jez. Szumiłowskie — 0,5 km szer., 0,2 km dług., pola orne z licznemi drogami i zabudowaniami, częściowo zadrzewione;

4) między jez. Melno i Piętka — sfałdowane pola orne z jez. Głęboczek i kilkoma kotlinami trf. (największa przy jez. Melno—Głęboczek);

5) między jez. Piętka i Dąbrówka — 0,6 km dług., 0,2 km szer., sucha, przecięta w poprzek parowem o stromych ścianach. Droga gruntowa—do użycia w porze suchej dla wszelkich zaprzęgów;

6) między jez. Dąbrówka i Zamkowe — łąki podmokłe, dla piechoty w suchej porze dostępne;

7) pomiędzy jeziorami Gawłowieckiemi—0,25 km dłg., 0,1 km szer.. sucha, z zaroślami i drg. gruntową.

b 5) Łańcuch rz. Lutryna.

Jez. Wądzyńskie — 4,1 km dłg., 0,6 km szer., do 30 m głęb., dno ps.-muliste, przy brzegach zarasta trzciną. Brzegi zmienne od płaskich, łąkowo podmokłych do 15 m wys. (zwłaszcza płn.-wsch.), stromych, porośniętych krzakami lub lasem. Zamarza przy — 12^0 C., tworząc miejscami oparzeliska. Przyległy teren falisty, uprawny lub zalesiony. Obserwacja lokalna, miejscami utrudniona zalesieniem.

Jez. Krzyże — staw, do 6 m głęb., dno muliste, brzegi do 10 m wys.

Jez. Marek — 0,45 km dłg., 0,15 km szer., do 6 m głęb., dno muliste, przy brzegach zarasta. Brzegi przeważnie płaskie, łąkowe, podmokłe, na Pc. do 3 m wys., porośnięte olszyną. Przyległy teren falisty, uprawny, na Pc. pocięty pasmami trf., zalanemi wodą i porośniętemi krzakami; torfowiska trudne do przebycia.

Jez. Czarne — 0,5 km dłg., 0,25—0,35 km szer., do 20 m głęb., dno ps., przy brzegach zarasta trzciną. Brzegi na Pc. płaskie, pozostałe zmienne, do 5 m. wys., rzadko porośnięte olszyną, dostępne. Przyległy teren falisty, uprawny.

Jez. Oleśno — 1,1 km dłg., 0,6 km szer., 3—5 m głęb., dno ps., przy brzegach rzadko zarasta trzciną i sitowiem. Brzegi przeważnie płaskie, łąkowe, porośnięte wikliną, olchą i lasem, dostępne. Przyległy teren falisty, o łagodnem wzniesieniu krawędzi, uprawny a od Pc.Z. zalesiony. Obserwacja dobra.

Jez. Bobrowo — 0,6 km dłg , 0.4 km szer., do 7 m głęb., dno ps., przy brzegach zarasta trzciną. Brzegi płaskie, łąkowe, porośnięte pojed. lub kępami drzew, dostępne. Przyległy teren otwarty, falisty, uprawny.

Jez Choyno — 2 km dłg., 0,2—0,6 km szer., do 15 m głęb., dno ps., przy brzegach zarasta. Brzegi przeważnie płaskie, łąkowe, porośnięte pojed. drzewami lub lasem, dostępne. Przyległy teren falisty uprawny, na W. zalesiony.

Jez. Niewiezkie — 0,12 km dłg., 0,1 km szer., 10 — 40 m głęb., dno ps. Brzegi płaskie i dostępne.

Jez. Mielno — 0,3 km dłg., 0,25 km szer., 10—15 m. głęb. Dno namuł. Brzegi płaskie — łąka trf., naogół dostępne. Zarasta sitowiem przy brzegach do 10 m. Z wiosną wylewa na łąki do 200 m szer.

Ciaśniny:

1) między jez. Wądzyńskie i jez. Oleśno. Dolina rz. Lutryna 50 — 400 m szer. łąkowa, podmokła, przeważnie zabagniona, rzadko porośnięta krzakami olchy; latem przeważnie dla piechoty dostępna. Przyległy teren falisty, uprawny, na Pc.W. zalesiony. Obserwacja dostateczna. Dominuje prawa krawędź;

2) między jez. Oleśno i Bobrowo. Trf. dolina rz. Lutryna do przejścia dla piech. Przyległy teren falisty, uprawny na Z. z parcelą sosnowego lasu;

3) między jez. Bobrowo i Choyno. Wąska dolina (miejscami raczej parów) rz. Lutryna, łąkowa, podmokła, rzadko porośnięta wikliną, dla piech. dostępna. Przyległy teren falisty, uprawny. Obserwacja dostateczna;

4) między jez. Choyno — Niewiezkie i Mielno. Przesmyki rz. Lutryna o dolinie 10—20 m szer., łąkowej, miejscami podmokłej, do przejścia dla piech. Krawędzie przechodzą w teren falisty, uprawny, miejscami zalesiony. Obserwacja dobra;

Jez. Brudzawskie Wk.—1,3 km dłg., 0,15 km szer., 3—6 m głęb. Dno ps. lub namul. Brzegi do 1 m wys., miejscami zadrzewione, od Pd. i Pc. łąki trf. porośnięte krzakami — naogół dostępne.

Jez. Brudzawskie Mł.— 0,5 km dłg., 0,2 km szer., do 8 m głęb. Dno ps. Brzegi płaskie (przechodzą w stoki kotliny do 10 m wys., łagodnie nach.) — łąki porośnięte krzakami od Pd. podmokłe — bez przewodnika niedostępne.

Jez. Praczka — 0,35 km dłg., 0,18 km szer., 2—3,5 m głęb. Dno namul. Brzegi płaskie—łąka trf.

Jez. Jaźmierz — 0,18 km dłg. i szer., do 10 m głęb. Dno namul. Brzegi płaskie, podmokłe, od Z. krzaki.

b 6) Grupa Łasińsko-Lisnowska.

Jez. Małe Łasińskie — 0,5 km dłg., 0,2 km szer., do 5 m. głęb., dno ps., w zach. części mul.; brzegi 3—6 m wys., dostępne. Zarasta przy brzegach od Pc.Z. Z wiosną wylew obejmuje łąki od Pc.W.

Jez. Zamkowe (Łasińskie) — 4,6 km dłg., 0,7 km szer., do 6 m głęb., dno ps., w zach. części mul.; 3 wyspy zarośnięte. Brzegi do 2 m wys., pola orne, dostępne. Zarasta sitowiem przy brzegach 10—20 m.

Jez. Święte — 1,4 km dłg., 0,5 km szer., 5—20 m głęb. Dno namuł. Brzegi płaskie, dostępne. Zarasta przy brzegach sitowiem 7 m. Leży w kotlinie 7—15 m wys.

Jez. Małe Lisnowskie — 0,7 km dłg., 0,3 km szer., do 7 m głęb. Dno ps.-żwir. Brzegi 2—4 m wys., łagodnie nachylone.

Jez. Wielkie Lisnowskie czyli Szańcowe — 1,7 km dłg., 0,6 km szer., do 10 m głęb. Dno ps.-żwir. Brzegi od strony „Szwedzkich szańców" strome, zresztą łagodnie nach. lub płaskie — naogół dostępne.

Jez. Płowęckie — 2 km dłg., 1,2 km szer., do 6 m głęb. Dno ps.-żwir. Brzegi płaskie, łąkowe, od Pd. 2 m wys. Zarasta przy brzegach trzciną.

Ciaśniny:

1) między jez. Zamkowe i Małe Łasińskie—0,2 km szer., sucha; od Pc.W. ciągną się trf. łąki 3,5 km dłg., 0,3 km szer., wiosną zupełnie niedostępne, latem miejscami (nawet dla lekkich zaprzęgów);

2) między jez. Zamkowe i Święte — 2,7 km szer.; teren sfalowany o silnie nachylonych zboczach z licznymi wklęsłościami wypełnionemi łąkami podmokłemi;

3) między jez. Małe Lisnowskie i Wielkie Lisnowskie— 0,2 km dług., 0,12 km szer. — zabagniona, w suchej porze dla piech dostępna;

4) między jez. Wk. Lisnowskie i Płowęckie — podmokła, pocięta rowami odwadniającymi, dla zaprzęg. dostępna tylko po drogach. Krawędzie kotliny 10—12 m wys., łagodnie nach. od Pd., miejscami strome, bliżej jez. Płowęckiego zadrzewione.

c) Grupa jezior w rejonie Chełmno—Chełmża—Wąbrzeźno.

c 1) Łańcuch jezior w czworoboku: Kornatowo—Wichorze — Wabcz — Pniewite.

Jez. Pniewickie Wielkie — 0,7 km dług., 0,12 km szer., do 10 m głęb., dno ps.; brzegi silnie nachylone.

Jez. Pniewickie Małe — 0,4 km dług., 0,1 km szer., do 8 m głęb., dno ps.-żwir.; brzegi płaskie; otaczające zbocza kotliny, silnie, a od Pc.W. łagodnie nachylone.

Jez. Bartlewskie — 1,2 km dług., 0,3 km szer., 2—12 m głęb., dno ps.-żwir.; brzegi łagodnie nachylone, miejscami zadrzewione, od Pd. gdzieniegdzie strome. Zarasta przy brzegach.

Jez. Mlińskie — 0,5 km dług., 0,2 km szer., 4—8 m głęb., dno ps.; brzegi naogół płaskie, od W. przechodzące w zbocza sąsiednich fałd terenowych (4 m wys.), od Pc. miejscami strome.

Jez. Kornatowskie — 1,6 km dług., 0,25 km szer., 4—5 m głęb., dno ps., w środku jeziora wyspa o płaskich brzegach, zarośnięta krzakami; brzegi płaskie, miejscami zadrzewione, dostępne. Zarasta przy brzegach trzciną do 60 m. Krawędzie kotliny miejscami strome, do 5 m wys.

c 2) Łańcuch jezior Papowo — Czyste.

Jez. Czyste — 3 km dług., 1,6 km szer., 2—4,5 m głęb., dno mul.; brzegi płaskie, dostępne.

Jez. Storlus — 1,9 km dług., 0,3 km szer., 3—4,5 m głęb., dno mul., brzegi naogół płaskie, podmokłe, zarośnięte trzciną, niedostępne.

Jez. Papowskie—1,7 km dług., 0,3 km szer., 3—6 m głęb., dno mul., brzegi naogół płaskie, dostępne.

Oprócz tego kilka małych jezior.

Jeziora są połączone rowem odpływowym, w suche lato wysychającym, z wiosną zalewającym całą dolinę. Kotlina 30—100 m szer., z licznemi bagnami (na Pd. od jez. Storlus i w rej. mka Zakrzewo). Naogół w porze suchej dostępna dla piechoty. Stoki 1—6 m wys., o zmiennem nachyleniu do 60^0.

c 3) Łańcuch jezior Wieldządz—Płużnica—Mlewo.

Jez. Wieldządzkie—1,1 km dług., 0,7 km szer., do 5 m głęb., dno ps. lub mul.; brzegi do 1,5 m wys., dostępne.

Jez. Płużnickie—1,2 km dług., 0,7 km szer., 2 m głęb., dno mul.; w środku jeziora wyspa zarośnięta krzakami. Brzegi naogół płaskie, łąkowe, dostępne. Przy brzegach zarasta trzciną, z wiosną wylewa na łąki 100—200 m szer.

Jez. Wieczno — 3,5 km dłg., 1,8 km szer., 3—6 m głęb., dno mul., miejscami ps.; w środku wyspa z laskiem oraz trzy mniejsze zadrzewione. Brzegi płaskie, łąkowe, miejscami podmokłe i zadrzewione, miejscami trudno-dostępne. Zarasta przy brzegach do szer. 50 m. Z wiosną wylewa na łąki do 300 m. W porze suchej przez środek jeziora bród z Z. na W. Jezioro łączy się na Pd. z bagnem „Ryńskie błota".

„Ryńskie błota" — bagno 2,5 km dłg., 0,3 km szer., zarośnięte sitowiem, gdzieniegdzie turzycą. W suche lata miejscami wysycha, miejscami tworzy zdradliwą skorupę (szczególnie dla koni). Wiosną nie do przejścia, latem i jesienią z przewodnikiem. Zimą przy silniejszych mrozach zamarza całkowicie. Bagno można sztucznie zalać przez zatamowanie kanału Wieczno. Wzdłuż kanału biegnie podmokła ścieżka, umożliwiająca przejście bagna z Pc. na Pd.

Jez. Głęboczek—0,35 km dłg., 0,2 km szer., do 8 m głęb., dno ps.; brzegi płaskie, trf. Zarasta przy brzegach trzciną od Z.

Jez. Kozeniec — 0,7 km dłg., 0,2 km szer., do 4 m głęb., dno ps.; brzegi przeważnie płaskie.

Jez. Jeziorko — 0,42 km dłg., 0,22 km szer., 4—5 m głęb., dno mul.; brzegi: od Pc. mokra łąka trf., od Pd. sucha, od W. 3—4 m wys., częściowo porośnięte krzakami.

Jez. Mlewiec—o 2 ramionach do 1,5 km dłg., 0,6 km szer., 5—10 m głęb., dno ps.; brzegi naogół płaskie, suche i dostępne. Zarasta przy brzegach sitowiem lub trzciną.

Jeziora i bagna są połączone wspólnym strumieniem odpływowym oraz rz. Bacha. Odległości pomiędzy niemi znaczne, średnio wynoszą 2,5—3,5 km.

Ciaśniny:

1) między jez. Płużnickie i Wieczno—0,5 km dłg., 0,4 km szer., z łąkami miejscami zabagnionemi, od W. porośniętemi krzakami. Dla piechoty (z wyjątkiem wiosny) dostępne, dla kawalerji i zaprzęgów—w porze suchej po rozpoznaniu;

2) między jez. Głęboczek i Kozeniec—0,25 km dłg., 0,2 km szer., łąki suche, dostępne;

3) między jez. Kozeniec i Jeziorko—0,15 km dłg., 0,2 km szer., od Pc. zwęża się do 0,1 km—dostępna;

4) między jez Jeziorko i Mlewiec — 0,25 km dłg., 0,1 km szer., mokre łąki trf. z licznemi krzakami, dla piechoty w suchą porę dostępne.

c 4) Łańcuch: Bielczyny—Chełmża—Rychnowo.

Jez. Bielczyńskie—0,7 km dłg., 0,4 km szer., do 8 m głęb., od Pc. płytkie, dno ps. lub kam.; brzegi płaskie, od Z. zabagnione, naogół dostępne.

Jez. Archidjakonka — 1,2 km dłg., 0,3 km szer., do 7 m głęb., dno ps.-kam., od Pc.Z. mul.; brzegi płaskie, podmokłe, porośnięte sitowiem, bez przewodnika niedostępne. Zarasta przy brzegach trzciną i sitowiem. Z wiosną wylewa na łąki i bagno „Miłkusz Duży". Łączy się z bagnem „Miłkusz Duży"

„Miłkusz Duży"—bagno1,7 km dług., 0,5—0,6 km szer., 0,5--2 m głęb., pokryte turzycą, miejscami sitowiem. Z wiosną cały obszar zalany nie do przebycia, latem z przewodnikiem — dla piechoty. Zimą przeważnie dostępne. Możliwość całkowitego zalania przez zatamowanie od strony Pc.Z. rowu odpływowego.

Jez. Miłkusz Mały — 0,3 km dług., 0,15 km szer., do 8 m głęb., dno mul.; brzegi niskie, podmokłe, miejscami trudnodostępne.

Jez. Chełmża--5,8 km dług., 0,5 km szer. (z odnogą 3,5 km dług., 0,3 km szer.), 15—22 m głęb., dno ps.; brzegi od Pd. 2—4 m wys., silnie nachylone, od Pc. płaskie, łąkowe lub 3—5 m wys., silnie nachylone. Z wyjątkiem łąk na Pc.W. — dostępne dla piechoty. Wylewa do 50 m.

Jez. Grodno—1,4 km dług., 0,4 km szer., 3—8 m głęb., dno mul. lub ps.-żwir.; brzegi płaskie, częściowo trf. łąka podmokła, miejscami od Pc.W. do 5 m wys., strome. Wylewa na łąki od Pd. do 200 m.

Jez. Kamionka — 2,1 km dług., 0,4 km szer., 4—10 m głęb.; brzegi łagodnie nachylone do 1,5 m wys., porośnięte krzakami, przechodzą w zbocza fałd terenowych, silnie nachylonych. Przy brzegach zarasta trzciną i sitowiem.

Przedłużenie tego łańcucha ku Pd. stanowi rz. Struga Rychnowska, ku Pc.—dolina dopływu rz. Fryba. Okoliczny teren naogół płaski lub lekko sfalowany, od W. częściowo pofałdowany opada ku jeziorom silnie nachylonemi zboczami.

Ciaśniny:

1) między jez. Archidjakonka i „Miłkusz Duży" — 0,6 km szer., miejscami łąka podmokła, naogół dostępna. Wejście i wyjście otwarte, widoczne;

2) między jez. Miłkusz Mały i Chełmża — zajmuje mto Chełmża;

3) między jez. Chełmża i Grodno — 0,3 km dług., 0,6 km szer., z małym stawem, zadrzewiona lasem mieszanym (dla piechoty i kawalerji dostępny). Z wiosną zwęża się do 0,45 km, wskutek zalania łąk, w porze suchej dla piechoty dostępna.

c 5) Grupa Wabrzeźno.

Jez. Zamkowe — 2,5 km dł g., 0,5 km szer., do 22 m głęb. Dno ps. Brzegi naogół płasko - nachylone, od W. 2 m wys., strome, od Pc. łąkowe.

Jez. Frydek — 1,1 km dług., 0,4 km szer., do 28 m głęb. Dno ps. lub namuł. Brzegi od W. 4—5 m wys. strome, od Z. do 2 m wys., częściowo zadrzewione, dostępne.

Jez. Sicieńskie — 0,8 km dług., i szer., 2—4 m głęb. Dno namuł., brzegi płaskie.

Jez. Ołówek — 0,5 km dług., 0,2 km szer., 3—4 m głęb., dno namuł. Brzegi płaskie, od Pd.W. 2—4 m wys., pozatem łąka częściowo podmokła. Z wiosną wylewa na okoliczne łąki.

Jez. Radowiskie Małe — 1 km dług., 0,2 km szer., 4—6 m głęb. Dno namuł., miejscami ps. Brzegi przeważnie płaskie, łąkowe, gdzieniegdzie skąpe zarośla — dostępne. Zarasta przy brzegach sitowiem.

Ciaśniny:

1) między jez. Zamkowe i Frydek — 100—150 m szer. z rowem odpływowym (2—6 m szer., 0,5 m głęb.), od Pc. zabudowana. Wejście widoczne ze wzg. Zamkowego i lasu Wronowskiego — wyjście pod obserwacją ogólną od Z.;

2) między jez. Sitno i Zamkowe — 1,5 km dłg., 1,2 km szer., pola orne i zabudowania mta Wąbrzeźno;

3) między jez. Frydek i Ołówek — do 1 km dłg.; jest to dolina rz. Struga Zamkowa (do 2 m szer., 0,5 m głęb.);

4) między jez. Ołówek i Radowiskie — płaska dolina rz. Struga Zamkowa (do 3 m szer., 0,5 m głęb.) z wiosną zalana na krótki przeciąg czasu. Łąki miejscami podmokłe, w rej. jez. Ołówek — niedostępne.

d) Jeziora odosobnione.

Jez. Sumówko — 0,8 km dłg., 0,2—0,7 km szer., kształtu podkowy, przedzielone groblą drogową, do 7 m głęb., dno muliste, w pobliżu grobli zabagnione; powierzchnia gęsto porośnięta trzciną i szuwarem. Brzegi przeważnie płaskie, miejscami trudno—dostępne, zmienne, pokryte wikliną. Zamarza przy —10° C., tworząc miejscami oparzeliska. Przyległy teren falisty, zmienny, zalesiony lub łąkowy, obserwacja naogół dostateczna.

Jez. Karaś — 3,2 km dłg., 2,5 km szer., 2,4 m głęb., dno muliste przy brzegach zarasta sitowiem; wylewa w marcu na Z. do 1 km. Brzegi płaskie łąkowe porośnięte krzakami, trudno—dostępne, zwłaszcza zachodni.

Jez. Piotrowickie — 6,2 km dłg., 1,1 km szer., 4—6 m głęb., dno muliste, z trzema wysepkami; przy brzegach zarasta sitowiem. Brzegi płaskie, ps.-gln., dostępne.

Jez. Białochowskie — 0,75 km dłg., 0,12 km szer., do 12 m głęb., dno ps.; brzegi do 2 m wys.

Jez. Tarpeńskie — 1 km dłg., 0,2 km szer., 1—5 m głęb., dno mul.; brzegi płaskie, zabagnione, dostępne dla pojed. pieszych, z wiosną zalewane. Zarasta przy brzegach trzciną i sitowiem.

Jez. Rudnickie — 2,4 km dłg., 1,6 km szer., 6—12 m głęb., dno mul.; brzegi płaskie, od Pc. miejscami niedostępne. Z wiosną wylewa.

Jez. Robakowskie — 1,7 km dłg., 0,2 km szer., 1,5—7 m głęb., dno mul.; brzegi od Pd. do 2 m wys., strome, zresztą płaskie, częściowo zabagnione, z wiosną niedostępne. Zarasta przy brzegach sitowiem.

III. Pojezierze Pomorskie.

Jeziora tego obszaru układają się w łańcuchy, idące przeważnie w kierunku z Pd.Z. na Pc.W. Ze względu na swoje położenie i wzajemny związek zostały podzielone na następujące podgrupy:

a) jeziora na wybrzeżu morskiem;

b) łańcuch jezior wzdłuż granicy zach. (Rzesza Niem.) składa się z dwóch oddzielnych części:
b1) jeziora Klęczańsko-Bukowińskie,
b2) jeziora w rejonie Mausz - Gowidlino;
c) łańcuch jezior na linji Strzepcz — Pobłocie — Kielno (z Z. na W.);
d) łańcuch jezior Raduńskich i Kartuskich;
e) „ „ u źródlisk rz. Łeby;
f) „ „ Lipusz — Kościerzyna — Przywidz.
g) grupa jezior między miejscowościami: Kościerzyna—Szydłowo — Karszyn — Osieczno;
h) grupa jezior w rejonie mta Lipusz;
i) „ „ Chojnice — Borzyszkowo;
j) pasmo jezior Skarszewy–Starogard–Nowe;
k) grupa jezior w rejonie Sępolno — Łobżenica — Bydgoszcz—Koronowo (złożona z 7 małych podgrup).

a) Jeziora na wybrzeżu morskiem.

Jez. Żarnowieckie—8 km dłg., 2—2,5 km szer., 10—20 m głęb., dno ps.-mul., zarośnięte wodorostami. Brzegi ps. i ps.-żwir., płn. lekko zarośnięty. Kotlina jeziora podłużna, otwarta na Pc. ku morzu i przedłużająca się na Pd.W. jeszcze na 5,5 km. Krawędzie zach. i wsch. pagórkowate do 80 m wys., rozmyte (dominuje wsch.), stoki 30 — 40° nach., z obu stron w górnej części zalesione. Przy brzegach po obu stronach pasmo drzew liśc. Na płn. brzegu grobla 1 m wys., oddzielająca jezioro od nadmorskich podmokłych torfowisk. Po grobli biegnie szosa Żarnowiec — Wierzchucin (drg 276). Przez jezioro przepływa rz. Piaśnica. Na jeziorze 1 żaglówka 3-osobowa, 2 łódki spacerowe 4-osobowe, oraz 4 łódki rybackie, stojące we w. Nadole.

Jez. pod w. Galica (Der Gute See)—1 km dłg., 0,2 km szer., 5 m głęb., dno mul. Na zach. stronie bgn. zakrzaczona wysepka. Brzegi bgn., zarośnięte, płn. przechodzi w bagno do 1 m głęb. Kotlina płytka, o wsch. i zach. stokach do 30° nach. i 3—4 m wys. Jeziorko naokoło zalesione. Na jeziorze łódka 3-osobowa.

b) Łańcuch jezior wzdłuż granicy zachodniej (grupa jezior Klęczańsko - Bukowińska).

Jez. Małe Klęczańskie—1,3 km dłg., 0,1 km szer., około 5 m głęb., dno mul. Brzegi ps.-gln. o zboczach dość stromych, całkowicie zarośniętych liśc. lasem. Łączy się przepływem 0,9 km dłg. z małem jeziorem (bez nazwy), będącem jego przedłużeniem (0,5 km dłg., 0,1 km szer. o charakterze jak poprzednie). Drugim przepływem łączy się z jez. Wielkie Klęczańskie.

Jez. Wielkie Klęczańskie—3,5 km dłg., 0,1—0,6 km szer., rozczłonkowane, z odnogą 0,6 km dłg., biegnącą na Pd., 5—10 m głęb., dno gln.-mul. Brzegi strome, ps.-żwir. i ps.-gln. Krawędzie pagórkowate 30—40 m wys.; zbocza: płn. łąkowe, płd. zarośnięte starym liśc. lasem. W zach. części jeziora odpływ, łączący je z jez. Bukowińskiem, od Pd. dopływ jez. Białego

Jez. Białe—1,3 km dłg., do 0,5 km szer., 5 m. głęb., dno ps.-mul. Brzegi ps.-żwir. 20—30 m wys. o zboczach łąkowych, płd.-zach. część zalesiona.

Jez. Gunno—1,3 km dłg., 0,6 km szer., 5—8 m głęb., dno mul. Brzegi ps. Krawędzie niskie, w płd.-wsch. części do 50 m wys. o stoku zalesionym.

Jez. Bukowińskie—2,5 km dłg., 0,4 — 1,1 km szer., 10 m głęb., dno i brzegi ps. Krawędzie: wsch. i zach., w płd. części do 40 m wys., ku Pc. obniżają się. Stoki strome, miejscami urwiste, łąkowe, płn.-wsch. lekko zalesione. Z jeziora odpływ do jez. Świętego, oddzielonego przesmykiem 0,3 km szer., łąkowym, miejscami podmokłym.

Jez. Święte—1,1 km³ dłg., 0,3 km szer., 10 m. głęb., dno i brzegi ps.; zbocza łagodnie nach., łąkowe, do 20 m wys. Przez jezioro przechodzi granica Rzplitej.

Grupa jezior Mausz - Gowidlino.

Jez. Glinów—2,2 km dłg., do 0,3 km szer. o brzegach ps.-gln. Kotlina niekształtna o krawędziach pagórkowatych do 45 m wys. Stoki łąkowe, przy brzegu zadrzewienie liśc. Dominuje zach. część brzegu.

Jez. Stronne—1,3 km dłg., 0,3—0,5 km szer., do 5 m głęb., dno gln.-mul. Brzegi ps.-gln.-żwir. i gln. lekko zarośnięte lub zadrzewione. Krawędzie pagórkowate 30 — 60 m wys., w płd. końcu zalesione, naogół strome. Dominują wzniesienia na Pd. i Z.

Jez. Mausz (Małsz)—6,4 km dłg., 0,4—1,2 km szer.; od Pd. wciska się rozszczepiony półwysep 2.2 km dłg. Głęb. jeziora 10—15 m, dno ps.- mul. Brzegi ps., na Pd. zarośnięte. Krawędzie 20—40 m wys., przeważnie strome 30—40° nach. Płd. zalesione 80-letnim lasem liśc., przy brzegu często igl., na płd. stoku zalesienie igl. tylko przy szosie. Posiada odpływ parowem do rz. Słupcy.

Jez. Węgorzyno—2,6 km dłg., 0,4 km szer., 5—30 m głęb., na płd. końcu rozwidlone, dno ps.-kam. i mul. Brzegi ps.-kam. Krawędzie pagórkowate do 40 m wys., stoki łąkowe, zach. urwisty, wsch. do 35° nach., płd.-wsch. zalesiony. Przez jezioro przepływa rz. Słupca.

Jez. Gowidlińskie—6,4 km dłg., 0,2—1 km szer.,10—30 m głęb., dno ps.-mul. Brzegi ps., (płn. torfowy), tworzą mnóstwo zatok; na jeziorze dwie wyspy. Krawędzie miejscami pagórkowate 35—45 m wys., do 30° nach., łąkowe, otwarte, na Pd. zalesione; dominuje wsch.. Przez jezioro przepływa rz. Słupca.

Jez. Wielkie—1,2 km dłg., 0,3 km szer., 3—5 m głęb., Brzegi łąkowe; stoki: zach stromy do 20 m. wys., wsch. tarasowaty. Przez jezioro przepływa rz. Słupca.

Jeziorka między jez. Mausz i Gowidlińskiem. 0,8 km od jeziora na Pc. jeziorko owalne w płaskiej, łąkowej kotlinie 0,3 km dłg., 0,2 km szer., 2 m głęb., dno i brzegi ps.; 1,4 km na Pc. od niego łańcuch trzech jeziorek, z których dwa po 0,7 km dłg., 0,3 km szer., i jedno 0,3 km dłg. i szer. Wszystkie do 8 m głęb., dno i brzegi ps. Jeziorka położone są w oddzielnych głębokich kotlinach. Krawędź zach. do 40 m wys.,

dominuje, stok porosły lasem igl. lub mieszanym; wsch. łąkowy. Od jeziora Gowidlińskiego oddziela je ciaśnina 1 km szer.

Jez. Sumińskie—4,4 km dłg., 0,3—0,4 km szer., 6 m głęb., dno i brzegi ps. Krawędzie o łagodnych stokach, pokrytych łąkami i polami ornemi; płn. zalesiona, płd. wznosi się do 20 m wys. i dominuje. Jezioro odpływa strugą do jez. Gostomko. Na Pc. leżą dwa małe owalne jeziorka tegoż typu i głęb., o brzegach przeważnie zalesionych.

Jez. „Gustinsch"—1,8 km dłg., 0,3 km szer., 6 m głęb., dno ps., brzegi ps.-żwir. Krawędzie pagórkowate do 40 m wys.; stoki: wsch. 45° nach., łąkowy, usiany głazami; zach. zarośnięty gęstym 40-letnim lasem igl. Jezio.o łączy się 0,1 km szer. przepływem z jez. Węgorzyn. Ciaśnina tu wytworzona całkowicie zalesiona.

Jez. Gostkowo (na Pd. od poprzedniego)—0,8 km dłg., 0,2 km szer., 3 m głęb., dno ps., brzegi ps.-żwir.; kotlina do 40 m głęb., o zboczach stromych, łąkowych.

Jez. Żukówko (Słupskie)—3,1 km dłg., 0,2—0,8 km szer., 5 m głęb., dno ps. Brzeg płd. i płn.-zach. podmokły, niski, z grubym 3 m podkładem torfu, pozostałe ps. Krawędzie do 15 m. wys. o stokach tarasowatych, łąkowych; stok płd. i wsch. zalesiony. Przez jezioro przechodzi granica Rzplitej.

Jez. Gostomko—1,5 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 3—5 m głęb., dno ps.-mul., brzegi lekko zarośnięte. Krawędzie płaskie do 10 m wys. o stokach łąkowych. Posiada odpływ do jez. Pielisko.

Jez. Długie—1,6 km dłg., 0,2—0,3 km. szer., 4—7 m głęb., dno ps., brzegi ps.-żwir. Krawędzie do 20 m wys., pagórkowate o zboczach łąkowych. Tuż bezpośrednio na Pd. leżą dwa małe jeziorka bez nazwy, oddzielone bardzo wąskiemi przesmykami. Wsch. mniejsze 0,4 km dłg., 0,2 km szer., zach. większe 0,7 km dłg. z małą odnogą ku Pd. 0,4 km szer.; oba mają dno i charakter dolinki jak Długie.

Jez. Ostrowite—0,9 km dłg., 0,3—0,4 km szer. z wyspą przy płn. brzegu; 5 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.-żwir. Krawędzie 15—20 m wys., o zboczach 20—25° nach., ps.-łąkowych.

c) Łańcuch jezior na linji Strzepcz—Pobłocie—Kielno.

Jez. Strzepcz—1,1 km dłg., 0,3 km szer., 2—4 m głęb., dno ps., brzegi ps. Krawędzie 3—4 m wys., płaskie.

Jez. Storsowskie—0,9 km. dłg., 0,5 km szer., 2—5 m głęb., dno mul., brzegi ps.-gln. Krawędzie do 30 m wys., sfałdowane, 20—35° nach.; płd.-wsch. zalesiona. Od jez. Lewinko oddzielone przesmykiem łąkowym 0,2 km szer., przez który przechodzi przepływ.

Jez. Lewinko (stanowi niejako przedłużenie jez. Storsowskiego)—1,4 km dłg., 0,4 km szer., 6 m głęb., dno mul., brzegi ps.-gln.; płn. i płd. lekko zarośnięte. Dolina wspólna z poprzednim, ku Pc. otwarta, o zboczach 15—30 m wys., na Pd.W. zalesionych. Odpływ do rz. Bolszewy.

Jez. Wielkie Otalżyńskie—1,2 km dłg., 0,9 km szer., 3—5 m głęb., dno ps., brzegi zadrzewione. Kotlina płaska bez

wyraźnych krawędzi. Zbocza 3 m wys., 10^0 nach., uprawne. Przepływem łączy się na W. z jez. Wysokie.

Jez. Wysokie—1,8 km dłg., 0,4 km szer., 4—6 m głęb., dno ps.. brzegi wsch. i zach. ps., płd. i płn. torfowe z dołami trf. Krawędzie o zboczach 3 — 4 m wys., łagodnie nach. ps. lub łąkowych. Dominują pagórki od W. Odpływ przez Jelencki staw na Z. do rz. Struga Gościńska (dopływ rz. Bolszewy). Na wsch. stronie dwa małe jeziorka 0,4 km dłg., 0,1 — 0,2 km szer. o ps. dnach i kotlinkach.

Jez. Kamień (0,6 km na Pc. od jez. Wysokie)—1,5 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 3 — 6 m głęb., półwyspami rozczłonkowane na trzy części. Dno ps.-mul., brzegi ps., płd. torfowy, pokryty dołami do 1,5 m głęb. Krawędzie wsch. i zach. 10—15 m wys.; stoki zmienne, często tarasowate; wsch. krawędź częściowo zarośnięta 20—30-letnim rzadkim igl. lasem.

Jez. Marchowie—1,1 km dłg., do 0,4 km szer., 5 m głęb., Przez środek przedzielone naturalną grobelką, z obu stron porosłą drzewami; przez grobelkę przepływ. Stoki do 20 m wys., porośnięte lasem liśc. Z jeziora bierze początek rz. Zagórzka wpadająca do morza pod w. Rewa.

Jez. Łąki—1,2 km dłg., 0,1—0,5 km szer., 3—6 m głęb., dno ps.-mul., brzegi zarośnięte, miejscami zalesione. Dolina płaska. Część jeziora odcięta groblą.

Jez. Białe—1,2 km dłg., 0,8 km szer., ze zwężeniami, 9 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.-żwir. Krawędzie pagórkowate, płd. stok zalesiony.

Jez. Czarne—0,8 km dłg., 0,1—0,6 km szer., 8 m głęb., dno mul., brzegi częściowo zarośnięte. Kotlina rozgałęziona z łąkami trf. Zbocza łąkowe, od Pd. zalesione.

Jez. Kczewskie—1,3 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 7 m głęb., dno ps., brzegi ps., płd.-wsch. torfowy lekko zarośnięty. Kotlina wydłużona, na Pc. ciągnie się do jez. Tuchomie, oddalonego o 3,7 km; krawędzie doliny około 40 m wys., płd.-wsch. stok zarośnięty lasem.

Jez. Osowskie—1,3 km dłg., 0,1—0,25 km szer., 1—3 m głęb., dno ps., brzegi lekko zarośnięte. Od cypla w zach. stronie bród 1,5 m głęb., dostępny w suche lata. Zbocza łagodne, łąkowe 15^0 nachylone.

Jez. Wysokie—1,8 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 6 m głęb., dno i brzegi ps. Krawędzie do 15 m wys. Stoki strome, łąkowe. Odpływ strumykiem do rz. Strzelnik.

Jez. Kielneńskie—0,5 km dłg., 0,3 km szer., 3 m głęb., dno i brzegi ps. Krawędzie do 15 m wys., łąkowe. Z jeziora wypływa strumień 1 m szer., 0,1 m głęb., o dnie ps.-kam., wpadający do jez. Tuchomie, położonego 2 km na Pd.W.

Jez. Tuchomie—2,4 km dłg., 0,4—1,1 km szer., do 15 m głęb., dno ps., brzegi lekko zarośnięte. Krawędzie 8—10 m wys., o stokach łagodnych; stok płd.-zach. zadrzewiony, pozostałe łąkowe. Na Pd. od jeziora w trf. kotlinkach małe stawki o dnach mul. i brzegach zarośniętych.

d) Łańcuch jezior Raduńskich i Kartuskich.

Jez. Stasiczno—2 km dłg., 0,3—0,5 km szer., 3—15 m głęb., dno mul., przy brzegu ps.-żwir.; brzegi na Pd. i Pc. lekko zarośnięte. Nad jeziorem dominują wzniesienia 4—5 km na Z.

Jez. Radunia—15 km dłg., 0,7—1,3 km szer. przecięte od Pd. groblą z przepustem na dwie części: płd. 10—40 m głęb. i płn. 15—50 m głęb., dno w obu częściach ps.-mul., przy grobli ps.-żwir. Brzegi ps.-żwir., płd. lekko zarośnięty. Krawędzie nieregularne z wzniesieniami pagórkowatemi. Stoki w płd. części (w. Żuromin i w. Zgorzałe) 5—12 m wys., strome, łąkowe, dalej na Pc. wznoszą się do 40 m, a koło w. Lampa do 70 m, (tu dobry punkt obserwacyjny ze wzgórza 237). Dominuje wsch. krawędź. Płd. część stoku słabo zadrzewiona, płn. znacznie lepiej. Od grobli do w. Sznurki, wsch. brzeg zalesiony, młodym igl. lasem (na mapie nieoznacz.). Przepływ przez groblę w jej wsch. końcu 6 m szer., 12 m dłg., zmiennej głęb. Szybkość prądu 1 m/sek. (przepust zbyt mały, wobec czego spiętrza wodę). Grobla w koronie 7 m szer., z szosą (drg. 23) 2 m wys., 206 m dłg., zadrzewiona. Nad przepływem most mur., łukowy 5 m dłg., 7 m szer., 15 m wys. Na jeziorze 3 łódki 3-osobowe we w. Chmielunek. Przy w. Chmielunek łączy się jez. Radunia z jez. Kłodno, przepływem 0,5 km dłg., 10 m szer., 1 m głęb.; na przepływie przy młynie most drw. 9 m dłg., 3 m szer., 1 m wys., wytrzym. 10 T. Wyżej mostu na przestrzeni około 100 m przez odnogę jeziora bród do 1 m głęb., o dnie twardem. Przesmyk między jez. Radunia i Kłodno tworzy ciaśninę 0,2 km szer., 0,1 km dłg., wejście i wyjście widoczne z sąsiednich brzegów i wzg. na W. od jez. Kłodno.

Jez. Białe i Rekowo (tworzą całość). Jez. Białe—1,4 km dłg., 0,8—1 km szer., łączy się od W. odnogą z jez. Rekowo—1,8 km dłg., 0,2—0,4 km szer.; oba jeziora mają dno ps.-gln.-mul., brzegi płaskie, lekko porośnięte krzakami. Doliny obydwu jezior tworzą całość. Jeziora są rozdzielone przesmykiem dłg. 1 km, szer. 0,8 km, zwężającym się na obu końcach do 80 m. W zach. zwężeniu przepływ 0,1 km dłg., 2 m szer., 0,5 m głęb., na nim mostek drw. 2,5 m szer., 0,5 m wys., wytrzym. 1 T. Ciaśninę tę można dobrze obserwować ze wszystkich sąsiednich wzgórz.

Jez. Kłodno — 2,1 km dłg., 1 km szer., 3—6 m głęb., dno ps.-gln.-mul., brzegi ps.-gln., w płd.-wsch. kącie lekko zarośnięte. Wsch. krawędź pagórkowata, otwarta, do 70 m wys., stroma, (dominuje); płd. i zach. pagórkowate, nieregularne, do 40 m wys., 30^0 nachylone, łąkowe. Odpływem (0,5 km dłg., 8 m szer., 0,5 m głęb.), łączy się z jez. Małe Brodnickie, od którego jest oddzielone przesmykiem 0,5 km dłg., 0,4 km szer. Na odpływie most drw. 25 m dłg., 3 m szer., wytrzym. 15 T. Przez przesmyk prowadzi dobrze zadrzewiona droga gruntowa, a w jego wsch. części przylega do jeziora w. Zawory.

Jez. Małe i Wielkie Brodnickie wspólnie 5 km dłg., Małe—0,3—0,6 km szer., 2—20 m głęb., Wielkie—0,5—0,7 km szer., 10—30 m głęb. Dno w obydwóch ps.-mul., brzegi ps.-żwir., łąkowe; jeziora rozdzielone groblą. Wsch. krawędź pagórkowata

50—70 m wys., zach. 60—70 m wys.; stoki łąkowe, zrzadka zalesione, 30—40° nachylone. Grobla oddzielająca jezioro 60 m dłg., w koronie 7 m szer., 3,5 m wys; na przepływie 40 m dłg., 15 m szer., 0,7 m głęb., most drw. 16 m dłg., 8 m szer., wytrzym. 12 T. Przepływem (0,7 km dłg., 14 m szer., 1 m głęb.) łączy się z jez. Ostrzyckiem. We w. Brodnica na przepływie most drw. 11 m dłg., 3 m szer., 1,5 m wys., wytrzym. 25 T; poniżej stały jaz drw. z kładką 1 m szer.

Jez. Ostrzyckie (Kolano)—7,3 km dłg., 0,3—0,8 km szer., 6—12 m głęb., na płn. ramieniu trzy małe wysepki łąkowe; dno gln.-ps., brzegi gln.-ps., lekko zarośnięte. Krawędzie 70—80 m wys., 30—35° nachylone. Teren między ramionami jeziora oraz wsch. stok zalesione 80—120-letnim mieszanym i liśc. podszytym lasem, pozostałe łąkowe lub uprawne. Jezioro łączy się rz. Radunia z jez. Trzebno. Przepływ 0,9 km dłg., 12—15 m szer., 0,5 m głęb., dno ps.-żwir. Brzegi bądź ps.-żwir., bądź zarośnięte. We w. Ostrzyce na przepływie most drw. 10 m dłg., 4,75 m szer., wytrzym. 10 T; między mostem i młynem bród. Drugim przepływem (5 m szer., 0,6 m głęb.), połączone z jez. Patuły. Przesmyk między temi jeziorami 0,3 km dłg., 0,2 km szer., z zabudowaniami na płd. brzegu; przez przesmyk biegnie droga gruntowa z mostkiem 4 m dłg., 3 m szer., 1 m wys.; obserwacja ciaśniny możliwa z obu brzegów.

Jez Patuły—3,2 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 5—12 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.-żwir., na Pd.Z. i Pc.W. zarośnięte. Krawędzie do 50 m wys., o stokach do 35° nachylonych, łąkowych, usianych miejscami głazami, miejscami od W. zadrzewionych. Dojazdów bardzo mało; wzdłuż płd. brzegu linja kol. Kościerzyna—Kartuzy. Przepływem 2 m szer., 0,5 m głęb., połączone z jez. Damerowskie. We w. Gołubie na przepływie—przepust mur.

Jez. Damerowskie i Lubowisko. Jez. Damerowskie—2,5 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 3—10 m głęb.; jez. Lubowisko—1,7 km dłg., 0,3 km szer., 5—10 m głęb.; oba mają dno i brzegi ps.-żwir., miejscami lekko zarośnięte. Krawędzie faliste do 20 m wys., na Z. obniżone do 5 m. Stoki 15—40° nachylone, zalesione, bądź porosłe krzakami. Jeziora oddzielone przesmykiem 100 m szer., przez który przechodzi droga gruntowa.

Jez. Brück—0,8 km dłg., 0,2 km szer., do 10 m głęb., dno i brzegi ps. Krawędzie do 40 m wys., pagórkowate, do 30° nachylone; płn. zalesiona, płd. łąkowa.

Jez. Trzebno—1,1 km dłg., 0,4 km szer., 3 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi ps.-żwir., zach. brzeg zarośnięty trzciną, (p. jez. Ostrzyckie).

Jez. Ręty—0,9 km dłg., 0,3—0,4 km szer., 2—3 m głęb., dno ps.-mul., zarosłe wodorostami. Brzegi płaskie, lekko zarośnięte. Stok wsch. do 60 m wys., ps.-kam. Dolina lekko podmokła. Odpływ do jez. Radunia rowem 2 m szer.

Jez. Karczemne—1,3 km dłg., 0,4 km szer., 5 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi przy mcie Kartuzy sfałdowane, pozostałe płaskie, łąkowe, lekko zarośnięte. Krawędzie do 7 m wys., płd.-zach. stok zalesiony.

Jez. Klasztorne—1,9 km dłg., 0,2—0,7 km szer., dno ps.-mul., brzegi ps. Krawędzie niewyraźne 6—20 m wys., zach. stok stromy, całkowicie zarośnięty lasem liśc. i mieszanym, wsch. częściowo otwarty. Jezioro na zwężeniu przecięte groblą, przez którą przebiega szosa Kartuzy—Mirachowo (grobla 0,2 km dłg., 7 m szer., zadrzewiona, na brzegach silnie zarośnięta). Nad przepływem most mur., 9 m dłg., 7 m szer.

e) Łańcuch jezior u źródlisk rz. Łeby.

Jez. Długie—2,3 km dłg., 0,2 km szer., do 6 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi ps.-żwir., na Pd. i Pc. lekko zarośnięte i zadrzewiona. Krawędzie do 35 m wys., strome, zach. częściowo zalesione, pozostałe łąkowe, Zach. dominuje. Przepływem 0,3 km dłg., połączone z jez. Wielkiem.

Jez. Wielkie (Michucińskie)—1,3 km dłg., 0,4 km szer., do 6 m głęb., dno mul., brzegi ps.-żwir. Krawędzie łączne z jez. Długie, łąkowe, miejscami krzaki. Między jeziorami podmokła łąka 0,3 km dłg. Z jeziora wypływa rz. Łeba.

Jez. Reskowskie—1,7 km dłg., 0,4 km szer., 3 m głęb., dno ps.-mul., brzegi lekko porośnięte krzakami. Na jeziorze wysepka bgn. Krawędzie do 60 m wys., otwarte, płn. dominuje. Stoki łąkowe i uprawne. Przez jezioro przepływa rz. Łeba.

Jez. Łopalickie—2 km dłg., 1 km szer., 5 m głęb., dno ps., brzegi płaskie. Krawędzie pagórkowate, płn. i płn.-zach. do 50 m wys. dominują; płd. łagodnie nachylona do 20 m wys., zbocza łąkowe. Jezioro łączy się strumieniem z rz. Łebą.

Jez. Sianowskie—1,6 km dłg., 0,6 km szer., 3—8 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi: wsch. i zach. ps. otwarte, płn. i płd. zarośnięte. Krawędź zach. 60 m wysoka dominuje; wsch. pagórkowata do 40 m wys., stoki 20—30^0 nach.; zach. częściowo porośnięty lasem liśc.

Jez. Osuszyno—1 km dłg., 0,5 km szer., 4—7 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps. Krawędzie 50—60 m. wys., o zboczach stromych od zach. zalesionych. Połączone strumykiem z rz. Łebą.

Grupa jezior przy w. Dzierżążno składa się z 6 małych jeziorek: Kiełpin, Wodzno, Dzierżążno, Sytno, Karlikowskie i Głębokie — 0,7—1,7 km dłg., 0,4—0,6 km szer., 2—15 m głęb.; dno ps.-mul., brzegi ps., łąkowe, miejscami zadrzewione. Krawędzie 15 do 20 m wys., cześciowo porośnięte lasem.

f) Łańcuch jezior Lipusz—Kościerzyna—Przywidz.

Jez. Graniczno—0,8 km dłg., 0,3 km szer., 3 m głęb., dno ps.-mul., brzegi płaskie, łąkowe, przeważnie zarośnięte. Krawędzie o łagodnych stokach łąkowych do 10 m wys.

Jez. Garczyńskie 3 km dłg., 0,3 km szer., 6 m głęb., dno ps., brzegi ps-gln. Krawędzie do 17 m wys., zach. dominuje. Stoki; wsch. około 20^0 nach., zalesiony; zach. łąkowy do 45^0 nach.

Jez. Bobernickie—1,1 km dłg., 0,3 km szer., do 5 m głęb., dno ps., brzegi ps.-żwir., miejscami zarośnięte. Stoki strome 6—10 m wys.

Wszystkie trzy jeziora są wyciągnięte wężowatą wąską linją z Pd.Z. na Pc.W. i połączone strumieniem Garczyńskim. Cała linja na długości 5,8 km przecięta jest między jez. Granicznem i Garczyńskiem szosą (drg. 262) i linją kol. Kościerzyna—Lipusz. Między płd. i środkowem jeziorem przesmyk 0,4 km szer. podmokły, do 0,2 m głęb.; między środkowem i płn. przesmyk 1 km szer., nie stanowiący większej przeszkody.

Jez. Długie—1,2 km dług., 0,1 — 0,3 km szer., 4 m. głęb., brzegi ps.-żwir., dno ps.-żwir. Krawędzie od 10 do 15 m wys. miejscami urwiste.

Linja jeziorek Kościerzyna—Skorzewo. Od mta Kościerzyna w kierunku ku Pc. linja oddzielnych stawków i jeziorek ukrytych między pagórkami i mało widocznych; największe z nich 0,5 km dług. i 0,2 km szer., najmniejsze okrągłe o średnicy 0,1 km; dno muliste lub ps.-mul., brzegi przeważnie lekko zarośnięte. Krawędzie do 20 m wys. o stromych łąkowych zboczach. Niektóre z jezior mają brzegi trf., zarośnięte trzciną.

Jez. Grabowo—2,7 km dług., 0,6 km szer., 5 — 10 m głęb., dno ps.-mul., brzegi żwir.-gln., zach. lekko zarośnięty. Krawędzie wsch. i płd. silnie zarysowane do 30 m wys., strome, łąkowe; na małych przestrzeniach zadrzewione; płd. dominuje.

Jez. Będomińskie—0,6 km dług., 0,1 km szer., 2—3 m głęb., dno i brzegi trf., przy brzegach zarosłe. Kotlina płaska, trf.

Jez. „Ziehmke"—1,1 km dług., 0,15 km szer., 5 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.-żwir. Kotlina o stokach stromych, łąkowych, 20 m wys.; płd. krawędź dominuje.

Jez. Grabówszczyńskie—1,5 km dług., 0,3 km szer., 4—8 m głęb., dno mul., brzegi ps.-żwir. Od jez. Kamień oddzielone zadrzewioną groblą 50 m szer., 1 m wys.

Jez. Kamień (Komin)—0,7 km dług., 0,3 km szer., 4—6 m głęb., dno mul., brzegi ps.-żwir. Kotlina wspólna z poprzedniem jeziorem, 40 m. głęb. o stromych ps.-żwir. zboczach usianych kamieniami; płd. zbocze całe porośnięte lasem, płn. częściowo otwarte. Nad jeziorami dominuje wzgórze 426. Na jeziorze 2 łódki 2-osobowe.

Jez. Borowo—1,1 km dług., 0,3 km szer., 4 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.-żwir. Krawędzie 10 m wys. z urwistemi stokami. Jezioro ma odpływ do rz. Pieliszko.

Jez. Małe i Wielkie Długie.—Jez. Małe Długie 0,5 km dług., 0,2 km szer., 2 m głęb.; jez. Wielkie Długie 1,6 km dług., 0,1—0,2 km szer., 4—6 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.-żwir., na Pc. lekko zarośnięte. Krawędzie do 20 m wys., 40^0 nachylone; wsch. zalesiona, zach. łąkowa. Odpływy do rz. Pieliszko.

Jez. Dobrogoskie—1,5 km dług., 0,5 km szer., 2—6 m głęb., dno mul., brzegi ps.-gln., miejscami trf.; płd. i zach. zarośnięte. Krawędzie płn. i wsch. 4—8 m wys., o stromych zboczach, pozostałe płaskie, miejscami porośnięte krzakami.

Jez. Becker—0,7 km dług., 0,15 km szer., 2 m głęb., dno mul.; brzegi: wsch. ps.-gln., zach. trf. zarośnięty.

Jez. Kniewo—0,9 km dług., 0,4 km szer., 10 m głęb., dno i brzegi ps.-żwir.; kotlina 6 m głęb. zamknięta, krawędzie pa-

górkowate, zbocza strome 45⁰ nachylone, usiane kamieniami, wsch. zarośnięta podszytym lasem mieszanym i liśc.

Jez. Kapela—przy w. Kapela, okrągłe, o średnicy 0,4 km, dno mul., brzegi trf., zarośnięte, pocięte dołami. Kotlina zupełnie płaska bez wyraźnych krawędzi.

g) Grupa jezior między: Kościerzyna — Skrzydłowo— Karszyn — Osieczno.

Grupa dzieli się na trzy zasadnicze linje, biegnące w kierunku na Pc.Z. w dorzeczu rzek Czarna Woda i Wierzyca.

Pierwsza linja biegnie na Pc.Z. poczynając od nadleśnictwa Okonin, druga na Z. od w. Garczyn do w. Wirowno, łącząc się z jeziorami pierwszej i trzeciej linji przez rzeki Czarna Woda i Wierzyca; trzecia linja biegnie na Pc.Z., poczynając od jez. Wierzyńskiego i przechodzi w końcowym odcinku w bagna Skirawskie.

Do wymienionej grupy należą:

Jez. Garczyn—3,4 km dłg., 0,2 — 0,5 km szer., 15 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys. z płn.- wsch. strony zadrzewione.

Jez. Graniczno—0,9 km dłg., 0,4 km szer., 5—10 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys.

Jez. Sudomic—3 km dłg., 0,4—0,9 km szer., 4—25 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys.

Jez. Michnica—1,3 km dłg., 0,1—0,4 km szer., 3—10 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie 6 m wys.

Jez. Szolnowo—1,4 km dłg., do 0,4 km szer., 2—7 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi ps.; krawędzie do 6 m wys.

Jez. Osuszno—1,9 km dłg., 0,1—1 km szer., 2—15 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 15 m wys.

Jez. Wierzyskie (Wierschisken)—2,1 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 4—10 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 16 m wys. z Pd. zadrzewione,

Jez. Sominko—0,9 km dłg., 0,2—0,8 km szer., 3—11 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 7 m wys.. zadrzewione.

Jez. Szodno—3,4 km dłg., 0,1—0,5 km szer., 2—6 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys., z Pd. i Pc. odcinkami zadrzewione.

Jez. Małe Kramsko—0,8 km dłg., 0,3 km szer., 2—8 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys.

Jez. Duże Kramsko—0,9 km dłg., 0,3 km szer., 6 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie 6 m wys.

Jez. Przewickie—0,8 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 2—8 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys.

Jez. Ober Mittel—(Górne, Średnie i Wielkie). Górne—0,8 km dłg., 0,6 km szer., 2—5 m głęb., Średnie 0,8 km dłg., 0,5 km szer., 6—10 m głęb., Wielkie—1,8 km dłg., do 0,5 km szer., 10—23 m głęb. Dno wszystkich mul., brzegi ps.; Krawędzie do 16 m wys.

Jez. Huckie—3 km dłg., 0,2—08 km szer., 20—30 m głęb.. dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie odcinkami do 6 m wys,

Jez. Sobądzkie—3,8 km dług., 0,1—0,4 km szer., 10 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 15 m wys.

Jez. Polaszki Stare—3,8 km dług., 0,1—0,5 km szer., 4—20 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi ps.; krawędzie 8 m wys.

Jez. Łowinieckie—2 km dług., 0,1—0,3 km szer., 2—20 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 15 m wys.,

Jez. Lange—0,8 km dług., 0,1 km szer., 3—8 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 12 m wys.

Jez. Piaseczno—0,1 km dług., 0,1—0,3 km szer., 20—40 m głęb., dno od Z. ps., od strony lasu bgn.; krawędzie 20 m wys.

Jez. Sagarni—1,6 km dług., 0,2—0,3 km szer., 3—13 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., ps. w zach. części zadrzewione.

Jez. Białe—1,1 km dług., 0,1—0,4 km szer., 2—10 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 9 m wys, w płd. części zadrzewione.

Jez. Długie—1 km dług., 0,1—0,3 km szer., 3—12 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 6 m wys., w płn. części odcinkami zadrzewione.

Jez. Skrupińskie—1,7 km dług., 0,1—0,5 km szer., 10 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 8 m wys., zadrzewione.

Jez. Zakrzewo—0,7 km dług., 0,1—0,3 km szer., 8—18 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 10 m wys., ps., w płd. części zadrzewione.

Jeziora między: w. Sarnowo i jez. Skrupińskiem (bez nazw):

1) 0,8 km dług., 0,1—0,2 km szer., 2—4 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 4—7 m wys., zadrzewione.

2) 0,6 km dług., 0,5 km szer, 2—5 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 5 m wys.

3) 0,4 km dług., 0,3 km szer., 2—5 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie zadrzewione.

Jez. Zagnania—2,1 km dług., 0,2—1,5 km szer., 6—8 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 15 m wys.

Jez. Przywłoczno—2—3 km dług., 0,1—0,4 km szer., 3—15 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 12 m wys.

Jez. Welczyckie (Wdziczeń) - 8,2 km dług., 1,5 km szer., 30—40 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie 15 m wys., w zach. części zadrzewione; na jeziorze trzy wyspy. Dwa promy: (możliwy przejazd 4 wozów).

Jez. Wdzydze—(największe z pośród jezior tej grupy) 10 km dług., 0,3—8 km szer., do 40 m głęb. Ze względu na nieregularność kształtów tworzy cały szereg półwyspów i zatok, z których ważniejsze są: płd. i wsch. noszące nazwę Wdzydze z kilkoma wyspami i głęboko wciętemi zatokami; **jez. Radolne** w formie długiej, wąskiej zatoki posuniętej ku Z.; **jez. Glinowskie** takaż zatoka wysunięta na Pc.W. **Jez. Radolne** jest połączone krótkim przepływem z jez. Słupino. Przez jez. Wdzydze przepływa rz. Czarna Woda. Brzegi 15 m wys., do 30^0 nachylone, miejscami strome, pokryte polami ornemi, odcinkami zalesione. Na brzegach jeziora osiedla: 1) na zach. brzegu jez. Glinowskie w. Czarlina; 2) na płn. brzegu jez. Wdzydze

(odnoga wsch.) w. Wdzydze I.; 3) na wsch. brzegu jez. Wdzydze—w. Wdzydze II. Krawędziami przebiegają liczne drogi gruntowe. Na jeziorze dwa promy 15 m dłg., 4 m szer., pojemność 40 ludzi.

Jez. Chosen—1 km dłg., 0,1—0.8 km szer., 4—10 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 10 m wys., w płd. części zadrzewione.

h) Grupa jezior w rejonie mta Lipusz.

Jez. Lubiszewo—2,2 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 3—12 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 17 m wys., zadrzewione.

Jez. Karpno—1,5 km dłg., 0,4—1,5 km szer., 4—8 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., odcinkami zadrzewione.

Jez. Jemienice—1,4 km dłg., 0,1—0,6 km szer., 1—3 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 15 m wys., zadrzewione.

Jez. Weckie 3,5 km dłg., 0,1—0,6 km szer., 4—15 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 15 m wys., w zach. części zadrzewione.

Jez. Ostronka—1,3 km dłg., 0,1—0,4 km szer., 4—20 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 5 m wys.

Jez. Gibrowo (Bibrowo) 0,6 km dłg., 0,3 km szer., 3—6 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie 12 m wys.

Jez. Cheb—1,4 km dłg., 0,3 km szer., do 4 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie 6 m wys.

Jez. Wielkie Słupino—1,6 km dłg., 0,2—0,6 km szer., do 20 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 6 m wys.

Jez. Lipno—0,8 km dłg. i szer., do 2 m głęb., dno trf., brzegi ps.; krawędzie niskie.

Jez. Gogolin—0,6 km., dłg., 0,2 km szer., 4—7 m głęb., dno mul., brzegi ps., krawędzie do 16 m wys.

Jez. Rzuno—1,8 km dłg., 0,1—0,5 km szer., 20—40 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie 15 m wys., w zach. części zadrzewione.

Jez. Camenz—5,1 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 3—18 m głęb., dno mul., brzegi ps., krawędzie do 7 m wys. Przez jezioro przechodzi granica państwowa.

Jez. Wirowno—1,7 km dłg., 1,3 km szer., 20 m głęb., dno mul., brzegi ps., krawędzie odcinkami do 10 m wys.

Jez. Bielawa—1,1 km dłg., 0,3—0,8 km szer., 3—20 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 6 m. wys.

i) Grupa jezior Chojnice — Borzyszkowo.

Pasma jezior ciągną się w kierunku z Pc.Z. na Pd.W. wzgl. z Pc. na Pd. Teren pagórkowaty, zalesiony, miejscami podmokły, z dołami trf. do 2 m głęb. Przez jeziora połączone ze sobą przepływami, przepływa rz. Brda oraz wielki kanał Brdy.

Jez. Małe Szartowickie—1,4 km dłg., 0,1 — 0,2 km szer., 30—50 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., w zach. części zadrzewione.

Jez. Wielkie Szartowickie—2,1 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 15—25 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 15 m. wys., odcinkami zadrzewione.

Jez. Małe Somińskie—0,5 km dług., 0,2—0,4 km szer., 2—8 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 9 m wys. ps., odcinkami zadrzewione. Przez jezioro przechodzi granica państwowa.

Jez. Duże Somińskie—2,7 km dług., 0,8—2,1 km szer., 2—30 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps. łąkowe; krawędzie płaskie. Przez jezioro przechodzi granica państwowa.

Jez. Słonne—0,5 km dług., do 0,3 km szer., 5—8 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys.

Jez. Kielskie—4,3 km. dług., 0,1—0,3 km szer., 6 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys., ps., z Pd. i W. zadrzewione.

Jez. Lubońskie—0,3 km dług., 0,2 km szer., 3 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 6 m wys.

Jez. Borzyszkowskie—3 km dług., 0,1—0,7 km szer., 10—25 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys., na jeziorze dwie wyspy.

Jez. Wojskie—0,5 km dług., 0,2 km szer., 5—25 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 15 m wys.

Jes. Skompe—5,6 km dług., 0,1—0,4 km szer., 5—20 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie 6 m wys., zadrzewione.

Jez. Pianickie—1,1 km dług., 0,1—0,4 km szer., 4—15 m głęb., dno mul., brzegi ps., krawędzie do 10 m wys., zadrzewione.

Jez. Sinarka—0,4 km dług., 0,3 km szer. do 8 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 6 m wys., w wsch. części zadrzewione.

Jez. Radzińskie (Raduner)—0,9 km dług., 0,3—0,4 km szer., 8—20 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 15 m wys., w płn., wsch. części zadrzewione.

Jez. Młusino—3,3 km dług., 0,1—0,4 km szer., 6—25 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 5 m wys., w płd.-zach. części odcinkami zadrzewione. Na jeziorze wyspa.

Jez. Lesińskie (Lesnauer)—3,5 km dług., 0,1—0,5 km szer., 7—20 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 6 m wys., w płn. częśći zadrzewione.

Jez. Parszyńskie—1,5 km dług., 0,7—0,9 km szer., 4—20 m głęb, dno mul., brzegi ps., krawędzie do 7 m wys., w płd.-zach. i wsch. częściach zadrzewione.

Jez. Czekonie—0,6 km dług., 0,3 km szer., 5—10 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie 6 m wys.

Jez. Kosobudno—1,4 km dług., 0,3—0,5 km szer., 5—15 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 20 m wys., zadrzewione.

Jez. Wielkie Trzemeszno—3,3 km dług., 0,1—0,2 km szer., 6—15 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 5—8 m wys., zadrzewione.

Jez. Szwarzkop—1,3 km dług., 0,1—0,2 km szer., 8 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie płaskie, w zach. części zadrzewione.

Jez. Ostrowińskie—3,8 km dług., 0,1—0,3 km szer., 6—10 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 5 m wys., zadrzewione.

Jez. Zielone—1,1 km dług., 0,1—0,3 km szer., do 3 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 6 m wys. zadrzewione.

Jez. Gutzen—0,9 km dług., 0,1 km szer., 4—15 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 7 m wys., zadrzewione.

Jezioro bez nazwy na Pc. od jez. Gutzen—0,9 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 7 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 7 m wys., zadrzewione.

Jezioro bez nazwy na W. od wyb. Funkerbuhle—1,1 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 6 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 5 m wys., zadrzewione.

Jezioro bez nazwy na Z. od wyb. Piła—1,7 km. dłg., 0,1—0,5 km szer., 3 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., zadrzewione.

Jez. Płazno—2,9 km dłg., do 0,4 km szer., 8 m głęb., dno i brzegi ps., krawędzie do 15 m wys., zadrzewione.

Jez. Gr. Schooer (na Pd. od leśn. Drzewiec)—1 km dłg., 0,1—0,4 km szer., 6—25 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., zadrzewione.

Jez. Debszk 4,2 km dłg., 0,2—0,8 km szer., 10—20 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie 20 m wys., zadrzewione.

Jez. Łońskie—3 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 5—15 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 17 m wys., zadrzewione. Na jeziorze dwie wyspy.

Jez. Plensno—2—3 km dłg., 0,1—0,5 km szer., 8 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 20 m wys., zadrzewione.

Jez. Garliszno—2 km dłg, 0,1—0,3 km. szer., do 6 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 15 m wys., zadrzewione.

Jez.—Smarki 1 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 5—15 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., zadrzewione.

Jez. Milachowskie—1,7 km dłg., 0,1—0,6 km szer., 5—17 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., z Pc. i Pd. odcinkami zadrzewione.

Jez. Małe Głuchy 0,6 km dłg., 0,1—0,6 km szer., 7 m głęb., dno mul., brzegi ps., krawędzie do 10 m wys., zadrzewione.

Jez. Wielkie Głuchy 1 km dłg, 0,3—0,6 km szer., do 8 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., zadrzewione.

Jez. Pelplińskie—2,3 km dłg., 1,5—2,9 km szer., 3—25 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 6 m wys., w zach. i płd. części odcinkami zadrzewione.

Jez. Trzebielskie—2,1 km dłg., 0,2—0,6 km szer., 5—25 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys.

Jez. Kiedrowskie—1,3 km dłg., 0,2—1,2 km szer., 5—25 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., w płd. części zadrzewione.

Jez. Lipork, Liponk (pod w. Lipieniec)—0,6 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 1—3 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys.

Jez. Parszczenica—4,5 km dłg., 0,2—1 km szer., 4—10 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys., zadrzewione.

Jez. Śluza—2,7 km dłg., 0,1—0,5 km szer., 5—8 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., zadrzewione.

Jez. Długie—1,4 km dłg., 0,3—04 km szer., do 3 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 7 m wys.

Jez. Księże (Priester S.)—1,1 km dłg., 0,2—1,8 km szer., 4—12 m głęb., dno mul.; brzegi łąkowe, krawędzie do 5 m wys.

Jez. Laska—0,8 km dłg., 0,3—0,8 km szer., do 6 m głęb., dno mul., brzegi łąkowe; krawędzie 5 m wys.

Jez. Czarne—0,6 km dłg., 0,2 km szer., 4 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., zadrzewione.

Jez. Borzyn (Gr. Borrin)—1,3 km dłg., 0,1—0,3 km szer., do 10 m głęb., dno mul.; brzegi 8 m wys. ps., zadrzewione.

Jez: Nierostawskie—2,5 km dłg., 0,1—0,6 km szer., do 7 m głęb., dno mul., brzegi w płd. części odcinkami łąkowe; krawędzie do 10 m wys., z Pc. zadrzewione, z Pd. łąkowe.

Jez. Wielkie Zielone—1,3 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 3—12 m głęb., dno ps. mul., brzegi ps.; krawędzie do 15 m wys., ps., z Pc.W. zadrzewione.

Jez. Małe Zielone—0,7 km dłg., 0,2 km szer., 2—8 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys., zadrzewione.

Jez. Zychce (obok flw. Zychce)—1,2 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 5—10 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 6 m wys.

Jez. Witoszno—1,5 km dłg., 0.2—0,9 km szer., 10 m głęb., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys., z Z. i Pc. odcinkami zadrzewione.

0025

Jez. Karsino (Karsińskie)—4,6 km dłg., 0,9—2,3 km szer., 6—40 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 12 m wys., zadrzewione.

Jez. Długie—2,5 km dłg., 0,2—0,8 km szer., do 20 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys., z Z. zadrzewione.

Jez. Charzykowskie (Muskendorfer) —9,7 km dłg., 0,5—2,3 km szer., 4—35 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., zadrzewione, z Pd. otwarte. Na jeziorze prom pojemności 20 osób. i 2 łodzie motor. pojemności 8 i 10 osób.

Jez. W. Gwiazda (Gr. Onesen)—5,2 km dłg., 0,1—1 km szer., 6—30 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., z Pc. zadrzewione.

Jez. M. Gwiazda (Kl. Onesen)—2,4 km dłg., 0,2—0,3 km szer., do 30 m głęb., dno mul.; brzegi ps., krawędzie do 10 m wys.

Jez. Gr. Dorf—3,6 km dłg., 0,1—0,4 km szer., 4—20 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 12 m wys.

Jez. Piaschen—1,4 km dłg., 0,3—0,6 km szer., 3—15 m głęb., dno ps. mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys., ps.

Jez. Gr. Brzynk 1,2 km dłg., 0,2—0,3 km szer., 8 m głęb., dno mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys., z Pc.W. zadrzewione.

Jez. Chojnickie—1,4 km dłg., 0,3 km szer., do 10 m głęb. dno mul., brzegi łąkowe; krawędzie płaskie, ps.-gln.

Jez. Lichnowskie—0,5 km dłg., 0,2 km szer., do 8 m głęb., dno bgn., brzegi łąkowe; krawędzie płaskie.

Jez. Blumfeldzkie (Blumfelder)—1,5 km dłg., 0,3—0,4 km szer., 4—12 m głęb., dno mul., brzegi ps., z Pd. zadrzewione; krawędzie do 4 m wys., ps.

Jez. Ciechocińskie (Cekoner)—0,9 km dłg., 0,3—0,4 km szer., 3 m głęb., dno ps. mul., bazegi łąkowe; krawędzie płaskie.

Jez. Piastosińskie (Petztiner)—0,8 km dłg., 0,2—0,4 km szer., do 5 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps. na W. łąkowe; krawędzie do 4 m wys.

Jez. Żalińskie (Schöner)—2,3 km dłg., 0,1—0,5 km szer., do 7 m głęb., dno mul., brzegi ps.-gln., odcinkami łąkowe; krawędzie płaskie.

Jez. Głęboczek—0,9 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 2—14 m głęb., dno mul., brzegi ps.-gln.; krawędzie do 20 m wys.

Jez. Zielonka — (Frankenhagener) 1 km dłg., 0,1 — 0,4 km szer., do 4 m głęb., dno mul., brzegi ps.-gln.; krawędzie płaskie.

Jez. Grochowskie—1,9 km dłg., 0,1—0,4 km szer., do 5 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.-gln.; krawędzie do 8 m wys.

Jez. Wiktowskie—(Wittstocker) 2,1 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 4—15 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.: krawędzie do 13 m wys.

Jez. Proparcz—3,4 km dłg., 0,1—0,7 km szer., 2—10 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., z Z. i W. odcinkami zadrzewione.

Jez. Rcetzer—1,5 km dłg., 0,1—0,4 km szer., do 8 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 7 m wys., z W. odcinkami zadrzewione.

Jez. Bugnickie—1,4 km dłg., 0,1—0,4 km szer., do 8 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 8 m wys., z Pc. odcinkami zadrzewione.

Jez. Zaremba—1,3 km dłg., 0,1—0,4 km szer., do 3 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie z W. do 15, z Pc. do 3 m wys.

Jez. Resminar — 1,9 km dłg., 0,1—0,3 km szer., 4—15 m głęb., brzegi ps.-gln.; krawędzie do 10 m wys.

Jez. Mochel—3,1 km dłg., 0,3—0,8 km szer., 3—16 m głęb., dno i brzegi ps.; krawędzie do 15 m, z W. do 30 m wys.

Jez. Stobnoer—3,5 km dłg., 0,2—0,6 km szer., 3—15 m głęb., dno ps.-mul., brzegi ps.; krawędzie do 10 m wys., z Pd. zadrzewione.

j) Pasmo jezior Skarszewy—Starogard—Nowe.

Jez. Duże Borowno—1 km dłg., 0,3 km szer., 6 m głęb., dno mul., brzegi 10—15 m wys., uprawne, od Pd. zalesione; przy wodzie zarosłe trzciną; zbliżenie możliwe dla wozów.

Jez. Małe Borowno—0,5 km dłg., 0,3 km szer., 8 m głęb., dno mul., brzegi 10—15 m wys., łagodne, pokryte lasami, zarośnięte trzciną, dostępne dla pieszych.

Jez. Godziszewskie—5 km dłg., 0,4 km szer., 18 m głęb., dno w części płn. ps., w płd. muliste; brzegi 20 m wys., strome, uprawne, dostępne dla pieszych.

Jez. Damaszkowskie—2,3 km dłg., 0,3—0,6 km szer., 4 m głęb., dno ps.-żwir.; brzegi 5 m wys. łagodne, pokryte polami i łąkami, dostępne dla pieszych, a od w. Turza i Damaszki dla wozów.

Wzdłuż wymienionego pasma jezior komunikacja drogą gruntową ciągnącą—jez. Duże Borowno—w. Turza. Obserwacja przy brzegach niepokrytych lasem tylko z wierzchołków drzew.

Jez. Rywałdzkie—1,4 km dłg., 0,2 kmszer., 5 m głęb., dno mul.; brzegi 10—15 m wys. strome, pokryte polami ornemi, dostępne dla piech.

Jez. Szpęgawskie—1,5 km dłg., 0,3 km szer., 13 m głęb., dno ps.; brzegi 10 m wys., pokryte od W. polami uprawnemi od Z. lasami, dostępne dla pieszych, od W. dla wozów.

Jez. Zduńskie—3 km dłg., 0,2—04 km szer., 30 m głęb., dno ps.; brzegi 15 m wys., pokryte lasami, dostępne dla wozów.

Jez. Małe Borzechowskie—1,2 km dłg., 0,3 km szer., 20 m głęb., dno ps., od Pd. muliste; brzegi 10 m wys., pokryte łąkami, drzewami, dostępne dla pieszych.

Jez. Wielkie Borzechowskie—5 km dłg., 0,9 km szer., 50 m głęb., dno ps.; brzegi 20 m wys., pokryte szuwarem, trzciną i lasami, dostępne dla wozów.

Jez. Czarne—1,2 km dłg., 0,6 km szer., 5 m głęb., dno bgn., od W. ps.; brzegi 15 m wys., do 50^0 nachylone, pokryte polami uprawnemi i lasami, zarosłe trzciną i szuwarem, dostępne dla piechoty.

Jez. Łąke—2 km dłg., 0,4 km szer., 1,5 m głęb., dno bgn.; brzegi 15 m wys., łagodne, pokryte polami, lasem, zarosłe szuwarem, trzciną, dostępne dla piech.

Jez. Udzierz (Radodzierz)—2,5 km dłg. i szer., 4 m głęb., dno mul., od Pc. ps.; brzegi 15 m wys., strome, pokryte polami i lasem, zarosłe trzciną, dostępne dla wozów (od Pc. tylko dla piechoty).

Jez. Udzierskie—2,5 km dłg., 0,2—0,6 km szer., 2 m głęb., dno bgn., brzegi 5—15 m wys., łąkowe lub uprawne, zarosłe trzciną i szuwarem, dostępne dla piechoty.

Jez. Kałębie—4,2 km dłg., 3 km szer., 6 m głęb., dno ps.; brzegi 15 m wys., 5—40^0 nachylone, pokryte polami ornemi, zarosłe szuwarem, dostępne dla piechoty (od Pc. dla wozów).

Jez. Czarne—2,5 km dłg., 0,3—0,5 km szer., 4 m głęb., dno mul.; brzegi do 5 m wys. łagodne, pokryte polami ornemi, od W. lasem, dostępne dla wozów.

Jez. Słone—2,4 km dłg., 0,6 km szer., 10 m głęb., dno ps., od Pd. muliste; brzegi 10 m wys. łagodne, pokryte łąkami, polami ornemi i lasem, zarosłe trawą, trzciną i szuwarem, dostępne dla wozów od Pc.

Jez. Wstążki—1 km dłg., 0,1 km szer., 3 m głęb., dno mul.; brzegi 10 m wys., łagodne, przechodzące w łąki podmokłe, dostępne dla pieszych.

Jez. Wierzbińskie—1,2 km dłg., 0,15 km szer., 15 m głęb., dno mul.; brzegi 15 m wys. łagodne, pokryte polami i lasem, zarosłe trzciną i szuwarem, niedostępne.

Jez. Ocypel (Wielkie)—1,4 km dłg., 0,6 km szer., 30 m głęb., dno ps., od Pd.Z. mul.; brzegi do 30 m wys., od Pd. urwiste, pokryte polami ornemi, zarosłe szuwarem i trzciną, od Pc. otwarte; dostępność możliwa dla piechoty, (od Pc. i W. dla wozów).

K) Grupa jezior w rejonie Sępolno—Łobżenica—Bydgoszcz—Koronowo.

Rozpada się na szereg łańcuchów i małych grup:

k 1) Łańcuch Witosław—Borzyskowo—Małe Lutowo.

Jez. Witosławskie—3,6 km dłg., 0,2—2,5 km szer., z licznemi zatokami; brzegi zach. i płd. zalesione, strome, pozostałe przeważnie podmokłe. Krawędzie kotliny strome, szczególnie płn.

Jez. Mintarz—1,1km dług., 0,2 km szer., brzegi: zach. i wsch. strome, miejscami porośniete pojedyńczemi drzewami, płd. i płn. podmokłe. Między jez. Witosławskiem i jez. Mintarz ciaśnina 0,5 km szer., łąkowa, podmokła, porosła krzakami. Krawędź zach. około 40 m wys., dominuje.

Jez. Roscimińskie—1,4 km dług., 0,2 km szer., brzegi: zach. i wsch. strome, płd. i płn. niskie, podmokłe.

Jez. Czarnuńskie—2 km dług., 0,1 – 0,8 km szer., z kilkoma zatokami; zach. brzeg wys., stromy, zadrzewiony, pozostałe przeważnie podmokłe.

Jez. Głęboczek—1,2 km dług., 0,2 km szer., brzegi wys., strome, od strony zach. miejscami zadrzewione. W okolicy Borzyskowo kilka jezior bez nazwy, idących w kierunku z Z. na W.

Jez. Stryjewo—3,1 km dług., do 0,7 km szer., na płd. krańcu zatoka 0,7 km dług., 0,2 km szer. Brzegi wys., strome, zach. miejscami podmokły, od strony wsch. na półwyspach zadrzewiony. Na Pd. dwa jeziora bez nazwy. Między pierwszym jeziorem a jez. Stryjewo ciaśnina do 0,2 km szer., pokryta, zabudowaniami mka Dwierzchno (szosa Więcbork—Dwierzchno). Drugie jezioro bez nazwy pod w. Topola o brzegach: zach. wysoki, wsch. przeważnie podmokły.

Jez. Konicno—0,9 km dług., 0,8 km szer., brzegi wys., od Pd. i W. podmokłe.

k 2) Grupa małych jezior: Babba, Kochano, Ostrowo, Gardzinowo — o wymiarach 0,4—0,7 km dług., 0,5—0,6 km szer.

Jez. Babbado—4 m głęb., dno grząskie; brzegi niskie, od Z. zabagnione, trudno-dostępne, pozatem suche.

Jez. Kochano—3,4—m głęb., dno grząskie; brzegi niskie, podmokłe, naogół dostępne.

Jez. Ostrowo—4—5 m głęb., dno przeważnie grząskie; na jeziorze jedna wysepka; brzegi niskie (łąki osuszone) łatwo dostępne.

Jez. Gardzinowo—do 10 m głęb., dno mul., przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną. Brzegi od Zach. i płn. strony twarde, dostępne, pozatem zabagnione, zarośnięte krzakami.

Jez. Zakrzewskie—4—8,5 m głęb., dno przeważniegln., twarde, zamułone; brzegi dostępne, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jez. Helling—0,9 km dług., 0,3 km szer., 7—8 m głęb., dno mul.; brzegi płaskie, od Z. trf., grząskie, pokryte trawą, miejscami zalesione, trudno-dostępne, od W. ps.-gln. do 5 m wys., zalesione, łatwo-dostępne.

Jez. Juchacz—1,7 km dług., 0,5 km szer., brzegi bgn. W oddaleniu 0,1—0,5 km naokoło las igl.

Między jeziorami: Kochano—Ostrowo—Zakrzewskie—Babba i Gardzinowo ciaśnina płaska, otwarta, wejście odsłonięte, wyjście zakryte lasem i zabudowaniami w. w. Lubcza i Zakrzewska Osada.

k 3) Łańcuch jezior Przystawki—Więcbork.

Jez. Wiele—1,7 km dług., 1,3 km szer., do 10 m głęb., dno grząskie; brzegi płaskie, trf., miejscami zabagnione łąki, naogół

trudno-dostępne. Między jez. Wiele a jez. Mintarz ciaśnina 1,5 km szer., przeważnie podmokła łąka, miejscami porosła krzakami.

Jez. Pęperzyńskie—1,1 km dług., 0,5 km szer., 4—6 m głęb., o charakterze jak jez. Wiele. Między jez. Wiele a jez. Pęperzyńskiem ciaśnina 1,2 km szer., otwarta; punkty dominujące: od Z. wzg. 125, od W. wzg. 137.

Jez. Probowskie—rozdzielone na dwie prawie równe części przejściem suchem 150 m szer., przeciętem kanałem Rokitką (1,5 m szer., do 1 m głęb., dno i brzegi twarde); jezioro—0,6 km dług., 0,3 km szer., do 10 m głęb., dno przeważnie twarde; brzegi płaskie, suche, dostępne; zach. krawędź gln.-ps. od 10—15 m wys., łagodna, otwarta, wsch. do 20 m wys., do 40^0 nachylona, zalesiona.

Jez. Bendgoszcz—1,4 km dług., 0,2 km szer., o charakterze jak jez. Probowskie, z którem połączone rowem 1,5 m szer. i głęb., o brzegach suchych.

Jez. Runowskie—1 km dług., 0,8 km szer., do 12 m głęb., dno grząskie; brzegi miejscami płaskie, trf., zabagnione, miejscami 10—15 m wys., gln.-ps., zalesione.

Jez. Więcborskie—3,5 km dług., 0,2—0,7 km szer., do 12 m głęb., dno przeważnie twarde; brzegi: we wsch. i płd. części płaskie, przeważnie łąki trf., naogół suche, dostępne; w części płd. i zach. do 40 m wys., gln.-ps., przeważnie zarośnięte.

k 4) Jeziora w okolicy mta Łobżenica.

Jez. Wielkie—8,5 km dług., 0,3—0,5 km szer., z dwoma zatokami w środkowej części i tu 2 km szer. Brzegi strome, wysokie, wsch. dominuje. Przez środek jeziora wzdłuż, przebiega granica państwowa. Tylko wsch. koniec jeziora około 1,3 km dług., należy całkowicie do Polski.

Jez. Ostrowickie—1,4 km dług., 0,6 km szer., brzegi podmokłe, krawędzie wys.. przeważnie strome. Przez jezioro przebiega granica państwowa.

Jez. Czerwone—1 km dług., 0,4 km szer., brzegi naogół strome, w płn.-wsch. części zalesione, w płn.-zach. podmokłe.

Jez. Wielkie Luchowskie—1 km dług., 0,3 km szer., do 15 m głęb., dno przeważnie twarde, żwir., przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną, trudno-dostępne. Krawędzie gln.-ps., 10—12 m wys., łagodne, w płd. części zadrzewione, pozatem otwarte, pokryte polami ornemi. Odpływ na Pd. do jez. Trzebońskiego.

Jez. Małe Luchowskie—okrągłe 4—5 m głęb., dno grząskie, przy brzegach zarośnięte sitowiem; brzegi płaskie, podmokłe, trudno-dostępne. Krawędzie do 10 m wys., ps.-gln., łagodne, otwarte, pokryte polami uprawnemi. Odpływ na Pc. do rz. Łobzonki 1,2 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Wiatrogowskie (miejscowa nazwa Długie)—1,3 km dług., 0,2—0,3 km szer., miejscami do 20 m głęb., dno przeważnie twarde; brzegi płaskie, suche, dostępne. Krawędzie łagodne ps.-gln., otwarte, pokryte polami ornemi.

Jez. Liszkowskie—1,2 km dług., 0,4 km szer., do 12 m głęb., dno zamul., grząskie, przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzci-

ną; brzegi płaskie, podmokłe, silnie zadrzewione, naogół trudnodostępne.

Jez. Trzebońskie Małe—0,6 km dług., 0,3 km szer., do 4 m głęb., dno mul., przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną, miejscami zabagnione, od strony płn. dostępne; brzegi do 20 m wys., o zboczach do 40^0 nachylonych, zalesionych.

Jez. Trzebońskie Wielkie—do 30 m głęb., dno naogół twarde, przy brzegach przeważnie zarośnięte sitowiem i trzciną; brzegi 1 m wys., suche, pokryte trawą i krzakami. Krawędzie gln.-ps., otwarte, 12—15 m wys., pokryte polami ornemi, dostępne od strony płd.

k 5) Łańcuch jezior na Z. od Koronowo.

Jez. Słupowskie—4,5 km dług., do 0,3 km szer., do 28 m głęb., dno twarde, przy brzegach przeważnie zarośnięte sitowiem i trzciną, w części płd. płytkie, dostępne. Brzegi naogół zalesione, w części zach. i wsch. płaskie, łagodne, w płd. i płn. strome, miejscami urwiste. Krawędzie kotliny otwarte, gln.-ps., przejrzyste, pokryte polami ornemi. Wzg. 117 stanowi dogodny punkt obserwacyjny.

Posiada dwa dopływy w postaci strumyków, w zach. części od w. Drzewianowo 2—4 m szer. i od w. Krąpiewo 2—3 m szer., oraz odpływ na Pc.W. do jez. Wierzchocińskiego kanałem 1 km dług., 3—4 m szer., do 1 m głęb. Pomiędzy jez. Słupowskiem a jez. Wierzchocińskiem szosa Bydgoszcz — Obodowo. W dolinie dochodzi szosa z Mroczy. Na kanale odpływowym przepust kam. 6 m dług., 9,5 m szer., 4 m wys., obok most kolejki wąskotorowej 14 m dług., 3 m szer., 8 m wys., pozatem przeprawy dla zaprzęgów brak; przejście poza drogą możliwe tylko dla piech., a w czasie suchym (latem) dla pojed. jeźdźców.

Jez. Wierzchocińskie Wielkie—1,5 km dług., 0,4 km szer., do 12 m głęb., dno twarde, przy brzegach zarośnięte sitowiem, zamulone, w płn. części dostępne. Brzegi przeważnie pokryte krzakami, strome, do 15 m wys., gln.-ps., miejscami łagodnie sfalowane, pokryte polami ornemi. Na Z. przejrzyste, na W. zabudowane (w. Wierzchucin Kraiński), dobrze zadrzewione.

Odpływ na Pc. dwoma kanałami: wsch. 200 m dług., 2 m szer., 1 m głęb., sztuczny—wyzyskany dla młyna wodnego; zach. naturalny 4—6 m szer., 0,5—0,75 m głęb. Na jeziorze wyspa uprawna. Mostek przy młynie drw. na przycz. mur. 3 m dług., 4 m szer., zdatny dla wszelkich zaprzęgów; na kanale zach. most. drw. 6 m dług., 4 m szer., w złym stanie.

Jez. Wierzchocińskie Małe — 2,5 km. dług., 0,1—0,3 km. szer., do 12 m. głęb., dno miejscami mul., ramiona wydłużone 1—2 m głęb., zarośnięte sitowiem i trzciną—przy młynie, łatwo dostępne. Brzegi $20—30^0$ nachylone: wsch. pofałdowany, w płd. części zalesiony, zach. do 32 m wys., tarasowaty, miejscami (zbocza nad wodą) pokryty krzakami, w płn. części do 40 m. wys. Odpływ do jez. Studziennego dwoma kanałami naturalnemi 3—4 m szer., do 1 m głęb.; wsch. kanał do 300 m. dług., przy młynie wodnym kanał, zach. do 200 m dług. Na jeziorze wyspa uprawna. Punkty obserwacyjne stanowią: po zach.

stronie wzg. 134 i 132, po stronie wsch. wzg. 130, turbina wodna we w. Gogolinka i wieża kśł. we w. Gogolin.

Jez. Studzienne—0,8 km dłg., 0,3 km szer., do 30 m. głęb., dno przeważnie twarde, przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną; brzegi do 45° nachylone, strome, wsch. przeważnie zalesiony, zach. miejscami tylko, pokryty krzakami, naogół otwarty. Odpływ do jez. Długiego kanałem naturalnym do 6 m szer., zarośniętym sitowiem i krzakami. Na brzegu wsch. w. Byszewo położona tarasowato, na zach. młyn wodny. Wieża kśł. Byszewo stanowi punkt obserwacyjny na całe jez. Studzienne i jego krawędzie.

Jez. Długie—2,3 km dług., 0,2 km szer., do 9 m głęb., dno marglowe; 1 km na Pc. od Byszewa zwęża się do 10 m, i tu zabagnione, w porze suchej możliwe do przejścia dla piech. Wsch. brzeg. zalesiony, zach. miejscami tylko pokryty krzakami lub pojedyńczemi drzewami. Naogół otwarty, pokryty polami ornemi. Odpływ na Pc. do jez. Małe Tobolno strumykiem 3 m szer.

Jez. Małe Tobolno—0,7 km dłg., 0,2 km szer., przy brzegach zarośnięte trzciną, dno twarde; brzeg wsch. 2—5 m wys., łagodny, miejscami 30—40° nachylony, otwarty, zach. poprzecinany do 20 m głęb. o zboczach przeważnie pokrytych krzakami. Odpływ do jez. Wielkie Tobolno rowem 4—5 m szer., zarośniętym trzciną, do 1 m głęb. Stara odnoga łącząca te dwa jeziora zabagniona, możliwa do przejścia.

Jez. Wielkie Tobolno—1,1 km dłg., 0,3 km szer, o charakterze jak Małe Tobolno. Odpływ do jez. Buszkowskiego rowem 4—6 m szer., do 1 m głęb.; pod młynem Podgórze do 8 m szer. i tu rozlany w staw do 30 m szer., o dnie twardem.

Jez. Buszkowskie Wielkie—1,5 km dłg., 0,2 km szer., do 6 m głęb., w płd. części wyspa mul. zarośnięta sitowiem. Brzegi płaskie, grząskie, krawędzie pofałdowane, otwarte, pokryte polami ornemi gln.-ps. wznoszą się łagodnie tarasowato do 40 m wys. W płn. części przy os. Grzmotny Młyn grobla 100 m dłg., 10 m wys. z przepustem kam. przy turbinie i mostem drw. 10 m dłg., 4 m szer., w dobrym stanie na kanale odpływowym do 8 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Buszkowskie Małe—0,4 km dłg., 0,3 km szer., do 15 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, zabagnione. Krawędzie łagodne. Na Pc. odpływ do jeziorka (miejscowa nazwa Stawek) rzeczką 5—6 m szer. Odpływ do jez. Szczewo rzeczką 4—5 m szer., do 1 m głęb.; na drodze przejazd wbród i kładka dla pieszych.

Jez. Szczewo (Szewo)—1 km dłg., 0,5 km szer., dno w części płd. zamulone, zresztą twarde, przy brzegach płytkie, dostępne. Brzegi przeważnie strome, wsch. cały, a zach. w płn. części zalesiony. Odpływ do jez. Piaseczno kanałem: przed młynem Kadzionka 10—20 m szer., 1 m głęb., dno twarde, za młynem rozdziela się na dwa rękawy: wsch. 4—6 m szer., do 1 m głęb., zach. 3—4 m szer. (upust zapasowy) o wodostanie zmiennym, latem prawie suchy; przyjmuje rz. Lucimiankę.

Jez. Piaseczno—o charakterze jak powyższe. W płd. i płn. części zamul., zarośnięte sitowiem i trzciną. Krawędzie ps. lub

ps.-gln., 10—45° nachylone, zalesione. Odpływ na Pc. rzeczką 5—6 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Stroczno (Stoczno)—o charakterze jak jez. Piaseczno. Odpływ na Pc. do rz. Brdy rzeczką Krówka 5—6 m szer., do 1 m głęb. Krawędź zach. łagodna, pochyła, wsch. stroma zalesiona; zach. brzegiem biegnie droga leśna 3 m szer., dobra.

Jez. Turzynek—do 18 m głęb., dno mul. przy brzegach zarośnięte sitowiem, grząskie. Brzegi ps., miejscami zalesione, do 20 m wys., 20—30° nachylone. Przy wysokim stanie wody odpływ na Z. do rz. Sępolna rowem 0,5 — 1 m szer., do 1,5 m głęb., Płd. brzeg do 10 m wys., łagodny, płn. wyższy do 40° nachylony, stromy.

Jez. Kamionc—1 km dłg., 0,2 km szer., brzegi strome, wys., płd. i płn. podmokłe.

Jez. Żabno—1,4 km dłg., 0,1 — 0,15 km szer. brzegi wys., strome, na jeziorze wyspa. Prócz tego 5 małych jezior bez nazwy o charakterze j. w. Jeziora Kamionc, Żabno oraz 5 małych jeziorek stanowią odgałęzienie, idące od Byszewo w kierunku na Nowy Dwór.

Jez. Zelgoszcz na Z. od linji jezior Słupowo — Sokole — Kuźnica—1,2 km dłg., 0,6 km szer., przy brzegach zarosłe sitowiem i trzciną; brzegi podmokłe, krawędzie wys., strome.

Jez. Głuszcza—2,2 km dłg., 1 km szer., przy brzegach zarosłe sitowiem i trzciną; brzegi bgn., trudno dostępne. Na płd. brzegu zabudowania flw. Wiskitno.

k 6) Grupa jezior Koronowo—Świekatówko.

Jez. Świekatowskie—2,5 km dłg., 0,1 — 0,2 km szer., dno twarde, brzegi płaskie, w zach. części miejscami zabagnione. Krawędzie łagodne, otwarte, pokryte polami ornemi gln.-ps. Na Pd. odpływ kanałem sztucznym 1 m szer. i głęb.

Jez. Małe Łąckie 1 km dłg., 0,3 km szer., przy brzegach zabagnione, trudno dostępne; brzegi miejscami do 5 m wys., strome, zarośnięte olszyną; krawędzie otwarte, gln.-ps., pokryte polami ornemi. Odpływ do jez. Wk. Łąckiego kanałem 1 m szer. i głęb.

Jez. Wielkie Łąckie—ponad 30 m głęb., przy brzegach przeważnie zarośnięte trzciną; płn. brzeg zabagniony, pozostałe suche, od strony zach. łagodne, od wsch. do 40° nachylone, zarośnięte trawą i krzakami. Krawędzie gln.-ps., zach. otwarta, wsch. zabudowana, zasłonięta. Odpływ do jez. Piaseczno kanałem 1—4 m szer., do 1 m głęb. Poniżej młyna łąki podmokłe, na wiosnę zalewane.

Jez. Rudzieńskie (Rudzynek)—1,2 km dłg., 0,3—0,4 km szer., do 5 m głęb., dno mul., brzegi płaskie, miejscami zabagnione, naogół trudno dostępne. Krawędzie gln.-ps., łagodne, otwarte. Odpływ do jez. Rudno rowem 0,5 m szer.

Jez. Rudno (Borowe)—1,2 km dłg., 0,3 km szer., do 15 m głęb., dno mul., przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną. Brzegi zach. i wsch. 1—1,5 m, a miejscami do 10 m wys., zalesione. Odpływ na Pd. rowem 1 m szer., przepływającym przez łąki podmokłe.

Jez. Piaseczno—do 12 m głęb., dno przeważnie mul., brzegi w części płd. płaskie, zabagnione, pozatem suche do 15 m wys., łagodne, miejscami porośnięte drzewami. Krawędzie ps., zach. zalesiona, wsch. pokryta polami ornemi, zabudowana, mało przejrzysta. Odpływ na Pc. kanałem 3—4 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Szukaj—0,5 km dłg., 0,3 km szer., dno zamul., brzeg płd. zarośnięty gęsto krzakami (pastwisko i torfowiska). Odpływ do jez. Pluszno kanałem 3,4 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Pluszno—0,7 km dłg., 0,4 km szer., brzegi płaskie, otwarte, zabagnione, niedostępne, dno mul.; połączone z jez. Sierockiem tego samego charakteru, wsch. brzeg niski, suchy, do 10 m wys., zabudowany (w. Sierock) pozostałe brzegi łąkowe, trf., poprzecinane rowami i dołami trf. Odpływ na Z. kanałem 2—3 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Jasienieckie (Serwatka)—na jeziorze dwie małe wyspy, dno zamul., przy brzegach zarośnięte sitowiem, zabagnione, niedostępne; brzegi płaskie, zarosnięte krzakami. Krawędzie łagodne, ps.-gln.; płn. zalesiona, płd. otwarta, pokryta polami ornemi — dominuje.

Jez. Zamkowe—0,7 km dłg., 0,5 km szer., silnie zabagnione, brzegi przeważnie pokryte olszyną i sitowiem, trudno-dostępne.

Jez. Święte—zamul., przy brzegach zarośnięte sitowiem; brzegi do 1 m wys., przeważnie suche, trf. Odpływ rowem 1 m szer. i głęb., zarośniętym krzakami przez torfowiska, zarośnięte sitowiem i trzciną do, 2 m głęb. do jez. Kociołek o tym samym charakterze, połączonego również z torfowiskami i dalej rowem do 2 m szer., do 1 m głęb., z jez. Zamkowem. Dolina tych jezior płaska, łąki trf., dla piech. zawsze do przebycia.

Jez. Łipkesz—1,5 km dłg., 0,3 km szer., brzegi wys., strome, zalesione. Wsch. krawędzią w lesie przebiega droga gruntowa. Na Pd. małe jeziorko bez nazwy.

Jez. Wielkie Suche—2 km dłg., 0,2—0,5 km szer., do 4 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, łąkowe, przeważnie podmokłe zlewają się łagodnie z krawędziami, w części płn. i płn.-wsch. zalesionemi.

Jez. Małe Suche—1,5 km dłg., 0,2—0,4 km szer., o charakterze jak poprzednie. Brzegi naogół wys., łagodne, na Pc.W. podmokłe. Między jeziorami ciaśnina pokryta zabudowaniami w. Suchau.

k 7) Grupa Jezior na Pc. od Bydgoszczy.

Jez. Dobrcz—1,7 km dłg., 0,2 km szer., do 8 m głęb., dno grząskie; brzeg płn. częściowo zabagniony, pozostałe suche i dostępne. Od Pd.Z. połączone przekopem z jez. Kussowo.

Jez. Kussowo (Kussowskie)—1,2 km dłg., 0,7 km szer., 6—8 m głęb,, dno grząskie, brzegi niskie, przeważnie suche i łatwo dostępne.

Jez. Borowno—1,4 km dłg., 0,5 km szer., 3—12 m głęb., dno mul., przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną; brzegi niskie, twarde, od zach. strony zalesione, naogół łatwo—dostępne.

IV. Pojezierze Kujawskie.

Główny blok pojezierza kujawskiego stanowi rozległy czworobok jezior, zamknięty linją Szubin—Inowrocław—Sępolno—Gniezno. Czworobok ten przecięty jest w kierunku południkowym 6 łańcuchami wielkich jezior, połączonych przepływami i luźnie związanych z sobą grupami drobnych jezior i stawów.

Obok tego czworoboku występują dwie mniejsze grupy, mianowicie: na Z. grupa jezior w rej. Margonin—Wągrowiec—Gołańcz, a na W. grupa w rej. Sępolno — Osięciny — Brdów. Pozatem do pojezierza kujawskiego włączone zostały odosobnione grupy jezior, porozrzucane na całym obszarze na Pd. od rz. Noteć i kanału Bydgoskiego.

W ten sposób pojezierze kujawskie dzieli się na następujące grupy:

a) grupa jezior Szubin — Inowrocław— Sępolno— Gniezno (złożona z 6-ciu łańcuchów);
b) grupa jezior Margonin—Wągrowiec—Gołańcz;
c) „ „ Sępolno—Osięciny—Brdów;
d) grupy odosobnione.

a) Grupa jezior w rejonie: Szubin — Inowrocław — Sępolno—Gniezno.

Łańcuchy jezior tej grupy biegną wężowato w zasadniczym kierunku z Pd. na Pc. z odchyleniami ku W. Każdy łańcuch składa się z szeregu znaczniejszych i kilku mniejszych jezior, połączonych ze sobą rowami odwadn. lub rzekami.

Jeziora zamarzają przy—10^0 C., tworząc przy długotrwałych mrozach powłokę lodową do 1 m grubości; używanie dróg zimowych może się wtedy odbywać w dowolnych kierunkach. W czasie roztopów wiosennych poziom wody jezior podnosi się średnio o 1—1,5 m. Teren przyległy przeważnie pagórkowaty, między mtami Gniezno—Żnin—zalesiony.

a 1) Łańcuch jezior górnego biegu rz. Wełna.

W zach. i płn. stronie mta Gniezno kilka małych jezior od 0,5 do 1 km dłg., do 0,3 km szer., 2,5—3 m głęb. Brzegi ps.-gln., 10—15 m wys., przeważnie strome, pokryte polami ornemi.

Jez. Wierzbieczany—3,5 km dłg., 0,3—1,2 km szer., z licznemi zatokami; krawędzie kotliny pagórkowate, przeważnie strome; od Pd.W. przylega mała podmokła łąka i jezioro bez nazwy, przy brzegach porosłe sitowiem.

Jez. Jankowskie—1,3 km dłg., do 0,4 km szer.; brzegi: płn.-wsch. stromy, płd.-zach. niski, łąkowy.

Jez. Łęgi—1,3 km dłg., 0,3—0.5 km szer., brzegi niskie, łąkowe, podmokłe; krawędzie kotliny pagórkowate.

Jez. Piotrowskie—2,5 km dłg., 0,15—0,3 km szer.; brzegi wys., zalesione.

Jez. Ławiczno—0,7 km dłg., 0,5 km szer.; brzegi podmokłe łąkowe, trudno-dostępne; krawędzie zalesione.

Jez. Biskupskie—okrągłe o średnicy 0,5 km; brzegi podmokłe, krawędzie zalesione. Na Pc.W. od jez. Piotrowskiego pasmo małych jeziorek (w lesie), ciągnących się z Pc. na Pd. w kotlinie podmokłej, trudno-dostępnej.

Jez. Mielno—1,5 km dług., 0,2 km szer., 4 m głęb., dno grząskie. Brzegi ps.-gln. do 10 m wys., zalesione, trudno-dostępne.

Jez. Lubcz—1,6 km dług., 0,3 km szer., 4,5 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi ps.-gln. do 15 m wys., pokryte na Pc.W. polami ornemi, na Pd.Z. lasem igl.

Jez. „Andreas"—0,5 km dług., 0,4 km szer.; brzegi łąkowe, podmokłe, trudno-dostępne.

Jez. Zioło—3,7 km dług., 0,2—1,1 km szer., do 7 m głęb., dno mul.; brzegi łagodne, miejscami strome lub podmokłe. Na jeziorze wyspa podmokła.

Jez. Rogowskie—2,8 km dług., 2,1 km szer., 4—9 m głęb., dno grząskie; brzegi ps.-gln., 10—15 m wys., łagodne, pokryte polami ornemi, od Z. zalesione.

Jez. Niedźwiady (Neitwalde)—0,9 km dług., 0,25 km szer., do 5 m głęb., dno grząskie, miejscami ps. Brzegi gln.-ps., 5—10 m wys., łagodnie nachylone, pokryte polami ornemi.

Jez. Kołdrąbskie—0,4 km dług., 0,2 km szer., 3—9 m głęb., dno grząskie; brzegi ps.-gln. do 15 m wys., miejscami strome, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jez. Dziadkowskie—3,6 km dług., 0,2 km szer.; brzegi przeważnie podmokłe; krawędzie wysokie, na Pc.W. zalesione.

Jez. Tonowskie—4 km dług., 0,2—1,1 km szer.; brzegi podmokłe, krawędzie wysokie, otwarte.

Jez. Izdebno—4,8 km dług., do 0,5 km szer.; brzegi naogół wysokie, otwarte.

Jez. Kaczkowo—0,4 km dług., 0,1 km szer., brzegi wysokie, otwarte.

Pozatem łączy się z opisanym łańcuchem szereg mniejszych jezior porozrzucanych w nieregularnych kierunkach, przeważnie w gęstych lasach igl. Przeciętne wymiary jezior—0,4—0,7 km dług., 0,25—0,4 km szer., 3—5 m głęb., o dnach grząskich lub ps.-mul. Brzegi płaskie, lekko podmokłe, łąkowe lub uprawne.

a 2) Łańcuch jezior Ostrowite—Żnin—Gąbin.

Biegnie wężowato, poczynając od jez. Ostrowite w kierunku na Pc.Z. do mka Żnin. Rowy odwadniające i kanały łączące jeziora do 3 m szer., 0,5—0,75 m głęb., o dnie grząskiem, brzegach płaskich, nawet podczas suszy podmokłych. Ciaśniny przeważnie zalesione, uciążliwe do przebycia dla piechoty. Teren przyległy falisty, tworzy małe kotlinki suche, uprawne, o stokach łagodnych, lekko sfałdowanych lub równinnych. Obserwacja terenu przyległego i przepraw w lesie niemożliwa; ogólna obserwacja z wież kśl. w. Ostrowite Kościelne, Trzemeszno, Gąsawa i Żnin, ze wzg. na wsch. krańcu mka Trzemeszno i na Pc.W. od w. Powiadacze.

Jez. Ostrowite—6,1 km dług., 0,2—0,6 km szer., z licznemi odgałęzieniami, 7—12 m głęb., dno ps. lub grząskie; brzegi

5—15 m wys., częściowo strome, naogół łagodne, miejscami lekko podmokłe. Jedna wyspa o brzegach podmokłych, dostępna podczas letniej pory tylko dla piechoty.

Jez. Zielin (na mapie bez nazwy)—0,4 km dłg., 0,15 km szer., 3 m głęb., dno grząskie; brzegi 5—10 m wys., łagodne, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jez. Popielewskie—9 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 5—12 m głęb., dno ps.; brzegi gln.-ps., do 15 m wys., łagodne, gdzieniegdzie strome, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jezioro bez nazwy (nazwa miejscowa nieustalona w zależności od położenia osiedli, np. Kruchowo, Cytrynowo, Folusz) 4,4 km dłg., 0,1—0,2 km szer., 4 m głęb., dno ps.; brzegi ps.-gln., do 10 m wys., łagodne, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jez. Oćwieka—3,3 km dłg., 0,25—1 km szer., 3—7 m głęb., dno grząskie; brzegi ps.-gln., do 10 m wys., strome, na Pd. zalesione.

Jez. Gąsawskie—2 km dłg., 0,4—0,7 km szer., do 8 m głęb., brzegi 10—20 m wys., miejscami płaskie, podmokłe, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jez. Godawskie—0,6 km dłg., 0,4 km szer., 5 m głęb., dno grząskie; brzegi ps.-gln.: zach. do 10 m wys., wsch. płaski podmokły.

Jez. Biskupińskie—1,6 km dłg., 0,7—0,9 km szer., 6—11 m głęb., dno grząskie; brzegi ps.-gln., płaskie, zlekka podmokłe.

Jez. Wenecja—2,6 km dłg., 0,15—1 km szer., 8—14 m głęb.; brzegi odcinkami do 15 m wys., łagodne, pozatem płaskie, pokryte polami i łąkami.

Jez. Długie—2,1 km dłg., 0,4 km szer., 4—9 m głęb., dno grząskie; brzegi gln.-ps., płd. i płn. płaski, podmokły, wsch. i zach. do 15 m wys., strome.

Jez. Małe Żnińskie—2,4 km dłg., 0,4—1 km szer., 5—15 m głęb., brzegi płaskie, suche, uprawne.

Jez. Duże Żnińskie—3,4 km dłg., 0,5—2,4 km szer., 8—20 m głęb., brzegi ps.-gln., do 20 m wys., łagodne, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jez. Kasten—0,7 km dłg., 0,35—0,5 km szer., 6 m głęb., dno grząskie; brzegi ps.-gln., 10—15 m wys., łagodnie nachylone, uprawne.

Jez. Długie (Langer)—2,1 km dłg., 0,25—0,45 km szer., do 7 m głęb., dno grząskie; brzegi gln.-ps., 10—15 m wys., łąkowe i orne.

Jez. Żnińskie Wielkie—3,2 km dłg., 2,4 km szer., 5—36 m głęb., przy brzegach płytkie, dostępne; dno zamulone. Brzegi płaskie; zach. wznosi się łagodnie do 20 m wys., wsch. stromy, do 25 m wys. Odpływ na Pc. rz. Gąsawka.

Jez. Dobrylewskie—1,3 km dłg., 0,5 km szer., 7—8 m głęb., przy brzegach płytkie, zarośnięte sitowiem i trzciną, trudnodostępne; dno zamulone. Brzegi płaskie, podmokłe, zadrzewione. Na Pc. odpływ do jez. Sobiejuchskiego kanałem do 10 m szer., do 1 m głęb., o brzegach grząskich, trf.; na kanale most drw., zdatny tylko dla lekkich zaprzęgów; obok most kolejki wąskotorowej. Przejście wbród dla zaprzęgów niemożliwe.

Jez. Sobiejuchskie—2,6 km dług., 0,9 km szer., 7—8 m głęb., dno zamulone, przeważnie twarde, przy brzegach płytkie, zarośnięte sitowiem i trzciną, naogół dostępne. Brzegi płaskie, zach. częściowo zalesiony, wsch. otwarty. Na Pc. łączy się z jez. Żędowskiem kanałem 6—8 m szer., 1—1,5 m głęb., o brzegach trf., grząskich. Nad jez. Sobiejuchy las mieszany 40—60 lat, do przebycia dla piechoty i kaw.

Jez. Żędowskie—1,5 km dług., do 0,5 km szer., do 20 m głęb., przy brzegach płytkie, dno twarde; brzegi płaskie, dostępne. Na Pc. odpływ do jez. Wąsosz, na Pd. do jez. Sobiejuchy.

Jez. Wąsosz – 1,5 km dług., 0,5 km szer., do 20 m głęb., przy brzegach płytkie, dostępne; dno twarde. Odpływ na Pd. do jez. Żędowskiego kanałem do 6 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Skrzynka—0,6 km dług., 0,3 km szer., brzegi naogół wys.; płd. zalesiony.

Jez. Gąbińskie—1,4 km dług., 0,4 km szer., brzegi łąkowe, podmokłe; krawędzie kotliny pagórkowate.

a 3) Łańcuch Powidz—Mogilno—Parlin—Chomiąża.

Biegnie wężowato na Pc., tworząc w środkowej swej części rozległą ciaśninę, od jez. Siecienica do jez. Chomiąża; kotliny jezior w dorzeczu rz. Noteci połączone między sobą dolinami strumyków. Strumyki łączące jeziora 3,5 m szer., 0,5—1,3 m głęb., o dnach grząskich, brzegach zlekka podmokłych, trudnych do przebycia dla kawalerji. Teren przyległy w początkowym odcinku lekko falisty, zalesiony; w końcowym—przechodzi w silnie pofałdowany o zboczach stromych, tworząc kotlinki gdzieniegdzie zlekka podmokłe; gleba przeważnie ps.-gln. i gln-ps. Obserwacja ogólna możliwa z wież kościołów w miejsc. Wylatowo, Mogilno, Parlin i Chomiądza oraz odcinkami ze wzniesień terenowych nad brzegami lub w pobliżu jezior.

Jez. Skorzęcińskie—5—8 km dług., 3 km szer, 9—18 m głęb., dno grzęskie, miejscami ps.; brzegi płaskie, na Pd. zalesione gęstym lasem igl., na Z. podmokłe, pokryte dołami trf.

Jez. Białe—1,3 km dług., 0,5 km szer., 4—9 m głęb., dno grząskie; brzegi zalesione: wsch. 5—10 m wys. stromy, miejscami płaski, zalesiony, zach. podmokły, przedstawiający polankę, pokrytą częściowo dołami trf.

Cztery małe jeziora bez nazwy—0,5—0,8 km dług., 0,25 km szer., 4 m głęb., dna grząskie; brzegi 10—20 m wys., strome, miejscami łagodne, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jez. Szydłowieckie—5,5 km dług., 0,3 km szer., 4—9 m głęb., dno ps.; brzegi 5—15 m wys., łagodne, miejscami strome.

Jez. Żabno albo Mogilno—0,3 km dług., 0,2—0,3 km szer., dno ps., przy płd. krańcu mka Mogilno grząskie, silnie zarośnięte trzciną i wodorostami. Brzegi: wsch. do 30 m wys., stromy, inne 10—15 m wys., łagodnie nachylone, pokryte polami ornemi i łąkami. Most kol. przez jezioro pod w. Żabno (po nałożeniu jezdni dla wszystkich zaprzęgów do użycia).

Jez. Wiecanowskie—4 km dług., 0,1—0,3 km szer., 5—8 m głęb., dno ps., miejscami grząskie; brzegi do 10 m wys., o łagodnych zboczach, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jez. Siecienica—0,9 km dłg., 0,15 — 0,3 km szer., 3 — 7 m głęb.; brzegi do 15 m wys., o zboczach łagodnych, na Pc. i Pd. podmokłych, pokrytych dołami trf.

Jez. Chomiąża—2,1 km dłg., 0,5—0,7 km szer., 9 — 16 m głęb., dno grząskie; brzegi 10—15 m wys., o zboczach łagodnych.

Jez. Polusz—1,9 km dłg., 0,35—0,5 km szer. 4—7 m głęb., dno grząskie; brzegi: płd. płaski, płn. 10 m wys., stromy, zalesiony.

Jez. Ostrowce—4,1 km dłg, 0,2 — 0,8 km szer. 12 — 18 m głęb., dno grząskie; brzegi 10—12 m wys., odcinkami zalesione, strome, gdzieniegdzie łagodne, pokryte polami ornemi.

Jez. Kierzkowo—2,2 km dłg., 0,2—0,5 km szer., 6 — 11 m głęb., dno grząskie; brzegi: wsch. do 20 m wys., stromy, zach. niski.

Jez. Pturek (Ptur albo Wolickie)—3,4 km dłg., 1,1 km szer., 7—15 m głęb., dno grząskie lub ps.; brzegi: płd. 15—20 m wys. o zboczach łagodnych, inne płaskie o glebie podmokłej, naogół niedostępne.

a 4) Łańcuch Orchowo—Gębice—Pakość.

Biegnie na Pd. od mka Pakość przeważnie w dolinie rz. Noteci, która, nie będąc tu skanalizowaną, miejscami rozlewa szeroko i tworzy łańcuch niewielkich jezior. Rz. Noteć, łącząca jeziora 6—14 m szer., o dnie grząskiem, brzegach płaskich, dolinie podmokłej, pokrytej dołami trf. Teren przyległy przeważnie lekko falisty, miejscami równinny. Gleba w początkowym odcinku ps., ps.—gln., dalej do końca przeważnie ps. Obserwacja z wież kościołów we w. Orchowo, w mku Gębice, Kwieciszewo, we w. Bronisław, Rzadkwin, Ostrowo, oraz ze wzgórza w odległości 1,5 km na Pd.Z. od w. Dobieszewice.

Dwanaście małych jezior bez nazw— 0,2—0,7 km dłg., 0,1—0,3 km szer., do 6 m głęb., o dnie grząskiem. Brzegi 10—20 m wys., strome, miejscami łagodne, zlewają się z doliną, i tu łąkowe, lekko podmokłe.

Jez. Kamienieckie—6,2 km dłg., 0,2—0,6 km szer., 6—11 m głęb. dno grząskie, miejscami ps.; brzegi 10—15 m wys., odcinkami płaskie, podmokłe, poryte dołami trf.

Jez. Gać— 1,6 km dłg., 0,2 km szer., 3 — 8 m głęb., dno grząskie; brzegi: zach. płaski, podmokły, wsch. 15 m wys. łagodny, pokryty polami ornemi i łąkami.

Jez. Bronisław—1,6 km dłg., 0,6 km szer., 5 — 9 m głęb.; brzegi zarośnięte trzciną, płaskie, podmokłe, poryte rowami trf., na wiosnę niedostępne.

Jez. Pakość—15 km dłg., 0,4—0,6 km szer., 7—15 m głęb.; brzegi 10—20 m wys., strome, miejscami płaskie lub łagodnie nachylone. Przeprawa berlinkami, łodziami i kolejką linową, niezależnie od tego most drw. dla lekkich zaprzęgów i most kol. kratowy — po nałożeniu jezdni dla wszystkich zaprzęgów do użycia. Na Pc. od mka Pakość śluzy regulujące odpływ wody do rz. Noteć.

a 5) Łańcuch jezior Powidz—Ostrowo—Strzelno.

Biegnie na Pc. poczynając od mka Słupca doliną rz. Meszna o glebie podmokłej, pokrytej dołami trf., na wiosnę nie do przebycia (w lecie miejscami dla pieszych). Między jeziorami

Wojczyńskie i Ostrowo ciaśnina 2 km szer., zalesiona. Teren przyległy przeważnie równinny lub lekko falisty, w początkowym odcinku zalesiony znacznemi kompleksami leśnemi. Obserwacja z wieży kościołów mka Słupca i płn. zabudowań w. Salomonowo. Rowy, łączące jeziora, do 2 m szer. 0,5 m głęb. nie przedstawiają przeszkody dla piechoty i kawalerji. W miejscach przepraw małe mostki wytrzym. do 2,5 T.

Jez. Powidzkie—11,5 km dług., 0,5—2,8 km szer., 12—20 m głęb., dno grząskie lub ps.; brzegi płaskie, lekko podmokłe, odcinkami do 10 m wys. o stokach łagodnych (zach. i płn.-zach.), miejscami zalesione lub pokryte polami ornemi i łąkami. W mku Powidz 4 łodzie rybackie.

Jez. Budzisław—3,7 km dług., 0,1 — 0,7 km szer., 9 — 15 m głęb., dno grząskie; brzegi płaskie, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jez. Suszewo—3,2 km dług., 0,2—0,4 km szer., 4—7 m głęb., dno grząskie; brzegi płaskie, pokryte polami ornemi i łąkami.

Jez. Wilczyn—5,5 km dług., 0,2—0,4 km szer., 6—10 m głęb., dno grząskie; brzegi płaskie, w środkowej swej części zalesione, pozatem orne i łąkowe.

Jez. Wojcińskie (Kownaty)—5,7 km dług., 0,2—0,5 km szer., do 7 m głęb., dno ps., miejscami grząskie; brzegi płaskie, pod leśn. Wysoki Most zalesione.

Jez. Ostrowo—6,5 km dług., 0,2—0,35 km szer., 7—14 m głęb., dno ps. lub grząskie; brzegi płaskie, zalesione.

a 6) Łańcuch jezior Ślesin—Skulsk—Kruszwica.

Składa się z szeregu znacznych jezior, połączonych z sobą rowami sztucznemi, nieprzedstawiającemi przeszkody dla piechoty i kawalerji. W miejscu przepraw małe mostki o wytrzym. do 5 T. Między jez. Ślesin a jez. Czartkowskiem (Jadwigi) ciaśnina 6 km dług. o glebie ps.-gln

Teren przyległy przeważnie lekko falisty lub równinny, miejscami zalesiony małemi laskami, kępami lub pojedyńczemi drzewami. Obserwacja przepraw tylko z wież kościołów we w. Gocławice, mkach Ślesin, Skulsk, Kruszwica oraz z Mysiej Wieży w Kruszwicy.

Jez. Gosławice—4,8 km dług., 0,8—1.6 km szer., 4—9 m głęb., dno mul.; brzegi do 5 m wys., na W. podmokłe, trudno dostępne.

Jez. Pontlów—4,2 km dług., 0,3 — 1 km szer., brzegi lekko zadrzewione, na Pd. podmokłe, trf., w porze suchej miejscami dostępne. Od płd. strony jeziora przeprowadzony kanał Morzysławski, wpadający do rz. Warty, zarośnięty i zamulony, 10—12 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Mikorzyn—6,3 km dług., 0,2—0,7 km szer., 6—20 m głęb., dno ps., miejscami bgn.; brzegi 10 — 15 m wys., strome, płd. płaski, pokryty polami ornemi i łąkami.

Jez. Ślesin—4,1 km dług., 0,2—0,5 km szer., 4—18 m głęb., dno ps.; brzegi do 12 m wys., o stokach stromych.

Jez. Czartkowskie (Jadwigi albo Paniejewskie — w zależności od nazw wiosek, położonych nad brzegami)—4—12 m głęb., dno grząskie; brzegi płaskie, suche.

Jez. Skulska Wieś—2,3 km dłg., 0,4—0,6 km szer., 6—16 m głęb., dno grząskie: brzegi suche, płaskie, na Pc. podmokłe, miejscami poryte dołami trf.

Jez. Skulskie—2,5 km dłg., 0,4—0,7 km szer., 8—20 m głęb., dno ps.; brzegi na Pd. podmokłe, na Pc. do 15 m wys., o stokach stromych.

Jezioro bez nazwy—0,5 km dłg., 0,1 km szer., do 7 m głęb.; brzegi płaskie, podmokłe, trf., poryte dołami.

Jezioro bez nazwy—0,4 km dłg., 0,3 km szer., 3.5 m głęb., dno grząskie, brzegi płaskie, podmokłe, łąkowe, poryte dołami trf.

Jez. Gopło wraz z odgałęzieniami—około 28 km dłg., 1,4—2,8 km szer.; na jeziorze trzy wyspy podmokłe, w porze mokrej niedostępne; 4 — 15 m głęb., dno grząskie lub ps.: Brzegi zmienne: do 10 m wys. lub płaskie, miejscami lekko zadrzewione, w przeważnej swej długości podmokłe i poryte dołami trf. i tu na wiosnę niedostępne. Na jeziorze statek parowy pojemności 100 ludzi, pozatem trzy berlinki, 8 łodzi rybackich i 11 spacerowych. Miejsca przewozowe: Złotowo — Ostrówek; Siemionki—Przedgople; Lachmirowice—Podszymiechy.

Płd. część jeziora, połączona z niem rz. Noteć nosi nazwę jez. Goplana.

Jez. Szarlej—3,6 km dłg., 0,2—0,4 km szer., 3,7 m głęb. dno grząskie; brzegi płaskie, w środkowej części do 15 m wys., płd. brzeg zlewa się z rz. Notecią i jej doliną, podmokłą, porytą dołami trf., trudno-dostępną.

Jez. Truszczyńskie—1,4 km dłg., 0,3 km szer., 3,6 m głęb., dno ps.-mul., brzegi płaskie.

b) Grupa jezior Margonin—Wągrowiec—Gołańcz.

Jez. Chawłodno—0,4 km dłg., do 0,2 km szer., zarośnięte zupełnie sitowiem, przedstawia trzęsawisko niedostępne. Brzegi płaskie, bgn. Odpływ na Pd.Z. rowem 1—2 m szer.; na rowie przepust kamienny pod nasypem 1 m wys., rozmytym — przejazd dla zaprzęgów tylko po uprzedniem rozpoznaniu.

Jez. Podjezierze—1 km dłg., 0,2 km szer., do 9 m głęb., w części płd. dno zamul., pozatem twarde. Brzegi płaskie, suche, gln., pokryte trawą, łatwo-dostępne. Krawędzie do 45° nachylone, pokryte trawą lub zarośnięte krzakami; wsch. krawędź zasłonięta w. Podjezierze. Odpływ na Pd. rowem 3—4 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Grylewo—4,5 km dłg., 0,2 km szer., do 12 m głęb., dno mul., miejscami twarde. Krawędź wsch. w części płn. zakryta w. Laskownica Wielka, zresztą otwarta, pokryta polami uprawnemi. Odpływ na Pd. kanałem 4—5 m szer.

Jez. Bukowiec—1,7 km dłg., 0,1—0,5 km szer., do 18 m głęb., dno przeważnie grząskie. Brzegi płaskie, podmokłe, mało dostępne. Krawędzie do 10 m wys., naogół strome o zboczach zarośniętych krzakami. Łączy się na Pd. z małem jez. przekopem 5—6 m szer., do 0,75 m głęb. Odpływ na Z. kanałem 4—5 m szer., do 1 m głęb., dla piech. z trudem do przebycia.

Jez. Kobylec—1,9 km dłg., 0,2—0,5 km szer., do 12 m głęb., dno przeważnie mul.; brzegi do 5 m wys., dostępne. Krawędzie do 12 m wys., łagodnie pochylone; wsch. w płd. części zalesiona, pozatem uprawna. Odpływ na Pd.Z. kanałem 5—6 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Durowo—3,5 km dłg., 0,2—0,6 km szer., do 30 m głęb., dno przeważnie twarde, przy brzegach zarośnięte sitowiem. Brzegi miejscami płaskie (część wsch. i płd.) pozatem do 10 m wys., strome i zalesione. Odpływ na Pd. do rz. Wełny kanałem 4,5 m szer., do 1 m głęb.

Między jez. Durowo a jez. Kobylec ciaśnina przecięta kanałem, łączącym te jeziora—6 m szer., 1 m głęb., w mokre pory trudno-dostępna. Wejście w lesie Wągrowieckim zakryte, wyjście otwarte; brzeg płd. bezpośrednio góruje nad w. Kobylec.

Jez. Łęgowskie—3,8 km dłg., do 0,5 km szer.; brzegi na Pc. płaskie, bgn., na Pd. pagórkowate. Przez jezioro przepływa rz. Wełna.

Jez. Wiatrowo—1,3 km dłg., 0,3 km szer.; brzegi przeważnie bgn., od strony wsch. częściowo zalesione.

Jez. Rgielskie—3,9 km dłg., 0,2—0,8 km szer., z odnogą w części wsch. 2,4 km dłg., do 19 m głęb.; dno w zach. części twarde, pozatem zamulone. Na jeziorze trzy małe wysepki zarośnięte sitowiem. Brzegi płaskie, w części zach. i płn. suche, dostępne, pozostałe podmokłe, częściowo trf. Połączone z jez. Łeknowskiem przepływem 1,5 m szer., 1 m głęb., Na Pd. wypływa z jeziora rz. Wielba 3,4 m szer., 0,5 m głęb.

Jez. Łeknowskie—2,2 km dłg., 0,2—0,7 km szer., 12—13 m głęb., dno mul., przy brzegach zarosłe sitowiem i trzciną. Brzegi płn. i płd. płaskie, podmokłe, trf., trudno-dostępne. Wsch. i zach. wznoszą się łagodnie do 10 m; zach. otwarty, wsch. zabudowany w. Łekno. Połączone przepływem z jez. Rgielskiem j. w.

Jez. Czeszewo—2,8 km dłg., 0,5—1 km szer., do 8 m głęb.. dno mul., przy brzegach zarosłe sitowiem i trzciną. Brzegi wsch. i zach. podmokłe, trf., trudno-dostępne, płn. i płd. suche do 10 m wys., łagodnie wzniesione, uprawne.

Jez. Stępuchowskie—2 km dłg., 0,9 km szer.; brzegi podmokłe, miejscami strome.

Jez. Toniszewskie— 1,5 km dłg., 0,7 km szer., do 6 m głęb., dno mul.; brzeg płd. podmokły, trf., pozostałe suche do 5 m wys., łagodnie nachylone. Odpływ na Pc. przez rów 1,5 m szer., do 1 m głęb.

Jez. Żońskie—1,8 km dłg., do 0,3 km szer., miejscami do 14 m głęb., przy brzegach płytkie, od Pc. zarośnięte trzciną i sitowiem. Brzegi do 5 m wys., łagodnie nachylone, otwarte; odpływ na Pc. do jez. Oporzeńskiego rowem do 2 m szer., 1 m głęb., zarośniętym krzakami i trzciną.

Jez. Oporzeńskie—0,7 km dłg., 0,4 km szer., 2—3 m głęb., dno mul., przy brzegach zarośnięte sitowiem i trzciną; brzegi płaskie.

Jez. Zbyszewickie—1,3 km dłg., 0,3 km szer.; brzegi pagórkowate, otwarte.

Jez. Stralkowo—1 km dłg., 0,3 km szer., brzegi bgn. Między jez. Zbyszewskie i Stralkowo małe jez. Mierwinek o brzegach podmokłych.

Jez. Kaliszańskie—2,7 km dłg., 2,1 km szer.; brzegi naogół pagórkowate, miejscami podmokłe. Na zach. brzegu jeziora droga gruntowa Kamienice—kol. Kaliszany. Na Pc.Z. i Pd.W. od jeziora bgn. łąki.

Jez. Margonińskie—5 km dłg., 0,6 km szer., miejscami do 14 m głęb., dno twarde; brzegi przeważnie suche, do 12 m wys., pochyłe, w części wsch. zalesione.

c) Grupa jezior Sępolno—Osięciny—Brdów.

Jez. Lubstowskie—3,4 km dłg., 0,3 km szer., 4—10 m głęb., dno ps.; brzegi płaskie. Na Z. od jez. bagno nie do przebycia.

Jez. Mostki—0,8 km dłg., 0.5 km szer., 2—6 m głęb., dno grząskie; brzegi płaskie, podmokłe, porosłe trzciną i szuwarem, w mokre pory trudno-dostępne.

Jez. Mękolno—1,8 km dłg., 0,7 km szer.; brzegi częściowo bgn. Na Pd. kilka małych jezior rozrzuconych wśród bgn. łąk.

Jez. Lubotyń—2,7 km dłg., 0,5 km szer., 4—12 m głęb., dno ps.-mul.; brzegi naogół płaskie, od płd. strony do 12 m wys.

Jez. Brdowskie—4,5 km dłg., 0,8 km szer., 5—9 m głęb., dno ps.; brzegi płaskie, na Pc. podmokłe.

Jez. Długie (Modzerowskie)—5 km dłg., 0,5 km szer., 5—8 m głęb., dno grząskie; brzegi miejscami do 20 m wys., częściowo porośnięte lasem.

Jez. Głuszyńskie (Orłowskie Miałkie)—8,5 km dłg., 0,4—1 km szer., 4—9 m głęb., dno ps.; brzegi do 15 m wys., strome.

Jez. Dobre—0,8 km dłg., 0,3—0,4 km szer., 2,5 m głęb., dno grząskie; brzegi płaskie. W lecie możliwe do przebycia wbród od strony zach.

d) Grupy odosobnione.

d 1) Jeziora w okolicy mta Chodzież.

Jez. Kobskie—1,8 km dłg., 0,2 km szer., do 19 m głęb., dno przeważnie twarde; brzegi do 30 m wys., 15—20^0 nachylone, od Z. zalesione, od W. otwarte, naogół trudno-dostępne.

Jez. Jąchna (Arendt See)—1,4 km dłg., 0,3 km szer., do 7 m głęb., dno twarde; brzegi 10—30 m wys., od Pd. zalesione, pozatem otwarte, dostępne.

Między jeziorami 5 odosobnionych wklęśnięć do 0,1 km szer., 0,1—0,3 km dłg., do 20 m głęb., zabagnionych; brzegi ps.-żwir., 15—40^0 nachylone, przeważnie zalesione.

Jez. Rataje—1,5 km dłg., 0,8 km szer., 4—6 m głęb., dno przeważnie grząskie, przy brzegach zarośnięte sitowiem. Brzegi ps.-gln., od W. i Pd.W. do 40 m wys., zalesione, pozatem niskie, dostępne.

Jez. Strzeleckie—1 km dłg., 0,3 km szer., ponad 20 m głęb., dno twarde; brzegi do 40 m wys., strome, zalesione miejscami przy brzegach płytkie.

Jez. Karczewnik—0,7 km dłg., 0,6 km szer.; brzegi naogół podmokłe, od strony płn.-zach. zalesione.

d 2) Jeziora w okolicy mka Szamocin.

Jez. Siekira—0,7 km dług. ,0,2—0,4 km szer., do 20 m głęb., dno mul.; brzegi przeważnie płaskie, trf., zabagnione, trudnodostępne.

Jez. Laskowieckie (Seefeld)—2,3 km dług., 0,3 km szer., do 15 m głęb., przy brzegach płytkie, zarośnięte trzciną; brzegi dostępne. Jez. przecięte drogą do w. Laskowo, biegnącą nasypem 120 m dług., do 1,5 m wys., 5 m szer. (na nasypie przepust kamienny 5 m rozpiętości).

Jez. Mergiel—6—7 m głęb., dno mul.; brzegi grząskie, trf. Połączone z jez. Siekira rowem 2,5 m szer., 1 m głęb.

Jez. Schifer—0,3 km dług., do 0,2 km szer., 12 m głęb., przy brzegach zarośnięte sitowiem i zabagnione. Brzegi do 12 m wys., 30^0 nachylone, pokryte polami ornemi, częściowo płaskie podmokłe trf.

Jez. Wirek—0,5 km dług., 0,2 km szer., do 18 m głęb., o charakterze jak jez. Schifer.

Z zach. i wsch. strony mka Szamocin grupki małych jezior przeważnie o brzegach bgn.

d 3) Jeziora w okolicy w. Falmierowo.

Jez. Falmierowo—1,8 km dług., 0,2 — 0,5 km szer.; brzegi strome, na Pc. podmokłe.

Jez. Młotkówko—0,9 km dług., 0,5 km szer.; brzegi strome.

Jez. Wrotno—okrągłe, o średnicy 0,3 km; brzegi bgn.

C. BAGNA.

Nawierzchnią część bagien i gleb podmokłych, występujących na opisanym obszarze, stanowią z reguły: torf, czarnoziem bagienny i namuł bagienny. Z pomiędzy nich najbardziej rozpowszechnionym jest torf, o którego spoistości i zwartości rozstrzyga jakość oraz ilość domieszki, co nadaje zasadniczy charakter danemu kompleksowi bagien.

Gleby podmokłe powstają przeważnie na pokładach torfu zwartego, zwanego starym, przesiąkniętego t. zw. marglem łąkowym, osadzającym się pomiędzy porami, szczególnie na spodzie warstw, stopniowo je spajając. W innych wypadkach zwartość tego rodzaju torfu uzależnia się od domieszki osadów namułowych, nanoszonych przez wodę lub niekiedy piasku. Ogółem biorąc, torfy zwarte ulegają najtrudniej rozmakaniu, wymagając długotrwałego działania wody, ażeby stać się trudnemi do przejścia. W wypadku szybkiego spływania wody (proces sztucznego osuszania—meljoracja) rozmakają one nieznacznie nawet w czasie roztopów wiosennych. Na opisywanym obszarze tego rodzaju torfy występują w zwartych kompleksach na Pomorzu oraz są rozrzucone w całości pasa tyłowego. Jako przeszkoda ruchowa dla piech. i kawal. gleby podmokłe nie odgrywają poważnego znaczenia — dlatego też ten rodzaj został zupełnie pominięty w niniejszym opisie.

Bagna perjodyczne o charakterze łąk, zagajników lub lasów podmokłych tworzą się z reguły na podkładach torfu, zawierających znaczną domieszkę piasku lub na dobrze odwadnianych torfowiskach. Podkład szybko rozmaka, czasami nawet do 1 m. głęb., lecz względnie prędko schnie lub paruje. Na całym obszarze występują one przeważnie w dolinach rzek o małej chyżości prądu lub nad brzegami jezior. W okresie roztopów lub wiosennych wylewów albo też dłużej trwających deszczów są naogół nie do przejścia nawet dla piech., natomiast w suchą porę w większości wypadków zupełnie nie stanowią przeszkody dla piech. i kawal. — niekiedy i dla lekkich zaprzęgów. Charakterystyka poszczególnych skupień tego rodzaju bagien jest zawarta w rozdziale opisu rzek i jezior.

Bagna stałe występują na pokładach torfów wszędzie tam, gdzie warunki sprzyjają utrzymywaniu się stałemu wody, torfy takie nazywają mokremi lub ciekłemi. Zależnie od sposobu powstania rozróżnia się trzy rodzaje bagien stałych, posiadających nieco odmienne charakterystyczne cechy, uzależniające ich znaczenie, jako przeszkody ruchowej.

a) W dolinach rzek o małej chyżości prądu—o ile spodnie nieprzepuszczalne warstwy podłoża doliny leżą poniżej lub na równym poziomie z podłożem koryta rzeki — wskutek niedostatecznego odwadniania teren przyległy do rzeki rozmaka najsilniej, zwłaszcza w pobliżu samego koryta, tworząc bagno stałe. Pokrycie stanowią zazwyczaj wysokie trawy o jasnozielonym kolorze, trzciny i sitowie, lub kępy krzaków wikliny i olszyny. Spotyka się często nieliczne wysepki suchego terenu uformowane przez sfalowanie podłoża. Przekraczalność bagien tego rodzaju zależy od wodostanu rzeki. Wiosną lub w czasie długotrwałych deszczów są one niedostępne (wyjątkowo dla pojedyńczych pieszych z przewodnikiem), w suchą porę (przy niskim wodostanie) oraz zimą są możliwe do przejścia dla piech. i kawal. Większe kompleksy tych bagien występują na obszarze Ponarwia i Suwalszczyzny (opis szczegółowy poniżej).

b) Drugi rodzaj bagna stałego powstaje przez zarastanie jezior roślinnością stopniowo od brzegów ku środkowi. Na powierzchni tworzy się zwarta skorupa traw lub mchów, dochodząca przeciętnie do 0,5 m grub., pod spodem występuje woda lub całkowicie rozmoknięte warstwy torfu, w pośrodku zaś wyłania się zazwyczaj wolna przestrzeń wody. Pokrycie stanowią wysokie trawy lub trzcina i sitowie, przy brzegach krzaki. Bagna takie są w większej części roku niedostępne, wyjątkowo w suchą porę mogą je przechodzić pojed. piesi (z przewodnikiem), przyczem uginająca się skorupa faluje w promieniu kilku metrów, ciągle grożąc załamaniem. Nie należy nigdy używać tej samej drogi z powrotem, gdyż w miejscu, po którem się przed chwilą przeszło nadwyrężona skorupa bagienna jest łatwo łamliwą. Zimą przy parodniowych silnych mrozach z reguły bagna takie całkowicie zamarzają i są dostępne dla piech. i kawal. Bagna o podobnym charakterze występują najczęściej na Ponarwiu, zwłaszcza w obszarze zachodnim.

c) Wreszcie odrębny rodzaj bagna stałego (z powodu formy kopulastej zw. bagnem wypukłem) powstaje na terenie uprzednio zabagnionym, uformowany od środka ku brzegowi przez osadzające się warstwy mchu torfowego. Są one zupełnie niedostępne, gdyż mech torfowy zawiera niekiedy do 90% wody. Pokrycie stanowią zeschnięte trawy, mech lub karłowate sosny, w wielu miejscach wyłaniają się małe przestrzenie wodne. Całość posiada charakter trzęsawiska, nigdy nieobsychającego—zamarzającego powierzchownie i to z trudem. Tego rodzaju bagna występują najczęściej we wsch. obszarze Ponarwia (dolina dolnego biegu rz. Biebrza).

I. Bagna na Suwalszczyźnie i w lasach Augustowskich.

1) Bagno „Łanowicze". położone w dolinie rz. Motula (ca 6 km na Pc. od mka Filipów) rozciąga się od mka Przyrośl do w. Siedlisko (na Z. drg 7); pokrycie stanowią łąki podmokłe, gdzieniegdzie porośnięte krzakami, na pokładzie trf.

0,5 m głęb. W porze mokrej rozmaka do 0,7 m głęb., w czasie suszy obsycha do 0,3 m głęb. Do przebycia dla piechoty w suchą porę, w rejonie jez. Łanowicze z przewodnikiem, miejscami odcinki zupełnie niedostępne. Zamarza całkowicie przy pierwszych mrozach.

2) a) **Bagno w dolinie rz. Rozpuda** (rejon jez. Okrągłe) ciągnie się od w. Kosownia do w. Wólka (na Pd. drg 5); pokrycie stanowią łąki podmokłe lub krzaki, na podłożu trf. 0,3 — 3 m głęb. Wiosną i po długotrwałych deszczach rozmaka przeciętnie 1—3 m głęb., w czasie suszy miejscami obsycha do 0,3 m głęb., pozatem nie zmienia się. Całość do przebycia wyjątkowo w suche lato dla piechoty. Zamarza przy—10° C w ciągu 5—8 dni.

b) Torfowisko w dolinie rz. Rozpuda 7,2 km dłg., 0,5 — 1 km szer., ciągnie się od brodu na rzece do jez. Rozpuda (na Pd. drg. 13). Pokrycie—łąka lub krzaki na podłożu trf. 0,3 — 1 m głęb. Wiosną zupełnie zalane, w czasie suszy szczególnie w płn. części obsycha do 0,3 m głęb. i jest tam dostępne dla pojedyńczych pieszych, pozatem nie do przejścia. Zimą zupełnie zamarza przy — 10° C w ciągu 7 dni.

3) **Łąki podmokłe w dolinie rz. Szczeberka**, rozciągające się po obu stronach drg. 11 (na Pc. w. Szczeberka). Składają się: z części zach. (obramowującej od W. w. Szczeberka) miejscmi porośniętej krzakami, na torfach 0,3 m grub., do przebycia dla piech. nawet w porze deszczów; z części wsch. obramowanej lasami, którą zalegają łąki podmokłe 0.2—0,5 m głęb., dostępne dla piech. tylko latem lub suchą jesienią. Całość zamarza przy pierwszych mrozach.

4) **Łąki podmokłe w dolinie rz. Hańcza**, zawarte pomiędzy w. Bród i w. Krzywólka (na W. drg 6) na miejscu starego karyta rzeki, mają 0,5 m głęb.; miejscami wyłaniają się głębokie doły potorfowe. Wiosną częściowo zalane — nie do przejścia; latem i suchą jesienią dostępne dla piech. Zamarzają całkowicie przy pierwszych mrozach. Pomiędzy w. Krzywólka i drg. 6 znajduje się przejście (na mapie nieoznaczone).

5) Kompleks bagien w lasach Augustowskich.

a) Bagno ciągnące się od w. Czarny Bród (nad kan. Augustowskim) do w. Gruszki (drg. 20)—12 km dłg., do 7 km szer., na pokładzie trf., przeciętnie 1,5 m grub., w znacznej części zalesione. Po deszczach rozmaka do 1,5 m głęb., w czasie suszy miejscami 0,6 m głęb. poza drogami do przebycia dla pojedyńczych pieszych z przewodnikiem. Zimą zamarza przy 10° C w ciągu 5—7 dni.

b) „Wilcze Bagno" położone na Pd. W. od w. Gruszki (drg. 20)—2,5 km dłg., do 4 km szer., przeciętnie 1 m głęb.; pokłady trf., pokryte podszytym lasem igl. Wiosną z trudem do przejścia dla pojed. pieszych — pozatem dostępne dla piech. Zamarza całkowicie przez 10° C w ciągu 2—3 dni.

c) Łąki podmokłe w dolinie rz. Krasnoborka ciągnąc się od w. Balmka do w. Jastrzębna (na Pd.Z. drg. 22) na trf. 0,5—1 m głęb., miejscami porośnięte krzakami. Wiosną i po

deszczach rozmakają 0,7—1,3 m głęb. i wtedy są do przejścia z trudem dla pojed. pieszych, pozatem dostępne dla piech. Zamarzają całkowicie przy—8^0 C w ciągu 2—4 dni.

d) Płytkie torfowiska, ciągnące się na Pd. wzdłuż kan. Augustowskiego na przestrzeni od w. Czarny Bród do w. Rudawka—0,5—1,2 m głęb. w przeważnej części zalesione. Wiosną i po długotrwałych deszczach z trudem są dostępne dla piech. Zawierają one również bagno „Starożyn" oraz pas terenu silnie zabagniony, rozciągający się na W. drg. 21, utworzony z pokładów trf. do 1,5 m głęb. — obydwa do przejścia dla piech. jedynie w suche lato (z przewodnikiem). Zimą zamarzają za wyjątkiem dwu ostatnich odcinków.

e) Obszar zabagniony w płd. części lasów Augustowskich obramowany linją w. Balinka (drg. 22)—w. Kolnica (drg. 13) — w. Kopiec (drg. 23). Pokrycie stanowi las na glebie podmokłej, utworzonej z torfów 0,5 — 1,5 m grub. Wiosną lub dżdżystą jesienią poza drogami z trudem do przejścia dla piech. — za wyjątkiem bagniska o powierzchni 5,2 km^2, rozciągającego się pomiędzy w. Kobielnica i w. Długie—3,5 km dłg., 1,5 km szer., na torfach do 1,5 głęb., dostępnego jedynie dla pojedyńczych pieszych (skacząc z kępy na kępę) w czasie suszy i ostrej zimy. Całość zamarza przy pierwszych mrozach w przeciągu 4—6 dni.

II. Ponarwie.

A. Obszar wschodni: obejmuje bagna zalegające dolinę rz. Biebrza oraz jej dopływów Brzozówki i Łęku, a ku północy także dolinę kanału Augustowskiego względnie rz. Netta. Dzieli on na trzy kompleksy:

1) Bagna górnego brzegu rz. Biebrza przeważnie o charakterze łąk podmokłych, obramujące dolinę rzeki do ujścia rz. Brzozówka.

2) Bagna średniego biegu rz. Bierza oraz jej dopływów pokryte w znacznej części lasami lub zabagnionemi łąkami. Ciągną się one na Pd. do grobli przy ob. waz. Osowiec.

3) Bagna dolnego biegu rz. Bierza, tworzące pas 30 km dłg., 10—12 km szer., opierający się na Pd. o zabagnioną dolinę rz. Narew.

1) Bagna górnego brzegu rz. Biebrza.

Do rej. os. miejsca Lipsk (drg. 21) mają charakter łąb podmokłych na torfach 0,3—1,2 m głęb., miejscami porośniętych sitowiem lub krzakami. Są one w przeważnej części roku dostępne dla piech. nawet w porze mokrej, za wyjątkiem odcinka w rej. w. Jaczno (nad rz. Sidra), rej. w. Rygałówka (nad rz. Niedźwiedzica) oraz przestrzeni objętej linją w. Dąbrowo os. m. Lipsk — w. Dutkowszczyzna (drg. 21, 25), gdzie pokłady torfu rozmakają w czasie deszczu do 1,75 m głęb., utrudniając nawet w suchą porę poza drogami przejście przez ten teren.

W dalszym ciągu na Pc. os. m. Lipsk po obu stronach drg. 20 rozciągają się łąki podmokłe na torfach 1,2 m głęb., gdzie-

niegdzie zarośnięte wikliną. Wiosną i w porze deszczów rozmakają do 1,5 m głęb. Latem nieznacznie obsychają i są dostępne dla pojed. pieszych (z przewodnikiem). Zimą zamarzają przy—10° C w ciągu 5 dni. Odgałęzieniem ich zalegającem dolinę rz. Wołkusz są t. zw. „Skiblewskie Łąki" (rej. Skiblewo—drg. 21) 0,2—0,5 m głęb., miejscami porośnięte krzakami. Wiosną zalane, w suchą porę dostępne dla piech. a nawet dla pojed. jeźdźców.

Następnie wdół rzeki Biebrza wyłania się zwarty kompleks bagien, zwanych „Bagno Biebrzańskie" na pokładzie trf. 2 — 3 m głęb., porośnięty trawą, szuwarem lub krzakami i drzewami olszyny. Wiosną i w czasie długotrwałych deszczów jest on zalany, w suchą porę na krańcach obsycha i jest dostępny dla piech. Nad rzeką rozciąga się pas 0,5 km szer. zupełnie nie do przejścia. Zimą zamarza przy—15° C w ciągu 5—8 dni. Dalej ku Pc. oraz wzdłuż całej doliny rzeki ciągną się torfowiska o zmiennej głębokości 1—2 m, porośnięte miejscami szuwarem lub olszyną, na krańcach dostępne (z kępy na kępę) dla pojed. pieszych. Wiosną całość zalana — niedostępna; latem poza drogami do przejścia dla piech. za wyjątkiem rejonu najbliższego nad rzeką.

Wreszcie u ujścia rz. Brzozówka oraz kan. Augustowskiego po rz. Biebrza rozciąga się wielki płat torfowisk na 11 km dłg., 7 km szer., przeciętnie rozmoknięty do 2 m głęb., pokryty krzakami olszyny lub szuwarem, miejscami trawą. Wiosną lub w czasie długotrwałych deszczów zalewany. W suche lato dostępny dla piechoty za wyjątkiem niektórych partyj nad samą rzeką. Zimą zamarza przy—15° C w ciągu 4—6 dni. Pośrodku wyłania się piaszczysta wysepka nad rz. Biebrza, zajęta przez zabudowania w. Jadłowo.

2) Bagna średniego biegu rz. Biebrza.

Ze względu na swój charakter dadzą się one podzielić na trzy wycinki:

A. Błota lewego brzegu rz. Łęk (do ujścia rz. Jegrznia) przeważnie o charakterze bagnistych łąk porośniętych krzakami i na niewielkiej przestrzeni lasem. W południowej części przechodzą one w torfowiska 1—2 m głęb. W porze suchej są naogół do przejścia dla pieszych, miejscami nawet dla jeźdźców. Wyjątek stanowią:

a) Bagno „Kuwasy" (na Pd. drg. 42 — w. Bełda) 4 km dłg., 3 km szer., do 2 m głęb.; pokryeie stanowią trawa i krzaki. Po deszczach całkowicie rozmaka, a nawet w suche lato ma gdzieniegdzie do 1,5 m głęb., jest więcej ono zupełnie niedostępne za wyjątkiem mroźnej zimy. Zamarza przy—15° C w ciągu 5—6 dni.

b) Błota w dolinie rz. Łęk (do jez. Toczyłowo do ujścia strum. w rej. w Ruda, drg. 38): 1. rej. na Pc.W. mta Grajewo 3 km dłg., 2,5 km szer., do 1,5 głęb. — łąki podmokłe, miejscami porośnięte krzakami; 2. rej. na Pd.W. w. Szymany — łąki podmokłe, miejscami porośnięte krzakami, na torfach do 1,5 m głęb.; 3. rej. na Pc.W. w. Ruda—łąki bagniste 2,5 km dłg.,

1,2 m głęb., porośnięte wikliną. Całość dostępna w suchą porę dla pojed. pieszych (z przewodnikiem), miejscami 0,8 m głęb. Zimą zamarzają zupełnie przy — 10° C w ciągu 4 — 6 dni.

B. Obszar obramowany rz. Łęk, rz. Biebrza oraz kanałem Rudzkim przedstawia pasmo suchego, ps. terenu w formie sierpa (wytyczonego miejscowościami Kapice—Przechody—Białogrządy — Wólka Piaseczna), obejmującego swemi ramionami silnie podmokły las liściasty na bgn. i trf. podłożu do 1,5 m głęb., w przeważnej części do przebycia dla piech. tylko w suchej porze roku z trudem. Całość od strony Z. i W. (kanału Rudzkiego oraz rz. Łęk) okalają pasma podmokłych łąk trf., naogół dostępnych dla piech. Nad rz. Biebrza przechodzą one w głębokie torfowiska 0,75—1,7 m głęb., porośnięte miejscami trzciną lub krzakami olszyny i wikliny — dostępne jedynie w suchą porę roku dla pojedyńczych pieszych. Zimą cały ten obszar zupełnie zamarza przy—10° C w ciągu paru dni.

C. Wycinek trzeci zawiera bagna ograniczone od zachodu rz. Jegrznia i rz. Łęk, zaś od W. kan. Augustowskim (włącznie) oraz od Pd. W. rz. Biebrza. Stanowi on naogół teren najbardziej otwarty, pokryty jedynie na Pc. dwoma kompleksami podmokłych lasów. Niewielkie piaszczyste wzniesienia zwane „grzędy" (grądy) rozsiane w postaci wysepek, tworzą większe zgrupowania jedynie w rej. kanału Woznawieskiego. Same zaś bagna przeważnie na pokładach trf. do 2 m głęb. przechodzą w pobliżu kanału Augustowskiego, szczególnie zaś w rej. w. w. Dembowo—Jasionowo w łatwiej dostępne torfowiska. pokryte przeważnie krzakami. W części środkowej, jak gdyby ośrodek bagien, wyłania się bagno „Czerwone", 5 km dłg., 4 km szer., do 3 m głęb., porośniętę krzakami. Wiosną zalane; dostępne jedynie w suchą porę dla pojed. pieszych (miejscami na krańcach dla mniejszych zaprzęgów). Zimą zamarza przy—15° C w ciągu 3—4 dni. Odnogę bagien ku Pc., obramujących kan. Augustowski wzgl. rz. Netta, tworzą torfowiska przeważnie do 1 m głęb., wiosną zalewane, latem i suchą jesienią dostępne dla piech.

3) Bagna dolnego biegu rz. Biebrza.

Bagna dolnego biegu rz. Biebrza tworzą pas 10 — 12 km szer., opierający się na Pc. o ps. groblę w rej. ob war. Osowca, ciągnący się ku Pd. na przestrzeni ca 30 km aż do zabagnionej doliny rz. Narew. Ze względu na pewne różnice charakteru dadzą się one podzielić na trzy wycinki:

a) „Bagno Biebrzańskie" rozciągające się wzdłuż prawego brzegu rz. Biebrza jest zawarte jak gdyby w trójkącie, którego wierzchołki są utworzone przez. ob. war. Osowiec — w. Klimaszniewica—w. Chliny. Ma ono charakter grząskich torfowisk, pokrytych przeważnie trawą, trzciną lub zaroślami, zaś ku Z. usianych parcelami lasów. W porze mokrej często zalewane jest ono zupełnie niedostępne, w suche lato nie stanowi przeszkody dla piech., jesienią—zależnie od pogody. Zimą całkowicie zamarza przy—10° C w ciągu kilku dni.

b) Bagna lewego brzegu rz. Biebrza, ciągnące się od ob. war. Osowiec na Pd. do zabagnionej doliny rz. Narew, a ograniczone od W. wydmowemi ps. wzniesieniami, wytyczającemi drg. 55 (Gugny—Osowiec) dzielą się począwszy od Pc. na trzy części:

1. Wschodni odcinek „Bagien Biebrzańskich", ograniczony na Pd. rz. Kosodka, jest utworzony przez pasmo podmokłych łąk porośniętych szuwarem, miejscami kępami drzew liściastych; są one pocięte licznymi rowami i kanałami, niejednokrotnie rozlewającymi się w podłużne niewielkie stawy. Wiosną często zalewany, jest on z trudem dostępny dla pojedyńczych pieszych (z przewodnikiem), latem dla piechoty nie stanowi przeszkody, jesienią przemarsz uciążliwy. Zimą zupełnie zamarza przy—10° C w ciągu paru dni.

2. „Bagno Podlaskie" ograniczone na Pd. linją w. Mocarze (drg. 48)—kol. Pogorzałe—ścieżka idąca przez bagna do drg. 55; ma charakter zabagnionych łąk, porośniętych miejscami szuwarem lub zaroślami. Wiosną bywają częściowo zalano—z trudem dostępne, w suche lato są możliwe do przejścia dla piech.

3. „Bagno „Ławki" jest utworzone przez zabagnione łąki, pokryte wysoką trawą lub szuwarem, miejscami zaś usiane niewielkiemi parcelami zagajników lub drzew liściastych. Bardziej ku Pd. i W. wyłaniają się zwarte karłowate zagajniki, częściowo uschnięte, poprzerastane trzciną t. zw. „chaszcze", tworzące zwłaszcza w obniżeniach miejsca zupełnie niedostępne. Spotyka się również niedostępne płaty bagienne, porośnięte naprzemian bądź to karłowatemi sosnami lub też wysokiemi trzcinami i szuwarem. W paru miejscach występują niewielkie wzniesienia terenowe (leśn. Kobielno, kol. Pogorzałe, w. Kołodzieja), pokryte rzadkim silnie podszytym lasem liściastym lub gęstym liśc. zagajnikiem. Ogólnie biorąc błota te są dostępne dla piech. tylko latem (z przewodnikiem), wiosną i jesienią z trudem dla pojed. pieszych. Zimą zamarzają przy —15°C w ciągu kilku dni.

Na granicy pomiędzy kompleksem błot Podlaskim i Ławki przechodzi drg. gruntowa, łącząca w. Mocarze z kol. Pogorzałe oraz drg 55. Na początkowym swym odcinku ma ona 5—6 m szer., miejscami groblowana, obecnie za wyjątkiem suchego lata nie do użycia; w dalszym swym przebiegu od kol. Pogorzałe ku W. jest ona 2—5 m szer., miejscami groblowana, wiosną i w czasie roztopów zalewana, uciążliwa do użycia.

c) Pasmo podmokłych łąk (rozciągające się na W. od wydmowego wzniesienia, wytyczającego drg. 55), jest pokryte szuwarami, bądź też, zwłaszcza w płd. części, gęstemi zaroślami. Wiosną przeważnie zalane jest zupełnie niedostępne, latem obsycha oprócz miejsc niżej położonych i wtedy dla piechoty nie stanowi przeszkody; jesienią zależnie od pogody przemarsz uciążliwy. Zimą zamarza przy — 10°C w ciągu paru dni.

B. Obszar zachodni.

Obszar zachodni obejmuje kompleksy bagien obramowanych od Z. środkowym biegiem rz. Orzyc (na odcinku mko Chorzele—mko Krasnosielec drg. 84), od Pd. rz. Narew oraz

jej dopł. rz. Ruż, a od W. rz. Pisa. Przedstawia pozostałość dawnej puszczy Myszynieckiej w postaci wąskich poszarpanych smug leśnych, ciągnących się na wododziałach prawobrzeżnych dopływów rz. Narew. Płynące pomiędzy tymi lasami naogół w kier. Pd. W. rzeki i rzeczułki o charakterze nizinnym, posiadają nieznaczną chyżość prądu (0,2 — 0,6 m/sek.), dlatego też doliny ich są przeważnie mniej lub więcej zabagnione i w połączeniu z przylegającemi, również zabagnionemi obniżeniami terenowemi, wzmacniają znacznie właściwości tych rzek, jako przeszkód ruchowych. Zwłaszcza płn. część obszaru, wzdłuż granicy państwa w pasie 6—12 km szer. tworzy niemal zwarte pasmo bagien, poprzedzielanych gdzieniegdzie niewielkiemi wysepkami wyższego i bardziej suchego terenu o glebie ps. lub ps.-gln. (Największa z nich na Pc. W. od mta Myszyniec).

Bagna tego obszaru w przeważnej części o charakterze podmokłych łąk miejscami porośniętych krzakami lub olszyną są utworzone z torfowisk o pokładach do 3 m grub.. Wiosną oraz w czasie wylewów i dłużej trwających silnych deszczów są one naogół niedostępne, lub też do przejścia jedynie dla pojed. pieszych (z przewodnikiem). Latem lub w czasie suszy nie przedstawiają one dla piechoty poważnej przeszkody. Przeważna ich część obsycha do tego stopnia, że nawierzchnia z reguły utrzymuje ciężar lekkich zaprzęgów; wyjątek stanowią nieliczne torfowiska, które łatwo można rozpoznać po uginającej się skorupie porośniętej wysokiemi mchami lub jasnozieloną wysoką trawą. Zimą bagna te całkowicie zamarzają przeciętnie przy temperaturze —10°C w ciągu paru dni.

Począwszy od Z. wzdłuż dolin rzecznych występują w tym obszarze następujące kompleksy bagienne:

1) **Bagna zalegające dolinę rz. Orzyc** — na odcinku w. Zagaty — w. Jednorożec, o charakterze łąk podmokłych na pokładach trf. porośniętych miejscami krzakami lub olszyną. W porze mokrej, a nawet po jednodniowym silnym deszczu są one nie do przejścia. W suche lato dostępne dla piechoty (miejscami można zapaść się do pasa). Zimą zamarzają przy 10°C w ciągu paru dni, za wyjątkiem niewielkich odcinków nad samą rzeką pomiędzy odnogami, które nawet przy silnych mrozach nie zestalają się.

Bagno „Biel" (położone na Pc. w. Parciaki, drg. 80), utworzone z łąk podmokłych do 0,5 m głęb. na pokładzie trf.. W pośrodku wyłania falujące i uginające się trzęsawisko, o głęb. trudnej do zbadania (zwane przez miejscową ludność „Jeziorko"). Wiosną i w porze deszczów kompleks ten jest nawet dla piechoty trudno dostępny, w suche lato do przejścia dla piech.

2) **Bagna w dolinie rz. Omulew.**

a) Odwadniane przez jej dopływ rz. Płodownica.

Bagna „Bogdaniec" i „Szeroka Biel", utworzone z łąk podmokłych (rozciągające się nad granicą państw.). porośnięte wysokiemi trawami lub mchami i krzakami igl. na pokładzie trf. 0,5—2 m głęb. (miejscami trzęsawiska). W porze mokrej

nie do przejścia. Latem są dostępne dla piech., gdzieniegdzie dla miejscowych zaprzęgów. Zamarza przy — 15°C w ciągu kilku dni.

Bagna „Gołocha" (położone na W. w. Żelazna—drg. 80)—łąki podmokłe na pokładzie trf. od W. porośnięte krzakami. Wiosną dla pieszych z trudem do przejścia (zapaść można po kolana). w suche lato dostępne nawet dla koni i lekkich zaprzęgów.

Łąki podmokłe w rej. w. Baranowo (drg. 81) poprzecinane systemem rowów odwadniających nie stanowią dla piech. poważnej przeszkody—przemarsz da się zawsze uskutecznić nawet w porze deszczów (z trudem), za wyjątkiem okresu wylewów.

b) Łąki podmokłe w dol. rz. Omulew za wyjątkiem okresu wylewów są dostępne dla piech. w czasie deszczów z trudem—(dla kawalerji nie do przejścia—tylko brodami). Na wysokości rowu odwadniającego bagna „Karaska" (rej. w. Oborczyska) ciągnie się przez całą szerokość doliny wał ziemny zbudowany w 1915 r. przez Niemców, jako tama ze śluzą na rzece. W rej. w. Obiernia—w. Olszewka rozciąga się zabagnione pasmo łąk, dostępnych jedynie w suchą porę tylko dla piech. (z przewodnikiem).

c) Bagna lewych dopływów.

Bagno „Cyk" (w dol. rz. Trybówka, na Pc. w. Czarnia—drg. 79) utworzone z łąk podmokłych na pokładach trf., w porze suchej dostępnych dla kawalerji z przewodnikiem.

Bagno „Karaska" rozciągające się pomiędzy drg. 80 i 81, utworzone z torfowisk przeciętnie 0,5 m głęb. pokrytych naprzemian kępami trawy i brzeziną, ku Pc.W. sitowiem i trzciną. W części Pc. Z. przecięte rowem odpływowym uchodzącym do rz. Omulew; w czasie lata i suchej jesieni dostępne dla piech., miejscami a specjalnie w pośrodku występują liczne trzęsawiska nie do przebycia. Zimąz amarza przy—15° C w ciągu kilku dni.

3) **Bagna utworzone przez rz. Rozoga** na odcinku granica państw.—mto Myszyniec zwane „Dzwanki Błoto" — o charakterze łąk podmokłych miejscami porośniętych olszyną, jest dostępne jedynie dla piech. w suchą porę; w dalszym ciągu do w. Wydmusy (drg. 81) nie stanowią one dla piech. przeszkody. Pomiędzy w. w. Wach—Jazgarka oraz prawie do w. Łęg Wolery rozciąga się szeroki pas zabagnionych łąk gęsto zarośniętych wikliną w rej. w. w. Golanka (drg. 78), Tatary i Długi Kąt — dostępnych jedynie w suche lato dla piech. Wyłaniający się w końcowym odcinku kompleks bagienny zwany „Błoto Rozoga" jest najłatwiej dostępny wzdłuż pasma wzniesień teren. wytyczonego linją w. w. Durlasy — Paprotna Góra. Wreszcie aż do ujścia rzeki dolinę zalegają łąki podmokłe przeważnie nie stanowiące dla piech. przeszkody ruchowej.

4) **Bagna odwadniane przez rz. Szkwa.**

a) W dolinie rzeki przeważnie występują bagna o charakterze łąk podmokłych na pokładzie trf., naogół nie stanowiące przeszkody dla piech. z wyjątkiem okresu wylewów oraz górnego odcinka biegu rzeki (granica państw.—w. Demby—drg. 54) i bagien ciągnących się na przestrzeni pomiędzy w. Szafranki (drg. 78) i w. Grale, dostępnych dla piech. jedynie w czasie su-

szy. Dla kawalerji niedostępny odcinek w. Przeczniak—w. Dąbrówka (drg. 77).

b) Łąki podmokłe w płn. części na pokładach trf., miejscami porośnięte krzakami (położone na Z. drg. 78 —w. Łyse — w. Łączki), wiosną i w czasie długotrwałych deszczów dostępne dla pojed. pieszych (z przewodnikiem), pozatem nie stanowią dla piech. przeszkody.

c) „Suche bagno" (na Pd. w. Pupkowizna—drg. 54)—łąki podmokłe na pokładzie trf. Wiosną i w czasie długotrwałych deszczów do przejścia z trudem dla pojed. pieszych (z przewodnikiem), latem dostępne dla piech. i kawalerji w szyku luźnym (konie w ręku). Ośrodek stanowi trzęsawisko zw. „Bagno Serafińskie" porośnięte kożuchem mchów lub traw 0,5 m głęb., pod spodem woda 2—3 m głęb. Ku Pd. przechodzi w jezioro — dostępne w suche lato z przewodnikiem dla pojed. pieszych; zimą zamarza całkowicie przy—15° C w ciągu kilku dni.

d) Bagno „Z. Ruda" połączone z poprzedniem (4 km na Z. w. Cieloszka—drg. 54). Łąki podmokłe na trf., porośnięte krzakami. Wiosną i w czasie długotrwałych deszczów niedostępne. Latem do przejścia dla piech. i pojed. jeźdźców. Zamarza całkowicie przy—10° C w ciągu paru dni.

e) Bagno „Kaczory" (na W. w. Lipniki—drg. 78) łąki—podmokłe na trf., rozmakających do 0,5 m głęb., porośnięte trawą lub krzakami. W okresie wylewów i wiosennych roztopów zalane 1 m głęb. — nie do przejścia, pozatem wiosną i dżdżystą jesienią dostępne z przewodnikiem dla piechoty. Latem nie stanowi przeszkody dla piechoty i kawalerji.

5) Bagna odwadniane przez rz. Pissa.

a) w dolinie rz. Turośl — łąki podmokłe na pokładach trf. w czasie roztopów wiosennych i wylewów oraz po długotrwałych silnych deszczach — zalane nie do przejścia. Latem dostępne dla piechoty (z przewodnikiem); w czasie suszy nie stanowią przeszkody dla kaw. i lekkich zaprzęgów. Podobny charakter mają również łąki podmokłe położone na Z. drg. 50 (rej. w. Leman—w. Łacha). Zimą zamarzają przy 10° C w ciągu paru dni.

b) Bagno „Grzędy" (na Pc. Z. w. Cieloszka—drg. 54)—łąki podmokłe na pokładach trf. Wiosną i w czasie deszczów rozmakają do 1 m głęb., dostępne z trudem dla pojed. pieszych. Latem nie stanowi przeszkody dla piech. Zimą całkowicie zamarza przy 10° C w ciągu paru dni.

c) Bagno „Łokiec" (na Pc. w. Gawrychy—drg. 74),—łąki podmokłe porośnięte krzakami, przeciętnie 0,5 m głęb., dostępne w każdej porze roku dla piech. Ośrodek stanowi trzęsawisko o skorupie uginającej się i łamliwej (pod spodem woda). W suche lato można miejscowymi zaprzęgami jeździć dróżkami — nigdy jednak z powrotem tą samą drogą, gdyż nawierzchnia może się łatwo załamać; latem na bagnie pełno żmij. Zimą zamarza całkowicie przy—10° C w ciągu kilku dni.

OPIS GRANICY.

Granica Prus Wschodnich (od granicy litewskiej do granicy W. M. Gdańska).

Początek w okolicach mta Wiżajny skąd biegnie na Pd.Z. do Polukenie, przechodzi przez jez. Kościelne i stąd skręca na Pd.W. aż do Bakałarzewo. Na tym odcinku pozostawia po polskiej stronie następujące miejscowości: Wizgóry, Liszkenie, Małuda, Bakowęk, Kramnik, Wersele, Prawylas, Rakówek, Cisówek, Białe Jeziorki, Czarna, jez. Rozpuda, jez. Szupenie, Filipów, Garbas, jez. Garbas, Bakałarzewo.

Od Bakałarzewo biegnie w kierunku na Nowawieś, pozostawiając ją po polskiej stronie, następnie na Pc. do Gr. Retzken (po niemieckiej stronie), skąd na Pd.W. do Chomąt. Na tym odcinku pozostawia po polskiej stronie miejscowości: Gembałówka, Konopki, Nieszki, Wasilówka, Lipówka (tu granica przecina szosę Raczki — Margrabowo), Witówka, Jankielówka, Korytki, Chomątowo.

Od Chomątowo skręca na Pd.Z., przechodząc przez jez. Rajgród (wchodzi nawprost Lyssowen—wychodzi nawprost Sawadden, obydwie miejscowości po niemieckiej stronie) i następnie załamaniami do Milewo, skąd wzdłuż rz. Wincenta do ujścia jej do rz. Pissy. Na tym odcinku po polskiej stronie pozostawia miejscowości: Rudki, Kukowo, Reszki, Popowo, Jadziki, Tworki, Skrodzkie, Przestrzele, Karwowo, Kotaki, Rydzewo (przy wzg. 130 granica dochodzi prawie do samej drogi Rydzewo—Bogusze), jez. Toczyłowo, Bogusze, Mirucie, Cyprki, Kurki, Tarachy, Zacieczki, Rakowo, Czarnówek, Kurki, Milewo, Glinki, Truszki.

Następnie skręca na Z. do Łączki, pozostawiając po polskiej stronie miejscowości: Łacha, Czarny Bród, Zimna, Łączki; stąd granica zbacza lekko na Pd.Z. do Chorzele pozostawiając po polskiej stronie miejscowości: Antonia, Duży Warniak, Dąbrowy, Pełty, kordon Ruchaje, kordon Cupel, kordon Omulew, Borek, kordon Żabica, wzg. 123 na Pc. od kordonu Orzyc. Dalej przechodzi do wzg. 129 na Pc.W. od rz. Orzyc, skąd wzdłuż rz. Orzyc—do Janowo (łuk szosy na Z. od Janowo), następnie do duchty w lesie obok wzg. 185, skąd skręca na Pc.Z. do skrzyżowania z szosą Kuklin—Napierken. Po polskiej stronie pozostawia: Szczepkowo—Giewarty, kordon Smolany, Gurowo—Trzęski, Leśniewo Wielkie, Jastrząbki, Zdzienty, Leśniki, Siwe, Gołębie, wzg. 202, kordon na Pc. od Bonisław, kordon na Z. od Pepłówek.

Od skrzyżowania z szosą Kuklin—Napierken biegnie załamaniami do skrzyżowania z rz. Nida, pozostawiając po polskiej stronie wzg. 189. Białuty, wzg. 193, skąd płc. skrajem lasu Białutowskiego do Purgałki (po polskiej stronie), stąd załamaniami do rz. Nida i nią oraz rz. Skotawa do Borrowitz (po niemieckiej stronie).

Od Borrowitz pozostawia po polskiej stronie miejscowości: Wilamowo, Kramarzewo, Uzdowo, Myśléta, Marjanowo, wzg. 157, skąd wzdłuż rz. Welle na Pc. do jez. Pauzen See. Następnie skręca na Z. z odchyleniem na Pd.Z. pozostawiając po polskiej stronie „Vw" na Pd.W od Kolonja, następnie zwraca się ostro na Pc.Z. aż do skrzyżowania z rz. Griesslerbach, pozostawiając po polskiej stronie micjscowości: Groszki, Gutowo, wzg. 192, Napromek, Piętki. Kl. Lobenstein, Zakurzewo, Wiśniewo, skąd wzdłuż rz. Griesslerbach oraz wzdłuż rz. Drwęcy do 1 km na Z. od skrzyżowania z linją kol. D. Eylau—Działdowo.

Następnie biegnie załamaniami na Z. pozostawiając po polskiej stronie miejscowości: Tabory, jez. Radomno, Głodowo, Jamielnik, Wonna (przecina jez. Karrasch-See) Gr. Wolska, Bonin, poczem wzdłuż rz. Osa (przecina jez. Traupeler See) i dalej wzdłuż rz. Osa do Małe Babalice, skąd załamaniami na Pc.Z. i pozostawiając po polskiej stronie miejscowości: Osówko, Wielka Tymawa, Vw. Dohnastadt, Waldówko, Niedereichen, Hoheneichen, Zawda, Gr. Schonwalde, jez. Nogat, Bożepole, jez. Kuchnia, Budy, st. kol. Gardeja, skąd prawie w prostym kierunku na Z. do rz. Wisły, pozostawiając po polskiej stronie Mały Wełcz. Następnie biegnie prawym brzegiem Wisły do Thymau—Gr. Weide (po niemieckiej stronie), pozostawiając po polskiej stronie Janowo, Nowe Lignowy, Kramersdorf, Małe Pólko i następnie pod Schadenwinkel (po niemieckiej stronie) znów wzdłuż prawego brzegu rz. Wisły do granicy W. M. Gdańska.

Granica Rzeszy Niemieckiej. Od brzegu morza Bałtyckiego granica biegnie licznemi załamaniami w ogólnym kierunku z Pc. na Pd. wzdłuż rz. Piaśnicy (przy ujściu rz. Piaśnicy do morza skrawek ziemi na Z. od ujścia pozostaje po polskiej stronie), następnie otacza jez. Żarnowieckie, pozostawiając je po polskiej stronie (mniejwięcej na środku zach. brzegu jeziora leżąca wieś Nadole wraz z najbliższą okolicą—polami—należy do Polski). Następnie znów wzdłuż rz. Piaśnica do nawprost wzg. 52, skąd dalej na Pd do spotkania z rz. Reda (w prostej linji na Pc. od „Hp. Paradies"), poczem wzdłuż rz. Reda do nawprost Grabowino, gdzie odchyla się na Pd.Z. pozostawiając po polskiej stronie miejscowości: Zelewo, „wyb. Strzebielino", Strzebielino, następnie krzyżuje się z szosą Wejherowo—W-kie Bożepole i torem kol., przebiegającym obok szosy, pozostawiając po polskiej stronie „wyb. Strzebielino" (na Pd. od toru kol.), skąd przechodzi łukiem wygiętym na W. do spotkania z rz. Łeba nawprost „Schugle". Następnie na Pd. wzdłuż rz. Łeba do nawprost 2 małych osiedli bez nazwy, na Pc. od Tłuczewo, skąd na przestrzeni około 2 km biegnie w prostej linji na Z. i tu załamuje się prawie pod prostym kątem na Pc. do na-

wprost wzg. 189, następnie po przecięciu toru kol. powyżej dworca kolej. idzie w kierunku na Pd.Z. do Wilhelmsdorf Verder, pozostawiając Kętrzyno po polskiej stronie.

Między wzg. 175 i 179 nagle łamie się z Pc.Z. na Pd.W. pozostawiając wzg. 179 po polskiej stronie. Od Wilhelmsdorf Verder biegnie na Pd. z nieznacznem odchyleniem na W. do Kamieński Młyn (po polskiej stronie), dochodząc prawie do toru kol. Sierakowice — Roslanin. Następnie skręca załamaniami na Z., przechodzi przez jez. Bukowińskie i Święte, skąd wzdłuż rz. Bukowina do Skrzeszewo, gdzie załamuje się, przyjmując kierunek ogólny na Pd. i pozostawiając po polskiej stronie miejscowości: Skrzeszewo, „wyb. Skrzeszewo", wzg. 188, Załakowo, Smolniki, Wilhelminenthal, Stara Huta Gowidlińska, przechodzi przez jez. Gogolinka i dalej pozostawia po polskiej stronie — Bawerndorf, Chośnica. Stąd biegnie na Pd.W. do spotkania z rz. Stupa, gdzie skręca na Z. przechodzi jez. Żukowskie (nawprost cyfry 38) i następnie w załamaniach w ogólnym kierunku na Pd. pozostawiając po polskiej stronie miejscowości: Jamno, (nieco na Z. krzyżuje się z szosą Parchowo — Gr. Pomeiske), wzg. 209, wzg. 236, wzg. 220, przechodzi jez. Strzepcz, pozostawiając Jellentch po stronie niemieckiej. Następnie wzdłuż rzeczułki łączącej jez. Strzepcz i Glinów przechodzi przez nie idąc dalej na Pd. i pozostawia po polskiej stronie wzg. 211. Po skrzyżowaniu z szosą Bytów — Kościerzyna idzie wsch. skrajem lasu pozostawiając po polskiej stronie miejscowości: Wygoda, wzg. 191, Skwierawy, wzg. 198, jez. Weckie, Jabłuszek, Dywan, przechodzi jez. Małe Somińskie i Duże Somińskie i dalej idzie w kierunku ogólnym na Z. do 2 km na Pc. od Gliśno. Na tym odcinku pozostawia po polskiej stronie miejscowości: Skoszewo, przechodzi wzdłuż przez jez. Skoszewskie, Prądzonka, skąd załamaniami początkowo na Pc., potem na Z. przechodzi jez. Małe, pozostawiając po niemieckiej stronie kol. Rinsch. W dalszym ciągu pozostawia po polskiej stronie wyb. Lutoń. wzg. 188, Wojsk, „wyb. Wojsk", „wyb. Gliśno" wzg. 230 i dochodzi do rz. Kamienica (powyżej małego jeziorka). Następnie skręca na Pd. przechodząc wzdłuż jez. Kamienica, pozostawiając po polskiej stronie wzg. 201. W dalszym ciągu załamuje się idąc nieznacznem odchyleniem na Z. do toru kol. powyżej Gloddow (po niem. stronie) przechodzi przez jez. Białe, skąd skręca licznemi załamaniami w ogólnym kierunku na Pd.W. do Konarzyny. Na tym odcinku pozostawia po polskiej stronie miejscowości: Łąkie, jez. Brzysno, Brzeżno Szlach., „wyb. Brzeżno", „Heinrichshof, wzg. 209, Birkenstein, Wierzchocina, Kobyle Góry, wzg. 151, Kiełpin (przechodzi jez. Kiełpińskie), Nowa Karczma, Rowista, Zychce, Konarzyny.

Pod Konarzyny zatacza łuk wygięty na Z., pozostawiając po polskiej stronie Zechlau i dochodzi do szosy pod Babilon (karczma) i dalej szosą Konarczyn — Chojnice do nawprost Buschmülle, gdzie znów zatacza łuk wygięty na Z., pozostawiając po polskiej stronie „Las chojnicki". Dalej dochodzi do szosy i idzie nią do skrzyżowania jej z drogą gruntową Choj-

niczki — Nisenwanz, skąd załamuje się pod prostym kątem i idzie w ogólnym kierunku na Pd.Z. porostawiając po polskiej stronie wzg. 172, wzg. 171, Stendershof, Szenteld, wzg. 161 Moszczenica, Deręgowice, Zamarte, jez. Blumfeldzkie, skąd wzdłuż rz. Kamionka ,do Witkowo. Następnie pozostawia po polskiej stronie Witkowo, Dąbrowa, Białe błoto, wzg. 140. Od szosy Ziskau—Lutowo biegnie wzdłuż rz. Nica przecina szosę i tor kol. pod wzg. 103 i biegnie dalej wzdłuż rz. Łobzonki do nawprost Ruden. Następnie idąc dalej w kierunku Pd.Z. pozostawia po polskiej stronie wzg. 119, Łobżonka, „wyb. Piesna" (przechodzi przez jez. Ostrowickie), Walentynowo, przechodzi wzdłuż jez. Wielkie i pozostawia po polskiej stronie miejscowości: Kunowo, Bługowo, Bługowiec. „Wyb. Bługowiec", wzg. 120, Gmurowo, „wyb. Stare" (jez. Kl. i Gr. Glubschiner — See po niemieckiej stronie), jez. Czarne, Zelgniewo, Pilsko, wzg. 117, Jeziorki, „wyb. Kaczory", gdzie skręca na Z., dochodząc do rz. Gwda i nią do ujścia do rz. Noteć, pozostawiając mto Ujście po polskiej stronie. —

Granica W. M. Gdańska (z Z. na W.). Przy brzegu morza Bałtyckiego granica W. M. Gdańska zaczyna się na Pc. od Brauershöhe i bagnie na Pd. pozostawiając po polskiej stronie miejscowości: Kolibki, Wki Kack, cgl. Bernadowo, Wysoka, Szeperja, wzg. 147, Klukowo, wzg. 155, Firog, wzg. 150, Matarnia, wzg. 110, wzg. 136, ad Kielpin, wzg. 144, wzg. 104, Sulimin, Niestępowo, Fidlin, wzg. 131, Łapino, jez. Łapińskie. Stąd zwraca się na Pd.Z. i przechodzi przez wzg. 213, 225, pozostawia po polskiej stronie wzg. 239, Kamela, przechodzi przez jez. Połęczyńskie i dalej pozostawia — Połęczyno, Szpon i Sztofrowa Huta (jez. Loukener—See po niemieckiej stronie). Od Szumlis skręca na W. pozostawia po polskiej stronie wzg. 219, przechodzi wzg. 207, pozostawia wzg. 203, Gosen, przechodzi wzg. 187, pozostawia wzg. 171, Zelmirostwo, Mirówko. wzg. 159, przechodzi wzg. 136, wzg. 113, pozostawia Gołębiewko, Rościszewko, wzg. 90, wzg. 103, przechodzi wzg. 67, pozostawia Szczerbięcin, wzg. 103, przechodzi wzg. 91, pozostawia wzg. 83 i wzg. 59, Lichtenstein, wzg. 60 i wzg. 43, Malenin, Miłobądź. Pod w. Lądy załamuje się na Pd. i, pozostawiając po polskiej stronie w. Czatkowy, dochodzi Wisłą (cała rzeka po polskiej stronie) do zetknięcia się z Nogatem. Następnie biegnie Nogatem, przechodzi przez Żatokę Świeżą załamaniem na W., gdzie wprost Schottland przechodzi mierzeję i idzie do brzegu morza Bałtyckiego.—

Granica z Litwą. (na podstawie Dziennika Ustaw Nr 49/23). Granica biegnie od punktu zetknięcia się północnej granicy administracyjnej powiatu Suwalskiego z granicą Prus Wschodnich (punkt wspólny dla Prus Wschodnich, Polski i Litwy) i aż do najbardziej południowego wgięcia utworzonego przez granice powiatu Suwalskiego, mniej więcej o 7 kilometrów na północno-zachód od Puńska, północnej granicy administracyjnej powiatu Suwalskiego:

stamtąd, od południo-wschodu aż do punktu drogi Berzniki—Kopciowo, mniej więcej o 2 km na południo-wschód od Berzniki;

linją która będzie oznaczona na miejscu i pozostawi Puńsk Polsce, przecinając jezioro Galadusya od jego północno-zachodnich krańców od punktu położonego mniej więcej o 2 kilometry na północ od Zegar, idąc dalej ku wschodowi, następnie równolegle z linją małych jezior położonych między Berznikami a Zegarami mniej więcej o 2 kilometry na wschód od tych jezior;

stamtąd, aż do punktu mniej więcej o 2 kilometry 500 metrów na wschód od Zelwy na rzece Marycha, linją, która będzie oznaczona na miejscu;

stamtąd, w dół rzeki Marychy aż do miejsca, gdzie do niej wpada mały dopływ położony na lewym jej brzegu i bezpośrednio w górę rzeki Studzianki;

stamtąd, linją która będzie oznaczona na miejscu, aż do źródła rzeki Igorki, dalej bieg tej rzeki, która płynie do Warwiszek, aż do miejsca gdzie rzeka ta wpada do Niemna;

stamtąd, wdół rzeki bieg Niemna, aż do miejsca gdzie do niego wpada rzeka Grawe;

stamtąd, rzeka Grawe aż do punktu gdzie krzyżuje się z szosą Merecz—Rugnica (Rotnica);

stamtąd linją, która będzie oznaczona na miejscu, aż do punktu, gdzie rzeka Skroblis wpada do rzeki Mereczanki;

stamtąd, bieg Mereczanki, aż do punktu, który będzie obrany na miejscu, mniej więcej o 800 metrów na południowschód od Podkamienia;

stamtąd aż do punktu granicznego 142, położonego mniej więcej o 2 kilometry na północno-wschód od Strzelciszek;

linję która będzie oznaczona na miejscu i pozostawi Litwie miejscowości: Podkamień, Karpiszki, Strzelciszki, a Polsce Bortele, Kukle, przechodząc przez skrzyżowanie się dróg idących z Bobryszek do Olkienik oraz z Oran do Wojtowa na drodze żelaznej z Grodna do Wilna;

stamtąd aż do punktu, który będzie oznaczony na biegu Wilji, mniej więcej o 800 metrów na zachód od Surmaniec;

linją, która będzie oznaczona na micjscu, pozostawiając Litwie następujące miejscowości: Kalance, Spengleniki, Geceniszki, Uzelje, Prybance, Greczowka, Wismańce, Jagielany, Dergiance, Kopciszki, Zailgi, Chwoszna, Nieźwiedówka, Janczuny, Daniliszki, Jerzówka, Nowy Dwór, Promysłowka, Walakiszki, Kurkliszki, Kalejkiemie, Wiluniszki, Kiermanczyszki, Białolesie i Owsieciszki i pozostawiając Polsce miejscowości: Wojtowo, Puskarnia, Czarnokowa'e, Kol. Lejpuny, Wejksztelance, Ejgielance Markowszczyzna, Skobska, Wizgirdy, Dombrowo, Dembniaki, Stanisławówka, Kotysz, Staskuniszki, Lebiedzie, Mejluszki, Podworance, Glity, Piektoniszki, Kiermeliszki, Kudrany, Poniewieżka, Majdany, Miciuny, Lojziszki, Meiryszki, Borcie, Jateluny, Pauzanowo, Kazimirowka i Surmance;

stamtąd, bieg Wilji, aż do punktu położonego mniej więcej o 1 kilometr na południe od Sejmieniszek;

stamtąd, aż do punktu oznaczenia na krańcach południowo-wschodnich jeziora Oswie na południe od Zoltyn:

linją, która będzie oznaczona na miejscu i pozostawi na terytorjum litewskiem następujące miejscowości: Sejmiszki, Kliszebłoto, Podozierce, Pojodzie, Pospierze, Kiejmince, Skietery, Olinowo, Pory, Kontromiszki, Kiele, Awizance, Nieczance, Borowy, Olany, Palki, Ollis, Okmiana, Towkiele, Alexandryszki, Gawejki, Zoltynie, a na terytorjum Polski miejscowości: Podworzance, Podgajem, Drawcze, Mejluny, Papiernia, Bortkuszki, Uzyblindzie, Lipowko, Poblindzie, Zyndule, Astyki, Szelkowszczyzna, Romaszkańce, Pogiry, Borówka, Sontoki, Pulstylki, Rudejki, Stolewszczyzna, Zemwiszki, Smilgi, Gawejki, Sidabry;

stamtąd, linję przecinającą jezioro Oświe aż do punktu, który będzie oznaczony na jego północno-zachodnim brzegu, o mniej więcej 1500 metrów na południo-wschód od Olki;

stamtąd, i aż do punktu do ustalenia na południowym brzegu jeziora Prowa na wschód od Surganców;

stamtąd, i aż do punktu, który będzie oznaczony na miejscu i pozostawi na terytorjum litewskiem następujące miejscowości: Olka, jezioro Boloma, Labejszyszki, Młynek, Janiszki, Szerajkiszki, Surgance, a na terytorjum polskiem miejscowości: Jankuniszki, Purwiniszki, Szarkiszki, Maciejewa, Orniany, Skardze, Nowosiółka, Grybiance;

stamtąd, i aż do punktu, który będzie obrany na południowym brzegu jeziora, nad którem położone są Antolkony i o 500 metrów na zachód od tej miejscowości;

linję, która będzie oznaczona na miejscu i pozostawi na terytorjum litewskiem następujące miejscowości: Madejki, Mazule, Szyjkaliszki, Andrulance, Szukowszczyzna, Szemityszki, Prudziszki, Polukno, Pożeniż, Szwirbliszki, Rgt. — Sidoryszki, Mineiszany, a na terytorjum polskiem: Maldziuny, Rutowszczyzna, Baranowo, Antaledze, Bernjuny, Lingmiany, Antolkony;

stamtąd i aż do granicy Łotwy:

linję, która będzie oznaczona na miejscu i skieruje się na północno-wschód potem ku północy, przecinając jezioro Bolosza i jezioro Dringis i pozostawiając na terytorjum litewskiem następujące miejscowości: Ażużeńce, Ochramiańce, Rejpy, Aszany, Zadziuny, B. Derewnia, Zuntepy, Kaliniszki, Szablowizna, Mugliszki, Junkokalny, Maj, Nowo-Smolwy, Werugiszki, a na terytorjum polskiem: Kozaczyzna, Mejtuny, Wardusikajmy, Olejuny, Sakiszki, Pożemiszki, Karaczuny, Smolwy, Paukszteliszki, Maj. Smolwy (Pc.), Dulciszki, Mateliszki.

linią, która będzie oznaczona na miejscu i pozostawi na terytorium litewskim następujące miejscowości: Selmiszki, Kliszejoloto, Podoszerce, Połodzie, Posipiere, Kiejmince, Skiejtery, Olinowo, Pory, Kontromiszki Kiele, Awiazance, Niecrance, Borowy, Olany, Pałki, Ollis, Okmiana, Tawkiele, Aleksandryszki, Gawejki, Zolityte a na terytorium Polski miejscowości: Podworance, Podgajem, Drawcza, Mejluny, Papiernia, Bortkuszki, Uzvilindzie, Lipowko, Poblindzie, Zyndule, Astyki, Szeikowszczyzna, Romanszkance, Pogiry, Borówka, Sontoki, Pulstyki, Rudejki, Stolewszczyzna, Zemwiszki, Smilgi, Gawejki, Siadabry

stamtąd, linię przeciwległą jeziora Oświe aż do punktu, który będzie oznaczony na jego północno-zachodnim brzegu o mniej więcej 1500 metrów na południe-wschód od Olki;

stamtąd, i aż do punktu do ustalenia na południowym brzegu jeziora Prowa na wschód od Surgańcowy;

stamtąd, i aż do punktu, który będzie oznaczony na mieście i pozostawi na terytorium litewskim następujące miejscowości: Olka, jezioro Bolono, Labejszyszki, Mlynek, Jaziszki, Szeraliszki, Surgańce, a na terytorium polskim miejscowości: Jankuniszki, Puminiszki Szerkiszki, Maciejewa, Orlany, Skarduze, Nowosiołka, Grybiance;

stamtąd, i aż do punktu, który będzie obrany na południowym brzegu jeziora, nad którym położone są Antoliony i o 500 metrów na zachód od tej miejscowości;

linię, która będzie oznaczona na miejscu i pozostawi na terytorium litewskim następujące miejscowości: Madejki, Mazule, Szyłkaliszki, Andrulance, Szukowszczyzna, Szemiryszki, Prudziszki, Polukno, Pocepie, Szwilbiszki, Rg. — Sidoryszki, Mincjszany, a na terytorium polskim Maldziuny, Rutowszczyzna, Barancowo, Antoledze, Berżiuny, Lingminy, Antoliony;

stamtąd i aż do granicy Litwy.

Linię, która będzie oznaczona na miejscu i skieruje się na północno-wschód potem ku północy, przeciwległe jezioro Bolosza i jezioro Dringis i pozostawiając na terytorium litewskim następujące miejscowości: Azutance, Ochramiance, Relpy, Aszany, Zadziuny, R. Derewnie, Zuntepy, Kalniszki, Szabłowizna, Mugiliszki, Jundokalny, Maj. Nowo-Smolwy, Werygiszki, a na terytorium polskim: Kozaczyzna, Mejtuny, Wardunskalmy, Olejniny, Sakiszki, Poźemiszki, Karaczuny, Smolwy, Paukszteliszki, Maj. Smolwy (Pc.), Dulciszki, Matelliszki.

SPIS ALFABETYCZNY RZEK.

Str.

Bakinówka 554
Bartaszycha 47
Berezówka 34, 50, 53, 57, 81
Berwicha 45
Biała 81, 85, 88, 552, 555, 558, 568, 745, 756, 760
Białostruga 387
Biebrza 28, 29, 36, 38, 39, 42, 55, 59, 80
Biebrza (Bóbr) 761
Błędzianka 7
Bobrówka 571
Bojarka 583, 698
Bolimka 376, 870
Bolszewa 367, 371, 849
Branica 200, 225, 794
Brda 246, 262, 269, 289, 292, 375, 416, 813
Breite Mottlau 609
Breite Schwente 620
Broczysko (Brok) 102, 746
Brok (Broczysko) 93, 95, 98, 100, 101
Bronka 550, 557
Brzozówka 773
Bug 92, 93, 96, 98, 99, 102, 108, 109, 126, 130, 134, 136, 524, 529, 533, 534, 539, 545, 733
Bzura 451, 456, 458, 460, 462, 465, 466, 468, 470, 477, 479, 802

Cedron strumień 361
Cetynia 539, 739
Chocina 310, 819
Chylonka 352, 356
Czaplinianka (Niewodnica) 759
Czarna 353, 359, 361, 485, 496, 499, 505, 507, 548, 556, 742, 760, 801, 849
Czarna Hańcza 18, 20, 21, 25, 699
Czarna Struga 34, 126
Czarna Woda 260, 261, 265, 268, 271, 272, 279, 281, 315, 319, 322, 324, 340, 823
Czarnowoda 248
Czeska Struga 821
Czerski strumień 521

Str.

Czerwonka 7, 13, 520, 572

Dameraur Vorflut 614
Drwęca 201, 202, 213, 215, 217, 219, 225, 790
Dunaj 437
Działdówka 165, 177, 178, 179, 180, 181, 185, 187, 197, 220
Dybła 59

Elbinger Weichsel 637, 638

Gać 85, 91, 492, 757, 800
Gans strumień 604
Garczyn 825
Garczyńska 339
Gardęga 240, 799
Gąsawka 386, 392, 396, 869
Gda 379
Głęboka Struga 478
Gniła 554, 557
Griesslerbach 184, 793
Gr. Lake odcięta odnoga 623, 626
Gr. Linau 630
Gruda 552
Grzybówka 108
Gwda (Kuddow) 868

Hamer strumyk 267
Hańcza 4, 9, 12, 13, 14, 15
Herings Make 839
Hoher Schluckgerchworenen Gr, strm. 614
Höhische Mottlau 607, 609
Horodnianka 82, 88

Indurka 574, 583, 585, 698

Jabłoń 87, 92, 93, 103
Jabłonówka 564
Jarynka 562
Jaskranka 761
Jaskrówka 56

Str.

Jastrzębianka 26, 29, 33
Jegrznia 772
Jeziorna 499, 502, 504, 507
Jęgrznis 62
Jonka 830
Jungfersche Lake 625, 628, 635, 844

Kaczynka 325, 328, 332
Kałuźna 543
Kamienica 50
Kamienna 42, 773
Kamienny Bród 7, 17
Kamionka 47, 284, 289, 306, 307, 535, 541, 543, 545, 546, 548, 577, 580, 821
Kanał Weichsel-Hoff 612
Karsówka 175
Klein Schwente 616, 620
Klein Mausdorfer Lake 626
Klein Mottlau 609
Kietsch 289
Klikówka (Klukówka) 378
Klimaszówka 67
Kłodawa 600, 601, 604, 605, 607, 608, 834
Kłonlecznica 820
Kolniczanka 38
Kolonna (Kołonka) 758
Kołodziejka 529
Konośnica 314
Kosodka 78
Kostrzyń 510, 515, 522, 740
Koterka 535
Königsberger Weichsel 633, 637
Krapiwiszcze 45
Kraska 496, 501, 502, 802
Krasnoborka 26, 29, 31, 32, 766
Krówka 289
Krzemianka 81
Krzna 737
Krzywczyn 565, 570
Krzywula 738
Kumiałka 41, 44, 50, 57, 774
Kurówka 82

Landgraben (odnoga) 634, 636
Laschke 637
Leeger Schluckgeschworenen Gr. 612, 614, 630
Lege Vorflut 632
Leege Vorflut-Schwarze Lake 859
Leśna 539, 543, 742
Leśna Prawa 558, 742

Str

Leśna Lewa (Podleśna) 742
Leńna Główna 743
Lindenauer Lake 622, 623
Linau 240
Lipowiecki potok 240
Listewka 354
Listewska 355
Liwiec 133, 511, 518, 520, 522, 526, 529. 530. 532, 739
Liza 548, 552
Lubcza 299
Lubień (Lubinka) 811
Lubinka 435, 439, 444
Luboza 204
Lura (Lohrbach) 795
Luta 178
Luta potok 213, 215
Lutryna 205, 208, 798

Łabna 76, 77, 776
Łasienka potok 211
Łeba rzeczka 373
Łeba 850
Łęk 60, 61, 770
Łobzonka 252, 287, 299, 303, 305, 384, 867
Łojewek 69, 82
Łoknica 568
Łomżyczka 65, 104
Łososna 26, 47, 698
Łupianka 571, 572
Łydynia 154, 55, 163, 787

Mahomet 543
Mała Motława (Kl. Mottlau) 615
Mały Brok 93, 100, 101
Małynka 565
Marga rzeczka 382
Margoninka (Marga) 379, 870
Martwa Wisła (Tote Weichsel) 597, 630, 632, 836.
Marycha (Czarna) 1, 3, 9, 21, 701
Matlak 71, 75
Mątawa 242, 248, 827
Mienia 513, 518, 732
Mianka 550
Mień 192, 221
Mławka 177, 179, 180, 185, 186, 786
Młasienica 318, 820
Młynówka 237, 416
Młyński Rów 206

Str.

Mogielanka 492, 495, 496, 800
Mogilna 75
Mościcha 45
Moszczenica 468, 470, 805
Moszczona 535, 545, 546
Motława (Mottlau) 832
Motawa (Mułtawa) 788
Mroga 468, 470, 471, 472, 475, 805
Mrożyca 806
Muchawka (Mucha) 510, 515, 526, 529, 740
Mukrz—strumyk 267
Mulnica 502
Mułtawa 166, 168
Murawka 118
Myśliwiec 54

Nakulinka 564
Narczyk 549
Narew 56, 59, 65, 69, 75, 78, 82, 83, 84, 88, 93, 95, 104, 105, 106, 111, 120, 121, 125, 132, 134, 135, 160, 162, 548, 555, 556, 565, 566, 568, 571, 747
Narewka 564, 755
Naruszewka 159, 160, 164, 786
Nasielna 160, 788
Ner 448, 453, 455
Nereśl (Orlica Berentowa) 53, 54, 58, 59, 761
Netta 17, 31, 38, 769
Nica 285
Niechwarż 826
Niedzwiedzica 26, 766
Niemen 26, 42, 47, 583
Niestępowa 132, 161
Niestempowa 782
Nietupa 576, 698
Niewodnica 88
Niewodnika 557
Noć 417, 425, 432, 434
Nogat 618, 621, 623, 624, 625, 626, 635, 844
Noteć 252, 293, 301, 376, 378, 379, 384, 386, 389, 392, 396, 403, 404, 406 407, 409, 412, 424, 852
Nurczyk 546
Nurka 766
Nurzec 533, 537, 539, 540, 542, 543, 547, 548, 550, 746

Str.

Ochnia 451, 453, 809
Odła 574, 582, 583, 698
Okszesza 489
Olszanka 31, 39, 41, 550
Olszowiec strumień 490
Olszowiec 492
Omulew 110, 113, 115, 116, 117, 118, 777
Orla 252, 868
Orlanka 551, 552, 555, 558, 568, 756
Orz 65, 75, 102, 119, 121, 122, 123, 757
Orzyc 113, 114, 116, 117, 118, 120, 132, 135, 141, 143, 148, 151, 154, 162, 779
Osa 211, 237, 240, 796
Osownica 133, 520, 740
Osusznica 310

Panna (na mp. Żabienka) 400, 406
Pawłówka 9
Pełchówka 537
Pełta (Sona) 132, 162, 781
Peresieka 545
Piasecznica 111, 779
Piaśnica 361, 365, 371, 850
Pielisko 339
Pierławka 180, 185
Pilica 800
Pilnica 578
Pisia (Tuczna) 462, 477, 482, 488, 808
Pisia Gągolina (lewa) 808
Pisia Tuczna (prawa) 808
Pissa 72, 77, 110, 774
Pleśnica 359
Płodownica 778
Płonka 159, 163, 165, 172, 786
Płoska 559, 562, 573, 759
Płutnica 354, 355, 365
Policzna 551
Polsza 552
Porębel 569
Prieznik 634, 636
Prusina 280, 827
Przewłoka (Sołomienka, Ciepłucha) 745
Przewodówka 782
Przędzawa 799
Przylepnica 179, 185, 186
Przysowa 460, 467, 810

Str.

Przytułanka 67
Pulwa 549, 745
Pysznica 327, 830
Pysznica strumień 282

Raciążnica 165, 175, 785
Radunia 332, 336, 344, 598, 604, 605, 834
Rawka 807
Radziwiłówka 67
Rawa 485
Rawka 473, 475, 477, 485, 488, 490
Reda 354, 356, 361, 366, 367, 369, 371, 847
Redy 352
Reicher Zug, odnoga delty 635
Rgilewka 451
Rgiłówka 448
Rohr odpływ jez. Szodno 324
Rokitka 252, 296, 297, 866
Rokitna 475, 492, 800
Rokitnica 91
Roś 560, 563, 586, 591, 592, 696
Rospuda 7. 12, 13, 16, 759
Rota 310
Rozoga 107, 110, 111, 113, 115, 116, 777
Ruda 256
Rudawka (Pobyka Łomówka) 285, 758
Rudnia 554, 565, 566, 758
Rukawek 485
Ruziec (Ružec) 223, 795
Ruż 65, 75, 100, 103, 105, 110, 145, 219, 757, 779
Ruchenauer Gr. strumień 625
Rządza 126, 128, 131, 517, 518, 520, 521, 741
Rybsk 485, 807
Rypinica 178, 198, 217, 795
Dand Gr. strumień 612

Sandella 795
Sarnacka 529
Schade Lake 633, 634, 636, 841
Schloss Lake 630, 842,
Schmale Mottlau 609
Schwarze Lake 632
Schwente 617, 621, 627, 628
Schwente—Tiege 842
See Lake strumień 618
Sępolanka 585
Sępolna 822

Str.

Sępolno 289, 306
Sidra (Siderka) 42, 52, 775
Sierpienica 189, 196, 198, 218, 789
Silna 537
Skierniewka 465, 477, 484, 488, 806
Skotawa 785
Skroda 72, 76, 775
Skruda 75
Skrwa 178. 190, 191, 193, 194, 195, 197 218, 444, 453, 457, 788, 810
Słoja 577, 578, 580
Słupa rzeczka 344
Słupa 372. 836
Słupcza 341
Słupianka 851
Smogulnica (Skoczka) 378, 384, 870
Sobina 826
Sokolda 47, 50, 578, 760
Sona 55, 140, 161, 164, 787
Soseńka 102, 522, 526
Sosna 136
Spritze 312
Srebrna 191, 194
Stara Radunia 607, 614
Stara Rokitka 297
Stążek 269
Stążynka (na map. Toczynka) 481
Stina 603
Stina strumień 608
Stobbend Bruch 635
Strążek 280
Struga 228, 237, 511, 522, 525, 800
Struga Kościcińska 364
Struga Kamionna 215
Struga Kamionna (Struga Kolacka) 795
Struga Leśna 215
Struga Rychnowska 212, 215
Strzelnik 836
Strzynka 440
Stubasche Lake 625, 626, 635, 847
Sucha 488, 808
Supraśl 46, 54, 81, 558, 562, 574, 575 577, 578, 579, 759
Szczeberka 12, 13, 16
Szczebra 15
Szeszupa 2,5
Szkwa 107, 110, 111, 776
Szlamica 20, 702
Szumiąca 256, 266
Szwajcarja 12
Szysia 534

Str.

Ślina 82, 84, 85, 87, 91, 756
Śmierdziucha 511, 521
Świder 508, 510, 511, 513, 732
Świnobródka 554
Świsłocz 560, 562, 571, 578, 579, 582, 584, 585, 697

Tamka 151
Tiege 634, 636
Tlegeł-Schwente 628
Tige 630
Toczna 529, 530, 536, 738
Trzeciewnica 293
Trybówka 778
Trynka 210, 213, 231, 240
Turna 545
Turośl 776
Turośń (Gniła) 548, 758
Turówka 62

Ugosz 107
Ulałówka 120, 144, 145, 781
Unt. Tiege 634, 637
Usnarka 574, 698
Usmarka 583
Utrata 481, 482, 485, 808

Wałpianka 696
Warecia (Werecia) 697
Warta 417, 437, 455
Wąska Motława (Schmale Mottlau) 614
Weichsel-Haff-Kanal 843
Wela 180, 182, 183
Welle(Wla) 793
Wełna 300, 388, 390, 392, 395, 400, 401, 403
Werecia 585, 588, 590
Wetcisa (Wieca, Fietze) 830
Węgierka 118, 142, 151, 153, 781
Wichorka 233
Widenauer Lake strumień 623, 624
Wieca 327, 328, 330
Wierszczyca 322, 334
Wierzyca (Ferse) 242 325, 327, 331, 828
Wietcisa (Fietze) 599, 602
Wilanówka (Jeziorna, Jeziorka) 801
Wilga (Garwolka) 731
Wilgarta 821
Wincenta 775
Wisła 156, 166, 193, 221, 222, 230, 241 245, 248, 265, 272. 414, 416, 418, 442 446, 453, 462, 483, 507, 609, 612, 614 615, 616, 618, 630, 633, 702
Wisła Elbląska (Elbinger Weichsel) 630, 631, 634, 636, 840
Wissa 63, 67, 69, 70, 772
Wisznia (Pluskówka) 745
Wiłówka 511
Witrych strumyk 307
Wkra Działdówka 148, 155, 160, 163
Wkra 161, 177
Wkra (Działdówka, Nida) 782
Wodociek 557
Wołkusz (Wołkuszanka, Młynówka) 23 701
Wołkuszek 18, 24, 25, 700
Wołpianka 586, 589, 592

Zagórzka 352, 356, 360, 368
Zalew Swieży (Frisches Haff) 635, 639
Zbuczynka 531
Zbrzyca (Spitze) 819
Zelwianka 591
Zgierszczyzna 39, 44
Zgłowiączka 434, 435, 437, 440, 445, 448, 811
Zielona Struga 415
Zielawa 378
Zonza 741
Zwierzyniec 806
Żurowa strumyk 248
Żurowianka 168
Żykowica 562
Żytnica 256

Wiederkrzyce 222, 244
Wiederkrzyce (Forse) 242, 252, 327, 331,
Wielgilas (Fleiten) 290, 302
Wilandówka (Jexitorn, Jezitorka) 291
Wilga (Garwolin) 231
Wilkocie 221
Wincenta 275
Wisła 156, 160, 193, 221, 222, 230, 241
245, 248, 252, 272, 314, 316, 418, 422
444, 445, 462, 483, 507, 609, 612, 614
615, 619, 628, 630, 633, 702
Wisła (Elbinger Weichsel)
Wisna 631, 654, 656, 680
Wiśniewka (Pluskowka) 85, 87, 89, 178
Wiłkowka 245
Witrzch strumyk 302
Wkra (Jezialdówka) 185, 235, 236, 162
Wkra 181, 222
Wkra (Jezialdówka, Nida) 232
Wodociek 257
Wołkusz (Wołkuszenka, Wołkuszka) 22
Wolisrek 191
Wolpiasz 15, 24, 25, 200
Wolpiasz 1200, 1290, 1292
Zagroda 1252, 1280, 1284, 1286
Zalew Sutery (Pfeilkes Haff) 1251, 1280
Zbucz 1221
Zbrzyca (Spitze) 1217
Zelwianka 1291
Zgierszczyzna 20, 44
Zgłowiączka 414, 415, 427, 2107, 2112,
Ziemna Struga 415
Zielawa 1283
Zorza 1241
Zwierzyniec 1208
Zurowa struga 1242
Zurowianka 1268
Zykowice 1252
Żytnia 1227
Świne 82, 84, 86, 87, 91, 250
Świrdziuchy 1211, 1291
Świtór 208, 210, 211, 213, 233
Świnobrodka 1254
Świsłocz 260, 262, 271, 272, 279, 280,
284, 286, 290
Tamka 121
Tirge 634, 636
Tirge-Schwentz 1252
Tige 630
Tocena 284, 230, 250, 238
Trzebiewska 1203
Trybówka 1278
Trynka 210, 215, 231, 240
Turna 1244
Turosl 1220
Turośń (Zenlau) 218, 238
Turówka 102
Ujazd 107
Ulanówka 120, 144, 145, 201
Unti Tirge 1251, 1252
Urnarka 1248, 1208
Usmarka 1243
Utrata 1241, 1250, 1256, 1258
Wajsnora 1206
Warzecia (Wercia) 1207
Warta 417, 437, 456
Wąska Mylina (Schmale Mattlau) 613
Weichsel-Nogat-Kanal 1242
Welle (Ilme) 1180, 1182, 1183
Wełna 200, 238, 300, 202, 205, 400,
401, 1402
Wercia 255, 258, 200
Wertis (Warta, Pictze) 230
Węgliska 178, 142, 155, 157, 161
Wiarówka 1253
Widenauer Lake strumień 1252, 1254
Wisła 327, 328, 378

INDEKS*)

osiedli, st. kol., kolejek, lasów, bagien i jezior.

Str.

Adamki flw. 223
Adamkowo 308
Adamowa Zastawa gaj. (Adamów) 535
Adamowice 451, 486,20
Adamowo kol. 62,288
Adamowo 185, 188, 524
Adamów i flw. 522
Adamy 540
Albinowo flw. 585
Albinów flw. 102
Aleksandrja Berlinki 456
Aleksandrowiec leśn. 265
Aleksandrowo 71, 249
Aleksandrowo os. 174
Aleksandrowo flw. 440, 442
Aleksandrowsk 10, 505
Aleksandrów przedm. 128
Aleksandrów 452, 458, 462, 505
Aleksandrów st. kol. 606
Aleksandrów (b. karczma Borowa) 502
Aleksandrówka (Radziwiłłówka) 535
Aleksandrówka flw. 581
Alekszyce 584, 587, 590
Alte Lake odnoga 630
Alte Munsterberg 620
Alte Schottland os. 598
Altes Schloas flw. 631
Amalienhof flw. 607
Amelin 118
Ameryka flw. 387
Ancuty flw. 565
„Andreas" jez. 919
Andrzejanki Koszki flw. 540
Andrzejewicze st. kol. 663, 669
Andrzejowo 13
Andrzejowo os. miejs. 100
Andzin flw. 27
Anielin i kol. 469, 449
Anielinek 514
Anieliny p. o. 660
Annafeld chut. 308
Antonin flw. 541
Antoniew (na mp. Zawady) 467
Antoniewo flw. 190, 219
Antoniewo i przedm 405, 216
Antonin 520

Str.

Antonja 112
Anusin 532, 546
Arcelin i flw. 165
Archidjakonka jez. 226, 893
Arczewo maj. 606
Arkadja 489
Arkuszewo 404
Arnikowy 330
Arnoldowo 386
Arynów 518
Asmus flw. 312
Atanażyn 302
Atopy os. 550
Augustowo (Augustówek Nowy) flw. 42
Augustowo 218, 407
Augustowski kanał 15, 17, 18, 21, 23, 25, 31, 38, 766
Augustowskie (Ostrzyżewskie) lasy 24
Augustowskie czyli Suwalskie lasy 14, 15, 18, 20, 21, 26, 29
Augustów mto i st. kol. 15, 668
Augustówek 42
Augustynowo 437

Baarenhof 613
Babińce 2
Babbado jez. 912
Babbas jez. 287
Babidół i flw. 336
Babidół polana-las 335
Babiec Piaseczny 177
Babiki 582
Babilon leśn. 311
Babino 86
Baboszewo st. kol. 683
Babsk i flw. 486
Baby 188
Bachmacka kol. 44
Bachorze kanał 418, 420
Bachorze flw. 535
Bachotek jez. 201, 883
Bachórz flw. 218
Bachury 572
Baczeczki 55, 85
Baciki Dalsze, Średnie i maj. 544
Baciki Średnie i flw. 547
Badów Dańki (Borówki) i Kłody 489

Str.

Badowo Mściska 500
Badurki flw. 167
Bagienica 308
Bagienice Wielkie 151
Bagienki 84
Bagno 53, 418
Bagno Czerwone bgn. 37
Bagny 44
Bahrenberg os. 600
Bajerze flw. 228
Bakałarzewo mko 8
Bakaniuk 12
Bakuny 48
Balcery 128, 517
Balczewo (Balzweiber) 393
Balendzinki 535
Baliki 75
Balinka 30
Balino flw. 414
Balówki 205
Bałdowo 277
Bancerowszczyzna os. 560
Banin i 2 flw. 350
Baniocha i flw. 506
Baniocha kol. 506
Bank 316
Bańki 552
Barańce 154
Baranowicze 27
Baranowo i flw. 2, 116, 430
Barany 62
Barcin mko 393
Barcin st. kol. 680, 681
Bardzinek 452
Barenberg i os. 326, 328
Bargłów Kościelny 62
Bargłów Dworny 62
Barkocin st. kol. 673
Barków 509
Barłogi i st. koł. 323, 452, 682
Barłomino flw. 369
Barowo os. 599
Barsch jez. 310
Barszcze 8
Bartel Wielki nadleśń. 332
Bartki 72
Bartków flw. 529
Bartków Nowy 529
Bartków Stary 521
Bartlewskie jez. 892
Bartłomiejski las 409
Bartniczka 225

*) Nazwy bez oznaczenia rodzaju osiedla odnoszą się do wsi.

Str.

Bartniki 24, 115
Baruchowo i flw. 445
Barwik 349
Barysławice 452
Basie 538
Basinów 135
Batogowe-Biernaty 120
Bączek st. kol. 673
Bąbla 55
Bądecz i flw. 302
Bąl flw. 359
Bąków Górny 451
Bąkowo (Bankau) leśn. flw. Bąkowski młyn (Bankauermühle)przys. 269
Bąkowo flw. 421
Bąkowo maj. 598
Bągart st. kol. 678
Barwalde 629
Becajły (Bicajle) 2
Bechta kanał 405
Becker jez. 335, 903
Bedlno i flw. 468, 451
Bednary st. kol. 659
Bedomin flw. 350
Begry 475
Belerchost 631
Belno flw. 261
Bełchów 465
Bełda 60, 62
Bełkowo 170
Bendgoszcz jez. 297, 913
Bendków 469
Berdowszczyzna flw. 589
Bereźniki 19
Bernadski Most 565
Berwicha 45
Berźniak jez. 9
Berźniki 10
Besiekiery 453
Beśnica 19
Bębnowo 166
Będków 459
Będomińskie jez. 903
Będzmirowice st. kol. 674
Bialiki 74
Biała mto 494, 496
Biała 126, 466, 568
Biała kol. 109
Biała Karczma przedm. 126
Biała Rogów st. kol. wąskotor. 476
Białasy-Jońce i Żochowo 198
Białaszewo i flw. 63
Białaszewo las 55, 67
Białe jez. 10, 15, 21, 457, 874, 876, 877, 899, 900 905, 921
Białe Błoto 2, 881
Białe Błoto 397
Białe Chorzele, Figle i Kwaczory 542
Białe-Mysztale 541
Białe Szczepanowice 542
Białe-Zieje 542
Białki 526
Białobłoty st. kol. 681
Białobrzegi 17

Str.

Białochowskie jez. 237, 895
Białogrądy 55
Białośliwie flw. państw. 302
Białośliwice st. kol. (kolejka wąskotor.) 660
Białostocka puszcza 559
Białostoczek 81
Białostruga kanał 356, 386
Białowieska puszcza 559
Białowieża st. kol. 669
Białowieżyn 222
Białuty 486
Białynin 476
Białystok m-to 48, 556, 557, 560, 563, 578
Białystok I. st. kol. 662 668, 669
Białystok II. tow. 669
Białyszewo 189
Białyszewo Towarzyswo 189
Biebrowo(Giebrowo)jez. 313
Biebrowo jez. 335
Biebrowskie jez. na mp. bez nazwy 319
Biebrzańskie błota 67,78,933
Biebrzańskie łąki bagn. 28
Biedaczkowo flw. 397
Biedry Falki 70
Bieganowo kol. i flw. 419
Biel 102
Biel Posochowska 91
Bielany na map. mylnie Wolany 173
Bielany st. kol. 668
Bielawa 370
Bielawa jez. 903
Bielawa i Wirowno jez. 319
Bielawki flw. 275
Bielawy i flw. 149, 178, 213, 215. 233. 438. 467. 500
Bielawy os. 459. 471
Bielawy Jarosławy Szlacheckie 527
Bielawy, Jaroslawy, Wąsy i Żylaki 527
Bielawy Mściska flw. 500
Bielczyny p. o. 677
Bielczyńskie jez. 893
Biele 544
Biele-Brzeźnica 164
Bielewicze 575
Bielice i flw. 157,203,353,462
Bielidło-Krupina bagno 88
Bielino 124
Bielki 435
Bielnyny 227
Bielsk os. m. 174
Bielsk m-to 544. 568
Bielsk Duży i Mały 497
Bielsk Podlaski m-to 552 556 558
Bielsk Podlaski stacja kol. 668 669
Bielowicze flw. 591
Bieniasze 52
Bieniewice i flw. 488
Bieniowce 43

Str.

Bieńki Korkuty i Skrzekoty 141
Bieńki Stare 97
Biernaty 118
Bierzewicze 458
Bierzglowo 232
Bierzwienna Długa kol. 449
Bieszkowice i flw 362
Bietowo flw. 326
Bieżuń os. 177
Bieżuń m-ko 178
Binduga 544
Bisławskie jez. 256
Biskupice i flw. 193 232 419
Biskupice Pom. st- kol. 666
Biskupiec wieś i młyn 396
Biskupiec jez. 395
Biskupi kanał 392
Biskupińskie jez. 920
Biskupskie jez. 231
Blaszanka 502
Bledzewko 196
Bledzewo 196
Blinno i flw. 219, 220
Bliskowszczyzna flw. 576
Blizna 437
Blizna jez. 875
Blizna p. o. 668
Blizne i flw. 418, 481
Bliźnica jez. 23, 873
Blizno i flw 198, 205
Blizno, Blizienkowskie, Bliznowskie jez. 205
Blizno lub Sczutowo jez. 198
Blockhaus Lake odnoga 638
Blumfeldzkie (Blumfelder) jez. 909
Blumowo 207
Blumstein 625
Blachut os. mł. 552
Bladowo 283, 309
Bladowskie jez. 309
Błądzin 259
Błęda 11
Błędnica 102
Błędów m. i os. 494, 495
Błędowo 236
Błonie i flw. 453, 455
Błonie m-to 482, 486, 488
Błonie st. kol. 659
Błonie Małe 528
Błosa i flw. 519
Błota Karwieńskie 354, 359
Błoto Bielawskie bagno 353
Bnin 449
Bobernickie jez. 902
Bobków Gród 577
Boboszewo i flw. 165
Bobowo i flw. 271
Bobowo Pom. st. kol. 673
Bobrockie jez. 886
Bobrowisko las 215
Bobrówka 550
Bobrowniki i st. kolejowa 576, 582, 683
Bobrowo jez. 899
Bobdy 133

	Str.
Bobrowskie jez.	889
Bocheniec flw.	218
Bocian las	108
Bocian	512
Bociany	458
Bocin p. o.	677
Boćki m-ko 540, 544,	559
Boczki i flw. 469	479
Boczki Świdrowo	62
Boczne jez. 11,	873
Bodaki f flw.	550
Bodenninkei	639
Bodzanów os. m.	167
Bodzanowo	420
Bodzie	442
Bogacin flw.	293
Bogate	142
Bogdaniec bagno 113	935
Bogdanowo flw.	384
Bogdany Cmielowo	151
Bogucin i flw.	222
Bogunie	69
Bogurzyn i flw.	176
Bogurzynek	176
Bogustawice I flw.	426
Bogusze	55
Boguszewo i st. kol. 58,	661
Boguszki	71
Bogusy Litewskie	539
Bogusy Stare	539
Boguty i flw.	542
Bohatery Polne	27
Bohnsack	633
Bohusze	50
Boimie	516
Bojanka	541
Bojanower Viertel os.	614
Bojanowo	362
Bojany	96
Bojary	583
Bajdoły	589
Bojewo i flw. 99,	100
Boksze jez.	872
Boksze Stare	2
Boksztal lesn.	314
Bolęcin (na mp. Nowiny)	161
Bolesławowo 396,	412
Bolesty jez.	873
Boleszyn	200
Bolewo kol.	449
Bolimka rów odwadniający	379
Bolimów os. 477,	488
Bolkau st. kol.	672
Bolki	142
Bolszewo i flw. 367,	371
Boltwyki	571
Bołubowo	548
Bombalice flw.	189
Bombolin flw.	414
Bondary	571
Bonisław	191
Bondkowo Jeziorze i Kościelne	192
Bontlewo i folw.	193
Boratyniec Lacki	545
Borcz flw.	336
Borek flw. 295, 381, 435,	438
Boręty (Barendt)	617
Borgfeld	606
Borki 246, 456,	519
Borki—Wyrki	531
Borkowo i flw. 76, 160, 344,	274 410
Borkowo—Boksy	151
Borkowo—Falęty	151
Borkowo Kościelne i flw.	170
Borkowo Młyn os. mł.	170
Borkowo — Wielkie i flw.	171
Borowa Góra	132
Borowce 102,	489
Borowe i flw. 102, 122,	492
Borowiczki flw.	173
Borowisko flw.	565
Borowiszki flw.	2
Borowniki	563
Borowno jez.	917
Borowo	472
Borowo jez.	903
Borowe — Łukomie i flw.	197
Borowskie Skórki	548
Borowskie Szepiotki	548
Borówki	380
Borówno jez.	248
Borówno 246	249
Borsk	323
Borsuki	62
Borsukowizna flw	580
Borszczewo	83
Borszczówka	89
Borucin 338, 343, 346,	372
Borucinek flw.	436
Borzęcin Duży	481
Borzymie i flw.	439
Borzymowskie jez. (na mp. Borzymie	439
Borzyn jez.	909
Boryszew	478
Boryszewo Nowe	174
Boryszewo Stare	168
Borzechowo 326,	327
Borzejewo Stare flw.	83
Borzyskowo	305
Borzyskowo jez.	313
Borzyszkowskie jez.	907
Borysław	484
Bosanka wybud	351
Bosewo Nowe	123
Bosewo Stare	122
Bozacin	396
Boża Wola	659
Bożejowice	397
Bożejowiczki flw.	397
Boże Pole fiw.	326
Bożewo	196
Bożymy flw.	74
Bór (Danziger Meisternest)	358
Bramka	266
Bramki flw.	482
Branickie jez.	258
Brańsk m-ko 541, 548,	550 558
Brańszczyk i Bielany	96
Bratjan	202
Bratjan st. koi. 202,	678
Brdów	437
Brdowskie jez. 437,	926
Breite Fahrt kanał	637
Brentau st. kol.	672
Brentowo m-ko	595
Brochocinko	173
Brocki	430
Brodacze	523
Brodne	460
Brodnica 190,	343
Brodnica m-to 199, 214,	215 225
Brodnica st. kol. 661,	676 678
Brodowe Łąki	115
Brodowo	181
Brodsack 627,	623
Brodzane jez.	878
Brodzkie Młyny i st. kol.	274 679
Brody os. leśna	322
Brody Niemieckie st. kol.	679
Brok m-ko	96
Broniewo i flw.	420
Bronino	138
Bronisława	418
Bronisław i flw. 420,	472 500
Bronisław jez.	922
Bronisławów	488
Bronisławów	476
Bronisze i flw.	482
Broniszewo	57
Broniszew i kol.	502
Bronki flw.	157
Bronowo	70
Bronowo—Sady	190
Brońsk m-ko	534
Broszków i flw.	516
Broszków st. kol.	663
Bródek Mały	10
Brózne jez.	18
Bruchniewo st. kol	674
Brück jez.	342
Brudki Stare 120,	123
Brudnica i flw.	221
Brudno	128
Brudnowski kanał	742
Brudzawskie Mł. jez.	891
Brudzawskie Wk. jez.	891
Brudzień Duży	192
Brudzewo 354,	364
Brulino-Oprawczyki i Piwki	94
Brunau	631
Brusy i st. kol. 319.	664
Bruck jez.	901
Brwilno Dolne	443
Brwilno Wysokie i flw.	193
Brwinów st. kol.	659
Brzechowo i flw.	175
Brzegi las	135

Str.

Brzemiona flw. 259
Brześć Kujawski mko 436, 438, 440, 445
Brzeście flw. 409, 412
Brzeski-Kołaki 120, 145
Brzeszcze i flw. 508
Brzezie i flw. 442
Brzezie st. kol. 660
Brzezinki 514
Brzeziny mto 473, 475, 476
Brzeziny 79, 261, 449, 463
Brzeziny-Janowięta 548
Brzeziny-Niedźwiadki 548
Brzezno flw. 213
Brzeźno i flw. 122, 221
Brzeźno 595, 597
Brzeźno Stare 389
Brzezowo 63
Brzoski Gromki 88
Brzostowica st. kol. 563, 588, 669
Brzostowica Mała 585
Brzostowica Wielka mko i flw. 585. 588, 560
Brzostowice Małe 580
Brzostowiczany i flw. 560
Brzoza leśn. 410
Brzoza i st. kol. 518, 665
Brzoza 405, 410
Brzozce 275
Brzózka 108
Brzózki 628
Brzozów i flw. 459 491, 521, 522
Brzozów kol. 521
Brzozów Stary i Nowy i flw. 463
Brzozów Stary 462
Brzozowe Błota 268
Brzozowo i st. kol. 46, 228 439, 678
Brzozowo-Dąbrówka 150
Brzozowo-Maje i Nowe 150
Brzozowo-Stegna 150
Brzostowo 70
Brzozówka 224
Brzozy p. o. 660
Brzuchowo jez. 306
Brzuchowo flw. 284
Brzuchowo st, kol. 675
Brzustowice i flw. 497
Brzuze i flw. 224
Brzysie 463
Brzyskorzystewko flw. 397
Bryki i flw. 97, 545
Bryńsk leśn. i kol. 186
Bryńsk Szlachecki leśn. 186
Bryski 459
Bryzgiel 14
Bryzieńskie Błota 210
Buchnik flw. 129
Buchowo 223
Buchwałd 208
Buchwałd st. kol. 680
Bucie 540
Buczek flw. 203, 208
Buczkowo flw. 414
Buczyn Ruski 524

Str.

Buczyn Szlachecki 524
Buczynna Góra (na mp. Brzezinna Góra) 446
Buda las 55
Buda Zawidugierska 3
Budki-Niedróż Młody 173
Budkowo i flw. 175
Budzisław 418
Budzisław jez. 923
Budzisław Górny i flw. 424
Budzisław Kościelny i flw. 424
Budziszewice 474, 475
Budzyń st. kol. 682
Budy kol. 32
Budy 134, 207, 418, 510
Budy (Strzyże) 459
Budy gaj 554
Budy Błeńskie kol. 449
Budy Chojnackie 494
Budy Czarnockie 65
Budy Dąbrowskie flw. 148
Budy-Dolanowo 159
Budy Sarlińskie 152
Budy Gładczyńskie 132
Budy-Kierz 92
Budy Kiljanowskie 165
Budy Kowalewskie 148
Budy Kozickie 445
Budy Kraszewskie 174
Budy Krubińskie 164
Budy Mdzewskie 148
Budy Obrębskie 139
Budy Petrykowskie 500
Budy Pniewskie 500
Budy Sienniskie 138
Budy Uniszkowskie 149
Budziska 134, 178
Budziszewo Kseksoły i Śledziony 101
Budziewizna 19
Bugaj 437
Bugnickie jez. 910
Bujały-Gniewosze i Mikosze 533
Buków i flw. 472
Bukowice Wielkie 149
Bukowiec, leśn. 259
Bukowiec, st. kol. 674
Bukowiec jez. 924
Bukowina 345, 348
Bukowińskie jez. 345, 897
Bukowiny kol. 270
Bukówka 498
Buksztel 48
Bulcze flw. 70
Bulkowo Stare 139
Bułkowo 167
Buraków Mały 484
Bürgerwiesen os. 611
Bürgerwiesen Sandweg przedm. 633
Burkał st. kol. 679
Burkarty 181
Burkarty st. kol. 181
Bursztynowo st. kol. 661
Burzyn 70, 172
Buryczne uroczysko 568

Str.

Bussewo 412
Buszewo 383
Buszkowo st. kol. 675
Buszków i flw. 428, 461
Buszkowo 289
Buszkowskie Małe jez. 915
Buszkowskie Wielkie jez. 915
Buszmice 552
Buszyce 488
Bzówki 447
Bzowo Gmina 244
Bzowo Obszar kol. 244
Bychy Karwowo 70
Byczki i flw. 71, 477, 495
Bydgoski kanał 251, 865
Bydgoski stary i nowy kanał 245
Bydgoski las 396
Bydgoszcz mto przedm. Szretery 246, 248, 253, 256
Bydgoszcz mto 291, 397, 410, 416
Bydgoszcz st. kol. (kolejka wąskotor.) 660, 665, 667, 676
Bydzyna (na mp. Budzyno) 145
Bykówek 500
Bylice 140
Bysław 266
Byslawskie jez. 266
Bystre 619
Bystre—Chrzany 142
Bystre—Kurzyny flw. 142
Bystrogrzęda flw. 98
Bystrzyca 401
Byszewo i flw. 147, 350
Byszwałd i flw. 184
Bytonia 282
Bystronowice 423
Byzedza 470

Całownia 219
Camenz jez. 906
Cedry 67
Cegielnia 17, 127, 401, 497
Cegielnia Lewicka 186
Cegielnia Psucka 138
Cegielnia Winnica 192
Cegłów p. o. 663
Cekanów i flw. 167, 194
Cekcyń st. kol. 662
Celbowo flw. 354, 364
Celejów 508
Celestynów 469
Celestynów st. kol. 512, 670
Celigów 484
Celinowo 430
Cementownia p. o. 671
Cepno flw. 234
Cepno st. kol. 678
Ceranów i flw. 99
Cetki 218
Cetniewo flw. 358
Cetty 450
Chabowo — Łażewo i Starawieś 170

Str.

Chabustówka 570
Chalin 196
Chalińskie jez. 195
Chałupy (Sejnowa) 358
Chałupy st. kol. 671
Charchocin 447
Charubiny 110
Charwatynia 367
Charzykowskie jez. 310, 317, 909
Chawłodno jez. 924
Chądzin 524
Cheb jez. 319, 323, 906
Chełchy—Iłowe 147
Chełchy—Klimki 147
Chełmce 409
Chełmica Wielka os, fabr. 222
Chełmickie jez. 222
Chełmiczki flw. 409
Chełmno m-to 227, 228, 246 266
Chełmno i st. kol, 455, 678
Chełmomieg st. kol. 676
Chełmża m-to 227, 235, 238
Chełmża st. kol 675, 676
Chełmża jez. 894
Chełmżyńskie jez. 226, 231
Chęśno 465
Chlebczyn 530, 544
Chlebotki Nowe (na mapie „Stare") 79
Chlebów 474
Chlebowo 418
Chlewiska 421
Chlewnowskie jez. 889
Chłapowo 358
Chmielew 521
Chmielewko 138
Chmielewo 73, 75, 101, 133 138, 157
Chmielnik kol. 53
Chmielniki 40
Chobelin flw. 379
Choceń i flw. 439
Chocewicze kol. 563
Chochłów 461
Chociszewo 157
Chociw i flw. 491
Chocki 8
Chodaków i folw. 481
Chodary 554
Chodecz m-ko 426, 439
Chodecz os. 450
Chodecz st. kol. 659
Chodecz jez. 425
Chodecz (Kromszewice) jez. 439, 45)
Chodeczek flw. 425
Chodkowo—Kuchny 119
Chodkowo—Wielkie 119
Chodkowo—Załogi 119
Chodów i flw. 425, 452
Chodzież m-tō 377, 380
Chodzież st. kol. 680, 682
Choinki 501
Choja 532
Chojewo 550

Str.

Chojna 384
Chojnata 486
Chojnice m-to i flw. 307 308, 309, 311, 312, 319 375
Chojnice st. kol. 664, 667
Chojnice st. kol (gr. niemiecka) 662
Chojnickie jez. 308, 909
Chojniczki 312
Chojnówek 117
Chojnowo flw. 64
Chojnowo 64, 153, 179
Chojny 447, 452
Chojny Młode (na mp. Chojny Smiesza) 105
Chojny Młode 106
Chojny Stare 106
Chomiąża jez. 922
Chomontowo 106
Chorap 180
Chorążycha 44
Chorążyce flw. 550
Choromany 75, 123
Chossen jez. 322, 906
Choszczówka p. o. 660
Choszczówka Chojecka 516
Choszczówka Dębska 516
Choszczówka Rucka 516
Chotomów p. o. 661
Choyno jez. 890
Choroszcz m-to 85
Chorzele m-ko 113
Chotel flw. 426
Chotel kol. 426
Chraboły 556
Chrystinen os. 596
Chromna 531
Chrościanka 548
Chrościnno 168
Chrapoń i flw. 178
Chromakowo i flw. 197
Chromowola i flw. 441
Chruściele i flw. 131
Chrosno 430
Chrostkowo 219
Chrostowo 421
Chrostowo wybud. 338
Chruślin 459
Chrustowo 450
Chruszczewo 141
Chrzanów i kol. 452, 486
Chrzanów Mały 485
Chrzanowo 139
Chrząstówek 447, 456
Chrząstowo flw. 297
Chrzcianka 124
Chrzcinno 136
Chrzczonki 120
Chrzczony 75, 104
Chrzęsna i flw. 517
Chrysty Stare 472
Chszczonowice i flw. 486
Chudek 116, 117
Chudolipie i flw. 500
Chulanka 445
Chuta flw. 512
Chwaliny Duże 75

Str.

Chwaliszewo flw. 386
Chwarzenko flw. 326
Chwarzno 337
Chwaszczewo 39
Chworościany 43
Chworoszczyno 352
Chyliny 70
Chyliny Nadrzeczne 142
Chylonja 353, 356, 364
Chylonja st. kol. 353, 671
Chynów 496, 505
Ciachcin flw. 174
Ciałądz 476
Cibory Kołaczki 86
Ciborz 181
Ciche jez. 203, 342, 884
Ciche 203
Ciechanowiec mto 524, 537, 541, 542
Ciechanów mto 139
Ciechanów st. kol. (kolejka wąskotor.) 661
Ciechanówka 163
Ciechocin 283
Ciechocińskie jez. 283, 909
Ciecholewy flw. 311
Ciechomonie jez. 463
Ciechrz Górny 412
Ciecierówka flw. 563
Ciecieciersk i flw. 175
Cieciora 110
Cieciorówka 588
Cielechówka flw. 302
Cielenienc 532
Cieleszyn 249
Cieleta 225
Cieloszka 77
Ciemianka i flw. 74
Ciemne 499
Ciemniewo 164
Ciemnoszyje 55
Cieńcza 132
Ciepłe 277
Cierpice (Cierpiszewo) las 415
Cierpice flw. 416
Cierpiec st. kol. 660
Cierpięta 522
Cierzpice flw. 275
Cieślin flw. 393
Cieśnisk Wielki 44
Cieszenie 374
Cieszewo i flw. 382
Cieszkowo 165
Cieszyński las 215
Cieżnia (Czerśnia) 362
Ciołkowo i flw. 169
Ciołkówko 169
Ciołkowo Poduchowne 136
Ciosek flw. 285
Cisów kol. 17
Cisowa 353
Ciszewo 316
Ciućkowo 166
Cmieszew flw. 460
Cooton 396
Coton Ostrów 396
Cuchowiec 128

Str.

Cwikły-Rupie 93
Cybulin 167
Cydzyń i flw. 65
Cyperki (Mszczanowo) 67
Cyrzon jez. 325
Cywiny-Dyngony i Krajki 170
Czachówka 190
Czachy Rakowo 69
Czaczki Wielkie 554
Czaj 534
Czaje Szlacheckie kol. 534
Czajewszczyzna (Czajewizna) 5
Czajki 57
Czanno jez. 280
Czapiewice 316
Czaple resztówka 233
Czaple 520
Czaple (Cholewice) 233
Czaplice-Bonki 147
Czaplice-Furmany 146
Czaplin i Czaplinek 506
Czaplińska kol. 506
Czarkówka Mała i Wielka 533
Czarlin flw. 276, 282, 389
Czarlin 389
Czarlona kol. 53
Czarna Cerkiewna 539
Czarna Srednia 539
Czarna Wieś st. kol. 48, 53, 662
Czarna Wieś 53
Czarna Woda st. kol. 666
Czarne jez. 890, 899, 909, 911
Czarnel jez. 280
Czarniewo 37
Czarnocin 327
Czarnominko flw. 190
Czarnostowo 147
Czarnotrzew 116
Czarnowiec 122
Czarnówek i flw. 64
Czarnowo 120, 137
Czarnowo k. Torunia st. kol. 675
Czarnowo 230
Czarnowo Byki 91
Czarno-Woda 282
Czarnowo-Undi 91
Czarnowski rów 229
Czarnuńskie jez. 912
Czarny kanał 396
Czarny las 551
Czarny Blok p. o. 662
Czarny Grad os. 38
Czarnystok 53
Czarownica os. 218
Czartajewo i flw. 542, 548
Czartkowskie (Jadwigi, Poniejewskie) jez. 923
Czarzaste-Chodupki 151
Czarzaste Wielkie 151
Czarze 246
Cząstkowa os. 604
Cząstków 452
Czatkowy os. 609
Czcianka 92
Czebomie jez. 318

Str.

Czebuckie Baraki 516
Czechocin 355
Czechomie wyb. 345
Czechowizna 55
Czechowskie (Zygmunta Augusta) jez. 54
Czechowszczyzna i flw. 42
Czeczewo flw. 205
Czekamów i flw. 532
Czekanówka flw. 184
Czekanowo flw. 209
Czekonie jez. 907
Czelągi 524
Czemłowo 246
Czeremcha st. kol. 663, 668
Czerepowo 139
Czermin 178
Czerlanka p. o. 669
Czermo (Petanowskie, na mp. Skompe) jez. 220, 221
Czerniak flw. 403
Czernice i flw. 73
Czernice Borowe 153
Czerniew 465
Czerniewice i flw. 486
Czerniewice st. kol. 659
Czerniewo 604
Czernik flw. 518
Czerniki flw. 328
Czernikówek 224
Czernikowo 224
Czersk 282, 322
Czersk (Ciss) nadleśn. 322
Czersk leśn. 375
Czersk mko 375
Czersk st. kol. 666, 674
Czersk Polski i flw. 416
Czersk Swiecki st. kol. 674
Czerskie jez. 321
Czernin 75
Czerwińsk flw. 273
Czerwona 452
Czerwonki 70
Czerwony Bór p. o. 669
Czerwony Dwór 127
Czerwińsk kol. 157
Czerwińsk os. m. 157
Czerwonak os. 389
Czerwone mko 75
Czerwone jez. 913
Czerwonka 12, 40
Czesnów 484
Czestkowo 364
Czeszewo i flw. 389
Czeszewskie jez. 382, 388
Czeszewo jez. 925
Czewojewo 397
Czołomyje 532
Czołówek i flw. 419
Czołowo 437
Czortek jez. 885
Czostków jez. 7
Czterywłóki kol. 191
Czuchlaby 544
Czuraj 96
Czuryły 532
Czwirki 570

Str.

Czworaki flw. 383
Czyste jez. 227, 892
Czyste Błoto jez. 884
Czystochleb 211
Czyszkowski las 251
Czyszkówki las 290
Czyżew i st. kol. 464, 662
Czyżewo (na mp. Czyżew) os. m. 94
Czyżewo os. m. 97
Czyżewo (Czyżew) mko 542
Czyżewo-Ruś 94, 97
Czyżewo-Chrapki 67
Czyżewo-Sutki 94
Cyganka 482
Cygów i flw. 517
„Cyk„ bagn. 936
Cykowo 430
Cyprjanki 479
Cytrynowo 404

Dachowo 471
Dalanówek st. kol. 683
Dalekie 121
Dalekie p. o. 670
Dalkowo 393
Dalnia 148
Damasław 390
Damasławek 390
Damasławek st. kol. 663, 680
Damaszkowskie jez. 328, 910
Damerowskie jez. 337, 901
Damiany 123
Damienty 122
Daniłowo 90, 97, 548
Danków i flw. 495
Danowo 62
Danowo Nowe (Patory) 62
Danowo Stare 62
Danzig (Gdańsk) st. kol. 672
Danzig Langfuhr st. kol 672
Danzig Petersch p. o. 672
Danzig—St. Albr p. o. 672
Danziger Hanning os. 603
Darzlubie 366
Dasze 547
Daszew 500
Daszyna i flw. 447
Dawidowizna 35
Dąb Wielki 443
Dąbek 75
Dąbie mko 449, 455
Dąbie 456
Dąbiniec p. o. 677
Dąbki flw. 84
Dąbkowo-Parowa 198
Dąbrowa mto 28
Dąbrowa 101, 137, 187, 246, 282, 362, 512, 520, 617
Dąbrowa pod Unisławem st. kol. 676
Dąbrowa Biskupia i flw. 407, 421, 422
Dąbrowa-Gogole 97
Dąbrowa Michałki 97
Dąbrowa-Międzylesie st. kol. 663
Dąbrowa Wielka 97

Str.

Dąbrowa Zabłotne 97
Dąbrowice 291
Dąbrowice flw. 477
Dąbrowice os. 439
Dąbrowiec 517
Dąbrowina las 160
Dąbrówka staw 20
Dąbrówka jez. 889
Dąbrówka las 7
Dąbrówka i flw 100, 164, 208, 223, 281, 431, 495, 504, 512, 551
Dąbrówka 260, 308, 538
Dąbrówka Płajewska 447
Dąbrówka Słupska 397
Dąbrówka Szlachecka 129
Dąbrowo flw. 341
Dąbrowo 350, 390
Dąbrowski Młyn 364
Dąbrowy 115
Dąbrowy p. o. 674
Debszk jez. 312, 908
Dębe 137
Dębe Wielkie 516
Dębice 445
Dębice (na mp. Gębice) 456
Dębie flw. 233
Dębie Nowe 405
Dębiec os. 60
Dębin lub Dębień 182
Dębina 449, 621
Dębina kanał 395
Dębiniec flw. 236
Dębiny 116, 296
Dębniaki 446
Dębnica st. kol. 681
Dębniki 95, 07
Dębno jez. 204, 880, 883
Dębogóra 334
Dębołęka 424
Dębosze 540
Dębowa os. 351
Dębowa Góra i flw. 484
Dębowa Łąka 233
Dębowiec i flw. 424
Dębowiec kol. 424
Dębowiec leśn. 200
Dębówka 488, 506
Dębowo 38, 337
Dębowo flw. 431
Dębsk i flw. 153, 372, 471
Dęby i kol. 77, 107, 433
Dęby Małe i flw. 510
Dęby Stare i Nowe 99
Dęby Szlacheckie i flw. 433
Dęgucie 22
Dembie Wielkie p. o. 663
Dembiny flw. 228
Dembowiec 246
Dembin 329
Deniski chut. 569
Deręgowice 307
Djable błoto bagno 231
Djabełek i flw. 445
Długie jez. 327, 920
Długie (Borzestowskie) jez. 346

Str.

Długie (Modzerowskie) jez. 437, 926
Długie jez. 280, 374, 873, 875, 898, 902, 903, 905, 908, 909 915 920
Długie Włoki os. 560
Długi Łuh 44
Długokąty—Kobiałki 152
Długokąty—Wielkie 152
Długołęka Koski 120
Długołęka Wielka 120
Dłutowo i flw. 185
Dłużański Las 32
Długobór Chłopski 94
Długobór Szlachecki 94
Długopol 588
Długosiodło 123
Długosiodło—Zamłynie 122
Dłużniewo Duże 173
Dłużniewo Małe 173
Dmitrewo jez. 876
Dmochy Mrozy 94
Dmochy—Glinki i flw. 97
Dmochy—Wochy 94
Dmochy—Wypychy 97
Dobarz os. 79
Dobiegała i flw. 486
Dobiegniewo 443
Dobierzyn 438
Dobra 168
Dobra Mila flw. 544
Dobrcz jez. 917
Dobre i flw. 218, 419, 520
Dobre jez. 418, 926
Dobre Nowe 520
Dobrogoszcz jez. 335
Dobrogowskie jez. 903
Dobrołęka—Maćki 110
Dobrów flw. 468
Dobrowody 89, 549
Dobrowola 501
Dobrzankowo 142
Dobrzejwice 224
Dobrzelin 468
Dobrzewicze 505
Dobrzewino i flw. 362
Dobrzyków C. 466
Dobrzyków U. Długi 466
Dobrzyków M. Górny 466
Dobrzyków Grudź 466
Dobrzyków A Kościelny 463, 466
Dobrzyków O. Pieńki 466
Dobrzyń n/W., mto 193
Dobrzyń n/Drwęcą mko 218, 219
Dobrzyniewo i flw. 303
Dobrzyniewo Wielkie 55
Dobrzyniówka dom od flw. (na mp. cgl.) 554
Dobrylewskie jez. 396, 920
Dobryszew 497
Dobskie jez. 248
Dojlidy Fabryczne 556
Dolina kol. 532
Dolinczany 27
Doliwy 71
Dolna Grupa 244

Str.

Dolna Huta os. 598
Dolne Buszkowy 601
Dolne Ostrowite 311
Dolne Piekło 599
Dolny Pomiewski os. 598
Dołki i flw. 554
Dołmierz (Donimierz) 351
Dołubowo i flw. 539
Domachowo maj. 600, 601
Domaniewice i flw: 470, 493
Domanowice st. kol. 683
Domanowo Nowe 550
Domatówka (Mały Domatów) 566
Dąbrowa i kol. 493
Dominken (F. Prausterkrug) leśn. 603
Dominkowo 541
Domniewo 563
Domorady 410
Domosław 393
Domosławek 393
Dorbasz Szlacheki 228
Dorocin flw. 488
Dorotowo 288
Dorotowo (gr. niem.) st. kol. 674
Dorubrun 390
Dorzenice Wielkie i Małe 191
Dosiny 176
Dowcień jez. 9, 875
Downary 60
Dowspuda flw. 16
Drachle 582
Dragosz st. kol. 661
Drap 520
Drażniew i flw. 529, 527
Drążdżewo 116, 120
Drążdżewo Nowe i Kujawy flw. 116
Dreglin flw. 175
Drenstwo (Rybczyńskie) jez. 31, 62, 878
Drewniaczki nadleśn. 273
Drewnica i folw 126
Drewnowo 542
Drobin os. m. 170
Drogosław 386
Drogoszewo 105
Drogusza 459
Drohiczyn m-ko 535, 537
Drohiczyn Ruski 537
Drozdowo i flw. 69
Drożdzienica 308
Drożdżyn 161
Drozdy flw. 499
Drużyny i kol. 209
Drużyny st. kol. 676
Drwalew i flw. 496, 504
Drwały i kol. 132, 174
Drwęcz 102
Dryga 41
Drzazga 178
Drzewce 418, 449
Drzewianowo 291
Drzewiec leśn. 312
Drzycim i st. kol. 260, 661
Drybus i flw. 488

Str.

Dubice Cerkiewne 552
Dubicze 558, 570
Dubielewo flw. 442
Dubielno 235
Dubielno p. o. 661
Dubzaszyny 576
Dubnica kol. 42
Dubno 550
Dubowa 582
Dubowa Stara 575
Dubowce 592
Dubówka 582
Dubowizna 157
Duczki 128
Dudy 110
Dudy Puszczańskie 113
Dukt 155
Dúlkowszczyzna 27
Dulsk flw. 422
Dulki 457
Duninów Nowy 458
Duranowizna 483
Durowo (na mp. Wongrowo) nadleśn. 302
Durowo jez. 925
Durowskie jez, 300, 388, 392
Durowski las 392
Dusajlis jez. 876
Dusocin 238
Duże jez. 211, 325
Duże Borowno jez. 330, 910
Duże Kramsko jez. 904
Duże Partęcińskic jez. 882
Duże Somińskie jez. 907
Duże Żnińskie jez. 395, 920
Duży Miałkusz bagno 226, 235
Dwókolski las 180
Dworaki Pikuty 552
Dworaki Staśki 552
Dworczysko 22
Dworzakowo 302
Dworzec Stary flw. 587, 588
Dworzysko 249
Dwugły kol. 37
Dzbenin 75
Dzbonie 145
Dziadkowskie jez. 919
Dziaki 563
Działdowo mko 179
Działdowo st. kol. 661, 679
Działdowo flw. 236
Dziardonice i flw. 448
Dziarnów 492
Dziatkowicze 548
Dzidno 285
Dzidno jez. 285
Dziecina 544
Dziecinów 508
Dziekanów Niemiecki i Polski i flw. 484
Dziembówka (gr. niem.) st kol. 682
Dziemiany i st. kol. 319, 664
Dziemiona 410
Dziemiony p. o. 677
Dziennice flw. 422
Dzierzązna i flw. 169, 172

Str.

Dzierzążno st. kol. 654
Dzierzążno 274, 314
Dzierzążno jez. 343, 902
Dzierzbiętów 469
Dzierzby 539
Dzierzgów 465
Dzierzgówko 150
Dzierzgowo 150
Dzierzki (Gołębie Wojciechowięta) 552
Dzierzysław flw. 424
Dzierżanowo flw. 190
Dzierżanowo Szlacheckie i Gromadzkie 143
Dzierżenin 132
Dziewczopole i flw. 449
Dziewięcin 70
Dziewięćwłók os. 614
Dzięciołowo flw. 558
Dzięcioły Dalsze 524
Dzięgiele 66
Dzięgietnia 527
Dziki flw. 261
Dzikie 55
„Dzwanki Błoto" bgn. 936
Dzwierzno flw. 231
Dzwonek 122
Dźwierszno Poznańskie (na mp. Dwierzchno) 305
Dźwierzno i flw. 174
Dyblin flw. 195
Dybów 127, 131, 524, 527
Dychnowicze 587
Dylewo 112, 199
Dypendal i flw. 337
Dyszobaba 120
Dywan 314

Edwinowo flw. 414
Efremowicze (Ochrymowicze) 572
Egiertowo zabud. 333
Egiertowo 333, 335, 337
Eiben jez. 322
Einlage 626
Ejminowce 588
Eimonty Wielkie 590
Else Lake-Hohe Vorflut kanał 839
Elżanowo flw. 213
Elżbietów 521
Elżbietowo 154
Elganowo 603
Emaus przedm. 596
Emilja 456
Emiljanów 485
Erazmów 475
Erusttahl os. 606

F. Sowieniec 269
Fabianki i flw. 222
Falborek flw. 436
Falbórz flw. 440
Falencice i flw. 492, 502
Falencin flw. 227
Falenica st. kol. 670
Faliszewo i flw. 420

Str.

Falki—Godzięby Kowale Stare 552
Falmierowo 304
Falmierowskie jez. 303, 927
Falusz 5
Fasty 55
Faszcze Jabłoń 88
Fauler See, jez. 237
Felicjanów 475
Feliksów i flw. 477, 517
Feliksowo flw. 97
Fersztnowo 625
Fichtenkrug os. 600, 604, 606
Fidest Stary 135
Fierogo 350
Fijewo 239
Filice 181
Filipów mko 8, 10
Fiłochy Milan 104
Firlus st. kol. 675
Fischerbabke 635, 636, 638
Fitowo 201
Fletnowo 244
Florencja flw. 216
Florkowizna kol. 425
Florowo flw. 305
Folusz jez. 398
Folusz mł. wodn. 399
Folwarki Małe 544
Fordon mko 246
Fordon st. kol. 676
Fordonek przedm. 246
Franciszków i flw. 461, 517
Franciszkowo las 12, 13
Franciszkowo i flw. 135, 188, 265, 266
Frank 282, 316
Frankopol flw. 535
Frankowo i kol. 219, 563
Frąca flw. 243
Frączki leśn. 60
Froncki 22
Fronołów p. o. 663
Fronopol 544
Furstenwerder 631
Frydek jez. 210, 233, 894
Frydrychowo flw. 208, 213, 218, 288
Frydrychowo-Zaszewo flw. 329
Fleischer Weide strum 618

Gabrielin i flw. 235
Gać 135
Gać jez. 922
Gać Sokolątka 86
Gacisko 10
Gackie zagajniki 239
„Gackie Błota" 210
Gaczyska 116
Gadowo 160
Gagowy 447
Gaj i flw. 459
Gajlik jez. 9, 876
Galica kuźnia 362
Galniki flw. 495
Gaładls jez. 9

Str.

Gaładuś jez. 3
Gaładus jez. 876
Gałązki 64
Gałczewko st. kol. 676
Gałęźnica flw. 375
Gałko 15
Gałkówek i flw. 472
Gałowicze 20, 27
Gapa B. jez. 206
Gapa płd. i płn. jez. 887
Garbaś i flw. 8
Garbas jez. 7, 873
Garcz i st. kol. 374, 673
Garczyn 522
Garczyn jez. 904
Garczyńskie jez. 339, 902
Gardeja 138, 207
Gardeja st. kol. 675, 676
Gardzinowo jez. 287, 912
Garliczno jez. 315, 908
Garnowo 162
Garwolin mto 510, 513
Gatka 514
Gawłowieckie jez. 889
Gawłów flw. 378
Gawroniec flw. 260
Gawrony 457
Gawrychy 107
Gąbin mko 464, 466
Gąbińskie jez. 921
Gągolin 512
Gąsewo 117
Gąsiorowo 138
Gąsiorowo-Obóz 98
Gąski 110
Gąsocin i st. kol. 140, 661
Gąsowskie jez. 920
Gąsówka Oleksin 548
Gburski łas 287
Gdańsk (Danzig) mto 593, 597, 607, 633
Gdynia i st. kol. 353, 671
Gdynia (port) st. kol. 665, 672
Geniusze kol. 48
Genowefa kol. 426
Gębiec st. kol. 681
Gibkie 542
Gibrowo (Bibrowo) jez. 906
Gibulicze 584
Giby 19, 22
Gieczno 466
Giegel flw. 319
Giegenhagen os. 636
Gieldan 317
Giemlice 611
Gierałty Nowe 538, 551
Gierwały 122
Gilbowszczyzna kol. 50
Gischkau p. o. 672
Gizewo flw. 430
Giżyce i flw. 462, 463
Giżynek i flw. 223
Glabitsch os. 635
Glamke jez. 598
Glarica 364
Gleba 116
Gletkowo 594

Str.

Glina i flw. 490, 493
Glińce 156
Glincz flw. 336
Glinik I—II 493
Glinka 98
Glinki 71, 413, 414
Glinojeck i flw. 155
Glinowskie jez. 322
Glinów jez. 891
Gliszcz 293
Gładczyn 132
Gładowszczyzna flw. 48
Głazów flw. 453
Głębiec leśn. 401
Głębockie wybudowania przyst. 216
Głębocz Wielka 100
Głęboczek jez. 201, 269, 280, 889, 893, 910, 912
Głęboczek Mały jez. 304
Głębokie jez. 7, 18, 344, 873, 878, 902
Głębokie flw. 449
Głębokie os. 606
Głodki 143
Głodowo 147, 192, 217
Głodowo st. kol. 673
Głogowiniec flw. 389, 391
Głogów 351
Głosków i flw. 499
Głowin i flw. 193
Głowińsk 218
Głowińskie jez. 204, 881
Głowniczko jez. 881
Głowko 266
Głowno 471
Głowno os. m. 470
Główczyn 193
Główno st. kol. 683
Głucha 271
Głuche jez. 271, 317
Głuchów os. 476, 484
Głuchów i flw. 502, 530
Głuchowo i st. kol. 191, 676
Głuchowskie jez. 226
Głusza jez. 294, 916
Głuszyn jez. 434
Głuszyńskie (Orłowskie Miałkie) jez. 926
Gminne jez. 342
Gniazdowo 65
Gniew mto 274, 276, 277
Gniew st. kol. 679
Gniewinszczyzna i flw. 48
Gniewkowo flw. 172
Gniewkowo-Cierpiszewo las 414
Gniewkowo mko 414, 423
Gniewkowo st. kol. 666
Gniewkowo-Nadułki flw. 172
Gniewniewicze Nowe i Stare 480
Gniewskie Młyny flw. 274
Gniezno mto 396
Gniezno st. kol. (kolejka wąskotor.) 663, 665, 681
Gnieździewo 356
Gnilec leśn. 567

Str.

Gniot (Tczewskie Pole) flw. 320
Gniszewo 282
Gnojewo 618
Gobiaty i flw. 576
Gocanowo flw. 409
Gociewicze 587
Gocławek 516
Goczałki i flw. 206
Goczki Niemieckie 435
Goczki Polskie 435
Godawskie jez. 920
Godlewo-Cechny i Godlewo-Olszewo 100
Godlewo-Mierniki 94
Godlewo-Warsze 94
Godlewo Wielkie 94
Godziszewo 329, 605
Godziszewskie jez. 328, 910
Godziszewy i flw. 178
Gogole Wielkie 139
Gogolewo 274
Gogolin jez. 323
Gogolin 293
Gogoły flw. 449
Gójsk i flw. 219
Golanka 112
Golany 145
Goląd kowo 139
Goldkrug os. 595
Gole kol. 425
Gole i flw. 488
Golejewo i flw. 190, 430
Goleńsko 465
Goleszyn i flw 189
Golice i flw. 529
Goljanki i kol. 495, 539
Goljany i flw. 495
Golnie 587
Golska Huta 425
Gołacze—Górki 95
Gołacze Mościckie 95
Gołańcz m-to 382, 384
Gołańcz st. kol. 667, 680
Gołasze—Ługi 531
Gołasze—Puszcza 95
Gołaszew 432
Gołaszewo i st. kol. 445, 682
Goławin i flw. 157
Gołąbek nadleśn. 269, 280
Gołąbek 529
Gołąbiewko st. kol. 673
Gołąbki nadleśn. 395
Gołąbki las 400
Gołąbki p. o. 659
Gołąbskie lasy 280
Gołębiów 500
Gołębiowo leśn. 352
Gołębiowo 205
Gołków flw. 498
Gołocha bagn. 936
Gołotczyna p. o. 661
Gołówki Stare 554
Gołub m-ko 216, 218
Gołub st. kol. 676
Gołubie i st. kol. 337, 664
Gołuszyn i flw. 178
Gołymin Nowy 139

	Str.
Gołymin Stary	139
Gonczary	576
Goniądz m-to	35
Goniew	507
Gomuwilki kol.	498
Gopło jez. 409, 423, 429,	924
Goraszka	514
Gorce i flw,	481
Gorczenica	199
Gorczynki jez.	878
Gorędy (na mp. Gorodkowszczyzna)	568
Gorodczyna	567
Gortaty	161
Gorzany	432
Gorzechówko flw.	205
Gorzędziej i flw.	277
Gorzewnica	480
Gorzewo	189
Gorzuchwo st. kol.	675
Goschin p. o.	672
Gościcino i st. kol. 367,	671
Gościejewo	147
Gościeńczyce w. flw. i kol.	505
Gościeradz	256
Gościsław	393
Goslinowo	396
Goski—Wąsocze	145
Goślice	169
Goślinki Duże	494
Gosławice jez. 429,	923
Gośniewice	505
Gostkowo 124, 146,	147
Gostkowo jez.	898
Gostomskie jez.	339
Gostomko jez.	898
Gostonia i folw.	493
Gostyczyn	290
Gostyczyn st. kol.	675
Gostynin m-to 445, 454,	458
Gostynin st. kol.	682
Goszczyn os.	501
Goszczyno	362
Gowidlino	374
Gowidlińskie jez. 374,	897
Gowinka i Gowino	364
Goworówek	122
Goworowo	122
Goworowo p. o.	670
Gozdowo	190
Goździe	154
Goździkówka	520
Góra i flw. 130' 169, 326,	393
	493
Góra Pom. p. o.	671
Góra flw.	393
Góra Kalwarja mko 506,	507
Górale	205
Górki 153, 323, 497,	517
Górki Pacławskie	467
Górki Sypniewo	66
Górna Grupa p. o.	661
Górna Noteć kanał	405
Górne jez.	334
Górne Buszkowy (kan.)	601
Górne Stanisławowo (Aleksandryjskie)	137
Górnica	584
Górnystok	53
Górsk	230
Górsk p. o.	678
Górskie jez. (lub Ciechomskie)	453
Górskie	74
Górzno i Mühler jez. 185,	197
Górzno mko 186,	225
Góry i flw. 454, 492,	529
Gózd	512
Grabarka	546
Grabce	489
Grabianów	526
Grabice	505
Grabie	164
Grabie Niemieckie	466
Grabina 116,	169
Grabów	128
Grabowa Buchta flw.	261
Grabowiec 233, 460, 558,	570
Grabowino	370
Grabowo jez. 333,	903
Grabownica Nowa	109
Grabownica Stara	108
Grabowno las 252,	376
Grabowno i dw.	254
Grabowo i flw. 8, 28, 74, 97, 110, 122, 274, 334, 353,	383
Grabowo st. kol. (kolejka wąskotor.)	669
Grabowo Nowe	79
Grabowo—Rzańce	142
Grabowo—Zawady	142
Grabowskie	74
Grabów 504,	517
Grabówek flw.	504
Grabówko jez.	332
Grabówszczyńskie jez.	903
Grabowy Grad os.	38
Gradzanowo Kościelne	165
Grajewo mto	55
Grajewo (gr. niem.) st. kol.	668
Grajno flw.	586
Grala i flw.	510
Gralewo os.	182
Gralewo i flw.	170
Gralewo st. kol, 182,	679
Granica os.	184
Graniczna Wieś	604
Graniczne jez.	339
Graniczno jez. 902,	904
Grandy	124
Granne 533,	539
Grasdorf	351
Grąbiec	170
Grądy	120
Grądy—Woniecko i flw.	95
Grążawy	225
Grebiny (Mönchengrebin-Herrengrebin) os.	614
Gregorowce st. kol.	668
Gremzdel jez.	9
Gremzdy jez.	875
Gręziny flw.	389
Grębków 512,	522
Greblin	276
Gręboch st. kol.	677
Grębocin	213
Grędzice	97
Grężów	516
Grochale Stare i Nowe	480
Grocholin flw.	391
Grocholin st. kol. 389,	667
Grochonińska i flw.	426
Grochów i flw.	520
Grochów II-gi	516
Grochowalsk. i flw.	195
Grochowce flw.	298
Grochowskie jez. 309,	910
Grochy Pogorzelskie	94
Gródek i flw. 512, 514,	538, 545
Gródek (Białostocki) mko 574,	575
Gródki i flw.	181
Grodki p. o.	669
Grodno mto 575,	584
Grodno st. kol. 662,	667
Grodno jez.	894
Grodziczno	182
Grodzisk mko	486
Grodzisk p. o.	659
Grodzisk i flw. 49 102, 122,	539, 542
Grodziska	571
Grodzisko	567
Grójec mto 497, 500, 501,	502
Gromadno 304,	380
Gromadzyn Wykno 73,	77
Gromin	161
Grondy 481,	539
Gronostaje Puszcza	86
Gronowo probostwo	213
Gronowo flw.	213
Groschkenkampe 637,	638
Grosiny	64
Gr. Brzynk jez.	909
Gr. Dorf jez.	909
Gr. Mausdorf 623,	624
Gross Plehnendorf os.	611
Gross Plehnendorf	633
Gr. Schooer jez.	908
Gr. Stan jez.	879
Gr. Stutthoferkampe	637
Groszki	451
Groty i flw.	481
Grubno flw.	227
Gruczno 249,	262
Gruczno Górne	249
Grudek	135
Grudusk	146
Grudziądz m-to 238, 239,	241
242, 244,	249
Grudziądz st. kol. 661,	675
Grudziądzki las	237
Grujec	151
Grunowo flw.	305
Grupa i st. kol. 249,	661
Gruszki 28,	33
Gruszkowola	501
Gruta i flw.	211
Gruta jez.	888
Gruszki i flw.	550

Str.

Grünsberg 319
Grzebińskie (Gribno) jez. 315
Grzegorz p. o. 677
Grzegorzewice 499
Grzędy bagno 77, 937
Grzędy 502
Grzmotny Młyn mł. 290
Grzybina 2
Grzybno 209
Grzybowce 563
Grzybowo 141, 324, 344
Grzybowo jez. 321
Grzybowski Młyn 324
Grzybów 544
Grzyby 542
Grzymały Szczepankowskie 105
Grzymki Tańskie 152
Grzywna st. kol. 675
Grzywna Biskupia 227
Grzywna 227
Grzywna Szlachecka flw 227
Grybina (Herrengrebin) maj. 610
Grylewo st. kol. 667
Grylewo jez. 924
Gryszkańce 19
Gryżliny jez. 880
Gubińskie jez. 886
Gucin i p. o. 137, 668
Gudziewicze 590
Gugny 58, 79
Gulbieniszki 6
Gulbin jez. 872
Gulczewo i flw. 174
Gumbiszki chut. 560
Gumowo 169
Gumowo-Dobki 97
Gumowo-Dominjalne i Szlacheckie 155
Gunno jez. 897
Gurba kol. 486
Gury 122
„Gustinsch" jez. 898
Gustoszyn flw. 442
Gutcherberge p. o. 672
Gutinsch jez. 372
Gutocha bagno 414
Gutowiec i st. kol. 375
Gutowiec p. o. 667
Gutowo 198
Gutowo leśnictwo 230
Gutowo Pom. st. kol. 661
Gutowski las 229
Guttno jez. 328, 334
Guty-Stara Wieś 62
Gutzen jez. 312, 907
Guzlin 445
Guzów i flw. 462
Guzy 330
Guzy 603
Gwiazdy jez. 313
Gwizdały 134
Gzinka 473
Gzowo 133
Gzów 477

Haberhorst os. 635, 636

Str.

Hački 556
Hajnówka i st. kol. 558, 663, 669
Halbdorf jez. 242
Halbstadt 624
Halinin Nowy 164
Hamernia 498
Hammer flw. 216
Hamilkarowo flw. 393
Hamdek flw. 397
Hamowane 351
Hansfelde flw. 211
Hańcza jez. 872
Harnikowy 333
Hartowiec i p. o. 182, 679
Hartowieckie jez. 182
Hawryłowszczyzna 44
Hechers Lake kanał 637, 638
Hejbudy 620
Hel i st. kol. 358, 671
Helenki 478
Helenów i kol. 468, 471, 506
Helenowo flw. 147
Helling jez. 912
Henryków 129, 473
„Henryków" urz. straży celn. 286
Heret jez. 18, 21. 876
Hermanówka flw. 573
Hermanowo flw. 208
Hermany 84
Heronimowo flw. 572
Hilerowo 433
Hlebowicze 583
Hohenstein st. kol. 672, 673
Hohe Vorflut kanał 611
Holendry 468
Holendry Szyszyńskie 429
Holiki 79
Holm 637
Holunki 548
Hołmy jez. 876
Hołoty 558
Hołubla 522, 529, 532
Hołynka i flw. 24, 560
Hopowo i kol. 335, 32
Horodnianka i kol. 41, 48
Hopy 349
Horbacze 563
Hornowo 544
Horodniany 89
Horsterbusch 626
Hruszew 527
Hryniaczki 41
Huckie jez. 528, 904
Hulanka 431
Hulidów j flw. 527
Humiencino-Klary 146
Huta i flw. 32, 155, 298
Huta Chodecka 450
Huta Emilja flw. 148
Huta Kościerska 335
Huta Skępe 220
Huta Zawadzka 486
Huta Żabiawolska 498
Hygeniewo 424

Ignacewo 166, 426

Str.

Ignaców Mały kol. 516
Ignaców flw. (na mp. Gałki Szlacheckie) 535
Ignalin flw. 253
Ignatowicze 583
Ignatowizna 2
Igryły 48
Idźki Młynowskie i Średnie 57
Ilinek 168
Ilinko flw. 168
Ilgiel (Ingiel) i jez. 2
Iłowo i st. kol. 180, 661
Iłów 462
Imielin 504
Indura mko 582, 586, 593
Inowłódź os. i flw. 490
Inowrocław mto 393, 410, 412, 414, 422
Inowrocław st. kol. 665, 666, 680, 681
Irkowszczyzna flw. 587
Isłok 568
Iwanowce flw. 588, 590
Iwanówka 8, 18
Izabella 386
Izabelin 428
Izbica os. m. 426
Izbica os. 437
Izdebki flw. 305
Izdebno jez. 919
Izoby nadleśn. 560

Jabłonka 88, 268
Jabłonna i flw. 129, 533
Jabłonna st. kol. (kolejka wąskotor.) 671
Jabłonna Lacka 532, 533, 545
Jabłonna Ruska i Średnia 533
Jabłonowo flw. 205
Jabłonowo m-ko i kol. 205
Jabłonowo Pom. st. kol. 666 680
Jabłonowo jez. 278
Jabłońskie 8
Jabłowo flw. 271
Jabłowo i st. kol. 278, 673
Jabłówko i flw. 272
Jachcice las 245, 255
Jachna jez. 376, 926
Jackowiec st. kol. 659
Jackowo—Górki 124
Jacowlany 45
Jaczno 43
Jaczno jez. 872
Jadowniki st. kol. 680
Jadów m-ko i flw. 128
Jadów os. 523
Jadwigi jez. (Czartowskie, Popielowskie, Poniejowskie) 429
Jadwinów 132
Jadwisin 518
Jagałowo (Jetau) 604
Jagielczyńska 486
Jagodne 513
Jagodne i kol. 516
Jagodniki 570
Jajkowo flw 202

Str.

Jajkowo st. kol. 678
Jakać Młoda 65
Jakać Stara 65
Jakmuca flw. 333
Jakuby Wenckie 112
Jaksice i flw. 410
Jaksice st. kol, 666
Jaksiczki flw. 410
Jaktorów p. o. 659
Jakubin flw, 560
Jakubów 485
Jakubowo os. 197
Jakubowo 449
Jakubowskie (na mp. Jakubowice i Szydakowizna 550
Jakubowskie przedm. Torunia 213
Jałowa Wieś 145
Jałowce 563
Jałowo 28
Jałowo lasy 5
Jałowo jez. 16
Jałówka 44
Jałówka m-ko 571, 576
Jambrzyki 64
Jamielnik i st. kol. 217, 666
Jaminy 36
Jamiołki—Godziemby 91
Jamioły Świetliki 91
Jamno 373, 470
Jamy las 206
Janczewko i Janczewo 105
Jangfer (Jungfer) 623, 635
Jania Góra (Johannisberg) 262
Jania kościelna 273
Janiewicze flw. 557
Janikowo (Amsee) 432
Janikowo st. kol. 665
Janiszewko 275
Janiszewo flw. 275
Janki i Dzięgiel 316
Janki 498
Janki i flw. (Falenty) 503
Janki Stare 102
Jankowice i flw 211, 476
Jankowo 143, 404
Jankowo Dolne p. o. 665
Jankowskie jez. 403, 918
Jankówko 404
Janocin flw. 409
Janoszyce flw. 194
Janowice flw. 409, 418
Janowice 442, 444
Janowicze 589
Janowiec m-ko 390, 401
Janowiec st. kol. (kolejka wąskotorowa) 663
Janowięta 552
Janowo os. m. 113
Janowo i flw. 105, 256, 353 567, 571
Janowo kol 439
Janowo kol. (na mp. Kucice) 426
Janowszczyzna 48
Janów m-ko 44
Janów flw. 516

Str.

Janówek Nowy i Stary 497
Janówka (Janówka Kościelna 18
Januszewo flw. 158
Januszkowo 410
Janysze 563
Jaracz folw. 254
Jaranowo i flw. 440
Jaranówek 440
Jarantowice 211
Jarantowice flw 436
Jarluty Małe i Wielkie 155
Jarochów 447
Jarontowicze i flw. (na mp. Jarontowiszki) 439
Jaroszewo i st. kol. 397, 683
Jaruszyn flw. 379
Jarylówka i flw. 563, 576
Jaryszewo flw. 167
Jarzyły 117
Jasień i flw. 192
Jasienica 101
Jasieniec i flw. 270, 479, 501
Jasieniec Nowy 264
Jasienieckie (Serwatka) jez. 917
Jasieniec n/Wisłą st. kol. 676
Jasieniec Białe błota st. kol. 667
Jasinieckie jez. 263
Jasionna flw. 501
Jasionowa Dolina 51
Jasionowo 2, 12, 27, 33, 38
Jasionowo Nowe 12
Jasionówweczka 53, 57
Jasionówka 46, 53, 57
Jasiorówka 109
Jasiowa Huta 334
Jaśki 8, 71
Jaskułowo 136
Jastarnia i przyst. kol. 358
Jastarnia st. kol. 671
Jastarnia lafarnia morska 358
Jastrzębie (Falkenburg) 249
Jastrzębie i st. kol. 468, 661
Jastrzębiec 151
Jastrzębiec (Jastrzemken) i flw. 8
Jastrzębna I. 30
Jastrzębna II. 34
Jastrzębna flw. i st. kol. 30
Jastrzębieniec (Eschendorf) flw. 260
Jastrzębka p. o. 669
Jastrzębna p. o. 668
Jastrzembie wyb. 279
Jaszczerek 270
Jaszczołtowo (Wiesenau) 413
Jaszczułty 121, 537
Jatne 514
Jaiwież 560, 587
Jaworek i flw. 522
Jaworów (na mp. Potrzasków) 456
Jaworski las 233
Jawory Klepacze 79

Str.

Jazgarzew 504, 505
Jaźmierz jez. 891
Jaźwie 517
Jaźwiny 154
Jażewo 393
Jednaczewskie Łąki podmokłe 106
Jednorożec 115, 120
Jedwabno mko i flw. 71
Jedwabno os. i flw. 73
Jedwabno (Seyda) flw. 216
Jeleń i jez. 183
Jeleń Królewski chut. 242
Jeleń Szlachecki obszar dworski 242
Jelenie 102
Jeleniec (Geleus) flw. 227
Jeleniewo 5
Jeleńskie jez. 242
Jelinka 571
Jelonek flw. 482
Jelonki 102
Jelonki p. o. 668
Jemielis jez. 874
Jemieliste 10
Jemieliste jez. 10
Jemienice jez. 906
Jeńki 90
Jermolicze 586
Jerzmianki lub Jorzmionki 283
Jerzyce 409
Jeziorki i flw. 12, 199, 375
Jeziorki 254
Jeziorki flw. 403
Jeziorki jez. 880
Jeziorko i flw. 105, 479
Jeziorko jez. 408, 893
Jeziorna 508
Jeznicka Struga 413
Jeżnickie jez. 395, 409
Jeżewo flw. 57
Jeżewo 83, 160, 170
Jeżowo st. kol. 661
Jeżów os. m. 469
Jeżów os. 474, 476, 477
Jeżówka i flw. 462
Jędrzejewo 259, 268
Jędrzejewskie jez. 395
Jędrzejowskie jez. 400
Jędrzejów i flw. 516
Johanniskrug 353
Jomielinek 157
Jonki 311
Józefin gaj. (na mp. Błonowe Błoto) 552
Józefina 498
Józefko 380
Józefków 464
Józefowice 380
Józefowo j folw. 122, 219, 401, 426, 437
Józefowo os. mł. 435
Józefów flw. 23
Józefów 457, 460, 472, 488 504
Józefów Stary 474
Józefów p. o. 670

Str.

Józinek flw. 510
Juchacz jez. 912
Juljanka flw. 572
Juljanów 509
Julków 484
Juncewo 393
Junkeracker 633
Jankertroylhof maj. 635
Jurowce i flw. 81
Jurowlany 574
Juryzdyka 46
Jurzec Mały 73
Juszków Gród 569, 572

Kabłukowo 435
Kaboł 413
Kacki i maj. 608
Kack Mały p. o. 672
Kack Wielki st. kol. 665
Kaczan jez. 876
Kaczew (Kaczory) 419
Kaczka 493
Kaczkowizna flw. 461
Kaczkowo 97
Kaczkowo jez. 919
Kaczory 377
Kaczory (granica) st. kol. 660
Kaczorowy i flw. 165
Kaczynek 100, 103
Kadaryszki folw. 2
Kadłubówka 161, 558
Kadysz Rządowy 25
Kadyszki las 24
Kadzidło 112
Kahlbude st. kol 672
Kajanka 547
Kajetany os. 498
Kajew 447
Kajmy 105
Kakajskie jez. 200
Kakci jez. 880
Kalbuda 598
Kalely 20
Kaleń i flw. 494, 496
Kalenice 473
Kaleniki 587
Kalinówka Basie 95
Kalinowka Królewska 53
Kalinowo i flw. 69, 124
Kaliska flw i st. kol. 316
235, 389, 394, 412, 425
666
Kalisz 146, 319
Kalisz m-to 314
Kalisz Pom. st. kol. 664
Kaliszańskie jez. 926
Kalnica 558
Kalwarja m-ko 506
Kałaczkowo p. o. 667
Kałdowo 618, 620, 621
Kałdus 246
Kałębi jez. 271, 911
Kałęczyn 140. 148, 486, 525
Kałęczyn Stary 139
Kałmuzy flw. 238
Kaługa st. kol. 678

Str.

Kałuszyn i m-ko 130, 512, 516
Kameduł jez. 872
Kamela 337
Kamień m-ko i st. kol. 17 152, 208, 306. 361, 368 664
Kamień jez. 351, 899, 903
Kamień—Rupie, Stary, Kotowy 97, 192
Kamienica Duża 158
Kamienica i flw. 290
Kamienica st. kol. 675
Kamienica Król. st. kol. 673
Kamienice—Slesice 154
Kamienice i flw. 193
Kamieniec i flw. 411, 468
Kamieniec Mniszewski (na mp. Kamień 470
Kamienieckie jez. 922
Kamieniołom Miechuciński 374
Kamienna i flw. 30, 447
Kamienna Karczma, leśn. 282
Kamienna Nowa st. kol. 668
Kamienne jez. 883
Kamieńszczyk 136
Kamieńskie 66
Kamieńszczyzna 479
Kamion Stary, Duży, Mały, Poduchowny 478, 479
Kamione jez. 916
Kamionka flw. i kol. 2, 8, 51 199, 243, 268, 504, 522, 424, 621, 625
Kamionka jez. 894
Kamionka Nowa i Stara 8, 581
Kamlarki st. kol. 678
Kampinos 481
Kania 407
Kanice 491
Kanobrody 532
Kapela jez. 904
Kapice 60
Kaprowce 585
Kapuściaki 522
Kapuściska Dolne przedm. 246
Kapuściisko Małe st kol. 660 676
Kapusty 86
Karaska bagno 115, 116, 936
Karaś jez. 895
Karbowo i flw. 202
Karcze os. 48
Karczemki 336, 351, 362, 596
Karczemne jez. 342, 373, 901
Karczew os. m. i os. 509, 512
Karczewice 512
Karczewnik jez. 926
Karczewo flw. 214
Karczma Mała st. kol. 679
Kagoszynek 141
Karlikowo 362
Karlikowo jez. 344
Karlikowskie jez. 902

Str.

Karłowo 341
Karmelita flw. 387
Karniewo 147
Karniszyn i flw. 177, 188
Karnk wo i flw. 221
Karolew 128, 500
Karolewo i flw. 192, 220, 265 443
Karolewo chut. 327
Karolewski las 287
Karolin i flw. 42, 83, 499
Karolina 506
Karolinka 122
Karolinowo 116, 137 160
Karolkowo 412
Karowo i flw. 445
Karolków 461, 471
Karpfen jez. 301
Karpno 311
Karpno jez. 906
Karpowicze 35
Karsino jez. 909
Karsińskie jez. 315, 317
Karsy i flw. 175
Karszenek 271
Karsznice 465
Karszeńskie jez. 271
Karszyn 316, 323
Karszyńskie jez. 322
Kartoszyno 372
Kartuzy mto 334, 343, 344, 374
Kartuzy st. kol. 664, 672
ad Kartuzy zabud: 343
Karwacja os. 374
Karwacz Stary i Nowy 119
Karwia 359
Karwosieki-Cholewice 194
Karwosieki-Kapitulno i Respondy 194
Karwosieki-Noskowice 194
Karwowo 66, 68, 71
Karwowo-Krzywonice i Podgórne 169
Kasinki 148
Kasiny Stare 148
Kasperówka 494
Kaspral flw. 409
Kassowskie jez. 264
Kasten jez. 920
Kastowiec flw. 498
Katarzyna 424
Katarzynów 475
Katrynko kol. i nadleśn. 81
Kawassy bagn. 60, 62
Kawenczyn i flw. 224, 462, 508
Kawęczyn 491
Kawęczyno-Saksory-Serwatki-Sylamy 151
Kawienie jez. 20
Kawka flw. 403
Kawki i flw. 208
Kawki st. kol. 676
Kawnier chut. 563
Kawno 219
Kazimierowo 552
Kazimierzów 522

Str.

Kazimirów flw. 462
Kazuń 480
Kazuń Niemiecki 484
Kącin i flw. 496
Kąkowa Wola i flw. 436
Kąty i flw. 57, 75, 461, 506, 538
Kąty Czernickie, Kajdany Męskie 518
Kczewo 349
Kczewskie jez. 899
Kcynia msto 387, 389, 392
Kcynia st. kol. 664, 667
Keillau os. 628
Kejsze 437
Kelejty jez. 877
Kelig jez. 9, 876
Kębłowo flw. 370
Kęczewizna flw. 185
Kęczowo i flw. 185
Kędliny i flw. 469
Kędzierak 518
Kędziorki 475
Kępa leśn. 216
Kępa Tarchomińska 129
Kępina 502
Kęsy-Pany 138
Kędrzyno (gr. niem.) st. kol. 672
Kicin 164
Kiedrowskie jez. 908
Kiedryno jez. 20
Kielneńskie jez. 351, 899
Kielneńska Huta 351
ad Kielno wybud. 351
Kielskie jez. 314, 907
Kiełbasin flw., dwór 42, 48
Kiełcze Stare 74
Kiełpieniec 524
Kiełpin 322, 333
Kiełpin jez. 902
Kiełpiny 184, 213
Kiełtyki 166
Kiernozia os. 460, 465
Kiernozy Tańskie 152
Kiersnowo 550
Kiersnówka 550
Kierzek 117
Kierzkowice 381
Kierzkowo jez. 922
Kijewice 403
Kijewo Królewskie 228
Kijowiec 430
Kikoł 223, 224
Kikoł jez. 223, 224
Kikoły 137
Kiryjewszczyzna 35
Kisielany-Kuce 525
Kisielany-Zmychy 525
Kisielewo i flw. 170
Kisielnica i flw. 66
Kisiny 180
Kistki 481
Kiszkowo st. kol. 681
Kitki 152
Kitnowskie jez. 888
Klainer See jez. 600
Klasztorne jez. 342, 373, 902

Str.

Klecko st. kol. 681
Kleczew mko 412, 426, 427
Kleczewo Nowe 133
Kleczkowo flw. 237
Klein Kelpin st. koł. 672
Klein Schafenberg os. 610
Klein Mausdorf 624
Klein Plehnendorf os. 611
Klein Plehnendorf 633
Kl. Kozmarki 613
Klejwy flw. 2
Klejwy jez. 1, 876
Klekotowo 535
Klembów p. o. 662
Klementynowo 442
Kleniew 458
Klenki flw 470
Kleschkau st. kol. 672
Kleszcze 79
Kleszczele mko i st. kol. 547, 556, 668
Kleszczewo 327
Kleszczówek i flw. 6
Klewianka i flw. 35
Klewino 554
Klewki 151
Klimaszewica 68
Klimczyce flw. 530
Klimki 53
Klin os. 578
Klin leśn. i gaj. 578
Klincz Wielki st. kol 673
Klinki 568
Klonowo os. leśn. 38
Klonowo i flw. 223, 257, 262
Klonowo st.kol. 257
Klonowo k. Lidzbarka st. kol. 661
Klonowo n/Brdą st. kol. 674
Klowek 322
Kluczykl p. o. 660
Klukowa Huta 337, 372
Klukowicze i flw. 546
Klukowo 98, 140, 350, 545
Klusek 458
Kluszewo 153
Kluszewo-Sokolnik 153
Kluszewo-Szajec 153
Kłaczkowo 167
Kładziewo 39
Kłamno gorzel. 354
Kłamno flw. 354
Kłamno st. kol. 671
Kłobia 449
Kłobskie Budy 447
Kłobuszyno 335
Kłoczki 48
Kłodawa mko 449, 452
Kłodawa flw. 452
Kłodawa mto 654
Kłodawa i st. kol. 608, 682
Kłodno jez. 900
Kłodock w. i flw. 193
Kłonia st. kol. 674
Kłopot flw. 412
Kłopotowo 424
Kłopoty Bańki, Bujne, Waśki 542

Str.

Kłosowo os. 620
Kłosowo Wielkie jez. 304
Kłódka 241
Kłódki st. kol. 241
Kłótno 445
Kłyszówka 537
Knieja 393
Kniewo jez. 337, 903
Knorydy 544
Knurowiec 92
Knychówek 529
Knyszyn m-fo 55
Knyszn m-ko 57
Knyszyn flw. i st. kol. 57 668
Kobelniki flw. 409
Kobiel flw. 517
Kobielin 66
Kobierne 516
Kobskie jez. 376, 926
Koboszyn i flw. 177
Kobylaki — Czarzaste, Pietrusy, Wólka 145
Kobylane Górne 528
Kobylarnia 405
Kobylata 449
Kobyle 329
Kobylec i st. kol. 302, 667
Kobylec jez. 301, 925
Kobylin flw. 469
Kobyle Błoto 449
Kobylin 122
Kobylino — Kruszowo 86
Kobylniki 157
Kobyłka 128
Kobyłka p. o. 662
Kobyły flw. 237
Kobyszewo 343
Kobyszewska owczarnia 343
Kocenia 452
Kochanki 460
Kochano jez. 287, 912
Kocice 133
Kocie Basie 541
Kocie Borowe 541
Kocie Piskuły 541
Kocie Schaby 541
Kociołek jez. 263, 881, 887
Kociszew i flw. 500
Koczwałty 612
Kokocko 246
Kokoszki flw. 344
Kokoszki st. kol. 344, 665 672
Kolankowo i flw. 221
Kolejczyce flw. 550
Koleje Zatorowizna 198
Kolibki flw. 353
Kolnica i flw. 17
Kolnik 607
Kolno jez. 17, 38, 876
Kolonja Izaaka kol. 582
Kolonja Sampolno 418
Koluszki st. kol. 659, 683
Kołacim 469
Kołacinek i flw. 473
Kołaczkowo 156, 397
Kołaki 110

Str.

Kołaki—Czachy 91
Kołaki—Kwasy 154
Kołbiel os. 512, 518
Kołbiel os. m. 514
Kołdrąb i flw. 401
Kołdrąbskie jez. 401, 919
Kołeczkowo 356, 362
Kółko 524
Koło m-ko 418, 437, 452, 455
Koło st. kol. 682
Kołodziądz i flw. 99
Kołodziejewo st. kol. 665
Kołodziejki flw. 184
Kołodziejowo 431
Kołomyja i flw. 86
Kołomyjka 86
Kołozab 161
Kołpaki 584
Komarów 481,493
Komaszówka 30, 32
Komaszyce flw. 422
Kominek 389
Komisarówka 92
Komlarki flw. 234
Komorowo 102, 135, 171
Komorowo przys. 592
Komorowo jez. 425
Komory 523
Komory Dąbrowne 140
Kompina 470
Konarzyce 65
Konarzynki i flw. 311, 317
Konary i flw. 420, 507
Konary st. kol. 680
Konczewice 232, 618, 619
Kondycja kol. 577
Koneck i flw. 441
Konewka leśn. 493
Konicno jez. 912
Konie 500
Konin st. kol. (kolejka wąskotor.) 682
Konojady st. kol. 661
Konopat Niemiecki 249
Konopie i flw. 223
Konopki i st. kol. 141, 661
Konopki Leśne flw. 79
Konopki Piaski 141
Konopki Śniadowskie 65
Konopki Szczepankowskie 65
Konopnica 486
Konowały 83
Konstancja flw. 488
Konstancjewo nadleśn. 216
Konstantowo 297
Konstantynówka 19
Konstantynów 129, 460
Konstantynowo 137
Konstantynówka 22
Kontno 137
Konty 462, 548
Kopaczyska 117
Kopaszyn 302
Kopanina flw. 393
Kopce flw. 403
Kopcie 522
Kopciówka 44, 583

Str.

Kopczany 25
Kopiec 10, 32
Kopice Stare 83
Kopice Lipniki 83
Kopona i flw. 502
Koprzywna 496
Kopydłów i flw. 412
Kopydłówek flw. 412
Kopyta 453
Kopytkowo i flw. 38, 270, 273
Kopytów 482
Korabka 478
Korabniki 444
Korczew i flw. 529
Kornatowo 234, 235
Kornatowo st. kol. 675, 678
Kornatowskie jez. 235, 892
Korne 319, 339
Korobczyce 48
Korolino 137
Koronowo mto 257, 264, 265, 289, 293
Koronowo st. kol. (kolejka wąskotor.) 675
Korzeniówka Nowa, Stara, Mała i Duża 463, 545
Korzerzynek 435
Koryciany 528
Korycin mko 41
Korytki i Leśne 75, 105
Korynica i flw. 523
Koryto flw. 531
Korytowo i flw. 172
Korytów 498
Kosaki 70
Kosaki p. o. 669
Kosakowo 356
Kosarzewo 157
Kościelec flw. 432
Kościelne jez. 11, 210, 873, 888
Kościerzyna mto 324, 326, 331, 335, 338, 339
Kościerzyna mto wybud. 338
Kościerzyna flw. i budka kol. 339
Kościerzyna leśn. 324
Kościerzyna st. kol. 664, 673
Kościerzyna jez. 903
Kościeszki i flw. 424, 430
Kościeszki st. kol. 682
Kościuszka 457
Kosity 592
Kosiorki 54
Kosiska 474
Koślinka 309, 322
Kosmaty Borek 53
Kośminy 512
Kośno 547
Kosobudno jez. 318, 907
Kossaki Borowe 93
Kossów mko 99, 539
Kossów os. m. 537
Kossów Hulidów i flw. 538
Kossów Lacki i flw. 102, 539
Kossów Ruski 99, 539
Kossowizna flw. 228

Str.

Kostjanka Boruty, Leśna Stara 539
Kostki 527
Kostki p. o. 668
Kostkowo las nadleśnictwa 201
Kostrogaj 169
Kostrzeń bagno 154
Kosty Szmejki 538
Kosuty 97
Koszarówka osada 55
Koszelewki 183
Koszelewy 183
Koszewy Tarnowskie 451
Kosztowo i flw. 253
Kosztowo 303
Kosy 343
Kot 145
Kotarczyn 196
Kotlewo 182
Kotłówka 567
Kotły 568
Kotomierz flw. 265
Kotomierz st. kol. 365, 665
Kotowice 455
Kottel jez. 322
Koty 86, 591
Koty Rybno 55
Kowal mko 445, 448
Kowal mto 446
Kowale 543, 598
Kowalewce 544
Kowalewiec 380
Kowalewko i flw. 148, 380
Kowalewo mko 211, 213, 231, 302, 397
Kowalewo Pom. Małe st. kol. 676
Kowalewo Pom. st. kol. 666
Kowalewo Pom. st. kol. (kolejka wąskotor.) 676
Kowalewo Wlkp. st. kol. 683
Kowaliki 536
Kowalskie Błota wyb. 281
Kowiesy flw. 486
Kowiesy 527
Kownaty i flw. 105, 412
Kownaty kol. 412
Kozarze 524
Korz niec jez. 893
Koziagóra st. kol. 664
Kozia Góra flw. 297
Kozibłoto 198
Kozice 454
Koziebrody i flw. 171
Koziejki 589
Kozielsk flw 187
Kozieniec i flw. 191
Kozietuły i flw 497
Kozińce 55
Kozioł 73
Koziróg Rzeczny 195
Koziszki flw 482
Kozliki 556
Kozliny 609
Kozki 522, 544
Kozłów i flw. 510
Kozłów Szlachecki 471

Str.

Kozłowice Stare 490
Kozłowo 175
Kozłówka 139, 175
Kozłowy Łuh kol. 50
Kozły 131
Kozolin 165
Kożuchów 528
Kożuchówek 528
Kożuszki 482
Konigsberger Weichsel kanał 634, 636
Krajęcin 245
Krajewo-Biała 88
Krajewo-Darmopychy 142
Krajewo-Kłódki 142
Krajewo-Łetowo 92
Krajewo-Korytki 92
Krakówki-Dąbki 537
Krakówki-Władki 537
Kram ka i leśn. 281
Kramsk st. kol. 682
Krasiewice Czerepy 542
Krasiewice-Jagiełki 542
Krasiewice-Kułygi 542
Krasiewicze Stare 542
Kraski Ślesice 154
Krasna 44
Krasne jez. 321
Krasne uroczysko 578
Krasne 154
Krasne Folwarczne 81
Krasne Stare 81
Kraśniany 45
Krasnoborki 33
Kra nodęby-Supki 528
Krasnopol i mko 10, 118
Krasnybór 32
Kraszewo 164
Kraszewo-Gaczułty i flw. 171
Krawlenczyn 167
Krąplewice flw. 261
Krąpiewski staw 294
Krąpiewskie jez. 294
Krąpiewo i flw. 294
Krąg st. kol. 673
Krebsfelde os. 626
Krejwelek jez. 872
Krempa i flw. 182
Kręweł (na mp. Krzewent) 446
Kręćkowo 190
Kręciszki (Kręcioszki) 451
Krępa 470
Krężel 505
Krężelewice 447
Krobów flw. 500
Kroczewo 159
Krojant i flw. 319
Krojczyn i flw. 195
Krokowo flw. 362
Krokowo st. kol. 671
Kromołów Niemiecki i Polski 480
Kronszewice jez. 425
Kronszewice i flw. 439
Kropienica Gajki 57
Kropienica Racibory 57

Str.

Krośniewice mko 439, 447, 452, 453
Krośniewice st. kol. (kolejka wąsk.) 659
Krosno 389
Kroszewo 32
Kroszewo jez. 879
Krostkowo st, kol. 660
Krotoszyn flw. 393
Krotoszyński las 392
Krotoszyny 203
Krowice flw. 438
Krówe 512
Królowa Wola 493
Królowy Most flw. 560, 563, 577, 580
Królówek jez. 878
Kronken os. 598
Krubin 130, 141, 465
Krubki i flw. 517
Kruchowo jez. (na mp. bez nazwy) 403
Kruglak jez. 23
Krugliniec 319
Kruhte i f w. 46
Krukówek 297
Krukowo 113, 297
Krukowszczyzna 51
Krupniki 83
Krupocin 266
Krusz 155
Krusza Duchowna 412
Krusza Zamkowa flw. 412
Kruszczewo 190
Kruszemiany 576
Krusze Nowe i Stare 131
Krusze Łubnica 91
Kruszewo 83
Kruszewo Brodowo 89
Kruszewo Głąby 89
Kruszewo Wypychy 89
Kruszwica i flw. 409
Kruszwica mto 409, 430
Kruszwica śt. kol. (kolejka wąsk.) 681
Kruszwica Grodztwo, flw. 430
Kruszyn i flw. 60, 208, 234, 253, 439, 445
Kruszyna 323
Kruszynek i flw. 439
Kruszyniec (na mp. Kruszyn kol.) 253
Kruszyńskie (Pelplińskie) jez. 314
Kruszyńskie jez. 388
Krze i flw. 498
Krzeczanowo i flw. 165
Krzekatówka 407
Krzemień 533, 539
Krzepiszyn flw. 387
Krzesin i flw. 451
Krzeszew 456
Krzeszna st. kol. 664
Krzewata 449
Krzewęnt jez. 446
Krzywica 128
Krzewice i flw. 494
Krzewie st. kol. 682

Str.

Krzewina 377
Krzewo flw. 69
Krzewo 70, 455
Krzewo Stare 86
Krzyczki Szumne 160
Krzyczki Zabickie 160
Kszykosy flw. 452
Krzymów flw 506
Krzynowłoga Mała i Wielka 142, 147
Krzyszewice 581
Krzyszka flw. 430
Krzyszkowice 467
Krzywa 41
Krzywa Góra (na mp. Krzyżówka) 444
Krzywe 10
Krzywe jez. 9, 23, 875
Krzywe Błoto 435, 439
Krzywe Kolano 430
Krzywe Koło 610, 616
Krzywie 445, 447, 470, 570
Krzywki-Boski i Bratki 179
Krzywosądz 419
Krzywólka 8
Krzywólka jez. 7, 873
Krzyże jez. 890
Krzyże 558
Krzyżewo-Jurki 143
Krzyżówka 489
Krzyzy 538
Kryłatka 32
Krynica 565
Krynki mko 574, 576, 578, 580, 581, 583
Krynki st. kol. 669
Krynki-Borowe i Sokole 542
Krypno 57
Krysiaki 113
Ksawerów 456
Książki st. kol. 666
Księże Grochowiska 397
Księże jez. 908
Księżopole-Smolaki 525
Księżopole 123
Krzyżówki 219
Księżne jez. 312
Księży Kat. 92
Kstowo (na mp. Janczewo) 71
Kubielniki 590
Kubsa 67
Kubrany 71
Kuchary Kryski flw. 173
Kuchenne jez. 284
Kuchnia jez. 887
Kucice 168
Kuczaby 524
Kuczbork i flw. 179
Kuczbork os. m. 179
Kucze Duże i Małe 73, 75
Kuczków 419, 474
Kuczyn 538
Kuczyny 66
Kudelicze 535
Kudowszczyzna 590
Kudowszczyzna kol. 583
Kudrycze 557, 583

Str.

Kudrynki las 23
Kuflew flw. 514
Kuflew-Podciernie 512, 514
Kuflew-Podskwarne 512, 514
Kuflew-Poduchowny 512. 514
Kujawa 216
Kujawki 382, 451
Kujawki przys. 216
Kukarzewo 163
Kukawki 135
Kuklin 149
Kuklówka Radziejowska 486
Kukowo i flw. 191
Kukowo jeż. 878
Kulesze 60
Kulesze Kościelne 91
Kulesze Podlipne 91
Kuleszki 101
Kulice p. o. 666
Kuligi 217
Kuligi p. o. 679
Kuliki 590
Kumelsk 64
Kumiała 41
Kumiałka 50
Kundzin flw. 48
Kunowo st. kol. 682
Kupieki 107
Kupiętyń i flw. 527
Kupin (na mp. Kupinin) 455
Kupiski Nowe 107
Kurczowce 583
Kurdynki 19
Kurjanka 27
Kurjanki 161
Od w. Kurjanki do mto Lipsk—bgn. łąki 33
Kurjany i p. o. 556, 669
Kurki 64
Kurkowo 179
Kurówko 190
Kurowo i flw. 90. 156, 190
Kurów flw. 461
Kurpie p. o. 669
Kurpiki 83
Kurpiowskie Stare 110
Kursztyn flw. 275
Kurzeszyn i flw. 491
Kurzętnik i flw, 202
Kurzętnik st. kol. 678
Kurzyniec 19, 23
Kury 128, 517
Kuryły 50
Kuryły bgn. 45, 47, 50
Kuryły jez. 47, 50
Kuryłły jez. 879
Kuskowo 115, 191
Kusowo flw. 249
Kussowo (Kussowskie) jez. 917
Kustodja jez. 395
Kutaski-Grądy 102
Kutno mto 451, 457, 467
Kutno st. kol. 659, 682
Kuwasy bagn. 932
Kuzie 107
Kuzini jez. 883
Kuźnica mto 48. 582

Str.

Kuźnica st. kol. 662, 671
Kuźnice 358
Kwasina (Moczydło) flw. 86
Kwatery i flw. 585
Kwiatek 473
Kwiatki st. kol. 674
Kwiatkowo 440
Kwiatówek 459
Kwieciszewo i p. o. 403, 681

Lachany 139
Lachmirowice flw. i st. kol. 430, 682
Lachowo i flw. 64. 74
Lacka Buda 53
Ladekopp 614, 628
Lakendorf 625, 626
Lamk 319
Lange jez. 905
Lange Beiche odnoga 623
Langnowo 607
Laschke 637
Laschkenkampe 637
Laska jez. 312, 909
Laski i flw. 123, 133, 499
Laskis jez. 876
Laskowce 73
Laskowice i st. kol. 529, 661, 665, 674
Laskowickie jez. 379
Laskowiec 88
Laskowieckie jez. 927
Laskownica i st, kol. 380, 667
Laskowo-Głuche i flw. 127
Laskowo-Jakuszewo 127
Laskowskie jez. 301
Laskowszczyzna 548
Lasowiec 105
Laszczka 548
Laszki 556
Latchorze i flw. 481
Latki 590
Latkowo flw. 414
Latonice 137
Latowicz os. m. 510, 514
Laudańszczyzna 35
Lauenkrug flw. 630
Lebiedzie 539
Lebiedzin 32
Lebiedzin Dworny 30
Lechów 485
Leczkowy 614
Legarda 454
Lehmberg os. 603
Lekarcie i kol. 502
Lelice i flw. 189
Leman 73
Lembarg 208
Lendy 219
Lenie jez. 195
Lenie Wielkie i Małe 193
Leńskie jez. 193
Leonów 458
Leonowo osada 55
Leonowo 445
Leonów st. kol. 659
Leopoldowo 444

Str.

Leopoldów (dawniej Mizerki) 464
Leosia st. kol. 661
Lepiosy 588
Lesanka flw. i cgl. 573
Lesiew (Pieńki Lesiewskie) 496
Lesińskie jez. 320, 907
Leśnierz flw. 469
Leśniewicze 585
Leśna Jania, Stara Jania 243
Leśna Jania i flw. 270
Leśne las 215
Leśnica-Zanie 93
Leśnictwo 426
Leśniczówka Wyrykle 58
Leśniewo 100, 366
Leśniewo Dolne i Górne 146
Leśniki 35
Leśno 320
Leszcze flw. 409
Leszczewek 10
Leszczydół 135
Leszczydół-Nowiny 121
Leszczynek i flw. 457
Leszkiemie 8
Leszno flw. i os. 147, 333, 455, 457, 481, 486
Letzkauerweide 630
Lewicka st. kol. 668
Lewiczyn i flw. 185, 501
Lewinko 347
Lewinko jez. 364, 898
Lewinów flw. 124
Lewki 46
Lewkowo Nowe 571
Lewonie 58
Leżno owczarnia 344
Leżno i owcz. 349
Leżno st. kol. 344, 664
Leżno Małe i Wielkie jeż. 200
Łęg p. o. 666
Łężbad 322
Libertów flw. 522
Lichnowskie jez. 308, 909
Lichnowy 308
Liczyce 592
Lidzbark mto 181
Lidzbark st. kol. 181
Lidzbark mto p. o. 661
Lidzbark st. kol. 661
Lidzbarskie jez. 184, 199, 220
Ligowo i flw. 191
Likiec flw. 219
Lindenauer kanał 624
Lindenbruck leśn. 353
Lindenowo 623
Linia wyb. 347
Linia i st. kol. 347
Liniewo 333
Liniewo Pom. st. kol. 673
Linja-Zakrzewo st. kol. 673
Linowiec i flw. 182, 217, 330
Linowo st. kol. 661
Liński 281
Lipa i flw. 133, 154, 188, 380
Lipa las 92, 121

	Str.
Lipia Góra	327
Lipianki	446
Lipianki Szlacheckie i flw.	278
Lipice	474
Lipie i flw.	423, 505
Lipieszek flw.	235
Lipienice flw.	309, 375
Lipiniec	383
Lipinieckie jez.	382
Lipina	577
Lipińskie	63, 466
Lipinki st. kol.	666
Lipiny i flw.	128, 193, 383, 433
Lipiny st. kol.	680
Lipka i flw.	128, 469
Lipkesz jez.	917
Lipki i wyb.	108, 279
Lipniak p. o.	667
Lipnica	213
Lipnik (na mp. Lipniki)	177
Lipniki i flw	84, 102, 112, 397
Lipno flw.	261
Lipno mto	192, 221, 223
Lipno jez.	323, 906
Lipork, Liponk jez.	908
Lipowa Góra kol.	48
Lipowiec przysiółek	240
Lipowiec Kościelny i flw.	187
Lipowiec Podborny	187
Lipowo i p. o.	12, 36, 674
Lipówka	8, 12. 513
Lipsk	28
Lipsk n/Biebrzą os. miejska	34
Lipsk Murowany flw.	27
Lipczany	27
Lipuska Huta i st. kol.	319, 664
Lipusa	341
Lipusz st. kol.	664
Lisewo flw. i cgl.	216. 235, 362,430, 617, 618
Lisiakl	224
Lisica i flw.	458
Lisice	482
Liskowo flw.	290
Lisomice	227
Lisowice	475
Lisów i flw.	501
Listewka leśn.	323
Lisy	67
Liszkowo i flw.	299
Liszkowskie jez.	299, 913
Liszkówko flw.	209
Litwinki	52
Litwinowicze (na mp. flw.)	546
Liw os.	512, 520, 523
Liwiec flw.	512
Lizaki	324
Lnianek flw.	259
Lniano i st. kol.	259, 661
Lnisko flw.	344
Loonowicze	588
Lorcin	163
Lubana-Lipiny	262
Lubanie p. o.	660
Lubawa mto i st. kol.	184, 679
Lubcz	396, 401
Lubcz jez.	395. 400, 919
Lubcza	288
Luberadz (na mp. Liberadz) i flw.	175
Lubiania st. kol.	664
Lubianka st. kol.	677
Lubianki	228
Lubiań	232
Lubice	514
Lubichowo	281, 526
Lubichowskie jez.	280, 325
Lubicz st. kol.	677
Lubicz Budowa p. o.	677
Lubicz Lipnowski	224
Lubiczowe	266
Lubiejewo	65
Lubielów	460
Lubiel	124
Lubień	425, 447, 461
Lubień jez.	425, 447, 460
Lubiechowo jez.	446
Lubienica	133
Lubiesza	99
Lubin	223
Lubin (na mp. flw.)	404
Lubinowo flw.	19
Lubiszcze	534
Lubiszewo	329
Lubiszewo (włączone do Lipusz)	341
Lubiszewo jez.	906
Lobiszewskie jez.	340
Lublewo	598
Lubnia i st. kol.	219, 220, 316, 664
Lubochnia i flw.	485, 487
Lubocz i flw.	493
Lubomin i flw.	140, 437, 518
Lubomyśle kol.	430
Luboń i flw.	314, 330
Lubońskie jez.	314, 907
Lubotyń i flw.	426
Lubotyń jez.	425, 926
Lubowicz-Byszle i Wielki	538
Lubowidz i flw.	188, 221
Lubowiskie jez.	901
Lubowisko jez.	337, 338
Lubowo st. kol.	674
Lubraniec mko	420, 435, 438, 449
Lubrańczyk	438
Lubstowski las	417
Lubstowskie jez.	417, 926
Lubstów las	417
Lubstów i flw.	418
Lubstówek flw.	430
Luchowo i flw.	273, 305
Luchowskie Wielkie jez.	299, 305
Lucień flw.	458
Lucień jez.	457
Lucim	287
Lucimskie jez.	256
Lućmierz flw.	456
Ludkowo	404
Ludkowo flw'	393
Ludwichowo flw.	207, 268
Ludwikowice	380
Ludwikowo i flw.	288, 393
Ludwików i flw.	484, 518, 522
Ludwinopol flw.	574
Ludwinowo-Dębińskie	173
Ludwinowo-Zegrzyńskie	136
Ludwinów i flw.	504, 524, 525, 532
Lupushorst	623, 626
Luszewo	176
Luszkowo os. i flw.	249
Luszkówko flw.	264
Luszyn i flw.	461
Lutkówka B.	500
Lutocin	178
Lutomierzyn	165
Lutostań	86
Lutówko las	297
Lutowo	285
Lutowskie jez.	285
Luzino	370
Luzino leśn. i st. kol.	369, 671
Lwówek	465
Łabędź	233
Łabiszyn flw.	405, 407
Łabiszyn mto	386, 405, 407
Łabiszynek flw.	396
Łabiszyński las	386
Łabno flw.	20
Łacha	125
Łachany flw.	140
Łachowo flw.	397
Łachówka	542
Ładnówko	203
Ładzin	518
Łady Krajęczyno	138
Łagiewniki i flw.	167, 430, 445
Łagów	474
Łaguny	145
Łaguszew	479
Łakno flw.	426
Łania flw. i kol.	426
Łanienta i flw.	426, 461
Łanięta i flw.	142, 454
Łankowice	387
Łanowicze	11
Łanowicze jez.	11
Łanowicze bgn.	11, 929
Łapalice cgł. i flw.	374
Łapalickie jez.	373
Łapigrosz os.	386
Łappin st. kol.	672
Łapy mko i st. kol.	90, 662, 669
Łaś (na mp. Las)	133
Łasieczniki i flw.	488
Łasin m-ko	207, 211, 240
Łasin st. kol.	676
Łasińskie (Zamkowe) jez,	211
Łaskiś jez.	1

	Str.
Łasza	582
Łaszczyn (Nowy Świat)	495
Łaszewo kol.	174
Łaszewo flw.	259
Łaszewo Wielkie i Małe	225
Łatczyn (na mp. Łączyn)	75
Ława (na mp. Grondy)	446
Ławiczno jez.	918
Ławki bgn. 78, 80,	934
Ławsk i flw.	71
Ławy	217
Łaziska	396
Łaźnie	577
Łaznowska Wola	472
Łazów i flw.	539
Łazówek kol.	539
Łazunia	478
Łazy i flw. 119, 221, 481,	503
Łąck i flw. 454,	464
Łąck st. kol.	683
Łęck jez.	453
Łąckie jez. 262,	463
Łączka przyst.	213
Łączki	73
Łączyn	346
Łąkę jez.	917
Łąki	202
Łąki jez. 332, 334, 885,	899
Łąkociński las	421
Łąkorek flw.	203
Łąkorskie jez, 203,	881
Łąkorz	203
Łąkorz las	203
Łąkorz nadleśn. las	204
Łąkoszyn	467
Łążek i st. kol. 202,	674
Łążyn	232
Łbiska	504
Łebcz i flw.	356
Łebmańska Huta	349
Łebno i flw. 349,	351
Łebsz st. kol.	671
Łekno	393
Łekno jez.	392
Łeknowskie jez. 388,	925
Łengonice i flw.	493
Łenżyn i cukr.	429
Łęczeszyce i flw.	497
Łęczna	129
Łęczyca m-to 456,	459
Łęczyska kol.	497
Łędowo	610
Łęg i flw, 102, 149,	279
282, 430, 444,	479
Łęg Nurski	98
Łęga leśn.	216
Łęgi jez.	918
Łęgniszewo (na mp. flw,)	389
Łęgnowo st. kol.	660
Łęgowskie jez.	923
Łęk kanał	771
Łęk Starościński	110
Łęk Wałory	110
Łęka i kol. 455,	459
Łęka—Bielice	459
Łęki i flw.	468
Łęki Kościelne	468
Łętowice flw.	362
Łoboda trt. par.	281
Łobżenica 304,	305
Łochocin I flw.	222
Łochowo os.	262
Łochów i folw,	519
Łochów st kol	109
Łochów st. kol. 134, 519,	662
Łodz	438
Łoje Polne	70
Łoje Szlasy	70
Łojewo	109
Łojgobole	575
Łojki	544
Łokieć bagno 106,	937
Łokotów i folw.	474
Łomianki Dolne i Górne	484
Łomnica	510
Łomniny	472
Łomy	53
Łomża m-to	65
Łomża st. kol. (kolejka wąskotor.)	670
Łomżyca	105
Łoniewo	167
Łonowicze jez.	874
Łońskie jez. 312,	908
Łopalickie jez.	902
Łopjanka	109
Łopienno st. kol.	663
Łopuchowo	83
Łoś i folw.	505
Łosice m-ko 530, 557,	544
Łosinka 567,	570
Łosinno	134
Łośnica Gosie	91
Łosośna st. kol. i p. o. 20, 42, 48, 662,	668
Łosośna Wielka	48
Łowicz mto 451, 458, 465, 470. 474, 479,	489
Łowicz st. kol 659,	683
Łowiczek fol. i flw. 220,	441
Łowin 259,	264
Łowinek las	262
Łowinek	264
Łowinieckie jez.	905
Łozice	570
Łozowo	45
Łozy	529
Łódź Kaliska st. kol.	683
Łożebnica mto	299
Łuboszcz flw.	253
Łubek jez	880
Łubieszyn Kolonja kol.	333
Łubin Kościelny	558
Łubiony	66
Łubkowo	372
Łubny flw. i cgl.	506
Łuby	271
Łuckowlany	586
Łucławice przys.	297
Łuczyńskie jez.	266
Łuczywno	418
Ług	510
Ługi	177
Ługi Retkie	531
Ługiele i flw.	6
Łukaszewo	219
Łukoszyn-Byki	196
Łukowo	389
Łumbie i fl.	19
Łumno i flw. 546,	550
Łunna mko 584, 589,	592
Łupianka Stara	89
Łupichy	54
Łuśki	582
Łużany 560,	576
Łużki i flw.	532
Łyczyn flw.	508
Łysomnice st. kol.	675
Łysie 107,	112
Łyski	85
Łysomicki las	226
Łysów i flw.	537
Łyszkowice os. m.	473
Maciesze Dziubele	70
Macharce	14
Maćki maj.	606
Maćkowce	587
Maczalna Nowa i Stara	48
Magnuszewo Małe	136
Majdan i kol. 80, 116,	514
Majdan Kiełczewski	108
Majdanek flw.	514
Majdany	157
Majercwizna os.	550
Majewo st. kol	665
Makarki	542
Maków mto 486, 565,	570
Makowlany i flw.	45
Makownica	162
Maksymiljanowo st. kol. (kolejka wąsk.)	665
Malachin	322
Malankowo	235
Malary flw.	329
Malec i fl.	537
Malechy	147
Malewo 173,	467
Malinniki	556
Malinowo Nowe i Stare	102, 123
Malinówka	13
Maliszewo i flw.	221
Mallszewskie jez,	78
Mała	437
Małachowice i flw.	469
Małafiejowce	588
Mr. Gwiazda jez.	909
Mała Karczma os. 242,	273
Mała Kramkówka flw.	60
Mała Leszczka i kol. 533,	539
Mała Narewka mko 565,	571
Mała Słońca flw.	277
Małaszek	123
Maławieś 171,	512
Mała Wieś i flw.	166
Maławieś flw.	480
Mała Wólka	203
Mała Zławieś	232
Małe Bartodzieje przedm.	416
Małe Borowno jez. 330,	910
Małe Borzechowskie jez. 325,	911

Str.

Małe Brodnickie jez. 342
Małe i Wielkie Brodnickie jez. 900
Małe Cędry 612, 630
Małe Chełmno 316
Małe Czerniewice 485
Małe i Wielkie Długie jez. 903
Małe Głuchy jez. 312, 908
Małe Gołębiewo 605
Małe Gronowo 277
Małe Jankowice flw. 211
Małe Kapuściska przedm. 246
Małe Kładowo 319
Małe Kramsko jez. 904
Małe Klęczańskie jez, 896
Małe Laski 398
Małe Leżno 200
Małe Leżwice (Kl, Lesewitz) 622
Małe Lichnowy (Kl. Lichtenau) 617
Małe Lisnowskie jez. 891
Małe Luchowskie jez. 913
Małe Łasińskie jez. 891
Małe Łąckie jez. 916
Małe Mątwy (Kl. Montau) 619
Małe Partęcińskie jez. 882
Małe Różki 585
Małe Runowskie jez. 304
Małe Salno jez. 888
Małe Somińskie jez. 314, 320, 907
Małe Szczepanki 240
Małe Strasino st, kol. 671
Małe Suche jez. 917
Małe Tarpno 241
Małe Tobolno jez. 915
Małe Trąbki (Kl. Trampken) 608
Małe Tyniewicze 567
Małe Walichnowy 277, 278
Małe Zajączkowo 242
Małe Zielone jez. 909
Małe Żnińskie jez. 392, 395, 920
Małecki las 213
Małeckie jez. 213
Małecz i folw. 487
Małkl i folw. 213
Małki st. kol. 676
Małkin Dolna i Górna 98, 102
Małkinia st. kol. 662, 668
Małków 517
Małołęka 139
Małowidz 120
Małowista 43
Malszyce 451
Mały Bisławek 257
Mały i Duży Borzyn jez. 310
Mały Duninów 443
Mały Kamień flw. 333
Mały Klucz flw. 331
Mały Klincz flw. 334
Mały Kosk i folw. 353
Mały Labień 242
Mały Łęg 444
Mały Mądromierz 284

Str.

Mały Miączyn 176
Mały Miałkusz jez. 235
Mały Rudnik 237
Mały Szebment 2
Mały Zwierzyniec 43
Małynka 572
Małyszewka 28, 30
Małyszyna 533
Mamino — Rafały 117
Mamlicz 407
Mańkowo 192
Many i folw. 499
Marchowie jez. 351, 899
Marcinkańce 19
Marcinkowo 393
Marcyanowo 393
Marek jez. 890
Marfjanówka 588
Margonin m-to 302, 382
Margonin st. kol. 680
Margonińska Wieś 302 383
Margoniński las 382
Margonińskie jez. 301, 382, 926
Marien jez. 599, 600
Marjanka 302, 380, 445, 461, 499 500
Marjanki flw. 199
Marjanki (na mp. Maryjsk) 465
Marjanowo 142, 428
Marjanów 418, 497
Marjanów Rogowski 476
Marjanówek 474
Marjopol 439
Marki i cgl. 127, 506
Markowce i flw. 19, 583
Markówek kol. (na mp. Markowo) 445
Markowice i flw. 412
Markowszczyzna 480, 549
Marląg (Irdgang) 621
Marszewska Górt os 598
Marulewo flw. 422
Marusza folw. 239
Marzeńcice 201
Marynino 137
Marynka flw. 569
Marynki i flw. 228, 459
Marynowy (Marienau) 627
Marysin i folw. 439, 478
Masalany i flw. 590
Maścibrody flw. 526
Maślanka kol. 48
Maszewo Duże i Małe 192
Maszewo i flw. 193
Mata 130
Matarnia flw. 350
Matule 10
Mauda 8
Mauda jez. 7
Mausz jez. (Małsz) 340, 372, 897
Maxhausen 274
Mazewka 140
Mazewo i flw. 64, 137
Mazurki 17
Mazury i flw. 88

Str.

Mąkolin 168
Mąkolińskie jez. 433
Mąkowarsk 285, 290
Mąkowarskie jez. 285
Mąkowarsko st. kol. 675
Mątawy 242
Mątwica 107
Mątwy os. 409, 412
Mątwy st. kol. 681
Mchowo 142, 426
Mchówek i flw. 426
Mchówko 142
Mdzewo 148
Mechowo 319
Meczki 71
Medwieżyki 550
Melanowo 283
Melno jez. 889
Melno Małe jez. 889
Mełno cukr. 211
Mełno st. kol. 661, 677
Mełno jez. 211, 213
Mełowce 589
Mennoniter Kp. 616
Mendle 542
Mergiel jez. 301, 927
Mestwino flw. 337
Męcikał 317
Męcikał st. kol. 664
Męczennino 169
Mękolno jez. 926
Mętlew i flw. 469
Mętna 535
Mężenin i flw. 79, 530
Mgowo p. o. 677
Miałkie 435
Miałkusz Mapy jez. 226
Mianowo 100
Miaskowo 387
Miasteczko st. kol. 660
Miastkowo 75
Miastowice i flw. 387
Michale 249
Michalin i p. o. 293, 670
Michalinek 159
Michalinowo 149
Michałowice 459, 492
Michałowo przysiołek i mko 225, 401, 414, 573, 574
Michałowo Wielkie 94
Michałów i flw. 412, 520
Michałówek 482
Michałówka 467
Micharzewo flw. 389
Michnica jez. 904
Michno i Święte jez. 190
Michnowce 2
Miechowice 484
Miechowiczki flw. 410, 412
Miechucin i st. kol. 374, 672
Miecze i flw. 62
Mieczysławów 500
Miedniewice flw. i kol. 488
Miednik i flw. 525
Miedzanowo 43
Miedzechów 500, 501
Miedzechów A. i B. 500

Str.

Miedzeszyn flw. i p. o. 509, 670
Miedzna os. m. 528
Miedzno os. 524
Miejski Bochlin 242
Miejski Tryl 242
Miejskie jez. 211
Mielejczyce os. 547
Mielenz 620
Mieleszkowce 52
Mielinko 401
Mielinkowskie jez. 400
Mielnica 424
Mielnieński las 395
Mielniki 41
Mielno jez. 220, 395, 890, 919
Mielwino 364
Miełkowice-Janki 545
Miełkowice-Maczki 537
Miełkowice-Paszki 537, 545
Miełkowice-Stawki 545
Mień i flw. 550
Mienia i p. o. 663
Mierczyn 469
Maruszyno i flw. 356
Mieszanówka 539
Mierzerzyn 600
Mierzwin flw 410
Mierzyn i flw. 208
Mierzyn jez. 208
Mieścisko st kol. 682
Mieszanówka 542
Mieszczk 219
Mieszk 323
Mędzyleś 517
Mędzylęż Nowy 278
Miękowice 362
Miętne i kol. 513
Mikanowo 444
Mikaszewek jez. 23
Mikaszewo jez. 878
Mikaszówka i las 23
Mikołajewo (niema na mp.) 113
Mikołajki 474
Mikołajówka 437
Mikoszyn jez. 429
Mikorzyn i flw. 429
Mikorzyn jez. 923
Mikorzyńskie jez. 425
Mikstal flw. 453
Mikulicze 550
Mikulin 477
Mikuszewo jez. 23
Milachowskie jez. 908
Milanowizna (na mp. Milanowszczyzna) flw. 10, 11
Milanówek p. o, 659
Milcz i p. o. 377, 682
Milczek flw. 377
Milęcin 439
Mileszewo flw. 209
Mileszewy flw. 208
Milewo 64
Milewo jez. 204, 885
Milewo—Bonczki 156
Milewo—Szwejki 156
Milewo—Tosie 104

Str.

Milewo—Zabielne 86
Milkowce 589
Milżyn 437
Milżynek 438
Miłkusz Duży, bagn. 894
Miłkusz Mały jez. 894
Miłobądz i p. o. 607, 672
Miłochniewice 476
Miłosna i st. kol 447, 516, 517, 663
Minczugi 563
Mingozy I kol. 516
Minikowo 253
Minikowskie jez. 256
Mińsk Mazowiecki m-to 516
Mińsk Mazowiecki st. kol. 663, 670
Mintarz jez. 912
Miotki flw. 535
Miradowo flw. 282
Miradz leśn. 412
Mirosławice 403
Mirakowo st. kol. 676
Mirotki i st. kol. 27, 273, 673
Miryce 273
Miszewo 164, 350
Miszewo Murowane 167
Miszkieniki Wielkie i flw. 582
Mitkiewicze 590
Mizerka 478
Mizewo 591
Mlęcin i flw 522
Mleczówka 198
Mlewiec jez. 893
Mlewiec st. kol. 676
Mlińskie jez. 892
Mława m-to 141
Mława i st. kol. 180, 186, 661
Młociny i flw. 484
Młodocin i flw. 393
Młodzianowo 142
Młodzieszyn os., flw i cukr. 479
Młodzieszyn st. kol. 297
Młodzieszyn Poduchowny flw, 479
Młodzieszynek 479
Młogoszyn 467, 468
Młotkowko jez. 627
Młotkowo jez. 303
Młusino jez. 907
Młynarze 110, 120
Młynek 349, 418, 490
Młynice 403
Młyniec 216
Młynik 449
Młynki i flw. 288, 337
Młyńskie lub Buszkowskie jez. 289
Młyńsko 10
Młyny i p. o. 403, 682
Mniszek i st. kol. 222, 249 449, 675
Mniszek las 135
Mniszek os. fabr. 238
Mochel 306

Str.

Mochel jez. 910
Mochla 291
Mochowo 191
Moczadło 199
Moczulna flw. 592
Moczydłów 508
Moczydły 533
Moczydły-Dubiny 533
Moczydły-Kukiełki 537
Moczydły-Pszczółki 537
Moczydły Stare 537
Moderki 540
Modlibarek 437
Modliborczyce 393
Modliborz i flw. 447
Modlin obóz warowny 130
Modlin st. kol. 661
Modliszewo 396
Modliszewko flw. 396
Modlina flw. 469
Modła 149, 477
Modrowo flw. 329
Modrzewek flw. 474
Modzele 63, 110, 161
Modzele Stare 91, 94
Modzele Wypychy 91
Modzerowo 444
Mogielnica 497
Mogilańskie jez. (Żabne) 400
Mogilnica 36
Mogilno mto 401, 407, 431
Mogilno st. kol. 665, 681, 682
Moisz 374
Mojusz p. o. 673
Mokierski Kanał 321
Mokobody os. 522, 525
Mokrawieś 131
Mokra Wieś I flw. 517
Mokra Prawa 465
Mokre i st. kol. 238, 323, 407, 681
Mokre Włóki os. (Nassenhuben) 610
Moltke kop. węgla nieczynna 256
Mołodochowo 170
Mołotki flw. 532, 535
Mołożewo 145
Mońki os. i st. kol. 55, 86, 668
Montowo st. kol. 679
Montowo i Białobłoty 184
Morakowo 382, 389
Mordy mko i st. kol. 528 530, 668
Morgi 40, 145, 488
Morgi chut. i bgn. 244, 572
Morgoniki 107
Morsk flw. 249
Morusy 57
Morzeszczyn flw. i st. kol. 274, 665, 679
Morzewo 377
Morzycha jez. 294
Morzyczyn 432
Mościcha i flw. 45, 443, 486
Mosiczyn 108
Mościska 178

Str.

Moskiewszczyzna flw. 1
Moskwin 548
Mossaki-Godacze i Starawie 147
Mostki i flw. 433, 444, 465
Mostki jez 433, 926
Mostowlany i flw. 576
Mostowo 179
Mosty st. kol. 663
Mosulszczyzna las 12
Moszczenica 307
Moszczona Kazionna 535
Moszczona Pańska 547
Moszczonne flw. 223
Moszków 533
Moszna 560
Motyka leśn. 216
Motyla młyn 290
Mozyrzyce 461
Mrocza mto 295
Mrocza i st. kol. 297, 664
Mroczenka 201
Mroczki 60, 71
Mroczno 200
Mroga flw. 459
Mroków 503
Mrozowo flw. 253
Mrozy i st. kol. 512, 663
Mrzezino flw. i st. kol. 356, 671
Mścibów mko 589
Mścichy i flw 68
Mścin nadleśn. las 204, 205
Mszano flw. i leśn. 267, 259
Mszczonów mto i mko 486, 489, 499, 500
Muchnice i flw. 461
Murawy flw. 139
Murczyn 393, 405
Murczynek 405
Murowanka 139, 500
Murzynko 423
Murzynno 423
Murzynowo—Skarzyń 193
Murzyńskie jez. 422
Mycielewo 387
Mysiadło 504
Myślecinek flw. 248
Myślęta 182
Myśliborzyce 193
Myślibory 524
Myślin—Kocewo 178
Myślin—Wątrobki 178
Mystki—Rzym 538
Mystkowo 165
Mystrzewice i fiw. 478
Myszadła 523
Myszewo 336, 349
Myszewka flw. 336
Myszyniec m-ko 107
Myszyniec Stary 115

Nacpolsk 157
Nadarzyn os. 498
Nadolnik i os. mł. 177, 380
Nadułki 172
Nadzieja flw. 476
Nagadowo 445
Nagórki 94, 103, 455
Nagórki—Judyce 173
Nagórki—Olszyny 173
Nagórna 452
Nagoszewo 92
Najmowy st. kol. 661
Nakło m-to 253, 293, 297 389
Nakło n/Notecią st. kol. (kolejka wąsk.) 660, 664
Nakło i las 291, 295, 339
Nakunowo 445
Nałęcka 380
Nanice leśn. i flw. 364
Napole i flw. 218, 228
Narew m-ko 565, 568
Narewka st. kol. 571 663
Narkowy st. kol 666
Narojki 545
Narty flw. 461
Narty 494
Narwa st. kol. 676
Narzyn st. kol. 661
Nasiegniewo i folw. 195
Nasielsk m-ko i st. kol. 136 661, 683
Nasiołów 528
Natalin 121
Naumowicze 20
Nawra flw. 228
Necko jez. 17, 1877
Necko—Rossuda 15
Neliwa i Zarybinek jez. 182
Nenki 596
Nenki jez. 596
Nene Welt os. 639
Neufahr (Zachodnie i Wschodnie Górki) 631
Neumünsterberg 629
Neunbube os. 610
Neutereichwald 631
Neustadterwalde 635
Nickelswalde 632, 633
Nicwałd st. kol. 661
Nidowo (Niedau) 624
Nieborów flw. i st. kol. 488, 683
Niechorz 285
Niechorz jez. 285
Niecięplin 510
Niecież 533
Nieckowo 64
Niedróz Młody flw. 173
Niedrzew i folw. 461
Niedziałki i flw. 179
Niedzwiadna 64
Niedzwiady (Neitwalde) jez. 919
Niegów i flw. 127
Niekurz i Murowanka 101
Nielubski las 210
Niemcowizna flw. 197
Niemczyn 53, 393
Niemczynek — Werkowo p. o. 681
Niemeki folw. 592
Niemojki st. kol. 663
Niemieckie Brzozie 202
Niemiejsze 48
Niemiry 97
Niemojewko flw. 412
Niemyje—Skłody 541
Niemyje—Stare 541
Nienałty—Niestępowo 100
Niepiekło 159
Niepoczołowice i st. kol 347, 673
Niepomna leśn. 270
Nieponie 242
Nieporęt 130
Niereśno 46
Nierostawskie jez. 310, 909
Niestrum 146
Niestuszewo 441
Niesułków 469
Nieszawa m-to i st. kol. 222, 441, 660
Nietupa 574
Niewieścin 249
Niewieścińskie jez. 248
Niewieskie jez. 213, 890
Niewież i flw. 214
Niewodnica i flw. 557
Niewodnica Korycka 89
Niewodowo 69
Niezdobycze 572
Nieżerawa 375
Nieżychowo zakł.przem. 253
Nieżychowo i flw. 254
Nieżychówko 254
Nieżychowski las 252
Nieżychowskie jez. 252
Nikołajewo i Szostaki 70
Niskie Brodno jez. 203, 886
Niwie 249
Niwna i flw. 491
Nogat jez 206, 887
Nogaw i 122
Nosarzewo Borowe i Polne 153
Noskowo flw. 158
Nosy Poniatki 500
Notecki kanał 392, 396, 412, 431
Nowa Cerkiew (Neukirch) 275, 629
Nowaczkowo 291
Nowa Huta leśn. 270
Nowa Kamienna 30
Nowa Karczma (Neukrug) 330, 333, 339, 599, 603
Nowa Kiszewa 326
Nowa Krępa 116
Nowa Laska leśn 312
Nowa Łupianka 89
Nowa Olszownica 130
Nowa Radunia kanał (Noue Radaune) 598, 605, 607
Nowawieś i flw. 117, 124, 137, 138, 173, 183, 185, 398, 412, 424, 433, 509
Nowawieś A. i B. 514
Nowa Wieś i flw. 80, 208, 306, 372, 380, 418, 443, 447, 539, 598

Str.

Nowa Wieś Pom. st. kol. 664
Nowawieś Wielka i Mała 149, 153
Nowa Wieś Wielka st. kol. 665
Nowawieś-Halinek i flw. 193
Nowa Wieś Ujska leśn. 381
Nową Wola 52
Nowawola 572, 573
Nowa i Stara Złotorja 97
Nowe mto 242, 243, 244
Nowe st. kol. 680
Nowe Borzechowo kol. 326
Nowe Budy 30, 461
Nowe Brudno przedm. 128
Nowe Dziuki zab. 25
Nowe Groszki 516
Nowe Igania 516
Nowe Kabłowo flw. 367
Nowe Kowalewo przedm. 231
Nowe Malanowo i flw. 191
Nowe Maliszewo 99
Nowe Miasto n/Drwęcą mto 201
Nowe Miasto mto i flw. 476, 493, 494, 497
Nowe Miasto Pom. st. kol. 678
Nowe Miasto Południ. st. kol. 678
Nowe Mosty 240
Nowe Mursy 524
Nowe Opole 516
Nowe Piekary 467
Nowe Polaszki 328
Nowe Porąby 520
Nowe Sejny os. 2
Nowe Sioło 591
Nowiki 591
Nowiniki 3
Nowinka 15, 39
Nowinki 575
Nowiny 439
Nowobereżewo 570
Nowo-Chodorówka 41
Nowodwory i flw. 129, 512, 524, 537. 542, 558
Nowogrów os. m. 75
Nowokle 554
Nowokolno 50
Nowokornin 570
Nowosady 19, 554, 557, 572
Nowosiółki i flw. 20, 85, 547, 577, 580, 583
Nowowiejski las 409
Nowy Drewicz 488
Nowy Duninów i flw. 443,446
Nowy Dwór flw. wybud. i leśn. 42, 236, 239, 281, 289, 362, 370, 373, 380, 590
Nowy Dwór mto, mko i st. kol. 43, 129, 130, 625, 627, 628, 631, 636, 661
Nowy Janów 44
Nowy Józefów 474
Nowy Klucz 331
Nowy Młyn 440

Str.

Nowy Port os. 597
Nowy Ratyniec 524
Nowy Sękocin 503
Nowy Świat i leśn. 198, 397, 424
Nowy Wiec i flw. 330
Nowy Tryl 242
Nowy Zieluń 221
Nowy Zbrachlin 442
Nowy Zglechów 512
Nożewo 110
Nur os. m. 94, 540
Nurzec i st. kol. 550, 663
Nygut st. kol. 673
Nykiel 426
Nytych mto i mko Neuteich) 616, 617, 621
Nytych (Neuteich) 628
Nytyska Wieś (Neuteichdorf) 628
Nytyski Kąt (Neuteicher Hinterfeld) 616

Obatki flw. 426
Oberfeld os. 614
Ober, Mittel jez. Górne, Średnie i Wielkie 904
Oberża os. 182
Obiecanowo 142
Obierwja 117
Obkaz st. kol. 664
Obłe 131
Obodowo i st. kol. 285, 296, 674
Obora st. kol. 681
Obórki i flw. 199
Obórznia 405
Obrąb 151
Obrębiec 153
Obrona Leśna flw. 397
Obrowo i flw. 224
Obryte 524
Obrytte 160
Obrytki 66, 67
Obuchowizna 38
Ochotka 500
Ochrymowicze (na mp. Efremowicze) 565
Ocice (Wossitz) 611
Oczesały flw. 501
Ocypel i st. kol. 273, 279, 281, 674
Ocypel jez. 279
Ocypel (Wielkie) jez. 911
Ocypelskie Małe jez. 279, 280
Oćwieka jez. 920
Odargowo i flw. 359
Oddział 498
Odelsk mko 574, 582
Odolany 482
Odpadki 164
Odrzywołok i flw. 497
Ofelja flw. 302
Ognisko las 92
Ogorzelin 283
Ogorzeliny st. kol. 664
Ogródek 522

Str.

Ogrodniczki 578
Ogrodniki i os. 22, 85, 532, 584. 591
Ogorodniki Wielkie 109
Ogrodzona 447
Ogunie 540
Ohra mko i p. o. 598, 672
Ojrzanowskie Nowiny 407
Ojrzeń 137
Okalewo i flw. 197
Okaliniec flw. i kanał 254, 301
Okmin jez. 9, 874
Okonecki las 210
Okonik jez. 881
Okonin 230
Okonin jez. 239
Okrągłe jez. 6, 7, 872, 873
Okrągłek jez. 6
Okręglik 317
Okroś jez. 324
Okuniew mko 520
Okuniew mko 517
Okuniewo jez. 368
Okuniewo flw. 368
Okunin jez. 215
Okunin 130
Olchenki Stare (na mp. Ochenki) 120
Oldaki 517
Olechowicze chut. 535
Olechów 522
Olędry Strzeleckie 458
Olek 379
Oleksianka i flw. 510
Olekszyn st. kol. 681
Olendry i flw. 534
Olendry-Bończe 528
Olendry-Orlice 528
Oleńska 548
Oleśnica flw. 381
Oleśnica 510
Oleśniczka 481
Oleśno jez. 209. 890
Oleszkowo 53
Oliszki 83
Oliwa mto i st. kol. 352, 593. 594, 672
Olsza 44, 401
Olszak 495
Olszanka 6, 11, 12. 15, 22 40, 134, 565
Olszany 500
Olszew 99
Olszewice flw. 393
Olszewice 512
Olszewiec 151
Olszewka i p. o. 117, 253 669
Olszewno 285
Olszewo 550
Olszewo-Borki 110
Olszewo—Rybałty 537, 539
Olszewo Stare 548
Olszowa Wola 494
Olszowy Grab kol. 79
Olszyna i bagn. 57, 88
Olszyny 115

Str.

Ołdaki i Ołdaki—Magna Brek 97
Ołdaki Polonja i Ołdaki Grodzisk 94
Ołówek jez. 894
Ołowskie 524
Ołtarzew 482
Ołtarze Sołacze 98
Omałówek jez. 9. 875
Opacz kol, 503
Opaka 552
Opalenie i st. kol. 273, 679
Opalonki 441
Opatowice 420
Opatowo 63
Opechowo 75
Opiłki Płaskie 142
Opławiec 256
Oporów flw. 461
Oporówek flw i kol, 407, 461
Oporzeń 302
Oporzeńskie jez. 301, 925
Orchowo st kol. (kolejka wąsk. 681
Orla m-ko 552
Orlanka 563
Orle flw. i p. o. 306, 333, 435, 671
Orle jez, 883
Orle Poduchowne 435
Orlik 319
Orlofferfelde 631
Orło 97
Orłowo jez, 23, 878
Orłowo i flw. 13, 217, 412
Orłowo os. (Orloff) 628
Orłowo półn. (Orlofferhintorfelde) 628
Orłowo p, o, 677
Orontki flw. 461
Orszewice 459
Orszulewo 198
Orszulewo jez. 198
Orzechowicze 552
Orzechów 137
Orzeł 115
Orzepy 542
Orzeszkowo 570
Oryszew os. i llw. 483
Osada Ostrowiecka 273
Osada Ostrowicka 242
Ościsłowo 155
Ościsłów i flw. 428
Osęczyzna 520
Osetno jez, 882
Osie i st. kol- 269, 270, 271, 674
Osiecz Mały i Wielki flw. 426, 449
Osieczno st. kol, 674
Osiek i flw, 199, 294, 384
Osiek n/Notecią st. kol. 660
Osiek las 412, 415
Osiek Mały i flw. 433
Osiek Wielki 171, 413, 433
Osiek Górny 139
Osiek Parcele 171
Osiek i flw. 171
Osielsk 248
Osiny 488, 516
Osiny Górne 522
Osłowo 261
Osmolin os. 465
Osmołowszczyzna 30
Ośnica 173
Ośniszczewko 393, 422
Ośno st. kol, (kolejka wąsk.) 663
Ośno Dolne i Górne 426
Ośno Podleśne 426
Osobne 106
Osoczniki 25
Osowa i st. kol, 10, 174, 665
Osowa Drobińska 174
Osowa Góra 291, 343
Osowa góra 253
Osowa Krzeczanowska 174
Osowiec 94
Osowiec obóz warowny 35
Osowiec st. kol. 668
Osowiecki lasek 251
Osowo 352
Osowskie iez, 351, 899
Osowy Grąd 17. 38
Osów 520
Osówek i flw. 448
Osówka 552
Ossówek 268
Ossowo flw, 449
Ostałów fiw, 452
Ostaszewo i flw. 184, 227
Ostaszewo st. kol. 227, 675
Ostra Góra 44
Ostrołęka mto i st. kol. 103, 668, 669. 670
Ostromecko flw. las i st. kol. 245, 246, 676
Ostromęczyn i flw 544
Ostronka jez. 906
Ostrowce jez. 922
Ostrowąs i Ostr. A. 428
Ostrowe Kokacze 142
Ostrowe-Zbrochy 142
Ostrowickie jez. 217, 222 223, 913
Ostrowiec i flw. 509
Ostrowik flw. 514
Ostrowińskie jez. 907
Ostrowite II i flw. 218
Ostrowite I 218, 224
Ostrowite i flw. 242, 259, 308
Ostrowite z wyb. Dolne Ostrowite 313, 314
Ostrowite pod Jabłonowem st. koł. 666
Ostrowite pod Gołubem st. kol. 676
Ostrowite jez. 317, 885, 898 919
Ostrowo i flw. 359, 414
Ostrowo jez. 287, 912, 923
Ostrów 112, 458, 514
Ostrów mko 65
Ostrów Jeziowy bgn. 220
Ostrów Mazowiecki st. kol. 668
Ostrówek flw· i st. kol. 41, 453, 528, 548 580, 674
Ostrówki i fłw. 439
Ostrówki p. Chodzi-czem st. kol. 682
Ostrowy i flw. 447
Ostrożany flw. 537
Ostrożne 92
Ostry Koł 124
Ostrzyckie jez. 342, 901
Ostrzykowizna 159
Osuchów i flw. 489, 492
Osucznica leśn. 311
Osuszno jez. 904
Osuszyno jez. 324, 902
Oszczywilk 453
Oszkowice 459
Otmianowo flw. 449
Otłoczyn st. kol. 660
Otolino 167
Otomin flw. 344
Otorowo 416
Otwock st. kol. 670
Owczarki i st. kol. 238, 675
Owidz i flw. 271
Owieczki 55
Ozierany 560
Ozierskie 580
Ozorków mto 456
Ozorów st. kol. 659
Ożarów i flw. 482
Ożary 79
Ożewo jez. 10, 874

Pace (na map, Pecewo) 550
Pacew 492
Pachały 540
Pachuczyn 73
Pacołtowo i p. o. 201, 678
Padniewsko i flw. 401
Padniewo 401
Pagódki 329
Pajewo 86, 90
Pakość mko i st. kol. 393 680
Pakość jez. 431, 922
Palczewo (Palschau) 616 617
Palędzie flw. 401
Palędzkie jez. 400
Palmierowo 389, 391
Palówka flw. 440
Pałuki 156
Pamiętowo 284, 308
Pań jez. 325
Ponigrodz Nowy i Stary 389
Paniewo jez. 23, 24, 876
Panigrodz st kol. 667
Paparczyn flw. 237
Papiernia i st. kol. 341, 667
Papierowice flw. 501
Papowskie jez. 226, 892
Paproć Duża 100

Str.

Paproś 420, 430
Paprotnia 483
Paprotnia Kościelna 528, 529
Paprotnia-Podawce 529
Paprotnia Stara i Bonkowa 482
Papszyce-Rozwory 153
Parcele Biernatki kol 449
Parcele Błyńskie os. 449
Parcewo 552
Parchanie kanał 392, 422
Parchanie obszar dworski 393
Parchanie bgn 413
Parchowo flw i młyn ad. 373
Parciaki i st. kol. 115, 669
Parkoczewo 167
Parków flw. 384
Parlin i flw. 197, 262, 398
Parlin st. kol. 262, 665
Parlin Dąbrowa st. kol. 681
Parowa 319
Partęcińskie jez. 204
Parszczenica jez. 908
Parszczyce flw. 362
Parszyńskie jez. 907
Paruchowo (Arturowo lub Kajtanowo) 441
Parzeń i flw 192
Parysów os. 510
Pasiehy 66
Pasieczny las 160
Pasieka i flw. 461
Pasieki i st. kol. 437, 670
Pasisko flw. 277
Pasochy 91
Pastuchowe Błoto 570
Paten-See jez. 282, 327
Paterek 380, 389
Patołęka 145
Patrówek 445
Patryków st. kol. 682
Patuły jez. 337, 901
Patycz i flw. 507
Paulino 380
Paulinenau flw. 306
Paulinka 514
Pawłowo-Parcele 478
Pawłowicze flw. 52
Pawłówek p. o. 660
Pawłówka i flw. 10, 309
Pawłówko 152
Pawłowo i os. 141, 309, 550
Pawłowo maj. (Gut. Gr. Paglau) 604
Pawłowo Żońskie 302
Pazwark (Pasewark) 633, 635
Pączewo chut. i st. kol. 271, 673
Pelplin nadleśn. mko i st. kol. 275, 278
Pelplińskie jez. 908
Pełele 3
Pełk 314
Pepłowo Wielkie 149
Pepłówek 149

Str.

Perki 166
Perki-Bujanki 552
Perki-Franki 552
Perzanowo 162
Petershagen os. 636
Perty jez. 872, 875
Petrykozy i flw. 179
Pęchcin 155
Pęchery i flw. 504
Pęchowo bgn. 409
Pęczki-Kozłowo 154
Pęczykowo 60
Pędzewo i p. o. 230, 678
Pęperzyn st. kol. 674
Pęperzyńskie jez. 297, 913
Pępowo i flw. 349
Pęsy-Lipno 93
Pętkowo Wielkie i Pętkowo Wymiarowo 100
Pianickie jez. 907
Pianowo-Daczki 138
Piaschen jez. 909
Piaseczna 306
Piaseczniki 570
Piaseczno jez. 280, 332, 888, 905, 915, 917
Piaseczno chut. mko i flw. 116, 242, 504, 506, 507, 512
Piaski flw. i mko 190, 414, 418, 438, 591
Piaski Duchowne 480
Piaski Zarzecze 170
Piastosińskie (Petztiner) jez. 909
Piastoszyn i p. o. 309, 662
Piastowo 399
Piątaki 592
Piątek os. 459, 467
Piątkowizna 112
Piątkowo flw. 213
Piątnica i flw. 65, 105
Piechowice 324
Piecewo flw. 205
Piechcin flw i p. o. 393, 680
Piecki i leśn. 270, 430
Pieczew 453
Pieczki 548
Pieczynia 419
Pieczyska flw. 141, 421
Pieczyska 504
Pieczyski 539
Piekarnia 344
Piekiełko os. i leśn. 218, 368
Piekiełko 501
Piekło 493
Pieleszewo flw. 367
Pieniążkowo 242
Pieniążkowskie jez. 242
Pienice Wielkie 120
Pieńki 574
Pieńki Pruszyńskie 530
Pieńki Sobótki 101
Pieńki Wielkie 101
Pieranie 420, 421
Pierlejewo 533, 539
Pierławki 181

Srr.

Pierwoszyno i flw. 356
Piesienice st. kol. 666
Pieściorogi Stare 160
Pieszchały Błażeje 151
Pieszczaniki 563
Pieszczany 25
Pietkowo i flw. 548, 552
Pietrasze 538
Pietroszewicze 580
Pietrówka 127
Pięciowłóki 44
Piętka jez. 889
Piętki 538
Pigża st. kol. 677
Pijawnia 173
Pilawa st. kol. 670
Pilichy 430
Piliki 544
Piła flw. 312, 317
Piła Schneidemühl st. kol. 660
Piłatowszczyzna flw. 560, 574
Pikły leśn. 62
Pikutkowo 436
Pińsko st. kol. 387
Pińsko Wlkp. st. kol. 667
Pionczyno flw. 173
Piorunów flw. 482
Piotrkowice 499
Piotrkowo os. 409, 419, 424
Piotrowce 585
Piotrowice i flw. 459, 509
Piotrowickie jez. 895
Piotrowskie jez. 918
Piotrowszczyzna 550
Piotronki i flw. 383
Piotrowo i flw. 65, 380, 529
Pirożki 581
Pisiak 199
Pisienica 327
Piski 104
Piskorka 504
Piskornia Duża 139
Piwnicki las 228
Planta 569
Platenroda flw. 370
Platerowszczyzna flw. (na mp. błędnie Kwasówka) 584
Platerów st. kol. 663
Pławinek flw. 421
Płachoły 214
Płątnowice 416
Płątnowo 416
Plebanki flw. 442
Plebanki las 417
Plebanowce 43
Plebanowce Rosskie 592
Plecka Dąbrowa i flw. 451
Plemięta 236
Plensno jez. 908
Plesewo st. kol. 680
Pleszewo 206
Pletzendorf os. 628
Plewki 123, 538
Plewno 260
Pluskowęsy flw. 211, 213, 232

Str.

Pluszno jez. 917
Pluty 528
Pluty Rogowe 70
Pląchawy 236
Płaczewo jez. 280
Płaska 23
Płaski 499
Płaskie jez. 878
Płatkownica 109
Płatowo 280
Pławeż jez. 208
Płazno jez. 312, 317, 908
Płazowo i wyb. 257, 269
Płochocin st. kol 659
Płocicz 306
Płociczenko jez. 881
Płociczna i p. o. 14, 668
Płociczno 188
Płociczno jez. 881
Płock mto 167, 454
Płock Mały 76
Płock Radziwie st. kol. 683
Płonczynko i flw. 193
Płonka 169
Płonka Kościelna 90
Płońsk mto i st. kol. 157, 683
Płosków 287
Płośnica st. kol. 661
Płowce i flw. 436
Płowęckie jez. 891
Płowież 208
Płudy p. o. 660
Płutowo st. kol. 678
Płużnica i st. kol. 233, 677
Płużnickie jez. 233, 892
Płyćwia st. kol. 659
Pływaczewo 211
Pniewickie Małe i Wielkie jez. 892
Pniewite 234
Pniewko 452
Pniewnik 520
Pniewo i flw. 86, 134, 160, 452
Pniewo-Czeruchy 141
Pniewo-Wielkie 141
Pniewy 399
Pniewy jez. 398
Pobędzie jez. 872
Pobikry 542
Pobłocie 349, 364, 369
Pobojno jez. 23, 24, 878
Pobondzie jez. 5
Pobórka Mała i Wielka 254, 302
Pobórz flw. 461
Poczałkowo flw. 419
Poćkuny 10
Poczernino 358
Poczobuty 583
Poczujki 590
Podbora 162
Podborowisko 565
Podciborz 181
Podcisówek 17, 32
Poddębno 437
Poddubówek i p. o. 12, 667

Str.

Poddwugły (Rutkowszczyzna) 37
Podgaj flw. 401, 403
Podgórz mko 414, 416
Podgórze 94, 356
Podgórze-Gazdy 98
Podgórzno 512
Podgórzyn 399
Podgrodzisk 35, 40
Podjanowo 101
Podjanowszczyzna 48
Podjazy I i II 341
Podjazy młyn 341
Podjezierze jez. 924
Podkamionka 48
Podkonty las 92
Podkejsze 437
Podkowice Duże i Miejskie 486
Podkrajewo i flw. 176
Podlasek st. kol. i trt. 55
Podlesie i flw. 418, 494
Podlaskie bgn. 934
Podleskie bgn. 78
Podleśne Nowe i Stare 75
Podnieśno p. o. 668
Podlipki 582
Podłabienie 20
Podłaźnie kol. 577
Podłęż flw. 523
Podnieśnia 527
Podolszyce i flw. 167
Podoś 117, 144
Podroś 592
Podsękowice flw. 495
Podoskolda os. 578
Podstoliska i flw. 131
Podstrobowek flw. 491
Podtrościanka kol. 52
Podzamcze 441
Podzamczysk kol. 53
Poganica 45
Pogorany i flw. 584
Pogorany Dolne 584
Pogorzały kol. 36, 80
Pogorzałki 86
Pogorzel 524
Pogorzelec 132, 134, 571
Pohulanka 516
Pokośna 40
Pokropowicze 586
Pokrzywnica i p. o. 139, 681
Pokrzywno flw. 230
Pokrzywno-Marusza las 239
Polaki 516
Polanowice st. kol. 681
Polasy 520
Polaszki Stare jez. 905
Poledno st. kol. 674
Polichno 380
Polichnowo 380
Polko flw. 261
Polków-Mroczki 512
Polków-Sagaty 512
Polków-Zalesie 512
Polskie Gronowo 277
Polskie Wymyśle 463
Polskie Kopat flw. 266

Str.

Polusz jez. 922
Połczyno i flw. 354, 366
Połęczyno 333
Połęczyńskie jez. 337
Północny Ostrów 578
Połomin 40
Połoń 120
Połubice wyb. 345
Połuńce 19
Półwiosek Lubstowski 426
Pomaski Wielkie 143
Pomian 122
Pomiany i flw. 8
Pomiechówek i p. o. 137, 661
Pomieczyno 349
Pomieczyno Szlacheckie 349
Pomlewo 599
Pomoc 311
Pomorzanki flw. 454
Pomorzany i flw. 451, 452
Pomorze 19, 22, 139
Pomorze jez. 18, 20, 21, 876
Poniatów flw. 130
Poniatowo i flw. 197
Ponikiew 124
Ponikiew Duża i Mała 120
Pontki 188
Pontlów jez. 923
Pontnów i flw. 429
Pontnów jez. 429
Poparzyńskie las 237
Popek jez. 885
Popielarka 144
Popielany i flw. 472
Popielewo jez. 403
Popielewskie jez. 920
Popielżyn-Zawady 164
Popiołówka 44
Popławce 48
Popławy 548
Popłocin 443
Popowo 222
Popowo Kościelne st. kol. 682
Popowo-Pruskie Stany i flw. 62
Popowo-Toruńskie st. kol. 666
Popowlany 84
Popów 470
Pordenowo (Gordenau) 616
Poręba 92
Poręby 345
Porobowice st. kol. 680
Porusin 508
Porusinek 508
Porzadzie 160
Porzecze Marjawickie 508
Porzeziny 542
Porzowo 139
Poryte Włościańskie i Szlacheckie 75
Posejanka 19
Posiadały 512
Posielanie 8
Posługowo 401
Poświętne i flw. 163, 170, 517, 552

Str.

Poszeszupie las 5
Poszeszupie 5
Potoki lub Saperowszczyzna (na mp. Potocka) 546
Potoki 470 550, 572
Potulin i flw. 384
Potrzebna 463
Powałki i st. kol. 319, 664
Powiaty Wielkie 160
Powidzkie jez. 923
Powiercie i flw. 455
Poznań st. kol. 665
Pożarki 587, 591
Pozga 174
Prabuty 122
Pracz flw. państw. 384
Praczka jez. 891
Praga przedm. 126
Prangenau p. o. 672
Prawy Las 8
Praust st. kol. 672
Prażmów i flw. 505
Prądocin 410
Prądzona 313
Prądzona jez. 313
Prążewo 146
Pręgnowo (Prangenau) 616
Prioma p. o. 661
Proboskie jez. 252. 297
Probowskie jez. 913
Probóstwo 441
Proboszczowice i flw. 190, 456
Próchnowo flw. 302
Próchnowskie jez. 301
Procyn p. o. 681
Prokowo st. kol. 672
Prolejki i flw. 19, 25
Promiski 38
Proniewicze 556
Proparcz jez, 910
Prosienica 92
Prosper See strm. 634
Prosperowo flw. 291
Prostkowo flw. 380
Prosty 575
Protasy 556
Pruchniątka 174
Pruchnowo flw. 420
Prudziszki 5
Pruska flw. 32
Pruska os. (Prauster Pfarrdorf) 614
Pruska Kępa 102
Pruszcz-Bagienica 262, 290
Pruszcz 264, 290
Pruszcz (Praust) 607, 614
Pruszcz Pom. st. kol. 665
Pruszcz Bag. st. kol. 674, 675
Pruszczyn 156
Pruszki Wielkie i Małe 86
Prusy 183
Prusy i flw. 484
Przanowice kol. 472
Przanówka 473
Przasnysz m-to 115
Przczonów 474

Str.

Przebród 13
Przechodnie jez. 5, 872
Przechody 563
Przechowo i st. kol. 249, 266, 675
Przeczno flw. 228
Przedbojowice flw. 409
Przedbory Tańskie 152
Przedecz m-ko 449
Przedecz jez. 448
Przedsokołowo 437
Przedsieniec jez. 880
Przedświt 123
Przedwojewo 145
Przedziatka i flw. 521
Przędzieszyn (Prangschin) 606
Przemiarowo 143
Przemysław (Prinzlaff) 632
Przeradowo 135
Przeradź Duży 197
Przeradź Parcele (na mp. Przeradź Mały) 197
Przerębska Huta 324
Przeroślm-ko 8, 11
Przesław 476
Przestrzele 73
Przeszkoda 498
Przetycz i p. o. 121, 670
Przewalanka kol. i leśn. 81
Przewickie jez. 904
Przewodnik nadl. 270
Przewodowice 486
Przewodowo 139
Przewodówka 139
Przewóz 343, 424, 571
Przewóz Karczewski 509
Przewóz Nurski 99
Przezdziecko—Mroczki 94
Przęsławice 480
Przęsławice i flw. 500
Przodkowo 343, 340
Przybojewo 196
Przyborowice—Górne 159
Przybranowo i flw. 419, 441
Przyborowo os. i kol. 436, 446
Przybyszew 492, 501
Przygody 522, 527
Przyimy 96
Przyjmy 92
Przyłęk Duży 469
Przyłubie i st. kol. 416, 660
Przyłupek przyst. 213
Przymory 529
Przyrowo flw. 284
Przyrówka st. kol. 675
Przysieczyn st. kol. 667
Przysiek i flw. 230, 419
Przysiek k. Torunia p. o. 677
Przysiersk 266
Przystajne jez. 874
Przystawka 44
Przystań 117
Przystronie 433
Przysówy 120
Przysypki 439
Przytoczno jez. 292
Przytuły 67

Str.

Przywidz 599, 600
Przywitowo 178
Przywłoczno jez. 905
Przyzórz flw. i w. 461, 464
Psary i flw, 160, 175, 437, 439
Pścinek 420
Pścinno 420
Pstrasuka flw. 336
Pszczółczyn 90
Pszczółki (Hohenstein) 603, 607 616
Pszczółki—Szerszenie 146
Psucin 138
Ptaki 77
Pturek 393
Pturek (Ptur albo Wolickie jez. 922
Pturskie jez. 392
Puc jez. 333
Puc flw. 334
Puck m-to i st. kol. 356 364, 366, 671
Puchały 86
Puchły 567
Puczyce i maj. 544
Pukimin 476
Pulka Raciąska 165
Pulwy bagno 159
Pułapina Nowa kol. i flw. 488
Pułtusk m-ko 124
Pupin kol. 500
Pupki 110
Pupkowizna 77
Purgałki 180
Pusia Dąbrówka flw. 216
Pustelnia 426
Pustelnik 127, 520
Puszcza Leśna 198
Puszcza Miejska 198
Puzdrowo 374
Pustkowice Nadolne (Dolne) 545
Pustkowice Nagórne (Górne) 545
Puznówka 514
Pylice letnisko 359
Pyrcis jez. 21, 876
Pyszczyn 396
Pyzy 54

Quadendorf os. 611

Rabędy 102
Rabinowa 8
Rabinowo 435
Racewo 45
Rachowik os. 580
Raciąż mko, flw. i st. kol. 165, 683
Racibory i p. o. 70, 662
Racice i p. o. 430, 681
Racięcki Most 433
Racicze 20
Racławski flw. 309
Racławki st. kol. 662
Raczki mko i st. kol. 8, 12, 667

Str.

Raciencice 418
Raciencin i flw. 432
Raciny 420
Raczyn st. kol. 680
Radojewice 421
Radolne jez. 322
Radomice i flw. 222
Radomin i flw. 218
Radomno jez. 217, 880
Radomno flw. i st. kol. 217, 678
Radonice i flw. 486
Radość p. o. 670
Radostowo flw. 275
Radoszki i st. kol. 200, 225, 601
Radowiskie Małe jez. 894
Raduń i p. o. 319, 664
Radunia jez. 337, 338, 342, 900
Raduńskie (Radzińskie) jez. 318, 907
Radwanczewo flw. 424
Radzanowo 167
Radwanów 166
Radzice 133
Radzicz 299
Radziejowo flw. 327
Radziejowice i flw. 486, 498
Radziejów mko 419, 420, 476
Radziłów os. m. i mko 68, 70
Radziochy 219
Radziuszki i flw. 10
Radzlwie st. kol 167
Radziwie os. (przedm. mta Płock) 443, 454, 463
Radziwiłka 479
Radziwiłłów st. kol. 659
Radziwiłłoborz 137
Radziwiłówka trt. 555
Radzymin mto 127
Radzyminek 157
Radzyń mko, flw. i st. kol. 205, 211, 239, 456, 677
Rajgród mto i st. kol. 62, 664
Rajgród jez. 62, 878
Rajkowy 275
Rajszew 129
Rakowica 217
Rakowice st. kol. 202, 217, 679
Rakowicze 27
Rakowiec os. 503, 529
Rakowieckie jez. 242
Rakowo 75, 159, 424
Rakowo-Zalesie 76
Raków i kol. 503
Rakówek 8
Rakutowo 445
Ranczaj 449
Rapaty-Sulimy 151
Raszajka (gr. niem.) st. kol. 669
Raszyn i kol. 503
Rataje flw. i w. 304, 380
Rataje jez. 376, 379, 382, 926
Rawa mto 476, 486, 491
Rawa 495, 496
Radecz Krukowy i flw. 436
Radecz Wielki 420
Rąbczyn st. kol. 681
Rąty jez. 901
Rcetzer jez. 910
Rechty 191
Reda 352, 355, 367
Reda st. kol. 352, 671
Redzeń 475
Redziszewo st. kol. 671
Redzki kanał 356
Reimerswalde 631
Rejny las 421
Rekcin maj. (Gut Rexin) 606
Rekowo flw. i st. kol. 355, 671
Rekowo jez. 900
Rembertów flw. i st. kol. 502, 663
Rembertów obóz wojsk. polig. art. 517
Rembiechowo 350
Rembielicz (Rembeltsch) 603
Rembielin 146
Rembisze—Działy (na mp. Rozdzielne) 122
Rembowo 156
Remiszew Mały i Wielki 535
Rempin 191
Repelka flw. 588
Repiszki 570
Repki i flw. 535
Reple flw. 588, 589
Repniewo 556
Repniki 557
Reptowski i Czemłówki las 245
Reskowo p. ó. 673
Reskowskie jez. 373, 902
Resminar jez. 910
Reszewo flw. 588
Retmo jez. 884
Reżkowo 374
Rębinica 341
Ręboszewo 343
Rękawczyn 191
Rgielskie jez. 388, 392, 925
Rizowie 273
Robacznik flw. 371
Robakowo mleczarnia 364
Robakowskie jez. 237, 895
Robotno jez. 883
Rochnia 177
Rodzone flw. 202
Rogacze 550
Rogale 75
Rogalin i flw. 288
Rogatki 505
Rogenice Wielkie 76
Rogocin flw. 173
Rogoszyn 467
Rogotworsk i flw. 173
Rogowo i m-ko 65, 119, 396, 401
Rogowo Duchowne 167
Rogowo—Falencin 173
Rogowo Szlacheckie 173
Rogowskie jez. 395, 401, 919
Rogozino 167, 173
Rogoźno 450, 466
Rogoźno Zamek 240
Rogoźno Pom. st. kol. 675
Rogoźno Wlkp. st. kol. 681, 682
Rogożajny flw. 6
Rogożajny Małe i Wielkie 6
Rogów flw. 476
Rogów st. kol. (kolejka wąsk.) 659
Rogówka 127, 545
Rogówko 213, 401
Rogówko jez. 395, 400
Rogulewo 356
Roguszki flw. 449
Roguszyn—Dęcie 520
Roguszyn—Dzierzki 520
Roguszyn Stary 520
Roiska 5
Rojewice 413
Rojewo 412
Rokicie i folw. 193
Rokicie—Powsino i flw. 191
Rokiciny i st. kol. 472
Rokitno jez. 327
Rokitka kanał 297
Rokocin flw. 282
Romanicka 575
Romanowce 2
Romanowo 154, 257
Romanów 463
Romanówka 40
Romanówka (na mp. flw. Baciki Dalsze) 544
Romantów 457
Romany 75
Romany—Sebory 145
Romany—Zaleśne 142
Romaszówka 51
Rombark 275
Rombież flw. i w 145, 146
Ropuchy 278
Roś m-ko 591, 592
Rościmińskie jez. 912
Rościszewo i flw. 177
Rosenberg 607
Rosenort os. 625
Roskosz flw. 510
Rośle 453
Rosocha 494
Rosochy 141, 349
Rospuda jez. 877
Rossino 435
Rostki 71, 75, 545
Rostki—Piotrowice 98
Rostki Wielkie 98
Rostkowice 156
Rostoka 412
Rostołty 554
Rostrzębowo 389
Roszki Chrzcony 89
Roszki Wodźki 89
Roszkowa Wola 493
Roszkowo (Rostau) i st. kol. 614, 667
Rot Fl. strumień 604
Rothebude 613

Str.

Rowele 2
Rowiska 477
Rozalin cgl 506, 519
Rozczep 131
Rozdziały 124
Rozewie latar. morska 358
Rozgarty i p. o. 230, 677
Rozniały flw. 409
Rozpuda jez. 872
Rożanna las 256
Rożanno i flw. 206, 262
Rożankowo flw. 228
Rożental 184
Rożenice 461
Rożynowo 444
Rożan mko 120
Rożanin flw. 293
Różanna nadleśn. i p. o. 257. 681
Różanystok p. o. 668
Róże Pole flw. 426
Różniaty p. o. 681
Rożopol przedm. 128, 439
Rożnowo 426
Rubinkowo kol. 213, 216
Ruchenna 433
Ruda nadleśn. i p. o. 55 198, 237, 253, 530, 537, 668
Ruda Szostkowska i Wolińska 510
Rudaki 560
Rudawica i flw. 584
Rudawka i p. o. 19, 669
Rudka i flw. 81, 514, 541 565
Rudka-Skroda 75
Rudki i Krzyżówki 222
Rudkowskie 70
Rudnia kol. i w. 53, 571
Rudnickie jez. 895
Rudnik 314
Rudniki 83, 84
Rudno i flw. 276, 278, 518
Rudno-Kosiły 147
Rudnopole flw. 278
Rudonek 396
Rudusk jez. 223
Rudno jez. 395, 400, 916
Rudzienko i flw 518
Rudzieńskie (Rudzynek) jez. 916
Rudziska 13
Rudzki las 68
Rudzki kanał 55, 771
Rudzki Młyn os. 253
Rudzki Młyn jez. 256
Rudzki Most wyb 257
Rudzk Wielki 424
Rukosin 329
Rumian jez. 183
Rumja i flw. 353
Rumja-Zagórze st. kol. 671
Rumunki-Czarne 193
Rumunki-Jasień 192
Rumunki-Suszewo 193
Runowo flw. 298
Runowo p. Wągrowcem st. kol. 681

Str.

Runowo Kraińskie i st. kol. 298, 664
Runowski las 297
Runowskie jez. 297, 913
Ruś st. kol. 663
Ruś Nowa 88
Ruś Stara i flw. 89
Rusiec i flw. 498
Rusiec st. kol. 664
Rusinowo i flw 199, 409
Rusków i flw. 537
Rusocin i maj. (Russoschin) 607, 608
Rustów 467
Ruszki flw. 462, 479
Ruszkowo i flw. 160, 432
Ruszków 454
Ruszkówek 432
Rutka Tartak 2, 5
Rutki i os. 86
Rutki 404
Rutki Stare i Nowe 8
Ruzieck 118
Ruznów Nowy 510
Rybczyńskie jez. 31
Ryngis jez. 9
Rygałówka 34

Sabiny leśn. 270
Sadek kol. 35
Sadki 250, 299
Sadkowice i flw. 253, 494
Sadłużek 420
Sadłużek jez. 420
Sadoles 109
Sadowne i st. kol. 109, 662
Sadykierz 218
Sadzawki 12, 92
Sagarni jez. 905
Sajenek i st. kol. 30, 668
Sajno jez. 26, 877
Saki 568
Salernówka 134
Salińskie jez. 292
Salno 293
Salno jez. 888
Salusin flw. 535
Salkowo flw. 165
Samanis jez. 9, 21, 876
Sambory 70
Samięczno jez. 293
Samokleski Małe i flw. 379
Samonino st. kol. 664
Samostrzalski las 252
Samostrzel st. kol. 660
Sampława i flw. 202
Samsieczno 293
Samule 110
Sandkrug 375
Sandweg os. 611
Sankury 3
Sanniki 463
Sapała wybud. 362
Sarbinowo 393
Sarnaki mko 530, 544
Sarnia Góra leśn. i p. o. 200, 674

Str.

Sarnowo i flw. 185, 219, 326 426
Sarnowo-Góry Nowe i Stare 168
Sarnówek 259
Sarnówka przysiółek 240
Sarosieki 583
Sartowice las 248
„Sasper See" moczary 597
Sawały Górne i Dolne 104
Sawiki flw. (na mapie Sawicki) 546
Sąchocin 520
Schabajewo 170
Scharfenberg os 610
Schifer jez. 378, 927
Schiewenhorst 633
Schnackenburg 633
Schonhörst 629
Schönbaum 630, 632
Schönbaumerweide 630
Schöndorf 375
Schöneberg 614, 629
Schönfeld i maj 598
Schönhof os. 599
Schönsee 614
Schönwarling st. kol. 672
Schwarze Lake kanał 611
Schwarzkopf jez. 317
Schweizerhof flw. 603
Secyminek 480
Secymin Polski i Niemiecki 480
Sedejki 588
Seehof wyb. 362
Sejneński Borek las 18
Sejny mto 2, 10
Sejny lub Czarne jez. 1, 18
Sejwy jez. 2, 3, 872
Semlińskie jez. 327
Sekuła kol. 529
Serafińskie bgn. (nazwa miejsc. („Suche Bagno") 111
Serock mko 125
Serockie jez. 263
Seroczki i flw 413
Seroczyn i flw. 510, 539
Seroki 178
Serski Las 22
Serwatki 75
Serwy jez. 21, 23, 878
Sewerynowo Wielkie i Małe 162
Sędzice flw. 208
Sędziniec 302
Sędzin i flw. 419
Sędziwuje 92
Sępolno jez. 284, 285, 306
Sempolno mto i st. kol. 284, 285, 298, 306, 664
Sianowskie jez. 902
Siarczyce flw. 449
Siarkowice (na mp. Siarkowiec) 488
Sicieńskie jez. 894
Sidorówka i flw. 5
Sidory 8

Str.

Sieburczyn i flw. 70
Sieciechów 457
Sieciennica jez. 398, 922
Sieczkowice flw. 431
Sieczychy 160
Siedlce mto i st. kol. 510, 516, 526, 529, 530, 531 663, 668
Siedlec i flw. 456, 539
Siedlin 159
Siedliska i Łęk Przedmiejski 110
Siedlisko 95
Siekierka 45
Siekierki 84
Siekierkowo jez. 7, 873
Siekira jez. 301, 379, 927
Siekluki 169, 540
Sielachowskie 81
Sielachy kol. 587
Sielc 120, 144
Sielc-Pieklo 118
Sielec flw. 157
Sieluń 120
Siemaszki 589
Siemaszkowszczyzna flw. 589
Siemiatycze mko, flw. i st. kol. 542, 544, 545, 547, 548, 663
Siemiątkowo os. 174
Siemiewicze i flw. 537
Siemionki flw. 430
Siemionówka f flw. 583
Sienickie 63
Siennica i os. 138, 512
Sienno flw. 265
Sierakowice i st. kol. 345, 347, 465. 673
Sierakowo 142, 403, 430
Sieraków 458
Sierakówek 458
Sierakówko (Murowanki) 175
Sierniki flw. 387
Sierock 264
Sierpc mto i st. kol. 170, 219, 683
Sierpów flw. 456
Sierzputy Stare 105
Siestrzeń 498
Sikora 62
Sikorsk 284
Sikorz 162. 219
Sikorzyn st. kol. 664
Sikory Bartyszki 86
Sikory Pawłowięta 86
Sikory Wojciechowskie 86
Silno i st. kol. 309, 319, 662
Simony 554
Sinarka jez. 907
Sinogać 435
Siodło i flw. 512
Siołko 27
Sionna i flw. 516
Sitno 219
Sitno jez. 233
Sitowiec 287, 297
Siutkowo 442

Str.

Siutkówek kol. 442
Skarbanowo kol. 426
Skarlińskie jez. 200, 881
Skarlusin flw. 535
Skarpi flw. 284
Skarszewo flw. 261
Skarszewy mto i st. kol. 329, 330, 673
Skarzynek 164
Skary 540
Skaszewo 161
Skaszewy 327
Skaszyn 437
Skąpe 235
Skąpe jez. 888
Skępe os. m. i st. kol. 191, 220, 221, 677
Skibice 439
Skibice Wieś i flw. 439
Skibin i flw. 436
Skibniew-Kurcze 524, 527
Skibniew-Podawcze 527
Skibniew-Szągole 524
Skieblewskie bgn. 28
Skierczyn Lacki i Ruski 532
Skierdy 129
Skierki 145
Skierniewice mto i st. kol. 465, 477, 484, 491, 659, 683
Skindzierz 41
Skleblewo 28
Skłuty flw. 451
Skobielice 455
Skoczkowo i flw. 171
Skoki st. kol. 667, 682
Skoki Dolne 443
Skomoryszki 48
Skompe jez. 907
Skorzenno chut. 271
Skorzewo 338
Skorzęcińskie jez. 921
Skorzewo jez. 903
Skoszewo 314
Skoszewskie jez. 214
Skotniki i flw. 469
Skotniki Duże 470
Skowacz (Schönwarling) 607
Skórzec 537
Skruda P. o. 663
Skrupiańskie jez. 322
Skrupińskie jez. 905
Skrwilno i flw. 178
Skrzecze (Krzecze) 35
Skrzeczeniec 502
Skrzeczew i flw. 535
Skrzelew 483
Skrzeszew 130
Skrzydłowo 330
Skrzydłówko 330
Skrzynia 271
Skrzynka jez. 921
Skrzynki 157
Skrzypki 569
Skulsk os. i Skulska Wieś 424, 428, 430
Skulsk, (Skulska Wieś) jez. 423, 427, 429, 924

Str.

Skupie 512, 525
Skurcz i st. kol. 271, 273 274, 673
Skurów i flw. 501, 502
Skurzec 510
Skurzew 134
Skutele 10
Skwary Troski 157
Skwierczyn Lacki 528
Sladów 480
Slęsin mko i st. kol. 426, 430, 660
Slęsin jez. 429, 923
Slęsińskie jez. 425
Slubice i flw. 462
Słaboszewko i flw. 407
Sława st. kol. 667. 681
Sławęcin i flw. 171, 283, 308
Sławęcinek flw. 410
Sławkowo 120
Sławno 268
Sławogóra Nowa 153
Sławoszewek i flw. 428
Sławoszyno st. kol. 671
Sławsko Dolne i Małe 412
Sławoszewo flw. (Bogdarka) 393
Sławoszyno 354
Sławutowo 364
Sławutówko flw. 355
Słębowo flw. 393
Słobódka 2
Słochy Annopolskie 535
Słoja 581
Słojniki 577
Słujka flw. 580
Słomczyn i flw. 497, 508
Słomianka 45, 575
Słomiańska Mościcha 45
Słomiany 154
Słomkowo i flw. 441
Słone jez. 271, 313, 911
Słonne jez. 907
Słony 314
Słończ 246
Słoszewy flw. 216
Słotwiny st. kol. 683
Słowiczyn 544
Słowik 456
Słowiki 424, 587, 589
Słubice 460
Słuczanka 555, 560
Słup 211
Słupia 474
Słupianko jez. 324
Słupino jez. 323
Słupno i flw. 167
Słupowo flw, 291
Słupowskie jez. 291, 914
Słupsk 141
Słupski Młyn flw. 211
Służewiec i flw. 504
Służewo i mko 419, 441
Służewskie jez. 440
Smarki jez. 908
Smarzyno i flw. 364
Smętowo i st. kol. 273 343, 665, 673, 679

Str.

Smiłowo 254 288, 377
Smogorówka Dolistowska 35
Smogulec flw. 384, 387
Smogulecka Wieś flw. 387
Smogulecki las 378, 384, 386
Smolary 380
Smolanka uroczysko 568
Smolany 2
Smolno Szer. p. o. 678
Smoluchy 539
Smolarnia os. 386
Smolary flw. i w. 291, 302, 383, 384
Smołdzyń 311
Smolechowo flw. 140
Smolniki i folw. 6, 66, 73, 374 386
Smolniki Racięckie 418
Smolno i Smolno Nowe 230, 356, 405
Smorklicze 537
Smukała lecznica 256
Smyrnia kanał 409, 412, 413
Snieżki 550
Snopki 560
Sobądzkie jez. 905
Sobbowitz st. kol. 673
Sobiejuchskie jez. 396, 921
Sobiejuchy flw. 397
Sobiekursk i flw. 509
Sobienie Jeziory os. 508
Sobienie Kiełczewskie I i II 508
Sobiesiernie flw. 421
Soboklęszcz i flw. 140
Sobiele flw. 159
Sobowidz (Sobbowitz) 603
Sobowo i flw. 194
Sobótka 453. 455, 568
Sochaczew mto i st. kol. 460, 462, 471, 478, 481, 482 659
Sochocin mto 164
Soczewka papiernia 443
Sofipol (na mp. Perejna 563
Sokolany 45
Sokole 546
Sokole Kuźnica i st. kol. 257, 262
Sokolec 380
Sokolniki i flw. 165, 173
Sokołda 578
Sokołowo 123, 124, 437
Sokołowo - Bydzyńskie st. kol. 682
Sokółka 99
Sokółka mto i st. kol. 45, 577, 581, 582, 662
Sokołów flw., mto i st. kol. 451, 454, 521, 527, 528 533, 535, 668
Sokołówko 164
Sokoły 66, 75, 522
Sokoły mko i st. kol. 57 552, 669
Sokoły Nowosiółki 552
Solec las 412, 415

Str.

Solec mto 230, 413, 416
Solec Kuj. st. kol. 660
Soliny 6
Solistówka 8
Solniki 557
Sołki 520
Somianka i flw. 125
Sominko jez. 904
Sominy 314
Somiński Młyn 314
Sommerkau jez. 598
Somonin flw.i st. kol. 333
Sompolno os. m. 418. 426 433
Sonicze 25
Sońsk i flw. 140
Sopoćkinie mko 20
Sopoty mto (Zoppot) 593
Sortyka 216
Sosno jez. 885
Sosnowski las 286, 294, 295
Sosnowa Wola i flw. 437
Sosnowice 418, 445
Sosnowiec 470
Sosnowo os. i st. kol. 32, 663
Sosnów 38
Sosnówka i flw. 418
Soszyce 476
Sośnia 68
Sośnica 188
Sośnice flw. 431
Sośno flw. i st. kol. 287 294, 296, 674
Sowa 435
Spengawsk flw. 282
Spirwia flw. i os. 317, 319
Spławie flw. 260
Srebrna i flw. 100, 158, 192
Srebrna Góra i flw. 390
Stadnina, zarz. stadn. państw. 282
Stalówka flw. 387
Stamirowice i flw. 492
Stangenberg maj. 607
Stanisławie flw. 262, 329
Stanisławowo i flw. 174, 241 557, 585
Stanisławów mko i flw. 496, 518, 520, 522
Stanisławy 542
Stankowce 591
Stankowicze 535
Stanok os. 554
Stanomin 422
Stanowisko 20
Stanowo 167
Stara Chodorówka 41
Stara Huta (Alte Hütte) 604
Stara Janla flw. i st. kol. 273, 673
Stara Kiszewa 326, 332
Stara Laska nadleśn. 312
Stara Łomża 94
Stara Olszownica 130
Stara Piła i st. kol. 368, 470 664, 672
Stara Przyrębska Huta zab. 330

Str.

Stara Wieś flw. i st. kol 441, 451, 453 497,, 530, 670
Starawieś flw. i leśn. 512
Stara Wisła (Alt Weichsel) 618
Stara Wieś, Tobolice, Wypychy 122
Starawieś-Płaskie 142
Stare Budy 461
Star : Dziuki zab. 257
Stare Grabie 128
Stare Groszki 516
Stare Iganie 516
Stare Konopaty i flw. 188
Stare Kutaski 102
Stare Malanowo flw. 191
Stare Maliszewo 99
Stare Mursy 524
Stare Noteckie jez. 431
Stare Opole 516
Stare Polaszki 328, 332
Stare Polaszki jez. 328
Stare Poręby 520
Stare Wiskitki i fl. 483, 488
Starężyn flw. 393
Starężynek flw. 393
Starkowa Huta 336
Starobeszczowo 558
Starogard mto i st. kol. 272, 281, 282, 330, 666, 673, 678
Starogród 246
Staropol 465
Starosielce st. kol. 668
Starosiele mko 83
Starowola kol. 51, 53
Starorypin i flw. 199
Staroźreby 169
Starsowskie jez. 346
Stary Brześć flw. 440
Stary Duninów 443
Stary Dwór 256
Stary Glincz flw. 336
Stary Janówek 130
Stary Młyn chut. 242, 273
Stary Młyn os. 297
Stary Radziejów 420
Stary Ratyniec 524
Stary Sękocin 503
Stary Toruń 230
Starzyno 354
Stasiczno jez. 337, 338, 900
Stasie 540
Stasilas 132
Staszków flw. 456
Staw jez. 29, 877, 884
Stawek 514
Stawiane 66
Stawiany st. kol. 681
Stawiec 106
Stawiska i flw. 326, 512
Stawiska stawy 492
Stawiski flw., mko 66, 73
Stawisko 323
Stawki i st. kol. 333, 419 660, 664
Stawiszyn-Zwalewo 177
Stawy 459
Stąpa jez. 425

Str.

Stążki flw. 259, 262
Ställe 34
Steegen 633, 636
Steegnerwerder 635
Stefanowo flw. i w. 253, 454
Stefanów i flw 464, 468, 469 475, 478, 500, 506
Stegna 462
Stegwałd (Stangenwalde) 598, 599
Steklin jez. 224
Steklin i flw. 224
Stelmachowo flw. 57
Stępa 411
Sterdyń os. i flw. 524, 539
Stępuchowo st. kol. 681
Stępuchowskie jez. 925
Stężyca Królewska 337, 338
Stężyca Szlachecka 337, 338
Stobbendor 635, 637
Stobnoer jez. 910
Stojadła i flw 516, 518
Stok 81
Stok Lacki 530
Stok Ruski 532
Stoki i 3 flw. 571
Stokowo-Łukasiki i Szerszenie 542
Stolno flw i st. kol. 227, 234 237, 678
Stolniki 476
Stołężyn flw. 390
Stołowacz 552
Stołpce 546
Stopino 197
Stopka flw. 256
Storlus flw. 227
Storlus jez 226, 892
Storsowskie jez. 898
Strabla st. kol 668
Strachów 161, 193
Strachówka 518
Strachówko flw 161
Stralkowo jez. 926
Straschin-Praugschin st. kol. 672
Straszewo kol. i flw. 419
Straszyn maj. (Straschin) 606
Straszyn jez. 883
Straż i flw 48
Strękowa Góra 79
Stręków 94
Stroczno jez. (Stoczno) 916
Stroniewice 470
Stronne 897
Stronno i zab. 263
Stronno las 263, 264
Stropkowo 170
Struga flw. 326, 589, 590
Strugskie jez. 325
Strupiechów flw. (Nowy Przybyszew) 501
Strupka 48
Strzała 526
Strzały 448
Strzebielino i st. kol. 367, 671

Str.

Strzegowo 148
Strzelce flw. os. i st. kol. 211, 380, 458, 461, 584 680
Strzelce Kuj. 682
Strzelczew 479
Strzeleckie jez. 379, 926
Strzelczyk 380
Strzelewo flw. i sł. kol. 253, 660
Strzelna 476
Strzelnia 146
Strzelno 356
Strzelno mko i st. kol. 403, 412, 682
Strzemiączka jez. 884
Strzemkowo flw. 410
Strzepcz 347, 364
Strzepcz jez. 898
Strzepowo (Strippau) 599
Strzębowo Dolne 158
Strzębowo Stare 158
Strzyboga 491
Strzygi i flw. 199, 450
Strzyżawa 246
Strzyże 133, 489
Strzyżki i flw. 450
Stryjewo jez. 304, 912
Stryków mko, os. i st. kol. 469, 470, 683
Stryszek 410
Stuba 635
Studa jez. 880
Studzienice 592
Studzieniczne jez. 877
Studzienki st. kol. 664
Studzienne jez. 915
Studziennica i flw. 332, 463
Studzienlczna 22
Studzieniczne jez. 21
Studzienniczne 12
Studzieniec i flw. 219, 377
Studzienki 389
Studzieńszyzna kol. 50
Studźce 383
Stustowo 137
Stylagi 75
Subina 474
Subkowy flw. i st. kol. 276, 666
Subocz flw. 560
Sucha wyb. (Koźliny) 262
Sucha 478
Sucha Dolina 582
Sucha Huta (Trockenhutte) 603
Sucha Góra 44
Suchatówka (Waldów) i p. o. 414, 666
Suchaty Stare 548
Sucha Wieś 8
Sucharzewo—Chałupska 398
Sucharzewo p. o. 681
Sucharzówka 23
Suchary 293
Suche bagn. 937
Suchice 122

Str.

Suchinicze 582
Suchocin 120
Suchodół 499, 517
Suchostrzygi (Linau) 607
Suchowice 414
Suchowola mto 41
Suchowolce 556
Suchożebry 522, 527
Suchożebry Szlacheckie 527
Suchy Bór (Dębogórze) flw. 356
Suchy Dąb (Zugdam) 610
Suchy Grad os. 38
Suchymin flw. 282
Suczyński las 245
Sućka flw. 584
Sudarówko 192
Sudomie jez. 904
Sujki i flw. 418, 458
Sukowicze 581
Sulejów 128
Sulejówek p. o. 663
Sulecin 73, 372
Suleczyno 341
Sulencin 65
Sulicice flw. 354
Sulki 105
Sulnowo flw. 261
Sułkowo 195, 438
Sumin 341
Sumińskie jez. 224, 340. 898
Sumnińskie jez. 208
Sumowo jez. 7, 873
Sumówko jez. 895
Supraśl mk o 578
Suradowo 192
Suraż mko 548, 554
Surowe os. 113
Suserz i flw. 464, 468
Susk i flw. 189
Suszewo 193
Suszewo jez. 923
Suwaki i flw. 589
Suwalski lub Augustowski las 14, 15, 18, 20
Suwałki mto i st. kol. 5, 10, 12, 667, 668
Swarorzyn st. kol. 666
Swarożyn flw. i st. kol. 282
Swarzewo st. kol. 671
Swatno 270
Świackie 22
Świdno i flw. 492
Świdwie 298
Święcienica 136
Świerczyn flw. 435
Świerczynek flw. 175
Świerczynki flw. 228
Świerkowo 137
Świncz maj. (Gut. Schwintsch) 604
Świniary 145
Świsłocz mko i st. kol. 571, 584, 585, 663
Świsłoczany 576
Swoboda 380
Swornigać lub Swornigacie 317

Str.

Szabda 214, 216
Szabedzki las 213
Szadłowice i flw. 414
Szadwałd (Schadwalde) 625
Szadykierz 136
Szafarnia 218
Szafranki 35, 112
Szamocin mto i st. kol. 302, 680
Szamoty (Marynin, Janinów) 380, 503
Szapsk i flw. 170
Szaradowo Zalesie st. kol. 667
Szarcza Łąka 112
Szarlej jez. 924
Szarłata 349
Szarłatowo 418
Szarność st. kol. 680
Szartawieckie jez. 314
Szaruty i flw. 525
Szary Dwór flw. 359
Szatarpy 330, 603
Szatki Duże i Małe 439
Szczaki i flw. 499
Szczawin Borowy 464
Szczeberski las 16
Szczebra i flw. 15, 16
Szczebulja 522
Szczechowo 198
Szczeglin 120
Szczegocin 138
Szczepankowo leśn. 106, 407
Szczepanowo i kol. 407
Szczepiec flw. i st. kol. 389, 664
Szszepki i p. o. 15, 668
Szczepkowo-Borowe 149
Szczepkowo-Giewarty 149
Szczepkowo-Kukiełki 149
Szczepkowo-Pawełki 149
Szczepkowo-Sołdaty 149
Szczerbin i flw. 304
Szczerkowo 426, 434
Szczewo jez. (Szewo) 915
Szczodrowo leśn. i w. (F. Schadrau) 604
Szczuczyn mto 62, 70
Szczuki i flw. 142
Szczupliny 183
Szczutowo lub Blizno jez. 198
Szczytno 159
Szczyty Dzięciołowo 558
Szebnica 257
Szejpiszki jez. 1, 876
Szelepki 560
Szeligi 538
Szeligi Leśne 91
Szelków 133
Szembrucki las 206
Szembruk i st. kol. 207, 676
Szemplino Czarne 150
Szemud 351
ad Szemud wyb. 351
Szenfeld obszar dworski 307

Str.

Szepietowo st. kol. 551
538, 662
Szeroka Biel bgn. 113, 935
Szerzejda 323
Szewce 424
Szewce Górne 468
Szewce Nadolne 468
Szewianek flw. 259
Szewienkowskie jez. 258
Szewnica i flw. 131
Szewno flw. i st. kol. 259 674
Szkarada 463
Szklana Huta Konarska 311
Szklarze 540
Szkocja 397
Szkopy i flw. 532
Szla 115
Szlachecka Nowa Cerkiew flw. 375
Szlachekie Lignowy 276
Szlachta st. kol. 674
Szlamy jez. 878
Szlasy-Bure Łosino 142
Szlasy-Chodup 142
Szlasy-Kierzki 154
Szlasy Leszcze 154
Szlasy Lipno 93
Szlasy Umiemy 154
Szlasy Zalne 154
Szlubowo 161
Szludron leśn. 324
Szluzka os. 201
Szmelc (p. opis w. Zagórze) 368
Szmocin mto 380
Sznipowo 587
Szodno jez. 324, 904
Szolnowo jez. 904
Szonowo Królewskie 206
Szosa 484
Szostek i flw. 510
Szotkowe jez. 284
Szpakowo i flw. 53
Szpęgawa flw. 329
Szpęgawskie jez. 910
Szpiegowo i flw. 195
Szpital 462
Szpetal Dolny 222
Szpetal Górny 195, 222
Szpitalne jez. 204
Szpon 333, 334
Szpondowo Nowe 163
Szprudowo i flw. 276
Szramowo st. kol. 678
Szreńsk os. 177
Sztabin os. miej. 17
Sztabiński jez. 876
Sztabinki 22
Sztofera Huta 333
Sztok 102
Sztutowo (Stuthof) 633, 637 639
Szubin mto i st. kol. 386
397, 667, 683
Szubinek 407
Szubińska Wieś 386
Szuby 538

Str.

Szudziałowo 580
Szukaj jez. 917
Szulborze-Koty 97
Szulborze Kozy 94
Szulmierz 46
Szumanie-Bakalary 170
Szumanie Gośliny 170
Szumanie Pejory 170
Szumiąca 257, 266
Szumiłowskie jez. 210, 889
Szumowo 100
Szumsk 152
Szuroka chut. 573
Szurpiły jez. 4, 872
Szustek 197
Sztolmany flw. 312, 314
Szwajcarja i flw. 12
Szwarcenowo 203, 217
Szwarzkop jez. 907
Szwarzynko 326
Szwejki Małe i Wielkie i flw. 494
Szwelice 147
Szwędrowy Most 112
Szybka flw. 419
Szychowo flw. 213
Szycice (na mp. Sicice) 139
Szydlice przedm. (Schidlifz) 596
Szydłowce 560, 589
Szydłowieckie jez. 406, 921
Szydłowskie jez. 403
Szydłowo 153, 603
Szydłówko i os. 153, 603
Szyjki 148
Szymanów flw. i st. kol. 483, 659
Szymanowo flw. 237
Szymbork 335, 337
Szymborze 410, 412
Szymki 571, 572
Szymlas Szlachecki 599
Szymoniszki 473
Szyndziel kol. i gaj. 50
Szynwałd 287
Szynwałdzkie jez. 887
Szypliszki 2, 12
Szyszki 161
Sykuła i flw. 445
Sypnia 542
Sypniewo i flw. i st. kol. 117, 288, 674
Syrojeżki 563
Sytno jez. 344, 902
Ściborze flw. 4 2
Ściokła 32
Śledziowa Huta 334
Ślepsk kol. 17
Ślesin i flw. 253
Śliwice 268, 281
Śliwice Wielkie st. kol. 674
Śluza jez. 315, 908
Śmiechowo flw. 367
Śmielin flw. 253
Śmieniew 528
Śmiłowicze i flw. 439

Str.

Śniadowo mko i st. kol. 65, 669, 670
Śniczany 52
Średnie jez. 334
Średnie Gołębiewo (Mtl. Golmkau). 606
Średni Drewicz kol. 488
Śródborów p. o. 670
Świack flw. 20
Świątkowo 445
Świątniki 413
Świder p. o. 670
Świdrów 520
Świdry Dobrzyce 66, 74
Świdry Małe 509
Świdry Nowe 129
Świdry Podleśne 66
Świdry Stare 129
Świdry Wielkie 509
Świdziałówka Nowa 580
Świdzie st. kol. 664
Świechów flw 364
Świecie mto i st. kol. 249, 261, 675
Świecino 362
Świekatowo i nadleśn. 262
Świekatowskie jez. 262, 916
Świercze flw. i st. kol. 531, 661
Świerczewo flw. 393
Świerkowiec flw 401, 407
Świerczyny 225
Świerkocin 238
Święcice i flw. 482
Święcinki 454
Święciny flw. 453
Święte flw. 249
Święte jez. 220, 258, 263 345, 891, 897, 917
Świętno 420
Święto jez. 248
Świętosław flw. i p. o. 439 677
Świętosławice 437
Świdno jez. 321
Świniarów 544
Świrydy 548

Tabądź 133
Tabołowo 14
Tabołowo jez. 14
Tabołowo las 14
Tabyla jez. 885
Tadojewo i flw. 199
Tajno jez. 879
Tajno Łanowe i Stare 32
Talarkowo 433
Talkowszczyzna 578
Tama Brodzka st. kol. 202 661, 678
Tannsee 623
Tarchomin 129
Tarcze 532
Tarczyn os. 499, 502
Targonie Witty 83
Targowisk flw. (na mp. Targowiszcze) 539
Targowisko 405

Str.

Targówek przedm. 126
Tarkowo 410
Tarkowski las 409
Tarnowo 393
Tarnów 451
Tarnówek (na mp. Tarnówka Wiesiołowska) 449
Tarnówko flw. 409
Tarogi Lackie i Ruskie 539
Tarpeńskie jez. 240, 895
Tartak 20, 48, 498
Tatarczyk kol. 40
Tatarowszczyzna kol- 592
Tatary 54
Tauroszyszki 19
Tchórz flw. 169
Tczew mto i st. kol. 276 277, 329, 607, 609, 617, 618 666, 672
Tczewski kanał 607
Techmany 458
Teklinów 490
Telaki p. o. 668
Teljaki Dolne i Górne 527
Tempelburg os. 596
Teo orowo 432
Teremiski 571
Teresewo 432
Teresin 473
Teresewo 426
Terespol st. kol. 266, 665 674
Terespolski las 248
Tereszewo 205
Tereszki 589
Tęgowiec jez. 884
Tiegenort 635,636
Tlen i st. kol, 259. 269, 674
Tłuchowo i flw. 195
Tłuchówko i flw. 195
Tłucznice 162
Tłuczewo i wyb. 347
Tłuste 486
Tłuszcz st. kol. 662, 670
Tobiasze 493
Tobolice Starowieś i Wypychy 102, 122
Tobółka leśn. 216
Tocznabiel 124
Toczyłowo jez. 879
Todorkowce (Danidkowo Małe) 575
Todość flw. 25
Tokary flw., os. w. i st. kol. 214, 463, 535, 676
Tokasy i flw. 537
Tołcze 89. 549
Tołwin 544
Tomaszewo i flw. 199, 254
Tomaszów mto i st kol. 493, 485, 683
Tomczyce i flw. 383, 491
Tomisławice 418
Tończa 525
Toninek 296
Toniszewo 302
Toniszewskie jez. 301, 925
Tonkiele 535

Str.

Tonowskie jez. 919
Topczewo 548
Topczewo Nowe (na mp. flw.) 548
Topola flw. 412
Topola 447, 455, 456, 457
Topolińskie jez. 305
Topolnica 134
Topólno 249, 264, 464
Topolowa 482
Topólka 435
Topołowo jez. 875
Toporów 470
Toporek 529
Toporzyska 230
Toporzyski las 229
Toporzysko p. o, 678
Toruń mto i st. kol. 213 216, 227, 230, 414, 419. 660, 666, 675, 677
Toruń Mokre st. kol 666, 677
Toruń Szkolna st. kol. 677
Toruński las 228. 229, 418
Torzewo 420
Towciki 592
Tregheim os. 621. 622
Tragosz 242
Trakiszki st. kol. 667
Tralewo (Tralau) 620
Traupeler See jez. 203
Trąbki 158
Treblinka i p. o. 102, 668
Trentiter See jez. 887
Treugenkohl 618, 620
Treszczotki 568
Trębice Dolne, Górne i Stare 529
Trębki flw. 494
Trępnowo (Trampenau) 620
Trępnowy (Trampenau) 617
Trląg 430
Trofimówka 44
Trojanów flw. 481
Trojany 127
Trościanica 565, 567
Trościanka 39
Trościano Stare 578
Troszyn 104
Truskolasy Lachy, Niewisko i Stare 57
Truszczyńskie jez. 924
Trutenauer Herrenland os. 611, 614
Trutnowo (Trutenau) 614
Trzask flw 422
Trzaski i flw. 177
Trzcianek flw. 233
Trzcianka 141, 473
Trzcianne 491
Trzcianne mko 58
Trzciany flw. 284
Trzcinlec st. kol. 665
Trzebinka jez. 267
Trzebciny i nadleśn. 268, 269
Trzebcz Królewski i flw 228
Trzebcz Szlachecki flw, 228
Trzebiełuch jez. 237

Str.

Trzebielskie jez. 310, 908
Trzebieluch 237
Trzebnia flw. 320
Trzebno jez. 901
Trzeboń i flw, 299
Trzebońskie Małe jez. 299, 914
Trzebońskie Wielkie jez. 299, 914
Trzebucza i flw. 512
Trzebuń 190
Trzeciewiec 249, 265
Trzeciewnica i flw. 253, 293
Trzemeczno jez. 318
Trzemeszno mko i st. kol. 404, 665
Trzemeszno jez. 403
Trzemiętowo 291, 293
Trzemiętowskie jez. 292
Trzemiętówko 291
Trzepowo 190
Trzybudy kol. 429
Trzylatków Duży 494
Trzylatków Mały flw. 492
Trzyszczyn 256
Trzywieża 570
Trycze 27
Tryl 242
Tryszczyn jez. 429
Tuchlino i flw. 341
Tuchola mto i st. kol. 257 269, 280, 290, 309, 322, 662 675
Tuchołka przys. 410
Tuchomie jez. 351, 899
Tuchomie flw. 336
Tuchomek flw. 336
Tuczki i p. o. 182, 679
Tuczne jez. 878
Tumanek 127
Tumin 550
Tupadła 356
Tupadły i flw. 170, 358, 359 389, 409, 412
Tur 379
Turek flw. 548
Turna Mała i Wielka 544
Turośl 77
Turośl kanał 112
Turośl Dolna i flw. 548
Turowa Wola i flw. 494
Turowice 319, 508
Turowo i flw. 145, 167
Turów 128, 520
Turówko 149
Turza 329, 390
Turza Mała 187
Turza Nowa 192
Turza Wielka i st. kol. 187 192, 679
Turza Wilcza 195
Turzany 393
Turzno i st. kol. 441, 666
Turzyn flw. 387
Turzynek jez. 916
Turzynów st. kol. 682
Tuszewo 184
Tuszkowo i flw. 295

Str.

Tuszyny chut 259
Twardagóra i st. kol. 243 665, 680
Twarogi Wypychy 539
Tworzyjanki flw. 475
Tybory Misztale 88
Tybory Zochy 88
Tykocin mko 57
Tylice Gwizd p. o. 678
Tylickie jez. 200
Tylicze 201
Tylińzki i st. kol. 201, 679
Tylnia Góra leśn. 257
Tymawa flw. 206
Tymianki-Wachnie 540
Tyniewicze Małe 568
Tyniewicze Wielkie 568
Tynwałd 184
Tyszki Andrzejki 103
Tyszki Ciągaczki 65
Tyszki Gostery 103
Tyszki Łabno 77
Tyszki Nadbory i Gostary 65, 103
Tyszki Piotrowo 103
Tyszki Wądołowo 64
Tytlewo flw. 234

Uchań Dolny 474
Uchań Górny 473
Uciąż 233
Uciechowo i flw. 195
Udzierskie jez. 911
Udzierz (Radodzierz) jez. 911
Udrzyn 96
Ugniewo 101
Ugoszcz i flw. 223
Ujazd flw., os. w. i st. kol. 389, 472, 474, 487, 493 683
Ujazdówka 155
Ujście mto 381
Ulasek 120
Ulaski 143
Ulatowo-Barzuchy, Czerniaki, Niwki i Adamy 145
Ulatowo Pogorzel 120
Ulkowce 20
Ulrycy las 237
Ultowo flw. 175
Ultowo Czerwonka flw. 175
Umierzysz 148
Umiotki Tańskie 151
Uniejewo 193
Unin jez. (Łunin) 408
Unisław st. kol 676, 677, 678
Unisławice i flw. 447
Uniszki Zawadzkie 149
Urbanowo os. 377
Urle p. o. 662
Urzanów 531
Urzut kol. 498
Uścianek (na mp. Nadarek flw.) 79
Uścianki kol. 62
Usnarz flw. 583

Str.

Usnarz Dolny (na mp. P. Górny) i Górny 574
Ustronie flw. 15, 442
Utrata kol. p. o. 512, 659
Uziębły 522
Uzdowo 181

Vogelsang 618, 639
Vossberg os. 600

Wabcz kol. i flw. 237
Wabczyński las 237
Wacław (Wotzlaff) 611, 612
Waćmirek flw. 282
Waganiez flw. 442
Wakułowicze 546
Walendzinki (Balendzinki) 544
Walentowo flw. 224
Walentynowo flw. 421
Walentów 520
Waliły flw. i st kol. 560, 563, 669
Waliska i flw. 514
Waliszew flw. 464
Walldorf 628
Wałdowo 264
Wałdowo — Szlacheckie st. kol. 675
Wałkowiska chut. 261
Wałownica 405
Wały 467
Wałycz flw. 233
Wandalinowo os. 582, 584
Wandzin flw. 88
Wandynowo 420
Waniewo 90
Wapionka os. mł. 186
Wapno i flw. 199, 382, 390
Wapno obsz. fabr. i st. kol. 390, 663
Warcz (Wartsch) i maj. 600
Warka mko 499, 505, 507
Warlubie i st. kol. 244, 665
Warnau 620
Warnaki 519
Warpechy Nowe i Stare 552
Warszawa mto i st. kol. 482, 484, 503, 504, 508, 659 660, 662, 670
Warszawa Praga st. kol. 660
Warszawice 508
Warszewice flw. 232
Warszewka 173
Warszewo flw. 362
Warszkowo flw. 366
Warszkowski Młyn 366
Warszyce 466, 469,
Wasilków mto 48
Wasilówka 50
Wasiły—Zygny 113
Waski 494, 565
Waśniewo — Grabowo, Gwoździe 149
Waszki 110
Waszkowo III flw. 366
Watorowo 228

Str.

Wawer i st. kol. 509, 516, 670
Wawrowice 201
Wawrowo 185
Wawrzyńce 538
Wawrzynowo 324
Wąbrzeźno mto i st. kol. 211, 233, 666
Wądołki Stare 92
Wądzyń jez. 209
Wądzyń i flw. 183
Wądzyńskie jez. 890
Wąglikowice 324
Wągorzyn 231
Wągrodno i flw. 138, 504
Wągrowiecki las 300, 388
Wągrowiec mto i st. kol. 302, 389, 394, 667, 681
Wąpiersk 183
Wąsewo i flw. 123, 419
Wąsocz mko 70
Wąsosz dw. ,kol. i st. kol. 397, 683
Wąsosz jez. 921
Wątrobowo 264
Wąwelno i flw. 296
Wda 273
Wdziekoń I i II 88
Wdzydze jez. 321, 905
Wdzydze Tucholskie 323
Weckie jez. 906
Wedlin flw. 355
Weichersrode flw. 354
Weichsel-Haff kanał 628, 629, 636
Wejherowo mto i st. kol. 362, 364, 367, 671
Wejsce (na mp. Wejsca) 460
Welczyckie jez. 905
Wendoły 317
Wenecja 399
Wenecja jez. 920
Werblinia 354
Werejki i flw. 587
Weronika 380
Wersele 8
Wersele jez. 7
Wery flw. (Wirry) 260
Weseiino (Hochzeit) 610
Wesoła i p. o. 525, 663
Wesoła Wrząca 445
Wesołki 386
Wesołkowo flw. 205
Wesołowa 35
Węgierce flw. 432
Węgiersk 219
Węgorzyno jez. 372, 341, 897
Węgra 151
Węgrów mto 512, 520, 524, 525
Węgrzynowice i flw. 474
Węgrzynowo 142, 166
Węsiory 372
Wężowiec flw. 497
Wężewo 147
Wężówka 131
Wiatrogowskie jez. 913
Wiatrowiec p. o. 681

Str.

Wiatrowo jez. 925
Wiąg 249
Wiązownia Chrześcjańska 514
Wiązownia Żydowska 514
Wicie 479
Wictowskie jez. 910
Widów 502
Widugiery 3, 19
Widzgowo 548
Wiecanowo 407
Wiecanowskie jez. 398, 400, 406, 923
Wiechy Wmory 91
Wieczne jez. 233, 893
Wieczorki kol· 79
Wiedau os. 626
Wiejca 481
Wiejki 575
Wielątki Rosochate 134
Wielbrandowo 274
Wieldządz p. o. 677
Wieldządzkie jez. 892
Wiele 316
Wiele jez. 297, 912
Wielencin 125, 132
Wielewskie jez. 315
Wielgie 193
Wielgłowy flw. 275
Wielgołęka 162
Wielgoszcz jez. 310
Wielicz (Wiele) 297
Wieliszew i flw. 30
Wielka Gwiazda jez. (Gr. Onesen) 909
Wielka Klonia flw. 308
Wielka Komorza flw. 322
Wielka Kramkówka 60
Wielkałęka i flw. 213
Wielka Nowawieś 410
Wielka Piaśnica 362, 366
Wielka Wieś i st. kol. 358, 671
Wielka Zławieś 230
Wielki kanał Brdy 820
Wielki Bysław flw. 266
Wielki Kamień flw. 333
Wielki Klincz 334
Wielki Las (Zalesie) 418
Wielki Lubień 242
Wielki Lubieszyn 333
Wielki Łęk i flw. 181
Wielki Majdan 109
Wielki Makowiec 520
Wielki Przełęk i flw. (na mp. niezn.) 181
Wielki i Mały Szelment jez 872
Wielki Zwierzyniec 42
Wielkie jez. 220, 341, 374, 444, 446, 880, 897, 902, 913
Wielkie Bartłodzieje przedm. 246
Wielkie Borzechowskie jez. 325, 326, 911
Wielkie Brodnickie jez. 342
Wielkie Cędry 611, 614
Wielkie Czyste 227

Str.

Wielkie Głuchy jes. 312, 908
Wielkie Gołębiewo (Gr. Golmkau) 603, 606, 608
Wielkie Gronowo 277
Wielkie Kąty 523
Wielkie Klęczańskie jez. 896
Wielkie Kleszczewo (Gr. Kleschkau) 604, 606
Wielkie Kładowo 319
Wielkie Laski 398
Wielkie Leźno 200
Wielkie Leźwice (Gr. Lesewitz) 622
Wielkie Lichnowy (Gr. Lichtenau) 617
Wielkie Lisnowskie jez. 891
Wielkie Luchowskie jez, 913
Wielkie Łąckie jez. 916
Wielkie Mątwy (Gr. Montau) 619
Wielkie Nowowiejskie 208, 886
Wielkie Orzechowo 231
Wielkie Otalżyńskie jez. 898
Wielkie Pole i flw. 428
Wielkie Pułkowo 214
Wielkie Różki 585
Wielkie Rudniki 237
Wielkie Słupino jez. 906
Wielkie Somińskie jez. 374
Wielkie Suche jez. 262, 917
Wielkie Szartowickie jez. 906
Wielkie Targonie 84
Wielkie Tarpno i flw. 241
Wielkie Tobolno jez. 915
Wielkie Trąbki (Gr. Trampken) 606
Wielkie Trzebcińskie jez, 267, 269
Wielkie Trzemeszno jez. 317, 907
Wielkie Tyniewicze 567
Wielkie Walichnowy 277
Wielkie Zielone jez. 909
Wielkie Żnińskie jez. 392
Wielkowo chut. 308
Wielkowskie jez. 307
Wielowiczek 287
Wielowieś flw. i w. 393, 414
Wielowieś Królewska flw. 414
Wiercien Mały 548
Wierciszewo 70
Wierpole 546
Wierzbica 132
Wierzbica Pańska i flw. 169
Wierzbica Szlachecka i flw. 169
Wierzbice i flw. 434
Wierzbicki flw. 192
Wierzbieczany jez. 918
Wierzbięta Kolonja 457
Wierzbinek i flw. 418
Wierzbińskie jez. 271, 911
Wierzbiny 271
Wierzbowo i flw. 106, 154
Wierzck-Jedlina 48

Str.

Wierzchłowce kol. 48
Wierzchocina 313
Wierzchocińskie Małe i Wielkie jez. 914
Wierzchosławice flw. cukrownia i st. kol. 414, 666
Wierzchuca Nadbużna (Nadolna) 545
Wierzchuca Nagórna i flw. 545
Wierzchucin st, kol. 662
Wierzchucin Królewski 294
Wierzchucin Szlachecki 293, 294
Wierzchucin Kraiński (na mp, Wierz. Niem.) 293 294
Wierzchucińskie Małe jez. i Wielkie 292, 294
Wierzyńskie jez. 904
Werzysko flw. 326
Wieś 484
Wieś Bolimowska 477, 488
Wieś Łowicka 470
Wiesenthal os. 603
Wiesiołów 453
Wieszczyc flw. 284
Wieszki i flw. 380
Wiewiórki 236
Wierzyca st. kol. 664
Więcbork mto i st. kol. 288, 298, 305, 664, 674
Więcborski las 297
Więcborskie jez. 287, 304, 913
Więckowo flw. 260
Więckowy 329
Więcławowice i flw. 193
Wigrańce—Kukle las 9
Wigry jez. 9, 14, 874
Wiksin 146
Wiktorowo i flw. 142, 178, 236
Wiktorzyn flw. 83
Wilanowice flw. 168
Wilamowo 75
Wilanowo szkoła i w. 349
Wilanowska cgl. 504
Wilanów i flw. 508
Wilcza Góra i st. kol. 412, 424, 675
Wilczak jez. 210, 888
Wilcza Łapa i Lisiny 199
Wilcze 249
Wilcze Bagno bgn. 26, 930
Wilcze Błoto kol. 332
Wilcze Gardło leśn. 265
Wilcze Srednie 489, 495
Wilczkowo 166
Wilczogora i flw. 171
Wilczyn i flw. 412
Wilczyn jez. 923
Wilga 508
Wilhelminka 311
Wilhelmowo zab. 374
Wilkokuk jez. 20, 876
Wilkonice 494
Wilków i flw. 496
Wilków Stary 480
Wilkowa Wieś i flw. 481

Str.

Wilkowski las 392
Wilkupie 6
Wiłkokuk 20
Wincenta 74
Wincentowo flw. 540
Windak flw. 227
Winiary i st. kol. 396, 663, 681
Winiary jez. 395
Winnice 126
Wino 554
Wioska (Radzynińska) 127
Wioska i Józefowo (na mp. mylnie Bioska) i flw. 221
Wirek jez. 378, 927
Wirowno 319
Wirowno jez. 906
Wirty nadleśn. 327
Wiskotki mko, os. 462, 488, 490
Wiskitno 294
Wiśniewko 176
Wiśniewo i flw. 93, 129, 149, 153
Wiśnówek Wiartycze 93
Wiśniówka 285
Wistka Królewska 444
Wistka Szlachecka 443
Wistrogorski las 287
Wistuć jez. 2, 7
Wiszniów i flw. 526
Wiszowate 77
Witalówka 500
Witkowice i flw. 169. 473, 478
Witkowo (Witkorowo) i flw. 403, 437
Witosław st. kol. 664
Witosławskie jez. 911
Witoszno jez. 909
Witowice 409
Witowiczki flw. 409
Witowo 418, 457
Witoldowo 442, 450
Witoldów 476
Witoszowice 459
Witunia 288
Wizna os. 70
Wizna bgn. 78, 82, 95
Wiżajny mko 2
Wiżajny jez. 2, 6, 7, 872
Wkra st. kol. 683
Wlewsk flw. 200
Władzin 512
Władysławowo 435
Władysławów 188
Włochy p. o. 659
Włocławek mto 222, 439, 444, 448, 660
Włoczewo 194
Włodysia flw. 587
Włostowice (Pfahrdorf) 607
Włostowo 430
Włosty Olszanka 538
Włoszowo flw. 390
Włuki 249
Wnory Wiechy st. kol. 669
Wodzno jez. 343, 902
Wodziczna flw. 497
Wodynie i flw. 510

Str.

Wojanowo (Woyanów) 604
Wojciechowice Duże i Małe 467
Wojciechów 449
Wojcieszyn 380
Wojcin 419
Wojcińskie jez. (Kownaty) 923
Wojewódki Dolne i Górne 527
Wojnowce 52
Wojnowo flw. i w. 223, 291
Wojnów i kol. 530
Wojnówka 176
Wojny 538
Wojny—Izdebnik 538
Wojny Pogorzel 551
Wojsk 311
Wojskie jez. 310, 907
Wojszki 557
Wojszyce 451
Wojtokienie 3
Wojtówka 489
Wola i flw. i przedm. 224, 278, 461, 592
Wola Adamowska (na mp. Wola Adamowa) 439
Wola Boglewska i flw. 501
Wola Bramicka 469
Wola Chojnata i flw. 496
Wola Chyjnowska i flw. 505
Wola Czerwińska 157
Wola Cyrusowa 496
Wola Dębska 153
Wola Ducka 514
Wola Jaroszowa 504
Wola Katuska 512
Wola Kempińska i flw. 137
Wola Krobowska 500
Wola Laskowska 505
Wola Lewiczyńska 501
Wola Łaszewska 165
Wola Łęczyska 497
Wola Magierowa 507
Wola Miedniewska 488
Wola Mrokowska 503
Wola Orzechowska (na mp. Międzyńska) 528
Wola-Ostaszewo 162
Wola Paprotnia 512
Wola Pisikowska 481
Wola Pęcherska flw. 505
Wola Pobiedzińska 493
Wola Rafałowska 512
Wola-Rańcza 162
Wola Rasztowska i flw. 131
Wola Ręczajska 517
Wola Serocka 510
Wola Stanowska flw. 422
Wola Suchożebrska i flw. 523, 526, 527
Wola Szydłowiecka i flw. 488
Wola Szydłowska i flw. 141
Wola Wapowska 430
Wola Wierzbowska 145, 154
Wola Wodzyńska 164
Wola Zambrowska flw. i w. 88
Wola Zbroszkowa 471

Str.

Wola Zglechowska 512
Wolany 174, 430
Wolczerzewicze flw, 414
Wolental 271
Wolfsdorf 623, 626
Wolica 498
Wolica Stara 440, 442
Wolne 33
Wolność 311
Wolny Dwór 330
Wolwark 386
Wołkowe 113
Wołkowysk mto i st. kol. 561, 587, 592, 563, 663, 669
Wołkusz las 18
Wołkusz-Młynek podmokłe łąki 24
Wołomin mko i st. kol. 128
Wołowa flw. 167
Wołpa mko 592
Wołtowiczowce 20
Wołucza i flw. 491
Wołyńce 529
Wonna lub Wonno i flw. 217
Wonorze 393
Worobie 563
Woroniany 45
Worowice 168
Woronicza kol. 577
Worony 588
Worowice-Wyroby 169
Woziwoda nadleśn. 322
Woznawieski kanał 722
Woźniki flw. 544
Wójcin i flw. 412
Wójcinek 432
Wójtowstwo przedm. i flw. 387, 414
Wójty 519, 523
Wólka i flw. 8, 89, 167, 220, 419, 441, 456, 552
Wólka (Szeroka Olszyna) 178
Wólka Brwileńska 443
Wólka Czarnińska 518
Wólka Drążdżewska 116, 120
Wólka Drażniewska 529, 537
Wólka Gostomska 497
Wólka Kozłowska i flw. 131
Wólka Kozodawska i flw. 504
Wólka Lubelska 124
Wólka Łącka 454
Wólka Łęczeszyska 497
Wólka Miądzka 514
Wólka Okrąglin i flw. 102
Wólka Paruszewska 449
Wólka Piaseczna 60
Wólka Pieczęca 518
Wólka Pietkowska 548
Wólka Praska i flw. 490
Wólka Radzymińska 39
Wólka Sierocińska 65
Wólka Szczawińska 161
Wólka Ślubowska 127
Wólka Zamkowa 535
Wólka Zatorska 132
Wólka Zerzeńska 509
Wólka Zdziwójska 113
Wrocki flw. i st. kol. 214, 676

Str.

Wrocławki st. kol. 675
Wroczyńszczyzna 44
Wrona 160
Wronka 185
Wronowo n/Gopłem st. kol. 682
Wrotki 38
Wrotno jez. 303, 927
Wróblewsko flw. 156
Wróblewo i flw. 157
Wróblewo kol. w i flw. 157, 173
Wróblewo os. 610
Wrząca Wielka flw.. w. i kol. 437
Wrzeczko 473
Wrzeszcz przedm. (Langfuhr) 593, 595
Wstążki jez. 270, 911
Wszebory 127
Wszedzień i st. kol. 398, 407, 681
Wszeliwy 463
Wtelno i flw. 256
Wturek i flw. 424
Wybcz st. kol. 677
Wybrańtwo 420
Wybrany flw. 86
Wychny i flw. 453
Wycinki 163
Wycinki Wodiczne 497
Wyczech 108 525
Wyczółki 530, 532, 546
Wydartowo, przys. i st. kol. 387, 403. 665
Wydmusy 116
Wydźno st. kol. 676
Wyglądały 128
Wyględów 507
Wyględówka 498
Wyględy 481
Wygnanka 501
Wygoda flw. i zab. 157, 178, 188, 224, 339, 374, 502, 546
Wygonowo 544
Wygorzele 453
Wyk 110
Wykno i st. kol. 57, 91, 683
Wylatowo 403, 407
Wyliny Ruś i flw. 550
Wymyślin 221
Wymysław 380
Wymysłowo i flw. 302, 379, 429
Wymysły 109 120
Wypalenisko las 108
Wypcz flw. 228
Wypędy 506
Wypychy, Toblice, Starawieś 122
Wyrąb 119
Wyrębki flw. 259
Wyręby Kanały 532
Wyręby Podawcze 532
Wyróbki 435
Wyrzyki Małe 140
Wyrzyki Pękale 161

Str.

Wyrzyki Stare 86
Wyrzyki Wielkie 140
Wyrżysk mto 253
Wyrzysk Skarbowy flw. skarbowy 253
Wysioły flw. 407
Wyskoki 470
Wysocarz 104
Wysocze Chojne i Stara wieś 123
Wysoka 181
Wysoka mto. flw. i st. kol. 302, 352, 664
Wysoka Osada 302
Wysoka Wieś 290
Wysoka Zaborowska 320
Wysokie 41
Wysokie jez. 351, 899
Wysokie Brodno jez. 203, 885
Wysokie Litewskie mto 535, 546, 550
Wysokie Mazowieckie mto 88, 538
Wyszecino flw. 369
Wyszków mko i st. kol. 92, 670
Wyszogród mto 156, 478
Wyszomierz 92
Wyszowate 60
Wyszyny st. kol. 661

Zabartowo 298
Zabawka kol. 83
Zabiele 35, 66, 77
Zabiele Wielki i st. kol. 118, 669
Zabieżki p. o. 670
Zabłocie 136, 389
Zabłudów mko 554, 556, 565
Zaborna kol. 533
Zaborowo 157, 225
Zaborów, flw. i kol. 481, 493, 502
Zaborów Duży i Mały (na mp. Zabostów) 470
Zaborów Stary 454
Zaborówek kol. 481
Zabrodzie 51, 112
Zabrzezie Dolne 166
Zacharki 569
Zacharzyn st. kol. 680
Zacharszyn 380
Zacisze 126, 129, 144, 473
Zadębie 504
Zadworzany 48
Zagajewiczki flw. 422
Zagnania jez. 905
Zagorany 589
Zagórze 41, 353, 368, 458, 474
Zagórzyce i flw. 419
Zagroda flw. (w. Dziarniki) 62
Zagrodnica i flw. 437
Zajączkowo st. kol. i flw. 13, 217, 242, 320
Zajączkowo Lub. maj. i st. kol. 607, 679

Str.

Zającznіki 535
Zakęcin kol. 527
Zakręt 514, 516, 517
Zakrocz 199
Zakrze 537
Zakrzew kol., w. i flw. 478, 494, 520
Zakrzewczyk flw. 520
Zakrzewek 432
Zakrzewo, flw., kol. i p. o. 154, 211, 419, 421, 677
Zakrzewo jez. 905
Zakrzewo-Troczki 152
Zakrzewo Słomy 98
Zakrzewo Stare 103
Zakrzewo Wielkie 152
Zakrzewo Wielkie i Zakrzewo-Kopiejki 100
Zakrzewska Osada 288
Zakrzewska Kol. st. kol. 674
Zakrzewskie jez. 287, 912
Zakulin 474
Zale 537
Zalesie i flw. 66, 102, 116, 143, 155, 175, 185, 284, 316 319, 387, 393, 401, 428, 435 447, 474, 495, 506, 508, 512 520, 523, 524, 547
Zalesie, Łoszyny, Kowalskie, Błota wioski 269
Zalesie Nowe 79, 550
Zalesie Stare 86
Zaleski 592
Zaleskie 10
Zaleśniak Leśny leśn. 286
Zalewne 124
Zaliner jez. 886
Zaliwy Piegawki 522
Zalkowice st. kol. 683
Załachówko 405
Załachowo flw. 405
Załakowo 345
Załęszyn 191
Załęże 149, 349
Załuki 560
Załuski (Tomczyce) i flw. 159, 495. 496, 503
Załuże 162
Zamajdan flw. 514
Zamarte i obsz dworski 283, 307
Zamarte jez. 306
Zambrów mto 88
Zambrzyce Kapusty i Stare 86
Zambrzyce Króle i Nowe 86
Zambski Kościelne 124
Zamek Bierzgł st. kol. 677
Zamek Kiszewa flw. 326
Zamkowe (Łasińskie) jez. 206, 210, 235, 233, 239, 263 891, 894, 917
Zamkowo Radzińskie jez. 889
Zamość i flw. 102, 117, 379 397
Zamostne i flw. i st. kol. 370, 372, 671

Str.

Zamszyce flw. 436
Zanęcin 514
Zanoteć 384
Zanowiny 570
Zaosie 474
Zapomianowo 442
Zarana 461
Zarębin 157
Zaręby 94, 113, 164, 219
Zaręby Kościelne 97
Zaremba jez. 910
Zaremby Kośc. st. kol. 662
Zarosle 103, 281
Zaruby 22
Zarubicze 583
Zaruzie 105
Zarzeczna 486
Zarybinek jez. 182
Zarybinek 182
Zaścianki 563
Zasokotowo 437
Zastaw i flw. 509
Zastawie 120
Zastocze kol 53
Zaszków i maj. 524
Zatory 132
Zawada 249, 455
Zawadki 119
Zawadzkie Piaski (na m. Zawada) 445
Zawady os. i flw. 83, 115 117, 157, 486, 490, 523, 539
Zawda flw. 212
Zawdzka Wola st. kol. 680
Zawidz Kościelny 171
Zawidz Mały 171
Zawisty-Dziki i Nadbużne 98
Zawistowszczyzna 48
Zawiszyn i flw. 134, 413, 519
Zawodne 505
Zazamcze 444
Zazdromin 441
Ząbki flw. i p. o. 128, 662
Ząbków I flw. 528
Zbiczno jez. 884
Zbierzno nadleśn. las 204
Zblewo i st. kol. 326, 611 616, 666
Zbłutów 55
Zbójenko 219
Zbójna 107
Zbójno 189, 219
Zborze 298
Zbory 588
Zbrachlin 249, 264, 442
Zbroszki 160
Zbrzeźnice 94
Zbucz 558
Zbuczyn 531, 532
Zbyczno 203
Zbyczno jez. 203
Zbyczno las 203
Zbynin flw. 319
Zbytki 509
Zdany 531
Zdrada 354
Zdrody Nowe i Stare 552

Str.

Zdroje i leśn. 53, 225, 268, 339
Zdrojówka 520
Zdunek 115
Zduńskie jez. 282, 911
Zduny 451
Zdwórz 464
Zdwórz jez. 463
Zdziarka 157
Zdzichy 537
Zdziechowa st. kol. 663
Zdziersko flw. 407
Zdżarów flw. 462
Zeblewo 349
Zebry 538
Zebry Wielkie 538
Zegarnik jez. 332
Zegartowice flw. 227
Zegrze mto, obóz war. 132, 139
Zelgno p. o. i w. 677, 232
Zelgoszcz jez. 916
Zelgoszcz st. kol. 673
Zelistrzewo i st. kol. 356, 671
Zelwa jez. 20, 876
Zembrowiec 224
Zembrzus Mokry Grunt. 150
Zembrzyków Nowy i Stary 508
Zemlinek i Wielki Zemlin 327
Zempełkowo (Przypałkowo) 285
Zeńbok 155
Zerzeń 509
Zeyer 635
Zęgnowo 416
Zęgwirt flw. 227
Zgagowo 171
Zgierz mto i st. kol. 456, 466, 470, 683
Zglechów i kol. 512
Zgleczewo Szlacheckie 98
Zgliczyn Pobodzy 178
Zglinice Małe i Wielkie 196
Zgniłe Błoto bgn. 205
Zgoda 471
Ziąbki 478
Ziehmke jez. 903
Zielańskie jez. 316
Zieleń st. kol. 666
Zieleniec i st. kol. 99, 440
Zieleniewo flw. 426
Zielenin flw. 330
Zielin jez. 920
Zielkowice i kol. 465, 489
Zielona i flw. 154, 187
Zielona Chocina 311
Zielona Góra i flw. 268, 281
Zielona Góra las 384
Z. Ruda bgn. 937
Zielonczyn 253
Zielone jez. 310, 317, 907
Zielone os. 560
Zielonka flw. 296
Zielonka wąwóz 251
Zielonka p. o. 662
Zielonka jez. 309, 910
Zielonki i flw. 481

Str.

Zieluń 186, 221
Ziemięcin i flw 418, 494
Zimne Wody przedm. 416
Zimne Zdroje 268, 279
Zimnowoda i flw. 500, 522
Zimolza 178
Zioło jez. 395, 401, 919
Ziplau p. o. 672
Zleszyn i flw. 451
Zławieś p. o. 678
Zlemięso wyb. 279
Złota 476
Złotniczki flw. 410
Złotniki i st. kol. 410,554,665
Złotopole flw. 223
Złotopole przedm. 128
Złotopolice 158
Złotorja 84
Zofjówka os. 182
Zońskie jez. 301
Zoppot st. kot. 672
Zosin 219
Zosinów kol. 503
Zubacze 550
Zubole 58
Zubowszczyzna 589
Zubrzyca Wielka 582
Zubryn 12
Zuboryszki flw. 2
Zukszyn (Suckschin) 608
„Zu Sobowitz" las 605
Zünderfeld 612
Zwierki 556
Zwierzchociny i flw. 437
Zwierzyniec 127, 131
Zygmuntowo flw. 587
Zygmuntów flw. 488
Zygmunty 57
Zychce jez. 909
Zyżniewo p. o. 669

Żabia Wola i flw. 498
Żabieniec 440, 510
Żabikowo 92
Żabin 122
Żabin Karniewski 162
Żabiny 182
Żabionka flw. 403
Żabki Duże i Małe 486
Żabne jez. (Mogilańskie) 400, 403, 406, 916, 921
Żabno flw. i w. 319, 407

Str.

Żabno pod Chojnicą st. kol. 664
Żabno pod Starogardem st. kol. 673
Żaboklik 482, 529
Żaboklik Wielki 177
Żabokliki 520
Żabowo i flw. 171, 320
Żakowiec 439
Żale 539
Żalińskie jez. 309, 910
Żalno i st. kol. 309, 662
Żarnowiec i flw. 359, 372
Żarnowieckie jez. 359, 371, 896
Żarnówka 522
Żawidz st. kol. 683
Żądza 518
Żbiki Wielkie 154
Zblewo 282
Żdżary i flw. 476
Żebraczka 510
Żebrak 510
Żebry 70, 585
Żebry Chudek 118
Żebry Falbogi 161
Żebry Icki 153
Żebry Kordy i Marcisze 153
Żednia i st. kol. 554, 573, 669
Żędowskie jez. 921
Żegotki flw. 412
Żelazna i flw. 115, 484
Żelazny flw. 514
Żelazowa Wola flw. 481
Żelazów 523
Żelewo 370
Żelków i flw. 510
Żendziany 86
Żerań Duży i Mały 110
Żerezyce 547
Żernówka Rządowa Wielka 583
Żmijewko os. 203
Żmijewo flw. 203
Żmijewo Gaje 155
Żmijewo Pąki 155
Żmijewo Podusie 155
Żnin mko i st. kol. 393, 397, 399, 680. 683
Żnińskie Wielkie jez. 920
Żochowo 173
Żodzie 55

Str.

Żołędowski las 248
Żołtowo 441
Żołtki 86
Żołnowo Wielkie i flw. 196
Żon 302
Żonowo (Scbonau) 611
Żonskie 302
Żońskie jez. 925
Żórawka 517
Żubranka 478
Żubrowo jez. 9, 875
Żuchowo flw, 41, 221
Żuki 196, 554
Żukiewicze 590
Żukowo kol. i st. kol. 158, 336, 344, 664
Żukowo Wawrzonki 175
Żuków flw. 478
Żukówek 158
Żukówka 478
Żukowko jez. 372, 898
Żuława maj. (Gr. Saalau) 606
Żur Młyn 260, 261
Żurawiec Niedzwiady 401
Żurawice flw. 426
Żurawiniec 457
Żurawienieckie jez. 401
Żurawinek Dziewki 191
Żurczyn flw. 379
Żurczyńskie jez. 378
Żurobice 548
Żuromin os. m. 187, 221
Żuromin 338
Żurominek i flw. 148
Żurowo 249
Żużel 98
Żychce flw. 316, 317
Żychce jez. 316
Żychiln os. 461
Żychlin mto i st. kol. 468 659
Żydowo flw. 435
Żygląd flw. 227
Żylicze 584
Żylin flw. 478
Żylin Nowy 478
Żyliny 13
Żyrardów mko i st. kol. 490, 659
Żyrkowo 565
Żyrów 496, 505
Żyrówek 505
Żytowo i flw. 170

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH — SZTAB GEN.
WYDZIAŁ OPISOWY O. III a BIURA ŚC. RADY WOJENNEJ

TYLKO DO UŻYTKU
SŁUŻBOWEGO!

DODATEK STATYSTYCZNY

ZBIÓR DROŻNI

NA TERYTORJUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

CZĘŚĆ CZWARTA

OBSZAR PÓŁNOCNY I PÓŁNOCNO-ZACHODNI

Z MAPĄ DROŻNI 1 : 600.000

WARSZAWA 1925

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH — SZTAB GEN.
WYDZIAŁ OPISOWY O. III. a BIURA SZ. RADY WOJENNEJ

TYLKO DO UŻYTKU
SŁUŻBOWEGO

DODATEK STATYSTYCZNY

ZBIÓR DROŻNI

NA TERYTORJUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

CZĘŚĆ CZWARTA

OBSZAR POLNOCNY I POŁUDNIOWO-ZACHODNI

Z MAPĄ DROŻNI 1 : 600,000

WARSZAWA 1925

A. STATYSTYKA.

Tablica	I	Obszar, osiedla, wyznanie, narodowość.
,,	II	Zasiewy, zbiory i spożycie zbóż.
,,	III	Konie, bydło rogate, owce, trzoda chlewna.
,,	IV	Lasy państwowe.
,,	V	Żegluga: a) Statki parowe, b) Łodzie motorowe, c) Barki.
,,	VI	Stała komunikacja samochodowa.
,,	VII	Przemysł (metalowo-przetwórczy, chemiczny, elektrotechniczny).

B. ŁĄCZNOŚĆ I POCZTA.

Załącznik	1	Szczegółowy wykaz szlaków telegr. pocztowych
,,	2	,, ,, ,, ,, kolejowych
,,	3	Alfabetyczny wykaz stacji telegr. i telefon.
,,	4	,, ,, urzędów i agencji poczt.
,,	5	Wykaz ambulansów pocztowych: a) z obsługą urzędniczą, b) z obsługą niższych funkcjonarjuszy pocztowych, c) przewóz poczty przez konduktorów kolejowych.

TABLI

Obszar, osiedla, ludność, wyznania i narodowość we
(bez objętej spi

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Województwo **Białostockie**	32637	m-to	7629	242	13	7884	194959	6,7	1305284	623209
I.	pow. **Augustów** .	2011	,,	445	12	1	458	10040	6,2	62384	29636
1	m-to Augustów .	—	,,	—	—	1	1	1170	7,5	8762	4068
2	gm. Balla-Wielka .	—	wieś	49	1	—	50	919	6,1	5626	2652
3	,, Barglów . .	—	,,	47	2	—	49	996	6,3	6285	3031
4	,, Dębowo . .	—	,,	17	1	—	18	402	6,1	2465	1171
5	,, Dowspuda .	—	os. m.	48	2	—	50	950	6,3	6037	2809
6	,, Hołynka . .	—	wieś	31	2	—	33	805	5,5	4442	2104
7	,, Kolnica . . .	—	,,	35	1	—	36	423	7,6	3228	1597
8	,, Kurjanka . .	—	,,	47	—	—	47	771	5,4	4206	2052
9	,, Lipsk . . .	—	os. m.	12	1	—	13	412	5,9	2457	1166
10	,, Łabno . . .	—	wieś	23	—	—	23	667	5,8	3921	1888
11	Szczebro-Olszanka	—	,,	62	—	—	62	851	5,9	5098	2402
12	,, Sztabin . .	—	os. m.	37	1	—	38	811	5,8	4763	2300
13	,, Wołowiczowce	—	,,	37	1	—	38	863	5,9	5094	2396
II.	pow. **Białystok** .	3087	m-to	575	35	1	611	23886	7,8	186754	88089
1	m-to Białystok .	—	,,	—	—	1	1	5921	12,9	76792	35384
2	,, Choroszcz .	—	,,	—	1	—	1	342	7,0	2405	1084
3	,, Gonląd . .	—	,,	—	1	—	1	430	6,1	2642	1219
4	,, Knyszyn . .	—	,,	—	1	—	1	540	6,6	3579	1757
5	,, Starosielce .	—	,,	—	1	—	1	277	8,7	2422	1182
6	,, Supraśl . .	—	,,	—	1	—	1	264	8,8	2322	1087
7	,, Suraż . . .	—	,,	—	1	—	1	206	5,7	1180	565
8	,, Wasilków .	—	,,	—	1	—	1	713	5,4	3903	1847
9	,, Zabłudów .	—	,,	—	1	—	1	490	5,8	2861	1339
10	gm. Białostoczek .	—	wieś	22	1	—	23	673	5,6	3826	1866
11	,, Choroszcz .	—	,,	36	—	—	36	899	6,2	5590	2665
12	,, Czarna Wieś .	—	,,	32	1	—	33	471	5,7	2691	1342
13	,, Dojlidy . . .	—	nadl.	27	—	—	27	603	6,4	3899	1893
14	,, Dolistowo . .	—	wieś	26	5	—	31	1524	5,8	8911	4249
15	,, Goniądz . .	—	m-to	42	2	—	44	845	6,3	5323	2536
16	,, Gródek . . .	—	m-ko	40	1	—	41	785	5,6	4401	2127
17	,, Juchnowice .	—	wieś	49	2	—	51	1066	6,5	6998	3403
18	,, Kalinówka .	—	,,	51	1	—	52	1435	6,1	8759	4147
19	,, Krypno . . .	—	,,	31	6	—	37	1264	5,8	7377	3459
20	,, Michałowo .	—	m-ko	28	1	—	29	586	6,2	3645	1750
21	,, Obrubniki . .	—	wieś	39	3	—	42	970	6,3	6188	2952
22	,, Trzcianne . .	—	m-ko	45	2	—	47	1243	6,2	7783	3748
23	,, Zabłudów . .	—	m-to	66	2	—	68	1443	5,6	8176	4028
24	,, Zawyki . . .	—	wieś	41	—	—	41	895	5,6	5081	2460

ĆA I.

dług jednodniowego spisu ludności z dn. 30.9 1921 r.
sem wojskowym).

d	n		o		ś	ć				Na 1 km² przypada mieszk.	
	w tym wyznania				w tym podało narodowość						
Kobiet	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
682075	894227	197392	13075	193963	6627	1004370	119392	4117	162912	14493	39,9	33,1
32748	56400	683	289	4036	976	58896	92	42	2789	565	31,0	26,6
4694	6297	90	64	2261	50	6715	8	6	1962	71	—	—
2974	5525	91	1	9	—	5613	2	—	—	11	—	—
3254	6184	5	63	29	4	6248	2	1	28	6	—	—
1294	2463	2	—	—	—	2464	—	—	—	1	—	—
3228	5405	11	52	537	32	5478	15	23	510	11	—	—
2338	4116	242	—	84	—	4437	—	—	3	2	—	—
1631	2790	59	9	5	365	2826	1	—	5	396	—	—
2154	4163	20	—	23	—	4185	7	—	10	4	—	—
1291	2351	9	—	87	10	2439	1	—	17	—	—	—
2033	3800	117	1	3	—	3862	47	1	1	10	—	—
2696	4474	9	95	17	503	5032	9	11	—	46	—	—
2463	4685	11	3	62	2	4758	—	—	—	5	—	—
2698	4147	17	1	919	10	4839	—	—	253	2	—	—
98665	113491	18295	3347	51087	534	129691	6016	2043	47048	1956	60,5	35,5
41408	29673	4770	2520	39602	227	35832	629	1529	37186	1616	—	—
1321	1679	135	63	450	78	1954	4	44	390	13	—	—
1423	1506	1	—	1135	—	1576	—	—	1065	1	—	—
1822	2286	20	38	1235	—	2668	7	27	876	1	—	—
1240	1929	387	38	66	2	2355	41	—	18	8	—	—
1235	1334	364	234	390	—	1660	145	149	356	12	—	—
615	1048	7	5	120	—	1112	2	—	66	—	—	—
2056	2469	481	3	950	—	3348	23	—	514	18	—	—
1522	911	132	1	1817	—	1182	43	1	1617	18	—	—
1960	2974	758	94	—	—	3729	67	28	—	2	—	—
2925	4578	1001	3	5	3	5129	451	—	—	10	—	—
1349	1872	799	—	20	—	2682	7	—	—	2	—	—
2006	2991	870	24	13	1	3778	118	—	—	3	—	—
4662	8779	128	1	3	—	8805	83	1	3	19	—	—
2787	5251	55	1	15	1	5269	24	1	15	14	—	—
2274	437	2386	14	1549	15	1211	1752	5	1432	1	—	—
3595	6530	466	—	2	—	6803	188	—	—	7	—	—
4612	7115	315	5	1315	9	7312	168	—	1279	—	—	—
3918	7318	34	4	20	1	7356	5	—	—	16	—	—
1895	890	1433	292	902	128	1899	563	251	783	149	—	—
3235	6032	146	1	5	4	6146	34	—	—	8	—	—
4035	6307	17	—	1459	—	6342	2	—	1438	1	—	—
4148	5400	2704	6	1	65	6827	1316	6	1	26	—	—
2621	4182	886	—	13	—	4716	344	—	9	12	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	Ludność	
				z zaludnieniem poniżej 500 m.	z zaludnieniem od 500 do 5000	z zaludnieniem powyżej 5000 m.	Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
III.	pow. Bielsk . .	5070	m-to	940	23	1	964	25991	5,6	147095	71243
1	m-to Bielsk . .	—	,,	—	1	—	1	648	7,3	4759	2296
2	,, Boćki . . .	—	,,	—	1	—	1	305	5,6	1719	825
3	,, Brańsk . .	—	,,	—	1	—	1	493	7,5	3739	1771
4	,, Ciechanowiec	—	,,	—	1	—	1	344	9,5	3291	1525
5	,, Drohiczyn .	—	,,	—	1	—	1	287	6,5	1972	971
6	,, Kleszczele .	—	,,	—	1	—	1	321	4,5	1452	638
7	,, Mielnik . .	—	,,	—	1	—	1	184	5,9	1091	538
8	,, Narew . .	—	,,	—	1	—	1	174	5,5	963	465
9	,, Siemiatycze	—	,,	—	—	1	1	766	7,4	5694	2707
10	gm. Białowieża .	—	os. pał.	68	2	—	70	980	6,8	6674	3417
11	,, Domanowo .	—	wieś	16	—	—	16	410	6,6	2734	1291
12	,, Dubiażyn . .	—	,,	33	—	—	33	737	4,7	3499	1695
13	,, Grodzisk . .	—	,,	44	—	—	44	952	6,0	5740	2601
14	,, Kąty	—	,,	32	—	—	32	627	5,7	3597	1724
15	,, Kleszczele .	—	m-to	15	1	—	16	662	4,2	2787	1389
16	,, Łosinka . .	—	wieś	46	1	—	47	1342	4,1	6140	3022
17	,, Łubin . . .	—	,,	44	—	—	44	1137	5,2	5958	2840
18	,, Masiewo . .	—	,,	40	2	—	42	863	6,0	5237	2554
19	,, Milejczyce .	—	m-ko	44	1	—	45	939	5,1	4801	2346
20	,, Narew . . .	—	m-to	39	1	—	40	1051	5,4	5707	2803
21	,, Narojki . .	—	wieś	57	—	—	57	1354	6,2	8453	4121
22	,, Orla	—	m-ko	47	1	—	48	1629	4,8	7824	3832
23	,, Pasynki . .	—	wieś	38	1	—	39	1307	4,1	5342	2571
24	,, Radziwiłłówka	—	,,	34	1	—	35	598	5,8	3520	1688
25	,, Rudka . . .	—	,,	30	1	—	31	712	6,4	4534	2245
26	,, Siemiatycze .	—	m-to	72	—	—	72	1402	5,6	7869	3842
27	,, Skórzec . .	—	wieś	74	—	—	74	1551	6,3	9869	4674
28	,, Suchopol . .	—	,,	44	1	—	45	1216	4,9	5968	2887
29	,, Topczewo .	—	,,	52	—	—	52	916	5,6	5144	2454
30	,, Widzgowo .	—	,,	24	2	—	26	877	5,7	5011	2432
31	,, Wyszki . . .	—	,,	47	—	—	47	1207	5,3	6477	3079
IV.	pow. Grodno . .	4342	m-to	859	24	2	885	21958	6,8	150443	71991
1	m-to Grodno . .	—	,,	—	—	1	1	2874	12,0	34694	16296
2	,, Druskieniki .	—	,,	—	1	—	1	308	3,2	989	398
3	,, Indura . .	—	,,	—	1	—	1	336	6,9	2323	1096
4	,, Krynki . .	—	,,	—	—	1	1	732	7,1	5206	2479
5	,, Skidel . .	—	,,	—	1	—	1	384	7,5	2907	1371
6	gm. Berszty . .	—	wieś	61	1	—	62	1100	5,5	6119	3002
7	Brzostowica Mała	—	,,	35	—	—	35	582	6,9	4021	1943
8	Brzostowica Wiel.	—	m-ko	41	2	—	43	558	7,7	4275	2047
9	,, Dubno . . .	—	wieś	9	4	—	13	619	5,0	3128	1467
10	,, Hołynka . .	—	,,	40	—	—	40	473	7,9	3758	1806
11	,, Hornica . .	—	,,	64	—	—	64	952	6,0	5711	2765
12	,, Hoża . . .	—	,,	53	1	—	54	1037	5,7	5922	2795
13	,, Hudzienicze .	—	,,	35	—	—	35	691	5,6	3878	1842
14	,, Indura . . .	—	m-to	52	—	—	52	1118	5,1	6533	3192
15	,, Jeziory . . .	—	m-ko	34	2	—	36	851	6,2	5317	2613
16	,, Kamionka . .	—	,,	46	1	—	47	883	5,6	4989	2414
17	,, Krynki . . .	—	m-to	42	—	—	42	752	5,4	4110	1917

d	n	o	ś	ć						Na 1 km² przypada mieszk.	
Kobiet	w tym wyznania					w tym podało narodowość					dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską	niem.	żydowską	inną		
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
75852	66674	62730	246	17326	119	87109	44885	50	14556	495	28,9	24,3
2463	1331	1013	14	2392	9	1904	491	2	2239	123	—	—
894	744	239	11	725	—	1065	44	—	608	2	—	—
1958	1474	100	—	2165	—	1530	32	—	2165	12	—	—
1766	1568	39	34	1649	1	1653	11	21	1603	3	—	—
1001	950	207	1	814	—	1165	114	—	687	6	—	—
814	263	567	—	621	1	911	349	—	147	45	—	—
553	323	535	—	233	—	408	476	—	206	1	—	—
498	307	237	—	419	—	568	51	—	344	—	—	—
2987	1453	509	6	3718	8	1889	281	—	3489	35	—	—
3257	1492	4865	97	217	3	5194	1339	5	8	128	—	—
1443	2651	60	—	22	1	2703	15	—	14	2	—	—
1804	344	3085	2	53	15	1569	1897	—	29	4	—	—
2869	3900	1442	1	127	—	4727	711	1	29	2	—	—
1873	2650	877	2	67	1	3126	434	—	37	—	—	—
1398	634	2141	1	10	1	1251	1526	—	—	10	—	—
3118	345	5667	24	46	58	1042	5054	15	12	17	—	—
3118	4546	1372	—	39	1	4884	1043	—	26	5	—	—
2683	683	3735	9	810	—	2555	2040	—	622	12	—	—
2455	624	3388	11	778	—	1824	2431	4	531	11	—	—
2904	829	4832	3	36	7	1277	4405	—	19	6	—	—
4332	6990	1338	4	117	4	7613	764	—	52	24	—	—
3992	268	6524	—	1232	—	1684	5120	—	1019	1	—	—
2771	208	5101	—	32	1	1518	3802	—	22	—	—	—
1832	1493	1802	7	217	1	2233	1094	—	193	—	—	—
2289	4371	95	—	68	—	4487	25	—	20	2	—	—
4027	3521	4214	7	127	—	4337	3407	2	119	4	—	—
4995	9420	169	1	79	—	9611	44	—	1	13	—	—
3081	188	5458	—	322	—	205	5534	—	211	17	—	—
2690	4387	637	11	85	4	4727	383	—	32	2	—	—
2579	4645	332	—	34	—	4956	35	—	14	6	—	—
3398	4072	2330	—	72	3	4492	1925	—	58	2	—	—
78452	61910	56150	328	31823	232	83419	39511	111	25316	2086	34,6	24,5
18398	12053	3649	230	18697	65	17303	1488	91	15056	756	—	—
591	646	46	3	294	—	700	8	—	242	39	—	—
1227	546	68	—	1709	—	769	41	—	1507	6	—	—
2727	886	801	6	3495	18	1083	703	1	3400	19	—	—
1536	122	464	1	2231	89	504	359	—	1996	48	—	—
3117	1767	4244	—	108	—	1418	4121	—	58	522	—	—
2078	1069	2855	—	95	2	2406	1582	—	19	14	—	—
2228	879	2626	1	769	—	1516	2019	—	739	1	—	—
1661	118	3010	—	—	—	312	2814	—	—	2	—	—
1952	486	3099	—	141	32	1102	2593	—	60	3	—	—
2945	3778	1905	11	17	—	4285	1370	1	12	43	—	—
3127	5691	212	1	6	12	5857	44	—	—	21	—	—
2036	1782	2040	—	56	—	3052	822	4	—	—	—	—
3341	4448	2051	5	29	—	5306	1207	2	10	8	—	—
2704	963	3448	5	901	—	3122	1598	—	576	21	—	—
2575	2694	1933	15	344	3	4310	679	—	—	—	—	—
2193	2988	1056	4	62	—	3567	492	1	29	21	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	Ludność	
				z zaludnieniem poniżej 500 m.	z zaludnieniem od 500 do 5000	z zaludnieniem powyżej 5000 m.	Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
18	gm. Łosza . . .	—	wieś	34	—	—	34	682	6,2	4269	2066
19	„ Łunna . . .	—	m-ko	36	1	—	37	929	6,3	5911	2846
20	„ Mosty . . .	—	„	23	2	—	25	651	6,8	4488	2189
21	„ Porzecze . .	—	„	44	3	—	47	1145	5,6	6404	3101
22	„ Skidel . . .	—	m-to	63	—	—	63	1000	5,9	5921	2853
23	Wielkie Ejsymonty	—	okol.	39	—	—	39	740	5,7	4246	2028
24	„ Wiercieliszki	—	wieś	42	2	—	44	932	6,2	5842	2801
25	„ Wołpa . . .	—	m-ko	28	2	—	30	837	6,1	5115	2506
26	„ Żydomla . .	—	wieś	38	—	—	38	792	5,5	4367	2158
V.	pow. Kolno . .	1528	m-to	324	19	—	343	9282	6,8	63656	30577
1	m-to Kolno . . .	—	„	—	1	—	1	459	9,7	4494	2096
2	„ Stawiski . .	—	„	—	1	—	1	248	12,0	3017	1406
3	gm. Czerwone .	—	wieś	27	2	—	29	787	7,1	5638	2706
4	„ Gawrychy . .	—	„	37	3	—	40	1062	5,1	6334	3133
5	„ Jedwabne . .	—	os. m.	47	1	—	48	940	7,2	6858	3303
6	„ Łyse	—	wieś	18	3	—	21	1151	5,5	6419	3204
7	„ Mały Płock .	—	„	27	4	—	31	822	7,3	6044	2847
8	„ Przytuły . .	—	„	53	—	—	53	1040	6,3	6643	3237
9	„ Rogieniec . .	—	„	42	—	—	42	676	7,9	5369	2570
10	„ Stawiski . .	—	m-to	47	—	—	47	867	6,9	5926	2795
11	„ Turośl . . .	—	wieś	26	4	—	30	1230	5,9	6914	3280
VI.	pow. Łomża . .	1785	m-to	429	17	2	448	11862	8,5	101865	48952
1	m-to Łomża . .	—	„	—	—	1	1	1127	19,5	22014	10121
2	„ Zambrów .	—	„	—	—	1	1	487	12,6	6160	3090
3	gm. Bożejewo . .	—	wieś	29	1	—	30	737	7,0	5148	2519
4	„ Chlebiotki .	—	„	50	1	—	51	926	6,4	6016	3013
5	„ Długobórz .	—	m-to	51	—	—	51	920	7,2	6669	3223
6	„ Drozdowo .	—	wieś	36	3	—	39	1039	7,9	8187	3856
7	„ Kossaki-Rutki	—	„	51	1	—	52	1052	7,3	7698	3771
8	„ Kupiski . . .	—	„	21	5	—	26	903	7,1	6476	3200
9	„ Lubotyń . .	—	„	23	1	—	24	626	6,6	4176	2023
10	„ Miastkowo .	—	„	38	—	—	38	620	7,3	4560	2239
11	„ Nowogród . .	—	os. m.	—	1	—	1	285	6,5	1856	899
12	„ Puchały . .	—	wieś	37	1	—	38	824	7,6	6289	3024
13	„ Szczepankowo	—	„	37	—	—	37	691	7,4	5103	5103
14	„ Szumowo . .	—	„	20	1	—	21	695	6,4	4435	2163
15	„ Śniadowo . .	—	os. m.	36	1	—	37	563	7,6	4408	2154
16	„ Wizna . . .	—	„	—	1	—	1	367	7,3	2670	1220
VII.	pow. Ostrołęka .	1636	m-to	300	24	1	325	10601	7,0	73836	35490
1	m-to Ostrołęka .	—	„	—	—	1	1	832	11,0	9145	4383
2	gm. Czerwin . .	—	os. m.	41	1	—	42	1039	6,9	7194	3476
3	„ Dylewo . . .	—	wieś	23	3	—	26	985	6,5	6426	3087
4	„ Goworowo .	—	os. m.	29	2	—	31	791	7,4	5924	2767
5	„ Myszyniec .	—	„	11	6	—	17	1241	6,1	7671	3736
6	„ Nakły . . .	—	wieś	24	—	—	24	403	6,0	2449	1165

d	n	o	ś	ć	Na 1 km² przypada mieszk.
Kobiet	w tym wyznania			w tym podało narodowość	
	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
2203	1457	2794	—	18	—	1956	2281	—	14	18	—	—
3065	1870	2652	—	1376	3	3502	1664	1	741	3	—	—
2299	2891	1411	1	185	—	3609	846	—	5	28	—	—
3303	5755	415	9	225	—	4972	830	9	134	459	—	—
3068	742	5124	4	51	—	1395	4465	—	21	40	—	—
2218	2098	2110	1	37	—	2395	1833	1	15	2	—	—
3041	2932	2871	27	5	7	3732	2101	—	1	8	—	—
2609	1967	2202	4	941	1	3697	739	—	675	4	—	—
2209	1282	3054	—	31	—	1549	2812	—	6	—	—	—
33079	57633	125	200	5684	14	58340	2	7	5202	105	41,7	41,7
2398	2269	5	4	2216	—	2334	1	—	2157	2	—	—
1611	1071	1	24	1920	1	1119	—	1	1896	1	—	—
2932	5567	3	35	30	3	5616	—	—	17	5	—	—
3201	6029	32	19	253	1	6117	1	—	178	38	—	—
3555	6037	—	23	797	1	6054	—	6	797	1	—	—
3215	6341	5	—	70	3	6378	—	—	39	2	—	—
3197	5867	15	26	136	—	6001	—	—	29	14	—	—
3406	6548	1	11	83	—	6604	—	—	36	3	—	—
2799	5200	43	34	92	—	5328	—	—	19	22	—	—
3131	5837	10	4	75	—	5889	—	—	26	11	—	—
3634	6867	10	20	12	5	6900	—	—	8	6	—	—
52913	83804	268	758	17001	34	86100	14	289	15262	200	57,1	41,2
11893	12494	95	272	9131	22	13010	4	4	8946	50	—	—
3070	2910	8	24	3216	2	3592	—	—	2563	5	—	—
2629	5043	39	26	39	1	5083	—	1	24	40	—	—
3003	5848	2	—	164	2	5905	1	—	107	3	—	—
3446	6600	9	21	37	2	6615	—	12	34	8	—	—
4331	7587	14	7	577	2	7668	1	—	516	2	—	—
3927	6874	4	10	809	1	6955	—	—	737	6	—	—
3276	6182	8	75	211	—	6318	—	8	145	5	—	—
2153	3905	13	6	252	—	4116	—	—	47	13	—	—
2321	4394	4	5	156	1	4424	—	—	132	4	—	—
957	1294	43	5	514	—	1310	—	—	502	44	—	—
3265	5798	6	50	435	—	6020	—	30	231	8	—	—
2437	4957	9	18	119	—	5019	8	—	75	1	—	—
2272	3966	10	239	220	—	3996	—	234	195	10	—	—
2254	4000	1	—	407	—	4073	—	—	334	1	—	—
1450	1952	3	—	714	1	1996	—	—	674	—	—	—
38346	66942	111	79	6631	73	68814	2	1	4957	62	45,1	39,5
4762	5754	18	21	3352	—	6387	—	—	2749	9	—	—
3718	6837	14	9	334	—	7108	—	—	77	14	—	—
3339	6230	1	—	170	25	6261	—	—	164	1	—	—
3157	4682	2	11	1228	1	4870	—	—	1053	1	—	—
3935	6719	4	21	927	—	6941	—	—	730	—	—	—
1284	2430	5	—	14	—	2429	1	1	14	4	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
7	gm. Nasiadki . .	—	wieś	30	1	—	31	923	5,7	5162	2512
8	,, Piski . . .	—	,,	30	—	—	30	482	7,0	3310	1606
9	,, Rzekuń . .	—	,,	32	3	—	35	1063	7,4	7895	3764
10	,, Szczawin . .	—	,,	25	1	—	26	688	6,6	4558	2168
11	,, Troszyn . .	—	,,	36	2	—	38	846	7,0	5998	2877
12	,, Wach . . .	—	,,	19	5	—	24	1308	6,1	8104	3949
VIII	pow. Ostrów . .	1566	m-to	542	23	1	566	13531	6,9	94457	45072
1	m-to Ostrów . .	—	,,	—	—	1	1	1228	11,0	13425	6151
2	gm. Boguty . . .	—	wieś	67	—	—	67	650	6,4	4185	2039
3	,, Brańszczyk .	—	,,	24	4	—	28	1215	6,0	7332	3430
4	,, Długosiodło .	—	,,	57	1	—	58	1504	6,0	8947	4249
5	,, Dmochy-Glinki	—	os. m.	68	1	—	69	894	7,5	6780	3251
6	,, Jasienica . .	—	wieś	28	4	—	32	787	8,5	6669	3298
7	,, Komorowo .	—	,,	70	2	—	72	1768	6,2	10981	5152
8	,, Nur	—	os. m.	19	1	—	20	695	6,4	4414	2166
9	,, Orło	—	wieś	43	2	—	45	1322	7,0	9207	4439
10	,, Poręba . . .	—	,,	37	6	—	43	1214	5,7	7037	3441
11	,, Szulborze-Koty	—	,,	53	—	—	53	757	6,8	5171	2512
12	,, Warchoły . .	—	os. m.	29	1	—	30	573	6,6	3781	1859
13	Zaręby-Kościelne	—	,,	47	1	—	48	924	7,0	6528	3075
IX.	pow. Sokółka .	2377	m-to	602	16	1	619	15878	5,6	90264	42845
1	m-to Sokółka . .	—	,,	—	—	1	1	872	7,0	6086	2848
2	,, Dąbrowa . .	—	,,	—	1	—	1	565	5,3	3014	1384
3	,, Nowy-Dwór .	—	,,	—	1	—	1	237	5,1	1222	557
4	,, Odelsk . .	—	,,	—	1	—	1	287	4,6	1333	636
5	,, Suchowola .	—	,,	—	1	—	1	408	6,0	2457	1090
6	gm. Czarna-Wieś .	—	wieś	12	—	—	12	127	7,5	956	460
7	,, Dąbrowa . .	—	m-to	50	—	—	50	1711	5,4	9326	4410
8	,, Janów . . .	—	m-ko	47	2	—	49	1291	5,6	7306	3518
9	,, Korycin . .	—	,,	54	1	—	55	1213	6,0	7130	3370
10	,, Kuźnica . .	—	,,	63	3	—	66	1549	5,4	8371	3945
11	,, Nowy-Dwór .	—	m-to	34	—	—	34	632	5,9	3751	1768
12	,, Odelsk . . .	—	wieś	39	1	—	40	1080	5,2	5591	2681
13	,, Sidra . . .	—	m-ko	33	1	—	34	823	5,3	4370	2084
14	,, Sokolany . .	—	wieś	25	1	—	26	668	5,3	3569	1686
15	,, Sokółka . .	—	m-to	71	2	—	73	1573	5,6	8904	4148
16	,, Suchowola .	—	,,	57	—	—	57	1290	6,0	7743	3781
17	,, Szudziałowo .	—	wieś	89	1	—	90	1221	6,0	7243	3557
18	,, Zalesie . . .	—	,,	28	—	—	28	331	5,4	1892	912
X.	pow. Suwałki .	2332	m-to	810	8	1	819	13632	6,4	90116	41845
1	m-to Sejny . . .	—	,,	—	1	—	1	349	6,4	2254	900
2	,, Suwałki . .	—	,,	—	—	1	1	1872	8,9	16780	7526
3	gm. Andrzejewo .	—	wieś	36	—	—	36	349	5,7	1985	936
4	,, Berżniki . .	—	,,	43	—	—	43	547	6,0	3272	1520
5	,, Czostków . .	—	osada	50	—	—	50	498	6,9	3429	1667

d	n	o	ś	ć	Na 1 km² przypada mieszk.
	w tym wyznania			w tym podało narodowość						
Kobiet	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
2650	5115	1	—	—	46	5161	—	—	—	1	—	—
1704	3184	17	1	108	—	3259	—	—	34	17	—	—
4131	7562	36	12	284	1	7785	1	—	98	11	—	—
2390	4530	5	4	19	—	4554	—	—	2	2	—	—
3121	5805	3	—	190	—	5966	—	—	31	1	—	—
4155	8094	5	—	5	—	8098	—	—	5	1	—	—
49385	78238	173	1233	14799	14	83427	23	404	10493	110	60,3	51,7
7274	6551	39	10	6812	13	7991	—	—	5398	36	—	—
2146	4102	22	—	61	—	4138	8	—	38	1	—	—
3892	6960	1	9	362	—	7322	—	—	9	1	—	—
4698	7375	1	489	1082	—	7622	—	395	930	—	—	—
3529	4922	18	8	1832	—	4947	5	—	1814	14	—	—
3371	5835	9	691	134	—	6643	—	9	8	9	—	—
5829	10467	16	1	497	—	10840	—	—	135	6	—	—
2248	3968	—	—	446	—	4279	—	—	135	—	—	—
4768	7972	34	13	1188	—	8720	—	—	464	23	—	—
3596	6683	3	—	351	—	6997	—	—	38	2	—	—
2659	5094	7	1	69	—	5119	1	—	45	6	—	—
1922	3393	6	8	374	—	3774	6	—	—	1	—	—
3453	4916	17	3	1591	1	5035	3	—	1479	11	—	—
47419	72225	9357	31	8413	238	78889	4522	5	6531	317	38,0	35,4
3238	2956	229	7	2821	—	3612	36	—	2321	117	—	—
1630	1717	46	—	1218	—	1751	22	—	1206	35	—	—
655	728	88	4	402	—	1193	8	—	4	17	—	—
697	1165	5	—	163	—	1216	1	—	115	1	—	—
1367	1142	7	1	1262	—	1198	2	—	1251	6	—	—
496	777	116	7	52	4	946	—	1	—	9	—	—
4916	8366	923	—	20	17	8445	863	—	11	7	—	—
3788	6261	16	2	1027	—	6280	2	—	1021	3	—	—
3760	6751	104	3	272	—	6775	44	2	265	44	—	—
4426	7821	621	1	461	7	8142	171	1	35	22	—	—
1983	2950	800	—	1	—	3377	363	—	—	11	—	—
2910	4610	786	—	182	13	5560	22	—	7	2	—	—
2286	2857	1029	—	483	1	3668	431	—	269	2	—	—
1883	3302	267	—	—	—	3568	1	—	—	—	—	—
4756	8752	128	1	—	43	8862	34	—	—	8	—	—
3962	7721	21	1	—	—	7724	15	—	—	4	—	—
3686	3269	3923	3	46	2	4697	2505	—	23	18	—	—
980	1640	248	1	3	—	1875	2	1	3	11	—	—
48271	71039	655	6079	8099	4244	75193	39	1117	5901	7866	35,3	29,8
1354	1517	7	46	661	23	1714	2	12	399	127	—	—
9254	10104	273	491	5747	165	11719	15	54	4804	188	—	—
1049	1905	—	51	3	26	1232	—	12	3	738	—	—
1752	3004	4	12	17	235	2549	6	—	717	—	—	—
1762	2877	6	351	9	186	3413	—	1	9	6	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli z zaludnieniem poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.	Ogółem	Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	Ludność Ogółem	Mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
6	gm. Filipów . . .	—	os. m.	6	1	—	7	395	6,0	2381	1100
7	„ Giby	—	wieś	75	1	—	76	958	5,6	5278	2475
8	„ Huta	—	„	62	—	—	62	833	5,7	4752	2256
9	„ Jeleniewo . .	—	„	51	—	—	51	801	6,0	4822	2235
10	„ Kadaryszki .	—	„	53	—	—	53	702	6,4	4488	2172
11	„ Konlecbór .	—	osada	27	—	—	27	578	6,4	3735	1749
12	„ Krasnopol . .	—	wieś	68	1	—	69	968	6,0	5891	2672
13	„ Krosnowo . .	—	„	41	—	—	41	492	6,0	3009	1449
14	„ Kuków . . .	—	„	65	—	—	65	999	6,2	6199	2954
15	„ Pawłówka . .	—	„	35	—	—	35	570	6,4	3659	1783
16	„ Przerośl . .	—	os. m.	5	2	—	7	296	6,1	1814	820
17	„ Sejwy . . .	—	wieś	54	—	—	54	845	6,0	4938	2238
18	„ Wiżajny . .	—	os. m.	56	1	—	57	699	6,5	4565	2152
19	„ Wólka . . .	—	„	44	1	—	45	614	7,0	4261	1977
20	„ Zaboryszki .	—	osada	39	—	—	39	357	7,3	2604	1264
XI.	**pow. Szczuczyn .**	1640	m-to	325	11	1	337	7863	7,4	58178	27399
1	m-to Szczuczyn .	—	„	—	1	—	1	413	11,0	4502	2049
2	„ Grajewo . .	—	„	—	—	1	1	748	9,8	7346	3357
3	„ Rajgród . .	—	„	—	1	—	1	294	7,3	2163	995
4	gm. Bełda . . .	—	wieś	56	—	—	56	657	6,0	4273	2091
5	„ Białaszewo .	—	„	28	1	—	29	617	6,3	3897	1187
6	„ Bogusze . .	—	„	37	1	—	38	732	6,4	4701	2223
7	„ Grabowo . .	—	„	68	—	—	68	1152	8,0	9237	4361
8	„ Pruska . . .	—	„	27	2	—	29	523	6,7	3506	1692
9	„ Radziłów . .	—	os. m.	23	1	—	24	775	7,3	5690	2643
10	„ Ruda . . .	—	wieś	15	2	—	17	551	6,0	3346	1603
11	„ Szczuczyn .	—	m-to	52	—	—	52	756	7,0	5262	2536
12	„ Wąsosz . . .	—	os. m.	19	2	—	21	645	6,6	4255	1962
XII.	**pow. Wołkowysk**	3892	m-to	1017	24	1	1042	20175	5,7	115261	55664
1	m-to Wołkowysk .	—	„	—	—	1	1	1143	9,7	11100	5459
2	„ Świsłocz . .	—	„	—	1	—	1	356	8,2	2935	1384
3	„ Zelwa . . .	—	„	—	1	—	1	278	7,4	2064	979
4	gm. Biskupice . .	—	„	31	—	—	31	576	6,0	3481	1692
5	„ Izabelin . .	—	wieś	86	1	—	87	830	5,6	4676	2242
6	„ Jałówka . .	—	m-ko	48	3	—	51	1367	5,0	6662	3212
7	„ Krzemienica .	—	wieś	57	5	—	62	1881	5,8	10992	5315
8	„ Łysków . . .	—	m-ko	65	2	—	67	1035	4,8	5049	2337
9	„ Międzyrzecz .	—	wieś	65	—	—	65	869	5,2	4577	2228
10	„ Mścibów . .	—	m-ko	57	3	—	60	1500	5,6	8587	4158
11	„ Piaski . . .	—	„	75	1	—	76	1470	5,6	8276	4013
12	„ Podorosk . .	—	wieś	38	1	—	39	565	5,6	3242	1573
13	„ Porozów . . .	—	m-ko	84	2	—	86	1799	6,0	9017	4265
14	„ Roś	—	„	70	1	—	71	1111	5,0	5594	2760
15	„ Sławatycze .	—	wieś	33	—	—	33	648	4,0	2639	1305
16	„ Święcica . .	—	„	42	—	—	42	714	5,4	3875	1853
17	„ Świsłocz . .	—	m-to	121	1	—	122	1401	5,9	8195	4033
18	„ Tarnopol . .	—	wieś	37	1	—	38	683	5,0	3305	1604
19	„ Tereszki . .	—	„	52	—	—	52	969	5,7	5572	2664
20	„ Zelwa . . .	—	„	23	1	—	24	540	6,0	3218	1555
21	„ Zelzin . . .	—	„	33	—	—	33	440	5,0	2205	1033

d	n	o	ś	ć						Na 1 km² przypada mieszk.	
	w tym wyznania				w tym podało narodowość						
Kobiet	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1281	1819	9	103	280	170	2095	—	8	276	2	—	—
2803	4443	25	—	70	740	4705	—	—	67	506	—	—
2496	4521	37	43	—	151	4724	7	—	—	21	—	—
2587	4097	9	241	198	277	4705	—	—	—	117	—	—
2316	3926	6	532	13	11	4221	—	178	—	89	—	—
1986	3255	18	424	23	15	3718	1	1	14	1	—	—
3219	4538	178	71	79	1025	4513	5	8	14	1351	—	—
1560	2827	14	128	28	12	958	2	84	21	1944	—	—
3245	5168	5	415	1	610	5995	—	—	—	204	—	—
1876	2869	2	500	—	288	3642	—	17	—	—	—	—
994	1390	10	228	185	1	1811	1	—	1	1	—	—
2700	4417	—	77	273	171	3068	—	15	56	1799	—	—
2413	2125	49	2040	350	1	3596	—	727	237	5	—	—
2284	4001	3	100	152	5	4258	—	—	—	3	—	—
1340	2236	—	226	10	132	2557	—	—	—	47	—	—
30779	50561	151	144	7278	44	51031	19	14	6996	118	35,1	32,2
2453	1971	1	20	2506	4	2016	—	—	2484	2	—	—
3989	4405	52	55	2834	—	4475	3	8	2828	32	—	—
1168	1389	23	5	745	1	1567	—	—	577	19	—	—
2182	4237	15	6	15	—	4254	—	—	—	19	—	—
2010	3383	2	1	11	—	3895	—	—	—	2	—	—
2478	4634	8	10	49	—	4647	3	—	49	2	—	—
4876	9174	15	21	19	8	9215	—	5	5	12	—	—
1814	3442	21	12	—	31	3476	5	—	—	25	—	—
3047	4970	7	5	708	—	5003	7	—	678	2	—	—
1743	3335	3	—	8	—	3337	—	1	8	—	—	—
2726	5237	2	—	23	—	5241	—	—	19	2	—	—
2293	3884	2	9	360	—	3905	1	—	348	1	—	—
59597	53308	47954	260	13672	67	80198	23933	25	10704	401	29,6	26,7
5641	4622	1282	40	5130	26	6355	243	2	4360	140	—	—
1551	416	554	2	1959	4	812	185	—	1931	7	—	—
1085	615	124	4	1319	2	641	109	—	1309	5	—	—
1789	2813	606	11	41	10	3185	182	—	2	112	—	—
2434	1673	2524	111	367	1	2407	2064	19	169	17	—	—
3450	2889	3178	5	590	—	6547	68	—	41	6	—	—
5677	10390	478	3	119	2	10824	112	2	39	15	—	—
2712	428	4086	—	530	5	3738	814	—	494	3	—	—
2349	1859	2655	3	60	—	3781	790	—	4	2	—	—
4429	7603	681	3	300	—	7512	774	1	275	25	—	—
4263	3396	3454	10	1409	7	5470	1511	—	1279	16	—	—
1669	410	2660	1	171	—	897	2239	—	101	5	—	—
4752	5389	2808	—	820	—	7017	1665	—	332	2	—	—
2834	1786	3317	60	451	—	4313	1148	—	129	4	—	—
1334	116	2507	—	16	—	2090	539	—	9	1	—	—
2022	1779	2091	—	5	—	3236	638	—	—	1	—	—
4162	2218	5740	1	236	—	4068	3954	—	165	8	—	—
1701	346	2940	—	19	—	739	2562	—	4	—	—	—
2908	3865	1693	1	13	—	4672	884	1	4	11	—	—
1663	519	2653	1	35	10	515	2649	—	35	19	—	—
1172	176	1923	4	102	—	1379	802	—	22	2	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli z zaludnieniem poniżej 500 m.	Ilość osiedli z zaludnieniem od 500 do 5000	Ilość osiedli z zaludnieniem powyżej 5000 m.	Ilość osiedli Ogółem	Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	Ludność Ogółem	Ludność Mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
XIII	pow. Wysokie-Mazowieckie	1371	m-to	461	6	—	467	10260	6,9	70975	34406
1	m-to Wysokie-Mazowieckie	—	„	—	1	—	1	316	11,3	3214	1532
2	„ Sokoły	—	„	—	1	—	1	273	8,0	2207	1025
3	„ Tykocin	—	„	—	1	—	1	391	7,6	2993	1407
4	gm. Klukowo	—	wieś	65	1	—	66	1384	7,0	9448	4584
5	Kowalewszczyzna	—	„	28	—	—	28	734	6,0	5016	2517
6	gm. Piekuty	—	„	47	—	—	47	914	6,5	5965	2916
7	„ Piszczaty	—	„	45	—	—	45	827	6,2	5163	2493
8	„ Poświętne	—	„	65	1	—	66	1321	7,6	10033	4848
9	„ Sokoły	—	m-to	53	—	—	53	857	6,0	5046	2459
10	„ Stelmachowo	—	wieś	25	1	—	26	693	7,0	4815	2422
11	„ Szepietowo	—	„	74	—	—	74	1419	6,7	9572	4609
12	Wysok.-Mazowiec.	—	m-to	59	—	—	59	1131	6,6	7503	3594
	Województwo **Warszawskie**	29310	m-to	13563	326	35	13924	238734	8,8	2112798	1011140
I.	pow. Błonie	1079	m-to	601	12	4	617	11616	9,9	115594	54438
1	m-to Grodzisk	—	„	—	—	1	1	1045	10,7	11254	5157
2	„ Błonie	—	„	—	—	1	1	318	16,0	5337	2436
3	„ Mszczonów	—	„	—	—	1	1	351	14,0	5014	2449
4	„ Żyrardów	—	„	—	—	1	1	801	26,6	21336	9432
5	gm. Grodzisk	—	„	85	—	—	85	817	7,4	6090	2986
6	„ Guzów	—	wieś	33	1	—	34	655	7,8	5158	2529
7	„ Helenów	—	„	46	1	—	47	868	9,1	7971	3724
8	„ Kaski	—	„	26	4	—	30	1027	6,8	7064	3421
9	Letnisk. Milanówek	—	letn.	—	1	—	1	330	6,6	2193	877
10	gm. Młochów	—	wieś	76	1	—	77	972	7,8	7627	3726
11	„ Pass	—	„	63	—	—	63	552	9,0	5020	2453
12	„ Piekary	—	„	64	—	—	64	656	8,4	5276	2638
13	„ Radziejowice	—	„	61	—	—	61	798	7,7	6190	3031
14	„ Radzików	—	„	78	2	—	80	839	10,3	8680	4120
15	„ Skuły	—	„	54	—	—	54	787	6,9	5433	2650
16	„ Wiskitki	—	„	—	1	—	1	307	9,1	2785	1245
17	„ Żyrardów	—	m-to	15	1	—	16	493	6,4	3166	1564
II.	pow. Ciechanów	1229	m-to	584	1	1	586	7664	8,9	68398	32340
1	m-to Ciechanów	—	„	—	—	1	1	899	13,3	11977	5448
2	gm. Bartoldy	—	wieś	56	—	—	56	465	7,0	3397	1660
3	„ Golymin	—	„	59	—	—	59	536	9,0	4826	2331
4	„ Grudusk	—	„	53	—	—	53	667	8,0	5368	2582
5	„ Młock	—	„	74	1	—	75	1087	7,4	8134	3836
6	„ Nażewo	—	„	58	—	—	58	682	8,6	5908	2830
7	„ Ojrzeń	—	„	40	—	—	40	461	7,9	3680	1797
8	„ Opinogóra	—	„	38	—	—	38	464	8,7	4077	1939
9	„ Regimin	—	„	102	—	—	102	1124	8,4	9403	4395
10	„ Sońsk	—	„	58	—	—	58	764	8,6	6585	3087
11	„ Zalesie	—	„	46	—	—	46	515	9,7	5043	2435

d	n	o	ś	ć	Na 1 km² przypada mieszk.

Kobiet	w tym wyznania					w tym podało narodowość					Na 1 km² przypada mieszk.	
	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską lub rosyjską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
36569	62002	740	81	8114	30	63263	334	9	7157	212	51,7	51,7
1582	1308	6	2	1898	—	1379	5	—	1825	5	—	—
1182	637	4	1	1558	7	647	5	—	1547	8	—	—
1586	1527	1	4	1461	—	1607	—	3	1382	1	—	—
4864	8060	135	12	1239	2	8371	68	1	969	39	—	—
2499	4898	36	2	80	—	4951	26	—	32	7	—	—
3049	5655	124	1	185	—	5816	26	—	67	26	—	—
2670	4997	10	4	152	—	5021	7	3	130	2	—	—
5185	9029	175	53	764	12	9253	92	2	639	47	—	—
2587	4989	10	1	1	45	5000	2	—	39	5	—	—
2393	4725	52	—	26	12	4756	17	—	18	24	—	—
4963	9171	136	—	262	3	9339	64	—	143	26	—	—
3909	7006	51	1	444	1	7093	22	—	366	22	—	—
1101658	1802427	—	87427	203358	19586	1898112	—	47384	163646	3656	72,1	59,2
61156	99457	—	3037	10670	2430	109398	—	338	5616	242	107,1	67,3
6097	8288	—	155	2756	55	9545	—	10	1658	41	—	—
2901	3824	—	74	1262	177	4873	—	4	458	2	—	—
2565	2781	—	45	2188	—	4017	—	9	988	—	—	—
11904	16844	—	1772	2547	173	19379	—	263	1608	86	—	—
3104	6012	—	36	27	15	6073	—	5	11	1	—	—
2629	5041	—	116	—	1	5135	—	23	—	—	—	—
4247	7701	—	162	79	29	7934	—	12	3	22	—	—
3643	7061	—	1	—	2	7061	—	—	—	3	—	—
1316	2002	—	90	37	64	2137	—	1	10	45	—	—
3901	7089	—	51	474	13	7495	—	4	107	21	—	—
2567	4835	—	37	—	148	5007	—	—	—	13	—	—
2638	5145	—	113	—	18	5274	—	—	—	2	—	—
3159	6127	—	43	2	18	6187	—	—	2	1	—	—
4560	6783	—	40	302	1555	8476	—	—	201	3	—	—
2783	5217	—	29	45	142	5424	—	1	6	2	—	—
1540	1717	—	117	951	—	2219	—	2	564	—	—	—
1602	2990	—	156	—	20	3162	—	4	—	—	—	—
36058	61726	—	1421	4846	405	62413	—	1388	4477	120	55,6	45,9
6529	7518	—	37	4403	19	7787	—	2	4186	2	—	—
1737	3387	—	—	9	1	3391	—	—	5	1	—	—
2495	4751	—	1	73	1	4817	—	—	9	—	—	—
2786	5367	—	—	1	—	5368	—	—	—	—	—	—
4298	7004	—	921	135	71	7067	—	931	135	1	—	—
3078	5867	—	14	24	3	5896	—	6	5	1	—	—
1883	3064	—	400	17	199	3242	—	433	5	—	—	—
2138	4061	—	3	13	—	4066	—	—	11	—	—	—
5008	9377	—	4	16	6	9375	—	4	14	10	—	—
3498	6449	—	34	97	5	6491	—	6	81	4	—	—
2608	4881	—	7	55	100	4910	—	6	26	101	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli z zaludnieniem poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.	Ogółem	Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	Ludność Ogółem	Mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
III.	pow. Gostynin	1146	m-to	620	6	2	628	10313	8,1	84815	40898
1	m-to Gostynin	—	„	—	—	1	1	567	11,7	6684	3100
2	„ Gąbin	—	„	—	—	1	1	475	12,1	5777	2757
3	gm. Czermno	—	wieś	20	1	—	21	545	6,5	3545	1743
4	„ Dobrzyków	—	„	47	—	—	47	693	6,4	4478	2149
5	„ Duninów	—	„	83	—	—	83	1007	7,0	7089	3356
6	„ Kiernozia	—	„	40	—	—	40	531	8,5	4526	2226
7	„ Lucień	—	„	50	—	—	50	561	7,1	3981	1972
8	„ Łąck	—	„	38	1	—	39	1100	7,0	7655	3689
9	„ Pacyna	—	„	63	—	—	63	880	9,0	7957	3933
10	„ Rataje	—	„	79	—	—	79	931	8,1	7590	3702
11	„ Sanniki	—	„	12	2	—	14	594	9,8	5852	2846
12	„ Skrzany	—	„	49	—	—	49	457	8,7	4004	1966
13	„ Słubiec	—	„	42	2	—	44	890	7,2	6464	3075
14	„ Szczawin	—	„	97	—	—	97	1082	8,5	9213	4384
IV.	pow. Grójec	1670	m-to	1045	12	3	1060	13776	9,2	127058	61532
1	m-to Grójec	—	„	—	—	1	1	343	24,4	8375	4016
2	„ Góra Kalwarja	—	„	—	—	1	1	307	17,9	5496	2535
3	„ Mogielnica	—	„	—	—	1	1	332	16,0	5316	2613
4	„ Warka	—	„	—	1	—	1	302	14,2	4306	2031
5	gm. Belsk	—	wieś	64	—	—	64	631	9,1	5779	2835
6	„ Błędów	—	„	58	1	—	59	804	8,8	7093	3394
7	„ Borowe	—	„	28	3	—	31	813	7,8	6353	3012
8	„ Czersk	—	„	102	—	—	102	950	7,2	6915	3402
9	„ Drwalew	—	„	67	—	—	67	694	7,3	5133	2499
10	„ Jasieniec	—	„	43	—	—	43	571	9,1	5216	2481
11	„ Jazgarzew	—	„	54	—	—	54	610	8,0	4885	2420
12	„ Kąty	—	„	63	1	—	64	919	7,7	7112	3422
13	„ Kobylin	—	„	72	—	—	72	579	10,4	6048	2926
14	„ Komorniki	—	„	74	1	—	75	1043	9,0	9479	4635
15	„ Konary	—	„	43	—	—	43	526	7,0	3674	1796
16	„ Konie	—	„	90	—	—	90	671	9,1	6150	2982
17	„ Lechanice	—	„	46	—	—	46	538	7,9	4259	2059
18	„ Liple	—	„	60	1	—	61	560	8,9	4874	2476
19	„ Nowa-Wieś	—	„	42	—	—	42	571	8,1	4661	2283
20	„ Promna	—	„	38	1	—	39	639	7,2	4650	2248
21	„ Rykały	—	„	42	3	—	45	709	9,0	6300	3005
22	„ Wągrodno	—	„	59	—	—	59	664	7,0	4984	2462
V.	pow. Kutno	916	m-to	565	9	2	576	8579	11,6	99403	47933
1	m-to Kutno	—	„	—	—	1	1	831	19,2	15976	7456
2	„ Żychlin	—	„	—	—	1	1	422	19,1	7098	3280
3	gm. Błonie	—	wieś	23	2	—	25	464	12,9	6001	2905
4	„ Dąbrowice	—	„	14	1	—	15	589	7,5	4466	2172
5	„ Krośniewice	—	„	68	1	—	69	924	11,3	10453	5081
6	„ Krzyżanówek	—	„	64	—	—	64	628	9,1	5721	2847
7	„ Kutno	—	m-to	48	2	—	50	605	11,7	7084	3491
8	„ Łanięta	—	wieś	39	—	—	39	555	10,0	5565	2618

d	n	o	ś	ć						Na 1 km² przypada mieszk.	
	w tym wyznania					w tym podało narodowość					
Kobiet	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską lub rosyjską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
43917	69190	—	9277	5548	800	74085	—	5865	4809	56	68,3	45,7
3584	4247	—	588	1831	18	4756	—	218	1701	9	—	—
3020	2952	—	239	2564	22	3286	—	111	2377	3	—	—
1802	1584	—	1467	157	337	1910	—	1497	132	6	—	—
2329	3196	—	1232	42	8	3394	—	1079	5	—	—	—
3733	5749	—	1245	80	15	6445	—	593	33	18	—	—
2300	4180	—	60	284	2	4398	—	13	115	—	—	—
2009	3357	—	615	—	9	3681	—	298	—	2	—	—
3966	7254	—	318	64	19	7550	—	72	25	8	—	—
4024	7375	—	343	16	223	7886	—	64	6	1	—	—
3888	7067	—	451	44	28	7328	—	218	40	4	—	—
3006	4763	—	703	381	5	4830	—	692	330	—	—	—
2038	3236	—	767	—	1	3776	—	228	—	—	—	—
3389	5564	—	732	69	99	6981	—	437	45	1	—	—
4829	8666	—	517	16	14	8864	—	345	—	4	—	—
65526	107642	—	2612	16379	425	113187	—	202	13552	117	76,1	64,5
4359	3337	—	95	4922	21	4068	—	9	4283	15	—	—
2961	2416	—	110	2961	9	3121	—	5	2361	9	—	—
2703	2592	—	1	2722	1	2644	—	—	2672	—	—	—
2275	1944	—	175	2176	11	2702	—	35	1569	—	—	—
2944	5711	—	1	66	1	5756	—	—	22	1	—	—
3699	5877	—	381	823	12	6524	—	32	525	12	—	—
3341	6225	—	—	122	6	6245	—	—	104	4	—	—
3513	6705	—	180	23	7	6872	—	27	7	9	—	—
2634	4840	—	183	44	66	5103	—	6	19	5	—	—
2735	5076	—	13	124	3	5190	—	—	24	2	—	—
2465	4783	—	99	—	3	4869	—	15	—	1	—	—
3690	6537	—	479	96	—	7011	—	13	88	—	—	—
3122	5772	—	40	228	8	5858	—	—	183	7	—	—
4844	7959	—	9	1483	28	8199	—	—	1278	2	—	—
1878	3472	—	177	24	1	3613	—	37	24	—	—	—
3168	5455	—	414	87	194	6092	—	6	49	3	—	—
2200	4154	—	—	66	39	4180	—	3	38	38	—	—
2398	4839	—	22	10	3	4855	—	6	10	3	—	—
2378	4399	—	200	55	7	4636	—	3	19	3	—	—
2402	4552	—	—	97	1	4600	—	—	49	1	—	—
3295	6061	—	9	229	1	6086	—	—	213	1	—	—
2522	4936	—	24	21	3	4963	—	5	15	1	—	—
51470	86427	—	1476	11101	399	89833	—	335	9144	91	108,5	83,3
8520	8983	—	180	6784	29	10363	—	6	5600	7	—	—
3818	4353	—	42	2701	2	4990	—	—	2108	—	—	—
3096	5731	—	146	39	85	5995	—	3	—	3	—	—
2294	3885	—	397	184	—	4004	—	301	161	—	—	—
5372	8995	—	91	1269	98	9180	—	9	1240	24	—	—
2874	5653	—	40	27	1	5699	—	—	20	2	—	—
3593	7028	—	42	13	1	7082	—	—	2	—	—	—
2947	5552	—	1	12	—	5565	—	—	—	—	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem				
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.				Ogółem	Mężczyzn
1	2	3	3	5	6	7	8	9	10	11	12
9	gm. Oporów . .	—	wieś	40	—	—	40	419	10,8	4566	2242
10	„ Plecka Dąbrowa	—	„	49	—	—	49	636	8,2	5274	2587
11	„ Rdutów . .	—	„	41	—	—	41	453	12,0	5411	2622
12	„ Sójki . . .	—	„	67	1	—	68	714	12,5	8974	4410
13	„ Wojszyce . .	—	„	53	—	—	53	670	9,0	6053	3002
14	„ Żychlin . .	—	m-to	59	2	—	61	659	10,2	6761	3220
VI.	pow. Lipno . .	1565	m-to	655	11	1	667	10834	8,6	93418	44655
1	m-to Lipno . .	—	„	—	—	1	1	617	13,7	8467	3992
2	„ Dobrzyń n/Wisłą	—	„	—	1	—	1	282	9,5	2693	1268
3	gm. Bobrowniki .	—	wieś	53	1	—	54	651	6,8	4486	2117
4	„ Chalin . . .	—	„	46	—	—	46	522	9,2	4829	2329
3	„ Czarne . . .	—	„	39	—	—	39	746	7,3	5510	2624
6	„ Dobrzejowice	—	„	38	1	—	39	697	8,0	5623	2700
7	„ Jastrzębie . .	—	„	28	—	—	28	365	9,5	3503	1685
8	„ Kikoł . . .	—	„	30	2	—	32	644	8,9	5772	2730
9	„ Kłokock . .	—	„	28	—	—	28	444	7,4	3312	1611
10	„ Ligowo . . .	—	„	39	—	—	39	509	7,6	3909	1788
11	„ Mazowsze . .	—	„	32	—	—	32	677	9,1	6205	3015
12	„ Nowogród . .	—	„	37	2	—	39	646	7,8	5038	2493
13	„ Obrowo . . .	—	„	37	2	—	39	659	7,7	5132	2450
14	„ Oleszno . .	—	„	36	—	—	36	447	9,4	4209	2013
15	„ Ossówka . .	—	„	47	—	—	47	553	8,8	4865	2348
16	„ Skępe . . .	—	„	69	—	—	69	1035	8,1	8398	4054
17	„ Szpetal . . .	—	„	69	1	—	70	960	8,5	8243	3904
18	„ Tłuchowo . .	—	„	27	1	—	28	380	8,4	3224	1534
VII.	pow. Łowicz . .	1269	m-to	332	45	1	378	12522	7,6	94796	46676
1	m-to Łowicz . .	—	„	—	—	1	1	1016	15,5	15807	7477
2	gm. Bęków . . .	—	wieś	23	8	—	31	1477	6,4	9518	4761
3	„ Bielawy . .	—	„	67	2	—	69	1196	8,3	9943	4871
4	„ Bolimów . .	—	„	34	2	—	36	542	8,7	4738	2312
5	„ Dąbkowice . .	—	„	37	9	—	46	2017	6,0	12109	6023
6	„ Jeziorko . .	—	„	35	5	—	40	1631	6,8	11068	5549
7	„ Kompina . .	—	„	19	5	—	24	1221	6,7	8218	4103
8	„ Lubianków .	—	„	57	2	—	59	887	7,2	6365	3160
9	„ Łyszkowice .	—	„	27	10	—	37	1902	6,6	12546	6161
10	„ Nieborów . .	—	„	33	2	—	35	643	7,0	4484	2259
VIII	pow. Maków . .	1153	m-to	384	4	1	389	7643	7,6	58303	27724
1	m-to Maków . .	—	„	—	—	1	1	440	14,0	6198	2816
2	„ Różan . .	—	„	—	1	—	1	356	9,2	3285	1502
3	gm. Karniewo . .	—	wieś	51	—	—	51	659	9,1	6145	2959
4	„ Krasnosielc .	—	„	60	2	—	62	1176	7,6	9028	4314
5	„ Perzanowo .	—	„	33	1	—	34	793	6,1	4898	2342
6	„ Płoniawy . .	—	„	55	—	—	55	850	7,0	5969	2874
7	„ Sielc . . .	—	„	51	—	—	51	963	6,1	5933	2795
8	„ Sieluń . . .	—	„	43	—	—	43	668	6,5	4373	2074
9	„ Śmrock . . .	—	„	40	—	—	40	756	7,4	5655	2738
10	„ Sypniewo . .	—	„	51	—	—	51	982	6,9	6819	3310

d	n	o	ś	ć						Na 1 km² przypada mieszk.	
Kobiet	w tym wyznania					w tym podało narodowość					przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską lub rosyjską	niem.	żydowską	inną		
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
2324	4547	—	15	—	4	4562	—	—	—	4	—	—
2687	5250	—	13	10	1	5274	—	—	—	—	—	—
2789	5162	—	79	6	164	5367	—	—	6	38	—	—
4564	8576	—	394	—	4	8958	—	13	—	3	—	—
3051	6033	—	7	5	8	6040	—	3	—	10	—	—
3541	6679	—	29	51	2	6754	—	—	7	—	—	—
48763	72799	—	15630	4795	194	77706	—	11311	4318	83	59,7	54,2
4475	5298	—	687	2443	39	5913	—	164	2379	11	—	—
1425	1880	—	34	775	4	1924	—	13	753	3	—	—
2369	2527	—	1942	11	6	2730	—	1756	—	—	—	—
2500	4514	—	291	9	15	4722	—	95	7	5	—	—
2886	4141	—	1339	21	9	4416	—	1089	—	5	—	—
2923	4409	—	790	398	26	4630	—	594	388	11	—	—
1818	3199	—	279	24	1	3410	—	68	24	1	—	—
3042	4513	—	958	297	4	4808	—	682	281	1	—	—
1701	1821	—	1475	15	1	2063	—	1233	15	1	—	—
2121	3263	—	633	11	2	3332	—	567	10	—	—	—
3190	5183	—	938	62	22	5360	—	821	21	3	—	—
2545	4921	—	83	23	11	5023	—	1	13	1	—	—
2682	4012	—	1096	14	10	4360	—	770	—	2	—	—
2196	3786	—	416	—	7	4115	—	88	—	6	—	—
2517	3213	—	1627	9	16	3704	—	1129	9	23	—	—
4344	6853	—	1230	315	—	7397	—	724	277	—	—	—
4339	6669	—	1275	285	14	7094	—	1020	125	4	—	—
1690	2597	—	537	83	7	2705	—	497	16	6	—	—
48120	87328	—	1169	5722	577	89774	—	330	4606	86	78,2	62,1
8330	10803	—	230	4517	257	11603	—	19	4172	13	—	—
4757	9450	—	5	10	53	9514	—	—	—	4	—	—
5072	9482	—	68	356	37	9712	—	—	192	39	—	—
2426	4466	—	9	261	2	4676	—	—	61	1	—	—
6086	11945	—	79	8	77	12101	—	—	8	—	—	—
5519	10924	—	99	25	20	11060	—	7	—	1	—	—
4115	7962	—	217	—	39	8183	—	32	—	3	—	—
3205	6276	—	65	—	24	6294	—	53	—	18	—	—
6385	11736	—	235	545	30	12309	—	59	173	5	—	—
2225	4284	—	162	—	38	4322	—	160	—	2	—	—
30579	51255	—	274	6667	107	52668	—	143	5448	44	50,6	45,1
3382	2820	—	6	3369	3	3010	—	—	3187	1	—	—
1783	1624	—	6	1646	9	2064	—	—	1213	8	—	—
3186	6034	—	1	90	20	6046	—	—	78	21	—	—
4714	8026	—	19	971	12	8286	—	—	737	5	—	—
2556	4667	—	199	31	1	4733	—	142	22	1	—	—
3095	5873	—	3	84	9	5940	—	—	24	5	—	—
3138	5871	—	14	—	48	5917	—	1	15	—	—	—
2299	4230	—	7	133	3	4326	—	—	46	1	—	—
2917	5434	—	19	202	—	5603	—	—	52	—	—	—
3509	6676	—	—	141	2	6743	—	—	74	2	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	Ludność	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
IX	pow. Mińsk-Mazowiecki	1272	m-to	628	14	2	644	12249	7,8	95897	45840
1	m-to Mińsk-Mazowiecki	—	„	—	—	1	1	843	12,4	10518	4716
2	„ Kałuszyn	—	„	—	—	1	1	358	17,1	6122	2873
3	gm. Cegłów	—	wieś	22	3	—	25	701	7,2	5106	2362
4	„ Chrościce	—	„	16	—	—	16	347	6,3	2218	1126
5	„ Dębe-Wielkie	—	„	47	—	—	47	760	6,7	5146	2432
6	„ Glinianka	—	„	57	1	—	58	853	6,7	5735	2810
7	„ Iwowe	—	„	16	—	—	16	484	6,8	3208	1571
8	„ Jakubów	—	„	43	—	—	43	703	7,2	5121	2533
9	„ Kołbiel	—	„	43	1	—	44	1062	7,2	7695	3743
10	„ Kuflew	—	„	52	5	—	57	1313	6,7	8897	4203
11	„ Latowicz	—	„	—	1	—	1	285	7,6	2180	1015
12	„ Ładzyń	—	„	47	—	—	47	519	7,1	3722	1846
13	„ Łukowiec	—	„	67	—	—	67	1080	7,0	7520	3674
14	„ Mińsk	—	„	83	—	—	83	922	7,6	7071	3347
15	„ Rudzienko	—	„	61	1	—	62	905	7,5	6844	3320
16	„ Siennica	—	„	74	1	—	75	840	8,0	6716	3247
17	„ Stanisławów	—	„	—	1	—	1	274	7,5	2078	1022
X	pow. Mława	1488	m-to	520	18	1	539	10316	8,6	88860	41984
1	m-to Mława	—	„	—	—	1	1	1326	12,8	17003	7911
2	gm. Dąbrowa	—	wieś	38	1	—	39	725	6,6	4820	2288
3	„ Dębsk	—	„	56	—	—	56	572	8,4	4855	2346
4	„ Kosiny	—	„	18	—	—	18	340	8,4	2876	1373
5	„ Mława	—	„	49	—	—	49	705	7,8	5558	2669
6	„ Mostowo	—	„	35	1	—	36	683	8,6	5872	2827
7	„ Niechłonin	—	„	13	2	—	15	558	6,7	3779	1841
8	„ Ratowo	—	„	47	1	—	48	633	8,1	5164	2436
9	„ Rozwozin	—	„	45	2	—	47	810	8,0	6549	3024
10	„ Stupsk	—	„	48	1	—	49	626	8,7	5491	2611
11	„ Szczepkowo	—	„	50	—	—	50	507	8,5	4335	1986
12	„ Turza	—	„	40	2	—	42	933	7,0	6610	3088
13	„ Unierzysz	—	„	33	2	—	35	579	8,7	5041	2382
14	„ Zielona	—	„	26	4	—	30	697	8,4	5858	2803
15	„ Zieluń	—	„	22	2	—	24	622	8,1	5049	2399
XI.	pow. Nieszawa	1296	m-to	786	17	1	804	11596	8,7	101937	48712
1	m-to Aleksandrów	—	„	—	—	1	1	843	9,7	8193	3798
2	„ Ciechocinek	—	„	—	1	—	1	339	7,2	2451	1062
3	„ Nieszowa	—	„	—	1	—	1	278	8,5	2381	1076
4	„ Radziejów	—	„	—	1	—	1	320	9,8	3164	1449
5	gm. Bąrkowo	—	wieś	71	—	—	71	732	9,0	6603	3269
6	„ Boguszyce	—	„	104	—	—	104	874	7,9	7097	3413
7	„ Byłoń	—	„	63	—	—	63	607	8,9	5456	2627
8	„ Czamanin	—	„	66	—	—	66	837	7,9	6639	3165
9	„ Lubaniec	—	„	64	—	—	64	842	8,6	7249	3486

d	n	o	ś	ć	Na 1 km² przypada mieszk.
Kobiet	w tym wyznania			w tym podało narodowość	
	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską lub rosyjską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
50057	76384	—	840	14031	4642	83950	—	376	11457	114	75,4	62,3
5802	6249	—	33	4130	106	7450	—	12	3019	37	—	—
3249	1072	—	4	5033	13	1398	—	—	4722	2	—	—
2744	2743	—	167	145	2051	4864	—	146	91	5	—	—
1092	1905	—	1	48	264	2178	—	—	35	5	—	—
2714	5021	—	1	114	10	5052	—	1	92	1	—	—
2925	5583	—	11	96	45	5660	—	3	69	3	—	—
1637	3169	—	—	14	25	3193	—	—	14	1	—	—
2588	4656	—	1	87	377	5065	—	—	45	11	—	—
3952	6397	—	143	1145	10	6534	—	41	1117	3	—	—
4694	7688	—	90	928	191	8079	—	68	723	27	—	—
1165	1763	—	—	416	1	1977	—	—	202	1	—	—
1876	3644	—	24	36	18	3713	—	—	9	—	—	—
3846	7284	—	1	174	61	7432	—	—	82	6	—	—
3724	6511	—	293	79	188	6950	—	88	28	5	—	—
3524	5733	—	50	459	602	6460	—	—	378	6	—	—
3469	5383	—	21	632	680	6074	—	17	624	1	—	—
1056	1583	—	—	495	—	1871	—	—	207	—	—	—
46876	80233	—	592	7941	94	81049	—	87	7677	47	59,7	48,3
9092	10901	—	152	5923	27	11191	—	3	5792	17	—	—
2532	4539	—	268	12	1	4808	—	—	12	—	—	—
2509	4832	—	2	8	13	4838	—	—	2	15	—	—
1503	2873	—	—	—	3	2873	—	—	—	3	—	—
2889	5548	—	3	—	7	5557	—	1	—	—	—	—
3045	5218	—	27	621	6	5255	—	16	601	—	—	—
1938	3773	—	3	2	1	3778	—	—	—	1	—	—
2728	4777	—	79	303	5	4833	—	28	303	—	—	—
3525	6529	—	—	15	5	6537	—	—	7	5	—	—
2880	5482	—	—	8	1	5488	—	—	2	1	—	—
2349	4331	—	4	—	—	4335	—	—	—	—	—	—
3522	6583	—	11	8	8	6599	—	—	8	3	—	—
2659	4378	—	43	607	13	4434	—	39	568	—	—	—
3055	5808	—	—	49	1	5814	—	—	42	2	—	—
2650	4661	—	—	385	3	4709	—	—	340	—	—	—
53275	88422	—	8846	4272	447	92527	—	6101	3136	223	78,7	72,3
4395	6853	—	197	977	166	7312	—	35	734	112	—	—
1389	1552	—	108	769	22	2219	—	13	208	11	—	—
1305	1977	—	122	262	20	2160	—	35	176	10	—	—
1715	2523	—	27	599	15	2582	—	10	560	12	—	—
3334	5816	—	773	—	14	6179	—	417	—	7	—	—
3684	5900	—	1141	30	26	6282	—	786	18	11	—	—
2829	4996	—	453	—	7	5028	—	428	—	—	—	—
3474	6217	—	417	2	3	6560	—	76	—	3	—	—
3763	6317	—	923	—	9	6352	—	891	—	6	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.	Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
10	gm. Osięciny . .	—	wieś	77	1	—	78	826	11,1	9183	4387
11	„ Piotrków . .	—	„	56	8	—	64	884	8,7	7767	3667
12	„ Raciążek . .	—	„	16	3	—	19	775	7,1	5571	2699
13	„ Radziejów .	—	m-to	35	—	—	35	373	10,4	3899	1886
14	„ Ruszkowo .	—	wieś	56	—	—	56	811	7,7	6250	2977
15	„ Sędzin . . .	—	„	72	1	—	73	864	9,7	8482	4161
16	„ Służewo . .	—	„	38	1	—	39	652	8,1	5344	2599
17	„ Straszewo .	—	„	68	—	—	68	739	8,4	6258	2991
XII.	pow. **Płock** . .	1438	m-to	752	10	1	763	9978	11,0	109751	51997
1	m-to Płock . . .	—	„	—	—	1	1	1126	22,8	25752	11677
2	„ Wyszogród .	—	„	—	1	—	1	346	11,2	4297	2034
3	gm. Bielino . .	—	wieś	29	1	—	30	538	8,3	4413	2166
4	„ Brudzeń . .	—	„	70	—	—	70	675	8,4	5744	2765
5	„ Brwilno . .	—	„	63	2	—	65	988	8,7	8637	4178
6	„ Drobin . . .	—	„	66	1	—	67	679	10,6	7232	3395
7	„ Kleniewo . .	—	„	63	1	—	64	749	8,6	6461	3034
8	„ Lelice . . .	—	„	33	—	—	33	213	11,3	2424	1149
9	„ Łubki . . .	—	„	37	—	—	37	397	10,1	4013	1953
10	„ Majki . . .	—	„	49	—	—	49	358	10,8	3877	1840
11	„ Mąkolin . .	—	„	36	1	—	37	630	10,4	6580	3180
12	„ Ramutówko .	—	„	50	—	—	50	654	8,5	5593	2640
13	„ Rębowo . .	—	„	24	1	—	25	435	7,4	3227	1632
14	„ Rogozino . .	—	„	49	1	—	50	685	8,7	5984	2895
15	„ Staroźreby .	—	„	78	1	—	79	617	9,1	6034	2818
16	„ Święcice . .	—	„	55	—	—	55	567	10,8	6170	3051
17	„ Żągoty . . .	—	„	50	—	—	50	321	10,3	3313	1590
XIII	pow. **Płońsk** . .	1327	m-to	629	7	1	637	7425	10,0	74426	35791
1	m-to Płońsk . .	—	„	—	—	1	1	493	18,7	9220	4270
2	gm. Błędówko . .	—	wieś	41	—	—	41	375	8,9	3345	1651
3	„ Modzelc . .	—	„	63	4	—	67	695	8,9	6216	2985
4	„ Naruszewo .	—	„	66	—	—	66	701	10,0	7005	3343
5	„ Sarbiewo . .	—	„	59	—	—	59	711	8,8	6286	3026
6	„ Sarnowo . .	—	„	35	—	—	35	335	10,5	3545	1711
7	„ Sielce . . .	—	„	39	1	—	40	622	9,5	5953	2853
8	„ Sochocin . .	—	„	85	1	—	86	937	9,1	8611	4086
9	„ Stróżęcin . .	—	„	69	—	—	69	507	9,5	4827	2299
10	„ Szumlin . .	—	„	32	—	—	32	530	8,0	4259	2130
11	„ Wójty-Zamoście	—	„	51	—	—	51	355	10,6	3765	1795
12	„ Wychódź . .	—	„	40	1	—	41	546	9,1	5013	2431
13	„ Załuski . . .	—	„	49	—	—	49	618	10,3	6381	3211
XIV	pow. **Przasnysz** .	1397	m-to	420	6	1	427	7600	7,4	56312	26686
1	m-to Przasnysz .	—	„	—	—	1	1	453	13,2	6001	2757
2	„ Chorzele . .	—	„	—	1	—	1	339	7,2	2454	1118
3	gm. Baranowo . .	—	wieś	39	1	—	40	891	6,2	5575	2671
4	„ Chojnowo . .	—	„	63	—	—	63	599	8,5	5088	2488

d	n	o	ś	ć	Na 1 km² przypada mieszk.
	w tym wyznania			w tym podało narodowość	
Kobiet	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską lub rosyjską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
4796	8673	—	36	469	5	8728	—	20	432	3	—	—
4100	5378	—	1516	823	50	5562	—	1435	768	2	—	—
2872	4429	—	1057	67	18	4911	—	590	63	7	—	—
2013	3895	—	3	—	1	3898	—	—	—	1	—	—
3273	5400	—	829	6	15	5683	—	560	2	5	—	—
4321	8423	—	36	—	23	8453	—	21	—	8	—	—
2745	4660	—	369	268	47	4807	—	345	175	17	—	—
3267	5413	—	839	—	6	5811	—	439	—	8	—	—
57754	90870	—	4444	12237	2200	95707	—	3291	10531	222	77,7	57,4
14075	17281	—	453	7352	666	19613	—	48	5997	94	—	—
2263	1676	—	154	2465	2	1902	—	75	2319	1	—	—
2247	3994	—	403	5	11	4051	—	354	1	7	—	—
2979	5570	—	113	55	6	5635	—	86	16	7	—	—
4459	6877	—	1682	50	28	7005	—	1567	40	25	—	—
3837	6125	—	5	1099	3	6131	—	—	1099	2	—	—
3427	6194	—	13	249	5	6213	—	7	237	4	—	—
1275	2424	—	—	—	—	2424	—	—	—	—	—	—
2060	3949	—	24	—	40	4000	—	7	—	6	—	—
2037	3871	—	1	—	5	3872	—	—	—	5	—	—
3400	5509	—	209	811	51	5633	—	155	751	41	—	—
2953	4262	—	323	19	989	5319	—	252	11	11	—	—
1595	2807	—	384	14	22	2999	—	214	14	—	—	—
3089	5228	—	607	—	149	5524	—	454	—	6	—	—
3216	5922	—	—	105	7	5996	—	—	34	4	—	—
3119	5948	—	31	—	191	6135	—	31	—	4	—	—
1723	3233	—	42	13	25	3255	—	41	12	5	—	—
38635	64634	—	1623	6470	1699	68124	—	813	5393	96	56,1	49,1
495)	4718	—	29	4460	13	5353	—	—	3864	3	—	—
1694	3051	—	289	—	5	3228	—	111	—	6	—	—
3231	5197	—	132	787	—	5663	—	41	512	—	—	—
3662	6152	—	36	46	771	6923	—	27	26	29	—	—
3260	6048	—	214	16	8	6107	—	167	10	2	—	—
1834	3274	—	217	12	42	3416	—	102	—	27	—	—
3100	5060	—	85	388	420	5595	—	14	322	22	—	—
4525	7813	—	290	472	36	8082	—	109	420	—	—	—
2528	4722	—	68	34	3	4740	—	53	34	—	—	—
2129	4060	—	185	9	5	4123	—	127	9	—	—	—
1970	3289	—	51	38	387	3685	—	39	38	3	—	—
2582	4925	—	13	67	8	4972	—	9	28	4	—	—
3170	6225	—	14	141	1	6237	—	14	130	—	—	—
29626	52716	—	110	3474	12	53531	—	3	2773	5	40,2	36,7
3244	3749	—	90	2158	4	4178	—	2	1817	4	—	—
1336	1525	—	—	928	1	1588	—	—	866	—	—	—
2904	5469	—	—	105	1	5566	—	—	8	1	—	—
2600	5084	—	2	2	—	5086	—	—	2	—	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
5	gm. Duczymin . .	—	wieś	34	—	—	34	369	7,0	2596	1252
6	„ Dzierzgowo .	—	„	72	1	—	73	927	8,1	7513	3609
7	„ Janowo . . .	—	„	5	1	—	6	352	6,0	2130	982
8	„ Jednorożec .	—	„	21	—	—	21	912	5,7	5258	2467
9	„ Karwacz . .	—	„	53	—	—	53	795	8,3	6639	3145
10	Krzynowłoga-Mała	—	„	58	1	—	59	661	7,6	5035	2380
11	Krzynowłoga-Wiel.	—	„	58	—	—	58	639	7,4	4735	2262
12	„ Zaręby . . .	—	„	17	1	—	18	663	4,9	3288	1555
XV.	pow. Pułtusk . .	1526	m-to	563	17	3	583	11535	9,2	106511	50851
1	m-to Pułtusk . .	—	„	—	—	1	1	689	19,6	13504	6365
2	„ Nasielsk . .	—	„	—	—	1	1	299	16,8	5030	2311
3	„ Serock . . .	—	„	—	1	—	1	404	11,3	4694	2193
4	„ Wyszków . .	—	„	—	—	1	1	692	13,1	9084	4269
5	gm. Gołębie . .	—	wieś	80	—	—	80	787	9,5	7516	3630
6	„ Growo . . .	—	„	61	—	—	61	830	7,9	6576	3138
7	„ Kleszewo . .	—	„	28	—	—	28	495	9,3	4621	2239
8	„ Kozłowo . .	—	„	60	—	—	60	595	9,1	5428	2675
9	„ Nasielsk . .	—	m-to	74	1	—	75	1287	7,6	9920	4879
10	„ Obryte . . .	—	wieś	55	4	—	59	1427	6,4	9249	4420
11	„ Somianka . .	—	„	51	1	—	52	1118	6,8	7615	3661
12	„ Winnica . .	—	„	52	1	—	53	583	8,7	5071	2429
13	„ Wyszków . .	—	„	13	7	—	20	927	6,5	6091	2872
14	„ Zatory . . .	—	„	35	2	—	37	688	8,0	5503	2628
15	„ Zegrze . . .	—	„	54	—	—	54	714	9,2	6609	3142
XVI	pow. Radzymin .	1071	m-to	550	12	1	563	9733	7,4	72609	34809
1	m-to Radzymin .	—	„	—	1	—	1	279	15,0	4201	1971
2	„ Wołomin . .	—	„	—	—	1	1	416	15,0	6248	2908
3	gm. Jadów . . .	—	wieś	58	3	—	61	1194	7,1	8514	4069
4	„ Kamieńczyk .	—	„	1	1	—	2	185	6,9	1205	568
5	„ Klembów . .	—	„	39	—	—	39	711	6,8	4888	2394
6	„ Małopole . .	—	„	45	—	—	45	952	6,8	6495	3164
7	„ Międzyleś . .	—	„	66	1	—	67	892	6,3	5672	2805
8	„ Radzymin . .	—	„	75	3	—	78	1486	6,5	9795	4633
9	„ Ręczaje . . .	—	„	73	1	—	74	1106	6,5	7204	3463
10	„ Strachówka .	—	„	55	—	—	55	814	7,2	5882	2828
11	„ Tłuszcz . . .	—	„	55	2	—	57	772	8,1	6300	2999
12	„ Zabrodzie . .	—	„	83	—	—	83	926	6,7	6205	3007
XVII	pow. Rawa . . .	1299	m-to	538	10	1	549	10063	8,2	83487	40719
1	m-to Rawa-Maz-cka	—	„	—	—	1	1	457	16,4	7499	3485
2	„ Nowe-Miasto	—	„	—	1	—	1	246	15,2	3761	1766
3	gm. Biała-Rawska	—	wieś	—	1	—	1	152	15,2	2323	1122
4	„ Boguszyce .	—	„	47	—	—	47	598	7,0	4220	2077
5	„ Budziszewice	—	„	26	1	—	27	539	7,0	3794	1820

d	n	o	ś	ć					Na 1 km² przypada mieszk.	
	w tym wyznania				w tym podało narodowość					
Kobiet	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską lub rosyjską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1344	2589	—	—	7	—	2596	—	—	—	—	—	—
3904	7464	—	—	48	1	7510	—	—	3	—	—	—
1148	2098	—	—	32	—	2105	—	1	24	—	—	—
2791	5217	—	2	39	—	5250	—	—	8	—	—	—
3494	6555	—	14	69	1	6616	—	—	23	—	—	—
2655	4993	—	—	41	1	5032	—	—	3	—	—	—
2473	4698	—	—	37	—	4724	—	—	11	—	—	—
1733	3275	—	2	8	3	3280	—	—	8	—	—	—
55660	88232	—	1391	16462	426	92788	—	377	13301	45	69,8	51,7
7139	7449	—	117	5919	19	7640	—	3	5854	7	—	—
2719	2323	—	9	2691	7	2983	—	5	2041	1	—	—
2501	2388	—	10	2295	1	2881	—	2	1808	3	—	—
4815	4653	—	14	4412	5	5739	—	7	3336	2	—	—
3886	7380	—	94	27	15	7469	—	27	8	12	—	—
3438	6405	—	2	14	155	6575	—	1	—	—	—	—
2382	4362	—	176	83	—	4463	—	99	59	—	—	—
2753	5363	—	1	61	3	5417	—	—	11	—	—	—
5041	9280	—	355	117	168	9727	—	159	32	2	—	—
4829	8358	—	461	416	14	9184	—	—	52	13	—	—
3954	7527	—	2	84	2	7593	—	—	21	1	—	—
2642	5014	—	4	43	10	5056	—	4	9	2	—	—
3219	6012	—	—	77	2	6039	—	—	51	1	—	—
2875	5397	—	—	106	—	5485	—	—	18	—	—	—
3467	6321	—	146	117	25	6537	—	70	1	1	—	—
37800	62870	—	1148	8280	311	66284	—	532	5175	618	67,8	61,9
2230	1975	—	10	2209	7	2077	—	—	2121	3	—	—
3340	2887	—	73	3079	209	3959	—	6	1702	581	—	—
4445	6917	—	11	1578	8	7573	—	—	938	3	—	—
637	1081	—	—	124	—	1195	—	—	10	—	—	—
2494	4796	—	6	73	13	4861	—	—	21	6	—	—
3331	6370	—	7	113	5	6488	—	—	6	1	—	—
2867	5575	—	23	68	6	5665	—	—	2	5	—	—
5162	9300	—	308	167	20	9593	—	132	63	7	—	—
3741	6408	—	629	162	5	6748	—	394	57	5	—	—
3054	5750	—	—	119	13	5827	—	—	55	—	—	—
3301	5796	—	4	487	13	6105	—	—	194	1	—	—
3198	6015	—	77	101	12	6193	—	—	6	6	—	—
42768	73494	—	2782	7110	101	77569	—	1144	4711	63	64,3	58,5
4014	4360	—	95	3018	26	4518	—	23	2943	15	—	—
1995	2089	—	1	1667	4	3738	—	—	17	6	—	—
1201	843	—	51	1429	—	895	—	—	1427	1	—	—
2143	3811	—	365	35	9	4118	—	82	18	2	—	—
1974	3031	—	703	51	9	3421	—	345	27	1	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
6	gm. Czerniewice .	—	wieś	37	—	—	37	760	7,2	5542	2706
7	„ Gortatowice .	—	„	42	—	—	42	541	8,8	4762	2360
8	„ Góra . . .	—	„	40	—	—	40	675	8,9	6059	2965
9	„ Lubania . .	—	„	56	—	—	56	966	7,6	7422	3667
10	„ Lubochnia .	—	„	39	5	—	44	1229	6,8	8363	4132
11	„ Marjanów . .	—	„	53	—	—	53	682	8,1	5518	2744
12	„ Regnów . .	—	„	45	—	—	45	863	7,9	6862	3415
13	„ Rzeczyca . .	—	„	27	2	—	29	751	6,8	5157	2512
14	„ Stara-Wieś .	—	„	32	—	—	32	395	6,9	2812	1392
15	„ Wałowice . .	—	„	48	—	—	48	476	9,8	4700	2320
16	„ Żelechlin . .	—	„	46	—	—	46	733	6,3	4693	2236
XVIII	pow. Rypin . .	1245	m-to	624	8	1	633	9076	8,6	78360	37604
1	m-to Rypin . . .	—	„	—	—	1	1	459	15,7	7234	3315
2	Dobrzyń n/Drwęcą	—	„	—	1	—	1	360	11,3	4085	1924
3	gm. Chrostkowo .	—	wieś	26	—	—	26	339	8,4	2877	1399
4	„ Czermin . .	—	„	55	1	—	56	752	7,5	5704	2769
5	„ Dzierzno . .	—	„	43	2	—	45	708	7,7	5512	2750
6	„ Gójsk . . .	—	„	45	—	—	45	488	6,7	3279	1535
7	„ Okalewo . .	—	„	38	—	—	38	455	8,0	3653	1775
8	„ Osiek . . .	—	„	34	—	—	34	436	8,7	3809	1814
9	„ Płonne . . .	—	„	53	—	—	53	598	10,7	6418	3124
10	„ Pręczki . .	—	„	37	1	—	38	440	7,5	3319	1596
11	„ Rogowo . .	—	„	41	—	—	41	635	6,7	4256	1998
12	„ Skrwilno . .	—	„	32	2	—	34	685	7,2	4986	2365
13	„ Sokołowo . .	—	„	62	1	—	63	691	9,6	6662	3208
14	„ Starorypin .	—	„	30	—	—	30	421	8,0	3365	1636
15	„ Szczutowo .	—	„	55	—	—	55	814	6,3	5168	2503
16	„ Wąpielsk . .	—	„	29	—	—	29	414	9,8	4058	1952
17	„ Żale	—	„	44	—	—	44	381	12,0	3975	1941
XIX	pow. Sierpc . .	1089	m-to	452	10	1	463	7481	9,2	68915	32603
1	m-to Sierpc . .	—	„	—	—	1	1	477	14,3	6722	3158
2	„ Raciąż . . .	—	„	—	1	—	1	327	13,8	4513	2072
3	gm. Białyszewo .	—	wieś	52	—	—	52	537	8,9	4715	2277
4	„ Bieżuń . . .	—	„	31	2	—	33	885	8,4	7473	3499
5	„ Borkowo . .	—	„	32	2	—	34	470	10,0	4719	2252
6	„ Gradzanowo .	—	„	37	1	—	38	548	7,0	3846	1850
7	„ Gutkowo . .	—	„	38	—	—	38	511	7,5	3866	1807
8	„ Kosemin . .	—	„	38	2	—	40	521	8,3	4325	2093
9	„ Koziebrody .	—	„	38	—	—	38	512	8,2	4206	2003
10	„ Lisewo . . .	—	„	66	—	—	66	596	9,6	5757	2696
11	„ Raciąż . . .	—	m-to	39	—	—	39	306	9,4	2901	1351
12	„ Rosciszewo .	—	wieś	30	—	—	30	552	8,1	4471	2158
13	„ Stawiszyn. .	—	„	33	—	—	33	332	9,1	3051	1443
14	„ Żuromin . .	—	„	18	2	—	20	907	9,1	8349	3944

d	n	o	ś	ć	Na 1 km² przypada mieszk.	
	w tym wyznania			w tym podało narodowość		
Kobiet	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską lub rosyjską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
2836	5190	—	276	74	2	5475	—	62	4	1	—	—
2402	4700	—	43	19	—	4715	—	34	13	—	—	—
3094	6028	—	1	29	1	6036	—	—	22	1	—	—
3755	7399	—	—	9	14	7408	—	—	2	12	—	—
4231	7598	—	225	527	13	8197	—	12	146	8	—	—
2774	5446	—	59	—	13	5514	—	—	—	4	—	—
3447	6641	—	159	58	4	6824	—	24	9	5	—	—
2645	4792	—	237	128	—	4923	—	201	32	1	—	—
1420	2668	—	135	9	—	2805	—	7	—	—	—	—
2380	4650	—	25	19	6	4661	—	20	13	6	—	—
2457	4248	—	407	38	—	4321	—	334	38	—	—	—
40756	64350	—	8389	5272	349	68369	—	5308	4584	99	62,9	57,1
3919	4020	—	367	2791	56	4420	—	155	2629	30	—	—
2161	1965	—	137	1976	7	2280	—	70	1729	6	—	—
1478	2635	—	230	12	—	2737	—	140	—	—	—	—
2936	5077	—	556	65	6	5636	—	53	15	—	—	—
2762	4638	—	859	13	2	4963	—	535	12	2	—	—
1744	2576	—	692	9	2	2864	—	406	9	—	—	—
1878	3451	—	106	90	6	3583	—	9	57	4	—	—
1995	2820	—	906	6	77	3012	—	779	—	18	—	—
3294	5800	—	561	51	6	6060	—	313	43	2	—	—
1723	2589	—	718	—	12	2966	—	344	—	9	—	—
2258	4081	—	142	33	—	4226	—	24	3	3	—	—
2621	4870	—	35	72	9	4977	—	1	—	8	—	—
3454	6148	—	466	47	1	6329	—	291	41	1	—	—
1729	2661	—	687	2	15	2712	—	651	2	—	—	—
2665	4455	—	664	41	8	4643	—	511	14	—	—	—
2106	3315	—	598	25	120	3474	—	559	15	10	—	—
2034	3249	—	665	39	22	3487	—	467	15	6	—	—
36312	59350	—	1657	7649	259	61359	—	379	7133	44	63,3	57,1
3564	3785	—	58	2861	18	3929	—	14	2766	13	—	—
2441	2823	—	8	1682	—	2913	—	—	1600	—	—	—
2439	4650	—	35	28	3	4680	—	17	16	3	—	—
3974	6610	—	73	779	11	6918	—	10	544	1	—	—
2467	4299	—	152	262	6	4460	—	15	244	—	—	—
1996	2685	—	1032	31	98	3605	—	220	19	2	—	—
2059	3836	—	11	—	19	3856	—	—	10	—	—	—
2232	4232	—	46	41	6	4288	—	1	30	6	—	—
2203	4134	—	45	26	1	4188	—	8	9	1	—	—
3061	5697	—	38	16	6	5745	—	—	11	1	—	—
1550	2719	—	104	2	76	2854	—	45	—	2	—	—
2313	4388	—	50	19	14	4410	—	44	3	14	—	—
1608	3046	—	5	—	—	3046	—	5	—	—	—	—
4405	6446	—	—	1902	1	6467	—	—	1881	1	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.	Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
XX.	pow. Skierniewice	763	m-to	314	23	—	337	7528	8,4	63476	30860
1	m-to Skierniewice	—	,,	—	1	—	1	1003	15,2	15265	7063
2	gm. Dębowa-Góra	—	wieś	44	—	—	44	468	8,2	3839	1866
3	,, Doleck . . .	—	,,	57	—	—	57	692	8,9	6210	3043
4	,, Głuchów . .	—	,,	18	8	—	26	1339	6,6	8916	4406
5	,, Grzymkowice	—	,,	35	—	—	35	303	9,2	2801	1403
6	,, Korabiewice .	—	,,	49	—	—	49	738	7,6	5637	2784
7	,, Kowiesy . .	—	,,	47	—	—	47	498	8,3	4151	2032
8	,, Skierniewka .	—	,,	40	10	—	50	1642	6,6	10971	5490
9	,, Słupia . . .	—	,,	24	4	—	28	845	6,7	5686	2773
XXI.	pow. Sochaczew	1061	m-to	524	9	1	534	8023	7,9	63976	30752
1	m-to Sochaczew .	—	,,	—	—	1	1	292	17,3	5070	2404
2	gm. Chodaków .	—	wieś	67	—	—	67	743	8,3	6173	3007
3	,, Głusk . . .	—	,,	25	—	—	25	474	6,9	3287	1851
4	,, Iłów	—	,,	90	1	—	91	1278	6,9	8893	4219
5	,, Kampinos . .	—	,,	37	3	—	40	1057	7,2	6640	3224
6	,, Kozłów-Biskupi	—	,,	58	1	—	59	652	9,6	6272	3096
7	,, Łazy	—	,,	42	—	—	42	476	8,1	3873	1851
8	,, Młodzieszyn .	—	,,	44	2	—	46	783	6,9	5444	2580
9	,, Rybno . . .	—	,,	67	—	—	67	671	8,7	5852	2855
10	,, Szymanów .	—	,,	65	1	—	66	807	9,2	7429	3570
11	,, Tułowice . .	—	,,	29	1	—	30	790	6,3	5043	2365
XXII	pow. Warszawa .	1698	m-to	746	54	4	804	22158	8,2	181625	86709
1	m-to Nowy-Dwór	—	,,	—	—	1	1	402	19,4	7829	3620
2	,, Otwock . .	—	,,	—	—	1	1	1185	7,1	8560	3817
3	,, Piaseczno . .	—	,,	—	—	1	1	420	13,3	5604	2677
4	,, Pruszków . .	—	,,	—	—	1	1	897	16,8	15132	7073
5	,, Zakroczym .	—	,,	—	1	—	1	349	14,0	4896	2264
6	gm. Blizne . . .	—	wieś	32	—	—	32	540	8,6	4659	2285
7	,, Bródno . . .	—	,,	40	4	—	44	1187	8,9	10490	4983
8	,, Cząstków . .	—	,,	62	—	—	62	930	7,4	6920	3453
9	,, Falenty . . .	—	,,	43	—	—	43	631	8,0	5033	2495
10	,, Góra	—	,,	29	2	—	31	656	7,7	5101	2464
11	,, Jabłonna . .	—	,,	49	5	—	54	1417	7,5	10763	5120
12	,, Jeziorna . .	—	,,	36	5	—	41	814	10,0	8155	3839
13	,, Karczew . .	—	,,	46	2	—	48	1563	5,8	9185	4464
14	,, Młociny . .	—	,,	26	3	—	29	825	7,4	6161	3110
15	,, Nieporęt . .	—	,,	39	2	—	41	766	7,1	5498	2636
16	,, Nowo-Iwiczna	—	,,	33	1	—	34	715	6,2	4473	2133
17	,, Okuniew . .	—	,,	27	4	—	31	1045	7,7	8097	3955
18	,, Ożarów . .	—	,,	33	4	—	37	895	8,0	7229	3487
19	,, Pomiechowo	—	,,	30	5	—	35	936	8.8	8310	3837
20	,, Skorosze . .	—	,,	35	—	—	35	538	9,4	5088	2476
21	,, Wawer . . .	—	,,	19	5	—	24	827	8,3	6910	3237
22	,, Wiązowna . .	—	,,	58	2	—	60	1533	5,5	8525	4168
23	,, Wilanów . .	—	,,	38	5	—	43	931	8,6	8073	3834
24	,, Zaborów . .	—	,,	32	1	—	33	522	7,6	3993	1966
25	,, Zagóźdź . .	—	,,	39	3	—	42	1634	4,2	6941	3316

d	n	o	ś	ć	Na 1 km² przypada mieszk.

Kobiet	w tym wyznania					w tym podało narodowość					Na 1 km² przypada mieszk.	
	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską lub rosyjską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
32616	56817	—	1270	4516	873	58710	—	703	3980	83	83,2	63,1
8202	10800	—	95	4333	37	11385	—	11	3855	14	—	—
1973	3784	—	51	—	4	3811	—	21	—	7	—	—
3167	5626	—	210	39	335	5969	—	153	39	49	—	—
4510	8410	—	491	5	10	8420	—	487	5	4	—	—
1398	2717	—	51	33	—	2770	—	7	24	—	—	—
2853	5175	—	199	61	202	5582	—	5	49	1	—	—
2119	3826	—	33	31	261	4144	—	7	—	—	—	—
5481	10909	—	31	8	23	10943	—	12	8	8	—	—
2913	5570	—	109	6	1	5686	—	—	—	—	—	—
33224	55565	—	4777	3467	167	58397	—	2999	2553	27	60,3	55,5
2666	2634	—	15	2419	2	3089	—	—	1981	—	—	—
3166	6098	—	30	36	9	6126	—	—	36	11	—	—
1706	2518	—	605	149	15	2922	—	365	—	—	—	—
4674	6453	—	1941	493	6	6697	—	1760	432	4	—	—
3416	6483	—	—	78	79	6617	—	—	23	—	—	—
3176	6104	—	144	11	13	6254	—	13	—	5	—	—
2022	3642	—	220	—	4	3659	—	212	—	2	—	—
2864	5173	—	169	102	—	5444	—	—	—	—	—	—
2997	5594	—	248	9	1	5742	—	103	7	—	—	—
3859	7320	—	78	8	23	7415	—	9	—	5	—	—
2678	3539	—	1327	162	15	4432	—	537	74	—	—	—
94916	150324	—	7161	21780	2360	161942	—	1991	16706	986	107,0	85,1
4209	3366	—	406	3916	141	4147	—	57	3582	43	—	—
4743	2923	—	68	5408	161	4748	—	13	3690	109	—	—
2927	3073	—	273	2256	2	3677	—	62	1863	2	—	—
8059	13820	—	233	971	108	14247	—	9	846	30	—	—
2632	2984	—	29	1865	18	3029	—	6	1857	4	—	—
2374	4477	—	161	13	8	4630	—	12	13	4	—	—
5507	9422	—	346	660	62	9907	—	102	454	27	—	—
3467	6149	—	408	41	322	6201	—	675	31	13	—	—
2538	4645	—	278	103	7	4953	—	53	24	3	—	—
2637	4523	—	467	20	91	4893	—	188	16	4	—	—
5645	8861	—	798	1003	101	10328	—	74	342	19	—	—
4316	7339	—	221	569	26	7655	—	14	453	33	—	—
4721	8229	—	31	889	36	8378	—	5	793	9	—	—
3051	5513	—	397	235	16	6026	—	19	105	11	—	—
2862	4828	—	494	164	12	5290	—	105	102	1	—	—
2340	3689	—	720	48	16	4357	—	67	31	18	—	—
4142	5577	—	84	1079	357	7135	—	6	644	312	—	—
3742	6862	—	234	117	16	7135	—	2	83	9	—	—
4473	7340	—	344	227	399	7736	—	181	206	187	—	—
2612	4652	—	358	58	20	5036	—	12	24	16	—	—
3673	6308	—	102	294	206	6743	—	3	117	47	—	—
4357	7685	—	182	497	161	8164	—	13	339	9	—	—
4239	7660	—	381	14	18	7814	—	236	14	9	—	—
2027	3943	—	—	42	8	3945	—	—	42	6	—	—
3625	5456	—	146	1291	48	5768	—	77	1035	61	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
XXIII	pow. **Włocławek**	1313	m-to	731	11	1	743	11066	11,2	124821	59027
1	m-to Włocławek .	—	„	—	—	1	1	2404	16,7	40281	18523
2	„ Brześć-Kujawski	—	„	—	1	—	1	319	12,0	3818	1768
3	„ Chodecz . .	—	„	—	1	—	1	182	9,2	1685	755
4	„ Kowal . . .	—	„	—	1	—	1	322	12,6	4063	1922
5	„ Lubień . . .	—	„	—	1	—	1	200	10,6	2120	1004
6	„ Lubraniec . .	—	„	—	1	—	1	239	9,1	2196	1013
7	„ Przedecz . .	—	„	—	1	—	1	310	9,8	3040	1488
8	gm. Baruchowo .	—	„	43	1	—	44	510	9,1	4670	2270
9	„ Chodecz . .	—	„	72	—	—	72	556	9,8	5451	2611
10	„ Dobiegniewo	—	wieś	34	—	—	34	515	6,4	3332	1524
11	„ Falborz . .	—	„	43	—	—	43	398	12,0	4796	2317
12	„ Kłóbka . . .	—	„	49	—	—	49	436	9,7	4262	2074
13	„ Kowal . . .	—	m-to	13	1	—	14	240	9,3	2242	1087
14	„ Lubień . . .	—	„	66	—	—	66	472	9,3	4408	2115
15	„ Łęg	—	wieś	33	1	—	34	435	11,0	4007	1871
16	„ Piaski . . .	—	„	104	—	—	104	910	9,8	8929	4364
17	„ Przedecz . .	—	m-to	43	1	—	44	633	8,0	5118	2467
18	„ Pyszkowo . .	—	wieś	83	—	—	83	609	10,3	6322	3061
19	„ Śmiłowice .	—	„	106	—	—	106	1000	10,1	10114	4876
20	„ Wienice . .	—	„	42	1	—	43	376	10,5	3967	1917
	M-to st. **Warszawa**	—	m-to	—	—	1	1	23213	40,3	936713	422203

d		n		o		ś		ć			Na 1 km² przypada mieszk.	
	w tym wyznania					w tym podało narodowość						
Kobiet	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską lub rosyjską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
65794	102342	—	7501	14669	309	108742	—	3368	12566	145	94,9	63,5
21758	29015	—	1467	9595	204	31548	—	318	8322	93	—	—
2050	3002	—	12	794	10	3162	—	—	654	2	—	—
930	1076	—	148	459	2	1466	—	11	208	—	—	—
2141	2766	—	63	1227	7	2843	—	9	1211	—	—	—
1116	1304	—	16	797	3	1660	—	1	457	2	—	—
1183	1350	—	10	834	2	1354	—	9	833	—	—	—
1552	2018	—	178	840	4	2149	—	93	798	—	—	—
2400	4506	—	157	—	7	4631	—	34	—	5	—	—
2840	4951	—	485	7	8	5449	—	—	1	1	—	—
1808	2052	—	1258	15	7	2345	—	967	15	5	—	—
2479	4739	—	45	10	2	4788	—	7	—	1	—	—
2188	4129	—	132	—	1	4194	—	68	—	—	—	—
1155	2129	—	82	31	—	2199	—	12	31	—	—	—
2293	4111	—	267	30	—	4332	—	50	26	—	—	—
2136	3384	—	603	5	15	3696	—	302	—	9	—	—
4565	8485	—	431	7	6	8588	—	334	—	7	—	—
2651	4000	—	1109	7	2	4536	—	574	7	1	—	—
3261	5599	—	695	11	17	5887	—	419	3	13	—	—
5238	9879	—	230	—	5	10018	—	94	—	2	—	—
2050	3847	—	113	—	7	3897	—	66	—	4	—	—
514510	597798	5753	18234	310322	4606	677690	207	824	252301	5691	7735,7	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina, obszar dworski	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem				
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.				Ogółem	Mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Województwo Pomorskie	16386	m-to	1787	332	12	2131	102906	9,0	935643	449675
I.	pow. **Brodnica** .	1061	m-to	114	30	1	145	7317	8,3	61230	29615
	Miasta (ogółem) .	—	,,	—	—	—	—	1079	11,0	11953	5742
	m-to Brodnica .	—	,,	—	—	1	1	555	12,6	6963	3378
	,, Górzno . . .	—	,,	—	1	—	1	246	6,7	1665	790
	,, Lidzbark . .	—	,,	—	1	—	1	278	12,0	3325	1574
	Gminy-95 . . .	—	—	67	28	—	95	5364	7,3	39158	18979
	Obsz. dworskie-47	—	—	47	—	—	47	874	12,5	10119	4894
II.	pow. **Chełmno** .	726	m-to	134	11	1	146	5249	8,9	46823	21830
	m-to Chełmno .	—	,,	—	—	1	1	729	14,0	10208	4472
	Gminy-81 . . .	—	—	70	11	—	81	3668	6,5	24142	11457
	Obsz. dworskie-64	—	—	64	—	—	64	852	14,6	12473	5910
III.	pow. **Chojnice** .	1853	m-to	105	23	1	129	8093	8,9	71018	34231
	m-to Chojnice .	—	,,	—	—	1	1	798	13,0	10409	5148
	Gminy-88 . . .	—	—	65	23	—	88	6513	8,0	52279	25023
	Obsz. dworskie-40	—	—	40	—	—	40	782	10,6	8330	4060
IV.	pow. **Działdowo** .	486	m-to	57	8	—	65	2556	9,2	23727	11524
	m-to Działdowo .	—	,,	—	1	—	1	312	11,4	3568	1751
	Gminy-21 . . .	—	—	36	7	—	43	1950	8,1	15834	7709
	Obsz. dworskie-43	—	—	21	—	—	21	294	14,3	4325	2064
V.	pow. **Gniew** . .	417	m-to	58	12	—	70	2982	9,1	27161	12858
	m-to Gniew . .	—	,,	—	1	—	1	318	9,8	3131	3083
	Gminy-46 . . .	—	—	35	11	—	46	2137	8,9	17984	8558
	Obsz. dworskie-23	—	—	23	—	—	23	527	11,4	6046	2917
VI.	Miasto **Grudziądz**	20	m-to	—	—	1	1	1449	22,3	33516	16134
VII.	pow. **Grudziądz** .	780	m-to	136	17	—	153	5162	8,4	43515	20983
	Miasta (ogółem) .	—	,,	—	—	—	—	513	7,4	3823	1819
	m-to Łasin . . .	—	,,	—	1	—	1	280	7,8	2197	1036
	,, Radzyn . . .	—	,,	—	1	—	1	233	7,0	1626	783
	Gminy-82 . . .	—	—	67	15	—	82	3776	7,2	27270	13174
	Obsz. dworskie-69	—	—	69	—	—	69	873	14,2	12422	5990

d	n	o		ś	ć			Na 1 km² przypada mieszk.		U W A G A
	w tym wyznania				w tym podało narodowość					Miejscowości w gminach i obszarach dworskich ponad 500 m. *a)* gminy, *b)* obszary dworskie
Kobiet	rz.-katol.	ewang.	mojż.	innego	polską	niem.	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
485968	744734	183609	2927	4373	757699	175732	2212	57,3	46,7	
31615	49784	11163	137	146	51547	9604	79	57,7	51,1	*a)* Boleszyn, Brudzawy, Bryńsk, Bukowiec, Cieszyny, Górale, Grązawy, Jastrzębie, Jeleń, Karbowo, Konojady, Kruszyn, Lembarg, Łaszewo, Michałowo, Miesiączkowo, Nieżywięc, Polskie-Brzozie, Radoszki, Sadlinek, Sugajno, Sumówko, Szafarnia, Szczuka, Wąpiersk, Wrocki, Zbiczno, Zgniłobłoty.
6211	10491	1325	117	20	11005	930	18	—	—	
3585	6039	852	56	16	6231	719	13	—	—	
875	1508	155	1	1	1624	39	2	—	—	
1751	2944	318	60	3	3150	172	3	—	—	
20179	30134	8879	20	125	31225	7873	60	—	—	
5225	9159	959	—	1	9317	801	1	—	—	
24984	32309	14150	128	236	38897	12872	54	64,8	50,2	*a)* Bienkówka, Bruki I, Brzozowo, Czarne, Dąbrówka pod Unisławem, Klamry, Kokocko, Lisewo, Malankowo, Pniewite, Wieldządz.
5736	8973	1143	74	18	9128	1061	19	—	—	
12685	12870	11035	51	186	14069	10048	25	—	—	
6563	10466	1972	3	32	10700	1763	10	—	—	
36787	65564	5228	160	66	57824	13129	65	38,4	32,7	*a)* Bądźmirowice, Borowymłyn. Brusy, Brzeźno Szlacheckie, Czersk, Czyczkowy, Karsin, Kosobudy, Legbąd, Lichnowy, Lubnia, Łąg, Łąkie, Malachin, Nowa-Cerkiew - Królewska, Nowe-Ostrowite, Ogorzeliny, Osowo, Rytel, Silno, Sławęcin, Swornigacie, Wiele.
5261	8430	1840	110	29	6688	3687	34	—	—	
27256	49811	2388	50	30	44593	7663	23	—	—	
4270	7323	1000	—	7	6543	1779	8	—	—	
12203	13036	10567	55	69	15496	8187	44	49,2	49,2	*a)* Brodowo, Iłowo st. kol., Iłowo wieś, Kisiny, Narzym, Płośnica, Skurpie.
1817	2236	1280	35	17	2365	1191	12	—	—	
8125	7716	8067	20	31	9939	5871	24	—	—	
2261	3084	1220	—	21	3192	1125	8	—	—	
14303	25111	1941	21	88	25635	1487	39	65,5	65,5	*a)* Dąbrówka, Dzierzążno, Kamionka-Szlachecka, Leśna-Jania, Lignowy, Opalenie, Piaseczno, Półwieś, Rakowiec, Rudno, Wielkie-Walichnowy.
1748	2758	340	20	13	2851	261	19	—	—	
9426	16703	1213	1	67	17071	895	18	—	—	
3129	5650	388	—	8	5713	331	2	—	—	
17382	25997	6907	297	315	26406	6942	168	1690,9	—	
22532	26232	16464	61	758	28832	14453	230	55,6	55,6	*a)* Buk, Bursztynowo, Gruta, Małe-Tarpno, Nowa-wieś, Okonin, Partęciny, Rogoźno, Rudnik, Słup, Szembruk, Świecie, Wielki-Wełcz, Wiewiórki, Zielnowo.
2004	2873	857	35	58	3107	715	1	—	—	
1161	1728	339	23	57	1842	354	1	—	—	
843	1145	468	12	1	1265	361	—	—	—	
14096	13949	12798	26	497	15947	11168	155	—	—	
6432	9410	2809	—	203	9778	2570	74	—	—	

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina, obszar dworski	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
VIII	pow. Kartuzy. .	1323	m-to	129	23	—	152	7519	8,8	64631	31554
	m-to Kartuzy . .	—	,,	—	1	—	1	249	15,0	3717	1778
	Gminy-111 . . .	—	—	89	22	—	111	6649	8,4	54116	26473
	Obsz. dworskie-40	—	—	40	—	—	40	621	10,9	6798	3303
IX	pow. Kościerzyna	1177	m-to	126	16	1	143	5771	8,6	49935	24169
	Miasta (ogółem) .	—	,,	—	—	—	—	709	12,5	8858	4265
	m-to Kościerzyna	—	,,	—	—	1	1	385	15,1	5849	2832
	,, Skarszewy .	—	,,	—	1	—	1	324	9,2	3009	1433
	Gminy-101 . . .	—	—	86	15	—	101	4636	7,7	36025	17490
	Obsz. dworskie-40	—	—	40	—	—	40	426	11,8	5052	2414
X	pow. Lubowa . .	986	m-to	112	37	—	149	6924	8,4	58495	28204
	Miasto (ogółem) .	—	,,	—	—	—	—	751	11,1	8356	3903
	m-to Lubawa . .	—	,,	—	1	—	1	408	11,3	4635	2162
	,, Nowemiasto	—	,,	—	1	—	1	343	10,8	3721	1741
	Gminy-102 . . .	—	—	68	34	—	102	5734	7,5	43498	21131
	Obsz. dworskie-45	—	—	44	1	—	45	439	15,1	6641	3170
XI	pow. Puck . . .	590	m-to	79	10	—	89	3364	6,7	27974	13736
	m-to Puck . . .	—	,,	—	1	—	1	219	12,7	2792	1318
	Gminy-54 . . .	—	—	45	9	—	54	2790	7,2	19983	9870
	Obsz. dworskie-34	—	—	34	—	—	34	355	14,6	5199	2548
XII	pow. Sępolno. .	616	m-to	54	14	—	68	3872	7,2	27876	13239
	Miasta (ogółem) .	—	,,	—	—	—	—	1014	7,3	7407	3391
	m-to Sępolno . .	—	,,	—	1	—	1	469	7,0	3318	1587
	,, Kamień . .	—	,,	—	1	—	1	242	6,2	1501	639
	,, Więcbork .	—	,,	—	1	—	1	303	8,5	2588	1165
	Gminy-49. . . .	—	—	38	11	—	49	2554	6,5	16640	7999
	Obsz. dworskie-16	—	—	16	—	—	16	304	12,3	3829	1849

d	n	o	ś	ć				Na 1 km² przypada mieszk.		UWAGA
	w tym wyznania				w tym podało narodowość					Miejscowości w gminach i obszarach dworskich ponad 500 m. *a)* gminy, *b)* obszary dworskie
Kobiet	rz.-katol.	ewang.	mojż.	innego wyzn.	polską	niem.	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
33077	57925	6629	47	30	59546	5037	48	49,0	49,0	*a)* Brodnica-Górna, Chmielno, Goręczono, Gowidlino, Kamienica-Królewska, Kamienica-Szlachecka, Kielpino, Kłobuczyno, Łyśniewo, Miechucino, Mściszewice, Nakła, Parchowo, Podjazy, Prokowo, Sierakowice. Skorzewo, Skrzeszewo-Zukowskie, Staniszewo, Suleczyno, Załąkowo, Żukowo.
1939	3271	409	35	2	3383	327	7	—	—	
27643	48670	5409	12	25	50092	4006	18	—	—	
3945	5984	811	—	3	6071	704	23	—	—	
25766	38567	11246	62	60	40619	9280	36	42,1	37,4	*a)* Dziemiany, Jaroszewy, Kalisz (wieś), Kleszczewo, Konarzyny, Koźmin, Lipusz, Nowy-Wiec. Stara-Kiszewa, Szatarpy, Szczodrowo, Trzebuń, Wielki-Klincz, Więckowy, Wysin.
4593	7404	1368	58	28	7570	1273	15	—	—	
3017	5321	504	18	6	5449	387	13	—	—	
1579	2083	864	40	22	2121	886	2	—	—	
18535	27145	8845	4	31	28855	7152	18	—	—	
2638	4018	1033	—	1	4194	853	3	—	—	
30291	52759	5205	92	439	53979	4478	38	60,6	60,6	*a)* Bratjan, Ryszwald, Ciche, Grabowo, Jamielnik, Kazanice, Kiełpiny, Krotoszyny, Krzemieniewo, Kurzętnik, Łąkorz, Lekarty, Lipniki, Mikołajki, Mroczenko, Mrocnzo, Niemieckie-Brzozie, Omule, Ostaszewo, Prątnica, Radomno, Rożental, Rumian, Rumienica, Rybno, Skarlin, Sugajenko, Szwarcenowo, Tereszewo, Tylice, Tynwałd, Wielkie-Pocołtowo, Zielkowo, Złotowo. *b)* Ostrowite (flw.).
4453	7435	819	87	15	7662	674	20	—	—	
2473	4113	487	26	9	4224	411	—	—	—	
1980	3322	332	61	6	3438	263	20	—	—	
22367	39288	3783	5	422	40165	3320	13	—	—	
3471	6036	603	—	2	6152	484	5	—	—	
14238	24066	3795	35	78	24175	3738	61	47,2	47,2	*a)* Darzlubie, Gnieżdzewo, Hel, Jastarnia, Oksywja, Smolno, Strzelno, Swarzewo, Wielka-Wieś.
1474	2455	292	31	14	2287	497	8	—	—	
10113	17607	2315	4	57	17837	2104	42	—	—	
2651	4004	1188	—	7	4051	1137	11	—	—	
14637	14986	12434	273	183	14381	13430	65	45.2	45,2	*a)* Dąbrówka, Duża-Cerkwica, Lubcza, Lutowo, Mała-Cerkwica, Nowe-Wałdowo, Orzełek, Pęperzyn, Płocież, Sitno, Włościborz.
4016	4046	3080	259	22	4192	3167	48	—	—	
1731	1570	1559	183	6	1697	1594	27	—	—	
862	1180	309	12	—	1051	446	4	—	—	
1423	1296	1212	64	16	1444	1127	16	—	—	
8641	8334	8254	14	38	7599	9025	16	—	—	
1980	2606	1100	—	123	2590	1238	1	—	—	

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina, obszar dworski	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
XIII.	pow. Starogard .	1055	m-to	91	27	1	119	6971	7,8	62400	30233
	m-to Starogard. .	—	,,	—	—	1	1	552	18,9	10466	5478
	Gminy-77. . . .	—	—	51	26	—	77	5882	7,9	43866	20818
	Obsz. dworskie-41	—	—	40	1	—	41	527	15,3	8068	3937
XIV.	pow. Świecie . .	1670	m-to	202	26	1	229	10947	7,6	83138	39465
	Miasta (ogółem) .	—	,,	—	—	—	—	922	11,5	10611	4952
	m-to Świecie . .	—	,,	—	—	1	1	439	12,7	6600	3068
	,, Nowe . . .	—	,,	—	1	—	1	483	8,3	4011	1884
	Gminy-153 . . .	—	—	129	24	—	153	8825	6,7	59457	28202
	Obsz. dworskie-74	—	—	73	1	—	74	1200	10,8	13070	6311
XV,	pow. Tczew . .	351	m-to	55	5	1	61	2466	14,0	35744	17628
	m-to Tczew . .	—	,,	—	—	1	1	917	17,7	16251	8102
	Gminy-24. . . .	—	—	19	5	—	24	1163	11,5	13483	6595
	Obsz dworskie-36	—	—	36	—	—	36	386	15,5	6010	2931
XVI.	M-to Toruń . . .	36	m-to	—	—	1	1	2277	17,3	39424	18341
XVII.	pow. Toruń . .	884	m-to	115	15	1	1	5417	9,9	53773	25694
	Miasta (ogółem) .	—	,,	—	—	—	—	732	18,9	13880	6642
	m-to Chełmża . .	—	,,	—	—	1	1	521	20,4	10648	5002
	,, Podgórz . .	—	,,	—	1	—	1	211	15,3	3232	1640
	Gminy-66. . . .	—	—	52	14	—	66	3763	7,1	26812	12864
	Obsz dworskie-63	—	—	63	—	—	63	922	14,1	13081	6188
XVIII	pow. Tuchola. .	858	m-to	66	16	—	82	4323	8,0	34445	16479
	m-to Tuchola . .	—	,,	—	1	—	1	391	11,2	4412	1979
	Gminy-56. . . .	—	—	41	15	—	56	3583	7,3	26351	12712
	Obsz. dworskie-25	—	—	25	—	—	25	349	10,5	3682	1788

d n o ś ć								Na 1 km² przypada mieszk.		• U W A G A
	w tym wyznania				w tym podało narodowość					
Kobiet	rz.-katol.	ewang.	mojż.	innego	polską	niem.	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej	Miejscowości w gminach i obszarach dworskich ponad 500 m. *a*) gminy *b*) obszary dworskie
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
32167	55715	6298	290	97	56227	5948	225	59,9	41,5	*a*) Barłożno, Bobowo, Borzechowo, Bytonia, Czarna-Woda, Dąbrówka, Grabowo, Lubichowo, Mirotki, Nowa-Cerkiew, Ocypel, Osieczna, Osiek, Osowo, Pączewo, Piece, Pinczyn, Rzeżęcin, Skórcz, Szlachta, Wda, Wielki-Bukowiec, Wolental, Wysoka, Zblewo, Zelgoszcz. *b*) Kochorowo.
4988	8752	1574	125	15	8624	1784	58	—	—	
23048	40177	3602	39	48	40769	3073	24	—	—	
4131	6786	1122	126	34	6834	1091	143	—	—	
43673	58955	23395	316	472	62867	20153	118	50,3	45,8	*a*) Gruczno, Jania-Góra, Jeżewo, Lińsk, Lipinki, Lniano, Lubiewo, Łowinek, Miedzno, Morgi, Osie, Pruszcz, Przechowo, Przysiersk, Serock, Sierosław, Sucha, Świekałowo, Topolno, Warlubie, Wiąg, Górna-Wieś, Wielki-Komorsk-Ketnerski, Zalesie-Królewskie. *b*) Grupa-Plac ćwiczeń.
5659	8128	1963	202	18	8870	1717	24	—	—	
3532	5329	1087	171	13	5570	1009	21	—	—	
2127	3099	876	31	5	3300	708	3	—	—	
31255	40574	18345	109	429	43550	15822	55	—	—	
6759	9953	3087	5	25	10447	2614	9	—	—	
18116	30553	4995	101	95	29283	6367	94	102,0	55,5	*a*) Miłobądz, Pelplin, Rajkowy, Subkowy, Suchostrzygi
8149	13739	2381	93	38	12565	3633	53	—	—	
6888	11698	1735	8	42	11708	1749	26	—	—	
3079	5116	879	—	15	5010	985	15	—	—	
21083	33612	5223	354	235	34320	4923	181	1092,6	—	
28079	40658	12826	76	213	42409	11247	117	61,1	48,7	*a*) Brąchnowo, Czornebłoto, Grębocin, Grzywna, Kamionki, Lubicz, Łubianka, Młyniec, Rudak, Siemoń, Skępe, Stawki, Wrzosy, Złotorja.
7238	12431	1340	72	37	12600	1234	46	—	—	
5646	9565	999	72	12	9688	950	10	—	—	
1592	2866	341	—	25	2912	284	36	—	—	
13948	16196	10464	4	148	17634	9121	57	—	—	
6893	12031	1022	—	28	12175	892	14	—	—	
17966	29169	4795	137	344	28445	5660	340	40,3	40,3	*a*) Bladowo, Bysław. Gostycyn, Iwiec, Kęsowo, Kełpin, Klonowo, Koslinka, Mały-Mędromierz, Nowa-Tuchola, Raciąż, Stobno, Sliwice, Sliwiczki, Wielki-Mędromierz.
2433	3495	494	118	305	3611	483	318	—	—	
13939	22387	3911	19	34	21786	4546	19	—	—	
1894	3287	390	—	5	3048	631	3	—	—	

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina, obszar dworski	Obszar w km^2	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
XIX.	pow. Wąbrzeźno	708	m-to	90	23	1	114	5817	8,1	47100	22420
	Miasta (ogółem) .	—	„	—	—	—	—	1281	10,0	12890	6018
	m-to Wąbrzeźno .	—	„	—	—	1	1	646	11,0	7118	3326
	„ Gołąb . . .	—	„	—	1	—	1	281	9,1	2565	1173
	„ Kowalewo .	—	„	—	1	—	1	354	9,0	3207	1519
	Gminy-70 . . .	—	—	49	21	—	70	4047	6,6	27092	13012
	Obsz. dworskie-41	—	—	41	—	—	41	489	14,5	7118	3390
XX.	pow. Wejherowo	789	m-to	64	19	1	84	4380	9,9	43718	21329
	m-to Wejherowo	—	„	—	—	1	1	453	19,3	8786	4111
	Gminy-53 . . .	—	—	33	19	—	52	3157	8,7	27732	13634
	Obsz. dworskie-31	—	—	31	—	—	31	770	9,3	7200	3584
	Województwo Poznańskie (częściowo)	8365	m-to	1360	95	7	1462	54887	10.3	565694	267728
I.	Miasto Bydgoszcz	71	„	—	—	1	1	6040	14,5	87643	40996
II.	pow. Bydgoszcz	1337	m-to	156	12	—	168	6976	7,5	52620	25143
	Miasta (ogółem) .	—	„	—	—	—	—	1172	8,6	10110	4785
	m-to Fordon . .	—	„	—	1	—	1	243	8,8	2142	950
	„ Koronowo .	—	„	—	1	—	1	505	9,2	4689	2358
	„ Solec Kuj. .	—	„	—	1	—	1	424	7,7	3279	1507
	Gminy-123 . . .	—	—	114	9	—	123	5239	6,6	34698	16691
	Obsz. dworskie-42	—	—	42	—	—	42	565	13,8	7812	3667
III.	pow. Chodzież .	898	m-to	94	13	1	108	5545	7,5	41742	19970
	Miasta (ogółem) .	—	„	—	—	—	—	1551	8,1	12810	5956
	m-to Chodzież . .	—	„	—	—	1	1	591	9,5	5646	2632
	„ Budzyń . .	—	„	—	1	—	1	271	6,9	1889	865
	„ Margonin .	—	„	—	1	—	1	244	7,6	1855	861
	„ Szamocin .	—	„	—	1	—	1	213	7,2	1548	736
	„ Ujście . . .	—	„	—	1	—	1	232	8,0	1872	862
	Gminy-74 . . .	—	—	65	9	—	74	3575	6,5	28093	11193
	Obsz. dworskie-29	—	—	29	—	—	29	419	13,9	5839	2821
IV.	pow. Gniezno .	565	m-to	126	5	1	132	4548	12,4	56488	26808
	Miasta (ogółem) .	—	„	—	—	—	—	1353	22,3	27379	12797
	m-to Gniezno . .	—	„	—	—	1	1	1154	22,7	25694	11975
	„ Kiecko . .	—	„	—	1	—	1	199	8,7	1685	822
	Gminy-91 . . .	—	—	87	4	—	91	2809	7,7	21989	10703
	Obsz. dworskie-39	—	—	39	—	—	39	386	18,4	7120	3308

d	n	o		ś	ć			Na 1 km² przypada mieszk.		U W A G A
	w tym wyznania				w tym podało narodowość					
Kobiet	rz.-katol.	ewang.	mojż.	innego	polską	niem.	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej	Miejscowości w gminach i obszarach dworskich ponad 500 m. *a*) gminy, *b*) obszary dworskie
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
24680	29877	16646	216	361	32307	14678	115	66,6	56,4	*a*) Dębowołęka, Ełgiszewo, Gołub-Zamek, Jarantowice, Jaworze, Książki, Łobdowo, Łopatki, Mlewo, Mysliwiec, Niedźwiedź, Nowawieś-Królewska, Orzechowo, Osieczek, Ostrowite, Piwnice, Pływaczewo, Pułkowo, Ryńsk Sierakowo, Wielkie Radowiska.
6872	10294	2287	203	106	10910	1906	74	—	—	
3792	5628	1323	92	75	5888	1208	22	—	—	
1392	2219	219	104	23	2314	204	47	—	—	
1688	2447	745	7	8	2708	464	5	—	—	
14080	13087	13753	12	240	14723	12339	30	—	—	
3728	6496	606	1	15	6674	433	11	—	—	
22389	39859	3702	69	88	39504	4119	95	55,5	44,2	*a*) Bolszewo, Cisowa, Chylonja, Gdynia, Gościcino, Kielno, Koleczkowo, Linja, Luzino, Łebno, Pobłocie, Reda, Rumja, Strzebielno, Strzepcz, Szemud, Wiczlino, Wielki-Kack, Zagórze.
4675	7663	989	62	72	6896	1813	77	—	—	
14098	25772	1941	6	13	25971	1749	12	—	—	
3616	6424	772	1	3	6637	557	6	—	—	
297966	415683	145306	3042	1662	421141	143390	1163	67,6	48,1	
46647	63860	22583	745	455	63400	23962	281	1237,3	—	
27477	31785	20414	182	239	32562	19940	118	39,4	39,4	*a*) Łochowo, Mąkowarsko, Niemcz, Osielsko, Osowa-góra, Stronno, Slesin, Wierzchucin-Kró-lewski, Zielonka.
5325	6254	3622	172	62	6404	3649	57	—	—	
1192	1299	758	83	2	1293	849	—	—	—	
2361	4054	530	56	49	4165	456	48	—	—	
1772	901	2334	33	11	926	2344	9	—	—	
18007	18791	15733	8	166	19340	15308	50	—	—	
4145	6740	1059	2	11	6818	983	11	—	—	
21772	23504	17929	222	87	22447	19223	72	47,4	40,2	*a*) Dziembowo, Heljodorowo, Lipiagóra, Nowawieś Ujska, Sokołowo Budzyńskie, Stróżewice, Smiłowo, Zacharzyn, Zelgniewo.
6854	8576	4006	190	38	8361	4409	40	—	—	
3014	3694	1849	92	11	3365	2262	19	—	—	
1024	1297	551	21	20	1503	374	12	—	—	
994	1353	489	12	1	1390	465	—	—	—	
812	694	806	44	4	644	901	3	—	—	
1010	1538	311	21	2	1459	407	6	—	—	
11900	9994	13021	30	48	9053	14009	31	—	—	
3018	4934	902	2	1	5033	805	1	—	—	
29680	45765	10123	473	127	46667	9674	147	100,4	54,5	*a*) Kiszkowo, Łubowo, Rybno *b*) Dziekanka.
14582	25407	1497	421	54	25635	1679	65	—	—	
13719	24048	1203	395	48	24280	1359	55	—	—	
863	1359	294	26	6	1355	320	10	—	—	
11286	13839	8075	6	69	14478	7477	34	—	—	
3812	6519	551	46	4	6554	518	48	—	—	

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina, obszar dworski	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	Ludność	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
V.	pow. Inowrocław	1030	m-to	184	13	1	198	6203	12,1	75395	35387
	Miasta (ogółem)	—	„	—	—	—	—	1506	18,1	27607	12682
	m-to Inowrocław	—	„	—	—	1	1	1250	19,5	24277	11158
	„ Gniewkowo	—	„	—	1	—	1	256	13,0	3330	1524
	Gminy-97	—	„	86	11	—	97	3627	7,8	28208	13580
	Obsz. dworskie-99	—	„	98	1	—	99	1070	18,2	19580	9125
VI.	pow. Mogilno	733	m-to	146	10	1	157	4652	10,5	48898	22888
	Miasta (ogółem)	—	„	—	—	—	—	1023	13,5	13868	6360
	m-to Mogilno	—	„	—	1	—	1	248	16,8	4171	1890
	„ Gębice	—	„	—	1	—	1	123	10,0	1268	585
	„ Pakość	—	„	—	1	—	1	208	16,0	3336	1497
	„ Trzemieszno	—	„	—	—	1	1	444	13,2	5093	2388
	Gminy-106	—	„	99	7	—	106	3173	8,3	26566	12656
	Obsz. dworskie-47	—	„	47	—	—	47	456	18,5	8464	3872
VII.	pow. Strzelno	615	m-to	115	9	—	124	3440	11,6	39913	18972
	Miasta (ogółem)	—	„	—	—	—	—	647	12,2	7948	3774
	m-to Strzelno	—	„	—	1	—	1	457	10,7	4927	2338
	„ Kruszwica	—	„	—	1	—	1	190	15,9	3021	1436
	Gminy-67	—	„	60	7	—	67	2108	9,3	19586	9441
	Obsz. dworskie-55	—	„	55	—	—	55	685	18,3	12379	5757
VIII.	pow. Szubin	917	m-to	171	9	—	180	5220	8,8	46089	21883
	Miasta (ogółem)	—	„	—	—	—	—	1086	9,4	10273	4825
	m-to Szubin	—	„	—	1	—	1	304	9,0	2744	1304
	„ Barcin	—	„	—	1	—	1	147	11,0	1628	757
	„ Kcynia	—	„	—	1	—	1	317	10,6	3369	1600
	„ Łabiszyn	—	„	—	1	—	1	213	8,6	1834	840
	„ Rynarzewo	—	„	—	1	—	1	105	6,6	698	324
	Gminy-113	—	„	109	4	—	113	3231	6,9	22346	10722
	Obsz. dworskie-62	—	„	62	—	—	62	903	14,8	13470	6336
IX.	pow. Wągrowiec	1037	m-to	204	6	1	211	5450	9,9	54375	25937
	Miasta (ogółem)	—	„	—	—	—	—	996	11,0	10995	5121
	m-to Wągrowiec	—	„	—	—	1	1	615	11,1	6867	3234
	„ Gołańcz	—	„	—	1	—	1	117	11,8	1380	635
	„ Mieścisko	—	„	—	1	—	1	103	12,7	1317	597
	„ Skoki	—	„	—	1	—	1	161	8,8	1431	655
	Gminy-145	—	„	142	3	—	145	3363	8,0	27055	13127
	Obsz. dworskie-62	—	„	62	—	—	62	1091	15,0	16325	7689
X.	pow. Wyrzysk	1162	m-to	164	18	1	183	6813	9,1	62531	29741
	Miasta (ogółem)	—	„	—	—	—	—	1476	10,2	15134	7185
	m-to Wyrzysk	—	„	—	1	—	1	159	8,2	1305	594
	„ Łobżenica	—	„	—	1	—	1	264	7,2	1904	864
	„ Miasteczko	—	„	—	1	—	1	129	8,1	1154	570
	„ Mrocza	—	„	—	1	—	1	266	7,5	2016	956
	„ Nakło	—	„	—	—	1	1	484	15,3	7427	3562
	„ Wysoka	—	„	—	1	—	1	174	7,6	1328	639
	Gminy-112	—	„	99	13	—	112	4429	7,4	32074	15293
	Obsz. dworskie-65	—	„	65	—	—	65	908	16,8	15323	7266

d	n	o		ś	ć			Na 1 km² przypada mieszk.		U W A G I
Kobiet	w tym wyznania				w tym podało narodowość			przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej	Miejscowości w gminach i obszarach dworskich ponad 500 m. *a*) gminy, *b*) obszary dworskie
	rz.-katol.	ewang.	mojż.	innego	polską	niem.	inną			
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
40008	61804	13066	297	228	62897	12333	105	73,7	49,6	*a*) Dąbrowa Biskupia, Gąski, Jakcice, Jakcice, Lisewo Kościelne, Murzynno, Prędocin, Rojewo, Słońsko, Szymborze, Tarkowo. *b*) Parchanie.
14925	25425	1843	293	46	24565	1960	82	—	—	
13119	22613	1368	252	44	22716	1488	73	—	—	
1806	2812	475	41	2	2849	472	9	—	—	
14628	17906	10170	4	128	18700	9451	57	—	—	
10455	18473	1053	—	54	18632	922	26	—	—	
26010	38141	10359	174	224	39077	9712	109	68,3	59,7	*a*) Kołodziejewo, Kwieciszewo, Orchowo, Procyń, Radłowo, Szczepankowo, Wylatowo.
7508	12721	959	156	32	12827	989	52	—	—	
2281	3731	370	62	8	3759	390	22	—	—	
623	1086	143	22	7	1095	173	—	—	—	
1839	3184	117	35	—	3177	145	14	—	—	
2705	4720	319	37	17	4796	281	16	—	—	
13910	17751	8619	18	178	18477	8037	52	—	—	
4592	7669	781	—	14	7773	686	5	—	—	
20941	35718	4068	92	35	35959	3913	31	64,9	64,9	*a*) Bachorce, Chełmce, Jeziora Wielkie, Kruszwica, Ostrowa pod Gębicami, Sławsko Wielkie, Wojcin.
4174	7114	744	84	6	7134	799	15	—	—	
2589	4264	597	61	5	4269	644	14	—	—	
1535	2850	147	23	1	2865	155	1	—	—	
10145	16901	2665	8	12	17065	2511	10	—	—	
6622	11703	659	—	17	11760	603	16	—	—	
24206	31767	14001	264	57	32640	13364	85	49,8	49,8	*a*) Mamlicz, Mieczkowo, Sipiory. *b*) Nowiny Ojrzanowskie.
5448	8268	1734	259	12	8407	1814	52	—	—	
1440	2319	346	77	2	2386	345	13	—	—	
871	1258	349	20	1	1272	339	17	—	—	
1769	2837	455	77	—	2874	479	16	—	—	
994	1447	295	85	7	1469	359	6	—	—	
374	467	289	—	2	406	292	—	—	—	
11624	11515	10810	3	18	12114	10211	21	—	—	
7134	11984	1457	2	27	12119	1339	12	—	—	
28438	41642	12284	357	92	42632	11670	63	52,5	45,8	*a*) Łekno, Łopienno, Morakowo.
5874	9417	1228	339	11	9715	1252	28	—	—	
3633	5945	712	206	4	6098	763	6	—	—	
745	1152	173	50	5	1195	163	22	—	—	
720	1228	72	17	—	1242	75	—	—	—	
776	1092	271	66	2	1180	251	—	—	—	
13928	17256	9729	17	53	17865	9169	21	—	—	
8636	14969	1327	1	28	15052	1249	14	—	—	
32787	41697	20479	236	119	42850	19599	82	54,3	47,4	*a*) Białośliwie, Dębionek, Gromadno, Kościerzyn Wielki, Kruszki, Łodzia, Osiek n/Notecią, Paterek I, Radzica, Sadki, Trzeciewnica, Wiktorówko, Witrogoszcz.
7949	11497	3401	212	24	11553	3541	40	—	—	
711	899	385	18	3	916	387	2	—	—	
1040	1275	545	77	7	1317	576	11	—	—	
584	632	514	8	—	561	591	2	—	—	
1060	1487	480	49	—	1505	495	16	—	—	
3865	6218	1137	58	14	6275	1145	7	—	—	
689	986	340	2	—	979	347	2	—	—	
16781	17785	14205	24	60	18754	13286	34	—	—	
8057	12415	2873	—	35	12543	2772	8	—	—	

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	Ludność	
				z zaludnieniem							
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.	Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Wojew. **Łódzkie** (częściowo)	3666	m-to	1958	46	5	2009	39492	9,2	363459	175400
I.	pow. **Brzeziny** . .	1117	m-to	535	19	2	556	13974	9,1	125529	60206
1	m-to Brzeziny . .	—	,,	—	—	1	1	766	13,8	10633	4953
2	„ Stryków . .	—	,,	—	1	—	1	394	10,4	4127	1961
3	„ Tomaszów-Rawski . . .	—	,,	—	—	1	1	1876	15,0	28285	12912
4	gm. Będków . .	—	os. m.	36	1	—	37	652	7,2	4748	2408
5	„ Biała . .	—	wieś	35	—	—	35	437	7,1	3122	1519
6	„ Bratoszewice	—	,,	50	1	—	51	775	8,2	6413	3190
7	„ Ciosny . . .	—	,,	32	—	—	32	588	6,6	3926	1987
8	„ Długie . . .	—	,,	25	2	—	27	536	8,7	4673	2259
9	„ Dmosin . .	—	,,	41	—	—	41	566	8,0	4565	2243
10	„ Dobra . . .	—	,,	63	1	—	64	774	7,2	5638	2781
11	„ Gałkowek . .	—	,,	50	4	—	54	1521	6,9	10566	5090
12	„ Głowno. . .	—	os. m.	—	1	—	1	205	11,8	2422	1157
13	„ Lipiny . . .	—	wieś	36	—	—	36	517	7,3	3820	1869
14	„ Łazisko. . .	—	,,	48	3	—	51	1270	7,5	9579	4643
15	„ Łaznów . .	—	,,	6	2	—	8	432	7,2	3149	1541
16	„ Mikołajów. .	—	,,	20	2	—	22	685	6,8	4606	2291
17	„ Mroga-Dolna.	—	,,	34	—	—	34	599	8,4	5048	2406
18	„ Niesułków .	—	,,	18	—	—	18	462	7,0	3228	1612
19	„ Popień . . .	—	,,	41	1	—	42	740	9,4	6981	3384
II.	pow. **Koło** . . .	1233	m-to	684	17	1	702	12734	9,0	115508	55342
1	m-to Koło . . .	—	,,	—	—	1	1	722	15,8	11450	5337
2	„ Dąbie . . .	—	,,	—	1	—	1	302	12,4	3765	1707
3	„ Kłodawa . .	—	,,	—	1	—	1	329	11,8	3901	1827
4	gm. Brudzew . .	—	os. m.	52	2	—	54	1115	6,9	7787	3767
5	„ Budzisław . .	—	wieś	57	—	—	57	672	8,0	5370	2575
6	„ Chełmno . .	—	,,	24	1	—	25	490	8,7	4302	2140
7	„ Czołowo . .	—	,,	41	3	—	44	857	9,2	7917	3858
8	„ Drzewce . .	—	,,	63	—	—	63	744	8,7	6478	3205
9	„ Izbica . . .	—	os. m.	93	1	—	94	1242	9,4	11768	5609
10	„ Karszew . .	—	wieś	29	—	—	29	494	8,0	3975	1926
11	„ Kłodawa . .	—	,,	53	—	—	53	574	8,9	5121	2458
12	„ Kościelec . .	—	,,	36	3	—	39	1006	7,3	7399	3514
13	„ Koźmin . .	—	,,	29	—	—	29	622	6,6	4130	2054
14	„ Krzykosy . .	—	os. m.	27	1	—	28	717	8,6	6187	3002
15	„ Lubotyn . .	—	,,	85	3	—	88	1323	8,5	11246	5362
16	„ Piotrkowiec .	—	wieś	33	—	—	33	390	9,0	3536	1657
17	„ Sompolno. .	—	os. m.	62	1	—	63	1135	9,8	11176	5345
III.	pow. **Łęczyca** . .	1316	m-to	739	10	2	751	12964	9,4	122422	59852
1	m-to Łęczyca . .	—	,,	—	—	2	1	452	22,7	10267	4834
2	„ Ozorków . .	—	,,	—	—	1	1	723	17,2	12589	5871
3	gm. Chociszew .	—	wieś	29	—	—	29	495	6,9	3428	1680
4	„ Dalików . .	—	,,	57	—	—	57	822	7,2	5963	2940
5	„ Gostków . .	—	,,	66	—	—	66	887	7,6	6835	3333
6	„ Grabów . .	—	os. m.	52	1	—	53	889	9,0	8013	3886
7	„ Leśmierz . .	—	wieś	43	—	—	43	645	10,0	6513	3187

d	n	o	ś	ć				Na 1 km² przypada mieszk.	
Kobiet	w tym wyznania				w tym podało narodowość			przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
	rz.-katol.	ewang.	mojżesz.	innego	polską	niemiecką	żydowską	inną	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
188059	278640	30119	45213	9487	306316	19489	37410	244	98,3	79,2
65323	81652	14688	21820	7369	97934	9149	18325	121	111,0	77,5
5680	5053	508	4979	93	5341	411	4969	12	—	—
2166	1189	206	1998	724	2694	99	1333	1	—	—
15373	14923	3166	10070	126	18596	884	8757	48	—	—
2340	4428	91	228	1	4487	73	187	1	—	—
1603	2730	377	13	2	2974	135	13	—	—	—
3223	5252	476	67	618	5926	420	42	26	—	—
1939	2554	1364	8	—	2987	933	2	4	—	—
2414	3466	1125	72	10	3740	871	58	4	—	—
2322	3812	67	7	679	4527	31	7	—	—	—
2857	3107	1095	9	1427	5097	538	—	3	—	—
5476	7185	2774	598	9	7898	2211	452	5	—	—
1265	976	13	1430	3	1117	—	1303	2	—	—
1951	2031	960	39	790	3015	781	23	1	—	—
4936	8235	512	823	9	8822	297	453	7	—	—
1608	2978	100	63	8	3111	38	—	—	—	—
2315	3394	1167	32	13	3537	1045	23	1	—	—
2642	3998	189	230	631	4833	47	164	4	—	—
1616	815	190	9	2214	3110	111	6	1	—	—
3597	5526	308	1145	2	6122	224	634	1	—	—
60166	95727	9103	10501	177	100293	6515	8655	45	90,9	84,4
6113	6018	251	5159	22	6722	118	4598	12	—	—
2058	2251	305	1163	46	2947	232	581	5	—	—
2074	2683	68	1148	2	2889	9	1001	2	—	—
4020	7003	651	133	—	7249	538	—	—	—	—
2795	4595	743	30	2	4849	521	—	—	—	—
2162	3768	522	1	11	4065	237	—	—	—	—
4059	7404	505	8	—	7668	246	3	—	—	—
3273	5824	613	—	41	5935	543	—	—	—	—
6159	8957	1401	1405	5	9428	961	1375	4	—	—
2049	3381	593	—	1	3529	446	—	—	—	—
2663	4904	212	3	2	5058	62	—	1	—	—
3885	6658	740	—	1	6700	699	—	—	—	—
2076	3961	165	—	4	3969	160	—	1	—	—
3186	6002	147	29	9	6955	116	16	—	—	—
5884	10191	780	273	2	10810	327	109	—	—	—
1879	3218	316	—	2	3232	302	—	2	—	—
5831	8909	1091	1149	27	9188	998	972	18	—	—
62570	101261	6328	12892	1941	108089	3825	10430	78	93,0	75,6
5433	5960	206	4051	50	6797	27	3429	14	—	—
6718	6452	1142	4949	46	7305	586	4688	10	—	—
1748	2596	824	4	4	2917	510	—	1	—	—
3023	4848	1083	23	9	5155	783	23	2	—	—
3502	6790	22	—	23	6815	7	12	1	—	—
4127	6490	512	978	33	7672	298	41	2	—	—
3326	6297	205	7	4	6433	76	—	4	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli				Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	L u	
				z zaludnieniem			Ogółem			Ogółem	Mężczyzn
				poniżej 500 m.	od 500 do 5000	powyżej 5000 m.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
8	gm. Mazew . . .	—	wieś	53	—	—	53	655	9,4	6076	3051
9	„ Piaskowice .	—	„	38	2	—	40	698	7,6	5339	2628
10	„ Piątek . . .	—	os. m.	75	2	—	77	1206	9,3	11345	5513
11	„ Poddębice .	—	„	40	1	—	41	982	8,7	8574	4130
12	„ Rogoźno . .	—	wieś	33	—	—	33	516	7,8	4041	2021
13	„ Sobótka . .	—	„	31	—	—	31	456	8,1	3723	1807
14	„ Tkaczew . .	—	„	48	—	—	58	1000	7,7	7748	3884
15	„ Topola . . .	—	„	47	1	—	48	694	9,0	6364	3188
16	„ Tum . . .	—	„	46	2	—	48	961	7,8	7560	3905
17	„ Witonia . .	—	„	71	1	—	71	878	9,1	8044	3994
	Woj. **Lubelskie** (częściowo)										
I.	pow. Garwolin .	1042	m-to	682	41	2	725	18869	7,3	137777	66505
1	m-to Garwolin. .	—	„	—	—	1	1	450	11,3	5082	2440
2	„ Żelechów .	—	„	—	—	1	1	524	13,6	7142	3415
3	gm. Górzno . .	—	wieś	100	3	—	103	1810	6,9	12443	5972
4	„ Kłoczew . .	—	„	55	4	—	59	1434	6,4	9226	4344
5	„ Łaskarzew .	—	os. m.	29	1	—	30	966	7,8	7584	3555
6	„ Maciejowice.	—	„	33	2	—	35	833	8,0	6646	3098
7	„ Osieck. . .	—	„	29	2	—	31	1030	6,9	7134	3524
8	„ Parysów . .	—	„	25	3	—	28	1076	8,8	8649	4240
9	„ Podlęż. . .	—	wieś	33	—	—	33	515	7,1	3697	1834
10	„ Ryki. . . .	—	os. m.	50	4	—	54	1473	7,7	11376	5510
11	„ Sobienie Jeziory	—	„	28	2	—	30	878	7,2	6348	3037
12	„ Sobolew . .	—	wieś	45	4	—	49	1172	7,0	8295	3986
13	„ Stężyca . .	—	os. m.	20	2	—	22	1143	5,9	6749	3262
14	„ Trojanów . .	—	wieś	61	4	—	65	1385	6,1	8436	4152
15	„ Ułęż. . . .	—	„	48	2	—	50	1056	7,1	7598	3738
16	„ Warszawice .	—	„	17	2	—	19	684	6,2	4274	2102
17	„ Wilga . . .	—	„	39	—	—	38	663	6,3	4209	2053
18	„ Wola Rębkowska	—	„	40	1	—	41	830	7,6	6349	3059
19	„ Żelechów . .	—	m-to	31	5	—	36	937	7,0	6539	3124
II.	pow. Konstantynów	1272	m-to	382	14	—	346	8840	7,2	65055	31238
1	m-to Janów Podlaski	—	„	—	1	—	1	361	9,2	3360	1597
2	„ Łosice . . .	—	„	—	1	—	1	346	11,2	3888	1882
3	gm. Bohukały . .	—	wieś	24	—	—	24	621	6,5	4077	1943
4	„ Górki . . .	—	„	25	1	—	26	476	8,5	4047	1892
5	„ Hołowczyce .	—	„	20	1	—	21	586	5,9	3572	1713
6	„ Huszlew . .	—	„	25	1	—	26	548	6,3	3441	1697
7	„ Kornica . .	—	„	12	1	—	13	441	6,3	2768	1356
8	„ Łysów . . .	—	„	28	1	—	29	480	9,4	4521	2096
9	„ Olszanka . .	—	„	12	1	—	13	488	5,6	2737	1332
10	„ Pawłów . .	—	„	18	—	—	18	522	6,4	3341	1598
11	„ Przemyski .	—	„	15	1	—	16	493	6,2	3064	1503
12	„ Rokitno . .	—	„	21	—	—	21	495	6,6	3271	1603
13	„ Sarnaki . .	—	os. m.	31	1	—	32	798	8,2	6555	3115
14	„ Swory . . .	—	wieś	23	2	—	25	579	8,4	3753	1813
15	„ Świniarów .	—	„	28	—	—	28	479	7,5	3611	1728
16	„ Witulin . .	—	„	24	1	—	25	520	8,2	4260	2069
17	„ Zakanale . .	—	„	26	1	—	27	607	7,9	4789	2301

d	n	o	ś	ć						Na 1 km² przypada mieszk.	
Kobiet	w tym wyznania					w tym podało narodowość					przez. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	rusińską	niem.	żydowską	inną		
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
3025	5136	—	158	—	782	5954	—	99	—	23	—	—
2711	4473	—	686	180	—	4856	—	432	51	—	—	—
5813	9889	—	32	1291	133	10334	—	1	999	11	—	—
4444	6965	—	276	1333	—	7345	—	70	1154	5	—	—
2020	3698	—	300	5	38	3764	—	277	—	—	—	—
1916	2234	—	684	—	805	3162	—	561	—	—	—	—
3864	7692	—	49	7	—	7726	—	22	—	—	—	—
3176	6220	—	100	41	3	6267	—	63	33	1	—	—
3655	7557	—	2	—	1	7559	—	—	—	1	—	—
4050	7964	—	47	—	33	8028	—	13	—	3	—	—
71272	117391	126	1273	17772	1215	127596	14	961	9147	59	74,8	64,6
2642	2645	6	1	2424	6	2844	5	—	2330	3	—	—
3727	2335	—	1	4806	—	3126	—	—	4016	—	—	—
6472	12177	18	3	245	1	12369	1	1	67	6	—	—
4832	8398	3	—	4	818	9218	4	—	4	—	—	—
4029	6223	1	2	1358	—	6945	—	—	638	1	—	—
3548	5842	5	—	799	—	6612	—	—	29	5	—	—
3610	6446	3	67	514	104	7027	—	16	90	1	—	—
4409	6529	3	1	2018	98	7860	—	—	786	3	—	—
1863	3657	—	15	25	—	3697	—	—	—	—	—	—
5866	8793	10	—	2483	90	11304	1	—	70	1	—	—
3301	4617	—	235	1462	34	5752	—	214	382	—	—	—
4309	7533	13	10	739	—	7735	—	—	551	9	—	—
3487	6298	5	200	245	1	6495	2	199	50	4	—	—
4284	8256	18	2	159	1	8421	—	—	6	9	—	—
3860	7377	8	3	209	1	7573	—	—	25	—	—	—
2172	4226	4	43	—	1	4274	—	—	—	—	—	—
2156	3438	—	592	122	57	3573	—	531	105	—	—	—
3290	6284	22	2	40	1	6324	1	—	7	17	—	—
3415	6317	4	96	120	2	6448	—	—	91	—	—	—
33817	53667	4012	10	7241	125	57309	1493	1	5870	382	46,0	46,0
1763	1557	92	1	1707	3	1654	28	—	1658	20	—	—
2006	1159	16	5	2708	—	1371	3	—	2511	3	—	—
2134	3831	190	—	54	2	3980	46	—	33	18	—	—
2155	3874	103	—	70	—	3946	17	—	30	54	—	—
1859	3318	220	—	32	2	3445	113	—	6	8	—	—
1744	3296	84	—	59	2	3340	35	—	40	26	—	—
1412	2607	108	—	45	8	2700	48	—	17	3	—	—
2425	4238	122	—	160	1	4358	2	—	76	85	—	—
1405	2653	39	—	45	—	2682	3	—	28	24	—	—
1743	2335	926	1	69	10	2969	332	—	32	8	—	—
1561	2971	23	—	70	—	3032	3	—	16	13	—	—
1668	2574	675	1	12	9	3078	166	—	—	27	—	—
3440	5242	71	2	1240	—	5950	15	—	566	24	—	—
1940	3528	117	—	56	52	3730	12	—	—	11	—	—
1883	3475	125	—	11	—	3531	58	—	7	15	—	—
2191	3723	478	—	53	3	4011	217	1	16	15	—	—
2488	3286	623	—	847	33	3532	395	—	834	28	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli z zaludnieniem poniżej 500 m.	Ilość osiedli z zaludnieniem od 500 do 5000	Ilość osiedli z zaludnieniem powyżej 5000 m.	Ilość osiedli ogółem	Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	Ludność ogółem	Ludność mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
III.	**pow. Siedlce**	1354	m-to	358	19	1	378	11806	8,3	98464	47409
1	m-to Siedlce	—	,,	—	—	1	1	1719	17,8	30676	14331
2	,, Mordy	—	,,	—	1	—	1	316	10,3	3268	1541
3	gm. Czuryły	—	wieś	17	—	—	17	418	6,2	2593	1298
4	,, Domanice	—	,,	17	1	—	18	555	5,8	3233	1636
5	,, Jasionka	—	,,	11	—	—	11	234	5,9	1381	664
6	,, Królowa Niwa	—	,,	17	1	—	18	392	6,7	2645	1291
7	,, Krześlin	—	,,	20	2	—	22	767	6,7	5272	2547
8	,, Niwiski	—	,,	35	—	—	35	791	7,4	5818	2815
9	,, Pióry	—	,,	13	—	—	13	410	5,4	2196	1103
10	,, Skórzec	—	,,	27	1	—	28	856	6,5	5636	2783
11	,, Skupie	—	,,	24	1	—	25	677	6,7	4517	2209
12	,, Stara Wieś	—	,,	23	2	—	25	689	7,0	4799	2362
13	,, Stok Ruski	—	,,	32	—	—	32	701	6,8	4769	2378
14	,, Tarków	—	,,	25	—	—	25	564	5,7	3239	1623
15	,, Wiszniów	—	,,	25	1	—	26	485	6,8	3291	1598
16	,, Wodynie	—	,,	38	5	—	43	1042	6,9	7225	3434
17	,, Zbuczyn	—	,,	11	1	—	12	483	6,2	2980	1459
18	,, Żeliszew	—	,,	23	3	—	26	697	7,2	4928	2346
IV.	**pow. Sokołów**	1286	m-to	364	25	1	390	9551	8,0	76079	36631
1	m-to Sokołów	—	,,	—	—	1	1	548	14,7	8055	3848
2	gm. Chruszczówka	—	wieś	18	—	—	18	783	5,9	4621	2200
3	,, Grochów	—	,,	14	1	—	15	471	7,1	3346	1620
4	,, Jabłonna	—	,,	31	3	—	34	1079	6,9	7487	3639
5	,, Korczew	—	,,	32	3	—	35	780	8,3	6446	3060
6	,, Kossów	—	os. m.	61	4	—	65	1011	8,2	8336	3997
7	,, Kowiesy	—	wieś	21	1	—	22	355	8,4	2993	1447
8	,, Kudelczyn	—	,,	27	1	—	28	588	8,5	4994	2411
9	,, Olszew	—	,,	19	—	—	19	508	6,3	3214	1592
10	,, Repki	—	,,	34	3	—	37	678	8,4	5686	2681
11	,, Sabnie	—	,,	22	4	—	26	674	8,6	5122	4440
12	,, Sterdyń	—	,,	57	5	—	62	1305	5,8	11254	5441
13	,, Wyrozęby	—	,,	28	—	—	28	771	—	4525	2255
V.	**pow. Węgrów**	1356	m-to	89	29	1	409	10569	7,8	82772	39804
1	m-to Węgrów	—	,,	—	—	1	1	666	1,2	8522	4056
2	gm. Borze	—	wieś	25	—	—	25	577	6,7	3945	1940
3	,, Czarnogłów	—	,,	13	1	—	14	312	6,6	2088	984
4	,, Grębków	—	,,	29	1	—	30	591	8,2	4856	2335
5	,, Jaczew	—	,,	16	—	—	16	483	6,6	3206	1615
6	,, Korytnica	—	,,	29	1	—	30	532	8,7	4675	2242
7	,, Łochów	—	,,	43	3	—	46	1167	8,4	9803	4624
8	,, Miedzna	—	os. m.	28	2	—	30	695	7,8	5514	2667
9	,, Ossówno	—	wieś	36	—	—	36	537	7,1	3860	1905
10	,, Prostyń	—	,,	15	3	—	18	676	5,8	3946	1865
11	,, Ruchna	—	,,	26	3	—	29	570	9,3	5320	2508
12	,, Sadowne	—	,,	18	6	—	24	1113	6,2	6624	3333
13	,, Sinołęka	—	,,	46	—	—	46	569	7,3	4207	2041
14	,, Stara Wieś	—	,,	21	4	—	25	736	7,6	5696	2731
15	,, Stoczek	—	os. m.	15	4	—	19	835	7,6	6408	3081
16	,, Wyszków	—	wieś	19	1	—	20	510	7,4	3801	1877

d	n	o	ś	ć						Na 1 km² przypada mieszk.	
	w tym wyznania				w tym podało narodowość						
Kobiet	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego	polską	rusińską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
51054	76446	851	533	18821	1812	80693	150	18	17127	475	74,9	50,1
16345	15703	207	58	14685	23	16392	15	9	14137	123	—	—
1727	1513	2	7	1746	—	1836	—	—	1431	1	—	—
1295	2473	58	1	61	—	2503	2	1	44	43	—	—
1597	3135	26	—	72	—	3161	1	—	55	18	—	—
724	1296	20	—	70	2	1314	8	—	58	8	—	—
1354	2547	19	—	77	2	2558	8	—	77	2	—	—
2725	4991	30	—	249	2	5027	6	—	224	15	—	—
3003	5492	89	3	233	1	5678	30	3	55	52	—	—
1093	2063	35	—	98	—	2184	1	—	4	7	—	—
2853	5202	38	—	156	240	5517	22	—	88	9	—	—
2308	4177	21	—	319	—	4199	3	—	301	14	—	—
2437	4652	82	—	60	5	4723	21	—	23	32	—	—
2391	4575	75	1	118	—	4597	5	—	106	61	—	—
1616	3113	28	1	96	1	3165	5	—	46	23	—	—
1693	3225	47	—	17	2	3238	15	—	10	28	—	—
3781	6797	24	3	390	1	6895	1	—	301	18	—	—
1530	2817	27	—	138	2	2954	5	—	9	12	—	—
2582	2675	23	459	240	1531	4752	2	4	158	12	—	—
39448	67124	420	130	8294	11	68933	18	64	6794	270	59,0	52,9
4207	3608	4	10	4430	3	4016	1	—	4033	5	—	—
2421	4489	13	—	119	—	4489	—	—	119	13	—	—
1726	3186	10	96	54	—	3291	—	51	—	4	—	—
3848	7130	73	—	284	—	7243	—	—	232	12	—	—
3386	6182	51	—	213	—	6244	3	—	191	8	—	—
4339	6708	18	—	1610	—	7357	—	—	961	18	—	—
1546	2868	41	1	83	—	2870	1	—	83	39	—	—
2583	4891	23	13	67	—	4951	2	—	31	10	—	—
1622	3070	2	—	141	1	3203	—	—	10	1	—	—
3005	5514	31	—	140	1	5829	4	—	135	18	—	—
2682	5005	40	9	68	—	5012	2	13	61	34	—	—
5813	10322	81	1	848	2	10355	3	—	817	79	—	—
2270	4251	33	—	237	4	4373	2	—	121	29	—	—
42968	68985	185	1285	9325	2992	74615	6	1091	6966	94	62,4	55,6
4466	3276	4	93	5148	1	3772	—	2	4744	4	—	—
2006	3682	18	—	153	93	3877	—	—	61	8	—	—
1104	596	13	31	21	1427	2051	—	31	—	5	—	—
2521	3675	24	—	140	1017	4713	1	—	125	18	—	—
1591	3067	7	—	132	—	3084	—	—	116	6	—	—
2433	4513	3	15	144	—	4564	—	110	—	1	—	—
5179	9037	4	—	762	—	9304	—	—	492	2	—	—
2847	5272	7	—	235	—	5274	—	—	235	5	—	—
1955	3469	20	34	63	274	3807	1	—	45	7	—	—
2081	3626	7	37	276	—	3640	3	37	262	4	—	—
2816	5104	31	15	168	2	5248	—	—	59	13	—	—
3591	5632	8	930	353	1	5919	1	905	97	2	—	—
2166	3906	16	—	133	152	4100	—	—	105	2	—	—
2965	5454	9	124	109	—	5474	—	116	98	8	—	—
3327	5077	3	6	1322	—	6091	—	—	316	1	—	—
1924	3599	11	—	166	25	3697	—	—	96	8	—	—

L. porządkowa	Województwo, powiat, miasto, gmina	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd powiatowy lub gminny	Ilość osiedli z zaludnieniem poniżej 1000 m.	od 1000 do 5000	powyżej 5000 m.	Ogółem	Budynki mieszkalne	Na 1 budynek przypada mieszkańców	Ludność Ogółem	Mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Obszar W. M. Gdańska . . .	1892	m-to	314	14	4	332	87640*)	—	383910	181800
1	m-to Gdańsk . .	64	m-to	—	—	1	1	51530	—	206400	97100
2	„ Sopoty . .	9	„	—	—	1	1	5630	—	26900	11240
3	pow. Danziger Höhe[1])	609	—	126	4	2	132	13560	—	65820	31640
4	pow. Danziger Niederung[2]) . .	466	—	76	4	—	80	6900	—	33020	16390
5	pow. Gross Werder[3])	744	—	112	6	—	118	10020	—	51770	24440

Osiedla powyżej 1000 mieszk.

1	m-to	Gdańsk . . .	286400
2	„	Sopoty . . .	26900
3	„	Oliwa . . .	13920
4	„	Ohra	12440
5	„	Praust . . .	3340
6	„	Piegenhof . .	3080
7	„	Neuteich . .	2850
8	„	Stutthof . . .	2480
9	„	Emaus . . .	2330
10	„	Bürgerweisen .	2243
11	„	Schöneberg .	1660
12	„	Brauten . . .	1610
13	„	Kalthof . . .	1570
14	„	Steegen . . .	1470
12	„	Liessau . . .	1220
16	„	Pasewark . .	1110
17	„	Gr. Lichtenau .	1090
18	„	Hohenstein . .	1030

[1]) 75 gmin wiejskich i 51 obsz. dwors.
[2]) 66 „ „ i 10 „ „
[3]) 110 „ „ i 2 „ „
*) Cyfry w rubr. 9 oznaczają ilość gospodarstw „Haushaltung“.

d	n	o	ś	ć						Na 1 km² przypada mieszk.	
		w tym wyznania				w tym podało narodowość						
Kobiet	rz.-katol.	prawosł.	ewang.	mojżesz.	innego wyzn.	polską	białoruską lub rosyjską	niem.	żydowską	inną	przec. dla całego obsz.	bez osiedli od 5000 m. i wyżej
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
202110	140580	—	220480	22850	—	—	—	—	—	—	202,0	65,6
109300	82900	—	121200	2300	—	—	—	—	—	—	3225,0	—
15660	11480	—	10920	4500	—	—	—	—	—	—	2988,8	—
34190	22760	—	37060	6000	—	—	—	—	—	—	108,0	—
16630	4540	—	23050	5420	—	—	—	—	—	—	71,3	—
26330	18900	—	28240	4630	—	—	—	—	—	—	69,5	—

TABLI

(Zasiewy, zbiory

L. porządkowa	Województwo i powiat	Powierzchnia ogólna w ha	Powierzchnia zasiewów w ha	Zbiór zbóż chlebowych w q	Zbiór jęczmienia w q	Zbiór owsa w q	Zbiór ziemniaków w q
1	2	3	4	5	6	7	8
I	Woj. **Białostockie** . .	3263700	741996	3035035	484370	1392776	15353964
1	pow. Augustów	201100	36556	120566	26362	98682	721310
2	„ Białystok	308700	46857	196511	22606	122008	1081134
3	„ Bielsk	507000	74344	177412	76891	117407	1881605
4	„ Grodno	434200	112402	524746	51831	147104	1694668
5	„ Kolno	152800	36540	179133	26848	78379	1074008
6	„ Łomża	178500	44430	235758	51469	79093	1229430
7	„ Ostrołęka	163600	41167	228295	19246	63880	1305479
8	„ Ostrów	156600	46118	128152	18361	102641	764147
9	„ Sokółka	237700	61898	195192	43360	86345	857028
10	„ Suwałki	233200	69676	300522	39064	173143	1353884
11	„ Szczuczyn	164000	29207	146430	19708	68288	699875
12	„ Wołkowysk	389200	92931	404497	55585	150186	1798522
13	„ Wysokie-Mazowieckie .	137100	49870	197821	33039	105620	892874
II	Woj. **Warszawskie** . .	2931000	1266688	5968628	1417938	3257497	33009135
1	pow. Błonie	107900	52026	265526	54836	93167	1293801
2	„ Ciechanów	129900	55998	265135	63904	129164	1300264
3	„ Gostynin	114600	41872	234645	35955	130026	1060015
4	„ Grójec	167000	83885	353351	51169	213330	2035026
5	„ Kutno	91600	45952	272640	112061	139567	904792
6	„ Lipno	156500	61545	331838	106315	193772	1433196
7	„ Łowicz	126900	49947	236561	75372	246024	1380854
8	„ Maków	115300	37914	178956	13562	100850	1054517
9	„ Mińsk-Mazowiecki . .	127200	52648	163716	39276	177358	1292107
10	„ Mława	148800	58099	253193	63754	113640	1769818
11	„ Nieszawa	129600	63017	459230	113273	95950	1550614
12	„ Płock	143800	71945	327529	83528	169698	1798232
13	„ Płońsk	132700	63325	228730	62408	138272	1637594
14	„ Przasnysz	139700	40111	232469	40032	103014	1119260
15	„ Pułtusk	152600	62441	267785	36872	100822	1448910
16	„ Radzymin	107100	42629	137436	20379	89629	1343520
17	„ Rawa	129900	70532	304980	44688	188540	1595560
18	„ Rypin	124500	61669	283646	100755	189952	1560861
19	„ Sierpc	108900	50205	213093	38884	94369	1824318

CA II.

spożycie zbóż).

Na potrzeby ludności winno być (przy ograniczeniu spożycia do minimum)				W stosunku do potrzeb ludności (pozostaje +, brak —)			
zboża chleb. do 180 kg. w q	jęczmienia do 12 kg. w q	owsa do 60 kg. w q	ziemniaków do 600 kg. w q	zboża chleb. w q	jęczmienia w q	owsa w q	ziemniaków w q
9	10	11	12	13	14	15	16
2245853	156411	781952	7819518	+ 789182	+ 327959	+ 610824	+ 7534446
112298	7487	37433	374328	+ 8268	+ 18875	+ 61245	+ 346982
336172	22411	112057	1120572	— 139661	+ 195	+ 9951	— 39438
263496	17557	87832	878328	— 86084	+ 59324	+ 29575	+ 1003277
170124	18028	90041	900414	+ 354622	+ 33803	+ 57063	+ 794254
114581	7639	38194	381936	+ 64982	+ 19209	+ 40185	+ 692072
183038	12203	61013	610128	+ 52720	+ 39266	+ 18080	+ 619302
132914	8861	44305	443046	+ 95381	+ 10385	+ 19575	+ 862433
170017	11334	56672	566724	— 41865	+ 7027	+ 45969	+ 197423
162423	10828	54141	541410	+ 32769	+ 32532	+ 32214	+ 315618
162162	10811	54054	540540	+ 138360	+ 28253	+ 119089	+ 813344
103538	6903	34513	345126	+ 42892	+ 12805	+ 33775	+ 354749
207450	13830	69150	691500	+ 197047	+ 41755	+ 81036	+ 1107022
127640	8509	42547	425466	+ 70181	+ 24530	+ 63073	+ 467408
3802331	253489	1267444	12674436	+ 2166297	+ 1164449	+ 1990053	+ 31741691
208039	13873	69363	693630	+ 57437	+ 40963	+ 23744	+ 600171
123107	8207	41035	410358	+ 142028	+ 55697	+ 88129	+ 889906
140924	9395	46975	469746	+ 93721	+ 26560	+ 83051	+ 590269
228704	15247	76235	762348	+ 124647	+ 35922	+ 137095	+ 1958791
178927	11928	59642	596424	+ 93713	+ 100133	+ 79925	+ 845150
169434	11209	56045	560448	+ 162404	+ 95106	+ 137727	+ 882748
178600	11907	59533	595332	+ 57961	+ 63465	+ 186491	+ 785522
104944	6996	34931	349812	+ 74012	+ 6566	+ 65869	+ 704705
172618	11408	57539	575394	— 8902	+ 27868	+ 119819	+ 716713
159960	10664	53320	533202	+ 93233	+ 53090	+ 60320	+ 1236616
183593	12239	61197	611976	+ 275637	+ 101034	+ 34753	+ 938638
201168	13411	67056	670560	+ 126361	+ 70117	+ 102642	+ 127672
133967	8931	44655	446556	+ 94763	+ 53477	+ 93617	+ 1191038
101080	6739	33909	339096	+ 131389	+ 33293	+ 69105	+ 780164
191716	12781	63905	639054	+ 76069	+ 24091	+ 36917	+ 809856
130768	8718	43589	435894	+ 6668	+ 11661	+ 46040	+ 907626
150332	10022	50110	501108	+ 154648	+ 34656	+ 138430	+ 1094452
141048	9403	47016	470160	+ 142598	+ 91352	+ 142935	+ 1090701
124034	8286	41344	413448	+ 89059	+ 30598	+ 53025	+ 1410870

L. porządkowa	Województwo i powiat	Powierzchnia ogólna w ha	Powierzchnia zasiewów w ha	Zbiór zbóż chlebowych w q	Zbiór jęczmienia w q	Zbiór owsa w q	Zbiór ziemniaków w q
1	2	3	4	5	6	7	8
20	pow. Skierniewice	76300	45019	213917	38290	143215	1358472
21	„ Sochaczew	106100	43188	233764	35425	113046	1246229
22	„ Warszawa	169800	55582	188876	53797	151484	1641695
23	„ Włocławek	131300	56139	322492	103403	142608	1359480
III	M. st. Warszawa	—	—	—	—	—	—
IV	Woj. **Pomorskie**	1638600	486609	2768225	748897	1304456	17325841
1	pow. Brodnica	106100	36518	201729	50404	47379	1520438
2	„ Chełmno	72600	29582	201871	76185	61283	860034
3	„ Chojnice	185300	37794	236860	18759	82567	1153007
4	„ Działdowo	48600	14757	53133	12663	20272	730464
5	„ Gniew	41700	14540	91853	42764	49976	540041
6	„ Grudziądz	78000	30647	182697	80655	104076	792592
7	„ Kartuzy	132300	32670	53689	18232	154190	1206688
8	„ Kościerzyna	117700	30801	159170	14599	90470	1215376
9	„ Lubawa	98600	34247	144188	66597	79274	1307642
10	„ Puck	59000	13445	64783	17667	73927	480330
11	„ Sępolno	61600	24758	212044	41443	99229	638553
12	„ Starogard	105500	27845	150886	33726	65993	1136514
13	„ Świecie	167000	49442	291502	60636	75527	1857259
14	„ Tczew	35100	12558	86077	32330	60082	363889
15	„ Toruń	88400	28620	216292	79896	68789	1008780
16	„ Tuchola	85800	21509	180385	32794	43651	748199
17	„ Wąbrzeźno	70800	30237	187494	59979	59328	1059728
18	„ Wejherowo	78900	16638	53572	9568	68443	706307
V	Woj. **Poznańskie** (częściowo)	836500	311970	2762778	754583	671675	12661451
1	pow. Bydgoszcz	133700	42492	417726	87121	104460	1473322
2	„ Chodzież	89800	32567	261985	40009	51555	953500
3	„ Gniezno	56500	36544	224482	67889	80553	1988530
4	„ Inowrocław	103000	42274	394065	145543	64672	1447400
5	„ Mogilno	73300	35836	272594	74545	75455	1243814
6	„ Strzelno	61500	23647	144245	100729	41088	751902
7	„ Szubin	91700	36243	252385	59227	64913	1317270
8	„ Wągrowiec	103700	50599	413541	82437	86558	1663385
9	„ Wyrzysk	116200	47541	381755	97083	102416	1822328

Na potrzeby ludności winno być (przy ograniczeniu spożycia do minimum)				W stosunku do potrzeb ludności (pozostaje +, brak —)			
zboża chleb. do 160 kg. w q	jęczmienia do 12 kg. w q	owsa do 60 kg. w q	ziemniaków do 600 kg. w q	zboża chleb. w q	jęczmienia w q	owsa w q	ziemniaków q
9	10	11	12	13	14	15	16
114296	7620	38099	380988	+ 98721	+ 30670	+ 105116	+ 977484
115158	7677	38386	383862	+ 118606	+ 27748	+ 74660	+ 862367
326961	21797	108987	1089870	— 138035	+ 62000	+ 42497	+ 551825
224153	14950	74751	747510	+ 98336	+ 88453	+ 67857	+ 611970
1686083	112406	562028	5620278	— 1686083	— 112406	— 562028	— 5620278
1690991	112739	563697	5636970	+ 1077234	+ 636158	+ 740759	+ 11688871
110279	7352	36760	367596	+ 91450	+ 43052	+ 10639	+ 1152842
84746	5650	28248	282486	+ 117125	+ 70535	+ 33035	+ 677548
128218	8548	42739	427392	+ 108642	+ 10211	+ 39828	+ 725615
43056	2870	14352	143520	+ 10077	+ 9793	+ 5920	+ 586944
49190	3279	17857	178568	+ 42663	+ 39485	+ 32119	+ 361473
60871	4058	20290	202902	+ 121826	+ 76597	+ 83786	+ 589690
116607	7774	38869	388692	— 62918	— 10458	+ 115321	+ 817996
89213	5948	29738	297378	+ 69957	+ 8651	+ 60732	+ 917998
107577	7172	35859	358590	+ 36611	+ 59425	+ 43415	+ 949052
50087	3339	16696	166956	+ 14696	+ 14328	+ 57231	+ 313374
50106	3340	16702	167022	+ 161938	+ 38103	+ 82527	+ 471531
113699	7580	37900	378996	+ 37187	+ 26146	+ 28093	+ 757518
151069	10071	50356	503562	+ 140433	+ 50565	+ 25171	+ 1353697
64422	4295	21474	214740	+ 21655	+ 28035	+ 38608	+ 149149
97204	6480	32401	324012	+ 119088	+ 73416	+ 36388	+ 684768
62203	4146	20734	207342	+ 118182	+ 28648	+ 22917	+ 540857
84821	5655	28274	282738	+ 102673	+ 54324	+ 31054	+ 776990
78856	5257	26285	262854	— 25284	+ 4311	+ 42158	+ 443453
1024070	68272	341357	3413568	+ 1738708	+ 686311	+ 330318	+ 9247883
94910	6327	31637	316368	+ 322816	+ 80794	+ 72823	+ 1156954
76655	5110	25552	255516	+ 185330	+ 34859	+ 26003	+ 697984
102132	6809	34044	340440	+ 122350	+ 61080	+ 46514	+ 1648090
136658	9011	45553	455526	+ 257407	+ 136532	+ 19119	+ 991874
90072	6005	30024	300240	+ 182522	+ 68540	+ 45431	+ 943574
71858	4791	23953	239526	+ 72387	+ 95938	+ 17135	+ 512376
81833	5456	27278	272778	+ 170552	+ 53771	+ 37685	+ 44492
97936	6529	32645	326454	+ 315605	+ 75908	+ 53913	+ 1336931
113566	7571	37855	378552	+ 268189	+ 89512	+ 65461	+ 1443776

L. porządkowa	Województwo i powiat	Powierzchnia ogólna w ha	Powierzchnia zasiewów w ha	Zbiór zbóż chlebowych w q	Zbiór jęczmienia w q	Zbiór owsa w q	Zbiór ziemniaków w q
1	2	3	4	5	6	7	8
VI	Woj. **Łódzkie** (częściowo)	366600	193848	851168	141885	396493	4941817
1	pow. Brzeziny	111700	53126	194551	24320	81785	1665962
2	,, Koło	123300	65506	339178	56520	113244	1807541
3	,, Łęczyca	131600	75216	317439	60545	201464	1468314
VII	Woj. **Lubelskie** (częściowo)	716200	259030	1336305	218865	585760	8322120
1	pow. Garwolin	194200	69960	407890	79345	187210	1986750
2	,, Konstantynów . . .	127200	49180	234875	45550	86330	1549080
3	,, Siedlce	135400	45730	203390	14095	54390	1445085
4	,, Sokołów	128600	50640	300590	47935	171090	2002900
5	,, Węgrów	132600	43520	189560	31490	86740	1338305
VIII	**Obszar W. M. Gdańska**	189200	101410	298240	148780	224890	895230
1	m-to Gdańsk	6400	1010	4010	990	1280	19840
2	,, Sopoty	900	110	430	—	220	2560
3	pow. Danziger Höhe . . .	60900	33900	137900	25520	71200	613760
4	,, ,, Niederung .	46600	23360	62100	33310	51600	106750
5	,, Gross Werder . . .	74400	43030	93800	88960	100590	152320

Na potrzeby ludności winno być (przy ograniczeniu spożycia do minimum)				W stosunku do potrzeb ludności (pozostaje +, brak —)			
zboża chleb. do 180 kg. w q	jęczmienia do 12 kg. w b	owsa do 60 kg. w q	ziemniaków do 600 kg. w q	zboża chleb. w q	jęczmienia w q	owsa w q	ziemniaków q
9	10	11	12	13	14	15	16
654226	43615	218075	2180754	+ 196942	+ 98270	+ 178418	+ 2761063
225952	15063	75317	753174	— 31401	+ 9757	+ 6468	+ 912788
207914	13861	69305	693048	+ 131264	+ 42659	+ 43939	+ 1114493
220360	14691	73453	734532	+ 97079	+ 45854	+ 128011	+ 733782
827655	55175	275885	2758855	+ 318775	+ 127190	+ 251720	+ 4278350
247660	16510	82555	825535	+ 103505	+ 51470	+ 77075	+ 853725
117025	7800	39005	390080	+ 78450	+ 29250	+ 25745	+ 905080
177660	11845	59220	592205	+ 16755	— 2450	+ 105595	+ 626200
136785	9120	45595	455945	+ 116570	+ 32580	+ 22960	+ 1296565
148525	9900	49510	495090	+ 3495	+ 16340	+ 20345	+ 596780
690300	46070	230220	2302200	— 392060	+ 102700	— 5330	— 1406970
370800	24720	123600	1236000	— 366790	— 23730	— 122320	— 1216160
48600	3230	16200	162000	— 48170	— 3230	— 15980	— 159440
118440	7920	39600	396000	+ 19460	+ 17600	+ 31600	+ 217760
59400	3960	19800	198000	+ 2700	+ 29350	+ 31800	— 91250
93060	6240	31020	310200	+ 740	+ 82720	+ 69570	— 157880

TABLICA III.

(Konie, bydło rogate,

L. porz.	Województwo i powiat	Obszar w km²	Ilość mieszk. obojga płci	Na 1 km² przypada mieszk.	Konie	Bydło rogate	Owce
1	2	3	4	5	6	7	8
I	Woj. **Białostockie** . . .	32637	1305284	39,9	210359	388109	274979
1	pow. Augustów	2011	62388	31,0	11479	19646	16475
2	,, Białystok	3087	186762	60,5	22984	40977	31584
3	,, Bielsk	5070	146388	28,9	21628	42105	36333
4	,, Grodno	4342	150069	34,6	19603	27223	18922
5	,, Kolno	1528	63656	41,7	14537	27272	8665
6	,, Łomża	1785	101868	57,1	16583	33486	16536
7	,, Ostrołęka	1636	73841	45,1	12524	31610	3901
8	,, Ostrów	1566	94454	60,3	12209	32409	15323
9	,, Sokółka	2377	90235	38,0	19368	28679	49433
10	,, Suwałki	2332	90090	38,6	17158	26196	21331
11	,, Szczuczyn	1640	57521	35,1	12527	22265	13489
12	,, Wołkowysk	3892	115250	29,6	16665	25098	18096
13	,, Wysokie-Mazowieckie .	1371	70911	51,7	13004	31143	24893
II	Woj. **Warszawskie** . . .	29310	2112406	72,1	286094	755845	114800
1	pow. Błonie	1079	115605	107,1	11218	28342	1139
2	,, Ciechanów	1229	68393	55,6	12035	32336	1294
3	,, Gostynin	1146	78291	68,3	11303	33045	4563
4	,, Grójec	1670	127058	76,1	18330	42533	5929
5	,, Kutno	916	99404	108,5	12440	32749	4995
6	,, Lipno	1565	93408	59,7	14194	43401	9005
7	,, Łowicz	1269	99222	78,2	15652	39220	6271
8	,, Maków	1153	58302	50,6	10251	23822	1623
9	,, Mińsk-Mazowiecki . . .	1272	95899	75,4	9892	31875	7833
10	,, Mława	1483	88867	59,7	14278	37273	2978
11	,, Nieszawa	1296	101996	78,7	15156	39979	12311
12	,, Płock	1438	111760	77,7	16440	40342	7612
13	,, Płońsk	1327	74426	56,1	13169	31478	4256
14	,, Przasnysz	1397	56156	40,1	8705	27110	1193
15	,, Pułtusk	1526	106509	69,8	13331	34967	2110
16	,, Radzymin	1071	72649	67,8	7869	24994	1177
17	,, Rawa	1299	83518	64,3	11855	28226	12778
18	,, Rypin	1245	78360	62,9	12695	36022	9436
19	,, Sierpc	1089	68908	63,3	11258	36040	5392
20	,, Skierniewice	763	63468	83,2	8062	19463	3354
21	,, Sochaczew	1061	63977	60,3	9257	22637	464
22	,, Warszawa	1698	181645	107,0	14652	34715	796
23	,, Włocławek	1313	124585	94,9	14052	35276	10291
III	M. st. **Warszawa**	121	936046	7735,7	5502	4557	752
IV	Woj. **Pomorskie**	16386	939495	57,3	144446	405794	297624
1	pow. Brodnica	1061	61266	57,7	11337	31500	16747
2	,, Chełmno	726	47081	64,8	8082	22358	24876
3	,, Chojnice	1853	71232	38,4	7762	27158	22742

HODOWLA.

wce, trzoda chlewna).

Trzoda chlewna	Na 100 mieszkańców przypada				Na 1 km² przypada			
	Koni	Bydła rogatego	Owiec	Trzody chlewnej	Koni	Bydła rogatego	Owiec	Trzody chlewn.
9	10	11	12	13	14	15	16	17
313121	20,2	29,8	21,0	24,0	6,6	11,8	8,4	9,5
20306	19,8	34,5	29,0	350	5,6	9,5	8,0	9,9
37519	22,9	39,5	33,3	349	7,9	14,1	10,9	12,9
34944	19,3	37,1	33,8	308	6,1	11,8	10,2	9,8
29400	18,0	24,4	17,6	260	4,6	6,3	4,4	6,9
12254	25,0	46,9	15,3	207	9,5	17,8	5,7	8,0
23132	21,6	44,2	22,6	295	9,2	18,5	9,1	12,8
13497	18,6	47,2	5,8	200	7,7	19,5	2,4	8,3
18990	14,8	39,2	18,9	226	7,9	20,7	9,8	12,1
30858	23,4	27,7	60,0	370	7,4	11,0	19,0	11 8
30008	28,1	36,4	31,6	424	6,2	9,6	8,1	11,4
15283	26,8	15,2	30,1	316	8,5	47,5	9,2	10,4
24912	16,2	23,8	17,9	238	4,4	6,6	4,7	6,5
22018	19,9	47.8	39,0	336	11,6	27,9	22,3	19,7
482154	16,5	35,7	5,4	22,8	9,8	25,1	3,9	16,3
21147	14,4	36,7	1,4	25,8	10,4	26,3	1,1	19,6
17260	20,8	55,9	2,3	29.0	9,8	26,3	1,1	14,0
18136	14,9	44,2	6,1	23,9	9,3	27,3	3,8	15,0
31776	17,0	39,6	5.7	28,8	11,0	25,5	3,6	19,0
19238	14,7	39,0	5,8	22,6	13,6	33,8	5,5	21,0
28015	16,8	51,7	10,9	33,4	9,1	27,7	5,8	17,9
16169	19,6	49,1	7,9	20,0	12,9	32,4	5,2	13,4
13447	20,4	47,3	3,3	26,0	8,9	20,7	1,4	11,7
20989	12,4	40,0	9,8	25,7	7,8	25,1	6,2	16,5
13286	19,4	50,5	4,0	17,6	9,6	25,0	2,0	8,9
33029	17,3	45,8	13,8	37,5	11,7	30.8	9,5	25,5
30694	20,1	49,8	9,5	37,7	11,5	28,2	5,3	21,4
23230	19,8	47,4	6,5	34,3	9,9	23,7	3,2	17,5
10124	17,5	54,3	2,5	19,9	6,2	19,4	0,9	7,2
25933	16,2	43.0	2,7	30,6	8,7	22,9	1,4	16,4
13645	12,4	39,7	1,8	20,9	7,3	23,3	1,1	12,7
21688	16,3	39,1	18,1	29,1	9,1	21,7	9,8	16,7
20860	18,5	52,9	14,0	30,8	10,2	28,9	7,6	16,8
15745	17,9	57,5	5,5	24,9	10,3	33,1	3,1	14,5
11659	16,3	39,6	6,9	22,4	10,6	25,5	4,4	15,3
14175	15,5	38,3	0,8	23,8	8,7	21,3	0,4	13,4
34143	10,1	24,0	0,5	22,5	8,6	20,4	0,5	20,1
28666	19,2	49,1	15,0	38,7	10,7	26,9	7,8	21,8
5572	—	—	—	—	—	—	—	—
471039	19,5	43,1	31,6	51,4	8,8	24,8	18,1	28,7
31692	21,7	60,6	33,1	60,5	10,7	29,7	15,8	29,9
33278	24,1	60,4	67,7	87,7	12,4	30,8	34,3	45,8
27425	13,2	47,4	45,2	45,2	4,2	14,7	12,3	14,8

L. porz.	Województwo i powiat	Obszar w km²	Ilość mieszk. obojga płci	Na 1 km² przypada mieszk.	Konie	Bydło rogate	Owce
1	2	3	4	5	6	7	8
4	pow. Działdowo	486	23920	49,2	4543	13593	5664
5	,, Gniew	417	27328	65,5	5011	12934	7578
6	m-to Grudziądz	20	33817	1690,9	369	291	52
7	pow. Grudziądz	780	43359	55,6	11013	26199	20281
8	,, Kartuzy	1323	64782	49,0	8589	30394	24300
9	,, Kościerzyna	1177	49563	42,1	7734	24388	20463
10	,, Lubawa	986	59765	60,6	11627	31976	15787
11	,, Puck	590	27826	47,2	4114	13925	13701
12	,, Sępolno	616	27837	45,2	5836	18143	23606
13	,, Starogard	1055	63166	59,9	8400	22859	14338
14	,, Świecie	1670	83927	50,3	14057	36315	20525
15	,, Tczew	351	35790	102,0	4479	11168	12457
16	m-to Toruń	36	39335	1092,6	506	524	62
17	pow. Toruń	884	54002	61,1	9068	23959	17239
18	,, Tuchola	858	34557	40,3	5380	15585	12231
19	,, Wąbrzeźno	708	47123	66,6	10271	25558	13216
20	,, Wejherowo	789	43809	55,5	5368	16957	11659
V	Woj. **Poznańskie** (częściowo)	8365	568928	68,0	87568	251779	137577
1	m-to Bydgoszcz	71	87848	1237,3	1297	1356	220
2	pow. Bydgoszcz	1337	52728	39,4	10674	28754	17341
3	,, Chodzież	898	42586	47,4	8115	26313	10647
4	,, Gniezno	565	56740	100,4	8075	21807	8995
5	,, Inowrocław	1030	75921	73,7	10705	31680	14659
6	,, Mogilno	733	50040	68,3	9436	25710	10429
7	,, Strzelno	615	39921	64,9	6820	20173	10192
8	,, Szubin	917	45643	49,8	8841	27132	15130
9	,, Wągrowiec	1037	54409	52,5	11442	33401	14614
10	,, Wyrzysk	1162	63092	54,3	12163	35453	35350
VI	Woj. **Łódzkie**	3666	363459	98,3	45806	119185	17341
1	pow. Brzeziny	1117	125529	111,0	11722	30962	6998
2	,, Koło	1233	115508	90,9	15079	42112	6611
3	,, Łęczyca	1316	122422	93,0	19005	46111	3732
VII	Woj. **Lubelskie**	7180	460146	63,4	65574	158181	63945
1	pow. Garwolin	1942	137777	75,6	17752	44262	10385
2	,, Konstantynów	1272	65055	45,2	11772	19260	13196
3	,, Siedlce	1354	98463	76,7	13487	31125	13835
4	,, Sokołów	1286	76079	58,9	11510	30903	17522
5	,, Węgrów	1326	82772	62,2	11073	32631	9007
VIII	**Obszar W. M. Gdańska**	1892	383910	202,9	34750	69180	13790
1	m-to Gdańsk	64	206400	3225,0	2050	1010	100
2	,, Sopoty	9	26900	2988,8	200	130	20
3	pow. Danziger Höhe	609	65820	108,0	7400	14800	9170
4	,, ,, Niederung	466	33020	71,3	8500	18460	1950
5	,, Gross Werder	744	51770	69,5	16600	34780	2550

Trzoda chlewna	Na 100 mieszkańców przypada				Na 1 km² przypada			
	Koni	Bydła rogatego	Owiec	Trzody chlewnej	Koni	Bydła rogatego	Owiec	Trzody chlewn.
9	10	11	12	13	14	15	16	17
10344	21,3	65,2	27,5	471	9,3	28,0	11,7	21,3
18117	20,2	52,3	31,3	708	12,0	31,0	18,2	43,4
1406	—	—	—	—	18,5	14,6	2,6	70,3
36454	26,4	63,0	50,7	87,8	14,1	33,6	26,0	46,7
28896	13,9	49,5	39,6	46,6	6,5	23,0	18,4	21,8
29626	17,6	56,5	48,4	64,1	6,6	20,7	17,4	25,2
26829	22,1	61,7	30,8	51,0	11,8	32,4	16,0	27,2
15950	15,8	54,0	53,7	61,4	7,0	23,6	23,2	27,0
20610	25,1	79,0	104,5	87,3	9,5	29,5	38,3	33,5
27665	15,4	42,7	26,0	50,6	8,0	21,7	13,6	26,2
31251	18,8	49,1	28,2	68,2	8,4	21,7	12,4	30,7
17319	24,5	63,7	75,8	88,3	12,8	31,8	35,5	49,3
1534	—	—	—	—	14,1	17,6	1,7	42,6
26890	21,8	57,1	42,7	63,3	10,3	28,1	19,5	30,4
17998	17,3	50,9	40,3	57,6	6,3	16,2	14,3	21,0
31261	28,8	70,1	37,5	83,6	14,5	34,1	18,7	44,2
16494	14,8	48,1	33,1	45,8	6,8	21,5	14,8	20,9
279064	15,3	44,2	24,1	49,0	10,4	30,9	16,4	33,4
3547	—	—	—	—	18,3	19,1	3,1	50,0
36909	23,9	64,5	40,0	64,9	8,0	21,5	13,0	27,6
29371	24,9	80,9	35,2	84,8	9,0	29,3	11,9	32,7
26433	25,4	71,8	30,5	83,2	14,3	38,6	15,9	46,8
32053	21,2	64,2	30,4	62,2	10,4	30,8	14,2	31,1
26781	25,4	68,5	29,3	70,8	12,9	35,1	14,2	36,5
19360	19,9	60,6	30,0	55,9	11,1	32,8	16,6	31,5
27128	23,5	71,9	42,2	69,2	9,6	29,6	16,5	29,6
37163	25,5	75,0	33,2	81,1	11,0	32,2	14,1	35,8
40319	23,5	69,8	70,8	76,3	10,5	30,5	30,4	34,7
70212	15,9	41,6	6,3	24,2	12,2	31,7	4,7	18,7
18661	13,9	36,7	8,5	21,3	10,5	27,7	6,3	16,7
27513	15,1	42,5	6,8	27,5	11,7	32,6	5,1	21,3
24038	18,7	45,6	3,7	23,8	14,4	35,0	2,8	18,3
114176	16,8	40 2	17,7	29,1	9,1	22,0	9,2	15,9
29030	13,9	34,8	8,2	22,5	9,7	24,3	5,6	15,9
22175	19,6	32,1	22,2	36,2	8,2	13,4	9,2	15,4
22449	19,8	46,6	21,1	31,3	10,5	24,2	10,7	17,4
21010	16,5	44,8	25,7	30,2	8,9	23,9	13,6	16,3
19512	14,4	43,0	11,6	25,5	8,4	24,6	6,8	14,7
72450	14,1	29,2	4,0	28,8	21.3	28,5	5,1	35,5
3810	1,0	0,5	0,05	1,9	32,0	16,0	1,5	60,0
540	0,9	0,4	0,05	2,0	22,0	15,0	2,0	6,0
18850	11,2	22,4	14,0	28,0	12,1	24,3	15,0	30,9
18370	25,6	56,0	3,0	56,0	18,0	40,0	4,1	39,0
30880	32,0	67,0	5,0	56,0	22,4	47,0	3,4	41,7

TABLI

LASY PAŃ-

L. porządkowa	Dyrekcja / Nadleśnictwo	Powierzchnia		Podział pow. lasów w/g gatunku w ha					
				Liściasty		Iglasty		Mieszany	
		Dyrekcji lub Nadleśnictwa w hektarach	lasów w Dyrekcji lub Nadleśnictwie w hektarach	zagajniki	wysokopniowe strzelisty	zagajniki	wysokopniowe strzelisty	zagajniki	wysokopniowe strzelisty
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I	Dyr. **Białostocka***).	155592	126175	1538	13787	7459	50567	515	20546
1	Nadl. Białowieża	10434	7206	—	—	232	—	—	—
2	„ Bzowskie	21000	14406	—	—	464	—	—	—
3	„ Hajnówka	13420	10930	—	2745	—	2745	—	5940
4	„ Jałowskie	7484	6587	269	257	1159	4186	—	—
5	„ Królewskie[1])	29809	23117	—	4427	—	13646	—	5043
6	„ Leśniańskie	11317	10764	—	—	53	2704	405	7602
7	„ Narew	8580	7020	—	1755	—	5265	—	—
8	„ Starzyńskie	11000	10600	—	—	—	—	—	20
9	„ Świsłocz	23793	17972	963	3512	1388	10058	110	1941
10	„ Wołkowysk	18755	17523	396	1091	4163	11963	—	—
II	Dyr. **Siedlecka**	304819	250502	7098	19071	42923	171591	—	—
1	Nadl. Augustów	13635	9028	243	1076	1418	5708	—	—
2	„ Balińskie	10385	8628	1115	1329	827	5358	—	—
3	„ Białystok	6031	4631	72	63	887	3608	—	—
4	„ Bielsk	8453	8029	112	303	689	4040	—	—
5	„ Czarna-Wieś	10396	8445	402	434	1346	6262	—	—
6	„ Grajewo	11718	8151	943	2453	1520	3234	—	—
7	„ Hańcza	13149	8805	45	167	1756	6836	—	—
8	„ Jagielsk	10495	10192	178	245	2374	5954	—	—
9	„ Knyszyn	6834	5817	79	444	656	4638	—	—
10	„ Kolno	8769	6404	3	5	1910	4486	—	—
11	„ Krasne	12812	10722	161	3571	983	6003	—	—
12	„ Krasnopol	12146	10124	3	104	1543	8474	—	—
13	„ Kumiałka	10392	7739	570	2457	583	4129	—	—
14	„ Lipniki	8081	6962	306	290	974	5392	—	—
15	„ Łuków	13096	10758	296	1128	2609	5810	—	—
16	„ Mielniki	7152	6896	102	715	1149	4215	—	—
17	„ Myszyniec	8864	7527	145	494	2004	4884	—	—
18	„ Nowogród	12221	10296	77	569	2452	7188	—	—
19	„ Nurzec	6644	6250	680	881	480	3114	—	—
20	„ Ostrołęka	12262	8699	163	306	2183	6047	—	—
21	„ Ostrów	11253	10897	23	307	1913	6464	—	—
22	„ Podmiejskie	7199	5901	—	15	930	4957	—	—
23	„ Pomorskie	10582	8553	75	72	1263	7143	—	—
24	„ Puńsk	3338	2579	—	—	503	2076	—	—
25	„ Rajgród	6640	5496	481	531	609	3876	—	—

A IV.

WOWE.

Podział powierzchni lasów w/g wieku w hektarach									UWAGI
Liściasty			Iglasty			Mieszany			
d 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1665	4405	14840	7222	15877	47529	2992	3598	29829	*) Podano częściowo, pozostałe nadleśnictwa należą do Cz. 2-ej Zb. Drożni.
163	239	1459	186	584	3625	14	18	872	
326	478	2919	414	1169	7249	28	96	1744	
—	823	1922	—	823	1992	—	1647	3843	
269	95	163	1159	1969	2218	—	—	—	
189	1203	3035	254	1950	11442	2480	450	4539	
—	—	—	53	—	2704	405	—	7602	
—	527	1228	—	1580	3685	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	20	1068	9512	
412	669	3394	993	1643	8805	45	289	1717	
306	371	720	4163	6154	5809	—	—	—	
6766	8822	5116	42923	71168	99529	—	—	—	
418	478	180	1418	3321	2969	—	—	—	
294	451	583	827	1483	3875	—	—	—	
1	2	60	887	1010	2598	—	—	—	
112	275	29	659	2642	1398	—	—	—	
156	240	39	1346	2974	3288	—	—	—	
2057	396	—	1520	2435	799	—	—	—	
—	167	—	1756	3177	3659	—	—	—	
178	130	115	2374	2589	3345	—	—	—	
79	350	95	656	1240	2741	—	—	—	
—	5	—	1910	2239	2248	—	—	—	
161	2132	1439	988	1390	4612	—	—	—	
34	70	—	1543	2625	5849	—	—	—	
759	625	1074	583	1651	2478	—	—	—	
194	96	—	974	1847	3545	—	—	—	
296	795	333	2609	3585	2225	—	—	—	
102	160	559	1149	2242	1973	—	—	—	
166	327	—	2004	1975	2009	—	—	—	
230	287	53	2462	4301	2886	—	—	—	
680	401	480	480	589	2525	—	—	—	
163	108	—	2183	2182	3865	—	—	—	
23	259	48	1913	3237	3227	—	—	—	
15	—	—	930	1834	3123	—	—	—	
63	9	—	1263	2178	4966	—	—	—	
—	—	—	503	556	1620	—	—	—	
96	435	—	609	1765	2110	—	—	—	

[1]) Wraz z nowem nadleśnictwem Jagiellońskiem.

L. porządkowa	Dyrekcja Nadleśnictwo	Powierzchnia		Podział pow. lasów w/g gatunku w ha					
				Liściasty		Iglasty		Mieszany	
		Dyrekcje lub Nadleśnictwa w hektarach	Lasów w Dyrekcji lub Nadleśnictwie w hektarach	zagajniki	wysokopniowe strzelisty	zagajniki	wysokopniowe strzelisty	zagajniki	wysokopniowe strzelisty
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
26	Nadl. Serwy	10266	8316	—	—	1346	6969	—	—
27	„ Sokółka	8542	7596	97	94	1405	6001	—	—
28	„ Supraśl	7767	6703	258	242	923	5281	—	—
29	„ Suwałki	9065	6995	164	78	1299	5454	—	—
30	„ Szczebra	10475	8419	—	—	1360	7059	—	—
31	„ Waliły	9857	9243	34	62	2550	6597	—	—
32	„ Zambrów	6300	5701	271	632	464	4334	—	—
III	Dyr. **Warszawska**[1])	113723	89622	1755	4828	21363	60680	—	—
1	Nadl. Chorzele	4882	3940	128	160	558	3095	—	—
2	„ Drewnica	4771	4443	21	187	1280	2190	—	—
3	„ Garwolin	2277	2211	64	230	392	1175	—	—
4	„ Glinna	6173	4461	14	433	579	3435	—	—
5	„ Jednorożec	7997	5745	162	158	1657	3768	—	—
6	„ Kampinos	3869	2926	531	525	627	1244	—	—
7	„ Koło	6524	5677	97	217	1660	3702	—	—
8	„ Kowal	7668	6158	87	187	1739	4144	—	—
9	„ Lemany	5086	3208	14	304	579	2311	—	—
10	„ Leszczydół	5784	3391	—	—	966	2425	—	—
11	„ Lipno	5439	3641	—	—	1316	2324	—	—
12	„ Lubochnia	5106	4482	9	139	469	3865	—	—
13	„ Łąck	9531	7030	—	—	1948	5082	—	—
14	„ Pomiechówek	3329	1930	64	230	392	1244	—	—
15	„ Pułtusk	6459	5985	93	167	1630	4095	—	—
16	„ Regny	5439	4576	—	173	983	3420	—	—
17	„ Rżaniec	5628	4649	78	180	1039	3352	—	—
18	„ Skierniewice	6964	5355	104	275	1327	3649	—	—
19	„ Warszawa	5131	4470	256	835	973	2416	—	—
20	„ Włocławek	5666	5344	33	328	1249	3744	—	—
IV	Dyr. **Toruńska**	178678	156348	490	6130	21538	104364	2752	21124
1	Nadl. Bartel-Wielki	5940	5559	—	—	1257	4302	—	—
2	„ Błędno	7381	6316	—	—	875	5440	—	—
3	„ Chylonja	6074	5897	93	69	55	2214	291	3174
4	„ Darzlubie	4374	4036	43	30	—	751	360	2852
5	„ Dębowo	2620	2463	20	3	305	990	250	895
6	„ Drewniaczki	4745	3920	—	183	250	3487	—	—
7	„ Dwukoły	1391	1288	—	18	115	1155	—	—
8	„ Góra	4663	3891	—	1201	365	2416	—	—
9	„ Gniewkowo	5008	4520	—	—	—	—	275	4246
10	„ Hel	2253	1552	—	—	398	1151	1	2

Podział powierzchni lasów w/g wieku w hektarach									UWAGI
Liściasty			Iglasty			Mieszany			
od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
—	—	—	1346	3012	3958	—	—	—	[1]) Podano częściowo
21	44	29	1405	1318	4683	—	—	—	
59	183	—	923	661	4621	—	—	—	
5	72	—	1229	2488	2966	—	—	—	
—	—	—	1360	3195	3864	—	—	—	
28	34	—	2550	1363	5234	—	—	—	
341	291	—	464	4064	270	—	—	—	
1755	2827	1892	21363	32272	28397	—	—	—	
128	149	11	558	2527	568	—	—	—	
21	68	119	1280	1466	724	—	—	—	
64	150	80	392	1005	170	—	—	—	
14	213	220	579	909	2526	—	—	—	
162	69	89	1657	1069	2699	—	—	—	
531	462	63	627	752	492	—	—	—	
97	166	51	1660	2907	795	—	—	—	
87	100	88	1739	1996	2146	—	—	—	
14	111	193	579	858	1453	—	—	—	
—	—	—	966	1028	1397	—	—	—	
—	—	—	1316	1708	617	—	—	—	
9	139	—	469	968	2897	—	—	—	
—	—	—	1948	4249	833	—	—	—	
64	150	80	392	1005	239	—	—	—	
93	160	7	1630	1826	2269	—	—	—	
—	28	145	983	1526	1894	—	—	—	
78	180	—	1039	1068	2284	—	—	—	
104	118	157	1327	2867	782	—	—	—	
256	339	486	973	1040	1376	—	—	—	
33	225	103	1249	1498	2236	—	—	—	
442	1812	3993	18751	11099	43557	1666	7800	12549	
—	—	—	952	1136	2063	—	—	—	
—	—	—	505	1854	2776	—	—	—	
1	13	56	538	1221	655	195	892	2088	
43	30	—	—	751	—	197	841	2011	
8	12	3	300	400	600	250	372	513	
7	15	161	551	1243	1693	—	—	—	
—	11	7	464	202	488	—	—	—	
16	281	904	488	1228	700	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	250	1755	2241	
—	—	—	360	119	1032	1	1	1	

L. porządkowa	Dyrekcja Nadleśnictwo	Powierzchnia		Podział pow. lasów w/g gatunku w ha					
				Liściasty		Iglasty		Mieszany	
		Dyrekcji lub Nadleśnictwa w hektarach	Lasów w Dyrekcji lub Nadleśnictwie w hektarach	zagajniki	wysokopniowe strzelisty	zagajniki	wysokopniowe strzelisty	zagajniki	wysokopniowe strzelisty
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Nadl. Jamy	4358	4001	19	543	465	2932	—	—
12	„ Kartuzy	6226	5155	33	863	405	3855	—	—
13	„ Konstancjewo	5619	4707	26	13	870	1661	142	1994
14	„ Kostkowo	5293	4640	11	185	616	3828	—	—
15	„ Kościerzyna	6603	5712	21	532	1227	3578	53	302
16	„ Leśno	3795	3476	14	248	244	2806	8	156
17	„ Leśna-Huta	6993	6340	—	—	935	5355	—	—
18	„ Lidzbark	6650	5989	53	280	604	5011	17	23
19	„ Lipusz	7584	7046	—	143	3122	3778	—	2
20	„ Lubichowo	5662	4902	—	3	727	4132	—	41
21	„ Łąkorz	4813	4246	—	97	341	3799	—	9
22	„ Mirachowo	6755	6119	20	—	—	—	972	5127
23	„ Mścin	3958	2933	—	85	450	2399	—	—
24	„ Osieczno	6894	6030	—	—	896	5134	—	—
25	„ Owczarnia	4071	3692	5	277	558	2853	—	—
26	„ Pelplin	6030	5555	80	250	900	2925	280	1120
27	„ Ruda	6370	5731	—	149	986	4596	—	—
28	„ Suleczyno	5845	4937	31	430	987	3489	—	—
29	„ Toruń	5754	5594	6	45	1829	3657	16	41
30	„ Warzynowo	9929	7547	—	—	504	7043	—	—
31	„ Wejherowo	4940	4594	—	270	257	2840	87	1140
32	„ Wirty	4905	4014	9	109	523	3373	—	—
33	„ Zbieżno	5184	3946	6	104	422	3414	—	—
V	Dyr. **Bydgoska**	217929	185830	43	2513	20279	156885	553	5555
1	Nadl. Bartodzieje	5810	5577	—	—	554	5023	—	—
2	„ Bydgoszcz	6385	6095	3	17	818	4951	16	290
3	„ Chociński Młyn	8410	6909	—	29	668	6166	—	46
4	„ Czersk	5920	5123	1	41	622	4243	11	205
5	„ Cierpiszewo	6830	6160	—	—	503	5657	—	—
6	„ Dąbrowa	6432	5132	2	38	731	4361	—	—
7	„ Giłdon	8667	7106	—	123	—	6983	—	—
8	„ Gniewkowo	5361	4921	1	12	490	4416	—	2
9	„ Gołąbek	5302	4480	—	—	504	3976	—	—
10	„ Grabowo	5603	4981	16	482	540	3943	—	—
11	„ Jachcice	5230	4647	—	18	684	3700	—	245
12	„ Klosnowo	9491	6615	—	3	401	5821	—	390
13	„ Laska	9394	7485	4	14	500	6967	—	—
14	„ Leszyce	5036	4686	—	—	568	4108	—	10
15	„ Lipowa	5624	5055	—	—	500	4555	—	—
16	„ Lutówko	5464	4075	—	—	—	—	473	3602

Podział powierzchni lasów w/g wieku w hektarach									UWAGI
Liściasty			Iglasty			Mieszany			
od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
19	148	376	465	1246	1221	—	—	—	
98	150	615	364	1330	2162	—	—	—	
3	10	—	291	385	985	128	836	1032	
17	87	81	478	1709	1642	—	—	—	
40	119	373	775	1983	820	10	268	24	
32	62	155	321	1304	1881	37	68	51	
—	—	—	444	2765	2146	—	—	—	
56	112	112	1310	1937	1765	3	20	—	
—	12	132	1322	2498	1281	—	2	—	
1	2	—	610	1710	1812	—	30	11	
3	91	2	531	1744	1425	—	9	—	
20	—	—	—	—	—	441	1666	3348	
—	85	—	332	838	1228	—	—	—	
—	—	—	505	1854	2776	—	—	—	
21	60	195	547	1228	1078	—	—	—	
34	115	135	360	1170	1755	112	448	672	
—	105	44	831	1132	2633	—	—	—	
5	22	403	796	1870	823	—	—	—	
—	45	—	1029	2498	1330	13	28	10	
—	—	—	2157	4165	721	—	—	—	
—	123	146	118	1682	1040	29	564	547	
4	27	78	499	1174	1700	—	—	—	
14	75	15	508	1580	1326	—	—	—	
184	1638	691	28580	61582	66723	301	2886	2368	
—	—	—	473	2620	1930	—	—	—	
—	9	8	1568	1603	1780	—	125	165	
—	18	11	580	3807	1779	—	14	32	
—	38	3	647	1532	2064	10	143	52	
—	—	—	511	1490	3656	—	—	—	
14	11	13	748	1543	2070	—	—	—	
—	123	—	2283	3385	1315	—	—	—	
6	5	1	944	1983	1489	—	2	—	
—	—	—	1412	843	1721	—	—	—	
19	348	115	305	1917	1721	—	—	—	
—	18	—	717	1092	1891	—	89	156	
—	1	2	1138	4030	653	89	297	4	
—	2	12	1605	3989	1373	—	—	—	
—	—	—	425	1160	2523	1	3	6	
—	—	—	769	1274	2512	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	142	1712	1748	

L. porządkowa	Dyrekcja Nadleśnictwo	Powierzchnia		Podział pow. lasów w/g gatunku w ha					
				Liściasty		Iglasty		Mieszany	
		Dyrekcje lub Nadleśnictwa w hektarach	Lasów w Dyrekcji lub Nadleśnictwie w hektarach	zagajniki	wysokopniowe	zagajniki	wysokopniowe	zagajniki	wysokopniowe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17	Nadl. Nakło	7109	6516	13	931	249	5091	48	184
18	„ Osie	5802	5010	1	78	803	4128	—	—
19	„ Osiek Wielki	6682	5840	—	—	700	5140	—	—
20	„ Osusznica	6892	5710	—	17	829	4864	—	—
21	„ Przewodnik	4934	3622	—	194	600	2828	—	—
22	„ Różanna	4925	4421	—	—	567	3854	—	—
23	„ Rytel	7353	6630	—	—	643	5987	—	—
24	„ Sarnia Góra	6185	3577	—	15	700	2843	5	14
25	„ Solec	5845	5574	—	14	686	4874	—	—
26	„ Stronno	4803	4493	—	117	756	3620	—	—
27	„ Świekatówko	3995	3552	—	76	535	2894	—	47
28	„ Świt	4393	4003	—	12	505	3486	—	—
29	„ Szerłata	5303	4707	—	—	650	4009	—	48
30	„ Twarożnica	4219	3753	1	56	451	3152	—	93
31	„ Trzebciny	5840	4721	—	5	354	4362	—	—
32	„ Warlubie	6384	5514	3	54	793	4664	—	—
33	„ Wierzchlas	7078	6171	—	142	717	5312	—	—
34	„ Woziwoda	5177	4144	—	—	788	3356	—	—
35	„ Zamrzenica	4943	4519	—	3	563	3582	—	371
36	„ Żołędowo	5110	4306	—	22	307	3969	—	8
VI	Dyr. Poznańska	36151	30576	144	1139	3803	19770	551	4538
1	Nadl. Durowo	3921	3256	31	484	259	1969	33	294
2	„ Gołąbki	6132	5020	11	78	535	3978	41	378
3	„ Margonin	3855	2787	4	15	141	2371	—	86
4	„ Miradz	6731	5666	6	108	990	2142	372	2005
5	„ Podanin	5581	5344	—	—	774	3392	96	858
6	„ Skorzęcin	6294	5155	14	259	181	4047	1	653
7	„ Szczepanowo	3637	3348	78	195	923	1871	8	264
	Zestawienie								
I	Dyrekcja Białowieska	155591	126175	1538	13787	7459	50567	515	20546
II	„ Siedlecka	304819	250502	7098	19071	42923	171591	—	—
III	„ Warszawska	113723	89622	1755	4828	21363	60680	—	—
IV	„ Toruńska	178678	156348	490	5130	21538	104364	2752	21124
V	„ Bydgoska	217927	185330	45	2513	20279	156885	553	5555
VI	„ Poznańska	36151	30576	144	1139	3803	19770	551	4538
	Ogółem	1006890	839053	11070	47468	117365	563857	4371	51763

Podział powierzchni lasów w/g wieku w hektarach									UWAGI
Liściasty			Iglasty			Mieszany			
od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	od 10 do 20 lat	od 20 do 60 lat	powyżej 60 lat	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
25	583	323	600	3690	801	22	162	—	
10	23	45	885	909	2334	—	—	—	
—	—	—	580	1542	3018	—	—	—	
—	16	1	1294	3347	223	—	—	—	
22	172	—	709	714	1405	—	—	—	
—	—	—	720	1296	1838	—	—	—	
—	—	—	1709	2288	1990	—	—	—	
2	1	12	236	634	1973	9	5	—	
—	10	4	700	1544	2630	—	—	—	
5	29	83	500	883	2237	—	—	—	
9	67	—	459	1255	1180	—	16	31	
5	3	4	689	1036	1761	—	—	—	
—	—	—	854	946	2209	—	8	40	
9	40	7	439	816	1897	—	68	25	
—	5	—	539	1221	2602	—	—	—	
—	36	18	486	1290	2888	—	—	—	
58	55	29	1380	1591	2341	—	—	—	
—	—	—	242	1061	2053	—	—	—	
—	3	—	587	1061	1934	28	242	101	
—	22	—	847	2190	932	—	—	8	
150	698	345	3106	8765	10072	560	2072	2381	
89	256	139	548	810	610	28	220	45	
3	49	25	201	1543	2235	57	203	119	
2	11	2	182	1895	293	—	49	37	
6	95	13	990	943	1199	372	729	1276	
—	—	—	774	1392	1999	96	379	479	
14	106	152	181	1562	2485	1	337	316	
36	181	14	230	620	1251	6	155	109	
1665	4405	14840	7222	15877	47529	2992	3598	29529	
6766	8822	5116	42923	71168	99529	—	—	—	
1755	2827	1892	21363	32272	28397	—	—	—	
442	1812	3993	18751	11099	43557	1666	7800	12549	
184	1638	691	28580	61582	66723	301	2886	2368	
150	698	345	3106	8765	10072	560	2072	2381	
10962	20202	26877	121945	200763	295807	5519	16356	41727	

1) **Dyrekcja Białowieska (IX).** Nadleśnictwa: Białowieża, Bzowskie, Hajnówka, Jałowskie, Królewskie, Leśniańskie, Narew, Starzyńskie, Świsłocz, Wołkowysk.

2) **Dyrekcja Siedlecka (V).** Nadleśnictwa: Augustów, Balińskie, Białystok, Bielsk, Czarna Wieś, Grajewo, Hańcza, Jagielsk, Knyszyn, Kolno, Krasne, Krasnopol, Kumiałka, Lipniki, Łuków, Mielniki, Myszyniec, Nowogród, Nurzec, Ostrołęka, Ostrów, Podmiejskie, Pomorskie, Puńsk, Rajgród, Serwy, Sokółka, Supraśl, Suwałki, Szczebra, Waliły, Zambrów.

3) **Dyrekcja Warszawska (IV).** Nadleśnictwa: Chorzele, Drewnica, Garwolin, Glinna, Jednorożec, Kampinos, Koło, Kowal, Lemany, Leszczydół, Lipno, Lubochnia, Łąsk, Pomiechówek, Pułtusk, Regny, Rżaniec, Skierniewice, Warszawa, Włocławek.

4) **Dyrekcja Toruńska (I).** Nadleśnictwa: Bartel Wielki, Błędno, Chylonja, Darzlubie, Dębowo, Drewniaczki, Dwukoły, Góra, Gniewkowo, Hel, Jamy, Kartuzy, Konstancjewo, Kostkowo, Kościerzyna, Leśno, Leśna Huta, Lidzbark, Lipusz, Lubichowo, Łękorz, Mirachowo, Mścin, Osieczno, Owczarnia, Pelplin, Ruda, Suleczyno, Toruń, Warzynowo, Wejherowo, Wirty, Zbierzno.

5) **Dyrekcja Bydgoska (II).** Nadleśnictwa: Bartodzieje, Bydgoszcz, Chociński Młyn, Czersk, Cierpiszewo, Dąbrowa, Gildon, Gniewkowo, Gołąbek, Grabówko, Jachcice, Klosnowo, Laska, Leszyce, Lipowa, Lutówko, Nakło, Osie, Osiek Wielki, Osusznica, Przewodnik, Różanna, Rytel, Sarnia Góra, Solec, Stronno, Świekatówko, Świt, Szerłata, Twarożnica, Trzebciny, Warlubie, Wierzchlas, Woziwoda, Zamrzenica, Żołędowo.

6) **Dyrekcja Poznańska (III).** Nadleśnictwa: Durowo, Gołąbki, Margonin, Miradz, Podanin, Skorzęcin, Szczepanowo.

TABLICA V.

a) Statki parowe pasażerskie i holowniki

(na każdej rzece poszczególnie)

Liczba porządkowa	Nazwa statku	Rodzaj statku	Nośność (tonn — ludzi)	Wymiary w mtr. dług.,szer.,wys. (z nadbudową)	Siła maszyn w K. M.	Obsługa (ilość ludzi)	Zużycie paliwa w klgr. na 1 godz. pracy	Szybkość klm/godz. w stojącej wodzie	Do jakiego paliwa przystosowane palenisko	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn: węgla	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn: drzewa	Zanurzenie w ctm bez ładunku i z ładunkiem	Zdolność holownicza w tonnach w dół — w górę
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
				Rzeka Wisła									
1	Puławski . .	śrub. insp.	40	17, X 3,50	15	4	375	4,5	węgiel	1,5	—	0,50 0,80	60 50
2	Pomorze . .	śrub. holown.	50 20	15,90 X 4,35	45	5	144	—	węgiel	4	—	0,84 1,24	200 100
3	Sokół . . .	śrub. insp.	20	16,30 X 3,96	50	2	65	—	węgiel	3	—	1,00 1,15	400 200
4	Bielany . . .	śrub. pas.-tow.	60	18, X 2,42	12	4	192	3	węgiel	1	—	0,40 0,65	—
5	Jastrząb. . .	śrub. insp - holown.	20 18	15, X 3,18	18	3	300	5	węgiel	5	—	0,90 1,00	400 200
6	Wanda . . .	b. koł. holown.	—	38,50 X 4,60 X 8,60	100	6	350	5,5	węgiel	10	—	0,60 0,70	1400 400
7	Kazimierz-Wielki	b. koł. pasaż.	—	47,50 X 4,20 X 8,20	100	7	180	4	węgiel	7	—	0,40 0,70	1000 550
8	Kościuszko . .	b. koł. insp.	—	40, X 4,20 X 7,50	75	9	225	—	węgiel	3	—	0,65 0,75	—
9	Wisła . . .	b. koł. insp.	—	38 X 5 X 8	70	9	154	—	węgiel	8	—	0,70 0,90	—
10	Chodkiewicz .	b. koł. insp.	—	30,30 X 3,75 X 7,50	75	8	225	—	węgiel	2,5	—	0,60 0,80	—
11	Wawel . . .	b. koł. insp.	—	38, X 3,80 X 8,18	75	8	165	—	węgiel	8	—	0,50 0,80	—
12	Kmicic . . .	b. koł. holown.	—	35, X 4,16 X 7,66	80	—	—	—	węgiel	—	—	1,20	—
13	Kraków . . .	b. koł. pasaż.	—	38,90 X 4,20 X 8,20	100	7	175	—	węgiel	4	—	0,50 0,70	—
14	Sandomierz .	b. koł. pas.-holown.	—	44,40 X 3,85 X 7,65	100	6	250	4,25	węgiel	7	—	0,50 0,90	1000 800
15	Śniadecki . .	śrub. towar.	300 240	20,90 X 3,97	75	—	150	—	węgiel	5	—	1,40 1,66	800 500
16	Tczew . . .	b. koł. insp.	—	29,06 X 7,40	100	5	180	—	węgiel	6	—	1,00 1,20	—
17	Wrobna . . .	śrub. łamacz lodu	—	17,70 X 3,45	80	4	100	—	węgiel	3	—	1,16 1,26	120

Liczba porządkowa	Nazwa statku	Rodzaj statku	Nośność (tonn — ludzi)	Wymiary w mtr. dłg., szer., wys. (z nadbudową)	Siła maszyn w K. M.	Obsługa (ilość ludzi)	Zużycie paliwa w klgr. na 1 godz. pracy	Szybkość klm/godz. w stojącej wodzie	Do jakiego paliwa przystosowane palenisko	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn: węgla	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn: drzewa	Zanurzenie w cm bez ładunku i z ładunkiem	Zdolność holownicza w tonnach w dół — w górę
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
18	Chełmno	śrub. pas.-hol. insp.	—	24,18 X 4,50	75	4	105	—		8	—	1,06	—
19	Sęp	śrub. pas.-hol. insp.	—	16,60 X 3,75	55	4	55	—		7,5	—	1,10	—
20	Grudziądz	b. koł. insp.	—	25,70 X 6,70	80	6	128	—		3	—	1,20	300
21	Nadwiślanin	śrub. przewozowy	—	26,50 X 4	75	5	82	—		8	—	65 80	300 —
22	Rezerwa Nr. 1	b. koł. hol. insp.	—	26 X 8 X 11,50	90	7	119	4,25		5	—	40 80	200 100
23	Przewóz Nr. 2	b. koł. przewozowy	—	26 X 8 X 11,50	90	7	119	4,25		5	—	40 80	200 100
24	Przewóz Nr. 3	b. koł. przewozowy	—	26 X 8 X 11,50	90	7	119	4,25		5	—	40 80	200 100
25	Gniezno	b. koł. hol. pas.	—	36,05 X 4 X 6,50	70	8	—	—		—	—	50 72	— —
26	Kastor	śrub. hol. pas.	—	20,09 X 3,88	75	3	450	5,50		5	—	70 108	900 600
27	Forelle	przewozowy	30	10,30 X 2	25	2	25	—		4	—	80 100	— —
28	Chopin	b. koł. hol.	300	32 X 4,20 X 8,40	130	6	156	4,50		7	—	55 80	800 700
29	Skarbek	b. koł. pas. hol.	300	37,30 X 4,40 X 9,40	135	7	165	4,50		5	—	70 90	800 500
30	Norwid	b. koł. pas. hol.	300	36,80 X 4,40 X 9,20	135	7	165	4,50		5	—	60 75	800 500
31	Sowiński	b. koł. pas.	400	45 X 4,20 X 8,60	106	7	212	—		8	—	60 80	— —
32	Freya	b. koł. pas.	300	39 X 4,15 X 7,61	120	7	305	—		6	—	84 113	— —
33	Sienkiewicz	b. koł. insp.	100	43,75 X 4,85 X 9,25	140	8	560	4,25		8	—	70 100	800 700
34	Stefan Batory	b. koł. pas.	800	51 X 8 X 13,70	135	10	196	—		8	—	45 75	— —
35	Chrobry	b. koł. pas.	500	42 X 5,06 10,46	145	7	282	—		7	—	50 70	— —
36	Belweder	b. koł. pas.	500	44,25 X 4,30 X 9,10	140	7	245	—		4	—	45 70	— —

Liczba porządkowa	Nazwa statku	Rodzaj statku	Nośność (tonn — ludzi)	Wymiary w mtr. dłg., szer., wys. (z nadbudową)	Siła maszyn w K. M.	Obsługa (ilość ludzi)	Zużycie paliwa w klgr. na 1 godz. pracy	Szybkość klm/godz. w stojącej wodzie	Do jakiego paliwa przystosowane palenisko	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn węgla	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn drzewa	Zanurzenie w cm bez ładunku i z ładunkiem	Zdolność holownicza w tonnach w dół — w górę
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
37	Reduta Ordona	b. koł. pas.	450	35,25 X 4,35 X 8,75	120	7	324	—	węgiel	10	—	65 75	—
38	Słowacki . .	śrub. hol.	11 100	20 X 4	120	3	240	—	węgiel	8	—	85 120	600 500
39	Wilhelmina . .	śrub. hol.	100	21,45 X 4,60	120	4	144	—	węgiel	2,5	—	103 168	1800 1200
40	Sobieski . .	b. koł. pas. tow.	800	51,70 X 4,50	135	6	148	—	węgiel	4	—	50 90	—
41	Stanisław . .	b. koł. pas. tow.	1200	56 X 5,80	135	6	148	—	węgiel	8	—	35 75	—
42	Grunwald . .	b. koł. pas. tow.	200	42 X 4,25	135	7	148	—	węgiel	3	—	60 85	—
43	Warszawa . .	b. koł pas. tow.	200	42,05 X 4,20	105	7	115	—	węgiel	3	—	50 75	—
44	Warneńczyk .	b. koł. pas. tow.	400	46,50 X 5,40 X 9,40	150	6	405	—	węgiel	—	—	60 80	—
45	Olga	tln. koł. pas.	52 400	36,80 X 6,05	150	3	255	10	węgiel	10	—	70 100	400 300
46	Konopnicka . .	tln. koł. hol.	50 250	40,15 X 4 54	180	8	252	10,50	węgiel	10	—	65 85	1000 450
47	Polska . . .	b. koł. pas.	660	61,5,80 X 10,80	165	9	247	—	węgiel	8	—	50 80	—
48	Francja . . .	b. koł. pas.	660	61,5,80 X 10,80	165	9	247	—	węgiel	8	—	50 80	—
49	Neptun . . .	tln. koł. hol.	250	45 X 6,50	180	8	270	5,50	węgiel	10	—	70 90	1600 1200
50	Bajka . . .	b. koł. pas.	—	—	165	—	—	—	węgiel	—	—	—	—
51	Steinkeller . .	b. koł. hol.	500	51,50 X 5,25 X 10,80	180	7	320	5	węgiel	10	—	80 110	1600 1200
52	Jagiełło . . .	b. koł. pas.	600	55,70 X 3.35 X 10,10	180	9	540	—	węgiel	10	—	53 80	—
53	Łokietek . .	b. koł. pas.	550	54,50 X 4,80 X 9,60	180	9	450	—	węgiel	10	—	60 80	—
54	Kozietulski . .	tln. koł. hol.	300	40 X 5,67	200	6	300	5,50	węgiel	9	—	70 110	1600 1200
55	Minister . . .	b. koł. pas.	550	52,02 X 4,80 X 10	170	7	340	—	węgiel	9	—	52 75	—

Liczba porządkowa	Nazwa statku	Rodzaj statku	Nośność (tonn — ludzi)	Wymiary w mtr. dłg., szer., wys. (z nadbudową)	Siła maszyn w K. M.	Obsługa (ilość ludzi)	Zużycie paliwa w klgr. na 1 godz. pracy	Szybkość w klm/godz. w stojącej wodzie	Do jakiego paliwa przystosowane palenisko	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn		Zanurzenie w cm bez ładunku i z ładunkiem	Zdolność holownicza w tonnach w dół — w górę
										węgla	drzewa		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
56	Kochanowski	tln.koł. hol.	300	38 X 5,10	200	8	500	5,50	wgl.	8	—	60 95	1600 1200
57	Polbal IV	b. koł. pas.	60 475	39 X 5,65 X 11,40	180	8	252	—	„	25	—	75 100	2400 2400
58	Lubecki	b. koł. hol.	500	49,92 X 6,40 X 12,15	200	11	128	—	rop.	14	—	65 77	2400 2000
59	Carbur	śrub. hol.	17 100	26,85 X 5,59	180	4	128	—	—	50	—	84 102	3200 3000
60	Kołłątaj	b. koł. hol.	63 300	47 X 6,40 X 15,50	200	11	100	—	rop.	—	—	75 75	4800 4000
61	Kaniowczyk	b. koł. tow. pas.	60 475	57 X 5,20 X 11	190	9	380	—	wgl.	12	—	60 110	2400 2000
62	Agahel	b. koł. hol.	400	45 X 5 X 10,50	160	8	—	—	„	20	—	95 155	2400 2000
63	Mickiewicz	b. koł. hol. pas. tow.	600	53 X 5,50 X 10,50	180	7	216	5,50	„	10	—	60 95	1600 1200
64	Minister Lubecki	b. koł. hol. tow.	72 500	45,10 X 5,50 X 11	200	8	240	9	„	15	—	65 110	1000 500
65	Czacki	tln.koł. hol.	80 400	43,50 X 6,27	220	8	308 154	12	wgl. drz.	25	80	62 80	1000 600
66	Andrzej Zamojski	b. koł. hol.	600	50,50 X 6,10 X 11,20	250	9	300	6	wgl.	12	—	60 80	2400 1200
67	Śląsk	tln.koł. hol.	500	47,20 X 6,93	245	9	318	6	„	12	—	70 120	2400 1200
68	Supiński	b. koł. pas. hol.	600	46 X 5,60 X 11,20	245	8	539	5,50	„	8	—	70 110	2400 1200
69	Staszyc	tln.koł. hol.	500	50 X 6,80	250	8	425	6	„	10	—	70 120	2400 1200
70	Czartoryjski	tln.koł. hol.	500	40,70 X 6,70	250	8	400	6	„	10	—	80 120	2400 1200
71	Smolka	tln.koł. hol.	500	55 X 6,90	250	8	425	6	„	10	—	80 120	2400 1200
72	Polbal II	tln.koł. hol.	55 400	29,50 X 5,28	250	6	200	—	„	25	—	105 155	600
73	Siemiradzki	b. koł. hol.	300	32,55 X 4,16 X 8,31	260	11	312	—	„	—	—	116 164	500
74	Fredro	b. koł. hol.	100 1000	42 X 6,30	275	6	247	4	„	20	—	85 140	1000

Liczba porządkowa	Nazwa statku	Rodzaj statku	Nośność (tonn — ludzi)	Wymiary w mtr. dłg., szer., wys. (z nadbudową)	Siła maszyn w K. M.	Obsługa (ilość ludzi)	Zużycie paliwa w klgr. na 1 godz. pracy	Szybkość klm. godz. w stojącej wodzie	Do jakiego paliwa przystosowane palenisko	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn: węgla	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn: drzewa	Zanurzenie w ctm bez ładunku i z ładunkiem	Zdolność holownicza w tonnach w dół — w górę
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
75	Kordecki . .	tln.koł.hol.	45 / 100	38 X 5,80	230	8	345	—	węgiel	9	—	75 / 96	—
76	Orjan . . .	b. koł. hol.	— / 600	61,71X6,50X11,30	330	9	561	6		12	—	60 / 100	1200
77	Orda	b. koł. hol.	40 / 300	45,64 X 5 X 9,52	330	8	330	—		50	—	65 / 100	7200
	Rzeka Niemen												
78	Jadwiga . . .	b. koł. pas. tow.	10 / 150	33,10 X 3,40	13	5	130	12	drz.	m.³ 6,50	—	35 / 75	30
79	Dwernicki . .	b. koł. insp.	—	—	25	4	380	12	wgl.	3	—	55 / 75	25
	Rzeka Noteć i Kanał Bydgoski												
80	Mewa I . . .	śrub. insp.	11	15,31 X 3,41	20	3	80	—	węgiel	2	—	75 / 100	—
81	Kupiec . . .	śrub. insp.	—	14,58 X 2,63	25	3	100	—		1	—	65 / 85	—
82	Anna	śrub. hol.	— / 60	16,50 X 3,80	45	—	58	—		4	—	120 / 150	800 / 200
83	Łabędź . . .	śrub. hol. pas.	— / 8	9,10 X 2,10	25	2	30	5,50		800 kg.	—	70 / 90	25 / 25
84	Mewa II . .	śrub. hol. pas.	— / 10	12 X 2,50	35	2	50	5,50		1	—	90 / 125	80 / 40
85	Perle . . .	śrub. hol.	— / 15	11,49 X 3,05	18	3	50	5,50		1,5	—	64 / 102	180 / 65
86	Wojewoda . .	śrub. insp.	— / 20	17,25 X 3,10	32	3	60	—		3,5	—	80 / 90	—
87	Czajka . . .	śrub. hol.	— / 10	19 X 2,84	40	3	100	5,50		3	—	105 / 120	600 / 400
88	Franciszka . .	śrub. hol.	— / 16	13 X 2,84	40	3	48	5,50		2	—	80 / 120	200 / 100
89	Goplana . . .	śrub. hol.	— / 20	12 X 2,90	50	3	60	5,50		3	—	90 / 130	300 / 150
90	Sokół . . .	śrub. hol.	— / 20	14,30 X 2,63	40	3	48	4		2	—	80 / 120	200 / 100
91	Union . . .	śrub. hol.	— / 20	13 X 2,92	50	3	60	5,50		1	—	110 / 150	300 / 150

Liczba porządkowa	Nazwa statku	Rodzaj statku	Nośność (tonn ludzi)	Wymiary w mtr. dłg., szer., wys. (z nadbudową)	Siła maszyn w K. M.	Obsługa (ilość ludzi)	Zużycie paliwa w klgr. na 1 godz. pracy	Szybkość klgr. godz. w stojącej wodzie	Do jakiego paliwa przystosowane palenisko	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn: węgla	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn: drzewa	Zanurzenie w cm bez ładunku i z ładunkiem	Zdolność holownicza w tonnach w dół — w górę
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
92	Karol . . .	śrub. hol.	20	12,55 X 2,90	40	3	48	5,50	węgiel	8		74 114	200 100
93	Blitz . . .	śrub. hol.	20	11,22 X 2,66	30	3	36	5,50	węgiel	6		98 130	150 75
94	Flink . . .	śrub. hol.	—	16,10 X 3	25	3	36	4,50	węgiel	7		95 119	600 500
95	Elfe . . .	śrub. hol.	—	15,85 X 3,11	25	3	36	4,50	węgiel	10		108 160	700 500
96	Fiks . . .	śrub. hol.	—	14,47 X 3,05	25	3	35	6	węgiel	7		90 115	700 600
97	Konrad . .	śrub. hol. pasaż.	160	22,16 X 4,60	100	4	150	7	węgiel	6		106 132	600 640
98	Nowa Mewa .	śrub. hol. pasaż.	18 107	24,66 X 4,24	80	4	100	7	węgiel	7,5		76 122	800 600
99	Wiktorja . .	śrub. hol. pasaż.	30 120	27,73 X 3,40	70	4	125	5,50	węgiel	5		95 80	350 200
100	Jadwiga . .	tln. koł. hol.	16 50	19,65 X 4,59	100	5	320	—	węgiel	4		106 74	— 400
101	Prus . . .	b. koł. hol. pasaż.	26 200	31,40 X 3,80	90	7	315	—	węgiel	7		132 100	300 400
102	Syrokomla .	śrub. hol.	100	16,45 X 2,65	60	—	60	—	węgiel	2		110 75	200 1500
103	St. łańcuch. № 4	holownik	—	30 X 5,10	70	6	100	—	węgiel	7,5		75 75	1500 1500
104	„ „ № 1	„	—	21,65 X 4,50	60	6	75	—	węgiel	7,5		70 65	1500 800
105	„ „ № 3	„	—	29,05 X 4,95	60	6	125	—	węgiel	7,5		105 100	400 500
106	Noteć . . .	tln. koł. hol. pasaż.	125	25,5 X 4,20	75	4	90	5,50	węgiel	5		140 110	400 300
107	Prausen . .	śrub. hol.	150	25,5 X 4,26	70	3	84	5,50	węgiel	4		140 100	200 1200
108	Moritz . . .	śrub. hol.	120	19,68 X 3,49	60	3	72	5,50	węgiel	3,5		140 95	900 400
109	Reiman . .	śrub. hol.	—	19,12 X 4,49	70	3	100	5,50	węgiel	12			300
110	Orlik . . .	śrub. hol. pasaż.	80	23,56 X 4,75	130	5	150	7	węgiel	7,5			

Liczba porządkowa	Nazwa statku	Rodzaj statku	Nośność (tonn ludzi)	Wymiary w ctm. dłg., szer., wys. (z nadbudową)	Siła maszyn w K. M.	Obsługa (ilość ludzi)	Zużycie paliwa w klgr. na 1 godz. pracy	Szybkość klm/godz. w stojącej wodzie	Do jakiego paliwa przystosowane palenisko	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn: węgla	Jaki zapas paliwa może zabrać tonn: drzewa	Zanurzenie w ctm bez ładunku i z ładunkiem	Zdolność holownicza w tonnach w dół — w górę
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
111	Czarnecki .	tln.koł. hol.	17 100	23,86 X 4,22	120	7	624	—	węgiel	31	—	104 122	500 300
112	Wołodyjowski.	śrub. pas. tow.	16 100	20,90 X 4	120	6	264	—	węgiel	7	—	110 160	500 300
113	Otto . . .	śrub. pas. tow.	150	23,56 X 4,75	130	5	150	—	węgiel	7,5	—	95	200
114	St. łańcuch. № 2	holownik	—	34 X 5,30	150	6	100	—	węgiel	7,5	—	65	—
115	Bydgoszcz .	śrub. hol. tow.	360	42,36 X 5,90	165	5	152	7	węgiel	12,5	—	106 160	400 300
116	Delfin . . .	śrub. hol.	100	26,85 X 5,68	200	6	150	7	węgiel	20	—	110	400 200
117	Neptun . .	śrub. hol.	140	26,87 X 5,65	200	7	150	7	węgiel	14	—	110	800 400
118	Wisła . .	śrub. hol. pas.	100	27,12 X 4,48	200	5	250	7	węgiel	8,5	—	120	800 400
119	Reinhold .	śrub. hol.	—	26,85 X 5,68	200	—	400	—	węgiel	25	—	93 146	2400 1200
120	Kochanowski .	tln.koł. hol.	60 300	35,20 X 5,08	220	8	1,80	—	węgiel	50	—	80 120	1200 750
121	Kraszewski .	tln.koł. hol.	32 500	40,39 X 5,45	225	7	1,17	—	węgiel	30	—	88 125	1200
122	Zagłoba . .	b. koł. hol.	2 200	30,50 X 4,45	250	7	1,30	—	węgiel	50	—	98 130	1200
		Kanał Augustowski											
123	Emilja Plater .	śrub. hol.	30	21,45 X 2,65	20	4	30	—	wgl.	1,5	—	55 65	—

TABLICA V.

b) Łodzie motorowe.

*) Zużycie benzyny na 1 K.M. (godz. 0,4 kg.).

Liczba porządk.	RZEKA	Nazwa łodzi	Nośność tonn	Nośność ludzi	Wymiary w mtr. (dług. szer. wysok.)	Siła motoru w K.M.*)	Obsługa (ludzi)	Zanurzenia w ctm. bez ładunku i z ładunkiem
1	2	3	4	5	6	7	8	10
1		Syrena	—	15	12,50 X 2,50	30	3	80/100
2		Komar	—	20	13,50 X 2,75	35	3	80/90
3		Mucha	—	10	14,60 X 2,20	2 po 25	3	45/60
4		Balladyna	—	120	23,50 X 3,10	40	2	74/150
5		Rybitwa	—	20	8,65 X 1,75	16	1	40/45
6		Cyranka	—	30	10 X 2,10	16	1	40/45
7		Jaskółka	—	10	6,05 X 1,50	8	3	60/70
8		Taśka	—	8	9 X 2	35	1	60/70
9		Wiktorja	—	8	7,90 X 1,50	30	1	60/80
10		Haberbusch i Schille	—	—	17,70 X 3,70	—	2	80/110
11		Wanda	—	20	9 X 2	18	2	55/65
12		Jadwiga	—	30	12,36 X 2,30	30	2	50/70
13	Wisła	Mewa	—	20	8 X 1,75	24	2	30/60
14		Czajka	—	6	5,25 X 1,50	6	2	40/50
15		Palatyniec	—	50	17 X 3,95	45	3	30/50
16		Modlin	—	15	19 X 2,90	45	4	45/55
17		Kmicic	—	—	7,65 X 1,70	6	—	75/90
18		Bąk	—	—	12,01 X 1,95	10	—	—
19		Hallerczyk	—	—	9,60 X 1,95	9	—	65/90
20		Fryga	—	8	8,20 X 1,85	16	2	35/70
21		Amerykanka	—	8	4,50 X 1,50	5	2	40/70
22		Polka	—	8	5 X 1,50	4	2	40/70
23		Narwianka	—	—	19,50 X 3	50	3	32/50
24		Wyszogród	4	30	10,96 X 2,44	30	1	36/96
25		Lolcia	—	10	11,60 X 2,46	10	2	100/—
26		Kasia	—	15	9,50 X 2	10	2	75/—
27	Narew	Gudron	—	20	9,20 X 2,70	25	2	90/100
28		Narew	—	10	7,60 X 1,70	8	2	65/75
29	Niemen	Runo	—	50	16,80 X 3,30	16	3	50/90
30		Nadzieja	3,5	50	14,65 X 2,10	9	2	46/60

Liczba porządk.	RZEKA	Nazwa łodzi	Nośność tonn	Nośność ludzi	Wymiary w mtr. (dług. szer. wysok.)	Siła motoru w K. M.*)	Obsługa ludzi	Zanurzenia w ctm. bez ładunku i z ładunkiem
1	2	3	4	5	6	7	8	9
31	Górna Noteć	Bekasina	—	8	11 X 2,20	75	1	60/—
32	Jezioro Gopło	Goplana	—	4	4 X 1	1	—	50/65
33		Rzepicha	—	100	18 X 3,25	40	3	45/80
34	Kanał Bydgoski	Rusałka	—	—	13,97 X 3,21	20	2	92/100
35		Rzepicha	—	—	10,13 X 2,35	15	2	75/100
36		Goplanka I	—	38	12 X 2,50	26	1	65/80
37		Czapla	—	20	9 X 2,09	10	1	70/—
38		Wyszogród	—	60	13 X 4	10	1	70/—
39		Goplanka II	—	31	12,10 X 2,60	26	1	52/106
40		Jagusia	—	15	10,50 X 1,85	10	1	
41		Mela	—	15	7 X 2	—	1	64/—
42		Quo Vadis	—	15	8 X 1,65	20	1	65/83
43		bez nazwy	—	10	7,60 X 1,60	45	1	38/—
44		Jadwiga	—	25	9 X 2	25	2	70/90
45	Kanał Augustowski	Rej	—	25	12,90 X 3,15	75	3	90/—
46		Anna	—	10	6,45 X 1,06	6	2	60/—
47		Wanda	—	25	11,30 X 2,04	80	3	80/—

TABLICA V.

c) Barki.

Liczba porządk.	MIEJSCE POSTOJU (miejsca postoju są niestałe, barki są używane do transportów na różnych odcinkach rzek)	Ilość	Nośność w tonnach	Długość w metrach	Szer. w metrach	Zanurzanie w centymetr.	
						bez ładunku	z ładunkiem
1	2	3	4	5	6	7	8
	Wisła.						
1	Chełmno	51	1—10	5—16	1,5—3,35	15	80
2	Grudziądz	24	1—10	5—16	1,5—4,0	15	80
3	Tczew	25	1—10	7—16	1,2—3,0	18	40
4	Warszawa	7	11—20	14—18	4,0—6,0	12	32
5	Grudziądz	20	11—20	17—18	3,0—3,10	19	65
6	Chełmno	30	11—20	14—18	3,0—5,30	10	80
7	Czerwińsk, Wyszogród . .	13	11—20	14—20	2,0—3,0	10	75
8	Warszawa	26	21—50	19—45	4,0—7,0	15	50
9	Puławy	30	21—50	16—26	3,0—6,0	10	60
10	Grudziądz, Chełmno, Tczew	25	21—50	16—19	3,0—6,0	18	1,00
11	Puławy	35	51—100	25—30	5,0—7,0	10	85
12	Tczew, Chełmno, Grudziądz	13	51—100	29—30	5,0—6,0	30	90
13	Chełmno, Grudziądz . . .	2	101—150	20—24	6,0	45	1,80
14	Płock	11	101—150	43—51	5,0—7,0	25	1,80
15	Warszawa	1	101—150	25,80	7,87	18	98
16	Toruń	12	151—200	39—40	5,0—7,0	37	1,60
17	Grudziądz	4	151—200	39—40	5,0—6,0	36	1,59
18	Włocławek, Czerwińsk, Płock	4	151—200	39—42	4,60—6,0	25	1,50
19	Toruń, Świecie, Chełmno i Nowe	133	201—250	39—45	4,60—6,0	32	1,96
20	Warszawa	10	201—250	40—46	4,50—6,0	28	1,87
21	Płock, Nieszawa	21	201—250	40—49	4,60—8,0	15	1,72
22	Nieszawa	2	251—300	40—43	4,88—7,0	28	1,84
23	Włocławek	5	251—300	43—45	6,0—7,0	30	1,60
24	Toruń	4	251—300	45—47	6,0—7,0	28	1,46
25	Warszawa	1	251—300	41,95	6,48	31	1,53
26	Toruń	11	301—350	39—50	4,60—7,65	25	1,71
27	Warszawa	3	301—350	47—50	6,0—7,0	33	1,75
28	Toruń	4	351—400	50—52	6,0—7,59	31	1,83
29	Warszawa	12	351—400	52—57	6,5—7,0	31	1,75
30	Płock, Włocławek	3	351—400	50—53	7,35—8,54	30	1,50
31	Warszawa	8	401—500	51—55	6,0—7,98	34	1,55
32	Toruń	9	401—500	50—52	6,89—7,42	30	1,87
33	Płock, Nieszawa	3	401—500	52—57,50	7,49—8,10	30	1,67
34	Warszawa	12	501 i wyż.	54—61	8,0—12,32	22	1,89
35	Toruń	11	501 i wyż.	54—61	7,94—12,0	35	1,77

Liczba porządk.	MIEJSCE POSTOJU (miejsca postoju są niestałe, barki są używane do transportów na różnych odcinkach rzek)	Ilość	Nośność w tonnach	Długość w metrach	Szer. w metrach	Zanurzanie w centymetr. bez ładunku	Zanurzanie w centymetr. z ładunkiem
1	2	3	4	5	6	7	8
	Niemen.						
36	Grodno	5	11—20	10—18	2,50—4,0	8	80
37	Grodno	11	21—50	17—23	4,0—6,0	8	75
38	Grodno	3	51—100	20—21	4,0—6,0	10	90
39	Grodno	1	101—150	30,58	4,0—6,0	15	70
	Noteć i kanał Bydgoski.						
40	Bydgoszcz	6	11—20	7—13	3,0—5,0	20	80
41	Bydgoszcz	48	21—50	12—19	3,0—5,0	20	1,00
42	Naklo	17	51—100	20—22	4,0—4,50	24	96
43	Bydgoszcz	6	151—200	39—40	4,0—5,0	42	1,60
44	Bydgoszcz	37	201—250	40—50	4,0—5,0	28	1,60
45	Bydgoszcz	2	251—300	41—46	5,0—6,0	36	1,50
46	Bydgoszcz	2	301—350	45,90—52	5,90—6,71	38	1,60
47	Bydgoszcz	1	351—400	46,50	6,64	29	1,69
48	Bydgoszcz	1	401—500	50,88	7,79	31	1,57
49	Bydgoszcz	1	501 i wyż.	55	8,07	39	1,90
	Kanał Augustowski.						
50	Augustów	14	51—100	23—25	—	12	70

TEREN Wolnego Miasta GDAŃSKA.

(Niektóre z wymienionych statków pełnią służbę przybrzeżną morską).

Liczba porz.	Nazwa statku	Tonnaż	Siła w K. M.	Głębokość zanurzenia	Rodzaj statku (łodzi)
	A. Statki parowe.				
1	Moritz	12	—	—	holownik
2	Brygitte	18	—	—	,,
3	Belly	11	—	—	,,
4	Anni	11	—	—	,,
5	Orion	8	45	1,63	łódź parow.
6	Bargenke	6	22	1,40	,, ,,
7	Neptun	8	—	—	holownik
8	Bergford I	4	—	—	łódź parow.
9	,, II	4	—	—	,, ,,
10	Hauscat	8	—	—	holownik
11	Erkner	19	90	1,10	,,
12	Puck	16	—	—	parowiec
13	Anna	9	—	—	holownik
14	August	55	—	2,30	,,
15	D. W. 2	8	—	—	łódź parow.
16	Bruno Fey	10	—	—	holownik
17	Maris	20	—	—	,,
18	Walter	18	—	—	,,
19	D. Holzkontor	7	60	1,06	,,
20	Dutte	16	130	—	,,
21	Danzig	180	—	1,29	,,
22	Graudenz	97	—	1,01	,,
23	Joh. Ick	4	—	1,63	,,
24	Morn	105	—	1,08	,,
25	Wanda	3	—	1,73	,,
26	Warschau	224	—	1,43	,,
27	Weichsel	141	—	1,09	,,
28	Manika	108	—		pasażerski
29	Venus	16	—		holownik
30	Marguett	16	—	—	,,
31	Manfred	9	—	—	,,
32	Mi	17	—	—	,,
33	Rottke	5	—	—	,,
34	Ernst	—	650	3,50	,,
35	Else	—	350	2,25	,,
36	Friedrich	—	200	2,50	,,
37	Active	—	180	2,25	,,
38	Toni	—	80	2,00	,,
39	Heinrich	15	—	—	,,
40	Gdańsk	27	85	—	,,
41	Pomorze	20	45	—	,,
42	Amor	16	60	1,36	hol. pasaż.
43	Anna	15	150	1,56	,, ,,
44	Bohusack	47	130	0,85	,, ,,
45	Diana	25	90	1,44	,, ,,
46	Erna	25	200	1,25	,, ,,
47	Falke	34	150	1,88	hol. pasaż.
48	Fink	12	180	2,20	,, ,,
49	Forelle	13	100	1,77	,, ,,
50	Ernst Blücher	62	150	1,86	,, ,,
51	Gazelle	58	170	1,82	,, ,,
52	Hecht	52	120	1,62	,, ,,
53	Herta	24	200	1,10	,, ,,
54	Juno	34	90	1,28	,, ,,
55	Kaiser	33	70	1,25	,, ,,
56	Lachs	17	100	1,85	,, ,,
57	Neufähr	102	120	0,82	,, ,,
58	Paul Benecke	344	450	2,20	,, ,,
59	Phänix	14	175	1,98	,, ,,
60	Richard Damme	42	300	2,40	,, ,,
61	Roland	13	200	2,40	,, ,,
62	Rose	16	100	1,90	,, ,,
63	Sirene	16	60	1,35	,, ,,
64	Schwan	37	150	1,80	,, ,,
65	Weichsel	142	500	2,85	,, ,,
66	Zoppot	82	170	2,00	,, ,,
67	Moritz	12	130	—	,, ,,
68	Troyl	8	25	—	,, ,,
	B. Łodzie motorowe.				
1	Bergenske	12	20	0,70	—
2	Bergspead	6	5	0,65	—
3	Kathelen	6	4	0,60	—
4	Pommerndorf	1	—	—	—
5	Lisa II.	4	—	—	holownik
6	Lotte	4	—	—	,,
7	Brigitte	10	—	1,40	hol. pasaż.
8	Billona	10	—	1,80	,, ,,
9	Erust	8	—	1,20	,, ,,
10	D. W. 4	10	—	1,00	,, ,,
11	Lisolette	10	—	1,00	,, ,,
12	Martha	4	—	0,85	,, ,,
13	Günther	—	40	—	holownik
14	Hauseat	—	35	—	,,
15	Weichselbeck	14	—	—	,,
16	Jadwiga	19	—	—	pasażerski
17	Meteor	6	—	—	holownik
18	Bussard	—	20	—	,,
19	Bot	—	20	—	,,
20	Rose	9	—	—	,,
21	Margarette	14	15	0,75	pasażerski
22	Paula	15	15	0,75	,,

TABLICA VI.

Stała komunikacja samochodowa.

L. porządkowa	Kursuje od — do (miejscowość)	Długość w km	Czas przejazdu (godz. — min.)	Rodzaj i ilość				Pojemność	
				pasażerskich		towarowych			
				osobowy	autobusowy	ciężarowy	traktorowy	pasażerskich	towarowych (w tonnach)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Woj. Warszawskie								
1	Zakroczym—Modlin . . .	9	0,20	—	1	—	—	14	—
2	Wyszków—Pułtusk—Maków	54	1,50	—	1	—	—	14	—
3	Gąbin—Żychlin	22	0,45	—	2	—	—	32	—
4	Gąbin—Łowicz	38	1,15	—	2	—	—	32	—
5	Żyrardów—Wiskitki . .	6	0,15	—	1	—	—	14	—
6	Żyrardów—Warszawa . .	58	2,0	—	1	—	—	14	—
7	Mszczonów—Żyrardów .	10	0,20	—	2	—	—	30	—
8	Maków—Rożan—Pasieki .	32	1,10	—	3	—	—	50	—
9	Rawa—Skierniewice . .	25	0,50	—	3	—	—	26	—
10	Rawa—Tomaszów . . .	32	1,10	—	2	—	—	19	—
11	Rawa—Warszawa . . .	79	2,40	—	2	—	—	19	—
12	Rawa—Łódź	55	1,50	—	2	—	—	19	—
13	Rawa—Nowe Miasto . .	30	1,0	—	2	—	—	19	—
14	Rawa—Łowicz	55	1,50	—	1	—	—	7	—
15	Rawa—Mszczonów . . .	30	1,0	—	1	—	—	7	—
16	Rawa—Rogów	27	0,55	—	1	—	—	12	—
17	Ciechanów—Przasnysz .	25	0,50	—	2	—	—	40	—
18	Maków—Warszawa . . .	85	2,50	—	2	—	—	36	—
19	Pułtusk—Zegrze—Warszawa	60	2,0	4	1	—	—	34	—
20	Pułtusk—Zegrze . . .	28	0,60	5	—	—	—	30	—
21	Płock—Bodzanów . . .	25	0,50	—	1	—	—	14	—
22	Płock—Wyszogród . . .	42	1,25	—	2	—	—	38	—
23	Piotrków Kuj.—Radziejów —Osięciny—Włocławek	48	1,40	—	6	—	—	84	—
24	Radziejów—Włocławek . .	39	1,20	—	1	—	—	14	—
25	Nieszawa mto—Nieszawa st.	6	0,15	—	2	—	—	30	—
26	Nieszawa—Ciechocinek .	9	0,20	—	2	—	—	30	—
27	Płock—Sierpc	44	1,30	2	2	—	—	38	—
28	Lubraniec—Włocławek . .	20	0,40	1	—	—	—	14	—
29	Przasnysz—Warszawa . .	102	3,30	—	3	—	—	48	—
30	Sanniki—Łowicz	26	0,55	—	1	—	—	14	—
31	Chodecz m-to—Chodecz st.	7	0,15	—	2	—	—	28	—
32	Lipno—Włocławek . . .	25	0,50	—	7	—	—	110	—
33	Płońsk—Płock	50	1,40	—	1	—	—	14	—
34	Kałuszyn—Warszawa . .	58	1,60	—	4	—	—	60	—
35	Kałuszyn—Mrozy . . .	8	0,20	—	4	—	—	60	—
36	Warszawa—Ostrów . . .	86	2,55	—	1	—	—	25	—

L. porządkowa	Kursuje od — do (miejscowość)	Długość w km	Czas przejazdu (godz.—min.)	Rodzaj i ilość				Pojemność	
				pasażerskich		towarowych			
				osobowy	autobusowy	ciężarowy	traktorowy	pasażerskich	towarowych (w tonnach)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
37	Piotrków Kuj. — Kruszwica — Inowrocław	36	1,15	—	1	—	—	14	—
38	Warszawa—Radom	102	3,25	—	2	—	—	32	—
39	Warszawa—Grójec—Mogielnica	69	2,20	—	2	—	—	32	—
40	Włocławek—Kowal	16	0,35	—	2	—	—	28	—
41	Lubień—Gostynin	25	0,50	—	1	—	—	14	—
42	Włocławek — Brześć Kuj.—Osięciny	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Mińsk Maz.—Latowicz	26	0,55	—	1	—	—	14	—
44	Sierpc—Żuromin	34	1,10	—	1	—	—	14	—
45	Mława—Żuromin	53	1,50	—	—	—	—	—	—
46	Lipno—Lubicz	38	1,20	—	1	—	—	14	—
47	Żychlin mto—Żychlin st.	2	0,05	2	—	—	—	12	—
48	Dobre—Mińsk Maz.	24	0,50	—	1	—	—	14	—
49	Kałuszyn—Mińsk Maz.	18	0,40	—	2	—	—	28	—
50	Dobre—Poręby Leśne	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Warszawa—Grójec—Białobrzegi	71	1,25	—	2	—	—	28	—
52	Chodecz—Przedecz	12	0,25	—	1	—	—	14	—
53	Warszawa—Garwolin—Żelechów	88	3,00	—	1	—	—	14	—
54	Warszawa—Płońsk	70	2,30	—	2	—	—	48	—
55	Rypin—Dobrzyń	26	1,00	—	1	—	—	14	—
56	Warszawa—Grójec	47	1,30	—	1	—	—	14	—
57	Łowicz—Kiernozia	20	0,40	—	1	—	—	14	—
58	Kutno—Łódź	56	2,00	—	1	—	—	18	—
59	Warszawa—Węgrów	82	3,00	—	3	—	—	50	—
60	Warszawa—Mińsk Maz.	40	1,30	—	1	—	—	14	—
61	Przedecz—Lubień—Kłodawa	30	1,00	—	1	—	—	14	—
62	Kowal—Lubień	14	0,30	—	1	—	—	14	—
63	Kowal—Czerniewice	6	0,15	—	—	—	—	—	—
64	Gostynin—Kutno—Żychlin	48	1,40	—	1	—	—	14	—
65	Gostynin—Kutno	15	0,30	—	1	—	—	14	—
66	Gostynin—Radziwie	21	0,45	—		—	—		—
67	Sierpc—Rypin	32	1,10	—	1	—	—	14	—
68	Płock—Wyszogród—Sochaczew—Warszawa	118	4,00	—	—	—	—	—	—
69	Warszawa—Płońsk—Płock	119	4,00	—	1	—	—	14	—
70	Góra Kalwarja—Mniszew	18	0,40	—	1	—	—	14	—
71	Włocławek—Izbica	37	1,15	—	1	—	—	14	—
72	Łyszkowice—Domaniów	8	0,20	—	1	—	—	14	—
73	Kutno—Płock	46	1,35	—	1	—	—	14	—
74	Warszawa—Nadarzyn	20	0,40	—	1	—	—	14	—
75	Maków—Rożan—Krasnosielc	54	1,50	—	—	—	—	—	—
76	Warszawa—Kazuń	28	1,00	—	2	—	—	28	—
77	Gocławek—Wiązowna	15	0,30	—	1	—	—	14	—

L. porządkowa	Kursuje od — do (miejscowość)	Długość w km	Czas przejazdu (godz. — min.)	Rodzaj i ilość pasażerskich		towarowych		Pojemność pasażerskich	towarowych (w tonnach)
				osobowy	autobusowy	ciężarowy	traktorowy		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Woj. Białostockie								
1	Ostrołęka st.—Ostrołęka m-to	6	0,15	—	1	—	—	14	—
2	Kolno—Łomża	31	1,15	—	2	—	—	34	—
3	Białystok—Tykocin	30	1,15	—	1	—	—	20	—
4	Białystok—Zabłudów	17	0,45	—	1	—	—	20	—
5	Ciechanowice—Czyżów	20	1,15	—	1	—	—	20	—
6	Grajewo—Szczuczyn—Łomża	61	2,30	—	1	—	—	14	—
7	Szczuczyn—Grajewo	15	0,45	—	1	—	—	14	—
8	Jeziory—Grodno—Indura	49	1,45	—	1	—	—	20	—
9	Porzecze st.—Druskieniki m-to	17	0,45	5	2	—	—	65	—
10	Grodno—Krynki	55	2,30	—	3	—	—	60	—
11	Białystok—Michałowo	35	1,30	—	2	—	—	34	—
12	Białystok—Krynki	55	2,30	—	2	—	—	40	—
13	Bielsk—Brańsk—Szepietowo	32	2,30	—	1	—	—	20	—
14	Sejny—Suwałki	31	1,30	—	2	—	—	28	—
15	Drohiczyn—Siemiatycze	16	0,45	1	—	—	—	8	—
16	Ostrów—Łochów	34	1,15	—	2	—	—	34	—
17	Białystok—Korycin	58	2,30	—	2	—	—	36	—
18	Grodno—Osowiec	78	3,30	—	1	—	—	20	—
19	Grodno—Łososna	4	0,15	—	1	—	—	20	—
20	Augustów—Grajewo	32	1,15	—	1	—	—	16	—
21	Szepietowo—Wysokie Maz.—Sokoły—Białystok	62	2,30	—	1	—	—	20	—
22	Wysokie Maz.—Warszawa	120	10,00	—	—	1	—	—	4
23	Grodno—Skidel	30	1,15	—	2	—	—	38	—
24	Białystok—Wołkowysk	92	3,30	—	1	—	—	20	—
25	Białystok—Wasilków	16	0,40	—	1	—	—	20	—
26	Białystok—Wysokie Maz.	52	2,15	—	2	—	—	38	—
27	Grodno—Suchowola	70	3,00	—	1	—	—	20	—
28	Kolno—Warszawa	120	9,00	—	—	1	—	—	3
	Woj. Pomorskie								
1	Brodnica dworzec—Rypin	25	0,50	—	1	—	—	16	—
2	Chełmno—Grudziądz	30	1,0	—	1	—	—	18	—
3	Chełmno—Toruń	40	1,20	—	1	—	—	15	—
4	Chełmno—Terespol Pom.	8	0,16	—	2	—	—	31	—
5	Chojnice—Lipnica	22	0,45	—	1	—	—	15	—
6	Chojnice—Sępolno	28	1,0	—	1	—	—	18	—
7	Chojnice—Tuchola	25	0,50	—	1	—	—	12	—
8	Chojnice m-to—Chojnice dw.	1,5	0,5	1	—	—	—	6	—

L. porządkowa	Kursuje od — do (miejscowość)	Długość w km	Czas przejazdu (godz.—min.)	Rodzaj i ilość				Pojemność	
				pasażerskich		towarowych			
				osobowy	autobusowy	ciężarowy	traktorowy	pasażerskich	towarowych (automob.)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Pelplin—Gniew	15	0,30	—	2	—	—	30	—
10	Kartuzy—Remboszewo — Klukowa Huta — Suleczyno — Parchowo	42	1,30	—	2	—	—	33	—
11	Kartuzy — Przodkowo — Matarnia—Gdańsk	30	1,0	—	1	—	—	16	—
12	Kartuzy—Sierakowiec . . .	27	1,0	—	1	—	—	16	—
13	Kartuzy—Żukowo—Gdańsk .	30	1,0	—	2	—	—	31	—
14	Kościerzyna—Gdańsk . . .	55	2,0	—	1	—	—	12	—
15	Wejherowo—Leśniewo—Połczyno—Puck— Połczyno — Krokowo—Wejherowo . .	60	2,0	—	1	—	—	10	—
16	Sępolno—Kamień—D.Cerekwica	—	—	—	1	—	—	16	—
17	Świecie—Terespol	10	0,20	—	4	—	—	66	—
18	Nowe—Twardagóra	—	—	1	—	—	—	6	—
19	Stara Kiszewa—Starogard—Gniew	45	1,30	—	2	—	—	28	—
20	Tczew—Starogard—Godziszewo	38	1,20	—	2	—	—	28	—
21	Skarszewy—Tczew—Starogard	52	1,30	—	1	—	—	20	—
22	Chełmża—Toruń	—	—	—	1	—	—	14	—
23	Toruń—Lipno—Lubicz . . .	—	—	1	—	—	—	6	—
24	Świecie—Terespol — Tuchola—Chojnice	71	2,30	—	1	—	—	18	—
	Woj. Poznańskie (pow.: Bydgoszcz, Inowrocław, Strzelno, Szubin i Wyrzysk).								
1	Bydgoszcz—Łabiszyn . . .	24	1,30	1	2	—	—	32	—
2	Inowrocław—Szymborze—Kruszwica	18	0,45	1	1	—	—	10	—
3	Dąbrowa Biskupia — Parchanie—Inowrocław . . .	27	1,15	1	2	—	—	24	—
4	Wilczyn—Strzelno	20	2,30	1	1	—	—	20	—
5	Kruszwica—Mątwy—Inowrocł.	18	20	1	1	—	—	20	—
6	Wyrzysk—Osiek	5	0,15	1	2	—	1	30	—
7	Mrocza—Nakło	13	0,30	1	1	—	—	16	—
8	Łobżenica—Wyrzysk—Osiek .	21	0,50	1	1	—	—	21	—
9	Bydgoszcz—Koronowo . . .	24	1,0	1	3	—	—	16	—
10	Bydgoszcz—Fordon	12	0,40	1	2	—	—	28	—

TABLICA VII.

P r z e m y s ł.

L. porządkowa	Rodzaj przemysłu / Obszar	Ilość		Z tego przedsiębiorstw			Rodzaj napędu				UWAGI
		przedsiębiorstw	robotników	małych od 5—20 rob.	średnich od 20—50 rob	dużych od 50 i wyżej	parowy	elektryczny	spalinowy	wodny	
1	2	3	4	5	6	7	8				9
1	**Metalowo-przetwórczy**										Odnośnie innych gałęzi przemysłu brak danych.
	Woj. Warszawskie i m. st. Warszawa	214	24680	51	113	50	38	154	33	—	
	Woj. Białostockie	11	492	4	7	—	6	6	1	—	
	Woj. Poznańskie (8 pow.)	47	3080	15	21	11	8	37	4	—	
	Woj. Pomorskie	45	3150	20	20	5	10	34	8	1	
2	**Chemiczny**										
	Woj. Warszawskie i m. st. Warszawa	51	3808	12	29	12	19	26	7	—	
	Woj. Białostockie	4	310	1	2	1	2	2	1	—	
	Woj. Poznańskie (8 pow.)	8	740	2	2	4	6	6	—	—	
	Woj. Pomorskie	12	270	7	2	3	5	10	2	—	
3	**Elektrotechniczny**										
	Woj. Warszawskie i m. st. Warszawa	25	1836	7	6	12	2	27	1	—	
	Woj. Białostockie	2	17	2	—	—	—	2	—	—	
	Woj. Poznańskie (8 pow.)	4	320	—	3	1	1	4	1	—	
	Woj. Pomorskie	9	248	6	2	1	1	6	1	—	

Załącznik L. 1.

ŁĄCZNOŚĆ I POCZTA.

Szczegółowy wykaz szlaków telegraficznych i telefon. pocztowych

(z podaniem ilości przewodów telegraficznych i telefonicznych).

L. p.	OD — DO	km	tlg.	tlf.	L. p.	OD — DO	km	tlgr.	tlf.
1	Warszawa—Grójec	45	6	9	42	Hajnówka—Białowieża	23	2	2
2	Grójec—Białobrzegi	20	6	8	43	Hajnówka—Bielsk	33	1	3
3	Grójec—Góra Kalwarja	29	—	1	44	Bielsk—Brańsk	28	—	1
4	Warszawa—Góra Kalwarja	36	—	2	45	Brańsk—Czyżew	44	—	1
5	Góra Kalwarja—Warka	23	—	1	46	Brańsk—st. kol. Szepietowo	27	—	1
6	Warka—Chynów	16	—	1	47	Małkinia—Nur	15	—	1
7	Warszawa—Dęblin	110	10	7	48	Warszawa—Modlin	40	10	9
8	Pilawa—Sobienie	22	—	1	49	Warszawa—Modlin	35	—	4
9	Warszawa—Mińsk Mazowiecki	42	24	11	50	Warszawa—Modlin	34	—	2
10	Warszawa—Mińsk Mazowiecki	41	6	5	51	Modlin—Ciechanów	56	9	7
11	Mińsk Mazowiecki—Pilawa	28	1	1	52	Nasielsk—Nowe Miasto	16	—	1
12	Mińsk Mazowiecki—Siedlce	55	24	16	53	Jabłonna—Pułtusk	39	—	5
13	Mińsk Mazowiecki—Siedlce	52	—	3	54	Modlin—Zegrze	31	—	5
14	Sobolew—Żelechów	21	—	1	55	Pułtusk—Nasielsk	25	—	1
15	Żelechów—Stoczek	26	—	1	56	Pułtusk—Ciechanów	40	—	3
16	Siedlce—Czeremcha	97	8	6	57	Pułtusk—Różan	32	—	4
17	Czeremcha—Wys. Litewskie	22	13	8	58	Szelków—Maków	9	1	4
18	Czeremcha—Hajnówka	34	10	8	59	Maków—Przasnysz	30	1	4
19	Czeremcha—Bielsk	34	10	12	60	Różan—Ostrołęka	27	—	4
20	Nurzec—Milejczyce	6	—	1	61	Różan—Ostrów	44	1	3
21	Sokołów—Wys. Litewskie	86	—	3	62	Wąsewo—Długosiodło	15	—	1
22	Koticzew—Łosice	21	—	1	63	Przasnysz—Ciechanów	27	2	4
23	Siedlce—Sokołów	30	3	10	64	Przasnysz—Dzierzgowo	27	—	3
24	Sokołów—Małkinia	39	3	4	65	Krzynowłoga—Chorzele	15	—	3
25	Sokołów—Węgrów	18	—	1	66	Przasnysz—Dylewo	48	—	3
26	Węgrów—Łochów	28	—	1	67	Warszawa—Wyszków	54	—	3
27	Węgrów—Kałuszyn	29	—	1	68	Tłuszcz—Wyszków	21	2	3
28	Borzuchy—Stoczek	8	—	1	69	Pułtusk—Wyszków	29	—	1
29	Stoczek—Sokółka	7	—	1	70	Wyszków—Łochów	20	—	1
30	Stoczek—Łochów	15	—	1	71	Wyszków—Ostrów	45	—	1
31	Łochów—Jadów	8	—	1	72	Wyszków—Ostrołęka	61	2	12
32	Mińsk Mazowiecki—Tłuszcz	36	1	1	73	Małkinia—Ostrów	21	4	1
33	Warszawa—Tłuszcz	37	8	11	74	Niegowiec—Zaremby	9	—	1
34	Tłuszcz—Łochów	18	8	8	75	Ostrów—Zambrów	32	—	5
35	Łochów—Małkinia st. kol.	32	8	10	76	Ostrów—Ostrołęka	42	3	9
36	Małkinia—Czyżew	24	10	13	77	Gucin—Czerwin	7	—	2
37	Czyżew—st. kol. Szepietowo	12	10	6	78	Ostrołęka—Myszyniec	40	—	2
38	Szepietowo—Łapy	27	8	6	79	Ostrołęka—Łapy	95	3	4
39	Łapy—Białystok	26	13	15	80	Myszyniec—Kolno	45	—	1
40	Białystok—Wołkowysk	98	6	8	81	Myszyniec—Łomża	60	—	1
41	Wołkowysk—Hajnówka	83	10	10	82	Łomża—Ostrołęka	38	—	4

L. p.	OD — DO	km	tlg.	tlf.
83	Łomża—Śniadowo	18	2	2
84	Łomża—Zambrów	26	2	3
85	Łomża—Mężenin	34	—	2
86	Mężenin—Białystok	49	1	4
87	Łomża—Ossowiec	74	1	2
88	Łomża—Stawiski	25	1	2
89	Kisielnica—Kolno	23	3	2
90	Stawiski—Szczuczyn	23	—	1
91	Kolno—Stawiski	17	—	2
92	Stawiski—Jedwabno	21	—	1
93	Szczuczyn—Radziwiłłów	21	—	1
94	Szczuczyn—Grajewo	15	—	1
95	Zambrów—Czyżew	22	—	1
96	Zambró—st. kol. Szepietowo	28	1	3
97	W-kie Mazowieckie—Sokoły	16	—	3
98	Sokoły—Suchowola	79	—	1
99	Korycin—Janów	10	3	1
100	Trzciana—Mońki	16	3	1
101	Białystok—Grajewo	82	2	8
102	Puck—Hel	42	3	3
103	Puck—Krokowo	19	1	1
104	Puck—Krokowo	19	2	2
105	Puck—Reda	15	3	2
106	Puck—Reda	15	3	5
107	Reda—Wejherowo	8	8	7
108	Reda—Wejherowo	8	—	4
109	Wejherowo—Krokowo	21	1	1
110	Wejherowo—Zamostne	10	—	2
111	Wejherowo—Luzino	12	—	1
112	Wejherowo—Luzino	11	12	10
113	Luzino—do gr. niemieckiej	6	11	9
114	Gdynia—Reda	16	7	7
115	Gdynia—Reda	16	—	4
116	Gdynia—Żukowo	28	3	4
117	Żukowo—Kartuzy	12	4	1
118	Żukowo—Kartuzy	12	3	5
119	Kartuzy—Sierakowice	24	3	1
120	Kartuzy—Sierakowice	21	1	2
121	Sierakowice—Niepoczołowice	11	3	1
122	Niepoczołowice—do gr. niem.	9	3	1
123	Luzino—Żukowo	36	1	2
124	Wejherowo—Szemuda	15	1	2
125	Kościerzyna—Kartuzy	30	5	1
126	Kościerzyna—Kartuzy	30	2	3
127	Żukowo—Kokoszki	8	3	6
128	Żukowo—do gr. niemieckiej	9	4	1
129	Kościerzyna—Klukowa Huta	15	—	2
130	Kościerzyna—Lipusz	15	5	1
131	Lipusz—do gr. niemieckiej	6	5	1
132	Kościerzyna—Brusy	39	1	1
133	Lipusz—Brusy	25	3	1
134	Brusy—Chojnice	26	3	1
135	Brusy—Chojnice	23	1	1
136	Chojnice—Czersk	30	17	10
137	Chojnice—Czersk	30	—	3
138	Czersk—Zblewo	30	17	10
139	Czersk—Zblewo	30	—	5
140	Zblewo—Stare Kisewo	12	3	2
141	Stare Kisewo—Liniewo	11	3	3
142	Zblewo—Starogard	15	14	4
143	Zblewo—Starogard	15	—	4
144	Starogard—Skarszewo	13	1	1
145	Skarszewo—do gr. niem.	10	4	2
146	Tczew—Skarszewy	24	—	4
147	Tczew—Miłobądź	7	—	10
148	Tczew—do gr. niemieckiej	9	24	15
149	Tczew—do gr. niemieckiej	7	—	4
150	Tczew—do gr. Prus W.	1½	21	—
151	Tczew—do gr. Prus W.	1½	—	18
152	Tczew—Morzeszczyn	30	17	8
153	Morzeszczyn—Czerwińsk	11	17	9
154	Czerwińsk—Laskowice	36	18	10
155	Tczew—Gniew	31	—	11
156	Gniew—Morzeszczyn	11	2	2
157	Gniew—Skurcz	24	—	1
158	Walichnowo—Domorowo	28	—	2
159	Gniew—Warlubie	34	—	11
160	Warlubie—Grudziądz	15	—	11
161	Laskowice—Grudziądz	20	4	11
162	Starogard—Czerwińsk	36	2	2
163	Starogard—Czerwińsk	34	1	1
164	Skurcz—Zblewo	24	—	1
165	Skurcz—Czersk	43	2	2
166	Skurcz—Osie	28	—	2
167	Osie—Laskowice	17	—	1
168	Osie—Drzycin	10	2	1
169	Skurcz—Czerwińsk	14	1	1
170	Czersk—Laskowice	56	2	2
171	Czersk—Śliwice	18	2	2
172	Czersk—Tuchola	25	—	1
173	Tuchola—Laskowice	45	5	5
174	Tuchola—Chojnice	25	3	3
175	Tuchola—Kamień	28	—	3
176	Tuchola—Sempolno	28	—	3

L. p.	OD — DO	km	tlg.	tlf.	L. p.	OD — DO	km	tlg.	tlf.
177	Tuchola—Pruszcz	17	1	3	224	Bydgoszcz—Nakło	24	22	10
178	Pruszcz Bag.—Więcbork	32	1	2	225	Bydgoszcz—Nakło	29	—	9
179	Więcbork—Nakło	35	2	2	226	Nakło—do gran. niemieckiej	56	22	7
180	Pruszcz Bag.—Koronowo	21	1	3	227	Nakło—do gran. niemieckiej	51	—	4
181	Pruszcz Bag.—Koronowo	20	—	3	228	Wyrzysk—Osiek	5	—	1
182	Koronowo—Bydgoszcz	25	1	3	229	Białośliwie—Wysoka	10	2	3
183	Maksymiljanowo—Strzelewo	24	—	2	230	Inowrocław—Toruń	36	30	6
184	Koronowo—Mrocza	30	—	1	231	Inowrocław—Toruń	35	—	6
185	Mrocza—Nakło	13	2	2	232	Inowrocław—Dąbrowa	24	—	2
186	Mrocza—Więcbork	16	—	1	233	Dąbrowa—Gniewkowo	19	—	1
187	Więcbork—Wyrzysk	55	1	2	234	Inowrocław—Ośniczewo	18	—	2
188	Więcbork—do gran. niem.	18	1	2	235	Inowrocław—Kruszwica	17	5	5
189	Więcbork—Chojnice	44	2	2	236	Kruszwica—Pieranie	18	—	1
190	Więcbork—Chojnice	43	1	1	237	Kruszwica—Jeżyce	19	—	1
101	Sępolno—Pruszcz Bag.	22	—	2	238	Jeżyce—Chełmce	6	—	1
192	Koronowo—Pruszcz	21	—	1	239	Kruszwica—Włostowo	11	2	1
193	Pruszcz—Bukowiec	16	—	1	240	Włostowo—Strzelno	20	2	1
194	Bukowiec—Terespol	8	—	1	241	Włostowo—Strzelno	10	2	4
195	Laskowice—Bydgoszcz	58	17	5	242	Włostowo—Wielkie Jeziory	12	—	1
196	Laskowice—Świecie	12	—	4	243	Strzelno—Wójcin	17	—	1
197	Świecie—Terespol	6	4	13	244	Wójcin—Trzemeszno	32	—	1
198	Świecie—Grudziądz	24	—	8	245	Strzelno—Mogilno	17	2	1
199	Świecie—Bydgoszcz	45	—	10	246	Strzelno—Mogilno	16	—	7
200	Gruczno—Drzycin	21	—	1	147	Inowrocław—Mogilno	27	24	9
201	Czechowe—Chełmno	6	—	1	248	Inowrocław—Strzelno	20	2	7
202	Chełmno—Grudziądz	30	—	4	249	Mogilno—Orchowo	20	—	3
203	Chełmno—Kornatowo	20	9	2	250	Orchowo—Ostrowo	10	—	1
204	Chełmno—Kornatowo	19	—	4	251	Strzelno—Podbielsk	12	—	1
205	Chełmno—Trzebczyk	14	—	1	252	Mogilno—Trzemeszno	14	18	6
206	Trzebczyk—Unisław	8	—	1	253	Mogilno—Trzemeszno	14	—	8
207	Trzebczyk—Chełmża	16	—	3	254	Krukowo—Strzelce	24	—	4
208	Chełmno—Unisław	20	2	3	255	Mogilno—Niestronno	10	—	1
209	Chełmno—Unisław	17	1	1	256	Mogilno—Barcin	24	2	1
210	Unisław—Bydgoszcz	29	2	3	257	Mogilno—Barcin	24	—	2
211	Unisław—Bydgoszcz	30	—	3	258	Trzemeszno—Rogowo	24	—	1
212	Unisław—Toruń	33	2	2	259	Gościeszyn—Gołąbki	11	—	1
213	Unisław—Toruń	30	—	2	260	Rogowo—Żnin	17	—	8
214	Unisław—Chełmża	16	1	1	251	Gąsawa—Czewujewo	7	—	1
215	Fordon—Kotomierz	20	—	3	262	Gąsawa—Szalejewo	4	—	1
216	Fordon—Toruń	34	—	1	253	Rogowo—Janowiec	13	1	1
217	Toruń—Chełmża	21	10	4	274	Janowiec—Tonowo	7	—	1
218	Toruń—Chełmża	22	—	9	265	Inowrocław—Bydgoszcz	46	9	8
219	Chełmża—Grudziądz	39	11	8	266	Inowrocław—Rojewo	12	—	1
220	Chełmża—Rzęczkowo	20	—	1	267	Rojewo—Pęchowo	17	—	1
221	Chełmża—Grudziądz	45	—	4	268	Inowrocław—Złotniki	14	—	1
222	Toruń—Bydgoszcz	50	18	3	269	Inowrocław—Barcin	25	3	2
223	Toruń—Bydgoszcz	48	—	9	270	Inowrocław—Barcin	23	—	2

L. p.	DO — DO	km	tlg.	tlf.
271	Pakość—Szeroki Kamień	6	—	1
272	Barcin—Bydgoszcz	33	1	2
273	Łabiszyn—Wąsocze	18	—	1
274	Barcin—Żnin	17	2	1
275	Barcin—Żnin	16	—	2
276	Żnin—Szubin	18	1	1
277	Żnin—Lewandowo	18	—	1
278	Żnin—Domasławek	20	3	1
279	Żnin—Domasławek	17	—	3
280	Podobowice—Górki Zagajne	8	—	1
281	Domasławek—Kcynia	19	3	3
282	Kcynia—Szubin	18	6	1
293	Kcynia—Szubin	17	—	3
284	Szubin—Bydgoszcz	25	8	1
285	Szubin—Bydgoszcz	23	4	3
286	Szubin—Zielonowo	7	—	1
287	Ustronie—Władysławów	19	—	1
288	Kcynia—Nakło	18	3	3
289	Kcynia—Nakło	19	—	1
290	Kcynia—Smogulec	15	—	1
291	Gołancz—Wągrowiec	18	3	2
292	Kcynia—Gołancz	14	6	2
293	Kcynia—Wągrowiec	30	—	2
294	Wągrowiec—Domasławek	20	3	1
295	Wągrowiec—Domasławek	22	—	2
296	Wągrowiec—Nowe	7	—	1
297	Wągrowiec—Margonin	21	—	3
298	Wągrowiec—Budzyń	18	—	1
299	Gołańcz—Margonin	14	2	2
300	Gołańcz—Smogulec	11	—	1
301	Gołańcz—Morgonin	14	—	1
302	Smogulec—Szamocin	16	—	1
303	Margonin—Szamocin	7	2	1
304	Margonin—Szamocin	6	1	1
305	Margonin—Chodzież	14	1	1
306	Szamocin—Chodzież	17	2	1
307	Szamocin—Chodzież	17	1	1
308	Szamocin—Białośliwie	9	2	2
309	Chodzież—do gran. niem.	16	6	3
310	Chodzież—Ujście	14	1	2
311	Ujście—Czarnków	24	2	1
312	Ujście—Czarnków	22	1	2
313	Budzyń—Wyszyny	12	—	1
314	Białystok—Sokółka	41	5	16
315	Białystok—Sokółka	40	5	—
316	Sokółka—Grodno	44	5	15
317	Sokółka—Grodno	40	5	—

L. p.	OD — DO	km	tlg.	tlf.
318	Białystok—Krynki	46	—	1
319	Krynki—Grodno	58	—	1
320	Grodno—st. kol. Mosty	60	4	3
321	Grodno—Skidel	32	3	4
322	Grodno—st. kol. Porzecze	34	9	8
323	Porzecze—Druskieniki	21	—	2
324	Grodno—Hoża	16	—	1
325	Grodno—Sopoćkinie	26	—	2
326	Sopoćkinie—Augustów	53	—	1
327	Sopoćkinie—Lipsk	24	—	1
328	Grodno—Augustów	63	3	4
329	Grodno—Augustów	98	2	3
330	Grodno—Dombrowo	36	—	2
331	Dombrowo—Lipsk	8	—	1
332	Dombrowo—Sokółka	31	—	1
333	Dombrowo—Ossowiec	54	—	2
334	Augustów—Grajewo	43	—	3
335	Augustów—Raczki	23	—	1
336	Raczki—Suwałki	16	—	2
337	Augustów—Suwałki	36	5	4
338	Augustów—Suwałki	31	—	2
339	Grodno—Sejny	44	—	1
340	Suwałki—Sejny	33	—	2
341	Suwałki—do gran. niem.	29	1	1
342	Suwałki—Słobódka	21	—	1
343	Suwałki—Filipów	25	—	2
344	Suwałki—Bakałarzewo	21	—	1
345	Warszawa—Jabłonna Nowa	20	14	22
346	N. Jabłonna—Modlin	20	9	10
347	Warszawa—Modlin	35	—	4
348	Warszawa—Modlin (z lewej strony Wisły	33	—	2
349	Modlin—Nasielsk	22	9	7
350	Nasielsk—Ciechanów	40	9	7
351	Ciechanów—Mława	34	7	6
352	Mława—Działdowo	21	10	7
353	Działdowo—Rakowice	48	5	5
354	N. Jabłonna—Pułtusk	40	—	5
355	Modlin—Jadwisin	30	—	5
356	Nasielsk—Pułtusk	26	—	1
357	Nasielsk—N. Miasto	17	—	1
358	Pułtusk—Szelków	18	1	6
359	Pułtusk—Ciechanów	42	—	3
360	Maków—Szelków	6	1	4
361	Maków—Przasnysz	26	1	4
362	Przasnysz—Ciechanów	26	2	4
363	Przasnysz—Mława	38	1	4

L. p.	OD — DO	km	tlg.	tlf.	L. p.	OD — DO	km	tlg.	tlf.
364	Przasnysz—Krzynowłoga	17	—	3	411	Sochaczew—Sanniki	31	1	1
365	Mława—Chorzele	48	—	1	412	Sanniki—Łowicz	28	—	2
366	Mława—Działdowo	22	—	2	413	Sanniki—Łąck	25	—	2
367	Mława—Kluczbork	26	—	1	414	Sanniki—Żychlin	23	1	2
368	Mława—Strzegowo	27	—	1	415	Kutno—Gostynin	24	—	4
369	Działdowo—Lidzbark	26	6	2	416	Gostynin—Chodecz	37	—	1
370	Działdowo—Lidzbark	25	2	7	417	Gostynin—Płock	25	—	4
371	Lidzbark—Brodnica	34	6	6	418	Płock—Bielsk	25	—	4
372	Lidzbark—Brodnica	31	2	2	419	Płock—Dobrzyń	31	—	3
373	Brodnica—Jabłonowo	28	6	4	420	Dobrzyń—Lipno	28	—	3
374	Brodnica—Jabłonowo	25	—	3	421	Dobrzyń—Włocławek	28	—	1
375	Jabłonowo—Grudziądz	30	5	7	422	Bielsk—Drobin	15	—	2
376	Jabłonowo—Grudziądz	33	—	4	423	Bielsk—Sierpc	24	—	3
377	Lidzbark—Lubowo	28	1	2	424	Drobin—Szreńsk	46	—	2
378	Lidzbark—N. Miasto	26	—	1	425	Szreńsk—Mława	25	—	2
379	Lidzbark—Gorzno	20	—	1	426	Drobin—Sierpc	28	—	1
380	Gorzno—Radoszki	7	—	2	427	Sierpc—Bieżuń	21	—	2
381	Brodnica—N. Miasto	27	2	2	428	Bieżuń—Szreńsk	18	—	1
382	Brodnica—N. Miasto	26	—	2	429	Bieżuń—Lidzbark	39	—	2
383	N. Miasto—Lubowo	16	1	2	430	Sierpc—Rypin	31	—	3
384	N. Miasto—Lubowo	20	2	2	431	Rypin—Dobrzyń	27	—	1
385	N. Miasto—grn. niem.	13	2	2	432	Rypin—Kikoł	34	—	1
386	N. Miasto—Jamielnik	16	—	1	433	Kikoł—Dobrzyń	27	—	2
387	Jabłonowo—Biskupiec	21	14	10	434	Kikoł—Lubicz	32	—	4
388	Biskupiec—Jamielnik	9	12	7	435	Kikoł—Lipno	9	—	5
389	Jabłonowo—Łasin	24	—	1	436	Lipno—Włocławek	25	—	2
390	Łasin—Mełno	15	—	1	437	Lipno—Sierpc	38	—	1
391	Łasin—Wydzno	5	2	3	438	Toruń—Kowalewo	28	20	17
392	Łasin—Grudziądz	25	1	4	439	Kowalewo—Jabłonowo	34	16	14
393	Warszawa—Błonie	30	10	20	440	Turzno—Lubicz	17	2	2
394	Warszawa—Błonie	29	1	7	441	Lubicz—Toruń	10	1	5
395	Błonie—Sochaczew	27	10	15	442	Kowalewo—Brodnica	51	1	2
396	Błonie—Sochaczew	27	1	4	443	Kowalewo—Wrocki	21	2	1
397	Sochaczew—Łowicz	29	17	24	444	Kowalewo—Dobrzyń	16	2	1
398	Sochaczew—Łowicz	25	—	4	445	Dobrzyń—Wrocki	15	—	2
399	Łowicz—Kutno	45	15	12	446	Dobrzyń—Wąbrzeźno	28	—	1
400	Łowicz—Kutno	45	—	2	447	Wrocki—Brodnica	17	2	4
401	Kutno—Włocławek	58	13	14	448	Wrocki—Wąbrzeźno	28	—	1
402	Włocławek—Toruń	56	13	12	449	Wrocki—Konojady	24	—	1
403	Toruń—Unisław	34	2	2	450	Wąbrzeźno—Radzyń	12	—	3
404	Sochaczew—Wyszogród	22	—	2	451	Radzyń—Mełno	6	1	1
405	Wyszogród—Czerwińsk	9	—	1	452	Mełno—Grudziądz	15	—	6
406	Wyszogród—Płońsk	32	—	1	453	Radzyń—Grudziądz	21	—	1
507	Wyszogród—Płock	43	—	2	454	Radzyń—Gorzuchowowo	22	—	2
408	Płońsk—Ciechanów	36	—	1	455	Wąbrzeźno—Gorzuchowo	22	—	1
409	Płońsk—Modlin	33	—	4	456	Wąbrzeźno—Kornatowo	21	—	1
410	Płońsk—Płock	52	—	4	457	Wąbrzeźno—Chełmża	28	—	1

L. p.	OD — DO	km	tlg.	tlf.
458	Kowalewo—Orzechowo	8	—	1
459	Kowalewo—Chełmża	24	3	3
460	Toruń—Chełmża	21	10	13
461	Chełmża—Unisław	16	3	4
462	Chełmża—Grudziądz	38	11	8
463	Chełmno—Kornatowo	19	9	3
464	Chełmno—Chełmża	24	—	4
465	Chełmno—Grudziądz	30	—	4
466	Chełmno—Unisław	21	1	2
467	Chełmno—Unisław	16	1	1
468	Toruń—Inowrocław	36	30	6
469	Toruń—Inowrocław	37	—	6
470	Inowrocław—Mogilno	27	24	9
471	Mogilno—Trzemieszno	15	26	6
472	Mogilno—Orchowo	20	1	3
473	Mogilno—Strzelno	18	2	8
474	Mogilno—Strzelno	16	2	1
475	Strzelno—Kruświca	30	2	1
476	Kruświca—Inowrocław	15	2	5
477	Strzelno—Inowrocław	20	2	7
478	Strzelno—Wielkie Jezioro	25	—	1
479	Strzelno—Przyjezierze	13	—	1
480	Strzelno—Wójcin	16	—	1
481	Wójcin—Trzemeszno	33	—	1
482	Wójcin—Kleczew	19	—	1
483	Inowrocław—Ośniczewo	19	—	2
484	Inowrocław—Pieranie	15	—	2
485	Kruszwica—Gniewkowo	44	—	2
486	Kruszwica—Chełmce	17	1	4
487	Chełmce—Radziejów	6	—	1
488	Chełmce—Piotrkowo	10	—	1
489	Gniewkowo—Aleksandrów	26	—	1
490	Aleksandrów—Ciechocinek	7	—	1
491	Toruń—Radziejów	49	—	1
492	Radziejów—Brześć Kuj.	27	—	2
493	Brześć Kuj.—Włocławek	15	—	3
494	Brześć—Koło	51	—	1
495	Piotrkowo—Koło	47	1	2
496	Koło—Konin	30	2	4
497	Konin—Kleczew	22	—	1
498	Slesin—Kleczew	10	—	1
499	Kleczew—Skulsk	19	—	1
500	Konin—Kramsk	21	—	1
501	Konin—Kazimierz	14	—	1

L. p.	OD — DO	km	tlg.	tlf.
502	Koło—Kłodawa	21	1	3
503	Kłodawa—Przedecz	9	—	1
504	Kłodawa—Kutno	33	1	3
505	Koło—Turek	25	—	2
506	Turek—Władysławów	11	—	1
507	Turek—Niemysłów	34	—	2
508	Koło—Łęczyca	51	2	4
509	Łęczyca—Kutno	25	1	5
510	Łęczyca—Łowicz	54	—	2
511	Łęczyca—Poddębice	27	—	1
512	Łęczyca—Łódź	39	3	8
513	Łódź—Łowicz	82	5	15
514	Łódź—Aleksandrów	14	—	1
515	Łódź—Lutomiersk	18	—	1
516	Łódź—Koluszki	28	8	15
517	Łódź—Tomaszów	53	—	3
518	Stryków—Głowno	16	—	1
519	Stryków—Koluszki	24	—	1
520	Koluszki—Tomaszów	30	—	—
521	Koluszki—Głuchów	24	—	11
522	Głóchów—Skierniewice	38	16	10
523	Skierniewice—Łowicz	23	9	10
524	Skierniewice—Głuchów	22	—	1
525	Skierniewice—Rawa	26	—	1
526	Skierniewice—Żyrardów	24	24	24
527	Żyrardów—Grodzisk	15	24	22
528	Grodzisk—Warszawa	32	24	17
529	Grodzisk—Błonie	10	—	1
530	Żyrardów—Mszczonów	10	—	2
531	Mszczonów—Tarczyn	22	—	1
532	Mszczonów—Grójec	28	—	2
533	Rawa—Spała	33	—	1
534	Spała—Tomaszów	16	—	1
535	Spała—Grójec	73	—	1
536	Rawa—Grójec	49	—	1
537	Warszawa—Tarczyn	33	6	9
538	Tarczyn—Grójec	13	6	8
539	Grójec—Białobrzegi	24	6	8
540	Grójec—Drwale	12	—	2
541	Drwale—G. Kalwarja	18	—	1
542	Drwale—Warka	21	—	1
543	Warszawa—G. Kalwarja	36	—	3
544	G. Kalwarja—Warka	22	—	1
545	Warszawa—Skolimów	28	—	1

Załącznik L. 2.

SZCZEGÓŁOWY WYKAZ

szlaków telegraficznych i telefonicznych kolejowych.

L. p.	OD — DO	km	tlgr.	tlf.	L. p.	OD — DO	km	tlgr.	tlf.
1	Puck—Hel	42	2	1	44	Kornatowo—Chełmża	15	3	4
2	Puck—Krokowo	22	1	1	45	Unisław—Chełmno	20	2	3
3	Puck—Reda	16	3	1	46	Unisław—Chełmża	16	1	1
4	Reda—Wejherowo	8	4	5	47	Unisław—Toruń	34	2	2
5	Reda—Lusino	12	8	5	48	Unisław—Bydgoszcz	29	2	3
6	Lusino—granica	6	3	4	49	Toruń—Chełmża	22	3	4
7	Reda—Gdynia	17	1	2	50	Toruń—Bydgoszcz	50	4	3
8	Gdynia—Żukowo	31	1	2	51	Toruń—Czarnowo	25	—	—
9	Żukowo—gr. W. M. Gdańska	12	4	1	52	Toruń—Inowrocław	37	5	3
10	Żukowo—Kartuzy	14	4	1	53	Bydgoszcz—Inowrocław	50	5	4
11	Kartuzy—Sierakowice	26	3	1	54	Bydgoszcz—Szubin	26	5	1
12	Sierakowice—gr. niemiecka	20	3	1	55	Bydgoszcz—Nakło	28	6	6
13	Kartuzy—Kościerzyna	33	5	1	56	Inowrocław — Kruszwica — Strzelno	47	2	1
14	Kościerzyna—Lipusz	15	5	1					
15	Lipusz—gr. niemiecka	6	5	1	57	Inowrocław—Barcin	26	2	1
16	Lipusz—Chojnice	55	3	1	58	Inowrocław—Mogilno	28	8	3
17	Kościerzyna—Skarszewy	33	4	2	59	Mogilno—Strzelno	18	2	1
18	Skarszewy—gr. W.M. Gdańska	18	4	2	60	Mogilno—Orchowo	20	1	1
19	Skarszewy—Starogard	20	4	2	61	Mogilno—Strzemeszno	15	8	2
20	Starogard—Tczew	26	7	7	62	Mogilno—Barcin	26	2	1
21	Starogard—Czersk	45	6	6	63	Barcin—Żnin	18	2	1
22	Czersk—Chojnice	31	6	7	64	Żnin—Szubin	18	1	1
23	Tczew—gr. W. M. Gdańska	9	7	7	65	Żnin—Damasławek	23	3	1
24	Tczew—Morzeszczyn	32	7	7	66	Nakło—Białośliwie	33	6	4
25	Morzeszczyn—Gniew	12	2	2	67	Białośliwie—gr. niemiecka	22	6	3
26	Morzeszczyn—Czerwińsk	11	7	7	68	Nakło—Kcynia	18	2	2
27	Czerwińsk—gr. Pr. Wschodn.	15	1	1	69	Kcynia—Szubin	18	3	1
28	Czerwińsk—Skórcz	14	1	1	70	Kcynia—Damasławek	20	2	1
29	Czerwińsk—Laskowice	36	8	7	71	Kcynia—Gołańcz	14	3	2
30	Skórcz—Starogard	24	2	2	72	Damasławek—Janowiec	9	2	1
31	Skórcz—Czersk	44	2	2	73	Damasławek—Wągrowiec	22	3	1
32	Laskowice—Czersk	58	2	2	74	Gołańcz—Węgrowiec	18	3	2
33	Laskowice—Grudziądz	22	3	3	75	Gołańcz—Margonin	14	2	1
34	Laskowice—Tuchola	46	3	3	76	Wągrowiec—Margonin	22	3	2
35	Laskowice—Bydgoszcz	57	7	5	77	Margonin—Szamocin	7	2	2
36	Tuchola—Chojnice	26	3	3	78	Szamocin—Chodzież	18	2	1
37	Tuchola—Koronowo	43	1	2	79	Chodzież—gr. niemiecka	15	6	3
38	Pruszcz—Więcbork	32	1	2	80	Chodzież—Budzyń	14	3	3
39	Więcbork—Chojnice	45	2	2	81	Ujście—Czarnków	22	2	1
40	Więcbork—gr. niemiecka	19	1	2	82	Grudziądz—gr. Prus Wsch.	22	3	2
41	Więcbork—Nakło	36	2	2	83	Grudziądz—Jabłonowo	30	5	4
42	Grudziądz—Kornatowo	26	3	4	84	Jabłonowo—gr. Prus Wsch.	27	1	2
43	Kornatowo—Chełmno	20	5	2	85	Jabłonowo—Jamielnik	32	5	2

L. p.	OD — DO	km	tlgr.	tlf.
86	Jabłonowo—Brodnica	27	5	3
87	Jabłonowo—Kowalewo	34	8	5
88	Kowalewo—Toruń	30	10	5
89	Kowalewo—Chełmża	23	3	3
90	Kowalewo—Brodnica	49	1	2
91	Turno—Lubicz	10	2	2
92	Brodnica—Nowe Miasto	26	2	2
93	Brodnica—Działdowo	57	6	2
94	Nowe Miasto—gr. Prus Wsch.	13	2	2
95	Nowe Miasto—Lubawa	19	2	1
96	Działdowo—Montowo	38	3	4
97	Montowo—Rakowice—gr. Prus Wschodnich	15	2	1
98	Działdowo—gr. Prus Wsch.	10	—	1
99	Działdowo—Modlin	108	5	3
100	Modlin—Jabłonna	20	5	4
101	Jabłonna—Warszawa	22	5	8
102	Jabłonna—Zegrze	10	1	2
103	Toruń—Włocławek	57	4	4
104	Włocławek—Kutno	58	4	5
105	Kutno—Strzałków	—	—	—
106	Kutno—Łowicz	46	5	6
107	Łowicz—Sochaczew	30	6	8
108	Sochaczew—Warszawa	58	7	7
109	Łowicz—Skierniewice	22	3	4
110	Łowicz—Łódź	72	5	6
111	Łódź—Koluszki	29	4	7
112	Koluszki—Tomaszów	30	6	8
113	Koluszki—Skierniewice	38	8	6
114	Skierniewice—Warszawa	70	9	6
115	Warszawa—Pilawa	54	6	4
116	Pilawa—Sobolew	28	6	3
117	Pilawa—Nowo Mińsk	28	1	1
118	Nowo Mińsk—Tłuszcz	35	1	1
119	Warszawa—Nowo Mińsk	42	9	10
120	Nowo Mińsk—Siedlce	52	9	8
121	Siedlce—Małkinia	67	3	2
122	Siedlce—Czeremcha	92	4	2
123	Czeremcha—Wysokie Maz.	16	6	4
124	Czeremcha—Bielsk	34	7	4
125	Bielsk—Białystok	48	5	5
126	Bielsk—Hajnówka	32	1	1
127	Hajnówka—Czeremcha	33	6	6
128	Hajnówka—Białowieża	20	1	1
129	Hajnówka—Andrzejowce	68	6	6
130	Warszawa—Tłuszcz	36	4	4
131	Tłuszcz—Małkinia	52	4	4
132	Małkinia—Łapy	68	5	4
133	Łapy—Białystok	26	9	4
134	Tłuszcz—Ostrołęka	77	2	2
135	Ostrołęka—Małkinia	57	3	3
136	Ostrołęka—Łapy	96	3	3
137	Białystok—Grajowe—gr. Prus Wschodnich	93	2	3
138	Białystok—Grodno	86	5	6
139	Białystok—Wołkowysk	96	2	3
140	Wołkowysk—st. Mosty	35	4	3
141	St. Mosty—Grodno	62	2	2
142	Grodno—Porzecze	32	4	3
143	Grodno—Augustów	75	2	3
144	Augustów—Suwałki	33	2	3
145	Suwałki—gr. litewska	30	1	1

ALFABETYCZNY WYKAZ STACJI TELEGR. I TELEF.

1	Aleksandrów Kujawski	tlg.	tlf.
2	Aleksandrów Łódzki	tlg.	tlf.
3	Anastazewo	—	tlf.
4	Andrzejowce st. kol.	tlg.	—
5	Augustów	tlg.	tlf.
6	Babiak	tlg.	tlf.
7	Bachorce	—	tlf.
8	Bakałarzewo	tlg.	tlf.
9	Balczewo	—	tlf.
10	Barcin	tlg.	tlf.
11	Będziłowo	—	tlf.
12	Bednary st. kol.	tlg.	—
13	Biała	tlg.	tlf.
14	Białobrzegi	tlg.	tlf.
15	Białośliwie	tlg.	tlf.
16	Białowieża	tlg.	tlf.
17	Białystok	tlg.	tlf.
18	Bielsk	tlg.	tlf.
19	Bielawy	tlg.	tlf.
20	Bieżun	tlg.	tlf.
21	Biskupiec	tlg.	tlf.
22	Błędów	tlg.	tlf.
23	Błonie	tlg.	tlf.
24	Boćki	tlg.	tlf.
25	Bodzanów	tlg.	tlf.
26	Boguszewo	—	tlf.
27	Boniek	tlg.	tlf.
28	Bożejewicze	—	tlf.
29	Brańszczyk	tlg.	tlf.
30	Brańsk	tlg.	tlf.
31	Brodnica	tlg.	tlf.
32	Broszków (st. kol.)	tlg.	—
33	Brwinów	tlg.	tlf.
34	Brusy	tlg.	tlf.
35	Brudzew	tlg.	tlf.
36	BrześćKujawski	tlg.	tlf.
37	Brzeźno	tlg.	tlf.
38	Brzezie st. kol.	tlg.	—
39	Brzeźna	—	tlf.
40	BrzostowicaWk.	—	tlf.
41	Budzyń	tlg.	tlf.
42	Bukowiec	—	tlf.
43	Bunkowo	tlg.	tlf.
44	Bydgoszcz	tlg.	tlf.
45	Chełmno	tlg.	tlf.
46	Chełmża	tlg.	tlf.
47	Chełmce	tlg.	tlf.
48	Chojnice	tlg.	tlf.
49	Chodzież	tlg.	tlf.
50	Chorzele	tlg.	tlf.
51	Chrzanowo	—	tlf.
52	Chylonja	tlg.	tlf.
53	Ciechanów	tlg.	tlf.
54	Ciechocinek	tlg.	tlf.
55	Ciężkowo	—	tlf.
56	Czarnawoda	—	tlf.
57	Czarnków	tlg.	tlf.
58	Czarnowieś	tlg.	tlf.
59	Czersk	tlg.	tlf.
60	Czerwińsk	tlg.	tlf.
61	Czeremcha	tlg.	tlf.
62	Czerwin	tlg.	tlf.
63	Czernikowo	tlg.	tlf.
64	Czerwony Bór (st. kol.)	tlg.	—
65	Czeszewo	—	tlf.
66	Czewujewo	—	tlf.
67	Czyżew	tlg.	tlf.
68	Damasławek	tlg.	tlf.
69	Dąbrowa	tlg.	tlf.
70	Dąbrowa	—	tlf.
71	Dobrzyń	tlg.	tlf.
72	Dąbie	tlg.	tlf.
73	Dębe Wielkie (st. kol.)	tlg.	—
74	Długosiodło	tlg.	tlf.
75	Domaniewicze (st. kol.)	tlg.	—
76	Domborowo	tlg.	tlf.
77	Drobin	tlg.	tlf.
78	Drohiczyn	tlg.	tlf.
79	Druskieniki	tlg.	tlf.
80	Drzycin	tlg.	tlf.
81	Działdowo	tlg.	tlf.
82	Dzierzgowo	tlg.	tlf.
83	Dziewieczewo	—	tlf.
84	Filipów	tlg.	tlf.
85	Fordon	tlg.	tlf.
86	Gaworowo	tlg.	tlf.
87	Gąbin	tlg.	tlf.
88	Gąsawa	tlg.	tlf.
89	Gąsocin st. kol.	tlg.	—
90	Gdynia	tlg.	tlf.
91	Gębice	—	tlf.
92	Główno	tlg.	tlf.
93	Głuchów	tlg.	tlf.
94	Gniew	tlg.	tlf.
95	Gniewkowo	tlg.	tlf.
96	Gójsk	tlg.	tlf.
97	Gołańcz	tlg.	tlf.
98	Gołąbki	—	tlf.
99	Gołańcz Stary	tlg.	tlf.
100	Gołymin Stary	tlg.	tlf.
101	Goniądz	—	tlf.
102	Gońsk	—	tlf.
103	Gorzuchowo	tlg.	tlf.
104	Górki Zagajne	—	tlf.
105	Gorzno	—	tlf.
106	Góra	tlg.	tlf.
107	Góra Kalwarja	tlg.	tlf.
108	Gostynin	tlg.	tlf.
109	Gościeszyn	tlg.	tlf.
110	Grabów	tlg.	tlf.
111	Grajewo	tlg.	tlf.
112	Gralewo	tlg.	tlf.
113	Grandicze	—	tlf.
114	Gródek	tlg.	tlf.
115	Grodno	tlg.	tlf.
116	Grójec	tlg.	tlf.
117	Grodzisk	tlg.	tlf.
118	Gromadno	—	tlf.
119	Gruczno	tlg.	tlf.
120	Grudziądz	tlg.	tlf.
121	Grzegorzewicze (st. kol.)	tlg.	—
122	Hajnówka	tlg.	tlf.
123	Hel	tlg.	tlf.
124	Hoża	—	tlf.
125	Iłowo	—	tlf.
126	Indura	—	tlf.
127	Inowrocław	tlg.	tlf.
128	Izabelin	—	tlf.
129	Izbica	tlg.	tlf.

130	Jackowice (st. kol.)	tlg.	—
131	Jabłonna st. kol.	tlg.	tlf.
132	Jabłonowo	tlg.	tlf.
133	Jadów	tlg.	tlf.
134	Jamielnik	—	tlf.
135	Jankowo	tlg.	tlf.
136	Janowiec	tlg.	tlf.
137	Janów Białostocki	tlg.	tlf.
138	Jasionówka	tlg.	tlf.
139	Jedwabno	tlg.	tlf.
140	Jeziory	—	tlf.
141	Jeżów	tlg.	tlf.
142	Jeżyce	—	tlf.
143	Kadzidło	tlg.	tlf.
144	Kaliska	—	tlf.
145	Kałuszyn	tlg.	tlf.
146	Kamień	tlg.	tlf.
747	Kartuzy	tlg.	tlf.
148	Kazimierz	tlg.	tlf.
149	Kcynia	tlg.	tlf.
150	Kęsewo	—	tlf.
151	Kikoł	tlg.	tlf.
152	Kleczew	tlg.	tlf.
153	Kleszczele (st. kol.)	tlg.	—
154	Kłodawa	tlg.	tlf.
155	Knyszyn st. kol.	tlg.	—
156	Kolno	tlg.	tlf.
157	Koło	tlg.	tlf.
158	Koluszki	tlg.	tlf.
159	Kołłątaje	—	tlf.
160	Konin	tlg.	tlf.
161	Konojady	tlg.	tlf.
162	Konstantynów	tlg.	tlf.
163	Kopciów	—	tlf.
164	Kornatowo	tlg.	tlf.
165	Koronowo	tlg.	tlf.
166	Kosów	tlg.	tlf.
167	Kościelec	—	tlf.
168	Koticzew	tlg.	tlf.
169	Kotomierz	tlg.	tlf.
170	Kowal	tlg.	tlf.
171	Kowal st. kol.	tlg.	—
172	Kowalewo	tlg.	tlf.
173	Kramsk	tlg.	tlf.
174	Krasne	tlg.	tlf.
175	Kraszewo	tlg.	tlf.
176	Krokowo	tlg.	tlf.
177	Krośniewice	tlg.	tlf.
178	Kruszwica	tlg.	tlf.
179	Krzywe Kolano	—	tlf.
180	Książki	tlg.	tlf.
181	Kuczbork	—	tlf.
182	Kutno	tlg.	tlf.
183	Laskowice	tlg.	tlf.
184	Lewickie st. kol.	tlg.	—
185	Leszcze	tlg.	tlf.
186	Lidzbark	tlg.	tlf.
187	Liniewo	tlg.	tlf.
188	Lipno	tlg.	tlf.
189	Lipsk	tlg.	tlf.
190	Lipusz	tlg.	—
191	Lubawa	tlg.	tlf.
192	Lubicz	tlg.	tlf.
193	Lubień	tlg.	tlf.
194	Lniano	tlg.	tlf.
195	Lubraniec	tlg.	tlf.
196	Lusino	tlg.	tlf.
197	Lutomiersk	tlg.	tlf.
198	Łabiszyn	tlg.	tlf.
199	Łapy	tlg.	tlf.
200	Łasin	tlg.	tlf.
201	Łaskarzew	tlg.	tlf.
202	Łeber	—	tlf.
203	Łękno	—	tlf.
204	Łobżenica	tlg.	tlf.
205	Łososna st. kol.	tlg.	—
206	Łowicz	tlg.	tlf.
207	Łowicz Kaliski st. kol.	tlg.	—
208	Łozice	tlg.	tlf.
209	Łomża	tlg.	tlf.
210	Łochów	tlg.	tlf.
211	Łódź	tlg.	tlf.
212	Ługów	tlg.	tlf.
213	Łunna	—	tlf.
214	Łyse	tlg.	tlf.
215	Maków	tlg.	tlf.
216	Makron	—	tlf.
217	Maksymiljanów	—	tlf.
218	Małkinia	tlg.	tlf.
219	Mamlicz	—	tlf.
220	Margonin	tlg.	tlf.
221	Marki	tlg.	tlf.
222	Mełno	tlg.	tlf.
223	Mężenin	—	tlf.
224	Miasteczko	tlg.	tlf.
225	Mielnik	tlg.	tlf.
226	Mienia st. kol.	tlg.	—
227	Mieżucin	—	tlf.
228	Milejczyce	tlg.	tlf.
229	Mińsk Maz.	tlg.	tlf.
230	Miradz	—	tlf.
231	Młodzieszyn	tlg.	tlf.
232	Modlin	tlg.	tlf.
233	Mogilno	—	tlf.
234	Mogielnica	tlg.	tlf.
235	Montowo	tlg.	tlf.
236	Mordy	tlg.	tlf.
237	Morzeszczyn	tlg.	tlf.
238	Mosty	—	tlf.
239	Mrocza	tlg.	tlf.
240	Mrozy st kol.	tlg.	—
241	Mszczonów	tlg.	tlf.
242	Myszyniec	tlg.	tlf.
243	Nakło	tlg.	tlf.
244	Narewka st. kol.	tlg.	—
245	Nasielsk	tlg.	tlf.
246	Nieborów st. kol.	tlg.	—
247	Niemysłów	tlg.	tlf.
248	Niestronno	—	tlf.
249	Nieszawa	tlg.	tlf.
250	Nowe Miasto (koło Grójca)	tlg.	tlf.
251	Nowe Pomorsk.	tlg.	tlf.
252	Nowo-Kamienna st. kol.	tlg.	—
253	Nowe Miasto	tlg.	tlf.
254	Nowe Miasto (koło Nasielska)	tlg.	tlf.
255	Nowy Dwór (koło Modlina)	tlg.	tlf.
256	Nowy Dwór	tlg.	tlf.
257	Nowogród	tlg.	tlf.
258	Nur	tlg.	tlf.
259	Nurzec st. kol.	tlg.	—
260	Orchowo	—	tlf.
261	Osięciny	tlg.	tlf.
262	Osie	tlg.	tlf.
263	Osiek	tlg.	tlf.
264	Ośniczewo	—	tlf.
265	Osowiec st. kol.	tlg.	—
266	Ostaszewo	—	tlf.
267	Ostrów	tlg.	tlf.
268	Ostrów-Komorowo st. kol.	tlg.	—
269	Ostrowo st. kol.	tlg.	—
270	Ostrołęka	tlg.	tlf.
271	Ostrołęka st. kol.	tlg.	—
272	Ostrowy	tlg.	tlf.

273	Otwock	tlg.	tlf.
274	Ozorków	tlg.	tlf.
275	Pakość	tlg.	tlf.
276	Paproś	—	tlf.
277	Parlin st. kol.	tlg.	—
278	Parlinek	—	tlf.
279	Pawłów	—	jlf.
280	Pelplin	tlg.	tlf.
281	Pęchowo	—	tlf.
282	Pędzewo	—	tlf.
283	Piaseczno	tlg.	tlf.
284	Pieranie	tlg.	tlf.
285	Piotrkowo	tlg.	tlf.
286	Platerowo	tlg.	tlf.
287	Płock	tlg.	tlf.
288	Płońsk	tlg.	tlf.
289	Płośnica	—	tlf.
290	Płyćwia st. kol.	tlg.	—
291	Podanin	—	tlf.
292	Pniewo st. kol.	tlg.	—
293	Podbielsk	tlg.	tlf.
294	Poddębice	tlg.	tlf.
295	Podobowice	tlg.	tlf.
296	Polski Cekcyn	tlg.	tlf.
297	Porzeczest.kol.	tlg.	—
298	Poremba	tlg.	tlf.
299	Praga nadwiślańska st.kol.	tlg.	—
300	Prośniewice	tlg.	tlf.
301	Przasnysz	tlg.	tlf.
302	Przedecz	tlg.	tlf.
303	Przepałko	—	tlf.
304	Pruszcz Bag.	tlg.	tlf.
305	Pruszków	tlg.	tlf.
306	Przyjezierze	tlg.	tlf.
307	Puck	tlg.	tlf.
308	Pułtusk	tlg.	tlf.
309	Raciąż	tlg.	tlf.
310	Raczki	tlg.	tlf.
311	Radziejów	tlg.	tlf.
312	Radziłów	tlg.	tlf.
313	Radoszki	—	tlf.
314	Radzymin	tlg.	tlf.
315	Radzyń	tlg.	tlf.
316	Rajgród	tlg.	tlf.
317	Rakowicze	—	tlf.
318	Rawa	tlg.	tlf.
319	Reda	tlg.	tlf.
320	Rejna	—	tlf.
321	Rembertów	tlg.	tlf.
322	Rogowo	tlg.	tlf.
323	Rogoźno	—	tlf.
324	Rojewo	—	tlf.
325	Rokiciny	tlg.	tlf.
326	Roś	—	tlf.
327	Rożan	tlg.	tlf.
328	Rusinowice	tlg.	tlf.
329	Rutki	tlg.	tlf.
330	Rypin	tlg.	tlf.
331	Sarnaki	tlg.	tlf.
332	Sadłogoszcz	—	tlf.
333	Sanniki	tlg.	tlf.
334	Sarben	—	tlf.
335	Sejny	tlg.	tlf.
336	Sempolno	tlg.	tlf.
337	Serock	tlg.	tlf.
338	Siczewka	—	tlf.
339	Siedlce	tlg.	tlf.
340	Siemiatycze	tlg.	tlf.
341	Silno	—	tlf.
342	Sierakowice	tlg.	tlf.
343	Sierpc	tlg.	tlf.
344	Skarszewy	tlg.	tlf.
345	Skępe	tlg.	tlf.
346	Skidel	tlg.	tlf.
347	Skolimów	tlg.	tlf.
348	Skrwilno	—	tlf.
349	Skulsk	tlg.	tlf.
350	Skurcz	tlg.	tlf.
351	Slesin	tlg.	tlf.
352	Śliwice	tlg.	tlf.
353	Słobudka	tlg.	tlf.
354	Smętowo st. kol.	tlg.	—
355	Smogulec	—	tlf.
356	Śniakowo	tlg.	tlf.
357	Sobienie-Jeziory	tlg.	tlf.
358	Sobolew	tlg.	tlf.
359	Sochaczew	tlg.	tlf.
360	Sochocin	tlg.	tlf.
361	Sokółka	tlg.	tlf.
362	Sokołów	tlg.	tlf.
363	Sokoły	tlg.	tlf.
364	Sompolno	tlg.	tlf.
365	Sopoćkinie	tlg.	tlf.
366	Spała	tlg.	tlf.
367	Stare Kisewo	—	tlf.
368	Starogard	tlg.	tlf.
369	Starogard przedmieście st. kol.	tlg.	—
370	Starorzeby	tlg.	tlf.
371	Starosielce	tlg.	tlf.
372	Stawiski	tlg.	tlf.
373	Serdyń	tlg.	tlf.
374	Stępuchowo	tlg.	tlf.
375	Stoczek	tlg.	tlf.
376	Strubnica	—	tlf.
377	Stryków	tlg.	tlf.
378	Strzelewo	—	tlf.
379	Strzelce	—	tlf.
380	Strzelno	tlg.	tlf.
381	Strzegowo	tlg.	tlf.
382	Strzepcz	—	tlf.
383	Subkowy	tlg.	tlf.
384	Suchowola	tlg.	tlf.
385	Suchęczyno	—	tlf.
386	Supraśl	tlg.	tlf.
387	Suwałki	tlg.	tlf.
388	Szalejewo	—	tlf.
389	Szamocin	tlg.	tlf.
390	Szczuczyn	tlg.	tlf.
391	Szeroki Kamień	—	tlf.
392	Szepietów	tlg.	tlf.
393	Szreńsk	—	tlf.
394	Szubin	tlg.	tlf.
395	Szydłowo	—	tlf.
396	Swarożyn	—	tlf.
397	Świece	tlg.	tlf.
398	Świder	tlg.	tlf.
399	Świercze	tlg.	tlf.
400	Świsłocz	tlg.	tlf.
401	Tarczyn	tlg.	tlf.
402	Tczew	tlg	tlf.
403	Telaki	tlg.	tlf.
404	Terespol	tlg.	tlf.
405	Tłuszcz	tlg.	tlf.
406	Tomaszów	tlg.	tlf.
407	Tonowo	—	tlf.
408	Toruń	tlg.	tlf.
409	Trzebczyk	—	tlf.
410	Trzcianna	tlg.	tlf.
411	Tryszyn	—	tlf.
412	Trzemeszno	tlg.	tlf.
413	Tuchola	tlg.	tlf.
414	Turek	tlg.	tlf.
415	Turzno	tlg.	tlf.
416	Tykocin	tlg.	tlf.
417	Ujazd	tlg.	tlf.
418	Ujście	tlg.	tlf.
419	Uniejów	tlg.	tlf.
420	Unisław	tlg.	tlf.
421	Uzdowo	tlg.	tlf.
422	Walichnowy	—	tlf.
423	Warka	tlg.	tlf.

424	Warlubie	tlg.	tlf.
425	Wartkowice	tlg.	tlf.
426	Warszawa	tlg.	tlf.
427	Warszawa Wschodnia st. kol.	tlg.	—
428	Warszawa Gdańska st. kol.	tlg.	—
429	Wąbrzeźno	tlg.	tlf.
430	Wągrowiec	tlg.	tlf.
431	Wejherowo	tlg.	tlf.
432	Wesoła	tlg.	tlf.
433	Węgrów	tlg.	tlf.
434	Więcbork	tlg.	tlf.
435	Wielkie Jeziory	—	tlf.
436	Wiewiórki	tlg.	tlf.
437	Wierzchucin	—	tlf.
438	Wilno	tlg.	tlf.
439	Władysławów	tlg.	tlf.
440	Włocławek	tlg.	tlf.
441	Włostowo	—	tlf.
442	Wołkowysk	tlg.	tlf.
443	Wołkowysk st. kol.	tlg.	—
444	Wołomin	tlg.	tlf.
445	Wójcik	—	tlf.
446	Wrocki	—	tlf.
447	Wyrzysk	tlg.	tlf.
448	Wysoka	tlg.	tlf.
449	Wyszyny	—	tlf.
450	Wyszyny flw.	—	tlf.
451	Wyganowo	tlg.	tlf.
452	Wys. Mazowieckie	tlg.	tlf.
453	Wyszków	tlg.	tlf.
454	Zabłudowo	tlg.	tlf.
455	Zalesie	—	tlf.
456	Zambrów	tlg.	tlf.
457	Zamostne	—	tlf.
458	Zaremby	tlg.	tlf.
459	Zblewo	tlg.	tlf.
460	Zborostowo-Łysinin	—	tlf.
461	Zegrze	tlg.	tlf.
462	Zieleniec st.kol.	tlg.	—
463	Zielonowo	—	tlf.
464	Zielmie	—	tlf.
465	Złotniki	tlg.	tlf.
466	Żelechów	tlg.	tlf.
467	Żęczkowo	—	tlf.
468	Żnin	tlg.	tlf.
469	Żukowo	tlg.	tlf.
470	Żuromin	—	tlf.
471	Żychlin	tlg.	tlf.
472	Żyrardów	tlg.	tlf.

Załącznik L. 4.

ALFABETYCZNY WYKAZ URZĘDÓW I AGENCJI POCZTOWYCH.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Aleksandrów kujawski	III	—	Aleksandrów kujawski	Kutno-Toruń	Nieszawa	Wr.
2	Anieliny	A. 2	—	Anieliny 0,1	Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
3	Augustów	III	—	Augustów 3	Grodno-Suwałki	Augustów	Wr.
4	Babiak	VI	—	Zakrzewo 4,5	Sompolno	Koło	Wr.
5	Baboszewo	A. 2	—	Baboszewo0,125	Baboszewo, Nasielsk-Lipno	Płońsk	Wr.
6	Bachorce	A. 2	—	Tarnowo 2	Kruszwica, Inowrocław-Mogilno	Strzelno	Pz.
7	Bakałarzewo	V	—	Suwałki 18	Suwałki	Suwałki	Wr.
8	Baranów k. Żyrardowa	A. 2	—	Jaktorów 6	Jaktorów, Warszawa-Skierniewice	Błonie	Wr.
9	Barcin	IV	—	Barcin 2	Inowrocław-Damasławek	Szubin	Pz.
10	Bargłów	V	3	Augustów 14	Augustów - Grodno-Suwałki	Augustów	Wr.
11	Barłożno	A. 1	—	Mirotki 3,5	Mirotki, Czerwińsk-Starogard	Starogard	Bd.
12	Biała rawska	V	—	Biała 0,3	Rogów-Skierniewice-Koluszki	Rawa maz.	Wr.
13	Białośliwie	IV	—	Białośliwie	Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
14	Białystok I. (miasto)	I	—	Białystok 2	Warszawa-Białystok-Wilno	Białystok	Wr.
15	Białystok II. (st. kol.)	III	—	Białystok 2	Warszawa-Białystok-Wilno	Białystok	Wr.
16	Białowieża	IV	—	Białowieża 2	Hajnówka-Białowieża	Białowieża	Wl.
17	Bielawy k. Łowicza	VI	—	Łowicz 20	Łowicz	Łowicz	Wr.
18	Bielsk k. Płocka	V	—	Sierpc 22	Płock-Sierpc	Płock	Wr.
19	Bielsk podlaski	III	—	Bielsk 1	Czeremcha-Białystok	Bielsk podl.	Wr.
20	Bieżuń	IV	—	Sierpc 21	Sierpc-Nasielsk-Lubicz	Sierpc	Wr.
21	Biskupiec pom.	A. 2	—	Biskupiec	Toruń-Jamielnik	Lubawa	Bd.
22	Błądzim	A. 2	—	Lniano 8	Lniano,Laskowice-Chojnice	Świecie	Bd.
23	Błędów	V	—	Goljany 4	Warszawa-Mogielnica	Grójec	Wr.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
24	Błonie	IV	—	Błonie 1,5	Warszawa-Łowicz	Błonie	Wr.
25	Błoto	A. 2	—	Unisław 5	Unisław-Bydgoszcz-Kowalewo	Chełmno	Bd.
26	Bobowo k. Starogardu	A. 1	—	Bobowo 0,7	Czerwińsk-Starogard	Starogard	Bd.
27	Bobrowo	A. 2	—	Najmowo 5	Najmowo, Brodnica-Grudziądz	Brodnica	Bd.
28	Boćki	V	—	Bielsk 16	Bielsk-Czeremcha-Białystok	Bielsk podl.	Wr.
29	Bodzanów k. Płocka	V	—	Wyszogród 18	Sochaczew, Warszawa-Łowicz	Płock	Wr.
30	Boguszewo	A. 1	—	Boguszewo 0,3	Brodnica-Grudziądz	Grudziądz	Bd.
31	Boleszyn	A. 2	—	Nowe Mjasto 16	Nowe Miasto, Brodnica-Radomno	Brodnica	Bd.
32	Boniewo	A. 2	—	Boniewo	Włocławek-Boniewo-Sompolno	Włocławek	Wr.
33	Borowymłyn	A. 2	—	Prądzoma 4	Chojnice	Chojnice	Bd.
34	Borsk	A. 2	—	Karsin 6	Chojnice	Chojnice	Bd.
35	Borzechowo	A. 2	—	Zblewo 6	Zblewo, Tczew-Chojnice	Starogard	Bd.
36	Borzęstowo	A. 1	—	Miechucino 5	Miechucino-Kartuzy-Kętrzyno	Kartuzy	Bd.
37	Bożewo	A. 2	—	Sierpc 17	Sierpc-Nasielsk-Lubicz	Sierpc	Wr.
38	Brańsk	V	—	Szepietowo 24	Szepietowo, Małkinia-Białystok	Bielsk podl.	Wr.
39	Brańszczyk	VI	—	Wyszków 12	Wyszków, Tłuszcz-Ostrołęka	Ostrów	Wr.
40	Bratjan	A. 2	—	Bratjan 0,6	Brodnica-Radomno	Lubawa	Bd.
41	Brodnica n. Drwęcą	II	—	Brodnica 1	Działdowo-Brodnica-Grudziądz	Brodnica	Bd.
42	Brodnica k. Kartuz	A. 2	—	Kartuzy 11	Kartuzy	Kartuzy	Bd.
43	Broszków	A. 2	—		Warszawa-Siedlce	Siedlce	Wr.
44	Brusy	IV	—	Brusy 1	Chojnice-Kościerzyna	Chojnice	Bd.
45	Brwinów	V	—	Brwinów 0,25	Warszawa-Skierniewice	Błonie	Wr.
46	Bryńsk	A. 2	—	Lidzbark 8	Lidzbark-Działdowo-Brodnica	Brodnica	Bd.
47	Brześć kujawski	V	—	Brześć kuj. 1	Włocławek, Kutno-Toruń	Włocławek	Wr.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
48	Brzeziny k. Łodzi	III	—	Koluszki 7	Koluszki	Brzeziny	Wr.
49	Brzeżno	A. 2	—	Prądzona 6	Chojnice	Chojnice	Bd.
50	Brzoza	A. 1	—	Brzoza 0,3	Bydgoszcz-Inowrocław	Bydgoszcz	Bd.
51	Bukówiec pom.	VI	—	Bukówiec 0,5	Terespol-Więcbork	Świecie	Bd.
52	Bursztynowo	A. 2	—	Bursztynowo 0,3	Brodnica - Grudziądz	Grudziądz	Bd.
53	Buszkowo n. Notecią	A. 2	—	Znin 10	Znin, Inowrocław-Damasławek	Szubin	Pz.
54	Buszkowo k. Koronowa	A. 1	—	Grzmotny Młyn 1,7	Tuchola-Koronowo	Bydgoszcz	Bd.
55	Bydgoszcz 1	I	—	Bydgoszcz 2	Toruń-Bydgoszcz-Gdańsk	Byogoszcz	Bd.
56	Bycgoszcz 2 (dw. kol.)	II	—	Bydgoszcz	Toruń-Bydgoszcz-Gdańsk	Bydgoszcz	Bd.
57	Bydgoszcz 3	I	—	Bydgoszcz	Toruń-Bydgoszcz-Gdańsk	Bydgoszcz	Bd.
58	Bydgoszcz 4	IV	—	Bydgoszcz	Bydgoszcz 2	Bydgoszcz	Bd.
59	Bysław	A. 1	—	Cekcyn polski 8	Cekcyn polski, Laskowice-Chojnice	Tuchola	Bd.
60	Bzowo k. Warlubia	A. 2	—	Warlubie	Warlubie, Laskowice-Tczew	Świecie	Bd.
61	Cegłów	A. 2	—	Cegłów na st. kol. 0,1	Warszawa-Siedlce	Mińsk maz.	Wr.
62	Cekcyn polski	V	—	Cekcyn 1	Laskowice-Chojnice	Tuchola	Bd.
63	Chełmce	A. 1	—	Chełmce 0,8	Kruszwica, Inowrocław-Mogilno	Strzelno	Pz.
64	Chełmno	II	—	Chełmno 1	Unisław-Chełmno-Kornatowo	Chełmno	Bd.
65	Chełmy małe	A. 2	—	Brusy 6	Brusy, Chojnice-Kościerzyna	Chojnice	Bd.
66	Chełmża			Chełmża 1	Toruń - Chełmża - Grudziądz	Toruń	Bd.
67	Chmielno	A. 1	—	Garcz 2	Reskowo, Kartuzy-Kętrzyno	Kartuzy	Bd.
68	Chodecz	V	—	Chodecz 5	Kutno-Toruń	Włocławek	Wr.
69	Chojnice 1	II	—	Chojnice (2) 2	Laskowice-Tczew-Chojnice	Chojnice	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
70	Chojnice 2	III	—	Chojnice	Laskowice-Tczew Chojnice	Chojnice	Bd.
71	Choroszcz	V	—	Białystok (I) 13	Białystok I.	Białystok	Wr.
72	Chorzele	IV	—	Raszujka 6	Ostrołęka-Raszujka	Przasnysz	Wr.
73	Chwaszczyno	A. 1	—	Osowa 5	Oliwa-Gdańsk-Reda	Wejherowo	Bd.
74	Chylonja	IV	—	Chylonja	Gdańsk-Reda	Wejherowo	Bd.
75	Ciche	A. 2	—	Najmowo 11	Najmowo-Brodnica-Grudziądz	Lubawa	Bd.
76	Ciechanów	II	—	Ciechanów 2,5	Nasielsk-Działdowo	Ciechanów	Wr.
77	Ciechanowiec	IV	—	Czyżew 19	Czyżew-Małkinia-Białystok	Wysokie maz.	Wr.
78	Ciechocinek	III	—	Ciechocinek 0,5	Kutno-Toruń	Nieszawa	Wr.
79	Ciele	A. 1	—	Trzciniec 2,5	Bydgoszcz-Inowrocław	Bydgoszcz	Bd.
80	Cierpice	A. 2	—	Cierpice	Toruń-Bydgoszcz	Inowrocław	Bd.
81	Czarnawieś	V	—	Czarnawieś 0,2	Białystok-Grodno	Białystok	Wr.
82	Czarna Woda	A. 1	—	Czarna Woda 1,7	Tczew-Chojnice	Starogard	Bd.
83	Czarnowo	A. 2	—	Czarnowo 0,5	Toruń-Czarnowo	Toruń	Bd.
84	Czarze	A. 2	—	Dąbrowa pom. 7	Dąbrowa-Bydgoszcz-Kowalewo	Chełmno	Bd.
85	Czeremcha	VI	—	Czeremcha	Siedlce-Czeremcha-Lida	Bielsk podl.	Wl.
86	Czerniewice	V	—	Czerniewice	Kutno-Toruń	Włocławek	Wr.
87	Czernikowo	V	—	Czernikowo 0,3	Nasielsk-Lubicz	Lipno	Wr.
88	Czersk	III	—	Czersk 0,7	Tczew-Chojnice	Chojnice	Bd.
89	Czerwin	V	—	Gucin 7	Gucin, Małkinia-Ostrołęka	Ostrołęka	Wr.
90	Czerwińsk (Pomorze)	IV	—	Czerwińsk	Laskowice-Tczew	Gniew	Bd.
91	Czerwińsk nad Wisłą	V	—	Czerwińsk 0,5	Warszawa-Łowicz	Płońsk	Wr.
92	Czeszewo	A. 2	—	Gołańcz 7	Wapno-Gniezno-Nakło	Wągrówiec	Pz.
93	Czewujewo	A.	—	Grochowiska 2,5	Żnin-Ośno	Żnin	Pz.
94	Czyżew	IV	—	Czyżew 2,5	Małkinia-Białystok	Ostrów	Wr.
95	Domasławek	IV	—	Damasławek 0,4	Gniezno-Damasławek-Nakło	Wągrówiec	Pz.
96	Dąbrowa k. Grodna	V	—	Różanystok 5,5	Ostrów, Grodno-Suwałki	Sokółka	Wr.
97	Dąbrowa bisk.	A. 1	—	Piranie 8	Inowrocław-Toruń-Gniezno	Inowrocław	Pz.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
98	Dąbrowy małe	A. 2	—	Solec 12	Solec-Toruń-Bydgoszcz	Bydgoszcz	Bd.
99	Dąbrowa Chełmińska	V	—	Dąbrowa 1,3	Bydgoszcz-Kowalewo	Chełmno	Bd.
100	Dąbrowa k. Mogilna	V	—	Parlin Dąbrowa 1,1	Mogilno-Barcin	Mogilno	Pz.
101	Dąbrowa k. Damasławka	A. 2	—	Dąbrowa Międzylesie 0,5	Gniezno-Nakło	Wągrowiec	Pz.
102	Dębiniec	A. 2	—	Wiewiórki 4	Chełmża-Mełno	Grudziądz	Bd.
103	Dębionek	A. 1	—	Witosław 4	Witosław-Nakło-Chojnice	Wyrzysk	Bd.
104	Dębowa Łąka	A. 2	—	Wąbrzeźno 11	Wąbrzeźno-Toruń-Jamielnik	Wąbrzeźno	Bd.
105	Dobrzejewice	A. 2			Lipno-Lubicz	Lipno	Wr.
106	Dobrzyń nad Wisłą	V	—	Dobrzyń 1	Włocławek-Kutno-Toruń	Lipno	Wr.
107	Domatówko	A. 2	—	Wejherowo 11	Wejherowo-Reda-Strzebielice	Puck	Bd.
108	Długosiodło	VI	—	Przetycz 1,5	Przetycz-Tłuszcz-Ostrołęka	Ostrów	Wr.
109	Drobin	V	—	Raciąż 10	Raciąż-Nasielsk-Lubicz	Płock	Wr.
110	Drohiczyn nad Bugiem	V	4	Siemiatycze 18	Siemiatycze-Siedlce-Czeremcha	Bielsk podl.	Wr.
111	Droździenica	A. 2	—	Kamień pom. 11	Kamień-Nakło-Chojnice	Tuchola	Bd.
112	Drżycim	V	—	Drzycim 1,7	Laskowice-Chojnice	Świecie	Bd.
113	Dubielno	A. 2	—	Dubielno 0,5	Grudziądz-Laskowice	Świecie	Bd.
114	Działdowo	III	—	Działdowo 1,2	Warszawa-Grudziądz	Działdowo	Bd.
115	Dziemiany	A. 2	—	Dziemiany 0,5	Chojnice-Kościerzyna	Kościerzyna	Bd.
116	Dzierzgowo	V	—	Grudusk 12	Mława-Przasnysz	Przasnysz	Wr.
117	Dziewierzewo	A. 2	—	Rusice 2,5	Gniezno-Nakło	Żnin	Pz.
118	Dzwierszno k. Łobżenicy	A. 1	—	Łobżenica 9,5	Osiek, Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
119	Dzwierzno k. Chełmży	A. 1	—	Chełmża 10	Chełmża-Mełno	Toruń	Bd.
120	Elgiszewo	A. 2	—	Kowalewo 13	Kowalewo	Wąbrzeźno	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
21	Falenica	V	—	Falenica	Warszawa-Dęblin	Warszawa	Wr.
22	Falmierowo	A. 2	—	Wyrzysk 7	Osiek-Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
23	Filipów	V	—	Suwałki 23	Suwałki	Suwałki	Wr.
24	Fordon	IV	—	Fordon 1	Bydgoszcz-Kowalewo	Bydgoszcz	Bd.
25	Garwolin	III	—	Garwolin 4	Warszawa-Dęblin	Garwolin	Wr.
26	Gąbin	IV	—	Żychlin 21	Żychlin-Łowicz-Kutno	Gostynin	Wr.
27	Gąsawa	IV	—	Gąsawa 1,5	Żnin-Szelejewo	Żnin	Pz.
28	Gąsewo	VI	—	Maków nad Orzycem 16	Pułtusk-Warszawa-Działdowo	Maków	Wr.
29	Gąsocin	VI	—	Gąsocin 0,1	Nasielsk-Działdowo	Ciechanów	Wr.
30	Gdynia 1	IV	—	Gdynia 0,5	Gdańsk-Reda	Wejherowo	Bd.
31	Gdynia 2			Urząd sezonow.			
32	Gębice k. Mogilna	IV	—	Gębice 1	Mogilno-Orchowo	Mogilno	Pz.
33	Głodowo	A. 2	—	Głodowo 1	Kościerzyna-Pszczółki	Kościerzyna	Bd.
34	Główno k. Łowicza	V	—	Główno 0,5	Łowicz-Łódź	Brzeziny	Wr.
35	Gniew	III	—	Gniew 0,5	Morzeszczyn-Gniew	Gniew	Bd.
36	Gniewkowo	III	—	Gniewkowo 0,5	Toruń-Inowrocław	Inowrocław	Pz.
37	Gniewowo	A. 2	—	Reda 6	Reda-Gdańsk-Reda-Puck	Wejherowo	Bd.
38	Godziszewo	A. 1	—	Gołąbiewsko 3,5	Gołąbiewsko-Kościerzyna-Pszczółki	Tczew	Bd.
39	Gogolinek	A. 1	—	Wtelno 5	Wtelno-Okole-Koronowo	Bydgoszcz	Bd.
40	Golub	IV	—	Golub 2	Brodnica-Kowalewo	Wąbrzeźno	Bd.
41	Gołańcz	IV	—	Gołańcz 0,2	Kcynia-Wągrowiec	Wągrowiec	Pz.
42	Gołymin	V	—	Ciechanów 18	Ciechanów-Nasielsk-Działdowo	Ciechanów	Wr.
43	Goniądz	V	—	Osowiec 6	Osowiec-Białystok-Grajewo	Białystok	Wr.
44	Goręczyno	A. 2	—	Stawki 2	Kościerzyna-Kartuzy	Kartuzy	Bd.
45	Gorzuchowo	V	—	Gorzuchowo	Toruń-Grudziądz	Chełmno	Bd.
46	Gorzyce k. Żnina	A. 2	—	Podobowice 3,5	Podobowice-Inowrocław-Damasławek	Żnin	Pz.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
147	Gościcino	A. 2	—	Gościcino	Reda-Strzebielice	Wejherowo	Bd.
148	Gostycyn k. Tucholi	VI	—	Gostycyn 1,5	Tuchola-Koronowo	Tuchola	Bd.
149	Gostynin	III	—	Kutno 22	Kutno-Płock	Gostynin	Wr.
150	Gotelp	A. 1	—	Czersk 7	Czersk-Tczew-Chojnice	Chojnice	Bd.
151	Gowidlino	A. 1	—	Sierakowice 8	Sierakowice-Kartuzy-Kętrzyno	Kartuzy	Bd.
152	Goworowo	V	—	Goworowo 2	Tłuszcz-Ostrołęka	Ostrołęka	Wr.
153	Gójsk	V	—	Gójsk 0,75	Nasielsk-Lubicz	Rypin	Wr.
154	Góra k. Płocka	A. 1	—	Płońsk 20	Płońsk-Nasielsk-Lubicz	Płock	Wr.
155	Góra Kalwarja	IV	—	Góra Kalwarja 0,75	Warszawa-Piaseczno	Grójec	Wr.
156	Górna Grupa	A. 2	—	Górna Grupa 2,3	Grudziądz-Laskowice	Świecie	Bd.
157	Górne Wymiary	A. 2	—	Chełmno 7	Chełmno	Chełmno	Bd.
158	Górzno	A. 1	—	Radoszki 7	Radoszki-Działdowo-Brodnica	Brodnica	Bd.
159	Grabie	A. 2	—	Murzynno 7,5	Gniewkowo-Toruń-Inowrocław	Toruń	Pz.
160	Grabów k. Łęczycy	V	—	Łęczyca 15	Łęczyca-Stryków-Krośniewice	Łęczyca	Wr.
161	Grabowo pom.	A. 1	—	Liniewi 14	Liniewi-Kościerzyna-Pszczółki	Kościerzyna	Bd.
162	Grabowo k. Łomży	VI	—	Łomża 61	Szczuczyn białostocki	Szczuczyn	Wr.
163	Grajewo	II	—	Grajewo	Białystok-Grajewo	Szczuczyn	Wr.
164	Gralewo	VI	—	Gralewo	Działdowo-Rakowice	Działdowo	Bd.
165	Grębocin	A. 2	—	Popowo tor. 2	Toruń-Jamielnik	Toruń	Bd.
166	Gródek k. Białegostoku	V	—	Waliby 1	Białystok-Wołkowysk	Białystok	Wr.
167	Gródki	A. 2	—	Prioma 3	Działdowo-Brodnica	Działdowo	Bd.
168	Grodzisk warszawski	III	—	Grodzisk warszawski 0,2	Warszawa-Skierniewice	Błonie	Wr.
169	Grójec	III	—	Grójec 1,5	Warszawa-Mogielnica	Grójec	Wr.
170	Grodno	I	—	Grodno 1	Warszawa-Grodno-Wilno	Grodno	Wl.
171	Grodno 3 (ul. Białostocka Nr. 43)	A. 2	—	Grodno 3	Grodno 1	Grodno	Wl.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
172	Gromadno	A. 2	—	Kcynia 9	Kcynia	Szubin	Pz.
173	Gruczno	V	—	Parlin 4,5	Bydgoszcz-Laskowice	Świecie	Bd.
174	Grudziądz telegraf	II	—	Grudziądz miasto	Warszawa-Grudziądz-Chojnice	Grudziądz	Bd.
175	Grudziądz 1	I	—	Grudziądz (2) 1,5	Warszawa-Grudziądz-Chojnice	Grudziądz	Bd.
176	Grudziądz 2	I	—	Grudziądz (2) st. kol.	Warszawa-Grudziądz-Chojnice	Grudziądz	Bd.
177	Grudziądz 4	I	—		Warszawa-Grudziądz-Chojnice	Grudziądz	Bd.
178	Grupa	A. 1	—	Grupa 0,2	Grudziądz-Laskowice	Świecie	Bd.
179	Gruta	A. 2	—	Mełno 4	Mełno-Brodnica-Grudziądz	Grudziądz	Bd.
180	Gutówiec	A. 2	—	Gutówiec	Tczew-Chojnice	Chojnice	Bd.
181	Hajnówka	V	—	Hajnówka	Czeremcha-Wołkowysk	Bielsk podl.	Wl.
182	Henryków k. Warszawy	VI	—	Płudy 1,25	Warszawa-Nasielsk	Warszawa	Wr.
183	Hel	IV	—	Hel 0,5	Puck	Puck	Bd.
184	Hopowo	A. 1	—	Somonino 4	Kościerzyna-Kartuzy	Kartuzy	Bd.
185	Huta Starogardzka	A. 2	—	Czarnawoda 6,5	Czarnawoda-Tczew Chojnice	Starogard	Bd.
186	Iłowo k. Sępólna	A. 2	—	Lutowo 7	Sępólno-Nakło-Chojnice	Sępólno	Bd.
187	Iłowo k. Działdowa	A. 1	—	Iłowo k. Działdowa	Nasielsk-Działdowo	Działdowo	Bd.
188	Indura	VI	—	Grodno 20	Grodno	Grodno	Wl.
189	Inowrocław 1 (miasto)	I	—	Inowrocław 2	Toruń-Inowrocław-Poznań	Inowrocław	Pz.
190	Inowrocław 2 (dw. kol.)	I	—	Inowrocław	Toruń-Inowrocław-Poznań	Inowrocław	Pz.
191	Iwiec k. Tucholi	A. 2	—	Wierzchucin 3,3	Wierzchucin-Laskowice-Chojnice	Tuchola	Bd.
192	Izbica kuj.	IV	—	Izbica 0,75	Włocławek-Sompolno	Koło	Wr.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
193	Jabłonna k. Warszawy	IV	—	Jabłonna 0,5	Warszawa-Nasielsk	Warszawa	Wr.
194	Jabłonowo pom.	III	—	Jabłonowo	Brodnica-Grudziądz	Brodnica	Bd.
195	Jadowniki	A. 2	—	Jadowniki 0,3	Inowrocław-Damasławek	Żnin	Pz.
196	Jadów	V	—	Łochów 8	Łochów-Tłuszcz-Małkinia	Radzymin	Wr.
197	Jaksice	A. 2	—	Jaksice 1	Bydgoszcz-Inowrocław	Inowrocław	Pz.
198	Jamielnik	A. 1	—	Jamielnik 0,8	Toruń-Jamielnik	Lubawa	Bd.
199	Janikowo	V	—	Janikowo 0,3	Inowrocł.-Gniezno	Inowrocław	Pz.
200	Janowo gniewskie	A. 2	—			Gniew	Bd.
201	Janów k. Sokółki	V	3	Sokółka 22	Sokółka-Białystok-Grodno	Sokółka	Wr.
202	Jasionówka	V	3	Knyszyn 12			Wr.
203	Jastarnia	VI	—	Jastarnia 0,3	Puck	Puck	Bd.
204	Jastrzębie k. Brodnicy	A. 2	—	Brodnica 14	Działdowo-Grudziądz	Brodnica	Bd.
205	Jastrzębiec k. Więcborka	A. 2	—	Ostrówek 2	Terespol-Więcbork	Sępólno	Bd.
206	Jastrząbka	A. 2	—	Jastrząbka	Ostrołęka-Ruszajka	Przasnysz	Wr.
207	Jałówka	A. 2	—	Świsłocz 12	Czeremcha-Wołkowysk	Wołkowysk	Wl.
208	Jedwabne	V	—	Łomża 18	Łomża	Kolno	Wr.
209	Jerzyce	A. 1	—	Jerzyce 1	Kruszwica-Inowrocław-Mogilno	Strzelno	Pz.
210	Jeziorki Zabartowskie	A. 2	—	Rajgród 1	Chojnice-Nakło	Wyrzysk	Bd.
211	Jeziory	V	—	Jeziory 4	Grodno	Grodno	Wl.
212	Jeżewo k. Laskowic	A. 1	—	Jeżewo 0,7	Grudziądz-Laskowice	Świecie	Bd.
213	Józefowo k. Mogilna	A. 2	—	Mogilno 9	Inowrocław-Gniezno	Mogilno	Pz.
214	Jeżów	V	—	Jeżów 0,5	Rogów-Rawa maz.	Brzeziny	Wr.
215	Kaczory	A. 1	—	Kaczory 0,3	Nakło-Kaczory-Piła	Chodzież	Bd.
216	Kadzidło	V	—	Kadzidło 0,5	Ostrołęka 2	Ostrołęka	Wr.
217	Kaliska	A. 1	—	Kaliska 0,2	Tczew-Chojnice	Starogard	Bd.
218	Kałuszyn	V	—	Mrozy 5	Mrozy-Warszawa-Siedlce	Mińsk maz.	Wr.
219	Kamień pom.	IV	—	Kamień 2	Nakło-Chojnice	Sępólno	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
220	Kampinos	A. 2	—	Teresin 7	Sochaczew	Sochaczew	Wr.
221	Kapuściska Wielkie	A. 2	—	Kapuściska Małe 1	Bydgoszcz-Kowalewo	Bydgoszcz	Bd.
222	Karczew k. Otwocka	VI	3	Sobienie Jeziory 16	Warszawa-Karczew	Warszawa	Wr.
223	Karsin	A. 1	—	Czersk 10	Czersk-Tczew-Chojnice	Chojnice	Bd.
224	Kartuzy	III	—	Kartuzy 0,8	Gdańsk-Kartuzy-Kętrzyno	Kartuzy	Bd
225	Kasparus	A. 2	—	Zelgoszcz 13,5	Zelgoszcz-Czerwińsk-Czersk	Starogard	Bd.
226	Kcynia	III	—	Kcynia 1,1	Bydgoszcz-Kcynia-Poznań	Szubin	Pz.
227	Kęsowo	A. 1	—	Brzuchowo 6	Tuchola-Koronowo	Tuchola	Bd.
228	Kielno	A. 1	—	Chwaszczyno 7	Oliwa-Gdańsk-Reda	Wejherowo	Bd.
229	Kiełpin k. Tucholi	A. 2	—	Tuchola 5	Tuchola-Laskowice Chojnice	Tuchola	Bd.
230	Kiełpiny k. Montowa	A. 2	—	Montowo 9	Montowo-Działdowo-Rakowice	Lubawa	Bd.
231	Kiernozia	A. 2	—	Łowicz 19	Łowicz	Łowicz	Wr.
232	Kikoł	V	—	Kikoł 0,25	Nasielsk-Lubicz	Lipno	Wr.
233	Kleczkowo	A. 2	—	Żyzniewo 1,5	Żyzniewo-Ostrołęka-Łapy	Ostrołęka	Wr.
234	Kleszczewo	A. 2	—	Piesienica 4	Piesienica-Tczew-Chojnice	Kościerzyna	Bd.
235	Klonowo	A. 1	—	Klonowo 1	Terespol-Więcbork	Tuchola	Bd.
236	Klukowa Huta	A. 2	—	Stężyca 6	Kościerzyna	Kartuzy	Bd.
237	Kłodawa	V	—	Kłodawa 4	Krośniewice-Koło	Koło	Wr.
238	Knyszyn	IV	- -	Knyszyn 4	Białystok-Grajewo	Białystok	Wr.
239	Kijewo	A. 2	—	Plutowo 2	Unisław-Chełmno	Chełmno	Bd.
240	Kobylin Borzymy	A. 2	—	Sokoły 12	Sokoły-Ostrołęka-Łapy	Wysokie maz.	Wr.
241	Kokocko	A. 1	—	Unisław 10	Unisław-Bydgoszcz	Chełmno	Bd.
242	Kokoszki	A. 1	—	Kokoszki 2	Gdańsk-Kartuzy	Kartuzy	Bd.
243	Kolno	III	—	Łomża 30	Ostrołęka 2	Kolno	Wr.
244	Koluszki	III	—	Koluszki	Warszawa-Trzebinia	Brzeziny	Wr.
245	Kołodziejewo	A. 2	—	Kołodziejewo 0,2	Inowrocław-Gniezno	Mogilno	Pz.
246	Konarzyny k. Zblewa	A. 2	—	Stara Kiszewa 7,5	Tczew-Chojnice	Kościerzyna	Bd.
247	Konarzyny k. Chojnic	A. 2	—	Chojnice 20	Chojnice	Chojnice	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
248	Konojady pomorskie	VI	—	Konojady	Brodnica-Grudziądz	Brodnica	Bd.
249	Konopki	VI	—	Konopki 0,25	Nasielsk-Działdowo	Mława	Wr.
250	Korczew podl.	VI	—	Łysów siedl. 7	Łysów-Siedlce-Czeremcha	Sokołów	Wr.
251	Kornatowo	IV	—	Kornatowo	Toruń-Grudziądz	Chełmno	Bd.
252	Koronowo	III	—	Koronowo 1	Okole-Tuchola	Bydgoszcz	Bd.
253	Kosakowo	A. 2	—	Chylonja 6	Chylonja-Gdańsk-Reda	Puck	Bd.
254	Kościelec	A. 2	—	Kościelec 1,5	Inowrocław-Damasławek	Inowrocław	Pz.
255	Kościelna Jania	A. 2	—	Stara Jania 1,9	Czerwińsk-Starogard	Gniew	Bd.
256	Kościerzyna	III	—	Kościerzyna 0,8	Chojnice-Pszczółki	Kościerzyna	Bd.
257	Kosobudy	A. 2	—	Brusy 3	Brusy-Chojnice-Kościerzyna	Chojnice	Bd.
258	Kotomierz	V	—	Kotomierz 0,1	Bydgoszcz-Laskowice	Bydgoszcz	Bd.
259	Kowal	V	—	Czerniewice	Czerniewice-Kutno-Toruń	Włocławek	Wr.
260	Kowalewo 1 (miasto)	IV	—	Kowalewo (1) 0,5	Toruń-Kowalewo-Jamielnik	Wąbrzeźno	Bd.
261	Kowalewo 2 (dw kol.)	V	—	Kowalewo (2)	Toruń-Kowalewo-Jamielnik	Wąbrzeźno	Bd.
262	Krasiniec	V	—	Maków n/Orzycem 10	Pułtusk	Ciechanów	Wr.
263	Krasnosielc	V	—	Jastrząbka 18	Pułtusk	Maków	Wr.
264	Kraszewo	VI	—	Ciechanów 9	Ciechanów-Nasielsk-Działdowo	Ciechanów	Wr.
265	Krąg	A. 2	—	Krąg 1,5	Starogard-Skarszewy	Starogard	Bd.
266	Krokowo	V	—	Krokowo 0,5	Puck-Krokowo	Puck	Bd.
267	Królikowo nowe	A. 2	—	Szaradowo-Zalesie 4	Zalesie-Bydgoszcz-Kcynia	Szubin	Pz.
268	Krośniewice	IV	—	Krośniewice 7	Kutno-Toruń	Kutno	Wr.
269	Krostkowo	A. 1	—	Krostkowo 1	Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
270	Kruszwica	III	—	Kruszwica	Inowrocł.-Mogilno	Strzelno	Bd.
271	Kruszyny	A. 2	—	Konojady 5	Konojady-Brodnica-Grudziądz	Brodnica	Bd.
272	Krynki	V	3	Sokółka 25	Sokółka-Białystok-Grodno	Grodno	Wl.
273	Krzywekolano	A. 2	—	Kościeszki 6	Wronowy-Inowrocław-Mogilno	Strzelno	Pz.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
274	Książki	V	—	Książki	Toruń-Jamielnik	Wąbrzeźno	Bd.
275	Kuczbork	V	3	Żuromin 8	Żuromin	Mława	Wr.
276	Kurzętnik	A. 1	—	Kurzętnik 1	Brodnica-Radomno	Lubawa	Bd.
277	Kutno	II	—	Kutno 2	Warszawa-Kutno-Toruń	Kutno	Wr.
278	Kuźnica k. Grodna	V	—	Kuźnica 0,25	Białysok-Grodno	Sokółka	Wr.
279	Kwieciszewo	A. 2	—	Kwieciszewo 2	Mogilno-Inowrocław-Gniezno	Mogilno	Pz.
280	Laskowice	IV	—	Laskowice	Bydgoszcz-Tczew	Świecie	Bd.
281	Legbąd	A. 2	—	Czersk 10	Czersk-Tczew-Chojnice	Chojnice	Bd.
282	Lichnowy	A. 2	—	Chojnice 6	Chojnice	Chojnice	Bd.
283	Lidzbark	III	—	Lidzbark	Działdowo-Brodnica	Brodnica	Bd.
284	Lignowy	A. 2	—	Pelplin 8	Pelplin-Laskowice-Tczew	Gniew	Bd.
285	Liniewo	V	—	Liniewo	Kościerzyna-Pszczółki	Kościerzyna	Bd.
286	Linja	A. 2	—	Linja 1,5	Kartuzy-Kętrzyno	Wejherowo	Bd.
287	Linowo król.	A. 2	—	Linowo 3	Brodnica-Grudziądz	Grudziądz	Bd.
288	Lipiagóra	A. 2	—	Szamocin 8	Szamocin-Gołańcz-Chodzież	Chodzież	Pz.
289	Lipinki k. Warlubia	A. 2	—	Warlubie 13	Warlubie-Laskowice-Tczew	Świecie	Bd.
290	Lipinki k. Jabłonowa	A.	—	Lipinki 0,5	Toruń-Jamielnik	Lubawa	Bd.
291	Lipiny k. Gołańczy	A. 1	—	Lipiny 1,5	Gołańcz-Chodzież	Chodzież	Pz.
292	Lipnica k. Chojnic	A. 1	—	Lipnica k/Chojnic	Chojnice	Chojnice	Bd.
293	Lipnica k. Kowalewa	A. 1	—	Gałczewko 3	Brodnica-Kowalewo	Wąbrzeźno	Bd.
294	Lipno	A. 2	—	Lipno 1,25	Nasielsk-Lubicz	Lipno	Wr.
295	Lipsk n/Biebrzą	V	—	Dąbrowa grodz. 9	Grodno-Suwałki	Augustów	Wr.
296	Lipusz	V	—	Lipusz	Chojnice-Kościerzyna	Kościerzyna	Bd.
297	Lisewo	A. 1	—	Kornatowo 3,5	Kornatowo-Toruń-Grudziądz	Chełmno	Bd.
298	Lisnowo	A. 1	—	Szarnoś 3	Szarnoś-Jabłonowo-Zawada	Grudziądz	Bd.
299	Liszkowo k. Łobżenicy	A. 2	—	Liszkowo 0,8	Osiek-Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
300	Lniano	V	—	Lniano	Laskowice-Chojnice	Świecie	Bd.
301	Lubawa	III	—	Lubawa 1,5	Zajączkowo-Lubawa	Lubawa	Bd.
302	Lubanja n/Pilicą	A. 2	3	Nowe Miasto 10	Nowe Miasto n/Pilicą	Rawa maz.	Wr.
303	Lubianka	A. 1	—	Lubianka	Toruń-Unisław	Toruń	Bd.
304	Lubichowo	VI	—	Lubichowo 1	Czerwińsk-Czersk	Starogard	Bd.
305	Lubicz	V	—	Lubicz 0,6	Toruń-Lubicz	Toruń	Bd
306	Lubień k. Włocławka	A. 1	—	Chodecz 3	Chodecz-Kutno-Toruń	Włocławek	Wr.
307	Lubiewo	A. 1	—	Bruchniewo 3	Bruchniewo-Terespol-Więcbork	Świecie	Bd.
308	Lubnia	A. 1	—	Lubnia	Chojnice-Kościerzyna	Chojnice	Bd.
309	Lubraniec	V	—	Brześć kuj. 8	Krośniewice-Dobre	Włocławek	Wr.
310	Lucim	A. 2	—	Mąkowarsko 3	Mąkowarsko-Tuchola-Koronowo	Bydgoszcz	Bd.
311	Lulkowo	A. 1	—	Łysomice 3	Toruń-Grudziądz	Toruń	Bd.
312	Lutówko	A. 2	—	Lutowo 4	Sępolno-Nakło-Chojnice	Sępolno	Bd.
313	Lutowo	A. 2	—	Sępólno 6	Sępolno-Nakło-Chojnice	Sępólno	Bd.
314	Luzino	IV	—	Luzino	Gdańsk-Strzebielice	Wejherowo	Bd.
315	Łabiszyn n. Notecią	IV	—	Brzoza 13	Brzoza-Bydgoszcz-Inowrocław	Szubin	Pz.
316	Łapy	IV	—	Łapy	Łapy-Małkinia-Białystok	Wysokie maz.	Wr.
317	Łasin	IV	—	Łasin 1	Gardeja-Łasin	Grudziądz	Bd.
318	Łaskarzew	V	—	Łaskarzew 0,5	Warszawa-Dęblin	Garwolin	Wr.
319	Łasza	A. 2	—	Indura 6	Grodno	Grodno	Wl.
320	Łąkorz	A. 2	—	Lipinki 5	Lipinki-Toruń-Jamielnik	Lubawa	Bd.
321	Łążek	A. 2	—	Łążek 1,5	Laskowice-Czersk	Świecie	Bd.
322	Łebcz	A. 1	—	Łebcz 0,2	Puck-Krokowo	Puck	Bd.
323	Łęczyca	III	—	Łęczyca 1	Stryków-Krośniewice	Łęczyca	Wr.
324	Łęg	A. 1	—	Łęg 0,4	Tczew-Chojnice	Chojnice	Bd.
325	Łobżenica	IV	—	Łobżenica 1	Osiek-Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
326	Łochów	V	—	Łochów 0,1	Tłuszcz-Małkinia	Węgrów	Wr.
327	Łochowo	A. 2	—	Bydgoszcz 2	Bydgoszcz 1	Bydgoszcz	Bd.
328	Łomża	II	—	Łomża 0,75	Śniadowo-Łomża	Łomża	Wr.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
329	Łosice	V	—	Niemojki 5,5	Niemojki-Siedlce-Czeremcha	Konstantynów	Wr.
330	Łowicz	II	—	Łowicz	Warszawa-Łowicz-Toruń	Łowicz	Wr.
331	Łubiana	A. 2	—	Łubiana 2	Chojnice-Kościerzyna	Kościerzyna	Bd.
332	Łunna	V	—	Czerlona 5	Grodno-Mosty	Grodno	Wl,
333	Łyse	V	—	Łyse 2,5	Ostrołęka 2	Kolno	Wr.
334	Łysów k. Siedlec	V	—	Niemojki 3	Niemojki-Siedlce-Czeremcha	Konstantynów	Wr.
335	Magnuszew	VI	—	Warka 17,5	Góra Kalwarja	Kozienice	Lb.
336	Maków n/Orzycem	III	—	Krasiniec 10	Pułtusk	Maków	Wr.
337	Maksymiljanowo	A. 1	—	Maksymiljanowo 0,8	Bydgoszcz-Laskowice	Bydgoszcz	Bd.
338	Mała Brzostowica	A. 2	—	Krynki 13	Krynki	Grodno	Wl.
339	Mała Karczma	A. 1	—	Kol. Ostrowicka 3,5	Czerwińk-Opalenie	Gniew	Bd.
340	Małe Bałówki	A. 2	—	Nowemiasto 8	Nowe Miasto-Brodnica-Radomno	Lubawa	Bd.
341	Małe Czyste	A, 1	—	Stolno 0,5	Kornatowo-Chełmno	Chełmno	Bd.
342	Małe Gacno	A. 2	—	Cekcyn polski 7	Cekcyn polski-Laskowice-Chojnice	Tuchola	Bd.
343	Małki	A. 1	—	Małki 1	Brodnica-Kowalewo	Brodnica	Bd.
344	Małkinia	III	—	Małkinia 0,5	Warszawa-Małkinia-Grodno	Ostrów	Wr.
345	Mały Kack	A. 1	—	Mały Kack 0,2	Gdańsk-Reda	Wejherowo	Bd.
346	Mamlicz	A. 2	—	Barcin 5	Barcin-Inowrocław-Damasławek	Szubin	Pz.
347	Margonin	IV	—	Margonin 1,8	Gołańcz-Chodzież	Chodzież	Pz.
348	Marki	V	—	Marki 0,5	Warszawa-Radzymin	Warszawa	Wr.
349	Markowice	A. 2	—	Mątwy n/Notecią 5	Mątwy-Inowrocław-Mogilno	Strzelno	Pz.
350	Mąkowarsko	A. 2	—	Mąkowarsko 0,5	Tuchola-Koronowo	Bydgoszcz	Bd.
351	Mątowy pom.	A. 2	—		Nowe-Twardagóra	Świecie	Bd.
352	Mątwy n/Notecią	IV	—	Mątwy 0,5	Inowrocław-Mogilno	Inowrocław	Pz.
353	Mełno	V	—	Mełno 0,3	Brodnica-Grudziądz	Grudziądz	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
354	Męcikał	A. 2	—	Męcikał 1	Chojnice-Kościerzyna	Chojnice	Bd.
355	Miastkowo k. Łomży	A. 2	2	Żelechów 9	Łomża	Łomża	Wr.
356	Miasteczko	IV	—	Miasteczko 0,8	Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
357	Miastków k. Garwolina	A. 2	2	Żelechów 9	Sobolew-Warszawa-Dęblin	Garwolin	Wr.
358	Miechucino	A. 1	—	Miechucino 0,5	Kartuzy-Kętrzyno	Kartuzy	Bd.
359	Mielnik	V	—	Siemiatyczyn 12	Siedlce-Czeremcha	Bielsk podl.	Wr.
360	Michałowo Niezbudka	V	5	Zednia 14	Zednia-Białystok-Baranowicze	Białystok	Wr.
361	Milanówek	V	—	Milanówek 0,1	Warszawa-Skierniewice	Błonie	Wr.
362	Milejczyce	V	—	Nurzec 7	Nurzec-Siedlce-Czeremcha	Bielsk podl.	Wr.
363	Miłobądź	A. 1	—	Tczew (2) 7,5	Tczew-Gdańsk	Tczew	Bd.
364	Miłosna	A. 2	—	Miłosna	Warszawa-Siedlce	Warszawa	Wr.
365	Mińsk maz.	III	—	Mińsk maz. 1,5	Warszawa-Siedlce	Mińsk maz.	Wr.
366	Mirachowo	A. 1	—	Miechucino 7	Miechucino-Kartuzy-Kętrzyno	Kartuzy	Bd.
367	Mirotki	A. 2	—	Mirotki 0,4	Czerwińsk-Starogard	Starogard	Bd.
368	Mława 1 (m-to)	II	—	Mława sł. k. 5	Warszawa-Działdowo	Mława	Wr.
369	Mława 2 (dw. k.)	IV	—	Mława 2 dw. kol.	Warszawa-Działdowo	Mława	Wr.
370	Młodzieszyn	VI	—	Sochaczew 13	Sochaczew-Warszawa-Łowicz	Sochaczew	Wr.
371	Mniszek	A. 2	—	Mniszek 0,5	Toruń-Grudziądz	Grudziądz	Bd.
372	Modlin	III	—	Modlin 3	Warszawa-Nasielsk	Warszawa	Wr.
373	Mogielnica k. Grójca	V	—	Mogielnica 2,5	Warszawa-Mogielnica	Grójec	Wr.
374	Mogilno	II	—	Mogilno 1,5	Inowrocł.-Gniezno	Mogilno	Pz.
375	Mokre k. Grudziądza	A. 2	—	Grudziądz 8	Grudziądz 1	Grudziądz	Bd.
376	Mokre k. Torunia	IV	—	Toruń 1,5	Toruń 1	Toruń	Bd.
377	Mokronosy	A. 2	—	Damasławek 6	Damasławek-Gniezno-Nakło	Wągrowiec	Pz.
378	Mońki	A. 2	—	Mońki	Białystok-Grajewo	Białystok	Wr.
379	Montowo	IV	—	Montowo	Działdowo-Rakowice	Lubawa	Bd.
380	Mordy	V	—	Mordy 3	Siedlce-Czeremcha	Siedlce	Wr.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
381	Morzeszczyn	V	—	Morzeszczyn	Laskowice-Tczew	Starogard	Bd.
382	Mrocza	IV	—	Mrocza 3	Nakło-Chojnice	Wyrzysk	Bd.
383	Mroczno	A. 2	—	Nowe Miasto 12	Nowe Miasto-Brodnica-Radomno	Lubawa	Bd.
384	Mrozy	A. 1	—	Mrozy 1	Warszawa-Siedlce	Mińsk maz.	Wr.
385	Mszczonów	V	—	Żyrardów 9	Żyrardów-Warszawa-Skierniewice	Błonie	Wr.
386	Murzynno	A. 2	—	Gniewkowo 7,5	Gniewkowo-Toruń-Inowrocław	Inowrocław	Pz.
387	Myszyniec	IV	—	Myszyniec 1	Ostrołęka 2	Ostrołęka	Wr.
388	Najmowo	VI	—	Najmowo	Brodnica-Grudziądz	Brodnica	Bd.
389	Nakło	II	—	Nakło 1	Bydgoszcz-Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
390	Narewka	VI	—	Narewka 4	Czeremcha-Wołkowysk	Prużana	Wl.
391	Nasielsk 1 (miasto)	IV	—	Nasielsk (2) 4	Warszawa-Nasielsk-Działdowo	Pułtusk	Wr.
392	Nasielsk 2 (dw. kol.)	V	—	Nasielsk 2 dw. k.	Warszawa-Nasielsk-Działdowo	Pułtusk	Wr.
393	Nawra	A. 2	—	Nawra	Bydgoszcz-Kowalewo	Toruń	Bd.
394	Niemczyn k. Damasławka	A. 2	—	Stępuchowo 1,5	Stępuchowo-Damasławek-Rogóźno	Wągrowiec	Pz.
395	Niemieckie Brzozie	A. 2	—	Kurzętnik 6	Kurzętnik-Brodnica-Radomno	Lubawa	Bd.
396	Niepoczołowice	A. 2	—	Niepoczołowice 0,5	Kartuzy-Kętrzyno	Wejherowo	Bd.
397	Nieszawa	IV	—	Waganiec 4	Kutno-Toruń	Nieszawa	Wr.
398	Nieżychowo	A. 2	—	Nieżychowo	Białośliwie-Witosław	Wyrzysk	Bd.
399	Nieżywięć	A. 1	—	Kawki 3,3	Kawki-Brodnica-Kowalewo	Brodnica	Bd.
400	Niewałd	A. 2	—	Niewałd 0,5	Brodnica-Grudziądz	Grudziądz	Bd.
401	Nowa Cerkiew k. Morzeszczyna	A. 2	—	Morzeszczyn	Morzeszczyn-Laskowice-Tczew	Starogard	Bd.
402	Nowa Cerkiew k. Chojnic	A. 2	—	Chojnice 10	Chojnice	Chojnice	Bd.
403	Nowa Karczma	A. 1	—	Liniewo 7	Liniewo-Kościerzyna-Pszczółki	Kościerzyna	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
404	Nowawieś król. na Pomorzu	A. 1	—	Wiewiórka 7	Chełmża-Mełno	Wąbrzeźno	Bd.
405	Nowawieś W-ka	V	—	Nowawieś Wielka 0,1	Bydgoszcz-Inowrocław	Bydgoszcz	Bd.
406	Nowe	III	—	Nowe 0,5	Nowe-Góra-Nowe	Świecie	Bd.
407	Nowe Miasto n/Pilicą	V	—	Nowe Miasto 1	Warszawa-Mogielnica	Rawa maz.	Wr.
408	Nowe Miasto n/Drwęcą	III	—	Nowe Miasto 0,5	Brodnica-Radomno	Lubawa	Bd.
409	Nowe Miasto k. Płońska	V	—	Nasielsk (2) 18	Nasielsk 2	Płońsk	Wr.
410	Nowogród	V	—	Nowogród 0,5	Łomża	Łomża	Wr.
411	NowyBarkoczyn	A. 1	—	Barkoczyn 0,6	Kościerzyna-Pszczółki	Kościerzyna	Bd.
412	Nowy Dwór k. Grodna	V	—	Bielany 3	Bielany-Grodno-Suwałki	Sokółka	Wr.
413	Nowy Dwór k. Modlina	IV	—	Nowy Dwór 0,75	Warszawa-Nasielsk	Warszawa	Wr.
414	Nowy Dwór n/Drwęcą	A. 2	—	Radomno 3	Radomno-Brodnica	Lubawa	Bd.
415	Nur	V	5	Małkinia 19	Czyżew-Małkinia-Białystok	Ostrów	Wr.
416	Nurzec	V	—	Nurzec 0.2	Siedlce-Czeremcha	Bielsk podl.	Wr.
417	Odelsk	VI	3	Sokółka 17	Sokółka-Białystok-Grodno	Sokółka	Wr.
418	Odolany k. Warszawy	A. 2	—	Włochy 2	Warszawa-Żyrardów	Warszawa	Wr.
419	Ogorzeliny	A. 1	—	Ogorzeliny 2	Nakło-Chojnice	Chojnice	Bd.
420	Opalenie	A. 1	—	Mała Karczma 4	Czerwińsk-Opalenie	Gniew	Bd.
421	Osie	IV	—	Osie 0,2	Laskowice-Czersk	Świecie	Bd.
422	Osięciny	V	5	Włocławek 22	Krośniewice-Dobre	Nieszawa	Wr.
423	Osieczno k. Czerska	A. 2	—	Osieczno	Czerwińsk-Czersk	Starogard	Bd.
424	Osiek k. Skórcza	A. 1	—	Skórcz 11	Skórcz-Czerwińsk-Starogard	Starogard	Bd.
425	Osiek Wielki	A. 2	—	Rojewo 7,5	Inowrocław	Inowrocław	Pz.
426	Osiek n/Notecią	V	—	Osiek n/Notecią	Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
427	Osielsko	A. 2	—	Bydgoszcz (2) 8	Bydgoszcz 1	Bydgoszcz	Bd.
428	Ośniszczewko	A. 2	—	Parchanie 8	Inowrocław	Inowrocław	Pz.
429	Osowiec k. Grajewa	V	—	Osowiec 0,2	Białystok-Grajewo	Białystok	Wr.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
430	Osowo	A. 2	—	Zblewo 10	Zblewo-Tczew-Chojnice	Starogard	Bd.
431	Ostaszewo k. Torunia	A. 1	—	Ostaszewo 1,5	Toruń-Grudziądz	Toruń	Bd.
432	Ostrołęka 1 (miasto)	II	—	Ostrołęka 5	Tłuszcz-Ostrołęka-Łapy	Ostrołęka	Wr.
433	Ostrołęka 2 (dw. kol.)	IV	—	Ostrołęka 2 (dw. kol.)	Tłuszcz-Ostrołęka-Łapy	Ostrołęka	Wr.
434	Ostromecko	A. 1	—	Ostromecko 1	Bydgoszcz-Kowalewo	Chełmno	Bd.
435	Ostrowite k. Chojnic	A. 2	—	Silno 2,5	Laskowice-Chojnice	Chojnice	Bd.
436	Ostrowite k. Kowalewa	A. 2	—	Ostrowite 0,5	Brodnica-Kowalewo	Wąbrzeźno	Bd.
437	Ostrowite k. Jabłonowa	A. 1	—	Ostrowite 0,3	Toruń-Jamielnik	Lubawa	Bd.
438	Ostrów łomż.	II	—	Ostrów 4	Małkinia-Ostrołęka	Ostrów	Wr.
439	Ostrowy	V	—	Krośniewice 0,5	Kutno-Toruń	Kutno	Wr.
440	Otłoczyn	A. 2	—	Otłoczyn 0,2	Kutno-Toruń	Toruń	Bd.
441	Otwock	IV	—	Otwock	Warszawa-Dęblin	Warszawa	Wr.
442	Owczarki	A. 2	—	Owczarki 0,5	Grudziądz-Gardeja	Grudziądz	Bd.
443	Ozorków	IV	—	Ozorków 1	Stryków-Krośniewice	Łęczyca	Wr.
444	Pakość	III	—	Pakość 0,3	Inowrocław-Damasławek	Mogilno	Pz.
445	Pamiętowa	A. 2	—	Skarpa 4	Sępolno-Nakło-Chojnice	Sępolno	Bd.
446	Paproś	A. 2	—	Bachorce 6,5	Kruszwica-Inowrocław-Mogilno	Strzelno	Pz.
447	Parchanie	A. 2	—	Inowrocław 11	Inowrocław	Inowrocław	Pz.
448	Parchowo	A. 2	—	Sulęczyno 8	Kościerzyna	Kartuzy	Bd.
449	Pączewo	A. 2	—	Pączewo 0,2	Czerwińsk-Starogard	Starogard	Bd.
450	Pelplin	III	—	Pelplin	Laskowice-Tczew	Tczew	Bd.
451	Pędzewo	A. 1	—	Pędzewo 0,3	Toruń 1	Toruń	Bd.
452	Piaseczno k. Warszawy	V	—	Piaseczno 1	Warszawa-Mogielnica	Warszawa	Wr.
453	Piasieczno k. Gniewa	A. 2	—	Gniew	Gniew-Morzeszczyn	Gniew	Bd.
454	Piątek	V	—	Kutno 21	Kutno	Łęczyca	Wr.
455	Piece	A. 2	—	Kaliska 4	Kaliska Dąbrowa, Tczew-Chojnice	Starogard	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
456	Pieranie	A. 1	—	Inowrocław 16	Inowrocław	Inowrocław	Pz.
457	Pilawa	A. 2	—	Pilawa	Warszawa-Lublin	Garwolin	Wr.
458	Pinczyn	A. 2	—	Zblewo 4	Zblewo-Tczew-Chojnice	Starogard	Bd.
459	Piotrków kuj.	V	—	Piotrków 0,5	Nieszawa-Sompolno	Nieszawa	Wr.
460	Platerowo	V	—	Platerowo 0,15	Siedlce-Czeremcha	Konstantynów	Wr.
461	Plesewo	A. 1	—	Plesewo 1	Jabłonowo-Zawada	Grudziądz	Bd.
462	Płochocin	A. 2	—	Płochocin	Warszawa-Łowicz	Błonie	Wr.
463	Płock	II	—	Kutno 44	Kutno-Sierpc	Płock	Wr.
464	Płońsk	III	—	Płońsk 0,75	Nasielsk-Lubicz	Płońsk	Wr.
465	Płośnica	A. 1	—	Płośnica 1	Działdowo-Brodnica	Działdowo	Bd.
466	Płużnica	A. 1	—	Lisewo 5	Chełmża-Mełno	Chełmno	Bd.
467	Podgórz k. Torunia	V	—	Toruń (2) 2	Toruń 2	Toruń	Bd.
468	Podobowice	A. 1	—	Podobowice 0,3	Inowrocław-Damasławek	Żnin	Pz.
469	Podwiesk	A. 1	—	Chełmno 12	Chełmno	Chełmno	Bd.
470	Pogódki	A. 2	—	Głodowo 7	Głodowo-Kościerzyna-Pszczółki	Kościerzyna	Bd.
471	Pokrzydowo	A. 1	—	Jajkowo 4	Jajkowo-Brodnica-Radomno	Brodnica	Bd.
472	Polskie Brzozie	A. 2	—	Kurzętnik 9	Kurzętnik-Brodnica-Radomno	Brodnica	Bd.
473	Polski Urząd Pocztowy Nr. 1 w Gdańsku	I	—	Gdańsk miasto	Gdańsk-Nowy Port	W. M. Gdańsk	—
474	Polski Urząd Pocztowy Nr. 2 w Gdańsku dw. kol.	IV	—	Gdańsk dw. kol.	Gdańsk-dw. kol.	W. M. Gdańsk	—
475	Pomięczyno	I	—	Kartuzy 15	Kartuzy	Kartuzy	Bd.
476	Popowo tor.	A. 2	—	Popowo tor. 3	Toruń-Jamielnik	Toruń	Bd.
477	Poręba n/B.	V	3	Ostrów Łomż. 20	Ostrów-Małkinia-Ostrołęka	Ostrów	Wr.
478	Połchowo	A. 1	—	Mżezino 2,6	Reda-Puck	Puck	Bd.
479	Pruszcz k. Bydgoszczy	IV	—	Pruszcz	Bydgoszcz-Laskowice	Świecie	Bd.
480	Pruszcz k. Więcborka	V	—	Pruszcz Bydg. 0,5	Bydgoszcz-Laskowice	Tuchola	Bd.
481	Pruszków	IV	—	Pruszków 0,75	Warszawa-Skierniewice	Warszawa	Wr.
482	Przasnysz	III	—	Klewki 0,8	Mława-Przasnysz	Przasnysz	Wr.
483	Przechowo	A. 1	—	Przechowo 0,3	Terespol-Świecie	Świecie	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1.	2.	3	4	5	6	7	8
484	Przedecz	V	—	Kłodawa 10	Krośniewice-Dobre	Włocławek	Wr.
485	Przepałkowo	A. 2	—	Obodowo 4	Terespol-Więcbork	Sępolno	Bd.
486	Przetoczyno	A. 2	—	Wejherowo 10	Wejherowo	Wejherowo	Bd.
487	Przewodnik	A. 1	—	LipinkiWarlub.5	Warlubie-Laskowice-Tczew	Świecie	Bd.
488	Przódkowo	B. 1	—	Kartuzy 7	Kartuzy	Kartuzy	Bd.
489	Przyjaźń	A. 1	—	Stara Piła 3	Gdańsk-Kartuzy	Kratuzy	Bd.
490	Przymuszewo	A. 2	—	Dziemiany 6	Lubnia-Chojnice-Kościerzyna	Chojnice	Bd.
491	Przysiersk	A. 2	—	Terespol 4	Terespol-Bydgoszcz-Laskowice	Świecie	Bd.
492	Puck	III	—	Puck 1	Reda-Puck	Puck	Bd.
493	Pułtusk	III	—	Nasielsk 24	Nasielsk-Warszawa-Działdowo	Pułtusk	Wr.
494	Puszcza	A. 2	—	Radziwiłłów 4,5	Warszawa-Skierniewice	Skierniewice	Wr.
495	Marjańska						
496	Raciąż k. Sierpca	IV	—	Raciąż 1	Nasielsk-Lubicz	Sierpc	Wr.
497	Raciąż k. Tucholi	A. 2	—	Silno pom. 7	Silno-Laskowice-Chojnice	Tuchola	Bd.
498	Raczki	V	—	Raczki 0,3	Suwałki	Augustów	Wr.
499	Radomno	A. 2	—	Radomno 2,5	Brodnica-Radomno	Lubawa	Bd.
500	Radoszki	A. 1	—	Radoszki	Działdowo-Brodnica	Brodnica	Bd.
501	Radowiska Wielkie	A. 2	—	Wąbrzeźno 9	Wąbrzeźno-Toruń-Jamielnik	Wąbrzeźno	Bd.
502	Radzanów	V	3	Szafrańsk 8,5	Warszawa-Działdowo	Mława	Wr.
503	Radzicz	A. 1	—	Radzicz 0,9	Witosław-Nakło-Chojnice	Wyrzysk	Bd
504	Radziejów	V	—	Radziejów 2	Nieszawa-Sompolno	Nieszawa	Wr.
505	Radziłów	V	3	Łomża 35	Grajewo	Szczuczyn	Wr.
506	Radzymin	IV	—	Radzymin 0,25	Warszawa-Radzymin	Radzymin	Wr.
507	Radzyń pom.	IV	—	Mełno 7	Chełmża-Mełno	Grudziądz	Bd.
508	Rajgród	V	3	Grajewo 21	Grajewo	Szczuczyn	Wr.
509	Rajkowy	A. 2	—	Pelplin 4,5	Subkowy-Laskowice-Tczew	Tczew	Bd.
510	Rakowice	VI	—	Rakowice 0,1	Działdowo-Rakowice	Lubawa	Bd.
511	Rawa maz.	III	—	Biała Rawska 19	Rogów-Rawa-Biała Rawska	Rawa Maz.	Wr.
512	Reda	IV	—	Reda 0,1	Gdańsk-Reda-Puck	Wejherowo	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
513	Rembertów	V	—	Rembertów 0,2	Warszawa-Siedlce	Warszawa	Wr.
514	Rogowo	IV	—	Rogowo 0,3	Żnin-Ośno	Żnin	Pz.
515	Rogów	V	—	Rogów 0,2	Skierniewice-Koluszki	Brzeziny	Wr.
516	Rogóźno Zamek	A. 1	—	Rogóźno 3	Grudziądz-Gardeja	Grudziądz	Bd.
517	Rogóźno k. Grudziądza	A. 1	—	Rogóźno 2	Grudziądz-Gardeja	Grudziądz	Bd.
518	Rojewo	A. 2	—	Inowrocław 13	Inowrocław	Inowrocław	Pz.
519	Rokiciny	V	—	Rokiciny 0,5	Koluszki-Częstochowa	Brzeziny	Wr.
520	Roś	V	—	Podroś 2	Wołkowysk-Mosty	Wołkowysk	Wl.
521	Rozgarty	A. 2	—	Rozgarty 0,5	Toruń-Czarnowo	Toruń	Bd.
522	Różan	IV	—	Pasieki 12	Tłuszcz-Ostrołęka	Maków	Wr.
523	Różanna na Pomorzu	A. 2	—	Parlin 1,5	Bydgoszcz-Laskowice	Świecie	Bd.
524	Różanystok	VI	—	Różanystok 0,2	Białystok-Grodno-Augustów	Sokołówka	Wr.
525	Rożental	A. 1	—	Lubawa 7	Lubawa	Lubawa	Bd.
526	Rudno	A. 2	—	Pelplin 4	Pelplin-Laskowice-Tczew	Gniew	Bd.
527	Rukocin	A. 1	—	Tczew (2) 8	Tczew 2	Tczew	Bd.
528	Rumia	A. 2	—	Rumia Zagorze 1,9	Gdańsk-Reda	Wejherowo	Bd.
529	Runowo Krajińskie	A. 1	—	Runowo 3	Nakło-Chojnice	Wyrzysk	Bd.
530	Rutki Kossaki	V	3	Kossaki 6	Ostrołęka-Łapy	Łomża	Wr.
531	Rybno k. Działdowa	A. 1	—	Rybno pom. 1,2	Działdowo-Rakowice	Lubawa	Bd.
532	Rychnowo	A. 1	—	Rychnowo 1	Toruń-Jamielnik	Wąbrzeźno	Bd.
533	Rynarzewo	A. 1	—	Rynarzewo 2	Bydgoszcz-Kcynia	Szubin	Pz.
534	Ryńsk	A. 1	—	Kowalewo 9	Kowalewo 2	Wąbrzeźno	Bd.
535	Rypin	II	—	Brodnica 23	Brodnica n/Drwęcą	Rypin	Wr.
536	Rytel	A. 1	—	Rytel 3,5	Tczew-Chojnice	Chojnice	Bd.
537	Rywałt szlachecki	A. 2	—	Bursztynowo 4	Brodnicn-Grudziądz	Grudziądz	Bd.
538	Rzęczkowo	A. 1	—	Lubianka 8	Toruń-Unisław	Toruń	Bd.
539	Sadki	A. 1	—	Sadki 0,7	Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
540	Samostrzel	A. 1	—	Samostrzel 1,6	Lasek-Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
541	Sanniki	V	—	Łowicz 26	Łowicz	Gostynin	Wr.
542	Sarnaki	V	—	Platerowo 5	Platerowo-Siedlce-Czeremcha	Konstantynów	Wr.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
543	Sartowice	A, 2	—	Świecie n/Wisłą 10	Świecie-Terespol-Świecie	Świecie	Bd.
544	Sejny	IV	5	Suwałki 30	Suwałki	Sejny	Wr.
545	Serock n/Narwią	V	—	Zegrze 8	Zegrze	Pułtusk	Wr.
546	Serock pom.	A. 1	—	Pruszcz 10	Pruszcz-Bydgoszcz-Laskowice	Świecie	Bd.
547	Sępolno	IV	—	Sępolno 1	Nakło-Chojnice	Sępolno	Bd.
548	Sicienko	VI	—	Sicienko 0,5	Strzelewo-Bydgoszcz-Nakło	Bydgoszcz	Bd.
549	Sidra	A. 2	3	Sokółka 18	Sokółka-Białystok-Grodno	Sokółka	Wr.
550	Siedlce 1 m-to	II	—	Siedlce (2) 1,25	Warszawa-Siedlce-Brześć	Siedlce	Wr.
551	Siedlce 2 dw. kol.	V	—	Siedlce (2) dw. kol.	Warszawa-Siedlce-Brześć	Siedlce	Wr.
552	Siemiatycze	IV	—	Siemiatycze 6	Siedlce-Czeremcha	Bielk podl.	Wr.
553	Siemoń	A. 2	—	Wybez 2	Toruń-Unisław	Toruń	Bd.
554	Sierakowice	V	—	Sierakowice 0,3	Kartuzy-Kętrzyno	Kartuzy	Bd.
555	Sierpc	II	—	Sierpc 1,5	Nasielsk-Lubicz	Sierpc	Wr.
556	Silno k. Chojnic	A. 1	—	Silno 1,3	Laskowice-Chojnice	Chojnice	Bd.
557	Sipiory	A. 1	—	Studzienki 3	Gniezno-Nakło	Szubin	Bd.
558	Sitno	A. 2	—	Mrocza 7	Mrocza-Nakło-Chojnice	Sępolno	Bd.
559	Skarlin	A. 2	—	Biskupiec 8	Biskupiec-Toruń-Jamielnik	Lubawa	Bd.
560	Skarszewy	IV	—	Skarszewy 1,3	Kościerzyna-Pszczółki	Kościerzyna	Bd.
561	Skępe	V	—	Skępe 1	Nasielsk-Lubicz	Lipno	Wr.
562	Skidel	V	—	Skidel 2	Grodno-Mosty	Grodno	Wl.
563	Skierniewice	II	—	Skierniewice 0,5	Warszawa-Skierniewice-Kraków	Skierniewice	Wr.
564	Skolimów	V	—	Skolimów 0,2	Warszawa-Wilanów-Piaseczno	Warszawa	Wr.
565	Skórcz	IV	—	Skórcz 0,2	Czerwińsk-Starogard	Starogard	Bd.
566	Skrwilno	V	—	Rypin 16	Brodnica-Sierpc	Rypin	Wr.
567	Skulsk	V	—	Krzywekolano 3	Wronowy-Inowrocław-Mogilno	Słupca	Wr.
568	Słup	A. 2	—	Gruta 4	Mełno-Brodnica-Grudziądz	Grudziądz	Bd.
569	Smażyno	A. 1	—	Luzino 12	Luzino-Gdańsk-Strzebielice	Wejherowo	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
570	Smogulec	A. 1	—	Gołańcz 12	Gołańcz-Kcynia-Wągrowiec	Wągrowiec	Pz.
571	Smukała	A. 1	—	Smukała 4	Okole-Koronowo	Bydgoszcz	Bd.
572	SobienieJeziory	V	3	Karczew k. Otwocka 16	Garwolin-Warszawa-Dęblin	Garwolin	Wr.
573	Sochaczew	III	—	Sochaczew 1	Warszawa-Łowicz	Sochaczew	Wr.
574	Sochocin	V	—	Płońsk 10	Płońsk-Nasielsk-Lubicz	Płońsk	Wr.
575	Sokółka	III	—	Sokółka (1) 0,5	Białystok-Grodno	Sokółka	Wr.
576	Sokołów podl.	III	—	Sokołów 3	Siedlce-Małkinia	Sokołkw	Wr.
577	Sokoły	V	—	Kruszewo	Ostrołęka-Łapy	Wysokie Maz.	Wr.
578	Solec kuj.	IV	—	Solec 0 2	Toruń-Bydgoszcz	Bydgoszcz	Bd.
579	Sompolno	III	—	Sompolno 1	Nieszawa-Dębie	Koło	Wr.
580	Sopoćkinie	V	5	Grodno 26	Grodno	Augustów	Wr.
581	Sosno	A. 1	—	Sosno 0,6	Terespol-Więcbork	Sępolno	Bd.
582	Stara Kiszewa	V	—	Zblewo 12	Zblewo-Tczew-Chojnice	Kościerzyna	Bd.
583	Stara Wieś	VI	—	Celestynów6,5	CeleStynów-Warszawa-Dęblin	Mińsk. Maz.	Wr.
584	Stare Polaszki	A. 2	—	Stara Kiszewa	Stara Kiszewa-Tczew-Chojnice	Kościerzyna	Bd.
585	Starogard	II	—	Starogard 1	Tczew-Chojnice	Starogard	Bd.
586	Starosielce	V	—	Starosielce	Białystok-Grajewo	Białystok	Wr.
587	Staroźreby	V	3	Płońsk 26	Płock-Płońsk-Nasielsk-Lubicz	Płock	Wr.
588	Stary Bukowiec	A. 2	—	Stara Kiszewa 7	Stara-Kiszewa-Tczew-Chojnice	Kościerzyna	Bd.
589	Starzyno	A. 1	—	Małe Strasino 2	Puck-Krokowo	Puck	Bd.
590	Stawiski	V	—	Łomża 22	Łomża	Kolno	Wr.
591	Sterdyń	V	3	Telaki 10,5	Telaki-Siedlce-Małkinia	Sokołów	Wr.
592	Stężyca	A. 1	—	Kościerzyna 10	Kościerzyna	Kartuzy	Bd.
593	Stoczek k. Łukowa	V	3	Żelechów	Sobolew-Warszawa-Dęblin	Łuków	Wr.
594	Stoczek k. Małkini	VI	—	Zieleniec 6	Zieleniec-Tłuszcz-Małkinia	Węgrów	Wr.
595	Strabla	A. 2	—	Strabla	Czeremcha-Białystok	Bielsk podl.	Wr.
596	Stryków k.Łodzi	V	—	Stryków st.kol.1	Łowicz-Łódź	Brzeziny	Wr.
597	Strzegowo	V	4	Mława (1) 25	Mława 1	Mława	Wr.
598	Strzelno	III	—	Strzelno 1	Inowrocław-Mogilno	Strzelno	Pz.
599	Strzelewo	VI	—	Strzelewo 1	Bydgoszcz-Nakło	Bydgoszcz	Bd.
600	Strzepcz	A. 1	—	Smażyno 7	Luzino-Gdańsk-Strzebielice	Wejherowo	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
601	Subkowo 1	V	—	Subkowo 0,2	Laskowice-Tczew	Tczew	Bd.
602	Subkowy 2	A. 1	—	Subkowy (1) 3	Laskowice-Tczew	Tczew	Bd.
603	Sucha na Pom.	A. 2	—	Brzuchniewo 2	Terespol-Więcbork	Świecie	Bd.
604	Suchatówka	A.	—	Suchatówka 0,5	Toruń-Inowrocław	Inowrocław	Bd.
605	Suchowola	V	3	Dąbrowa grodz. 17	Dąbrowa grodz.-Grodno-Suwałki	Sokółka	Wr.
606	Sulęczyno	V	—	Klukowa Huta 8	Kościerzyna	Kartuży	Bd.
607	Supraśl	V	5	Białystok (1) 15	Białystok 1	Białystok	Wr.
608	Suwałki	II	—	Suwałki 2,5	Grodno-Suwałki	Suwałki	Wr.
609	Swarożyn	A. 1	—	Swarożyn 1	Tczew-Chojnice	Tczew	Bd.
610	Swarzewo	VI	—	Gnieździewo 2	Puck-Krokowo	Puck	Bd.
611	Swornegacie	A. 2	—	Konarzyny 10	Chojnice	Chojnice	Bd.
612	Sypniewo k. Więcborka	A. 2	—	Sypniewo 0,3	Więcbork-Dorota	Sępolno	Bd.
613	Szafarnia	A. 2	—	Kaługa 7,5	Jajkowo-Brodnica-Radomno	Brodnica	Bd.
614	Szamocin	IV	—	Szamocin 1,8	Gołańcz-Chodzież	Chodzież	Pz.
615	Szczepankowo k. Lubawy	A. 1	—	Lubawa 10,5	Lubawa	Lubawa	Bd.
616	Szczepanowo k. Barcina	A. 2	—	Barcin 5	Barcin-Inowrocław-Damasławek	Mogilno	Pz.
617	Szczuczyn białostocki	IV	—	Łomża 46	Grajewo	Szczuczyn	Wr.
618	Szczuka	A. 1	—	Brodnica 7	Brodnica	Brodnica	Bd.
619	Szembruk	A. 2	—	Szembruk 1	Gardeja-Łasin	Grudziądz	Bd.
620	Szemud	A. 2	—	Szetoczyno 5	Wejherowo	Wejherowo	Bd.
621	Szepietowo	V	—	Szepietowo 0,5	Małkinia-Białystok	Wysokie Maz.	Wr.
622	Szlachta	A. 1	—	Selachta 1	Laskowice-Czersk	Starogard	Bd.
623	Szreńsk	IV	5	Mława 6.25	Mława 1	Mława	Wr.
624	Szubin	III	—	Szubin 1,5	Bydgoszcz-Szubin-Kcynia	Szubin	Pz.
625	Szwarcenowo	A. 2	—	Biskupiec 7	Biskupice-Toruń-Jamielnik	Lubawa	Bd.
626	Szymanów	A. 1	—	Teresin 5	Teresin-Warszawa-Łowicz	Sochaczew	Wr.
627	Szymbark k. Kartuz	A. 2	—	Wieżyca 3	Kościerzyna-Kartuzy	Kartuzy	Bd.
628	Szynwałd k. Łasina	A. 2	—	Wydrżno 5	Wydrżno, Gardeja-Łasin	Grudziądz	Bd.
629	Szypliszki	V	3	Suwałki 19	Suwałki	Suwałki	Wr.
630	Śledzianów	A. 2	—	Drohiczyn n/B. 14	Drohiczyn n/B.	Bielsk podl.	Wr.
631	Ślesin k. Nakła	A. 1	—	Ślezin (1) 1	Bydgoszcz-Nakło	Bydgoszcz	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
632	Śliwice	V	—	Śliwice 0,8	Laskowice-Czersk	Tuchola	Bd.
633	Śmiłowo	A. 1	—	Kaczory 5	Kaczory-Nakło	Chodzież	Bd.
634	Śniadowo	V	—	Śniadowo 2	Ostrołęka-Łapy	Łomża	Wr.
635	Świder	A. 1	—	Świder	Warszawa-Dęblin	Warszawa	Wr.
636	Świecie n/Wisłą	II	—	Świecie 1	Terespol-Świecie	Świecie	Bd.
637	Świecie n/Osą	A. 1	—	Buchwałd 3	Jabłonowo-Zawada	Grudziądz	Bd.
638	Świekatowo	A. 1	—	Szewno 2	Szewno-Terespol-Więcbork	Świecie	Bd.
639	Świercze	VI	—	Świercze	Nasielsk-Działdowo	Pułtusk	Wr.
640	Świerdzynki	A. 2	—	Pigża	Toruń-Unisław	Toruń	Bd.
641	Świsłocz	V	—	Świsłocz 4	Czeremcha-Wołkowysk	Wołkowysk	Wl.
642	Tarczyn k. Warszawy	V	—	Tarczyn 2,5	Warszawa-Mogielnica	Grójec	Wr.
643	Tczew 1 (m-to)	II	—	Tczew (2) 1	Bydgoszcz-Tczew-Gdańsk	Tczew	Bd.
644	Tczew 2 (dw. kol.)	II	—	Tczew (2)	Bydgoszcz-Tczew-GdańsK	Tczew	Bd.
645	Telaki	IV	—	Telaki 1	Siedlce-Małkinia	Sokołów	Wr.
646	Teresin sochaczewski	VI	—	Teresin	Warszawa-Łowicz	Sochaczew	Wr.
647	Terespol pom.	IV	—	Terespol	Bydgoszcz-Laskowice	Świecie	Bd.
648	Tłukomy	A. 2	—	Czajne 4	Białośliwie-Witosław	Wyrzysk	Bd.
649	Tłuszcz	V	—	Tłuszcz 0,2	Warszawa-Grodno	Radzymin	Wr.
650	Tomaszów Rawski	II	—	Tomaszów 4	Koluszki-Skarżysko	Brzeziny	Wr.
651	Topolno	A. 1	—	Pruszcz 10	Pruszcz-Bydgoszcz-Laskowice	Świecie	Bd.
652	Toruń 1 (m-to)	I	—	Toruń (2) 3	Warszawa-Toruń-Gdańsk	Toruń	Bd.
653	Toruń 2 (dw. kol.)	II	—	Toruń (2)	Warszawa-Toruń-Gdańsk	Toruń	Bd.
654	Toruń telegraf	I	—	Toruń miasto	Warszawa-Toruń-Gdańsk	Toruń	Bd.
655	Tryszczyn	A. 1	—	Morzewice 1,2	Okole-Koronowo	Bydgoszcz	Bd.
656	Trzecianny	V	—	Mońki 9	Mońki-Białystok-Grajewo	Białystok	Wr.
657	Trzebczyk	A. 1	—	Bągart 2	Bągart-Unisław-Chełmno	Chełmno	Bd.
658	Trzeciewiec	A. 2	—	Kotomierz 6	Kotomierz-Bydgoszcz-Laskowice	Bydgoszcz	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
659	Trzemiętowo	A. 2	—	Trzemiętowo 4	Strzelno-Bydgoszcz-Nakło	Bydgoszcz	Bd.
660	Tuchola	III	—	Tuchola 0,3	Laskowice-Chojnice	Tuchola	Bd.
661	Tur	A. 2	—	Rynarzewo 7	Rynarzewo-Bydgoszcz-Szubin-Kcynia	Szubin	Pz.
662	Turzno	V	—	Turzno	Toruń-Jamielnik	Toruń	Bd.
663	Tuszkowo	A. 1	—	Mrocza 8	Mrocza-Nakło-Chojnice	Wyrzysk	Bd,
664	Twarda Góra	A. 1	—	Twarda Góra 0,4	Laskowice-Tczew	Świecie	Bd.
665	Tykocin	IV	3	Knyszyn 11	Białystok 1	Wysokie Maz.	Wr.
666	Tylice	A. 2	—	Nowe Miasto 5	Nowe Miasto-Brodnica-Radomno	Lubawa	Bd.
	Ujazd	V	—	Ujazd 3	Koluszki-Skarżysko	Brzeziny	Wr,
667	Unisław	IV	—	Unisław	Bydgoszcz-Kowalewo	Chełmno	Bd.
668	Utrata	A. 2	—	Utrata 0,05	Warszawa-Skierniewice	Warszawa	Wr.
669	Uzdowo	A. 2	—	Gralewo 5,5	Działdowo	Działdowo	Bd.
670	Waganiec	V	—	Waganiec	Nieszawa-Kutno-Toruń	Nieszawa	Wr.
671	Walichnowy	VI	—	Pelplin 13,5	Pelplin-Laskowice-Tczew	Gniew	Bd.
672	Wałdowo Kościelne k. Sępolna	A. 2	—	Klonia 9	Klonia-Terespol-Więcbork	Sępolno	Bd.
673							
674	Wałdowo Szlacheckie	A. 2	—	Wałdowo 0,3	Toruń-Grudziądz	Chełmno	Bd.
675	Wapno	V	—	Wapno 0,6	Gniezno-Nakło	Wągrowiec	Pz.
676	Warka	V	—	GóraKalwarja 20	Góra Kalwarja	Grójec	Wr.
677	Warlubie	IV	—	Warlubie	Laskowice-Tczew	Świecie	Bd,
678	Warszawa Tel. ul. Fredry 3	I	—	Warszawa	Warszawa	Warszawa	Wr.
679	WarszawaUrząd Tel. Międzymiastowy ul. Ordynacka 11	I	—	„	„	„	Wr.
680	Warszawa Sejm N.-Wiejska 4	I	—	„	„	„	Wr
681	Warszawa 1 Pl. Napoleona 8	I	—	„	„	„	Wr.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
682	Warszawa 2 Dw. Główny ul. Chmielna 53a	I	—	Warszawa	Warszawa	Warszawa	Wr.
683	Warszawa 3 ul. Pawia 34	II	—	„	„	„	„
684	Warszawa 4 Praga ul. Brukowa 28	II	—	„	„	„	„
685	Warszawa 5 Krakowskie Przedmieście	II	—	„	„	„	„
686	Warszawa 6 ul. Nowiniarska 3	II	—	„	„	„	„
687	Warszawa 7 ul. Fredry 3	II	—	„	„	„	„
688	Warszawa 8 ul. Leszno 99	III	—	„	„	„	„
689	Warszawa 9 Nowe Brudno	V	—	„	„	„	„
690	Warszawa 10 ul. Ciepła 20	III	—	„	„	„	„
691	Warszawa 11 ul. Marszałkowska 16	IV	—	„	„	„	„
692	Warszawa 12 Aleje Ujazdowskie Gm. Min. Zdrowia	V	—	„	„	„	„
693	Warszawa 13 ul. Leszno 5	II	—	„	„	„	„
694	Warszawa 14 ul. Krucza 31	II	—	„	„	„	„
695	Warszawa 15 ul. Muranowska 7/9	II	—	„	„	„	„
696	Warszawa 16 Dw. Wschodni	V	—	„	„	„	„
697	Wasilków	V	—	Białystok 1	Białystok 1	Białystok	„
698	Wąbrzeźno	II	—	Wąbrzeźno 3	Toruń-Jamielnik	Wąbrzeźno	Bd.
699	Wąsosz	A. 1	—	Wąsosz 2	Szubin-Żnin	Szubin	Pz.
700	Wąwelno	A. 1	—	Tuszkowo 3	Mrocza-Nakło-Chojnice	Wyrzysk	Bd.
701	Wda	A. 2	—	Żelgoszcz 6	Żelgoszcz-Czerwińsk-Czersk	Starogard	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
702	Wejherowo	II	—	Wejherowo 1	Gdańsk-Strzebielice	Wejherowo	Bd.
703	Węgrów	IV	—	Sokołów podl. 16	Sokołów	Węgrów	Wr.
704	Wesoła k. Warszawy	A. 2	—	Wesoła st. kol.	Warszawa-Siedlce	Warszawa	Wr.
705	Werejki	A. 1	3	Wołkowysk (1) 22,5	Wołkowysk-Mosty	Wołkowysk	Wl.
706	Wiąg	A. 2	—	Świecie n/Wisłą 6	Świecie-Terespol	Świecie	Bd.
707	Więcbork	III	—	Więcbork	Terespol-Borota	Sępolno	Bd.
708	Wiele	A. 1	—	Krasin 5	Czersk-Tczew-Chojnice	Chojnice	Bd.
709	Wielka Brzostowica (dworz.)	A. 1	—	Wielka Brzostowica	Wołkowysk-Białystok	Grodno	Wl.
710	Wielka Brzostowica (m-to)	VI	—	Wielka Brzostowica 10	Wołkowysk-Białystok	Grodno	Wl.
711	Wielka Klonia	A. 2	—	Klonia 5	Terespol-Więcbork	Tuchola	Bd.
712	Wielka N. Wieś	A. 2	—				Bd.
713	Wielki Klińcz	A. 2	—	Wielki Klińcz 0,7	Kościerzyna-Pszczółki	Kościerzyna	Bd.
714	Wielki Komorsk	A. 1	—	Warlubie 3	Warlubie-Laskowice-Tczew	Swiecie	Bd.
715	Wielki Wełcz	A. 2	—	Mokre k. Grudziądza	Rogóźno-Grudziądz Gardeja	Grudziądz	Bd.
716	Wierzchosławice	A. 2	—	Wierzchosławice 0,5	Toruń-Inowrocław	Inowrocław	Pz.
717	Wierzchucin	VI	—	Wierzchucin 0,8	Sosno-Terespol-Więcbork	Bydgoszcz	Bd.
718	Wiewiórki	A. 1	—	Gorzuchowo 8	Chełmża-Mełno	Grudziądz	Bd.
719	Wilczyn	VI	—	Wójcin 3	Kleszew-Sompolno Konia	Słupca	Wr.
720	Witosław	A. 1	—	Witosław 0,2	Nakło-Chojnice	Wyrzysk	Bd.
721	Witrogoszcz	A. 2	—	Łobżenica 3,5	Łobżenica-Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
722	Wiżajny	VI	2	Szypliszki 20	Suwałki	Suwałki	Wr.
723	Wizna	V	4	Łomża 21	Łomża	Łomża	Wr.
724	Władysławowo n/Notecią	A. 2	—	Rynarzewo 7	Konarzewo-Bydgoszcz-Kcynia	Szubin	Pz.
725	Włocławek	I	—	Włocławek 0,25	Kutno-Toruń	Włocławek	Wr.
726	Włościbórz	A. 2	—	Skarpa 4	Sępolno-Nakło-Chojnice	Sępolno	Bd.
727	Włostowo	A. 1	—	Lachmirowice 2	Inowrocław-Mogilno	Strzelno	Pz.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
728	Wójcin	A. 1	—	Wronowy 8	Wronowy-Inowrocław-Mogilno	Strzelno	Pz.
729	Wołkowysk 1	II	—	Wołkowysk (2) 4	Białystok-Wołkowysk-Baranowicze	Wołkowysk	Wl.
730	Wołkowysk 2 dw. kol.	III	—	Wołkowysk (2)	Białystok-Wołkowysk-Baranowicze	Wołkowysk	Wl.
731	Wołomin	V	—	Wołomin 0,1	Warszawa-Tłuszcz	Radzymin	Wr.
732	Woziwoda	A. 2	—	Tuchola 10	Tuchola-Laskowice-Chojnice	Tuchola	Bd.
733	Wrocki	A. 1	—	Wrocki 2	Brodnica-Kowalewo	Brodnica	Bd.
734	Wrocławki	A. 1	—	Wrocławki 0,5	Toruń-Grudziądz	Chełmno	Bd.
735	Wronowy	A. 2	—	Wronowy 0,5	Inowrocław-Mogilno	Strzelno	Pz.
736	Wtelno	A. 2	—	Wtelno 0,2	Okole-Koronowo	Bydgoszcz	Bd.
737	Wydartrowo	A. 2	—	Wydartowo 0,5	Inowrocław-Gniezno	Mogilno	Pz.
738	Wydrzno	A. 1	—	Wydrzno	Gardeja-Łasin	Grudziądz	Bd.
739	Wylatowo	A. 1	—	Wydartowo 2,5	Inowrocław-Gniezno	Mogilno	Pz.
740	Wypychów	A. 2	3	Ozorków 10	Ozorków-Stryków-Krośniewice	Łęczyca	Wr.
741	Wyrzysk	IV	—	Osiek n/Notecią 5	Osiek-Nakło-Kaczory	Wyrzysk	Bd.
742	Wysin	A. 1	—	Liniewo 6	Liniewo-Kościerzyna-Pszczółki	Kościerzyna	Bd.
743	Wysoka	IV	—	Wysoka 0,5	Białośliwie-Witosław	Wyrzysk	Bd.
744	Wysokie Mazowieckie	III	—	Szepietowo 8	Szepietowo-Małkinia-Białystok	Wysokie Mazowieckie	Wr.
745	Wyszecino	A. II	—	Luzino 6	Luzino-Gdańsk-Strzebielice	Wejherowo	Bd.
746	Wyszków	III	—	Wyszków 1	Tłuszcz-Ostrołęka	Pułtusk	Wr.
747	Wyszogród	V	—	Sochaczew 22	Sochaczew-Płock	Płock	Wr.
748	Zabartowo	A. 2	—	Więcbork 7	Więcbork	Wyrzysk	Bd.
749	Zabiele Wielkie	A. 2	3	Zabiele Wielkie 3,5	Ostrołęka-Raszujka	Maków	Wr.
750	Zabłudów	V	—	Białystok (1) 18	Białystok 1	Białystok	Wr.
751	Zacharzyn	A.	—	Zacharzyn	Gołańcz-Chodzież	Chodzież	Pz.
752	Zagórze pom.	A. 1	—	Rumia Zagórze 0,2	Gdańsk-Strzebielice	Wejherowo	Bd.
753	Zajączkowo	A. 2	—	Zajączkowo 0,3	Działdowo-Rakowice	Lubawa	Bd.

L. porządkowa	Nazwa urzędu lub agencji	Klasa urzędu	Obieg poczty w tygodniu	Stacja kolejowa wzgl. urząd pocztowy wymiany i długość od niego w km	Stacja wymiany wzgl. urząd węzłowy i odcinek kolejowy	Starostwo	Podlega Dyrekcji P. i T.
1	2	3	4	5	6	7	8
754	Zakroczym	V	—	Modlin 6	Modlin-Warszawa-Nasielsk	Płońsk	Wr.
755	Zalesie k. Szubina	A. 2	—	Szaradowo 0,5	Bydgoszcz-Kcynia	Szubin	Pz.
756	Zambrów	IV	—	Grajewo 26	Małkinia-Białystok	Łomża	Wr.
757	Zamostne	A. 1	—	Wejherowo 10	Wejherowo	Wejherowo	Bd.
758	Zapceń	A. 2	—	Lipnica 6	Chojnice	Chojnice	Bd.
759	Zaremby Kośc.	V	—	Zaremby Kośc.	Warszawa-Białystok	Ostrów	Wr.
760	Zbiczno	A. 2	—	Najmowo 5	Najmowo-Brodnica-Grudziądz	Brodnica	Bd.
761	Zblewo	IV	—	Zblewo 3	Tczew-Chojnice	Starogard	Bd.
762	Zbrachlin	A. 2	—	Pruszcz 6	Pruszcz-Bydgoszcz-Laskowice	Świecie	Bd.
763	Zegrze	IV	—	Zegrze 0,25	Jabłonna-Zegrze	Warszawa	Wr.
764	Zelgniewo	A. 2	—	Wysoka 9	Wysoka-Białośliwie-Witosław	Chodzież	Bd.
765	Zelgoszcz	A. 1	—	Zelgoszcz 1:5	Czerwińk-Czersk	Starogard	Bd.
766	Zgierz	III	—	Zgierz 2	Łowicz-Łódź	Łódź	Wr.
767	Zieleń k. Kowalewa	A. 1	—	Zieleń 3	Toruń-Jamielnik	Wąbrzeźno	Bd.
768	ZielonaChocina	A. 2	—	Konarzyny 9	Chojnice	Chojnice	Bd.
769	Zielonka k. Warszawy	A. 2	—	Zielonka	Warszawa-Białystok	Warszawa	Wr.
770	Zieluń n/Wkrą	V	5	Lidzbark 10	Lidzbark-Działdowo-Brodnica	Mława	Wr.
771	Złotniki Kuj.	V	—	Złotniki 1	Bydgoszcz-Inowrocław	Inowrocław	Pz.
772	Złotorja n/Wisłą	A. 2	—	Toruń 9	Toruń 1	Toruń	Bd.
773	Żabieniec	A. 2	—	Łowiczek 3	Nieszawa-Sompolno	Nieszawa	Wr.
774	Żarnowiec na Pomorzu	A. 1	—	Krokowo 5	Krokowo-Puck	Puck	Bd.
775	Żelistrzewo	A. 1	—	Żelistrzewo 0,5	Reda-Puck	Puck	Bd.
776	Żerniki	A. 2	5	Janowice	Janowice-Gniezno-Damasławek	Żnin	Pz.
777	Żnin	III	—	Żnin 1,3	Inowrocław-Żnin-Rogóźno	Żnin	Pz.
778	Żukowo	IV	—	Żukowo 0,8	Gdańsk-Kartuzy	Kartuzy	Bd.
779	Żuromin	IV	—	Bieżuń 12	Sierpc	Sierpc	Wr.
780	Żychlin	IV	—	Pniewo 3	Łowicz-Kutno	Kutno	Wr.
781	Żyrardów	A. 2	—	Żyrardów 1,5	Warszawa-Skierniewice	Błonie	Wr.

W
ambulansów pocztowych, kur
A) z obs

L. porządkowa	Nr. ambulansu	Biegnie na przestrzeni	T A M			Z P
			w pociągu Nr.	Czas od-jazdu	Czas przy-jazdu	w pociągu N
1	1	Kraków—Warszawa	6	0.05	8.00	5
2	2	Warszawa—Kraków	1	14.30	22.05	2
3	3	Warszawa—Ostrów p. Zbąszyn	501	21.05	6.01	502
4	4	Warszawa—Dęblin—Rozwadów—Lwów	903	20.00	8.20	904
5	5	Warszawa—Bednary—Toruń—Inowrocław—Bydgoszcz—Tczew	403/1404/1401	23.45	9.04	1402/1403/4(
6	6	Warszawa—Katowice—Petrowice	201/2202/201/108	11.40	21.45	107/202/2201/
7	7	Warszawa—Grodno—Wilno	701	22.45	8.11	702
8	101	Warszawa—Kraków	11	6.00	16.50	12
9	103	Warszawa—Ostrów p. Poznań	511	8.30	19.50	512
10	104	Warszawa—Skierniewice—Toruń	417	13.50	21.00	418
11	105	Warszawa—Iłowo	611	7.15	11.00	612
12	109	Warszawa—Lublin	901	7.50	11.54	902
13	114	Warszawa—Dęblin—Kraków	913	17.40	8.20	914
14	116	Warszawa—Siedlce—Czeremcha—Lida	811	8.40	20.35	812
15	117	Warszawa—Grodno—Wilno	713	8.00	19.08	714
16	119	Warszawa—Brześć—Zdołbunowo	841	19.15	9.15	842
17	125	Warszawa—Toruń—Tczew	411	7.10	19.21	412
18	127	Warszawa—Białystok—Baranowicze	721	21.30	9.55	722
19	201	Poznań—Inowrocław—Bydgoszcz	338/222	20.55	1.12	221/331
20	203	Poznań—Toruń	332	7.00	10.43	425/217
21	221	Bydgoszcz—Kaczory—Schneidemühl	1023	8.07	11.11	1024
22	229	Tczew—Bydgoszcz	414	20.00	1.03	413
23	230	Toruń—Tczew	21	9.20	13.45	22
24	238	Chojnice—Iłowo	612	4.15	13.28	611
25	239	Chojnice—Iłowo	626	15.15	23.19	621/629
26	254	Lublin—Łomża	1112/1152/1753	8.05	21.25	1754/1153/11
27	285	Brześć n/B.—Grajewo	12	22.35	8.10	11
28	310	Warszawa—Kraków	13	20.55	8.35	14

Załącznik L. 5.

K A Z

jących w pociągach kolejowych

urzędniczą.

ROTEM				Obsada		
Czas		Podlega urzędowi	Dyrekcja	urzędnicy	kondukt.	UWAGI
od-jazdu	przy-jazdu	pocztowemu	Poczt i Telegr.			
22.35	6.20	Kraków 2	Kraków	3*	1	*) Trzeci urzędnik jedzie od Radomska.
14.10	21.40	Warszawa 2	Warszawa	2	1	
0.10	8.52	,,	,,	2	1	
20.10	8.22	,,	,,	1	1	
19.52	7.30	,,	,,	2	2	
6.50	16.30	,,	,,	2	1	
21.40	6.50	,,	,,	1	1	
8.30	20.30	,,	,,	2	2	
6.00	17.15	,,	,,	2	2	
5.45	12.55	,,	,,	1	1	
13.50	18.20	,,	,,	1	1	
17.14	21.10	,,	,,	1	1	
20.05	9.55	,,	,,	1	2	
9.15	20.45	,,	,,	2	1	
10.55	21.55	,,	,,	2*	1	*) 1 urzędnik do i od Białegostoku.
20.18	10.40	,,	,,	2*	1	*) 1 urzędnik do i od Brześcia.
9.20	21.25	,,	,,	2	1	
20.50	8.30	,,	,,	1	1	
4.45	9.08	Poznań 3	Poznań	2	1	
19.30	23.40	,,	,,	1	2	
12.00	15.27	Bydgoszcz 2	Bydgoszcz	1	1	
4.02	6.52	Tczew 2	Poznań	1	2	
16.00	20.31	Toruń 2	,,	1	1	
11.37	19.37	Chojnice 2	,,	1	1	
2.40	14.29	,,	,,	1	1	
6.00	18.51	Lublin 2	Lublin	1	1	
21.48	7.20	Brześć n/B. 2	Wilno	1	1	
19.15	5.35	Warszawa 2	Warszawa	2*	1	*) 1 urz. od Radomska.

L. porządkowa	Nr. ambulansu	Biegnie na przestrzeni	TAM			ZPOW
			w pociągu Nr.	Czas odjazdu	Czas przyjazdu	w pociągu Nr.
70	507	Kartuzy—Gdynia	4254	15.55	18.01	4253
71	509	Chełmno—Unisław	2852	4.15	5.31	2851
72	511	Chełmno—Unisław	2854	15.30	16.42	2853
73	512	Lubicz—Sierpc	7052	16.05	22.15	7051
74		Aleksandrów kujawski—Ciechocinek	1427	6.54	7.10	1428
75		Aleksandrów kujawski—Ciechocinek	1435	13.30	13.46	1436
76		Aleksandrów kujawski—Ciechocinek	1443	20.35	20.51	1444
77		Konin—Sompolno	6051	18.50	23.16	6052
78		Krośniewice—Ozorków	5453	7.15	10.37	5454
79		Krośniewice doj.— Krośniewice Aleksandrowskie	5454	16.52	17.21	5457
80		Łomża—Nowogród	7356	15.15	16.29	7355
81		Łowicz Al.—Łowicz Kal.	1535	10.35	10.41	1536
82		Łowicz Al.—Łowicz Kal.	1533	6.50	6.56	1534
83		Łowicz Al.—Łowicz Kal.	1537	14.30	14.36	1538
84		Łódź—Koluszki	540	6.35	7.40	331
85		Łódź—Koluszki	330	15.20	16.15	539
86		Mława—Przasnysz	7251	18.30	21.35	7252
87		Myszyniec—Łyse	7353	6.30	7.46	7354
88		Osięciny—Boniewo	5551	5.23	7.11	5552
89		Ostrołęka—Myszyniec	7351	16.02	19.10	7352
90		Ostrołęka—Raszujka	1774	12.00	14.25	1775
91		Rawa maz.—Rogów	6354	11.03	13.12	6357
92		Suwałki—Raczki	1111	17.55	18.35	1116
93		Włocławek—Brześć kujawski	5651	6.30	7.37	5652
94		Zegrze—Jabłonna	644	14.20	14.40	645
95		Łódź—Ozorków	kojej elektr.	8.30	11.00	kolej elektr.
96		Otwock—Karczew	108	16.22	16.29	109
97		Skolimów—Warszawa	4	7.20	8.27	5
98		Warszawa—Góra Kalwarja	51	1.00	9.44	54
99		Warszawa—Radzymin	2	8.10	9.22	3
100		Inowrocław—Bydgoszcz	216	18.10	19.08	217
101		Mogilno—Orchowo	2651	5.20	6.32	2632
102		Bydgoszcz—Inowrocław	213	8.05	9.13	226
103		Chełmno Kornatowo	2823	5.15	5.58	2856
104		Chełmno—Kornatowo	2857	15.45	16.47	2860
105		Chojnice—Malbork	702	1.32	3.20	903
106		Chojnice—Malbork	904	4.52	6.47	907
107		Chojnice—Malbork	914	8.09	10.26	913

ROTEM				Obsada		
Czas		Podlega urzędowi	Dyrekcja			
od-jazdu	przy-jazdu	pocztowemu	Poczt i Telegr.	urzędnicy	kondukt.	UWAGI
18.55	21.16	Kartuzy	Bydgoszcz	—	1	
7.05	8.16	Chełmno	,,	—	1	
18.10	19.21	,,	,,	—	1	
23.11	5.35	Lubicz	,,	—	1	
7.25	7.43	Aleksandrów kuj.	Warszawa	—	konwojenci	
14.45	15.03	,,	,,	—	1	
21.38	21.56	,,	,,	—	1	
4.30	9.14	Konin	,,	—	1	
14.07	16.47	Krośniewice	,,	—	1	
18.25	19.05	,,	,,	—	1	
5.30	6.43	Łomża	,,	—	1	
11.00	11.06	Łowicz	,,	—	1	
7.44	7.50	,,	,,	—	1	
15.55	16.01	,,	,,	—	1	
11.50	12.45	Łódź 3	,,	—	1	
17.45	19.00	,,	,,	—	1	
7.30	10.35	Mława 2	,,	—	1	
16.10	17.16	Myszyniec	,,	—	1	
19.30	21.18	Osięciny	,,	—	1	
3.30	6.51	Ostrołęka 1	,,	—	1	
15.40	18.20	Ostrołęka 2	,,	—	1	
16.30	18.30	Rawa maz.	,,	—	1	
18.40	19.20	Suwałki	,,	—	1	kursuje: wtorki, piątki i niedziele.
8.10	9.20	Włocławek	,,	—	1	
17.00	12.20	Zegrze	,,	—	1	
11.15	13.15	Łódź 1	,,	—	1	
16.34	16.41	Otwock	,,	—	1	
10.10	11.17	Skolimów	,,	—	1	
12.00	13.44	Warszawa 2	,,	—	1	
10.00	11.12	,,	,,	—	1	
19.30	20.38	Inowrocław	Poznań	—	1	
6.50	7.34	Mogilno	,,	—	1	
9.55	10.50	Bydgoszcz 2	Bydgoszcz	—	1	
6.45	7.47	Chełmno	,,	—	1	
18.10	19.12	,,	,,	—	1	
11.33	13.27	Chojnice 2	,,	—	1	
22.47	0.46	,,	,,	—	1	
1.12	3.35	,,	,,	—	1	

L. porządkowa	Nr. ambulansu	Biegnie na przestrzeni	TAM			ZPOW
			w pociągu Nr.	Czas od-jazdu	Czas przy-jazdu	w pociągu Nr.
108		Chojnice—Malbork	906	15.22	17.17	701
109		Gniew—Morzeszczyn	2252	4.50	5.20	2251
110		Gniew—Morzeszczyn	2256	16.00	16.29	2251
111		Jabłonowo—Zawada	3051	6.25	7.41	3052
112		Kartuzy—Gdynia	4252	7.48	9.36	4251
113		Lubawa—Zajączkowo	1252	5.00	5.29	2551
114		Lubawa—Zającznowo	1256	15.25	15.44	2555
115		Luzino—Wejherowo	118	16.38	16.54	113
116		Łasin—Gardeja	2752	7.20	8.08	2751
117		Świecie—Terespol pomorski	4054	10.55	11.31	4053
118		Świecie—Terespol pomorski	4058	19.55	20.22	4057
119		Toruń—Lubicz	Mt. 6/3951	4.51	5.51	3952/321
120		Toruń—Lubicz	Mt. 12/3952	13.33	14.31	3954/311
121		Toruń—Dt. Eylau	304	4.48	6.41	301
122		Toruń—Schneidemühl	301	23.45	1.46	304
123		Wejherowo—Malbork	114	12.09	15.55	101
124		Wejherowo—Malbork	102	17.13	19.19	113
125		Więcbork—Sypniewo	1553	18.45	19.23	1556
126		Nakło—Łobżenica	3	16.00	19.26	4
127		Nowe—Twardagóra	1	5.00	5.15	2
128		Nowe—Twardagóra	3	16.15	16.30	4
129		Nowe—Twardagóra	5	17.50	18.05	6
130		Wierzchucin—Bydgoszcz	7	5.25	8.00	10
131		Wysoka—Białośliwie	2	4.00	5.44	1
			C) Przewóz poczty przez			
132		Warszawa—Bydgoszcz	401	10.05	15.48	—
133		Warszawa—Bydgoszcz	413	19.15	3.30	—
134		Warszawa—Działdowo	603	23.25	2.35	—
135		Warszawa—Skarżysko	17	23.55	6.10	—
136		Warszawa—Lublin	921	13.35	19.09	—
137		Warszawa—Lublin	923	23.00	4.32	—
138		Warszawa—Małkinja	715	14.30	16.53	712
139		Jabłonna K./W.—Zegrze	641	8.20	8.40	642
140		Warszawa—Żyrardów	21	9.15	10.41	—
141		Siedlce—Brześć n/B.	827	11.25	14.20	—
142		Koluszki—Łódź	327	6.35	7.30	326
143		Koluszki—Łódź	337	20.10	21.05	332
144		Łódź—Koluszki	336	23.40	0.35	—
145		Białystok—Sokółka	711	4.55	6.03	—
146		Łowicz—Skierniewice	454	6.35	7.17	—
147		Ciechocinek—Aleksandrów	1434	12.50	13.08	1437
148		Rogów—Rawa maz.	6352	9.20	11.29	—

ROTEM		Podlega urzędowi	Dyrekcja	Obsada		UWAGI
Czas						
od-jazdu	przy-jazdu	pocztowemu	Poczt i Telegr.	urzędnicy	kondukt.	
2.25	4.24	Chojnice 2	Bydgoszcz		1	
6.20	6.49	Gniew	,,		1	
18.50	19.19	,,	,,		1	
8.10	9.25	Jabłonowo pom.	,,		1	
9.50	11.56	Kartuzy	,,		1	
6.20	6.40	Lubawa	,,		1	
16.10	16.30	,,	,,		1	
17.15	17.31	Luzino	,,		1	
9.05	10.04	Łasin	,,		1	
12.10	12.46	Świecie	,,		1	
21.48	22.07	,,	,,		1	
6.45	7.42	Toruń 2	,,		1	
15.55	17.01	,,	,,		1	
21.45	23.35	,,	,,		1	
2.15	4.37	,,	,,		1	
10.01	12.08	Wejherowo	,,		1	
12.42	16.58	,,	,,		1	
20.19	20.56	Więcbork	,,		1	
3.24	6.40	Nakło	,,		1	
6.10	6.25	Nowe	,,		1	
17.25	17.40	,,	,,		1	
18.25	18.40	,,	,,		1	
15.10	17.57	Wierzchucin	,,		1	
16.57	18.41	Wysoka	,,		1	
konduktorów kolejowych.						
—	—	Warszawa 2	Warszawa			
—	—	,,	,,			
—	—	,,	,,			
—	—	,,	,,			
—	—	,,	,,			
—	—	,,	,,			
9.55	11.57	,,	,,			
9.00	9.25	Jabłonna K/W.	,,			
—	—	Warszawa 2	,,			
—	—	Siedlce 2	,,			
12.20	13.15	Koluszki	,,			
17.00	17.57	,,	,,			
—	—	Łódź 1	,,			
—	—	Białystok 2	,,			
—	—	Łowicz	,,			
15.30	—	Ciechocinek	,,			
—	—	Rogów	,,			

L. porządkowa	Nr. ambulansu	Biegnie na przestrzeni	TAM			ZP
			w pociągu Nr.	Czas od-jazdu	Czas przy-jazdu	w pociągu
149		Sompolno—Koło	5853	8.30	10.37	5854
150		Łomża—Nowogród	7356	15.15	16.29	7355
151		Skarżysko—Warszawa	912	23.00	4.50	—
152		Skarżysko—Koluszki	18	0.10	3.50	—
153		Poznań—Inowrocław	404	23.45	1.38	403
154		Inowrocław—Poznań	1403	22.57	0.50	—
155		Bydgoszcz—Wągrowiec	1731	5.00	7.21	—
156		Chodzież—Margonin	2954	8.30	9.29	—
157		Gębice k./M.—Mogilno	2654	15.17	15.55	—
158		Inowrocław—Żnin	1831	4.40	5.38	1838
159		Kruszwica—Inowrocław	2426	19.34	20.05	—
160		Strzelno—Mogilno	2425	22.27	22.55	—
161		Inowrocław—Gniewkowo	422	6.25	6.49	—
162		Inowrocław—Gniewkowo	424	13.15	13.39	—
163		Inowrocław—Barcin	1835	13.50	14.26	—
164		Inowrocław—Mogilno	2423	15.35	15.30	—
165		Bydgoszcz—Inowrocław	225	14.10	15.20	—
166		Bydgoszcz—Miasteczno	311	19.20	20.51	1028
167		Bydgoszcz—Toruń	414	1.20	2.26	—
168		Bydgoszcz—Toruń	Mt. 42	15.40	16.54	—
169		Bydgoszcz—Chełmno	1324	15.55	17.29	—
170		Bydgoszcz—Kaczory	1025	14.55	17.03	—
171		Chojnice—Kościerzyna	1623	4.45	7.18	1626
172		Działdowo—Warszawa	604	3.21	7.05	—
173		Grudziądz—Laskowice	623	23.00	23.50	624
174		Kartuzy—Sierakowice	3553	12.30	13.26	—
175		Laskowice—Chojnice	625	5.14	7.33	—
176		Lubawa—Brodnica	1252/2952	5.00	8.24	—
177		Łasin—Grudziądz	2754/2654	18.50	21.48	—
178		Nakło—Chojnice	1621	20.05	23.11	1652
179		Puck—Hel	5327	12.28	14.11	5330
180		Puck—Krokowo	5227	12.13	13.29	5230
181		Terespol poznański—Świecie	4051	7.50	8.26	—
182		Tczew—Gdańsk	1401	9.29	1.00	—
183		Tczew—Bydgoszcz	34	4.46	4.47	—
184		Toruń—Grudziądz	525	16.25	18.40	—
185		Toruń—Jabłonowo poznańskie	326	17.58	19.36	—
186		Wejherowo—Gdynia	118	16.59	17.52	—
187		Brodnica n. Drwęcą—Nowe-miasto	2951	3.45	5.23	—
188		Laskowice—Czersk	3121	4.36	6.40	—
189		Gdańsk—Kartuzy	4412/3521	9.20	12.10	—
190		Tczew—Wejherowo	131/111	4.42	7.18	—

Kolejowe ambulanse pocztowe: Inowrocław, Bydgoszcz, Poznań, Skarżysko, Chojnice, Działdowo, Grudziądz, Laskowice, Sierakowice, Tczew, Toruń, Wejherowo

ROTEM Czas od-jazdu	ROTEM Czas przy-jazdu	Podlega urzędowi pocztowemu	Dyrekcja Poczt i Telegr.	Obsada urzędnicy	Obsada kondukt.	UWAGI
16.00	18.00	Sompolno	Warszawa			
5.30	6.43	Łomża	,,			
—	—	Skarżysko	Lublin			
—	—	,,	,,			
5.35	7.30	Poznań 3	Poznań			
—	—	Inowrocław	,,			
—	—	Bydgoszcz 2	Bydgoszcz			
—	—	Chodzież	Poznań			
—	—	Gębice k. Mogilna	,,			
22.36	23.37	Inowrocław	,,			
—	—	Kruszwica	,,			
—	—	Strzelno	,,			
—	—	Inowrocław	,,			
—	—	,,	,,			
—	—	,,	,,			
—	—	,,	,,			
—	—	Bydgoszcz 2	Bydgoszcz			
18.38	20.26	,,	,,			
—	—	,,	,,			
—	—	,,	,,			
—	—	,,	,,			
—	—	,,	,,			
14.54	17.12	Chojnice 2	,,			
—	—	Działdowo	,,			
12.14	13.04	Grudziądz	,,			
—	—	Kartuzy	,,			
—	—	Laskowice	,,			
—	—	Lubawa	,,			
—	—	Łasin	,,			
3.40	6.57	Nakło	,,			
14.22	16.24	Puck	,,			
14.40	16.08	,,	,,			
—	—	Terespol pozn.	,,			
—	—	Tczew	,,			
—	—	,,	,,			
—	—	Toruń	,,			
—	—	Jabłonowo pozn.	,,			
—	—	Wejherowo	,,			
—	—	Brodnica n/Drw.	,,			
—	—	Laskowice	,,			
—	—	Polski Urz. poczt. Nr. 2 w Gdańsku	,,			
—	—	Tczew 2	,,			

ZESTAWIENIE.

Liczba porządkowa	Teren opisywanego obszaru (województwa)	Obszar w km²	Charakter miejscowości w której znajduje się urząd administracyjny	Ilość osiedli: z zaludnieniem poniżej 500 m.	Ilość osiedli: z zaludnieniem od 500 do 5000 m.	Ilość osiedli: z zaludnieniem powyżej 5000 m.	Ilość osiedli: Ogółem	Budynki mieszkalne	Na 1 budynek wypada mieszkańców	Ludność: Ogółem	Ludność: Mężczyzn	Ludność: Kobiet	Ludność: w tym wyznania: rz.-kat.	w tym wyznania: praw.	w tym wyznania: ewang.	w tym wyznania: mojż.	w tym wyznania: innego wyzn.	Ludność: w tym podało narodowość: polską	w tym podało narodowość: białoruską lub rosyjską	w tym podało narodowość: niemiecką	w tym podało narodowość: żydowską	w tym podało narodowość: inną	Na 1 km² przypada mieszkańc.: przeciętnie dla całego obszaru	Na 1 km² przypada mieszkańc.: bez osiedli od 5000 m. i wyżej	Powierzchnia ogólna w ha	Powierzchnia zasiewów w ha	Zbiór zbóż chlebowych w q	Zbiór jęczmienia w q	Zbiór owsa w q	Zbiór ziemniaków w q	Na potrzeby ludności winno być (przy ograniczeniu spożycia do minimum): zboża chleb. do 180 kg. w q	jęczmienia do 12 kg. w q	owsa do 60 kg. w q	ziemniaków do 600 kg. w q	W stosunku do potrzeb ludności (pozostaje +, brak —): zboża chlebowego w q	jęczmienia w q	owsa w q	ziemniaków w q	Konie	Bydło rogate	Owce	Trzoda chlewna	Na 100 mieszk. przypada: Koni	Bydła rogatego	Owiec	Trzody chlewnej	Na 1 km² przypada: Koni	Bydła rogatego	Owiec	Trzody chlewnej
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
1	**Województwo Białostockie** .	32537	mto	7629	242	13	7884	194959	6,7	1305284	623209	682075	894227	197392	13075	193963	6627	1004370	119392	4117	162912	14493	39,9	33,1	3263700	741996	3035035	484370	1392776	1535396	2245853	156411	781952	7819518	+ 789182	+ 327959	+ 610824	+ 7534446	210359	388109	274979	313121	20,2	29,8	21,0	24,0	6,6	11,8	8,4	9,5
2	**Województwo Warszawskie** .	29310	„	13563	326	35	13924	238734	8,8	2112798	1011140	1101658	1802427	—	87427	203358	19586	1898112	—	47384	163646	3656	72,1	59,2	2931000	1266688	5968628	1417938	3257497	3300913	3802331	253489	1267444	12674436	+2166297	+1164449	+1390053	+31741691	286094	755845	114800	482164	16,5	35,7	5,4	22,8	9,8	25,1	3,9	16,3
3	**Miasto stoł. Warszawa** . .	121	„	—	—	1	1	23213	40,3	936713	422203	514510	597798	5753	18234	310322	4606	677690	207	824	252301	5691	7735,7	—	12100	—	—	—	—	—	1686083	112406	562028	5620278	—1686083	— 112406	— 562028	— 5620278	5502	4557	752	5572	—	—	—	—	—	—	—	—
4	**Województwo Pomorskie** .	16386	„	1787	332	12	2131	102906	9,0	935643	449675	485968	744734	—	183609	2927	4373	757699	—	175732	—	2212	57,3	46,7	1638600	486609	2768225	748897	1304456	17325841	1690991	112739	563697	5636970	+1077234	+ 636158	+ 740759	+11688871	144446	405794	297624	471039	19,5	43,1	31,6	51,4	8,8	24,8	18,1	28,7
5	**Województwo Poznańskie** . (częściowo, tylko 9 powiatów)	8365	„	1360	95	7	1462	54887	10,3	565694	267728	297966	415683	—	145306	3042	1663	421141	—	143390	—	1163	67,6	48,1	836500	311970	2762778	754583	671675	12661451	1024070	68272	341357	3413568	+1738708	+ 686311	+ 330318	+ 9247383	87568	251779	137577	279064	15,3	44,2	24,1	49,0	10,4	30,9	16,4	33,4
6	**Województwo Łódzkie** . . (częściowo, tylko 3 powiaty)	3666	„	1958	46	5	2009	39492	9,2	363459	175400	188059	278640	—	30119	45213	9487	306316	—	19489	37410	244	98,3	79,2	366600	193848	851168	141885	396493	4941817	654226	43615	218075	2180754	+ 196942	+ 98270	+ 178418	+ 2761063	45806	119185	17341	70212	15,9	41,6	6,3	24,2	12,2	31,7	4,7	18,7
7	**Województwo Lubelskie** . . (częściowo, tylko 5 powiatów)	7162	„	2115	128	5	2248	59635	7,7	460146	221587	238559	383713	5594	3231	61453	6155	409146	1681	2135	45904	1280	63,4	53,8	716200	259030	1336305	218865	585760	8322120	827655	55175	275885	2758855	+ 318775	+ 127190	+ 251720	+ 4278350	65574	158181	63945	114176	16,3	40,2	17,7	29,1	9,1	22,0	9,2	15,9
	Razem .	97647	—	28412	1169	78	29659	713826	9,3	6679070	3170636	3508434	5117222	208739	481001	820278	52427	5474474	121280	393071	662173	28739	79,7	53,4	9764700	3260141	16722139	3766538	7022897	89814328	11931209	802107	4010438	40104379	+4601055	+2927931	+3540064	+43425034	845349	2083450	907018	1735338	17,4	39,1	17,7	33,4	9,5	24,4	10,1	20,4
8	**Obszar Wolnego Miasta Gdańska**	1892	mto	314	14	4	332	87640*)	—	383910	181800	202110	140550	—	220480	22850	—	—	—	—	—	—	202,9	65,6	189200	101410	298240	148780	224890	895230	690300	46070	230220	2302200	— 392060	+ 102700	— 5330	— 1406970	34750	69180	13790	72450	14,1	29,2	4,0	28,8	21,3	28,5	5,1	35,5
	Ogółem cały obszar Cz. IV.	99539	—	28726	1183	82	29991	713826	9,3	7062980	3352436	3710544	5257802	208739	701481	843128	52427	5474474	121280	393071	662173	28739	70,9	55,1	9953900	3361551	17020379	3915318	7247787	90709558	12621509	848177	4240658	42406579	+4208995	+3030631	+3534734	+47018064	880099	2152630	920808	1807788	17,2	37,7	15,7	32,7	11,2	24,9	9,4	22,6

*) Oznacza ilość gospodarstw „Haushaltung".

Zestawienie lasów patrz Dodatek statystyczny str. 66.

ZAŁĄCZNIK L. 1. DO ZBIORU DROŻNI CZ. 4.

0080

MAPA DROŻNI
PÓŁNOCNO-ZACHODNIEGO OBSZARU POLSKI
CZĘŚĆ 4

PODZIAŁKA 1:600000

MORZE BAŁTYCKIE
ZATOKA GDAŃSKA
NIZINA MAZOWIECKA
WYŻYNA LITEWSKA
PRUSY
POMORZE ZACHODNIE
GDAŃSK
Królewiec
Tylża
Kowno
Elbląg
Brauensberg
Marienburg
Marienwerder
Nordenburg
Suwałki
Tczew
Skarsgard
Malbork
Chojnice
Tuchola
Grudziądz
Chełmno
Chełmża
BYDGOSZCZ
Toruń
Inowrocław
Włocławek
Gniezno
POZNAŃ
Płock
Ciechanów
Mława
Ostrołęka
Olsztyn
Ostróda
Kętrzyn
Giżycko
Ełk
Augustów
Sejny
Sokółka
Grodno
Lomża
BIAŁYSTOK
Wołkowysk
Ostrów
Pułtusk
WARSZAWA
Mińsk-Mazowiecki
Siedlce
Łowicz
Kutno
Koło
Sieradz
Sklerniewice
Ozorków
Zgierz
Brzeziny
Tomaszów
Inowłódz
Radom
Przysuchy
Nowe Miasto
Warka
Garwolin
Sochaczew
Wyszogród
Sierpc
Rypin
Golub
Lidzbark
Działdowo
Nidzica
Szczytno
Pisz
Ełk
Olecko
Węgorzewo
Giżycko
Mrągowo
Ostróda
Iława
Prabuty
Kwidzyn
Dzierzgoń
Sztum
Nowy Dwór
Tczew
Puck
Wejherowo
Kartuzy
Kościerzyna
Starogard
Chojnice
Człuchów
Złotów
Piła
Wyrzysk
Nakło
Mogilno
Gniezno
Oborniki
Wrzesnia
Środa
Kalisz
Ostrzeszów
Wieluń
Pajęczno
Radomsko
Piotrków
Tomaszów
Rawa
Skierniewice
Żyrardów
Grójec
Góra Kalwarja
Otwock
Mińsk
Siedlce
Łosice
Sarnaki
Węgrów
Kosów
Bielsk Podlaski
Hajnówka
Brańsk
Wysokie Litewskie
Kraśnik
Puławy
Opole
Sandomierz
Kielce
Jędrzejów
Włoszczowa
Częstochowa
Wieluń
Sieradz
Zduńska Wola
Łask
Pabianice
Łódź
Zgierz
Kutno
Płock

BIBLIOTEKA NAUKOWA WAP

321901